
9
19 F
14

ANNALES
ECCLESIASTICI

AVCTORE

CAESARE BARONIO SORANO
EX CONGREGATIONE ORATORII
S. R. E.

PRESBYTERO CARDINALE
Tituli Sanctorum Martyrum Nerei, & Achillei &
Sanctæ Apostolicæ Sedis Bibliothecario.

Tomus Octauus.

VENETIIS.
Apud Hæredem Hieronymi Scotti.

M DCII.

a 2.Cor.12. sarios, secundum illud Apostoli [a]: Cum infirmor, tunc fortior sum.] in quā senten
b 2.Cor.10. tiam idem dicit [b]: Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed Deo potentia ad destructionem munitionū.] quod plane euenta, quę vidimus, perspicue declararūt.

Accidit quasi miraculū a Deo (his libenter vtar diuinę Scripturæ [c] verbis) vt
c 1.Reg.14. Ferraria, ferrea plane ciuitas sine ferro fuerit expugnata, ipso totū id agente, qui
d Isa.45. dixit [d]: Ego ante te ibo, gloriosos terrę humiliabo, portas æreas conteram, vectes
e Act.12. ferreos confringā.] vt plane idē qui Petro [e] aperuit portā ferream, Ferrariæ portā Petri patefecerit successori. Grande opus, ac plane diuinū, secundū Dauidicum il
f Psal.59. lud [f]: Quis, inquit, deducet me in ciuitatē munitam? Nonne tu Deus? cuius facti magnitudine superatus, mentis quodā excessu præ admiratione captus, cū admi
g Isa.66. rante Propheta clamare compellor [g]: Quis audiuit vnquā tale? Quis vidit huic simile? Antequā veniret partus eius, peperit masculū.] cū videlicet nullis pcedētib. dolorib. partus, quib. in bello ex cædibus, rapinis, incendijs, alijsq. innumeris ma
h Ioh.16. lis vix tandem pari victoria consueuit: admirabili Dei manu obstetricante [h], eadem læta atque iucunda omniq. ex parte perfecta sit parta victoria; adeo vt etiā qui visus est vinci, vicerit, & de superata a se iniustitia, summa gloria triūpharit.

Sed quid amplius? (excuset si lōgius exultans nescia freni excurrit oratio) quasi tanta hęc parua atq. exigua essent; idē benignus Dominus, qui (vt ait Aposto-
i 2.Cor.9. lus [i]) multiplicat semen nostrum, & auget incrementa frugū iustitiæ nostræ, ex
k Psal.125. copiose fusa ab Ecclesia lachrymarū semēte (secundū illud Dauidicū [k]: Qui seminat in lachrymis in exultatione metet) auxit mirum in modum, eodem anno, publicę prouentus hilaritatis, cumulauitq. aceruos frugum lætitiæ, tum ob multiplices aduersus Turcas obtentas victorias, tum etiam ob maximum donum illud q optari tantum, sperari vix quidem aliquando potuisset, cum sancita est pax perpetua inter Christianos potentissimos Reges immortali atque implacabili odio inter se hactenus dimicantes, quo nomine iuges sunt Deo ab vniuerso Christiano Orbe gratiæ persoluendę.

Sed habenis iā oratio coercenda, atq. tandē, sero licet, eo vnde digressa est, reuocanda, ad excusationē videlicet de tardiori editione octaui huius Annalium tomi, non tā tui causa institutā, qui omnia melius nosti, quam eorum qui me debitorem meo scripto conueniunt, quo promiserim, annis singulis singulos tomos edere. Iustam meam excusationem ipsi accipiant, auctam supplici rogatione ver-
l Matth.18 bis Euangelici debitoris dicentis [l]: Patientiā habe in me, & omnia reddam tibi. De his vero quę tuę debeo Sanctitati, quod adeo magna sint, vt nulla spes sit quouis tempore, vel quibusuis officijs a me posse dissolui, venia mihi prorsus rogāda est; ita tamen, vt signum aliquod memoris & grati animi sit interdum pręstādū.

Cuius rei gratia, ob recēs in me collatū honorificū Bibliothecarij Apostolicę sedis munus, ei congruū donū offero, Librum.s. veluti fructum perceptū ex latifun-
m Num.9. dio, quod excolendū accepi, primitias [m] ipsas debitas sacerdoti, qui eas primum offerat Deo omniū bonorū auctori, deinde vero in suū cōuertat vsum, parās ex ijs lautissimā sibi mēsam, ex reb. præclare gestis sanctissimorū prædecessorum Pontificū, præsertim vero eius qui in limine primus occurrit, Magni Gregorij, atque Martini progatiua martyrij ter Maximi nūcupādi, quib. vescēs epuleris opipare, & de reliquijs dispētiēdis in populos cumules Apostolicos cophinos fragmētorū.

Accipiat igitur Sctitas tua a me oblatū, Clemēs Octaue, Octauo anno tui Pōtificatus, Octauū hūc Annaliū tomū eodē mystico numero, ita Deo disponēte, tertiū repetito feliciter consignatum. Repende Apostolicā benedictionē: qua roboratus reliquos et tomos annis singulis pro numero reliquorū annorū lōgæuę tuę excrescētis ętatis possim absoluere, & Sctitati tuæ pari numero, tributi rōne psoluere. Vale Beatiss. Pater, teq. Deus vniuersæ Ecclesiæ semp profuturū cōseruet.

CAESARIS BARONII
S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS
Tit. SS. Martyrum Nerei & Achillei & Sanctæ Sedis
Apostolicæ Bibliothecarij.

Pro Annalibus Ecclesiasticis
BEATO PATRI PHILIPPO NERIO
CONGREGATIONIS ORATORII FVNDATORI
Gratiarum actio.

QVOD de his quę spectant ad Ecclesiasticorum Annalium scri-
ptionis primam originem atque progressum,vix pauca hactenus
attingere licuit;vt inuoluisse obscuritate potius ea, quam expli-
casse visi fuerimus,eo quod adhuc superstes is esset,de quo dicen
dum erat,qui non solum suarum laudum esset contemptor,sed a-
cerrimus hostis:eo iam ad superos euocato,ipsa quibus detineba
tur compedibus oratio libera,secura per latum campum accepto
rum ab ipso beneficiorum excurrat.

Est enim maiorum nostrorum iucunda memoria, a quibus tamquam ex vberrimo
fonte innumera nobis bona copiose fluxere.Sed & est proficua ipsa Patrum nostrorum,
sanctorum virorum recordatio,quod admoneat nos non debere ab eorum virtutibus
esse degeneres,secundum diuinum illud oraculum[a]: Attendite ad petram vnde excisi   a Isai.51.
estis,& ad cauernam laci,de qua pręcisi estis:attendite ad Abraham patrem vestrum &
ad Saram,quæ peperit vos.]Verum quę iucunda atque proficua,eadem est & necessaria
commemoratio eorumdem,a quibus sumus & maxima beneficia consecuti,ne ex silen
tio vel obliuione turpiter redarguamur ingrati.

Sane quidem,generatim cuncta quę filijs prospere,feliciterq. obueniunt, ea acce-
pta ferenda esse parẽtibus,sæpe diuinis litteris admonemur,potissimum vero illa a ma
gno Patriarcha Iacob[b] impertita Ioseph benedictione,qua intèr alia ista diuinitus di-   b Genes.49.
cta narrantur:Sedit in forti arcus eius,& dissoluta sunt vincula brachiorum & manuũ
illius per manus potentis Iacob;inde pastor egressus est lapis Israel.]Cum igitur cũcta
prospera Ioseph potenti manui Iacob adscribantur,qui non solum abesset quam lõgis
sime,sed iam eum deplorasset mortuum,planxissetq.occisum; quid nobis de Patre illo
dicendum,qui in omnibus præsens & adiutor existens,in primis Apostolico spiritu [c]   c Galat.4.
nos sæpe parturiit,& ab ipsa adolescentia eiusdem spiritus freno coercuit,cohibuitq;
a lubrico iuuenilis ætatis procurrentis ad malum; atque reddidit indomitum pullum
diuinis legibus obsequentem,super quem & Christum[d] fecerit considere?   d Matth.21.

At cum nos multiplici nomine ipsi longe plurimum debeamus; de his modo, quæ
spectant ad Annalium, quam habemus prę manibus scriptionem,extet ei tamquam in
stitutę omnis lucubrationis nostræ auctori,ista semper viuens,semper loquens Gratia
rum actio monumentis perpetuis consignata.Aequum est enim,& animi humiliter de
se ac modeste sentientis,per quem profecerit,profiteri;iniquum vero & arrogans suis
viribus plus satis adscribere.Qui enim magis quam par erat sibi tribuit atque dixit [e]In   e Isai.10.
fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi] acerbum illud accepit a
Deo vltore responsum:Numquid gloriabitur securis in eum qui secat in ea?aut exalta-

bitur

bitur ferra contra eum a quo trahitur?] moxq. addita est commination[i] vindicta, quã
a Dan.4. & ille quoque infelix [a] expertus est, qui eadem de causa, e regio solio deiectus, inter be
stias exulauit.

Quamobrem quod mortales omnes æterna Sapientia Christus ipse Redemptor
b Ioan.14. noster edocuit, cum de Patre ad Philippum sic locutus est, dicens [b] Pater in me manẽs,
ipse facit opera] de Patre Philippo & nos ingenue profitemur: non quod gloriemur in
homine & non in Deo; sed vt per quem tanta beneficia largitus est Deus, Dei coopera-
torem hominem demonstremus; sicq. vt Deo, ita & hominibus grati simus. Ipse enim
diuini quodam impulsu Spiritus ista facienda præcepit, non secus ac Moyses qui quod
c Exod.25. vidit [c] Tabernaculi exemplar in monte, faciendum illud indixit opifici. Eiusdem nam-
que Patris nostri iteratis sæpius iussionibus, sumus nos tantum opus aggressi, inui-
ti licet ac renitentes, propriisque diffisi viribus; suscepimus tamen, tamquam diui-
no parentes imperio, quo quidem ipse adeo opus vrgebat, vt si quando nos tantæ
molis pondere superati, desisteremus a cœptis, stimulis acerrimæ reprehensionis
impelleret.

Exæstuans tu quidem (ad te enim, Pater, orationem conuerto) exæstuans, inquã, ze-
lo Ecclesiæ laborantis; vbi mente illa tua diuino perfusa lumine, ac prophetico (dicere
liceat) afflata spiritu vidisti, e portis inferis in Ecclesiæ detrimentum progressas esse Cõ
cutias satanæ; ex aduerso consurgens pro domo Israel prœliaturus prœlia Domini, non
maiori vel pari saltem numero militum, compensato certamine, decernendum puta-
d 1.Cor.1. sti; sed probe sciens, quod quæ [d] infirma mundi sunt, eligit Deus, vt cõfundat fortia: pue
rum tuum, fratrum minimum, & hebetioris ingenii delegisti, quem vnum, eumdemque
inermem tot obiiceres armatis hostibus. Et aliud agere simulans, non latum campum
ad prœlium, sed ad experiendas vires angustum ornasti locum palestræ, ipsum videlicet
sacrum Oratorium S. Hieronymi vbi inter quotidianas de rebus diuinis collationes, il-
lud a nobis symbolum exegisti, quo res gestas Ecclesiæ in medium afferremus. Quod
tua iussione semel cœptum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa in
tegra rerum gestarum serie, dicendo, iam septies in Oratorio repetita.

Astabas iugiter operi, vrgens præsentia, instabas verbis, durus semper (ignoscas si
hoc dixero) diurni pensi existens exactor, adeo vt piaculum putares, si interdum ad alia
enarranda diuertissem, dum nec minimum quidem ab instituto deflectere契 patereris. Sæ
pe vero & in eo humani aliquid passus sum, fateor eum nondum intelligens rem ipsam
occulte abs te apud Deum precibus confici, meas ipse metiens vires, quererer, mecum
ferme agi tyrannice, quod non solum aliquis non iungeretur ex fratribus, qui ad colla
e Exod.5. borandum mecum idem subiiceret collum iugo, sed multiplicato labore, nec datis paleis [e],
multiplex opera exigeretur; cum inquam & adhuc alii ad susceptum munus ne-
gotiorum fasces imponerentur, cura videlicet animarum, publicum de suggestu
ministerium verbi Dei, præfectura domestica, præter alia quamplurima, quæ inopi-
nate & importune molestiores quotidie ingererent interuentores. Adeo vt tu vel
ista faciens, vel fieri ab aliis patiens, nihil minus velle videreris, quam quod plurimum
velles.

f 3.Reg.18. In quo quidem visus es imitatus Eliam [f], dum congressus cum sacerdotibus Baal,
eos expugnaturus per ignem cælitus implorandum, qui propositam victimam inflam
maret atque consumeret; in contrarium nisus, eamdem quatuor aquæ hydriis tertio vo
luit affluenter aspergi, quo magis summa Dei potentia innotesceret. At vero alia ex
parte cum prompto animo idem tu ipse ad præstandum auxilium precibus tuis manum m
g 4.Reg.13. fortissime admouisti [g], visus es secutus Heliseum, qui manum suam Regis manui su-
perimponens in emissione sagittæ, fecit eum esse totius Syriæ percussorem. Quo pari-
ter symbolo tu mecum agens, manui meæ debili tuam validissimam iungens, obtusum
stylum in sagittam salutis Domini, contra insultantes Assyrios conuertisti. Quod sicut
verum, ita pulchrum ac iucundum est mihi de te publice profiteri.

Pugnasti, tu quidem, sed aliena manu, vsitato more tuo, qui cum admiranda opera-
ri consueueris, mirandus tamen numquam volucris apparere, nihil tam sollicite
cauens, quam ne quid de te magnifice diceretur, operimento stultitiæ sæpe ope-
riens sapientiam, iuxta peruulgatum illud & celebratum, mentique tuæ infixum
h 1.Cor.3. penitus Apostolicum paradoxum [h]: Qui vult sapiens esse, stultus fiat. Ita quidem vt nul
i 1.Reg.21. lis compedibus blandientis sæculi tenereris, exemplo Dauid [i] ad tempus ora mutantis,
magna dona spiritus occultares, quæ sunt infirmitatis humanæ foris ostentans; sciresq.
secundum

secundum Apostolum [a], abundare & penuriam pati, vt cum ipso dicere posses [b]: Siue mente excedimus, Deo; siue sobrii sumus, vobis] atque exemplo cognominis tui Philippi [c] diaconi, pro ratione temporis, vel inhęreres hominibus, ipsorum saluti consulens, vel magno impetu spiritui venienti vela panderes,

a Philip. 4.
b 2. Cor. 5.
c Act. 8.

Sed quam tu viuens in Christi ærarium gloriam copiosissime intulisti, post migrationem ex hac vita, aucto multiplici fœnore, ipse rependit. Siquidem vbi laguncula [d] terrea fracta est, quę latebat intus sua claritate refulgens lampas apparuit; & quę abscōsa erat sub modio lucerna ardens & lucens, super æternitatis altum candelabrum exaltata, perspicua facta est, miraculorum fulgore coruscans. Tunc enim & quæ viuens edideras, sed occultauetas, mirifica signa, sunt cognita, & alia quamplurima recens edita patuerunt. Splendet vile licet adhuc, vtpote temporarium, sepulchrum tuum votiuis tabellis, & ex pretioso metallo signis affixis, tuorum miraculorum indicibus, quib. magis quam pretiosorum marmorum crustis, vel Aegyptiis pyramidibus & obeliscis effulget, maius decoris in dies accipiens incrementum ab iis, qui noua beneficia consecuti, inferunt noua signa.

d Iudic. 7.

Detur & mihi locus (vos fratres appello, qui pia ac nobili corona eius cingitis monumentum) vt hęc mea gratiarum actio, tametsi acceptis beneficiis longe impar, eidē adhęrescat affixa sepulchro, ita tamen, vt per orbem terrarum, quocumque iidem ferūtur Annales, excurrat. Mobilis sit ipsa atque vocalis sculpta columna, quæ amplis notis ipsum prędicet Annalium primum auctorem & architectum; vt si quem ex eis mortales fructum cœperint, ipsi in primis omnes gratias agant. Stet, inquam, mea ista professio velut indelebile eidem sepulchro inditum epitaphium, cupiens & ego ipse eidem inhærere viua tabula, quę formata penicillo ipsius precum, integram referat eius sanctitatis imaginem,

Age iam Pater (te rursum tanquam pręsentem alloquor, dum eum vides, qui præsens vbique adest) age inquam, faue operi tuo; & vt tibi in omnibus victoria adscribatur (quod Ioab scripsit ad Dauid [e]) veni & quod reliquum est, confice prœlium; cœlestē desuper tuis precibus moue militiam, vt debellatis tandem penitus hostibus, triumphale carmen Deborę [f] concinamus: De cælo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine suo aduersus Sisaram pugnauerunt.] Me vero filiū tuum, quem degens in terris assiduo fouisti præsidio, vigilantia custodisti, consilio gubernasti, patientia tolerasti, viuens in cælis fortioribus protege patrociniis: ampliora mihi crescant de tua iam perfecta & in omnibus consummata charitate subsidia; Sed & quod a Basilio se Gregorius [g] Theologus consecutum affirmat, vt eum etiam post obitum habuerit monitorē: hoc nobis abundantius præsta; vt te ipso adhuc etiam vitæ meæ moderante habenas, quod reliquum est labilis huius curriculi senectūtis, inoffenso pede percurram, perueniamq. tandem post labores bene perfunctos ad beatam illam requiem, qua tu modo frueris in Patre & Filio & Spiritu sancto, quibus in vnitate perfecta semper sit laus honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

e 2. Reg. 12.
f Iud. 5.
g Greg. Naz. in laud. Basil.

IN

ANNALES ECCLESIASTICOS

Epigramma.

ALOYSII VALMARANAE VICENTINI
Societatis IESV Professoris.

ERT, fluuium tranans, sua Commentaria CÆSAR,
Nec, sua ne pereant, ipse perire timet:
Tu tamen Annales committis, cautior illo,
Non tibi, sed PETRI, dum furit vnda, rati.
Quid si iterum tumidis PETRVS titubaret in vndis?
Hos, mihi crede, sua nollet abire manu.

Octauus Annalium tomus incipiens ab anno Domini quingentesimo nonagesimo, perueniens vsque ad septingentesimum decimumquartum. Complectitur annos centum vigintiquatuor, nempe a Gregorio Magno Romano Pontifice, vsque ad Gregorium Secundum.

INDEX
IN TOMVM OCTAVVM
ECCLESIASTICORVM
ANNALIVM.

A

Amandus

B

C

accla-

Cleri

D

Eugenius

F

Felicula

G

Sextæ

H

libere

K

L

imago

N

O

Ora-

re no-

Theo-

Thesaurus

vsu

F I N I S.

A ANNALES ECCLESIASTICI.

X superaddita oneri cõsueto Ecclesiasticorum negotiorum sarcina ad optatam quietem longe positam cũ magis anhelem atq. suspirem: ma- I.
gna tamen octaui Annalium tomi scriptionem aggrediendi ex eo mihi fiducia cõparatur, quod pro foribus Gregorius Magnus occurrit,
B patronus idem noster duplici subsidio profuturus, adminiculo precũ scilicet, quibus diuinum concilietur auxilium, & suorum scriptorum copia, ex quibus tamquam ex locupletissima cella penaria, quę primũ erunt scribẽda, ipse abunde suppeditat. Verum nõ progreditur solus, cum in occursum egreditur; sed quę præcedit in titulo, prima procedit in via, nobis opitulatura præcurrens Virgo Deipara. Amborum etiã nomine, nempe Mariæ, atque Gregorij, nostra nobilitatur ecclesia, apud quam ijdem Annales nostri sunt elaborati, scripti, recitati, ac sæpius repetiti, atque hactenus in lucem editi. Quæ igitur prior ordine & maior est meritis, nobis occurrat potior in auxilio, atq. virtute potentior adsit: ipsa mater foueat partus suos, atque faueat natis suis. Vt enim quos ad genua Rachelis pariebat eius ancilla, ipsa eos suos filios esse dicebat [a]: ita suos hac lege esse dicat oportet nostros Annales ipsa Virgo sanctissima, quos summo labore, ad eius genua prouoluti, enixis precibus consueuimus parturire.

Præfatio auctoris cum imploratione diuini auxilij.

a Genes. 30.

Sed & inde erigitur magis animus, quod creuerint nobis diuina ex recenti collata dignitate II.
subsidia: gloriosi enim martyres patrocinij quoque titulo accesserunt, Petri discipuli, conciliato-
C res regiæ virginis nuptiarum cum sponso cælesti, atque eiusdem ad coronam martyrij promotores, eunuchi fratres, cõcupiscentia steriles, spiritali prole fœcundi, potentes gratia, gloria celebres, decori purpura, coronis fulgidi, insignes palmis Nereus & Achilleus vna cum martyre eque & virgine Flauia Domitilla. Quibus cum Magno Gregorio in auxilium iunctis, erit mihi in sancta quadriga ista, cui insideat auriga Deipara, magna fiducia: adeo vt illud ex Cantico secure occinere liceat [b]: Quadrigæ tuæ saluatio.] qua cum vectus fuero, ardua quæq. accessu & transitu difficilia facile superabo: sperans insuper Dei beneficio dandum, vt vna cum Annalibus, annis quoq. vitæ bene perfunctus, iam non amplius in circi illius vitæ periodis e calce sursum reducendus ad carceres, sursum cælum versus curru isto cælesti, adminiculo scilicet Sanctorum precum, sublimis tollar, atque ex optato in Domino tandem perpetuo requiescam.

b Habac. 13.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. ANNVS	MAVRITII IMP. ANNVS
590.	1.	5.

D

QVINGENTESIMI nonagesimi Christi anni res gestæ maiori ex parte in superiorem tomum relatæ sunt, vsque videlicet ad electionem Gregorij Magni in Romanum Pontificẽ: I.
iam vero reliqua prosequamur de rebus ab eo præclare gestis post electionem vsq. ad finem præsentis anni, qui & imperij Mauritij Augusti quintus numeratur, octaua Indictione ad mensis Septembris terminum decurrente, & nona tunc inchoante.

Sed antequam ista aggrediamur, quod in primis ad tempus spectat, scias errare eos qui diuer- II.
sam ineunt rationem annorum Mauritij Imp. ab hac nostra assertione, qua ponimus S. Gregorij creationẽ sub anno quinto eiusdem Mauritij. Præter id enim quod superius dictum est anno primo eius Imperij: qui huius temporis, suæq. ætatis breuiter res gestas conscripsit Ioannes fundator monasterij Biclarensis (hoc enim titulo eius perbreuis historia inscribitur) asserit illud ipsum, anno videlicet quinto eius Imperij S. Gregorium esse creatum Pontificem: quo pariter anno Theodosium Mauritij filium a patre tradit Cæsarem esse dictum. Hæc de anno Imperatoris, & promotio-
E nis Gregorij in Pontificem Maximum.

De ordinatione S. Gregorij Pap.

Quod autem ad diem ordinationis eius spectat, nihil est quod reuocari possit in dubium, vt- III.
pote quæ ob excellentiam tanti Pontificis relata fuerit singulari prærogatiua in tabulas Ecclesiasticas, annis singulis in memoriam ac cultum Fidelibus reuocanda ipsa die qua contigit, nempe tertio Nonas Septembris, eiusmodi præclaro elogio [c]: Romæ ordinatio incomparabilis viri sancti Gregorij Magni in Summum Pontificem: qui onus illud subire coactus, e sublimiori throno clarioribus sanctitatis radijs in orbe refulsit.] hæc de eius ordinatione, cum videlicet est consecratus in Romanum Pontificem: qui & ante, cum ex prescripto sacrorum canonum a clero electus fuit, re vera Pontifex dici potuit, cum ab eo tempore a Deo acceperit Pontificium, absq. alia expectata de consecratione ab Imperatore licentia.

c Martyrolog. Rom die 3. Septembris.

Iam vero in hunc vnum Gregorium cõuersi oculi omniũ erant, vtpote qui ceteris omnib. vitæ IV.
sanctitudine, claritudine generis, scientia, atque vsu rerum præstaret; quique non in Occidentali tã

Gregorij electio qualis.

tum orbe,sed & in Orientali quoq.vbi diu in functione legationis,siue Apocrisarij muneris versa- A
tus fuerat,omnibus optime notus,ab omnibus Pontifex expeteretur;vt quæ de ipso inferius dicē
da erunt,ostendunt.Qui enim in orbis theatro præfecturæ Vrbanæ fascibus iam antea,qualis quā
tusve esset,innotuisset,contemptu mundi in trabea monachali magis enituit: clarior vero reddi-
tus,ex quo assumptus est in Cardinalem:sed fulgore maiore resplenduit ex legatione Constantino
poli bene perfuncta. Tot igitur splendorum radijs illustratus, etsi nollet, ac vitaret licet (quod
non possit abscondi ciuitas supra montem posita)in se omnium animos traxerat & obligarat , hoc
ipso potissimum tempore,cum(vt diximus tomo superiori)ingens lues Vrbem depasceretur;quo
vt qui omnium esset sanctissimus eligeretur,necessitas impellebat:vrgebat vero magis,dum super
Vrbem barbaticus Longobardorum gladius immineret,diraq.fames ingrueret atq. sæuiret: vn-
de quærendus ab omnibus fuit sanctus,qui pestilentiam propulsaret;fortis,qui defenderet Vrbē;
& qui esurientem populum pasceret,deligendus pastor amator pauperum:nonnisi illud propheti
cum eidem occinentibus cunctis [a]: Princeps esto noster:ruina autem hæc in manu tua.] ad hoc

a Isai.3.

præelectus a Deo,vt ædifices,& plantes,& dispersa colligas,atq.infirma consolides.quæ cuncta ip
se nauiter(vt suo loco dicemus)impleuit,atque abondantius præstitit. B

V.

Aduersus inuasores Rom. Ecclesiæ immunitatis.

At non simulac Pontifex Romanus electus est,in Petri cathedra sedit,neque sedere licuit:et-
enim quod sub Arianis Gothorum Regibus præsumptum diximus superioribus tomis, vt electus
Pontifex,nonnisi persoluta peconia confirmatus a Principe sedere deberet;vindicata postea Vr-
be cum vniuersa Italia a Gothorum tyrannide per Iustinianum Imperatorem,non minore ille ty-
rannide idem ius confirmandi Romanum Pontificem,& pro confirmatione pecuniam exigendi si
bi retinuit. Deplorat ista idem S.Gregorius,dum illud Psalmi pœnitentialis elucidat: Qui lauda-
bant me,aduersum me iurabant]cum Simoniacam hæresim insectatur,& ait [b]: Hæc est, inquam,

b Greg. in Psal. 4.Pœnit.

hæresis,quæ prima nascentis Ecclesiæ rudimenta tētauit,& ante alias hæreses prima apparuit.Cu
ius erroris vesania licet ex tunc damnata fuerit,postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullu-
lauit,nostris vero maxime temporibus malitiæ suæ virus exercuit , & totius Ecclesiæ pacem schis-
matica infestatione turbauit.Concitauit enim aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem
multitudinem,verum etiam regiam(si fas est dicere)potestatem. Nulla enim ratio sinit, vt inter
Reges habeatur,qui destruit potius,quam regat Imperium;& quoscumque habere potest peruer
sitatis suæ socios,eos a consortio Christi efficit alienos.Qui turpissimi lucri cupiditate allectus,spō C
sam Christi captiuam cupit abducere,& passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contē
dit euacuare . Ecclesiam quippe,quam sui sanguinis pretio redemptam Saluator noster voluit
esse liberam,hanc ipse,potestatis regiæ iura transcendens,facere conatur ancillam.Quanto melius
foret,si dominam suam esse agnosceret,eique religiosorum Principum exemplo deuotionis obse-
quium exhiberet,nec contra Deum fastum extenderet dominationis; a quo suæ dominium acce-

c Prou.8.

pit potestatis?ipse est enim qui ait [c]: Per me Reges regnant.Sed immensæ cæcatus cupiditatis
caligine,& diuino(vt patet)ingratus beneficio,& contra Deum fastuosus , terminos quos posue-
runt patres nostri,contempto diuino timore,transgreditur,& contra Catholicam veritatem suæ fu
rore tyrannidis effetatur,

VI.

d Matth.16.

Persecutores Ecclesiæ qui dicantur.

In tantum autem suæ temeritatem extendit vesaniæ,vt caput omnium Ecclesiarum Romanam
Ecclesiam sibi vendicet,& in domina gentium terrenæ ius potestatis vsurpet:quod omnino ille fie
ri prohibuit,qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit,dicens [d]: Tibi dabo Ecclesiam
meam.Obstruatur ergo os loquentium iniqua,& omnis hæreticorum acies obmutescat:quia nul
las vires habet mendacium,quod ipsius voce veritatis inuenitur destructum.] hucusq. Gregorius, D
qui(vt vides) Regis nomine indignum eum habet,qui Romanam Ecclesiam suis spolians iurib.
& libertate,quoquo modo subiugare & sub tributo ipsam redigere conabatur: quem & cōtra Ca
tholicam agere veritatem proclamat.Qui & inferius in eiusdem Psalmi expositione eo versu:Ini-
tio tu Domine terram fundasti] inter diros Ecclesiæ persecutores adnumerat Imperatorem talia
præsumentem,dum ait:Quid enim Nero?Quid Diocletianus?Quid denique iste,qui hoc tempore
Ecclesiam persequitur?Numquid non omnes portæ inferi?]cum tamen siue de Mauritio,siue eo
qui ipsi successit,Phoca,vel Tiberio,vel Iustino,qui hos præcesserunt,Augustis(cuiusuis horum tē
poribus velis scripsisse Gregorium commentarium illum)omnes reperiantur fuisse fide Catholi-
ca Orthodoxi,hacq.tantum ex parte damnandi,quod confirmationem electi in Rom.Pontificem
sibi(vt vidimus)vendicarent.

VII.

Greg. electus Pont. scribit ad Imp.

Tam grande malum licet Gregorius adeo sit detestatus,tolerandum tamen ipsi in tanta tempo
rum iniquitate fuit,cum iugi bello Longobardi Italiam infestarent,Romamq.ipsam obsidione sę
pe vallarent atque perstringerent:vnde periti nautæ more turgentis maris vndas haud prora fin-
dentis,sed clauo potius declinantis,electionem suam irritam reddere laborauit, sicq.anteuertere E
malum illud,quod sibi imminere cognosceret.Quamobrem qui clero ipsum eligenti non posset ob
sistere,neq.resistere populo postulanti: ad vnicum illud remedium sibi confugiendum esse puta-
uit,vt bene vtens occasione illa,& ex veneno sibi parans antidotum,ad Mauritium Imperatorem;
ad quem de electione facta mittebatur a clero populoq.Romano decretum,litteras daret,quibus
ipsum pluribus dehortaretur ab electionis confirmandæ sententia.

VIII.

e Ioan. diac. in Vit.S. Greg li.1. c.39 40.

Germanus agit pro Pontificatu Gregorij.

Ista præsentiens Germanus [e] Præfectus Vrbis,occurrens malo,nesciente ipso Gregorio, eius
ad Mauritium Augustum datas litteras intercepit; suas vero addidit ad eumdem , quibus eum
certum redderet,nihil his perditissimis temporibus opportunius contingere potuisse,quam vt Gre
gorius nobilis genere,vita sanctissimus,scientiaque ceteris præstans ,Romanus Pontifex esset ele
ctus;rogans ipsum pariter,vt petenti clero & populo postulanti,eius confirmando electionem, an-
nuere vellet.Qd ei perfacile fuit suadere,vtpote qui ipsum Gregoriū degentē olim Cōstantinopoli
satis perspectum habuisset,eoq.fuisset familiarissime vsus;quem & compatrem delegisset,cum ge

nitum

A nitum a se filium abeo ex sancti lauacri regeneratione suscipi voluit [a]. Hic autem admonendum lectorem putamus, quod quem Præfectum Vrbis Ioannes diaconus Germanũ nominat, aliter habet Gregorius Turonensis ex relatione sui diaconi, qui tunc in Vrbe erat: non enim Germanũ dictum nomine Præfectum Vrbis fuisse, sed eumdem fuisse germanum ipsius S. Gregorij significat. sunt hæc verba ipsius: Præfectus vrbis Romæ germanus eius, anticipauit nuncium, & comprehenso disruptis epistolis, &c.
a Greg. Turon. histor. Franc. lib. 10. c. 1.

IX. Degebat interea Gregorius in Vrbe securus, quod adeo efficaces se sciret dedisse litteras ad Imperatorem, quibus redderetur omnino a confirmatione suæ electionis auersus. Mihi enim & illud facile persuadeo ipsum non siluisse, quod exigeret argumentum, de tyrannice vsurpata electionis Romani Pontificis confirmatione, immo vt ingens malum detestatum esse, contestationem adiecisse, interminatumq. aduersus eum diuinum iudicium, si non sineret Romanam Ecclesiam liberã, iamdiu in seruitutem eo modo tyrãnice vindicatam: vt eum Mauritius ista legisset, longe longius abhorreret vt missum a clero & populo decretum electionis probaret, eidemq. subscriberet. Haud enim æquo animo Principes, dominari alijs assueti, pati rigidos sacerdotes solent, quibus in ijs q̃
B ad Deum sunt, cogantur obtemperare, vel eos, si renuant, experiantur vltores. Ista, inquam, fretus securitate Gregorius vna cum comministris in Vrbe degebat.

X. Sed quomodo se habere soleret administratio Romanę Ecclesię, dum qui electus erat vetabatur tyrannice ab Imperatore ea quæ sunt Pontificis munia exercere, donec accedente Imperatoris cõsensu, Pontificio initiari daretur: colligi facile potest ex epistola [b] Romani cleri ad Scotos reddita, cum sedes vacaret morte Seuerini Pontificis, electusq. in locum eius esset Ioannes huius nominis Quartus, sed nondum consecratus. Videre est in litteris illis, curam Romanæ Ecclesiæ non electũ Pontificem solum gessisse, sed quatuor simul eiusdem Ecclesiæ ministros sacros, nempe Archipresbyterum primo loco, deinde ipsum electum, tertio loco Primicerium, quarto vero Consiliarium: apud hos enim, donec legitimus Pontifex sedere posset, cura posita erat non Romanæ tantum, sed vniuersalis totius orbis Ecclesiæ: eodemq. ordine quo recensiti sunt, inscribebantur eorum nomina in litteris quas scribi in diuersas prouincias contingebat; sicut positum videmus in dictis ad Scotos datis litteris, in hunc modum: Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, &c. Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes diaconus & in Dei nomine electus,
C item Ioannes Primicerius & seruans locum sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem sedis Apostolicæ.] ita ibi.
b Bed. histor. Angl. lib. 2. c. 19.

XI. Ceterum quod ad Gregorium spectat, in ipsum, veluti si confirmatus Pontifex esset, vt ab eo in tanta, in qua ob pestem ingruentem calamitate erant, remedij aliquid acciperent, intenti oculi omnium erant. Nullus enim interea sacri ordinis ministrorum existebat, qui tanto electo Pontifice, nisi eius iussione sibi aliquod arrogaret officium, præsumeretq. quoduis publicum obire munus: quamobrem inuitus in tanta rerum & temporis necessitate cogitur ipse Gregorius, Christiana iubente charitate, ad breue spatium temporis gerere se Pontificem, seu potius pro Pontifice, in his dumtaxat, quæ ad expiationem spectarent Vrbis, ad luem videlicet ingruentem auertendam, litanias indicendo, & eisdem pio studio frequentandis, exhortationemq. ad populum, qua ad pœnitẽtiam prouocaret, habendo.

XII. Cum enim eadem pestis magis vrgeret (inquit Gregorius Turonensis [c]) verbum ad plebem pro agenda pœnitentia in hunc modum exorsus est: Oportebat, fratres carissimi, &c.] Sed antequã hic ipsum reddamus integre sermonem, monendus est lector, eumdem perperã relatum in ipsius
D Gregorij epistolarum librum vndecimum sub Indictione sexta; quod & fefellit qui nouam eiusdem Gregorij operum editionem elaborarunt, dum ad finem concionis eam habitam posuerunt sexta Indictione. præstat quidem hac ex parte audire historicos omnes testantes dictum ab ipso Gregorio fuisse quarto Kalend. Septembris, Indictione octaua, præsenti videlicet anno: cui veritati certum est assentiri vetera exemplaria; q̃ omnia si deessent, ex veritate historiæ dicta lectio magis probanda: nam cum constet eum ad populum habitum esse sermonem tempore ingruentis pestilentiæ, eamq. hoc anno contigisse, quo & Pelagius Papa obijt, assertione ipsius Gregorij certũ sit, neq. aliquãdo postea tam dire, dum Gregorius vixit, eam vexasse populum: plane impossibile est, vt ad sextam, vel aliã aliquam Indictionem referri possit. His accedit eius, qui sermoni interfuit, diaconi Turonensis testificatio, dum id factum retulit, antequam Gregorius Pontifex ordinaretur. quibus quidem omnibus cum æq. omnes assentiantur, qui habitam hoc tempore eam asserunt esse orationem, cum id ipse disertis verbis insinuet, nihil est vt de ijsdem vel leuiter saltem dubitari possit. Cum aũt eadẽ quę inter epistolas ipsius Gregorij cõcio habetur, recitetur pariter a Gregorio Turonensi; in quibus inter se editiones discrepent, ponemus in margine. Sic enim se habet [d].
c Greg. Turon. lib. 10. c. 1.
Corrigitur error de tempore habitæ concionis.
d Greg. libr. 11. c. 2. Regist.

XIII.
E Oportet, fratres carissimi *, vt flagella Dei, quæ metuere ventura debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa iam, quam patimur, pœna dissoluat. Vt enim, propheta teste, prædictum est [e]: Peruenit gladius vsque ad animam. Ecce enim cuncta plebs cælestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cæde vastãtur; nec languor mortem præuenit, sed languoris moras (vt cernitis) mors præcurrit. Percussus quisque ante rapitur, quam ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo, qualis ad conspectum districti Iudicis peruenit, cui non vacat flere quod fecit: habitatores quippe nõ ex parte subtrahuntur, sed pariter corruũt, domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum heredes præcedunt. Vnusquisque nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis, quicquid errando commisimus: & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut propheta [f] admonet, leuemus corda nostra cum manibus ad Deum *. Ad Deum quippe corda cum manibus leuare; est orationis nostræ studium cũ merito bonæ operationis erigere.
* dilectissimi *Gregorij sermo tẽpore pestis.*
e Hierem. 4.
f Thren. 3.
* Dominum

a Ezech 18. gere. Dat profecto, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat [a]: Nolo mortem pec A
b Ion 3. catoris, sed vt conuertatur & viuat. Veternosas namq. Niniuitarum [b] culpas triduana pœniten-
c Matth. 27. tia abstersit, & conuersus [c] latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit.

XIV. Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus. Citius ad precẽ Iu-
Hortatio ad pœnitentiam. dex flectitur, si a prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduersionis gladio,
nos importunis fletibus insistamus: ea namq. quæ ingrata esse hominibus importunitas solet, Iu-
dici veritatis placet: quia pius & misericors Deus a se vult veniam precibus exigi, qui, quantum
d Psal 49. meremur, non vult irasci. hinc etenim per Psalmistam [d] dicitur *: Inuoca me in die tribulatio-
* dicit nis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desi-
derat, qui monet vt inuocetur. Proinde, fratres carissimi, contrito corde & correctis operibus cra-
stina die, primo diluculo ad Septiformem litaniam, iuxta distributionem inferius designatam, de-
* deuota ad lacrymas mente uota * mente cum lacrymis veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus qd
libet negotium agere præsumat: quatenus ad sanctæ Dei genitricis Domini ecclesiam conuenien-
tes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala quæ fecimus deploremus: vt districtus Iudex
dum culpas nostras nos punire considerat, ipse a sententia propositæ damnationis parcat.] hacte- B
nus sermo, idemq. dictus in ecclesia sanctæ Sabinæ in Auentino, & scriptus affixus ecclesiæ Albo,
cui litaniarum ordo istiusmodi subscriptus habetur:

XV. Litania clericorum exeat ab ecclesia beati Ioannis Baptistæ.
Litania septiformis dicta. Litania virorum ab ecclesia beati martyris Marcelli.
Litania monachorum ab ecclesia martyrum Ioannis & Pauli.
Litania ancillarum Dei ab ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani.
Litania feminarum coniugatarum ab ecclesia beati primi martyris Stephani.
Litania viduarum ab ecclesia martyris Vitalis.
Litania pauperum & infantium ab ecclesia beatæ martyris Cæciliæ. Facta sunt hæc in basilica
sanctæ Sabinæ sub die quarto kal. Septemb. Indictione octaua.] hactenus ex veteri eademq. germa
na lectione, ex qua recentiores emendes, in quibus (vt diximus) inconsulte nimis sexta Indictio po
nitur: quando enim ista contigerint, liquido constat. Porro quam legisti Septiformem litaniã per
diuersarum personarũ atq. locorum ordinem distinctam, apud Gregorium Turonensem aliter di-
e Greg. Turon. lib. 10. c. 1. spositam inuenies in hunc modum [e]: C

Clerus igitur egrediatur ab ecclesia sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani cum presbyte-
ris Regionis sextæ.

Omnes vero Abbates cum monachis suis ab ecclesia sanctorum martyrum Geruasij & Prota
sii cum presbyteris Regionis quartę.

Omnes Abbatissæ cum congregationibus suis egrediantur ab ecclesia sanctorum martyrum
Marcellini & Petri cum presbyteris Regionis primæ.

Omnes infantes ab ecclesia sanctorum martyrum Ioannis & Pauli cum presbyteris Regionis
secundæ.

Oẽs vero laici ab ecclesia sancti protomartyris Stephani cum presbyteris Regionis septimæ.

Omnes mulieres viduæ ab ecclesia S. Euphemiæ cum presbyteris Regionis quintæ.

XVI. Omnes autem mulieres coniugatæ egrediantur ab ecclesia sancti martyris Clementis cũ pres-
byteris Regionis tertiæ. Vt de singulis ecclesijs exeuntes cum precibus ac lacrymis ad beatæ Ma-
riæ semper Virginis genitricis Domini Dei nostri Iesu Christi basilicam congregemur: vt ibi diu-
tius cum fletu ac gemitu Domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promereri valea- D
mus. Hæc eo dicente, cõgregata clericorum cateruia psallere iussit per triduum, ac deprecari Do-
* vndique mini misericordiam. De hora quoq. tertia veniebant vtrique * chori psallentium ad ecclesiã cla-
mantes per plateas Vrbis, Kyrie eleison.] hæc Gregorius, quæ accepit a suo diacono tunc in Vrbe
Diuersa Litania habita. morante. Sed vnde ista diuersitas? non aliunde puto, quam quod cum non semel eiusmodi indictæ
fuerint litaniæ, proq. diuersitate dierum, diuersæ affigerentur in ecclesia inscriptiones, singulæ die
bus singulis: ex alia ipsarum alterius diei Gregorij diaconus descripserit, ex alia alius retulerit in-
ter epistolas. Pluries eo tpe celebratas esse eiusmodi litanias diuersis dieb. & processum quoq. fuis
se ad sancti Petri basilicã, constat ex veterib. Ritualibus. Subdit vero idem Gregorius Turonẽsis:

XVII. Asserebat autem diaconus noster qui aderat, in vnius horæ spatio, dum voces plebs ad Domi-
num supplicationis emisit, octoginta homines ad terram corruisse, & spiritum exhalasse. Sed nõ de
stitit sacerdos tantus prædicare populo, ne ab oratione cessarent.] hucusq. de his Gregorius, quæ
(vt dictum est) accepit a suo diacono: qui cum eumdem Gregorium sacerdotem nominet, plane
declarat ipsum iam ex diacono fuisse presbyterum ordinatum, sed haud diu antea nam inferius idẽ
Gregorius: Ab hoc etiam diaconus noster reliquias sanctorum (vt diximus) sumpsit, dum adhuc in E
diaconatu Gregorius degeret.] hæc ipse.

XVIII. Habent veteres Rituales libri (vt vidimus) vltimis litanijs esse processum ad basilicam Aposto
lorum principis Petri, atque ab eodem Gregorio sanctam imaginem Deiparæ magna veneratio-
ne delatam: fuisse autem illa traditur, quæ hactenus extat in basilica S. Mariæ ad Præsepe, & a po-
pulo honorifico cultu frequentatur: eam tunc a S. Gregorio in processione delatam, Ordo Roma-
nus, quem pluribus exemplaribus Vaticana bibliotheca custodit, affirmat: quibus maior procul-
dubio adhibenda fides est, quam cusis haud pridem Venetijs. Tunc vero & mirandũ illud accidis-
Angelus super molem Hadriani visus. se tradunt, vt cum peruenisset procedendo Gregorius ad molem Hadriani Tiberi adiacẽtem, in si-
gnum reconciliati numinis, visus fuerit Angelus nudatũ gladium in vaginã reponere, eoq. symbo-
f Greg. dialog. lib. 4. c. 36. lo morbum cessasse significare voluisse, quẽadmodum (vt superius ex eodẽ Gregorio [f] dictũ est) p
sagittas visas cælitus lapsas idem fuerat diuinitus præmonstratus. Sic itaq. in tempore cõcitatæ di
g Eccles. 44. uinæ iracundiæ (vt scriptum est [g]) Gregorius factus est reconciliatio, cum auerterit ipse diuinam
indigna-

A indignationem a populo: cuius rei gratia in litanijs illis, quæ annua celebritate in Ecclesia antiquo
vsu recurrunt pro omnibus auertendis malis, idem Gregorius preces indixit cum gratiarum actio
ne pro tanto accepto diuinitus beneficio. Extat eius indictionis formula, quam hactenus inter ip-
sius Gregorij epistolas asseruatam hic tibi legendam proponimus: sic enim se habet [a]:

a In Registro in princ. Ind. 10.

XX. *In maiori Litania gratiarum actiones addita.*

Solemnitas annuæ deuotionis nos, filij dilectissimi, admonet, vt litaniam, quæ Maior ab omni-
bus appellatur, solicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare; per quam a
nostris excessibus, eius misericordiæ supplicantes, purgari aliquatenus mereamur. Considerare
etenim nos conuenit, dilectissimi, quam varijs continuisq. calamitatibus pro nostris culpis & of-
fensionibus affligamur, & qualiter cælestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igi-
tur feria veniente, a Titulo beati Laurentij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes, ad bea-
tum Petrum Apostolorum principem Domino supplicantes cum hymnis & canticis spiritualib.
properemus; vt ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus, quam de præsentibus be
neficijs pietati eius, in quantum possumus, referre gratias mereamur.] hæc Gregorius delu cessen-
te gratiarum referens actionem. Verum non sic pestis penitus cessauit, vt omnino extincta fuerit, li
B cet maxima ex parte vis eius repressa sit; vt quæ dicentur, ostendent.

XXI. *De fuga Gregorij.*

Sed quid ipse post hæc? non quidem secundum illud de ignauis atq. superbis antiquitus vsur-
patum prouerbium, In prœlio cerui, in pace leones: sed e conuerso, se leonem in prœlio exhibuit, p
digens vitam ipsam, stansq. ante omnes in prima acie primus in tanto discrimine militabat intrepi
dus: & vbi pax, conciliato nomine, reddita est, tamquam ceruus sibi timens, fugam arripuit, latibu-
la captans, cum scilicet litteræ Imperatoris de confirmatione eius electionis Romam delatæ fue-
runt; quod iisdem ferme diebus accidit. Sed quid de his primo Turonensis Gregorius habeat, hic
reddamus: Cum, inquit [b], latibula fugæ prepararet, capitur, trahitur, & ad beati Apostoli Petri ba-
silicam deducitur, ibiq. ad Pontificalis gratiæ officium consecratus, Papa Vrbi datus est. Sed nec
destitit diaconus noster, nisi ad Episcopatum eius de Portu rediret, & qualiter ordinatus fuerit, p̄-
senti contemplatione susciperet.] hæc ipse. Verum de eius occulta fuga habet ista Ioannes diaco-
nus [c]: Quia, inquit, palam egredi portas ciuitatis non poterat, a negotiatoribus exponendum se,
dissimulato (vt fertur) habitu, callidus impetrauit: siluarum saltus expetijt, cauernarum latibula re-
quisiuit. In quibus dum ab omnibus summa solicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ su-
C per se iugiter e cælo dependentis agnoscitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri Apostolorum
principis templum Pontifex consecratur.] hæc de fuga, inuentione, & consecratione Gregorij Ioan
nes: quæ quidem omnia & ex ipsius Gregorij Papæ scriptis fidem aliquam sibi vendicant.

b Greg. Turon. hiftor. Franc. lib. 10. c. 1. in fin.

c Ioan. diac. vit. S. Gregor. lib. 1. c. 44.

Diuinis signis impedita fuga Gregorij.

XXII.

Etenim dum per apologiam ad Ioannem Rauennatem Episcopum, qui ipsum ob eam causam
incusarat, in præfatione libri curæ pastoralis ad eum scripta se excusat, hæc habet [d]: Pastoralis cu
ræ me pondera fugere delitescendo voluisse, benigna, frater carissime, ac humillima intentione re-
prehendis, &c.] De signo autem diuinitus ostenso, quod dictum est a Ioanne, ipse ex epistola ad Cy
riacum Constantinopolitanum Episcopum fidem aliquam sibi sumit, dum ista habet [e]: Ego quo
que qui indignus ad locum regiminis veni, infirmitatis meæ conscius, secretiora loca petere ali-
quando decreueram: sed superna mihi iudicia * aduersari conspiciens, iugo Conditoris subdidi cer
uicem cordis, hoc præcipue perpendens, quia quælibet occulta loca sine Dei gratia animam salua
re non possunt, &c.] Idemq. ad Natalem Episcopum Salonitanum his verbis [f]: Quia diuinis iu-
dicijs * nō poteram resultare, necessario mentem meam parti lætiori reuocaui.] ita Gregorius, cū
conceptum ex sua creatione mærorem deponere ac penitus propulsare eo argumento studeret, qđ
D scilicet ita Deo placitum esse, signis haud dubijs cognouisset. Quæ igitur adeo mirandis præosten-
sa est signis ordinatio, celebrata hoc anno, tertio Nonas Septembris, eadem veluti sacrosancta, an-
nis singulis in Ecclesia repetenda, consignata tunc publice fuit in Romanæ Ecclesiæ tabulis; quæ
& in vniuerso Catholico orbe solemnis hactenus perseuerat. Ceterum etsi pendenda ab ipso Gre-
gorio fuerit Imperatori eadem pecuniæ quantitas, quæ a prædecessoribus Gothorum temporibus
exacta est, haud tamen in crimen adduci potuit, quasi redemptum pecunia Pontificatum obtinue-
rit: etenim electio (vt dictum est) legitime facta illi contulit Pontificatum, non Imperatoris confir
matio tyrannice vsurpata, quæ pecunia licite redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontificatus,
sed executio muneris, eo modo (quod aliter non liceret) ab illata vexatione se liberando.

d Greg. in præfat. lib. Pastor.

e Greg. lib. 6. epist. 4. vet. edit.
* iudicia

f Gregor. lib. 1. epist. 10.
* Iudiciis

XIX.

Ordinatus igitur S. Gregorius Summus Pontifex, mox creditum sibi populum, vt optimus pa-
stor, Dei verbo alere aggressus, in eadem S. Petri basilica primam ordine positam habuit ho-
miliam, qua pluribus præsentis temporis deplorauit ærumnas: etenim accidere visum est tunc
temporis secundum illud Ioelis [g]: Residuum erucæ comedit locusta, residuum locustæ come-
dit bruchus, residuum bruchi comedit rubigo.] Siquidem alia plura post pestem secuta sunt ma
E la: nam cum adhuc apud basilicam Vaticanam ordinatus Pontifex Gregorius resideret, ventis ve-
hementibus concussa ciuitate, quæ vetustate infirma erant ædificia solo prostrata sunt: addit his
fuere mala alia recentia & instantia, quibus tum Italia premebatur vbique, tum Roma ipsa di-
rius vexabatur. quo factum est, vt crederetur extrema mundo dies iudicij imminere: cuius rei
gratia idem Gregorius Pontifex mense Nouembri habens eam in eadem basilica sancti Petri ad
populum homiliam in illam Euangelij lectionem, qua [h] signa aduentus sui a Domino prænuncia
ta sunt, post alia habet ista: Pestilentias sine cessatione patimur.] & de signis præostensis futu-
rorum malorum: Priusquam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo
acies vidimus, ipsoque qui post humani generis fusus est sanguine coruscantes.] & inferius: Ec-
ce, fratres mei, iam cernimus, quod audiebamus: Nouis quotidie & crebrescentibus malis mun-
dus vrgetur. Ex illa plebe innumerabili quanti remanseritis, aspicitis: & tamen adhuc quoti-
die flagella vrgent, repentini casus opprimunt, nouæ nos & improuisæ clades affligunt.] & paulo
post: Nudius tertius, fratres, agnouistis, qđ subito turbine annosa arbusta eruta, destructæ domus,

g Ioel. 1.

Roma ventorum vi magna ex parte prostrata.

h Luc. 21.

atq.ecclesiæ a fundamentis euersæ sunt. Quanti ad vesperum sani atque incolumes acturos se in A
crastinum aliquid putabant,& tamen nocte eadem repentina morte defuncti sunt,in laqueo ruinę
deprehensi?Sed considerandum est nobis,dilectissimi,quod ad hæc agenda inuisibilis Iudex venta
tenuissimi spiritum mouit,vnius procellam nobis excitauit,& terram subruit, casura tot ædificio-
rum fundamenta concussit.Quid ergo Iudex ipse facturus est,cum per semetipsum venerit,& in vl
tionem peccatorũ ira eius exarserit,si portari non potest, cum nos per tenuissimam nubem ferit?
In iræ eius præsentia quæ caro subsistet,si ventum mouit,& terram subruit,& concitauit aera, &
tot ædificia strauit?]

XXIII. Fuerant hæc omnia iam antea a S.Benedicto prænunciata,cum S.Sabinum Episcopum Canu
sinum alloqueretur ea quæ ipse S.Gregorius recitat verbis istis [a]: Roma a Gentilibus non exter-
minabitur,sed tempestatibus,coruscis turbinibus,ac terræmotu fatigata in semetipsa marcescet.
Cuius prophetiæ mysteria nobis facta sunt luce clariora:qui in hac Vrbe dissoluta mœnia,euersas
domos,destructas ecclesias turbine cernimus;eiusq.ædificia longo senio lassata,qa ruinis crebre-
scentibus prosternantur,videmus.]hæc Gregorius.Sed his malis alia addebantur, nempe Longo-
bardorum foris vrgentium metus,& pauor intus ea ijs qui tunc erant Vrbis custodiæ milites mã- B
cipati,accensa discordia:de quibus idem Gregorius in epistola ad Paulum Scholasticum post Põ-
tificatum initum tertia ordine scripta ista habet [b]: Veniente autem viro magnifico domno Mau
rentio Cartulario,ei quæso in Romanæ vrbis necessitate concurrite: quia hostilibus gladijs foris
sine cessatione confodimur,sed seditione militum interno periculo grauius vrgemur.]

a Greg. dialog. lib.2.c.15.

De vrbis clad. prædictio.

b Gregor. lib.1. epist.3.

XXIV. Imminebat insuper hoc anno dira fames;cuius rei causa ipse Gregorius,simulac ordinatus est
Pontifex,e Sicilia frumentum vehendum curauit,vt patet ex secunda ordine data epistola ad Præ
torem Siciliæ ipso mense Septembri,inchoante nona Indictione; vbi inter alia [c]: *De qua re cu-
ram gerite:quia si quid minus huc transmittitur,* frumenti petiti videlicet, *non vnus quilibet homo
sed cunctus simul populus trucidatur.*]Sic igitur non tam sedem Pontificiam,in qua sederet,visus
est Gregorius consecutus,quam conscendisse iactatam omni ex parte turbinibus nauem, atq.di-
motus e sede quietis vocatus ad bella,durosq.labores subeundos, & graues perpetiendas ærum-
nas. Hinc ipse ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum scribens quartam ordine epistolã,
inter alia habet ista [d]: Quia vetustam nauem vehementer confractam indignus ego infirmusque
suscepi: vndique enim fluctus intrant,& quotidiana ac valida tempestate quassatæ putridæ nau- C
fragium tabulæ sonant: per omnipotentem Deum rogo,vt in hoc mihi periculo orationis vestræ
manum porrigatis: quia & tanto enixius potestis exorare, quanto & a confusione tribulatio-
num, quas in hac terra patimur,longius statis.]hæc Gregorius pressus angustijs vndiq.gemens ac
dolens.

Penuria vrbẽ vexat.

c Gregor. lib.1. epist.2.

d Gregor. lib.1. epist.4.

Status Ecclesię Romanę huius temporis.

XXV. Verum quo magis increbrescere vidit mala, eo fortius ad ea superanda animi virtute surre-
xit,& tantum abfuit vt illis succumberet,vt ea omnia potentissime superans,visus sit tot imménsos
fluctus,Christi confisus verbo qui vocauerat,sicco vestigio pertransisse,vt diceret cum Apostolo
[e]: In omnibus tribulationem patimur,sed non angustiamur.]Quanta enim fuerit animi tranquil
litate inter tot fluctus atque procellas,ex eo quisque facile poterit intelligere,dum (vt ipse testa-
tur in epistola ad Leandrum Episcopum Hispalensem [f]) hoc ipso exordio Pontificatus sui,tam-
quam si summo otio frueretur,curisque omnibus vacuus,solitarius detineretur monastica cellula,
præclarissimum illud de Pastorali cura commentarium elaborauit,ea occasione accepta,quod (vt
dictum est) Ioannes Rauennas Episcopus ipsum litteris arguisset,quod pastoralem curam,delite-
scendo,fugere voluisset.qua in re imitatus est Magnus Gegorius Gregorium Nazianzenum:sicut D
enim ille eadem ex causa scripsit de sua fuga apologeticum, quo sublimem periculosamque eius-
modi spiritualem præfecturam ostendens,se haud insipienter fugisse monstraret:ita hic noster suæ
fugæ defensionem parans,simul ostendit periculum,pariterque docuit,quales esse debeant, qui in
Episcopos assumũtur,& quo modo qui assumpti sunt se gerere in regimine ipso,atque insuper quo
modo docere alios debeant,& ad sui cognitionem eosdem redire demum oporteat. Qua in re nõ
apologiam tantum de fuga sua visus est scribere, sed pastor ipse pastorum pascere eos primum
omnium voluisse,vnde & darentur eis optime sibi subditos curare greges;memor nimirum, pri-
mum omnium incumbere ea Domini [g] iussione,sicut Petro, ita & successoribus eius, labantes
confirmare fratres.

e 2.Cor.4.

f Gregor.libr.4. epist.46.

Qua occasione Greg.scribit librum curæ pastoralis.

g Luc.22.

XXVI. Scribens igitur de cura pastorali volumen,nihil aliud visus est operatus,quam in eminentissi-
ma omnium cathedra sublimis positus docere voluisse omnes qui essent in toto Christiano orbe
pastores,necnon eos qui eisdem postea futuris sæculis in eodem munere pastorali essent substituẽ
di Episcopi successores. Ita plane,cum ad Synodos celebrandas postea conuenerunt Episcopi, hoc
ipsum(vt suo loco dicetur)ingenue professi sunt.Sed quanta id animi demissione,procul abhorrẽs E
a fastu,Gregorius ipse præstiterit,eius accipe verba,eum perorat: Ecce,inquit,bone vir, reprehen-
sionis meæ necessitate compulsus,dum monstrare qualis esse debeat pastor inuigilo, pulchrum de
pinxi hominem pictor fœdus,aliosq.ad perfectionis littus dirigo,qui adhuc in delictorum fluctib.
versor.] hæc ipse:qui eo se vinculo arctius obstringere voluisse videtur,vt quæ alios scribendo do-
cuisset,primus ipse opere implere satageret,exemplar sibi optimi pastoris velut in tabula pictum
ob oculos ponens,vt se ipsum in eamdem imaginem transformaret.

XXVII. Ceterum quod ad ipsius Gregorij scripta pertinet, plane ea admiranda cognosces, si in eis
non folia tantum,sed qui insint fructus velis attente perspicere, atque percipere. Tulit infelicis-
sima cõditio sæculi huius,vt inter barbaros barbarismis luculenta repleta Latinitas,& solœcismo-
rum obducta carie fuerit Romana lingua:vt pene miraculum habitum sit,Gregorium inter tot te
nebras aliquo illucescere potuisse fulgore.Sed cœpta iam prosequamur.

De S. Gregorij scriptis iudicium.

XXVIII. Cum autem meditaretur ista Gregorius,ipso suæ sedis exordio,pati coactus est ingruentia vn
dique

A diqne gratnlantium agmina: Importuna lane narratio in luctu mnsica [b]] quod cogat Christiana charitas [b] gaudere cum gaudentibus. Magis vero exulcerabant animum eius illi, qui cum spirituales essent, vt cõscij eius animi & instituti, aliter iudicare deberent, æque vt ceteri gestire gaudio viderentur. Hinc ipse ad Paulum Scholasticum his primis ordinationis suæ diebus scribens, hæc ait [c]: Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arrident, non valde penso: de vobis autem mihi hac ex re arridentibus non minime doleo, qui desiderium meum plenissime scitis, & tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuissem implere quod volui; si voluntatem meã, quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione valuissem.] alludens ad fugam, quam frustra captasset, scribit hæc ad Paulum Scholasticum Siciliæ Præfectum, cum successorem ab Imperatore accepisset Leonem Exconsulem: quo tempore idem S. Gregorius [d] ad curandum Ecclesiæ Romanæ patrimonium in Siciliam misit Petrum subdiaconum, cui & in mandatis dedit, vt interesset Concilijs ab omnibus Episcopis eius insulæ annis singulis conuocandis. sed ad eumdem Petrum paulo post litteras [e] dedit, cum ipse vendicare vellet Romanæ Ecclesiæ fundum quemdam, præcipiens, vt si quadraginta annis absque intermissione B possessio illius continuata esset, nulla fieret possessori molestia; nolens vti priuilegio a Iustiniano Ecclesiæ Romanæ concesso centum annorum, ne exordia Pontificatus sui aliorum lacrymis auspicaretur.

a Eccli. 22. b Rom. 12. c Gregor. lib. 1. epist. 3. *Dolor de alieno gaudio.* d Gregor. lib. 1. epist. 1. e Gregor. lib. 1. epist. 9.

XXIX. *Gregorij cum amicis expostulatio.*

Dum in his esset, nec quem deuorarat ex suis ærumnis conceptum mærorẽ digerere omnino posset, eo magna sæpe regurgitante amaritudine animi, gemens & dolens, vnde sibi malum quo angebatur prouenisse sciebat, eo conuersus, grauius questus est, cũ amicis expostulans, quod apud Imperatorem non intercessissent, vt de sua electione decretum irritum redderetur. Hoc argumento ab eo scriptæ sunt litteræ ad Ioannem Episcopum Constãtinopolitanũ & alios: ad ipsum enim in primis hæc habet [f]: Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit, & sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est quod me beatitudo vestra non ita sicut se diligit? Quo enim ardore, quo studio Episcopatus pondera fugere volueritis, scio: & tamen hæc eadem Episcopatus pondera ne mihi deberent imponi, non restitistis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis, qui illa me voluisti onera suscipere, quæ vobis imponi noluistis.] Sunt complures eiusdem Gregorij epistolæ ad diuersos datæ, quibus luget miserrimum quem putabat animæ suæ statum, in quem sub hoC noris specie se videret esse coniectum: dignæ quidem omnes quæ ab omnibus legerentur, verum ob prolixitatem vitandam eas hic reddere prætermittimus: ne tamen ieiunum omnino lectorem dimittamus, satis sit hic referre quam hoc ipso sui Pontificatus initio scripsit ad sororem Imperatoris, nomine Theoctistam, pietate, sicut & generis claritudine insignem feminam; qua quidem, qui intus laterent, animi fluctus aperit; ait enim post eius exordium [g]:

f Gregor. lib. 1. epist. 4. g Gregor. lib. 1. epist. 5.

XXX. *Deplorat Gregorius suę vitę statum.*

Sub colore Episcopatus ad sæculum sum reductus: in qua, *cura scilicet pastorali*, tantis terræ curis inseruio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, ascendisse exterius videor: vnde me a Conditoris mei facie longe expulsum deploro. Conabar namque quotidie extra mundum, extra carnem fieri; cũcta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre; & non solum vocibus, sed medullis cordis mei ad Dei speciem anhelans, dicebam [h]: Tibi dixit cor meum: Quæsiui vultum tuum: &, Vultum tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare: ita vt in me pene impletum crederem, quod pollicente Domino, ex Propheta didicissem [i]: Sustollam te super altitudines terræ. Super D enim altitudinem terræ sustollitur, qui & ipsa quę alta & gloriosa pręsentis videntur sæculi per mẽtis despectum calcat. Sed repente a rerum vertice, tentationis huius turbine impulsus, ad timores, pauoresque corrui: quia etsi mihi nihil timeo, eis tamen qui mihi cõmissi sunt, multum formido.

h Psal. 26. i Isai. 58.

XXXI. *Gregorij ærumnę in cura Pastorali.*

Vndique causarum fluctibus quatior, & tempestatibus deprimor; ita vt recte dicam: Veni [k] in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longe factum est, quod intra me est: ita vt obedire nequeam propheticæ voci, qua dicitur [l] Redite præuaricatores ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus solummodo exclamare compellor [m]: Cor meum dereliquit me. Contemplatiuæ vitæ pulchritudinem velut Rachelem [n] dilexi, sterilem, sed vidẽtem ac pulchram, quæ etsi per quietem suam minus generat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo iudicio, nescio, Lia mihi in nocte coniuncta est actiua videlicet vita, fœcunda, sed lippa, minus videns, quamuis amplius pariens. Sedere ad pedes Domini cum Maria festinaui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, & erga multa satagere. Expulsa a me (vt credidi) legione dæmonum, volui obliuisci quos noui, ad Saluatoris pedes E quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur [o]: Reuertere in domum tuam, & annũcia quanta fecerit tibi Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prędicare, cum iam mihi difficile sit saltem recolere? pressus enim in hoc * onere tumultu sęcularium negotiorũ, ex eis me esse video, de quibus scriptum est [p] Deiecisti eos, dum alleuarentur. Neque enim dixit: Deiecisti eos, postquam alleuati sunt: sed, dum aleuarentur: quia praui quique dum temporali honore suffulti, foris videntur surgere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, a gloria vera euacuantur.

k Psal. 68. l Isai. 46. m Psal. 39. n Genes. 29. o Marc. 5. * honore p Psal. 72.

XXXII.

Hinc iterum dicit [q]: Deficientes vt fumus deficient. Fumus quippe ascendendo deficit, & se se dilatando euanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam præsens felicitas comitatur: quia vnde ostenditur vt altus sit, inde agitur vt non sit. Hinc rursum scriptum est [r]: Deus meus pone illos vt rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ relinquimus: anteriora autem sunt æterna & permanentia, ad quę vocamur, Paulo attestante, qui ait [s]: Quę retro sunt oblitus, in ea quę sunt priora me extẽdens.

q Psal. 36. r Psal. 82. s Philip. 3.

dens. Peccator ergo cum in presenti vita profecerit, vt rota ponitur, qui in anterioribus corruens, A
ex posterioribus eleuatur: nam cum in hac vita gloriam percipit quam relinquit, ab illa cadit quæ
post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores prouectus regere sciunt, vt per eos nequa
quam interius corruant. Vnde scriptum est [a] Deus potentes non abijcit, cum & ipse sit potens.
Et per Salomonem dicit [b]: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi hæc difficilia sunt, qa
& valde onerosa: & quod mens sponte non recipit, congrue non disponit. Ecce serenissimus domi-
nus Imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri au-
tem leo non potest: vnde necesse est, vt omnes culpas & negligentias meas non mihi, sed suæ pie-
tati deputet: quia virtutis ministerium infirmo commisit.] hactenus Gregorius, qui eodem quoq.
argumento litteras [c] dedit ad Narsetem Patricium, necnon alias ad Anastasium Episcopum An
tiochenum: desiderantur autem litteræ scriptæ ad Imperatorem, quarum meminit in illis redditis
ad eumdem Anastasium, dum ait: Præterea indico, quia a serenissimis dominis quantis valui pre-
cibus postulaui, vt vos, honore restituto, ad sancti Petri Apostolorum principis limina venire, &
quousque Deo placuerit, hic mecum viuere concedant: quatenus dum vos videre meruero, pere-
grinationis nostræ tædium de eterna patria inuicem loquendo releuemus.] hæc Gregorius. B

a Iob. 36.
b Prou. 1.
c Greg. lib. 1. ep. 6. 7.

XXXIII. *Pro Anastasio Antioch. Epi. Gregorius laborat.*

Quorum verborum sensum vt percipias, in memoriam reuocare debes, quæ de eodem Anasta
sio Sinaita in superiori Annalium tomo sunt dicta, ipsum nimirum resistētem Iustiniano hæresim
promulgare satagenti, ab eodem fuisse Antiocheno Episcopatu deiectum, in locumq. ipsius subro-
gatum Gregorium, quem cognitum perutilem Reipublicæ constat numquam ab ea sede fuisse p
successores Imperatores dimotum. Cum vero magna ob spiritualem animorum coniūctionem in
tercessisset inter ipsum Pontificem Romanum Gregorium & Anastasium necessitudo: illud ab Im
peratore expetijt Gregorius, vt eidem Anastasio honor sedis restitueretur, sineretur tamen ad obi
tum vsque qui tunc sedebat Gregorius sedere, ipse vero Romam ad se Anastasius mitteretur. Ve
rum litteras de restitutione Anastasij, licet scriptas, non tamen fuisse missas, idem Gregorius testa
tur in epistola ad Sebastianum Episcopum, vbi ait [d]: Præterea indico suggestionem meam ad pijs-
simos dominos summis precibus plenam fecisse, vt virum beatissimum dominum Anastasium Pa
triarcham, concesso vsu pallij, ad beati Petri Apostolorum principis limina mecum celebraturum
solemnia Missarum transmittere debuissent: quatenus, si ei ad sedem suam minime reuerti liceret,
saltem mecum in honore suo viueret. sed quæ causa fuerit vt eadem scripta retinerem, præsentium C
lator vobis innotescet.] hæc ipse. Sed factum est diuino consilio, vt post sequentem annum ille Gre
gorius moreretur, thronum vero suum post vigintiquatuor annos ipse receperit Anastasius, vt suo
loco dicemus.

d Greg. lib. 1. ep. 97.

XXXIV. *Consulit Greg. Ecclesiis derelictis.*

Qui igitur in Orientalem Ecclesiam, mox vt creatus est Pontifex, conuertit oculos, certe quidē
illis consulere, quæ proxime essent, non despexit: cum enim sciret complures Italiæ Ecclesias post
tot bella tempore Gothorum illata & per Longobardos iterata penitus desolatas, earumdem pro
pensiorem curam gessit: quamobrem [e] Minturnensem Ecclesiam non clero tantum, sed & popu-
lo destitutam, Formianæ illi proxime inhærenti coniunxit, in qua tunc fuisse venerandum corpus
sancti Erasmi martyris tradit. Verum & Formiana postea pariter desolata, in proximum locum ad
mare positum natura loci munitum, Caietam dictum, tam sedes, quam martyris pignora sunt trāſ
lata. Sed & hoc pariter anno, Ecclesia Populonensi in Tuscia, cuius fuerat Episcopus sanctus Cer
bonius, sacris destituta ministris, Rosellano Episcopo, vt eam curare deberet, litteris iussit, quarū
est exordium [f]: Peruenit ad nos, quod Populonensis Ecclesia ita sit sacerdotis officio destituta,
vt nec pœnitentia decedentibus ibidem, nec baptisma possit præstari infantibus, &c.] Ex quibus D
duo ista percipias in Ecclesia Catholica seruari solita, nimirum vt nemo Fidelium adultorum absq.
pœnitentia, ipso sacramento videlicet pœnitentiæ per sacerdotem impertiendo, ex hac vita migra
re sineretur, neque infantes coalescere absque baptismo permitterentur. Hæc sui Episcopatus exor
dio: de reliquis autem Ecclesijs collapsis, & vt licuit restitutis, vel alijs commendatis, sequentibus
annis pro temporis ratione dicturi sumus.

e Greg. lib. 1. ep. 8.
f Greg. lib. 1. epi. 15.

XXXV.

Sed maius negotium illud totis viribus suscipiendum ipsi fuit, vt schismate diuisa membra ca
piti iungeret: hoc enim anno idē Gregorius conatus est schismaticos illos ob Tria capitula (de qui
bus sæpe tomo superiori dictum est) ab Ecclesia Romana separatos communioni Catholicæ resti
tuere. Erant [g] ex eis Neapoli degentes, qui quidem quod non vt alij tumidi arrogantia & auer-
sione superba se ab Ecclesia Romana separauerant, sed quod vererentur, ne Tria damnando capi-
tula, aliquid facerent in præiudicium Concilii Chalcedonensis, quo prætextu alij omnes schismati
ci (vt suis locis est demonstratum) contra Quintam Synodum se erexerant, facilius curari potue-
runt. Horum vnus, Stephanus nomine, simulac accepisset sanctissimum virum Gregorium creatū
esse Romanum Pontificem, purum sincerumq. veritatis cultorem, apud quem nullum haberet ac E
cessum priuata affectio, sed studium veritatis: Romam veniens, ipsum conuenit, suæq. mentis am-
bages, animiq. dubitationem aperuit, quorum causa se ab Ecclesia separarat: illud pollicitus, reuer
surum se ad fidei Catholicæ communionem, si ipse Gregorius suæ ipsius animæ susciperet in se pe-
riculum, intercederetq. sponsor & fideiussor apud Deum, vt ratum haberetur in cælo, quod ipse re
diens ad communionem Romanæ Ecclesiæ in terris ageret. Quod Gregorius facere minime cun-
ctatus est: sed & vt idem præstaretur ab eius socijs Neapoli degentibus, litteris admonuit Deme-
trium his temporibus Neapolitanum Episcopum.

g Greg. lib. 1. ep. 14.
Schismatici quomodo a Gregorio recepti.

XXXVI. *Schismatici uocati ad Synodū.*

Vrgebat & iussio Imperatoris, vt schismatici omnes ad Ecclesiam redire deberent: cuius rei
gratia scripserat Mauritius Augustus ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt eos omnes
Romam ad Synodum conuocaret: vt Synodali decreto ijs que ab ipsis reuocata essent in dubium,
amotis, perfecta Ecclesię vnitas sanciretur. Non extant ipsæ litterę Imperatoris, sed tantum Gre
gorij id habetur testificatione de his scribentis ad Seuerum Aquileiensem Episcopum iterum in

schismatis

A schismatis errorem delapsum; vbi ad finem hęc habet [a]: Pro qua re imminente latore præsentiũ, a Gregor.lib. 1. epist.16.
iuxta Christianissimi & serenissimi rerum domini iussionem, ad beati Petri Apostoli limina cum
tuis sequacibus venire te volumus: vt auctore Deo, aggregata Synodo, de ea quæ inter nos verti-
tur dubietate, quod iustum fuerit, iudicetur.] hęc ipse. Verum venire cum contẽpsisset, sede ab ho-
stibus priuatus est, Aquileia ipsa (vt dicemus) incensa, & ipse profugus ad summam est deductus
inopiam, vt stipem quęreret. Sed de his inferius.

At licet, vt vidisti, iussione etiam Imperatoris cogerentur schismatici Episcopi Romam ad Sy XXXVII.
nodum proficisci, idq; etiam suis litteris pręciperet S. Gregorius Papa, scribens ad Seuerum Aqui
leiensem Episcopum ipsorum antesignanum, ipsi tamen more præcedentium schismaticorum, qui
vt subterfugerent iudicium Ecclesiasticum, prouocare consueuerunt ad Imperatorem, dederunt
libellum Mauritio Augusto, ne cogerentur Romam ad Pontificem proficisci; sicq; eluserunt eiusdẽ
Imperatoris missam antea iussionem, necnon Gregorij Papę pręceptum. Extat libellus ipse, hic ti
bi modo recitandus: accepimus eum vna cum alijs epistolis a Nicolao Fabro nostri studiosissi-
mo, depromptum (vt putamus) ex bibliotheca Pithœi, cuius ipse extitit amicus intimus & contu-
B bernalis. sic se habet.

Sub Gregorio Papa schismaticorum libellus supplex Episcoporum ad Mauritium Imperatorem.

Suggerendum domno nostro clementissimo ac pijssimo domno Mauritio Tiberio humiles Ve XXXVIII.
netiarum vel secundæ Retiæ Ingenuinus, Maxentius, Fonteius, Laurentius, Agnellus, Felix, Augu
stus iunior, & Horontius Episcopi.

Pietatis vestræ est, clementissime dominator, preces humilium sacerdotum Imperiali dignatio
ne suscipere: quod etiam supplices deprecamur per Dominum Deum nostrum Iesum Christum
Saluatorem omnium, per Fidem Catholicam, & Regnum quod meruistis a Deo concessum, atq;
salutem dominorum filiorum vestrorum, quibus perpetuum Imperium Deo gubernante perma-
net, vt aditum inueniat supplicatio nostra apud pias aures vestras, & cum fiducia recurrentes ad
principalia remedia, mereamur, quæ petimus impetrare. Nam etsi nos peccata nostra ad tempus
grauissimo iugo summiserunt, auxiliante nobis Domino, nullo pondere pressurarum ab integrita
te Catholicæ Fidei inuenimur vllo modo titubare. Deinde nec obliti sumus sanctam Remp. vestrã,
sub qua olim quieti viximus, & adiuuante Domino redire totis viribus festinamus. Suggerimus
C etenim, domine pijssime Princeps, scandalum Ecclesiæ, quod tempore diuæ memoriæ Iustiniani
Principis totius mundi Ecclesias conturbauit, nostrarum quoque prouinciarum partibus ex tunc
iam esse compertum; damnationem scilicet trium Capitulorum, id est, epistolæ venerabilis Ibæ
Episcopi Edessenæ ciuitatis, personæ quoque Theodori Mopsuestiæ Episcopi, atque scriptorum
Theodoreti Episcopi Cyri, quæ in sancta Synodo Chalcedonensi recepta sunt, & Vigilio tunc Ro
mano Præsuli, atque omnibus pene sacerdotibus damnatio ipsa, sicut reuera cõtraria sancto Chal
cedonensi Concilio execrabilis noscitur extitisse. Qui etiam Vigilius scripta sua per omnes prouin
cias mittens, anathematis vinculis obligauit omnem populum, si quis damnationi trium Capitu-
lorum præberet aliquando consensum. Et licet postea Imperiali pondere ad consensum damna-
tionis Capitulorum ipsorum paulatim singuli tunc fuerint coarctati: nostrarum tamen prouincia
rum venerandi decessores, quibus indigni successimus, prædicti quondam Vigilij instructionibus
informari; ad hoc inclinare nullo modo potuerunt. Quorum nos exempla, Deo propitiante,
seruantes cum vniuerso populo nobis credito, sequenter etiam in omnibus definitionem san-
cti Chalcedonensis Concilij, defensioni Capitulorum ipsorum & reuerentiam exhibemus, &
D a communione damnantium cum diuina gratia abstinere dinoscimur. Et dum Zmaragdus glo-
riosus Chartularius patrem nostrum sanctæ memoriæ Heliam Archiepiscopum Aquileien-
sis Ecclesiæ pro causa ipsa pluribus vicibus contristaret: cum nostro omnium consilio atque con-
sensu direxit ad pia vestigia principatus vestri preces, supplicans, vt expectata Dei misericordia,
reuocatis omnibus consacerdotibus Synodi nostræ in potestatem sanctæ Reip. ad vestræ clemen
tiæ præsentiam veniretur, & vestrum in causa ipsa expectaretur iudicium. quod pietas vestræ mã
suetudinis ad mercedem & laudem Imperij sui, clementi dignatione suscipiens, iussionem suam
dedit ad prædictum gloriosum Zmaragdum, vt nullatenus quemquam sacerdotum pro cã cõmu-
nionis inquietare præsumeret, sed Dei misericordia operante sustineretur, quousque compressis
gentibus, ad libertatem omnes sacerdotes Concilij sub sancta Rep. perueniret. Deinde defunctus
est memoratus Archiepiscopus noster Helias.

Nos vero pro imperatis precibus, eiusdem cum omnibus populis ardentibus deuotiores effe XXXIX.
cti, si fieri potuisset, eisdem diebus ad vestra certabamus redire vestigia. & gratias Deo retulimus
& pro vita Imperij vestri, sicut ipse nouit Dominus, assiduas preces eius obtulimus Maiestati. Post
E hoc, ordinato in sancta Aquileiensi Ecclesia beatissimo Archiepiscopo nostro Seuero, quæ contu-
meliæ illatæ sint, & quibus iniurijs, ac cæde corporali fustium, & qua violentia ad Rauennatem ci
uitatem fuerit perductus atque redactus in custodiam, quibusq; necessitatibus oppressus atque cõ
tritus fuerit: potuit ad domini nostri pias aures sine dubio peruenire. Nos autem tam inauditis ca
lamitatibus patrem & Archiepiscopum nostrum, quod numquam sub Christiano Principe factũ
dinoscitur, cognoscẽtes afflictum, insanabilium dolorum sumus stimulis vulnerati; Nã in hoc tẽ-
pore iterum cognouimus, reuerendum Papam Gregorium ad eiusdem patris nostri exhibitionem
misisse cum sacratissima vestræ pietatis iussione, vt pro causa ipsa communionis ad Romanam de
beret ciuitatem deduci. Quod audiẽtes, quamuis certi essemus talem iussionem domini nostri spe
cialiter aduersariorum improba importunitate subreptam, contabuimus; & contriti atque luctu gra
uissimo sauciati ad vltimam desperationem peruenimus, vt ad illius iudicium Metropolita noster
cogeretur occurrere, cum quo causa ipsa esse dinoscitur, & cuius communionem ab initio motio-
nis causæ huius vsque nunc decessores nostri & nos cum omni populo euitamus. Et quidem memo
ratum

ratum beatissimum Archiepiscopum nostrum frequenti contestatione conuenimus, ne nobis absentibus, & a se ad præsens diuisis de communi causa Ecclesiæ aliquid audeat definire. quoniam, A piissime domine, sic accensi sunt omnes homines plebium nostrarum in causa ista, vt ante mortē perpeti, quam ab antiqua Catholica patiantur communione diuelli.

XL. Reuera, clementissime dominator, Fidem Catholicam conseruantes, & Chalcedonensis Concilij definitiones in omnibus venerantes, vt quibuslibet occasionibus contristentur, nec Deo, nec vestræ pietati placere, credendum est. Ergo, mitissime dominator, totius Cōcilij nostræ paruitatis hæc est deliberatio, sicut & eidem patri & Archiepiscopo nostro scripsimus, vt pro reddenda ratione communionis nostrę contenti Dei iudicio in iugo barbarico, opportuno tempore; ad vestræ pietatis vestigia occurramus, habentes præ oculis exempla fidelia, quibus edocti sumus, cum omnes intentiones sopitæ sunt. sic Theodosij senioris Constantinopolitana Synodus, Deo propitiante, sedatis est scādalis cōfirmata; sic deinde Ephesina prima Synodus diuæ memoriæ Theodosio iuniore disponēte, bene noscitur definita; sic ad postremum præsentia Martiani diui Principis, abscissis oīb. scādalis, pax Catholica in Chalcedonensi Concilio reformata est. Nam per absentiā Christianissimorum Principum in Ephesina secunda Episcoporum congregatione in Dioscoro Alexandrino B Flauianus sanctissimus regiæ vrbis vestræ Episcopus veritatem Catholicæ Fidei defendens occisus est, alijq. Episcopi assertores Orthodoxæ Fidei iniuste deiecti sunt, & scādalū Ecclesiæ pessimum generatum est: quod cū magno labore postea diuæ memoriæ Martianus Imp. auus vestræ pietatis sua præsentia in sancto Chalcedonensi Concilio amputans, Catholicam pacem vniuersalis Ecclesiæ restaurauit.

XLI. Hoc tantum prostrati deposcimus, ne quia misericordia Dei circa sanctam Remp. operante, in meliori statu Italiæ partes, laborante fideliter gloriosо Romano Patricio, dignanter perduxit: & credimus nos celeriter, deuictis gentibus, ad pristinam libertatem deduci: cesset violentia militaris, quam vestro felicissimo tempore Deus fieri non permittat. Sint induciæ: & cum iussione sacratissimi Imperij vestri parati erimus ad pedes vestræ pietatis occurrere, & nostræ fidei atque communionis plenam reddere rationem. nam cum quo nobis ipsa causa est, & quem in communione vitamus, iudicem experiri nō possumus: quod etiam sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse iudicem esse in causa qua aduersarius comprobatur. Sed sicut semper Deus præsentia Christianorum Principum intentiones Ecclesiasticas sedare dignatur: hoc & nunc fieri, supplicamus. C Etenim si aliter, clementissime domine, actum fuerit, vt Archiepiscopum nostrum (quod absit) ad Romanam contingat violenter exhiberi Ecclesiam: spes iam nulla erit conseruandæ iustitiæ, sed tantum pondus grauissimæ violentiæ.

XLII. Suggerimus etenim, pie dominator, quia tempore ordinationis nostræ, vnusquisque sacerdos in sancta sede Aquileiensi cautionem scriptis emittimus studiose de fide ordinatoris nostri: nos fidem integram sanctæ Reip. seruaturos: quod, ipse nouit Dominus, nos fideliter toto corde & seruasse, & huc vsque iugiter cōseruare. Si conturbatio ista & compulsio pijs iussionibus vestris remota non fuerit, si quem de nobis qui nunc esse videmur, defungi contingeret: nullus plebium nostrarū ad ordinationem Aquileiensis Ecclesiæ post hoc pateretur accedere: sed quia Galliarum Archiepiscopi vicini sunt, ad ipsorū sine dubio ordinationem accurrent, & dissoluetur Metropolitana Aquileiensis Ecclesia sub vestro Imperio constituta, per quam, Deo propitio, Ecclesias in gentibus possidet; vt quod ante annos iam fieri cœperat, & in tribus Ecclesijs nostri Concilij, id est, * Bremensi, Tiburniensi, & Augustana Galliarum Episcopi constituerant sacerdotes; & nisi eiusdem tunc diuæ memoriæ Iustiniani Principis iussione commotio partium nostrarum remota fuisset: pro nostris iniquitatibus pene omnes Ecclesias ad Aquileiensem Synodum pertinentes Galliarum sacerdotes D peruaserant. Ergo, domine pie, quia semper piissimorum Principum fides pro tranquillitate Ecclesiæ vigilauit, & hoc studio, repensante Deo, contrariæ gentes diuina manu compressæ sunt: mereamur nos humillimi sacerdotes supplicationis nostrę sortiri effectum. Nam qui aliter pio domino nostro subrepere cupiunt, nec Dei iudicium habent præ oculis, nec vtilitatem sanctę Reipublicæ vestræ, seu opinionem pij Imperij, quam lacerari non metuunt de murmuratione totius populi partium istarum, qui persecutionem euidenter Christianis fieri suspicantur. Præsentem igitur supplicem relationem confidēter direximus, quam pia clementia dignetur placida aure recipere, vt effectum nostræ supplicationis Deo vobis aspirante sortiti, pro quiete matris nostræ Aquileiensis Ecclesiæ sacratissimis iussionibus releuetur; & pro incolumitate domini nostri ac dominorum filiorum vestrorum Domino Deo nostro iugiter supplicemus.

Subscriptio.

Ingenuinus Episcopus sanctæ Ecclesiæ secundæ Retiæ hanc relationem a nobis factam subscripsi.

Maxentius Episcopus sanctę Ecclesiæ Iuliensis, vt supra. E

Laurentius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Bellunatę, vt supra.

Augustus Episcopus sanctæ Catholicæ Concordiensis Ecclesiæ, vt supra.

† Parentinæ — Agnellus Episcopus sanctæ † Traientinæ Ecclesiæ, vt supra.

Iunior Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Veronensis, vt supra.

Fonteius Episcopus sanctæ Feltrinæ Ecclesiæ, vt supra.

Felix Episcopus sanctæ Teruisianæ Ecclesiæ, vt supra.

Horontius Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Venetinæ, vt supra.] hactenus de his ibi.

XLIII. Hoc autem accepto libello Mauritius Imperator querelis ipsorum permotus, nullo de veritate habito diligentiori examine, has imperiosas, more tyrannico ad S. Gregorium Papam litteras dedit, quas ab eodem Fabro (vt diximus) Parisiis missas accepimus, quæ sic se habent.

Mauritij

Mauritij epistola ad sanctum Gregorium Papam.

A In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi Imp. Cęsar Fl. Mauritius Tiberius Fidelis in Christo, Pacificus, Mansuetus, Maximus, Beneficus, Alamannicus, Gregorio viro sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo almæ Vrbis Romæ ac Papæ.

XLIV. Consuetam & Deo placitam vestram sanctitatem scientes, & quod recte Catholicæ nostræ Ecclesiæ dogmatum omnibus doctrinam exercetis: scire vos volumus quod Episcopi Istriensium prouinciarum per clericos aliquos ad nos directos suggestiones nobis transmiserunt, vnam Episcoporum ciuitatū & castrorū quæ Longobardi tenere dinoscūtur, aliā Seueri Aquileiensis Epi aliorūq. Epōrū qui cū illo sunt, & tertiam solius eiusdem Seueri. In quibus omnes dixerunt, tuam beatitudinem milites ad illos transmisisse cum vno Tribuno & Excubitore, necessitatem imponentes pręfato reuerendissimo Seuero & omnibus Episcopis, vt ad tuam beatitudinē perueniāt propter diuersam voluntatem quam habent ad sacra & Catholica dogmata sacrosanctæ nostræ Ecclesiæ. Et supplicauerunt nos, inducias ad hoc sibi fieri, & nullam eis interim necessitatem imponi ad vestrā sanctitatem peruenire: & licenter quod tempore opportuno ad hanc sacratissimam vrbem accedētes p seipsos, suggerere nobis habent, quæ sibi obstare videntur. Quia igitur & tua B sanctitas cognoscit præsentem rerum Italicarum confusionem, & quod oportet temporibus competenter versari: iubemus tuam sanctitatem nullatenus molestiam eisdē Episcopis inferre; sed concedere eos ociosos esse, quousque per prouidentiam Dei, & partes Italiæ pace aliter constituantur, & ceteri Episcopi Istriæ seu Venetiarum iterum ad pristinum ordinem redigantur.

Tunc enim perfectius omnia pro pace, & diuersitate dogmatis cum antecedentibus tuis orationibus corrigentur. Et sua subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos sanctissime ac beatissime Pater. Explicit] hactenus ex scripto codice Mauritij ad sanctum Gregorium pro schismaticis epistola, in qua more suo Imperator præter consuetudinem piorum Augustorum, arroganti fastu non rogat sed præcipit, quod obtinere nititur a Pontifice: id quidem minime iure Imperatorio sed tyrannico facere consueuisse, quæ suo loco dicentur inferius, declarabunt. Sed quæ sunt reliqua rerum gestarum Gregorij anni huius prosequamur.

XLV. Gregorius insuper & eos quos impietas Ariana per regiam potestatem segregauerat ab Ecclesia, quantocyus eidem Catholicæ Ecclesiæ restituendos curauit. Antharit enim Rex Longobardorum Ariana labe pollutus, eadem inficere Catholicos studens, hoc anno Paschali tempore C prohibuerat Longobardorum Orthodoxorum filios in fide Catholica baptizari. Sed quid accidit? vltor Deus impietatis exurgens, hoc eodem anno, eodemq. ferme die, quo sanctus Gregorius consecratus est Pontifex, nēpe Nonis Septembris, ipsum ex hac vita subduxit, vt Paulus affirmat [a]. Quā obrem ipse Pontifex vt cœno impietatis mersos erueret, eiusmodi ad vniuersos Italiæ Episcopos decretum misit [b]:

a Paul. diac. lib. 3. c. vlt.
b Greg. lib. 1. epi. 17.

XLVI. Quoniam nefandissimus Antharit * in hac, quæ nuper expleta est, Paschali solemnitate Longobardorum filios in fide Catholica baptizari prohibuit, pro qua culpa eum diuina maiestas extinxit, vt solemnitatem Paschalem vlterius non videret: vestram fraternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, vt quia vbique grauis mortalitas imminet, eosdem filios suos in Ariana hæresi baptizatos ad Catholicam fidem concilient, quatenus super eos iram Domini omnipotentis placent. Quos ergo potestis, admonete: quanta virtute valetis, eos ad fidem rectam suadendo rapite: æternam eis vitam sine cessatione prædicate: vt cum ad districti veneritis conspectū Iudicis, possitis ex vestra solicitudine lucrum in vobis ostentare pastoris.] hæc Gregorius: quibus etiam indicatur, pestem illam, inguinariam dictam, in Vrbe cœptam, alia loca Italiæ inuasisse; quā D non Italiam tantum esse depastam, sed & alias prouincias, constat.

* Antharis
Decretum de baptizatis ab Arianis.

XLVII. Peruasisse enim Hispaniam atque Galliam eamdem inguinariam pestem, Gregorius Turonēsis affirmat, dum ait [c]: Nauis ab Hispania vna cum negotio solito ad portum eius appulsa ciuitatis, quæ huius morbi fomitem secum nequiter deferebat: de qua cum multi ciuium diuersa mercarentur, vna confestim domus, in qua octo animæ erant, hoc contagio interfectis habitatoribus, relicta est vacua. Nec statim hoc incendium luis per domos spargitur totas, sed interrupto certi tēporis spatio, ac velut in segetem flamma accensa, vrbem totam morbi incendio cōflagrauit.] Quid autem Rex Guntheramnus pietate insignis ad eamdem luem auertendam præstiterit, ne reliquas Galliæ ciuitates adiret, idem auctor superius ita narrat [d]. Ipse autem Rex (vt sæpe diximus) in eleemosynis magnus, in vigilijs atque ieiunijs promptus erat. Nam tunc ferebatur Massilia a lue inguinaria valde vastari, & hunc morbum vsque ad Lugdunensem vicum Octauum nomine fuisse celeriter populatum. Sed Rex ac si bonus sacerdos prouidens remedia, quibus cicatrices peccatoris vulgi mederentur, iussit omnem poplum ad ecclesiam conuenire, & rogationes summa deuotione celebrari, & nihil aliud in vsum vescendi nisi panem ordeaceum cum aqua munda assumi, vigi E lijsq. adesse instanter omnes iubet. Quod eo tempore ita gestum est; per triduum enim ipsius eleemosynæ largius solito præcurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, vt iam tunc non Rex tātum, sed etiam sacerdos Domini putaretur, totam spem suam in Domini miseratione transfudēs, & in ipso iactans cogitationes quæ superueniebant, a quo eas effectui tradi, tota fidei integritate putabat.

Pestis in Hispania & Gallia.
c Greg. Turo. hi. Franc. lib. 9. c. 22.
d Greg. eod. lib. ca. 21.
Gūtheramnus Rex pestē pietate propulsare studet.

XLVIII. Sed & quomodo etiam in eodem Rege virtus miraculorum cognita fuerit, ita mox subdit: Celebre tunc a fidelibus ferebatur, quod mulier quædam, cuius filius quartano typo grauabatur, & in stratu anxius decumbebat, accessit inter turbas populi vsque ad tergum Regis, abruptisq. clam regalis indumenti fimbrijs, in aquam posuit, filioq. bibendum dedit, statimq. restincta febre sanatus est. Quod non habetur a me dubium, cū ego ipse sæpius laruas, energia famulante, nomen eius inuocantes audierim, ac criminum propriorum gesta, virtute ipsius discernente, fateri.] hęc de his ipse Gregorius Turonensis.

XLIX. Sed iam eius diaconum,quem acceptis Romæ a S.Gregorio Papa sacris reliquijs,ibi reliquimus,in Gallias redeuntem assectemur: miranda quidem ei in ipsa nauigatione contigisse vidc bimus:audiamus autem ipsum Gregorium eius Episcopum ista narrantem his verbis [a] : Ab hoc etiam *Gregorio Papa* diaconus noster reliquias sanctorum(vt diximus)sumpsit,dum adhuc in diaconatu degeret]viuente scilicet adhuc Pelagio,vt idem habet in commentario de gloria martyrũ his verbis [b]: Sicut a diacono nostro relatum,ita gestum esse cognouimus. Hic autem diaconus a Papa vrbis Romæ Pelagio quorumdam martyrum confessorumq. pignora accipiens,cum grandi psallẽtio,*psalmodia videlicet*,vel clericorum officio,ac populi immensi obsequio,vsque ad Portum deductus est.]cum autem ibidem expectans nauigandi tempus opportunum moraretur,contigisse tradit celebrari ordinationem ipsius Gregorij Papæ;eamq. vt videret, e Portu Romano eumdem diaconum redijsse. Recurrens vero rursus ad Portum:Ingressus,inquit,nauem,erectis velis, ac per illum antennæ(quæ modulum crucis gestat)apparatum extensis,flante vento, pelagus altum arripiunt. A

a Greg. Turon. histor.Franc.lib. 10.c.1.

b Greg. Turon. de glor.mart.ca. 83.

De diacono Turonensi cum reliquijs remeante.

L. Qui dum nauigant,vt Massiliensis ciuitatis portum attingant, appropinquare cœperunt ad locum quemdam,de quo a littore maris lapideus mons exurgens,ac paulatim decedens, summa tenus vnda in mari distenditur. B Cumq. impellente vento,carina magno impetu ferretur in præceps,vt scilicet scopulo illisa quassaretur,atque nautæ discrimen intuentes exitus, vociferarentur ; diaconus eleuata cum sanctis pignoribus capsa,inuocare nomina singulorum cũ gemitu & voce maxima cœpit,deprecans vt eorum virtute ab hoc periculo perituri liberarentur. Iam iamq. appropinquabat nauis(vt præfati sumus)ad scopulum:& statim in sanctorum contemplatione reliquiarum,ab ipso loco commotus cum violentia maiori ventus huic vento contrarium fluctum elisit, ventumq. aduersum repulit,ac naue in pelagus profundum reuocata,cunctos a mortis periculo liberauit:sicq. gyrata mole periculi,portum quem desiderabant,cum Domini gratia ac sanctorum patrocinio contigerunt. Erant enim reliquiæ sanctorum,*Apostolorum scilicet*,quorum sacra vestigia Domini manibus sunt abluta,cum Pauli,Laurentijque,atque Pancratij,Chrysanthi,Dariæq. virginis,Ioannis,atque alterius Pauli fratris eius,quorum certamina & palmas victoriarum ipsa caput orbis vrbs Roma deuota concelebrat.]hucusque Gregorius.

Ope sanctorũ martyrum naufragium vitatur.

LI. Hoc eodem anno contigit Francorum motus aduersus Longobardos Galliam Cisalpinam occupantes,ab eodem Gregorio Turonẽsi [c] descriptus,eodem anno videlicet,quo Gregorius creatus est Pontifex:idq. ex eo colligitur,quod sequenti anno,vbi Agilulphus creatus est Rex Longobardorum [d], ad captiuos redimendos misit Agnellum Tridentinum Episcopum,vt suo loco dicetur. C Franci enim simul cum Imperatore Mauritio fœdus aduersus Longobardos ineuntes, ad eos ab Italia expellendos,in Italiam descenderunt,magnumq. vbique accollis damnum intulerunt, deuastantes omnes regiones illas per quas transisse contigit;ex quibus diuinum numen aduersum se concitauerunt. Peruenientes enim in Italiam, cum non reperissent exercitum Imperatoris ex condicto aduersus Longobardos mittendum,nihil magni momenti efficere potuerunt,cum Longobardi vna cum suo Rege in munita loca se recepissent,siue in Ticinensem ciuitatem, vel alias munitiones confugissent. Franci vero circumquaque palantes,in prædam conuersi per trium mensium spatium,demum morbis afflicti atque consumpti, pauci cum præda quam egerant & captiuis in Gallias redire compulsi sunt. Hic finis expeditionis huius hoc anno,adhuc Rege viuente Lõgobardorum,de cuius obitu nuper alia occasione mentio facta est. Porro quem Antharit Gregorius Papa & alij Regem Longobardorum nominant, Turonensis Gregorius eumdem Aptacharium appellat,quem & hoc anno obijsse refert;& Paulum eius successorem vocat,quem Agilulphum dictum fuisse omnes affirmant. D

c Greg. Turon. hist.Franc.lib.10. c.3.

d Paul.diac.li.4. c.4.

LII. Quod autem ad vinctos pertinet:quid tunc temporis admiratione maxima dignum Aruernis in Gallia acciderit,idem Gregorius subdit his verbis [e] Apud Aruernos vero vincti carceris nocte,Dei nutu disruptis vinculis,reseratisq. additibus custodiæ,egressi,ecclesiam ingressi sunt. Quibus cum Eulalius Comes onera catenarum addi iussisset;vt super eos sunt posita,extemplo ceu vitrum fragile comminuta sunt:& sic obtinente Auito sancto eius ciuitatis Pontifice eruti, propriæ sunt redditi libertati.]Quæ vero miraculum istud prosecuta sit munificentia Childeberti Regis, idem pergit sic dicere : In supradicta vero vrbe Childebertus Rex omne tributum tam ecclesijs, quam monasterijs,vel reliquis clericis qui ad ecclesiam pertinere videbantur,aut quicumque ecclesiæ officium excolebant,larga pietate concessit. Multum enim iam exactores huius tributi expoliati erant,eo quod per longum tempus & succedentium generationes,ac diuisis in multas partes ipsis possessionibus,colligi vix poterat hoc tributum:quod hic, Deo inspirante,ita præcepit emendari,vt quod super hoc Fisco deberetur,nec exactorem damna percuterent,nec ecclesiæ cultorem tarditas de officio aliqua reuocaret.]hæc Gregorius. E

e Greg. Turon. histor.Franc.lib. 10.c.6.

Childeberti Reg. munificẽtia.

LIII. Quod rursus ad Francorum res spectat,ad hoc ipsum tempus pertinet Concilium Antisiodorense diœcesanum,cui præfuit Aunacharius eiusdem ciuitatis Episcopus solus cum Abbatibus & presbyteris eiusdem diœcesis:in quo plura,quę statuta fuerant in Matisconensi Concilio secũdo, cui idem Aunacharius interfuit,& sexto loco subscripsit,pariter repetita esse reperiuntur. Habentur in eo sanciti canones quadragintaquinque ad Ecclesiasticam disciplinam & monasticam obseruantiam retinendam spectantes;quorum nonnullorum etsi vsus exoleuerit,antiquitatis tamen indices remanserunt. De quibus monendum,ne dum in duobus ex illis vigilias prohibitas legis, de sacris intelligas,sed quæ in priuatis domibus fieri consueuerunt,vt cum dicitur canone tertio:Nõ licet compensas in domibus proprijs,nec vigilias in festiuitatibus sanctorum facere.]nam & paulo post:Sed quicumque votum habuerit,in ecclesia vigilet. Sic & intelligas quæ habentur in eiusdẽ Concilij canone quinto illis verbis:Omnino & inter supradictas contentiones,vigilias quas in honore Domini obseruant,omnibus prohibemus.]quæ nimirum fiebant in domibus proprijs, admixtasq.

Concil. Antisiod. Diæcesanũ.

A mixtasque habebant aliquas superstitiones.

Quam autem frequens esset hoc tempore sacrarum vigiliarum vsus in Gallijs, illud ostendit in ter alia, quod quemlibet diem Dominicum Fideles præcedentibus nocturnis vigilijs ageret, vt docet canon primus posterioris Concilij Matisconensis, cui (vt diximus) idem interfuit & subscripsit Aunacharius, qui huic Synodo Antisiodorensi præfuit: cuius hæc sunt verba, dum de die Domini co religiosissime celebrando agitur: Noctem quoq. ipsam, quæ nos supernæ luci & immarcescibili reddidit, spiritualibus exigamus excubijs, nec dormiamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nomine dumtaxat Christiani esse noscuntur; sed oremus & vigilemus operibus sacris, vt digni habeamur in regno coheredes fieri Saluatoris.] Hæc ante annū statuta in Concilio prouinciali, haud potuerunt post annum a diœcesano Concilio aboleri, ab eo præsertim Episcopo, qui (vt dictū est) eidem ea statuenti Concilio subscripsisset. Quinetiam in hoc ipso Antisiodorensi Concilio, de quo agimus, vndecimo canone habetur de religiose seruandis vigilijs Paschatis, ne quis scilicet quicquam in eis post mediam noctem comedat.] Hæc de vigilijs oportuit admonuisse aduersus eos qui putant per idem Concilium fuisse abrogatas. LIV. *Vigiliarum vsus.*

B Pertinet & ad antiquitatis vsum, quod eiusdem Synodi canone trigesimosexto prohibetur mulier nuda manu Eucharistiam sumere: sed (quod habet inferius canon quadragesimussecundus) præcipitur vt ad hoc opus vnaquæq. mulier habeat Dominicalem suum, alioqui non communicet. Quid autem per Dominicalem intelligi debeat, accipe ex S. Augustino, qui de hoc agit sermone e ē tesimo quinquagesimosecundo de tempore, vbi ait: Omnes viri quando communicare desiderāt, lauant manus, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi corpus Christi accipiant.] subdit pluribus, quid hæc significent. LV. *De Eucharistiæ sumptione.*

Sed iam inuisamus Orientis Ecclesiam, quæ misericordia Dei non destituta, eodem tempore quo Occidens tanto Pontifice illustratur Gregorio Magno, ipsa refulget splendore viri sanctissimi Theodori Siceotæ, qui in Galatia ex Archimandrita inuitus est prouectus ad Episcopatum Anastasiopolis ciuitatis itidem in Galatia sub Ancyrana metropoli. Scripsit res ab eo præclare gestas quam fidelissime, qui a puero eum ipso coaluit Georgius presbyter atq. eiusdem monasterij præfectus: nam in fine eius commentarij hæc ipse: Hæc ego Eleusius, qui & Georgius a S. Theodoro vocatus sum, omnia, Deo adiuuante, conscripsi. Neque vero miraculorum ipsius expers fui, sed ea C maxime omnium expertus sum. Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi diu simul vixissent, nec vllos possent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt; cumq. zonas, quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus: qui & in eius monasterio enutritus, a religiosissimo Præfecto litteras didici, & cæ.] Qui igitur rerum mirabilium ipsius Theodori inspector maxime fuit, eas sincerissimo stylo memoriæ perpetuæ posteris tradidit. Quomodo autem (quod hoc tempore Mauritij Imperatoris accidit) ad Episcopatū Anastasiopolis tractus sit, idem auctor narrat his verbis: LVI. *De S. Theodoro Siceota.*

Defuncto Timotheo Anastasiopolis Episcopo, ciues & clerici ad batissimæ Ancyræ metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnū Dei seruū Theodorū Siceorum mansionis Archimandritam in sanctissimæ ecclesiā suæ Episcopum efflagitarunt. Quorum ille lætatus studio & voluntate, præcepit, vt eum ad se adducerent. Erat autem tempus quo sanctus Theodorus in spelunca inclusus precationi vacabat & quieti. Accesserunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atque speluncam, & supplicarunt, vt se pastorem ipsis concederet. Quod ille cum ne audire quidē vellet, nedum concedere: ipsi vi quadam pia illata, eum e monasterio extulerunt, & in lecticam coie D ctum abduxerunt. Cuius discessu cum & monachi, & ceteri qui illic commorabantur, mæsti essent: vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est: Omittite, inquiens, mærorem, filij: nam si mihi credideritis, non dimittam vos: nihil enim est in terra, quod me a consuetudine vestra possit separare. Ancyram igitur metropolim ingressus, a beatissimo Archiepiscopo Paulo cū lætitia susceptus est, & Episcopus constitutus. Viderat autem quidam in quiete stellam ingentem e cælo delapsam, & super ecclesiam illius ciuitatis constitisse, quæ radijs suis tum ciuitatem ipsam, tum regiones finitimas illustrabat.] Probauit quidem ostensam visionem euentus, cum incredibili miraculorum virtute illic vir sanctus effulgens, toti penitus illuxit Orienti: narrat ea idem auctor, quæ nos breuitatis causa dicere prætermittimus. Porro sæpe sequentibus annis idem nobis occurret Theodorus, semperque præclaris factis insignior. LVII. *Theodorus creatur Episcopus Anastasiopolis.*

Quod ad res bellicas spectat, male sæpe pugnatum esse aduersus Auares, docent Theophanis Annales: cum & certa spes victoriæ insperatæ oblata Romanis dilabitur, amplius non reuersura. Aduersus item Persas discordia ducum Romani exercitus nihil gloria dignum est actum; rebellansq. exercitus aduersus Imperatorem, vix tandem illi paruit postea reconciliatus. Sed de his plu E tibus in Theophane. LVIII.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. ANNVS	MAVRITII IMP. ANNVS
591.	2.	6.

SEquitur Christi Redemptoris annus quingentesimus nonagesimusptimus, nona Indictione: quocum plures sancti Gregorij Papæ res gestæ ex epistolis ipsius legantur, illæ a nobis Annalibus intexentur, quę videntur esse præstantiores; cum alioqui ex singulis ipsarum versibus nonnisi magna, quæcumque gesserit, aut scripserit, esse, quisque prudens intelligat, si accurate recta iudicii lance cuncta pensauerit; atque plane digna censeat, vt nec vel apex omitteretur ex scriptis ab eo epistolis, qui non redderetur ijsdem Annalibus: verum affluens nimis copia secus agere persuasit: I. *Gregorij epistola quales.*

perlnasit:etenim præsens tomus vnius tantũ Pontificis rebus gestis implendus esset,nec ipse puto A
sufficeret,si cuncta quæ illis adnexa videntur,iisdem pariter iungerentur. Ceterum sunt complu-
ra,quæ licet minima esse videantur,magnam tamen insinuant in Apostolico viro virtutem,

II. Etenim qui contemplatione cælestium præseferebat extra orbem hunc positum Angelum, &
quem vniuersalis Ecclesiæ circumspectione aquilam volatu lustrantem mundum quisq. iure dice-
re potuisset,dum eidem cum hæreticis vniuersis atq. schismaticis toto orbe dispersis iuge certamẽ
esset,cunctæq. regendæ vniuersalis Ecclesiæ machinæ onus incumberet:idem ipse tamen amplitudi-
ne charitatis,& misericordis animi immensa latitudine,quæ etiam videntur minima minime præ
termisit:priuatorum enim semper intẽtus commodis,vt egentes leuaret inopia,mærentes animo
solaretur,dissidẽtes componeret,factus omnia omnibus,prout quisq. opus haberet,solicito studio
a Gregor. lib. 1. epist. 23.
præsto fuit.Sunt indices eius rei litteræ ipsius hoc anno mense Februario datæ [a] adAnthemiũ sub
diaconum in Campania,quibus ei mandauit, vt ancillis Dei Nolæ degentibus egestate pressis,
Paulino insuper presbytero monasterij S. Erasmi,ac duobus monachis in oratorio S. Archangeli
seruientibus præscriptam eleemosynam impertiret.

III. Cum enim Gregorius subdiaconos ad Ecclesię Romanæ bona curanda mitteret,æque vt an- B
te fecerat,in mandatis illis dedit,vt pauperum curam gererent, eosque inuestigatos scripto nota-
tos mitterent. Quod cum ex his vnus idem Anthemius subdiaconus agere negligeret, ab eodem
b Gregor. lib. 1. epist. 37.
Pauperibus ac curate prospicit Gregorius.
Gregorio obiurgatur,cum rursus ad eum scribens, hæc ait [b]: Discedenti tibi mandauimus, &
postea præceptis discurrentibus iniunxisse meminimus,vt curam pauperum gereres; & quos illic
egere cognosceres,scriptis recurrentibus indicares:& vix de paucis hæc facere curasti. Volo autẽ,
vt domnæ Paterichiæ meæ,mox vt præsentem iussionem susceperis, offeras ad calciarium puerorũ
solidos quadraginta,& tritici modios quadringẽtos;domnæ Palatinæ relictę Vrbici solidos vigin-
ti,& tritici modios trecentos;domnæ Viuianæ relictæ Felicis solidos viginti,& tritici modios tre-
centos.Qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur.] puto has quidem fuisse
ex illis nobilibus Romanis feminis a Totila Gothorum Rege ex Vrbe pulsis cum viris suis; quib.
defunctis,bonisq. deperditis,eas summa egestate laborasse. Porro eidem Palatinæ illustri feminæ,
c Gregor. lib. 1. epist. 57.
d Gregor. libr. 1. epist. 65.
rursus litteris alijs [c] ad eumdem hoc anno datis,præberi iussit solidos triginta annuos: similiter
& Pastori oculis infirmo annuos modios viginti tres & fabæ vndecim dari præcepit ab eodẽ An-
themio subdiacono [d]. Sed de eleemosynis hæc satis,exempli causa adducta de bis quæ ad priua C
tarum rerum curam exactam spectare videri possunt:es quibus reliqua discas,quæ in alijs prouin
cijs,potissimum vero in Vrbe idem Gregorius erga pauperes ageret.

IV. Quod autem ad publica Ecclesiæ vniuersalis negotia spectare videtur:idem Gregorius hoc eo
e Gregor. lib. 1. epist. 4.
dem anno mense Februario,more maiorum,Synodalem epistolam(ita eam appellat ipse superius
[e]) dedit ad Orientalis Ecclesiæ Patriarchas:qua eum primum ipse pastorum pastor,quales re ve
ra debeant esse pastores,pluribus quam accuratissime doceat;quid insuper credere recte debeãt,
vt communione Catholica & Apostolica perfruantur,insinuat. Erat autem(vt sæpe vidimus) illud
in more,vt simul ac quis Romanus creatus esset Pontifex,vicinis collectis Episcopis,Synodum a-
geret,in qua se esse fidei Catholicæ custodem tenacissimum declararet,ex eaque Synodo epistola
Synodalis transmitti soleret ad absentes vniuersi orbis Episcopos, potissimum vero ad præcipua-
rum Ecclesiarum Patriarchas : quod quidem S. Gregorius more maiorum egregie præstitit,di-
f Gregor. libr. 1. epist. 24.
De Epistola Synodali S. Gregorij.
ctam scribens epistolam,cuius eiusmodi inscriptus titulus reperitur [f]: Gregorius Ioanni Episco
po Constantinopolitano,Eulogio Alexandrino,Gregorio Antiocheno, Ioanni Hierosolymitano,
& Anastasio Patriarchæ Antiocheno a paribus.]Cur autem hic nominari contingat duos Patriar D
chas Antiochenos,Gregorium,& Anastasium,superius dictum est.Sed quod a paribus scriptũ di
catur,non sic velim accipias,vt pares eos esse dignitate significare Gregorius Papa voluerit,quos
ex Concilij Nicæni canone satis sciret esse distinctos. At non puto exemplum vnum ad omnes esse
missum simul;sicq. accidisse,vt cum quatuor vnius epistolæ inuenta sint exemplaria, satis fuerit vi
sum librario nomina simul iungere,a pariq. addere,quo significaret, eamdem ad eos quatuor æq.
missam:sed primo loco ponendum Ioannem putarit, quem ob regiam ciuitatem clariori videret
fulgere splendore,existimans antiquitus constitutum sedium ordinem & prærogatiuam iam anti-
quatam. Quod vero ad ipsam spectat epistolam,omissis ceteris quæ muneris sacerdotalis eminen
tiam exprimunt;ea tantum quæ ad fidem Catholicam spectant,tamquam totius ædificij fundamẽ
tum,hic breuiter,vt scripta habentur,sunt recensenda.

V.
g Rom. 10.
Professio Catholicę fidei S. Gregorij.
Præterea,inquit,quia corde [g] creditur ad iustitiam,ore autem confessio fit ad salutem: sicut
sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor; Nicænum
scilicet,in quo peruersum Arij dogma destruitur;Constantinopolitanum quoq. in quo Eunomij &
Macedonij error conuincitur; Ephesinum etiam primũ,in quo Nestorij impietas iudicatur; Chal- E
cedonẽse vero, in quo Eutychetis Dioscoriq. prauitas reprobatur,tota deuotione complector,in
tegerrima approbatione custodio.]Quod vides,lector,cubitalibus(vt aiũt)litteris probatũ a san-
cto Gregorio poni Chalcedonense Concilium:id scias velim scite prudenterque factum occasio-
ne schismaticorum asserentium damnantes Tria capitula,ac Quintam Synodum profitentes, la-
befactare ipsum sacrosanctum Chalcedonense Concilium. Pergit vero Gregorius: Quia in his,*qua
tuor Concilijs videlicet*,velut in quadrato lapide,sanctæ fidei structura consurgit: & cuiuslibet vitæ
atque actionis exsistat quisquis eorum soliditatem non tenet,etiam si lapis esse cernitur,tamen ex
tra ædificium iacet.

VI.
De quinta Synodo & trib. capitulis.
Quintum quoque Concilium pariter veneror: in quo epistola quæ Ibæ dicitur erroris plena re
probatur: In quo Theodorus, personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantijs se-
parans,ad impietatis perfidiam cecidisse cõuincitur:& in quo scripta quoq. Theodoriti,per q̃ bea
ti Cyrilli fides reprehẽditur,ausu dementiæ prolata refutãtur.]Sunt hæc illa Tria capitula ab Or-
thodoxis

A thodoxis damnata, quorum causa totum inuersum sæpe vidimus orbem. Rursum vero ne horum damnatione videretur carpere idem sacrosanctum Concilium Chalcedonense, generali hac, quā subdit, sententia satisfacit; Cunctas vero quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quas venerantur, amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut soluere quos ligant, aut ligare quos soluunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis vero prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit in Deo Patre per Iesum Christum Filius eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter Deus in vnitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hactenus ad eos Gregorius.

VII. Porro ad eumdē Anastasium Antiochenum alias priuatas litteras [a] dedit, in quib. rationē pariter reddidit, cur ad eū sicut ad alios scripserit, cū non sederet in Ecclesia Patriarcha, subrogato iā diu ante Gregorio, dicens in fine: Præterea sicuti Patriarchis alijs, vel Patribus, ita & Synodicam vobis epistolam direxi: quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, non quod voluntate hominum putamini non esse.] Addidit & litteris donum, nempe claues S. Petri: ait enim ad finem epistolæ: Amatoris vestri beati Petri Apostoli vobis claues transmi-

B si, quæ super ægros positæ, multis solent miraculis coruscare.] Sed & ad Andream [b] virum insignē itidem clauem misit habentem intus de eiusdem S. Petri catenis limaturam: nam ad finem epistolæ eadem quæ superius ferme verba habet, cum ait: Præterea sanctissimā clauem a S. Petri Apostoli corpore vobis transmisi, quæ super ægros multis miraculis solet coruscare: nam etiam de eius catenis interius habetur. Eædem igitur catenæ, quæ illa sancta colla tenuerunt, suspensæ, colla vestra sanctificent.] Totidem habet etiam verba in epistola ad Ioannem Exconsulem Patricium & Quæstorem cum illi idem munus impertitur: hic enim quo plus ceteris Gregorium diligebat, eo sollicitius procurauerat apud Imperatorem, vt delectus Pontifex probaretur. Ad quem inter alia Gregorius [c]: Vobis quidem omnipotens Deus, qui bono animo fecistis, bona æterna retribuat: sed me a tanto loci huius periculo, qualiter voluerit, absoluat: quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus factus sum. quorum synthiciæ * spathæ sunt, & gratia pœna.] hæc idcirco Gregorius, quod vniuersa Italia gente esset Lōgobardorum repleta, quæ fera & dura ex beneficijs effici soleret truculentior.

a Gregor. libr. 1. epist. 25.

b Gregor. lib. 1. epist. 29.

Claues de sepulchro S. Petri Gregorius ad diuersos mittit.

c Gregor libr. 1. epist. 30.

* sissitiæ, id est, sodalitates, ex voce Græca.

VIII. Quod vero ad claues spectat e corpore S. Petri (vt ait) mitti solitas: quoniam frequens est eadē

C ad diuersos pietatis ergo mitti munera ab ipso S. Gregorio, hic tibi repetenda opportune vidētur, quæ de ijsdem clauibus superiori tomo ex Gregorio Turonensi sunt recitata ex commentario de gloria martyrum, vbi post alia hæc addit [d]: Multi enim & claues aureas ad reserandos cancellos beati sepulchri *Principis Apostolorum videlicet*, faciunt, qui eas ferentes pro benedictione priores accipiunt, quibus infirmitatem tribulantium medentur: omnia enim fides integra præstat.] Quanta vero & quam miranda consueuerit Deus per huiusmodi claues operari miracula, elicita etiam ab hostibus testimonia suo loco superius recensuimus: quanta præterea ex sudatijs sepulchro admotis, quæ brandea, siue palliola, aut sanctuaria dicta reperies, miracula manare solerent, ex vtroque Gregorio satis superius dictum est.

De vsu clauiū sepulchri S. Petri.

d Greg. de glor. mart lib. 1. c. 28.

IX. Laborans interea Gregorius Papa in ministerio pastorali, sollicitus erat oppressiones Episcoporum subleuare: quod enim sciret Blandum [e] Hortensem Episcopum detineri a Romano Exarcho Rauennæ, vt eum e manibus illius vindicaret, iussit vt in causa eius cogeretur Synodus, & deponeretur, si obnoxius criminibus repertus fuisset; sin secus, in suam restitueretur Ecclesiam. Non solum enim criminalia Episcoporum iudicia procul aberat vt a Præfectis iudicarentur, sed quæq.

D alia minora si haberent ipsi Præfecti aduersus Episcopos, nonnisi per Episcopos iudicari ipsimet petere consueuerant, vt constat ex eiusdem Gregorij epistola ad Malchum [f] Episcopum in Dalmatia data. Sicubi autem audiret siue clericos siue laicos a Præpositis affligi, continuo illis præsto esse non destitit: eiusmodi plane argumenti est epistola [g] ad Gennadium Patricium Exarchū in Africa, cum accepisset illic a Theodoro Magistro militum subditos male haberi: de quo etiam reprimendo scripsit [h] ad Honoratum diaconum.

e Gregor. libr. 1. epist. 32.

Oppressos Episcop. subleuare curat.

f Gregor. libr. 1. epist. 36.

g Gregor. libr. 1. epist. 57.

h Gregor. lib. 1. epist. 47.

Solicitum vero eumdem Gregorium semper super Episcopos inuigilasse, vt animarum saluti ijdem inuigilarent, plane declarat perbreuis eius epistola ad Proiectitium Narniensem Episcopū data hoc anno, mense Septembri, verbis istis [i]:

i Gregor. libr. 2. epist. 2.

X. Peruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis afflixit. Quamobrem salutantes fraternitatem tuam modis omnibus suademus, vt a Longobardorum, siue Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, siue exhortatione, nulla ratione cessetis, & maxime a Gentilium & hæreticorum, vt ad veram rectamque fidem Catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua eis forsitan conuer

E sione & in hac vita subueniet; aut, si eos migrare contigerit, a suis (quod magis notandum est) transient facinoribus absoluti.] hæc ad Narniensem Episcopum Gregorius: in quo & illud mirandum, quod cum in dando effusissimus esset, in accipiendo continentissimus semper extitit. Est de his dignum exemplum in ipsius litteris ad Felicem Messanæ in Sicilia ciuitatis Episcopum, in quibus inter alia hæc habet [k]; Nobis de cetero ne quid transmittere debeas, inhibemus. Et quoniam nō delectamur xenijs: Palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus; sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venundari, & id fraternitati tuę transmisimus singillatim.] hæc ipse.

Quid Episcopi tempore pestis.

k Gregor. lib. 4. epist. 64.

Xenia etiā respuit Gregorius.

XI. Sed quid per Palmatianas intelligat, haud satis explicat. At obscurus locus elucidatur per Cassiodorum [l], qui in epistola ad Anastasium suadet esse intelligendum vinum ita nominatū: etenim cum pretiosa vina recenset, Palmatianū adnumerat. Sed cur ita dictum, num ab vua Palmatia, ita a Plinio appellata [m], ex qua vinum Palmatium idem fortasse quod Palmatianum? Scimus maiores etiam ex palma arbore potationem conficere consueuisse: nam S. Hieronymus ait [n]: Palmarū

l Cassiod. lib. 12. epist. 12.

m Plin. li. 14. c. 6.

n Hieron. epist. 22

a Philostrat. in Apol. lib 2.
b Strabo lib. 16.

fructus exprimuntur in liquorem.]Sane quidem & Philostratus in Apollonio [a] vinum ex palmarũ fructibus educi restatur,& Strabo [b] in Arabia vinum ex palmis confici solitum æq. adstipulatur. A

XII.

Verum nequaquam de his intellexisse Gregorium puto:sed potius ex ratione loci apparet esse locutum de illo vini genere,quod dicebatur Palmatianum;de quo audi Cassiodorum: Vinum quoq. quod laudare cupiens,Palmatianum nominauit antiquitas,nos stipsim,a spiritu,sed gratum suauitate,perquire:nam licet inter vina Gratia videatur extremum,factum tamen est pene generali opinione præcipuum. Ibi enim reperitur & Gazeto par,& Sabino simile,& magnis odoribus singulare.Sed quia illud famam sibi nobilissimam vindicauit:hoc & in suo genere nimis elegans perquiratur,ne prudentia maiorum aliquid appellasse videatur improprium(*quod scilicet ob eius excellentiam nominarit Palmatianum*)Est enim suaui pinguedine,molliter crassum,vinacitate firmissimum,nare violentum,candore quoq. perspicuum:quod ita redolet ore tractatum,vt merito illi a palma nomen videatur impositum. Viscera desecta constringit,vulnera madida desiccat,lapsum reficit pectus;& quod vix valet implere potus arte compositus,hic naturaliter præstat infectus.]huc usq.de Palmatiano vino Cassiodorus;quod pretiosum sanctus Gregorius accipere dono noluit,sed vendi fecit;& ei qui dederat,misit pretium.

XIII.
Orientales Episcopi alendi dantur alijs Episcopis.

Ceterum Gregorius,qui non vult ab Episcopis munera accipere,eosdẽ erga coepiscopos pauperes monet vt sint misericordes. Etenim cum anno superiori(vt vidimus)incursione Auarum sub duce Gagano,siue Gaiano,perturbatæ essent regiones Orientis,expulsiq. Episcopi cum populis e sedibus suis,cum iussisset Imperator eosdem profugos & extorres ab Episcopis Illyrici ali:id vt libenter faciant,monet eos sanctus Gregorius,datis ad ipsos his litteris [c]: B

XIV.
c Gregor. lib. 1. epist. 43.

Iobinus excellentissimus vir,filius noster,Præpositus per Illyricum,scriptis suis nobis indicasse dignoscitur,ad se sacris apicibus destinatis,iussum fuisse, Episcopos quos a proprijs locis hostilitatis furor expulerat,ad eos Episcopos,qui nunc vsq.in locis proprijs degunt, pro sustentatione & stipendijs præsentis vitæ esse iungendos. Et licet ad hoc fraternitatem vestram iussio Principalis admoneat:habemus tamen maius his mandatum æterni Principis,quo ad hæc terribilius peragẽda compellimur,vt non dico fratres & coepiscopos nostros,sed ipsos etiam quos nobis cõtrarios patimur,cum opportunitas postulat,in conferendis subsidijs necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cælesti primitus Principi obedientes existere, & Imperialibus et iussionibus consentire:quatenus fratres coepiscoposq. nostros,quos & captiuitatis, diuersarumq. necessitatum angustiæ comprimunt,debeatis consolandos,conuictuosq.vobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere:non quidem vt per communionem Episcopalis throni dignitas diuidatur,sed vt ab Ecclesia iuxta possibilitatem sufficientiæ debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris Ecclesijs auctoritatem tribuimus;sed tamen eos vestris solatijs contineri summopere hortamur.]hucusque Gregorius de his quæ ad Episcopos pertinent. C

XV.
Desertores & Vagos monachos reuocat.

Non defuit præterea pastorali propensiori cura sanctissimus Pontifex erga monachos,vt regulari obseruantia tenerentur:illos vero potissimum in monasterium reuocandos esse curauit,qui facti essent disciplinæ monasticæ desertores. Erat inter eos Venantius vir illustris,Italiæ Cãcellarius diuitijs præpotens,ex Deciorum familia,quorum magna ipsi intercedebat necessitudo: pater hic erat clarissimarum illarum virginum Barbaræ & Antoniæ,de quibus frequens mentio in eiusdem S.Gregorij litteris habetur,plures etiam ad easdem datæ ab ipso reperiuntur,hunc,inquam,exmonachum litteris scriptis reuocare ad monasterium studuit;quem inter alia his admonuit [d]: In quo enim habitu fueris,recolis;& supernæ districtionis animaduersione proposita, ad quid sis delapsus,agnoscis.Culpam ergo tuam pensa,dum vacat;districtionem futuri iudicij,dum vales, horresce:ne tunc illam amaram sententiam audias,cum iam nullis fletibus euadas.]& inferius:Ananias pecunias Deo vouerat,quas post diabolica victus persuasione subtraxit:sed qua morte mulctatus sit,scis.Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, quia eos quos dederat nũmos Deo abstulit:considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris,qui non nummos,sed te ipsum Deo omnipotẽti,cui te sub monachali habitu deuoueras,subtraxisti.Cõsidera iudicium Dei quod mereatur,qui semetipsum Deo vouit,continuoq.mundi desiderijs irretitus mẽtitus est quod vouit.]hæc & alia ad eum Gregorius:quib.suam exmonachi infelicissimi nostri temporis sententiam recognoscant, qualis erit,cum ad apostasiam etiam hæresim addiderint,ab ipsa Catholica fide discessionẽ. Porro Venantius nihil profecit ex sancti Gregorij litteris,ita extra monasteriũ vsq.ad obitum perseuerans.Extant enim aliæ eiusdem Gregorij litteræ [e] post annos octo ad eum datæ,cum ægrotaret;aliæ [f] insuper ad Ioannem Syracusanum Episcopum de ipso iam in extremis laborante. D

d Gregor. lib. 1. epist. 33.
e Gregor. lib 9. epist. 25.
f Gregor. libr. 9. epist. 31.

XVI.
Monachos reuocat ad disciplinam.

Reperit præterea monachos qui & vxores duxissent,quos reuocãdos in monasterium studuit: bellorum enim iugis molestia fecerat monasticam obseruantiam relaxari, & monachis destitui monasteria. Ad hos corrigendos,eosdemq.suis restituendos monasterijs, quantum putas laboris insumpsisse Gregorium? id indicant eius hoc anno eo argumento datæ litteræ [g] de Siciliæ atq. Campaniæ prouinciæ monachis. Effecerat insuper necessitas bellica,vt cum vxoribus,filiabus,atq. sororibus,alijsq.feminis fugerent viri in proximas insulas Orfianam atq. Palmariam & alias, vbi monachorum erant monasteria;eosq. miserationis intuitu cũ monachi suscepissent,haud leue allatum est dãnum monasticæ continentiæ. Ad hæc auertenda mala idẽ Gregorius longe separari a feminis monachos voluit [h] per Anthemium subdiaconum:cũ & illud quoq. prohibuit, ne ante decẽ & octo annorum ætatis tempus quis reciperetur in monasterium. Sed & quod monachos itidem Gorgoniæ insulæ solutos monastica disciplina audisset,ad eos instituendos Orosium misit [i] Abbatẽ,cui & erigere in insula Corsica monasteriũ in loco munito in mandatis dedit. Quos vero sciebat in monasterijs monastice viuere monachos,ijdẽ vt Deo propensiori cura vacarent,solicitudine pastorali prouidit,curauitq. vt exteriora negotia eorũdẽ monasteriorũ per prudentes sæculares viros E

g Gregor. lib. 1. epist. 38. 39. 40.
h Gregor. lib. 1. epist. 48.
i Gregor. libr. 1. epist. 49. 50.

curarentur

A curarentur, constituto salario: ita quidem de his scripsit [a] ad Petrum subdiaconum negotia Ecclesiastica curantem in Sicilia. Quos vero pauperes nouit, sed monastici instituti tenaces, eosdem impertita eleemosyna aleodos curauit [b].

a Greg. lib. 1. ep. 67.
b Greg. li. 2. epi. 1.

XVII. *Laurentiū Archidiaconū deponit.*

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus vero contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritij Augusti anno septimo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notarijsque, subdiaconibus, vel cuncto clero in basilica Aurea.] hæc ibi. Quem igitur vidisti erga monachos clementem, & in pauperes misericordem, superbientem Archidiaconum minime tolerandum putauit, secundum illud Apostoli [c]: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] atq. ex sententia Petri [d], iu-
B dicium incipiendum esse ostendit a domo Domini, ab ipsa Apostolica sede, ne vilesceret, cum illud exercendum esset apud externos. Quod autem audis id factum septimo Mauritij anno, intellige illum inchoatum hoc anno, mense Augusto, quo Tiberium mori contigit. Vides re ipsa S. Gregoriū perfecisse, quod scriptis suis vnumquemq. Episcopum facere debere commonnit, nimirum quod ait [e]: Sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, vt & bonis in nullo se præferat, & cū prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso, æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidet.] hæc in Pastorali.

c 2. Cor. 10.
d 1. Petr. 4.
e Greg. Past. lib. epist. 2. c. 6.

XVIII.

At non solum aduersus superbientem Archidiaconum Ecclesiasticæ censuræ vigorem exercuit, sed, & Demetrium Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopum hoc eodem anno sede depoluit; quibusnam autem exigentibus culpis, audi quæ scribat ad Neapolitanos [f]: Demetrius siquidem, qui nec antea Episcopus dici meruit, tantis & talibus nequitijs inuentus est inuolutus, vt si secundum suorum qualitatem facinorum iudicium sine misericordia recepisset, diuinis mundanisq. legibus durissima proculdubio fuerit morte plectendus: sed quia pœnitentiæ reseruatus, sacerdotij honore
C priuatus est, &c.] Iubet autem eis de successoris agere electione, cum illi Paulum quemdā Episcopum vsque ad creationem noui Episcopi ministratorem dari sibi petijssent [g].

f Gregor. lib. 2. epist. 3.
g Gregor. lib. 2. epist. 0.

XIX. *Clericos reuocat ad disciplinam.*

Quod rursum pertinet ad clericorum disciplinam, ex sacrorum canonum instituto vetuit eos cum feminis conuersari, ita inter alia scribens ad Symmachum Defensorem [h]: Præterea volumus, vt sacerdotes, qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuersentur, excepta dumtaxat matre, sorore, vel vxore, quæ caste regenda est.] hæc ibi. Cum enim (quod sæpe dictum est) vxorati adsciscerentur in clerum, non alia id fieri erat solitum ratione, quam si vxor acquiesceret caste viuere, & quem hactenus maritum nouisset, iam exinde fratrem esse cognosceret, atq. inter ipsos castissima conuersatio intercederet. Dicebantur feminæ illæ presbyteræ, quæ sic interdum conuersari cum viris suis iam sacerdotibus sinerentur (secundum ea quæ habentur in Concilio Turonensi [i], & ipse Gregorius scribit in dicta epistola ad Symmachum Defensorē [k]) vt tamen nulla prorsus suspicio esse posset mutuæ mixtionis. quamobrem ea licentia magna cautela vti solebant: vt exemplo vel vno percipias ex ijs quæ ab ipso S. Gregorio in dialogis [l] scripta leguntur his verbis:

h Gregor. lib. 2. epist. 50.
i Conc. Turon. 2. c. 13. 14. 20.
k Gregor. libr. 1. epist. 50.
l Gregor. dialog. lib. 4. c. 11.

XX. *De S. Vrsino presbytero.*

D Sed neque hoc sileam, quod vir venerabilis Abbas Stephanus, qui non longe ante hoc tempus in hac Vrbe defunctus est (quem ipse etiam bene nosti) in eadem prouincia Nursiæ contigisse referebat. Aiebat enim, quod illic presbyter quidam, Vrsinus nomine, com missam sibi cum magno timore Domini regebat Ecclesiam. Qui ex tempore ordinationis acceptæ presbyteram suam, vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere numquam sinebat; eamque sibimet propinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absciderat. Habent quippe sancti viri hoc proprium: nam vt semper ab illicitis longe sint, a se plerunque etiam licita abscindunt. Vnde idem vir ne vmquam per eam incurreret culpam, sibi etiam per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cum longam vitæ impleset ætatem, anno quadragesimo ordinationis suæ, inardescente grauiter febre correptus, ad extrema deductus est. Sed cum eum presbytera sua conspiceret, solutis iam membris, quasi in morte distentum, si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus inerat flatus, quantulo adnisu valuit vt loqui potuisset, inferuescente spiritu, collegit vocem, atque erupit, dicens. Recede a me, mulier, adhuc igniculus viuit, paleā tol-
E le. Illa igitur recedente, crescente virtute corporis, cum magna cœpit lætitia clamare, dicens: Bene veniant domini mei: Bene veniant domini mei. Quid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio, Venio: Gratias ago, Gratias ago. Cumque hæc iterata crebro voce repeteret: quibus hoc diceret, noti sui, qui illum circumsteterant, requirebant. Quibus ille admirando respondit, dicens: Numquid hic conuenisse sanctos Apostolos non videtis? Beatum Petrum & Paulum primos Apostolorum non aspicitis? Ad quos iterum conuersus dicebat: Ecce venio: Ecce venio. Atque inter hæc verba animam reddidit.] hucusque Gregorius.

Visio ostensa morituro.

XXI.

Quod insuper ad continentiam pertinet clericorum, idem S. Gregorius arctiori eam disciplina contraxit, vbi audiuit esse solutam. In Sicilia enim prauus abusus obrepserat, vt subdiaconi vxorem ducerent: quod ne penitus fieret, Pelagius Papa prædecessor Gregorij (vt vidimus) omnino vetuit, atq. coniunctos separari mandauit; Gregorius autem ipse scribens [m] ad Petrū subdiaconum, prohibuit ne in posterum quis subdiaconus ordinaretur, nisi cōtinentiam seruare Episcopo spopondisset: coniunctos autem ita manere voluit, vt nulla eis spes esset ad superiorē ordinē

m Gregor. lib. 1. epist. 42.

ascendendi,nisi ab ea quam acceperant,vxore se penitus separassent. Ex his plane refellitur,explo A
diturq. longe longius effictum illud pudendum mendacium, & inane commentum inter aniles
fabulas illas adnumerandum,quas vetulæ,dum fusum digitis torquent,ad lucernam inter iuuen-
culas narrare solent,siue potius inter delirantium putes somnia recensendum;quod tamen Noua
tores magno emptum pretio ad clericalem destruendum cęlibatum exponunt,dum fabellam hãc
ex conficta epistola nomine S.Vdalrici Augustani Episcopi ad Nicolaum Papam depromunt, his
verbis conscriptam:

Inuentum hæreticorum refellitur.

XXII.

Fabella de filijs sacerdotũ.

Beatus Gregorius Magnus Papa primus aliquando suo quodam decreto vxores sacerdotibus
ademit. Deinde paulo post cum idem Gregorius iussisset ex piscina sua pisces aliquot capi,piscato
res pro piscibus,sex millia capitum infantium suffocatorum repererunt. Quam cædem infantium
cum intelligeret S.[Gregorius ex occultis fornicationibus vel adulterijs sacerdotum natam esse:cõ
tinuo reuocauit decretum,& peccatum suum dignis pœnitentiæ fructibus purgauit.]hactenus ex
dicta epistola historici [a] illi magni,demolitores Ecclesiasticæ continentiæ,vbique mendaces &
impij,qui & hoc in omnib. laborasse noscuntur,vt veritatem mendacijs obscurent,pietatem vero
blasphemijs obruant;dum & hoc ipsum fragmen vitri non secus ac margaritam ostentant. Qui si B
vel leuiter veritatis amore tincti fuissent,quo maxime imbutum esse oportet historicum,& si cun-
cta Gregorij scripta exacte legissent,tanto viro plane erubuissent impingere tantam calumniam.
Quis adeo frequens tamq. solicitus assertor cęlibatus clericorum,atque Gregorius ? Quis adeo
eiusdem antiquæ legis Ecclesiasticæ diligens custos & vindex,vt ipse ? Quot sunt de ea re ab ipso
epistolæ scriptæ? Et cui magis credendum de statutis ab ipso decretis,quam eidem ipsi non semel
sed frequentius id profitenti? Quænam ratio,vt cuiuslibet quęuis assertio de Gregorio aduersus ip
sum Gregorium contrarium sæpius profitentem afferri possit sine risu,& recipi sine stomacho?

a Magd. 6. cent. 6.c.7.col.388. & cēt.9.col.540. 541.542.& cent. 10.col.686.

Ex S.Gregorio omnino refellitur.

XXIII.

Et ne quis putet pœnituisse Gregoriũ etiã subdiaconis vxores adimẽtem(vt taceamus de dia
conis atque presbyteris)quæ hoc anno de his scripsisse vidimus,eadem repetit Indictione duode-
cima scribens ad Leonem [b] Episcopum Catanensem:sed & in Concilio Romano habito anno de
cimotertio Mauritij Imperatoris,Indictione decimaquarta, canonem de his statuit verbis istis :
Si quis presbyter,aut diaconus vxorem duxerit,anathema sit.]Quot insuper sunt eius epistolæ,quĩ
bus prohibet habitare [c] cum clericis feminas,illis exceptis,quas canon concedit? Quæ demum
nouissima de his Gregorij sententia fuerit,vltima eius consule scripta:sed illa non prætermittas , C
quibus ad Augustinum [d] in Angliam missum decernendo multa respondit,& inter alia illud, ne
permittat vxores ducere clericos in sacris ordinibus constitutos. Sed & quam seuerus exactor ipse
fuerit pudicitiæ sacrorum ministrorum,vel ex ijsdem cognosce eius scriptis ad Augustinum, cum
pollutus in somnis sacerdos ex crapula præcedenti,vt abstineat a sacri celebratione mysterij ad-
monet. Qui cum de laicis cum vxoribus admixtis abunde agit,an Eucharistiam sumere debeant;
cui de sacerdotibus vxoratis æque(vt argumentum exigit)nihil tractat:nisi quia de his quę omnĩ
no non essent , nec dubitare quis posset ? Cum igitur quæ de his fuerit semper Gregorij senten-
tia,ex scriptis ipsius toties cõfirmata noscatur:quis locus vlterius potest esse adeo vana fingẽtibus?

b Greg.lib.3.ep. 34.

c Greg.lib.1.ep. 50.li.7.epist.109. & lib.11.epi 40.

d Greg.lib.12.Inter Aug.c.2.

XXIV.

Sed quod vindicauimus Gregorium Papam a tanta calumnia,vindicemus modo & S.Vdalri
cum a supposita ipsius nomine impostura. Culæ sunt nuper Augustæ res ab eo gestæ ex diuersis lo
cis summa diligentia collectæ,in commentarium vnum redactæ,in cuius præfatione disertus au-
ctor hæc habet: Scio ad hæc impuram nescio cuius nebulonis epistolam Vdalrici aliquando nomĩ
ne venditam:sed cum ea ad Nicolaum Pontificem scripta sit: Nicolaus autem Primus plusquam
viginti annis ante Vdalricum natum fuerit mortuus, Secundus Pontificatum octingesimo & qđ
excurrit anno post eum mortuum inierit:ferrei sit oris oportet,qui tantum mendacium ausit asse- D
rere,plumbei cordis,cui possit imponere.] Ex his tam certis demonstrationibus exclusi ter miseri
mendaciorum textores eo confugiunt, vt alium effingant Vdalricum Episcopum Augustanum,
quem nec Augustani ipsi,neque alij vel auditu norunt. Quod si tot tantæq. deessent probationes ,
aduersus quas nihil sit quod mendacium sibi vendicet:adhuc ex ipsius commenti contextu falsitas
redarguitur:adeo vt illud Dauidicum iure vsurpari queat: Mentita est iniquitas sibi.]Quonam mo
do,rogo,iungi simul possunt,quæ in eadem epistola commentitia ita leguntur: Vxores sacerdoti-
bus ademit:deinde paulo post,cum idem Gregorius iussisset in piscina sua pisces aliquot capi, pi
scatores pro piscibus sex millia capitum infantium suffocatorum repererunt?] Quomodo,inquã,
paulo post sancitum decretum potuit tale quid accidere,& non saltem plures annos oportuerit ex
pectare,vt tot furtiui nascerentur infantes? Sed & quomodo liber aditus petere omnibus sex mil-
le numero infantium proiectoribus potuit nocturno tempore ad piscinam;cum certum sit, pisci-
nas illas,in quibus pisces asseruari solent,non fuisse omnibus publicas,sed optime custoditas? Sic
catus ne erat Tiberis,qui interluit Vrbem,vt ea ad scelus tanta commoditate prætermissa,quære
retur ad infantium necem piscina Gregorij ? Sed iam plus satis quam opus fuerit,immorati su- E
mus in huiuscemodi verrendis quisquilijs,quæ tamquam gemmæ in suis historijs sunt a Nouato
ribus collocatæ,vt ijs vecordes & oscitantes decipiant,conficiantq. more suo ex huiusmodi paleia
arietes,quibus nonnisi luteos demoliantur parietes,addictos nimirum crapulis atque libidinibus
homines,libenter audientes quæ voluptatibus carnis latissimam viam parent.

XXV.

Sed ad Gregorium redeamus,qui hoc anno, ad bene instituendam in clericis Ecclesiasticam
disciplinam,ad diuersos litteras dedit,quibus iussit puniri transgressores;& inter alios ad Ianuariũ
[e] Calaritanum Episcopum de Liberato diacono superbo fastu diaconos Cardinales superegre-
di satagente,quem vltimo loco inter diaconus consistere voluit. Delinquentes præterea clericos il
los,qui Venafranæ Ecclesię diripientes vtensilia,Iudæo vendiderãt,nempe argẽteos calices duos,
coronas cum delphinis duas,& de alijs coronis lilia(erant vasa ista ad vsum luminarium) insuper
& pallia maiora sex,relegari mandauit ad pœnitentiam,vbi lacrymis delictum expiarent,de his
scribens

e Greg.lib.1. epi. 81.

A scribens ad Anthemium [a] subdiaconum. Item & epistolam [b] ad Petrum subdiaconum dedit, mandans itidem sacerdotes atque Leuitas delinquentes iu monasterium tradi. At sicut delinquẽtes coercuit, ita digne ministrantibus bene prospexit, ne quid illis deesset: quorum etiam infirmitate languentium [c] rationem haberi voluit, vt sicut ante, ab Ecclesia, cui seruierant, eamdem quam solebant cum sani essent, stipem acciperent. Hæc de his quæ pertinent ad Ecclesiasticam disciplinam.

a Greg. lib. 1. epi. 66.
b Greg. lib 1. ep. 42.
c Greg. lib. 2. ep. 5.

XXVI.

Quod vero ad loca spectat, quoniam complures ob bellicas turbas contingebat Ecclesias relictas esse absque ministris, earumdem vicinis Episcopis curam mandauit, vt necessitatis causa in illis constituerentur presbyteri, qui ex more baptizarent infantes, & ex hac vita migrantibus pœnitentiam impertirent. Extant de his eius litteræ ad Episcopum Sipontinum de Ecclesia Canusina, & ad Leonem Episcopum iu Corsica de Ecclesia Sagonensi. Cũ & vacantes alias Ecclesias Episcopis nouorum Episcoporum electione curauit implendas, nempe Ariminensem [d], Perusinam [e], Vinanensem [f], & Neapolitanam [g], cui curandæ interim missus est Paulus. Porro eius rei praxis sic his temporibus se habuisse cognoscitur, vt si dissentirent eligentes, vel minus idoneos de B ligere perseuerarent, tũc ipse Romanus Pontifex quem vellet daret illis pastorem. habentur hæc expressa in epistola ad Seuerum [h] de electione Ariminensis Episcopi. Transtulit [i] item Episcopum Tamitanum in Corsica ad Ecclesiam Sagonensem [*], eo quod prior illa ecclesia ab hostibus penitus diruta esset. Complures insuper in Sicilia Ecclesias pastoribus destitutas cognoscens, qđ earum Episcopi ob crimen depositi essent, per Petrum diaconum iussit dari illis Episcopos, nulla contraria obstante consuetudine. Ex quibus apparet Romanum Pontificem pro libitu, suadente animarum salute, abrogare consueuisse quasuis diuersarum Ecclesiarum antiquas consuetudines.

d Greg. lib. 1. ep. 55. 56.
e Greg. lib. 2. ep. 5.
f Greg. lib. 1. epi. 78.
g Greg. lib. 2. ep. 3. 6. 7.
* Aleriensem
h Greg lib. 1. ep. 55.
i Greg lib. 1. epi. 77.

XXVII.

Quod item ad loca spectat dedicationem diuersarum [k] ecclesiarum faciendam mandauit: haud enim fas erat; inconsulto Romano Pontifice, ecclesiam aliquam dedicare; vt patet etiã Gelasij Papæ [l] auctoritate. quod quidem non intelligendum puto in prouincijs Orientalibus Patriarchis subiectis. Cum vero dedicabantur ecclesiæ, præter alia solemnibus ritibus exhiberi solita, peragi consueuerunt antiquæ illæ agapes, in quibus pauperes epulari solerent: at quanta illæ exhiberentur impensa, ex eodem Gregorio accipe, vbi ait: Quia cellæ ipsius tenuitas exigit debere nos in C ipsa diei festiuitate concurrere: propterea volumus, vt ad celebrandam dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus in auro solidos decem, vini amphoras triginta, annonę modios ducentos, olei orcas duas, verueces duodecim, gallinas centum.] hæc ipse ad Petrum diaconum pro dedicatione oratorij sanctæ Mariæ, ad supplẽdam inopiam eius quæ dedicaretur ecclesiæ: quæ reddidisse voluimus ad significandum retentum hactenus veterem vsum sacrarum agapum, in quibus vocatis pauperibus, vna simul conuiuari solerent.

k Greg. lib. 1. ep. 52. 54.
Agapis vetus vsus retentus.
l Gelas. epist. 6. & 17.

XXVIII.

Quod vero ad res pertinet Ecclesiarum, sic eas voluit custoditas, vt tamen alienum nihil ab eis possideri permitteret: hinc accidit, vt domum cuiusdam Petronij [m], iniusto apposito titulo a Defensore. Ecclesiæ vendicatam, domino suo statim restituendam mandarit. Egimus alias de huiusmodi fiscalibus Ecclesiasticis titulis. Itemq. monuit [n] Episcopos Siciliæ, vt cauerent eos, qui sub Falso nomine Defensorum Romanæ Ecclesiæ alienas prædabantur substantias. Voluit etiam, vt possessiones Ecclesiæ Tauromenitanæ [o] occupatæ ab Actionarijs Romanæ Ecclesiæ, idem redderentur. Ceterum qui noluit aliena bona ab Ecclesiarum ministris auferri, idem magnopere cautum voluit, ne aliquo modo bona Ecclesiæ per surreptionem inuaderentur. Nam audi, quid ad Pe D trum diaconum missum in Siciliam ad finem scribat hoc anno [p]: Tua experientia sanctæ Ecclesiæ vtilitatẽm conspiciat, memor quod ante sacratissimum beati Petri Apostoli corpus potestatem patrimonij eius acceperit. Et licet hinc scripta decurrant, quod vtilitatem patrimonij impedit, fieri nullo modo permittat: quia nec nos sine ratione aliquid dedisse reminiscimur, vel dare disponimus:] Rursus vero quam fuerit rerum Ecclesiæ tenacissimus custos, vt tamen indemnitati aliorum voluerit semper esse consultum, indicant eius litteræ prolixiores datæ ad eumdem Petrum [q], dũ in fine illarum eiusmodi contestationem habet: Hæc omnia solicite perlege, omnemq. illam familiarem negligentiam tuam postpone. Scripta mea ad rusticos, quæ direxi, per omnes massas fac relegi; vt sciant quid sibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate nostra: eisq. vel authentica, vel exemplaria nostra dentur. Vide vt omnia absque imminutione custodias: quia de his quæ sibi pro seruanda iustitia scribo, ego absoluor; & tu, si negligis, obligaris. Terribilem Iudicem considera, & de aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat, ne tunc sine causa iam timeat, cum coram illo cælum & terra tremuerit. Audisti quod volo; vide quid agas.]

m Greg. lib. 1. ep. 63.
n Greg. lib. 1. ep. 68.
o Greg. lib. 1. epi. 71.
p Greg. lib. 1. ep. 70.
Quales esse voluerit bonorũ Ecc. ministros.
q Greg. lib. 1. epi. 42.

XXIX.

Ista quidem tanta cum energia Gregorius, quod sæpe ministri, qui fideliores videri volunt, vt E in Ecclesiæ arcam quid inferant, cuncta distorquent, & extorquent, corradunt & corrodunt, sacrificium se Deo magnum ob id offerre putantes, sed de rapina minime Deo gratum; de quo in Ecclesiastico [r]: Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi q victimat filium in conspectu patris sui.] Quam autem ab his longe abesse voluerit suos ministros Gregorius, legas dictam epistolam, & alias id genus scriptas. Ita quidem in his quæ spectant ad contractus. In his autem quæ pertinent ad delicta, illud admonuit, vt ex delictis alienis commodum nullum Ecclesiæ Fiscus sentiret: nam quod ad laicos Ecclesiæ subditos pertinet, in eadem ad Petrum epistola hæc habet: Cognouimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit, Ecclesiæ non in ipso, sed in eius substantia vindicetur.] quod improbat. Et de sacerdotibus, vel alijs clericis delinquentibus, ita inferius: De lapsis sacerdotibus & Leuitis, vel quolibet ex clero, obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima monasteria require, &c.] Si enim non putarunt mittendum in corbonam Iudæi impij & auari, in his vero continentes, sed in pium vsum pretium sanguinis conuerterunt: quid agere decet Ecclesiam Christi? Qua de re post S. Gregorium, & alio

Redarguitur nimia auiditas ministrorum.
r Eccles. 34.

rum

rum decreta Pontificum, sanctę pieq; & sacrosanctum Concilium Tridentinum admonuit, vt si quę ab istiusmodi pœnæ exigantur, ipsæ sint profuturæ pauperibus. A

XXX. Rursum vero ita semper comparatos voluit Ecclesiæ rerum ministros Gregorius, vt in administratione bonorum, non Ecclesiæ emolumenti tantum, sed semper ratio pauperum haberetur. Hinc ad Anthemium subdiaconum [a]: Non solum, inquit, frequentibus præceptionibus, sed etiam præsentem te sæpius me monuisse memini, vt illic vice nostra non tantum pro vtilitatibus Ecclesiasticis, quantum pro subleuandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis a cuiuslibet oppressionibus vindicares.] & in fine: Iterum atq; iterū experientiā tuā necessario submonemus, vt si illic si quæ inter pauperes & Romanam Ecclesiam sanctam quæstiones vertuntur, omni mentis integritate discutiat, sicq; patrimoniales vtilitates peragat, vt a benignitate iustitia non recedat.] hæc ipse, qui nullo pacto voluit Romanam Ecclesiam cum alterius Ecclesiæ iactura locupletari, sed quā exactissime iura cuiusque peruestigari, edi, & solicita disquisitione examinari, vt videre est in litteris [b] hoc anno datis ad Laurentium Ecclesiæ Mediolanensis Episcopum de reditibus ex patrimonio in Sicilia existente, de quo extat epistola Theodorici Regis [c] data ad S. Eustorgium Mediolanensem Episcopum: sed de his iam suo loco dictum est. B

a Greg. lib. 1. ep. 13.

b Greg lib. 1. ep. 80.

c Apud Cassio. lib. 1. epist. 29.

XXXI. *Patrimonia Rom. Eccles. in diuersis Prouinciis.* Habebat Romana Ecclesia locupletissima vbique toto orbe terrarum patrimonia, nō in Italia solum & Sicilia, sed & in Asia, vt vidimus superiori tomo, & in Gallijs, vt suo loco dicemus, atq; Africa: Hæc vero cum iam cultorum defectu destituta pene haberentur, Gennadij Exarchi in Africa diligentia ad pristinum cultum restituta fuere: cuius rei gratia idem a Deo maxima beneficiā fuit assecutus, vt ad ipsum Gennadium Patricium scribens testatur ipse S. Gregorius, nimirum in gentes diuinitus esse consecutum a Deo victorias aduersus hostes, quos pietate potius quam armis subiecisset: dignum quidem exemplum Christianis cunctis ducibus proponendum. Sed audi ipsius verba Gregorij tantum virum digno præconio prosequentis [d]:

d Greg. lib. 1. ep. 73.

XXXII. *Gennadij Exarchi pietas.* Si nō ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia, tanta excellentiæ vestræ bellicorū actuū prosperitas eueniret, non summopere miranda fuerat; cum sciamus hæc antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali prouidentia, sed magis orationibus præuenitis: fit vt hoc in stuporem veniat, quod gloria vestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum loquax non discurrit opinio? quæ bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatandæ causa Reipublicæ, in qua Deum coli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prædicatione circumquaque discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram vitam cælestium gaudiorum participatione glorificant. [Plurima enim pro pascendis ouibus beati Petri Apostolorum principis vtilitatibus excellentiam vestram præstitisse didicimus; ita vt non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis Datitiorum * habitatoribus, restaurarit. Quæcumque igitur illic Christiana mente confertis horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis.] hæc Gregorius. At quænam istæ fuerint gloriosæ per Gennadium Exarchum in Africa obtentæ victoriæ, scriptorum inopia penitus remanserunt obscuræ, quæ adeo tūc clare fulserunt. Ceterum Christiani ducis pietas his & alijs eiusdem Gregorij scriptis perpetua memoria consignata permansit: bene enim visus S. Gregorius tanti viri religione, & erga res Ecclesiasticas adhiberi solita diligentia, eumdem quoque litteris suis aduersus schismaticorum & hæreticorum præsumptionem erexit. C

* dedititiorum

XXXIII. *Donatistæ inualescunt in Africa.* Accidit enim, vt pestis illa nefanda Donatistarum, quæ a temporibus Constantini Imperatoris inualerat Africam, sæpe curata, nun q̄ sanata, ita in ea prouincia inualesceret, vt nō solum absque legum pœna securi ipsi degerent Donatistæ, sed & non secus atque Catholici suos ijdem haberent Episcopos, qui nec vlla ex parte Catholicis loco cederent. Quoniam igitur in prouincia Numidiæ vetus illa vigebat consuetudo, vt ille Primas eius prouinciæ diceretur Antistes, qui antiquitate ordinationis reliquos antecederet: cum inter eiusdem prouinciæ Episcopos quidam reperiretur Episcopus Donatista ceteris sede antiquior, ipse sibi primatum veluti iure veteri vendicabat. Quod ne vllo modo fieret, sanctus Gregorius intercessit, scribens ad eumdē Gennadium Exarchum. Sed in primis ad vniuersos Episcopos eiusdem prouinciæ Numidiæ dedit has litteras [e]: D

e Greg. lib. 1. ep. 75.

XXXIV. *Ne sinantur Donatistæ primatum habere* Si quando, carissimi in Christo fratres, inter virentes segetes zizaniorum quædam se infert importuna commixtio: hane radicitus necesse est cultoris manus adimat, ne futuros fœcundæ segetis fructus possit intercipi. Et nos ergo, qui licet indigni, Dominici agri culturam suscepimus, ab omni zizaniorum scandalo ingenuam reddere segetem festinamus, quatenus ager Domini reditu abundantiori fructificet. Perijstis enim per Hilarium Chartularium nostrum a beatæ memoriæ p̄ decessore nostro, vt omnes vobis retro temporū cōsuetudines seruarētur, quas a beati Petri Apostolorū principis ordinationū initijs hactenus vetustas lōga seruauit. Et nos q̄dē iuxta seriē relationis vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotā permanere concedimus, siue de Primatibus constituendis, ceterisque capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad Episcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eumdem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere; non autem etiam illos Antistites, quos Catholica fides in Ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.] Considerate ex his, lector, potes, quanta tursus in Africa increbuerit Donatistarum multitudo, cum talia tantaque præsumerent: vt non mirum sit, si tradiderit postmodum Deus eamdem prouinciam Sarracenis. Sed pergit: E

XXXV. Vos ergo, fratres carissimi, admonitiones nostras zelo charitatis Dominicæ præuenite, scientes quod districtus Iudex ad examinandum deducturus est cuncta quæ gerimus, & vnumquemq; nostrum

A strum non ex prærogatiua sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit. Quæso ergo, vos met ipsos inuicem alterna pace diligite in Christo, & hæreticis vel inimicis Ecclesiæ vno cordis intuitu obuiate. De proximorum animabus estote soliciti ad fidem quos valetis prædicatione charitatis, prætenso etiam terrore futuri iudicij, suadete, &c.] Vides ex his insuper, lector, quomodo demersa iacuerit hoc tempore prostrata Ecclesia Africana, vt nemo Catholicorum reperiretur, qui aduersus schismaticos Donatistas insurgeret, nullusq; prorsus zeli S. Augustini heres existeret, vel aliorum eiusdem prouinciæ sanctorum Episcoporum, qui obijceret se pro muro domui Israel; sed æque languescerent omnes, finerentq; ab eis Catholicos subijci; immo & (quod pro monstro habēdum) eisdem, vt tales essent, aliqui etiam ex Catholicis suffragijs præsto esse non erubescerent: adeo vt opus fuerit ex eminenti Apostolicæ sedis throno exclamare Gregorium, idq; ne fieret prohibere, cui probe visum est, torpescentes ijsdem aculeatis vrgere stimulis, atque in re tanta ad obuiandum facinori, Exarchum excitare Gennadium, ad quem eiusmodi litteras dedit, hortans eum ad excitandum Catholicos aduersus Donatistas, his verbis [a]:

Exortatio ad Numidas Episcopos.

[a] Greg. lib. 1. ep. 72.

Sicut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere: ita oportet eam inimicis Ecclesiæ eius omni viuacitate mentis & corporis obuiare: quatenus B eius ex vtroque triumpho magis ac magis enitescat opinio, cum & forensibus bellis aduersarijs Catholicæ Ecclesiæ pro Christiano populo vehementer obsistitis, & Ecclesiastica prœlia sicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim, hæreticæ religionis viros, si eis (qđ absit) suppetit nocendi licentia, contra Catholicam fidem vehementer insurgere, quatenus hæreseos suæ venena ad tabefacienda (si valuerint) Christiani corporis membra transfundant. Cognouimus enim eos contra Ecclesiam Catholicam, Domino eis aduersante, colla subrigere & fidem velle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat.

XXXVI. *Gregor. aduersus Donatistas excitat Exarchum.*

Concilium vero Catholicorum Episcoporum admoneri præcipite, vt Primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis, faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse vero Primas non passim (sicut moris est) per villas, sed in vna iuxta eorum electionem ciuitate resideat, quatenus adeptę dignitatis meliori negotio * resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex Concilio vero Numidię si qui desiderarint ad Apostolicam sedem C venire, permittite: & si quilibet eorum viæ contradicere voluerit, obuiate. Magna profecto excellentiæ vestræ apud Creatorem gloria proficit, si per eam disperfarum Ecclesiarum potuerit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit reuocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suæ dignitatem videt ampliari. Persoluentes præterea paternæ charitatis affectum, Dominum petimus, quo brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram zelo fidei velut mucronem gladij vibrantis exacuat.] hactenus Gregorius ad Exarchum.

XXXVII.

* ingenio

Non defuerunt hoc eodem anno aliæ querelę de Africanis Episcopis conniuentibus cum Donatistis perlatæ ad Apostolicam sedem; quarum causa ad eumdem Hilarium, cuius superius mentio facta est, Gregorius scribit de conuocando in ea prouincia Concilio: scribens enim ad eum, hęc habet [b]: Felicissimus atque Vincentius diacones Ecclesiæ Lamigensis, oblata petitione quæ tenetur in subditis, suggesserunt, ab Argentio eius ciuitatis Episcopo grauem se iniustitiam pertulisse, & accepto præmio Donatistas in Ecclesijs fuisse præpositos, eumq; inter alia non leue aliud facinus, quod dici nefas est, commisisse commemorant. Propterea experientiæ tuæ præsenti pagi D na præcepti duximus iniungendum, quatenus præfatum Episcopum idoneæ satisfactioni committere non omittas, tuaq; instantia in locis illis fiat ex more Concilium, & omnia secundum oblatæ petitionis textum canonice coram positis partibus subtili indagatione perquirantur; & quæcumque eorum iudicio fuerint terminata, te exequente, modis omnibus compleantur.] hæc Gregorius Fuisse quidem Hilarium hunc Romanæ Ecclesiæ Chartularium, in Africam ea de causa missum a Gregorij prædecessore, ipsæ recitatæ S. Gregorij litteræ docent. Residebat hic in Africa non Apocrisarius, sed Iudex Ecclesiasticus, perseuerauitq; illic residere etiam sequentibus annis eiusdem Gregorij Pontificatus, uam de eo sæpe inferius mentio habetur in litteris [c] eiusdem Gregorij in Africam missis.

XXXVIII. *De Argentio Episc. fauente Donatistis.*

[b] Greg. lib. 1. ep. 82.

Hilarius Chartularius.

[c] Greg. lib. 1. ep. 82. lib. 2. epi. 33. Ind. 10. lib. 10. ep. 32. 33.

Quodnam autem esset munus Chartularij (quod de his frequētissima fit mētio in Annalibus) hic obiter declarandum. Atque primum illud intelligendum, quod quem Latini Chartularium appellabant, Græci Chartophylacem nominabant. Ceterum maioris hunc fuisse auctoritatis in Ecclesia Orientali, quam in Occidentali, ex ijs quæ scribit Theodorus in Responsionibus liquet. Curare hunc iudicia Ecclesiastica loco Pontificis, commune fuisse tam in Ocidente, quam in Oriente, E certum est.

XXXIX. *Cartularij munus.*

Verum in Oriente fuisse Chartularium amplissimæ dignitatis, abunde satis docet idem Theodorus [d] in Meditatis, siue Responsis: vtpote qui curatet iudicia, quæ iure Pontificatus ad Patriarcham pertinerent, vnde idem nuncuparetur os & manus Patriarchæ. Huius erat insigne, gestare annulum aureum, & ante pectus Patriarchale bulloterium instar Rationalis Aaronis: cui & in ipsius initiatione dabat Patriarcha in manu claues, summam eo signo collatam significans potestatem. His accedebat, quod vti consueuerat pileo auro ornato. Sed quod his omnibus præstat, illud est, quod cum Chartularius ordine sacro diaconus tantum esset, in publicis tamen consessibus sederet ante Episcopos; licet sæpe sed frustra ab Episcopis ea de causa fuerit reclamatum. Porro cū procedendum esset, vehebatur Chartularius mulo, qui (sicuti Patriarcha vti soleret) ornatus esset linteo albo, tectus ipse tiara auro conspersa, habens satellitium excubitorum. Rursum vero ipsi soli post Patriarcham catechico more populum in ecclesia docere licuisse idem tradit. In iudicialibus autem vbicumque adesset personam repræsentabat Patriarchæ, magno insidens tribunali, &

XL. *Insignia Chartularij.*

[d] Theod. Balsa. Medit. de duob. offic. Chartul. & Defect. extat lib. 7. Iuris Græc.

causas

cauſas audiens tam criminales, quam ciuiles, duodecim habẽs ſub ſe notarios ex ſede Patriarchali fidem habentes. Hæc & alia de eminenti Chartularij dignitate Theodorus, in ijs ſcilicet quæ ſpectant ad Conſtantinopolitanam Eccleſiam. A

XLI. Ceterum quod iſtiuſmodi Chartulatij ante Epiſcopos ſederent, non id accidit in œcumenicis Synodis, in quibus neque ſedebant, ſed præſto erant ſuæ functioni. Etenim præerat Chartularius, ſiue Cartophylax, Chartophylacio, vnde & nomen accepit, & ex Chartophylacio promebat ſcripta, q̃ in Synodo legenda eſſent. Erat ſiquidem Chartophylaciũ idem quod Latini Archiuum dicunt, locus ſcilicet vbi ſcripturæ publicæ ad conſeruandam perpetuam memoriam aſſeruarẽtur. Habes hæc pluribus expreſſa in Actionibus decimatertia & decimaquarta Synodi. Habes præterea in Reſponſis [a] Ioannis Epiſcopi Citri, eius fuiſſe, ſigillum ſcriptis imprimere. Quod vero ſpectat ad Chartularios Romanæ Eccleſiæ: etſi eiuſdem muneris eſſent, vt iudicijs Eccleſiaſticis præſiderent, & chartarum publicarum cuſtodes eſſent: longe tamen inferioris noſcuntur fuiſſe dignitatis, quam Conſtantinopolitani. At de Chartulario ſatis, deq. cauſa Donatiſtarum hactenus.

a Iuris Græc. lib. 5. reſp. 1.

XLII. Qnem igitur vidiſti auctoritate Apoſtolica Gregorium ſcriptis ſuis inuiſiſſe Orientem, Iuſtraſſeq. Africam, eumdem proſequamur Gallias adeuntem. Ita plane, cui ſolicitudo vniuerſalis Eccleſiæ incumbebat, oportuit eum veluti quibuſdam pennis ferri litteris in vniuerſas Chriſtiani orbis oras. quod enim accepiſſet, apud eos compelli violentia Iudæos ad fidem: ne id penitus fieret, ſcribens ad Virgilium Arelatenſem & Theodorum Maſſilienſem Epiſcopos, Apoſtolica auctoritate prohibuit: habet enim hæc in epiſtola hoc anno menſe Iunio ad ipſos data [b]: Plurimi ſiquidẽ Iudaicæ religionis viri in hac prouincia commorantes, ac ſubinde in Maſſiliæ partes pro diuerſis negotijs ambulantes, ad noſtram perduxere notitiam, multos conſiſtentium in illis partibus Iudæorum, vi magis ad fontem baptiſmatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiuſcemodi & laude dignam cenſeo, & de Domini noſtri dilectione deſcendere profiteor. Sed hanc eamdem intentionem niſi competens Scripturæ ſacræ comitetur effectus, timeo: ne aut mercedis opus exinde non proueniat, aut iuxta aliquid, animarum quas eripi volumus (quod abſit) diſpendia ſubſequantur. Dum enim quiſpiam ad baptiſmatis fontem non prædicationis ſuauitate, ſed neceſſitate peruenerit; ad priſtinam ſuperſtitionem remeans, inde deterius moritur, vnde renatus eſſe videbatur. Fraternitas ergo veſtra huiuſmodi homines frequenti prædicatione prouocet, quatenus mutare veterem vitã magis de doctoris ſuauitate deſiderent. Sic enim & intentio veſtra recte perficitur, & conuerſi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis eſt ſermo, qui & errorum in ipſis ſpinas vrere debeat, & prædicando quod his tenebreſcit, illuminet: vt pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas veſtra capiat; & eos, quãtum Deus donauerit, ad nouæ regenerationem vitæ perducat.]hæc ad dictos Galliarum Epiſcopos S. Gregorius. De Theodoro Maſſilienſi dicta ſunt plura tomo ſuperiori ex Gregorio Turonenſi [c], ex quo etiam apparet. Virgilium haud pridem fuiſſe, viuente Theodoro adhuc, & ipſo cedente, creatum Epiſcopum Arelatenſem. Sed de Iudæis aliàs etiam vexatis in Galijs, adactiſq. ad ſuſcipiendũ baptiſmum, æque ſuperiori tomo narratum eſt. De iiſdem rurſus Iudæis non perſequendis, ſed benignitate ad fidem alliciendis, dedit hoc eodem anno idem Gregorius epiſtolam ad Petrum Epiſcopum Tarracinenſem [d]. B C

Pontificis Ro. cura totius orbis.

b Greg. lib. 1. epi. 45.

Ne Iudæi inuiti cogerẽtur ad fidem.

c Greg. Turo. hi. lib. 9. c. 23. in fin.

d Greg. lib. 1. ep. 34.

XLIII. Inuiſit præterea hoc anno idem Pontifex litteris ſuis Hiſpanias, prouocatus cõſultatione S. Leãdri Epiſcopi Hiſpalenſis. Accidere enim ex more ſolebat, vt cũ aliqua de ſacris ritibus quæſtio verteretur, licet a viris doctiſſimis qnid agendum eſſet pleniſſime aſſereretur: nihilominus ea de re q̃d Apoſtolica ſedes definiret, rogata de his ſententia, eſpectaretur. Cum igitur ob Arianos (vt vidimus tomo ſuperiori) recens ad Catholicam fidem conuerſos in Hiſpania de trina in baptiſmo merſione controuerſia orta eſſet, & S. Leander cum alijs Epiſcopis optime reſpondiſſet: nihilominus idem voluit conſuluiſſe Romanum Pontificem, qui ad eum ita reſpondit [e]; De trina vero merſione baptiſmatis, nil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis: quia in vna fide nihil officit ſanctæ Eccleſiæ conſuetudo diuerſa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus; vt dum tertio infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur: Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione æſtimet fieri: neq. ad hoc aliquid obſiſtit, baptizando ſemel in aquis mergere: quia dum in tribus perſonis vna ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate in aquam vel ter vel ſemel immergere, quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in vna poteſt Diuinitatis ſingularitas deſignari. Sed quia nunc vſque ab hæreticis infans in baptiſmate tertio mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo: ne, dum merſiones numerant, Diuinitatem diuidant; dumq. quod faciebant faciunt, ſe morem noſtrum viciſſe glorientur.]hucuſque de his Gregorius, plane docens, cum hæreticis (quantum fieri poteſt) neque in bonis communicandum, cum eadem illi non bene, ſed male, diuerſa videlicet peragant intentione. D E

e Greg. lib. 1. ep. 41.

S. Leandri conſultatio de trina merſione.

XLIV. Quod vero S. Leander eumdem S. Gregorium de cõuerſione Reccaredi Regis Gothorum ad fidem Catholicam vna cum gente Gothorum iiſdem litteris certiorem feciſſet: idem Pontifex ad hæc iſta: Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum, quod communem filiũ Reccaredum glorioſiſſimum Regem ad Catholicam fidem integerrima agnoui deuotione conuerſũ. Huius dum mihi per ſcripta veſtra mores exprimitis, amare etiam quem neſcio, feciſtis. Sed quia antiqui hoſtis inſidias ſcitis, quoniam bellum durius contra victores proponit: nunc erga eumdẽ ſolertius ſanctitas veſtra euigilet, vt bene cœpta perficiat, nec ſe de perfectis bonis operibus extollat: vt fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat, & quia æterni regni ciuis ſit, operibus oſtẽdãt: quatenus poſt multa annorum curricula de regno ad regnum tranſeat.]hæc ipſe.

De Reccaredo Rege in pietate confirmando.

XLV. Sed hic, rogo, ſiſte gradum lector, atque vna mecum conſidera, quomodo potuit accidiſſe, vt quod factum uidimus ante annos ſes, cum Reccaredus ſimul cum regno fidem quoque Catholicã

propagan-

A propagandam suscepit, hic modo Gregorius ex Leandri litteris tamquam quid nouum se accepisse demonstret? Ex his igitur, & alijs quæ dicentur, vehemens me dubitatio angit de tempore eiusdẽ regni exordij & susceptæ Christianæ religionis, num videlicet in Actis tertij Concilij Toletani error irrepserit, ex cuius notata Era tempus eius regni positum est: nimirum, vt cum Concilium habitũ ponatur anno quarto eiusdem Regis, Era sexcentesima vigesimaseptima (qui est annus Domini quingentesimus octogesimusnonus) necesse sit affirmare ipsum regnare cœpisse anno quingentesimo octogesimoquinto: contra vero ex dicta Sanct. Gregorij epistola ad Sanct. Leandrum appareat, eumdem Reccaredum haud pridem inijsse regnum, Christianamque religionem esse professum. Huic assertioni grauissima adeo testimonia accedunt, vt opinari id liceat, veritate suadente, vel fortasse cogente: siquidem haud pridem peruenit in manus meas perbreuis historia Ioãnis Biclarensis, huius temporis rerum sciptoris, qui a Iustino Iuniore Iustiniani successore sumẽs exordium, eamdem vsque ad octauum Mauritij Imperatoris annum propagauit. Hic, inquam, primum annum Reccaredi Regis duplici consignans chronographia, habet, ipsum regnare cœpisse cum Mauritius Imperator annum quintum ageret in Imperio, & Gregorius Papa Pelagio successisset. *De tempore cõuersionis et regni Reccaredi.*

B Huic igitur auctori res sui temporis prosequẽti quam sit consentiens dicta S. Gregorij epistola ad Leandrum, nemo non videt. His præterea accedit, quod & ea, quam æque ex veteribus monumentis scriptam accepimus, Lucæ Tudensis historia id ipsum pariter profitetur duplicis etiam testificatione chronographiæ, dum videlicet æque anno quinto Mauritij Augusti regnare cœpisse Reccaredum ponit; & addita nota Eræ id ipsum confirmat, cum obitum Leouigildi & successionẽ Reccaredi contigisse dicat Era sexcentesima vigesimaoctaua, anno videlicet superiori, quo scilicet de his S. Leander suis litteris S. Gregorium Papam admonuit. Hæc tibi occasione dictæ epistolæ Gregorij ad Leandrum voluimus ingessisse: Cum tamen, ne videamur omnia quæ sequuntur Toletana & alia Hispaniarum Concilia diuersa accusatione Eræ mendacis inuertere, eademq. omnia erroris redarguere initam semel rationem temporis prosequi cogamur: quod quidem factum volumus absque præiudicio veritatis.

XLVI. *Coniuratio in Reccaredum.*

Quæ vero quæ ex eodem Biclarensi a nobis citata sunt superius, non e fonte hausta, sed ab alijs per alueum ducta, haud ita integra reperimus, cum ipsam scriptam ab eo historiam nacti sumus: hic totidem verbis eadem, quæ pauca sunt, ex originario fonte reddere non pigebit: anno enim præsenti, qui & secundus ab eo ponitur regni ipsius Reccaredi, hæc breuiter habet: C Quidam ex Arianis Sunna Episcopus & Segga cum quibusdam tyrannidem assumere cupientes, deteguntur. Conuicti, Sunna in exilium truditur, & Segga manibus amputatis in Galleciam exulans mittitur. Mauritius Theodosium filium, quem supra Cæsarem diximus, Imperatorem facit.] hæc de his quæ ad hunc pertinent annum sextum Mauritij Imperatoris.

XLVII. *Alia coniuratio in Reccaredum.*

Sequenti autem, quem & tertium eiusdem Regis annum numerat, septimum vero Mauritij, hæc habet. Anno septimo Mauritij, qui est Reccaredi tertius annus, Vldila Episcopus cum Gosuintha Regina insidiantes Reccaredo, manifestantur, & quod fidei Catholicæ communionem sub specie Christiana quasi sumentes proijciunt, publicantur. Quod malum in cognitionem hominum deductum, Vldila exilio condemnatur, Gosuintha vero Catholicis semper infesta vitæ terminũ tunc dedit.] pergit de rebus Francorum idem ista referre:

XLVIII. * Bolone. *Ingens victoria Hispanorũ sub Duce Claudio.*

Francorum exercitus a Gunthramno Rege transmissus, Basone * duce in Galliam Narbonensem obueniunt, & iuxta Carcasonem vrbem castrametati sunt: Cui Claudius Lusitaniæ dux a Reccaredo Rege directus, obuiam inibi occurrit: cum quo congressione facta, Franci in fugam vertuntur, & direpta castra Francorum, & exercitus a Gothis cæditur. D In hoc ergo certamine gratia diuina & fides Catholica, quam Reccaredus Rex in Gothis fideliter adeptus est, esse noscitur operata. Quoniam non est difficile Domino nostro, siue in paucis aut in multis detur victoria. Nã Claudius dux vix cum trecentis viris sexaginta millia fere Francorum noscitur infugasse, & maximam eorum partem gladio trucidasse. Non immerito Deus laudatur temporibus nostris in hoc prœlio esse operatus, qui similiter ante multa temporum spatia per manum ducis Gedeonis in trecentis viris multa millia Madianitarum Dei populum infestantium noscitur extinxisse.] hactenus de rebus tertij anni eius Regis auctor, res (vt diximus) sui temporis prosequens. In quibus illud consideratione dignum: quod etsi Guntheramnus Francorum Rex pietate insignis haberetur: tamen quod inconsulte nimis priuato indulgens affectui, aduersus Regem, qui recens Catholicam fidem ex Ariano suscepit, & alijs omnibus Gothis id ipsum agendi auctor fuit, importune valde omnes Francorum vires immittere ausus est, cui magis gratulari vt fratri in Christo debuerat, & præsto illi in omnibus esse: Deum nimis iratum iure quidem expertus fuisse videtur, & victis suis omnib. per Claudium ducem, virum religiosissimum, quẽ (vt suo loco dicemus) S. Gregorius summis laudibus, ad eum scribens, extollit. *Iusta causa cædis Francorũ.*

E

XLIX.

Sed redeamus ad Biclarensem, qui paulo post hæc subdit: Reccaredo ergo Orthodoxo quieta pace regnanti, domesticæ insidiæ prætenduntur. Nam quidam ex cubiculo eius etiam prouinciæ dux, nomine Argimundus, aduersus Reccaredũ Regem tyrannidem sumere cupiens, ita vt si posset, eum regno priuaret & vita: sed nefandi eius consilij machinatione comprehensus, & in vinculis ferreis redactus. Habita discussione, socij eius impiam machinationem confessi, condigna sunt vltione interfecti. Ipse autem Argimundus, qui regnum assumere cupiebat, primum verberibus interrogatus, deinde turpiter decaluatus, post hæc dextera amputata, exemplum omnibus in Toletana vrbe asino sedens pompizando dedit, famulos dominis non esse superbos.] hactenus Biclarensis, octauo anno Mauritij historiæ finem imponens, a nobis hic recensita occasione S. Gregorij epistolæ ad Leandrum hoc anno scriptæ: ad quem etiam petitos mittit codices: sed quos exegerat Moralium libros ad ipsum inscriptos, quod nondum exscripti essent, cur non mittantur, excusat: misit autem postea, vt suo loco dicemus. Ex mutua illa (vt superiori tomo vidimus) consuetudine, quæ

iam

iam Constantinopoli, dum ambo ibi diuersis essent ex causis, inter ipsos intercesserat, ea est ami- A
citia contracta, quam neque temporis longitudo, neque loci distantia delere potuerit. Quonã autẽ
esset ipse Gregorius erga S. Leandrum animi affectu, ex postremis epistolæ verbis hæc accipe: * b-
sente corpore, præsentem mihi te semper intueor: quia vultus tui imaginem intra cordis viscera
impressam porto.]

L.

* Autharis
a Paul. diaco. lib. 3. c. 14.
Agilulphus creatur Rex Longobardorũ
b Paul diac. lib. 3. c. vlt. & li. 4. c. 1.

Sed quæ hoc anno a barbaris Longobardis in Italia gesta sint, cognoscamus. Cum enim anno
superiori (vt vidimus) Antharit * Rex mortuus esset; Reginaq. Theodolinda, quam nuper accepe-
rat in vxorem a Baioariæ Rege Garibaldo (vt Paulus a affirmat) Longobardorum concessione
Regina perseuerans, delegisset sibi virum Agilulphum ducem Tauritanum, eumdemq. & nomina-
tum Agonem, & in baptismate Paulũ: idem Agilulphus Longobardorum Rex appellatus est hoc
anno, mense Maio. Habet hæc omnia pluribus Paulus b diaconus: additq. eumdem, simulatque
Rex confirmatus est, misisse Agnellum Tridentinum Episcopum in Gallias ad redimendos capti-
uos, qui Tridenti a Francis capti fuerant. Cum interea idem Agilulphus, debellatis occisisque illis
quos aduersarios passus esset, regnum sibi stabiliuit Italiæ: exceptis enim Roma atque Rauenna
cum alijs ad eas spectantibus locis, vniuersa Italia, ab Alpinis montibus Rhegium vsque Cala- B
briæ illi parebat.

LI.

c Paul. diaco. lib. 4. c. 2.
Agilulphus cõuertitur.

Porro magnum a Deo per Theodolindam Reginam consecutos esse a Deo beneficium Regẽ
ipsum & sub eo positos Longobardos, idem Paulus c affirmat: nimirum, eum ex Ariana perfidia
conuersum esse ad fidem Catholicam, & qui erant Longobardi Gentiles, siue Ariani, eosdẽ reddi-
tos esse Christianos atque Catholicos. Magnum Dei consilium, dum quæ sunt infirma mundi eli-
git, vt confundat fortia; cum scilicet robustissimas easdemq. indomitas gentes siue Christiano siue
Catholico nomini infensissimas, Francos, Gothos, & Longobardos, auitis abdicatis errori-
bus, per feminas ipse Deus conuerterit ad verum religionis cultum: Franci enim per Chrotildem,
Gothi in Hispania per Ingundem, quæ (vt superiori tomo diximus) virum suum conuertit Herme-
negildum, ex quo omnium facta est accessio Gothorum ad fidem Catholicam: & in Italia Longo-
bardi per Theodolindam, decus & ornamẽtum Bauariæ Principum, fidem Christianam eãdem-
que Catholicam perceperunt.

LII.

De Ecclesia S. Agathæ Catholicis reddita.

Hoc item anno sanctus Gregorius Papa dedicauit ecclesiam sanctæ Agathæ Romæ positam,
quam Gothi Ariani (vt superius dictum est) sibi vsurpauerant: quæ licet, illis ex Vrbe Italiaq. pe- C
nitus eiectis & profligatis, relicta libera fuisset: tamen quod fermento Ariano videretur esse pollu-
ta, & proinde non amplius sacra, sed execrabilis haberetur: Gregorius diuinitus inspiratus adie-
cit animum, vt eamdem sacris ritibus expiatam sacro cultui idoneam redderet, Deoq. sacraret. Id
quidem hoc anno factum esse, ex ijs quæ ipse scripsit in dialogis anno quarto sui Pontificatus ela-
boratis, satis expresse patet, cum ante biennium id contigisse dicat, hoc ipso videlicet anno. Quæ
autem tunc acciderint admiratione digna, ipse sic narrat d:

d Greg. dialog. lib. 3. c. 30.

LIII.

Sed neque hoc sileam, quod ad eiusdem Arianæ hæreseos damnationem in hac quoque Vrbe
ante biennium pietas superna monstrauit. Ex his quippe quæ narro, aliud populus agnouit, aliud
autem sacerdos, & custodes ecclesiæ se audisse & vidisse testantur. Arianorum ecclesia in regione
Vrbis illa quæ Suburra dicitur, cum clausa vsque ante biennium remansisset, placuit vt in fide Ca-
tholica, introductis illuc beati Stephani & sanctæ Marthæ martyrum reliquijs, dicari debuisset: qđ
factum est. Nam cum magna populi multitudine venientes, atque omnipotenti Domino laudes
canentes, eamdem ecclesiam ingressi sumus. Cumq. in ea iam Missarum solemnia celebrarentur,
& præ eiusdem loci angustia populi se turba comprimeret: quidam ex ijs qui extra sacrarium sta- D
bant, porcum subito intra suos pedes huc illucq. discurrere senserunt. Quem dum vnusquisque sen-
tiret, & iuxta se stantibus indicaret: idem porcus ecclesiæ ianuas petijt; & omnes per quos transijt,
in admirationem commouit, sed videri a nullo potuit, quamuis sentiri potuisset. Quod idcirco di-
uina pietas ostendit, vt cunctis patesceret, quia de loco eodem immundus habitator exiret. Pera-
cta igitur celebratione Missarum, recessimus. Sed adhuc nocte eadẽ magnus in eiusdem ecclesiæ
tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior soni-
tus excreuit, ac subito tanto terrore insonuit, ac si omnis illa ecclesia a fundamentis fuisset euersa:
& protinus recessit, & nulla illuc vlterius inquietudo antiqui hostis apparuit; sed per terroris soni-
tum quem fecit, innotuit, quod ab eo loco, quem diu tenuerat coactus exibat.

Fugatur diabolus, dum consecratur Ecclesia.

LIV.

Alia miranda quæ contigerũt in S. Agathæ Ecclesia.

Post paucos vero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesiæ nubes cælitus
descendit, suoq. illud velamine operuit, omnemq. ecclesiam tanto terrore ac suauitatis odore re-
pleuit, vt patentibus ianuis, nullus illuc præsumeret intrare. Sacerdos quoque, & custodes, & hi
qui ad celebranda Missarũ solemnia venerant, rem videbant, ingredi minime poterant, & suauita-
tem mirifici odoris trahebant. Die vero alio cum in ea lampades sine lumine dependerent, emisso E
diuinitus lumine, sunt accensæ. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solemnijs, extin-
ctis lampadibus custos ex eadem ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades
quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credens, eas iam solici-
tus extinxit, & exiens ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampa-
des, quas extinxerat, iterum accensas inuenit; vt videlicet ex ipso lumine aperte claresceret, quia lo-
cus ille a tenebris in lucem venisset.] hæc in Vrbe eo tempore, & ipso præsente qui narrat, ob ocu-
los omnium facta, & contra Arianos ab eodem Gregorio inculcata, nos veluti aculeata tela ad fe-
riendos impios hæreticos Nouatores opportune conuertimus.

LV.

De bonis Ecclesiæ S. Agathæ.
e Greg. li. 3. epist.

Extat de eadem ecclesia ipsius Gregorij rescriptũ, cum eamdem in ijs quæ ad eius bona perti-
nẽt commendat Leoni acolytho, datum sub Indictione duodecima, nempe post biennium, istis ver-
bis e: Locorum venerabilium cura nos admonet de eorum vtilitate per omnia cogitare. Quia
ergo ecclesia sanctę Agathæ, sita in Suburra, quæ spelunca fuit aliquando prauitatis hæreticæ, ad

Catho-

A Catholicæ fidei culturam, Deo propitiante, reducta est: ideo huius auctoritatis tenore commonitus, pensiones omnium domorum in hac Vrbe constitutarum, quas prædictam ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, annis singulis congregare non desinas: & quantum in sartis tectis, vel luminaribus, aliaq. reparatione eiusdem ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebis. Quicquid vero exuberare potuerit, fideliter rationibus te Ecclesiasticis inferre præcipimus.] hactenus ipse. His addendum putamus (quod in eodem argumento versemur) aliam ecclesiam ab Arianis possessam, ab eodem sancto Gregorio consecratam esse post annum sequentem sub titulo S. Seuerini Episcopi Noricorum, cuius reliquias apud Neapolim in Lucullano collocatas ad se mitti mandauit, ita scribens ad Petrum subdiaconum Campaniæ patrimonium curantem [a]: a Greg. lib. 2. ep. 19. Indict. 11.

LVI. *De cõsecratione Eccl. S. Seuerini.*

Cor nostrum pia Diuinitatis inspiratione compungitur, loca quondam execrandis erroribus deputata, in Catholicæ religionis reuerentiam dedicare. Quia igitur ecclesiam positam iuxta domum Merulanam regione tertia, quam superstitio diu Ariana detinuit, in honorem S. Seuerini cupimus consecrare: experientia tua reliquias beati Seuerini summopere debita cum veneratione B transmittat: quatenus quæ nostris animis perficienda decreuimus, implere, omnipotentis gratia suffragante, possimus.] hæc Gregorius.

LVII. *Res bellicæ.*

Quod vero ad res bellicas pertinet Orientalis Imperij, hoc eodem anno [b] Romanus exercitus, qui sæpius ob studia erga diuersos duces sæpe amotos ac sæpe redditos discordiam conflauerat, per Aristobolum domorum Imperialium Præfectum conciliatus est, & iterum iuramento firmatus. Fortasse hic ille vir eruditus, ad quem extat [c] S. Gregorij epistola. Conciliato autem simul exercitu, aduersus Persas eodem concitato, victoria obtenta est, expugnataq. Martyropolis ciuitas munitissima; vnde Romanis plurimum roboris creuit: Hæc Græcorũ Annales apud Theophanẽ.

b Miscel. hist. hoc anno Imp.
c Greg. lib. 1. epi. 28.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. ANNVS	MAVRITII IMP. ANNVS
592.	3.	7.

C QVi sequitur annus Domini quingentesimus nonagesimus secundus, Indictione decima, idemque Gregorij Papæ tertius incipiens mense Septembri, & Mauritij Imperatoris septimus finiens mense Augusto, funestus fuit Italiæ, & valde ærũnosus S. Gregorio Papæ tum foris prœlijs assiduis agitato, tum intus morbo vexato, id enim in primis ipse litteris ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis testatur his verbis [d]: I.

d Greg. lib. 2. ep. 32. Indict. 10.

II. *Arnulphus dux Longob. vrbẽ infestat.*

Quod multis scriptis vestræ beatitudinis minime respondi: non hoc tempori meo, sed languori deputate: quia peccatis meis facientibus, eo tempore quo Arnulphus ad Romanam vrbem veniens, alios occidit, alios detruncauit, tanta mæstitia affectus sum, vt in colicam molestiam caderem.] hæc ipse. Erat iste Arnulphus dux Longobardorum in Tuscia, de quo altum silentium apud Paulum: ex ipso autem Gregorio hæc eliciuntur in epistola ad Mauritium Imperatorem; vbi de prima sub suo Pontificatu facta incursione Longobardorum in Tuscia ista habet [e]: Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes quas nõ sperabam. *hæc per antiphrasin.* Si enim possum, has celeriter plagas enumero. Primum, quod mihi pax subducta est, quam cum Lõgobardis in Tuscia positis sine vllo Reipublicæ dispendio fecerã.] D hæc Gregorius, ostendens salutem Vrbis pace redemisse, quæ postea occasione insultantium Romanorum militum fracta est; nam mox subdit: Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij vero Narnijs & Perusij positi: & vt Perusium teneretur, Roma relicta est.] hæc ipse de rebus gestis vsque ad Agilulphi aduentum post duos annos, de quo suo loco dicturi sumus.

e Greg lib. 4. ep. 31. Indict. 13.

III. Sed quæ hoc anno cum eo peragi contigerunt, suo ordine prosequamur ex dicta epistola ad Ioannem Episcopum Rauennatem, quem pacis sequestrem esse voluit, ad persuadendum videlicet Romano Exarcho Rauennæ degenti, vt pacem cum Longobardorum duce æquis conditionibus contrahere liceret. Scribens igitur ipse Gregorius immensa afflictatus angustia ad eumdem Ioannem, eius in primis commendans studium pro publicis impensum negotijs, hæc ait [f]: Valde autem mirabar, quid esset, quod illa mihi notissima sollicitudo vestræ sanctitatis huic Vrbi meisq. necessitatibus minime prodesset. Sed scriptis vestris discurrentibus, agnoui vos quidẽ sollicite agere, sed tamen apud quem agere possitis non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo, quia iste qui nunc interest, & repugnare contra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem vetat: quamuis E iam modo, etiam si vel facere, omnino non possumus: quia Arnulphus exercitum Antharit* & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, vt nobiscum aliquid loqui de pace dignetur.] & inferius: Mouere autem vos non debet præfati excellentissimi viri Romani Patricij & *Exarchi* animositas: quia nos quanto cum loco & ordine præimus, tanto si qua sunt eius leuia, tolerare mature & grauiter debemus. Si quando tamen est aliquis cum eo locus obtinendi, agat apud eũ fraternitas vestra, vt pacem cum Arnulpho, si ad aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana vrbe ablatus est, sicut ipse nouit. Theodosiani vero, qui hic remanserunt, rogam non accipientes, vix ad murorum custodiam se accommodant. Et destituta ab omnibus ciuitas, si pacẽ nõ habet, quomodo subsistet?] Et inferius de ijsdẽ Longobardis sub eodem duce Arnulpho: De Neapolitana vero vrbe, excellentissimo viro Exarcho instanter imminente, vobis indicamus; quia Aroges (vt cognouimus) cum Arnulpho se fecit, & Reipublicæ contra fidem venit, & valde insidiatus est eidem ciuitati: in quam si celeriter, dux non mittatur, omnino iam inter perditas habebitur.] Quod vero ab ijsdem Longobardis ciuitatibus captis, & aliquibus ex eis incensis, alij ciuiũ dispersi essent,

f Greg. lib. 2. ep. 32. Indict. 10.
Pacem cupit cum Longobardis Gregorius.
* Autharis

si essent, alij ducti captiui: pro ijsdem redimendis idem Gregorius laborauit. Verũ quod ab eodẽ A
Ioanne litteris commendatam accepisset ciuitatem Aquileiensem, cui præerat Seuerus Episcopus
schismaticus: quid de his in primis rescripserit eadem epistola Gregorius, accipe: sic enim ait:

IV. De hoc quod dicitis, incensæ ciuitati Seueri schismatici eleemosynam esse mittendam: idcir
Eleemosina hostibus quando danda. co vestra fraternitas sensit, quia quæ contra nos præmia in Palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non
transmitteret: nobis considerandum fuit, quia misericordia prius fidelibus, ac postea Ecclesiæ ho-
stibus est facienda. Iuxta quippe est ciuitas Phanum, in qua multi captiui sunt: ad quam ego iam
De captiuis redimendis Gregorius agit. transacto anno transmittere volui, sed inter hostes medios non præsumpsi. Videtur ergo mihi, vt
Claudium Abbatem, cum aliquanta pecunia illuc transmittere debeatis; & liberos, quos illic pro
pretio suo in seruitio teneri inuenerit, vel si qui adhuc sunt captiui, redimat. De summa vero eius-
dem pecuniæ transmittenda, vobis certum sit, quia quicquid vos decernitis, mihi placet. Sin autẽ
cum excellentissimo viro Romano Patricio agitis, vt pacem facere cum Arnulpho debeamus: ego
ad vos personam aliam transmittere paratus sum, cum qua mercedis causæ melius fiant.] hæc de re
dimendis captiuis, & pace cum Longobardis facienda Gregorius. Quod vero ad Seuerum schisma
ticum pertinet, cuius ciuitatem incensam tradit: non alium hunc Seuerum ab illo putes Episcopo
Aquileiensi, qui ad Synodum Romam ab eodem S. Gregorio vocatus fuerat [a], iterum (vt vidi- B
a Gregor. libr. 1. epist. 16. mus) lapsus.

V. Inter tot vero Longobardorum tumultus, ipse Gregorius summo velut in otio constitutus,
nihil prætermisit exactissimæ curæ pastoralis. Legati autem ex Numidia Romam hoc anno sunt
missi ad sedem Apostolicam nihil boni ferentes. Etenim cum anno superiori (vt vidimus) datis ad
eius prouinciæ Episcopos litteris, vetuisset Gregorius Donatistarum Episcopum deligi in Numi-
diæ Primatem: alia via hostis irrumpere conatus est, nẽpe illud agens, vt quod olim bono pacis vi-
dimus aliquando fuisse permissum, iterum restitueret, nimirum vt in vnaquaq. ciuitate, vbi essent
populi Donatistæ, licet ibi esset Catholicus Episcopus, nihilominus sineretur esse pariter Episco-
pus Donatistarum. Id enim vt fieret, pecunia data, Donatista ab Episcopo Catholico impetrarat;
insuper & illud, vt persoluta pecunia, concederetur ijsdem Donatistis iterũ baptizare Catholicos.
Horum malorum nuncij duo ad ipsum Romanum Pontificem ex Numidia diaconi sunt profecti.

VI. Ad hæc tam enormia corrigenda, in Numidiam proficisci iussit Gregorius Hilarium S. R. E.
Cartularium degentem Carthagine, de quo facta est mentio anno superiori: vt coacto Concilio, de
poneret Episcopum, qui Episcopalem vendidisset dignitatem schismatico. Atq. vt conatus Dona C
b Greg. lib. 2. ep. 33. Indict. 10. tistarum magis magisq. coalescentes comprimerentur, scripsit de his dolens ipse Pontifex litteras
ad Columbum in Numidia Episcopum istis verbis [b]:

VII. Notum est, carissime in Christo frater, quod antiquus hostis, qui primum hominem de para-
De Donatistis in Africa inualescentibus. disi delicijs in hanc ærumnosam vitam callida persuasione deposuit, & in eo iam tunc humano ge
neri pœnam mortalitatis inflixit, eadem nunc calliditate ouium Dominicarum pastores, quo faci
lius gregem capiat, trãsfusis conetur venenis inficere, & iure iam potestati propriæ vendicare. Sed
nos, qui licet immeriti, sedem Apostolicam vice Petri Apostolorum principis suscepimus gubernã
dam, ipso Pontificatus efficio cogimur generali hosti quibus valemus nisibus obuiare. Porrecta
igitur petitione insinuauerunt nobis præsentium latores Constantius & Mustellus (vt asserunt) Ec
clesiæ Pudentianæ diacones in Numidia prouincia constitutæ, Maximianum eiusdem Ecclesiæ An
tistitem in loco quo degit, corruptum præmio, Donatistarum Episcopum noua licentia fieri permi
sisse: cum etsi hoc anterior vsus permitteret, manere atq. persistere fides Catholica prohiberet. Ob
hoc ergo fraternitatem tuam scriptis præsentibus necessario duximus adhortãdam, vt veniente ad
te Hilario Chartulario nostro, adunato Episcoporum vniuersali Concilio, habito præ oculis terro D
re venturi Iudicis, causa eadem subtili ac solerti debeat indagatione perquiri. Et si capitulum hoc
a præsentium latoribus prædicto Episcopo documentis idoneis fuerit approbatum; a dignitate,
officioq. quo fungitur, modis omnibus degradetur: vt & ille ad pœnitentiæ lucra per agnitionẽ de
licti redeat, & ceteri tentare talia non præsumant. Aequum enim est, vt qui Iesum Christum Do-
minum nostrũ hæretico, accepta pecunia, venundedit, vt refertur, ab eius videlicet sacrosancti cor
poris ac sanguinis tractandis mysterijs submoueatur. Si qua autem inter eos extra crimen hoc dã
norum quorumdam, vel priuatorum negotiorum (sicuti petitio diaconorum ipsorum continet)
versatur intentio: hanc tua fraternitas cũ prædicto Chartulario nostro priuata cognitione perqui-
rat, & inter vtramq. partem iustitia procedente definiat.

VIII. Porro autem præsentium latorum insinuatione didicimus, Donatistarum hæresim pro pecca-
tis nostris quotidie dilatari, & valde plures, data per venalitatem licentia, post Catholicum baptis-
ma a Donatistis denuo baptizari. Quod quam graue sit, frater, oportet nos tota mentis intentione
perpendere. Ecce lupus Dominicum gregem non iam in nocte latenter, sed in aperta luce dila-
niat: & nos eum grassari in ouium nece cernimus, & nulla ei solicitudine, nullis verborum iaculis E
obuiamus? Quos ergo fructus Domino multiplicati gregis ostendemus, si & ipsum quem pascen-
dum suscepimus, otiosa mente cernimus a bestia deuorari? Studeamus igitur cor nostrum terreno
rum pastorum imitatione succendere, qui hiemales noctes, imbribus geluque constricti, ducunt sę
pe peruigiles, ne vel vna ouis, & nõ forte vtilis pereat. Quam & si insidiator ore voraci momorde
rit: quomodo satagunt? quibus cordis anhelant æstibus? in quas voces, vt eruant captum pecus, an
gustia stimulante prosiliunt, ne a gregis domino, quicquid per incuriam perdiderint, exigatur? Vi-
gilemus ergo, ne quid pereat: aut si captum forte quid fuerit, vocibus diuinorum eloquiorum ad
gregem Dominicum reducamus: vt ille qui pastor pastorum est, vigilasse nos circa gregem suum,
suo misericors dignetur iudicio comprobare. Hoc quoque vos necesse est solerter attendere, vt
si qua contra latores, præsentium eiusdem Episcopi recta fuerit petitio, subtili debeat indagatione
perquiri. Et si fortasse ipsi quoq. pro sua culpa iure feriendi sunt, nequaquam censemus esse parcẽ
dum]

A dum.]hactenus Gregorius ad Primatem Numidiæ Columbum mense Augusto. Porro infelix Ecclesia Africana non his tantum spinis Donatistarum hæreticorum oppleta erat, sed insuper (quod magis dolendum fuit) Manichæorum etiam vepribus abundabat, prout idem ipse Gregorius testatur in epistula ad Ioannem Episcopum Scyllacenum, cum ait [a]: Afros passim, vel incognitos peregrinos ad Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati.] Donatistæ hi erant, qui rebaptizabant.

a Greg. lib. 2. ep. 25. Indict. 10.

IX. *De legatione Epist. Carthagin. ad S. Gregorium.*

Quo etiam mense, hoc anno, idem Gregorius Papa, suscepta honorifica legatione ab Episcopo Carthaginensi, qua de electione ipsius Pontificatus adgauisus est, epistolam ad eum rescripsisse legitur. Dominicus is erat nomine, qui quatuor ad S. Gregorium misit Romam legatus, Episcopos duos Donatum & Quoduultdeum, Victorem diaconum, & Angelũ Notarium; per quos, post gratulationis impertitum officium, petijt ab eodem, vt impertita suæ Ecclesiæ priuilegia salua esse vellet. Ad quem Gregorius pastoralem reddens epistolam, hæc de priuilegijs habet [b]: De Ecclesiasticis vero priuilegijs quod vestra fraternitas scribit: hoc postposita dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusq. Ecclesijs sua iura seruamus: nec cuilibet, fauente gra-

b Greg. lib. 2. ep. 39. Indict. 10.

B tia, vltra quam meretur, impertior: nec vlli hoc quod sui iuris est, ambitu stimulante, derogo: sed fratres meos per omnia honorare cupio: sicq. studeo honore singulos subuehi, dummodo non sit quod alteri iure ab altero possit opponi.] hæc de his ipse, equidem Gregorio digna.

X. *Hiberni ad Gregorium scribunt.*

Laborauit præterea hoc anno Gregorius in reducendis schismaticis ad Ecclesiam. Eodẽ enim tempore Episcopi in Hibernia positi, etsi (vt vidimus tomo superiori) schismatici essent, tamẽ angustia pressi, ad Romanam Ecclesiam litteris datis clamant. Etenim ad Hibernos quoq. occasione Trium capitulorum conflatum haud pridem schisma pertransijt. Quos in tribulatione suspirãtes vt colligeret, & Apostolicæ Ecclesiæ vniret, Gregorius anxio studio laborauit, scribens ad eos litteras, & librum ea de causa conscriptum mittens. epistola autem sic se habet [c]:

c Greg. lib. 2. ep. 36. Indict. 10.

XI.

Scripta vestra summa cum gratulatione suscepi: sed erit in me vberior valde lætitia, si mihi de vestra contigerit reuersione gaudere. Prima itaque epistolæ vestræ frons grauem vos pati persecutionem innotuit. Quæ quidem persecutio dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim scire (sicut beatus Cyprianus dixit) quia martyrem non facit pœna, sed culpa. Dum igitur ita sit, incon-

C gruum nimis est de ea vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna p̃mia minime prouehi. Reducat ergo charitatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quę vos generauit, Ecclesiam. Nulla vos animorum intentio a concordiæ vnitate dissociet: nulla persuasio repende vos a recto itinere defatiget. Nam in Synodo, in qua de Tribus capitulis actũ est, aperto liquet, nihil de fide conuulsum esse, vel aliquatenus immutatum; sed sicut scitis, de quibusdam illic solummodo personis est actitatum, quarum vna, cuius scripta euidenter a rectitudine Catholicæ fidei deuiabant, non iniuste damnata est. Quod autem scribitis, quia ex illo tempore inter alias prouincias maxime flagellatur Italia: non hoc ad eius debetis intorquere opprobrium. quoniam scriptum est [d]: Quem diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Si igitur ita est, vt dicitis: ex eo tempore magis dilecta est apud Deum & modis omnibus approbata, ex quo Domini sui meruit sustinere flagella.] At nõ est verum, quod post Quintam Synodum, vbi decreta fuit & recepta damnatio Trium capitulorum grauius Italia vexata sit. Ante enim quã ista contigerint, ab Herulis primum, inde vero a Gothis Italia ditissima passa, & Roma sæpe ab eisdem fuisse capta reperitur. Sed concesso quod dicerent, pergit ita Gregorius:

d Hebr. 12.

XII. *Tribulatio nõ semper reprobationis signũ.*

D Quia vero non ita sit, quemadmodum vos in eius insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandæ memoriæ Vigilius Papa in vrbe regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustam & Acephalus damnationis promulgauit sententiam; tunc Romana vrbs ab hostibus adita & captiuata est. Ergo bonam causam habuerunt Acephali, & iniuste damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt? Absit: hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios qui Catholicæ fidei mysterijs instituti sunt, vel dicere, vel aliquo modo cõfiteri conuenit. His deniq. cognitis, ab hac quandoq. iam deliberatione recedite. Vt igitur de Tribus capitulis animis vestris ablata dubietate, possit satisfactio abundanter infundi: librũ quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis vtile iudicaui transmittere. Quem si, deposito voluntariæ defensionis studio, puro vigilantiq. corde sæpius volueritis relegere: eum vos per omnia secuturos, & ad vnitatem nostram reuersuros nihilominus esse, confido.

XIII.

Porro autem si post huius libri lectionem, in ea qua estis, volueritis deliberatione persistere: sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Vnde iterum habito locutione, charitatem vestram admoneo, vt quoniam, Deo suffragante, fidei nostræ integritas in causa

E Trium capitulorum inuiolata permansit: mentis tumore deposito, tanto citius ad matrem vestrã, quæ filios suos expectat & inuitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis.] hæc ad Hibernos Gregorius. Porro hos ad Catholicam communionem & vnitatem, relicto schismate, redijsse, inde certum deducitur argumentum, quod post hæc ijdem qui erant in Hibernia Episcopi de rebus dubijs, vti ceteri Orthodoxi, eumdem Gregorium consuluisse reperiuntur [f]: quod vtique non fecissent, si adhuc in schismate permansissent.

Hiberni redire ad Ecclesiã.

f Greg. lib. 9. ep. 61. Ind. 4.

XIV. *Ioannes Episc. Rauennas laborat aduersus schismaticos.*

Collaborauit insuper aduersus eosdem schismaticos in Italia præsertim agentes Ioannes Ecclesiæ Rauennatis Antistes, vrgens Episcopos Istriæ prouinciæ per auctoritatem Exarchi Rauennæ degentis. Cuius rei gratia ipse Gregorius multum se debere fatetur, gratias agens: nam in dicta superius epistola ad ipsum scripta hæc inter alia [g]: De causa vero Episcoporum Istriæ, omnia quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse iam ante deprehendi in ijs iussionibus quæ ad me a pijssimis Principibus venerunt, quatenus me interim ab eorum compulsione suspenderem. Ego quidem pro ijs quæ scripsistis, zelo atque ardore vestro congaudeo, debitoremque me vobis

g Greg. lib. 2. ep. 32. Ind. 10.

multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re serenissimis dominis cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo.] hæc ad Ioannem Gregorius. Ex quo vel vno loco redarguas necesse est Paulum diaconum [a], qui inter schismaticos collocat Ioannem hunc Episcopum Rauennatem: deceptus enim ipse vehementer fuit (quod superiori tomo dictum est) dum defensores Trium capitulorum putauit esse Catholicos, impugnatores vero schismaticos, cum omnino contrarium acciderit. In quam profundam erroris foueam lapsos esse omnes recentiores historicos inexplorate sectantes Pauli vestigia, diximus latius superiori tomo. A

a Paul. diac. lib. 9. c. 12.

XV. Quod vero ad seducendum Fideles ea schismatici vterentur calumnia, dicentes, in Quinta Synodo aliqua esse decreta contra sacrosanctum Chalcedonense Concilium: Sabinum quemdã subdiaconum his fraudibus ab illis in errorem adductum S. Gregorius studuit in Ecclesiam reuocare, perbreuem hanc ad eum scribens epistolam [b]:

b Greg. li. 2. ep. 10. Ind. 11.

XVI. Grego. propugnator Concilij Chalced.

Exeuntes maligni homines turbauerunt animos vestros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, astruentes quod aliquid de sancta Chalcedonensi Synodo piæ memoriæ Iustiniani temporibus sit imminutũ: quam omni fide, omniq. deuotione veneramur. Et sic quatuor Synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis vero, de quibus post terminum Synodi aliquid actum fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustiniani temporibus est ventilatum: ita tamen, vt nec fides in aliquo violaretur, nec de ijsdem personis aliquid aliud ageretur, quam apud eamdem sanctam Chalcedonẽsem Synodum fuerat constitutum. Anathematizamus ergo, si quis ex definitione fidei, quæ in eadem Synodo prolata est, aliquid minuere præsumit, vel quasi corrigendo eius sensum mutare; sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo, fili carissime, decet ad vnitatẽ sanctæ Ecclesię remeare, vt finem tuum valeas cum pace concludere: ne malignus spiritus, qui contra te per alia opera præualere non potest, ex hac causa inueniat vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cælestis obsistat.] hucusque ad eum Gregorius: ex quibus intelligas magnam hanc fuisse in Ecclesia tentationem, in quam eo facilius Fideles impellerentur, quo se tenaciores esse Catholicæ fidei profitebantur. In his igitur (vt hactenus vidimus) fuit ipsi Gregorio plurimum insudandum. B

XVII. Thebanum Episc. Gregorius restituit.

Hoc etiam anno Thebanæ ciuitatis in Boetia Episcopus, nomine Hadrianus, damnatus a coepiscopis suæ prouinciæ confugit Romam, Apostolicam sedem appellans. Ita quidem vt ad asylum ex toto orbe Christiano confugiebant, qui iniuste persecutionem aliquam paterentur, quibus Romanæ Ecclesiæ Pontifex ius dicebat. Sic igitur percognitis ijs quæ contra eumdem Hadrianum allata essent, eum sanctus Gregorius vt innocentem absoluit: Archiepiscopum vero Primæ Iustinianæ, qui eum damnauerat, ad certum tempus communione priuauit, eiusmodi in hac causa in eum sententiam pronuncians [c]: C

c Greg. lib. 2. ep. 6. Indict. 11.

XVIII. Sententia Gregorij.

Quod vero ad præsens attinet, cassatis prius atq. ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate decernimus, triginta dierum spatio te sacra communione priuatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus implesse remissius; non iam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adiuuante Domino, seuerius puniendam. Præfatum vero Hadrianum fratrem & coepiscopum nostrum ex tua sententia (vt diximus) nequaquam canonibus, neq. legibus existente damnatum, in suum locum atque ordinem reuerti, Christo comitante disponimus: vt nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiæ tramitem prolata sententia, nec charitas tua pro placanda futuri indignatione Iudicis incorrecta remaneat.] hucusq. sententia, atq. finis epistolæ. Eodem quoq. argumento scripsit [d] ad Ioannem Episcopum Larissæ, quem consentientem in Hadriani damnatione eidem Ioanni Iustinianæ Episcopo alijs pœnis affecit. Facta sunt hæc Romæ hoc anno, mense Octobri. Ex quibus probe vides, præfuisse Romanum Episcopum Iudicem primarium totius Christiani orbis Episcopis; fuisseque eiusdem Romani Pontificis muneris, reliquorum in orbe positorum Antistitum mores noscere atque corrigere; vt ex his quæ diximus, atque sæpe dicturi sumus, intelliges. D

d Greg. lib. 2. ep. 7. Ind. 15.

XIX. De causa Natalis Episc. Salonitani.

Ex Dalmatia enim hoc item anno allata est in Vrbem causa Natalis Episcopi Salonitani aduersus suum Archidiaconum concitata: ad quem ista Gregorius [e]:

e Greg lib 2. ep. 14. Indict 10.

Multis ab vrbe tua venientibus, frater carissime, didici, pastorali cura derelicta, solis te conuiuijs occupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi inuigiles, sed ipsum quoque vsum Ecclesiastici ordinis ignores: hoc est in testimonium, quod eis, sub quibus es positus, reuerentiam seruare nescis. Cum enim sanctæ memoriæ decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne contra Honoratum Archidiaconum tuum dolorem iam longæ ingratitudinis in corde retineres: cumque a me sæpe correctus fueris, & hæc tibi summopere fuerint interdicta: & mandata Dei negligẽs, & scripta nostra contemnens, præfatum Honoratum Archidiaconum tuum quasi ad fortiorẽ honorem prouehens, conatus es callida arte degradare. Vnde actum est, vt eo de Archidiaconatus loco summoto, alium accerseres, qui tuis moribus obtemperare potuisset, cum præfatus vir pro nulla tibi re (vt arbitror) displicuit, nisi quod vasa sacra & velamina tuis te parentibus dare prohibebat, &c.] hæc tota causa. Decernit vero, vt eumdem Honoratum restituat in pristinum locum: quod nisi obtemperet, vsu pallij priuat; & si retardet adhuc, excommunicatum denunciat: & de Episcopatu, an ipsum retinere debeat, alia sententia definiendum relinquit. Scribit eadem ad Episcopos omnes in Dalmatia constitutos [f] & alios. E

f Greg. lib. 2. ep. 15. 16. 17.

XX. Quod vero idem Natalis Episcopus de ijs omnibus, quæ dicta sunt obiecta ab ipso Gregorio Papa, se excusaret: quomodo easdem ipsas eius excusationes idem Pontifex arguat, quæ extat de his ipsius Gregorij epistola [g] satis docet: qui vero antea vsus fuerat ad correctionem Gregorius acrimonia vini, leniens vlcera oleo, omnino sanauit. Sed audi, quam se deorsum, vt superbum humiliet,

g Greg. lib. 2. ep. 38.

A miliet, inclinet ipse Gregorius: Ecce, inquit, fraternitas tua ægre tulit se de conuiuijs a me esse re
prehensam: cum ego, qui etsi hac non vita, tamen loco transgredior, ab omnib. corripi. ab oib. emé
dari paratus sim: & hunc solū mihi amicū æstimo, per cuius linguā ante apparitionē districti Iudi-
cis meæ maculas mētis tergo.] hæc Gregorius, & nō frustra: etenim correptionis emplastrū ex hoc
libenter super vlcus ille accepit, quod grato animo se eo vti paratum, ipse Pontifex Gregorius sit
professus: sicq. adhibito tali remedio, curauit ægrotum: nam eum ad meliorem fuisse frugem con-
uersum, gauisus est Gregorius ipse in litteris postea ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis,
in quibus hæc in fine [a]: De fratre autem & coepiscopo nostro Natali valde contristabar, quod de — a Gregor. lib. 2. epist. 32. Indict. 10.
illo quædam superba cognoueram; sed quia mores suos ipse correxit, meam tristitiam simul meip
sum vincendo consolatus est.] At de Natali Salonitano Episcopo satis.

XXI. *Causa Isidori.*

Cum igitur omnes qui se aliquid iniuste pati ab Episcopo suo dolerent, ad Rom. Pontificem li
bellum supplicem afferre consueuerint: inter alios accidit hoc item anno, vt Isidorus vir illustris
se iniuste excommunicatum a Ianuario Episcopo Calaritano in Sardinia, apud Gregorium cōque
stus sit. Sed quam ob causam, audi ex ipso S. Gregorio ad eumdem Ianuarium ista scribente [b]: In- — b Gregor. libr. 2. epist. 34. Indict. 10.
B ter querelas multiplices Isidorus vir clarissimus a fraternitate tua frustra se excommunicatū ana-
thematizatumq. conquestus est. Quod ob quam rem factum fuerit, dum a clerico tuo, qui præsens
erat, voluissemus addiscere: pro nulla alia causa, nisi pro eo quod te iniuriauerat, factum innotuit.
Quæ res nos vehementer afflixit. Quod si ita est, nil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenā
te conuersationem habere significas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ (quod sacris regulis prohi
betur) maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cetero omnino esto circumspectus atq. soli-
citus, & talia cuiquam pro defensione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo ne præsumas. Nam si ta-
le aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.] ita ad Ianuarium.

XXII. *De Paulo Episc. procuratore Eccles. Neapolitanæ.*

Contra vero sicut de acceptis iniurijs vlciscentes se Episcopos reprehendit, ita eas patienter p
ferentibus præsto esse non destitit. Cum enim Paulus, cui administratio demandata fuerat Eccle-
siæ Neapolitanæ, non verba, sed verbera in quadam seditione conflata per familiam Clementiæ il-
lustris feminæ passus esset: ad vindicandum scelus Gregorius ipse insurgens, misit qui de persecuto
ribus inquireret, scripsitq. in eos ad sæcularem quoq. Iudicem pro vindicta. Extant de his ipsius
Gregorij litteræ ad Petrum subdiaconum Campaniæ [c], necnon ad ipsum Paulum Episcopum, q — c Greg. lib. 2. ep. 1. Indict. 11.
C id passus fuerat, & quidem (vt puto) ab hæreticis, siue schismaticis: etenim veritatis id causa ipsum
esse passum, in data ad eum epistola docet, vbi ait [d]: Vt ergo ad maiorem fraternitatis tuæ gloriā — d Greg. lib. 2. ep. 2. Indict. 11.
applicetur, hæc res constantiam tuam nec frangere, nec a via debet veritatis auertere: nam maior
in sacerdotibus merces est, in veritatis tramite etiam post iniurias permanere.] Porro Paulū paulo
post ex hac vita migrasse, docent eiusdem S. Gregorij litteræ datæ [e] mense Decembri de Neapoli — e Greg. lib. 2. ep. 15. Indict. 11.
tano Episcopo eligendo; eo quod qui electus fuit Florentius subdiaconus Apostolicæ sedis, cum fu
giens euasisset, hactenus vacans illa erat Ecclesia.

XXIII.

Accidit quoque eodem anno, vt aliæ hinc inde e diuersis locis ex more deferrentur appellatio-
nes ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem. Damnato enim non secundum canones Floren-
tio Epidauritanæ Ecclesiæ Episcopo, voluit [f] iterato iudicio eius causam tractari. Gregoriū ve- — f Greg. lib. 2. ep. 8. 9. Indict. 11.
ro Agrigenti Episcopum accusatum, Romam mittendum, litteris præcepit [g] anno superiori: sed — g Gregor. libr. 1. epist. 70. & lib. 2. ep. 12. Indict. 11.
de ea causa inferius pluribus suo loco agendum erit. Praxis autem tunc in his ita se habebat, vt si
quando Episcopus apud Rom. Pontificem accusatus, Romamq. vocatus damnari minime meruis
set: tunc ad sui purgationem iurare compelleretur supra corpus S. Petri Apostoli, secundum ea etiā
D quæ habet S. Augustinus [h]. quod hoc anno factum est de Leone Episcopo Catanensi, anno supe- — h Augu. ep. 137.
riori Romam vocato.

XXIV.

Ceterum qui deductas in iudicium accusationes Episcoporum, quā diligentissimo studio Gre
gorius expendi voluit, ne damnaretur innocens, vel absolueretur criminis auctor: idem totus in his
erat, vt si vel latum vnguem quempiam Episcoporum (quos decet esse omnino perfectos) a recto
virtutis tramite declinare cognosceret: ipse continuo studeret, datis ad eum litteris, reuocare. Nā
cum ex litteris Bonifacij Episcopi Regiensis percepisset ipsum de bonis operibus captare aliquā
gloriolam; eum ad animi demissionem reuocans, ista scripsit [i]: Quibusdam venientibus agnoui — i Greg. lib. 2. ep. 4. Indict. 11.
fraternitatem tuam misericordiæ operibus vehementer insistere, atque omnipotenti Deo gratias
retuli: quia iuxta egregij Prædicatoris vocem, nunc viuimus, si vos statis in Domino. Sed illud, fa- — *Arguit Episcopum gloriosū.*
teor, non leuiter mentem meam momordit, quod eadem opera multis vos ipsi nunciastis: ex qua
re collegi, quod mens vestra non studeat Dei oculis, sed humano iudicio placere. Vnde necesse est,
frater carissime, vt cum bona opera exterius agis, hæc interius magna cautela custodias, ne appeti
tus placendi hominibus subrepat, & omnis labor boni operis in cassum fiat, &c.] Accidebat enim,
E vt cum ex toto ferme Christiano orbe frequens esset accessus ad sacra limina Apostolorum, & idē
qui Romam venirent, inuiserent pariter Summum Pontificem, benedictionem ab eodem accepturi:
ipse, singulos de Episcopis suis, vel alijs, p quos transissent, interrogaret, sicq. omnium ferme Epi
scoporum mores nosceret.

XXV.

Nam accipe, quæso, quæ in hanc sententiam idem Gregorius scribat ad Secundinum de Mari-
niano Episcopo Rauennate [k]: Venerunt, inquit, quidam ad me, in quibus erant senes medican- — k Greg. li. 5. ep. 29.
tes: qui a me discussi sunt, a quibus quid acceperint: & per singula retulerunt quanta eis & a quib.
in itinere data sint. Quos dū solicite de prædicto fratre requirerē, quid eis dedisset: responderunt, se — *Diligens inuestigator morū Episcoporum Gregorius.*
eū rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita vt neq. panē in via acceperint, quē dare omnib. il
li Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respōdit nobis, dicens: Nō habeo quod vobis da
re possim. Et miror, si is qui vestes habet, argentū habet, cellaria habet; quod pauperib. debeat da
re, non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionem & ora-
tionem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manū ha-

beat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, va A
cuum Episcopi nomen tenet.] hæc Gregorius, quibus solertem eius curam in inuestigandis Episcoporum moribus & ijs corrigendis intelligas. Præter hæc etiam super mores Episcoporum voluit inuigilare Ecclesiæ Romanæ ministros in diuersis prouincijs ad Ecclesiastica curanda negotia degere solitos. Nam audi, quid de his ad Castorium diaconum scribat [a]: Non solum, inquit, de eo, *Episcopo Pisaurensi videlicet*, sed & de aliorum quoque sacerdotum te vita conuenit esse sollicitum. Et si de quolibet sinistrum quippiam sentire potueris, nobis renunciare festina, vt actuum prauitas salubriter cum Dei solatio debeat emendari.] Quod enim diaconi sint oculi Episcoporum: per hos Gregorius, quicquid in Ecclesia vbique ageretur, solicite curabat inspicere.

a Greg. lib. 4. ep. 24. Ind. 13.

XXVI.

Vacantium præterea Ecclesiarum, quousq. deligerentur Episcopi, ex more, impensam curam egit; vt Nepesinæ [b], Liparitanæ [c], Cumanæ [d], cui & Misenatem [e] Ecclesiam coniunxit, Lisitanæ [f], Tauritanæ [g], Crotonensis [h], Velinæ [i], Vxentinæ, Blanderanæ, Trium tabernarum [k], vbi vetus editio legit mendose Treuerensium, itemq. Albanensis [l], & Tarracinensis [m]. Sed & quod hodie fit, vt Summus Pontifex in alia diœcesi conferat sacerdotia etiam curam animarum
habentia annexam, tunc pariter consuetum fuit, vt docet eius epistola [n] hoc anno data ad Impor B
tunum Episcopum. Hæc de Episcopis & Ecclesijs.

b Greg. lib. 2. ep. 10. Ind. 10.
c Greg. lib. 2. ep. 12. & 16.
d Greg. lib. 2. ep. 19.
e Greg. lib. 2. ep. 31.

XXVII.

Quod vero ad monachorum causam pertinet, ob eorum vitæ eminentiam atque sanctitudinis exactam professionem aliquid amplius ab eis Gregorius exigendum putauit, quod communibus condonari posset hominibus. Nam audi, quid ad Eusebium Abbatem scripserit, cum questus ille esset se aliquid ab Episcopo passum [o]: Et quidem, inquit, ab illo hoc quod factum est, minime fieri debuit: a te tamen omnino debuit humiliter suscipi; & rursum cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurri. Quod quia ita a te factum non est: adhuc cognosco quia nobis omnino lacrymarum opus est. Non enim grande est, ijs nos esse humiles, a quibus honoramur: quia & hoc sæculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur. Nam Psalmista ait [p]: Vide humilitatem meam de inimicis meis. Nos cuius vitæ sumus, qui humiles esse etiam patribus nolumus?] Sed quo Gregorij progreditur immensa charitas? hunc ipsum quem arguit, dono misso demulcet: nam in fine epistolæ; Centum, inquit, solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto vt absque iniuria sui suscipiat.]
Ceterum qui de quolibet priuato monacho propensiorem adeo curam gessit, certe quidem ma- C
gis inuigilauit, vt monachorum præfecti quam sanctissime viuerent. Qualiter enim Abbas gerere se debeat in suo munere, idem scribens ad Ioannem Abbatem hæc habet [q]: Non frequenter foras egrediaris. In causis istis procuratorem institue, & tu ad lectionem vaca. De hospitalitate esto solicitus. Quantum potes pauperibus largire, ita tamen, vt serues quod Floriano restitui debeat.] hæc de monachis.

f Greg. lib. 2. ep. 25.
Quid de monachis Gregorius
g Greg. li. 2. epi. 13.
h Greg. li. 2. epi. 27.
i Greg. li. 2. epist. 29.
k Greg. li. 2. epi. 35.
l Greg. lib. 2. epi. 11. Ind. 11.
m Greg. li. 2. ep. 13. 14. Ind. 11.
n Greg. lib. 2. ep. 50. Ind. 10.

XXVIII.

Quod vero ad laicos pertinet: idem Gregorius non solum peccantes arguebat, sed retardantes bonum aliquod agere, haud absque reprehensione abire sinebat. Etenim Rusticianam Patriciam ex nobilibus ciuibus illis Romanis, qui Constantinopolim migrauerant, progenitam (de quibus plura superius dicta sunt) remorantem nimis profectionem ad terram sanctam, Hierosolymā scilicet, datis ad ipsam litteris, ita compellat [r]: Valde autem miratus sum, cur deliberatæ viæ eundi ad loca sancta intentionem & votum boni operis deflexistis, dum si quando bonū aliquod dono Conditoris in corde concipitur, celeri necesse est deuotione compleri: ne, dum callidus insidiator animum irretire nititur, subinde impedimenta suggerat, quibus ad effectum minime desideria sua mens occupationibus debilitata perducat. Vnde necesse est excellentiam vestram omnib.
impedimentis pijs causis obuiantibus anteire, &c.] Vidisti quanti Gregorius faciat ad loca sancta D
peregrinationem: vnde magis damnentur impij Nouatores. Porro Rusticianam hanc eamdem esse cum illa, ad quam inferius extant duæ aliæ [s] eiusdem Gregorij epistolæ, ex personis in ijsdem nominatis, quas salutari mandat, intelligi potest. Ceterum sicut ad bene agendum laicis se exhibuit impulsorem, ita refractarijs refragatus est: nam eorum impetum frangi iubet, cum aduersus miserabiles personas insurgunt. Ad Petrum enim subdiaconum Campaniæ ita scribit [t]: Sicut in iudicijs laicorum priuilegia turbare non cupimus, ita eis præiudicantibus moderata te volumus auctoritate resistere. Violentos namque laicos coercere, non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium, &c.] subdit de violentia illata bonis viduæ a laico homine; pro qua ministrum suum Gregorius aduersus eum insurgere iubet.

o Greg. lib. 2. ep. 24. Ind. 10.
p Psal. 9.
q Greg. li. 2. ep. 3. Ind. 11.
r Greg. li. 2. epi. 21. Ind. 10.
De Peregrinatione ad loca sancta.
s Greg. li. 7. epi. 23. lib. 9. epi. 38.
t Greg. lib. 2. epi. 9. Ind. 11.

XXIX.

Hoc eodem anno inter tot Gregorij ærumnas felix illud ac faustum accidit, vt reperta tunica S. Ioannis Euangelistæ Romam deferretur. Cum enim innotuisset ipsi Gregorio tunicam sancti Ioannis apud quemdam Episcopum asseruari, Episcopum illū cum ea Romam venire præcepit,
ita de his scribens ad Ioannem Abbatem [u]: De tunica vero sancti Ioannis omnino grate suscepi, E
quia solicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua, mihi ipsam tunicam, aut (quod melius est) eumdem Episcopum, qui eam habet, cum clericis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem Episcopo vel clericis mercedem habere valeamus.] hæc Gregorius. Perlatam quidem eam fuisse Romam, & collocatam sub altare S. Ioannis in basilica Constantiniana, testatur Ioannes diaconus [x], qui eamdem consueuisse coruscare miraculis tradit; ait enim: Quæ quidem vestes vsque hactenus tantis miraculis coruscare probantur, vt siccitatis tempore foras excussæ pluuiam conferant, inundationis vero serenitatem reducant.] recenset & alia, quæ tu consulas. Quid mirum, si in tunica sancti Ioannis ederentur diuinitus signa, cum & in sudarijs ac semicinctijs Pauli (quod sciunt omnes) miracula fierent? Sed de his alias locupletius dictum est.

De tunica S. Ioannis.
u Greg. lib. 2. ep. 3. Ind. 11.
x Ioan. dia. in vit. S. Gregorij.

XXX.

Ne quid vero prætereamus Gregorij anni huius rerum gestarum: inter alias quas ad populū habere consueuit homilias, ea quæ in Euangelia trigesimaoctaua numeratur, dicta in basilica san-

A ẞti Clementis,hoc ipso anno habita esse noscitur,dum a tempore illo ingruentis in Vrbe pestilentiæ biennium ibi numerat,cum res tunc gestas recenset, quas nos superius suo loco narrauimus. Porro homiliarum illarum quadraginta in sacra Euangelia ab ipso editarum non alia est habenda ratio,quam quæ ab ipso inita intelligitur:eo enim quo ordine collocatæ,pariter dictæ sunt, vel per Notarium recitatæ,ita dispositæ,prout ipse in præfatione illarum fecisse testatur his verbis:Inter sacra Missarum solemnia, ex his quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent,sancti Euangelij quadraginta lectiones exposui.Et quarumdam quidem dictata expositio, assistenti plebi est per Notarium recitata:quarumdam vero explanationem coram populo ipse locutus sum;atque ita vt loquebar,ita excepta est.]Et paulo post Easdem quoq.homilias,eo quo dictæ sunt ordine,in duobus codicibus ponere curaui:vt & priores viginti quæ dictatæ sunt,& posteriores totidẽ quæ sub oculis dictæ,in singulis essent distinctæ corporibus. Quod vero quædam antepositæ sunt, quæ in Euangelio post leguntur,quædam vero postpositæ,quæ ante per Enãgelistam scriptæ sunt, inueniuntur,nequaquam mouere tuam fraternitatem debet:quia sicut a me diuersis temporibus dictatæ sunt,ita quoq.sunt ab exceptoribus in codicibus affixæ.]hæc & alia ad Secundinum Epi-

De homilijs S. Gregorij habitis in Euangelia.

B scopum,ad quem eas Gregorius misit.Qua quidem ratione dicendum est,hoc anno absoluisse cõciones ipsas omnes super lecta Euangelia illa quadraginta per annum in Ecclesia recitari solita: si enim trigesimamoctauam hoc anno esse habitam certum est;vtiq.duæ quæ supersunt ad quadragenarium numerum,hoc pariter anno dictas oportuit, finemq. posuisse concionandi ad populum super dictas quadraginta recitari in Ecclesia per annum solitas sacri Euangelij lectiones.Post hęc autem haud otiosus Gregorius degit & mutus:immo sequenti anno(vt dicemus)aggressus est cõcionari super Ezechielem prophetam.

Sed historica illa, quæ idem ipse Gregorius in ijsdem homilijs hoc anno memoria digna coram populo recitauit,nos sub hoc eodem anno reddere non pigeat,omissis iis quæ tempore ingruẽtis pestilentiæ accidisse dicta homilia trigesimaoctaua tradit,quæ suo loco ac tempore superius collocauimus.In ea autem quæ sequitur ordine homilia trigesimanona eiusmodi historiam ad populum narrat [a]: XXXI.

a Greg. homil. 39.in fin.

Epiphanius diaconus,Isauria prouincia exortus,in vicina factum terra Lycoanicæ solet narrare miraculum.Ait enim,quod in ea quidam,Martyrius nomine,vitæ valde venerabilis mona- XXXII.

De Martyrio monacho.

C chus fuit,qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis pater præerat.Pergens itaq.leprosum quemdam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdauerat,inuenit in via volentem ad suum hospitium redire,sed præ lassitudine nõ valentem.In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium,quo idem Martyrius monachus ire festinabat:Vir autem Dei,eiusdem leprosi lassitudini misertus,pallium quo vestiebatur,in terram protinus proiecit & expandit,ac desuper leprosum posuit,eumq.suo pallio vndiq. constrictum super humerum leuauit,secumq.reuertens detulit.Cumq.iã monasterij foribus propinquaret,spiritalis pater eiusdem monasterij magnis vocibus clamare cœpit: Currite, ianuas monasterij citius aperite;quia frater Martyrius venit, Dominum portans.

Statim vero vt Martyrius ad monasterij aditum peruenit:is qui leprosus esse putabatur,de collo eius exiliens,& in ea specie apparẽs,qua recognosci ab hominibus solet Redemptor humani generis Deus & homo Christus Iesus,ad cælum,Martyrio aspiciente,redijt;eique ascendens dixit: Martyri,tu me non erubuisti super terram:ego te non erubescam super cælos.Qui sanctus vir,mox vt est monasterium ingressus,ei pater monasterij dixit:Frater Martyri,vbi est quẽ portabas? Cui XXXIII.

Christus in Leprosi specie visus.

D ille respondens,dixit:Ego si sciuissem quis esset,pedes illius tenuissem.Tunc idem Martyrius narrabat,quia cum eum portasset,pondus eius minime sensisset.Nec mirum.Quomodo enim põdus sentire poterat,qui portantem portabat?Qua in re pensandum est nobis,quantum fraterna compassio valeat,quantum nos omnipotenti Deo misericordiæ viscera coniungant, &c.] hæc de his Gregorius hoc anno ad populũ,quo(vt diximus)& dicendi finem super lectiones Euangelij fecit.

De quibus ne ambigas,vel leuis aliqua apud te remaneat dubitatio:præter illa quæ dicta sunt, ex hoc certo id accipias argumento:cum enim quæ ab ipso Gregorio narrata habentur in vltimis homiliis trigesimaoctaua ac quadragesima [b] de Theodoro monacho primum,ac demum de Romula atque Redempta;eadem intexens quarto Dialogorum libro,ipse testetur,ea a se esse narrara in dictis homiliis in Euangelia:cumq.constet eosdem Dialogorum libros cœptos esse a Gregorio anno sequenti,cum quartum ageret in Pontificatu annum [c]; vtique oportuit hoc anno esse ab ipso absolutas omnes in Euangelia homilias.Hæc dilucidius, ne res gestæ sanctissimi viri mixtim confusæ narrentur,sed diuisim singulæ singulis suis reddantur temporibus. XXXIV.

Quando absolutę homilię in Euangelia.

b Greg.dialog.li. 4.c.37.& sup. c. 15.

c Greg.li.4.c.16. 36.47.& 55.

Sed age iam & perelegãtem hic intexamus historiam, hoc eodem anno ab eo dicta & vltimo XXXV.

E loco posita homilia relatam de rebus antea gestis, cum ipse monasterium petijt,ex quibus magis gauisus sit sæculo penitus nuncium remisisse.Ait ergo [d]; Rem,fratres,refero,quam bene is qui pręsto est,frater & compresbyter meus,Speciosus nouit.Eodem tempore,quo monasterium petij,anus quędam Redempta nomine,in sanctimoniali habitu constituta,in Vrbe hac iuxta Be. Mariæ Virginis ecclesiam manebat.Hæc illius Herundinis discipula fuerat,quę magnis virtutibus pollens,super Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur.Huic duæ in eodem habitu discipulę adhærebant,una nomine Romula,& altera quæ nunc adhuc superest,quam quidem facie scio,sed nomine nescio.Tres itaque hæ in vno habitaculo commanentes, morum quidem diuitiis plenam,sed tamen rebus pauperem vitam ducebant.Hæc autem,quam præfatus sum, Romula aliam quam prædixi condiscipulam suam magnis vitæ meritis anteibat;erat quippe miræ patiẽtiæ, summæ obedientiæ,custos oris sui ad silentium,studiosa valde ad continuæ orationis vsum.Sed quia plerumque hi quos iam perfectos homines æstimant,adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent;sicut sæpe imperiti homines necdum perfecte sculpta sigilla conspicimus,& iam

d Greg.hom.40. & dial.li.4.c.15.

De S. Redempta & S.Rom.

quasi

quasi perfecta laudamus,quæ adhuc artifex considerat & limat;laudari iam audit,& tamen ea tũ A
dere meliorando non desinit: hæc quam prædiximus Romula,eam quam Greco vocabulo Græci
paralysin vocant,molestia corporali percussa est,multisq.annis in lectulo decubans,pene omniũ
iacebat membrorum officio destituta:nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiã flagella
perduxerant : nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum;quia tan
to solicitius ad vsum orationis succreuerat,quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.

XXXVI. Nocte ergo quadam eamdem Redemptam,quam præfatus sum,quæ vtrasque discipulas suas
filiarum loco nutriebat,vocauit,dicens: Mater veni,Mater veni.Quæ mox cum alia eius condisci-
pula surrexit;sicut vtrisque referentibus,multis eadem res clatuit,& ego quoque eodem tempore
agnoui.Cumq.noctis medio,lectulo iacentes assisterent:subito cælitus lux emissa omne illius cel-
lulæ spatium impleuit,& splendor tantæ claritatis emicuit,vt corda assistentium inæstimabili pa-
uore perstringeret,atque(vt post ipsæ referebant)omne in eis corpus obrigesceret,& in subito stu

Moriẽti occur sus cęlestium spirituum.

pore remanerent.Cœpit namque quasi cuiusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audi-
ri,ostium cellulæ concuti,ac si ingredientium turba premeretur.Atque(vt dicebant) intrantium
multitudinem sentiebãt,sed nimietate timoris,& luminis videre nihil poterant:quia eatũ oculos B
& pauor depresserat,& ipsa tanti luminis claritas reuerberabat.Quã lucẽ protinus miri odoris est
fragrantia subsecuta;ita vt earum animũ,quia lux emissa terruerat,odoris suauitas refoueret. Sed
cum vim claritatis illius ferre non possent,cœpit eadem Romula assistẽtem sibi & trementem Re
demptam suorum morum magistrã blanda voce consolari,dicens: Noli timere,mater,non moriar
modo.Cũq.hoc illa crebro diceret,paulatim lux,quæ fuerat immissa,subtracta est,sed is qui sub-
secutus est odor remãsit.Sicq.dies secũdus & tertius trãsijt,vt aspersa fragrãtia odoris remaneret.

XXXVII. Nocte ergo quarta eamdem magistram suam iterum vocauit.Qua veniente, viaticum petijt
& accepit.Necdum vero eadem Redempta & alia eius discipula a lectulo iacentis abscesserant, &
ecce subito in platea ante eiusdem cellulæ ostium duo chori psallentium astiterunt,& (sicut ipsæ
se dicebant sexus ex vocibus discreuisse)psalmodiæ cantus dicebant viri,& feminæ respondebant.
Cumq.ante fores cellulæ exhiberentur cælestes exequiæ,sancta illa anima carne soluta est. Qua
ad cælum ducta,quanto chori psallentium altius ascendebant,tanto cœpit psalmodia lenius audi
ri,quousque & eiusdem psalmodiæ sonitus & odoris suauitas elongata finiretur.] hactenus Grego
rius ad populum eo sermone,quem de Lazaro & diuite immisericorde habuit: in quibus cælestis C
connubij nuptijs ipse conuiua,tantæ suauitatis dulcedine captus,eorum quæ sunt in mundo iactu-
ram fecisse magis magisq.gauisus est. Perseuerant in tabulis Ecclesiasticis [a] nomina Romulæ
atque Redemptæ virginum & Herundinis memoria annua insignita: corpora vero earumdem in
eadem basilica S. Mariæ ad Præsepe in Confessione collocata coluntur.

a Martyrol.Ro. die 23.Iulij.

XXXVIII. *Concilium Cęsaraugustanum secundum.* Hoc eodem anno celebratum est in Hispania Concilium Cæsaraugustanum secundum, Era
scilicet sexcentesima trigesima,septimoq.anno(vt ibi ponitur)Reccaredi Regis.Vbi inter alia il-
lud notatu dignum sancitum reperitur,vt sacrosanctæ reliquiæ quæ inuentæ essent in ecclesijs Aria
norum,eædem præsentatæ Episcopis igne probarentur,vt tunc legitimæ censerentur, si ab incen-
dio illæsæ remanerent.Quibus vides,quantam diligentiam maiores adhibuerint,nequid in sacris
admitterent adulterinum,sed omnia pura & sancta,tamquam aurum quod per ignem probatur ,
purgatum septuplum.Subscripserunt Concilio Episcopi quatuordecim.At de rebus Occidentali-
bus hactenus.

XXXIX. Iam vero Orientales oras perlustremus.Hoc ipso anno(quantum ex Euagrio & alijs collige
re fas est)Persarum Rex Hormisda Romano Imperio infestissimus a suis occiditur:de quo ista idẽ D
Euagrius [b]: Dum hæc geruntur,Persæ Hormisdam Regem omnium sceleratissimum iniustissi-
mumq.propterea trucidant,quod subiectos suos non modo pecunia,sed varijs etiam mortis gene
ribus mulctasset.]hæc ipse. Porro in Miscella [c] ex Theophane eiusmodi causa præcessisse necis
eius ostẽditur,nimirum,quod cum dux Persarum exercitus Barames male cum Romanis pugnas
set,posterioresq.tulisset,Rex in eum infensus,ignominiæ causa vestem ad eum muliebrem misit,
atque præfectura priuans in ordinem redegit.Id autem dux indigne ferens,aduersus Regem rebel
lat,milites fictis litteris in Regem commouens; sed & quem recens ducem creauerat Hormisda
Ferrochanem,sibi aduersus eumdem Regem coniungit:quibus accessit Bindois nobilis Persa libe
ratus a carcere per fratrem suum;qui ex improuiso cum suis inuadens Regiam, Hormisdã ipsum
sedẽtẽ in solio ex eo deturbat,diademate priuat,atque in carcerẽ conijcit,filiũq.eius Cosrhoẽ Re
gẽ cõstituit.Postea educto Hormisda de carcere,Persæ nobiles ante oculos eius vxorẽ & filiũ fer
ra diuidunt,ipsum vero Hormisdam oculis priuant,& detrudunt in ergastulũ: Cosrhoes autẽ Rex

b Euagr.lib.6.c.15.
Infelix exitus Hormisdæ Regis Persarum.
c Miscella lib.17. hoc anno Imp.

Cosrhoes creatur Rex Persarum.

eius filius parentem benigne tractauit in custodia positum,tribuens illi omnem escam.At Hormis
da ex aduerso ipsum iniurijs lacerabat,cõculcans ea quæ a Rege mittebantur.Vnde Cosrhoes ira E
tus eum fustibus siluestribus iussit per illa cæsum obire.Quod factum & Persas tristes reddidit,&
contra Cosrhoen odium auxit:quod creuit magis,cum occidit quosdam nobiles ea suspicione ,
quod Barami duci tyrannidem exercenti inhærerent:cuius rei causa factum est,vt a militibus de
stitueretur,transeuntibus ad Baramen.Relictus vero ita ipse,fugã capessit:dubius autem ad quos
confugeret,ad Christianos ne,vel Turcas,descendens equo,laxans habenas, quo abire vellet li-
berum reddens,eius ipse secutus vestigia,ad Romani Imperij ditionem se contulit.]hæc Theopha
nes.His haud admodum dissentientia Euagrius affert,rem gestam ita subsecutus [d]:

d Euagr.lib.6. c.16.17.

XL. *Fuga Cosrhois Regis.* Hormisda extincto,Cosrhoen eius filium Regem creant:contra quem Barames cum suis co-
pijs arma fert.Cosrhoes igitur cum exiguo exercitu illi obuiam it:cum suos a se deficere cerneret,
capessit fugam,rectaque,cum Deum(vti ipse aiebat)Christianorum inuocasset,vt equus ipsum eo
deportaret,quo ab illo duceretur,Circesium contendit.Vbi autem cum vxoribus,duobus tenellis
liberis,& quibusdam Persis nobilibus,qui eum sua sponte comitabantur,eo venisset:inde legatos
mittit

A mittit ad Mauritium Imperatorem. Ille cum de hac re consilium accuratissime iniisset, & inconstantem volubilemq. vitæ humanæ rationem, & repentinas tum eius, tum aliarum similium rerum mutationes vicissitudinesq. ponderasset, supplicem admittit legationẽ, & Cosrhoẽ hospitẽ proc xule, & pro fugitiuo filiũ efficit, muneribus plane regalibus donat, quibus eũ ad se diligendũ inuitaret. Atque non Mauritius solum tam magnifica dona misit ad Cosrhoen, sed Imperatrix etiam erga Cosrhois coniuges, & liberi Mauritij erga liberos eius paria benignitatis officia præstiterunt. Porro Mauritius omnes satellites suos & totum exercitum Romanum cum duce, qui Cosrhoen, quocumque veller, comitarentur, mittit. Quin etiam, quo plus honoris ei deferret, mittit quoque Domitianum Episcopum Melitinæ suum cognatum, virum prudentia & ingenio præstantem, & tum verbo tum re ipsa ad res maximas gerendas maxime idoneum, & ad grauissima obeunda negotia aptissimum. Mittit præterea Gregorium, *qui tunc erat Antiochenus Episcopus superstes adhuc*, qui Cosrhoen eum ob prudentes sermones, quod de alijs rebus omnibus eum eo conferebat, tum ob munerum magnificentiam & consilia, quæ pro rerum quibus perturbatus erat conditione peropportune ei impertiebat, in maximam traduxit admirationem.] hucusque Euagrius.

Suscipitur benigne a Mauritio Cosrhoes.

B XLI. At quomodo per Mauritium Cosrhoes in regnum fuerit restitutus, dicetur anno sequenti, quo id contigisse probatur. Quæ insuper vota Deo Christianorum, sanctoq. martyri Sergio in Oriente celeberrimo idem Cosrhoes in huiusmodi periculis constitutus sedulo studio nuncuparit, sequenti etiam patebit anno. Huic autem bello præfectum fuisse Narsetẽ ducem, & incruenta potitum victoria, habet Theophanes: additq. de Turcis illis, qui in exercitu Persarum militantes capti, & Cõstantinopolim ducti, inuenti sunt stigmate in fronte cruce signati: eos ab Imperatore rogatos, quid sibi id vellet, respondisse, cum peste ipsorum prouincia laboraret, illud se a Christianis fuisse edoctos remedium pro salute consequenda. Ceterum mittendi Domitianum Episcopum adeo celebrem, atque Gregorium ad Cosrhoen, illud videtur fuisse Mauritij Imperatoris consilium, vt per eos idem Rex Christianam fidem perciperet: quod ex litteris Gregorij Papæ ad eumdem Domitianum Episcopum redditis [b] anno sequenti satis intelligi posse videtur.

Turcæ peste liberati signo Crucis.

a Greg. lib. 2. ep. 62.

XLII. Inter tot tanta q. præclare gesta, denigrauit tamẽ Mauritius Imperator hoc anno nomen suũ, dum post victorias aduersus Persas sub Hormisda Rege Persarum ex insperato obtentas, legem tolit, qua prohibebat, ne quis miles, nondum expleta militia, monachus effici posset. Hoc quidem
C anno ab eo latam eiusmodi legem, ipse Gregorius testatur in litteris [b] datis anno sequẽti ad Theodorũ: agemus de ea tunc temporis, cum sequenti anno adeo Gregorius eamdem impugnauit. Exhaustum enim cum videret Mauritius Romanum exercitum, totq. prœlijs esse cõsumptum, omne quod valuit remedium integrandæ militiæ excogitauit, & vsque adeo inconcessa tentauit. Misit hanc legem idem Imperator ad Gregorium Papam per Longinum Stratorem, qui successit Romano in Exarchatu, vt testatur ipse Gregorius in litteris ad Mauritium Imperatorem anno sequenti redditis. Quod vero Gregorius hoc tempore (vt ipse testatur [c]) mala oppressus valetudine detineretur, aduersus eiusmodi legem insurgere distulit.

Lex impia a Mauritio lata.

b Greg. lib. 2. ep. 65. Ind. 11.

c Ead. epist. 65.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. ANNVS	MAVRITII IMP. ANNVS
593.	4.	8.

D I. NOnagesimustertius post quingentesimum Redemptoris annus Indictionis vndecimæ incipit: quo restitutus in regnum Cosrhoes Rex Persarum, multa pietatis signa publicis egregie factis edidit, quæ quam exactissime describit Euagrius: primum vero eius in regnum per Mauritium restitutionem verbis istis enarrat [d]: Cosrhoes vero cum Hierapolim, quæ primaria Euphratesiæ ciuitas est, peruenisset, rursum reuertit. Quod cum intellexisset Mauritius, pluris faciens commodis Cosrhois supplicis, quam suæ ipsius gloriæ consulere, ingẽti pecuniæ vi (quod non ante aliquando visum fuit) eum iuuat, atque ex Persis conscribit exercitum, & impensis omnibus de suo suppeditatis, Cosrohen vtroque exercitu, Romano scilicet & Persico instructum, extra fines Imperij Romani ad Martyropolim vsque producẽdum curauit. Cui Sittas primum traditus est, deinde a Martyropolitanis lapidibus obrutus, postea ab eisdem in crucem actus. Traditum est ei quoque Daras oppidum, a quo clam exiuerant Persæ. Atque Barame a Romanis solis vnico bello superato, & solo cum ignominia in fugam verso, Cosrhoes ad suum ipsius regnum reductus est.] hæc Euagrius: subdit vero post pauca [e]:

d Euagr. lib. 6. c. 18.

Cosrhoes in Regnum restitutus Deo grat'.

e Euagr. lib. 6. c. 20.

II. Cosrhoes autem iam ad suum regnum restitutus, mittit ad Gregorium *Episcopum Antiochenũ*
E Crucem multo auro & lapidibus prætiosis exquisite elaboratam, qua honorem Sergij martyris inclyti illustrari voluit. [Hanc Crucem primum Theodora coniunx Iustiniani ei dedicauerat, deinde Cosrhoes senior cum alijs monimentis (vti a me supra commemoratum est) inde abripuerat. Mittit quoque aliam Crucem auream, in qua litteris Græcis ista curauit inscribenda;

HANC CRVCEM ego Cosrhoes Rex Regum Filius Hurmisdæ misi. Cum enim diabolico conatu & veteratorio Infelicissimi Baramis & suorum Caballariorum in Romaniam cõfugere eramus compulsi, & propter aduentum scelerati Zadesoram cum exercitu ad Nisibin, quo Caballarios qui a partibus Nisibensium stabant subduceret: Caballarius cum Duce ad Charchas vsque qui Zadespram resisterent eiusq. vires frangerent miseramus ope & præsidio communiti S. Sergij martyris honoratissimi & in primis memorabilis. Quoniam acceperamus eum res ab se postulatas solere largiri, primo anno Regni nostri septimo Idus Ianuatii postulauimus opem ab eo, votumque fecimus, si Caballarii nostri Zadespram vel interficerent, vel captiuum secum ducerent, nos auream Crucem lapillis distinctam ad eius templum missuros, qua venerandum eius nomen

Inscriptio Crucis a Cosrhoe missa.

Litteris Maiusculis.

illustra-

illustraretur. Atque ad quintum Idus Februarii caput Zadesprani ad nos perlatum fuit. Itaque post relationis nostræ facti compotes, quo res gesta nemini dubia esset, ad venerandum S. Sergii nomen illustrandum, hanc Crucem a nobis fabricatam ad templum eius misimus vna cum Cruce quam Iustinianus Imperator Romanus ad idem templum misit, quamq. Cosrhoes Rex Regum filius Cabadi proaui nostri temporibus quibus Romani & Persæ grauissime inter se dissiderent huc aduexit, quam denique nos in nostris Thesauris inuenimus & ad ædem sancti & venerabilis Sergii mittendam curauimus.] hactenus Cosrhois inscriptio Cruci a se missæ perpetui monumenti ergo incisa Græcis litteris. Pergit Euagrius: A

III. Has Cruces Gregorius *Episcopus Antiochenus* cum de sententia Mauritii Imperatoris accepisset, cum magna pompa ad sacrum martyris templum defert, inq. eo reponit. Haud ita multo post alia dona ad sanctum illud templum misit Cosrhoes, inter quæ erat discus ex auro confectus, in quo inscribenda curauit hæc verba:

Inscriptio in disco posita. Ego Cosrhoes Rex Regum filius Hormisdæ hæc in hoc disco inscribenda curaui, non vt spectentur ab hominibus, neque vt amplitudo tui venerandi nominis ex meis verbis cognoscatur, sed partim propter rerum in eo inscriptarum veritatem, partim propter multa beneficia & liberalia B quæ abs te accepi. Nam mecum feliciter actum puto, quod nomē meum in tuis sacris vasis extet. Cum forte Beramais essem, petebam abs te S. Sergi vt mihi subsidio venires, & Sira coniunx conciperet. Ac cum Sira Christiana esset & ego gentilis, & lex nostra non permitteret nobis potestatē mulierem Christianam vxorem ducendi: tamen ob meum singularem erga te amorem legem in hac muliere neglexi & eam de die in diem inter ceteras vxores ingenue diligere non destiti neque desisto. Quamobrem visum erat tuam bonitatem sancte Sergi deprecari vt grauida fieret.

Quin etiam votum tibi nuncupaui sumq. pollicitus si Sira conciperet, me Crucem quam illa gestat ad sanctissimum tēplū tuum missurū. Quapropter ipse equidem & Sira hoc apud animos nostros proponebamus vt hanc Crucem in memoriam nominis tui sancte Sergi ipsi teneremus. Et visum erat pro illa pretium eius quod quatuor millia & quadringentos stateres miliaresios non excederet mittere, & sic idem augere, vt eius summa quinque milia staterum compleceretur. Atque ex eo tempore quo istam postulationem animis nostris concipere hæcq. cogitare cœperamus, ad tempus quo Rhoson Chosron venimus, non amplius decem dies præterierant. Ad quod quidē tempus tu sancte Sergi, non quod ipso dignus essem, sed propter tuam ipsius bonitatem mihi noctu secundum quietem visus es, & iam tertio dixisti Siram concepturam. Atque ego in eadem visione tertio aperte tibi quæ erant consentanea respondi. C

IV. At quoniam tu rerum abs te postulatarum largitor es, ex eo die Sira morbum quo mulieres laborare solent non sensit. Ego autem & si hac de re animo hæsitabam, vtrum verbis tuis Fidem haberem an non, cum sis postulationum largitor: postea tamen ex eo quod Morbus muliebris Siram non attigit, tum vim exploratam habui visionis tum tuorum verborum veritatem. Quocirca Crucem hanc illico & eius pretium vna ad tuam sanctissimam ædem misi. Deinque mandatum vt ex eius pretio discus vnus & vnus calix fierent, qui diuinis mysterijs celebrandis inseruirent. quin etiam vt crux fieret & Thuribulum fabricaretur vtrumque aureum in vsum Sacræ mensæ & vnicum vtrinque apertum conficeretur auro collustratum. Quod autem de summa pretij restaret, ad necessarios vsus tuæ Sacræ ædis referuaretur, vt mibi & Siræ tu Sancte Sergi cum in alijs rebus opitulareris, tum maxime in hac petitione subsidio venires. Et quod per tuam intercessionem nobis euenerit, idem ipsum per tuam clementiam & bonitatem mihi & Siræ ex sententia penitus succedat. Quo tum ipse tum Sira tum alij omnes denique in toto orbe terrarum tua in virtute spem ponamus & in te demceps credamus.] D

Hactenus incisa in auro inscriptio. Pergit rursum Euagrius: Hæc donaria a Cosrhoe oblata, ea loqui videntur, quæ cū prophetia Balaam consentiunt: quod plane Dei prouidentia factum est, vt Gentilium linguæ verba salutaria proferrent.] digna quidem quæ cubitalibus (vt aiunt) litteris forent, quo Nouatores magis rubore suffusi taceant, cum etiam ab infidelibus & idololatris redarguantur in veneratione sanctissimæ Crucis & cultu sanctorum martyrum, dum talia loquitur Ethnicus, sua tamen conscientia Christianus, veritus publice profiteri quid sentiret, ne rebellem experiretur populum, quem omnibus demulcere officijs hoc sui regni exordio satagebat.

V. *Rex Persarū creditus Christianus.* Sane quidem increbuit hoc tempore per orbem fama, ipsum Persarum Regem Christianam religionem suscepisse: etenim qui in hunc vsq. annū res sui temporis gestas scriptis prosecutus est Ioannes Abbas Biclarensis, hoc eodem anno octauo Mauritij Imperatoris id accidisse tradit his verbis: In his ergo temporibus, quibus omnipotens Deus, prostrato veternosæ hæresis veneno, pacem suæ restituit Ecclesiæ, Imperator Persarum Christi suscepit fidem, & pacem cum Mauritio Imperatore firmauit.] hæc ipse: verum liquet esse mendacium, sicut quæ de conuersione Reginæ Regisque Persarum habet Paulus diaconus, quæ hic ipsius verbis describenda putamus: ait enim [a]: E

a Paul. diac. lib. 4. c. 17. vet. edit. & nou. 31.

VI. *Regina Persarum Christiana.* Circa hæc tempora, Regis Persarum coniunx, nomine Cæsara, de Perside exiens cum paucis suis fidelibus, priuato habitu propter Christianæ fidei amorem Constantinopolim venit. Quæ ab Imperatore honorifice suscepta, post aliquot dies, vt desiderabat, baptismum consecuta, & ab Augusta de sacro fonte leuata est. Quod vir eius Persarum Rex audiens, legatos Constantinopolim ad Augustum direxit, quatenus eidem suam vxorem redderet. Qui ad Imperatorem venientes, verba Regis Persarum nunciant, qui suam requirebat Reginam. Imperator hęc audiens, remq. omnino ignorās, eis responsum reddidit, dicens: De Regina, quam quæritis, fatemur nos nihil scire præter qđ ad nos hic aliqua mulier priuato habitu aduenit. Legati vero responderunt, dicentes: Si placet vestro conspectui, volumus hanc quam dicitis mulierem videre:

VII. Quæ cum iussu Imperatoris aduenisset: mox vt eam conspiciunt, ad eius vestigia prouoluūtur, eique venerabiliter, quod eam vir suus requireret, suggerunt. Quibus illa respondit: Ite nunciate Regi

A Regi vestro & domino:quia nisi,sicut ego iam credidi, ita & ipse in Christum crediderit,me iam vltra consortem tori habere non poterit. Quid multa? reuersi legati ad patriam,vniuersa quæ audierant, Regi nunciant.Qui nihil moratus,cum sexaginta millibus viris Cnostantinopolim pacifice ad Imperatorem venit,a quo gratanter & satis digne susceptus est.Qui cum vniuersis in Christum Dominum credens,pariter cum omnibus sacri baptismatis vnda perfusus,& ab Augusto de fonte leuatus, Catholica fide confirmatus est;multisq.muneribus ab Augusto honoratus,accepta sua coniuge,lætus & gaudens ad suam patriam repedauit.]hæc Paulus,sed quæ haud satis integra fide consteni,cum multas patiantur difficultates,& incognita habeantur Græcis scriptoribus:potissimum vero,quod ex epistola S.Gregorij hoc anno scripta,de qua paulo inferius agemus,colliget ipsum Regem Persarum remansisse Geotilem.

Sunt vero certiora quæ sequuntur, nempe Sarracenorum principem Naamanem hoc eodem tempore initiatum esse Christiana religione:quod idem qui supra tradit Euagrius,cum subdit [a]: Per id temporis Naamanes gentis Scenitarum Tribunus Gentilis adeo nefarius & sceleratus, vt propria manu homines dæmonijs suis mactaret,ad sanctum accessit baptismum,statuamq. Veneris auream igne liquefactam pauperibus erogauit,& omnes qui ad eum spectabant, ad veram in Deum fidem traduxit.]his vero hæc subijcit:Gregorius autem *Antiochenus Episcopus*, postquam Cruces a Cosrhoe donatæ erant,de sententia Imperatoris omnia monasteria in solitudine,Limetarum dicta,& maxime in quibus peruersa Seueri dogmata regnabant,perlustrauit,exposuitq.illis vera Ecclesiæ dogmata,& multa castella,pagos,monasteria,& gentes integras ad Dei Ecclesiam adduxit.]hæc omnia Euagrius,res postremas sui temporis scriptis commendans.

VIII. De conuersione Principis Sarracenorum a Euag.li.6.c.21. *Gregorius Antioch. visitat monasteria.*

B (margin letter beside "ris auream igne liquefactam")

Domitianus autem Metropolitanus Armeniæ,Episcopus Melitinæ,cum non fuisset assecutus quod optabat:cuius causa ad Cosrhoen profectus erat,vt ille fieret Christianus:reuersus,mærens epistolam scripsit ad sanctum Gregorium Romanum Pontificem,deq.his quæ gesta erant,eum reddidit certiorem,intermiscens de diuina Scriptura fusiorem tractationem.Has cum ipse Pontifex litteras accepisset,hoc eodem anno ad eum rescripsit,& ad finem epistolæ ista habet [b]: Imperatorem vero Persarum etsi non fuisse conuersum doleo:vos tamen ei Christianam fidem prædicasse,omnimodo exulto:quia etsi ille ad lucem venire non meruit,vestra tamen sanctitas prædicationis suæ præmium habebit.Nam & Æthiops in balneum niger intrat,& niger egreditur,sed tamen
C balneator nummos accipit. De Mauritio autem bene dicitis,vt in actione eius ab vmbra statuam cognoscam,id est,in minimis maiora perpendam.in hoc tamen ei credimus,quia eius nobis animam sacramenta & obsides ligant.At quid per ista subobscura legentibus de Mauritio significare velit Gregorius,certe quidem etsi incompertum habeatur,haud bonum fuisse conijcimus ex controuersia illa, quæ inter ipsum & Mauritium intercessit: expostulans enim vehementer aduersus eum Gregorius de lege lata qua milites ingredi monasteria prohibebat, ad eumdem tamen eiusmodi vt priuatus epistolam scripsit [c]:

IX. Domitianus Episc. vacuus redit e Perside b Greg.lib.2.ep.61 Ind.11.

c Greg.lib.2 ep. 61,Ind.11.

X. Epist.Greg.ad Mauritium Imp. de lata lege iniusta.

Omnipotenti Deo reus est,qui serenissimis dominis in omne quod agit & loquitur, purus nõ est.Ego autem indignus pietatis vestræ famulus in hac suggestione neque vt Episcopus, neque vt seruus iure Reipublicæ,sed iure priuato loquor:quia,serenissime domine,ex illo iam tempore dominus meus fuisti,quando adhuc dominus omnium non eras. Longino viro clarissimo Stratore veniente,dominorum legem suscepi:ad quam,fatigatus tunc ægritudine corporis respondere nil valui.In qua dominorum pietas sanxit,vt quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticũ officiũ venire nõ liceat. Quod valde laudaui,euidentissime sciens,quia qui sæcu
D larẽ habitum deferens,ad Ecclesiastica officia venire festinat,mutare vult sæculũ,non relinquere. Quod vero in eadem lege dicitur,vt ei in monasterio conuerti non liceat:omnino miratus sum,dũ & rationes eius possint per monasterium fieri,& agi potest,vt ab eo loco in quo suscipitur,eius quoque debita soluantur. Nam & si quisquam deuota mente conuerti voluisset,prius res male ablatas redderet,& de sua anima tanto verius,quanto expeditior cogitaret.In qua lege subiunctum est, vt nulli qui in manu signatus est,cõuerti liceat.] erat istiusmodi militibus apponi solitum signum, quo a ceteris noscerentur;vt etiam ex ijs quæ inferius subdit,apparet.Sed pergit:

Quam constitutionem ego(fateor dominis meis)vehementer expaui:quia per eam cælorum via multis clauditur;& quod nunc vsque licuit,ne liceat,prohibetur.Multi enim sunt,qui possunt religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere.Et plerique sunt,qui nisi omnia reliquerint,saluari apud Deum nullatenus possunt. Ego vero hæc dominis meis loquens,quid sum,nisi puluis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio , dominis tacere non possum.Ad hoc enim potestas dominorum meorum pietati cęlitus data est super omnes homines,vt qui bona appetunt,adiuuentur,vt cælorum via largius pateat, vt terrestre
E regnum cęlesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur,vt ei qui semel in terrena militia signatus fuerit,nisi aut expleta militia,aut pro debilitate corporis repulsus,Domino nostro Iesu Christo militare non liceat.

XI. Humilitate vincere studet Gregorius Imperatorem.

Ad hæc ecce per me seruum vltimum suum & vestrum respondebit Christus dicens: Ego te de Notario Comitem excubitorum,de Comite excubitorum Cęsarem,& de Cæsare Imperatorem , nec solum hoc,sed etiam patrem Imperatorum feci: Ego sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu a meo seruitio milites tuos subtrahis? Responde,rogo,pijssime domine,seruo tuo:Quid venienti & hæc dicenti responsurus es in iudicio Domino tuo? Sed fortasse creditur, quia nullus eorum puro animo conuertatur. Ego indignus famulus vester scio,quanti his diebus meis in monasterio milites conuersi miracula fecerunt,signa & virtutes operati sunt.Sed per hanc legem iam,ne quisquam talium conuerti valeat,prohibetur. Requirat,rogo,dominus meus pijssimus,quis prior Imperatorum talem legem dederit;& subtilius æstimet,si debuit dari. Et quidem considerandum valde est,quia eo iam tempore prohibentur quique relinquere sæculum,quo appropinquat finis ipse

XII. Facit personã.

ipse sæculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente cælo, ardente terra, coruscantibus elementis, cum Angelis & Archangelis, cum Tronis & Dominationibus, cum Principatibus & Potestatibus tremendus Iudex apparebit. Si omnia peccata dimiserit, & solam hanc legem contra se dixerit esse prolatam, quæ, rogo, erit excusatio? A

XIII. Vnde per eumdem tremendum Iudicem deprecor, ne illæ tantæ lacrymæ, tantæ orationes, tanta ieiunia, tantæq. eleemosynæ domini mei ex qualibet occasione apud omnipotentis Dei oculos fuscentur; sed aut temperãdo pietas vestra, aut immutando vigorem eius legis inflectat: quia tũc magis dominorum exercitus contra hostes crescit, quanto Dei exercitus ad orationem creuerit. Ego quidem iussioni subiectus, eamdem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci: & quia lex ipsa omnipotẽti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meæ paginam, serenissimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui, exolui qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro eo quod sensi, minime tacui.] hactenus Gregorius Papa ad Mauritium Imperatorem. Verum has ipse litteras noluit per Apocrisarium suum, quem habebat Constantinopoli, dari Imperatori, sed misit ad Theodorum medicum intimum eiusdem Mauritij, vt ipse daret: cui hæc scripsit [a]:

Quando cõtra hostes exercitus præualet.

a Greg. lib. 2. Indi. & epist. 65.

XIV. Quanta bona omnipotentis Dei & serenissimi domini mei Imperatoris habeam, lingua mea non sufficit explere. Pro quibus bonis quid est meum retribuere, nisi eorum vestigia pure amare? Peccatis autem meis facientibus (ex quorum suggestione vel consilio, nescio, an vestro) transacto anno talem in Republica sua legem protulit, vt quisquis eum pure amat, flere vehementer debeat. Ad quam legem tunc respondere non potui, quia ægrotus fui: modo autem eidem domino aliqua suggessi. Præcepit enim, vt nullus qui actionem publicam egit, nullus qui officio & manu signatus vel inter milites fuit habitus, ei in monasterio conuerti liceat, nisi forte si militia eius fuerit expleta. Quam legem primum (sicut ij dicunt, qui leges veteres nouerunt) Iulianus protulit, de quo scimus omnes quantum Deo aduersus fuerit. Quod si ideo serenissimus dominus noster fecit, quia forte multi milites conuertebantur, & exercitus decrescebat: numquid per virtutem militum subiugauit ei omnipotens Deus Imperium Persarum? Numquid non solæ lacrymæ illius auditæ sũt, & eo ordine quem ipse nesciuit, eius Imperio Persarum regnum subdidit? B

De lege Imp. iniusta.

XV. Valde autem mihi durum videtur, vt ab eius seruitio milites suos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit. Numquid si intentio est seruandarum rerum: non poterant ea ipsa monasteria, quæ milites suscepissent, alienas res reddere, atque ad conuersionem homines tantummodo habere? Hæc quia mihi valde dolent, eidẽ C domino suggessi: sed vestra gloria opportuno tempore secrete suggestionem meam ei offerat. Noloeam a Responsali meo publice dari, quia vos, qui ei familiarius seruitis, loqui ei liberius & apertius * potestis, quæ pro eius sunt anima; quoniam in multis est occupatus, & vix animus eius inuenitur a curis maioribus vacuus. Tu quidem gloriose fili, pro Christo loquere. Si auditus fueris, lucrum solummodo tuæ fecisti.] hucusque ad Theodorum Gregorius.

* aptius

XVII Sed, amabo te, hic pie lector siste gradum: etenim, ni fallor, dum hæc audisti, te admiratum vidi, & subindignatum obduxisse supercilia, eo quod abiecte nimis visus sit tibi locutus S. Gregorius, dum præter alia tum in epistola ad Mauritium, tum in ista ad Theodorum data quodammodo ꝓfessus appareat sacerdotes a Deo subiectos esse Imperatori, verbis illis in primis, cum ait ex persona Christi: Sacerdotes meos tuæ manui commisi.] & de Imperatore ad Theodorum: Ei & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit.] At hæc Nouatores non vt tu mærentes accipiunt, sed hilari vultu, exultantes, immo & insultantes, quasi irrefragabile nacti sint testimonium viri sanctissimi atque doctissimi, cui nefas sit contradici; qui docentis D cathedram cum ascenderit, tam apertis verbis videatur esse testatus, subiectum a Deo Imperatori sacerdotium esse: vt nonnisi contumelia tanti Patris id negari & astrui contrarium videri possit, nẽpe ipsum hallucinatum, & non vera locutum, vel saltem Imperatori turpiter adulatum. Sed laruis istis absterreãt Nouatores ipsi infantes & clamoribus istiusmodi pueris pauorem incutiant, non tibi, lector, si bene nosti vim sanctionum Ecclesiasticarum, atque traditionum robur, & fortitudinem doctrinæ Patrum; sed ridebis nobiscum insultantium impudentiam & imprudentiam.

Nouatores abusi testimonio S. Gregorij.

XVII. Dum enim nulla habetur ratio rerum gestarum & temporum, id efficitur, vt frustra isti insultent, vel timeant pauidi. At cum accurate cuncta perspecta habuerint, plane intelligent S. Gregorium acerrimum fuisse vindicem Pontificiæ æstimationis, & assertorem immunitatis Ecclesiasticæ. Hæc vt omnes percipiant, in primis meminisse oportet, quæ superius dicta sunt, quantum idem Gregorius deplorarit hæc infelicissima tempora, quibus licet sub Imperatore Catholico, ipsa tamẽ Ecclesia fuerit non secus ac sub Nerone & Diocletiano captiua. Reuocanda hic tibi sunt in memoriam (quod rerum sic exigat argumentum) quæ idem S. Gregorius de his habeat iam a nobis anno primo eius Pontificatus superius recitata, vbi inter alia [b]: Concitauit enim, *diabolus scilicet* E aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam (si fas est dicere) potestatem: nulla enim ratio sinit, vt inter Reges habeatur, qui destruit potius quam regat Imperium. & paulo post: Ecclesiam quippe, quam suo sanguinis pretio redẽmptam Saluator noster voluit esse liberam, hanc iste, potestatis regiæ iura transcendens, facere conatur ancillam.] hæc & alia fusius a nobis superius recitata.

Mauritius vt tyrannus toleratus.

a Greg. in Psal. pœnit. 4.

XVIII. Quibus in primis vides S. Gregorium definire, non solum non esse subditam Regibus aliquo modo Ecclesiam, verum etiam firmiter asseuerare (cum de his agit) non habendum esse Mauritiũ inter Imperatores, dum aduersus Dei sacerdotes regiam potestatem exercet. Rursum eiusdem Gregorij sententia reddi firmum intelligis, Christi Ecclesiam ab ipso liberam factam esse, quam Imperator iniquissime redigere studuerit in seruitutẽ. Adeo vt quod dicit in duabus recitatis epistolis, a Deo subiectos fuisse sacerdotes Imperatori, ne ipse sibi contrarius Gregorius fuisse dicatur: necesse sit vt aliud diuinæ tribuere voluerit voluntati, permissioni vero aliud.

XIX.

Quomodo subditi sint Sacerdotes Regibus.

A Sed quomodo permissum?cum videlicet permiserit Deus(vt ipse deplorat)non posse exequi munus suum summum vniuersæ Ecclesiæ sacerdotem,nisi etiam persoluta pecunia,electioni factæ ipse consensisset Imperaror.Sic igitur Deum subiecisse tradit sacerdotes Mauritio Imperatori, vt olim eosdem subiecerat persecutoribus Neroni atq. Diocletiano,quos in eos etiam gladio agere permisit.Cum ijsdem quidem certe constat Gregorium adnumerasse Mauritium,vbi ait [a]: Quid Nero?quid Diocletianus?quid deniq.iste,qui hoc tempore Ecclesiam persequitur? Numquid nõ omnes portæ inferi?]Habes ergo ex Gregorio ipso sensum verborum ipsius; qua interpretatione nulla verior nec germanior esse potest:vt sic dixisse voluerit subiectos a Deo sacerdotes Imperatori,quemadmodum Christus Redemptor noster fatetur [b] se diuina permissione subditum potestati Pilati;& sicut iridem dixit ijs qui ipsum neci tradere satagebant [c]: Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.]Quamobrem si res iure agatur,non violentia,vt solent latrones in siluis:nõ subiectos esse sacerdotes Imperatoribus,sed Imperatores sacerdotibus,eiusdẽ Gregorij, sicut & aliorum sanctorum Doctorum omnium constans est firmaque sententia.

a Greg. in Psal. pœnit.4.
b Ioan 19.
c Luc.23.

XX.

Si quid præterea humile,si quid flaccidum & eneruatum atq.indignum Apostolico vigore illa B ad Mauritium Gregorij epistola habere videatur:meminisse,lector,pariter debes,quæ Gregorius ipsius epistolæ est præfatus exordio & contestatus,se nimirum non vt Episcopum ea scribere, sed iure priuato loqui:quod satis ad excusationem Gregorij esse potest,cum aliam agat personam tã quam in scena,vbi eius quam quis personam induit,verbis vti debeat.

XXI.

Gregorius correxit edictum Imperatoris.

Quod vero illud ipsum quod non probaret edictum Imperatoris,vt aduersarium Ecclesiasticæ libertati,se tamen ex eiusdem Imperatoris iussione dicit misisse per diuersas terrarum partes: non fuit ista præuaricatio;eo quod ipse non fuerit edicti illius iniquissimi contra Ecclesiastica iura sanciti promulgator,sed potius corrector,emendator,& censor;maximumq.in his ediderit specimen sacerdotalis vigoris.Pontificiæ auctoritatis,& super Imperium potestatis;dum accedens censor & arbiter constitutionis Imperatoriæ,& admouens ad sacram(quam vocabant)tabulam stylũ edicti illius quædam expunxit,quædam addidit,augens ac minuens pro arbitrio,vt ad rectam Catholicæ Ecclesiæ normam & disciplinam aptaret,nihilq.penitus in eo,quod Ecclesiasticæ officeret libertati,& sacris canonibus contradiceret,prætermittens intactum:posteris egregium relinquens exemplum,quicquid leges sanciendo delirant Imperatores ac Reges,a Romanæ Ecclesiæ Pontifi- C cibus esse protinus emendandum & corrigendum;sicque ab ipsis fauendum eorum votis,vt eos errantes cum mansuetudine(vt videmus fecisse Gregorium)corrigant,& Pontificia potestate,quod perperam factum norunt,Apostolica censura castigent,seque exhibeant eorum magistros,doctores,& correctores,iuxta illud diuinum oraculum non illi,tantum Prophetæ [d] pronunciatum, sed omnibus qui pro Deo ad populum diuina legatione funguntur:Constitui te hodie super Gentes & super regna,vt euellas,& destruas,& disperdas,& dissipes,& ædifices,& plantes.]

d Hieren.1.

XXII.

Gratias Deo immensas agimus,quod illa tunc data a sancto Gregorio ad Metropolitanos tũ Orientis tum Occidentis extat epistola,qua corrigens Imperatoris edictum, vna cum ipsa illud (vt ipse testatus est)in prouincias misit:qua & effecit,vt quod videbatur exitiale esse venenum,in antidotum mutaretur,dum qui non recipiẽdi essent in monasterium,quive non reijciendi, salubri definitione constituit.Epistola illa non suo loco(vt de multis alijs accidissé vidimus)collocata,hic vbi eius Gregorius meminit,reponenda,ita se habet [e]:

e Greg. li.7.epi. 12.Ind 1.

XXIII.

Gregorius Eusebio Thessalonicensi,Vrbitio Dirachitano,Constantino,*siue Constantio* Mediolanensi, Andreæ Nicopolitano,Ioanni Corinthi,Ioanni Primæ Iustinianæ,Ioanni Cretensi Cori- D tano *,Ioanni Larissæo,Mariniano Rauennati,Ianuario Calaritano Sardiniæ,& omnibus Episcopis Siciliæ.]sunt autem omnes superius nominati Episcopi siue Metropolitani,siue nobilium ciuitatum Antistites,tum in Oriente,tum in Italia & in insulis constituti.Sed audi epistolam:

* Scyrintano

XXIV.

Greg. emendata lege Imp. canones præscribit Episcopis.

Legem quam pijssimus Imperator dedit,ne fortasse hi qui militiæ vel rationibus sunt publicis obligati,dum causarum suarum periculum fugiunt,ad Ecclesiasticum habitum veniant,vel in monasterijs conuertantur,vestræ studui fraternitati transmittere:hoc maxime exhortans,quod hi qui sæculi actionibus implicati sunt,in clero Ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt:quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant viuunt,nequaquam student sæculum fugere,sed mutare.Quod si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt,nisi prius actionibus publicis absoluti fuerint.

XXV.

Si qui vero ex militaribus viris * in monasterijs conuerti festinant, non sunt temere suscipiendi,nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularem debent suo habitu per triennium probari,& tunc monachicum habitum, Deo auctore,suscipere. Qui si ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua pœnitentiam de perpetratis culpis agere student: pro E eorum vita & lucro cælesti non est eorum conuersio renuenda. Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator(mihi credite) omnimodo placatur, & libenter eorum conuersionem suscipit,quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.] hactenus Gregorij epistola: In qua videas in duobus esse emendatum Imperatoris edictum,nempe in eo primum,quod prohiberet actionibus publicis implicatos nullo pactu recipiendos in monasterium:hos enim recipiendos esse Gregorius statuit,cum ijsdem obligationis nexibus fuerint soluti. Deinde quod Imperator statuisset,milites nonnisi absoluto tempore militandi posse ingredi monasterium:vult Gregorius,si probati inuenti sint,eosdem recipi & retineri. Sicq.vides eumdem sanctum Pontificem optime in omnibus explesse numeros constantissimi sacerdotis. Sed iam quæ sunt anni huius reliqua prosequamur.

* numeris

In quibus emẽdatum edictũ.

XXVI.

De tunica Saluatoris.

Hoc anno tunica Domini nostri Iesu Christi in Zaphat non longe a Hierusolyma inuenta cõfessione Simeonis Iudæi,a Gregorio Episcopo Antiocheno, Thoma Hierosolymitano, & Ioanne Constantinopolitano trãsfertur Hierosolymã,vbi publicæ venerationi exposita est.hæc apud Sigebertum:

bertum:antiquiorem autem quem de his citem auctorem habeo neminem. Sed diuersa ab his an- A
te hæc tempora scribit Gregorius Turonensis de tunica inconsutili, verbis istis [a]: De hac vero

a Greg. Turon. mirac. lib. 1. c. 8.

immaculati agni tunica, quæ a quibusdam audiui, silere nequeo. Ferunt autem, in ciuitate Galatiæ, in basilica, quæ ad sanctos Archangelos vocitatur, retineri. Est enim hæc ciuitas ab vrbe Constantinopolitana quasi millibus centum quinquaginta. In qua basilica est crypta abditissima, ibique in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum; quæ arca a deuotis atq. fidelibus cum summa diligentia adoratur.] hæc Gregorius Turonensis.

XXVII. Sabinianus diaco. Apocr. missus Constant.

Misit hoc anno Gregorius Papa Constantinopolim Sabinianum diaconum Apocrisariũ. fuit hic ille, qui eidem Gregorio in Pontificatu successit. Huic proficiscenti dedit litteras ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem auctoritate Apostolica, qua super omnes eminet, redarguit, quod reprehensionem non eo quo scripta fuerat animo suscepisset. Increpuerat eum litteris iterum, quod monachum quemdam fustibus puniri iussisset. Non extant illæ ad eum datæ Gregorij litteræ, neq. item illæ quas subinfenso animo ipse ad Gregorium rescripsisset adeo auersas & refractarias, vt dubitate visus sit ipse qui eas accepit Gregorius, num ab ipso Ioanne scriptæ fuissent. Sed accipe Gregorij epistolæ verba, quæ sic se habet [b]: B

b Greg. lib. 2. ep. 52. Ind. 11.

XXVIII.

Quamuis causæ consideratio me mouet ad scribendum, tamen & charitas impellit: quia & semel & bis sanctissimo fratri meo domno Ioanni scripsi, sed non eius epistolas recepi: alter enim mihi sæcularis quidam sub eius nomine loquebatur. Quæ si epistolæ eius fuerint, ego vigilans nõ fui, qui longe de eo aliter credidi, quam inueni. De causa enim reuerendissimi viri Ioannis presbyteri scripseram, atq. de quæstionibus monachorum Isauriæ, quorum vnus & in sacerdotio positus in Ecclesia vestra fustibus cæsus est; & rescripsit mihi (sicut ex nomine epistolæ agnosco) sanctissima fraternitas tua, quia nescierit de qua causa scriberem. Ad quod scriptum vehemẽter obstupui, mecum tacitus voluens, si verum dicit, quid esse deterius potest, quam vt agantur talia contra seruos Dei, & ipse nesciat qui præsto est? Quæ enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit? Si autem sciuit sanctitas vestra & de qua causa scripserim, & quid vel contra Ioannem presbyterum, vel contra Anastasium Isauriæ monachum atq. presbyterum gestum sit, & mihi scripsit contra hoc: ego nescio quid respondeam: quando per scripturam suam Veritas dicit [c]: Os quod mentitur, occidit animam. Requiro, frater sanctissime: illa tanta abstinentia ad hoc peruenit, vt fratri suo ea quæ nouit gesta, negando velit abscondere? Numquid non melius fuerat, C in illud os carnes ad vescendum ingredi, quam de eo falsum sermonem ad illudendum proximum exire? præcipue cum Veritas dicat [d]: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, &c.] Demũ vero de his quæ ad causam spectant, hæc ad finem subiicit:

Gregorius redarguit Ioannẽ Episc. Constan.

c Sapient.

d Matth. 15.

XXIX.

Sed etiam nunc iam dico, aut easdem personas in suis ordinibus suscipe, eisq. quietem præbe: aut si hoc fortasse nolueris, omni mihi altercatione postposita, de eorum causa statuta maiorũ & canonum terminos custodi. Si vero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamẽ venientem a vobis non deuitamus. Quid autem de Episcopis qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene vestra fraternitas nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius Prædicator dicit [e]: Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Noua vero atq. inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. Sed de his multa in epistolis loqui non debeo: quia dilectissimum filium meum Sabinianum diaconum pro responsis Ecclesiasticis faciendis ad dominorum vestigia transmisi, qui vobiscum cuncta subtilius loquetur, &c.] Ex his intelligis, iniuriam passos a suis Patriarchis appellare solitos Romanum Pontificem, & ab ipso aduersus eorum dem perperam facta auxilium implorare, ipsum vero Romanum Pontificem officio non defuisse D suo, vt quibuscumque iniuste oppressis opem ferret.

e 2. Timoth. 4.

XXX.

Quod autem ad Ecclesiasticam animaduersionem pertinet: vetitum quidem fuisse aliquem fustibus cædi, certum est: virgis vero subijcere reum fuisse concessum, ex pluribus eiusdem Gregorij epistolis patet. Ad hoc ipsum spectat, quod idem Gregorius Tarẽtinum Episcopum Andream nomine, hoc eodem anno, duobus mensibus a celebratione Missarum voluit [f] abstinere, eo quod mulierem quamdam fustibus subiecisset; priuat vero sacerdotio, si (vt ferebatur) concubinæ esset consortio maculatus. Sed ad Sabinianum redeamus.

f Greg. lib. 1. epi. 44. Ind. 11.

XXXI.

Dedit eidem Sabiniano diacono litteras ad Priscum Patricium [g] virum pium, cum iam in gratiam imperatoris rediisset, docens ipsum, vitæ præsentis inconstantiam bene cedere Christiano, ne in rebus mundi huius radices figat: sed qua occasione id afferat, inferius dicturi sumus. Commendat eidem demum eumdem Sabinianum. Cui pariter alias dedit [h] ad Theotimum Imperatoris medicum, amicum intimum, ipsum Sabinianum æq. commendans. Sed & ad Narsetem Patricium pariter scripsit; vbi in causa Ioannis Episcopi Cõstantinopolitani quo animo esset, declarat his verbis [i]: Charitati tuæ breuiter fateor, quia omni virtute & omni pondere eamdem causam, auxi- E liante omnipotente Deo, exigere paratus sum. In qua si videro sedis Apostolicæ canones non seruari, dabit omnipotens Deus quid contra contemptores eius faciam.] Qui igitur Apostolica auctoritate (vt vidimus) coercuit Constantinopolitanum Patriarchã; eadem quoq. res Africanæ Ecclesiæ curans, Concilium generale ab Episcopis Numidiæ prouinciæ habitum [k] nullum penitus reddidit atq. cassum, eo quod in eo aliqua contra Ecclesiasticos canones accepisset fuisse statuta. Sed rem ab exordio repetamus. De eodem cogendo Concilio hoc eodem anno litteras Gregorius dedit [l] ad prouinciæ Numidiæ Adeodatum Episcopum, atq. alias ad Columbum [m] in eadẽ prouincia item Episcopum, cui & pro benedictione claues S. Petri transmisit cum ramentis de catena eiusdem S. Petri in eis inclusis. Cum igitur ad Concilium celebrandum Numidiæ prouinciæ Episcopi conuenissent, & præter ius fasq. aliqua statuissent: eadem cum rescisset ipse Gregorius, qui residebat inspector & custos sacrorum canonum, nullius ea voluit esse auctoritatis, ita de his scribẽs [n] ad eumdem Gennadium Exarchum, de quo summa cum laude supra mentio facta est:

g Greg. lib. 2. ep. 51. Ind. 11.

h Greg. lib. 2. ep. 66. Ind. 11.

i Greg. lib. 2. epi. 64. Ind. 11.

k Greg. lib. 3. ep. 7. Ind. 12.

l Greg. lib. 2. ep. 48. Ind. 11.

m Greg. lib. 2. ep. 47. Ind. 11.

n Greg. lib. 2. ep. 7. Ind. 12.

Satis

XXXII. *De inualidandis qua gesta essent in Concilio Numidiæ.*

A Satis credimus religiosam excellentiæ vestræ mentem aduersus ea maxime quæ in Ecclesijs geruntur incongrua, diuini auctoris æmulatione succendi. Tanto igitur Ecclesiasticarū correptionem caussarum vobis libenter ingerimus, quanto de pia vestræ mentis intentione confidimus. Cognoscat siquidem excellentia vestra, quibusdam de Africanis partibus venientibus, ad nos fuisse perlatum, plura in Concilio Numidiæ contra Patrum tramitem atq. canonum statuta committi. Quarum rerum frequentes querelas, quia diutius tolerare nullatenus possumus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cuius grauitate ipsa eius quæ percrebuit dubitare iam nos non permittit opinio, commisimus perquirendas. Quamobrem paterno salutantes affectu, hortamur excellentiā vestram, in cunctis quæ ad Ecclesiasticam correptionem pertinent, vestri robur ei subrogetis auxilij: ne si quod male geritur, quæsitum vel vindicatum non fuerit, longorum vsurpatione temporum, cum maiori licentia in futuris crescat excessibus. Scito autem, excellentissime fili, si victorias quæritis, si de commissæ vobis prouinciæ securitate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quam zelari sacerdotum vitas, & intestina Ecclesiarum, quantum possibile est, bella compescere.] hæc ad Gennadium: ex quibus perspicue intelligas, Romani solius esse Pontificis, quæ ab a-
B lijs sunt facta Episcopis, decretave in ipsorum Concilijs, probare, siue reijcere; vt illa duntaxat firma sint, quæ ipse impartita sibi diuinitus facultate firmauerit.

XXXIII. *Schismatici seducunt Theodolindam Reginam.*

Quod insuper Gregorium Romanum Pontificem nō mediocriter hoc anno afflixit, illud fuit, quod laborauit factio schismaticorum, vt Theodolindam Longobardorum Reginam religiosissimam feminam in schisma seducerent Episcopi tres schismatici, qui creato Constantio Mediolanensi Episcopo, ab eius communione secesserant, quod Trium capitulorum damnationi consensisset; eo nimirum colore illi Reginam ex more decipientes, quod per Romanos Pontifices ac per Quintam Synodum dicerent aliquid fuisse detractum sacro Chalcedonensi Concilio. Quod cum Gregorius accepisset, considerans magnum imminere periculum, vt vna cū ipsa Regina gens Longobardorum vniuersa in eamdē schismatis ruinam præceps abduceretur; continuo ad eam misit Ioannem Abbatem, & Hippolytum Notarium, vt quæ sana, sancta, pia veraq. essent, ipsam docere curarent. Extat ipsius Gregorij de his ad eam epistola hoc anno scripta verbis istis [a]:

a Greg. lib. 3 ep. 4. Ind. 12.

XXXIV. *Greg. epist. ad Theodolindā.*

Quorumdam ad nos relatione peruenit, ab aliquibus Episcopis gloriam vestram vsq. ad hoc scandalum contra sanctam Ecclesiam fuisse perductam, vt sese a Catholicæ vnanimitatis commu-
C nione suspenderet. Quod quantum vos pure diligimus, tantum de vobis fortius dolemus, quia vos imperitis stultisq. hominibus creditis, qui non solum ea quæ loquuntur nesciunt, sed vix ea percipere, quæ audierint, possunt. Dicunt enim, piæ memoriæ Iustiniani temporibus aliqua cōtra Chalcedonensem Synodum fuisse constituta: qui dum neq. legunt, neq. legentibus credunt, in ipso errore manent, quem sibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim, teste conscientia, fatemur de fide eiusdem sancti Chalcedonensis Concilij nihil motum, nihil esse uiolatum. Sed quicquid prædicti Iustiniani temporibus actum est, ita actum est, ut fides Chalcedonensis Concilij in nullo uexaretur. Si quis autem contra eiusdem Synodi fidem aliquid loqui præsumit, uel sapere, nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur.

XXXV.

Cum ergo integritatē nostram ex conscientiæ nostræ attestatione cognoscitis, superest vt nūquam [a] vos a Catholicæ Ecclesiæ communione separetis: ne tot vestræ lacrymæ, tantaq. bona opera pereant, si a fide vera inueniuntur aliena. Decet ergo gloriam vestram, ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum meum Cōstantium, cuius & fides & vita bene olim mihi approbata est, sub omni celeritate transmittere, eiq. directis vestris epistolis indicare ordinationē eius, quā benigne
D suscepistis, & quia ab eius Ecclesiæ cōmunione in nullo separamini. Quamuis in hac re me vobis superflue dicere arbitror: quia etsi quid in vestro animo dubietatis fuit, veniente filio meo Ioanne Abbate, atque Hippolyto Notario, ex corde vestro arbitror fuisse sublatum.] hæc ad Theodolindā Reginam Gregorius.

a nequaquam

XXXVI.

Quod vero spectat ad Constantium, cuius hic Gregorius meminit, rogatq. Theodolindam, ne ab eius se communione separet: de ipso eiusq. ordinatione agamus opus est. Fuit hic Mediolanensis nuper (vt dictum est) post Laurentium iuniorem creatus Episcopus, vt ex ipsius Gregorij literis antea datis apparet, & illis in primis [b] quas reddidit ad clerum Mediolanensem de ipso ordinando Constantio eiusdem Ecclesiæ diacono, qui ipsi Gregorio agenti Apocrisiarium Constantinopoli familiaris inhæserat, atq. in omnibus irreprehensibilis probatus fuerat. Quem licet ita probum probatumq. ipse Gregorius compertum haberet, pro eius tamen electione nihil officij impēdere voluit: quod scilicet hoc in mentis proposito fixum habuisset, pro nullius Episcopi electione se acturum. Sed audi eius verba magna quidem consideratione digna:

b Greg. lib. 2. ep. 29 Ind. 11.

Gregorius nemini fauere voluit in adipiscēdo Episcopatu.

XXXVII.

Cum, inquit, in vrbe regia responsa sedis Apostolicæ facerem, longo mihi tempore adhæsit; sed
E nihil vmquam in illo quod reprehendi passim potuisset, inueni. Veruntamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, ad suscipienda pastoralis curæ onera, pro nullius vmquam misceri persona: orationibus prosequor electionem vestram.] hæc ipse, hortans eos, vt quem optimum cernerēt, eum eligerent, monens etiam bene componere mores suos, vt dignum ea sede mereri possent obtinere pastorem: simulq. ostendit, quam esset infelix eius Ecclesiæ ob tot bella conditio; ait enim: Sed quia iuxta meritum plebium solent superno iudicio personæ prouideri pastorum: vos spiritalia q̄rite, cælestia amate, temporalia vt fugitiua despicite: & certissimum tenete, quia placentem Deo pastorem habebitis, si vos in vestris actibus Deo placetis. Ecce iā mundi huius omnia perdita conspicimus, quæ in sacris paginis audiebamus peritura. Euersæ vrbes, castra eruta, ecclesiæ destructæ: nullus terram vestram cultor inhabitat: in nobis paucissimis, qui ad modicum derelicti sumus cum supernæ percussionis cladibus humanus gladius incessanter sæuit.] Quod ait derelictam cultoribus terram Mediolanensium, probe conuenit ijs quæ superius dicta sunt, nimirum Francos infesto exercitu eam prouinciam inuasisse, atque homines in Gallias captiuos abduxisse.

XXXVIII. Vbi autem Gregorius electum nouit Constantium quem optabat, de eius consecratione quæ absque consensu Apostolicę sedis fieri non valebat, hæc habet scribens ad Ioannem subdiaconum [a]: Quanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat Ecclesijs: tanto inter multiplices curas & illa nos valde solicitat, vbi ad consecrandum Antistitem, nostrum expectatur arbitrium, &c.] voluit & absentium Mediolanensium, qui Genuam ob barbaricum metum confugerant, perscrutari voluntates. Porro non aliter assensus de electo impendi solebat ab Apostolica sede, nisi emissa Catholicæ fidei professione, vt ex ijs quæ paulo post dicentur apparet. Scripsit de ijsdē Gregorius [b] ad Romanum Exarchum, commendans eumdem Constantium iam electum. Alias item litteras [c] dedit ipsi Constantio, congratulatus electioni ipsius, cum ab eo alias litteras accepisset: quem & monet in cura pastorali quam solicite agere. At tunc accidit quod dictum est, nempe vt eum probandus ab Apostolica sede electus, fidem Catholicam professus, assensum quoque præbuisset damnationi Trium capitulorum: tres illi Episcopi ipsi subiecti se ab eius communione subtraxerint, abducere conantes in schisma vna secum Reginam Longobardorum Theodolindam. Quod audiens Gregorius, ad Constantium ipsum has litteras dedit pro reparatione periclitantis Reginæ [d]: B

a Greg. li. 2. epi. 30. Indict. 11.
b Greg. li. 2. epi. 12. Indict. 11.
Electus Episc. profiteri solitus fidem Cat.
c Greg. li. 3. epi. 2. Indict. 12.
d Greg. li. 3. epi. 2. Ind. 12.

XXXIX. *De professione a Constātio Episc. Mediolan. facta.*

Dilectissimus filius meus Bonifacius diaconus quiddam mihi ex scripto fraternitatis tuæ secreto nunciauit, quod exquisita occasione potius, quam inuenta, tres se Episcopi a pia fraternitatis vestræ communione separauerint, dicentes, vos in damnationem Trium capitulorum consensisse, atq. cautionem fecisse. Et quidem si quid de Tribus capitulis in quocumq. vel verbo vel scripto nominatum est, bene fraternitas tua reminiscitur: quamuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem sedi Apostolicæ emiserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoq. tunc Vrbanam præturam gerens pariter subscripsi. Quia postquam talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit vt sedes Apostolica curam gereret, quatenus vnitatem vniuersalis Ecclesiæ in sacerdotum mentibus per omnia custodiret.

XL. *De admonēda Theodolinda Regina.*

Quod autem dicitur, filiam nostram Theodolindam Reginam sese a communione tua, hoc audito nuncio, suspendisse: constat per omnia, quia etsi prauorum hominum verbis ad paululum seducta est, venientibus tamen Hippolyto Notario, & Ioanne Abbate, erit modis omnibus vestræ fraternitatis communionem quæsitura. Cui etiam meas epistolas direxi, quas fraternitas vestra sine dilatione transmittat. De Episcopis vero qui se suspendere visi sunt, aliam epistolam feci, quam cum eis ostendi feceris, eos non ambigo de superstitione suæ superbiæ apud fraternitatem tuam pœnitentiam acturos.] hæc de schismaticis. Desiderantur autem litteræ illæ Gregorij, quas ad eosdem schismaticos se scripsisse testatur. Extant vero aliæ eiusdem argumenti ipsius Gregorij litteræ ad eumdem Constantium [e], in quibus hæc ad curandos schismaticos, qui prætextu læsi Concilij Chalcedonensis ab Ecclesia discesserant: C

e Greg. li. 3. epi. 3. Indict. 12.

XLI. *Gregory contestatio de fide illibata seruata.*

Nos enim, inquit, auctore veritate, teste conscientia, fatemur, nos fidem sanctæ Chalcedonensis Synodi per omnia illibatam custodire, nihilq. eius definitioni addere, nihilue subtrahere audere, Sed si quis contra eam, eiusdemq. Synodi fidem, siue plus minusve ad sapiendum appetit vsurpare: eum, omni dilatione postposita, anathematizamus, atque a sinu matris Ecclesiæ alienum esse decernimus. Quem igitur ista mea confessio non sanat, non iam Chalcedonensem Synodum diligit, sed matris Ecclesiæ sinū odit. Si ergo ea ipsa quæ audere visi sunt, zelo loqui animæ præsumpserunt: superest, vt hac satisfactione suscepta, ad fraternitatis tuæ vnitatem redeant, seque a corpore Christi (quod est sancta vniuersalis Ecclesia) non diuidant.] hactenus ipsius Gregorij contestatio: atque hic finis de rebus gestis in causa schismaticorum hoc anno. Constat autem aliquandiu ipsam Theodolindam in eadem cum schismaticis sententia perstitisse; vt quæ anno sequenti contigerunt, edocent. D

XLII. *Non oēs schismatici sunt hæretici.*

f Gregor. lib. 3. Ind. 12. epist. 14.

Qui igitur hac præuia admonitione redierunt ad Ecclesiam, ab ipso Gregorio benigne suscepti sunt. Extat enim hoc anno ab ipso data epistola ad Maximianum Syracusanum de quodam Felice diacono ex schismatis errore conuerso, his verbis conscripta [f]: Præsentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec a Catholica fide discesserit, prauis illectus aduersus Constantinopolitanam Synodum suspicionibus, in Hystricorum se separatione remouerat. Qui cum Romam venisset, recepta a nobis iuuante Domino ratione, excessum suum, recepta Dominici corporis & sanguinis communione, correxit. Quia ergo (vt dictum est) non in hæresim incidit, sed a sacris generalis Ecclesiæ mysterijs quasi rectæ studio intentionis errauit: imbecillitati eius atq. necessitatibus consulentes, maximeq. sustentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Ecclesia Syracusana eum præuidimus cardinandum: siue vt officium diaconatus expleat, seu certe vt sola eiusdem officij pro sustentanda paupertate sua commoda consequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere iudicio. Quod hortamur vt tua fraternitas implere festinet, commendantes etiam personam eius, quatenus nullis eum patiaris molestijs aut necessitatib. subiacere: ne vel nostræ commēdationis inueniaris tramitem neglexisse, vel minus exhibuisse, quā tuus exigit ordo pauperibus: quia & nos ei annuum quid de nostra Ecclesia dari fecimus; vt eiusdem operis, quod te hortamur exhibere, participes esse possemus.] hæc pro schismatico ad Ecclesiā reuerso Gregorius: quibus cum commendandam videas erga lapsos eius charitatem, habes etiam vt intelligas & confirmes quæ eodem Gregorio auctore dicta sunt ante, nimirum cum in Quinta Synodo non actum sit de fide, sed de personis, in eam peccantes nequaquam fuisse dicendos hæreticos, sed tantum schismaticos: si vero aliquando hæretici dicti ijdem inueniantur, id de illis tantum accipi, qui obstinati nimis in errore permanere statuerint, tuncque fieri, vt schisma in hæresim trāseat, vt alias superius pluribus dictum est. E

XLIII. Inter hæc autem idem sanctissimus Pater laboribus & angustijs fatigatus & pressus, ad modicum temporis spatium amicam repetijt solitudinem, ita tamen, vt in otio esset maxime operosum

meditatus

A meditatus quippe scribere libros Dialogorum, eo anno quarto sui Põtificatus, qui ingreditur hoc anno mense Septembri vna cum duodecima Indictione, vigilantissimo studio elaborauit. Collegerat enim res præclare gestas sanctissimorum virorum Italiæ, eorum potissimum qui sua ætate vixerunt, quas vel ipse probe sciret, vel a viris fide dignissimis accepisset, diligentissimam in his curam impendens, vt videre est ex ipsius epistola hoc anno data ad Maximianum Syracusanum Episcopum verbis istis [a]:

Secedit Gregorius ad breue tempus.

a Greg. li.2.ep. 50.Ind.11.

XLIV.

Fratres mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodo me compellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audiuimus, sub breuitate scribere. Ad quam rem solatio vestræ charitatis vehementer indigeo, vt ea quæ vobis in memoriam redeunt, quæq. cognouisse vos contigit, mihi breuiter indicetis. De domno enim Nõnoso Abbate, qui iuxta domnum Anastasium de Pentumis fuit, aliqua retulisse te memini, quę obliuioni mandaui. Et hoc igitur, & si qua sunt talia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate transmitti, si tamen ad me ipse non properas.] hæc ad Maximianum, mirificum illum virum ipsius Gregorij monasterij S. Andreæ antea præfectũ, quem secum (vt vidimus superiori tomo) Cõstantinopolim duxit. Porro id genus alias litteras ad diuer

Quam iniit Greg. rationẽ in scribendis dialogis.

B sos scripsisse, cum huiusmodi meditaretur opus, nulli dubium esse potest: siquidem a diuersis, quos testes citat, ea quæ scribit, se accepisse cum testetur, eosdem vel accersisse Romam, vel litteris admonuisse vt quæ scirent scriberent (vt fecit cum Maximiano) necesse est affirmare.

XLV.

Porro quod absoluisset idem S. Gregorius opus quadraginta homiliarum, in quibus contigerat (vt ex eis apparet) aliquid huiusmodi inter concionandum referre mirabilium rerum: incendit animos fratrum suorum, quos refert, & puto, aliorum, qui & eum sæpe rogarint, vt quæ reliqua essent, vna cum illis perpetuitati (ne obliuione delerentur) consecraret scriptis suorum temporũ monumentis: quod egregie præstitit, ipsaq. cuncta per dialogismum prosecutus est, adhibens secum in ea solitudine Petrum diaconum, virum a pueritia sibi vsu amicitiæ intimum. Quæ ipse omnia in exordio operis aperit, cum ita præfatur [b]:

b Greg. dialog. li.1.in præfat.

XLVI.

Quadam die nimijs quorumdã sæcularium tumultibus depressus, quibus in suis negotijs plerumq. cogimur soluere etiam quod nos certum est non debere.] Ista dicens, videtur plane alludere ad cõtrouersiam illam, quam exercuit cum Mauritio Imperatore de iniqua lege ab ipso edita, quã ad tempus perferre cogeretur, licet ea minime posset obstringi. Sed pergit, dicens: Secretum locũ

Secretum petit locũ Greg. scripturus dialogos.

C petij amicum mærori, vbi omne quod de mea mihi occupatione displicebat, se patenter ostenderet, & cuncta quæ infligere dolorem consueuerant, congesta ante oculos licenter venirent. Ibi itaque cum afflictus valde & diu tacitus sederẽ, dilectissimus filius meus Petrus diaconus affuit, qui mihi a primæuo iuuentutis flore in amicitijs familiariter obstrictus est, atq. ad sacri verbi indagationem socius. Qui graui excoqui cordis languore me intuens, ait: Numquidnam noui tibi aliquid accidit, quod plus te solito mæror tenet? Cui inquam: Mæror, Petre, quem quotidie patior, & semper mihi per vsum vetus est, & semper per augmentum nouus, &c.]

XLVII.

Quod S. Gregorium scripturum Dialogos, quibus historia texeretur, captasse recessum lego, non ita vero eum alias scriptiones adorsus est: mihi in mentem veniunt, quæ de his Cicero, quæ Plinius, siue alij in eamdem sententiam scriptis prodidere. Omnibus namq. solutum esse negotijs oportere, qui in ea se exercere vult facultate, Cicero tradidit [c]. Plinius itidem rogatus scribere historiam, eamdem excusationem affert, nimirum non esse sibi integrum id aggredi, nisi secretum solitariumque locum alijs liber negotijs petat, quod tradit ad Euticium scribens [d]. Hæc autem volui consideranda proposuisse, quo si minus forte omnes explesse me numeros in Annalibus con

Secessum requirit historię scriptio.

c Cicer. de leg. lib.1.

d Plin.lib.5. ep. 8.

D scribendis quis inuenerit, excuset, quod numquam mihi licuerit vel diem vnam vacuam ab interuentoribus, absque alienis curis atque molestijs, felicem albo signandam lapide, transigere solitarium.

XLVIII.

Porro quod ad sancti Gregorij Dialogos pertinet, non tacemus eosdem a Zacharia Papa fuisse ex Latino in Græcum conuersos, ita plane expetentibus Græcis Romanas merces, quas noscerent omni penitus impostura carere. Sed quid accidit? eorum posteri eosdem postea alicubi polluerunt, vt Ioannes diaconus obseruauit: nempe, quod S. Gregorius germane sinceteq. secundũ maiorum assertionem habet in fine secundi libri ipsorum Dialogorum, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, corruperunt illi textum, vt Græce diceret, a Patre tantum procedere, dempto nomine Filij. Sed audi Ioannem diaconum [e]: Quos libros Zacharias sanctæ Ecclesiæ Romanæ Episcopus Græco Latinoq. sermone doctissimus temporib. Constantini Imp. post annos ferme centum septuagintaquinque in Græcam linguam conuertens, Orientalibus Ecclesijs diuulgauit: quamuis astuta Græcorum peruersitas in commemoratione Spiritus sancti a Patre procedentis, nomen Filij sua prim radens abstulerit.] hæc Ioannes. Germani autem Latini codices eo loco ita habent. Cũ

Græci corruptores dialogorum S. Gregorij Papæ.

e Ioan. diacon. Vit.S.Greg. li.4. c.85.

E enim constet, quia paracletus Spiritus a Patre semper procedat & Filio: cur se Filius recessurum dicit, vt ille veniat? &c.]

XLIX.

Sed antequam de impostura Græcorum agamus, corrigendus est in primis ipse Ioannes, dũ annos ferme centum septuagintaquinq. intercurrisse ait a scriptione Gregorij vsq. ad Zachariam Pontificem, cum nonnisi anni sint centum quadraginta octo. Quod vero ad imposturam pertinet, vndequaque confutatur & conuincitur illorum Græcorum peruersitas. Etenim non Latini tantum Patres eius sententiæ hoc tempore fuerunt assertores, sed & Græci. Qui enim his temporibus luce plurima claruit in Oriente Anastasius Sinaita Antiochenus Episcopus, ad quem plures extãt eiusdem S. Gregorij Papæ epistolæ, ista habet in libro primo de rectis fidei Catholicæ dogmatibus: Rursum ipse Spiritus ab ipso procedit, dicitur non a Patre solo, sed & a Filio, quemadmodum ait ipse Dominus: Paracletus quem mittet vobis Pater.] & rursus: Si abiero, mittam eum ad vos, &c.] Sed & hanc Græci existimant Latinorum imposturam, dum vident hanc sententiam citatam & recitatam ab ipsorum homine, docto viro, Andrea Episcopo Colossensi in Actione septima Con-

Græci veteres assertores recti rum dogmatum.

Concilij Ferrariensis. Ex his lector, cetera cognoscere satis potes, & quomodo ipsorum obstinatæ A
mentes digne luant pœnas sub Turca tyranno.

L.

Tempus scriptionis Dialogorum.

a Greg. dialog. lib. 4 cap. 16. 36. 47. & 55.

Ceterum ne quid de tempore dubites scriptorum a Gregorio Dialogorum: elaboratos eos esse anno quarto ipsius Pontificatus, eiusdem sæpe testificatione certum redditur. ita quidem colligere licet ex pluribus locis [a] quarti & vltimi ipsorum libri, in quibus cum de peste mentionem facit, quæ Vrbem depasta est eo anno quo ipse Pontifex creatus fuit, ante triennium accidisse, semper affirmat.

LI.

Redarguitur Episc. Rauen. ob vsum pallij.

b Greg. lib. 2. ep. 54. Indict. 11.

At secessio illa breuis, & otium illud haud omnino Pontificalibus negotijs feriatum extitit, vt datæ hoc anno ab eo epistolæ docent: nam inter alia alterandum ipsi fuit cum Ioanne Archiepiscopo Rauennate, quod præter Ecclesiasticam consuetudinem nec tempore nec loco decenti pallio vteretur. Qui & obiurgatus cum perindigne id tulisset, hæc ad eum initio ferme epistolæ Gregorius habet [b]: Contra morem quippe Ecclesiasticum est, si non patientissime toleratur (quod a nobis absit) etiam iniusta correptio, &c.] Ex quibus quidem verbis satis percipere potes, quanta ab vniuersis Episcopis reuerentia & obseruantia Summo Pontifici deferretur, cum licet iniuste
correpti, non resilire, sed patienter ferre solerent. Extat ad hanc Gregorij correptionem responsio B
Ioannis ipsius Episcopi Rauennatis, qua dimisso admodum animo se excusat: habetur non suo loco in veteri editione, sine titulo Ecclesiæ Rauennatis, libro decimo, epistola quinquagesimasexta. Vbi inter alia:

LII.

Ioannes se excusat.

Recolo me, inquit, in sinu atque in gremio sacrosanctæ Ecclesiæ vestræ Romanæ & nutritum, & Deo auxiliante prouectum. Et quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi, quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumpserim obuiare, propter cuius conseruandam auctoritatem (sicut Deo manifestum est) multorum contra me inimicorum inuidiam grauiter excitaui?] Et in fine: Quia ergo vniuersa priuilegia, quæ sanctæ Rauennati Ecclesiæ a prædecessoribus vestris indulta sunt, pro maiori satisfactione subieci, in scrinijs venerabilibus, secundum consecrationem decessorum meorum tempora, fidē nihilominus repereritis: nunc vero in Dei & vestra est potestate, quicquid veritate cognita fieri iusseritis. Quoniam ego iussionibus Apostolatus domini mei parere desiderans (quamuis antiqua consuetudo obtinuit) vsque ad sanctam iussionem parere curaui.] hæc Ioannes, ingenue professus veritatem, omnia nimirum priuilegia Rauennatis Ecclesiæ esse collata a
Romanis Pontificibus. Ex quibus redarguas illos, qui ea præseferunt ab Imperatoribus esse col- C
lata, quos alias suo loco redarguimus.

LIII.

c Greg. li. 2. ep. 40. 41. 42. Ind. 11.

Felix Episcopus redarguitur.

d Greg. li. 3. epi. 17 Indict. 12.

e Idem li. 2. epi. 44. 45. Indict. 11.

f Greg. lib. 2. ep. 49. Ind. 11.

g Idem li. 2. epi. 57.

h Idem li. 3. epi. 5.

Corripuit insuper idem Pontifex Gregorius diuersis ex causis diuersos [c] alios Episcopos, vt Felicem Sipontinum, quod eius nepos stuprum perpetrasset: in ipsum Episcopum redundare scelus affirmans, quod ab eius nepote admissum esset; nam ait: Expectabamus fraternitatem tuā sua aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & male agentes ad rectitudinem reuocare. Quare nimis contristamur, quia e diuerso in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutristi, culpa monstrata est.] Insuper quod & hunc dilapidare bona Ecclesiæ audisset, duos ad eum misit Notarios, qui Inuentarium, siue Breue (vt dicebatur) siue matriculam conficerent de rebus mobilibus eius Ecclesiæ. Redarguit rursus eundem, quod clericum suæ Ecclesiæ ab hostibus captum non redemerit: Nam valde, inquit [d], durum est, si de Ecclesia, cui militat, remedium nullum inueniat.] Andream præterea Episcopum Tarentinum ob concubinatum & nimiam in corrigendo seueritatem adhibitam punit [e]. Damnatum item Paulum Episcopum, in monasterio ad pœnitentiam agendam manere voluit [f]. Redegit pariter
in ordinem Agathonem Episcopum Liparitanum, quem tamen ex illa Ecclesia voluit accipere ali- D
menta [g]. Insuper & Bonifacium Regitanum Episcopum redarguit, quod fineret clerum suum solute absq. Ecclesiastica disciplina viuere. nam ait [h]: Contumelia siquidem sacerdotum est, de diuinis cultibus admoneri. Quod enim ipsi debent exigere, exiguntur.]

LIV.

De electione Episc. Salonitani.

i Greg. lib. 2. ep. 22. Ind. 11. epist. 32.

k Greg lib. 3. ep. 15. Ind. 12.

Fuerunt etiam a Gregorio corripiendi Episcopi omnes Dalmatiæ prouinciæ, eo quod vacante hoc anno sede Salonitana ob Natalis eius Episcopi obitum, cum de procurāda successoris electione ipse Gregorius haud mediocriter sollicitus esset, electo [i] primum ab eiusdem Ecclesiæ clero Honorato diacono, quem de criminibus obiectis Gregorius ipse innocentem absoluit: ijdem Dalmatiæ Episcopi Maximum quemdam prauum hominem eiusdem Ecclesiæ deligere studuerūt Metropolitanum Episcopum. Hæc nefanda Gregorius audiens, Apostolica fultus auctoritate, non solum Maximum reiecit, sed & ne inconsulta Apostolica sede alium quemuis eligerent, eisdem præcepit, ita ipsos redarguens [k]:

LV.

l Greg li. 3 ep. 46 Ind. 11.

Oportuerat quidem fraternitatem vestram diuini respectu iudicij, clausis carnalibus oculis, nihil quod ad Deum pertinet a recta mentis intentione omittere, nec cuiuslibet hominis faciem
rectitudini iustitiæ præponere. Sed postquam mores vestri ita sunt sæcularibus traducti negotijs, E
vt obliuiscentes omnem sacerdotalis in vobis honoris tramitem, cunctumq. superni metus intuitum, non quid Deo, sed quid vobis placeat, studeatis explere: necesse habuimus hæc ad vos districtiora specialiter scripta transmittere, quibus ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate pr̄cipimus, vt nulli penitus extra consensum permissionemq. nostram, quantum ad Episcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana ciuitate manus præsumatis imponere, nec quemquam in ciuitate ipsa aliter quam diximus ordinare. Quod si contra hæc quippiam vel sponte vestra, vel a quolibet coacti præsumpseritis vel tentaueritis agere: decernimus vos a Dominici corporis & sanguinis participatione priuatos, &c.]

LVI.

m Greg. lib. 2. epist. 35 Ind. 14.

Quomodo autem contra prohibitionem ijdem ordinantes Maximum excommunicati sunt, & ordinatus inordinatus remansit, dicetur anno sequenti, quo contigit; cum Apostolicæ sedis vigorem, quantus esset, experiri coacti sunt contumaces. Pendebat adhuc & electio Neapolitani Episcopi: quando reuocans curatorem Paulum, idem Gregorius [m] litteris vrgens, effecit tandem vt Fortu-

natus

A natus eligeretur; quem de munere suo digue explendo datis ad eum litteris monuit [a], deq. consecrando monasterio Gratiosæ Abbatissæ mandauit. Misit [b] etiam Gregorius in Achaiam, qui causam Hadriani Episcopi cognosceret, licet inter reum & accusatorem transactum esset. Hæc de rebus cum Episcopis peractis.

a Greg. lib. 2. epi. 59. & 60. Ind. 11.
b Greg. lib. 2. epi. 38. Ind. 11.

LVII.

Sed quam curam hoc anno adhibuerit monasterijs, monachorumq. disciplinæ, videamus. Discolos enim monachos coercuit, Abbatemq. post lapsum creatum digna plecti censura voluit, ac loco deponi: voluit etiam auferri [c] baptisteria ab ecclesijs monachorum, ne quanis occasione cõuersatione sæculari detinerentur. Præcepit insuper, vt monialium negotia obeunda subire deberet per suos ministros Episcopus, ne illæ egredi monasteriorum septa ea occasione cogerentur [d]: lapsas virgines arctiori curauit pœnitentiæ subijciendas. Addidit item, scribens ad Maximianum Syraculanum Episcopum, ne quis vmquam clericorum præficeretur Abbas monasterio [e]: quem & monuit, ne iuuenculæ Abbatissæ eligerentur, sed tantum sexagenariæ.

c Greg. lib. 2. epi. 56.
d Idem lib. 3. epi. 9. Ind. 12.
e Idem lib. 3. epi. 11. Ind. 12.

LVIII.

Greg. subuenit oppressis.

Qui igitur corripuit (vt vidimus) inquietos, nõ destitit pusillanimes & in varijs afflictionibus positos consolari, consulens singulorum opportunitatibus pro facultate; restitui enim voluit occu- B patam domum Floræ Abbatissæ [f]: insuper pupillis reddi parentis bona, licet Ecclesiæ obligata. Redarguit Ariminenses, quod non compassi essent suo Episcopo. Presbyterum Mediolanensem insontem excommunicatum mãdat absolui. Dedit litteras ad omnes Episcopos Italiæ pro Armenio orphano genere nobili. Egit pro Episcopo Festo a suo populo contempto. Pro Theodosia femina aduersus Ianuarium Calaritanum Episcopum [g] scripsit ad suos, necnon ad ipsum Episcopum, itemque ad Regitanum Episcopum [h] pro Stephania femina oppressa. Mancipia Christiana [i] a Nasate Iudæo empta reddi libertati mandauit, ipsum insuper puniri, quod lucri causa captandi, Eliæ prophetæ nomine erexisset altare, inuitans Christianos ad cultum Eliæ. Insuper puellam [k] seruituti obnoxiam, monasticam vitam amplecti cupientem, redimi Ecclesiæ pecunia voluit, vt voti compos effici posset. Cosmæ debita, quorum causa filios habebat a creditoribus detentos, dissolui mandauit [l]. pariter & auxiliatus est Petronillæ conuersæ vim passæ [m]. Alias itidem pro oppressis ad Maximianum Syracusanum Episcopum litteras dedit [n], subuenitq. presbytero ob ęgritudinem ab Episcopo pulso. Vetuit præterea Iudæorum ancillas vel seruos ad ecclesiam fugientes eisdem reddi [o]. Cum autem audisset, in angulo quodam Siciliæ adhuc reperiri quosdam idolola- C tras & Angelorum cultores, (quæ Iudæor hæresisũ erat) loci Episcopum Eutychium admonuit [p] pro eorum conuersione strenue laborare.

f Idem lib. 2. epi. 17. & 21. Ind. 11. & epi. 24. 28. 35.
g Greg. lib. 2. epi. 36. Ind. 11. & lib. 3. epi. 8. Ind. 12.
h Idem lib. 2. ep. 43. Ind. 11.
i Idem lib. 2. epi. 37. Ind. 11.
k Greg. lib. 2. ep. 39. Ind. 11.
l Idem lib. 2. epi. 55. Ind. 11.
m Greg. lib. 3. ep. 6. Ind. 12.
n Greg. lib. 3. ep. 12.

LIX.

Cura rerum tẽporalium non anxia.

Bona præterea Ecclesiæ sic conseruari voluit, vt tamen pauperum rationem haberi præcipua iusserit, vt apparet ex epistola data ad Paschalem [q] & Domitianum & alios. At licet bonorum Ecclesiæ vindex fuerit atque defensor: sobrie tamen in his versatus est, non anxio animo, vt qui præcipue ad animas lucrandas, inde vero ad bona custodienda se sciret esse Pontificem ordinatum, sicq. aliqua iusta de causa interdum sibi dissimulandum putarit. Nam audi, quid ad Italicã Patriciam scripserit inter alia [r]. Illud vero quod epistolis prædictis reuocare in memoriam nostram excellentia vestra studiose contendit: scriptum vobis sciat, nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum velle nos de causis pauperum definire. Hoc nos scripsisse meminimus, & scimus nosmetipsos, iuuante Domino, a causarum litigijs Ecclesiastica moderatione compescere, atque secũdum Apostolicum illum sensum, rapinam bonorum nostrorum cum gaudio sustinere. Sed illud scire vos volumus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me Pontificibus in rebus pauperum præiudicium non facturam, &c.] fuit Italica femina Patricia potentissima, in Si- D cilia sub Imperatoris protectione degens. ad eiusdem nominis religiosas feminas Consulares extant epistolæ scriptæ a sanctis Patribus Ambrosio, Hieronymo, Augustino, atque Chrysostomo.

o Greg. lib. 3. ep. 9. Ind. 12.
p Greg. lib. 2. epi. 60. Ind. 11.
q Idem lib. 2. ep. 21. Ind. 11.
r Idem lib. 2. epi. 58. Ind. 11.

LX.

Tenax exactor Gregorius fuit, vt pauperibus debita ab Episcopis redderentur, nempe quarta pars Ecclesiasticorum prouentuum. hinc ad Maximianum Syracusanum Episcopum ista habet [s]. Cognouimus namque de reditibus Ecclesiarum nouiter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime prouenire, sed Episcopos locorum tãtummodo distribuere quartam antiquorum redituum, nunc vero quæsita suis vsibus retinere. Quam rem prauam sub introductamq. consuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet, &c.] At de quarta siue tertia pauperibus debita superius diffusius actum est quinto Annalium tomo. Quod rursum ad bona Ecclesiæ pertinet: curauit hoc anno, vt furata Ecclesiarum diuersarum vasa, & in Siciliam delata, diligenter inuestigarentur [t].

s Greg. lib. 3. ep. 11. Ind. 12.
t Greg. lib. 3. epist. 15. Ind. 12.

LXI.

Sacra munera ad Dinamium missa.

Qui laborantes pro bonis Ecclesiasticis digna mercede munerari voluit: si ea curantes mercenarij minime essent, eos gratis donis sacris dignari consueuit: nam hoc anno Dinamium Patriciũ curantem patrimonium S. Petri in Gallijs aliquo eiusmodi munere honestauit, cui hæc scripsit in- E ter alia [u]: Transmisimus autem beati Petri Apostoli benedictionem, crucem paruulam, cui de catenis eius beneficia sunt inserta: quæ illius quidem ad tempus ligauerunt, sed vestra colla in perpetuum a peccatis soluant: Per quatuor vero in circuitu partes de beati Laurentij craticula, in qua perustus est, beneficia continentur; vt hoc, vbi corpus illius pro veritate crematum est, vestram mẽtem ad amorem Domini accendat.] hactenus de sacris muneribus. Porro hunc illum puto esse Dinamium degentem Massiliæ, virum clarissimum, Venantio Fortunato amicitia coniunctissimum, ad quem extant eiusdem Fortunati scripta carmina [x]; quem & rectorem fuisse Massiliæ ciuitatis, Gregorius Turonensis affirmat [y].

u Greg. lib. 3. ep. 33. Ind. 11.
x Fortun. rar. lib. 6 ad finem.
y Greg. Turo lib. 6. c. 11.

LXII.

Cura exacta rerum tẽporaliũ.

Sub hac item vndecima Indictione scripta apparet Gregorij epistola ad Petrum subdiaconũ curantem Siciliæ patrimonium, quæ quidem non suo loco posita habetur, sub Indictione septima collocata: verum cum ab eo rationem proxime præteritarum Indictionum nonæ atque decimæ exigit, vtique sub vndecima eam datam esse Indictione asseri posse videtur. Multiplicia habet illa negotia quam diligentissime examinata: vt admiratione sit dignum, tam diligenter priuata negotia

ab eo

ab eo esse curata, qui publicis pene obrutus mergeretur; & terrena adeo solerter intuitum. qui cō- A
templando cælestia, cælestis propemodum appareret. Habet præterea lepida quædam; ex quibus
aliquid tamen haurias vtilitatis, dum post multa obseruatione dignissima, hæc de missis ab eo iu
mentis habet [a]: Præterea vnum nobis caballum miserum & quinque bonos asinos transmisisti.
Caballum illum sedere non possum, quia miser est: illos autem bonos sedere non possum, quia asi
ni sunt. Sed petimus, vt si nos continere disponitis, aliquid nobis condignum defetatis.] hæc ipse;
qui in eleemosynarum largitione effusissimus existens, egentissimus in ijs quæ ad sui corporis vsū
spectarent, esse voluit: nam vel absque equis stabula possidens, vel non bonis, ex Sicilia ad se equum
mitti expectauit, Pontifice tamen dignum: vt videas ita paupertatis fuisse cultorē, vt tamē sacerdo
talis decoris esset tenacissimus. Hæc autem spectanda proponimus aduersus eos qui Pontificiū
decus totū collocant in regio apparatu, quo si vel minimum careat, imminui penitus putant Ponti
ficiā maiestatem. Sed cum & hoc non negligendum putemus, Apostolicum tamen splendorem cæ
lestibus magis intelligant micare radijs, & diuinæ præsentiæ, quæ ei assistens inuigilat, coruscare ful
goribus, illustrari insuper addito nitore virtutū: cū sciamus pauperrimos sæpe Pontifices extorres
Regib. imperasse, & Imperatores potētissimos infrenasse, atq. ad pœnitentiā humi quoq. ꝓstrasse. B

a Gregor. lib. 12. epist. 30. Ind. 7.

Tenuis suppellex Gregorij.

LXIII. Ad postremum autem, vt rebus gestis sancti Gregorij anni huius finem imponamus: quæ de
statu suo ipse scribat in epistola ad Narsetem [b], hæc accipe: Peto, inquit, vt mihi ignoscas, quod
epistolis tuis sub breuitate respondeo: quia tantis tribulationibus premor, vt mihi neque legere,
neque per epistolas multa loqui liceat. Hoc solum tibi breuiter dico, quia oblitus sum manduca-
re panem meum a voce gemitus mei.] hæc ad Narsetem Patricium Constantinopoli agentem,
quocum, dum Constantinopoli esset, magnam consuetudinem cōtraxerat, simulq. cum eius dome
sticis, de quibus in fine: Omnes qui vobiscum sunt, mea pero vice salutari. Domnæ Dominicæ sa-
lutes meas dicite: cui minime respondi, quia cum sit Latina, Græce mihi scripsit.] ex illis namque
ipsa fuisse videtur nobilibus Romanis, qui ob barbarorum infestationem ex Vrbe migrarant Cō-
stantinopolim.

b Greg lib. 2. ep. 62. Ind. 11.

Greg. angustia.

LXIV. Sed quid sibi vult Gregorius verbis illis: Minime respondi: quia cum sit Latina, Græce mihi
scripsit?] Attende, quæso, quantam sterilitatem bonarum litterarum secum vexerint assidui in
Italia bellorum motus (quod & alias nos attigisse meminimus) ita vt haud in promptu esset facile
reperiri, qui vtriusque linguæ peritus esset. Certe quidem de se ipso testatur idem Gregorius alibi, C
Græcas litteras minime calluisse, cum ait [c]: Quamuis in multis occupatus, quamuis Græcæ lin-
guæ nescius, in contentione tamen vestra iudex resedi, &c.] hæc ad Anastasium presbyterum de cō
tentione quæ intercedebat inter ipsum atque Hierosolymorum Episcopum. Sed eadem infelicitas
Constantinopolitanam quoque vrbem vexabat, vt careret illa homine, qui Latine scripta posset ꝑ
fecte reddere Græcæ linguæ: nam ad eumdem qui supra Narsetem inferius hæc habet [d]: Quod
vero scribitis, vt excellentissimæ filiæ meæ domnæ Gordiæ, & sanctissimæ filiæ eius domnæ Theo-
tistæ, & magnificis earum hominibus domno Matino & domno Christodoro scribere debeam,
eosq. aliquid de anima sua admonere: bene scit dulcissima vestra magnitudo, quia hodie in Constā
tinopolitana ciuitate, qui de Latino in Græcum dictata bene transferant, non sunt; dum; enim ver
ba custodiunt, & sensus minime attendunt, nec verba intelligi faciūt, & sensus frangūt.] hæc ipse.

Collapsus bonarum litterarū cultus.

c Greg. lib. 6. ep. 39. Ind. 15.

d Greg. lib. 6. ep. 27. Ind. 15.

LXV. Hoc eodem anno, qui & numeratur Regis Francorum Childeberti decimusquartus, conuen-
tus Episcoporum Pictaui in Gallia celebratus est, duarum regiarum monialium vniuersam pro
uinciam illam commouentium causa, cum & aliam antea eadem occasione oportuerit Synodum
celebrari: de vtrisque his meminit Gregorius Turonensis pluribus [e]. Duæ namque Francorum D
Regum filiæ Chrodieldis filia Chariberti Regis, & Basina filia Chilperici, sub sancta Radegunde
professæ virginitatem & monastica instituta sub regulis sancti Cæsarij Episcopi Arelatensis, post
obitum eiusdem sanctæ Reginæ non patientes ab Abbatissa Leubouera regi, cum ipsæ primatum
ambirent, facta seditione, extra claustra erumpentes, foras egressæ, secum traxerunt quadraginta
& amplius virgines, eo prætextu, vt Reges Francorum adirent, & quod male tractarentur ab
Abbatissa expostularent. Sed vide furorem femineum nullam locorum & temporum rationem
habentem:

Synodus Pictauiensis.

e Greg. Turo. hist. Franc. lib. 9. c. 39. 40. 41. & lib. 10. c. 15. 17. 18. & 19.

LXVI. Venerant (inquit Gregorius [f]) pedestri itinere a Pictauo, nec vllius equi beneficium habue
runt; vnde anhelæ & satis exiguæ, *id est, consumptæ*, erant: sed nec victus alimoniam vllam eis in via
quisquam præbuerat. Accesserunt enim ad vrbem nostram die prima mensis primi: erant enim
pluuiæ magnæ, sed & viæ dissolutæ erant a nimia immensitate aquarum.] Sed has omnes difficul-
tates cæcus furor minime considerauit, & obstinatio feminea superauit. Expectato autem æstiuo
tempore, Chrodieldis ad Guntheramnum Regem profecta est, sed nihil agens, nisi quod muneri-
bus donata recessit, redijtq. Turonos: cum interim ex seductis virginibus complures lapsæ abierūt E
retro post satanam, viris matrimonio colligatæ. Regressæ vero Pictauos duæ cum armato satelli-
tio, se intra sancti Hilarij basilicam continuerunt, indeq. armatos nefandissimos homines ad inua
dendum monasterium miserunt, atque Abbatissam vinculis alligandam; quod & factum est.

f Greg. Turon. ibid. lib. 9. c. 39.

LXVII. Cum vero hæc agerentur (subdit Gregorius [g]) Gundegisilus Episcopus Burdegalensis, adiū-
ctis secum Nicasio Engolismensi, & Saffario Petragorico, ac ipso Marouco Pictauiensi Episcopis,
eo quod huius vrbis metropolis esset, ad basilicam sancti Hilarij aduenit, arguens has puellas, &
in monasterium reducere cupiens. Sed cum illæ obstinatius reluctarentur, & hic cum reliquis (iux
ta epistolam superius nominatam) eis excommunicationem indiceret: exurgens turba murionum
præfatorum tanta eos in ipsa sancti Hilarij basilica cæde mactauit, vt corruentibus in pauimento
Episcopis, vix consurgere possent. Sed & diaconi & reliqui clerici sanguine perfusi, cum effractis
capitibus basilicam sunt egressi. Tam immensus enim eos (&, vt credo, diabolo cooperante) pauor
obsederat, vt egredientes e loco sancto, nec sibi Vale dicentes, vnusquisque per viam quam arripe
re, po-

g Greg. Turon. ibid. c. 41.

Episcopi cæduntur in Ecclesia

A re potuit,repedaret.]hæc in Episcopos.subdit vero de factiosa femina Chrodielde:Ex hoc, inquit,
Chrodieldis ordinatores elegit,villas monasterij peruadit;& quoscumque de monasterio arripe-
re potuisset,plagis ac cædibus affectos,suo seruitio subiugauit,minans,vt si monasterium posset in
gredi,Abbatissam de muro proiectam terræ deijceret.

Cum autem Episcopi illi,qui conuenerant, easdem contumaces & factiosas feminas a sacra LXVIII.
communione suspendissent,de his litteras dederunt ad alium conuentum Episcoporum,qui apud
Guntherammum Regem collecti erant;& qui ad eos has litteras reddidere, probantes quæ ab
ipsis facta essent [a]: a Greg.Turo.ib

Domnis semper suis atq. Apostolica sede dignissimis Gundegisilo,Nicasio,Saffario,Morouco,
Ætherius,Syagrius,Annacharius [*], Hesychius,Agricola,Vrbicius,Felix,Veranus,item Felix,& * Anacharius
Bertheramnus Episcopi.

Litteras vestræ beatitudinis,tantum referante nuncio de vestra sospitate gauisi,excepimus:tā LXIX. *Epistola Synodalis ad Episc.*
tum de iniuria,quam vos pertulisse signastis,non modico mærore astringimur,dum & regula trā-
scenditur,& nulla reuerentia religioni seruatur.Sed quia indicastis monachas,quæ de monasterio
B bonæ memoriæ Radegundis,instigante diabolo,fuerunt digressæ,quod nullam a vobis acquieue
rint correctionem audire,nec intra monasterij sui septa,de quo egressæ fuerant,voluissent reuer-
ti,insuper basilicæ domni Hilarij per cædes vestras vestrorumq. iniuriam intulisse; quapropter
ipsas a communionis gratia visi fueritis suspendere,ac per hoc nostram exinde mediocritatem ele
gistis consulere.

Igitur quia optime eos nouimus statuta canonum percurrisse,ac regulæ plenitudinem conti- LXX.
nere,vt qui in talibus excessibus videntur deprehendi,non solum excommunicatione,verum etiā *Probantur quę ab Episcopis a*
pœnitentiæ satisfactione debeant coerceri:ea de re addentes cum venerationis cultu summæ aui- *cta sunt.*
ditatis dilectionis instinctum,indicamus,ea q̄ definistis,nos concordanter vestræ sententiæ consen
tire,quoadusque in Synodali Concilio Kalendis Nouembribus pariter positi debeamus consilio
tractare,qualiter talium temeritas frenum districtionis possit accipere; vt deinceps nulli liceat
sub hunc lapsum faciente iactantia similia perpetrare.

Attamen quia nos sua dictione domnus Paulus Apostolus indesinenter videtur monere,vt op LXXI.
portune inopportuneq. debeamus quoscumque excedentes sedula prædicatione corrigere,& pie-
C tatem protestatur ad omnia vtilem esse;ideo suggerimus,vt adhuc & oratione assidua Domini mi
sericordiam deprecemini,vt ipse spiritus coniunctionis ipsas inflammare dignetur,vt id quod per
delictum visæ sunt contraxisse,digna satisfactione pœniteant:vt in monasterio suo,vestra prædica
tione,animæ quæ quodam modo perierunt,propitio Christo reuertantur:vt ille,qui vnam hume-
ris inlatam errantem ouem ad ouile reduxit,& de istarum transgressione quasi acquisito gregi cō
gaudere dignetur:hoc specialius postulantes,vt pro nobis intercessionum vestrarum suffragia in-
desinenter (vt confidimus) tribuatis.]hactenus epistola Synodalis, quam sicuti alia huius tempo-
ris scripta barbarismis ac solœcismis scatentē cum legimus,ne exhorrescat,qui delicati est gustus,
& emunctæ naris;cum ad historiam satis fit,si veritas sincera condiat,quæ sunt ipsa styli rusticita
te insipida:memor,quid Orator [b] de vetere illo dicat scriptore:Attilius licet ferreus,sed quia ve- b Cicer.de finib. lib.2.
rus scriptor,libenter est lectus. Porro eidem epistolæ hæ appositæ sunt subscriptiones:

Peculiaris vester Ætherius peccator salutare præsumo.Cliens vester Hesychius reuerenter au LXXII.
deo salutare.Amator vester Syagrius reuerenter saluto.Cultor vester Vrbicius [*] peccator famu * Vrbicus
lanter saluto.Venerator vester Veranus Episcopus reuerenter saluto.Famulus vester Felix salutare *Subscriptiones Episcop.*
D præsumo.Humilis vester atq. amator Felix audeo salutare. Humilis atq. obediens vester Berthe-
ramnus Episcopus salutare præsumo.]quarum aute Ecclesiarū hi fuerint Episcopi licet non expri
matur,reperies tamen his temporibus vixisse Ætherium Episcopum Lixoensem (de quo idē Gre- c Greg.Tur.hist. Franc.lib.6.c.36.
gorius agit [c]) siue potius eiusdem nominis Episcopum Lugdunensem,ad quem extant sancti Gre
gorij Papæ litteræ:Hesychium vero fuisse Episcopum Gratianopolitanum, Syagrium Augusto-
dunensem,Vrbicium Regiensem in Gallia Narbonensi,Veranum Cabelicensem,Felicem Belicen
sem,qui subscripti reperiuntur Concilio posteriori Matisconensi haud pridem habito, & Berthe-
ramnum fuisse Episcopum Cenomanensem,de quo ipse Gregorius Turonensis [d] meminit. d Greg.Tur.lib.9.c.18.

At quid factionis ductrix Megera altera Chrodieldis deteriora prioribus his adiecit:nam,au LXXIII.
di Gregorium,qui ait [e]; Cum autem scandalum,quod ferente diabolo in monasterio Pictauien e Greg.Tur.hist. lib.10.c.11.
si ortum,in ampliorem quotidie iniquitatem consurgeret,& Chrodieldis aggregatis sibi (vt supra
diximus) homicidis,maleficis,adulteris,fugitiuis & reliquorum criminum reis,in seditione para *In Monasterium*
ta resideret:iussit eis,vt irruentes nocte in monasterium,Abbatissam foras extraherent.At illa tu- *irruptio facta.*
multum sentientes venientium,ad sanctæ Crucis arcam se deportari poposcit; grauabatur enim
E humore doloris podagrici:scilicet vt vel eius foueretur auxilio.Sed vbi ingressi viri,cæreo accenso,
cum armis huc illucq. vagarentur per monasterium inquirentes eam,introeuntes in oratorium,
reperierunt iacentem super humum ante arcam sanctæ Crucis.Tunc vnus acerbior ceteris,qui ad
hoc scelus patrandum aggressus fuerat vt Abbatissam gladio diuideret,ab alio (vt credo,diuina p
uidentia cooperante) cultro percutitur:profluente vero sanguine,solo decubans,votum,quod leus
conceperat animo,non expleuit,Interea Iustina Præposita cum alijs sororibus palla altaris quod
erat ante Crucem Dominicam,extincto cæreo,Abbatissam operit.Sed venientes cum euaginatis
gladijs ac lanceis,scissa veste,& pene sanctimonialium manibus laniatis, apprehensam Præpositā
pro Abbatissa,quia tenebræ erant , excussis linteaminibus,a capite soluta cæsarie detrahunt,& vs
que basilicam sancti Hilarij inter manus deferunt custodiæ mancipandam: appropinquantesq. ba
silicæ cælo modicum albescente,vbi cognouerunt non esse Abbatissam,mox ad monasterium redi
re puellam præcipiunt:reuertentesq. Abbatissam apprehendunt,extrahunt,& in custodiam iuxta
sancti Hilarij basilicam in loco vbi Basina metatum habebat,retrudunt,positis ad ostium custodi
bus,ne

bus, ne quis vllum capti ue præberet auxilium. A

LXXIV. *Rursum inuadunt monasterium.* Exinde nocte subobscura aggressi monasterium, cum nullo fulgore accensi luminis potirētor, extracta promptuario cuppa, quæ olim pice linita sicca remanserat, ignem iniiciunt, factaq. pharo magna, de huius incendio cunctam monasterij supellectilem rapuerunt, hoc tantum quod ferre nō poterant, relinquentes. hæc autē gesta sunt ante septem dies Paschæ. Cumq. Episcopus *Pictauiensis Moroueus* hæc omnia grauiter ferret, nec valeret seditionem diabolicā mitigare, misit ad Chrodieldem, dicens: Relinq. Abbatissam, vt in his dieb. in hoc carcere non retineatur: alioqui non celebrabo Pascha Domini, neq. baptismum in hac vrbe vllus catechumenus obtinebit, nisi Abbatissa a vinculo, quo tenetur, iubeatur absolui. Quod si nec sic volueritis, collectis ciuibus auferam eā. Hęc eo dicente, statim Chrodieldis percussores deputat, dicens: Si eam violenter quis auferre tentauerit, statim eam gladio percutite. Adfuit autem diebus illis Flauianus nuper Domesticus ordinatus, cuius ope Abbatissa S. Hilarij ingressa basilicam absoluitur.

LXXV. *Rursum cædes repetita.* Inter hæc ad sepulcrum sanctæ Radegundis homicidia perpetrantur, & ante ipsam beatæ Crucis arcam quidam per seditionem truncati sunt. Cumq. hic furor, superueniente die, per Chrodieldis superbiam augeretur, & assiduæ cædes & reliquæ plagæ, quas supra memorauimus, a seditionarijs perpetrarentur, atque ita hæc iactantia tumuisset, vt consobrinam suam Basinam altiori cothurno despiceret: illa pœnitentiam agere cœpit, dicens; Erraui sequendo Chrodieldis iactantiam: & ecce despectui habeor ab eadem, & Abbatissæ meæ contumax existo. Et conuersa humiliauit se coram Abbatissa, expetens pacem eius: fueruntq. pariter vno animo, eademq. voluntate. Denique orto scandalo, pueri cum Abbatissa erant, dum seditioni quam Chrodieldis schola commouit resisterent, puerum Basinæ percutiunt, qui cecidit & mortuus est. At illi post Abbatissam ad basilicam confessoris confugiunt: & ob hoc Basina, relicta Abbatissa, discessit; sed pueris iterum per fugam lapsis, in pace quam prius habuerunt, redierunt. Postea vero multæ inter has scholas inimicitiæ ortæ sunt, Quis igitur tantas plagas, tantasque strages, vel tanta mala verbis poterit explicare, vbi vix præterijt dies sine homicidio, hora sine iurgio, vel momentum aliquod sine fletu?] B

LXXVI. *Vnde prouueniant monasteriorum monialium clades.* Nouum plane inuentum hoc quod elegit diabolus ad vexandam Ecclesiam, quo iugiter affligit sanctos Episcopos, quibus ad huiuscemodi continendas in regulari obseruantia discolas nobiles moniales maius opus atq. onus incumbit, quam in vniuerso grege custodiendo. Sed habes, expressam ex his originem, compertumq. fontem, vnde soleant tanta defluere mala, exoririq. scandala: nimirum dum nobiles potentesq. homines filias suas inuitas licet detrudunt in monasteria tamquam in carcerem, vbi infelices illæ qua possunt via, cum in libertatem carnis, cuius fecisse iacturam dolent, sese vindicare laborant, hos grauissimos concitant fluctus, quibus vniuersam commouent atq. perturbant Ecclesiam. Ita plane (vt vidimus) tunc accidit, quod Francorum Reges quas filias ex concubinis genuissent, ad sanctam Radegundem, vt moniales ibi efficerentur, mittere cōsueuerint. sed quæ scirent se ex Regibus ortas, haud passæ inferioris nobilitatis feminæ se esse subiectas, eiusmodi turbas concitauere. Ad hæc forte cauenda spectat, quod diuina monent oracula [a], ne texat quis cum lino lanam, vel duplici semine agrum serat. Sicut enim cælum reddit in terra sanctarum virgioum chorus, quæ diuino afflatæ spiritu, Deo se dicant oblatione libera atq. spontanea mancipantes ad seruiendum ipsi in monasterio: ita contra, quæ inuitæ, siue parentum blandimentis vel minis vinciuntur votorum vinculis, & clauduntur veluti carcere monasterijs, paradisum ipsum in inferoum conuertunt, seditionibus cuncta miscentes. Sed tragœdiæ huius reliqua prosequamur, quomodo scilicet vnius feminæ causa vniuersæ Galliæ fatigantur. Pergit enim Gregorius. C

a Deuter. 22.

LXXVII. *Synodus Pictauiensis coacta.* Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Guotheramnum Regem direxit, vt scilicet Episcopi coniuncti de vtroq. regno, hæc quæ gerebantur, sanctione canonica emendarent. Ob hanc causam Childebertus Rex mediocritatis nostræ personam cum Ebregisilo Agrippinensi, & ipso vrbis Pictauæ Morouco Episcopo iussit adesse, Guntheramnus vero Rex Gundegisilum Burdegalensem cum prouincialibus suis, eo quod ipse Metropolitanus huic vrbi esset. Sed nos resultare cœpimus, dicentes, quod nō accederemus ad hunc locum, nisi sæua seditio, quæ per Chrodieldem surrexit, Iudicis districtione prematur. Pro hac causa Macconi tunc temporis Comiti prolata præceptio est, in qua iubebatur, vt hanc seditionem, si resisterent, vi opprimeret. Hęc audiens Chrodieldis, sicarios istos cum armis ante ostium oratorij astare iubet: vt scilicet repugnantes contra Iudicem, si vim vellet inferre, pariter resultarent. Vnde necessarium fuit huic Comiti illuc cum armis procedere, & quosdam cæsos vectibus, nonnullos telis transfixos, & acrius resultantes gladiorum ictibus affectos opprimere. Quod cum Chrodieldis cerneret, accepta Cruce Dominica, cuius prius virtutem despexerat, in obuiam egreditur, dicens: Nolite super me, quæso, vim inferre, quæ sum Regina, filia Regis, Regisque alterius cōsobrina nolite facere, ne quando veniat tempus vt vlciscar ex vobis. D E

LXXVIII. Sed vulgus paruipendens quæ ab ea dicebantur, irruens (vt diximus) supra hos resultantes, vinctos monasterio extraxerunt, ac ad stipites extentos, grauissime cæsos, alijs cæsarie, alijs manibus, nonnullis auribus, naribusque decisis, seditio pressa quieuit. Tunc residentibus sacerdotibus, &c.] pergit enim dicere de iudicio de Abbatissa habito tunc in Synodo, deq. calumnijs aduersus eā a Chrodielde compositis; quæ omnia ijdem Episcopi in Synodali epistola de eodem iudicio & lata sententia scripta intexuerunt, ita scribentes ad ipsos Francorum Reges [b]:

b Extat apud Greg Turon. lib. 10. c. 16.

Dominis gloriosissimis Regibus, Episcopi qui adfuerunt.

LXXIX. Propria Diuinitate, pijs atque Catholicis populo datis Principibus, quibus concessa est regio rectissime suas causas patefacit religio, intelligens sacrosancto participante Spiritu, eorum qui dominantur se sociari & constabiliri decreto. Et quia ex iussione potestatis vestræ cum ad Pictauam ciuitatem pro conditionibus monasterij sanctæ recordationis Radegundis conuenimus, vt alter-

cationes

A cationes inter Abbatissam eiusdem monasterij & monachas quæ de ipso grege non salubri delibe *Synodalis epi. ad Reges Francorum.*
ratione progressæ sunt, ipsis disceptantibus, agnoscere deberemus: euocatis Patribus, interrogara
Chrodieldis & Basina, quare tam audacter contra suam regulam foribus monasterij confractis di
scesserant, & hac occasione congregatio adunata discessit? Quæ respondentes, professæ sunt, famis,
nuditatis, insuper & cædis se iam non ferre periculum. Adijcientes etiam, eo quod diuersi earum
in balneo lauarentur incongrue: ad tabulam ipsa luserit, atque sæculares cum Abbatissa reficerēt:
etiam sponsalia in monasterio facta fint: de palla holoserica vestimenta neptis suæ temerarie fece-
rit: foliola aurea, quæ fuerāt in gyro pallæ, inconsulte sustulerit, & ad collum neptis suæ facinorose
suspenderit: vittam de auro exornatam eidem nepti suæ superflue fecerit: barbatorias intus eo
quod celebrauerit.] hactenus accusationes, quas diluit Abbatissa: pergunt enim quæ hæc sunt subse
cuta Patres:

Interrogantes Abbatissam, quid ad hæc responderet? dixit: De fame quod conqueruntur, secū *LXXX.*
dum quod temporis penuria permitteret, nunquam ipsæ nimiam egestatem pertulerunt. De vesti
mento vero dixit: Si quis earum arcellulas scrutaretur, amplius eas habere, quam necessitas indi-
B geret. De balneo vero quod opponeretur, retulit hoc factum diebus Quadragesimæ, & pro calcis
amaritudine, ne lauantibus noceret nouitas ipsius fabricæ, iussisse domnam Radegundem vt ser-
uiētes monasterij publice hoc visitarent, donec omnis odor nocendi discederet: quod per Quadra
gesimam vsque ad Pentecosten in vsu famulis fuerit. Ad hæc Chrodieldis respondit: Et postea simi
liter multi per tempora lauerunt. Retulit Abbatissa, se nec probare quod dicerent, & se nescire an
factum sit. Sed adhuc inculpans easdem, quod si ipsæ vidissent, cur Abbatissæ non proderent? De ta
bula vero respondit: Et si lusisset viuente domna Radegunde, se minus culpa respiceret: tamen nec
in regula per scripturam prohiberi, nec in canonibus retulit: sed ad iussionem Episcoporum repro-
misit, ceruice se inflexa, per pœnitentiam quicquid iuberetur, implere.] Hic aduertas, lector, secun-
dum illud Apostoli [a]: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non *a 1. Corinth.*
omnia ædificant.] etenim Apollonius antiquus Theologus [b] probro obijcit Priscillæ Montani,
quod tabulis luderet; ait enim: Propheta ne tabulis & tesseris ludit?] Sed pergunt de excusatione *b Apud Euseb. lib. 5. c. 17.*
eius ad alias accusationes hæc dicere:

De conuiuijs etiam ait, se nullam nouam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum esset sub dom *LXXXI.*
C na Radegunde se Christianis fidelibus eulogias obtulisse, nec sibi comprobari cum illis vllatenus
conuiuasse. De sponsalibus quoque ait: Coram Pontifice, clero, vel senioribus pro nepte sua orpha
nula arrhas accepisse: & tamen si hæc culpa sit, veniam se coram cunctis petere professa est; tamen
nec tunc cōuiuium in monasterio fecerit. De palla quod reputarent, protulit monacham nobilem,
quæ ei maforrem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris causa concesserit, & inde par
tem abscidisset, vnde quod vellet & faceret: de reliquo vero quantum opportunum fuit, ad orna-
tum altaris pallam condigne condiderit: & de illa scissura, quæ pallæ superfuit, purpuram nepti suæ
in tunica posuerit, quam ibi dedisse dixit, quo monasterio profuit: quę per omnia donatrix Didi-
mia confirmauit.]

Sed antequam vlterius progrediamur, quod audis donatum mafortem holosericum, tibi puto *LXXXII. De Maforte.*
satisfaciendum, quem de voce ista exotica, mafortes, nonnihil hærentem videre, lector, sum visus:
ea quidem diuersi generis indumentum pro diuersarum personarum conditione reperimus signi
ficari. Atque in primis Cassianus [c] declarat, fuisse super humeros apponi solitum habitum mona *c Cassian. lib. 1. c 7. de habitu monachi.*
chi, vbi ait: Post hæc angusto pallio tam amictus humilitatem, quam vtilitatem pretij compendiū
D quę sectantes, colla pariter & humeros tegunt: quod mafortes, *siue mauortes*, tā nostro quam ipsorū
nuncupatur eloquio.] Ceterum etsi eiusdem nominis, haud idem erat hoc indumentum, de quo in
hac Synodali epistola: etenim minime erat vile, quod holosericum esset; neque breue, ex quo & fa-
cta est altaris palla, & insuper ornata sponsa: vnde magis illius generis putamus fuisse mafortem,
de quo S. Hieronymus ad Eustochium scribit, cum hæc ait de luxu nimio stultarum virginum [d]: *d Hier. epist. 22*
Et per humeros hyacinthina læna mauorte volitans.] quibus intelligas, non breue fuisse palliolum
& angustum, sed laxam vestem, quæ præ latitudine expanderetur ad ventum, vti etiam in statuis
sculptum videmus: commune tamen fuit vtrique sexui, quod ad tegendum collum & humeros ve
luti pallium compositum erat, ob idq. communi æque nomine mafortes diceretur. Sed de mafor-
te satis. Prosequuntur reliqua Patres Concilij Pictauiensis;

De foliolis aureis & vitta auro exornata Macconem famulum vestrum præsentem testem ad *LXXXIII.*
hibuit, eo quod per manum eius a sponso puellæ prædictæ neptis suæ viginti solidos accepit, vnde
hoc publice fecerit, nec de re monasterij quicquam ibi permixtum sit. Interrogata Chrodieldis
cum Basina, si forsitan aliquid Abbatissæ (quod absit) adulterij reputarent, siue quid homicidij
E vel maleficij fecerit, aut crimen capitale, quo percuteretur, edicerent: respondentes protulerunt,
non habere se aliquid, nisi per hæc quæ dixerant, eam ista fecisse contra regulam proclamarent.

Ad extremum pro peccatis, quia claustra disrupta sunt, & miseris licuit sine disciplina Abba- *LXXXIV.*
tissæ suæ, quod vellent committere per tot mensium spatia, quas credebamus innocentes mona-
chas, nobis protulerunt prægnantes: quibus per ordinem discussis, nec inuento crimine quod Ab-
batissam deijceret, de leuioribus causis paterna commonitione cōtestati sumus, vt hæc nullatenus
deinceps pro reprehensione repeterent. Tunc nobis percunctantibus causam aduersæ partis, quæ
maiora crimina commiserunt, id est, quæ prædicationem sui sacerdotis intra monasterium, ne fo-
ras procederent, despexerunt, Pontifice conculcato, & in summo contemptu monasterio relicto, cō
fractis seris & ianuis, irrito facto discesserunt, & ad suum peccatum aliæ tractæ transgressæ sunt:
Insuper & Gundegisilus Pontifex cum suis prouincialibus pro ipsa causa cōmonitus per præceptio
nem Regum Pictauos accessisset, & ad audientiam eas ad monasterium conuocaret, despecta cō
monitione, ipsis occurrentibus ad beati Hilarij confessoris basilicam, vbi ipse commorabatus, ac-
cedentes

cedentes, vt condecet pastorum solicitudinem, dum commonerentur, facta seditione, fustibus tã A
Pontifices quam ministros affecerunt, & intra basilicam fuderunt sanguinem Leuitarum.

LXXXV. Dehinc ex iussione domnorum Principum cum vir venerabilis Theutarius presbyter in cau-
sa directus fuerit, & statutum fuisset quando iudicium fieret: non expectato tempore, monasteriũ
seditiosissime accensis in corte cuppis, vectibus ac securibus confractis posticis, igne accenso, intra
septa cæsis & vulneratis monachabus, in ipsis oratorijs spoliato monasterio, denudata & discissa
capillis Abbatissa, grauiter ad ridiculum ducta & tracta per compita, & in locum retrusa, & si non
ligata, nec libera, superueniente diei Pascæ festo per sæculum, offerente Pontifice pro condemna
ta pretium, vt spectaret vel baptismum, nec vlla suasione hoc impetrasset vox supplicum: atque re-
spondente Chrodielde, eo quod tale facinus nec scissent nec iussermt, adhuc Chrodielde asserente
ad intersignium suum, ne a suis interficeretur obtentum sit: vnde certum est tractari quid ex hoc
datur intelligi, quod additur crudelitati, ad sepulchrum beatæ Radegundis fugientem seruũ mo-
nasterij sui occiderent, & scelere crescente nihil petendo sanauerint, sed per se post intrantes mona
sterium ceperint, & ad domnorum iussionem, vt seditiosos illos in publico repræsentarent, nolen-
tes acquiescere, & contra Regũ præcepta magis arma tenerent, & se sagittis vel lanceis contra Co- B
mitem & plebem indignanter erigerent: hic denuo egressæ ad audientiam publicam, extrahunt
Crucem sanctam sacratissimamq. occulte, & ad iniuriam indecenter, & ad culpam, quæ postea re-
stituere coactæ sunt in ecclesia.

LXXXVI. Quibus tot capitalibus agnitis facinoribus, nec refrenatis, sed iugiter magis auctis criminibus
Excommunicã- nobis ijsdem dicentibus, vt Abbatissæ pro culpa veniam peterent, aut quod male directum fuerat,
tur discolę mo- emendarent; & nolentes hoc facere, sed magis de eius interfectione tractarent, quod publice sunt
niales. professæ: reseratis a nobis & recensitis canonibus, visum est æquissimum, vt eas, vsquequo dignam
agerent pœnitentiam, a communione priuari, & Abbatissam loco suo permansuram restitui.

LXXXVII. Hæc nos pro vestra iussione, quod ad Ecclesiasticum pertinuit ordinem, circumscriptis cano
nibus, absque personarum aliqua acceptione suggerimus peregisse. De cetero, quod de rebus mo-
nasterij, vel instrumentis chartarum domnorum Regum parentum vestrorum de loco subreptum
est, quæ se habere professæ sunt, sed nobis inobedientes nullatenus erunt voluntarie redditura: qua
liter vestra vel anteriorum Principum merces æterna permaneat, ad loci instaurationem vestræ
pietatis atque potestatis est, auctoritate regia cogere reformari: neque ipsas ad locum quem tam C
impie & profanissime destruxerunt, ne peiora proueniant, vel redire cõcedite, vel permittatis ite
rum aspirare: quatenus his in integrum, præstante Domino, restitutis, sub Catholicis Regibus to-
tum acquiratur Deo, nihil perdat religio; vt status conseruatus tam Patrum, quam canonum no-
bis proficiat ad cultum, vobis propagetur ad fructum. Christus vos Dominus alat, regatque, regnũ
tribuens prolixius, vitamq. conferat beatam.] hucusque de Synodali iudicio epistola ad Reges Frã
corum: hicq. finis Synodi Pictauiensis ea de causa a Francorum Regibus conuocatæ. Sed quid de
a Greg. Turon. lib. 10. c. 17. feminis anathemate condemnatis? audi Gregorium [a]:

LXXXVIII. Post hæc, inquit, cum emisso iudicio a communione fuissent suspensæ, Abbatissa etiam in mo
Adeunt Regẽ nasterium restituta: hæ ad Childebertum Regem petierunt, adijcientes malum supra malum de-
excommunica- nominantes scilicet Regi personas quasdam, quæ nõ solum cum ipsa Abbatissa adulteria exercẽt,
tæ. verum etiam ad inimicam eius Fredegundem quotidie nuncia deportarent. Quod audiens Rex,
misit qui eos vinctos adducerent: sed cum discussi, nihil criminis inuentum in eis fuisset, abscedere
iussi sunt.] hæc de his Gregorius. Porro hæc cœpta hoc anno, qui numeratur decimusquartus Chil
debetti Regis, ad annum decimumquintum eiusdem propagata esse, ex eiusdem Gregorij scriptis D
apparet. Quomodo autem eædem anno sequenti, collecto Metensi Concilio, veniam petentes, ab
b Greg. Turon. lib 11. c. 8. Episcopis sunt absolutę, suo loco dicemus. Quo pariter anno contigisse conuocari Episcopos ad di
rimendam causam quamdam contra Tetradiam illustrem feminam idem Gregorius tradit [b].

LXXXIX. Eodem quoque anno, petentibus Francorum Regibus, datum legitur a S. Gregorio Papa pri
c Greg. lib. 2. Ind. 11. post epist. 38. nou. edit. uilegium [c] monasterio S. Medardi Suessionensi in Gallia, ita enim ad finem eius legitur: Datum
septimo Kalend. Iunij, anno ab incarnatione Domini quingentesimo nonagesimotertio (*ita vete-
res codices habent,* non nonagesimoquarto, *vt recens habet editio*) mense Iunio, Indictione vndeci
De Priuilegio ma.] Sed aduertendum est, subscriptionem Episcoporum & Regis Francorum Theodorici haud
concesso mona- congruere his temporibus; siquidem complures Episcopi, qui subscripti reperiuntur, post aliquot
sterio S. Medar- abhinc annos creati noscuntur, veluti inter alios (vt de reliquis dicere omittamus) Augustinus Epi
di. scopus Cantuariensis, & Mellitus Londoniensis, quos constat neque hoc tempore profectos esse in
Angliam, quo etiam neque Theodoricus regnabat in Gallijs, sed Childebertus, ac Guntheram-
nus. Quamobrem in eam inducor sententiam, vt ea subscriptio postea adiecta fuerit. Est autem
eiusmodi priuilegij hoc exordium. Pretiosissimis lapidibus in diademate Christi merito renitẽ- E
tibus, omnibusq. sanctæ Dei Ecclesiæ membris, quorum vniuersale caput est Christus, Gregorius
licet sanctæ Romanæ sedis Pontificio sublimetur, humillimus tamen seruorum Dei seruus, &c.] ita
quidem ipse (vt profitetur postea in litteris datis ad Ioannem Constãtinopolitanum Episcopum)
refugit nomen Vniuersalis, quo deorsum inclinaret, qui illud indignissime vsurparat: cum tamen
re ipsa iure Pontificis vniuersalis vtatur, præcipiens eodem decreto Episcopis omnibus atque Re
gibus. Sed & quomodo id profiteatur, ex eius verbis audi, quæ habet inferius: Caput, inquit, mo-
nasteriorum totius Galliæ constituimus, nulliusq. ditioni patimur subesse. Sed velut hæc sedes Ro
* consuetudines mana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas constitutiones * omnibus mittit, & omniũ
personatum seruitio caret, *nulli subiecta videlicet*: ita præfatus locus, remota omni consuetudine pes
sima Regum, & Antistitum, &c.]

XC. Sed quas instigat pœnas, audi quæ habet in fine: Si quis autem Regum, Antistitum, Iudicum,
vel quarumcumque secularium personarum, huius Apostolicæ auctoritatis & nostræ preceptionis
decreta

A decreta violauerit, aut contradixerit, aut negligenter duxerit, vel fratres inquietauerit, vel conturbauerit, vel aliter ordinauerit: cuiuscumq. dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo priuetur, &c.] Vide, lector, Pontificis Romani esse, sancire leges, quibus si ipsi Reges non pareant, regno priuentur: quæ etiam comminatio ab eodem apponi solita erat in alijs priuilegijs, siue monasterijs, siue hospitalibus concessis, nempe vt priuarentur regno Reges, si quid ab eis contra ea quæ concessisset, factum fuisset. Considerauit hæc Gregorius Septimus Romanus Pontifex in epistola [a] ad Metensem Episcopum, atq. recitatis priuilegij huius dictis verbis, hæc addidit: Quod si beatus Gregorius doctor vtiq. mitissimus, Reges qui statuta sua super vnum xenodochium violarent, non modo deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decreuit: quis hos Henricū nō solum Apostolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipsius matris Ecclesiæ improbissimum prædonem & atrocissimum destructorem deposuisse & excommunicasse reprehendat, nisi similis eius?] hæc ipse.

Pœna priuatio nis comminata Regibus.

a Gregor. VII. lib. 8. epist. 21. & sup lib. 4. ep. 2. & 23.

Hoc etiam eodem anno, qui est decimusquartus Childeberti Regis, Reginæ Francorum Ingobergæ maxime piæ feminæ obitum Gregorius Turonensis ponit his verbis [b]: Anno quoq. quar- XCI.
B todecimo Childeberti Regis, Ingoberga Regina, Chariberti quondam relicta, migrauit a sæculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa prædita, vigilijs & orationibus atq. eleemosynis non ignaua: quæ, credo, per prouidentiam Dei commonita, ad me vsq. nuncios dirigens, vt in his quæ de volūtate sua, id est, pro animæ remedio cogitabat, adiutor existerem: sic tamen, vt ad ipsam accedens, q̄ consilio habito, fieri decernebat, scriptura connecteret. Accessi, fateor, vidi hominem timentem Deum: quæ cum me benigne excepisset, notarium vocat, & habito (vt dixi) mecum consilio, quædā Ecclesiæ Turonicæ & basilicæ sancti Martini, quædam Cenomannicæ Ecclesiæ delegauit: ac post paucos menses subitanea ægritudine fatigata, migrauit a sæculo, multos per chartulas liberos derelinquens, septuagesimo (vt arbitror) vitæ anno, relinquens vnicam filiam, quam in Canthia Regis cuiusdam filius matrimonio copulauit.]

Ingoberga Regina defuncta.

b Greg. Turon. histor. Franc li. 9. c. 26.

Quo pariter anno, quarto scilicet Gregorij Papæ, quo (vt dictum est) Dialogos scribebat, Sanctulus vir ille sanctitate celebris, cuius res mirifice gestas tertio Dialogorū libro intexuit, ex hac vita migrauit: quem acturus de ipso, hæc præmittit [c]: Ante hos dies fere quadraginta vidisti apud me XCII.
eum cuius superius memoriam feci, venerabilis vitæ presbyterū Sanctulum nomine, qui ad me ex
C Nursiæ prouincia annis singulis venire consueuit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit, qui grauis nuncij mœrore me perculit, quia eumdem virum obijsse nunciauit, &c.] pergit narrare eius miracula, a nobis suo loco & tempore, quo sunt facta, relata. Hæc quidem hoc anno in Occidente. Sed belli motus, de quibus præfati sumus, iam nos reuocant in Orientem.

c Greg. dialog. lib. 3. c. 37.

Sanctuli presb. obitus.

Hoc namq. anno (vt ex Gregorio percepimus) pacatis rebus Persicis, restituto per Mauritium XCIII.
in regnum Cosrhoe, vertenda fuerunt arma aduersus Abares sub duce Caiano siue Chagano Thraciam inuadentes, de quibus ista Nicephorus [d]: Ineunte vere, transuectis ex Oriente copijs, Mauritius Byzantio soluit, & multis impedimentis interuenientibus, Anchialum contendit: eo namque excurrere velle Abares audierat, post auream illam mensam & elephantis spectaculum, multorumque talentorum auri largitionem: quæ illis Imperator, pacem sibi complectendam ratus, petentibus tribuit. Ac primum Perinthum, quam nunc Heracleam vocant, cum quidem in terrores plures & in maximam tempestatis procellam incidisset, venit. In qua vrbe Glyceriæ martyri, quæ ibi æde sacra magnifice constructa honoratur, debitam religionem persoluit. Et graue quiddam a bar
D barorum excursionibus passus exercitus, Ducem Europa Prisco creato, inde in vrbem impetantem est reuersus. Abarum vero & Slauinorum gentes, Istro traiecto, sub Chagano Hunno militantes, Thraciamque percurrentes, & omnia passim diripientes, vsque ad Heracleam peruenerunt. Quin Prisco Duce Turulise conclusum, Didymotichum quoque stratagemate ceperunt. Eorum impetum arte & consilio quodam admirando Imperator inhibuit: qui se classe instructa in eorum sedes expeditionem facturum assimulauit. Quæ res metum illis ingentem incussit, & vel inuitos ad sua redire coegit. Post quorum discessum Imperator ad transitum Istri, ne rursus barbari facile in Thraciam excurrerent, firma militum præsidia collocauit. Priscus autem Byzantium reuersus, de manubijs accusatus est, & militarium copiarum præfecturæ dignitas ei abnegata, Petroq. Mauritij fratri data. Verum cum & is nihil præclarum ex sententia Imperatoris gereret, adempto illi magistratu, eodemque Prisco reddito, domi ipse consedit.] Ista vtique hoc anno, cum S. Gregorius Papa de restituto Prisco in gradum pristinum congaudens, & salutaria monita impartiens, illa ad ipsum scripsit mense Iulio [e]:

d Niceph. li. 18. c. 23.

Chaganus Dux Abarum irrūpit in Thraciā.

e Greg. lib. 2. ep. 51. Ind. 11.

Si vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmū, nihil inuenimus stabile; sed quē- XCIV.
E admodum viator modo per plana, modo per aspera graditur, sic nobis vtiq. in hac vita manentib. nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Deniq. alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec se leuari prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illum nos conuenit anhelare, vbi quicqd est, firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, vt vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humiliati discamus quicquid delinquimus flere; & iterum exaltati ad aduersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente teneamus.

S. Greg. ep. ad Priscum magistrum militum.

Non in hoc ergo Creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam discimus, vt eius XCV.
dona tanto seruemus verius, quanto humilius tenemus. Quia igitur perfectam vos dominorum gratiā auctore omnipotente Deo reparasse cognouimus, magna pro uobis exultatione gaudemus, optantes ut uitam uestram rerum omnium gubernator & bonis semper præsentibus fulciat, & ad gaudia perpetua extendat. Hæc vobis ideo loquor, quia multum uos diligo; atque me a uobis

diligi ſcio. Sed hoc quod me diligitis, in latorem præſentium Sabinianum diaconum demonſtrate, A vt vbi vſus exegerit, veſtra patrocinia conſequatur. Vir autem glorioſus Caſtus præco laudum veſtrarum in Romanis partibus exiſtit, quem veſtræ excellentiæ paterna dilectione commendo.] hucuſque ad Priſcum Gregorius.

XCVI.

a Niceph. lib. 18. c. 29.

Theodori medici legatio ad Chaganum.

Sic igitur reuocatus Priſcus ad ordines militares, magna præda peracta, mox barbarum Regem Chaganum aduerſantem ſenſit, & amnem traijcere impedientem. Quamobrem legationē pacis mittere, ratio perſuaſit. Sicq. Theodorum medicum (inquit Nicephorus [a]) virum cordatum, ſagacitateq. & prudentia multos excellentem, ad eum miſit. Qui cum barbarum frementem maxime & ſuperbientem, ac verborum faſtu exultantem (nationum enim omnium dominum ſe eſſe minabundus iactabat) vidit, veteri quadam narratione barbaricum legatus lenijt tumorem. Inquit enim: Audi, Chagane, veterem & vtilem orationem. Seſoſtris Aegyptiorum Rex illuſtris admodum & felix plurimas & maximas ſibi ſubiecit nationes, atq. ex eo ſucceſſu in proteruam arrogantiam ſublatus currum ſibi aureum pellucidis pretioſiſq. lapillis ornatum fieri fecit: in quo conſidens, quatuor ex deuictis Regibus currui, qui eum traherent, iugo illis impoſito, iunxit. Hoc vero cum ſæpius fieret, & celebri quodam feſtoq. die, ex quatuor iſtis Regibus vnus oculis conuer- B ſis continue retroſpiceret, & rotæ volubilitatem intueretur; Seſoſtriſq. eum, cuius rei gratia tā frequenter oculos in rotam conijceret, percontaretur: reſpondiſſe is fertur: Cum ſtupore admiror rotam, cum eam inſtabili modo ferri, atq. alias aliter volui, & nunc quidem ſublimia demittentem, rurſus autem demiſſa ſublimantem conſpicio. Seſoſtris porro vbi dictum intellexit, ſtatuit, ne illi poſthac currum traherent.

XCVII.

Pax cum Chagana Rege facta.

Barbarus vero ſubridens, ſatis ſe pacem complecti indicauit, & Priſcus ei pro tranſitu bonam ſpoliorum partem, maxima quæq. concedendo dedit, & ſe Romanorum ditione cedere (Romanū namque id ſolum eſſe) ſignificauit. At barbarus Romanos armis & iure belli id amiſiſſe reſpōdit. Et cum Chaganus ad hunc modum familiarius cum Priſco rixaretur: Priſcus ei, quod ex Oriente profugiſſet, conuicij loco obiecit.] hactenus de Chagani & Priſci rebus, liberataq. Europa ab incurſione Abarum cum armis Priſci, tum vero eloquentia Theodori medici, ad quem extant plures ſancti Gregorij epiſtolę, & inter alias illa ſuperius recitata, qua perſuadet cum Mauritio agere, vt latam impiam legem abroget. Quod vero ad temporis rationem ſpectat, errore vides poſitum a Theophane, quod iſta de Priſco contigerint anno Mauritij Imperatoris tertiodecimo, cum ex lit- C teris recitatis ſancti Gregorij ipſam hoc anno reſtitutum conſtet, dum adhuc tertius perſeuraret Gregorij Pontificatus annus, cuius hoc anno quartus incipit menſe Septembri. Quomodo vero Priſcus vna cum Commentiolo, rupto fœdere, eumdem Regem vicerit, ſuo loco dicturi ſumus.

XCVIII.

De miraculis S. Gliceriæ martyris.

b Niceph. lib. 18. c. 31.

Quod autem nuper mentio facta eſt de Mauritio Imperatore viſitante Heracleæ eccleſiam S. Glyceriæ, hic opportune quid his diebus illic acciderit, ex Nicephoro referam, rem ſane memoria dignam: ait enim [b]: Minime vero abs te fuerit, ſi celeberrimæ martyris iſtius miraculo, *nempe Euphemiæ, de qua dicturi ſumus inferius*, admirandę Glyceriæ, & ipſius martyris miraculum coniunxero. Vir quidam, cui Paulino nomen erat, obſcuro loco natus, in bonis autem diſciplinis admodum educatus, manifeſto in impoſtorum & maleficorum barathrum demerſus eſſe deprehenſus eſt. Incantatori huic & mago argentea fuit peluis, in qua deteſtandum cruorem excipiens, per eum execrandus ipſe cum apoſtatis virtutibus colloquebatur. Vaſculum id, neceſſitate flagitante, argentarijs vendidit, Qui pretio numerato, lancem eam receperunt, venalemque & ipſi pro foribus cuiuis prætereunti emendi liberam facultatem facientes propoſuerunt. Accidit autem, D vt Perinthius Antiſtes, *ipſius ſcilicet Heraclea*, Byzantij eſſet, & peluim eam, ita vt venumdabatur, compararet.

XCIX.

Deteſtata martyr vas immūdum.

Itaq. cum vaſculo empto ſe in ſuam ſedem recepit, & ob reuerentiam vnguenti martyris Glyceriæ, ſublato priore vaſe æneo, argenteum iſtud repoſuit, cultui diuinitus manantis vnguenti id maxime conuenire arbitratus. Atq. ille quidem hoc ſic fecit: riuus autem vnguenti conſtitit. Martyr enim ipſa tantum piaculum deteſtata, gratiam & donum id cohibuit: haudquaquam enim fas eſſe, tacens etiam dicebat, vt mundum immundo contingeretur. Hoc poſtquam diebus plurimis fieri cognouit Epiſcopus, oppido quam grauiter tulit, variaſque curas in animo ipſe ſuo, quod ipſius culpa Eccleſia commoditate tanta priuari deberet, volutauit. Proinde ad lacrymas & preces conuerſus, Deo ſupplicauit, vt rem tam grauem auferret, & facti eius cauſam latentem oſtenderet. Deus vero rite abominationem eam amoliens, & inſcitiam miſericordia legitime proſequens, Antiſtiti in ſomnis lancis piaculum manifeſtat.

C.

Malefici puniti.

Ille ſtatim argenteam phialam ſubducit, & priorem illam æream periode atq. puram & quaſi virginem & immaculatam miniſtram cultui religioſo reſtituit. Et ecce tibi, derepente vnguentum E rurſus ſcaturit, & miraculorū latex denuo exundat. Piaculum autem execrandum manifeſte in opertum producitur, & non aliter quam in publicis columnis inciſum proponitur, vbiq. gloria ſua redditur. Ea res vbi ad Imperatoria aures per primariæ ſedis Epiſcopum (Ioannes is ieiunator erat) relata eſt, Princeps ab eodem Epiſcopo ad reos capitali ſupplicio perſequendos excitatus eſt, nam is reſipiſcentia atq. pœnitentia crimen corrigere voluit. Iudicium igitur maximum cogitur, & maleficorum multitudo ingens producitur. Qui in grauem carcerem coniecti, ad ſupplicia, debitas perſoluturi pœnas, producti ſunt. Inter quos Paulinus in palum ſumma parte hiantem actus, turpiter vitam finijt, cum prius cædis filij ſui ſpectator fuiſſet: ſiquidem & hunc abunde impoſturæ & maleficij portentis imbuerat. Atque hoc ita eſt geſtum.] hæc Nicephorus.

CI.

De miraculis ex S. Euphemiæ corpore.

Eadem quoque gratia pollebat ſanctiſſima martyr Euphemia, de qua alias dictum eſt: præſtabat vero in miraculis iſta in eo, quod cum liquore etiam admixtum ſanguinem e ſacro corpore emittebat, eo tantum die, quo natalis ipſius anniuerſaria celebritate feſtiuus populo recurrebat.

Quid

A Quid autem tunc acciderit de Mauritio Imperatore ex eodem Nicephoro accipe [a]: Hoc autem loco, inquit, quid Mauritio de celeberrima martyre Euphemia acciderit, dicam. Iners namq. cogitatio Imperatori incesserat, vt anxie nimis de ingentibus eius miraculis inquireret, & fallaciam hominum prodigia ab ea edita esse putaret. Ex aduerso Constantinopoli inclyta Chalcedonensiũ ciuitas sita est, vbi sane templum quoq. est magnifice constructum. Diximus autem non ita dudũ, sacrosanctas eius reliquias olim in hoc ipso templo in vrna marmorea repositas esse, atq. in eiusdem memoria miraculum insigne, atq. eis qui id non viderunt, prope incredibile fieri solere. Ex quo enim illa in martyrij stadio decurrit, & corpus eius in monumento conditum est, ipso passionis eius die, in conspectu omnium, loci eius Episcopus spongijs quibusdam ex defunctæ corpore sanguinis liquorem haurit. Sanguinem sane veluti ab recens cæso corpore vulnerum tabo mixtũ, & vnguentis quibusdam ex se ipsis natis temperatum cernas: quem exiguis vitreis vasculis Episcopus exceptum atque diuisum turbæ aduenienti donat.

a Niceph. lib. 18 c. 31.

CII. Hoc igitur auditum (sicut dixi) animi quadam vecordia in dubium reuocans Mauritius, cũ tempus appeteret, argenteum ornatum ex sepulchro derrahit, & Imperiali signo monumentum B martyris obsignat: sic enim hoc incredulitatis volebat audacia. Postquam autem tempus ipsum quod debebat, aduenit, curiose mysterium indagat, accuratiusq. experimento solito miraculũ explorat. Ecce tibi vero rursus, sicut ante, sanguis vnguento conditus instar riuuli e monumento promanat, & spongiæ sanguine suaue olenti pinguescunt: & martyr ipsa tum, vt prolixius sanguinis fons proflueret, fecit. Atq. illa ad hunc modum Imperatoris incredulitatem erudiens, castigauit. Ipse autem digitis sanguini admotis, eoq. humore delibutis, se ipsum sanctificando consperfit; & re ipsa vt id crederet persuasus, deinceps cũ admiratione laudes suas clara voce martyri tribuit.] hucusque Nicephorus: atque de his hactenus.

Mauritius Imp. inuestigat de miraculis.

CIII. Eodem quoq. anno, die Paschatis Theodosius filius Mauritij, iussu eius, coronatur Imperator collega patris a Ioanne Patriarcha Constantinopolitano. ita ex Theophane: alij ante biennium, vt dictum est superius ex Biclarensi. nomen quidem Augusti esse a patre consecutum Theodosiũ, ex publicis monumentis inuenies apud sanctum Gregorium in epistolis [b]:

b Greg. lib. 4. ep. 44.

CIV. Hoc præterea tempore claruisse in Perside insignem feminam Christianam, eamdemq. corona martyrij auctam, cum Euagrius temporis huius accuratus scriptor, tum alij recentiorum Græco- C rum tradunt. Euagrius enim in primis de ipsa habet ista [c]: *Eodem tempore vixit apud nos Golanduch martyr, quæ multa torméta perpessa, & a Magis Persis grauiter excruciata, martyrij coronã post magna miracula, q̃ ediderat, assecuta est. Cuius vita ab antiquiore Stephano Hierapolis Episcopo litteris mandata est.*] hæc Euagrius. Colinduch vocat eam Nicephorus [d], eumdemq. Stephanum auctorem citat vitæ eius, quædam captu difficilia narrans. Quicquid sit, certum est ab Orientalibus, penes quos passa est, eamdem receptam esse vt martyrem, cultuq. anniuersario celebratã.

c Euag. lib. 6. c. 19.

De Colinduch martyre.

d Niceph. lib. 18. c. 25.

IESV CHRISTI ANNVS 594. GREGORII PAP. ANNVS 5. MAVRITII IMP. ANNVS 9.

I. Nonagesimusquartus supra quingentesimum annus duodecimæ Indictionis agitur, quo Mauritij nonus absoluitur, & Gregorij Papæ quintus inchoatur: cum ipsi Pontifici ex more la- D borandum fuit aduersus schismaticos atq. hæreticos, necnon prauos mores Orthodoxorum, præcipue vero clericorum. Qđ vero in primis ad schismaticos pertinet: exigebant hi a Constantio Episcopo Mediolanensi recens creato, vt si recipi vellet, dãnaret dãnantes Tria illa capitula in Quinta Synodo reprobata, zelo quodam absque scientia cõcitati. Inualuerat enim apud eos (quod sæpe dictum est) sententia illa, qua assererent per Quintam Synodum in damnandis Tribus capitulis irrogatam esse iniuriam Synodo Chalcedonensi, cuius se esse defensores tenacesq. custodes profiterentur. qua assertione interdum adeo valuerunt, vt optimos quosq. in schisma pellicerent. De his autem cum idem Constantius Gregorium Romanum Pontificem consuluisset hoc anno, ad eum ista ipse respondit [e]:

Schismatici vexant Catholicos ob tria capit.

e Greg. lib. 3. ep. 37. Ind. 12.

II. Scriptis sanctitatis vestræ percursis, in graui vos mærore esse cognouimus, maxime ꝓpter Episcopum & ciues Brixiæ, qui vobis mandant, vt eis epistolam transmittatis, in qua iurare debeatis, vos Tria capitula minime damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, a vobis quæri non debet. si autem fecit, aut cum vniuersali Ecclesia non fuit, aut cautionis suæ iuramenta transcendit. Sed quia eumdem virum sua credimus sacramenta seruasse, atq. in vnitate Ec- E clesiæ permansisse: dubium non est, quod nulli Episcoporum suorum iurauerit, se Tria capitula minime damnasse. Ex qua re colligat sanctitas vestra, quia cogi non debet ad hoc, quod a decessore vestro factum nullo modo est. Sed ne hi qui vobis ista scripserunt, scandalizari videantur, transmittite eis epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neq. vos aliquid de fide Chalcedonensis Synodi imminuere, neq. eos qui imminuunt recipere; & quoscumq. damnauit, damnare; & quoscumq. absoluit, absoluere. Vnde credo eis posse celerrime satisfieri.] hac pariter professione & ipse Gregorius ab ijsdem schismaticis impetitus (vt vidimus) satisfecit.

Vrgetur a schismaticis Constan. Episc. Mediolan.

III. Quod vero Ioannem Rauennatem Episcopum acerrimum Quintæ Synodi defensorem idem Constantius nominare soleret in Missis, inde etiam ijsdem schismaticis scandali occasio data est non recipiendi suum ipsorum Episcopum Constantium, nisi ab eius nominatione desisteret. De quibus hæc rescripsit ad ipsum Gregorius:

IV. Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauennatis Ecclesiæ inter Missarum solemnia nominetis: requirenda vobis coo-

De nominādo in ſacris collega Epiſcopò.

ſuetudo antiqua eſt. Et ſi conſuetudo fuit, modo a ſtultis hominibus reprehendenda non eſt. Si ve- A
ro conſuetudo non fuit, fieri non debet vnde quibuſdam ſcandalum moueri poſſit. Tamen ſolicite
perquirere ſtude, ſi idem Ioannes frater & coepiſcopus noſter vos ad altare nominet, quod mini-
me dicunt fieri. Et ſi ille veſtri nominis memoriam non facit: quæ neceſſitas cogat, ignoro, vt vos il-
lius faciatis.] hæc quidem ex more. Verum quod non nominando Ioannem tunc iam cœptum no-
minari, potuiſſet ſcandalum ſuboriri, quod eius communionem, qui defenſor Quintæ Synodi eſſet,
reiecisſet: idcirco ad ea quę dixit, iſta mox iungit: Quod quidem ſi ſine aliquorum ſcandalo fieri po
teſt; vos tale aliquid facere, valde laudabile eſt: quia quam charitatem erga fratres veſtros habe-
tis, oſtenditis.] Porro ad hos curandos eo vſq. progreditur Gregorius, vt ad tempus de Quinta Sy-
nodo commendet ſilentium, cuius cauſa ſchiſma eſſet obortum: quod quidem abſq. ſcrupulo læſæ
Catholicæ fidei fieri poſſe demonſtrat, cum in ea (quod alias ſæpe profeſſus fuit) non de fide, ſed de
perſonis ſit actum. Subdit his ergo Gregorius:

V.

De epiſtola ad Theodolindā ad tempus ſuppreſſa.

Quod autem ſcripſiſtis, quia epiſtolam meam Reginæ Theodolindæ tranſmittere minime vo
luiſtis, pro eo quod in ea Quinta Synodus nominabatur: Si eam exinde ſcandalizari poſſe credi-
diſtis, recte factum eſt, vt minime trāſmitteretis. Vnde nunc ita facimus, ſicut vobis placuit, vt qua B
tuor Synodos ſolummodo laudaremus. De illa tamen Synodo, quæ in Conſtantinopoli facta poſt
modum eſt, quæ a multis Quinta nominatur, ſcire vos volo, quia nihil contra quatuor Synodos cō
ſtituerit, vel ſenſerit: quippe quia in ea de perſonis tantummodo, non autem de fide aliquid geſtū
eſt, & de his perſonis, de quibus in Chalcedonenſi Concilio nihil continetur, ſed poſt expreſſos ca-
nones facta contentio & extrema actio de perſonis ventilata eſt. Nos autem, ſicut voluiſtis, ita fe-
cimus, vt eiuſdem Synodi nullam memoriam faceremus.] hæc de his Gregorius.

VI.

Quæ vere eſſent Concilij Chalcedonenſis.

Iſtæc quidem accurata indigent conſideratione, ne ipſi Gregorio quoquo modo pręter ius faſ-
que pręuaricationis inuratur nota, quaſi inſeruiens tempori mendaciter dicat, nihil de perſonis dā
natis in Quinta Synodo, contineri in Chalcedonenſi Concilio: cum contrarium magis verum ap-
pareat, nempe Tria illa capitula de perſonis damnata in Quinta Synodo, legi omnino in Actis eiuſ
dem Concilij Chalcedonenſis. Sed ſcito, lector, legitima appellatione Concilij Chalcedonenſis, ea
tantum ſignificari, quæ de eodem Concilio ſcirentur eſſe probata, & auctoritate Romani Pontifi-
cis confirmata. Sic igitur ſanctus Gregorius eius videtur fuiſſe ſententiæ, vt Chalcedonenſis Con-
cilij nomine, nonnu· editum in eo fidei decretum, & ſanciti ibidem canones continerentur; extra C
Synodum autem cenſenda eſſe priuata illa diuerſarum cauſarum iudicia, in quibus facile poſſet
contingere errores inueniri occaſione falſarum probationum partium mendacijs ſæpe nitentium.
Nec putes ex his derogatum aliquid a Gregorio Concilio Chalcedonenſi: immo ſcias amplius eſ-
ſe tributum, quam iure exigi potuiſſet, dum præter decretum fidei, etiam canones eius Synodi ſal-
uos eſſe velit: ſiquidem Leo Magnus, cuius tempore illud Concilium congregatum eſt, confirma-
turus illud, ſæpius eſt cōteſtatus in diuerſis epiſtolis, & in ea potiſſimū [a] ad ipſum Cōciliū ſcripta,
ſe nonniſi ſancitum in ea fidei decretum probare, canones aūt ſecus, cum ex eis in prærogatiua Pa
triarchaliū ſediū derogatū eſſet definitioni ſacroſancti Nicæni magni Concilij: quod quidē non in
ea tm̄ epiſtola ad Concilium data, ſed & in alijs idē profitetur epiſtolis tamq̄ validum firmatū a ſe
decretum. Scite igitur ſancteq. Gregorius non ſpectare dixit ad Chalcedonenſe Concilium quæ de
perſonis in Quinta Synodo ſtatuta fuiſſent. Vtinam ad eiuſmodi Leonis decretum de confirmata
ab eo Synodo Chalcedonenſi reſpexiſſent ſchiſmatici illi qui querebantur ob Tria damnata capi
tula irrogatam eſſe iniuriam Concilio Chalcedonenſi; hoc idem attendiſſent & illi qui aduerſus
eos pugnabant pro Quinta Synodo: certe quidem auctoritate Leonis liberaſſent ſe & alios a tot D
tantiſq. vndique per orbem plurimis annis excitatis turbis, rixis, atque ſchiſmatibus: cum nullus
iure queri potuiſſet, ſi quæ in eodem Concilio minime reperirentur eſſe probata, quoquo modo
corrigerentur: neq. enim eidem Synodo plus eſſe tribuendum, quam tribuiſſet Leo qui confirma-
uit, quis iure dicere potuiſſet.

a Leo epiſt. 61.

VII.

Sed ad Gregorium redeamus, cui non contra ſchiſmaticos tantum, ſed & cōtra hæreticos fuit
hoc anno certandum, qui depaſcebantur Africanam Eccleſiam. Erant hi Donatiſtæ, de quibus ſu-
pra: de his enim in epiſtola ad Pantaleonem Epiſcopum hæc habet [b]:

b Greg li. 3. epi. 32. Ind. 12.

De Donatiſtis in Africa inualeſcentibus.

c Greg. li. 3. epi. 35. Ind. 12.

In illis igitur partibus (quantum didicimus) ita Donatiſtarum creuit audacia, vt non ſolū de
ſuis eccleſijs auctoritate peſtifera eijciant Catholicæ fidei ſacerdotes; ſed & quos vera confeſſio-
ne aqua ſalutaris abluerat, rebaptizare non metuunt.] exclamat valde de his aduerſus Africanos
Orthodoxos Epiſcopos, atq. poſt obiurgationem hæc habet [c]: Comperimus ſiquidem Donati-
ſtarum ſtimulos ſic in illis partibus gregem turbaſſe Dominicum, ac ſi nullius paſtoris moderami
ne regeretur: nunciatumq. nobis eſt (quod dicere ſine graui dolore non poſſumus) quod plurimi
eorum venenatis iam ſint dentibus laniati, &c.] hortatur eos pluribus malo reſiſtere, atq. coacto E
Concilio, omnique ſtudio obuiare. hæc quidem in Numidia coercenda mandat ab eius prouinciæ
Epiſcopis.

VIII.

Dominici Epiſc. Carth. coercetur impetus indiſcretus.

d Greg. li. 4. epi. 3 Ind. 13.

Ceterum quod pertinet ad Epiſcopum Carthaginenſem, tantum abeſt vt ſocors in his fuerit,
vt etiam a nimio impetu, quo aduerſus eos impellebatur, fuerit reuocandus. Siquidem inſuetas
pœnas, habito tunc Concilio, ſanxit aduerſus negligentes Epiſcopos, nempe vt qui hæreticos non
inquirerent & expellerent, dignitate atque bonis priuandi eſſent. Quod quia præuidebat Grego-
rius maiores concitaturum inter Epiſcopos diſcordias, quæ magis ad propagandas quam ad de-
ſtruendas hæreſes proficerent; eas ab ipſo tunc non promulgandas, prudenter ſane perſuaſit. hæc
enim habet poſt alia in eius commendationem præmiſſa [d]: Deſideraremus omnes hæreticos a
Catholicis ſacerdotibus vigore ſemper rationeq. compeſci: tamen ſubtiliter intuentes omnino nos
tetigit, ne per ea quæ apud vos geſta ſunt, aliorum conſiliorum Primatibus (quod auertat Domi-
nus) generetur ſcandalum. Sententia namq. a vobis prolata eſt in concluſione geſtorū: in qua dum

pro

A pro inuestigandis illis hæreticis admonetis, subintulistis, eos qui negligunt, substantiarum dignitatumq. priuatione plectendos. Optimum est igitur, frater carissime, vt in his quæ foris corrigenda sunt, prius charitas interna seruetur, vt simus mente subiecti. Quod maxime vestræ grauitatis proprium iudicamus, etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coadunatis viribus, hæreticorum commodius obuiatis erroribus, cum secundum morem sacerdotij vestri, studueritis Ecclesiasticam interius custodire concordiam.] hæc ad Episcopum Carthaginensem Gregorius. Laborasse idem Pontifex cognoscitur aduersus Manichæos hæreticos in Sicilia degentes, vt eius hoc anno datæ litteræ indicant.

IX. *Laborat Greg. in Iudæorum conuersione.*

a Greg. lib. 4. ep. 6. Ind. 13.

De conuertendis quoq. Iudæis fuit hoc anno valde solicitus; quos non violentia, sed spe præmij allici debere iussit, ita de eis scribens ad Cyprianum diaconū [a]: Peruenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumq. ad verum Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua parte minuetur. Quod ita quoq. fieri volo, vt si quis ex
B eis cōuersus fuerit: si solidi pensionem debet, tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur: si quid amplius, iam iuxta eumdem modum debet relaxatio fieri, vel certe iuxta quod dilectio tua præuidet: vt & ei qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica vtilitas nō graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuādis pensionum oneribus eos ad Christi gratiam perducamus, quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucramur: & ideo non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.] hactenus de Iudæis, de quibus & hæc eodem hoc ipso anno ad Anthemium subdiaconum [b]:

Allicit ad conuersionem Iudæos spe lucri.

b Greg. li. 3. epi. 31. Ind. 12.

X.

His quos de Iudaica perditione Redemptor noster ad se dignatur conuertere, rationabili nos oportet moderatione concurrere, ne victus (quod absit) inopiam patiantur. Ideoq. tibi huius præcepti auctoritate mandamus, quatenus filiabus Iustæ ex Hebræis, id est, Iulianæ, Redemptæ, & Fortunatæ, a tertiadecima succedenti Indictione, annis singulis solidos . . . . dare non differas, quos tuis noueris modis omnibus rationibus imputandos.]

XI. *Barbaricini quinā fuerint.*

c Procop. de bello Vuand. lib. 2.

Quantum præterea impenderit operis, vt Gentiles Barbaricinos dictos, populos in Sardinia
C commorantes, ad Christianam religionē conuerteret, scriptæ ad diuersos hoc anno ab ipso epistolæ fidem faciunt. Accidit enim, vt cum Vuandali Africa potiti essent, barbaros eosdem ad Aurasiū montem omnium altissimum positos, abactos, ne eos paterentur infestos, in Sardiniam insulam relegarint. id Procopius tradit [c], qui hæc de his addit: Eos non admodum multos cum vxorib. in Sardiniam mittentes, hic sunt dominati. Præcedente autem tempore montes occupauere qui prope Calatim sunt: ac primo quidem clanculum latrocinia in vicinos exercentes, postea vero nō minus quam ad tria millia creuere, & manifesto excursiones facientes, minime latere curauerunt, ac omnem circa oram depopulati sunt; quamobrem Barbaricini a vicinis appellati sunt.] hæc de his Procopius. Sunt ijdem hi de quibus Iustinianus de officio Præfecti prætorio Africæ lege secunda ita scribit: In Sardinia autem iubemus Ducem ordinari, & eum iuxta montes vbi barbaricæ gētes videntur sedere, habentem milites pro custodia locorum, quantos & ibi tua magnitudo prouiderit, &c.] Perseuerantibus vero his in Gentilitio cultu vt olim erant, cum nec locorum Episcopis vlla cura esset vt eos redderent Christianos: mirum in modum sanctus Gregorius doluit, segnesq. pastores ad eorum conuersionem litteris excitauit: sed & Felicem & Cyriacum Dei ministros in
D Sardiniam misit ad hos conuertendos ad fidem, quos suis litteris Duci Sardiniæ commendauit: etenim de his in data ad Zabardam Ducem Sardiniæ epistola ista habet [d]:

d Greg. li. 3. epi. 25. Ind. 12.

XII. *Ducem admonet de conuersione infideliū.*

Scriptis fratris & coepiscopi mei Felicis, & Cyriaci serui Dei gloriæ vestræ bona cognouimus: magnasque omnipotenti Deo gratias agimus, quod talem Ducem Sardinia suscepit, qui sic sciat quæ terrena sunt Reipublicæ exoluere, vt bene etiam nouerit omnipotenti Deo obsequia patriæ cælestis exhibere. Scripserunt etenim mihi, quod eo pacto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, vt eosdem Barbaricinos ad Christi seruitium adducatis. Hac de re valde lætatus sum, & dona vestra (si omnipotenti Deo placuerit) citius serenissimis Principibus innotesco. Vos ergo quod cœpistis, explete: omnipotenti Deo deuotionem vestræ mentis ostendite. Eos quos illuc ad conuertendos Barbaricinos transmisimus, quantum valetis, adiuuate, scientes quod talia opera multum vos & ante terrenos Principes & coram cælesti Rege præualeant adiuuare.] hæc ad Sardiniæ Ducem Gregorius, qui & ad ipsorum Barbaricinorum Ducem iam Christianum redditum has litteras dedit [e]:

e Greg. li. 3. epi. 27. Ind. 12.

XIII. *Greg. epist. ad Ducem Barbaricinorum.*

Cum de gente vestra nemo Christianus sit: in hoc scio quia omni gente tua es melior, quia
E tu in ea Christianus inueniris. Dum enim Barbaricini omnes vt insensata animalia viuant, Deum verum nesciant, ligna autem & lapides adorent: in eo ipso quod Deum verum colis, quantum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem quam percepisti, etiam bonis actibus & verbis exequi debes, & Christo, cui credis, offerre, quod præuales, vt ad eum quoscumque potueris adducas, eosq. baptizari facias, & æternam vitam diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes, quia ad aliud occuparis: salutans, peto vt hominibus nostris, quos illuc transmisimus, fratri scilicet & coepiscopo meo Felici, filioque meo Cyriaco seruo Dei, solatiari in omnibus debeas: vt dum eorum labores adiuuas, deuotionem tuam omnipotenti Domino ostendas, & ipse tibi in bonis actibus adiutor sit, cuius tu bono opere famulis solatiaris. Benedictionem vero S. Petri Apostoli per eos vobis transmisimus, quam peto vt debeatis benigne suscipere.] hactenus ad Barbaricinorum Ducem Gregorius.

XIV.

Profecti itaque Felix Episcopus & Cyriacus Abbas in Sardiniam, reperientes primariā eius insulæ Ecclesiam Calaritanam negligentia pastoris incultam, & colonos agrorum ecclesiæ Bar-

Constantina Aug. petit caput S. Pauli Apost.

siderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissem gratiã prouocare: maior me mæstitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli Apostolorum tantis in ecclesijs suis coruscant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentum quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum spatio, mutare voluit: signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset: Præpositus loci ipsius ossa aliqua nõ quidem eidem sepulchro coniũcta reperit: quæ quoniam leuare præsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est. A

XXIV.

Refossum damno fossorũ corpus S. Laurẽtij

Præter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus itidem ad corpus S. Laurentij martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est; & ij qui præsentes erant atque laborabant monachi & mansionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt: ita vt nullus vitæ superesse potuisset, qui sanctum iusti corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis cõsuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumãt de corpore; sed tantũmodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorũ ponitur: quod leuatum, in ecclesia quæ est dicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ ꝑ hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (sicut a maioribus traditur) dum quidam Græci de talib. reliquijs dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipsum brandeum, allatis forficibus, inciderit, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit. B

XXV.

Græcorum erga sanctorum reliquias studium.

In Romanis namque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegũ, si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit: quod si præsumpserit, certum est, quia hęc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui ossa leuare sanctorum se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam monachi Græci huc ante biennium venientes, nocturno silentio, iuxta ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorũ in campo iacentia effodiebant, atque eorum ossa recondebant, seruantes sibi dum recederent. Qui cum deprehensi, & cur hoc facerent, diligenter fuissent discussi, confessi sunt, quod illa ossa ad Græciam essent tamquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo (sicut prædictum est) maior nobis dubietas nata est, vtrum verum sit, quod leuare veraciter ossa sanctorum dicuntur.] Vides ex his, lector, quantus esset in Catholica Ecclesia Christianorum ardor, vt reliquias sanctorum habere possent. Pergit vero idem Gregorius, veterem historiam referans: C

XXVI.

Orientales conati repetere corpora Apostolorum.

De corporibus vero beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles venerũt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterẽt: quæ ducta vsque ad secundum Vrbis milliarium, in loco qui dicitur ad Catacũbas collocata sunt: sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitrui atq. fulguris nimio metu terruit atque dispersit, vt talia denuo nullatenus attentare præsumerẽt. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis, quibus sunt condita posuerunt. Quis ergo nunc, serenissima domina, tã temerarius possit existere, vt hæc sciens, eorum corpora non dico tangere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? Dum igitur talia mihi a vobis præcepta sunt, de quibus parere nullatenus potuissem: quantum inuenio, non vestrum est: sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, vt mihi (qđ absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent, & propterea quæsiuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inuenirer. Sed in omnipotente Domino confido, quia nullo modo benignissimæ voluntati surrepetur, & sanctorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali præsentia, sed ex protectione semper habebitis. D

XXVII.

De Sudario & catenis S. Pauli.

Sudarium vero, quod similiter transmitti iussistis, cum corpore eius est; quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desideriũ esse vacuũ non dẽt, de catenis quas ipse sanctus Paulus Apostolus in collo & in manibus gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando præualuero. Quia dum frequenter ex catenis eisdem multi veniẽtes benedictionem petunt, vt parum quid ex limatura accipiant, assistit sacerdos cum lima; & aliquib. petentibus, ita concite aliquid de catenis ipsis excutitur, vt mora nulla sit: quibusdam vero petentibus, diu per catenas ipsas ducitur lima, & tamen vt aliquid exinde exeat, nõ obtinetur.] hucusque Gregorij ad Augustam epistola, ita eius illiberalem petitionem prudenter eludentis. Fuisse autem hæc omnia tentata molitionibus Ioannis Episcopi Constantinopolitani, ostendetur inferius suo loco. E

XXVIII.

a Greg. lib. 3. ep 44 Ind. 12.

De Rusticiana & nutrice S. Gregorij.

Eodem quoque anno Constantinopolim itidem ad Rusticianam Patriciam [a] litteras dedit, postquã e peregrinatione ad montẽ Sina reuersa erat. Meminit in fine de nutrice sua Gregorij ibidem commorante, quam suo nomine salutari mandat. Ceterum sunt plura huius anni monumenta charitatis Gregorij erga pauperes, impertientis illis annuas pensitationes, vel dissoluentis eorum æs alienum contractumque tu consulas.

XXIX.

Synodus Metẽsis.

b Greg. Turon. lib 10. c. 20.

Agitur hoc anno Metis in Gallia Synodus, in qua in ordinem redigitur Ægidius Rhemensis Episcopus, reus maiestatis conuictus. Rei gestæ seriem habet Gregorius Turonensis anno decimoquinto Childeberti Regis, idemq. in fine subdit [b]: In hac Synodo Basina Chilperici Regis filia, quam supra cum Chrodielde a communione remotam diximus, corã Episcopis solo prostrata veniam

A niam petijt,promittens se cum charitate Abbatissæ monasterium ingredi,ac de regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est,quod Leobouera Abbatissa in hoc monasterio commorante,ibidem numquam ingrederetur.Sed vtrisque Rex *Childebertus* veniam impertiri deprecatus est:& sic in communionem receptæ;Pictauos regredi iussæ sunt,scilicet vt Basina in monasteriũ (vt præfati sumus)regrederetur,Chrodieldis vero in villa,quæ quondam Vuaddonis superius memorati fuerat,sibi a Rege concessa resideret.]hæc de his Gregorius,subdens [a] & de vltione diuina in Chuldericum Saxonem, qui dux fuerat eorum qui iussu Chrodieldis inuaserant basilicã S.Hilarij: etenim noctu in conuiuio vino repletus,ab eo suffocatus, mortuus in suo strato inuentus est.

a Greg. Turon. lib.10.c.22.

XXX.

Quomodo autem hoc eodem anno occasione Cycli Victoris a nonnullis erratũ est in Paschatis diei celebratione,ista addit [b]: Dubietas Paschæ fuit ob hoc,quod in Cyclo Victor Luna decimaquinta Pascha scripsit fieri.Sed ne Christiani vt Iudæi sub hac Luna hæc solemnia celebrarent, addidit,Latinis autem Luna vigesimasecunda. Ob hoc multi in Gallijs decimaquinta Luna celebrauerunt,nos autem vigesimasecunda.Inquisiuimus tamen studiose:sed fontes Hispaniæ,qui diuinitus implentur,in nostrum Pascha repleti sunt.]hæc Gregorius:sed de perenni miraculo de fõ

B tibus Hispaniæ anniuersaria die Paschatis impleri consuetis,superius pluribus dictum est.

b Ibidem c.23. *Erratum in Paschate.*

XXXI.

Moritur hoc anno Gregorius Episcopus Antiochenus,de quo ista Euagrius [c]: Non longo tẽpore post Gregorius podagra correptus, qua maxime torquebatur,cum medicamentum ex Hermodactylo(sic enim vocatur)confectum,quod medicus quidam ei dedisset,ebibisset,exijt e vita. Moritur autem tempore,quo Gregorius,qui successerat Pelagio,Episcopatum antiquæ Romæ gessit,nouæ autem Ioannes,& Alexandriæ Eulogius,vt supradixi,& Anastasius Antiochiæ, qui post vigintitres annos ad suam sedem restitutus fuisset,& Hierosolymorum Ioannes, qui paulo post obijt mortem,& nemo adhuc ad illius Episcopatus gubernacula capessenda designatus est.] hæc Euagrius,cui consentiunt sancti Gregorij Papæ litteræ [d]; ex quibus habetur,Anastasium restitutum in sedem Antiochenam sub Indictione decimatertia,quæ hoc anno incipit:dicemus de his anno sequenti suo loco.Sed quod post vigintitres tantum annos restitutum ipsum affirmat Euagrius plane falsum reperitur, cum ipsius testificatione appareat a Iustiniano Imperatore vltimo anno sui Imperij Anastasio irrogatum fuisse exilium:est is annus Domini quingentesimus sexagesimus

C quintus;a quo tempore si numeres annos,vndetriginta reperies. quamobrem illapsum errorem in numerum annorum ab Euagrio positum, eiusdem testificatione cognosces, sicut & in numerum annorum Imperatoris;nam subdit:

c Euagr.lib.6.c.23. *De obitu Gregorij Epis. Antiocheni.*

d Greg.lib 4.ep.37.

XXXII.

Hoc loco historiæ finem imponere,animus est,anno scilicet duodecimo regni Mauritij Tiberij Imperatoris Romani.]etenim præsenti anno,quo absoluit historiam suam,annus expletur Mauritij nonus,& decimus inchoatur.Emendatum habes Euagrium apud Photium in Bibliotheca, vbi de Euagrio agens,ait ipsum suam produxisse historiam vsque ad annum decimum Mauritij Imperatoris.Sed ipsum Euagrium perorantem audiamus,cum sic ait:Res,quæ deinceps sequuntur, his quibus libitum fuerit narrandas,monumẽtisq.litterarum prodendas relinquere, animus est. Quod si quicquam a nobis vel omissum negligentia, vel minus accurate expositum videatur:nemo nobis crimini det,illud secum cogitans,nos historiam dispersam dissipatamq.in vnum collegisse,quo vtilitati hominũ, quorum gratia tãtos,& tam graues labores suscepimus,inseruiremus. Aliud prætetea opus a nobis elaboratum est,quod relationes,epistolas,decreta,orationes disputationes,& alias res nonnullas complectitur. Relationes autem,quæ in eo continentur,sunt maximã ad partem ex persona Gregorii Antiochiæ Episcopi factæ. Pro quibus duos honoris gradus conse

D cuti sumus,Quæsturam a Tiberio Constantino,& munus Tabularum seruandarum,in quibus Præfectorum nomina inscribebantur,a Mauritio Tiberio,quo regnante eas relationes composuimus, idq.eo ipso tempore,quo Theodosium,qui tum ei,tum Reipublicæ principium felicitatis cuiusq. generis dabat,in lucem edidit.]hucusque Euagrius ex Græcis primus eorum qui leguntur Orthodoxus historicus.Quisnam alius res gestas sub Mauritio prosecutus sit,habes ex Actis Niceni posterioris Concilij [e]: nempe S.Leontium Constantiæ in Cypro Episcopum scripsisse tribulationes,quas his temporibus Dei Ecclesia passa est:sed hactenus incompertum nobis opus vel excidit,vel latet incognitum.Quod autem ad successorem Ioannis Hierosolymorum Episcopi spectat: constat post ipsum sedere cœpisse Amos,ad quem extat S.Gregorij Papæ epistola septima sub Indictione prima.Porro eius successionem ex sententia Euagrij in annum sequentem potius referẽdam putamus.

Euagrij historia finis.

e Concil.Nicæn.2.Act.4. *Leontius Cypri historicus.*

XXXIII.

Hoc eodem anno Maximianus ille vir sanctissimus,Abbas olim monasterij S.Gregorij,eiusque pater & educator in monastica disciplina,ac postea ab ipso creatus Episcopus Syracusanus(de

E quo superius sæpe)hoc inquam anno,mense Nouembri,ex hac luce migrauit,luctum haud exiguũ relinquens bonis.de quo ista Gregorius ad Cyprianum diaconum [f]: Amarissimas tuæ dilectionis epistolas de domni Maximiani obitu mense Nouembris suscepi.Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit:sed infelix populus Syracusanæ ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit.]& de eodem in epistola ad Syracusanos [g]: Hoc tamen sciat magnitudo vestra quia ciuitati illi quem dare possimus Maximiano reuerendissimo similem,non habemus.] adeo enim eminens erat viri sanctitas, vt parem illi in Ecclesia Pontifex non inueniret. Subrogatus est autem in locum Maximiani Ioannes, cui & pallium [h] more maiorum Gregorius ipse concessit.

De obitu Maximiani Epis. Syracusani.

f Greg.lib.4.ep.19.Ind.13.

g Greg lib.4 ep.47.Ind.13.

h Greg.lib.5.ep.38.Ind.14.

IESV

cedentes,vt condecet pastorum solicitudinem,dum commonerentur,facta seditione, fustibus tã A Pontifices quam ministros affecerunt,& intra basilicam fuderunt sanguinem Leuitarum.

LXXXV. Dehinc ex iussione domnorum Principum cum vir venerabilis Theutarius presbyter in causa directus fuerit,& statutum fuisset quando iudicium fieret:non expectato tempore, monasteriũ seditiosissime accensis in corte cuppis,vectibus ac securibus confractis posticis,igne accenso,intra septa cæsis & vulneratis monachabus,in ipsis oratorijs spoliato monasterio , denudata & discissa capillis Abbatissa,grauiter ad ridiculum ducta & tracta per compita,& in locum retrusa,& si non ligata,nec libera,superueniente diei Pascæ festo per sæculum,offerente Pontifice pro condemnata pretium,vt spectaret vel baptismum,nec vlla suasione hoc impetrasset vox supplicum:atque respondente Chrodielde,eo quod tale facinus nec sciffent nec iusserint,adhuc Chrodielde asserente ad intersignium suum,ne a suis interficeretur obtentum sit:vnde certum est tractari quid ex hoc datur intelligi,quod additur crudelitati,ad sepulchrum beatæ Radegundis fugientem seruũ monasterij sui occiderent,& scelere crescente nihil petendũ sanauerint,sed per se post intrantes monasterium ceperint,& ad domnorum iussionem,vt seditiosos illos in publico repræsentarent,nolentes acquiescere,& contra Regũ præcepta magis arma tenerent,& se sagittis vel lanceis contra Co- B mitem & plebem indignanter erigerent:hic denuo egressæ ad audientiam publicam , extrahunt Crucem sanctam sacratissimamq. occulte,& ad iniuriam indecenter,& ad culpam,quæ postea restituere coactæ sunt in ecclesia.

LXXXVI. *Excommunicantur disciolę moniales.* Quibus tot capitalibus agnitis facinoribus,nec refrenatis,sed iugiter magis auctis criminibus nobis ijsdem dicentibus,vt Abbatissæ pro culpa veniam peterent,aut quod male directum fuerat, emendarent;& nolentes hoc facere,sed magis de eius interfectione tractarent, quod publice sunt professæ:reseratis a nobis & recensitis canonibus,visum est æquissimum,vt eas,vsquequo dignam agerent pœnitentiam,a communione priuari,& Abbatissam loco suo permansuram restitui.

LXXXVII. Hæc nos pro vestra iussione,quod ad Ecclesiasticum pertinuit ordinem,circumscriptis canonibus,absque personarum aliqua acceptione suggerimus peregisse.De cetero,quod de rebus monasterij,vel instrumentis chartarum domnorum Regum parentum vestrorum de loco subreptum est,quæ se habere professæ sunt,sed nobis inobedientes nullatenus erunt voluntarie reddituræ:qualiter vestra vel anteriorum Principum merces æterna permaneat, ad loci instaurationem vestræ pietatis atque potestatis est,auctoritate regia cogere reformari:neque ipsas ad locum quem tam C impie & profanissime destruxerunt,ne peiora proueniant,vel redire cõcedite,vel permittatis iterum aspirare:quatenus his in integrum,præstante Domino,restitutis,sub Catholicis Regibus totum acquiratur Deo,nihil perdat religio;vt status conseruatus tam Patrum,quam canonum nobis proficiat ad cultum,vobis propagetur ad fructum.Christus vos Dominus alat,regatque,regnũ tribuens prolixius,vitamq. conferat beatam.]hucusque de Synodali iudicio epistola ad Reges Francorum:hicq. finis Synodi Pictauiensis ea de causa a Francorum Regibus conuocatæ. Sed quid de feminis anathemate condemnatis?audi Gregorium [a]:

a Greg. Turon. lib. 10. c. 17.

LXXXVIII. *Adeunt Regẽ excommunicatæ.* Post hæc,inquit,cum emisso iudicio a communione fuissent suspensæ,Abbatissa etiam in monasterium restituta:hæ ad Childebertum Regem petierunt,adijcientes malum supra malum denominantes scilicet Regi personas quasdam,quæ nõ solum cum ipsa Abbatissa adulteria exercẽt, verum etiam ad inimicam eius Fredegundem quotidie nuncia deportarent.Quod audiens Rex, misit qui eos vinctos adducerent:sed cum discussi,nihil criminis inuentum in eis fuisset,abscedere iussi sunt.]hæc de his Gregorius.Porro hæc cœpta hoc anno,qui numeratur decimusquartus Childeberti Regis,ad annum decimumquintum eiusdem propagata esse,ex eiusdem Gregorij scriptis D apparet.Quomodo autem eædem anno sequenti,collecto Metensi Concilio,veniam petentes, ab Episcopis sunt absolutę,suo loco dicemus.Quo pariter anno contigisse conuocari Episcopos ad dirimendam causam quamdam contra Tetradiam illustrem feminam idem Gregorius tradit [b].

b Greg. Turon. lib 11. c. 8.

LXXXIX. *De Priuilegio concesso monasterio S. Medardi.* Eodem quoque anno,petentibus Francorum Regibus,datum legitur a S. Gregorio Papa priuilegium [c] monasterio S. Medardi Suessionensi in Gallia,ita enim ad finem eius legitur:Datum septimo Kalend. Iunij,anno ab incarnatione Domini quingentesimo nonagesimotertio(*ita veteres codices habent*, *non* nonagesimoquarto , *vt recens habet editio*)mense Iunio,Indictione vndecima.]Sed aduertendum est, subscriptionem Episcoporum & Regis Francorum Theodorici haud congruere his temporibus;siquidem complures Episcopi,qui subscripti repetiuntur,post aliquot abhinc annos creati noscuntur,veluti inter alios(vt de reliquis dicere omittamus)Augustinus Episcopus Cantuariensis,& Mellitus Lundoniensis,quos constat neque hoc tempore profectos esse in Angliam,quo etiam neque Theodoricus regnabat in Gallijs,sed Childebertus,ac Guntheramnus.Quamobrem in eam inducor sententiam,vt ea subscriptio postea adiecta fuerit . Est autem eiusmodi priuilegij hoc exordium.Pretiosissimis lapidibus in diademate Christi merito renitentibus,omnibusq. sanctæ Dei Ecclesiæ membris,quorum vniuersale caput est Christus,Gregorius E licet sanctæ Romanæ sedis Pontificio sublimetur,humillimus tamen seruorum Dei seruus,&c.] ita quidem ipse(vt profitetur postea in litteris datis ad Ioannem Constãtinopolitanum Episcopum) refugit nomen Vniuersalis,quo deorsum inclinaret,qui illud indignissime vsurparat:cum tamen re ipsa iure Pontificis vniuersalis vtatur,præcipiens eodem decreto Episcopis omnibus atque Regibus.Sed & quomodo id profiteatur,ex eius verbis audi,quæ habet inferius:Caput,inquit,monasteriorum totius Galliæ constituimus,nulliusq. ditioni parimur subesse.Sed velut hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit,& nouas constitutiones * omnibus mittit,& omniũ personarum seruitio caret,*nulli subiecta videlicet*:ita præfatus locus,remota omni consuetudine pessima Regum,& Antistitum,&c.]

c Greg. lib. 2. Ind. 11. post epist. 38. nou. edit.

* consuetudines

XC. Sed quas infligat pœnas,audi quæ habet in fine:Si quis autem Regum,Antistitum,Iudicum , vel quarumcumque sęcularium personarum,huius Apostolicæ auctoritatis & nostræ pręceptionis

decreta

A decreta violauerit, aut contradixerit, aut negligenter duxerit, vel fratres inquietauerit, vel conturbauerit, vel aliter ordinauerit: cuiuscumq. dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo priuetur, &c.] Vide, lector, Pontificis Romani esse, sancire leges, quibus si ipsi Reges non pareant, regno priuentur: quę etiam comminatio ab eodem apponi solita erat in alijs priuilegijs, siue monasterijs, siue hospitalibus concessis, nempe vt priuarentur regno Reges, si quid ab eis contra ea quæ concessisset, factum fuisset. Considerauit hæc Gregorius Septimus Romanus Pontifex in epistola [a] ad Metensem Episcopum, atq. recitatis priuilegij huius dictis verbis, hæc addidit: Quod si beatus Gregorius doctor vtiq. mitissimus, Reges qui statuta sua super vnum xenodochium violarent, non modo deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decreuit: quis nos Henricũ nõ solum Apostolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipsius matris Ecclesiæ improbissimum prædonem & atrocissimum destructorem deposuisse & excommunicasse reprehendat, nisi similis eius?] hæc ipse.

Pœna priuationis comminata Regibus.

a Gregor. VII. lib. 8 epist. 21. & sup lib. 4. ep. 2. & 23.

XCI.

Ingoberga Reginæ defuncta.

b Greg. Turon. histor. Franc li. 9. c. 26.

Hoc etiam eodem anno, qui est decimusquartus Childeberti Regis, Reginæ Francorum Ingobergæ maxime piæ feminæ obitum Gregorius Turonensis ponit his verbis [b]: Anno quoq. quar-
B todecimo Childeberti Regis, Ingoberga Regina, Chariberti quondam relicta, migrauit a sæculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa prædita, vigilijs & orationibus atq. eleemosynis non ignaua: quæ, credo, per prouidentiam Dei commonita, ad me vsq. nuncios dirigens, vt in his quæ de voluntate sua, id est, pro animæ remedio cogitabat, adiutor existerem: sic tamen, vt ad ipsam accedens, q̃ consilio habito, fieri decernebat, scriptura connecteret. Accessi, fateor, vidi hominem timentem Deum: quæ cum me benigne excepisset, notarium vocat, & habito (vt dixi) mecum consilio, quædã Ecclesiæ Turonicæ & basilicæ sancti Martini, quædam Cenomannicæ Ecclesiæ delegauit: ac post paucos menses subitanea ægritudine fatigata, migrauit a sæculo, multis per chartulas liberos derelinquens, septuagesimo (vt arbitror) vitæ anno, relinquens vnicam filiam, quam in Canthia Regis cuiusdam filius matrimonio copulauit.]

XCII.

e Greg. dialog. lib. 3 c. 37.

Sanctuli presb. obitus.

Quo pariter anno, quarto scilicet Gregorij Papæ, quo (vt dictum est) Dialogos scribebat, Sanctulus vir ille sanctitate celebris, cuius res mirifice gestas tertio Dialogorũ libro intexuit, ex hac vita migrauit: nam actutus de ipso, hæc præmittit [c]: Ante hos dies fere quadraginta vidisti apud me eum cuius superius memoriam feci, venerabilis vitæ presbyterũ Sanctulum nomine, qui ad me ex
C Nursiæ prouincia annis singulis venire consueuit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit, qui grauis nuncij ore tore me perculit, quia eumdem virum obijsse nunciauit, &c.] pergit narrare eius miracula, a nobis suo loco & tempore, quo sunt facta, relata. Hæc quidem hoc anno in Occidente. Sed belli motus, de quibus præfati sumus, iam nos reuocant in Orientem.

XCIII.

d Niceph li. 18. c. 28

Chaganus Dux Abarum irrũpit in Thraciã

Hoc namq. anno (vt ex Gregorio percepimus) pacatis rebus Persicis, restituto per Mauritium in regnum Cosrhoe, vertenda fuerunt arma aduersus Abares sub duce Caiano siue Chagano Thraciam inuadentes, de quibus ista Nicephorus [d]: Ineunte vere, translatis ex Oriente copijs, Mauritius Byzantio soluit, & multis impedimentis interuenientibus, Anchialum contendit: eo namque excurrere velle Abares audierat, post auream illam mensam & elephantis spectaculum, multorũque talentorum auri largitionem: quæ illis Imperator, pacem sibi complectendam ratus, petentibus tribuit. Ac primum Perinthum, quam nunc Heracleam vocant, cum quidem in terrores planes & in maximam tempestatis procellam inmidisset, venit. In qua vrbe Glyceriæ martyri, quæ ibi æde sacra magnifice constructa honoratur, debitam religionem persoluit. Et graue quiddam a bar-
D barorum excursionibus passus exercitus, Ducem Europa Prisco creato, inde in vrbem imperantem est reuersus. Abarum vero & Slauinorum gentes, Istro traiecto, sub Chagano Hunno militantes, Thraciamque percurrentes, & omnia passim diripientes, vsque ad Heracleam peruenerunt. Quin Prisco Duce Turuli se continente, Didymothicum quoque stratagemate ceperunt. Eorum impetum arte & consilio quodam admirando Imperator inhibuit: qui se classe instructa in eorum sedes expeditionem facturum assimulauit. Quæ res metum illis ingentem incussit, & vel inuitos ad sua redire coegit. Post quorum discessum Imperator ad transitum Istri, ne rursus barbari facile in Thraciam excurrerent, firma militum præsidia collocauit. Priscus autem Byzantium reuersus, de manubijs accusatus est, & militarium copiarum præfecturæ dignitas ei abnegata, Petroq. Mauritij fratri data. Verum cum & is nihil præclarum ex sententia Imperatoris gereret, adempto illi magistratu, eodemque Prisco reddito, domi ipse consedit.] Ista vtique hoc anno, cum S. Gregorius Papa de restituto Prisco in gradum pristinum congaudens, & salutaria monita impartiens, illa ad ipsum scripsit mense Iulio [e]:

e Greg. lib. 2. ep. 51. Ind. 11.

XCIV.

S. Greg. ep. ad Priscum magistrum militum.

Si vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmũ, nihil inuenimus stabile; sed quē-
E admodum viator modo per plana, modo per aspera graditur, sic nobis vtiq. in hac vita manentib. nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec seleuari prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illum nos conuenit anhelare, vbi quicquid est, firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, vt vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humiliati discamus quicquid deliquimus flere; & iterum exaltati ad uersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente teneamus.

XCV.

Non in hoc ergo Creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam discimus, vt eius dona tanto seruemus verius, quanto humilius tenemus. Quia igitur perfectam vos dominorum gratiã auctore omnipotente Deo reparasse cognouimus, magna pro uobis exultatione gaudemus, optantes ut uitam uestram rerum omnium gubernator & bonis semper præsentibus fulciat, & ad gaudia perpetua extendat. Hæc vobis ideo loquor, quia multum uos diligo; atque me a uobis

diligi scio. Sed hoc quod me diligitis, in latorem præsentium Sabinianum diaconum demonstrate, vt vbi vsus exegerit, vestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus præco laudum vestrarum in Romanis partibus existit, quem vestræ excellentiæ paterna dilectione commendo.] hucusque ad Priscum Gregorius.

XCVI. *Theodori medici legatio ad Chaganum.* a Niceph. lib. 18. c. 19.

Sic igitur reuocatus Priscus ad ordines militares, magna præda peracta, mox barbarum Regem Chaganum aduersantem sensit, & amnem traijcere impedientem. Qamobrem legationē pacis mittere, ratio persuasit. Sicq. Theodorum medicum (inquit Nicephorus [a]) virum cordatum, sagacitateq. & prudentia multos excellentem, ad eum misit. Qui cum barbarum frementem maxime & superbientem, ac verborum fastu exultantem (nationum enim omnium dominum se esse minabundus iactabat) vidit, veteri quadam narratione barbaricum legatus lenijt tumorem. Inquit enim: Audi, Chagane, veterem & vtilem orationem. Sesostris Aegyptiorum Rex illustris admodum & felix plurimas & maximas sibi subiecit nationes, atq. ex eo successu in proteruam arrogantiam sublatus currum sibi aureum pellucidis pretiosisq. lapillis ornatum fieri fecit: in quo confidens, quatuor ex deuictis Regibus currui, qui eum traherent, iugo illis imposito, iussit. Hoc vero cum sæpius fieret, & celebri quodam festoq. die, ex quatuor istis Regibus vnus oculis conuersis continue retrospiceret, & rotæ volubilitatem intueretur; Sesostrisq. eum, cuius rei gratia tā frequenter oculos in rotam conijceret, percontaretur: respondisse is fertur: Cum stupore admiror rotam, cum eam instabili modo ferri, atq. alias aliter volui, & nunc quidem sublimia demittentem, rursus autem demissa sublimantem conspicio. Sesostris porro vbi dictum intellexit, statuit, ne illi posthac currum traherent.

XCVII. *Pax cum Chagano Rege facta.*

Barbarus vero subridens, satis se pacem complecti indicauit, & Priscus ei pro transitu bonam spoliorum partem, maxima quæq. concedendo dedit, & se Romanorum ditione cedere (Romanū namque id solum esse) significauit. At barbarus Romanos armis & iure belli id amisisse respōdit. Et cum Chaganus ad hunc modum familiarius cum Prisco rixaretur: Priscus ei, quod ex Oriente profugisset, conuicij loco obiecit.] hactenus de Chagani & Prisci rebus, liberataq. Europa ab incursione Abarum cum armis Prisci, tum vero eloquentia Theodori medici, ad quem extant plures sancti Gregorij epistolę, & inter alias illa superius recitata, qua persuadet cum Mauritio agere, vt latam impiam legem abroget. Quod vero ad temporis rationem spectat, errore vides positum a Theophane, quod ista de Prisco contigerint anno Mauritij Imperatoris terdecimo, cum ex litteris recitatis sancti Gregorij ipsum hoc anno restitutum constet, dum adhuc tertius perseuraret Gregorij Pontificatus annus, cuius hoc anno quartus incipit mense Septembri. Quomodo vero Priscus vna cum Commentiolo, rupto fœdere, eumdem Regem vicerit, suo loco dicturi sumus.

XCVIII. *De miraculis S. Gliceria martyris.* b Niceph. lib. 18. c. 34.

Quod autem nuper mentio facta est de Mauritio Imperatore visitante Heracleæ ecclesiam S. Glyceriæ, hic opportune quid his diebus illic acciderit, ex Nicephoro referam, rem sane memoria dignam: ait enim [b]: Minime vero abs te fuerit, si celeberrimæ martyris istius miracolo, *nempe Euphemia, de qua dicturi sumus inferius*, admirandę Glyceriæ, & ipsius martyris miraculum coniunxero. Vir quidam, cui Paulino nomen erat, obscuro loco natus, in bonis autem disciplinis admodum educatus, manifesto in impostorum & maleficorum barathrum demersus esse deprehensus est. Incantatori huic & mago argentea fuit peluis, in qua detestandum cruorem excipiens, per eum execrandus ipse cum apostatis virtutibus colloquebatur. Vasculum id, necessitate flagitante, argentarijs vendidit, Qui precio numerato, lancem eam receperunt, venalemque & ipsi pro foribus cuiuis prætereunti emendi liberam facultatem facientes proposuerunt. Accidit autem, vt Perinthius Antistes, *ipsius scilicet Heraclea*, Byzantij esset, & peluim eam, ita vt venumdabatur, compararet.

XCIX. *Detestata martyr vas immūdum.*

Itaq. cum vasculo empto se in suam sedem recepit, & ob reuerentiam vnguenti martyris Glyceriæ, sublato priore vase æneo, argenteum istud reposuit, cultui diuinitus manantis vnguenti id maxime conuenire arbitratus. Atq. ille quidem hoc sic fecit: riuus autem vnguenti constitit. Martyr enim ipsa tantum piaculum detestata, gratiam & donum id cohibuit: haudquaquam enim fas esse, tacens etiam dicebat, vt mundum immundo contingeretur. Hoc postquam diebus plurimis fieri cognouit Episcopus, oppido quam grauiter tulit, variasque curas in animo ipse suo, quod ipsius culpa Ecclesia commoditate tanta priuari deberet, volutauit. Proinde ad lacrymas & preces conuersus, Deo supplicauit, vt rem tam grauem auferret, & facti eius causam latentem ostenderet. Deus vero rite abominationem eam amoliens, & inscitiam misericordia legitime prosequens, Antistiti in somnis lancis piaculum manifestat.

C.

Ille statim argenteam phialam subducit, & priorem illam æream perinde atq. puram & quasi virginem & immaculatam ministram cultui religioso restituit. Et ecce tibi, derepente vnguentum rursus scaturit, & miraculorū latex denuo exundat. Piaculum autem execrandum manifeste in opertum producitur, & non aliter quam in publicis columnis incisum proponitur, vbiq. gloria sua redditur. *Malefici puniti.* Ea res vbi ad Impsratoris aures per primariæ sedis Episcopum (Ioannes is Ieiunator erat) relata est, Princeps ab eodem Episcopo ad reos capitali supplicio persequendos excitatus est: nam is resipiscentia atq. pœnitentia crimen corrigere voluit. Iudicium igitur maximum cogitur, & maleficorum multitudo ingens producitur. Qui in grauem carcerem coniecti, ad supplicia, debitas persoluturi pœnas, producti sunt. Inter quos Paulinus in palum summa parte hiantem actus, turpiter vitam finijt, cum prius cædis filij sui spectator fuisset: siquidem & hunc abunde imposturæ & maleficij portentis imbuerat. Atque hoc ita est gestum.] hæc Nicephorus.

CI. *De miraculis ex S. Euphemiæ corpore.*

Eadem quoque gratia pollebat sanctissima martyr Euphemia, de qua alias dictum est: præstabat vero in miraculis ista in eo; quod cum liquore etiam admixtum sanguinem e sacro corpore emittebat, eo tantum die, quo natalis ipsius anniuersaria celebritate festiuus populo recurrebat.

Quid

A Quid autem tunc acciderit de Manritio Imperatore ex eodem Nicephoro accipe [a]: Hoc autem loco, inquit, qnid Manritio de celeberrima martyre Euphemia acciderit, dicam. Iners namq. cogitatio Impetarori incesserat, vt anxie nimis de ingentibus eins miraculis inquireret, & fallaciam hominum prodigia ab ea edita esse putaret. Ex aduerso Constantinopoli inclyta Chalcedonensiũ ciuitas sita est, vbi sane templum quoq. est magnifice constructum. Diximus autem non ita dudũ, sacrosanctas eius reliquias olim in hoc ipso templo in vrna marmorea repositas esse, atq. in eiusdem memoria miraculum insigne, atq. eis qui id non viderunt, prnpe incredibile fieri solere. Ex quo enim illa in martyrij stadio decurrit, & corpus eius in monumento cnnditum est, ipso passionis eius die, in conspectu omnium, loci eius Episcopus spongijs qnibusdam ex defunctæ corpore sanguinis liquorem haurit. Sanguinem, sane veluti ab recens cæso corpore vulnerum tabo mixtũ, & vnguentis quibusdam ex se ipsis natis temperatum cernas: quem exiguis vitreis vasculis Episcopus exceptum atque diuisum turbæ adnenienti donat.

a Niceph. lib. 18. c. 31.

CII. Hoc igitur auditum (sicut dixi) animi quadam vecordia in dubinm reuocans Mauritius, cũ tempus appeteret, argenteum ornatum ex sepulchro detrahit, & Imperiali signo monumentum B martyris obsignat: sic enim hoc incredulitatis volebat audacia. Postquam autem tempus ipsum quod debebat, aduenit, curiose mysterium indagat, accnratiusq. experimento solito miraculũ explorat. Ecce tibi vero rursus, sicut ante, sanguis vnguento conditus instar riuuli e monnmento promanat, & spongiæ sanguine suaue olenti pinguescunt: & martyr ipsa tum, vt prolixius sanguinis fons proflueret, fecit. Atq. illa ad hunc modum Imperatoris incredulitatem erudiens, castigauit. Ipse autem digitis sanguini admotis, eoq. humore delibutis, se ipsum sanctificando conspersit; & re ipsa vt id crederet persuasus, deinceps cũ admiratione laudes suas clara voce martyri tribuit.] hucusque Nicephorus: atque de his hactenus.

Mauritius Imp. inuestigat de miraculis.

CIII. Eodem quoq. anno, die Paschatis Theodosius filius Mauritij, iussu eius, coronatur Imperator collega patris a Ioanne Patriarcha Constantinopolitano. ita ex Theophane: alij ante biennium, vt dictum est superius ex Biclarensi. nomen quidem Augusti esse a patre consecutum Theodosiũ, ex publicis monumentis inuenies apud sanctum Gregorium in epistolis [b]:

b Greg. lib. 4. ep. 44.

CIV. Hoc præterea tempore claruisse in Perside insignem feminam Christianam, eamdemq. corona martyrij auctam, cum Euagrius temporis huius accuratus scriptor, tum alij recentiorum Græco- C rum tradunt. Euagrius enim in primis de ipsa habet ista [c]: Eodem tempore vixit apud nos Golanduch martyr, quæ multa torméta perpessa, & a Magis Persis grauiter excruciata, martyrij coronã post magna miracula, q̃ ediderat, assecuta est. Cuius vita ab antiquiore Stephano Hierapolis Episcnpo litteris mandata est.] hæc Euagrius. Colinduch vocat eam Nicephorus [d], eumdemq. Stephanum auctorem citat vitæ eius, quædam captu difficilia narrans. Quicquid sit, certum est ab Orientalibus, penes quos passa est, eamdem receptam esse vt martyrem, cultuq. anniuersario celebratã.

c Euag. lib. 6. c. 19.

De Colinduch martyre.

d Niceph. lib. 18. c. 25.

IESV CHRISTI ANNVS 594. GREGORII PAP. ANNVS 5. MAVRITII IMP. ANNVS 9.

I. NOnagesimusquartus supra quingentesimum annus duodecimæ Indictionis agitur, quo Mauritij nonus absoluitur, & Gregorij Papæ quintus inchoatur: cum ipsi Pontifici ex more la- D borandnm fuit aduersus schismaticos atq. hæreticos, necnon prauos mores Orthodoxorum, præcipne vero clericorum. Qd vero in primis ad schismaticos pertinet: exigebant hi a Constantio Episcopo Mediolanensi recens creato, vt si recipi vellet, dãnaret dãnantes Tria illa capitula in Quinta Synodo reprobata, zelo quodam absque scientia cõcitati. Inualuerat enim apud eos (quod sæpe dictum est) sententia illa, qua assererent per Quintam Synodum in damnandis Tribus capitulis irrogatam esse iniuriam Synodo Chalcedonensi, cuius se esse defensores tenacesq. custodes profiterentur. qua assertione interdum adeo valuerunt, vt optimos quosq. in schisma pellicerent. De his autem cum idem Constantius Gregorinm Romanum Pontificem consuluisset hoc anno, ad eum ista ipse respoudit [e]:

Schismatici uexant Catholicos ob tria capit.

e Greg. lib. 3. ep. 37. Ind. 12.

II. Scripris sanctitatis vestræ percursis, in graui vos mærore esse cognouimns, maxime ꝑpter Episcopum & ciues Brixię, qui vobis mandant, vt eis epistolam transmittatis, in qua iurare debeatis, vos Tria capitula minime damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, a vobis quæri non debet. si autem fecit, aut cum vniuersali Ecclesia non fuit, aut cautionis suæ iuramenta transcendit. Sed quia eumdem virum sua credimus sacramenta seruasse, atq. in vnitate Ec- E clesiæ permansisse: dubium non est, quod nulli Episcoporum suorum iurauerit, se Tria capitula minime damnasse. Ex qua re colligat sanctitas vestra, quia cogi non debet ad hoc, quod a decessore vestro factum nullo modo est. Sed ne hi qui vobis ista scripserunt, scandalizari videantur, transmittite eis epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neq. vos aliquid de fide Chalcedonensis Synodi imminuere, neq. eos qui imminuunt recipere; & quoscumq. damnauit, damnare; & quoscumq. absoluit, absoluere. Vnde credo eis posse celerrime satisfieri.] hac pariter professione & ipse Gregorius ab ijsdem schismaticis impetitus (vt vidimus) satisfecit.

Vrgetur a schismaticis Constan. Episc. Mediolan.

III. Quod vero Ioannem Rauennatem Episcopum acerrimum Quintæ Synodi defensorem idem Constantius nominare soleret in Missis, inde etiam ijsdem schismaticis scandali occasio data est non recipiendi suum ipsorum Episcopum Constantium, nisi ab eius nominatione desisteret. De quibus hæc rescripsit ad ipsum Gregorius:

IV. Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, qnia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauennatis Ecclesiæ inter Missarum solemnia nominetis: requirenda vobis con-

De nominãdo in sacris collega Episcopo.

suetudo antiqua est. Et si consuetudo fuit, modo a stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo non fuit, fieri non debet vnde quibusdam scandalum moueri possit. Tamen solicite perquirere stude, si idem Ioannes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minime dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit: quæ necessitas cogat, ignoro, vt vos illius faciatis.] hæc quidem ex more. Verum quod non nominando Ioannem tunc iam cœptum nominari, potuisset scandalum suboriri, quod eius communionem, qui defensor Quintæ Synodi esset, reiecisset: idcirco ad ea quę dixit, ista mox iungit: Quod quidem si sine aliquorum scandalo fieri potest; vos tale aliquid facere, valde laudabile est: quia quam charitatem erga fratres vestros habetis, ostenditis.] Porro ad hos curandos eo vsq. progreditur Gregorius, vt ad tempus de Quinta Synodo commendet silentium, cuius causa schisma esset obortum: quod quidem absq. scrupulo læsæ Catholicæ fidei fieri posse demonstrat, cum in ea (quod alias sæpe professus fuit) non de fide, sed de personis fit actum. Subdit his ergo Gregorius: A

V.

De epistola ad Theodolindã ad tempus suppressa.

Quod autem scripsistis, quia epistolam meam Reginæ Theodolindæ transmittere minime voluistis, pro eo quod in ea Quinta Synodus nominabatur: Si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est, vt minime trãsmitteretis. Vnde nunc ita facimus, sicut vobis placuit, vt quatuor Synodos solummodo laudaremus. De illa tamen Synodo, quæ in Constantinopoli facta postmodum est, quæ a multis Quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor Synodos cõstituerit, vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestũ est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil continetur, sed post expressos canones facta contentio & extrema actio de personis ventilata est. Nos autem, sicut voluistis, ita fecimus, vt eiusdem Synodi nullam memoriam faceremus.] hæc de his Gregorius. B

VI.

Quæ vere essent Concilij Chalcedonensis.

Illæc quidem accurata indigent consideratione, ne ipsi Gregorio quoquo modo prẹter ius fasque preuaricationis inuratur nota, quasi inseruiens tempori mendaciter dicat, nihil de personis dãnatis in Quinta Synodo, contineri in Chalcedonensi Concilio: cum contrarium magis verum appareat, nempe Tria illa capitula de personis damnata in Quinta Synodo, legi omnino in Actis eiusdem Concilij Chalcedonensis. Sed scito, lector, legitima appellatione Concilij Chalcedonensis, ea tantum significari, quæ de eodem Concilio ferirentur esse probata, & auctoritate Romani Pontificis confirmata. Sic igitur sanctus Gregorius eius videtur fuisse sententiæ, vt Chalcedonensis Concilij nomine, nonnisi editum in eo fidei decretum, & sanciti ibidem canones continerentur; extra Synodum autem censenda esse priuata illa diuersarum causarum iudicia, in quibus facile posset contingere errores inueniri occasione falsarum probationum partium mendacijs sæpe nitentium. Nec putes ex his derogatum aliquid a Gregorio Concilio Chalcedonensi: immo scias amplius esse tributum, quam iure exigi potuisset, dum præter decretum fidei, etiam canones eius Synodi falsos esse velit: siquidem Leo Magnus, cuius tempore illud Concilium congregatum est, confirmaturus illud, sæpius est cõtestatus in diuersis epistolis, & in ea potissimũ [a] ad ipsum Cõciliũ scripta, se nonnisi sancitum in ea fidei decretum probare, canones aũt secus, cum ex eis in prærogatiua Patriarchaliũ sediũ derogatũ esset definitioni sacrosancti Nicæni magni Concilij: quod quidẽ non in ea tm̃ epistola ad Concilium data, sed & in alijs idẽ profitetur epistolis tamq̃ validum firmatũ a se decretum. Scite igitur sancteq. Gregorius non spectare dixit ad Chalcedonense Concilium quæ de personis in Quinta Synodo statuta fuissent. Vtinam ad eiusmodi Leonis decretum de confirmata ab eo Synodo Chalcedonensi respexissent schismatici illi qui querebantur ob Tria damnata capitula irrogatam esse iniuriam Concilio Chalcedonensi; hoc idem attendissent & illi qui aduersus eos pugnabant pro Quinta Synodo: certe quidem auctoritate Leonis liberassent se & alios a tot tantisq. vndique per orbem plurimis annis excitatis turbis, rixis, atque schismatibus: cum nullus iure queri potuisset, si quæ in eodem Concilio minime reperirentur esse probata, quoquo modo corrigerentur: neq. enim eidem Synodo plus esse tribuendum, quam tribuisset Leo qui confirmauit, quis iure dicere potuisset. C D

a Leo epist. 61.

VII.

Sed ad Gregorium redeamus, cui non contra schismaticos tantum, sed & cõtra hæreticos fuit hoc anno certandum, qui depascebantur Africanam Ecclesiam. Erant hi Donatistæ, de quibus supra: de his enim in epistola ad Pantaleonem Episcopum hæc habet [b]:

b Greg li. 3. epi. 32. Ind. 12.

De Donatistis in Africa inualescentibus.

c Greg. li. 3. epi. 35. Ind. 12.

In illis igitur partibus (quantum didicimus) ita Donatistarum creuit audacia, vt non solũ de suis ecclesijs auctoritate pestifera eijciant Catholicæ fidei sacerdotes; sed & quos vera confessione aqua salutaris abluerat, rebaptizare non metuunt.] exclamat valde de his aduersus Africanos Orthodoxos Episcopos, atq. post obiurgationem hæc habet [c]: Comperimus siquidem Donatistarum stimulos sic in illis partibus gregem turbasse Dominicum, ac si nullius pastoris moderamine regeretur: nunciatumq. nobis est (quod dicere sine graui dolore non possumus) quod plurimi eorum venenatis iam sint dentibus laniati, &c.] hortatur eos pluribus malo resistere, atq. coacto Concilio, omnique studio obuiare. hæc quidem in Numidia coercenda mandat ab eius prouinciæ Episcopis. E

VIII.

Dominici Episc. Carth. coercetur impetus indiscretus.

d Greg. li. 4. epi. 3 Ind. 13.

Ceterum quod pertinet ad Episcopum Carthaginensem, tantum abest vt socors in his fuerit, vt etiam a nimio impetu, quo aduersus eos impellebatur, fuerit reuocandus. Siquidem insuetas pœnas, habito tunc Concilio, sanxit aduersus negligentes Episcopos, nempe vt qui hæreticos non inquirerent & expellerent, dignitate atque bonis priuandi essent. Quod quia præuidebat Gregorius maiores concitaturum inter Episcopos discordias, quæ magis ad propagandas quam ad destruendas hæreses proficerent; eas ab ipso tunc non promulgandas, prudenter sane persuasit. hæc enim habet post alia in eius commendationem præmissa [d]: Desideraremus omnes hæreticos a Catholicis sacerdotibus vigore semper rationeq. compesci: tamen subtiliter intuentes omnino nos tetigit, ne per ea quæ apud vos gesta sunt, aliorum consiliorum Primatibus (quod auertat Dominus) generetur scandalum. Sententia namq. a vobis prolata est in conclusione gestorũ: in qua dum

pro

A pro inuestigandis illis hæreticis admonetis, subintulistis, eos qui negligunt, substantiarum dignitatumq. priuatione plectendos. Optimum est igitur, frater carissime, vt in his quæ foris corrigenda sunt, prius charitas interna feruetur, vt simus mente subiecti. Quod maxime vestræ grauitatis proprium iudicamus, etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coadunatis viribus, hæreticorum commodius obuiatis erroribus, cum secundum morem sacerdotij vestri, studueritis Ecclesiasticam interius custodire concordiam.] hæc ad Episcopum Carthaginensem Gregorius. Laborasse idem Pontifex cognoscitur aduersus Manichæos hæreticos in Sicilia degentes, vt eius hoc anno datæ litteræ indicant.

IX. *Laborat Greg. in Iudæorum conuersione.*

De conuertendis quoq. Iudæis fuit hoc anno valde solicitus; quos non violentia, sed spe præmij allici debere iussit, ita de eis scribens ad Cyprianum diaconũ [a]: Peruenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumq. ad verum Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua parte minuetur. Quod ita quoq. fieri volo, vt si quis ex B eis cõuersus fuerit: si solidi pensionem debet, tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur: si quid amplius, iam iuxta eumdem modum debet relaxatio fieri, vel certe iuxta quod dilectio tua præuidet: vt & ei qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica vtilitas nõ graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuãdis pensionum oneribus eos ad Christi gratiam perducamus, quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucramur: & ideo non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.] hactenus de Iudæis, de quibus & hæc eodem hoc ipso anno ad Anthemium subdiaconum [b]:

a Greg. lib. 4. ep. 6. Ind. 13.

Allicit ad conuersionem Iudæos spe lucri.

b Greg. li. 3. epi. 37. Ind. 12.

X.

His quos de Iudaica perditione Redemptor noster ad se dignatur conuertere, rationabili nos oportet moderatione concurrere, ne victus (quod absit) inopiam patiantur. Ideoq. tibi huius præcepti auctoritate mandamus, quatenus filiabus Iustæ ex Hebræis, id est, Iulianæ, Redemptæ, & Fortunatæ, a tertiadecima succedenti Indictione, annis singulis solidos . . . . dare non differas, quos tuis nouetis modis omnibus rationibus imputandos.]

XI. *Barbaricini quinã fuerint.*

Quantum præterea impenderit operis, vt Gentiles Barbaricinos dictos, populos in Sardinia C commorantes, ad Christianam religionẽ conuerteret, scriptæ ad diuersos hoc anno ab ipso epistolæ fidem faciunt. Accidit enim, vt cum Vuandali Africa potiti essent, barbaros eosdem ad Aurasiũ montem omnium altissimum positos, abactos, ne eos paterentur infestos, in Sardiniam insulam relegarint. id Procopius tradit [c], qui hæc de his addit: Eos non admodum multos cum vxorib. in Sardiniam mittentes, hic sunt dominati. Præcedente autem tempore montes occupauere qui prope Calarim sunt: ac primo quidem clanculum latrocinia in vicinos exercentes, postea vero nõ minus quam ad tria millia creuere, & manifesto excursiones facientes, minime latere curauerunt, ac omnem circa oram depopulati sunt; quamobrem Barbaricini a vicinis appellati sunt.] hæc de his Procopius. Sunt ijdem hi de quibus Iustinianus de officio Præfecti prætorio Africæ lege secunda ita scribit: In Sardinia autem iubemus Ducem ordinari, & eum iuxta montes vbi barbaricæ gẽtes videntur sedere, habentem milites pro custodia locorum, quantos & ibi tua magnitudo prouiderit, &c.] Perseuerantibus vero his in Gentilitio cultu vt olim erant, cum nec locorum Episcopis vlla cura esset vt eos redderent Christianos: mirum in modum sanctus Gregorius doluit, segnesq. pastores ad eorum conuersionem litteris excitauit: sed & Felicem & Cyriacum Dei ministros in D Sardiniam misit ad hos conuertendos ad fidem, quos suis litteris Duci Sardiniæ commendauit: etenim de his in data ad Zabardam Ducem Sardiniæ epistola ista habet [d]:

c Procop. de bello Vuand. lib. 2.

d Greg. li. 3. epi. 25. Ind. 12.

XII. *Ducem admonet de conuersione infideliũ.*

Scriptis fratris & coepiscopi mei Felicis, & Cyriaci serui Dei gloriæ vestræ bona cognouimus: magnasque omnipotenti Deo gratias agimus, quod talem Ducem Sardinia suscepit, qui sic sciat quæ terrena sunt Reipublicæ exoluere, vt bene etiam nouerit omnipotenti Deo obsequia patriæ cælestis exhibere. Scripserunt etenim mihi, quod eo pacto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, vt eosdem Barbaricinos ad Christi seruitium adducatis. Hac de re valde lætatus sum, & dona vestra (si omnipotenti Deo placuerit) citius serenissimis Principibus innotesco. Vos ergo quod cœpistis, explete: omnipotenti Deo deuotionem vestræ mentis ostendite. Eos quos illuc ad conuertendos Barbaricinos transmisimus, quantum valetis, adiuuate, scientes quod talia opera multum vos & ante terrenos Principes & coram cælesti Rege præualeant adiuuare.] hæc ad Sardiniæ Ducem Gregorius, qui & ad ipsorum Barbaricinorum Ducem iam Christianum redditum has litteras dedit [e]:

e Greg. li. 3. epi. 27. Ind. 12.

XIII. *Greg. epist. ad Ducem Barbaricinorum.*

Cum de gente vestra nemo Christianus fit: in hoc scio quia omni gente tua es melior, quia E tu in ea Christianus inueniris. Dum enim Barbaricini omnes vt insensata animalia viuant, Deum verum nesciant, ligna autem & lapides adorent: in eo ipso quod Deum verum colis, quantum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem quam percepisti, etiam bonis actibus & verbis exequi debes, & Christo, cui credis, offerre, quod præuales, vt ad eum quoscumque potueris adducas, eosq. baptizari facias, & æternam vitam diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes, quia ad aliud occuparis: salutans, peto vt hominibus nostris, quos illuc transmisimus, fratri scilicet & coepiscopo meo Felici, filioque meo Cyriaco seruo Dei, solatiari in omnibus debeas: vt dum eorum labores adiuuas, deuotionem tuam omnipotenti Domino ostendas, & ipse tibi in bonis actibus adiutor fit, cuius tu bono opere famulis solatiaris. Benedictionem vero S. Petri Apostoli per eos vobis transmisimus, quam peto vt debeatis benigne suscipere.] hactenus ad Barbaricinorum Ducem Gregorius.

XIV.

Profecti itaque Felix Episcopus & Cyriacus Abbas in Sardiniam, reperientes primariã eius insulæ Ecclesiam Calaritanam negligentia pastoris incultam, & colonos agrorum ecclesiæ Barbaricinos

De Barbaricinis conuertendis.

a Greg li. 3. epi. 20. Ind. 12.

baricinos æq. vt alios perseuerare infideles; de his omnibus litteris monuerunt S. Gregorium Pa- A
pam. Qui ad ipsum Ianuarium Calaritanum Episcopum, eum segnitiei redarguens, de his scripsit, vbi primum de clericis a laicis oppressis ista præfatur[a]: Fratris & coepiscopi nostri Felicis & Cyriaci Abbatis relatione cognouimus, quod in insula Sardinia sacerdotes a laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant; dumq. solum simplicitati a vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur. Vnde hortor, vt omni excusatione postposita, Ecclesiam quam suscepisti, auctore Deo regas, disciplinam clericos tenere cogas, nullius verba metuere studeas.] Et paulo post de Barbaricinis ista: Accidit autem aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc vsq. in infidelitate remanere, negligentia fraternitatis vestræ permisit. Et quid vos admoneo, vt extraneos ad Deũ adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum conuersionem vigilare. Nam si cuiuslibet Episcopi in Sardinia insula Paganum rusticum inuenire potuero, in eumdem Episcopum fortiter vindicabo. Iam verò si rusticus tantæ fuerit perfidiæ & obstinationis inuentus, vt ad Dominum Deũ venire minime consentiat: tanto pensionis onere grauandus est, vt ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare.] hæc de his Gregorius, haud dubitans, si munus suum pastores B
expleant, laborem eorum inanem minime cessurum. Etenim viuus[b] & efficax est sermo Dei, penetrabiliorq. omni gladio ancipiti: cum de eodem Dei sermone[c] sit pariter dictum, quod missum non reuertatur inane, sed perficiet opus, cuius causa proditum est.

b Hebr 4.
c Isai. 55.

XV.

d Greg. li. 3. epi. 23. Indict. 12.
e Greg. li. 3. epi. 29. Ind. 12.

Et quid mirum si Episcopum socordem ita redarguat, qui & nobiles quosq. eius insulæ accolas vehementer[d] increpat, quod Barbaricinos in suis villis colonos habentes, paterentur eosdem ligna & lapides adorare? Eadem ergo occasione ordinari præcipit[e] Episcopum in Phausiana, vbi diu ante esse desierat; ut qui illic Gentiles essent, ab eo ad fidem conuerterentur. Quæ autem hæc secuta sint, ex litteris eiusdem Gregorij anno sequenti datis ad Constantiam Augustam intelligi satis potest, nimirum eosdem esse ad fidem conuersos, sed baptizatos licet, adhuc pressos remansisse pẽsitatione illa, quam ante soluere cogebantur si voluissent idola colere. Quod quidem indigno animo Gregorius ferens, eamdem Augustam, ne id fieret, vehementer admonuit[f].

f Greg. li. 4. epi. 33. Indict. 13.

XVI.

Porro eadem epistola de alijs Ianuarium Gregorius monuit, vt de priuãdo Archidiacono peccato carnis inquinatu, illud firmiter statuens, vt qui post susceptum sacrum ordinem in carnis peccatum lapsus esset, numquam amplius ad altaris ministerium admitteretur. Demum in fine epistolæ ista habet consideratione quidem haud leui digna: Peruenit quoq. ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum veterẽ vsum Ecclesiæ nostræ fecimus.] anno enim superiori de his ita scripserat ad eumdem Ianuarium Gregorius[g]: Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non præsumant: sed presbyteri baptizatos vngant in pectore, vt Episcopi postea vngere debeant in fronte.] At vero quod grauiter ista accepta audisset Gregorius, indulsit, vt & presbyteri, vbi deessent Episcopi, hoc facerent, cum subdit in data hoc anno epistola: Si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.] hæc Gregorius, in quem plerique oblatrant[h] tamquam errantem, ex his conclusionem illam elicientes prorsus inanem, posse etiam in ijs quæ sunt fidei Romanos Pontifices errare: quod tam falsum est, quam quod asserunt, errasse Gregorium, minime verum.

g Greg. li. 3. epi. 9. Ind. 12.

Presbyteris cõcessum chrismare in fronte.

h Durand. in 4. d. 7. q. 4. Hadr. in quæstion. de Cõfir. art. vlt.

XVII.

Defenditur S. Gregorius a calumnia.

Cum enim in his quæ sunt de essentia sacramenti Romanum Pontificem mutare aliquid posse, minime concessum dicant; & illud affirment de essentia eius est sacramẽti, vt ab Episcopo ministretur: sicut primum est absolute verissimum, ita posterius falsum: licet enim id sit proprium ac D
peculiare munus Episcopi, atq. statim vt creatus est Episcopus, illi inhæreat, vt semper eius ministerio character imprimatur: tamen ex delegatione Summi Pontificis presbyter id efficeret erga illos tantum pro quibus eam potestatem accepit, secus in alijs: sed & in eo præstat Episcopus, quod consignans non sibi subditum, licet peccet, vim tamen suam, characterem imprimendo, collatum sacramentum operatur. Vt autem retundamus eorum sententiam, qui ministerium Episcopale cõstituunt esse de essentia sacramenti, accipe quid dicat sanctus Hieronymus scribens aduersus Luciferianos: Quod si, inquit, hoc loco quæris: Quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi nõ accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui? Disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit; & multis in locis idem factum reperitur ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem.] Cum igitur dicat sanctus Hieronymus, potius ad honorem quam ad necessitatem eã Episcopi in sacramento Confirmationis functionem pertinere: intelligere potes nõ adeo esse de sacramenti essentia, vt iubente Pontifice, non possit impleri per presbyterum. In quam sententiam E
definitum intelligas in sacrosanctis œcumenicis Concilijs Florentino ac Tridentino, nimirũ, Confirmationis ordinarium ministrum esse Episcopum: ex quo possit intelligi, extraordinarie a Papa id posse committi (vt Gregorius fecit) presbytero, necessitate tamen vrgente, ne præter consuetum Ecclesiæ morem quid innouetur.

XVIII.

De Maximo Salonitano intruso.

i Greg li. 3. epi. 20. Ind. 12.
k Greg li. 4. ep. 35. Ind. 13.

Quod pertinet ad reliquas S. Gregorij res gestas cum Episcopis: hoc eodem quoq. anno, cum in electione Maximi pseudoepiscopi Salonitani, quasi Imperatoris iussione præuenta, persisterent Dalmatiæ Episcopi, eumdemq. animo obstinato consecrassent, omnes a communione suspendit[i]. Extitit & seuerus censor in redarguendis Episcopis illis, qui non vt decet Episcopos viuerent: & inter alios Rauennatem Antistitem Ioannem corripuit, quẽ alias etiam antea corripuisse demonstratũ est. Sed accipe, qualẽ esse velit Episcopum, dum quæ inesse in ipso nolit, ostendit[k]. Primum, inqt, me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici cor describit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, aliam in lingua sua sæcularitet ostẽdit. Deinde graue mihi est, quia irrisiones illas, quas

habere

A habere notarij adhuc pueri solent, vsque hodie frater meus Ioannes in lingua sua retinet, mordaciter loquitur, & quasi de tali astutia lætatur: amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio graue mihi & omnino execrabile est, quia seruis suis qua hora furit, turpia crimina imponit, vt effeminari & adhuc grauiter hoc apertius vocentur. Post hæc accessit, quod disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo se clericis suis dominum exhibet. Vltimum vero est, quod tamen pondere elationis primum est, scilicet de vsu pallij extra ecclesiam.] & paulo post: Et quidem omnipotenti Deo gratias ago: quia eo tempore, quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum numquam peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatem ciuitatem positi fuerant. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse discretus.] hæc & alia, figens aculeum. Corrigens insuper lapsum Episcopum Saturninum post depositionem sacris se miscentem, vix vt inter laicos communicare possit indulget [a]. Monuit & Constantium Mediolanensem Episcopum de corrigendis clericis, quos noster sibi subiectos. Redarguit Felicem Sirmij Episcopum, quod suo Metropolitano obedire despiceret [b]. Admonuit vero & Ioannem Episcopum Primæ Iustinianæ, & ad exactam curam pastoralem præstandam epistola [c] scripta B reddidit vigilantem.

a Greg. lib. 4. ep. 5. Ind. 13.
b Greg. lib. 4 ep. 7. Ind. 12.
c Greg. lib. 4. ep. 15. Ind. 13.

XIX.
De rebus monachorum bene dispone[n]dis.

Monachos etiam sub regulari contineri disciplina laborauit: cuius rei gratia, ne laicorum consuetudine soluerentur, vetuit ne commatres facerent, neve mulieres accederent ad monasterium, deq. his scripsit ad Valentinum Abbatem [d]. Vetuit insuper, ne quis clericus, licet videretur probatæ vitæ, monasterijs præficeretur. de his sunt literæ ad Ioannem Rauennatem Episcopum, vbi inter alia [e]: Nemo etenim potest & Ecclesiasticis obsequijs deseruire, & in monachica regula ordinate persistere; vt ipse monasterij districtionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.] Redarguit hac eadem causa Victorem [f] Panormitanum Episcopum, quod monialium curam despiciat, quam ipse Gregorius tam longe absens suscipere cogatur: nam inter alia: Cuius enim inquit, iam culpa sit intelligis, vt ego tam longe positus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant disponam.] Monuit & Episcopum Mediolanensem, ne Abbas ob culpam depositus [g] post pœnitentiam recipiat locum suum. Insuper moniales deserentes monasterium, & ad nuptias transeuntes, per Exarchum defensas, vehementer insectatus est [h].

d Greg. lib. 3 ep. 40. Ind. 12.
e Greg. lib. 4. epi. 1. Ind. 13.
f Greg. lib. 4. ep. 4. Ind. 13.
g Greg. lib. 4. ep. Ind. 13
h Greg. lib. 4. ep. 18.

XX.

Vacantibus Ecclesijs optimos curauit eligi sacerdotes, curam interea illarum mandans haberi. C Id præstitit Ecclesiæ Hortonensi [i], itidem Capuanæ [k], defuncto in Vrbe Festo Episcopo. Idem præstitit etiam Ecclesiæ Agrigentinæ [l] alteri ea commissa Episcopo, donec Gregorius eius Episcopus Romæ accusatus, & in Vrbem ab ipso Pontifice ad dicendam causam venire iussus [m], subiret Apostolicæ sedis iudicium. vocauerat antea accusatores eius, scribens ad Maximianum Episcopum Syracusanum [n]. Extant Acta Gregorij Agrigentini Græce scripta; sed a Græco auctore dum amplificantur, fide minuuntur, cum multa addantur, quæ sint haud in omnibus tuta, in his præsertim, quæ ad causam spectant, quam accusatus Romæ dixit. Etenim etsi re vera vir sanctus calumniam passus ab accusatoribus est, & Romam venire coactus: haud probantur quæ de Eleusio in ipsius absentia curatore eius Ecclesiæ ibi dicuntur: repugnant enim his ad Petrum Tracoltanū Episcopum datæ epistolæ, cum ei S. Gregorius commisit illius Ecclesiæ visitationem & curam. Sed & ridicula ibidem & fabulosa esse probantur, quæ habentur de lignis Tiberis ripas hinc inde positas pertingentibus, & immobiliter inhærentibus. illa præterea de eodem Gregorio Agrigentino misso ab eodem Gregorio Papa Constantinopolim ad Patriarcham, absque exemplo antiquo probantur asserta: repugnant enim Ecclesiæ Romanæ consuetudini. Hæc & alia cum minus fide constantia reperiantur apposita ab impostore, in dubium reliqua reuocantur, quæ vera certaq. esse noscuntur, nempe ipsum Gregorium Agrigentinum vitæ sanctitate claruisse, & in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos relatum esse, atque tum a Latinis tum a Græcis eius memoriam frequentari.

i Greg. lib. 3. ep. 39. Ind. 12.
k Greg. lib. 4. ep. 9 Ind 13.
l Greg. lib. 4. ep. 11 Ind. 14.
De causa Greg. Episc. Agrigentini.
m Greg. lib. 1. ep. 76. Ind. 9.
n Greg. lib. 2. ep. 11 Ind. 11.

XXI.
Locorum sanctorum curam agit.

Qui igitur longe positarum Ecclesiarum quam exactissimam curam gessit, haud prætermisit ex more Vrbana curare, loca sancta perspicere, propensioremq. de illis solicitudinem gerere. Vt plane videas, ipsum in eo potissimum laborasse, vt qualis nomine diceretur, opere in omnibus vigilantissimus inueniretur. hoc enim anno lustrans in Vrbe omnes quæ erant ecclesias, omnium curam gessit: & inter alias ecclesiam S. Agathæ in Suburra, de qua superius, ad Catholicum cultum iam redditam, bonis locupletare curauit, in integrum restituram in ea quæ Gothorum temporibus possidebat. insuper ecclesiam S. Pancratij extra portam Aureliam positam, a clericis derelictam monachis tradidit, de his scribens ad Maurum Abbatem [o], quem illi præfecit. Sed & locorum venerabilium etiam longe positorum propensiorem curam gessit. Hoc accidit vt redargueret Ioannem Calaritanum Episcopum hospitalium curam negligentem, iubens [p] vt xenodochiorum diligentissimam curam gerant Episcopi, qui nonnisi religiosos homines, nempe clericos, qui nō subiaceant sæcularium iudicum potestati, illis præficiant. hæc de his quæ ad sacra loca tum Romæ tū E alibi posita spectant.

o Greg. lib. 3. ep. 19 Ind. 12.
p Greg. lib. 3. ep. 24. Ind. 12.

XXII.
Augustæ consilium.

Sed ne Vrbs ipsa sacris in ea positis spoliaretur sanctorum reliquijs, solicitior fuit. Accidit nāque, vt hoc eodem anno, cum Constantina Augusta in suo palatio ecclesiam in memoriam S. Pauli ædificasset, putarit eam cohonestandam eiusdem Apostoli sacris reliquijs: cuius rei gratia scripsit ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt Constantinopolim mitteret eiusdem Apostoli caput, siue partem aliquam eius corporis. Acceptis his ab Augusta litteris sanctus Pontifex, quod rē nimis grandē petijsset negaturus omnino, redditis litteris, multipliciter sibi id minime licere excusat. Epistolam autem, quod multa scitu digna ad historiam pertinentia habeat, hic integram describendum duximus, quæ sic se habet [q]:

q Greg. lib. 3. ep. 30. Ind. 12.

XXIII.

Serenitas vestræ pietatis, religionis studio & sanctitatis amore conspicua, propter eam quæ in honorem sancti Pauli Apostoli in palatio ædificatur ecclesiam, caput eiusdē sancti Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius suis ad se iussionibus a me præcipit debere transmitti. Et dum illa mihi de-

siderarem

Constantina Aug. petit caput S. Pauli Apost.

fiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissem gratiã prouocare: maior me mæstiria tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli Apostolorum tantis in ecclesijs suis coruscant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentum quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum spatio, mutare voluit: signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset: Præpositus loci ipsius ossa aliqua nõ quidem eidem sepulchro coniũcta reperit: quæ quoniam leuare præsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est. A

XXIV.
Refossum damno fossorũ corpus S. Laurẽtij

Præter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus itidem ad corpus S. Laurentij martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est; & ij qui præsentes erant atque laborabant monachi & mansionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt: ita vt nullus vitæ superesse potuisset, qui sanctum iusti corpus illius viderat. B Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis cõsuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumãt de corpore; sed tantũmodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorũ ponitur: quod leuatum, in ecclesia quæ est dicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ ꝓ hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (sicut a maioribus traditur) dum quidam Græci de talib. reliquijs dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipsum brandeum, allatis forficibus, inciderit, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit.

XXV.
Græcorum erga sanctorum reliquias studium.

In Romanis namque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegũ, si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit: quod si præsumpserit, certum est, quia hęc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui ossa leuare sanctorum se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam monachi Græci huc ante biennium venientes, nocturno silentio, iuxta ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorũ in campo iacentia effodiebant, atque eorum ossa recondebant, seruantes sibi dum recederent. C Qui cum deprehensi, & cur hoc facerent, diligenter fuissent discussi, confessi sunt, quod illa ossa ad Græciam essent tamquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo (sicut prædictum est) maior nobis dubietas nata est, vtrum verum sit, quod leuare veraciter ossa sanctorum dicuntur.] Vides ex his, lector, quantus esset in Catholica Ecclesia Christianorum ardor, vt reliquias sanctorum habere possent. Pergit vero idem Gregorius, veterem historiam referans:

XXVI.
Orientales conati repetere corpora Apostolorum.

De corporibus vero beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles venerũt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterẽt: quæ ducta vsque ad secundum Vrbis milliarium, in loco qui dicitur ad Catacũbas collocata sunt: sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitrui atq. fulguris nimio metu terruit atque dispersit, vt talia denuo nullatenus attentare præsumerẽt. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis, quibus sunt condita posuerunt. Quis ergo nunc, serenissima domina, tã temerarius possit existere, vt hæc sciens, eorum corpora non dico tangere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? D Dum igitur talia mihi a vobis præcepta sunt, de quibus parere nullatenus potuissem: quantum inuenio, non vestrum est: sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, vt mihi (qđ absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent, & propterea quæsiuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inuenirer. Sed in omnipotente Domino confido, quia nullo modo benignissimæ voluntati surrepetur, & sanctorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali præsentia, sed ex protectione semper habebitis.

XXVII.
De Sudario & catenis S. Pauli.

Sudarium vero, quod similiter transmitti iussistis, cum corpore eius est; quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desideriũ esse vacuũ non dẽt, de catenis quas ipse sanctus Paulus Apostolus in collo & in manibus gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando præualuero. Quia dum frequenter ex catenis eisdem multi veniẽtes benedictionem petunt, vt parum quid ex limatura accipiant, assistit sacerdos cum lima; & aliquib. petentibus, ita concite aliquid de catenis ipsis excutitur, vt mora nulla sit: quibusdam vero petentibus, diu per catenas ipsas ducitur lima, & tamen vt aliquid exinde exeat, nõ obtinetur.] hucusque E Gregorij ad Augustam epistola, ita eius illiberalem petitionem prudenter eludentis. Fuisse autem hæc omnia tentata molitionibus Ioannis Episcopi Constantinopolitani, ostendetur inferius suo loco.

XXVIII.
a Greg. lib. 3. ep. 44 Ind. 12.
De Rusticiana & nutrice S. Gregorij.

Eodem quoque anno Constantinopolim itidem ad Rusticianam Patriciam [a] litteras dedit, postquã e peregrinatione ad montẽ Sina reuersa erat. Meminit in fine de nutrice sua Gregorij ibidem commorante, quam suo nomine salutari mandat. Ceterum sunt plura huius anni monumenta charitatis Gregorij erga pauperes, impertientis illis annuas pensitationes, vel dissoluentis eorum æs alienum contractum, quæ tu consulas.

XXIX.
Synodus Metensis.
b Greg. Turon. lib. 10. c. 20.

Agitur hoc anno Metis in Gallia Synodus, in qua in ordinem redigitur Ægidius Rhemensis Episcopus, reus maiestatis conuictus. Rei gestæ seriem habet Gregorius Turonensis anno decimo quinto Childeberti Regis, idemq. in fine subdit [b]: In hac Synodo Basina Chilperici Regis filia, quam supra cum Chrodielde a communione remotam diximus, corã Episcopis solo prostrata ve-

A niam petijt, promittens se cum charitate Abbatissæ monasterium ingredi, ac de regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est, quod Leobouera Abbatissa in hoc monasterio commoratione, ibidem numquam ingrederetur. Sed vtrisque Rex *Childebertus* veniam impertiri deprecatus est: & sic in communionem receptæ; Pictauos regredi iussæ sunt, scilicet vt Basina in monasteriũ (vt præfati sumus) regrederetur, Chrodieldis vero in villa, quæ quondam Vuaddonis superius memorati fuerat, sibi a Rege concessa resideret.] hæc de his Gregorius, subdens [a] & de vltione diuina in Chuldericum Saxonem, qui dux fuerat eorum qui iussu Chrodieldis inuaserant basilicam S. Hilarij: etenim noctu in conuiuio vino repletus, ab eo suffocatus, mortuus in suo strato inuentus est.

a Greg. Turon. lib. 10. c. 22.

XXX. Quomodo autem hoc eodem anno occasione Cycli Victoris a nonnullis erratũ est in Paschatis die celebratione, illa addit [b]: Dubietas Paschæ fuit ob hoc, quod in Cyclo Victor Luna decimaquinta Pascha scripsit fieri. Sed ne Christiani vt Iudæi sub hac Luna hæc solemnia celebrarent, addidit, Latinæ autem Luna vigesimasecunda. Ob hoc multi in Gallijs decimaquinta Luna celebrauerunt, nos autem vigesimasecunda. Inquisiuimus tamen studiose: sed fontes Hispaniæ, qui diuinitus implentur, in nostrum Pascha repleti sunt.] hæc Gregorius: sed de perenni miraculo de fõ-
B tibus Hispaniæ anniuersaria die Paschatis impleri consuetis, superius pluribus dictum est.

b Ibidem c. 23. Erratum in Paschate.

XXXI. Moritur hoc anno Gregorius Episcopus Antiochenus, de quo ista Euagrius [c]: Non longo tẽpore post Gregorius podagra correptus, qua maxime torquebatur, cum medicamentum ex Hermodactylo (sic enim vocatur) confectum, quod medicus quidam ei dedisset, ebibisset, exijt e vita. Moritur autem tempore, quo Gregorius, qui successerat Pelagio, Episcopatum antiquæ Romæ gessit, nouæ autem Ioannes, & Alexandriæ Eulogius, vt supra dixi, & Anastasius Antiochiæ, qui post vigintitres annos ad suam sedem restitutus fuisset, & Hierosolymorum Ioannes, qui paulo post obijt mortem, & nemo adhuc ad illius Episcopatus gubernacula capessenda designatus est.] hæc Euagrius, cui consentiunt sancti Gregorij Papæ litteræ [d]; ex quibus habetur, Anastasium restitutum in sedem Antiochenam sub Indictione decimatertia, quæ hoc anno incipit: dicemus de his anno sequenti suo loco. Sed quod post vigintitres tantum annos restitutum ipsum affirmat Euagrius plane falsum reperitur, cum ipsius testificatione appareat a Iustiniano Imperatore vltimo anno sui Imperij Anastasio irrogatum fuisse exilium: est is annus Domini quingentesimus sexagesimus
C quintus; a quo tempore si numeres annos, vndetriginta reperies. quamobrem illapsum errorem in numerum annorum ab Euagrio positum, eiusdem testificatione cognosces, sicut & in numerum annorum Imperatoris; nam subdit:

c Euagr. lib. 6. c. 23. De obitu Gregorij Epis. Antiocheni.

d Greg. lib. 4. ep. 37.

XXXII. Hoc loco historiæ finem imponere, animus est, anno scilicet duodecimo regni Mauritij Tiberij Imperatoris Romani.] etenim præsenti anno, quo absoluit historiam suam, annus expletur Mauritij nonus, & decimus inchoatur. Emendatum habes Euagrium apud Photium in Bibliotheca, vbi de Euagrio agens, ait ipsum suam produxisse historiam vsque ad annum decimum Mauritij Imperatoris. Sed ipsum Euagrium perorantem audiamus, cum sic ait: Res, quæ deinceps sequuntur, his quibus libitum fuerit narrandas, monumentisq. litterarum prodendas relinquere, animus est. Quod si quicquam a nobis vel omissum negligentia, vel minus accurate expositum videatur: nemo nobis crimini det, illud secum cogitans, nos historiam dispersam dissipatamq. in vnum collegisse, quo vtilitati hominũ, quorum gratia tãtos, & tam graues labores suscepimus, inseruiremus. Aliud præterea opus a nobis elaboratum est, quod relationes, epistolas, decreta, orationes disputationes, & alias res nonnullas complectitur. Relationes autem, quæ in eo continentur, sunt maximã
D ad partem ex persona Gregorii Antiochiæ Episcopi factæ. Pro quibus duos honoris gradus consecuti sumus, Quæsturam a Tiberio Constantino, & munus Tabularum seruandarum, in quibus Præfectorum nomina inscribebantur, a Mauritio Tiberio, quo regnante eas relationes composuimus, idq. eo ipso tempore, quo Theodosium, qui tum ei, tum Reipublicæ principium felicitatis cuiusq. generis dabat, in lucem edidit.] hucusque Euagrius ex Græcis primus eorum qui leguntur Orthodoxus historicus. Quisnam alius res gestas sub Mauritio prosecutus sit, habes ex Actis Nicæni posterioris Concilij [e]: nempe S. Leontium Constantiæ in Cypro Episcopum scripsisse tribulationes, quas his temporibus Dei Ecclesia passa est: sed hactenus incompertum nobis opus vel excidit, vel latet incognitum. Quod autem ad successorem Ioannis Hierosolymorum Episcopi spectat: constat post ipsum sedere cœpisse Amos, ad quem extat S. Gregorij Papæ epistola septima sub Indictione prima. Porro eius successionem ex sententia Euagrij in annum sequentem potius referẽdam putamus.

Euagrij historiæ finis.

e Concil. Nicæn. 2. Act. 4. Leontius Cypri historicus.

XXXIII. Hoc eodem anno Maximianus ille vir sanctissimus, Abbas olim monasterij S. Gregorij, eiusque patet & educator in monastica disciplina, ac postea ab ipso creatus Episcopus Syracusanus (de
E quo superius sæpe) hoc inquam anno, mense Nouembri, ex hac luce migrauit, luctum haud exiguũ relinquens bonis. de quo ista Gregorius ad Cyprianum diaconum [f]: Amarissimas tuæ dilectionis epistolas de domni Maximiani obitu mense Nouembris suscepi. Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit: sed infelix populus Syracusanæ ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit.] & de eodem in epistola ad Syracusanos [g]: Hoc tamen sciat magnitudo vestra quia ciuitati illi quem dare possimus Maximiano reuerendissimo similem, non habemus.] adeo enim eminens erat viri sanctitas, vt parem illi in Ecclesia Pontifex non inueniret. Subrogatus est autem in locum Maximiani Ioannes, cui & pallium [h] more maiorum Gregorius ipse concessit.

De obitu Maximiani Epis. Syracusani.

f Greg. lib. 4. ep. 19. Ind. 13.

g Greg. lib. 4 ep. 47. Ind. 13.

h Greg. lib. 5. ep. 18. Ind. 14.

I. *Lõgobardi inualescunt in Rom. Imperium.*
a Paul.diac.li.4. c.7.in noua edit. & in vet.3.

SEquitur annus quingentesimus nonagesimusquintus Indictionis decimætertiæ, qui extitit vniuersæ Italiæ calamitosus: cum Agilulphus Longobardorum Rex, rupta pace, ipso veris initio cum exercitu, furore plenus, Romam versus parat aduentum. Vnde autem acciderit, vt idem Rex Italia aggressus sit, Paulus narrat his verbis [a]: Hac eadem tempestate Romanus Patricius Exarchus Rauennæ Romam properauit: qui cum Rauennam reuerteretur, recepit ciuitates quæ a Lõgobardis tenebantur, quarum ista sunt nomina, Polimartium, Horta, Tudertum, Ameria, Perusiũ, Luceoli, & alias quasdam ciuitates. Quod factum cum Regi Agilulpho nunciatum esset, statim Ticino egressus cum valido exercitu Perusium petijt, ibiq. per dies aliquot Maurisionem ducem Longobardorum, qui se Romanorum partibus tradiderat, obsedit, & captum sine mora vita priuauit. B Huius Regis aduentu in tantum beatus Gregorius Papa exterritus est, vt ab expositione templi, de quo Ezechiel scripserat, desisteret, sicut ipse quoque in ipsis suis homilijs refert. Rex autem Agilulphus, extincto Mauritione, Ticinum repedauit.] hucusque Paulus, qui multa præterijsse ex sancti Gregorij litteris redarguitur, ex quibus perrexisse quoque in agrum Romanum eumdem Agilulphum apparet.

II. b Greg. præf. in lib. 2. super Ezechielem.
* petere
Gregorius concionatur, & Ezechielẽ interpretatur.
* transmeasse

Scribebat hoc anno atque dicebat ad populum S. Gregorius homilias super Ezechielem prophetam; iamq. decimamtertiam dicturus erat, cum ista præfatur [b]: Quia multis curis prementibus, Ezechielis prophetæ librum coram charitate vestra totum per ordinem perscrutari non licuit: bonis vestris desiderijs placuit parere *, vt saltem extrema eius visio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus eius obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est. Sed duo sunt quæ hac in re perturbant animum meum. Vnũ, quod hæc eadem visio tantæ obscuritatis nebulis tegitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucente videatur. Aliud, quod iam Agilulphum Longobardorum Regem, ad obsidionem nostram summopere festinantem, Padum transisse * cognouimus. Vnde pensate, fratres carissimi, in caliginosis & mysticis sensibus penetrare quid valeat mens misera timoris sui perturbationibus occupata, &c.] C

III. Admiratione hæc profecto digna videntur, quod his hoc tempore vacare potuerit ipse Gregorius obsidionẽ Vrbis expectans, & quod populus in summo discrimine ciuitatis conciones ab eo tales exigeret, quas in summo otio vix intelligere posse daretur. Etenim non solum (vt dictum est) ista Gregorius ipse scribebat; sed etiam coram vniuerso populo pro concione dicebat, vt idem ipse in eiusdem expositionis præfatione libri primi testatur, cum ait, scribens ad Marinianum Episcopum: Homilias, quæ in beato Ezechiele propheta, vt coram populo loquebar, exceptæ sunt, multis curis irruentibus, in abolitione reliqueram.]

IV. *Gregorius contẽplatione & actione præcipuus.*
c Philip. 4.
d Psal. 83.
e Bernard. de cõsiderat. li. 1. ad finem.

Admirati sunt hæc omnes qui sapiunt, vt sub oneroso fasce curæ totius orbis, & in tanto discrimine Vrbis potuerit Gregorius in his philosophari, & populum edocere: vt plane constiterit ipsum pro arbitrio pennis contemplationis potuisse sursum super astra leuari, atque deorsum ad populi descendere opportunitatem, illud Pauli [c] consecutus: Scio abundare, & scio penuriam pati:] & secundum illud Dauid [d]: cum poneret pro animi voluntate ascensiones in corde suo, rursum vero disponeret descensiones in valle lacrymarum. D Admiratur inter alios ista sanctus Bernardus, dũ ad Eugenium scribens hæc ait [e]: Non defuere Romani Pontifices, qui sibi otia inter maxima negotia inuenirẽt. Obsidio Vrbi & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat: Numquid tamẽ istud terruit beatum Papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in otio? Eo nempe tempore (quod ex eius præfatione liquet) obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter quam eleganter exposuit.] atque etiam homilias illas ad populum dixit.

V. f Hieron. ep. 92.

Sed & multo magis mirabitur, qui legerit quæ habet S. Hieronymus in epistola ad Marcellinum & Anapsychiam [f]: vbi ait, interpretationem in eumdem Ezechielem aggressum se, impeditum prosequi, quod audisset multas Occidentales prouincias & ipsam Vrbem vastari a Gothis: vt plane ostenderit, nonnisi tranquillissimi esse animi & ab omni penitus quamuis e longe etiam emergentis solicitudinis nebula liberi, in tam profunda mysteria ingredi. Sed audi, quæso, eius verba: Ezechielis volumen olim agredi volui, & sponsionem creberrimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium prouinciarum, & maxime vrbis Romanæ vastatione confusus est, vt iuxta vulgare prouerbium, proprium ignorarem vocabulum. E Diu tacui, sciens tempus esse lacrymarum.] hæc ipse: ex quibus, inquam, magis admirare Gregorium. Si enim rumor tantum Occidẽtalium cladium a cœptis Hieronymum reuocauit in Oriẽte degentem, nullo pastorali onere prægrauatum, sed solum sacris litteris incumbentem: quantum putas fuisse Gregorium, qui inter ipsos gladios barbarorum, obstrepentibus tubarum clangorib. pressus & oppressus totius orbis solicitudine pastorali, haud vegeto & sano corpore, sed languente morbis assiduis, aggreditur & prosequitur in eum prophetam interpretationem & conciones? Sed quid insuper? Cum idem sanctus Hieronymus (prout ipse eadem testatur epistola) iam iterũ maiori otio eumdem prophetam esset aggressus interpretari, iamq. (vt ait) tres explicasset libros: barbarorum rursus irruptione attingentium limites Palæstinæ, a cœptis desistere iterum coactum se fuisse dicit, illud ad excusationem obtexens: Quod si, inquit, iuxta inclytum Oratorem, silent inter arma leges: quanto magis studia Scripturarum, quæ & librorum multitudine, & silentio, ac librariorum sedulitate, quodq. proprium est, securitate & otio dictantium indigent?] At vero Gregorius

A gorius vix tunc a cœptis est violenter abstractus, vbi vallata Vrbe obsidione, vulnera ciuium, vincula, atque cædes est oculis contemplatus: cum enim concionari adhuc pergeret, & ad finem vigesimæ secundæ homiliæ peruenisset, ita ad populum perorauit:

VI. Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessauero: quia (sicut omnes cernitis) nostræ tribulationes excreuerunt, vndique gladijs circumfusi sumus, vndique imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij capti, alij interempti nunciantur. Iam cogor linguam ab expositione retinere: quia tædet [a] animam meam vitæ meæ. Item nullus in me sacri eloquij studium requirat; quia versa est [b] in luctum cithara mea, & organum meũ in vocem flentium. Iam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat: quia dormitauit [c] anima mea præ tædio. Iam minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum [d] manducare panem a voce gemitus mei. Cui autem viuere non licet, de Scripturæ sacræ sensibus loqui mystica qualiter libet? Vt qui cogor quotidie amara bibere, quãdo possum dulcia propinare? Quid igitur restat, nisi vt inter flagella, quæ ex nostris iniquitatibus patimur, cũ lacrymis gratias agamus? Ipse etenim qui nos creauit, etiam pater factus est per adoptionis spiritum quem dedit: & aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit: quia per dolores & munera ad hereditatem perpetuam B erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino, &c.] Vidisti hominem in carne extra carnem positum, scientem quidem dolores, sed non succumbentem illis, Angelum merito appellãdum, & forte plusquam Angelum: dum illi absque aduersantibus malis (quod ipsorum naturæ est) laudes Deo persoluũt; iste vndique vallatus ærumnis, nihil prætcrea in gemitibus suis, quam Deo gratias agere, eiq. gloriam occinere didicit.

Finem imposuit concionandi S. Gregorius.
a Iob 10.
b Iob. 30.
c Psal. 118.
d Psal. 101.

VII. Sed antequam quæ de rebus Longobardorum anni huius sunt reliqua prosequamur, quæ vel de se ipso, vel de Vrbis miserando statu diuersis in locis dictarum homiliarum in Ezechielem ipse Gregorius tradat, instituto cõsentientia, hic describamus. Audi primum, quam exactissimus fuerit suorum morum custos: ex eis enim in quibus se deplorat incautum, senties ipsum in leuibus etiã cauendis sordibus vigilantissimum. Dum itaque verba illa interpretatur: Fili hominis speculatorẽ dedi te domui Israel] & status ac perfectionis eminentiam describit eorum qui præsunt alijs, hæc ait [e]: O quam dura mihi sunt ista quæ loquor: quia memetipsum loquendo ferio, cuius neque lingua (vt dignum est) prædicationem tenet; neq. in quantum tenere sufficit, vita sequitur linguã. Qui C otiosis verbis sæpe implicor, & ab exhortatione atq. ædificatione proximorum torpẽs & negligẽs cesso. Qui in conspectu Dei factus sum mutus & verbosus; mutus in necessarijs, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo Dei de speculatoris vita compellit vt loquar. Tacere non possum, & tamen loquẽdo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, vt verbi Dei gladius etiam per me ipsum ad configendũ cor proximi transeat. Dicam, dicam, vt etiam contra me sermo Dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego, torporem meum atq. negligentiam video. Erit fortasse apud pium Iudicem impetratio veniæ ipsa cognitio culpæ.

e Greg. in Ezech. hom. 11.
Deplorat suas miserias S. Gregorius.

VIII. Equidem in monasterio positus valebam & ab otiosis linguam restringere, & in intentione orationis pene cõtinue mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pastorali supposui, colligere se ad semetipsum assidue non potest animus, quia ad multa partitur. Cogor namq. modo Ecclesiarum, modo monasteriorum causa discutere: sæpe singulorum vitas actusq. pẽsare: modo quædam ciuium negotia sustinere: modo de irruentibus barbarorum gladijs gemere, & commisso gregi insidiãtes lupos timere: modo rerum curam sumere, ne desint subsidia eis ipsis, quib. disciplinæ regula tenetur; modo raptores quosdam æquanimiter perpeti, modo eis sub studio ser D uata charitatis obuiare. Cum itaq. ad tot & tanta cogitanda scissa & dilaniata mens ducitur; quando ad semetipsam redeat, vt totam se in prædicatione colligat, & a proferendi verbi ministerio nõ recedat? Quia autem necessitate loci sæpe viris sæcularibus iungor, nonnumquam mihi linguæ disciplinã relaxo: nam si in assiduo censuræ meæ rigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugior, eosq. ad hoc quod appeto, numquam traho. Vnde fit vt eorum sæpe & otiosa patienter audiã. Sed quia ipse quoq. infirmus sum, in otiosis sermonibus paulisper tractus, libẽter ea loqui incipio, quæ audire cœperam inuitus: & vbi tædebat cadere, libet iacere. Quis ergo vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis iaceo? &c.]

IX. Disce insuper ex ijsdem dictis ad populum homilijs, quãta idem polleret animi demissione, quã sancti Patres vocare consueuerunt humilitatem. Audi ipsum inferius, quibus acceptum ferat quicquid concionari soleret ad populum: dum quales comparare se debeant interpretes diuinæ Scripturæ, docet, sicq. ait [f]: Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumq. multa in sacro eloquio, quæ solus intelligere non potui, coram fratribus meis positus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, vt scirem ex quorum mihi merito intelle E ctus daretur: patet enim, quia hoc mihi pro illis datur; quibus mihi præsentibus datur. Ex qua re, largiente Deo, agitur vt sensus crescat, & elatio decrescat, dum propter vos disco quod inter vos doceo. Quia (verum fateor) plerumq. vobiscum audio quod dico. Quicquid ergo in hoc propheta minus intellexero, meæ cæcitatis est: si quid intelligere apte potuero, ex diuino munere vestræ venerationis.] hæc ipse. Dicam libere, pluris apud me est eiusmodi coram populo facta professio, quã quæuis ab eo miracula edita.

f Greg. in Ezech. hom. 14.
Admirãda S. Gregorij humilitas.

X. Sed reuocemus orationem ad luctum: hic, inquam, reddamus quæ de miseranda Vrbis ac totius Italiæ facie ijsdem homilijs Gregorius coram audiente populo repræsentat: ait enim [g]: Quid est iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbiq. luctus aspicimus, vbiq. gemitus audimus. Destructæ vrbes, euersa sunt castra, depopulati agri, in solitudinem terra redacta est: nullus in agris incola, pene nullus in vrbibus habitator remansit: & tamen ipsæ paruæ generis humani reliquiæ adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur: & finem non habent flagella cælestis iustitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus

g Greg. in Ezech. hom. 18.
De miserando Italia statu.

demus. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, A
non iam gaudia, sed vulnera amamus.] hæc generatim pro concione Gregorius, qui & mox de ipsa
Vrbe subijcit ista miserrima:

XI. *Vrbis luctuosus status.* a Ezech. 24.

Ipsa autem quæ aliquando mundi domina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspici-
mus. Immensis doloribus multipliciter attrita, desolatione ciuium, impressione hostium, frequen
tia ruinarum: ita vt in ea completum esse videamus, quod contra vrbem Samariam per hunc eum
dem prophetam *Ezechielem* longe superius dicitur [a]: Pone ollam, pone inquam, & mitte in ea
aquam, & congere frusta eius in ea. Et paulo post: Efferbuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius
in medio eius. Atque iterum: Congere ossa, quæ igne succendam, consumentur carnes, & coquetur
vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescat, & li-
quefiat æs eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est ciuitas constituta. Tunc in eam aqua
missa est, & frusta eius congesta sunt, quando ad eam vndique populi confluebant, qui velut aqua
calens actionibus mundi feruescerent, & quasi frusta carnium in ipso suo feruore liquarentur. De
qua bene dicitur: Efferbuit coctio eius, & discocta sunt ossa eius in medio illius. Quia prius quidē
in ea vehementer incaluit actio gloriæ secularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus B
defecit. Per ossa etenim potentes sæculi, per carnes vero populi designātur: quia sicut carnes portā
tur ossibus, ita per potentes sæculi infirmitas regitur populorū. Sed ecce iā de illa oēs huius sæcu
li potentes ablati sunt: ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactæ sunt.
Dicatur itaque: Congere ossa, quæ igni succendam: consumentur carnes, & coquetur vniuersa com
positio eius, & ossa tabescent. Vbi enim Senatus? vbi iam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ
sunt carnes: omnis enim sæcularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est vniuersa compo
sitio eius: & tamen ipsos nos paucos, qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innu
meræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: Pone quoque eam super prunas vacuam. Quia enim
Senatus deest, populus interijt; & tamen in paucis, qui sunt, dolores & gemitus quotidie multipli
cantur: iam vacua ardet Roma.

XII. b Naum 2. c Mich. 1.

Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque destrui ædi-
ficia videmus? Vnde apte de ciuitate iam vacua subditur: Incalescat & liquefiat æs eius. Iam enim
& ipsa olla consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt
homines, etiam parietes cadunt. Vbi autem sunt qui in eius aliquando gloria lætabantur? vbi eorū C
pompa? vbi superbia? vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea, quod contra de-
structam Niniuem per prophetam dicitur [b]: Vbi est habitaculum leonum & pascua catulorum
leonum? Annon eius duces ac principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrē
tes prædam sæuiendo & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inueniebant pascua: quia
pueri, adolescentes, iuuenes sæculares & sæcularium filij huc vndique concurrebant, cum profice-
re in hoc mundo voluissent. Sed iam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Iam
nemo ad eam currit, vt in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & violentus remansit, qui oppri
mendo prædam diripiat. Dicamus ergo: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonū?
Contigit ei quod de Iudæa nouimus per prophetam dictum [c]: Dilata caluitium tuum sicut aqui
la. Caluitium quippe hominis in solo capite fieri solet, caluitium vero aquilæ in toto corpore: quia
cum valde senuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Caluitium ergo suū
sicut aquila dilatat: quia plumas perdidit, quæ populum amisit. Alarum quoque pennæ ceciderūt,
cum quibus volare ad prædam consueuerat: quia omnes potentes extincti sunt, per quos aliena
rapiebat. Hæc autem quæ de Romanæ vrbis contritione dicimus, in cunctis facta mundi ciuitati D
bus scimus. Alia etenim loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia ter
ræ hiatibus absorpta. [Despiciamus ergo ex toto animo hoc præsens sæculum vel extinctum, &c.]

XIII. d Greg. li. 4. epi. 33. Ind. 13. *Dira Tyrānis exercetur a præsidibus prouinciarum.*

Sed quam iusto Dei iudicio barbari sinerentur in Romanum Imperium præualere, alibi idem
S. Gregorius ad ipsam Constantinam Augustam scribens hoc anno, exemplis ingerit, cum quæ sub
Romano Imperatore subditi paterentur, narrat his verbis [d]: Corsica, inquit, insula tanta nimie-
tate exigentium, & grauamine premitur exactionum, vt ipsi qui in illa sunt, eadē quæ exiguntur,
complere vix filios suos vendendo sufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia Republica, possessores eius-
dem insulæ ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur confugere. Quid enim grauius,
quid crudelius a barbaris pati possunt, quam vt constricti atque compressi suos vendere filios cō-
pellantur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium Chartularius tanta præ
iudicia, tantasq. oppressiones operari dicitur inuadendo loca singulorum, atque sine dictione cau-
sarum per possessiones ac domos titulos ponendo, ut si uelim acta eius singula, quæ ad nos perue-
nerunt, dicere, magno uolumine hæc explere nōn possim. Quæ omnia serenissima domina solerter
aspiciat, & oppressorum gemitus compescat. Hæc olim ego ad pijssimas aures uestras peruenisse E
non suspicor: nam si peruenire potuissent, nuncusq. minime permansissent. Quæ pijssimo domino
apto sunt tempore suggerenda: ut a bianima sua, ab imperio, atq. a filijs suis tale hoc tantumq. faci
nus, peccatique pondus amoueat.

XIV. *Nō grauandi populi aliquo prætextu belli.*

Quod scio quoniam dicturus est, quia nobis in Italia expensis transmittitur, quicquid de prædi
ctis insulis aggregatur. Sed ego suggero ad hoc, ut etsi minus expensæ in Italia tribuantur, a suo ta
men imperio oppressorum lacrymas compescat. Nam & idcirco fortasse tantæ expensæ in hac ter
ra minus ad vtilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant
ergo serenissimi domini, nil cum peccato colligi. Nam scio, quia etsi parum Reipublicæ attribui-
tur utilitatibus, ex eo multum Respublica adiuuatur. Quod etsi fortasse contingat expensis mino-
ribus minus adiuuari: melius est tamen temporaliter nos non uiuere, quam uos ad æternam uitā
obstaculum aliquod inuenire. Quæ enim mente qualia inferta parentum esse possunt, perpendi-
te, quando filios suos distrahunt, ne torqueantur? Qualiter autem miserendum sit filijs aliorū, hoc
bene

A bene sciunt qui habent proprios. Vnde mihi hæc breuiter suggessisse sufficiat; ne si ea quæ in his
partibus aguntur pietas vestra non cognosceret, me apud districtum Iudicem silentij mei culpa
mulctaret.] hæc ad Imperatricem Gregorius.

Ex his videas, vnde fluxerit diuina vindicta post hæc in Mauritium atque eius filios immissa, XV.
de qua suo loco dicendũ. Intelliges tunc, quãto dãno non audiant Principes sacerdotes: quantoq. *Ex tyrannide*
dispendio regni, filiorum, ac deniq. animæ, præter ius fasq. a populis sibi subiectis quouis prætextu *Princi. barba-*
necessitatis grauia tributa extorqueant. Peccabat & in eo summopere Mauritius Imp. quod super *ri inualescũt.*
bientem in Romanam Ecclesiam Ioannem Constantinopolitanum Episcopum confouebat: cuius
rei causa Dei iram in Imperium Romanum frequenti barbarorum immissione conuersam, idem
Gregorius alibi alia occasione scribens ad ipsum Mauritium Imperatorem affirmat. Dum enim
agit de superbia Ioannis Episcopi Constantinopolitani erigentis se titulo vniuersalitatis aduersus a Greg. li. 4. epi.
fratres & collegas aliarum sedium sacerdotes, ait hæc obseruatione dignissima [a]: 34 Ind. 13.

Quę enim, serenissime domine, virtus humana, quodq. carnei robur brachij contra vestri Chri XVI.
stianissimi culmen Imperii irreligiosas præsumeret manus erigere, si studeret concors sacerdotũ
B mens Redemptorem suum lingua pro vobis, atq. vt oportebat, meritis exorare? Aut quis ferocissi-
mæ gentis gladius in necem fidelium tanta crudelitate grassaretur, nisi nostra vita, qui sacerdotes
nominamur, & non sumus, a prauissimis grauaretur operibus? Sed dum nos competentia nobis re
linquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata nostra barbaricis viribus sociamus, & cul-
pa nostra hostiũ gladios exacuit, quæ Reipublicæ vires grauat.] hæc & alia ipse, ex obliquo feriens
Imperatorem, qui non reprimeret Ioannis superbiã Ecclesiam perturbantem. Rursum vero in re
gios ministros malorum ingruentium culpã reijciens, hæc ad Sebastianum Episcopum de ijsdem b Greg. li. 4. epi.
[b]: Quæ enim, inquit, frater sanctissime, de amici vestri domini Romani (*Exarchus hic erat*) perso- 35 Ind. 13.
na in hac terra patimur, loqui minime valemus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia gla-
dios Longobardorum vicit: ita vt benigniores videantur hostes, qui nos interimunt, quam Rei-
publicæ iudices, qui nos malitia sua, rapinis atque fallacijs in cogitatione consumunt.] hæc ipse.

Cõtra vero, quod antea & præsenti anno grassantibus Longobardis in omnes Italiæ regiones,
Roma fuerit inaccessa: præstitit id vigilantia Romanorũ Pontificum, qui præter iuges excubias in XVII.
vigilijs, ieiunijs, & orationib. addiderunt vt Ecclesiæ pecunijs redimerent vexationẽ, prout idẽ ip- *Gregor. Papa*
C se Gregorius hoc itẽ anno scribens ad eamdem quæ supra Constãtinã Augustam hæc post alia nõ *quanta p̃ suis.*
nulla habet [c]: Viginti autem iã & septẽ annos ducimus, quod in hac Vrbe inter Longobardorum c Greg. li. 4. epi.
gladios viuimus. Quib. quam multa hac ab Ecclesia quotidianis dieb. erogantur, vt inter eos viue 34 Ind. 13.
re possimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter indico, quia sicut in Rauennæ partib. dominorum
pietas apud primum exercitũ Italiæ Sacellarium habet, qui causis superuenientib. quotidianas ex
pensas faciat, ita & in hac Vrbe ex causis talib. eorum Sacellarius ego sum. Et tamen hæc Ecclesia,
quæ vno eodemq. tempore clericis, monasterijs, pauperibus, populo, atq. insuper Longobardis tã
multa indesinenter expendit, ecce adhuc ex omnium Ecclesiarum premitur afflictione, &c.]

Quod ad ea quæ dicta sunt pertinet, putaui interdum in textu Gregorij, pro Sacellarium, legi XVIII.
debere, Saccellarium, quasi a saccellis sumptum nomen: quod satis ipse Gregorius docet, dum ostẽ *Saccellarij qui*
dit Sacellarium fuisse Thesaurarium pecuniæ publicæ, cuius rei gratia oportuit ipsi creditos esse *sint.*
pecuniarum sacculos, ob idq. Saccellarium dictum esse. Huic meæ sententiæ suffragatur idẽ Gre-
gorius in epistola [d] ad Honoratum diaconum, vbi agens de solutione consuetæ pecuniæ pro di- d Greg. li. 12. ep.
gnitate Consulari adipiscenda, ait: Magis ex se agat dilectio tua, quatenus oblatis in saccella con- 27. Ind. 7.
D suetudinibus, honores mereatur accipere.] vbi per saccella, certũ est intelligi Principis pecuniarũ
capsam, & proinde per Saccellarium, Thesaurarium. In quã sententiã & Isidorus [e]: Fiscus, inquit, e Isid. Origin. li.
saccus est publicus.] hinc accidit vt sæpe per Saccellarium in causis criminalibus appellatum inue- 20. c. 9.
nias Fiscalem procuratorem, vt in Actis S. Maximi martyris sæpius inuenitur, vt suo loco dicetur.

Reperiri etiã contingit eamdem vocem Sacellarij in Ecclesiasticis ministerijs apud Græcos XIX.
(vt auctor est Curopalata) pro ijs qui curã gerunt monasteriorum, tã virorum, quam mulierum.
Itẽq. habet Theodorus in Meditatis, idẽ esse nomen Oeconomi, Custodis, Sacellarij, vel præfecti
sacellis. Apud Latinos si Saccellarius scribitur a saccellis, Thesaurarius Ecclesiæ intelligitur: si ve
ro per simplicẽ c, Sacellarius a sacello, qui scilicet sacello præest, significatur. Sed de his hactenus.

Reuertamur iam ad S. Gregorium, qui (vt dictum est) redimebat pretio salutẽ Vrbis in discri XX.
mine positæ, non quod diffideret viribus, sed potius quod ægro animo ferret humanum sanguinẽ *Vires Roma-*
bello fundi: satis namq. sibi virium fuisse, vt hostes internecione deleret, si voluisset, ipsemet testa- *norum Ponti-*
tur: nam audi quæ habet, scribens ad Sabinianum diaconum [f]: Vnum est, inquit, quod breuiter *ficum.*
suggeras serenissimis dominis nostris; quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me mi f Greg li. 7. epis.
E scere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regẽ, nec Duces, nec Comites haberet, atq. in 1. Ind. 1.
summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere
formido.] hæc Gregorius: ex quibus æq. intelligas, quantæ essent in ipso Romano vno Pontifice
vires: vt cognoscas effusam in Longobardos largitionem ex charitate Christiana manasse.

Verũ quod ad mitigandos cõcitatos barbaricos animos quæq. obsequia videri inutilia potuis- XXI.
sent: quod solius Dei sit opus, tumentes sedare marinos in tẽpestate fluctus: re vera diuina potius
opitulante gratia contigit, Vrbẽ fuisse Longobardis inaccessam: de eadẽ enim idem agens, totũ id
tribuit non largitioni pecuniarũ, sed Petro Apostolo vigilanti super custodiã Vrbis: cum enim ad
Rusticianã Patriciam scribit, hæc ait [g]: Sin vero gladios Italiæ ac bella formidatis: solicite debetis g Greg. li. 7. epi.
aspicere, quanta beati Petri Apostolorũ principis in hac Vrbe protectio est, in qua sine magnitudi 23. Ind. 1.
ne populi & sine adiutorijs militũ tot annis inter gladios illæsi, Deo auctore, seruamur.] hæc ipse.

Sed quantis adhuc præter hæc idem Gregorius hoc anno angustijs premeretur, audi ipsum ita XXII.
scribentem ad Sebastianum Episcopum [h]: Vno, inquit, tempore curam Episcoporum, atq. cleri- h Greg. li. 4. epi. 35 Ind. 13.

Gregorius quibus premeretur angustijs.

corum, monasteriorum quoq. & populi gerere, contra hostium insidias solicitum vigilare, contra A
Ducum fallacias atq. malitias suspectuoi semper existere; cuius laboris, cuius doloris sit, vestra
fraternitas tanto verius penset: quanto me, qui hæc patior, purius amat.] hæc idcirco Gregorius,
quod expertus esset, quam infideles barbari in fide seruanda existerent, & quam versipelles qui ab
Imperatore in Italiam mitterentur Exarchi. Audi insuper ipsum ad Ioannem Constantinopolita
num Episcopum ad finem epistolæ hoc item anno ista scribentem [a]: Sub tantis tribulationib.
circumfusus, barbarorum gladijs premor, vt nō dico multa tractare, sed mihi respirare vix liceat.]
Inter hæc igitur tot discrimina Gregorius constitutus, nihil sibi tutius suisq. rebus putauit securius
accidere posse, quam curare si cum Agilulpho Rege Longobardorum componere pacem posset:
cuius rei perficiendæ gratia, hæc ad Seuerum Scholasticum Exarchi scripsit [b]:

a Greg. li. 4. epi. 38. Ind. 13.

b Greg. li. 4. epi. 29. Ind. 13.

XXIII. *Greg. de pace agit cum Longobard.*

Qui assistunt Iudicibus, & sinceris erga eos dilectionibus obstringuntur, illa eis suadere de-
bent atq. suggerere, quę & animam saluent, & opinioni non derogent. Proinde quoniam nouimus,
quanta fidei sinceritate excellentissimum Exarchum diligatis: idcirco magnitudini vestræ, quæ a-
cta sunt, indicare curauimus: vt hæc cognoscentes, ad consentiendum eum rationabiliter prouoce
tis. Scitote aūt, quia Agilulphus Longobardorum Rex generalē pacem facere non recusat, si tamē B
et dominus Patricius iudicium esse voluerit. Nā multa sibi in locis suis intra pacis terminū queri
tur esse commissa. Et quoniam sibi, si ratio iudicantium inuenerit, satisfieri postulat, & ipse quoq.
se satisfacturū modis omnibus pollicetus, si quid a partibus suis cōstiterit in pace esse cōmissum.

XXIV.

Quia ergo rationi non ambigitur conuenire quod petit, oportet esse iudicium, vt si qua ab vtra
que parte male facta sunt, componantur: dummodo generalis pax fiat, atq. Deo valeat protegente
firmari: nam qualiter sit nobis omnibus necessaria, bene nostis. Sapienter itaq. sicut consueuistis,
agite, vt excellentissimus Exarchus ad hoc sine mora debeat consentire; ne per eum pax renui, qđ
non expedit, videatur. Si enim consentire noluerit, nobiscum quidem specialem pacem facere re-
promittit: sed scimus quia & diuersæ insulæ & loca sunt alia proculdubio peritura. Hæc autem cō-
sideret, & pacem habere festinet: quatenus in hac saltem dilatione & nos quietem possimus habe-
re ad modicum, & Reipublicæ resistendi vires, adiuuante Domino, melius reparentur.] hucusq. de
pace Gregorius, cui ista de Agilulpho promittenti minime ab Imperatore credita sunt. Delata enim
cum hæc fuissent ab Exarcho ad ipsum Mauritium Imperatorem, sicut ille, ita & ipse sanctū Gre-
gorium vt simplicem nimis derisit, quod facile adeo crederet Regi Longobardorum; datisque ad C
eum litteris haud Summo Pontifice dignis, de pluribus conquestus est, nulla summi sacerdotij ha
bita ratione: non extant illę quidem, sed quales fuerint, ex redditis a S. Gregorio ad eum litteris fa
cile potest intelligi: sic enim istæ se habent [c]:

c Greg. li. 4. epi. 31. Ind. 13.

XXV. *Deridetur Gregor. ab Imp. Mauritio.*

In serenissimis iussionibus suis dominorum pietas dum me de quibusdā redarguere studuit,
parcendo mihi minime pepercit. Nā in eis vrbanæ simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In
scriptura etenim sacra cum in bona intelligētia ponitur simplicitas, vigilanti sæpe prudentiæ atq.
rectitudini sociatur.] Et post nonnulla in eam sententiam allegata, ad causam descendit, hæc sub-
dens: Ego igitur, qui in serenissimorum dominorum iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, nō
adiuncta prudentia simplex denuncior, cōstat proculdubio, quia fatuus appellor: quod ita esse, ego
quoq. ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causæ clamant. Ego enim si fatuus non fuis-
sem, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem.
In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicā paratus fuit:
dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi sacerdos non sum: scio grauem
esse hanc iniuriam sacerdoti, vt veritati seruiens, fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnul- D
pho plus est creditum, quam mihi: Leoni amplius est creditum, quam mihi: & nunc eis qui esse ad
medium videntur, plus quam meis assertionibus credulitas impenditur.

XXVI. *Magno damno Italiæ Greg. Papæ non creditur.*

Et quidem si terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta nō cresceret, de despectione mea
atq. irrisione lætus tacerem. Sed & hoc me vehementer affligit: quia ego vnde crimen falsitatis to-
lero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua: dumq. meis suggestionib. in
nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen pijssimo domino suggero, vt de
me mala omnia quælibet existimet, de vtilitate vero Reipublicæ & causa ereptionis Italiæ non q-
buslibet facile pias aures præbeat, sed plus rebus quam verbis credat.] His subijcit de honore cul-
tuq. quo debeant omnes ex præscripto legis diuinæ venerari sacerdotes, exemplumq. ingerit Con-
stantini Magni, & in maius opprobrium Gentiles etiam in medium adducit, quanta illi veneratio
ne prosecuti fuerint sacerdotes. Demum vero: Hæc ergo, inquit, pietati dominorum non pro me,
sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum: & quia omnipotenti Deo in
cessanter quotidie delinquo, aliquod mihi apud tremendum examen illius esse remedium suspi-
cor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, quia eumdem omnipotentem Dominum tan E
to vobis amplius placatis, quanto me ei male seruientem districtius affligitis.

XXVII. *Quanta passus Gregor.*

Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni con
solationes, quas non sperabam. Si enim possum, has celeriter plagas enumero. Primum, quod mihi
pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positis sine vllo Reipublicæ dispendio fece-
ram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt, & quidē alij ab hostibus occi
si, alij vero Narnijs & Perusij positi: & vt Perusium teneretur, Roma relicta est. Post hoc plaga gra
uior fuit aduentus Agilulphi, ita vt oculis meis cernerē Romanos more canū in collis funibus li-
gatos, qui ad Franciā ducebantur venales. Et quia nos qui intra ciuitatē fuimus, Deo protegente,
manus eius euasimus: quæsitū est vnde culpabiles esse videremur, videlicet, cur frumēta defuerint,
quæ in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicaui.

XXVIII.

Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia (teste conscientia fateor) aduersa
quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia cum salute dumtaxat meæ animæ euadā. Sed de

gloriosis

DeGreg. vrb. præf. & Castorio mag. milit.

A gloriosis viris Gregorio Præfecto & Castorio Magistro militum non mediocriter sum afflictus: q omnia quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ ciuitatis in eadem obsessione vehementissimos pertulerũt, & post hæc omnia graui dominorũ indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non sua acta, sed mea persona grauat: cũ qua quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter tribulantur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eumdem omnipotentem Dominum, ne hoc vlterius quidem faciat: nam adhuc nescimus, quis ibi qualis sit.]

XXIX. Mauritius suo magno damno Greg. afflixit.

Vidisti, lector, quanta petulantia litteris insultauerit Mauritius Imperator in S. Gregoriũ? Sed dedit postea pœnam temeritatis satis ampla & conferta mensura: ceteris factus exemplum, quam humiliter, quamq. modeste, placide ac reuerenter gerere se debeant principes cum sacerdotibus, maxime vero cum supremo Romanæ sedis Antistite. sed de his suo loco dicendum. Intellexisti pariter, non spiritualibus tantum rebus, sed & publicis Reipublicæ curis incubuisse Gregorium, ipsamq. Vrbem non sacerdotali tantum, sed & regali administrasse regimine: licet illic Præfecti essent Vrbani, necnon milites ab Imperatore ibidem collocati.

B

XXX. Greg. cupit dissolui, & esse cum Christo.

In his positus angustijs sanctus Gregorius, præter instantem solicitudinem omnium Ecclesiarum (secundum illud Apostoli, tentatus supra modum, ita vt tæderet ipsum viuere) si quos nouit Dei intimos seruos, eos rogauit, vt precibus a Deo expeterent, vt a vinculis vitæ huius citius soluerentur: scribens enim hoc anno ad Eliam Abbatem Isauriæ, hæc ad finem habet [a]: Per omnipotentem Dominum rogo, vt assiduas preces pro nobis faciatis: quatenus de peccatis, in quibus obligatus teneor, & tribulationibus quibus premor, citius absoluat, & patriæ cælestis gaudijs perfruar.] Et ad Sebastianum Episcopum eadem ferme uerba, quibus addit [b]: Quamuis enim inæstimabilis sit cælestis patriæ dulcedo, quæ trahat: multi tamen in hac vita dolores sunt, qui ad amorem cælestium quotidie impellant: qui mihi in hoc ipso solũ vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt.] hæc ipse.

a Greg. li. 4. epi. 29. Ind. 3.
b Greg. li. 4. epi. 35.

XXXI. Io. Episc. Constantinop. in Greg. insurgit.

Sed aliæ maiores eum presserunt angustiæ. Nam quo magis ipsum despectui habitũ sciret ab Imperatore Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, eo arrogantius in ipsum Gregorium Romanum Pontificem insurrexit, eidemq. aduersari obstinatius cœpit, cum solita temeritate prosequitur insolentius quod cœperat aduersus Apostolicam sedem se Vniuersalem Pontificem

C nominare: alias enim tempore prædecessoris ipsius S. Gregorij (Pelagij inquam) eadẽ contentio fuerat agitata; sed repressus, numquam tamen videri potuit quieuisse: nam nec per Apocrisarios monitus cessauit aliquando: cuius rei causa fuit ipsi S. Gregorio haud segniter laborandum, atq. insudandum vehementius isto tempore, quo ipse Imperator in odium ipsius videri poterat patrociniũ eiusdem suscepisse Ioannis: cum Gregorius contra repugnans, hoc ipso anno vehementius conatus est, si ad meliorem frugem reducere posset hominem fastu tumidum, illum imitantem apostatam Angelum, qui se extulit contra Deum. Qui eum vt vinceret, imitatus est Dei Filium, qui cum Satana non in sua maiestate, sed in nostra est congressus humilitate: sicq. sanctus Gregorius pugnãs contra Ioannem, non egit ipsa summa qua pollebat Apostolica auctoritate, sed Christiana humilitate, se deprimens, vt iacentem erigeret, ac deorsum humilians, vt lapsum in profundum sursum subleuaret, qui se extollendo ceciderat. Extant de his hoc anno datæ complures ad diuersos eiusdẽ Gregorij Papæ eodem argumento litteræ, quibus videas eiusmodi quod diximus suscepisse certandi genus, atq. in primis cum ad ipsum Ioannem Constantinopolitanum litteras dedit, quib. primo cum ipso egit ex sancti Euangelij præscripto admonitione canonica, iuxta illud [c]: Si pecca-

Greg. scriptis agit contra Io. Episc. Constantinop.

D uerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c.] nam ait ad finem epistolæ [d]: Nos quidem, in quos talis tantaq. per ausum nefarium culpa committitur, seruamus quod Veritas præcepit, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, &c.] ac paulo post: Ego itaq. per Responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota Ecclesia peccatur, corripere studui: nunc per me ipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui, nõ omisi. Sed si in mea correptione despicior, restat, vt Ecclesiam debeam adhibere. Hæc itaq. dicens, omnipotens Deus fraternitati vestræ indicet, quanto circa vos amore constringar, quantumq. in hac causa non contra vos, sed pro vobis lugeo.] hæc Gregorius Christiana exæstuans charitate.

c Matth. 18.
d Greg. li. 4. epi. 38. Ind. 13.

XXXII. Constantinopolitani Præsules suæ cõditionis impatientes.

In hac autem controuersia vt cuncta quam exactissime explicentur, eadem summatim sunt ab origine deducenda, breuiq. compendio hic repetenda, quæ superioribus tomis in medium sunt allata. Prurigo quædam humanæ gloriæ diu complures Episcopos eius sedis exagitauit, ne alicui Orientalium sedium esset Ecclesia Constantinopolitana subiecta. Etenim (vt suo loco est demonstratum) Alexandrinus Episcopus, cum totius sibi vendicaret præfecturam Orientis, electionem

E quoq. Constantinopolitani Episcopi vt iure sibi debitam studuit arrogare a temporibus Theodosij Imp. cum Ecclesiæ illi præesset S. Gregorius Nazianzenus, ac Timotheus regeret Ecclesiã Alexandrinam. Resilientes vero Constantinopolitani Episcopi, illud amplius post hæc sunt conati, vt ipsa Ecclesia Constantinopolitana non solum alicui Orientalium sedium non subijceretur, sed ipsa præstaret ceteris, primaq. post Romanam esset: fauoreq. adnitentes Imperatorum, id consequi studuerunt; perficereq. conatus est id Anatolius Constantinopolitanus Episcopus in Magno Chalcedonensi Concilio, edito ea de re furtiue (vt vidimus) canone. Sed reluctatus est S. Leo Papa, abolens cuncta quæ de prærogatiua eius sedis in dicto Concilio statuta fuissent.

XXXIII. Artes subdolæ quærendi primatus.

Acacius vero eiusdem sedis Episcopus, eius rei causa conflans schisma, fauore quoque hæreticorum Imperatorum id sibi sumere conatus est: cum Romani Pontifices aduersantes Felix & Gelasius in primis eidẽ restiterunt. Ad hæc additũ, vt Ioannes iste Ieiunator non tantũ Patriarchæ nomen sibi arrogaret, sed & addiderit nomen Oecumenici, hoc est, Vniuersalis Episcopi. Hæc quidẽ factiosi hactenus conati sunt: q. sicut Imperatores Cõstãtinopolitani vniuerso Romano Imperio domina-

dominabantur;ita ipsi spirituali præfectura nomine tenus saltem vniuersæ præesse Ecclesiæ,nouo A adinuento nomine,videri voluerunt.

XXXIV. *De capite S. Pauli consiliũ Ioannis.*

Quod vero inter alia excellere Romam principum Apostolorum pignoribus probe sciret iste Ioannes;per Augustam,alterius eorum,nempe Pauli caput sibi studuit vendicare,quo tanto accepto pignore (quoquo modo captato prætextu) Ecclesia Constantinopolitana,æmula gloriæ Romanorum,gloriaretur Apostolo Paulo,sicut Petro Roma. Suadebat hæc innata Græcis de Latinorum gloria æmulatio:sed inane quidem consilium,cum nequaquam cum reliquijs Apostolorum transferatur sedis dignitas & auctoritas. At restitit (vt vidimus) his nihilominus sanctus Gregorius,negans fieri posse,vt vel leue quid de Apostoli Pauli corpore amouerentur. Porro Augustam ipsam Constantinam excitatam fuisse ab æmulis Gregorij,palam ipse profitetur illis verbis ad eam scriptis [a]: Quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt,vt mihi (quod absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent: & propterea quæsiuerunt capitulum,de quo vobis quasi inobediens inuenirer.] Tales ergo fuerunt Ioannis conatus,nimirum,vt vel obtineret quod optaret: vel si minus,ipsum Gregorium Augustæ redderet perinfensum:quos inanes penitus reddidit ipse Pontifex. B

a Greg.lib.1.ep. 30 Ind 12.in fin.

XXXV. *Quæ nomina præfecturarum in Ecclesia recepta.*

Gregorius igitur,sicut & ipsius prædecessor Pelagius,execratus est arrogans illud nomen nouum. nullus enim hactenus Orientalium Patriarcharũ,neque Alexãdrinus ipse,licet totius Orientis spiritualem præfecturam sibi vendicaret,eo vsus est nomine,quod nec cogitasse quidem reperitur. Erant in Ecclesia Dei eiusmodi spiritualium præfecturarum ista vsu recepta nomina,Episcopus,Archiepiscopus,Metropolitanus,Primas,& Patriarcha. Qui igitur Constantinopolitanæ Ecclesiæ olim tantummodo dicebatur Episcopus,ipseq. (vt dictum est superius) sub Heracleæ metropoli constitutus,non acquieuit Archiepiscopus dici nec simpliciter Patriarcha,sed addito nomine Oecumenici,Patriarcha Oecumenicus voluit nominari,quam vocem etiam in potentiori acciperet significatione. nam audi Gregorium ad eum ista scribentem [b]:

b Greg.lib.4 ep. 38.Ind.13.

XXXVI.

Quid ergo frater carissime,in illo terribili examine venientis Iudicis dicturus es,qui non solum pater,sed etiam generalis pater in mundo vocari appetis?] hæc ipse,qui quod ait Generalis pater in mundo vocari appetis] plane ad Græcum nomen allusisse visus est: etenim Græci, οἰκουμενικόν, dicunt ἀπὸ τῆς οἰκουμένης, quod est orbis terrarum: sicq. Pater siue Patriarcha Oecumenicus, idem dici videatur ac Patriarcha orbis terrarum. Vnde & patet accepisse Gregorium nomen Vniuersalis pro singulari & vno solo,præter quem nemo sit:nam ad ipsum Ioannem [c]: Nullus vnquã, C inquit,tali vocabulo appellari voluit,nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit:ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet,hanc omnibus fratribus denegasse videretur.] habet eadem in epistola ad Mauritium Augustum his verbis [d]: Certe pro beati Petri Apostolorũ principis honore per venerandam Chalcedonensem Synodum Romano Pontifici oblatum est:sed nullus eorum vnquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit,nec vti consensit:ne,dum priuatũ aliquid datur vni,honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi.] qua etiam significatione dicitur Ecclesia vniuersalis vna toto orbe diffusa,extra quam nulla esse potest Ecclesia. Sic igitur habes, quod nomen Vniuersalis respuit Romanus Pontifex oblatum a Synodo Chalcedonensi,quia noluerit eo sensu dici. Pater totius mundi ipse Romanus Episcopus,cui reliqui omnes lubessent vt filij,& nõ vt fratres & in administratione collegæ:Christumq. in eo sensu S. Gregorius dicit vniuersale caput Ecclesiæ in epistola [e] ad omnes Episcopos de priuilegio collato monasterio S. Medardi.

c Idem eadẽ epi. *Quidnam vniuersalis nomẽ significet.*

d Greg.lib 4 ep. 32. Ind.13.

e Greg. lib. 12. epist. 32 vet.edit

XXXVII. *Alia vniuersalitas in Ecclesia.*

Alia vero est eiusdem nominis significatio, qua dicitur Vniuersale, hoc est,quod remanentibus partibus integris, ipsum ceteris supereminet: qua ratione vetuit inter Patriarchas dici aliquem Oecumenicum,de Orientalibus intelligens quod nequaquam alterum alteri voluit esse subiectum. D Quo sensu sæpe reperiri certum est Romanum Pontificem esse dictum Vniuersalem Episcopum,absque aliquo fastu,cum eo nomine id quod est,exprimatur,nempe quod ipsi cura pastoralis vniuersi gregis totius orbis superimmineat. nam ipse Gregorius in eadem epistola de priuilegio concesso S. Medardi monasterio: Hæc,inquit,sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit,& nouas constitutiones omnibus mittit.] qua etiam significatione eamdem Ecclesiam dominam gentium appellat [f]. Porro cum ipse testetur in epistola ad Ioannem & alibi S. Petrum esse primum membrum vniuersalis Ecclesiæ,reliquos vero Apostolos singulatium plebium capita, seq. Petri esse successorem æque profiteatur: nonne se vniuersalis Ecclesiæ vniuersalem pastorem esse confirmat? sicut & Ioannes Episcopus Rauennas agnouit,vbi in epistola ad ipsum reddita ait: Quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi,quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumpserim obuiare? &c.]

f Greg.in Psal. pœnit.1.

XXXVIII. *Gregorius se vniuersalem exhibet.*

Quod rursum ad Gregorium ipsum spectat: An non opere sæpe ostendit se esse totius orbis Episcopum? Quis annus est eius Pontificatus,quo non appareat ipsum vniuersalis Ecclesiæ habenas regere, E Orientalibus & Occidentalibus Episcopis iura dare,omnes audire,& omnes itidem iudicare,appellationes ab orbe vniuerso recipere,Concilia cognoscere,probare,vel reijcere,dare pallia Metropolitanis Episcopis,atque Ecclesijs priuilegia impartiri? & ne recedamus ab hoc anno, idem ipse dat pallium Episcopo [g] Corinthiorum,itemq. Episcopo [h] Nicopolitano. prætermittimus de Occidentalibus dicere. At nonne & ipse Ioannes Constantinopolitanus subditum se cognouit Romano Pontifici,cum ab eo adeo seuere redargutus est in causa Ioannis presbyteri, de qua extat epistola Gregorij ad ipsum data [i], cuius causæ Acta Romam discutienda misit? An nõ paruit ipse Ioannes? Vtique paruit,minas Gregorij timens per Sabinianum Apocrisarium Constãtinopoli degentem illatas,cum & Acta ipsa iudicij Romam misit,quo appellatio antea delata cucurrisset. Sunt & alia de his exempla.

g Greg.lib.4.ep. 55 Ind.14.

h Greg.lib.4.ep. 7 Ind.14.

i Greg lib.1.ep. 51.Ind 11 & ep. 64.ad Narsetem.

XXXIX.

Hoc enim anno idem Gregorius Græcorum Ecclesijs vt vniuersalis pastor inuigilans,ad Ioannẽ Corinthi Episcopũ scribẽs [k], probauit depositionẽ Episcopi Anastasij. Dedit & alias litteras ad eumdem

k Greg.lib.4.ep. 50.Ind 13.

A eumdem de exacta adhibenda cura pastorali, præcipue admoneus, ne pro ordinationibus quid accipiat. Eodem quoque argumento dedit litteras [a] ad vniuersos Episcopos per Helladiam prouinciam constitutos. Id ipsum præstitit scribens ad Epiri Episcopos, eum pallium mittit ad ipsorum Metropolitanum Andream ordinatum Episcopum Nicopolitanum, moneus eos, vt omnino caneant, ne quid pro ordinatione facienda accipiat. Sed & quo alio iure alienos clericos Romæ ordinatos retineret, nisi vniuersalitatis? Est de his epistola [b] ad Eliam Abbatem Isauriæ. Sic vides Gregorium, cum refugit dici Vniuersalis, vniuersalis tamen Ecclesiæ curam subire. Nam quod obseruandum præcipit in Oriente, in Occidente etiam ab Ecclesijs Galliarum æque seruari mandat, scribens in primis ad Virgilium Arelatensem Episcopum [c], cui & petenti pallium mittit, quem monet de cauenda in ordinationibus simonia, & ne quis ex laico mox creetur Episcopus. Eadem quoque ad vniuersos Galliarũ Episcopos scribens [d] admonuit, vtq. pareant Virgilio, de quo hæc ait: Secundum antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensis ciuitatis Episcopo uices nostras tribuimus, &c.] Ita quidẽ ex his & alijs pluribus hoc anno a Gregorio datis epistolis, ipsum uniuersalis Ecclesiæ curam gessisse, ubique reperies.

a Greg li. 4. epi. 56 Ind. 13.
Greg cura pro vniuersali Eccl.
b Greg lib 4. ep 30. Ind. 13.
c Greg li. 4. epi 51. Ind 13.
d Greg. li. 4. epi 52.

XL.

B Sed quid post hæc ipse Ioannes? Vtique fecit, quod pater eius, de quo Dominus [e]: Vos estis ex patre diabolo.] & quod princeps ipsius, de quo scriptum est [f]: Ipse enim est Rex super omnes filios superbiæ.] nempe quod sicut ille inuitus, uelit, nolit, Deo pareat nec esse est imperanti, licet blasphemare soleat, dum obedit: ita & iste coactus paret Gregorio iubenti; atque Acta illa transmittens, blasphemat, dum subscribens ipsis, se nominat Vniuersalẽ. Nam audi quæ de his habeat idem Gregorius hoc anno [g] scribens ad Sabinianum diaconum (ita legendum, & non Anianũ) Apocrisarium Constantinopoli agentem, non eius Ecclesiæ diaconum, ut ex epistolæ ipsius contextu facile assequi licet:

e Ioan 8.
f Iob. 41.
g Greg. li. 4. epi. 39 Ind. 13.

XLI.

Ad hoc enim, inquit, usque peruenit, ut sub occasione Ioannis presbyteri gesta huc transmitteret, in quibus se pene per omnem uersum οἰκουμενικὸν Patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisim illius superna maiestas soluet.] Et quidem haud frustra sperauit: cito enim (vt suo loco dicemus) ex hac uita sublatus est, quem potius optasset emendatũ diutius fuisse in hac uita superstitem. Ad postremum autem Sabinianum diaconum Apocrisarium admonet, ne ullo modo cum illo communicet, ne eius uideretur fauere superbiæ: ut uel hoc modo C ille confusione perfusus, corrigeret quod peccasset. nam in dicta epistola ad eumdem Sabinianum data habet ista in fine: Sicut tibi iam transactis epistolis scripsi, numquam cum eo procedere præsumas.] Vidisti igitur, quomodo vniuersalis Ecclesiæ Episcopi munus Gregorius implerit vbique cum in eum qui se dicebat Vniuersalem, iura dicit. Sed hæc ipsius præfectura in totius orbis Ecclesias passim in eius epistolis ostenditur. Iam vero ad ea quæ ad historiam pertinent redeamus.

Vetat Sabinianum communicare cum Ioanne.

XLII.

Audisti occasionem, cur Gregorius, qui aberrantẽ Ioannem summa tolerauerat patientia, hoc potissimum anno excitatus in ipsum, plures aduersus eum litteras scripsit. Porro fraudulentus ille dolos annexuit dolis: etenim egit cum Mauritio Imperatore, ut ad ipsum Gregoriũ litteras daret, quibus eum rogaret ut pacem cum ipso haberet: id faciens, ut hac uia concitaret Imperatorem, cui non pariturum Gregorium sciret. Sed audi hæc ex ijsdem Gregorij litteris ad Sabinianum [h]: Miror, inquit, quomodo dilectionem tuam fallere potuit, ut permitteres domno Imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo pacẽ habere debuissem. Qui si iustitiam tenere uult, illum debuit admonere, ut se a superbo uocabulo D compesceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate a prædicto fratre nostro Ioãne factum sit, minime suspicor, pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit, ut aut audiretur domnus Imperator, & ille in sua uanitate confirmatus esse uideretur: aut non a me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam uiam tenemus, nihil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum metuentes.] hæc ipse.

Ioan. qua occasione prouocauerit S. Grego.
h Greg. li. 4. ep. 39. Ind. 13.

XLIII.

Qui & tanti ponderis hanc esse existimauit controuersiam, ut ad fidem spectare putarit: nam in fine hæc habet: Postquam enim defendi ab inimicorum gladijs nullo modo possumus: postquã pro utilitate Reipublicæ argẽtum, aurum, mancipia, uestes perdidimus: nimis ignominiosum est, vt per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud, quam fidem perdere.] hæc ipse. Sed quomodo id, inquies, ad fidem pertinet? ea quidem ex parte, quod cum a Christo vni Petro præfectura sit gregis vniuersalis credita: si quis a Christo Domino stabilitam Ecclesiasticam violat hierarchiam, aliter sentire videtur, quam ipse Dominus sentiendum præcepit. Non mireris igitur, si vnius voculæ occasione adeo Gregorius laborauit, cum etiam vnius interdum syllabæ causa, ipso teste sancto Basilio ad Amphilochium, fuerit aduersus hæreticos Eunomianos diu multumque pugnandum.

Ad fidem spectare, si alius inducatur primatus.

E Sic igitur prouocatus S. Gregorius, pacifice, more filiorum Israel [i], ad bellum progreditur, pacem primum offerens aduersario istis litteris [k]:

i Deuter. 20.
k Greg. li. 4. ep. 38 Ind. 13.

XLIV.

Eo tempore quo fraternitas uestra in sacerdotalem honorem prouecta est, quantum Ecclesiarum pacem atque concordiam inuenerit, recolit. Sed quo ausu, quove tumore nescio, nouum sibi conata est nomen arripere, vnde omnium fratrum corda potuissent ad scandalum peruenire. Qua in re vehementer admiror, quia ne ad Episcopatum venire potuisses, fugisse velle te memini, quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambitioso desiderio cucurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, vt Episcopus dici potuisses: ad hoc quandoque [*] perductus es, vt despectis fratribus, Episcopus appetas solus vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagii gratia ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt, in quibus Synodi, quæ apud uos de fratris quondam & consacerdotis nostri Gregorij causa congregata est, propter nefandum elationis uocabulum Acta dissoluit: & Archidiaconum, quem

S. Gregorij ad Io. admonitio.
* quoque

Iuxta morem ad uestigia dominorum transmiserat, Missarum vobiscum solemnia celebrare prohibuit. Post eius vero obitum, cum indignus ego ad Ecclesiæ regimẽ adductus sum, & ante per alios Responsales meos, & nunc per communem filium meum Sabinianum diaconum alioqui fraternitatem vestram, vt a tali se præsumptione compesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curaui: & si emendari nollet, eum Missarum solemnia cum fraternitate vestra celebrare prohibui, vt sanctitatem vestram prius sub quadam verecundiæ reuerentia pulsarem: quatenus si emendari nefandus ac profanus tumor verecunde non posset, tunc ad ea debuisset quæ sunt districta atque canonica peruenire. A

XLV. Gregorius in spiritu lenitatis arguit.

Et quia resecanda vulnera prius leui manu palpanda sunt: rogo, deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, vt fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus, atq. erroris nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat. Vere enim flens dico, atq. ex intimo visceram dolore peccatis meis deputo, quod ille meus frater nuncusq. ad humilitatem reduci non valuit, qui adhuc in Episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatẽ reducat: quod ille qui veritatem docet alios, semet ipsum docere, nec me quoq. deprecãte, consensit. Perpende, rogo, quia in hac præsumptione temeraria pax totius turbatur Ecclesiæ, & gratiæ cõtradicitur communiter omnibus effusæ. In qua nimirum ipse tantum crescere poteris, quantum penes temet ipsum decreueris. Tantoq. maior efficeris, quanto te a superbi & stulti vocabuli vsurpatione restringis; atque in tantum proficis, in quantum tibi non studueris derogando fratribus arrogare. B

XLVI.
a 1. Cor. 1.

Humilitatem ergo, frater carissime, totis visceribus dilige, per quam cunctorum fratrum cõcordia, & sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vnitas valeat custodiri. Certe Paulus Apostolus cum audiret quosdam dicere [a]: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephæ: hanc dilacerationem corporis Dominici, per quam membra eius alijs quodammodo se capitibus sociabant, vehementissime perhorrescens, exclamauit, dicens: Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Si ergo ille membra Dominici corporis certis extra Christum quasi capitibus & ipsis quidem Apostolis subijci particulariter euitauit: tu quid Christo vniuersalis sanctæ Ecclesiæ capiti in extremi iudicij es dicturus examine, qui cuncta eius membra tibimet conaris Vniuersalis appellatione supponere?

XLVII. Detestanda superbia Ioãnis.
b Isai. 14.

Quis, rogo, in hoc tam peruerso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Qui etiam dixit [b]: In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Quid enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ Episcopi, nisi astra cæli sunt? quorum vita simul & lingua inter peccata erroresq. hominum quasi inter noctis tenebras lucent. Quibus dum cupis temetipsum vocabulo elationis præponere, eorumq. nomen tui comparatione calcare: quid aliud dicis, nisi; In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum? An non vniuersi Episcopi nubes sunt, qui & verbis prædicationis pluunt, & bonorum operum luce & miraculis coruscant? Quos dũ vestra fraternitas despiciẽs, sub se premere conatur: quid aliud dicit, nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur: Ascendam super altitudinem nubium? C

XLVIII. Diabolo similis Ioannes Episc. Constant.

Quæ cuncta ego cum flens conspicio, & occulta Dei iudicia pertimesco, augentur lacrymæ, gemitus se in meo corde non capiunt, quod ille vir sanctissimus domnus Ioãnes tantæ abstinentiæ atque humilitatis, suorum familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupit, vt in appetitu peruersi nominis illi esse conetur similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit, & veram beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quæsiuit. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est: Paulus, Andreas Ioannes quid aliud, quam singularium sunt plebium capita? & tamen sub vno capite omnes membra sunt Ecclesiæ. Atque vt cuncta breui cingulo locutionis astringam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, in membris sunt Ecclesiæ constituti, & nemo se vmquam Vniuersalem vocare voluit. Vestra autem sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. D

XLIX.

Numquid non (sicut vestra fraternitas nouit) per venerandum Chalcedonense Concilium huius Apostolicæ sedis Antistites, cui Deo disponente deseruio, Vniuersales, oblato honore, vocati sunt? sed tamen nullus vmquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratrib. denegasse videretur, &c.] multa post hæc ingerens in detestationem nominis arrogantis, nihil de causa Ioannis presbyteri attigit, de qua (vt dictum est) Ioannes ipse Constantinopolitanus Episcopus scripserat: nam in fine hæc habet: Scripta autem sanctitatis vestræ dulcissima atq. suauissima de causa presbyterorum Ioannis & Athanasij suscepi: de qua vobis in subsequentibus, Domino adiuuante, respondebo: quia sub tantis tribulationibus circumfusus barbarorum gladijs premor, vt non dico multa tractare sed mihi respirare vix liceat.] hæc ad Ioannem Gregorius. E

L.
c Gregor. lib. 4. epi. 32. Ind. 13.
Agit cũ Imp. Gregorius de primatu Rom. Eccles.
d Ioan. 21.
e Luc. 22.
f Matth. 16.

Quo etiam argumento scripsit [c] ad Mauritium Imperatorem, plura inculcans in detestationem Ioannis sibi vendicantis superbum Oecumenici nomen: vbi post multa de primatu Romanæ Ecclesiæ ista ingerit ex Euangelicis fontibus: Cunctis, inquit, Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiæ cura cõmissa est. Ipsi quippe dicitur [d]: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur [e]: Ecce Satanas expetijt cribrare vos sicut triticum, & ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur [f]: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni

cælorum:

A cælorum:& quodcumq. ligaueris super terram,erit ligatum & in cælis:& quodcumque solueris super terram,erit solutum & in cælis. Ecce claues regni cælestis accipit:potestas ei ligandi ac soluendi tribuitur: cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur,& tamen Vniuersalis Apostolus non vocatur:& vir sanctissimus consacerdos meus Ioannes uocari Vniuersalis Episcopus conatur. Exclamare compellor,ac dicere:O tempora,o mores.

LI. *Tempore humiliationis turpior superbia.*

Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum iuri sunt tradita,destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ,nullus terram cultor inhabitat: sæuiunt & dominantur quotidie in necem Fidelium cultores idolorum:& tamen sacerdotes,qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt,vanitatis sibi nomina expetunt,& nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Numquid ego hac in re,pijssime domine,propriam causam defendo? Numquid specialem iniuriam vindico, & non magis causam omnipotentis Dei,& causam vniuersalis Ecclesiæ? Quis est ille,qui contra statuta Euangelica,contra canonum decreta nouum sibi vsurpare nomen præsumit?&c.] rogat pluribus, vt turgentem inani gloria hominem compescat.

LII. a Gregor. lib. 4. epi. 34. Ind. 13. *Interpellat Constantinam August.* b Grego lib. 4. epi. 30. Ind. 13.

Scripsit pariter ad Constantinam Augustam [a] de eodem;vbi post plurima:Etsi, inquit,pecca B ta Gregorij tanta sunt,vt pati talia debeat,Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, vt vestris temporibus pati ista mereatur.] Petri plane causam esse tradens,vt quis contra eius primatum Vniuersalis appetat appellari,sicq.& subdit: Vnde iterum atque iterum per omnipotentem Dominũ rogo,vt sicut parentes priores vestri Principes S. Petri Apostoli gratiam quæsierunt, ita vos quoque & hanc vobis quærere & conseruare curetis,propter peccata nostra,qui ei indigne seruimus, eius apud vos honor nullatenus minuatur,&c.] Dedit de his pariter litteras [b] ad Eulogium Alexandrinum Episcopum,& ad Anastasium Antiochenum,deq. ipsius Ioannis conatu tempore Pelagij ista in memoriam reuocat: Ante hos siquidem,annos octo,sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij tempore,frater & coepiscopus noster Ioannes in Constantinopolitana vrbe ex causa alia occasionem quærẽs,Synodum fecit,in qua se Vniuersalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus,vt agnouit,directis litteris ex auctoritate sancti Petri Apostoli eiusdem Synodi Acta cassauit:quarum videlicet epistolarum sanctitati vestræ exemplaria studui destinare,&c.] Sed hic appello te,qui sancti Petri nomine scribit litteras,& cassat Synodi Constantinopolitanæ Acta,nonne facto ipso se ostendit vniuersalem Antistitem?

LIII. *Pelagij Papæ verborum sensus.* c Pelag. epist. 1. d Gregor. lib. 2. epi. 37. Ind. 10.

C Sed quod pertinet ad Pelagij prædecessoris Gregorij aduersus Ioannem scripta, iam suo loco superius egimus, dum virga disciplinæ propulsauimus atque fugauimus petulantem leguleium male interpretantem verba ista in ipsius Pelagij litteris ita posita [c]: Nullus enim Patriarcharum hoc tam profano vocabulo vmquam vtatur: quia si summus Patriarcha Vniuersalis dicitur,Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit a fidelis cuiusquam mente,hoc sibi vel velle quempiam arripere,vnde honorem fratrum suorum imminuere ex quãtulacũque parte videatur.] De Orientalibus Patriarchis Pelagius intellexit, quos Gregorius ipse quatuor numerat,vbi ait in epistola ad Natalem Episcopum Salonitanum [d]: Quod si quilibet ex quatuor Patriarchis fecisset,sine grauissimo scandalo tanta contumacia trãsire nullo modo potuisset.] At cum veritas conspicua omni ex parte sit verbis & exemplis sanctissimorum Romanorum Pontificum Pelagij atque Gelasij (vt modo taceamus de ceteris) ipsos Romanos Pontifices vere esse vniuersalis Ecclesiæ Episcopos:nomẽ cur ijdem abhorruerint,declarat ipse Gregorius,nempe quod fastuosum esse videretur,atque superbum,& Christianæ humilitati minime congruens. At qui Gregorij loquendi vsum minime callet,facile in errorem labatur:vnde non adeo mireris, si se negat D dici velle Vniuersalem,qui in epistola ante hanc ad Mauritium scripta,se etiam negat sacerdotem esse.nam accipe verba ipsius [e]:

e Greg. lib. 4. epist. 31. Ind. 13.

LIV.

Sed etsi,inquit,sacerdos non sum:scio grauem esse hanc iniuriam sacerdoti,vt veritati seruiẽs, fallax credatur.] Dixeris ne,rogo te,sacerdotem Gregorium non fuisse,qui se non esse sacerdotem testetur? Non puto,sicut neque rerum negaris dominos fuisse eos Imperatores qui se dominos vocari vetuerunt. Si igitur de re conuenit,de nomine quid frustra contendimus? Numquid Paulus non erat Apostolus,qui se indignum dicit fuisse [f] vocari Apostolum (immo & ipse de se ipso [g]: An non sum Apostolus?] Et [h], Bonum est mihi magis,mori, quam vt gloriam meam quis euacuet.] At quis tandem finis certaminis? Disrupit anno sequenti Deus inflatum vtrem,sustulit (vt prædixisse visus est Gregorius) ex hac vita Ioannem,vt suo loco dicturi sumus. Sed quod de reprobis dictũ est [i]: Superbia eorum ascendit semper:] posteri ipsius eum veluti sanctum coluerunt,& inter beatos recensuerunt,insuper eiusdem superbum nomen retinuerunt. qua de causa humiliauit illos qui est ante sæcula,Deus,posuitq. Ecclesiam illam desolatam,vt nonnisi auctione pretij a Turcis emptos habeat sacerdotes:ac secundum inuiolabilem illam vulgatam Domini sententiam fa E ctum vidimus,qua dicitur [k]: Omnis qui se exaltat,humiliabitur.]

f 1. Cor. 15. g 1. Cor. 9. h 1. Cor. 9. i Psal. 73. *Græcorum error punitus in posteris.* k Math. 23.

LV.

Quod rursum ad sanctum Gregorium spectat:dum ait sæpe,nullum vmquam Romanorũ Pontificum illud sibi nomen vsurpasse,vt Vniuersalis Episcopus diceretur:idcirco hoc ipse, quod aliquam inesse differentiam existimauit secundum ea quæ dicta sunt,vt quis Vniuersalis Episcopus diceretur,vel Vniuersalis Ecclesiæ. Etenim complura reperiuntur exempla,vt Pontifices, qui ipsum Gregorium præcesserunt,se inscriberent Episcopos Ecclesiæ vniuersalis:nam vt prætermittamus eos,de quorum epistolis controuersia est,ecce sanctus Leo Magnus sæpius ea voce vsus esse reperitur,vt in epistola ad Marcianum Augustum [l] inscribitur Leo Episcopus Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ:ita etiam in epistola [m] ad Eudociam Augustam:sicut & ad Leonem Augustum inscribitur [n]: Leo Romæ & vniuersalis Catholicæq. Ecclesiæ Episcopus.] Insuper cum æquipollere videatur,immo idem Catholicum sit,quod vniuersale:habes pariter eosdem Pontifices Romanos inscribi solitos Catholicæ Ecclesiæ Episcopos:ita sæpe idem Leo [o], & inter alia ad Maximum Episcopum Antiochenum scribens [p]: Leo,inquit,Catholicæ Ecclesiæ,&c.]

l Leo epist. 57. m Leo epist. 69. n Leo epist. 97. o Leo epi. 14. 15. p Leo epist. 66.

Quod

LVI. Quod quidem nomen, vt consuetus titulus in Ecclesia Dei, ab alijs item ijsdem Romanæ Eccle- A
siæ Pontificibus impertitum sæpius reperitur, & inter alios a viro illustri Pompeio cognato Iusti-
niani Imperatoris qui cum ad Hormisdam Papam scribit [a], eum vniuersalis Ecclesiæ Episcopum
nominat: ita etiam Anastasia itidem eiusdem Augustini affinis. Sed & alij Episcopi cum ad eos
scriberent, quam amplissimis sint vsi titulis, pete exemplum a Synodo in Epiro celebrata, vbi in
epistola ad Hormisdam Papam eiusmodi præfigunt titulum: Patri Patrum, comministro, ac prin-
cipi Episcoporum, &c.] atque ad eumdem Ioannes Episcopus Nicopolitanus, & monachi vniuer
sæ Syriæ ita libello supplici: Vniuersi orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ continenti sedem princi-
pis Apostolorum Petri.] sed hæc dicta exempli causa sufficiant. Iam reliquas prosequamur res ge-
stas Gregorij cum Ioanne.

a Habentur inter epist. Horm. *De Episcopis Rom. qui vniuersales sunt dicti.*

LVII. Agebatur etiam in litteris eiusdem Episcopi Constantinopolitani de causa Ioannis & Athana
sij presbyterorum, quorum prior hæresis damnatus iniuste fuerat: quam ob causam Gregorius Ro
mam eum aduocauerat. Quid autem de eo factum sit, vbi Acta iudicialia iussa sunt Romam defer
ri, ex alijs Gregorij Papæ litteris [b] possumus intelligere, cum rescribens ad eumdem Ioannem
Episcopum Constantinopolitanum, causam eius in Synodo Romana fuisse cognitam tradit, ipsū B
que repertum innocentem absolutum, atque Orientale de eo habitum iam abrogatū esse iudiciū,
in quo inique admodum presbyter ille Chalcedonensis Ecclesiæ, licet Catholicus esset, per Ioānis
Iudices, impositis (vt vidimus) verberibus, fuerat vti hæreticus condemnatus. Qua de causa perbe
nigne hoc modo commonuit eumdem Ioannem Gregorius [c]: Hoc ergo, frater sanctissime, subti-
liter perpendamus, & sub prætextu hæresis affligi quempiam veraciter innocentem non sinamus:
ne (quod absit) hæresim fieri sub emendationis magis specie permittamus.] Et in eamdem senten
tiam de eo scribens ad Mauritium Imperatorem, hæc habet [d]: Veraciter confitenti non credere
non est hæresim purgare, sed facere.] Marcionistarum enim hæresis crimine fuerat hic vir Catho
licus infamatus, & per Ioannis Iudices iudicatus. Quod igitur Romæ iudicet Gregorius Chalce
donensem presbyterum Constantinopoli condemnatum, atque etiam contra iudicium habitum
Constantinopoli ipsum absoluat: quomodo etsi non se dicat vniuersalem, non cognosci necesse sit
ipsum esse Ecclesiæ vniuersalis Episcopum?

b Greg. lib. 5. ep. 15. 16. 17. Ind. 14. *Absoluitur presbyter damnatus Constantinopoli.*
c Greg. lib. 5. ep. 15. Ind. 14.
d Greg. lib. 5. ep. 40. Ind. 14.

LVIII. Quod vero pertinet ad Athanasium reorum alterum, quid gestum sit, ipse Gregorius docet in
epistola ad Narsetem [e], nimirum inuentum esse (vt ait) aliqua ex parte Manichæum, verumta- C
men accusatorem ipsius ex eius accusationibus esse conuictum Pelagianum: inuentumq. codicem
editi Ephesini Concilij missum Constantinopoli esse falsatum. Quam autem parum tuti fuerint
tunc Græci codices, ista accurate tractans ipse Gregorius, hęc addit: Existimamus, quia sicut Chal
cedonensis Synodus in vno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesi-
na Synodo factum est. Charitas ergo vestra vetustos omnino codices eiusdem Synodi requirat,
& illic inde videat si quid tale inuenitur: mihiq. eumdem codicem, quem inuenerit, transmittat:
quem mox vt legero, retransmitto. Nouis enim codicibus passim non credat.] Et paulo post: Ro-
mani autem codices multo veriores sunt, quam Græci: quia nostri sicut non acumina, ita nec im-
posturas habent.] hæc Gregorius.

e Greg. lib. 5. ep. 24. Ind. 14. *Codices Græcorum sæpe falsati reperti.*

LIX. Quando autem in Constantinopolitano iudicio fuit ipse Athanasius condemnatus, magna tūc
accidit vecordia ipsius Ioannis adducta in iudicium minime perscrutantis, vel nescientis inter ve
rum & falsum ob imperitiam sacrorum canonum accurate distinguere: vt apud ipsum Constanti-
nopolitanum Episcopum ederetur Synodus secūda Ephesina pro prima, Conciliabulum videlicet
Nestorianorum sub Ioanne Antiocheno pro œcumenica Synodo: quod culpa graui non caruit, aut D
dolo, vel saltem rerum Ecclesiasticarum maxima ignorantia: ex quo tunc est factum, vt Catholici,
qui hæreticorum illi Synodo minime assentirentur, dicerentur hæretici; & hæretici assentien-
tes, Catholici putarentur. Porro id non semel in iudicio factum, sed iterum in causa quorum-
dam monachorum, de quibus postea ipse S. Gregorius scripsit ad Eulogium Episcopum Alexan-
drinum his verbis [e]:

e Greg. li. 6. epi. 31. Indict. 15.

LX. Præterea ante triennium, cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur; satis
faciens mihi quondam frater & consacerdos meus domnus Ioannes *Constantinopolitanus Episco-
pus scilicet*, litteras misit, quibus nitebatur ostendere, eos Ephesinæ Synodi difinitionibus con-
tradixisse: & velut ex eadem Synodo, certa nobis, quibus ipsi obsisterent, capitula destinauit. In-
ter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo
quod diabolus, &c.] erant hæc in Nestorianorum Concilio posteriori Ephesino, canone secundo:
quod olim per Ioannem Antiochenum seorsum celebratum est, diuersum ab illo per Dioscorum
postea habito: quod cum pro germano Ephesino Ioannes ipse ad Gregorium miserit, quam pius
dici potuerit, omnes puto intelligunt. De ijsdem quoque & ad Anastasium Antiochenum Episco E
pum Gregorius hæc dilucidius, vbi ait [f]: Ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia vr
be transmissus est, agnoui per hoc quod quædam capitula Catholica cum hæreticis fuerant repre
hensa, quia quidam illam Ephesinam primam Synodum in eadem vrbe existimant, quæ quondā
ab hæreticis traditur esse composita: omnino necesse est, vt charitas vestra eamdem Synodum
apud sanctam Alexandrinam & Antiochenam Ecclesiā requirat, & qualiter in veritate habeatur,
inueniat. Vel si placet, hinc dirigimus, quæ ab antiquitate seruata in scrinijs habemus. Illa enim Sy
nodus *secunda Ephesina*, quę sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula
asserit approbata, quæ sunt Cælestij atq. Pelagij prædicamenta, &c.] Audisti totius imposturæ co-
mœdiam? Vidisti, qui vocari volunt Oecumenicus, quas miserit merces in Vrbem: dum, nisi Gre-
gorius vigilasset, sub auctoritate Concilij œcumenici Ephesini, Pelagianam hæresim ante sæpe dā
natam rursum introduxisset in Ecclesiam? Sed de his inferius iterum agemus.

f Greg. li. 7. epis. 43. Ind. 2.

LXI. Sed quod ad dictum Concilium in ea causa collectum spectat: habitum illud hoc anno Romę,

ex

A ex scripris eiusdem sancti Gregorij satis apparet, vbi hęc in eius præfarione leguntur [a]: Regnan *Concilium Romam.*
te in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, remporibus pijssimi ac serenissimi dominorũ Mau-
ritij, Tiberij, & Theodosij Augustorum eiusdem domini, Imperio Mauritij anno rertiodecimo [*], a Extat li.4.sub epist 44.
Indictione rertiadecima, quintodie mensis Iulij, &c.] Sed corrige quod haber de Imperij Mauri * decimo
tij anno decimotertio: nam hoc anno Indictione decimarertia non decimustertius Mauritij curre b Greg. libr.2.in princip.
bat, sed decimus, vt ex eiusdem Gregorij scriptis apparet, vbi superius numerat [b] annum septimũ
ipsius Imperatoris decima Indictione.

Quod autem ad canones in eadem Synodo sancitos pertinet, sex numero habentur: Quorum LXII. *Canones in Conc. Rom. statuti.*
primus est de diaconis, ne quorum munus est alrari ministrare, Euangelium prædicare, & eleemo
synis inseruire, ijdem cantores existerent. Secundus ille, ne cubiculo Pontificio seruirent pueri lai-
ci & sæculares, sed clerici vel monachi id ministerij exhiberent. Tertius, quod decretum est, ne re-
ctores patrimoniorum Ecclesiæ alienis possessionibus affigant titulos. Quartus vero, vt sine tegmi
ne corpora Pontificum ad sepulchrum deferrentur, ea nimirum occasione, quod cum (vt ait) dal-
maticis tegerentur, ipsas postea populus inter se partitas loco sacrarum reliquiarum asseruarẽt:
B quem monuit, vt e corporibus potius Apostolorum ac martyrum velamina acciperent. Ita Gre-
gorius viuens consuluit sibi post mortem, ne coleretur vt sanctus. Adiecit illud etiam statuere, ne
an ordinationibus sacris conficiendis, vel pallij eahibirione aliquid penitus acciperetur, neq. eriam
a Norarijs pro charta vel calamo quid sumeretur, nisi post ordinationem eahibitam aliquid ordi-
natus sponte dare voluerit.

Postremo vero illud constituit, vt serui Ecclesiæ ad monasticam vitam venire cupientes, in lai LXIII.
cali primum habitu probarentur. In quo item Romano Concilio illud implendum dixit [c], vt nul- c Greg li.5.epi. 1.Indict 14.
lius essent ponderis, quæ de bonis post Episcopatum adeptis Episcopus testamento disposuisset,
secus vero de his quæ ante Episcoparum possedisset. Reperimus in scripto codice Sublacensi, in
Concilio Romano eumdem Gregorium Papam probasse & confirmasse regulam sancti Benedi-
cti. Subscripserunt Concilio Episcopi vigintiduo, presbyteri vero Cardinales triginraquatuor.

Hoc pariter anno accidit, vt schismatici Istriæ prouinciæ petierint a sancto Gregorio ad Vrbẽ LXIV.
veniendi securitatem, vt de vertentibus quæstionibus vna conferrent: quam libentissimo animo
Gregorius præstitit, datis ad Petrum & Prudentium Istriæ Episcopos litteris [d]: sed a proposito d Greg.li 4.epi. 49 Ind.13.
C ipsi defecere.

At vero secundum illud Apocalypsis [e]: Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sorde LXV.
scat adhuc.] Mauritius imperator, aduersus S. Gregorium Papam, Maximum in Ecclesiam Saloni- e Apoc.22.
tanam intrusum, ab ipso autem Gregorio censuris eiectum, per suos ministros in Ecclesia illa Epi *De causa Maximi Episcopi Salonitani.*
scopum retinuit. Id quidem hoc anno idem Imperator Mauritius tyrannice gessit, quod animum
ipsius Gregorij Papæ vehementer exagitauit. Namcum idem Pontifex Maximum Salonitanum
simoniacum intrusum Missarum celebratione priuasset, & ille eam iussionem sub anathematis pę
na mandatam contempsisset, Missasq. celebrare minime prætermittens, auxilium quæsiuisset Im-
peratoris: litteras ab eo impetrauit, quibus iuberetur cum honore suscipi. Hæc accipiens Grego-
rius, cum Augusta expostulauit his verbis [f]: f Greg.li.4. epi, 34.Ind.13.

Salonitanæ ciuitatis Episcopus, me ac Respõsali meo nesciẽte, ordinatus est; & facta res est, quæ LXVI.
sub nullis anterioribus Principibus euenit. Quod ego audiens, ad eumdem præuaricatorem, qui *Facinora Maximi.*
inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Missarum solemnia celebrare nullo modo præ-
sumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent, quod ei sub excõ
D municationis interpositione mandaui. Et contempto me atq. despecto, in audaciam quorumdam
sæcularium hominum, quibus, denudata sua Ecclesia, præmia multa præbere dicitur, nuncusque
Missas facere præsumit, atque ad me venire secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem
pręceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc quod in
ordinatione sua me vel Responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui, ac si me
auctore fuisset ordinatus. Alia vero peruersa illius, scilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia
cum pecunijs est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irre
quisita præterire non possum. Sed opto & Dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his quæ di
cta sunt, valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen quam
hæc cognoscantur, serenissimus dominus discurrente iussione præcepit, vt eum venientem cũ ho-
nore suscipiam. Et valde graue est, vt vir de quo tanta & talia nunciantur, cum ante requiri & di-
scuti debeat, honoretur.

Et si Episcoporum causæ mihi commissorum apud pijssimos dominos aliorum patrocinijs di LXVII.
sponuntur: infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed vt Episcopi mei me despiciant, & contra me *Iusta querela S.Gregorij.*
E refugium ad sæculares Iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc
tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto; & si ad me diu venire distulerit, in eo exerce
re districtionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotenti autem Domino confido, quia lon
gam pijssimis dominis vitam tribuet, & nobis sub manu vestra, non secundum peccata nostra, sed
secundum gratiæ suæ dona disponet. Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero: quia integerrima
serenitatis eius conscientia quanto moueatur zelo rectitudinis atq. iustitiæ, non ignoro.] hactenus
ad Imperatricem Gregorius.

At non statim vt accepit ista de Maximo, verecundia detentus, fauit ei Mauritius, sed postea LXVIII.
ab Exarcho Italiæ & alijs magistratibus concitatus: siquidem dictam de eodem Masimo historiã
latius eaplicatam habes in epistola eiusdem Gregorii ad Sabinianum diaconũ verbis istis [g]: Post g Greg.li.7. epi. 1.Ind.1.
quam, inquit, serenissimus domnus Imperator iussiones transmisit, vt ordinari minime debuisset, *Magna Maximi cõtumacia*
tunc ad altiorem superbiam erupit. Nã homines gloriosi viri Patricij Romani (*hic Exarchus erat*)
ab eo præmia acceperunt, eumq. ita ordinari fecerũt, vt Antonium subdiaconum & Rectorem pa-
trimonij,

trimonij, nisi fugisset, occideret. Ego autem epistolas transmisi, postquam eum ordinatum cõtra A
rationem cognoui & contra consuetudinem, vt Missarum solemnia celebrare non præsumeret, nisi
prius a serenissimis dominis cognoscerem quid de eius persona iussissent. Quæ scripta mea publi-
Gregorij longanimitas. ce relecta, vel in ciuitate posita, publice scindi fecit, atque in contemptum sedis Apostolicæ aper-
tius exilijt. Quod ego qualiter patiar, scis, qui ante paratior sum mori, quam beati Petri Apostoli
Ecclesiam meis diebus degenerare. Mores etiam meos bene cognitos habes: quia diu porto; sed
si semel deliberauero non portare, contra omnia pericula lætus vado. Vnde necesse est cum Dei au-
xilio periculo succurrere, ne cogatur excedendo peccare. Vide quæ dico, & pensa ex quanto dolo-
re sunt.] hæc & alia ad Sabinianum Apocrisarium degentem Constantinopoli, insinuanda Impera-
tori, Gregorius scribit.

LXIX. Quod autem ipse Gregorius eumdem Maximum iterum atque iterum Romam a se [a] voca-
[a] Greg. lib. 5. ep. 25. Ind. 14. & lib. 6. epi. 19 Ind. 15. tum, obtemperare contemnentem excommunicasset: ille ad suam excusationem seueritatem ni-
miam Gregorij prætexebat, rumorem excitans, quod Episcopum quemdam Malcum Romæ in
carcere mori coegisset. Ad hæc Gregorius mox ista subinfert: Peruenit vero ad me, quia transmisit
De Malco occiso calumnia. nescio quem clericum, qui diceret, quia Malcus Episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De B
qua re vnum est quod breuiter suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego seruus eorum in
morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Du-
ces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa: sed quia Deum timeo, in mortẽ
cuiuslibet hominis me miscere formido.] quasi diceret, tantum abesse vt coegerit mori Episcopũ,
vt nec ipsos hostes, cum posset, voluerit occidi. At quomodo de Malco res se habuerit, accipe ex ip-
socum subdit: Malcus autem Episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione:
sed die qua causam dixit, & addictus est, nesciente me, a Bonifacio Notario in domum eius ductus
est: cui & prandium factum est, ibiq. prandit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est:
quod iam dilectionem tuam arbitror cognouisse.] hæc de calumnia ex morte Malci prætensa. Sed
quæ hæc secuta sunt?

LXX. Vicit Gregorius in bono malum. Etenim concessit, vt cum Romam venire nollet, saltem Ra-
Causa Maximi commissa Mariniano. uennam se conferret, vbi delegatum a sede Apostolica haberet Iudicem Marinianum Episcopum,
sub quo causam diceret. Præstitit hoc Maximus, Rauennamq. se contulit, vbi & iuramento se pur-
ganit supra corpus sancti Apollinaris, se nimirum a simoniaca labe integrũ atque immunem esse: C
acceptaq. pœnitentia de inobedientia & contumacia, qua in Apostolicam sedem peccasset, ad Sa-
lonitanam est missus, consentiente Gregorio, Ecclesiam, vt legitimus illic sederet sacerdos: cui &
expetenti idem Pontifex pallium dedit. Hæc omnia constant ex epistolis ipsius S. Gregorij datis
[b] Greg. lib. 7. ep. 79. 80. 81. Ind. 2. [b] Indictione secunda: vnde appareat causam hanc cœptam Indictione duodecima, perdurasse an-
nos quinque.

LXXI. Eodẽ anno Anastasius Sinaita, vbi in sedem Antiochenam restitutus est, litteras dedit ad Gre-
gorium Romanũ Pontificem; qui cũ accepisset, post mortẽ Gregorij Episcopi Antiocheni ipsum
Anastasium, a tempore Iustiniani Imperatoris a sede expulsum esse restitutum, illi congratulatus
[c] Greg. lib. 4. ep. 37. Ind. 13. litteras reddidit, quarum est huiusmodi exordium [c]: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax homĩ-
nibus bonæ voluntatis: quia magnus ille fluuius, qui quondam arentia Antiochiæ saxa reliquerat,
Greg. gratulatur Anastasio Episc. Antioc. tandem ad proprium alueum reuersus, & subiectas & iuxta positas valles rigat, &c.] Dumq. eum
solatur de tribulationibus quibus afflictatus fuerat, suas, quas tunc ipse Gregorius pateretur, ærum-
nas ingerit, dicens: Quantas vero in hac terra tribulationes de Longobardorum gladijs, de iniqui-
tatibus Iudicum, de insolentia atque importunitate causarum, de cura subiectorum, de molestia D
etiam corporis quam patior, explere nec calamo, nec lingua sufficio.] Ad finem vero epistolæ duo
ista apponens verba, AMEN, GRATIA] mox subdit: Quæ videlicet verba de scriptis vestris
accepta, idcirco in meis epistolis pono, vt de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non
solum vester est, sed etiam noster.] vtpote quod eadem salutatione, siue epistolæ signo S. Ignatius
vteretur. Sed de his primo Annalium tomo diximus.

LXXII. Hoc eodem anno (vt in fine anni superioris est demonstratum) Amos Hierosolymorum Epi-
[d] Prat. spirit. c. 149. scopus post Ioannem electus est: de cuius ingressu hæc apud Sophronium habes [d]: Cum descen-
disset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset: venerunt omnes monasteriorũ
De Amos Episc. Hierosolym. eremi Abbates, vt adorarent eum: inter quos affui & ego cum Abbate meo. Cœpitq. Patriarcha di-
cere Patribus: Orate pro me, fratres: magnum enim onus & intolerabile mihi iniunctum est, sacer-
dotijq. dignitas me terret immodice. Petri enim & Pauli & similium est regere rationales animas.
Nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis Angelis Papa Leo, qui Romanorum Ecclesiæ
præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrũ Apostoli Petri vigilijs & orationibus insi-
stens, petensq. ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua. E
Impletisq. diebus quadraginta, apparuit ei Petrus Apostolus, dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt
tibi peccata tua præter impositionis manuum: hoc enim solum abs te requiretur, siue bene, siue for-
tasse aliter egeris.] hæc dicta quidem ab Amos, vt inuenta sunt scripta reddimus: sed de veritate hi-
storiæ superius in Leone dictum est.

LXXIII. Hoc pariter anno, cum (vt vidimus) ad Galliarum Episcopos litteras dedisset sanctus Grego-
rius pro corrigendis ijs quæ aduersus sacros canones in Gallijs agerẽtur, vt id omnino perfici pos-
[f] Greg. lib. 4. ep. 53 Ind. 13. set, regias manus in auxilium petijt: cuius rei causa scripsit ad Childebertũ [f] Francorum Regem
de pluribus rebus corrigendis in regno ipsius, quæ deficiente verbi cultura succreuerant: potissi-
mum vero illud admonuit, ne laici statim tonso capite raperentur ad Episcopatum, seu potius ra-
perent ipsi Episcopatum, hoc suadens exemplo. Certum namque est, inquit, non vos ante exercitui
ducem præponere, nisi vobis labor eius fidesq. probata constiterit, nisi eum anteactæ vitæ virtus &
solicitudo aptum esse monstrauerit. Si vero non alijs, nisi huiusmodi viris committitur gubernan-
dus exer-

A dus exercitus qualis dux esse debeat animarum, ex istius rei comparatione bene colligitur.]

Scripsit & ad Brunichildem [a] Reginam Francorum, matremq. Regis, vbi inter alia de ipso Francorum regno atque Rege hæc habet: Non immerito contingit, vt cuncta gentium regna præcelleret: quippe earumdem gentium Creatorem & pure colit & veraciter confitetur. Sed vt laudabilius in eo fides cum operibus enitescat, adhortationis vestræ eum verba succendant, &c.] & rursum postea ad eius filium Childebertum [b]: Quanto ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem Regem, quia sunt & alij, non mirum est: sed esse Catholicum, quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lampadis splendor in tetræ noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscat. Quicquid enim Reges se ceteri gloriantur habere, habetis: sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis. Vt ergo sicut fide, ita & actione vincantur, benignam se excellentia vestra suis subiectis semper exhibeat, &c.] Dedit has litteras Gregorius Candido presbytero, quem post Patricium Dinamium ad curandum patrimonium S. Petri misit ad eumdem
B Regem, atque vna cum litteris etiam munus Rege Christianissimo dignum, de quo in fine eiusdẽ epistolæ istis verbis: Claues præterea S. Petri, in quibus de vinculis catenarum eius inclusum est, excellentiæ vestræ direximus: quæ collo vestro suspensæ a malis vos omnibus tueantur.]

LXXIV.
a Greg. lib. 4. ep. 5. Ind. 14.
Regis Francorum laudes ex fide Catholica.
b Greg. lib. 5. ep. 6. Ind. 14.

Sed de Gallijs transeamus in Hispanias. Hoc enim anno idem sanctus Gregorius scripsit [c] ad sanctum Leandrum Episcopum Hispalensem, mittens ad eum librum, quem nominat, Regulæ Pastoralis, scriptum (vt ait) ipso sui Episcopatus exordio ad Ioannem (vt vidimus) Episcopum Rauẽnatem: misitq. ad eumdem libros Moralium, ad ipsum Leandrum (vt præfatio docet) inscriptos; nõ omnes tamen, sed quos haberet præ manibus: tertiam enim & quartam eiusdem operis partem minime in promptu habere, quæ mitti tunc posset, eadem epistola ipse testatur. Rursus autem cui incumbebat vniuersalis Ecclesiæ cura, inuisit litteris Ecclesiam Africanam, hoc pariter anno scribens ad totius Africæ Primatem [d] Dominicum Carthaginensem Episcopum, vbi hæc pulchre de communione sanctorum precibus conseruanda: Vt ad hæc peruenire mereamur, & me pro vobis apud sanctissimum beati Petri Apostolorum principis corpus, & vos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem orationibus decet incumbere.]

LXXV.
c Greg. lib. 4. ep. 46. Ind. 13.
Greg. mittit libros ad S. Leandrum.
d Greg. lib. 5. ep. 19. Ind. 14.
Communicatio precum.

C At quod successorem se esse nouit illius, cui non munda tantum animalia, sed & immunda, feræq. bestiæ ad cibum paratæ ostensæ diuinitus fuere in linteo [e]: parum ipsi fuit tantummodo curare Fideles, sed & adiecit animum, vt gentem Anglorum Britanniæ insulæ magna ex parte dominam factam sacro imbueret Euangelio. Sed quod tantæ molis oppus aggredi, Longobardorum (vt vidisti) tumultus obstaret: illud saltem quod præ manibus esset, operari minime prætermisit, nẽpe vt carperet ob famem ex ingenti segete spicas, cui nondum falcem immittere licuit. Quid ergo agit? Nouit in Gallijs complures detineri iure belli captiuos Anglos, eosdemq. exponi venales: dat itaque in mandatis Candido presbytero (quem ad curandum patrimonium S. Petri hoc anno in Gallias missum diximus) vt eosdem coemat Anglos adolescentes, quos ad fidem Christi conuersos monasterio bene instruendos committat. Scribit enim de his, deq. emendis vestimentis ad pauperes vestiendos, hæc breuiter ipse S. Gregorius [f]:

LXXVI.
e Act. 10.
Pro Anglor. conuersione laborat Greg.
f Greg. lib. 5. ep. 10. Ind. 14.

Pergens, auxiliante Deo D. N. Iesu Christo, ad patrimonium quod est in Gallijs gubernandum: volumus, vt dilectio tua ex solidis, quos acceperit, vestimenta pauperum, & pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & octo, vt in monasterijs dandi* Deo proficiant, comparet: quatenus so-
D lidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, ad locum proprium vtiliter expendantur. Si quid vero de pecunijs redituum, quæ dicuntur oblatæ, recipere potueris: ex his quoque vestimẽta pauperum comparare te volumus, vel (sicut præfati sumus) pueros, qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia Pagani sunt qui illic inueniri possunt: volo vt cum eis presbyter transmittatur, ne quid ægritudinis contingat in via, vt quos morituros conspexerit, debeat baptizare. Ita igitur tua dilectio faciat, vt hæc diligenter implere festinet.] hactenus ad Candidum Gregorius. Nouisse antea Anglos Gregorium Romæ venum expositos, tradit Ioannes diaconus, admiratumque in ijsdem vultus elegantiam, quo non barbarorum trucem repræsentarent aspectum, sed angelicam, quæ coloribus fingi solet, imaginem atque ob id eosdem Anglos Angelos nominasse: censuisseq. eos emptos non vt alia mancipia tradendos glebis, sed eosdem Anglos inter Angelos collocandos, in monasterijs scilicet, ad vitam angelicam excolẽdam. Fauit Deus votis eius, vt post has euulsas Apostolica manu spicas, in magnam mox messem falcem immitteret. Sed hæc contigerũt anno sequenti: dicemus de his suo loco.

LXXVII.
* dati
De Anglis emendis atque collocandis in monasterijs.

Hoc eodem anno moritur Ioannes ille Episcopus Rauẽnas, quem irrisorem & fastu tumentẽ
E duplici animo ambulantem Gregorius proxime redarguerat [g]. Demerere hominem omni genere beneficij sanctus Gregorius minime prætermisisse visus est, qui reperitur misisse ad eum reliquias sanctorum Romanorum Pontificum Marci, Marcelli, atque Feliculæ martyris, vt docet inscriptio eiusmodi a Rubeo edita [h]:

Inclyta præfulgent sanctorum limina templo
Marci, Marcelli, Feliculæq. simul:
Pontifices hos Roma cepit, hæc martyr habetur.
Horum Gregorius dat Papa relliquias:
Quas petit Antistes meritis, animoq. Ioannes:
Paruula pro summis reddere dona parat.
Oraculum statuit tanta virtute repletus,
Cuius ab auspicijs gratia & extat opus.
Qui bis septeno sacri diadematis anno,

LXXVIII.
De obitu Ioannis Rauẽnatis Episc.
g Greg. lib. 4. ep. 14. Ind. 13.
h Hier. Rub. hist. Rauen. lib. 4.

Tractatu

Tractatu vigili quo regit Ecclesiam, A
Hanc quoque regentem verendi culminis arcem
Vixit [*], *& euentum traxit ad arbitrium.* (* Struxit)
Miranda subtio suspendens arte cacumen
Inflexum reparat parto ab vtraque latus.
Additur his meritis felix Smaragdus in æuum.
Cuius in his titulis participantur opes.]

LXXIX. *De electione Mariniani Ep. Rauen.*

Defuncto igitur Ioanne, facta est successoris electio atque in locum eius substitutus est Mari
nianus. Extant de his Gregorij ipsius litteræ [a], quibus primo respuit alium Ioannem electum,
eo quod nesciret Psalmos: reiecit & Donatum Archidiaconum, cui multa obstarent, consensit ve-
ro in Mariniano presbytero, qui secum diu in monasterio fuerat conuersatus: de quo ista ad An-
dream Scholasticum [b]: Tandem venerabilem virum fratrem presbyteromq. Marinianum, quē
diu mecum didicere in monasterio conuersatum, communi concordantiq. voce atque consensu sæ
pius petiuerunt. Cui refugienti diuersis modis vix aliquando potuit suaderi, vt eorum præberet
petitioni consensum. Et quia bene nobis eius vita est cognita, atque in lucrandis animabus illum B
nouimus esse solicitum, nullam in ordinatione ipsius moram attulimus.] hæc & alia in eius laudē,
Gregorius, cui & pallium [c] concessit statutis diebus vtendum. Sed quod mox in eum oblocuti
sunt aliqui, quod Concilium Chalcedonense minime sectaretur (consueta hæc erat calumnia, vt sę
pius dictum est, schismaticorum aduersus Catholicos) de his scribens [d] Gregorius populo & cle
ricis Rauennatis Ecclesiæ in omnibus satisfecit.

a Greg. lib. 4. ep. 21. 23 & 45. Ind. 13.
b Greg. lib. 4. ep. 41. Ind. 13.
c Greg. lib. 4. ep. 54. Ind. 13. & lib. 5. epist. 8.
d Greg. lib. 5. ep. 2. Ind. 14.

LXXX.

Sed quid accidit? Quem præsenti anno adeo laudauit Gregorius, eumdem anno sequenti men
se Martio reprehendere opus fuit. Ita humanæ conditionis instabilitas fert, vt mutatione status,
mutari interdum homines, atque virtutes in vitia conuerti facile possint. Vbi enim primum iste
nobilissimæ Ecclesię moderandas suscepit habenas, in id vires omnes intendit, vt reditus eiusdem
augeret; eoq. progressus est, vt a monasterijs etiam pecuniam cuperet extorquere: cuius rei gratia
fuit ab ipso Gregorio arguendus. Ad eum enim scribens ipse Pontifex, hæc præfatur [e]: Miramur
cur sic in breui fraternitatis tuæ fuerit immutata discretio, vt ea quæ postulat non aduertat. Ex
qua re dolemus, quia manifestum prebes indicium, plus apud te verba male suadentium valuisse,
quam diuinæ lectionis studium profuisse. Cum ergo monasteria te oporteat defensare, & religio- C
sos illic summopere congregare, vt lucrum de animarum congregatione possis efficare: in eum te
e diuerso grauamina (sicut litteræ tuæ testantur) desideras exercere, & quod est deterius, nos tuæ
culpæ studes fieri debere participes.] & post aliqua: Quia ergo, inquit, te multum diligo, instanter
admoneo (quod sic recte considetes) vt non plus pecuniæ quam animabus studeas. Illud a latere
respiciendum est: ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, ac vehementius intuendum,
&c.] Sed & de his adde quæ anno sequenti, mense Martio, idem S. Gregorius de eodem Mariniano
scripsit ad Secundinum Dei seruum Rauennæ degentem, quæ & superius alia occasione maiori ex
parte posuimus, his verbis [f]:

e Greg. lib. 5. ep. 28. Ind. 14.
Redarguit Marinianū S. Gregorius.
f Greg. lib. 5. ep. 29. Ind. 14.

LXXXI. *Mariniani dānatūr auaritia*

Fratrem nostrum Marinianum Episcopum verbis quibus vales excita: quia obdormisse eum
suspicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus erant senes mendicantes: qui a me discussi sunt,
a quibus quid acceperint: & per singula retulerūt, quāta eis, & a quibus in itinere data sunt. Quos
dum solicite de prædicto fratre requirerem, quid eis dedisset: responderunt, se eum rogasse, sed ab
eo se omnino nihil accepisse, ita vt neque panem in via acceperint, cum dare omnibus illi Eccle-
siæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quod vobis dare D
possim. Et miror si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria babet, quod pauperibus debeat da
re non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solum lectionem & oratio
nem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum ha-
beat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non babet, va-
cuum Episcopi nomen tenet. Quædam vero eum per epistolam meam de anima sua admonui, sed
nihil mihi omnino respondit: vnde credo quia eam neque legere dignatus est. Pro qua re iam neces
sarium non fuit, vt eum per epistolam meam admonere aliquid debuissem: sed tantum illa scripsi,
quæ in causis terrenis Consiliarius dictare potuit: nam ego ad hominem non legentem fatigari in
dictatu non debui. Tua ergo dilectio secreto ei omnia loquatur, & admoneat qualiter se dispone-
re debeat, ne per præsentem negligentiam vitam (quod absit) priorem perdat.] hucusque de Mari-
niano ad Secundinum Gregorius: quibus innotescit diaboli ars, vt quos decipere non potuit in mo-
nasterio, in spirituali constitutos præfectura auaritiæ sibi telis subijciat. Habes præterea quod ex
his intelligas S. Gregorium scribere consueuisse litteras eas potissimum quæ ad animarum salutē
spectarent; reliquas vero quæ ad res (vt ait) terrenas pertinerent, Consiliarium ipsum dictare. E

LXXXII.

Quod insuper ad eumdem Marinianum spectat, extant litteræ [g] eiusdem Gregorij ad ipsum
datæ Indictione decimatertia, in quibus hæc ad calcem babētur: Omnia etiam priuilegia, quæ tuę
pridem concessa esse constat Ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus perma
nere.] Fertur autem alia eiusdem S. Gregorij nomine epistola ex Vrbana (vt aiunt) bibliotheca Ra
uennate deprompta [h] ad eumdem Marinianum scripta de priuilegijs eiusdem Ecclesiæ Rauen-
natis, sed quæ ex multis commenticia cōuincatur. Idem enim (vt puto) auctor, qui eodem argumē
to Valentiniani Imp. rescriptum confinxit, quod superius suo loco refellimus, istam quoque est cō
mentus epistolam. Etenim (vt hæc cursim annotasse sat sit) quid in ipsa habet inscriptione: Mari-
niano Archiepiscopo Rauennati, & filio?] Quam procul verumque ab vsu S. Gregorij, qui nonnisi
Episcopum & nonnisi fratrem Rauennatem Antistitem nominare consueuit? Quam longe illud
etiam a nomenclatura Gregorij, vt cum de Gelasio Papa contingit mentionam haberi, gloriosissi
mum Gelasium appellet? est titulus iste Præfectorum potius, quam Pontificum. Vbi porro mos il-
le, vt

g Greg. lib. 4. ep. 54.
h Extat apud Ru b. hist. Rau. lib. 4.
Refellitur cōmenticia epist. de Rauen. Eccl.

A le, vt non ipsi tantum, sed & eius succeßoribus omnibus pallium in perpetuum tribuat, cum talis priuilegij concessio numquam personam, cui conceditur, excedere soleat? Sed & quid, quod Rauennatem Ecclesiam primam filiam Romanæ Ecclesiæ vocat auctor? Quot sunt Ecclesiæ a Petro ante Rauennatem erectæ? Nec puto dicere primam quo ad dignitatem: nam nemo negarit Alexandrinam & Antiochenã peculiares Petri Ecclesias longe Rauennati præstare. Quid præterea, quod secundum Longobardorum Regum constitutiones firmat eiusdem priuilegium? Quid commune Rauennati Ecclesiæ cum Regibus Longobardorum, qui ea numquam potiti sunt? Quid ibi nomẽ illud, Marchio, temporibus illis incognitum? Omittimus alia plura, quæ longe a Gregorij stylo aberrant. Illud tantum quod extremum in comminatione anathematis ponitur verbis illis: Sciat se ex parte Dei omnipotentis & sanctorum trecentorum decem & octo Patrum, &c.] considerandum proponimus. Quando vmquam Gregorius eiusmodi vsus est modo anathematis interminãdi? Vel quando quis Romanorum Pontificum eiusmodi vsus est anathematis comminatione, per Episcopos scilicet qui Nicæno Concilio interfuerunt? Sunt alia quidem priuilegia ab eodẽ Gregorio diuersis concessa locis, quorum formæ quã procul abhorrent ab ea quæ in eadem commentitia
B epistola posita legitur, videat lector. Hæc scio stomachũ plurium turbatura, qui erga eam Ecclesiã, alioqui nobilissimam atque dignissimam, priuato studio affecti sunt. Sed antidotum veritatis si adhibeatur, omnem protinus sanabit, quæ commota ex bile prouenit, amaritudinem.

Quod autem ad reliquas anni huius res gestas eiusdem sancti Gregorij spectat: idem summa quoq. solicitudine cum vacantibus Ecclesijs prouidere curaret, plures hoc anno dedit eodem argumento litteras, in quibus & alijs alio tempore eodem argumento conscriptis illud admiratione dignum, quod inuitum neminem subite Apostolica iussione coegisse repetitur onus Episcopale; dũ licet interdum persuaserit, vim tamen nemini adhibuerit: immo quo aliquem sanctiorem sciret, eo magis suo relinquebat arbitrio, vt quod vellet faceret. Est de his notandum exemplum de Sebastiano, de quo ad ipsum hoc anno scribens hæc habet [a]: Indico, quod ad me, Bonifacio Defensore referente, peruenerit, quia vir sanctissimus frater noster domnus Anastasius, Patriarcha, *Antiochenus scilicet, Sinaita dictus*, in vna suarum ciuitatum regendam vobis Ecclesiam committere voluit, & consentire noluistis. Quem sensum ac sapientiam vestram valde ego libẽter amplexus sum: laudaui vehementer, & vos felices, me infelicem esse deputaui, qui hoc tali tempore regimen Ec-
C clesiæ suscipere consensi. Si tamen animus vester fortasse fratribus condescendendo, & misericordiæ operibus intentus, ad hoc vmquam consentire decreuerit, peto vt amori meo alium minime ꝑponatis. Sunt enim in Sicilia insula Ecclesiæ vacantes Episcopis: & si vobis placet auctore Deo Ecclesiam regere, iuxta beati Petri Apostoli limina cum eius adiutorio melius potestis. Sin vero non placet, feliciter insta, vt ista in vobis intentio permaneat, & pro nobis infelicibus exora.] hęc Gregorius ad Sebastianum Orientalem Episcopum, sed Episcopatu (vt puto) barbarorum infestatione carentem: cum tamen certum sit ab alijs sanctissimis Pontificibus alios ad id esse sæpe coactos. Sed secundum Apostolum [b]: Alius quidem sic, alius vero sic.]

Quod rursum ad huius anni impensos labores Gregorij pertinet: monachorum Deo seruientium curam, ex more, propensiorem habuit, vt si quem sciret vere cultorem monasticæ vitæ, quicquid peteret illi daret, & plusquam peteret. Poscenti namq. Euangelij librum Eliæ Abbati in Isauria, illum misit, & solidos pro ædificio cellæ plusquam petijsset mittere voluit. Sed audi in altero petendi modestiam, in altero dandi abundantem largitatem: scribens enim ad eum, hæc habet inter alia [c]: Solidos autem vobis voluistis pro necessitatibus cellæ quinquaginta transmitti; quos
D multum esse æstimantes, ex eis nobis decem donastis, vt quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan vel hoc graue esset, adhuc alios nobis ex eis estis dignati largiri. Sed quia valde vos in continentia nostra benignos inuenimus, eidem benignitati vice simili respondemus. Quinquaginta transmisimus: & ne forsitan minus essent, alios decem superaddidimus: ne vero & hoc adhuc minus esset, alios duodecim iungi fecimus.] hæc ipse ad Eliam virum sanctum.

Solicite itidem Gregorius prospexit quieti monachorum, & si quando cõperit eos ab Episcopis aliquibus infestari, illos ex eorum potestate exemit: ita quidem scribens ad Luminosum [d] Abbatem. Si quæ vero soluta disciplina essent monasteria, eadem reformanda curauit [e]. Egentibus insuper monachis duo millia modiorũ tritici dari præcepit [f]. Quos præterea conditione seruos in monasterio profecisse nouisset, eosdẽ libertate donauit: est de his exemplũ manumissionis [g] ab eodẽ Gregorio factæ. Sed & seruos infideles emere consueuisse, vt Christianos factos monasterio traderet [h], superius dictũ est. Quod vero ad bona pertinet Ecclesiastica: in his ius antiquũ omnino seruatũ custoditumq. voluit, nimirũ vt ex Ecclesiarũ reditib. partes quatuor fierent, quarũ vna cederet clero, pauperib. alia, tertia sartis tectis, quarta Episcopo, si præesset: alioqui quarta ista di-
E uideretur, ita vt dimidia absentis esset Episcopi, ac dimidia Visitatoris ab Apostolica sede missi [i].

Hoc item anno, qui numeratur a Gregorio Turonensi Regum Francorum Childeberti decimus sextus, & Guntheramni tricesimus, per prauum dæmonem pseudopropheta in Gallijs, qui deciperet plurimos, excitatur. Rem gestam Gregorius ita narrat [k]: Quidam, inquit, ex Biturico (vt ipse postmodum est professus) dum saltus siluarum ingressus, ligna cæderet ad explendam operis cuiusdam necessitatem, muscarum eum circum sedit examen: qua de causa per biennium amẽs est habitus: vnde intelligi datur diabolicæ emissionis fuisse nequitiam. Post hæc transactis vrbibus propinquis, Arelatensem prouinciam adijt, ibique indutus pellibus quasi religiosus orabat: ad quem illudendum pars aduersa diuinandi ei tribuit facultatem. Ex hoc vt in maiori proficeret scelere, commotus a loco, prouinciam memoratam deserens, Gabalitanæ regionis terminum est ingressus, profetens se magnum, ac profiteri se non metuens Christum, assumpta secum muliere quadam pro sorore, quam Mariam vocitari fecit. Confluebat ad eum multitudo populi exhibens infirmos, quos contingens sanitati reddebat. Conferebant enim ei aurum, argentumq. & vestimẽta ij

LXXXIII.

Greg. inuitum neminem cogebat ad Episcopatum.

a Greg. li. 4. epist. 35. Ind. 13.

b 1. Cor. 7.

LXXXIV.

c Greg. li. 4. epist. 30. Ind. 13.

LXXXV.

d Greg. li. 4. epist. 41. 43. Ind. 13.

e Greg. li. 4. epi. 48 Ind. 13.

f Greg. li. 5. epist. 4. Ind. 14.

g Greg. li. 5. epi. 12. Ind. 14.

h Greg. li. 5. epist. 10 Ind. 14.

i Greg. li. 4. epist. 42. Ind. 13.

LXXXVI.

k Greg. Turon. hist. lib. 10. c. 25.

De arreptitio impostore.

qni ad eum conueniebant: quod ille, quo facilius seduceret, pauperibus erogabat, prosternens se solo, effundens orationem cum muliere memorata, & surgens, se iterum a circumstantibus adorari iubebat. Prædicebat enim futura, & quibusdam morbos, quibusdam damna prouenire denunciabat, paucis salutem fututam. Sed hæc omnia diabolicis artibus & præstigijs nescio quibus agebat. A

LXXXVII. Seducta est antem per eum multitudo immensa populi, & non solum rusticiores, verum etiam sacerdotes Ecclesiastici. Sequebantur aũt eũ amplius quam tria millia populi. Interea cœpit quosdam spoliare ac prædari, quos in itinere reperisset: spolia tamen non habentibus largiebatur. Episcopis ac ciuibus minas mortis intentabat, eo quod ab ijs adorari despiceretur. Ingressus autẽ Vellauæ * vrbis terminum, ad locum quem Anicium vocitant, accedit: & ad basilicas propinquas cũ omni exercitu restitit, instruens acié, qualiter Aurelio ibidem tunc consistẽti Epõ bellũ inferret, mittẽs etiã ante se nũcios, homines nudo corpore, saltãtes atq. ludẽtes, q aduẽtũ eius annũciarẽt. Quod stupens Episcopus, direxit ad eos viros strenuos inquirentes quid sibi vellent ista q̃ gererẽt.

* Belluaci

LXXXVIII. *Impostor occiditur.* Vnus autem ex ijs qui erat senior, cum se inclinasset, quasi osculaturus genua eius, ac discussurus viam illius, iussit *pseudopropheta* eum apprehensum spoliari. Nec mora, ille euaginato gladio, in frusta cócidit: ceciditq. Christus ille, q magis Antichristus nominari dẽr, & mortuus est; dispersiq. sunt omnes qui cum eo erant. Maria autem illa supplicijs dedita omnia phantasmata eius ac præstigias publicauit. Nam homines illi, quos ad se credendum diabolica circumuentione turbanerat, numqnam ad sensum integrum sunt regressi, sed hunc semper quasi Christum, Mariam autẽ illam partem deitatis habere profitebantur. Sed & per totas Gallias emerseruut plerique qui per has præstigias adiungentes sibi mulierculas quasdam, quæ debacchantes sanctos eos confiterentur, magnos se in populis præferebant: ex quibus nos plerosque vidimus, quos obiurgantes reuocare ab errore nisi sumus.] hucusque Gregorius Turonensis. B

LXXXIX. Porro eiusmodi imposturæ architectus diabolus æmulatus est gloriam Dei, quam hoc potissimum anno consecutus est ex sancto suo, qui & femina, nempe matre sancta Pelagia comministra vsus, ad sublime culmen sanctitatis euectus, hoc eodem anno, deuicto diabolo gloriosus, comitantibus sanctis, in cælum ascendit. Fuit iste, qui hoc quidem anno (vt idem auctor testatur) ex hac vita migrauit, S. Aredius Lemouicensis, cuius res gestas breui compendio idem Gregorius prosecutus est verbis istis [a]: C

a Greg. Turon. histor. li. 10. cap. 29.

XC. *S. Aredij præclara res gesta.* Aredius quoque hoc anno terras relinquens, vocante Domino, migrauit ad cælum. Lemouicinæ vrbis incola fuit, non mediocribus regionis suæ ortus parẽtibus, sed valde ingenuus. Hic Theodoberto Regi traditus, aulicis palatinis adiungitur. Erat enim tunc temporis apud vrbem Treuericam vir eximiæ sanctitatis Nicetius Episcopus nõ solum in prædicatione admirabilis facundiæ, verum etiam in operibus bonis ac mirabilibus celeberrimus habebatur in plebe. Qui intuens puerum in Regis palatio, nescio quid in vultu eius cernens diuinum, præcepit ei se sequi. At ille relicto Regis palatio, secutus est eum. Cumq. ingressi in cellulam, de ijs quæ ad Deum * pertinent consabularentur: expetijt adolescens a beato sacerdote se corrigi, ab eo doceri, ab eo imbui, ac in diuinis voluminibus ab eodem exerceri. Cumq. in huius studij flagrantia eum Antistite memorato degeser, tonsurato iam capite, quadam die psallentibus clericis in ecclesia, descendit columba e camera, quæ leniter volitans circa eum, resedit super caput eius, illud indicans (vt opinor) eum Spiritus sancti gratia iam repletum. Quam ille cum non sine pudore conaretur abigere, hæc paululum circumuolans, iterum super caput eius aut super scapulam residebat: quæ non modo ibi, sed etiam cum in cellulam Episcopi ingrederetur, iugiter comitabatur cum eo: quod per dies plurimos factum, non sine admiratione Episcopus intendebat.] Sed quod auspicio columbæ Deus initiasse visus est fetunm suum, diabolus id æmulatns, muscarum examine pseudoprophetam inaugurauit. Pergit vero Gregorius: Exinde vir Dei, Spiritu (vt diximus) sancto repletus, ad patriam, genitore ac germano defunctis, regreditur, consolaturus Pelagiam genitricem, quæ nullum parentem præter hanc sobolem spectabat. D

* eum

XCI. Deinde cum ieiunijs atque orationibus vacaret, deprecatur eam, vt omnis cura domns, id est, siue correctio familiæ, siue exercitium agrorum, siue cultus vinearum ad eam aspiceret; ne huic viro aliquod accideret impedimentum, quo ab oratione cessaret: vnum sibi tantum priuilegium vendicans, vt ad ecclesias ædificandas ipse præesset. Quid plura? Construxit templa Dei in honore sanctorum, expetijtq. eorum pignora, *nempe sacras reliquias*, ac ex familia propria tonsuratos instituit monachos: cœnobiumq. fundauit, in quo non modo Cassiani, verum etiam Basilij, & reliquorum Abbatum, qui monasterialem vitam instituerunt, celebrantur regulæ, beata muliere victum atq. vestitum singulis ministrante. Nec minus hæc tamen impedita hoc onere in Dei laudibus perstrepebat, sed assidue etsi quiddam operis exerceret, semper orationem Domino tamquam odorem incensi acceptabilis offerebat. E

Monasteriũ S. Aredij.

XCII. Interea ad sanctum Aredium cœperunt infirmi confluere; quos, manus singulis cum vexillo Crucis imponens, sanitati reddebat: quorum si singillatim nomina scribere velim, nec numerum percurrere valeam, nec vocabula memorare. Vnum tamen noui, quod quicumque ad eum æger aduenit, sospes abscessit. De maioribus quoque miraculis parua proponimus. Iter quodam tempore cum genitrice dum ageret, & sancti Iuliani martyris ad basilicam properaret, venerunt vespere in quemdam locum: erat autem locus ille aridus & absque fluentis currentibus infœcundus. Dixitque ad eum mater eius: Fili, aquam non habemus: & qualiter hic nocte præsenti quiescere possumus? At ille prostratus in orationem, & diutissime preces fundit ad Dominum; & erigens se, defixit virgam in terra quam manu gerebat, eamque cum bis aut tertio in gyrum vertisset, ad se lætus extraxit: moxque vnda aquæ secuta est tam valida, vt non solum ipsis de præsenti, sed etiam pecoribus affatim deinceps pocula ministraret. Nuperrimo autem tempore iter

re iter

A re iter carpens, nimbus ad eum pluuiæ aduenire cœpit: quem ille cernens, paululum super equũ in quo sedebat caput inclinans, manus extendit ad Dominum. Consummata vero oratione, diuisa est nubes in duas partes, ac in circuitu eorum immanis descendit pluuia; super eos tamen nulla (si dici fas est) gutta descendit. Vuistrimundo quoque cognomento Tattonis, ciui Turonico, dentes grauem inferebant dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cum beato viro questus esset, manum super locum doloris imposuit: statimq. dolor fugatus, nusquam deinceps ad iniuriam hominis excitatus est. Hæc ipse qui passus est retulit. De his vero signis, quæ per virtutem sancti Iuliani martyris, Martiniq. confessoris beati in eius manibus Dominus operatus est, pleraque in libris Miraculorum, sicut ipse effatus est, scripsimus.

Post has vero & multas alias virtutes, quas Christo cooperante compleuit, aduenit Turonos post festiuitatem sancti Martini: ibique paululum commoratus, dixit nobis, se haud longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, ac certe velociùs dissolui: & Valedicens, abscessit, gratias agens Deo, quod priusquam obiret, sepulchrum beati Antistitis osculari promeruisset. Cumq. ad cellulã suam accessisset, testamento condito, ordinatis omnibus, ac S. Martino Hilarioq. Antistitibus here- XCIII.
B dibus constitutis, ægrotare cœpit, ac dysenteriæ morbo grauari. Sexta quoq. ægrotationis eius die mulier quæ a spiritu immundo sæpius vexata, a sancto emundari non poterat: ligatis per se a tergo manibus, clamare cœpit, ac dicere: Currite ciues, exilite populi, exite obuiam martyribus confessoribusq. qui ad exequium beati Aredij conueniunt. Ecce adest Iulianus a Brioate, Priuatus ex Mimate, Martinus a Turonis, Martialisque ab vrbe propria: adest Saturninus a Tolosa, Dionysius ab vrbe Parisiaca, nonnulli & alij quos cælum retinet, quos vos vt confessores & Dei martyres adoratis. Hæc cum in exordio noctis clamare cœpisset, a domino suo reuincta est: sed nequaquam potuit contineri. Quæ rumpens vincula, ad monasterium cum his vocibus properare cœpit: moxq. beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quod sit susceptus ab Angelis. Mulierem quoque in exequijs suis cum alia muliere nequiori spiritu vexata, vt est sepulchro tectus, a nequitia infesti dæmonij emundauit. Et credo ob hoc Dei nutu easdem in corpore positus non potuit emundare, vt exequiæ illius hac virtute glorificarentur. Post celebratum vero funus mulier quædam rictu patulo sine vocis officio ad eius accessit tumulum: quo osculis delibato, elocutionis meruit recipere beneficium.] hactenus de S. Aredio Gregorius Turonensis; a quo
C contumelia affectus diabolus frustra in impostore (vt demonstratum est) similem sibi gloriam aucupari conatus fuit. His & paucis alijs rebus præterea additis, appositaq. serie Turonensium Episcoporum, ipse Gregorius finem historiæ Francorum imposuit propagatæ in quintum vsq. annum Gregorij Papæ, cuius sextus hoc item anno incipit mense Septembri: quo pariter tempore finem viuendi idem fecisse putatur. Adiecit & catalogum scriptorum suorum, contestatione apposita, ne quis ob rusticitatem sermonis eos aboleret, aut aliqua ex parte mutilaret.

Eodem pariter anno idem S. Gregorius [a] recenset obitum contigisse S. Sulpitij Episcopi Bituricensis, inque eius locum suffectum Eustatium tradit. Qui vero sanctissime vitam duxit, & diuinis miraculis coruscauit, æque dignus est habitus vt annua die eius memoria in Ecclesia Catholica coleretur sextodecimo Kalend. Februarij, vt Latinorum omnia Martyrologia indicant. Hunc successisse Austregisilo æq. sancto, habent res gestæ ipsius Austregisili; Gregorius autem Remigiũ eius prædecessorem ponit [b]. Tu de his consule quæ in Notis ad Romanum Martyrologium diximus, vbi ostendimus non duos tantum, sed & tres Sulpitios eiusdem Bituricensis Ecclesiæ ponere oportere, si alium Sulpitium successorem Austregisili affirmare ex aliorũ sententia voluerimus.
D At certum est Austregisilum vixisse tempore Theodorici Regis Francorum, successoremq. fuisse Apollinaris: agemus de eo nos suo loco inferius.

XCIV.
a Greg. Turon. lib. 10. c. 26.
S. Sulpitij Bituricẽsis obitus.
b Greg. Turon. lib. 6. c. 39.

IESV CHRISTI ANNVS 596. | GREGORII PAP. ANNVS 7. | MAVRITII IMP. ANNVS 11.

Qvingentesimo nonagesimosexto Domini anno, Indictionis decimæquartæ, elatum illum, fastu plenum, ac superbia tumidum hominem, is qui superbis resistit & humilibus dat gratiam Deus ex hac luce subtraxit Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem se efferentem amplius quam par erat, S. Gregorius quot litteris, tot fulminibus, anno superio- I.
E ri percussit. Porro qui ieiunando, & eleemosynas dando, magnam viuens sibi laudem comparasset, post mortem a suis sanctus falso est habitus. Audi in primis quæ de ipso Nicephorus referat [c]: Tum vero, inquit, Hierarcha vrbis Constantinopolitanæ Ioannes post Episcopatus sui annos tredecim ex hac vita decessit. Qui quod voluptates expugnauerit, animique perturbationes coercuerit, & imperium in ventrem exercuerit, νηστής, hoc est, Ieiunator a Byzantijs cognominatus est, vir ex idiotarum quidem ille & opificij non inhonesti ordine progressus, sed qui propter præstantem virtutem ad Episcopatus fastigium sublatus sit. De quo cum multa alia memoratu digna prædicantur, tum illud maxime celebratur, quod propter suam erga pauperes affectionem & misericordiam, pluribus ab Imperatore talentis mutuo sumptis, syngrapham illi dederit, qua substantiam suam mutuæ pecuniæ tamquam hypothecam opposuit atque impignorauit.

De Ioannis Cõstantinop. obitu.
c Niceph. lib. 18. c. 34.

At postquam is e vita migrauit, Mauritius Antistitis facultates requirens, paupertatem eum magnopere consectatum fuisse comperit: eumque de virtute tanta admiratus, syngrapham statim II.

discerpsit: & lectulum tantum ligneum qui in bonis eius repertus est,& amiculum laneũ tenue ad A
modum,necnon penulam quamdam deformem (fuerat namque Ioannes male vestitus, frugalita
te vitæ conspicuus) in aulam Imperialem inferri iussit,eaq. rebus omnibus prętulit:& ieiuniorum
solemni tempore deinceps,lectis ex auro & lapillis pretiosis concinnatis,sericisq. vellibus, & alijs
Imperialibus delicijs vale dicto,ligneo Præsulis eius toro noctibus totis vsus est,gratiam quamdã
diuinam ex eo se consecuturum existimãs.] hæc Nicephorus. His erga Ioannem exhibitis post obi
tum ab Imperatore postremis officijs,factum est, vt populus Regem sequens,eum vti sanctum co-
luerit,eaq. opinione propagatum sit nomen eius ad posteros. Sed quid de his sit sentiendum,prouo
co te,lector,ad S. Gregorium Romanum Pontificem eum instar Samuelis Saul lugentem.

III. Hoc ergo sublato de medio,substituros est in locum eius Cyriacus Oeconomus optimi nomi-
nis vir,nonnihil antea reluctatus. Qui simulac regiæ ciuitatis Episcopalem thronum conscendit,
mox ad promerendam Catholicam communicationem a Romano Pontifice,duos legatos Romã
misit,Georgium presbyterum,& Theodorum diaconum,quibus & cum fidei professione litteras
a Greg. li.6. epi. 5. Indict. 15. — dedit ad ipsum Gregorium. Constant hæc quidem ex redditis ab ipso Pontifice ad eum litteris [a],
b Idem eodem lib. 6. epi. 4. — quibus & reciprocam misit Catholicæ fidei regulam: reddidit alias [b] quoq. litteras, cum & ipse B
Cyriacus alias ad ipsum scripsisset: commendauitq. Ioannem Chalcedonensem & Athanasium
presbyteros absolutos in Romanæ Ecclesiæ iudicio,qui hæresis fuerãt accusati. Scripsit & ad Mau
c Greg. li.6. epi. 6. Ind. 15. — ritium Imperatorem Gregorius litteras [c] de electione Cyriaci: vbi dum ait, ipsum Mauritium
esse moratum,multumq. temporis distulisse successoris Ioannis Episcopi electionem: facile indu-
cimur vt credamus huius anni primo exordio,vel fortasse præteriti anni extremo tempore, ipsum
Ioannem esse defunctum: vt plane intelligas diuinam haud retardatam esse vindictam.

IV. Scripsit item sanctus Gregorius & de substitutione eadem Cyriaci ad Episcopos [d], qui eum
d Greg. li.6. epi. 7. Ind. 15. — ordinarant: quibus cum gratularetur de tanti Antistitis electione, placide tamen eos redarguit,
Laudes Cyriaci Episc. Constantinop. — quod scripsissent,apparuisse in Ecclesia Cyriacum sicut Solem, ob idque eidem illud propheticũ
e Psal. 117. — [e] cunctos acclamasse: Hæc dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea.] ignoscit tamen,
quod sciret ex charitate depromptum,quod de Filij Dei erat prophetatum aduentu. Quod vero
ad personam Cyriaci sibi bene cognitam cum esset Constantinopoli pertinet,ista habet: Dudum
suæ magnitudinis probationem dedit, quod in tam multis dispensationis Ecclesiasticæ causis oc-
cupatus tranquillum cor inter turbulentas frequentias tenuit,seque ipsum semper sub mansuetu- C
dine restrinxit: quod videlicet non parua laus magni & inconcussi est animi, inter causarum tur-
bas non fuisse turbatum.] hæc de Cyriaci virtutibus,de quo inferius suis locis sæpe dicendum. At
licet eiusmodi epistolis vltro citroque datis mutua inter Gregorium & Cyriacum intercessisset in
Catholica fide consensio atque cõcatio,ipse tamen Gregorius litteris in mandatis dedit Sabinia-
no suo Constantinopoli Apocrisario,ne assisteret Cyriaco sacra Missarum solemnia celebranti, ni
si vsurpatum a prædecessore suo illicitum nomen Oecumenici Cyriacus penitus dimitteret. Quod
cum faceret Sabinianus,Cyriacus anno sequenti per suos conquestus est Responsales,quos Ro-
mam misit. Sed de his agendum eodem anno sequenti.

V. Quod pertinet ad legatos Constantinopoli missos: antequam hiems ingrueret, festinauit Gre
Legati admonentur a S. Gregorio. — gorius Papa eos dimittere, vt testatur in dictis litteris ad Mauritium: sed quos optimos nouerat,
pœnituit tam cito dimisisse. Admonuit tamen eosdem absentes, adhuc in via positos, datis ad eos
f Greg. li.6 epi. 15. Ind. 15. — litteris [f], de quadam ipsorum assertione erronea,qua dixissent,omnes quotquot in inferis con-
fessi essent Christum Deum,ab eo liberatos esse: quam quidem sententiam diu ante damnatam de
monstrat assertione Philastrij,necnon S. Augustini. Quid enim de his sentiat Catholica assertio, D
paucis ita declarat: Hæc itaque pertractantes,nihil aliud teneatis,nisi quod vera fides per Catholi
cam Ecclesiam docet: Quia descendens ad inferos Dominus,illos solummodo ab Inferni claustris
eripuit,quos viuentes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruauit.] hæc de do-
gmate Gregorius.

VI. Quod autem ad res Longobardorum pertinet: frustra hactenus Gregorius Papa pacem, obsi
De pace cum Longobardis impedita. — stentibus Imperatoris ministris,tentasse visus est, vt docet ipse in epistola ad Secundinum [g]: quo-
rum studio Rauennæ hoc anno aduersus Castorium Responsalem Ecclesiæ contestationem noctu
tradit affixam,ex qua ipse Gregorius perstringeretur. Cuius rei gratia,in eum qui talia ausus fue-
g Greg. l.5. epi. 29. Ind 14. — rat perpetrare,pœnam excommunicationis inflixit in hunc modum [h]: Quidam maligni spiri-
h Greg. li.5. epi. 30. Ind. 14. — tus consilio repletus,contra Castorium Notarium ac Responsalem nostrum,nocturno silentio,in
ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentem,mihiq. etiam de facienda pace cal
lide contradicentem. Et quia quisquis veraciter loquitur,semetipsum innotescere non debet for-
midare: oportet vt publice exeat,& quæcumq. in contestatione sua loqui præsumpsit ostendat. Qđ
si non exierit,neque publice confessus fuerit: quisquis ille sit,qui hoc agere præsumpsit,vel consen- E
sum in tantæ iniquitatis consilio præbuit: ex Dei & Domini nostri Iesu Christi spiritu definimus,
vt sancti eius corporis ac sanguinis participatione priuatus sit. Si vero quia latet, & quoniam ne-
scitur,teneri a disciplina non valet,si tanti mali conscius,etiam prohibitus, corpus & sanguinem
Domini percipere præsumpsit: anathematis vltione percussus sit, & vt fallax ac pestifer a sanctæ
Ecclesiæ corpore diuisus,&c.]

VII. Quæ vero interim Romanus populus pateretur a sæuientibus Longobardis,ex his quæ scribit
i Greg. li.5. epi. 60. Ind 14. — [i] hoc anno ad Eulogium Alexandrinum Episcopum intelligere possumus,vbi ait: Quanta aũt nos
De malis per Lõgobardos illatis. — a Longobardorum gladijs in quotidiana nostrorum ciuiũ deprædatione, vel detruncatione atq.
interitu patimur,narrare recusamus: ne, dum dolores nostros loquimur,ex cõpassione quã nobis
impenditis,vestros augeamus.] hæc ipse. At non Vrbem tantum,sed & alias Italiæ ciuitates, quæ
adhuc sub dominio erant Imperatoris,id ipsum esse passas,argumento est eiusdem Gregorij epi-
k Greg. li.5. epi. 13. Ind. 15. — stola [k] data ad Fortunatum Fanensem Episcopum,qua ei concedit, vt captiuorum suorum redem

ptionis

A ptionis causa vasa sacra distraheret. Sed & Campaniæ partibus plura damna illata hoc anno fuisse, epistola eiusdem sancti Gregorij ad Anthemium [a] subdiaconum docet his verbis: Quantus dolor, quantaq; sit nostro cordi afflictio de his quæ in partibus Campaniæ contigerunt, dicere nõ possumus, sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea de re pro remedio captiuorũ qui tenti sunt: solidos experientiæ tuæ per harum portitorem Stephanum virum magnificum trãsmisimus, admonẽtes vt omnino debeas esse solicitus, ac strenue peragas, & liberos homines quos ad redemptionem suam sufficere non posse cognoscis, tu eos festines redimere. Qui vero serui fuerint, & dominos eorum ita pauperes esse compereris, vt eos redimere non assurgant, & hos quoque comparare non desinas, &c.] In his expensis sancti Gregorij commiserati absentes, eidem pecuniã direxere: præstitit id Ioannes Syracusanus Episcopus, ad quem de his extat ipsius Gregorij epistola [b], in cuius fine monet, ne sua scripta in mensa coram extraneis legi faciat. Porro non a Longobardis tantum detentos redimi voluit, sed & quos emissent Iudęi in aliena prouincia, est de his epistola eiusdem Gregorij ad Candidum data [c].

a Greg. li. 5. epi. 34. Indict. 14.
b Greg. li. 6. epi. 9.
c Greg. li. 6. epi. 21.

VIII. Transmissa ad hoc quoque est pecunia a Theotisto atque Andrea Patricijs Constantinopoli,
B vt ex redditis anno sequenti ad eos litteris docet: vbi & de his q; fierent per Longobardos, post alia superius relata, hæc addit [d]: Indico quia ex Crotonẽsi ciuitate, quæ super Hadriaticum mare in terra Italiæ posita, transacto anno a Longobardis capta est, multi viri ac multæ mulieres nobiles in prædam ductæ sunt: & filij a parentibus, parentes a filijs, & coniuges a coniugibus diuisi: ex quibus aliqui iam redempti sunt. Sed quia grauia pretia eis indicunt, multi apud nefandissimos Longobardos hactenus remanserunt. Mox autem medietatem pecuniæ, quam transmisistis, in eorum redemptionem transmisi. De medietate vero ancillis Dei, quas vos Græca lingua monastrias dicitis, lectisternia emere disposui: quia in lectis suis graui nuditate in huius hiemis vehementissimo frigore laborant: quæ in hac vrbe multæ sunt: nam iuxta notitiam qua dispensantur, tria millia reperiuntur. Et quidem de S. Petri Apostolorum principis rebus octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam multitudinem ista quid sunt, maxime in hac vrbe, vbi omnia graui pretio emuntur? Harum vero talis vita est, & tantum lacrymis & abstinentia districta, vt credamus, quia si ipsæ nõ essent, nullus nostrum iam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.] hæc Gregorius, salutem Vrbis ex harum precibus venire professus.

d Greg. li. 6. epi. 23. Ind. 15.

Moniales vrbis a Pontifice alebantur.

IX.
C At licet tot tantisq; Gregorius ex Longobardorum infestationibus premeretur angustijs absq; spe pacis, quam interuerterent Imperatoris Præfecti: nihil tamen remisit sibi creditæ solicitudinis pastoralis, vt Dominicum gregem toto orbe diffusum summa vigilantia custodiret; immo tanta in his ærumnis celsitudine animi diuina gratia erectus est, eoq; fiduciæ creuit, vt mitteret manus ad fortia, & opus aggrederetur immensum, humanoq; captui perdifficile, immo penitus impossibile, nisi præpotenti auxilio Dominus annuisset, nempe conuersionem gentis Anglorum, quib. adhuc sedentibus in tenebris & vmbra mortis, perseuerantibus in veteri idolorum cultura, nullus penitus radius lucis Euangelicæ refulsisset; Britannis, qui residui erant in insula, tantum hoc illis (vt Beda ait) bonum inuidentibus, reliquis vero proximis Christianis eosdem assiduis bellis vrgentibus, vt non illis vitam afferre gratiæ, sed quam a natura haberent auferre pro viribus laborarent, vel saltem dempta libertate ducerent sub iugo captiuos, ac venumdarent. Vnus ergo tantummodo repertus est in orbe pater, qui esset de ipsorum salute solicitus; quibus, longe licet positus, Apostolico munere præsens adesset, eosdemque paternis foueret amplexibus, vocaret ad fidem, inuitaret ad gratiam, atque æternitatis aditum aperiens, præpotenti verbi Dei virtute ad ingrediendum impelleret.

De conuertendis ad fidem Anglis S. Gregorij consiliũ.

X.
D Aggressus est omnia ista perardua sanctus Gregorius, vere ob facta præclara Magnus, & præfectura totius Ecclesiæ Maximus. Qui vbi velut e terra promissionis decerptos fructus anno superiori delatos vidit in Vrbem, vbi inquam per Candidum [e] presbyterum Curatorem patrimonij S. Petri in Gallia pecunia Romanæ Ecclesiæ emptos adolescentulos Anglos recepisset, eosq; baptizasset, & libertate donatos in monasterio collocasset, atque summo adniti studio ad perfectissimum Christianæ religionis cultum vidisset: exarsit magis animo ad vniuersam Anglorum gentem Ecclesiæ coniungendam, cuius dulces primitias prægustatas Domino obtulisset. Quorum relatione putamus pariter ipsum accepisse Gregorium, optare gentem illam Christiana imbui religione: nam de ipsorum desiderio hæc ipse habet ad Reges Francorum [f]: Peruenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desideranter velle conuerti, sed sacerdotes vestros e vicino negligere, & desideria eorum cessare sua adhortatione succendere.] Eadem habet in epistola ad Brunichildem [g]. His igitur excitatus Gregorius stimulis, nulla penitus ratione habita temporis importuni, secundum illud Ecclesiastes [h]: Qui obseruat ventum, non seminat] quos sanctiores in suo monasterio sciret latere sub claustrali custodia monachos Augustinum
E atque Mellitum, eosdem cum alijs quibusdam ipsis adiunctis socijs mittit in Angliam. Fuisse autẽ Augustinum Præfectum monasterij sancti Gregorij, ipse Gregorius tradit in epistola ad Syagrium Episcopum Augustodunensem [i].

e Greg. li. 5. epi. 10. Ind. 14.
f Greg. li. 5. epi. 58. Ind. 14.
g Greg. lib. 5. epi. 59. Ind. 14.
h Eccl. 11.
i Greg. li. 9. epi. 112. Ind. 2.

Aug. & Socij in Angliam missi.

XI. Sed quid accidit? Cum hos Gregorius misisset lætantes, dum essent in via, humanum quid passi, difficultatem immensæ molis operis cogitatione voluentes, despondent animum, cum iam peruenissent in Gallias. Cuius rei causa illud statuunt, vt Augustinus Romam ad Gregorium rediret, qui id Pontifici dissuadeat. At tantum abest vt illorum dissuasione Gregorius a cœptis desisteret, vt vehementiori impetu animi ad opus prosequẽdum assurgeret, remitteretq; Augustinum, & ad illos qui remanserant litteras daret, quibus eos hortatus est inchoatum opus perficere. Extant ipsæ Gregorij litteræ, sed apud Bedam [k]; meminitq; eiusdẽ rei Ioannes diaconus [l]. Redeunte ad opus Augustino, idem Gregorius plures pro eo litteras dedit, commendans ipsum eiusque socios tum Francorum Regibus, tum etiã Galliarum Episcopis: earum epistolarũ quæ prima ponitur eo

Aug. reuertitur Romam.

k Beda de gest. Angl. lib. 1. c. 23.
l Ioan. diac. in vit. S. Greg. lib. 2. cap. 34.

Ad diuersos litteras dat pro Aug. & socijs.
a Greg. li. 5. epi. 52. Ind. 14.

argumento conscripta, data [a] habetur ad Pelagium Taurinensem, & Serenum Massiliensem Episcopos: verum apud Bedam scripta legitur ad Aetherium Episcopum Arelatensem, sed mendose quidem. Etenim Arelatensis Ecclesiæ non Aetherius, sed Virgilius hoc tempore Episcopus erat. Aetherium autem ijsdem diebus fuisse Episcopũ Lugdunensem, testatur Gregorius Turonẽsis [b]. A

XII.
b Greg. Turon. hist. Franc. li. 10. c. 28.
c Greg. li. 5. epist. 53. 54. 55. 56. 57 Ind. 14.

Dedit alias seorsum ad ipsum Virgilium Galliæ (vt habet earum inscriptio) Metropolitanum [c]: alias item ad Desiderium Viennensem, & Syagrium Augustodunensem, ad Episcopum vero Aquensem Protasium alias, necnon ad Stephanum Abbatem, itemque ad Agritium Patricium: extant ipsæ omnes, in primis vero quæ scriptæ sunt eadem ex causa ad Theodobertum [d] atque Theodoricum Francorum Reges, necnon aliæ ad Reginam Brunichildem. Quæ autem hæc consecuta sint, suo loco dicemus: hic vero dumtaxat agamus de eorum appulsu in Britanniam insulam.

XIII.
d Ibid. ep. 58. 59.
e Beda lib. 1. ca. 23.

Sed prius hic reddamus Gregorij epistolam scriptam ad Augustini socios tunc adhuc expectãtes in Gallia, cui ista Beda præfatur [e]: Cum iussis Pontificalibus obtemperantes, memoratum opus aggredi cœpissent, iamque aliquantum itineris confecissent, perculsi timore inerti, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem, cuius nec linguam quidem nossent, adire cogitabant, & hoc esse tutius communi consilio decernebant. Nec mora Augustinum, quẽ eis Episcopum ordinandum, si ab Anglis susciperentur, disposuerat, domum remittunt, qui a beato Gregorio humili supplicatione obtineat, ne tam periculosam, tam laboriosam, tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias mittens litteras, in opus eos verbi diuino confisos auxilio proficisci suadet. quarum videlicet litterarum ista est forma: B

Gregorius seruus seruorum Dei.

XIV.
Greg. epist. ad suos.

Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab his quæ cœpta sunt, cogitatione retrorsum redire: summo studio, dilectissimi filij, oportet vt opus bonum, quod auxiliante Deo incepistis, impleatis. Nec ergo labor vos itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant: sed omni instantia, omnique feruore, quæ inchoastis, auctore Deo peragite, scientes quod laborem magnum æternæ retributionis gloria sequitur. Remeante autem Augustino Præposito vestro, quem & Abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum, quicquid a vobis fuerit in eius ordinatione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenus etsi vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo. C
Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi filij. Data die decima Kalendarum Augustarum, imperante domino nostro Mauritio Tiberio pijssimo Augusto anno decimoquarto, post Consulatum eiusdem anno XIIII. Indictione decimaquarta.] hactenus apud Bedam. Sed mendosa supputatio annorum Imperatoris ex citatis superius locis sancti Gregorij & exacte numeratis annis Mauritij est emendanda, qua idem Beda deceptus annos eiusdem Imperatoris aliter quam opus est numerat. Nam (vt id modo attingamus) quo pacto data dicitur post Consulatum Mauritij anno decimoquarto, si Acta publica sub eodem Gregorio habita post annos quinq. nempe Indictione quarta, notata habentur [f], Consulatu eius vndecies? Porro tantum opus Gregorius haud inconsiderate atq. festine est aggressus, sed diu multumq. id ipsum meditatus est, quod & precum assiduitate decoxit: testatur enim id ipse in epistola [g] ad Syagrium Augustodunensem Episcopum. Sed de his quæ hoc anno sunt gesta, modo satis: reliqua inferius pro temporis ratione dicentur. Iam redeamus ad reliquas sancti Gregorij Papæ anni hujus res gestas.

f Greg. li. 9. epi. 21.
g Greg. li. 7. epi. 111. Ind. 1.

XV.
h Greg. li. 5. epi. 43. Ind. 14.

Curans ipse pastor pastorum excubias, hoc anno inter alia de administratione Episcopatus illud Episcopos magnopere admonuit, ne lites haberent & contentiones cum prouinciarum Præsidibus, sed eos beneuolentia vincere, atque beneficijs & officijs promereri studerent, eo quod magnopere conduceret si cum sæcularibus ministris Episcopi concordes essent. Est de his elegans eius epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum [h], quem admonet, vt omni studio in gratiam redire conaretur cum Venantio præfecturam illic gerente, & si opus sit, etiam Missas in eius domo ipse dici permittat, immo & ipsemet dicat: nam audi: Adhortamur, inquit, quatenus & oblationes antedicti viri omnimodo in dulcedine & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius Missarum peragi mysteria permittatis, vt (sicut scripsimus) si fortasse voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum Missas, priorem gratiam reformare. Oportet namque filijs sacerdotalem vos affectum impendere, & in causis prout ratio suffragatur, iurisdictionem Ecclesiæ vestræ minime præterire. Hoc ergo considerans, necesse est, vt ita se circa eos fraternitas vestra discreta moderatione exhibere studeat, vt & quod negotij qualitas exigit, salubriter peragat, & a paternæ charitatis gratia non recedat.] Hæc prudenti moderatione Gregorius, ab omnibus audiendus, dum sic laborat pro Ecclesiastica iurisdictione seruanda, vt charitatem nolit in animarum detrimentum pati dispendium: extat etiam & alia de ijsdem epistola [i] ad ipsum Venantium. Ex quibus & illud intelligis, in domibus etiam priuatis consueuisse dici Missas: sicut nec nouum & inusitatum, quod obijciunt Nouatores, vt in vna ecclesia plura sint altaria: nam idem sanctus Gregorius in epistola ad Palladium Episcopum Santonensem [k] hoc anno, cum petitas mittit ad eum reliquias sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Laurentij, atq. Pancratij, meminit de ecclesia illa tredecim habente altaria. D E

i Greg. eod. li. ep. 32.
k Greg. li. 5. epi. 50. Ind. 14.
l Greg. li. 5. epist. 61. Ind. 14.

XVI.
m Greg. li. 6. epi. 2. Ind. 15.
Donatistæ invalescunt in Africa.

Laborans Gregorius in vniuersalis Ecclesiæ cura, corporis corripitur infirmitate, de qua, Deo operante, conualuit. Testatur id ab eo hoc anno datæ litteræ mense Augusto ad Gennadium Patricium [l], quibus etiam declarat de Paulo Episcopo in Africa vocato Romam ad dicendã causam: sed cum deesset qui eum Romæ accusaret, dimisit [m]. Quod autem magis ipsius Gregorij excruciauit animum, illud fuit, quod Africanam Ecclesiam absque remedio audiret corrumpi & labefactari a perfidis Donatistis. Nam audi quid hoc itidem anno ad Columbum Numidiæ

A midiæ Episcopum de his scribat [a]: Præterea, inquit, res ad nos omnino dura & rectæ fidei inimica peruenit: quia (quod dici nefas est) Catholici homines, & religiosi (quod est deterius) filios, mancipiaq. sua, vel alios, quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari consentiunt. Et ideo, si verum est, fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare: quatenus sinceritas fidei vestra solicitudine intemerata consistat, & innocentes animæ, quæ Catholico baptismate saluari poterant, hæreticorum infectione non pereant, &c.] Sed audi querelas ipsius Gregorii in litteris ad Mauritium Imperatorem, quem dum his consulere in animo habentem summopere laudat, per eius ministros remedia cuncta inania reddi conqueritur: ait enim [b].

a Greg. lib. 5. ep. 36. Ind. 14.

b Greg. lib. 5. ep. 63. Ind. 14.

XVII.

Inter armorum curas & innumeras solicitudines, quas indefesso studio pro Christianæ Reipublicæ regimine sustinetis, magna mihi cum vniuerso mundo lætitiæ causa est, quod pietas vestra custodiæ fidei, qua dominorum fulget Imperiũ, præcipua solicitudine semper inuigilat. Vnde omnino confido, quia sicut vos Dei causas religiosæ mentis amore tuemini, ita Deus vestras maiestatis suæ gratia tuetur & adiuuat. Qualiter autem pietatis vestræ serenitas contra Donatistarũ flagitiosissimam prauitatem consideratione iustitiæ & sincerissimæ religionis zelo commota sit, direB ctarum lucidissime tenor insinuat iussionum. Sed venientes viri reuerendissimi ex Africana prouincia Episcopi asseruerunt ita esse incauta dissimulatione postpositas, vt nec Dei illic iudicium haberetur in metu, nec Principales hactenus iussiones sortirentur effectum: hoc etiam subiungentes, quod in præfata prouincia, Donatistarum præmijs præualentibus, fides Catholica publice venumdetur.

Leges Mauritij aduersus Donatistas cõtemptæ.

XVIII.

At contra gloriosus vir Gennadius de vno eorum mihi similia questus est, qui talia querebatur. Cui etiam duo alij certi in re eadem testimonium ferebant. Sed quia causa ipsa sæcularis Iudicis intererat, eosdem Episcopos ad pietatis vestræ existimaui esse vestigia dirigendos, vt per semetipsos serenissimis auribus suggerant, quæ se fatentur pro fide Catholica pertulisse. Ea propter obsecro, vt dominorum Christianitas pro salute animæ & vita pijssimæ sobolis, sua eos, quos tales esse cognoscit, districta vlcisci iussione præcipiat, & ruinam pereuntium eruptionis manu suspendat, atque insanis mentibus correctionis medicinam adhibeat, & errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum piæ prouisionis vestræ remedio pestiferæ prauitatis fuerit caligo depulsa, & vera illic fides radios suæ serenitatis asperserit, cælestis vos ante Redemptoris nostri oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoste defenditis, etiam interius a diabolicæ fraudis veneno (quod C est gloriosius) liberatis.] hactenus ad Mauritium Gregorius: cuius animi angustias ex eo pensare quis poterit, quod cum diuino amore succensus, lucro animarum tantopere inhiaret, vt diuisos ex toto penitus orbe perquireret, vt Christianos faceret Anglos; ingenti molestia affectum oportuit, cum per Donatistas cerneret eos qui erant in Africa Catholici, schismaticos atque hæreticos reddi. At non solum aduersus Donatistas, verum etiam aduersus Samaritanos [c] antiquos hæreticos fuit eidem hoc anno pariter insudandum; quod hi seruos emerent, eosq. circumciderent: itemque agendum fuit aduersus Iudæos [d], qui prohiberent seruos suos ad fidem Christianam venire.

c Greg. lib. 5. ep. 32. Ind. 14.

d Greg. lib. 5. ep. 31. Ind. 14.

XIX.

Erant in Italia multi schismatici (vt sæpe dictum est) Trium capitulorum causa: hos vt ad vnitatem Catholicam restitueret, idem S. Gregorius plurimum laborauit: quos vero reuocasset a schismate, eosdem ab Ecclesia Catholica ali voluit, annuam ex bonis Ecclesiæ eisdem dari pẽsionẽ iubens. Extant de his eiusdem Gregorij tres hoc anno epistolæ datæ [e]. Sed qui tanta de S. Gregorio, ab eodem facta hoc anno, retulimus; quod minimum videtur, non prætermittamus, ex quo maxima comprehendas: cum enim vniuersalis Ecclesiæ curæ inuigilaret, quæ essent minima non minori diligentia pertractauit. Etenim illud accidit, vt cum in Orientalem clericulum incidisset, D qui commendaticias litteras ad Ephesi Episcopum ab ipso petiisset: examinauit eum, ipse Gregorius, an quæ sui essent muneris sciret; sed cum inuenisset esse litterarum penitus expertem, eundẽ Ephesino Episcopo solicito studio comendauit [f], vt ab ipso quæ essent sibi necessaria doceretur.

Quib. in primis succurri voluit Gregorius.

e Greg. lib. 5. ep. 38. 39. 40. Ind. 14.

f Greg. lib. 6. ep. 11.

XX.

Sed iam Gallias inuisamus. Hoc enim anno, petentibus Dinamio Patricio & Aureliano, priuilegium Gregorius concessit [g] Massiliẽsi monasterio in honorẽ S. Cassiani cõsecrato. Ex eiusdem quoque S. Gregorij epistolis Indictionis decimæquartæ in Gallias hoc anno datis colligitur, eadẽ Indictione defunctum esse Childebertum Regem Francorũ, suiq. regni reliquisse heredes Theodoricum atque Theodobertum. Etenim cum sexta epistola ad Childebertum Francorum Regem cõscripta sub eadem Indictione data habeatur, rursus item epistola quinquagesimaoctaua scripta appareat sub eadem Indictione ad dictos Reges Theodoricum atque Theodobertum eius heredes: manifestum est, illo sublato de medio, hos regnare cœpisse. Ex quibus alios redarguas chronographos, qui in annum sexcentesimum horum ponunt ingressum.

g Greg. lib. 6. ep. 12. Ind. 15.

Reges Franc. Theodoric. & Theodobertus.

XXI.

De his autem accipe quæ apud Acta S. Columbani [h] celsitudine meritorum conspicui scripta habentur his verbis: Mortuo deinde Childeberto, infra adolescentiæ annos regnauerunt filij Chil E deberti duo, Theodobertus, & Theodoricus, cum auia sua Brunichilde. Regno Burgũdionũ Theodoricus potitur: regnum Austrasianorum Theodobertus suscepit regendum. Theodoricus ergo quia in terminis regni sui beatũ Columbanũ haberet, gratulabatur nõ minime. Ad quem cũ sæpissime veniret, cœpit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulterijs misceretur, & non potius legitimi cõnubij solamine frueretur, vt regalis proles ex honorabili Regina prodiret, & nõ potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumq. iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret, & se ab illicitis segregare sponderet: mentem Brunichildis auiæ, secundæ (vt erat) Iezabelis, antiquus hostis adijt, eamque contra virum Dei stimulatum superbo aculeo excitat, quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire: verebatur enim, ne si abiectis concubinis, Reginam aulæ præfecisset, & dignitatis & honoris sui modum amputasset.] Sed quæ hæc secuta sunt, dicemus anno sequenti.

h Vit. S. Columbani c. 18. apud Bedam to. 3. & Sur. to. 6. die 21. Nouemb.

I. *De Legatione Episc. Constāt. ad S. Greg. Papam.*

ADest annus Redemptoris quingentesimus nonagesimus septimus Indictionis decimæquintæ, quo mense Septembri inchoatur, Gregorij Papæ annus Pontificatus octauus, absoluitur vero Mauritij Imperatoris vndecimus quo Cyriacus Constantinopolitanus Episcopus Responsales suos misit Romam ad sanctum Gregorium Papam, simulq. Synodalem epistolam, qua tum fidei Catholicæ professio contineretur, tum etiam ipse communionem Catholicam expeteret, pacẽque seruari rogaret. Addidit litteras Mauritius Imperator ad eumdem Gregorium, quibus enim pluribus hortatus est vt missos a Cyriaco Episcopo Constantinopolitano Responsales susciperet, communioneq. Catholica eosdem impertiret. Iam enim anno superiori (vt dictum est) reciproca fidei confessione simul communicauerant inter se Cyriacus Episcopus Constantinopolitanus atq. Gregorius Papa. Præcedente igitur istiusmodi communicatione, Cyriaco visum est mittere debere ex more suos Romam ad Gregorium Pontificem Responsales, quos & commendatos voluit litteris eiusdem Mauritij Imperatoris. B

II. *Qua ratione Responsales ad communionẽ recepti.*

Cum autem Responsales missi Romam peruenissent, eosdem Gregorius, ne quouis modo ipse auctor schismatis diffamari posset, benigne excepit, quos etiam interesse sacris Missarum solemnijs passus est, impertiens eos communione Catholica; ita tamen vt assentiri noluerit Apostolicæ sedis Apocrisarium, qui degebat Constantinopoli, interesse sacris a Cyriaco celebrãdis, nisi nomẽ Oecumenici inuidiosum atque rixosum penitus tolleret atque aboleret. Hæc autem omnia breuiter habet sanctus Gregorius in epistola quam scripsit ad sanctissimos Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum, Eulogium scilicet, atque Anastasium, verbis istis [a]:

a Greg. lib. 6. ep. 61. Ind. 15.

III.

Charitas qua vobis valde constrictus sum, tacere me minime permittit: vt sanctitas vestra quæcumque apud nos aguntur, agnoscat, & falsis rumoribus non decepta, suæ iustitiæ, atque rectitudinis viam, sicut perfecte cœpit, perfectius teneat. Responsales siquidem fratris & coepiscopi nostri Cyriaci venientes, eius ad me Synodicam detulerunt epistolam. Et quidem inter nos & ipsum (sicut vestra beatitudo nouit) propter appellationẽ profani nominis est grauis discordia. Sed in causa fidei transmissos Responsales eius existimaui esse suscipiendos; ne culpa elationis, quæ in Constantinopolitana Ecclesia pene contra omnes sacerdotes exorta est, dissensionem fidei & rixam Ecclesiasticæ faceret vnitati. Eosdem vero Responsales, quia hoc omnino humiliter precabantur, Missarum solemnia mecum celebrare feci. Quia (sicut & serenissimo domino imperatori nostro intimare studui) Responsales fratris & consacerdotis nostri Cyriaci mihi communicare debuerunt: quia, auctore Deo, in elationis errorem non cecidi. Meus vero diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemnia celebrare non debet, quia per profanum vocabulum culpam superbiæ aut commisit, aut sequitur: ne si (quod absit) procedit, ei in tali elatione posito vanitatem stulti nominis confirmare videamur. Eumdem vero fratrem admonere studui, vt se a tali elatione corrigat.] hæc de rebus Romæ gestis cum legatis. C

IV.

Quod vero spectat ad Synodalem epistolam a Cyriaco ad Gregorium missam anno superiori, in qua fidei Catholicæ professio scripta erat: cum in ea superflue dãnationem apposuisset Eudoxij, Ariani hæretici sub Constantio Imperatore Episcopi Constantinopolitani: suspicionem haud leuem Gregorio intulit, cum præsertim ipsum lateret, quisnam esset quem damnaret Eudoxium: magis vero, quod qui eius meminisset Sozomenus, idem laudator esset mirificus Theodori Mopsuesteni haud pridem in Quinta Synodo condemnati. de ijsdem certiores reddi voluit eosdem Oriẽtalium sedium Patriarchas Eulogium & Anastasium. Quod autem Gregorius Sozomenum laudatorem fuisse tradit Theodori Mopsuesteni, recens quidam Aristarchus [*] sanctum Gregorium imperitiæ redarguit, quod scilicet non reperiatur id factum a Sozomeno, sed a Theodoreto. Sed quã tum ipse erret, dum Gregorium errasse demonstrat, consule a nobis dicta in Notis ad Romanum Martyrologium. At quidni Gregorius suspectos habere debuisset Orientales, dum Ioannes prædecessor Cyriaci pseudosynodum Ephesinam pro œcumenica videri poterat recepisse, reiectaq. legitima, spuriam pro germana, & Nestorianorum conciliabulum pro Catholicorum conuentu, dum Pelagianismi assertor factus est, qui in secũdo canone eiusdem pseudo Synodi à Nestorianis asseritur, sicque ex eo originale peccatum penitus negaretis? Quæ omnia significata voluit idẽ sanctus Gregorius dictis primarum sedium Patriarchis, ne damnatus Pelagianismi error per Constantinopolitanos Patriarchas iterum restitueretur. D

* Melchior Canus in loc. theol. lib. 11. ... *[marginal: * Melchiorẽ Canum iure fugillat auctor.]*

Pelagianismus sub titulo Ephesinæ Synod. redditus.

V. E

b Greg lib. 6. ep. 25. Ind. 15.

Quid Cyriacũ Gre. admoneat

Qui etiam ad ipsum Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum [b] reddidit litteras, quibus admonuit, pacem & charitatem quam præseferret, fore inter se, si superbum nomẽ aboleretur: aliter minime fieri posse vt concordia mutua intercederet: nam hæc habet inter alia: Oportet ergo vt mihi atque omnibus fratribus vestris eiusdem charitatis pulchritudinem in hoc primum opere monstretis, vt verbum superbiæ, per quod graue scandalum in Ecclesijs generatur, auferre festinetis: hoc modis omnibus implentes, quod scriptum est [c]: Solicitі seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et rursus [d]: Nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Tunc enim ostensa charitas vera est, si per typum superbiæ inter nos schisma non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima mea, quia a summo vsque ad vltimum nulli hominum dare scandali occasionem volo.] Et inferius: Ea ergo quæ nouo modo introducta sunt, ipso ordine quo illata sunt, auferantur, & pax nobis illibata in Domino permanebit.] Reliqua vero per Anatolium, quem idem ad Imperatorem hoc anno Apocrisiarium misit, ipsi significanda testatur.

c Ephes. 4.
d 1. Tim. 5.

Hoc

A Hoc namque anno reuocatum in Vrbem Sabinianum diaconum, qui Apocrisarij munere Cõstãtinopoli fungeretur, ex pluribus litteris eiusdem Gregorij, hoc anno datis apparet: missumque loco ipsius quem diximus Anatolium, dicta ad Cyriacum scripta epistola docet. Ad ipsum vero Mauritium Imperatorem, qui pro Cyriaco litteras dederat, alias Gregorius reddidit, quibus de Responsalibus Cyriaci benigne susceptis eumdem reddidit certiorem, atque hæc de causa ipsa breuiter habet [a]: Eumdem fratrem & consacerdotem meum studiose admonere curaui, vt si habere pacem omnium concordiamq. desiderat, ab stulti vocabuli se appellatione compescat.] subdit demonstrans magni esse momẽti, quod friuolum esse ipsi Imperatori visum fuisset: ostenditq. esse præcursorem Antichristi, qui superbum sibi nomen atrogat, & superextollitur super [b] omne quod dicitur Deus. VI.

Reuocatur Sabinian', missus Anatolius.

a Greg. lib. 6 ep. 30. Ind. 15.

b 2. Thes. 2.

Dedit etiam eodem argumento litteras priuatas seorsum hoc eodem anno ad Anastasium Patriarcham Antiochenum [c], cum ab eo per Sabinianum diaconum Romam redeuntem litteras accepisset eiusdem ferme argumenti cum ijs quas scripserat Imperator, nimirum pro eiusmodi causa leuissima schisma non esse conflandum: ad quem rescribens Gregorius post alia hæc habet: Vos
B tamen eamdem causam nullam esse, dicere non debetis: quia si hanc æquanimiter portamus, vniuersæ Ecclesiæ fidem corrumpimus. Scitis enim, quanti non solum hæretici, sed etiam hæresiarchę de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi. Et vt de honoris vestri iniuria taceam, si vnus Episcopus vocatur Vniuersalis, vniuersa Ecclesia corruit, si vnus vniuersus cadit. Sed absit hæc stultitia absit hæc leuitas ab auribus meis, &c.] VII.

c Greg. lib. 6. ep. 24. Ind. 15.

Grauiori pariter perpendens lance tantæ rei momentum S. Eulogius Alexãdrinus Episcopus, ad eumdem Gregorium Papam hoc eodem anno de prærogatiua sedium grauem epistolam scripsit, quæ licet non extet, ex responsione tamen ab ipso Gregorio reddita, qualis fuerit, satis perspicue potest intelligi. Accipe eam, quo quid in maximi ponderis vir sanctissimus miraculis clarus ad Gregorium ipsum scripserit, recognoscas. sic enim se habet [d]: VIII.

d Greg. lib. 6. ep. 37. Ind. 15.

Suauissima mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Petri Apostolorum Principis cathedra locuta est, dicens, quod ipse in ea nuncusque in suis successoribus sedeat. Et quidem ego indignum me esse non solum in honore præsidentium, sed etiam in numero stãrium agnosco. Sed cuncta quæ dicta sunt, in eo libenter accepi, quod ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui Petri
C cathedram tenet. Et cum me specialis honor nullo modo delectet, valde tamen lætatus sum, quia vos sanctissimi, quod mihi impendistis, vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principe soliditate firmatam, quia firmitatem mentis traxit in nomine, vt Petrus a petra vocaretur? Cui Veritatis voce dicitur [e]: Tibi dabo claues regni cælorum. Cui rursus dicitur [f]: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumque [g]: Simon Ioãnis amas me? pasce oues meas. Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedem in quam Euangelistam discipulum, *Marcum videlicet*, misit. Ipse firmauit sedem, *Antiochenam videlicet*, in qua septem annis quamuis discessurus, sedit. Cum ergo vnius atque vna sit sedes, cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi præsidẽt: quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate: quia in illo vnum sumus, qui ait [h]: Vt omnes vnum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.] hæc de vnitate quæ ex dilectione prouenit, cum potestas in tribus distincta eadem ad vnum caput præcipuum re
D feratur. Habes hæc eadem de tribus sedibus Petri, ex quo collata est prærogatiua Patriarchatus, superius ex Gelasio Papa dicta. IX.

e Matth. 16.
f Luc. 22.
g Ioan. 21.

De tribus sedibus S. Petri ijsdemq. maioribus.

h Ioan. 14.

In fine autem epistulæ de acceptis ab eo munetibus hæc habet Gregorius: Suscepi, inquit, benedictionem sancti Euangelistæ Marci iuxta Breue vestris epistolis insertum: sed quia Collatum * ac Iuritheum non libenter bibo, præsumens Cognidium requiro, quod in hac Vrbe, post multa tẽpora, vestra innotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic a negotiatoribus nomen Cognidij & non substantiam comparamus.] Quid per Collatum, siue Colatum, vel Iritheum, atque Cognidium debeat intelligi (quod medicorum hæc sint potius) de his nobis rogantibus disseruit pluribus doctissimus Mercurialis, cuius variarum quæstionum elucidationes prælo datas propediem (vt putamus) accepturus eris. X.

De Munusculis missis ab Eulogio.

* Colatum

At Gregorius eidem Eulogio munuscula & ipse misit, de quibus ait: Paruulam benedictionem de amatoris vestri S. Petri ecclesia sex minora Aquitanica pallia & duo oraria trãsmisi: quia enim multum diligo, etiam de paruis præsumo.] hæc Gregorius, qui plurimi fecit eumdem S. Eulogiũ, vtpote qui his temporibus sedem illam sanctitate & doctrina mirifice illustraret: magno namque
E Dei beneficio post tot tenebras illuxerat infelici afflictatæ nimium Alexandrinæ Ecclesiæ tantum sidus matutinum, ipse S. Eulogius, qui eamdem Ecclesiam, quam ab apro siluestri (de quo est in Psalmis [i]) depastam inuenit, ac propemodum desolatam, viriliter in Enãgelio laborãs restituit: nam hæreticos ibi inuentos, qui longæuam ætatem duxissent errantes & in errorem mittentes, ad fidem Catholicam restituere conatus est. Cui ob eamdem causam congratulatus Gregorius, ista habet in dicta epistola: Debitum salutationis alloquium persoluens, indico quia magno gaudio exulto, quod vos contra hæreticorum latratus assidue laborare cognoui: atque omnipotentem Dominum deprecor, vt beatitudinem vestram sua protectione adiuuet, quatenus per linguam vestrã de sinu sanctæ Ecclesiæ omnem radicem amaritudinis euellat, ne rursum germinãs impediat multos, & per illam coinquinentur multi, &c.] Quomodo autem Agnoitarũ plurimos ad Catholicam fidem conuerterit, suo loco pluribus. XI.

i Psal. 79.

Eulogius Alex. Episc. laborat aduersus hæreticos.

Rursum vero eidem nuncio Gregorius ad diuersos litteras dedit, eo quod Sabinianus Apocrisarius inde Romam rediens, complures ab illis datas attulerat ad ipsum epistolas. Inter alia antẽ XII.

ad

ad Gregoriam Augustæ cubiculariam, feminam æque piam ac nobilem, de certitudine salutis suę litteris percontantem, ista prudenter ipse respondit [a]: Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse reuelatum quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem etiam & inutilem postulasti: difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minime valebis. Quæ dies quousque veniat, sẽper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare, &c.] A

a Greg. lib. 6. ep. 22. Ind. 15.

Curiosa & infructuosa petitio.

XIII.

Reddidit pariter litteras ad Theotistem & Andream viros clarissimos, inter aulicos militantes quidem, sed professione ciues sanctorum & domesticos Dei, qui tales essent, vt inter caularum turbines scirent Deo corde semper esse coniuncti. Nam ad eos ista S. Gregorius [b]: Quod in tanto tumultu causarum vestra excellentia posita, sacri verbi vbertate plena est, atque ad æterna incessanter gaudia suspirat, magnas omnipotenti Deo gratias ago: quia hoc in vobis esse impletum video, quod de electis patribus scriptum est [c]: Filij autem Israel ambulauerunt per siccum per medium mare, &c.] Assidebant isti Augustæ, quæ horum consuetudine in dies magis virtutibus augebatur. Curam pariter gerebant Mauritij filiorum, de quibus ista S. Gregorius subdit: Peto autem, B vt paruulos dominos, quos nutritis, præcipue moribus instruere curetis; & gloriosos eunuchos, qui eis deputati sunt, admonete, vt ea illis loqui debeant, quæ eorum mentes in charitate circa se inuicem & erga subiectos in mansuetudine compungant: ne si quid odij modo inter se conceperint, in aperto postea erumpat. Verba siquidem nutrientium aut lac dant, si bona sunt, aut venenum, si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quæ postmodum ostendant quam bona fuerint, quæ a nutritorum suorum ore suxerunt.] Reddit demum illis gratias de triginta libris auri pro redemptione captiuorum per Sabinianum diaconum missis. Hos vero Gregorius ob egregiam pietatem magno dignos putauit esse munere præter alios, nempe claui illa S. Petri quæ egregio miraculo coruscauerat, quam Antharit impius licet Rex Longobardorum Romam miserat ad Pelagium Papam, vt suo loco diximus: sed hic putamus eadem opportune repetenda, cum eam diuino illustratam miraculo Constantinopolim Gregorius mittit, tamquam Dei virtutis nobile monumentum ob oculos semper habendum. ait enim: Præterea benedictionem S. Petri Apostoli clauem a sacratissimo eius corpore transmisi, de qua videlicet claui hoc est gestum quod narro miraculum.

b Greg. lib. 6. ep. 23.

c Exod. 15.

De educatione filiorũ imp.

XIV.

Clauis S. Petri illustrata miraculo.

Dum eam quidem Longobardorum ciuitatem ingressus in Traspadanis partibus inuenisset, C quia S. Patri clauis esset, despiciens, sed pro eo quod eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum vt eam incideret. Qui mox cultellum, cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per spiritum, sibi in guttere defixit, eademq. hora extinctus cecidit. Et dum illic Rex Longobardorum Antharit atque alij multi eius homines adessent, & is qui se percusserat seorsum mortuus, clauis vero hæc seorsum iaceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor, vt eamdem clauem de terra leuare nullus præsumeret. Tunc quidem Longobardus Catholicus, qui sciebatur orationi & eleemosynis deditus, Minulphus nomine, vocatus est, atque ipse hãc leuauit de terra. Antharit vero pro eodem miraculo aliam clauem auream fecit, atque cum ea pariter ad sanctæ memoriæ decessorem meum transmisit, indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestræ excellentiæ transmittere studui, per quam omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit: vt per eam vos, qui eum timetis & diligitis, & præsentem salutem & æternam habere valeatis.] hæc Gregorius. Extat ad horum alterum nempe Andream, leorsum alia eiusdem Gregorij consolatoria epistola hoc item anno data [d] de obitu Constantiæ puellæ clarissimæ viro desponsatæ, hortaturq. eum, ne implicet se Imperatoris negotijs, sed tranquillã D ac quietam vitam a tumultibus longe positam ducere studeat. Dedit itidem Constantinopolim alias litteras ad Theodorum [e] Imperatoris medicum, de quo plura superius, gratias illi agens de eleemosynis Romam ad se missis, puto pro redemptione captiuorum, vt alij qui supra fecisse noscũtur. Quæ omnia cum ipse Gregorius grato animo acciperet, dolebat tamen se aliorum bonorum dispensationi præfectum: ait enim: Et quidem mihi, fateor, triste est aliena expendere, & super eas quas de substantia Ecclesiastica habeo, adhuc etiam de rebus sanctissimi filij domni Theodori rationes ponere.] Mittit vero ad eum itidem clauem S. Petri, quę intus haberet limaturam de catenis ipsius. Sed & ad Narsetem Patricium, de quo plura superius hominem maxime pium, alias dedit litteras [f], quibus eum in tribulationibus positum consolatur, xeniaq. transmittit.

d Greg. lib. 6. ep. 26. Ind. 15.

e Greg. lib. 6. ep. 25 Ind. 15.

Greg. lib. 6. ep. 27. Ind. 15.

XV.

g Greg. lib. 6. ep. 29. Ind. 15.

Ad Anastasium Abbatem in Palæstina monasterij, Neas appellati, alias [g] item litteras dedit, quibus eum hortatus est vt cum Hierosolymorum Episcopo pacem haberet. puto fuisse Nonam Lauram, ita dictum monasterium famosissimum in Actis S. Sabæ, necnon Euthymij, occupatũ aliquando ab Origenistis. Ad alium quoque Anastasium, ad quem supra, nempe Antiochenum Episcopum, litteras [h], reddidit hoc item anno, inchoata Indictione prima, roborans eum, vt in tribu- E lationibus quas pateretur, strenui ageret: hæreticorum enim nouis adinuentionibus premebatur, maximoq. angore animi tenebatur: de quibus hæc post multa Gregorius: His autem diebus (sicut inuenio) noua hæreticorũ bella cõsurgũt, de quibus vestræ beatitudini iã antea scripsi, ita vt ꝓphetas, Euãgelia, & dicta Patrũ omnia euacuare moliãtur. Sed permanẽte vita vestræ sãctitatis, in ꝓtectoris nostri gratia speramus, quod eorũ ora citius obmutescant, q̃ cõtra soliditatẽ veritatis aperta sunt: quia & quamlibet acuti gladii mittantur, cum saxum feriũt, fracti resiliunt. Hoc autem magna Dei omnipotentis est gratia, quod in ipsis, qui a sanctæ Ecclesiæ doctrina diuisi sunt, vnitas non est, quoniam [i] omne regnum in se diuisum non stabit, & sancta Ecclesia subtilius in sua semp eruditione instruitur, dum hæreticorum quæstionibus impugnatur: ita vt aperte impleatur, quod ꝑ Psalmistam contra hæreticos de Deo dictũ est [k]. Diu nisi sunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. Nam dum ipsi in suo prauo errore diuiduntur, cor nobis Dei appropiat, quia eruditi aduersitatibus intellectum eius subtilius inuenimus.] hæc sanctus Gregorius tanto quidem Pontifice digna:

h Greg. lib. 7. ep. 3. Ind. 1.

Anastasius Antioch. ab hęreticis grauia patitur.

i Luc. 11.

k Psal. 54.

A ce digna: Quinam autem hi fuerint hæretici, nobis incompertum est. Subdit his vero, quāta iisdē temporibus a barbaris ipse pateretur: ex quibus plane dignoscitur, pacem diu quæsitam, sæpe petitam, obice Exarcho, minime fuisse adhuc cum Longobardis sancitam.

XVI. *Gallicanā Eccl. curat S. Gregorius.*

At qui totius orbis præfectum se sciebat Ecclesijs, non Orientalium dumtaxat rerum oportere esse solicitum sciens, ad Occidentales etiam deflexit obtutum, & aduersus monachos disciplinæ monasticæ desertores epistolam scripsit in Africam ad Dominicum Episcopum Carthaginensem [a]. Sed & petunt interea pabulum a pastore nobiles Gallicani: etenim eumdem, quem auribus præsentes audire non possent, vt scriptum codicem trāsmitteret, rogarunt Dinamius Patricius de quo supra, & Aurelia: quibus idem, factus omnia omnib. annuit [b]. Brunichildæ itidē Reginæ istud ipsum a se exposcenti concessit, codicem ad eam pariter mittens, cui & scripsit epistolam [c], qua ptimum excusat, cur nō miserit pallium ad Syagrium Episcopum Augustodunensem, quod scilicet non esset ab eo enixe petitum: Nam, inquit, prisca consuetudo obtinuit, vt honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat.] hæc ipse: sed & quod qui venerat ipsum accepturus, esset schismaticus, eidem dari minime debuisse affirmat. Serpserat idem B error de Tribus capitulis in Ecclesiam Gallicanam, non quidem in viros prudentes, sed in eos qui vita solutissimi essent: nam accipe quid de his dicat ipse Gregorius, eamdem Reginam admonens:

a Greg. lib. 6 ep. 31. Ind. 15.
b Greg. lib. 6. ep. 33. Ind. 15.
c Greg. lib. 7. ep. 5. Ind. 1.

XVII.

Præterea hos quos ab vnitate Ecclesię schismaticorū error dissociat, ad vnitatē pro vestra mercede studeat reuocare concordia. Nam non ob aliud in ignorantiæ suæ hactenus cæcitate voluntur, nisi vt Ecclesiasticam fugiant disciplinam, & peruerse habeant, vt voluerint, viuendi licentiā: quia nec quid defendant, nec quid sequantur intelligunt. Nos autem Chalcedonensem Synodum de qua illi sibi pestifere nebulas excusationis assumunt, per omnia veneramur & sequimur: & si quis de fide eius minuere aut addere aliquid præsumpserit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labes imbibit, vt ignorātiæ suæ credentes, vniuersam Ecclesiam atque omnes quatuor Patriarchas non ratione, sed malitiosa mente tantummodo refugiant: ita vt is qui ad nos a vestra excellentia missus est, cum quæreretur a nobis, cur ab vniuersali Ecclesia separatus existeret, se ignorare professus sit: sed neque quid diceret, neque quid aliud audiret, voluit * scire.] hæc Gregorius. Ex quibus plane intelligis, cur error siue schismatis, siue hæresis inualescat, nimirum vt per eam quā latiorem vident viam disciplinæ impatientes homines ingredi festinent, secūdum Domini dictum C [d]: Lata est via, quæ ducit ad perditionem, & multi gradiuntur per eam.]

* valuit
d Matth. 7.

XVIII. *Quæ in Gallijs essent corrigenda Reginā admonet Gregorius.*

Admonuit vero idem Gregorius eamdem Francorum Reginam, vt corrigere studeret prauos mores in Gallijs excrescentes, illos vero præsertim, quos in ordinatione sacerdotum irrepsisse abusus demonstrat. Adiecit præterea, vt quæ apud aliquos vigeret in Gallia idololatria, penitus extirparet. Quænam essent hæc monstra iterum emergentia, idem docet his verbis: Hoc quoque pariter hortamur, vt & ceteros subiectos vestros sub disciplinæ debeatis moderatione restringere, vt idolis non immolent, cultores arborum non existant, de animalium capitibus sacrificia sacrilegia nō exhibeant: quia peruenit ad nos, quod multi Christianorum & ad ecclesias occurrant, & (quod dici nefas est) a culturis dæmonum non discedant, &c.] monet insuper vt coerceat populos diuersis modis diuinam indignationem desuper prouocantes. Porro quod ad idololatriæ illud genus pertinet, immolare caput capræ dæmonibus, Longobardorum fuisse superstitionem, alibi idem Gregorius docet [e].

e Greg. dial. lib. 3. c. 28.

XIX.

At non est quod adeo mireris, si idololatriam audis in Gallia alicubi iterum pullulare, cum in Italia prope ipsam Vrbem ab aliquibus improbis in nonnullis reuocatam esse, idem Gregorius D testetur in litteris [f] ad Chrysanthum Episcopum Spoletanum, necnon & ad Agnellum Episcopū [g] Tarracinensem eodem anno datis. Id secum vexit bellorum iugis infestatio, vt cum remissio fieret Ecclesiasticæ culturæ, inter bonum semen eiusmodi zizania miscerentur.

f Greg. lib. 7. ep. 2. Ind. 1.
g Idem lib. 7. ep. 20. Ind. 2.

XX. *August. & soc. appulsus in Britāniam.*

Sed quos secuti sumus Roma in Angliam proficiscentes missos a Gregorio Papa anno superiori Augustinum & socios; quid ibidem in Apostolico ministerio sint operati, videamus; sed audiamus in primis, quid de his habeat gentilis ipsorum venerabilis Beda [h]. Roboratus ergo, inquit, confirmatione beati patris Gregorij Augustinus, cum famulis Christi qui erant cum eo, redijt ad opus verbi, peruenitq. in Britanniam. Erat eo tempore Rex Edilberthus in Cantio potentissimus, qui ad confinium vsque Humbri fluminis maximi, quo Meridionales & Septemtrionales Anglorū populi dirimuntur, fines imperij tetenderat. Est autem ad Orientalem Cantij plagam Tānetos insula non modica, id est, magnitudinis iuxta consuetudinem æstimationis Anglorum, milliarium sexcentorum, quam a continenti terra secernit fluuius Vantsumu, qui est latitudinis circiter trium stadiorum, & duobus tantum in locis est transmeabilis: vtrumque enim caput protendit in mare. In hac ergo applicuit seruus Domini Augustinus, & socij eius viri (vt fertur) ferme quadraginta. E Acceperunt autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum interpretes. Et mittēs ad Edilberthum, mandauit se venisse de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in cælis gaudia, & regnum sine fine cum Deo viuo & vero futurum, sine vlla dubitatione promitteret.

h Bed. hist. gent. Angl. lib. 1. c. 25.

XXI. *De conuersione Anglorum.*

Qui hæc audiens, manere illos in ea quam adierant insula, & necessaria ministrari, donec videret quid eis faceret, iussit: nam & antea fama ad eum Christianæ religionis peruenerat, vtpote qui & vxorem habebat Christianam de gente Francorum regia, nomine Bertham, quam ea conditione a parentibus acceperat, vt ritum fidei ac religionis suæ cum Episcopo, quem ei adiutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inuiolatam seruare, licentiam haberet. Post dies ergo aliquot venit ad insulam Rex, & residens sub diuo iussit Augustinum cum socijs ad suum ibidem aduenire colloquium. Cauerat autem, ne in aliquam domum ad se introirent, veteri vsus augurio, ne superuentu suo si quid maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmoniaca, sed diuina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Sal-

natoris

uatoris in tabula depictam, litaniasq. canentes, pro sua simul, & eorum propter quos & ad quos A venerant, salute æterna, Domino supplicabant.

XXII. Cumq. ad iussionem Regis residentes, verbum ei vitæ vna cum ijs qui aderant eius comitibus prædicarent: respondit ille, dicens: Pulchra sunt quidem verba & promissa quæ affertis: sed quia noua sunt & incerta, non his possum assensum tribuere, relictis eis quæ tanto tempore cum omni Anglorum gente seruaui. Verum quia de longe huc peregrini venistis, & vt ego mihi videor perspexisse, ea quæ vos vera & optima credebatis, nobis quoque communicare desiderastis: nolumus molesti esse vobis, quin potius benigno vos hospitio recipere, & quæ victui vestro sunt necessaria, ministrare curamus: nec prohibemus, quin omnes quos potestis, fidei vestræ religionis prædicando sociatis. Dedit ergo eis mansionē in ciuitate Dorouernensi, quæ imperij sui totius erat metropolis, eisq. vt promiserat, cum administratione victus temporalis, licentiam quoque prædicandi non abstulit. Fertur autem, quod appropinquantes ciuitati, more suo, cum Cruce sancta & imagine magni Regis Domini nostri Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modularentur: Deprecamur te, Domine in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua a ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus. Alleluia.] B

XXIII.
a 1. Thess. 1.
In recentiores Anglos hæretícos iusta querela.

Ista ipse conspiciens, & respiciens ad eos, qui hodie extant, Anglos a fide Catholica deuios, cōpello eosdem nomine Romanæ Ecclesiæ verbis illis Apostoli [a]: Ipsi de nobis annunciant, qualem introitum habuerimus ad vos, & quomodo conuersi estis ad Deum a simulacris seruire Deo viuo & vero, & quomodo Euangelium nostrum non fuit in sermone tantum, sed in virtute in Spiritu sancto, in plenitudine multa.] ita in memoriam reuocans, a quo, per quos, & quomodo acceperint Euangelium, nempe a Romano Pontifice per monachos, præcedente Crucis vexillo, & imagine Saluatoris: quorum omnium velut immemores, hæresum fascino dementati, Catholicæ Ecclesiæ hostes effecti, adhuc tamen gloriantur nomine Christiano, & iactant se esse Euangelij professores. O densa caligine offusas mentes, obscura nocte, cæco carcere, alta fouea mersas animas, super quas iam operuerit [b] puteus os suum, vt nullus penitus locis radius licet pertenuis vel a longe ijs effulgeat, vt hæc tanta ipsorum mala miseri videant. Quorum causa merito exclamandum cum Hieremia [c]: Obstupescite cœli super hoc, & portę eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] vnde & factum est quod sequitur: Super eum rugierunt C leones] egressi illi vtique e portis inferi ad ponendam terram illam in solitudinem.

b Psal. 68.
c Hierem. 2.

XXIV.
d Beda hist. Anglor. lib. 1. c. 26.

Sed quid ijs dictis Beda subijciat, videamus: At vbi, inquit [d], sibi datam mansionem intrauerunt, cœperunt Apostolicam primitiuæ Ecclesiæ vitam imitari, orationibus videlicet assiduis, vigilijs, ac ieiunijs seruiendo, verbum vitæ quibus poterant prædicādo, cuncta huius mūdi velut aliena spernendo; ea tantum quæ victui necessaria videbantur, ab eis quos docebant, accipiendo; secūdum ea quæ docebant ipsi per omnia viuendo; & paratum ad patiendum aduersa quæque, vel etiā ad moriendum pro ea quam prædicabant veritate animū habendo. Quid? Crediderunt nōnulli, & baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, & dulcedinem doctrinæ eorum cælestis.

XXV.
Primitiuæ Eccles. vita redditur.

Erat autem prope ipsam ciuitatem ad Orientem ecclesia in honorem sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua Regina, quam Christianam fuisse p̄diximus, orare consueuerat. In hac ergo & ipsi primo conuenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare, & baptizare cœperunt, donec Rege ad fidem conuerso, maiorem prædicandi per omnia & ecclesias fabricandi vel restaurandi licentiam acciperent. At vbi ipse etiam inter alios delectatus vita mundissima sanctorum, & promissis eorum suauissimis, quæ vera esse, miraculorum quoque D multorum ostensione firmauerunt, credens baptizatus est: cœpere plures quotidie ad audiendum verbum confluere, ac relicto Gentilitatis ritu, vnitati se sanctæ Christi Ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & conuersioni ita congratulatus esse Rex perhibetur, vt nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodo credentes arctiori dilectione quasi conciues sibi regni cælestis amplecteretur. Didicerat enim & a doctoribus auctoribusq. suæ salutis, seruitium Christi voluntarium, non coactitium debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui congruum in Dorouernia metropoli sua donaret, simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones conferret.] hucusque Beda.

XXVI.
e Greg. lib. 7. ep. 30. Ind. 1.

Porro omnes hoc anno audientes verbum Dei, baptizatos esse sequenti Natalis Domini die primæ Indictionis, ipse sanctus Gregorius testatur in litteris sequenti anno mense Iunio datis ad S. Eulogium Alexandrinum Episcopum, in quibus hæc de his habet [e]:

XXVII. Sed quoniam vere in bonis quæ agitis accrescit quod & alijs congaudetis, vestræ vobis gratiæ vicem reddo, & non dissimilia nuncio. Quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita in cultu lignorum ac lapidum perfida nuncusque remaneret, ex vestræ mihi orationis adiutorio placuit, vt E ad eam monasterij mei monachum in prædicationem transmittere, Deo auctore, deberem. Qui data a me licentia, a Germaniarum Episcopis Episcopus factus, cum eorum quoque solatijs ad prędictam gentem in fine mundi perductus est: & iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta peruenerunt: quia tantis miraculis vel ipse, vel hi qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coruscāt, vt Apostolorum virtutes in signis quæ exhibent, imitari videantur. In solemnitate autem Dominicæ Natiuitatis, quæ hac prima Indictione transacta est, plusquam decem millia Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati.] hactenus de his Gregorius ad Eulogium. Ex quibus in eo corrigas Bedam, dum post conuersionem hanc factam Anglorum, subdit missum esse Augustinum ad Ætherium Episcopum Arelatensem in Galliam, vt ab eo Episcopos ordinaretur: id enim ante factum Gregorius docet, nec per Aetherium, qui non erat Episcopus Arelatensis, sed Lugdunensis: Virgilius enim his diebus præerat Arelatensi Ecclesiæ. Sed & eiusdem Gregorij [f] testificatione liquet, non Bertham, sed Adilbergam nomine dictam esse coniugē Regis Anglorū.

f Greg. lib. 9. epi. 58 Ind 14.

Iam

A Iam vero res Hispaniarum innisamus. Hoc eodem anno, qui numeratur duodecimus Reccaredi Regis Hispaniarum, & Era sexcentesima trigesimaquinta, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ab Episcopis sexdecim, cuius tantummodo canones duo reperiuntur. De castitate enim a ministrantibus altari seruanda vehemens admonitio facta est; nempe, vt si quis eam violauerit, non solum e gradu excideret, sed & duro carceri manciparetur, Patres ijdem voluerũt. XXVIII. *Concil. Toletanum.*

Hoc quoq. tempore Antiochus magnus anachoreta functus legatione ad Mauritium Imperatorem, re bene gesta, reuersurus ad suos, ex hac vita migrauit. huius meminit Georgius in Actis S. Theodori Siceotæ, verbis istis [a]: Eo tempore hospitio suscepit sanctus Theodorus diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur: venerat enim legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Synophrim oppidum a barbaris direptum commendaret.] Magnæ hic inter omnes Orientales sanctitatis fama vigebat, quem idem auctor ita describit: Erant huic supercilia densa atq. coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida & ad ilia vsq. protensa, similiter & barba, vngues perlongi. Ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spatio nec vinum, nec oleum, nec aliud huiusmodi gustauerat: triginta iam B annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescebatur: aquam bibebat. Huius fama ad Theodorum, & Theodori ad ipsum pariter, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidem dicebat discipulis suis de sancto Theodoro Episcopo, se talem virum sanctum ad eum vsq. diem nõ inuenisse, sibi enim ipsius vitæ instituta esse a Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse, aut audisse se diceret neminem. XXIX.

[a] Extant apud Sur. to. 2. die 22. April.

De obitu Antiochi Anachoretæ.

Qui autem hæc audiebant, e fimbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant: cumq. mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquiens, cum talem stellam & sanctum Dei Apostolum habeatis, ad me agrestem & vilem atque nullius pretij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum vere laudabilem & admirandum sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cum autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio accubuerunt, vt paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodorus (vt erat solitus) hospiti pedes lauare, sed ille non permisit: mutuo igitur manus lauarunt. Postri C die vero mane festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cũ B. Theodorus animaduerteret, & obitum eius propinquum esse diuinitus sciret, idq. apud se fieri cuperet: rogabat eum, vt itineris labore fessus quiesceret. Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: Instat, inquiens, mihi e corpore migratio; & idcirco festino, vt in cellula mea mature concedam. Egressus igitur beatus Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque, & afflictiones ac solicitudines, quas in Episcopatu sustineret, patefecit, quibus institutæ vitæ ratio & monasteriorum suorum cura interrumperetur: rogans eum, vt quid sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta Episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille vero id quam celerrime faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur. XXX.

Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratremque dedit, qui illum, quousque vellet, comitaretur. Mutuo se igitur salutantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit eum celerius e vita migraturum, quam ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est: paucis enim diebus post nunciatum est, eum in via mortuum esse.] hactenus de Antiocho auctor, quem diuersum ab illo Antiocho item monacho & Abbate Lauræ in Pa- D læstina fama celebri scias, qui eodem ferme tempore, nempe sub Heraclio Imp. & Costhoe Persarum Rege vixit clarus inter scriptores Ecclesiasticos, cuius sunt sermones de diuersis centum triginta & Exomologesis. XXXI.

IESV CHRISTI ANNVS 598. GREGORII PAP. ANNVS 9. MAVRITII IMP. ANNVS 13.

QVi sequitur ordine temporis annus Domini quingentesimus nonagesimusoctauus numeratur Indictionis primæ, quo & absoluitur Mauritij Imperatoris annus duodecimus, & Gregorij Papæ inchoatur nonus: cum Eulogius Alexandrinus Episcopus de conuersione hæreticorum magnum prouentum in Ecclesiam intulit, deq. his reddidit certiorem S. Gregorium Papam. Perueniens autem nuncius Romam, Gregorium inuenit ægrotantem; qui adhuc eodẽ morbo laborans, ad eumdem ista rescripsit [b]: I.

[b] Greg. li. 7. epi. 30. Ind. 1.

E Communis filius præsentium lator sanctitatis vestræ scripta deferens, ægrum me reperit, ægrum reliquit. Qua ex re contigit, vt ad largum vestræ beatitudinis fontem breuis epistolæ me vix parua potuisset aqua resudare. Superni autem muneris fuit, vt in dolore corporis positus suauissimæ vestræ sanctitatis scripta susciperem, quæ me de doctrina Alexandrinæ Ecclesiæ, de conuersione hæreticorum, de concordia fidelium sublimiter lætificaret: quatenus ipsa mentis lætitia immanitatem mihi molestiæ temperaret. Et quidem de bonis vestris noua semper exultatione gaudemus: sed tamen ita vos perfecte agere, noua esse nullo modo deputamus. Quod enim crescit sanctæ Ecclesiæ populus, quod ad cæleste horreum spiritales segetes multiplicãtur, hoc de omnipotentis Dei gratia, quæ in beatissimis vobis large influit, numquam habuimus incertum. Gratias itaq. omnipotenti Deo soluimus, quia impletum videmus in vobis esse, quod scriptum est [a]: Vbi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo boum. Si enim bos fortis aratrum linguæ in terram cordis audientiũ non traxisset, tanta fideliũ seges minime surrexisset.] hæc de his Gregorius, q vi- II.

De conuersione hæreticor. Alexãdria facta.

[a] Prou. 14.

ceuerfa de conuerfis Anglis,ijfdemq.die Natali Domini baptizatis eumdem Eulogium reddidit A
certiorem.Sicque fecundum illud Dauidicum [a]: Dies diei eructat verbum] vir Apoftolicus Apo
ftolico viro de bono thefauro fuo profert bona,fimulque ambo exultantes proferunt ex lacryma-
rum femente manipulos fuos.

a Pfal. 18.

III. Expoftulat autem amice in fine epiftolæ ipfe Gregorius,quod quafdam appofuiffet in fuis lit
teris Eulogius voces,quibus Gregorium ipfum vt dominum fuiffet allocutus,& quod in epiftolæ
infcriptione vniuerfalem Pontificem appellaffet:ad hæc enim ipfe:Indicare quoq. veftra beatitu-
do ftuduit,iam fe quibufdam non fcribere fuperba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt,
*nimirum cum fcriberet ad Cyriacum Epifcopum Conftantinopolitanum,titulum non apponere Vniuerfa-
lis.* Et mihi loquitur,dicens:Sicut iuffiftis. Quod verbum iuffionis,peto,a meo auditu remouete:
quia fcio quis fum,& qui eftis:loco enim mihi fratres eftis,moribus patres. Nō ergo iuffi, fed quæ
vtilia vifa funt,indicare curaui.]hæc ipfe.

Noluit Gregorius videri iuffiffe.

IV. At quibus bonus Chrifti odor male olet,& fœtor fuauitatem exhalat,in malam partem iftam
animi fubmiffionem Nouatores arripiunt,quafi nullum præ ceteris attribuerit fibi Gregorius pri
matum & iubendi auctoritatem. Verum fi compertas habuiffent huiufmodi quas ipfe fibi feruan B
das & alijs paftoralis regiminis regulas pſcripfiffet, talia de Gregorio dicere omnino erubuiffent.
hæc enim fui Pontificatus initio ad quatuor fimul fcripferat Patriarchas,cum qualiter fe gerere de
beat Epifcopus,eos docet his verbis [b]: Rurfus cum me ad confiderandum confero,quafi in hu-
militate,qualifque effe rector debeat in diftrictione:perpendo quoniam neceffe eft,vt & bene agē
tibus fit per humilitatem focius,& contra delinquentium vitia per zelum iuftitiæ erectus: quare-
nus & bonis in nullo fe præferat,& cum prauorum culpa exigit, priorатus fui poteftatē agnofcat:
vt & honore fufpenfo,æqualem fe fubditis bene viuentibus deputet,& contra peruerforum culpas
ex zelo iuftitiæ excrefcat.]quod & factum a Petro docet,cum fubdit:Hinc eft namque, quod Pe-
trus auctore Deo fanctæ Ecclefiæ principatum tenens,a bene agente Cornelio,& fefe ei humiliter
profternente,immoderarius venerari recufauit,eque illi fimilem recognouit,dicens [c]: Surge ne
feceris,& ego homo fum.Sed cum Ananiæ & Saphiræ [d] culpam reperit,mox quanta potentia fu
per ceteros excreuiffet,oftendit.] Et paulo poft de Paulo ifta:Hinc eft quod Paulus bene agenti-
bus fratribus prælatum fe effe nefciebat,cum diceret [e]: Non quia dominamur fidei veftræ, fed
adiutores fumus gaudij veftri.Ad quæ illico adiunxit:Fide enim ftatis. Ac fi id quod prætulerat, C
aperiret,dicens:Ideo non dominamur fidei veftræ,quia fide ftatis:æquales enim vobis fumus , in
quo vos ftare cognofcimus. Quafi prælatum fe effe fratribus nefciebat,cum diceret [f]: Facti fu-
mus paruuli in medio veftrum.Et rurfum [g]: Nos autem feruos veftros per Chriftum. Sed cum
culpam,quæ corrigi debuiffet,inuenit:illico fe magiftrum effe recoluit,dicens [h]: Quid vultis?in
virga veniam ad vos? Summus itaque locus tunc bene regitur, cum is qui præeft, vitijs potius
quam fratribus dominatur. Bene acceptam poteftatem regit,qui & tenere illam nouit,& impu-
gnare.Bene hanc regit,qui fcit per illam fuper culpas erigi,fcit cum illa ceteris in æqualitate com
poni. Sic autem feruanda eft virtus humilitatis,vt non foluantur iura regiminis,&c.] hæc eadem
pluribus in commentario quem de cura Paftorali confcripfit [i]. Quæ quidem a fe fcripta,& alijs
feruanda propofita,ipfe fibi cuftodienda in primis adhibuit: vt non adeo mireris fi ad Eulogium
virum fanctiffimum de Ecclefia Catholica adeo benemerentem litteras fcribens, noluit videri ipfi
prælatus.

b Greg. li. 1. epi. 24. Ind 9.

Quib. fe æqualem, quibus fe prælatum oftēdat Epifcopus.

c Act. 10.

d Act. 5.

e 2. Cor. 1.

f 1. Thef. 2.

g 2. Cor. 4.

h 1. Cor. 4.

i Greg. Paftor. par. 2. ca. 6.

V. Sed audi maiora nuper dictis congruentia de immenfa Gregorij humilitate ita apud Sophro
nium fcripta [k]: Perreximus,inquit,ad Abbatem Ioannem Perfam. Narrauit nobis de Gregorio D
beatiffimo Romanæ vrbis Epifcopo,dicens: Cum iniffem Romam,vt adorarem ad fepulchrum
Apoftolorum Petri & Pauli,ftatemq.die quadam in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium p
illum locum tranfiturum. Cogitaui itaq. adorare illum. Cum autem prope me effet Papa, videret-
que me progredi vt adorarem illum(loquor tefte Deo,fratres)primos ipfe proftrauit fe humi co-
ram me,neq.ante furrexit,quamme primo furrexiffe cerneret: & cum multa humilitate falutans
me,manu fua mihi tria numifmata tradidit,iubens mihi dari quæcumq.erant neceffaria. Glorifi-
caui itaq. Deum,quod tantam illi contulerat humilitatem & mifericordiam & charitatem ad om-
nes.] hæc ibi. Dum autem Ioannis Abbatis nomen audis,ad memoriam reuocatur Ioannes ille
Montis Sinai monafterij Abbas,num ifte fit ille ad quem fanctus Gregorius litteras dedit,eleemo
fynafque mifit,quem pro fe orare litteris [l] exorauit.

k Prat. Spiritual. c. 151.

Infignе exemplum Gregorij humilitatis.

l Greg. li. 11. ep. 58. Ind 7.

VI. Habes igitur & factis & fcriptis verbis S. Gregorij ab ipfo iterū repetitis plus fatis expreffum
eiufdem verborum fenfum,vt intelligas,quam procul abhorreant a mente ipfius, & aberrent a ve
ritate,qui Apoftolicæ fedis non nouiffe primatum ipfum Gregorium,ficut impie, ita mendaciter
afferunt. In quam etiam fententiam & illa accipe verba eiufdem Gregorij in epiftola ad Ioannem E
Epifcopum Syracufanum,cum hæc ait [m]: Quod fe dicit fedi Epoftolicæ fubijci:fi qua culpa in E
pifcopis inuenitur,nefcio quis ei Epifcopus fubditus non fit:cum vero culpa non exigit,omnes fe
cūdum rationem humilitatis æquales funt.]Habes igitur multipliciter ex Gregorij verbis fenfum
Gregorij expreffum. Quod vero fpectat ad oblatum titulum Vniuerfalitatis,quem refpuit, de his
confulas quæ alia occafione fuperius dicta funt.

m Greg. li. 7. epi. 64. Ind. 2.

VII. Scripfit quoque hoc anno Gregorius [n] ad eumdem Eulogium alias litteras,cum ille a Gre-
gorio petijffet Romа tranfmitti fibi Eufebij commentarium de Martyribus, quem non repertum
Romæ in archiuo,neque in bibliothecis,affirmat. Quæ vero haberentur Romæ de Martyrib. fcri-
pta,ita fignificat:Nos autem pene omnium martyrum diftinctis per dies fingulos paffionibus col
lecta in vno codice nomina habemus, atq. quotidianis diebus in eorum veneratione Miffarum fo
lania agimus. Non tamen in eodē volumine quis qualiter fit paffus indicatur,fed tantūmodo no-
men,locus,& dies paffionis ponitur.]hæc de his Gregorius,alludēs ad Martyrologiū qđ Romanū
dicimus,

n Greg. li. 7. epist. 29. Ind. 1.

Requiritur liber Eufebij de martyribus a Gregorio.

A dicimus, de quo nos pluribus suo loco in eiusdem Martyrologij Notas præfati sumus.

VIII. *Pax facta, sed nondũ subscriptione munita*

Diu in his esset Gregorius, hoc anno pace cum Agilulpho Rege Longobardorum diutius tractata, sæpius impedita, tandem vt ad tempus fœdus iniretur obtinuit, spem accipiens vt pax etiam sanciretur, atq. ab ipso Rege subscriberetur. Qua de re ne sub velamento pacis aliquid tractaretur infaustum, Gregorius suos in diuersis locis positos, vt vigilarent, admonuit: ad Ioannem enim Caralitanum in Sardinia Episcopum scribens, hæc ait [a]: Cognoscatis autem Abbatem quem ad Agilulphum ante multum iam tempus transmisimus, pacem cum eo, Deo propitio (quantum nobis ab excellentissimo Exarcho scriptum est) ordinasse. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius conscribuntur (ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere) murorum vigilias & solicitudinem in locis omnibus facite adhiberi. Et confidimus in Redemptoris nostri potentia, quia aduersariorum nobis incursus vel insidiæ denuo non nocebunt.] eadem ad eumdem alia epistola [b] refricat, vt in locorum custodia inuigilare solicitius debeat, ne tempore fœderis consummato, pace nondum firmata, aliquid mali patiantur a Longobardis. Sic & ad Agnellum Tarracinæ Episcopum scripsit [c], vt ciuitatem diligenter custodiendam curaret, B nec a custodia murorum voluit excusari homines Ecclesiasticos: ait enim: Quia vero comperimus, multos se a murorum vigilijs excusare: sit fraternitas vestra solicita, vt nullum neq. per nostrũ, vel Ecclesiæ nomen, aut quolibet alio modo defendi a vigilijs patiatur, sed omnes generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus, melius, auxiliante Domino, ciuitatis valeat custodia procurari.] hæc ad eum Gregorius.

a Greg. li. 7. epist. 1. Ind. 1.

Gregorius solicitus de custodia ciuitatum.

b Greg. li. 7. epist. 3. Ind. 1.

c Greg. li. 7. epist. 20. Ind. 1.

IX.

Quid (compello te) cum in his curandis quæ sunt Præsidum & Præfectorum Dei sacerdotem occupatum vides, existimas? Num dices in Rom. Ecclesiæ potestate fuisse illa loca, quæ propter Longobardos custodiri mandauit? Non puto, cum probe scias ijsdem locis ab Imperatore dari cõsueuisse Præfectos. At quid hoc est? Illud plane, vt sanctissimi viri quietis licet & silentij omnium amantissimi exemplo discas; non ita præfectos Ecclesijs a Deo Præsules, vt spiritualia tantummodo curent, sed & temporalia, si necessitas vrgeat, & charitas persuadeat, atque arma etiam capessant, quibus ingruentia mala propulsent, nisi adsit alia via, quam magis sequi debeant, vt Ecclesiasticæ mansuetudini sit æque prospectum; qua deficiente, armis licite rem agere liceat, quibus Respublica ab ingruentibus barbaris sit defensa: vt ab ipso S. Gregorio factum intelligis, qui non C solum quæ Vrbis essent, solicite a barbaris custodiret, sed & longe posita loca, & in insulis consistẽtia, eadem vigilantia, non secus ac magister militum atque Imperator exercitus, Pontificia iussione absque dispendio sacerdotalis modestiæ & mansuetudinis pro facultate defenderet. At num illi tunc ab aliquo exprobratum, ac dictum: Desine, sacerdos, quæ sunt Præsidum curare; tuum est offerre hostias pro peccatis, non tibi curæ esse barbaris armis obsistere, sed precibus eos superare debes esse solicitus: aliena hæc sunt penitus a sacerdote. Sed nemo est inuentus qui hæc obijceret, vel prohiberet, cum posset: & licet Imperator ipse atque Exarchus Italiæ (vt sæpe vidimus) infenso in eum essent animo: nemo tamen aliquando de his ausus est negotium ipsi vel leue facessere, quod iure fieri certo scirent: adeo vt in regali sacerdotio Christi etiam eius hostes regiam venerarentur auctoritatem.

Curat Põtifex temporalia ẽt.

X. *De Probo Abbate.*

Sed his missis, de Probo Abbate conciliandæ pacis cum Longobardis sequestre paucis agendum. Tantam in homine prudentiam sensisse Gregorius, vt hunc ipsum prius fecerit Abbatem, quàm monachum. Nam audi quid ipse in libello oblato Synodo dicat [d]: Quadam autem die, dum inter illos ad obsequium domini mei fuissem ingressus, subito atque inopinato introire in monaD sterium, atq. vt onera Abbatis debuissem suscipere, præcepistis.] Sed de his ipsum audi Gregoriũ, qui de eo hæc est locutus in Synodo: Quadã die, dum de ordinando monasterio, cui præesse dignosceris, cum nostris filijs tractaremus, atq. diu aptam personam huic officio quæreremus: ex improuiso te ingrediente, cordi nostro & eorum qui nobiscum ad tractandum aderant, subito natum est, vt illic Abbatem, Deo propitio, constituere deberemus.] hæc de Probo: reliqua vero de pace cum Longobardis dicemus anno sequenti.

d Greg. li. 9. epi. 22. Ind. 4.

XI.

Hoc anno perlatum esse nuncium Romam de victoria aduersus Sclauinos, siue Sclauos populos, testatur S. Gregorius in epistola [e] ad Basilium. Quomodo autem hæc se habuerint, ex Theophane in Miscella [f] sub anno vndecimo & duodecimo Imperatoris narrantur his verbis: Vndecimo anno Imperij Mauritij idem Imperator Priscum cum omnib. Romanicis potentatib. ad Istrũ fluuium misit, vt Sclauinorum nationes transire prohiberet. Quo apud Dorostolon habito Gaianus comperit: qui legatis ad eum directis, calumniam inferebat Romanis exordium dantibus belli. Priscus autem excusabat, quod non venerit aduersus barbaros belligeratum, sed quod ad Sclauinorum nationes a Principe fuerit destinatus. Audiens autem Priscus, quod Ardagastus multitu-E dines Sclauinorum ad prædandum dispersit, transiens Istrum media nocte inopinate Ardagastũ adortus est. At vero Ardagastus discrimine senso, nõdum conscenso equo, vix saluus euasit. Romani multitudine Sclauinorũ occisa, & Ardagasti regione euersa, prædã copiosã captã Byzantiũ per Tamererẽ direxerunt, &c.] lætitiam magnam factam Constantinopoli his auditis, & Deo gratias hymnis actas, affirmat. Porro qui hæc de victoria aduersus Sclauinos Gregorium litteris certiorẽ reddidit, idem etiam adiecit, complures schismaticos ad sanctæ Ecclesiæ Romanæ communionẽ festinare: quamuis promulgasset vt de his edictũ Imp. Mauritius, ne schismatici inuiti cogerentur ad Ecclesiæ Catholicæ communionem redire, vt ipse testatur Gregorius sequenti epistola ad Maximianum: quod quidem contra prædecessorum Imperatorum edicta aduersus schismaticos Donatistas sæpe prolata, liquet fuisse ab Imperatore decretum.

e Greg. li. 7. epist. 9. Ind. 2.

f Miscella li. 17.

XII. *De hæreticis Thessalonicæ obortis reprimendis.*

Quem vero resipiscentium salus exhilarat, statim lapsus affligit. Ex eminenti enim, qua spectat orbem, specula intuens sanctissimus Papa, duos in errorem lapsos hæreticæ prauitatis in Oriente conspicit, quos magna solicitudine ad Catholicæ fidei veritatem reuocare festinat. Malum hoc in

a Greg. li. 7. epi. 3. Ind. 2.

Ecclesia Thessalonicensi obortum dolens, litteras [a] dedit ad Eusebium eius Ecclesiæ Archiepiscopum, vt antequam latius serpat venenum, vel putrida abscindat membra, vel reuocet ad salutem. Lucas enim eius Ecclesiæ presbyter vna cum Petro quodam præfricta fronte iactare non erubescebat, se non suscipere sacrosanctum Chalcedonense Concilium: quæ tanta blasphemia graue intulit scandalum reliquis eiusdem Ecclesiæ Orthodoxis, qui de his questi apud Rom. Pontificem fuisse videntur, cum ab Episcopo id negligi cernerent: quem acerrimis litteris aduersus scelestos illos idem S. Gregorius excitauit.

XIII.

Eodem quoque anno dilectione plenas officiosasque litteras idem Gregorius reddidit ad Dominicum Carthaginensem Episcopum, qui ex more reuerentia plenas & honoris obsequijs cumulatas litteras ad ipsum Gregorium scripserat. inter alia enim hæc ad ipsum Gregorius: Scientes præterea vnde in Africanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quod sedem Apostolicam diligendo, ad officij vestri originem prudenti recordatione recurritis, & probabili in eius affectu constantia permanetis. Certum quippe est, quia vestro honori additis, quicquid reuerentiæ ac deuotionis ordini sacerdotali exhibetis.] Quo etiam anno Paulum [b] Episcopum Africanum accusatum, & innocentem iudicatum, in suam Ecclesiam redire voluit, commendans eum Columbo in Numidia Episcopo, necnon Adeodato atque Maurentio Africanis Episcopis.

b Greg. li. 7. epi. 14. & 16. Ind. 1.

XIV.

c Greg. li. 7. epi. 24. Ind. 1.

De Iudæis conuersis.

De Iudæorum etiam conuersione Gregorius propensius hoc anno solicitus, eis præsto esse, quibus potuit officijs minime defuit. Cum enim audisset in Sicilia in Agrigentino territorio existentes Iudæos conuerti velle, Faustinum [c] Defensorem ad eos mox pergere, & insistere operi iussit, vtq; cum loci Episcopo cuncta agere deberet, admonuit: & inter alia: Huius, inquit, auctoritatis tenore præcipimus, vt omni excusatione submota, ad prædictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solemnitatem sustinere Paschalem, & eos nunc ad baptismum festinare cognoscis: ne (quod absit) longa dilatio eorum retro possit animos reuocare, cum fratre nostro & coepiscopo loci loquere, vt pœnitentia ac abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam quæ sibi imminet cladem impellit, vt desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscumq. vero ex eis pauperes, & ad vestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, re eis vestem, quam ad baptisma habeant, comparare volumus, ac præbere, &c.]

XV.

Non vi perducendos Iudæos ad fidem.

d Greg. li. 7. epi. 5. Ind. 2.

At vero sicut ad fidem conuerti volentibus Iudæis ipse Gregorius omnibus subuenit officijs, ita eos inuitos non esse cogendos, neque eisdem negotium facessendum, hoc eodem anno scribens de ijsdem ad Ianuarium Episcopum Calaritanum [d], admonuit. Acciderat enim, vt neophytus quidam, nomine Petrus, sequenti sui baptismatis die, cum satellitio comparato in Iudæorum synagogam irruperit, illicque eam commutaturus in ecclesiam venerandam imaginem Dei genitricis vna cum sanctissima Cruce collocauerit. Quod licet zelo quodam, non tamen secundum scientiam factum Gregorius non laudans, iussit inde ea qua deceret reuerentia sacram imaginem, & Crucem auferri, & Iudæis suam ipsorum relinqui liberam synagogam. De Iudæis itidem non vexandis hoc item anno alias dedisse reperitur litteras [e] ad Panormitanum Episcopum.

e Greg. li. 7 epi. 26. Ind. 1.

XVI.

De officio, & dignitate Defensorum.

Hoc pariter anno idem Gregorius, quæ Romanæ essent Ecclesiæ ex more curans, Defensorum officium in Vrbe auxit honore ac dignitate, vt sicut Notarij & Subdiaconi, ijdem Regionarij essent: qui enim Regionarij dignitate & nomine augebantur, eisdem patebat aditus vt ad sacra simul cum Pontifice conuenirent, eratq; omnes septenario mystico numero designati, vt sicut diaconi Regionarij septem, Notarij pariter Regionarij dicti totidem, similiter Subdiaconi, atq; Defensores totidem essent numero. Hi absente Pontifice sedebant cum clero, præsente vero stabant. Est de his hoc anno data epistola S. Gregorij ad Bonifacium [f]. Porro Regionariorũ munerum huiusmodi tantum erat priuilegium, vt assisterent Pontifici in ecclesia: cum alioqui sicut præter septem Diaconos Regionarios, Notarios, Subdiaconos, & Defensores itidem Regionarios, alij complures in Vrbe & in omni Ecclesia fuerint Diaconi, Notarij, Subdiaconi, & Defensores. Inseruiebant ipsi Defensores potissimum pauperum defensioni & ecclesiarum, mittiq. solebant ab ipso Romano Pontifice in diuersas prouincias, quibus & alia diuersi generis delegari consueuisse negotia, docent eiusdem Gregorij plures ad eosdem scriptæ epistolæ [g]. Formulam autem Defensoris constituendi habes inter eiusdem Gregorij epistolas his verbis expressam [h]:

f Greg. li. 7. epis. 29. Ind. 1.

g Greg. li. 7. epi. 17. 18. 19. 20.

h Greg. l. 4. epi. 25. Ind. 13.

XVII.

Ecclesiasticæ vtilitatis intuitu id in nostro sedit arbitrio, vt si nulli conditioni vel corpori teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius ciuitatis, aut in nullo tibi canonum obuians statuta, officium Ecclesiæ Defensorum accipias: vt quicquid pro pauperum commodis tibi a nobis iniunctum fuerit, incorrupte & viuaciter exequaris: vsurus hoc priuilegio, quod in te habita deliberatione contulimus: vt omnibus, quæ tibi a nobis fuerint iniuncta, complendis, operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri iudicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio Notario Ecclesiæ nostræ subscribendam dictauimus.] hac de ordinatione Defensoris. Ad horum officium spectabat (vt dictum est) oppressis subuenire implorantibus Apostolicæ sedis auxilium in prouincijs ad quas curandas mittebantur: Defensores enim ad curanda patrimonia Rom. Ecclesiæ in diuersis prouincijs constituta solitos mitti, docent eiusdem Gregorij epistolæ [i] hoc anno datæ.

i Greg. li. 7. epis. 17. 18. 19. 20.

XVIII.

k Greg. li. 7. epi. 66. Ind. 2.

Quo modo se gerere debeant Defensores.

Idem vero Gregorius in causis Episcoporum, quomodo ijdem Defensores se gerere deberent, in epistola data ad Vitalem Defensorem ista habet [k]: Si cuiusquam clerici (vt assolet) culpæ casus emerserit, in qua sibi petere debeat adiutorem: ad eumdem Episcopum reuerenter accede: & si cui causæ meritum cognoueris, apud eum non defensor culpæ, sed potius intercessor existe: vt hac prouisione & poscenti feras auxilium, & iura Præpositi non turbentur. Si qui vero sunt qui iusta poposcerint, eis per te auxilium sedis Apostolicæ non est negandum: sed tamen ita seruandum est,

A vt vniuscuiusque Episcopi reuerentia & clericorum disciplina per defensionis tuæ experientiam minime soluatur.] hæc ad Vitalem, cum clerici discoli aduersus Episcopum suum interpellassent Defensorem Apostolicæ sedis.

XIX.

Sed & eumdem qui supra, Romanum Defensorem in Siciliam missum, qua discretione iudicij oppressis & opem Ecclesiasticam implorantibus subuenire deberet, ita alia ad eum scripta episto la docet [a]: Patrocinia Ecclesiastica (siue mea suscipiatis scripta, siue etiam minime fuerint directa) sub tanto moderamine debetis impendere, quatenus hi qui in furtis publicis implicati sunt, a nobis non videantur iniuste defendi: ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus: sed quantum decet Ecclesiam admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquinetis.] hæc Gregorius. Reprehendit vero alibi Defensorem quemdam, qui clericos, despecto suo Episcopo, faceret ad suum tribunal exhiberi: decernitq. vt prima instãtia omnino fieri debeat apud Episcopum, elegantemq. hanc sententiam prodit [b]: Si sua, inquit, vnicuiq. Episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur, nisi vt per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit or-B do, confundatur?] Admonet autem, vt siue clericus, siue laicus causam contra Episcopum habeat, tunc Defensor vel iudicet, vel cogat ipsos deligere Iudices.

a Greg. li. 7. epist. 24. Ind. 2.
b Greg. li. 9 epi. 32. Ind. 4.

XX.

Solicitus præterea de monachorum quiete S. Gregorius, hoc anno plura de his scripsit, priuilegiaq. concessit [c] monasterio Classensi sub diœcesi Rauennate constituto, quod cum ab eius Ecclesiæ Episcopis durissima pati cogeretur, ab eorum in pluribus potestate exemit. Sic etiã & a prædecessoribus concessa priuilegia monasterijs salua voluit. Scribit [d] ista de monasterio Castellensi, quod diximus fuisse munifice a Cassiodoro Senatore erectum, & optime institutum. Firmum [e] stabileq. seruari voluit, vt post monasticam professionem nulli liceret condere testamentum. Ceterum occasione nonnullorum monachos opprimentium Episcoporum manauit, vt Summi Pontifices eiusmodi solerent vallare priuilegijs monasteria [f].

c Greg. li. 9. epi. 32. Ind. 4.
Monachorum quieti Gregor. consulit.
d Greg. li. 7. epi. 18. Ind. 1.

XXI.

Rursum vero idem sanctus Gregorius in redarguendo perperam facta Episcoporum hoc anno, occasione poscente, haud segnem se præbuit. testantur id duę ipsius acerrimæ epistolæ datæ [g] ad Ianuarium Episcopum Calaritanum, qui furore quodam percitus, die Dominico, priusquã Missarum solemnia celebraret, ad exarandam segetem Donati cuiusdam perrexit, eaq. exarata reuersus C Missarum solemnia celebrauit, ac postea illuc rediens terminos eiusdem possessionis euulsit. In hæc adeo indigna Christiano homine, nedum Episcopo, Gregorius vehementer commotus, in eũdem censuram tanto facinore dignam exercuisset, nisi eius decrepitæ senectutis rationem aliquam habuisset: sed a communione suspendit eos, quorum consilio id egisset. Admonuit vero ipsum, qui vano zelo commotus facinus perpetrasset, dum se eo sanctiorem existimaret, quo res Ecclesiæ quouis posset modo studiosius conseruaret, his verbis: Non terrenarum rerum curam, sed animarum te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi solicitudinem, ibi totum debes studiũ adhibere, atq. de earum lucro diligentius cogitare, &c.] hæc quidem non quo res Ecclesiæ ab Episcopis contemni debeant, sed vt sciant quid in primis ipsis curandum sit. Redarguit [h] Episcopos, qui a non suo Metropolitano tempus Paschale requirerent, sed aliunde.

e Greg. li. 7. epi. 33. Ind. 1.
f Greg. li. 7. epi. 7. Ind. 1.
g Greg. li. 7. epi. 1. 2. Ind. 2.
h Greg. li. 7. epi. 8. Ind. 3.

XXII.

Quod autem idem sanctus Gregorius Apostolica auctoritate concessisse reperitur licentiam ecclesias dedicandi petentibus, & ad hoc martyrum sanctuaria tribuisse, sed & quod dederit alijs rogantibus facultatem erigendi monasteria [i]: patet id alijs Episcopis inconcessum, sed solius fuisse supremi Antistitis.

i Greg. li. 7. epi. 11. 12. 15. 16. Indict. 2.

XXIII.

D Accepit hoc anno Gregorius vna cum litteris etiam sancta munuscula a Leontio Excõsule, viro maxime pio, nimirum (vt ipse testatur Gregorius in litteris [k] ad eum redditis) oleum sanctæ Crucis, & lignum aloes. Sunt hæc enim eius verba: De hoc etiam valde gaudemus, quod munera quæ transmisistis, vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe sanctæ Crucis & aloes lignum suscepimus: vnum quod tactum benedicat; aliud quod incensum bene redoleat. &c.] Quod ad oleum Crucis pertinet, de eodem apud Cyrillum in Saba tertium mẽtio habetur, quod sanctus ille adhibere solebat ad fugandos dæmones & edenda miracula. Quodnam autem hoc, & cur ita dictum sit, existimaui aliquãdo, sicut apud Theodoretum [l] in Iacobo reperitur dictũ oleũ martyrum illud, quod accipi consueuisset ex lampadibus, quæ ardere solerent in Confessionibus martyrum, vbi scilicet sepulta essent corpora sanctorum martyrum, quo æque pij vtebantur ad morbos curandos; ita dictum esse oleum sancta Crucis illud, quod arderet ante pretiosum lignum sanctæ Crucis Hierosolymis. Verũ quod scribit Beda [m] in epitome de locis sanctis, quid per oleũ sanctæ Crucis intelligere debeamus, satis pspicue indicat: vbi agẽs de sanctæ Crucis ligno Hierosolymis Constantinopolim translato, sub Heraclio ingruentib. Sarracenis (vt inferius fusius dicetur) hæc E ait: De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo similis profluit, cuius si ẽt modica particula cõtingat, oẽm ægritudinem sanat.] hæc Beda ex S. Epõ, qui ista aspexit. Porro Gregorius eas reddẽs ad Leontiũ litteras, misit ad ipsum clauem sepulchri S. Petri vna cum ramentis ex catenis ipsius.

k Greg. li. 7. epi. 35. Ind. 2.
De oleo sancta Crucis.
Theod. histor. Sanct. Patr. in Iacob. c. 21.
m Bed. de locis sanct. c. 10. in fin.

XXIV.

Quod rursus pertinet ad res Orientales, hoc tempore magnus ille Theodorus cognomento Siceota, ex monacho Episcopus Anastasiopolis in Galatia, cum despectui & odio se haberi videret (nam potatus veneno excessisset ex hac vita, nisi Maria Dei genitrix succurrisset) consulto diuino Spiritu, sedi nuncium remisit, contradicente tamen suo Metropolitano Archiepiscopo Ancyrano, litteris datis ea de re ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum, necnon ad Mauritium Imperatorem, quod in optatis erat, vacationem obtinuit, sicque solutus cura pastorali, ad pristinæ vitæ statum se contulit. Cum vero quam a Deo acceperat gratiam curationum in edendis miraculis, petentibus sæpe communicasset, ab ipso Cyriaco Episcopo Constantinopolitano, necnon ab eodem Mauritio Imp. accersitur Constantinopolim, vbi dum ad breue tempus moraretur, ingentia per eum Deus miracula edidit. describit ea singula Eleusius [n] (qui & Georgius) eius discipulus

Theodorus miraculis clarus.
n Apud Sur. to. 2. die 22. April.

pulus quam fidc Infine, nimirum signo tantum Crucis, addita aliquando aqua benedicta, cæcos A
illuminare, paralyticos sanare, & alijs morbis affectos curare, obsessosque a dæmonibus liberare consueuisse: quæ ne penitus prætereamus, primum quod præstitit, hic describamus, quod idem auctor ita narrat:

XXV. *Cæcum illuminat.* Mulier quæ apud illum habitabat, cum filium quadriennem cæcum haberet, in vlnis eum suis ad sanctum virum gestauit, & multis lacrymis ante ipsum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus cum pueri oculos obsignasset, eiq. benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens vt aqua illa quotidie mane oculos lauaret. Quod cum ter egisset mater, quarto die filium sanum ad sanctum virum adduxit, laudans Deum.] ita quidem sanctus, vitans propriam gloriam, per benedictam aquam miraculum operatus est, vt diuinæ benedictioni potius quam suæ id virtuti adscriberetur. Recenset alia plurima & plane magna idem auctor ibidem, dum Constantinopoli moraretur, ab ipso miracula edita: quæ tu ipse, si cupis, in eius vitæ Actis fideliter scriptis perlege. Vltimum autem illud de Mauritij Augusti filio

Filium Imp. sanat. a lepræ morbo sanato, cuius causa fuerat accersitus, ita describit: Contigit vt vnus ex filijs Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem afferre, Imperator vi- B
rum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumq. illum aspersisset, reliquum aquæ dedit vt rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumque peruenit.]

XXVI. *S. Georgij martyris reliquias accipit.* Quomodo autem in S. Georgij ecclesiam, in memoriam tanti martyris, cuius studiosissimus erat, a se extructam, eiusdem martyris reliquias diuinitus acceptas intulerit, ab eodem Eleusio auctore rem gestam narratam sic accipe: Cupiebat, inquit, vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgij reliquijs habere, & rogabat eum vt se voti compotem faceret. Pius antè Aemilianus Germiorum Episcopus sancti capitis eius particulam, manusq. digitum, & dentem vnum, aliamq. particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitq. vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exædificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus ouncium ad beatum virum, qui eum nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasq. illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus polli- C
citatione ex monasterio exijt, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus Episcopus Aemilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit.

XXVII. Eo tempore magna erat in Pesinuntinm metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobtem cum incolæ intellexissent Christi seruum Theodorum apud Aemilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctæ Dei genitricis templum conuenerunt, permittenteq. Episcopo Aemiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt facta supplicatione per eius preces e cælo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat

Hortum a locustis liberat. hortus, quem magna locustarum occupauerat multitudo, & totum prope deuastauerat. Huius horti dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus calamitatem in hortum suum a locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & e proximo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus cum benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos asperge, & dabit tibi Dominus quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiose fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumq. ad locũ quẽ D
primum asperserat reuertisset, ne vnam quidem locustam reperit: paulo post item inuisens, omnes plane locustas deletas inuenit. Quamobrem cum manus suas oleribus impleset, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium passuum a ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eique oleta quæ in manibus ferebat obtulit, nuncians miraculum quod factum fuerat.

XXVIII. *Pluuiã a Deo impetrat.* Beatissimus vero Georgius Metropolita cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diẽ sequentem supplicationem indicendam mandauit. Postridie igitur mane, cum vniuersa ciuitas in Catholica ecclesia sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt, atq. inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolitæ rogatu sacrificasset, omnesq. sacra mysteria percepissent; nubibus contractum est cælum, & tãta pluuiæ copia in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsq. diem exundarint. Omnes igitur lætitia pleni Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus mi- E
sericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, sanctus Theodorus illinc discessit, & cum ad Episcopum Aemilianum venisset, ab eoq. optatissimas sancti martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est.] hæc & alia plurima de Theodoro habet Eleusius; sed hæc modo satis ad institutum. Sane quidem constat numquam Deum Orientalem deseruisse Ecclesiam, quin aliquo lucis radio illustrarit, mirifico videlicet aliquo sancto viro miraculorum operatore, nisi tantum vbi a Catholica Ecclesia diuisi sunt schismate, cum & a Deo esse reiectos, pluribus sæpe demonstratum est experimentis.

XXIX. *Oscense Concilium.* Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc eodem anno celebratum est in Hispania Oscense Concilium, Era nimirum sexcentesima trigesimasexta: ex quo duo dumtaxat canones repetiuntur, quibus illud de canonica clericorũ disciplina sancitũ reperitur, vt castitate sincera & haud dubia polleant, ne videlicet quouis mõ de eis aliqua inhonesta suspicio suboriri valeat. Frequẽtia quidem fuisse Concilia in Hispania temporibus Reccaredi, satis apparet. Inuigilasse enim ipse in

A eo visus est, vt Christiana religio magis magisq. illustraretur, & Catholica fides, qua præstabat, sanctis operibus æque claresceret.

Verum non pro Hispanis tantum subditis sibi populis solicitus fuit, sed pro Gallis etiam, qui in Narbonensi prouincia subiecti sibi essent: nam quarto regni sui anno Narbonæ Concilium celebrandum curauit, Era sexcentesima vigesimaseptima, qui est annus Domini quingentesimus vndenonagesimus, nouem scilicet ante annos: quod ad finem superioris tomi fuerat collocandum: sed quoniam non ante hoc tempus nacti ipsum fuerimus, neque hactenus cusum certo sciamus, illud hic tibi verbatim excudendum curamus integrum. Accepimus ipsum ex scripto codice ab Hispania Romam misso ad Gregorium Decimumtertium Pontificem Maximum Idibus Nouembris anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimosexto, descriptum ex peruetusto Gothico codice monasterij sancti Æmiliani in regiam bibliothecam translato. sic enim se habet: XXX.

NARBONENSE CONCILIVM anno quarto Reccaredi, atque Era sexcentesima vigesima septima. In nomine Domini nostri Iesu Christi, anno feliciter quarto regni domini nostri gloriosissimi Reccaredi Regis Narbonæ. XXXI. *Narbonen. Concilium sub Reccaredo.*

B Migetius, Sedatius, Benenatus, Boetius, Pelagius, Tigridius, Agrippinus, & Sergis * Episcopi Galliæ prouinciæ. * Sergius

Concilia sanctorum antiquorum Patrum vel decreta obseruare cum Dei timore cupientes, nos in vrbe Narbona, secundum quod sancta Synodus per ordinationem gloriosissimi domini nostri Reccaredi Regis in vrbe Toletana finiuit *, die Kalend. Nouembris, Deo auspice, in vnum conuenimus, & aliquanta quæ iuste & pie sunt edita, & per patrocinationis * potestatem non supplebantur ad memoriam, nunc temporibus domini nostri sub præfationibus deducentes recapitulare fecimus: & quæ pro regula & fidei Catholicæ disciplina adhuc visa sunt, communi tractatu elegimus conscribenda, & canonibus definiuimus adiungenda, quæ tenore capitulorum subsequenter euidenti iure declarantur. * definiuit * persecutionis tempestatem

Hoc regulariter definitum est, vt nullus clericorum vestimenta purpurea induat, quæ ad iactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam * dignitatem: vt sicut est deuotio in mente, ita & ostendatur in corpore: quia purpura maxime laicorum potestate præditis debetur, non religiosis. XXXII. * religiosorum

C Quod si quis non obseruauerit, velut transgressorem legis coercendum.] Vsus quidem purpuræ fuisse scitur Dei præcepto [a] in ornatu vestium Summi Sacerdotis veteris legis: cessit vero eadem vsui Summi Pontificis Christianorum; qua carere non debuit, cum maiorem fore gloriam Christi sacerdotij, quam Aaronici, pariter prophetæ prædixerint. Porro quæ peculiaris vsus Romanæ Ecclesiæ essent (vt suo loco superius dictum est) alijs vti illis vetitum erat, sicut calceis compaginatis, dalmaticis, mapullis, quibus clerici aliarum Ecclesiarum vti prohibebantur, vt sanctus Gregorius tradit [b]. Sed reliquos recenseamus canones, qui ita pergunt:

a Exod. 39.
b Greg. lib. 2. ep. 54. Ind. 11. lib. 7. epist. 28. Ind. 2. lib. 7. epi. 113. Ind. 2. edit. Rom.

Hoc itaque definitum est, vt in psallendis ordinib. per quemque psalmum gloria dicatur omnipotenti Deo; per maiores vero psalmos, prout fuerint prolixius, pausationes fiant, & per quamq. pausationem gloria Trinitatis Domino decantetur. XXXIII.

Nam & hoc secundum priscorum censuram canonum finitum, vt nullus clericus, subdiaconus, diaconus, vel presbyter in plateis resideat, certe nec in plateis stare, & famulis diuersis commisci. Quod si quis facere præsumpserit, repellendum omnino ab officio, & execrandum, si non emendauerit: & a communione & ab officio priuetur.

D Vt omnis homo tam ingenuus, quam seruus, Gothus, Romanus, Syrus, Græcus, vel Iudæus, die Dominico nullam operam faciant, nec boues iungantur, excepto si in murando * necessitas incubuerit. Quod si quisquam præsumpserit facere: si ingenuus est, det Comiti ciuitatis solidos sex: si seruus, centum flagella suscipiat. * forte metendo

Secundum Concilium Nicæni * sanctissimi, concinnabula * vel coniurationes * non fiant clericorum, quæ sub patrocinio solebant fieri laicorum. Nec vnusquisque de inferiore gradu seniorem sibi elatus aut increpet, aut iniuriet. Quod si quis prætermissu tam iustæ censuræ ordine ausus fuerit facere, districtione sæuissima corrigatur, vt sub pœnitentiæ nomine vitia recedente *: idest, anno vno in monasterio sciat abijcere superbiam, vnde inflatur, quod est diabolus; & addiscat humiliationem Christi, quia per ipsam mortem gustare dignatus. XXXIV. * Nicænum sanctissimum * conciliabula * coniurationes * recidantur, vel recedant

Secundum Concilia priscorum Orthodoxorum decreuit fraternitas, vt quicumque fuerit culpabilis inuentus clericus, aut honoratus de ciuitate, & ad monasterium fuerit deputatus, sic Abba qui est prædictus *, cum illo qui dirigitur, agat, sicut ab Episcopo manifesta correctione fuerit ordinatus. Aliter si Abba facere elegerit, pro correctione tempus aliquod suspendatur: quia ab hac

E * causa dirigitur, vt emendetur, non vt passim ferculis diuersis saturetur. XXXV. * præfectus * ob hanc causam

Quicumque clericorum a maximo vsque ad infra, contra S. Ecclesiæ vtilitatem agere, tractare vel conari fuerit repertus, merito deijciatur, qui fidem seruare minime cognoscitur.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi aliquid de possessionibus, vel de domo Ecclesiæ tulerint, aut fraudem fecerint, non solum cum omni dedecore constricti restituant quod fecerunt, sed etiam non debere ibi in Ecclesia esse, vbi fraudem visus est operasse: duobus iaceat sub pœnitentia annis, & cum defleuerit factum, reuertatur ad officium. XXXVI.

Hoc ante omnia decretum est, vt Iudæis non liceat corpus *defuncti* deducere psallendo: sed vt eorum habuit mos & consuetudo antiqua, corpus deducant, & deponant. Quod si aliter facere præsumpserint, inferant Comiti ciuitatis vncias sex. XXXVII.

Hoc maxime definitum est, vt nullus audeat clericorum ordinationem sui Episcopi contemnere: sed vbi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ iniuncta fuerint agere. Quod

re.Quod si sub cothurno superbiæ neglexerit implere,nō solum a stipendio,sed vno anno a com- A
munione priuetur.

XXXVIII. Amodo nulli liceat Episcoporum ordinare diaconum,aut presbyterum litteras ignorantem. Sed si qui ordinati fuerint,cogantur discere.Qui vero diaconus aut presbyter fuerit litteris ineruditus,& desidiose legere vel implere officium distulerit,& in Ecclesia ad omnia vtilis non fuerit, ab stipendio reijciendum & inclinandum,quoadusque curuatus impleat & defendat, quod esse cognoscitur.Ad quid erit in Ecclesia Dei,si non fuerit ad legendum exercitatus? Et si perseuerauerit desidiose, & non vult proficere, mittatur in monasterio *, quia non potest ædificare populum.

* monasterium

XXXIX. Hæc maxime pro Dei timore & modo disciplinæ canonicæ elegimus custodiēda, vel tenenda, vt dum Missa celebratur,nullus presbyter aut diaconus absque aliqua infirmitate,dum Missa perficitur,egredi de altario audeat.Nec diaconus,aut subdiaconus certe,vel lector,antequam Missa consummetur,alba se præsumat exuere.Quod si quisquam non impleuerit constitutum,presbyteri increpentur,vt redeant,diaconos & execrandos & stipendio priuādos,reliquos districtione stri-
ctissima condemnandos. B

XL. Hoc regulariter secundum priorum statuta canonum finitum est,vt tam subdiaconus, quam ostiarius,& reliqui,seruitium sanctæ Ecclesiæ consuetum absque vlla desidia impleant,& senioribus vel * ad osteos subleuent.Qui contempserit facere & adimplere,subdiaconos verbis corripiendos,& si non emendauerint,ab stipendio probandos,reliquos flagris coercendos.

* locus deprauatus

XLI. Hoc itaque propter ampliandam fidei Catholicæ disciplinam elegimus definiendum,vel tenēdum:vt si qui viri ac mulieres diuinatores,quos dicunt esse caragios atq. sorticularios, in cuiuscūque domo Gothi,Romani,Syri,Græci,vel Iudæi fuerint inuenti,aut quis ausus fuerit amodo in eorum vana carmina interrogare,& non publice hoc voluerit annunciare:pro hoc quod præsumpsit, non solum ab Ecclesia suspendatur,sed etiam sex auri vncias Comiti ciuitatis inferat.Illi vero qui tali iniquitate repleti sunt,& sortes & diuinationes faciunt,& populum præuaricando seducūt,vbi inuenti vel inuētæ fuerint,seu liberi,seu serui,vel ancillæ sint,grauissime publice fustigentur,& venumdentur & pretia ipsorum pauperibus erogentur.

XLII. Ad nos peruenit quosdam de populis Catholicæ fidei execrabili ritu diem quintam feriam
(qui & dicitur Iouis)multos excolere,& operationem non facere.Quam rem pro Dei timore exe- C
crantes & blasphemantes, quicumque ab hac die præter festiuitates in eo die venientes ausus vel ausa fuerit vacare,& operam non facere,si ingenuus est,aut ingenua,de Ecclesia repellēdus,& sub pœnitentia mittendus anno vno,& eleemosyna & metu satisfaciat,vt eis Dominus ignoscat.si seruus aut ancilla fuerit,contenta flagella correcti domino consignentur,& vltra talia eos obseruare non permittant.

Migetius in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Narbonensis Episcopus in has cōstitutiones, secundum quod nobis cum fratribus nostris Deo inspirante placuit,relegi & subscripsi.

Sedatius in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Biterrensis Episcopus in his constitutionibus interfui & subscripsi.

Boetius in Christi nomine Ecclesiæ Magalensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

Pelagius in Christi nomine Ecclesiæ Nemausensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

Tigridius in Christi nomine Ecclesiæ Agathensis Episcopus in has constitutiones interfui & D
subscripsi.

* Sergius

Sergis * in Christi nomine Ecclesiæ Carcasonensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

Agrippinus de ciuitate Loteba in Christi nomine Episcopus in has constitutiones interfui.] hactenus Concilium Narbonense a nobis hic,ne periret,excusum.

XLIII. Hoc eodem anno defunctus est Guntheramnus Francorum Rex religiosissimus.Quod ad temporis rationem pertinet:cum regnasse annos trigintatres tradant qui res Francorum sunt prosecuti [a], consteta.ipsum ex ijs quæ superius dicta sunt,regnare cœpisse anno Redemptoris quingentesimo sexagesimoquinto:plane ad hunc peruenisse annum,dicere oportet.Defunctus sepultus est in ecclesia sancti Marcelli,quam maximo sumptu ipse ædificauerat:qui & in territorio Segonū (vt idem testatur auctor)monasterium quoq.cōstruxit,quod & reditibus auxit:Synodūq.quadraginta Epōrum collegit,vt ab eisdem in eodem loco sanctorū martyrum Agaunensium ordo psallēdi institutus a sancto Auito & reliquis Pontificibus probaretur,& teneretur a monachis monaste-
rij sui.Erat idem Rex eorumdem martyrum studiosissimus,quorum reliquias penes se habere cu-
rauit.Quid vero acciderit,cum ex monasterio sanctorum reliquias petijt, Gregorius Turonensis E
narrat his verbis [b]: Cum autem Guntheramnus Rex ita se spiritualibus actionibus mācipasset, vt relictis sæculi pompis,thesauros suos ecclesijs & pauperibus erogaret:accidit,vt misso presbytero,munera fratribus,qui sanctis Agaunensibus deseruiunt,ex voto transmitteret,præcipiēs presbytero,vt ad eum rediens,sanctorum sibi reliquias exhiberet. Igitur dum impleta Regis præceptione,cum his regrederetur pignoribus,Lemnaci laci,per quem Rhodanus influit,nauigium petit.Extenditur autem lacus ille in longitudinem quasi stadijs quadringentis,latitudine autem stadijs centum quinquaginta.Denique reuertens presbyter(vt diximus) cum nauigium hoc fuisset aggressus,subito tempestas orta fluctus tollit ad sidera,surgunt vndarum montes;& nunc puppis naiculæ,prora dehiscente,fertur in altum;nunc iterum demersa puppi,prora tollitur in sublime. Turbantur nautæ,& nihil aliud nisi solam mortem in hoc periculo præstolantur.

Guntheramni Regis obitus.

a Aimon de ges. Franc. lib.3.c.81.

b Greg. Turon. de glo.mar.c.76.

XLIV. Tum presbyter,cum videret se his fluctibus obrui,& spumis vndarum ipsarum grauiter operiri,

A tiri, extractam a collo capsulam, quæ sanctorum pignora continebat, vndis tumentibus obiecit, ac sanctorum præsidium clara inuocat voce, dicens: Ne peream in his fluctibus, virtutem vestram deprecor, martyres gloriosi: sed protinus qui iugiter pereuntibus præbetis auxiliũ, mihi, quæso, dexteram salutis porrigere dignemini, fluctus opprimite, nosq. ad littus optatum vestri adiutorij ope deducite. Et hæc dicens, cessante vento, decedẽtibus vndis, ad littus euecti sunt. Hęc ab ipso cognoui presbytero.] ista Gregorius, a nobis Gunthramni Regis maxime pij occasione relata. Dum vero aiunt Childeberto Guntheramnum reliquisse regnum: non video quomodo id fieri potuerit, cum habita ratione annorum Guntheramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vita migrasse oportuerit anno Domini (vt dictum est) quingentesimo nonagesimosexto, vt ex litteris sancti Gregorij Papæ monstrauimus datis primo ad Childebertum, inde ad filios Theodobertum & Theodoricum Reges, qui iam successerant patri, eadem Indictione decimaquarta.

Virtute sacrarum reliquiarum liberantur a naufragio.

IESV CHRISTI ANNVS 599. GREGORII PAP. ANNVS 10. MAVRITII IMP. ANNVS 14.

B

I. QVi ordine sequitur quingentesimus nonagesimusnonus Redemptoris annus Indictione secunda inscribitur, quo pax cum Longobardorum Rege transacta est, sed certe ad breue tẽporis spatium, nempe ad duos tantummodo annos: nam in epistola ad Innocentium anno sequenti data ista habet Gregorius [a]: Solicitudinem vestram desiderato nuncio releuamus, indicantes cum Longobardorum Rege vsque ad mensem Martium futuræ quartæ Indictionis de pace, propitiante Domino, conuenisse. Quæ si retineatur, ignoramus: quia idem Rex obijsse postea nunciatus est, licet adhuc habeatur incertum.] At licet ad modicum spatium temporis pax diutius procurata sancita fuerit, pro ingenti tamen munere ab ipso Gregorio accepta est, vt saltem licuerit respirare: pro quo gratias agens, ad Regem ipsorum has litteras dedit [b]:

a Greg. lib. 8. ep. 32. Ind. 3.
De pace facta cũ Longobardis.
b Greg. lib. 7. ep. 41. Ind. 2.

II. Gratias excellentiæ vestræ referimus: quia petitionem nostram audientes, pacem quæ vtrisque esset partibus profutura (sicut de vobis confidentiam habuimus) ordinastis. Ex qua re excellen-
C tiæ vestræ prudentiam & bonitatem valde laudauimus: quia pacem diligendo, vos Deum, qui ipsius est auctor, amare monstrastis. Nam si (quod abesse gaudemus) facta non fuisset, quid aliud agi debuit, nisi vt cum peccato & periculo partium, miserorum rusticorum sanguis, quorum labor vtrique proficit, funderetur? Sed vt prodesse nobis eamdem pacem, quemadmodum a nobis facta est, sentiamus: paterna charitate salutantes, petimus, vt quoties se occasio dederit, Ducibus vestris per diuersa loca & maxime in his partibus constitutis, vestris præcipiatis epistolis, vt hanc pacẽ (sicut promissum est) summopere custodiant, & occasiones sibi aliquas non quærant, vnde aut contentio quædam, aut seditio aliqua, aut ingratitudo nascatur: quatenus voluntati vestræ amplius agere gratias valeamus. Latores vero præsentium, sicut re vera homines vestros, in eo quo decuit affectu suscepimus: quia iustum fuit, vt viros sapientes, & qui pacem factam Deo propitio nũciarunt, cum charitate & suscipere & dimittere deberemus.] hæc ad Agilulphum Regem Gregorius: eadẽ forme ad eius coniugem Theodolindam Reginam [c].

Litteræ ad Agilulphum de pace.
c Greg. lib. 7. ep. 42. Ind. 2.

III. Verum non sicut Agilulphus Rex, iurauit Arnulphus Dux Spoleti, sed dolose visus est agere qui ad pacem præstandam inuitus accessit. Veritus est itaque Gregorius dolos Longobardorum,
D ne sub inuolucro verborum, loco pacis, bellum lateret: nam accipe quid scribat hoc anno ad Theodorum Curatorem Rauennæ [d]: Indicamus itaque, Arnulphum de seruanda pace, non vt Rex ipsius iurauit, sed sub conditione, si sibi in quoquam excessum non fuerit, aut si nullus contra Atogis exercitum ambulauerit, sacramentum præstitisse. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, nos tamquam si non iurasset habemus: quia in aliquid paruo facilem sibi, excedendi * occasionem inueniet, & plus nos, si de eo suspecti non fuerimus, decipiet. Vuarnilfrida vero, ad cuius consiliũ idem Arnulphus cuncta agit, omnino iurare despexit. Et id contingit, vt ex pace, quam multum desiderauimus, nos in his partibus nullum remedium habere possimus: quia de ijsdem hostibus, de quibus suspecti nunc vsque sumus, adhuc & in posterum suspecti sumus.

d Greg. lib. 7. ep. 102. Ind. 2.
De Arnulpho Duce duplici corde ad pacẽ veniente.
** exercendi*

IV. Cognoscat præterea gloria vestra, homines Regis, qui huc transmissi sunt, imminere, vt in pacto debeamus subscribere: sed recordantes eorum quæ Agilulphus a Basilio viro clarissimo conuentus super nos in beati Petri dixisse fertur iniuriam, quamuis hoc penitus idem Agilulphus negauerit, a subscriptione tamen abstinere præuidimus: ne nos, qui inter eum & excellentissimum filium nostrum domnum Exarchum petitores sumus & medij, si quid forte clam sublatum fuerit, falli in
E aliquo videamur, & nostra ei promissio in dubium veniat: & si qua de futuro (quod absit) necessitas fuerit, occasionem inueniat, qualiter nostræ petitioni consentire non debeat. Et ideo petimus, vt sicut & a prædicto filio nostro excellentissimo poposcimus, gloria vestra, ea qua nobis charitate vnita est, peragat, quatenus antequam homines ipsi ab Aroge * reuertantur, Rex eis sub festinatione scripta transmittat, quæ tamen ad nos deferantur, in quibus eis præcipiat, vt nos subscribere non petant. Sed si tantum est, Gloriosum fratrem nostrum, vel de Episcopis vnum, aut certe Archidiaconũ subscribere faciemus.] hæc de pacis causa Gregorius, ex quibus admiraberis viri in gerendis negotijs industriam atque prudentiam dexteritati coniunctam.

** Atogis*

V. Quid actum inter hæc sit, licet historiæ nihil prodant: constat tamen ex litteris S. Gregorij mẽse Iulio datis, ipsum adhuc ingemuisse sub gladio barbarorum, dum scribens ad Eulogium Episcopum Alexandrinum hæc habet [e]: Peto autem vt pro me enixius vestra sanctitas orare debeat: quia & podagræ doloribus, & barbarorum gladijs, & curarum afflictionibus incessanter premor.] hactenus Gregorius. atque satis de rebus hoc anno cum Longobardis transactis.

e Greg. lib. 7. ep. 80. Ind. 2. edit. R.

Hoc

VI. *De causa Episcopi Bizaceni*

Hoc eodem anno accusato a suis Episcopis Primate prouinciæ Bizacenæ in Africa, de eo sen- A
tentiam ferre Gregorium Papam Imperator voluit, vtpote ad quem pertinere omnium totius or
bis Episcoporum iudicium non ignoraret. Sed monemus lectorem, deceptum errore librarium, vel
quisquis fuit, qui in titulo posuit hanc causam fuisse Episcopi Constantinopolitani: deceptus ni-
mirum, quod legit Episcopum Byzancenum, pro Bizaceno, sicque putauit hunc fuisse Episcopum
Constantinopolitanum, nesciens plurimum differre Byzantium a Bizacio in Africa ciuitate, a qua
denominata est prouincia Bizacena. Sed quid accidit? Persoluto auro, per Imperatoris magistratus
controuersia sopita est. Sunt de his litteræ ipsius Gregorij ad Ioannem Episcopum Syracusanum,
in quibus hæc de his habet [a]: Causam tamen, de qua agitur, necdum sanctitas vestra subtilius agno-
uit. In quodam enim crimine Byzacenus Primas fuerat accusatus, & pijssimus Imperator eum iux-
ta statuta canonica per nos voluit iudicari. Sed acceptis decem auri libris, tunc Theodorus Magi-
ster militum obstitit, vt minime fieret. Tamen pijssimus Imperator admonuit, vt transmitteremus
& quicquid esset canonicum faceremus. Sed videntes contrarietates hominum, eamdem causam
inire noluimus *. Nunc autem idem Primas aliqua de consilio suo loquitur: & valde dubium est,
verū pure, an certe quia a coepiscopis suis impetitur, nobis modo talia loquatur: Nam quod se di- B
cit sedi Apostolicæ subijci: si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus
non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt.] hæc Gre-
gorius secundum ea quæ superiori anno iam diximus.

a Greg. lib. 7. ep. 64. Ind. 2.

* volumus

VII. *De Synodo conuocata Constantinopoli.*

Hoc item anno cum idem S. Gregorius subodoratus esset peragi Synodum Constantinopoli,
inscia Apostolica sede, veritus ne quid noui ibi decerneretur de nomine Oecumenici, atque illud
ex Synodi decreto fin inuentum Ioannis antecessoris Cyriaci ignominiose nimis Epō Constātino-
politano ibidē confirmaretur: scripsit ad oēs Epōs Orientis, licet dūtaxat Eusebius Thessalonicēsis
Episcopus in epistolæ inscriptione nominetur, monens vt Cyriaco talia præsumenti resistant, atque
de Concilio ista subdit [b]: Præterea peruenit ad nos, quod fraternitas vestra ad vrbem Constanti-
nopolim sit conuocata. Et quamuis pijssimus noster Imperator agi illic illicita non permittat, ta-
men ne peruersi homines conuentus vestri occasione reperta, aut pro huius nominis superstitione
locum surreptionis requirant, aut ob aliam rem facere Synodum cogitent, quatenus hoc in ea cal-
lidis machinationibus inducant: quamuis sine Apostolicæ sedis auctoritate atque consensu nullas
quæcumque acta fuerint vires habeant: veruntamen coram omnipotenti Deo contestor & admo- C
neo, vt nullus vestrum illic quibuslibet suasionibus, quibuslibet blandimentis, quibuslibet præmijs,
quibuslibet terroribus teneatur assensus, sed pro æterni iudicij consideratione aduersus praua de-
sideria salubriter & vnanimiter vos exhibete: & pastorali constantia atque Apostolica auctorita-
te suffulti, prædonem irruentemq. lupum excludite, & in discissionem Ecclesiæ seuienti non cedite,
ne de hac re quacumque surreptione Synodum patiamini, quæ neque legitima quidem, nec Syno-
dus dicenda est, celebrari.

b Greg. lib. 7. ep. 70. Ind. 2. ed. Ro.

Oecumenic. Synodus sine consensu Rom. Pontif. nulla.

VIII.

Hoc quoque pariter admonemus, vt si forte nil actum de huius peruersi nominis mentione fue-
rit, sed de alia re Synodus forte colligitur: omnino sitis cauti, circumspecti, vigilātes, atque soliciti,
ne quid illic circa locum aliquem vel personam præiudicialiter siue illicite aduersus canones cen-
seatur. Sed si quid incidentis vtilitatis causa tractandum est: sic causa, de qua agitur, formam acci-
piat, vt statuta vetera nulla conuellat. Vnde iterum coram Deo & sanctis ipsius admonemus, vt
hæc omnia summo studio & tota mentis intentione seruetis. Nam si quis (quod nō credimus) scri-
pta præsentia aliqua in parte neglexerit, e beati Petri Apostolorum principis pace se nouerit segre-
gatum.] hactenus Gregorius ad Episcopos Orientis. Vidisti quanta in vno Romano Pontifice in- D
sit auctoritas atque potestas, cuius nisi consensus accedat, omnia a quibusuis Episcopis statuta ina-
nia penitus reddi contestetur? Sed reliqua persequamur.

IX. *De conuersione schismaticorum.*

Non modicum Gregorius accepit gaudium hoc anno ex schismaticis in Istriæ partibus degen-
tibus reuersis ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem: quo argumento datæ extant pleræq. eiusdem Gre-
gorij litteræ. Fuerunt hi habitatores Capreæ insulæ in Istria positæ, qui legationem ad Rom. Pon-
tificem mittentes, rogauerunt ad Ecclesiæ vnitatem admitti. Quos benigne suscipiēs S. Gregorius
Ecclesiæ Catholicæ communioni coniunxit, eisdemq. legatis dimissis litteras ad illos qui eos mise-
rant reddidit [b]; quos & commendauit Callicino [d] Rauennæ Exarcho, necnon Mariniano [e] Epi-
scopo Rauennati, vt eos redeuntes ad propria benigne susciperent atque fouerent. Aderant alij
ex ijsdem Siciliam, vbi suum ipsorum Episcopum degere cognouerūt, vt illum cum ijs qui ibi erāt
schismatici, ad eamdem vnitatis gratiam capessendam inducerent; quos Romano Defensori [f] lit-
teris commendauit. Hos autem per eosdem legatos Romam missos cum intellexisset sanctus Gre-
gorius ad opus hoc diligenti studio collaborasse, ad Imperatoris ministros eidem prouinciæ præfe-
ctos, ijsdem redeuntibus legatis, litteras dedit, pluribus gratias agens, quod pietatis zelo exæstuā- E
tes, ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ eosdem populos reducere pro viribus laborarent. Fuerunt hi Ba-
silius [g] vir illustris, Mastalonus, Theodosius, necnon Magister militum Gulfarus nomine, ad quē
etiam huiusmodi litteras dedit [h]:

c Greg. lib. 7. ep. 101. Ind. 2. edit. Rom.
d Idem lib. 7. ep. 99 edit Rom.
e Greg. lib. 7. ep. 100. edit. Rom.
f Greg. lib. 7. ep. 58 Ind. 2. ead. ed.
g Idem lib. 7. ep. 93. 94 edit Rom.
h Idem lib. 7. ep. 97. Ind. 2.

X. *Magistri militum studiū in conuertendis schismaticis.*

Latores præsentium de Illriæ ad nos partibus venientes, tanta nobis bona gloriæ vestræ retule-
runt, vt in reddendam nos vobis gratiarum actionem vehementer accenderent. Cognouimus nam-
que, quod inter curas iniunctæ vobis gubernationis illarum partium, præcipuam de animarum lu-
cris solicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad vnitatem festinare vos Ecclesiæ reuocare,
vt (quantum ad desiderium vestrum pertinet) nullum illic ab Apostolica segregatum remanere ve-
litis Ecclesia; tantusq. vos beati Petri Apostolorum principis amor accenderit, vt ouile ipsius, cui
a Domino omnes creaturæ sunt traditæ, summo redintegrare cum desiderio cupiatis. Habe, glo-
riose fili, ex tanto taliq. opere præfixam de diuina retributione fiduciam, in qua vos non solum
nostra adhortatio, sed & Apostolicus quoque sermo confirmat [i]: quia is qui conuerti fecerit pec-
catorem

i Iac. 5.

A peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum. Quantalibet enim sit temporalis affluentia, vel certe prosperitas, habet finem suum, terminum mortis: hoc vero quod de animarum lucris apprehendistis studium, tenet suam spei suæ certitudinem, æternæ scilicet vitæ retributionem. Quapropter præmisso paterno salutationis affectu, hortamur gloriam vestram, vt pro vnitate sanctæ fidei zelum, quem vobis ipse vnitatis auctor tribuit, studiosius peragatis, & quosque potueritis, in sinum matris Ecclesiæ ab schismatis sui reuocantes errore, adhortatione continua foueatis. Hoc etiam peragentes, vt & quos per vos Dominus suo ouili redintegrari concesserit, ita defensionis vestræ solatijs protegatis, vt nõ fit, quo hi qui adhuc in errore sunt positi, reuertentes ad salubre consilium valeant applicare. Dũ enim vos causas Dei in terra agitis, ipse & hic actus vestros protectionis suæ feliciter ope disponit, & in æterna vobis vita, quam cupitis, pro tanto bono vestra retributio existet.] hucusque Gregorius ad Magistrum militum velut Apostolum in Euangelio laborantem. Ita Deus, cum silerent Episcopi torpentes ignauia, & aduersantes aliquando, excitauit milites, qui Episcoporum zelo in conuertendis ab errore populis præditi essent.

B Contigit hoc pariter anno mori Anastasium Episcopum Antiochenum cognomento Sinaitã, celebrem inter scriptores Ecclesiasticos, cum sedisset annus sex inchoatos, postquam ad suam Ecclesiam post Gregorium restitutus fuit: qui ob sanctitudinem vitæ, cum Orientali, tum Occidentali Ecclesiæ factus conspicuus, ab vtraque commendatus atque illustratus, perpetuis monumentis inter sanctos receptus, anniuersaria cummemoratione a Catholicis celebratur vndecimo Kalendas Maij. Hic susceptum [a] a Gregorio Papa, quem mirifice coluit, de cura pastorali librum, eumdẽ Græcum reddidit, tradiditq. legendum Orientalibus: habentur eiusdem auctoris sermones complures, perpauci autem Latinitate donati. Scripsit etiam egregium opus de rectis dogmatibus. Huic autem alium eiusdem nominis subrogatum fuisse Anastasium, Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus in Chronico tradit. Ceterum Nicephorum cognomento Callistum [b] errasse in duobus his Anastasijs constat, dum quod alterius est, alteri tribuit. Etenim hunc qui præcessit, nominatum Sinaitam, non qui successit, tradit occisum a Iudæis. sed cum sub Phoca id acciderit, iuniori Anastasio est tribuendum ex sententia Græcorum historicorum: quod etiam refellimus in Notis ad Romanum Martyrologium pluribus. XI.

Obitus S. Anastasii Sinaitæ Episc. Antiocheni.

a Sigeb de Scriptor. Eccl. c. 42.

b Niceph. lib. 17 cap. 29.

C Recenset vero eiusdem Anastasij Sinaitæ has lucubrationes Nicephorus [c], qui eum primarium præclarumq. Ecclesiæ doctorem appellat: Huius, inquit, liber est, cui nomẽ ὁδηγὸς, hoc est, viæ dux & Ecclesiæ dogmatum fines, aliaq. præterea multa, item in sextum Psalmum liber in ingressu eius niorum editus. Ego vero orationem etiam eius quandam legi ad Antiochenos in introitu suo scriptam, & Pacificatoriam aliam, quam trigesimotertio anno in thronum suum postliminio reuersus composuit, Mauritio Imperium obtinente, quem etiam in eo scripto, quod ab exilio reuocatus sit, laudibus effert.] hæc Nicephorus. Porro orationem eiusdem sancti Anastasij de sacra Synaxi Achilles Statius Lusitanus in Latinum a se conuersam obtulit Gregorio Decimotertio Pontifici Maximo, anno Redemptoris millesimo quingẽtesimo septuagesimonono, dignã quidem quæ his temporibus ederetur, cum pleraque habeat de sumptione sanctissimæ Eucharistiæ obseruatione dignissima vetera monumenta: ex quibus hic tibi perpauca hæc saltem (ne ieiunum penitus abire sinamus) apponenda ex lauta mensa putauimus. XII.

c Niceph. lib. 18. c. 44.

Scripta Anastasii Sinaitæ.

Dum enim inclamat in eos qui imparati ad sacram mensam accedunt, hæc ait: Quid grauius ijs quibus viuimus moribus? Etenim rapinis, sceleribus, peccatorumq. multitudine cooperti, tantũ D modo aqua ablutis manibus, sanctissimum corpus illud, diuinumq. sanguinem pro salute mundi largiter olim effusum impuri sordidiq. ori admouemus.] Et post aliqua in detestationem facinoris inculcata, adijcit ista: Nec enim ingredi in ecclesiam, ac diuinas imaginum sanctorum formas, pretiosasq. ac venerabiles Cruces etiam salutasse fuerit satis: non frigida manus abluisse, id vere est esse purum, mundumque: sed peccatorum sordes abluisse ac fugisse, sed confessione, sed lacrymis, sed contrito humiliatoq. animo, sed dimisso contractoq. vultu peccatorum quibus tenemur catenas eluisse, ac tum demum ad illa sancta deceat accedere mysteria.] Et post nonnulla: Anaphora enim dicitur, quod ad Deum sursum feratur. Ades igitur tranquilloq. animo: Christo Domino per sacerdotes tua confitere peccata: quicquid egisti mali, tute damna, nec verecundare. Est enim verecundia quæ adducit peccatum, & est verecundia gloria & gratia, &c.] Ac demum post alia de dimittendis acceptis a proximo iniurijs elegantem huiusmodi historiam breuem exempli causa adducit in medium: XIII.

De sumentibus sacram Eucharist. Anas. commonitio.

Vir inquit, vnus ex ijs qui monachali insigniti sunt schemate, cum negligentissime per summũ otium vitam suam omnem egisset: ea quæ esset ad mortem, infirmitate cœpit infirmari. Cumq. E iam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquam perhorrescens, summa voluntate, magnaq. cum gratiarum actione eo lutus vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater, inquit, persuasum tibi habeto, & putasse nos, & vidisse, summa negligentia, animique remissione vixisse te vtique ad hoc vsque tempus: & vnde hæc tibi nunc tanta securitas, id vero omnes nescimus. Cui respondit frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligẽtiam duxi: sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt, cumq. ea quæ fecissem postquam sæculo renũciassem peccata legissent, numquid agnoscerem rogauerũt. Quibus ego: Maxime vero, inquam, agnosco: sed idem ex quo renunciaui sæculo, vitamq. institui monasticam, neminem iudicaui quemquam, nec ab vllo mihi factam iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: &, Dimittite, & dimittetur vobis. Quæ postquam Angelis dixi, chirographon peccatorum meorũ conscinderunt: & inde nunc summa cum lætitia & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus, Domino in pace spiritum reddidit, magnæq. astantibus ædificationis vtilitatisq. XIV.

litatisq.causa & auctor extitit,&c.]hæc Anastasius. A

XV. Sed sint tibi pro ientaculo ista:lautiorem,si cupis, paratam habes mensam in editis iam ipsis
ab eo conscriptis quinque libris de rectis fidei Catholicæ dogmatibus,quos se in exilio scripsisse te
statur [a], necnon locupletiorem thesaurum vndecim eiusdem auctoris libros Anagogicarum con
templationum in Hexameron,quos vere huius esse Anastasij Sinaitæ,æque cum scholiaste sentio:
dissentio vero a Nicephoro in errorem ducto,dum hunc Sinaitam martyrem appellat, quo titulo
iunior Anastasius ob martyrium acceptum sub Phoca Imperatore tantummodo dignus est: hunc
autem hoc anno sub Mauritio defunctum esse, tam quæ ex Nicephoro Constantinopolitano, quā
quæ proxime dicturi sumus ex sancto Gregorio Papa,fidem haud dubiam vendicant. Porro hic ip
se Anastasius diuersis suorum scriptorum locis hos a se scriptos esse citat commentarios, nempe
De constructione hominis libros duos,Contra Iudæos totidem,De Christi passionum contempla
tione,De Ægypto encomium,Aduersus eos qui in Diuinis inducunt tres essentias.

a Anast.de rect. fidei dogm.lib.3. in fi to.1 Bibliot. nou.edit.

XVI, His igitur de Anastasio Sinaita dictis,& gloriæ eius sanctæ memoriæ commendatis, ad ipsius
successorem itidem Anastasium appellatum transeamus:qui vbi est creatus Antiochenus Episco-
pus,more maiorum de sua creatione certiorem reddidit Rom. Pontificem,fideiq. Orthodoxæ pro
fessionem ad eumdem conscripsit. Non extat illa quidem,sed quam ad ipsum Gregorius epistolā B
reddidit,de ea testimonium profert,vbi hæc ipsius exordio ait [b]: Fraternitatis tuæ scripta susce
pi,professionem fidei rectæ seruantia:magnasq.omnipotenti Deo gratias retuli,quod & immuta-
tis gregis sui pastoribus,fidem quam semel sanctis Patribus tradidit,etiam post eos immutabilē
custodit.] Intelligis,puto,lector,affirmare Gregorium iam mutatos esse pastores,nempe non am-
plius seniorem, sed iuniorem sedere cœpisse Anastasium,a quo exigebatur noua professio fidei;qđ
de seniore nullatenus dici potest.

Anastasius Anastasio succedit.

b Greg.lib.7.ep. 48 Ind.2. Rom. edit.

XVII. Porro ad iuniorem se scribere Anastasium,idem sanctus Gregorius in fine epistolæ istis fate-
tur verbis:Quia vero peruenit ad nos in Orientis Ecclesijs nullum ad sacrum ordinem,nisi ex præ
miorum datione peruenire:si ita esse vestra fraternitas agnoscit,hanc primam oblationem omni
potenti Deo offerat,vt a subiectis sibi Ecclesijs errorem Simoniacæ hæreseos compescat,&c.]quæ
quidem ad seniorem Anastasium iam tempore Iustiniani creatum Episcopum referri non possunt,
vt primam hāc oblationem suæ pastoralis curæ offerret,sed ad iuniorem Anastasium hoc anno re-
cens electum. Ad ipsum ergo Gregorius nonum pastorem scribens,plura de exacta exhibenda gre
gi cura pastorali commemorat:commendat etiam,quod nonnisi Catholici ad Ecclesiasticos ordi C
nes promouerentur.

XVIII. Sed & quæ de fide Catholica Imperatoris & Imperatricis ijsdem suis interserit litteris, ac-
cipe:Quod,inquit,ad sacros ordines rectæ fidei viri perducantur, eidem omnipotenti Deo gratiæ
sine cessatione soluendæ sunt,& pro vita pijssimi & Christianissimi domini nostri Imperatoris, &
tranquillissima eius coniuge,& mansuetissima eius sobole semper orandum est,quorum tempori
bus hæreticorum ora conticescunt:quia etsi eorum corda in insania peruersi sensus ebulliunt,Ca-
tholici tamen Imperatoris tempore praua quę sentiunt,eloqui non præsumunt.] hæc laude digna
de Imperatore Gregorius,qui eadem totidem ferme verbis habet de ijsdem Mauritio,coniuge, ac
que filijs in epistola [c] ad Isicium Hierosolymorum Episcopum data. Equidem inter felicissimos
Imperatores collocandus erat Mauritius,si quemadmodum fuit Catholicæ fidei tenacissimus,fuis
set pariter & in reliquis æque sincerus: sed dum minime rectæ fidei æque bona opera coniunxit,&
contemptui habuit sanctissimos sacerdotes , Dei vindictam meruit experiri , vt suo loco
dicemus.

Laudata fides Cathol. Maurity Imperator.

c Greg.lib.9.ep. 40.Ind.4.

XIX. Misit vero hoc eodem anno Imperator Romam triginta libras auri pauperibus diuidendas, D
necnon rogas,militare scilicet donatiuum,in milites erogandas. Pro quibus omnibus Gregorius
gratias agens,eiusmodi officij plenas ad eum litteras reddidit [d]:

d Greg.lib.8.epi 2.Ind.3.inchoāt. mens. Septembr.

Epist. Greg. ad Mauritiū Im. de missa eleem.

Dominorum pietas,quæ suos consueuit misericorditer famulos continere,ita benigna hic sub
uentione resplenduit,vt cunctorum debilium inopia largitatis eius sit cōsolatione subleuata. Pro
qua te lacrymabili prece omnes deposcimus,vt omnipotens Deus , qui clementiæ vestræ ad hoc
corda compunxit,incolume in amoris sui constantia dominorum seruet Imperium,& victorias eo
rum in cunctis gentibus auxilio suæ maiestatis extendat. Triginta itaque libras auri,quas cō famu
lus meus Busa detulit Scribo,sacerdotibus,egenisq.& alijs fideliter erogauit. Et quia quædam in
hanc Vrbem sanctimoniales feminæ ex diuersis prouincijs venerunt post captiuitatem fugientes:
ex quibus quantum locorum possibilitas recipit,aliquæ in monasterijs datæ sunt : quæ vero in eis
minime capi potuerunt,singulariter degentes inopem vitam ducunt:placuit,vt hoc quod cæcis ,
truncis,alijsque debilibus superesse posset,eis erogari debuisset;dūmodo non solū dominorū mi
sericordiam indigentes indigenæ,sed aduenientes etiam peregrini susciperent. Vnde actum est,vt
simul omnes pro vita dominorum concorditer orarēt, quatenus omnipotens Deus longa vobis & E
quieta tempora tribuat,& pietatis vestræ felicissimam sobolem diu in Romana Republica florere
concedat. Rogæ * quoque militum ita per prædictum consamulum meum Scribonem, præsente
quoque glorioso Casto *, magnæ factæ sunt,vt dona dominorum cuncti sub disciplina debita gra
tias agendo susciperent,& hoc quod eis prius donari * consueuerat,accipiendo , omne murmur
auerteret.]hæc ad Imperatorem Gregorius. Vidisti in Mauritio fidem,vidisti & erga pauperes lar
gitatem,vt etiam Romam vsque eius se effunderet misericordia?Sed quod in multis alijs, appēsus
in statera diuini iudicij,inuentus sit minus habens,meruit in hoc sæculo seuere admodū flagellari.

* Togæ
* Exarcho
* dominati

XX. Inter tot autem multiplicium negotiorum molestias,contigit hoc anno ipsum Gregorium po
dagræ doloribus grauiter affligi,cum tamen interea labores ex pastorali cura iugiter ingruentes
minime prætermitteret. fatetur vero ipse,adeo se præ doloribus viribus defecisse,vt intelligeret he
betatum.sed audi eius verba in epistula ad Secundinū [e]:Scire te necesse est,fili carissime,quia tan
tis po-

Greg. laborat podagra,

e Greg lib.7.ep. 54.Ind.2.edit.R.

A tis podagræ doloribus, tantisq. curarum tumultibus premor, vt quamuis nunquam aliquem fuisse
reminiscar, valde tamen me videam non esse, qui fuerim.] ita ipse suis oculis quotidie minor appa
rens, qui maior in Dei oculis in dies magis proficiens euadebat, vti Moyses, cum ante Deum se vi
liorem se ipso cognouit. & secundum illud Apostoli [a]: Virtus in infirmitate perficitur] illud verius
de se locutus: Cum infirmor, tunc fortior sum.] Perseuerasse toto hoc anno eiusmodi ægritudinem, *a 2.Cor.12.*
quæ in fine eiusdem anni dicturi sumus, ostendent.

XXI.

Doloribus pressus, nihil tamen (vt dictum est) remisit quotidianæ solicitudinis omnium Eccle
siarum; sed cumulate omnibus satisfecisse, litteræ hoc anno ab eo datæ significant: adeo vt non pu-
blicis tantum, sed priuatis quoq. in omnibus inseruierit: quod satis conspicitur in dicta epistola [b] *b Greg.li.12.ep. 7 Ind.7.*
ad Secundinum. Erat iste Abbas magni nominis inter Longobardos existens, vt ex alijs ipsius Gre
gorij litteris ad Theodolindam Reginam datis apparet [c]: huncq. ipsum apud Paulum diaco- *De Secundino Abbate.*
num (errore puto librariorum) non Secundinum, sed Secundum inuenimus nominatum [d], a quo
fuisse baptizatum filium Theodolindæ Reginæ Adoualdum, idem affirmat, non alio titulo ipsum *c Paul.diacon.li. 4.c.8.*
quam seruum Dei appellans, & patria Tridentinum, vbi idem auctor agit [e] de eius obitu. Citat *d Idem li.4.cap. 14.*
B eum ipse frequenter: nam ab eo scriptam esse de Longobardis historiam tradit. Falluntur autem
qui hunc putarunt Episcopum. Fuisse quidem apud omnes magnæ ob vitæ sanctitatem atque *e Idem li.3.cap. 13.*
doctrinam existimationis, eædem datæ ad ipsum litteræ docent. Verum titubasse ipsum quidē non
nihil in recipienda Quinta Synodo, ex ijsdem datis ad eum litteris apparet, dum adhuc consuluisse
constat Gregoriū de eadem simul & alijs quæstionibus, atq. primū, nū Orientales Ecclesiæ suscipe
rent epistolā sancti Leonis Papæ ad Flauianū, atq. an oēs pariter in dānationem Trium capitulorū
æque consentirent. Satisfacit his Gregorius, eumdem certiorem reddens, oēs Orientales Ecclesias
vna cum quatuor Concilijs æque recipere S. Leonis epistolam, atq. etiā Quintam Synodum cū dā-
natione Trium capitulorū, de quibus nos superius diximus abūdanter. Sed & ea inter alias pulsa-
uit Gregorium de origine animarū quæstione perdifficili. Verum Gregorius percontanti nihil de
finiendo respondit; originale tamen peccatū inhærere nascētibus, firmiter demōstrauit. Porro eas
dē qōnes si quis attente cōsideret, occasione receptæ Quintæ Synodi ab ipso motas esse cognoscet.

XXII.

Petierat præterea suis litteris idem Secundinus venerandas imagines. Quod Gregorius libe-
raliter æq. ac religiose præstitit, deq. sacro imaginum cultu apposuit ab Ecclesia receptam doctri- *Misit cū alijs muneribus sacras imagines.*
C nam, dum hæc ait: Imagines quas tibi dirigendas per Dulcidum diaconum rogasti, misimus. Vnde
valde nobis tua postulatio placuit: quia illum toto corde, tota intentione quæris, cuius imaginem
præ oculis habere desideras, vt te visio corporalis quotidiana reddat exercitatum: vt dum pictu-
ram illius vides, ad illum animo inardescas, cuius imaginem videre desideras. Ab re non facimus,
si per visibilia inuisibilia demonstramus. Sic homo qui alium ardenter videre desiderat, aut spon
sam amans videre conatur, si contigerit eam ad balneum, aut ad ecclesiam ire, statim per viam ince
dendi se præparat, vt de visione eius hilaris recedat.

XXIII.

Scio quidē, quod imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, vt quasi Deū colas, sed vt recorda
tione Filij Dei in eius amore recalescas, cuius te imaginē videre desideras. Et nos quidē nō qua
si ante Diuinitatem ante illā prosternimur, sed illū adoramus, quem per imaginem aut natum, aut
passum, aut in throno sedentē recordamur: & dum nobis ipsa pictura quasi scriptura in memoriā
Filiū Dei reducit, animum nostrū aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoq. di
reximus tibi surtarias duas, imaginē Dei Saluatoris, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumque
Apostolorū Petri & Pauli continentes, per supradictum filium nostrum diaconū, & vnā Crucem,
D clauem etiā pro benedictione a sanctissimo corpore Petri Apostolorū principis, vt per ipsum a ma
ligno defensus permaneas, cuius signo munitū te esse credis.] Et superius eadē epistola: Aloem ve
ro, thymiama, styracē, & balsamum sanctorum corporibus offerenda, latore præsentium deferēte,
transmisimus.] hæc quo ad sanctorum cultum. Dedit ad eūdē & duos homiliarum codices, quas su
per Euangelia ipse habuerat in ecclesia: in duo enim volumina illas partitas fuisse constat. Addidit
insuper & vestimentum. Hæc de muneribus ad eum a Gregorio missis, quibus demerere tantum
virum conatus est, quem sciret continere potuisse Longobardos in communione Catholica.

XXIV.

Quod vero ad cultum spectat sacrarum imaginum, non solum ante ipsas Deum precari atq.
adorare, sed & prosterni Fideles consueuisse, ex Gregorio intellexisti: verum ne religio in supersti- *De sacrarum Imaginum cultu.*
tionem declinet, vt manifesta, quasi Gentiles idola, Christianus colat, admonitionē quam audisti,
coniungit; sicut & in epistola [f] quam hoc item anno post hæc dedit ad Serenum Massiliensem Epi
scopum, vbi ait: Indico dudum ad nos peruenisse, quod fraternitas vestra quosdam imaginum ado *f Greg.li.7.epist. 111.Ind.2. edit. Rom.*
ratores aspiciens, easdem ecclesiæ imagines cōfregit atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid
manufactum adorari possit, habuisse laudauimus: sed frangere easdem imagines non debuisse, iu
E dicamus. Idcirco enim pictura in ecclesijs adhibetur, vt hi qui litteras nesciunt, saltem in parieti-
bus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illa seruare, & ab
earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & litterarum nescij haberent vnde scientiam
historiæ colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret.] hæc ad Serenum, quod
& seruat Ecclesia, sæpius iam admonita non picturam ipsam adorandam, sed quem eadem pictura
reddit, quasi præsentem alloqui & venerari. Quis Christianorum adeo obtusus ingenio & captus
mente reperiatur, vt cum ante imaginem sternitur, dicat se adorare colores illos in imaginem su-
per tabulam ductos? cum econtra ratione prototypi eam venerari & adorare debere consentiat.
Sic & anno superiori eumdem Gregorium rescripsisse [g] meminimus de imagine Dei genitricis *g Greg.li.7.ep. 5.Ind.2.*
Mariæ in synagogam Iudæorum delata, vt deberet cum veneratione referri: & nuper in epistola ad
Secundinum, prosterni pie solere Fideles ad sanctas imagines, tradit. In quam etiam sententiam
accipias necesse est (nisi velis eum scripsisse sibi contraria) quæ idem Gregorius in posteriori epi-
stola eodem argumento conscripta ad Serenum habet: vt cum adorari imagines negat, intelligas

de adoratione illa qua Gẽtiles colebant idola, cum putarent in manufactis diuinam esse virtutem. A
Sed de his pluribus Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnum.

XXV.

a Greg. li. 12. ep. 7. Ind. 7.

Secundinus haud facile Gregor. acquieuit.

Quod demum ad ipsum Secundinum Abbatem pertinet, traxisse nimium visus est contentio-
sum funem aduersus Gregorium: nam alijs post annos quinque datis ad Theodolindam Longo-
bardorum Reginam litteris [a], fuisse itidem de Tribus capitulis & Quinta Synodo disceptandũ,
quæ ibidem mox Gregorius subdit, ostendunt, vbi ait: Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ
Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi: vt prædictus filius meus dilectissi-
mus ipsam relegens, cognoscat, quia falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catho-
licam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel a tomo sanctæ
memoriæ Leonis prædecessoris nostri in aliquo deuiare. Sed quæcumq. a sanctis quatuor Synodis
sunt definita, recipimus; & quæcumq. reprobata sunt, condemnamus.] hæc de his Gregorius, sæpe
sæpius ijsdem (vt superius vidisti) quæstionibus siue a schismaticis, siue schismaticorum occasione
vexatus, & (vt ita dixerim) lancinatus.

XXVI.

b Greg. li. 7. epi. 64. Indict. 2. edit. Rom.

Fuit hoc item anno æq. laborandum Gregorio aduersus quosdam, qui in ipsum oblatrarent,
quod contra Constantinopolitanam Ecclesiam insurrexisset, a qua (vt ipsi aiebant) Ecclesia Rom. B
in sacris ritibus pleraq. mutuata esset. Quænam fuerint ista, hic ex ipsius Gregorij litteris sunt affe
renda; qui scribens ad Ioannem Syracusanum Episcopum, ista habet [b]:

XXVII.

De ritibus & vocibus a Græcis acceptis.

Veniens quidam de Sicilia, mihi dixit, quod aliqui amici eius vel Græci, vel Latini, nescio, qua
si sub zelo sanctæ Romanæ Ecclesiæ de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo
Ecclesiam Constantinopolitanam disponit comprimere, qui eius consuetudines per omnia sequi-
tur? Cui cum dicerem: Quas consuetudines sequimur? respondit: Quia Alleluia dici ad Missas ex-
tra Pentecostes tempora fecistis: Quia subdiaconos spoliatos procedere: Quia Kyrie eleison dici:
Quia orationem Dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego respondi: Quia in nullo
eorum aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam vt Alleluia hic diceretur, de Hierosolymorum Eccle-
sia ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ traditur tractum. Et
ideo magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita.] Quod
enim contingeret sæpe Græcos homines Ecclesiam Romanam habere Pōtifices, ab eisdem aliqua
ex Græcorum ritibus illata in eam fuisse creduntur. Sed pergit: Subdiaconos autem vt spoliatos pro
cedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed quia placuit cuidam nostro Pontifici, nescio C
cui, qui eos vestitos procedere præcepit: nam vestræ Ecclesiæ numquid traditionem a Græcis acce
perunt? Vnde habent ergo hodie, vt subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc a matre
sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neq. diximus, neque dicimus sicut a
Græcis dicitur. Quia in Græcis simul omnes dicunt: apud nos autem a clericis dicitur, & a populo
respondetur, & totidem vicibus etiam Christe eleison dicitur, quod apud Græcos nullo modo dici
tur. In quotidianis autem Missis alia quæ dici solent, tacemus: tantummodo Kyrie eleison, & Chri
ste eleison dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur.

XXVIII.

Orationem vero Dominicam idcirco mox post precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit,
vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent.] At quæ Gregorius affert ex
Apostolorum traditione, quod ad ipsam solummodo orationem Dominicam conficeretur Eucha

Verborum S. Gregor. verus sensus.

ristia, magnam potuissent dubitationem afferre, & quærentibus nodum in scirpo, oblatrandi occa
sionem dare, nisi eadem ex ijs quæ idem hic Gregorius subdit, elucidarentur. Dum enim ait, dici
ipsam orationem Dominicam super Christi corpus & sanguinem, indicat euidenter non oratio-
ne Dominica consecratum ab Apostolis corpus & sanguinem Christi, sed super ipsum iam conse- D
cratum dici consuetam, ex quorum traditione id ipsum hactenus Romana seruaret Ecclesia. sub-
dit enim: Et valde mihi inconueniens visum est, vt precem, quam Scholasticus composuerat, super
oblationem diceremus; & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super eius cor-
pus & sanguinem non diceremus.]

XXIX.

Sic igitur quod dixit: Apostolorum mos fuit, vt ad ipsam solummodo orationẽ oblationis ho-
stiam consecrarent] perspicue intellexit, nihil aliud miscuisse, sed ea consummasse, perfecisseq. sacri
ficium ipsum, Missæ scilicet partem illam, quæ Oblatio dicitur, vel Liturgia: aliter enim ea posse
intelligi, prohibent quæ Gregorius subdit, nimirum, dici ipsam Dominicam orationem super
Christi corpus & sanguinem iam consecratum. Potuit ne vel cogitasse Gregorius, vt per orationem
Dominicam fieret consecratio, qui in suo libro Sacramentorum grandiusculis reliquit expressa lit

c Ambros. de Sacram. li. 4. c. 5.

teris verba ipsa Christi, quibus sacramentum conficeretur? neque alia quidem, quam quæ ab Apo
stolis tradita & a sanctis Patribus sunt recepta, quæ ipsa recitans S. Ambrosius ait [c]: Ante verba
Christi calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur.] Et quę
verba Christi? nempe super panem dicta: Hoc est corpus meum. & super calicem: Hic est sanguis E
meus, &c.] At si Græcos quæris, habes inter alios Chrysostomum id ipsum profitentem in homi-
lia de proditione Iudæ: si vero recentiores Latinos, est S. Cæsarius Arelatensis Episcopus, qui hu-
ius sæculi exordio in Ecclesia Dei miro splendore claruit: ipse enim in homilia septima de Pascha
te ista ait: Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum: quandoquidem qui auctor est muneris,
ipse etiam testis est veritatis. Nam inuisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam cor-
poris & sanguinis sui verbi sui secreta potestate conuertit, ita dicens: Accipite & edite: hoc est
corpus meum. Et sanctificatione repetita: Accipite & bibite: hic est sanguis meus, &c.] hæc ex
pluribus, quod obiter de his agendum inciderit ob elucidationẽ verborum S. Gregorij, qui in ea-
dem epistola ista subijcit: De Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi

* Cyriacus

Apostolicæ esse subiectam? Quod & pijssimus domnus Imperator, & frater noster Eusebius * eius-
dem ciuitatis Episcopus assidue profitentur.] At vbi legitur, Eusebius, restituendum est, Cyriacus,
ex ijs quæ superius eadem Indictione sunt dicta. Sed accipe qualem ad omnem tollendam inuidiã

ad suam

A ad suam epistolam idem S.Gregorius apposuit colophonem: Si quid, inquit, boni vel ipsa, *Constan-* *Rom. Ecclesi.*
tinopolitana scilicet, vel altera Ecclesia habet: ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bo *imitari non de*
no imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit, disce- *dignatur mino*
re cõtemnat.] id quidem Gregorius & alij etiam Romani Pontifices sunt professi: quibus plane in- *res Ecclesias.*
telligas eos quam maxime a fastu fuisse alienos.

Scripsit [a] idem hoc anno ad præcipuos Galliarum Episcopos, iubens ab ipsis Synodum con- XXX.
gregari, necnon [b] etiam ad Brunichildem Reginam Francorum, solicite admonens, vt Simonia a Greg.li.7.epi.
& alia nefanda crimina corrigi deberent: de ijsdem quoq. Theodobertum atq. Theodoricum Fran 111.Ind.2.& ep.
corum Reges admonuit: Scripsit hæc omnia, deditq. ea perferenda Cyriaco Abbati, quem Synodo 112.123.124. e-
ab eisdem celebrandæ interesse præcepit. dit.Rom.

Porro eumdem Cyriacum etiam transire Gregorius voluit in Hispanias, vt vbi ipse præsens XXXI.
esse non posset, per suos adesset. Commendauit autem eum [c] Claudio viro illustri. hic ille Clau b Greg.li.7.epist.
dius, de quo apud Isidorum honorificentissima habetur mentio: per ipsum enim Reccaredum ma 115.116. Ind.2.
gna clade vicisse Francos bellum inferentes Gothis confidentibus in Gallia Narbonensi affirmat, edit.Rom.
B de quo actum est superius. Cuius viri adeo Regi fidelis, & aduersus hostes strenui, atque (quod ex c Greg.li.7.epist.
cellit hæc omnia) erga Deum maxime pij, hic ex Gregorij litteris [d] remaneat perpetuo perman 125.Ind.2.Rom.
sura erecta gloriæ columna; quæ sic se habent: edit.

Quia vnguenti more bonorũ fragrat opinio, vestræ gloriæ de Occidentalibus partibus hucus- XXXII.
que odor tetendit. Cuius profecto auræ suauitate respersus, multum, fateor, quem nesciebam dile- d Eadem epist.
xi, atque intra sinum cordis amoris manu te rapui: nec iam eum nesciens diligebam, cuius bona 125.Ind.2.
cognoueram. Qui enim mihi magna intentione notus, sed corporis visione maner incognitus, de *Claudius vir*
eo proculdubio veraciter dicere possum, quia personam illius scio, sed domum nescio. Magna aurẽ *insignis.*
vestræ laudis datur assertio, quod excellenti Gothorum Regi vestra gloria sedulo adhærere perhi
betur: quia dum malis boni semper displiceant, bonos vos esse certum est, qui bono placuistis. Pro
pterea debitum salutationis alloquium soluens, opto vos in his quæ cœpistis, exerceri: vt in vobis
compleatur veridica Salomonis illa sententia, quæ ait [e]: Iustorum semita quasi lux splendens pro- e Prouer.4.
cedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Nunc enim cum lux nobis veritatis infulget, cum sese re
gni cælestis suauitas mentibus aperit, iam quidem dies est, sed adhuc perfectus non est. Tũc enim
C dies perfectus erit, quando iam quicquam de nocte peccati in mente nostra non erit. Vos autem
vsque ad perfectum diem crescite, vt quousque patria æterna videatur, bonorum hic operum au-
gmenta dilatentur: quatenus tanto post in retributione maior sit fructus muneris, quanto nunc
studium creuerit laboris. Præterea dilectissimum filium nostrum Cyriacum, monasterij nostri Pa
trem, vestræ gloriæ commendamus: vt peractis quæ ei iniuncta sunt, nulla illũ remeandi mora præ
pediat. Omnipotens Deus cælestis vos brachij protectione tueatur, & nunc gloriosos inter homi-
nes, & post longa annorum curricula inter Angelos esse cõcedat.] hucusq. ex Gregorio de Claudio
monumentum, quem trecentis militibus superasse Francorum exercitum sexaginta millium, supe
rius certa assertione demonstratum est.

Quod ad Cyriacum Abbatem tum in Gallias tum in Hispanias missum pertinet: idem agere XXXIII.
in Hispanijs, quod in Gallijs, a S.Gregorio iussus videtur, nempe vt ad extirpandam vbiq. Simo-
niacam hæresim cogeret Episcoporũ Concilia. Equidem secundum argumentum epistolarum san
cti Gregorij ad Episcopos atq. Reges Francorum, & admonitiones eiusdem de Synodo in Gallijs *Concilium Bar*
conuocanda, celebratum habetur Barcinone in Hispania Concilium hoc anno Kalend. Nouẽbris, *cinonense.*
D Era nimirum sexcẽtesima trigesimaseptima, anno decimoquarto Reccaredi Regis: cuius quatuor
cum extent canones, duo aduersus Simoniacum scelus sanciti esse noscuntur, tertius vero aduersus
laicorum ordinationes, ne promoueantur ad ordines Ecclesiasticos prætermisso tempore a cano
nibus antiquis præscripto: adeo vt neq. in his obediretur epistolis regijs id suadẽtibus, non pareret
plebs, nec consentirent Episcopi. Ista eadem omnia Gregorium admonuisse Gallicanos quoq. Epi
scopos, litteris ad eos datis eidem Abbati Cyriaco: qui eas legerit, in ipsis reperiet, sicut & in alijs
datis ad Francorum Reges epistolis eidem Cyriaco, quem in Gallias & Hispanias hoc anno a S.
Gregorio Visitatorem & correctorem morum esse missum intelligis.

Sed & quod rursum ad Barcinonense Concilium spectat: cum Hispaniarum Episcopi vehemẽ XXXIV.
ter hoc anno a S.Gregorio obiurgatos audissent Primatem Galliarum Virgilium Arelatensem Epi
scopum, atq. Syagrium Augustodunensem, quod immane facinus reliquissent inultum: illud ne in
Hispanijs accideret aliquando, nouo canone Patres in Cõcilio congregati studuerunt, statuentes
hæc quæ sequuntur [f], totum id curante Cyriaco: f Concil. Barci-
non.c.4.

Pari etiam consideratione sancientes, vt si qua virgo propria voluntate, abiecta laicali veste, XXXV.
E deuotarum more induta, castitatem seruare promiserit, vel si qui hominum vtriusq. sexus pœnitẽ-
tiæ benedictionem expetendo a sacerdote perceperint, & ad terrena connubia sponte transierint,
aut violenter abstractæ feminæ a pudicitiæ violatore se sequestrare noluerint: vtiq. ab ecclesiarum
liminibus expulsi, ita ab omnium Catholicorum cõmunione sint separati, vt nulla prorsus eis vel
colloquij consolatio sit relicta.] hæc Patres: cuius sanciendæ seueræ legis (vt diximus) scandalum
Galliarum visum est occasionem dedisse. qualenam autem id fuerit, ex epistola data a S. Grego- g Greg. li.7.epi.
rio ad Virgilium Arelatensem & Syagrium Augustodunensem Episcopos apparet his verbis [g]: 130.Ind.2. edit.
Rom.

Commissi officij qualitas me, fratres carissimi, in vocem cogit doloris erumpere.] & infra: Per XXXVI.
uenit autem ad nos, Syagriam quamdam [*] vitam religiosam mutatis etiam vestibus assecutam, * quondam
posteaque marito violenter esse (quod dici iniquum est) sociatam, & nullo vos in eius defensio- *In Syagr.ã ad*
ne dolore permotos. Quod si ita est, vehementius ingemisco, ne apud omnipotentẽ Dominum (qđ *missũ facinus.*
absit) mercenarij officiũ, & non pastoris meritum habeatis, quippe qui in ore lupi ouem laniandã
sine certamine reliquistis. Quid enim dicturi, quamve rationem futuro estis Iudici reddituri, quos

stupri scortatio non commouit? quos ad defendendum fauor nequaquam religiosi habitus excita- A
uit? quos ad tutandam pudicitiæ integritatem sacerdotalis consideratio non erexit? Vel nunc er-
go neglectus ad memoriam redeat, huius recordatio culpæ sollicitet, &c.] Ex aliena ergo culpa red
diti cautiores Hispaniarum Episcopi qui interfuerunt Concilio Barcinonensi numero duodecim,
ipsum quem recensuimus canonem sanciuere, monente (vt par est credere) Cyriaco Abbate mis-
so in Hispanias a sancto Gregorio monitore.

XXXVII. Quo pariter anno Indictionis secundæ reperitur Rex Hispaniæ religiosissimus Reccaredus de
Reccaredus legisse viros valde pios Abbates, eosq. Romam misisse ad limina Apostolorum: quibus munera
munera mittit dedit S. Petro Apostolo offerenda. Mentio de hac legatione habetur in litteris S. Gregorij ad ip-
ad S. Petrum. sum Regem hoc anno redditis, in quibus inter alia ista habet [a]: Beatus vero Petrus Apostolorum
a Greg. li. 7. epi. 126. Ind. 2. princeps quam libenter munera excellentiæ vestræ susceperit, ipsa cunctis liquido vita vestra testa
tur. Scriptum quippe est [b]: Vota iustorum placabilia. Neq. enim in omnipotentis Dei iudicio,
b Prou. 15. quid datur, sed a quo datur, aspicitur. Hinc est enim quod scriptum est [c]: Respexit Deus ad Abel
c Genes. 4. & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera eius nō respexit. Dicturus quippe, quia Dominus
respexit ad munera, præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia nō B
offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt? Vestra itaque oblatio in quam sit grata,
ostenditis, qui daturi aurum, prius ex conuersione gentis subditæ animarum munera dedistis. Quod
vero transmissos Abbates, qui oblationem vestram beato Petro Apostolo deferebant, vi maris di-
citis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse: non munera vestra repulsa sunt, quæ post mo-
dum peruenerunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia est probata, an scirent sancto deside
rio obiecta pericula vincere, & in fatigatione corporis mente minime lassari. Aduersitas enim quæ
bonis votis obijcitur, probatio virtutis est, non iudicium reprobationis, &c.].

XXXVIII. Quæ autem idem Gregorius ad religiosissimum Regem post præclaras de conuersa opere ip
sius gente Gothorum laudes, postque saluberrimas de cauendis diaboli fallacijs admonitiones lit
Munera a S. teris scriptas, se ad eumdem Regem munera mittere dicat, accipe: Clauim, inquit, paruulam a sa-
Greg. missa ad cratissimo B. Petri Apostoli corpore vobis pro eius benedictione transmisimus, in qua inest ferrū
Regem Hispa. de catenis eius inclusum, vt quod collum illius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus pec-
catis soluat. Crucem quoque dedi latori præsentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicæ
Crucis inest, & capilli beati Ioannis Baptistæ: ex qua semper solatium nostri Saluatoris per inter- C
cessionem præcursoris eius habeatis.] & in fine epistolæ: Præterea transmisimus clauim aliam a sa-
cratissimo B. Petri Apostoli corpore, quæ cum digno honore reposita quæque apud vos inuenerit,
benedicendo multiplicet.]

XXXIX. Dedit præterea eodem tempore eidem nuncio sanctus Gregorius litteras [d] ad sanctū Lean-
d Greg. li. 7. epi. 125. Ind. 2. Rom. edit. drum Hispalensem Episcopum, a quo prius acceperat, misitque ad eum pallium. Laborabat æque
Leander atque Gregorius tunc podagra, vt ipse in eadem testatur epistola. Certe quidem si nume-
randos suscipias sanctitate celebres homines, qui podagræ morbo afflictati sunt, copiosum confi-
cies catalogum, quo redarguas eos qui voluptuosos ex podagræ doloribus arguunt homines. Ad
finem vero epistolæ idem hæc habet: Ego autem quanta occupatione deprimor & debilitate, bre-
uis attestatur epistola, in qua ei quem multum diligo, parum loquor.] Circa autumnum hanc vide
tur scripsisse epistolam, paulo ante videlicet Indictionem tertiam inchoatam: quo tempore datis
ad Italicam Patriciam (de qua superius) litteris, docet grauem morbum infestasse Vrbem, cum &
Africam pariter morbo vastari nunciatum est, necnon Orientem atque alios etiam populos ma-
e Greg. li. 7. epi. 127. Ind. 2. Rom. edit. lis ijsdem perurgeri. Sed de seipso primum accipe ex verbis ipsius [e]: Peccatis, inquit, meis exigen
tibus, ecce iam vndecim menses sunt, quod valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potuero: D
tantis enim podagræ, tantisque molestiarum doloribus premor, vt vita mea mihi grauissima pœ-
na fit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero vero hu-
ius vrbis & populo tanti febrium languores irruerunt, vt pene nullus liber, nullus seruus remanse-
rit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem vrbibus strages
quotidie mortalitatis nobis nunciantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vaste-
tur, quanto viciniores estis, tanto credo quod subtilius cognouistis. De Oriente vero qui veniunt,
grauiores desolationes nunciant.] his consolatur ipse ægrotantem Patriciam Romanam, quam bel
la Italiam vastantia vna cum suis Siciliam incolere insulam suaserunt. Ad finem autem epistolæ
hæc Gregorius: Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam Antoniam mea peto vi-
ce salutari.] Quod vero moris fuisse scimus Romanis nomina maiorum ad posteros propagari:
quod de Italicæ ipsius nomine diximus, idem dicendum pariter de Barbara: habes enim apud En
nodium Ticinēsem laudatissimam Romanam mulierem æque dictam nomine Barbaram, ad quā
plures ipse dedit epistolas.

XL. Audisti Gregorium vndecim iam menses ægritudinibus afflictatum atque prope consumptū: E
Magis laborat & tamen nihil remisisse negotiorum Ecclesiasticorum liquet: quod hoc anno datæ ab eo epistolæ
cum magis æ- docent; immo (quod magis mireris) nullus est annus, in quo scriptæ ab eo plures reperiantur epi-
grotat Greg. stolæ, & negotia maiora pertractata: vt quem decumbentem in lecto vidisti, eumdem epistolis suis
veluti alitem pennis ferri, orbemq. Christianum lustrare, verbis instituere, ac disciplina corrigere
sentias. Quem vero hic scribentem hoc anno audis, mensibus vndecim se morbo detentum, nō pu
tes esse ipso solutum & redditum sanitati: sed perseuerare adhuc ægritudinem eamdem biennio, ip
f Greg. li. 8. epist. 35. Ind. 3. se testatur in epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum anno sequenti, vbi ait [f]: Ecce enim
iam biennium pene expletur, quo lectulo teneor, tantisq. podagræ doloribus affligor, vt vix in die-
bus festis vsque ad horarum trium spatium surgere valeam, Missarumq. solemnia celebrare. Mox
autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum possim interrumpente gemi
tu tolerare. Qui dolor interdum mihi lenis est, interdum nimius: sed neque ita lenis, vt recedat,

neque

A neq. ita nimis, vt interficiat. Vnde fit, vt q. quotidie in morte sum, quotidie repellar a morte: nec mirum, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. Vnde cōpellor exclamare [a]: Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo.] hæc ipse. Sed quid amplius? ita semper ægrotum ad obitum vsque ipsum perseuerasse, quæ inferius dicentur, ostendent.

a Psal. 141.

Quod vero ad Africanam luem spectat, audi quid idem Gregorius de ea scribat ad Dominicū Episcopum Carthaginensem, eum consolans ipse, licet ægrotus & afflictus his verbis [b]:

b Greg. li. 8. epi. 41. Ind. 3.

XLI.

Pestis depasci tur Africam.

Quanta in Africanis partibus lues irruerit, iampridem cognouimus: & quia nec Italia de hac cladis percussione est libera, geminati in nobis dolorum sunt gemitus, &c.] subdit enim quod ipse putabat (vt frequenter tum in homilijs, tum litteris inculcare consueuit) mundi finem imminere: tot enim plagis & tam assiduis videbat vrgeri mundum, vt iam eius finem crederet imminere. Ex quibus considerandum est, quot quantisq. Pater sanctissimus perstringeretur angustijs; inter quas eo solicitius prospicere omnium saluti curabat, quo omnium finem propinquum adesse putabat. Hinc ipse ad eumdem Carthaginensem Episcopum scribens, qualiter se gerere deberet eius mortalitatis tempore, admonet, non quidem vt saluti suæ consulens derelinquat gregem, sed vt pro
B eo vitam exponat: Vestra, inquit, eos lingua (sicut & credimus) magis ac magis a praui operis perpetratione coerceat, bonorum præmia, malorum pœnas edisserat: ut qui bona minus diligūt, saltē mala pertimescant, & ab his se, quæ sunt plectenda, contineant. Nam inter flagella positos flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & sæuientis acrius iracundiam irritare. Atq. est primum genus dementiæ, nolle quempiam a malis suis iuste quiescere, & Deū iniuste a sua velle vltione cessare. Sed quoniam in his diuino adiutorio opus est, iniunctis dilecte frater precibus, omnipotentis Dei clementiam exoremus, vt & nos digne ista tribuat exhibere, & populorum ad hæc operanda misericorditer corda compungat.] hæc de his quæ Episcopi agere debeant tempore mortalitatis. Quos vero ob priuatorum diuersa negotia hoc anno oportuit ipsum Gregorium labores suscipere, ex litteris ab eo hoc eodem anno ad diuersos datis quemq. cōmodius peruestigare, quam cuncta eum fastidio hic ingerere, posse putamus.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. ANNVS	MAVRITII IMP. ANNVS
600.	11.	15.

C

SExcentesimus adest Domini annus, tertiæ Indictionis, Reipub. vtique funestus, Sclauis siue Sclauinis barbaris eousque progressis, vt iam Italiam penetrarent, ipso S. Gregorio deteriora adhuc fore prænunciante: Ad Maximum enim Salonitanum Episcopum ista rescripsit [c]: Ad Romanam veniens vrbem communis filius presbyter Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclauorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer, & conturbor. Affligor in his quæ iam in vobis patior: conturbor, quia per Istriæ aditum iam Italiam intrare cœperunt.] Quæ nā autem funesta acta sint per huiusmodi barbaros Sclauos Italiam inuadentes, apud Paulum diaconum ita breuiter habes [d]:

I.

Sclauini barbari irrumpūt in Italiam.

c Greg. li. 8 epi. 36. Ind. 3.

d Paul. diacon. li. 4. c. 14 in fi.

II.

Hoc, inquit, nihilominus anno Sclaui Istriam, interfectis militibus, lacrymabiliter deprædati sunt.] Sed de Chaiano siue Gagano Auarum Rege Venetiam prouinciam inuadente, Forumque Iu
D lij insidijs Romildæ relictæ Agilulphi Ducis capiente & comburente, idem Paulus pluribus narrat [e]. Viduata marito, qui eodem tunc bello perierat, impudica ista femina, spe sumendi sibi maritum eumdem Regem Auarum Chaianum, prodidit eidem ciuitatem. Sed quam dignam crimine pœnam subierit, ab eodem hæc tantum accipe: Postmodum quoq. ipsum Rex in medio campo configi præcipiens, eamdem eius cacumini inseri mandauit, inquiēs: Talem te dignum est maritū habere. Igitur dira proditrix patriæ tali exitio perijt, quæ amplius suæ libidini quam ciuium & consanguineorum saluti prospexerat. Filiæ vero eius non matris libidinem secutæ, sed castitatis amorem, cauentes ne ab Auaribus contaminarentur, crudorum pullorum carnes sibi inter mamillas sub fascia posuerunt, quæ ex calore putrefactæ odorem fœtidum exhalabant. Cumque vellent eas Auares contingere, non sustinentes fœtorem, putabant naturaliter eas ita fœtere, procul ab eis cū execratione recedentes, atq. dicentes omnes Longobardas putidas esse. Hac itaq. arte Auarum libidinē puellæ nobiles euadentes, & ipsæ castæ seruatæ sunt, & vtile seruandæ castitatis (si quid tale contigerit) feminis omnib. reliquerunt exemplum. Quæ postea per diuersas regiones venumdatę, iuxta nobilitatem suam dignis sunt nuptijs potitæ: nam vna dicitur Alemannorum Regi, alia vero
E Baioariorum Principi nupsisse.] hucusq. Paulus diaconus de cladibus per barbaros Sclauinos & Auares illatis in extremas illas Italiæ partes, vbi (vt vidimus) schismatici Episcopi erant: vlterius autem in regiones Catholicorum progredi, minime illis a Deo concessum fuisse videtur.

e Paul. diacon. li. 4. c. 12.

Romilda dignam suscepit ob peccatū pœnam.

III.

S. Gregorij triste vaticiniū.

Sed ad S. Gregorium redeamus, qui, dum in ea epistola res Italiæ eo modo deplorat, quæ paterentur Itali ab amicis & defensoribus, nempe ministris Imperatoris, ita subdit: De Iuliano autem Scribone quid dicam, nescio: quando vbique video, quia nobis peccata nostra respondeant, vt & foris a Gentibus, & intus a Iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita vt in comparatione sui temporis felices nos æstiment dies habuisse.] Ista quidem vaticinatus spiritu diuino S. Gregorius, æq. veridicus inuentus est esse propheta: etenim non barbarorum dumtaxat cladibus afflictatum est Imperiū, sed sub hæreticis Imperatoribus Dei Ecclesia mirum in modum vexata est, vsq. adeo, vt vinctus catenis abriperetur ab Vrbe Pontifex, & diro exilio exagitatus martyr mori cogeretur, inualescentib. vbiq. hæreticis: additumq. est malum omnium maximū absq. controuersia ab omnibus iudicatū,

nempe ortus nefandissimæ sectæ Mahometanæ,& Sarracenorum eam profitentium immanissima A
in vniuersum pene Christianum orbem grassatio atq.dominium: quorum cõparatione, verum di-
cit Gregorius,hæc fuisse æstimanda leuissima,atq.ita tempora felicissima: ita quidem res se habe
re,quæ tomi huius sunt reliqua annis singulis declarabunt. Ad finem vero epistolę de conuersione
hæreticorum curanda idem scribit S.Gregorius,accersens eos Romam,spondensq. illis omnem
securitatem veniendi & abeundi.

IV. Quod vero pertinet ad dictum Scribonem ab Imperatore missum,atq.deterius quam hostes
a Miscel.ann.15. Mauritii Imp. infestantem populum:hic intexenda mentio est,quæ de eo habetur in Theophane [a] præsenti an-
no Mauritij Imperatoris:ipsum nẽpe ob id quod Episcopum Constantinopolitanum violentus ab
ecclesia abduxerat,a populo fuisse vrbe pulsum eo tempore quo ijdem Sclaui in contra Constanti-
nopolitanam ciuitatem progressi essent.

V. His quoq.temporibus accidit,vt excursantibus & grassantibus barbaris per Illyricum atque
Dalmatiam,ab Epidauri Episcopo corpus sancti Donati translatum fuerit in Corcyram insulam,
b Greg.li.12.ep. 2.3.& 8. collocatumq.in castro Cassiopi dicto. Extant [b] de his plures sancti Gregorij epistolæ sub Indi-
ctione septima datæ,cum Epidauri Episcopus castrum illud sibi satageret vendicare. B

VI. Hoc anno,nempe tertio ante Mauritij obitum,Chaianus Rex Auarum inferiorem Pannoniã
Auares deuastant Pannoniam. inuadens,cunctaq. vastans,neq. a sancti Alexandri martyris sacris reliquijs abstinuit,cuius rei gra
tia meritas pœnas exoluit. De his dicturi, primum videamus quæ ista præcesserint inter Priscum
ducem exercitus Imperatoris,& ipsum Regem barbarum : quæ ita narrantur ex Theophane in
Miscella: Priscus Singidone relicta,huic, *Chaiano scilicet*,efficitur proximus. Cum autem Pascha-
lis festiuitas haberetur,& Romani fame tabescerent,audiens Chaianus Prisco significabat,vt sibi
plaustra mitteret ad portanda illis alimenta,quatenus cum hilaritate propriam festiuitatem cele-
brarent. Quadraginta itaq.plaustra plena his mittit. Pari modo & Priscus species Indicas barba-
Induciæ ob festum paschatis. ro quasdã remisit,piper videlicet,& folium Indicum,& costum,& casiam,atq.alia ea ijs quæ quę-
runtur;cum Chaianus apud Sirmium resideret;qui receptis his,gauisus est valde in eis: & donec
compleretur dies festus,Romani ac barbari simul habitabant,& non erat in vtrisq.viribus timor.

VII. Cumq.finijsset dies festus,barbari separati sunt abinuicem a Romanis,& Drizipãram veniẽ-
tes,ciuitatem depopulati sunt,& S.Alexandri martyris ecclesiam incenderunt, sepulchrumque ip
sius argenteo tecto coopertum spoliant, sed & iniurijs martyris corpus afficiunt;multamque in C
Thracia prædam capientes,epulabantur splendide contra Romanos elati. Cumque Commentio
lus dux venisset Byzantium,maxima vrbi turbatio & æstus incubuit;ita vt timore detenti consiliũ
caperent Europam deserendi,& in Asiam & Chalcedonem migrandi. Quin & Imperator excubi-
toribus,armatoque & electo cuneo sumpto,murum muniuit:vulgus autem vrbem custodiebat,&
Senatus commonebat Imperatorem legationem ad Chaianum mittendi. Deus autem vindictam
martyris faciens Alexandri, pestilentiam languoris barbaris intulit , & in vno die septem filios
Chaiani per febrem & inguinariam passionem occidit vna cum alijs turbis multis:ita vt post triũ-
c Niceph. li.18. ca.19. phale gaudium cum carminibus & canticis lamentationes & lacrymæ & luctus sine consolatione
possiderent barbaros.]hæc eadem Nicephorus [c] quoque & alij habent. Sed pergit auctor:

VIII. At vero Senatus rogabat Cæsarem legationem ad Chaianum mitteret. Imperator autem Ar-
mazonem misit ad Chaianum cum multis muneribus Driziparam,qui verbis mitibus blandire-
tur. At ille nolebat dona suscipere,lamento intolerabili filiorum morte detentus. Dicebat autẽ ad
legatum: Iudicet Deus inter me & te & Imperatorem Mauritium. Ego vero captiuos ei reddo,
per vnam animam vnum numisma percepturus ab eo. Mauritius autem id dare minime passus D
est. Verum Chaianus petijt per singulas animas vnum accipere nummum:at Imperator nec sic da
re consensit,sed nec in quatuor siliquis. Tum Chaianus commotus furore omnes occidit,& ad pro
pria redijt,cum quinquaginta millia aureorum pactis imposuisset.]hæc de rebus hoc anno gestis.
Porro Mauritij impium facinus,quo tot insontes perire,non redimens,passus est,seuere admodũ
vltus est Deus,vt suo loco dicemus. Subdit auctor de legatione ab exercitu missa contra suum ip-
forum ducem. Inter alios missos legatos fuit vnus Phocas,qui postea Imperator creatus est , qui
paulo liberius atq.seuerius allocutus intrepide Imperatorem,a quodam Patriciorum alapa per-
cussus est,& barba euulsus:vnde Phocæ occasio noua tentandi oblata est. Quomodo autem ipse in
Mauritium insurrexit,dicendum est suo loco.

IX. Eodem anno,cum Eulogius Patriarcha Alexandrinus Romam ad sanctum Gregorium misis
Eulog. Episc. Alex. sua scripta ad Greg. cognoscenda mittit. set cognoscendum atq.probandum commentarium suum aduersus Agnoitas hæreticos scriptum,
ipse Gregorius eumdem cognitum vt Catholicum laudauit. Ita plane Orthodoxorum scriptorũ
morem fuisse,tomo superiori demõstrauimus,vt aduersus hæreticos quæ scriberent,eadẽ antequã
ederent,cognoscenda mitterent ad Romanum Pontificem,prout hoc anno factum ab Eulogio di E
ctum est,de cuius scriptis habet ista ipse Gregorius [d]: In eo sensu quod dudum scripseram , ita
d Greg.li.8.epi. 42.Ind.3. rescribo:quia de doctrina vestra contra hæreticos,qui dicuntur Agnoitæ,fuit valde quod admira-
remur;quod autem displiceret,non fuit. In eodem autem sensu iamdudum communi filio nostro
Anatolio diacono plura scripseram. Ita autem doctrina vestra per omnia Latinis Patribus concor
dauit,vt mirum mihi non esset,quod in diuersis linguis spiritus non fuerit diuersus,&c.]Sed & in
superioribus litteris ad eum sub eadem hac tertia Indictione datis,cum eadem ipsius scripta cõ-
e Greg.li.8.epist. 35.Ind.3. mendat,hæc habet inter alia [e]: Sit ergo illi laus,sit in excelsis & gloria,cuius dono adhuc in sede
Petri clamat vox Marci,de cuius effusione spiritus cum sacerdos ad perscrutanda mysteria, scili-
cet ad Sancta sanctorum intrat,in sancta Ecclesia velut in Tabernaculo in verbis prædicationis spi
ritalia tintinnabula resonant. Recta itaq.& valde laudabilis est vestra prædicatio. Sed omnipoten
tem Dominum deprecamur,vt diu vos etiam in hac vita custodiat;vt de Dei organo,quod estis,in
hoc mundo latius vox veritatis resonet. Pro me autem,peto,intercedite,vt huius peregrinationis
via,

A via, quæ mihi asperior facta est, cum celeritate finiatur.] reputans se inutilem, breuem sibi optat vitam, longiorem tamen ipsi Eulogio deprecatus. Porro de Agnoitis hæreticis, quinam isti fuerint, dictum est superiori tomo: vt superfluum sit eadem hic repetere.

X. Moritur hoc anno Constantius Episcopus Mediolanensis: quo audito Gregorius magnopere doluit. Ad populum enim & clerum eius ciuitatis scribens, hæc ait [a]: Quantus nos de obitu fratris & coepiscopi nostri Constantij mæror afficiat, paginali explere locutione non possumus. Sed quam multa bona partes illæ in vno homine perdiderunt, vtinam vicinæ repentina calamitate nō sentiant. Nam quemadmodum solicitus in Ecclesiasticæ regula disciplinæ, vel quam fuerit vigilās in tuitione ciuitatis vestræ, non habemus incognitum.] Deposito autem luctu, assurgit vigore sacerdotali aduersus Agilulphum Regem, qui Mediolanēsibus nominare ipse volebat Episcopum: cuius studijs atque conatibus ipse resistens Gregorius, hæc ad eos: Illud autem quod vobis ab Agilulpho indicastis scriptum, dilectionem vestram non moueat. Nam nos in hominem, qui non a Catholicis & maxime a Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione consensum. Nec si alicuius præsumptionis vsurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum sacerdotia suscipimus: quia B vicarius S. Ambrosij indignus euidenter ostenditur, si electus a talibus ordinatur. Nec enim est quod vos hac ex caula deterreat, vel aliquam vobis necessitatem incutiat: quia vnde possunt alimenta S. Ambrosio seruientibus clericis ministrari, nihil in hostium locis, sed in Sicilia & in alijs Reipublicæ partibus, Deo protegente, consistit.] hæc ad eos Gregorius, monens vt in proposito firmiter maneāt in facta per eos electione Deusdedit diaconi in eius sedis Episcopum; quod & exclusa Agilulphi Regis petitione, strenue impletum est. Porro ex Annalibus Mediolanensibus [b] proditur, sanctum Gregorium Papam concessisse Mediolanensibus, vt deficientibus Regibus Longobardorum, eius ciuitatis Antistes (quisquis esset) coacto Concilio Episcoporum, eligeret Regem quem vellet.

a Greg. lib. 8. ep. 65. Ind. 3.
De obitu Constant. Epis. Mediolan. & electione successoris.
b Sigon. de reg. Ital. an. 601.

XI. Inter hæc autem solicitus inuigilans super Ecclesias ipse Gregorius, si quid ab Episcopis minus rectum factum scisset, continuo studuit emendare, vehementius commotus in Lucullum Episcopum [c], qui res Ecclesiæ in proprios vsus converterat, & quartam partem redituum debitam ecclesiæ fabricæ vsurparat. Insuper Mariniani Episcopi [d] Rauennatis oscitantiam increpauit, quod ipso non reclamante, neque (vt par erat) ex aduerso surgente, sanctimonialis fuerat e mona- C sterio educta, & a seductore retenta. Sed & Basilium Capuanum Episcopum apud sæculares Præfectos diutius agentem non tulit, sed inde pelli, & ad Ecclesiam suam redire compelli debere, scripsit ad Romanum Defensorem his paucis [e]: Perlatum ad nos est reuerendissimum fratrem nostrum Basilium Episcopum velut vnum de laicis in causis sæcularibus occupari, & Prætorijs inutiliter deseruire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit & reuerentiam sacerdotalem annihilat: statim vt experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad reuertendum districta executione cōpellat: quatenus ei illic, te insistente, quinque diebus sub qualibet excusatione immorari nō liceat: ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.] hæc voluimus totidem verbis Gregorij reddidisse, ad declarandum quam execrabile ab eodem sanctissimo Pontifice haberetur, vt Episcopus apud sæculares Principes moraretur. Increpauit vero Leonem Episcopū Catanensem [f], quod non correxisset quod ferebatur scandalum de monachis cum mulieribus consuetudinem habentibus: quem huiuscemodi vrget dilemmate: Aut enim hæc fieri nescisti, & culpa neglectus vehementer argueris: aut certe factum recognouisti, & grauiorem erga te videris indignationem exigere, cur tantum facinus vltione distri D ctissima non puuisti.]

Redarguit Gregor. Episc. reprehensione dignos.
c Greg. lib. 8. ep. 1. Ind. 3.
d Greg. lib. 8. ep. 9. Ind. 3.
e Greg. lib. 8. ep. 11. Ind. 3.
f Greg. lib. 8 ep. 21. Ind. 3.

XII. Quod vero crebra exoriri solerent scandala ex religiosis Deo dicatis monachis, ad futura mala anteuertenda, postquam praue facta corrigenda præcepit [g], prohibuit ne quis conuersionis causa veniens ad monasterium, ante biennium tonsura initiaretur. Commonuit item hoc anno Ianuarium Calaritanum Episcopum [h], quod minime pro defensione pauperum assurgeret, cum infirmiores a potentioribus opprimerentur: Carthaginensis enim Episcopi relatione, & Innocentij in Africa Præfecti id Gregorius scriptis acceperat, virorum maxime religiosorum, de quibus sæpe superius. Quorum Innocentius petierat ab ipso Gregorio libros in Iob ab eo conscriptos: quos dum Gregorius mittit ad eum scripsit hæc inter alia [i]: Quod vero in expositione S. Iob transmitti vobis codicem voluistis: de vestro omnino studio gaudemus, quoniam illi rei eminentiam vestram studere conspicimus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterum sæcularibus curis dispersos recolligat. Sed si delicioso cupitis pabulo saginari, beati Augustini Patriarchæ vestri opuscula legite, & ad comparationem siliginis illius nostrum furfurem non quæratis.] hæc ipse. Sane quidem e religiosorum manibus neuter horum liber excidere aliquando deberet, cum ex illis velu E ti quibusdam funibus retrahatur homo ab exterioribus distractionibus ad sui considerationem, efficiaturq. sui habitator, licet ad diuersa peregrinari cogatur. Monuit præterea Gregorius eumdē Ioannem Calaritanum Episcopum, quid agere deberet, cum quis ad Ecclesiam confugeret, & quo modo reddendus esset. Sed & idem reprehendit [k] hoc anno Bonifacium Episcopum Regiensē, eo quod sua Ecclesia litigaret cum Expræfecto, monens, vt eligeret viros, qui eam citius dirimerent controuersiam.

g Greg. lib. 8. ep. 23. Ind. 3.
h Greg. lib. 8. ep. 38. Ind. 3.
i Greg. lib. 8. ep. 37 Ind. 3.
De scriptis Gr. & Aug.
k Greg. lib. 8. ep. 58. Ind. 3.

XIII. Accidit vt hoc etiam anno moreretur Fortunatus Episcopus Neapolitanus, coniurationibus implicitus, & ab ipso Gregorio sæpe monitus. Cum autem de successoris electione studia diuersa essent, atque alij elegissent Ioannem diaconum paruulam filiam habentem, reiecit eius electionem Gregorius, eo quod ex paruulæ filiæ indicio castitas eius haud adeo solidata videretur. Sed audi prudentem circumspectorem: ait enim [l]: Ioannem diaconum, qui ab altera parte electus est, paruulam habere filiam, quorumdam relatione cognouimus. Vnde si rationem voluissent attendere nec illi eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad Episcopatum audet accedere,

l Greg. lib. 8 ep. 40. Ind. 3.

accedere, qui adhuc longam sui corporis continentiam, filiola teste conuincitur non habere?] Reij- A
citur ab eo & Petrus ab altera parte electus, eo quod esset (vt ait) simplex, & quod solidos dedisset ad vsuram. His igitur reiectis, electus fuit Paschasius, per quem voluit erogari clericis & pauperibus, quæ ex pecunijs Ecclesiæ prædecessor minime erogasset.

XIV. *De distributione rerum Ecclesiasticarum.* a Greg. lib. 9. ep. 29. Ind. 4.

Sed quomodo eiusmodi distributio fieri soleret, accipe vnde discas cetera. Meminisse enim in primis debes, quod sæpius dictum est, ex reditibus Ecclesiæ solitas fieri quatuor canonicas portiones, quarum vnam sibi retineret Episcopus, clerus alteram, duas alias in pauperes & ecclesiæ ædificationem impendendas. Quæ igitur e duabus portionibus, clericorum scilicet atque pauperum, sibi Fortunatus retinuerat, Gregorius ita ex more erogari mandauit [a]: Constituisse nos recolis, vt ex pecunijs Ecclesiæ vestræ portio cleri vel pauperum, quam minime decessor vester præbuerat, id est, quadringenti solidi seorsum fieri debuissent, qui eiusdem cleri atque pauperum erogationi proficerent: quod quia diutius non est differendum, volumus vt secundum distributionem præsentibus scriptis insertam, coram Anthemio subdiacono nostro sine difficultate aliqua fraternitas vestra debeat erogare. *videlicet:*

XV.

Præbendi itaque sunt clericis vestris per singulos (sicut prospexeritis) simul omnis summa so- B
lidi centum: præiacentibus, quos centum viginti sex esse cognouimus, dandi sunt solidi sexagintatres, id est, medius solidus per singulos: presbyteris ac diaconibus & clericis peregrinis solidi quinquaginta: hominib. honestis ac egenis, quos publice petere verecũdia non pmittit, solidi cẽtũ quinquaginta: ita vt quidam eorum ad singulos remisses, quidam ad binos, quidam ad singulos solidos, vel si visum fuerit, amplius diuidantur *. Reliquis vero pauperibus, qui elemosynam publice petere consueuerũt, solidos trigintasex. Ecce nos quãtum vel quibus dari debeat distribuimus. Sed quia sicut præuidimus, non omnibus æqualiter est præbendum; necesse est vt vna cum prædicto subdiacono, prout præuideritis, dare singulis debeatis, &c.] Vidisti, lector, quomodo Ecclesiastici reditus duabus ex partibus clericis & pauperibus solerent olim partiri? vt magnopere timendum sit illis, qui post tot de his sancitos canones longe aliter agunt.

* dimittantur

XVI. *De Leontio in Italiam misso.* b Greg. lib. 8 ep. 54. 55. 56. 57. 58. 59. c Greg. lib. 8. ep. 50. Ind. 3. d Greg. lib. 7. ep. 34. Ind. 1.

Mittitur hoc anno in Italiam administrare Vrbanam præfecturam Leontius Exconsul, reuocaturq. Gregorius, cui redeunti Constantinopolim dedit sanctus Gregorius Papa litteras commẽdaticias, easdemq. testes eius magistratus bene persuncti: extant [b] ipsæ quidem. Hic enim ministrorum Imperatoris minis compulsus intra ecclesiæ septa, ad quæ confugerat, aliquando se conti- C
nuit, sed persuasione Gregorij Papæ egressus est, rationem suæ administrationis redditurus. Quod ad Leontium missum in Italiam pertinet: in Siciliam primum se contulit, illic mandata ab Imperatore negotia peracturus. Hunc ipsum Domitianus Episcopus cognatus Imperatoris, de quo superius, litteris [c] suis ad sanctum Gregorium missis plurimum laudauit: immo & litteris [d] anno superiore ad ipsum Leontium datis ab ipso Gregorio valde commendatus habetur.

XVII. e Greg. lib. 8 ep. 51. Ind. 3. *Immane esse cædere liberũ hominem.*

Dum vero idem adhuc in Sicilia moraretur, redegit in ordinem Libertinum virum clarissimũ ex Præfecto voluntate Imperatoris, cæsumq. bonis spoliauit: quem eidem Leontio cum sanctus Gregorius commendasset, Leontius scripta ipsius ad eum misit, vt manifeste cognosceret quam meruisset ille latam damnationis suæ sententiam. Verum rescribens [e] ad Leontium Gregorius, ea ex parte ipsum redarguit, quod virum liberum cædere minime debuisset vt seruum. Perseuerabat adhuc antiquæ legis vsus, ne homo liber subderetur flagellis: cuius violatæ legis causa Gregorius vindex insurgens, his eum commonuisse verbis voluit: Si quam, inquit, rebus publicis fraudem fecit, substantia eius cædi debuit, non libertas. Nam in hoc quod liberi cæduntur, vt taceam quod omnipotens Deus offenditur, vt taceam quod opinio vestra vehementer grauatur, pijssimi tamen Im- D
peratoris nostri omnino tempora fuscantur. Hoc enim inter Reges Gentium & Imperatores Romanorum distat, quia Reges Gentium domini seruorum sunt, Imperator vero Romanorum dominus liberorum. Vnde & vos quicquid agitis, prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate agere debetis.] Ita quidem. Si enim adeo declamatum est a Cicerone in Verrẽ, quod liberos homines Romanos sæpe cædi iussisset: quomodo sanctus Gregorius Christianum Præfectum non redargueret? In quem post aliqua in detestationem crudelitatis, & ob oculos positam Domini sententiam, qua ait [f]: Quod vultis vt faciant vobis homines, hoc facite illis] ista subiungit: Metuamus quod iterum dicit [g]: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbe, si crudeliter agimus, despecto Deo, nobis homines placamus? Nullo modo.] & inferius; Si autem dicitur, quod sine verberibus, sine terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc admittere poteram, si in ratiociniorum causa dominus Leõtius non venisset. Nã verum est quia illi solent in manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt: de qua re se mihi vestra gloria non valet excusare. Nam quæ auditis, vel quæ dicitis, subtiliter exquirens, inueni quia homines sine causa cæditis, qui auxiliante Deo verbis agere omnia potestis.] E
His vero saluberrimam hanc admonitionem adiungit:

f Matth. 7.

g Ibidem.

XVIII. *Ira a Præsidibus temperanda.*

Ita ergo age, gloriose filij, vt in actione commissa prius illum habeas placatum, qui continet omnia, ac deinde serenissimi Principis vtilitatem cũ omni solicitudine impleas: nã & in eius actione, a quo tibi commissa est, esse negligentem, non sine peccato existimo. Sed quia, omnipotente Deo largiente, idonea est vestra sapientia & rationes vigilanter & subtiliter exquirere, & Creatoris vobis iudicium per mansuetudinem placare; quotiens ira animum inuadit, mentem edoma, vincere ipsum: differ tempus furoris; & cum tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi debet rationem animi, non præire, vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lasciua ante faciem prorumpat. Aliquando vero ostendenda est, & non exhibenda: aliquando exhibenda est, & numquam sequenda. Quando enim in executione iustitiæ placata mente irascimur, iracundiam & non sequimur, & exhibemus, &c.] plura id genus ingerit viro religioso, qui pro iustitia nimis concitatus apparuit. Ad postremum autem hæc quæ subdit, corrigenda proponit:

A ponit:Alia quoque currit opinio,quia alij præ alijs grauantur;& ex quibusdam,quæ ex Principali iussione expensa sunt,minime reparantur *. Quod si verum sit,nescio.Si tamen ita est,hoc omni no facere & pro timore æterni iudicij,& pro ipsius humanæ considerationis ratione minime debe tis. Ecce gloriose fili,amore Dei,tuoq.prouocatus,cuncta quæ sensi,cunctaq quæ audiui,breuiter in dicaui.Sapientis autem viri est,& breuiter audita latius pensare,& quæque Deo displicent,in cele ritate corrigere:]hæc ad Leontium. *Quæ sint corrigenda admonet.* * reputatur

Sed ipse Gregorius paternis visceribus amplexus miserrimum Libertinum Expræfectum eo dem tempore priuatum præfectura prouinciæ,libertate,nobilitate,atque diuitijs,consolatorijs lit teris conuenit,atque eleemosynis fouit,breuem hanc ad eum scribens epistolam [a]: XIX.

Quantæ vos sæculi huius præmant angustiæ,incognitum non habemus.Sed quia in summa tri bulatione positis sola est consolatio misericordia Creatoris,in eum spem vestram ponite, ad ip sumq.tota vos mēte conuertite,qui & iuste cum vult,permittit affligi,& confidentem in se miseri corditer liberat.Ipsi ergo gratias agite,& patienter quæcumque illa sunt sustinete.Nam rectæ mē tis est,Deum non solum in prosperis benedicere,sed etiam in aduersitatibus collaudare.In his igi B tur quæ patimini,nullum contra Deum murmur cordi vestro surrepat; quia ad quid hoc Creator noster operetur,ignotum est.Forsitan enim,magnifice fili,aliquid illum in prosperis positus offen disti,vnde te clementi amaritudine vult purgare.Et ideo nec temporalis te frangat afflictio,nec te rum damna discruciet:quia si in aduersis gratias referens,Deum tibi patientia feceris esse placa bilem,& quæ amissa sunt multiplicata redduntur,& super hæc gaudia æterna præstantur.Peto au tem,ne iniuriosum ducatis,quod viginti annuos vestitus ad pueros vestros per Romanum Defen sorem scripsimus præberi:quia de beati Petri Apostoli rebus quamuis parua sint quæ offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt : quoniam & hic vobis valebit maiora impen dere , & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare .] hactenus ad Libertinum Gregorius: a Greg.lib.8.ep. 31 Ind.3. XX. *Cōsolatur Gregorius Libertinum Exprefectum.*

Sed quem audisti corripientem Leontium Præfectum,& consolantem afflictum Libertinum, afflictus ipse doloribus,ijsq.maxime cruciatus,numquam aliquid prætermisisse voluit,quod ani marum videret saluti posse conducere. Qui igitur Præfectum ita percitum ministrantem iustitiā monuit,pariter & Guidiscalcum Ducem Campaniæ in monasterium & Abbatem,cuius mona- C chus ad hostes fugerat,præter ius fasq.consurgentem,data ad eum epistola cohibere conatus est [b]. Sed & Clementinam Patriciam potentissimam feminam apud Neapolim commorātem, plus satis odio indulgentem,æque paterne commonuit:ad quam,post laudatam ipsam in quibus vide batur esse laudanda,hæc habet [c]: Nunciatum siquidem mihi est,quod si quando vos quisquam offenderit,dolorem inomissibiliter retinetis.Quod si verum est(quia quantum vos diligo , tantū contristor)peto vt hoc a vobis uitium nobiliter excludatis,& secus boni operis segetem inimici se men crescere non sinatis,&c.]plura inculcans de remissione & obliuione iniuriarum.Quæ sunt au tem eiusdem Gregorij siue res gestæ,siue scripta omnia sub Indictione quarta , in sequentem an num reijcimus:quia cum mensibus minime inueniantur esse distincta,sicut alia sub præcedentib. Indictionibus,sequentis anni periodo ea includere operæpretium esse putamus. XXI. b Greg.lib 8 ep. 11.Ind.3. c Greg.lib.8.ep. 16.Ind.3.

IESV CHRISTI ANNVS	GREGORII PAP. ANNVS	MAVRITII IMP. ANNVS
601.	12.	16.

D

SExcentesimus primus agitur annus Redemptoris nostri,quarta Indictione:quo sanctus Gre gorius duodecimum sui Pontificatus inchoauit annum,eumdemq.ob prolabentes in deterius ipsius corporis ægritudines sibi molestissimum : cum enim anno præterito se biennium agere in eo quem patiebatur morbo testetur,sane quidem tertius hic numerandus ab eo fuit, idemq. præ cedentibus longe molestior,vt eius testificatione liquet ex epistola quam scripsit hoc anno ad Ma ximianum [d] Arabiæ Episcopum,cuius scribendæ rationem primum tibi aperiendam duximus , vt intelligere possis quam toto Christiano orbe creuerit cultus sanctorum. Etenim ex Arabia idem Maximianus Antistes Romam Candidum Abbatem misit,vt acciperet a S. Gregorio sanctorum reliquias:quibus eidem datis,ad ipsum Gregorius ista rescripsit: I. d Greg.lib.9.ep. 27.Ind.4.

Latore hoc præsentium Candido Abbate pro petendis reliquijs veniente,quæ & concessæ sunt quanto de fraternitatis tuæ nutrimento lætatus sum, quod in eo studium tuæ fraternitatis appa ruit,tanto contristatus sum,quod eius,vt volui,præsentia vti non potui,quod me ægrotum repetit, E & discedens in infirmitate adhuc positum dereliquit. Multum enim iam tempus est, quod surgere de lectulo non valeo. Nam modo me podagræ dolor cruciat,modo nescio quis in toto corpore cū dolore se ignis expandit;& fit plerumque,vt vno me tempore ardor cum dolore affligat,& corpus in me animusq. deficiat. Quantis autem alijs necessitatibus,extra hæc quæ retuli,infirmitatis affi ciar,enumerare non valeo. Sed breuiter dico,quia sic me infectio noxij humoris imbibit,vt viuere mihi pœna sit,& mortem desiderantet expectem,quam gemitibus meis solam esse credo posse re medium. Proinde,frater sanctissime,diuinæ pro me pietatis misericordiam deprecare,vt percussio nis suæ erga me flagella propitius mitiget,& patientiam tolerandi concedat,ne nimio (qd absit) tædio in impatiētiam cor erumpat,& ea quæ bene curari per plagam poterat culpa,crescat ex mur mure.]hæc sunt Gregorij doloribus absorpti lamenta. II. *Reliquiæ Sāctorum ab Arabiæ Episcopo petitæ.* *S.Gregorij infirmitas exasperata.*

Extant de ijsdem repetitæ querelæ in litteris [e] ad Rusticianam Patriciam degentem Cōstā tinopoli,ipsi Gregorio sanguine coniunctam,de qua sæpe superius dictum est. Ex quibus pariter intelliges,cuius habitudinis corporis ipse Gregorius fuerit:ait enim,dum eamdem eodem laborā tem III. e Greg.lib.9.ep. 38.Ind.4.

tem morbo consolatur: De podragræ autem molestia, quam vobis euenisse signastis, & contristatus vehementer sum, & lætatus: lætatus, quia humor noxius inferiora petẽs, superiora perfectæ deserit: contristatus vero, quia in tam tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. A

Habitudo corporis S. Gregorij.

Vbi enim caro deest, quæ virtus esse poterit doloribus resistens? Me etenim, quem qualis fuerim nostis, ita amaritudo animi & assidua exacerbatio, atque præter hæc podagræ molestia affecit, vt corpus meum tamquam in sepultura ita siccatum sit: vnde fit, vt iam de lectulo raro surgere valeãt. Si ergo mei molem corporis in tantam ariditatem podagræ dolor redegit; quid de vestro corpore sentiam, quod nimis siccum ante dolores fuit?] hæc Gregorius ad Rusticianam.

IV. Miserat ista oblationes ad basilicam Apostoli Petri, vela scilicet super eius venerandum sepulchrum ponenda: miserat & eleemosynam ad monasterium sancti Andreę ab ipso Gregorio Romę constructum. Sed de his acturi, attende primum Gregorij ad eam rescribentis immensam animi demissionem, cum hæc habet in ipso epistolæ exordio:

V.

Gregorij immẽsa humilitas.

Excellentiæ vestræ scripta suscepi, quæ me in grauissima ægritudine positum de salute, de deuotione, ac de dulcedine sua omnino releuarunt. Vnum vero ægre suscepi, quia in eisdem epistolis ad me (quod semel esse poterat) sæpius dicebatur, Ancilla vestra, Ancilla vestra. Ego enim, qui per B Episcopatus onera seruus sum omnium factus, qua ratione se illa mihi ancillam dicit, cuius ante susceptum Episcopatum propinquus * fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inueniam.] sed de muneribus & eorum delatione ad basilicam sancti Petri ista modo subdit:

* proprius

VI.

Rusticianę oblatio ad S. Petrum missa.

Ea autem quę ex purissimo sincerissimoq. corde beato Petro Apostolorum principi munera transmisistis, præsente omni clero suscepta, atque illic suspensa sunt. Filius enim meus vir memorãdus domnus Symmachus, quia ægrotum me ex podagræ dolore & pene desperatum reperit, scripta vestra mihi dare distulit, & post multum temporis quam vela suscepta sunt, dedit. Postmodũ vero in scriptis excellentiæ vestræ inuenimus, vt cum litania ad beati Petri ecclesiam portari debuissent. Quod ideo minime factum est, quia (sicut prædixi) ante vela quam scripta suscepimus. Tamen prædictus vir cum omni familia domus vestræ hoc fecit, quod nos cum clero facere voluistis. Sed etsi voces defuerunt hominum, habet ipsa vestra oblatio apud omnipotentem Deum vocem suam. In eius enim pietate confido, quia cuius corpus vos cooperuistis in terra, eius vos intercessio ab omnibus peccatis proteget in cælo.] Et de eleemosyna facta monasterio S. Andreæ, post nõnulla, ista subiungit: De eleemosyna vero, quam B. Apostoli Andreæ monasterio fecistis, quid necesse C est me aliquid dicere, cum scriptum sit [a]: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit? &c.] De quo etiam monasterio mira quædam, quæ ijsdem temporibus acciderunt, enarrat, sic dicens:

a Eccl. 9.

VII. Indico autem, quia ob tanta miracula, tanta cura, tanta custodia monachorum in eodem monasterio eiusdem Apostoli est, ac si specialiter Abbas monasterij ipse sit. Nam vt pauca de multis loquar, quæ Abbate ac Præposito monasterij narrantibus agnoui, edicam. Quadam die duo exinde fratres trãsmissi sunt, qui aliquid emere pro monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de pretio quod acceperunt, ipse qui custos missus fuerat, nesciente altero, de eodem pretio furtum fecit. Qui mox vt ad monasterium sunt reuersi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus a dæmonio is qui furtũ fecerat, cecidit, & vexari cœpit. Dimissus autem a dæmonio, concurrentibus monachis, requisitus est, num forsitan de eo quod acceperat, furtum fecisset? negauit. Iterum vexatus est. Dimissus, atq. iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus est D vexatus. Post octauam vero negationem, necnon vexationem, confessus est quantos nummos furto abstulerat; & agens pœnitentiam prostratus, se peccasse testatus est. Vlterius vero ad eum dæmonium non accessit.

Monachus fur arreptus a dæmone.

VIII.

S. Andreas vindex insurgit in fugam parantem monachũ.

Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli iã meridianis horis fratres quiescerent, subito quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, & voces ingentes emittere, quibus vocibus testabatur ferre se non posse quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcũ apertis oculis trementem, & acclamantem, & a præsentibus alienum, nihilq. quod foris agi poterat sentientem: eumq. in manibus leuauerũt, atque ante altare sancti Andreæ Apostoli proiecerũt, ipsiq. pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, quid passus fuerat, confessus est: quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimisit, dicens: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cũq. euadere de canis morsibus nullo modo potuissem, venerũt quidam monachi, & eumdem senem pro me rogauerunt: qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est, quia eo die, quo ista pertuli, consilium habueram de eodem monasterio fugere.

IX. Alius quoque monachus discedere ex eodẽ monasterio latenter voluit. Cũq. hoc mente tractasset, voluit oratorium ingredi; sed statim dæmonio traditus, vehementissime vexatus est. Relinquebatur vero a dæmonio, si extra oratorium stetisset, & nihil patiebatur aduersi. Si vero conatus fuisset ingredi, statim maligno spiritui traditus vexabatur. Cumq. hoc sæpius fieret, culpam suam confessus est, quia de monasterio egredi cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres, sese per triduum in precibus astrinxerunt, atque ita curatus est, vt ad eum postmodum nunquam spiritus malignus accederet. Dicebat autem, se eumdem beatum Apostolum dum vexaretur, vidisse, seq. ab eo increpatum esse, cur de monasterio voluisset abscedere. E

X. Alij quoque duo fratres de eodem monasterio fugerunt, atque aliqua prius colloquendo fratribus signa dederunt, quod per viam Appiam descendentes, Hierosolymam tenderent. Qui exeuntes diuerterunt ab itinere, & vt a sequentibus inueniri minime potuissent, terrusas cryptas iuxta Flaminiam portam inuenientes, in eis sese occultauerunt. Cum vero vespertinis horis requisiti, mi-

nime

A nime in congregatione inuenti essentialcensis caballis, eos quidam fratres secuti sunt, per Metro- *Fugitiui mona*
ni portam exeuntes,ut eos in Latinam vel Appiam viam sequerentur.Subito autem eis consilium *chi quæsiti &*
ortum est,vt eos in Salaria via requirerent. Extra ciuitatem igitur pergentes deflexerunt iter in Sa *inuenti.*
lariam.Eos vero minime inuenientes,per portam Flaminiam decreuerunt reuerti.Cumq.reuerte
rentur,mox vt equi eorum ante cryptas illas venerunt,in quibus se absconderant,fixerunt gradus:
pulsati & compulsi passum mouere non potuerunt. Considerauerunt monachi rem talem sine my
sterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas,viderunt earum aditus missa maceria damnatos: sed
caballis eorum nusquam euntibus,descenderunt. Deposuerunt lapides,qui in ore cryptarum posi
ti fuerant:ingressi sunt,eosq.in ijsdem tenebrosis latibulis terræ consternatos inuenerunt.Qui ad
monasterium reducti,ex eodem miraculo ita sunt meliorati,vt eis multum profuerit ad parum tē
poris de monasterio fugisse. Hæc dixi,vt excellentiæ vestræ innotesceret,cuius oratorio eleemosy
nam fecistis.]hucusque Gregorius. Perseuerasse etiam ad sua vsque tempora vt miracula ingentia
in eodem loco Deus operaretur, Ioannes diaconus testatur,qui nonnulla ex eis scribit.
Cum autem adeo(vt vidisti)Gregorius laboraret corporis morbis,nihil tamen reperitur re- XI.
B misisse curæ pastoralis,prospiciens cunctis,in omnibus vigilans & laborās. Hoc namque anno col
legit Synodum Episcoporum,in qua ante suæ vitæ exitum,quem proxime imminere ob iugē cor-
poris malam valetudinem sentiebat,voluit consulere monachorum quieti & indemnitati, probe
sciens ipse iam antea monachus id expertus,quantas interdum solerēt ab Episcopis monachi mo
lestias pati. Sic igitur collectis Episcopis viginti presbyteris pariter atque diaconis Cardinalibus,
Nonis Aprilis pro monachis edidit decretum,quod appellari consueuerat Constitutum. Deside-
ratur illud quidem inter opera ipsius;sed inuentum a nobis in bibliotheca Vaticana,hic tibi descri
bēdum putauimus,nefas existimantes vel apicem scriptorum & decretorum tanti Pontificis sine-
re latere obliuione sepultum. Est autem huiusmodi:
Gregorius Episcopus omnibus Episcopis.
Quam sit necessarium monasteriorum quieti conspicere,& de eorum perpetua securitate tra XII.
ctare,anteactum nos officium,quod in regimine cœnobij exhibuimus,informat. Et quia in pluri *Greg.constitu-*
mis monasterijs multa a Præsulibus præiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognosci *tum pro mona*
mus:oportet vt vestræ fraternitatis prouisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione, *chis.*
C quatenus conuersantes in illis,in Dei seruitio,gratia ipsius suffragante,libere perseuerent. Sed ne
ex ea quæ magis emendanda est consuetudine quisquam monachis quicquam molestiæ præsumat
inferre:necesse est,vt hæc quæ inferius enumerare curauimus,ita studio fraternitatis Episcopi * * Episcoporum
debeant custodire,vt ex eis non possit vlterius inquietudinis occasio reperiri.
Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi,& ex auctoritate beati Petri Apo- XIII.
stolorum principis,cuius vice huic Romanæ Ecclesiæ præsidemus,prohibemus,vt nullus Episco-
porum aut sæcularium vltra presumat de reditibus,rebus,vel chartis monasteriorum,vel de cellis,
vel villis quæ ad ea pertinent,quocumque modo,vel qualibet occasione minuere,vel dolos,vel im
missiones aliquas facere. Si qua causa forte inter terram venientem ad partem suarum ecclesiarū
& monasteriorum euenerit,& pacifice non potuit ordinari:apud electos Abbates & alios Patres
timentes Dominum,siue voluntaria delatione,medijs sacrosanctis Euangelijs finiatur.
Defuncto autem Abbate cuiusque congregationis,non extraneus eligatur,nisi de eadem con XIV.
gregatione,quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit:& qui electus fuerit,
sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur. Quod si ipsi inter se personā inuenire nequeant,solerter
D sibi curent de alijs monasterijs similiter ordinandum. Neque constituto Abbate,quæcūque per-
sona qualibet occasione præponatur,nisi forte extantibus(quod absit)criminibus,quæ sacri cano
nes punire monstrantur.
Pariter autem custodiendum est,vt inuito Abbate,ad ordinanda alia monasteria,aut ad ordi XV.
nes sacros,vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Descriptiones quoque re-
rum & chartarum monasterij ab Episcopo Ecclesiasticas fieri omnino vetamus:sed si quando res
exigit,Abbas loci cum alijs fratribus causas rerum inuentarum faciat, & eorum consilio iudicio
finiantur. Obeunte quoque Abbate, Episcopus in describendis prouidendisq.rebus monasterij ac
quisitis,vel datis perquirendis nullatenus se permisceat. Missas quoque publicas ab eo in cœno-
bio fieri omnino prohibemus,ne in seruorum Dei recessibus & eorum receptaculis vlla popularis
præbeatur occasio conuentus,vel mulierum fiat nouus introitus,quod omnino nec expedit anima
bus eorum. Neque audeat ibi cathedram collocare,vel quantalibet potestatem habere imperādi,
nec aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi,nisi ab Abbate loci fuerit rogatus:qua-
tenus monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate. Nullumque monachum sine
E testimonio vel concessione Abbatis in aliqua ecclesia teneat,vel ad aliquem promoueat honorem.
Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus Episcopis fir- XVI.
mam statuimus illibatamq.seruari,vt & suæ Ecclesiæ iuuante Domino tantummodo iure conten
ti,& monasteria Ecclesiasticis conditionibus, seu angarijs, vel quibuslibet obsequijs sæculari-
bus nullo modo subiaceant, nullis canonicis iuribus deseruiant, sed remotis vexationibus in
cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa animi deuotione perficiant.] hactenus Grego-
rij Constitututum.
Vniuersi Episcopi respondere; Libertati monachorum congaudemus,& quæ nunc de his sta-
tuit beatitudo vestra,firmamus.]Sequuntur ista omnia subscriptiones,& primo loco eiusdem Pon
tificis hoc modo:
Gregorius Episcopus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ,huic Cōstituto a nobis pro
mulgato subscripsi.
Agnellus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Ferētinēsis huic Cōstituto a vobis promulgato subscripsi.
Humilis

Humilis Episcopus Belitrensis huic Constituto a vobis promulgato subscripsi:& sic alij omnes Episcopi numero viginti,quatuordecim presbyteri,& diaconi quatuor,die Nonas Aprilis Indictione quarta.]Hactenus de Constituto in Synodo habito, adnitente Gregorio Papa consulere monachorum quieti. A

XVII. At non publica tantum,sed & priuata curauit,subleuans eos quos sciret calumniam passos, vt fieri contigit hoc pariter anno cum sorore Imperatoris,quam vndique oppressam accusationibus sic defendere studuit,vt tamen eam ad pœnitentiam prouocaret.Quod enim litteris Theotistæ Patriciæ sororis(vt diximus)Imperatoris,Constantinopoli scribentis,certior factus esset,pari ipsam calumniam de prauis & hæreticis quibusdam opinionibus: eadē,vt ipsa se purgaret,admonuit [a]. Quatuor itaque capitibus eam obnoxiam affirmabant,quæ ipse Gregorius confutat . Arcum de his rumores iam diu antea emersissent,quibus & nonnulli calumniose fuerant accusati:inde accidit,vt & calumniam de his pari ipsam Gregorius putaret,vel credere id forsasse dissimularet,vt eā ad pœnitētiam absque opprobrio perducere posset.Audi ergo peritum agricolam & zizania euellentem,& segetem conseruantem,dum damnat errores,& errantes ab eisdem immunes seruat: nā ad eam hæc scribit inter alia:

a Greg lib.9.ep. 39.Ind 4. Theotista soror Imp.in suspicionem hæresis adducta.

XVIII. Ad me etenim(sicut nostis)cum apud vestigia dominorum in regia vrbe demorarer,multi ex eis venire consueuerant,qui de prædictis capitulis accusabantur.Sed teste conscientia fateor, nūquam in eis aliquid erroris,aliquid prauitatis,aliquid de his quæ contra eos dicebantur inueni. Vnde & eos,opinione contempta,familiariter suscipere,& magis ab insequentibus defendere curabam.Dicebatur namque contra eos,quia sub obtentu religionis coniugia soluerent,& quia dicerent quod baptisma peccata penitus non auferret: & fide iniquitatibus suis quis in triennium pœnitentiam ageret,postmodum ei peruerse viuere liceret:& quia si compulsi aliquid, de quibus reprehendebantur,anathematizare se dicerent,anathematis vinculo nullo modo teneri.]hæc sunt quatuor errorum capita,quæ ipsi Theotistæ impingebantur:quam cum excuset S.Gregorius,ipsā tamen secreto ea abiurare atque iuramento se purgare debere suadet:ait enim superius in eadem epistola:Priores eorum sponte vobis secreto vocandi sunt,atque ipsis ratio reddenda, & peruersa quædam capitula,quæ tenere vos existimant,coram ipsis anathematizāda.Quod si etiam (sicut dicitur)dari a vobis anathema fictè suspicantur;etiam iureiurando firmandum est,vos numquam eadem capitula tenere,nūquam tenuisse. Nec vobis indignum videatur tali eis modis satisfacere, nec de Imperiali genere sit contra eos aliquod in mente vestra fastidium:omnes etenim fratres sumus.]docet autem,non dedignari debere quosibet potentes rationem de se petentibus reddere. B C

De quatuor errorum capitibus.

XIX. Vbi vero Gregorius valide satis eiusmodi absque fundamentis erectas diaboli machinas veritate Catholica disiecit:eos qui Ecclesiæ nihili ducerent anathema,& anathematizans ac damnās, hæc ait:Si vero sunt qui dicūt,quia compulsus quispiam necessitate si anathematizans fuerit, anathematis vinculo non tenetur:ipsi sibi testes sunt,quia Christiani non sunt.Quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ vatijs se existimant conatibus soluere,ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quā præstat Fidelibus,veram putant,si ligaturas eius veras esse atque valere non æstimāt.Cōtra quos diutius disputandum non est;quia despiciendi per omnia & anathematizandi sunt:vt vnde veritatem fallere se credunt,inde in peccatis ipsis veraciter ligentur . Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc quæ prædiximus errorum capita aut prædicare audēt,aut taciti apud semetipsos tenere,hos proculdubio & anathematizauimus & anathematizamus.]fuisse autem in eiusmodi erroribus femina quædam Priscillianistarum hæresis,si quis rectè consideret,intelliget.

In contempto rei excommunicationis.

XX. Ad postremum vero hæc de indiscreta habet inquisitione quorumdam:Quia sunt multi Fidelium,qui imperito zelo succenduntur,& sæpe dum quosdam quasi hæreticos insequuntur, hæreses faciunt:eorum infirmitati consulendum est,& sicut prædixi,ratione & mansuetudine sunt placandi.Illis quippe sunt similes,de quibus scriptum est:Testimonium illis perhibeo,quod æmulationē Dei habent,sed non secundum scientiam.Vestra itaque excellentia,quæ in lectione,in lacrymis, atque in eleemosynis incessabiliter viuit,eorum(sicut perij)imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac responsionibus debet,vt nō solum de semetipsa, sed etiam de illis gloriam æternæ retributionis inueniat.]hæc Gregorius:ex cuius dictis illud obserua,quod licet Theotistam ipsam passam calumniam æstimare se pluribus dicat,vult tamē ipsam eosdem anathematizare errores obiectos,atque se iuramento purgare,feminam alioqui religiosissimam habitam,ab ipsoq. Gregorio sæpe laudatam. Nam præter ea quæ de eadem alijs superioribus litteris summis laudibus prædicauit,in hac modo data epistola ista habet:Magnas omnipotenti Deo gratias agere debemus,qđ pijssimi & benignissimi Imperatores nostri tales de suo genere iuxta se propinquos habent,de quorum cōuersatione nobis omnibus grande sit gaudium.]ita quidem enituisse sanctitate eximia affines & consanguineas,ipsasq. filias Mauritij Imperatoris,quæ ad finem eius Imperij dicenda erūt, facient manifestum. D E

b Rom.10.

Quisque satisfacere tenetur de fide quam sequitur.

XXI. Quod rursus ad Orientales res pertinet,hoc anno defuncto Amos Hierosolymorum Episcopo subrogatus est in locum eius Esychius:qui more maiorum,vt Catholicę & Apostolicę communionis particeps fieret,misit suæ fidei professionem Romam ad sanctum Gregorium Papam ; quiea accepta,& Catholica cognita atque laudata,ad ipsum litteras reddidit,in quibus hæc inter alia [c]: In huius itaque arcæ *mysticę Noe* ædificatione vos currere,relecta fraternitatis vestræ epistola,recte fidei compage gaudemus,magnasq.omnipotēti Deo gratias exoluimus,qui & immutatis gregis sui pastoribus, fidem quam semel sanctis Patribus tradidit,etiam post eos immutabilem custodit.]& post nonnulla:Tua ergo fraternitas spiritaliter edocta rectam per omnia fidem percolit, & quæ quærenda erant,subtiliter enarrauit.Fides itaque vestra,fides est nostra. Ea tenemus,quæ dicitis:ea dicimus,quæ tenetis.]At de moribus quæ corrigenda sint admonet,subdens:Quia vero peruenit ad nos in Orientis Ecclesijs nullum ad sacrum ordinem nisi ex præmiorum datione peruenire:

Esychius Episcopus Hierosolym.

c Greg lib.9.ep. 40.Ind.40.

A nire: si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, vt a subiectis sibi Ecclesijs errorem Simoniacæ hæreseos compescat. Nam (vt alia taceam) quales esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hos non merito, sed præmio prouehuntur? &c.] plura subdens in detestationem erroris ac sceleris.

XXII.
Viget Simoniaca hæresis in Gallijs.

Vix credi potest, quantum hoc tempore in vniuerso orbe eiusmodi labe Ecclesia Dei inquinaretur: qui enim hoc anno id aduersus Orientales exclamat, aduersus quoq. Occidentales vociferatur: etenim quos sæpe monuerat & redarguerat Gallicanos Episcopos, atq. ipsos Francorũ Reges sinentes eiusmodi vepribus repleri agrum Dominicum, eosq. non extirpantes, hoc itẽ anno aduersus eosdem querelas repetit, instans opportune & importune. Extant de his ab ipso Gregorio scriptæ litteræ [a] ad Primatem Galliarum Arelatensem Episcopum Virgilium: vbi ingemiscens, quod quæ est idolorum seruitus & cultus, in Dei Ecclesiam introducta esset, auaritia scilicet, quæ nec se abstineret a sacris, vt in aurum cuncta conuerteret, ita exclamat: Proh nefas! manus illicito munere polluit, & alios se benedictione credit erigere, cũ ipse iã sit propria iniquitate substratus, & sua nihilominus ambitione captiuus. Huius ergo mali rapacitas quia arcem vestræ mentis numquam

B intrauit, & innoxias habere vos manus de ordinationibus perhibetis, omnipotẽti Deo gratias agite, & tanto vos Dei debitores esse cognoscite, quanto illæsi ab huius morbi cõtagione, eo custodiẽte, mansistis. Sed hæc vobis minus quã poterant bona proficiunt, si hæc & in alijs solicite non vetatis. Sicut enim in te istud tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre cũ dolore zelare debueras, &c.] monet vt Synodũ cogat, & scelus tollat. Scribit id ipsum ad Aetherium [b] Episcopũ Lugdunensem, petitq. ab eo scripta S. Irenæi diu quæsita & non inuenta. Vbi vero eodem argumento de Simonia tollenda litteras scripsit [c] ad Desiderium Episcopum Viennensem, eumdẽ redarguit, quod Grammaticam quosdam doceret, nefas ducens Episcopum in eiusmodi litterarum studijs immorari.

a Greg. li. 9. epist. 49. Ind. 4.
b Greg. li. 9. epi. 50. Ind. 4.
c Idem lib. 9. ep. 48. Ind. 4.

XXIII.
Agit cum Episcopis & Regibus Franc. pro extirpanda Simonia.

Insuper de extirpanda Simonia ad singulos Francorum Reges Theodoricum, Theodobertũ, atq. Clotharium litteras dedit [d], & ob eam causam cogendam esse Synodum monuit, addiditq. alias ad Brunichildem eorum auiam Reginam Francorum. Hanc vero moderantem regni habenas instantius vrget his verbis: Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est. Itaq. Synodũ congregari præcipite, & peccatum Simoniacæ hæresis de regno vestro inter alia (sicut antea scripsimus) definitione Concilij studiosius prohibete. Sacrificium Deo, deuicto interiori hoste, offerte: vt C exteriores aduersarios, ipso adiuuante, vincatis: vt quale vos contra inimicos ipsius studium gesseritis, talem illum in vestro iuuamine sentiatis. Mihi autem credite, quia (sicut iam experimento multorum didicimus) in damno expenditur, quicquid cum peccato congregatur. Si vultis igitur nihil iniuste perdere, summopere studete per iniustitiam nihil habere. In terrenis etenim reb. semper causa damni est origo peccati.

d Idem li. 9. epist. 53. 54. 55. 57. Indict. 4.

XXIV.

Vos itaq. si eminere aduersantibus gentibus vultis, si earum auctore Deo victrices existere festinatis, eiusdẽ omnipotentis Domini cum tremore præcepta suscipite, vt ipse pro vobis contra aduersarios vestros pugnare dignetur, qui per sacrum eloquium pollicitus est, dicens: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.] hactenus Gregorius ad Brunichildem dierum malorum inueteratam Reginam, quæ cum nõ cognouerit tempus vocationis suæ, facta est, vlciscente numine, posteris exemplum summæ calamitatis, vt suo loco dicturi sumus. Sed accipe quid de eadẽ Simonia vigente sub Brunichilde scribat sanctus Audoenus Episcopus Rhotomagensis in Eligio: Illis diebus immaniter Simoniaca hęresis pullulabat in vrbibus & in cunctis finibus regni Francorum, maximeq. a temporibus Brunichildis infelicissimæ Reginæ vsq. ad tempora Dagoberti Regis viola-

D bat hoc contagium fidem Catholicam.] Vigebat hoc tempore & viguit hæc pestis, donec tandem opera sancti Eligij & Audoeni ipsius per Dagobertum Regem compressa est.

XXV.

Rursum vero quod & præter Simoniacam labem praui mores vbiq. Galliarum sacerdotes infecerant, omnisq. ipsis regnantibus vitijs disciplina Ecclesiastica cõticesceret, instat iterum S. Gregorius, pulsat denuo, & vehemẽtius clamat, ad eamdem Brunichildem, vtpote malorum omnium fontem, ista scribens [e]:

e Greg. li. 9. epist. 6. Ind. 4.

XXVI.
De prauis moribus Sacerdotum corrigendis.

Cum scriptum sit, Iustitia eleuat gentem, miseros autem facit populos peccatum: tunc regnũ stabiliri creditur, cum culpa, quæ cognoscitur, citius emendatur. Multorum igitur ad nos relatione peruenit (quod dicere sine afflictione cordis nimia non valemus) ita quosdam sacerdotes in illis partibus impudice ac nequiter conuersari, vt & audire nobis opprobrium, & lamentabile sit referre. Ne ergo postq̃ huius nequitiæ hucusq. se tetẽdit opinio, aliena prauitas aut nostrã animã aut regnũ vestrũ peccati sui iaculo feriat: ardenter ad hæc debemus vlciscenda consurgere, ne paucorũ facinus multorum possit esse perditio. Nam causa sunt ruinæ populi sacerdotes mali. Quis.n. pro populi se peccatis intercessor obijciat, si sacerdos, qui exorare debuerat, grauiora committat? Sed quo-

E niam eos, quorum est locus hæc insequi, nec solicitudo ad requisitionem, nec zelus excitat ad vindictam: scripta ad nos vestra discurrant, vt personam (si præcipitis) cum vestræ auctoritatis assensu transmittamus, quæ vna cum alijs sacerdotibus hæc & subtiliter quærere, & secundum Deum debeat emendare.] Cogitasse namque Gregorium ad eos mittere Augustinum Anglorum Episcopum, ipsius epistolæ quæ extant apud Bedam [f] fidem faciunt. Pergit vero: Ne enim sunt dissimulanda quæ dicimus: quia qui emendare potest & negligit, participem se procudubio delicti constituit. Prouidete ergo animæ vestræ, prouidete nepotibus, quos cupitis regnare feliciter, prouidete prouincijs; & priusquam Creator noster manum suam ad feriendum excutiat, de correctione huius sceleris studiosissime cogitate, ne tãto postmodum acrius feriat, quanto modo diutius & clementer expectat. Scitote autem, quod Deo nostro magnum sacrificium placationis offertis, si tanti labẽ facinoris de vestris citius finibus amputatis.] hæc ad Brunichildẽ Gregorius: & quidem verissimus vates inuentus fuit. Factũ est enim, vt cũ ista contemneret, & regnũ ipse Deus ademerit duobus nepotibus, & ipsa infamissime perierit: sed de his suo loco. Quod autẽ ab-

f Bed. li. 1. c. 28.
Brunichildem denuo monet S. Gregorius.

sens sanctus Gregorius per litteras fecit, hoc præsens operatus est S. Columbanus sæpe redarguens A Brunichildem, vt ex rebus ab eo gestis fideliter scriptis apparet; de quibus inferius.

XXVII.

a Bed. lib. 1. c. 27.

b Bed. lib. 1. c. 29.

Hoc eodem anno Augustinus ad Arelatensem Antistitem venit, vt ab eo, secundum S. Gregorij iussionem, ordinaretur Episcopus: quo reuerso in Britanniam, mox (vt ait Beda [a]) quidam ex ijs qui cum ipso Augustino in Angliam missi fuerant, ab eodem Romam cum litteris suis redire iussi sunt ad S. Gregorium, vt ab eo maior numerus verbum Dei annunciantium illuc mitteretur. Quinam autem fuerint qui in Vrbem sunt regressi, declarat ipse Gregorius in epistola [b] ad Reginam Anglorum data, nempe fuisse Laurentium, atq. Petrum. Gregorius vero, ijs acceptis litteris, non defuit officio, vt petitio Augustini consequeretur effectum. Quamobrem vna cum Petro atq. Laurentio alios dirigit. De quibus Beda: Misit, inquit, cum præfatis legatarijs suis complures cooperatores ac verbi ministros, in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Ruffinianus: & per eos generaliter vniuersa quæ ad cultũ erant & ministerium ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamentaq. ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnõ codices plurimos.] His etiam in Gallias ad Regem Francorum litteras [c] dedit commendaticias, ad Clotharium videlicet, Brunichildem, Theodoricum, & Theodobertum Francorum Reges; commendauitque [d] eosdem Episcopis Virgilio Arelatensi, Mennæ Tolosano, & Aetherio Lugdunensi. Reddidit pariter Gregorius litteras ad Augustinum Anglorum Apostolum, his congratulatus ipsi verbis, ipso epistolæ exordio [e]: B

c Gregor. lib. 9. epist. 55. 56. & supra. 53. 54.

d Gregor. lib. 9. epist. 49. 50. 52.

e Idem lib. 9. ep. 58. Ind. 4.

XXVIII. *Gratulatur Augustino Gregorius.*

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia granum frumẽti mortuũ cadens in terram, multũ fructum attulit, ne solũ regnaret in cælo, cuius morte viuimus, cuius infirmitate roboramur, cuius passione a passione eripimur; cuius amore in Britãnia fratres quærimus, quos ignorabamus; cuius munere, quos nescientes q̃rebamus, inuenimus. Quis aũt narrare sufficiat, quanta hic lætitia in omnium corde Fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum, operãte Dei omnipotentis gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris, sanctæ fidei luce perfusa est: quod mente & deuotione integerrima iam calcat idola, quibus prius vesano timore subiacebat: quod omnipotenti Deo puro corde substernitur: quod a prauis operis lapsibus sanctæ p̃dicationis regulis ligatur: quod præceptis diuinis animo subiacet, & intellectu subleuatur: quod vsq. ad terram se in oratione humiliat, ne mente iaceat in terra? Cuius hoc opus est, nisi eius q̃ ait: C Pater meus vsq. nunc operatur, & ego operor? Qui vt mundum ostenderet non sapientia hominum, sed sua se virtute conuertere, prędicatores suos, quos in mundum misit, sine litteris elegit: hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari.] Reddens vero causam, ipsum Augustinum, ne ob tam grandia facta inflaretur, vt humiliter de se sentiat monet, ista subdens: Sed est in isto dono cælesti, frater carissime, quod cum magno gaudio vehementissime debeat formidari. Scio enim, quod omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem dono cælesti & timendo gaudeas, & gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur: pertimescas vero, ne inter signa quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptione se eleuet, & vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat.] hæc & alia prouidus architectus, studens illæsa, quibus moles erigitur, instrumenta seruare. Scripsit pariter ad Aldibertum Anglorum Regem gratulatorias litteras de ipsius ex dæmonum cultu ad veram Christi fidem conuersione; quas hic reddi integras, dignitas argumenti postulatq; que personæ: sic enim se habent [f]: D

f Greg. lib. 9. ep. 60. Ind. 4.

XXIX. *Littera S. Gregorij ad Regẽ Anglorum.*

Propter hoc omnipotens Deus bonos quosq. ad populorum regimina perducit, vt per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona suæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gẽte factum cognouimus, cui vestra gloria idcirco præposita est, vt per bona quæ vobis concessa sunt, etiam subiectæ vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo, gloriose fili, eam quam accepisti diuinitus gratiam solicita mente custodi: Christianam fidem in populis tibi subditis extendere festina: zelũ rectitudinis tuæ in eorum conuersione multiplica: idolorum cultus insequere, fanorum ædificia euerte, subditorum mentes [*] in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & boni operis exempla monstrando ædifica: vt illum retributorem inuenias in cælo, cuius nomen atq. cognitionem dilataueris in terra. Ipse enim vestræ quoq. gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cuius vos honorem quæritis & seruatis in gentibus. Sic enim Constantinus quondam pijssimus Imperator Romanam Rempublicam a peruersis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Domino Deo nostro Iesu Christo secum subdidit, seq. cum subiectis populis tota ad Deũ mẽte conuertit. Vnde factum est, vt antiquorum nomen Principum suis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione prædecessores suos, quanto & in bono opere superaret. Et nunc itaq. vestra gloria cognitionem vnius Dei Patris & Filij & Spiritus sancti Regibus ac populis sibimet subiectis festinet infundere, vt & antiquos gentis suæ Reges laudibus ac meritis transeat, & quanto in subiectis suis aliena peccata deterserit, tanto etiam de peccatis proprijs ante omnipotentis Dei terribile examen securior fiat. E

* mores

XXX.

Reuerendissimus autem frater noster Augustinus Episcopus in monasterij regula doctus, sacræ Scripturæ scientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæq. vos admonet, libẽter audite, deuote peragite, studiose in memoria reseruate: quia si vos eum in eo quod pro omnipotente Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celerius exaudiet. Si enim (quod absit) verba eius postponitis; quando eũ omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quẽ vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cũ eo vos in feruore fidei stringite; atq. adnisum illius, virtute quã vobis Diuinitas tribuit, adiuuate: vt regni sui vos ipse faciat esse participes, cuius vos fidem in regno vestro recipitis & facitis custodiri. Præterea scire vestram gloriam volumos,

A mus,quia sicut in Scriptura sacra ex verbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi
iam terminus iuxta est,& sanctorum regnum venturum est,quod nullo vmquam poterit fine ter-
minari. Appropinquante autem eodem mundi termino,multa imminent quæ ante non fuerunt,vi
delicet,immutationes aeris,terroresq. de cælo,& contra ordinem temporum tempestates,bella,fa
mes,pestilentiæ,terræmotus per loca:quæ tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post
nostros dies omnia subsequentur.

Vos itaq. si qua ex his euenire in terra vestra cognoscitis,nullomodo vestrum animum pertur- XXXI.
betis:quia idcirco hæc signa de fine sæculi præmittuntur, vt de animabus nostris debeamus esse
soliciti,de mortis hora suspecti,vt venturo Iudici in bonis actibus inueniamur præparati.] Ista qui
dem Gregorius(vt etiam superius dictum est)quod ob excrescentia supra modum peccata atque *Dies iudicij proxima semper a Sanctis credita.*
flagella,prædictum a Domino prope esse eius putaret aduentum:quem cum ipse Deus nemini vo
luerit fieri manifestum, & Ecclesia Dei,ipsius Christi admonitione assidue rogare sit iussa,vt ad-
ueniat regnum illius:haud leuitatis arguendi sunt Patres,qui suis sæculis prope adesse mundi finē
existimarunt:sicut nemo prudens ac pius dixerit,leuitatis esse redarguendos Apostolos,si qui ipso
B rum sua ætate id euenturū videntur existimasse, prænunciantes futuros aliquando homines post
suas ambulantes conscientias,illa omnia derisuros;monentes econtra Fideles,vt vigiles in bonis
operibus inuenirentur:ad quos Petrus [a] de his agens:Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint,qua- a 2.Petr. 3.
les oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus,expectantes & properantes in aduen
tum diei Domini,&c.] Demum vero Gregorius his claudit epistolam:

Hæc nunc,gloriose fili,paucis locutus sum:vt cum Christiana fides in regno vestro excreuerit, XXXII.
nostra quoque apud vos locutio latior excrescat,& tanto plus loqui libeat, quanto se in mente ve-
stra gaudia de gentis vestræ perfecta conuersione multiplicant. Parua autem xenia transmisi, quæ
vobis parua non erunt,cum a nobis ex beati Petri Apostoli fuerint benedictione suscepta. Omni-
potens itaq. Deus in vobis gratiam suam,quam cœpit,custodiat atq. perficiat, atque & hic vitam
vestram per multorum annorum curricula extendat,& post longa tempora in cælestis patriæ con
gregatione suscipiat.] hucusq. ad Regem Anglorum Gregorius. Recitatur hæc ipsa epistola a Be-
da in historia eiusdem gentis Anglorum:sed cum data ponatur anno decimonono Mauritij Imp.
errore id factum apparet:nam hoc anno ea scripta esse monstratur ex Indictionis quartæ nota ibi b Greg. li. 9. epist. 59. Ind. 4.
C dem posita. Ad Aldibergam autem Reginam eius coniugem ista idem S. Gregorius [b]:

Qui post terrenam potestatem regni cælestis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum XXXIII.
Creatori suo debet enixius laborare,vt ad ea quæ desiderat,operationis suæ gradibus possit ascen- *Ad Aldibergam Anglorū Reginam epist.*
dere,sicut vos fecisse gaudemus. Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presby-
ter & Petrus monachus,qualis erga reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augusti-
num gloria vestra extiterit,quantaq. illis solatia vel qualem charitatem impenderit,retulerunt. Et
omnipotentem Deum benediximus,qui conuersionem gentis Anglorum mercedi vestræ digna-
tus est propitius reseruare. Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam matrem pijssimi Con
stantini Imperatoris ad Christianam fidem corda Romanorum accendit,ita & per gloriæ vestræ
studium in Anglorum gentem eius misericordiam confidimus operari. Et quidem iamdudū glo-
riosi filij nostri,coniugis vestri animos prudentiæ vestræ bono,sicut re vera Christianæ, debuistis
inflectere,vt pro regni & animæ suæ salute fidem quam colitis sequeretur:quatenus & de eo & per
eum de totius gentis conuersione digna vobis in cælestibus gaudijs retributio nasceretur. Nam
postquam(sicut diximus)& recta fide gloria vestra munita & litteris docta est,hoc vobis nec tar-
D dum,nec debuit esse difficile.

Et quoniam Deo volente,aptum nunc tempus est:agite,vt diuina gratia cooperante,cum au- XXXIV.
gmento possitis,quod neglectum est,reparare. Itaque mentem gloriosi coniugis vestri in dilectio
ne Christianæ fidei adhortatione assidua roborate:vestra illi solicitudo augmētum in Deum amo
ris infundat,atq. ita animos eius etiam pro subiectæ sibi gentis plenissima conuersione succēdat,
vt & magnum omnipotenti Domino de deuotionis suæ studio sacrificium offeratis, & ea quæ de
vobis narrata sunt,crescant,& vera esse modis omnibus approbentur:quia bona vestra non solum
iam apud Romanos,qui pro vita vestra fortius orauerunt,sed etiam per diuersa loca & vsq. Con-
stantinopolim ad serenissimum Principem peruenerunt: vt sicut nobis de Christianitatis vestræ
solatijs lætitia facta est,ita quoq. de perfecta operatione vestra Angelis fiat gaudium in cælis. Sic
vos in adiutorio supradicti reuerendissimi fratris & coepiscopi nostri,& seruorum Dei,quos illuc
misimus,in conuersione gentis vestræ deuote ac totis viribus exhibere,vt & hic feliciter cum glo-
rioso filio nostro coniuge vestro regnetis,& post longa annorum tempora futuræ quoq. vitæ gau-
dia,quæ finem habere nesciunt,capiatis. Oramus autem omnipotentem Deum, vt gloriæ vestræ
E cor & ad operanda quæ diximus gratiæ suæ igne succendat,& æternæ mercedis fructum vobis de
placita sibi operatione concedat.] Ista ad Reginam Anglorum Gregorius.

Quod autem in litteris ad Regem datis monuerat eum vt idolorum templa destrueret: hæc, c Apud Bedam li. 1 hist. Anglor. c. 30 & Greg. lib. 9. epist. 71.
vt sibi visus est,in melius correxit,scribens ad Mellitum Abbatem his verbis [c]:

Dilectissimo filio Mellito Abbati Gregorius seruus seruorum Dei.

Post discessum congregationis nostræ,quæ tecum est,valde sumus suspensi redditi,quia nil de XXXV.
prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Cum vero vos Deus omnipotens ad reuerendissi- *Gregorius mutat sententiam de templis idolorum.*
mum virum fratrem nostrum Augustinum coepiscopum perduxerit, dicite ei,quod diu mecum
de causa Anglorum cogitans tractaui:videlicet quia fana idolorum destrui in eadem gente mini-
me debeant,sed ipsa quæ in eis sunt idola destruantur. Aqua benedicta fiat,in ijsdem fanis asper
gatur,altaria destruantur,reliquiæ ponātur. Quia si fana eadē bene cōstructa sunt,necesse est vt a
cultu dæmonū in obsequiū veri Dei debeant cōmutari:vt dū gens ipsa eadē fana sua nō videt de-
strui,de corde errorē deponat,& Deum verū cognoscens & adorans,ad loca quæ consueuit, fami

Ritus gentilium ad pietatē conuertendi.

liarius concurrat. Et quia boues solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam A
hac de re aliqua solemnitas immutari, vt die dedicationis vel natalitio sanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponūtur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex fanis commutatæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conuiuijs solemnitatem celebrent, nec diabolo iam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant: vt dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant: nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse, non dubium est. Quia is qui locum summum ascendere nititur, necesse est vt gradibus, vel passibus, non autem saltibus eleuetur. Sic Israelitico populo in Aegypto Dominus se quidem innotuit, sed tamen eis sacrificiorum vsus, quos diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reseruauit, vt eis in sacrificio suo animalia immolare præciperet: quatenus cor mutantes, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent: vt et si ipsa essent animalia q offerre consueuerant, verumtamen Deo hæc & non idolis immolantes, iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, vt ipse in præsenti illic positus perpendat, qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili. Data die decimaquinta Kalendarum Iuliarum, imperante, &c. B
Indictione quarta.]

XXXVI. Quo pariter anno, cum per eosdem quos Augustinus ad Gregorium miserat, cōsuluisset ipsum de nonnullis ad Episcopale officium pertinentibus in administratione Ecclesiæ Anglicanæ: Gregorius ad consultationes eius singulas respondens, decretalem epistolam scripsit, quę licet vltimo loco epistolarum eius sit posita, hic tamen est collocanda testificatione Bedæ, qui ipsam vna cum alijs litteris quarta Indictione datam affirmat [a]: tu eam prolixam nimis, si libet, consule.

[a] Beda li. 1. hist. Angl. c. 27
[b] Apud Bedam li. 1. hist. Angl. c. 29.

Tunc etiam post dies quinque, auctore Beda, apparet eumdem sanctum Gregorium misisse pallium ad sanctum Augustinum, iunctis, his litteris [b]:

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Augustino coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

XXXVII. *Pallium mittit Gregor. ad Augustinū, & Episcopatus designat.*

Cum certum sit pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reseruari: nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, vt spiritalis operis studio ex remuneratione valeant multiplicius insudare. Et quia noua Anglorum Ecclesia ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante, perducta est: vsum tibi pallij in ea ad sola Missarū solemnia agenda concedimus: ita vt per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tuæ subiaceant ditioni, quatenus Londoniensis ciuitatis Episcopus semper in posterum a Synodo propria debeat cōsecrari, atq. honoris pallium ab hac sancta & Apostolica, cui Deo auctore deseruio, sede percipiat. Ad Eboracum vero ciuitatem te volumus Episcopum mittere, quem ipse iudicaueris ordinare: ita dumtaxat, vt si eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipsa quoq. duodecim Episcopos ordinet, & Metropolitani honore perfruatur: quia ei quoq. si vita comes fuerit, pallium tribuere, fauente Domino, disponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus dispositioni subiacere. Post obitum vero tuum, ita Episcopis, quos ordinauerit, præsit, vt Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subiaceat. C

XXXVIII. Sit vero inter Londoniensis & Eboracensis ciuitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, vt ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio, concordique actione, quæ sunt pro Christi zelo agenda, disponant vnanimiter, recte sentiant, & ea quæ senserint, non sibimet discrepando perficiant. Tua vero fraternitas non solum eos Episcopos quos ordinauit, neque eos tantummodo qui Eboraci per Episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britanniæ sacerdotes habeat, Deo Domino nostro Iesu Christo auctore, subiectos: quatenus ex lingua & vitæ tuæ sanctitatis & recte credendi & bene viuendi normam percipiant, atq. officium suū fide ac moribus exequentes, ad cælestia, cum Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data die decima Kalendarum Iuliarum, Mauritio &c. In dictione quarta.] D

XXXIX. Quæ autem dona miserit sanctus Gregorius ad Augustinum per eos quos hoc anno in Angliā dimisit, Beda recenset his verbis [c]: Per eos generaliter vniuersa quæ ad cultum erant ac ministerium ecclesiæ necessaria misit, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, & sacerdotalia & clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos; misit etiam litteras, quibus significat se ei pallium direxisse, &c.] Quid autem, vbi hæc omnia Augustinus accepisset, fecerit, ab eodem Beda audi, cum ait [d]:

[c] Beda lib. 1. hist. Angl. c. 29.
[d] Beda li. 1. c. 33.

XL. *Augu. Eccles. restituit, et monasterium ædificat.*

At Augustinus vbi in regia ciuitate sedem Episcopalem (vt prædiximus) accepit; recuperauit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam, quam ibi Romanorum antiquorum fideli opere factam fuisse didicerat, & eam in nomine sancti Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sacrauit, atque ibidem sibi habitationem statuit & cunctis successoribus suis. Fecit autem monasterium non longe ab ipsa ciuitate ad Orientem, in quo eius hortatu Edilberthus ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli a fundamentis construxit ac diuersis donis ditauit, in qua & ipsius Augustini & omnium Episcoporum Dorouernensium simul & Regum Cantij poni corpora possent: quā tamen ecclesiam non ipse Augustinus, sed successor eius Laurentius consecrauit. Primus autem eius monasterij Abbas Petrus presbyter fuit, qui legatus in Galliam missus, demersus est in sinu maris q vocatur Amplear, & ab incolis loci ignobiliter traditur sepulturæ. Sed omnipotens Deus, vt qualis meriti vir fuerit, demonstraret, omni nocte supra sepulchrum eius lux cælestis apparuit, donec animaduertentes vicini qui videbant, sanctum fuisse virum qui ibi esset sepultus, & inuestigantes vnde & quis esset, abstulerunt corpus, & in Bulonia [*] ciuitate iuxta honorem tanto viro congruum in ecclesia posuerunt.] hæc de Petro, quem monachum hoc anno cum Laurentio & alijs a Gregorio Papa missum esse in Angliam, habent ipsius Gregorij litteræ ad Aldibergam Regi- E

[*] Bononia

nam

A nam superius recitatæ. Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Anglicanæ.
Fuit etiam hoc anno Gregorio [a] cum Hibernis agendum, quod ipsum consuluissent eius in- XLI.
sulæ Episcopi, quid de Nestorianis agendum esset redeuntibus ad Ecclesiam, num denuo baptizā- a Greg. li. 9 epist.
di? Respondit quidem ex antiquæ Ecclesiæ Catholicæ instituto, non esse rebaptizandos qui nomi- 61. Ind. 4.
ne sanctæ Trinitatis baptizati sunt; hincq. fieri, vt neq. Eutychianos, neq. Nestorianos, immo nec *Respondet Gre*
Arianos Ecclesia Catholica rebaptizet, quos sciret in nomine Trinitatis ab ipsis esse baptizatos, *gor. ad consul-*
secus autem de Montanistis atq. Bonosianis, quos non baptizare in nomine Trinitatis certum es- *tationē Hiber-*
set: differre autem in ritibus Orientalem ab Occidentali Ecclesia, dum ista per manuum imposi- *norum.*
tionem dumtaxat eiusmodi recipere in Ecclesiam pœnitentes consueuerit. Orientales vero eosdē
per schismatis suscipiant vnctionem. Porro hos, de quibus agitur, Nestorianos cum fidei Catholi-
cæ professione esse recipiendos cum iubeat, eosdemq. perfecte edocendos incarnationis mysteriū
præcipiat: ipse eadem epistola catechesim perfectam apponit, qua populi instruantur. Ista Grego-
rius lecto decumbens, & doloribus (vt vidisti) vexatus assidue, atq. inter barbarorū gladios in Ita-
liam ac Siciliam euaginatos, quibus in primis precibus occurrendum putauit. Et quidem quod
B Sclauini (vt cœperant) non influxerint in Occidentales oras, Italiam, atq. Siciliam; non armorum
vis, sed preces intercesserant. Audi, rogo, quid hoc anno ipse de his scribat ad Siciliæ Episcopos om- b Greg. li. 9. epi.
nes circulari epistola [b]: 45. Ind. 4.
Super afflictiones & gemitus, quos annosa hic continuatione de hostibus sustinemus, maior XLII.
nos metus excruciat, quod inimicos nostros omni adnisu ad Siciliæ inuasionem cognoscimus festi
nare. Sed ne hæc illis molientibus prosperitatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto
nos corde ad Redemptoris nostri remedia conferamus; & quibus resistere virtute non possumus,
lacrymis obuiemus. Nam quid vobis cauendum, quidve sit vehementius formidandum, ex istius *Litanias faciē-*
prouinciæ debetis desolatione colligere. Itaq. hortor, fratres carissimi, vt omni hebdomada, quar- *das ad Barb.*
ta & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & contra barbaricæ crudelitatis incursus super- *vitandos mo-*
næ protectionis auxilium imploretis. Sed vt ad aures Dei viam precibus faciatis, vigilantius stu- *net.*
dendum est, vt voces actibus adiuuentur. Nam inanis sit oratio, vbi praua est actio. Quia igitur
quanto immane cernitis imminere periculum, tanto simul omnes in fletu debetis & gemitu occu-
pari, filios vestros a sæculi peruersitate sacerdotali quamprimum adhortatione compescite. Discāt
C in nulla contemnere, & quæ Deo placita sunt, amare: vt illos possitis habere ad impetrandam diui-
næ misericordiæ gratiam adiutores. Ne si neglexeritis, actio eorum preces orationum superet, &
sæuientis inimici gladius (quod absit) resecet, quos monentis verba non corrigunt. Deus autē no-
ster iustus & pius est, & sicut perseuerantibus in prauitate districtus est, ita conuersis misericors.
Ad ipsum ergo tota mente cōtriti cordis eiulatione curramus, ab ipso ereptionis nostræ solatia po-
stulemus. Quoniam benignus & mitis est, si nos a malis nostris emendatos sua viderit mandata di-
ligere, & hic nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gaudia præparare.] hacte-
nus litaniarum indictio ob imminentia ibi pericula. Profuisse quidem remedia ista, declarauit euē-
tus: cum certum sit, nullam hostium passam esse incursionem Siciliam, & inaccessam Sclauinis re-
mansisse Italiam. Ita quidem Gregorius tunc potentior, cum grauius infirmatur.
At ægrotans ipse Gregorius, ægrotantium quam exactissimam curam gessit: testātur id ipsius XLIII.
litteræ ad Marinianum Rauennatem Episcopum, quem antea suum monachum, postea factum E-
piscopum licet sæpe redarguerit auaritiæ & negligentiæ, blanditur illi tamen cum sciuit ægrotum
esse, Romamq. ad se vocat, vt curari melius possit, eumq. laudib. ornat, ac si sanctissimus esset. Qui
D bus discamus, quantum sit ægrotis compatiendum atq. præstandum. Sed accipe epistolam [c] ip- c Greg. li. 9 epist.
sam, quam admireris: 28. Ind. 4.
Venientes quidam Rauennates homines grauissimo mærore me percusserunt, quia fraterni- XLIV.
tatem tuam de vomitu sanguinis retulerunt ægrotare. Ex qua re solicite & singillatim eos quos hic
doctos lectione nouimus medicos fecimus inqri, & quid singuli senserint, quodve dictauerint, san-
ctitati vestræ scriptum transmisimus: qui tamen quietem & silentium præ omnibus dictant: quam
si tua fraternitas in sua Ecclesia possit habere, valde sum dubius. Et ideo videtur mihi, vt ordinata
illic Ecclesia, vel qui Missarum solemnia explere valeant, vel qui Episcopij curā gerere, hospitalita
temq. & susceptiones possint exhibere, quive monasterijs custodiendis præesse norint, tua fraterni-
tas ad me ante æstiuum tempus debeat venire: vt ægritudinis tuæ ego specialiter, inquantum va-
leo, curam geram, quietem tuam custodiam: quia huic ægritudini æstiuum tempus medici vehe-
menter dicunt periculosum, & valde pertimesco, ne si curas aliquas cum aduersitate temporis ha
bueris, amplius ex eadem molestia periclitaris.
Ego enim ipse valde sum debilis: & omnino valde est vtile, vt cum Dei gratia sanus ad tuā re- XLV.
E deas Ecclesiam: aut certe si vocandus es, inter tuorum manus voceris: & ego qui me proximum
morti video, si me omnipotens ante te vocare Deus voluerit, inter tuas manus transire debeam.
Si autem qualitas temporis ad veniendum præpedierit, aliquo paruo remedio* dato, apud Ago- * præmio
nem agi potest, vt ipse vobiscum hominem suum vsq. Romam transmittat. Si autem eadem ægri-
tudine grauari te sentis, & venire disponis, cum paucis tibi veniendum est: quia mecum in Episco
pio manens, quotidiana obsequia de hac Ecclesia habebis. Propterea nec hortor, nec admoneo, sed
districte præcipio, vt ieiunare minime præsumas: quia dicūt medici huic molestiæ valde esse cōtra
rium: nisi forte si grandis solemnitas exigit, quinq. in anno vicibus concedo. Sed & a vigilijs quoq.
temperandum est, & preces quæ super cæreum in Rauennate ciuitate dici solent, vel expositiones
Euangelij, quæ circa Paschalem solemnitatem a sacerdotibus fiunt, per alium dicantur: & tua di-
lectio contra virtutem laborem sibi minime imponat. Hæc autem dixi, vt si te melius senseris, &
venire distuleris, scias quid debeas ex meo mandato custodire.] hæc ad Marinianum Gregorius.
Quid autem de Mariniano sit actum, si cupis scire: ex eiusdem Gregorij litteris post biennium XLVI.

datis, nempe Indictione sexta, aliquanto eum se melius habuisse cognosces, atq. Rauennæ mansisse: ad quem tunc ista Gregorius [a]: A

[a] Greg. li. 11. ep. 34. Indict. 6. edit. Rom.

Multa nos, frater carissime, cogit infirmitas, ex quibus, si sani essemus, iure reprehensibiles videremur. Sed quia aliter subsistere in hoc fragili corpore positi non valemus, nisi eius languoribus seruiamus: erubescere quod imponit necessitas, non debemus. Et ideo quoniam eruptionem sanguinis patientibus ieiunia medici omnino dicunt esse cōtraria; his fraternitatem tuam hortamur affatibus, vt reducens ad animum ea quæ est solita de ægritudine sustinere, ieiunandi sibi laborē minime imponat. Si autem, Deo miserante, adeo meliotatā se esse, ac virtutem suam sufficere posse cognoscit, semel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te præ omnibus studere conuenit, vt exasperationem sentire nullo modo debeas: ne ægritudo, quæ modo leuior est, & quasi suspensa creditur, per exacerbationem postmodum grauior sentiatur.] hæc Gregorius: ex quibus intelligas, quanta eius consueuerint esse ieiunia, cui neque adeo sano bis tantum in hebdomada ieiunare, pro magna relaxatione concedit.

Ieiunium temperatū quale.

XLVII. Qui res Rauennates sunt prosecuti, Marinianum tradunt [b] peruenisse vsque ad annum Redemptoris sexcentesimum sextum, sicq. superuixisse Gregorio; atque ad eius tumulum eiusmodi inscriptum fuisse epitaphium: B

[b] Ex Agnell in vita eius, & Ru b. lib. 4.

Sanctificis semper monitis memorande sacerdos
Hoc positus tumulo Mariniane iaces.
Corpore defunctus, tamen est tua fama superstes:
Artus obit terris, lux tua facta tenet.
Mœnibus his veniens Romana Antistes ab vrbe,
Tutasti precibus sancte Rauennatium.
Cuncta salutifere disponens tempora secli,
Te pius in populo, Christo regente, dedit.
Quod tamen his templis meruisset sumere busta,
Te placuisse Deo tanta sepulchra probant.
Vtq. vices cuius gessisti rite sacerdos,
Ipsius atq. locis sit tibi causa quies.]

XLVIII. Quem igitur pro sanitate corporis alterius adeo solicitum vidisti, pro salute animæ quantum fuerit Gregorius anxius, videre est in eo quod hoc eodem anno contigit de viro illo clarissimo Venantio Patricio, sed exmonacho, quem ad meliorem frugem & ad pristinam vitam repetendā anno primo sui Pontificatus litteris [c] frustra fuerat cohortatus: hunc enim cum audisset ab eius filiabus clarissimis feminis Antonia atq. Barbara ad mortem ægrotare, valde de ipsius animæ salute solicitus ad Ioannem Episcopum Syracusanum de eo ita scribit [d]: Vestra igitur sanctitas primam quam decet curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius misericordiam promittendo, vt ad habitum suum redire vel in extremis debeat: ne ei tantæ culpæ reatus in æterno iudicio obsistat.] vult eumdem Episcopum gerere curam filiarum eius, atq. bonorum, quæ Fisci nomine potuissent periclitari. Erant ipsæ neptes Rusticianæ Patriciæ degentis Constantinopoli, de qua superius, vt apparet ex litteris [e] ad eam postea datis. Ad has vero consolatorias S. Gregorius litteras dedit de ægritudine patris, quæ extant [f]: C

[c] Greg. li. 1. epist. 33. Ind. 9.
De Venātij Patricij anima solicitus Greg.
[d] Greg. li. 9. epi. 31. Ind. 4.
[e] Greg. li. 11. ep. 24. Ind. 6.
[f] Greg. li. 9. epist. 30 Ind. 4.

XLIX. Defuncto autem ipsarum parente Venantio, has Romam redire habuisse in animo, ad quod explendum sanctus Gregorius eas hortatus est, ex eius litteris ad finem Indictionis huius datis apparet, in quibus & ista leguntur [g]: Quod autem ad beatri Petri Apostolorum principis limina festinare vos dicitis, optonimis, & æstuanti animi desiderio expecto, vt dignis meritis iunctas vos in eius ecclesia videam: quatenus & vos de me solamen aliquantulum, & ego de vestri præsentia non paruam lætitiam acquiram. Viro autem reuerendissimo fratri meo Episcopo Ioanni & Romano Defensori causas vestras studui cōmendare, vt quæ cœperunt, Deo auctore debeant perficere. Xenium autem vestrum, duas racanas, quas de labore vestro esse mandastis, libenter accepi. Sed tamen cognoscite quia non mihi mādatum credidi: nam vos de labore alieno laudem quæritis, quæ fortasse adhuc ad fusum manum numquam misistis. Nec tamen me res ista contristat: quia opto vt sanctam Scripturam legere ametis: vt quamdiu vos omnipotens Deus viris coniunxerit, sciatis qualiter viuere, & domum vestram qualiter disponere debeatis.] hæc ipse ad eas virgines sibi affinitate coniunctas. D

[g] Greg li. 9. epi. 75. Ind. 4.

L. Quod autem ad publica negotia spectat: hoc eodem anno Gregorius Romæ Conciliū habuit, In quo inter alia damnatus est Andreas Græcus homo sub monachali habitu degens apud basilicam S. Pauli, detectus impostor atq. falsarius; de quo scribit pariter ipse Gregorius ad Eusebium Thessalonicæ Episcopum verbis istis [h]: Lator præsentium Theodorus Ecclesiæ vestræ lector ad sanctorum Apostolorum limina veniens, dum omnes (homo quippe nouus) haberet incognitos, Andreæ monacho, qui ad sanctum Paulum inclusus fuerat, res & chartas quas detulit, vt re vera olim noto, innocenter deposuit, credens quidem, quod mens ipsius, sicut & nos ante habueramus, cum habitu cōcordaret. Sed tantæ ille prauitatis inuentus est, vt si eius stultitiæ sub inclusionis suæ specie paulo adhuc amplius licuisset, multorum animas malitiæ suæ falsitate deciperet, & quæcūque potuisset, non leuia scandala generaret. E

Romanum Cōcilium.
[h] Greg li. 9. epi. 69 Ind. 4.
Andreas impostor & falsarius.

LI. Nam inter alia quæ idem Andreas pessime cogitauit & fecit, eam quoque quam ad nos misistis, dum apud ipsum a præfato latore esset deposita, ita falsauit epistolā, vt quicumq. eam legeret, vos nec Catholica nec recta sapere euidenter argueret. Ex qua re contigit, vt dum veritatem studiose quæreremus, eius quæ latebat iniquitas vulgaretur: & tanta in eo reperta sunt, quanta nec de scelerato quocumq. laico crederetur. Et quia inter diuersa mala aliquos etiam sermones scripsit, atque

A psit,atque eos ex nostro nomine titulauit,& suspicati [a] sumus ne eos alicubi transmiserit fraternitas vestra solicitudinem gerat,& si quid tale repererit,eos & exscindi & omnino faciat aboleri : vt quod imperitus litterarum & Scripturæ diuinæ nescius,nostro(sicut diximus)nomine prænotauit,quorumdam animos non possit inficere. Nam nos nec Græcum nouimus,nec aliquod opus aliquando Græce conscripsimus. Alia vero mala ipsius , vel quid de eo a nobis in Concilio statutum sit,antedicti portitoris,quem fraternitati vestræ in omnibus commendamus,quia præsens inuentus est,relatione cognoscetis.]hæc de impostore cognito,& in Concilio damnato Gregorius. Quas vero nefandus homo de suis sceleribus pœnas dederit cum non scribat,nobis incertum:certi tamē reddi possumus,minime ipsum effugisse eas,quibus affici hoc anno Gregorius mandauit Hilariū subdiaconum,qui calumniatus fuerat Ioannem diaconum,de quo ad Authemium ista scribit [a]:

a suspecti

a Greg.lib.9.ep. 66.Ind 4.

LII. Quia ergo tantæ nequitiæ malum sine digna non debet vltione transire,suprascriptum fratrē nostrum Paschasium volumus admoneri,vt eumdē Hilarium prius subdiaconatus, quo indignus fungitur,priuet officio,atque verberibus publice castigatum faciat in exilium deportari , vt vnius pœna multorum possit esse correctio.]Si hanc in calumniatorem subdiaconum hoc anno seueritatē B exhibuit,quantam oportuit exercuisse in talem falsarium,calumniatorem,& impostorem? Reperitur hoc quoque anno Gregorius dedisse litteras [b] de inquirendis atque seuere puniendis incantatoribus ac sortilegis.

b Greg.lib.9.ep. 47.Ind 4.

LIII. Sicut vero aduersus impios atque scelestos homines sanctissimi viri zelus exarsit , ita econtra eos quos munus suum nouit religiose explere,fouit,& suis pene visceribus clausit. Videas hæc ex ipsius litteris [c] ad Bonum Abbatem cœnobij Lerinensis antiquitus fœcunditate sanctorum conspicui. Iste namque relaxatam a prædecessore monasticam obseruantiam fibulis disciplinæ restrinxit. Quem ipse Gregorius,de perseuerantiæ bono solicitus,vt perseueret admonēs salutaria monita impertitur.

c Greg.lib.9.ep. 8.Ind.4.

LIV. Quod igitur ad dictum Concilium rursus pertinet,ibidem Probo Abbati data est a S.Gregorio testandi facultas de ijs bonis,quæ ante susceptum monasticum habitum habebat. Extant de ijs Acta publica [d] die & Cons.consignata,annoq.in primis aduentus Domini,his verbis: Imperantibus domno Mauritio & Tiberio AA.anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo primo, eodemque domno vndecies Consule,sub die tertio Nonarum Octobrium,præsidente beatissimo & Apo C stolico Papa Gregorio,&c.]tu reliqua Acta consulas. Tanti namque momenti æstimabatur facultatem testādi dare monacho,etiam de bonis ante ingressum monasterij acquisitis,vt id Gregorius facere noluerit,nisi in Synodum conuocatis S. Rom. Eccl.presbyteris & diaconis Cardinalibus, & Episcopis qui in Vrbe tunc erant. Hactenus de rebus gestis S.Gregorij anni huius , cum prætermittamus alia plura quæ idem Gregorius hoc anno de priuatis negotijs ad diuersos scripsit,ne fastidium lector sentiat,quem ista cupientem ad ipsum epistolarum codicem amandamus.

d Greg.lib.9.ep. 22.Ind.4.

LV. Hoc anno,qui numeratur [e] quintus Regum Francorum Theodoberti atque Theodorici fratrum,conflatum est ciuile bellum inter eos atque Clotharium filium Regis Chilperici, hæredem vero Gunthramni;magnaq.facta vtrinque cæde,cessit victoria tādem Theodoberto atque Theodorico,fugiente Clothario. In qua pugna(inquit Aimoinus)Angelus Domini astans euaginatum visus est tenuisse gladium.]Et quidem visio non solum quod fieret,sed quod futurum erat , haud dubijs demonstrauit signis:siquidem ira Dei effusa supra Reges Francorum effecit, vt se inuicem ciuili bello consumerent. Ita quidem dum Gregorium & sanctum Columbanum sæpe monentes audire despiciunt,cito experti sunt de contemptu vindictam.

e Aimoi.de gest. Franc.lib.3.c.87. 88.

Bellum ciuile in Gallijs inter Reges Franc.

D

IESV CHRISTI ANNVS 602. GREGORII PAP. ANNVS 13. MAVRITII IMP. ANNVS 17.

I. SEquitur Christi annus secundus post sexcentesimum,quintæ Indictionis:quo,absoluto tempore pacis initæ inter Romanos & Longobardos,rursum vtrinque certatum est:sed peccatis exigentibus,posteriores(vt sanctus Gregorius sæpe deplorat)tulere Romani victi ab Ariulpho (ita enim vocat eum Paulus diaconus [f]) Duce Spoleti. Id quidem hoc anno contigisse,eiusdem Pauli assertione manifeste probatur,dum ait,anno sequenti a bello habito inter Francorum Reges , in quo Clotharius superatus est,post bellum aduersus Romanos ipsum Ariulphum defunctum esse: quibus optime consentit quod in epistola hoc anno data ad Eulogium Alexandrinum Episcopum ista deplorat his verbis [g]: Pro me vero vt oretis peto:quia inter gladios Longobardorum , quos E sustineo,podagræ doloribus vehementer affligor.]Accidit namque(vt diximus)peccatis exigentibus,vt Gentilis barbarus Romanos vicerit,opem illi ferente per sanctum martyrem Sabinum offenso numine,sicuti in vltionem Deus est vsus sæpe Regibus Babyloniæ ad plectendos Hebræos, prout sanctus Hieronymus in epistola ad Heliodorum in epitaphio Nepotiani testatur, cum ait: Miseri Israelitæ,ad quorum comparationem Nabuchodonosor seruus Dei dicitur:Infelices nos, qui tantum displicemus Deo,vt per rabiem barbarorum illius in nos ira deseuiat .] ita Hieronymus . Sed audi rem gestam , admiratione quidem dignam , ita ab eodem Paulo diacono recensitam [h]:

Longob. rursū Bellum inferūt

f Paul.diacon.li. 4.c.5.

g Greg.lib.10.ep. 34.Ind.5.

h Paul.diac.lib. 4.c.5.

II. Sequenti anno Ariulphus Dux,qui Faroaldo apud Spoletum successerat,moritur. Hic Ariulphus cum bellum contra Romanos in Camerino gessisset,victoriamq.patrasset, requirere a suis hominibus cœpit,quisnam vir ille fuisset,quem in prœlio,quod gesserat,tam strenue pugnantem vidisset. Cumq.sui responderent,se illic nullum fortius bellantem,quam Ducem ipsum vidisse;ille ait:Certe nullo per omnia meliorem ibi alium vidi:qui quoties me aduersæ partis aliquis percutere voluit

re voluit, me semper suo clypeo protexit. Cumq. Dux ipse prope Spoletum, vbi basilica beati martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem venerabile corpus requiescit, aduenisset: interrogauit cuius illa tam ampla domus esset. Responsum est ei a viris Fidelibus, Sabinum ibi martyrem requiescere: quem Christiani, quoties in bello contra hostes irent, præsidium haberent, ac eum propterea in suum auxilium vocarent. Ariulphus vero cum adhuc esset Gentilis, ita respondit: Et potest fieri, vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Quicum hoc dixisset equo desiliens, eamdem basilicam conspecturus intrauit. Tunc alijs orantibus, ipse picturas eiusdem basilicæ mirari cœpit. Qui cum figuram beati martyris Sabini conspexisset, mox cum iuramento affirmauit, talem omnino eum virum, qui se bello protexerat, formam habitumq. habuisse. Tuncq. intellectum est, martyrem Sabinum eidem in prœlio adiutorium contulisse.] hucusq. de Ariulpho Paulus diaconus, qui de eius Christianitate verbum nullum. Quamobrem quo vsus erat Deus in puniendis Christianorum peccatis ministro, eumdem accepto muneri ingratum eodem anno mortis pœna affecit. A

III. *Schismatici & heretici ad Ecclesiam redeuntes.* a Grego. lib. 10. epist. 36. Ind. 5. edit. Rom.

Qui igitur mæstus fuit S. Gregorius ex eiusmodi a Longobardis clade suscepta, lætatus non nihil est schismaticorum & hæreticorum ad Catholicam communionem reuersione. Tergestinus enim Episcopus sponte ad Ecclesiam redijt, necnon hæretici nonnulli Eutychiani, Monophysitæ dicti, qui sponte ex Oriente Romam, vt hæresim detestarentur, fidemq. Catholicam amplexarentur, se contulerunt. Extat ad eumdem Episcopum sancti Gregorij epistola [a] ad vnitatem Catholicam prouocantis. Sed audi quam facere solerent redeuntes ad Ecclesiam fidei & vnitatis professionem: relata ipsa habetur apud sanctum Gregorium in eius epistolis his verbis [b]: B

IV. b Gregor. lib. 10. epist. 30. Ind. 5. edit. Rom. *Professio Catholica.*

Quoties cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos qui ad eam reuersi fuerant, telo iterum erroris abscindat. Et ideo ego ille ciuitatis illius Episcopus, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ, diuina gratia duce, reuersus sum. Et ne non pura mēte, seu simulate reuersus existimer, sub mei ordinis casu spondeo & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario beatissimo Gregorio, vel suc cessoribus ipsius, me numquam quorumlibet suasionibus, vel quocumque alio modo ad schisma, de quo Redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum, sed semper me in vnitate sanctæ Ecclesiæ Catholicæ & communione Romani Pontificis per omnia permansurū. C

V. Vnde iurans, dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem gentium atque illustrium dominorum nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate (sicut dixi) Ecclesiæ Catholicæ, ad quam Deo propitio sum reuersus, & communione Romani Pontificis semper & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) aliqua excusatione vel argumento ab hac me vnitate diuisero; periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionē m. Hanc autem confessionem, promissionisq. meæ chartulam notario meo cum consensu presbyterorum; & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes in suprascriptis omnibus prona simul voluntate secuti, atque proprijs manibus subscripturi sunt, scribendam dictaui, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die & Consulibus suprascriptis. *Subscriptio Episcopi.*

VI. Ego ille Episcopus ciuitatis illius huic confessioni, promissioniq. meæ, præstito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento, subscripsi.] Quod autem in professione hac Catholicæ vnitatis nulla penitus mentio habetur de fidei dogmatibus, quorum causa conflatum est schisma, vt pōnisi eorum confessione facta, esset quis in Ecclesiam admittendus: desiderari videtur in ea pars illa professionis, qua quinta Synodus asseritur & comprobatur: quam nos acceptam vna cum diuersis epistolis a nostro Fabro Parisijs missis, hic suo loco reddendam esse putauimus. sic enim se habet. D

Professio Fidei Orthodoxæ.

Fateor me, sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia recipere & venerari, Nicænum, scilicet, in quo peruersum Arij dogma destruitur, Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur, Chelcedonense, in quo Eutychis Dioscoriq. prauitas reprobatur, tota deuotione cōplector, integerrima approbatione custodio; quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ Fidei structura consurgit, & cuiuslibet vitæ atque actionis existit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola quæ Ibæ dicitur erroris plena reprobatur, Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur ausu dementiæ reprobata refutantur. Cuncta vero quæ præfata Concilia respuūt, respuo, que venerantur amplector, quia dū vniuersali sunt consensu cōstituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut soluere quos religarint, aut ligare quos soluerint. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit: Quisquis ergo prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit a Deo Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter Deus in vnitate spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum Amen. Explicit.] sed iam cœptam prosequamur historiam. E

VII. c Gregor. lib. 11. epist. 40. Ind. 6. edit. Rom.

At vero vbi Tergestinus Episcopus reuersus est, blanditijs primum tentatur a Seuero Grandēsi Episcopo schismaticorum capite: sed minime acquiescens, diram ab eo persecutionē est passus, cuius rei gratia opus fuit vt sanctus Gregorius aduersus persecutorem Seuerum imploraret auxilium Smaragdi Exarchi quod contigit anno sequenti, quo ad eumdem Exarchum pro eo litteras dedit [c]. Porro iste Seuerus, qui dicitur Grandensis Episcopus, haud dubium ipse idem est cum Se

ueto

A nero Aquileiensi; sed incensa & diruta (vt dictum est) Aquileia, idem Seuerus in Grandensi Ecclesia sedem collocauit, vnde & Grandensis est nominatus Episcopus, idemq. Metropolitanus, concedente id Pelagio Papa Eliæ Episcopo Aquileiensi, cum adhuc cum Romana Ecclesia communicaret, tempore Tiberij imperatoris. Hæc de his quæ ad schismaticos spectant.

VIII.

Quod autem pertinet ad Monophysitas hæreticos Aegyptios ad Catholicam fidem cōuersos, in Siciliam primum, inde Romam ad Apostolorum limina venientes: extat ipsius S. Gregorij epistola [a] ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, qua ipsos illi commendat, ne ab alijs hæreticis persecutionem paterentur: ait enim: Latores præsentium in Siciliam venientes, a Monophysitarum errore conuersi sunt, atque sanctæ vniuersali Ecclesiæ semetipsos adunauerunt. Qui ad beati Petri Apostolorum principis ecclesiam peruenientes, poposcerunt a me, vt eos meis epistolis vestræ beatitudini commendare debuissem: quatenus ab hæreticis, qui iuxta ipsos sunt positi, nullam iam violentiam perpeti permittantur. Et quia vnus eorum dicit, monasterium in quo fuit, a parētibus suis fuisse constructum: auctoritatem desiderat a sanctitate vestra percipere, vt hi qui in eo sunt hæretici, aut ad sinum sanctæ Ecclesiæ redeant, aut de eodem monasterio repellantur. Hæc a nobis indi

B cata vobis esse sufficiant: nam de vestra beatitudine nouimus, quia quid ad zelum Dei omnipotētis pertinet, cum omni facere feruore festinet.] hæc de his ad Eulogium S. Gregorius, atque de schismaticis & hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus satis.

a Grego. lib. 10. epist. 54. Ind. 5. edit. Rom.

IX.

Fuit hoc anno eidem Gregorio in rebus Africanæ Ecclesiæ laborandum. Atque primum cum Clementius Primas prouinciæ Bizacenæ grauium criminum reus cōstitutus esset apud ipsum Romanum Pontificem; quod inter Longobardorum gladios sæpius idem Pontifex versaretur; placuit ipsi, vt ab Episcopis comprouincialibus causa quam exactissime tractaretur, collecto Episcoporum Concilio, ad quos ista conscripsit [b]: Ante multum tempus quædam ad nos de fratre nostro Clementio Primate vestro perlata sunt, quæ cor nostrum non modico mærore transfigerent: sed prementibus diuersis tribulationibus, & maxime circumsæuientibus hostibus, ea nobis nō fuit spatium requirendi. Et quoniam ita sunt grauia, vt transire discussa nullo modo debeant: fraternitatē vestram his hortamur affatibus, vt cum omni solicitudine ac viuacitate, veritatis indagare substantiam multis modis debeatis: vt aut si ita sunt vt audita sunt, vltione canonica resecētur; aut si falsa, fratris nostri innocentia diu sub nefandæ opinionis dilaceratione non iaceat, &c.] monet enim plu

C ribus, vt nauiter in opus incumbant.

Concilium Bizacenū in causa primatis pu. Bizacena.

b Gregor lib. 10. epist. 35. edit. Ro.

X.

Quod item ad Africanas res spectat: idem quoque hoc anno rescripsit in causa Donadei in Numidia diaconi: qui ab Episcopo suo Victore iniuste gradu depositus appellauit ad Apostolicam sedē, auditusq. est a S. Gregorio, qui eius causam cognosci voluit a Primate Numidiæ alijsq. eius prouinciæ Episcopis in publico Concilio, vt si re vera innocens diaconus repertus esset, digna censura percelleretur ipse qui eum damnarat Victor Episcopus. Extant de his datæ Gregorij litteræ [c] ad Columbum in Numidia Episcopum. Porro in eodem Concilio celebrando in Numidia ab eius prouinciæ Primate Victore atque alijs collegis Episcopis cognosci etiam mandat S. Gregorius causam Paulini Regēsis in eadem prouincia Episcopi, qui a suis clericis fuerat accusatus. Erat inter alia accusatio illa, quod Simoniacis ordines Ecclesiasticos conferret: quod si verum esse inueniretur, tam Episcopos accipientes, quam dantes debere canonica pœna damnari iussit: præcipiens insuper, vt in eodem ipsorum Cōcilio rursus aduersus Simoniacos pœnæ innouarentur. Hæc ad Victorem [d] Primatem Numidiæ, & ad Columbum in eadem prouincia Episcopū Gregorius scribit, plurimūq. commendat, præcipiens, vt si opus esset, Hilarius sedis Apostolicæ Chartularius,

D in eadem prouincia degens ad Ecclesiastica curanda negotia, eidē Episcoporum Concilio interesse deberet. Scripsit [e] præterea & hac indictione ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, a quo acceperat cum litteris reliquias sancti Agilei martyris, habetq. de cura pastorali saluberrimas admonitiones.

Concilium in Numidia collectum.

c Grego. lib. 10. epist. 8. Ind. 5.

d Grego lib. 10 epist. 31. edit. Ro.

e Grego. lib. 10. epist. 1. Ind. 5.

XI.

Fuerunt hoc anno & alia iudicia Episcoporum ad Apostolicam sedem delata, ab ipso autem S. Gregorio alijs cognoscenda delegata, vt causa Pauli Episcopi Diaclini [*], quam delegat Ioanni Episcopo Primæ Iustinianæ vicem agenti ipsius Romani Pontificis. Extant de his ipsius Gregorij litteræ sub hac Indictione datæ [f], & aliæ eodem argumento ad Constantium Episcopum [g]. Vides in his Apostolicæ sedis auctoritatem adeo vigentem, vt neque bella, neque alia incommoda retinere potuerint homines, quo minus tam ab Oriente, quam Occidente ex Transmarinis Ecclesijs appellationes & alia iudicia deferrentur ad Apostolicam sedem.

* Doclealini

De Paulo Epi. Diaclino.

f Grego. lib. 10. epist. 33. Ind. 5.

g Grego. lib. 10. epist. 34. Ind. 5. edit. Rom.

XII.

Quod autē ad Pauli Episcopi causam pertinet: damnatus hic ob corporale (vt ait Gregorius) peccatum, & ab Episcopatu depositus, cum alius in locum eius subrogatus esset, ipse vi militum irrupit in ecclesiam, & bona auferēs, subrogatum Episcopum pene ad mortem trucidauit. Quibus

E auditis, iubet idem S. Gregorius, vt tanti facinoris reus retrudi deberet in monasterium ad perpetuam pœnitentiam vsque ad obitum communione corporis & sanguinis Domini priuatus.

XIII.

Qui igitur aduersus facinorosos Episcopos Ecclesiasticæ vigore censuræ erigi consueuit, idem inclinabat se (vt sæpe vidimus) compassione erga fratres coepiscopos quacumque vexatione oppressos, non despiciens, sed prompte audiens & exaudiens eorum petitiones. Nam audi, quanam hoc anno erga Episcopum indigentem affectus fuerit animi compassione, eidem opem ferens: scribens enim ad Venantium Perusinum Episcopum, hæc habet [h]:

h Grego. lib. 10. epist. 52. Ind. 5. edit. Rom.

XIV.

Fratrem & coepiscopum nostrum Ecclesium frigore omnino laborare cognouimus, pro eo quod hiemalem vestem non habeat. Et quia aliquid sibi a nobis petijt debere transmitti: fraternitati tuæ ad hoc per latorem præsentium transmisimus amphimalum tunicam, vel pectoralem, vt a te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad prædictum fratrem nostrum sub omni illud celeritate stude transmittere; atque nobis hoc ipsum, quia transmiseris, tuis renunciare epistolis non omittas: sed ita fac, vt ad transmittendum (quia vehemens frigus est) moram aliquam minime facias.]

Ad Episcopū frigus patientem vestē mittit.

hæc

hæc Gregorius quam propensissima solicitudine fratris coepiscopi prospiciens egestati. Sed non A prætereat (quod in hoc argumento versamur) quam uisus sit mæreutem hominem, quē aure reprehenderat, postea pariter consolari. Audi, quæso, quæ scribat ad Opportunum hoc itidem anno [a]:

a Grego. lib. 10. ep. 14. Ind. 5. edit. Rom.

XV. *Consolatur mærentem.*

Peruenit ad me, quia ex eo tēpore quo dilectionem tuam verbis asperis propter quædam quæ mihi iure displicuerant, contristaui, magna tibi sit oborta tristitia, atque continuus animi mæror. Vnde te, dilectissime fili, volo cognoscere, quia ego illa verba non asperitate cordis, sed amore tuæ animæ sum locutus. Tu itaque ad omnipotentem Deum tota mente conuertere: quantum sit fugitiua præsens vita, considera: æterna præmia lucrari festina: in quātum virtus sufficit, castiga carnē, quæ quamdiu in voluptatibus vixit, animam castigauit [*]. Benignitatem proximis exhibe: psalmodiæ & lacrymis horas vitę frequentius impende: illata mala a proximis æquanimiter tolera. Si contra veritatem iniuriam pertuleris, lucrum puta: vt hæc agens, per temporalia, quæ despiciendo pateris, ad cælestia regna pertingas.] Ista Gregorius, breui compendio totius Christianæ vitæ perfectionem perstringens. Sed reliquas eius res gestas prosequamur.

* mortificauit

XVI. *De lignis pro Basilicis Apostolorum.*

Inter multiplicium negotiorum labores & afflictiones, quibus iugiter tenebatur, curam suscepit hoc anno Gregorius vtriusque basilicæ, Pauli omnium amplissimæ, atque Petri, vt collabentia B earum tecta instauraret: cuius rei gratia Sabino subdiacono iniunxit, vt prægrandes trabes incidendas curaret, atque ad mare deferendas, quo nauigio Romam perduci possent. Scripsit de his pariter & ad Arogem Ducem: extant ad eos datæ epistolæ [b]; sed vitiatum scias codicem, vbi perperā legitur de partibus Britannorum eas esse mittendas. Quomodo enim tam longe petendæ trabes fuere, cum propinquiores essent in diuersis Italię oris siluę cęduæ earumdem trabium fertiles? Sed si qua in prouincia Sabinus degeret, & negotia Ecclesiæ ageret, intelligemus: plane sciemus, non ex Britānia esse petitas trabes, sed e Brutina prouincia. Etenim ex diuersis epistolis ad eumdē Sabinum subdiaconum superius datis [c], in quibus de Rhegitanæ Ecclesiæ negotijs agitur, apparet ipsum curasse sedis Apostolicæ negotia in Brutiorum prouincia, vbi Rhegium est. Sicque quod in litteris Gregorij dicitur de partibus Britannorum esse petendas trabes, restituendum est, vt dicere sit velit, de partibus Brutiorum, quæ prouincia hodie Calabria dicitur. Sed & quod ad Maurentiū Magistrum militum de eadem re Gregorius scribit, vt litteras suas, quas ad dictum Sabinum subdiaconū mittit, quā citissime curet certo homini perferendas dare: cum cōstet eumdē Maurentiū Neapoli constitisse (vt apparet ex eiusdē Gregorij litteris [d] ad eū datis) istud ipsum affirmare suadet. C Recitat Paulus diaconus [e] epistolam S. Gregorij tunc eadem de causa scriptam ad Arogem, quem nominat Arigem, & loco Britānorum legit Brixiorum, siue Briccorum: sed Brutiorum esse legendum, quæ dicta sunt, indicant. Fuit Aroges Dux Beneuenti, cuius ducatus amplitudo regiones omnes continebat, quæ Hadriatico atq. Tyrrheno, includuntur littore Hydruntino Campanū vsq. locis aliquibus exceptis, quæ adhuc Orientali Imperio subiecta erāt. Est mētio de eodē Duce apud eumdem S. Gregorium in epistola ad Ioannē Episcopum Rauennatē libro secundo, & alibi. Sed & confirmat hæc omnia quæ dicta sunt auctoritas Anastasij Bibliothecarij, qui in Gregorio Secundo Romano Pontifice testatur trabes pro eadem omnium amplissima basilica sancti Pauli e Calabria esse petitas, atque Romam nauigio missas.

b Gregor lib. 10. ep. 24. 25. 26. Indict. 5.

c Greg. lib. 7. epi. 46 Ind. 2. li. 8. epi. 5. 6. Ind. 3.

d Greg. lib. 8. ep. 26. Ind. 3.

e Paul. diacon. li. 4. c. 6.

XVII. *Sermones Gregor. excepti ab alijs.*

Hoc anno S. Gregorius scribens [f] ad Ioannem subdiaconum Rauennatem, præuia occasione obitus Claudij Abbatis, recēset suas lucubrationes, vel a se scriptas, vel ab alijs exceptas, vel trāslatas: atque primum: Præterea, inquit, quia idem carissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquentem de Prouerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Heptateuco audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu & stylo dictauit, D ne obliuione deperirent, vt apto tempore hæc eadem mihi inferret, & emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis inutilius fuisse permutatum. Vnde necesse est, vt tua experiētia, omni excusatione & mora cessante, ad eius monasterium accedat, & conuenire fratres faciat, vt sub omni veritate quantascumque de diuersis scripturis chartas detulit, ad medium deducant: quas tu suscipe & mihi celerrime transmitte.] hęc de exceptis per Claudium Abbatem. alia vero occasione de libris a se scriptis & editis ista subdit:

f Greg. lib. 10. ep. 22. Ind. 5.

XVIII. *De lib. moralii non publice legendis.*

Illud autem quod ad me quorumdam relatione perlatum est, quia reuerendissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi commentarios [*] beati Iob publice ad vigilias faciat, nō grate suscepi: quia non est illud opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quā prouectum generat. Sed dic ei, vt commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mētes sæcularium ad bonos mores præcipue informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotescere [*]. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatolius diaconus (*Apocrisarius fuit hic a Gregorio missus post Sabinianum, Constantinopolim & ibi defunctus*) quærenti ac iubenti domno Imperatori librum regulæ pastoralis dedit, ægre suscepi: quem sanctissimus frater & coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam trāstulit; & sicut E mihi scriptum est, ei valde placuit: sed mihi valde displicuit: vt qui meliora habent, in minimis occupentur, &c.] subdit de supplendis ex Romano codice, quæ decurtata seu omissa in eo libro legerentur in codice Rauennate. Quod vero ad Claudij Abbatis successorem a monachis delectum Constantinum pertinet: reiecit illum sanctus Gregorius, eo quod, inquit, peculiaritati studeret, quodq. scisset ipsum profectum esse in Picenum ad aliud quod ibi haberet monasterium, solum, absque fratrum suorum aliquo teste. Sed de his hactenus.

* commenta

* innotesci

XIX.

Quod autem ad rerum Orientalium statum pertinet: hoc anno occisum esse Mauritium Imp. vna cum filijs, & subrogatum Phocam, publica monumenta apud Gregorium ita descripta testantur vndecimi libri exordio [g]:

g Greg li. 11. c. 1.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, per Indictionem sextam, die vigesimatertia mensis Nouembris, temporibus domini & beatissimi Papæ Gregorij, coronatus est Phocas &

De tempore necis Maur. Imp. & filiorum.

A cãs & Leõtia Augusta Septimo in Palatiu,quod dicitur Secũdianas,& occisus est Mauritius Imp. eum omnibus filijs suis masculis,id est,Theodosio iã coronatu,Tiberio,Petro,Paulo,& Iustinianõ simul & Petro fratre suprascripti Mauritij Augusti:sed & aliqui procerum,qui ei cohærebant, id est,Constantius Patricius & Curator,& Placidas,sed & Georgius Nutarius Principis.]hæc ibi quod ad tempus pertinet.

XX.
a Sapien.6.

Plane accidit secundum illud Sapientiæ [a]: Audite Reges & intelligite. Horrende & cito apparebit vobis:quoniam iudicium durissimum in his quæ præsunt fiet.] Ita quidem patefactum est horrendum Dei iudicium aduersus Mauritium Imperatorem,dum de facinore haud pridem perpetratu persoluit pœnam(vt licuit)taliunis:dũ enim ipse passus esset tot millia innocẽtium Christianorum a diru barbato immanissime cædi,quos minimo potuisset redimere pretio,reus factus innoxij effusi sanguinis, ipse a tyrrano vna cũ insontibus filijs crudelissime necatus est,nullo adiuuante,eripiente nemine.Sentiens vero ipse manum esse hanc Domini porrectam ad vlciscendum, specimen edidit probatissimi Christiani,conficiens sibi ex calice iræ Dei poculum medicinæ, qđ sibi prodesset ad peccatorum suorum purgationem & perfectam salutem animæ consequẽdam. B Sed age iam cuncta eodem quo se habuerunt ordine recenseamus.

XXI.
b Vit.S. Theod. Sic.apud Sur. to. 2.die 22.April.
De visione ostẽsa S. Theodoro de nece Maur.

Primum quidẽ q̃ de Mauritij nece ostẽsa fiut diuinitus Theodoro Siceotæ Episcupo Anastasiopolitano,dicenda sunt. Eleusius rem gestam sic narrat,qui illi inhærebat [b]. Antequã Mauritius Imperator occideretur,cum in Dei genitricis monasterio vir sanctus præfinitum psalmorum numerum,legeret,in sanctuariu recens exædificato lucerna quæ semper ardet,extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit,vt eam accenderet:sed cum statim rursus extincta esset,frater redijt,& cũ precibus eam iterum accendit. Repenteq. rursus extincta,vir sanctus illum reprehendẽs, tamquã inepte id fecisset;ipse accessit,& manu sua illam accendit. Sed cum illic adhuc staret,similiter rursum extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis,seuere locutus est ad hunc modum: Signũ hoc,fratres,non simpliciter(mihi credite)nec temere contigit. Vos ergo diligenter explorate q̃d egeritis,& in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cum autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent,ad obsecrãdum Deum accessit,vt sibi rem indicaret. Cumq.re diuinitus patefacta,tristis esset,& cum gemitu diceret: Vere tu Isaia naturam hominis expendisti,cum diceres [c]: Omnis homo fœnum,& om- C nis gloria eius tamquam flos fœni:aruit fœnum,& flos eius decidit. & hæc loqueretur: fratres rogabant eum,vt rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepisset vt rem nemini indicarent,prædixit eis,quo mortis genere Mauritius Imperator esset interiturus. Fratribusq.merito id illi euenturum,respondentibus ob ea quæ improbe gessisset:Sic ipse quidem,filij(inquit S. Theodorus) morietur, sed post eum multo deteriora contingent,quæ hæc ætas non expectat.] sed de his postea.

c Isai.40.

XXII.
Alia prædictiones de nece Mauritij.

Rursum vero prædictiones. Etenim ante annum Imperatoris necis hæc etiã præcessisse, Cedreni habent Annales: Monachus quidam,cuius vitæ exercitatio illustris erat,strictum gladium tenẽs a foru vsque ad æneam portam procurrit,omnibus prædicẽs Imperatorem gladio occisum iri. Sed Herodianus Mauritiu palam,quæ ipsi euentura essent,denũciauit. Tunc etiam & populum in Mauritij ludibrium Maurum quemdam hominem Mauritio similem super asinum imposuisse,& corona ex allijs confecta coronasse,& ac si Imperator esset,per vrbem duxisse,sannisque,iocis,scommatibus,ac sibilis insectatum eum vniuersum vulgus,affirmat;addit præterea, portenta monstraque plura;& e cælo signa ad id indicandum præcessisse,quæ singula Nicephorus refert [d]: præcognitũ- D que Mauritio,ab eo se occidendum esse,cuius nomen duabus his litteris inchoaretur PH. cuius rei gratia Philippicus sororis ipsius maritus in suspicionem adductus est: sed diuinitus per somnium certiorem de nomine interfectoris Mauritium esse redditum. Narrat cuncta verbis istis Cedrenus:

d Nic.li.18.c.38.

XXIII.
Maur. male sibi conscius pœnas hic exoptauit.

Sic igitur eodem anno vltimo Mauritij Imp. ipse ad se reuersus,recordatusq. Deum nihil clam esse,eumq. pro meritis cuique suis siue bona siue mala tribuere:tum quam grauiter peccasset, qđ captiuus redimere noluit:expediens esse cogitauit,vt in hac vita temporaneas,& nõ in futura æternas pœnas daret. Itaque libellos supplices scripsit ad omnes Patriarchas, & monachos in omnia monasteria, etiam Hierosolymam missit,vt a Deo peterent,vt ipse de peccatis admissis in hac vita & non in futura pœnas lueret. Quin & in Philippicum impegit sororis suæ maritum, suspicatus ab eo cædem sibi parari,ex vaticiniu quodam quo significatum esset,ab PH. esse cauendum. Ceterum Philippicus innocens iuramentis modis omnibus apud eum se purgare non destitit. Mauritius autem,cum pro ipso vbique viri pij Dominum precarentur,quadam nocte in somnis eiusmodi visum vidit:nempe astare se ante Saluatoris imaginem in Palatij porta ærea collocatam, atque E vna simul multam turbam captiuorum ipsum apud Dominum accusantium. Tum ipsum Iudicem iubere Mauritium causam dicturũ sisti. Sicq. a satellitibus correptum,& in porphyreticu vmbilico ibi positu constitutum,ab eodem Iesu Christu Domino interrogatum fuisse, vbinam sibi pœnas rependi vellet,in hac scilicet vel futura vitã? Ipsum autem Mauritium ita respondisse; Domine benignissime,iuste Iudex,hic malo potius,quam in altera vita. Nec mora,statim iussum esse,vt cũ vxore sua & liberis,totaq.familia Phocæ militi trucidandus daretur. Expergefactus, statim accubitorem suum misit,qui Philippicum ad se perduceret.

XXIV.
Philippicus in suspicionem adductus liberatur

Cum autem vocari se nocte Philippicus cognouisset,qui iam antea se scisset in suspicionẽ apud Imperatorem adductum,de se actum putauit:quamobrem antequam ad ipsum Imperatorem accederet,sacram Eucharistiæ communionem accepit,& abijt,vxorem Gordiam nomine relinquẽs eiulantem sacco cinereq.conspersam,dolorem immensum,quo angebatur,præseferentem. Vt autẽ ad Imperatorẽ Philippicus venit,sese ad eius pedes stratus aduoluit. Sed Imperator, accubitore foras exire iusso, ipse ad Philippici pedes accidit,dicens: Ignosce mihi,frater,quas tibi innocẽti calumnias

lumnias

lumnias tribui. Suspicabar quidem te meæ vitæ insidias moliri, sed iam te innocentem cognoui. A
Horror autem, vt dicas mihi, si quem Phocam militem in exercitu nosti. Noui, ait ille, quemdam, q pridem ab exercitu missus, cum tua maiestate iurgauit. Quærenti autem Mauritio, quo ille præditus esset ingenio: respondit, hominem esse timidum & crudelem. Tum Imperator: Si timidus est, inquit, homicida est. Narrauitq. Philippico insomnium.] subdit vero de comete, qui apparuit, gladij formam habente, qui quasi lingua cælestis quæ essent euentura prædiceret. Post hæc vero quid referret legatio ad sanctos viros missa, sic breuiter narrat: Postridie Magistrianus, quem ad hoc ablegauerat Mauritius, venit a sanctis hoc responsum ferens: Probat Deus conuersionem tuam, & animæ salutem concedit, teq. totamq. familiam tuam collocat inter electos, sed Imperij cum dedecore iacturam patieris. Quibus auditis, Mauritius Deo laudes & gratias dixit.

XXV. *Phocas Centurio creatur imperator.*

Inter hæc autem accidit, vt Petrus germanus Imperatoris litteras ipsius iussu ad exercitũ mitteret, quibus iuberet, vt traiecto Istro, milites ibidem hiemarent. Quod cum audisset exercitus, commotus vehementer, seditionemq. faciens, de nouo creando Imperatore tumultuose agere incipiẽs, quem audacem scirent esse militem Phocam Centurionem super scutum eleuantes acclamant, salutantq. Imperatorem. Vbi autem ista innotuere Petro, mox Byzantium veniens, certiorem de his B reddidit Imperatorem: qui iam aduentare sentiens hostem, nauim conscendit cum liberis & vxore; sed tempestate repulsus, vix periculum euasit, delatus ad sanctum Antonomum: eademq. nocte podagræ dolores ipsum corripuere. Qui vero erãt Constantinopoli contrariæ factionis Prasini, occurrentes Phocæ, eumdem plurimum honorauere, persuaseruntq. in Hebdomon venire. Inter hæc accidit peti a populo aduersæ partis Theodosium filium Mauritij Imperatorem. His Mauritius aduersatus. Timens sibi Germanus in Deiparæ, Cyri dictum, templum aufugit: quo iussus abstrahi a militibus, sed tutatus est eum populus.] Sed hæc Theophanes pluribus.

XXVI.

At modo de promotione & vnctione Phocæ historiam prosequamur. Cum se contulisset ad Septimum Phocas, facti sunt illi obuiam Patriarcha Constantinopolitanus, necnon & senatores. Exegit vero ab eo Cyriacus Patriarcha ex more confessionem Catholicæ fidei, promissionemque, qua polliceretur iuxta ritum, se Ecclesiam a dissensionibus conseruaturum immunem. Quibus peractis, idem Phocas in ecclesia Sanct. Ioannis Baptistę insignibus Imperatorijs decoratur; ex quo facto clades prouenit Imperij. Biduo post Phocas curru Imperatorio aduectus venit in Regiam. Quinta vero die Leontiam coniugem suam, corona ei imposita, Augustam nuncupauit. C

Leontia Augusta creata.

XXVII.

Cum autem ex more pristino in editione spectaculorum Phocas totus esset, & in Circo de loci prærogatiua oborta contentio fuisset, populus tumultuatus Mauritium appellauit, quod nondum mortuus esset. Mouit res inexpectata inuidiam Imperatoris: qui mox excitatus, missis militibus ad Mauritium, eum ad portum Eutropij adduci iussit. Vbi ante oculos eius iussi sunt necari quinq. filij masculi. Ad quæ ille alta philosophia dixisse fertur illud Dauidicum: Iustus es Domine, & rectũ iudicium tuum. Interea vero cum nutrix subtraxisset vnum e nece, & pro illo filium suum offerret: id Mauritius fieri vetuit, infantemque suum prodidit, qui visus est e vulneribus lac dare cum sanguine. Tandem vero vltimo loco Mauritius ipse occisus est, cum se casu superiorem in omnibus demonstrasset. Horum omnium abscissa capita delata in campum iuxta tribunal, ad fœtorem ibidem permanserunt, donec Phocas licentiam ea auferendi atque sepulturę mandandi cõcessit, q̃ vna cum corporibus delata sunt ad sepulchrum S. Mamãtis. Defuit autem liberorum Mauritij internecioni Theodosius ablegatus a patre ad petendum auxilium a Cosrhoe Persarum Rege: sed quomodo interceptus, & neci postea ipse etiam traditus sit, dicemus anno sequenti, quo contigit. D
De nece quoque coniugis & filiarum virginum suo item loco dicturi sumus. Habet hæc eadem de interitu Mauritij Theophanes totidem ferme [a] verbis, sed paulo copiosius explicat: vbi subditur, interfectum post hæc fuisse Petrum Mauritij fratrem, & alios proceres multos. Philippicum vero cognatum Imperatoris attonsum capite, sacerdotio initiatum, sectatum vitam quietam, tradit Cedrenus, cum videlicet iugalis eius idem vitæ genus arripuisset.

Mauritius cũ filijs occiditur.

[a] Miscel. li. 17.

XXVIII. *Alexandriæ eodem die cognita mors Mauritij.*

Quomodo autem hæc quę Constantinopoli gesta sunt, dæmones Alexandriæ nunciauerint, a Theophane ita narratur: Interea Calligraphus quidam Alexandriæ venerabilis vir, ex matutina vigilia domum vadens, media nocte videt statuas ex metallo æris abstractas, & voce grandi dicẽtes, interemptum Mauritium & filios ipsius, atque omnes casus, qui apud Byzantium fuerunt gesti. Mane vero facto, pergens, hæc Augustali retulit, qui præcepit ei, nulli hæc manifesta facere; scribẽsque diem, præstolabatur exitum. Die vero nona prætereunte, ecce nuncius venit, indicans Mauritij interemptionem. Tunc Augustalis dæmonum vaticinium publicauit.] hæc ibi. Qui autem præter Mauritium & filios interempti fuerint, Nicephorus ea quæ sunt dicta prolixius prosecutus, ita recenset [b]: Proinde Petrum Mauritij fratrem *tyrannus* ferro necat. Occiditur præterea, de quo E sæpe facta est mentio, dux Commentiolus, item Georgius Philippici filius, Præsentinus etiam, cui curas & consilia sua Petrus crediderat: postremo vero & Theodosius Mauritij successor, ex itinere (vt dictum est) retractus.] sed de ipso agetur anno sequenti.

[b] Nicephor. lib. 18. c. 41.

XXIX. *De annis Imperij Mauritij.*

His enarratis, iam superest tantum, vt annos, quibus Mauritius imperauit, ad calculos reuocemus. Accidit namque, vt vnus errans, idem & reliquos rem absque exacta consideratione prætergredientes, in errorem eumdem secum ferret. Hæc dixerim, quod penes Græcos vel alios ferme omnes vna videtur esse communis assertio de tempore quo Mauritius imperauit, nimirum ipsum ad annum vigesimum peruenisse: istud quidem expressum inuenies apud Theophanem, Cedrenũ, Nicephorum [c], qui & eius ætati tribuit annos sexagintatres: idemq. Zonaras habet, hoc ipsum Beda, & alij. Sed antequam alios corrigamus, ea primum menda, quæ voluendo cusos hactenus tomi huius terniones reperimus de inchoatis vel absolutis Mauritij Imp. annis, expurgemus: vt hac vna animaduersione corrigas omnes errores illapsos, vt singulos in annis singulis positos eius annos

[c] Ibidem c. 40. in fine.

semper

A semper inchoatos intelligas, non absolutos. His emendatis, exactam iam Mauritij Imperij tempo-
ris rationem ineamus.

Iam superius ex scriptoribus qui eodem tempore vixerunt, ostendimus creatum Mauritiũ an- XXX.
no Redemptoris quingentesimo octogesimosexto; idq. tam Græci quam Latini auctores testãtur,
qui eodem viuebant tempore: quo etiam anno Tiberium prædecessorem Mauritij mortuum tra-
dunt, quarto Idus Augusti: a quo tempore si incipias numerare annos Mauritij vsq. ad præsentem
annum, quo testificatione publicorum Actorum & aliorum constat mense Nouembri Indictionis
sextæ occisum Mauritium, & subrogatum Phocam: vtiq. reperies ipsum nonnisi annos sexdecim
ac menses tres & aliquot dies imperasse.

Sed quoniam apud S. Gregorium & Bedam in publicis monumentis deprauatum interdum in XXXI.
uenies numerum Indictionum, & discrepare ab alijs annis aliter consignatis; prouocamus lectorẽ
ad Euagrium [a] rationem temporum non obiter & oscitanter afferentem, sed summa (vt profite-
tur) industria & diligentia statuentem, qui cum suæ ætatis tempora quam studiosissime recensere
se profiteatur, erit ipse nobis instar omnium aliter sentientium. Repetenda sunt ergo hic verba ip-
B sius ita dicentis: Vt aũt ordinem temporum accuratissime cõplectamur, intelligendum est, Iustinũ
Iuniorẽ per se solum ad annos duodecim & menses decem cum dimidio regnasse, atq. vna cum Ti
berio ad annos tres & vndecim menses, totumq. tempus regni sui annos sexdecim & menses nouẽ
cum dimidio cõplexum esse. Regnauit autem Tiberius per se solum annos quatuor, cũ Iustino antẽ
tres, & menses vndecim.] Sunt hæc Euagrij verba, canonq. firmissimus temporis constitutus.

a Euagr. libr. 5. c. 13.

Sic igitur dum numerat ab obitu Iustiniani Imp. cui Iustinus successit: cum constet Iustinianũ XXXII.
[b] Idibus Nouembris diem obijsse anno Domini quingentesimo sexagesimoquinto, atq. teste eo
dem Euagrio [c], imperasse annos trigintaocto & menses octo, sicq. obijsse anno Redemptoris quin
gentesimo sexagesimoquinto: his si addas annos decem & septem minus mense vno cum dimidio,
quibus imperauit Iustinus, peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimumsecundũ.
his iungas quatuor, quibus solum regnasse Tiberium idem Euagrius tradit: peruenies ad annum
Domini quingentesimum octogesimumsextum: a quo tempore incipe numerare annos Mauritij
vsq. ad præsentem annum; vtiq. non amplius quam annos sexdecim & tres menses (vt superius di-
ctum est) reperies. Hæc dicta sunto ad rectam annorum Imperij Mauritij rationem, auctore Eua-
C grio omnia ob oculos habente, & annos Imperatoris ad exactissimam temporis rationem reuocã-
te: quibus reliquos corrigas omnes & emendes, nisi auctores numero potius quam veritate pollen
tes sequendos existimes.

b Ex Corippi carm. dict. sup.
c Euagr. l. b. 4. c. vlt.

Porro scito calumniam fuisse, quam aduersa populi pars intulit [d] in Mauritium, quod Mar- XXXIII.
cionis hæresis sectator esset; siquidem superius vidimus eiusdem fidem Catholicam non solũ re-
ceptam, sed prædicatam sæpe a sancto Gregorio Romano Pontifice [e], cuius de his sententia ve-
ra certaq. haberi debet, non inconstantis vulgi & perciti furore iactata conuicia. Quæ vero laude
digna de Mauritio Nicephorus ad finem habeat [f], accipe: ait enim: Mauritius Imp. summopere
viros eloquentia insignes coluit: liberalis etiam erga eos, qui pulcherrimis optimisque disciplinis
præclaram operam nauassent. Celebria quoq. opera in Romani Imperij ditione construxit: quorũ
est vnum sanctorum Quadraginta martyrum ecclesia, quam Tiberius antea ædificare aggressus
fuerat. Sacram quoq. Apostoli Pauli ædem Tarsi Ciliciæ eumdem construxisse ferunt. Fertur & il-
lud quoq. de eo, quod tertiam partem pensionum vectigalium subditis suis remiserit, quodq. libe
raliter Byzantijs triginta talenta donauerit, vt aquæductuum meatus renouarent. Item præclarũ
D illud stemma & ornamentum, quod ei Sophia Augusta socrus & coniunx Constantina ambitiose
admodum & magnifice elaborarant, cum id ne semel quidem gestasset, maximo Dei templo intu-
lit, & diuinæ mensæ consecratum, aurea catella suspendit: quod ipsum ornamentum vsque ad expu-
gnationem vrbis durauit.] hæc Nicephorus.

d Nicephor. libr. 18 c. 39.
e Greg. li. 9. epi. 40 Ind. 4.
f Nicephor. libr. 18. c. 42.
Quę de Mauritio laudentur probe facta.

Verum cur ad extrema hæc omnium calamitatum Mauritius tandem prolapsus inciderit vt in
telligas, superiores eius gressus non recto tramite fixos memoria repete, quæ scilicet quantave ad- XXXIV.
uersus libertatem Ecclesiasticã sanxerit, quæve in sanctissimũ Patrem Gregorium perpetrarit. vt
plane illam visus sit subijsse quodammodo pœnam, quæ in sacris Prouerbijs reperitur ita esse san-
cita [g]: Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum fi-
lij aquilę.] passus namq. & hanc ignominiam esset, secto capite vsq. ad putredinem in foro exposito,
nisi vallatum semper fuisset a spectantibus & admirantibus populis. Hæc de his satis.

g Prouer. 30.

E

IESV CHRISTI ANNVS 603. | GREGORII PAP. ANNVS 14. | PHOCAE IMP. ANNVS 1.

SExcentesimus atq. tertius numeratur annus sextæ Indictionis, quo inchoatur Gregorij Papæ de
cimusquartus, & Phocæ Imperatoris primus, cum & Romæ idem acclamatus est Imperator I.
mense Aprili: non enim ante illud tempus allatæ sunt Romam regnantium Augustorum imagines,
de quibus hæc apud Gregorium in exordio vndecimi libri: Venit autem icona suprascriptorum
Phocæ & Leontiæ Augustorum Romam septimo Kalendas Maij, & acclamatum est eis in Latera
nis in basilica Iulij ab omni clero vel Senatu: Exaudi Christe: Phocæ Augusto & Leontiæ Augustæ
vita. Tunc iussit ipsam iconam dominus beatissimus & Apostolicus Gregorius Papa reponi in ora
torio S. Cæsarii martyris intra Palatium.] hæc ibi ex Actis publicis.

Phocas Romę acclamatus Imperator.

Quod audis de imaginibus Augustorum Romam allatis: alias sæpe diximus, eas mitti solitas II.

ab Imperatoribus in diuersas prouincias Imperio Romano subiectas,& ad Principis amicos,easdemque dici consueuisse Laurata,quasi Laureata. Est de his ampla mentio in epistola Gregorij Papæ Secundi ad Leonem Isauricum Imperatorem,de qua suo loco inferius. His veluti Imperatori præsenti debitus honoris cultus deferri cōsueuit ab omnibus;& in eas peccans, maiestatis reus efficiebatur,vt superius dictum est in Constantino Magno,cum eius imaginem quidam Aegyptij lapidibus appetijssent. Est de veneratione imaginum Principum frequens mentio apud posteriorem Nicænam Synodum , & Damascenum,vel alios, qui scripserunt de veneratione sacrarum imaginum. A

III. Quod autem postqnam ijsdem Augustorum imaginibus Romam missis,in basilica Iulij in Lateranis debitæ sunt a clero atq.populo acclamationes exhibitæ,iusserit sanctus Gregorius reponi eas in oratorio sancti Cæsarij martyris intra Palatium : non putes locum illum fuisse in Palatino, vel Palatio Lateranensi,quod Patriarchium dicebatur;sed ecclesiam illam(quæ aliquando Diaconia,postea vero Titulus fuit)positam in via Appiæ diuortio a Latina,haud procul a Titulo S.Sixti. Aedes enim peramplæ illic erant siue vsui Pontificis,siue Imperatoris, cum Romæ esse contingeret,inseruientes,quæ Sacrum Palatium dicebantur,vt testatur Anastasius in Sergio Papa,quem illic eligi contigit aduersus altercantes inter se schismaticos. Perseuerauit eadem ecclesia antiqua nobilitate celebris vsq.ad tempora nostra eodem nomine Tituli sancti Cæsarij in Palatio,vt complura publica monumenta docent,atq.nouissime Acta sacrosancti Concilij Tridentini,quibus subscriptus legitur Christophorus Cardinalis Madrucius Tridentinus,presbyter Tituli sancti Cæsarij in Palatio.Porro eamdem ipsam nimia vetustate collapsam,penitusq. inaccessam atq. desertā, ob idq.e numero Titulorum expunctam a Sixto V.Pontifice,Clemens Papa VIII. Ecclesiasticarum antiquitatum tenacissimus custos & conseruator ipsam restituturus in Titulum, in veterem formam extruendam atq.exornandam curauit:quo etiam nomine illi potissimum ei bene precantur,qui antiquam loci nobilitatem non ignorant.At de oratorio S. Cæsarij hæc obiter dicta satis. Iam rerum gestarum seriem prosequamur. B

De titulo S.Cæsarij in palatio.

IV. Præstitit & Phocas haud dubium,quod reliqui omnes Augusti (vt sæpe superius est demonstratum)præstare consueuerunt,simulac electi essent Imperatores:nimitum,vt fidei suæ professionem Catholicam mitterent ad Romanum Pontificem,quo in vniuersa Catholica Ecclesia nomen Catholicum communionemque consequerentur.Non omisisse ipsum quæ vsitatæ solemnitatis essent,qui religiosos alios ritus in sua consecratione implesse voluit,par est credere . Porro sanctus Gregorius simulac accepisset de eius euectione in Imperium nuncium,litteras ad ipsum dedit:ex tant ipsæ,quibus intueri per transennam possis,quam deploratissimus esset status Romani Imperij sub Mauritio:sic enim se habet epistola [a] ad eum data de adepto Imperio gratulatoria,vt moris erat: C

a Greg li.11.ep. 38.Indic.6.edit. Rom.

V. Gloria in excelsis Deo,qui iuxta quod scriptum est [b], mutat tempora,& transfert regna: & qui hoc cunctis innotuit,quod per prophetam suum [c] loqui dignatus est,dicens: Quia dominatur Excelsus in regno hominum,& cui voluerit ipse dat illud.In omnipotentis quippe Dei incomprehensibili dispensatione alternatim vitæ mortalis sunt moderamina:& aliquando cum iniustorum multorum peccata refrenanda sunt,vnus erigitur,per cuius duritiam tribulationis iugo subiectorum colla deprimantur:quod in nostra diutius afflictione probauimus.Aliquādo vero,cum misericors Deus mærentium multorum corda sua decreuit consolatione refouere , vnum ad regiminis culmen prouehit , per cuius misericordiæ uiscera in cunctorum mentibus exultationis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatē vestræ pietatis ad Imperiale fastigium peruenisse gaudemus. Lætentur cæli,& exultet terra, & de vestris benignis actibus vniuersæ Reipublicæ populus nuncusq. vehementer afflictus hilarescat. Comprimantur iugo dominationis vestræ superbæ mentes hostium.Releuentur vestra misericordia contriti ac depressi animi subiectorum. Virtus cælestis gratiæ inimicis terribiles vos faciat,pietas subditis benignos. D

b Dan.2.
c Dan.4.
Epistola S.Gregorij ad Phocam.

VI. Quiescat felicissimis temporibus vestris vniuersa Respublica,prolata sub causarum imagine præda pacis. Cessent testamentorum insidiæ,donationum gratiæ violenter exactæ.Redeat cunctis in rebus proprijs secura possessio,vt sine timore habere se gaudeant , quæ non sunt eis fraudibus acquisita . Reformetur in singulis sub iugo Imperij vestri libertas sua. Hoc namque inter Reges Gentium & Reipublicæ Imperatores distat,quod Reges Gentium domini seruorum sunt, Imperatores vero Reipub.domini liberorum.Sed melius hoc orando,quam suggerendo dicimus.Omnipotens Deus in cuncta cogitatione & opere cor vestræ pietatis suæ gratiæ manu teneat; & quæque iuste,quæque clementer agenda sunt,inhabitator uestri pectoris Spiritus sanctus benigne disponat:ut de temporali regno uestra clementia post multorum annorum curricula ad cælestia regna pertingat.] hæc Gregorius primum ad Phocā. Accidit uero,ut post hæc ab ipso Phoca reciperet Gregorius litteras,quibus,persolutis quæ solerent reliqui Imperatores officijs,questus est ipse nouus imperator cum sancto Gregorio,quod nullum inuenerit Constantinopoli ex more residere sanctæ Romanæ Ecclesiæ Apocrisiarium. Accidit enim (ut anno superiori dictum est)obijsse eum, qui in eadem muneris functione post Sabinianum missus fuerat Anatolius, cui necdum suffectus quisquam erat. Ad hæc respondens Gregorius,se excusat ob temporis iniquitatem,cuius causa nullus inuentus esset,qui eiusmodi prouinciam subire uellet:adeo enim iniqua fuerant & Romanæ Ecclesiæ molesta illa extrema tempora Mauritij Imperatoris,Deo amplius non ferenda. Rescribens ergo Gregorius, simul etiam de miserando statu Romanæ Ecclesiæ eumdem certiorem reddit.litteræ uero ipsæ sic se habent [d]: E

Mala quæ sub Mauritio vigebant.

d Gregor li. 11. epi.45. Indict.6. edit.Rom.

VII. Considerare cum gaudijs & magnis actionibus gratiarum libet,quātas omnipotenti Domino laudes debemus,quod remoto iugo tristitiæ,ad libertatis tempora sub Imperiali benignitatis

vestræ

A vestræ pietate peruenimus. Nam quod permanere in Palatio iuxta antiquam consuetudinem Apo *Posteriores litteræ Gregorij ad Phocam.*
stolicæ sedis diaconum vestra serenitas non inuenit, non hoc meæ negligentiæ, sed grauissimæ ne-
cessitatis fuit: quia dum ministri omnes huius nostræ Ecclesiæ contrita a speraq. tempora cum for-
midine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad vrbem regiam in Palatio
permansurus accederet. Sed postquam vestram clementiam, omnipotentis Dei gratia disponente,
ad culmen Imperij peruenisse cognouerunt: ipsi quoq. suadente lætitia, ad vestra vestigia venire fe
stinant, qui prius illuc accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidam ita senectute sunt debi
les, vt laborem ferre vix possint, quidam Ecclesiasticis curis vehementer implicantur: & lator præ
sentium, qui primus omnium Defensor fuit, bene mihi ex longa assiduitate compertus est vita, fi- *Bonifacius Apocrisari⁹ mittitur Constantinop.*
de ac moribus approbatus: hunc aptum pietatis vestræ vestigijs iudicaui. Vnde eumdem, aucto-
re Deo, diaconum feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cuncta quæ in his partibus agun-
tur, inuento opportuno tempore, valeat clementiæ vestræ suggerere. Propter quod rogo, vt sereni-
tas vestra pias aures inclinare dignetur: vt tanto nobis valeat celerius misereri, quanto afflictionē
nostram verius ex eius relatione cognouerit.

B Qualiter enim quotidianis gladijs & quantis Longobardorum incursionibus ecce iam per tri *VIII.*
gintaquinque annorum lōgitudinem premimur, nullis explere vocibus suggestionis valemus. Sed
in omnipotenti Domino confidimus, qui quæ cœpit consolationis suæ nobis bona perficiet: & qui
suscitauit in Republica pios dominos, etiam extinguet crudeles inimicos. Sancta itaq. Trinitas vi-
tam vestram per tempora longa custodiat, vt bono vestræ pietatis, quod tarde suscepimus, diutius
gaudeamus.] hactenus ad Phocam Augustum Gregorius. Porro hic qui missus est ex Defensore
diaconus Apocrisarius, Bonifacius fuit, vt apparet ex epistola data ad Cyriacum Constantinopo-
litanum Episcopum: & eum puto Bonifacium, qui secundus post Gregorium successit Romanus *a Greg. li. 11 ep. 46. Indict. 6. edit. Rom.*
Pontifex. Sed & ad Leontiam Imperatricem aliam tunc epistolam dedit Gregorius his verbis
conscriptam [a]:

Quæ lingua loqui, quis animus cogitare sufficiat, quātas de serenitate vestri Imperij omnipotē *IX.*
ti Deo gratias debemus, quod tam dura longi tēpis pondera ceruicibus nostris amota sunt, & Impe *Greg. litteræ ad Leontiam Augustam.*
rialis culminis leue iugum subijt, quod libeat portare subiectis? Reddatur ergo Creatori omnium
ab hymnidicis Angelorum choris gloria in cælo; persoluatur ab hominibus gratiarum actio in ter
C ra: quia vniuersa Respublica, quæ multa mœroris pertulit vulnera, iam nunc consolationis vestræ
inuenit fomenta. Vnde nobis necesse est omnipotentis Dei misericordiam enixius exorare, vt cor
vestræ pietatis sua semper dextera teneat, eiusq. cogitationes cælestis gratiæ ope dispenset: quate-
nus tranquillitas vestra tanto rectius valeat sibi seruientes regere, quanto dominatori omnium no
uerit verius deseruire. In amore Catholicæ fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno ope-
re Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem: vt semper
pio feruore valeatis, & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinquere, & siquid in vobis de-
linquitur, parcendo tolerare. Det vobis in vestra pietate Pulcheriæ Augustæ clementiam, quæ pro
zelo Catholicæ fidei in sancta Synodo Helena noua vocata est.

Omnipotentis Dei misericordia largiora vobis eum pijssimo domino spatia viuendi conce- *X.*
dat: vt quo vestra longius vita extenditur, subiectorum omnium consolatio validius confirmetur. *Greg. epist. ad Leontiā Aug.*
Rogare forsitan debui, vt Ecclesiam beati Petri Apostoli, quæ nunc vsq. grauibus insidijs labora-
uit, haberet vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed quia scio quia omnipotentē Deum
diligitis, non debeo petere quod sponte ex benignitate vestræ pietatis exhibetis. Quāto enim plus *b Matth. 16.*
D timetis Conditorem omnium, tanto amplius eius potestis Ecclesiam amare, cui dictum est [b]: Tu
es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduer
sus eam. & cui dicitur: Tibi dabo claues regni cælorū: & quodcumque ligaueris super terram, erit
ligatum & in cælo: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Vnde nobis du-
bium non est, quam forti amore ad eum vos stringitis, per quem solui ab omnibus peccatorum ne
xibus desideratis. Ipse ergo sit vestri custos Imperij, sit vobis protector in terra, sit pro vobis inter
cessor in cælo: vt per hoc quod releuatis duris ponderibus in vestro Imperio subiectos gaudere fa-
citis, post multa annorum tempora in cælesti regno gaudeatis.] hucusq ad Leōtiam. Sane quidem
(vt accidere solet, cum noui Principes regnare incipiunt) spes haud mediocris de Phoca Impera-
tore concepta erat, & meliora futura tempora sperabantur, eo quod vna cum Mauritio vel extin-
cti, vel eiecti essent, qui prouincialium sanguinem suxerant magistratus illi, qui & durissima tyran
nide (vt vidimus) vniuersos oppresserant.

Cum ergo Apocrisarium Gregorius Constantinopolim mitteret Bonifacium, eidem etiam ad *XI.*
Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum litteras dedit, easdemq. pacis cōciliatrices: etenim
E illis ipsum hortatus est concordiam in Ecclesia custodire in spiritu humilitatis. litteræ autem sic
se habent [c]: *c Greg. li. 11. ep. 47. Indict. 6. edit. Rom.*

Quanta sit pacis virtus, carissime frater, ex voce Dominica diligentius intuentes, quæ ait [d]: *d Ioan. 14.*
Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: ita in eius nos decet dilectione persistere, vt
locum præbere discordiæ nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsius aliter viuere non vale- *Vltima Gregorij ad Cyriacū littera.*
mus, nisi mente & actu humilitatem, quam ipse auctor pacis docuit, teneamus: cum ea charitate,
qua dignum est, suademus, vt profanam elationem, quæ animabus semper aduersa est, cordis pede
calcantes, peruersi superbiq. vocabuli scandalum Ecclesiæ auferre de medio festinetis: ne a pacis
nostræ societate diuisi inueniri possitis; sed vnus in nobis spiritus, vna mens, vna charitas, vna in
Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit compago concordiæ. Nam quam durum, quam inde-
cens, quam crudele, quamque a sacerdotali proposito sit extraneum, pacem illum, quam alijs
prædicat, non habere, sanctitas vestra consideret, & suos de superbia fratres scandalizare absti-
neat. sed hæc magis studeat, vt vanæ aut superfluæ elationis auctorem, humilitatis queat ense

prosternere: quatenus ex eiusmodi victoria suum vos habitaculum sancti Spiritus gratia sibi ven- A
dicet, & aperte impleatur in vobis quod scriptum est [a]: Templum Dei sanctum est, quod estis
vos. Præsentium vero portitorem dilectissimum communem filium Bonifacium diaconum vobis
in omnibus commendamus, vt quocumq. necesse fuerit, solatia vestra (sicut decet) inueniat sancti-
tatis.] hæc Gregorius in causa admodum deplorata: dum licet minime se audiri ferme certo com-
pertum haberet, tamen noluit deesse officio, neq. desperare penitus de hominis salute; quod suos
monuerit Apostolos Dominus, dicens [b]: Nonne duodecim sunt horæ diei? quasi significaret, nul-
lius esse desperandam salutem, cum homo sui natura mobilis ad singula omnino momenta & inter-
dum in melius mutari possit.

a 1. Cor. 3. b Ioan. 11.

XII. Iam vero prosequentes missum a Gregorio Apocrisarium, quæ agerentur Constantinopoli &
in reliqua parte Orientalis Imperij, videamus, ad ipsum Gregorium postmodum reuersuri. Atque in
primis quam diuersus ac pene contrarius extiterit Phocas ab ea quam de ipso spem cœperat san-
ctus Gregorius, atque ad ipsum scripserat, a Cedreno audiamus primum eius formam ita descri-
bente: Statura, inquit, fuit mediocri, deformis, terribilis aspectu, rubente capillo, superciliis coeunti-
bus, mento raso, cicatrice in mala notatus, quæ ipso irascente denigrabatur: vinosus, mulierosus, san- B
guinarius, rigidus, in dicendo ferox, a miseratione alienus, morib. ferus, hæreticus. Vxor eius Leon-
tia ijsdem fuit moribus imbuta.] At quod hæreticus dicatur Phocas, calumniose id passus videtur.
Verum tum ex eius sæuiente tyrannide, tum ex aliunde emergentibus malis, fuisse tempora eius
Imperij infelicissima, idem auctor tradit his verbis: Illius ætate omne genus malorum in Romanū
Imperium exundarunt: nam & hominum & bestiarum mortua est immēsa multitudo, & terra fru-
ges negante, tum fames, tum grauissimæ pestes obortæ sunt, hiemesq. fuerunt adeo sæuæ, vt con-
gelauerit mare, ac pisces perierint.] refert idē hoc anno, quod cum circensi libertate populus Pho-
cam dicterijs exagitasset, ab eodem dira passus fit, occisis alijs, alijs membris mutilatis.

Quali aspectu & morib. Phocas Aug.

XIII. Sed audi miserandam necem Theodosij filij Mauritij, quem ad Cosrhoen legatum a patre ad
petendum auxilium missum diximus, ob idq. non necatum cum reliquis, sed postea, cum hoc anno
summa diligentia Phocæ captus esset. Fama obtinet (inquit Cedrenus [c]) Theodosium Mauritij
filium ad Cosrhoen legatum, missis a Phoca ministris, Nicææ captum, iussum necari, cum ad locū
cui nomen est Leucatæ peruenisset. Theodosium porro petijsse, vt priusquam necaretur, diuinis
impertiri posset mysterijs. Quod postquam impetrauit, actis Deo gratijs, lapidem a terra susto- C
lisse, eoq. ter pectus suum percussisse, ita orautem: Domine Iesu Christe, tu scis me nulli hominum
iniuriam fecisse: nunc autem mihi euenit vt tua iubet potentia. His dictis, caput ei fuit amputatū.]
hæc de nece honestissimi iuuenis iam in sortem Imperij a patre ante delecti. Verum ista de Theo-
dosio neque tunc temporis ita credita, sed alium in eius locum ad necem suppositum, iactatum
fuit: vnde & factum est, vt nouæ labricarentur contra Imperatorem insidiæ, de quibus suo loco di-
cendum inferius.

Theodosius Mauritij filius ad necem petitur.

c Cedren. Annal. an. 1. Phoc. Imp.

XIV. Cum autem, ante obtruncatis qui Constantinopoli reperti erant, qui aberant quærerentur ad
necem: fuit inter eos Georgius Cappadox, vir nobilis & insignis: de quo scribit Eleusius in reb. ge-
stis sancti Theodori Siceotæ, cuius ipse fuit discipulus, & quæ vidit scriptis mandauit: ait enim, dū
recenset miracula a sanctissimo viro edita [d]: Georgius Cappadox cum magna militum manu
catenis collo manibusq. ac pedibus iniectis vinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tamquā
imminutæ maiestatis criminibus obnoxius: cupiebat sanctum Theodorum inuisere, & eius se pre-
cibus commendare: eodem & custodes desiderio tenebantur. Quamobrem ad eum se contulerūt;
& accepta eius benedictione, illum rogarunt, vt Georgium vinctum admoneret, vt animo sincero D
se duci fineret, nec fibi, nec ipsis insidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incur-
rerent. Id fecit sanctus pater: diuinarum enim Scripturarum vtens testimonijs, monebat eum, hæc
inquiens: Fili, quæ sunt in hac vita, breuia caducaq. sunt: quæ vero in altera vita nos manent, stabi-
lia & sempiterna. Caue igitur, ne tibi mortem consciscens, in æternum supplicium incidas. Illudq.
considera, fili, & tibi ipse propone, vt siue hoc, siue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, li-
benti animo supplicium subeas, vt in vita futura liber sis & absoluaris. Quod si nullius es tibi cri-
minis conscius, multo libentius, si condemneris, supplicium adi, vt coronam eamdem accipias, quā
sancti omnes, qui iniuria interfecti sunt, perceperunt. Expedit enim vim iniuste patientem mori,
quemadmodum & sancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ, & sancto Ioanni Baptistæ, & san-
ctis Apostolis, & Christi martyribus.

d Extat apud Sur. to. 2. die 22. April.

De Georgio Cappadoce vincto ad Phocam ducto.

XV. His & multis alijs diuinarum Scripturarum testimonijs Georgius animo confirmatus, vt di-
uinorum mysteriorū particeps fieret petijt. Tūc B. Theodorus ad custodes: Veremini, inquit, fi-
lij, mysterium Domini, & soluite hunc, dum illud accipit: neque enim est, vt quisquam vinculis
constrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cum E
autem illi excusarent se, dicerentque id sibi non licere: Georgium enim esse virum nobilem ac stre-
nuum, qui si solutus esset, & vellet ingratus esse & aufugere, nullo modo comprehendi posset: bea-
tus Theodorus sumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, suspirans ad Deum su-
spexit, & illico vincula humi cum strepitu cōciderunt. Quamobrem cum milites tumultuarentur,
& ad fores claudēdas currerent, ne Gregorius fugeret: Nihil, inquit sanctus Theodorus, timeatis:
ego enim gratum & sincerum huius viri animum plane noui. Cum igitur diuina ei mysteria tri-
buisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet. Post autem, vinculis rursum
iniectis, discesserunt.] hactenus auctor, qui intentus res admirandas Theodori prosequi, his enar-
ratis, ad alia miracula viri admirabilis recensenda se confert, relicto Georgio cum satellitibus ip-
sum ducentibus.

Ingens Sancti Theodori miraculum.

XVI. Sed redeamus ad Phocam Imperatorem: Qui (inquit Nicephorus [e]) quinto ab inito Impe-
rio mense, litteras ad Cosrhoen Persarū Regē (quod consuetudo huiusmodi a multo tpe Roma-
nis ac

e Niceph. li. 18. c. 43.

A nis ac Persis fuerit) per Lilium familiarem suum, qui etiam Mauritij cædem patrauit, misit: quibus litteris, ad Imperialem dignitatem conscendisse se, significabat. Ille vero iræ intemperijs actus legitimam Mauritio vindictam præstare volens, pacta cũ Romanis fœdera rupit, & perniciosum illud orbi classicum cecinit. Id namque Persarum simul & Romanorum felicem tranquillumq. statum soluit, eoq. initio Persicum bellum est ortum, & Persæ Syriam, Palestinam, Phœnicem quoq. breui subegere: ditioni quoq. suæ Armeniam, mox Cappadociam, Galatiam, & Paphlagoniam adiecere. Quin impetu, quem cohibere non esset, ducti, ad ipsam vsque Chalcedonem, quę ex aduerso Byzantio sita est, aduenere. Parte vero alia Auares Europam omnia vastantes percurrerunt, & cædes hominum plurima grassata est, qualem haud quisquam vmquam vidit, non tantum ciuib. passim, sed ipsis etiam militaribus copijs interemptis.] hæc & alia Nicephorus, quæ paulo ante retulimus. Sunt hæc malorum initia: hicq. meminisse oportet S. Gregorij ad Anastasium Episcopum Antiochenum oraculi, quo prænunciauit conquerentibus alijs de illorum temporum malis, fore vt eadem in posterum adeo crescerent, vt qui tunc viuerent, felices dicturi eos essent, qui præcessissent. Porro hæc a Nicephoro enarata, hoc anno cœpta, ad futura tempora sunt propagata.

Fœdus initũ ante cum Persis ruptum.

XVII.

B Cum his tumultibus Constantinopolitana ciuitas agitaretur, vt ad tyranni imperium pro animi arbitrio nobilissimorum virorum capita truncarentur: ad Eusebiam Patriciam coniugem Strategij viri clarissimi, quo superior malis his omnibus esset, breuem hanc epistolam [a] Gregorius hoc anno dedit, vnicuique in huiuscemodi angustijs versanti ob oculos ponendam:

a Grego. lib. 11. epist. 37. Ind. 6.

XVIII.

Greg. epist. ad Eusebiam.

Etsi occupata mens vestra diuitijs, at fortasse regiæ ciuitatis tumultuosis implicationibus, nos per epistolas suas visitare postponit: nostrum est tamen etiam aduersa filiorum corda dulci charitate prosequi, eaq. ad benignum animum & admonendo & orando reuocare. Vnde nunc debitum salutationis alloquium soluens, hortor, vt excellentia vestra a ciuitatis illius superfluis tumultibus animum auertat, plusq. ea quæ animæ, quam quæ sunt corporis cogitet. Transitoria esse omnia perpendat. Venturi Iudicis examen tremendum cum metu, & lacrymis quotidie sine cessatione consideret: illumq. diem, in quo perturbanda sunt omnia, cum timore ad animum reducat, vt iram Iudicis in ipso iam die non timeat. Omnipotens autem Deus hæc vestris cogitationibus aspiratione sui spiritus infundat, vosq. & hic cum nobilissimo coniuge vestro & tranquille viuere, & de domni Strategij salute gaudere faciat, atque post longa tempora ad æterna præmia peruenire concedat.]
C hactenus ad Eusebiam Gregorius.

XIX.

At nec Occidens sine tumultu permansit, Longobardis (vt dictum est) termino pacis elapso, cuncta vastantibus. De his enim ad Eulogium Alexandrinum Episcopum hoc anno idem Gregorius scribens, hæc ait [b]: Rogo ergo, vt pro me peccatore enixius oretis: quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter barbarorum gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia non temporalem, sed æternam consolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, sed intercessione vestræ beatitudinis hanc me obtinere confido.] hæc ad Eulogiũ, cuius in laborando pro fide Catholica studium valde commendat; reprehendit tamen alijs litteris [c], quod Simoniam ab Alexandrina Ecclesia non eradicet. Quod autem laborare oculis eumdem Eulogium audiuisset, ad sanandum morbum mittit ex Apostolorum catenis antidotum: ait enim ad finem eiusdem epistolæ: Transmisimus crucem paruulam, in qua de catenis amatorum vestrorum sanctorum Petri & Pauli Apostolorum inserta est benedictio, quæ oculis vestris assidue supponatur: quia multa per eamdem benedictionem fieri miracula consueuerunt.] De suis item angustijs anni huius hæc idem Gregorius ad Rusticianam Patriciam [d]: Ego autem in tanto gemitu
D & occupationibus viuo, vt ad dies quos ago, me peruenisse pęniteat, solaq. mihi consolatio sit mortis expectatio.] Audisti Apostolicum virum instar Apostoli Pauli [e] supra modum grauatum supra virtutem, ita vt tæderet ipsum vitæ? habet eadem scribens [f] ad Philippum presbyterum. Et quidem exauditus est, vt haud diutius in huius vitæ detineretur angustijs, ea solutus anno sequenti, vt suo loco dicemus. modo anni huius reliquas ab eo res gestas prosequamur.

b Grego. lib. 11. epist. 40. Ind. 6. edit. Rom.

c Gregor. ibid. epist. 49.

d Greg. ibid. ep. 16. edit. Rom. 2.

e 2. Cor. 1.

f Greg. ibid. ep. 28.

XX.

Legatio missa a Regib. Frãc. ad Greg. Pap.

Hoc anno missa est legatio a Francorum Regina Brunichilde & Theodorico eius nepote Rege ad S. Gregorium Papam: functi ea fuerunt nobiles Franci Burgoaldus & Varmaricarius, per quos petijt Regina dari ab ipso Pontifice priuilegia ecclesiæ S. Martini, quam ipsa erexerat in suburbano Agaunensi, necnon monasterio ancillarum Dei, atq. etiam xenodochio a se item in eadem ciuitate constructo. Concessisse petita omnia, Gregorius ipse testatur in litteris [g] ad eam redditis. Sane quidem auctor est Aimoinus [h], tot tantaque pia ædificia a Brunichilde esse constructa, vt incredibile videatur, ab vna femina regnante dumtaxat in Austria atque Burgundia erigi potuisse.

g Grego. lib. 11. epist. 6. Ind. 9.

h Aim. lib. 4. c. 8. in fine.

XXI.

Sed & alia fuit huius legationis mittendæ ratio, nimirũ vt ijdem cum Imperatore recens crea-
E to pacem inirent opera ipsius Gregorij: qua in re omnem se nauaturum operã ipse pollicetur. Sed & quod missus fuerat ab ijsdem Mennas Tolosanus Episcopus a sede Apostolica iudicandus: illum iam iuramento purgatum, innoxiumque repertum, se dimisisse testatur. Quomodo autem fieri soleret purgatio ista, accipe ex ipsius Gregorij verbis, cum ait: Mennam vero reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum, postquam ea quæ de eo dicta fuerant requirentes, in nullo inuenimus esse culpabilem: qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub iureiurando satisfaciens, ab his quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum: reuerti illuc purgatum absolutumque permisimus.] Requisitus etiam per eos legatos fuit, vt mala valetudine laboranti Episcopo alius subrogaretur. Quod fieri non debere respondit, sed Coadiutorem dandum eidem ita laboranti. Quod vero ijdem petijssent legati dari licentiam bigamum ordinandi: ad hęc ipse respondit: Similiter vero de quodam bigamo requisiti, an ad sacrum ordinem potuisset accedere: iuxta canonicam regulam omnino vetuimus. Absit enim, vt vestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittatis.] Postre-

ma autem fuit de cogenda in Gallia Synodo petitio legatorũ, de qua habet ista Gregorius: A

XXII. *De Synodo cogenda petitio.*

Præfati autem magnifici filij nostri, dato capitulari, inter cetera petierunt, quod sibi vestra per-
hibuere iussione mandatum, vt talis debeat a nobis in Gallias persona transmitti, quæ, facta Syno
do, cuncta quæ contra sacratissimos canones perpetrantur, omnipotenti Deo auctore, possit corri
gere. In qua re gloriæ vestræ curam cognouimus, quam de vita animæ & de regni vestri soliditate
cogitatis: quia Redemptorem nostrum formidantes, eiusq. in omnibus præcepta seruantes, & hic
agitis vt diu regni vestri gubernacula subsistant, & post longa annorum curricula vos quoque de
terreno regno ad regnum cæleste transeatis. Apto autem tempore, si Deo placuerit, venerandæ ex-
cellentiæ vestræ desideria implere curabimus.] hæc de his Gregorius, quæ vtinam serio & non per
imaginem quamdam ab ijs acta essent, vti solent politici cuncta etiam religiosa affectare, quo apud
suos & exteros æstimatione polleant, Romanumq. Pontificem eiusmodi illecebris alliciant, vt si
possint, in ijs quæ moliuntur, ipsum habeant adiutorem; vt fecisse Brunichildem, exitus declarauit.
Quod enim indigerent ijdem Reges Gregorij opera pro sanciendo fœdere cum Imperatore, ijdẽ
quæ ante de cogenda Synodo ab ipsis (vt vidimus) petierat Gregorius, modo se ab eo petere profi

a Greg. libr. 11. epist. 10. Ind. 6.

tentur. Ipsum autem petitum a Regina priuilegium pro religiosis locis extat [a] adhuc integrum, B
quod tu consulas: hic nos tantum apponemus, quæ in fine habet aduersus Reges, & alios ab ijs mis
sos magistratus & Episcopos, si quid contra priuilegium ab Apostolica sede concessum tentare
præsumpserint:

XXIII. *Greg. præscribit leges Regibus, & non parentes Regno priuat.*

Si quis vero Regum, inquit, sacerdotum, Iudicum, personarumq. sæcularium hanc constitutio
nis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentauerit: potestatis honorisq. sui dignitate ca
reat, reumq. se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & nisi vel ea quæ ab illo
male ablata sunt, restituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleuerit, a sacratissimo corpore ac
sanguine Dei & Domini nostri Redemptoris Iesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine di
strictæ vltioni subiaceat, &c.] Vides lector (quod & superius eadem occasione ostendimus) quan-
tum insit in Romano Pontifice auctoritatis, vt in ijs quæ ipse concedit, Regibus leges præscribat, &
eisdem, nisi pareant, pro pœna priuationem regni apponat; quam & appositam vidimus superius
in priuilegio concesso ecclesiæ S. Medardi. Hæc, inquam, S. Gregorius: quem iure haud quisquam
poterit, vt vanum hominem illicita aduersus Reges, & Princeps præsumentem reprehendere, vel
fastus arguere, ac mentis tumidæ nota signare, quem doctissimum & æque mitissimum omnium, C
humillimumq. non est qui non prædicet, atque ex eius rebus gestis ac scriptis affirmet.

XXIV.

Hoc anno Romæ error ille per S. Gregorium Papam, corrigitur, quo quidam vel ex supersti-
tione Iudaica, vel ritu Græco coli debere sabbatum, perinde atque Dominicum diem, prædicabãt.

b Grego. lib. 11. epist. 3. Ind. 6.

Scribens enim de his ad populum Romanum, errorem refellit, dum ait [b]: Peruenit ad me, quos-
dam peruersi spiritus homines praua inter vos aliqua & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita vt die
sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerim? Qui
veniens, die sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se & re
surgere simulat, haberi vult in veneratione diem Dominicum: & quia Iudaizare populum compel
lit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum.] hæc
Gregorius de Antichristo, qui non propter Christi resurrectionem (vt facere consueuit Ecclesia)
custodiri faciet Dominicum diem, sed sui causa, cum ea se die resurrexisse mentietur. Subdit vero
idem Gregorius: Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a peruersis hominibus esse prædicatum,
vt Dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria ac voluptate quis lauari appetit,
hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus: si autem pro necessitate corporis, hoc nec Domini- D
co die prohibemus.] & infra: Nam si Dominico die corpus lauare, peccatum est: lauari ergo die eo
dem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur: cur hoc, exigente necessitate, toti
corpori negetur? Dominico vero die a labore terreno cessandum est, &c.]

XXV.

Porro qui sedulo curæ vniuersalis Ecclesiæ prospiciebat, eo fortior animo, quo corpore infir-
mior apparebat, inter alia multa quæ hoc anno ex epistolis ad diuersos datis peregisse conspicitur
de redarguendo Paschasio Episcopo ad Anthemium subdiaconum litteras dedit, in quibus inter
alia quæ correctione digna ipse Gregorius numerat, illud etiam ad postremum reprehendit, cum

c Gregor. lib. 11. epist. 21. Ind. 6. edit. Rom.

ait [c]: Hoc quoque eius culpis adiungitur, quod ita quotidie despectus cum vno aut duobus cleri
cis dicitur ad mare descendere, vt & apud suos in fabula sit, & extraneis sic vilis ac despicabilis vi-
deatur, vt nihil habere Episcopalis vel ingenij, vel reuerentiæ videatur. Quod si ita est, non sine cul
pa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare atque coercere, vt dignum est, distulisti.] hæc & alia ipse
in detestationem Episcopi, qui contemptibilis appareret. Ex quibus intelligas, non recens esse vt
Episcopi pluribus stipari famulis incedant, sed quam maxime antiquitus custoditum: adeo ut Pon
tifiex ta censeretur reprehensione dignus, qui cum uno uel duobus clericis animi causa ad mare de- E

d Greg. lib. 12. epist. 15 Ind. 6.

e Idem cod. lib. epist. 35.

scenderet. Erat iste Paschasius Neapolitanus Episcopus, quem alijs quoque litteris [d] monet, ut
Iudæos non per uim, sed rationibus ac mansuetudine ad fidem inuitaret. Extat ad eumdem An-
themium ipsius Gregorij alia scripta epistola [e], qua queritur de negligentia omnium Episco-
porum Campaniæ prouinciæ, quos uult emendari.

XXVI.

f Idem libr. 11. epist. 52. Ind. 6. edit. Rom.

Inter alias Episcoporum causas, quæ hoc anno ex diuersis Ecclesijs ad Apostolicam sedem de
latæ sunt, fuit ex Hispania deducta causa Ianuarii Episcopi [f] Malacitani, & Stephani alterius Ec
clesiæ in Hispania Episcopi, qui Comitioli uiri potentis opera abstracti a suis Ecclesiis, a quibus
dam alijs Episcopis cõdemnati, in exilium detrusi fuerant. Qui omnes ita iniuste oppressi ad Apo

g Grego. lib. 11. epist. 56. Ind. 6. edit. Rom.

h Grego. lib 11. epist 52.

stolicæ sedis iudicium recurrerunt, appellantes ipsum Romanum Pontificem. Horum querelas cũ
audiuisset Pontifex, seq. ad id teneri ex munere uniuersalis curæ pastoralis intelligeret, quod (ut ip
se profitetur [g]) caput omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia existat, quæ omnes inferiores in
dicet sedes; misit ad hoc in Hispanias Ioãnẽ Defensorẽ, cui proficiscenti [h] cõmonitoriũ (ita dictũ)
dedit,

A dedit, admonitiones illas videlicet, quibus in causa prosequenda ac iudicanda vti debuisset, & ex earum præscripto cuncta peragere. His acceptis Ioannes Defensor in Hispaniam profectus, præsidens iudex causæ, omnibus exacte perspectis, riteq. cognitis, pronunciauit sententiam, qua depositos ab Episcopatu Episcopos soluendos exilio, suisq. restituendos Ecclesijs iudicauit; Episcopos vero, qui eos iniuste deposuerant, in monasterium ad sex mensium spatiū censuit detrudendos, subrogatos autem in locum ipsorum penitus reijciendos, priuatos ministerio cuiuslibet ordinis Ecclesiastici. Extat eiusdem Defensoris de his tunc lata sententia [a]. Sic igitur beneficio & auctoritate Apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ, qui per sæcularem potentiam oppressi fuerant sacerdotes, Antistites venerandi ignominiose in exilium detrusi, reuocati suas singuli receperunt Ecclesias. Iniunxit idem Pontifex eidem Ioanni Defensori institutionem ac reformationem monasterij insulæ Capricanæ [b] apud Maioricam insulam positæ.

Causa Hispanorum Episcoporū ad Greg. Pap. delata. Episc. exules restituti.

a Apud S. Greg. li. 11. ep. 55. edit. Rom

b Greg. li. 11. ep. 54. Ind. & 6. edit. Rom.

XXVII.

Concessit hoc anno S. Gregorius Papa Sardiniæ insulæ habitatoribus Vitalem Defensorē mittendum ad Phocam Imp. Constantinopolim pro subleuandis grauaminibus, quibus (vt superius est demonstratum) habitatores eiusdem insulæ affligebantur. Est de his epistola [c] ipsius ad eundem Vitalem in Sardinia degentem, qua etiam monet redarguendum fuisse Ianuarium Calaritanum Episcopum ob hospitalia eius insulæ destituta: ait enim: Experientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia constituta grauem habere neglectum. Vnde reuerendissimus frater & coepiscopus noster Ianuarius vehementissime fuerat obiurgandus, nisi nos eius senectus ac simplicitas, & superueniens ægritudo, quam ipse retulisti, suspenderet, &c.] De eius ægritudine rursus inferius huiusmodi occasione: De hoc igitur quod scripsisti fratrem & coepiscopum nostrum Ianuarium, tempore quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, vt vix post longa interualla ad locum canonis redire valeat, quem reliquit; atque ex hoc multos dubitare, si communionem debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt vt nullatenus pertimescant, sed cū omni fide & securitate communicent: quia ægritudo personæ sacri mysterij benedictionem nec mutat, nec polluit. Secretius tamen omnino idē frater noster hortandus est, vt quotiēs eamdē molestiam senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum præbeat, & infirmorū animis scandalū faciat.] hæc de his Gregorius, qui nouis angustijs ex ingruentib. Longobardorū motib. cruciatur.

c Greg. li. 11. epi 57. Ind 6.

B

XXVIII.

Hoc enim anno Longobardorum Dux Arnulphus oppugnaturus Vrbem, parat exercitum mēse Iunio, & cum proxime instaret dies natalis Apostolorum, molitur Vrbis excidium. De his Gregorius solicitus, scribit litteras ad Velocem Magistrum militū Imperatoris in alia Italiæ parte degentem, his verbis [d]:

C

d Greg. li. 12. epi 21. Ind. 7.

XXIX.

Conatus Gregorij aduersus Longobardos.

Et pridem expressimus gloriæ vestræ, quia milites illuc erant parati venire: sed quoniam inimicos congregatos & huc discurrere epistola vestra significauerat, hæc eos hic causa retinuit. Nunc vero vtile est visum, vt aliquanti illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere & hortari, vt parati sint ad laborem, studeat: & occasione inuenta, cum gloriosis filijs nostris Mauritio & Vitaliano loquere: & quæcumq. vobis, Deo adiutore, pro vtilitate Reipublicæ statuerint, facite. Et si huc, vel ad Rauennates partes nec dicendum Arnulphum [*] cognoueritis excurrere, vos a dorso eius, sicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in Republica, Deo auxiliante, proficiat.] Scripsit vero & ad ipsos Mauritium & Vitalianum, ubi Arnulphus Romam direxit exercitum, verbis istis [e]:

* Ariulphum

e Greg. li. 12. epi. 22. Ind. 7.

XXX.

De motibus Arnulphi ducis Longob.

Gloriæ vestræ suscipientes epistolas, Deo gratias egimus, quia de salute vestra cognouimus: & de solicitudine vestra multum gauisi sumus, & mox ea quæ scripsistis parata fuerunt. Sed Aldio vir memorandus post aduentum hominum vestrorum nobis scripsit, quia in proximo iam Arnulphus esset: & timuimus, ne milites, qui ad vos diriguntur, in manus eius inciderent. Et tamen hic (quantum Deus adiuuerit) contra eum filius noster gloriosus Magister militum se parauit. Sed & gloria vestra, si huc pertexerit ipse hostis, quomodo consueuistis, cum auxilio Dei a dorso eius, quod potestis, perficite. Speramus enim in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis, in cuius natali sanguinem effundere desiderat, quia ipsum sibi contrarium sine mora inueniet.] hucusque Gregorius, quæ sunt militiæ tractans, cum vrgeret occasio. Quas quidem litteras hoc argumento scriptas, licet in codice sub septima sint Indictione collocatæ, sub sexta hac reponendas esse, ea potissimum ratio cogit asserere, quod cū hæc acta esse dicantur mense Iunio, quo natalis Apostolorū agitur, non possunt sub Indictione septima confecta dici: siquidem sanctus Gregorius mortuus reperitur sub eadem Indictione mense Martio, vt suo loco dicturi sumus. Sunt & aliæ litteræ eiusdem Gregorij ad eosdem eodem argumento datæ [f], cum & suadet eis, vt incursionem parante illo Romam versus, soliciti sint ipsi vt loca eius deprædentur, quo ita ipse reuocetur a cœptis.

D

f Greg. li 12. epist 23. Ind. 7.

XXXI.

Gregorius tribunum mittit pro custodia ciuit. Neap.

E Ad hoc spectat, quod in his angustijs detentus idem S. Gregorius, pro custodia Neapolitanæ ciuitatis misit Constantium Tribunum, litterasq. ad milites dedit, vt illi parerent. Ita quidem ipse, Pontifex cum esset, militaria cogitur pertractare, inuigilareq. super ipsas etiam Imperatoris ciuitates, ne caperentur ab ingruentibus Longobardis. Sed audiamus ipsius Gregorij litteras, quæ sic se habent [g]: Summa militiæ laus inter alia bona merita hæc est, obedientiam sanctæ Reipublicę vtilitatibus exhibere, quodq. sibi vtiliter imperatum fuerit, obtemperare: sicut & nunc deuotionē vestram fecisse didicimus, quæ epistolis nostris, quibus magnificum virū Constantium Tribunū custodiæ ciuitatis deputauimus præesse, paruit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonstrauit. Vnde scriptis vos præsentibus curauimus admonendos, vti prædicto magnifico viro Tribuno (sicut & fecistis) omnem debeatis pro serenissimorum dominorum vtilitate vel cōseruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quicquid a vobis hactenus bene gestum agnoscitur, pro præsentis temporis vigilantiam ac solicitudinem augmentetis.] hucusq. ad milites Gregorius, non ad Episcopos, vt vetus habet editio: ad milites enim ipsum scribere, ipsius epistolæ argumentum

g Greg. ibid. epis 24. Ind. 7.

satis

satis ostendit. Vides, lector, quanta polleret etiam in politicis administrandis auctoritate Romanus Pontifex, dum ciuitati non suæ, sed subditæ Imperatori, quem vult deligit custodem, præficitq. Præfectum, cui pareant milites: hæcq. sub Phoca tyranno. O tempora hac ex parte felicia! Vtinā modo essent ipsi integra spiritalia iura, quæ maiori in dies ignominia tantæ sedis auersioue contentiosa calcantur. Sed suo ipsorum damno (certo scito) Deum, qui talia agunt, experientur (quod nolim) vltorem. A

XXXII. Quod vero ad eiusmodi magno strepitu excitatos tumultus Longobardorum pertinet: nubeculam istam minantem Vrbis & totius Italiæ cladem, vento difflatam esse apparet, ac sequenti anno, confecta iterum pace cum Longobardis, redditam perfectā serenitatem. At de rebus anni præsentis satis, cum tamen plura alia noscantur fuisse eiusdem Pōtificis gesta negotia diuersi generis, ad quæ intuenda in litteris eius perspicuis cunctis lectorem reijcimus.

IESV CHRISTI ANNVS 604. | GREGORII PAP. ANNVS 14. | PHOCAE IMP. ANNVS 2. B

I. Sequitur ordine temporum Christi annus sexcentesimus quartus, ac S. Gregorij decimusquartus inchoatus iam anno superiori a tempore exordientis Indictionis septimæ, idemq. vltimus eiusdem Pontificatus, quo ipse quarto Idus Martias, Deo vocante, feliciter ex hac vita migrauit: de cuius felici ad Deum transitu antequam agamus, reliqua quæ bis mensibus ab inchoata septima Indictione contigerunt, hic primum nobis sunt enarranda. Hoc igitur anno pax cum Agilulpho Rege Longobardorum iterum renouata est, quæ iam ante elapso tempore statuto cessarat. Sancita itaque pace, eum idem Rex auctus fuisset prole mascula, eam pia mater Theodolinda in fide Catholica voluit baptizari. De quibus omnibus ipsa Regina certiorem reddidit sanctum Gregorium, datis ad eum litteris, missisq. Romam legatis. Ista cum accepisset sanctissimus Pontifex, ad Theodolindam Reginam, eidem gratulatus, litteras reddidit, misitque sacra munuscula nato filio, litteræ autem sic se habent [a]:

Pax iterū cū Longobardis facta.

[a] Gregor. lib. 12. epist. 7. Ind. 7.

II. Scripta quæ ad nos dudum a Ianuensibus partibus trāsmisistis, gaudij vestri nos fecere participes: propterea quod omnipotentis Dei gratia & filium vobis donatum, & quod valde excellentiæ vestræ est laudabile, Catholicæ eum fidei nouimus sociatū. Nec enim de Christianitate vestra aliud credendum fuerat, nisi id studere vos, vt quem diuino munere suscepistis, Catholicæ rectitudinis auxilio muniretis: vt & Redemptor noster familiarem te suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti nouum Regem in timore suo feliciter enutriret. Vnde oramus omnipotentem Deum, vt & vos in mandatorum suorum via custodiat, & eumdem excellentissimum filium nostrum Adulouald um in suo faciat amore proficere: quatenus sicut hic inter homines iam magnus est, sic quoque ex bonis actibus ante Dei nostri oculos fit gloriosus. C

Epist. Greg. ad Thodolindam.

III. Illud autem quod excellentia vestra scripsit, vt dilectissimo filio nostro Secundino Abbati, ad ea quæ scripsit, subtiliter respondere deberemus: quis vel petitionē illius, vel vestra desideria, quæ multis esse profutura cognoscit, si ægritudo non obsisteret, duceret postponenda? Sed tantanos podagræ nunc infirmitas tenet, ut non solum non dictare, sed nec ad loquendum possimus assurgere: sicut & præsentiū portitores legati uestri cognouerunt, qui nos & venientes infirmos inuenerunt, & discedentes in summo uitæ periculo atq. discrimine reliquere.]ita qnidem nā eodem ipse Gregorius (ut paulo post dicturi sumus) extinctus est morbo. Sed quæ sunt reliqua eius epistolæ prosequamur: Sed si, inquit, omnipotente Deo disponente conualuero, ad cuncta quæ mihi scripsit, subtiliter respondebo. Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi: vt prædictus filius meus dilectissimus ipsam legens, agnoscat quia falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel a tomo sanctæ memoriæ prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcumque a sanctis quatuor Synodis sunt definita recipimus; & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.] hæc ad plenam satisfactionem ab eodem Gregorio scripta fuere. D

De Secundini scriptis conuincendis.

IV. Quod autem ad munera eidem Filio Regis recens nato pertinet, hæc in iisdem litteris ita habētur expressa: Excellentissimo autē filio nostro Adulouald o Regi trāsmittere filateria curauimus.] ita quidem nominat quas veteres nominare consueuerant bullas ad collum appēdi solitas: quæ autem filateria continerent, aperit dicens: Id est, Crucem cum ligno sanctæ Crucis Domini, & lectionem sancti Euangelij theca Persica inclusam.] Quæ vero Regiæ filię, sorori nati infantis munera mittat, declarat, dum subdit: Filiæ quoque meę, sorori eius, tres annulos transmisi, duos cum hyacinthis, & vnum cum albula: quæ eis per vos peto dari, vt apud eos nostra charitas ex vestra excellētia commendetur. Paterna præterea charitate persolutentes salutationis officium, petimus vt excellentissimo filio nostro coniugi vestro pro nobis de facta pace gratias referatis, atque eius animum (sicut consueuistis) ad pacem de futuro per omnia prouocetis: quatenus mercedem populi innocentis, qui in scandalo perire poterat, ante conspectum Dei, inter multa bona quæ agitis, inuenire possitis.] hactenus litteræ S. Gregorii ad Reginam, communicantem quidem Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, hærentem tamen & dubitantem adhuc de Quinta Synodo & Tribus in ea iam condemnatis capitibus, quorum causa schisma conflatum adhuc vigeret, & Secundinus ille, de quo superius, obiectiones scriptis mandasset, ad quas Gregorium respondere rogarat. Quod autem id minime ipsum fecisse appareat, causam asserere in promptu est, nimirum, quod (vt diximus) hoc anno mense Martio ex hac vita in æternam requiem sublatus sit. E

Munera a Gregorio ad infantem missa.

V. Qui igitur tot tantisq. cruciabatur doloribus, iam (vt vidimus) quadriennio iugiter toleratis, non de-

A non deſtitit ſtrenue vſque ad extremum ſpiritum laborare, vt indicant eius epiſtolæ quæ extant hoc anno datæ ſub ſeptima Indictione. Sunt tamen aliquæ ibidem collocatæ, quæ longe ante datæ eſſe inueniuntur, vt inter alias illa ad Domitianum Metropolitanum [a], ad quem aliæ ſuperius datæ reperiuntur Mauritij tempore. cognatus hic erat Imperatoris, degens Conſtantinopoli, vt ſuperiores plures ad eum datæ litteræ docent: cumq. in iis ſub hac ſeptima Indictione collocatis habeatur mentio de Sabiniano diacono, qui agebat ante plures annos Apocriſarium Conſtantinopoli, plane ad ea ſunt referendæ tempora, quibus ille eo munere fungebatur in dicta regia ciuitate. Sicut & litteræ [b] ad Auguſtinum in Anglia Epiſcopum, quæ vltimo loco ponuntur, quas datas eſſe ante tres annos, nempe quarta Indictione, ſuperius diximus. Id ipſum affirmauerimus de epiſtola ſcripta ad Petrum ſubdiaconum in Sicilia, quam datam eſſe a S. Gregorio vndecima Indictione, ex eadem deducimus argumentum. His non tam exploſis, quam ad ſua loca deſtinatis, quę fuerunt eiuſdem Gregorij anni huius epiſtolæ atque poſtrema videamus.

De Epiſ. ad ſua loca reſtituendis.

a Grego. lib. 12. epiſt. 14. Ind. 7.

b Grego. lib. 12. epiſt. 30. Ind. 7.

VI.

Hoc itaque anno cum vacaſſet Eccleſia Anconitana paſtore, delectus ad eam Florẽtius Archidiaconus, etiam ſi doctus, a S. Gregorio minime probatus fuit, eo quod & ſenectute confectus, & tenaciſſimus eſſet, vt numquam domum eius (quod ait [c]) amicus ad charitatem introiret, ſed &
B illud additum tradit impedimentum, quod iuraſſet numquam ad Epiſcopatum accedere. Ita quidẽ vigilantiſſimus ſemper ne quis in Epiſcopatum non omni ex parte probatus irreperet, quæcumque hominis eſſent perſcrutari diligentiſſime voluit, vt complures ab ipſo de his datæ epiſtolæ docent.

c Grego. lib. 12. epiſt. 6. Ind. 7.

Diligentia Gr. in probãdis delectis Epiſc.

VII.

Eodem quoque anno miſſa eſt ex Sicilia a Felice Epiſcopo Meſſanenſi de nonnullis ad ipſum Gregorium Romanum Pontificem conſultatio. Extat ipſa Felicis epiſtola tomo ſecundo Conciliorum: & licet cuius Felicis ea epiſtola ſit, non appareat: tamen quod reperiatur idem Gregorius haud pridem ſcripſiſſe ad Felicem in Sicilia Epiſcopum Meſſanenſem [d]; facile inducor vt credã hunc eumdem eſſe Felicem. Cauſa autem præcipua huius mittendæ conſultationis ad S. Gregoriũ ea fuit, quod cum ſciretur ipſum ſanctum Gregorium ſcribẽtem ad Auguſtinum in Anglia Epiſcopum conceſſiſſe vt ratum haberetur matrimonium in gradu quarto affinitatis contractum: graue ſcandalum paſſi ſunt multi, potiſſimum vero Siciliæ Epiſcopi, eo quod ſanctus Gregorius ea concedens, haud conſentientia conſtitutionibus prædeceſſorum ſtatuiſſet, & longe diuerſa ab ijs quæ
C a ſacroſanctis Conciliorum decretis firmata eſſent. Sed Felicis conſulentis audiamus verba, quæ ſunt huiuſmodi:

Conſultatio Felicis, & Greg. reſponſio.

d Grego. lib. 12. epiſt. 10. Ind. 7.

VIII.

Perlatum eſt ſiquidem a quibuſdam Roma venientibus, vos Auguſtino conſodali noſtro per venerabilem ſanctitatem veſtram poſtmodum Epiſcopo Anglorum genti ordinato & illuc directo atque Anglis ſcripſiſſe, vt [*] olim ad fidem conuerſos per vos concedi, vt quarta progenie coniuncti non ſeparentur. Quæ conſuetudo dudum in illis aut in alijs partibus, quando vna vobiſcum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat: nec in vllis prædeceſſorum tuorum decretis, aut reliquorum generaliter ac ſpecialiter Patrum inſtitutis legi, aut hactenus ab vllis recte ſentientibus eſſe conceſſum didici. Sed ſemper vſque ad ſeptimum originis ſuæ gradum hoc a ſanctis deceſſoribus veſtris & ceteris ſanctis Patribus tam in Nicæna Synodo, quam & in alijs ſanctis Concilijs cõgregatis ſeruari debere reperi, & a recte viuentibus & Deum timentibus hominibus ſtudioſe prę uideri cognouimus.] & inferius poſt duo alia ab eo quæſita, in id ipſum, cuius cauſa epiſtolam ſcribere aggreſſus erat, rediens, iſta ſubdit, ab eo admoneri petens, num pro Anglis tantum indulgendo ea ſtatuiſſet de quarto gradu, an omnibus etiam Eccleſijs ſeruanda proponeret: Nos, inquit, ea
D quæ legimus, & obſeruari a Fidelibus cognouimus, non increpanda (quod abſit) vobis ſignificauimus, ſed quid rationabiliter & fideliter ſuper his obſeruare debeamus, requirimus.

[*] non olim Matrimonium intra ſeptimũ gradũ vetitũ.

IX.

Et quoniam non modicum murmur ſuper hac re nobiſcum verſatur: quid reſpondere fratribus & coepiſcopis noſtris debeamus, a vobis, quaſi a capite, reſponſum quærimus: ne ſuper his ancipites remaneamus, aut murmur vllum tam noſtris temporibus, quam poſt, inter vos & alios remaneat: rumorq. veſter, qui ſemper bonus & optimus fuit, detractionibus laceretur, & ſubrodatur, aut nomen veſtrum (quod abſit) ſuperuenientibus temporibus blaſphemetur. Nos autem, quæ recta ſunt, auctore Deo humili corde ſeruantes, vno vinculo charitatis vobis conſtricti, veſtram religionem in omnibus, vt fideles alumni, defendẽtes, a vobis quæ recta ſunt, quærimus. Scimus enim vt ſemper ſanctæ ſedis Præſules primo Apoſtoli, deinde ſucceſſores eorum fecerunt, vos vniuerſalis Eccleſiæ & maxime Epiſcoporum (qui oculi propter contemplationem & ſpeculationem vocãtur) Domini curam gerere, ac de religione & lege veſtra aſſidue cogitare, &c.]

X.

Hæc verbatim reddidiſſe voluimus, vt pateat quæ eſſet olim de diſpenſando in nuptijs contrahendis, vel contractis inuiolate obſeruata cenſura, cum magnum in Eccleſia Dei ſcandalum
E datum videretur, ſi quod de gradu ſeptimo hactenus ſeruatum eſſet, ad quartum ſanctus Gregorius redegiſſet. Cui quidem aduerſum ſe excitato rumori & conflato ſcandalo occurere quantocyus ipſe non prætermittens, ad eamdem primam conſultationem reſpondit, non eſſe in exemplũ adducendum, quod nouellæ Eccleſiæ Anglicanæ conceſſiſſet, vt in tertio & quarto gradu coniuncti legitime inter ſe matrimonium contrahere poſſent; ſed qui in gradu vetito contraxiſſent, in eo ex ſumma indulgentia permanerent. Quamobrem monet Gregorius, ne Fideles vſque ad gradũ ſeptimum affinitatis matrimonium contrahant quod non recens a ſe ſtatutum, ſed a prædeceſſoribus traditum ſibi ſeruandum inuiolabili lege proponit. In quam ſententiam hæc ait: Nam ſi ea deſtruerem, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt; non conſtructor, ſed euerſor eſſe iuſte comprobarer.] & inferius poſt multa in eamdem ſententiam inculcata, aliaque ad quæſita ab eo reſponſa, hæc habet:

Ex magna indulgentia Anglis conceſſum in quarto gradu contractum tenere.

XI.

Progeniem vero ſuam vnumquemque de his qui fideliter edocti ſunt, & iam firma radice plãtati ſtant inconuulſi, vſque ad ſeptimam obſeruare decernimus generationem; & quamdiu ſe affinitate

nitate

nitate agnoſcunt propinquos, ad huius copulæ non accedere ſocietatem præſumant. Nec eam quã A aliquis ex propria conſanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli licet Chriſtianorum, vel licebit: quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis eſt Deo, & cunctis bonis hominibus. Inceſtuoſos vero nullo coniugij nomine reputandos, a ſanctis Patribus dudum ſtatutum eſſe legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis, ſiue a ceteris Fidelibus reprehendi: quia quod in his Anglorum genti induſſimus, non formam dando, ſed conſiderando ne Chriſtianitatis bonum, quod cœperant, imperfectum dimitterẽt, egimus, &c.] monet autem, vt omnes inceſtuoſos ab Eccleſia ſegreget, tamquam peſtilentes oues, nec niſi poſt legitimam ſatisfactionem in Eccleſiam recipiantur. Ad finem vero: Quod, inquit, ſpecialiter tibi tuisq. (vt tuæ litteræ innotuerunt) conſultis ſcribimus, generaliter omnibus tenere mandamus.] hæc Gregorius, vniuerſæ Catholicæ Eccleſiæ leges ſanciens, vel potius a prædeceſſoribus ſancitas renouans de matrimonijs inter Chriſtianos contrahendis. Frigeſcente autem ſpiritu cum inualeſceret magis caro, ab Innocentio Tertio Romano Pontifice in Concilio Lateranenſi, ad grauiora peccata vitanda, relaxata eſt nonnihil fibula diſciplinæ, vt intra quatuor tantum gradus prohibitum fuerit matrimonium. B

XII. Reſpondens vero Gregorius ad reliquas duas Felicis conſultationes, non vexandos a ſubditis Epiſcopos, pluribus monet: & de eccleſiarum dedicatione reſpondet, vt quod dubitatur factum, ſit integre faciendum: eo quod (vt ait) non monſtretur iteratum, quod non certis indicijs oſtenditur rite peractum.] Quod rurſum ad res Siciliæ ſpectat, maleficos ibi degentes magnopere eſt inſectatus. Quod enim in Dei lege ſcriptum eſſet [a]: Maleficos non patieris viuere] eoſdem deteſtatus, totis eſt ſemper viribus inſecutus. Scripſit de his [b] ad Cyprianum diaconum, mandans ipſos inquiri atque puniri, nec deſiſtere, etiam ſi reperiret ſæcularem præfecturam aduerſari. in fine enim poſt multa ad eoſdem maleficos inquirendos & puniendos inculcata, hæc addit: Virum autem glorioſum domnum Libertinum Prætorem in tali loco per contemplationem omnipotentis Dei adiutorem te habere confido. In hac tamen cauſa miteſcere minime debuiſti, etiam ſi tibi quilibet ſæcularis Iudex aduerſarius potuiſſet exiſtere.] hæc ad Cyprianum diaconum patrimonium ſancti Petri in Sicilia curantem ipſe Gregorius, qui & anno ſuperiori Paulum Scholaſticum ad huiuſmodi maleficos inſectandos vehementer hortatus fuit [c].

a Exod. 22.
Maleficos exagitat S. Greg.
b Grego. lib. 12. epiſt. 13. Ind. 7.
c Grego. lib. 11. epiſt. 56. Ind. 6.

XIII. Eodem hoc anno fatigarunt Gregorium contentiones inter Epiſcopum Epidauri [d] & Alcyſonum Corcyræ inſulæ Epiſcopum. C Quod enim irruentibus barbaris (vt ſuperius dictum eſt) corpus ſancti Donati inde delatum fuit in Corcyram inſulam, collocatumq. in caſtro Caſſiopi dicto, Epidauri Epiſcopus illud ſibi caſtrum pariter ſtuduit vendicare, reſiſtente Alcyſono, qui ab Epiſcopo Nicopolitano Metropolita ſententiam accepit, qua ipſi caſtrum adiudicabat; quam ſententiam ſedes Apoſtolica confirmauit. Cum autem nouus eſt creatus Phocas Imperator eumdem cõuenit Epiſcopus Epidauri, falſaq. ingerens multa, eum monuit, vt pro ipſo contra latam ſententiã reſcriberet. Quod adeo iniquum vt per eumdem Imperatorem corrigeretur, ſanctus Gregorius litteras ad Apocriſarium Conſtantinopolim miſit, iubens vt conueniens Imperatorem agat, vt bene definita ſua quoque iuſſione confirmet. Quid vero hæc ſecutum ſit, intercurrente Gregorij morte, neſcitur.

De cauſa Corcyrana.
d Grego. lib. 12. epiſt. 2. 3. 8.

Quod autem vehementius ſancti Gregorij animum excruciauit, illud etiam fuit, quod Neapoli in Campania (licet vetus editio, in Gallia, habeat) ſacrilegium didicit perpetratum, cum miles per vim rapuit virginem Deo in monaſterio conſecratam. Redarguit vero Gudoinum Ducẽ Neapolitanum, quod aduerſus eiuſmodi facinus vltor non inſurrexiſſet, cum præſertim prædicatæ pro D bitatis ipſe vir ab omnibus laudaretur: ad quem hæc breuiter ſcripſit [e]:

e Greg. lib. 12. epiſt. 5. Ind. 7.

XIV. Cum inter multa bona, quę nobis de magnitudine veſtra ſępius nunciantur, illud in vobis plus laudabile dicitur exiſtere, quod caſtitatem diligitis, & diſciplinam (ſicut dignum eſt) cuſtoditis: ſatis mirari ſumus, quod in milite illo, qui ancillã Dei diabolica inſtigatione perdiderit, diſtrictiſſima vindicta hactenus facta non fuerit. Nam moribus & bonitati veſtræ valde conueniens fuit, vt ante ad nos vltio, quam perpetratæ culpæ iniquitas perueniret. Sed quia vindictam huius ſceleris non voluntate veſtra, ſed aliorum ſurreptionibus credimus eſſe ſuſpenſam, neque hoc peccatum vel humerum indiſciplinati militis, vel loca illa, in quibus commiſſum eſt, valeat premere: hortamur, vt ſine excuſatione aliqua vel modo, qualis vobis feruor ſit erga caſtitatis cuſtodiam demonſtrantes, ita pro exemplo aliorum ſtricte emendare tantum facinus feſtinetis, vt & Deum vobis, in cuius ille hoc iniuriam perpetrauit, & timorem eius deſpexit, placabilem faciatis, & nos vobis de zeli veſtri rectitudine gratias referamus: nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur.] hæc Gregorius degens in lecto ægrotus, ſed in ijs quæ peccarentur in Deum exploratot vigilans, & vltor exurgens. Qui & ſicut ſegnem Ducem ad vlciſcendum immane facinus arguit, E ita & nimis feſtiuum in excommunicationis ferenda ſententia Maximianum Epiſcopum reprehẽdit; ad quem breuiter iſta [f]: Frequenter me admonuiſſe vos recolo, vt in proferenda ſententia eſſe præcipites nullatenus debereris. Et nunc ecce cognoui quia reuerendiſſimum virum Abbatem Euſebium commota furore veſtra fraternitas excommunicauit. Quod ego valde miratus ſum, vt non antiqua eius conuerſatio, non ætas longa, non ægritudo diuturna, ab ira veſtrum animum flecteret. Quilibet enim in eo fuerit exceſſus, ipſa ægritudinis afflictio ei debuit pro flagello ſufficere: quem enim diuina diſciplina conterit, ei humana flagella addi ſuperfluum fuit.] Et paulo poſt, vt eidem ſatisfaciat, ita monet: Eumdem tamen præfatum virum quanto furore exaſperaſti, tãta nũc dulcedine conſolare: quia valde iniuſtum eſt, vt qui te plus amauerunt, ipſi te ſine cauſa atrociorẽ contra ſe ſentiant.] hæc Gregorius.

Redarguitur Dux ob inultũ ſacrilegium.

Redarguit pręproperum excommunicatorem Epiſc.
f Greg. lib. 12. ep. 26.

XV. Vidiſti primum quam animoſe inſurrexit aduerſus Ducem remiſſum nimis, & quomodo ad vindictam currentem nunc præcipitem nimis Epiſcopum, habenas retrahendo, retraxit? ita quidẽ

pro ra-

A pro ratione perſonarum proficua aptans cuique medicamenta. Porro trãquillitatem animi in Epiſcopis plurimum commeodauit;ad quam conſequendam, vnam eam patere viam oſtendit,ſi contemplationis ſtudium Epiſcopus non remittat:quo nomine laudauit hoc anno Iunium Epiſcopũ Cataneuſem,quod contemplationi vacaret:nam ad ipſum ſcribit hæc inter alia [a]:

a Grego. lib. 12. epiſt. 25. Ind. 7. vet. edit.

XVI. Tautum,inquit,quieti veſtræ congaudeo,quantum de meis occupationibus ingemiſco: atque hoc ſummopere exhortor,vt ſi palatum cordis dulcedo tetigit intimæ ſuauitatis,ita introrſum rapiatur animus,vt triſte ſit omne quod foris ſonat,omne quod foris delectat. Laudo autem , quod humana conuenticula cauetis:quia ſæpe animus,qui renouari in Deo per compunctionis gratiam deſiderat,per praua colloquia iterum veteraſcit . Quæſiui autem qui vobis inhæreret in lectionis ſacræ collegio,& neminem reperi,& vehementer ingemui paupertatem boni. Et quamuis peccator ego valde:occultus tamen ſi ad beati Petri Apoſtoli limina venire volueris , in ſacro eloquio ſtrictum me potsris habere collegam.] hæc Gregorius:ex cuius poſtremis verbis,quibus dixit, nõ reperiri qui poſſet ei in ſacræ lectionis collegio inhærere;& quod poſtea ſubijcit,ſe fore in ſacro eloquio ipſi collegam:intelligas eiuſmodi fuiſſe factam exercitationem,vt ſimul poſiti viri interioris

Synaxis in legendo & colloquendo.

B profectus ſtudioſi,aliquid legerent de diuinis Scripturis,& de his quæ lecta eſſent,ſinguli qui præſẽtes eſſent,quid ſentirent,dicere rogarentur. In huiuſcemodi ſpiritalibus epulis reficere ſe conſueuiſſe ſanctum Gregorium,ex ijs quæ ipſe ſcribit in homilijs ſuper Ezechielem intellexiſti,dum & profitetur ſe ex fratrum in eiuſmodi lectione collegarum reſponſionibus admodum profeciſſe:nã audi eum rurſum [b]: Scio enim,quia plerumque multa in ſacro eloquio, quæ ſolus intelligere nõ potui,coram fratribus meis poſitus intellexi:ex quo intellectu & hoc quoque intelligere ſtudui , vt ſcirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim,quia hoc mihi pro illis datur , quibus mihi præſentibus datur. Ex qua re,largiente Deo agitur,ut ſenſus creſcat,& elatio decreſcat.] hæc ipſe;ex quibus quæ dicta ſunt de lectione & colloquio de rebus diuinis ſimul haberi ſolitis,perſpicue intelligere poſſis.

b Greg. in Ezechiel. homil. 14. in princ.

XVII. Quos vero Dei ſeruos longe abeſſe nouit,& apud ſe habere non poſſet,quod detinerẽtur alijs occupationibus impediti,eoſdem frequentauit litteris,& eleemoſynarum largitione fulciuit : qđ cum in pluribus præteritorum annorum epiſtolis manifeſte eluceat,eius rei non deeſt hoc etiam anno exemplum,cum ſcribit litteras ad Ioannem Abbatem mõtis Sinai in Arabia,cuius enixe im

C plorat ad Deum preces,mittẽs ea quibus illum pro locis ſibi ſubiectis indigere cõnouiſſet:nam ad finem epiſtolæ [c]: Filio noſtro Simplicio renunciante cognouimus,lectos vel lectiſternia in Gerõtocomio, quod a quondam illic Iſauro conſtructum eſt,deeſſe . Propterea miſimus lenas quindecim,rachanas triginta,lectos quindecim.pretium quoque de emẽdis culcitris,uel naula dedimus, quæ dilectionem tuam petimus non indigne ſuſcipere, ſed in loco quo ſunt tranſmiſſa præbere.] ſed de eodem Ioanne Abbate conſule ſuperius dicta.

c Grego. lib. 12. epiſt. 16. Ind. 7.

XVIII. Eodem pariter anno, Indictionis uidelicet ſeptimæ, ſanctus Gregorius baſilicæ ſancti Pauli peculiariter adſcripſit latifundium ad Aquas Saluias cum alijs fundis pro luminaribus incendendis: quod quidem ſcripto uoluit confirmatum,cuius eſt iſta præfatio [d]: Licet omnia quæ hæc Apoſtolica habet Eccleſia Apoſtolorum Petri & Pauli,quorum honore & beneficijs acquiſita ſunt, Deo ſint auctore communia:eſſe tamen debet in adminiſtratione actionum diuerſitas perſonarum, ut in aſſignatis cuique rebus cura adhiberi poſſit impenſior. Cum igitur pro eccleſia B. Pauli Apoſtoli ſolicitudo debita nos commoneret,ne minus illic habere luminaria idem præco fidei cerneretur, qui totum mundum lumine ſuæ prædicationis impleuit;& valde incongruum eſſe ac duriſſimum

d Grego. lib. 12. epiſt. 9. Ind. 7.

Baſilicę S. Pauli aſſignata prędia pro luminaribus.

D videretur,vt illa ſpecialiter poſſeſſio non ſeruiret,in qua palmam ſumens martyrij,capite eſt truncatus,vt viueret:vtile iudicauimus,eamdem maſſam,quæ ad Aquas Saluias nuncupatur cum omnibus fundis ſuis,&c.] Voluimus hæc reddidiſſe verbatim,quo ſcires non eſſe figmentum,vel recens quoddam inuentum,quod dictum eſt ſuperius ſuo loco, Apoſtolum Paulum ad Aquas Saluias capite truncatum fuiſſe. Extat hactenus eadem conſtitutio Gregorij in eiuſdem baſilicæ marmorea tabula inciſa. Porro huiuſcemodi donationum diuerſis in Vrbe eccleſijs a ſancto Gregorio collatarum alia item inciſa lapidibus extant vetera monumenta,vt in eccleſia ſanctorum Ioannis & Pauli Titulo Pammachij,in baſilica ſancti Petri, & alijs fortaſſe in locis. Eius autem quod pro foribus eſt baſilicæ ſancti Petri,ſic ſe habet exordiũ vſque ad nomina eorũ quæ donãtur prædiorũ:

XIX. Dominis ſanctis ac beatiſſimis Petro & Paulo Apoſtolorum principibus Gregorius indignus ſeruus. Quotiens laudi veſtræ vſibus ſeruitura quædam licet parua conquirimus,veſtra vobis reddimus,non noſtra largimur:vt hæc agentes,non ſimus elati de munere,ſed de ſolutione ſecuri. Nã quid vnquam ſine vobis noſtrum eſt,qui non poſſumus accepta reddere,niſi quia per vos iterũ, & ipſum hoc vt redderemus,accepimus? Vnde ego ueſter ſeruus reducens ad animum,multũ me

Baſilicę Apoſ. luminarib. dicata oliueta a S. Greg.

E vobis,beati Apoſtoli Petre & Paule,eſſe deuotiorem,propter quod ab vberibus matris meæ,diuinæ potentiæ gratia protegente,intra gremium Eccleſiæ veſtrę aluiſtis,& ad incrementum per ſingulos gradus vſque ad ſummum apicem ſacerdotij,licet immeritũ,perducere eſtis dignati : Ideoque hoc priuilegij munuſculum humili interim offerre deuotione præuidi. Statuo enim,& a meis ſucceſſoribus ſeruandum ſine aliqua refragatione conſtituo,vt loca vel prædia cum oliuetis,quę inferius deſcribuntur,quæ pro concinnatione luminariorum veſtrorum a diuerſis quibus detinebantur recolligens,veſtra vobis dicaui immutilata permanere. Id eſt,in patrimonio Appiæ,&c.] ſunt omnia prædia cum oliuetis numero trigintaquinque. Ex quibus intelligas, quam abundans eſſe ſoleret copia lampadum incenſarum,quarum tantum vſui tot tantaq. inſeruire deberent oliueta.

XX. Iam vero reliquum eſt, vt de tempore obitus ipſius Gregorij agamus;de quo certum eſt errare eos,qui dixerunt ipſum ſexta Indictione defunctum. Ioannes enim diaconus eum hoc anno ſeptima eſſe defunctum Indictione affirmat [b], idemq. aſſeuerat Beda. Et ne dici poſſit errorem in numerum irrepſiſſe,hæc omnia certiora redduntur(vt nulla de his poſſit dubitatio exoriri) ex dicta

e Ioan. diac. li. 4. c. 8.

De obitu S. Greg. Papæ.

cta tabula donationis, quæ habetur in basilica sancti Pauli, ad cuius finem hæc habentur: Data octauo Kalendas Februarias, Imp. D N. Phoca PP. Aug. anno secundo, Consulatus eius anno primo, Indictione septima.] Quamobrem hoc anno eum esse defunctum, exploratissimum est. Puto quidē eam constitutionem fuisse postremam S. Gregorij, quem constat ad æternam vitam transijsse duodecima die mensis Martij. Habes ex his etiam quod corrigas in Paulo diacono, qui etsi sub anno secundo Phocæ obitum ponit sancti Gregorij, dum tamen fuisse octauæ Indictionis annum tradit [a], errare certum est. A

a Paul. diac. lib. 8 c. 68.

XXI. Sic igitur sanctissimus Pontifex, qui se vere hic exulem senserat ac peregrinum, quod tamdiu in optatis habuit, atque multorum precibus iamdiu conatus fuerat impetrare, est feliciter consecutus, migrans dicta die duodecima Martij ex hac vita in illam æternam, ad quam, dum vixit, iugiter anhelauit. Sedit annos tredecim, menses sex, & dies nouem, vtpote qui creatus tertia die Septembris, mortuus est dicta duodecima Martij; quod tabulæ Ecclesiasticæ perpetua memoria notatum custodiunt.

Apud Manlium in veteribus monumentis basilicę Vaticanæ post epitaphium sepulchro S. Gregorij inditum hæc de tempore Sedis eius & obitus addita leguntur: B

Hic requiescit Gregorius Papa qui sedit annos tredecim, menses sex, dies decē, depositus quarto Idus Martij.] quod ponit decem dies, & nos diximus nouem, hic post terminum, illic ab ipso termino numeratum scias, vt nulla sit discrepantia, cum de die nulla sit dissensio.

XXII. Sepultus est autem (vt ait Ioannes diaconus) in extrema porticu basilicæ sancti Petri. Quatuor enim porticus cū haberet basilica illa, duas scilicet hinc inde ab eius gremij lateribus posita: quinque vero erunt, si quis ipsum medium gremium inter porticus numeret, vt complures consueuerunt. Quæ igitur egrediendo basilicam a dextro latere extrema porticus est, extrema parte sepulchrum continuit sancti Gregorij, vbi adhuc extat subter altare sancti Andreæ, cuius ipse fuerat studiosissimus; licet non eadem forma, qua olim, modo extructum appareat: tunc enim in eo (vt testatur Ioannes diaconus) eiusmodi inscriptum epitaphium legebatur [b]:

b Ioan diaco. in vit. S. Greg lib. 4. cap. 68.

Epitaphium sepulchri S. Gregorij.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
Reddere quod valeas, viuificante Deo.
Spiritus astra petit: leti nil iura valebant,
Cui vitæ alterius mors magis ipsa via est. C
Pontificis summi hic clauduntur membra sepulchro,
Qui innumeris semper viuit vbique bonis.
Esuriem dapibus superauit, frigora veste,
Atque animas monitis texit ab hoste sacris.
Implebatq. acta, quicquid sermone docebat,
Esset vt exemplum mystica verba loquens.
Anglos ad Christum conuertit mente benigna.
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
Vt Domino offerres plurima lucra gregis.
Hisq. Dei Consul factus lætare triumphis:
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.] hactenus epitaphium, quod rude sæculū dare potuit, quo iam Latinum agrum, & montem ipsum quem fingunt poetæ Parnassum Musæ exules reliquissent. Sed præstat hic elogium sanctissimi viri de Gregorio recitare: vt intelligere possis, quanta gloria fuerit acceptus a posteris. Ildefonsus enim ille Toletanus Episcopus in libello quem confecit de viris illustribus (quem manuscriptum bibliotheca Vaticana custodit) numeraturus eius scripta, ipso ingressu operis, de Gregorio ista habet: D

XXIII. *S. Greg. laudes.* Gregorius Papa, Romanæ sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate summus, tantoq. per gratiam Spiritus sancti scientiæ lumine præditus, vt nō modo illi præsentium temporum quisquam, sed nec in præteritis quidem par fuerit vmquam.] hucusq. ex Isidoro [c] de viris illustribus, quem inferius citat. pergit vero ipse, hæc addens: Ita enim cunctorū meritum claruit perfectione sublimis, vt exclusis omnium illustrium virorum comparationibus, nihil illi simile demonstret antiquitas. Vicit enim sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientia Augustum.] At hæc si tibi videri possint hyperbolice dicta: quod ex his possis consequi, illud est, quod ea æstimatione ad posteros fama de sanctitate & doctrina Gregorij propagata est, ut maxima quæque Gregorium diligentibus visa sint ipso minora Gregorio.

c Isidor. de vir. illustr. c. 27.

XXIV. Porro istiusmodi præmissis Ildefonsus de ipsu præconijs, ad enumeranda ea quæ edidit commentaria se conuertit; quæ nos suo loco & tempore, quo singula scripta sunt, collocauimus. Verum ipsa diuino potius tribuenda esse numini, quam humanæ industriæ, manifesta visio declarasse fertur. Etenim ad ipsum columbam desuper lapsam, cum quid de sacris litteris scribere vellet, visam a Petro diacono esse, & ea de causa columbam in capite ad aurem eius pingi consueuisse, Ioannes diaconus [d] asserit, ea ex causa scilicet, quod a diuino Spiritu (cuius columba symbolum tenet) quæ eumque scripta ab eo sunt, ipsi esse suggesta, cōstans opinio fuit. Ceterum diabolum quibus valuit artibus per ministros suos conatum esse, vt eiusdem lucubrationes ignibus traderentur, idem Ioānes diaconus habet, qui hæc ait [e]: E

Columba ad aurem S. Greg.

d Ioan diac. vit. S. Greg. li. 4. c. 69.

e Ioan. diac. eod. cap.

XXV. *Calūniata S. Greg. iactatę a maleuolis.* Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto pene mundo monstrauerit, inuidorū tamen feritas minime recognouit: nam sicut a maioribus traditur, cum calumniatum veterum incentores Gregorium prodigum dilapidatoremq. multiplicis Patriarchatus thesauri perstreperent, deficiente personali materie, ad comburendos eius libros cœperunt pariter anhelare. Quorum

dum

A dum quosdam combussissent,& reliquos vellent exurere:Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quo quatuor Dialogorum libros disputauerat,creditur * vehementer obstitisse,dicens, ad obliterandam eius memoriam librorum exustionem nihil proficere,quorum exemplaria,diuersis petentibus,mundi ambitum penetrassent:subiungens,immane sacrilegium esse,tanti Patris tot & tales libros exurere,super cuius caput Spiritum sanctum ipse in similitudinem columbæ tractãtis frequentissime perspexisset.

* traditur

XXVI. Petri diac. testimonium de sanctitate Gregorij.

Cumq. dudum deuotum populum diaconus cerneret occasione temporis cum inuidis resultare,in hoc omnium sententiam dicitur prouocasse: Vt si quod dixerat,iureiurando confirmans,mori continuo meruisset,ipsi a librorum exustione desisterent:si vero superstes sui testimonij extitisset,ipse quoque combustoribus manus daret. Itaque cum Euangelijs in ambonem venerabilis leuita Petrus ascendens:mox vt Gregorianæ sanctitati testimonium præbuit,inter verba veræ confessionis spiritum exhalauit,& a dolore mortis extraneus iuxta pyrgi basim(sicut hactenus cernitur)confessor veritatis meruit sepeliri. Hinc est quod consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbæ super scribentis Gregorij caput depingitur,& quod expositionum illius pars maxima, B quæ vtique ab inuidis exusta recolitur,non habetur.]hæc Ioannes ex maiorum(vt ait)traditione.

XXVII. De combustione librorum Greg. dubia assertio.

Sed quæ fuerint ista,ignora penitus Isidoro atque Ildefonso,qui recensentes catalogum scriptorum eius,licet præter illa,alia plura fuisse a S. Gregorio scripta testentur, de exustione tamen qua aliqua perierint,verbum nullum. Fides ergo vacillat auctoris,eoq. magis, quod neque apud Paterium ipsius Gregorij Notarium de his aliqua mentio habeatur:qui dum cuncta diuinæ Scripturæ testimonia ab ipso Gregorio elucidata in ordinem suum redegisset,de exustione nihil,cuius cum ipse præsens Romæ esset,meminisse necessario debuisset:vnde apud me(vt dixi)fides auctoris valde redditur dubia. Sigebertus etiam nullam,obstante Petro diacono,factam esse librorum exustionem testatur in Chronico,sed de viris illustribus [a] secus,vbi & addit hæc de Paterio:Paterius Romanæ Ecclesiæ Notarius & Secundicerius,colligens omnia diuinæ Scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura suæ expositionis elucidauit,tres libros edidit,duos de testimonijs veteris Instrumenti,& vnum de testimonijs noui Testamenti;ipsumq. codicem appellauit,librum Testimoniorum.] hæc ipse. Extat eiusmodi Paterij lucubratio. Porro de ipso Paterio sæpe fit mentio in epistolis & alijs Actis publicis sancti Gregorij.

a Sigeb. de vir. il lustr. c. 41 & 43.

XXVIII.

C Quod rursus ad eiusdem S. Gregorij scripta pertinet:dum audis apud Ioannem diaconum tredecim libros numeratos esse epistolarum ipsius secundum annorum numerum quibus in Pontificatu vixit:cum hodie nonnisi duodecim numerentur,non putes vnum ex ipsis esse deperditum, sed eosdem omnes aliter numeratos,nempe vel per annos Pontificatus eius,vel secundum Indictiones digestos. Præter hæc autem Antiphonarium a S. Gregorio Ecclesiæ vsui relictum fuit, de quo Sigebertus:Quæ scriptura Gregorium tam illustrauit,quam illud quod Antiphonariũ regulari musicæ modulatione centonizauit,& scholas cantorum in Romana Ecclesia constituit.]hæc ipse. Quibus adde Sacramentarium siue librum sacramentorum,nempe ad sacros ritus Missarumq. solemnia volumen pertinens,nuper cusum. Sed & in ipsa Missarũ celebratione(inquit Beda) tria verba maximæ perfectionis plena superadiecit, *videlicet:* Diesq. nostros in tua pace disponas,atque ab æterna damnatione nos eripi,& in electorum tuorum iubeas grege numerari.]At hæc de scriptis sancti Gregorij satis sunto,præter illa quæ suis locis superius diximus. Res vero gestas ipsius non ab alio Ioanne diacono,quam ab eo quem diximus,scriptas fuisse,certo repetimus:verũ ante ipsum a Paulo diacono id factum constat,sed excidit eiusmodi lucubratio.

XXIX.

D Quoniam autem habet quamdam scriptio cum pictura cognationem:quæ idem Gregorius in suo monasterio picta reliquisset,suoq. titulo prænotata,quæ adhuc tempore Ioannis diaconi integra erant,ex eodem auctore Ioanne hic describenda sunt,qui ea refert in hunc modum [b]:

b Ioan. diacon. in vit. S. Greg. lib. 4. c. 83.

De imagine Gordiani.

In eius venerabilis monasterij atrio,iussu Gregorij,iuxta Nymphium duæ iconæ veterrimæ artificialiter depictæ vsque hactenus videntur. In quarum altera beatus Apostolus Petrus sedens cõspicitur,eumq. stantem Gordianum Regionarium,videlicet patrem Gregorij,manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cuius Gordiani habitus castanei coloris planeta est,& sub planeta dalmatica,in pedibus caligas habens,statura longa,facies deducta,virides oculi,barba modica, capilli condensi,vultus grauis.

XXX. De imagine S. Siluiæ.

In altera vero mater Gregorij sedens depicta est Siluia candido velamine a dextero humero taliter contra sinistrum reuoluto contecta,vt sub eo manus tamquam de planeta subducat,& circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat, quæ magno sinuamine sup pedes defluat duabus zonis ad similitudinem dalmaticarum,sed latioribus omnino distincta:statura plena,facies rotunda quidem & candida,sed senio iam rugosa,quam ipsa quoque senectus pulcherrimam E fuisse significat;oculis glaucis & grandibus,supercilijs modicis,labellis venustis, vultu hilaris,ferens in capite matronalem mitram candentis brandei raritate niblatam [*]: duobus dexteræ digitis signaculo Crucis se munire velle prætendens:in sinistra vero patens Psalterium retinens, in quo hoc scriptum est [c]: Viuet anima mea & laudabit te,& iudicia tua adiuuabunt me. A dextero vero cubitu vsque ad sinistrum circa scapulas versus ascendens reflectitur, qui ita se habet:

* vmblatam

c Psal. 118.

GREGORIVS SILVIÆ MATRI FECIT.

XXXI. De imagine S. Gregorij.

Sed & in absidicula post fratrum cellarium Gregorius eiusdem artificis magisterio in rota gypsica pictus ostenditur,statura iusta & bene formata,facie de paternæ faciei longitudine & maternæ rotunditate ita medie temperata,vt cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta,barba paterno more subfulua & modica,ita caluaster,vt in media frõte gemellos cincinnos rarusculos habeat,& dextrorsum reflexos:corona rotunda & spatiosa,capillo subnigro & decenter intorto sub auriculę mediũ propendente,frõte spatiosa,elatis & longis & exilibus supercilijs: oculis pupillas furuis non quidem magnis,sed patulis subocularibus plenis,naso a radice superciliorum

subtiliter directo, circa medium latiore, deinde paulo recuruo, & in extremo patulis naribus prominente, ore rubro, crassis & subdiuiduis labijs, genis compositis, mento a confinio maxillarum decebiliter prominente: colore aquilino & viuido, nondum (sicut postea contigit) cardiaco: vultu miti manibus pulchris, teretibus digitis & habilibus ad scribendum. Praeterea planeta super dalmaticã castaneam, Euangelium in sinistra, modus Crucis in dextera: pallio mediocri, a dextero videlicet humero sub pectore supra stomachum circulatim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito, cuius pars altera super eumdem humerum veniens, propria rectitudine nõ per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem vero tabulae similitudinem (quod viuentis insigne est) praeferens, non coronam. Ex quo manifestissime declaratur, quia Gregorius dum adhuc viueret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in quo posset a suis monachis non pro elationis gloria, sed pro cognitae districtionis cautela frequentius intueri: vbi huiusmodi distichon ipse dictauit: A

Christe potens Domine nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate guberna:

Vbi etiam, tempore iam Petri Archidiaconi, & Ioanis Oeconomi, Saturninus monachus dextera laeuaq. beati Gregorij effigies sanctorum Apostolorum, quemadmodum modo videtur depinxit. Quo scilicet loco nonnumquam diuinitus candela succenditur, & in eiusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterij saepe B. Gregorius praesentatur.] hactenus de imaginibus Ioannes diaconus, his subijciens S. Gregorij in eodem monasterio varias apparitiones, de quibus nos suo loco dicturi sumus. B

XXXII. *Gordianum diaconum fuisse vindicat eius habitus.*

Sed miror, ab ipso Ioanne diacono, dum contemplatus est atque descripsit Gordiani patris S. Gregorij imaginem non consideratum, vel si considerauit, non declaratum, eodem ferme habitu decoratas fuisse vtriusque, patris scilicet, atque filij pictas imagines, nihilq. magis habuisse a patre Gregorium, nisi pallium, quod erat insigne Pontificum: vtriusque enim ait fuisse indumentum planetam castanei coloris, & sub planeta dalmaticam. Ex quibus in eam adducor sententiam, vt opiner patrem sancti Gregorij fuisse aliquo modo sacris initiatum: vt de plurimis accidisse constat hominibus coniugatis, qui accepto ab vxore consensu, vitae se clericali, vel monasticae mancipatũt. Quod insuper idem Gordianus Regionarius nominetur, titulus iste est septem primi ordinis diaconorum, qui Regionarij dicebantur: vnde fit, vt interdum fuerim opinatus, ipsum fuisse diaconũ Regionarium, nempe vnum ex septem diaconis Cardinalibus. C

XXXIII.

a Greg. lib. 7. ep. 112. Ind. 2. edit. Rom.

b Greg. lib. 7. ep. 28. Ind. 1.

Dalmaticam quidem fuisse insigne diaconorum Romanae Ecclesiae, aliquando vero alijs Ecclesijs ex priuilegio a Pontifice Romano concessam, ex eiusdem sancti Gregorij [a] epistolis, patet. Sed & quod caligas habuisse in pedibus Gordiani imaginem dicit, vtique & hoc ipsum ad ornatũ Romanae Ecclesiae diaconi pertinet. Erat enim diaconis Romanae Ecclesiae eiusmodi ornamentũ, quod interdum pro magno priuilegio concedi solitum alicuius nobilis Ecclesiae diaconis superius dictum est ex ipsius S. Gregorij epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum [b], vbi agit de calceis compaginatis. Vides igitur, & attentius tu considera quem reddat pictura Gordiani patris S. Gregorij, num tantummodo Senatorem, vel sacris initiatum diaconum Regionarium. Ceterum ipsi Ioãni diacono debemus plurimum, quod huiusmodi antiquitus effigiata coloribus monumẽta, iam omnino deperdita, nobis suis scriptis integra custodiuit: sed quae ex alijs inde acceptis illis similibus exemplaribus summa industria F. Angeli Rocchae venerabilis Sacristae S. D. N. Clemẽtis Papae VIII. formis expressa sunt, hic tibi imprimenda curauimus.

XXXIV.

Quod vero ad alias venerandas imagines ab eodem S. Gregorio pingi iussas pertinet: habes haec ab Hadriano Pontifice in epistola ad Carolum Magnum asserta: S. Gregorius Papa in monasterio suo pulchrum fecit oratorium & ipsum diuersis historijs pingi fecit, atque sacras ibidem direxit imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro aegritudine stomachi sui ingressus in oratione pariter exauditi sunt, & ille vir S. Eleutherius (quem dicunt & mortuum suscitasse) ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam rogare clementiam cum S. Gregorio non dubitauit; sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt: & vsque hactenus apud nos venerantur. Sed & ecclesiam Arianorum, cuius ipse S. Gregorius in Dialogis meminit, placuit eidem S. Gregorio, vt in fide Catholica, introductis illic beati Sebastiani & beatae Agathae martyrum reliquijs, dedicare debuisset: quod & factum est: & diuersis ipse beatus Gregorius pingi fecit eam tam in musiuo, quam in coloribus, & venerandas imagines illic erexit, & a tunc vsque hactenus venerantur.] haec Hadrianus. D

IMAGINES. AD. VIVVM. EXPRESSAE

EX. AEDICVLA. SANCTI. ANDREAE PROPE. BEATI. GREGORII. MAGNI. ECCLESIAM, NECNON. EX. VITA. EIVSDEM. BEATI. GREGORII A. IOANNE. DIACONO. LIB. IV. CAP. LXXXIII. ET. LXXXIV. CONSCRIPTA.

GORDIANVS.S.GREGORII.PATER. S.GREGORIVS MAGNVS. SILVIA.S.GREGORII.MATER.

XXXV.

At licet ipse Gregorius viuens sibi cauerit, ne sui corporis tegumenta honore & cultu sanctis A
debito populus veneraretur, ob idque sancito (vt vidimus) canone statuisset, vt cum Pontificis
Romani corpus ad sepeliendum deferretur, nullo tegmine velaretur: Deus tamen voluit, vt re-
fossa postea vna cum corpore eius ornamenta Pontificia populus pio cultu prosequeretur: nam
audi quid dicat idem Ioannes diaconus [a]: Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus a Gre-
gorio Quarto sedis Apostolicæ Præsule post annos centum vigintiquinque (*ita corrigas textum,
qui habet, quinquaginta*) translatum ante nouellum Secretarium constructis absidibus, sicuti mo-
do cernitur, sub altari sui nominis collocatur, quo eius anniuersaria solemnitas, cunctis certatim
pernoctantibus, veneratione gratissima celebratur: in qua pallium eius, & filacteria, sed & bal-
theus eius consuetudinaliter osculantur.] per filacteria autem Crucem pectoralem reliquijs re-
fertam ad collum ferri solitam significari, ex ipsius Gregorij epistola [b] ad Theodolindam in-
telligere satis potes. Pergit vero ipse: Quæ singulatim considerata, & antiquitatem viri, & me-
diocritatem habitus, & speciem regularis propositi signis perspicuis repræsentant. Nam in eo
quod pallium eius bysso candente contextum nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum
circa scapulas obuolutum fuisse, non autem confixum dignoscitur, sicut vetustissimis musiuis vel B
picturis ostenditur. Quod autem reliquiarũ filacteria tenui argento fabricata, vilique pallio de
collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur. Porro in exilitate balthei,
quæ vnius pollicis mensuram numquam excedit, speciem propositi regularis olim a S. Benedicto
statuti, cuius ipse vitam describens in Dialogo, regulam quoq. laudauerat, eum seruasse luce cla-
tius manifestat.] hæc ipse. Ceterum antiquitus, cum diuersi essent ordines monachorum, haud me
mini eosdem adeo habitu valde fuisse distinctos, vt vel ex cingulo, cuius quis obseruantiæ esset, di
gnosci facile potuisset.

a Ioan diac. vit. S. Gregorij lib. 4. c. 80.

De reliquijs S. Gregorij a populo Rom. honore cultis.

b Greg lib. 12. epist. 7. Ind. 7.

XXXVI. *Reliqua res gestæ S. Gregorij.*

Quod autem ad reliquas res gestas S. Gregorij: habet Anastasius ipsum fecisse ciborium cum
columnis quatuor ex argento puro super sepulchrum S. Petri Apostoli, statuisseque vt supra sepul
chrum eiusdem Apostoli Missæ celebrarentur.] construxisse quoque oratorium apud oratoria Hi
lari Papæ, monumenta ecclesiæ Lateranensis testantur, illicque solitum ostendi stratum ipsius; ac
locum illum dictum oratorium sanctæ Crucis ab eodem frequentatum, in ijsdem asseritur. Porro
insignia monumenta ista sub Sixto Quinto deiecta doluimus. Ad postremum autem hæc idẽ Ana
stasius de ordinationibus ab eo habitis: Hic fecit ordinationes duas, vnam in Quadragesima, aliã C
in mense Septembris: creauit presbyteros trigintanouem, diaconos quinq. Episcopos per diuersa
loca sexagintaduos, & cessauit Episcopatus eius menses quinq. & dies decẽ & octo.] hæc ipse. Por-
ro nos non profitemur hic cuncta quæ sunt Magni Gregorij recitare; nam de aliquibus miraculis
in promptu est quem consulas Ioannem diaconum, apud quem multa inuenies, quibus eius vitæ
sanctitas commendetur. Breuitati (quantum licuit) cõsulendum nobis fuit, cum præsertim adhuc
multa de ipso dicenda supersint.

XXXVII. *De vulgata q̃stione animæ Traiani ab inferis reuocatæ.*

Nam tempus a nobis exigit, & facta diu ante promissio cogit tractationem habere de eo quod
fertur de Traiani anima precibus sancti Gregorij ab inferis liberata. Quamobrem hic antequam
ad successorem Gregorij transeamus, quod attigimus antea secundo Annalium tomo ipso pri-
mo anno Traiani, & in eius obitu, polliciti que sumus locupletius suo loco tractare, fusius est per-
tractandum.

XXXVIII.

Scimus commentum istud non inter aniculas tantum vulgusque iactatum, sed Theologorum
recentiorum ferme omnium ore versatum, eorum aliquibus affirmantibus Traiani animam pre
cibus sancti Gregorij ab inferis reuocatam, aliquibus vero negantibus: rursumque eos, qui factum D
id vt scriptum reperitur verum existimarunt, quomodo id se habere potuerit (cum multa veritati
sentiant aduersari) longissimas easdemque perplexas ingerere quæstiones, diuersa diuersis sentiẽ-
tibus: vt sit plane dolendum, in his vniuersam occupatam diu tentam scholam Theologorum Scho
lasticorum. Quos quidem in primis excusatione dignos quisque putarit, cum quam acceperint a
Ioanne Damasceno historiam, nonnisi veram putarunt, vtpote a viro grauissimo scriptam, & a
Ioanne diacono confirmatam: Deinde quod non est Theologorum, res gestas quam studiosissi-
me disquirere: cum contingat etiam disputationis causa non semper proponi id quod vere est, sed
sub conditione si fit, vt multis exemplis constat: sicque acciderit, vt proposita quæstione ex facto a
Damasceno narrato; quomodo id fieri potuerit, fusius disputarint. quo nomine ipsos excusatione
dignos existimo.

XXXIX.

At quid accidit? Cum a quibusdam ornatissimis alicuius nominis sæculi huius nostri Theo-
logis eiusmodi de anima Traiani ab inferis reuocata historia, vt fabula inanis, penitus exploderé-
tur: statim occursum est, vt ad suffulciendum quod absque fundamento corrueret ædificium, pau-
cos ante annos ederetur libellus De vera liberatione animæ Traiani a pœnis inferni precibus san E
cti Gregorij Papæ. Quod igitur ex instituto suscepto elucidandæ historicæ veritatis, & ex promis
sione facta tenear duplici vinculo obligatus: in his erit aliquantulum immorandum. Sede, quæso,
æquus arbiter lector: appello te veritatis amantem, non quem priuata affectio cum semel imbue-
rit, sit impossibile vel mille funibus ex rationibus a veritate bene compactis vel latum vnguem e
sententia dimoueri.

XL.

In primis autem illud omnino leue & inane prorsus fundamentum, supra quod tota ista erecta
moles innititur, est reuellendum: vt cum eam videris super nihilum fabricatam, euanescere, nec
posse subsistere, statim intelligas. Traiani enim in primis laudata probitas stabilis veluti fundamẽ
ti loco statuitur, nimirũ, quod dicatur eius Gregorius misertus ob eam causam doluisse, ingemuis
se, addidisse etiã preces, quib. eum euocaret ab inferis. Iacto vero istiusmodi de Traiani vitæ inte-
gritate in historia fundamẽto cũ Dio aduersari sciretur, idẽ veluti Latinis infensus, quod Græcus
esset historicus, reiicitur ab auctore, qui fabulam hanc defendendam suscepit: sed plane decipitur,

A cum enormium Traiani vitiorum vnum tantum putauit asseriorem esse Dionem,qoi quidē haud
meruit post tot sæcula eiusmodi calumniam pati,vir sane laudatissimus,Latinorumq. studiosissi-
mus,quiq.in vrbe florentissima præ animi integritate ordinario Cōsulatu dignus est habitus.Sed
ad eludendam istiusmodi obiectionem,inanemq.tergiuersationem, Latinos etiam adhibebimus
testes:ac primum,quæ de eodem Traiano a nobis in hanc sententiam sunt dicta superius secundo
tomo sub anno eius primo,ita repetamus hic totidem ferme verbis [a]: a Annal.tom.2. Traiani an.1.

XLI.

Traianus moribus turpissimus.

Dio Cassius,suorum temporum scriptorum facile princeps,cum multa de Traiano laude di-
gnissima prædicet,hæc tandem:Nihil omnino erat,quod optime non exerceret. Vini dumtaxat ap
petens,& in adolescentulos pronus citra calumniam habitus est,vtpote qui numquam ex eo tur-
pe aut mali quicquam effecit. Nam qui vinum vsque ad satietatem biberet,sobrius tamen erat,
neque in crimen,prægrauante vino,propulsus est:& in masculorum amoribus ita sibi temperauit,
vt nihil per vim,dum voluptati obsequitur,moliretur.] Vides Dionem tantum abesse vt calumnijs
agat liuore percitus, vt eumdem plus æquo excusare studuerit,'cum nonnisi volentibus abuti
consueuerit? Egregiam vero laudem,si volentes tantum (proh pudor !) pueros habuit in de-
B licijs: quasi reperiri posset, nisi forte Christianus, qui non in omnibus assentiretur Impera-
tori. Quis non absque culpa vel pœna præstare se putaret,quod tam bonus peteret Imperator?
Sed prouoco ipsos,qui eum laudant,ad suas ipsorum leges.Quid ipsorum poeta [b]. qui his tem- b Iuue. satyr.2.
poribus vixit?

Quod si vexantur leges ac iura,citari
Ante omnes debet Scantinia.]

Domitianum laudans,qui eiusmodi nefandum crimen legibus insectatetur. Qualis ergo haben-
dus est Traianus Imperator,cuius cōparatione,hac saltem ex parte,Domitianus omniū scelestissi
mus,sanctissimus habeatur,quippe qui eiusmodi facinorosos,cuiuscumque conditionis essent, statutis
a lege pœnis mulctabat?nā Suetonius hæc de ipso testatur [c]:Quosdā ex vtroq.ordine lege Scanti- c Suet. in Domit.c.8.
nia condemnauit.]Sed quam eidem pœnæ præ ceteris Traianus fuerit obnoxius,qui nec in sua ex
plenda libidine nepoti pepercit?Scribit enim Aelius Spartianus hęc de Hadriano filio consobrini *Ab ipsis gentilibus Traianus sugillatus.*
Traiani:Fuitq.in amore Traiani,nec tamen ei per pædagogos puerorum,quos Traianus impēsius
C diligebat,Gallo fauente,defuit.]Inter optimos ne,vel saltem bonos recensendus ille videri potest,
qui scriptorū Græcorum & Latinorum antiquorum testimonio omnium turpissimus est haben-
dus;quem & Iulianus [d] Cæsar Christianorum hostis ex persona Sileni sugillat,quod a turpi & ne- d Iulian. Cæs.
fandissima voluptate victus esset,vt indignus haberetur,qui cum periculo Ganymedis inter deos
videretur esse receptus? Vides quæ contra tuum Traianum fœdiora obiecerint alij testes,'quorum
comparatione fuerat tibi Dio laudandus,qui illum excusat, & non calumnijs appetendus?

XLII.

At si istiusmodi historicæ veritati admoueas clariores Sole radios Euangelicæ veritatis, inspi
cies sententia Pauli [e] ad Romanos ipsos ea de re scribentis,plane huiusmodi delinquentes vel om e Rom.1.
nium sceleratissimos Dei sententia in reprobum sensum datos,atque a Deo penitus derelictos,hos *Sodomitici dati in reprobum sensum.*
inquam qui aliorum pondere scelerum in eiusmodi imum turpitudinis cœnum sinantur præcipi-
tes ferri;ait enim:Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum im-
mutauerunt naturalem vsum in eum vsum qui est contra naturam.Similiter autem & masculi,reli
cto naturali vsu feminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem
operantes,& mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaue
D runt Deum habere in notitia:tradidit illos Deus in reprobum sensum,vt faciant ea quæ non con-
ueniunt,repletos omni malignitate & malitia,&c.]Ecce Dei sententia & Pauli testimonio, quam
omnium sceleratissimi habendi sint,patet,qui ita effecti essent omnium turpissimi,sic in eos numi
ne vlciscente peccatum impietatis.

XLIII.

Post hæc autem eiusmodi adiecimus corollarium ex absurdo:Qui fiet vt dicatur anima Traia
ni precibus S.Gregorij ab inferorum pœnis eruta,& in cælum elata; & affirmemus hominem im-
purissimum inter sanctos in cælo vna cum Deo in æternam beatitudinem cooptatum,quem Iulia-
nus Apostata ob eam causam nec sub ipsa Lunæ concauitate in deorum conuiuium admitti voluit,
nisi ab intemperanti eius animo prius custoditus fuisset,cui admodum timebatur, Ganymedes?
Cum Traianum(inquit Iulianus)conspicatus Silenus,quamuis submissa voce loqueretur,intelli-
gi tamen volens,hæc verba protulit:Hoc tempore maxime summa cura & diligentia est adhibeo-
da domino Ioui,quo illi custodiatur Ganymedes.] Patietur ne quis,rogo (si ex fabulis deduce
re liceat argumentum)in summum cælum Traianum dici receptum , quem ne in infimum quidē
cælum,nisi saluo Ganymede, putauit in conuiuium suorum deorum admitti? Hactenus ibi dixi-
E mus:quibus videas Traiani nefandas turpitudines non vnius Dionis,sed plurium,suorumq. Gen
tilium testificatione prolatas,terra cæloq.(cum ex causa fingere ita licuit)decantatas. Pro huius
ne tam horrendo scelere inquinati & in suis peccatis atq.infidelitate mortui liberatione ab inferis
dicemus orasse Gregorium & exauditum esse, cum pro huiusmodi nefandi criminis reis impijs
Sodomitis adhuc uiuentibus magnus pater credentium Abraham intercessor factus non ualuerit
exaudiri,quin ignibus cælitus traderentur ,quod non inuenti essent in eis iusti,quos daret petenti
Deo optimo maximo obsides?

XLIV.

Adde his alia execranda hominis crimina,quibus & se iniquissimū exhibuit in Christianos.
Dicent ne iustum Principem eum,qui tot Christianorum innocentium millia crudelissime necari
fecit?qui ætati nō parcēs,uel sexui,sæuijt uelut bestia truculēta, rabidus carnifex,iugulator inson
tium,hac ex parte nequissimus & iniquissimus?quod & apologiæ sanctorum Patrum pro Chri-
stianis ad ipsum datæ testantur.Qua ergo fronte pro Traiano diuinum(ut aiunt) citant oraculū in
reuelatione,quā dicunt factam sanctæ Mathildi, qua dicitur Traianus omnibus uirtutib. plenus,

quem præter impietatem ex cultu idolorum eidem inhærentem,tot immanium vides criminum A
reum?Si ita comparatum hominem virtutibus plenum dixeris:fileant penitus certa illa diuina ora
cula,quibus dicitur [a]: Qui in vno offendit,factus est omnium reus.]&,Modicum [b] fermentum
totam massam corrumpit.]Cum igitur auctor mendacij non sit Deus,nō potuerunt ista diuinitus
reuelari,quæ tam patentis mendacij arguuntur, vt virtutibus plenus ille dicatur,qui non in vno
vel in minimis,sed in pluribus maximisq.peccatis offenderit.

a Iac.2.
b Galat.5.

XLV. *Historiæ de liberatione Traiani ab inferis compendium.*

Sed videamus,an solidiora sint,quæ super adeo inane fundamentum sunt ædificata.ostendunt
quidem in omnibus parem fundamento structuram,dum eiusmodi enarrant historiam:Cum an-
no secundo sui Pontificatus Gregorius procederet cum clero ex basilica Lateranēsi ad S.Petri, per
forum Traiani transiuit:vbi ob oculos posita simulacra in eodem collocata intuitus, inter alia ad-
miratus est ea quæ ex ære vel lapide facta reddebant Traiani ex equo desilientis imaginem,& vi-
duæ querenti adhibentis aures,& quod petebat implentis.Tunc in memoriam S.Gregorius nobi
le factum Traiani reuocauit,quo vindictam de nece filij viduam implorantem,licet esset in procin
ctu bellico,profecturus in Dacos,subsistens patienter audiuit,& ei in omnibus satisfecit, pecuniā
copiose tribuens,vel(vt alij fabulantur)filium suum obsidem relinquens.Quod egregium factum B
(inquiunt)per inspectas imagines S.Gregorius in memoriam reuocans, ita compassione affectus
est animo,vt pro Traiani animæ ab inferis liberatione Dominum exorarit:quem exauditum fuis-
se,per visum Angelus indicauit,monuitq.ne amplius ista præsumeret.Hæc summatim a nobis cō-
plexa sunt ex multis,cum tamen in eiusdem historiæ narratione non vna omnium sit assertio(cum
vna sit veritas)sed prorsus diuersa:sed quod omnes æque a veritate procul errauerint,quis eorum
sit potius audiendus,non habemus quem præponamus.

XLVI. *Falsa redarguitur historia de vidua & Traiano.*

Quoniam autem in vna narratione duæ quæ longe diuersis temporibus accidisse feruntur,iun
guntur in vnum historiæ,altera de vidua sub Traiano, altera vero de eo quod post quingentos an-
nos factum sit a S.Gregorio.De priori primum acturus,si rogem eos qui ista asserunt, quisnā eius
ita compositæ narrationis auctor existat,neminem habent antiquorum historicorum , quem pro-
dant,quam nonnisi post sexcentos annos a Traiani temporibus auditam fuisse,vel scriptam assere
re possunt.Petierim rursus ab ipsis:Quisquis ille fuerit qui primus scripsit,vnde accepit? Vt enim
quis rem gestam adeo admirandam ante annos quingentos gestam afferat pro constanti; certe vt
audiendus sit,vnde acceperit,debet ingenue profiteri:quod si facere prætermittat,tunc(secundū C
illud Ecclesiastici [c]) leuis est corde,qui cito credit.Etenim sua ita cuilibet licebit fingere sibi som
nia,si adeo facilem quemquam,qui audiat & credat,inueniet.Potuisset ista commentus, etsi non
certum auctorem,aliquam saltem inditam statuis fictam inscriptionem,ad fidem de mendacio fa
ciendam,testem adducere.Sed & cæca est stupida semper fictio,vt nesciat esse omni ex parte muni
ta.Quæ igitur incognita prorsus fuit antiquis scriptoribus omnibus qui res Traiani sunt prosecu-
ti,itemq.posteris hactenus inaudita,cum data sæpius occasione eiusdem meminisse oportuisset:vt
a recentioribus asserta recipi debeat,nulla quidem ratio persuadet.

c Eccl.19.

XLVII.

Quam ergo ita super nullum hærere vides fundamentum,quomodo putas stabit vana constru
ctio?Sed audi quibus,ne corruat,stipulis fulciatur,dum dicunt,accidere potuisse,vt eiusmodi histo
ria scripta fuerit a Dione,sed ab eo qui Dionem in compendium redegit, Xiphilino fuerit præter-
missa;& sic Dione deperdito,pariter ipsa perierit.Rogo ipsos:Quomodo qui recitat illam scisse po
tuit,si nec apud Xiphilini compendiū eam inuenerit,nec apud ipsam integram Dionis historiam,
quæ exciderat?Quod si tamen ea cuncta vera esse dixerimus:quantum declamandum erit in Pliniū
qui panegyricum Traiano dicens,cum ipsius recte gestorum seriem texuit,rei adeo memorandæ , D
cuius tam præclara monumenta extarent,nullam prorsus fecerit mentionem?sicq.oscitantiæ so-
lertissimus scriptor redarguendus esset,qui ab omnibus quam exactissimus commendatur. vt ex
his intelligas,quam eiuscemodi excogitatum commentum non a vero tantum,sed etiam a verisi-
militudine procul absit.

XLVIII. *Mendax in omnibus redarguitur historia*

In eo autem quod asserit auctor,sanctum Gregorium per forum Traiani transeuntem æneæ sta
tuæ inspectione commotum,vt oraret pro redemptione animæ Traiani a pœnis inferni:putauit im
peritus nugator,ipsius inquam auctor historiæ,tempore sancti Gregorij eo splendore quo ante fue
rat,perstitisse forum Traiani , statuasq.erectas super bases suas perseuerasse eo decore quo antea
fuerant collocatæ.Quod si in memoriam reuocasset tot clades Vrbis ante sancti Gregorij tempus
illatas,haud facile inuenisset tale quod effinxit historiæ argumentum . Vt enim mittamus illam
Vrbis expilationem sub Alarico factam:quis nescit in illa alia deprædatione per Gensericum Vā
dalorum Regem(quod auctore Procopio [d] liquet)suis fuisse ornamentis præclarioribus Vrbem
spoliatam,ac statuis æneis insignioribus,quæ essent ob oculos positæ,cuiusmodi extabant in foro
Traiani,ipsumq.etiam nec pepercisse ijs quæ pro imbricibus erant in tectis æneis tegulis? etenim E
eodem auctore liquet,ipsum Capitolium,detexisse tabulis æneis auratis,quibus contectum erat :
quæ omnia deferenda in Africam nauigio imposita tradit,perijsse autem cuncta naufragio.Quid
præterea reliquas sæpe factas Vrbis eiusdem semel ab Erulis,sæpius a Gothis deprædationes me
morem?Sed reuoca in memoriam, quæ de Vrbe ruinis crebris attrita ipsemet sanctus Gregorius
testatur sæpe,vt inter alia super Ezechielem [e]. Quid?putas pepercisse barbaros æneis statuis,quos
etiam intra petras æs impactum atque plumbum reuulsisse,Cassiodorus [f] est auctor? Hæc satis
sunto ad conuincendam erroris assertam historiam,quam non veritate tantum,sed(vt diximus)ve
risimilitudine etiam carere penitus,prudens lector intelligit.

d Procop.de bello Vuand.lib.1.
e Greg.in Ezec. hom.18. & dial. lib.2.cap.1.
f Cassiod.lib.3. epist.21.

XLIX.

Sed & quod ad ipsum Gregorium spectat:adijciam amplius,vt consultum sit æstimationi san
ctissimi Patris,quod ipse vt id faceret tantum abfuit , vt ne cogitatione quidem aliquando fuerit
meditatus:qui econtrario insectatus est eos,atque hæreticos etiam appellat,qui Redemptorē no-
strum,cum descendit ad inferos,peccatores omnes positos in inferno confitentes ipsum Deum,
saluasse

A saluasse dixere. Est de his eius epistola [a] ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ presbyterum Georgium,& Theodorum diaconum. Postquam enim huiusmodi esse hereticos ex sententia Philastrij & Augustini asseruit,hæc subdit: Hæc itaq. omnia pertractantes,nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: quia descendens ad inferos Dominus illos solummodo ab inferni claustris eripuit,quos viuentes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruauit. Quod enim per Euangelinm dicit [b]: Cum exaltatus fuero a terra,omnia traham ad me ipsum: omnia videlicet electa. Nam trahi ad Deum post mortem non potuit, qui se a Deo male viuendo separauit.] Hæc ipse cum doceat,quis adeo imprudens dixerit,tentasse ipsum Gregoriũ precibus obtinere,quod nec a Christo ipso ad inferos descendente fuisse factum asseruit, & secus sentire,esse hæreticum prædicauit? Ista diximus,& sæpesæpius inculcauerimus,ad indicandum non solum id quod asseritur non fuisse a Gregorio factum,sed nec in mentem ipsi cadere potuisse, qui dictæ sententiæ adeo fuerit aduersatus.

Quam procul abfuit, vt id Gregorius cogitarit.

a Greg. lib. 6. ep. 15. Ind. 15.
b Ioan. 12.

L. Sed vnde,dices,tantus error inualuit,vt eiusmodi historia tamquam vera absq. aliqua discussione a nonnullis magni nominis Theologis accepta,non primum de eius fide quæsitum,sed dum
B taxat quomodo fieri potuerit,repugnãte diuina lege,fuerit ab ijsdem adeo disputatum? In promptu est dicere. Quod enim eadem asserta reperiretur a viro sanctissimo,magniq. nominis Theologo,Ioanne inquam Damasceno,haud in dubium reuocandam putarunt, vel vt falsam reijciendã esse duxerunt; cum præsertim eam vti rem certam indubitatamque ipse prodiderit verbis istis [c]: Prodeat in mediũ Gregorius Dialogus antiquioris Romæ Eps,vir (vt omnes norũt) tum vitæ sanctitate,tum eruditione clarus ac celebris; quem,cum sacris operaretur,cælestem ac diuinũ Angelum sacrosancti muneris socium habuisse narrant. Hic cum per locum lapidibus stratum aliquando iter faceret,dedita opera cõstitit,intensissimasq. pro peccatorum Traiani remissione preces ad animarum amantem & misericordem Dominum fudit,statimq. vocẽ huiusmodi diuinitus emissam audiuit: Preces tuas exaudiui,ac Traiano ignosco. Tu vero posthac caueto,ne mihi pro impijs supplex sis. Quodq. istud verum sit,atq. ab omni calumnia alienum,Oriens totus atq. Occidens testatur.] hæc Damascenus,quæ cum Gregorio cognomento Dialogo adscribantur,non Primo, sed secundo Gregorio tribuenda essent,ex sententia Græcorum auctorum. Sed de his nobis disserendum erit in Gregorio Secundo,Tomo sequenti.

S. Ioan. Dam. de anima Traiani liberata assertio.

c Damasc. in orat. de fidel. defun.

C LI. At cum hæc vtcumq. a tanto viro,tanto præconio,orbis totius attestatione absque vel leui aliqua dubitatione noscerentur allata,absq. aliqua veritatis exactiore discussione credita acceptaq. a reliquis fuerunt; cum præsertim quæ ita simpliciter narrata sunt,penicillo orationis coloratã alij eamdem historiam fusius scriptam ediderint: adeo vt complures eam vti rem veritate cõstantem acceperint,quæ tamen (mea sententia) ad lapidem Lydium primum fuerat afferenda, atq. an vere ita se res habuisset,commentumve esset & impostura,solicitius exquirendum. Quod cũ fieri omissum fuerit: vel sero saltem consulentes integritati ac maiestati pariter Christianæ religionis,an verum vel falsum sit,quod tanti viri testificatione narratur,discutiendum quam diligenter erit.

LII. Ac primum quidem ab omni imposturæ suspicione virum sanctissimum immunem reddimus, nihilq. ab ipso commenticium esse factum,vel excogitatum,constanter asserimus: sed quod ipse vere factum accepit ac credidit,hoc ipsum quomodo audiuit,scriptis suis bona fide mandauit. At in his quæ ad rerum gestarum veritatem spectant,quam frequenter accidat falli etiam prudentissimos,non in antiquis tantummodo,sed & in his quæ facta dicuntur in eodem loco quo ipsi sunt, & quo viuunt tempore,cum vsus doceat,pluribus demonstrare,superuacaneum esse putamus. Ob
D idq. nihil est,vt quantauis siue sanctitatis,siue doctrinæ cuiuslibet prærogatiua viri,quod non factũ sit vmquam vt factum asserentis,ipsi veritati præiudicium possit inferre; cum in his quæ sunt facti, non dogmatis,potuerit quisq. sanctissimus atq. doctissimus,fideiq. Orthodoxæ professor atque defensor aliquando falli. Sit in exemplum,quod qui maior est Damasceno Theologus,ita antunomastice dictus,celeberrimus sanctitate atq. doctrina Gregorius Naziãzenus in ea oratione quam de sancto Cypriano ad populum habuit,manifestissimo lapsus errore cognoscitur,cum duos in vnũ Cyprianos conflat,Antiochenum,atq. Carthaginensem,quos constat fuisse diuersos,inter seq. distinctos. Num,rogo te,eminentia superexcellens vndiq. comparata cumulataq. in viro tanto efficere potest,vt quod mendacium est,veritas sit,& quod perinde ac verum ab eo falsum assertũ est, recipiatur ab omnibus? Minime gentium,dices; sed reijciendum penitus asseres, quod contrariũ historicæ veritati a quouis allatum firmatumq. vt verum fuerit. Ita quidem iure,omnesq. prudentes hoc ipsum dicent,ac firmiter profitebuntur.

Viri auctoritas non praiudicat veritati.

LIII. Cum nihil igitur præiudicij inferat veritati viri prærogatiua,vt indiscussum tamquam diuinũ oraculum quicquid ab eo dictum fuerit extra sancta Ecclesiastica dogmata,vt verum accipiẽdum
E sit: patere,quæso,vt dicta primũ a Ioanne Damasceno de liberata Gregorij precibus Traiani anima ab inferis,quæ in medium sunt allata,eaaminemus. Sufficere quidem potuissent ad mendaciũ arguendum,quæ de historia nulla veritate suffulta a nobis superius sunt demonstrata. Sed quoniã (vt audisti) Oriens,& Occidens,atq. vniuersus orbis rei gestæ testis adducitur; hoc ipsum perscrutandum nobis erit.

LIV. Accidere solet interdum,vt aliquid vulgo allatum,si quis certos velit examinare testes, an verum sit; neminem id serio testantem inueniat,fiatq. vt quod ab omnibus dici iactatur, asseratur a nemine,rumorq. ille euanescat in auras: quod plane in hac causa,de qua agitur,factum reperimus. Cum enim post obitum sancti Gregorij,labentibus annis centum & amplius quod excurrit,id de eo reperiretur ipse Damascenus esse testatus: Ioannes diaconus,qui sub Ioanne Octauo trecentis ferme post annis ab ipso Gregorio vixit,ac scripsit in Vrbe vitam ipsius,vbi ad locum hunc deuenit,vt narraret rem adeo celebrem,scriptoq. firmatam,consignatamq. certis testibus posteris eam relinqueret: hæsisse plane est visus in salebris,dum nihil habuit quod ad rem testandam ex Archiuo Ro-

Incognita Latinis historia.

tio Romano peteret, vel ex alijs Italiæ locis, aut Galliarum, Hispaniarumve, aut aliarum prouinciarum Ecclesijs adducere posset: sed migrandum ipsi fuit ad diuisos penitus toto orbe Britanos, ex Anglicana inquam Ecclesia accersere testes. Vides igitur hyperbolem illam de Occidentis & Orientis testificatione, ceu bullam leuem inflatam vento, sui inanitate disruptam euanuisse. A

LV. Quid igitur de re tanta idem scrutatus Ioannes diaconus in medium adducat, audi, cum ait [a]: Legitur etiam penes easdem Anglorum Ecclesias, quod Gregorius per forum Traiani (quod ipse quondam pulcherrimis ædificijs venustauerat) procedens, iudicij eius, quo viduam consolatus fuerat, recordatus, &c.] inferius vero post enarratam dictam historiam, eam plane fide dubiam tradit, cum subdit: Sed cum de superioribus miraculis Romanorum sit nemo qui dubitet; de hoc quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maxime dubitari videtur, quod tantus doctor nequaquam præsumeret pro Pagano prorsus orare, qui quarto Dialogorum suorum libro docuerit, eamdem causam esse cur non oretur a sanctis in futuro iudicio pro peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam causa est, vt nō orēt sancti homines pro hominibus infidelibus impijsq. defunctis.] hæc de ratione allata cur non reciperetur, sed maxime dubitaretur de historiæ veritate. Quibus satisfacere ipse cupiēs, addit ista: Non aduertentes, quia non legitur pro Traiano Gregorium exorasse, sed tantum fleuisse: sic enim cum non orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, sicuti cum Moyses [b] dolendo taceret, potuit clamasse videri, &c. B

a Ioan diac. in uit. S. Greg. lib. 2. c. 44.
Ex Anglia qd acceptum.
b Exod. 14.

LVI. Sed insulsa defensio, cum & mendacium mendacio suffulcitur, allato exemplo de Moyse, qd tantum tacuerit, & non orauerit: cum etsi non verbis expressis, mente tamen orasse, & ad Deū potentiori modo orando clamasse, omnium eadem sit sanctorum Patrum sententia. Sed & Ioānis ista defensio destruit ipsam, quæ a Ioanne Damasceno narratur, historiam; cum ab en satis expresse dicatur orasse Gregorius, a Deoq. reprehensus, ac monitus ne amplius id præsumeret. Hinc tu videas ipsum Ioannem diaconum citare minime voluisse Damascenum, quod ex eius sententia Gregorius videri posset præuaricator, dum quæ docuerat, idem ipse contrario facto destruxeret, secundū Pauli sententiam [c]: Si quæ destruxi, iterum hæc ædifico: preuaricatorem me constituo.] Rursum vero ad probationem facti, quod diuinæ quoque Scripturæ repugnare sentiret, addit Ioannes diaconus Traiani animam ita fuisse a pœnis inferni liberatam, vt tamen haud fuerit in cælū assumpta. hæc ipse, in his multum laborans, vt dubium quod asserit factū, quoquomodo fieri potuisse demonstret. Qui si de re gesta fortiora nancisci testimonia potuisset, minime quidem prætermisisset afferre, dum labentem molem nullo fundamento subnixam, vt potuit, studuit suffulcire. C

Ioan. Diac. discrepat a Damasceno.
c Galat. 2.

LVII. Sed multo grauius errarunt Græci, qui nulla veritatis facta discussione, adeo plenam fidem his adhibuere, vt in ipsorum Euchologio, capite nonagesimo sexto, eiusmodi pro defunctis preces habeantur: Quemadmodum Traianum per intensam serui tui Gregorij Dialogi intercessionē flagro soluisti: exaudi etiam nos te orantes non pro idolorum cultore, sed pro fideli seruo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam prouocauit.] ita Græci. At Gregorium Dialogum scias non nominatum ab ipsis Primum, sed Secundum Gregorium, vt suo loco dicetur. Verum quod ad preces attinet: Romana Ecclesia, quæ non circumfertur omni vento doctrinæ, nec vnius vel alterius leui assertione mouetur, sed stans supra firmam petram, quæ vera certaq. tradita nouit, atque secura solidaque consistere, ipsa recipit atque sectatur, procul ab eiusmodi genere precum semper abhorruit. Præstabat quidem in re tanta, quid sancta Romana teneret Ecclesia, cuius Pontificis ea actio prædicaretur, quidve ipsa seruaret, Græcos ipsos quam diligentissime explorare, simul & consulendo requirere, atque demum eius exempla sectari. Sed vbi ab ea illi diuisi sunt schismate, in quæ non sunt mala prolapsi? D

Leuitas Græcorum arguitur.

LVIII. His igitur duobus primarijs auctoribus, altero Græco, Latino altero, confutatis: qui eiusmodi commentum nihilominus secuti sunt recentiores, delinientes nullo stantem fundamento structuram absque temperamento, alij alia addiderunt pro mentis arbitrio. Nā ex ipsis dixerunt alij, Traianum ad vitam reuocatum a sancto Gregorio, & baptizatum, rursumq. vita functum abijsse in cælum: Alij, non reuixisse corpus, sed clāculo animam a Gregorio baptizatam: Alij, nequaquam ab inferis liberatam, sed pœnis (vt dicunt) alleuiatam: atque ita fabulas fabulis addidere, vt ridiculum etiam illud demum sit superadditum de Traiani cranio cum viuida adhuc lingua reperto, qua ipse suam miseriam deplorans, ad commiserationem sanctum Gregorium commouerit, & ad preces pro ipso ad Deum fundendas.

Fabula fabulis ornata.

LIX. Sed iam facessant hæc ludicra, risu potius despicanda, quam disputatione seria confutanda. Cū enim in eo argumento versemur, quo diuinæ Scripturæ vis infertur: non tantum non audiēdæ sunt aniles fabulæ: sed etsi quæ solida, firmave & veritate constantia videri possent, eadem nonnisi cognita prius atque discussa, penitusq. examinata, & centies ad Lydium admota lapidem, vix audiē da essent, probanda omnino nequaquam. At quid præterea? Adducunt in medium ex sanctæ Brigidæ siue Brigittæ, quod (vt aiunt) habetur quarto libro eius reuelationum, capite decimotertio, cum agitur de eleemosynis & orationibus pro animabus Fidelium defunctorū alijsq. suffragijs, diuina sententia reuelatum, in exemplumq. a Christo sancti Gregorij factum inductum, cum ipse suis precibus animam Imperatoris ex inferis in sublimem gradum euexit. Rursum vero his subnectunt quod sanctæ Mathildis nomine libro quinto visionum ac reuelationum scriptum legitur capite sexto de animab. Sampsonis, Salomonis, Origenis, atque Traiani, cum ei diuinitus reuelatum ponitur noluisse Deum de illis occulta pandere diuersis ex causis ibi narratis: & cum ad statum animæ Traiani ventum est: Quod ego statuerim, inquit, mea liberalitate de anima Traiani, nolo vt homines sciant vt fides Catholica ex hoc magis augeatur: quamuis enim iste tandē fuerit omnibus virtutibus plenus, fuit tamen infidelis, baptismate carens.] Audisti in omnibus istis non puto diuinitus allatis, sed humanitus fabricatis, inter se mutuam repugnantiam? E

Reuelationes quæ adducūtur in testimoniū.

Venerot

A Veneror quidem (vt par est) sanctas ipsas ac colo; sed de reuelationibus ipsis factis, vel potius ipsis adscriptis, ea duntaxat recipio, quæ Ecclesia recipit, quam scimus non potuisse ista probare, quæ sunt inter se adeo pugnantia. Nonne sunt inter se contraria, noluisse Deum de animæ Traiani liberatione certi aliquid sciri, & voluisse istæc reuelari, ac reddi omnibus manifesta? ita plane. Quo modo igitur idem Dominus S. Brigittæ quã manifestissime tradidit, precib. sancti Gregorij Traiani animam alleuatam: Mathildi vero item diuinitus traditum affirmatur, nolle Deum vt sciant homines de anima Traiani quid factum? Nonne repugnant inter se, reuelatum sanctæ Brigittæ fuisse, Traiani animam liberatam, & manifestatum Mathildi, non esse voluntatis Dei vt sciant hoc homines? sane quidem. Sed dices colligi ex Mathildis scriptis posse, liberalitate diuina Traiani animam liberatam. Tunc (quod deterius est) reperies in eodem contextu verborum contrarias inesse sentẽtias, nempe: Nolo vt sciant homines: & quod contrarium est, Hominibus ostendo quid factum. LX.

Reuelationes inanes conuincuntur.

Sed & accipe repugnantem antecedentibus consequentiam, vbi roganti de statu illarum nominatarum quatuor animarum, responsum ipsi postea a Domino ponitur in hanc sententiã: Quid **B** ipse egerit de anima Sampsonis velle occultum esse, vt homines timeant, nec de inimicis suis vindictam expetant: Et de Salomonis animaæq. præstare non detegi, vt homines fugiant peccata carnalia: De Origenis pariter animæ statu, quis sit, latere homines velle, ne scientia inflati, superbia elati pereant. Si ergo vt magis timerent homines, ista omnia fieri noluisse manifesta dicit: quomodo non magis ad incutiendum timorem præstabat reddere penitus manifestum illos esse damnatos? Cum econtra tacendo, visus sit prædicasse silentio, quod sciri non expediret, nempe eos esse saluatos, vt tacendo in timore homines contineret; qui si scissent, magis fuissent timore liberi: sieque ex silentio imminui potius quam augeri timor peccantibus possit, dum de eorum damnatione ad inferos omnino siletur, & ex silentio spes magis saluationis augetur, quæ ex ipso silentio amplius prędicari videtur. Quod si hæc sub silentio fecit Deus (vt aiunt) nota Mathildi, plane præuaricationis ipsa arguitur eo modo (vt diximus) manifestans. LXI.

Sed absit vt credam quid huiusmodi diuinitus pronunciatum. Eloquia * enim Domini casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum, quæ nec rubiginis quicquam admittant. Nec fiat vt credam quid huiusmodi fuisse sanctissimis feminis reuelatum, vel ab ipsis **C** esse conscriptum, sed tantum ipsarum nomine ab alijs promulgatum. Abeãt igitur vana cõmenta, sileant prorsus inanes fabulæ, sepeliantutq. æterno silentio, data venia ijs, qui quod factum acceperunt, verum putantes, de eo scripserunt: laudetur tamen zelus eorum, qui quod assertum inuenerunt, quomodo se habere potuerit, scholastice disseruerunt: magis vero laude digni habeantur, qui emunctis naribus odorati falsitatem, errorem sunt detestati. Sic itaque tandem postliminio veritas reddita, sua fulgens integritate ac sinceritate firma tutaq. consistat, nec amplius historica veritas istiusmodi labefactetur ineptijs. LXII.

* Psal. 11.

Vidisti quidem quam leuibus ac friuolis nitatur res tanta fabellis, & traducatur vndiq. mendacijs historia tanti momenti: quæ etsi testes grauissimos potuisset habere sibi inuicem consentientes, in nullo discrepantes, pluresq. contestes id ipsum asserentes, omniq. genere probationum id affirmantes: adhuc tamen ob offensam maiestatem Euangelicæ veritatis, & sacra totius Ecclesiæ Catholicæ firmata stabilitaq. dogmata, adhuc inquam fuisset iure meritoq. de veritate historiæ dubitandum, eaq. ad discussionem exactissimã reuocanda; sed & probata veraq. inuenta, non tamen continuo diuulganda, sed veluti arcanum quoddam in sacris Ecclesiæ penetralibus retinenda. Quanto **D** ergo magis prudens quisq. facile iudicauerit esse obliuione delendam, damnandamq. silentio, quæ probatione destituitur, mendacijs scatet, nec saltem verisimili aliqua nititur coniectura, neque vllo stabili fundamento subsistit? dignamq. esse (quod vetus prouerbium habet) reijci in Beatam, in quam Traianus moriens est proiectus ad inferos? LXIII.

Sed & execratione æq. insectanda sunt, quæ nomine Ioannis & Petri diaconorum sancti Gregorij in medium afferuntur ex codice Vaticano scripta, quæ ob id recipienda simplices putent tãquam diuinum oraculum: quasi non omnis copiosa bibliotheca referat similitudinem sagenæ missæ in mare ex omni genere piscium congregantis, bonos & malos continens libros, probatos & improbatos, vtiles & inanes simul amplexans, illos vt sequatur, reijciat vero istos. Sed audi quæ ibi pluteo tertio, numero centesimo quinquagesimo tertio, in codice Dialogorum sancti Gregorij ad finem eius apposita sunt, velut additamentum: Anno secundo Pontificatus diui Gregorij Papæ collecta Cardinalium & Episcoporum & ceterorum Romanæ Ecclesiæ multitudine clericorum, ecclesiam istam, quam ad honorem sancti Andreæ Apostoli in Cliuo Scauri construxerat, in qua etiã religionis rudimenta & sanctitatis susceperat incrementa, eo quo decuit, prout eius anima desidera**E**bat, consecrauit honore, quam & plenarie dotauit, & priuilegijs Apostolicis præmuniuit. Consecratione vero peracta, flexis ad terram genibus, se Domino humili supplicatione prosternens, preces fudit ad Dominũ, dicens: Domine Iesu Christe Fili Dei viui, qui dixisti Apostolis tuis, & per Apostolos vniuersis fidelibus Christianis: Quæcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: peto ab omnipotentia tuæ maiestatis, quatenus quicumq. deinceps in huius ecclesiæ circuitu se delegerit sepeliendum, modo fidem tenuerit Christianam, in perpetuum non sit incendijs mancipandus, sed potius ad æternæ vitæ gaudia sublimandus. Oratione vero completa, apparuit ei Angelus Domini, dicens: Gregori, exaudita est oratio tua secundum quod a Domino postulasti. Sed quia hoc poscere præsumpsisti, nihilominus & quia pro anima Traiani Imperatoris viri infidelis orandum esse duxisti, scias te in hoc sæculo a corporali quam pateris infirmitate fore minime liberandum; a qua, si duo hæc a Domino non perijsses, liberatus proculdubio fuisses. Et certe sicut cælestis nuncij vera fuit atq. perpetua de exaudita oratione annunciatio, ita etiam infirmitatis non leuandæ cassa nequaquam extitit comminatio: nam stomachi languore, continuo dolore, con- LXIV.

Alia refellitur impostura.

re,continuisq.febribus licet lentis vsq.ad vitæ exitum laborauit. Hanc autem orationem & diuinam reuelationem beatus Gregorius nobis,videlicet Petro diacono, & Ioanni diacono parefecit: quas ad scientiam posterorum nos styli duximus officio transmittendas.] hæc vanus impostor. A

LXV. Sed vere mendacium operatus est stylus mẽdax scribarum.] ita iure dixerim cum Hieremia [a]. Non ista Petrus atq. Ioannes S.Gregorij Papæ diaconi dixere,vel scripsere:neq. istius temporis scriptio illa esse probatur,sed longe posterioris sæculi:non enim in vsu hoc tempore fuit Romanæ Ecclesiæ,vt sanctus nominaretur Diuus,vel ante Episcopos ponerentur Cardinales,vt factum huius exordio scriptionis intelligis.Quæ & in eo insuper patentis arguitur mendacij, dum languore stomachi iugiter ad obitum vsq.laborasse S.Gregorium mendax auctor affirmat:quam ex ipsius Gregorij epistolis plurimis(vt vidimus)in locis mendacium detegitur,dum quo vexaretur ingiter morbo,sæpissime ipse queritur. Stomachi infirmitas longe ante Pontificatum ipsum vexauit: sed nec quidem a secundo Pontificatus anno iugi cœpit vsque ad obitum morbo grauari,at longe postea,vt suo loco superius demonstratum est.

a Hierem.8.

LXVI. Considerandum præterea,quantum sit tãto indigna doctore quæ asseritur facta petitio,vt omnes deligentes sepulturam in circuitu eius ecclesiæ,dummodo fuerit fide Christianus,non sit perpetuis inferni flammis mancipãdus,sed ad æternæ vitæ gaudia sublimandus. Nam primum, quod ad locum spectat:nonne semper moris fuit in Ecclesia Dei,vt certis cõscriberetur limitibus e parte aliqua ecclesiæ cœmeterium?Quomodo ergo dicitur:In huius ecclesiæ circuitu si quis delegerit sepeliri?Vbi aliquando eius forma inuenta est cœmeterij,illius præsertim ecclesiæ,quæ haberet sibi inhærens monasterium? Rituales plane omnes veteres libri repugnant & contradicunt. B

LXVII. Sed & quid tam alienum a S.Gregorio,quam ab ipso petitum dicere, vt Christiana fide quis imbutus,ex loci sepulturæ electione tantum,liber sit a pœnis inferni,& certus æternæ gloriæ paradisi? Conferantur ista cum illis quæ ab ipso Gregorio reperiuntur esse conscripta ijs omnino contraria,nempe procul abesse,vt Christianus homo,quem criminalis culpa sequatur, loco possit sacro iuuari. Vbi enim in Dialogorum quatto volumine agit de Valentini corpore ab ecclesia post mortem proiecto,hæc in fine habet [b]: Ex qua re, Petre,collige, quia his quos peccata grauia deprimunt,si in sacro loco sepeliri se faciant,restat vt etiam de sua præsumptione iudicentur:quatenus eos sacra loca non liberent,sed etiam culpa temeritatis accuset.] hæc ibi. Et in fine sequentis capitis [c]: Quid igitur loca sacra sepultis prosunt,quando ij qui indigni sunt,ab ijsdẽ sacris locis diuinitus proijciuntur?]Ista vbi agit de tinctoris corpore in ecclesia sepulto,ac postea nõ inuento. Et dum superius in eodem argumento versatur,agens de femina sanctimoniali sepulta incensa repetta,ad finem hæc ait [d]: Qua ex re aperte datur intelligi,quia hi,quibus peccata dimissa non fuerint,ad euitandum iudicium sacris locis post mortem non valeant adiuuari.] hæc sunt germana scripta Gregorij,eadem vt admodum seria tertio inculcantis:quibus explodas impostorum commenta,& exuffles alia cuncta quæ his aduersari noscuntur:eoq.magis, quod ista scripsit Gregorius anno quarto sui Pontificatus(eo enim anno ipsum scripsisse libros Dialogorum,ex ijsque suo loco superius dicta sunt,satis superq. exploratum habetur)ea vero de saluatione eorum qui sepelirentur in circuitu eius ecclesiæ,anno secundo eiusdem Pontificatus accidisse ab impostore finguntur.vt plane conspiciatur,si talia præcessissent,quibus asseritur ratione loci sacri ad sepulturam delecti liberati aliquem a gehenna,& fieri compotem paradisi;contra hæc ipsa suis scriptis toties repetitis Gregorium ipsum pugnasse,destruxisseq.penitus omnem de loco sacro fiduciam, si vitæ bene institutæ merita non adsint.Feruntur alia a Gregorio vel instituta,vel acta,quæ recentiores scriptores congesserunt:quæ cum antiquorum careant auctoritate,libentius prætermittimus:disquiri mus enim atq.examinamus,& non absq.delectu consarcinamus historias, vt quæcumq. a recentioribus scripta reperimus,absque maiorum testificatione vera putemus. C D

b Greg. dialog. lib.4.c.55.

c Ibid.li.4.c. 56.

d Greg. dialog. li.4.c.51.

LXVIII. His igitur iam purgatis quisquilijs,eiectisq.fordibus,quibus sub specie quadam pietatis Dei Ecclesia ab impostoribus videbatur aspersa;cum iam dictis factisq. Magni Gregorij omni ex parte,explosis nugis,sit bene consultum,diutius quam par erat in his immorati,quæ anni huius sunt reliqua videamus.

LXIX. Vbi itaq. post Gregorij Papæ obitum sedes vacasset menses quinque ac dies decem & nouem, ipsis Kalendis Septembris(vt Anastasius habet)communi consensu eligitur Sabinianus. id quidẽ tam Latini quam Græci omnes æq.confirmant:ex quibus redarguas Nicephorum [e] Callistum, dum post sanctum Gregorium somniat quemdam Innocentium eius successorem alijs scriptorib. penitus inauditum. Porro Sabinianus hic ille est,qui diaconus cum esset, ab eodem S. Gregorio missus fuit(vt vidimus)Constantinopolim Apocrisiarius: quo reuocato,suffectus in locum eius est Anatolius:eoq.defuncto,subrogatus est,Phoca creato Imperatore,anno superiori Bonifacius æque diaconus.Fuit Sabinianus natione Tuscus,patria Volaterranus,ex patre nomine Bono.Ceterum non caruisse Sabiniani electionem tumultu,indicat successoris Constitutum ab ipso de electione Summi Pontificis editum,de quo suo loco dicemus. E

De creatione Sabiniani Papa.

e Niceph.li. 18. cap.vlt.

LXX. Quod autem sub hoc eodem Redemptoris anno Beda recenseat sancti Augustini in Anglia Episcopi obitum:hic opportune reliqua eiusdem Augustini,quæ nulla certi anni nota tradita reperiuntur,sunt ante eius obitum referenda,atq. in primis recensendæ Synodi,quas idem Metropolitanus habuit cum Episcopis antiquæ Britannorum Ecclesiæ,iam multo tempore a communione Catholicæ Ecclesiæ diro schismate ante diuisis. Narrat quæ in eis acta sunt exactissime Beda his verbis [f]: Interea Augustinus adiutorio vsus Edilberthi Regis,conuocauit ad suum colloquium Episcopos,siue doctores maximæ & proximæ Britonum prouinciæ,in loco vbi vsq. hodie lingua Anglorum Augustineizat,id est,robur Augustini,in confinio Vectiorum & Occidentalium Saxonum appellatur. Cœpitq.eis fraterna admonitione suadere,vt pace Catholica secum habita,communem euangelizandi Gentibus pro Domino laborem susciperent. Non enim Paschæ diem Dominicum

f Beda histor. Angl.li.2.c.2.

Duæ Synodi in Anglia habitæ ab Augustino.

A mini cum suo tempore,sed a decimaquarta vsq.ad vigesimam Lunam obseruabant:quæ computa-
tio octogintaquatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima vnitati Ecclesiæ contraria
faciebant.Qui cum longa disputatione habita,neque precibus,neq.hortamentis,neq.increpatio-
nibus Augustini ac sociorum eius assensum præbere voluissent,sed suas potius traditiones vniuer
sis,quæ per orbem sibi in Christo concordant Ecclesijs,præferrent:sanctus pater Augustinus hunc
laboriosi ac longi certaminis finem fecit,vt diceret:Obsecremus Deum,qui habitare facit vnani-
mes in domo patris sui,vt ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur,quæ sequenda traditio,
quibus sit vijs ad ingressum regni illius properandum.Adducatur aliquis æger;& per cuius preces
fuerit curatus,huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus sequenda credatur.

Quod cum aduersarij inuiti licet concederent:allatus est quidam de genere Anglorum oculo LXXI.
rum luce priuatus,qui cum oblatus Britonum sacerdotibus, nihil curationis vel sanationis horũ
ministerio perciperet:tandem Augustinus iusta necessitate compulsus, flectit genua sua ad Patrẽ
Domini nostri Iesu Christi,deprecans,vt visum cæco,quem amiserat,restitueret,& per illumina- *Cæco dat lucẽ Augustinus.*
tionem vnius hominis corporalem in plurimorum cordibus Fidelium spiritalis gratiæ lucem ac-
B cenderet.Nec mora,illuminatur cæcus,ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Au-
gustinus.Tum Britones confitentur quidem intellexisse se,veram esse viam iustitiæ,quam prædi-
caret Augustinus,sed non se posse absq.suorum consensu ac licentia priscis abdicare moribus. Vn
de postulabant,vt secundo Synodus,pluribus aduenientibus,fieret.

Quod cum esset statutum,venerunt(vt perhibent)septem Britonum Episcopi, & plures viri LXXII.
doctissimi,maxime de nobilissimo eorum monasterio,quod vocatur lingua Anglorum Bancorna *Rursus Episcoporum conuẽtus.*
bug,cui tempore illo Dinootb Abbas præfuisse narratur.Qui ad præfatum ituri Concilium, vene
runt primo ad quemdam virum sanctum ac prudentem(*ita quidem ab ipsis creditum*) qui apud ip-
sos anachoreticam ducere solebat vitam;consulentes,an ad petitionem Augustini suas deserere
traditiones deberent? Qui respondebat:Si homo Dei est,sequimini illum.Dixerunt: Et vnde hoc
possumus probare?At ille:Dominus,inquit,ait:Tollite iugum meum super vos,& discite a me, qa
mitis sum & humilis corde,Si ergo Augustinus ille mitis est & humilis corde,credibile est quia iu
gum Christi & ipse portet,& vobis portandum offerat: Sin autem immitis ac superbus est,con-
stat quia non est de Deo,neque vobis eius sermo curandus est. Qui rursus aiebant: Et vnde vel
C hoc dignoscere valemus? Procurate,inquit,vt ipse prior cum suis ad locũ Synodi adueniat:& si vo
bis appropinquantibus assurrexerit,scientes quia famulus Christi est, obtẽperanter illũ audite.]

Falsum sane signum dignoscendi humilem dedit pseudopropheta, & plane Apostolicis dictis LXXIII.
omnino contrarium. Sententia siquidem est sancti Ioannis Apostoli,nullo dignãdos honore vel *Falsum datum signum.*
officio humanitatis eiusmodi homines ab Ecclesia Catholica diuisos,ita dicentis [a]: Si quis venit
ad vos,& hanc doctrinam non affert,nolite recipere eum in domum,nec Aue ei dixeritis.]cum vi- a Ioan.epi.2.
delicet huiusmodi homines sunt pertinaces,quales existimare potuerit hos Augustinus,quos sæpe
admonitos nulla flexisset Apostolicæ sedis auctoritas,cuius condemnarentur exemplo, cum quod
ipsam sciebant obseruare,illi pertinaci animo facere renuissent,dum nec adeo patenti edito diui-
nitus signo penitus acquieuissent:aduenisseq.eos putarit contentionis gratia,non conuersionis;q
re vera(vt Pharisæi Dominum)vt ipsum eo signo tentarent,venerant.Sed pergit ille: Sin autẽ uos
spreuerit,nec coram vobis assurgere voluerit,cum sitis numero plures;& ipse spernatur a vobis.]
O malum consilium! Spernendus ne est Iudex a reis vocatis causam dicere, si a Iudice eiusmodi
obsequij officijs non colantur? Vbi sententia Apostoli,dicentis [b]: Obedite præpositis vestris etiam b Hebr.13.
D discolis?]& Domini asserentis [c], sedentibus pharisaico fastu super cathedram Moysi obedien- c Matth.23.
dum esse Scribis & Pharisæis?Subdit vero reliqua rerum gestarum Beda in hunc modum:

Fecerunt vt dixerat.Factumq.est,vt venientibus illis,sederet Augustinus in sella. Quod illi vi- LXXIV.
dentes,mox in iram conuersi sunt,eumq.notantes superbiæ,cunctis quæ dicebat,contradicere la-
borabant.Dicebat autem eis:Quod in multis quidem nostræ consuetudini,immo vniuersalis Ec-
clesiæ contraria geritis:Et tamen si in tribus his mihi obtemperare vultis,Vt Pascha pro tempore *Cõditiones ab Augustino pscripta.*
celebretis,Vt ministerium baptizandi,quo Deo renascimur,iuxta morem Romanæ sanctæ & Apo
stolicæ Ecclesiæ compleatis,Vt genti Anglorum vna nobiscum prædicetis verbum Domini:cete-
ra quæ agitis,quamuis moribus nostris contraria,æquanimiter cuncta tolerabimus. At nihil horũ
se facturos,neq.illum pro Archiepiscopo habituros esse respondebant, conferentes ad inuicem:
Quia si modo nobis assurgere noluit,quanto magis si ei subdi cœperimus,iam nos pro nihilo con
temnet?Quibus vir Domini Augustinus fertur minitans prædixisse,quod si pacem cum fratribus
accipere nollent,bellum ab hostibus forent accepturi:& si nationi Anglorum noluissent viam vi-
tæ prædicare,per horum manus vltionem essent mortis passuri.Quod ita per omnia, vt prædixe-
E rat,diuino agente iudicio,patratum est.Siquidem post hæc ipse,de quo diximus, Anglorum Rex
fortissimus Edilfridus,collecto grãdi exercitu,ad ciuitatem Legionum,quæ a gente Anglorum Le
gacestir, a Britonibus autem rectius Carlegion appellatur, maximam gentis perfidæ stragem
dedit.Cumq.bellum acturus videret sacerdotes eorum, qui ad exorandum Deum pro milite bel-
lum agente conuenerant,seorsum in tutiore loco consistere:sciscitabatur,qui essent hi quidve actu
ri illo conuenissent?.Erant autem plurimi eorum de monasterio Bãcor,in quo tantus fertur fuisse
numerus monachorum,vt cum in septem portiones esset cum præpositis sibi Rectoribus monaste
rium diuisum,nulla horum portio minus quam trecentos homines haberet, qui omnes de labo-
re manuum suarum viuere solebant.

Horum ergo plurimi ad memoratam aciem,peracto ieiunio triduano,cum alijs orandi causa LXXV.
conuenerunt,habentes defensorem nomine l rocmalium,qui eos intentos precibus a barbarorũ *Profligantur schismatici.*
gladijs protegeret.Quorum causam aduentus cum intellexisset Rex Edilfridus,ait:Ergo si aduer
sum nos ad Deum suum clamant,profecto & ipsi,quamuis arma non ferant,contra nos pugnant,
qui

qui aduersis nos imprecationibus persequuntur. Itaq. in hos primum arma verti iuber, & sic cete A
ras nefandæ militiæ copias non sine magno exercitus sui damno deleuit. Extinctos in ea pugna fe
runt de his qui ad adorandum venerunt, viros circiter mille ducentos, & solum quinquaginta fuga
esse lapsos. Brocmalius ad primum hostium aduentum cum suis terga vertens, eos quos defende
re debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladijs reliquit. Sicq. completum est præsagium sancti
Pontificis Augustini, quamuis ipso iam multo ante tempore ad cælestia regna sublato: vt etiam tẽ
poralis interitus vltionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreuerant.]
hactenus de his Beda; quibus plane cum videris Britãnorum Episcoporum, eorumdemq. schisma
ticorum animom refractarium ab vnitate Catholicæ Ecclesiæ penitus resilientem: satis assequi po
tes, lector, causam, cur eorum patriam, ipsam Britanniam insulam Deus tradiderit barbaris domi
a Matth. 21. nandam: vt acciderit eis secundum illud Euangelicum [a]: Auferetur a vobis regnum Dei, & da-
bitur genti facienti fructum eius.] Ita plane iudicia Domini iustificata in semetipsa, vt qui refugit
sinum matris, incidat in extraneos, eosdemq. hostes, vindices sceleris a Deo immissos; quod & in
reliquas gentes ab Apostolica recedentes Ecclesia fieri consuetum, plurima docẽt exempla. Quid
vero præterea hoc anno ab ipso Augustino ante obitum gestũ sit de subrogatione & creatione no- B
uorum Pontificum, pergit Beda referre.

LXXVI. b Beda histor. Angl li. 2. c. 3. *Noui Episc. creati & noua Ecclesiæ erecta.*

Hoc eodem namq. anno in Anglia idem Augustinus ob propagationem Christianæ religio-
nis creauit duos Episcopos, Mellitum, atq. Iustum. Porro rem gestam ita Beda enarrat [b]: Anno
Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britanniarum Archiepiscopus ordina-
uit duos Episcopos, Mellitum videlicet, & Iustum: Mellitum quidem ad prædicandum prouinciæ
Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio dirimuntur a Cantio, & ipsi Orientali mari contigui,
quorum metropolis Londonia ciuitas est super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum
emporium populorum terra mariq. venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Saberethus
nepos Edilberti ex sorore Ricula regnauit, quamuis sub potestate positus eiusdem Edilberthi, q
omnibus (vt supra dictum est) vsque ad termioum Humbri fluminis Anglorum gentibus impera
bat. Vbi vero & hæc prouincia verbum veritatis, prædicãte Mellito, accepit; fecit Rex Edilberthus
in ciuitate Londonia ecclesiam sancti Pauli Apostoli, in qua locum sedis Episcopalis & ipse & suc-
cessores eius haberent. Iustum vero in ipso Cantio Augustinus ordinauit Episcopum in ciuitate
Dorouerni, quam gens Anglorum a primario quondam illius qui dicebatur Rotschester cognomi C
nat. Distat autem a Dorouerni millibus passuum ferme vigintiquatuor ad Occidentem: in qua
Rex Edilberthus ecclesiam beati Andreæ Apostoli fecit. Qui etiam Episcopis vtriusq. huius Eccle
siæ dona multa, sicut & Dorouerniensis, obtulit; sed & territoria ac possessiones in vsum eorum qui
erant cum Episcopis adiecit.

LXXVII. *S. Augustini Episc. obitus & sepultura.*

Defunctus est autem Deo dilectus pater Augustinus, & positum corpus eius foras iuxta eccle
siam beatorum Apostolorum Petri & Pauli, cuius supra meminimus, quod ea necdum fuerat per
fecta, nec dedicata: mox vero vt dedicata est, intro illatum, in porticu illius Aquilonari decenter se
pultum est; in qua etiam sequentium Archiepiscoporum omnium sunt corpora tumulata, præter
duorum tantummodo, id est, Theodori & Berthualdi, quorum corpora in ipsa ecclesia posita sunt,
eo quod prædicta porticus plura capere nequiuit. Habet hęc in medio sui pene altare in hono-
rem beati Gregorij Papæ dedicatum, in quo per omne sabbatum a presbytero loci illius Agen-
dæ eorum solemniter celebrantur. Scriptum vero est in tumba eiusdem Augustini epitaphium
huiusmodi:

LXXVIII.

HIC REQVIESCIT DOMINVS AVGVSTINVS DOROVERNIENSIS ARCHIE D
PISCOPVS PRIMVS. QVI OLIM HVC A BEATO GREGORIO ROMANÆ VR
BIS PONTIFICE DIRECTVS, ET A DEO OPERATIONE MIRACVLORVM
SVFFVLTVS, ET EDILBERTHVM REGEM AC GENTEM ILLIVS AB IDO-
LORVM CVLTV AD FIDEM CHRISTI PERDVXIT, ET COMPLETIS IN PA-
CE DIEBVS OFFICII SVI, DEFVNCTVS EST SEPTIMO KALENDAS IVNIAS EO
DEM REGE REGNANTE.] pergit vero Beda [c]:

c Beda li. 2. c. 4. LXXIX. *De Laurentij successoris Augustini Episcopatu.*

Successit autem Augustino in Episcopatum Laurentius, quem ipse idcirco adhuc viuens ordi-
nauerat, ne se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis vel ad horam pastore destitutus vacillare incipe-
ret. In quo & exemplum sequebatur primi pastoris Ecclesiæ, hoc est, beatissimi Apostolorum prin
cipis Petri, qui fundata Romæ Ecclesia Christi, Clementem sibi adiutorem euangelizandi simul
& successorem consecrasse perhibetur.] Verum id S. Gregorij Papæ nutu Augustinum fecisse, cer-
tum est, cum ne id fieri posset, canones ante vetuissent. Quomodo autẽ per eumdem magna est fa-
cta ad Christianam religionem atq. ad Catholicam vnitatem accessio non Anglorum tantum, sed
d Beda de gest. Angl. li. 2. c. 4. & aliorum, idem auctor ita narrat [d]: E

LXXX. *Fidei propagatio per Laurentium.*

Laurentius Archiepiscopatus gradu potitus, strenuissime fundamenta Ecclesiæ, quæ nobiliter
iacta vidit, augmentare, atq. ad perfectum debiti culminis & crebra voce sanctæ exhortationis &
continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. Deniq. non solum nouæ, quæ de Anglis
erat collecta Ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britanniæ incolarum, necnon & Scotorũ, qui
Hiberniam insulam Britanniæ proximam incolunt, populis pastoralem impendere solicitudinem
curabat. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodo & Britonum in ipsa Britã
nia vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognouit, maxime quod Paschæ
solemnitatem non suo tempore celebrarent, sed (vt supra docuimus) a decimaquarta Luna vsq. ad
vigesimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandum esse putarent: scripsit cum coepiscopis
suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans eos & contestans vnitatem pacis & Catholicæ ob
seruationis cum ea quæ toto orbe diffusa est Christi Ecclesia tenere.]

LXXXI.

Eadem plane qua Britanni, pariter & Scoti erant schismatis fuligine tincti, ac discessionis
ab Ec-

A ab Ecclesia Romana rei:ob idq.eadem qua Britanni, & ipsi sunt a Deo vindicta mulctati,vt feris *Schismatici a*
barbaris traderentur,Anglis videlicet atq.Saxonibus, secundum illud a Hieremia [a] prædictum *Deo puniti.*
Israeli: Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo,gentem robustam:]& inferius: Quod a Hierem.5.
si dixeritis:Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? Dices ad eos:Sicut dereliquistis
me,& seruistis Deo alieno in terra vestra,sic seruietis alienis in terra non vestra]vtpote quæ possi
debitur ab extraneis.Deos plane alienos colere omnes schismatici quodammodo conuincuntur,
eo quod vnus Deus nonnisi in vna recte colatur Ecclesia,a qua qui declinat,ad alienos deficere re-
peritur,iuxta illud Samuelis [b]: Quasi peccatum ariolandi est,repugnare;& quasi scelus idolola b 1.Reg.15.
triæ,nolle acquiescere.]Sane si quis prudens tamquam ex alta specula in vniuersum terrarum or-
bem conijciat oculos:plane conspiciet,hac vna potissimum ex causa traditos esse Christianos po-
pulos barbaris in seruitutem,quod ipsi prius recesserint ab Ecclesia. Ita & Africanis contigit dari
Vuandalis,vbi dura mente communicare cum totius orbis Catholica Ecclesia recusarunt: ita Hi-
spanis tradi Sarracenis,vt in hujus tomi fine dicetur:ita Orientalibus omnibus,vlciscente Deo,fa
ctum apparet,cum desciscentes ab Ecclesiæ Catholicæ communione dati sunt barbaris opprimen
B di.Sed quid Laurentius Episcopus vna cum suis ad eos scripserit,ex eius epistolæ parte,quam Be-
da recitat,videamus;sic enim se habet:

Dominis * carissimis fratribus Episcopis vel Abbatibus per vniuersam Scotiam,Laurentius, * Dominis
Mellitus,& Iustus Episcopi,serui seruorum Dei.

Dum nos sedes Apostolica more suo,sicut in vniuerso orbe terrarum, in his Occiduis partib. LXXXII.
ad prædicandum gentibus Paganis dirigeret,atq.in hanc insulam,quæ Britannia nuncupatur, cõ
tigit introisse,antequam cognosceremus,credentes quod iuxta morem vniuersalis Ecclesiæ ingre
derentur,in magna reuerentia sanctitatis tam Britones quam Scotos venerati sumus:sed cognoscẽ
tes Britones,Scotos meliores putauimus.Scotos vero per Dagamum Episcopum in hanc quam
superius memorauimus insulam & Columbanum Abbatem in Gallijs venientem, nihil discrepa
re a Britonibus in eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus Episcopus ad nos veniens,
non solum cibum nobiscum,sed nec in eodem hospitio,in quo vescebamur,sumere voluit.]hucus-
que ex epistola recitat Beda,ad ostendendum tam Britones quam Scotos ab Ecclesia Catholica
fuisse ante diuisos.sed & subdit:Misit idem Laurentius cum coepiscopis suis etiam Britonum sa-
C cerdotibus litteras suo gradu condignas,quibus eos in vnitate Catholica confirmare satagit. Sed
quantum hoc agendo profecerit,adhuc præsentia tempora declarant.]hactenus Beda de rebus in
Anglia gestis hoc tempore.

Quot autem quantosve labores adeo paucos numero Roma missos Dei sacerdotes oportuit LXXXIII.
subijsse,vix æstimari potest:vbi non solum ad Anglorum gentem numerosissimam ab idolorum cul
tu auito reuocandam,& veræ religioni iungendam,fuit illis diu noctuq.haud impigre laborandũ,
sed etiam ad Britannos & Scotos a schismate liberandos & Catholicæ Ecclesiæ iungendos labo-
riosissime insudandum;eoq.magis,quod si fieri potuisset vt ij Catholicæ redderetur Ecclesiæ,ijsdẽ
ad conuersionem reliquorum Anglorum,qui adhuc infideles remanserant,vti possent. Erant pla-
ne regiones albæ ad messem,& cum multa messis appareret,operarij tamen perpauci reperieban
tur.Sed inane est redditum huiuscemodi consilium,aduersantibus illis,& inuidentibus (vt queri-
tur Beda)Anglorum saluti,cum peregrini tantummodo illis Euangelium prædicarent sacerdotes.
Verum non defuit perpaucis ijs diuina virtus,quæ in arduis semper in summa rerum desperatio-
ne ipsis præsto fuit,prout quæ suis inferius locis dicentur,facile demonstrabunt.

D Sed iam Orientales res anni huius hactenus intactas inuisamus. Eo erat statu misero Respubli LXXXIV.
ca constituta,vt in ea non vetus nobilitas, nec probata virtus ad magistratus adipiscendos habe- *Venales hono*
rent accessum,sed pecunia tantum esset cuiusque conciliatrix honoris ac dignitatis, & quod tur- *res in Oriẽte.*
pius atq.sordidius videri poterat,id minime secreto agi soleret,sed insolita diu consuetudine publi-
ce venales expositi magistratus fuerint,auctione proposita. Vix credi hæc possent, nisi de his cer-
tam exploratamq.fidem faceret epistola [c] sancti Gregorij hoc anno ad Honoratum diaconũ his c Greg.li.12.ep.
verbis conscripta,cuius alia occasione superius etiam meminimus. 27.Ind.7.

Filius meus domnus Venantius,nepos quondam Opilionis Patricij,ad beatum Petrum Apo LXXXV.
stolum venit,hoc a me summopere petiturus,vt causam eius tuæ dilectioni commendare debuis-
sem.Honores enim non habet,& chartas Exconsulatus petijt,pro quibus triginta auri libras trans *De emptione*
misit,vt ei debeant comparari.In qua re volo vt dilectio tua se summopere impendat:quia talis vir *Exconsulatus.*
est,cui etiam honor sine pretio debeatur. Et quia easdem chartas emere paratus est, vt dixi; non
valde necesse est vt ea me aliquid serenissimis Principibus dicatur, sed magis ea se agat dilectio
tua,quatenus oblatis in sacella consuetudinibus honores mereatur accipere. Si quid tamen po-
E tueris mitius agere,maximam de eo mercedem habebis.Sed ita fac vt labor eius, quo hic ad nos
fatigatus est,vacuus non sit.Si vero in eadem causa difficile aliquid esse perspexeris: etiam quia
per me hoc postulet,indicare debes,& cuius bonitatis,cuius modestiæ sit atq.sapientiæ, serenissi-
mis dominis intimare.]hæc Gregorius,qui dum id tribuit consuetudini,nihil est quod Phocæ ty-
rannidi solummodo imputetur.

Quod vero ad res ipsius Phocæ Imperatoris pertinet,hoc ipso anno [d] Cosrhoes Rex Persarũ LXXXVI.
pace iam fracta,collectum copiosum exercitum in Romani Imperij prouincias immisit:ipsum nã d Miscel.lib.17.
que & Narses post necem Mauritij rebellans,Edessamque obtinens,aduersus nouum Imperatorẽ ann.2.Phocæ.
concitanit:Cũ Phocas creat Magistrum militũ Domentiolum siue Domitium, mittitq. aduersus *Res Bellica in*
Narsetẽ Germanum Prætorem;pactisq.cum Abarum Rege inducijs,totum militiæ robur in Oriẽ *Oriente.*
tem perduxit:occiso vero Germano,Leontiũ cõtra eumdẽ Narsetem impellit. Sed male pugnatũ
cum esset a Romanis,obtinente Cosrhoe victoriam,in Leontium ira Phocæ Imperatoris conuersa
est,quem vinctum cum ignominia duci iussit.Hunc finem res anni huius sunt consecutæ.

LXXXVII. Quomodo autem tanta accepta clade Domitius incolumis euaserit precibus viri sanctissimi A
Theodori Siceotæ, de quo sæpe superius: Eleusium, qui aderat, ista narrantem audi: ait enim, dum
miracula ab eo edita referre pergit, his verbis [a]: Paucis post diebus interfectus est Mauritius Im-
perator, & Imperio potitus est Phocas. Qui cum in Orientem misisset Domitium consobrinum (*ne-
potem alij hunc dicunt*) vt exercitum duceret aduersus Persas, qui regiones nostras vastabãt & præ-
dabantur: is autem Domitius de hostium impetu, qui in Cappadociam vsq. peruenerant, deq. Ser-
gij Patricij Imperatoris propinqui interitu intellexisset, magno in mœrore & metu versabatur, nec
iter susceptum audebat perficere. Audita igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium contu-
lit, seq. ad eius pedes abijciens, supplex rogabat, vt pro se Deum precaretur, vt scire posset quid si-
bi agendum esset; in dubio enim se propter hostium incursum versari. Respondens illi Dei seruus:
Abi, inquit, fili in nomine Dei, & susceptum iter perfice: incolumis enim ad exercitum peruenies.
Verum cum in acie stabis aduersus Persas, & prœlium inibis, in magno discrimine versaberis. Sed
commenda te Deo, & sancto eius martyri Georgio, vt te a periculo integrum conseruet. Cum igi-
tur te periculum premet, memor eris huiusce precationis, & Deus te a periculo eripiet. Hæc & a-
lia multa tempori congruentia locutus, benedixit ei, atque abire permisit. B

a Apud Sur. to. 2. die 22. April.

Domitius ad S. Theodorum diuertit.

LXXXVIII. Peruenit igitur incolumis ad exercitum, vt vir sanctus prædixerat. Cumq. inito cum Persis cer-
tamine, insidijs peteretur, magnoq. esset in discrimine cum vniuerso exercitu, meminit verborum
sancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus; & pedes in cannetum ingressus delituit, atq.
ita periculo se subduxit: collectoq. exercitu, in Romanorum loca se contulit, & ad Imperatorem
peruenit. Quo quidem in itinere virum sanctum inuisit, & magna cum fide ad pedes eius prostra-
tus gratias egit Deo, qui se precibus ipsius a tanto periculo eripuisset; & confessus est omnia, quæ
beatus vir prædixerat, contigisse. Solemni igitur Dominico die celebrato, & suscepta viri sancti be-
nedictione, ad regiam vrbem profectus est, & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatũ
Theodorum, & sanctam eius mansionem; & semper cum ab Oriente ad regiam vrbem iter face-
ret, ad sanctum virum diuertebat, multaque munera eius mansioni & sancti Georgij templo & ora-
torijs relinquebat.] hucusq. de his Eleusius. Quæ autem hæc secuta sint, dicentur anno sequenti.

Domitius incolumis redit Constãtinopolim.

IESV CHRISTI ANNVS 605. SABINIANI PAP. ANNVS 1. PHOCÆ IMP. ANNVS 3. C

I. SExcentesimus quintus adest annus octauæ Indictionis, algore & sterilitate, ex qua dira fames
est orta, lugubris. de quibus ista Paulus diaconus [b]: Fuit, inquit, hiems frigida nimis. & emor-
tuæ sunt vites pene in omnibus locis, messesq. percussæ rubigine passim euanuere. Debuit etenim
mundus famem sitimq. pati, quando decedente tanto doctore, animas hominum spiritalis alimo-
niæ penuria, sitisq. ariditas inuasit.] hæc Paulus diaconus hoc anno octauæ Indictionis, licet penu-
riam alij ad superiorem referant annum: sed prima ista est hiems post Gregorij obitum, quem an-
no superiori, vere inchoante, defunctum constat, eademque octauæ huius fuit Indictionis. Subdit
idem auctor [c]: Sequenti mense Iulij Adaluualdus [*] Agilulphi filius creatus est Longobardorum
Rex apud Mediolanum in Circo in præsentia patris sui Agilulphi Regis, astantibus legatis Theo-
doberti, & pax firmata est perpetua cum Francis.] hæc ipse, qui & de obitu Seueri Patriarchæ ista D
subiungit [d]:

b Paul diac. lib. 4. c. 9. vet. edit.
c Paul. diac. lib. 4. c. 10. vet. edit.
* Aduloualdus
Fames ingẽs.
Adaluualdus Rex Longob. creatus.
d Paul. diac. eod. c. & in nou. edit. 34.

II. His diebus defuncto Seuero Patriarcha, ordinatus est loco eius Ioannes Abbas Patriarcha in
Aquileia vetere cum consensu Regis Agilulphi. In Grado quoq. ordinatus est Patriarcha Epipha-
nius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis: & ex illo tempore
cœperunt duo esse Patriarchæ] nempe Aquileiensis, atq. Gradensis: immo & eadem ex causa inco-
latus Aquileiensis Forum Iulij etiam eodem est nomine nobilitatum; adeo vt idem Aquileiæ Pa-
triarcha, dictus quoque inueniatur Patriarcha Foroiuliensis: ita apud Vualfridum Strabonem [e]
& apud Marianum Scotum appellatum inuenias.

De Aquileiẽsi & Gradensi Patriarchis.
e Vualfr. Strab. de reb. Eccles. ca. 25.

III. Quod autem ad historiam de duobus Patriarchis, Aquileiensi altero, altero vero Gradensi si-
mul creatis pertinet: qui rem gestam minime sunt accuratius prosecuti, diuinantes dixere, alterũ,
nempe Aquileiensem ab Agilulpho electum, Gradensem vero a Gradensi populo, remq. delatam
ad Romanum Pontificem, ab eoq. Ioanne reiecto, probatum esse Candidianum. Sed hæc ipsi (vt
diximus) diuinando. Porro veritas gestæ rei ex Mantuano Concilio proditur, quod celebratum est
sub Eugenio Papa anno quarto Pontificatus ipsius, extat in nostra bibliotheca in vetusto codice, E
quo & Pauli diaconi historia scripta habetur: ad finẽ enim ipsius posita sunt Acta Concilij, in quo
agitata est eiusmodi controuersia inter Aquileiensem & Gradensem Episcopos. Res igitur mini-
me acta est inter Catholicos & Catholicos (vt isti putãt) neq. inter hæreticos & hæreticos, schisma-
ticos & schismaticos, sed inter schismaticos & Catholicos, fauente electioni schismatici Aquileiẽ-
sis Episcopi Agilulpho Rege Longobardorum, Gradensis vero promotioni Italiæ Exarcho. Exar-
chus enim tum ob quietum pacificumq. Ecclesiæ statum comprimere studuit Aquileiensem Epi-
scopum schismaticorum validissimum propugnatorem, tum etiam ob Reipublicæ commoda ægre
patiebatur Istriæ Episcopos schismate esse diuisos, quos minis & pœnis Ecclesiæ Catholicæ co-
gebat esse coniunctos.

Exarchi studia aduersus schismaticos.

IV. Vt igitur contra schismaticum Episcopum Aquileiensem eligeretur qui Romanæ cõmunica-
ret Ecclesiæ, laborauit Exarchus, cõpulitq. Istriæ prouinciæ Episcopos nõ sequi Aquileiẽsem, sed
Gradensem, quem elegissent; atque ita duo diuersi, inter seq. contrarij electi sunt Patriarchæ, pro

Romanis,

A Romanis, Catholicis scilicet, Candidianus Gradensis Episcopus; & pro schismaticis Ioannes Aquileiensis, cui fauebat (vt audisti a Paulo diacono) Agilulphus, Exarchus autem Gradensi patrocinabatur. Sicq. res transacta est, quousq. Aquileienses perseuerarunt in schismate: redditis vero ipsis Ecclesiæ Catholicæ, æque sublatum est schisma, suisq. iuribus integrata a Mantuano Concilio atque Romano Pontifice Ecclesia Aquileiensis.

V. Sed præstat eiusdem Concilij iam hic recitare partem Actorum, quæ ad eiusmodi historiã elucidandam spectare noscuntur. Sic enim se habent, dum causa ponitur migrationis Aquileiensis Episcopi Gradum, ex scriptis allatis pro Aquileiensibus schismaticis, verbis istis: Relatum ergo a nõ nullis est in eadem Synodo, *Mantuana videlicet*, quod eo tempore quo Longubardi Italiam inuaserunt, Romanam Ecclesiam vir sanctissimus Benedictus Papa regebat; Aquileiensi quoque ciuitati, eiusq. populo Paulus Patriarcha præerat. Qui Longobardorum barbariem & immanitatẽ metuens, ex ciuitate Aquileiensi & de propria sede ad Gradus insulam confugiens, plebem suam, omnemque thesaurum, & sedem sanctissimã Marci & Hermagoræ secum ad eãdem insulam detulit, ideirco non vt sedem aut primarum Ecclesiæ suæ suæq. prouinciæ constitueret inibi, sed vt barba- *Historia de Aquileien. & Graden. Episcopis.* B rorum rabiem posset euadere. Qui duodecim annis sacerdotiũ gerens, ab hac luce subtractus est, regendamq. Ecclesiam Probino reliquit. Isto quoque defuncto, præfatæ Ecclesiæ Aquileiensi sacerdos Elias præficitur. Et hoc quoque mortuo, Seuerus huic succedens, regendam suscepit Ecclesiam. Defuncto itaque Seuero, ordinatur loco eius Ioannes Patriarcha in Aquileia eo tempore quo Agilulphus Rex Longobardorum regnabat: in Gradu quoque ordinatus est hæreticus Candidianus.]

VI. Hic attende, lector, quod dum Candidianus hæreticus appellatur, quem Romanum, nempe cõmunicantem Romanæ Ecclesiæ Paulus diaconus nominauit: apertè cognoscere potes, eius aduersarios fuisse schismaticos, qui (vt sæpe superius dictum est) hæreticos appellare consueuerunt damnantes Tria illa capitula; qui re vera consentientes Quintæ Synodo, Catholici erant; reliqui vero qui his aduersarentur, schismatici: ex quorum scriptis hæc quæ recitata sunt, illata fuere in dicta Acta Synodi Mantuanæ, sicut & reliqua quę sequuntur his verbis: Hic enim Candidianus non per consensum comprouincialium Episcoporum, nec in ciuitate Aquileia, sed in diœcesim & plebem Aquileiensem Gradus, quæ est perparua insula, contra canonum statuta & sanctorum Patrum de- C creta ordinatus est. Inter alia probat hoc huius Aquileiensis Ecclesiæ Ioannis Antistitis epistola ad Agilulphum Regem directa, cuius textus inter cetera ad locum talis est:

VII. Qualis autem vnitas dicitur facta, vbi spatha, vbi claustra carcerum, vbi flagella fustium, vbi longa exilia, crudeliumque pœnarum discrimina parabantur? Et miseri suffraganei Ecclesiæ nostræ, scilicet Episcopi Istriæ cum summa vi & necessitate a Gradensi castro Rauennam compulsione districtissima ducebantur Græcorum] Exarchi potentia scilicet a Græco Imperatore in Italiam missi, cuius imperio ad Candidianum ordinandum (vt dictum est) vocari fuerant Istriæ Episcopi. Sed pergit: Necnon etiam ibi loquendi licentia negabatur, atque Candidianus inutilis, qui ob sui sceleris immanitatem præfatæ sanctæ recordationis a domino Seuero decessore nostro sub anathematis interpositione obligatus est, ne ad potiorem gradum vmquam accederet: quum a se eique corde fauentibus in prædicto Gradensi castro adulteriũ matri Ecclesiæ improbe ingerens, ordinatur Episcopus. Et Petrus, Prouidentius, seu Agnellus Episcopi Istriæ, qui adhuc fidem sanctam tenebant, & Candidiano necdum consentiebant, de Ecclesijs suis a militibus tracti, & cum graui iniuria & contumelijs ad eum venire compulsi sunt. Si enim ei recte consentientes essent, voluntarie D illi cõsentire debuerant, non autem per vim. Et post pauca: Sic laborate & agite, quatenus & fides Catholica vestris augeatur tẽporibus, & in Gradensi castro, postquam infelix Candidianus de hoc sæculo ad æterna supplicia transmigrarit, altera iniqua ordinatio ibi minime celebretur, nec populus iste amplius tribuletur. Et vere si hoc, Domino auxiliante, egeritis: quod primum est, Christus Dominus potestati vestræ erit bonorum operum retributor: & quia Gradus mari & fluctibus cingitur, & Istria quæ prius Aquileiæ suæ metropoli subiecta fuerat, Smaragdo Exarcho existẽte, tum a Longobardis capi non potuerat, sed ad iura Græcorum transijt quo factum est, quod Rex nullum ei potuit pręstare auxilium: ac per hoc, ipso annitente Exarcho, Istriæ Episcopi de Ecclesijs suis a militibus Græcorum tracti sint, & hunc Candidianum ordinare compulsi.] hucusq. ex Ioannis Patriarchæ Aquileiensis epistola ad Agilulphum Regem Longobardorum, quem patronum interpellat aduersus Catholicos pro schismaticis.

VIII. Sane quidem propensiores fuisse Agilulphum atq. eius coniugem Reginam Theodolindã erga schismaticos, cum ex epistolis sancti Gregorij Papæ superius est demonstratum, tum etiam ex recitatæ epistolæ fragmento satis apparet. Factum est autem postea, vt Patriarcha Aquileiensis E Gradensi castro exutus, non amplius apud Gradum sedem tempore turbinis bellici collocauerit, sed sese contulerit ad Forum Iulij: vnde & accidit (quod nuper diximus) vt idem & Iuliensis Patriarcha nominaretur: hactenus enim qui Aquileiensis erat Episcopus, idem & Gradensis dicebatur, vt vidimus de Seuero ex Gregorio: etenim extant Acta Synodalia sub Elia Aquileiensi Episcopo tunc Catholico & Romanæ Ecclesiæ communicante, in quibus de his agitur, & recitatur epistola Pelagij Papæ ad Eliam, qua conceditur vt Gradum loco Aquileiæ ipse teneat, sitque eadem metropolis, quę & noua Aquileia ab ipso est nuncupata: vnde euenit vt idem Episcopus & Patriarcha aliquando Aquileiensis, aliquando vero Gradensis nominaretur. At de his modo satis.

X. Moritur autem hoc anno, octaua Indictione, vndecimo Kalend. Martias Sabinianus Papa, cũ sedisset menses quinque & dies vndeuiginti: ita consentiunt omnes veteres, atque etiam Græci, nẽpe ipsum esse defunctum eodem quo creatus est anno. Scripti codices repẽtini eius obitus causam terribiliorem afferunt: cuius totius rei gestæ tragœdiã Sigebertus ita summatim complexus est: Cum Sabinianus Papa & ipse liberalitati Gregorij prædecessoris sui derogaret, Gregorius eũ per *Sabiniani Pa. obitus.*

visum ter pro culpa tenaciæ & huius derogationis increpatum, quod non resipisceret, etiam quarto horribiliter increpans, & comminans, in capite percussit. Quo ille dolore vexatus, non multo post mortem obijt.] hæc Sigebertus. Cuius rei gratia accidit, vt eo defuncto (vt habet Anastasius) non ex more per medium ciuitatis deferretur cum funebri pompa corpus eius ad basilicam sancti Petri, sed eijceretur extra Vrbem per portam sancti Ioannis, deferreturq. extra muros vsq. ad pontem Miluium, inde vero inferretur in ipsam sancti Petri ecclesiam, vbi est sepulturæ mandatum: exasperatum enim admodum fuisse aduersus eum populum Romanum, eo quod triticum Ecclesiæ non erogasset (vt S. Gregorius consueuerat) in pauperes, sed venum exposuisset triginta solidis modium vnum. De eo præterea hæc idem Anastasius: Hic in ecclesia beati Petri luminaria dedit.] & paulo inferius: Hic Ecclesiam clero impleuit. Hic fecit Episcopos per diuersa loca numero viginti sex. Et cessauit Episcopatus eius menses vndecim, dies viginti sex.] Hæc de vacatione sedis cum Anastasius scribat, nescio quomodo vnum dumtaxat diem tribuat aliquis ex recentioribus: nos quem antiquiorem & fideliorem Anastasio sequamur, habemus neminem. Præterea repugnat ratio, cum non sedere soleret electus Pontifex, nec consecrari, nisi (vt ferebat iniquitas temporis) Imperator ratum id habuisset: quare diutiores esse consueuerunt sedis Romanæ vacationes. A B

X. a Sigeber. in Chron. *Cibaria in lapides cōuersa.* b Eccles. 4.

Porro eadem dira vrgente fame, in detestationem immisericordis auaritiæ magnum Sigebertus narrat accidisse miraculum, quod verbis istis describit sub Pontificatu eiusdem Sabiniani [a]: Hoc tempore, inquit, pauper quidam cum a nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero: Desiste eleemosynam petere a nobis, qui nihil præter lapides habemus: cum subiecisset pauper: Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid manducabile in naui erat, in lapides cōuersum est, colore & forma rerum eadem permanente.] hæc ipse. Et quidē ex diuinæ scripturæ præscripto, quod est in Ecclesiastico [b], accidit: Non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, & nō protrahas datum angustianti. Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.] vt non adeo mirum videatur id factum esse: sed potius mirandum sit, si maledictionem pauperum non semper statimq. diuina vltio subsequatur. At de anni huius penuria satis.

XI. c Cedren. & Miscel. hoc anno 3. Phocæ. *Narses viuus combustus a Phoca Imp.*

Quod spectat ad res Orientales, nihil præterea hoc anno factum proditur [c], nisi quod ad clādem Romani Imperij Duces a Cosrhoe missi sint cum Phocas in necem Narsetis, qui rebellarat, cuncta miscens, per fas & nefas, iteratis eum iuramentis præstitis ad Romanos redire tandem persuasit: quem cum in potestatem accepisset, periurus atq. fidifragus viuum comburi præcepit. Hunc tandem consecutus est finem celeberrimus Dux, Persarum & aliorum barbarorum victorijs si quis alius ante gloriosissimus. quare ex eius obitu magnus Romanis dolor accessit, ac timor incussus: Persæ vero gaudio exultarunt, eo quod vel ipsum tantum Narsetis nomen pauēdum omnibus illis esset. Effecerunt ista, vt Phocas tyrannus potius quam Imperator ab omnibus haberetur, vtpote qui non hostium, sed Romanorum cæde stabilire sibi conaretur Imperium, eo præsertim tempore, quo Persæ aduersus Romanos in dies magis magisque sæuirent. Ipse vero Phocas sentiens se ab omnibus timeri tantum, amari autem a nemine, omnes suspectos habens, amabat ipse nullum, ac nouas suorum cædes pro tenuissimis suspicionibus in dies meditans, ciuium sanguine ciuitatem infecit. C

IESV CHRISTI ANNVS 606. — BONIFACII PAP. III. ANNVS 1. — PHOCAE IMP. ANNVS 4. D

I. *Bonifacius P. P. III. creatur*

CVm sextus supra sexcentesimum annum ageretur, nona Indictione, vbi iam (teste Anastasio) Romana sedes cessasset anno fere integro, vndecim scilicet mensibus atq. viginti sex diebus, decimoquinto Kalendas Martias Papa creatur Bonifacius ex diacono, Ioannis filius, Romanus patria, qui a sancto Gregorio missus fuerat Constantinopolim Apocrisarius ad Phocam Imperatorem. Accidisse vidimus, vt qui eo functi essent munere, ijdem in Summum Pontificem sæpius deligerentur: ita Vigilium, Paschalem, Gregorium, atq. Sabinianū (vt dicere de reliquis omittamus) electos fuisse reperimus. Quod enim (vt dictum est) ex Orientalium Imperatorum tyrannide electioni cleri oporteret accedere consensum Imperatoris; eum eligere studebant, quem sciret eidem fore gratum. Vt de Bonifacio isto apparet contigisse, qui vsq. ad Gregorij obitum Constantinopoli degens, eumdem sibi Phocam demeruit, in eius se insinuans amicitiam.

II. *Phocas contra Cyriacum fauet Bonifacio.*

Cuius rei causa factum est, vt eum ex more litteras ad eum Phocas Imp. scriberet, in odium Cyriaci Constantinopolitani Patriarchæ professus sit solum Romanum Pontificem esse dicendū Oecumenicum, nempe vniuersalem Episcopum, Constantinopolitanum nequaquam. id quidem ipsum Bonifacium ab eo obtinuisse, Anastasius his verbis testatur. Hic, inquit, obtinuit apud Phocam Principem, vt sedes Apostolica beati Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Romana Ecclesia: quia Ecclesia Cōstantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.] hæc Anastasius. Habet eadem Paulus diaconus [d] totidem ferme verbis, quæ sic se habent: Hic Phocas Imperator, rogante Papa Bonifacio, statuit sedem Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ primā esse, cum prius Constantinopolitana se primam omnium scriberet.] hæc Paulus. Quod enim inter cessissent quædam inimicitiæ & odiorum fomenta inter Phocam ipsum atque Cyriacum Patriarcham, in eius odium fauisse videtur ipse Imperator Romano Pontifici præter morem suorum prædecessorum. Siquidem Mauritius nullum locum dedit petitionibus & querelis sancti Gregorij crebrius expostulantis, quod tum Ioannes, tū eius successor Cyriacus nomen sibi vsurparent Vniuersalis, & petentis vt ab eiusmodi nomine cessaret, & eo titulo penitus abstineret, perseuerante illo nihil- E

d Paul. diac. de gest. Longobar. lib. 4. cap. 11. vet. edit.

A lo nihilominus in sentētia. Infensus ergo Cyriaco Phocas Imperiali edicto sanciuit, decere eiusmodi nomen Romanam tantum Ecclesiam, ipsiq. soli cōuenire Romano Pontifici vt diceretur Vniuersalis, non autem Episcopo Constantinopolitano.

III. *Simultatum occasio inter Phocam atq. Cyriacum.*

Quæ vero simultatis occasio hoc anno exorta fuerit inter Phocam atq. Cyriacum, tum apud Theophanem, tum etiam apud Cedrenum ex Græcorum Annalibus hoc anno expressum habes. A Theophane enim hæc his verbis patefiunt: Anno Imperij Phocæ quarto Scholasticus eunuchus, vir gloriosus Palatij, Constantinam dominam olim Augustam coniugem Mauritij Imperatoris cum tribus filiabus eius accipiens, ad magnam ecclesiam confugit, consilio Germani Patricij desiderantis Imperium. Fit igitur seditio magna in vrbe. Germanus autem Demarcho Prasinorum talentum auri misit, vt cooperaretur ei: primores autem vulgi id admittere noluerunt. At vero tyrannus in ecclesiam ad abstrahēdum mulieres destinauit. Sane Patriarcha Cyriacus tunc restitit tyranno, minime passus e templo tyrannice abduci mulieres. Verum iuramentis certo eo reddito a Phoca, quod non læderet eas, educuntur e tēplo, & clauduntur in monasterio.] hæc ibi. Quod igitur e spetita præda, Cyriaci opera e manibus esset elapsa, ex qua somēta subministrari videret no
B ui creandi Imperatoris; in Cyriacum (vt dictum est) Phocas exacerbatus, in ipsum quod valuit tūc expleuit: ceterum sequenti anno necem mulierum regiarum a Phoca imperatam fuisse, suo loco dicetur. Ipse vero Cyriacus (vt creditur) mærore confectus, hoc eodem anno (vt Annales Græcorum habent) ex hac vita sublatus est.

IV. *Inanis Nouatorum conatus.*

Ista autem cum ita se habuisse perspexeris, hic tibi lector ex veteri historia nouam illationem a Nouatoribus factam proponentes, risum, puto, mouebimus, cum videris ad pictum in pariete leporem turbas confluxisse vndiq. venatorum, & latrasse vbiq. canes, quasi quæsitam diutissime prædam nactos. Sagacissimi siquidem Nouatores (quorum præcipuus est ille conatus, vt ad labefactādum Ecclesiæ Romanæ primatum cōportent vndiq. machinas) simulac inuenerunt a Phoca Imp. Romanæ Ecclesiæ tributum esse primatum: quot putas ipsos plausibus accepisse sententiam, eamque acclamationibus celebrasse, & declamationibus exaggerasse, nimirum, quod eius super omnes Ecclesias prærogatiua sit tyrannice vsurpata, a tyranno concessa, a Phoca scilicet Imperatore primitus impertita Bonifacio Tertio huius nominis Ecclesiæ Romanæ Pontifici? Verum cū exultant [a] sicut victores capta præda, eisdem perinde accidisse videtur, ac reprobi Saulis apparitori-
C bus atq. nuncijs (vt de diuina Scriptura prodatur exemplum [b]) cum putantes se Dauidem, quem quærebāt, iam tenere captiuum, & vincire catenis; illo elapso, pellitum simulacrum loco ipsius apprehendisse videntes, cum rubore senserunt se fuisse delusos, vbi longe aliter quam putarent, accidisse nouerunt.

a Isai. 9.
b 1. Reg. 19.

V. *Primatus Ro. Eccl. semper cognitus.*

At quomodo potuit Phocas super Constantinopolitanam Ecclesiam Romanæ contulisse primatum, quem numquam aliquem Constantinopolitanum Episcopum profiteri desijsse, quis poterit inuenire? Nonne vidimus nuper, a sententijs Ioannis Episcopi Constantinopolitani esse a pluribus appellatum ad Apostolicam sedem, & aduersus latam ab eo sententiam sanctum Gregorium iudicasse, nec ipsum Ioannem ab ipsius Apostolicæ sedis iudicio resiliisse? Nonne & eius successorem Cyriacum vidimus esse professum, subiectum se esse Romano Pontifici, prout superius dictum est suo loco? Si hæc de refractariis Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarchis dici possunt, atque probari: de pacificis & obsequentibus quid dicendum? Si hoc iure sedi Apostolicæ debitum: quid de nomine altercandum? Nonne longe ante Phocam nomen Oecumenici a Synodo Chalcedonensi & a Patriarcha Alexandrino Romano Pontifici esse oblatum certum est, vt
D testatur ipse Gregorius [c], vt taceamus de inferioribus Episcopis? Quid ergo suo edicto contulit Romanæ Ecclesiæ Phocas? Nihil plane, nisi quod declararit sua sententia, indebite vsurpari ab Episcopo Constantinopolitano Oecumenici nomen, quod Romanæ dumtaxat deberetur Ecclesiæ: cum alioqui Romanam Ecclesiam semper tenuisse primatum super omnes totius orbis Ecclesias, ne ipsi quidem aduersarii contradixerint, vt superius suis locis latissime est demonstratum: sed in eo dumtaxat cum dictis Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopis controuersia erat, quod inuitis ac reclamantibus Romanis Pontificibus, Constantinopolitani Episcopi titulū sibi Oecumenici vsurpassent. Quod ergo Phocas in odium Cyriaci (vt dictum est) adiudicasset causam Rom. Pontifici, vt non Constantinopolitanus, sed ipse solus Oecumenicus diceretur: putarunt rerum ignari, a Phoca eiusmodi Romano Pontifici tributum esse priuilegium, vt in Ecclesia Catholica primatum gereret. Sed quam hęc ridenda sint & sibilis insectanda (si ita liceret Christianæ modestiæ) omnes intelligent, qui ab aduentu Domini vsque ad Phocam elapsos annos singillatim in Annalibus recensuerint, atque viderint vix aliquem prætercurrere annum, quo non eluceat Ecclesiæ Romanæ primatus: adeo vt facilius sit negare non lucere Solem, vel ignem non calefacere, quam eiusmodi fulgentes veritatis sparsos vbique radios obscurare.
E

c Gregor. lib. 4. epist. 30. Ind. 1.

VI.

Eant miserrimi leguleij [d] huiuscemodi adeo obtusis & infantilibus certantes spiculis (quæ sagittas infantium iure dixeris) ad labefactandam super firmam petram Romanam Ecclesiam diuinitus stabilitam. Nihil igitur præterea a Phoca (vt dictum est) obtinuit Bonifacius, quam quod a Mauritio sæpe petijsset Magnus Gregorius, vt vana de titulo Oecumenici blaterantem Ioannem primum, deinde Cyriacum cohiberet: erat enim de nomine tantum quæstio, de ipsa scilicet Vniuersalis tituli inscriptione neganda illis. Nam in epistola ad Mauritiū de his data hæc hēt ipse Gregorius [e]: Secundum petitionem prædicti Sabiniani diaconi (*Apocrisarius erat iste tunc Apostolicę sedis*) aut pijssimus dominus ipsum dignetur iudicare negotium, aut sæpe nominatum virum, vt ab hac tandem intentione cesset, deflectere. Si ergo iudicio pietatis vestræ iustissimo, vel clementibus admonitionibus cesserit, omnipotenti Deo gratias referimus: sin autem in eadem diutius contentione perstiterit, hac de re iam veritatis sententiam tenemus, quæ ait [f]: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, &cæt.] ita depositionem comminatus. Quod ergo expetijt a Mauritio

d Molinæum, Othomanū, vel his similes auctor insectatur.
e Gregor. lib. 4. epist. 32. Ind. 13.
f Luc. 14.

ritio Gregorius,& non obtinuit,vt vanum hominem titulum sibi indebitum vsurpantem compe- A
sceret;hoc a Phoca obtinuit Bonifacius,vt coercuerit Cyriacum sibi inconcessa sumentem.Sic igi
tur,edictum Phocæ non dedit primatum Ecclesiæ Romanæ,sed illi tantum iure competere nomẽ
Oecumenici indicauit.vt plane aperta adeo luce veritatis cum ista constent, leguleios pœniteat
a Prou.9.15.
Nouatores id in controuersiam adduxisse:quibus acciderit secundum illud Prouerbiorum [a]: Os
stulti confusioni proximum est.] & illud:Os stultorum pascitur imperitia.]Sed in his vlterius non
immorandum.

VII. *Cyriaci Constantinop. obitus.*
Vbi igitur hæc per Phocam Imperatorem sunt instituta,Cyriacus Constantinopolitanus Epi
scopus,propugnator acerrimus præsumpti Oecumenici tituli,mærore consumptus ac dolore con
fectus diem obijt,vbi sedisset annos decem,& vndecimum inchoasset.In cuius locum subrogatus
est Thomas diaconus & sacellarius magni templi.]hæc Cedrenus hoc anno quarto Phocæ Impe-
ratoris.Sed quæ sunt reliqua Bonifacij Papæ videamus.

VIII. *Concilium Romanum.*
Hic vbi primum sedem Pontificiam est adeptus,ad corrigendum prauum vsum,qui in electio
ne Pontificis in Romanam Ecclesiam irrepsisse videbatur, addixit animum:cuius rei causa Epi-
scoporum Concilium in basilica Vaticana collegit.Ambitio namq.verecundiæ nescia eo procaciæ B
adigebat aliquos Romanæ Ecclesiæ clericos,vt superstite adhuc Põtifice,de eo qui esset post eius
obitum eligendus in successorem,tractarent.At licet alias ante fuisset sacris legibus Pontificijs ve
tita eiusmodi facinorosa molitio,adhuc tamen Synodali simul Pontificioq.decreto id rursum esse
tollendum Bonifacio visum fuit;de quo Anastasius Bibliothecarius ista habet: Hic fecit Constitu
tum,*decretum scilicet* in ecclesia beati Petri ,in qua sederunt Episcopi septuagintaduo, presbyteri
Romani trigintaquatuor,diaconi & clerus omnis,sub anathemate,vt nullus Pontifice viuente,aut
Episcopo ciuitatis suæ,præsumat loqui de successore,aut partes sibi facere,nisi tertio die deposi-
tionis eius,adunato clero & filijs Ecclesiæ,tunc electio fieret;& quem quisque voluerit,haberet li-
centiam eligendi sibi sacerdotem.]hæc in dicta Romana Synodo serio pertractata fuerunt ac sta-
Bonif.PP.III. obitus.
bilita.Perierunt Acta Synodi huius,sicut,& alia eiusdem Bonifacij: Qui hoc eodem anno ex hac vi
ta decessit duodecima die mensis Nouembris,vbi sedisset menses tantum octo & dies vigintitres.
Ita ex Anastasio , cuius etiam testificatione proditur cessasse Episcopatus eius menses decem &
dies sex.

IX.
Hoc eodem anno,cum adhuc Bonifacius Papa Ecclesiæ præsideret,redijt e Gallijs Faustus C
monachus discipulus S.Benedicti;scriptamq.a se vitam S.Mauri abbatis,cui comes accesserat,se-
b Leo Ost. hist. Cassin.lib.1.c.3.
cum ferens,ipsi Bonifacio probandam obtulit.hæc Leo Ostiensis [b]: porro in eius commentarii
præfatione de his agitur.sed hic finis præsentis anni.

IESV CHRISTI ANNVS 607. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 1. PHOCÆ IMP. ANNVS 5.

I. *Bonifacius PP. IV. creatur.*
SExcentesimus septimus decimæ Indictionis cum ageretur annus,Bonifacius ex Valeria ciuita
te Marsorum,Ioannis medici filius,ex presbytero,eius nominis Quartus,Pontifex creatur die
decimaoctaua Septembris.Qui statim domum suam in monasterium erexit , quod & reditibus
locupletauit:Idemq. cum videret Phocam Imperatorem erga Romanos Pontifices propensiorẽ
(quod nemo Romanorum Pontificum hactenus tentasset)ab ipso Imperatore dari sibi Pantheon D
nobile Romæ delubrum petijt,vt illud expurgatum ab antiquæ sordibus idololatriæ,in honorem
Dei genitricis Mariæ & sanctorum Martyrum Domino consecraret.Quod ipso liberaliter conce
Pantheon Dedicatum.
dente,id quod optauit,absque mora felicissime præstitit.hæc ex Anastasio. Sic igitur mirandum il
lud tot antiquorum scriptorum præconijs celebratum,a Marco Agrippa ter Consule tempore Au
gusti Imperatoris templum erectum,Iouiq.Vindici consecratum , cessit tandem vsui Christianæ
religionis post sexcentos trigintaduos annos. Intactum id quidem permanserat a demolientibus
(vt dictum est)dæmonum sedes Romanis Christianis ob solidæ molis structuram firmissime sta-
bilitam;neque adhuc Christianæ religionis vsui fuerat mancipatum,quod id fieri,execrabile vi-
deretur.Nam ex S.Gregorio vidimus,primum ab ipso decretum,vt nouæ gentis Anglorum Chri
stianorum quæ erant templa idolis dedicata diruerentur:sed postmodum ab eodem nouellæ plan-
tationi indultum fuisse,vt eadem integra remanerent,dummodo expurgata solemni ritu, ex profa
nis sancta reddita,sacro cultui aptarentur.Sic igitur Pantheon in ecclesiam commutato & conse-
crato,tituloq.Dei genitricis Mariæ nobilitato,sacrisq.Martyrũ reliquijs ex cœmeterijs extra Vr-
bem positis locupletato,nomen ipsi comparatum est,vt Dei genitricis templum ad Martyres dice E
retur, quo decorum titulo hactenus perseuerat.

II.
Quod ad res pertinet Orientales turbulentissimus fuit iste annus Constantinopolitanis: nam
detecta coniuratione,Phocas in cædẽ nobilissimorum exarsit.Quomodo autem ista se habuerint,
c Miscell.lib.17.
in Annalibus ex Theophane in Miscella digestis ita narantur [c]: Anno Imperij quinto Phocas fi-
liam suam Domitiam Prisco Patricio & Comiti excubitorum iunxit,& factis in Palatio Marinæ
Priscus & Domitia vt Imperatores habiti.
nuptijs,iussit fieri ludum equestrem.Demarchi autem vtriusque partis,Prasinæ scilicet & Venetæ
principes apud quatuor columnas cum Imperialibus signis statuerunt Prisci,ac Domitiæ signa ,
*nempe ipsorum imagines.*Quibus auditis Imperator iratus est,& mittens adduxit Demarchos, Theo
phanem scilicet & Pamphilum;& statuẽs nudos,iussit eos decollari.Cum enim misisset Protocur
sorem,vt interrogaret eos,quo præcipiente fecerint hoc:dixerunt,quia secundum consuetudinem
Lineatoris hoc fecerũt. Porro Lineatores siue Mẽsores interrogati,quã ob causam id fecerint,dixe
rũt:Quia cũ Imperatores ab omnibus nominati sint,hoc a nobis ipsis fecimus.]Qđ enim in faustis
nuptiarum

A nuptiatom acclamationibos ijdem,nempe filia & gener Imperatoris,æque fuissent acclamati Im-
peratores;ij quibus cura ornandi pompam incumbebat(dicebantur hi Meusores, siue Delineato-
res)eorumdem imagines cum insignibus Impetatotijs publice exposuerunt.Sed pergit auctor:Sa
ne Priscus timote teoebarur,ne forte Imperatoris iram incurreret.Turbis autem clamantibus mi-
sericordiam cōcedi sibi,veoiam dedit Phocas.Extunc ergo Priscus indignationem passus,non etat
tectecum Phoca.

Interea mulier quædam,Petronia nomine,fit Constantinæ Imperatrici relictæ Mauritij mini- III.
stra,quæ ad Germanum responsa ferebat.Porro cum fama dilatatetur.quod Theodosius Mauritij *Constantina cū*
filius viueret,spem bonam tam Constantina quam Germanus habebant.At vero scelerata Petro *filiabus & a-*
nia hæc tyranno manifesta fecit.At tyrannus Constantinam Theoprepio Exarcho ad torquendum *lys occisa.*
ptodidit.Quæ dum torqueretur,Romaoum Patricium nosse interlocutiones suas confessa est.Qui
comprehensus atque discussus,etiam alios fore in insidias tytannidis sibi coopetatotes perhibuit.
Comprehensus est autem Theodorus Otientis Præfectus,quem tyrānus interemit:Helpidij quo
que pedes præcidens tradidit igni,Romanomq.decollauit.Porro Constantinam com tribus filia-
B bus,in loco vbi Mauritius ioteremptus est,gladio trucidauit,Germanom autem & eius filiam ore
macheræ occidit,similiter & Ioānem,& Zizam Patricium,& Theodosium,qui Subadiuuæ digni-
tate habebatut insignis,& Andream Sanctocroben,& Dauid Chartophylacem Hormisdæ.]hucus
que de cæde nobilium Annales habent:eadem hoc anno Cedrenus & alij natrant. Quod autem a Niceph. li. 18.
de Theodosio adhuc superstite credito dictū accepisti,a Nicephoro melius ista cognosce,dū ait a: c.41.

Fama autem obtinet,pereussotem Theodosio parcentem,alium pro eo admodum illi similē IV.
iugulasse;ipsum vero Theodosium profugum in locis multis multa expertum,postea morbo inte- *De Theodosii*
rijsse.Atque ea quidem fama per omnes Romani Imperij ditiones vulgata est;sed eam batbarus q *obitu & vita*
dam erro,perquam tenui coniectura id facere ausus,protulit,proptetea quod caput eius solū, vna *rumor incert.*
cum alijs qui cæsi sunt,exhibitum oon sit.Verum inquisitio ipsa satis solicitudine summa defatiga
ta,Theodosium etiam mortuum esse cognouit.]hucusque Nicephorus de Theodosio, qui ad necē
matris(hoc additum ad calamitatem)atque sororum & propinquorum,mortuus, est creditus vi-
uere.Subdit his vero Nicephorus de sepulchro ipsorum:Eorum autem ceterotumq. Imperialium
cotporum(decem autem fuere)teliquiæ longo post tempore in Mamantis martyris templo pro-
pe murum,cui Xylocerus nomen est,repositæ sunt.Templum autem id Pharasmanes eunuchus
C construxit,qui sub Iustiniano Imperialis cubiculi præfectus fuit.Porro in commuois sepulchri eo
rum mooumento epigramma hoc insculptum est:

O ego mille modis Regum miseranda duorum, *Epitaphium*
Mauritij coniunx,filia Tiberij: *Mauritij,Con-*
Edocui Regina satis,fœcundaq.mater, *stantina,& fi-*
Quam sint multorum commoda sceptra Ducum. *liorum.*
Militis infidi iaceo,populiq.furore:
Et mecum coniunx,progeniesq.iacet.
Nā miseræ Niobes ego sum vitale cadauer.
Plura ne Cissais,plura Iocasta tulit?
Esto,iure pater:cur pignora parua necantur
Humani prorsus nescia turba doli?
Non iam Roma meis carpes e frondibus vmbram:
Eruta Threicio stirps Aquilone iacet.] ita apud Nicephorum, & apud alios alia
D translatione,Græce autem sic b: b Apud Cedren. in Compend.

Ἀλλ' ἐγὼ ἡ τριτάλαινα, καὶ ἀμφοτέρων βασιλήων,
Τιβερίου θυγάτηρ, Μαυρικίου τε δάμαρ
Η πολύπαις βασίλεια, καὶ ἡ δείξασα λοχείην,
Ὡς ἀγαθοὶ τελέθει καὶ πολυκοιρανίη,
Κεῖμαι σὺν τεκέεσσι καὶ ὑμετέρῳ παρακοίτῃ,
Αἵμασι ἀτασθαλίῃ, καὶ μανίῃ στρατιῆς.
Τῆς Ἑκάβης ἔτλην πολυχείρονα, τῆς Ιοκάστης,
Αἱ αἱ τῆς Νιόβης ἔμπνοος εἰμὶ νέκυς.
Ναὶ ναὶ τὸν γενέταν. τί μὰ τὸν τὰ νεογνὰ ἔκτανεν,
Ἀνθρώπων κακίης μηδὲν ἐπιστάμενα;
Η μετέροις πετάλοισι κατὰ σκιὸς οὐκέτι Ῥώμη,
Ῥίζα γὰρ ἐκλάσθη Θρηικίοις ἀνέμοις.].

Ex pia Mauritij familia pleræque pietate insignes femioæ extitere:exornat vero Ecclesiasticas V.
E tabulas tom Græcorum tum Latinorum eiusdem filia,Sopatra nomine sanctissima virgo,inter san
ctos relata, anniuersariaq.cōmemotatione donata vna cum Eustolia & Romana,quarum oatalis
in Ecclesia agitur die nooa Nouembris c. Est præterea mentio apud Sophronium d de Damia c Menol.& Ro. Martyrol.ea die.
na clarissima femina & maxime pia atque sorore Imperatotis Hierosolymis vitam degente vna d Prat.Spirit.ca. 127.
cum nepte sua ac Mauritij,hac videlicet occasione:

Narrauit nobis,inquit,eadem Abbatissa Damiana & hoc,dicens:Die sancto parasceue, ante- VI.
quam includerer,abij ad sanctos Cosmam & Damianum,& illic totam noctem petegi.Venit ita-
que sero anus quædam ex Galatia Phrygiæ, & dabat omnibus qui in templo erant duo minuta.
Die igitur quadam neptis mea & fidelissimi Imperatotis Mauritij veniens ad sanctam ciuitatem
orationis gratia,egit ibi aonum integrum.Assumpsi ergo eam,& duxi ad sanctos Cosmam & Da-
mianum.Cum igitur in oratorio essemus,aio cognatæ meæ:Vide filia,quia venit anus quædā dās
duo minuta(ea enim mihi sæpe dederat)Sume illa,ne superbias.Illa autem indignans dicebat:
Oblatum

Oblatum habeo accipere? Tunc dixi ei: Etiam accipe: mulier enim sancta est, & magnæ virtutis. A
Tota enim hebdomada ieiunat, & quicquid hebdomada laborans lucratur, erogat ijs qui in tem-
plo hoc inueniuntur. est enim vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, & da illa
tu quidem alteri: tantum ne respuas anus istius sacrificium. Ista nobis loquentibus, ecce anus ve-
niens duo minuta erogabat, veniensq. dedit mihi eum omni silentio: dedit autem & nepti meæ, di
cens: Accipe ista, & comede. Cum ergo abijsset, agnouimus quod Deus illi reuelasset quod dixe-
ram ei, vt acciperet, & alteri pauperi daret. Misit igitur vnum ex pueris suis, & de duobus minutis
emit lupinos, & comedit. Asserebat autem coram Deo dicens, eos tamquam mel dulces fuisse, ita
vt miraretur & glorificaret Deum, qui dat gratiam seruis suis.] hæc ibi a nobis hic occasione filio
rum & aliorum Mauritij propinquorum relata.

VII. Porro ad Phocæ crudelitatem & illud vtique addendum, quod cum ex Imperatore in tyran-
num conuersus, in nobilium ciuium necem debaccharetur, & quemcumque vel leuis tangeret su
spicio detruderet in carcerem: cum vnus carcer, qui eos includeret, haud adeo spatiosus esset, ipsi
pædore atque fœtore mirum in modum cruciabantur: verum quod non caperet omnes, commise-
ratione piæ feminæ est dilatatus. Glicas siquidem auctor est [a], eumdem qui vnicus tempore Cō B
stantini ædificatus est carcer Constantinopoli, absque aliquo incremento vsque ad Phocam Imp.
permansisse: quo tempore nobilissima matrona commiserata eiusmodi intolerabile carceratorum
cruciamentum ex loci angustia pereuntium, suam cessit domum Imperatori ad carcerem ampliā
dum. Dum in his esset Phocas, Cosrboes Rex Persarum suo exercitu superiorem & inferiorem Sy
riam deprædatus est, nullo sibi obuiam facto qui resisteret. Hæc Annales.

Carcer dilatatur.

a Glic. Annal. in Constantino Magno.

VIII. Eodem quoque anno ægrotans idem Phocas Imperator a diuina misericordia non derelinq-
tur, sed sanatur a S. Theodoro cognomento Siceota, de quo sæpe superius. Quomodo autem id acci
derit, ex Eleusio eius discipulo scriptore ipsius vitæ hic reddamus: sed prius quod ingens hoc pari-
ter tempore prodigium accidisse narrat, describamus: ait enim [b]: Cum in oppidis finitimis sup-
plicationes fierent, & Cruces quæ gestari solent, horribili miserandoq. spectaculo per se conuterē
tur & commouerentur: interrogatus vir diuinus Theodorus quid sibi id vellet, respondit: Deum, o
filij, precibus placate; quoniam magnæ mundo imminent calamitates. Domitius autem Patricius
vir clarissimus promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisq. vsum effecturū. Ita-
que misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cum aurifici aurum dedisset, diaconū C
rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas,
qui post beatæ memoriæ Cyriacum in Pontificia regiæ Ciuitatis sede successerat, laudata viri glo
riosi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis & particulā sancti sepul-
chri Saluatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissimæ Dei genitricis, conijciendas in vmbilicū
illius Crucis, quæ ex auro conflabatur. Quæsiuit autem ex ipso diacono, verū verus fuisset ille Cru-
cium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumq. diaconus id affirmasset, val
de timuit beatissimus Patriarcha, & solicitudine plenus epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans
eum, vt quam celerrime ad se in ciuitatem regiam proficisceretur.] Iann ... it vir sanctus. Quæ autem
proficiscens miracula in via ediderit, idem auctor pluribus narrat, quæ dicere prætermittimus bre
uitatis causa: tu, si libet, consulere auctorem poteris. Ipse vero illis enarratis, de his quæ sunt gesta
Constantinopoli, istam texit historiam:

b Extat apud Sur. die 22. Apri.

Portentum ingens de Crucibus se collidentibus.

IX. Ingressus igitur in vrbem regiam, a beatissimo Thoma Patriarcha honorifice & magno cū gau
dio susceptus est. Et cum inter se consalutassent, obtulit ei discipulum suum Ioannem, & vitæ san-
ctitatem ac mores eius commendans, petijt vt eum monasteriorum Præfectum constitueret: quod D
statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumq. tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas e-
tiam Imperator eum accersendum curauit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatus iace-
bat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atque precante, subleuatus Impera-
tor rogauit eum, vt pro se proque Imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus,
vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas a Deo vellet exau-
diri.

Phocas sanatur a S. Theodoro.

X. Cum autem ab Imperatore discessit, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua
in illum beneuolentia apud se diuerteret, & Deum obsecraret, vt in cælesti vita simul inuenirentur.
Et quæsiuit ab eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod
cum verum fuisse intellexisset, cœpit orare virum sanctum, vt indicaret quid signum illud porten-
deret. Tum sanctus recusare, seq. abiectum atque humilem dicere, nec scire quid responderet
ad interrogata. Prostratus ille ad pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morem gere
ret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solum, sed alia multa esse nota: neque enim illud ad hūc
vsque diem neglexisti. Quod si neglexisses, tamen patefiet tibi, si petieris a Deo. Cum igitur E
se desiderio eius satisfacturum promisisset Christi seruus, eum surgere coegit; & lacrymans: Nole-
bam, inquit, te affligi: neque enim expedit hæc te scire. Verum quando ita vis, scito ea Crucium cō
cussione multa nobis grauia molestaque prænunciari. Significat enim plurimos a religione nostra
defecturos, & barbararum gentium incursiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exi-
tium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultus atque Im
perij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, vt tamquam gubernator
Ecclesiæ & populi pastor Deo totis viribus assidue supplices, vt ignoscat populo, & pro misericor-
dia sua hæc omnia moderetur.

Theod. prodigium explicat & ventura mala predicit.

XI. His auditis, beatissimus Patriarcha magno timore mæstitiaque correptus, cum lacrymis cœ-
pit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quo animam suam tolleret, antequam ab illis cala-
mitatibus opprimeretur. Cumq. vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & si
lentij sui tempus aduentabat; id illi nō permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor,

ciuitatem

A ciuitatem haud ita multo post absorptum iri. Quamobrem voluit vt apud se hiemem traduceret. Namque dicebat, se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ comminatur. Cum autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, iussit vt in sancti Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris nostri Dei il lic sese incausit, vt quietē & abstinentiam solitam obseruaret.] hactenus de rebus gestis anni huius: quæ autem sequuntur, sequenti potius contigisse noscuntur, nosq. suo loco narraturi sumus.

Quod ad prodigium spectat a Theodoro generatim tantum Patriarchæ petenti explicatum, ne timentem ipsum nimio terrore concuteret: euenta ipsa, quæ paucos post annos contigerūt, quot quantaq. mala portenderit, declararunt. Etenim præter immanes Christianorum cædes a grassantibus Persis vbique in Oriente patratas, sancta ciuitas Hierosolyma ab eisdem capta est, & sanctissima Cruce spoliata, quæ ab ipsis in Persidem translata fuit. His accessit nouorum hæreticorum post annos item paucos ab inferis portis eruptio: fuerunt hi Monothelitæ, qui vniuersæ Ecclesię Orientali grauissima damna dederunt. Sed & quod his omnibus funestius acerbiusq. videri potest, hoc pariter sæculo ex Nestorianis, Arianis, Iudæisq. conflatum est immane illud monstrum, quod B vniuersum pene sibi orbem subegit, atque in dies magis magisq. maioribus accessionibus armorum potentia sæuit aduersus Cruces bella gerēs. Hoc enim fuisse videtur quod dicebat sanctus, Aduersarij aduentum appropinquare, nempe nefandissimum Mahometem sectæ Mahometanorum principem, quæ (vt suo loco dicturi sumus) hoc deploratissimo sæculo paucos post annos sumpsit exordium, tanto antea significata portento. Hic rursum meminisse oportet etiā S. Gregorij Papæ ad Maximum Salonitanum Episcopum epistolæ [a], qua item est de his proditum vaticinium, quo tanta mala obuentura prædixit, vt beati a posteris dicēdi essent maiores, innumeris licet calamitatibus pressi, quod ea ex hac vita sublati non viderint: sed repetenda hic sunt eius verba prophetice dicta: Nolite, inquit, de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt; ita vt comparatione sui temporis, felices nos æstiment dies habuisse.] licet fame, bellis assiduis, & peste fuerint ea tempora funestissima, sed florentissima videri potuerunt cum posterioribus comparata.

XII. *Quomodo impleta prædictio*

a Greg. lib. 8. ep. 36. Ind. 3.

C

IESV CHRISTI ANNVS	BONIFACII PAP. IV. ANNVS	PHOCAE IMP. ANNVS
608.	2.	6.

I. Annus qui sequitur octauus post sexcentesimum, Indictionis vndecimæ, multis itidem malis calamitosus plane Orientalibus extitit & infelicissimus. Annales siquidem habent [b], factam esse mortalitatem atque penuriam omnis rei, insuper effusum rursus sanguinem nobilium ciuium & Persarum grassationes Chalcedonem vsque, deuicto Romano exercitu. hæc omnia sexto Phocæ anno contigisse narrantur ex Theophane in Annalibus. Siquidem Phocas postquam Mauritij cognationem e medio sustulit, Commentiolum Thraciæ Prætorem & multos alios necauit: quorū omnium pertæsus eius gener Priscus, qui anno superiori in discrimen adductus fuit, aduersus eum coniurationem moliri cœpit. de eo enim hæc ex Theophane in ijsdem Annalibus: Anno Imperij Phocæ sexto Priscus intueri non sustinēs tam iniusta homicidia, quā cetera mala quæ a Phoca patrabantur, scripsit ad Heraclium Patricium & Prætorem Africæ, quo Heraclium filium suum & D Nicetam filium Gregoræ Patricij Subprætorem suum mitteret, quatenus contra Phocam tyrannum venirent. Audiebat enim eum rebellionem meditari in Africa: vnde nec nauigia hoc anno Cōstantinopolim conscenderunt.] At quæ hoc anno tentari cœpta fuere, sequenti sunt executioni mandata. dicemus de his suo loco.

b Miscell. lib. 17. Cedre. Annal. in Phoca.

Priscus Phocę socero moli tur insidias.

II. Quod vero ad bellicas acceptas clades pertinet, hæc apud eosdem Annales scripta leguntur: Præterea Persæ vna cum Cardarige Duce egressi ceperunt Armeniam & Cappadociam, pugnantesq. Romanorum verterunt militias, ceperuntq. Galatiam & Paphlagoniā, & venerūt vsque Chalcedonem sine parcitate depopulantes omnem ætatem. Et hi quidem foris portam Romanis tyrānidem inferebant. Phocas vero his peiora intrinsecus patrabat, occidens atque captiuans.] hæc ibi.

III. Quo pariter anno Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos duos & menses septem, secundum Nicephori Chronicon, ex hac vita (quod valde cupijt, & precibus impetrauit) libens volensq. discessit. Rem gestam Eleusius Theodori Siceotæ discipulus suorum temporū rerum scriptor, his verbis ita recenset [c]:

Obitus Thomæ Episc. Constantinopol.

IV. E Quo tempore, inquit, contigit vt sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nunciō misit ad beatum Theodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quamuis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium vt pro populi salute in corpore maneret, oraturum potius vt illi vitā & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursus ad Dei seruum misit Patriarcha: Per Dominum, inquiens, obsecro te, pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, vt depositum pignus suum recipiat, e corpore meo, meq. ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænunciasti. Tunc Dei seruus flexis genibus, & fusis pro ipso precibus, nunciauit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptasse: verum quoniam tantopere flagitasset, pro se preces fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, iussis ipsius obtemperasse, & Deum illi quæ cuperet concessurum, & petitionē eius eodem die impletum iri. Quamobrem si iubes, inquit, vt veniam ad te, statim id faciam: sin minus, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus. Hoc audito beatissimus Patriar

c Eleus. in vit. Theo. apud Sur. tom. 2. die 22. April.

cha

chaganilus est gaudio magno,& Deum laudans monuit seruum eius ne exiret, neve a quietis & A
abstinétiæ suæ discederet instituto:contentũ enim se esse promisso eius,quod se vicissim apud Chri
stũ essent conspecturi. Hoc & Imperator cum intellexisset,sanctissimum Patriarchã inuisit. Qui eũ
omnibus benedixisset,ante horam vespertinam cum prudentia atque constantia mirabili ad Do
minum migrauit. Huius obitu eum serui Dei familiares angerentur,quod tam amicum atque be
neuolum Patriarcham amisissent: Nolite,inquit vir sanctus,modicæ fidei homines & pusilli animi,
dolere & conqueri:qui enim futurus est Patriarcha, non minus nos diliget.

V. *Sergius Episc. Constantinop.* Quod & factum est. Sergius enim,qui creatus est Patriarcha,venit ipse ad Dei seruum,nec per
misit vt prius a quoquam certior fieret,sed de improuiso cum psalmos canentem offendit,& ad pe
des eius prostratus,rogauit illum,vt pro se Dominum precaretur,quo diuina ipsius gratia dignus
effectus Episcopatu & Apostolica sede , ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret:
se enim iuniorem esse & imperitiorem,quam vt sine præcipuo & singulari Dei præsidio id præstare
posset. At Dei seruus,precibus fusis,ipsumq. complexus: Idcirco,inquit, tibi iuueni tantum Deus
onus imposuit,vt maiore virtute viribus sustineas calamitates & molestias impendentes, id quod
præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te,& robustus sis,atque viriliter B
age. Deo enim confisus,spero administrationem tuam & diuturnam & præclaram fore. Ex eo tem
pore maiores vires suscipiens Patriarcha in suo munere administrando recte se gessit, & maiore
quam præcessor ipsius beneuolentia virum sanctum est prosecutus.]hæc de Sergio auctor.

VI. a 1.Reg.9. Porro Sergius instar Saul [a], qui ipso exordio coram Samuele magnum specimen dedit opti-
me administrandi regni,cum esset humilis in oculis suis,neque(teste diuina Scriptura) esset vir
melior illo in Israel;ex hac vita hactenus virtutibus exculta pie sanctéq. ducta,magnam de se apud
omnes,præsertim vero apud præclaros sanctitate viros concitarat expectationẽ:cuius rei gratia san
ctus Theodorus ita magnifice eadem ferme fausta responsa de eo dedit,quæ de Saule Samuel,eo
quod eamdem ipse spem de Sergio concepisset,quam Samuel de Saule. At non semper propheti-
cus spiritus prophetis sanctis inhæret futura aperiens cuncta,vt fusius sanctus Gregorius docuit su
per Ezechielem. Quæ igitur de Sergio prænunciata audisti a Theodoro(ne scandalum patiaris)nõ
prophetice dicta intelligas,sed(vt accepisti)quod ita ipse fore speraret; Deo enim confisus,inquit,
spero administrationem tuam & diuturnã & præclaram fore]talia namque de ipso sperare coge-
bat vita Sergij famaq. vulgata,& ostensa illa tunc conuenientis ipsum & sternẽtis se ad pedes eius C
humilitas.

VII. Est carmẽ Georgij Pisidæ admirandi huius temporis nominis apud Græcos in poetica facul
tate,quo vitæ huius vanitatem deplorat,ad eumdem Sergium Patriarcham inscriptum, vbi inter
alia ab ipsa animi demissione eumdem plurimum commendat his iambis:

Sergij laud. ex Georgio Pisid.

Lumen coruscum Christianorum chori,
Tu mens paterna,cor superbum neutiquam.
Volites per astra quamquam,& adeas æthera,
Te deprimis,congrederis & mortalibus,&c.] Et in carmine de opificio mundi hæc de eo-
dem Sergio.

Hęc Patriarcha clamitatq. & dictitat.
Vt balbus is sit plurima ob ieiunia,
At non loquendo intus sonum magnum dedit,
In cordis igne cum indidit linguam suam,
Hanc condiditque,& reddita est vocalior: D
Tacensq. clamat,guttur vt Mosis sacrum,
Attenditurq. idem,licet non agitet os.
Largo imbre terram irrorat,atque oculis pluit:
Ningit frequenter lacrymarum cum impetu.
Hunc nos latere etsi videtur,nouimus:
Nam notus infra lumina abijciens erat,
Cum sensu sursum animi eleuaret omnia.
O passionum barbararum carnifex,
Siquidem has trucidas ore sermonis sacri:
Munita cum sint nostra monstre s mœnia:
Sunt quippe liberi vt bium muri tui:
Ex silicibus strue alta propagnacula
Christo angularis lapidis in loco sito.]hęc & alia summa laude digna de Sergio Gregorius
Pisida: quibus tu intelligas,quantæ tunc esset Sergius iste in Oriente æstimationis. E

VIII. Verum sicuti Saul,ita & iste in transuersum actus,non in eadem qua cœperat animi demissio-
ne persistens,in foueam erroris lapsus,ex eadem,sicut ille,numquam exurgens,pessime perijt, ex
optimo nequissimus redditus,caput & dux factus Monothelitarum hæreticorum,de quo inferius
plura eademq. funesta dicenda erunt.

IX. *Reliqua Theodori Constant. degentis.* Sed quæ sunt reliqua gestorũ viri sanctissimi Theodori Constantinopoli degentis , videamus.
Reprehendebat(inquit Eleusius)vir sanctus illum morem,quo multi,præsertim in dignitate con
stituti post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrem clericorum cœ-
tus sanctissimæ magnæ ecclesiæ ad eum se contulit,& sic eum est allocutus: Quoniam audiuimus ,
pater sanctissime,te eos reprehendere,qui post mysteriorum perceptionem se lauant;ad te confu
gimus,vt intelligamus vtrum id ex sacræ Scripturæ lectione,an aliunde didiceris. Vir diuinus ita
b 1.Ioan.2. respondit: Legimus in Scripturis sanctis [b]: Omne mendacium a malo est : & [c], Perdes omnes
c Psal.5. qui loquuntur mendacium. Scitote igitur Deum mihi indicasse,eos valde peccare, qui post sanctã
communionem

A communionem ad balnea se conferunt, vt corpus lauent & curent. Quis enim vnguento delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulac cum Imperatore pransus est, ad balneũ currit?] hæc ipse. Quod vero eiusmodi non essent paruipendenda, signis post hæc editis Deus dicta ab eo voluit confirmasse: pergit enim Eleusius:

Cum autem adhuc in eadem mansione moraretur, multæ turbæ eo currebant, vt benedictionem susciperent. Et cum ad eum quidam vexatus a dæmone accessisset, & multa vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiẽs, spiritui immundo, qui in illo erat, imperauit vt exiret & statim egressus est, cum alijs fratribus spectantibus, tum Zoilo Dei studiosissimo, qui eorũ præfectus postea factus est. Alia item complura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quare pietatis colentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersiuerunt, qui perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum desiderio pictor satisfecisset, antequam virum sanctum dimitterent, duxerunt eum vbi imago illa erat, vt ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis: cur enim hoc fecistis, nisi vt aliquid aliquando furemini? Et cum ei benedixisset, X. *Imago sancti Theodori a pictore effigiata.*

B discessit.] Quæ autẽ ab eo ibidem gesta sunt cum Domitio Patricio cognato Phocæ Imperatoris, ex eodem auctore sic accipe:

Domitius vero Patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, vt familiæ suæ benediceret. Cumq. Irenem coniugem suam, feminam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, domine, huic cõseruæ meæ, ex qua ego, cũ simul diu vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi; quamobrem in merore versamur. At vir sanctus cũ ei precibus fusis benedixisset: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit denique familiam vniuersã & famulos & ancillas, vt omnibus benediceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tunc e lectulo surrexerat. Hanc vir vere diuinus procul conspicatus, iussit vt ad se adduceretur: & cum illam sinistra manu comprehendisset, cœpit dextera sua pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, ne occultus maneret, sed patefieret. Statim igitur dæmon moueri cœpit, & tamquam vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea humi proiecta, & pede super collo eius imposito, ad Orientem conuersus, tacite precabatur, vt labia tantum moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumq. ad precationis finem peruenisset, XI. *Domitius Patricius quæ a S. Theodoro obtinet.*

C clara voce, vt omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diu muta; sed cum interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo excitata surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porro Domitij coniũx Irene (vt vir diuinus prædixerat) tres filios peperit, cum statim post eius benedictionem primum filium concepisset. Dimissus ergo Christi seruus ab Imperatore & a Patriarcha, ad monasterium suum reuersus est.] hæc de rebus ab eo gestis Constantinopoli: reliqua quæ subijciũtur, sequenti anno accidisse noscũtur.

Hoc eodem anno moritur vir sanctissimus Eulogius Episcopus Alexandrinus, cum sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) annos vigintiseptem, vir sane tum sanctitate, tum etiam doctrina insignis hoc deploratissimo tempore a Deo concessus ad restaurandam collapsam iacentemq. diu Ecclesiam Alexandrinam, hæreticos atque schismaticos reuocans ad Ecclesiam. Huius fuerunt præclara scriptorum monumenta, quæ a Photio numerantur videlicet, liber ipsius in quo S. Leonis Papæ & Cyrilli Alexandrini partes tuetur pro vnione hypostatica, de qua actum est in Concilio Chalcedonensi, quam Petrus, Theodosius, & alij impugnabant, quos omnes confutat. Alius præterea ab ipso scriptus est eodem ferme argumento commentarius aduersus Seuerianos, Theodo- XII. *Eulogij Episc. Alex. obitus & scripta.*

D sianos, & Gaianitas, eosdemq. Acephalos eamdem vnitatem impugnantes. Insuper eiusdem sunt vndecim orationes seu apologiæ pro Concilio Chalcedonensi & sancto Leone Papa, eædemque summa pietate atque doctrina refertæ. Rursus idem Eulogius scriptum reliquit librum alium cõtra Agnoitas. hæ sunt quæ Eulogij a Photio recensentur lucubrationes. Quomodo autem sanctus Leo ipsi Eulogio rependit gratias, quod pro suæ epistolæ defensione laborasset, audi quæ de Theodoro Episcopo apud Sophronium legantur [a]:

Theodorus sanctissimus Episcopus Darnæ ciuitatis, quæ in Libya est, narrauit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti Papæ Eulogij, vidi in somnis virum venerandi habitus statura procerum, dicentem mihi: Nuncia meum Papæ Eulogio aduentum. Ad quem ego: Quis es domine, qui iubes vt nunciem? Respondens ille dixit: Ego sum Leo Põtifex Romanus. Ingressus igitur ego nunciaui, dicens: Sanctissimus & beatissimus Papa Leo Romanæ sedis Antistes cõuenire vos vult. Cum hoc audisset Papa Eulogius, exurgens concitus occurrit in occursum eius. Salutantesq. se inuicem, oratione facta; resederunt. Tunc vero diuinus & eximius Leo dixit sancto Eulogio: Scis qua re huc venerim ad vos? Respondit ille: Non. Ait ipse: Veni, vt vobis gratias agerem, quia rite & ma- a Soph. prat. spirit. c. 148. XIII.

E gnifice pro epistola mea respondistis, quam scriptam misi ad fratrem meum Constantinopolitanum Patriarcham, sensum quidem & sententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obstruentem: Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum diuinum laborem studiumq. contulisti, sed etiam supremo culmini Apostolorum Petro, & ipsi præ omnibus quæ a nobis prædicatur veritati, quæ est Christus Deus noster. Ista vero non semel, sed bis terq. conspiciens, trina apparitione firmatus, enarraui sancto Papæ Eulogio. Qui cum audisset, lacrymatus est, extendensq. in cælũ manus suas, Deo gratias retulit, dicẽs: Gratias tibi ago, dominator Christe Deus noster, quia cum indignus sim, veritatis tuæ preconem me facere dignatus es, & per orationes seruorum tuorum Petri ac Leonis paruam & modicam alacritatem nostram, tamquam duo viduæ minuta, summa & ineffabili benignitate suscipere dignatus es.] hactenus de Eulogio, qui inter sanctos receptus anniuersaria die in Ecclesia celebratur Idibus Septembris. Successit vero in locum eius Theodorus Scribon.

Res autem Occidentalis Ecclesiæ his temporibus subobscuræ, in Gallia tantum inuentione cor- XIV.

potis

a Sigeb in Chr. hoc anno.
De S. Victoris martyris inuẽtione.
b Aimoin. lib. 3. c. 90.

poris S. Victoris [a] in martyris luce coruscant, de quo hæc miranda habet Aimoinus [b]: Beatus ve A
ro Enchonius Pontifex Manrienensis corpus sancti Victoris, qui Solodori vna cum sancto Vrso
passus fuerat, hoc modo inuenit: Quadam nocte in sua ciuitate quiescentem reuelatio diuina per
visum admonuit, vt surgens quantocyus, ad ecclesiam, quam Sedeleuba quondam Burgundionũ
Regina in suburbano Genabensi construxit, iret. Ibi in medio basilicæ designat locũ, quo corpus
sanctum esset humatum. Cumq. Episcopus Genabensem festinus adijsset vrbem, assumptis secum
Rustico & Patricio Antistitibus, biduano peracto ieiunio, nocte sequenti eo loci quo gloriosi mar
tyris quiescebant membra lux cælestis apparuit. Tunc hi tres Domini sacerdotes, eleuato quo te-
gebantur lapide, inuenerunt sanctum in arca argentea iacentem, cuius facies septumpliciter quã
cuiuslibet viuentis hominis diuino irradiata splendebat fulgore. Huic tam egregij martyris inuẽ
tioni interfuit Theodoricus princeps, qui loco illi maximam portionem facultatis Vuarincharij
contulit, quam ille (vt præfati sumus) eleemosynis delegauerat erogandam. Ad sepulchrum deni-
que beatissimi Victoris, Christi potentia multa exinde miraculorum ostendit signa.] hæc de Victo
ris martyris inuentione, de quo consule quæ in Notis ad Romanum Martyrologium [c] diximus.
Hæc autem in detestationem recentiorum hagiomachorum dicta sunto; qui sciant testes esse in cæ B
lo martyres eorum impietatis, atque eosdem vindices affuturos.

c Not. in Rom. Martyr. die 30. Septemb. c.

IESV CHRISTI ANNVS 609. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 3. PHOCAE IMP. ANNVS 7.

d Miscell. li. 17. hoc anno 7 Phocæ.
Bonosus comes Orientis.
e Extat apud Sur. tom. 2. die 21. April.

I. CHristi Redemptoris annus sexcentesimus nonus, duodecimæ Indictionis, calamitatibus in
dies maioribus auctus voluitur, quo omnia vbiq. cædibus flagrant: de quibus antequã aga-
mus, de Bonoso hoc anno (vt habent Annales [d]) creato Comite Orientis aliqua dicenda erunt.
Phocas siquidem ingenio ferox æquales sibi homines truculentos ad Rempublicam administran-
dam deligebat, quos prælertim vidisset nobilium sangnine cruentatos: ex quorum numero dele-
ctus ab eo fuit Bonosus, auctusq. Comitiua Orientali, quæ maxima omnium consueuit esse præfe-
ctura. Cui tamẽ ea reliqua fuit religio, vt in prouinciam proficiscens, voluerit B. Theodori, de quo C
nos plura superius, precibus communiri. Quæ autem inter vtrumq. transacta fuerint, ex Eleusio, q
interfuit, dignam Annalibus recenseamus historiam: ait enim [e]: Bonosus homo immitis, cum
in Orientis partes Proconsul iret, & ad monasterium appropinquaret, audita viri diuini fama, nũ
cium ad eum misit, rogans, vt ad oratorium sancti Gemelli veniret; quoniam illic ipse Deum ado-
raturus, cuperet viri sancti benedictionem accipere, cum non posset ad monasteriũ accedere, quia
festinaret proficisci. Ad eum igitur venit sanctus Theodorus: cumq. pro illo precaretur, & ipse sta-
ret, nec ceruicem inclinaret, vir sanctus apprehensis frontis eius capillis, eum deorsum traxit. Ita
virtus fiduciam sumere consueuit, nec humanam metuere potestatem. Iustus enim (vt scriptum
est [f]) confidit vt leo.

f Prou. 28.

II. Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valde timebamus, ne Procõsul vt erat vir ferus & cru
delis, cõtumelia se affectum existimans, indignaretur. At ipse humaniter & precationem & repre
hensionem suscipiens, virum sanctum veneratus est, & manum eius deosculans pectori suo admo-
uit, oblecrans eum, vt pro se Deum oraret, vt a dolore quodam, quo pectus eius laborabat, libera-
retur. Quare vir sanctus digitis pectus eius leniter percutiens: Tibi prius, inquit, orandum est, vt D
interior homo corrigatur & conualescat: illo enim curato, facile exterior liberabitur. Hoc ego quo
que pro me Deum rogo. Quamobrem da te lenitati, & Deum time, vt preces meæ exaudiantur.
Nam si ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & virtutem negligas, inanis erit mea preca-
rio. Esto igitur clemens & misericors in homines Christianos. In magistratu tuo ne te crudelem &
inhumanũ præbeas; sed peccata tua considerans, in aliorum peccatis vindicandis sis mitis ac beni
gnus. Caue vmquam effundas sanguinem innocentem. Si enim is qui fatuum aliquem tantum ap
pellarit, reus futurus est; quanto magis punietur a Deo, qui iniuste sanguinem effuderit?

Monetur Bonosus a Theodoro.

III. Hæc pietatis semina in animo eius tamquam in terra fœcunda cũ vir sanctus coniecisset: ille
nummos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantemque coegit accipere,
rogans vt singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, antequam eos conspexisset: Quo
modo, inquit, cum sint quinquaginta nummi, ita distribui poterunt, vt singuli fratres, qui sunt cẽ
tum, singulos accipiant? Tunc ille viri diuini verba admiratus, respondit: Quinquaginta profecto
sunt, vt ore tuo sancto, venerande pater, pronunciasti. Mox igitur totidem alios mittam, vt omni-
bus satis esse queant. Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam superbos, mites ac E
mansuetos reddere.] Sic quippe Deus, quo viri iusti verba in corde Præsidis altioribus fixa radici
bus iugiter inhærerent, in re quantumlibet leui voluit per ipsum prophetico spiritu abscondita fie
ri manifesta de nummorum numero. Pergit vero auctor alia digna viro sanctissimo miracula re-
censere, quæ tu videas: nos ipsius Bonosi Orientis Præfecti modo in procinctu positi vestigia pro-
sequamur.

g Miscell. lib. 17. an. 7 Phocæ Im. & Cedren. anno vltimo.
Anastasius Episc. Antioch. occiditur a Iudæis.

IV. Qui ergo aduersus Persas Romanorum regiones infestantes a Phoca Imperatore missus cum
exercitu fuit, ob exortum Antiochiæ ciuile bellum reuocatur, ad illudq. compescendum conuerti
præcipitur. Quodnam autem & quale istud fuerit, ex Annalibus accipe, vbi hæc ita narrantur [g]:
Anno Imperij Phocæ septimo, Antiocheni Iudæi simultate inquieta commissa contra Christianos,
occidunt Anastasium magnum Patriarcham Antiochiæ, mittentes pudenda eius in os eius, & post
hæc trahentes eum in plateam vrbis. Interfecerunt autem & ciuium multos, & incenderunt eos.
Phocas vero fecit Comitem Orientis Bonosum, & Chotin Magistrum militum, & transmisit eos
aduersus

A aduersus illos, & non valuerunt sedare inquietudinem illorum. Coaceruantes vero exercitus irruerunt in illos, & plurimos occiderunt, & quosdam eorum detruncatis artubus, ab vrbe reddiderunt extorres.] hæc breuiter de rebus Antiochenis. Eadem Nicephorus cum referat [a], errore eum lapsum superius demonstrauimus, dum hunc esse putauit Sinaitam Anastasium eius prædecessorem, cum constet illum sub Mauritio Imperatore mortuum, hunc sub Phoca esse necatum. Porro iste Anastasius, qui ita iniq. adeoq. crudeliter ab ijsdem Dei hostibus, qui Christum Dominum Redemptorem interfecerunt, occisus est, inter sanctos martyres meruit cooptari, atque anniuersaria memoria in Ecclesia [b] celebrari.

a Niceph. li. 18. c. 44.

b Rom. Martyrolog. die 21. Decemb.

V. Sed quæ rursus hoc anno mala patrata sunt, & ex lætis luctus prouenit, ex ijsdem citatis sæpe Theophanis Annalibus accipe, vbi ista habentur [c]: Phocas autem fecit Circensem ludum, & Prasini conuicijs eum lacessere, clamantes: Iterum in gabasta bibisti (*sicut fuerat acclamatum, cũ creatus est Imperator, ignominiæ causa*) Iterum sensum perdidisti (*erat autem Gabasta poculi genus prægrande.*) Cum igitur ita populus acclamasset, iussu Phocæ Cosmas Præfectus multos ex eis detruncauit, quosdam vero decollauit, nonnullos autem in saccos missos in mari necauit. Porro Prasini coaceruati B miserunt ignem in prætorium, & incenderunt curiam, & scrinia, & carceres, ex quibus egressi vincti fugere. Hinc iratus Phocas eos militia priuat.] & inferius:

c Miscel. an. 7. Phocæ.

Tumultus & cædes populi.

VI. Hoc anno hiems enormis efficitur, ita vt maris mollicies in glaciei duritiam verteretur. Tum Phocas Macrobium Scribonem iussit sagittari apud Septimum pendentem in lancea in qua tyrones exercebantur, quasi conscium insidiarum suarum. Theodorus enim Præfectus Cappadox & Helpidius Præpositus armamenti, & alij diuersi consilium fecerunt in Hippodromo Phocam occidendi. Et facto prandio, Theodorus Præpositus Prætorio cœpit eis texere intentionem suam. Contigit autem illic inueniri Anastasium Comitem largitionum. Prandio ergo facto, & enarratis his quæ insidiarum erant, pœnituit Anastasium illic se repertum, & non dixit quæ cordi suo inerãt, sed siluit. At vero Helpidius perdurabat, dicens: Non vultis, vt cum sederit in solio super Hippodromum, hunc comprehendam, & euellam oculos eius, & sic eum interficiam? Et pollicebatur eis dare cursus. Re præterea Phocæ nota ex proditione Anastasij facta, iussit Præfectum Helpidium, & primores qui sciuerant rem, cum omni diligentia discuti. Cumque discuterentur, quæ insidiarum fuerant, confessi sunt, & quod Theodorum voluerint facere Principem. Porro Phocas iussit decol- C lari Theodorum, Helpidium, Anastasium, & ceteros qui insidias suas cognouerant.] huc usque res Phocæ anni huius: quibus vides ipsum infelicissimum, cum tyrannice inuasisset Imperium, idem & tyrannice administrasse, ex quo tandem miserrime cæsus sublatus est, vt sequẽti anno dicemus; quem præstasset apud milites lixam, quam Imperatorem professum esse. Eo cæca dominandi cupiditas homines impellere solet, vt dum quod est supra vires appetunt, teneréque non valent, sub molis ruina oppressi deficiant.

Phocæ parantur insidiæ.

Insidiarũ conscij necantur.

VII. Hoc eodem anno Esychius Hierosolymorum Episcopus, vbi sedisset annos octo (vt habet Nicephori Chronicon) ex hac vita migrauit; successitque ipsi Zacharias, de quo plura suis locis dicturi sumus.

Quod ad res pertinet Occidentis, scito Africam totam in procinctu fuisse ob bellum, quod inferendum parabatur ab Heraclio aduersus Phocam Imperatorem: cum & Gallia ferueret bellis ciuilibus, & Italia gemeret sub gladijs Longobardorum. Res vero anni huius Romanæ Ecclesiæ prorsus obscuræ remanent.

Bellici apparatus.

D

IESV CHRISTI	BONIFACII PAP. IV.	PHOCÆ IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
610.	4.	8.

I. QVi sequitur ordine annus Christi sexcentesimus decimus, Indictionis decimætertiæ, idem numeratur Phocæ Imperatoris octauus & vltimus: hoc enim anno ex hac vita exijt sæuissime trucidatus. Quomodo autem hæc se habuerint, ex Annalibus in Miscella ex Theophane recensitis describemus [d]. Verum (quod semel admonuisse sat erit) scito supputationem annorũ Domini, quæ apud Græcos reperitur, differre ab ea quæ apud Latinos est, annis octo: siquidem hunc quem octauum Phocæ Augusti annum omnes numerant, eumdem illi sexcentesimum secũdum Domini annum ponunt: sed nec constans vna eademque est apud eos Christi annorum supputatio: etenim in hunc vsque annum quo occisus est Phocas, Nicephorus [e] numerat annos Domini sexcentos vigintiquinq. Latini autem recte sexcentos decem supputant. Quo, inquiunt, Hera- E clius in Africa Imperator appellatus venit cum nauibus castellatis habentibus intra se arculas, & imagines Dei matris, quemadmodum Præses Georgius quoque perhibet, ducens & exercitum copiosum ab Africa & Mauritania: similiter & Niceta filius Gregoræ Patricij per Alexandriam & Pentapolim habens secum multum populum pedestrem. Desponsauerat autem Heraclius Eudociam filiam Rogari Afri, quæ illo tempore Constantinopoli erat vna cum Epiphania matre Heraclij. Audiens autem Phocas quod mater Heraclij in ciuitate esset, necnon & Eudocia, quæ ipsi fuerat desponsata, tenuit eas & obserauit in Dominico monasterio, quod cognominatur Nouæ pœnitentiæ.

d Miscel. in Heracl. an. 1.

Annorũ Christi supputatio Græcorum diuersa.

e Niceph. li. 18. c. 36. in fin.

Expeditio Heracliana in Phocam.

II. Cum autem abijsset Heraclius Abidum, inuenit Theodorum Comitem Abidi, & sciscitatus ab eo, cognouit quæ Constantinopoli mouebantur. At vero Phocas misit fratrem suum Domentiolum Magistrum ad custodiendos muros longos: qui cum comperisset Heraclium Abidum adijsse, muris dimissis, fugit, & introinit Constantinopolim. Porro Heraclius apud Abidum recepit omnes exules principes, quos ibidem Phocas relegauerat in exilium, & ascendit cum eis Heracleã,

Victoria potitur Heraclius.

Stephanus autem Cyzici Metropolites acceptum stemma sanctę Dei genitricis Marię de ecclesia, A
detulit Heraclio. Præterea cum Constantinopolim peruenisset, diuertit ad portum Sophiæ, initoq.
bello, vicit gratia Christi tyrannum. Vulgus autem hunc comprehensum interfecerunt, & igne
Imagines sacræ in bello feruntur. apud Tarum (*siue dixeris forum Bouis*) cremauerunt.] hæc Theophanes. Ex Cedreno autem addũ-
tur ista: vexille nimirum secum ex Africa Heraclium venerandam quoq. imaginem Saluatoris nul
lo manuum ministerio factam, sed miraculo effigiatam; quam etiam secum habuisse, cum aduer-
sus Cosrhoen profectus est in bellum Persicum, itidem Annales edocent, nosq. suo loco dicemus.
Plane consultius esse experimento cognitum est contra hostes ferre Christi Redemptoris atq. Dei
genitricis imagines, quam more Romano, Imperatorum effigies. Quæ autem contigerint post bel
li naualis victoriam, idem Cedrenus ista addit, distincte satis necem Phocæ pertractans:

III. *Phocas obtrũcatur.* Tunc Photinus quidam, cuius vxori Phocas stuprum intulerat, in Regiam cum militibus ir-
rumpit, Phocam ignominiose e solio detrahit, Imperatoria veste spoliat; nigraq. circumdatum ve-
ste, & numellis inclusum contemptim ad Heraclium deducit. Qui vt primum cõspexit Phocam:
Miser, inquit, itane Rempublicam gubernasti? At deploratus Phocas respondit: Tuum est rectius
eam gerere. Illico autem Heraclius iubet manus & pedes, mox humeros & pudenda amputari, B
tandem & caput: trunci quod reliquum fuit, milites in foro Bouis combusserunt.] hunc tandem con
secutus est finem immauissimus tyrannus. Subdit vero Cedrenus: Adiuuit Heraclij conatum etiã
Crispus gener Phocæ, quem Imperio potitus Heraclius Cappadociæ Præsidem fecit. Sed cum
Crispus ibi seditionem moueret, Heraclius eum in Senatum perduxit; manuq. tenens chartam, in
qua indicia Crispi insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Crispi pulsauit, dicens: Miser,
qui ne socero quidem fidem præstiteris: quid faceres amico? In clericum ergo eum redigit, & solũ
vertere iubet: itaq. in exilio mortuus est. Porro quidam sanctus monachus, Phoca imperante, Deũ
ad disceptationem prouocans, quæsiuit, cur tam impium Christianis imposuit Imperatorem? An-
diuitq. vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem: Deteriorem illo alium inueniri po-
tuisse nullum, & hoc meruisse Constantinopolitanorum flagitia.]

IV. *Phocas inter martyres haberi optauit necatos in bello.* Ad postremum de Phoca illud non prætermittendum, ipsum, dum imperaret, contendisse ma-
gnis studijs, vt ij quos in bello aduersus Christianæ fidei hostes certantes occidi contigisset, inter
martyres censerentur. Hac ipsum puto via collapsam militiam Romanorum exercitus, eneruatũ-
que militum robur erigere atq. firmare conatum esse, cum videret annis singulis a Rege Persarum C
eos sterni atq. fugari: probe sciens, non viros tantum, sed & feminas ætate quoq. tenellas fortiores
ea spe extitisse tortoribus, atq. inermes superasse etiam Imperatores. Cum autem eiusmodi animi
sui consilium prodidisset in medium, & per sacerdotes, quorum sciret arbitrij esse sancire cano-
nes, ea perfici postulasset: minime auditus fuit. Restiterunt tunc magna laude Constantinopolita-
nus & alij qui cum eo ibi erant Antistites, vtentes potissimum auctoritate sancti Basilij, cuius es-
set ad Amphilochium canon pœnitentialis de ijs qui in bello fecissent homicidium, vt non imper-
tiretur eis sacra communio absque præuia pœnitentia. Cum audisset ille tanti Patris sententiam,
a Theodor. Balsam. in can. 13. Basil. ep. ad Amphiloch. eius cessit auctoritati, ab instituto penitus cessans. Habet ista Theodorus [a] Balsamon, dum eius-
dem sancti Basilij canones interpretatur. Sic igitur Phocas (vt dictum est) hoc anno occiditur, cum
Imperij annum octauum inchoasset. Fuisse autem vna cum Phoca alios fratres eius & necessarios
enecatos, Zonaras auctor est.

V. *Heraclius Imperat.* De Heraclio autem in Imperatorem Constantinopoli coronato ista produnt Græcorum An-
nales: Ingressus ergo Heraclius regalia, coronatus est a Sergio Patriarcha ĩ oratorio S. Stephani in
Palatio sito. Coronata est vero eadem die Eudocia (*ita ex Fabia dicta, vt testantur Zonaras atq. Ce-* D
drenus) sponsa eius in Augustam: & accepit vterq. a Sergio Patriarcha nuptiarum coronas; & vno
eodemq. die Imperator simul & sponsus ostenditur.] Cuius effigies habitudoq. corporis ita descri-
bitur: Fuit Heraclius statura mediocri, robustus, firmo pectore, oculis elegantibus ac nonnihil cæ-
sijs, fuluo crine, albus, barba lata atq. prolixa; sed Imperator factus, extemplo comam totondit, ac
mentum rasit, qui est Imperatorum habitus. Fuit autem ipse genere Cappadox, ex viris illustribus
ortus, & diuitijs florentissimus, manu promptus ac robustus, Constantinumq. minime degenerem
ex coniuge prima suscepit.] hæc Glicas, atque Cedrenus.

VI. *Cæduntur Romani a Persis.* Fuisset plane hic annus in omnibus ex nece tyranni felicissimus, nisi Persarũ cladem esset ex-
pertus. Etenim hæc Annales habent: Mense vero Maij castra mouerunt Persæ contra Syriam, & ce-
perunt Apameam & Edessam, & venerunt vsq. Antiochiam. Porro Romani occurrentes eis supe-
rati sunt, & perijt omnis populus Romanorum, adeo vt ualde pauci ex his euaderent.] hic rerum
Orientalium status, in meliori tamen spe ob tyrannum demptum de medio collocatus.

VII. Hoc item anno Theodorus Alexandrinus Episcopus vbi sedisset annos duos (vt habet Nice-
phori Chronicon) mortuus est, atq. in eius locum creatus est Ioannes cognomento Eleemosyna- E
rius, cuius res præclare gestas scriptis mandauit Leontius Neapolis Cypri eiusdem æqualis, quæ
cognita atque recepta fuere in Concilio Nicæno posteriori. Fuit ipse Ioannes genere Cyprius, fi-
lius Epiphanij eiusdem insulæ Præfecti; de cuius electione memoria satis digna Leontius ista ha-
b Leont. vita Ioan. apud Sur. die 23. Ianuar. bet [b]: Hinc euadit omnibus manifestus non priuatis solum & principibus, sed etiam ipsi Impe-
ratori. Heraclius autem tunc sceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cum ciuitas Alexandri-
Ioannes eleemosynarius Alexandrin. Episc. na tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, & rogabat Imperatorẽ,
ne ipsa a scopo suo excideret, sed ab eo Pontifice pasceretur eorum Ecclesia. Et ille quidem magnũ
illum accersit protinus, & omnibus modis conatur ei persuadere, vt ad sedẽ ascendat. Ille autem
strenue resilit, dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cũ
vero Nicetas dignitate Patricius (*hunc puto Nicetam illum, qui occidit Phocam Imperatorem, de quo
hoc eodem anno superius*) qui tũc multũ poterat apud Imperatorẽ, & beato Ioãni erat frater spiritu,
& vinculis amicitiæ erat ei optime cõiunctus, & alioqui recte sciebat virtutem eius incõparabilẽ,
& nouerat

A & nouerat illum (si vllus esset alius) ea sede esse dignum, vehementer instaret Imperatori, dicēs ne eum remitteret, sed vel inuitum ad sedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & spiritu persuadet Ioanni, vt suscipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci successor tempore quidem nescio quotus post illum, sed non multum remotus a vita illius & virtute; quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam administrationem recte ab illo sunt gesta.

Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicationem & fidem Patrum qui præcesserant, & hæreticorum quæ enata fuerant zizania euelleret radicitus. Nam cum Petrus Cnaphæus blasphemam quamdam in Diuinitatem additionem hymno ter sancto ausus esset inserere, & ei quod est, Sanctus immortalis, adiecisset, Qui crucifixus est propter nos: diuinus ille vir, hac blasphemia sublata, impatibilem & immortalem Diuinitatem suo dogmate asseruit, & gregem ita sentire docuit.] quamuis enim Eulogius eiusdem Ecclesiæ sanctus Episcopus in id ipsum plurimum laborasset, multumq. profecisset, tamen deficientē qui eos in officio contineret, in morbum grauiori damno relapsi sunt: cuius rei causa plurimum Ioanni quoque VIII.

Quæ ipso sui sedis initio Ioannes egerit.

B laboris remansit, ex quo & magnum prouentum collegit. Nam audi quæ mox Leontius subdit: Cū autem inuenisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea effecit decies plura, vt qui ea septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, vt qui capti fuerant omne genus hæresibus, conuerterentur ad pietatem.] Correxit insuper hic, quod corrigendum scripserat sanctus Gregorius Papa (vt vidimus) ad Eulogium, nempe de extirpandis Simoniæ malis fruticibus, quos in agro eius Ecclesiæ mirum in modum excreuisse, vehementer doluit: quomodo autem continuo securim apposuit ad radicem infelicis arboris, ita pergit dicere de eo Leontius: Fuit zelus eius vehementissimus in ordinationibus, vt eæ quidem puræ essent a lucris & muneribus, nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximam adhibuit diligentiam in defendendis ijs quibus fiebat iniuria, & ne Iudices gratificando personis ius proderent, sed iustitiæ trutina ponderarent iudicia, & nec ad gratiam respicerent, nec ad odium.

Digna Episcopo opera.

Quod autem erat ei maximum & maxime proprium, erat misericordia in pauperes, & in corādis indigentibus insatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimi, & nihil omnino parcere pecunijs, adeo vt etiam sæpe ad fundum ipsum perueniret. Cum itaque præter alia sua beneficia, IX.
C extruxisset xenodochia & nosoconia & procotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum; tantæq. hæc erant ei curæ, vt etiam pauperibus feminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorum quæ sunt apta ad earum curationem, septem domos attribuerit ex diuersis locis ciuitatis, effeceritq. vt in eis essent lecti, & stragula, & suppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoque clericis prouidebat, & vnicuique pecuniæ præbebantur annuæ; non eis autem solis, sed etiam Episcopis, quibus sumptus minore suppetebant ad victum.]

His addenda sunt quæ hoc ipso sedis suæ exordio idem Ioannes circa pauperum curam memoratu digna instituit. Ait enim Leontius: Cum primum eius fidei creditus fuisset Episcopatus, ijs accersitis qui res Ecclesiæ dispensabant, ijs etiam simul audientibus qui erant a secreto: Non est, inquit, iustum, o fratres & in ministerio socij, vllius alterius rei curam gerere prius quam Christi. Euntes itaque per totam ciuitatem, singulatim describite meos dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixisset, dubitarēt, & quinam essent Patriarchæ domini, interrogarēt: Quos vos (dixit ille) pauperes & mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino: nam ij soli mihi X.

Singulos pauperes describi fecit Ioannes.

D possunt opem ferre, vt a Christi regno non excidam. Postquam autem cito factum fuerat, quod iusserat, intellexit, omnes qui numerati fuerant, efficere septem millia & quingentos; & iussit vnicuique eorum dari sumptum diurnum. Post hæc autem suum conuertit studium ad hoc, vt iustis ponderibus & mensuris vterentur qui vendebant in ciuitate: quod quidem pulchre fecit vir iustus publice præscriptis edictis.

Porro hoc quoque ab illo factum est, quo magnam curam gerebat eorum quibus fiebat iniuria. Nam cum accepisset multos ad eum accessuros, & de ijs quæ illis factæ fuerant iniurijs supplicaturos, ab ijs qui ipsum sequebātur arceri: quid facit? Duobus hebdomadæ cōstitutis diebus, quarto inquam die & die parasceues, sedens in templi porticibus, se cuilibet volēti præbebat adeūdum, nonnullos ex ijs qui erant virtute insignes habens secum confidentes. Quibus sæpe dictitabar illud dignū quod scriptis & memoriæ mādetur: Si nobis (dicens) qui sumus homines, licet oīno ad Deum accedere absque vllo intercessore, & de quibus volumus eum rogare: quomodo non ipsi quoque nostris conseruis portas aperuerimus absque vllo impedimento? & non cuilibet, cui est opus, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim eadem mensura qua mensi fuerimus, eamdem XI.
E nos esse mensuram vicissim accepturos. Cum autem (vt consueuerat) aliquando præsedisset & nullus accessisset, surgens vespere, recessit tristis & lacrymans. Nullo vero audēte rogare cāu, cur esset tristis: diuinus qui aderat Sophronius: Quid est, inquit o vir diuine, quod te affecit molestia, & animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti, ac leni voce: Hodie, inquit, miserandus Ioannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neque vllum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis & magnis suis delictis, quomodo neque alias vmquam. Quid hoc illo minus (nisi etiam maius dixeris) quod dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnauimus, quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaque sacrosanctus intellexisset Sophronius: quid sibi vellet quod ab eo dictum fuerat: Te potius, inquit, lætari oporteret, & non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem feceris viuere in tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuersiam, sed tamquam Angeli aliqui absque vlla lite & contentione viuant in terra. Cum autem verum esse quod dixerat inuenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætitiam, & pro eo Deo egit

gratias. Hoc dicunt etiam eſſe imitatum, qui Heraclio in imperio ſucceſſit, Conſtantinum, qui A
etiam huius diuini viri fuit filius ſecundum ſpiritum.] hucuſque de primordijs tanti Præſulis
Ioannis Leontius.

XII. Quod vero pertinet ad res Occidentales: celebrata eſt hoc anno, menſe Martio, viuente adhuc
Phoca Imp. a Bonifacio Quarto Pontifice Synodus Romæ de rebus Anglorum. Mellitus enim Lō-
doniensis [*] Epiſcopus ea de cauſa Romam ad Bonifacium ipſum ſe contulit. De his autem hæc
Beda habet [a]: His temporibus venit Mellitus Londoniæ Epiſcopus Romam, de neceſſarijs Ec-
cleſiæ Anglorum cauſis cum Apoſtolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reueren-
diſſimus cogeret Synodum Epiſcoporū Italiæ, de vita monachorum & quiete ordinaturus, & ipſe
Mellitus inter eos aſſedit, anno octauo Imperij Phocatis Principis, Indictione decimatertia, tertia
die Kalendarum Martiarum: vt quæque erant regulariter decreta, ſua quoque auctoritate ſubſcri-
bens confirmaret, ac in Britanniam rediens, ſecum Anglorum Eccleſiæ mandata atque obſeruan-
da deferret vna cum epiſtolis, quas idem Pontifex Deo dilecto Archiepiſcopo Laurentio & clero
vniuerſo, ſimiliter & Edilbertho Regi atque genti Anglorum direxit. Hic eſt Bonifacius quartus
a beato Gregorio Romanæ vrbis Epiſcopo, qui impetrauit a Phocate Principe donari Eccleſiæ B
Chriſti templum Romæ, quod Pantheon vocabatur ab antiquis, &c. vt ſupra.] At epiſtolæ a Boni
facio Papa ſcriptæ in Britanniam ad diuerſos deſiderantur, ſicut & eiuſdem Concilij Romæ habi-
ti Acta. Recens namque erat erectum monaſterium extra mœnia Londinij ſiue Londonij ciuita-
tis, pro cuius regulari obſeruantia Mellitus ſolicitus Romam ſe contulerat: vtpote quod illud ip-
ſum fore ſciret, ſi bene cuſtodiretur, amplum ſeminarium, ex quo omnes Eccleſiæ quæ erant in
Anglia ſibi aſciſcerent Antiſtites. His accedebat alia cauſa, quæ & potiſſima videri poterat, de ec
cleſiæ S. Petri eiuſdem monaſterij facta diuinitus dedicatione, num rata haberi deberet. Nā quid
valde mirandum tunc acciderit, Ealredus Abbas ſcriptor grauiſſimus, qui res geſtas S. Eduardi Re
gis Anglorum ſcriptis tradidit, hoc ipſum poſteris probe teſtatum reliquit verbis iſtis [b]:

XIII. Tempore quo Rex Ethelbertus, qui regnauit in Cantia, prædicante beato Auguſtino fidei ſa-
cramenta ſuſceperat, nepos eius Sebertus (*Saberethum hunc vocat Beda* [c]) qui Orientalibus An-
glis præfuit, fidem eodem Epiſcopo euangelizante ſuſcepit. Hic Londonijs, quæ regni ſui caput
habebatur, intra muros eccleſiam beati Pauli fabricauit, & Epiſcopali bonore, Mellitum Epiſcopū
inſtituens, honorauit: extra muros vero in Occidentali parte in honore beati Petri monaſterium C
inſigne fundauit, & multis poſſeſſionib. ditauit. Nocte autē dedicationem eiuſdem eccleſię præce
dente, piſcatori cuidam Thamēſis fluuij, qui idem monaſterium præterfluit, vlteriori ripa in habi
tu peregrino beatus Petrus apparens, promiſſa mercede, tranſponi ſe ab eodem & petijt & prome-
ruit. Egreſſus autem de nauicula, eccleſiam, piſcatore cernente, ingreditur. Et ecce ſubito lux cæle
ſtis emicuit, miroq. ſplendore illuſtrans omnia, noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apoſtolo
multitudo ciuium ſupernorum ingredientium, melodiaq. cæleſtis inſonuit, indicibilis odoris fra-
grantia nares perfundebat. Peractis autem omnibus quæ ad eccleſiæ dedicationem ſpectant ſolem
nijs, redit ad piſcatorem piſcium piſcator egregius hominum. Quem dum diuini luminis fulgo-
re perterritum & alienatum pene ſenſibus repetiſſet, blanda conſolatione reddit hominem ſibi,
animum rationi.

XIV. Ingredientes cymbam ſimul vterque piſcator, ait Petrus: Numquid pulmētarium non habes?
Et ille: inconſuetæ, inquit, lucis perfuſione ſtupidus, & expectatione tui detentus nihil cepi, ſed pro
miſſam a te mercedem ſecurus expectaui. Ad hæc Apoſtolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Pa-
ruit imperāti piſcator, & mox impleuit rete piſcium maxima multitudo. Omnes erant eiuſdem ge D
neris piſces, præter vnum miræ enormitatis eſocium. Quibus ad ripam extractis, dixit Apoſtolus:
Hūc, qui præ ceteris pretio & magnitudine præcellit, Mellito ex mea parte defer piſcem Epiſcopo:
pro nautica vero mercede cetera tibi tolle. Huius generis copia abundabis in vita tua, & lōgo tem
pore poſt te progenies tua: tantū ne vltra piſcari audeatis celebritate Dominica. Ego ſum Petrus
qui loquor tecum, qui cum meis conciuibus conſtructam in meo nomine baſilicam dedicaui, Epi
ſcopalemq. benedictionem meæ ſanctificationis auctoritate præueni. Dic ergo Pontifici quæ vidi-
ſti & audiſti; tuoq. ſermoni ſigna parietibus impreſſa teſtimonium perhibebūt. Superſedeat igitur
dedicatione: ſuppleat quod omiſimus, Dominici corporis & ſanguinis ſacroſancta myſteria: popu-
lumq. ſermone erudiens, notificet omnibus, hunc locum me crebro viſitaturum, hic me fidelium
votis & precibus adfuturum, ſobrie vero & pie & iuſte in hoc ſæculo viuentibus cæli ianuam reſera
turum. His dictis, confeſtim ab eius oculis diſparuit.

XV. Mane autem facto, Epiſcopo Mellito ad dedicandam eccleſiam procedenti, cum piſce piſca-
tor occurrit, & omnia quæ ſibi mandata fuerant, pandit. Stupet Antiſtes, reſeratiſq. eccleſiæ val-
uis, videt pauimentum vtriuſque alphabeti inſcriptione ſignatum, parietem biſſenis in locis ſancti E
ficationis oleo linitum, totidem cæreorum reliquias duodenis Crucibus inhærere, & quaſi recenti
aſperſione adhuc cuncta madeſcere. Quod vidēs Epiſcopus, vna cum populo Deum benedicebat,
& illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piſcatoris illius tota ſucceſſio, quæ ſicut a patre acce-
perat, totius emolumenti, quod ars illa deinceps ei conferret, beato Petro, eiq. ſeruientibus deci-
mas offerebat. Vnus autem ſemel fraudem auſus inferre, mox tamdiu artis caruit beneficio, donec
confeſſus reatum, & ablatum reſtitueret, & promitteret correctionem.] hucuſque de his Ealredus.
Ad hæc igitur tam grandia Summo Pontifici ſignificanda (ſi coniectura agere interdum licet) vti
que opinatus fuerim Mellitum Romam conceſſiſſe ad conſulendum ipſum, numquid ſtandum fo
ret viſis eiuſmodi, vt amplius eccleſia illa minime conſecrari deberet, ſimulq. & quæ opus erant
pro eiuſdem monaſterij optima inſtitutione ab eodem Pontifice requiſiſſe.

XVI. Hoc itidem anno ſexcenteſimo decimo, qui ab Hiſpanis notatur Era ſexcenteſima quadrageſi
maoctaua, celebratum eſt Toletanum Cōciliū ſub Gundemaro Rege, qui tertius fuit a Reccaredo
primo

[*] Londinienſis

[a] Beda hiſtor. Angl. lib. 2. c. 4.

Concilium Romæ pro Angl.

[b] Ealred. in vit. S. Eduardi Reg. apud Sur. die 5. Ian.

[c] Beda hiſtor. Angl. lib. 2. c. 3.

Miraculum de conſecrata ſua Eccleſia a S. Petro.

A primo ex Gothis Rege Catholico: post eum enim Liuba regnum tenuit annos duos, & annos sex mensesq. decem eius successor Vuittericus. Quænam autem huius celebrandi Concilij causa præcesserit, ex eius Actis satis accipitur, necnon ex eiusdem Regis Gundemari constitutione hoc eodem anno edita, quam subijciemus. Cum enim Toletanæ Ecclesiæ primatum aliqui labefactare studerent, quasi nō totius ipsa Carthaginensis prouinciæ Metropolis, sed tantum Carpetaniæ: hac de causa, ad hæc definienda, Synodum hanc oportuit congregari. Qui aduersabantur, ea potissimū ratione agebant, quod apparebat in subscriptione facta per Euphemium Episcopum Toletanū in Concilio tertio Toletano ipsum se subscripsisse Metropolitanum prouinciæ Carpetaniæ. Quod ergo tūc ex modestia factum videri poterat, ne quid iuris ob id imminutum esset Ecclesiæ Toletanę, ex eaq. occasione negotium facesseretur Toletanis Antistitibus: visum est Concilio, ipsique Regi ista per Synodale decretum debere fieri notiora. Hæc quidem ex ijs quæ in eadem Gundemari cōstitutione habentur, satis colligi posse videntur. Sic igitur in hoc Concilio nihil præterea actum apparet ab Episcopis prouinciæ Carthaginensis, qui in vnum conuenerunt numero quindecim, nisi vt profiterentur Ecclesiam Toletanam Carthaginensis prouinciæ esse Metropolim, eamq. antiqui B tus consecutam esse dignitatem. Porro decretum ipsorum sic se habet:

Concilium Toletanū sub Gūdemaro Rege.

XVII. *De primatu Eccl. Tolet. in Hispania.*

Conuenientibus nobis in vnum pro religione & fide quā Christo debemus, placuit, ne quid vltra in nobis absurdum vel illicitum oriatur, alterna collatione decretū iustissimæ promulgare sententiæ, quo perspicue clareat inter nos ordo ac disciplina Ecclesiasticæ dignitatis, & agnoscatur fraternæ concordia pacis. Tali ergo dispositione necessarium contuentes ob studium nostri ordinis communi electione decreuimus congruum esse prouida dispositione iudicium, fatentes huius sacrosanctæ Toletanæ Ecclesiæ sedem Metropolitani nominis habere auctoritatem, eamq. nostris Ecclesijs & honoris anteire potestate & meritis. Cuius quidem principatus nequaquam collationis nostræ conniuentia nuper eligitur, sed iamdudum existere, antiquorum Patrum Synodali sententia declaratur, ea dumtaxat Concilij forma, quæ apud sanctum Montanum Episcopum in eadem vrbe legitur habita. Proinde ergo dispositionem nostram instructæ collationis definitione celebrantes, elegimus ne quis vltra comprouincialium sacerdotum inani ac peruersa contentione obnitatur huius sacrosanctæ Ecclesiæ Toletanæ primatum contemnere, neque peruicaci schismarum studio ad summos sacerdotalium infularū ordines, remota huius sedis potestate, a nobis quē- C piam (sicut hactenus factum est) prouehere. Talem itaque specialiter a nobis ac successoribus nostris deferri dignitatis honorificentiam huic Ecclesiæ pollicemur, qualem in decretis sanctorum Conciliorum beatissimi Patres Metropolitanis Ecclesijs decreuerunt. Huius ergo & nos reuerentiæ obseruationem fideli custodia pollicemur: huius honorificentiam conseruari diligenti prospectu a successoribus nostris per metas sequentium ætatum volumus. Sane quicumque ex nobis vel successoribus nostris hæc statuta transcenderit, anathema sit Domino nostro Iesu Christo, atque culmine sacerdotali deiectus, perpetua excommunicationis sententia prædamnetur. Facta constitutio sacerdotum in vrbe Toletana sub die X. Kalendarum Nouembrium, anno regni primo pijssimi atque gloriosissimi Gundemari Regis, Era DC.XLVIII.] Sequitur deinde subscriptio quindecim Episcoporum.

Post hæc vero facta est constitutio a Gondemaro Rege probante quæ a Dei sacerdotibus statuta esset; quæ eidem Concilio apposita his verbis habetur:

Flauius Gondemarus Rex venerabilibus Patribus nostris Carthaginensibus sacerdotibus.

XVIII. *Cōstitutio Gūdemari Regis de Eccl. Toletana.*

Licet regni nostri cura in disponendis atque gubernandis humani generis rebus promptissi- D ma esse videatur: tunc tamen maiestas nostra maxime gloriosiori decoratur fama virtutum, cum ea quæ ad Diuinitatis & religionis ordinem pertinent, æquitate rectissimi tramitis disponuntur: scientes, ob hoc pietatem nostram non solum diuturnum temporalis imperij consequi titulum, sed etiā æternorum adipisci gloriam meritorum. Nonnullam enim in disciplinis Ecclesiasticis contra canonum auctoritatem per moras præcedentium temporum licentiam sibi de vsurpatione præteriti Principis fecerunt: ita vt quidam Episcoporum Carthaginensis prouinciæ non reuereantur contra canonicæ auctoritatis sententiam passim ac libere contra Metropolitanæ Ecclesiæ potestatē per quasdam factias & conspirationes inexploratæ vitæ omnes* Episcopali officio prouehi, atq. hanc ipsam præfatæ Ecclesiæ dignitatem, imperij nostri solio sublimatam contemnere, perturbantes Ecclesiastici ordinis veritatem, eiusque sedis auctoritate, quam prisca canonum declarat sententia, abutentes. Quod nos vltra modo vsque in perpetuum fieri nequaquam permittimus, sed honorē primatus iuxta antiquam Synodalis Concilij auctoritatem per omnes Carthaginensis prouinciæ Ecclesias Toletanæ Ecclesiæ sedis Episcopum habere ostendimus, eumq. inter coepiscopos tam honoris præcellere dignitate, quam nominis, iuxta quod de Metropolitanis per singulas prouin- E cias antiqua canonum traditio sanxit, & auctoritas vetus permisit. Neq. eamdem Carthaginēsem prouinciam in ancipiti duorum Metropolitanorum regimine contra Patrū decreta permittimus diuidendam, per quod oriatur varietas schismatum, quibus subuertatur fides, & vnitas scindatur. Sed hæc ipsa sedes (sicut prædictum est) antiqua, nominis sui ac nostri cultu imperij, ita & totius prouinciæ polleat Ecclesiæ dignitate, & præcellat potestate.

* homines

XIX.

Illud autem quod iampridem in generali Synodo Concilij Toletani a venerabili Euphemio Episcopo manus subscriptione notatum est, Carpetaniæ prouinciæ Toletanam esse sedem Metropolim: nos eiusdem ignorantiæ sententiam corrigimus, scientes proculdubio Carpetaniæ regionē non esse prouinciam, sed partem Carthaginensis prouinciæ, iuxta quod & antiqua rerum gestarū monumenta declarant. Ob hoc, quia vna eademq. prouincia est, decernimus, vt sicut Bætica, Lusitania, vel Tarraconensis prouincia, vel reliquæ ad regni nostri regimina pertinentes, secundum antiqua Patrum decreta singulos noscuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginensis prouincia vnum eumdemque quem prisca Synodalis declarat auctoritas, & veneretur Primatem, &

inter omnes comprouinciales summum honoret Antistitem: neque quicquam contempto eodem A
vltra fiat, qualia hactenus arrogantium sacerdotum superba tentauit præsumptio.

XX. Sane per hoc auctoritatis nostræ edictum amodo & viuendi damus tenorem, & religionis vel
innocentiæ legem; nec vltra postmodum inordinata licentia ab Episcopis similia fieri patimur:
sed per nostram clementiam, præteritæ negligentiæ, pietatis intuitu & veniam damus, & indulgē
tiæ opem concedimus; & dum sit magna culpa hactenus deliquisse, maioris tamen ac inexpiabilis
censura tenebit obnoxios, qui hoc nostrum decretum ex auctoritate priscorum Patrum veniens,
temerario ausu violare tentauerit; nec vltra veniam delicti faciemus admissi, adempti, si dehinc ho
norem eiusdem Ecclesiæ quilibet Carthaginensium sacerdotum contempserit: subiturus proculdu
bio inobediens tam degradationis vel excommunicationis Ecclesiasticæ sententiam, quam etiā
nostræ seueritatis censuram. Nos enim talia in diuinis Ecclesijs disponentes, credimus fideliter
regnum Imperij nostri ita diuino gubernaculo regi, sicut & nos cultum ordinis, zelo iustitiæ accen
si, & corrigere studemus, & in perpetuum seruare disponimus.] hactenus constitutio regia, cui non
Episcopi dictæ Synodi, sed ex alijs Hispaniæ prouincijs & Galliæ Narbonensis subscripti haben-
tur numero vigintisex: qua (vt apparet) Rex nihil sua potestate decernit, sed quæ a Concilijs olim B
essent decreta, seruari mandat, appositis pœnis per Episcopos latis vel ferendis, sua addita commi
natione censuræ. Cui quidem constitutioni cum Episcopi vigintisex (vt diximus) subscripti legan
tur, primo loco S. Isidorus chirographum suum ita apposuit:

XXI. Ego Isidorus Hispalensis Ecclesiæ prouinciæ Bæticæ Metropolitanus Episcopus, dum in vrbē
Toletanam pro occursu regio aduenissem, agnitis his constitutionibus, assensum præbui, atq. sub-
scripsi.] itidem Innocentius Emeritensis Metropolitanus Lusitaniæ iisdem verbis, ac deinceps ce-
teri. Quod vero nec dicto Concilio, neque constitutioni Gundemari subscriptus reperiatur Episco
pus Carthaginensis: refugisse idem videri potest his interesse decretis, quæ sciret in præiudicium
prærogatiuæ suæ Ecclesiæ ferri, cum ipse Metropolitanum se esse eiusdem Carthaginensis prouin-
ciæ iactaret, Toletanum vero partis eius quæ Carpetania dicebatur. Vt autem non vnius Cartha-
ginēsis prouinciæ, sed totius Hispaniæ Toletanus Episcopus Primas esset, ab Ecclesia Romana To
letanam Ecclesiam esse consecutam certum est, neque id semel, sed repetitis sæpius postea priuile
gijs perpetuo stabilitum.

XXII. Quando autem primum acciderit, vt Toletana Ecclesia Romana huiusmodi consecuta sit pri- C
uilegium, id fateor mihi hactenus inexploratum. Nam quod aliqui tradunt id esse consecutam Ec
clesiam Toletanam a temporibus S. Petri apostoli & ab ipso Petro, haud probari potest. Quomo
do enim id tunc factum potuit, si an primatum ipse gereret vnius prouinciæ Carthaginensis, in cō
trouersiam deductum fuit hoc tempore Gundemari Regis, vt ex ipsius edicto liquet? Certe quidē
id Rex minime prætermisisset asserere, qui Toletano Episcopo tātummodo tribuit, vt inter coepi
scopos prouinciæ Carthaginensis ipse primatus iure præcellat, vt ex recitato constat edicto. Hæc
& alia sunt quæ me de Toletanæ Ecclesiæ primatu huius temporis super omnes Hispaniarum Ec
clesias dubitare compellunt. Ceterum summo honore super omnes alias Hispaniarum Eccle-
sias semper habitam esse Toletanam, euidens illud est argumentum, quod longe frequentiora illic
reperiuntur sacra Concilia celebrata.

IESV CHRISTI ANNVS	BONIFACII PAP. IV. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
611.	5.	2.

D

I. *a Theoph. an. 2. Heraclij Imp.* *Cæsarea a Persis capta.* CHristi Redemptoris annus sexcētesimus vndecimus, Indictionis decimæquartæ, qui sequitur
ærumnosus Romano Imperio extitit, cum (vt ex Theophane [a] produnt Annales) Persæ ex
more irrumpentes in Armeniam & Cappadociam, post ingentem prædam hominum & vastatio-
nem potiti sunt Cæsarea Cappadociæ, populumq. captiuum duxerunt. Iam libere quo volebāt Per
sæ absq. obice grassabantur, exercitu Romanorum pessumdato. Quo pariter anno Eudocia Augu-
sta, tertia die Maij, Heraclio Imp. peperit filium Heraclium minorem, qui & Constantinus iunior
Heracl. iun. nascitur. moritur Augusta. dictus est: sed eodem anno ipsa decessit Imperatrix, decimaquinta inchoata Indictione. Quid vero
inhumanum acciderit in eiusdem Augustæ funere, a Zonara accipe ita narratum; Cum eius funus
ornatu regio per forum efferretur, puella quædam barbara prospectans, sputum imprudens in
feretrum deiecit: ob quod factum comprehensa, & cremata, Imperatrici infeliciter parentauit.]
hæc ipse.

II. *S. Austregisili Episc. Bituricēsis obitus.* Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, scriptorum inopia remanserunt prorsus obscuræ, E
nisi quod Ecclesia Gallicana vita & obitu sanctissimi Præsulis Bituricēsis Austregisili claruit: de
quo erroris arguas eum qui in annum vigesimumseptimum post sexcentesimum eius obitum re-
fert. Etenim cum constet ante Theodoricum Francorum Regem esse defunctum, quem post trien-
nium liquet ex hac vita migrasse; nequaquam ad tempus illud potuit peruenisse. Res ab eo gestas
quam fidelissime conscriptas fuisse, lector accuratus intelliget. Hic adolescens inter aulicos apud
Guntheramnum Regem militans, bene institutæ vitæ splendore emicuit, opeq. tandem Aetherij
Lugdunensis Episcopi missionem e curia obtinuit, vt inter clericos vitam in ecclesia ageret, initia
tusq. fuit subdiaconatu a beato Aunario Antisiodorensi Episcopo: ac tandē post digna facta, præ
cedentibus prophetijs, vocatus est post Apollinarem ad regimen Bituricensis Ecclesiæ, cui cum
bene præfuisset annis duodecim, egregia virtutibus atque miraculis coruscans, vita functus est tē
pore isto, cum Theodoricus Rex ad corradēdas pecunias totus esset, & ad id aptos delegisset viros
improbos, atque inter alios Guarnetium seuum immisericordemq. penitus hominem exactorem
misisset:

A mississet: cum interim ipsum sanctum Austregisilum contigit diem extremum claudere, postquam
exactiuri sacerdotali robore restitisset. Sed quomodo id acciderit, ab eodem auctore cuncta fideliſ
sime prosequente sic accipe [a]:

a Acta Austregisili Episc cap. 12. extant apud Sur. die 20. Maij.

Cum adhuc, inquit, in humanis ageret beatus Austregisilus, tamquam pastor bonus curam Ec
clesiæ & plebis sibi commissæ quotidie peruigilem gerebat, eamq. a luporum faucibus seruare stu-
debat. Accidit autem, vt ex palatio Theodorici Regis, ipso Rege permittente, ad vrbem Bituricen
sem accederet Guarnerius homo sæuissimus, auaritiæ & turpi lucro addictus, superbia tumidus,
ab ea vrbe pecuniam Regia nomine, quam dare non consuesset, exacturus. Permoti ciues insolito
onere, omnes ad beatum Austregisilum confugiunt: orant vt hanc vim ab ipsis propulsare velit.
Vir sanctus ad Deum se confert, diurnis atque nocturnis precibus eius aures continenter pul-
sat, vt populum suum hac vexatione liberaret. Iam ad vrbem aduentabat miser ille Guarnerius
& ad eum exit sanctus Episcopus, atque pro commissa sibi plebe murum se opponit, paratus etiā,
si res postulet, Christi exemplo pro ouibus suis animam ponere. Dicit Guarnerio: Vnde venis, ho-
mo improbe, & quid facere instituisti? Non permittat Deus, vt in hanc intres vrbem, & ciuium cen
B sum agas. Tum vero Guarnerius acri ira commotus, quod inuito Episcopo non posset Regis & suā
explere voluntatem, furibundus ad Regem abit: nunciat illi, renitente Austregisilo Episcopo, quod
ipse iussisset, se facere non potuisse. Interea vero beato fine Austregisilus quieuit in pace.] cum ma
gna adhuc cura super gregem inuigilaret, miracula edēs, quæ auctor enarrat: idemq. quid in Guar
nerium factum post viri sancti obitum sit, verbis istis refert, cum ait:

III. Guarnerij exactoris impetū fregit S. Austregisilus.

Eius diaconus Sulpitius illi successit. Redit postea Guarnerius, executurus sub Sulpitio, quod
sub Austregisilo non poterat. Sulpitius vero anxius, ad Dominum confugit, ab illo consilium rei be
ne gerendæ petens: erat enim vir mitis & lenis, hominisq. violentiæ vt resistere posset, non videbat.
Deinde Guarnerium adit: orat, vt qui sub ipsius decessore ab huiusmodi onere immunes fuissent,
illos etiam suis temporibus pateretur solita gaudere libertate. At Guarnerius, homo ferus, viri Dei
preces contempsit. Dixit itaque illi Sulpitius: Si quidem contra ius & fas tua eris potitus volunta
te, non diu tamen impune feres. Ille vero in vrbem ingreditur, facit vt erat iussus: omnibus-
que pro voto expeditis, corpore, non animo adit S. Austregisili ecclesiam, tamquam preces illic
oblaturus.

IV.

C Vt vidit autem monumentum sancti viri a fidelibus Christianis auro argentoq. mirifice exor
natum, dixit arrogantissime: Austregisilus aurum suum & argentum in pauperes erogare debuit,
non iubere vt suum sepulchrum illo tegeretur. Non hoc ille dicebat, quod ei curæ essent pauperes,
sed instar Iudæ proditoris auaritia æstuabat. Postea a sepulchro viri Dei discedens, orationis cau-
sa altaria circuibat. Cumq. in ipsa basilica ambularet: lignum quoddam, ad quod vela suspēsa erāt,
ab alto ruit super caput eius. Manauit igitur sanguis a capite per oculos & barbam, & ad terram
vsq. defluxit. Et miser ille clamauit voce qua potuit: Austregisilus dum vixit, semper in me hostili
animo fuit, & iam mortuus me prope interficit. Ita infelix nec culpam agnouit suam, nec a beato
viro veniam petijt, immo vero feruens malitia Augustodunum ire instituit, vt eius loci Episcopum
perderet.

V. Suo dāno Guarnerius in Austregisilum oblocutus.

In ipso autem itinere in pago quodam, cum omnes recubuissent, surrexit a mensa, & ad exo-
nerandum ventrem secessit. Interim somno correptus obdormit: euigilans dicit assistentibus: Au-
stregisilus & Sulpitius hac hora vrceum aureum miserunt mihi. Quis vestrum habet illum?] ita il
lusus homo aurum rapiens, aurum somniat: sed plenum ira Dei vas illud fuisse, declarauit euentus:
D nam pergit auctor: Negantibus illis, se quicquam huiusmodi vidisse, sua verba repetijt, nesciens
quid diceret. Mox vero intestina eius & viscera omnia in cloacam deciderunt, eaque nocte
vitam perdidit. Ex eo tempore nemo ausus fuit regiorum ministrorum ab urbe Bituricensi eam
pecuniam extorquere, absterrente omnes tam diro interitu illius, qui talis exactionis primus
auctor fuisset.] Subiicit auctor alia admiranda de eodem sancto aduersus rerum Ecclesiasticarum
inuasores. Sed de his hactenus. Propagata est ad posteros memoria sancti Austregisili tum ob uitā
sanctissime ductam & miraculis insigniter illustratam, tum etiam quod in cælis ipsum viuere mun
do defunctum post obitum signa edita declararunt: colit Dei Ecclesia memoriam eius anniuersa
ria celebritate vigesima die Maij. Qui autem ipsi successit Sulpitius, pariter inter sanctos adnu-
meratur.

VI. Dira vindicta in Guarneriū.

Porro qui ob bella quibus Theodobertū fratrem e regno pellere laborauit, Theodoricus Rex
subditos grauiter afflixit, in se diuinam uindictam concitauit: adeo ut ubi se uoti compotem factū,
fratre perempto, putauit, ipse miserrime luens pœnas, regnum atque uitā perdiderit: sed hæc post
triennium acciderunt, cum antea sanctum Columbanum e regni sui finibus expulisset, ut dicturi
E sumus anno sequenti. Sicq. omnis illa, quæ non super iustitiam religiosamq. Christiano Regi decē
tem uitam regni moles innixa erat, sed super prudentiam carnis, quæ mors [b] est, uno ferme mo-
mento collapsa perijt funditus, nulla relicta posteris filijs suis regni propagine. Sed de Theodori-
co ex impiæ Brunichildis auiæ consilio haurientediuinam ultionem dicturi sumus anno sequēti.

VII.

b Rom. 8.

IESV CHRISTI ANNVS 612. | BONIFACII PAP. IV. ANNVS 6. | HERACLII IMP. ANNVS 3.

QVi nouus uoluitur annus sexcentesimus duodecimus, Indictionis decimæquintæ, iræ Dei mi
nime expers fuit, cum malorum ingruentium nullus finis esset, uel saltem momentanea
quies. Cessantibus enim hoc anno Persis iam uictoriis exatiatis, prædisq. expletis, inuadentes Ro
manum Imperium Sarraceni in Syriam incursiones sæuissimas habuerunt, ferro igníque cūcta mi
scen-

I. Sarracenorum in Syriā grassationes.

scentes,cum interea Heraclius Epiphaniam filiam Augustam nũcupauit,quæ(ut habet Theophanes)a Sergio Patriarcha coronata est;idq.anni huius exordio;vergente uero ipso ad finem, iã prima Indictione currente, ab eodem Patriarcha Heraclius iunior eiusdem Imperatoris filius, idemque Constantinus cognominatus,coronatus est,cum Imperator aduersus Persas in sequentem annum expeditionem pararet.Hunc filium fuisse secundum spiritum Ioannis Episcopi Alexãdrini, auctor est Leontius in uita ipsius Ioannis. A

II. Quod ad res Francorum anni huius pertinet infeliciter accidit,vt Theodoricus Rex malis cõsilijs Brunichildis obtemperans,aduersus Dei seruos bellum gesserit,ex quo diram in se vindictã prouocauit,qua postea exuitur vita simul & regno.Hic enim est ille annus,quo S.Columbanus probatissimæ sanctitatis Abbas,cum opera Brunichildis per Theodoricum Regem expelleretur e suo quod in eius regno construxerat monasterio,vaticinatus est fore, vt intra triennium ipse penitus regno priuaretur & monarchiam totius Galliæ Clotharius obtineret.Cum igitur intra trienniũ ea contigissent impleri,errare plane noscuntur,qui eiusmodi persecutionem ad alia tempora referũt. Nos autem rei gestæ historiã a Iona(non a Beda,vt errore aliqui putant)qui his temporibus vixit & ab Eustasio successore Columbani hæc accepit,omni sinceritate conscriptam,ab omnibusq.fida auctoritate receptam,hic reddamus.Magno plane Dei beneficio factum appatet,vt vir tantus ex Hibernia in Gallias veniens,illustraret temporibus his perditissimis Ecclesiam Dei: quem præexcelsum meritis si quis aliqua ex parte exæquet Eliæ,haud mea sententia a scopo veritatis aberrarit; cum videre sit in sanctissimo viro eremum cum suis colente,præter mirificam abstinentiam,& exactissimam monasticam obseruantiam,atque alias eius eminentes virtutes,Dei honoris zelum & fortitudinem animi ad Principes arguendos;qui & in eo similior est visus Eliæ,quod persecutoribus non caruerit,nouo Acab,& altera Iezabele,vt tu ipse probe cognosces, cum res anni huius ab eo gestas accipies. B

III. Iam annus vigesimus agebatur(vt idem Ionas Abbas est auctor)ex quo sanctus Columbanus veniens ex Hibernia Luxouiense in Gallia monasterium erexerat,cum persecutione cogente, inde exul cogitur proficisci:qua vero causa præcedente,eumdem auctorem exacte cuncta prosequẽtem attende:qui ab exordio regni Theodoberti ac Theodorici incipiens,ita ait [a]: Mortuo Childeberto infra adolescentiæ annos,regnauerunt filij Childeberti duo,Theodobertus & Theodoricus cum auia sua Brunichilde. Regno Burgundionum Theodoricus potitur , regnum Austrasianorum Theodobertus suscepit regendum. Theodoricus ergo quia in terminis regni sui beatum Columbanum haberet,gratulabatur non minimum. Ad quem cum sæpissime veniret,cœpit eum vir Dei increpare,cur concubinarum adulterijs misceretur,& non potius legitimi coniugij solamine frueretur,vt regalis proles ex honorabili Regina prodiret,& non potius ex lupanaribus videretur emergi.Cumq.iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret,& se ab omnibus illicitis segregare sponderet:mentem Brunichildis auiæ,secundæ(vt erat)Iezabelis,antiquus anguis adijt,eamq.contra virum Dei stimulatam superbiæ aculeo excitat,quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire. Verebatur enim,ne si abiectis concubinis Reginam aulæ præfecisset,& dignitatis & honoris sui modum amputasset.]O cæcam fallacemq.ac sibi ipsi penitus mentientem prudentiam carnis,dum peccatis putat stabilitatem sibi parare dominij,iuriumq. procuratione tis quærere posse regnandi! Qualem autem ista sibi ruinam pararit,dum ijs artibus perpetuitatem regnandi quæsiuit,declarauit euentus.Sed pergit Ionas [b]: C

a Ion in vita S. Columb.c.17.

b Ion.in vita S. Columb c.18 apud Bedam.

IV. Euenit ergo,vt quadam die beatus Colũbanus ad Brunichildem veniret: erat enim tũc apud Brocoriacum villam.Cumq.illa eũ in aulam venisse cerneret,filios Theodorici,quos de adulterinis permixtionibus habebat,ad virum Dei adducit.Quos cum vidisset,sciscitatur quid sibi velint. Cui Brunichildis ait: Regis sunt filij: tu eos tua benedictione robora. At ille: Nequaquam,inquit, istos regalia sceptra suscepturos scias,quia de lupanaribus emerserunt. Illa furens, paruulos abire iubet. Egrediens ergo vir Dei regiam aulam,dum limitem transiliret,fragor(*terræmotus scilicet*) exortus totam domum quatiens,omnibus terrorem incussit, nec tamen miseræ feminæ furorem compescuit.Parat deinde insidias moliri,vicinisq.monasterijs per nuncios imperat, vt nulli eorũ extra monasteriũ iter pãdatur,neque receptacula monachis eius vel quælibet subsidia tribuãtur. D

Redarguit Brunichildem, & detestatur prolē Regiam Columbanus.

V. Cernens autem beatus Columbanus regios animos aduersum se permotos,ad eum properat, vt suis monitis miseræ pertinaciæ impetum frangat:erat enim tunc temporis ad Spissiam villam publicam.Quo cum iam Sole occumbente venisset,Regi nunciant virum Dei inibi esse,nec in regijs domibus metari velle.Tunc ait Theodoricus,melius esse virum Dei opportunis subsidijs honorare,quam Dominum ex seruorum eius offensa ad iracundiam prouocare. Iubet ergo regio cultu opportuna parari,Deiq.famulo dirigi.Itaque venerunt,& iuxta imperium Regis oblata offerunt.Qui cũ vidisset dapes & pocula cultu regio administrata,inquirit quid sibi velint ista. Aiũt illi,sibi a Rege esse directa. Abominatus autem ea,ait:Scriptum est:Munera impiorum reprobat Altissimus.Non enim dignum est,vt famulorum Dei ora cibis eorum polluantur, qui non solum suis,verum etiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum denegant.His dictis,vascula omnia in frusta disrupta sunt,vinaq.ac sicera solo diffusa,& cetera separatim dispersa. Pauefacti autem ministri,rei gestæ causam Regi nunciant. Tunc ille pauore perculsus , cum auia diluculo ad virum Dei properat,precantur de commisso veniam,se in posterum emendare pollicentur.His placatus promissis,ad monasterium redijt.Sed polliciti vadimonij iura non diu seruata violantur;excrescunt miseriarum incrementa,solitaq.a Rege adulteria patrantur. E

VI. Quo audito,beatus Columbanus litteras ad eum verberibus plenas direxit,comminaturque excommunicationem,si emendare delicta non vellet.Ad hæc rursum permota Brunichildis, Regis animum aduersus beatum Columbanum excitat,omniq.conatu perturbare contendit,orabatque proceres aulicos optimates omnes,vt Regis animum contra virum Dei perturbarent.Episcopos

Concitatur Theodoricus Rex aduersus Columbanum.

A pos autem solicitare aggressa est, vt de eius religione detrahendo, statum regulæ, quam suis custo-
diendam monachis indiderat, macularent. Obtemperantes igitur aulici persuasionibus miseræ
Reginæ, Regis animum contra virum Dei perturbant, cogentes vt accederet, ac religionem pro-
baret. Coactus itaq. Rex ad virum Dei Luxouium venit, conquestusq. est cum eo, cur a prouincia-
lium moribus discederet, & intra septa secretiora omnibus Christianis aditus non pateret. Bea-
tus itaq. Columbanus, vt erat audax & animo vigens, talia obijcienti respondit, se consuetudinem
non habere vt sæcularibus hominibus & a religione alienis famulorum Dei habitationis pandat
introitum, sed opportuna aptaq. loca ad hoc habere parara, quo omnium hospitum aduentus su-
scipiatur. Ad hæc Rex: Si, inquit, largitatis nostræ munera & solaminis supplementum capere cu-
pis: omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei respondit: Si quod nuncusq. sub regula-
ris disciplinæ habenis constrictum fuit, violare conaris: nec tuis muneribus, nec quibuscumque
subsidiis me fore a te scias sustentandum. Et si hanc ob causam tu hoc in loco venisti, vt seruorũ
Dei cœnobia destruas, & regularem disciplinam macules: sciro tuum regnum funditus ruiturum,
& cum omni propagine regia demergendum. Quod postea rei probauit euentus. Iam enim teme
B rario conatu Rex refectorium ingressus fuerat. His ergo territus dictis, foras celer repedat. Duris
post hæc viri Dei increpationibus Rex vrgetur. Contra quæ Theodoricus ait: Martyrij coronam
me tibi inferendam speras? Non esse ait tantæ dementiæ se, vt hoc tantum patraret scelus: sed quę
sunt potioris consilij agere, & vtiliora paraturum: Vt quia ab omnium sæcularium moribus desci-
scat, qua venerat, ea via repedare studeat. Aulicorum simul consona voce vota prorumpunt, se ha-
bere non velle his in locis, qui omnibus non societur. Ad hæc beatus Columbanus se dicit de cœ-
nobij septis non egressurum, nisi violenter abstrahatur.
Discessit ergo Rex, relinquens virum quemdam procerem, nomine Baudolfum. Is enim cum VII.
remansisset, virum Dei a monasterio pellit, & penes Vesocionense oppidum perducit ad exulãdũ, *Columban. ducitur in exilium.*
quoadusq. regalis sententia de eo quid voluisset, decerneret.] At Dominus voluit ostendere, non
egressum esse solum Columbanum, sed diuinam virtutem illi indissolubili vinculo innctam eum
sequi. Nam attende quid accidit: Commorans ergo inibi, audit carcerem plenum esse damnatorũ
hominum mortis damna expectantium. Ad quem vir Dei properat, ingressusque ostium, nullo
obstante, verbum Dei damnatis depromit: spondentque illi, si liberarentur, emendaturos, & de cõ
C missa noxa pœnitentiam acturos. Beatus itaque Columbanus post hæc ministro Domoali, cuius *Vinctos liberat Columbanus.*
superius fecimus mentionem, imperat, vt manu ferrum, quo compedes irretiti erant atq. innexi,
apprehendat & trahat; quod ille apprehensum trahit, & velut frutex putrefactus per partes com-
minuitur, egredique carcerem damnatos solutis compedibus iubet. Peracto autem Euangelici
cultus officio (pedes enim lauit, linteoq. abstersit) imperat deinde vt ecclesiam petant, & commis
si sceleris pœnitendo ac fletibus abluendo culpas lauent. Properantes ergo illi, ecclesiæ fores obse
ratas repetiunt.
Tribunus igitur militum cum vidisset virtute Dei per beatum Columbanum damnatorum cõ VIII.
pedes fractos, & vacuum sibi tantummodo relictum ergastulum, insequi calces damnatorum, ac
si a somno excitatus, cum militibus cœpit. Illi vero post tergum appropinquare satellites viden-
tes, & fores ecclesiæ obseratas cernentes, gemina vallati angustia, virum Dei compellant, vt eruan
tur. Ille autem anxio anhelitu sursum caput attollit, precaturq. Dominum, vt sua virtute ereptos
e ferro non sinat denuo tradi satellitum nexui. Nec morata auctoris bonitas fores firmis obsera-
tas claustris reserat, atq. in angustia positis aditum pandit, perniciq. cursu ingrediuntur ecclesiã.
D Fores autem post damnatorum introitum in oculis militum absq. humana manu obserantur, ac si
custos vsu clauigero perniciter & reserasset & obserasset. Perueniens ergo beatus Columbanus cũ
suis, simulq. & Tribunus cum militibus, fores obseratas repererunt: Aspasiumq. nomine custodẽ
quærunt, vt claues largiatur. Qui cum venisset, clauigeroq. vsu fores reserare voluisset, ait se num-
quam diligentius obserata claustra inuenisse. Nec quisquam post ausus est damnatis iniuriam in-
ferre, quos diuina virtus eruerat.]
Ista tam grandia atq. patentia eo potissimum tempore a seruo suo Deus peragi voluit, quo IX.
aduersatijs eius innotesceret, qualis esset, quem exturbarent & eijcerent: vt vel timore concussi Pha
raonẽ saltẽ imitarẽtur, qui visis prodigijs, quẽ a se reiecerat Moysem, iterũ atq. iterũ reuocauit. His
quidem admonitus qui eum in exilium deducebat, ab eo tecedens, dimittit ipsum abire liberum:
at Reges non sic. nam audi *Ionam* [a]: Cum nullus, inquit, contrarius existeret, ipse per mediã vr- a Ion. in Columbanum c. 19.
bem cum suis ad monasterium regreditur. Quo audito Brunichildis ac Theodoricus, quod scilicet
ab exilio reuertisset, atrocioribus iræ aculeis stimulantur, iubentq. militum cohortem, vt rursum *Iterum quasitus ad exiliũ Columbanus.*
virum Dei abstrahant, & ad pristinum prorsus exilium reuocent. Venientes ergo milites cum Tri-
E buno, peragrant septa monasterij, virumq. Dei perquirũt. Residebat aũt ille in atrio ecclesiæ, librũ
que legebat. Vbi cum sæpe venissent, & prope eum transirent, ita vt nonnulli in eius pedes offende
rent, & vestimentis suis eum tangerent, sed obcæcatis luminibus nequaquam eum viderent; erat
spectaculum pulcherrimum. Ille autem ouans cernebat quærentes, nec omnino videbatur: illi in
medio eorum positum, cum viderentur ab eo, non videbant. Venitq. Tribunus, intuitusq. per fene
stram, virum Dei videt inter ipsos residere & legere: cernensq. virtutem Dei, ait: Quid tam intente
atria ecclesiæ peragratis, nec omnino reperitis? Nequaquam amplius insaniæ errore cor vestrũ de-
cipiatur: non enim vos poteritis eum inuenire, quem virtus diuina tegit. Redite ab hac intentione,
& Regi properemus nunciare, quia eum minime reperistis. Datur autem manifeste intelligi, Tri
bunum militum non sponte ad parandum viro Dei iniuriam venisse, & ideo ad eum videndum lu
men meruisse.
Renunciantibus ergo illis auribus Regis, ille aucto furore miseræ intentionis, Bertharium Co X.
mitem ad eum requirendum attentius virorum cum præsidio, simulq. & Baudolfum, quem supe-

rius miserat,destinauit.Quo cum venissent,beatum Columbanum in ecclesia positum psallentem A
& orationi deditum cum omni congregatione fratrum reperiunt, sicque virum Dei alloquuntur:
Vir Dei,precamur,vt tam regijs,quam etiam nostris præceptis obedias, egressusque pergas eo iti
nere,quo primum his aduentasti in locis.At ille:Non enim,inquit,reor placere Conditori,semel
natali solo ob Christi timorem relicto,denuo repedare. Cumque nullatenus cernerent sibi virum
Dei obedire,relictis quibusdam,quibus ferocia animi fortior erat,Bertharius abscessit. Hi vero
qui remanserant,virum Dei hortantur,vt illis misereatur,qui ad tale opus patrandum infeliciter
fuerant relicti,eorumq. periculo consuleret:qui si eum violenter non abstraherent, mortis pericu-
lum incurrerent.At ille ait,iam sæpius testatum esse,nisi vi abstraheretur,se non discessurum.

XI.

Illi autem gemino vallati periculo,vndiq. vrgente formidine,pallium,quo indutus erat,attin-
gunt:alij genibus prouoluti,cum lacrymis precantur,vt pro tanti sceleris culpa illis ignosceret,qui
non suis desiderijs,sed regijs obtemperarent præceptis. Videns itaque vir Dei,periculum aliorum
fore,si suæ seueritatis satisfaceret,cum omnium eiulatu atq. mærore egreditur, deputatis a Rege
Perducitur extra Regnum Theodorici Columbanus.
custodibus,qui quousque ditionis suæ regno pelleretur,non eum relinquerent, sed pariter cum il-
lo ambularent:inter quos primus Ragamundus erat,qui cum vniuersis fratribus velut funus sub- B
sequentibus, Nanneres eum vsque perduxit. Anxius itaque pater tantorum membrorum dispen-
dio,cælos respicit:Aeterne,inquiens,conditor rerum,tu nobis locum præpara opportunum,quo ti
bi tuæ famulentur in sæcula plebes. Consolatur deinde vniuersam simul cohortem, vt spé non per-
dant,sed omnipotenti Deo immensas laudes rependant.Se hoc non dispendium suum vel suorum
pati,sed ob multiplicandas monachorum plebes hanc esse datam occasionem. Et quicumque se
sequi velint,promptissimo animo ad sustinendas iniurias conuenirent:qui vero in supradicto cœ-
nobio remanere voluerint,securi in hoc loco remanerent: cito Dominum de eorum mærore vn-
ctionem daturum.

XII. *Columbanus cogitur recedere a suis.*

Sed cum æquo animo de custodia pastoris segregari nollent,custodes Regis,inquiunt,nequa-
quam hinc se sequi alios permissuros,nisi eos quos sui ortus terra dederat,vel qui e Britannicis ar
uis ipsum secuti fuerant;ceteros qui Gallico orti forent solo, præceptis esse regijs inibi remansu-
ros.At cum egregius pater cerneret vi a se sua membra discerpi,tam suus quam etiam membro-
rum suorum dolor multiplicabatur,& pro tanti sceleris pondere Dominum omnium consolato-
rem deprecatur,vt quos a se regia pertinacia segregabat,ipse sua custodia tueretur. Inter quos ve C
Nicetio
nerabilis vir,qui post in eodem monasterio pater extitit,Eustasius discipulus & minister Sancti vi
ri violenter auellitur,intendente super eum Nugetio * auunculo eius, qui Lingonicæ Ecclesiæ
Pontifex erat. Egressus ergo vir sanctus cum suis vigesimo anno post incolatum eremi illius,
per vrbem Vesontionem Augustodunumq. ad Auellonem castrum peruenit.]

XIII. *Ex Eustasio Ionas cuncta descripsit.*

Porro qui eum auulsus ab alijs secutus est intimus discipulus ipsius Eustasius, vt Lucas Pau-
lum,totum iter illud ad Italiam vsq accurate recensuit,scribens itinerarium:a quo Ionas,qui vitã
sancti conscripsit,accipiens intexuit Actis eius,prout ipse eum citans profiteri videtur,relegens lo
ca singula,singulasq. personas,apud quas hospitio susceptus est sanctus:sicq. sicuti veram,certam
que,ita elegantissimam historiam scripsit;quam si integram legeris,plane disces totum illud iter
exilij nihil aliud fuisse,quam longe ductum eiusdem viri Dei triumphum,quo ipsius victoria ad-
uersus Reges,& eorum detestanda crudelitas signis atq. prodigijs est vbiq. locorum decantata.
Nos autem breuitatis causa ea quæ tũc crebro sunt facta in via miracula referre prætermittimus,
hic illa tantummodo redditun,quæ ipsi cum Clothario Rege primum,inde vero cum Theodober
to pariter Rege Francorum intercesserunt.Sed primum quæ vltima est verba locutus cum Raga- D
mundo misso a Rege Theodorico,vt extra limites regni sanctum virum deduceret,audiamus.

XIV. *Prædictiones Columbani de Regno Francorum.*

Ait enim Ionas,quod cum Antisiodorum peruenissent,ad eum qui se ducebat conuersus Colũ
banus,hæc dixit:Memento,o Ragamunde,quod Clotharium,quem nunc spernitis, intra trienniũ
dominum habebitis. At ille:Cur,inquit,talia domine mi ais? Illeq. ait: Videbis prorsus quæ dixi,
si tunc vitam cum superis feras.]Hoc ipsum vaticinium depromere coactus est Columbanus, dũ
vna cum affine Theodoberti & amico Theodorici in conuiuio resideret in via apud Turonensem
Episcopum Leuparium,qui ipsum visitantem S.Martini sepulchrum exceperat mensa. Nam de
a Ion. in vita S. Columbani ca. 22.
his hæc Ionas [a]: Cum hora refectionis cum eo in mensa resideret,interrogatus cur retro ad pa-
triam repedaret;respondit:Canis me Theodoricus a meis fratribus abegit. Tunc vnus e conuiuis,
Chrodnaldus nomine,qui amitam Theodoberti Regis in coniugium habebat, Regi tamen Theo
dorico fidelis erat,huic viro Dei humili voce respondit,esse melius lac potare, quam absynthiũ.]
putabat enim ea verba in amaritudine animi & cordis odio ab ipso prolata. Cui vir Dei ait; Co-
gnosce te Regis Theodorici fœderis iura seruare velle. At ille fatetur,se fœdus fidei promissæ,quã
diu valeret,obseruare. Cui beatus Columbanus respondens:Si,inquit, Regis Theodorici vinctus E
es fœdere,amico tuo & domino lætus eris a me legatus directus. Hæc ergo eius auribus infer: Et
ipsum & suos liberos intra triennij circulum esse delendos,radicitusq. eius stirpem Dominum esse
eradicaturum. Cur,inquit supradictus vir,famule Dei talia promis? At ille:Non enim queo silere,
quæ mihi loquenda Dominus tradit.]hæc ibi tunc Columbanus.

XV.

Sed quomodo,cum ad Clotharium Regem peruenit,eadem prædixit,ab eodem auctore sic ac
b Ion. in vit. S. Columb. c. 23.
cipe [b]: Post ad Clotharium Chilperici Regis filium,qui in Austrasijs Francis regnabat in extre-
ma Gallia ad Oceanum positis,pergit. Porro Clotharius audierat,quantis qualibusve iniurijs vi-
** munus*
rum Dei Brunichildis,ac Theodoricus fatigauerant. Quem cum vidisset,veluti cæleste numen * re
Quæ Columbanus cum Rege Clothario.
cepit,oransq. precatur,vt si velit,intra sui regni terminos resideat,seq. ei,prout voluerit, famulatu
rum. At ille nequaquam ait his in locis se consistere velle,vel ob suam peregrinationem augendã,
vel illis inimicitiarum occasionem sedandam. Tenuit ergo eum Clotharius quantis potuit penes
se diebus:castigatusq. ab eo pro quibusdam erroribus,quibus vix aula regia caret, sponte se Clo-
tharius

A tharius iuxta eius imperium omnia emendaturum. Erat enim Clotharius solens in amore sapientiæ: inuentum ergo optatum munus gratificabatur. Morante igitur eo penes Clotharium, lis oritur inter Theodobertum & Theodoricum, disceptantibus vtrisq. de regni termino. Et vtriq. ad Clotharium legatos dirigunt, vterq. aduersus fratrem auxilium postulat. Quod Clotharius beato viro insinuare procurat, consulens, si videretur eius consilio, se vni consentiendo, contra alium dimicare: Ad quem ille, prophetico repletus spiritu, ait: neutris eum fore pariturum consiliis, in suam autem intra triennij tempus ditionem vtrorumq. regna venire. Videns autem Clotharius a viro Dei talia sibi prophetico ore dici, neutri parere voluit: sed promissum sibi tempus fideliter expectans, postea potitus est triumpho victoriæ.] hæc ad Clotharium dicta Deus voluit miraculis ibidem recensitis consignari, ne posset de eorum euentu vllatenus dubitari.

Dignum plane consideratione videtur, quanto suo damno Reges in seruos Dei delinquant, & quantum sibi acquirant emolumenti, cum eos amore prosequuntur atq. fouent. Exemplo plane id perspicue cernere est in eodem, de quo est sermo, Francorum Rege Theodorico: qui licet peccatis haud leuibus esset obnoxius: dum tamen Columbanum Dei seruum bene habuit & officijs frequentauit, prospera illi cuncta ac felicia euenerunt, atq. in bellis victorias & alia bona plurima est consecutus. simulac vero redarguentem prosequitur odio, persequitur, & extra regnum proijcit: mox ac si a fundamentis reuulsus esset lapis, cui regni moles innitteretur, bello exorto ciuili, nutare cœpit, ac breui totum penitus collapsum est ipsius regnum, vt audies. XVI.

B

Sed quæ sunt modo anni huius reliquæ eiusdem sancti res gestæ, prosequamur. Venisse eũ post hæc ad Theodobertum Regem, idem Ionas affirmat, qui subdit [a]; Exinde ad Theodobertũ Regem venit. Quem cum Theodobertus vidisset, ouans suis sedibus recepit. Iam enim multi fratrũ post eum ex Luxouio venerant, quos ille veluti ex hostium præda ereptos suscipiebat.] Porro illis in regionibus ipsum aliquantisper morari ob conuersionem proxime positorum Sueuorum, diuinus Spiritus iussit, cui obtemperans, idololatras ad Christi fidem conuertit. Quomodo autem acciderit, audi: Sunt (inquit Ionas) inibi vicinæ *apud Moguntiam* nationes Sueuorum. Vbi cum moraretur, & inter habitatores loci illius progrederetur, reperit eos sacrificium profanum libare velle, vas que magnum, quod vulgo cupam vocant, quod viginti modios amplius nec minus capiebat, ceruisia plenum in medio positum. Ad quod vir Dei accessit, sciscitaturq. quid de illo fieri vellent. Aiunt illi, se deo suo Vadono nomine, quem Mercurium (vt alij aiunt) autumant esse, libare velle. Ille aũt pestiferum opus audiens, vas insufflat, miroq. modo vas cum fragore dissoluitur, & per frustra diuiditur. Vas ergo dum rapido cum liquore ceruisia prorumpit: manifeste est datum intelligi diabolum in eo vase esse occultatum, qui per profanum liquorem caperet animas sacrificantium. Videntes autem barbari, stupefacti, aiunt magnum virum Dei habere halitum, qui sic posset dissoluere vas ligaminibus munitũ. Castigatos itaque Euangelicis dictis, vt ab his segregarentur sacrificijs, domum redire imperat. Multi enim eorum tunc per beati Columbani suasum vel doctrinam ad Christi fidem conuersi baptismum sunt consecuti: alios quos iam lauacro ablutos error detinebat profanus, ad cultum Euangelicæ doctrinæ monitis suis, vt bonus pastor, Ecclesiæ finibus reducebat.] In sequentem vsque annum illic moratum esse Columbanum, auctor ostendit. Quæ autem antequam recederet, Theodoberto Regi iam aduersus fratrem bello certanti suaserit, suo loco dicturi sumus. XVII. a Ion. ibid. c. 26. *Sueui idololatræ ad Christũ conuersi.*

C

Dum vero anni huius res gestas S. Columbani Ionas recenset, ad S. Desiderium Viennensem Episcopum orationem conuertens, hæc ait: Eo itaque in tempore Theodoricus & Brunichildis nõ solum aduersus Columbanum insaniebant, verum etiam & contra sanctissimum Desiderium Viẽnensis vrbis Episcopum aduersabantur. Quem primo exilio damnarunt, multis iniurijs affligere nitebantur, ad postremum vero glorioso martyrio coronarunt. Cuius gesta scripta habentur, quibus & quantis aduersitatibus gloriosos apud Dominum meruit habere triumphos.] hæc de his Ionas obiter, ad Columbanum suum mox stylum conuertens. Non tyrannice primum irrupit Rex in Desiderium, sed eum antea in Concilio Cabilonensi per luæ factionis Episcopos damnari præcepit: qui depositus gradu, eiectus est in exilium, atque martyrium consecutus. Eadem de Desiderij Episcopi exilio atque martyrio alij, qui prosecuti sunt res Francorum, testati sunt: sed Acta quæ citat Ionas, nondum vidimus. Hoc ipso namque Redemptoris anno S. Desiderium martyrio vita functum, lapidibus obrutum, Sigebertus testatur in Chronico, & (vt puto) ex eius martyrij Actis. Ado eiusdem Viennensis Ecclesiæ Episcopus tradit S. Desiderio subrogatum fuisse Domnolum virum pietate insignem, cuius charitas in redimendis captiuis maxime enituerit. Porro Desiderius in numerum sanctorum martyrum cooptatus, in Ecclesia Catholica duplici memoria annua [b] celebratur. XVIII. *S. Desiderius Episc. Viennẽ. post exilium martyr effectus.* b Martyr. Rom. 11. Febr. & 23. Maij.

D

E

IESV CHRISTI	BONIFACII PAP. IV.	HERACLII IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
613.	7.	4.

CVm Christi Redemptoris annus ageretur sexcentesimus decimustertius, Indictionis primæ, rursum consueta Persarum irruptione afflictatum est Orientis Imperium: de quo ista in Græcorum Annalibus [c]: Anno Imperij Heraclij quarto cœperunt Persæ Damascum, & captiuum duxerunt populum multum: Heraclius autem Imperator, legatis ad Cosrhoen missis, rogauit eum, vt parceret hominum sanguinem immisericorditer fundendi, & definiret tributa, & acciperet pacta. Qui legatos inefficaces dimisit, nulla eis reddita ratione, sperans comprehendere Romanum modis omnibus principatum.] hæc de rebus bellicis ex Theophane. Ex quo autem Damasci hic I. c Miscel. lib. 18. an. 4. Heraclij. *Damascus a Persis capta.*

facta

facta est mentio,quid in eius territorio contigerit,vbi per Sarracenos ante aliquot annos incursio A
facta est,hic describendum putamus,quod certus annus,quo id acciderit,non ponatur. Porro eius
modi ingens miraculum scriptum fuit per S. Anastasium Sinaitam, de quo plura superius; po
stea autem in oratione de imaginibus tertia a Ioanne Damasceno recitatum eius verbis in hunc
modum:

II. Quatuor passuum millibus a Damasco distat locus, qui Carsatas dicitur,quo in loco sancti Theodori templum est. In hoc templum ingressi Sarraceni,omnibus illud sordibus & immunditijs ex feminarum & puerorum atque animalium rationis expertium commixtione fœdauerunt. Quadam igitur die eum plures ipsorum considerent,& colloquerentur,vnus eorum sagittam in S.Theodori intorsit imaginem,& dexterum ipsius humerum vulnerauit:statimq.sanguis defluxit, & ad extremam vsque imaginis partem decidit,omnibus id quod factum fuerat,sagittamq.in humero sancti defixam,& sanguinem emanantem contuentibus. Quo tamen admirabili signo perspecto,non resipuerunt,nec eum qui sagittam coniecerat pœnituit,nec quisquam eorum commotus est,non recesserunt e templo,nec illud commaculare destiterunt. Attamen extremo sunt affecti supplicio. Cum enim viginti essent eorum familiæ qui in templo commorabantur,intra paucos B dies acerbo omnes morbo deleti sunt,eum eo in loco nemo ipsorum diebus illis interierit, exceptis ijs qui in templo fuerant commorati. Hæc igitur imago sagitta percussa adhuc superest, sagittæq.vulnus habet & vestigia sanguinis. Multi autem eorum qui rem viderunt,& eo tempore fuerunt,quo res hæc ad miranda contigit,adhuc viuunt:& ego eius imaginem vidi,& quod vidi monumentis mandaui.]hactenus de his Damascenus ex Anastasio Sinaita;quæ incerto nobis anno facta,hic (vt dictum est) Damasci cladis a barbaris illatæ occasione certo anno voluimus consignata posuisse.

In sacrilegos diuina vindicta.

III. Quo item anno Heraclius,defuncta iam antea vxore,incestuosas nuptias contrahens, neptem suam(quod nefarij est existimatum exempli)in matrimonium duxit.de quo hæc ex Theophane in Annalibus Græcorum:Heraclius eodem anno duxit incestu Martinam neptem suam vxorem, & pronunciauit eam Augustam coronatam a Sergio Patriarcha.]hæc ibi. Porro detestandum id habitum est facinus,nec a Deo sine vindicta dimissum:Zonaras enim,vbi de Heraclij obitu agit,nec non Cedrenus,& alij,cum turpia passum tradunt atque nefanda,quæ referunt:quibus quisque intelligere potuisset,Deo maxime displicuisse eiusce modi nuptias,quantumlibet Patriarchæ cōsen C sione suffultas,quas adeo monstruosa vindicta fuerit prosecutus.

Heraclij incestuosum coniugium.

IV. Hoc eodem anno,quo absoluitur tertius Imperij Heraclij,& quartus inchoatur,migrat ex hac vita ad Deum celeberrimus ille sanctus Theodorus Siceota ex Episcopo Archimandrita,de quo plura sæpeq.superius dicta sunt. Eleusius eius discipulus,qui res ab eo gestas scriptis mandauit, hæc de tempore obitus in fine habet [a]: Decessit e vita sanctissimus & beatissimus ac fidelissimus Christi seruus Theodorus tertio Imperij anno pietatis & Christi studiosissimi Imperatoris Heraclij,quo quidē anno filius eius Deo carissimus creatus fuit Cæsar, Indictione prima,die vigesimasecunda mensis Aprilis. Cuius precibus vtinam ad Christi Dei nostri tribunal misericordiā consequamur,&c.]hæc auctor,qui eamdem de rebus gestis viri sanctissimi scriptionem eiusmodi testificatione consignatam reliquit,ad finem eius hæc habens,de quibus & superius mentio facta est: Hæc ego Eleusius,qui & Gregorius a S.Theodoro vocatus sum,omnia Deo adiuuante conscripsi. Neque vero miraculorum ipsius expers fui, sed ea maxime omnium expertus sum, Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi diu simul iuxissent, nec vllos possent liberos suscipere,ad sanctum virum accesserunt;cumq.zonas,quibus ille benedixerat,accepissent,ego con D ceptus sum,& in lucem editus,& infans ipsi oblatus:qui & in eius sancto monasterio enutritus,a religiosissimo præfecto litteras didici. Cumq.parentes mei filium alterum.S. Theodori precibus suscepissent,eius illi nomen imposuerūt. Duodecim igitur annorum spatio,quo apud illum vixi, multorum miraculorum,quæ ab ipso facta sunt,inspector fui:quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant,ea vel a ministris eius qui spectatores extiterant,vel ab ijsdem qui curati sunt,accepi:quamquam & multa me oblitum esse confiteor,& nonnulla propter imbecillitatem meā prætermisisse. Pauca igitur e plurimis attigi,&c.] Porro sancti Theodori memoria in benedictione est tam apud Græcos,quam Latinos,æque anniuersaria die celebrantes natalem ipsius,quo ex hac vita discessit(vt dictum est)vigesimasecunda mensis Aprilis.

S.Theodori Siceotæ obitus.

a Apud Sur. die 22. April.

V. Hic idem est annus,quo Theodobertus Francorum Rex victus a Theodorico fratre, initiari clericatu coactus,tandem occiditur:quod supplicium antevertisset omnino,si S.Columbani consilijs paruisset. At quomodo se hæc habuerint,accipe ex eodē,de quo superiori anno,auctore Iona [b]: Interea,inquit,inter Theodoricum Theodobertumq.lis firmatur,ac quisque aduersus fratrem vsque ad internecionem desæuit,vtrinsque gentium robore superbientibus. Inter hæc vir Dei Colūbanus ad Theodobertum accedit,eiq.suadet vt cœptæ arrogantiæ supercilium deponat,seq.clericum faciat,& in ecclesia positus sacræ subderetur religioni, ne simul cum damno præsentis regni æternæ pateretur vitæ dispendia. Quod dictum & Regi & omnibus circumstātibus risum excitat, aientes se numquam audisse merungum in regno sublimatum voluntarie clericum fuisse. Detestātibus ergo omnibus,beatus Columbanus ait:Si voluntarius nullatenus clericatus honorem sumit, in breui inuitus clericus existet. His ergo dictis vir Dei ad cellulam remeat;moxq.prophetici dicti euentum res non diu dilata affirmat. Nec mora,Theodoricus Theodobertum ad bellum prouocat,& prope Tullum deuictum fugat,postq.collecto exercitus robore persequitur. Simili modo gentium multarum Theodobertus robore vallatus & Tulbiacense castrum pugnaturus occurrit: ibi prœlio inito, innumeræ gentium phalanges ex vtroque exercitu perierunt, & victus tandem Theodobertus fugit.

b Ion. in vit. S. Columb. c. 27.

Vaticiniū Colūbani de Theodoberto Rege.

VI. Eo igitur tempore vir Dei in eremo morabatur,contentus tantum vnius ministri. Chagnoaldi famu-

A di famulatu. Ea hora ergo qua apud Tulbiacum commissum est bellum, supra quercus putrefactũ
truncum vir librum legens residebat: quem subitus sopor oppressit, & quid inter duos Reges age
retur vidit. Moxq. excitatus, ministrum vocat, cruentamq. Regnm pugnam indicat, ac multum hu
manum sanguinẽ fusum suspirat. Cui temerario conatu minister ait: Pater mi, Theodoberto tuis
precibus præbe suffragium, vt communem debellet hostem Theodoricum. Ad hæc B. Columba-
nus ait: Stultum ac religioni alienum consilium administras: nõ enim Dominus ita voluit, qui nos
pro inimicis nostris orare præcepit. Inquisiuit ergo post minister temporis diem & horam, repe-
ritq. ita fuisse, sicut viro Dei fuerat reuelatum. Persecutus est ergo Theodobertum Theodoricus, & — *Theodobertus Rex occiditur*
suorum proditione captum ad auiam Brunichildem direxit. Quẽ cum auia recepisset, quia Theo-
dorici partibus Brunichildis fauens erat, furens Theodobertum fieri clericum rogauit, at non post
multos dies impie nimis post clericatũ perimi iussit.] hæc de exitu Theodoberti Ionas sui tempo-
ris scriptor. At recentiores qui prosecuti sunt res Francorum, de Theodoberti clericatu nihil: ad-
dunt vero, Brunichildẽ sæuijsse in filios Theodoberti, eos omnes neci tradentem. Sed de clericatu
Regis præstat audire eos qui tunc præsentes his fuere. Sic igitur perijt Theodobertus anno regni
B sui decimoseptimo, cum & ipse eo anno coniugem occidisset. Cum vero Theodoricus ad annũ de-
cimumoctauum sui regni peruenisse tradatur, sequenti anno de eius obitu acturi sumus.

At de Columbano horum omnium propheta diuinitus inspirato narrationẽ reperamus. Quid — VII.
nam autem in mente habuerit, si Deus annuisset, modo dicendum: Interea (inquit Ionas [a]) cogi- — a Ion in vita S. Columbani cap. 26. in fine.
tatio in mentem ruit, vt Veneticorum, qui & Sclaui dicuntur (*siue potius Sclauorum, qui in Venetia*
prouincia partibus degerent) terminos adiret, cæcasq. mentes Euangelica luce illustraret, ac ab origi
ne per deuia aberrantibus veritatis viam panderet. Cumque hoc votis patrandum inesset, Angelus
Domini per visum apparuit, paruoq. ambitu, velut paginali solent stylo orbis describere circulũ,
mundi compagem monstrauit: Cernis, inquiens, quod maneat totus orbis desertus? perge dextra
læuaq. qua eligis, vt laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille, non esse gentis illius in prom-
ptu fidei profectus: quieuitq. in loco, donec aditus ad Italiam viam pandat.] Et post alia nuper re
censita, subdit ista [b]: — b Ion. ibid. c. 29.

Beatus ergo Columbanus cum vidisset (*vt superius diximus*) deuictum a Theodorico Theodo — VIII.
bertum, relicta Gallia atq. Germania, Italiam ingreditur; vbi ab Agilulpho Longobardorum Re-
C ge honorifice receptus est: qui largita optione, vt intra Italiam quocumq. in loco voluisset, habita- — *Columbanus in Italiam venit.*
ret, Dei consultu actum est, dum ille penes Mediolanum vrbem moraretur, vt hæresis eorum frau-
des, id est Arianæ perfidiæ, Scripturarum cauterio discerpere ac dissecare vellet, contra quos etiam
libellum florentis scientiæ edidit.] Longobardi namq. magna ex parte eiusmodi tenebantur mor-
bo oppressi, quos curare propensiori studio Columbanus laborauit. Pergit Ionas dicere de mona
sterio ab eodem ædificato in loco Bobium appellato.

Porro eum qui comitatus est sanctum virum in Gallijs, Eustasium, Luxouium ad monasteriũ — IX.
primum redire iussum, ex eodem auctore colligitur, & eo qui res gestas sancti Vualerici Abbatis
conscripsit, eiusdem temporis scriptore, qui & testatur a sancto Columbano relictum, præfectum
monasterij Luxouiensis eumdem Vualericum discipulum suum, eximię sanctitatis virum & in mi
raculorum editione præstantem, qui vna cum Eustasio vindicauerunt monasterium Luxouiense
e manibus laicorum, qui postquam sanctus Columbanus recessit, diripere eius bona non sunt ve-
riti. Porro ab eodem Vualerico propagatum est monasticum institutum in Gallijs, ædificante ip
so aliud monasterium, adiuuante Clothario Rege Francorum, apud Ambianum. Extant [c] eius res
D gestæ fideliter scriptæ in omnibus consentientes veritati, quibus & traditur a Iona Abbate conscri — c Habet eas Surius die 1. Apr.
ptam esse vitam S. Columbani; quod & affirmat Sigebertus de viris illustribus.

Accidit prçterea, vt hoc anno primus Rex Anglorum Christianus Edilberthus ex hac vita trã — X.
siret; de quo ista Beda [d]: Anno ab incarnatione Dominica sexcentesimo decimotertio (qui est an — d Beda histor. Angl. lib. 2. c. 5.
nus vigesimusprimus ex quo Augustinus Episcopus cum socijs ad prædicandum genti Anglorũ
missus est) Edilberthus Rex Cantuariorum post regnum temporale, quod quinquaginta & sex an — *Edilberthi Angl. Regis obitus.*
nis gloriosissime tenuerat, æterna cælestis regni gaudia subijt: qui tertius quidem in Regibus gen
tis Anglorum cunctis Australibus eorum prouincijs, quæ Humbro fluuio & contiguis ei terminis
sequestrantur a Borealibus, imperauit; sed primus omnium cæli regna conscendit.] & inferius: De
functus vero est Rex Edilberthus die vigesimaquarta mensis Februarij post viginti & vnum an-
nos acceptæ fidei, atq. in porticu sancti Martini intra ecclesiam beatorum Apostolorum Petri &
Pauli sepultus, vbi & Bertha Regina *coniunx* condita est. Qui inter cetera bona, quæ genti suæ cõ-
sulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum iuxta exempla Romanorum cum consilio sapiẽ
tium constituit: quæ conscripta Anglorum sermone hactenus habentur & obseruantur ab ea. In q-
E bus primitus posuit, qualiter id emẽdare deberet, qui aliquid rerum vel Ecclesiæ, vel Episcopi, vel
reliquorum ordinum furto auferret: volens scilicet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam su-
sceperat, præstare.] Vides quod fundamentum posuit, dum ad stabiliendum perpetuo regnum ani
mum semel addixit? Subdit vero Beda de persecutione facta sub eiusdem Regis successore:

At vero post mortem Edilberthi cũ filius eius Eadualdus regni gubernacula suscepisset, magno — XI.
tenellis adhuc ibi Ecclesiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non solum Christi fidem recipe- — *Eccl. Anglicana persecutionem patitur.*
re noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter Gentes auditam Apostolus testa
tur, ita vt vxorem patris haberet. Quo vtroq. scelere occasionem dedit ad priorem vomitum reuer
tendi ijs, qui sub imperio sui parentis, vel fauore, vel timore regio, fidei & castimoniæ iura susce-
perant. Nec supernæ flagella districtionis perfido Regi castigando vel corrigendo defuere: nã cre
bra mentis vesania & spiritus immundi inuasione premebatur. Auxit autem procellam huiusmo
di perturbationis etiã mors Sabererhi Regis Orientaliũ Saxonum: qui vbi regna perennia petẽs,
tres filios suos, qui Pagani perdurauerant, regni temporalis heredes reliquit, cœperunt illi mox

 idolo-

idololatriæ, quam viuente eo aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisq. populis idola colendi liberam dare licentiam. A

XII. Cumq. viderent Pontificem celebratis in ecclesia Missarum solemnijs Eucharistiã populo dare: dicebant (vt vulgo fertur) ad eum, barbara instante stultitia: Quare non & nobis porrigis panẽ nitidum, quem & patri nostro Saba (sic namq. eum appellare cõsueuerant) dabas, & populo adhuc in ecclesia dare non desistis? Quibus ille respondebat: Si vultis ablui fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiã panis sancti, cui ille participabat, esse participes. Sin autẽ lauacrũ vitæ contemnitis, nullatenus valetis panẽ vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum intrare, quia nec illo opus nos habere nouimus: sed tamen pane illo refici volumus.

XIII. *Reges impij expellunt Episcopum.* Cumq. diligenter ac sæpe ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse vt absq. purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communicet: ad vltimum furore commoti aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa quam petimus, non poteris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decretumq. est communi consilio, quia satius esset, vt omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deseruirent, quam inter rebelles fidei barbaros sine fructu residerent. B *Mellitus & Iustus discedũt ex Anglia.* Discessere itaq. primo Mellitus ac Iustus, atq. ad partes Galliæ secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo tempore Reges, qui præconem a se veritatis expulerant, dæmoniacis cultibus impune seruiebant: nã egressi contra gentem Geuissorum in prœlium, omnes pariter cum sua militia corruerunt: nec sic (licet auctoribus perditis) excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, atq. ad simplicitatem fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.] hæc de discessione Episcoporum Beda: quomodo autem diuino monitu sint reuocati, sequenti anno, quo contigit, dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 614. BONIFACII PAP. IV. ANNVS vltimus. HERACLII IMP. ANNVS 5.

I. *Bonifacij Papæ obitus.* Decimoquarto supra sexcentesimũ anno Redemptoris nostri, Indictione secunda, octaua Maij (licet aliqui habeant, vigesimaquinta eiusdem mensis) Bonifacius Papa Quartus eius nominis moritur, cum sedisset annos sex, menses octo, ac dies tredecim, atque ordinationibus duabus creasset diaconos octo, & Episcopos per diuersa loca vigintiquinq: sepultusq. est in basilica S. Petri. C In monimentis Vaticanæ basilicæ collectis a Manlio istiusmodi epitaphium inscriptum eius sepulchro traditur:

Vita hominum breuis est: hanc certa terminat hora;
Sed vitę æternæ deinde paratur iter.
Quæ non indecora, aut rursum peritura videtur;
Sed pulchrum atque decens tam sine fine manet.
Sic igitur quid mors stimulis agitaris iniquis?
Quid feris incassum? Quid furibunda geris?
Commoda nulla sibi poterunt tua facta referre,
Nec prodesse potest impetus iste tibi.
Gregorij semper monita, atque exempla magistri D
Vita, opere, ac dignis moribus iste sequens.
† *Quo † hic terra reputans fuit huius maxima vota*
Mittere ad astra animam, reddere corpus humo.
Saucia multiplici, si quidnam membra dolore
Rursus in antiquo puluere versa manent.
Quę coniuncta animę stabilito in corpore surgant
Ad vitam æternam, te præeunte magis.
Sancta fides merito, vita clementia Patris
Spem certam hanc famulos iussit habere suos.

II. Hic requiescit Bonifacius iunior, qui sedit annos sex, menses octo, dies duodecim, depositus est octauo Idus Maij, imperante domino Heraclio anno eius quinto.

Extat ibidem eiusdem Bonifacij alia eiusmodi sepulchralis inscriptio:

Gregorio quartus iacet hic Bonifacius almus,
Huius qui Sedis fuit æquus rector, & ędis. E
Tempore qui Phocę cernens templum fore Romę
Delubra cunctorum fuerant quę dęmoniorum
Hoc expurgauit sanctis cunctisq. dicauit,
Cuius natalis solemnia qui celebratis
Primis Septembris fert hoc lux quarta Kalendis.] hæc ibi.

III. Sed quod habet de mense Septembris, non ad obitum refertur, sed ad creationem, quæ natalis dici & celebrari antiquitus consueuit, licet ex Anastasio superius dictum sit, ipsum creatum die decimaoctaua Septembris.

IV. *Deusdedit Papa creatus.* Cumq. post obitũ vacasset sedes menses quinq. & dies duodecim, Deusdedit Romanus filius Stephani, ex subdiacono creatur Romanus Pontifex decimatertia die Nouembris. Hæc ex Anastasio. Vt autẽ subdiaconus Romanus Pontifex crearetur, nunc primũ accidit absq. maiorũ exemplo: vt plane in clero magnas fluctuationes concitatas esse, sit argumento. Sed vt, omissis alijs, Deusdedit

A dit eligeretur, egregia eius id sanctitas pollicit, qua mirifice inter tot tenebras illustratus emicuit.

Quo pariter anno Ecclesia Anglicana collapsa resurgit, & maioribus in dies incrementis augetur ac stabilitur. Siquidem Rex Adeluualdus filius Edilberchi prater spem omnem Christianus effectus, Episcopos qui in Galliam fugerant, Mellitum & Iustum reuocauit post annum in Angliā. Quomodo autem hæc adeo inexpectata à Deo concessa fuerint, à Beda sic narrantur [a]: Cum vero Laurentius Mellitum, Iustumq. secuturus, ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, stratum parari. In quo cum post multas preces ac lacrymas ad Deum pro statu Ecclesiæ fusas, ad quiescendum membra posuisset, atq. obdormisset: apparuit ei beatissimus Apostolorum Princeps, & multo illū tempore secretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur Apostolica districtione, quare gregem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorum oues Christi in medio luporum positas fugiens ipse dimitteret? An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in iudicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis ab infidelibus & inimicis Christi ipse cum Christo coronā-

V.

a Beda lib. 2. c. 9.

Laurentij Epi. correptio, & Adeluualdi Regis conuersio.

B dus pertuli? His beati Petri flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto, venit ad Regem, & retecto vestimento, quantis esset verberibus laceratus, ei ostendit. Qui multum miratus, & inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere: vt audiuit, quia causa suæ salutis Episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormēta plagasq. perpessus, extimuit multum, atque anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo suscepit fidem Christi, & baptizatus, Ecclesiæ rebus, quantum valuit, in omnibus consulere & fauere curauit.

Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosq. ad suas Ecclesias libere instituēdas redire præcepit. Qui post annum ex quo abierant, reuersi sunt. Et Iustus quidem ad ciuitatem Rhofi, cui præfuerat, rediji: Mellitum vero Londonienses Episcopum recipere noluerunt, idololatris Pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius regni potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus Paganis, Antistitem suæ posset Ecclesiæ reddere. Verumtamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Deniq. & in monasterio beatissimi Apostolorum Principis ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit Archiepiscopus Mellitus.] hæc Beda.

VI.

Reuocantur in Angliam Episcopi.

C

Sed de Britannia in Gallias transeat oratio, narratura terribile Dei iudicium aduersus improbum Regem Theodoricum, & nefariam Brunichildem Reginam eius auiam, qui post alia peccata deformia (vt vidimus) addiderunt vt bellum excitarint aduersus Dei seruos: nam postquam S. Desiderium Episcopum Viennensem occidendum curarunt, & S. Columbanum e suo regno longius expulerunt, aliud etiam nefandum sacrilegium his additum est ab impia femina: etenim virum sanctissimum necandum iussit Delfinum Episcopum Lugdunensem, vt Beda testatur [b], qui dum agit de Vuilfridi in Vrbem peregrinatione, hæc ait: Cum menses aliquot in studijs occupatus felicibus exegisset, redijt ad Delfinum in Galliam, & tres annos apud ipsum commoratus, attonsus est ab eo, & in tanto habitus amore, vt heredem sibi illum facere cogitaret: sed ne hoc fieri posset, Antistes crudeli morte peremptus est, & Vuilfridus ad suæ potius, hoc est, Anglorum gentis Episcopatum reseruatus. Nam Brunichilda Regina, missis militibus, Episcopum iussit interfici: quem ad locum quidem, in quo decollandus erat, secutus est Vuilfridus clericus illius, desiderans cum eo (tametsi ipso multum prohibente) pariter occumbere. Sed hunc vbi peregrinum

VII.

b Beda lib. 5. c. 20.

Delfinus Epis. Lug. occiditur

D atque oriundum de natione Anglorum cognouere carnifices, pepercere illi, neque eum trucidare cum suo voluere Pontifice.] hæc Beda. Risimus autem recentiorem auctorem, qui conatus est eamdem Brunichildem excusare, Aethiopem lauans, quæ ab omnibus historicis huius temporis sacrilega, sanguinaria, & vbiq: nefaria conclamatur: neque enim Gregorij laudes crimina postea commissa purgant. Iam vero vbi completa est iniquitas eius, adfuit tempus vt eiusdem S. Columbani sæpius repetitum vaticinium impleretur, quo prædixerat fore vt intra triennij temporis spatium Clotharius totius Galliæ regno potiretur.

Iam accepisti anno superiori, bello victum a fratre Theodorico Theodobertum e medio internecione esse sublatum anno regni sui decimoseptimo, quem superiorem annum fuisse, ex ipsius regni exordio satis exacte superius est demonstratum: cum vero vno amplius anno Theodoricum regnasse maiores tradant, vtiq. hoc anno ipsum finem imposuisse regnandi, dicere opus est. Quem quidem fulmine ictum interijsse, Ionas [c] Abbas sui temporis historiam scribens testari videtur: veneno autem necatum dolo Brunichildis auiæ ob inimicitias post obitum Theodoberti ortas, testatur Aimoinus [d], refertq. aliorum sententiam dicentium eum ex hac vita ereptum dysenteriæ

VIII.

Theodorici Regis Francorum interitus.

c Ion. in Colūb. c. 28.

E morbo, decimooctauo regni sui anno. Sed accipe quæ Ionas de eius interitu habet, & addit de vindicta Clotharij in Brunichildem diuini iudicij seueritate vibrata. Vbi enim de Theodoberti obitu egit, ista mox subdit: Porro Theodoricus penes Metense morans oppidum, diuinitus percussus, inter flagrantis ignis incendia mortuus est. Post quem Brunichildis filium eius Sigebertum in regnum substitit.]

d Aimoin. lib. 3. c. 100.

Antequam autem reliqua prosequamur, non prætereamus de hoc Sigeberto filio Teodorici in Regem prouecto egregium facinus, quod hoc tempore, ipso exordio eiusdem regni accidit: scribit id Vualfridus Strabo magni nominis suæ ætatis auctor in rebus gestis S. Galli Abbatis de virgine eiusdem Regis sponsa, Fridiburga nomine, a S. Gallo a dæmone liberata, & Deo dicata, dignum quidem memoria exemplum, quod intexatur Annalibus. Vbi enim de virgine ornata narrationem absoluit, hæc auctor [e]: Nō multis euolutis diebus, volens Rex idem puellā suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotū & principum suorum senatum nuptiarum præcepit adesse solemnitatis. Cumq. stipatus agmine procerū, introisset vbi ipsa manebat, dixit illi: Ascendamus in palatiū:

IX.

e Apud Sur. 16. Octob. c. 21.

nam nuptiæ paratæ sunt, sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis aduene- A
Fridiburga virginis dignum facinus. runt. Quibus illa auditis, cecidit ad pedes eius, dicens: Mi domine, quia præterita passio suo me pō
dere tabefecit, vires absorbuit valetudo contraria, & membrorum officia ægritudine sunt resolu-
ta: da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis
possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum Rex pie susciperet, ad palatium remeauit.

X. *Ad sacrum asylum Fridiburga cōfugit.* Transactis interea septem diebus, circa matutinum officium, puella cum duobus viris totidē
que puellis ecclesiam beati Stephani protomartyris introiuit, & secedens post ianuas templi, ex-
uit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit, nescientibus hoc viris qui
pariter cum illa aduenerunt. Deposito ergo terrenæ dignitatis amictu, sanctimoniæ nitorem cum
quodam sui secuta contemptu, accessit ad altare, & in faciem proruens, Dominum studiosius ado
rauit: ac deinde cum se erigeret, cornu comprehendit altaris, & huiuscemodi voces emisit: Beate
Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis
Domino commendato, vt tua intercessione hodie cor domini mei Regis conuertat secundum vo
luntatem meam, ne velamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo.

XI. Viri ergo qui erant cum illa, hæc videntes, venerunt ad Regem, & nunciauerunt ei quæ facta B
fuerant. Et ille aduocans sacerdotes & quosdam principes suos, cœpit inquirere ab eis, quid super
hac re faciendum censerent. Cyprianus Arelatensis Regi respondit: Quia (vt liquido claret) puel
la hæc, cum a dæmonio erueretur, hoc se voto, quod perfecisse videtur, constrinxit: cauendum tibi
est, ne forte, si irritum feceris votum eius, rediuiuo dæmonum comprimatur incursu, & fiunt illi no
uissima peiora prioribus, tu vero tanti criminis reatum incurras. Rex ergo iustitiæ tenax, & timo-
re Domini plenus, huic consilio deuotæ mentis pandit assensum: & ingressus ecclesiam, fecit affer-
ri vestem nuptijs præparatam, & coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis, dum puellā
ad se iussisset accedere: sponsa Dei iam Agni comitatibus hærens, auelli non potuit ab altari; quia
se timebat de ecclesia protrahendam.

XII. Cumq. instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret, admonuit: Hodie, inquiens, p
omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porro illa inter spem & metum posita, caput super altare
reclinans: Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem eius. Rex vero iussit sacerdo-
tibus, vt eleuarent eam, & ad se perducerent. Quo facto, induta est, illo iubēte, veste regali, & sacro
velamine coronata. Intuitus autem eam Rex religiosus, dixit illi: Ecce meis te nuptijs præparatā, C
sponsi cælestis, Domini nostri videlicet Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius compre
hendens, posuit in altari: deinde ecclesiæ limen excedens, lacrymis absconditum patefecit amorē.
Post hæc vocauit eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingentibus honoratam, præfe-
cit monasterio ancillarum Dei, quod in honore B. Petri principis Apostolorum constructum est in
Metensium ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa quæ proxima narratione retulimus. In his autem om
nibus perficiendis secuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam, Domino auxiliante, a dæ
monio liberauit.] hactenus de Fridiburga filia Gunzonis Ducis, sponsa vero Sigeberti Regis. In
quo glorioso facinore non minus eluxit pietas Regis, cum religionem suis censuit affectibus præ
ponendam, quam virginis de contemptis regalibus nuptiis ingens animi fortitudo.

XIII. Sed obfuit pio Regi auia Brunichildis, a qua post Theodorici patris obitum euectus fuerat in
Regem: quotquot enim aduersus Brunichildem odium conceperant, in Sigebertum illud penitus
conuertebant. Obfuit & detestabilis vita parentis, vt diuinitus immissa vindicta omnes filios eius
a Ion. in vit. S. Columbani cap. 58. secundum sancti Columbani oraculum cito pertigerit. de his enim Ionas ista habet [a]: Itaq. Clo
tharius memor prophetiæ viri Dei, collecto exercitu, fines regni, qui suæ ditioni debebantur, cona D
Brunichildis & filiorum Theodorici interitus. tur accipere. Contra quem Sigebertus cum hostium cuneis pugnaturus aduenit. Quem Clotha-
rius captum perimit, fratresq. eius quinq. Theodorici filios cum auia Brunichilde cœpit: pueros se
paratim peremit: Brunichildem vero primo ignobiliter camelo impositam, hostibus gyrando mō
strauit; postq. indomitorum equorum caudis irretitam miserabiliter vita priuauit. Funditus ergo
radicitusq. deleta Theodorici stirpe, Clotharius potitus est trium regnorū solus monarchia. Quo
facto beati Columbani prophetia in omnibus impleta est.] hæc Ionas: eadem pluribus Aimoinus
& alij recensentes feminæ improbæ scelera, quam non duorum, sed vnius indomiti equi caudæ al-
b Aimoin lib. 4. c. 1. ligatam tradunt, sicq. miserando modo raptatam mori calcibus equi coactam. hæc quidem Rex,
vt clamanti in eam populo satisfaceret. Ait enim Aimoinus [b]:

XIV. Acclamantibus cunctis, *postquam camelo imposita est circumducta*, inauditis eam debere subijci
pœnis, iubet immitem exhiberi equum, crinesq. miserrimæ Reginæ cum brachijs caudæ eius col-
ligari, ac demum ad cursum concitari. Sicq. primo impetu currentis equi calcibus cerebrum di-
spersum, reliqua vero membra per aspera quæq. sentibus rupibusve protracta loca dissipata sunt.]
hunc consecuta est finem femina suorum propinquorum cædibus per multa annorum spatia exa E
tiata: decem namq. Reges eius opera & consilio fuisse extinctos, Clotharius numerauit. Porro tan
ta istius scelera tolerauit Deus, vsquedum in seruos suos non est furens femina debacchata. Has
ipsa messuit fruges ex mundanæ prudentiæ semine, quæ nihil non tentauit facin..ris, vt regnaret,
possetq. mori Regina: talemq. triumphum meruit ex cęde multiplici coniunct..um, ac tali morte
obire diem illa, quæ Dei seruos hostiliter est persecuta.

XV. *Clotharius solus regnat in Gallia.* Sic igitur Brunichilde vna cum spuria prole Regum e medio sublata, Clotharius solus monar
chiam totius Galliæ (secundum quod sanctus Columbanus prædixerat) est consecutus: memorq.
viri sanctissimi vaticinij, legationem ad eum satis dignam mittit per Eustathium præfectum Lu-
xouiensis monasterii eius discipulum vna cum collegis nobilibus monachis, vt rogarent ipsum re
meare in Gallias ad locum ex quo eiectus fuerat. Obijt diligenter munus susceptum legationis
Eustathius: verum persuadere id minime potuit Colūbano, vtpote qui probe sciret iā imminere
sui corporis dissolutionem: præstitit autem illud, vt paræneticas ad Regem litteras daret, easdemq.
commo-

A commonitorias, quibus eum intra limites bene institutę vitæ contineret: quas Rex plus gratissime accepit, & ex earum præscripto vitam moresq. composuit. Habet hæc omnia Ionas in fine rerum gestarum eiusdem Columbani. De eodem Clothario Rege illud quidem habetur expressum, fuisse studiosissimum seruorum Dei, qui sciret eorumdem cultu conciliare sibi pariter Deum. Inter alios autem sanctissimos viros, qui diebus his florebant in Gallijs, fuit Arnolphus Metensis Episcopus vitæ moribus & miraculis clarus: hunc sibi adhibuerat in consilijs Rex Theodobertus: quomodo autem & Clotharius eius vsus est opera, dicemus anno sequenti.

Proficit Clothar. monitis Columbani.

XVI. Inhærebat præterea lateri Regis Faro nobilis vir & prudentissimus, qui postea creatus Episcopus Meldensis egregia claruit sanctitate, in cuius rebus gestis fideliter scriptis mentio habetur de legatione contumeliosa a Saxonibus ad Clotharium missa hoc ipso anno nempe monarchiæ ipsius exordio, cuius causa ipsi legati subijssent supplicium mortis, nisi Faro intercessisset. Res gesta ita narratur [a]: Non desunt qui scribant, missos tum ad Clotharium Regem (*cum suscepit Francorum monarchiam*) a Saxonum gente legatos, eosq. verbis iniuriosis vsos, vsq. adeo Clotharij animũ exacerbasse, vt iusserit eos confestim interfici, ira præcipite eum extimulante. Et quamnis proceB res eum a tali facinore dehortarentur, dicerentque, si legatis quamuis inimicæ gentis eam vim afferat, eum ius gentium violaturum, & contra ipsas quoque Francorum leges venturum: nihil tamen apud iratum Regem efficere potuisse, quod ruptis moderationis habenis, sanum consilium nõ admitteret. Tum vero magna vsum prudentia Faronem, dixisse, vt fieret quod Rex mandasset, sed ita tamen vt in posterum diem legatorum cædes differretur. Eam sententiã omnium sedisse animis, legatos ea nocte a milite custoditos: ad eos autem accessisse Faronem, & tantũ suis apud eos sermonibus effecisse, vt Christiana religione voluerint initiari. Atque id cum ille Regi & amicis indicasset, non solum vita donatos, sed etiam muneribus affectos ad suos cum gaudio reuertisse.] hæc de legatis. De ipso autem Farone, quomodo sæculo atque curiæ nuncium remiserit, ita idem prosequitur auctor:

a Apud Sur. die 28 Octobr.

Cohibet iram Regis Faro.

XVII. Interea autem cum apud Clotharium Regem multa præclare gereret, sororem Faram virginẽ sanctissimam cognouit magno ipsius videndi desiderio teneri. Accessit igitur ad eam, & in tãtum familiari eius colloquio sapientiq. sermone permotus est, vt amplissimos palatij honores, Regisq. singularem amicitiam sibi negligendam putarit, ipsiusq. coniugij oblectamenta, adhuc vigente in C iuentutis flore, respuerit, & consentiente vxore Blidechilde, Ecclesiastico ordini se adiunxerit, ecclesiam beati Stephani Meldensis, quæ tum magna premebatur paupertate, multis villarum opibus ditarit, sanctæ quoq. Faræ cœnobium magnifice sublimarit, & non ciues modo, sed etiam peregrinos & exules suis facultatibus sustentarit. Crescente autem fama sanctitatis eius, gens Anglorum magno eius amore incensa, puellas virgines mittebat, quæ eius opera in monasterijs Faræ, & alio quodam, Christo militarent.] testatur id quidem etiam Beda [b], qui & meminit de Farone Meldensi Episcopo hospite Hadriani, qui a Vitaliano Papa in Angliam missus [c] fuit, fitq. mentio eiusdem in Actis S. Eustasij Abbatis Luxouiensis, vbi & plura de sorore eius Burgundofora, eadem cũ Fara, quasi Burgunda Fara. Sed de his modo satis.

De S. Fara Abbatissa.

b Beda lib. 4. ca. 23.

c Beda li. 4. c. 2.

XVIII. Iam vero qui auditur ab Oriente luctus, & quæ Hierosolymis clamat vox sanguinis, in se stylũ conuertit. Hoc siquidem anno quinto Heraclij Imperatoris a Cosrhoe Persarum Rege Syrias cũ exercitu deuastante sacrosancta Hierosolymitana ciuitas capitur, & qui in ea erant Christiani captiui misere ducti sunt, Iudæisque vili pretio venumdati, qui ab ipsis non more gentium in seruitute retenti sunt, sed diuersis innumerisque afflicti supplicijs dire admodum trucidati. Luctuosa D quidem historia, lugubrisque tragœdia, quæ tamen quam breuissime in Annalibus a Theophane ita reperitur esse descripta:

Hierosolyma capta a Persis.

XIX. Anno quinto Imperij Heraclij cœperunt Persæ Iordanem bello & Palæstinam & sanctam ciuitatem, & multos in ea per Iudæorum manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt) millia nonaginta. Isti enim ementes Christianos, prout vnusquisq. habere poterat, occidebant eos. Zachariã vero Hierosolymitanum Præsulem comprehensum, & pretiosa & viuifica ligna S. Crucis cũ multa præda abduxerunt in Persidem.] hæc Annales, paucis his verbis dignam ingenti volumine historiam perstringentes: vt hoc doloris ad luctum accedat, quod dignam prolixa narratione tractationem nimia breuitate restrinxerint, & quodammodo præfocauerint, fortasse ne legentis animũ nimio mœrore cõficerent. Sed contrarium sæpe accidit: etenim vberiores lacrymas elicit lacrymarum ipsa cõpressio, cum terminum dolor tandem inueniat, si liberæ ei semel relaxentur habenæ.

XX. Si quæ autem in tanta vastitate inueniri potuit consolatio, subministrata est ea quidem a magno illo Alexandrino Patriarcha Ioanne, de quo scribit ista Leontius: Cum Persæ populati essent vniuersam Syriam; qui eorum manus potuerunt effugere, tum laici qui magistratum gerebant & E priuati, tum clerici cum Episcopis confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minime angustus conuiuator quotidie suppeditabat quę erant ad vsum necessaria, non ad indigentium aspiciens multitudinem, vt aliquid faceret quod esset sordidi & illiberalis animi, sed ad eum qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. Cum autẽ Rasmizsus dux exercitus Cosrhoe vastasset & depopulatus esset veneranda loca Hierosolymorum: postquam hoc audiuit ille homo Dei, & quod omnia sancta fuissent igni tradita, defiet quidem non secus ac Hieremias, id quod factum fuerat. Non hactenus autem constitit eius commiseratio, sed mittit etiam Chrysippum quẽdam virum pium, tradens ei multum auri, frumentumq. & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima, tum vt aspiceret vastitatem, tum etiam vt eos qui remanserant ex captiuitate satis per ea quæ dicta fuerunt recrearet. Præterea autem Theodorum quoq. Amathuntis Episcopum, & Anastasium Præfectum magni montis Antonij, & Gregorium Episcopum Rinocurorum emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri præbens prope innumerabilem.] hæc Leontius obiter.

Ioannes elemos. subuenit Hierosolymitanis.

XXI.
Threni Antiochi de Hierosolyma capta.

Non defuit eiusmodi Hierosolymitano excidio, præter Ioannem Episcopum Alexandrinum, A alius qui proxime cuncta vidit lamentator, & qui Threnos scripserit Hieremias, & ad lugendum pariter alios inuitarit. Fuit iste Antiochus monachus Palæstinus vitæ sanctitate mirificus & doctrina celebris, cuius extant homiliæ centum vndetriginta; qui sparsim eiusmodi cladem in suis homilijs deplorasse apparet, vt cum ait [a]: Debemus lacrymas profundere amaritudinis plenas. Primum quidem, quod ciuitas sancta incendio conflagrarit, Crux quoq. sancta Christi Dei nostri in Persidem transmigrarit. In eorum item gratiam qui tot attriti bellis perierunt: nobis enim erãt concorpores, & eadem nobiscum insigniebantur fide. Ad quem modum Ioel propheta clamat [b]: Plangite sacerdotes qui ministratis altari, quia misere afflicta est omnis terra. Flete sacerdotes qui ministratis Domino, & dicite: Parce Domine populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eius nationes, vt ne dicant: Vbi est Deus eorum?]& rursum eadem lugendo refricat [c]. Insuper alibi his verbis [d]: Si quando alias, nunc maxime temporis, iuxta quod dictum est: Neq. enim nunc vel obgãnire licet, aut aperire os. Siquidem Domine seruis tuis, & ijs qui te colunt, confusio iusta est & illatum opprobrium. Tibi enim Deo nostro iustitia, nobis autem confusio vultus nostri (vt hæc probat dies) nobis, Principibus nostris, & Regibus nostris: quia pec- B cauimus, iniq. egimus, & a rectitudine deflexímus viæ tuæ, nec mandatis tuis obediuimus. Quæ enim prophetico afflatus spiritu futura præcinuit Hieremias, nunc temporis contigere. Is enim ait [e]: Confusi sumus, quia audiuimus opprobrium nostrum: operuit ignominia faciem nostrã, quia ingressi sunt alienigenæ sanctuaria nostra in domum Domini, &c.]

a Antioch hom. 107 tom. 2. Bibl. san. Pat.
b Ioel. 2.
c Antioch. hom. 90.
d Antioch. hom. 69.
e Hierem. 31.

XXII.
Preces Antiochi, siue exomolog.

Sed sicut & Hieremias ad Threnorum calcem preces apposuit fructuosas, eodem quoq. modo sanctus Antiochus addidit orationem ad Deum conuersus, sermonem precatorium fundens, qui inscribitur Antiochi exomologesis, quæ ad homiliarum finem legitur in hunc modum: Domine Deus omnipotens, magnus tu & admirabilis, qui custodis testamentum tuum & misericordiã tuã his qui te diligunt & custodiunt mandata tua. Memor [f] esto miserationum tuarum & copiosæ misericordiæ tuæ, quæ a sæculo sunt. Ne obliniscaris testamenti tui, qui dixisti [g]: Si mandata mea non custodieritis, visitabo in virga iniquitates vestras, & in verberibus iniustitias vestras, misericordiam autem meã nõ dispergam a vobis: & quæ procedunt per labia mea non faciam irrita. Cõfirmentur sermones isti tui, Here benignissime, & aufer peccata nostra, quippe qui miserator es & longanimis. Tibi enim Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio facies nostras adope- C ruit (vt hæc dies probat) quia peccauimus coram te Domine, neq. exaudiuimus vocem tuã, vt ambularemus in mandatis tuis quæ dedisti in conspectu nostro, sed contempsimus te, Domine Deus noster: eoque cohæserunt nobis ingentia mala hæc. Ne sic quidem conuersi sumus ad custodiam mandatorum tuorum, sed abiuimus vnusquisque in sensum praui cordis nostri, vt faceremus quæ mala sunt coram oculis tuis Domine. Ecce sanctuaria nostra hæc deserta: ciuitas igni succensa est, populus in captiuitatem abductus. Facti sumus in opprobrium his qui in circuitu nostro sunt. Facti sumus subtus & non supra: quia peccauimus tibi Domino Deo nostro, eo quod non audiuimus vocem tuam. Ob hoc expulisti nos, & destruxisti nos, & commouisti terram, & conturbasti eam. Ceterum tu longanimis cum sis & copiosæ misericordiæ, sana contritiones eius, quia commota est vehementer: populus enim tuus expertus est dura, super quo frustra inuocatum est nomẽ tuum. Impleti sunt sermones prophetarum tuorum super nos: Quia venerunt [h] gentes in hereditatem tuam, & polluerunt templũ tuũ in quo mysteriũ perfectũ est, dispẽsationis vnigeniti tui: & sanctuariũ tuũ igni succenderunt, quin & Hierusalẽ posuerũt in pomorum custodiam: morticinia seruorũ tuorũ in medio iuxta ac in circuitu Hierusalem passim disiecta sunt, nec erat qui sepeliret. D

f Psal. 24.
g Psal. 88.
h Psal. 78.

XXIII.
Opprobriũ deflet Christianorum.

Fortitudinem nostram, ornamentum ac decus, salutis inquam nostræ spem, nempe Crucem Christi tradidisti fidei aduersarijs. Facti sumus opprobrium tam vicinis, quam qui longissime dissiti sunt, subsannatio & derisio omnibus gentibus. Auertisti enim nos retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam oues ad escam expositas, & inter gentes dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine pretio, & non erat multitudo in commutationibus nostris. Tradidisti nos in manus inimicorum exlegum, ac Regi iniquo, omniumq. qui per vniuersam terram gradiuntur longe malignissimo addixisti nos. Ne sic quidem vniuersis flagellis tuis attriti indoluimus; adeo sensus nostri nimia contentione ac studio in malum propendent ab vsq. pueritia, sed & ad annos prouecti viriles in huiusmodi vitijs solito amplius occalluimus. Prorsus Domine iustus tu in omnibus quæ fecisti nobis: nunc demum scimus, quia peccata nostra ipsa restiterunt nobis: peccata enim nostra nimis quam multa increuerunt in conspectu tuo Domine. Sed misericordia tua Domine anticipet nos, quia tu in nobis Domine, & nomen tuum sanctum inuocatum est super nos.

XXIV.

Quiescat, obsecro, ira furoris tui, & ne confundas nos in finem, neque memineris iniquitatum E nostrarum antiquarum & ne a nobis quidem recens commissarum: neu indignos nos pronuncies tuis miserationibus: quin potius reminiscere quia tanti nos æstimauit tua benignitas, quos pretioso tuo sanguine redimeres. Peccauimus, placare Domine: inique gessimus; tua, Here, condonet indulgentia: offendimus, conciliator sancte. Illustra faciem tuã Domine super seruos tuos, qui tyrannica impressione premuntur inclementer: eque solio sublimi tuo mitte eis & suggere auxilium, o potens. Populum tuum ab omni calamitate, cui misere succumbit, eripe, & ab omni legis tuæ præuaricatione redimito, & e manu præuaricatorum subdue illos. Per tuæ viscera pietatis excute a nobis Domine ac disperge impendens omne vitæ discrimen: neq. in finem tuam hanc hereditatem tradideris in internecionem, tametsi nostræ iniquitates id promereantur. Quin potius tuæ nos anticipent miserationes Domine Deus noster: etenim a sæculo non desinis copiosæ & exuberantis misericordiæ tuæ dona effundere in omnem creaturã tuã. Tu quidem omnium nostrum refugium factus es, & in te sperantium asylum salutare. Esto nobis Domine turris fortitudinis a fa-

cie

A cie inimicorum nostrorum, neu finas ad internecionem & cladem extremam tradi in eorum manus qui te non nouerunt, animas confitentium tibi: neque patiaris Domine tā insigni ignominia aspergi hæreditatem tuam a gente sic effreni & impudenti.

XXV. Magis tu inclina Domine aurem tuam & exaudi, ac respice de cælo sancto tuo ad hanc nostrā exinanitionem, ac demolitionem & excidium ciuitatis tuæ Hierusalem, pro qua inuocatum est nomen tuum super ipsam cunctam Ecclesiam tuam, cuius substructionem supra solidam petram collocasti, dicens: Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Exaudi Domine orationem seruorū tuorum, aures q. tuas accommoda nostris deprecationibus. Illustra faciem tuam super sanctuariū tuum: neque enim fiducia subnixi iustificationum nostrarum, nostram hanc supplicationem tuæ maiestati offerimus. Nam qua fronte id ausint, qui te quotidiana accessione peccatorum exacerbant? Magis vero sub vmbram tuarum confugimus miserationum: multæ sunt enim. Domine exaudi; Esto Domine placabilis: Domine attende. Parce, mi Domine, populo tuo, & ne des hereditatē tuam in opprobrium, vt dominentur ei gentes: ne quando dicant; Vbi est Deus eorum? Neque propter iniquitates nostras vmquam permiseris, vt nomen tuum sanctum blasphemetur in gentibus
B quæ te non nouerunt. Tibi Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei vsque in præsens. Huc enim vsque negleximus ad te conuerti: callosæ adeo sumus ac præduræ ceruicis. Si mutabit Æthiops pellem suam, & nos vitæ hactenus pessime institutæ propositum immutabimus. Plane mala hæc omnia in nos propterea reciderunt; neque sic ad pœnitentiæ portum nos recepimus, aut resipuimus, magis vero prioribus peccatis peccata adiecimus. Ne sic quidem Domine rogauimus faciem tuam, vt vel sero auocares nos a cogitationibus cordis nostri pessimi.

XXVI. Euigilasti tandem Domine, experrectus super flagitijs nostris, & super nos induxisti virgam furoris tui: siquidem iustus es Domine in omnibus: non enim exaudiuimus vocem tuam, vt per viam mandatorum tuorum ingrederemur. Sed & nunc Domine Deus noster, quādoquidem in signis & portentis ab insano errore idololatriæ summouisti nos, fecistiq. tibi ipsi nomē vsque in præsens; quiesce, obsecro Domine. Imminuti enim sumus super terram & tamquam immundi omnes nos effecti. Quasi pannus mulieris menstruatæ iustitia nostra, inq. morem marcescentium foliorum ipsi defluximus propter iniquitates nostras. Non enim superest qui inuocet nomen tuum: Sane quam iuste auertisti a nobis faciem tuam. Et nunc, Domine, Pater noster tu es, nos autem lutū,
C opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris nobis valde, neve in tempore memineris peccatorum nostrorum: quin potius vide Domine, quia populus tuus omnes nos.

XXVII. Ciuitas sancti templi tui in solitudinem redacta est, & gloria Sion incendio conflagrauit, simulque monumenta gloriæ nostræ vniuersa conciderunt. Ad hæc etiam omnia, allisisti nos Domine valide, & humiliasti vehementer. Neque enim viam iniuimus vitæ melioris, magis autem per calles deuios, nempe post peccata nostra. Parce Domine populo tuo & hereditati tuæ, proq. gloria nominis tui erue nos de manu inimicorum nostrorum: vt nouerit terra omnis, quia tu Domine Deus noster in bello potens, & miserationes tuæ in generationem & generationem perseuerant super populum tuum de se alioqui minus præsumentem. Ceterum, o hominum amator clementissime, quid te oremus peccatores, aut apprecemur nobis secundum quod oportet, plane nescimus, qui sumus terra & cinis: habemus tamen apud tuam benignitatem qui pro nobis interpellet, nempe Verbū tuum nulla prorsus aspergine peccati decoloratum, quod per tuæ viscera misericordiæ misisti, suū vt plasma reuocaret in vitam. Caro factus Filius idem tuus nostri causa passus est cruci se affigi. Is aboleuit quod aduersum nos erat chirographum peccatorum nostrorum, factus propitiatio.
D Sed & Spiritum sanctum tuum totius sanctitatis infusorem misit. Et hic pro nobis quoque interpellat, non quidem seruili more, sed prout tantam addecet maiestatem, & consueta in nos benignitate; cui etiam curæ est tuum hoc plasma. Here mi, memor esto tantæ istius tuę erga nos clementiæ.

XXVIII. Crucis etiamnū reminiscere vnigeniti tui, & a magnitudine gloriæ tuæ nobis emitte miserationes tuas, neque non gratiam ac donum sancti Spiritus tui, qui suo ad nos gratioso aduentu recta prouehat ad ea exempla, quæ tibi cum primis placent, ac demum vitam illam assequi promereamur æternam. Nos igitur, indigni licet, o Domine, fiducia tamen subnixi tuæ solius gratiæ, petimus propter immaculatum Filium ac Verbum Patris Dominum nostrum Iesum Christum, qui dixit [a]: Petite, & dabitur vobis: Quærite, & inuenietis: Pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit; & pulsanti aperietur. Iterum: Si igitur vos cum sitis mali, nostis dona bona dare filijs vestris: quanto magis Pater vester cælestis dabit Spiritum sanctum petētibus se? Eoq. te addecet gloria omnis, honor suspiciendus, & supplex cultus, o Pater, Fili, & Spiritus sancte, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hucusque Antiochi cum peccatorum cō
E fessione precatio, nec quidem inutilis & inefficax.

XXIX. Etenim non (vt olim, cum tempore Sedeciæ Regis facta est Hierosolymorum desolatio) ad septuaginta annos retardata est eius restauratio, neque vt sub Tito Imperatore facta est nūquam resarcienda vastatio, sed paucos post annos contigit hostium præpotens debellatio, & captiuorum qui aderant, necnon sancti Episcopi Zachariæ & aliorum postliminio reuersio, atque sanctissimæ Crucis cum triumpho solemnis restitutio, ecclesiarumque (vt suo loco dicturi sumus) integra restauratio.

XXX. Porro sciendum, preces has, aliasq. Antiochi homilias ita ab eo elaboratas esse hoc ipso tempore, vt suis prodesset monachis non valentibus loco vno consistere, sed ob eorumdem barbarorum grassationes huc atque illuc per loca deserta salutem sibi quærentibus: vt scilicet illi in tanta penuria verbi Dei secum in pera sua ferrent quem manducarent panē spiritualem, ac ne exortes penitus essent monasticæ vitæ institutorum. Quod autem istud fuerit animi ipsius consilium, accipe ex ijs quæ ipse earum exordio est præfatus ad Eustathium [b], cuius exhortatione elaborandum opus

a Matth. 7.

b Antioch. homi. 66.

opus susceperat: Tale enim, inquit, scribendi munus vestra suscepi exhortatione: quod momentis A singulis loca & ciuitates permutare cogimur per hanc Chaldaicæ gentis tempestatem, quæ totum pene terrarum orbem sua premit tyrannide.] & paulo post: Non ausus vni vobis peculiariter, sed in commune omnibus qualemcumque hanc inferre doctrinam.] hæc & alia de concionibus quas temporibus iis ipse pertexuit. Sed & in epistola nuncupatoria præfixa operi hæc feliciua explicātur, simulque & martyrij sanctorum monachorum, quod octo ante dies quam caperetur Hierosolymorum ciuitas contigerat, enarratio. Quod autem ipsum exordium minus integrum habeatur in Antiocho Latinitate donato & in lucem edito, cum desint nonnulla ipsius epistolæ ad Eustathium; id tibi ex Vaticano codice integro reddere integrum, operæpretium me facturum existimo: sic enim se habet ex versione Federici Metij vsu litterarum amicitia mihi coniunctissimi, præfixo epistolæ eiusmodi titulo:

Epistola Antiochi monachi Lauræ Sabæ Abbatis ad Eustathium præpositum monasterio Datalenæ Ancyræ ciuitatis Galatiæ.] his adiectum a glossario; *Lauram neoterici Græci insignia dicunt monasteria pro magna hominum copia, quę deuotionis ergo instar multarum aquarum confluunt.*

XXXI. *Epist. Antioc. ad Eustathiū.* Cum ad me scripseris, Eustathi pater venerande, te magna affici molestia, dum e loco ad locū B & e regione in regionem migrare cogeris metu vigentis Chaldæorum calamitatis, fame etiam & siti laborare non panis & aquæ, sed iuxta Euangelicum * dictum, verbi Dei, cum neque libros circumferre possitis, neq. ita facile in locis in quibus exulatis, quæ vultis, inuenire valeatis; cumq. meæ preceperis humilitati, vt epitomen aliquam diuinarum Scripturarum ad te mitterem, quæ neque circumferendo grauis esset præ magnitudine, neq. sui tenuitate in ea aliquid eorum quæ ad vtilitatem & salutem animæ faciunt, desideraretur: Obtemperaui libenter tuis mandatis, & quamprimū quod petis faciundum curaui. E sacra igitur Scriptura centum quinquaginta excerpsi capita iuncta quidem simul, inuicem tamen ita disiuncta, vt qui ea legerit, nulla confusione trahatur. Et hæc tuæ misi pietati: quę cum acceperis, Deo, quam par est, gloriam & gratiarum actionem reddas, qui suam virtutem imbecillis impertitur, vt in infirmitate perficiantur. Tu vero contra tuis Deo gratis precibus nos foueas, vt quod reliquum est nobis vitæ tempus iuxta Dei voluntatem peragere possimus. Si vero aliquid (vt facile fieri potuit) imperfectum offenderis, ignoscas (quæso te) meæ tenuitati, tum etiam temporis angustiæ tribuas, qua tuis mandatis volui obtemperare.

* Propheticum

XXXII. *De martyribus necatis a Sarracenis.* Quoniam vero illud prætera scripsisti, vt tibi aliquid diceremus de sanctis patribus nostræ C Lauræ, an vera sint quæ a nonnullis audisse dicis de eorum videlicet vita & nece, cum vix illa credi possint, & sensum omnem superent: necessarium propterea duxi, breuibus tibi prius aperire quæ ad illos attinent, ea deinceps subijcere quæ diximus sacræ Scripturæ capitula. De laudabili vero vita eorum in præsentiarum agere, id temporis non postulat, nec mea lingua illa posset, facile percurrere. Illud tantum dicam, quod re vera homines erant diuini (si homines tantum illos oporteat dicere potius quam Angelos, cum in exercitatione spirituali, & monastica vita, & laboribus quos pro pietate sustulerunt a iuuentute sua, insenuerint) senes quidē venerandi & canos capillos habebant, sed mente magis pręstabant & humilitate, honesti, modesti, veridici, irreprehensibiles, iusti, pij, ab omni turpitudine & prauitate alieni, omnibus bonis exornati, & diuino repleti amore: nōnulli ipsorum centum excesserunt annos, & quinquaginta sex in quieta & monastica vita cum peregissent, nec e Laura & monasterio vmquam recesserunt: nonnulli vero neque ad ecclesiam processerant, nec ciuitatem amplius viderant, ex quo vitam monasticam semel fuerant amplexati: varijs etiam virtutibus emicabant, terrestres scilicet Angeli, & cælestes homines. quapropter hunc finē sunt adepti, & victoriæ præmium sunt consecuti. D

XXXIII. Cum enim Ismaelitæ ad nostrum accessissent monasterium, vna septimana antequam sancta ciuitas fuisset occupata & vniuersa ecclesiæ sacra vasa iam diripuissent; plerique patres aufugerūt quamprimum: remanserunt aūt in monasterio qui fortiores Christi fuerant serui, sacrū illū locū destituere nullo pacto volentes. Barbari vero cum illos comprehēdissent, & multos dies illos inhumane tractassent & tormentis afflixissent, pecunias hoc pacto se inuenturos putantes, apud quos nihil huius sæculi reperiebatur.] hucusque sunt quæ desiderantur in codice ex quo Godefridus Tilmannus transtulit in Latinum & edidit, quæ ex Vaticano suppleuimus: reliqua autem quæ sequuntur, ex versione Tilmanni promuntur his verbis:

XXXIV. *Sarraceni furunt in Sanctos monachos.* Illi simulatque intellexerunt sua se tandem spe & proposito excidisse, in efferatissimam versi rabiem, ad vnum membratim beatos illos conciderunt. Qui & lætitia incredibili perfusi, ac proinde alacri vultu renidentes, omni cum actione gratiarum animas reddiderunt Domino, quippe non ita pridem in votis habuerant resolui & esse cum Christo. Corpora vero plusquam tragice cæsa cum non paucos dies in humum disiecta sine sepulturæ beneficio iacuissent, ab Arabia illo vsque adproperauimus. Et quidem eximius Abbas Nicomedes spectaculum illud miserabile cæsorum E patrum contemplatus, deliquio animi concidit, atque illinc relatus mortuus prope est. Modestus præterea & ipse sanctissimus aduentum nostrum cum anteuertisset, & sanctorum illorum lustrasset prius habitacula omnia, itidem angore animi contractus, multis se proluit lacrymis, ac sancta quæ eatenus resederant lipsana (*hoc est, sanctorum reliquias*) circumplexus, in patrum superiorum deposuit conditorijs.

XXXV. Is ad hæc vbi solemnem persoluit ex more sermonem consuetum, illud mox oraculum Isaiæ exerta voce deprompsit [b]: Viri iusti tolluntur, & nemo recogitat. A facie iniquitatis sublatus est iustus. Erit in pace sepulchrum eius, & spes illorum immortalitate plena. In paucis [b] vexati, in multis bene disponentur: quia Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos se, & quasi holocausti hostiam accepit eos in tempore visitationis ipsorum, splendescent ac refulgebunt. Et hæc de sanctis illis cum edisseruisset, vnumquemque nostrum hortari cœpit, ne quo emigraremus loci illius nostri desertores, magis vero eas quæ imminebant tentationes generoso pectore perferremus, Do-

a Isa. 57.

b Sapien. 3.

miniez

A minicæ illius memores sententiæ [a], quia angusta est porta & arcta via quæ ducit ad vitam;sed & Apostoli dicentis [b]; Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Huius itaque admonitioni visum est gerere morem,eoq.in Laura duos prope menses permansimus.]

a Matth.7. Luc.13.
b Act.14.

XXXVI.

Subdit vero de fuga illinc rursus inita ad aliud monasterium,& inde ad aliud,ac de alijs hinc inde dispersis.& inferius de ijsdem sanctis monachis a Sarracenis occisis:Numerus,inquit,sancto rum patrum,quos tyrannica sustulit impressio,est quadragintaquatuor.Horum memoria Maio mense celebratur decimaquinta * mensis die.] addit his de spirituali præfectura sanctæ ciuitatis collata Modesto sanctissimo monacho;sed de ea suo loco dicturi opportune sumus.Porro eorum dem martyrum diem natalem celebrat Ecclesia Catholica decimasexta mensis Maij,qua descripti habentur in sacris tabulis,ex quibus dicta die annis singulis eorum memoria publico præconio redditur Christiano populo rediuiua.

* decimasexta

XXXVII. Iudæorum in Christianos insultatio.

Præter igitur immensa mala,quæ a Sarracenis,& multo magis a Persis sunt illata, insultatio his accessit & perfidorum exprobratio Iudæorum in Christianos ac persecutio,potestate(vt vidimus)a Persis accepta occidendi,omniq.crudelitate in eos læuiendi:adeo vt collapsæ penitus visæ B sint res Christianorum,dato,in captiuitatem sacrosancto vexillo Crucis,quod hactenus apparerent dæmones etiam superasse. Pusillo quidem animo & fide imbecilla prædit homines graue sunt scandalum passi,deficiẽtibus ex eis aliquibus ad Iudæos,quasi victa Cruce,extinctum ipsum videretur Christianæ religionis robur atque potentia.Ad debiles enim peruertendos satis præpotens ob oculos positum spectaculum videri poterat,Christi cuncta loca profanata cernere,vbi vel natus vel passus Dominus esset,sacrosanctumq.vexillum ab impijs e templo absque vlla vel leui saltem vltione manu violenta sublatũ,aliasq.sacras reliquias conculcatas,ac vasa sacra diuinis apta mysterijs manibus contrectata nefandorum,& eorum vsui mancipata.hęc inquam & alia huius modi satis erant ad debilium deiectionem:ad fortiorum vero casum diabolica quoque accessit tẽtatio,in angelum lucis apparens ipse diabolus.Nam audi miserandum casum monachi Sinaitæ, quem idem describit Antiochus [c]:

c Antioc.homil. 84.

XXXVIII. Sinaitæ monachi labentis in Iudaismum miserandus casus.

Fuit,inquit,in monte Sina monachus quidam,qui celebre adeo edidit suæ continentiæ specimen,vt in cellula multos vixerit annos inclusus:postremo multifarijs reuelationibus diaboli & insomnis illusus,ad Iudaismum delapsus est & carnis circũcisionem.Cum igitur diabolus huic idẽ C tidem vera quædam insomnia demonstrasset,& veluti obiecta illecebra inescasset illius obscuratã mentem:nouissime oculis illius objicit copiosam turbam Apostolorum,martyrum, aliorumque omnis generis Christianorum densissimis tenebris & omni dedecore oppletam:parte opposita , Mosen,prophetas,populum quoque Iudæorum(Deo alioqui inuisum)offert splendida admodum luce conspicuos,inq.gaudio & hilaritate vitam traducentes.Hæc cum spectasset miser, euestigio surrexit,derelictoq.sancto illo monte,in Palæstinam vsque peruenit,rectaq.contendit in Noara & Libyadem,asyla Iudæorum.Cum istis denarrasset,quæ sibi visæ fuissent,diabolicas apparitiones , circumcisus est,ac professus Iudaismum,accepit vxorem, inq.omnium prospectu aduersus Christianos edidit dogmata,propugnator factus Iudaicæ superstitionis.

XXXIX. Vindicta in monach.apost.

Huncego vidi ac plerique monachorum;neque enim quatuor anni sunt a morte illius , qua misere perruptus est:catarrhi enim profluuium aliquandiu passus,& vermium arrosione contabescens,expirauit.Hunc cum vidissemus(ego & alij aliquot monachi correpti timore ingenti,cum luctu lamentati sumus.Erat id sane quam miserabile spectaculum.Vir hic totus incanuerat in monastica exercitatione,consenueratq.laboribus attritus:& is tandem cum mulieribus iocabatur , D immundarum carnium,nempe Iudaicarum gustu se defœdabat & inquinabat,verba loquebatur obscœna & impudica,blasphemabat Christum,Spiritum sanctum non tolerandis afficiebat contumelijs.Et hunc talem illi sue lege Iudæi secundum vocabant Abraham.]hucusque de his Antiochus.Sed redeamus ad Cosrhoen Crucem sanctam Hierosolymis in Persidem transferentem.

XL. S.Crux intacta trãslata in Persidem.

Plane admiratione dignum illud fuit,impium hominem adeo esse reueritum salutis nostrę trophæum,vt nec ausus fuerit ab ipsa theca,qua operiebatur,signaculum amouere,& claue aperire, vt vel illud inspiceret;sed timore perculsum,vti in sacrosancto tẽpli loco asseruabatur,eodem modo in Persidem voluisse transferre,veluti demum intactum Hierosolymam reportatum fuit: qd testatus est Modestus tunc Hierosolymorum Episcopus,itemq.vniuersus clericus Hierosolymitanæ Ecclesiæ.Tradit hæc omnia Suidas in Heraclio.His adde quæ in eamdẽ sententiam apud Adonem [d] in Martyrologio narrata habentur,nimirum summa religione Crucem in Perside asseruatam & honorifice custoditam.

d Ado in Marty. 14.Sept.

XLI. Crux vincit cũ victa videtur.

Adde his maiora,nempe quod sicut qui in Cruce pependit,tunc vicit omnia,cum victus atque mortuus visus est:ita plane cum a Cosrhoe capta veluti se defendere nescia Crux fuit inter hostiũ E manubias collocata,tunc ipsa victorem vicit,& Christianum populum liberauit,atque triumphãs debellatis penitus hostibus,diuina potentia ad propria remeauit:vt longe id superet miracula illa quæ Arca [e] fœderis,cum captiua ducta est,in terra Philisthinorum olim edidit:etenim tunc etsi afflicti,non tamen victi ab Israelitis penitus sunt Philisthæi.

e 1.Reg.5.

XLII. De virtute immẽsa S.Crucis

At nequaquam fuit ligni aridi tanta præstare,sed plane virtutis diuinæ eius qui Deus & homo in Cruce pependit,cuius potestas omnem superat potestatem atque potentiam,ipse Rex Regum & Dominus dominantium,statuens per infame supplicium Crucis saluos facere credentes , vt quod infirmius est Dei,hoc fortius sit apud homines. Quod cum semper in Ecclesia sit demõstratum siue per lignum siue per signum Crucis sanctissimæ:hoc quoque tempore maxime claruit, cum ab hostibus delata fuit in Persidem. Vbi cum esset,terrorem ingentem ijsdem Persis incussit, quod iactaretur ab ipsis Deum Christianorum in eam prouinciam aduenisse:vt plane non emortuum illuc visum fuerit lignum aduectum,sed virga vigilans, & sceptrũ viuens,omnib.dominãs. Hæc quam vera sint,testimonium petamus ab ipsis Persis,ex Actis inquam sanctissimi martyris Anastasij

Anaſtaſij Perſæ,quæ quidem non a Metaphraſte ſcripta fuere,ſed deſcripta potius, & ante ipſum A
Metaphraſtem cognita probataq. in ſacroſancto Nicæno poſteriori Concilio, & a Latinis vt fide
dignissima recepta,atque emendata a Beda,ſi quæ vitio tranſlatoris potuiſſent mendoſa videri.
Audi igitur ex ipſo exordio præfationis auctorem [a]:

a Extant apud Surd. die 22. Ianuarij.

XLIII. *Crucis virtus non poteſt eſſe captiua.*

Cum,inquit,magna ciuitas Hieroſolymorum capta fuiſſet a Rege Perſarum,& ſacra illa loca
quæ mei Chriſti videre conuerſationem & Cruci affixionem & reſurrectionem,Medorum lanceæ
& igni,ijs quos ipſe nouit modis eſſent tradita:& multa alia capta ſunt cum ciuitate,& ſalutis quo
que noſtræ trophæum,mortis ſolutio,peccati internecio,lignum inquam viuificę Crucis illinc trāſ
latum eſt in Perſidem:quod quidē mihi videtur diuinioris eſſe gratiæ,& eius qui eſt crucifixus,ſo-
lius diſpenſationis,quæ ſæpe nouit etiam per aduerſarios ea contexere, quæ ſunt meliora & vtilio
ra.Poſtquam enim ſalutaris Crux Domini hoſtilibus capta fuit manibus,& in Perſidem(vt diximus)in ea captiuitate captiua abducta eſt a barbaris;imitatur eum qui in ea fuit affixus,Chriſtū;
vel potius ipſa Perſiam euertit,& ſpoliat falſam religionem,& quæ ſe dignæ erant captiuas abdu-
cit animas vere laudabili,& longe pulcherrima captiuitate;aut(vt magis proprie dicam)a captiui
tate reuocat,& eis rurſum priſtinam reſtituit libertatem. B

XLIV. *Anaſt. Perſæ conuerſionis origo.*

Simulac enim ingreditur Perſidem,eam ſtatim totam illuſtrans radijs ſuæ gratiæ,ferit quidē
animas infidelium,non ſecus ac Sol,qui laborantem oculum ingreditur:fideles autem non ſecus ac
fulgor quidam apparens in tenebris,reuocat. Ex quibus fuit vnus is qui nobis nunc eſt propoſitus
Anaſtaſius,& ſi nondum quidem cultu,ſed iam moribus & inſtituto.Qui proceſſit quidem e vico
qui vocabatur Raſnuni,eſt vero regionis Razech,quæ ſita eſt in Perſide.Erat autem nomen eius
moribus conueniens & ex re ipſa magis cognitum(is enim vocabatur Magundat).Erat autem il-
lius Bau filius,qui erat in re magica præſtantiſſimus & eruditiſſimus.Qui cum præeſſet communi
ludo litterario,& multos haberet adoleſcentes ad eum ventitantes,captus amore præſtigiarum,&
cum in hoc ſolum omne ſuum ſtudium poneret,nempe in rei magicæ exercitatione,in filio maxi-
me arte vtitur,& rem magicam eum tam diligenter docet,vt in eius cognitione patri nihil eſſet re
liquum,quod non notum quoque eſſet filio.

XLV. *Anaſt. Perſa afflatur diuino ſpiritu.*

Cum autem adoleſcentiæ ætatem iam attingeret,& Rex Coſrhoe nouum exercitum in Perſide
colligeret,ipſe quoque cum alijs refertur in numerum tyronum.Quoniam vero veneranda Crux
Domini totam agitabat & perturbabat Perſidem,infidelibus quidem horrorem & terrorem incu- C
tiens,fidelibus autem ſuauiter admodum & placide illuceſcens: de ea quidem fama quædam per
omnes peruadebat,fama inquam,quæ paulo craſſius & indoctius prædicabant,Chriſtianorū Deū
adeſſe Perſis.Ad quam hic adoleſcens repente fuit accenſus animo.Iam enim occulte eum tange-
bat ille ignis,quem Chriſtus venit iacere ſuper terram:qui quidem non ſinebat quieſcere pulchrā
illius adoleſcentiam:ſed ſtatim omnes obibat partes,de eo ſciſcitans quam vehementiſſime pote-
rat & diligētiſſime.Cum audiret autem ab omnibus,eam eſſe Crucem,in qua Chriſtus Dei Filius,
qui a Chriſtianis adoratur,fuit crucifixus;veluti ignem igni adiecit,& quęſtioni coniunxit quæſtio
nem,& ex reſponſione accepit occaſionem alterius interrogationis,& multo magis ſitiebat diſce
re,quemadmodum ex cælo quidem deſcenderit,cum ſit Deus,& quemadmodum etiam factus ſit
hō,& cur ēt ſit ad Crucē condemnatus,& a quibus,& an ſit ad cælum reuerſus,vnde deſcenderat.

XLVI. *Anaſtaſius inſtruitur Chriſt. fide.*

Cum autem a pijs ei annunciaretur carnis ſuſceptæ diuini conſilij myſterium, aures quidem
pietatis ſemina libenter ſuſcipiebant,anima vero producebat ſenſim ſpicam fidei,& ei deſideriū
paulatim innaſcebatur,ſubibatq. æmulatio eius perpeſſionum:quæ cum in eius anima aucta & am
plificata eſſent,eum informant & inſtituunt ad optimum vitæ genus,clarumq. & inſignem teſtem, D
martyrem inquam,efficiunt,vt iam procedens declarabit oratio.]Subdit his,quomodo idem relicto Perſarum exercitu,amore ſuſcipiendi baptiſmatis,ſe contulit ad Romanorum exercitum, indeq. Hierapolim,vbi apud argentarium degens genere Perſam hominem Chriſtianum,latius res
didicerit Chriſtianorum; incenſus vero fuerit multo magis ad ſubeundum martyrium, vbi in
eccleſiarum (vt ait auctor) parietibus picta intueretur certamina ſanctorum martyrum.Quomodo autem inde abijt Hieroſolymam, atque conſecutus eſt ſacrum baptiſmum, ſuo loco
dicemus.

XLVII. *Fulgent in Perſide Crucis mirac.*

Illuxit & virtus Crucis tunc in Perſide ijs etiam qui vincti abſque ſpe redemptionis tenebantur in carcere,dum per hoſtiam illam in Cruce primitus immolatam,diuinitus liberantur. Rem
admirandam Leontius tradit ſui temporis ſcriptor,& rei in ſua patria geſtæ narrator [b]: Dicebat
enim,inquit,quod a Perſis quidam abductus captiuus,in cuſtodia quæ appellatur Lethe aſſeruabatur vinctus.Lex autem erat apud Perſas,vt qui coniecti erant in eam cuſtodiam,numquam re-
uocarentur,& ea ratione conſentaneum eſt eam fuiſſe vocatam Lethen,id eſt,obliuionem.Illinc
autem eum quidam potuiſſent aufugere & in Cyprum venire,affirmarunt parentibus adoleſcen- E
tis,eum eſſe mortuum in cuſtodia.Illi vero tres quotannis Synaxes celebrabāt,tamquam eo mor
tuo.Quatuor anni præterierant,cum filius illinc aufugiens,redit domum.Quem cum parentes nō
tamquam qui fugiſſet e cuſtodia,ſed tamquam qui ſurrexiſſet e mortuis,cum magno ſtupore aſpe
xiſſent,& fuiſſent ineffabili voluptate repleti,& alia faciebant & dicebant, quæ anima quæ talem
vidiſſet,faceret & diceret; & quemadmodum ei tamquam iam mortuo fecerant iuſta quæ fiunt
mortuis:& cum eum docuiſſent,quinam eſſent ij dies,nempe dies ſanctorum Theophaniorum,
& dies ſalutaris Paſchæ,& dies ſanctæ Pentecoſtes.Hæc cum ille audiſſet & in memoriam reuocaſ
ſet,parentibus affirmabat, quod ijs ipſis diebus relaxabatur a vinculis aduentu cuiuſdam qui
geſtabat lampadem,& fruebatur omni ſecuritate;diebus autem ſequentibus tenebatur vinculis,
ſicut prius.]hæc Leontius in Ioanne.

b Leōt. in vit. S. Ioan. Eleemoſy.

De captiuo Miſſæ oblatione ſæpe vinculis ſoluto.

XLVIII.

Sed iam Hiſpaniarum res inuiſamus.Siſebuti regnantis in Hiſpanijs annus hic quartus nume
randus erit,ſecundum Iſidori Chronicon,dum vno amplius anno Heraclium præcedere Siſebutū

in regno

A in regno affirmat:nam quem ponit Heraclij quintum,quartum asserit Sisebuti,sicut ab [i] Ifidoro cōscri
pta breuiter Gothorum historia docet.qui & in Chronicon præfatione tradit se vsq.ad Heraclij &
Sisebuti tempora ipsum Chronicon perduxisse:quod nuper editum habes iam erroribus emacula-
tum,quantum licuit,& doctis notis illustratum a Garsia Loaisa, viro quidem diserto, cuius indu-
stria sacra Concilia & alia Ecclesiastica Hispaniæ monumenta,carie cōsumpta & situ obsita, miri
fice illustrata iam fulgent.Sed quod idem Isidorus illic postremo loco ponit,hic reddamus:In Hi-
spania quoq.inquit,Sisebutus Gothorum Rex quasdam eiusdem Romanæ militiæ vrbes cepit, & *Iudei iussi in-*
Iudæos regni sui subditos ad Christi fidem conuertit]sed violentia quidē adhibita,vt canon quin *uiti baptizari.*
quagesimusseptimus Toletani quarti magni Concilij docet his verbis,dum de Iudæis ait:Ergo nō
vi,sed libera arbitrij facultate,vt conuertantur,suadendi sunt,non potius impellendi. Qui autem
iampridem ad Christianitatem venire coacti sunt(sicut factum est temporibus religiosissimi Prin
cipis Sisebuti)quia iam constat eos esse sacramentis diuinis associatos,& baptismi gratiam perce-
pisse, & chrismate vnctos esse,& corporis Domini & sanguinis extitisse participes:oportet vt fidē
etiam quam vi vel necessitate susceperunt,tenere cogantur,&c.]

B Quamnam vim ipse Rex adhibuerit,vt Iudæi ad fidem conuerterentur,lex ab eode his data si XLIX.
gnificat,quæ sic se habet [a]: Cum Veritas ipsa petere & pulsare nos doceat,præmonens quod re- a Leg.Visigot. lib.12.tit.3.l.3.
gnum cælorum vim patitur:in nullo est dubium,quod ille indultæ gratiæ munus abhorreat, qui *Lex Sisebuti de*
ad eam procedere ardenti animo non festinat.Proinde si quis Iudæorum, de his scilicet qui non- *Iudæis baptiz.*
dum sunt baptizati,aut se baptizare distulerit,aut filios suos vel famulos suos nullo modo ad sacer
dotes baptizandos remiserit, vel se suosq.de baptismo subtraxerit, & vel vnius anni spatium post
legem hanc editam quispiam illorum sine gratia baptismi transierit:horum omnium transgressor
quisquis ille repertus fuerit,& centum flagella decaluatus suscipiat,& debita mulctetur exilij pœ-
na:res tamen eius ad Principis potestatem pertineat,qualiter si incorrigibilem durior eum custo
dierit vita,perpetua in eius,cui Princeps largiri voluerit,potestate permaneāt.]hactenus lex.Ado
Viennensis ait, Iudæorum,qui baptizari renuerunt, nonnullos fuga lapsos ad Francos migrasse
in Gallias.nonaginta millia Iudæorum tunc baptizata fuisse,alij [b] tradunt. Porro & hoc ipsum b Aimoin. hist. Franc.lib.4.c.22.
factitatum esse in Gallijs sub Dagoberto Rege Clotharij filio,hortante Heraclio Imperatore,hi- c Aimoi.ibid. &
storici qui Francorum res sunt prosecuti [c] confirmant:factumq.hoc ipsum postea ab eodem He Append.ad Gre.
C raclio Hierosolymis,ex eius legibus [d] liquet. Turon.

Fuit eiusdem Imperatoris in Iudæos accensus zelus,cum & illi in Christianos insito medul- L.
lis odio flagrantes grassati essent tempore quo Cosrhoes Persarum Rex(vt diximus)potitus fue- *In Gallijs et in*
rat sancta Hierosolymorum ciuitate. Porro alia intercessit causa,cur de baptizandis cunctis Iu- *Oriente Iudæi*
dæis Heraclius tum apud suos tum apud exteros durus fuit exactor,nempe quæ apud Gregorium *baptizari iussi.*
Turonensem ita ponitur,cum agitur de fine eiusdem Heraclij Imperatoris:Cum esset litteris ni- d Iur. Oriental.
mium eruditus,astrologus efficitur:per quod cernens a circumcisis gentibus diuino nutu Impe- lib 1.
rium esse vastandum,ad Dagobertum Regem Francorum dirigens,petit ab eo vt omnes Iudæos
regni sui ad fidem Catholicam baptizandos præciperet.Quod protinus Dagobertus impleuit.
Heraclius per omnes prouincias Imperij tale idemq.facere decreuit : ignorabat enim vnde hæc
calamitas contra Imperium surrectura esset]nempe a Sarracenis,ijsdemq.Hebræorum instar cir-
cumcisis.Sed hæc de Heraclio postea contigerunt, vbi defuncto Clothario,eius filius Dagobertus
regnare cœpit;hic autem occasione Sisebuti Regis sanctionis narrata. De his Tudensis agens in
Chronico,affirmat ista de Iudæis facta esse ipso eius regni exordio;ait enim:Initio regni, Iudæos
D ad fidem Christianam promouens, æmulationem quidem habuit,sed non secundum scientiam:
potestate enim compulit,quos prouocare fidei ratione oportuit. Sed(sicut scriptum est)siue per
occasionē,siue per veritatem Christus annuncietur.]hæc ipse, qui eumdem Regem egregia sancti
tate præditum commendat,de quo in fine ipsius dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 615. | DEVSDEDIT PAP. ANNVS 1. | HERACLII IMP. ANNVS 6.

QVI sequitur annus sexcentesimus decimusquintus,notatur Indictione tertia:quo,nullo resi- I.
stente, Cosrhoes(vt habent Annales [e])inuasit Ægyptum,excurrensq. Libyam, Carthaginē *Cosrhoes Ae-*
vsque peruenit,quam frustra tentauit:plurimisq.in captiuitatem abductis,onustus præda est re- *gyptum & ali*
E uersus in Persidem. Est de his item mentio apud Leontium occasione narrationis historiæ Ioan- *as prouincias*
nis Episcopi Alexandrini,perpetuis quidem dignæ monumentis,cum de ingenti fame agit, quæ *depopulatus.*
vexauit Ægyptum:ait enim [f]: II.

Cum magna multitudo eorum qui manum Persicam effugerant,confugisset Alexandriam,& e Miscel.lib.14.
esset magna alimenti penuria,maxime quod nec illo tempore Nilus ascendisset,vt consueuerat, ex Theophane,
& pecuniæ Ecclesiæ essent consumptæ: coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere & Cedren.in Cō
ab aliquibus.Cum autem eas quoque consumpsisset,agitabatur magna solicitudine, & Dei ora pend. hoc anno
bat benignitatem,vt in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiam si ad tantam redactus 6.Heracl.
fuisset inopiam,non fuit tamen victus a calamitate,non diuinas leges & sacras constitutiones affe- f Leont in vit.
cit dedecore,nec intermisit commissum sibi gregem accurate regere.Itaque cum quidam cleri- Ioan.Eleemos.
cus ex ijs qui secundas nuptias contraxerant,abundans diuitijs vellet consequi gradum diacona-
tus,resciuisset autem has Patriarchæ angustias,& arripuisset tempus tamquam opportunum,si pe
cunijs leuata inopia,assequeretur id quod desiderabat,chartā tradit beato Ioāni,quæ sic habebat:

Cum

III. *Simoniacus opportunam capitat occasionē.* Cum accepissem angustias in quas redacta est munifica dextera domini mei, non existimaui oportere me quidem degere in delicijs & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt autem apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta. Eas velim per te dare Christo, si tamen iudicarus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum enim est alicubi dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate, legis quoque fieri translationem.] Vidisti autem, & attendisti fraudes, quibus inuadit Ecclesiæ septa pecunijs Simoniacus? Sane quidem meminisse debemus, fuisse S. Gregorij querelam apud Eulogium Alexandrinum Episcopum de Simoniaca peste, quæ Alexandrinam Ecclesiam inuasisset. Sed quid ad hæc Ioannes, ita Leontius pergit narrare: A

IV. *Reijcitur a Ioanne Simoniacus.* Eum ergo seorsum accersit Patriarcha, non volens multis præsentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, o fili, est magna & huic tempori necessaria, sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod oues quæ ex lege [a] offerebantur, si nō essent vitij expertes, etiam si essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Qua de causa nec munera [b] Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem ex necessitate [c] etiam fieri legis translationē, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur quod situm est apud fratrem Domini Iacobum? sic autem habet [d]: Qui totam legem impleuerit, in vno autem lapsus sit, esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiā si nos versemur in inopia, qui aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cetero curam geret, si modo nos eius mandata seruemus immobilia. Quid enim quod facere non possit? aut quid sit difficile ei, qui [e] quinque panes in deserto aliquando multiplicauit, si decem modios qui sunt in meo horreo benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, o fili, conueniet id quod Simoni dictum est in Actis [f]: Non est tibi pars neque sors in hac parte.] hæc ad eum Ioannes magna erga Deū fiducia præditus. Sed quid mirandum fuerit subsecutum, attende. B

a Leuit.22.
b Genes.4.
c Hebr.7.
d Iacob.2.
e Ioan.6.
f Act.8.

V. Nondum ille (inquit Leontius) dimissus domum ire, re infecta redierat: cum magno Ioanni significatur, duas naues Ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Qd quidem cum ille audiuisset, procidens ad genua Deo egit gratias, dicens: Qui quærunt te, Domine, & seruant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomē tuum, quod non permiseris seruo tuo, vt tuam gratiam venumdaret pecunia. Sed sic quidem in angustijs dilatatus fuit inclytus, quod non pro vsu rerum necessariarum prodidit accuratam regulæ obseruationem.] hucusque Leontius: quibus plane docetur, quāta suadeat mala prudentia carnis, cum in Deum peccare consulit potius, quam de eius prouidentia spem concipere, eradicans quam fideles habere iubentur erga Deum fiduciam: quo fit vt res Ecclesiæ quotidie in deterius prolabātur, si humana prudentia nitamur potius, quam spe in Deo firmiter collocata. C

Prudentia carnis aduersatrix Ecclesiæ.

VI. *Tyranni in Italia.* Accessit autem hoc anno ad mala quibus Romanum Imperium adeo esset in Oriente labefactatum, vt etiam in Occidente quod residuum erat nutare cœperit, rebellante Ioanne Præfecto vrbis Neapolitanæ, cæso Ioanne Exarcho. cuius rei gratia missus est in Italiam Eleutherius Exarchus, qui & ipse post quadriennium suæ administrationis in tyrannum erupit. Quod enim prope collapsum crederetur Romanum Imperium, Persis absq; obice vbique grassantibus; quodq; adeo infirmæ vires esse scirentur tunc regnantis Heraclij, vt eius consternatus penitus animus cernere tunc creuit audacia sceleratorum, qui istiusmodi defectionis Imperatoris considerantes animum et exerunt; atque ipse qui in Italiam fuerat missus Exarchus, studere cœpit, vt pereuntis Imperij sibi partem aliquam vendicaret: ad quod magis impellebat ipsa securitas. Etenim Heraclius cum non satis esset ob oculos grassantibus Persis occurrere; quomodo putaretur rebus Italicis esse subuenturus, & non magis fore contemptui crederetur ipsum quod intra fauces erat Longobardorum Italiæ regnum, quod etsi e tyranni manibus eriperetur, a barbaris tamen iam fixas illic sedes habentibus vt defenderetur, nulla penitus spes esse videri posset? D

VII. *Ioannes Tyrannus occiditur.* Hæc agitans mente Eleutherius, non statim defectionem instituit, sed ad conciliandos sibi primum subditorum animos iustissimi principis munus exoluit, vt prædecessoris Ioannis cædem vlcisceretur: quo facto, Romam se contulit atque inde Neapolim, vbi contra Ioannem illum cognomento Compsinum eius ciuitatis ac prouinciæ Præfectum, qui se principem constituerat, arma mouens, eum subegit atque occidit, seq Regem appellauit Italiæ. Habet hæc paucis istis Anastasius in rebus gestis Deusdedit Rom. Pontificis: Eodem, inquit, tempore veniens Eleutherius Patricius & cubicularius occidit omnes qui in necem Ioannis Exarchi & Iudicis Reipublicæ fuerant mixti. Hic venit Romam, & susceptus est a sanctissimo Deusdedit Papa optimo. Qui egressus de Roma, venit Neapolim, quæ tenebatur a Ioanne Compsino intacta. Et sic pugnando Eleutherius Patricius ingressus est Neapolim, & interfecit tyrannum: reuersusq; est Rauennam: & data roga militibus, pax facta est in tota Italia.] hæc apud Anastasium: sed de tyrannide eius & nece dicetur suo loco in successore Deusdedit Pontificis. E

VIII. *Deusdedit Papa osculo sanat leprosum.* Fuit infaustus item hic annus Italiæ itidem ob terræmotus vehementissimos, & ob eam quæ eos subsecuta est lues elephantiæ. Tuncq; accidit, vt cum afflictatæ Vrbi prospiceret ipse sanctissimus Pontifex Deusdedit, præsensq; visitaret ægrotos, miseratione commotus, vnum ex illis, in quo Christum (qui ab Isaia [g] quasi leprosus ob immanes cruciatus, quos passurus erat, præcognitus fuit) contemplatus, exosculatusque, diuino miraculo ab eodem morbo reddiderit mundum. testātur id veterrima Ecclesiastica monumenta [h], ex quibus in eius natali die, cum fieri ipsius solet in Ecclesia commemoratio anniuersaria, eiusmodi miraculum publice decantatur.

g Isa.53.
h Martyrolog. Rom. die 2 Nouembr.

IX. *Clotharij piet.* Quod spectat ad res Francorum: cum anno superiori Clotharius, peremptis hostibus, solus totius Galliæ regni monarchiam consecutus esset, nihil antiquius habuit, quam vt coleret pietatē, Deiq; amicos viros sanctos (vt anno superiori dictum est) vsu sibi amicitiæ iungeret, atque consilijs eos adhiberet. Fuit ex ijs vnus Arnulfus Metensis Episcopus, cui suum filium Dagobertum tradidit

A dit instituendum, quem regni totius heredem fore speraret. tanti enim sanctum hunc virum faciebat Clotharius Rex, vt eo inconsulto quicquam facere non auderet, itemque Regina; qui non interdiu tantum, sed noctu etiam eumdem sæpius adire solerent: vnde curialibus canibus oblatrandi in eum & famam eius dilacerandi ac corrodendi occasio data est. Sed quam seuere Deus vltus sit in huiusmodi detractores, accipe ab auctore qui tunc vixit & scripsit, Iona Abbate, qui post alia miranda de viro sancto relata ista subijcit: Quidam scelestus homo, nomine Notto, ausus est irrogare cum complicibus suis Episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem deditum voluptati, ad cuius lectum nocturnis horis non solum Rex, verum etiam Regina tamquam consilium flagitantes interdum properarent.

X. *Diuina vltio in detractores.*

Cum ergo vir ille die quadam, aluo referto vino, vna cum detrahente socio suo strata petisset, iubente Domino, omnia vestimenta illorum vallantur vndique flamma. Quibus illico cum ingenti clamore prosilientibus, & aquam circa nares ac genitalia loca, vbi camisiæ illorum acerrime cremabantur, inijcientibus, nec omnino flammam diuinitus missam extinguere valentibus, tandem ad instar porcorum luto volutabri sese pariter inuoluunt, & ibi diu vociferantes, vix ad vltimum B pœnam, quam merito patiebantur, euaserunt. In quibus profecto impletum est hoc, quod scriptũ est in psalmo [a]: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. In tantum vt & illud diuina censura factum non ambigamus, quod detractores isti vehementissime cremabuntur in partibus illis, vbi libido, de qua calumniabantur virum iustum, regnare non dubitatur. Nec multo post auctor huius detractionis, præfatus videlicet Notto, in huiusmodi criminib. diffamatur apud Regem, vt scelera eius vna cum vita regalis gladius amputaret, necnon & filius eius eidem sententiæ subiaceret.] hæc de vltione diuinitus in detractores immissa. Qui rursum subijcit ista:

a Psal. 100.

XI. *Vas sacrũ non impune retinet laicus.*

Per idem tempus, cum beatus Arnulfus iam pene omnes thesauros Ecclesiæ in vsus pauperũ erogasset, supererat adhuc discus argenteus habens libras septuaginta duas. Hunc quidam Hugo primus procerum dato pretio comparauit: Sed omnipotens Deus non passus est, vt laicus illo frueretur, qui in honorem beati Stephani protomartyris olim consecratus habebatur. Prædicto siquidem Hugone præpeti morte prostrato, discus ille Clothario Regi allatus est: qui cum, referentibus quibusdam, comperisset hunc a beato Arnulfo ob alimoniam pauperum venumdatum fuisse, mox tamquam cælitus inspiratus, iubet eum velociter superpositis centum aureis ad Metensem ciuitatem C sancto Pontifici deferri.] hæc auctor, qui & recitat fragmentum epistolæ Regis eiusdem ad Arnulfum eremi secreta captantem, & nuncium remittere Ecclesiæ cupientem, verbis istis:

XII. *Clotharij ad Arnulfum Episc. epistola fragmentum.*

Hoc quod per epistolam vestram, domine pater, rogare voluistis, vt in loco vestro alter substituatur Episcopus: nullatenus nostra præsumptio facere præsumit; sed potius omni deuotione rogamus, vt si in bonorum operum exercitio vitam alicubi ducere deliberatis, apud populum vobis cõmissum, sicut cœpistis, conuersando, exemplum ei sitis promerendæ salutis.] hæc ex Clotharij ad eum epistola scripta. Coluit præterea Clotharius sanctum Gaudericum Cameracensem Episcopũ, qui hoc ipso tempore egregia florebat sanctitate, vt eius Acta [b] testantur. Sed & magno honore prosecutus est sanctam Godobertam virginem discipulam sancti Eligij Episcopi Nouiomensis, a quo & Deo dicata fuit. Huic idem Rex suum cessit palatium ad monasterium erigendum, quod & villis locupletauit. Extant res ab ea præclare gestæ [c].

b Apud Sur. die 17. Augusti.

c Apud Sur. die 21. April.

XIII.

Quod autem ad bellicas eiusdem Clotharij expeditiones pertinet, hoc ipso exordio monarchiæ in Gallia exercitum aduersus Burgundiam mouit. Quæ vero tunc gesserit sanctus Lupus Episcopus Senonensis, eius Acta declarant his verbis [d]: Mortuo Theodorico Principe, Rex Clotharius in Burgundiam veniens, hostili manu armatum Blidebodem ducem misit in Senones. Illo er- D go tela atrociter in oppidum vibrante, sanctus Episcopus Lupus in Domino fidens, ad protomartyris Stephani ædem se contulit. Cumq. ad conuocandum populum signum ecclesiæ tangeret, viribus hostes destituti, tantoq. sunt terrore correpti, vt nullam sibi salutis opem superesse putarent, nisi fuga sibi consulerent. Ita vir sanctissimus, dum instar Moysi ad cælum tollit manus, hostes profligat.] hæc ibi.

d Extant apud Sur. tom. 5. die 1. Septemb.

XIV. *De vsu campanarum.*

Porro quod ait auctor, S. Lupum ad conuocandum populum signũ ecclesiæ tetigisse: illud fuisse prægrande tintinnabulum quod vocant campanam, quæ habentur inferius declarant: nam post multa hæc ibidem: Clotharius Rex vbi competit signum vel campanam S. Stephani sonum edere gratissimum, iussit eã Parisios transferri, vt eius tinnitu sæpius delectaretur. Displicuit ea res beato Episcopo. Itaq. mox vt ablata est a Senonibus, omnem soni gratiam amisit. Id Rex intelligens, ocyus iubet suo illam loco restitui. Vbi autem ad pontem Senonicum ventum est, redijt illi pristinus sonus, & ob sancti viri merita septimo milliario auditus est.] hæc de campana Senonẽsi: quibus declaratur, iam hoc tempore in vsu frequenti eas esse receptas. In Oriente autem adhuc consuetu- E do illa perseuerabat pulsandi ligna ad populum conuocandum.

XV. *S. Columbani Abbatis obitus.*

Hoc pariter anno mirificus ille Dei cultor Columbanus, Regum prauorum terror & vindex, ex hac vita migrauit; de quo ista Ionas habet: Beatus Columbanus, expleto anni circulo, in antedicto cœnobio Bubiense, vita beata functus, animam membris solutam cælo reddidit nono Kalendas Decembris. cuius strenuitatem si quis nosse velit, in eius dictis reperiet. Reliquiæ autem eius eo habentur in loco conditæ, vbi & virtutum decore pollent, præsule Christo.] hæc Ionas, qui & eius successoris Attalæ laudandam vitam æque conscripsit. Constat quidem subrogatum esse in ipsius locum Attalam Burgundionem origine, suo magistro sanctitate non imparem. Porro qui dum vixit Columbanus Dei Ecclesiam in tot tenebris sanctitudine vitæ & miraculorum editione veluti fulgentibus radijs illustrauit, atque post obitum clarus miraculis, ab ipsa Ecclesia consueto sanctis viris honore annis singulis coli cœpit. Carens autem Columbano Clotharius Rex Francorum, eius discipulo & successore in Luxouiensi cœnobio Eustasio fruebatur; adeoq. coluit monachos eiusdem Luxouiensis monasterij, vt ex eo complures ad Episcopatum promouendos

curarit: recensentur hi a Iona in Eustasio, Chagnoaldus Episcopus Lugduni, Acharius Viromandorum & Nouiomensis & Tornacensis, Rachnacarius Augustoduni & Basileæ, Audemarus Bononiæ & Tharoanensis oppidi. A

IESV CHRISTI ANNVS	DEVSDEDIT PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
616.	2.	7.

I. *Agilulphi Re. obitus.* a Paul. diac. lib. 4. c. 15.

SExcentesimus decimussextus vertitur Redemptoris annus, quarta currente Indictione: quo Agilulphus Longobardorum Rex moritur, vbi regnasset (vt Paulus [a] diaconus ait) annos viginti quinque, cui successit maior natu filius Adaluualdus sub tutela Reginæ matris Theodolindæ: Sub his, inquit, ecclesiæ restauratæ sunt, & multæ donationes per loca venerabilia largitæ.] Sed famosa illa fuit munificentia, quam exhibuerunt basilicæ in honorem S. Ioannis Baptistę erectæ in Modoetia, de qua ista idem Paulus [b], deque eius erectione viuente adhuc ipso Agilulpho perfecta: B

II. *De Eccl. S. Io. Bapt. in Modoetia.* b Paul. diac. lib. 4. c. 22. in vet. edit. Ascensian.

Per idem quoque tempus, inquit, Theodolinda Regina basilicam beati Ioannis Baptistæ in Modoetia construxit pro se & pro viro suo & pro filijs & filiabus & cunctis Longobardis Italicensibus, vt ipse sanctus Ioannes sit intercessor pro cunctis ad Dominum. Et illi venerunt inter se vnanimiter maiores natu cum Rege suo, vna cum Theodolinda Regina dicentes: Si sanctus Ioannes pro nobis interpellator sit ad Dominum Deum nostrum Iesum Christum, nos omnes vnanimiter pollicemur illi omni anno in die natiuitatis suæ, hoc est, VIII. Kal. Iulij, de nostris facultatibus transmissuros honorifice ad oraculum eius, vt per illius interpellationem habeamus iuuamen Domini nostri Iesu Christi tam in bello, quam in alijs locis omnibus, quocumque ituri sumus.

III. Ab illo ergo die in omnibus actibus eorum cœperunt inuocare S. Ioannem, vt illis præberet auxilium virtute Domini nostri Iesu Christi, & illi omnes permanebant illæsi, victoresque extiterunt super cunctos aduersarios suos. Locus autem ille supra Mediolanum duodecim millibus est, C quem Regina dedicandum curauit, multisque ornamentis auri & argenti mirifice decorauit, prædijsq. ditauit, familiasq. & possessiones multas eidẽ loco addixit in honorem sancti Ioannis Baptistæ. Dicamus assertionẽ scripturæ Theodolindæ Reginæ: Offert gloriosissima Theodolinda Regina vna cũ filio suo Adaluualdo Rege sancto Ioanni patrono suo de dono Dei, & de dotib. chartulam suæ donationis, q̃ in suorum præsentia scribere fecit. Si quis quolibet tempore hanc testẽ voluntatis suæ corruperit, in Iudicij extremi die cum Iuda traditore damnetur. Ordinatio vero eius talis fuit: De rebus sancti Ioannis nullo modo se debet aliquis intromittere, nisi tantum sacerdotes qui ibi seruiunt die ac nocte, tantumque famuli & famulæ qui ibi subiecti sunt, communiter debeant viuere.] hæc apud Paulum diaconum, quæ desiderari videntur in nonnullis scriptis codicibus: accidisse enim potuit vt ex ipso originali exemplari donationis aliquis fortasse ista ad Paulum apposuerit, qui post hæc pergit narrare de habitu quo vti solerent eo tempore Longobardi; quod si cupis, tu ipsum consulas.

Oblatio Theodolindæ.

IV. Quod pertinet ad res Orientalis Imperij, calamitosum plane illud reddunt Annales, nempe eo vsque progressos esse Persas, vt per Libyam venerint Carthaginem, eamque obsessam diu tandem D ceperint. Tantopere inualuit potentia Cosrhoes, vt cum totam depopulatus esset Asiam, inuaserit post Aegyptum Africam quoque, nullo obice opposito. Ita Deus permisit barbarum Regem ad populorum peccata plectenda libere pro arbitrio in Orientem & Occidentem longe lateq. grassari: cum vero ipsi placuit, redegit eum in nihilum. Inter tot tantaq. orbis flagella Heraclius stupiditate quadam oppressus, omissa omni de bellicis rebus cura, ad suos filios honoribus prouehendos incumbit: hoc siquidem anno (vt ijdem habent Annales [c]) creat Consulem Constantinum Iuniorem, qui & Heraclius dictus est; insuper & minorem eius fratrem ex Martina genitum, Constantinum itidem nominatum, Cæsarem appellat.

c Miscel lib. 18. an. 7. Heraclii.

V. *Modestus curat Hierosolymorum Ecclesiam.*

Quod vero Ecclesia sancta Hierosolymitana, abducto in Persidem Zacharia Patriarcha captiuo, absque pastore relicta esset: iniuncta est eius administratio Modesto patri monachorum cuiusdam monasterij Palæstinæ: qui quidem magno animi ardore non ea tantum quæ ad animarum curam spectare videbantur, quietemq. monachorum extorrium, summo studio pertractauit, sed etiam in restituendis igne consumptis ecclesiis (licet impossibile videretur rem tantam monachum vnum posse præstare) alterum se Zorobabelem exhibuit. Locuples testis de his omnibus est E Antiochus monachus in epistola ad Eustathium, quam superius citauimus, in qua de Modesto primum hęc habet: Nos proinde humiles & abiecti, gratia primum Dei, deinde seria admodum & accurata diligentia præmemorati sanctissimi Modesti, sedentariam hanc exigimus vitam in liberiore & tranquilliore otio.] & inferius rursum; Gratia enim Christi, sed & solerti sedulitate iam dicti venerandi apprime patris nostri Modesti, cuncta id temporis incolunrur effuse istius eremi monasteria.] ac paulo post:

VI. Supersunt nuncia aliquot sane quam læta, quorum fideli relatu & vestra & omnis sinceritate Christiani anima merito possit exhilarescere. Hæc igitur valde promptus & alacer annuncio vobis: Modestus sanctitatis eximiæ vir (de quo non semel dictum) non eorum modo prouidam gerit curam solicitus, quæ per hanc vastam eremum sparsim disiecta sunt, monasteriorum, sed & moderandæ huic ciuitati ac vniuersæ circum finitimæ regioni solerter prospicit, Deo eidem cooperante in omnibus. Hic enim ad viuum nobis exprimit imaginem noui cuiuspiam Beseleelis,

A Ieclis, aut certe Zorobabelis. Gratia etenim plenus Spiritus sancti, templa Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagrarunt in sublime erigit omni prorsus digna veneratione, puta ædes sanctæ Caluariæ, ac sanctæ Resurrectionis, domum insuper dignam omni honore venerandæ Crucis, quæ mater ecclesiarum est, sed & sanctæ Assumptionis ædem a fundamentis exædificat: adeo vt per hæc læta initia de futuris quoque spes amplissimas concipiamus, idq. vel ob eos maxime, qui huc sperantur venturi ab externis regionibus, sancta hæc loca vt adorent, vt omnes in commune glorificemus Deum.] hactenus Leontius. *Templa incensa Hierosolym. restaurantur.*

Quod enim Zacharias viueret, non alius admissus est Hierosolymorum Episcopus, cum non liceret in eodem loco Episcopos duos esse: licet ob Episcopalem præfecturam idem, viuente adhuc Zacharia, fuerit nominatus Hierosolymorum Præfectus, vt in Actis S. Anastasij martyris, dũ agitur de eius baptismo post Zachariæ reditum per Modestum Hierosolymis exhibito, vt suo loco dicturi sumus. Sed re vera si non Episcopus, loco tamen Episcopi, vsquedum idem postliminio rediit Zacharias, Modestus illam administrauit Ecclesiam, cuncta restituens: adeo vt maximæ fuerit cõsolationis in tanto mærore videre (quod impossibile putabatur) exædificari cuncta quæ exusta fuerant sacra ædificia, aduersantibus præsertim Iudæis, & Persis ipsis Palæstinam obtinentibus, atque B tyrannice dominantibus, vt quæ dicturi sumus, ostendent. VII.

IESV CHRISTI ANNVS	DEVSDEDIT PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
617.	3.	8.

Annus agitur Domini sexcentesimus decimusseptimus, quinta Indictione: quo Deusdedit Papa, vbi sedisset annos tres minus diebus quinque, ex hac vita decessit octaua die Nouẽbris. Ita quidem secundum Anastasij rationem, necnon Martyrologium Rom. & alia, quæ celebrãt eiusdem natalem diem octaua Nouembris: vnde nefas putamus a tanta resilire auctoritate: qua ratione (vt dictum est) ipsum habuisse in sede minus dies quinque ab annis tribus apparet. Porro de eodem Deusdedit ista idem Anastasius habet: Hic clerum multum dilexit, sacerdotes & clerum ad lo C ca pristina reuocauit. Hic dimisit propter obsequia sua ad omnem clerum rogam vnam integram. Hic fecit ordinationes tres, & in eis presbyteros nouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero vigintinouem.] hæc tantum de eo Anastasius: vt plane dolendum sit tanti Pontificis facta scriptorum inopia adeo obscura esse relicta, quæ quidem oportuit insignia fuisse, cum ipsum antiquitus Ecclesia Dei coluerit vt sanctum, eoq. titulo receperit inter sanctos, atque annua commemoratione assidue sit venerata. Huius scriptorum fragmentum tantum extat vnius epistolæ ad Gordianum quemdam in Hispania Episcopum datæ, quod retinet Gratianus [a] in suo Decretorum volumine, quod vnicum tanti viri monumentum hic præterijsse noluimus: sic enim se habet: I. *Deusdedit Papa obitus.*

a 30 q. peruenit ad nos.

Peruenit ad nos diaconus vester, sanctitatis vestræ epistolam deferens, quod quidam viri ac mulieres prætereito sabbato Paschali die, præ magno populorum incursu, nescientes, proprios filios suscepissent ex lauacro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri ac mulieres ad proprium vsum redire, an non. Nos uero mæsti in hac re inquisiuimus priorum patrũ D nostrorum dicta. Inuenimus autem in archiuis huius Apostolicæ sedis iam talia contigisse in Ecclesijs Isauriæ, Ephesiorum, simulq. Hierosolymæ, aliarumq. ciuitatum. Episcopis etiam earum ciuitatum ab hac Apostolica sede volentibus scire, vtrum viri ac mulieres redirent ad proprium torum: beatæ memoriæ sanctissimi patres Iulius, Innocentius, & Cælestinus cum Episcoporum plurimorum & sacerdotum consensu in ecclesia Apostolorum Principis prohibentes talia, perscripserunt & confirmauerunt, vt nullo modo se in coniugium reciperent mulieres ac viri, quicumque aliqua ratione suscepernt natos proprios, sed separarẽt se; ne suadente diabolo, tale vitium innotescat. II. *De spirituali cognatione decretum.*

Scitis quia quomodo septem sunt dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi a primo pabulo sacrati salis & ingressu ecclesiæ vsque ad consummationem sancti Spiritus per chrisma. Ab hoc ergo primo sancti Spiritus dono vsque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in coniugium suscipere debet: & qui præsumpserit, tamdiu vinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam digne egerit.] hucusque fragmentum epistolæ Deusdedit apud Gratianum descriptum. adduntur ab alijs alia, nempe restituendam esse dotem, & liberam facultatem nubendi concessã post annum: sed neutrum apud Gratianum. III.

E Post mortem vero Pontificis Deusdedit vacasse sedem mensem vnum & dies sexdecim, idem qui supra Anastasius habet: licet alij codices legant dies sex. qua ratione dicendum est, successorẽ ipsius Bonifacium, eius nominis quintum ordine, subrogatum esse die decimaquarta Decembris vel secundum alios vigesimaquarta. Quod vero hic ad finem anni huius creatus fuerit Pontifex, in sequentem annum a Beda ponitur, vbi ait [b]: Iste Bonifacius post Deusdedit Ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo decimooctauo.] hæc ipse. Fuit Bonifacius hic patria Neapolitanus, de quo plura inferius suo loco. Ante tempus autem ordinationis Bonifacij (inquit Anastasius) Eleutherius eunuchus Patricius & Exarchus tyrannidem cum sumpsisset, Rexq. Italiæ dici voluerit, venturus Romam, a militibus Rauennatibus in via occisus est, caputq. eius missum Constantinopolim ad Imperatorem.] Hæc breuiter de extincto tyranno. IV. *Bonifac. quintus Papa eligitur.* *b Beda lib. 2. c. 7.*

Quo tempore monachus vagus & profugus e monasterio Luxouiensi, nomine Agrestinus, deficiens ad schismaticos, alios secum præcipites in ruinam abducere cupiens, magnos tum in Italia tum in Gallia motus excitat. Sed cum nihil penitus proficere valuisset, inhærentibus cunctis communioni V. *De Agrestino monacho & schismatico.*

munioni Catholicæ & Apostolicæ sedis (sicut alias semper cum in Gallijs eadem esset mota A
quæstio)in eaq.firmiter permanere statuentibus,certamen aliud suscipit,aduersus scilicet monastica instituta a sancto Columbano relicta suis. Traxit seditiosus homo in hanc pugnã ad suas partes plures Episcopos,rumores vbiq.excitans:vsq.adeo,vt ad hos comprimendos Clotbario Francorum Regi opus fuerit dare operam vt cogeretur Matiscone Concilium. Hæc autem quomodo

a Ionas in Eust. apud Bedam.

se habuerint, Ionas [a] Abbas sui temporis res gestas prosecutus,cuncta exacte quam sincerissime scripsit in vita Eustasij,ex quo ista tibi depromimus:

VI. *Agrestinus insurgit in Eust.*

Cum iam,inquit,*Eustasius in monasterio Luxouiensi successor sancti Columbani* ab omnibus haberetur gratus, vt nullus se beatum Columbanum perdidisse gemeret, qui eius doctrinis imbutus fuisset,omninmq. Francorum procerum honore fulciretur,& præcipue Clotbarii Regis amore ac veneratione eluceret,presertim cum cernerent in discipulo magistri instituta per omnia manere: exarsit more suo liuidus aduersus sancti viri famam Chelidrus,excitans contra enim vnum ex subditis Agrestinum nomine,qui quondam Theodorici Regis Notarius fuerat,& quadam compunctione cordis tactus,omnia quæ possederat relinquens,& Luxouium veniens,se & sua omnia eidẽ venerabili patri tradiderat. Is inquam(vt cuncta replicem) religionis speciem in monasterio ge- B
stans,post non longum tempus conuersationis eius,arrogantia mentis elatus,postulat vt gentium esse prædicator permitteretur. Quem vir sanctus diu obiurgãs increpat,dicens,eum rudem adhuc in religione non debere ad tale opus idoneum se putare,proponens ei in exemplum Hieremiam,

b Hierem. 1.

qui electione Domini pdicator designatus,se dignum esse denegat,dicens [b]: A a a Domine Deus, ecce puer ego sum,& nescio loqui. Moysen quoque,qui electus a Domino, tardioris & impeditæ linguæ se esse testatur.

VII. *Apostolatum ad Gentes sibi arrogat Agrestinus.*

His & huiusmodi dissuasionibus cum nihil proficeret;quẽ tenere non valet,ire permittit. Qui cum in regionem Baioariorum venisset,nullum fructum exercens ibi, post aliquantum temporis ad Aquileiam transit. Aquileienses enim discordabãt a communione sedis Apostolicæ(de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur,dicens:Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,& portæ inferi non præualebunt aduersus eam)ob Trium videlicet capitulorum dissensionem,quæ præsenti operi necessarium non duximus inserere. Itaq.veniens Aquileiam,socius statim schismatis effectus,Romanæ sedis a communione seiunctus ac diuisus est,totius orbis communionem quicumq.Romanæ sedi iungeretur damnans,in sola Aquileia Ortho- C
doxam fidem retineri decertans:Quo schismate imbutus, epistolam venenosam & increpationibus plenam ad beatum Attalam Bobiensis cœnobij patrem per Aureum Adaluualdi Regis Longobardorum Notarium dirigit. Quam epistolam beatus Attala perlectam,& ridiculo habitã,mihi tradidit seruandam:quam ego etiam per multorum spatia annorum abditam penes me habui, & postea mea negligentia perdidi:nec alius vtique quilibet eam,sed ipse proprio stylo scripsit.

VIII. *Fugatus vt schismaticus. Agrestinus aliud bellum excitat.*

Directa itaque ad beatum Attalam epistola,ipse ad Luxouium properat: Eustasium schismatis aculeis tentat,si sanam mentem sua vesania corrumpere queat. Venerandus autem vir Eustasius paternis essaminibus errantem increpat;vt resipiscat,bortatur & obsecrat. Cumq. salutaribus monitis & salubri antidoto mentem peste corruptam curare nequisset,a suo suorumque collegio segregatum abire coegit. Fugatus igitur ab Eustasio miserabilis Agrestinus,huc illucq. diuertit, vt aliquos sui erroris fautores facere posset.]Cum vero a sententia recessisse videri potuisset,ex nouo certamine quærit sibi coronam,qui ex primo retulerat ignominiam. Quodnam istud fuerit, Ionas ita declarat:Sed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuisset, tandem aduersus regulam B. Columbani liuido dente garrire cœpit,ac velut cœnosa sus grunniens,per quoscũ- D
que potuit parilitatis suæ similes abominabile murmur excitauit,annuente sibi Appellino Genẽsis vrbis Episcopo,qui ei consanguinitate proximus erat. Hic denique Appellinus vicinos Episcopos singulatim sibi iungere in auxilium Agrestini nisus est omni studio,ita vt Regem Clotharium tentaret,si suæ partis assentator fieri voluisset. At ille sciens & experimento cognitam habens beati Columbani sanctitatem & discipulorum eius doctrinam, postquam diu redarguere tentauit grunnientis hæretici sectam,nec præualere potuit aduersus eam:statuit vt Synodali examinatione probaretur,non ambigens de auctoritate venerabilis viri Eustasij,quin omnes aduersantes sanctæ regulæ sua prudentia superaret.

IX. *Concilium Matisconense cogitur.*

Tunc emanante regali auctoritate,multi iam Burgundiæ Episcopi in suburbio Matisconensis vrbis conueniunt:inter quos maximus bæreticorum Vuarnacharius quidam,dum & ipse fieri vellet assentator Agrestinianæ partis,ipso die quando aduersus Eustasium altercatio futura erat,morte præuentus interijt. Sed nec eo terrore turbari ceteri consautores aduersæ partis,qui conuenerũt, deductum in medium Agrestinum depromere cogunt,quid contra regulam Columbani vel Eustasij obiciendum haberet. Tum ille trementibus labijs assistens, & nihil auctoritatis vel elucubrati E
eloquij habens,ait superflua quædam & canonicæ institutioni contraria in eorum studijs teneri,cochleam videlicet,quam lamberent,Crucis signo crebro signari,& in ingressu cuiuslibet domus intra cœnobium tam introeuntem quam egredientem benedictionem postulare:Columbanum etiã a ceterorum Ecclesiasticorum more desciscere, & sacra Missarum solemnia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare.

X.

Auditis huiusmodi obiectionibus beatus Eustasius conuersus ad suæ partis Episcopos dixit: Vos,ó decus sacerdotij,probare debetis,qui in Ecclesijs veritatis ac iustitię seminariũ distribuãt, & qui veritati ac religioni aliena tradant. Quicquid enim a norma veri tramitis dissentit, extra Ecclesiæ corpus segregari debet. Vestrum est discernere obiecta,an sint a Scripturarum serie aliena. Agrestinus ait;Tuo ore nobis edicito:nosse enim a te volumus,quod dignum super hoc responsum reddas? Sanctus Eustasius respondit: Nequaquam,ait,reor contrariũ esse religioni,si cocbleã quam Christianus lambit,vel quodcumque vas,aut poculum Crucis signo muniri,cũ per aduentũ

signi

A signi Dominici pellatur pestis aduersantis inimici.]

XI. Fuisse quidem in more positum apud Christianos antiquitus, vt ad omnem actum & ad omnẽ potum & cibum signarent se signaculo Crucis, præter illa quæ de his Tertullianus tradit in libello de corona militis, & sanctus Hieronymus ad Eustochium, ex Eusebio suo loco vidimus Christianos milites in castris Ethnici Imperatoris militantes ex eo indicio deprehensos fuisse Christianos esse, quod ad omnem potum signarent poculum Crucis signo. Ad aliud vero accusationis caput, quod obijciebatur, Eustasium ita respondisse, Ionas affirmat: Introeuntem vero monachum cellulam, vel exeuntem, benedictione Domini armari, ratum duco, iuxta Psalmistæ vocem[a]: Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus: Dominus custodit introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & vsq. in sæculum. Licet enim hoc ad vnumquemq. Christianũ referatur, vt gratia baptismi per fidem in Ecclesia seruetur, in eo videlicet, qui ad eam ingreditur, & vsque ad finem perseuerantiæ vigore firmetur: de quotidiano tamẽ motu, siue ingressu, vel egressu, seu progressu vnumquemque nostrum signo Crucis armari, vel benedictione sodalium fas duco roborari.

a Psal. 120.

B XII. Multiplicationem vero orationum in sacris officijs credo omnibus proficere Ecclesijs: quia dum plus Dominus quæritur, plus inuenitur; & cum vberius oratione pulsatur, eo citius exaudire probatur. Nihil enim amplius desiderare debemus, quam orationi incũbere, sicut Dominus sub Apostolorum numero hortatur[b]: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Sic & Apostolus[c] nos sine intermissione iubet orare: sic omnis Scriptura sacra hortatur nos ad Dominum sine cessatione clamare. Nihil equidem tam vtile, tamque salutare, quam Creatorem multiplicatione precum & assiduitate orationum pulsare.] Ita quidem quod de multiplici collectarum numero (vt dictum est) argueretur monastica institutio, nihil iudicatum est esse quod repugnaret constitutionibus sanctorum Patrum; quibus illud tantum prohibitum fuisse, suo loco diximus, ne quis præsumeret orationes in ecclesia publice recitandas ex sua inuentione proponere. Sed pergit Ionas:

b Matth. 26. & Luc. 22.
c 1. Thes. 5.

XIII. His & horum similibus responsis confusus Agrestinus, addit garrulitatis noxam: calumniatur capitis comam inepte præcidi, & ab omnium hominum more desciscí. Eustasius autem, vt erat virtute patientiæ & scientiæ compos: In præsentia, ait, omnium horũ qui præsto sunt sacerdotũ, ego eius discipulus & successor, cuius tu disciplinam & instituta damnas, te ad diuinum iudicium cum C eo intra præsentis anni circulum causaturum inuito, vt iusti Iudicis examine sentias, cuius famulũ tuis detractionibus maculare procures. His dictis, metus quosdam eorum qui Agrestinianæ partis fautores erant, perculit, hortanturque omnes vt pacis nexu corda iungerent, & vt iste temeritatis audaciam tolleret, & ille paterno affectu labentem pijs correptionibus solueret. Ad hæc Eustasius: Vestris, inquit, libẽs satisfacerem precibus, si misera mens duritiam vecordiæ molliret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto visceribus delectis, redux ad salutifera monita remeare nitatur. Cogentibus ergo cunctis, Agrestinus simulatam pacem postulat, quod postea actibus deprompsit. Eustasius vero mitis animi suasione flexus poscentium, pacem tribuit, & pacis osculũ illi porrexit.] hæc de fine Matisconensis Synodi Ionas: in qua cum nihil vmquam obiectum sit ab Eustasio schismaticum illum esse hominem & a Catholicæ Ecclesiæ communione seiunctum, vtique par est credere ipsum ante iudicium, vt illic agere posset, quoquo modo palinodiam recantasse: alioqui illi pacem dari, repugnante sententia Apostolica[d], ex qua nec Aue ei dicendum erat, nequaquam iussissent Episcopi, neq. Eustasius implere curasset. Sed finem initæ palæstræ spectemus. Etenim et si ad pacis osculum receptus est, haud tamen arma dimisit, sed occultauit, suo illa tempore exertu- D rus, vt fecit: nam audi Ionam:

Pacem suadet Epist.

d 2. Ioan.

XIV. Vix ad intercallum breuis spatij manifestam vesaniam suam Agrestinus verecundiæ metu repellens, cœpit iterum monasteria tentare, & sub specie discipuli pretium proditionis taxare. Ad quemdam namque virum venerabilem, Romaricum nomine venit, qui primæ nobilitatis fuerat apud Theodobertum Regem habitus; postque per exemplum Columbani, ac per Eustasij prædicationem monitus ad Luxouium veniens, monasticæ institutioni se subdidit. Quo diu sub regulari tenore vitam agente, postea Eustasio annuente, puellarum monasterium in suo proprio inseruit, & regulam Columbani illis custodiendam indidit. Cumque iam multa religione polleret, ad eum Agrestinus pergit, seseque subditum atque obedientem simulat; simulque Amatum, quem ibi Eustasius ob imbuendam regulam præfecerat, mollibus sugillationibus tentat. Nam quibusdam sacræ religionis regulis ab eis neglectis, tam Amatus quam Romaricus ab Eustasio obiurgati fuerant. Læsos ergo eos vt præsensit Agrestinus, exasperatas mentes suis assertionibus iungere volẽs, stimulauit venenata verba sanas mentes recipere, & in contemptum regulæ Columbani propriam vesaniam propagare. Proh dolor! exitiale vas ac letifera doctrina repletum. sanas mentes diaboli- E ca insania maculauit: abiectis etenim pristinis institutis, studibus conati sunt præfati iam viri instruere plebem doctrinis.

Romaricus & Amatus seducti ab Agrestino.

XV. Deinde nefandus Agrestinus ad venerabilem matrem Burgundoforam iter dirigit (*Abbatissa hæc erat monasterij sanctarum virginum, S. Columbani discipula*), vt etiam illam suis stimulationibus, si valuisset, macularet. Quem beata virgo Christi non femineo more, sed virili confudit responsione, dicens ad eum: Num tu confutator veritatis, & nouorum introductor argumẽtorum ad hoc huc accessisti, vt veneno tuo dulcia mella perfunderes, & vitalia alimenta letali amaritudine commutares? Miser ac detestabilis, tu detrahis illis, quorum ego virtutes agnoui, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum eruditione multos cælestia regna penetrasse comperi. Meminisse te velim Isaiæ dictum[e]: Væ qui dicit malum bonum, & bonum malum. Festina ergo ab his venenatis assertionibus recedere, ne te ira Dei comprehendat. Confutatus itaque his famulæ Dei increpationibus impius Agrestinus, rursus ad Romaricum & ad Amatum repedat, vt cœptũ opus erroris ad effectum nequitiæ perducat.] Magna plane ista fuit Burgundofora & celebris sanctitate virgo, cuius

Tentatur frustra a schismatico S. Burgundofora.

e Isai. 5.

go, cuius res præclare gestas idem Ionas (vt ipse profitetur in vita sancti Columbani) conscripsit, A de qua dicturi sumus postea. Sed de vltione diuinitus in seditiosos immissa idem Ionas narrare pergit his verbis:

XVI.
Dei vindicta in schismaticos.

Nec defuit illis vltio diuina, cum & ipsi & alij complures iam ad hoc aspirarēt, vt peruersi dogmatis hæretici huius assentatores, *id est, consentientes*, fierent. Lupi siquidem per intempestam noctem intra septa monasterij irrumpentes, aliquos ex fratribus morsibus suis laniarunt, atq. in prædicta peste derelictos diræ morti miserabiliter tradiderunt. Quemdam etiam Pleteum nomine, qui adhuc discordiæ fomitem vehementer administrabat, dæmonum rabies peruasit, & ignobiliter ad extrema perduxit: nam propria manu ipse laqueo se suspendit. Porro cum hæc vltio nequaquā fieret correctio delinquētiū, maior protinus vindicta secuta est. Subito nāq. fulgur ingens e cælo lapsum, tāto fragore pcutit locū, deuastat monasteriū, tegmēta subuertit, plebē exurit, vt præsens correptio manifeste monstraret futuram debere fugere iram: mortuiq. sunt ad præsens plusquam viginti homines, auctore tamen totius criminis ad pœnitentiam reseruato, vt si cognosceret semetipsum & rediret, sanitatem proculdubio reciperet: nullū etenim Dominus perire desiderat; sed semper, quamuis grauibus delictis obrutum, per pœnitentiæ fomenta redire expectat. Cumq. sibi sæ- B pius pœnitentiæ locum datum infelix Agrestinus non cognouisset: vt Eustasij sententia ad iudiciū eum inuocantis præualeret, ante triginta dierum circulum quam vertentis anni meta compleret, a seruo suo, quem ipse redemerat, securi percussus interijt: & occasio criminis dicebatur vxoris permixtio: quod quamuis multi dixerint, & vera asserere vellent, nostrum tamen affirmare non est: cuncta enim, iusta Salomonem [a], adducet Deus in iudicium pro omni reatu, siue bonum, siue malum.] subdit de duobus ab eo subuersis monachis ad pœnitentiam receptis, necnon de Episcopis qui aduersabantur ad saniorem mentem reuersis, & erga instituta eadem propensioribus redditis, deque mira propagatione ordinis, & alijs monasterijs recēs erectis post superatas eiusmodi tentationes. Audisti finem schismaticorum, & ad declarandam veritatem Dei iudicium in vindictam præuaricatorum interpositum?

a Eccl. 12.

XVII.

Quod ad lapsos restitutos pertinet, subdit ista Ionas: Post hæc Amatus & Romaricus Eustasij patris indulgentiam postulantes, ab eo recipiuntur, & in pristinum gradum restituuntur.] Quod vero ad Amatum spectat, vere se pœnitentem exhibuit, adeo vt sanctitate clarueri; moriensque se probe Catholicum esse declarauit, edita publice fidei professione: nam qui eius vitæ res gestas est C prosecutus, hæc de ipsius pœnitentia & professione Catholica ante obitum [b]: Iam antum in eo cilicio & cinere egerat, die ac nocte iugiter precibus vacans, cum præ nimio membrorum cruciatu, cute & carnibus excesis, nuda ossa paterent. Interim ille nihilominus cum lacrymis semper Domino loquebatur. Cum autem finem adesse sentiret, cuidam fratri ait: Affer epistolam Leonis Papæ, quam ille ad sanctum Flauianum scripsit, in qua Catholicæ fidei plenissima ratio continetur. Allata est epistola; & cum illi legeretur, ita dixit: Sic credo, o Trinitas ineffabilis: Ita confiteor, Deus omnipotens: Ita de te sentio, Fili Dei Christe Iesu: Sic de te intelligo, Spiritus sancte, æterne Deus: Atque ita vnum Deum in Trinitate, trinumq. in vnitate confiteor.

b Vit. S. Amati Sur. die 13. Sep.
Amatus pœnitēs & sanctus.

XVIII.

Cum autem summa esset humilitate præditus, indignum se putauit, qui intra ecclesiæ septa sepeliretur. Iussit igitur sibi fodi sepulchrum in ipso aditu basilicæ Matris Dei, & hoc epitaphium, quod ipse composuit, ei imponi:

OMNIS HOMO DEI QVI IN HVNC LOCVM SANCTVM AD ORANDVM INTROIERIS, SI MERVERIS OBTINERE QVAE POSTVLAS, PRO ANIMA AMATI POENITENTIS HIC SEPVLTI DOMINI MISERICORDIAM DEPRECARI D DIGNERIS: VT SI QVID MEA PRAVITAS DE MEIS PECCATIS OBTINERE NON POTVIT TEPIDE POENITENDO, OBTINEAT VESTRA TANTORVM CHARITAS SEDVLO DOMINI MISERICORDIAM DEPRECANDO.] hactenus epitaphium, quo veri pœnitentis specimen edidit; qui & ob præclara merita inter sanctos relatus, Idibus Septembris [c] anniuersaria memoria in Ecclesia celebratur.

c Martyr. Rom. ea die.

XIX.

Romaricus etiam & ipse digne omnes veri pœnitentis numeros explens, sancto fine quieuit, & inter sanctos itq. adnumeratus rediuiua memoria annis singulis colitur sexto Idus Decembris [d]. Sed mirati sumus, eos qui ipsorum res gestas sunt prosecuti, de lapsu nihil dicere: adeo vt omnino hoc remansisset incognitum, nisi Ionas in Eustasio, rerum sui temporis scriptor, id amplius notis testatum reliquisset, maiori vtiq. gloria Dei, & proficuo exemplo in eius Ecclesia, in qua raro contingit redeuntem ab hæresi siue schismate digne pœnitere. Sed de his hactenus.

d Martyr. Rom. dicta die.

XX.
De Legatione Heraclij ad Cosrhoē Reg. Persarum

Quod ad res Orientales pertinet: cum nullam sibi adesse vim resistēdi Persarum Principi Heraclius Imperator sentiret, tandem ad preces supplices se conuertit: & quamuis antea eodem vsus remedio, fuisset iam missa legatione repulsus; rursus tamen nouam legationem ad Cosrhoen Regē E Persarum decernit, qua ab eo quibusuis iniquis conditionibus pacem exposceret. Non deerant argumenta perualida ad mouendum Regem, si apud superbum & fastu tumidum elatum victorijs hominem aliqua ratio locum habere potuisset: verum inflata arrogantia mens expers mox omnis redditur rationis. Præpotens vero præ ceteris illud potuisset ferream emollire ceruicē, quod idē ipse Cosrhoes profugus, exors regni, suis redditus infensissimus, fuisset tamē ab Imperatore Romano (vt suo loco dictum est superius) magna potentia in Imperium restitutus atq. defensus: cuius præstiti adeo immensi beneficij si memor, si gratus existere voluisset, parere vtique naturæ legibus debuisset, vt redderet quod acceperat beneficium. At quid omnium legum exors barbarus truculentus? Quo cernit Romanum Imperatorem magis se subiicere, eo se ipse aduersus eum omnemque Christianorum gentem insolentius extollitur, nec veretur impiā illam pacis conditionem per legatos præscribere, qua vellet, si pacē cuperet, ipsum cū omnibus suis Christianæ religionis fieri negatorem, cultorem vero Solis Persarum dei. Referunt enim hæc Annales [e] hoc anno his verbis: Anno octa-

e Apud Miscel. lib. 18. an. 8. Heracl. Imp.

A NO octauo Imperij sui rursus Heraclius misit in Persidē legatos ad Cosrhoen postulans pacem. At Cosrhoes iterum eos spreuit, asseuerans: Non parcam vobis, donec Crucifixum abnegetis, quem Deum fatemini esse, & adoretis Solem.]hæc ibi. At respexit tandem, sero licet, Deus in Regem Assyriorum, quem dedit in opprobrium gentibus. sed de his suo loco dicendum erit.

IESV CHRISTI ANNVS 618.	BONIFACII PAP. V. ANNVS 1.	HERACLII IMP. ANNVS 9.

QVI primus Bonifacij Papæ numeratur annus, idem & Redemptoris ponitur sexcentesimus decimusoctauus, Indictionis sextæ: cum ipse Pontifex in eminenti Petri cathedra collocatus, pastorali munere mentis oculis lustrans orbem, vnde lugeat, conspiciens vbique tragœdias; ex restitura tamen iam pene collapsa in Anglia Christiana religione, vnde lætetur, reperit argumentum, I.
B quod scilicet, qui iam profugi rediissent Episcopi, iterata Euangelij prædicatione, ex iacto semente manipulos læti referrent. Acceptis enim ipse Bonifacius litteris de conuersione Eadualdi * Regis, eiusq. sororis Edilbergæ, vxoris Eduini Regis, admodum lætatus, primum omnium diligentē operarium Euangelicum digna remuneratione prosequitur, & amice congratulatur. Etenim scribens ad Iustum Roffensem Archiepiscopum, eidem pallium in signum elargitæ plenitudinis potestatis mittit. Extant quidem ipsæ Pontificis litteræ hic merito recitandæ, quæ sic se habent [a]:

* Adelualdi Eadhaldi

a Apud. Bedam lib. 2. c. 8.

Dilectissimo fratri Iusto Bonifacius.

Quam deuote, quamq. etiam vigilanter pro Christi Euangelio elaborauerit vestra fraternitas, non solum epistolæ a vobis directæ tenor, immo indulta desuper operi vestro perfectio indicauit. nec enim omnipotens Deus aut sui nominis sacramentum, aut fructum vestri laboris deseruit, dū ipse prædicatoribus Euangelij fideliter repromisit [b]: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod specialiter, iniuncto vobis ministerio, eius clementia demonstrauit, aperiens corda gentium ad suscipiendum prædicationis vestræ singulare mysterium. Magno enim præmio fastigiorum vestrorum, delectabilem cursum bonitatis suæ suffragijs illustrauit, dum creditorum vobis talentorum fidelissimæ negotiationis officijs, vberem fructum impendens ei quod signare possitis, multiplicatis generibus præparauit. Hocq. etiam illa a vobis repensatione collatum est, qui iniuncto ministerio iugiter persistentes, laudabili patientia redemptionem gentis illius expectastis; & vestris vt proficerent, meritis, eorum est saluatio propinata, dicente Domino: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Saluati ergo estis spe patientiæ, & tolerantiæ virtute: vt infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata, sui consequerentur misericordiam Saluatoris.] hæc dum Bonifacius Papa inculcat, satis ostendit, profectionem ipsorum in Galliam non fuisse fugam, vt illuc amplius reuertendi deserit animus, sed potius ad tempus factā secessionem, vt ibi redeundi tempus expectarent opportunum; cuius rei gratia adeo eorum tolerātia a Bonifacio commendetur. Sed pergit epistola: II.

Bonif. Pap. V. epist. ad Iustū.

b Matth. 28.

Susceptis namque apicibus filij nostri Eadualdi Regis, reperimus quanta sacri eloquij eruditione eius animum ad veræ conuersionis & indubitatæ fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. Quapropter de longanimitate clementiæ cælestis certam assumentes fiduciam, non solum suppositarum ei gentium plenissimam salutem, immo quoque vicinarum, vestræ quoque prædicatio-
D nis ministerio credimus subsequendam: quatenus (sicut scriptum est) consummati operis vobis merces a retributore omnium bonorum Domino tribuatur. Et vere per omnem terram exisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba ipsorum, vniuersalis gentium confessio, suscepto Christianæ sacramento fidei, protestatur. III.

Pallium præterea per latorem præsentiū fraternitati tuæ, benignitatis studijs inuitati, direximus: quod videlicet tantum in sacrosanctis mysterijs celebrandis licētiam vtendi impertiuimus: concedentes etiam tibi ordinationes Episcoporum, exigente opportunitate, Domini præueniente misericordia, celebrare: ita vt Christi Euangelium plurimorum annunciatione in omnibus gentibus, quæ necdum conuersæ sunt, dilatetur. Studeat ergo tua fraternitas hoc, quod sedis Apostolicæ humanitate percepit, intemerata mentis sinceritate seruare intendens cuius rei similitudine tam præcipuum indumentum humeris tuis baiulandum susceperis: talemq; te Domini implorata clementia exhibendum stude, vt indulti muneris præmia non cum reatitudine, sed cum commodis animarum ante tribunal summi & venturi iudicis repræsentes. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater.] hucusque Romani Pontificis epistola. IV. De vsu pallij.

E Quod ad statum rerum Orientalium spectat, nihilo hic annus superiore felicior fuit, etsi non cum Persis res acta: Chaganus enim Auarum Rex dolo, sub pacis nomine decipiens Heraclium Imperatorem, suburbia Constantinopolitanæ vrbis est deprædatus. hæc pluribus tradunt Annales summatim ex Theophane relata, & a Cedreno eadem repetita. V.

Edidit hoc nono anno sui Imperij Heraclius, exigente Sergio Patriarcha Constantinopolitano pragmaticam sanctionem, ne quis cooptaretur in clerum, nisi in defuncti locum subrogaretur. Accidebat enim vt procerum fauore complures sese intruderent in eam Ecclesiam, adeo vt reditus ad alendos omnes non supperterent. Id ergo cum ipse Patriarcha iam statuisset, ab eodem Imperatore ea quæ a se decreta essent, pragmatica sanctione firmari petije, quæ sic se habet [c]:

c Novell. Impp. lib. 2. Nouel. 4.

Etiam ea quæ sæpenumero ab hominibus excogitata præclare videntur, casus quidam forte fortuna superuenientes ad statum plane diuersum traducunt. Quale quiddam cum nunc quoque contigerit, vt ad præsens mandatum respiceremus, nos incitauit. Quippe cum ij qui clero sanctæ maioris Ecclesiæ in hac vrbe regia continentur, eius res non mediocriter grauari perspexerint, multis VI.

Herac. sanctio de clericis Eccles. Constantinopol.

tis sanctitatem vestram molestantibus, vt diuersas personas in clerum recipiat, & in oratoria sanctissimæ Matris Domini ac Saluatoris nostri Iesu Christi qui Deus est, tam id quod est in Blachernis, quam quod in ijs quæ Vrbicij appellantur, adeo quidem vt inde diariorum quantitas (*quę alij quotidianas vocant distributiones*) quæ ipsis datur, magnopere excresceat: Deinde petentibus vt aliqua etiam officia Ecclesiastica committantur alijs, de quibus non exigua rebus eiusdem sanctissimæ Ecclesiæ vtilitas proueniret. Cumq. quod ita geritur, correctionem consequi petiuerint: gratificandum tam sanctitati vestræ, quam ijs qui dicto clero continentur, duximus: vt certarum personarum numero circumscribantur indicatarum religiosarum ædium clerici, & qui Ecclesiastici ministerij officia gerunt: ita vt nemo possit inter indicatos clericos recipi, vel curas Ecclesiasticas suscipere prius quam aliquibus ex eorum ordine deficientibus, ad eum numerum, qui vobis vniuersis placuerit, vel clerici dictarum religiosarum ædium, vel Ecclesiasticæ curationes redigantur. A

VII. Hæc ergo vobis ita placita postquam nostras ad aures peruenerunt, precibus etiam nobis oblatis, vt per sanctionem nostram pragmaticam recte a vobis trutinata confirmarentur: nos abs re nos, qui de commodis eiusdem sanctissimæ maioris Ecclesiæ Dei solicite semper cogitamus, reapse precibus vestris annuendum duximus, dictamque sanctionem pragmaticam sanctissimæ apud nos Ecclesiæ largiti sumus, licentia vobis per eam concessa, vt eum qui manifesta emolumenta rebus Ecclesiæ affert, idque vel per donationem, vel pactiones, vel per supremam voluntatem, vel alia ratione beneficium id quod ei datur excedentia: prius etiam quam dicti clerici, vel Ecclesiasticorum officiorum administratores ad statutum numerum redacti fuerint, citra vllam prohibitionem, voti sui compos fiat, ordine sacrorum canonum nihilominus obseruando: siue is ipse qui hoc agit, in aliquem ex prædictis cleris recipi voluerit, aut officium Ecclesiasticum consequi; siue animus ei sit alteri personæ hunc ordinem impetrare. B

VIII. Hæc igitur cum indicata sanctio pragmatica contineat: retulit ad nos in præsenti sanctitas vestra, diuersas quidem personas indicatis cleris adscribi cupere, vel Ecclesiasticum officium accipere, vel tale quid alteri cuipiam impetrare, sed vereri ne postea quidam eis negotia facessant, inquirendo, quanam re ad vtilitatem rerum Ecclesiasticarum peracta, voti sui compotes facti fuerint; quando post aliquod elapsi temporis interuallum eis huiusmodi probatio difficilis accidat: Et quidem alios nolle nota esse, quæ tum in ipsos, tum erga Ecclesiam facta sint: vnde fiat, vt nonnulli ab ijs faciundis reuocentur, quæ ad vtilitatem rerum Ecclesiæ spectant. Quamobrem ne per hanc occasionem id quod nuper ad eius vtilitatem est excogitatum, damni causam ei præbeat: nos scientes supra omnes alios sanctitatem tuam Ecclesię sanctissimę conducentia solicite curare atque perficere, fiduciam ei præstamus, quod haudquaquam indicatæ sanctionis, etiam absque illa obseruatione quæ per eam exponitur, ad dicta duo capita pertinentia procuret, respiciens (vt solet) ad ipsum Deum qui omnium quidem religiosarum ædium inspector est, sed in primis sanctæ Dei maioris Ecclesiæ in hac ipsa regia vrbe, a qua citra intermissionem tot ac tantæ circa pias actiones expensæ proficiscuntur. Confidimus enim, quod etiam sola per se sanctitas vestra relatorum ab se capitum quodlibet examinans, in proposito negotio ea cum consultet, tum agat, quæcumque rebus Ecclesiasticis vtilitatem siue manifestam, siue quæ ignota vulgo esse debeat, afferre possunt.] quæ sequuntur (vt vides) litteris fuere grandiusculis exarata in Græco etiam exemplari Latinis notis: C
LEG. DAT. VIII. KAL. MAIAS, C. P. DOMINORVM NOSTRORVM PIISSIMORVM PERP. AVGG. HERACLII ANNO NONO, ET HERACLII NOVI CONSTANTINI FILII IPSIVS ANNO SEPTIMO.]

IX. Huic incriptioni adijcimus aliam itidem temporis huius indicem, quam in Confessione ecclesiæ sanctæ Cæciliæ in Vrbe trans Tiberim positam legimus hisce verbis: D
HIC REQVIESCIT THEODORVS V. C. GRÆCVS VIZ-
TEVS QVI FVIT FIDELIS ET CARVS AMICVS MVLTORVM Romanæ Rei-
PVBLICÆ IVDICVM AMICITIÆ CVSTOS BENIGNVS PIVS DOMVI su-
Æ BENE PRÆPOSITVS. QVEM ETIAM LOCVM COMPARAVIT AVV...
IORE ARCIPRO TIT SCAE CECILIÆ SOLIDOS SEX. DEPOSITVS DIE QVar-
TADECIM AVGVSTI IND. SEPTIMA. ET EIVS FILIVS THEODORIC. qui
BIXIT M VII. DEPOSITVS IDVS OCTOBRIS IMPP. DD NN PIISSIMIS AVGG HERA
CLIO ANNO NONO PC EIVSDEM DN ANNO OCTABO. ATQVE HERACLIO
CONSTANTINO NOVO FILIO IPSIVS ANNO SEPTIMO INDICT. SEPTIMA.
QVI VIXIT ANNOS PLVSMINVS LXXV.

X. *De pretio pro sepultura.* At quod audisti pretium datum pro sepultura: id quidem ex antiqua consuetudine, quam S. Gregorius abolere conatus est, vt ipse testatur in epistola ad Messanitum Episcopum[a], vbi hæc ait: Secundum nostrum institutum noueris nos illicitam antiquam consuetudinem a nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere vt loca humandi corporis pretio possit adipisci. Nam si Gentiles (vt arbitramur) viri Sichimitæ Abrahæ[b] pro Sarra mortua, atque in loco proprio humanda, sepulturam gratis obtulerunt, &c. vix magna eius importunitate coacti sunt, vt pretium de loco sepulturæ perciperent: nos qui Episcopi dicimur, de humandis fidelium corporibus pensa quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis vestræ iudicio committimus.] hæc Gregorius. Vides igitur post ipsius obitum eius decretum de sepultura pretio non tradenda exoleuisse. Sed quomodo iuste pieq. pro sepulturæ loco perpetuo conseruando aliquid tradatur & accipiatur, tu consule Canonistas id pluribus disputantes. E

a Greg lib. 7. ep. 4. Ind. 1.
b Genes. 23.

IESV

I. *Cõcilium Spalense.* SExcentesimus vndenigesimus annus agitur, Indictionis septimæ, quo & nonus numeratur Sisebuti Hispaniarum Regis secundum Chronicon Isidori: cum celebrata est in Hispania Synodus Spalensis, ita dicta, vt haud obscure titulus eius significat verbis istis: Synodus habita in ciuitate Spali, sub die Iduum Nouembrium, anno nono regnante gloriosissimo Principe Sisebuto, Era sexcentesima quinquagesimaseptima.] Sed licet ita titulus habeat, breuitatis causa, pro Hispalensis, Spalensis dicta videtur, sicut loco Hispalis, Spalis, cum non dubium sit intelligi de præclarissima illa ciuitate, quæ in Bætica prouincia est, cuius bene notus, qui eidem Synodo præfuit, Episcopus Isidorus erat.

B II. In hac autem Synodo controuersiæ plures diuersarum Ecclesiarum per sessiones singulas, quę extant numero tredecim, sunt decisæ, & quidem satis erudite, vtpote S. Isidori, qui præfuit, doctrina examinatæ. In quib. obiter illud notamus, improbari ministros Episcopi esse laicos. Sunt enim hæc verba in nona sessione, cum de œconomo statuunt, vt sit clericus, sicut & alij: Oportet nos & diuinis libris & sanctorum Patrum obedire præceptis, constituentes, vt hi qui in administrationibus Ecclesiæ Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, nec habitu.] Sed & illud obseruatione dignum, vetari monachis omnem consuetudinem cum dicatis Deo virginibus: nam hæc in vndecima sessione: Ea circa monachos disciplinæ cautela seruata, vt remoti ab earum peculiaritate, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum: sed nec Abbati, vel ei qui præficitur, extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem morum pertinet, licebit; nec cum sola quæ præest frequenter eis loqui oportet, sed sub testimonio duarum aut trium sororum, ita vt rara sit accessio, & breuis omnino locutio. Absit enim vt monachos (quod etiam dictu nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus, &c.] ita sanctissimi Patres, non amplius his securitatis tribuentes, quam Adam & Euæ in paradiso Dei existentibus.

C III. Quid autem actum sit cum hæretico Eutychiano eius partis quæ dicitur Acephalorum, demõstrat decima sessio. Iam diaboli opera in Hispanias vsque ex Orientalibus oris venenum diffusum erat, vt nisi quantocyus eidem remedium parasset sanctissimus Isidorus, persacile illud potuerit Hispaniarum Ecclesias labefactare. Magno vero diuinæ dispensationis beneficio impegit in scopulum, qui ex Oriente venenatas merces detulit in Hispanias: scopulum dixerim fidei robore fortem atque constantem Isidorum Episcopum. Sed breuiter totius duodecimæ sessionis progressum audi, quæ sic se habet: Duodecima Actione ingressus est ad nos quidam ex hæresi Acephalorum, natione Syrus (vt asserit ipse) Episcopus, duarum in Christo naturarum proprietatem abnegans, & Deitatem passibilem asserens: cuius dum nostris sensibus tanti erroris confusio patuisset, prolatis illi de incarnatione Domini nostri Iesu Christi testimonijs, sanctorumque Patrum sententijs recitatis, omni eumdem exhortatione ad veræ fidei rectitudinem sacerdotali modestia inuitauimus. *Hæretici Acephali Eutychiani conuersio.* Qui salutaribus monitis pertinaciter per multos diuturnosque communionis conflictus renitens, tandem gratia diuina edoctus, cunctis coram astantibus, hæresim propriam abdicauit, duasq. naturas & vnam personam in vno eodemque Domino nostro Iesu Christo confessus est, credens impassibilem naturam Deitatis, atq. in sola humanitate suscepisse infirmitates passionum & Crucis.
D Conuersus itaque atque receptus susceptę fidei confessionem cum stipulatione iureiurando protulit, atque ab omnibus purgatus apparuit. Talique pro merito gaudentes, Christo gratias egimus, quod eumdem post prauitatem hæresis, ad rectitudinem fidei diuina gratia promouisset. Quem optamus, vt permanens in fide Christi pure ac deuotissime conseruetur.] ita Patres.

IV. Qui scientes quam infida esse soleat fides hæreticorum pœnitentiam præseferentium, ad omne malum cauendum vel quod per eumdem in Hispania factum esset, vel fieri post hæc posset, salubri inito consilio, sequenti sessione quæ vltima est numero decimatertia, edito canone, perfectam edidere doctrinam, qua penitus Acephalorum error confutaretur, parantes antidotum ad omnes morsus venenosi serpentis, perfectam de incarnatione Domini confessionem ponentes, quam & singuli singulis subscriptionibus muniuere octo numero qui Synodo interfuerunt Episcopi.

V. *Sisebuti Regis obitus.* Porro ipse Rex Hispaniarum Sisebutus hoc ipso anno nono sui regni ex hac vita transiuit ad superos, pietate quidem vir insignis, de quo hæc apud Chronicon Lucæ Tudensis: Adeo, inquit, post victorias clemens fuit, vt multos ab exercitu suo hostes in seruitutem redactos, pretio illorum dominis dato, absolueret: adeo vt eius thesaurus redemptio fuerit captiuorum. Ecclesiam sanctæ
E Leocadiæ præfatus Princeps miro opere fundauit.] fuisse ipsum moribus sanctum, scientijs eruditum, & in bello manu potentem, idem affirmat. Sed de Sisebuto Rege hactenus, qui successorẽ habuit Recaredum paruulum filium, qui ab obitu patris post sex menses itidem moritur: eiq. successit Suinthilla anno sequenti: qui pulsis ijs qui nomine Imperatoris aliquas tenebant in Hispania ciuitates, ipse solus monarchia potitur Hispaniarum.

VI. *Capta a Persis Ancyra Galatiæ.* Inter hæc autem in Oriente tumultus bellici in dies magis augentur, Persis Galatiam inuadẽtibus, qui & Ancyram eius prouinciæ Metropolim occuparunt. Tot cladibus obrutus Heraclius Imperator, cogitur rursum cum Auarum Rege Gaiano inire concordiam, & petere pacem, paraturus anno sequenti expeditionem in Persidem, si liceret.

I. *Apparatus ad bellū Persicū.* Vigesimus supra sexcentesimum annus adest, Indictione octaua: quo Heraclius Imperator, inita pace cum Auarum Rege Gaiano, totus est in expeditione paranda aduersus Persas, sequenti anno contra eos moturus exercitum. Sed quod primum existimatur robur exercitus, pecunia cum careret, nec vnde mutuo eam acciperet, vspiam esset, vel aliquod a populis exigendi tributum spes vlla reliqua remaneret, sæpe iisdem spoliatis a Persis: eo tandem adactus est, vt ab ecclesijs & alijs religiosis domibus mutuo pecuniam quæreret, quam esset eisdem restituturus: sed & qđ ea non satis esset, sacris vsus est vasis aureis vel argenteis ad conflandam pecuniam, qua posset militibus pro templis ipsis certantibus stipendia soluere. Hæc autem de pecunia & vasis sacris in pecuniam conflatis, Theophanes sic habet: Sumptis autem mutuo venerabilium domorū pecunijs, a penuria coarctatus, accepit etiam Ecclesiæ magnæ multa candelabra simul & vasa ministratoria: quibus conflatis, cudi fecit in his nummos aureos & argenteos plurimos.] B

II. Porro collectio istiusmodi pecuniarū non facta est Constantinopoli tantum, sed & in alijs totius Imperij ciuitatibus, in quibus pretiosum aliquid inuentum esset. Legati sunt in Orientalē vniuersam plagam ab Imperatore Quæstores viri quidem insignes: Alexandriam autem & in vniuersam Aegyptum missus est Nicetas Patricius, de quo superius diximus. Hic igitur cum Alexandrinæ Ecclesiæ pecunias in fiscum inferre conaretur, nactus est aduersantem Ioannē Alexandrinum Episcopum, qui cuncta soleret in pauperes erogare, cum negaret se daturum, quod suum non esset, sed pauperum. At quomodo hæc altercatio memoria digna transacta sit inter ipsum Nicetam Patricium, atq. Ioannem, petamus a Leontio Neapolis in Cypro Episcopo, qui omni sinceritate res ab ipso Ioanne gestas scriptis mandauit [a]. Sunt ea huiusmodi quæ in magnam admirationem legētem adducant, vt nisi essent a grauissimo eius temporis scriptore prodita, vix fidem apud aliquē inuenirent. Sed hic totidem verbis reddamus: sic enim se habent:

a Extant apud Sur. die 23. Ian.

III. *Io. Eleemosyn. restitit Nicetæ exactori.* Accedens ad beatum Ioannem Patriarcham Nicetas Patricius: Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecunijs, quas ad necessarios vsus Reipublicæ quotidie consumat. Nam ipse quoque vides, in quantas angustias redacta sit Respublica. Oportet ergo, vt quæ temere & ad nihil quod oportet a te consumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus: Non est, inquit, iustum, vt quæ Regi cælesti sunt consecrata, prodantur Regi terreno: est hoc enim plane sacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi visum est sic facere: ecce quæcumque sunt Ecclesiæ, ea accipe, & fac vt volueris, siquidem nulla ratio ab hac te abducit sententia: mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum quæ sunt reposita.] hæc quidem ipse: cui, eo quod causa esset Deo grata, vt per Heraclium Persæ debellarentur, & sancta Crux vindicaretur ex ipsorum manibus, ad rem tantam diuinitus aliæ, quas donaret Nicetæ Patricio & Quæstori, sunt suppeditatæ pecuniæ, vt proxime audies, magno miraculo, quod exigebat maxima causa, ipsa scilicet vindicatio sanctissimæ Crucis de manibus barbarorum, pergit enim Leontius: C

IV. Nihil ergo (nescio quomodo) ea eo repressus vir ille admirabilis *Nicetas*, vocat eos qui sequebantur, & statim iubet tollere pecunias nihil aliud relinquens Patriarchæ, nisi solas centum libras auri. Interim autem dum descendebant ij qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum erat, MEL PRIMARIVM, in alijs autem, MEL FVMO CARENS. Postquam ergo hæc vidit Patricius, & agnouit inscriptionem, significauit Patriarchæ, vt ad ipsum mittatur vna ex amphoris. Cum is autem cuius fidei commissa fuerant, eorum (vt mos est) fecisset periculum, & deinde intellexisset quod in eis factum erat miraculum, & beato Ioanni significasset quod sunt omnia auri plena; illico vnum mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, MEL PRIMARIVM. Ad eum autem mittit etiam litteras, quarum hæc erat vis: Dominus, qui dixit [b]: Non te dimittam, nec te derelinquam: ipse pro ijs, quas tua celsitudo nunc abstulit, pecunias reddidit alias: id autem tibi declarabit quæ nunc ad te missa fuit amphora, quæ est vna ex ijs. Scias ergo, quod Deum, qui spiritum & alimentum omnibus suppeditat, homo in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere.] hæc breuiter ad Nicetam Patricium Patriarcha. Pergit reliqua ita narrare Leontius: D

Aurum diuinitus suppeditatum.

b Hebr. 13. Iosu. 1.

V. Porro autem præcipit etiam ijs qui ferebant amphoram, vt eis præsentibus aperiretur in conspectu Patricij, & ei renunciarent, quod aliæ omnes, quas vidit, ita se habent, & sic sunt auro plenæ. Cum eum ergo inuenissent conuiuantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit: Irascitur mihi omnino dominus meus, inquit; neq. enim vnam mihi solam misisset. Qui autem portabant, quomodo fuerat eis imperatum, cum in eius conspectu aperuissent amphoram, & pecunias effudissent, annunciabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cum vero perlegēs epistolam, inuenisset quod homo Deum non potest in angustum redigere: ad se postea reuersus, & timore repletus (eorum enim quæ non recte facta sunt pœnitentia cito mouetur generosa virtutis amans anima) Viuit Deus, exclamauit, nec humilis Nicetas sustinebit tētare eum in angustum redigere. Cum statim itaque surrexisset, & quascumq. ex Ecclesia sustulerat pecunias rursus sumpsisset, & ipsam quæ missa fuerat amphoram, quin etiam e suo libras trecentas addidisset, ascendit ad Patriarcham, veniam petens inconsiderati consilij. Ille autem eum libēter excipiens, neq. ei exprobrauit, neque aliquid locutus est quod ei afferret molestiam, sed verbis potius animum consolantibus & spiritualibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo E

autem

A autem tempore tanto fueront inter se coniuncti vinculo amicitię, vt etiam Patriarcha fuerit eius
filiorum susceptor.]hactenus Leontius de magno illo Dei Eleemosynario, cui re vera non semel
e cælesti thesauro potentiæ diuinæ,cui omnia parent,vnde dare pauperibus posset,copiose Deus
est elargitus:ne putes a tanto viro scriptas fabulas.cui testimonium perhibet septima œcumenica
Synodus,ex cuius Actis habetur expressum etiam Simeonis Sali vitam ipsum scripsisse,necnon hi
storiam sui temporis,incipientem a Mauritio narrare eas quæ fuerunt in Ecclesia perturbationes,
qua caremus. Porro qui exscripsit ex prototypo,Metaphrasten paraphrastice aliquid addidisse ad
Acta Leontij,non negamus,vt quæ postea addidit haud veritate constantia verbis istis:

Hic re vera bonus pastor, diuinus inquam Patriarcha, credens principi pastorum Christo, VI.
qui iubet [a]: Si persecuti fuerint vos in vna ciuitate,fugite in aliam;cum esset Alexandria traden- a Matth.10.
da Persarum manibus,diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam *De recessu Io.*
Cyprum;suum ei corpus largiturus,vt quæ eum aluerat:præsciuerat enim iam appropinquare de *Episc. Alexā.*
cessum.]hæc inquam ab ipso addita,nulla est apud me dubitatio:etenim Persarum incursionem fa
ctam in Aegyptum diu ante contigisse,certum est ex ijs quæ superius dicta sunt:quo tempore ipse
B nequaquam suam reliquit Ecclesiam,etsi latebras,ne captiuus duceretur,captasse potuit. Ceterū
huius Alexandria profectionis alia causa longeq. diuersa fuit. Cum enim virtutem tanti viri Nice
tas Patricius cognouisset,optauit eum ducere ad Imperatorem Constantinopolim,quo ab ipso per
cepta benedictione,securior ille ad Persicum bellum proficisceretur : id quod demonstrant ipsius
verba Leontij,quæ sequuntur in hunc modum: Is itaq. cuius sępe mentionem fecimus, Patricius
Nicetas,accepta occasione ex eo quod Persæ irruperant,obsecrat virum diuinum,vt veniat vsq. ad
regiam ciuitatem,precibus & benedictione imperiturus Imperatorem.

Ille autem cum sciret qualis esset fides viri clarissimi,annuit quidem petitioni. Cum ambo au VII.
tem naue veherentur,& iam essent in medio mari,incidunt in grauem tempestatem. Cum vero na-
uis iam vehementer quateretur fluctibus,vt mox esset mittenda in profundum,visus est nocte illa,
qua fuerat excitata tempestas,Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus aliquan-
do quidem per totam nauem circumcursantem,aliquando autem cum ipsis manus extendentem,
& e cælis petentem auxilium. Cum autem iam in Rhodum insulam peruenissent,ipse ille Patriar-
cha cum a se discessisset,re vera vidit & non in somnis splendidum virum eunucho similem, aureū
C sceptrum habentem in manibus,ad eum accedentem dicere: Vocat te Rex Regum. Statim ergo ac
cersito Patricio,cum dixisset qualem habuisset visionem: Tu,inquit,o vir splendidissime, studuisti
nos deducere ad eum qui regnat in terra : qui autem cælum & terram & omnia sua tenet ditione,
prior ad se accersijt. Ille vero hoc dicto tristitia affectus,& dolore repletus,non potuit quidem eum
retinere:sed cum venerabilium eius precum fructum iucunde accepisset,quam potuit officiosissi-
me eum dimittit in Cyprum.

Cum autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem,iussit Scribis vt scriberent testamen VIII.
tum,quod sic habebat: Ioannes humilis quidem seruus seruorum Dei,propter autem mihi impo *Testamentū*
sitam Pontificatus dignitatem gratia Christi liber,ago tibi gratias,Domine Deus meus,quod me *Ioannis Elee-*
dignum censueris,qui tua tibi offerrem,& quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum,nisi *mosynarij.*
tertia pars nummi,quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus,qui sunt mihi fratres in Christo.
Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriæ,inueni in meo Episcopatu circi
ter octo millia librarum auri:ex oblatione autem piorum collegi denis millib. plures his pecunias;
quas cum cognoscerem esse Christi,Christo etiam dare volui,cui nunc quoque trado animam.

D Cum hoc testamentum sic fecisset,ille magnus homo Dei deposuit spiritum in manus Dei vi- IX.
uentis. In eius autem sepultura fit miraculum,quod nulli cedit ex ijs quæ vnquam facta sunt mi- *Obitus eiusdē*
rabilia. Nam cum esset deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tyconis, in *Ioan. & mira*
quadam capsa, in qua erant condita duo corpora Episcoporū, videre licebat hæc mortua corpo- *cul. in sepultu-*
ra veluti animata tribuere cultum beato corpori:nam a se inuicem seiuncta id medium accipiunt. *ra.*
Et hoc quidem quod euenit in eius sepultura,visum est multorum oculis]pergit Leontius alia nar
rare miracula,quæ post obitum ad eius sepulchrum facta sunt;sed hæc satis ad institutum. Porro
celebris est toto orbe Christiano memoria S. Ioannis Eleemosynarij,cultu sanctis debito honota a Martyr. Rom.
ta,quæ anniuersaria die qua obijt,hactenus repetita in Ecclesia [a] magno præconio perseuerat. die 23. Ianuar.

Ioanne itaque ad superos(vt vidimus)euocato,hoc ipso anno,qui decimus ponitur sedis eius X.
(tot enim tradit Nicephorus vixisse in Episcopatu)in locum ipsius suffectus est Georgius. hunc *Georgius Ioan*
illum esse consobrinum putamus eiusdem Ioannis,de quo in Actis Leontius elegantem hanc scri *ni succedit in*
bit historiam: *Episcopatu.*

Magni Ioannis consobrinus erat,nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone
E ciuitatis vehementer fuerat morsus,& id ferebat grauissime. Id enim faciebat magnum quod erat
inter eos discrimen,nempe & eius cum magno affinitas,& nimiæ sordes & humilitas eius qui fece
rat iniuriam. Accedit ergo seorsum ad beatum Ioannem adolescens,lacrymis & dolore cordis,quo
angebatur,deplorans iniuriam. Cum sic eum vidisset victum ab omni perturbatione Patriarcha,
volens eum demulcere & veluti recreare: Et ausus est,inquit,omnino os aduersus te aperire,& om
nino contumelia afficere aliquis eum,qui est mihi carissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso
faciam,vt admiretur omnis Alexandria.

Postquam autem vidit eum propter id quod dixerat,paululum remisisse de animi ęgritudine: XI.
Fili,inquit,mihi iucundissime,si re vera vis meæ paruitatis esse & nominari consobrinus, para te *Mansuetudinis*
ipsum non solum aduersus contumelias,sed etiam si sit amplius aliquid dicēdum etiam aduersus *dignū exēplū.*
ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine & carne,sed ex virtute animæ accipit formam &
characterem. Statim ergo accersito principe cauponum,ei denunciauit,ne consuetum deinceps ve
ctigal acciperet ab eo qui suum consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex ijs quæ ab eo
de mo-

de more dabantur Ecclesiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria.] hucusque Leontius. Porro quod antiquitus in more esset positum Ecclesiæ Alexandrinæ, vt defunctis illis Episcopis qui præstantiores fuissent, & eam illustrassent Ecclesiam, aliquis ex eorum propinquis successor eligeretur (vt vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum eius subrogato) inde ducimus argumentum, vt quem ponunt successorem Ioannis Georgium, is fuerit eiusdem, quem diximus, consobrinus. Sed de his satis. A

IESV CHRISTI ANNVS	BONIFACII PAP. V. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
621.	4.	12.

I.

Heraclij expeditio in Persas.

CVM ageret Heraclius in Imperio annum duodecimum, & annus esset Domini sexcentesimus vigesimusprimus, mense Aprili, die quarta, Indictione nona *(ita corrigendum pro decima)* B celebrata solemnitate Paschali, mox secunda feria vesperi motus est contra Persidem.] hæc ex Theophane. Et paulo post: Dimisitq. filium suum cum Sergio Patriarcha in vrbe, disponendi causa negotia vna cum Bonoso Patricio viro sagaci & per cuncta prudenti atque perito. Scripsit autẽ & ad Gaianum Regem Auarum preces curam agendi super Romanorum negotijs, tamquam qui secum amicitiam fuerit pactus, tutorem filij sui hunc appellans. Motus autem a regia vrbe, exiuit per locum qui dicitur Portæ, nauigio iter agens. Quomodo vero antequam in hostes proficisceretur, delectu habito, exercuit ad prœlium desides milites, narrat, cum & iuramento se militibus loco parentis obstrinxit. Sed quomodo id tunc ab eo factum sit, itidem ex Theophane accipe: *Imperator* venerandam Christi imaginem manibus sumens, illam videlicet, quam non hominis manus coloribus pinxit, sed Dei virtus, qua effectum est vt sine semine conciperetur in vtero & nasceretur, id miraculo ante præstiterat, ea inquam sumpta, iurauit vniuerso exercitui se vna cum illis vsque ad mortem strenue certaturum, militesq. omnes loco filiorum habiturum. ita beneuolentia potius quam potentia sibi conciliauit exercitum, fortemq. reddidit aduersus Persas eiusmodi verbis: C

Heraclius confirmat milites

II. Videte fratres & filij, quot inimici Dei conculcauerint regionem nostram, & vrbes exterminauerint, & altaria concremauerint, & mensas metuendorum sacrificiorum sanguinibus homicidiorum repleuerint, & ecclesias, quæ flagitia non admittunt, flagitiosissimis repleuerint voluptatibus.] his adiecit præcepta, quibus omnes commonuit sectari iustitiam ac pietatem, & a peccatis penitus abstinere. Hęc omnia ex Theophane: reliqua petimus ex Cedreni Annalibus, in quibus ista subijciuntur, quibus allocutus sit Sergium Patriarcham: In manibus Dei, Deiparæ, & tuis relinquo vrbem hanc, & filium meum. Inde magnum templũ ingressus, attratus calceos, pronus procubuit, & ita precatus est: Domine Deus & Iesu Christe, ne nos propter peccata nostra hostibus tuis irridendos præbeas, sed intuere in nos, ac miserere nostri, & victoriam de hostibus tuis concede, ne glorientur scelerati, & tuæ insultent hereditati. Hunc ita animo demisso orãtem vidẽs Georgius Pisidensis, ita allocutus est:

Dei auxilium supplex implorat Heraclius.

Nigrum Imperator, nunc indute calceum,
Rubefacies tinctum cruore Persico.

Inde Heraclius in manus sumpta Christi imagine, quam sine manuum opera effectam supra tetulimus, Euxinum mare aduersus Persas nauigauit.] Sed quid ante hæc hostes? ex eodem sic accipe: D

III. Interea Saes * a Cosrhoe Persarum Rege cum magno exercitu contra Romanos missus, vniuersum Orientem vastaticumq. ad Chalcedonem vsque peruenisset, ibi aliquandiu assedit. Idem Heraclium simulata pacificationis spe ad colloquium de pactis inuitauit. Et Imperator Sais fallacibus verbis deceptus, mittit cum eo septuaginta de proceribus suis legatos ad Cosrhoen, quos Saes vinctos cum contumelia in Persidem adduxit. Sed Cosrhoes Sai, quod Heraclium vidisset, neque cepisset, cutem detrahi, legatos Romanos in custodiam dari, maleq. tractari iussit.] Aderat tũc cum Sai Persarũ exercitus duce Anastasius Persa, qui postea martyr fuit, & hoc anno Persas relinquens ad Christianos transfugit, de quo ista [a] in rebus gestis ipsius: Erat ei quidam frater gente & commilito: ambo autem relati in numerum exercitus Sain, venerunt vsque ad inclytã Chalcedonem. Cum autem diuinus Heraclius eruptione facta in Persidem contra Sain retraxisset, rursum Persa exercitum agressus est, & in suam regionem vehementi studio est reuersus. Exercitũ autem Persicum relinquit Anastasius, & refertur in alium multo meliorem & diuiniorem.] prosequitur auctor, quomodo diuertit Hierapolim, & ibi rudimenta quædam fidei Christianæ suscepit, ac demum Hierosolymam petens; ibi a Modesto curante illam Ecclesiam est baptizatus. Sed anteq̃ ista videamus (quod ita temporis ordo postulat) bellica prosequamur ex ijsdem Annalibus, in quibus hæc rursus de rebus gestis anni istius: Alium deinde, aduersus Romanos ducem emittit, nomine Sarbarum: qui maximis cum copijs Asiam ingressus, Romanorum ditionem deprædatus est. E

** Sain*

Legati LXX. decepti a Sai & male habita Cosrhoe.

a Act. S. Anast. apud Sur. die 23. Ian.

Anast. Persa ad Christianos transit.

IV. Dignum plane consideratione spectaculum, cum altera ex parte vides astare Cosrhoen florentissimo pollentem exercitu, victorijs exaturatum, tot tantisq. triumphis ex subiugato tam in Oriẽte quam in Occidente Carthaginem vsque Imperio Romanorum elatum, exuuijs sacris onustum, quibus & vicisse non Christianos tantum, sed ipsum Christianorum Deum & Dominum Iesum Christum superbissime iactaretur, cum trophæo est illo potitus insigni, quo vniuersa quæ sunt in terris atque apud inferos idem Dominus Iesus Christus subiugasse a colentibus eum fidelibus vere di-

Dignum spectaculum ab auctore proponitur.

A re diceretur: eumdemq. ipsum Costhoen tumido fastu Romanorum contemnentem Imperatorē, quem quantumlibet indignis conditionibus ipsius amicitiam omni demissione poscentem recipere dedignatur. In aduersam vero partem conuertens oculos, Heraclium intueris vbiq. ab Orientalibus & Occidentalibus hostibus exagitatum, prouincijs spoliatum, exercitibus omnibus sæpe priuatum, a suis plerumq. Præfectis in tyrannos mutatis elusum, ipsumq. tandem pro foribus vrbis pro libertate pugnare coactum, eumdemq. omni humana fiducia destitutum, a superis auxiliū implorare, diuinoq. tantum auxilio fretum mouere acies, quas non ipse, sed Christus ducat, vniuerso exercitui conspicuus in imagine; atq. ante altare procumbentem, deiectum humi pro suarum virium diffidentia, in signumque doloris atratum, atque animo consternatum.

Heraclij viriū imbecilitas.

V. Quidni desponderet animum, considerans robur Persarum inuictum ac penitus insuperabile, quos, dum ipsum Romanum Imperium florentissimum esset, tot bellicosissimi Imperatores superare minime potuissent, immo ab ijsdem victi pleriq. ipsorum indignissima pati coacti essent. Si tā ta tunc pollerent ijdē barbari fortitudine, cum antiquis terminis retinerentur occlusi a limitaneis Romanorum legionibus coarctati; quanta iure putaret modo eos præstare potentia, esseq. virib. B superiores, cum in Africam vsq. Imperium propagassent? Quæ enim mens humana, hæc meditata, non languesceret, & non deficeret penitus humanis viribus destituta cæcutiens prudentia carnis?

Robur Persarum.

VI. Sed tunc viribus auctus resurgit, cum didicit omnem suam in Deo collocare fiduciam, exemplo magni ducis, manu fortis, belligeriq. Regis & Prophetæ, dicentis [a]: Ad me ipsum conturbata est anima mea, propterea memor ero tui.] qui & quantū ex hoc sibi spondeat, alibi secure fatetur, vbi ait [b]: In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos] ipse scilicet Dominus Deus exercituum, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prœlio [c]. Virescere sentit magis languescentem animum, dum eum irriguo diuinarum promissionum infundit, dum recolit dictum a Domino [d]: Confidite, ego vici mundum.] &, Data [e] est mihi omnis potestas in cælo & in terra.] dumq. Apostolico classico illa audit pronunciata [f]: Sancti per fidem vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, & castra verterūt exterorum.] dumq. scit magna fiducia dictum a Ionatha [g], & repetitum ab Asa Rege Iuda [h]: Non est Domino difficile saluare, vel in multis, vel in paucis.] cum ille vno tantum milite armigero suo stipatus ingentes copias vicerit Philisthinorum, iste vero longe impari numero fugarit prostraueritq. decies centena millia hostium falcatis curri- C bus septa: sed & cum in mentem reuocat etiam absq. militibus pugnasse aliquando pro populo Dei aduersus hostes [i] cælestes acies, eosdemque penitus deleuisse.

a Psal. 41.
b Psal. 59.
Heracl. omnē spem collocat in Deo.
c Psal. 23.
d Ioan. 16.
e Matth. 28.
f Hebr. 11.
g 1. Reg. 14.
h 2. Paral. 14.
i 4. Reg. 19.

VII. Talia vero tantaq. de Deo sperare posse pietas suadebat, atq. iustitia promittebat. Militabat enim in castris ipsa religio, comitabatur vero iustitia: sanctificat illa bellum, ista coronat. Quænā vmquam religiosior hac bellandi causa præcessit, qua sacrosanctum atq. viuificum Crucis lignum Hierosolymis ablatum, & translatum in persidem repetitur, atq. tot damna & ignominiæ illatæ vbiq. sanctis ecclesijs vindicantur, & quæ adhuc remanserant integræ defenduntur, & in omnibus pro religione ipsa seruanda certatur? Quod vmquam isto prœlio iustius, quo cum iusta quærantur, ingratissimi omnium Principis, qui Romanorum armis amissum receperat regnum, iniustitia propulsatur, adeo læso ab ipso iure naturæ, & iure gentium violato, atq. diuino penitus proculcato?

Iustitia & religio Heraclij exercitum comitantur.

VIII. Quod igitur religiosum iustumq. suscepit bellum Heraclius, æque religiose ac iuste aggreditur atque prosequitur: cum primum (vt vidimus) ex legis diuinæ præscripto [k], hosti pacem obtulit, quam ille penitus respuit. His accesserunt efficaces ad Deum preces, cultusque iustitiæ. Quæ vero quantave hæc secuta sint bona, anni singuli qui sequuntur significabunt: haud enim tot am- D plissima dona valuerunt anni vnius periodo circumscribi. Sed quæ subijciant superius dictis [l] Annales, audi summatim ista reddentes, quæ sui magnitudine volumen exposcerent:

k Deuter. 20.
Legitimū bellum.

IX. Vt Armeniæ fines intrauit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. Sed Romani qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis cæsis, ducem eorum vinctum ad Heraclium adduxerunt. Ingruente hieme, in Ponticam regionem deflexit Heraclius: cumq. eum ibi hiematurum Persæ opinarentur, clam ipsis reuersus in Persidem irruit. Hoc auditum barbarorū animos deiecit. Et eorum ductor *Sarbarus nomine* cum Romanorum auertendorum causa in Ciliciam duxisset, rebus suis metuens, necesse habuit Romanos a tergo subsequi. Cumque statuisset nocte quadam obscura furtim hostes lædere, accidit forte vt Luna ea nocte emergeret. Itaque Romanos aggredi nō ausus, mōtes occupat, atque inde digressus leuia committit prœlia, in quibus omnibus Romana res fuit superior. Animos exercitui auxit Imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat, ac pro suis propugnabat. Iusta deinde conserta pugna, victores Romani Persicum exercitum deleuerunt: tantum paucis quibusdam fuga elapsis, omnibus hostium impedimentis potiti sunt. Ob hæc Romani Deo & Impe- E ratori gratias egerunt. Ceterum Heraclius exercitu cum duce in Armeniam ad hiberna dimisso, Byzantium redijt.] hucusq. in Græcorum Annalibus de rebus gestis hoc anno in Persas: quib. hæc adduntur ad alia ex Theophane in Miscella: Porro Romani, extentis in cælum manibus, Deo gratias referebant, & pro Imperatore, qui se bene probauerat, indeficienter orabant. Qui enim antea nec Persicum audebant puluerem videre, nunc immota inuenta eorum tabernacula spoliant. Quis enim sperasset Persarum inexpugnabile genus terga daturum Romanis?] hæc ibi & alia quæ narrata sunt totidem ferme verbis habentur expressa. Sic igitur tot tantaq. Crux Christi dona largitur, vincens Persas, cum captiua detinetur a Persis.

l Cedrenus in Annal. an. 12 Heraclii Imp. ante eum Theophanes, Zonaras, & alii.
Victoria de Persis.

X. Sed iam quem transfugam ad Romanos reliquimus Persam voluntate Christianum, conueniamus, eiusq. Hierosolymam proficiscētis, & sanctum baptismum suscipientis vestigia consectemur. Acta enim ipsius ab auctore eius temporis scripta esse noscuntur, cognitaq. in Nicæno posteriori Concilio, quæ ista habent [m]:

m Apud Sur. die 22. Ianuar.

Primum quidem *post fugam ad Romanos*, cum venisset Hierapolim, diuertit ad quemdam Persam Christianum arte argenti conflatorem: & cum artem conflandi argenti exercuisset, ma-

De Anastasio Persa.

nus quidem habebat intentas operi, animus autem semper & cogitatio in Dei amore versabatur A
& alebatur, eumque sibi adhuc magis accendebat, & ab ipso rursus inflammabatur vehemētius.
Quamobrem eum rogabat ille beatus, vt diuinum baptismum consequeretur, & omnino a priori
bus sordibus expurgaretur, & ab illa labe præstigiarum: vt non solum voluntate & electione, sed
anima quoq. & corpore esset purgatus, & fieret Christi partis, quam desiderabat, illius signatus si-
gnaculo. Cum ille autem ex Persis timeret periculum, & ideo morando, rem differret in futurũ: in
terim quidem ad diuina templa aditione magnum suum solabatur desiderium, & cum argenti cō
flatore ad ipsa adeunte ipse quoq. simul adibat, & cum orante simul orabat. Et cum sanctorum mi
racula & certamina videret descripta in parietibus, de ijs admodum diligenter rogabat. Cum ve-
ro audiuisset, qualis eis vita, mores, & virtus, & qualia propter Christum certamina, & qualem
apud ipsum rursus fiduciam eis liceret consequi: non poterat amplius continere id quod eius par-
turiebat animus, sed statuit proficisci Hierosolymam, & baptismum illic consequi.

XI. *Anastasius Persa Hierosolymis baptizatur.*

Cum ergo in sanctam peruenisset ciuitatem, & accessisset in domum cuiusdam qui ipse quoq.
argenti conflandi exercitabat artem, ei aperit causam sui aduentus, nempe quod vellet traduci ad
pietatem & verum Dei cultum, & ad Christum adduci per baptismum. Ille autem eũ adducit ad B
Eliam sanctæ Resurrectionis sanctissimum presbyterum: qui cũ supinis (vt dicitur) manibus iuue-
nem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ, & sic diuinum baptismum
assequitur, & venerandæ Crucis vere pulcher fructus ostenditur; & Anastasius, *ex Magundat*, trans-
murato nomine appellatur, sumpta denominatione a reuocatione & ad meliora mutatione a prio
ri infidelitate & præstigijs. Vna autem cum eo baptizatur quoque quidam alius qui erat eiusdem
etiam patriæ & regionis, cuius Anastasius, qui fuit eius quoque socius in perferendo pro Christo
martyrio, & easdem est Edessæ coronas consecutus.

XII. *Anastasius sub Iustino Abbate instituitur.*

Cum autem mansisset Anastasius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi
eos qui modo fuere illuminati: rogauit eum diuinus Elias, quidnam de se deinceps velit. Ille autē
rogauit vt habitum consequeretur monasticum. Cum vero ad hoc quoq. annuisset presbyter (iam
enim veluti ex quadã pellucida veste & ex decoro habitu & statu ostēdebatur nobilitas animæ, &
quali virtute futurus esset Anastasius, & ideo ipse facile cessit eius precibus) venit cum eo post di-
uini mysterij celebrationem ad monasterium sancti Anastasij, vt eius quoq. fieret mansionis parti
ceps, cuius futurus erat virtutis socius, sicut etiam nominis. Ac monasterium quidem ad quartum C
lapidem erat remotum a sancta ciuitate, ei autem præerat Iustinus vir & alioqui clarus & boni spi
ritus, varijs donis ornatus. Quē cũ simul multis quoq. alijs rogasset p̄sbyter, in monasteriũ admis
sus est Anastasius anno decimo* Imperij Heraclij illius egregij & fidelis.] hæc auctor: corrigendus
est tamen numerus errore corruptus, dum id accidisse dicit anno decimo Imperij Heraclij, cum li
quido constet Sais ducis Persarum, sub quo Anastasius militabat, aduentum Chalcedonem conti
gisse anno duodecimo Heraclij Imperatoris.

* duodecimo

XIII. *Iustini Abbatis virtutes.*

Conueniunt his quæ dicta sunt de monasterio Anastasij, quæ habet Antiochus huius & ipse tē
poris scriptor in epistola ad Eustathium, dum eiusdem monasterij meminit, aitq. Confugimus ad
monasterium ciuitati propinquum, quod quidem ab Hierosolymis distat stadijs fere viginti, cui
nomen Abbatis Anastasij.] deq. Iustino Præfecto eiusdem monasterij ista habet: Iustinus hic, Dei
cum sit sapientissimus cultor, in illo suo monasterio, gratia præduce Christi, numerosam admodũ
confluentium eo loci adsciuit congregationem, sic tenax & obseruans canonis ac ceterarum consti
tutionum Laurensis cœnobij, vt ab his neutrobi euatiet, sui semper similis: adeo vt non facile quis
vspiam inueniat inter vitæ communis professores, qui sic tueatur ac seruet mordicus spiritualem D
viuendi sanctionem. Floret is, & quotidiana virtutum accessione succrescit, sitq. magnus temporis
progressu, vt ille olim eximius Isaac: ita vt & nos quoties aciem mentis in hunc vnum pressius inē
dimus, ac veluti ad scopum recta collineamus, incredibili perfundamur gaudio. In omni circũ re-
gione tāti patris celebritas instar pellucidi luminaris micat, splendoremq. suum eiaculatur. Semē
est hic sancti patris nostri Sabæ.] hæc de Iustino Abbate Antiochus ad Eustathium, a nobis hic re-
lata tum ad pulchram consensionem vtriusq. historiæ demonstrandam, tum etiam ad declarandũ
sub quam sancto viro fuerit Anastasius spiritalibus institutis educatus. Porro conueniemus eum-
dem Anastasium iterum, cum martyrij candidatum cum agon excipiet.

IESV CHRISTI ANNVS	BONIFACII PAP. V. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
622.	5.	13.

I. *Vis magna Crucis Christi in Perside demonstrata.*

CHristi Redemptoris annus adest sexcentesimus vigesimussecundus, Indictionis decimæ: quo E
sancta Crux capta a Persis & in Perside collocata, sua potentia, immo eius qui in ipsa passus
est virtute corroboratos erectosq. Romanos ad nouas victorias prouehit & exaltat, cōtra vero ere
ctos superbia Persas, elatosq. continuatis pluriũ annorũ victorijs deprimit vsq. ad ipsius Cosrhois
miserandum interitum. Ista inquam omnia non humana virtute sunt facta (nã ferme semper Per-
sis vis Romana succubuit) sed Christi potentia, cuius veneranda imago p̄cedebat Romanos exer
citus: quod etiam ipsi professi sunt Persæ, cum accidit secundum illud cantici Moysi [a]: Quomo-
do persequebatur vnus mille, & duo fugarent decem millia? Nōne ideo, quia Deus suus vendidit
eos, & Dominus conclusit illos? Non enim est Deus noster vt dij eorum, & inimici nostri sunt iudi
ces.] sed magna cum inuidia Iconoclastarum, qui optassent pessumdatum potius Romanum Impe
rium, quam præuia sancta Christi imagine vincere. Iam vero quæ hoc anno decimotertio Hera-
clij Imperatoris facta sunt, videamus.

a Deut. 32.

II. Vt tantis a Deo augeretur hoc potissimum anno Heraclius beneficijs, etiam in eo ipsius erga
Deum

A Deum pietas intercessit, cū hæretic[um] hominem prauā hæresi n sibi suadere tentantē confutauit, redarguit, atq. a se procul abiecit. Ista quidem habet Sergius Episcopus Constantinopolitanus in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem, recitata in Actione duodecima Sextæ synodi, verbis istis: Ante aliquod certum tempus, cum aduersus Persas cōfirmatus dominus noster & magnus victor Imperator promoueba exercitum propter certamina a Deo sibi credita Christo amabilis Reipublicæ, & ad partes Armeniæ prouinciæ peruenisset; vnus ex principib. impiæ partis Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apparens, ad eius pietatem accessit, sermonē pro sua errabunda hæresi proferens, & hoc profecto dumtaxat satisfaciendo in quibus pijssima eius ac regalis magnanimitas (cū ceteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari scientia meruit) dum redarguisset ac depompasset prauam eius impietatem, profanis eius astutijs, sanctæ nostræ Ecclesiæ vt verus eius propugnator recta atq. immaculata e diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnius operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit.] hæc Sergius, dum prauam suam sententiam Imperatoris nomine nobilitare studuit, cum tamen non Imperator, sed ipse esset hæreticus, licet adhuc occultus: nomine enim Imperatoris (quod suis scriptis indidit) studuisse hæ B resim propagare, quæ inferius dicentur, ostendent. Haud namq. concordat, vt redarguēs Heraclius hæreticum Seuerianum duas in vnum confundentem naturas, vnam ipse cum eo operationem in Christo statueret. Sed de his suo loco inferius.

III. Quod autem pertinet ad ipsas res in bello gestas, eas (breuiter licet) Græcorum reddūt Annales, vel qui ex vetustioribus monumentis a Cedreno sunt descripti, vel qui a Theophane: nos (vt anno superiori fecimus) quæ desiderantur in alteris, ex alteris concinne supplebimus. Qui vero ex Theophane ab Anastasio traduntur accepti, hæc habent:

IV. *Secunda expeditio Heraclij in Persas.* Anno Imperij sui decimotertio Heraclius profectus a regia vrbe, celeriter in Armeniam properauit. Cosrhoes autem Rex Persarum misit Sarmanazatim (*quem alij vocant Sarnabazam*) cum exercitu suo, vt in Romanorum terram intraret. Heraclius autem scribebat Cosrhoi, vt pacem amplecteretur.] fecerat id etiā alias ante Christianus Imperator (vt dictum est) ex diuinæ legis [a] præscripto, qua iubetur, vt illaturus bellum in hostes, pacem prius eis offerat; quā si accipere recusent, tunc armis agendum. Præmissa igitur legatione pacis, eam contestationem apposuit, quod si Cosrhoes pacem respueret, sciret (inquit auctor) secum exercitu suo in Persidem ingressurum.] Verum C ventosa hæc visa est Cosrhoi comminatio Imperatoris, cui nec tantum virium atq. animi inesse putaret, vt tam ardua vel cogitare posset, nēpe missum a Cosrhoe ingentem exercitum a tergo sibi relinquere, & vlterius procedendo caput petere, ipsumq. aggredi Regem tot tantisq. victorijs gloriosum, cuius vel nomen etiam longe positis terrori tertiamento esset. Cosrhoi igitur omnia illa de Heraclio inania penitus visa sunt: non enim audere illum Persidi appropinquare putabat: verū euenta ipsum longe falli significarunt. Siquidem Imperator (subdunt Annales) duodecima Kalendarū Maiarum die ingressus est Persidem. Quo Cosrhoes cōperto, Sarmanazarim reuerti iussit; & collectis ex tota Perside militibus suis, & traditis eis Sathin, velociter eos adunari Sarmanazari iussit.

a Deut. 20.

V. *Heraclij cōcio ad milites.* Heraclius autem, aduocato exercitu suo, verbis exhortatorijs incitabat eos, dicens: Viri fratres Dei amorem in mente sumamus, iniuriam eius requirere satagamus. Stemus igitur fortiter aduersus inimicos, qui multa dira in Christianos operati sunt. Reuereamur Romanū Imperium, quod eiusdem ipsius est Domini, & non alterius: & stemus aduersus hostes impijs telis armatos. Induamus fidem, nec timeamus interemptionem & interemptricem gentem: quia intra terram Persarū consistimus, & ingens fuga fert periculum. Vindicemus corruptiones virginum: recisa commilito D num membra nostrorum videntes, corde doleamus. Non sunt hæc nullam mercedem habentia, sed vitæ perennis præmia. Stemus vigilanter, & Dominus nobis cooperabitur, & perdet inimicos nostros.] hactenus ex oratione Imperatoris, non quidem ab historico (vt assolet fieri in profanis) oratorijs coloribus picta, arbitrioq. eloquentis oratoris luculenter efficta, sed pure reddita ex verbis eiusdem loquentis, ac sincere descripta: in qua potius aliquid sit diminutum, quam additum. Sed pergit auctor:

VI. *Quæ respondit exercitus.* Cumq. Imperator his & alijs quamplurimis commonitionibus populum exhortatus esset, respondit ei vnus pro omnibus: Dilatasti angustiam cordis nostri, domine, os tuū in admonitione dilatans: acuerunt sermones tui gladios nostros, & animos qui vinci nequeunt, effecerunt. Expeditos nos tuis verbis exhibuisti. Erubescimus in pugnis, te aspicientes, non procedere: & iussiones tuas in omnibus sequimur. Hæc nomine omnium dicta. Imperator autem sumptis militijs, mox ad Persidem interiorem accessit, igne cōburens vrbes & castra.] Vidisset plane, qui mente aliquid amplius quam corporis oculis intueri solet, Heraclio præstitum, quod olim fuerat Cyro pollicitus verbis illis [b]: Perge fortiter. Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & ve E ctes ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.] Etenim cum sæpe Romanis, vt Iuliano & alijs, vitio datum sit, quod incaute nimis se ad perdendum exercitum in regiones Persarum immiserint, cum & longe præstantioribus numero atque fortitudine militibus polleret Romanus exercitus, & ex vniuerso terrarum orbe suppeditarentur pecuniæ Imperatori, ipsaque militaris disciplina vigeret, & longe infirmiores essent hostes, attriti sæpe ac bellis superati a milite Romano: quomodo non temeritatis nota fuisset sugillandus Heraclius, qui cum adeo paucis ijsdemque collectitijs copijs ad nomen tantum Cosrhois fugere solitis, hostium prouincijs post terga relictis, auderet in Persidem ingredi, & ipsum aggredi Cosrhoen; nisi certo scisset præire exercitum Deum? quod declaratum est illo signo, de quo in psalmo [c]: Cum pertransires in deserto, terra mota est: etenim cæli distillauerunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.] nam pergit auctor:

b Isai. 45. *Deus præest Christiano exercitui.*

c Psal. 67.

VII. Fit etiam terribile hic quoddam miraculum. In æstiuo quippe Solstitio æther sudore factus est madidus, animos Romani exercitus recreans, adeo vt hinc spem optimam sumerent, *secundum*

quod sequitur: Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ, & infirmata est: tu vero perfecisti eam.] Equidem (vti vidimus anno superiori) sicut Luoa non obfuit Romanis copijs, sed profuit, ita nec Sol hoc anno ijsdem fuit detrimento, eam benedictionem feliciter consecutis, quā dicitur [a]: Per diem Sol non vret te, neq. Luna per noctem.] Ita quidem, cum ad imperium [b] Domini castra mouerentur, & ad imperium eiusdem tabernacula figerentur. Sed videamus maiora quæ sunt secuta: nam subdit idem auctor:

a Psal. 120.
b Num 9.

VIII. Audiens præterea Heraclius qđ Cosrhoes apud Gazacoten ciuitatē cū quadraginta millibus bellicosorum esset virorum, impetu aduersus illum perrexit. Et præmissis quibusdam ab eo Sarracenorum sibi subditorum, Cosrhois occurrunt vigiliæ, & horum quosdam occiderunt, quosdā vero vinctos compedibus cum prætore ipsorum Imperatori præsentarunt. Hoc comperto Cosrhoes, derelicta tam ciuitate quam militia, fuga vsus est.] Quis neget ista diuinitus facta, vt ob necem vigilum turpi fugæ tantus Persarum Rex omnium quicumq. fuerant potentissimus se suosq. committat? Accidit enim secundum diuinum oraculum [c]: Nullus stabit contra vos: terrorē vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quā calcaturi estis.] & secundū illud [d]: Per vnam viam venient contra te, & per septem fugient a facie tua.] Sed quæ post fugā Cosrhois B Heraclius diuino præsidio fultus egerit, ista accipe ex Theophane in Annalibus: At Heraclius insecutus, quosdam præoccupatos occidit: ceteri autem hac illacq. palantes dissipati sunt.

Turpis fuga Cosrhois.

c Deut. 11.
d Deut. 34.

IX. Cumq. peruenisset Imperator ad Gazacotensium ciuitatē, in suburbanis huius reficiebat exercitum suum. Persæ vero qui confugerant ad eum, perhibebant, quod Cosrhoes fugiens, igne consumpserit omnia sata in locis illis, & peruenerit ad ciuitatem Thebarmam in Oriente sitā, in qua erat templum Ignis, & pecuniæ Crysilydorum *(seu Crœsi Lydorum Regis, vt habet Cedrenus)* & impostura carbonum: & his acceptis, idē Cosrhoes Damastager *siue Dagaster*, iter egerit. Imperator autem profectus a Gazacotensium ciuitate, peruenit Thebarmam, & ingressus in eam, igne combussit templum Ignis: & tota ciuitate combusta, persecutus est Cosrhoen in angustias regionis Medorum.] hæc ex Theophane: in Annalibus vero Cedreni, non in Thebarma, sed in Gazacote fuisse thesauros Regis & templum Ignis, traditur his verbis:

X. Heraclius persequens, bellatores interficit, fugientes dissipat, vrbemq. Gazacoten capit. Ea in vrbe fuit fanum Solis thesaurus Crœsi Lydorum Regis, & impostura carbonum. Ingressus autem in eam, abominandum offendit Cosrhois simulacrum & effigiem eius in globi formam, referente C palatij tholo tamquam in cælo sedentem. Circum erant Sol, Luna, & astra, quibus ille superstitiosus tamquam dijs seruiebat, circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. Machinas porro impius parauerat, quæ eo ex loco guttas pluuiæ instar emitterent, sonitumq. tonitrus æmulum ederent. Hæc omnia, ipsamq. Ignis ædem, totamq. vrbem cōbussit Heraclius: propereq. Cosrhoen per angustias Mediæ insecutus, multas vrbes, multosq. agros vastauit.] hæc ibi. Quę cum audis, memoria pariter repete, quam vera sint, quæ superius dicta sunt, cum de captiua ducta Cruce Domini in Persidem actum est, eam nimirum ad demolitionem nefandorum idolorum, ad deiectionem superbissimi Regis, & conuersionem complurium Persarum esse perductam: quod declarauit euentus, vt tū ex his quæ hactenus facta intellexisti, tum ex ijs quæ inferius suo loco dicentur, accipies. Sicut enim magno Philisthinorum & deorum ipsorum damno illata est captiua Arca in templum Dagon: ita plane, sed longe maiori iactura regni Persarum & superstitionis ipsorum, sanctissima Crux captiua in Persidem ducta est. At quid post hæc reliqua anni huius parte Heraclius? accipe ex ijsdē Annalibus ista referentibus:

Superstitio Persica & impostura Regis cōbusta.

XI. Imperator, iussit populum, *exercitum scilicet*, tribus diebus diuinum oraculum præstolantem, D caste ac pure conuersari: sicq. responso accepto, in Albania decreuit hieme commorari.] quomodo autem id acciderit de diuino responso, ita apud Cedrenum reperies: Triduo exercitum lustrat, apertisq. postea inuiolatis Dei Euangelijs, inuenit sibi manda vt in Albania hiemet.] Frequentem fuisse eiusmodi consultationem diuini numinis per Euangelij siue totius sacræ Scripturæ codicis apertionem, quæ superiori tomo dicta sunt, satis ostendunt. Enituit tunc in Christiano Principe charitas vere Christiana in libere dimittendis quotquot captiuos e Perside duxerat: nam audi reliquum itineris vsque in Albaniam:

XII. Dum vero abiens iter ageret, habens secum copiosam Persarum prædam, haud paucos incursus a Persicis cuneis pertulit: ipse vero diuina cooperatione triumphum de omnibus retulit. Cum vero vehemens tempestas & gelu eum occupasset in via, haberetq. quinquaginta millia captiuorū compassus eis corde, omnium vincula soluit, indulgentiam ac libertatem omnibus tribuens: ita vt omnes cum lacrymis exorarent, etiam eum Persidis totius fieri liberatorem a mundi exterminatore & trucidatore Cosrhoe.] hactenus de rebus ab Heraclio gestis hoc anno.

Heraclij misericordia erga captiuos.

E

JESV CHRISTI ANNVS	BONIFACII PAP. V. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
623.	6.	14.

I. ADueniente anno Redemptoris sexcentesimo vigesimotertio, vndecima Indictione, ab Heraclio hæc gesta esse aduersus Persas, produnt Annales [e]: Anno decimoquarto Heraclii Imperatoris Cosrhoes ducem exercitus constituit Sarablacā virum scelestissimum magna elatum superbia, tradiditq. ipsi exercitum eorum militum, qui dicuntur Cosrhoitæ & Perozitæ, qui habebātur ceteris robustiores assueti prœlijs, eumq. aduersus Heraclium misit in Albaniam: qui vbi illuc peruenerunt, nequaquam aduersus Imperatorem pugnare ausi sunt, sed tenuere loca angusta, quibus in Persidem iter clauderetur, expectantes occasionem Heraclio insidiandi. Heraclius vero

e Misell. li. 18. an. 14. Heracl. & Cedren. eod. an.
Annus tertius belli Persici.

simulac

A simulac ver illuxit, escis ad vsum exercitus largiter præparatis, per apertos campos Persidem versus iter faciebat: Sarablacas vero per angustias montium atq. vallium accelerauit, & occurrit ei in Persidem properanti. De his autem Heraclius ad suos, ne timerent, verba fecit, vtpote difficillimis itineribus fessos, hortaturq. alacriter pergere contra Cosrhoen. Exercitus vero parere renuit, aduersantibus Lazis atq. Absagis vlterius progredi. Cuius rei gratia in discrimina inciderunt. Etenim dum moras nectunt, alius dux Persarum, cui nomen Sarbaras, siue (vt alij tradunt) Sarbazanes, omni fultus potētia mittitur a Cosrhoe aduersus Heraclium, quem insequebatur Sarablacas; qui eum ad prœlium prouocare minime audebat, expectans Sarbaram iam aduentatem.

Hostium auctæ vires.

II. Quod cum Romanus exercitus comperisset, intellexit quam proficuæ hostibus moræ illæ cessissent, contra sui Impetatoris consilium: sicq. timore perculsi, supplices ad pedes Heraclij accidentes, pœnitentes, inobedientiæ veniam, ne interirent, omnes pariter pecierunt. Hos bono animo esse iubet Heraclius, & aduersus Sarablacam inire bellum curauit, antequam cum eo Sarbaras iungeretur, quem multis incursionibus factis die noctuq. perterruit; sed & festinauit post progredi cū suis aduersus Cosrhoen, dimissis retro vtrisq. Persarum ducibus. Inter hæc duo transfugæ ex Ro-

Veniā precantur milites.

B māno exercitu ad Persas accedentes, nunciant timore perterritos Romanos captare fugam. Cū autem fama esset, alium insuper ducem cum exercitu a Cosrhoe aduersus Heraclium decretum iam esse in procinctu, nomine Sain [a]: duo illi priores duces, nequam se putabant præ manibus habere victoriam, expectantes, ipsum eius participē facerent, partem illā gloriæ sibi derogare putantes, festinarunt Heraclium obtinere: qui noctu recedens, sequenti die in loco opportuno castra metatus est: eum vero cum fugientem Persæ putarent, inordinate aggressi sunt, qui magna ex parte ab Heraclianis Dei ope repulsi atq. occisi fuere vna cum altero ipsorum duce Sarablaca ense in dorso transfixo, cum & captis impedimentis, insperataq. sunt Romani potiti victoria.

a Sathin. Persæ plures cum duce ipsorum occisi.

III. Sed aduentu Sain animos resumpsere Persæ, quiq. fuga dispersi erant, ipsum adiere: sicq. iterū inualescentes illi, timorē haud modicum ingessere Romanis, quos insequi pergunt per loca deuia & difficilia in Hunnorum prouinciam tendentes. Cum Lazi atq. Absagi, qui in Romano militabant exercitu, formidantes, reliquerunt exercitū, atq. in patriam suam reuersi sunt. Ex quo factū est, vt celeriori cursu & ardentioribus animis exercitus Persarū Heracliū perstringere conaretur.

Reparant & augent vires Persæ.

IV. Tunc ad suos, quos videbat animo consternatos, concionem Heraclius habuit, monens eos ne

C timerent, vtpote qui Deum haberent secum, cuius ope facillime accidere posset, vt vnus mille insequeretur: hortaturq. vt hilari animo, si opus sit, mortem oppetant martyrum instar: quos & occisos pro Christianæ religionis gloria, & Imperij incolumitate, atq. salute fratrum, fore tandem vt posteri omnes magno sint prosecuturi præconio. Quibus dictis, struit acies hilari vultu, tamquam pugnaturus cum Persis, qui iam aderant & ipsi parati ad prœlium. Ita dispositi vtrinq. sunt cunei, qui immobiles a mane vsq. ad vesperam constitere, vtriusq. pugnam aggredi detrectantibus. Vespere autem Romanus Imperator cum suis cœptum prosecutus est iter, insequentibus eum Persis: sed cum illi hos student viæ compendio præuenire, vt intercluderent iter, incidunt in paludes, & in magnum discrimen deueniunt: cuius rei gratia Heraclio vlterius progrediendi fuit aditus securior patefactus in Armeniam vsq. insequentibus a longe nihilominus Persis Romanos auctis copijs ex regionibus illis sibi subiectis. Qui putantes fugatos iā Romanos ac nonnisi in fuga salutem sperare, factū est, vt ipsi nihil sibi timentes, in ipso itinere quo Romanos insequebantur, satis redderentur incauti, minime cogitantes a Romanis celeri fuga abeuntib. posse damnū aliquod imminere.

Heraclius hortatur suos in discrimen adductos.

V. Cum Heraclius ea bene vsus occasione, intempestæ noctis & procellosæ silentio, delectis equi-

D ribus qui in exercitu robustiores essent, duobus ex ijsdem confectis agminibus, ei qui primum ducebat agmen iubet irruere in Sarbaram, ipse cum reliquis subsecutus. Hora itaq. noctis nona progressi, nullo obice, omnes quos habuere obuios occiderunt: vixq. ex eis reuersus est vnus, qui quod agebatur Sarbaræ nunciauit. Quo audito, mox nudus surgens e lecto, nudus nudum pauidus conscendens equum, fuga suæ saluti consuluit, relictis omnibus principibus & satrapis, insuper & mulieribus cum omnibus impedimentis; qui cum supra domorum tecta effugium sibi parassent, supposito igne, omnes cremati sunt, cæsi alij, alij vero capti, vt pene nullus euaserit ex ijs qui sub Sarbara militarent. Inuenta sunt spolia ipsius ducis exercitus Sarbaræ & arma aurata illa quidem omnia, & zona lapidibus pretiosis intexta, simul & calcei ijsdem ornamentis æque decori. His omnibus potitus Heraclius, insperatam victoriam consecutus, eodem in loco tranquillo animo hiemauit. Hæc sunt quæ hoc anno per varios casus gesta, tum Theophanes, tum reliqui Græcorum Annales fideliter produnt.

Ingenti Heraclius potitur victoria.

VI. Sic diuino consilio ingens illa arbor [a] altis firma radicibus ad imperium Domini iussa præcidi, ad eam securi licet polita, haud vno vel altero ictu sterni potuit, vt in id non vnius vel alterius

E anni operam insumi satis fuerit, sed oportuerit annis pluribus laborare: ita Deo, qui in sacra imagine & in virtute Romanum exercitum præcedebat, cuncta disponēte, ne essent fidentes sibi ipsis, neve dicerent [b]: Manus nostra excelsa fecit hæc omnia. Qui tunc victoriam e manibus præripiebat aliquando, cum in militari robore potius fiduciam collocassent; contra vero tunc Dei virtus enituit, cum res magis deploratæ videri possent: vt hoc anno accidit, cum derelicto Heraclio a socialibus copijs, satis bene sibi videri poterat esse consultum, si cū reliquis suis incolumis fines Romanos attingeret. Ita quidem cum in castris primum locum religio sibi vendicat, accidere solet vt ipse Deus milites ducat.

a Dan. 4. Fortissimū regnum Persicū haud potuit facile superari. b Deut. 32.

VII. Dum autem apud Lazos esset Heraclius Imperator, magnam amicitiæ coniunctionem inijsse cum Cyro Lazorum Episcopo, testatur Sergius Constantinopolitanus Episcopus in epistola [c] ad Honorium Romanum Pontificem. Fuisse illum tunc quidem Catholicum, & postea translatum ab eo in Ecclesiam Alexandrinam, quæ suo loco dicentur, ostendent.

c Sex. Synod. Act. 12.

I. *Quartus annus belli Persici.* a Psal. 139.

SEquens annus Domini vigesimusquartus post sexcentesimum, duodecima Indictione, æq. laboriosus fuit Romanis bello Persico occupatis, quo diuina protectio adfuisse cognita est Imperatori: vt merito illud Dauidicum Heraclio ipsi fuerit occinendum [a]: [Obumbrasti super caput meum in die belli:] cum videlicet casus tulit, vt cum giganteæ staturæ homine iniret singulare certamen, dum in prima acie certare fuerit compulsus. Hæc autem & alia anni huius quomodo se habuerint, ex sæpe citatis Annalibus accipe [b]:

II. b Theoph. an. 15. Herac. & Cedr. compend. Annal. eod. anno.

Anno decimoquinto Imperij, cum exercitu, itinere quod per Taurum montem in Syriam ducit, superato, septimo die post exhaustum magnum laborem, ad Tigrin fluuium peruenit. Inde per Martyropolim & Amidam itinere facto, exercitum & captiuos quiete refecit. Indeq. litteras de re- B bus suis Byzantium misit, quæ magnum in vrbe gaudium excitauerunt. Sarbaras porro aduersus eum tendebat. Ideo Heraclius, misso militum agmine, claustra quibus ad eum iter erat, seruare iubet; & ipse per exitus profectus qui versus Orientē sunt, se aduersus barbaros fert. Tum Nymphio amne traiecto, ad Euphratē peruenit. Erat is ponte ex funibus & lana contexto instratus, quē Sarbaras solutum in alteram partem transtulit. Ceterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum ad ripam eius decurrit, itaque præter omnium opinionem Euphratem transijt mense Maij.

III. Inde occupatis Samosatis, rursum Taurum transijt, & Germaniciam peruenit, Adanaq. peragrata, ad Sarum amnem accedit. Interim Sarbaras, rursum ponte extento, Euphratem transijt, Romanosq. insequitur. Imperator, Saro transmisso, exercitum quiete relaxat. Venit & barbarus ad alteram fluminis partem; cumq. cerneret amnē, pontem, & propugnacula in eo a Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito agmine per pontem excurrentes, multos Persas interfecerunt, nequiquam Imperatori monenti obtemperantes, ne ita nullo ordine euagarentur, atque insidijs hostium se exponerent. Itaq. non multo post a Persis per insidias circumuenti, pœnas suæ

Imperator cū Gigāte congreditur & superat.

contumaciæ & temeritatis dederunt. Ipse tunc Imperator suis in periculo constitutis, opem tulit, C ac quemdam giganti similem in medio pontis secum congressum ferijt, inq. profluentem deturbauit. Cuius casu reliqui etiam barbari territi, cum fugam facerent, obsistente pōtis angustia, alij in amnem deiecti, alij gladijs interfecti sunt. Imperator eo tempore paucis quibusdam stipatus, pugnam obijt fortitudine quam pro hominis natura maiore; adeo quidem, vt Sarbaras admiratione perculsus, cuidam Cosmæ cognomento Margaritæ dixerit: Vides ne, o Cosma, Cæsarem (agnoscebatur enim insignibus Imperatorijs) quanta is audacia prœlium subit, solusq. contra tantam multitudinē certat? Nox superueniens prœlium diremit. Barbarus autem sibi metuens, retro abijt. Imperator porro suos ad Sebasteā adducit, ac traiecto Halis flumine, ibi hiemat. At Cosrhoes insania percitus, donaria omnium ecclesiarum quæ sub Persis erant, abstulit; vtq. Heraclio molestam rem faceret, Christianos omnes ad societatem Nestorianæ hæresis adegit.] hæc tunc impius; sed adeo immanis sacrilegij cum impietate coniuncti meritas postea pœnas dedit, vt quæ dicturi sumus palam ostendent. Hic finis rerum gestarum anni huius, eiusdemque quarti belli Persici.

IV. c Bed. li. 2. ca. 7. *Melliti Episcopi laudes.*

Sed iam Occidentalem Ecclesiam inuisamus, quæ hoc anno aucta nouo sancto coruscat. Siquidem constat, auctore Beda [c], hoc ipso anno Mellitum Dorouensem Episcopum in Anglia virū D Apostolicum miraculis clarum ex hac vita migrasse, de quo hæc ipse in fine: Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus, sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæq. transiliens, atq. ad cælestia regna semper amanda, petenda & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mētis nobilior. Deniq. vt vnum virtutis eius (vnde cetera intelligi possint) testimonium referam; tempore quodam ciuitas Dorouenensis per culpā incuriæ igne correpta, crebrescentibus cœpit flammis consumi: quibus cum nullo aquarum iniectu posset aliquis obsistere, iamq. ciuitatis esset pars vastata non minima, atq. ad Episcopum furens se flamma dilataret: cōfidens Episcopus in diuinum, vbi humanum deerat auxilium, iussit se obuiam sæuientibus & huc illucque volantibus ignium globis efferri.

V. Erat autem eo loci, vbi flammarum impetus maxime incumbebat, Martyrium beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo perlatus obsequentum manibus Episcopus, cœpit orando periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, ventus qui a Meridie flat, vbi incendia sparserat, contra Meridiem reflexus, primo vim furoris sui a læsione locorum quæ contra erant, abstraxit, ac mox funditus quiescendo flammis pariter sopitis atq. ex- E tinctis compescuit. Et quia vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempestates potestatum aeriarum a sua suorūq. læsione crebris orationibus vel exhortationibus repellere cōsueuerat, merito ventis flammisq. mundialibus præualere, & ne sibi suisq. nocerent, obtinere poterat. Et

Melliti obitus.

hic ergo postquam annis quinq. rexit Ecclesiam, Eadbaldo regnante, migrauit ad cælos, sepultusque est cum patribus suis in sæpe dicto monasterio & ecclesia beatissimi Principis Apostolorum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vicesimoquarto, die octauo Kalendarum Maiarū.] hactenus de felicissimo sancti Melliti ad cælum transitu Beda. Vides ergo in omnibus mirabilem Deum in sanctis suis, easdem diuersis in locis operari virtutes, de quibus Apostolus ad Hebræos [d]

d Hebr. 11.

scribit, nempe quod sancti per fidem, præter alia magna, extinxerunt impetum ignis in Britānia, & effugauerunt aciem gladij eodem pariter anno in Oriente.

I. *Quintus Annus belli Persici Romanis felix.*

QVi sequitur belli Persici annus quintus, idemq. Domini sexcentesimus vigesimusquintus, Indictione decimatertia, Romanis felix illuxit, eluxitq. eo magis diuina potentia, quo aduersariorum conatus fortiores atque multipliciores apparuere: vt nisi diuinum auxilium Romano Imperio multipliciter affuisset, illud a barbaris penitus dissipatum esset. Qui enim tam sæpe, tamque ignominiose fugatum se ac superatum Cosrhoes a Romanis vidit, omnes quas tum valuit vires collegit, omnemq. excogitauit artem, machinatusq. est consilium, quo Imperatorem vna cum subiecto ipsi populo perderet. Quidnam agit? Conatur omnibus viribus conuertere bellum e Perside in Romanum solum, vt atque cogeret Imperatorem in patriam reuerti, atque fumutari sedem Imperij. Quod vt præstaret, init fœdus cum barbaris omnibus quibus potuit ad inuadendam Constantinopolitanam vrbem: pacisciturq. in primis cum Auarum duce Romanis formidando Gaiano homine perfido atque fœdifrago, cuius fidei, recedens ab Vrbe, res Romanas, prolemq. suam Heraclius commendarat. Sollicitat insuper Bulgaros atque Sclauos siue Sclauinos, omnesq. simul barbaros permouet ad inuadendam capiendamq. ipsam vrbem regiam Constantinopolim: aliaq. insuper in Imperatorem comparat damna atque discrimina, & multiplices parat interitus. Sed quo modo ab iis omnibus eum Deus eripuit, videamus, relegentes ipsos Græcorum Annales a Theophane primum editos & ab Anastasio Latinis datos, a Cedreno vero Græcis in compendium redactos: ex quibus omnibus simul summa fide cõscriptis nos ista reddimus æque fideliter hisce verbis[a]:

a Theophan. an. 16 Heracl. Imp. & ced. an. Cedr.

II.

Anno decimosexto Imperij Heraclij Cosrhoes Persarum Rex nouam fecit militiam prœliũ initurus: peregrinos & ciues & seruos, ex omni natione facta electione, coaceruans. Qua delectione Sain tradita Prætori, alia quinquaginta millia ex phalange Sarbaræ electa tollens, huic sociauit, nominauitque illos Chrysolocas, quasi aureum cuneum, & hos aduersus Imperatorem direxit. Porro Sarbaram cum reliquo exercitu suo Constantinopolim misit, quatenus Hunnos qui essent in Occidente, quos Auares vocant, cum Bulgaribus & Sclauinis atque Gipedibus concordia sociarent, sicque aduersus vrbem Constantinopolitanam properarent, & hanc vnanimiter obsiderent. Cum autem hoc didicisset Imperator, exercitum suum triplici parte diuidens, vnã ex illis præmittit ad custodiam vrbis: alia tradita Theodoro fratri, contra Sain bellare præcepit: humiliore sibi parte retenta, in Lazicam properat regionem, & in ipsa degens, Turcos ab Oriẽte, quos Gazaros vocãt, in auxilium aduocat. Sed audi mira quæ ista ab Imperatore ita bene disposita secuta sunt:

Barbari coeunt aduersus Rom. Imperium.

III. *Grando contra hostes.*

Sain Cosrhois primatius dux pollens selectissimis copijs, ijsdemq. (vt dictum est) præ excellentia aureis nominibus nominatis, perueniens ad fratrem Imperatoris Theodorum, bellauit contra eum. Deo autem per intercessionem semper laudabilis Dei genitricis opitulante, bello commisso, grando miræ magnitudinis contra barbaros cecidit, eorumq. plurimos perculit: at vero Romana acies tranquillitate aeris potita est. Vertunt autem Romani Persas, & interficiunt multitudinem copiosam. Hoc comperto, Cosrhoes irascitur contra Sain: qui ex multo animi mœrore ægrotans, mortuus est. Cuius corpus sale conditum Cosrhoes, ad se iussit afferri, quod pluribus reddit confossum vulneribus.] hic finis potentissimi ducis, per quem Cosrhoes, sicut prius, se consecuturum perfectam victoriam existimabat. Accedunt his alia felicissima, dum mori per Imperatorem Orientales Turci, qui Gazari dicebantur, a tergo Persarum regnum inuadunt: quod in Annalibus ita describitur:

IV.

Porro Gazari, disruptis Caspijs portis, Persidem adeunt in regionem Adrahigæ vna cum ipsorum duce Ziebil, qui dignitate secundus a Gazario Principe erat: & quacumque loca peragrabãt, tum Persas deprædabantur, tum ciuitates & villas igni tradebant. Profectus vero obuiam Heraclius Imperator, ijsdem occurrit a Lazica. Ziebil autem ipso viso accelerans, complectitur eum collo, & adorat eum, Persis eius ciuitatis inspicientibus. Vniuersus autem populus Turcorum in terram cadentes, omnes proni super faciem extẽsi, Imperatorem eo honore venerabantur, qui excederet morem consuetum: similiter & principes eorum super saxa concidentes, eodem schemate procidunt. Obtulit autem & Ziebil filium suum primogenitum Imperatori; eiusq. sermonib. delectatus; tam vultum quam prudentiam eius admiratur. Electisq. Ziebil quadraginta millibus virorum fortium, dedit Imperatori in auxilium: porro ipse reuersus est in regionem suam. His Imperator acceptis, statim contra Cosrhoen procedit.] Magna quidem Dei benignitate actum est, vt cum omnes qui in Occidente essent barbari rebellarent aduersus Imperatorem, vt ciuitatem regiã obsiderent, qui erant in Oriente fortissimi populi spõte cum validis copijs præsto essent ipsi Imperatori, & in Cosrhoen molestissimi. Sed quid actum a barbaris Constantinopolim inuadentibus, audiamus. Sic enim pergit auctor:

V. *Constantinop. diuinitus obsidione liberata.*

At vero Sarbaras Cosrhois dux Chalcedonem properans, Auaresq. Thraces vrbi appropinquantes, hanc depopulari parant, multis machinis aduersus eam commotis: ijdemq: & nauium sculptarum ex Istro flumine multitudine infinita delatã, sinum repleuerunt maris. Decem sane dies vrbem obsidentes, bellum terra mariq. gerentes, Domini virtute pariter & cooperatione, necnon & intemeratæ Dei genitricis & virginis Mariæ intercessionibus superati sunt: amissis vero terra mariq. ingenti numero suis, magno cum dedecore discesserunt.] Vigebat tunc quidem Constantinopoli, post omnipotentis Dei primarium honorem, cultus Deiparæ Virginis, cui ab ipsis Con-

stantini

stantini temporibus eadem vrbs dedicata, eiusq. nomine appellata est ciuitas Virginis. Quamobrē A & Constantinopolitani ciues omnes ipsam Dei genitricem enixius inuocare soliti erant, sicut & Heraclium fecisse apparet, eiusq. ope tam grandia confecisse quæ diximus, atque hoc eodem anno a Theodoro superatum robustissimum Persarum exercitum, pariterq. a tot leonibus faucibus inhiantibus vrbem ereptam. Ex quibus singulis discant duces exercitus, quibus debeant niti e superis petitis auxilijs, & pollere viribus, nimirum conciliare sibi obtinentem cuncta semper a Deo precibus suis Dei genitricem Mariam.

VI.
Visa hostibus Dei Genitrix vrbis liberatrix.

Ne autem inanis hæc fiducia videretur de ope Mariæ Virginis; diuinitus factum est, vt non solum obsessi id perspicuo intelligerent, sed etiam hostes ipsi suo experirentur damno: nam audi quæ a Cedreno narrantur: Tale enim, inquit, quippiam hostibus accidit. Viderunt barbari prima luce, cum Sol oriretur, mulierem quamdam illustrem eunuchis comitatam, porta Blachernarum exeūtem (*erat namque a Blachernis Deiparæ templum a Constantinopolitanis frequentari solitum*) quam cū Heraclij opinarentur vxorem esse, & ad suum Principem ob mariti absentiam ire pacis petendæ causa, transitum ei concesserūt, subsequentem ex vrbe hominum turbā ipsi adorturi. Vt vero fossæ ambitum egressam, non ire ad Regem viderunt, insecuti sunt eam vsque ad locum, cui Veteris saxi nomen est; vbi cum fere iam essent assecuti, illa cum suis ex oculis & conspectu eorum euanuit. B Ipsi autem tumultu concitato, inter se congressi, ad vesperam vsque mutuo strages ediderunt. Mane insequentis diei dux causam inquirens, quod maiorem suorum partem intestino conflictu perijsse videret, turpiter domum rediit, statimque classis ab obsidione recessit; quam domum reuertentem in Euxino mari borea tempestas ita afflixit, vt perpauci ad suos redierint. Sarbaras, tametsi hæc ei molesta acciderant, tamen obsidionem Chalcedonis non soluit: sed hiemauit ibi, populans transmarina, & vrbes euertēs.] hæc ibi. Quæ autem gesta sunt per Heraclium Imperatorem vna cum Turcis aduersus Cosrhoen progredientem, in sequētem annum Annales reijciunt, nosq. suo loco de his agemus. Sic igitur hisce adeo præclaris de hostib. diuino præsidio acceptis victorijs, clausus est presens annus quintus Persici belli.

VII.
Conuersio Borealiū Anglorum per Paulinum tentata.
a Bed. lib. 1. c. 29.
b Bed. lib. 2. c. 7. in fin.
Paulini Episcopi creationis tempus.
c Bed. lib. 3. c. 14.
d Bed. lib. 2. c. 9.

Dum hæc aguntur in Oriente, Deus, vbique mirabilis, in Occidentali Ecclesia Catholica nostræ plantationis multiplices futuras propagationes spem concitat. Hoc siquidem anno ad Anglos Boreales, quibus præerat Rex Eduinus, porta aperta est prædicationi S. Paulini Episcopi Eboracēsis, cum ad eas gentes suscepit feliciter Apostolatū. Fuerat iam ante Paulinus missus a sancto Gre- C gorio Papa vna cum Mellito, Iusto, atque Ruffiniano (vt testatur Beda [a]) cum monitus fuisset ab Augustino, ad ingentem messem nouis opus esse messoribus, postea autem, hoc videlicet anno, a Iusto Archiepiscopo Episcopus est ordinatus, vt idem Beda [b] pluribus in locis profitetur. ex quibus corrigas quod in eiusdem auctoris reperitur epitome, ipsum a Iusto Episcopum ordinatum anno Domini sexcentesimo vigesimosecundo: quod potius hoc anno factum esse, idem auctor disertis verbis profitetur, etiam cum ad calculum reuocat annos quibus sedit, dum agit de obitu eius. Etenim cum anno sescentesimo quadragesimoquarto eum esse defunctum affirmet sexto Idus Octobris [c], tradatq. sedisse annos decem & nouem, & menses duos, ac dies viginti vnum: constetq. insuper ex eodem auctore [d] ipsum consecratum esse Episcopum duodecimo Kalendas Augusti; plane asserere cogimur, hoc anno ipsum creatum esse Episcopum. His iam de tempore satis elucidatis, quonam modo aperta sit ei ianua ad annunciandum gentibus illis Euangelium, ex eodē auctore Beda dicendum erit, qui ita rei gestæ narrationem aggreditur [e]:

e Bed. lib. 2. c. 9.

VIII.
Nuptiæ Regis Eduini gētilis cum Edilberga Christiana.

Huic, inquit, genti *Nordanhumbrorum, hoc est, Anglorum Aquilonarium ob flumen Humbrū ita dictorum*, occasio fuit percipiendæ fidei, quod præfatus Rex eius Eduinus cognatione iunctus est D Regibus Cantuariorum, accepta in coniugem Edelburga filia Edelberti Regis, quæ alio nomine Tate vocabatur. Huius consortium cum primo ipse, missis procis, a fratre eius Eadbaldo, qui tunc regno Cantuariorum præerat, peteret: responsum est, non esse licitum, Christianam virginem Pagano in coniugium dari, ne fides & sacramenta cælestis Regis consortio profanarentur Regis qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus. Quæ dum Eduino verba nuncij referrent, promisit se nihil omnibus modis contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse facturum: quin potius permissurum, vt fidem cultumq. suæ religionis cum omnibus qui secum venissent viris siue feminis, sacerdotibus seu ministris, more Christiano seruaret. Neque abnegauit se etiam eamdem subiturum esse religionem, si tamen examinata a prudentibus sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaque promittitur virgo, atque Eduino mittitur, & iuxta quod dispositum fuerat, ordinatur Episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui cum illa veniret, eamq. & comites eius, ne Paganorum possent societate pollui, quotidiana exhortatione & sacramentorum cælestium celebratione confirmauit. Ordinatus est autem Paulinus Episcopus a Iusto Archiepiscopo sub die duodecima Kalendarum Augustarum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vigesimoquinto, & sic cum præfata E virgine ad Regem Eduinum quasi comes copulæ carnalis aduenit, sed ipse potius toto animo intēdens, vt gentem quam adibat, ad agnitionem veritatis aduocans, iuxta vocem Apostoli [f], vni viro virginem castam exhiberet Christo.

f 2. Cor. 11.

IX.
Studium Paulini propagandæ fidei.
g 2. Cor. 4.

Cumq. in eam prouinciam venisset, laborauit multum, vt eos qui secum venerant, ne a fide deficerent, Domino adiuuante contineret, & aliquos (si forte posset) de Paganis ad fidei gratiam prædicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait [g] (quamuis multo tempore illo laborante in verbo) Deus sæculi huius excæcauit mentes infidelium, ne eis fulgeret illuminatio Euāgelij gloriæ Christi.] hucusq. Beda de rebus gestis a Paulino hoc anno, reliqua in annum sequentem reijciens, eadē narraturus: cuius nos vestigia affectamur. Istæc autem cum resciuisset sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bonifacius Pontifex superstes adhuc, cum sui esse muneris intelligeret, vniuersi orbis Ecclesijs, saluti q. omnium hominum animarum prospicere, e vestigio litteras dedit ad ipsum Regem Eduinū, hortans eum ad idolorum cultū relinquendum, Deiq. veri religionem fidemq. sectandam. Extant

ipsæ

A ipsæ quidem a Beda recitatæ his verbis [a]:

a Apud Bed. lib. 2. c. 10.

Viro glorioso Eduino Regi Anglorum, Bonifacius Episcopus, seruus seruorum Dei.

Licet summæ Diuinitatis potentia humanæ locutionis officijs explanari non valeat; quippe quę sui magnitudine ita inuisibili atq. inuestigabili æternitate consistit, vt eam nulla ingenij sagacitas, quanta sit, cōprehendere differereq. sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationē sui reseratis cordis ianuis, quæ de semetipsa proferātur, secreta humanis mentib. inspiratione clemēter infundit, ad annunciandam vobis plenitudinem fidei Christianæ, sacerdotalem curauimus sollicitudinem prærogare: vt perinde Christi Euangelium, quod Saluator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris quoque sensibus inserentes, salutis vestræ remedia propinemus. Supernæ igitur maiestatis clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suæ condidit & creauit, cælum videlicet & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt (dispositis ordinibus, quibus subsisterēt) coæterni Verbi sui consilio, & sancti Spiritus vnitate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suā ex limo terræ plasmatum constituit, eiq. tantam præmij prærogatiuam indulsit, vt eum cunctis proponeret, atque seruato termino præceptionis, æternitatis subsistentia præmuniret. Hunc ergo Deum X. *Bonifacij Pap. ad Eduinū Regem epistola.*

B Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quod est indiuidua Trinitas, ab ortu Solis vsque ad occasum humanum genus, quippe vt creatorem omnium, atque factorem suum, salutifera confessione fide veneratur & colit: cui etiam summitates imperij, rerumq. potestates submissæ sunt: quia eius dispositione omnium prælatio regnorum conceditur. Eius ergo bonitatis misericordia, totius creaturæ suæ dilatandæ subsidijs etiam in extremitate terræ positarum gentium corda frigida, sancti Spiritus feruore, in sui quoque agnitione mirabiliter est dignata succendere.

Quæ enim in gloriosi filij nostri Audobaldi Regis, gentiumq. ei suppositarum illustratione clementia Redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram gloriam conijcimus cognouisse. Eius ergo mirabile donum & in vobis certa spei cælestis longanimitate conferri confidimus: cum profecto gloriosam coniugem vestram, quæ vestri corporis pars esse dignoscitur, æternitatis præmio per sacri baptismatis regenerationem illuminatam agnouimus. Vnde præsenti stylo gloriosius vos adhortandos cum omni affectu intimæ charitatis curauimus: quatenus abominatis idolis, eorumq. cultu, spretisq. fanorum fatuitatibus, & auguriorum deceptibilibus blandimentis, credatis in Deum Patrem omnipotentem, eiusq. Filium Iesum Christum, & Spiritum sanctum: vt credentes a diabolicæ captiuitatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis cooperante potentia, absoluti, æternæ vitæ possitis esse participes. XI.

C

Quanta autem reatitudinis culpa teneantur adstricti hi qui idololatriarum perniciosissimam superstitionem colentes amplectuntur, eorum quos colunt exempla perditionis insinuant. Vnde de eis per Psalmistam dicitur [b]: Omnes dij gentium dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Et iterum [c]: Oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt: nares habent, & non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt. Similes ergo efficiuntur his, qui spem suæ confidentiæ ponunt in eis. Quomodo enim iuuandi quamlibet possunt habere virtutem ij, qui ex corruptibili materia, inferiorum etiam suppositorumq. tibi manibus construuntur, quibus videlicet artificium humanum accomodans, eis inanimatam membrorum similitudinem contulisti: qui nisi a te moti fuerint, ambulare non poterunt, sed tamquam lapis in vno loco positus, ita constructi, nihilq. intelligentiæ habentes, ipsaq. insensibilitate obruti, nullam neque lædendi neque iuuandi facultatem adepti sunt? Qua ergo mentis deceptione eos deos, quibus vos ipsi imaginem corporis tradidistis, colentes sequimini, iudicio discreto reperire non possumus. XII.

b Psal 95.
c Psal. 113.

D Vnde oportet vos, suscepto signo sanctæ Crucis, per quod humanum genus redemptum est, execrandæ diabolicæ versutiæ supplātationem, qui diuinæ bonitatis operib. inuidus æmulusq. cōsistit, a cordibus vestris abijcere; iniectisq. manibus hos quos eatenus materiæ compage vobis deos fabricastis, confringendos diminuendosq. summopere procurare. Ipsa enim eorum dissolutio, corruptioq. quæ numquam viuentem spiritum habuit, nec sensibilitatem a suis factoribus potuit quolibet modo suscipere, vobis patenter insinuet, quod nihil erat quod eatenus colebatis, dum profecto meliores vos, qui spiritum viuentem a Domino percepistis, eorum constructione nihilominus existatis: quippe quos Deus omnipotens ex primi hominis, quem plasmauit, cognatione deductos per sæcula innumerabilibus propaginibus pullulare constituit. Accedite ergo ad agnitionem eius qui uos creauit, qui in vobis vitæ insufflauit spiritum; qui pro vestra redemptione Filium suum vnigenitum misit, vt nos ab originali peccato eriperet, & ereptos de potestate diabolicæ nequitiæ cælestibus præmijs muneraret. XIII.

Suscipite verba prædicatorum, & Euangelium Dei quod vobis annunciant: quatenus credentes (sicut sæpius dictum est) in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum eius Filium, XIV.

E & Spiritum sanctum, & inseparabilem Trinitatem, fugatis dæmoniorum sensibus, expulsaq. a vobis solicitatione venenosi & deceptibilis hostis, per aquam & Spiritum sanctum renati, ei cui credideritis, in splendore glorię sempiternæ cohabitate eius opitulatione & munificentia valeatis. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, camisiam cum ornatura in auro vna, & læna Ancyrana vna: quod petimus vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo a nobis noscitur destinatum.] hucusque Bonifacius ad Eduinum Anglorum Regem nōdum Christianum. Ad coniugem quoque eius Edelburgam (subdit Beda [d]) huiusmodi litteras idem Pontifex misit] quibus iste inerat præfixus titulus;

d Bed. lib. 2. c. 11.

Exemplar epistulæ beatissimi & Apostolici Bonifacij Papæ vrbis Romæ, directæ Edelburgæ Reginæ Eduini Regis.

Dominæ gloriosæ filiæ Edelburgæ Reginę Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. XV.

Redemptoris nostri benignitas humano generi, quod pretiosi sanguinis sui effusione a vinculis diabolicæ captiuitatis eripuit, multa prouidentia, quibus saluaretur, propinauit remedia: quatenus

nus

nus sui nominis agnitionem diuerso modo gentibus innotescens, Creatorem suum suscepto Christianæ fidei agnoscerent sacramento: quod quidem in vestræ gloriæ sensibus cælesti collatum munere mystica regeneratio vestræ purgationis patenter innuit. Magno ergo largitatis Dominicæ beneficio mens nostra gaudio exultauit, quod scintillam Orthodoxæ religionis in vestri dignatus est conuersione succendere: ex qua te non solum gloriosi coniugis vestri, immo totius gentis suppositæ vobis intelligentiam in amorem sui facilius inflammaret. A

Bonifacii Pap. ad Edelburgã Reginam epistola.

XVI. Didicimus namque, referentibus his qui ad nos gloriosi filii nostri Audobaldi Regis laudabilem conuersionem nunciantes peruenerunt, quod etiam vestra gloria, Christianæ fidei suscepto mirabili sacramento, piis & Deo placitis iugiter operibus enitescat; ab idolorum etiam cultu, seu fanorum, auguriorumq. illecebris se diligenter abstineat, & ita in amore Redemptoris sui immutata deuotione persistens inuigilet, vt ad dilatandam Christianam fidem incessabiliter non desistat operam commodare. Cumq. de glorioso coniuge vestro paterna charitas solicite perquisisset, cognouimus, quod eatenus abominandis idolis seruiens, ad suscipiendam vocem prædicatorum suam distulerit obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo congesta est, ab eo quod pars corporis vestri ab agnitione summæ & indiuiduæ Trinitatis remansit extranea. Vnde B paternis officijs vestræ gloriosæ Christianitati nostram commonitionem non distulimus conferre, adhortantes, quatenus diuinæ inspirationis imbuta subsidijs importune & opportune agendum non differas, vt & ipse, Saluatoris nostri Domini Iesu Christi cooperante potentia, Christianorum numero copuletur, vt perinde intemerato societatis fœdere iura teneas maritalis consortij. Scriptum namque est [a]: Erunt duo in carne vna. Quomodo namque vnitas vobis coniunctionis inesse dici poterit, si a vestræ fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebris remanserit ille alienus?

a Matth. 19.

XVII. Vnde orationi continuo insistens, a longanimitate cælestis clementiæ illuminationis illius beneficia impetrare non desinas: vt videlicet, quos copulatio carnalis affectus vnum quodammodo corpus exhibuisse monstratur, hos quoque vnitas fidei etiam post huius vitæ transitum in perpetua societate conseruet. Insiste ergo, gloriosa filia, & summis conatibus duritiam cordis ipsius religiosa diuinorum præceptorum insinuatione mollire summopere dematurа, infundens sensib. eius quantum sit præclarum, quod credendo suscepisti mysterium; quantumve sit admirabile, quod renata præmium consequi meruisti. Frigiditatem cordis ipsius sancti Spiritus annunciatione succende: quatenus amoto torpore perniciosissimi cultus, diuinæ fidei calor eius intelligentiam tuarum exhortationum frequentatione succendat: vt profecto sacræ Scripturæ testimonium per te expletum indubitanter præclareat: Saluabitur [b] vir infidelis per mulierem fidelem. Ad hoc enim misericordiam Dominicæ pietatis consecuta es, vt fructum fidei creditorumq. tibi beneficiorum Redemptori tuo multiplicem resignares. Quod equidem, suffragante præsidio benignitatis ipsius, vt explere valeas, assiduis non desistimus precibus postulare. C

b 1. Cor. 7.

XVIII. His ergo præmissis, paternæ vobis dilectionis exhibentes officia, hortamur, vt nos (reperta portitoris occasione) de his quæ per vos superna potentia mirabiliter in conuersione coniugis vestri submissæq. vobis gentis dignatus fuerit operari, prosperis quantocyus nuncijs reueleris: quatenus solicitudo nostra, quæ de vestri vestrorumq. omnium animæ salute optabilia desideranter expectat, vobis nunciantibus releuetur; illustrationemq. diuinæ propitiationis in vobis diffusam opulentius agnoscentes, hilari confessione largitori omnium bonorum Deo, & beato Petro Apostolorum principi vberes merito gratias exoluamus. Prætera benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, idest, speculum argenteum, & pectinem eburneum inauratũ: D quod petimus vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo a uobis noscitur destinatum.] hactenus ad Reginam Bonifacius Papa. Quomodo autem vir eius Eduinus Rex fidei Christianæ suscipiendæ admodum refractarius, vrgentibus malis tandem reliquit idola, atque demum effectus est Christianus, suo loco dicturi sumus.

XIX. *Bonif. PP. V. obitus.*

Ceterum in hunc vsque annum Bonifacium Papam peruenisse, ex recitatis eius litteris, & significatione temporis ordinationis Paulini, post quam illæ scriptæ noscuntur, certum est. ex quib. eos corrigas, qui eiusdem Pontificatui tribuunt annos dumtaxat quinque & paulo amplius, quem hoc anno vigesimaquinta die mensis Octobris vita functum esse, Anastasius tradit, cum videlicet sedisset annos septem, menses decem, diem unum. Porro de rebus ab eo gestis ex pluribus hæc tantum ab eodem Anastasio referuntur:

XX. *Bonif. reliquæ res gestæ.*

Hic constituit ut nullus traheretur ab ecclesia, *qui ad eam confugisset, renouans scilicet. antiquos canones atque decreta prædecessorum.* Insuper hic constituit, ut acoluthus non præsumat reliquias sanctorum martyrum leuare, sed tantum presbyter. Insuper hic constituit, ut in Lateranis acoluthus non baptizaret cum diacono, sed subdiaconi sequentes. Hic perfecit cœmeterium sancti Nicodemi, & dedicauit illud. Erat enim Bonifacius mitissimus super omnes homines & misericors. Hic E clerum amauit, rogamq. integram clero suo dedit, *donationem videlicet, ita dictam abrogando.* Qui defunctus sepultus est ad beatum Petrum Apostolum die uigesimaquinta mensis Octobris.] Et paulo post: Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem creauit presbyteros uigintiseptem, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero uigintinouem. Et cessauit Episcopatus eius menses sex & dies decem & octo.] hæc apud Anastasium, at pauca quidem & exilia respectu aliorum quæ nobis ob inopiam scriptorum remanserunt obscura: qui enim tanta polleret probitate; præstantiora quidem peregisse, mihi facile persuaden. Fuerunt enim silentio plane sepulta quæ his temporibus gesta sunt cum schismaticis in Italia constitutis, & alia huiusmodi plura.

IESV

SExcenteſimus vigeſimusſextus Domini annus adeſt, Indictione decimaquarta: quo decimater- I.
tia die menſis Maij Honorius Campanus ex patre Petronio, Conſulari homine, creatus eſt Ro- *Honorius Papa creatus.*
manus Pontifex. laudatiſſimus ipſe quidem apud Anaſtaſium habetur: res autem ab eo geſtas, an-
nis ſingulis, quibus peractæ eſſe noſcuntur, in medium afferemus, eaſdemq. omni fide probatas.
Quod vero ſextus hic numeretur annus belli Perſici: quomodo a Romanis, diuino impertito auxi- a Theop. hoc anno Heraclij, & Cedren. in Compend. eod. anno.
lio, bene pugnatum eſt aduerſus Perſas, ex Theophane dicturi ſumus omnium antiquiore, atque
Cedreno, & alijs, his primum verbis [a]:

Anno decimoſeptimo, hieme in Perſidem Heraclius cũ Turcis ingreſſus, improuiſo Coſrhoẽ II.
B perterruit. Sed Turci hiemem ac crebras Perſarum incurſiones ægre ferentes, neque tolerandis *An. ſextus belli Perſici.*
ærumnis ſocios ſe Imperatori præbere ſuſtinentes, paulatim ex caſtris dilabi, tandemq. vniuerſi,
deſertis Romanis, domum reuerti cœperunt. Tum Imperator ſuos ita eſt allocutus: Videtis, fra-
tres, neminem nobis adeſſe velle, præter vnum Deum, & quæ eum ſine ſemine peperit, Virginem.
Ideo fit, vt cælitus nobis miſſo auxilio, in nobis ac omnibus iſtis ſuam demonſtret potẽtiam.] iſta
tum quidem magna fide pollens Heraclius, nec tamen fruſtra, vt declararunt euenta: hoc namque
anno ſuperato nono præpotenti a Coſrhoe electo duce nomine Razate, ipſum Coſrhoen in angu-
ſtum valde redegit. Incenſis enim pluribus ciuitatibus, alijsq. locis obuiam poſitis, pridie Idus De-
cembris collatis ſignis, aduerſus Razatem prœlium iniji, in quo cum ipſe Imperator, tum ex ad-
uerſo Razates, in prima acie (vt in re maximi momenti) pugnarunt, rati nimirum, quorum altera
prima acies præualeret, eo victoriam vniuerſi exercitus inchoaturam.

Enituiſſe tunc quidem in pugna virtutem Imperatoris, ita ijdem Grecorum produnt Annales: III.
Pridie ſane Idus Decembris geſtum eſt bellum: & ante omnes proſiliens Imperator, principi Per- *Heracl. vincit Perſas et fugat Coſrhoen.*
ſarum exercitus occurrens, diuina virtute, Deiq. genitricis opitulatione hũc deiecit.] aliosq. ab Im-
C peratore cæſos addunt; ipſum vero Imperatorem, vulnerato equo, in diſcrimen adductum, ictibus
plurimis ſcuto repulſis: factumq. tandem, vt victoria a Romanis ſtaret glorioſa admodum, vtpote
incruenta, cęſis nimirum ex Romanis dumtaxat numero quinquaginta, vulneratis nonnullis, ex
quibus poſtea decem tantum mortui ſunt: potituſq. tunc fuit Heraclius opimis ſpolijs Razatis, ni-
mirum auratis armis; quod totũ Deo, Deiq. genitrici, quam in auxilium totius belli adſciuerat Im-
perator, tributum eſt.

Pugnatum autem tradunt a primo mane vſque ad horam nonam. Sed licet Romani victores IV.
extiterint, haud tamen a reliqua hoſtium parte fuga captata eſt; quæ ſe recepit in caſtra, expectãs
vniri cum ſuperuenturis copijs a Coſrhoe miſſis. At Imperator bene vſus occaſione victoriæ, con-
tra Coſrhoen feſtinauit, quem haud admodum longe abeſſe ſciret. Sed ipſe ſuorum clade cognita,
expeditus ad fugam, inde receſſerat, relictis palatijs cãpeſtribus, quibus ad delicias vtebatur, vbi
animalium diuerſorum viuaria reperta ſunt; quibus potitus Heraclius, ex illis pauit exercitum.
Hæc vſque ad Kalendas Ianuarias facta produntur: quæ vero poſt hæc ſecuta ſunt, ſuo loco anno
ſequenti, quo contigerunt, reddenda erunt. Celebraſſe autem Natalem diem Domini cum exerci-
D tu Imperatorem ijſdem in locis abſque timore, ſed ſumma cum tranquillitate Deo gratias agen-
tem, ijdem produnt Annales. Iſtum adeo felicem nactum eſt finem bellum anni huius, cum
Deus ipſe (vt conteſtatus eſt Imperator) vna cum Dei genitrice Maria in caſtris adeſſet Romanis
opitulaturus.

Præceſſerat iſtã quidem confeſſio Anaſtaſij Perſæ iam religione Chriſtiani atque profeſſione
monachi: hoc namque anno Cæſareæ eſt tentus a prouinciæ Præſide, qui a Coſrhoe miſſus Præfe- V.
ctus erat in Palæſtinam, quam ſuo imperio adiecißet. Fuit plane celebre eiuſmodi certamen mar-
tyris, totiq. Chriſtiano orbi conſpicuum, hocq. anno cœptum, ſequenti vero conſummatum. Ma-
gna quidem diuini conſilij diſpenſatione actum eſt, vt cũ ſæuiſſimus ac maxime impius Coſrhoes *Coſrhoes a ſuis patitur ignominiam.*
nulla iam conditione accepturum ſe Romanos ad pacem legatis ad hoc miſſis ante reſponderit,
niſi Chriſto abnegato, omnes Perſarum colerent idola; ipſe audiret Perſas incipere eſſe Chriſtia-
nos, & opus eſſe iam ipſum in ſuos animaduertere, quod facti tunc Chriſtiani, eſſent ſuperſtitionis
patriæ deſertores, & confeſſores ſpontanei, validiq. præcones nominis Chriſti: ex quibus quidem
ſpecies reddita eſt priorum temporum, cum Gentiles Imperatores quo magis inſanirent aduer-
E ſus Chriſtianos, eo copioſior multitudo ex gentibus ipſis conuerteretur ad fidem. Ne autem egre-
gium certamen martyrum, quo pariter Coſrhoen, diuerſo tamen modo, vinci contigit, obuolutum
ingrato ſilentio præteriſſe videamur, qui tot Imperatoris prœlia per ſex annos integros recenſui-
mus; hic ipſum ex eorum Actis deſcribere, operæpretium exiſtimamus.

Debet autem in primis meminiſſe lector, primo anno Perſici belli hunc ipſum nobilem Perſã VI.
Anaſtaſium, de quo eſt ſermo iam plene redditum Chriſtianum, initiatumq. monaſticis inſtitu-
tis in monaſterio S. Anaſtaſij apud Hieroſolymam poſito, vitam monaſticam coluiſſe, ibiq. adeo
profeciſſe, vt cum virtutum omnium culmen propemodum attigiſſet, quod reliquum ſibi eſſe vide-
retur, optarit pro Chriſti nomine vitam quoque profundere, impellente ad hoc eum diuino Spiri-
tu, quo agebatur & mouebatur pariter, præcedentibus ſignis haud dubijs illis quidem, quibus
monitus contulit ſe Cæſaream Palæſtinæ. Qui enim cum Syria ſuperiori etiam Palæſtinam ſibi ſu-
begerat Coſrhoes, haud eam dimiſerat, ſed Præſidem illi prouinciæ præficere conſueuerat, qui Cæ-
ſareæ degebat; apud quem contigit Anaſtaſium fidem Chriſtianam primum profiteri. Quomodo
autem

a Extant apud Sur. die 22. Ianu.

autem res se habuerit, eius Acta recitata atque probata in Niceno posteriori Concilio docent his A
verbis [a]:

VII. *Anastasius Persa progreditur fidei confessor.*

Cum peruenisset Anastasius vsque ad Cæsaream Palæstinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur, & exinde eum rursus excepit templum omni ex parte laudandæ Euphemiæ veluti quodam viæ duce vtentem clanculum, qui plane eius dirigebat gressum ad martyrium. Nã cum accederet ad templum illius semper laudandæ Euphemiæ, videt quosdam Persarum magos, occupatos in quibusdam præstigijs; zeloq. protinus concitatur eius animus: sciebat enim, quam ea res esset impia & scelerata, eo quod ipse quoque in ea improba arte esset versatus: Quænam, inquit, tanta caligo vestris offusa est oculis, vt ne ea quidem aspiciatis, quæ ante pedes vestros sita sunt, quemadmodum in vniuersum scilicet est deceptio, quæ vestram leuitatem ludificatur & facilitatem, & eorum quos vos rursus ad eumdem vobiscum corripitis interitum?

VIII. *Qualis antea Anastasius.*

Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogauerũt, quisnam esset, & quid eum impulisset, vt hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoque, inquit, aliquando vobis similis, & eodem falsus errore, & eisdem dedi operam præstigijs. Hæc audacter dixit, cum nihil eum puderet suæ quã ab ineunte ætate acceperat, impietatis & sordium vitæ prioris, sed potius gloriaretur, quod in fidẽ B
esset translatus, & sacro baptismo ablutus. Deinde prolixa cœpit vti oratione, rem esse execrandã arguens, & quam esset insigniter absurda aperiẽs, & sic paulatim seipsum eis exemplum adducẽs, & similiter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non solum ad hæc fuere surdis similes, sed eum etiam vehementer rogarunt ne tam impudenter quæ sunt apud Persas præclara contemneret, & in vulgus irridenda proponeret. Exinde ille vere egregius & desiderabilis Anastasius festinabat ad delectabile & iucundum martyrij hospitium.

IX.

Cum non longe autem a se remotum eum quidam vidissent ex ijs qui dicuntur a Persis Caballarij, sedentes apud Derbas, sicut etiam consueuerunt (hoc autem est prætorium eius, qui apud eos dicitur Sellarius) Certe hic est delator, dixerunt inter se sermone Persico. Ille autem cum verbum sensisset, & linguam non ignorasset, vt qui ipse quoque esset Persa, & in eadem voce qua illi eruditus, eos torue & acriter intuens: Non sum delator, inquit: sunt hæc, ait, nugæ & ineptiæ: sed potius seruus Iesu Christi, & vobis quidem melior: siquidem & ego fui aliquando sicut vos, & in Caballariorum numerum fui relatus. Hæc cum illi audissent, & e cathedra statim exilijssent, eum detinuerunt. Deinde cum Sellario quoque fuisset annunciatum, egreditur etiam ille ex prætorio. Et C
cum quisnam is esset, interrogasset, & vndenam veniret, & quæ ad ipsum pertinebant, diligenter examinasset: dat seruandum Anastasium in custodia tutissima. In qua iam tres dies inclusus, neq. cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere sustinuit, sed sic omnino ieiunus detentus est in custodia, vt qui futurorum pro Christo periculorum aleretur sola expectatione.

Anastasius profitetur se Christianum.

X. *Anastasii iterata confessio.*

Cum autem iam rediJsset Marzabanas ex peregrinatione (neque enim tunc erat Cæsareæ) & de Anastasio significasset Sellarius: vinctus statim adducitur martyr in prætorium. Interim vero dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus, agnoscit aliquis ex pijs Anastasium, qui eum in venerando templo Deiparæ aspexerat. Cum ergo sic eum agnouisset in prætorio, & eum interrogasset quanam de causa illic adesset, eius scopum & institutum laudans, & eum eo nomine beatum pronunciãs, eius promptum & alacrem animũ magis confirmat in rebus grauibus & asperis, vt neque propter Christum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem, sed Marzabanæ responderet strenue & viriliter. Certe etiam cum fuit apud tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, vt semper mos est Persis adorationem reddere maioribus; sed generosum, & qui in seruitutem redigi non poterat, animum per externa significabat. Cum ergo fixis oculis eum satis esset intui- D
tus Marzabanas, partim quidem vt constanti aspectu ei terrorem incuteret, partim autem vt eum consideraret diligẽtius, rogauit eũ quisnam esset, & cuias. Ille vero respondit: Verus sum Christianus. Quod si velis etiam scire cuias sim: sum quidem Persa genere ex regione Razech, vico autem Rasnuni: qui ipse quoque aliquando fui Caballarius, & in rebus magicis exercitatus. Cumq. sic essem minister tenebrarum, potui (vt vides) transire ad lucem e tenebris, & discere veritatem.

XI.

Marzabanas autem cum nondum fecisset periculum quam esset generosus athleta, sed putaret rem esse facilem & expeditam eum a sua traducere sententia, cœpit illius mentem non secus ac parui alicuius pueri paruis tentare promissionibus ille vere parui & abiecti animi: Desiste, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim sic feceris, dabo tibi equos & nummos & multa bona. Martyr autem cælum intuens: Absit, inquit, Rex Christe, vt beatam tuam fallam confessionem. Propter quæ eum tamquam volens pudore afficere Marzabanas: Quid autem, placet ne tibi, inquit, hoc habitu indui, qui nunc es indutus? Ille vero: Non minoris, respondit, eum facio, quã tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus: Certe tu, inquit, vteris cohabitãte dæmone: neque aliud per te ipsum loqueris, quam quæ tibi ipse suggesserit. Ad ea martyr: Quando eram E
inquit, in errore, male honoraus impietatem, aut potius ab illa affectus ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat: nunc habeo ipsum Christum cohabitantem qui tuos expellit dæmones. Cum autem adiecisset Marzabanas: Quid ergo? Non times, inquit, ne hæc ad Regem referantur, ille vero acerbe te cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui est patibilis, in quem cadit interitus? Nam etsi corpus superauerit, capi tamen non potest anima, & ei nõ possunt omnino parari insidiæ.

XII. *Marzabanas atteri laboribus Anastasiũ*

Hæc ergo nõ ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus subiectum vinciri, & ductum ad ergastulum, illic lapides cogi ferre grauissimos. Quod quidem cũ eius iussu factum esset, & ad ferendos lapides semper sanctus manus afferret, manus sanctas, manus quæ multum poterãt apud Deum, corporeis laboribus plura erant quæ extrinsecus ei afferebãtur. Multi enim ex Persis ad eum accedentes, & maxime ex ijs qui orti erant ex eodẽ vico ex quo Anastasius,

A stasius, veluti proprium reputantes dedecus quæ in illum fiebant, exprobrationem aduersus proximum (vt cum diuino Dauid [a] dicam) sumebant: Cur hoc fecisti? dicentes: cur antiquam nobilitatem generis affecisti contumelia effectus Christianus, & tantam nobis inussisti ignominiam, propterea in vincula coniectus & maleficorum damnatus supplicio? quod quidem nostri ferre non possunt oculi. a Psal. 14.

Cum his autem grauibus linguæ verberibus, manuum quoq. beato verbera infligebant, vehementer verberantes, atq. barbam vellentes, & eius vestimenta lacerantes: & lapides quos quatuor simul iuncti ferebant, eos soli Anastasio ferendos imponebant: adeo vt ipse rursus loqui visus sit cum Dauide [b]: *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam*. Idq. cum nec ferre posset ferrum quod erat collo & pedi eius impositum, sed sub eodem ferro alius quoq. cum martyre pedem haberet vinctum, quæ quidem ei oestebant omnino multiplicem coronam martyrij. Habes (si vis) alios quoq. dolores & occasiones aliarum coronarum, hoc ipsum inquam, quod in conspectu eorum qui ipsum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis pateretur, quæ iam prius dicta sunt: a quibus adeo mansit nihil affectus, vt ea putaret potius encomia B propter Christum, quam cor eius ab eis moueretur aliquid.] XIII. b Psal. 128.

Cum autem Marzabanas eumdem rursus vocatum frustra tentasset ad Persarum superstitionis cultum reuocare, verberibus ab eo exigit obedientiam; extentum enim humi, verberibus dire tam diu affici iussit, donec profiteretur facere quod iuberetur. Tunc autem ille duo præstitit; alterum, vt carnifices rogaret ne vinciretur immobilem se mansurum pollicitus absq. vinculis: alterum, ne cum ipso etiam monasticum habitum veluti sacrosanctum indumentum verberarent, sed nudum expoliatum plagis afficerent. Cum vero neq. ab eo male affecto verberibus aliquid extorquere potuisset de cultu Christiano deserendo promissionis, iterum detrudi Anastasium in carcerem Marzabanas iussit, duplici iam confessione nobilitatum. Sed rursum reuocatus ad Marzabanam, & vt sacrificaret, iterum requisitus, cũ id præstare penitus renuisset, denuo est retrusus in carcerem. Vbi cum esset, inuisitur a monachis eius monasterij, ubi ipse ante degebat: sed & Angelorum uisitatione dignus habitus est, perspicua facta etiam Iudæo homini in eodem cum ipso degẽti carcere: quæ apud Acta eius martyrij lector copiosius enarrata inueniet. Subijcit his auctor alia plura, quæ facta sunt Cæsareæ de celebratione diei festi sanctissimæ Crucis, quam idem ibi Ana-C stasius celebrauit, & alia usq. ad migrationem in Persidem, cum missus est ad Cosrhoen Regem: quæ in annum sequentem reijcimus, quo esse peracta noscuntur. XIV. *Sæuit in Anastasium Marzabanas Persa.*

At uero iam ad res nouas & coalescentis Ecclesiæ Anglicanæ stylum conuertamus. Qui enim litteris Bonifacij Papæ cohortantis ipsum ad Christianam religionem amplexandam minime adhuc fuerat persuasus Rex Eduinus, de quo diximus; Dei misericordia factum est, ut in uitæ discrimeo adductus, ueritatis luminis aliqua saltem ex parte cœperit fieri particeps. Hęc autem quomodo acciderint, Beda sic narrat [c]: XV. *De cõuersione Eduini Regis.*

Anno, inquit, sequenti, *ab inito coniugio scilicet, quod factum est anno superiori*, venit in prouinciã quidam sicarius, vocabulo Eumerus, missus a Rege Occidentalium Saxonum, nomine Cuichelmo, sperans se Regem Eduinum regno simul & vita priuaturum: qui habebat sicam bicipitem toxicatam, vt si ferri vulnus minus ad mortem Regis sufficeret, peste iuuaretur veneni. Peruenit autem ad Regem primo die Paschæ iuxta amnem Dorouentionem, vbi tunc erat villa regalis. Intrauitq. quasi nuncium domini sui referens: & cum simulatam legationẽ ore astuto volueret, exurrexit repente, & euaginata sub veste sica, impetum fecit in Regem. Quod cum videret Lilla mini-D ster Regis amicissimus, non habens scutum ad manum, quo Regem a nece defenderet, mox inter posuit corpus suum ante ictus pungentis. Sed tanta ui hostis ferrum infixit, ut per corpus militis occideret etiam Regem vulneraret. Qui cum mox vndiq. gladijs impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordherio, sica nefanda peremit. c Bed. lib. 2. c. 9. XVI. *Eduinus in vitæ discrimẽ adductus.*

Eadem autem nocte sacrosanctæ Dominicæ Paschæ pepererat Regina filiam Regi, cui nomẽ Eanfled. Cumq. idem Rex præsente Paulino Episcopo gratias ageret dijs suis pro nata sibi filia: cõtra Episcopus gratias cœpit agere Domino Christo, Regiq. astruere, quod ipse precibus suis apud illum obtinuerit, vt Regina sospes & absq. dolore graui sobolem procrearet. Cuius verbis delectatus Rex, promisit se, abrenunciatis idolis, Christo seruiturum, si vitã sibi & victoriã donaret pugnãti aduersus Regem, a quo homicida ille, qui eum vulnerauerat, missus est: & in pignus promissionis implendæ, eamdem filiã suam Christo consecrandam Paulino Episcopo adsignauit: quæ baptizata est die sancto Pentecostes, prima de gente Nordanhumbrorum, cum duodecim alijs de familia eius. Quo tempore curatus a vulnere sibi pridem inflicto Rex, collecto exercitu, venit aduersus gentem Occidentalium Saxonum, ac bello inito, vniuersos quos in necem suam conspiraE se didicerat, aut occidit, aut in deditionem recepit. Sicq. victor in patriam reuersus, non statim & inconsulte sacramenta fidei Christianæ percipere voluit: quãuis nec idolis vltra seruiuit, ex quo se Christo seruiturũ esse promiserat: verum primo diligentius ex eo tempore & ab ipso venerabili viro Paulino rationẽ fidei ediscere, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, curauit conferre, quid de ijs agendũ arbitrarentur. Sed & ipse cum esset vir natura sagacissimus, sæpe diu solus residens, ore quidẽ tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid sibi esset faciẽdum, quæ religio seruanda, tractabat:]& post multa superius recitata idem Beda ista addit [d]: XVII. *Filia Eduini baptizata.* *Eduinus cõsultat de fide Christ. suscipiẽda.* d Bed. li. 2. c. 12.

Sed & oraculum cæleste, quod illi quondã exulanti apud Redualdum Regem Anglorum pietas diuina reuelare dignata est, non minimum ad suscipienda vel intelligenda doctrinæ monita salutaris sensum illius iuuit. Cum ergo videret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem viæ salutaris & suscipiendum mysterium viuificæ Crucis inclinari, ac pro salute illius simul & gentis cui præerat, & verbo exhortationis apud homines & apud diuinã pietatẽ verbo deprecationis ageret; tãdẽ (vt verisimile videtur) didicit in spiritu, qđ vel quale esset oraculũ XVIII.

Regi quondam cælitus ostensum. Nec exinde distulit, quin continuo Regem admoneret, explere A
votum, quod in oraculo sibi exhibito se facturum promiserat, si temporis illius ærumnis exceptus
ad regni fastigia perueniret. Erat autem oraculum huiusmodi:

XIX. *De persecutione quam passus est Eduin⁹.*

Cum persequente illum Edelfrido, qui ante eum regnauit, per diuersa occultus loca vel regna
multo annorum tempore profugus vagaretur, tandem venit ad Regem Redualdum, obsecrans vt
vitam suam a tanti persecutoris insidijs tutando seruaret. Qui libenter eum excipiens, promisit
se, quæ petebat, esse facturum. At postquam Edelsridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud
Regem illius familiariter cum socijs habitare cognouit: misit nuncios, qui Redualdo pecuniam
multam pro nece eius offerrent, neq. aliquid profecit. misit secundo, misit tertio, & copiosiora au-
ri & argenti dona offerens, & bellum insuper illi, si contemneretur, indicens. Qui vel minis fractus,
vel corruptus muneribus, cessit deprecāti, & siue occidere se Eduinum, seu legatarijs, *legatis scilicet
ipsis*, tradere promisit.

XX.

Quod vbi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit, intrauit cubiculum quo dormire
disponebat (erat enim prima hora noctis) & euocatum foras, quid erga eum agere Rex promisis-
set, edocuit, & insuper adiecit: Si ergo vis, hac ipsa hora educam te de hac prouincia, & ea in loca te B
introducam, vbi numquam te vel Redualdus vel Edelstidus inuenire valeant. Qui ait: Gratias qui
dem ago beneuolentiæ tuæ: non tamen hoc facere possum quod suggeris, vt pactum quod cum tā
to Rege inij, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarū
intulerit. Quin potius si moriturus sum, ille me magis quam ignobilior quisquam morti tradat.
Quo enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniæ prouincias tot annorum temporumq. curricu-
lis vagabundus hostium vitabam insidias?

XXI. *Visio cælitus missa Eduino in angustijs laboranti.*

Abeunte igitur amico, remansit Eduinus solus foris; residensq. mæstus ante palatium, multis
cœpit cogitationum æstibus affici; quid ageret, quove pedem verteret, nescius. Cumq. diu tacitis
mentis angoribus & cæco carperetur igne, vidit subito intempestæ noctis silentio appropinquan-
tem sibi hominem vultus habitusq. incogniti. Quem videns, vt ignotum & inopinatum, non parum
expauit. At ille accedens, salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora, ceteris quiescentibus, & al
to sopore pressis, solus ipse mæstus in lapide peruigil sederet? At ille vicissim sciscitabatur, quid ad
eum pertineret, vtrum ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens, ait: Ne me æstimes
tuæ mæstitiæ, & insomniorum, & forinsecæ ac solitariæ sessionis causam nescire. Scio enim certissi- C
me qui es, & quare mæres, & quæ vētura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi, quid mer
cedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mæroribus absoluat, & Redualdo suadeat, vt nec ipse tibi
aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat? Qui cum se omnia quæ posset, huic
tali pro mercede beneficij daturum esse responderet: adiecit ille: Quid si etiam te Regem futurū,
extinctis hostibus, in veritate promittat, ita vt non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes
qui ante te Reges in gente Anglorum fuerunt, protestate transcendas?

XXII. *Prædictiones quo tetēderint*

At Eduinus constantior interrogando factus, non dubitauit promittere, quin etiam ei qui tā-
ta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio: Si autem,
inquit, is qui tibi tanta taliaq. dona veraciter aduentura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salu-
tis ac vitæ melius atq. vtilius quam aliquis de tuis parentibus ac cognatis vmquam audiuit, osten-
dere potuerit: num ei obtemperare & monita eius salutaria suscipere consentis? Nec distulit Edui
nus, quin continuo polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se tot ac tantis ca
lamitatibus ereptum, ad regni apicem proueheret. Quo accepto responso, confestim is qui loque-
batur cum eo, imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cum hoc ergo tibi aduenerit, memento D
huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea quæ nunc promittis, adimplere ne differas. Et his dictis (vt
ferunt) repente disparuit; vt intelligeret non hominem esse qui sibi apparuisset, sed spiritum.

XXIII. *Mutata mens Redualdi.*

Et cum regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet, gauisus quidem de collata sibi pia ac beni-
gna consolatione; sed multum solicitus ac mente sedula cogitans, quis esset ille, vel vnde venis-
set, qui hæc sibi loqueretur: venit ad eum præfatus amicus illius, lætoq. vultu salutans eum: Surge,
inquit, intra, & sopitis ac relictis curarum anxietatibus, quieti membra simul & animum compo-
ne: quia immutatum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere, sed fidem potius pollicitam serua
re disponit. Postquam enim cogitationem suam, de qua tibi ante dixi, Reginæ in secreto reuelauit,
reuocauit eum illa ab intentione, admonēs, quia nulla ratione conueniat tanto Regi amicum suū
optimum in necessitate positum auro vendere, immo fidem suam, quæ omnibus ornamentis pre-
tiosior est, amore pecuniæ perdere.

XXIV. *Victoria aduersus Edelfridum.*

Quid plura? fecit Rex vt dictum est; nec solum exulem nuncijs hostibus non tradidit, sed etiā
eum, vt in regnum perueniret, adiuuit. Nā mox redeuntibus domum nuncijs, exercitum ad debel
landum Edelfridum collegit copiosum, eumq. sibi occurrentem cum exercitu multum impari (nō E
enim dederat illi spatium quo totum suum congregaret atq. adunaret exercitum) occidit in finib.
gentis Merciorum ad Orientalem plagam amnis qui vocatur Idle: in quo certamine & filius Re-
dualdi, vocabulo Regnheri, occisus est. Ac sic Eduinus, iuxta oraculum quod acceperat, non tan-
tum Regis sibi infesti insidias vitauit, verum etiam eidem perempto, in regni gloriam successit.]
Hæc cum impleta essent, venit tempus exigendi ab eo quod cælesti nuncio pollicitus erat se factu-
rum, quicquid monstraretur ab eo qui super caput ipsius manum esset impositurus: quod vt præ-
staretur a Paulino Episcopo Deus volens, ipsum sanctum de omnibus ijs quæ transacta fuerant cū
Eduino admonuit, & vt ab eo promissionem exigeret, pariter iussit. Sed audi Bedam:

XXV. *Paulin. cum secretum Regi pandit, vt credat adducit.*

Cum ergo, prædicante verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquod tempus (vt
diximus) horis competentibus solitarius sederet, & quid agendum sibi esset, quæ religio sequēda,
sedulus secum ipse scrutari consuesset: ingrediens ad eum quadam die vir Dei Paulinus, imposuit
dexteram capiti eius, & an hoc signū agnosceret, requisiuit. Qui cum tremens ad pedes eius pro-

cidere

A cidere vellet, leuauit eum, & quasi familiari voce affatus: Ecce, inquit, hostium manus quos timuisti, Domino donante, euasisti: ecce regnum quod desiderasti, ipso largiente, percepisti: memento vt tertium, quod promisisti, facere non differas, suscipiendo fidem eius, & præcepta seruando, qui te & a temporalibus aduersis eripiens, temporalis regni honore sublimauit. Et si deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare volueris, etiam a perpetuis malorum tormentis te liberabit, & æterni secum regni in cælis faciet esse participem. Quibus auditis Rex, suscipere quidem se fidem quam docebat, & velle, & debere, respondebat: verum adhuc cum amicis principalibus & consiliarijs suis sese de hoc collaturum esse dicebat, vt si & illi eadem cum eo sentire vellent, omnes pariter in fonte vitæ Christo consecrarentur. Et annuente Paulino, fecit vt dixerat.] habentur Regis iussu indicta comitia, eaq. maximi ponderis, vtpote de vera religione lectanda. Vocantur & primates, simulq. totius collegij Gentilicij sacerdotum Pontifex maximus: cuius cor Deus ita mouit, vt ipse dicendo sententiam primus de idololatria abijcienda statuerit, firmiterq. decreuerit: nam audi Bedam:

Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabatur singillatim ab omnibus, qualis sibi do- XXVI.
B ctrina hæc eatenus inaudita, & nouus Diuinitatis qui prædicabatur cultus videretur? Cui primus Pontificum ipsius, Coifi nomine, continuo respondit: Tu vide Rex, quale sit hoc quod nobis modo prædicatur: ego tibi verissime, quod certum didici, profiteor, quia nihil omnino virtutis habet religio illa, quam hucusq. tenuimus. Nullus enim tuorum studiosius quam ego culturæ deorum nostrorum se subdidit; & nihilominus multi sunt, qui ampliora a te beneficia quam ego, & maiores accipiunt dignitates, magisq. prosperantur in omnibus quæ agenda vel acquirenda disponunt. Si autem dij aliquid valerent, me potius iuuare vellent, qui illis impensius seruire curaui. Vnde restat, vt si ea quæ nunc nobis noua prædicantur, meliora esse & fortiora, habita examinatione, perspexeris, absque vllo cunctamine suscipere illa festinemus. Cuius suasioni verbisq. prudentibus alius optimatum Regis tribuens assensum, continuo subdidit:

Gentilis Pontificis scita sententia.

Talis, inquiens, mihi videtur, Rex, vita hominum præsens in terris ad comparationem eius XXVII.
quod nobis incertum est temporis, quale cum te residente ad cœnam cum ducibus ac ministris tuis tempore brumali, accenso quidem foco in medio, & calido effecto cœnaculo, furentibus autẽ foris per omnia turbinibus hiemalium pluuiarum vel niuium, adueniensque vnus passerum do-
C mum citissime peruolarit; qui cum per vnum ostium ingrediens, mox per aliud exierit; ipso quidẽ tempore quo intus est, hiemis tempestate non tangitur; sed tamen minimo spatio serenitatis ad momentum excurso, mox de hieme in hiemem regrediens, tuis oculis elabitur: ita hæc vita hominum ad modicum apparet: quid autem sequatur, quidve præcesserit, prorsus ignoramus. Vnde si hæc noua doctrina certius aliquid attulerit, merito sequẽda esse videtur. His similia & ceteri maiores natu ac Regis consiliarij diuinitus admoniti prosequebantur.

De vitæ breuitate sententia, & veritate quærenda.

Adiecit autem Coifi *primus Pontificum*, quia vellet ipsum Paulinum diligẽtius audire de Deo, XXVIII.
quem prædicabat, verbum facientem. Quod cum, iubente Rege, faceret; exclamauit, auditis eius sermonibus, dicens: Iam olim intellexeram, nihil esse quod colebamus: quia videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatem quærebam, tanto minus inueniebam. Nunc autem aperte profiteor, quia in hac prædicatione veritas claret illa, quæ nobis vitæ, salutis, & beatitudinis æternæ dona valet tribuere. Vnde suggero, Rex, vt templa & altaria, quæ sine fructu vtilitatis sacrauimus, ocyus anathemati & igni tradamus. Quid plura? præbuit palam assensum euangelizandi beato Paulino Rex, & abrenunciata idololatria, fidem se Christi suscipere confessus est. Cumque a præfato Pon-
D tifice sacrorum suorum quæreret, quis aras & fana idolorum cum septis, quibus erant circundata, primus profanare deberet: ille respondit: Ego. Quis enim ea quæ per stultitiam colui, nunc ad exemplum omnium aptius, quam ipse per sapientiam mihi a Deo vero donatam, destruat? Statimque abiecta superstitione vanitatis, rogauit sibi Regem arma dare & equum emissarium, quem ascendens, ad idola destruenda veniret: non enim licuerat Pontificem sacrorum vel arma ferre, vel præter quam in equa equitare. Accinctus ergo gladio, accepit lanceam in manu, & ascendens emissarium Regis, pergebat ad idola. Quod aspiciens vulgus, æstimabat eum insanire. Nec distulit ille, mox vt appropiabat ad fanum, profanare illud, iniecta in eo lancea, quam tenebat. multumq. gauisus de agnitione veri Dei cultus, iussit socijs suis destruere ac succendere fanum cum omnibus septis suis. Ostenditur autem locus ille quondam idolorum non longe ab Eboraco ad orientem amnem Doruuentionem, & vocatur hodie Gotmundingaham, vbi Pontifex ille, inspirante Deo vero, polluit ac destruxit eas quas ipse sacrauerat aras.] Hæc quidem hoc anno facta esse, discriminans singula tempora Beda declarat, qui & anno sequenti Redemptoris nostri sexcentesimo vigesimoseptimo baptizatum primo fuisse ipsum Eduinum Regem, ac deinde alios proceres, docet, nosque suo loco ea describenda seruamus.

Pontifex idolorum demolitus deorum fanum.

E Sunt ista sacra cunabula Ecclesiæ Anglicanæ tot signis, prodigijs, atq. prædictionibus cœpta non humana arte (id enim impossibile erat) sed diuina potentia, per Apostolicos tamen viros Roma a Pontifice Romano missos; quos veritatem sincere docere, & præcedentes prophetiæ, & miracula subsequentia quam manifestissime declararunt. Vt plane ingemiscendum & exclamandum cum Hieremia [a] sit pijs omnibus nostri temporis: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] ita quidem, cum auersione contentiosa auersi sunt a fonte vnde primum ipsis Euangelium fluxit, & hæreticis inhæserunt. Sed vnica spes illa solatur, vt excisæ arboris rigatis radicibus sanguine martyrum, rursus eædem fœcundiore germine pullulent. XXIX.

Sacra Ecclesiæ Anglicanæ cunabula.

a Hierem. 2.

Hoc pariter anno, qui numeratur Clotharij Regis trigesimusnonus ab obitu Chilperici parentis (quem mortuum diximus anno Redemptoris quingentesimo octogesimoseptimo) idem XXX.

a Aimoin. lib. 4. cap. a. Rex [a] consortem sibi regni adsciuit Dagobertum filium suum ex Beretrude Regina susceptum, atque S. Arnulfo Metensi Episcopo (vt superius diximus) educandum traditum, quem ab eodem optimis moribus imbutum, eiusdem Arnulfi Acta testantur. A

XXXI. Quod vero ad rerum Longobardorum statum pertinet: hoc ipso anno eorum Rex Adalualdus, cum regnasset annos decem, eiectus regno est, subrogato in eius locu Arioualdo. Habet enim de his ista Paulus [b]: Sub ijs, *nempe Adalualdo, & matre ipsius Theodolinda*, ecclesiæ restauratæ sunt, & multæ donationes per loca venerabilia largitæ. Sed cum Adalualdus euersa mente insaniret, postquam cum matre decem regnauerat annis, de regno eiectus est, & a Longobardis in eius locum Arioualdus substitutus est.] hæc Paulus: qui licet non dicat eiusdem mentis euersionem arte venefica procuratam, ex ijs tamen quæ inferius idem asserit, filium Aricbis itidem Longobardorum Regis ex potione dolose propinata eadem esse passum, id ipsum accidisse Adalualdo possumus existimare. Ceterum id passum esse Adalualdum, vbi mater eius Theodolinda ex hac vita decessisset, videri potest: etenim ante filium eam decessisse, inde conijcimus, quod post filij obitum nusquam amplius de ea fit mentio, quæ in tot turbinibus Longobardorum necessario fuerat nominanda, cum regia polleret auctoritate.

b Paul. diacon. lib. 4. c. 5.

Adalualdus Regno priuatur, & subrogatur Arioualdus.

XXXII. Ceterum haud putamus Adalualdum Regem ita mente motum fuisse, vt omnem penitus rationis vsum amiserit: etenim si ita fuisset, minime putandum pro eo restituendo in regnum Honorium Pontificem adeo laborasse. Sanctus enim Pontifex cum accepisset Regem eiectum quod Catholica fide præstabat, inq. locum eius fuisse subrogatum Arioualdum, idq. fauore Episcoporũ Cisalpinorum, hominem præsertim Arianæ hæresis sordibus labefactatum, nihil prætermisit studij & diligentiæ vt eos puniret, litterasq. de his dedit ad Isacium Rauennatem Exarchum: qui laborauit, vt qui eiectus fuerat Adalualdus, restitueretur in regnum, & perfidus eijceretur Arianus. Porro Pontificis Romani epistola apud Iuonem ita breuiter scripta legitur: B

Honori. Papa laborat pro restitutione Adalualdi Regis.

XXXIII. Delatum est ad nos, Episcopos Transpadanos Petro Pauli filio suadere conatos esse, vt Adalualdum Regem desererent, Arioualdoq. tyranno se applicaret. Quamobrem quia Petrus prauis eorum consilijs respuit obedire, & sacramenta Regi Agoni (*Agilulpho videlicet*) Adalualdi patri præstita sancte cupit seruare: & quia hoc Deo & hominibus est ingratum, vt qui tale facinus vindicare deberent, eorum ipsi suasores existant: rogamus vos, vt postquam Adalualdum diuino in regnũ (vt speramus) auxilio reduxeritis, prædictos Episcopos Romam mittere velitis, ne scelus huiusmodi impunitum relinquamus.] hactenus apud Iuonem. C

XXXIV. Desijsse autem a cœptis Exarchum, pacemque cum nouo Rege inijsse, eamq. integram seruatam esse constat. Quod vero Exarchus cum tyranno pacem sanxerit, nullam aliam puto causam intercessisse potiorem, quam cum vires Romani Imperij simul collectæ essent contra Cosrhoen ad bellum Persicum, haud satis videri poterant ad aliud bellum in Italia contra vniuersam gentem Longobardorum agendum. Cum igitur restitutio Adalualdi haud adeo facilis futura cognita esset, Exarchus visus est mutasse consilium, cessasseque de Adalualdo esse solicitus. Quid autem contra absentes Cisalpinos Episcopos Honorius canonum vindex egerit, haud compertum habetur. Sed & res gestæ tum ab Exarcho, tum ab Arioualdo, remanserunt prorsus obscuræ: Paulus enim diaconus, quod de Arioualdo Longobardorum Rege nihil scribat, hisce verbis excusat: De cuius rebus gestis ad nostram notitiam minime aliquid peruenit.] sicque silentio sepultam relinquit historiam duodecim annorum Regis Longobardorum, ita plane de rebus suorum Longobardorum haud adeo benemeritus, multa præteriens, quæ nos ex diuersis scriptoribus eius temporis in medium adduximus, atque pariter adducemus, & de hoc ipso Arioualdo multa ex Iona Abbate huius tẽporis historico, de quo superius meminimus, dicturi sumus. Hic enim in rebus gestis S. Bertolfi, de his quæ acciderunt sub Attala Abbate, hæc habet de eodem Rege Arioualdo Arianæ sectæ addictissimo: D

XXXV. Cum aliquo tempore Blidulfus presbyter, *eiusdem vero Bobiensis monasterij monachus*, a beato patre Attala ad Ticinum vrbem directus fuisset, ibique peruenisset, obuium habuit Arioualdum Regem Lõgobardorum Arianæ sectæ credulum. Is ergo cum vidisset Blidulfum presbyterum, ait ad suos: De Columbani monachis iste est, qui nobis salutantibus apta denegat respondere. Cumq. iam haud procul abesset presbyter, salutauit eum Rex, ironice tamen. Ad hæc Blidulfus: Salutem, inquit, optarem tuam, si tu seductoribus tuis non faueres, & alienis a veritate Christi doctrinis animum non accommodares. Iustum etenim esset, ineffabilem Trinitatem vna Deitate confiteri, non tres potestates, sed tres personas; nec vnam trium nominum personam, sed tres in veritate, Patris, & Filij, & Spiritus sancti personas, vna voluntate, potestate, & essentia. Hæc paulisper audiẽs Rex, cum progressus fuisset, iracundia succensus, questus est, se non habere ministros, qui obruente noctis caligine monachum illum ita contumaciter in conspectu suo locutum solicitarent, & fustibus ac sudibus conscissum morti traderent. E

Blidulfus presb. quid in Regẽ Arianum.

XXXVI. Tunc vnus vesanior ceteris, ad hoc patrandum, se respondit esse paratum. Dicit ei Rex: Si voluntati meæ satisfeceris in hoc, muneribus te mox, illucescente die crastino, ditabo. Progressus itaque pessimus ille, alium sibi sceleris socium similem sibi assumit, & obortis tetris tenebris, viã qua monachus a cœna cuiusdam Christiani, qui inuitauerat eum, ad hospitium regredi debuit, vigilanter custodit. Cum ergo monachus inopinate venisset ad locum custodiæ, percussus in cerebro, & omni compage corporis collisus, pro mortuo ex auere relictus est ab ipsis satellitibus, nullo de populo id sentiente: erat enim abditus locus, sed nec vocem dare quiuerat, anticipatus loco & immanibus ictibus.] Considerastine, lector, barbarum Regem, eumdemq. perfidum Arianum, in presbyterum insultantem sibi, alioqui sui regni monachum monasterij, vlcisci cendo, erubuisse diei lucem, sed tenebras noctis interfectorẽ expectare voluisse? Vnde intelligas, quam eo deteriores sint nostri temporis Nouatores gloriantes cum quid huiusmodi ipsos in Orthodoxum hominem ex

Quam deteriores Arianis Nouatores.

optato

A optato contigerit perpetrare. Sed audi miranda quæ Ionas subdit his verbis:

XXXVII. *Incolumis a Deo redditus presbyter.*

Porro is ad cuius domum metatus fuerat, nesciens quidem euentum rei, sed tamen suspicatus hoc ipsum quod euenerat (erat enim & ipse presbyter) arrepto baculo, venit ad locum, reperiensq. iacentem ac si somno depressum, excitare conatus est. Ad cuius ille vocem, velut ab stratu incolumis surgit, nec plagarum vestigijs apparentibus, cum eo pariter ad hospitium pergit, indicās qualiter a latronibus quibusdam comprehensus, dirissimis plagis mactatus fuisset, nec tamen aliquid inde sensisset. Peractis deinde causis pro quibus exierat, ad monasterium repedauit. Post cuius discessum protinus ille, qui se spontaneum ad iniquum opus patrandum indiderat, dæmonio corripitur, & diuersis pœnarum incendijs flagellatur, commissum facinus exitiabiliter confitetur. Vniuersus autem populus in eius cruciatibus timore perculsus clamauit, & dixit: Quicumq. Bobiensibus monachis malum aliquod intulerit, simili vltioni subiacebit: & qui Arianorum persuasionibus acquiescit, tales iras iusti Iudicis merito sustinebit.

Diuina vltione percussus.

XXXVIII.

Videns facinus suum infelix Arioualdus diuinitus manifestatum: confusus inde & metuens, ne sibi tale quid eueniat: ipsum quem vis horrida torquebat, cum conuiatoribus ad beatum Atta-
B lam dirigit, postulans vt commissum malum ignoscat, spondens se multum eius obsequio paratum fore, si sua dona dignaretur accipere. Beatus pater Attalas respondit, se numquam in perpetuum Ariani hominis dona suscepturum. Rogat tamen vniuersos fratres, vt pro pestifero qui adductus fuerat, orationē ad Dominum fundant. Quibus attentius orantibus, pestifer ille sanitati redditur, sed vitæ lucis non diu potitur. Nam cum ad propria redire desideraret, correptus igne febrium, inter pœnales incendij calamitates vita priuatus est. Quem nequaquam iuxta aliorum sepulchra sepelire ausi sunt, sed procul ab hominibus in quodam conspicuo loco posuerunt, quo prætereuntes dicerent: Hic iacet ille miser humatus, qui Bobiensibus monachis crudelitatem suam ostēdit.] hæc de presbytero, qui ob zelum Catholicæ fidei adeo vehementer est in Regem ipsum Arianum inuectus. Quid autem tunc pariter acciderit monacho fanum idolorum incendere satagenti, ex eodem Iona Abbate audi mira: narratis enim quæ nuper dicta sunt, mox ista prosequitur recensere:

Donā Ariani hominis respuuntur.

XXXIX. *De Morouco incensore delubri.*

Per idem tempus alius monachus, Morouœus nomine, ad Terdonam vrbem a beato patre Attala directus, ad quamdam villam supra Yram fluuium sitam peruenit: vbi fanum inter arbores positum vident, allatum ignem supposuit, lignorumque congerie in modum pyræ coaceruauit.
C Quod videntes cultores fani, Morouœum apprehensum, diuq. fustibus cæsum, & ictibus collisum, in fluuium demergere conantur: sed monachum vnda recipere nolebat, quamquam ille omnimode pro tali causa mori paratus esset. Cumq. cernerent nō posse demergi, quem Domini miseratio custodiret, prosternunt super vndas Morouœum, maceriamq. lapidum desuper coaceruant, vt immane pondus corpus eius submitteret vndis: relictoque (vt ipsi rebantur) cadauere, ad metatus reuertūtur. Quibus abeuntibus, Morouœus nihil mali sentiens, incolumis a fluuio surgit, ac disruptis nexibus, Terdonam ingreditur; & peracto negotio suo, ad monasterium repedat. Continuo diuina vltione prosequente, omnes qui ad opus illud patrandum crudeles se exhibuerant, diuersis pœnis afflicti sunt: alios namque cæcitas, alios ignis vrit, alios contractio publica, alios omnium membrorum debilitas inuasit, diuersique diuersa percepere tormenta: quorum tamen aliqui ad Bobiense cœnobium se deduci rogauerunt, & postulata iam venia, per pœnitentiæ medicamenta illatas pœnas euaserunt; reliqui omnes in eadem vltione mortui sunt.] hæc Ionas de rebus quæ suo tempore acciderunt, qui sub eodem Attala se annos nouem transegisse in eodem monasterio, ipse testatur, dum eiusdem Attalæ res gestas sua scriptione prosequitur. Sed redeamus ad reliquas res gestas
D eum Honorio Papa sub successore eius Bertolfo Abbate, & eodem Rege Arioualdo, qui etsi hæreticus esse non desierit, ad meliorem tamen frugem in ijs quæ ad mores pertinent reuocatus est. Id enim Ionas, eiusmodi sui temporis retexens historiam, ita tradit: Cum iam, inquit, egregijs morib. bonitate, disciplina, & omni virtutum ornamento polleret; cœpit antiquus anguis quiddam contrarietatis aduersus eum machinari. Excitauit enim quemdā Proclum nomine, Cleronensis vrbis Pontificem: qui vt subiectum sibi præfatum Abbatem cum cœnobij supplemento faceret, omni nisu intendebat, vicinosq. Pontifices & alios quoslibet primates ad id peragendum muneribus attentabat. Super eadem quoque re adijt Arioualdum Regem Longobardorum, qui eodem tempore regnabat. Sed cum nihil aliud a Rege responsi accepisset, nisi vt Ecclesiastico iure probarent, vtrū cœnobia procul ab vrbibus sita, Episcopali debeāt ministrari dominio: ille omnes quos potuit suo intentui iungit.

Episc. Cleronēsis quid in monachos Bobien.

XL. *Explorat mentem Regis Abbas.*

Cumq. hæc agerentur, vnus aliquis ex aula clam præfato Bertolfo totius machinamenti causam per internuncium manifestauit. At ille statim experiendi causa quosdam de pueris suis direxit ad Regem. Quibus Arioualdus inter alia respondit: Non est meum sacerdotum causas discer-
E nere, quas Synodalis examinatio ad purum debet iudicare. Vides Regis quamuis Ariani scitū responsum, quem imprudens Episcopus aduersus monachos interpellauit? ita plane adeo perspicuū est, semper sacra per homines sacros, & Ecclesiastica per Ecclesiasticos viros tractari debere, vt neque hæretici ipsi Principes tenebris errorum offusi id potuerint non vidisse, solis temporis huius cæcutientibus Nouatoribus, qui rebelles facti sunt lumini: nam ne tanta luce corusca videre quæ sunt omnibus nota cogantur, crassa obstinatione, obductis mentis oculis, spontanea sunt cæcitate percussi. Sed pergit Ionas: Sciscitantur illi qui a sancto Abbate missi fuerant: Vtrum Rex fautor esse velit prædicti Episcopi, an Abbatis sui? Ad quod Rex, nequaquam se, ait, illis fauere velle, qui famulo Dei molestias aliquas aut iniurias vellent irrogare.

XLI. *Bertolfus Romam venit ad Pontificem.*

Cum ergo venerabilis Bertolfus Regem quamuis barbarum & Arianæ sectæ credulum tam humane de causa sua locutum fuisse cognouisset: poscit, vt supplemento ipsius, Romam ad sedem Apostolicam venire queat. Quo statim largis manibus impenso, Romam iter arripiens, ad Honorium Papam accessit.] Quamuis enim (vt dictum est hoc eodē anno paulo superius) pax cōposita

esset inter Longubardos atq. Romanos, vt commeatus esset vtrinq. liber, tamen vetitum fuisse videtur ab Ariano Principe, ne cuiquam ex suis liberum esset adire Romanum Pontificem, quod sensisset sibi suisq. dogmatibus aduersari; atque Adalualdo studere; quod & datis litteris ad Bertulphū, recitatis superius, declarauit. His tamen posthabitis, æquitatis amans Princeps licet Arianus aditum illi ad Pontificem Romanum aperuit. Quid autem egerit sanctus Abbas, vbi Romam se ad Honorium contulit, ab eodem auctore sic accipe: A

XLII. *Res gestæ cum Honorio Pap.*

Cum Pontifici, inquit, rei caulam ille patefecisset: ille de industria quærit, quæ sit consuetudinis suæ regularis disciplina. [hæc idcirco, ne si forte errones monachi essent, faueret illis, ab Episcoporum potestate dimouens. Cum verò (subdit auctor) cuncta alacri animo in aures Præsulis digessisset: placuit beato Honorio, vt regularis series religionis cultum ac humilitatis indicia teneret. At vbi hæc omnia vera relatione perdidicit, sanctus Papa quotidiano affamine venerabilem Bertolfum roborare nisus est, vt cœpti itineris laborem non relinqueret, & Arianæ pestis perfidiā Euangelico mucrone ferire non abnueret.

XLIII. *Laudes Honorij Papæ.*

Erat enim venerabilis Præsul Honorius sagax animo, vigens consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens. Lætabatur e gentibus socium reperisse, cum quo doctrinā proferret e flamina; nec prorsus delectabatur vt cito ab eius consortio segregaretur: sed cum vehemens æstus quiescendi longum prohiberet spatium, præbuit optatum munus sanctus Papa patri memorato Bertolfo, priuilegia scilicet sedis Apostolicæ, quatenus nullus Episcoporum in præfato cœnobio quolibet iure dominari conaretur. Percepto ergo munere optato, ad patriam reuersi sumus.] En his vides, lector, ipsum scriptionis auctorem Ionam, vt Lucam Pauli, comitem fuisse peregrinationis Abbatis sui Bertolfi, vbi Romam ille se contulit. qui & pergit: B

XLIV. *Aegrotat S. Bertolfus.*

Cumq. peracto aliquanto itineris spatio, Tuscanis arctis postpositis, Apennini rura attingeres, ad castrum, cui nomen Bismantum est, venissemus, tanta vis febrium Bertolfum patrem oppressit, vt omnino morte præueniri crederetur. Erat enim vigilia passionis beatorum Apostolorū Petri & Pauli. Cumq. iam atra nox irrueret, ille inter ignes febrium accersiuit me, ac curis mens dedita, de nocturna vigilia inquisiuit. Sed cum ego dicerem, omnia iam bene esse disposita, ille me: Et tu ante stratum meum per totam noctis metam, quousq. diei prorumpat crepusculum, excubato. Cū ergo excubuissem, quousq. intempesta nox irrueret, tantus sopor oppressit me, vt sursum caput attollere non valerem: omnesque qui erga tentorium sarcinas, vel equos custodientes excubabant, similiter sunt oppressi sopore. C

XLV. *A S. Petro curatus S. Bertolfus.*

Interea beatus Apostolorum princeps Petrus aduenit, ac super stratum ægri patris astans: Surge, inquit, & sospes cum conuiatoribus tuis abscede. Inquirente autem beato patre, quis esset, qui sibi talia iuberet, ille respondit: Ego sum Petrus, cuius hodie clara in toto orbe celebrantur solemnia. Et hæc dicēs, abscessit. At ille timore perculsus, trepido corde sciscitari cœpit a me, si audissem vocem, vel aspectum alicuius vidissem. Ad quod ego respondi: Minime. Non cernis, inquit, fuluam lucem, vbi Petrus Apostolus pergit? Tunc tandē agnoscens quid causæ gestaret interrogatio eius, via obtinere merui enixis precibus, vt mihi rei panderet veritatem.] hæc in reditu ab Vrbe acciderunt: pergit reliqua de sancto viro miranda referre, sed satis ista ad institutum. Hæc autem omnia cum sub Arioualdo Rege gesta esse Ionas affirmet, qui præsens fuit, nec tamen quotonā regni eius anno facta sint, certo tradat, eadem hic ipso exordio Arioualdi recensuisse voluimus; quæ cuncta Paulum diaconum præterierunt, cui Ionæ scripta incomperta fuisse noscuntur.

IESV CHRISTI ANNVS 627. HONORII PAP. ANNVS 2. HERACLII IMP. ANNVS 18. D

I. *De S. Anastasio in Perside ducto & tormentis addicto.*

ANno, qui sequitur, Domini sexcentesimo vigesimoseptimo, Indictione decima, die vigesima secunda mensis Ianuarij, S. Anastasius Persa, post iteratam sępe anno superiori confessionē, Cæsareæ Palæstinæ ad Cosrhoen Regem in Persidem missus, magna animi constantia post dira tormenta martyrium consummauit. Quomodo autem ea acciderint, eius Acta omni fide posteris tradita docent; quæ cum dubium non sit scripta esse ab eiusdem temporis auctore, alterum de duobus fuisse mihi facile persuadeo; vel Antiochum monachum, quem huius temporis scriptorem in eo argumento versatum vidimus, dum scilicet aliorum monachorum tunc a Sarracenis occisorum historiam texuit ad Eustasiū scribens; aut Sophronium, qui (vt dicemus) paulo post factus est Hierosolymitanus Episcopus, & ipse eodem tempore claruit inter scriptores Ecclesiasticos. Quicquid sit, sicuti martyr in tāta caligine toti orbi Christiano gloriosus effulsit, ita pariter res ab eo præclare gestæ, scriptis mandatæ, vbiq. vulgatæ atque receptæ innotuere. sed prosequamur ea quæ de ipso in Perside hoc anno accidisse liquent. E

II. *Crucis gloria fulget in Anastas.*

Magna quidem Dei prouidentia contigisse declararunt euenta, vt homo Persa Christi confessor, Crucisque prædicator & vindex vocaretur in Persidem, completurus agonem atque consummaturus martyrium, vt ibi tamquam in theatro Crucem ab ignominia vindicaret, atque eius gloriam prædicaret, de qua sibi videbatur Rex impius triumphasse: eādemq. confitendo sanguine illustraret, conspicuamq. morte redderet, & post mortem quot miraculis, tot fulgoribus decoraret, a qua ipse omnem esset fortitudinē consecutus: vt nihil plane aliud ostenderet factum esse, cum sancta Crux in Persidem est delata, quā sceptrum Dominantis aduectum, quo Persarum Imperium frangeretur, secundum illud Dauidicum [a]: Reges eos in virga ferrea, & tamquā vas figuli confringes eos.] Tunc enim sicut fortius, ita & clarius ipsius sanctæ Crucis potentissima virtus enituit. Et enim perspicuo est declaratū exēplo, Cosrhoen inuictum ante superari penitus cædiq. minime potuisse,

a Psal. 2.

A tu ipse, nisi postquam Crux in Persidem est allata; atque cum cæsus est martyr, auctus est tanto mi- lite Romanus exercitus, qui cælestes secum duceret legiones. Sed iam certamen ipsum martyris spectemus oculis, quod Acta eius martyrij ita exhibent *:

a Vit. S. Anast. Pers. apud Sur. die 22. Ianuar.

III.

Cum iam peruenisset in Persidem, datur in custodiam, sitam in quodã prædio, quod vocatur Bethsaloe, quod ad sextum lapidem distat a Discarthis, in quo Rex versabatur Cosrhoes. Qui vero cum eo erat frater, in domo Cortacti, qui erat illius Iesdin filius, hospitio fuit acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cum autem post aliquot dies de eo fuisset relatum ad Cosrhoen: ille misso vno ex Magistratibus eum rogauit, quisnam esset, & cuias, & quidnam eum mouisset vt patriam relinqueret religionem. Is vero per quemdam respondet interpretem: nam ne voce quidem Persica volebat vti amplius, vt qui eam abiurasset linguam vna cum religione, aut linguæ potius esset infensus propter falsam religionem. Respondet ergo: Quoniam (dicens) vester deorum cultus est manifestum exitium & error dæmonum: quem quidem cum ipse aliquando sequerer, nuper luce commutaui tenebras, & die noctem, & Sole obscuram caliginem, illi Deo me dedicans, qui est cæli, & terræ, & omnium quæ videntur & mente percipiuntur, opifex.

Cosrhoes audit de Anastasio.

IV.

Crucis gloriã pdicat Anast.

B Cui Magistratus: Miser, inquit, non eũ quem vos Christiani colitis, cruci Iudæi affixere? Quo modo ergo Persicæ religioni Christianorum res prætulisti? Martyr autem: Quod fuerit quidem, inquit, a Iudæis crucifixus, ipse quoque assentior, sed sua sponte; & pro nobis ingratis, & qui sumus beneficij accepti immemores. Eius enim benignitatis & clementiæ est hoc vel maxime admirabile; quod cum esset Deus & Saluator omnium, & opifex huius vniuersi, non solum propter nos serui formam accepit, cum de cælo descendisset, sed etiam pro nobis crucem volens subijt & mortem, vt nostrum peccatum tolleret, quod ex maligni insidijs & fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem inimicum prætulistis, qui stulte illius fraudes in hodiernum vsque diem sequimini, & Soli sacrificatis, & Igni, & Lunæ, nullam ne Christi quidem cædis, si non alterius, ducentes rationem.

V.

Habetur quæst. de Anastasio.

Respondens autem Magistratus: Quid tibi, inquit, cum his stultis verbis & superuacaneis? Ecce enim tibi a Rege insignes dignitates, & zonæ aureæ, & equi, & quæcumque illustria & gloriosa sunt parata: Agedum ergo, patriam suscipe religionem. Ad hæc martyr; Mihi, inquit, o Præses, quæ hic sunt iucunda & valde expetenda & inuidiosa, nomen scilicet, deliciæ, & diuitię, & splendor, iã sunt diu abhinc contemptui; vt qui vitam susceperim monasticam: & a sola spe, quam hinc conce- C pi, pendeam. Huius rei, etiam antequam loquar, hic venerandus monachorum habitus, & hic vilis pannus certus est nuncius. Quomodo ergo ea, in quæ omne studium, omnemq. meam curam contuli & sollicitudinem, ea nũc habebo contemptui, Regis, qui est ad tempus, & in quem cadit interitus, inductus promissionibus? Ad quæ cum non haberet Magistratus quid diceret, reducit ad eum qui miserat e custodia, et linguã omnia significans. Qua de causa ille non leuiter indignatus, iubet cum sua suasione vim quoque adhibere, & verbis etiam miscere supplicia.

VI.

Quæstio repetita.

Sequenti autem die, cum rursus Magistratus venisset ad custodiam, ea quæ imperata fuerant, cœpit re ipsa exequi, & iussit vt per vim protrusum illinc athletam abducerent: ipse quoque multas minas intentãs, vehementiq. insultu & tumultu se fortem & strenuam illam animam perterrefacturum existimãs. Ille vero nihil effeminatum, nihil quod sit pusilli & abiecti animi, & nihil quod sit indignum ijs quæ præcesserant, præseferens, cum illa consueta & iucundissima morum simplicitate: Ne labores, inquit, neque defatigeris, domine Præses: Mihi enim, qui sum mei Christi gratia confirmatus, non persuadebis vt a pietate deficiam. Fac ergo quæcumque vis, nullo abstinens.

VII.

Anast. dira patitur.

Hanc Anastasij cum prudentia constantiam nulla moderatio excepit, aut humanitas: sed vin- D ctus, more Persico, virgis cædebatur crudeliter. Cum is autem verberaretur, hoc decantabat Magistratus: Cum maximis Regis donis & honoribus persuaderi non sustineris, ad hæc sis deinceps paratus. Sic enim te quotidie verberans, consummam plagis. Ille autem cum eum iuberet rursum quæ vellet facere, iubet martyri relaxato a vinculis, cum extensus esset supinus, lignis medias intercipi tibias, vtraque autem eorum extrema premere viros aliquot robustos, qui & corporum magnitudine & ætatis vigore præstarent. Martyr autem, cum sic eius tibiæ premerentur vsque ad ossa, magno & excelso animo & plane philosophico tolerabat. Quod quidem cum vidisset Magistratus, & cognouisset se ex eo magis augere eius patientiæ & tolerantiæ constantiam: rursus in tutissimam eum tradit custodiam, vt de eo rursum referret ad Regem.

VIII.

Visitatur a Christianis Anast.

Cum is autem cui erat cõmissa cura carceris, Sellarius, esset religione Christianus; & ideo eorum misereretur, qui pro pietate laborabant & eo quod est bonum & honestum, & eis qui vellent ex Christianis cõcederet ingressum: interdiu ingrediens sine vlla prohibitione frater monasterij, qui cum martyre venerat ex Cæsarea, consolabatur illam asperam & tetram in carcere habitationem, & quos ex plagis senserat dolores, & quas ex vinculis & alia malorum perpessione acceperat E molestias. Multi quoque alij viri pij, cum quibus illius quoque Iesdin filij ad eum ingredientes, ad speciosos eius pedes & bona aperte euangelizantes procidebant, & vincula deosculabantur, & rogabant vt ab eo aliquas consequerentur preces & benedictiones. Cum is autem hæc omnino minime admitteret (ille enim toto semper animo & mente humanæ gloriæ, huius inquam vanæ & infidæ & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac stabile, resecabat occasiones) ipsi vinculis ceram imprimentes, quæ ex illis exprimebatur, effigiem, tamquam maximum aliquod remedium & salutare ad omnem morbum & dolorem soluendum efferebant.

IX.

Rursum repetita quæstio.

Non multum temporis intercessit, & rursus veniens ille Magistratus in custodiam, an iussis cederet regijs, frustra interrogabat, aut potius quærens occasionem gratificandi animo crudelissimo, qui pœnas cupiebat sumere. Cum is autem non parum ægre tulisset interrogationem, & magna cõtentione & motione capitis, id quod sæpe dixerat, tunc quoque respondisset: Scito me Christo & pietati nihil esse prælaturum: iubet eum rursus quoque clauis verberari, sicut prius. Cum vero viri statuam potius, quam virum visi essent verberare, quantum licuit conijcere, ex eo quod esset

eius

eius animus plane inflexibilis: eo quidem relicto in custodia, recedit Magistratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitans, & nunc quidem minis & promissis, nunc autem minis & supplicijs eum reuocans ad negandam pietatem. A

X. *Diris afficitur tormentis Anastasius.*

Cum autem idem esset Anastasius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prioribus vinculis & plagis est traditus. Deinde cum fuisset relaxatus a vinculis, ex altera manu suspenditur, cum lapis grauissimi ponderis esset alligatus alteri ex pedibus. Cum eum ergo sic pendétem & sic diuulsum duabus horis reliquisset Magistratus, videretq. robur & firmitatem minime dissolui martyris, illum quidem remittit: ad Regem autem reuersus, immutabilem eius mētem significat & summā animi fortitudinem. Ipse quoque ei consulit, ne amplius periculum faciat in Anastasio, nec permittat vt tanta altitudo & magnitudo Imperij ab vnius viri constantia videatur superata.

XI. *Alij septuaginta martyres.*

Hinc cum omnem spem superandi martyris Rex abiecisset, mittit post decimumquintum diē & eumdem Magistratum & quosdam alios ex subditis, vt non solum sanctum, sed multos quoque alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem cum venissent in carcerem, expellunt Christianos captiuos non pauciores quam septuaginta, vna cum martyre: cum quibus erant ij quoque qui cum Anastasio Cæsareæ damnati fuerant ad custodiam, signaculiq. & vinculorum fuerant ei socij. B Quos cum eduxissent e prædio Berlaloes, in quo fuerat carcer ædificatus, & ad fluuium statuissēt, eos singulatim diuidentes, & eorum collo funem injicientes, & miserabiliter ante oculos martyris suffocantes: sancto in vnoquoque summergendo dicebant: Cur vis, sicut vnus ex his, violenter tolli de medio, & non potius Regi parere, & priorem consequi felicitatem? Ille autem cum his mētem adhibuisset, & in cælum oculos sustulisset, & Deo ingentes egisset gratias, quod iam pro ipso mortem videret esse subeundam: Deinde ad illos quoque conuersus: Ego, inquit, pro Christi mei charitate, ardentiq. & vehementi in eum amore expectabam omne membrum minutatim conscindi, expectans nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hæc est ea, quam vos mihi minamini: ago tibi gratias soli Deo meo & Saluatori Christo, quod morte, quæ vsqueadeo vacat omni labore & molestia, quam quidem paulo post ipsa quoque attulisset natura, me voluisti emere honorem martyrij. Cum hæc dixisset, & hæc vltima verba præclare esset locutus, æquali morte sic quoque est consummatus.

XII. *S. Anastasio caput amputatur*

Carnifices autem cum sacrum illud caput amputassent, vt eum esse interfectum ostenderent, ad Regem deferunt. Sellarium vero, qui præerat custodiæ carceris, cum esset Christianus, & sciret martyrum honorare corpora, vellet autem sancti tollere reliquias, & eas separare ab alijs, ne tanti lateret bonum permixtum cum ceteris corporibus; prohibuere carnifices. C Cum filijs autem Iesdin annunciata fuisset viri consummatio, ad quam euntem martyrem illorum pueri consequebantur & illi serulebant, ij pecunia corrumpunt carnificum diligentiam, & vt corpus sibi liceret in loco separato deponere, non paucis emunt pecunijs. Deinde is quoque monachus, qui cum martyre excesserat e Cæsarea, & cum decertāte ad finem vsque manserat, cuius etiam sæpe fecimus mētionē, cum & pueros filiorum Iesdin, & quosdam ex ijs, qui illic erant, monachis in noctem sequentem assumens, vt martyris corpus pie sancteq. componeret, venisset (O quomodo, o Christe, laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autem solo se abstinentes, vt quod non subijceretur amplius legibus corporis. Iam enim erat pulchritudinis corona in manu Dei (vt diuinus dixit Isaias) & diadema regni in manu Dei eius.

Canes parcunt corpori S. Martyris.

Cum sustulisset ergo corpus martyris, & mundis linteis, quæ dedere filij Iesdin pro vltimis corporis exequijs, mundas illas & sanctas inuoluisset reliquias, in Sergij martyris monasterio, quod ad vnum lapidem distabat a vico, deponit decimoseptimo quidem anno Imperij pij Heraclij (*qui hoc anno absoluitur, & inchoatur decimusoctauus*) vigesimo autem secundo die mensis Ianuarij: is enim fuit dies, qui vidit decessum martyris.] D Quod audis de monasterio sancti Sergij martyris nomine apud Persas, ne mireris: siquidem superius pluribus declaratum est, ob ingentia ab eodem martyre accepta beneficia eumdem Cosrhoen ipsum S. Sergium fuisse prosecutum muneribus, publicisque notis inscriptis id ipsum esse testatum. Agit post hæc auctor de translatione corporis eiusdem Anastasij martyris, facta illa quidem occiso Cosrhoe, cum in Perside miraculis coruscauit. At desideratur scriptio illa Georgij Pisidæ huius temporis luculenti scriptoris, qua laudationem eiusdē martyris Anastasij ipsum prosecutum esse, Suidas testatur.

XIII. *De fuga Cosrhois.*

Nos vero quæ interea post illatam martyri necem miseranda valde Cosrhoi acciderint, hic ex Theophanis Græcorum Annalibus referamus. Victus a martyre Cosrhoes, iam facile erat superādus ab Imperatore: siquidem aduersus eum pro Heraclio pugnaturus Anastasius moriens exurrexit, quod patefecit euentus. Sane quidem sicuti Abel sanguis vindictam expetens, ad Deum clamasse dicitur, ita & Anastasij martyris sanguis in Cosrhoen a Deo vltionem quam citissime obtinuisse cognoscitur. Fugiens hinc inde miser instar Cain, tandem a filio suo vinculis tentus, dirissimam omnium pati mortem coactus est. Sed quomodo ista se habuerint, videamus. Natalem diē E Domini egisse Heraclium Imperatorem in ædibus Hyesdem, siue Ieldemonis, ibiq. exercitum refecisse, ijdem Annales [a] tradunt: occupasse insuper alia loca Cosrhois in campestribus ad habitandum erecta (quas villas nos dicimus) ijdem produnt, quorum hæc sunt nomina, Dexeridan, Rusa, Beibal, siue Becham, Beddarach, quæ erant loca Damagaster, vbi degebat Cosrhoes.

a Theoph. & Cedren. an. 18. Her. Imp.

XIV. *Heraclius potitur bonis Cosr.*

Illic vero Romanorum inuenta signa bellica in prœlijs olim capta trecēta numero Heraclius vindicauit, alijsq. bonis plurimis diuersi generis ad Persarū delicias ibi positis potitus est. Et his ruinis & igni traditis (inquit auctor) gratias egerunt Deo, qui per intercessionem Dei genitricis talia miracula patrat. Quis enim sperauit vnquam Cosrhoen fugere a facie Romani Principis de palatijs suis qui erant in Damagaster, & petere Ctesiphontem?] Celebrasse etiam in gratiarum actione Heraclium Epiphaniæ festum diem penes Damastager, ijdem produnt Annales. Cosrhoes autem novē dies inde profectus cum coniugibus atque liberis, itemque pecunijs, & cum

prope

A prope esset munitissimus locus Ctesiphon Romanorum prœlijs celeberrimus, noluit locum ingredi: quod a Magis ipsi olim prædictum fuisset, periturum fore cum Ctesiphontem accederet. sed abijt Seleuciam, locum trans Tigrim æque munitissimum, vbi resedit securus tamquam loco tutissimo, reposito ibi thesauro.

XV. *Chalcedo liberata ab obsidione.*

Dum hæc agerentur in Perside, contigit solui obsidionem Chalcedonis, a Satbara duce Persarum inita pace cum filio Imperatoris Constātinopoli. Cum enim in suspicionem adductus esset Sarbaras apud Cosrhoen, quod Romanis consentiret, missæ sunt ab eo litteræ ad Cardarigam collegam, vt illum interficeret, exercitumq. in Persidem reduceret: sed interceptis ijs litteris, & a filio Imperatoris ostensis Satbaræ, & alijs confictis de nece aliorum ducum exercitus: factum est, vt omnes inita pace cum Romanis, in Persidem ad propria remearint, Cosrhoe in eo quo cōstitutus erat periculo derelicto: qui paucos post dies suorum proditione captus a filio, atque demum miserando interitu occisus est.

XVI. *Cosrhoes a filio capitur.*

Etenim cum Cosrhoes Seleuciæ vbi degebat, in dysenteriæ morbum incidisset, vt coronaret filium suum Mardesam ex Syra dilecta coniuge natum, operam dedit. Quod vbi comperit maior natu B filius Syroes, cum optimatibus egit de necando parēte Cosrhoe, vsus ad hoc & Romanorum auxilio, cum de his omnibus Hemelium monuisset, quem fore sibi propitium persuaserat; dum captiuos omnes Imperatori subditos vinculis soluit, ac patrem insecutus est, fugientemq. cepit. Quæ autem postquam vinculis Cosrhoes nexus fuit, pati coactus sit, accipe ab auctore:

XVII. *Finis miserrimus Cosrhois.*

Cum, inquit, Cosrhoes fugere tentasset, nec valuisset, tentus est, & valide vinctus ferreis compedibus colligatus, cui & circa collum ferrea pondera imponunt: & mittunt eum in domum tenebrarum, quam recens extructam ipse muniuit ad recondēdas pecunias; panisq. parum & aquæ tribuētes, fame necabāt. Aiebat enim Syroes filius: Comedat aurum, quod incassum collegit, propter quod etiam multos fame necauit, mundumq. deleuit. Porro misit idem Syroes Sattapas ad eum iniurijs impetendum & conspuendum: & ductum Mardazanem *, quem coronare volebat, filiū eius ante ipsum occidit, & sic reliquos filios eius in cōspectu ipsius peremerunt: & misit omnes qui inimici eius essent, vt eum iniurijs afficerent, percuterent, atque conspuerent. Denique per quinque dies hoc facto, iussit Syroes ipsum arcubus interficere, sicq. paulatim in malis nequissimam animā suam tradidit.] hæc Annales de interitu Cosrhois. Talis plane decebat finis destructorem Orienta C lis orbis Cosrhoē, talisq. exitus expectabat nefarium atque sacrilegum Regem, pestem, facemque ciuitatum Romano Imperio subiectarum.

* Mardesam

XVIII. *Iustissima de Cosrhoe vltio.*

Non alia quidem quam ista digna supplicia per filium ministrata debebantur homini, qui ausus fuerat post plurima admissa nefanda, etiam in sacrosanctam Dominicam Crucem Hierosolymis manus violentas inijcere, inter manubias collocare, & in Persidem secum ferre. Decuit omnino ista omnia perpeti ingratum & perfidum Regem, qui (vt sua ipsemet prodidit confessione amplis notis in auro signatis, vt superius suo loco est demonstratum) Dei beneficio & S. Sergij martyris intercessione regnum fuerat consecutus. Ita plane insto Dei consilio decens fuit deorsum sternere elatam ac sublimem mentem nullas pacis conditiones Heraclij supplicis vel audire volentem, vnam illam tantum spem salutis eidem offerentem, si procul abiecta Christiana religione, Persarū deos colerent Romani omnes: nam putauit infelix, vbi Crucem captiuam duxit, se Deum Christianorum pariter superasse. Ista quidem subire a suis Persis tormenta meruit Rex, qui paucos ante dies in sanctissimum martyrem Anastasium Persam sæuierat. Pugnauit sane, & vicit impium tyrānum martyr occisus, & captiuata sacratissima Crux crucem dirissimam intulit capienti. Eiusmodi D esse solent Christianæ victoriæ, vt tunc in omnibus vincat Christus, cum omnia videri possunt ab hostibus superata.

XIX. *Triumphi plures de Cosrhoe relati.*

At non caruit tanta victoria glorioso triumpho, immo triumphis. Et vt dicamus de singulis, triumphauit martyr occisus, cum eius venerandum corpus religiosa pompa Cæsaream transfertur e Perside. Triumphauit sanctissima Crux, cum illæsa pristino loco redditur, & soluto vinculis Pontifice Zacharia, celebri cultu Hierosolymis restituitur. Egit pariter & triūphū omnibus Imperatorum triumphis augustiorē Heraclius Imperator. Sed & de his singulis paulo fusius nobis agēdū.

XX.

Quod vero ad Anastasij martyris, qui & ordine primus fuit, triumphum pertinet, desideratur in Actis eius translatio Cæsaream facta in Palæstinam, vbi primum contigit ipsum certasse pro fide, atque impios superasse: præter enim Acta illa, adhuc extabat liber miraculorum eius, qui & ipse perijt, fragmento dumtaxat saluo, quod in frequenti Patrum consessu recitatum exscriptumq. reperitur in Actione quarta posterioris Nicæni Concilij verbis istis: Agedum, & in Cæsarea Palæstinæ regionis mirifica a sancto viro designata recenseamus. Cum sanctæ ciuitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata & significata. Itaque lætitia magna perfusi omnes, E surgentes subito, lignaq. sacra pulsantes inuicem, obuiam facti sunt in veneranda Deiparę æde, quę appellatur Noua. Illinc cum Cruce & supplicatione egressi sunt læti & gaudentes cum gratiarum actione sacris reliquijs munus in memoriam sancti offerētes: cum mulier quædam ex primarijs ciuitatis feminis, cui nomen Arete, verum a virtute, quam Græci ἀρετὴν vocant, longe alienissima, ad infidelitatem conuersa dixit: Ego reliquias e Perside venientes numquam venerabor. O miseram & desperatam feminam! Non audiuit hæc misera sacri Dauidis * vocem increpantis eos qui impudenti & inuerecundo ore quiduis effutiunt: Cessare, inquit, facias linguam tuam a malo, & labia tuana loquantur dolum. Quid igitur glorificas eos quos glorificat Deus in hanc designauit deinceps me referente audietis.

Corpus S. Anast. translatū Cæsaream.

* Psal. 38.

XXI.

Cum sacræ reliquiæ in vrbem delatæ fuissent, communi sentētia ciues martyri oratorium prope Tetraphylum (locus is est in medio ciuitatis) construere decreuerunt; quin etiam illius imaginem illic constituerunt. Iam cum esset extructum oratorium, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera astitit, illiq. ait: E lumbis ægrotas. Ipsa autem respondens: Non, inquit,

Mulier dat pœnas blasphem.

inquit, domine: neque enim quicquam mali sentio. Postquam hæc dixisset, expergefacta, subito do A
lores in se ruere sensit, cœpitq. clamare & gemere: atque adeo grauiter affecta fuit, vt ne otij qui
dem satis habuerit, qui expectare quiuisset, quænam iam subiti & vehementis doloris causa, quisve
auctor esse posset. Sic enim quatuor diebus in cruciatibus substitit. Quinto autem die sub crepuscu
lum vidit sibi sanctum illum astantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrapylum, sancti-
que Anastasij intercessionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ea grabba
to, in memoriamq. blasphema illa & impia verba, quæ contra caput suum dixeras, redirent; conuo
catis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inq. templum S. Anastasij concedamus: siqui-
dem iam edocta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside venientes, adorandas, venerandas-
que; & quæ Deus sacrauit, ea non esse communia appellanda. Impositam itaque eam ferculo ba-
iularunt.

XXII. *Pœnitens mulier sanatur.*

Cum autem appropinquaret ipsi loco; ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum lacrymis
cœpit exclamare: Hic est qui in somnis vere a me visus instruxit me de malis quæ me habent. De-
inde se ipsam in solum prosternens, sanctumq. orationibus flebilibus martyrem placans, sana fir-
maq. surrexit: & quæ paulo ante alienis pedibus incedebat, extremaq. patiebatur, nunc suis iterans B
domum vna cum reliquis, Deum glorificans, martyremq. magnificans perrexit.] hucusque in Sy-
nodo recitatum: cum mox eadem Acta Nicæna ista subiungunt: Petrus & Petrus religiosissimi pre
sbyteri, Vicarij Hadriani Papæ veteris Romę, dixerunt: Ipsa illa imago in præsentem diem Romæ
est in monasterio cum pretioso capite. Ioannes Episcopus Tauromeniæ dixit: Recte dixerunt vene
rabiles Vicarij; nam & in Sicilia muliercula cum dæmonio vexaretur, Romam profecta, ad imagi-
nem sanctissimam supradictam sanata est.] hucusque de Anastasij sacris reliquijs & veneranda eius
imagine Acta Nicæna posterioris Concilij. Ex quibus satis intelligere potuisti, non solum e Persi-
de Cæsaream Palæstinę S. Anastasium longum duxisse in sui corporis translatione triumphum, sed
& ipsum Romam vsque, cum illuc sacrum translatum est caput & veneranda eius imago, summa
gloria propagatum. Erant adhuc ibi eadem sacra pignora, caput ipsum & eadem sacra imago de
centissimo ornatu recondita, vbi primum tunc translata sunt in monasteriū S. Vincentij ad Aquas
Saluias, quod & auctum est etiam ecclesia nomine S. Anastasij.

De capite & imag. S. Anast. Romam translatis.

XXIII. *S. Crucis post victoriam triūphus.*

Sed iam de Crucis triumpho ex perfido victo ac neci dato tyranno agamus. Cosrhois enim fi
lius, Syroes dictus, occiso patre, & potitus regno Persarum, non immemor eius quam pepigerat C
pacis cum Heraclio Imperatore, e vestigio Romanos omnes soluit captiuos, interq. eos Zachariā
Hierosolymorum Antistitem, liberosq. abire iussit, simulq. sacratissimum venerandæ Crucis lignū
illæsum ipsum quidem & intactum, dixerim nec a Persis quidem visum, restituit: etenim teste Sui-
da (quod diximus) signaculum, quo clausum erat, fuit inuentum illæsum. Sunt hæc Suidæ verba in
Heraclio: Ipse vero acceptis viuificis lignis obsignatis, quemadmodum accepta fuerant atque per
manserant, Hierosolymam profectus, Modesto Pontifici atque eius clero monstrauit. Hi & sigillū
incolume & intactum agnouerunt, & clauem ab eo sumpserunt, & adorarunt, & in altum sustule-
runt. Imperator igitur ea Byzantium misit, quæ Sergius in Blachernia reposuit.] hæc Suidas:

XXIV. *Zacharias redyt Hierosolymam.*

Ex quibus etiam intelligis, Zachariam Pontificem, antequam Hierosolymam venerit, esse de-
functum, & qui hactenus (vt diximus) eo absente illam Ecclesiam curasset, Modestum in locū eius
esse suffectum. Verum alij his repugnant, vt Theophanes, & (quod maius est) cōmunis Ecclesiæ tra
ditio, habentes scilicet Zachariam excepisse Hierosolymis Heraclium & sanctam Crucem. Porro
primum aduenisse Heraclium Constantinopolim, sequenti vero anno Hierosolymam esse profe-
ctum, reportasseq. illuc sanctissimæ Crucis lignum, Annales produnt: eo enim gloriosior extitit ve- D
nerandæ Crucis triumphus, quo longiori ambitu ex perductus, accurrentibus ad spectaculum vbi
que fidelibus cum suffitibus atque luminibus, & est more hymnos sacros tātæ victoriæ occinētib.

XXV. *Triumphus Heraclij.*

Ipsi vero Imperatori Crucis virtute datum, vt longe præclarius quam quiuis ante Romanorū
Imperatorum, de victore Cosrhoe, qui & vinci credi non poterat, triumpharit. Nō metimur ex pō
pa ducta gloriam tanti triumphi, quamuis nec ista caruerit, sed ex iteratis per annos septem victo
rijs, quarum causa per annos singulos singuli erant ipsi decernendi triumphi. Quoniam debita fue
re illi trophęa de liberato vniuerso Orientali Imperio, vindicata pristina libertate, receptis tot ab
illis sublatis munitionibus, ereptis ab hæreticis Nestorianis ecclesijs, quas Cosrhoes, Catholicis
expulsis, in odium Catholici Imperatoris illis tradiderat? vti Edessæ inter alia loca factum esse, An
nales produnt. Adde his, quot spolijs hostilibus fuerit exornandus ille triumphus auitis antiquo-
rum Regum & eiusdem Cosrhois ornamentis; quot insuper ea prouincijs debellatis, captis ciuita-
tibus, dirutis & direptis castris, tabellis pictis fuerit pompa triumphi locupletanda, & exornanda
militaribus signis ab hostibus ablatis, vel Romanis iam antea a Persis in prœlijs sæpe captis, illo
vero potissimum quo victus est diabolus sanctissimæ Crucis ligno, eodemq. signo, cuius virtute om E
nis hostium fortitudo fracta, roburq. solutum est, ac penitus dissipatum.

XXVI. *Aduentus Constantinopolim.*

At istæc omnia a scriptoribus prætermissa silentio esse dolemus, cum hæc tantum Annales ha-
beant: Populus ciuitatis, audito aduentu Heraclij Imp. Constantinopolim, intolerabili cuncti desi
derio in Ieriam obuiam illi vna cum Patriarcha & Constantino siue Constantio Imperatore filio
eius egressi sunt, portantes ramos oliuarum & lampades, laudantes eum cum gratulatione & lacry
mis. Accedens autem filius eius, accidit ad pedes eius, & cum amplexatus eum esset, infuderūt am
bo lacrymis terram. Hoc autem populus inspecto, vniuersi Deo hymnos gratificos retulerunt: sic-
que demum suscepto Imperatore, vrbem exultantes ingressi sunt.] hucusque ex Theophane in An
nalibus. Addit vero hæc pauca Suidas:

XXVIII.

Multis cum laudibus Constantinopoli susceptus est. In vrbem duxit quatuor elephātes, quos
in equestribus certaminibus in triumpho duxit.] At inter tot læta infaustum vnum non mediocrē
mærorem attulit, quod idem Suidas paucis his narrat: Hic Heraclius cum Sergio Patriarchæ ma-

A ximam pecuniam & aurum & argentum & gemmas pretiosas mitteret, illa omnia submersa sunt.] Erant ista restituenda Ecclesiis illis, a quibus mutuo Heraclius acceperat. Verum pius Imperator noluit ex his vllum Ecclesias sentire damnum: nam idem Suidas paulo superius: Et quia, inquit, de opibus magnæ Ecclesiæ pecuniam sumpserat: constituit vt e fisco & ipsi Ecclesiæ & clero annua pecunia penderetur.] *De pecunia & alijs rebus pretiosis perditis.*

Actum præterea ab Heraclio per Theodorum fratrem suum apud nouum Regem Persarũ Syroen, habent Annales [a], vt quæ hactenus occupatæ fuerant a Persis Imperij Romani prouinciæ, Persis, qui in eis essent, recedentibus, liberæ esse finerentur, vt prius. Cesserat enim Persis plena Syria superior & inferior, Palæstina scilicet, & quæ in ea ciuitates essent. Porro de rebus gestis Heraclij in bello Persico fideliorem quem sequeremur inuenimus nullum, nisi Theophanem, ex quo ea quæ dicta sunt, relata habentur in Annalibus. Scimus ab alijs aliqua nonnulla ijsdem adijci fabulosa, quæ consulto prateriisse maluimus. XXVIII.

a Theop. hoc an no.

Caremus scriptis illis Georgij Pisidæ, quibus (vt auctor est Suidas) prosecutus est historiam omnem de Heraclio Imperatore tam de bello Persico, quam etiam de bello Abarico soluta oratio B ne, huius temporis auctor magni nominis; qui & his ferme diebus pulcherrimis iambis aduersus Proclum philosophum hæreticum scripsit Carmen, siue Mundi opificium, ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum: ad euius finem pro Heraclio Imperatore, post recensitas acceptas de Persis victorias, ita fundit ad Deum preces: XXIX.

Miraculorum tu architecte maxime,
Qui ianuas summi tuo nutu ætheris
Quando opus est claudis, recludis has item
Quoties libet, sentisq. id esse commodum:
Nunc inferas expande præsens ianuas;
Valuas enim mundi incolarum dicimus
Hanc ciuitatem, quæ tua est munita ope.
Concede, vt Imperium obtinet qui a te suum,
Mundi arbiter, qui subegit Persida,
Vel liberauit potius ipsam Persida,
C *Orbis fruatur ditione, Sol quem obit.*
Ostende terram imitarier cæli globos,
Sol vnicus dominetur his vt infimis.
Nam Persici qui visus est dominator soli,
Hunc Imperatorem orbis esse conuenit.
Fac ergo sudores laborum vt ipsius
Puri lauacri sint loco, æternę & stola.
Timoris auge robur illi Numinis:
Insignia hinc tuta auferet victoriæ,
Referens secundam ab hostibus victoriam,
Ignobiles vt igne vastans barbaros.] hucusque pro Heraclio preces: pro filijs autem ipsius istas mox subijcit:

Fac stare virides surculos pro viuidis
Fœcunditatis sæcularis fructibus:
D *Imagines fac patris vt sint optimi.*
Nam sic eos robur tuebitur duplex.
Acutiores redde eorum cuspides
In barbaros ferocientes ensibus.
Intende mentes, quo saluti consulant,
Et comprime omne robur aduersarium:
Expande & ijsdem ianuas pacis sacras:
Superba cordis sensa magni deprime.
Hæc Patriarcha clamitat, &c.] hactenus ex Georgio Pisida, cum tamquam ex vberrima messe pertenues spicas legimus. Sed quod & imagines Imperatorum etiam eorum triũphos consueuerint exornare, pariterque vexilla victricia ipsos reddere clariores: eadem ex antiquis nummis hic tibi spectanda proponimus, rudi licet (vt ferebat sæculum) cusa Minerua, nimirum imagines Heracliorum patris & filij Imperatorum, & multiplicibus modis Cruces triũphales expressas.

E

b

b Num. aureus Lælij Pasqual.

A

a Num. aureus Lælij Pasqual.

a

b Num. argent. Lælij Pasqual.

b

B

XXX. At ficut in Oriente ex acceptis Crucis virtute victorijs Christiana religio fuit hoc anno mirifice illustrata, ita & in Occidentalis Ecclesiæ extrema parte, in Britannia inquam ipsa, hoc eodem anno fuit eadem propagata, cum Eduinus Rex, abdicata iam idololatria, fidem Christianam professus, hoc ipso anno Paschali tempore sacro baptismate initiatus est, einsq. exemplo Anglorum C infinita propemodum multitudo Christianam fidem amplexata fuit. Quomodo vero ista se habuerint, Bedam narrantem audiamus, qui hæc ait [c]:

c Bed. de gest. Angl. lib. 2. c. 14.

XXXI. *Eduinus Rex baptizatur.* Igitur accepit Rex Eduinus cũ cũctis gentis suæ nobilibus ac plebe perplurima fidẽ & lauacrũ sanctæ regenerationis, anno regni sui vndecimo, qui est annus Dominicæ incarnationis sexcẽtesimus vigesimusseptimus, ab aduentu vero Anglorum in Britanniam annus circiter centesimus octogesimus. Baptizatus est autem Eboraci die sancto Paschæ, pridie Iduum Aprilium, in ecclesia S. Petri Apostoli, quam ibidem ipse de ligno, eum catechizaretur, atque ad percipiendum baptisma imbueretur, citato opere construxit. In qua etiam ciuitate ipsi doctori atque Antistiti suo Paulino sedem Episcopatus donauit. Mox autem ut baptisma consecurus est, curauit, docente eodem Paulino, maiorem ipso in loco & augustiorem de lapide fabricare basilicam, in cuius medio ipsum quod prius fecerat oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamentis in gyro prioris oratorij per quadrum cœpit ędificare basilicam. Sed priusquam altitudo parietum esset consummata, Rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Osualdo perficiendum reliquit.

XXXII. *Plurimorum conuersio ad fidem.* Paulinus autem ex eo tempore sex annis continuis, id est, vsque ad finem Imperii Regis illius, D verbũ Dei, annuente ac lauente ipso, in ea prouincia prædicabat: credebantq. & baptizabãtur quot quot erant præordinati ad vitam æternam, in quibus erant Osfridus & Eadfridus filii Regis Eduini, qui ambo ei exuli nati sunt de Quenburga filia Cearli Regis Merciorum. Baptizari sunt tempore sequenti & alii liberi eius de Edelburga Regina progeniti, Edilhimus, & Ediltridis filia, & alter filius Buscfrea: quorum primi albati adhuc rapti sunt de hac vita, & Eboraci in ecclesia sepulti. Baptizatus est & Iffi filius Osfridi, necnon & alii nobiles & egregii viri non pauci. Tantus autem fertur tunc fuisse feruor fidei ac desiderium lauacri salutaris genti Nordhumbrorum, vt quodam tempore Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur Adregin, trigintasex diebus ibidem cum eis catechizandi & baptizandi officio deditus moraretur: quibus diebus cunctis a mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentem eo de cunctis viculis ac locis plebem Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat, lauacro remissionis abluere. Hæc villa tempore sequentium Regum deserta, & alia pro illa est facta in loco qui vocatur Melumin.

XXXIII. *Angli prouinciæ Deirorum conuersi.* Hæc quidem in prouincia Berniciorum: sed & in prouincia Deirorum, vbi sæpius manere cũ E Rege solebat, baptizabat in fluuio Sualua, qui vicum iuxta Cataractam præterfluit. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi Ecclesiæ poterant ædificari. Attamen in cãpo Dono, vbi tunc etiam villa regia erat, fecit basilicam, quam postmodum Pagani, a quibus Eduinus Rex occisus est, cum tota eadem villa succenderunt, pro qua Reges posteriores fecere sibi villam in regione quæ vocatur Loidis. Euasit autem ignem altare, quia lapideum erat, & seruatur adhuc in monasterio reuerendissimi Abbatis & presbyteri Trumunlsi, quod in silua Elmete est.

XXXIV. d Bed. lib. 2. c. 15. *Redualdi Regis cõuersio & lapsus.* Tantam [d] autem (vt fertur) deuotionem Eduinus erga cultum veritatis habuit, vt etiam Regi Orientalium Anglorum Carpualdo filio Redualdi persuaderet, relictis idolorum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua prouincia suscipere. Et quidem pater eius Redualdus iã dudum in Cantio sacramentis Christianæ fidei imbutus est, sed frustra: nam rediens domum, ab vxore sua & quibusdam peruersis doctoribus seductus est, atque a sinceritate fidei deprauatus, habuit posteriora peiora prioribus: ita vt in morem antiquorum Samaritanorum & Christo seruire videretur & dijs quibus antea seruiebat; atque in eodem fano & altare haberet ad sacrificiũ Christi, &

A sti,& arulam ad victimas dæmoniorum: quod videlicet fanum Rex eiusdem prouinciæ Aldunlf (qui nostra ætate fuit) vsque ad suum tempus perdurasse,& se in pueritia vidisse testabatur.

XXXV.

Erat autem præfatus Rex Redualdus natu nobilis, quamlibet actu ignobilis, filius Tytili, cuius pater fuit Vuffa, a quo Reges Anglorum Orientalium Vuffingas appellantur. Verum Carpualdus non multo post quam fidem accepit tempore occisus est a viro Gentili, nomine Richberto,& exinde tribus annis prouincia in errore versata est, donec accepit regnum eiusdem frater Carpualdi Sibertus, vir per omnia doctissimus atque Christianissimus, qui viuente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei sacramentis inbutus est, quorum participem, mox vbi regnare cœpit, totam suam prouinciam facere curauit: cuius studijs gloriosissime fauit Felix Episcopus, qui de Burgundionum partibus, vbi ortus & ordinatus est, cum venisset ad Honorium Archiepiscopum, eiq. indicasset desiderium suum, misit eum ad prædicandum verbum vitæ præfatæ nationi Anglorum. Nec vota ipsius incassum cecidere; quin potius fructum in ea multiplicem credentium populorum pius agri spiritalis cultor inuenit. Siquidem totam illam prouinciam iuxta sui nominis sacramentum, a longa iniquitate atq. infelicitate liberatam, ad fidem & opera iustitiæ ac perpetuæ felicitatis do-
B na perduxit: accepitq. sedem Episcopatus in ciuitate Dummocki & cum septemdecim annos eidem prouinciæ Pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finiuit.

XXXVI.
a Bed. li. 2. c. 16.
Propagatio fidei ad externos Anglos.

Prædicabat [a] autem Paulinus verbum etiam prouinciæ Lindisi, quæ est prima ad meridianam Humbri fluminis ripam, pertingens vsq. ad mare: Præfectumq. Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenus stare videntur,& omnibus annis aliqua miracula sanitatum in eodem loco solent ad vtilitatem eorum qui fideliter quærunt, ostendi. In qua ecclesia Paulinus, transeunte ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecrauit Episcopum, vt in sequentibus suo loco dicemus. De huius fide prouinciæ narrauit mihi presbyter & Abbas quidam, vir veracissimus, de monasterio Peartan, vocabulo Deda, retulisse sibi quemdam seniorum, baptizatum se fuisse die media, a Paulino Episcopo, præsente Rege Eduino,& multam populi turbam in fluuio Trehenta, iuxta ciuitatem quæ lingua Anglorum Tiouulfingacestir vocatur: qui etiam effigiem eiusdem Paulini referre esset solitus, quod esset longæ staturæ, paululum incuruus, nigro capillo, facie macilenta, naso adunco per-
C tenui, venerabilis simul & terribilis aspectu. Habuit autem secum in ministerio & Iacobum diaconum, virum vtique industrium ac nobilem in Christo & in Ecclesia, qui ad nostra vsque tempora permansit.

XXXVII.
Pax in Anglia.

Tanta autem eo tempore pax in Britannia, quoquouersum imperium Regis Eduini peruenerat, fuisse perhibetur, vt (sicut vsq. hodie in prouerbio dicitur) etiam si mulier vna cum recens nato paruulo vellet totam perambulare insulam a mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque Rex idem vtilitati suæ gentis cōsuluit, vt plerisq. in locis, vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refrigerium viantium erectis stipitibus & æreos cancos suspendi iuberet, neq. hos quisquam nisi ad vsum necessarium contingere præ magnitudine vel timoris eius auderet, vel amoris vellet, &c.] modo hæc satis, quæ cœpta hoc anno, in reliquos posteriores sunt propagata: reliqua vero inferius secundum ordinem temporum describemus. Sic igitur magno Dei beneficio factum est, vt populus, qui [b] ambulabat in tenebris, videret lucem magnam, b Isai. 9.
fidem videlicet, lucem veram quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, simulq. igne diuini Spiritus glacialis orbis hominum corda calescerent. Sed iam ad anni sequentis
D res gestas veniamus.

IESV CHRISTI ANNVS 628.	HONORII PAP. ANNVS 3.	HERACLII IMP. ANNVS 19.

I.
Heraclius Hierosolymam petit.

ANnus sequitur Redemptoris vigesimusoctauus post sexcentesimum, Indictione prima: quo Heraclius Imperator recedens Constantinopoli (ait Theophanes) ipso veris initio proficiscitur Hierosolymam, pretiosa ac viuifica Crucis ligna reportans, ad gratiarum actiones reddendas. Cumq. Tiberiadem adijsset, accusauere Christiani Beniamin quemdam nomine Hebræum, quasi sibi mala facientem: erat enim admodum opulentus: qui susceperat Imperatorem & exercitū eius. In eum commotus Imperator, Cur, inquit, molestus es Christianis,& fidei Christianæ, quam colo? Eumdemq. admonitum vt crederet, redditumq. Christianum, in domo Eustarij Neapolitani
E (ita tunc Samaria dicebatur) baptizari voluit; apud eum enim Imperator est hospitatus. Ingressus itaq. Imperator Hierosolymam, restituta tam Zacharia Pontifice, quam almæ Crucis honorandis ac viuificis lignis in proprium locum, plurimas egit Deo gratias: pulsisq. ab vrbe sancta Hebræis, nec ad tertium milliarium voluit eos eidem appropinquare.] Hæc habent sæpe citati Annales Theophanis,& alij ex ijsdem mutuati. Adduntur vero ijs ex Ecclesiasticis Ritualibus ista:

II.
Crux suo loco restituta ab Heraclio.

Rediens Hierosolymam Heraclius, solemni celebritate suis humeris retulit *sanctissimam Crucem* in eum montem, quo eam Saluator tulerat. Quod factum illustri miraculo commendatum est. Nā Heraclius vt erat auro & gemmis ornatus, insistere coactus est in porta quæ ad Caluariæ montē ducebat: quo enim magis progredi conabatur, eo magis retineri videbatur. Cumq. ea in re & ipse Heraclius & reliqui omnes obstupescerent: Zacharias Hierosolymorum Antistes: Vide, inquit, Imperator, ne isto triumphali ornatu parum Iesu Christi paupertatem & humilitatem imitere. Tunc Heraclius abiecto amplissimo vestitu, detractisq. calceis,& plebeio amictu indutus, reliquū vię facile cōfecit,& in eodē Caluarię loco Crucē statuit, vñ fuerat a Persis transportata. Itaq.

Festum Exaltationis S. Crucis. decretum est, vt quotannis Exaltationis Crucis memoria celebraretur, quod ibidem fuerit reposita ab Heraclio, vbi Saluatori primum fuerat constituta.) est ea dies decimaquarta Septembris. Ceterum etsi eadem solemnitas æque Græcis atque Latinis celebris est: tamen dicta die Septembris celebrant illi Exaltationis nomine Inuentionem ipsam, Latini vero Inuentionẽ colũt mẽse Maio, dicta autem die Septembris memoriam restitutionis eius ea Perside Hierosolymam, quam quidẽ solemnitatem nominant Exaltationem. Diximus de his pluribus in Notis ad Romanum Martyrologium. Quod autem sub Zacharia Episcopo id factum tradunt: sub Modesto potius accidisse, Suidas affirmat. A

III. *Heraclius in Syriam superiorem peregrinatus.* Postquam autem Heraclius Hierosolymis Deo iusta persoluit, est peregrinatus in Orientem peragransq. Syriam superiorem, Edessæ ecclesias collatas (vt vidimus) Nestorianis, illis pulsis, Catholicis tradidit. Vbi autem Hierapoli esset in Phrygia, contigit Syroen Persarum Regem recens creatum, cum ageret suæ electionis annum vnum, diẽ obijsse, percussum a Sarbara duce, siue Adeser, qui & ipse occisus est mense septimo, substitutusq. in locum eius Barrazas; qui cum item menses septem regnum tenuisset, eum Persæ necarunt, & regnum filio Cosrhois Barahani dicto traditerunt, qui totidem mensibus regnasse dicitur, & successorem habuisse Hormisdam; quo a Saracenis pulso, delatum esse regnum ad Arabes. Sic igitur prępotens formidandum Romanis, collapsum penitus & desolatum est regnum Persarum. Ita plane iusta Dei sentẽtia, vbi semel cœpit Cosrhoes contra religionem Christianam insanire, & Cruci Dominicæ dominari velle, vna ipse cum successoribus perijt, extincto penitus Persarum regno. B

Collapsum Persarum Imperium.

IV. *Legationes ad Heraclium.* Porro cum nomen Heraclij ob ingentes res fortiter in bello gestas totò orbe terrarum celeberrimum redditum esset, ad ipsum externi Reges tam ab Oriente quam ab Occidente legationes cum muneribus decreuere. Præstitit id inter alios ea Oriente (vt ea Theophane [a] Annales produnt) Rex Indorum, qui eidem gratulaturus ob Persas penitus debellatos, legatos misit cum margaritis, & lapidibus pretiosis. Ex Occidẽtalibus vero partibus hoc idem fecisse Dagobertum Clotharij filium constat [b], functosq. ea legatione Seruatium atque Paternum, qui & pacem ab Imperatore petitam ad Regem, a quo missi fuerant, in Gallias retulere. Sed quæ tam læta sint funestissima subsecuta, aggredimur enarrare.

a Theophan. an. 22. Heracl.

b Aimoin. lib. 4. c. 21.

V. *Heraclius suo magno damno se sacris immiscet dogmatibus.* Dum enim otiosus Edessæ Heraclius Imperator degeret, oblitus se esse militem atque hominẽ laicum, magnum suo damno, velut si Episcopus esset, disputare cœpit de dogmatibus Ecclesiasticis. Sergius enim Constantinopolitanus Episcopus in epistola ad Honorium Papam hæc inter alia habet: Nuper pijssimus & a Deo coronatus dominus noster apud Edessam demorans ciuitatem, pios ad nos apices fecit, præcipientes, vt paterna illa testimonia deferremus, quæ continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto a sanctæ memoriæ Menna ad sanctissimum Vigiliũ de vna operatione & vna voluntate, & sic a Deo instructæ eius serenitati dirigere deberemus, quod & ad effectum perduximus. Nos autem quæ dudum mota sunt, memoria retinentes, & tumultum, qui ex huiuscemodi motione cœpit, scientes, suggessimus eius pijssimæ serenitati per mediocrem nostram suggestionem & scripta ad Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli subtilitatem, &c.) Sic plane accidit, vt felicissimus Heraclius nactus infelicissimum præceptorem, prauam ab eo doctrinam acceperit, de qua inferius sæpius suis locis dicendum erit. C

VI. Quod enim totus ferme Oriens diuersis scateret hæreticis, potissimum vero Eutychianis, & ijs qui ea eis prouenerant, varijs nominib. nũcupatis, insuper & Nestorianis etiam vniuersam plane Syriam occupantibus, itemq. Apollinaristis, quorum haud numerus erat exiguus; diuinũ quoddam visum est improbis Eutychianis inuentum, si dogma assereretur, in quod omnes nominati hæretici pariter conuenirent, sicq. pax lanciretur, dum scilicet vnica tantum affirmaretur esse in Christo voluntas. In id quidem conuenisse Apollinaristas, certum est, qui loco animæ vel intellectus Verbum in Christo ponerent: Nestorianos pariter in eamdem de vna voluntate sententiam consensisse, qui posuerunt vnionem Dei & hominis secundum solum effectum & voluntatem: Eutychianos vero liquet fuisse peculiares huius blasphemiæ assertores, cum vnam dumtaxat in Christo naturam assererent. Id quidem ea antiquioribus huius temporis scriptoribus testatur S. Maximus in disputatione cum Pyrrho Monothelita, & ex recentioribus sanctus Thomas [c] affirmat. Vana igitur spe illa deceptus putatur Heraclius in vnam sententiam omnes hæreticos coniungendi, vt eiusmodi de vna in Christo voluntate assertioni faueret, & sic colore pacis funimum in Ecclesiam bellum inferret; prout quæ sunt dicenda inferius, demonstrabunt. Ita quidem ab hæreticis Orthodoxos sæpe deceptos fuisse liquet, vt prætextu pacis notam inurerẽt Catholicæ veritati. D

c Thom. 3. p. q. 18. ar. 1.

IESV CHRISTI ANNVS 629. | HONORII PAP. ANNVS 4. | HERACLII IMP. ANNVS 20. E

I. *Imperium Romanum ipsa religione decrescit.* QVI sequitur sexcentesimus vndetrigesimus Redemptoris annus, Indictione secunda, idem vicenalibus Imperatoris Heraclij illustratur, sed ea eiusdem Heraclij rebus perperam gestis, quilque prudens potius eum dixerit densa caligine obscuratum: siquidem hoc anno Monotelitarum hæresis ita dicta, collecta vero ea Eutychianis, magis magisq. inualescere cœpit fauore Imperatoris, magno damno totius Orientalis Imperij; quod in hunc vsque annum ad summum fastigium sublimatum decrescere cœpit & minui, penitusq. prosterni, dum ipsum diuina vindicta magna ea parte in manus traditur barbarorum.

II. Amplissimis tunc plane notis perspicue cunctis rem considerantibus declaratum fuit, quibus auxilijs fulciatur Imperium, vt vindicetur a barbaris, & illis omnibus dominetur, quibusve ex causis minuatur, & in nihilum redigatur. Religio siquidem sanctè pieq. culta custos est, vindexq.

auctrix

A auctrix & propagatrix Imperij:contra vero ex læsa religione,& fide Catholica hæresibus lancina-
ta,prauisq.moribus labefactata,vt lædatur,atteratur,prorsusq.destruatur Imperium,effici consue
uit.Quod sicut pluribus exemplis in Iustiniano superiori tomo est demonstratum,ita in Heraclio
modo redditur omnibus quam euidentissime manifestum.Quousq.enim idem Heraclius cultor
fuit & custos Catholicę pietatis,Deum expertus est Romani Imperij vindicem & defensorem, ho
stiumq.fortissimorum expugnatorem. Vbi vero a Catholica fide deflexit,& ipse recessit pariter ab
eo Deus,in eius vindictam hostibus hærens. Cum tamen haud inficias eamus,occulto Dei iudicio
interdum bonos referre mala,deteriores vero rebus prosperis abundare.Quomodo vero adeo lu-
ctuosa contigerint,anno superiori dici cœpta,hoc & sequentibus annis singulis inferius dicturi su
mus:modo autem totius tragœdiæ satis sit pandisse originem,quam & reddere ex Theophane in
promptu est,necnon ex Cedreno & alijs,ex quibus hæc accipe:

Anno vigesimo Imperij Heraclij Hormisda regnat in Persis. Cum autē esset Heraclius apud III.
Hierapolim,venit ad eum Athanasius Patriarcha Iacobitarum,vir acris & nequam ingenij,Syro-
rū inditas versutias possidens: & moto de fide ad Imperatorē sermone, repromisit ei Heraclius,
B si Chalcedonensem Synodum suscepisset,Patriarcham illum Antiochiæ se fore facturum.] Com-
mendatione quidem digna Heraclij recta erga Catholicam fidem intentio;sed dum putat impru-
dens se fidei rectæ consulere,perdit eam,seq.ipsum in erroris foueam dat præcipitem.

Sed attende,quæso,lector,vnde fluere incipiat stilla,ex qua diluuium Orientem obruens ema IV.
nauit.Damnatum hominem Eutychianum aduersarium Chalcedonensis fidei legibus prædeces *Origo malorū*
sorum Imperatorum,eumdemq.alijs dignum supplicijs,quod impiorum se ducem fecisset, surri- *omnium.*
puissetq.vti sacrilegus Patriarchæ nomen,pluribus digne pœnis afficiendum, eumdem hunc ip-
sum ad colloquium curiose & libenter magno suo damno Imperator admittit, prohibente Apo-
stolo,eiusmodi sceleratis nec breuem quidem salutationem,Aue scilicet,impertiendam, ipso di-
cente [a]: Si quis venit ad vos,& hanc doctrinam non affert,nolite recipere eū in domum, nec Aue a 2.Ioan.
ei dixeritis.Qui enim dicit illi Aue,communicat operibus eius malignis.]Hinc quidem omne pro
uenisse malum Principibus Christianis,Constantio,Valenti,Theodosio Iuniori,Iustiniano, ac de-
mum Heraclio,ipsa declararunt euenta.

In rebus gestis sancti Maximi Abbatis & martyris præcipui oppugnatoris hæresis Monoteli- V.
C tarum,cuius causa & martyrium subijt,eadem de Athanasio perditissimo impostore narrantur,& *Heraclius le-*
de Heraclio,cuius siue simplicitatem,siue mentis leuitatem condemnat, dum putans se illum ad *uis corde.*
Catholicam fidem posse perducere,ipsius inuentus est esse captiuus,triplici funiculo vinctus,Atha
nasij,Cyri,& Sergij,dum quę illi de vnica voluntate Athanasius verbis dolosis,quasi Orthodoxus
esset,instillat,eadem postea propinauit eius collega Cyrus Episcopus Alexandrinus , eademque
Sergius & ipse ijsdem vinculis irretitus.Principia autem ista minime cauens Heraclius, magnorū
malorum extitit sibi auctor.nam audi consilium Athanasij.

Vbi impius amplissimam adeo ab Imperatore pollicitationem factam audiuit , nempe poti- VI.
turum se Patriarchatu Antiocheno, sicque fore vt Orientalibus omnibus dominaretur Ecclesijs *Athanasius si*
& Orthodoxis,ac pro arbitrio dimouere posset Catholicos professores Præsides Ecclesiarum: ni- *mulat se Ca-*
hil cunctatus,se facturum spondet,quod ab eo exigebat promissio Imperatoris.Statuit igitur ani- *tholicum.*
mo,vt simulate ad breue temporis spatium se exhiberet fidei Catholicæ assertorem. Rarum qui-
dem reperitur exemplum,vt quis pollicitationibus illectus,in Catholicam receptus Ecclesiam,in
ea sincere permanserit:quod & ostendit S.Hieronymus,dum inuehitur in Ioannem Hierosolymi
D tanum Episcopum ex Macedoniano Catholicum redditum,sed emptum pretio Episcopatus. Per
git vero auctor:

At ille, *Athanasius scilicet*, simulate suscepit Synodum,confitens duas in Christo naturas. Inter VII.
rogauit autem Imperatorem de operatione & voluntatibus,qualiter has in Christo oportet dice
re duplas,an simplas. Tunc Imperator voce nouitatis consternatus,scribit Sergio Constantinopo *Heraclius con*
leos Episcopo:aduocat etiam Cyrum Phasidis Episcopum,& hunc interrogato,reperit eum consen *sulit, Sergium.*
tientem Sergio in vnam voluntatem & vnam operationem.Sergius enim, vtpote Syrus genere ac
parentibus Iacobitis existens,vnam naturalem voluntatem & vnam operationem in Christo re-
scripsit,atque confessus est.] Vsque in hanc diem Catholicum se esse, idem Sergius professus fuit,
ab omnibusq.vt Catholicus habitus & auditus:vbi vero modo Imperatorem vidit ancipitem , in
errorem ipse seductus seduxit etiam Heraclium,sicq. eamdem hæresim poculo aureo propinauit
Imperatori.nam idem subdit:

Ast Imperator vtriusque acquiescens consilio,reperit & Athanasium eis consentientem: no- VIII.
uerat enim,quia ibi vna operatio reperitur,vbi & vna natura cognoscitur.] ita Athanasius Euty-
E chianus. Verum quod dicit auctor,esse repertum Cyrum consentientem Sergio: ita quidem foris *Cyrus subdole*
apparebat,eo quod tentatus Cyrus litteris Imperatoris,consuluit Sergium , a quo ductus est in er *consulit Ser-*
rorem.Sed simulate callidus homo agebat,dum (vt primo ingressu facere solent hæretici) sic dubi *gium.*
tare se simulat,vt in dubitationem primum alios conijciat; sicque altero pede dimotos,vno postea
ictu facile in terram prosternat.Sed audi epistolam eiusdem Cyri tunc ad Sergium scriptam,reci-
tatā vero in Actione decimatertia Sextæ Synodi,sed dure admodū Latinitate donatā, his verbis:

Deo honorabili meo domino benigno principi pastorum,patri patrum,vniuersali Patriarchæ
Sergio a Cyro humili vestro.

Prompto me existente,præsentem suggestionem porrigere Deo honorabili domino meo , di- IX.
uersæ mihi subibant cogitationes,& in duabus sententijs animum partiebar:Putas ne,inquam,do *Cyri epist. ad*
centi consentiam:Altiora te ne quæsieris,& potiora te ne scrutatus fueris? Et claustra labijs impo *Sergium.*
nens,silere studebam.Aut auscultem ne eum,qui dicit:Quærens quære,& apud me mane? Deinde
in hoc me ipsum sufficienter examinans,etiam scribendi sumebam fiduciam,cū ter beatitudinis

vestræ a Deo inspiratam doctrinam in mentem recipere satisfactus *, quod vnum e duobus, siue A vtrumq. ex hoc mihi conquiretur. Aut enim, inquam, suscipiar; aut per omnia emendabor in his quæ suggeruntur, si non ita se habent.

* persuasus

X. *Latens fraus hæreticorum.*

Dum dignus fuissem effectus Deo honorabilis pijssimi vestigijs a Deo confirmati nostri domini, *Imperatoris scilicet*, simulq. & Deo imitabilem eius condescensionem indeptus, fiduciam capiebam diuinam iussionem eius serenitatis relegendi, quæ ad Arcadium sanctissimum Archiepiscopum Cypri contra Paulum Primatem Episcoporum minime Deo decenter constructa est. Cuius laudabilis ac Deo amabilis vere est omnisquidem intentus, piam & immaculatam nostræ fidei rectitudinem allegans, duas autem operationes in Domino nostro Iesu Christo post vnitionē Deitatis prohibet *. Eam inueniens abnuebam, & proferre tentabam honoratissimam Leonis epistolam, duas operationes cum alterutrius scilicet communione, quemadmodum docet sanctissimus dominus meus, proclamantem. Ex hoc ergo deinceps vobis orto sermone, venerandam suggestionem a Deo inseparabilium vestrorum ad relegendam iubebar suscipere, quæ dicebatur & putabatur præfatæ piæ iussionis esse rescriptum: mentionem enim faciebat illius Pauli, qui & Saulij Seueriani videlicet hæretici, qui (vt dictum est) in Armenia conuenit Heraclium Imperatorem B in expeditione aduersus Persas degentem. Sed pergit Cyrus:

* perhibet

XI. *Cyrus dū Sergium consulit, venenum spargit.*

Opportune ergo nunc silentium gerere, & nequaquam cōtradicere perstruebar: verum ad eruditam a Deo doctrinam cōfugere didici, venerabiles eius syllabas postulans promereri, liquidius declarantes qualiter duas operationes post vnitionem dicere recusantes, in vna, id est, singulari operatione in omnibus diuinis elogijs possumus concludere tam quod passibile, quam quod impassibile ipsius ineffabilis dispensationis Saluatoris nostri Iesu Christi: quatenus a Deo illustrata eruditione Deo instructorum vestrorum illuminata imperitia nostra, forsitan vel in hoc imitabitur pinguissimam atque fertilem terram; seminatamque verbi gratiam libenter suscipiens, ad fœcunditatem saluum perducet. Deo acceptas denique sui orationes solite ministrare, tam meæ paruitati, quam ijs qui mecum sunt, benignus meus dominus dignetur. *Et subscriptio.* Cyrus humilia exorans pro honoratissima vita Deo honorabilis domini mei suggessi.] hucusq. Cyri epistola, quæ Sergium male consultum in dubitationem primum inducens, ad ruinam illi viam aperuit.

XII. *Nō immisceāt se dogmatibus Principes.*

Ex his puto intellexisti lapsum Heraclij, qui dum in Paulum Seuerianum hæreticum agit, ipsum in eam hæresim coniecisse declarauit, qua duas in Christo voluntates & operationes negauit C esse dicendas. Suo semper damno se immiscuisse Principes in dogmatibus decernendis, plurimis superius est declaratum exemplis: quod maxime in Heraclio perspicuum demonstratur, qui studens parti alteri, quasi veritatem defendens, pene nesciens, in profundum labitur hæresis, qua infelix præclare partam tot victorijs gloriam obscurauit, vt quæ inferius suis dicentur locis apertissime declarabunt. Satis Principi ad salutem, vt obortas de fide quæstiones deferat ad primam sedem, a qua controuersiæ dirimantur, cuius arbitrio (si causa exigat) & vniuersale Concilium congregetur; atque interim ipse nulli se implicans nouitati, affectu libet, quid ab Ecclesia decernatur, expectet, vt sequatur.

IESV CHRISTI ANNVS	HONORII PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
630.	5.	21.

D

I. *De obitu Mahometis.*

ANnus sequitur Redemptoris sexcentesimus atq. trigesimus, Indictione tertia, quo defunctus ponitur in Annalibus pseudopropheta Mahomedus, siue Mahometes, vel Mahumetus, a quo improba secta Mahometanorum oborta est. Monstrum tantum peperit, & enutriuit Oriens, cuius deformitati monstra cedere necesse fit omnia, quæ siue Danieli, siue Ioanni Euangelistæ diuinitus demonstrata feruntur ad aliquod grande malum significandum. Præcursorem quidē Antichristi hunc omnium scelestissimum extitisse, Ioannes Damascenus [a] existimauit. Vnde autem ei obuenerit vt propheta a suis creditus sit, citati Annales ita declarant [b]: Apud Homeritas hunc, siue in Arabia Felice, Hali parente Ismaelita genitum, camelariamq. exercuisse artem, pauperemque hominem suam operam mercede locasse tradunt, inhæsisseque seruitio cuidā potenti viduæ, quæ nomine Tadiga * dicta erat, eiusq. pascendos suscepisse camelos: & cum vafer esset ingenio, insinuans se dominæ gratiæ, effecit vt eamdem coniungeret sibi vxorem. Profectus vero in Palæstinam, ibi versatus cum Iudæis & Christianis, ab eisdem aliquid est conatus addiscere: mentemque vanam prurigo cum exagitaret honoris, ex occasione bene accepta nundinationem quādam exercuit, ex qua nomen fuit prophetæ adeptus. E

a Damasc. de hæres. in fin.
b Theophan. & Cedren hoc anno Heracl. Imp.
* καδιχά, vel ταδιγά

Mahometis origo atq. progressus.

II. Cum enim & a dæmone exagitaretur, & comitiali morbo laboraret: vxorem suam, quæ granem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno homini & vexationibus obnoxio nupsisset, ita demulsit, quod diceret, ad conspectum Angeli Gabrielis sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob falsam fidem ibi relegatus viuebat. Huic mulier totam rem aperit, Angeli etiam nomine propalato. Is autem monachus vti opinionem eā prorsus in animo mulieri confirmaret, verum Mahomedum prophetam dicere ait: eum enim Angelum ad quēuis vatem mitti. Mulier verbia impostoris illius monachi fidem habens, alijs suis gentilibus mulieribus fabulam enarrauit, ab ijs porro ad viros alios ea dimanauit. Vbi vero semel innotuisse sciisset & creditum se esse prophetam; sibi ipsi per imaginem quædam effinxit, eademque vt diuinitus accepta curioso atque simplici populo facile persuasit, ac volumen vanis figmentis plenum conscripsit, quod e cælo sursum acceptum effinxit, suisque tradidit sectatoribus obseruandum: sicque factum est, vt ita error vane conceptus, non miraculorum virtute, sed vi armorum magis magisque

gisque

A gisque apud posteros atque etiam exteros inualesceret.

III. Quod autem ad seductorem monachum spectat: ex fragmento historico Anastasij Bibliothecarij, vbi de monacho isto agit, quisnam ille fuerit, declaratur his verbis: Cum testimonium ei, *Mahometi scilicet*, daret quidam pseudomonachus Arianus, qui ob malam fidem Constantinopoli e monasterio Callistrati exterminatus erat cum turpitudine sub Imperio Heraclij, iste scelestus nebulo seduxit istã & reliquas mulieres huiusmodi verbis: Venit, inquit, ille a visione quadã Angeli, qui dicitur Gabriel, & non ferens id spectaculum, concidit.] & paulo post: Cum diebus illis Imperator Heraclius cum victoria a Persarum bello reuerteretur, & per Aethribum transiturus esset: obuiam ei iuit ille Deo exosus Mahomet, ferens ei victoriales laudes, sicut ipsum docuerat scelestus ille pseudomonachus; petitaq. ab eo terra, quæ pecoribus suis alendis sufficeret, petitionis compos factus est.] hæc ibi.

IV. *De secta Mahometis nefanda.* Sed quomodo error acceperit augmentum, iidem qui supra Annales declarant, nimirum q͠d primum ad eum accurrerunt Iudæi existimantes ipsum esse quem expectarent Messiam; decemq. ex eis ipsum sectabantur, quod eum circumcisionem amplecti sciuissent: verum cum eumdem im-
B munda comedere cognouissent, nempe cameli carnem, e sententia recessere, sed non cessarunt cõmouere eum in Christianos. Excogitauit autem ad sectam propagandam versutus nebulo illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, feminarum multitudinem suis concedens in hac vita, & in futura iisdem consitum paradisum, in quo ipsis omnia ad cibum & potum laute abundeq. suppeterent, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarum multitudinem feminarum; his vero potissimum potituros fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus: ista satis astute proponens, quo suos in bello fortes efficeret.

V. Vt igitur populos omnes alliceret, ex cunctis ferme aliqua miscuit; nempe ex Iudæis circumcisionem, Dei vnius cultum, abstinentiam a carne suilla; ex Christianis Christi nomen, ita tamen, vt eum sicuti Ariani, siue Nestoriani, coleret. Rursum vero vt omnes fæces electas ad sectam alliceret ac sibi coniugeret, ex Manichæis etiam de Christo illud accepit, vt nequaquam Cruci affixũ Christum diceret, sed vmbram Christi, Crucem penitus abominatus. *Quæ de Christo confinxit.* De eodem Christo insuper blasphemus ista confinxit, quæ his verbis recitat Damascenus: ait enim: Christũ autem dicit Verbum esse Dei & eius Filium, sed creatum atq. seruum, eumq. fatetur ex Maria sine semine genera-
C tum. Ait enim, Verbum ac Spiritum Dei, cum in Mariam introisset, genuisse filium qui Dei propheta & seruus est. Iudæos autem contra legem eum in Crucem agere voluisse, & cum eum tenuissent, eius quidem vmbram egisse in Crucem, Christum autem nec in Crucẽ actum fuisse, nec mortuum; Deum enim ad se transtulisse in cælum, quod ei esset carissimus. Hoc etiam commemorat, Christum, cum in cælum peruenisset, a Deo interrogatum fuisse, an Dei filium se esse dixisset? Eumque facit hoc modo respondentem: In me, Domine, sis placato animo: scis hanc meam orationem non fuisse, meq. tuam non fastidire seruitutem. Homines sunt isti, qui contra leges hoc me dixisse arguerunt, falsoque me circumuenerunt crimine, & vehementer errarũt. Tum Deum hæc vult ei respondisse: Scio hanc tuam non fuisse orationem. Aliaque multa monstri similia in eo narrat commentario, quæ ridicula sunt.] hæc Damascenus, qui paucis (nec enim multis indigent) quæ ab impostore tanto sunt dicta, confutat.

VI. *Quas coaceruauit falsitates impostor.* Ad hæc præterea alias circulator adiecit ineptias, nempe sibi vt veritatis cultori fideli tradendas claues paradisi in die iudicij. Fatum insuper asseruit, & siue ad bonum siue ad malũ homines destinari. Cultum præterea astri, quod Cubar dicunt, nempe Luciferi, siue Lunæ, commiscuisse tra-
D dunt, ne Gentilicïæ superstitionis secta exors existeret. Hanc autem de cultu Luciferi fuisse Sarracenorum antiquam superstitionem, testatur S. Hieronymus in Hilarione. Ista itaque & alia pudenda consarciens, ad omnium conseruationem vafrum illud excogitauit: quod enim satis intelligeret, cuncta quæ miscuisset, perfacile soluenda atque destruenda fore, si ad exactæ disquisitionis reuocarentur examen: de traditis a se institutis vetuit disputari. Sicque miseros quos decipiebat, coniecit in foueam, eosdemque ne inde emergerent, excæcauit. Quid plura? de eodem impostore centum & tredecim fabellas ex Enodio monacho Euthymius in sua Panoplia recenset, quas singulas tibi relinquimus consulendas. His igitur cõmentis & imposturis circulator iste nefandus paulatim conciliauit sibi Arabum regnum, in quo vbi exegisset annos nouem, defunctus est. De cuius sepulchro & peregrinatione ad illud assidua Laonicus agit pluribus, vbi de ritibus cultuq. superstitionis huius scribit in hæc verba [a]:

a Laonic. li. 3 de rebus Turcicis.

VII. *De Mahometis impostoris sepulchro.* Defunctus est, inquit, in loco quodam, cui nomen est Mecha. Milites, regionisque incolæ exequias duxerunt, & grauiter eum luxere. Quotannis in eius honorem sacra faciunt Arabes: heroa etenim quemdam eum esse putant, eumdemque virum sanctum a Deo ordinatum, vt ipsis leges
E ferret; quem in dandis legibus non tyrannum, sed virum quemdam æquitatis, vel in primis amantem iudicarunt.] Et paulo post, cum agit de Homure eius discipulo & successore: Sepulchrum quoque in honorem Mahometis adornans, ibi manebat. Sacra quoque magna quotannis in honorem eius fieri procurauit. Persuasit alijs plurimis, vt Mahometen adorent. Eos quoque iustos fieri asserebat, qui ipsius sepulchrum inuiserent. Etiam hodie non pauci ex Asia, Libya, Europaq. Mahometis sepulchrum adeunt, putantes se hinc maximam colligere religionem, & probiores fieri. Quidam ex ipsis istam peregrinationem ingrediuntur, quidam argentum numerant ijs qui pro ipsis peregrinationem suscipiunt. Via autem quæ ad sepulchrum ducit, est asperrima & difficillima. Eundum est enim per arenam non citra camelorum alimenta portantium opem: nec etiam aqua, qua vtantur, ad manum prompta est sufficiens omnino. In hunc igitur modum necessaria præparantes, camelos conscendunt, vtentes signis quæ viam demonstrent magnetis demonstrationib. Colligẽtes igitur ab Septemtrionali plaga, qua orbis parte eundũ sit, eo viam coniectantes pergũt. Vbi autem accesserint loca vbi aquarum scaturigines sunt, aquantes inde abeunt, transiraq ue

arena intra quadraginta dies ad Mahumetis corpus peruenirunt. Sepulchrũ eius cõpertum habeo A
extructum esse ex lapidibus pretiosissimis, & sublime pendere in medio templo.] hæc Laonicus.

Armorum potentia propagatur error.

VIII. Porro omnes mirari non desinunt, cum nulla vmquam secta fuerit alia quæ plures sordes in
vnum collegerit, & quæ minus firmitate subsistat, quam hæc, quæ ab omnibus qui de ea egerunt, si
ue veteres, siue recentiores, risu sibilisq. insectanda proponitur potius, quam confutatione digna
fuerit existimata: tamen ad mille iam annos hactenus maioribus in dies augmentis sit propagata,
non miraculis quidem vel virtutibus, sed armorum potentia dumtaxat & voluptatum illecebris,
id quidem Deo occulto iudicio permittente. Ceterum eãdem sectam semper tum a Latinis, tum
Græcis, pluribus confutatam inuenies, miraculisq. plurimis (de quibus inferius suis locis agendũ)
erroris esse conuictam, cum Deus per miracula fidem certam faciens, suos in errorem duci non si
uerit, sed mille signis voluerit, singulis plane sæculis, falsitatem eius aperta luce monstrari.

IX. Successisse Mahometi Eububezer, citati ante Annales tradunt, tenuisseq. principatum annos
tres, vsq. scilicet ad vigesimumquartum annum Imperatoris Heraclij. Ne quid autem nos antiqui
tatis subtraxisse videamur: hic ad postremum addimus, quæ de origine & obitu eiusdem pseudo-
prophetæ a sancto Eulogio martyre, qui sequenti sæculo claruit, in suo Apologetico narrantur ex B
codice Legerensis cœnobij accepta; quæ tamen in ijs quæ ad annorum numerum pertinent, esse de
prauata noscuntur. Reddamus hic singula totidem verbis, quæ sic se habent: Cum essem olim in
Pampilonensi oppido positus, & apud Legerense cœnobium commorarer; cunctaq. volumina, quæ
ibi erant, gratia dignoscendi incomperta reuoluerem: subito in quadam parte cuiusdam opusculi
hanc de nefando vate historiolam absque auctoris nomine reperi:

De Mahomete ex S. Eulogio.

X. Exortus est namq. Mahomat hæresiarches tempore Heraclij Imperatoris, anno Imperij eius
* 654. septimo, currente Era 556.* In hoc tempore Isidorus Hispalensis Episcopus in Catholico dogma
te claruit, & Sisebutus Toleto regale culmen obtinuit. Ecclesia beati Euphrasij apud Iliturgi vrbẽ
super tumulum eius ædificatur. Toleto quoq. beatæ Leocadiæ aula miro opere, iubente prædicto
Principe, culmine alto extenditur. Obtinuitq. prædictus Mahomat nefandus propheta principatũ
annis decem; quibus expletis, mortuus est, & sepultus in inferno. Exordia vero eius fuerunt talia.
Cum esset pupillus, factus est cuiusdam viduæ subditus. Cumq. in negotijs cupidus fœnerator di-
scurreret, cœpit Christianorum conuenticulis assidue interesse; & vt erat astutior, tenebræ filius cę
pit nonnullas collationes Christianorum memoriæ commendare, & inter suos brutos Arabes cũ C
ctis sapientior esse. Libidinis vero suæ succensus fomite, cum patrona sua iure barbatico in ira con
gressus est. Moxq. erroris spiritus in speciem vulturis ei apparens, os aureum sibi ostendens, Ange
lum Gabrielem esse se dixit, & vt propheta appareret impetrauit.

XI. Cumq. repletus esset tumore superbiæ, cœpit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi
ratione quadam, vt ab idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in cælis adorarent, insi-
nuauit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & quasi nouo fidei zelo, vt aduersarios gladio truci
darent, instituit. Occulto quoq. Deus iudicio (qui olim per prophetam dixerat [a]: *Ecce ego susci*
tabo super vos Chaldæos, gentem amaram & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt
possideat tabernacula non sua: cuius equi velociores lupis vespertinis, & facies eorum vt ventus
vrens, ad arguendos fideles, & terram in solitudinem redigendam) nocere eos permisit. Primum
namq. fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditionem tenebat, interimunt, & ouantes de triumpho
victoriæ, gloriosi effecti, apud Damascum Syriæ vrbem regni principium fundauerunt. Psalmos de
nique idem pseudopropheta in ore insensibilium animalium composuit, vitulæ scilicet rubræ me-
moriam faciens. Araneæ quoq. muscipulæ ad capiendas muscas historiam texuit. Vpupæ præterea D
& ranæ cantus quosdam composuit: vt fœtor vnius ex eius ore eructaret, garrulitas vero alterius in
eius labijs non desineret.

a Habac. 1.

Mahometis turpis incontinentia.

XII. Alios quoq. ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, siue etiam genitricis
domini Mariæ stylo suo digessit. Cumq. in tanto vaticinij sui errore duraret, vxorem vicini sui no
mine Zeid concupiuit, & suæ libidini subiugauit. Quod scelus maritus eius sentiens, exhorruit, eã
que prophetæ suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille vero quasi ex voce Dominica in le-
ge sua illud annotauit, dicens: Cumq. mulier illa displicuisset in oculis Zeid, & eam repudiasset, lo
ciauimus eam prophetæ nostro in coniugium: quod ceteris in exemplum, & posteris fidelibus id a
gere cupientibus, non sit in peccatum. Post cuius tanti sceleris factum mors animæ & corporis il-
lius simul appropinquauit. At ille interitum sibimet imminere persentiens, quia propria virtute se
resurrecturum nullo modo sciebat, per Angelum Gabrielẽ, qui ei in specie vulturis apparere, vt ip
se aiebat, solitus erat, resuscitaturum se tertia die prædixit.

Canes depasti cadauer Mahometis.

XIII. Cumq. animam inferis tradidisset, soliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigi-
lia cadauer eius custodire iusserunt. Quem cum tertia die fœtentem vidissent, & resurgentem nul E
lo modo cernerent; Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentia suorum terrerentur. Inuento
igitur salubri (vt putabant) consilio, priuatum custodia cadauer eius reliquerunt: statimq. vice an
gelica ad eius fœtorem canes ingressi, latus eius deuorauerunt. Quod reperiẽtes factum, residuum
cadaueris eius humo dederunt; & ob eius vindicandam iniuriam, annis singulis canes occidere
decreuerunt: vt merito cum eo habeant illi participium, qui pro eo dignum meruerunt subire mar
tyrium. Digne ei quidem accidit, vt canum ventres tantus ac talis propheta repleret, qui non solũ
suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem & alia scelera operatus est, quæ nõ
sunt scripta in libro hoc: hoc tantum scriptum est, vt legentes, quantus hic fuerit, agnoscant.] Ad
honestandum autem tale portentum, a successore mirificum constat erectum illi esse sepulchrum,
de quo superius dictum est.

XIV. Porro hæc & alia plura in detestationem sectæ nefandæ publicis scriptis ab eodẽ auctore vul
gata in oculis ipsorum Sarracenorum tunc grassantium in Hispanias liquet: vt plane non contem
nenda

nenda ea fint fcripta,quæ in opprobrium ipſorum Sarracenorum de tali impoſtore veluti prophe-
ta glortantium coram ipſis obiecta fuere. Sunt & alij,qui pſeudoprophetæ huius cunabula,,pgreſ
ſus,obitum,leges,atque alia proſecuti,de his volumina confecerunt,quæ tu conſulas. hæc ad An-
nalium inſtitutum ſatis ſunto : abſtinuimus enim libentius , quod multa fabuloſa in eis poſita
inuenerimus.

At dum hoc monſtrum coaleſcere incipit in Oriente,armorumq.potentia,quod non poſſet ve XV.
ritate,auctoritatem ſibi conciliare ſatagit,dormitat,ſtertitq.bonus Heraclius,immo depoſitis ar-
mis nulla de tuendis iam partis cura ſolicitus,nec timore perculſus de perdendis quæ Romani
eſſent Imperij;vigilansq.cum Monotelitis,omne conſilium agitat,ſimulq.potentiam omnem ad
hibet,vt dogma ſtabiliat. Vafrum diabolus excogitauit inuentum,vt his tricis teneret Heraclium
occupatum eo tempore,quo ipſe adeo grande malum,quo maius numquam fuiſſet in orbem illa-
tum machinari cœperat in Oriente;faceretq. Eccleſiaſtico bello occupatum Heraclium detineri ,
quo tempore ipſe in Chriſtianam religionem & in ipſum Romanum Imperium inſuperabile prœ
lium præpararet:adeo vt minime a ſcopo veritatis aberret,qui dixerit,nullum Romanorũ Impera
B torum maiora damna quam Heraclium in Chriſtianam Rempublicam inuexiſſe,dum ad extin-
guendam facem diaboli non accurrit,ſed alteri incendio fomenta interim parat. At de his ſatis.

Hoc eodem anno,vbi Gregorius Epiſcopus Alexandrinus ſediſſet annos decem,moritur,atq. XVI.
in locum ipſius ſubrogatus eſt Cyrus ex Laxorum Antiſtite,id operante Heraclio Imperatore , *Cyrus Epiſ. Alexandr.*
qui eo vtebatur familiariſſime. Hic quidem ſub Catholico nomine quaſi prædicator Chalcedonẽ
ſis Concilij,ac veluti aſſertor & profeſſor epiſtolæ ſancti Leonis Papæ,dum conciliatorem & ſeque
ſtrem agit pro reuocandis hæreticis ad Eccleſiam Catholicam,nouis excogitatis artibus , Catho-
licos quos inuenit , in hæreſim neſcientes induxit. Quomodo autem id acciderit,ſuo loco dictu-
ri ſumus.

Hoc pariter anno Honorius Papa,deiecto Fortunato hæretico Grandenſi Patriarcha , ſubro-
gauit in locum eius Primogenium . De his extant ipſius Honorij Papæ litteræ his verbis con-
ſcriptæ [a] :

Honorius Epiſcopus,ſeruus ſeruorum Dei,dilectiſſimis fratribus vniuerſis Epiſcopis per Ve- [a] Ex Chro. manu ſcr. Andr Danduli Ducis Venet.
netiam & Iſtriam conſtitutis.

C Suademus,& decretales apices fraternitati veſtræ dirigimus, per quos expetimus vt loco Iu- XVII.
dæ alius vitæ probabilis ad regendum gregem Dominicum promoueatur. Et non immerito is qui *Epiſt. Honorij*
deiectus eſt,& Iudæ actibus comparatur & moribus. Nam quod ille in capite,hoc iſte videtur ex *Papæ ad Epiſ.*
creuiſſe in corpore. Primogenium itaque ſubdiaconum & Regionarium noſtræ ſedis Gradenſi Ec *Venet. & Iſtr.*
cleſiæ Epiſcopali ordine cum pallij benedictione direximus conſecrandum. Oportebit ergo frater
nitatem veſtram iuxta legem Eccleſiaſticam cuncta diſponere,capitiq. veſtro ſinceram obedien-
tiam exhibere. Nos enim dirigentes homines noſtros ad excellentiſſimum Longobardorum Re-
gem,iniunximus,vt eumdem Fortunatum,vti relicta ab eo Republica,ad Gentesq. prolapſum, &
abnegata concordiæ vnitate Deo rebellem & perfidum,necnon res quaſcumque ſecum aufugiens
abſtuliſſe monſtratur,expetat,& repetere nõ moretur:vt & hi a quibus repetũtur,a partibus Chri
ſtianiſſimæ Reipublicæ parem iuſtitiam conſequãtur.] hæc Honorius,qui digniſſimo titulo & me
rito quidem Venetam Rempublicam Chriſtianiſſimam nominat:vtpote quæ,relictis ſchiſmaticis
Romanæ Eccleſiæ adhæſiſſet;& ne implicaretur eorumdem ſchiſmaticorum laqueis , a Romana *Veneta Reſpubl. Chriſtianiſſima.*
Eccleſia petere ſoleret Epiſcopum;quo ampliſſimo titulo glorioſa,potensq. longe lateq. terra ma-
D riq. dominium feliciter propagauit.

Ne quid autem minus haberet Gradenſis Eccleſia ab Aquileienſi,ipſi Romani Pontifices eã XVIII.
dem Eccleſia pallij inſignibus & Patriarchæ nomine illuſtrarunt:nam (vt ſuperius dictum eſt) ip
ſe etiam Gradenſis Epiſcopus Patriarcha inuenitur ſæpius nominatus. Vnde & factum eſt vt im-
mortalis inter vtrumque creuerit æmulatio,& excitatæ perennes diſcordiæ fuerint, perpetuaque
odia coaluerint,quæ nutrita ſunt opera ſæcularium Principum,ſtudentibus Longobardis Patriar
chæ Aquileienſi (qui & ſecuritatis cauſa Forum Iulij ſedem tranſtulit,ob idq. & Foroiulienſis Pa-
triarcha eſt appellatus) fauente vero Gradenſi Patriarchæ Rauennate Exarcho poſt Romanum
Pontificem. Porro ſicut Exarchus numquam deſtitit ipſam Aquileiam infeſtare, ita Longobardi
Grados,ſiue Gradus:nam audi quæ dicat Paulus [b] de Duce Foroiulienſi,Lupo nomine: Hic Lu [b] Paul diacon. lib. 5. c. 7 & nou. edit. c. 17.
pus in Grados inſulam,quæ non longe ab Aquileia eſt cum equeſtri exercitu,per ſtratam,quæ an-
tiquitus per mare facta fuerat,introiuit;& deprædata ipſa ciuitate,Aquileienſis Eccleſiæ theſauros
exinde auferens deportauit.] hæc ipſe,qui & ſuperius tradit [c], a Paulo (quem alij Paulinum dicũt) [c] Idem lib. 3 c. 8. vet. edit. & nou. c. 10.
Aquileienſi Patriarcha tranſlatos fuiſſe Eccleſiæ Aquileienſis theſauros ad Grados,dum fugeret
E Longobardos in Italiam irruentes.

Accidit præterea,vt inter Longobardos & Venetos implacabile diu viguerit bellum,quemad- XIX.
modum inter vtramque Eccleſiam Aquileienſem & Gradenſem immortales extiterunt cõtẽtio *Rom. Pont. fauent Venetis contra Longo.*
nes;quæ licet ſæpe fuerint ſedatæ a Romanis Pontificibus rurſus pullularunt. Verum pro Eccleſia
Gradenſi ſemper inſurrexiſſe ipſos Romanos Pontifices,litteræ Gregorij II. & Gregorij III. Ro
man. Pontificum docent;ex quibus apparet eos ab inuadentibus Aquileienſibus Patriarchis nitẽ-
tibus viribus Longobardorum ſemper tutatos eſſe. Sic videre eſt Gradenſem Eccleſiam Romano
rum Pontificum auctoritate erectam,firmatam,ſtabilitam,atque defenſam,Venetorumq. Rem-
publicam Gradenſis Eccleſiæ occaſione a Romana Eccleſia hauſiſſe plurimum adiumenti: cuius
rei ipſa optime conſcia,ad nutum Romani Pontificis parata ſemper fuit in Longobardos inſurge
re. Docent id litteræ Gregorij Secundi Romani Pontificis ad Vrſum Venetiarum Ducem, cum ei
præcipit inhærere Exarcho ad expellendos Longobardos,cum occupauere Rauennam:quod & fe
liciter geſtum eſt. ſed de his omnibus fuſius inferius ſuis locis dicendum erit. Hęc modo occaſione
litterarum

litterarum Honorij, quibus Venetorum Rempublicam Christianissimam nominauit: vt videas, A quo firmiter posito fundamento, iam nobilis structura creuerit.

XX. *De S. Vincentio Abbate et martyre.* Hoc eodem anno passus legitur apud Legionem in Hispania sanctus Vincentius Abbas, quod a perfidis Arianis tentus, nollet ipsis ipsorumq. hæresi consentire: sic igitur pacis Ecclesiæ tempore magna Dei gratia, adeptus est coronam martyrij. Cuius epitaphium vt, hactenus lapidi incisum legitur, hic tibi in martyris memoriam describendum putauimus, vt se habet antiquitus suis erroribus scriptum:

Hoc tenet ornatum venerandum corpus Vincentij Abbatis.
Sed sua sacra tenet anima cæleste sacerdos.
Regnum mutasti in melius cum gaudia vitę:
Martyris exempla signant quod membra sacrata.
Demonstrante Deo vatis hic reperit index.
Quater decies quinos & duos vixerat annos,
Ministerium Christi mente sincera minister,
Raptus ætereas subito sic venit ad auras, B
Sic simul officium finis vitamq. remouit.
Spiritus adueniens Domini quo tempore sanctus,
In regionem iam deduxit, animamq. locauit.
Omnibus his mos est de flammis tollere flammas.
Obijt in preceptis Dei quinto Idus Martij, Era DCLXVIII.

XXI. Verum etsi obscura sit dictio epitaphij, clara tamen est memoria martyris, qua ponitur inter martyres in tabulis Ecclesiasticis, in vniuersa Ecclesia Catholica annis singulis repetenda tertio Idus Septembris, fortasse quod ea die corpus eius inuentum vel translatum fuerit.

IESV CHRISTI ANNVS	HONORII PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
631.	6.	22.

C

I. SExcentesimus trigesimusprimus agitur Redemptoris annus, Indictione quarta, quo res Orientalis Imperij fluctuare magnopere cœperunt. Ex quo enim Heraclius Imperator est naufragatus a fide, mala cuncta Romanum Imperium inuaserunt: nam vsque dum coluit pietatem, Deus præcedebat castra fidelium; vbi vero de acceptis beneficijs nimis ingratus apparuit, excitauit contra eum barbaros Arabes, de quibus nihil tale timuerat [1]. Ita nouit Deus in rebelles fidei Catholicę Principes excitare gentes vltrices, quibus velut virga furoris iratus plagas illis infligat. *Arabes Romanum inuadunt Imperium.* Hoc siquidem anno (vt produnt Annales) post Mahometis Principis obitum, cum iam Persarũ Regum potentia collapsa penitus esset, consumptis inter se ipsis bello ciuili, cœperunt Arabes bellum gerere aduersus Romanos: quanto autem eos dãno affecerint, quæ dicturi sumus annis sequẽtibus, demonstrabunt. Laborabat interea Heraclius pro Monotelitarum hæresi roboranda, cõspirante cum ipso, immo impellente eum Sergio Constantinopolitano Episcopo. Porro res ita se habebat, vt pulchro velamine pacis error impius obtegeretur: adeo vt eiusmodi ipsorum conatus potius extirpatio hæresis, quam eius propagatio exterius videretur. Etenim præseferebant Monotelitæ, defensores se esse Chalcedonensis Concilij, hæresum vero tam Nestorij, quam Eutychetis, D siue aliorum euersores: adeo vt toto ferme hoc reliquo tempore, quo vixerunt, tum Sergius, tum Heraclius perseuerarint inter suos Catholico nomine: nec per annos plures fuit eiusmodi hæreticorum vafricies detecta. Quomodo autem ista se habuerint, quæ annis sequentibus dicturi sumus, aperient.

II. *Clotharij Reg. Franc. obitus.* Quod vero ad res pertinet Occidentales: hoc ipso anno, vbi Clotharius Rex Francorum annos quadragintaquatuor regnasset, ex hac vita migrauit, relicto totius regni herede suo filio Dagoberto. Sed antequam de successore agam [a]; quæ de eo sunt reliqua, nec certi anni periodo definiri possunt, hic memoria digna in medium afferamus, & primum quæ ab Aimoino in hæc verba narrantur [a]: Hunc, inquit, Clotharium beatus Sulpitius tunc quidem Archidiaconus, postmodum autem Bituricensium Episcopus, anteriori tempore a graui liberauerat febrium incommodo, septem prius dierum consummato ieiunio. Fuit autem *Clotharius* patiens, litteris eruditus, timoris Dei plenus, pauperibus necessaria tribuens, Ecclesiarum Domini atque sacerdotum vtilitati consulens. Verumtamen subdola malignantium versutia subreptum est ei, vt beatum Lupum Præsulẽ Senonum, a sede propria expulsum, in exilium mitteret.] Sed præstat hæc petere ex Actis ipsius Lupi sanctissimi viri, vbi causa exilij pulchre texitur, & Regis pœnitentia digna memoria recẽsetur. E Causa enim cur exularit, in rebus ab eo gestis sic aperitur:

a Aimoin. lib. 4. c. 16.

III. *S. Lupus Senonen. Episc. exulat.* Postquam Clotharius Burgundiæ regnum obtinuit, Farulfum virum multa sæculi dignitate pollentem ob regia negotia curanda eo ablegauit. Is a Regis latere digressus, eius iussa quamprimum executurus, vbi prope Senones venit, multa animi indignatione cœpit permoueri, quod sanctus Antistes ei cum muneribus obuiam non procederet. Deinde intra vrbem susceptus, toruo vultu beatũ virũ intuebatur. Sed audiuit ab eo: Oportet semper obedire magis Deo, quã hominib. Sacerdotis est, plebem regere, & Principes sæculi diuina præcepta docere: itaque par est illos ad eum potius accedere. Farulfus ira & furore percitus, multa ad Regem de sancto viro falsa retulit, adiutus etiam opera nequissimi Medegisili, qui in sancti Remigij suburbio monasterium tenẽs, sancti Episcopi locum occupare conabatur. Ijs ergo nefarijs viris regias aures incantantibus, Clotharius Rex commotus beatum Antistitem iubet exulare Vinemagi, qui est Neustriæ pagus.] vbi eũ multos con-

A tos conuertisse tradit, additq. demum ipsum opera sancti Ragnegisili Archidiaconi & sancti Vuinebandi reuocatum fuisse.

IV. Quanto autem eum Rex Clotharius acceperit desiderio, ista ibi subduntur: Lætatur Rex, & proceres omnes gratulantur tanti Antistitis præsentia, contemplatusque eum Rex, pietate flexus, ad pedes eius humi prosternitur, veniamq. ab illo deprecatur. Cernens vero eum afflictum, corpus eius macie confectum, caput intonsum, barbamq. minime rasam ob cumulandum abstinentiæ rigorem: tremens & eiulans Rex cum multo gemitu eius miseriæ se reum fatetur, & sancti viri delatoribus dira imprecatur: iubetq. eum honorifice tractari, comamq. & barbam tonderi. Postquam autem suus ei decor redditus est, eius clerum voluit Rex conuiuio interesse. Ibi tum, Christo agente, repentina conuersione cernere erat Regem ex persecutore factum ministrum beati viri, & suis manibus ei cibum porrigentem, qui antea illi penuriam attulerat.

V. Rursus vero petens sui facinoris veniam, a sancto Episcopo leuatur e puluere; multaq. ei offert munera Ecclesiæ vsibus profutura, atque ita demum iubet eum ad suam vrbem se recipere.] hactenus de sancti Lupi ab exilio restitutione: ex quo discant sacerdotes, cultores se esse debere iustitiæ, B & nihil remittere sacerdotalis constantiæ timore Regum. Siquidem alterum de duobus sit necessarium fore, vt vel cedentes veritati Reges, & victi virtute, se (vt decet) subiiciant sacerdotibus; vel si resiliant, obstinateq. eosdem persequantur, parari sibi hac ex parte maiorem gratiam, & gloriosiorem præparari coronam sacerdotes ipsi non dubitent, secundum illud Ambrosij in obitu Valentiniani: Felicius Episcopos persequantur Imperatores, quam diligant.] Porro quod pertinet ad sanctū Lupū, vir mirificus egregia claruit sanctitate, inque edendis miraculis mire virtus eius enituit.

VI. Defuncto igitur Clothario Rege, eius filius Dagobertus solus potitur Francorum regno, cuius regimini reliquerat Clotharius præfectum Pipinum Ducem Neustriæ, quem sibi in Maiorem domus ob egregias ipsius virtutes idem Clotharius adsciuerat. Sed tanti viri summa pietate insignis memoria haud est prætereunda. Dicendus hic Pipinus eius nominis primus, ex quo duo alij, secūdus scilicet, ipsius nepos, & tertius Pipinus secundi nepos, qui etiam regnum Francorum per Zachariam & Stephanum Romanos Pontifices est adeptus: vt videas ex quibus progenitoribus ille prouenerit. Accepimus ista ex Stephano abbate, qui res gestas Sancti Modoaldi Archiepiscopi Treuirensis prosecutus est: vbi, ne confundatur historia, de duobus Pipinis viris clarissimis C genus texitur. Prior enim, de quo est sermo, fuisse ponitur Carlomanni senioris filius, qui ex nupta sibi Itta religiosissima femina hos acceperit liberos, Grimoaldum, Getrudem, & Beggam, pietate omnes insignes: ex Begga autem iuncta matrimonio Ansegiso filio sancti Arnulfi postea Metēsis Episcopi, sic natus Pipinus iunior, senioris nepos, eius nominis secundus; ex quo natus est Carolus cognomento Martellus: ex Carolo vero tres sunt geniti filij Carolus, Carlomannus, atque Pipinus tertius ordine, primus autem eius generis Rex Francorum.

Tres Pipini.

VII. Sed de primo Pipino modo dicendum, cuius virtutum præconium post alia verbis istis Stephanus Abbas summatim perstringit, dum agit de Itta sanctissima femina sorore sancti Modoaldi ipsi in matrimonium collocata [a]: Fuit namque probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controuersiarum finis, munimentum patriæ, decus curiæ, via Ducum, & disciplina Regum.] & inferius de eodem: Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi, iidemq. religiosissimi: inter quos eminebat Pipinus Carlomanni filius Dux clarissimus & Maior domus sub Clothario, Dagoberto, & Sigeberto potētissimis Regibus.] & paulo post: Ea tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux dignitate modicū D a sublimitate regia differente præditus, omnia regni negotia prudētissima dispositione ordinabat, præstabatq. tam in bello fortitudine, quam iustitia in pace. Erat enim erga Regem fidei seruantissimus, erga populum vero tenacissimus æquitatis, & in disceptanda vtrorumque causa fortissimo animi iudicio persistens, nec munera populi ad subuertendum ius regiū respiciebat, nec gratia Regis ad obruendā populi iustitiam attendebat. Siquidē Regē Deum Regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat [b] vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat, quam quæ Cæsaris, Cæsari restituebat.

Qualis Pipinus maior.

a Steph. in vita Modoald. lib. 1. c. 2. & 34. apud Sur. die 12. Maij.

b Leuit. 19.

VIII. Tali huius Ducis industria & consilio Dagobertus eo celebritatis splendore enituit, vt liberalitate, iustitia, mansuetudine, alijsq. virtutibus quibus Regem decebat, plures ante se Reges præcelleret. Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quamdiu sanam doctrinam sapientissimi præceptoris instituit, & non ad sua desideria coaceruauit sibi magistros. Felix, si secundum viri sapientis monita [c] de mille pacificis suis vnum hunc elegisset consiliarium. Sed demum Salomonis [d] exemplo deprauatum est cor eius ad tempus per mulieres, vtq. solet in magna rerum copia ac soluta libertate prona esse in consensum peccati natura mortalium, ob diuitiarum affluen- E tiam ac secundos rerum successus a bono honestoq. in prauum abstractus, salubribus monitis aures occlusit. Cœpit ergo tam auaritia quam libidine æstuare, rebus Ecclesiarum nouos thesauros implere. Cuius impudentiam dum Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet, exprobrās quod maximis Dei beneficijs ingratus existeret: ille obscœnis libidinibus potius, quam sanis obtēperans consilijs, tentabat magis more phrenetici medicum quolibet modo extinguere, quam a prauitatis suæ furore resipiscere.

Dagob. Regnū quamdiu floridum.

c Eccl. 6.

d 3. Reg. 11.

IX. Sed benignus Dominus qui suos saluare decreuit, nunc a malis liberat, nunc etiam innoxios seruat, & pium Ducem a periculo mortis potenter eripuit, & maleuolum Regem ab effusione iusti sanguinis misericorditer reuocauit. Nam saniore consilio reputans dignitatis suæ statum labefactari, si virum nobilem potentem, fide ac iustitia popularibus acceptum perimeret, paulatim animum reflexit, cœpitq. egregium Ducem in tantum venereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod sapientissimus Dux non suæ industriæ, sed diuinæ adscribens misericordiæ, tanto magis in modum sancti animalis oculos ante & retro habentis studebat in cunctis

se pru-

se prudenter agere, & ad diuinæ iustitiæ lineam omnes iudiciorum suorum sententias dirigere. Sed A
quia sanctarum Scripturarum scientia minus eruditus erat, prudentes quosque viros, quos in timore ac dilectione Dei nouerat, excreuisse, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socios assumebat. Nam & Arnulfum Metensem Pontificem, qui ante Pontificatum hanc eamdem dignitatem irreprehensibiliter administrauerat, & postmodum eo defuncto, beatum Chunibertum Coloniensium Antistitem pari sanctitatis fama illustrem in hac negotiorum administratione curabat adhibere participem.] hæc & alia Stephanus in laudem viri religiosissimi: ad quæ addimus corollariū ex reb. gestis [a] sancti Vuironis in Scotia Episcopi miraculis clari, vbi hæc de eximia religione Pipini: Dux autem Pipinus tantæ eum venerationi habuit, vt tamquam præsuli animæ suæ, vitæq. patrono, propter eximiam sanctitatem sua illi peccata confiteri solitus sit, nec erubuerit ad faciendam confessionem, detractis calceis, eum adire, eiusq. oris imperio parere: sæpius etiam volebat eum interesse communibus consultationibus maiorum, &c.] Vidisti, lector, quanta pietas Principis huius fuerit, vt nonnisi ob pœnitentiæ signum, discalceatus, consueuerit sua sancto viro confiteri peccata. Quosnam tu sapientiores dices, hunc Deo dilectum sanctissimum virum, an a fide Catholica refugas homines eiusmodi instituti derisores? Sed quod modo de sancto Vuirone occa B
sione Pipini opportuna incidit mentio, agamus hic de eius ad Episcopatum promotione, quæ sic se habuit, prout in iisdem ipsius rebus gestis narratur:

[a] Extant apud Sur. die 8. Maij.

Pipini humilitas, cum sua cōfiteretur peccata.

X. *De S. Vuirone Episcopo.*

Erat eius insulæ consuetudo, *nempe Scotiæ*, vt primo eligerent incolæ Episcopum, deinde electum Romam mitterent, Summi Pontificis manibus consecrandum, atque ita demum rediturum ad sedem suam. Itaque licet multum refragaretur sanctus Vuiro, non tamen a sua sententia discessit plebs fidelis, sed etiam inuitum illum eligens, compulit tandem assentiri. At ille hac occasione nactus opportunitatem e patria emigrandi, pia peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus cessit voluntati, licet coram Deo longe alia esset animi eius intentio, quæ tandem etiam non est voto frustrata suo. Abiit igitur Romam non terreoæ dignitatis ambitione, sed diu cupitæ peregrinationis desiderio impulsus. Comes autem illi & itineris & voti accedit Plechelmus sacerdos virtute venerabilis, nec ætate maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cum autem per Angliam iter facerent, diuinitus illis adiunctus est Otgerus Leuita, qui præ feruenti cælestis patriæ desiderio terrena contemnens, beato viro adhæsit.

XI. Tum vero iter optatum secutus vir sanctus cum socijs prosequens, Christo duce, prospero cur C
su mare emensus, tandem Romam peruenit: vbi beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lacrymis rigāt, precibus & votis altaria cumulāt, & in cælum preces transmittunt, loca sancta crebro inuisunt. Nec despicit Christus gemitus seruorū suorum: quod quærunt, diuinitus illis non negatur. Vbi autem Romanus Pontifex eos aduenisse cognouit, beatum Vuironem ad se acciuit. Ille uero sine dilatione cum socijs ad Pontificem accessit. Intuitus autem illum Pontifex, ex uultu animum eius cognouit, moxq. in eius ruens amplexus, osculatus est eum non sine lacrymis. Deinde oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomen & patriam animiq. propositū ex illo percontatus est. Ille uero osor falsi, tenaxq. ueri, primo exposuit causam aduentus sui, & cur a suæ regionis hominibus eo missus sit: deinde animi sui uotum tantæ sanctitatis Pontifici expromens, eius pedibus aduolutus, quanta potest instantia petit, ut suum uelit præbere assensum, *nempe, vt liberum esse sineret*. At Pontifex nihil motus eius precib. populo Dei potius consulere uoluit, & eius electioni suffragari. Inuitum igitur, diuq. reluctantem, Episcopum illum ordinat, eumdem honorem etiam impertiens Plechelmo sancti uiri socio: ambosq. complexus, multis auctos muneribus remisit in patriam, sua auctoritate præcipiens beato Vuironi, ne se D
uili peregrinationi daret, donec esset reuersus ad suos.] hucusque de ordinatione Vuironis auctor, qui de reliquis sancti uiri præclaris rebus gestis pergit narrare historiam.

XII. *De Arnulfo Episc. Metensi eremum petente.*

Sed reuocat nos temporis ratio ad Dagobertum Regem, cuius regni exordio sanctus Arnulfus Metensis Episcopus, qui eum educauerat, de quo superius dictum est, nōnisi diuinitus inspiratus, quod Regi se non fore proficuum amplius præuidisset, eremum petijt. Rem gestam ita a Iona Abbate huius sæculi scriptore narratā audi: Defuncto itaque Clothario Rege, cum adhuc beatus Arnulfus Episcopus eodem desiderio quo prius, conuersandi videlicet in eremo, flagraret, & iterum atque iterum a Dagoberto Principe, quem ipse diligentissime nutrierat, licētiam huius rei postularet: instinctu diaboli commotus aduersus eum Rex, cum ei die quadam nimis importunus in petendo fuisset, arrepto mucrone voluit eum sauciatum a se remouere. Tunc ille paruipendens iram morituri Regis, constanter dixit: Quid agis, mulier, mala pro bonis mihi rependere vis? Nunc autem, quandoquidem ita placet, læuias in me quantum velis, ego pro illius amore mori non dubito, qui mihi vitam dedit, & pro me mortuus est. Hæc eo dicēte, cum vnus astantiū procerum blandis verbis redargueret temeritatem Regis, sedatus est furor ipsius, & mediante gratia Dei, caruit effe E
ctu sceleratus affectus. Interea superueniente Regina, vt audiuit commotionem qua contra vitū Dei sine causa incanduerat, prostrauit se vna cum Rege pedibus eius, & vt sui misereretur remittēdo illatam iniuriam, cum lacrymis postulauere, dicentes: Perge domine ad eremum, sicut desideras: tantum te placatum habeamus, quem iniuste offendimus.]

XIII. Dum igitur cogeretur sanctus Episcopus in curia iugiter permanere, nec inde recedere sineretur, consulto numine & responso accepto, vt quod animo conceperat, conficeret: de successore viro dignissimo diuinitus pariter certior redditus, se contulit in solitudinem vbi ad obitum vsque permansit miraculis illustratus. Successor ei datus est Gottricus, vir quidem sanctitate mirandus. At de rebus Francorum hactenus; reliqua suis locis. Subijcit hæc his Aimoinus: Post discessum præfati Antistitis Arnulfi, cōsilijs iam dicti Pipini et Chuniberti vrbis Coloniæ Præsulis obaudiens, suggerentibus eis, æquitati ac iustitiæ operam dabat.]

XIV. Vsus est etiam familiarissime Dagobertus sancto Eligio viro admirandæ sanctitatis & virtutū

A merito insigni, qui ex auri fabro factus est postea Episcopus Noviomensis, toto orbe miraculorũ fulgore coruscus, cuius res gestas [a] copiosissime scripsit eius æqualis sanctus Audoenus Episcopus Rothomagensis, dicendum de eo inferius. Sed & idem Rex inuisit sanctum Richarium presbyterum, excepitque eum mensa, a quo multa ad salutem animæ spectantia audiuit, atque profecit. Sed de his pluribus Albinus Flaccus [b], qui vitam eiusdem viri sanctissimi scripsit ad Carolũ Magnum Imperatorem:

a Apud Sur. die 1. Decembr.

b Apud Sur. die 26. April. tom. 2.

XV.

Contigit hoc eodem Redemptoris anno ex hac vita migrare in Gallijs S. Allouuinum, cognomento Bauonem, vt Theodoricus Abbas S. Trudonis, qui res tanti viri præclare gestas scriptis tradidit [c], affirmat. De quo hæc breuiter tanquam epitaphium accipe: Patrẽ hic habuit Agilulphũ Hasbaniæ Comitem fratrem patruelem Carlomanni senioris, cuius filius fuit Pipinus a Landa, quem primum vocant Brabantiæ Ducem. Deinde contemptis opibus, atque a B. Amando Tũgrorum Episcopo Christi gloriam plenius edoctus, soli Christo militare statuit; pecunias & reliquas opes in pauperes distribuit. Eodemq. S. Amando promotore, Gandæ monasterium in honorem S. Petri construxit, egregieq. dotauit, quod ab eo postea denominatum est. In quo monasterio tonsu-
B ra clericali insignitus, ibi diu vitam sanctissime duxit: ac deinde in cellula veluti sepulchro seclandens, vbi exegisset in mira vitæ austeritate biennium, hoc anno ex hac vita recessit, a conuersione sua anno quadragesimo, diebus minus tribus. Huius imitatione Gertrudis & Begga Pipini filiæ se potiori vitæ addixerunt; multiq. principes viri feminæq. ipsius exemplum secuti, sanctimoniæ laudem apud posteros meruerunt. Quantus, quamq. magni nominis fuerit, non solum miracula patefecerunt, quodq. multæ ecclesiæ ab eo extrũctæ fuerint; sed etiam quod viri celeberrimi eum religiose visitarint. Siquidem sanctus Amandus, magnus ille Flandrorum Apostolus, noluit abesse, cũ ex hac vita migraret. Domlinus religiosissimus presbyter ex Turolto angelico ducatu aduenit, vt ante mortem ei sacræ Eucharistiæ viaticum traderet. Beatus Liuinus Archiepiscopus & martyr in Flandriam adueniens, triginta diebus super eius sepulchrum Missarum solemnia celebrauit, & cũ conuertendis infidelibus operam dabat, Florberto Abbati in eius memoriam elegiacũ carmẽ trãsmisit. Sed & sanctus Eligius Episcopus non modo eiusdem sancti reliquias visitauit, verum etiam e terra honorifice leuauit Kalendis Augusti.] hæc de ipso hactenus.

c Apud Sur. die 1. Oct. & Molan. in Nat. SS. Belg. ead. die.

De S. Bauone.

S. Bauonis exẽplo multi nobiles ad pietatem excitati.

C

IESV CHRISTI ANNVS 632. | HONORII PAP. ANNVS 7. | HERACLII IMP. ANNVS 23.

I.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus trigesimussecundus, Indictione quinta, quo cœpta sunt terra funera Orientalis Imperij, cum videlicet sub Mahometis successore Eububezer Arabes Sarraceni inuadentes Gazensem regionem, eam deprædati sunt, occiso Præside Palæstinæ vna cum suis, quos aduersus eos dimicaturus adduxerat. Quo tẽpore & signa in cælo visa sunt minitantis iræ Dei, eiusdemq. pro Sarracenis pugnantis aduersus desertores Catholicæ veritatis. Nã de his Theophanes hæc habet; Apparuisse ferunt in meridie cometem gladij formam præseferentem, Arabum (vt euenta declararunt) inualescens imperium demonstrantem.] Factum est enim secundum illud Ezechielis [d]: Mucro, mucro, euagina te ad occidendum: lima te, vt interficias & fulgeas.] ita inquam factum esse, quæ sunt secuta docuerunt: adeo vt necdum, peccatis id nostris exigẽ-
D tibus, idem gladius iussus sit in vagina recondi, secundum quod apud eumdem prophetam mox sequitur: Reuertere ad vaginam tuam: in loco in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo te, & effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te.] Non solum autẽ id non factum, sed accessione aliarum barbararum gentium magis ad cædendum inualuit, vt quæ annis ferme singulis vsque ad præsens nostræ ætatis seculum dicenda erunt, perspicue declarabunt. Sed magna vindicta diuinæ iustitiæ factum est, vt ibi magis einsmodi clades Orientale Imperium sit depasta, vbi tum hæresum tum schismatum frequentes scaturigines erumpentes, quasi sulphurei amnes, materiam igni diuinæ indignationis assidue ministrarunt, vt semper esset quod Deus puniendum inueniret, dum eadem non desinerent manare peccata.

Arabes Sarraceni deprædati Gazenses.

d Ezech. 21.

II.

Eodem pariter anno, cum totius pene Galliæ monarchiam Dagobertus Rex obtineret, nec aliquem haberet ex se filium; vt prolem accipere posset, illicita prorsus atque nefanda tentauit. Sed q. ex tenebris splendescere facit lumen suum, ex malis Deus bonum elicuit: siquidem eiusmodi occasione fides Christiana apud barbaros adhuc Gentiles propagatur per S. Amandum Episcopũ Traiectensem, cum ab eodem Dagoberto Rege in exilium eiectus esset. Rem gestam petimus ab Hu-
E gbaldo monacho in rebus gestis [e] sanctæ Rictrudis scriptis omni fide ad Stephanum Episcopum Cametacensem, cum dicturus de Amandi exilio, ista præmittit: Habuit autem Dagobertus Rex fratrem Aribertum, non tamen germanum. Ei attribuit vrbes & pagos citra Ligerim flumen, & vsque ad Pyrenæos saltus; sapienti videlicet vsus consilio, pactusq. ab eo, ne quid vmquã paterni regni ab ipso repeteret. Itaque Aribertus Tolosanam obtinens sedem, cum in Aquitania regnaret, non diu post totam Vasconiã sibi subiecit. At Dagobertus in administrando regno præclarus, vni vitio subiacuit, immodico deditus amori mulierum. Vnde accidit, vt legitima coniuge sua ob sterilitatem repudiata, alteram sibi copularit.] At qualemnam? Aimoinus hæc habet [f]: Dagobertus (*hoc scilicet sui regni initio*) Romuliaco villa constitutus, Gomatrudem Reginam, nouercæ suæ Sichildis germanam, eo quod esset sterilis, consilio quorumdam Francorum relinquens, Nantildem quamdam puellam a monasterio raptam, in matrimonium sibi iunxit.] Pergit vero Hugbaldus: Cumq. id flagitium in eo Pontifices, in primis autem vir sanctissimus & mirabilium operum patrator Præsul Amandus reprehenderet: ille indignatione & fastu regio incitatus, eumdem venerabilem

e Habet Sur. die 12. Maij.

f Aimoin. lib. 4. c. 19.

Dagobertus obscœnus atque sacrilegus.

bilem Antistitem non absque iniuria e suo regno eiecit. Ille vero pro Christi veritate persecutionẽ A
patientissime ferens, quippe qui etiam sanguinẽ pro Christo fundere peroptaret, diuersis in locis diuini verbi sparsit semina, atque tandem etiam in Vasconiam Rictrudis patriam peruenit, vt cæli tus infuso sibi lumine eius regionis gentem illustraret, simul spetans ob gentis eius sæuitiam posse se illic martyrij palmam promereri.]hæc de exilio & propagatione fidei in Vasconia auctor. Sic au tem perseuerasse Regem vsque ad sui regni octauum annum, quæ suo loco dicentur, ostendent.

III. Sed prosequamur noui Apostoli prædicantis Dei verbum & ad fidem Gentiles conuertentis vestigia. Res siquidem ab eo gestas Baudemundus einsdem sæculi auctor conscripsit [a]: qui vbi sanctissimi viri ad limina Apostolorum iteratam recensuit peregrinationem, hæc de eius Apostoli ca functione in ministerio verbi recenset: Per idem autem tempus, cũ loca vel diœceses ob animarum solicitudinem vir Domini circumiret Amandus, audiuit pagum esse quemdam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabulum est Gandauum: cuius loci babitatores antiqua diaboli versutia vsq. adeo circumquaque laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terræ infœcunditatem, omnes sacerdotes a prædicatione loci illius se subtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annũciare Domini. Quo audito, vir sanctus magis eorum miseratus errorem, quam de vitæ suæ periculo pertimescens, Aicharium Episcopum, qui tunc Nouiomensis vrbis cathedræ præsidebat sacerdotali, adijt, eumq. humiliter postulauit, vt ad Regem Dagobertum, quantocyus pergeret, epistolasq. illius iussu acciperet, vt si quis se non spõte per baptismi lauacrũ regenerare voluisset, coactus a Rege, sacro ablueretur baptismate.]Ita visum sancto, non vt ea vtetur potestate, qua nũquam est vsus, sed ne munitum regio diplomate Antistitem accolæ penitus auersari & abijcere possent. Sed pergit: B

a Apud Sur. die 6. Februar.

S. Amandus prædicat Gentilibus.

IV. Quod ita factum est. Percepta namque a Rege potestate, & benedictione a Pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepide. Vix autem quis digne narrare sufficiet, quantas ibidem pro Christi nomine pertulit iniurias, & quam frequenter ab incolis loci illius cæsus sit, necnon a mulieribus & a rusticis non absque iniuria sit repulsus, verum etiam & in flumen sæpe præcipitatus. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non destitit prædicare, memorãs illam sancti Euangelij sententiam, quæ ait [b]: Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Comites autem illius, qui eum fuerant germana charitate secuti, ob inediam & sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse vero in prædicationis permanens officio, alimentum proprijs quærebat manibus. Sane captiuos innumeros redimens, sacro baptismate emundabat, & vt in bonis operibus persisterent, fideliter hortabatur.]Quodnam autem inter hæc insigne miraculum intercesserit, cuius causa maxima ex Gentilitate, facta est ad fidem Christianam accessio, auctor ita mox subdit: C

S. Amandi labores in prædicatione fidei.

b Ioan. 15.

V. Illud etiam huic schedulæ adnectendum putauimus, quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus, qui testabatur se præsentem fuisse, quando hæc gesta res est. Aiebat nãque, quod Comes quidam ex genere Francorum, cognomine Dotto, congregata, non minima multitudine Francorum, in vrbe Tornaco (vt erat illi iniunctum) ad dirimendas resideret actiones. Tũ subito a lictoribus præsentatus est ante eum quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat vero idem fur plagis iam crudeliter affectus, vehementerq. cæsus, & toto corpore nonnisi semiuiuus. Cumq. præfatus Dotto decreuisset, vt eum patibulo deberent affigere: vir Domini Amandus adueniens, obnixa prece postulare cœpit, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat sæuus atque omni bellua crudelior, nihil apud eum Amandus obtinere potuit. Tandemq. a ministris uel apparitoribus idem fur affixus patibulo est, atque extremum eahalauit spiritũ. Dotto igitur domum reuersus est, populi constipatus caterua. D

Ingens miraculum.

VI. Sanctus uero vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemq. iam mortuum inuenit, depositumq. de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare cõsueuerat, deferri fecit: fratribusq. e cellula egressis, ipse per membra defuncti orationibus tã diu incubuit, lacrymis ad Dominum perfusis ac precibus, donec iubente Deo, anima in corpus redijt, atque cum uiro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iussit afferri. Suspicantibus autem illis, quod corpus ad sepeliendum (sicut mos est) vellet abluere, subito cellulam ingressi, viderunt eumdem hominem, quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedẽtem, atque incolumem colloquentem: mirariq. vehementer cœperunt, quod viuum videbant, quem paulo ante mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos vehementissime obtestari cœpit, ne cuiquam proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus est; asserens non suæ hoc esse adscribendum virtuti, sed misericordiæ Domini, qui in se sperantibus vbique dignatur adesse. Loto itaque omni corpore & cicatricibus, carnem carni restituit: ita vt de plagis, quas ante pertulerat, in eius corpore nullum indicium appareret. Sicq. eum ad propriam remittens domum, parentibus restituit incolumem. E

Amãdus excitat defunctum.

VII. Hoc vbi miraculum longe lateq. diuulgatum est, statim incolæ regionis illius cursu celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos faceret Christianos, humiliter postulabant. Fana etiam quæ ante adorare consueuerant, proprijs destruentes manibus, ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerũt. Nã vbi fana destruebant, vir Domini Amandus tam ex munificentia Regis, quam ex collatione religiosorum uirorum, religiosarumq. feminarum statim monasteria aut ecclesias construebat: verbique sacri pabulo populum reficiens, omnium corda mandatis cælestibus illuminabat. Cum iã vir sanctus videret prædicatione sua quosdam ad Deũ cõuerti, ex hoc maiori æstuabat desiderio, quatenus adhuc alij conuerterentur. Audierat denique, quod Sclaui nimio errore decepti, a diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illeq. martyrij palmam se assequi posse confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, libera voce Euangelium Christi Gentibus prædicabat. Paucis vero ex eis

Christiana fides propagatur.

Prædicat Euãgeliũ Sclauis.

A eis in Christo regeneratis, videns etiam sibi non satis accrescere fructum, & martyrium quod sem
per quærebat, nondum se adepturum, ad proprias iterum reuersus est oues, curamq. gerens earũ,
ad cęlestia regna prædicando perduxit.]hęc Amandus vsq. ad tempus quo reuocatus est a Dago-
berto. Quomodo autem idem Princeps facti pœnitens in gratiam receperit virum sanctum, suo
loco dicturi sumus. Sed hactenus de rebus Gallicanis, & accessione facta Ecclesię ex Gentibus per
eumdem sanctum Amandum Apostolicum virum.

IESV CHRISTI ANNVS	HONORII PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
633.	8.	24.

CHristi Redemptoris annus sexcentesimus trigesimustertius, Indictione sexta, tum Roma- I.
no Imperio, tum Ecclesię Catholicæ funestissimus extitit: quo cum decessisset primus Ma-
B hometis successor Eububezer, siue Abubachar, Haumatus in locum eius suffectus, statim Ara-
biam versus ducens exercitum, Bostrensem ciuitatem vi cepit, alijsq. locis potitus est, occurrenté
que sibi Theodorum fratrem Imperatoris cum exercitu vicit: adeo vt in desperationem coniectus
Imperator, despondens animum, Syriam derelinquens, in locum tutum se receperit Constantino
polim. Hæc autem summatim collecta, ita descripta narrantur [a]: Moritur Abubachar, cum Ami
ras (id est Imperij nomen) fuisset annos duos & semis. Successit Haumarus. Hic Bostram aliasq.
vrbes cepit, & vsq Gabetam progressus est. Cum hoc prœlio commisso, Theodorus Heraclij frater
victus ad Imperatorem Edessę tum agentem venit. Imperator copijs Bahanem [*] eius loco præfe
cit. Theodorum porro Sacellarium cum exercitu Romano aduersus Arabes mittit. Et cum Eme-
sam venisset, occurrit Amiras eum multitudine Sarracenorum, castraq. locat ad Bardanisium flu-
men. Itaq. Heraclius, rebus desperatis, Syriam deserit, sublatisq. Hierosolymis venerabilibus li-
gnis, Constantinopolim abijt: Bahanem vero a Damasco Emesam diuertere iubet, simul & Theo
dorum Sacellarium cum exercitu quadraginta millium.] Quomodo autem Romani ab eis sæpe
victi fuere, dicemus annis sequentibus. Causa vero asportandi sacrum Crucis lignum Hierosoly-
C ma, illa intercesisse videtur potissima, quod haud falsus coniector extitit Imperator, Arabes domi
naturos locis illis atque alijs. Hęc sunt quę ad cladem Romani Imperij spectant.

a Theophan. & Cedren hoc ann. 24. Heraclii.
* Habanem
S. Crucis lignũ translatũ Constantinopolim.

Quo autem cultu & veneratione sanctissimum Crucis lignum Hierosolyma Constantinopo II.
lim translatum habitum sit, audi Bedam in libello de locis sanctis, cum agit de Constantinopoli-
tana ciuitate [b]: Interior domus, *basilicę videlicet S. Sophiæ*, in Aquilonari sui parte grande & val
de pulchrum armarium habet, in quo capsa lignea, ligneoq. operculo tecta Crucis Dominicæ tres
particulas continet, longum videlicet lignum in duas partes incisum, transuersum eiusdem san-
ctæ Crucis lignum. Hæc tribus tantum per annum diebus, hoc est, Cœna Domini, in Parasceue, &
in Sabbato sancto, populis adoranda profertur. Quarum prima capsa illa super altare aureũ duos
cubitos altitudinis & vnum latitudinis habens, cum Cruce sancta patefacta componitur. Accedẽs
que primus Imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum gradus sanctam Crucem adorat &
osculatur: sequenti die Imperatrix & omnes matronæ vel virgines idem faciunt, & sic capsa reclusa
in armarium reportatur. Quamdiu autem super altare manet aperta, totam ecclesiam mirus odor
perfundit. De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo similis profluit, cuius si etiam modica
D particula contingat, omnem ægritudinem sanat.] hucusq. Beda. Quod ad oleum S. Crucis spectat,
hic meminisse oportet, quæ de eodem dicta sunt superius ex S. Gregorij Papæ scriptis.

b Bed. de loc. sanct. c. 20.
S. Crucis cultus.

Quod vero pertinet ad mala quibus Catholica Ecclesia hoc anno sextæ Indictionis mirum
in modum exagitata est: hic principium ponitur hæresis Monotelitarum: nam Maximus in dispu III.
tatione cum Theodosio hæc ait: Scitis enim factas innouationes a sexta Indictione præteriti circu
li, quæ ab Alexandria inceperunt per expositionem nouem capitulorum a Cyro, qui nescio quo-
modo ibi Præsul fuit: quæ confirmata sunt a throno Constantinopolis.] hæc ipse. Id ipsum Acta Sex
tæ Synodi docent, nempe sub nomine pacis Cyrum Alexandrinum Episcopum, collecta Alexãdrię
Synodo mense Maio, Monotelitarum hæresi aperuisse viam eo simulato prætextu, quod hæreticos
omnes in Ægypto positos Ecclesiæ Catholicæ iungere posset, si duarum voluntatum, & operatio-
num voces silentio supprimeret; satis esse dicens, si in Christo tantum Deiuirilis volũtas & opera
tio diceretur, ex qua duarum in Christo naturarum exacta professio ederetur, eo quod etsi non vo-
ces res ipsæ tamen expressæ haberentur. Res visa est speciem præseferens pietatis & charitatis, si
(vt dicebant) absque detrimento Catholicę fidei, uoces interdum tacerẽtur, quibus discordię nu
E trirentur: verum dolo malo cuncta tunc acta esse, exitus declarauit. Quod autem ad tẽpus spectat,
& Synodi cogendæ causam, hæc habet decretum eiusdem Synodi, siue (vt inscribitur) satisfactio
suo ipsius exordio, verbis istis [c]:

Concilium Alexandr. Cyro Monotelita coactum.
c Sext. Synod. Act. 13.

Domino Christo vero Deo nostro omnibus perfulgenti, omnesq. ad saluberrimam & veram IV.
eius fidem dirigenti, & in vnam eamdemq. sanctam suam Ecclesiam conuocanti, pręsentem satis-
factionem facimus pro vnitate sanctarũ Dei Ecclesiarũ, mensis Maij quarta die, Indictione sexta.
Satisfactio facta a Cyro misericordia Dei Episcopo per diuinam sanctionem benignissimorũ at
que triumphatorum dominorum nostrorum, locum exhibente Apostolicæ sedis huius Alexandri
næ Epo amabilis ciuitatis, &c.] Quale autem fuerit eiusmodi decretũ, satis dictũ est superius. Por
ro in ea Cyri Epi satisfactione nouẽ sunt scripta capita, quibus Monotelitarum hæresis cumproba
tur, recitata illa habentur in dicta Synodo Alexandrina, missa vero ad eum qui ea extorquebat,
Sergium Episcopum Constantinopolitanum, ad quem etiam has litteras dedit adulatione plenas,
quæ ea nimis rudi translatione facta satis obscuræ atque perplexæ in hæc verba redduntur [d]:

Cyri Epis. Alexan. decretum.
d Sext. Synod. Act. 13.

V. Proprio domino ac per omnia honorando atq. ter beatissimo, benigno pastorum pastori, Pa- A
tri patrum, vniuersali Patriarchæ Sergio, Cyrus humilis seruus vester.

Epistola Cyri Episc. Alexã. ad Sergium Cõstant.

Fœcunditatem & iterum spiritalem fructificationem per Deo acceptabiles orationes beatitu
dinis Deo amabilis domini mei, quæ cucurrit doctrinis pijssimorum ac conseruandorum & vera-
citer Christo amabilium dominorum nostrorum, & nunc promereor ter beatissimo meo domino
primitias sugerere. Notum enim facio, quod omnes qui dicuntur dogmatis Theodosianorum cir
ca hanc Alexandrinorum Christo amabilem ciuitatem clerici, vna cum ijs qui in dignitatibus &
militibus clarent, insuper & qui ex plebe sunt in militibus constituti, per tertiam Iunij mensis adu
nati sanctæ nostræ Catholicæ Dei Ecclesiæ, intemerabilia nobiscum Dei mysteria perceperunt,
ad hoc adducti, præuiante profecto beneplacito omnipotentis Dei consilio, per collatam mihi do
ctrinam tam a pijssimis & inuictissimis nostris dominis, quamq. a Deo inspirata domini mei san-
ctitate, vt per hoc stabiliretur secundum quod scriptum est [b]: In frequentationibus dies festus
vsque ad cornu altaris.

a Psal. 117.

VI. Si autem oportet veraciter dicere, non in confrequentationibus tantum, neque vsque ad cornu
altaris, sed etiam in omnem Alexandrinorum Christo amabilem ciuitatem eiusque confinia vsq. B
ad nubes ipsas & vltra hæc cælestibus officijs in pacem sanctarum Ecclesiarum, & in his qui ad eã
dem conuertuntur, lætantibus. Qualiter autem hæc adunatio affecta est, subtiliter, præsumens,
suggessi pijssimis auribus inuictissimorum ac serenissimorum nostrorum dominorum per consa
mulum meum Ioannem Deo amabilem diaconum, qui affuit omnibus quæ mota sunt. Et certus
sum, quia & in hoc acceptat vltimum suum famulum sanctissimus meus dominus. Quæso namque
ter beatissimum meum dominum, quatenus cognitionem omnium faciens, si quid mihi in tali
motione forsitan defuit, aut per ignorantiam de competentibus frustratus sum, emendare exiguũ
suum famulum dignetur. Opus enim hoc Deo honorabilium vestrorum est, qui omnibus diuinis
scripturis decoramini & desuper perficimini.] hucusque ad Sergium Cyrus ex Synodo Alexandri-
na, in qua quidem non ita vna operatio, siue vna voluntas in Christo prædicata est, vt statim in ip-
sum veluti hæreticum declamari potuisset: nam qui de his tunc confectus est canon septimus, ita
se habet [c]:

b Sext. Synod. Act. 13.

VII. Si quis vnum D. N. Iesum Christum in duabus considerari dicens naturis, non eumdem vnũ
de Trinitate confiteatur, sempiterne quidem ex Patre genitum Deum Verbum, nouissimis autem C
sæculi temporibus eumdem incarnatum atq. genitum ex sanctissima & intemerata domina nostra
Dei genitrice semperq. virgine Maria, sed alterum hunc nouit & alterum, & non vnum eumdem
que secundum sapientissimum Cyrillum in Deitate perfectum & in humanitate eumdem perfe-
ctum, ex hocq. solo in duabus contemplandum naturis eumdem passum & non passum secundum
aliud & aliud, sicut idem sanctus Cyrillus ait: & patientem quidem humanitus carne secundum
quod homo est, permanentem vero impassibilem vt Deum in passionibus propriæ carnis, eumdẽ
que vnum Christum & Filium operãtem Deo decibilia & humana vna Deiuirili operatione, secũ
dum S. Dionysium, sola contemplatione discernens ea ex quibus vnitio facta est. Hęc intellectu cõ
siderans, inconuertibilia & inconfusa post eorum naturalem & secundum subsistentiam vnitionẽ
manentia, in his quæ indiuise atq. inseparabiliter vnum eumdemq. Christum & Filium recogno-
scens, iuxta quod duo ad inuicem inconfuse conuenientia considerat intellectu causatiuam eo-
rum contemplationem, & non phantasiam mendacium, atq. inanibus mentis figmentis, nullate-
nus vero disiungit, quasi perempta iam illa, quæ in duo est, sectione, propter ineffabilem & inconfu
sam & inexcogitabilem vnitionem, dicens secũdum sanctum Athanasium: Simul enim caro, simul D
Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis: sed ad di
uisionem per partes huiusmodi assumit vocem: anathema sit.]

VIII. Huic autem capiti aduersatum esse Sophronium Episcopum Hierosolymorum, egisseq. apud
Sergium, vt huiusmodi tolleretur doctrina ex alijs decretis Synodalibus, testatur Sexta Synodus
Actione decimatertia. Sed excidit ea Sophronij de his epistola ad Sergium: extat tantum illa, quam
vbi creatus est Episcopus, ex Synodo emittens professionem fidei, scripsit hoc item anno ad eum-
dem Constantinopolitanum Episcopum. Ceterum qui tem bona fide agi putarunt, hoc ipso exor-
dio emergentis hæresis Monotelitarum, vtcumq. toleranda hæc existimarunt ea ex parte, qua vnã
operationem referre ipsi viderentur ad vnam personam operantem: nam saluans proprietates dua
rum naturarum in Christo eosdem esse voluisse, ipsi professi sunt, vt qui interfuerunt Sextæ Syno-
do declararunt, cum duas naturas asseruerunt in Christo vnitas (vt Catholici docent) inconfuse &
indiuise, inconuertibiliter & immutabiliter: quibus assertis, haud dolose hæc agi putarunt: nam &
Sophronius in dicta quæ reperitur epistola Synodali ad Honorium siue Sergium, æq. & ipse secun
dum vnam personam in Christo, vnum dicendum esse operantem putauit, cum non duo sint Chri E
sti, sed vnus; sed & vocem Deiuirilis operationis æq. ipse identidem profitetur. hæc inquam tolera
ta sunt, donec latere in herbis anguem Catholici intellexerunt: tunc enim sibi cautius agendum es-
se senserunt, vt patet ex ijs quæ dicentur ex Maximo.

IX. Istæc igitur Cyro Alexandriæ conanti de vna voluntate & operatione, aduersatus est primum
summopere idem Sophronius, vtpote probe sciens hæreticos ea moliri ad destructionem Catholi
cæ veritatis, quantumlibet aliquam pietatis speciem præseferrent, cum non laterent ipsum eorum
doli atq. fallaciæ pacis inuolucro tectæ. Scripsit enim (vt dictũ est) ad Sergium, vt illud de vnica ope
ratione capitulũ Synodi Alexandrinæ deleretur. immo & Constantinopolim ea de causa ad eum-
dẽ Sergiũ profectus est, vt Sergius ipse testatur in epistola ad Honoriũ Papã. Sed & alias etiã ad Ser
gium ipsum addidit litteras idẽ Sophronius, vbi hoc itẽ anno defuncto Modesto sancto Patriarcha
Hierosolymitano, ipse subrogatus est in eius locum. Hæc quidem constant ex epistola hoc anno
ab ipso scripta, quam hic tibi modo ex parte saltem reddituri sumus, non quidẽ ex ea quæ Latine

Sophronius aduersatur Cyro Alexandrino.

Sophronius Episc. Hierosol.

reddita

A reddita habetur in Sexta Synodo, vitio imperiti translatoris obsita solœcismis & barbarismis obscurior reddita, sed ex versione doctissimi Turriani. De qua etiam illud monendum putamus, eamdem epistolam, quæ in Actis Sextæ Synodi habetur ad Sergium data, reperiri in Græco codice ad Honorium Papam inscriptam, & ita etiam sæpe citatam. Vt plane in eam sententiam libentius iretur, encyclicam eam fuisse ab ipso Sophronio scriptam veluti fidei suæ confessionem, vbi hoc anno creatus est Hierosolymorum Episcopus, missamq. ab eo ex more tum Romam ad Honorium Papam, tum vero ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt huiusmodi quæ in Actis Sextæ Synodi reperitur inscriptio præsefert:

Domino in omnibus sanctissimo & beato fratri comministro Sergio Archiepiscopo & Patriarchæ Constantinopoleos, Sophronius seruus inutilis sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis. X.

Quam mihi nunc, beatissime Papa, optabilis est requies & tranquillitas, & multo quam prius optabilior, ex quo a quiete a curis vacua in turbam negotiorum veni, & terrenis quibusdam fluctib. alluor.] hæc ipse quidem, quod ex silentio monastico ad Episcopatum adductus esset. Sed pergit: Quam mihi dulcis est nunc exiguitas, ac etiam non paulo quam antea dulcior, ex quo ab stercore & terra, & multa ac maiori quam dici possit humilitate ad sedem Pontificiam ascendi: & magnam procellam video, & cum procella coniunctum periculum. Non enim quæ iucundissima sunt, ante experientiam eorum quæ tristia sunt, ita iucunda esse perspiciuntur, sicut post experimentum & incursum eorum quæ sunt aspersa & aduersa suauia esse peruidentur. Sic valetudo valde iucunda est ijs, qui post valetudinem ægrotant. Sic tranquillitas ijs, qui post tranquillitatem tempestate iactati sunt, lætissima est. Sic diuitiæ ijs, qui post diuitias egentes fuerunt, gratiores sunt. Omnia deniq. ad hunc modum se habere videmus: esse quidem & manere in naturali & substantiali qualitate, qualia ante periclitationem contrariorum esse videbantur, post cognitionem vero contrariorum accommodiora, & ijs qui ea sustinuerunt, maioris æstimationis, immo optabiliora & suauiora.] hæc ipse pluribus, dum reuocat in memoriam eremi silentium & cellæ quietem. Quibus & de sua electione ista subnectit: XI.

Epistola Sophronii Episc. Hierosol.

B (margin letter beside "ra, & multa ac maiori…")

Cum hæc igitur sic sint, & adhuc acerbiora, & mihi miserrimo necessitas ingens ac vis a clericis & reuerendis monachis & fidelibus laicis vniuersis sanctæ ciuitatis Christi Dei nostri, manu & violentia me cogentibus, nescio quibus iudicijs imposita sit: quæso vos sanctissimos & hortor, vt non solum puris & castis apud Deum precibus mihi vitam in mari agenti & in periculis versanti opem feratis, & paruo animo labantem confirmetis, sed doctrinis diuinis ad res agendas instituatis, tum vt parentes & genitores, tum vt fratres & consanguinei. Concedite igitur vos mihi paterne & fraterne, quæ iure postulo. Ego etiam vestras sequar institutiones, & vestram mecum coniunctionem lucrabor, qua fides idem sentientes colligat, spes recte sentientes copulat, & charitas eos, qui cum Deo sentiunt, coniungit: quorum funiculus vnus, triplex ex his scilicet virtutibus factus, neq. dissolui potest, neq. rumpi, neq. separationem pati; quin potius vere indissolubilis est, in vnam pietatem eos, qui hoc funiculo connexi sunt, copulans.

C (margin letter beside "solum puris & castis…")

Quia vero Apostolica & prisca in omnibus cuncti orbis Ecclesijs traditio viget, vt qui Episcopi fiunt, ad omnes antecessores Episcopos referant quo modo sentiant, & quam fidem teneant: quam quidem traditionem sapientissimus Paulus valde caute eis tradidit, ne in vanum currerent. Vanus enim esset eorum cursus omnis, si quid detrimenti acciperet fides. Ille enim diuinus, qui Dei voces audiuit [a], & cælum ipsum habuit pro schola ad discendum, & paradisi spectator fuit ante tempus, & verborum quæ alijs hominib. eloqui non licebat, auditor fuit, metuebat & tremebat, & sicut ipse ait [b], formidabat, ne cum alijs salutari prædicatione Christum prædicasset, ipse reprobus efficeretur. Vnde Hierosolymam [c] ascendit cælestis discipulus Christi, & diuinis eius discipulis antecessorib. suis se submisit, & doctrinam Euangelicam, quam prædicabat, ijs qui alijs antecellere videbantur, patefecit, cum eis sua dogmata communicauit, quod tutum erat sibi adstipulatus, ijsq. omnibus, qui in posterum doctrinam eius amplexuri essent, ac omnib. factus optima forma salutis, qui vestigijs eius insistere voluissent. XII.

a 2.Cor.12. b 1.Cor.9. c Galat.2.

D (margin letter beside "dabar, ne cum alijs…")

Huic igitur consuetudini etiam nos seruientes, ac legem optimam arbitrati id omne quod ab antiquis decenter factum est, præsertim Apostolico conatu roboratum: scribimus quo modo de fide sentiamus, & vobis sapientia diuina præditis ad probandum mittimus, ne terminos æternos [d], quos patres & maiores nostri posuerunt, transmouere videamur. Vobis inquam mittimus, qui non solum dogmata proba ab adulterinis discernere scitis, sed quæ deficiunt, propter perfectam in Christo charitatem, perfecte supplere potestis. Accedam igitur ad dicendum illa, quæ a principio in Ecclesia sancta Catholica collactatus & nutritus didici, & a teneris vnguiculis accepi, & vos diuine prædicare audiui. Credo igitur, &c.] subnectit his integram perfectamq. atq. omni ex parte elucidatam & copiosam fidei Catholicæ professionem cum nominatim facta damnatione omnium hæresiarcharum qui ad hanc diem extitissent, inter quos duo Sergij nouissime nominantur, quorum alter Armenus, Syrus alter ponitur, qui adhuc superstes esset. Ad postremum autem post prolixam satis fidei professionem conscriptam, ita ipsum ad quem scribit Honorium siue Sergium interpellat: XIII.

d Prou.22.

E (margin letter beside "qui ad hanc diem extitissent…")

Vnde paternam sanctitatem vestram rogo, vt has meas litteras a me abiecto iure Synodico acceptas paternis oculis aspiciat, & fraterno aspectu contempletur. Et si quid aut per ignorantiam erratum est, aut per obliuionem prætermissum, aut propter festinationem non animaduersum, aut propter breuitatem non expressum, & nequaquam commemoratum, aut propter linguæ torporem tacitum, aut propter tarditatem linguæ & exilitatem vocis, aut propter imbecillitatem sermonis agrestis nobis non libentibus silentio suppressum est: rogo accessionibus impleat, & verbis ac correctionibus ex paterna plenitudine prodeuntibus corrigat, & robur præbeat amantissimum, fraterno studio satum, & paterno proposito irrigatum: ne quod mancum est, semper imperfectum appareat; & ne quod infirmum est, & sæpenumero per ignorantiam excidit, infirmum semper perseueret, & per totam vitam ægrotum. Quod quidem cum a vobis amice & legitime factum fuerit, me quidem XIV.

locupletabit,& mihi medebitur,vestræ vero misericordiæ & amori testimonium tribuet,id est, ve A
stræ erga fratrem & filium charitati.

XV. Ego vero sic a vobis ditatus,& in eo quod deficiebat completus,tunc ex inualetudine per medicinam liberatus,atque ex claudicatione correctus,valetudineque & diuitijs auctus, quam magnas gratias me vobis debere existimabo? quantum gaudium,lætitiam, & voluptatem summam cepisse iudicabor? Sed hæc solus Deus nouerit:nouerim & ipse, qui talem voluptatē lætitiæ capio, & tantum beneficium decerpo. Noueritis & vos,si feruorem cordis mei ad pietatem cognoscatis, & multam animæ meæ ad diligendum propensionem oculis animæ contemplemini. Igitur pluribus verbis hæc petere,superfluum. Scio enim,quod hæc omnia vos,quamuis non peterem, præstabitis face fraternæ charitatis incensi,& desiderio paterno inflammati. Illud vero vobis supplico, & supplicare non desinam,vt me precibus & supplicationibus apud Deum ardentissime adiuuetis formidantem & trementem,atque onus iugi mihi impositi ferre non valentem;nec hoc solum, sed vt gregem Christi mecum pascatis, qui mihi quidem commissus est, sed nisi mihi opem feratis, non possum diuinis & commodis herbis eum pascere & nutrire,atque a nocentibus & incommodis seruare. B

XVI. Quamobrem oro atque obsecro,ne hic grex vllum detrimentum capiat propter meam imperitiam & artis pascendi ignorantiam,& propter imbecillitatem,quæ ad regendum commode non sufficit;& tamquam ipse ei nocuerim,in die iudicij condemner,& supplicium perpetuum subeam eorum qui furantur,mactant,& perdunt oues Christi magnæ æstimationis & pretij. Scio enim & agnosco,reposcendam esse a Christo principe pastorum rationem salutis earum, & an auctæ fuerint, & optimis herbis factæ pingues. Sed si quid potestis, Deo largiente vt possitis, contendite vt adiuuetis, ne & ego & hæ Christi oues magni pretij a bestijs propter infirmitatem meam capiamur.

XVII. Aeq. vehementer vos deprecor,vt supplicationem & preces sine intermissione pro nostris Imperatoribus quietissimis & Christi amatoribus Deo adhibeatis,qui gubernacula Imperij a Deo acceperunt:vt vestris precibus Deo acceptis delinitus, ætatem multorum annorum eis largiatur, maximas victorias ac trophæa de barbaris tribuat,& filios filiorum eis coronet,diuinæ pacis vallo eos muniat,sceptra præbeat valida & firma ad cōterendum omnium barbarorum ac potissimū Sarracenorum supercilium ac superbiam,qui nunc propter peccata nostra ex insperato in nos in- C
uaserunt,& omnia deuastant crudeli & ferino animo,profano & impio ausu.] Hæc dum rogat, vt aduersus ingruentes Sarracenos precibus ferat opem:optime concordat cum anni huius rebus gestis,quo(vt dictum est)per Arabes Imperium Romanum inuasum est. Pergit vero:

XVIII. Quocirca magis ac magis vobis beatis supplicamus, vt prolixas preces Christo adhibeatis, vt eis beneuole auditis, cito eorum furiosos fremitus reprimat,atque eos tenues & viles factos instar scabelli nostris Imperatoribus a Deo datis sicut antea subijciat: vt & ipsi secundis rebus lætentur, qui Imperium in terris tenent,bellicis tumultibus sedatis. Lætetur etiam cum eis tota eorum Respublica sceptris eorum valide vallata, faciatque vindemiam legens vuas pacati status lætitiam parientis. Obsecro etiam(vt iustum est)charitatem vestram fraternam, vt Leontium Deo carum,diaconum ecclesiæ sanctæ Resurrectionis Christi Dei nostri,eumdemque nostri pij secretarij cancellarium ac protonotarium,& reuerendum fratrem nostrum Polyeuctum,quibus litteras nostras Synodicas commisimus,beneuolo vultu aspiciatis, & humanitate qua decet eos alloquamini.

XIX. Vestrum enim est hoc, & vobis proprium atque innatum insigne, quo vestros spectatores D
in admirationem rapitis,quod in altissimo gradu positi, maximam humilitatem induti estis; immo omnibus vestris proprietatibus spiritaliter & hilariter imitatis,& animæ spiritalia atque splēdida largimini. Simul etiam rogamus,vt cito eos nobis remittatis lætos & exultantes,quod talem Antistitem Romanorum * videre meruerunt: nosque etiam humiles & abiectos lætitia afficientes,dum nobis vestram nunciant diserte valetudinem animæ a Deo datam,& sanctitatem corporis a Deo etiam tributam.

* Byzantiorum in alia versione.

XX. Quin etiam postremo rogamus,vt detis eis litteras,quæ fidem nostram rectam illustrēt, & mores animæ nostræ candidos faciant,& scientiam pascendi nos doceant, & ad pascendum gregem Christi animum addant:vt præsidio scientiæ muniti,truculentos & immanes lupos ab ouili nobis concredito bacillo vigilantiæ pastoritiæ arceamus,populumque nobis commissum a periculis liberum ad Deum sistamus,mercedem ab æquissimo Iudice liberalissime pro laboribus nostris reportaturi. Omnes sanctos & illustres fratres,qui cum vestra sanctitate sunt,nos humiles & parui, & ij qui mecum sunt,in Christo Deo nostro persalutamus. Vale in Christo & ora pro me, sanctissime frater.] hactenus epistola Sophronij ad Honoriū Papam,quam(vt dictum est)nonnulla Græ E
ca exemplaria ad Sergium datam habent;de qua & ista Photius scribit [a]:

a Phot. Bibl. ca. 231.

XXI. Lecta est Sophronii Hierosolymorum Patriarchę Synodica,quæ Romam missa fuit ad Honorium eius Antistitem. Plena est pietatis epistola. Et innouat quidem ille passim vocabula, tamquā equi pullus saltibus luxurians;attamen Orthodoxam sententiam accurate tradit,& sacrorum dogmatum doctrinam minime vulgarem. In hac epistola inuenies Arium vna cum Apollinari damnatum, Theodoretum vero ab Ecclesia non reiectum;tametsi in quibus Cyrillum damnauit, non probatus fuerit,sed merito reprehensus. Origenem alium fuisse antiquum,alium posteriorem,qui cognominatus est Adamantius. Cum ceteris hæreticis anathemate notatum Iacobum Syrum,a quo nomen traxit Acephalorum caterua. Rogat autem Honorium Romanum,si quid forte in epistola vel omissum,vel aliter dictum,quam par sit:eum enim & corrigere posse,& explere; gratiamque habiturum se ait,si repulsam non ferat,numquamque adeo immemorem fore beneficij. Hæc itaque habet Synodica Sophronij sanctissimi epistola]. eademque(vt dictum est) scripta communiter

A uniter ad Honorium & Sergium, cuius titulo in Sexta Synodo recitatur: vt appareat, quam amplissime Sergius Episcopus Constantinopolitanus fuerit ab omnib. cognitus atq. probatus in hāc diē Catholicus atq. Orthodoxus; & nullatenus hac ex parte crimen Honorio quis impingere valeat, si eius (dicemus) subscribat epistolæ, & paria secum illo sentire significet, & cum ille non ob hæresim instituēdam, sed ob pacem inngendam (vt foris apparebat) de nouis vocibus optare silentium significauerit, ipse re vera absq. fuco & fallacijs de ijsdem silendum esse consenserit. Ceterum præter has, alias quoq. eodem ferme tempore constat Sophronium dedisse litteras ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, quibus petebat, deleri debere caput illud Synodi Alexādrinæ, quo asserebatur vna voluntas in Christo, contendens duas omnino dicendas esse in Christo voluntates & operationes. Meminit harum litterarum Sophronij ipse Sergius in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem. Sed quid post hæc factū est? Vbi ista accepisset Sergius a Sophronio, scripsit ad Honotium Romanum Pontificem eiusmodi epistolam [a]:

a Extat in Sex. Synod. Act. 12.

XXII. *Epistola Sergij Episc. Constantinop. ad Honorium Papam.*

In tantum vobis sanctissimis in omnibus vnanimitate spiritus cōstrigimur, vt studeamus omnium consiliorum nostrorum & actionum vos sacratissimos habere præsidentes; & nisi plurimum B locorum distantia seiungeret, hoc vtiq. quotidie gereremus, vestræ honorandæ vnanimisq. fraternitatis munito mutatoq. nosmetipsos circumsepientes consultu. Attamen quoniam nobis etiam sermo atq. absq. labore littera, quod studemus, impartit: confestim ea pro quibus hoc scribimus, enarramus. Ante aliquod certum tempus, cum aduersus Persas a Deo confirmatus dominus noster & magnus victor Imperator promouebat exercitum, propter certamina a Deo sibi creditæ Christo amabilis Reipublicæ, & ad partes Armeniæ prouinciæ peruenisset: vnus ex principibus impiæ partis Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apparens, ad eius pietatem accessit, sermonem pro sua ertabunda hæresi proferens, & hoc profecto dumtaxat satisfaciendo in quib. pijssima eius ac regalis magnanimitas (cum ceteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari scientia meruit) dum redarguisset atq. depompasset prauam eius impietatem, profanis eius astutijs, sanctæ nostræ Ecclesiæ (vt verus eius propugnator) recta atq. immaculata e diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnius operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit.

XXIII. Post aliquod vero tempus idem a Deo confirmatus Imperator in prouinciam Lazorum adueniens, recordatus est disputationis, quam (sicut diximus) fecerat aduersus Paulum illum hæreticū cū præsentia Cyri sanctissimi, tunc Christi amabilis Lazorum prouinciæ Metropolitanā sedem te C nentis, nunc autem magnam Alexandriam regentis. Prædictus igitur sanctissimus vir, his auditis, eius serenitati respondit, nescire subtiliter, vtrum vnam an duas operationes Christi veri Dei nostri astruere necesse sit. Ergo per iussionem eius pietatis per litteras proprias interrogauit nos prædictus sanctissimus vir, vtrum vnam operationem an duas in Saluatore nostro Christo necesse sit dicere, & si quoldam noscamus sanctorum ac beatissimorum Patrum vnam dicentes operationē. Vnde nos, quæ nostræ erant scientiæ, per nostra rescripta ei significauimus, dirigētes etiam sermonem acclamatorium Mennæ sanctissimi quondam Patriarchæ hujus a Deo conseruandæ regiæ vrbis, porrectum ab eo hic præsenti Vigilio sanctæ memoriæ prædecessori sanctitatis vestræ, habentem & diuersa testimonia paterna de vna operatione & vna voluntate Saluatoris nostri Christi veri Dei nostri. Nihil tamē proprium penitus in huiusmodi nostris rescriptis promulganimus, sicut suppetit nosse vos sacratissimos & vnanimes, relegentes eorum quæ missa sunt exemplaris. Et silentium quidem ex illo tempore huiusmodi suscepit capitulum.

XXIV. Quia igitur ante paruum tempus, cooperante gratia Dei, qui omnes homines vult saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire, pio zelo fortissimi ac inuictissimi magni Imperatoris excitatus D Cyrus sanctissimus Alexandrinæ magnæ ciuitatis Patriarcha & communis frater noster & consacerdos Dei, amabiliter & modeste adhortatus est eos, qui in magna ciuitate Alexādrina Eutychetis & Dioscori, Seueri quoq. & Iuliani sunt Deo odibilium hæresi languentes, ad Catholicam Ecclesiam accedere: & post multas disputationes & labores, quos cum nimia prudentia & saluberrima dispensatione in hac causa impendit, hoc quod festinabat, per supremam gratiā ordinauit. Factaq. sunt inter vtrasq. partes dogmatica quædam capitula, in quibus omnes qui antea quidem in diuersas portiones diuisi fuerant, aduersus Dioscorum atq. Seuerum hæreticos scribentes, coadunati sunt cum sanctissima ac sola Catholica Ecclesia; & vnus grex Christi veri Dei nostri, omnis Christo amabilis Alexandriæ populus factus est, & pene vniuersa cum eis Aegyptus, & Thebais, & Libya, & ceteræ Aegyptiacæ dispositionis regiones, quas olim considerabant (vt diximus) in innumerabilem copiam hæresum multitudine discissas, nunc autem beneplacito Dei & studio prædicti sanctissimi Alexandrinorum Antistitis vnum labium facti sunt omnes, vna vox, & in vnitate spiritus recta Ecclesiæ dogmata confitentur. Ex his autem quæ dicta sunt atq. stabilita, vnum existit capitulum de vna operatione Christi magni Dei & Saluatoris nostri.

E XXV. His itaque prouenientibus, Sophronius venerabilis monachus, qui (vt ex nunc auditu didicimus) Hierosolymorum Præsul est ordinatus (necdum enim hactenus eius ex more Synodica suscepimus) apud Alexandriam tunc temporis positus cum præfato sanctissimo Papa, quando (vt diximus) admirabilem illam circa eos qui dudum hæretici fuerant, Dei beneplacito vnitatem componebat, atque cum eo de ijsdem capitulis pertractabat, aduersatus est & contradixit ad vnius operationis capitulum, duas omnino operationes Christi Dei nostri dignum inquiens censeri. Prænominato autem sanctissimo Papa præsertim testimonia ei quorumdam sanctorum Patrum proferente, dispersim in quibusdam opusculis suis vnam operationem asserentium: ad hæc quoque & ex abundanti inquiente, quod multoties sancti Patres nostri, vt lucrarentur plurimam animarum salutem, dum alia emergerent capitula, Deo placitis dispensationibus ac placitis vsi fuisse videntur, nihil de subtilitate Ecclesiæ dogmatum exagitantes, & dicentes, quod oporteat vtique etiam in præsenti, dum tantorum millium populorum salus præ manibus ponitur, nihil de hoc

per contentionem altercari, idcirco quod (sicut dictum est) etiam a quibusdam sacris Patrib. vox A
huiusmodi dicta est, nihilq. de hoc lædatur rectæ fidei ratio: memotatus Deo amabilis Sophronius
talem dispensationem nullatenus accepto tulit.

XXVI. Quia igitur pro hoc cum litteris eiusdem sanctissimi cõministri ad nos coniunxit, de hoc quo
que etiam apud nos sermonem mouendo insistens, vt de talibus adimeretur capitulis post factam
vnitionem vox vnius operationis: durum nos hoc arbitrati sumus. Quomodo enim non esset du-
rum & valde onerosum; quando hoc, resoluere euertereq. erat futuram quidem omnem illam con
cordiam atq. vnitatem, quæ bene fuerat effecta tam apud Alexãdriam magnam ciuitatem, quam-
que per vniuersas sub ea prouincias, quæ nullo tempore vsq. nunc acquieuerant nomen saltem sim
plex diuini atq. laudabilis patris nostri Leonis, aut sancti & magni atq. vniuersalis Chalcedonen-
sis Concilij mentionem facere, nunc vero præclara & magua voce in diuinis Missarũ arcanis hoc
prædicantes? Multi igitur a nobis de hoc motis sermonibus ad prænominatum venerabilem So-
phronium, postremo adhortati eum sumus, testimonia nobis proferre sanctorum ac probabiliũ
Patrum, illorum videlicet, quos omnes communiter doctores confitemur, & quorum dogmata le-
gem sanctæ Dei cognoscuor Ecclesiæ, duas nominarim & ipsis verbis operationes in Christo dicẽ B
das tradentia: ille autem hoc facere penitus non valuit.

XXVII. Nos vero considerantes incipienrem ex hoc inter quosdam hic contentionem exardescere, &
scientes quod semper ex huiusmodi decertationibus illæ hæretum dissensiones effectæ sunt: neces
sarium iudicauimus, omne studium ponere ad sedandum atq. amputandum taleoi superfluũ ver-
borum conflictum: & ad sæpe dictum sanctissimum Alexandriæ Patriarcham scripsimus, vt post-
quam vnitatem cum his qui pridem reparabantur, Deo auxiliante, composuit, de cetero nullum
permitteret vnam aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro: magis autem sicut sancta
& vniuersalia tradiderunt Concilia, vnum eumdemq. Filium vnigenitum Dominum nostrum Ie
sum Christum verum Deum operatum confiteri, tam diuinam, quamq. humanam & omnem Deo
decibilem & homine dignam operationem, ex vno eodemq. incarnato Deo Verbo indiuise proce-
dere, & ad vnum eumdemq. redigere; eo quod vnius quidem operationis vox, quamquam a qui-
busdam sanctis dicta est Patribus, tamen peregrina videretur, & perturbare aures quorumdã su-
spicantium ad peremptionem hanc proferri inconfuse atq. secundum subsistentiam vnitarum in
Christo Deo nostro duarum naturarum: quod non est vmquam, nec fuit. C

XXVIII. Similiter autem & duarum operationum dictio multos scandalizet, vtpote a nullo sanctorum
ac probabilium Ecclesiæ institutorum edita. Insuper & consequens ei est, prædicare duas volunta-
tes, contrarietates circa inuicẽ habentes, tamquam Deo quidem Verbo salutarem volente adim-
pleti passionem, humanitate vero eius obsistente eius voluntati & resistente; & perinde duo contra
ria volentes introduci: quod impium est. Impossibile quippe est, in vno eodemq. subiacenti duas si
mul & erga hoc ipsum contrarias subsistere voluntates. Nam salutaris Deum gerentium Patrum
doctrina operæpretium instruit, quod numquã intellectualiter animata Domini caro separatim &
ex appetitu proprio contrario nutu vniti sibi secundũ subsistentiam Dei Verbi naturalem motum
suum effecit, sed quando, & qualem, & quantam ipse Deus Verbum volebat. Et (vt plenius dica-
tur) quemadmodum corpus nostrum regitur & ornatur & disponitur ab intellectuali & rationali
anima nostra, ita & in Domino Christo tota humana eius conspersio ab ipsius Verbi Deitate sem
per in omnibus mota, Dei mobilis erat, secundum Nyssenum Gregorium dicentem cõtra Euno-
mium ita: secundum quod Deus erat Filius, impassibilis vtiq. est & immortalis: si qua autem pas-
sio de eo in Euangelio dicitur, per humanitatem profecto, quæ suscipiebat passionem, huiusmodi D
operatus est. Operatur quippe vere Deitas per corpus, quod circa ipsum est, omnium salutem, vt
sit carnis quidem passio, Dei autem operatio.

XXIX. Hanc igitur (vt dictum est) contentionem incipientem accendi videntes, necessarium iudica-
uimus, attritas potius sanctorum Patrum voces & synodice definitas semper sequi; & neque quæ
raro a quibusdam Patribus dicta sunt, & non circa hæc intentionem habentibus, quasi planam &
in ambiguam de eis doctrinam exponerent, ad regulam & legem per omnia dogmaticam reduce-
re, quale est & quod de vna operatione ab eis dictum est: neq. iterum, quæ nullatenus dicta sunt a
probabilibus Patribus, nunc vero a quibusdam Patribus proferuntur, duas inquam operationes,
tamquam dogma Ecclesiasticum proferre. Et ad vltimum stetit ac placuit, quatenus prędictus So
phronius venerabilis nullum sermonem de cetero de vna siue duabus operationibus mouere de-
beat; sed ei sufficiat præfata cautaq. ac trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His
itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & hæc custodire certificans: petiit nos etiam
per epistolam de his ei præbere responsum, quatenus huiusmodi epistola (vt ait) ostendat ijs q
forsitan interrogare eum de prædicta quæstione voluerint. Quod & alacriter egimus, & ille quidẽ E
in his hinc enauigauit.

XXX. Nuper autem pijssimus & a Deo coronatus dominus noster apud Edessenam demorans ciui
tatem, pios ad nos apices fecit, præcipientes, vt paterna illa testimonia defloremus, quæ continen
tur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto a sanctæ memoriæ Menna ad sanctissimũ Vigiliũ
de vna operatione & vna voluntate, & hæc a Deo instructæ eius serenitati dirigere deberemus:
quod & ad effectum perduximus. Nos autem quæ dudum mota sunt, memoria retinentes, & tu-
multum qui ex huiuscemodi motione cœpit, scientes, suggessimus eius pijssimæ serenitati per me
diocrem nostram suggestionem & scripta ad excellentissimum Sacellarium Imperialem cõseque
ter huius capituli omnem subtilitatem, horumq. quæ a nobis per hoc agitata sunt; & quod non o-
porteat de eiusmodi inquisitione perscrutari, sed permanere in attrita Patrũ doctrina, quã omnes
consonanter confitentur de huiusmodi quæstione, & confiteri vnigenitum Filiũ Dei, qui veraciter
Deus simul & homo est, eumdẽ operari diuina & humana, & ex vno eodẽq. incarnato Deo Verbo
(sicut

A (sicut quod occurrentes iam sumus effati) inseparabiliter atque indiuise omnem diuinam & humanam operationem procedere. Hoc nãque nos Leo instituit, manifeste perhibẽs: Agit enim vtraque forma cum alterius communione, quod proprium habet. In quibus rescriptum piæ iussionis ab eius mansuetissima suscepimus fortitudine, quæ a Deo conseruandam eius serenitatem condecent, continentem.

XXXI. His igitur omnibus a principio ita prouenientibus, rationabile simul & necessarium iudicauimus de his quæ partim memorata sunt, cognitionem dare vestræ fraternæ atque vnanimi beatitudini per exemplaria quæ a nobis directa sunt: & adhortamur vos sacratissimi hæc omnia legere, & Deo placitam ac plenissimam charitatem, quæ in vobis est, nunc quoque sequentes, si quid amplius minusve inueneritis, hoc per datam vobis a Deo gratiam adimplere, atque per sanctas syllabas vestras vna cum vestra optabili sospitate, quæque super his vobis fuerint placita, significate.] hactenus Sergij Constantinopolitani Episcopi epistola recitata postea in Sexta Synodo. Quæ quidem ab Honorio Romano Pontifice haud potuerunt velut hæretici recusari: siquidem (quod primum omnium considerandum est) nihil habere viderentur aduersarium sacrosancto Chalcedonẽ

B si Concilio, in quo de duabus in Christo naturis est contra Eutychetem assertio promulgata: nam æque Sergius habet eamdem de duabus in Christo naturis indiuise & inconfuse coniũctis Orthodoxam doctrinam, simulq. non solum professionem, sed & defensionem epistolæ S. Leonis, atque ad bonum pacis de vtraque esse tacendum sententia commonitionem siue ab asserentibus duas operationes, siue a negantibus.

XXXII. Verum etsi quid perperam dictum in illis esset, haud tamen hæreticus omnino esse auctor cõuinci poterat, dum ad calcem eiusdem epistolæ ad Honorium scriptæ eius subijcere se censuræ testatur, dũ si quid minus vel amplius ipse Põtifex Ro. in epistola esse cognouerit, vt adijciat pariter vel dimoueat, rogat; licet hæc subdole ab eo proferrentur, ne detegeretur hereticus. Constat quidem (quod & maximopere est attendendum & sæpius inculcandum) Sergium ipsum, etsi postea fuerit detectus hæreticus & condemnatus, præsenti tamen tempore non tãtum Orthodoxum creditum fuisse ab Orientalibus & Occidentalibus, sed etiam magnæ quidem existimationis Episcopum habitum: quod facile cognosces ex dicta epistola a Sophronio Episcopo Hierosolymitano hoc ipso anno ad Honorium & ad ipsum Sergium (vt habet Sexta Synodus) scripta, in qua præter *Sergius Orthodoxus & bonæ existimationis Episcopus.*

C multa alia in laudem eius dicta in fine preces ipsius vehementer exposcit: vt nõ mireris, si ad eum rescribat Honorius, tamquam ad Catholicum hominem ac valde pium.

XXXIII. Sed iam quæ ad ipsum Sergium idem Honorius Papa rescripserit, videamus. Extant ipsæ eius litteræ in eadem Sexta [a] Synodo recitatæ: ex quibus cum condemnatus ab ea reperiatur Honorius, hic in limine magnæ controuersiæ te præmonitum velim, lector, eo quod per lubrica incedat oratio, quasi defendi non posse videatur Honorius, nisi qui eum damnasse dicuntur Patres Sextæ Synodi condemnentur. Verum non sic fiet: sed veritati cum semper fuerit bene cõsultum, erit vt & videas quam apertissima luce Honorium ab ea calumnia vindicatum, integerrimum in omnibus semperq. Orthodoxum ostensum; & Patres, impostura detecta, reddi ab omni suspicione laceratæ iustitiæ liberos. quod fiet, vbi de Actis Sextæ Synodi sermo erit. Modo autem de Honorio agendũ, cuius ita se habet epistola: *a Sex. Synod. Act. 12.* *Magnæ quæsti. exordium.*

XXXIV. Scripta fraternitatis vestræ suscepimus, per quæ inuẽtiones quasdam & nouas vocum quæstiones cognouimus introductas per Sophronium quendam tunc monachum, nunc vero ex auditu Episcopum Hierosolymitanæ vrbis constitutum aduersus fratrem nostrum Cyrum Alexandriæ Antistitem, vnam operationem Domini nostri Iesu Christi conuersis ex hæresi prædicantem. Qui de- *Honorij Pap. epist. ad Sergium Episcop. Constantinop.*

D nique ad vestram fraternitatem Sophronius veniens, querelamq. huiusmodi deponens, multiformiter eruditus, petijt de his, quæ a vobis fuerat instructus, paginalibus sibi syllabis referari. Quarum litterarum ad eumdem Sophronium directarum suscipientes exemplar, & intuentes satis prouide circumspecteq. fraternitatem vestram scripsisse, laudamus nouitatem vocabuli auferentem, quod posset scandalum simplicibus generare. Nos enim in quo peruenimus, oportet ambulare. Enimuero, duce Deo, peruenimus vsque ad mensuram rectæ fidei, quam Apostoli veritatis Scripturarũ sanctarum funiculo extenderunt, confitentes Dominum Iesum Christum mediatorem Dei & hominum operatum diuina, media humanitate Verbo Dei naturaliter vnita, eumdemque operatum humana ineffabiliter atque singulariter assumpta carne discrete, inconfuse, atque inconuertibiliter plena diuinitate. Et qui coruscauit in carne plena diuinis miraculis, ipse est & carneus effectus, plene Deus & homo: passiones & opprobria patitur vnus mediator Dei & hominum in vtrisque naturis, Verbum [b] caro factum, & habitauit in nobis, ipse filius hominis de cælo descendens, vnus atque idem (sicut scriptum est) crucifixus Dominus maiestatis, dum constet diuinitatem nullas pos- *b Ioan. 1.*

E se perpeti humanas passiones, & non de cælo, sed de sancta est assumpta caro Dei genitrice.

XXXV. Nam per se Veritas in Euangelio ita inquit [c]: Nullus ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis qui est in cælo: profecto nos instruens, quod diuinitati vnita est caro passibilis ineffabiliter atque singulariter, vt discrete atque inconfuse sic indiuise videretur coniungi, vt nimirum stupenda mente, mirabiliter manentibus vtrarumque naturarum differẽtijs, cognoscatur vniri. Cui Apostolus concinens, ad Corinthios ait [d]: Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiã vero non huius sæculi, neque principum huius sæculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam nostram, quam nemo principum huius sæculi cognouit. Si enim cognouissent, numquam Dominum maiestatis crucifixissent: dũ profecto diuinitas nec crucifigi potuit, nec passiones humanas experiri vel perpeti; sed propter ineffabilem coniunctionem humanæ diuinæq. naturæ, idcirco & vbique Deus dicitur pati, & humanitas ex cælo cum diuinitate descẽdisse.] Intelligis lector, pie sancteq. atque catholice in omnibus ab Honorio ista disseri, atque ita poni ob idiomatum communicationem vnũ *c Ioan. 3.* *d 1. Cor. 2.* *Vnus volẽs asseritur ob vnã personam.*

in

in Christo volentem & operantem, sicut vnica est eius persona, cum tamen æqne astruat ob diuer A
sas proprietates duarum simul indiuise & inconfuse coniunctarum naturarum, æque & voluntates
distinctas & inconfusas in eodem reperiri. Sed & pergit:

XXXVI. Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quia profecto a diuinitate as-
sumpta est nostri natura, non culpa, illa profecto quæ ante peccatum creata est, non quæ post præua
ricationem viciata. Christus enim Dominus in similitudinem carnis peccati veniens, peccatum
a Philip. 2. mundi abstulit, & de pleoitudine eius omnes accepimus: & formam [a] serui suscipiens, habitu in-
uentus est vt homo: quia sine peccato cóceptus de Spiritu sancto, etiam absque peccato est partus
Quomodo vnã accpiat volũtatem Honorius. de sancta & immaculata Virgine Dei genitrice, nullum experiens contagium vitiatę naturę.] Cum
igitur audis vnam Honorium dicere voluntatem, intellea isse id respectu duarum inter se pugnan-
tium contratiarũ voluntatum ad malum & bonum, ex ijs qnæ tradit apparet, nosq. inferius id ma
gis perspicue demonstrabimus. Pergit itaque: Carnis enim vocabulum duobus modis sacris elo-
b Genes. 6. quijs boni maliq. cognouimus nominari, sicut scriptum est [b]: Non permanebit spiritus meus in
c 1. Cor. 5. hominibus istis, quia caro sunt. Et Apostolus [c]: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt.
d Rom. 7. Et rursum [d]: Mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati. Et Video aliam legem in mem- B
bris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me trahentem in legem peccati, quæ est
e Isai. 66. in membris meis. Et alia multa huiusmodi in malo absolure solent intelligi vel vocari. In bono au
f Iob 19. tem ita Isaia dicente [e]: Veniet omnis caro in Hierusalem, & adorabit in conspectu meo. Et Iob
g Luc. 3. [f]: In carne mea videbo Deum. Et alias [g]: Videbit omnis caro salutare Dei. Et alia diuersa. Non
est itaq. assumpta (sicut præfati sumus) a Saluatore viciata natura, qnæ repugnaret legi mẽtis eius,
sed venit quærere & saluare quod perierat, id est, vitiatam humani generis naturam: nam lea alia
in membris aut voluntas diuersa non fuit, vel contraria Saluatori: quia super legem natus est hu-
h Ioan. 6. manæ conditionis. Et siquidem scriptum est [h]: Non veni facere volnntatem meam, sed eius qui
i Matth. 26. misit me Patris. Et [i], Non quod ego volo, sed qnod tu vis Pater. & alia huiusmodi: non sunt hæc
diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ista enim propter nos dicta sunt,
quibus dedit exemplum, vt assequamur vestigia eius, pius magister discipulos imbuens, vt nõ suã
vnusquisque nostrum, sed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.

XXXVII. Via igitur regia incedentes, & dextrorsum vel sinistrorsum venatorum laqueos circumpositos
euitantes, ad lapidem pedem nostrum minime offendamus: Idumæis, id est, terrenis atque hæreti C
cis propria relinquentes, nec vestigio quidem pedis sensus nostri terram, id est, prauam eorum do
ctrinam nmoimodo atterentes, ad id quo tendimns, hoc est, ad fines patrios peruenire possimus,
ducum nostrorum semita gradientes. Et si forte quædam balbutiens (vt ita dicam) nisi suot profe-
rentes ea ponere, formantes se in specimen nutritorum, vt possent mentes imbuere auditorum: non
Caute agendũ in nouis decernendis. oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neque Synodales apices super hoc exami
nantes, neque auctoritates cauonicæ visæ * sunt explanasse, vt vnam vel dnas energias aliquis prę-
* nisæ sumat Christi Dei prædicare, quas neque Euangelicæ vel Apostolicæ litteræ, neque Synodalis exa
minatio super his habita, visæ sunt terminasse: nisi fortassis (sicut præfati sumus) quidam aliqua
balbutieodo docuerunt, condescendẽtes ad informandas mentes atque intelligentias paruulorũ,
q̃ ad Ecclesiastica dogmata trahi nõ debent: quæ vnusquisque io suo sensu abundans videtur secun
dum propriam sententiam explicare. Nam qnia Dominus noster Iesus Christus Filius ac Verbũ
Dei, per quem facta sunt omoia, ipse sit vnus operator diuinitatis atque humanitatis, plenæ sunt
sacræ litteræ luculentius demonstrantes. Vtrum autem propter opera diuinitatis, & humanitatis
geminæ operationes debeant deriuatæ dici, vel intelligi: ad nos ista pertinere non debent, D
relinquentes ea grammaticis, qui solent paruulis exquisita deriuando nomina vendicare.] Sa-
tis perspicue noscis secundum Catholicam assertionem vnum poni ab Honorio operatorem, cu-
ius sint opera diuinitatis & humanitatis: vt in necessariam deducatur assumptionem, duas esse vo-
luntates & operationes: quas tamen ob uitanda dissidia, bono pacis non reijciendas, sed reticen-
das affirmat. subdit enim causam, quod periculosum sit siue unam siue duas tantum asserere in
Christo operationes, quæ io diuina Scriptura reperiantur esse multiplices, quod scilicet ea generi
bus transirent aduersarij ad indiuidua, fallentes æquiuocis:

XXXVIII. Nos enim, inquit, nou unam operationem nel duas Dominum Iesum Christum, eiusq. sanctũ
spiritum, sacris litteris percepimus, sed multiformiter cognouimus operatum. Scriptum est enim
k Rom. 8. [k]: Si quis spiritum Christi non habet, hic eius non est. Et alibi [l]: Nemo potest dicere, Dominus
l 1. Cor. 12. Iesus, uisi in Spiritu sancto. Diuisiones uero gratiarũ sunt, idẽ aũt spiritus: & diuisiones ministra-
tionum sunt, idem autem Dominns: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui opera
tur omnia in omnibus. Si enim diuisiones operationum sunt multæ, & has omnes Deus in mẽbris
omnibus pleni corporis operatur: quanto magis capiti nostro Christo Domino hæc possunt ple- E
m Ephes. 4. nissime coaptari? ut caput & corpus unum sit perfectũ, ut profecto occurrat (sicut scriptum est [m])
in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Si enim in alijs, id est, in
n Act. 17. membris suis, spiritus Christi multiformiter operatur, in quo [n] viuunt & mouentur & sunt: quan
Cur silentium Honorius indicat. to magis per semetipsum mediatorem Dei & hominum plene ac perfecte multisq. modis & ineffa
bilibus confiteri nos communione vtriusque naturæ condecet operatum?] Cur autem de duab. vo
luntatibus & operationibus tacendum ducat, causam haud contemnendam astruit, quod scilicet
communis ista esset assertio cum Nestorianis id ipsum profitentibus, non ob duarum (sicut Catho
lici) naturarum differentiam, sed ob duas quas itidem constituebant in Christo personas. Subdit
XXXIX. ergo.

Cur periculosa duarum vel vnius voluntatis assertio. Et nos quidem secundum sanctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere vel sperare, illa vi-
delicet refutantes, quæ quidem nouæ voces noscuntur sanctis Dei Ecclesijs scandala generare: ne
aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos, nos vesana sapere arbitrentur]
eo quod

A eo quod illi duas ponerent in Christo personas. Rursum vero tacendum putat de vna operatione, ne fouere causam Eutychianorum vnam tantum asserentium in Christo naturam videri posset; nā subdit: Aut certe si rursus vnam operationem Domini nostri Iesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur, præcauētes, ne quorum insania arma combusta sunt, eorum cineres & rediuiuos ignes flammiuomarum denuo renouent quæstionum, simpliciter atque veraciter confitentes Dominum nostrum Iesum Christum vnum operatorem diuinæ & humanæ naturæ; electius arbitrantes, vt vani naturarū ponderatores, otiose negotiantes, & turgidi aduersum nos insonent vocibus ranarū philosophi, quam vt simplices & humiles spiritu populi Christiani possint remanere ieiuni. Nullus enim decipiat per philosophiam & inanem fallaciam discipulos piscatorum. Eorum enim doctrinam sequentes, omnia argumenta scopulosa disputationis callidæ atque fluctiuagæ intra eorum retia sunt collisa.

XL.

Hæc nobiscum fraternitas vestra prædicet, sicut & ea nos vobiscum vnanimiter prædicamus, hortantes vos, vt vnius vel geminæ nouæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, vnū nobiscum Dominum Iesum Christum Filium Dei viui, Deum verissimum in duabus naturis operatum
Offendiculū ex episto. Honorij sumptum.
B diuinitus atque humanitus fide Orthodoxa & vnitate Catholica prædicetis.] & subscriptio: Deus te incolumem custodiat, dilectissime atque sanctissime frater.] hactenus Honorij Pontificis epistola ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum, quam integram hic reddidisse voluimus, quod eadem fuerit compluribus lapis offensionis & petra scandali: vt ijs omnibus diligenter pspectis, tam quæ ad Honorium Papam a Sergio fuerant scripta, quam quæ ab ipso Pontifice scripta reddita, dilucide cunctis innotescere valeat, quā ipse Honorius fuerit Catholicæ fidei assertor, professor, defensor, & propugnator.

XLI.

Vnde de Honorio error emerserit.

Quod enim Sergius ipse manifestus post hæc cognitus hæreticus fuerit atque damnatus: cum & eadem sentire cum ipso Honorius profiteatur; putarunt nonnulli, eadem ipsum quoque sententia debere percelli, sicq. Honorium, vti Sergium, hæreticum censendum esse, complures existimarunt, nullam rationem habētes temporis diuersitatis, nec rerum. Temporis inquam, quod (vt plenius ostendimus) cum ista Sergius ad Honorium, & Honorius ad Sergium scriberet, nec leuis quidem suspicio erat de Sergio, quod hæreticus esset, qui in hanc vsque diem summa cum laude absque vel leui suspicione erroris sedem illam pie (vti Catholicus) sanctéq. rexerat, qui & suis litteris
C speciem reddere videretur columbæ illius quæ post diluuium signum pacis ore gestauit, dum tot in Aegypto conciliatos iunctosq. Catholicæ Ecclesiæ populos hæreticos significaret. Ista quidem nuncianti Catholico homini (ita enim Sergius vbique terrarum ab omnibus habebatur) par erat Honorium, cum eidem rescriberet, adgratulari (congaudet enim charitas veritati) cum ea quæ afferret, & professione Chalcedonensis Cōcilij & assertione epistolæ S. Leonis Papæ plusquam satis perspicuo lumine lucere viderentur, omniq. suspicionis nebula expertia esse.
Sergius hactenus optimi nominis Episco. fuit.

XLII.

Nouitas semper suspecta visa est.

Nec poterat culpæ adscribi de vtraque voce silentium, quod velut pacis signaculum esse videretur appositum. Etenim cum omnis vocum nouitas soleat in Ecclesia esse suspecta, & in antiquitate vsq. veteri fundata semper reperiatur firma securitas: quid de vocum nouarum silentio (quod erat fibula pacis) potuit Honorius reprehendi, quod ab eo uideri poterat non retinēdum tantum, sed imperandum? Non igitur (si tempus attendatur) reprehendi potest Honorius, sed eo nomine laudari potius debet, vtpote quod satis superq. consultum fidei Catholicæ (vt ait) videri poterat, si in Christo duas confiteretur quis naturas indiuise, incōfuse, & inconuertibiliter iūctas: pariterq. profiteretur vnum operatorem diuinitatis & humanitatis Christum Iesum, hoc est, ipsum in vna cō-
D sistentem persona operatum (vt ait) secundum duplicem operationem duarum naturarum, humanæ atque diuinæ: vt plane rem ipsam prædicare noscatur, cuius nouas voces velit ob exorta scandala reticeri, quæ ob nouitatem suspectæ videri possent, & magnam dissidij occasionem subministrare; vnde merito silentio illas obruendas esse putarit.

XLIII.

Honorius prudenter silentiū adhibet.

Non enim adhuc eo progressa res erat, vt non sine scandalo eædem voces prætermitti potuissent, vt postea accidit: nam cum nondum fraus hæretica detecta esset, indici ab ipso Pontifice silētium iure debuit, quod (vt dictum est) iam satisfactum videri posset de Verbi incarnatione plenæ doctrinæ. Qui igitur temporis huius nullam rationem habuere, in Honorium vti collusorem stulte admodum declamarunt, fauentemq. errori vna cum Sergio arguerunt. At qui ad memoriam reuocarit, quantum esset malignatus inimicus in sancto occasione voculæ vnius, homousion, tempore Constantini ac successorum Imperatorum: sancte pieque, sicuti & prudenter, Honorium fecisse non dubitet, dum de simplici atque duplici operatione silentium hic indixit; cum tamen ijs quæ ad perfectam hactenus prolatam de Verbi incarnatione doctrinam spectare viderentur, alijs verbis satisfactum esse cognosceret. Qui vero consideratione nulla habita temporis huius quo Sergius
E Catholicus habitus rem bona fide agere creditus est, omnia ad statum illius temporis referūt, quo sub eo silentio latere fraudem, quam dicemus, compertum est, Sergiusq. ipse Constantinopolitanus Episcopus esse hæreticus detectus fuit: sicut eius litteræ ad Honorium de indicto silentio datæ fraudem occultare cognitæ sunt, ita & redditæ ad eum Honorij litteræ æque visæ ipsis sunt improbandæ, eo quod Honorius eiusdem tunc esse sententiæ visus fuit; hincq. factum est, vt hi eadem sentētia qua Sergium, Honorium quoque perstrinxerint. At quam iuste ipsi viderint: te vero appello, lector veri amans, iustum iudicem.

XLIV.

Cum vero non ob aliam causam Honorium Papam vna cum Sergio hi putauerint esse damnandum, quam ob nuper recitatam ipsius Honorij epistolam datam ad Sergium, qua ei se consentire significauit: certe quidem Honorij epistola prius disquirenda fuit, & tempus presens, quo scripta est, considerandum, & ita de Honorio fuerat ferenda sententia. At cum nullius possit erroris argui, vel hæresis nondum cognitæ in suspicionem adduci: certum est calumniose & leuiter admodū, sicut iniuste, Honorium hæreticum appellari.

Sed

XLV. *Sophronius eadem qua Honor. præstitit.*

Sed si non ex alia ratione, quam ex dicta epistola, qua se consentire Sergio declarat, Honorius condemnatur: cur non æque Sophronius, qui eiusdem Sergij in omnibus secuturum se sententiam toties sua epistola profitetur, qua & ipsum vt plenissimum Orthodoxum commendat, erit & ipse dicendus hæreticus? Quidnam, quæso, ad Sophronij excusationem afferes, nisi quod putaretur ipsum esse (vt profitebatur) fide integrum & Orthodoxum ac pro Catholica veritate firmiter stantẽ? & tamen secus erat. Quod si illa Sophronij cum Sergio toties professa consensio nullum ipsi attulit detrimentum, vt ex communione cum hæretico, quem putabat Catholicum, ipse hæreticus diceretur: cur afferat præiudicium Honorio longius quam Sophronius a Sergio absenti, si, vt ille, se consentire Sergio affirmarit, quem & nomine famaq. & scriptis pariter haud potuit non asserere esse Catholicum? A

XLVI. Præterea si in culpa esse potuit de vtraque voce silẽtium, & ob id tam Sergius quam Honorius fuerint hæreticorum nota inurendi: cur non idem stigma est impressum Sophronio, cum & ipse acquieuerit pariter Sergio ob bonum pacis talia suadenti? Consensisse quidem ipsi Sophronium, idẽ testatur Sergius in epistola ad Honorium verbis illis: Ad vltimum, inquit, stetit & placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum sermonem de cetero de vna siue duabus operationibus mouere debeat; sed ei sufficiat præfata cautaq. ac trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & hæc custodire certificans: petimur nos etiam per epistolam de his ei præbere responsum, quatenus eiusmodi epistolam (vt ait) ostendat ijs, qui forsitan interrogare eũ de prædicta quæstione voluerint. Quod & celeriter egimus, & ille quidem in his hinc enauigauit.] hæc de Sophronio Sergius. B

XLVII. Si itaquam (quod sæpe repetendum est) Sergio indicenti silentium Sophronius omnino consensit, & tamen Orthodoxus absque inuidia est prædicatus: nihil profecto esse potest, vt ratione silentii Honorius Papa possit in crimen adduci. Sic igitur neque ex communione cum Sergio, neque ex cõsensione cum eo de indicto silentio Honorius vel leui suspicione erroris argui a quolibet iure potuit exemplo Sophronij propius rem intuentis, qui licet antea ea de causa aduersatus Cyro fuerit, Sergio tamen acquieuit. Probasse quidem in Sergio Honorium, quæ probarat ante Sophronius, cum ad eum datam epistolam Sergij ab eodem accepisset, ipse Honorius testatur in dicta epistola ad Sergium scripta.

XLVIII. *De Legatione missa a Sophronio ad Honorium.*

Ceterum etsi Sergij voluntati indicenti silentium ipse (vt vidimus) Sophronius acquieuit: tamen post hæc de cohibenda Cyri, cui ante obstiterat, temeritate, vnam prædicantis in Christo voluntatem, legationem ad Honorium Romanum Pontificem misit. At quanta animi anxietate id fecerit, qui venit tunc missus ad Honorium legatus ipse testatus est in Concilio Romano sub Martino Pontifice, in eius Collatione secunda, his verbis [a]: Quoniam hoc potestatiue olim & ab antiquitus facere per Apostolicam siue canonicam consueuit auctoritatem: dum aperta lucubratione non solum claues regni cælorum creditæ sunt ei, atque ipse tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem digne, minime autem Euangelio gratiæ credentibus iuste claudere magnus secundũ veritatem & princeps Apostolorum meruit Petrus; sed etiã & pascere primus iussus est oues totius Catholicæ Ecclesiæ, cum Dominus dicit [b]: Petre, amas me? pasce oues meas. Et iterum ipse præcipue ac specialiter firmam præ omnibus habens in Dominum Deum nostrum & immutabilem fidem, conuertere [c] aliquando & confirmare exagitatos consortes suos & spiritales meruit fratres, vtpote dispensatiue super omnes ab ipso, qui propter nos incarnatus est Deus potestatem accipiens & sacerdotalem auctoritatem. Quod vtique sciens beatæ memoriæ Sophronius quondam Patriarcha sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis, sub cuius diœcesi fungebar sacerdotali officio, non acquiescens omnino carni & sanguini, sed sola quæ Christi sunt iuxta sanctitatem vestram excogitans, studuit meam humilitatem sine mora pro huiusmodi tantummodo capitulo, cum sua suggestione ad hanc Apostolicam magnamq. dirigere sedem, in scripto, atque sine scripto per me supplicem vestrum omnem prædictorum virorum adaperiens nouitatem, quam videlicet contra Orthodoxam fidem memorati viri exponere ausi sunt. C D

a Concil. Rom. sub Martin. Secret. 2. tom. 3.

b Ioan. 21.

c Luc. 22.

XLIX. *Labores Sophronij pro fide Catholica.*

Quippe nam & ipse *Sophronius*, dum adviueret, superius dictis temeratoribus in Oriente validissime contradixit, contestans eos & admonẽs, vt a propria hæresi quiescerent, & ad rectam Patrum fidem remearent, dans in duobus libris sexcenta testimonia Patrum ad euictionem impietatis eorum & veritatis ostensionem. Quos quidem reuocare minime valuit: commouit autem eos contra se ad insidias & malignam detractionem. Sed nullo modo propter hoc reueritus est omnino ille, nec timuit timorem vbi non est timor: quoniam iustus [d] sicut leo confidit. Zelo autẽ Dei & fiducia repletus, duxit me indignum & statuit in sancto Caluariæ loco, vbi propter nos ipse qui super nos secundum naturam Deus est, Dominus noster Iesus Christus sponte crucifigi secundum carnem dignatus est: & ibi alligauit me vinculis insolubilibus, dicens: Tu dabis rationem ipsi, qui propter nos secundum carnem in hoc sancto loco sponte crucifixus est Deus, quando cum gloria in terribili eius aduentu iudicaturus est viuos & mortuos, si distuleris & postposueris fidem eius periclitantem, licet ego hoc facere corporaliter (vt nosti) propter emensam ex nostris peccatis incursionem Sarracenorum præpedior. E

d Prou. 28.

L. Quantocyus ergo de finibus terræ ad terminos eius deambula, donec ad Apostolicam sedem, vbi Orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, peruenias, non semel, non bis, sed multo sæpius aperiens sacris viris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in istis partibus mota sunt: & non quiescas, instantius expetens atque exorans eos, donec ex Apostolica prudentia, quæ in Deo est, ad victoriam iudicium perducere debeant, & nouiter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem: vt ne (secundum quod beatus Apostolus ait [a]) sicut cancer pascuam in amplius inueniant, depascentes simpliciorum animas. Igitur in his pertimescens ego, atque perterritus propter impositam mihi terribilem in tremendo & venerabili loco coniurationem,

a 2. Tim. 2.

Steph. Episco. diligens ministerium.

A coniurationem,necnon & creditum mihi ex Dei permissu Episcopale ministerium considerans,
sed & supplicationes omnium pene habitantium Orientalium tractum reuerendissimorum Epi-
scoporum & Christianorum populorum consonanter prędicto beatę memoriæ Sophronio ad hoc
me inuitantium,vtpote primum Hierosolymitanæ diœceseos,peruenire:non dedi(secundum Scri a Psal.131.
pturam [b]) somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis,
quatenus adimplere debuissem huiusmodi desiderabilem iussionem:sed absque vlla mora ꝓpter
hoc ipsum tantummodo huc properaui:a quo tempore tertio visus sum vestris Apostolicis adesse
vestigijs,expetens ac deprecatus,quod ille & omnes libenter postulare noscuntur, hoc est, fidei
Christianorum periclitanti manum porrigere.

Quod addiscentes contrarij,non leuibus me implicuerũt afflictionibus, præceptiones propter LI.
me per loca & prouincias dirigentes,quatenus comprehendi & ferris constrictus ad eos deberem
destinari,sicut omnes cognoscunt.Sed Dominus auxiliatus est mihi, & liberauit me ab omnibus
persequentibus me,ideoq. ad propositum currentem,& ad brauium properantem vestræ Apostoli
cæ sedis.Neque despexit Deus preces cum lacrymis oblatas supplicum suorum,sed excitauit,non
B equidem mediocriter præcessores Apostolicosq. Præsules in commonitione,necnon contestatione
prædictorum virorum,licet nullo modo eos flectere potuerunt.]hæc legatus Stephanus Episcopus
Romam hoc tempore a Sophronio ad Honorium Pontificem missus.

Vbi ista per legationem a Sophronio missam Honorius Papa accepit,haud segnis fuit his om- LII.
nibus a Sophronio postulatis consulere,nempe silentium omnino imponere Cyro Episcopo Alexã *Honor. silentiũ*
drino vnam voluntatem & operationem in Christo prædicanti:cuius rei gratia ad ipsum Cyrum *Cyro imponit.*
eo argumento litteras dedit;scripsitq. pariter ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt
Cyrum de seruando de vna voluntate & operatione silentio admoneret. Litteræ ad Cyrum ab Ho
norio scriptæ non extant,sed earum mentio est in litteris eiusdem Honorij ad Sergiũ datis,de qui-
bus proxime acturi sumus. Perstitisse quidem in sententia Honorium, vt bono pacis ad vitandas
turbas & commotiones populorum,de voce vtraque taceretur,dicta eius epistola post hæc ad Ser-
gium data significat:his etiam & legatum Stephanum,& qui cum eo venit in Vrbem, acquieuisse
docet,dummodo Cyrus de vnius voluntatis voce æque taceret. Epistolam autem ab Honorio ad
Sergium Constantinopolitanum Episcopum datam,prout habetur recitata in Sesta Synodo Actio
C ne decimatertia in fine,hic exhibeamus;in qua cum desint nonnulla,hæc sunt quæ in ea scripta re-
periuntur.

Et prolata est(inquiunt Acta)huiusmodi Honorij Latina epistola cum interpretatione sua,ha LIII.
bens in superscriptione ita:Dilectissimo fratri Sergio Honorius.*Cuius initium fuit:*Scripta dilectis *Posterior epis.*
simi filij nostri Syricij diaconi.*Habet autem eadem epistola post pauca hæc:*Necnon & Cyro fratri no *Honor. ad Ser-*
stro Alexandrinæ ciuitatis Præsuli,*significandum scilicet*, quatenus nouæ adinuentionis vnius vel *gium.*
duarum operationum vocabulo refutato,claro Dei Ecclesiarum præconio nebulosarum concerta
tionum caligines offundi non debeant vel aspergi:vt profecto vnius vel geminæ operationis voca-
bulum nouiter introductum a prædicatione fidei eximatur. Nam qui hæc dicũt,quid aliud nisi iux
ta vnius vel geminæ naturæ Christi Dei vocabulum,ita & operationem vnam vel geminam suspi-
cantur? Super quod clara sunt diuina testimonia. Vnius autem operationis vel duarum esse vel fuis
se mediatorem Dei & hominum Dominum Iesum Christum sentire,& promere,satis ineptũ est.]
Sed hæc Honorij quomodo sint intelligenda,quæ ex eadem epistola ipsa recitant Acta,ita docent:
Habet autem,inquiunt,& circa finem eadem epistola sic:

D Et hæc quidem,quantum ad instruendam notitiam ambigentium sanctissimæ fraternitati ve- LIV.
stræ per eam insinuandum præuidimus. Ceterum quãtum ad dogma Ecclesiasticum pertinet,quæ
tenere vel prædicare debemus propter simplicitatem hominum,& amputãdas inextricabiles quę
stionum ambages(sicut superius diximus)non vnam vel duas operationes in mediatore Dei & ho
minum definire,sed vtrasque naturas in vno Christo vnitate naturali copulatas cum alterius com
munione operantes atque operatrices confiteri debemus:& diuinam quidem,quæ Dei sunt, ope-
rantem:& humanam,quæ carnis sunt,exequentem:non diuise,neque confuse, aut conuertibiliter
Dei naturam in hominem,& nec humanam in Deum conuersam edocentes,sed naturarum diffe-
rentias integras confitentes. Vnus atque idem humilis & sublimis,æqualis Patri & minor Patre,
ipse [b] ante tempora,natus in tempore est;per quem facta sunt sæcula,factus in sæculo est: & qui b Galat. 4.
legem dedit,factus [c] sub lege est,vt eos qui sub lege erant redimeret:ipse crucifixus,& ipse chiro c Coloss. 2.
graphum,quod erat contra nos euacuans in Cruce,de potestatibus & principatibus triumphauit.

Auferentes ergo(sicut diximus)scandalum nouellæ adinuentionis,non nos oportet vnam vel LV.
duas operationes definientes prædicare:sed pro vna(quam quidam dicunt)operatione, oportet
E nos vnum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veridice confiteri: & pro duabus
operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas,id est, diuinita-
tis & carnis assumptæ in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfuse, indiuise, atque inconuer-
tibiliter nobiscum prædicare propria operantes. Et hoc quidem beatissimæ fraternitati vestræ in
sinuandum præuidimus, quatenus vnius confessionis propositum vnanimitati vestræ sanctitatis
monstraremus,vt profecto in vno spiritu anhelantes,pari fidei documento inspiremus.

Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio Antistitibus,ne nouæ vocis,id est LVI.
vnius vel geminę operationis vocabulo insistere vel immorari videantur;sed abrasa huiusmodi no
uæ vocis appellatione,vnum Christum Dominum nobiscum in vtrisque naturis diuina vel huma-
na prædicent operantem. Quamquam hos,quos ad nos prædictus frater & coepiscopus noster So-
phronius misit,instruximus,ne duarum operationum vocabulum deinceps prædicare innitantur:
quod instantissime promiserunt prædictum virum esse facturum,si etiam Cyrus frater & coepisco
pus noster ab vnius operationis vocabulo discesserit.]hucusque ex epistola posteriori Honorij ad
Sergium

Sergium Sexta Synodus. Cum igitur adeo manifeste demõstratum sit, neque ob indictum de vtra- A
que voce silentium, neque ob communicationem vel consensionem cum Sergio in his quæ tractarẽ-
tur, nempe de silentio indicendo, sicut nec Sophronium, ita neque Honorium posse in crimen hære-
sis iure perduci: videndum modo est, si quid sit in epistolis Honorij, quod reprehensione dignum
habeatur.

LVII. Prior ipsius epistola ad Sergium eodem argumento conscripta, qua primum censuit de vtraq.
Obiectio ex voce tacendum, videri potuit prima fronte quiddam habere subduriusculum, quod quamuis nihil
priori epistola penitus extra lineam Catholicæ fidei continere demonstratum sit, nihilominus id dilucidius erit
Honorij. declarandum. Dum enim agit de hypostatica in vna persona duarum naturarum vnione, cuius vir-
tute factam quoque dicit communicationem idiomatum, ista mox subdit: Vnde & vnam volunta-
tem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quia profecto a diuinitate assumpta est nostri natura, nõ
culpa, illa profecto quæ ante peccata creata est, non quæ post præuaricationem vitiata, &c.] inferẽs
quidem non duas ob id dicendas esse contrarias voluntates in Christo, tendentem ad bonum alte-
ram, alteram vero ad malum, vt in alijs hominibus, sed vnam bonam, vniusq. personę operantis, se-
cundum communicationem idiomatum, qua (vt ait) & Deus pati dicitur, & homo Deus prædica- B
tur. Quod enim indiuisa sit vtriusque naturæ operatio, sicut est indiuise coniuncta, & vnum ambæ
velint naturæ bonum, & tendant in vnum; vna erit dicenda Christi voluntas, quam sanctus Dio-
a Ioan. Damasc. de fid. Orthod. lib. 3. c. 19. nysius Areopagita appellat operationem Theandricam, hoc est, Deiuirilem, vt Ioannes Damasce-
nus affirmat [a].

LVIII. Sed præstat in his Maximum martyrem huius temporis scriptorem celebrem & Catholicę fi-
dei egregium defensorem audire, quæ asserat de germano sensu verborum Honorij, dum respon-
det ad obiectionem Pyrrhi Monothelitæ pro se stare Honorium acclamantis, quasi ipse Honorius
fuerit vnius in Christo volũtatis assertor. Ipse enim in quæstione disputata corã Gregorio Patricio
cũ ipso Pyrrho hæc habet: Quid (inquit Pyrrhus) de Honorio ad respondendũ habes, qui aperte an-
tecessori meo vnã voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus*. Quis fuerit fide &
auctoritate dignus epistolæ eius interpres, qui eam ex persona S. Honorij scripsit, adhuc superstes,
& qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Con-
stantinopoli ex suo corde loquebantur? *Pyrrhus*: Ille, qui hanc scripsit. *Maximus*: Is igitur cum ad
diuum Constantinum Imperatorem ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnã C
voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum
enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsi-
mus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habe-
mus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita
esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non li-
cet intelligere, &c.] hæc Maximus de eo qui dictam Honorij scripsit epistolam: vt nullus sententiæ
Honorij certior atque fidelior accedere possit interpres, cui Pyrrhus ipse refractarius disputator
non potuit in ea disputatione non acquieuisse, quod videlicet præter fidem illibatam auctoris, ip-
sius contextus epistolæ id aperte demonstret.

LIX. Ex his plane & illorum verborum germanum sensum cognosces, quibus Honorius ait in eodẽ
argumenti contextu: Nam lex alia in membris aut voluntas diuersa non fuit, vel contraria Saluato-
ri: quia super legem natus est humanæ conditionis. Et siquidem scriptum est: Non veni facere volũ-
tatem meam, sed eius qui misit me Patris, &, Nõ quod ego volo, sed quod tu vis Pater. & alia huius-
modi; non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ.] plane significãs, D
in voluntate humanitatis, de qua loquitur, cum nullum fuerit in Christo peccatum, nec discrepan-
tiam vel cõtrarietatem esse potuisse quæ ex peccato procedit, relicta illa quæ ex natura humana so-
let prouenire diuersitas absque peccato. Hæc de his quæ spectant ad priorem epistolam.

LX. In posteriori autem epistola ad Sergium, quam reddidimus, ita firmat Honorius Catholicum
dogma, vt nihil amplius desiderari queat. Dum enim videtur indicere velle silentium, quam pru-
b Sext. Synod. Act. 13. in fin. dentissime destruit hæresim, & firmat Catholicam fidem, vbi videlicet ait [b]: Auferentes ergo
(sicut diximus) scandalum nouellæ adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes de-
finientes prædicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos Deum operatorẽ
Christum Dominum in vtrisque naturis veridice confiteri; & pro duabus operationibus, ablato ge-
minæ operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ, in vna
Honorij com- persona vnigeniti Dei Patris inconfuse, indiuise, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare pro-
mendatur de- pria operantes.] Intellexisti quam docte atque vere dicat, pro vna operatione dicendum esse vnum
cretum. operantem, plane insinuans non conuenire personæ vnitatem operationis, sed operantis? Sic & Sa.
c Damascen. de Orthod. fid. lib. 3. c. 14. Ioannes Damascenus [c] de his agens, docet non dici posse ratione vnius personæ vnam volũtatẽ, E
sed vnum volentem, sicut nec vnam operationem, sed vnum operantem in duabus scilicet natu-
ris; quas dum asserit indiuise, inconfuse, & inconuertibiliter coniunctas, duas plane necessario in-
troducit operationes & voluntates. His quidem nihil magis Catholicum dici potuisse, nihil magis
pium ac sanctum, nihil denique his temporibus ad pacem in Ecclesijs conseruandam vtilius exco-
gitari videri potuit. Quam quidem Catholicam veritatem (dicam libere cum Campensi) non solũ
nulla Synodus potuerit vnquam damnare, sed si Angelus de cælo aliud annunciauerit præter id
quod dictum est, illatum in huiusmodi ab Apostolo susciperet anathema.

LXI. Sic igitur ista ita transacta sunt, vt nulla quidẽ vel leuis erroris labes Honorio inhæsisse potue-
Quid Synodi rit. Quamobrem in iudicio Synodali, cum post annos decem & octo Romæ sub S. Martino Papa &
de Honorio. martyre celebrata est Synodus Lateranensis [d], cui interfuerunt centum & quinque Episcopi, prę-
d Extat Concil. to. 3. nou. edit. sidente ipso Summo Pontifice, & exacte cognita atque tractata est causa Monothelitarum, ac dam-
nati in ea fuerunt vna cum hæresi atque ipsorum scriptis Theodorus Pharanites Episcopus, Cy-
rus

A tus Patriarcha Alexandrinus,Sergius,Pyrrhus,& Paulus successores Patriarchæ Constantinopo-
litani,auctores & propugnatores erroris:Honorius nullam prorsus vel ab hæreticis de hæresi calũ
niã;passus,nec a sancta Synodo leuissima est suspicione pulsatus.Post hæc aũt iterũ,cum a sanctissi
mo Pontifice Agathone celebrata est Romæ Synodus [a] centum vigintiquinq. Episcoporum, in
qua repetita est eorumdem damnatio hæreticorum Theodori,Cyri,Sergij,Pyrrhi, & Pauli:nec le
uis quidem mentio,quod errauerit Honorius,facta est;qui si errasset,dissimulari minime potuis-
set.Sed & in ea quæ ex eadem Synodo instructio data est legatis ad Sextam Synodum Constanti-
nopolim proficiscentibus,& in ijs quas ipse summus Antistes Agatho litteras tunc ad Imperatores
Constantinum,Heraclium,atq.Tiberium dedit,ore libero, firma iterataq. attestatione & conte-
statione fatetur,numquam aliquando Apostolicam sedem a recto fidei tramite deuiasse. Sed red-
damus hic verba ipsius:

[a] Extat recitata in Sexta Synodo Act.4.sub Agath.

Christi,inquit,adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia numquam a via veritatis in LXII.
qualibet erroris parte deflexa est.]& post aliqua iterum:Hæc est enim veræ fidei regula, quam &
in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit hæc spiritalis mater vestri tranquillissimi
B Imperij Apostolica Christi Ecclesia,quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ tra
ditionis numquam errasse probabitur,nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit;sed vt ab ex
ordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus,illibata fine
tenus pmansit.] Et de suis prædecessoribus paulo post speciatim hæc addit:Consideret itaq. vestra
tranquilla clementia,quoniam Dominus & Saluator omnium,cuius fides est,qui fidem Petri non
defecturam promisit,confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ
exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper,cunctis est cognitum;quorũ & pusillitas mea
licet impar & minima,pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio,pedissequa cupit existe-
re.Væ enim mihi erit,si veritatem Domini mei,quam illi sinceriter prædicarunt, prædicare negle
xero.]hucusque Agatho:quæ quidem quomodo adeo firmiter asserere,libere prædicare ac sincere
profiteri potuisset,si ad eamdem firmandam quam confutat hæresim,Honorius in crimen addu-
ci valuisset?

Agathonis sententia de fide illibata prædecessorum.

Considerandum est enim in his,quis hæc dixerit,vbi,ad quos, & quando dixerit,nempe san- LXIII.
ctissimus omnium ore laudatissimus Agatho,in Synodali magno Patrum conuentu,consensu om-
C nium scribens ista ad ipsos Imperatores Constantinopoli degentes,quorum prædecessores fauis-
sent errori,& quando Sexta erat œcumenica Synodus celebranda; vt vel leuissime mentiri mini-
me potuisset.Prætermittimus modo dicere de alijs successoribus Romanis Pontificibus plurimis
id ipsum firma assertione testantibus,nempe neminem prædecessorum Romanorum Pontificum
hæresis labe vel leuiter aliquando aspersum fuisse:sicut & ante Agathonẽ Martinus Pontifex plu-
ribus suis epistolis laudat fidem prædecessorum,& eorumdem commendat diligentiam aduersus
Monothelitas,quod & egregie præstitit in Concilio Romano consultatione prima, in epistola ad
Constantium siue Constantinum Imperatorem.

His igitur ex eiusdem Honorij litteris,ex S.Maximi scriptis, atque ex Concilijs duobus Ro- LXIV.
mæ celebratis,litterisq.Romanorum Pontificum Ioannis,Martini,& Agathonis assertis, cum ni-
hil esse possit,quod non omni ex parte Honorij Papæ fides Catholica prædicetur: postea factum
est,vt hæretici Monothelitæ,ad suum ipsorum confirmandum errorem,calumniose admodum au-
ctoritatem immiscuerint ipsius Honorii Romani Pontificis,iactantes simul(vt Pyrrhus in dispu
tatione cum Maximo)Honorium Papam eiusdem fuisse sententiæ assertorem. Constat quidem
D Patriarchas Constantinopolitanos hæreticos Sergium,Pyrrhum,ac Paulum,& alios ad confirmã
dum suum ipsorum errorem ostentare consueuisse Honorij Papæ dictam superius primam episto-
lam,eamdemque in consortium sectæ citare, quod in sua ipse epistola vnius voluntatis,ex perpe-
ram facta eius interpretatione calumniose diceretur assertor:sicq.factum ab ipsis,vt nomen Hono
rij tamquam in errore collegæ fuerit sæpius conclamatum.His accessit,quod cum eiusdem Ho-
norij nomen retineretur in Diptychis ab ipsis Episcopis Constantinopolitanis hæreticis,secus au
tem successorum eius qui damnauerunt eosdem Monothelitas(vt patet ex epistola [b] Constanti-
ni Imp.ad Agathonem)magna sit conflata inuidia in Honorium,quod patronos habetet & lauda
tores Monothelitas.

[b] Habetur in princip Sex. Synod.Act.1.

Qua de causa eo progressa res est,vt ab aliquibus Orthodoxis inter damnatos Monothelitas LXV.
idem reperiatur adnumeratus Honorius.Quod vero & in Sexta Synodo,quę extat, æq.recensitus
cum Monothelitis legatur Honorius:aperiemus imposturam, cum de his suo loco opportunius
acturi sumus.Satis autem fuit hic tibi,lector,perspicue demonstrasse, nihil penitus inueniri posse
in duabus Honorij epistolis,quo in erroris suspicionem vel leuiter adduci queat, cum omnia ha-
E beantur in omnibus consentientia Catholicæ veritati; neq.eius de indicto silentio decretum iure
posse pati calumniam,quod æq.ab Orientalibus probaretur,potissimum vero a veritate Theolo-
gorum Orientalium regionum huius temporis Sophronio Episcopo Hierosolymitano;nec vel le-
uiter labefactatum ob communicationem cum Sergio ex litteris vltro citroq.datis:insuper ipsum
Honorium,& dum viueret,& post obitũ summa veneratione ab vniuersa Ecclesia Catholica cul-
tum,talemq.cognitũ & habitũ a sanctissimis eius successoribus Martino & Agathone dignissimis
atq.doctissimis Romanis Pontificibus.Si quam vero a tempore Sextæ Synodi nubem videbis su-
perinductam,qua apparere possit gloria tanti Pontificis obscurata:æque spectabis, veritatis aura
spirante,eius nomen in pristinum reuocari splendorem,& fulgentioribus radijs elucescere.

Purgandus est & Sophronius Hierosolymorum Episcopus a calumnia ei per Monothelitas il LXVI.
lata,cum ipsum omnium huiuscemodi turbarum in Ecclesia obortarum causam fuisse clamarent:
nam Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus hæc in eum in disputatione cum Maximo habita
ait:Sophronius,qui paulo ante fuit Patriarcha Hierosolymitanus,fecit vt hoc vel prætet proposi-

tum faceremus, cum tempore inopportuno sermonem de operationibus excitauit.] Ad hæc respon A
dit Maximus, ita dicens, & repetens erroris veterem originem: Ego ex omni parte nescio quam ex-
cusationem vos prolaturos expectatis, qui eum qui extra culpam est, adeo grauiter criminamini.
Dic enim mihi (per veritatem ipsam oro) cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum Episcopũ
scripsit, misso quem Menæ dixit libello per Sergium Macatonam Episcopũ Arsenoes, hortans eũ,
vt quid sentiret de vna in eo libello operatione & vna voluntate, aperiret; & rescripsit, approbans
ea: vbi tunc erat Sophronius? Aut cum Theodosiopoli ad Paulum monoculum Seuerianum scrip-
sit, misso ẽt ei libello Menæ, & Theodori Pharanitani ac sua approbatione? Aut vbi erat, quando ad
Georgium cognomento Arsam Paulinianistam scripsit, vt mitteret auctoritates de vna operatio-
ne ipsorum, inseruitq. epistolæ, facere se his auctoritatibus vnionem Ecclesiæ cum eis? Hanc episto
lam beatus Ioannes Papa Alexandrinus, *ille videlicet cognomento Eleemosynarius*, manu ab Arsa ab
stulit. Vnde cum etiam vellet ob ipsam eos deponere, impeditus fuit incursu tunc a Persis in Aegy
ptum facto. Aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna operatione & duabus, ab

Sergius malorum omnium auctor.

eo rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius mul-
tis modis morbum suum in commune proposuisset, & magnam partem Ecclesię corrupisset ac va B
stasset: quoniam beatus Sophronius admonuit eum, humilitate, quę eius habitum decebat, ad eius
vestigia prouolutus, Christi Dei passionibus viuificis, quæ omnem supplicationem continebant,
commemoratis, obtestans ne vocem hæreticorum olim probe a sanctis Patribus superioribus ex-
tinctam renouaret: fuit ne auctor huius scandali?] hæc de his Maximus, purgans Sophronium, &
culpam reijciens in Sergium, vtpote erroris huius auctorem ac propagatorem, hominem natura
leuissimum, de quo in eadem disputatione ista idem Maximus:

LXVII.

Sergij in sententijs instabilitas.

Rem ipsam loquor: Nihil me ita a tuo antecessore alienauit, vt mutabilitas eius & inconstan-
tia, id est, in alias alio tempore transire sentẽtias, & in nullo sensu permanere. Aliquando enim eos
qui hanc vnam voluntatem diuinam appellabant, approbans, incarnatum introducebat Deum tã
tum esse. Aliquando eis assentiens, qui dicebant esse consultatricem voluntatem, hominem eum
solum introducebat more nostro consultantem, nihil a Pyrrho & Heraclio differentem. Quando-
que vocans voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam
voluntatum in personis diuinis eiusdem substantiæ. Alias eos complectens qui voluntatem suæ po
testatis dicebant, vnionem introducebat secundum habitudinem: potestas enim, & auctoritas, & C
alia huiusmodi manifeste. γνῶμαι, id est, sententiæ, non naturæ motus sunt. Aliquando cum eos qui
voluntatem vocabant electricem & sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat; non
solum Christum faciebat hominem tantum, sed mutabilem & peccatorem: siquidem sententia op
positorum est dijudicatrix, & eorum quæ ignorantur indagatrix, & in his quæ non sunt manifesta,
consultatrix. Interdum eos sequens, qui œconomicam voluntatem in Christo dicebant, faciebat
eum ante œconomiam, id est incarnationem, non habuisse voluntatem. Et si quod aliud absurdum
ex hoc sequitur. Et in alias infinitas absonas opiniones detrusus est, qui non est nixus in veritate
tamquam in fundamento: quas si mandare litteris vellem subtiliter & diligenter, neq. futurum tẽ
pus satis esset.] hęc Maximus de Sergij leuitate. Porro quo minus homo vanus veritate pollebat,
eo magis præstabat viribus ab Imperatore petitis. Ita enim idem Maximus aduersus Pyrrhum:
Hoc quidem absurdum in vestris etiam litteris, non ratione, sed licentia protulistis, nacti Heracliũ
vestrum ad hoc adiutorem: quia vos eius nefariæ & sceleratæ mixtioni assensi estis, & eam confir-
mastis.] hæc Maximus: ex quibus videas, quanta prudentia & consilio Honorius Papa oblatum ab
eodem Sergio de oborta quęstione silentiũ libentissime acceptauit; quod & fuisset multo pretio re D
dimendum, siquidem nequaquam tot malis Ecclesiæ Dei ab ipsis Monothelitis exagitatæ essent.

LXVIII.

Quo autem tenderet eiusmodi de vnica in Christo voluntate blasphemia: æq. omnes consen-
tiunt, ad tollendam naturarum in Christo vnitarum differentiam, & ad Eutychianã hæresim hac
via instaurandam illorum fuisse conatum, atq. ad sociandos sibi (quod dictum est superius) alios
Orientales hęreticos, nempe Apollinaristas & Nestorianos. Nam audi & S. Thomam, qui de his
hæc ait [a]: Ad hoc ponendum, *vnicam scilicet in Christo voluntatem*, diuersimode moti esse viden-

a Thom. par. 3. quæst. 18 ar. 1.

Monothelitarũ hęresis triplex

tur. Apollinaris enim non posuit animam intellectualem in Christo, sed quod Verbum esset loco
animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cum voluntas sit in ratione (vt philosophus dicit in tertio
de anima) sequebatur quod in Christo non esset voluntas humana, & ita in eo non esset nisi volun-
tas. Et similiter Eutyches, & omnes qui posuerunt vnam naturam compositam in Christo, coge
bantur ponere vnam voluntatem in eo. Nestorius etiam quia posuit vnionem Dei & hominis fa-
ctam solum secundum affectum & voluntatem, posuit vnicam voluntatem in Christo.] hæc S. Tho
mas: ex quibus intelligis quæ superius dicta sunt, eiusmodi fuisse commentum Eutychianorum
in hæresi Monothelitarum instauranda, vt reliquæ in Oriente inualescerent hæreses. E

LXIX.

Nam quod ad Nestorianos spectat hæreticos, id abunde idem Maximus Abbas & martyr o-
stendit in disputatione cum Pyrrho, dum ait: Cur aspernantur Nestorium, cuius vocibus ac sen-
tentijs ardenter inhærent? Quod autem cum vnam voluntatem dicunt, illa quæ Nestorius tenet de
fendunt: testatur expositio quam ipsi defendunt, quæ declarat Nestorium profiteri vnam volun-
tatem in duabus personis ab ipso fictis.] Sic igitur omni fuit insurgendum conatu, ne triceps bestia
sanctam appeteret suis cornibus Ecclesiam. Sed de fallacijs & dolis hæreticorum consulendus est
idem sæpe citatus & recitatus Maximus Abbas. Sententia plane est Damasceni [b], eiusmodi dolo

b Damascen. de hæres. in fin.

sos artifices ita vnicam voluntatem vel operationem asseruisse, vt hoc euicto, duas naturas, quas in
Christo captiose astruebant, auferrent. Sed ex his principijs in monstruosiores eos declinasse sen
tentias, quæ sub Martino Papa dicentur, ostendent. Ceterum Sergius, qui tantopere rogauit Hono
rium Papam de vtrisque vocibus imperandum esse silentium, ipse vafer eo pacto sub silentio hæ
resim propagauit: quomodo autem id acciderit, inferius sequentibus annis dicendum erit. Hæc
modo

A modo satis de origine Monothelitarum erroris,& Honorij Papæ studijs in eadem coprimenda.
Ceterum qui aduersus emergentes hæreses in Oriente Honorius Papa oculis intentus erat,cō LXX.
uersus etiam ad Ecclesiam Occidentalem,extremo loco in Britannia insula positos Anglos pasto *Honorius mit*
rali cura respexit. Hoc enim anno,cum ab Eduino in Anglia Rege legatio Romā missa esset, qua *tit pallium ad*
peteret mitti pallia tum Paulino tum etiam Honorio Episcopis,ipse Pontifex petitis annuens,ad *Paulinum &*
Eduinum Regem litteras reddidit exhortatorias,simulq. ad Paulinum Episcopum atq. ad Hono- *Honorium.*
rium pallium misit. Sed de Paulino primum sic Beda [a]: Quo tempore præsulatum sedis Aposto- a Bed.histor. An
licæ Honorius Bonifacij successor habebat:qui vbi gentem Nordhumbrorum cum suo Rege ad gl.li.2.c.17.
fidem confessionemq. Christi, Paulino euangelizante,conuersam esse didicit,misit eidem Pauli-
no pallium:misit & Regi Eduino litteras exhortatorias,paterna illum charitate accendens, vt in
fide veritatis,quam acceperant,persistere semper ac proficere curarent: quarum videlicet littera-
rum iste est ordo:
Domino excellentissimo atqoe præcellentissimo filio Eduino Regi Anglorum,Honorius Epi LXXI.
scopus,seruus seruorum Dei,salutem.
B Ita Christianitatis vestræ integritas circa Conditoris sui cultum fidei est ardore succensa, vt *Epist. Honorij*
longe lateq. resplendeat,& in omni mundo annunciata vestri operis multipliciter referat fructum. *Pap. ad Edui-*
Sic enim vos Reges esse cognoscitis,dum Regem & Creatorem vestrum Orthodoxa prædicatio- *num Regem.*
ne edocti,Deum venerando colitis,eiq.(quod humana valet conditio)mentis vestræ sinceram de
uotionem exoluitis. Quid Deo nostro aliud offerre valebimus,nisi vt in bonis actibus persistētes,
ipsumq. auctorem humani generis confitentes,eum colere,eiq. vota nostra reddere festinemus? Et
ideo,excellentissime fili,paterna vos charitate,qua conuenit,exhortamur, vt hoc qood vos diuina
misericordia ad suam gratiam vocare dignata est,solicita intentione & assiduis orationibus serua
re omnimodo festinetis:vt qui vos in præsenti sæculo ex omni errore absolutos ad agnitionem sui
nominis est dignatus perducere,cælestis patriæ vobis præparet mansionem.
Prædicatoris igitur vestri domini mei Apostolicæ memoriæ Gregorij lectione frequenter oc LXXII.
cupati,præ oculis affectum doctrinæ ipsius,quem pro vestris animabus libenter exercuit,habeto-
te:quatenus eius oratio & regnum vestrum populumq. augeat,& vos omnipotenti Deo irrepre-
hensibiles repræsentet. Ea vero quæ a nobis pro vestris sacerdotibus ordinanda sperastis, hæc pro
C fidei vestræ sinceritate;quæ nobis multimoda relatione per præsentium portitores laudabiliter in
sinuata est,gratuito animo attribuere illis sine vlla dilatione præuidemus. Et duo pallia vtrorum-
que Metropolitanorum,id est, Honorio & Paulino direximus,vt dum quis eorum de hoc sæculo
ad auctorem suum fuerit accersitus, in loco ipsius alterum Episcopum ex hac nostra auctoritate
debeat subrogare. Quod quidem tam pro vestræ charitatis affectu,quam pro tantarum prouincia
rum spatio,quæ inter nos & vos esse noscuntur,sumus inuitati concedere,vt in omnibus deuotioni
vestræ nostrum concursum & iuxta vestra desideria præberemus. Incolumem excellentiam vestrā
gratia superna custodiat.]hucusque ad Regem Eduinum Honorius.
Porro etsi anno & die,quo data est,epistola careat: ex alia tamen epistola eodem tempore ab LXXIII
ipso Pontifice scripta ad Honorium Episcopum Dorouerniēsem Iusti successorem,cum petitum *Iusto subroga-*
a Rege pallium ad eum mittit,hoc anno datam esse,certissimum redditur. Successerat namq. Ho- *tus Honorius.*
norius Iusto,de quo ista asserit Beda [b]: Inter hæc Iustus Arhiepiscopus ad cælestia regna subla b Bed.li.2.c.18.
tus est quarto Iduum Nouembrium die,& Honorius pro illo est in præsulatum electus:qui ordi-
nandus venit ad Paulinum,& occurrente sibi illo in Lindocolino,quintus ab Augustino Dorouer
D niensis Ecclesiæ consecratus est Antistes:cui etiam præfatus Papa Honorius misit pallium & litte
ras,in quibus decreuit hoc ipsum,quod in epistola ad Eduinum Regem missa decreuerat:scilicet
vt cum Dorouerniensis vel Eboracensis Antistes de hac vita transierit,is qui superest,cōsors eius-
dem gradus habeat potestatem alterum ordinandi in loco eius qui transierat sacerdotem, ne sit
necesse ad Romanam vsq. ciuitatem per tam prolixa terrarum & maris spatia pro ordinando Ar-
chiepiscopo semper fatigari. Quarum etiam textum litterarum in nostra hac historia ponere,com
modum duximus.]sic enim se habent [c]: c Bed.ibid.
Dilectissimo fratri Honorio Honorius.
Inter plurima quæ Redemptoris nostri misericordia suis famulis dignatur bonorum munera LXXIV.
prærogare,illud etiam clementer collata suæ pietatis munificentia tribuit,quotiens per fraternos *Honorii Papæ*
affatus vnanimem dilectionem quadam contemplatione alternis aspectibus repræsentat:pro qui *epist. ad Hono.*
bus maniestati eius gratias indesinenter exoluimus,eumq. votis supplicibus exoramus,vt vestram *Epis. Dorouer.*
dilectionem io prædicatione Euangelij elaborantem & fructificantem, lectantemq. magistri ve-
stri & capitis sui sancti Gregorij regulam,perpeti stabilitate confirmet,& ad augmentum Eccle-
E siæ suæ potiora per vos suscitet incrementa: vt fide et opere in timore Dei & charitate,vestra acqsi
tio,decessorumq. vestrorum,quæ per domini Gregorij exordium pullulat,conualescendo amplios
extendatur:vt ipsa vos Dominici eloquij promissa in futuro respiciant, vosq. vox ista ad æternam
festiuitatem euocet: Venite [d] ad me omnes qui laboratis & onerati estis,& ego reficiam vos. & d Matth.25.
iterum: Euge [e] serue bone & fidelis,quia super pauca fuisti fidelis,super multa te constituam;in- e Ibidem.
tra in gaudium Domini tui.
Et nos quidem,fratres carissimi,hæc vobis pro æterna charitate exhortationis verba præmit- LXXV.
tentes,quæ rursus pro Ecclesiarum vestrarum priuilegijs congruere posse conspicimus, non desi-
stimus impartire. Et tam iuxta vestram petitionem,quam filiorum nostrorum Regum,vobis præ-
senti nostra præceptione vice beati Petri Apostolorum principis auctoritatem tribuimus,vt quan
do vnum ex vobis diuina ad se iusserit gratia vocari, is qui superstes fuerit, alterum in loco
defuncti debeat Episcopum ordinare. Pro qua etiam re singula vestræ dilectioni pallia pro
eadem ordinatione celebranda direximus, vt per nostræ præceptionis auctoritatem possitis

Deo placitam ordinationem efficere: quia vt hæc vobis concederemus, longa terrarum marisque A
interualla, quę inter nos ac vos obsistūt, ad hæc nos condescēdere cogerunt: vt nulla possit Ecclesiarum vestrarum iactura per cuiuslibet occasionis obtentum quoquo modo peruenire, sed potius commissi vobis populi deuotionem plenius propagare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater. Data die tertia Idus Iunias, imperantibus dominis nostris pijssimis Augustis, Heraclio, anno vigesimoquarto, Proconsulatus eiusdem anno vigesimotertio, & Consulatus eius anno tertio: sed & Heraclio felicissimo Cæsare, id est, filio eius, anno tertio, Indictione septima *, id est, anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo trigesimotertio.] Sed quæ hæc grauia hoc eodem anno secuta sint mala occulto Dei iudicio illata, videamus. Refert eadem Beda his verbis a:

* sexta

a Bed. li. 2. c. 20.

LXXVI. *De nece Eduini Regis.*

At vero Eduinus cum decem & septem annis genti Anglorū simul & Britonum gloriosissime præesset, e quibus etiam Rex ipse (vt diximus) Christi regno militauit, rebellauit aduersus eū Carduella Rex Britonum, auxilium præbēte illi Penda, viro strenuissimo de regio genere Merciorum, qui & ipse ex eo tempore gentis eiusdem regno annis viginti & duobus varia sorte præfuit. Et cōserto graui prælio in campo qui vocatur Hethfelt, occisus est Eduinus die quarta Iduum Octobris, anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo trigesimotertio, cum esset annorum quadraginta & B
septem eiusq. totus vel interemptus, vel dispersus est exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Offrid, iuuenis bellicosus, cecidit: alter Edfrid, necessitate cogente, ad Pendam Regem transfugit, & ab eo postmodum, regnante Osuualdo, contra fidem iusiurandi peremptus est.

LXXVII. *Britones inualescunt aduersus Anglos.*

Quo tempore maxima est facta strages in Ecclesia vel gente Nordhumbrorum, maxime quod vnus ex ducibus (a quibus acta est) Paganus, alter quia barbarus erat Pagano sæuior. Siquidē Penda cum omni Merciorū gente idolis deditus, & Christiani erat nominis ignarus. At vero Carduella quamuis nomen & professionem haberet Christiani, adeo tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin vniuersos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias debacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britanniæ finibus erasurum se esse deliberans: sed nec religioni Christianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris: quippe cum vsq. hodie moris sit Britonum, fidem religionemq. Anglorum pro nihilo habere, neq. in aliquo eis magis cōmunicare, quam Paganis. Ista exardescens odium aduersus gentem peregrinam, quæ Britannorum inuasisset sedes, suadebat: quin etiam eos redditos Christianos ipsi Christiani execrabantur, C
cum (vt idem auctor est Beda) inuiderent illis Christianam quam suscepissent fidem, ob idq. inuisso quoq. animo in eos essent, qui illis Euangelium prædicarant. Sed pergit Beda funera recensere & dispersionem regiæ prolis:

LXXVIII. *Caput Eduini honorifice sepultum.*

Allatum est autem caput Eduini Regis Eboracum, & illatum postea in ecclesiam B. Petri Apostoli, quam ipse cœpit, sed successor eius Osuualdus perfecit, vt supra docuimus: positum est autē in porticu sancti Papæ Gregorij, a cuius ipse discipulis verbum vitæ susceperat. Turbatis itaq. rebus Nordhumbrorum huius articulo cladis, cum nihil alicubi præsidij nisi in fuga esse videretur: Paulinus assumpta secum Edelburga Regina, quam pridem adduxerat, rediit Cantium nauigio, atque ab Honorio Archiepiscopo & Rege Eadbaldo multum honorifice susceptus est. Venit autem illuc duce Basso, milite Regis Eduini fortissimo, habens secum Heanfredam filiam, & Vulcfream filium Eduini, necnon & Iffi filium Osfridi filij eius, quos postea mater metu Edboldi & Osuualdi Regum misit in Galliam nutriendos Regi Dagoberto: ibiq. ambo in infantia defuncti, & iuxta honorem vel regijs pueris vel innocentibus Christi congruum in ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque secum, *Paulinus scilicet* vasa pretiosa Eduini Regis perplura, in quibus & Crucem magnam au D
ream & calicem aureum consecratum ad ministerium altaris, quæ hactenus in ecclesia Cantij conseruata monstrantur.

LXXIX. *Romanus legatus Episc. mergitur.*

Quo in tempore Rhofensis Ecclesia pastorem minime habebat, eo quod Romanus Præsul illius ad Honorium Papam a Iusto Archiepiscopo legatus * missus, absortus fuerat fluctibus Italici maris, ac per hoc curā illius præfatus Paulinus inuitatione Honorij Antistitis & Eadbaldi Regis suscepit, ac tenuit, vsquedum & ipse suo tempore ad cælestia regna cum gloriosi fructu laboris ascendit: in qua ecclesia, moriens, pallium quoque, quod a Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in ecclesia sua Eboraci Iacobum diaconum, virum vtique Ecclesiasticum & sanctū, qui multo exhinc tempore in ecclesia manens, magnas antiquo hosti prædas docendo & baptizando eripuit: cuius nomine vicus in quo maxime solebat habitare, iuxta Cataractam, vsque hodie cognominatur. Qui quoniam cantandi in ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace, in prouincia crescente numero fidelium, etiam magister Ecclesiasticæ cantionis iuxta morem Romanorum seu Cantuariorum multis cœpit existere. Et ipse senex & plenus dierum (iuxta scripturas) patrum viam secutus est.] hucusque Beda. E

* legatarius

LXXX. *Eduini successores Impij.*

Sed quid accidit? Ob tantam illatam cladem scandalum passi successores Reges, qui eiusdem Eduini regna suscepere, cum Christiani essent, sanctum eiurauere baptismum, & redditi sunt Gentiles, idolorum cultum in suis populis reuocantes. Sed quam citissime dederint pœnas, accipe ex eodem auctore Beda, qui sic narrat b: Interfecto, inquit, in pugna Eduino, suscepit pro illo regnū Deirorum (de qua prouincia ille generis prosapiam & primordia regni habuerat) filius patrui eius Elfrici, vocabulo Osrichus, qui ad prædicationem Paulini fidei erat sacramentis imbutus. Porro regnum Berniciorum (nam in has duas prouincias gens Nordhumbrorum antiquitus diuisa erat) suscepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto quo regnauit Eduinus, filij præfati Regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilium iuuentute apud Scotos siue Pictos exulabant: ibique ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptismatis gratia sunt recreati. Qui vt mortuo Rege inimico, in patriam sunt redire permissi, accepit primus eorū, quem diximus, Osrichus regnum Deirorū,

b Bed. histor. Angl. lib. 3. c. 1.

secundus

A fecundus vero Eaufridus regnum Berniciorum. Vterq; autem vt terreni regni infulas sortitus est, ita sacramenta regni cælestis, quibus initiatus erat, anathematizando perdidit, ac se priscis idololatriæ sordibus polluendum perdendumque restituit.

Nec mora, vtrumq; Rex Britonum Cædualla [a] impia manu, sed iusta vltione peremit. Et primo quidem proxima æstate Osricum, dum se in oppidi municipio temerarie obsedisset, erumpēs subito cum suis omnibus imparatum cum toto exercitu deleuit. Deinde cum anno integro prouin cias Nordhumbrorum nō vt Rex victor possideret, sed quasi tyrannus sæuiens disperderet, ac tragica cæde dilaceraret, Eanfridum inconsulte ad se cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia venientem, simili sorte damnauit. Infaustus ille annus & omnibus bonis exosus vsq; hodie permanet tam propter apostasiam Regum Anglorum cum fidei sacramentis se exuerant, quā propter vesanam Britonici Regis tyrannidem. Vnde cunctis placuit Regum tempora computantibus, vt ablata de medio Regum perfidorum memoria, idem annus sequentis Regis, id est, Osualdi viri Deo dilecti regno assignaretur.] Sed de Osuualdo suo loco dicturi sumus. Iam vero quæ anni huius reliqua sunt Honorij Romani Pontificis prosequamur. LXXXI. [a] Cedualla. *Reges apostatæ male pereunt.*

B Inuigilans ipse quibus præerat vniuersis totius orbis Ecclesijs, cum didicisset Scotos Christianos antiquos licet, & Euangelicæ vitæ cultores eximios, habere nonnulla quæ correctione digna essent, nimirum quod Pascha Domini celebrarent non eo die quo vniuersa Ecclesia celebrare cōsueuit: de huiusmodi sue alijs corrigendis erroribus litteras ad eos dedit. At nihil suis litteris profecisse Honorium Papā, ex eo perspicue possumus intelligere, quod eius successoribus Romanis Pōtificibus in ijsdem non modicum fuit insudandum. De Honorij litteris hoc anno ad Scotos datis hæc habet Beda [a]: Misit idem Papa Honorius litteras etiam genti Scotorum (*quando scilicet ad Archiepiscopos Paulinum & Honorium cum pallijs litteras dedit*) quos in obseruatione sancti Paschæ errare compererat iuxta quod supra docuimus, solerter exhortans, ne paucitatem suam in extremis terræ finibus constitutam sapientiorem antiquis siue modernis quæ per orbem terræ erant, Christi Ecclesijs æstimarent, neve contra Paschales computos & decreta Synodalium totius orbis Pontificum aliud Pascha celebrarent.] hæc de Honorio Beda, qui de successoribus eius in id ipsum incumbentibus dicere pergit: sed de ijs suo loco dicendum. LXXXII. *Honorius corrigit Scotos.* [a] Bed. histor. Angl. lib. 2. c. 19.

Hoc eodem anno, qui numeratur tertius Sisenandi Regis monarchiam Hispaniæ obtinentis, C celeberrima Synodus Toletana, quarta dicta, celebrata est, eademq; generalis a Patribus qui inter fuerunt appellata, Era nimirum sexcentesima septuagesimaprima, vt ex veteribus scriptis codicibus qui illustrauit Ecclesiasticas Hispaniæ antiqtates Garsias Loaisa testatur. Interfuerūt Episcopi numero sexagintaduo tam ex Hispania, quam Gallia Narbonensi, quæ parebat Hispaniarum Regi, Toletum vocati: quibus præfuit sanctus Isidorus Spalensis Episcopus, primus ordine recensitus, & in subscriptionibus Epōrū ceteris plātus. Ex quibus dubitare minime liceat, fuisse idem Concilium eiusdem Isidori nobilem partum probe formatum, ceterorumq; Episcoporum sententijs exornatum; quod quidem septuaginta capita continet de his quæ ad doctrinam Catholicam primum, deinde vero quæ ad disciplinam Ecclesiasticam & bonos mores spectant, docte pieq; & nonnisi Spiritus sancti illustratione faucita. LXXXIII. *Conc. Tolet. quartum.*

Sed illud perpetua memoria dignum, quod in præfatione ipsius Synodi sanctissimi Patres docent, quantus esset in Rege maxime pioerga Dei sacerdotes cultus & obseruantia: hæc enim ipsi præfando habent post alia: Hic quippe Rex, *Sisenandus videlicet*, dum in basilica beatissimæ & sanctæ cōfessionis Leocadiæ omnium nostrum pariter iam cœtus adesset, tali pro merito fidei suæ cū D magnificentissimis viris ingressus, primum coram sacerdotibus Dei humo prostratus, cum lacrymis & gemitibus pro se interueniendum Domino postulauit: deinde religiosa prosecutione Synodum exhortatus est, vt paternorum decretorum memores, ad conseruanda in nobis iura Ecclesiastica studium præberemus, & illa corrigere, quæ dum per negligentiam in vsum venerunt, contra Ecclesiasticos mores licentiam sibi de vsurpatione fecerunt, &c.] LXXXIV. *Rex humi procumbit ante Sacerdotes.*

Quomodo aūt post hæc primo loco a Patribus fidei Catholicæ professio edita est, in qua Spiritum sanctum a Patre Filioq; procedere professi sunt (quod alias sæpe prædecessores professi fuerant) Acta declarant. Quod insuper ad idem Concilium spectat, alibi ipse Isidorus hęc habet [b]: Addiderunt his quæ ad cultum diuinum spectarent, vt vnus vbiq; in prouincijs omnibus sacer ritus seruaretur in cunctis ministerijs Ecclesiasticis.] LXXXV. [b] Isid. orig. li. 7.

Quod ad hæc pertinet, fuit sententia plurimorum, cui volens libensq; subscribo, in hoc Concilio a Patribus iniunctum S. Isidoro rerum Ecclesiasticarum peritia & scientia ceteris excellenti, vt ex præscripto sacri Concilij volumina elucubraret Ecclesiasticorum officiorum, quibus tum in sacris Missis, tum in Horis psallendis canonicis nocturnis atq; diurnis vti deberent omnes Hispaniarum E Ecclesiæ: quod quidem ab eo quam felicissime præstitum est, ita vt & Missale atq; Breuiarium ederet. Extant adhuc ipsa sacra volumina, quæ Ecclesiasticam redolent antiquitatem, sub titulo pariter eiusdem sancti Isidori cusa. LXXXVI.

Sed cur idem officium sacrorum rituum vulgo Mozarabe dicatur, libenter assentior ijs qui dicunt vocem esse deprauatam, & loco Mixtarabum, dici Mozarabe. Non enim ignorādum est, post Sarracenorum tyrannidem Hispanijs dominātium, Christianorum earum prouinciarum factam esse diuisionem, aliorum videlicet qui viuerent inter Arabes velut serui, & aliorum qui extorres facti, ab ijs sua suosq; relinquentes aufugerint siue ad montes, siue ad exteras nationes: Hos ergo gentiles suos viuentes inter Arabes, Mixtarabes appellasse; ritumq; ipsum sacrorum, quem ex vsu librorum sancti Isidori ijdem retinerent, quibus ipsi fuga lapsi carerent, eodem pariter nomine Mixtarabum officium dicere consueuisse, quod eo scilicet vterentur Mixtarabes Christiani. LXXXVII. *Mozarabe cur dictum sacrū officium S. Isidori.*

Insuper quod ad hoc ipsum Concilium pertinet: ijdem Patres, quoniam pristinum vsum de cōuocandis bis in anno prouincialibus Synodis exoleuisse viderent; vt saltem semel in anno cōpro- LXXXVIII.

Alia in Concilio statuta. uinciales Episcopi conuenirent, sanxerunt: sed & ipsam formulam, quæ seruari deberet cum Concilium celebraretur, pariter Isidoro auctore præscripserunt. Additus est demum canon de admonitione ad populum facienda, vt sit fidelis Regi, seruetq; illibatum præstitum de fide seruanda iusiurandum. Reliqua tu consulas obseruatione dignissima. Quantum vero post hæc superuixerit sanctus Isidorus, suo loco dicemus: constat autem haud diutius superuixisse: siquidem Cõcilio Toletano sexto, quod post annos quinq; celebratum est, subscriptus legitur Honoratus Episcopus Hispalensis, cum nec in quinto Toletano Concilio reperiatur subscriptus cum alijs Isidorus. A

IESV CHRISTI ANNVS 634. HONORII PAP. ANNVS 9. HERACLII IMP. ANNVS 25.

I. *Romani iterũ superantur a Saracenis.* Sequitur ordine temporis annus sexcentesimus trigesimusquartus Redemptoris humani generis, Indictione septima, quo Sarraceni mirum in modum inualuerunt contra Romanos, quos sæpe vicerunt, & ciuitatibus atq; prouincijs spoliarunt Syria & Aegypto. Cognita plane sunt iudicia Domini vera & iustificata in semetipsa. Etenim qui pollens fide Catholica Heraclius Imperator nullo ferme negotio Persas indomitos superauit: vbi ab ea excidit, addictus hæresi, Deum pariter a se longius ablegans, penitus euasit imbellis. Sed & in eo perspicue noscitur fuisse æqua lance libratum iudicium, cum permisit Deus, vt Aegyptij subiugarentur a Sarracenis eo tempore quo in Aegypto per Cyrum Episcopum Alexandrinum noua hæresis communi consensu omnium pullularet. B

II. Rem gestam ex Annalibus hic reddamus: ita enim ex Theophane habent: Anno vigesimoquinto Imperij Heraclij, Sarraceni aciem direxerunt in Arabiam contra Damascum, cum essent multitudinis infinitæ. Quo Bahanes comperto, ad Imperialem Sacellarium mittit, vt veniret cum exercitu suo in auxilium sibi, cum plurima esset Arabum copia. Venit ergo Sacellarius ad Bahanem. Qui profecti ab Emesa, occurrerunt Arabibus, & conflictu facto prima die, quæ tertia feria hebdomadis erat, mensis Augusti die vigesimatertia, superantur hi qui circa Sacellarium sunt inuenti: simultate autem facta, hi qui cum Bahane exercitus duce erant, Bahanem prouehunt Imperatorem, & Heraclium respuunt. Tunc hi qui cum Sacellario erant, discesserunt: & Sarraceni, aditu reperto, bellum ineunt. C

III. *Profligantur Romani, & capitur Damascus.* Inter hæc vento Noto spirante contra Romanos, non valentes in faciem occurrere propter puluerem, superantur, & semetipsos immittentes in arctam viam Hermoctan fluminis, illic penitus interierunt. Erant autem vtriusq; prætoris quadraginta millia. Tunc Sarraceni splendide triumphantes contra Damascum veniunt, & hanc capiunt, & regiones Phœnices capiunt, & habitant illic.] Erant inter alios ciues Damasci parentes sancti Ioannis Damasceni, qui ob insignia virtutum præconia inter captiuos liberi permanserunt. De his enim hæc in rebus gestis ipsius sancti Ioannis: Ex quo tempore Agareni vrbem imperio suo ac ditioni subiecerunt, Orthodoxorum doctrinam nullo modo labefactarunt. Quo etiam factum est, vt insignes eos ac celebres inter medias impiorum catervas virtus reddiderit, vtpote quam hostes quoq; ipsi venerationi habeant.] adeo vt publicis manciparentur functionibus, & serui dominarentur dominis suis. Porro nondum natus hoc tempore fuerat ipsis Ioannes, sed postea, vt auctor videtur innuere.

IV. *Tentant Sarraceni Aegyptũ.* De Damasco dum agit Beda in libello de locis sanctis, hæc habet: Ibi dum Christiani sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam frequentant, Sarracenorum Rex cum sua gente aliam instituit & sacrauit.] hæc ipse. Sed rursus Annales de Aegypti facta a Sarracenis inuasione: Sarraceni in Aegyptum aciem dirigunt. Cyrus autem Alexandrinus Episcopus, cum horum impetum cognouisset, operã dedit, & pactis firmatis pollicetur, timens auaritiam eorum, ducenta millia denariorum per singulos annos illis collaturam Aegyptum, sed & diffinitarum eis induciarum fore aurum missurũ: qui bus præstitis per tres annos, Aegyptum liberam ab exterminio statuit. Accusatur interea Cyrus apud Imperatorem, quod aurum Aegypti Sarracenis tribueret. Qui cum iratus misisset, hunc accersiuit: Manuelem vero quemdam Armenium genere destinauit Augustalem. Cum autem annus adimpletus esset, Sarracenorum actores venerunt aurum accipere: at Manuel inefficaces eos expellit: Non sum (inquiens) Cyrus inermis, vt tributa vobis tribuam, sed armatus sum. D

V. *Aegyptus subdita Sarracenis.* Cumq; illi abijssent, confestim armantur Sarraceni aduersus Aegyptum, & Manueli bello illato, hunc abigunt: ipse vero cum paucis quibusdam Alexandriæ solus recipitur. Tũc Sarraceni Aegyptum sub tributo reddidere. At Imperator, auditis his quæ gesta sunt, mittit Cyrum ad persuadendum eis ab Aegypto sub priori placito recedendi. Et abiens Cyrus ad castra Sarracenorum, rationem reddidit, se esse perhibens præuaricationis obnoxium, & si vellent priorem concordiam, iura mentis affirmaturum. Porro Sarraceni nullatenus his acquiescentes, dixerunt Episcopo: Potes hanc maximam columnam deuorare? Qui ait: Non potest fieri. At illi: Nec nobis, inquiunt, possibile est vlterius ab Aegypto recedere.] hactenus huius anni res gestæ ex Annalibus [a]. Sic igitur quæ semper ab Augusti temporibus Aegyptus sub Romanorum Imperatorum ditione hactenus perseuerauit, ipsam perdidit hæreticus Imperator, & sua perfidia tradidit Sarracenis. Pugnauit tunc Deus aduersus Romanum Imperium pro Sarracenis, cum ipse Imperator pro hæreticis aduersus Ecclesiam Catholicam bellum strueret. E

[a] Theoph. ann. 25. Heraclij.

VI. *Osuald' Rex pietate superat Hostes.* Sed sicut impietas deijcit impios, ita pietas religiosos exaltat. Quam enim e contra potens extitit aduersus hostes licet longe numero superiores Rex pietate præstans, quod proxime dictum sumus, declarat exemplum de rebus hoc pariter anno gestis. Meminisse debemus quæ anno superiori dicta sunt de potentissimo Britannorum Rege Carduella, qui prœlio obtinuit occidit Eduuin

Regem,

A Regem,eiusq.successores duos Reges e medio sustulit:Hunc ipsum victoria elatum, inuictum,nu
merosoʼpotentiq.pollentem exercitu, præter expectationem Osuualdus sanctissimus Rex longe
impari copiarum numero superauit atque occidit.Fuit iste sextus Nordhumbrorum Anglorum
Christianissimus Rex Eduini successor,vt Beda testatur,qui hæc ait [a]: Superueniente cum paruo — a Bed hist. Angl.lib.3.c.1.in fi. & c.2.
exercitu,sed fide Christi munito,infandus Britonum dux cum immensis illis copijs,quibus nihil
resistere posse iactabat,interēptus est in loco qui lingua Anglorum Denisesburna,id est,riuus De-
nisi,vocatur.

Ostenditur autem vsque hodie & in magna veneratione habetur locus ille, vbi venturus ad — VII.
hanc pugnam Osuualdus signum S.Crucis erexit,ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tā — *Magna Fides*
ra rerum necessitate suis cultoribus cęlesti succurreret auxilio.Denique fertur,quia facta cito o- — *Osuualdi Re-*
pere Cruce,ac fouea præparata in qua statui deberet,ipse fide feruens hāc arripuerit,& foueæ im — *gis in erigēda*
posuerit,atque vtraque manu erectam tenuerit,donec aggesto a militibus puluere,terræ figeretur. — *atque colenda*
Et hoc facto,elata in altum voce,cuncto exercitui proclamauerit:Flectamus omnes genua,& Deū — *S.Cruce.*
omnipotentem viuum ac verum in communi deprecemur, vti nos ab hoste superbo ac feroci sua
B miseratione defendat.Scit enim ipse,quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus.

Fecerunt omnes vt iusserat:& sic incipiente diluculo,in hostem progressi,iuxta meritum suæ fi — VIII.
dei victoria potiti sunt.In cuius loco orationis innumeræ virtutes sanitatum noscuntur esse patra — *Miracula ex li*
tæ,ad indicium videlicet ac memoriam fidei Regis:nam & vsque hodie multi de ipso ligno sacro- — *gno Crucis ere*
sanctæ Crucis assulas excidere solent,quas cum in aquas miserint,eisq.languentes homines ac pe- — *cta ab Osuual-*
cudes potauerint,siue asperserint,mox sanitati restituuntur . Vocatur locus ille lingua Anglorum — *do.*
Heofonfeld,quod dici potest Latine,cælestis campus:quod certo vtique præsagio futurorum anti
quitus nomen accepit,significans nimirum,quod cæleste ibidem erigendum trophæum, cælestis
inchoanda victoria,cælestia vsque hodie forent miracula celebrāda.Est autem locus ille iuxta mu
rum illum ad Aquilonem,quo Romani quondam ob arcendos barbarorum impetus,totam a ma-
ri vsque ad mare præcinxere Britanniam,vt supra docuimus.In quo videlicet loco consuetudinē
multo iam tempore fecerant fratres Hagustaldensis ecclesiæ,quæ non longe abest,aduenietes om
ni anno pridie quam postea idem Rex Osuualdus occisus est,vigilias pro salute animæ eius face-
re,plurimaq.psalmorum laude celebrata,victimam pro eo mane sacræ oblationis offerre.Qui etiā,
C crescente bona consuetudine,nuper ibidem ecclesia constructa atque dedicata,sacratiorem & cun
ctis honorabiliorem omnibus locum fecerunt.Nec immerito:quia nullum(vt comperimus)fidei
Christianæ signum,nulla ecclesia,nullum altare in tota Berniciorum gente erectum est,priusquam
hoc sacræ Crucis vexillum nouus militiæ ductor,dictante fidei deuotione,contra hostem immanis
simum pugnaturus statueret.

Nec ab re est,vnum e pluribus,quæ ad hanc Crucem patrata sunt,virtutis miraculum narra- — IX.
re.Quidam e fratribus eiusdem Hagustaldensis ecclesiæ,nomine Bothelmus , qui nuncusque su- — *Miraculum de*
perest,ante paucos annos,dum forte noctu in glacie incederet,repente corruens brachium contri — *eadem Cruce.*
uit,ac grauissima fracturæ ipsius cœpit molestia fatigari , ita vt ne ad os quidem adducere ipsum
brachium vllatenus,dolore arcente,valeret.Qui cum die quadam mane audiret vnum de fratrib.
ad locum eiusdem sanctę Crucis ascendere disposuisse,rogauit vt aliquam sibi partē de illo ligno
venerabili rediens afferret;credere se dicens,quia per hoc,donante Domino, salutem posset con-
sequi.Fecit ille vt rogatus est,& reuersus ad vesperam,sedentibus iam ad mensam fratribus, ob-
tulit ei aliquid de veteri musco,quo superficies ligni erat obsita.Qui cum sedens ad mensam non
D haberet ad manum vbi oblatum sibi munus reponeret,misit hoc in sinum suum:& dum iret,cubi-
tum,oblitus hoc alicubi deponere,permisit suo in sinu permanere.At medio noctis tempore,cum
euigilaret,sensit nescio quid frigidi suo lateri adiacere:admotaq.manu requirere quid esset,ita sa-
num brachium manumq.reperit,ac si nihil vmquam tanti languoris habuisset.]hactenus de signis
Crucis illius virtute editis Beda,quod ante victoriam in trophæum erecta sicut victoriæ obtinen-
dæ causa præcessit,ita obtentæ testis semper miraculis loquens posteris fuit.

Sed quomodo propagata sit,apud Anglos Osuualdo subditos fides Christiana,ex eodem aucto — X.
re rem accurate prosequente narratio petenda est.ait enim [b]: Idem ergo Osuualdus mox vbi re — b Bed hist. Angl.lib.3.c.3.
gnum suscepit,desiderās totam cui præesse cœpit gentem,*Berniciorum scilicet*,fidei Christianæ gra
tia imbui,cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam ceperat,misit ad maiores — *Propagatio fi-*
natu Scotorum(inter quos exulans ipse baptismatis sacramenta cum his qui secū erant militibus — *dei in Anglia.*
consecutus erat)petens vt sibi mitteretur Antistes,cuius doctrina ac ministerio gens quam rege-
bat Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret,& susciperet sacramenta.]& post multa:

Ferunt [c] autem,quia cum de prouincia Scotorum Rex Osuualdus postulasset Antistitem , — XI.
E qui sibi suæq.genti verbum fidei ministraret,missus fuerit primo alius austerioris animi vir : qui — c Bed.lib.3.c.5. in fin.
cum aliquandiu genti Anglorum prædicans,nil proficeret,nec libenter a populo audiretur , redie-
rit in patriam,atque in conuentu seniorum retulerit,quia nihil prodesse docendo genti , ad quam — *Rigidus prædi*
missus erat,potuisset,eo quod essent homines indomabiles & duræ ac barbaræ mentis.At illi (vt — *cator non au-*
perhibent)tractatum magnum in Concilio,quid esset agendum,habere cœperunt, desiderantes — *ditur.*
quidem genti quam petebant salutem esse,sed non recepto,quem miserant prædicatore dolentes.
Tunc ait Aidanus(nam & ipse Cōcilio intererat,*vnus ex illis monachus*)ad eum,de quo agebatur,
sacerdotem:Videtur mihi,frater,quia durior iusto indoctis auditoribus fuisti,& nō eis iuxta Apo
stolicam disciplinam primo lac doctrinæ mollioris porrexisti,donec paulatim enutriti verbo Dei,
ad capienda perfectiora & ad facienda sublimiora Dei præcepta sufficerent . Quo audito, omniū
qui considebant,ad ipsum ora & oculi conuersi,diligenter quid diceret discutiebant,& ipsum esse
dignum Episcopatu,ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt,qui gra
tia discretionis,quæ virtutum mater est,ante omnia probatur imbutus:sicq.illum ordinantes , ad
prædicandum

prædicandum miserunt. Qui vbi tempus accepit, sicut prius moderamine discretionis, ita postmo- A
dum & ceteris virtutibus ornatus apparuit.] Quantum autem iste profecerit in Euangelij prædica
tione, quam interprete vsus Rege populo annunciabat, idem Beda enarrat.

XII. *Error de celebratione Paschatis.*

Sed antequam de his agamus, illud necessario præmittendum, Scotorum Ecclesiam, licet diuer
so tempore (quod etiam superius dictum est) a communi ritu Catholicæ Ecclesiæ Pascha celebra-
ret, non tamen ob id a communione sedis Apostolicæ separatā fuisse aliquando. Etenim licet er-
ror grauis esset, vtpote toties in Ecclesia Catholica cōdēnatus; tamen quod circa ritus, nō aūt circa
fidei Catholicæ dogmata versaretur, visus est in gente illa a sede Apostolica tolerādus, donec pfe-
ctius posset populus imbui veritate: cuius rei gratia crebras ad eos litteras misisse Romani Ponti
fices reperiūtur, & (vt nuper vidimus) ipse Honorius id ipsum præstitit & successores. Ceterū nec
fuisse videntur eo tempore Scoti eius erroris, vt inter schismaticos a sacrosancto Nicæno Concilio
reiectos, quos vocauit Tesseradecatitas, id est, Quartadecimanos, collocari oporteret: siquidē ei si
non Romano, neque tamen Iudæorum more Pascha Domini celebrare consueuerūt. Nam cum de
Aidano Scoto idem Beda inferius agit, hæc diligenter notanda habet [a]:

a Bed. hist. Anglor. lib. 3. c. 17. in fin.

XIII. Hæc in præfato Antistite multum complector & amo: quia nimirum hæc Deo placuisse non B
ambigo. Quod autem Pascha non suo tempore obseruabat, vel canonicum eius tempus ignorans,
vel suæ gentis auctoritate, ne agnitum sequeretur, deuictus; non approbo, nec laudo. In quo tamen
hoc approbo, quia in celebratione sui Paschæ non aliud corde tenebat, venerabatur, & prædicabat,
quam quod nos, id est, redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, & ascensio
nem in cælos mediatoris Dei & hominum Iesu Christi. Vnde & hanc nō (vt quidā falso opinātur)
quartadecima Luna in qualibet feria cum Iudæis, sed die Dominica semper agebat a Luna quar-
tadecima vsque ad vigesimam, propter fidem videlicet Dominicæ resurrectionis, quā vna sabbati
factam propter spem nostræ resurrectionis, quam eamdem vna sabbati, quæ nunc Dominica dies
dicitur, veraciter futuram sancta Ecclesia credebat.] hæc Beda.

XIV. b Bed. lib. 3. c. 3. *Aidanus non censendus inter schismaticos.*

Sed quo auctore id Scoti agerent, idem auctor superius de eodem agens, sic ait [b]: Hoc etenim
ordine Septentrionalis Scotorum prouincia & omnis natio Pictorum illo adhuc tempore Pascha
Dominicum celebrabat, æstimans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris Anatolij scri-
pta secutam: quod quidem an verum sit, peritus quisque facillime cognoscit. Porro gentes Scotorū
quæ in Australibus Hiberniæ insulæ partibus morabantur, iamdudum ad admonitionem Aposto C
licę sedis Antistitis, Pascha canonico ritu obseruare didicerunt.] At de Scotorum Paschatis celebra
tione inferius pluribus agendum erit. Modo autem satis dixisse sufficiat, longe abesse, vt vir Apo-
stolicus Aidanus, qui Apostolico munere gentem illam ad fidem conuertit, inter Quartadecima-
nos schismaticos ob Paschæ diuersum ritum sit numerandus. Iam vero reliquum est, vt de propa-
gatione fidei Christianæ ad Anglos sub Osualdo per eumdem Aidanum facta cœptam historiam
prosequamur. Sunt ea quidem admiranda, summaq. laude digna, videre scilicet Regem ipsum ex
hibentem nouo Apostolo munus interpretis. Ait enim Beda [c]: Pulcherrimo sæpe spectaculo con
tigit, vt euangelizante Antistite, qui Anglorum linguam perfecte non nouerat, ipse Rex suis ducib.
ac ministris interpres verbi existeret cælestis: quia nimirum tam longo exilij sui tempore linguā
Scotorum iam plene didicerat.

c Bed. ibid. *Osualdus Rex interpretis loco inseruit Episcopo prędicanti.*

XV. *Christiani cultus propagatio in Anglia.*

Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire in Britanniam, atque illis Anglo-
rum prouinciis quibus regnauit Rex Osualdus, magna deuotione verbum fidei prædicare, & cre
dentibus gratiam baptismi quicumque sacerdotali erant gradu præditi ministrare. Construeban-
tur ergo ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes: donabantur D
munere regio possessiones & territoria ad instituenda monasteria: imbuebantur præceptorib. Sco
tis paruuli Anglorum, vna cum maioribus, studijs & obseruatione disciplinæ regularis. Nam mo-
nachi erant maxime qui ad prædicandum venerant, monachus ipse Episcopus Aidanus, vtpote de
insula quæ vocatur Hydestinatus, cuius monasterium in cunctis pene septentrionalium Scotorū
& omnium Pictorum monasterijs non paruo tempore arcem tenebat, regendisq. eorum populis p
erat.] Et post multa de eodem monasterio, hæc de Aidani virtutibus [d]:

d Bed. lib. 3. c. 5.

XVI. *Aidam Episc. vita Apostolica.*

Inter alia viuendi documenta saluberrimum abstinentiæ vel continentiæ clericis exemplum
reliquit: cuius doctrinam id maxime commendabat omnibus, quod non aliter quam viuebat cum
suis, ipse docebat: nihil enim huiusmodi quærere, nil amare curabat. Cuncta quæ sibi a Regib. vel
diuitibus sæculi donabantur, mox pauperibus qui occurrerent, erogare gaudebat. Discurrere per
cuncta & vrbana & rustica loca, non equorum dorso, sed pedum incessu vectus, nisi si maior for-
te necessitas compulisset, solebat: quatenus vbicumque aliquos vel diuites vel pauperes incē-
dens aspexisset, confestim ad hos diuertens, vel ad fidei suscipiendum sacramentum, si infideles es-
sent, inuitaret; vel si fideles, in ipsa eos fide confortaret, atque ad eleemosynas bonorumq. operum E
executionem & verbis excitaret & factis.

XVII. In tantum autem vita illius a nostri temporis segnitie distabat, vt omnes qui cum eo incedebāt,
siue attonsi siue laici, meditari deberent, id est, aut legendis scripturis aut psalmis discendis operā
dare. Hoc erat quotidianum opus illius & omnium qui cum eo erant fratrum, vbicumque locorū
deuenissent. Et si forte euenisset (quod tamen raro euenit) vt ad Regis conuiuium vocaretur, intra
bat cum vno clerico aut duobus: & vbi paululum reficiebatur, accelerabat ocyus ad legendum cū
suis, siue ad orandum exire. Cuius exemplis informati, tempore illo, religiosi quique viri ac femi-
næ consuetudinem fecerunt per totum annū, excepta remissione Quinquagesimæ Paschalis, quar
ta & sexta sabbati ieiunium ad nonam vsque horam protelare. Numquam diuitibus honoris siue
timoris gratia, si qua deliquissent, reticebat, sed aspera illos inuectione corrigebat.] Hæc & alia præ
stans Aidanus, optime Apostolici viri numeros explebat. At de Rege ista subdit idem Beda [e]:

e Bed. lib. 3 c. 6.

XVIII. Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrina Rex Osualdus cum ea cui præerat gente An-
glorum

A glorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna cælorum sperare didicit; sed & regna terrarum plusquam vlli maiorum suorum ab eodem vno omnipotenti Deo, qui fecit cælum & terram, cõsecutus est. Deniq. oẽs nationes & prouincias Britãniæ, quæ in quatuor linguas (idest, Britonũ, Pictorũ, Scotorũ, Anglorũ) diuisæ sunt in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominus (quod mirũ dictu est) pauperib. & peregrinis sem p humilis, benignus, & largus fuit. Denique fertur, quod tempore quodã, cum die sancto Paschæ cum præfato Episcopo cõsedisset ad prandium, positusq. esset in mensa coram ipso discus argenteus regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrasse subito ministrum ipsius, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata; & indicasse Regi, quia multitudo pauperum vndecumque adueniens maxima per plateas sederet, postulans aliquid eleemosynæ a Rege. Qui mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus, & discum confringi atque eisdem minutatim diuidi præcepit. Quo viso, Pontifex qui assidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait: Numquam inueterascat hæc manus. Quod & ita iuxta votum benedictionis eius prouenit. Nam cum interfecto illo in pugna, manus cum brachio a cetero essent corpore resectæ, contigit vt hactenus in- *Laudes Osualdi Regis.*

B corruptæ perdurent: denique in vrbe regia, quæ a Regina quondam vocabulo Bebba cognominatur, loculo inclusæ argenteo, in ecclesia sancti Petri seruantur, ac digno a cunctis honore venerãtur. Huius industria Regis, Deirorum, ac Berniciorum prouinciæ, quæ eatenus ab inuicem discordabant, in vnam sunt pacem, & velut vnum compaginatæ in populum. Erat autem nepos Eduini Regis ex sorore Acha, dignumq. fuit vt tantus prædecessor talem haberet de sua consanguinitate & religionis heredem & regni.] hactenus de his Beda: reliqua autem de latiori propagatione fidei Christianæ apud Anglos facta sequenti anno dicturi sumus, quod ratio id temporis postulet.

IESV CHRISTI ANNVS	HONORII PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
635.	10.	26.

QVI sequens est Redemptoris annus trigesimusquintus post sexcentesimum, Indictione octaua, fuit malorum quæ in eo acciderunt memoria posteris etiam luctuosus, obsidione videlicet sanctæ ciuitatis Hierusalem, quæ postea sequenti capta est, infelix, & clade Romani exercitus. I.

C Non possunt, cum grauissima vrgent mala, non statim conuerti oculi ad eorum originem, ex qua fluxerunt, respiciendam ac detestandam, in ipsum inquam Imperatorem derelictum a Deo, cum ipse ob impietatem prius ab eo recessit. Ingratus Heraclius, cum post Persas diuino auxilio debellatos, post tanta tot annis continuata accepta ingentia a Deo beneficia, erga religionis puræ cultũ debuisset esse propensior, Catholicamq. pietatem custoditam tueri ac solicitius propagare: tunc factus ipse Catholicæ desertor Ecclesiæ & trãsfuga, aduersus Catholicos pro hæreticis bella parãs ac renouans, Dei in se suosq. iram conuertit, fuitq. a Deo infelix penitus destitutus, cum hæreticis ipse miser inhæsit: dumq. oppugnaturus pietatem, parauit ille Concilia malignantium, Deus in Romanum Imperium barbaros Arabes ac Sarracenos excitauit, quibus & fauit quantumlibet impijs, in delendis sæpissime eiusdem Imperatoris Heraclij exercitibus: cum tamen nec tot cladibus singulis annis exagitatus, e letali somno excitatus, euigilans ipse resipuerit. Sed quæ Annales reddant, rudi licet Minerua, sincera tamen veritate, videamus: hæc enim in ijsdem ex Theophane hoc anno descripta leguntur: *Heraclij impietatis detestatio*

D Anno vigesimosexto Imperii Heraclij aciem direxit Haumar *princeps Arabum atque Sarracenorum* contra Palæstinam, & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo] pactis conuentis scilicet. At de ipsa ciuitatis captiuitate agendum anno sequenti, quo fieri contigit. Subdunt post hæc Annales de alijs hoc anno damnis illatis Romano Imperio ab ijsdem Sarracenis, his verbis: Eodem quoque anno misit Haumar in Syriam, & subegit totam Syriam Sarracenis. Sergius [a] autem dux Romanorum exercitus, Cæsarea Palæstinæ veniẽs cum exigua militum manu, primus ipse cum exercitu interficitur.] hæc tantum de his Annales, paucis quidem mala ingentia perstringentes. Quod autem ad ipsam obsidionem sanctæ ciuitatis pertinet, de ea meminit eiusdem ciuitatis Episcopus Sophronius in homilia quam habuit in die Natalis Domini hoc eodem tẽpore quo Hierosolyma obsessa est; dum luget, quod suo loco celebrare cum suis non posset Natalitium Domini, Bethlehem scilicet; eo quod obsessa a Sarracenis ciuitas esset, & Bethlehem in manibus hostium. Porro illa dumtaxat ex ea hic describemus, quæ ad eãdẽ Hierosolymitanæ sanctæ ciuitatis obsidionem pertinent: post multa enim de eadem solẽnitate, quã eloquẽtissime dicta, ista II. *Hierosolyma obsidetur, & Syria occupatur a Sarracenis.* [a] Cedren. hoc anno in fine.

E subijcit, cum de Bethlehem meminit [b]: Nos aũt pp innumera peccata nostra, grauissimaq. errata, earum rerum contemplatione indigni effecti, cursu illuc contendere, præstoq. adesse prohibemur, sed vel inuiti & nocentes domi manere cogimur, nullis sane corporis vinculis adstricti, verum Sarracenico metu absterriti & compediti, tristitiaq. nostra quidẽ infelicitate digna, indigna aũt bonis quæ nobis alioquin debebãtur, veluti tempestate quadam iactati. Quãdo qdẽ si miseria nostra bonis illis digna fuisset, omnino nos quoq. prope loca illa positi (nec enim a lõginquo illa aspicimus) cum pastoribus choros duceremus, & cum Magis dona Deo afferremus, & cum Angelis odam illã Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis, decãtaremus. Verum enimuero eiusmodi voces vel hoc loco depromere inoffense sinimur: at ipsum vero præsepe & specum illam vere sublimem cælestemq. contueri, & cæli terræq. Regem coram istic contẽplari, tamquam spectaculo huiusmodi indigni, omnino vetamur. [b] Extat tom. 2. Biblioth. sanct. Patr. *Lamẽtatio Sophronij in die Natalis Domini.*

Vere generis nostri principem, primumq. parentem Adamum, a paradisi habitatione miserabiliter proscriptum, hic imitamur: etenim ob nefaria peccata lapsusq. quæ praua præposteraq. mẽte sub- III.

te subinde designamus,tam grauia,vel multo quoque grauiora tristioraq. patimur,quam ille . Nã vt ille e paradisi delicijs proscriptus,exulq.factus,& grauissima irreuocabiliq. Dei sententia inde eiectus oculis quidem paradisi hortum vsurpabat(e regione enim illius habitabat)ad ipsum autem denuo regredi non valebat,vt qui flammeam illam versatilemq. rompheam, quę aditum ad huiusmodi locum præcludebat,ipsumq. ob designatum præuaricationis peccatum bono illo ardẽter cupito orbabat,ob oculos versari cerneret:ita nos quoque hodierna die mulctamur. Quandoquidem ciuitatem Bethlehem,quæ Deum excepit,vicinam habemus,neque in ipsam tamen ingredi permittimur,non quidem ardentem illam versatilemq. paradisi romphęam conspicantes,sed efferatum,planeque barbarum,atque omni re vera crudelitate plenum Sarracenorum gladium extimescentes. Hic enim gladius horrendum fulminans,cædemq. spirans & intentans,beatæ illius visionis exortes nos reddit, domiq. citra vlteriorem progressionem manere compellit. At vero licet Agarenum sica æque nunc fulminet,ac romphæa illa quæ paradisi ostium quondam asseruabat: attamen si nos voluerimus,hoc est,si conuersi, Deum nostri causa natum per studiosa opera ex animo quęsiuerimus,vt antea fuerat,sedata mox mitis euadet. Si inquam nos peccatorum flammas per pœnitentiam restinxerimus, & Deũ optimum maximum propter nos & secundum nos natum B religiose coluerimus,operumq. quæ ille execrari solet,studium intermiserimus,ardoris sui sensum facile deponet.

IV. Qua,quæso,fronte ad Deum accedere audemus,qui nullam neque animi fœcunditatem, neque corporis castimoniam muneris loco deferimus? Quomodo ipsi appropinquare non veremur, qui operum quæ illi lætitiam & voluptatem parere dignoscuntur, suaueolentiam nullam obtinemus; præsertim cum flagitiosorum operum graueolentiam infestissime odisse non ignoremus? Metuo autem,magnoq. tremore constringor,ne qui Orthodoxam fidem habere videmur,non secundum illam quoque laborare deprehendamur:vt qui eam solam,hoc est,ab honestarum actionum coniugio seiunctam,bonorumq. operum comitatu destitutã oberrare permiserimus. Si enim fides,
a Iac.2. studiosa fragantium operum actione orbata,secundum Iacobum [a] fratrem Domini, qui huius quoque gregis pastor aliquando extitit,est mortua:quomodo nos rectum cursum tenebimus, qui fidem operibus quasi alis quibusdam exornare non curamus?]& inferius in eadem sententia perstans,ista subdit: Si itaque paternam illius voluntatem fecerimus,veramq. & Orthodoxam fidem constanter retinuerimus, Ismaelitarum romphæam facili negotio amoliemur,Sarracenicamq. sicã C a nobis auertemus, & Agarenorum arcum confringemus,& diuinam Bethlehem non longo post tempore contemplabimur,& quæ in illa sunt admirabilia contuebimur.]& inferius post multa de incarnationis mysterio sapienter dicta,in eodem versatus argumento hæc addit:

V. Fratres festum diem nos hodie obimus,etiam si magna cum tristitia illud faciamus;vt qui locum,in quo Deus Verbum & Dominus per exortum,qui verbis explicari nequit,apparuit,propinquum habeamus,neque ad illum tamen accurrere valeamus. Sane idem fere hic nobis vsu venit, quod diuinissimo Moysi. Hic enim in montem præcelsum subuectus, promissionis terram oculis quidem vsurpabat,auidissimeq. in illam ingredi cupiebat; verum quod virgæ suæ verbere aquarũ fluenta & riuos e petra educturus, Deum non benedixisset,nequaquam huc ingredi permissus est. Et ille quidem ad eum modum terra multum desiderata orbatus,mæroreq. exhaustus, hinc ad Deum migrauit. Nos autem,qui his non dissimilia patimur,quid faciemus? Nam etsi de cælestib.
Luctus Sophronij de Bethlehem a Sarracenis possessa. donis animo voluptatem capimus & lætamur,& religiose nos oblectamus,& quasi continuum gaudium haurimus:contristamur tamen & turbamur non parum,quod locum cominus aspicere nõ licet,ibiq. festiuum conuentum agitare,vbi vera illa lux orta est,vbi æterna vita floruit, vbi tandem D donorum & gratiarum omnium thesaurus aspectabili forma apparens,omnes qui cum fide & pietate intuentur,illustrat & recreat,cælestiq. gaudio vberrime exatiat,ac tales eis opes impertitur, q̃ neque defluunt,neque deficiunt:efficitq. vt non absque gaudio & oblectatione cum Angelis, pastoribus,& Magis,Gloria in altissimis Deo,& in terra pax hominibus bonę voluntatis,concinant.

VI. Non Adamo tantum primo generis nostri parenti,diuinoq. Moysi misere ad modum hodierna luce assimilamur; verum Dauidis quoque Dei parentis sortem cum primis exacte exprimimus, vt qui ijsdem pene difficultatibus hoc tempore inuoluamur,obstaculisq. præpediamur, quibus olim
b 2.Reg.23. ille. Etenim [b] Dauid in Regem a Deo assumptus,cum Philisthæorum acie vndique circumiecta aliquando coerceretur,spiritali siti,quali forsan nos modo,arens ardensq. salutarem aquam ex cisterna quæ erat in Bethlehem,bibere desiderabat. Aqua autem,quam mystice ille expetebat,& viua erat,& omnes qui ex ea bibebant,diuina virtute viuos efficiebat. Si scires [c] donũ Dei(aiebat
c Ioan.4. Christus,fons ille vitę numquam deficiens,ad Samaritanam)& quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere:tu forsan petijsses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.]& inferius:

VII. Si ergo iusti,& prophetæ,& Angeli,Christi natiuitatem & locũ,in quo exoptatissimus eiusdẽ E ortus contigit,contueri desiderabant & desiderant:quid mirum est,si nos abiecti minimique,qui eiusdem religionis & pietatis participes,Orthodoxæq. fidei coheredes effecti sumus,ardẽter istuc desideremus. Et quænam causa,quæso,diuinũ Dauidem,cum & germanus Bethlehemita esset,ortumq. e Deifera Bethlehem duceret,impediebat,quo minus Bethlehemiticæ cisternæ aquã, quã tantopere expetebat,tantaq. auiditate sitiebat,biberet? eadem prorsus,quæ nos hoc tempore. Nã & ipse quoque æque ac nos modo,ob hostilem metum,ad sacram Bethlehem cursu contendere, aquamque concupitam haurire prohibebatur (Quid enim homini cõtingere potest miserabilius, quam bonum desideratum ob oculos positum habere, neque desiderato tamen frui posse?) Quandoquidem tunc temporis quoque,perinde ac nunc, Philisthæorum statio Bethlehem obsidebat:eaq. res illum,quemadmodum nos quoque hac tempestate,quo minus bonum illud vsq. adeo beatum & desideratum(quippe quo nihil nobis obtingere potuisset felicius,aut honoratius, aut delectabilius)consequamur,impedit & absterret,ne ad diuinam Bethlehem accederet, absterrebat &

A bat & impediebat.]& inferius:
Tenemur profectò desiderio & siti æque nos torrente, atque altera illa torrebat Regem: videre VIII.
autem aquam (vt decantatus ille Dauid) & vel solo aspectu animam visumq. inde pascere propter
Sarracenorum metum omnino non valemus. Etenim impiorum Agarenorum statio æque nunc (vt
dictum est) illustrem Bethlehem occupat & obsidet, vt quondam Philisthæorum: nec vllum prorsus
transitum ad illam indulget. Interminatur enim cædem & interritum, si quis ad sanctam illam
ciuitatem egredi diuinissimæq. ac nobis optatissimæ Bethlehem appropinquare ausus fuerit. Quare
intra ciuitatis huius portas conclusi, necnon in diuino hoc Dei genitricis templo constituti, festum
hûc diem, anniuersariamq. solemnitatem non citra tristitiã obimus, publiceq. celebramus.]
hæc autem & alia plura id genus hoc anno die Natali Domini pro concione Sophronius, quæ rem
accurate consideranti valeant lacrymas elicere copiosas, dum recogitat, cuncta loca sancta, quæ
erant extra Hierosolymam, feris barbaris Sarracenis fuisse exposita, id e mœnijs spectantibus mi-
seris ciuibus.

Sed dum tot tenebræ occupant Orientem, lux Euangelica fulgentibus radijs coruscat in Occi- IX.
B dente, dum apud gentes quæ Deum ignorabant, splendor Euangelicæ prædicationis ab Aposto- a Bed. hist. Anglor. lib 3. c. 7.
lica sede refulsit. Eo tempore (inquit Beda [a]) gens Occidentalium Saxonum, qui antiquitus Ge-
uissi vocabantur regnante Cynigilso, fidem Christi suscepit, prædicante illis verbum Byrino Epi- *Ab Honorio Papa mittitur S. Byrinus in Angl.*
scopo, qui cum consilio Papæ Honorij venerat in Britanniam, promittens quidem, se illo præsente,
Honorio Papa scilicet, in intimis vltra Anglorum partibus, quo nullus doctor præcessisset, sanctæ fi-
dei semina esse sparsurum. Vnde & iussu eiusdem Pontificis per Asterium Genuensem Episcopũ
in Episcopatus consecratus est gradum. Sed in Britanniam perueniens, ac primo Geuissorum gen-
tem ingrediens, cum omnes ibidem Paganissimos inueniret, vtilius esse ratus est ibi potius verbũ
Dei prædicare, quam vltra progrediens, eos quibus prædicare deberet, inquirere. Itaque euangeli-
zante illo in præfata prouincia, cum Rex ipse catechizatus fonte baptismi cum sua gente ablueretur,
contigit tunc temporis sanctissimum ac victoriosissimum Regem Nordumbrorum Osuualdum
affuisse, eumq. de lauacro exeuntem suscepisse: ac pulcherrimo prorsus & Deo digno cõsor-
tio, cuius erat filiam accepturus in coniugem, ipsum prius secunda generatione Deo dedicatum *Rex Geuissorũ Christianus efficitur.*
sibi accepit in filium. Donauerunt ergo ambo Reges eidem Episcopo ciuitatem quæ vocatur Dor-
C cinca, ad faciendam inibi sedem Episcopalem: vbi factis dedicatisq. ecclesijs, multisq. ad Dominũ
pro eius labore populis aduocatis, migrauit ad Dominum, sepultusq. in eadem ciuitate.] hæc Beda
vsque ad obitum sanctissimi viri, plurima paucis facta perstringens. Extant autem eiusdem sancti
Acta [b], quibus & prædicatio eius nota temporum consignatur, nimirum anno trigesimooctauo b Apud Sur. die 3. Decemb.
ab ingressu Augustini in Angliam, ab aduentu Domini anno sexcentesimo trigesimoquinto, qui
præsens est annus. Sed prætermissum a Beda ingens viri Apostolici miraculum Apostolo dignum,
ex ijsdem Actis hic describendum putauimus: sic enim ibidem enarratur:

Ad littus Britannici freti arrepto itinere perueniens, ascensurus nauem, diuina celebrat my- X.
steria, sibi suisq. viaticum parans, salutaris hostiæ pia libamina Deo obtulit. Vrgente vero nauiga-
tionis articulo, ad nauim festinãs introducitur: & insurgente vento, dum alta sulcarẽt pelagi, remi-
niscitur Byrinus, se rem præcipue caram amisisse, & nautis vrgentibus impeditum, in littore, vnde
abscesserat, reliquisse. Dederat enim ei Honorius Papa pallam, super quam corpus Christi conse-
crabat, & in qua corpus Dominicum inuolutum & ad collum suspensum semper secum ferebat, at- *Ingens miraculum Byrini Apostolici viri.*
que inter sacranda sacrosancta mysteria super sanctum altare ponere consueuit. Fide igitur arma-
D tus, in mare descendit, Deum auctorem habens per mare securus incedit, & recepto quod reliquerat,
ad nauem regreditur: offendit autem illam quasi immobilem stantem, cum paulo ante per vn-
das maris velociter currentem reliquisset. Vt autem in eam ingressus est, nec vna quidem in vesti-
mento eius aquæ gutta deprehensa est. Id nautæ vidẽtes, flexis genibus, tamquam Deum eum ado-
rauerunt, & complures ex eis ad fidem Christi, prædicante illo verbum Dei, conuersi sunt.] quod
quidem adeo magnum fidei experimentum ab Apostolico viro Deus edi voluit, quo sciretur, nihil
habere minus ab Apostolis gratiarum, quo legitime susceptum Apostolicum munus obeunt. Por-
ro hæc tanta peragendi data est a Deo Byrino fiducia, ne sacrosanctum Christi corpus inuolutum
palla relictum in littore, ibidem remaneret. Vides perseuerasse hactenus apud fideles valde pios
pristinum illum morem, qui a S. Ambrosio describitur in funere Satyri fratris, portandi scilicet in
itinere terra mariq. sacrosanctam Eucharistiam sudario inuolutam: quam piam consuetudinem si-
cut feruens religio introduxit, ita & religio æque sancta subduxit: suadebat illud tunc fides, quod
postea reuerentia dissuasit: vtrobique commendandi fideles, sicut in vtroque apparet Apostolorũ
prędicata fiducia, & commendata modestia, siue cum nolunt ad momentum [c] carere Christi pręsen- c Ioan. 6.
E tia, siue (vt fecit Petrus) repellendo eum a se, cum dixit [d]: Exi a me, quia homo peccator sum, d Luc. 5.
Domine.]

Sed non prætereat Honorij Romani Pontificis numquam satis laudata solertia, qui exemplo XI.
eius quem coluit, Gregorij prædecessoris, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete longe late- *Honorij solertia in cõuersione gentium.*
que ad Oceanum vsque mare per Apostolicos viros a se missos extẽdit, & opportune quidem: post-
quam enim tam a Sarracenis, quam ab hæreticis Imperatoribus pessumdari Orientem vidit, & cũ
tota nocte densa obscurata erroris caligine ibi piscatus, nihil cepisset, ad imperium Domini in ca-
pturam piscium alibi laxat rete. Tolerauit expectauitq. Pontificia indulgentia dissidentes Orien-
tales, ne dissensionum fluctibus mergerentur: dum interim abusi illi benignitate pastoris, clande-
stinis aggressionibus quatere fidem Catholicam pertinaciæ arietibus non cessarent contra præce-
pta ipsius Honorij, qui de nouitate vocum, scribens ad Sergium Constantinopolitanum Episcopũ,
silentium indixisset. Quod vero nondũ aperte sciretur fauere hæresi Imperator; quodq. tres pariter
Patriarchas, & Alexandrinum, Antiochenum, & Constantinopolitanum eumdem propagare erro-
rem

rem non adhuc perspicue innotuisset:sed & eum insuper Sarracenorum armis Oriés laboraret,co A gendi Concilij œcumenici tempus haud opportunum esset:cumq.adhuc velamentis pietatis fraude contecta,necdum zizania matura ad messem,vt diuidi possent a segete , perspicua apparerent: Honorius(vt dictum est)ista præteriens,ad Gentium conuersionem Apostolicum rete conuertit:&annnente Domino,plenum magnis piscibus traxit ad littus.

IESV CHRISTI ANNVS 636.	HONORII PAP. ANNVS 11.	HERACLII IMP. ANNVS 27.

I. *Hierosolyma capta a Sarracenis.*

ANnus Redemptoris sexcentesimus trigesimussextus, Indictione nona, Christianæ religioni lugubris illuxit,quo ciuitas sancta,in qua operatus est Deus salutem in medio terræ,anno secundo obsidionis capitur a Sarracenis Christianæ religionis infensissimis hostibus;ab iisdemq.non paucis annis,vt a Persis,captiua tenetur,sed vsque ad annum Domini millesimi m nonagesimumnonum, B post annos quadringentos sexagintatres,ex quo a fidei hostibus fuerat occupata:quæ &(proh dolor!) numquam e collo tyrannicum,iugum excussisset,neque excussura fuisset vmquam armis Imperatorum Orientalium torpore languentium nisi ab extremis orbis partibus Francorum ardens pietas cælesti munita auxilio,magna animi fortitudine id aggressa feliciter perfecisset. Sed quid de his nobis Annales referent,audiamus. Ad præsentem namque annũ spectant,quæ ex Theophane sunt anno superiori narrata his verbis:Haumar direxit aciem contra Palæstinam,& obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore,cepit eam verbo,*pactis conuentis scilicet.* Sophronius namque Hierosolymitanus summus sacerdos verbum accepit ad totius Palæstinæ securitatem.]egisse enim ipsum liquet, vt Christianis liceret secure quæ sunt Christianæ religionis sacra peragere.ita Tyrius Episcopus & alij tradunt.Sed pergit Theophanes:

II. *Haumar templum suæ sectæ construxit.*

Cum Haumar sanctam ciuitatem fuisset ingressus,cilicinis ex camelis & sordidis indumentis amictus,simulationemq.satanicam ostentans,templum exquisiuit,quod Salomon construxerat, ad blasphemiæ suæ oratorium construendum videlicet. Hoc aduertens Sophronius,ait:In veritate istud est abominatio desolationis,quæ dicta est a Daniele propheta,stans in loco sancto. Multisq. C lacrymis hic pietatis propugnator Christianam defleuit plebem.] Puto equidem sanctissimũ Patriarcham aliquid amplius mente spectasse,quam oculis,prænouisseq.gentem illam Mahometicã vere abominationem esse desolationis(quantũ a Deo permissum esset)Christianæ religionis:Haumar autem,vtpote affinem genti Hebræorum,luxisse templi Salomonis destructionem habitu corporis in vestibus luctuosis:quamobrem vt eas deponeret,vix tandem idem Sophronius persuasit. nam subdit Theophanes.Dum vero illic Haumar esset,rogauit eum Episcopus accipere sindonem cum indumento & indui:at ille non patiebatur ea portare. Vix ergo persuasit his vestiri,donec sua lauarentur,& iterum reddidit ea Sophronio,& vestitus est proprijs.]

III. *Sophronij Patriarchæ Hierosol. obitus.*
a 3.Reg.19.
b 1.Reg 4.

Sed quid de Sophronio?eius extrema mox adijcit Theophanes: Verũ,inquit,inter hæc Sophronius obijt,qui verbo & actu Hierosolymitanam ornauit Ecclesiam;qui contra Heraclij & fratrũ eius Monothelitarum,Sergij scilicet & Pyrrhi,decertauit errorem.]Cum enim videret sancta a canibus proculcari,quanto putas eum mærore esse confectum,ac quibus luxisse lacrymis,& lugubribus nouum Hieremiam threnis lamentatum esse tantam cladem?vnde merito, vti Elias [a],petierit animæ suæ vt moreretur,& non secus atque Heli [b], non substiterit amplius,vbi captam audiuit D Arcam Domini,neque illi superstes esse cupierit.

IV. *Magno damno Sophronius viuere desijt.*

Magno quidem totius Ecclesiæ Catholicæ damno Sophronius viuere desijt,qui aduersus Monothelitas solus(vt vidimus)hactenus insurrexisset,ac scriptis dictisq.strenue decertasset.hocnamque ad cumulum malorum accessit,vt qui impietati resisteret,e medio tolleretur:quo sublato obice,quæ non tentaret Imperatoria potens manu,& trium Patriarcharum fulta præsidio hæresis scelerata? Verum licet Sophronius ex hac vita discessetit,tamen rectæ fidei hereditatem ad suos discipulos aliquos Palæstinos Episcopos propagauit,vt apparet ex relatione Stephani Episcopi in Synodo Romana sub Martino Pontifice facta in Secretario secundo:licet idem tradat, post Sophroniũ nullum alium ad ea tempora fuisse suffectum Hierosolymis Orthodoxum Episcopum,sed inuasisse Ecclesiam illam hæreticum hominem,de quo ista ibi:Sergius namque quondam Ioppensis Episcopus,post recessum gentis Persarum,loci conseruationem sedis Hierosolymitanæ arripiens nõ quidem per Ecclesiasticam auctoritatem,sed sæcularem potestatem,contra canones,ibidem ad sedem Hierosolymitanam pertinentes aliquos Episcopos ordinauit,& cum ipse minime fuerit ordinatus,alios ordinare præsumpsit.]hæc ipse, qui subijcit eosdem pseudoepiscopos se adiunxisse E Paulo Patriarchæ Constantinopolitano hæretico,quo ab illo in Episcopatu continerentur.

V.

Accidit plane vt ad luctum fidelibus Orthodoxis vndique fluerent argumenta,quod loca sancta conculcarentur a perfidis Sarracenis,quod tanto pastore illa esset orbata Ecclesia, quodq.hæreses inde sibi quærerent incrementa.Sed & illud Hierosolymitana clades attulit detrimentum, quod æque cum ciuitate Sophronij scripta naufragium passa sint,quorum perpauca dumtaxat veluti racemi post vindemiam nobis hactenos reliqua sunt,duę videlicet homiliæ,quarum altera in Natali Domini est habita,de qua superius mentio facta est,altera de sanctis Angelis: scriptorum vero ipsius aduersus Monotheliras epistola tantum illa ad Honorium atque Sergium superest intexta Actis Sextæ Synodi. Ceterum ex paucis his nobis relictis nobilissimi & diuinitus afflati ingenij monumentis,qualis quantusq.vir fuerit doctrina egregie & eloquentia prędirus, satis intelligi posse videtur:vt plane inter nobiliores Orientalis Ecclesiæ magistros merito censeatur adnumerandus. Porro eum non doctrina tantum,sed & sanctitate percelebris innotuisset,eius natalis dies

posteris

A posteris annuatim celebrandus ab Ecclesia Catholica in tabulis Ecclesiasticis [a] fuit adscriptus. Sed iam ad res Occidentalis Ecclesiæ conuertamus orationem.

[a] Martyr. Rom. die 12. Martij.

VI. *Conc. Tolet. quintum.*

Hoc anno, Era sexcentesima septuagesimaquarta celebratum habetur Concilium Toletanũ, dictum quintum, Episcoporum viginti, anno primo Cinthilani Regis, cuius extant canones nouẽ, ijdemq. pro Regis salute stabilitateq. regni sanciti, vt inter alios ille, quo iubetur, vt maledicens Regi, excommunicationis pœna mulctetur.

VII. *S. Isidori obitus, & virtutes.*

Quod autem huic quinto Toletano Concilio (sicut quarto) minime interfuisse reperiatur sanctus Isidorus: id accidit, quod hoc eodem anno traditur esse defunctus; de quo ista Tudensis habet in Cinthilano Rege: Anno primo Regis Cinthilani, doctor & legum lator Hispaniarum Isidorus stans in ecclesia, peracto sermone ad populum, & expandens manus, benedicens omnibus, Deo hactenus sibi traditum gregem commendans, felicissimo somno obdormiuit in Domino. Decoratus quippe extitit sanctitate, spiritu prophetiæ clarus, in eleemosynis largus, hospitalitate præcipuus, corde serenus, in sententia verax, in iudicio iustus, in prædicatione lætus, in lucrandis Deo animabus studiosus, in expositione Scripturarum cautus, in consilio prouidus, in actu humilis, in mensa B sobrius, in oratione deuotus, honestate præclarus, semper pro Ecclesiæ & veritatis defensione mori promptus, & in omni bonitate conspicuus. Præterea pater extitit clericorum, doctor & sustentator monachorum ac monialium, consolator mærentium, tutamen pupillorum ac viduarum, attritor superborum, persecutor & malleus hæreticorum.

VIII.

Rexit Archiepiscupatum Hispalensem quadraginta annos, diuersis fulgens miraculorum signis, primaria dignitate florens, & Romani Papæ in Hispania vicem gerens. Sacerdotibus, Regibus, & populis diuinas & humanas leges tradidit, & Romano Pontifici humiliter obedire prætermittentibus maledictionem intulit, & eos a fidelium separauit consortio: multis librorum voluminibus editis * .... etiam conseruauit, & in pace quieuit. Era sexcentesima septuagesima * ad Synodum Episcopos conuocauit, & ore prophetico eis sui obitus diem, & Hispanis futura prædixit: fidus honestatis, lux morum, Sol probitatis vir sacer ille Isidorus, per quem floruit alma fides, &c.] addit autem in fine, ipsum ex stirpe Gothorum progenitum, natumq. patre Seueriano Duce Carthaginensi. Quod autem ad scripta ab eo pertinet, hic eorum catalogus recensendus est ex S. Ildefonso Archiepiscopo Toletano, qui hæc ait:

* humilitatem
* quarta

IX. *S. Isidori scripta.*

C Isidorus post Leandrum fratrem Hispalensis sedis prouinciæ Bæticæ cathedram tenuit, vir doctrina simul & ingenio pollens: nam tantæ fœcunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, vt vbertas admirãda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes, ex quo audita is qui audisset, nonnisi repetita sæpius commendaret. Scripsit opera eximia & non pauca, id est, librum de genere officiorum, librum procemiorum, librum de ortu & obitu Patrum, librum commentationis, quem, Synonima, vocitauit, libros duos ad Florentiam sororem suam contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Sisebutum Principem, librum differentiarum, librum sententiarum. Collegit etiam ex diuersis auctoribus, quod ipse cognominauit, Expositiones sacramentorũ: quibus in vnum congestis, ideo liber dicitur Quæstionum. Scripsit quoque vltimo ad petitionem Braulionis Cęsaraugustani Episcopi librum Etymologiarum, quem cum multis annis conaretur perficere, inexpleto opere diem extremum visus est conclusisse. Claruit temporibus Reccaredi, Viterici, Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, & Sisenandi, annis ferme quadraginta tenens Episcopatus honorem, insignemq. doctrinæ sanctæ gloriam, pariterq. decorem.] hucusq. Ildefonsus. Tudensis vero agens de successore ipsius S. Isidori, ista subiungit:

X. *S. Isidori pseudosuccessor.*

D Successit beatissimo Isidoro Theodiscus natione Græcus, varietate linguarũ doctus, exterius locutione nitidus, verius autem (vt exitus demonstrauit) sub ouina pelle lupus voracissimus: nam libros quosdam de naturis rerum & arte medicina, necnon de arte notoria, quos pater Isidorus facundo stylo composuerat, necdum ad publicum venerant, modum * fidei corrupit, resecans vera, & inserens falsa, atq. per quemdam Arabem nomine Auicennam de Latino in Arabem transtulit. Hic in ijs & alijs pluribus infidelis inuentus, & erroneus in articulis fidei cumprobatus, per Synodum ab Archiepiscopali dignitate degradatus est: asserebat enim Dominum nostrũ Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed potius adoptiuum. Hic (vt dictum est) priuatus honore sacerdotij ad Arabes transijt, & sectæ pseudoprophetæ Mahometi adhæsit, & plura docuit detestanda sub Imperatore Heraclio. Tunc temporis dignitas primatus translata est ad Ecclesiam Toletanam.] hæc Tudensis, quem exscriptum ex prototypo nobis concessit Franciscus Pegna mei amantissimus Rotæ Auditor. Verum hæc de Theodisci priuatione Episcopatus ante triennium sedis expletum oportuit contigisse; siquidem legitur Honoratus Hispalensis Episcopus sexto Toletano Concilio post biennium subscripsisse.

XI. *Toletani Episcopi ex S. Ildefonso.*

E Porro eodem tempore quo Isidorus, etiam Iustus Toletanus Episcopus ex hac vita discessisse videtur: etenim qui Concilio quarto Toletano interfuit cum Isidoro, loco ipsius huic quinto præsens fuit successor Eugenius. Quãobrẽ sicuti sunt persoluta postrema S. Isidoro ante Synodũ hanc vita functo, ita persoluamus & Iusto, de quo agit S. Ildefonsus, qui in catalogo virorum illustrium quem texuit, numerans Toletanos Antistites Metropolitanos prouinciæ Carthaginensis, non vitã ipsorum integre scribens, sed veluti quibusdam elogijs eorum memoriam singillatim prosecutus, primo loco collocat Audentium, cui successisse dicit Austurium virum sanctum. Sed dicturi de Iusto, non prætereamus quatuor eius prædecessores memoria dignos, quorum elogia ab Ildefonso cõscripta nobis exhibet scriptus Vaticanus codex his verbis:

XII. * Asturius. *Austurius Episc. Tolet.*

Austurius * post Audentium Toletanæ vrbis sedis Metropolis prouinciæ Carthaginensis Pontifex successor obuenit, vir egregius, assignans opera virtutum plus exemplo viuẽdi, quam calamo scribendis. Hic & sacerdotio beatus & miraculo dignus: quia quibus fungeretur in cælo, eorũ terreno reperire mẽbra meruit in sepulchro. Nã cum sedis suæ sacerdotio fungeretur, diuina dicitur reuela-

reuelatione commonitus Complutensi sepultos municipio (quod ab vrbe eius ferme sexagesimo A milliario situm est) Dei martyres perscrutari. Qui concitus accurrens, quos & tellus aggeris & obliuio temporis presserat, in lucem & gloriam terrenæ cognitionis pronehendos inuenit. Quibus inuentis, redire ad sedem renuens, seruitute simul & assiduitate sanctorum innexus, diem clausit extremum cuius tamen sedem, donec vixit, nemo adijt. Idem (vt antiquitas fert) in Toleto sacerdos nonus, & in Compluto agnoscitur primus.] Subijcit auctor de Montano itidem viro sancto Episcopo Toletano, verum non successore Austurij, sed Celsi: ait enim:

XIII.

*retemperauit
*conlertas
Montanus Episc. Tolet.

Montanus post Celsum primæ sedis prouinciæ Carthaginensis Toletanæ vrbis cathedram tenuit, homo & virtute spiritus nitens, & eloquij opportunitate decorus, regimen honoris acceptauit * ac disposuit condigno cælestiq. iure simul & ordine. Scripsit epistolas duas Ecclesiasticæ vtilitatis disciplina confertas *, e quibus vnam Palentinæ vrbis habitatoribus, in qua presbyteros chrisma conficere, Episcoposq. alienæ diœcesis alterius territorij ecclesias consecrare magna perhibetur prohibere auctoritate, sacratum scripturarum testimonijs firmans id ipsum fieri penitus non licere: amatores quoq. Priscillianæ sectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam eius amore retinerent, abdicat & exprobrat, commemorans quod in libris beatissimi Turibij * Episcopi ad Leonem Papam missis eadem Priscillianorum hæresis detecta, conuicta, atq. decenter B maneat abdicata. Aliam vero epistolam ad Turibium religiosum *, in qua collaudans eum, quod culturam destruxerit idolorum, committit ei sacerdotalis auctoritatem vigoris, per quam presbyteros chrisma conficere, & Episcopos alienæ sortis alterius diœcesis ecclesias consecrare, magna compescat inuectione. Hic vir antiquissima fideliq. relatione narratur, ad exprobrationem * infamiæ, tamdiu prunas tenuisse in vestimentis ardentes, donec coram sedis suæ sacro altari totius Missæ celebritatem expleret: peractis autem solemnibus, nec prunæ ignem, nec vestis inuenta est amisisse decorem. Tunc Deo relatis gratiarũ actionibus, per simplicem naturam ignis conuicta est & fallacia detestabilis accusantis, & innocentia beatissimi sacerdotis. Gloriosus habitus fuit temporibus Amalerici Regis: annis nouem Pontificatus tenuit dignitatem.] Subijcit autem hic sanctus Ildefonsus, post Donatum monachum Africanum, Aurasium Adelphij successorem, de quo ista:

*Toribij
*monachum
*excolpatione

XIV.
Aurasius Episc. Toletanus.

Aurasius Toletanæ Ecclesiæ Pontifex Adelphij in loco asciscitur sacerdotis, vir bonus, regiminis auctoritate præclarus, domesticis rebus bene dispositus, aduersitatibus infixis constanter erectus: qui quanto extitit temperantia mansuetus, tanto fortior semper fuit inuentus aduersis. Plus C illi in renrio in defensione veritatis, quam in scribendi exercitio mansit. Vnde perfectis viris compar habetur: quia quæ de verbo illorum prædicatio seminauit, defensionis huius custodia præmuniuit. Vixit in sacerdotio temporibus Vuiderici & Gundemari & exordijs Sisebuti Regum, annis ferme duodecim.] vbi hæc Ildefonsus de Aurasio habuit, de eius successore ista subnectit post elogium de Ioanne Episcopo Cæsaraugustano doctrina & sanctitate conspicuo:

XV.
Helladius Episc. Toletanus.
*opinabile

Helladius post Aurasium sedis eius adeptus est locum. Hic cum regiæ aulę illustrissimus, publicarumque rerum existeret rector, sub sæculari habitu monachi votum pariter explebat & opus. Nã ad monasterium illud, Agaliense dico, cuius me susceptio monachum tenuit, quod munere Dei, perennisq. & patentis sanctitatis decore & optabile * cunctis & palam est totum, cum sæpe discussantium negotiorum ductus itinere perueniret, remota clientum sæculiq. pompa decoris, adeo monachorum peculiaritatibus inhærebat, vt turmis iunctus eorum stipularum fasciculos ad clibanũ deportaret. Cumq. inter decorem insolentiamq. sæculi, solitudinis & amaret & sectaretur arcana: celeri fuga relictis omnibus quæ esse nouerat mundi, adijt sanctum monasterium: quod frequentauerat voto, venit permansurus * optabili vsu. Ibi factus monachis pater, meritis studijsq. sanctis D & vitam monachorum debite rexit, & statum monasterij totius communis rei diuitijs cumulauit. Ex hoc fessis pene senio artubus, ad Pontificatus apicem deuocatur: & quia vocaretur vi coactus pariter & ignotus, illic maiora virtutum exempla quam monachus dedit: quia statum mundi, quẽ contempsit, virtute magna perhibetur rexisse discretionis. Miserationes eleemosynarumq. copias tam largiter egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasses inopum & artus descendere, & viscera confoueri. Scribere renuit; quia quod scribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonstrauit. Me ad monasterium rediens memoratum, vltimo vitæ suæ tempore Leuitam fecit. Senex obijt. Decem & octo annis sacrum regimen tenuit temporibus Sisebuti, Suinthilani, & exordijs Sisenandi Regum. Beatus habitus fuit, qui post beatior gloriam cælestis regni bona plenus senectute promeruit.] De Iusto autem eius successore ista mox addit:

*abire

XVI.
Iustus Episcopus Toletanus.

Iustus post Helladium discipulus eius & successor innexus illi est, vir habitu minimus corporis, ingenio vero mentis decorus atq. subtilis, ab infantia monachus ab Helladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus pariter & instructus, in Agaliensi monasterio tertius post il E lum rector est factus, in Pontificatu autem mox illi successor inductus, vir ingenio acer, & eloquio sufficiens, magna spe profuturus, nisi hunc ante longæuam vitam dies extulisset extrema. Scripsit ad Richilanem Agaliensis monasterij patrem epistolam debita & sufficienti prosecutione constructam, in qua patenter astruit, susceptum gregem relinquere penitus non debere. Exinde exactis annis tribus, tempore Sisenandi Regis obijt: qui Rex post hunc die nonodecimo defunctus abscessit.] hucusq. Ildefonsus de Archiepiscopis Toletanis, qui vixerunt ante præsentem annum & diem celebrati quinti Concilij Toletani, cui successor Iusti interfuisse reperitur Eugenius primo loco subscriptus, de quo ista idem habet Ildefonsus:

XVII.
Eugenius Episcopus Toletanus.
*abscessit

Eugenius discipulus Helladij, collector & consors Iusti, Pontifex post Iustum successit *, ab infantia monachus, ab Helladio cum Iusto pariter sacris in monasterio institutionib. eruditus. Hunc secum Helladius a monasterio tulit, ad Pontificatũ tractus: qui rursus ab eo clericalib. institutus ordinibus, sedis eius post eũ tertius rector accessit. Et bonũ meritum lenis, qui duobus discipulis

sanctisq.

A sanctisq. filiis Ecclesiæ Dei hereditatem meruit relinquere gubernandam. Idem Eugenius morib. incessuq. grauis, iā numeros, statū, incrementa, decrementaq. cursus, recursusq. Lunarum tanta pe ritia nouit, vt considerationes disputationis eius auditorem in stuporem verterent, & inconsidera bilem doctrinam inducerent. Vixit in sacerdotio fere vndecim annis, regnantibus Cinthila, Tulgane, & Cindasuindo Regibus.] hucusque de Eugenio Ildefonsus.

XVIII.

At non prætereat mentio de Braulione Cæsaraugustano Episcopo, qui huic quintæ Synodo Toletanæ interfuit: sed primum de fratre ipsius & prædecessore Ioanne, de quo hæc habet Ildefonsus eodem libello de viris illustribus: Ioannes in Pontificatu Maximum secutus, Ecclesiæ Cæsaraugustanæ sedem ascendit, primo pater monachorum, & ex hoc Præsul factus in regimine populorum, vir in factis litteris eruditus, plus verbis intendens, quam scriptis, tam largus & hilaris dato, quam hilaris etiam vultu. Vnctionem vero spiritus Dei, qua fouebatur intrinsecus, tam largita te muneris, quam habitudine cultus adeo præferebat, vt & datum gratia commendaret, & non da tum gratia excusaret. In Ecclesiasticis officijs quædam eleganter & sono & oratione cōposuit. Ad notauit inter hæc inquirendæ Paschalis solemnitatis tam subtile & vtile argumentum, vt lectori B & breuitas contracta, & veritas placeat patefacta. Duodecim annis tenuit idem honoris, adeptus vitam gaudij, ad quam anhelauit desiderabili voto. Substitit in sacerdotio temporibus Sisebuti & Suinthilani Regum.] De Braulione autem ita:

Ioannes Cæsaraugust. Episc.

Braulio frater Ioannis in Cæsaraugusta decedentis adeptus est locum, vir sicut germanitate coniunctus, ita non nimium ingenio minoratus. Clarus & iste habitus canonibus, & quibusdam opusculis. Scripsit vitam Aemiliani cuiusdam monachi, qui & memoriam huius & virtutem illius sancti viri suo tenore commendat pariter & illustrat. Habuit sacerdotium ferme viginti annis; quibus expletis, clausit diem vitæ præsentis. Durauit in regimine temporibus Sisenandi, Cintbilæ, Tulganis, & Cindasuindi Regum.] XIX.

Braulio Episcop. Cæsaraugust.

Sed & prodendum elogium de Conantio Palentinæ sedis Antistite, qui huic pariter Concilio præsens fuit atq. subscripsit primus post Eugenium, de quo ista idem habet S. Ildefonsus: Conantius post Maurilanem Ecclesiæ Palentiæ sedem adeptus est, vir tam pondere mentis quam habitudine speciei grauis, communi eloquio facundus & grauis, officiorum Ecclesiasticorum ordinib. intentus & prouidus. Nam melodias sonis multas nouiter edidit, orationum quoq. libellū de omnium decenter scripsit proprietate psalmorum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis: dignus habitus fuit ab vltimo tempore Vuiterici, per tempora Gundemari, Sisebuti, Suintbilani, Sisenandi, & Cinthilę Regum.] hæc de tempore eius sedis: ex quibus causam habes, cur primus post Primatem in Synodo sederit atq. subscripserit, nempe quod ceteris senior esset. Sed de his satis. XX.

Conantius Episc. Palētinus.

C

IESV CHRISTI ANNVS 637. — HONORII PAP. ANNVS 12. — HERACLII IMP. ANNVS 28.

Sequitur annus sexcentesimus trigesimusseptimus, Indictione decima, Orientalibus non secus ac præcedens infelix: nam a Sarracenis totius Orientis metropolis ciuitas capitur Antiochia, iam antea occupata reliqua parte Syriæ; retētaq. ab eis est vsq. ad annum Domini millesimum nonagesimumoctauum. Quomodo autem hæc acciderint, & quomodo consultum fuerit rebus sacris D ac templis, altum vbiq. silentium. Plane his temporibus, quibus siue a Persis antea, siue ab Arabibus postea ijsdemq. Mahometanis & Sarracenis captæ sunt nobilissimæ ciuitates Orientis Alexandria, Hierosolyma, & Antiochia vna cum ei&dem subditis regionibus, accidit vt siue habitatoribus in Occidentem commigrantibus, siue mercatoribus cum ijsdem Gentilibus tuto versantibus, siue alijs fidelibus Christianis id curantibus, complura sanctorum tum martyrum tum confessorum corpora translata fuerint in Occidentē, atq. in diuersis locis, siue Romæ, siue Venetijs, vel alibi collocata. Romam autem translatas tunc fuisse venerandas reliquias Ignatij martyris Antiochia, cōstans fama, vetusq. traditio potius quam scripta significant: quod & pariter dicendum de alijs pluribus sanctorum reliquijs, quas ex Oriente aduectas diuersa Occidentalis orbis loca custodiunt. Siquidem Orientales vt hæc latigirentur longissime aberant, qui potius in Occidentem ad Vrbem ipsam (vt vidimus ex sancto Gregorio) ad perquirendas sanctorum reliquias venire consueuerāt. I.

Antiochia capta, & translata reliquiæ in Occidentem.

Porro sancti Marci corpus longe post hæc tempora transferri Venetias contigit. Etenim qui ad finem sæculi huius ad ea peregrinatus est loca, hæc de eiusdem sancti corpore tradidit, quæ in libello de locis sanctis scripsit Beda his verbis, cum agit de ciuitate Alexandrina: A parte Aegypti E vrbem intrantibus, ad dextram occurrit ecclesia, in qua beatus Euangelista Marcus requiescit, cuius corpus in Orientali parte eiusdem ecclesiæ ante altare humatum est, memoria superposita de quadrato marmore facta.] hæc ibi. II.

IESV CHRISTI ANNVS 638. — HONORII PAP. ANNVS 13. — HERACLII IMP. ANNVS 29.

Annus sequitur Domini sexcentesimus trigesimusoctauus, Indictione vndecima: quo Honorius Papa, vbi sedisset annos duodecim, menses quinque, minus tribus diebus, ex hac vita migrauit quarto Idus Octobris. Ita est corrigendū qd apud alios legitur, post annos duodecim & menses vndecim: idq. ex Synodalibus Actis Romani Concilij sub Martino Papa, de quo agemus inferius I.

Honorij Papa obitus.

Honorij Papæ res gestæ.

inferius. Apud Anastasium hæc mira de eius erga diuinum cultum munificentia leguntur: Hic tẽporibus suis multa bona fecit, Hic erudiuit clerum. Temporibus suis renouauit cymiliam vel supellectilem beati Petri Apostoli, & vestiuit Confessionem beati Petri ex argento puro, quod pensat libras centum octogintaseptem. Inuestiuit regias ianuas in ingressu ecclesiæ maiores, quæ appellantur Medianæ, ex argento pensante libras nongentas septuagintaquinq. Fecit & cerostatos maiores ex argento pares duos, qui sunt ante corpus beati Petri Apostoli, pensantes singuli libras sexagintaduas. Fecit & ad beatum Andream Apostolum, vbi supra ante Confessionem, tabulã ex argento, quæ pensat libras septuagintatres. A

II. Huius temporibus leuatæ sunt trabes in ecclesia beati Petri numero quindecim. Hic cooperuit ecclesiam omnem ex tegulis æreis, quas leuauit de templo quod appellatur Romę . . . . ex consensu pijssimi Heraclij Imperatoris. Eodem tempore fecit a solo ecclesiam beatę Agnetis martyris via Numentana, milliario ab Vrbe tertio, vbi requiescit, *martyr scilicet Agnes*, quam vndiq. exornauit, vbi posuit multa dona: ornauit autem sepulchrum eius ex argento, pensante libras ducentas quinquagintaduas; posuit desuper cibotium æreum deauratum miræ magnitudinis: fecit & gabatas aureas tres pensantes singulas libras singulas. Fecit apsidẽ eiusdem ex musiuo, vbi etiam multa dona obtulit.] In apside autem hæc circumposita carmina leguntur musiuo opere exarata subtus imagines eodem opere textas: B

Aurea concisis surgit pictura metallis,
Et complexa simul clauditur ipsa dies.
Fontibus e niueis credas, aurora, subire,
Correptas nubes, ruribus arua rigans.] in eodem apsidis emicyclo recta linea qui sequuntur positi sunt versus:
Vel qualem inter sidera lucem proferet irim,
Purpureusq. pauo ipse colore niteus,
Qui potuit noctis vel lucis reddere finem,
Martyrum e bustis hinc reppulit ille chaos.

Sursum versa nutu quod cunctis cernitur vno, C
Præsul Honorius hæc vota dicata dedit.
Vestibus & factis signantur illius ora.
Lucet & aspectu lucida corda gerens.] hæc ibi rudi (vt ferebat sæculum) stylo. Sed redeamus ad Anastasium, qui sic pergit narrare reliquã eiusdem Pontificis monumenta:

III. Item a solo fecit basilicam beati Apollinaris martyris in vrbe Roma in porticu beati Petri Apostoli, qui appellatur ad Palmaria, siue Palmata; vbi dona multa largitus est. Hic fecit Constitutum in Ecclesia, & decreuit vt omni hebdomada sabbati die exeat litania a beato Apollinare, & ad beatum Petrum Apostolum cum hymnis & canticis populus omnis occurrere debeat. Fecit autem & ecclesiam beato Cyriaco martyri a solo via Ostiensi, milliario septimo, vbi & donum obtulit. Eodem tempore fecit ecclesiam beatorum martyrum quatuor Coronatorum, quam & dedicauit, & donum obtulit. Fecit ecclesiam beato Seuerino a solo iuxta ciuitatem Tiburtinam, milliario ab Vrbe vigesimo, quam ipse dedicauit, & multa dona obtulit. Renouauit cœmeterium beatorum martyrum Marcellini & Petri via Lauicana. A

IV. Eodem tempore a solo fecit basilicam beato Pancratio via Aurelia, milliario secundo *, & ornauit sepulchrum eius ex argento pensante libras centum viginti. Fecit & ciborium super altare ex argento pensante libras centum octogintaseptem. Fecit arcus argenteos quinq. pensantes singulos libras quindecim. Fecit & candelabra aurea tria pensantia singula libras singulas: vbi multa dona simul obtulit.] Porro in veteri musiuo in ecclesia S. Pancratij eiusmodi inscriptio legebatur. *Ob insigne meritum & singulare B. Pancratij martyris beneficium, basilicam vetustate confectam, extra corpus martyris neglectu antiquitatis extructam, Honorius Episcopus Dei famulus, obruta vetustatis mole, ruinamq. minante, fundamentis a nouiter plebi Dei construxit, & corpus martyris, quod ex obliquo aulæ iacebat, altari insignibus ornato metallis proprio loco collocauit.*] Subdit vero de eodem Honorio Anastasius: D

* primo

V. Fecit ecclesiam beatæ Luciæ in vrbe Roma iuxta sanctum Siluestrum, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & ecclesiam beato Hadriano martyri in Tribus fatis, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & in domo suo iuxta Lateranas monasterium in honore beatorum Apostolorũ Andreæ & Bartholomæi, quod appellatur Honorij, vbi prædia & dona simul obtulit. Sed & multa alia fecit, quæ enumerare longum est. Fecit autem ordinationes tres, presbyteros tredecim, diaconos vndecim, Episcopos per diuersa loca octogintaunum. Qui sepultus est in basilica beati Petri sub die quarto Idus Octobris.] Fuit vero Honorius præter eruditionem qua pollebat rerum Theologicarum, etiam poeticis excultus litteris. Extat [a] vnicum eius epigramma de Ascẽsione Domini, & Apostolis eum diuersis animi affectibus prosequentibus: nisi forte quis illud magis tribuendum putauerit Venantio Fortunato, qui & Honorius dictus reperitur. E

a Biblioth. sanct. Patr. to. 8.

VI. Sed quæ post Honorij Papæ obitum secuta sint, videamus, atque in primis quæ idem qui supra Anastasius de eius vacatione sedis habet: Cessauit, inquit, Episcopatus eius anno vno, mensibus septem, diebus decem & septem.] hæc ipse. At non sic tãdiu vacasse dicitur sedes Honorij Romani Pontificis, vt non ante electus fuerit eius successor Vrbis Episcopus, sed potius quod qui iam Romæ canonice electus erat Seuerinus, vigentibus malis, cum resisteret ipse consentire Imperatori, non fuit ab Imperatore (vt tunc tyrannice fieri moris erat) confirmatus, vt colliges ex ipso Anastasio, qui hæc habet in eodem Seuerino Honorij successore, vbi fuisset electus:

Seuerinus Papa.

Huius

A Huius Seuerini temporibus deuastatum est Episcopium Lateranense a Mauritio Chartulario & Isacio Patricio, eodemq. Italiæ Exarcho, cum adhuc electus esset domnus Seuerinus. Sed antequam veniret Isacius, Mauritiua dolo ductus aduersus Ecclesiam Dei, consilio inito cum quibusdam peruersis hominibus, incitauerunt exercitum Romanum, dicentes: Quia nihil prodest quod tantæ pecuniæ congregatæ sunt in Episcopio Lateranensi ab Honorio Papa, & miles iste nihil exinde subuentus babet, dum & rogæ vestræ, quas domnus Imperator vobis per vices mandauit, ibi sunt a sancto viro reconditæ.] Eo vsi sunt prætextu perditissimi illi ad incitandos milites ad deprædationem Lateranensis Episcopij. VII.

Persecutio in Eccl. Rom.

Ceterum haud recena est exemplum, ex congesta sacra pecunia maxima damna templis illata esse. Produnt hoc sacræ litteræ atq. profanæ de templo Hierosolymorum pluribus in locis, nimirum ob thesauros in templo reconditos complures Reges & sæpe Romanos fuisse ad illud deprædandum illectos. Ex quibua cautior fuit Ecclesia Dei, de qua sanctus Ambrosius [a]: Aurum, inquit, Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget.] & alibi [b]: Habeo ærarios: ærarij mei sunt pauperes: hūc noui congregare thesaurū.] Scimus tamen aliud interdum suasisse prudentiam haud omnino im- B probandam, eo quod dicat Ecclesiastes [c]: Vtilior est sapientia cum diuitijs, & magis prodest videntibus Solem: sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia.] Sed si his Ecclesia careat, certum est quod haud Dei tuto præsidio destituitur; immo diuinum magis conciliat sibi patrociniū, cum humanis auxilijs destituta videtur: non enim innititur auro, licet auro bene vtatur. Pergit vero Anastasius: VIII.

a Ambros. offic. lib. 2. c. 28.
b Ambrosius in Auxentium ad fin.
c Eccles. 7.

His auditis, exarserunt omnes aduersus Ecclesiam Dei, & venerunt omnes a minimo concitati, omnes armati qui inuenti sunt in ciuitate Romana a puero vsq. ad senem in Episcopium Lateranense: & nō potuerunt manu militari introire, quia resisterent eis qui erāt cum sanctissimo domno Seuerino. Tunc videns Mauritius quia nihil potuerunt facere, dolo ductus fecit ibi exercitum residere intra Episcopium Lateranense, & fuere ibi dies tres. Post triduum autem introiuit Mauritius cum Iudicibus qui inuenti sunt cum ipso in concilio, & sigillauere omne vestiarium ecclesiæ, seu cymiliam Episcopij, quæ diuersi Christianissimi Imperatores seu Patricij & Consules pro redemptione animarum suarū beato Petro Apostolo reliquere, vt pauperibus, singulis temporibus, pro alimonia erogarentur, seu propter redemptionem captiuorum. Et postmodum misit Mauri- C tius epistolas suas ad Isacium Patricium Rauennam de hoc quod actum est, quomodo ipse cum exercitu sigillasset omne vestiarium Episcopij, & quia sine aliqua læsione omnem substantiam sæpe dictam potuissent deprædari. IX.

Cumq. hæc veriua cognouisset Isacius, venit in ciuitatem Romanam, & misit omnes primates Ecclesiæ singulos per singulas ciuitates in exilium, vt non fuisset qui resistere debuisset de clero.] Per primates Ecclesiæ haud alios intelligendos putarim, quam presbyteros & diaconos Cardinales, qui dignitate & auctoritate ceteris antecellerent. Sed pergit Anastasius: Et post dies aliquantos ingressus est Isacius in Episcopium Lateranense, & fuit ibi dies octo, vsquedum omnem substantiam illam deprædarentur. Eodem tempore direxerunt exinde ex parte ex ipsa substantia in ciuitatem regiam ad Heraclium Imperatorem. Postmodum ordinatus est sanctissimus Seuerinus, & reuersus est Isacius Rauennam.] Hæc autē cum tempore Seuerini accidisse doceat Anastasius, sequenti potius quam præsenti anno facta putamus, quando scilicet missum Romam ab Heraclio edictum perfidiæ Seuerinus cum omni clero est execratus. Quamobrem in eam sententiam pedibus eo, vt existimem Seuerinum nequaquam accepisse ab Heraclio confirmationem, eo quod eius edictum fuerit detestatus. Sed de his anno sequenti. X.

Cardinales omnes exulare iussi.

D Vidisti Græcorum odium in Romanam Ecclesiam, & Heraclij hæretici Imperatoris in eā animum infensum & auarum, vt non erubuerit Romanus Imperator Christianus ex sacrilegio magistratuum captare lucrum, factus ipse particeps sacræ prædæ, qui aduersus eiusmodi expilatores grassatoresq. insurgere debuerat vltor. Numquam hactenus aduersus Romanam Ecclesiam sub Christianis Principibus quid huiusmodi præsumptū fuisse legitur, vt in exiliū missis venerabilib. presbyteris ac diaconis Cardinalibus, Imperatoris magistratus armata militia impetum fecerint in Patriarchiū, prædatiq. fuerint Ecclesiæ thesaurum cum supellectilibus sacris. At de his hactenus. XI.

Hoc eodem anno, Era nimirum sexcentesima septuagesimasexta, celebratum habetur in Hispania generale, siue dixeris nationale Concilium Toletanum sextum nominatum, cui interfuerūt Episcopi siue præsentes siue per legatos numero quinquagintaduo: habitum autem est (vt prima eius constitutio docet) quinto Idus Ianuarij, anno Cinthilani Regis secundo, Era superius adnotata. Continet capita vndeuiginti tum ad fidem Catholicam stabiliendam, tum etiam ad Ecclesiasticam disciplinam custodiendam elaborata. In cuius tertio capite de Rege maxime pio hæc perpetua conseruāda memoria scripta reperiūtur [d]: Inspiramine summi Dei, excellentissimus & Chri- E stianissimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui sacerdotibus præuaricationes & superstitiones eorum, *Iudæorum scilicet*, eradicare elegit funditus, nec sinit degere in regno suo eum qui non sit Catholicus. Ob cuius feruorem fidei gratias omnipotenti Deo cælorum Regi agimus, eo quod eius tam illustrem creauit animam, & sua repleuerit sapientia. Donet ei præsentis æui diuturnam vitam, & in futuro gloriam æternam. Illud autem prouida nobis cura & valde est decernēdum vigilanti solertia, ne eius calor & noster labor quandoq. in posteria tepefactus liquescat. XII.

Concil. Toletan. sext.

d Concil. Tolet. 6. c. 3.

Quocirca consonam cum eo & corde & ore promulgamus Deo placituram sententiam: simul cum suorum optimatum illustriumque virorum consensu ex deliberatione sancimus, vt quisquis succedentium temporum regni sortierit apicem, non ante conscendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit hanc se Catholicam non permissurum eos violare fidem, sed & nullatenus eorū perfidiæ fauens, vel quolibet neglectu aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis aditum præbeat præuaricationis; sed quod magnopere XIII.

Quid Reges Hispania iurare debeant.

nostro est tempore conquisitum, debeat illibatum perseuerare in futurum. Nam incassum boni A agitur, si non eius perseuerantia prouidetur. Ergo postquam ordine præmisso ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator extiterit huius promissi, sit anathema maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni; simul cum eo damnatione percussi, quicumque facere dotum, vel quilibet Christianorum eius implicari fuerint errori.] hæc de Regibus successoribus sancta Synodus, Rege ipso fauente, decreuit: vt appareat haud esse recentem vel indebite vsurpatũ titulum Hispaniarum Regum, vt Catholici cognominentur, vtpote tãto facti titulo digni, q non solum iurent se fore Catholicos, sed neque passuros quemquam non Catholicum in amplissimo suo regno penitus reperiri. At quod rursus ad eiusdem Principis laudes spectat, audi de eo eiusdem Synodi præconia [a]: Denique tanta erga nos nostri Principis extant beneficia, vt longum sit singillatim ea promere lingua. Ipse enim, auctore Deo, nobis pacem, ipse quasi captiuam reduxit charitatem, ipsius ope quieti, ipsius sumus largitione ditati, ipse medicamine bonitatis suæ & reis pepercit, & rectos sublimauit. Cui si dignis voluerimus respondere beneficijs, non tantis extamus copijs virtutis, quanto voto sufficimus voluntatis.]hæc sancta Synodus: atque de his satis.

Reges Hisp. cur cognominati Catholici.

a Concil. Tolet. 6.c.15.

XIV. *Rotharis Rex Longob. Arianus.*

b Paul. diac. lib. 4 cap. 44. nou. edit.

Hoc eodem anno Ariouáldus Rex Longobardorum, idemque Arianus (de quo plura superius) B vbi regnasset annos duodecim, moritur, inq. locum eius subrogatus est Rotharis itidem Arianus: Huius (inquit Paulus [b]) temporibus pene per omnes ciuitates regni eius duo Episcopi erãt, vnus Catholicus, & alter Arianus. In ciuitate quoque Ticinensi vsque nunc ostenditur, vbi Arianus Episcopus, apud basilicam sancti Eusebij residens, baptisterium habuit, cum tamen Ecclesiæ Catholicæ alius Episcopus præsideret. Qui tamen Arianus Episcopus qui in eadem ciuitate fuit, Anastasius nomine, ad fidem Catholicam conuersus, Christi postea Ecclesiam rexit. Hic Rotharis Rex, Longobardorum leges, quas sola memoria & vsu retinebat, scriptorum serie composuit; codicemque ipsum, Edictum, appellari præcepit. Erat autem iam, ex quo Longobardi in Italiam venerant, annus septuagesimus septimus, sicut idem Rex in sui Edicti testatus est prologo.]hæc Paulus.

XV. *S. Genuinus Episc. in exiliũ missus.*

Porro etsi sub Ariano Rege non reperitur indicta in Catholicos persecutio: accidebat tamẽ interdum, vt si qui Episcopi æstuantes zelo Catholicæ fidei vrgerent Arianos, iidem ab eodem Rege exilio mulctarentur, vt contigit S. Genuino siue Ingenuino Episcopo Sabionensi, qui a Rege Longobardorum in exilium pulsus apud Brixinonem in Germaniam, ibidem diem obijt, iunctusque sepultura est S. Albino eiusdem ciuitatis Episcopo æque sancto; factumque est, vt amborum vna C eademque dies natalis in Ecclesia celebretur Nonis Februarij. Iam vero ad anni sequentis res gestas transeamus.

IESV CHRISTI ANNVS	SEVERINI PAP. ANNVS	HERACLII IMP. ANNVS
639.	1.	30.

I. *Heraclius expositionem fidei hereticam promulgat.*

c Synod. Later. sub Martin. Secret. 1.1.

Annus igitur Redemptoris sexcentesimus trigesimusnonus, Indictione duodecima: quo Heraclius Imperator semel Deo auersus, animo induratus, & (quod de Achab dicit diuina Scriptura) venumdatus vt faceret malum, tandem publicum promulgauit edictum ad suam stabiliendam hæresim, quod Ecthesin, hoc est, expositionem nominauit. Id quidem factum esse hoc anno, duodecima videlicet currente Indictione, docent Acta Romanæ Synodi sub Martino Papa, qui tamen illud adscribit perfidiæ Sergij Cõstãtinopolitani Episcopi; nam locutus ipse in Synodo, ista D ait [c]: Sergius autem per epistolam propriam ad denominatum Cyrum scriptam, eamdem similiter vnam operationem suscipiens, cum eo irrationabili præsumptione ausus est confirmare: & non solum hoc, sed & post aliquot annos eiusdem Cyri nouæ adinuẽtionis, hoc est, per nup duodecimam Indictionem elapsam, hæreticam & ipse cõscribens Ecthesin, id est, expositionem Fidei sub nomine tunc imperantis Heraclij, vnam in eadem Saluatoris nostri (secundum impium Apollinarem) voluntatem & operationẽ instituit, ex hoc quod dicit imprudenter, sequi operationem voluntatem, &c.] Rursum de eodẽ Sergio nomine Imperatoris ad incutiendum terrorẽ promulgante per fidiæ edictũ, idẽ Martinus hęc habet in Secretario tertio eiusdẽ Concilij: Age, inquit, nunc & memorati Sergij nouæ Ecthesos audiamus commentum: quam Ecthesin suasit in tempore suo nomine Heraclium quondam Imperatorem titulare, errorem intẽminationi cõmixtum cõtra Orthodoxos populos atque dogmata per hunc modum prætendens.]hæc & alia S. Martinus: ex quibus, illud in primis, quod dictum est, certum habes de tempore.

II. *Ecthesis missa ad Seuerin. Papam.*

* coniunxit, pro peruenit. vsitatũ ab hoc sæculo reperimus.

His adde, eamdem fidei explanationem missam esse per Isacium Italiæ Exarchum ad Romanum Pontificem Seuerinum, vt eam probaret. Id quidem liquido apparret per epistolam Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Constantinopolitanum Antistitem, recitatam in dictæ Synodi La- E teranensis tertio Secretario, in qua inter alia ista leguntur ipsius exordio: Paratis nobis relaxare responsa in regia vrbe, coniunxit * Eustathius gloriosus Magister militum, & detulit mihi venerandos apices præcipui mei Domino Deo honorabilis tuæ beatitudinis, intus habentes & exemplar competenter & consultissime paritetq. Deo amabiliter factæ Ecthesεos venerabilis nostræ fidei a pijssimo & a Deo conseruando domino nostro magnoq. Principe pro pia fide nostra ad Isaciũ excellentissimum Patricium & Exarchum Italiæ destinatæ; quam debet profiteri communis frater noster Seuerinus sanctissimus, Deo adiuuante, qui ordinatur Romæ, &c.] Puto intelligis quod ait: Qui ordinatur Romæ]non autem, ordinatus Romæ.] quod scilicet eius ordinationis actus ad huc suspensus esset sub nutu Imperatoris, videlicet, vt ipse iam anno superiori electus, non confirmaretur ab Imperatore, neque ordinari iuberetur, nisi quam Romam per Exarchum Imperator misisset Ecthesin, Seuerinus Pontifex reciperet & confirmaret: quod quidem facere penitus renuisse,

Cõfirmatio Seuerini Pap. ab Imp. cur suspensa.

A renuisse,immo & ipsam vehementer detestatū esse,certo liquet ex ijs quæ idem qui supra S.Mar-
tinus babet,vbi in tertio Secretario hæc post recitatam dictam epistolam subiunxit his verbis: Ce
ciderunt a sua spe,mentiti contra caput proprium. Nec enim suscepta est omnino,aut admissa se- *Seuerin. Pap. dānat Ecthesin Heraclii Imp.*
cundum vanam eorum spem:magis autem condemnata est & anathematizata ab Apostolica au-
ctoritate huc transmissa pessimæ & præsumptæ nouitatis eorum Ecthesis.] hæc sanctus Martinus
Papa in plena Synodo de rebus gestis cum Seuerino Pontifice.

Porro ipse Seuerinus Papa haud diotius superstes fuit , afflictionibus exagitatus a ministris III.
Imperatoris,quando & a militibus in odium ipsius Romani Pontificis deprædato sacro Patriar- *De obitu Seuerini Pap.*
chio,omnes Cardinales iussi sunt exulare;cuius rei gratia nō potuit Synodus congregari, vt publi
co totius Ecclesiæ Catholicæ præconio eadem Ecthesis damnaretur,quæ ab eodem Pontifice & a-
lijs in administratione collegis fuerat condemnata . Quod vero eiusdem Seuerini incerta sit dies
electionis,hinc fuit vt nec quamdiu Pontifex perseuerauerit,'aden certo definiri possit, licet alij
pro arbitrio addant & minuant annos,menses,ac dies:tribuit autem eius sedi Anastasius menses
vndecim,& dies quatuor. Verum ex his quæ dicta sunt,liquido intelligi potest ipsum non præter-
B gressum hunc annum;ad quem peruenisse, dicere necesse est , cum constet post editam Ecthesin
(quam hoc anno,duodecima Indictione,esse promulgatam,ex Actis Synodalibus vidimus) fuisse
superstitem,cum eam damnarit.sequenti vero anno sedisse Ioannem,ex Synodo ab eo tunc facta
possumus intelligere. Porro de eodem Seuerino hæc idem Anastasius habet:

Hic renouauit apsidem beati Petri Apostoli ex musiuo,quod dirutum erat. Hic dilecit clerum, IV.
& omnibus bonis * augmentauit. Fuit autem sanctus,benignus super omnes homines,amator pau * donis
perum,largus,& mitissimus. Fecit Episcopos per diuersa loca numero quatuor. Hic diuisit omni *Reliquæ res gestæ Seuerini Papæ.*
clero rogam integram. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die quarto No-
nas Augusti. Et cessauit episcopatus eius menses quatuor,& dies viginti nouem .] hæc Anasta-
sius:ex cuius assertione dicendum erit,vltima anni huius die subrogatum fuisse eius successorem
Ioannem eius nominis quartum,quem idem auctor ait fuisse natione Dalmatam,filium Venantij
Scholastici:sed de eo plura anno sequenti dicturi sumus.

Auctor est Beda,hoc anno Scotorum litteras esse perlatas Romam ad Seuerinum Pontificem: V.
sed cum iam idem Seuerinus diem obijsset,clerus Romanus eas acceptas aperuit. Extant ipsarum *Legatio a Scotis ad Seuerinū*
C fragmenta,quæ recitaturus Beda,ista pmittit a :Sed & Ioannes,qui & successori eiusdem Honorij a Beda li.2.c.19
Seuerino successit,cum adhuc esset electus in Pontificatum,pro eodem errore,*de tempore Pascha
tis scilicet*,corrigendo,litteras ad eos magna auctoritate atq.eruditione plenas direxit, euidenter
astruens,quia Dominicum Paschæ diem a quintadecima Luna vsq.ad vigesimamprimam Lunā
(quod in Synodo Nicæna probatum est)oporteret inquiri:necnon & pro Pelagiana hæresi,quam
apud eos reuiuiscere didicerat,cauenda ac repellenda,in eadem illos epistola admonere curauit.
cuius epistolæ principium hoc est:

Dilectissimis & sanctissimis Thomiano,Columbano,Chromano,Dimano,& Bathano Episco VI.
pis:Chromano,Hermannoq.Laustrano,Stellano,& Segiano presbyteris:Sarano,ceterisq.doctori *Collegarum in administratione littera ad Scotos.*
bus seu Abbatibus Scotis:Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ,Ioan
nes diaconus & in Dei nomine electus,item Ioannes Primicerius & seruans locum sanctæ sedis A
postolicæ,& Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem Apostolicæ sedis.

Scripta quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Seuerinum Papam adduxerunt,eo de hac luce mi- VII.
grante,reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerant,siluerunt. Quibus reseratis,ne diu tātæ quæ
D stionis caligo indiscussa remaneret,reperimus quosdam prouinciæ vestræ contra Orthodoxam fi
dem,nouam ex veteri hæresim renouare conātes,Pascha nostrum in quo immolatus est Christus,
nebulosa caligine refutantes,& quartadecima Luna cum Hebræis celebrare nitentes. Quo episto-
læ principio(*subdit Beda*)manifeste declaratur, & nuperrime temporibus illis hanc apud eos hæ-
resim exortam,& non totam eorum gentem,sed quosdam ex eis hac fuisse implicitos. Exposita au
tem ratione Paschalis obseruantiæ,ita de Pelagianis in eadem epistola subdunt: Et hoc quoq.co-
gnouimus,quod virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo reuiuiscit:quod omnino hortamur vt
a vestris mentibus huiusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quo
que execranda hæresis damnata est,latere vos non debet:quia non solum per istos ducentos annos
abolita est,sed & quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur. Et hortamur , ne quo-
rum arma combusta sunt,apud vos eorum cineres suscitentur . Nam quis non execretur superbū
eorum conamen & impium,dicentium,posse sine peccato hominem existere ex propria volunta-
te,& non ex gratia Dei? Et primum quidem blasphemia & stultiloquium est dicere,esse hominem
sine peccato:quod omnino non potest,nisi vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus,
E qui sine peccato est conceptus & partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes, te
stimonium præuaricationis Adæ(etiam sine peccato actuali existentes)portare noscuntur,secun-
dum prophetam dicentem b : Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,& in peccatis concepit b Psal. 50.
me mater mea.] hucusque ex dicta Romani cleri epistola Beda recitat.

Vides ex his clerum Romanum,etiam si careret Pontifice ordinato,consilio & auctoritate vi- VIII.
guisse:magis enim commendanda tunc fuit eorum erga Catholicam fidem sincera semper manēs *Constantia cleri Rom.*
intentio,& inuicta constantia:etenim qui dilapidationem bonorum Ecclesiæ & exilia passi essent;
nihilominus validiori animo repetentes certamen , eum satagerunt eligere in Rom. Pontificem,
quem scirent satis habere virium ad resistendum Imperatori,condemnando in Synodali consef-
su missam ab eo fidei interpretationem. Talem quidem sciebant esse Ioannē,quē in Pontificē ele
gerunt,vt quæ sequenti anno dicenda erunt,facient manifestum. Interea in anni sequentis Synodū
disponitur apparatus. nos vero quæ anni huius reliqua sunt studiorum hæreticorum in confirman
da quæ ab Imperatore promulgata est,fidei expositione,percurramus: hic enim eius Ecthesis est
de

describenda,cuius causa tot obortæ sunt concertationes. Est quidem huiusmodi quæ fallere pos- A
set quemquam incautum, vtpote quę videatur pietate referta. Ita plane sunt eloquia hæreticorũ,
vt obducant melle venena;& vt decipiant,multa primum secundum Catholicam fidem posita in-
gerant.Sed audi ipsam Ecthesin, quę sic se habet accepta ex Actis Romani Concilij sub Martino
Pontifice in Secretario tertio his verbis:

IX. *Expositio fidei ab Heraclio missa.*
Expositio Orthodoxæ fidei facta a pijssimo & a Deo cōseruãdo nostro domino magno Princi
pe Heraclio propter emersam ab aliquibus altercationem pro requisitione operationis, consonãs
in omnibus sanctis & vniuersalibus quinque Concilijs:quam cum multa satisfactione & gratia ex
ceperunt Patriarchalium sedium Præsules & gratanter ei consenserunt,vtpote pacem sanctis Dei
Ecclesijs inferentem.]Vidisti ne,lector,paratam fraudem,& laqueum sub florenti gramine occul-
tatum?Ante enim quam eadem Ecthesis vulgaretur,approbatam dicit a Patriarchis : cum certo
constet etiam ex scriptis Cyri ipsius Episcopi Alexandrini hæretici,nonnisi post ipsam vulgatam,
eam se vidisse,atque eidem consensisse.

X.
Sed huic tali licet præmisso titulo,nemo tamen Orthodoxorum debuit consentire,etiam si in
omnibus Catholica videri potuisset.Quid enim pertinet ad Imperatorem fidem exponere,& de te B
&e credendo formulam Ecclesiæ Catholicæ præscribere?Est Imperatoris,oblatam ab Episcopis ac
cipere fidem,non Episcopis dare,vt sæpe testati sunt Patres,& inter eos sanctus Ambrosius ad Va
lentinianum.Sed audi eam:

XI. *De Trinitate confeßio.*
Credimus in Patrem,& Filium,& Spiritum sanctum,Trinitatem consubstantialem,vnam Dei
tatem,siue naturam & essentiam,virtutemq.& potestatem in tribus subsistentijs siue personis,co-
gnoscentes vniuscuiusque subsistentiæ familiaritatem,vnitatem in Trinitate,& Trinitatem in vni
tate;vnitatem quidem secundum essentiæ siue Deitatis rationem.Trinitatem autem secundũ sub-
sistentias siue personas:nec enim vnum secundum essentiam confitentes,a personarũ differētia ex
cedimus:neque autem Trinitatem personarum confitentes, vnam denegamus Deitatem. Vnus
Deus Pater,vnus Deus Filius,vnus Deus Spiritus sanctus:vnus hæc tria,Deus in eadem & immu
tabili Deitatis ratione.Nam personarum differentia Deitatis siue essentiæ non infert diuisionem.
Vnam igitur confitemur Deitatem familiaritates inconfusas seruantem,& non in vnam personã
tribus nominibus nuncupatam asserentes hæc tria secundum Sabellium,neque autem in tres essen
tias vnam Deitatem diuidentes,aut extraneum facientes a Patris essentia Filium,aut Spiritũ san C
ctum,secundum insaniam Arij.Vnum enim est in trib.Deitas,vt dicit magnus Gregorius in Theo-
logia,& tria vnum,in quibus Deitas,siue(vt verissime dicatur)quæ Deitas.

XII. *De verbi incarnatione asser-tio.*
Confitemur autem vnum sanctæ Trinitatis vnigenitum Filium Dei, Deum Verbum a Patre
progenitum ante omnia sæcula,lumen de lumine,splendorem glorię,vultum paternæ substantiæ,
per quem omnia facta sunt,in extremis diebus propter nos & propter nostram salutem descende
re de cælis,dignariq.in intacto vtero sanctissimæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ habita-
re,& ex ea conglomerantem sibi carnem in vna substãtia,animam habentem rationalem atque in
tellectualem,natum esse ab ea,& semper manentem perfectum Deum,eumdemq.fieri perfectum
hominem inconfuse atque indiuise,& consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem,& con
substantialem nobis eumdem secundum humanitatem,& per omnia similem nobis sine peccato.
Vnde & duas natiuitates eiusdem vnigeniti Dei Verbi confitemur,vnam ante sæcula a Patre sine
tempore & incorporaliter,alteram ipsius in extremis diebus a sancta intactaq.Dei genitrice & sem
per virgine Maria cum animato intellectuali eius corpore.

XIII.
Quapropter sanctam & nimis laudabilem semper virginem Mariam recte & veraciter Dei ge D
nitricem prędicamus:non quia Dei Verbum initium ab ea accepit vt esset;sed in extremis diebus
incarnatus ex ea,immutabiliter homo factus est,& passionem pro nobis spontaneam carne susti-
nuit.Compositum autem Christum glorificamus,sanctorum Patrum sequentes doctrinam. Pro
mysterio enim quod in Christo est , per compositionem vnitio & confusionem & diuisionem eii-
cit,& seruat quidē vtraque natura proprietatem,vnam autem substãtiam & vnam personam Dei
Verbi cum animata intellectualiter eius carne ostendit,neque quaternitate nobis pro sancta Tri
nitate introducta:absit:nec enim quartæ personæ additamentum sancta Trinitas suscepit , incar-
nato vno ex ea Deo Verbo.Neque autem alter erat qui miracula operabatur sicut Deus,alter au-
tem quam ipse qui passiones sustinuit,sed vnum eumdemque Filium confitemur Deum simul &
* subsistentiam hominem,vnam substantiam *, vnam personam passibilem carne,impassibilem Deitate, perfe-
ctum Deitate,& perfectum eumdem humanitate,& ipsius miracula & passiones,quas sponte su-
stinuit corpore.

XIV.
Vnde & ex duabus naturis vnum Christum confitemur,vnum Filium,vnum Dominum , vnã
personam,vnam substantiam compositam,& vnam naturam Dei Verbi incarnatam corpore ani- E
mato intellectualiter,sicut Cyrillus magnus sapuit & docuit:Et in duabus naturis eũdem esse glo-
rificantes,vt in Deitate & humanitate vnum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deũ co-
gnitum esse confitemur,differentiam per hunc modum solum significantes naturarum,pro quib.
inconfuse ineffabilis vnitas facta est.Nec enim Deitas transmigrauit in carnem,neq.caro in Dei-
tatem transmutata est,sed in proprietate naturali,& pro vniuscuiusque subsistentiæ vnitate vtrum
que permansit.Vnde vnum scimus Filium Dominum nostrum Iesum Christum ex initium nō ha-
bente Patre,& ex intacta matre,eumdem ante sæcula & in extremis diebus constitutum, impassi-
bilem atque passibilem,visibilem & inuisibilem,vnius eiusdemq. miracula & passiones prædica-
mus,& omnem diuinam & humanam operationem vni eidemq.incarnato Deo Verbo tribuimus,
& vnam ei offerimus venerationem sponte & veraciter propter nos crucifixo in carne,& exurgen-
ti ex mortuis,& in cælos ascendenti,& residenti in dextera Patris,& iterum venięti iudicare viuos
& mortuos;Nullo modo concedentes alicui ex omnibus vnam vel duas dicere siue docere opera-

tiones

A tiones in diuina Domini incarnatione, sed magis (sicut sanctæ & vniuersales tradiderunt Synodi) vnum eumdemque Filium vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum confiteri operari diuina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex vno eodemq. incarnato Deo Verbo indiuise & inconfuse procedere, & in vnum eumdemq. sortiri; eo qđ vnius quidem operationis vox licet ab aliquibus Patribus dicta est, tamen turbat & exterret quorumdã aures arbitrantium in interitum eamdem prolatam esse duarum naturarum, quæ in vna subsistentia vnitæ sunt in Christo Deo nostro.

Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare; vtpote a nemine dictam sanctorum & præcipuorum Patrum: sed & sequi in eo, vt duas confiteamur voluntates cõtrarie ad inuicem venientes, Deo quidem Verbo volente salubertimam passionem explere, incarnationem autem in eo factam obuiam euntem Ipsius voluntati, & oppugnantem, & exinde duo contraria volentes introduci, quod impium est & extraneum Christiani dogmatis.] At non ponebant Catholici duas contrarias in Christo voluntates, sed diuersas, in vnum tamen conuenientes: vt autem in odium inducerent Catholicam de duabus voluntatibus sententiam, ista mentiebãtur hæretici. Per XV. *Impugnatio duarũ in Christo voluntatũ.*

B git vero Imperator: Si enim insanus Nestorius, licet diuidens diuinam Domini nostri humanitatem, & introducens Filios duos, voluntates istorum dicere non est ausus, e contrario autem consonantem voluntatem in eo, formatis duabus personis, confessus est: quomodo possibile est, Orthodoxam confitentes fidem, & vnum Filium Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum glorificantes, duas & has contrarias voluntates suscipere?

Vnde sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi verissimi Dei confitemur, vtpote in nullo tempore animati intellectualiter eius corporis separatam, nec ex proprio impetu contrario motu, vnito ei Deo Verbo in vna substantia, naturalẽ eius producere motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat. Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis, qui ab initio præsentialiter viderunt & ministri Verbi facti sunt, eorumq. discipuli & successores; quiq. sequenter a Deo inspirati Ecclesiæ doctores, id est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, Nicæam, & in hanc regiam ciuitatem, necnon in Ephesum primum & in Chalcedonam, & iterum in Constantinopolim in quinto congregati Concilio. XVI.

Et hæc in omnibus sequentes, & diuina eorum suscipientes dogmata, omnes quos exceperunt XVII.

C excipimus, & omnes quos eiecerunt eijcimus & anathematizamus, præcipue Nouatum, Sabelliũ, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Origenem, Euagrium, Didymum, Theodorũ Mopsuestenum, Nestorium, Eutychen, Dioscorum, Seuerum, & impia scripta Theodoriti quæ contra rectam fidem & Ephesinam primam Synodum & duodecim capitula sancti Cyrilli, & quanti pro Theodoro & Nestorio conscripserunt, & nuncupatam Ibæ epistolam: & hortamur omnes Christianos sic sapere, & sic glorificare, nihil addentes his, nihil subtrahentes, nihil transmutantes, secũdũ quod scriptum est. Definitiones æternales a Deo inspirati Ecclesiæ sacerdotes ad salutem cunctorum præfixerunt. *Et subscriptio Principis.* Heraclius fidelis in Iesu Christo Deo Princeps subnotauit.] hucusque Ecthesis Imperatoris.

Postquam autem eiusmodi ab Imperatore Cõstãtinopoli, vbi degebat, est promulgatum edictum fidei expositionem continens, ad eam confirmandam a Sergio Constantinopolitano Patriarcha in eadem ciuitate Synodus celebrata est, in qua probata, retenta, & stabilita eadem expositio fuit: cuius Synodi fragmentum recitatum habetur in Concilio Lateranensi sub Martino Papa in tertio Secretario verbis istis: Sancta Synodus congregata dilectissimorum cõsacerdotum nostro XVIII. *Synodus Constantinop. pro Ecthesi Imp.*

D rum, & per ea quæ in præsenti gesta sunt pro Ecthesi Orthodoxi dogmatis pijssimi & magni nostri Principis, necnon per lectionem quæ ante hos proximos dies recitata est, prudentissimi magnique Principis nostri diligentissimam cognoscens & instructam perfectionem, quoniam omnium artifex docuit eum prudentiam, per suam consonantiam faciat manifestum, si ita exposita ab eo, atque indiminute, secundum quod nobis videtur, habẽtem comprobat & amplectens confirmat prædicationis confessionem. Sancta Synodus dixit:

Relecta nunc magni & sapientissimi Principis Ecthesis, secundum veritatem, Apostolicæ consonat prædicationi. Hæc sunt Patrum dogmata: hæc sunt præsidia Ecclesiæ: hæc Orthodoxę fidei stabilitas: hæc sanctorum quinque Conciliorum symbola: hæc vnitatem Christi dilecti orbis terrarum stabiliunt populi: hæc simpliciorum infirmitatem confirmant, & perfectos diligentioresque tuentur: hæc generalem humanitatis operantur salutem. Sic & nos credimus: hæc & nos confirmamus: his & nos consentimus.] & post alia plura in eamdem sententiam dicta adulationis plena, rursus Synodus: XIX.

Si quis ergo a præsenti die temerator prohibitorum tam a Deo conseruando domino & ma- XX.

E gno Imperatore atque huc congregata S. Synodo factus, vnam aut duas præsumpserit dogmatizare aut proferre in Christo Deo nostro operationes: hunc, si quidem Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, siue de sequentibus fuerit gradibus, ab omni esse suspensum Ecclesiastico ministerio vel officio definimus: Si autem monachicum habitum habuerit, aut laicus fuerit; hunc de sancta communione viuifici corporis & sanguinis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi separamus, donec qui hæc confiteri præsumpserunt, ad hoc quod oportet, remeantes, ex puta pœnitentia & conuersione sufficientem de tali transgressione pro seipsis satisfactionem porrexerint: tũc etenim vnusquisque talis in suum pristinum restaurabitur officium. *Et subscriptio.* Sergius per misericordiam Dei Episcopus Constantinopoleos nouæ Romæ subscripsi. Gloria Christo Deo nostro, Amen, Amen.] hucusque ex Actis Synodi Constantinopolitanæ hoc anno sub Sergio habitę in confirmationem Ecthesis: quibus subijciuntur quæ sub Sergij successore Pyrrho Acta Synodalia confecta sunt in confirmationem eiusdem edicti.

Porro de eiusmodi Synodo agens S. Maximus Abbas & martyr in disputatione cum Pyrrho, XXI.

hæc

hæc ait:Subit me admiratio,quomodo Synodum voces,quæ non est habita,vt leges & canones Sy- A
nodici & iura Ecclesiastica iubent. Nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita
est;neque locus,neque dies conueniendi decretus:non fuit aliquis actor,aut accusator.Qui conue-
nerunt,epistolas commendaticias non habuerunt,nec Episcopi a Metropolitanis, neque Metropo
litani a Patriarchis:non epistolę,neque substituti ab alijs Patriarchis missi sunt.Quis igitur parti-
ceps rationis Synodum velit appellare,quæ scandalis & discordijs cunctum orbem repleuit?] ista
aduersus Pyrrhum S.Maximus in Synodi huius detestationem.

XXII. *Cyrus Episco. Alex.confirmat Ecthesin Imp.*

Scripsit & Cyrus Alexandrinus Episcopus pro confirmatione edicti Imperatoris epistolam ad
Sergium Constantinopolitanum Episcopum adulatione plenam,quæ in tertio Secretario eiusdem
Concilij Lateranensis recitata legitur,in qua hæc inter alia:Quam non solum semel & bis , sed &
multo sæpius diligenter relegisse dignoscor:& lætatus eiusdem lectione, atque consistens mecum,
congratulans per laudabilem scriptorum expositionem, veluti Solis splendorem nitentem, & verā
inconuertibilem & inuiolabilem nostram fidem fixius recteq.apertissime prædicantem,gratiarū
hymnos retuli Domino omnium Deo,qui nobis dedit prudētissimum Imperatorem sanctas suas
Ecclesias recte regentem,neque permittentem fortassis ab emergente tempestate quoquo mō nos B
perturbari,nec iterum pure accedentibus in eam asperrimis saxis quassari:magis autem sine pe-
riculo & benignissime ad tranquillum portum nos deducens,& pro pace fidelissimi populi eorum
Deo decibiliter cogitantem;sed qui eum talem & in spiritualibus cōstituit Deus, ipse virtutem &
fortitudinem condonet,& pro eius Imperio,contra repugnantes inimicos, seruet eius Republi-
cam:vt tunc cum gratia & canticis exclamemus:Saluauit nos,saluauit,terq.saluauit nos pijssimus
ter Augustus,hoc est,a tyrannica potestate,& Persarum ferocitate,necnon Sarracenorum temeri
tate.Quia vero & nos vestræ participati doctrinæ,& hanc sine dubio sequentes amplectimur & cō
seruamus,&c.]ita Cyrus.

XXIII. *Sergij Episco. Constantinop. obitus.*

At plane accidit,vt sicut expositio illa non Catholica,sed hæretica fuit, ita non ex sententia cā-
ticum illud cantare licuerit ob victorias de Sarracenis,sed ipsa cantica conuerterentur in luctum .
Nam primum omnium animaduertit Deus in Sergium turbarum auctorem & architectum: siquī
dem hoc ipso anno post promulgatam Ecthesin & in Synodo confirmatam,cum se summa rerū po
titum arbitraretur,vocatus est a summo Iudice reddere rationem ad tremendum illud diuinū exa
men Dei viuentis & videntis.In hunc vsque annum peruenisse Sergium,quæ ex Synodalib. Actis C
sunt dicta demonstrant:ex quibus est quod corrigas Nicephori Chronicon,in quo octo tantum an
ni & menses septem tribuuntur Sergij Episcopatui,quem liquet sedisse annis triginta & amplius,
vtpote quem sedere cœpisse vidimus anno Redemptoris sexcentesimo octano.Pluris sane sunt ad

Pyrrhus creatur Episc.Constantinop.

fidem certam faciendam epistolæ & Acta Synodalia quouis auctoris Chronico. Ceterum sublato
de medio hæretico Patriarcha,alius ab hęretico Imperatore inuentus est hęretico Sergio impieta-
te non minor,qui hęresim aleret,defenderet,ac propagaret.Fuit iste Pyrrhus Chrysopolitanus mo
nachus & ordine presbyter,qui cum suæ impietatis specimen haud vulgare dedisset,dignus plane
est habitus,qui in locum Sergij sederet in cathedra pestilentiæ,de quo plura sæpe inferius dicenda
erunt.At dum in Oriente in fidem Catholicam iuratur bellum,aduersariorum Sarracenorum vi-
res in immensum augentur:nam regno Persarum quod tanto labore subiugarat Heraclius Impe-
rator,hoc anno ipsi potiti sunt.

XXIV. *Imperiū Persarum penitus collapsum.*

Eodem enim anno mirum in modum auctæ sunt res Sarracenorum,cum Inuadentes ipsi Per-
sarum regnum,illud sunt consecuti:nam ad fugam conuersus Hormisda Persarum Rex,rebus pe-
nitus desperatis,regalia quoque dimisit insignia.Sic igitur cum in Oriente impietas præualeret,æ D
que infidelibus datum est robur,& florentissimum regnum Persarum per tot sæcula maioribus in
dies accessionibus propagatum,cui sæpe Romanas vires cessisse tandem oportuit, idemq. ipsum
tunc collapsum penitus, cum sacrosanctam Christi Crucem Hierosolymis captam Cosrhoes in
Persidem transtulit:sed & tunc traditur Sarracenis, cum impietas in castris militat Romanorum.
At de his modo satis.

XXV.

Quod vero pertinet ad res Francorum:hic est annus octauus [a] Regis Dagoberti, cum ad me
liorem frugem conuersus,dimissis concubinis,ijsq.quas sibi illegitime iunxerat,puella Regentru
de sibi in matrimonium collocata,ex ea filium suscepit,quem Sigebertum nominari voluit, cum
reuocatus ab exilio S.Amandus ipsum baptizauit. Baudemundus enim in rebus gestis S. Amandi
hæc habet de restitutione ipsius,& Regis filij baptismo [b]: Cum sibi,*Regi scilicet* , nunciatū fuis-
set,quod ei Dominus filium dare dignatus esset:magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui
ipsum puerum traderet,qui eum sacro baptismate regenerare deberet. Statimq.accersitis mini-
stris,vt sanctum perquirerent Amandum,sagaci intentione præcepit. Nam dudum ipse Pontifex,
dum pro capitalibus criminibus(quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est)ipsum redargueret E
Regem,iubente eo iam furore percito,non absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille vero
remotiora perquirens loca,verbum Dei Gentibus prædicabat . Cumq.a ministris tandem fuisset
repertus,& vt ad Regem ire deberet,fuisset admonitus : memorans illud Apostoli [c] præceptum,
potestatibus sublimioribus se subdi debere,tandem peruenit ad Regem , qui illis diebus in villa,
cui vocabulum Clypiaco est,morabatur.

a Aimoin. lib.4. c.20.

b Apud Sur. to. 1. die 6. Februar.

S. Amādus requiritur qui baptizet Sigebertum.

c Rom.13.

XXVI.

Visoq.Rex beatissimo Amando,magno repletus est gaudio,prostratusq.pedibus beati viri,de
precabatur,vt tanto sceleri,quod in eum perpetrauerat,veniam largiri dignaretur.Sed ille, vt erat
mitissimus,atque supra modum patiens,citius eum eleuauit e terra,facinusq.in se perpetratū cle-
mentissime indulsit.Tunc Rex ad sanctum ait Amandum:Pœnitet me valde,quod stulte aduersū
te egerim.Precor igitur,ne memineris iniuriæ,quam tibi irrogaui, atque preci meæ quam sum-
mopere postulo ne dedigneris annuere.Dedit mihi Dominus filium,non meis præcedentibus me-
ritis:precorq.vt eum sacro digneris abluere baptismate,atque in filium tibi spiritualem suscipere.

Quod

A Quod vir Dei vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum [a], militantem Deo non oportere implicari sæcularibus negotijs, & quietum atque remotum non debere Palatia frequentare regia, e conspectu Regis abscessit.] sic enim auctor negotium sæculare dixit esse baptismum, non quod nesciret tantum sacramentum inter præcipua dona spiritualia esse connumerandum, sed quod ea occasione sanctus vir sibi præter institutum aperiri sciret ad frequentandam curiam viam. sed pergit:

a 2. Tim. 2.

XXVII. Statim igitur Rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in Palatio Regis sub sæculari degebant habitu, quos tamen postea egregios sacerdotes atque præclaros in meritis, signis quoque, atque virtutibus fuisse, plurimis cōpertum est. Hi vero humiliter virum Dei petierunt, vt precibus Regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire, & lege imbuere diuina, quantocyus assentiret; dicētes, quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberius in regno ipsius haberet licentiā prædicandi, seu nationes plures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem Rex, quod preces suas sanctas B non renueret Amandus, statim ipsum puerum afferri præcepit, quia dicebatur non plus a natiuitate habere, quam dies circiter quadraginta.

XXVIII. Accepit igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstanti multitudine respondisset, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimq. eum regenerās sacro baptismate, impositoq. nomine, Sigeberto, Regem atque omnem eius exercitum tunc S. Amādus magno repleuit gaudio.] hactenus de Sigeberti baptismate auctor narrat, & Aimoinus [b] idem de infante, necnon Hugbaldus monachus in Actis [c] sanctissimæ feminæ Rictrudis Narcianensis.

b Aimoin. lib. 4. c. 10.
c Apud Sur. die 12. Maii.

IESV CHRISTI ANNVS 640. | IOANNIS PAP. IV. ANNVS 1. | HERACLII IMP. ANNVS 31.

C I. Sequitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimus, Indictione decimatertia: quo Ioannes Romanus Pōtifex, collecta Synodo, damnat promulgatam ab Heraclio Imp. anno superiori fidei expositionem, Græce Ecthesin nuncupatam, simulq. ipsam Monothelitarum hæresim, quæ Imperatoris auctoritate plurimum inualuerat: auctorq. fuit vt id ipsum præstarent omnes Ecclesiæ Africanæ. Hæc autem omnia in primis apud Theophanem ita breuiter perstringuntur: Ioānes Romanus Præsul, collecto Episcoporum Concilio, Monothelitarum hæresim anathematizauit: similiter & in Africa penes Bizacium, Numidiam, & Mauritaniam diuersi Episcopi conuenientes, Monothelitas anathemate perculerunt.] hæc Theophanes. Sic igitur Apostolica auctoritate succisi sunt nerui Imperatoriæ sanctionis, qua Ecthesin promulgauerat, & exaruit penitus spes omnis Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi, qui in sua epistola ad eumdem Ioannē conscripta, ipsum in hæresim pellicere conatus fuit, vt colligitur ex epistola Agathonis Romani Pontificis, verbis istis: Itēque Pyrrhus in confirmatione Typi & in alijs pro Cyro Alexandrino satisfaciens vnam voluntatem & operationem intelligere se demonstrat, & in scriptis ad sanctæ memoriæ Ioannem Papam vnam voluntatem & vnam operationem Dominum nostrum Iesum Christum habere confir- D mat.] hæc ibi.

Ioannes Papa damnat in Synodo Ecthesin Heraclij.

II. At plane admiratione res digna est, post tantam cladē Ecclesiæ Romanæ ab Imperatoris ministris illatam, post exilium Cardinalium, & alias graues afflictiones toleratas, non solum nihil remissum fuisse consueti roboris hæreticis resistendi, sed & maiorem auctam fiduciam etiam Imperatoris edicta damnandi ob oculos Exarchi, Ducis, atque militum, qui Romæ essent, quos omnes par fuit credere pro Imperatoris legibus acerrime pugnaturos. Nam nihil horum Ioannes veritus, & floccifacientes terriculamenta omnia ista clerici Cardinales, aduersus Imperatoris edictum Synodum collegerunt (vt audis) & Apostolica auctoritate ceu fulmine in terram prostrauerunt omnem machinam ad oppugnandam fidem Catholicam ab Imperiali potentia sublimem erectam. Quæ autem præter anathema in Ecthesin & in hæresim promulgatum in hac sancta Synodo facta sint, quod eius Acta perierint, penitus ignorantur, nisi quantum hinc inde nō exiguo labore licuit expiscari pauca quædam, quibus reliqua quæ incomperta sunt, possunt intelligi: vnde fiet vt absque Synodalibus Actis tu consequi valeas, veluti si præsens fuisses ijs quæ tunc temporis Romæ in Sy- E nodo gesta fuere.

Magna constantia Rom. Ecclesiæ Pont. & Cardinalium.

III. Sic igitur quæ de laboribus Ioannis aduersus Monothelitas hinc inde ex vetustioribus monumētis sparsa fragmenta collegimus, hic intexemus. Quod enim sciret, Pyrrhum & alios Oriētales hæreticos in consortium sui ipsorum erroris adsciscere defunctum iam Honorium Rom. Pontificem ex epistolis ab eo ad Sergium Constantinopolitanum Episcopū scriptis, de quibus fusius suo loco superius actum est, hæcq. eos iactare, quo Romani Pontificis auctoritate hæresim stabilirēt: his occurrens ipse Ioannes eius successor, ad hæc hæreticorum euertenda machinamenta, nihil vtilius accidere posse putauit, quam si illū qui tunc erat eidem Honorio Pontifici ab epistolis, quiq. dictas epistolas scripserat, vocaret, germanumq. sensum earum a se tunc scriptarum epistolarum iuberet dilucide interpretari, ne hæreticis daretur occasio ijs abutendi litteris, in longe diuersum sensum ab illo, quo scriptæ essent, easdem distorquentibus: idemq. ipse scriberet ad Imperatorem germanū sensum illarum. Præstitit quidem ille id quod Ioannes Pontifex iussit, omnemq. de Honorio suspicionem, legitimū sensum proferens, euacuauit. Sufficere id satis potuisset, nisi hæretica obstinatio

Prudens Ioannis Papæ consilium.

calumnijs

calnmnijs agere solita obstitisset. A
IV. Habemus huius veritatis testem sanctum Maximum martyrem in Pyrrum Honorium in cri
men adducentem inter alia ista locutum, quæ alia occasione superius recitauimus. Pyrrus itaq. p
dialogismum vrgens Maximum, sic ait: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte an
tecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus*: Quis fuit fide
& auctoritate dignus epistolæ eius interpres? is qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adbuc
superstes, & qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an
hi qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur? *Pyrrhus*: Ille, qui hanc scripsit. *Maximus*: Is igi-
* Constantem tur cum ad diuũ Constantinum * Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola
scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed hu
manitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contra-
rias dicerent: rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam &
spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius
signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ qui
dē in diuinitate non licet intelligere.] hæc & alia ibi, quibus Ioannis Papæ studium pro Honorio B
declaratur: quæ cum satis (vt diximus) sufficere potuissent, impij tamen semel male arreptam an-
sam nequaquam dimittere voluerunt, semper iactantes Honorium ex ipsorum parte stetisse, quo
nihil mendacius asseri vmquam potuit.
V. Sed quod Maximi ea occasione contigit meminisse: opportune hic de ipso agendum, quē hoc
ipso tempore cogitantem Romam, contigit primum in Africam proficisci, fieriq. auctorem, vt Afri
cani Episcopi vno eodemq. consensu aduersus Monothelitas arma conuerterint, damnantes eos in
pluribus ipsorum Concilijs vti hæreticos, eorumq. prauum dogma esse declarantes hæreticũ. Ista
quomodo se habuerint, vt intelligamus, petenda est narratio ex rebus gestis eiusdem Maximi, quę
habentur ad calcem operum eius Græce scriptæ in tribus codicibus Vaticanis: vertit eas in Latinũ
vir eruditus æque ac pius Petrus Morinus doctor Parisiensis. At præstat ipsa breuiter hic primum
Primordia Maximi. recensere Maximi primordia, quæ tibi breui ex ijsdem Actis compendio prodimus: Fuisse scilicet
Maximum patria Constātinopolitanum, antiqua nobilitate clarum, litteris philosophicis ac Theo
logicis egregie excultum, inuitumq. ab Heraclio Imperatore in Palatiũ tractum, vt regijs commē
tarijs conscribendis operam daret, & alia iussa Principis magni momenti capesseret: in eademque C
functione factum omnibus dignum virtutum, quod omnes imitarētur, exemplar, donec Monothe
litarum hæresis ad Regiam accessum habuit: Tunc enim sibi timens ac consulens, Palatium dese-
ruit, atque monasterium ingressus est, quod in vlteriore littore situm, Chrisopolis nomine est nūcu
patum: vbi aliquandiu monasticam vitam exercens, inuitus eiusdem subire cogitur præfecturam.
VI. At quomodo inde digressus venerit (vt diximus) ad oras Occidentales, auctor ita describit.
Cum autem videret (vt ante diximus) Monothelitarum tum hæresim propagari, mișereq. in dies
ab impietatis defensoribus amplificari, ingemiscebat, & grauissimo luctu tenebatur, eos maxime
miserans, qui nefaria agerent; nec vero habebat quid faceret, sic malo in immensum effuso, totum
Maximus migrat in occidētem. que propemodum Orientem aggresso. Itaque in tantis malis hoc solum inuenit sibi rebusq. suis re
medium: Nam cum intelligeret seniorem Romā tali scelere & piaculo carere, itidemq. quicquid
erat in Africa atque in alijs locis ac circa insulis, hanc regionem deferens, illuc proficiscitur, patro
cinium verbo veritatis daturus, ac eos qui ibi erant Orthodoxos conuenturus.] Et post multa de
nefanda hæresi interlocutus, subijcit ista: Romam venturus, primum in itinere conuenit Africanos
Episcopos: quibuscum sermones conferens, linguamq. diuina copiose loquentem mouens, in fide D
confirmabat, edocebatq. ac monebat, quomodo possent aduersariorum artes ac molimina effuge
re, atque ex eorum rationibus fallacibus & captiosis elabi. Sciebat enim vir imprimis intelligens,
nobis peritia multa opus esse, multaq. doctrina, vt in aduersarios tela iaciamus, omnemq. eorum
altitudinem destruamus extollentem se aduersus scientiam Dei.] Et post multa de profectu, vtili
tateq. magna, quam ea in re attulit illi prouinciæ, subijcit de Synodo hoc anno Romæ habita aduer
sus Monothelitas deq. alijs Africanis Concilijs, quibus (vt diximus) eadem est hæresis condem
nata, ita dicens:
VII. Cum his persuasum esset, conuentum Episcoporum Episcopus Romæ egit, vt communi cū ijs
Maximi Martyris labores pro fide Catholica. consilio absurdum dogma execrationi & anathemati subijceret. Quod illi vt facerent, hortatione
ac præceptis diuini Maximi adducti sunt, nō Africa solum, & ei finitimi, sed etiam si qui in alijs ibi
insulis degunt, hoc opus vrgentes, ac summo studio rem præclaram gerentes: nam hi omnes illum
præceptorem habebant ac ducem, & rerum agendarum adiutorem. Non multo post Ioannes Ro-
mæ Præsul ad Dominum migrat, Theodorusq. in eius locum conscendit, nō minus præsulatus quā
orthodoxiæ heres, &c.] Hæc de obitu Ioannis & successione Theodori contigerunt anno sequenti: E
agemus de his suo loco: simul & quæ reliqua sunt tanti fidei agonistæ, & quantum non Occidenta
li solum, sed vniuersali Ecclesiæ profuerit, suis locis dicturi sumus. Quod enim timuisset, ne argutis
simi Monothelitæ, sicut Orientem, ita & Occidentem seducerent; in eiusmodi ea de causa adeo lon
ga difficiliq. peregrinatione suscepta, numquam fuit otiosus, verbis cum præsentibus, scriptis vero
cum absentibus agens, quorum adhuc sunt reliqua monumenta; vt ei plurimum debeat Occidens
& Oriens, quod vniuersam Catholicam Ecclesiam doctrina mirifice illustrauit, quam tādem mar-
tyrio consignauit.
VIII. Sed redeamus ad propositam de Synodo Romæ habita narrationem. Quid tum admiratione
Heraclius negat edictum esse suum. dignum accidit? Cum hæc quæ Romæ facta sunt a Ioanne Pontifice, & vbique locorum ab Episco-
pis Occidentalis Ecclesiæ in condemnatione Ecthesis, expositionis scilicet fidei promulgatæ nomi
ne Heraclij Imperatoris: idem Imperator haud leuiter commotus est. Verum cum nequaquam
suarum virium esse videret, vt contra sententiarum torrentem se obijcere atque resistere posset, ne

tanta

A tanta infamia laboraret, vt vbiq. in Occidente decantaretur hæreticus, atque suum nomen ore omnium maledictis proscinderetur vbiq. illud excogitauit consilium, quo famæ suæ & nomini optime consuleret atq. prospiceret, nimirum, vt nouo promulgato edicto, tam in Oriente quam in Occidente Orthodoxis omnibus innotesceret, Ecthesin illam suo nomine promulgatam, suam nō esse, sed Sergij Constantinopolitani Episcopi, ab ipso conscriptam, pariterq. curatam vt Imperatoris nomine ederetur, quo maiorem vim sibi ex nomine compararet. Sicq. Heraclius existimauit tantam se posse vitare infamiam, qua nomen suum esset vbique respersum.

Hæc quidē ita se habuisse, docent Acta publica in Senatu Constantinopolitano confecta, cum sub Constāte Imperatore Monothelita causa sancti Maximi, de quo modo egimus, tractaretur; dū ipse sanctus niteretur illis persuadere, vt ipse Constans, qui Typum promulgasset hæreticū, si vellet ea carere ignominia, proderet scriptis auctorem, sicq. faciendo, auum suum imitaretur Heraclium. Sed reddamus hic publicorum Actorum verba, quæ sic se habent: Cum vero audisset dominus Troilus in toto Occidente Typum anathematizari, dicit Dei seruo *Maximum scilicet*: Pulchrū tic est, quod pij domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondit seruus Dei: Ignoscat iis B Deus, qui auctores fuerunt domino vt Typum faceret, & ijs qui assensi sunt. Dicit Troilus: Qui auctores? Quinam assensi sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesiæ, impulerunt; Principes concesserunt: & ecce obnoxiorum sordes in insontem & ab omni hæresi purum aspersa est. Verum cōsilium hoc ei date, vt sui aui, nempe Heraclij Imperatoris piæ memoriæ exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset a nonnullis in Occidente probrum sibi aspergi, edicto se liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hæcq. scripsit: Ecthesis mea non est, nec ego dictaui, aut fieri iussi; verum eā Sergius Patriarcha quinq. ante annis condidisset, quam ab Oriente redirem; orauit me, postquā ad hanc felicem vrbem adueni, vt nomine meo promulgaretur cum subscriptione. Eius hortatu id feci. Nunc vero cum cognouerim eam a nonnullis oppugnari, declaro ad omnes, non esse meā. Hoc Iussum, *Edictum scilicet*, fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnarat Ecthesim in ijs quæ tum ad Pyrrhum scripta sunt. Ac Sergij ex illo tempore Ecthesis habetur. Faciat hoc qui nunc pie nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vituperatione carebit.] quæ autem ista a Maximo audientes Iudices responderint, suo loco dicenda erunt. IX.

Prudens consilium Maximi.

Hæc Maximus de Heraclio, qui vtinam sicut destruxit, ita ædificasset, nimirum vt eodem vel C alio edicto rectæ fidei confessionem promulgasset toto orbe terrarum: nā ea plane indigebat, vt se ab omni hæresis suspicione purgaret. De quo & illud monitum lectorem velim, non sic a Maximo dici piæ memoriæ Heracliū, vt Catholicum verbis illis eum pronunciasse voluerit, sed quod moris esset ita omnes nominari Imperatores, qui non publice hæresis condemnati fuissent: ita eodē modo ab ipso item Maximo audis dictum de Constante: Qui nunc pie nobis imperat.] hæc diximus, ne quis fallatur, vt existimet eiusmodi nomenclatura tam Heraclium, quam Constantem esse recensendos inter Catholicos Imperatores: quod & alias superius de alijs hæreticis Imperatoribus nos adnotasse meminimus. X.

Hoc pariter anno ex humanis sublatus est pessimus ille Cyrus Alexādrinus Episcopus, vt colligi potest ex Nicephori Chronico, dum ait ipsum sedisse annos decem, quem creatum vidimus anno trigesimo post sexcentesimum. Successit illi Petrus eiusdem farinæ homo, hæresis Monothelitarum propugnator acerrimus. In sede vero Macedonius successit illi Athanasio hæretico perditissimo, sed quando ipse defecerit, ignoratur, nec de Antiochenis Episcopis successoribus vlla deinceps mentio vsq. ad tempora Sextæ Synodi, quibus tunc eidē præfuisse Ecclesiæ Macarius hæreticus famosissimus reperitur. Sic & Hierosolymitanæ Ecclesiæ est obscura successio, occupatis re- D gionibus illis a Sarracenis. Post hæc autem ipse etiā Heraclius Imperator haud diutius superstes fuit: siquidem Theophanes & alij veteres tradunt, ipsum tenuisse Imperium annos triginta & vnū quem hoc anno cœptum, sequenti absoluit: agemus ergo de eo suo loco. XI.

Cyri Epis. Alexan. obitus.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc eodem anno, qui numeratur nonus Dagoberti Regis, legationem ab eo missam ad Sclauorum Regem pro repetendis mercibus ablatis mercatoribus Frācis, veteres ponunt [a]. De qua legatione illud memoria dignum narrant, quod cum idem Rex legato dixisset, expetere se amicitiam Regis Francorum; ille responderit: Non est possibile vt serui Christi cum canibus fœdera iungant. Ad quem ille: Quādoquidem vos serui profitemini esse Dei, & nos sumus canes: ideo quæ vos nequiter contra eius geritis voluntatem, vt inutiles famuli, nobis frequenter conceditur morsibus ipsa vlcisci.] statimq. ab eius conspectu eiectū fuisse legatū Richarium (quē alij Sichariū nominant) tradunt. Claruit namq. hoc tempore in Gallia egregia sanctitate præditus vir Richarius nomine, qui paternis monitis ipsum Dagobertū Regem ad meliorem frugē conuertit; cuius res præclare gestas scripsit postea Albinus Flaccus [b] ad Carolū Imperatorē. XII.

Richarij ad Reg. Sclauorū legatio.

a Aimoin. lib. 4. c. 23.

b Extant apud Sur. die 26. Apri. tom. 2.

E Eodem anno Eadbaldum Anglorum Regem, de quo superius mentio facta est, relicto regni herede filio Earconberto, esse defunctum, Beda testatur, resque Ecclesiasticas felicioribus progressibus auctas tradit, his verbis [c]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quadragesimo, Eadbaldus Rex Cantuariorum transiens ex hac vita, Earconberto filio regni gubernacula reliquit: quę ille suscepta, vigintiquatuor annis & aliquot mensibus nobilissime tenuit. Hic primus Regum Anglorum in toto regno suo idola relinqui ac destrui, simul & ieiunium quadraginta dierum obseruari, principali auctoritate præcepit: quæ ne facile a quopiam posset contemni, in transgressores dignas & competentes punitiones proposuit. Cuius filia Eartongatha, vt condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutum, indesinenter semper seruiens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab Abbatissa nobilissima, vocabulo Fara, in loco qui dicitur Brige. Nam eo tempore necdum multis in regione Anglorū monasterijs constructis, multi de Britānia, monasticæ cōuersationis gratia, Frācorū vel Galliarū monasteria adire solebāt, & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cælesti copulandas mittebant, &c.] pergit enim recensere sacras vir- XIII.

c Bed. lib. 3. c. 8.

Ecclesia Anglicana propagatur.

gines egregia sanctitate præclaras, quas breuitatis causa prætermittimus, sicut & alias plures æq. A
sanctitate insignes, quas Ionas Abbas enumerat, earumq. admiranda acta texexit in rebus gestis
sanctissimæ ipsarum omnium matris Burgundoforæ, quam haud inconsulte aliqui (vt superius di
ximus) eamdem esse putauerunt cum Fara, cuius meminit Beda. Cum ergo docuerimus certos
quos consulas auctores, nihil est quod queraris spiritalibus hisce delicijs te esse priuatũ, si breuita
tis causa earum res gestas omiserimus recensere, cum satis esse putauerimus, indicasse cellas pe-
narias, vbi mella ista conduntur.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. IV. ANNVS	CONSTANTINVS IMP.
641.	2.	

I. *Heraclij obit⁹.*

ANnus Redemptoris sexcẽtesimus quadragesimusprimus sequitur ordine temporis, Indictio-
ne decimaquarta: quo, mense Maio (nescitur dies) Heraclius, vbi imperasset annos triginta B
& vnum, infelici exitu vitam clausit confectus ærumnis animi corporisq. molestijs, ea passus quæ
pudet referre, sed & præter alias corporis ægritudines magnopere hydropisi laborauit. Ceterum
reliquit de se quasi in tabula egregie effigiatum exemplar, quantum Deo inhærentes Principes
possint, quantumve ab eo recedentes sint inualidi, ac Reipublicæ & Ecclesiæ noxij: æquiparandus
plane & fortasse præferendus fortissimis Imperatoribus, nisi ostenso numine, & religione vera de-
specta, eius extrema fuissent ex ipsius impietate euentis infelicissimis infamata, propagata eadẽ
ad posteros suos infelicitate. Etenim qui cum ipso regnarat & ipsi successit Constantinus, iugi mor-
Constantinus Imp.
bo detentus, vix quatuor in Imperio (vt tradit Theophanes) menses absoluit, coronatus eadem
quam secum ad sepulchrum pater coronam gestauit, persoluto pretio templo septuaginta libra-
rum. creditum vero fuit, veneno a Martina Augusta nouerca propinato, ipsum e vita subtractum;
Heracleonas Imp.
cuius opera filius eius Heracleonas, adiuuante Pyrrho Constantinopolitano Episcopo, Imperij
habenas regendas suscepit, quod dumtaxat tenuit menses sex; sed rebellante Senatu, ipse ab Impe
rio depositus, mutilationeq. nasi mulctatus, atq. eius mater Martina perfida femina linguæ abscis
sione punita, in perpetuum exilium sunt eiecti, collato Imperio filio Constantini, quem alij Con- C
Constans Imperator.
stantem, Constantium alij, alij nominant Constantinum: nos vero secuti Theophanem, Constan-
tem appellabimus. Quomodo vero in crimen vocatus Pyrrhus Patriarcha de conspiratione habi-
ta cum Martina, solum verterit, dicemus anno sequenti.

II. *Ioannis IV. Pap. obitus.*

Hoc eodem anno Ioannes Papa, vbi sedisset annum vnum, menses nouem, & dies sex, ex hac
vita migrauit duodecima die mensis Octobris. hæc ex Anastasio, qui & ista subdit: Hic temporib.
suis misit per omnem Dalmatiam seu Istriam multas pecunias per fidelissimum & sanctissimum
Martinum propter redemptionem captiuorum, quos deprædati erant Gentiles.] Etenim Slaui, si-
Ioannis Pap. effusa largitas in redimendis captiuis.
ue Sclaui, in illas regiones grassantes, magnam multitudinem captiuorum abduxerant, quos Ioan
nes Papa redemit: qui eo liberior fuit in erogando Ecclesiæ thesaurum, quod haud pridem vide-
rat eum in damnum Romanæ Ecclesiæ fuisse ab Honorio congregatum. Sciebat enim inhiare Im
peratores eorumq. ministros in bona Ecclesiarum, & sacrilegas inuasiones ob eam causam sæpe fe
cisse. Vt igitur malum anteuerteret, consuleretq. Romanæ Ecclesiæ indemnitati, illud satis vtile
existimauit esse remedium, si (vt sanctus Laurentius fecit) thesaurum Ecclesiæ in pauperes conti-
nuo erogaret, nullum tutiorem sciens esse locum ad thesauros recondendos, quam pauperum si- D
num.

III. *Translatio sanctorum martyrum.*

Qui igitur in Dalmatiam pro redimendis captiuis misit, e Dalmatia longe locupletiorẽ the-
saurum est consecutus, nempe corpora sanctorum martyrum, quę Romam transferenda curauit.
Id vero, non vt sacris pignoribus spoliaret prouinciam illam, quam vnice diligebat, vtpote solum
patriũ (nã Dalmata & ipse erat) sed quo venerãdis sanctorũ reliquijs bene cõsultũ esset, fecit. Qđ
crebris barbarorum grassationibus eadem prouincia esset exposita, qui nullam rationem habe-
rent sacrarum ædium, spoliantes eas cunctis bonis, & quæ asportari non possent, tradentes incen-
dio: rem Deo gratam, sanctisque ipsis iucundam fore existimauit, si ipsa sanctorum corpora inde
sublata, Romam ad Lateranam basilicam collocanda transferret, cum in ipsorum honorem pecu
De oratorio a Ioanne cõstructo.
liare oratorium construxisset iuxta baptisterium Constantini, quod hactenus integrum perseue-
rat. Sed videamus quid de his Anastasius habet: Eodem, inquit, tempore Ioannes Pontifex fecit &
ecclesiam beatis martyribus Venantio, Anastasio, Mauro, & alijs pluribus martyribus, quorum re
liquias de Dalmatia & Istria adduci præceperat, & recondidit eas in ecclesia suprascripta iuxta
fontem Lateranensem, iuxta oratorium beati Ioannis Euangelistæ; quam ornauit, & diuersa ob- E
tulit dona.] hæc ipse.

IV.

Verum inter alia sacri oratorij ornamenta ex pristino vsu illud adiecit, vt quorum sanctorum
martyrum corpora transtulisset, eorumdem & imagines in apside musiuo opere fieri studio pro-
pensiori curaret; verum inchoatum opus cum ipse mortis obstaculo inabsolutum reliquerit, qui in
locum eius successit Theodorus absoluit. Adhuc extant integræ sacræ imagines Dei genitricis Ma
riæ & sanctorum martyrum, quorum illic sub altari corpora habentur recondita, musiuo opere ef-
figiatæ; atq. hi qui sequuntur versus eodem opere exarati ibidem in eiusdem apsidis emicyclo scri
pti leguntur, his verbis:

Martyribus Christi Domini pia vota Ioannes
Reddidit Antistes, sanctificante Deo.
At sacri fontis simili fulgente metallo
Prouidus instanter hoc copulauit opus:

Quo

A *Quo quisquis gradiens, & Christum pronus adorans,*
Effusasq. preces impetrat ille suas.] Pergit vero Anastasius de eodem Pontifice reliqua sic dicere:

V. Fecit arcus argenteos duos, qui pensant singuli libras quindecim. Similiter & alia vasa argentea multa. Fecit autem ordinationem vnam mense Decembri, creauit presbyteros decem & octo, Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Hic dimisit omni clero togam integram. Qui etiam sepultus est quarto Idus Octobris ad beatum Petrum Apostolum, sub die quarto Idus Octobris. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies tredecim.] hucusq. Anastasius. Sicque eius assertione, eodem anno, die vigesimaquinta mensis Nouembris Theodorus, ex patre Theodoro Episcopo, patria Hierosolymitanus subrogatus est Pontifex.

Theodorus Pap.

IESV CHRISTI ANNVS 642.	THEODORI PAP. ANNVS 1.	CONSTANTIS IMP. ANNVS 1.

B

I. Sequitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimussecundus, Indictione decimaquinta: quo Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus in suspicionem adductus conspirationis cũ Martina Augusta de propinato veneno Constantino Imperatori, sibi timens, sponte recessit, cum sedisset (vt ait Nicephorus) annos duos, menses nouem, & dies nouem; atq. sic spontanee factus extorris, fuga suæ saluti consuluit, quam prætulit sedi. Recedens ergo, perrexit in Africam, quã sciebat ab Imperatore defecisse, mansitq. ibi annos tres, vsq. ad tertiam scilicet Indictionem, qua profectus est Romam, vt suo loco patebit. In cuius locum ab hæretico Imperatore Constante subrogatus est Paulus æque hæreticus Monothelita.

Pyrhus extorris factus.

Paulus Patriarcha Hæreticus.

II. Plane sicut Imperij, ita & erroris heres Constans hæresim, quam sciebat ab auo Heraclio accepisse originem, mirum in modum propagare conatus est: etenim si quæ vacarent Ecclesiæ, iisdem præficere curauit Episcopos eiusdem erroris assertores; & quos mittebat Præsides in prouincias, eosdem voluit esse pariter ipsa hæresi imbutos. Ita destituta Catholicis, postrata iacebat Orienta-
C lis Ecclesia: etenim iam longe ante, qui iisdem hæreticis aduersabatur, Sophronius defunctus erat; ac Maximus Abbas Constantinopolitanus acerrimus defensor Catholicæ veritatis, Constantinopoli recedens & Romam cogitans, in Africam venerat. Sic igitur nullo obice alicuius ex aduerso latrantis canis, lupi libere vbiq. grassantes, vniuersum ouile Dominicum inuadebant: adeo vt nũquam turpior apparuerit facies Orientalis Ecclesiæ, quam his temporibus, iam existentibus omnibus Patriarchis hæreticis, ipsisq. terrarum dominis non hæreticis tantum, sed propagatoribus impietatis: quibus omnibus malis accedebat sectæ Mahometanæ inualescentis magis ac magis armorum potentia & augmentum in Christianæ religionis opprobrium. Iunctæ his erant captiuitates fidelium, stupra sacrarum virginum, occisiones sacerdotum, euersio ecclesiarum, & alia huiusmodi fere innumera, quæ secum dira bella ferunt, illa potissimum quæ a religionis hostibus inferũtur: vt numquam tot damna quisquam enumerare sufficiat.

Turpis facies Orientalis Ecclesiæ.

III. Quod vero cuncta hæc mala reddebat magis toleratu difficilia, illud erat, quod nulla vsquequaque esset consolatio afflictorum, bonis videlicet longe longius factis extorribus, regnantibusque vbiq. cum hæreticis Imperatoribus impijs sacerdotibus. Adeo erant hæc grauia, adeo luctuo-
D sa, dixerim desperata penitus & deplorata, vt si quis tempora ista cum præteritis tẽporibus cõferat, quibus sub alijs hæreticis Imperatorib. gemuit Oriens, longe hæc deteriora fuisse cõsentiat. Sed tãta hæc pluribus voluminibus prosequenda, eo cecidere funestiora, quo scriptorum inopia remanserunt obscura. Nam aliqua est consolatio afflictorum, cum ex suorum cognitione malorum compassionem sibi conciliare putant. Hinc enim sanctissimus Iob [a]: Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stylo ferreo & plumbi lamina, vel certe sculpantur in silice?] hæc vir patientissimus, triplicem optans suorum malorum memoriam relinqui posteris, in chartis, plumbo, ac durissimo lapide, vt penitus fieret indelebilis. Contra vero dolor magis augetur, cum mala grandia quæ tolerantur, facta cunctis incognita, omnem spem amouẽt compassionis: commiseratio enim haud modicam affert patientibus consolationem. Sed quomodo mala hæc tanta suum alueum eluuione quadam excedentia in Occidentalem quoq. sese effuderint orbem, sæpe inferius dicendum erit.

[a] Iob. 19.

IV. Hoc eodem anno sexcentesimo quadragesimosecundo (vt auctor est Beda) Rex Christianissimus Osuualdus in prœlio occisus est, cuius egregia sanctitas, succedentibus miraculis multis, te-
E stificatione diuina est declarata: de cuius ad Deum transitu Beda [b] ista habet: Vulgatum est autem & in consuetudinem prouerbij versum, quod etiam inter verba orationis vitam finierit. Namque cum armis & hostibus circumseptus, iam iamque videret se esse perimendum, orauit ad Dominum pro animabus exercitus sui. Vnde dicunt in prouerbio: Deus miserere animabus, dixit Osuualdus cadens in terram. Ossa illius translata & condita sunt in monasterio quod diximus. Porro caput, & manus cum brachijs a corpore præcisas, iussit Rex qui occiderat, in stipitibus suspendi. Quo post annum deueniens cum exercitu successor regni eius Osuuinus, abstulit ea, & caput quidem in cœmeterio Lindisfarnensis ecclesiæ, in regia vero ciuitate manus cum brachijs cõdidit.] Quis non dixerit, si oculis tantum carneis ista inspiciat, Osuualdum miserrimo fine clausisse diem, & a Deo quodammodo visum derelictum fuisse? At angusti animi fuerit id cogitasse, cum diuini oraculi testificatione certum sit, vtcumque acciderit, pretiosam esse in conspectu Domini mortem sanctorum eius, ac visos quidem illos oculis insipientium mori, verum eosdem esse in pace, atque vna cum Christo in cælis regnare. quod ne putaret aliquis esse inanem imaginationem

[b] Bed. li. 3. c. 12. in fin.

Osuualdus in prælio occisus.

a Bed. eod. c. post med.

in Osuualdo, perspicue cunctis quæ secuta sunt miracula declararunt. Sed antequam de illis aliqua A attingamus, præstat audire Bedam de ipsius, dum viueret, cultu religionis: ait enim [a]:

Osuualdi religio.

b Bed. lib. 3. c. 9.

V. Temporalis regni quondam gubernacula tenens, magis pro æterno regno semper laborare ac depreceri solebat. Deniq. ferunt, quia a tempore matutinæ laudis sæpius ad diem vsque in orationibus persiiterit, atque ob crebrum morem orandi siue gratias agendi Domino, semper vbicumq. sedens supinas super genua sua manus habere solitus sit.] Idemq. superius de regni tempore [b]: Regnauit Osuualdus Rex Christianissimus Nordhumbrorum nouem annos, annumerato illo etiam anno, quem & feralis impietas Regis Britonum & apostasia demens Regum Anglorum detestabilem fecerat.] & paulo post: Occisus est, commisso graui prœlio ab eadem gente Pagana, Paganoque Rege Merciorum, a quo & prædecessor eius Eduinus peremptus fuerat, in loco qui lingua Anglorum nuncupatur Maserselth, anno ætatis suæ trigesimooctauo, die quinto mensis Augusti. Cuius quanta fides in Deum, quæ deuotio mentis fuerit, id post mortem virtutum miraculis claruit. Namq. in loco, vbi pro patria dimicans a Paganis interfectus est, vsq. hodie sanitates infirmorum & hominum & pecorum celebrari non desinunt. Vnde contigit, vt puluerē ipsum, vbi corpus eius in terram corruit, multi auferentes, & in aquam mittentes, suis super hoc infirmis multum com- B modi afferrent: qui videlicet mos adeo increbuit, vt paulatim ablata exinde terra, fossam ad mensuram staturæ virilis altam reddiderit. Nec mirandum in loco mortis illius infirmos sanari, qui semper dum viueret, infirmis & pauperibus consulere, eleemosynas dare, & opem ferre non cessabat.] hæc Beda, qui plura de eodem recenset [c] miracula, quæ tu consulas.

Osuualdus post obitū miraculis clarus.

c Bed. li. 3. c. 9. 10. & seq.

IESV CHRISTI ANNVS 643.	THEODORI PAP. ANNVS 2.	CONSTANTIS IMP. ANNVS 2.

I. Annus incipit sexcentesimus quadragesimustertius, Indictione prima, idemq. secundus Constantis Imperatoris, quo (vt habent Græcorum Annales) Haumar Princeps Sarracenorum ædificare cœpit templum Hierosolymitanum: cumq. ædificia non consisterent, Iudæi causam toga- C ti exposuerunt, nempe Crucem contra positam: sicq. Crucem, quæ templo montis Oliuarum imposita erat, deposuerunt, atq. ita demum ædificia firmata sunt. Atq. hæc res Christi osoribus occasionem præbuit multas Cruces deturbandi.] hęc ex Theophane.

Cruces Hierosolymis deposita.

d Guighel. Tyr. de bello sacro li. 1. c. 1.

II. De eodem templo habet ista Guiglielmus Tyrius [d]: Sumptibus, qui sufficere possent ad impensam, designatis, & conuocatis artificibus, subiecta pro votis materia tam ex marmorum diuersitate, quam ex lignorum differentia multiplici, templum ædificari præcepit. Quo postea infra modicum tempus iuxta conceptum mentis feliciter consummato, quale hodie Hierosolymis esse dignoscitur, multis & infinitis ditauit possessionib. vnde suppeterent facultates ad cōseruanda perpetuo eiusdem sarta tecta, & vetera renouanda, & continuanda luminaria per manum eorum qui in eodem templo deseruirent. Quę autem sit illius forma & operis elegantia, quoniam pene omnibus notum est, non est præsentis tractare negotij. Erant porro in eodem templi ædificio intus & extra in opere musaico Arabici idiomatis litterarum vetustissima monumenta, quæ illius temporis esse creduntur; quibus & auctor, impensarum quantitas, & quo tempore opus inceptum, quoque consummatum fuerit, euidenter declaratur.] hęc Tyrius. D

Crucis potentia.

III. Plane mirandum illud fuit, quod nonnisi depositione sanctissimæ Crucis erigi potuerit templum Sarracenorum: ex quo virtus & potentia Crucis enituit, qua stante, necesse sit dæmones cedere, eorumdemq. conatum & vires infringi. quod & accidit sub Apostata Iuliano, cum faterentur dæmones se Cruce penitus superatos. Quod autē Deus, dempta Cruce, permiserit inualescere Sarracenos: nihil præterea dicendum, quam quod idem Deus ob peccata populi exaltauerit aduersus eum Assyrios. Sed illud accidit Crucis virtute mirandum, quod cum tot fuerint insignia Hierosolymis templa, egregia Christianorum Imperatorum monumenta, nullum eorum vendicare sibi sint ausi dominantes impij Sarraceni, sed libera omnia prioribus vsibus fuerint Christianis relicta, eademq. vt antea frequentata a totius terrarū orbis fidelib. prout q̄ inferius dicturi sumus ostēdent.

Maurtij Chartularij tyrannis.

IV. Inter hæc autem nouis quatitur Italia motibus, cum Mauritius Chartularius, de quo multa facinorosa superius dicta sunt, in tyrannum erupit, ac male perijt. habet enim de his ista Anastasius in Theodoro: Huius temporibus in Mauritium Chartularium, per quem multa mala operatus est Isacius Patricius Exarcha, cum increbuissent peccata eius, de beato Petro Apostolo prodijt vindicta, vt hereditaret eum ignis inextinguibilis. Consilio ductus suprascriptus Mauritius illorū E qui cum ipso ante deuastauerant Ecclesiam Dei, tyrannizauit aduersus Isacium Patricium, & misit per omnia castra quæ erant sub ciuitate Romana per circuitum, & congregauit omnes & coniunxit secum ipsos per sacramentum, vt deinceps nullus ex ipsis debuisset obedire Isacio, neq. hominibus eius, eo quod ipse sibi regnum imponere voluisset. Audiens hæc Isacius Patricius, quod Mauritio omnes exercitus Italiæ sacramenta dedissent, misit Donum Magistrum militum & Sacellarium suum ad ciuitatem Romanam cum exercitu.

Mauritius dat pœnas sceleris.

V. Qui veniens in ciuitatem Romanam, omnes Iudices, seu exercitus Romani, qui prius se cum Mauritio per sacramenta constrinxerant, timore ducti, dimittentes Mauritium Chartularium, omnes se cum Dono iūxere: qui cum ingressus esset Romam, fugit Mauritius ad beatam Mariam ad Præsepe.] Hic meminisse lector debet, hunc illum fuisse Mauritium, qui Lateranensem inuadens basilicam expilauit: cogitur modo infelix ab ecclesia auxilium petere, & ad ipsam pro salute confugere, qui aduersus eam hostiliter grassatus fuit: sed non siuit diuina vltio ibi eum reperire securitatem,

A tatem, qui antea sacrilege fuerat in ecclesiam debacchatus. nã subdit Anastasius: Eum tollẽtes de
ecclesia, miserunt boiam in collum eius, similiter & omnibus qui in consilio cum ipso fuere, & bo-
iatos misit Rauennam per manus Marini Scribonis & Thomasij Chartularij. Qui deducentes eos
peruenerunt iuxta ciuitatem Rauennatem in locum qui dicitur ad Ficuldas [a], duodecimo mil-
liario longe a ciuitate, & ibi decollauerunt Mauritium: quia sic in mandatis acceperant a supradi
cto Isacio, vt viuus ciuitatem Rauennatem non ingrederetur. Et postquam decollatus est, leuan-
tes caput eius duxerunt Rauennam. Videns autem Isacius caput Mauritij, gauisus est, & fecit illud
ad exemplum multorum in circo Rauennate super stipitem poni. Illos autem qui cum ipso directi
fuerant, omnes boiatos iussit arcta custodia in carcerem mitti, cogitans quomodo eos puniret.
Sed cum ea agerentur, mox nutu diuini iudicii, ipsis diebus percussus diuino ictu Isacius mortuus
est. Hi autem qui clausi erant, exeuntes de carcere, reuersi sunt singuli per loca sua. Audiens hæc
Imperator, *Constans scilicet*, quod defunctus est Isacius, misit Theodorum Patricium Exarchũ, cui
cognomentum Calliopa, ad regendam omnem Italiam.]

[a] Ficodas, est Ecclesia Ficodensis, hodie Ceruia.

Isacij obitus repentinus.

Cum omnes Anastasio assentientes, æque testentur successorem Isacij missum fuisse Theodo- VI.
B rum Calliopam: constat tamẽ ante Calliopam missum esse Platonem hæreticum pariter Exarchũ:
quem post sequentem annum, cum Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus Romam se cõtulit,
Exarchum fuisse, suosq. direxisse ad Pyrrhum, in sua epistola S. Martinus [a] Papa testatur, nosq.
suo loco dicemus: quanta autem hic mala intulerit Romanæ Ecclesiæ, patebit inferius.

[a] Martin. Pap. epist. 16.

Sed ne relinquamus insepultum Isacium, sepultura licet indignum; cuius tumulo nullum fuis VII.
set aptius epitaphium inscribendum, quam quod Dauidicum habet carmen [b]; Ecce homo, qui
non posuit Deum adiutorem suum. Ecce qui dixit: Venite [c] hereditate possideamus sanctuariũ
Dei.] etenim tam ipsi quam Mauritio digne contigit, quod imprecatus est idem vates [d]; Deus
meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis qui comburit siluam, & si
cut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos,
&c.] ita vltor Deus voluit posteris relinquere tum Isacij, tum Mauritij amplissimis notis declara
tam vindictam, quam meruerunt impij in sancta manus sacrilegas inferentes.

[b] Psal. 51. [c] Psal. 82. [d] Psal. 82.

VIII.
Sed quæ Isacij coniux viro suo postrema persoluit, hic describamus. Susanna enim eius vxor,
viri amantissima, eiusmodi ad sepulchrum ipsius inscriptionem affixit Græce conscriptam [e]:

Isacij Exarchi Epitaphium.

[e] Habet Hieron. Rub. hist. Rauen. lib. 4.

C Ενταῦθα κεῖται ὁ στρατηγήσας καλῶς,
Ῥώμην ἀβλαβῆ φυλάξας, καὶ τὴν δύσιν,
Τοῖς γαληνοῖς δεσπόταις τρὶς ἓξ ἐνιαυτοῖς,
Ισαάκιος, τῶν βασιλέων ὁ σύμμαχος,
Ο τῆς ἁπάσης Αρμενίας κόσμος μέγας.
Αρμένιος γὰρ ἦν οὗτος, ἐκ λαμπροῦ γένους.
Τούτου θανόντος εὐκλεῶς, ἡ σύμβιος
Σωσάννα σώφρων, τρυγόνος τρόπῳ σεμνῆς,
Πικρῶς στενάζει, τἀνδρὸς ἐστερημένη,
Ανδρὸς λαχόντος ἐκ καμάτων εὐδοξίαν.
Εν ταῖς ἀνατολαῖς ἡλίου, καὶ τῇ δύσει.
Στρα τοῦ γὰρ ἦρξε τῆς δύσεως, καὶ τῆς ἕω.] Id autem ita dici Latine potest:
Hic iacet, qui rei bellica ducem egit recte,
Romam incolumem tutatus & Occidentem
D *Tranquillis Principibus ter sex annis,*
Isaacius, Regum commilito,
Omnis Armenia ornamentum magnum:
Armenius enim erat hic ex illustri genere,
Hoc mortuo gloriose, coniux
Susanna prudens more casta turturis
Assidue gemit viro priuata:
Viro, qui sortitus est ex laboribus gloriam
In Oriente Sole & occidente:
Exercitum enim duxit Occidentis & Orientis.] hactenus epitaphium.

Inter hæc autem, cum grauissimis fluctibus fides Catholica opera Monothelitarum hæretico- IX.
rum, præcipue vero Pauli Constantinopolitani Episcopi, quateretur in Oriente: si qui illic erant
Orthodoxi Episcopi, vnum sibi illud tantum reliquum esse remedium cognoscentes, in tanto nau
fragio conscendere nauiculam Petri, quam scirent promissione Christi inter fluctus sæculi huius
solam nauigare securam, nec vllis posse obrui vndis, neque vorticibus absorberi; Romam se confe
E runt ad Theodorum Apostolicæ sedis Episcopum in tanta tempestate solicite vigilantem, clauum-
que summa prudentia moderantem.

Confugium Orthodoxorũ Romam.

Alij vero non deserentes greges sibi commissos, per litteras id egere, vt inter ceteros Cypri X.
insulæ Episcopi, qui cogentes Synodum, Synodalem epistolam scripserunt hoc anno ad eumdem
Theodorum Pontificem, licet in ea Metropolitani Episcopi nomen tantummodo exprimatur: fuit
hic Sergius. Epistola autem ipsa habetur in Actis sanctæ Romanæ Synodi sub Martino: vbi
cum ederetur, Primicerius Notariorum Theophylactus ista est prælocutus: Afferens, inquit, de
venerabili scrinio, præ manibus habeo suggestionem Sergij Cypriensis Archiepiscopi, directã ab
eo per nuper transactam primam Indictionem, id est, ante septem annos, Theodoro beatæ memo
riæ decessori vestro.] hæc ibi tunc Theophylactus, quæ voluimus recensuisse ob certam temporis
ab eo expressam significationem, nempe hoc anno primæ Indictionis ipsam epistolam esse cõscri
ptam, quæ sic se habet [f]:

[f] Concil. Lateran. sub Mart. Secret. 2. to. 3. Concil. nou. edit.

XI. *Synodalis epistola Cypri Episcoporum.* Sanctissimo & beatissimo a Deo honorabili domino meo Patri patrum Archiepiscopo & vniuersali Papæ domino Theodoro, Sergius humilis in Domino salutem. Firmamentum a Deo fixũ & immobile, atque tituli formã lucidissimam fidei, vestram Apostolicam sedem constituit (o sacer vertex) Christus Deus noster. Tu enim es (sicut diuinum veraciter pronunciat ª Verbum) Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt. Tibi & claues cælorum commisit, atque ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & in cælis sunt, promulgauit. Tu profanarum hæresum depositor existis, vt princeps & doctor Orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias patrum tuorum, Pater, fidem æstuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, necnon periclitantem. Resolue nebulam insipientium lumine tuæ diuinæ scientiæ, o sanctissime: Abscinde blaspemias & iactantiam vaniloquorum nouiter emergentium hæreticorum doctorum. Nihil * etenim minus est Orthodoxæ & Apostolicæ vestræ definitioni atque traditioni, quatenus augmẽtum aliquod suscipiat a nobis fides. Nos autem a Deo inspirati, & sanctorum Apostolorum confabulatores & consacerdotes quæ sapuimus, confitemur, & confessi sumus a pristinis temporibus & ex ipsis cunabulis secundum sanctum ac beatissimum Papam Leonem, prædicantes omnibus & confitentes, quod operatur vtraque natura cum alterius communione: cum quo beatissimo viro & omnes a Deo inspirati & sancti Patres fatentur.

A B

ª Matth. 16.

* Mihi

XII. Et hæc quidem a nobis humillimis seruis vestris atque discipulis prolecuta sunt: multiloquiũ autem & contradictionem aduersariorum non admittimus: quia parati sumus pro Orthodoxa fide, auxiliantibus vobis sanctissimis, & orantibus, martyrium suscipere. Et si quidem voluerint ea quæ nunc ad consumptionem animarum dogmata, hoc est, ad interitum doctrinæ & confessionis sanctorum Patrum & gloriosi atque præcipui Papæ Leonis ꝓposita sunt, in regia vrbe deponere (quorum contraria sapientes nos existimus) sufficit, hoc atque amica Deo pax sanctis Ecclesijs intercedit, & omnis diuisio Ecclesiarum de medio absistit, necnon schismata dissoluontur ad vnitatem denuo restaurandam. Si autem noluerint hoc facere: Apostolicos vos Patres sequentes, in scripto & sine scripto eos anathematizamus. Non est enim, non est Deo placitum, neque iustum, proposita pestilentia hæresum, & anathematizatis * blasphemijs, verbis contendere.

* anathematis

XIII. Honorent igitur rationem, & erubescant Deum & eiusmodi blasphemias subtrahere festinẽt, & in quocũque voluerint loco vel tempore, de quibus existimant sapere, mouemus dogmata. Cõpendiose autem, o sanctissime, dicimus. Ea quæ ad euersionem & depositionem a Deo inspiratorũ Patrum & sanctissimi Papæ Leonis, necnon vestræ a Deo sapientiæ conscripta sunt, deponantur.] Ex his, lector, satis intelligere potes, Theodorum Papam, cum (vt narratum est) misit Apocrisarios in Orientem, æque per illos vulgasse Catholicæ fidei sinceram cõfessionem, qua pariter iuberetur, vt qui ab ea discreparent, anathemati subijcerentur: etenim pergit: Nam & nos (sicut dictum est) iubentibus vobis dominis nostris & a Deo inspiratis Patribus, percutimus eos anathematibus: & nunc motiones de quæstionibus eorum & certamina faciemus, sperantes in vestram Deo placitam & beatam protectionem, quoniam non reueremur, neq. formidaturi sumus timore vbi nõ est timor, proposito Deo & Orthodoxa requisitione.

C

XIV. Vsq. ad hanc igitur diem dispensationem aliquam quærentes, tacuimus eis, arbitrantes ad meliora eos immutare proprias doctrinas. Sic etenim & sanctissimę memoriæ Thius noster Arcadius sapuit, vestram Orthodoxam sequens doctrinam, cuius vestigia & nos omni virtute sequi oramus consonantes Orthodoxæ & a Deo inspiratæ doctrinæ vestræ sanctissimæ dominationis atq. paternitatis. Vlterius aũt iam nõ patimur, seminantibus eius zizania & scãdala (vt ita dicamus) in omnem mundum. Hi sunt nostri sancti Concilij intellectus: sed & tomum beatæ memoriæ & a Deo inspirati admittit & amplectitur Leonis, & sicut anchoram salutiferam Orthodoxiæ detinet, & vestris diuinæ scientiæ lætatur dogmatibus, nihil omnino minuens; & cum ea Orthodoxa confessione proficisci ad Dominum, & terribili eius exorat assistere iudicio.

D

XV. Deus igitur creator omnium conseruet longæuum sanctissimum dominum nostrum ad stabilitatem sanctarum eius Ecclesiarum & Orthodoxæ fidei, vos pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus tuam animam pones, atq. pastorali baculo lupos rapaces expelles. Omnes qui digni sunt assistere sanctissimo & a Deo honorato domino meo, ego & qui mecum sunt, plurimũ in Domino salutamus. *Et subscriptio.* Incolumem me & Domino beneplacitum ora, sanctissime Pater patrum.] hactenus Sergij & reliquorum insulæ Cypri Orthodoxorum Episcoporum Synodalis epistola. His & alijs concitatus Theodorus Pontifex, Synodo conuocata, Paulum hæreticum condemnauit.

XVI. *Steph. Doren. Episcop. legatus ab Episcopis Palæsti. ad Rom. Pont.* Eodem quoque tempore Stephanus Dorensis Episcopus Romam se contulit ad Theodorum Pontificem pro Ecclesia Hierosolymitana, quam inuaserunt pseudoepiscopi, ijdemque coniuncti Paulo Constantinopolitano Episcopo eiusdem erroris hæretici Monothelitæ. erat istorum omniũ caput (vt dictum est) Sergius Ioppensis Episcopus, qui vendicato sibi iure Patriarchico, alios complures sui similes Episcopos ordinauit. Ad tam grande malum auertendum a Catholicis Palæstinæ Episcopis idem Dorensis Episcopus legatus est Stephanus Romam ad Summum Pontificem Theodorum.

E

XVII. Permisit hæc quidem Deus singulis quibusq. sæculis, exagitati scilicet diuersarum prouinciarum Episcopos, quo assiduis rerum gestarum exemplis innotesceret nullum aliud esse confugium aduersus ingruentes hæreticos, quam ad Apostolicam sedem, ceu diuinum asylum, sacram anchoram, portum securum, in quo tantum quis in tempestate possit salutem sperare, & auxilium experiri. vt Stephano legato accidit, qui vbi perperam facta hæreticorum Theodoro significauit, ab eodem consecutus est Apostolicę sedis in illis partibus vicariam præfecturam, qua intrusum illũ nefarium condemnaret, & ab eo ordinatos Episcopos gradu depositos in ordinem redigeret. Tanta hæc constant ex libello eiusdem Stephani oblato postea sancto Martino Papæ in Concilio Lateranensi,

A ranensi, vbi inter alia leguntur ista:

De quibus, *id est, de inuasa & occupata ab hæreticis Ecclesia Hierosolymitana*, & antea Apostolicæ sedi innotui, id est, beatæ memoriæ decessori vestro Theodoro. Iussitq. mihi indigno per sacrã suam præceptionem, ordinansq. loci seruatorem per Apostolica eius scripta, quatenus tam ea quæ fuissent Ecclesiastica capitula peragere debuissem, & canonice, si nullatenus emẽdarentur qui sub denominato pretextu ordinati sunt Episcopi, deponerem eos. Quod & fecisse me certum est, & præcipue quoniam in errorem a veritate recedentes sponte delapsi sunt: tantumque illos recepi, secundum iussionem eius, qui libellum pœnitentiæ obtulerunt, & professi sunt in scripto, conseruare indesinenter & amplecti atque prædicare sanctorum Patrum & Synodorum doctrinas: quorum libellos nuper deferens, obtuli sacratissimæ præsidenti sanctitati vestræ Martino ter beatissimo Papæ, ab eo quod aliqui eorum merito recepti & confirmati sunt, aliqui vero pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ condemnati sunt.] hæc Stephanus ad Martinum Pontificem: ex quibus sane qui exacte ista considerat tempora, mirari debeat, quomodo & apud hæreticos, & eo tempore quo a Sarracenis ipsa Hierosolyma & Palæstina cum adiacentibus regionibus occupatæ tenerentur, B essent qui adeo sedis Apostolicæ iudicium extimescerent, vt siue libellum pœnitentiæ palinodiam recantantes offerrent, siue ijdem excommunicati execrabiles omnibus facti essent, cum præsertim ijdem fulcirentur patrocinio Constantinopolitani Patriarchæ & Imperatoris. Tantum sibi vel inter ipsos Sarracenos & hæreticos vendicabat iuris Apostolica sedes, omni tempore eadem vigens auctoritate, & vbique præsidens potestate. Habetur citatus einsmodi libellus Stephani Dorensis Episcopi in Secretario secundo sanctæ Synodi Lateranensis sub Martino Romano Pontifice, de quo rursus suo loco dicendum.

XVIII. *Stephan. Vicarius Rom. Põ. in Palæstina.*

IESV CHRISTI ANNVS 644. THEODORI PAP. ANNVS 3. CONSTANTIS IMP. ANNVS 3.

C SEquens annus sexcentesimus quadragesimusquartus sequitur, secunda Indictione, qui illustratur natali viri sanctissimi Paulini Episcopi Eboracensis, de quo Beda [a]: Anno secundo *Osuui successoris Osuualdi Regis*, hoc est, ab incarnatione Dominica sexcentesimo quadragesimo quarto, reuerendissimus pater Paulinus quondam quidem Eboracensis, sed tunc Episcopus Rhofensis ciuitatis transijt ad Dominum sexto Iduum Octobrium die: qui decem & nouem annos, & menses duos, & vigintivnum dies Episcoparum tenuit, sepultusq. est in secretario beati Apostoli Andreæ, quod Rex Edilbertus a fundamentis in eadem Rhofi ciuitate construxit.] I. a Bed. li. 3. ca. 14. *Paulini Apostolici viri obitus.*

Quo tempore itidem in Britannia apud Orientales Anglos Christiana fides admodum propagatur per Furseum Hibernum. Paulo post vero & Sigebertus eorum Rex amore cælestis beatitudinis, relicto regno cognato suo, monasticam vitam professus, a Pagano Merciorum Rege Penda occisus est. hæc fusius Beda, qui de Furseo, eiusq. socijs viris sanctissimis alia plura admirandaq. recenset, quæ tu consulas. II. *Propagatio fidei.*

Hoc eodem anno, quo Dagoberti Francorum Regis annus regni absoloitur decimustertius, & decimusquartus inchoatur mense Aprili, Gallicanis ecclesijs eiusdem Regis munificentia innoD tuit; nam multis multa largitus est, quæ apud Aimoinum [b] his declarantur verbis: Eo anno *decimoquarto scilicet regni sui*, Rex Dagobertus omnibus circumpositis gentibus nationibusq. sibi subiugatis, paceq. per circuitum facta, ad pietatem intendit. Vtq. se gratum cælestibus in se supra modum fluentibus beneficijs demonstraret, vniuersas pene Galliæ ecclesias patrimonij sui heredes instituit. Conuocatisq. filijs ac turba amicorum, generale indixit placitum in loco nũcupato Bigargio. Ad quod propere conuenientibus cunctis Franciæ primoribus, decimo Kalendas Maias Rex solio residens aureo, hoc apud eos disseruit modo: III. b Aimoin. lib. 4. c. 30. *Dagoberti erga Ecclesias munificentia.*

Causa modo mihi, amantissimi filij, & quicumque adestis Frãcorum potentes, vtilis ac fructuosa visa est vos conuocandi intentio, vt de ijs quæ pro remedio animæ meæ agere institui, nõ ego solus mihi applauderem. Quia etenim caduca gerimus corpora, animasq. immortales, magna nobis (si dissimulare nolumus) est indicta probitatis necessitas: ne si (quod absit) minus fuerimus intenti, non solum corruptionem quam speramus corporum, verum & ipsam æternitatem animarum perpetuis tradamus incendijs. Ideoq. ego reminiscens iustis repromissa præmia & præparata iniquis supplicia, memor etiam malorum quæ gessi, testamentum scribere decreui, quo omnes regni E nostri sanctorum basilicas isto tempore famosas heredes faciamus earum quæ eis a nobis traditæ sunt rerum. Constitui etiam quatuor fieri vno tenore exemplaria, & ea manibus subter firmare nõ tantum meis, sed etiam filiorum meorum Sigeberti ac Hludouici, quos hodie Reges constituo, vestris quoque qui astatis sanctissimi Pontifices, necnon gentis nostræ principes. E quibus vnũ Lugduni in Gallia, aliud Parisijs, tertium Mettis in archiuis ecclesiarum custodienda dirigimus; quartum autem, quod præ manibus habemus, in thesauris nostris adseruari præcipimus. Cumq. post depositam a nobis carnis sarcinam, vnusquisque Præsulum qui locis præcepto inscriptis præfuerint, sibi assignata susceperint: rogamus & obtestamur per terribilem Domini nostri Iesu Christi nomen, vt memoriam nostri tribus in hebdomada diebus per sequentes annos faciant, ac pro requie animæ nostræ sacrificium offerant salutare; nomenq. nostrum, quasi perpetuum tenentes memoriale, libro inserant vitæ.] hucusque verba Regis. Porro per librum vitæ ipsum credimus intellexisse illum, in quem nomina fidelium defunctorum inferrentur, quorum iugis in ecclesia commemoratio fieret. Sed addit auctor: Huius exemplar partim hic inserere studuimus, quatenus ipsius IV.

pijssimi

pijssimi Principis patescat quantus erga Deum sanctosque fuerit deuotionis affectus. Est autem A
huiusmodi.

V. In nomine Trinitatis Domini Dei omnipotentis, Apostolicis Patribus, Pontificibus videli-
cet, ac Abbatibus, & reliquis sacerdotibus intra regnum nostrum consistẽtibus, Dagobertus Rex
Francorum.

* hominis

Testamentum Dagoberti.

Quantum intellectualis sensus humani * potest mente sagaci pensare, atq. solerti indagatio-
ne perpendere, nihil amplius valet in huius sæculi luce ac fugitiuo gaudio lucrari, quam quod de
rebus transitorijs locis venerabilibus quis studeat in alimoniam pauperum impendere: quatenus
qui fragilitatem naturæ generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eueniat, pro salu
te animæ inuigilent, vt non inueniatur quisquam imparatus, vel sine aliquo respectu discedat e sæ-
culo. Quin potius dum propriæ libertatis iure subsistit, ex caducis substantijs intra æterna taber-
nacula vitam studeat mercari perpetuam, vt inter iustorum consortium desiderabilem valeat lo-
cum adipisci. Et post pauca: Itaq. nobis sana mente, fauoq. consilio placuit, & (vt diximus) deuotio
diuina nos admonuit, vt pro salute nostra & pro æterna retributione conscribendum præcipere-
mus testamentum: & pro immutabili beneficio quatuor vno tenore firmauimus instrumenta, & B
quicquid vbiq. per loca sanctorum contulimus, inibi simili annotatione contexuimus, &c. Dein-
de subiungitur:

VI. Donamus igitur ad basilicam sancti Vincentij Parisijs, vbi sepulturam, quando quidẽ Deus
iusserit, habere disponimus, donatumq. in perpetuum esse decreuimus, villam cognominatam Cũ
bis in pago Parisiaco, quam Vrsa filia Alderici tenuit. Pari modo ad basilicam S. Petri Apostoli Pa
risijs, vbi sancta Genouefa requiescit in corpore, villam Drauernum in Brigeio. Ad basilicam ve-
ro diui Dinnysii item Parisiis, vbi cum socijs suis requiescit, villam Brãnatem in Brigeio. Ad ba si
licam dominæ sanctæ Columbæ & domini sancti Lupi Senonis, villam Grandecampum in Gausti
nensi, & cetera quæ ibi plura continentur. Ad vltimum vero intulit: Vos autem boni filij conside-
rantes primum naturæ religionem, cuius gratia etiam bestias ligat, manete fratres: nolite cauete,
quo onerati estis. Deinde reueremini me patrem vestrum, qui rogare malo, cum possim iubere, vt
statuta nostra inconuulsa seruetis, sicuti vestra a successoribus vestris seruari voletis: profecto sciẽ
tes, quod si a nobis sancita contemptui habueritis (quod non arbitror) pari modo & vestra a poste
ris contemnentur decreta. His dictis, & cunctis longæuam ei felicemq. optantibus in hoc sæculo C
vitam ac in futuro manẽtem, salutatis omnibus, cœtum dimisit, vt rediret vnusquisq. ad sua.] hæc
(vt dictum est) quartodecimo regni sui anno Dagobertus, ad felicem obitum viam sibi parans.
Sed & hic fragmentum quoq. recitandum erit alterius donationis eodem tempore ab ipso factæ

a Habetur in Appendice ad hist. Goth Ioan. Mag.

ecclesię a se constructæ, & monasterio sancti Benedicti vnius diei itinere distanti ab Argentina ci
uitate super Rhenum, quod sic se habet [a]:

VII. Dagobertus magnus diuina clementia Rex Francorum, omnibus regni sui primatibus, im-
mo cunctis Christi fidelibus præsentibus & futuris. Notum facimus, quod patre meo Lothario de
functo, paterni regni curam suscepi: sed viuendi ductus leuitate deceptus, regalis officij debitum
neglexi; & maxime inter alios excessus meos, ecclesiarum Dei destructor & dissipator esse cœpe-
ram, nec diuinæ maiestatis oculos, nec hominum veritus acclamationem. Tandem Dei benigni-
tas obstinatæ mentis superbiam conterens virga correctionis, iniquitates meas correxit, & mihi
castigato veniam nõ negauit: quasi autem modum pœnitentię imponens, in hoc mihi spem plenæ
posuit indulgentiæ, si ad honorem Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum sanctorum, quos
magis offenderam, domum diuinis aptam seruitijs construerem, &c.] Igitur sub certa spe remissio D
nis peccatorum nostrorum, & reddentes alacri studio votum quod fecimus, ecclesiam in honorẽ
sanctæ Trinitatis, & sanctæ Mariæ perpetuæ virginis, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in
loco qui dicitur Vuissanburg construximus, quam sublimare & regali munificentia ditare decre-
uimus, &c.] hæc ibi; atq. de his satis. Iam vero ad anni sequentis res gestas oratio transferatur.

IESV CHRISTI ANNVS 645. | THEODORI PAP. ANNVS 4. | CONSTANTIS IMP. ANNVS 4.

I. *Disputatio Maximi cum Pyrrho.*

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimusquintus, Indictione tertia, quo in
Africa de fide Orthodoxa habita est famosa illa disputatio inter Pyrrhum Patriarcham Constã
tinopolitanum hereticum, & Maximum Abbatem eumdemq. martyrem Orthodoxum, ex qua idẽ
Pyrrhus princeps Monothelitarum hæreticorum conuictus, erroris diu defensi pœnitens, recãtãs E
palinodiam, oblatoq. fidei Catholicæ libello Theodoro Romano Pontifici, receptus est vna cum ti
tulo Patriarchatus in Ecclesiam Catholicam. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt Pyr
rhus extorris in Africam veniens, illic sanctum Maximum inueniret: etenim (vt in rebus gestis san-
cti Maximi fusius legitur) vbi Pyrrhus illuc peruenit, captiosos cœpit suæ hæresis laqueos tẽdere,
quibus vniuersam Ecclesiam illam captiuam duceret: quod & fecisset quidem, nisi in omnibus si-
bi aduersantem Maximum habuisset: vnde exigentibus Episcopis Africanis, atque ipso qui prouin
ciæ præerat, Gregorio Patricio publicæ paci eius regionis, quam vehementer Pyrrhus perturbaue
rat, consulente, factum est, vt de publicis controuersijs publica fieret disputatio. De qua quod ad
tempus pertinet, eam hoc anno contigisse, nempe tertia Indictione, mense Iulio, ipse titulus
disputationi præfixus edocet: vt de his nulla dubitatio esse possit. Quod vero ad locum spectat, ha
bitam ipsam esse in Africa (& puto Charthagine) quo Pyrrhus Constantinopoli recedens se contu
lerat, æque ex ipsa certissimum redditur.

Quæ

II. A Quæ autem de eadem extent priscorum testificationes, in primis videamus. Theophanes hæc haber: Pyrthus vero cum peruenisset in Africam, mutuis cum sanctissimo Maximo videtur aspecti- bus, Abba videlicet religiosissimo in monasticis correctionibus, necnon & diuinorum illie existentium Pontificum præsentatur obtutibus: qui hunc redargutum, & persuasum, Romam ad Papam Theodorum direxerunt. Qui Orthodoxo libello tradito Papæ, ab eo receptus est.] hæc Theophanes ex Græcis: his consentiẽtia scribit Photius. Ex Latinis autem vetustioribus Anastasius Bibliothecarius ista refert: Ipsis temporibus Theodori Pontificis venit Pyrrhus ex Africa, qui fuerat Patriarcha Constantinopolitanus, in vrbem Romam ad limina Apostolorum: Qui ingressus, libellũ obtulit cum sua subscriptione Apostolicæ nostræ sedi in præsentia cuncti cleri & populi, condemnans in eodem libello omnia quæa se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus immaculatam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, fecit eum Pontifex munera erogare in populo, & cathedram ei poni iuxta altare, honorans eum vt sacerdotem regiæ ciuitatis.] hucusque Anastasius in Theodoro.

III. Ingenti sane Dei beneficio euenit, vt post tot publicorum scriptorum naufragia, quæ tũ Græ- B corum tum Latinorum Ecclesia passa est diuersis temporibus, ne syllaba quidem eiusdem disputationis exciderit, sed conseruata ipsa integra fuerit in pluribus antiquitus scriptis Græcis codicib. quos Vaticana bibliotheca possidet, in quorum singulis inter alia viri doctissimi atque sanctissimi monumẽta inest eiusmodi eiusdem Maximi Abbatis & martyris cum Pyrrho excepta a Notariis in Africa publica disputatio, præsentibus Episcopis Africanis atque Gregorio (vt dictum est) qui prætoria præfectura eamdem prouinciam moderabatur; quam quidem hactenus latentem ac Latinis incognitam primus vendicauit in lucem, ac Latinitate donauit vir disertissimus Franciscus Turrianus Societatis Iesu professor, qui eiusdem Maximi nonnullas epistolas eodem argumento aduersus Monothelitas scilicet scriptas, aliosq. ad id ipsum spectantes tractatus æque ex Græco in Latinum conuertit; sed ne ederet vna cum alijs a se translatis sanctorum Græcorum Patrum egregijs monumentis, mors anteuertit.

IV. Porro nacti ipsam an hic integram reddere deberemus, cum sua prolixitate duos vel amplius impleat terniones, ãncipites diu fuimus, ne scilicet rerum gestarum series eius disputationis obice intercipi videretur, lectorq. assuetus per plana currenti historicæ lectioni, inter Chrysippios quodã C modo labyrinthos se clausum teneri putaret, dum in difficillimis sacrorum dogmatum quæstionibus inter vepres, rubos, spinasq. hæreticorum argumentorum cogeretur incedere, vt tandem posset in lucem veritatis emergere. Ceterum quod magna ex parte huius tomi versetur historia in his quæ spectant ad Monothelitarum hæresim confutandam, quæ flexuosis anfractibus gradiẽs, sinuosis recessibus latens, nec quo pergat intelligi possit, aliud agens, loquens aliud: vt secundum illud quod de Behemoth scriptum est [a], de ea dicendum sit: Quis reuelabit faciem indumenti eius?] vt ista cuncta aperta luce lector intelligat, sicq. historica lectione fruatur, operæpretium me facturum existimaui, si eamdem concertationem Annalibus nostris intexerem, quo tricas omnes, cunctosque nexus, strophas, atque cauillos hæreticorum ipsorum satis habeat exploratos. His accedit, quod eadem tractatio pleraque habeat, quæ historicam elucident veritatem, illaq. præsertim tanti momẽti erroribus inuoluta de Honorio Romano Ponifice in consortium hæreticorum calumniose vocato dilucide tibi pandat, aperteq. veritatem demonstret, vt non sit quod de eius integra sinceraq. fide Catholica dubitare vel leuiter iure possis. Quod insuper eiusmodi hactenus caruerit Latinitas nobili monumento numquam supposito prælo, haud ingrato animo illud puto accipient eruditi: D qui etiam gratias agant de Ecclesiastica antiquitate adeo benemerenti.

a Iob 41.

Vtilitas de disputatione Maximi cum Pyrrho.

V. His igitur persuasus, eam tibi integram exhibendam ita putauimus, vt tamen historicæ cõsultum sit rationi. Quamobrem ex ea illa tantum hic tibi reddenda putauimus, quæ ad rerum gestarũ pertinent cognitionem: in fine autem tomi huius veluti appendicem ipsam disputationem integrã ponemus. Sed & ne forte careas, ex quo deducitur, tibi pariter ipsum Græcum textum (ne habeas amplius quod desideres) cudendum curabimus quam sincerissime, ita tibi bene cõsulentes, vt fruaris viri doctissimi eiusdemq. martyris lectione, illud S. Hieronymi [b] de Pamphili martyris scriptis dictum in memoriam reuocans: Si lætitia, inquit, est, vnam epistolam habere martyris; quanto magis tot millia versuum, per quæ mihi videtur sui sanguinis signasse vestigia?] Ista quidem ille de scriptis manu martyris Origenis libris: sed præstat, mea sententia, possidere quæ ore martyris sunt prolata; atque de corde martyris & non aliunde manarunt, ex ipsius sapientiæ fonte deducta: ne, si secus dixerimus, aliquid amplius mechanicis tribuamus, quam liberalibus disciplinis.

b Hier. de scrip. Eccl. in Pamphilo.

VI. Porro quod in primis ad temporis rationem spectat, vt cuncta tibi constent, hic eiusdem disputationis describendus est titulus, qui sic se habet: Quæstio Ecclesiastici dogmatis disputata corã E Gregorio Patricio piissimo in conuentu & consessu sanctissimorum Episcoporum & reliquorum nobilissimorum virorum a Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & a reuerendo Maximo monacho, mense Iulio, Indictione tertia: Pyrrho quidem nouum dogma de vna Christi voluntate a se & a suo antecessore Sergio praue introductum defendente, Maximo autem doctrinam Apostolorũ & Patrum a principio nobis traditam. *Incipit Pyrrhus, ita compellans ipsum Maximum:*

Pyrrhi disputationis cum Maximo exordiũ.

VII. Qua in re, domine Abbas Maxime, ego & is cui successi, tibi nocuimus, qui vbiq. nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? Quis vnquam te, ne de facie quidem notum, sic honorauit & coluit, vt nos? &c.] In fine igitur tomi (vt diximus) ipsam integram disputationem Græco atq. Latino sermone cusam inuenies: modo vero ea quæ ad Honorij Papæ causam spectant, quod necessario id exigat argumentum, hic tibi ob oculos ponenda curamus, eademque sæpius, cum ratio postular, verbis totidem inculcanda, quo de tanti Pontificis conflata calumnia, tanto teste adhibito, confutetur: vt quod sæpe falso assertum reperitur, sæpe pariter refellatur, cum & cubitalibus plane litteris esset tanti Pontificis integritas & innocentia vbique locorum monu-

mentis

mentis perpetuis consignanda. A

VIII. *De Honorio desensio Maximi.*

Vbi igitur quæ obiecta de Vigilio Papa fuere ab ipso Pyrrho, per Maximum (vt videbis) sunt
valide confutata; idem Pyrrhus rursum de Honorio Pontifice sic Maximum vrget: Sit, inquit, ita
de Vigilio: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam volunta-
tem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus:* Quis fuit fide & auctoritate dignus episto
læ eius interpres? is qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occi
dentem cum alijs virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Cōstantinopoli ex suo
corde loquebantur? *Pyrrhus:* Ille, qui hanc scripsit. *Maximus:* Is igitur cum ad diuum Constantinū
(* Constantem) * Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatē
diximus in Domino, nō diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius
scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsimus Christum
non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post pec-
catum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, ar-
gumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet in-
telligere.] Deinde occurrit per anticipationem obiectioni; Si quis vero, inquit, dicat: Quare B
de humanitate Christi agentes, de diuinitate eius non meministis? Respondemus: Primum qui-
dem, responsum fuisse ad quæstionem; Deinde, vt in omnibus, sic etiam hic consuetudinem Scri-
(a 1. Cor. 1. b Ibid.) pturæ non secutos fuisse, quæ aliquando de diuinitate eius dissetit, vt cum ait Apostolus [a]: Chri
stus Dei virtus & Dei sapientia. aliquando de humanitate solum, quemadmodum cum idem ait [b]:
Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.
Pyrrhus: Simplicius antecessor meus accepit hoc, in voces intentus. *Maximus;* Rem ipsam loquor,
nihil ita me a tuo antecessore alienauit, vt mutabilitas eius & inconstantia, &c.] hactenus de his
quæ ad Honorij Papæ causam spectant.

IX. *Hono. omnino ostensus innocens.*

Vidisti, controuersiā de litteris Honorij Papæ, ex quibus conclamaretur ab hostibus quamli-
bet occasionem captantibus, vnius esse in Christo voluntatis assertor, toties ventilatam, ac toties
declaratam, atque adeo elucidatam, vt neque refractarijs ipsis hæreticis locus relictus sit amplius
de ea aliquid dubitādi. Audisti & de ea satisfactum Imperatori per Ioannē Papam litteris eius qui
illas Honorij scripsisset epistolas: satisfactumq. per Maximum Patriarchæ Pyrro Monothelitarū
antesignano in adeo publico Africanorum Episcoporum conuentu: qui licet in disputatione lubri C
cus; vt teneri difficile posset, summa tamen potentia veritatis, germanæ verborum cædere interpre
tationi coactus est, & in ipsum suum antecessorem, quem ante sæpe laudarat, Sergium Patriarchā
reijcere culpam, quod scilicet magna oscitantia (ne diceret malitia) non germano verborum sen-
sui, sed verbis dumtaxat Honorij Papæ, ipsis nudis vocibus fuisset intētus: vt plane se nihil habuis
se publice professus sit, quo suum prædecessorem Sergium excusaret, sed accusaret eum, quo de ina
ni facta tunc Honorio obiectione se penitus excusaret, cum alioqui in alijs defendere mordicus
Sergium non destiterit. Vt ex his intelligas, quam etiam hostium professione ab omni illata calum-
nia Honorius Papa liber existat.

X.

Ad postremum autem, quem denium celeberrima disputatio ista finem habuerit, ex eadē hic
tibi publicis Actis excepta (ne quid te prætereat) promendum puto. Post multiplices Pyrri obie-
ctiones ingestas & a Maximo quam disertissime confutatas, post nexus solutos, & defensiones ac
responsiones singulas quoque conuictas, post deniq. inanes tergiuersationes elusas, acuminatasq.
cauillationes retusas, cum deficerent verba, dare manus omni penitus destitutus defensione Pyr-
rhus compellitur, & cedere veritati, hæc tandem affatus: D

XI. *Pyrrh⁹ se errasse cognoscit et fatetur.*

Demonstratum, inquit, profecto est in quæstione de operationibus, absurdum esse vnam opera
tionem in Christo dicere, quomodocumque dicatur. Sed veniam postulo tum mihi, tum ijs, qui præ
cesserunt: ignorantia enim nos in absurdas istas sententias & argumētationes detorsit. Et obsecro,
vt inueniam modum delendi hanc introductam absonam sententiam, & conseruandi memoriam
antecessorum. *Maximus:* Non est alius modus, quam taceri personas, & anathemate affici talia dog
mata. *Pyrrhus:* At si hoc fiat, reperientur cum his eiecti Sergius, & Synodus meo tempore habita.
Maximus: Subit me admiratio, quomodo Synodum voces, quæ non est habita vt leges & canones
Synodici & iura Ecclesiastica iubent: nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edi
ta est, neque locus, neque dies conueniendi decretus: non fuit aliquis actor aut accusator. Qui con
uenerunt, epistolas commendaticias non habuerunt, nec Episcopi a Metropolitanis, neque Me-
tropolitani a Patriarchis; non epistola, neque substituti ab alijs Patriarchis missi sunt. Quis igi-
tur particeps rationis Synodum velit appellare, quæ scandalis & discordijs cunctum orbem im-
pleuit?

XII. *Pyrrhus cōsensit Maximo.*

Pyrrhus: Si non est alius modus quam hic, pluris faciens salutem meā, quam cetera omnia, præ- E
sto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc vnum & solum rogans, vt dignus habear
in primis interiore aditu ædis Apostolorum, quin potius ad orationem ipsorum Principum Apo
stolorum, deinde vt videam faciem sanctissimi Papæ, eiq. tradam libellum eorum quæ absurde fa-
cta sunt. *Maximus & Gregorius Patricius dixerunt:* Quandoquidem tua propositio bona est & Eccle
siæ vtilis, sic fiat.] hucusque disputatio, cui subijcit ista Maximus de his quæ ab eodem Pyrrho ge-
sta sunt Romæ: In hac ergo celeberrima vrbe Roma, cum adesset nobiscum, promissum præstitit,
damnauitq. dogmata impiæ expositionis, seq. per rectam confessionem cum Catholica & Aposto
lica Ecclesia coniunxit, gratia & cooperatione magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, cui glo-
ria in sæcula sæculorum. Amen.]

XIII.

Magnum sane tunc vidi primum Africa, deinde Roma spectaculum: Africa quidem, dum
quem paulo ante aspexerat magnis animis Patriarchali ostentatione insultantem Catholicæ veri
tati, pro hæresi ore rotundo in defensores fidei Catholicæ declamantem, in se ora omnium conuer-
tentem,

A tentem,iamq.post se tertiam orbis partem ducere captiuam tentantem,eumdem viderit ab extor re monacho appetitum, vt nouum Goliath a puero Dauide non in hasta vel ense, sed in nomine Domini pugnaturo conuentum,tanta corona Patrum & magistratuum & Africani populi circũdatum,post longam concertationem fateri se superatum,abijcere clypeum,dare manus, & pedes conijcere sponte in compedes illos optabiles sapientiæ,eiusq.vinculis alligari,de quibus Ecclesiasticus [a]: Injice pedem tuum in compedes illius,& in torques illius collum tuum.Subijce humerum tuum,& porta illam,& ne acedieris vinculis eius. Et erunt tibi compedes eius in protectionẽ fortitudinis & bases virtutis,& torques illius in stolam gloriæ(decor enim vitæ est in illa)& vincula illius alligatura salutaris.]Ita plane,cum & victo Pyrrho omnes vt vincenti fuerint adgratulati, eumdemq.laudibus prosecuti,ac benedictionibus affectati,quod re vera cedens veritati, perfidiã superasset,impietatem subegisset,contriuissetq.Satanam pedibus suis,qui solus lugeat se esse victũ hæresi debellata,& eius defensore in offensorem mutato. *Spectaculũ ingens exhibitum in Africa & Romæ Pyrrhus.* *a Eccl.6.*

XIV.

Sed qualem & tunc vidit Roma triumphum?non armis priscis sed Crucis potentia comparatum,& secundum illud sacrum oraculum præparatum [b]: Venient ad te curui filij eorum qui hu- *b Isai 60.*
B miliauerunt te,& adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem Domini.]cum religiosa pompa non itum est ad Capitolium,sed in Vaticanum, ad limina Apostolorum,domicilium piscatoris:quo inferuntur trophæa præclare victoriæ,cum libellus ipse,quo hæresis cum hæreticis damnaretur,ad celebrem illam Petri Cõfessionem affertur, offertur que probandus Summo Pontifici super Petri cathedram residenti. Vbi collecto Ecclesiastico sacro sancto Senatu,populoq.Romano,suum ipse Pyrrhus libellum legit,quo impiam Monothelitarum hæresim condemnaret cum auctoribus suis,profiteretur vero Catholicam fidem,cum & eumdem oblatum Pontifici atque probatum velut obsidem super Petri poneret Confessionem perpetua memoria conseruandum. Erant tunc profusæ ipsius lacrymæ ex corde manantis professionis fidei certi fideiussores & testes adeo efficaces,vt non ad compatiendum tantum permouerint astãtes omnes, sed & ad indulgendum ac benemerendum inclinauerint animum Summi Pontificis Theodori,qui e celso throno sublimis,animo condescendens,excipit pœnitentem,amplexaturq. ad finum sanctæ Catholicæ Ecclesiæ redeuntem. *Pyrrhus pœnitens receptus a Rom.Pontifice.*

XV.

Memor vero se illius in terris vicem gerere,qui ad excipiendos pœnitentes peccatores, aduersus Pharisæorum supercilium,parabolam illam de filio prodigo reuertente ad patrem ingessit: *Theodori Papæ clementia erga Pyrrhũ.*
C nihil sibi magis congruere existimauit,quam eius implere facto doctrinam,& opere a Christo prius ostensum imitari exemplum.Quamobrem eum,qui propugnando hæresim,dissipauerat omnẽ substantiam suam, fidem inquam ipsam prodigens substantiam rerum sperandarum ab Apostolo nuncupatam,ob idq.ab Ecclesia condemnatus,exutusq.fuerat insignibus Pontificijs, recipit ad osculum pacis,Catholicæ Ecclesiæ vniens,& excipiens mystica mensa vituli saginati, Apostolicam communicationem impartit:adijcit & stolam primam atque annulum,cum priori qua exutus fuerat pontificia dignitate eum iterum vestit & ornat,adijciens etiam vt eum in cathedra considere fecerit(vt ex Anastasio dictum est superius)iuxta altare primarium, vbi & eidem concessit vt consueta munera populo erogaret.Hæc tanta pœnitenti hæretico præstitit Theodorus,ostendens se vere patrem esse in recipiendo filio deperdito redeunte,atque esse pastorem,dum iacentem ouem erigens super humeros suos extollit.

XVI.

In tanto gaudio sola mæret inuidia:cum enim Constantinopoli auditum esset Pyrrhum Patriarcham Romæ coram Theodoro Pontifice hæresim Monothelitarum,cuius erat patronus, publice condamnasse,in Catholicamq.Ecclesiam receptum fuisse:rubore suffusi hæretici, quo asper- *Calũniæ sparsa de pœnitentia Pyrrhi.*
D sam infamiam abolerent,ad calumniam se conuerterunt,dicentes Pyrrhum vim passum talia dixisse,tormentisq.extortam ab ipso fuisse hæresis damnationem,& fidei Catholicæ professionem. Hæc non in vulgus tantum ab ipsis sunt sparsa,sed & auribus Imperatoris ingesta:qui hęc adeo vera existimauit,vt cum ipse tum eidem inhærentes magistratus post plures annos non veriti fint eadem exprobrare sancto Martino Romano Pontifici,cum Roma captiuus abductus,Constantinopoli esset in vinculis, quæstionibusq.subiectus,prout ex eiusdem S.Martini litteris [c] apparet, in quibus ista leguntur ex Actis publicis accepta: *c Mart.Pap.epi.16.tom.2.epist.Rom.Pont.*

XVII.

Dicit ad Martinum Papam Demosthenes rescriptor:Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Romæ subsequenter gesta sunt:Proqua causa abijt Romam?iussus,an proprio proposito? Respondẽs sanctus Papa dixit:Proprio proposito. Ait Demosthenes:Libellum illum,*fidei Catholicæ cõfessionis scilicet*,quomodo fecit?compellente aliquo?Respondet sanctus vir:Nemine,sed propria propositione.Demosthenes inquit:Veniente Pyrrho Romam,quomodo eum suscepit sanctus vir Theodorus præcessor tuus Papa?vti Episcopum?Respondit æquanimis Papa:Vti Episcopum. Et quomodo non,si priusquam veniret Pyrrhus Romam,manifeste scripsit beatus Theodorus ad Paulum,vt *De actis Romæ cũ Pyrrho.*
E pot:jad eum qui supplantationem fecit,& alterius thronum inuasit:deinde eodem Pyrrho veniente Romam sponte sua ad vestigia beati Petri,quomodo non haberet eum suscipere & honorare, vtpote Episcopum?

XVIII.

Respondens Demosthenes dixit:Vere veritas sic se habet. Vnde autem sumebat ea quæ ad vsum sui corporis erant necessaria? Dicit beatus manifeste:De Patriarchio Romano. Ait concertator:Qualis panis dabatur ei? Respondit bonorabilis vir:Vos domini mei nescitis Ecclesiam Romanam. Dico enim vobis,quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad vsum præbentur ei,& nullum immunem suis donis S.Petrus repellit venientium illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa dantur,non solum ei,sed hominibus ei pertinentibus.Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt:qui venit honorabilis sicut Episcopus,quales sumptus habet suscipere?]Vides,lector,munificentiam Romanæ Ecclesiæ erga hospites omnes, quibus panis mundissimus & vina diuersa impendebantur:præstabantur vero multo maiora aduenientibus illuc externis Episcopis. *Munificentia Ro.Ecclesiæ.*

scopis. Sed pergunt Acta. A

XIX. *Calumniæ de Pyrrho in Ro. Ecclesiam.*

Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ,& qa vincula lignea sustionit,& multa dolenda passus est. Respondit ille beatus,& dixit: Nihil tale factum est. Nam si qui a formidine aliqua tenentur, non possunt forte loqui veritatem: hic sunt Constantinopoli, qui tunc erant Romæ,& sciunt quæ ibi gesta sunt; ex quibus interim superest Plato Patricius, qui tunc Exarchus erat, quiq. direxit homines suos tunc ad Pyrrhum Romam. Percontamini eum de his, si mentior. Verumtamen quid volumus plurima quærere? &c.] hæc de his quæ pertinēt ad res gestas Romæ cum Pyrrho: ex quibus pariter intelligis, quod dictum est, post Isactum non Theodorum Calliopam esse subrogatum Exarchum, sed Platonem.

XX. *Cum Pyrrho amice cur egerit Maximus.*

Iam vero ad Maximum Romam venientem ex Africa victorem & triumphantem conuertamus orationem. Ac primum videamus, vnde acciderit, quod cum raro euenire consueuerit, vt cōuictus hæreticus æque victus manus dederit (nam semper huiusmodi, prostrati licet, ptinacia maiori resurgunt) ipse Pyrrhus a Maximo superatus acquieuerit. Causæ hæ reddi posse videntur, qđ Pyrrhus quamuis sectatus vestigia Sergij, minime tamen fuerit adhuc hæresis cōdemnatus: quodque insuper licet eiusdem esset assertor erroris, nihilominus adhuc veluti anceps, veritatis fieri certior cupiebat: hinc accidit, vt is a Maximo non in illorum hæreticorum classem reijciendus fuerit, quibus nec Aue dicendum esse Apostolus [a] admonuit: sicq. factum est, vt inter vtrumque, Maximum atque Pyrrhum, amicitiæ vinculum minime fractū fuerit, sed reciprocis litteris potius stringeretur. eiusq. vsus inter ipsos perseuerarit. cuius rei causa aliquando crimini datum est eidem Maximo, quod suis litteris laudasset Pyrrhum, adeo vt ex his in suspicionem vocaretur erroris, & argueretur initæ collusionis: cuius rei gratia eidem Maximo opus fuerit, scripta prolixiori epistola ad Siciliæ monachos, texere apologiam, in qua hæc inter alia habet de consuetudine conseruata cum Pyrrho: B

a Ioan. epist. 2.

XXI. *Excusatio Maximi de laudato Pyrrho.*

Pyrrhus vero cum ad nos prius librum magnum scripsisset,& valde nos (nescio quomodo) honorasset, in eoq. inquirendo & non pronunciando de vna & duabus operationibus vnius & eiusdē disseruisset, nostramq. sententiam & opinionem de vtroque requireret & accerseret: nos (vt par erat) eum etiam in proœmio epistolæ vicissim honorauimus, sicut Apostolus [b] nos hortatur: Honore inuicem præuenientes. atque eos qui aliter habent, vel ad nos scribunt, diligere & benedicere eis iubet diuina Scriptura [c]. Simul etiam studium fuit mihi, non exasperare, sed magis lenire virum laudibus ad assentiendum ijs quæ a me pie secundum doctrinam sanctorum Patrum tradita erant. Vnde sic confitebar, intellexisse me quæ ab illo mihi scripta erant secundum ea quæ ego illi scripseram, incitans eum (vt dixi) & inuitans ad assentiendum piæ doctrinæ, quæ salutem maximam illi compararet, si eam amplexus, nobiscum (sicut scripsimus) confiteretur, id est, duas einsdem & vnius Christi Dei nostri secundum naturam operationes, sicuti duas etiam naturas sine cōfusione & diuisione copulatas, diuinam & humanam, increatam & creatam, sed non vnam & eamdem vtramque dictam. Non enim doctrina Patrum, sed potius hæretica est doctrina de vna eadēque operatione vel voluntate vel natura in eodem & vno Domino & Deo nostro. Illius igitur meæ ad Pyrrhum laudationis hæc fuit ratio ac modus, cum vellem seorsim eum & a contraria opinione abducere,& ad rectam intentionem fidei transferre.] hæc Maximus pro sua de Pyrrho laudato defensione; reliqua inferius. Huius itaque rei occasione factum est, vt cum minime Pyrrhus eum vt hostem penitus auersaretur, sed vt amicum recta suadentem audiret, non erubuerit in magno illo publicoq. conuentu se victum fateri,& ab eo charitatis ac veritatis vinculis duci captiuum in Vrbem ad Romanum Pontificem. C

b Rom. 12.
c Rom. 12.

D

XXII. *Quid laudandū in Pyrrho fuerit.*

In quo quidem Pyrrho illud fuit maxime commendandum, quod se esse a veritate superatum publice confessus fuerit, quodq. remedia quæsierit pœnitentiæ, publice detestatus errorem, experens perfrui conspectu Romani Pontificis, quem Petri successorem vice Christi Romæ sedere sciret, simulq. desiderio æstuarit visendi trophæa Principum Apostolorum, vbi ad ipsorum Confessionem procumberet, ac stratus oraret. Cuius permotus fidei ardore Pontifex Theodorus, eumdem in sedem, a qua eiectus fuerat, Paulo hæretico ab hæreticis subrogato, restituens & in pristinū statum reuocans, eum ipsi locum tradidit, atque honorem impendit, qui exhiberi cōsueuit legitimis Constantinopolitanæ sedis Episcopis. Sunt hæc gesta hoc anno Romæ magno totius Ecclesiæ Catholicæ gaudio, hæreticis tantum liuore tabescentibus, ac frementibus pariter ex aduerso.

XXIII. *Maximus pro fide Catholica passus calumnias.*

Sed redeamus (quod polliciti sumus) ad Maximum. Passus est ipse quidem hanc ob causam inuidos & persecutores. Cum enim gloria eius ex publica illa disputatione vbique locorum propagata esset, aduersus ipsum plures sunt conflatæ calumniæ etiam (proh dolor!) a Catholicis ipsis: inter quas illa fuit de laudato suis scriptis Pyrrho, qui putaretur hæreticus: alia rursus addita, quod assereret tres voluntates in Christo, duas secundum duas in Christo naturas, tertiam vero secundū hypostaticam vnionem personæ Christi, eamdemque Deiuirilem nuncupatam: vulgaueruntq. ad hæc probanda aduersus Maximum epistolam quādam eiusdem Maximi nomine scriptam ad Marinum, qua tres in Christo voluntates astrui viderentur. Vbi autem ista Maximus a monachis Siculis rescinisset, apologeticam ad ipsos rescripsit epistolam, cuius est exordium: Pax multa diligentibus nomen tuum, Domine,& non est illis scandalum, &c.] vbi ad finem de scriptis ad Marinum hæc ait: E

XXIV. *Maximi defensio.*

Ad Marinum quidem presbyterum varie & de diuersis capitibus Scripturæ scripsimus: nō tamen vllo quouis modo de contrarijs dogmatibus dictum est, de vna inquam & de duabus, id est, quas ipsi fingunt in eodem & vno Christo tres operationes vel voluntates, quasi nos has in eodem similiter vt ipsi constituamus, aut confiteamur Marino, aut vlli prorsus. Si enim quæ destruxi, hæc rursus ædifico, transgressorem me constituo, vt ait Vas electionis [c]. Vnde epistolam, quam sic quidem proferunt, id est, fingunt, tamquam a nobis ad Marinum missam, tamquam alienam omnino

d Galat. 2.

&non

A & non nostram nos ipsi abiicimus,& cunctos similiter atq.nos vt abijciant,qui pie Dominum cõfitentur,obsecramus:vt omnem occasionem aduersarijs intercipiamus,qui excusant excusationes in peccatis,& studiũ contradicendi calumnia contegunt:quos quia non cõmendat ratio, proprio impetu veritatis fracta, aditũ fallacem simplicioribus ad se confictis litteris moliũtur. Sed aditũ ad eos non sibi reperient,qui veritatem,quam nos defendimus,mendacio antepofuerint.] hæc de cõmenticijs litteris ad Marinum Maximus habet. Extant vero alia germana scripta Maximi ad Marinum presbyterum,quorum meminit,estq.eorum exordium: Cum propositum tibi sit,pater in Deo honorande,amiciti am laudatissimam cum Deo inire,&c.]continentq.capitula quinquaginta & vnum. Rursus vero legitur eiusdem nomine tomus dogmaticus ad eundem Marinum missus in Cyprum insulam,quo ostendit duas in Christo voluntates dumtaxat astruendas,neq. (quã ponit Dionysius) Deiuirilem esse tertiam numerandam,vnamve dicendam,sed duas interpretandam:vt plane appareat,voluisse Maximum calumnijs de se in vulgus sparsis occurrere.

Qualis autem quantusve Marinus iste fuerit, eius exordio scripti declarat his verbis: Nõ magis ornamentum pietatis & reuerentiæ tuæ stupui,quam zeli maximi fortitudinẽ admiratus sum, XXV. *Marin. laudatus a Maximo.*
B sancte Dei minister & mysteriorum sapiens auditor & doctor:vtroq.enim studio facto connexo, disciplinæ scilicet & doctrinæ mysticæ perfectionem in omnibus bonis comparasti. Qui cum esses totaliter in toto per totum Deo omnibus diuinis mandatis absolute obeundis,totus esse in eo existimaris propter summam exuperantiam paupertatis, non inter eos qui sicut ego affectione animæ terrena in cœno & tabe sordidarum perturbationum hærent. Hinc & tutum præsidium consulta ratione tibimetipsi parasti(nihil enim firmius ad figendas & conseruandas virtutes volũtaria paupertate,firmumq. fundamentum diuinorum in anima ædificiorum,quod labefactari non potest) & alijs omnibus qui studio virtutis tenentur,factus es salutis conciliator; dum magis demonstratione operante,quam voce docente, ad amplitudinem virtutis per altam & sublimem submissionem deducis eos,qui ad exemplum tuum & imitationem mentem & vitam prudenter dirigunt.

Cum autem conuenientem huic zelo,quem dixi,feruorem spiritus habeas, & illum ignem in terra cordis,quem vt inijceret venit Verbum natura bonum & hominum amans,quod omnem nostrum prauum habitum & motum absumit:incendis tu quidem illos qui per fallaciam & ignorantiam vitijs & nugis insane delectantur, redarguens quod in eorum prauis actionibus & falsis sermonibus vanum & futile est,obiecta lampade beata,quæ in te diuinam cognitionem & virtutem XXIV.
C affectu semper ardet,& numquã extinguitur: calefacis autem eos qui magnopere frigent in hac frigida & tenebricosa statione fixi,expellens & dissoluens tenebras splendidis radijs diuinorum verborum,& summam contractionem ac torporem in summam fortitudinem & vim transferens. Rursus autem illuminans a montibus æternis,id est,ab ijs qui materia vacant,instituens omni cognitione quæ omnibus scientijs rerum sub sensum cadentium antecellit,& docens quam vim habeant verba Patrum,& quæ eorum dogmata:illuminans inquam eos qui lumen cupiunt,quiq. gustu sapientiæ illud iam per spem pulchre habent in se effigiatum, quod est per naturam id ipsum quod desiderat,deducisq.eos & adiungis pie ad obtinendam totam possessionem re & experientia. Nihil enim sic tui sacerdotij munus exprimit,vt exprimit zelus constans cum reuerentia erga Deum temperatus & commixtus.]hæc & alia plura de Marino presbytero Maximus, vt de commilitone fortissimo aduersus hæreticos Monothelitas;quem virtutum meritis,hisce Maximi præconijs ornatum voluimus in Annalibus reliquisse.

Ceterum inter omnes qui fuerint Catholicæ veritatis defensores,eminebat Maximus, quem tunc pij quiq.consulerent. Extant enim eiusdem ad Nicandrum Episcopum responsio de dogmatibus Orthodoxis,& aliæ * ad diuersos. Porro eius labores pro fide Catholica tuenda impensos vix considerare quis valeat. Quomodo autem sanctissimo viro eadem ex causa gloriose contigerit obire martyrium,suo loco dicturi sumus. XXVII. *Scripta Maximi.*
D
* Habentur hæc omnia Maximi scripta Græce in Vatic. bibliotheca.

Hoc eodem anno,qui numeratur quartus Constantis Imperatoris, Princeps ille Sarracenorũ, qui Hierosolymam cepit, Crucesq. deposuit,tulit sui sceleris pœnam, occisus per fraudem a quodam Persa. Cui substitutus fuit Hoamen eius cognatus. Hæc ex Theophane habentur.

IESV CHRISTI ANNVS 646. THEODORI PAP. ANNVS 5. CONSTANTIS IMP. ANNVS 5.

Agitur Redemptoris annus sexcentesimus quadragesimus sextus, quarta Indictione: quo in Africa, vbi cognitum fuit Pyrrhum Episcopum Constantinopolitanum pœnitentẽ ad Ecclesiam Catholicam restitutum esse a Rom. Pontifice, incalescẽtes ardore fidei Episcopi Orthodoxi in diuersis prouincijs Concilia habuerunt ad confirmanda Catholica dogmata:qui & ex eo magis incitati vindices Catholici dogmatis insurrexerunt,quod percepissent,post conuersionẽ Pyrrhi auditam Constantinopoli, super ianuas primariæ ecclesiæ fuisse scripta proposita,quibus Monothelitarum hæresis credenda omnibus sanciretur:hac inquã de causa omnium Orthodoxorum aduersus facinus animi mirum in modum concitati sunt, ipsique potissimum commoti Episcopi Africani, penes quos Pyrrhus conuictus a Maximo hæresim fuerat detestatus. Qui omnes ex aduerso exurgentes,singuli Primates in singulis sibi subiectis prouincijs Synodos cõuocarunt. Sicque conuenerunt qui erant prouinciæ Byzacenæ sub Stephano ipsorum Primate Episcopi numero quadragintaduo: conuenerunt pariter Episcopi Numidiæ prouinciæ sub ipsorum Primate Columbo:insuper & coierunt simul ad Synodum Episcopi Mauritaniæ prouinciæ sub Reparato Primate sex:ex Proconsulari vero prouincia Carthaginensi sexagintaocto Episcopi in vnum conuenientes, Synodum celebrarunt. Extant eorumdem Conciliorum monumenta recitata in Syno- I.
E

do Lateranensi sub Martino Pontifice Theodori successore, in secundo eius Secretario: quæ quidẽ A
hoc anno fuisse in Africa celebrata, nempe sub quarta Indictione, patet ex testificatione Theophylacti Primicerij Notariorum, cum hæc verba fecit in dicta Synodo Lateranensi:

II. Notum facio vestræ beatitudini, quoniam & aliam suggestionem supplicem præ manibus habeo de quæstione quæ nunc proposita est, atq. apud vos flagitari dignoscitur, directam a reuerendissimis Episcopis Africani Concilij per nuper transactam quartam Indictionem beatæ memoriæ Theodoro decessori sanctitatis vestræ.] Huius autẽ scribendæ epistolæ (vt ipsi Episcopi testantur) causa illa intercessit, quod cum Constantinopolim fuissent legationem Synodalem ad Paulũ cõmonendum missuri, Gregorij Præsidis tyrannide in Africa detecta, commercium Africanorũ cũ Orientalibus fuerat penitus interclusum. Mittunt ergo ad Romanum Pontificem litteras, quibus petunt, vt sua ad Paulum Cõstantinopolitanum scripta per Apostolicæ sedis Responsales ipsi Paulo darentur: rogantes pariter, vt nisi idem emendaret errorem, ab ipso Romano Pontifice excommunicationis sententia damnaretur. Porro ipsa Synodalis trium Conciliorum epistola in Lateranensi Concilio edita sic se habet:

III. *Synodalis Africanorũ triũ Concil.* Domino beatissimo Apostolico culmine sublimato sancto patri Patrũ Theodoro Papæ & summo omnium Præsulum Pontifici, Columbus primæ sedis Episcopus Concilij Numidiæ, & Stephanus primæ sedis Episcopus Concilij Byzaceni, & Reparatus Episcopus primæ sedis Concilij Mauritaniæ, & vniuersi Episcopi de tribus Concilijs antedictis Africanæ prouinciæ.] Carthaginense autem Concilium seorsum scripsit Synodalem epistolam, quam paulo inferius suo loco reddemus. accipe modo Synodalem hanc trium Conciliorum: B

IV. *Sedis Apostolicę summa auctoritas.* Magnum & indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo riuuli prodeunt affluenter vniuersum largissime irrigantes orbem Christianorum: cui etiam in honore beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decreuere reuerentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & solicite debẽt, maxime vero iusteq. ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cuius vetusta solicitudo est, tam mala damnare, quam probare laudãda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quãuis in remotis vel in longinquo positis ageretur prouincijs, non prius tractandum vel accipiendũ
* eius sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductũ, vt huius* auctoritate iusta quæ fuisset pronunciatio firmaretur, indeq. sumerẽt ceteræ Ecclesiæ velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diuersas totius mũdi regiones puritatis incorruptæ maneant fidei sacramẽta salutis. C

V. Quocirca humillimum vestro Apostolico culmini persoluentes obsequium, cum lacrymis suggerimus, quod sine cordis gemitu reticere non valemus, ante hoc temporis spatium exolum apud Constantinopolitanam ciuitatem nouitatis commentum ad nos vsq. opinanter fuisse delatum: & vt hactenus siluissemus, putauimus serenissimo examine vestræ Apostolicæ sedis fuisse desectum. Quod vbi pertinaciter cognouimus inualescere, relegentes videlicet libellũ Pyrrhi nostri fratris & coepiscopi dudum eiusdem Constantinopolitanæ ciuitatis apud vestram venerabilem sedem
* prolatum prolati*, relationem qualem necessitas exigit, fratri Paulo nunc Constantinopolitanæ ciuitatis Ecclesiam occupanti emisimus, exhortantes cum nimio fletu, iam dictum nouitatis commẽtum,
* nunc non* quidem suis temporibus adinuentum, a suo videlicet auctore confutatum, a se quoq. vel ab omni Ecclesia, cui præsidet, repellere, & chartas omnes præ foribus ipsius sanctæ ecclesiæ ad scandalum populorum suspensas proijcere; qualiter fides, quæ nunc vsq. permansit integra, & Apostolica eruditio illibata seruetur.

VI. Certum est enim, quod tales sermonum nouitates de malo gloriæ amore nascuntur: dum sibi D nonnulli volunt acuti, perspicaces, & sapientes videri, quærunt quid noui proferant, nescientes qa
a 1.Cor.1. Deus noster [a] infirma mundi eligit, vt confundat fortia, & sapientes per mundi stulta confudit.
b 1.Tim.6. Ad Timotheum [b] quippe Doctoris Gentium solicite* legisset sermones, quibus ait, vt nouitates
2.Tim.2. vitet vocum profanas: ad impietatem nempe ista proficiunt, quæ super spinas & tribulos contulerunt: & Ephesi [c] remanens, denunciet quibusdam, ne quis aliter prædicaret. Et (vt aliqua de ve
c 1.Tim.1. teribus proferamus) Hieremiæ prophetæ verba sunt [d]: Horribilia, inquit, facta sunt super ter-
d Hier 5. ram: prophetæ iniquitatem prophetant. Multa sunt diuinæ legis documenta, quæ de largo vestri culminis fonte nostris riuulis infundantur.

VII. Quia vero quamdã suspicionem* nostra Africana, a malignis hominibus apud memoratã re
* suspectionem giam ciuitatẽ recitata est prouincia, antedictã relationẽ memorato fratri Paulo Constantinop. Antistiti transmissam, vestræ Deo amabili beatitudini dreximus; quã rogamus humiliter per vestræ
* propere. sacratissimæ sedis Responsales transmittere: qualiter prospere* cognoscamus, si memoratus superius frater a nefanda se nouitatis adinuentione ad integrã reformauerit Orthodoxæ fidei prædicationẽ. Quod si dissimulauerit, auctoritas almæ sedis vestræ iuxta Patrum sanctiones salubri consilio E pertractabit a sano corpore separare vulnus insanũ, remotoq. morbi sæuientis flatu, cautius q̃ sunt sincera perdurẽt, & grex purior ab hac mali cõtagione spiritali vestri culminis ferramẽto purgẽt.

VIII. Nouissime hoc necessitatis euentu quod accidit, in veritate suggerimus, quia nobis specialiter per vnamquamque prouinciam Synodos contrahentibus venerandas, dum ex nostro collegio fratribus electis, plenam transmittere nitimur legationem cum nostris relationibus, quædam oborta sunt, quæ nostram intentionem rationabiliter prohiberent. Sed huius rei, quam memorauimus, vrgente necessitate, generali Africanæ prouinciæ constituto per legatos diuersorum Conciliũ inito, generalem hanc propere vestro culmini demandauimus relationem, postulantes non nobis, sed ipsi quæ euenit necessitati adscribere. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrũ pater. Ora ꝓ nobis, domine sancte ac beatissime Patrũ pater.] tertiũ hæc repetita habẽtur, qđ a singulis trib. Cõcilijs, a qb. epistola missa est, scripta fuerint. Desiderantur autẽ eorumdem epistolæ ad Paulum Cõstantinopolitanũ Antistitem

A missæ a dictis tribus Concilijs. Decreta item ex Synodis fuerat honorifica legatio Constantinopolim ad Imperatorem, vt docent litteræ eiusdem Synodi Byzacenæ ad eumdem Imperatorem: verum quia inter hæc rumores per Gregorium prouinciæ Præsidem excitati sunt, vt dicemus, visum est Episcopis litteras has per suos Romam ad Theodorum Pontificem mittere. Sed videamus quæ eadem Synodus Byzacena scripsit ad Constantem Imperatorem, cum nondum plane esset detectus hæreticus. sic enim se habent [a]:

[a Concil. Later sub Martin. Secret. a.]

IX. Domino clementissimo, terræ marisq. domino Constanti * Augusto, Stephanus primæ sedis Episcopus, vel vniuersi Episcopi Concilij Byzaceni, vestræ pietatis vltimi famuli.

[* Constantino]

[Epist. Concil. Byzacem ad Constantem Imp.]

Omnipotens Deus Ecclesiæ suæ prouidens, præscitos ac prædestinatos in præsidio eius constituit Romani nominis Reges, vt quoties turbo diabolicæ factionis quiddam contra eam excitare tentauerit, a vestræ clementiæ rigore valeat comprimi: quatenus quies eius procurata, vestræ potentię suffragio debeat defensari: quia et potestatem vestram seruiendo subijcitis, cuius munere & protectione imperatis. Vnde diuinitus præordinati eius curam singularem habetis aut primam. Scriptum est igitur de vobis & de eadem sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa [b]: Erunt Re-
B ges nutricij tui. Pariterq. scriptum est [c]: Honor Regis iudicium diligit. Quia dum diuina rebus humanis præponitis, & Orthodoxam fidem curis sæcularibus præfertis, quid aliud quam iudiciũ rectum Dei cultui immolatis? Pro qua re pietati vestræ cuncti vestræ Africæ Domini sacerdotes coram Domino supplicamus, vt nouellæ pręsumptionis scandalum, quod aduersus fidem nostram attentatum est, auferatur, fratremq. nostrum Paulum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopũ regali auctoritate, vt nobiscum, id est, cum omni generalitate orthodoxe sapere debeat, coarctare dignemini. Fidem namq. rectã a sanctis Patribus nobis traditã sine adiectione aut imminutione custodire debemus: quia quicquid auctum fuerit aut subtractum, numquã probatur fuisse perfectũ.

[b Isai. 49.]
[c Psal. 95.]

X. Scripsimus enim prædicto fratri & coepiscopo nostro Paulo per latores præsentium, & vt nostra eum vice cum vestræ clementiæ præceptione admoneant, destinãtes iniunximus: quos vestræ mãsuetudini commendantes, petitionis nostræ vota vt effectui mancipentur, omnes vnanimiter genu mentis flexo deprecamur. Pro qua re expedit censuræ eius & famæ, vt quod auctor tãtæ præsumptionis correxit, a se vel ab alijs non sinat incorrectum iam iamq. scandalum defensari. Iniunximus autem legationi nostræ supplici pietatis vestræ, vt ea quæ prædicto fratri nostro scripsimus,
C ad pias vestræ serenitatis aures deducere non morentur: quatenus pietas vestra, Diuinitatis amore instructa, pro pace Ecclesiarum Dei regale pręcipiat largiri præsidium, vt pace Dei fruẽtes, quæ omnem superat intellectum, regnum vestrum in pace securum annis innumeris propagetur.

[De litteris ad Paulum scripti.]

XI. Omnipotens Deus noster, cuius potestate cuncta reguntur, benignus ad vestrũ respiciat principatum, Paganasq. gentes, quæ de sua feritate cõfidunt, potentiæ suæ dextera pietatis vestræ Christianissimæ ditioni subiugare dignetur. *Et subscriptio.* Stephanus primæ sedis Episcopus] & reliqui item omnes numero quadragintaduo. Verum decreta legatio Constantinopolim minime missa fuit (vt dictum est) sed ipsæ epistolę directæ sunt Romam ad Theodorum Pontificem, vt ipse per suos Apocrisarios easdem exhibendas curaret.

XII. Præter hæc etiam tunc ab eo, quod item in Africa, in prouincia Proconsulari, Carthagine collectum esse Concilium sexagintaocto Episcoporum aduersus eosdem Monothelitas superius dictum est, scriptæ fuerunt litteræ Synodales ad Paulum Constantinopolitanum Episcopum, quibus eum monuerunt hæresim detestari, amplectique Catholicam fidem: exhibitæ quidem ipsæ postea & recitatæ fuere in Concilio Lateranensi sub Martino Papa, Secretario secundo, quæ sic se
D habent:

Domino beatissimo & honorabili sancto frati Paulo Patriarchæ, Gelosus *, Probus, & ceteri Episcopi sancti Concilij Proconsularis, qui subter subscripturi sumus.

[* Gulosus]

XIII. Caput & fundamentum fidei Catholicæ vel vniuersalis Ecclesię noster Deus & Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto indiuisam habens naturam Deitatis, suis (sicut nos Euangelium docet [d]) ait discipulis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Dum ergo in nomine diceret, non in nominibus, vnitatem inseparabilem, non schisma fideliter eum colentibus, & in eum sincere credentibus demonstrauit. Beati igitur Apostoli præceptum sui magistri, nostri Domini Iesu Christi perficientes, sanam & rectam doctrinam in omni orbe terrarum prædicauerunt, quonam modo sit Deus colendus, & Christus eius Filius noster Deus & Dominus, Deus & homo credendus, & coæternus & coæqualis Patri & Filio diuinitate Spiritus sanctus.

[Epist. Synod. ex Concil. Carthaginensi.]
[d Matth. 28.]

XIV. In hac ergo sine querela vera Dei cultura Catholica sancta Ecclesia manẽte vnita, inuidia diaboli mors introiuit in cordibus infidelium, qui a via veritatis deuiantes, secundum errores suæ
E prauæ conscientiæ a fide (sicut Apostolus loquitur [e]) errauerunt, & inseruerunt se dolorib. multis, iuxta vniuscuiusq. malum intellectum per hæreses fidei Catholicæ aduersantes. Contra quas Concilia venerabiliumq; Pontificum per sacras Christianissimorum Principum iussiones congregata tunc esse noscuntur, in quibus de hæreticorum diuersorum versutia vel astuta aduersus rectã fidem eorum subtili fallacia sancti & veri Pontifices exquirentes, mundam fidei Orthodoxæ & liquidius declaratum *, omnes hæreticos prædamnantes, vnisonam dixere sententiam, sancientes quomodo fidelis populi obtineret solidatam & inconuulsibiliter radicatam fidem de Christi Domini nostri (quemadmodum confitemur) persona: eum qui super hęc auderet quippiam adijcere, aut mutare, vel exinde quippiam adimere, perpetuo anathemate cõdemnando. Quam piam & sanctã & Deo placitam determinationem omnis suscepit, libenter fidelis Ecclesia, & per tot temporũ curricula habetur & retinetur a recte credẽtibus hæc definitio immaculata & immutilata firmissime.

[Vnde oborta hæreses.]
[e 1. Tim. 6.]
[* declarantes]

XV. Quia vere comperimus, quod quædam contraria in Constantinopolitana sunt ciuitate contra instituta fidelium & antiquissimorum Patrum & vniuersalium Conciliorũ proposita per chartulæ

Redarguitur Paulus Patriarcha.

cuiusdam venenosæ dicta: miramur, immo dolemus, cur a vobis hæc sunt permanere permissa, ant A
non statim conscissa, & tecto sacerdotali proposito radicitus amputata. Nos ergo omnia quæ ad-
uersus definitiones Patrum vel sanctorum Orthodoxorum Conciliotum Catholicam fidem per
Apostolotum doctrinam fundantium, & iam nouiter temporibus Sergij tunc in tempore Patriar-
ch[...]erunt assumpta vel prædicata, vtpote execranda, damnamus, illa scilicet amplectentes, quæ-
cum[...] sanctis Patribus terminata sunt, in quibus fides nostra firma & recta permanet inconuul-
sa, & fauente Christo, inuiolabiliter incorrupta. Nec necessarium nobis est eadem repetere, quæ
semel sunt bene posita & decreta: ne ad contentionem prouocati, in periculum incidamus, suscipiē-
tes iuxta Patrum definitionem anathema, si super eos aliquid dicere, vel mutare, vel minuere (qđ
absit) præsumpsissemus noua quædam, quæ iam intelliguntur peruersa, hæretica, & Deo aduersan-
tia capitula, cum in assumentes talia vltio infertur iusta diuina, nisi pœnitentiæ fletibus ad Chri-
stum, in quem delinquunt, conuerterint purissime sua corda.

XVI.

Catholicæ fidei professio.

Hoc autem quod sancta suscepit recta fides & vera, sicut prædicauit & fatetur vniuersalis im-
maculata Ecclesia, colimus & tenemus, Patrem & Filium & Spiritum sanctum inseparabilem esse
Trinitatem, vnum Deum: vnum autem sanctæ Trinitatis Filium Dei, id est, Christum Dominnni B
nostrum carnem vere humanam cum anima rationali & intellectuali, nullatenus Deitate amissa
vel diminuta, sed eumdem Dominum nostrum Iesum Christum Deum & hominem confitemur,
dicentes & diuinam naturam, voluntatē, & operationem vt Deum habere perfectam; & quod est
hominis, eumdem ipsum sine quolibet dumtaxat peccati vel concupiscentiæ modo, similiter natu-
ram, voluntatem, & operationem habere plenissimam, id est, in Deo & Domino nostro Iesu Chri-
sto duas esse naturas, duas operationes, duas quoq. voluntates naturales, sicut Catholica docuit
& docet semper Ecclesia.

XVII.

Vt autem etiam exemplis sanctorum Patrum, quæ præmissa sunt, multo amplius roborentur,
eorū exempla huic nostro epistolari eloquio ex multis pauca inseri maturauimus. Ex libro S. Am-
brosij, &c.] subijciuntur his Patrum sententiæ id ipsum testantium suis scriptis, quæ habentur vna
cum epistola in eodem secundo Secretario Lateranensis Concilij sub Martino Pontifice, quibus
vltimo loco apposita est subscriptio sexagintaocto Episcoporum. Porro eiusdem fuisse argumenti
trium aliorum Conciliorum Synodales epistolas ad eumdem Paulum conscriptas, ut credamus,
eorumdem litteræ ad Theodorum Romanum Pontificem recitatæ suadent. C

XVIII.

Vsitatus modus in conuincendis hæresibus.

Considerasti, puto, lector (non enim inani studio ipsas epistolas Synodales hic tibi integras
discribere consueuimus, sed vt tum quid facti esset, tum quid iuris statueretur, ex recitatis Patrū
scriptis appareat manifeste) considerasti inquam, quod cum aduersus recens emergentes errores
agendum fuit Patribus Orthodoxis, non aliunde melius sibi arma ad pugnandum comparare cō-
sueuerint, quam ex antiquitus statutis in Ecclesia sancta dogmatibus, inspicientes quid pristina
senserit ætas, & quænam sanctorum de ijs fuerit Patrum sententia accuratius perscrutantes, omnes-
que neruos aduersus nouitatem & nouatores intendentes, ac penitus detestantes & execrantes
quæcumq. adamussim consentientia Patribus minime sint inuenta: quam qui lectati sunt regu-
lam, semper sunt nominati Catholici & Orthodoxi, atque ab ea deuiantes heretici.

XIX.

Fortunatus Carthag. Episcop. communicauit Monothelitis.

Quod autem in nullo dictorum Conciliorum Africanorum, siue prouinciæ Proconsularis, si-
ue Bizacenæ, quibus alij Primates Africanæ Ecclesiæ interfuisse leguntur, reperiatur inter eos no-
minatus Episcopus Carthaginensis: id inde accidisse scias, quod is qui tunc temporis præerat Ec-
clesiæ Carthaginensi, nomine Fortunatus, siue Fortunius, communicabat Paulo Episcopo Consta-
tinopolitano Monothelitarum principi, ob idque habitus fuit omnibus Africanis Episcopis loco D
mortui. Est de communicatione eiusdem Fortunati cum Paulo in Actis Sextæ Synodi haud dubia
assertio, vbi hæc leguntur in Actione decimaquarta:

XX.

* al. Fortunium

Constantinus Deo amabilis presbyter & grammaticus Latinus dixit: Scio, domine, tempori-
bus Pauli quondam Patriarchæ venisse Fortunatum *, qui fuit Episcopus Carthaginensis: & cum
Missas acturus esset in sancta magna Dei ecclesia; quæsitum est, quomodo sedere debuisset, vtrum-
ne ante Metropolitanos qui hic morabantur, an post eos. Et requirente eodem Paulo quondam
Patriarcha in bibliotheca Patriarchij librum Quinti Concilij, vt cognosceret quomodo sedere de-
buissent, contigit vt inueniretur & Latinus liber eiusdem Concilij: & exinde instructus idem Pau-
lus fecit eum ordinabiliter sedere.] hæc ibi, quibus intelligis miserum Fortunatum fuisse Mono-
thelitarum communionis.

XXI.

Victor Carth. Episc. creatus.

Hoc vero Fortunato siue defuncto, siue e gradu deposito hæresis causa, subrogatus est in locū
eius hoc anno mense Iulio Victor, qui simulac creatus est Carthaginensis Episcopus, nihil anti-
quius habuit, quam se esse Catholicum suis litteris indicare, sicq. more maiorum fidei suæ profes-
sionem scribens, misit eam ad Theodorum Pontificem, decernens ad eum dignam legationē, de- E
legans Mellosum Gippensem, siue Gisippensem Episcopum, Redemptum diaconum Carthagi-
nensem, & Cresciturum Notarium eiusdem Ecclesiæ: his itaq. ad eumdem Theodorum Pontificē
litteras dedit, quibus de sua creatione eumdem reddidit certiorem, simulq. se fidei Catholicæ esse
professorem significauit. Extant ipsæ Victoris litteræ in Actis Romani Concilij sub Martino Pon-
tifice [a], ex quo hic suo loco & tempore, quo scriptæ sunt, tibi exhibēdas esse putauimus: sic enim
se habent:

a Concil. Rom. sub Martino Secret. 2.

Domino beatissimo & honorabili sancto fratri Theodoro Papæ Victor.

XXII.

Epist. Victoris Episc. Carth. ad Theodor. PP.

Vestræ beatissimæ fraternitatis apud Deum acceptabilia opera & conuersatio gloriosa pene
mundo toto sunt manifesta. Prædicationibus igitur Apostolicis & doctrinis dum veræ fidei cultu-
ra vniuersa repleta sit terra, per diuinorum tamen eruditionem eloquiorum, vestra instruente ad-
monitione exhortatoria, superędificatur Orthodoxa Christi Ecclesia, Apostolica institutione fun-
data, & a fidelib. Patrib. firmissime roborata. Ad quam omnes beatissimi Apostoli pari honoris &
potestatis

A potestatis consortio præditi, populorum agmina connertentes, pie & sancte de renebris ad lumen,
de lapsu ad veram fidem, de morte ad vitam homines diuinæ prædestinationis gratia prælciros sa-
lutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum Apostolnrum vestra fraternitas
honoranda sequens plenins merita, & perfectius implens exempla, Ecclesiam Dei morum probita
te & actuum sanctitate condecorat, & fide sacra, vel Christianis moribus vigeus, quæ fieri Deo pla
cita præcipit, studijs Pontificalibus indesinenter operatur & perficit, seruans legis diuinæ manda-
ta: Quia non legis audirores iusti sunt apud Deum, sicut narrat Apostolus [a], sed factores legis iu- a Rom. 2.
stificabuntur. In qua lege diuina vestra sancta & veneranda sinceritas (sicut scriptum est [b]) me- b Psal. 1.
ditatur die ac nocte. Quę meditatio non lectione per figuram litterarum tantũ conspecta, sed exu
berante in vobis Christi gratia, in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita, nullatenus de
vestro corde recedente lege Christi Dei Domini sacrosancta, sicut in Psalmis dicit Propheta [c] Os
iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipsius: non c Psal. 36.
attramento, sed spiritu Dei viui vestra in arcana conscripta, neque in tabulis lapideis, sed in tabulis
cordis carnalibus, sicut beatissimi Apostoli Pauli ad Corinthios missa nos docet epistola [d]. d 2. Cor. 3.

B Quibus præmissis, significamus Deo placitæ fraternitati vestræ, die decimaseptima Kalenda XXIII.
rum Augustarũ Indictionis quartæ nostram humilitatem diuina gratia suo (vt pcepit) munere pue *De creatione*
niẽre, & vestris sanctis ac Deo dignis precib. in sancta Carthaginensis ciuitatis Ecclesia Pontifica *sua Victor agit*
lis honoris accepisse consecrationẽ & stolam. In quo dignitatis fastigio vt a Deo omnipotente rega
mur, & ab Altissimo a malis actibus liberari, sacerdotale non nomen tantum, sed Christi Domini
Dei nostri protegẽte auxilio & meritum habeamus, vestris sanctis ac Deo acceptabilibus nos cõ-
mendantes orationibus poscimus; quatenus & vestris deprecationibus pro nobis ad Deum effusis
muniri, & erudirionibus bonis instructi, digni efficiamur cum omni nobis populo Christiano com
misso illæsi protegi velamento diuino. Ad salutationem ergo vestræ sanctæ & honorandę fraterni
tatis, vice nostra Mellosum humilem vestrum fratrem, nostrum Episcopum, & Redemptum diaco
num, vel Cresciturum Notarium sanctæ nostræ sedis, vestros famulos destinauimus, quos postula-
mus celerius nobis a vestra beatitudine persolui, quo possint ad proprias Ecclesias ante hiemem,
Deo propitio, remeare.

Præ omnibus autem fateor, in ipso nostræ pronectionis exordio cor nostrum non leuiter vul- XXIV.
C neratum fuisse, vt propheticum illud præceptum exoptarem, dicens: Quis [e] dabit capiti meo aquã e Hier. 9.
aut oculis meis fontem lacrymarum, & sedẽs plorabo die ac nocte? Ecce enim Ecclesiæ Dei non le
uiter perturbantur, Christianissimorum voces ac gemitus Episcoporum non supportamus, querẽ
tium & clamantium nouitates & concinnationum figmenta a Paulo venerabili consacerdote no-
stro (vt dicitur) contra fidem veracissimam approbata debere repelli.

Nos autem temperamentum causis innectentes, expedire putauimus prædictorum beatissimo XXV.
rum consacerdotum nostrorum licet iustissimos questus æquanimiter supportare, & ad auditus
venerandos fraternitatis vestræ hoc ipsum peruigili cura deducere. Inquiunt enim, quædam vice
epigrammatum, chartarum volumina in sacris ædibus apud regiam ciuitatem nuper esse suspensa
religioni Catholicæ & ipsi veræ fidei ac Patrũ traditionib. omnino cõtraria. Quis enim vecors sa-
crilega voce audeat prædicare in Domino nostro Iesu Christo aut vnã tantũmodo voluntatẽ, aut
vnã operationẽ existere, dũ manifestissimis Patrũ definitionibus liquidius clareat, in Domino no
stro Iesu Christo duas naturas, & earũ duas volũtates, duasq. operationes vel proprietates natura
les modis omnibus inueniri? Et possumus multiplicibus Patrum documentis nostræ paruitatis in
D tẽtionẽ firmare, nisi vestrã sanctissimã fraternitatẽ in omnibus corde ea retinere, firmissime tenea
mus. Vt autem ipsius sedis Apostolicæ decretis per omnia confirmemur, Leonis beatissimi præde-
cessoris vestri Apostolicæ memoriæ definitionem inseri peruidimus, quæ continet [f] [Agit enim f Leo epist. 10.
vtraque natura cum alterius communione quod proprium est.] hæc sancti Leonis sunt verba: per
git vero Victor:

Nos itaque Patrum in omnibus decreta sequentes, in Christo Domino nostro duas naturas, ea XXVI.
rumq. duas voluntates, duasque operationes firmissime prædicamus, Deum verum, atque hominẽ
verum, absque delictis humanis veraciter confitemur, repudiantes cunctarum hæresum subsanna-
tiones, vanitates & insanias mendaces. Vestrum est itaque, frater sanctissime, canonica discretione
solite contrariis Catholicæ fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod Patrum venerabilium
auctoritas omnino non censuit. Nos enim humiles corde, quæ recta sunt, adiutore Domino, sapien
tes, vno vinculo charitatis vobiscum sumus constricti, veram fidem ac religionem Catholicam in
omnibus fortiter defensantes. Studiosius itaque a Catholicis, improbis probe resistere, imminen
dum est, ne torpore desidiæ oppressi, culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij, & quasi fauorem im
E pendentes iudicemur, dum aduersa Catholicæ fidei propulsare negligimus. A beato namque Feli-
ce Apostolico vestræ sanctitatis prædecessore dictum est: Negligere quippe, cum possis deturbare
peruersos, nihil est aliud quam fouere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facino-
ri desinit obuiare.

Liquet, doctor sanctissime, venenosa serpentum sine simplicitate astutia, manifesta est dolosa XXVII.
hæreticorum fallacia. Quid est enim naturarum in Christo Domino nostro proprietates auferre, *De tenenda pa*
nisi earumdem naturarum confusionem inducere? quod Catholicæ Ecclesiæ, id est, statutis quam *trum fide.*
maxime Patrum sancti Chalcedonensis Concilij extat contrarium, ex quo amplius & fundamen-
tum fidei & perfectio indubitate consistit. Possemus vero etiam eidem fratri & coepiscopo nostro
Paulo beatissimo regiæ ciuitatis Antistiti similia nostris scriptis dirigere, nisi malorum cognosce-
remus falsis locutionibus dictum fuisse, nostram quasi Africanam prouinciam posse aliqua (quæ
in vero non consistunt) mala peragere. Sed & hoc nostræ postulationi subiungimus, vt ea quæ epi
stolariter a coepiscopis nostris sancti Concilij nostri ad beatissimum Paulum Patriarcham scri-

pta sunt, per vestræ beatitudinis Responsarios eidem fratri nostro Paulo dirigere iubeatis.] huc- A
usque epistola Victoris ad Theodorum Romanum Pontificem.

XXVIII. Quod vero postremo loco habet de Episcopis Africanis in suspicionem seditionis quorumdã
relatione adductis apud Imperatorem, cuius rei gratia haud liberum fuerit legationem mitterẽ
Constantinopolim, plane significat motus illos Gregorianos, de quibus diximus, hoc anno (vt ha-
bent [a] Annales Græcorum) cœptos in Africa, rebellante Gregorio Præside aduersus Imperato-
rem. Ingestum plane fuerat auribus Constantis Imperatoris, Africanos Episcopos eum Grego-
rio conspirare, ob idq. eidem infensi penitus redditi fuere. Sed de Gregoriana rebellione pluribus
sequenti anno dicendum.

a Theophan hoc anno 5. Constan.

XXIX. Quod rursum ad ipsius Victoris epistolam spectat, commẽdata ea reperitur præconio Martini
Papæ successoris Theodori in Lateranensi Concilio verbis istis [b]: Per Synodicam epistolam suã
dudum nobis relectam Victor venerabilis Carthaginensis Episcopus tam feruentissimum zelum
suum declarauit, quamq. Deo amabilem humilitatem rationabiliter certus est ostendisse. Et zelũ
quidem, per hoc, quod introductam nouitatem nimis accusare nostræ Apostolicæ sedi dignoscitur,
& enarrare in scripto ei acclamationes pene omnium Christianorum, necnon gemitus reuerendis- B
simorum Episcoporum, non leuiter (sicut ille scripsit) perturbatorum propter fictiones & commẽ-
ta quæ aduersus veram confirmauit fidẽ Paulus Episcopus Constantinopolitanus: Humilitatẽ aũt
competenter, minime præsumens abrogatum eumdem Paulum habere, sed consacerdotem appel-
lans, donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est, principis Apostolorum Petri co
gnoscat, vtpote quoniam solus & præ omnibus creditus est atque accipere meruit a Rege Regum
Christo Deo claues regni cœlorum ad aperiendum recte credentibus in eumdem Dominum no-
strum, & claudendum infidelibus hæreticis.] nimirum cuius sit communionem Catholicam ijs qui
foris stant, aperiendo Ecclesiam, impartire, vel declarando hæreticos, claudere. Plura alia addit in
commendationem eius epistolæ, sed ista satis pro instituto.

b Concil. Lateran. sub Martin. Secret. 2.

XXX. Quid autem, his Synodalibus a diuersis Concilijs Africanis acceptis litteris, & a Victore Car
thaginensi Episcopo alijs additis, egerit Theodorus Romanus Pontifex, videamus. Cernens ipse
in vnam eamdemq. sententiam vniuersam Africanam Ecclesiam cõuenire, omnesq. pariter in Pau
lum Constantinopolitanum Episcopum conclamare: quod ab ipsis expetitum fuit, minime dene-
gandum esse putauit, mittens scilicet Apocrisarios Constantinopolim, quibus dedit & ipse acerri C
mas ad eumdem Paulum litteras: quod enim frustra eum antea monuisset, neque blandis admoni-
tionibus ille acquieuisset, aculeatas modo ad eumdem litteras scripsit, quibus post admonitionem
plurimam & exhortationem, plenam rectæ fidei præscribens formam, subiecit anathema aduersus
omnes qui ab ea quam Catholica teneret Ecclesia sententia discreparent.

Apocrisarij missi Constantinopolim.

XXXI. Fuere plane istiusmodi litteræ Theodori grauissimæ, quas, optassemus ad verbum hic tibi de-
scribere: verum non extant illæ, neque de nominibus eorum qui missi sunt aliqua est memoria: sed
ita factum a Theodoro Pontifice, litteræ a Paulo ad ipsum redditæ docent, quas hic tibi subijcien-
das esse operæpretium duximus. Videbis, lector, & miraberis, quæ soleat esse hæreticorum ad sua
excusanda scelera & operiendos errores fraudulenta melleq. delinita blanda locutio, quæ posset e
tiam bene cautos & prudentes ducere in errorem: vt non mirum sit, si plebecula rudis ab ijsdem in
terdum captiua in hæresis abrupta ducatur. Recitata habetur dicta Pauli epistola ad Theodorũ
in eadem Synodo Romana sub Martino Pontifice in Secretario quarto, ex qua eam hic tibi descri-
bimus: sic enim se habet translatione scabrosa ob scrupulositatem interpretis ex verbis verba red-
dentis & Græci hominis Latinis litteris leniter tincti: D

Mellita sed venenosa scripta Hæreticorum.

XXXII. Sanctissimo ac beatissimo fratri & consacerdoti domino Theodoro Paulus indignus Episco-
pus in Domino salutem.

Ecce [c] quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum: spiritali dico habitaculo,
& concordia quæ in Deo est, & vnitate fidei, huius delectabilis secundum veritatem inhabitaculi: q
videlicet in Aaron magis decorabatur atque sacerdotalem induentibus dignitatem, sicut vnguen-
tum super caput, principalem intellectum irrigans, & vsque ad ipsam extremam scientiam dedu-
cens. In hoc enim habitaculo benedictionem & æternam vitam promisit Dominus. Huius igitur
propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, præsentes fraternas syllabas exposuimus, nostra
propter charitatem minime quærentes, aut quæsituri. Nec enim detrahentibus bonum est detra-
here, aut palo (secundum vulgarem fabulam) excutere palum. Absit. Non sunt nostra hæc. Auertat
Diuinitas. Non sunt edocti habitus nostri ita vincere, sed in patientia longanimitatis & spiritu hu
militatis. Quia sicut minime per duritiam (vt prophetice dicamus) purgatur nigella, ita nec pacis
saporatus fructus intelligẽtiæ per asperitatem exprimitur. Propter hoc enim & verborum suppor-
tauimus colaphos, vt vel paulatim valeamus eum imitari, qui propter nos se humiliare dignatus E
est, vt extremæ illius vltionis per hanc plagam verbera declinemus.

c Psal. 132.
Epistol. Pauli Constantinop. Episc. ad Theodorum Papã.

XXXIII. Audiamus igitur & consentiamus Ecclesiæ oratori, qui per linguam spiritus clara voce excla-
mat, dicens [d]: Omnia a vobis in charitate fiant. Ergo siue quærimus, siue tantummodo dicimus,
& tantummodo audimus, charitas intercedat, ars aliqua existens ad compositionem cõcordiæ bo
ni & coniunctionem. Oportet enim de Deo quærentibus nobis, sparto rectitudinis mentis nostræ
denumerantes, templum, pacifice inhabitare in eo propter Dominum, qui per prophetam locutus
est: Quærens quære, & apud me habita. Speculum enim dedit Deus populo suo: & oportet eos qui
a Deo sunt deputati sacerdotium adipisci, ita in humilitate gressum mentis ad inuicem tendere, vt
in melius ædificentur hi qui ad nos respiciunt, quam (quod dicere piget) per nostram discordiã
semitam pedum eorum concutere. Ad concordiam inclinemus nos ipsos, & vnum ad charitatẽ sa-
piamus: humilitatem veneremur, per quam apprehendi solet altitudo spiritus.

d 1. Cor. 16.
Blandiloquentia hæreticorũ admiranda.

XXXIV. Si enim & verbo amplius vsque huc taciturnitatem dilesimus: hoc quidem bene habere arbi-
trati

A trati sumus, ne scriptis vestris reciprocata respondentibus, iniuriæ fomitem excitemus, & pusillanimitate diiudicemur ab eo qui omnia ad charitatẽ dirigere promulgauit. Orauimus vero & tũc, ostium [a] circumstantiæ labijs nostris imponi, & verbum tacitum concipere potius, quam vocale: & tamen hoc mihi donum est a Domino, & [b] factus sum sicut homo non audiens, & non habẽs in ore suo redargutiones. Sed quia tempus [c] est loquendi, & tempus tacendi: aperio verbum, & claudo ostium per taciturnitatem, competenter exorans: Domine [d] labia mea aperies, vt respondeam [e] exprobrantibus mihi verbum. Licet enim tacuimus, non semper tacebimus, adaperiente nobis Deo claues verbi.

a Psal. 140.
b Psal. 37.
c Eccl. 3.
d Psal. 50.
e Psal. 118.

XXXV. Igitur directis in præsenti a beatitudine fraternitatis vestræ Apocrisariis (qui post multas factas inter nos de Ecclesiastica requisitione dissonantes sermocinationes, in finem ad hoc peruenerunt, admonentes nos atq. adhortantes interpretari vnius Christi veri Dei nostri voluntatis intellectum, atq. huiusmodi interpretationem destinari vestræ sacratissimæ venerationi) nos acceptam habentes bonæ conscientiæ prædictorum venerabilium virorum admonitionem, cognoscentes autem & quæ principatus Apostolorum summitas docet [f], paratos esse ad satisfactionem omni po B scenti nos verbum de spe quæ in nobis est, secundum Dei timorem mansuetudinem ad bonã scientiam temperantes, super tali tantummodo requisitione mentem nostram per has syllabas exponimus, superfluam excitationem & altercationem verborum propter satietatem & præsentis temporis incongruitatem declinantes ac præcauentes, nihil nostrum intelligentes, aut proferentes, vel dicentes, sed quæ audiuimus & cognouimus a sanctis & vniuersalibus magnis Concilijs, & patres nostri narrauerunt nobis, quoniam viæ veritatis intellectus est sapientum, sicut prouerbiorum annunciatori Salomoni atque veritati bene placere dignoscitur. Sed quia tempus iam trahit nos promissionis, & ad aperiendam requisitionem prouocat, incipiamus rectæ nostræ fidei formam scripturæ imaginibus enarrare, sicuti tinctis aliquibus coloribus, paternis testimonijs certius decorantes quæ a nobis dicuntur.

f 1. Petri 3.

Arrogat sibi hæreticus traditiones & sacra Concilia.

XXXVI. Nos igitur, id est, iurisdictio Ecclesiæ nostræ & Synodus, confitemur vnum consubstantialis & auctoris vitæ Trinitatis Filium ac Verbum sine initio Genitoris Dominum Iesum Christum verum Deum nostrum ex Spiritu sancto & immaculata Dei genitrice semperq. virgine Maria, inconuertibiliter incarnatum, perfectum esse eumdem Deitate & perfectum humanitate, vnam perso- C nam, vnam substantiam compositam in duabus & post vnitatem prædicantes naturis, differentiã verarumque naturarum cognoscentes secundum earum proprietatem: nec enim eorum per partẽ diuisionem, aut in alterutram mutationem, aut commixtionem, siue confusionem penitus intelligimus, aut suscipimus: absit: sed in vno Christo, saluata vtraque natura diuinitatis & humanitatis, & in essentiæ proprio termino secundum substantiam inenarrabilis summæ vnitatis conuenientia conseruatis & permanentibus. Mansit enim Verbum quod erat, & factum est quod non erat. Propterea & omnem congruam diuinitati & humanitati operationem ab vno eodemq. procedentem incarnato Deo Verbo dicimus, & in vnum eumdemq. reduci. Ideoq. & diuisio non introducitur, & inconfusio saluatur.

XXXVII. Resipiscat plebs impiorum hæreticorum, sileant eum Nestorio, Diodoro & Theodoro Seuerus & Eutyches, Apollinares execrabiles, ex alterutra dissonantia consonantes sibi ad impietatem, alijs confusionem, alijs diuisionem male inducentibus, & bene a veritatis regulis denodati. Vnius autem & eiusdem Dei Verbi incarnati miracula prædicamus & passiones cognoscimus, quas secũdum carnem propter nos sponte sustinuit. Ideoq. & Deus dicitur pati, & Filius hominis a cælo de- D scendisse, propter summam & indissipabilem secundum substantiam duarum naturarum vnitatẽ. Vnde & vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi intelligimus, ne contrarietatem aut differẽtiam voluntatum vni eidemq. personę Domini nostri Iesu Christi applicemus, aut ipsum se expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus: non enim ad conglomerationem omnino aut confusionem duarum naturarum, quæ in eodem videntur vnius voluntatis, hanc producentes vocem, aut ad interemptionem alterius iãtum aliam esse prædicantes; sed hoc per huiusmodi significantes vocem, quoniam caro eius rationabiliter & intellectualiter animata, ex ipsa summa vnitate inenarrabiliter omnibus diuinis ditata, vnientis eam sibi secundum substantiam diuini Verbi diuinam habebat indiscretam voluntatem, quę ab ipso semper ducebatur ac mouebatur, vtpote in nullo tempore eadem diuise & ex proprio impetu contrarie nutui vniti secundum substantiam Dei Verbi, naturalem eius faciens motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum volebat, ne (quod absit) in blasphemia dijudicemur, quod vtiq. cauendum, & terribile dicendum: Væ huiusmodi prauitati, vt per necessitatem naturæ violentiam substinentem introducamus eius humanitatem, & comminantem Petro digno eius increpationi, si vtiq. per similẽ E recusationem ex verborum significatione passioni eius communicat.

Hęreticus in hæreticos declamat.

XXXVIII. Sic & Euangelicam intelligamus lectionem, vbi dicit [g]: Non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sed & in recusatione passionis non diuersam in vnum eumdemq. Christum & resultantem introducentes voluntatem, magis autem recusatiue & non positiue huiusmodi suscipiamus vocem. Non enim quasi existens hoc verbum dictum est, sed ac si non est: sicuti, Neque [h] peccatum meum, neq. iniquitas mea: vt peritissimus in dogmatibus Theologus Gregorius, sed & omnes doctores, qui passionis verba memorarunt, ex affectione & relatione nostræ massæ hanc susceperunt, sicut & magnus Ecclesiæ Lucifer Athanasius edocuit nos, nostram ostendens pronam in hanc vitam naturam sine passione nolentem a præsenti vita disrumpi, & non vt animatam intellectualiter carnis Verbi impromptam existentem ad totius mundi salutiferam passionem, aut discordantem Patri & inhabitanti Verbo. Sed & huius intellectus acerrimum expositorem & interpretẽ suscipiamus, id est, bis acutum pugionem spiritalẽ Cyrillum in sacerdotibus secundũ zelotẽ Phinees [i], qui validissimo linguæ ictu percussit optime meretricem, confusionem, diuisionis intellectum,

g Ioan. 6.

Studet hæreticus videri Catholicus.

h Psal. 58.

i Num. 25.

tellectum,& verbum prauitatis,in quarto de Anathematibus capitulo,dictis aduersum contradi A ctiones duodecim capitulorum factas a Theodorico,atq.probatis a sancta vniuersali Chalcedonensi & Quinta Synodo,luculentius Euangelicam proferens atq.adaperiens vocem. Sed & omnes pietatis doctores & prædicatores huiusmodi vnius voluntatis mente detinentur.] Vidisti hominē consarcinatorem mendaciorum,qui am perfricta fronte agens non erubescat tantum astruere mendacium,& Patres a sua stare parte mentiri:qui si aliquando vnam dixere voluntatem, id respectu vnius personæ volentis,non ex naturarum confusa proprietate intellexerunt.Sed malus contextor iungit mendaciorum relæ alia fila mendacij,ista subijciens:

XXXIX. Quorum,*doctorum scilicet*,si opus est,requisitione proueniente, & competenter relegimus testimonia,quibus concordes & consonantes facti sunt piæ memoriæ Sergius & Honorius,vnus quidem nouæ,alter autem antiquæ Romæ summi sacerdotij sedem decorantes.] ita quidem,sicut & Pyrrhus eiusdem sedis Episcopus(vt diximus)in disputatione cum Maximo,id sibi subdole de Honorio vendicabat.Sed his ex responsione Maximi superius recitata sit satisfactum,ne eadem repetere ad singulos passus fastidiose cogamur.Pergit vero iam peroraturus vaferrimus hæreticus:Igitur de his ita nos habemus,sic intelligimus,sic prædicamus. In his orthodoxiæ manifestatio, in B his Ecclesiæ laus,in his salutis nostræ spes:hæc est spiritus germen nutriferum,hæc Patrum salutaris flos,hic est rationabilium ouium viuificus veritatis paradisus.Hæc meditari,in his esse, p hæc illuminari & illuminare oramus:quoniam & hoc facientes & nos saluamur,& audientes prædicabimus.Ad supremam vocationem nostrum est studium, vbi pacis compositione his qui in studio pietatis bene incesserunt vnica gloriæ tribuitur corona.]Deo manifestati sumus,qui indicat omnia & comprobat.Non iurgialiter stamus,non ad contradictionem respicimus,non fauorem inanem complectimur,sed in verbo Dei propositæ huiusmodi requisitionis resolutionem fecisse dignoscimur,confidentes quoniam pacis Dominus Deus ad alterutrum nostrum vnitatem & dilectionem conseruabit in gloria eius benignissimæ maiestatis.Omnem cum vestra beatitudine in Christo existentem fraternitatem tam nos,quam qui nobiscum sunt,multom salutamus.*Et subscriptio*.Incolumes in Domino orate pro nobis,sanctissime & beatissime pater *.]hactenus Pauli Constantinopolitani Episcopi epistola,in qua nihil præterea,si quis accurate considerat,quam circulatorem pro antidoto venenum distrahentem intelliget.His autem acceptis a Paulo litteris, quibus eius aduersus pietatem rebellis animus magis est declaratus,ab eodem Theodoro Romano Pontifice ob eā C causam ipse est cōdemnatus.Testatur id quidem Anastasius Bibliothecarius.Sed de his inferius.

* frater

XL. *Concilium Toletan. septimū.* Hoc anno in Hispania celebratum est Concilium Toletanum septimum dictum,anno videlicet Chindasuindi Regis quinto,Era sexcentesima octogesimaquarta,cui præfuisse legitur Orentius Episcopus Emeritensis ceteris senior: subscripti reperiuntur Episcopi siue præsentes siue per vicarios numero trigintanouem,statutiq.sunt canones quinq.quos tu consulas. Quæ autem in eo habetur appendix de inuentione librorum sancti Gregorij,suo loco ponenda erit.

IESV CHRISTI ANNVS	THEODORI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
647.	6.	6.

I. *Africa subiugata a Sarracenis.* SExcentesimus quadragesimusseptimus Redemptoris agitur annus, Indictione quinta,qui & sextus Constantis Imperatoris numeratur,quo inuadunt Africam Sarraceni, eamdemque tributariam reddunt:bello quippe ciuili agitata erat prouincia illa,cum occupasset eam Gregorius D (vt dictum est)qui ibi gesserat præfecturam.De his nihil præterea,quam quæ habet Theophanes hoc anno verbis istis:Anno sexto Imperij Constantis factus est in terra ventus vehemens,qui multa germina cōuulsit, arboresq.ingentes radicitus extirpauit:atq.multos columnatorum deposuit monachorum.*stylitæ hi dicebantur,qui in columnarum vertice sibi habitaculum construebant.* Eodem item anno Sarraceni hostiliter Africam adierunt,& conflictu agitato aduersus tyrannum Gregorium,hunc in fugam vertunt,& eos qui cum ipso erant interimunt,& hunc ab Africa pellunt,atq. tributis in Africa ordinatis & pactis,reuersi sunt.]hæc de Africa subiugata a Sarracenis hoc anno Theophanes.Sed inuisamus iam res Francorum.

II. Eodem anno,quo absoluitur Dagoberti Regis Francorum decimussextus,idem Rex decima nona Ianuarij moritur:cuius erga ecclesias munificentia ex eius testamento superius est demonstrata.Eius corpus(inquit Aimoinus [a]) conditum aromatibus sepultum est in ecclesia S. Dionysij in dextero latere sepulchri illius martyris. Deniq.(vt supra ostensum est)cum se ornaturum illius memoriam sociomq.eius pollicitus esset,templum eius condidit,vniuersis,quæ in Gallijs E tunc temporis erant,excellētius;nullumq.impensis statuens modum,marmoreis illud columnis, similiq.venustauit pauimento,immenso ædificandi sumptu & exquisito fabricandi decore:nec minor illi in alijs quoq.ornatibus intentio.Nam vestibus auro textis & pallijs holosericis totum interiorem circumdedit templi ambitum:ordinem psallentium,vti apud S.Martinum Turonis,nec nō apud sanctum Mauritium Aganni,& apud S.Germanum Parisijs agebatur,inibi instituit:prædia vero tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus siue matricularijs ecclesiæ cōtulit,vt deuotio animi eius pluribus admirabilis esset.]hæc de S. Dionysij ecclesia, vbi Dagobertus sepeliri delegit.

a Aimoin.de gest. Franc.lib.4.c.33. *Dagoberti Regis obitus & sepultura.*

III. Quod vero ad salutem eius animæ pertinet:quæ acciderunt ab oculis hominū separata, Deus sanctis suis per visum voluit nota fieri.Iusta namque diuini iudicij lance est demonstrata librata sententia,vt qui se antea tot facinoribus monstruosis admodum inquinasset,ijs nondum penitus, quod ad pœnam spectat,expiatis,licet pluribus bonis operibus postea abūdasset,purgatorij post obitum

A obitum pœna(ad breue licet tempus) aduersarijs spiritibus, quibus fuerat antea obsecutus, traditus sit cruciandus: sed purgatus, & sanctis quos coluit in auxilium venientibus, meruit vna cum ipsis ad æternam beatitudinem peruenire. Rem gestam memoratu dignam, fideliter acceptam, & apud eumdem auctorem conscriptam, hic describere dignum putauimus: sic enim ait [a]:

a Aimoin. lib. 4. c. 34.

Eodem tempore, quo terminum Dagobertus sortitus est vitæ, quidam illustris Autoaldus nomine, Defensor Pictauiensis Ecclesiæ, partes peragrabat Siciliæ. Qui dum euectu reuerteretur nauali, appulit ad quamdam breuem insulam præsentia & meritis cuiusdam solitarij, qui dicebatur Ioannes, redimitam. A quo, dum de salute animæ cum eo sermocinaretur, interrogatus vtrum Regem Dagobertum cognosceret, illeq. se eum optime nosse respondisset: rursum a sene rogatus, mores vitamq. Regis exposuit. Cui senex: Cum, ait, multa vigiliarum ac ieiuniorum, simulq. senectutis fatigatione depressus paulatim membra sopori dedissem, astitit mihi quidam veneranda decorus canicie, monens vt propere surgerem, & pro Dagoberti Regis anima, quæ eadem e corpore exierat hora, Domini exorarem clementiam. Quod cum facere maturato curassem, apparuerunt subito haud procul in pelago deformes truculenta facie dæmones, vinctum Regem Dagobertum per
B spatia maris agitantes, inflictisq. insuper verberibus ad Vulcania loca trahentes. IV.

Visio ostensa Ioanni Eremita de anima Dagoberti.

Qui distentus cruciatibus, inter agitationes & verbera, quorumdam sanctorum audiebatur postulare suffragia. Cum repente, aperto cælo, inter fulmina in fluctus cum fragore ruentia visi sunt descendisse viri decore nitentes mirabili. Requirere cœpi ab eis, qui essent. Qui dixerunt, se illos esse, quos Dagobertus ad suum vocarat auxilium, Dionysium videlicet ac Mauritium martyres, necnon Martinum confessorem. Hi arreptam dæmonibus animam secum ad æthera leuauerunt, canentes hunc psalmum: Beatus quem elegisti & assumpsisti, Domine, habitabit in atrijs tuis. Hæc vir ille venerabilis Ioãnes Ansoaldo retulit se vidisse. Qui in Gallias reuersus, sancto Audoeno narrauit (*fuit hic a secretis Regi, & postea sanctitate conspicuus Episcopus Rothomagensis*) qui ea in vna conscripta chartula posteris reliquit in ordinem historiæ redigenda. Ex qua re datur intelligi, nullo modo a sanctis ornatum contemni, quem ad eorum memorias deuoti conferunt viri. Quamquã enim quorumdam calumniatorum & cuncta deuorare cupientium hæc vox sit: Nil (aiunt) Deo vel sanctis eius prosunt aurum siue argentum ligno affixum, seu parietibus dependentia pallia: nõ tamen sine causa vltione puniti sunt diuina Balthasar vasa de templo Domini rapta in turpes conuertens vsus, vel Heliodorus ærarium Dei diripere conatus, & Antiochus quia Hierosolymitanæ
C vrbis templum Altissimo consecratum expoliauit, postmodum scatens vermibus expirauit.] optima sane scitaq. argumentatio: si enim Deus vt sacrilegos ingenti supplicio affecit ecclesiarum ornamentorum expilatores; ergo maximis præmijs augebit religiosos viros eorumdem largitores. Ad postremum autem hæc auctor; Dagobertus vero eo specialius sanctos sibi auxiliari poscebat, quorum basilicas plus ceteris se opibus ditasse meminerat.] hæc ille. V.

Templorum ornatus Deo gratus.

Cui, si hoc tempore vixisset, quantum fuisset altius declamandum aduersus perfidos Nouatores, qui nullam post obitum pœnam purgatoriam animarum admittunt, sanctorumq. suffragia negant, nec precibus iuuari animas defunctorum impie docent? quorum insania vel vna saltẽ hac historia omni fide testata relicta, & a sanctis accepta, refelli ac confutari penitus potuisset: ex qua etiam illorum de purgatorijs pœnis sententia prorsus infirmatur, qua asserunt nullam tribui facultatem dæmonibus post obitum animas cruciandi; cum tum hoc facto, tum aliis pluribus vel a Beda vel ab alijs enarratis eadem opinio confutetur. Fuit autem tantæ fidei eiusmodi a Ioanne narrata, ab Ansoaldo in Gallias lata, a sancto autem Audoeno primum scriptis mandata historia, vt Ludouicus Imperator in epistola ad Hilduinum Abbatẽ monasterij sancti Dionysij, eius, vt rei haud
D dubiæ, voluerit meminisse: dum enim ipsum sanctum Dionysium præconijs tollit, hæc inter alia habet: Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij & amici Dei Dionysij non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi opibus quibus poterant honorauerunt, per eius preces dignissimas honoris priuilegio potiri & in terrenis & in cælestibus meruerunt. Vt videlicet vnus ex priscis Francorum Regibus Dagobertus, qui eumdem pretiosissimum Christi martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & in mortali est vita sublimatus, & per eius adiutorium (sicut diuina ac cælestis ostensio perhibet) a pœnis est liberatus.] hæc Ludouicus Augustus in dicta ad Hilduinum epistola, quæ habetur præfixa Areopagiticis ab eodem Hilduino conscriptis. VI.

De veritate narratæ Historia.

Quod vero ad Audoenum pertinet, qui fuit Dagoberto Regi (vt dictum est) a secretis, antequã crearetur Rothomagensis Episcopus: extitit illi fidelissimus monitor, & bonorum omnium conciliator: cuius ad eum admonitionum habetur indiculus in ipsius Audoeni vitæ Actis, quem tu consulas, vt videas de quibus a fidelibus monitoribus admonendi sunt Principes, ne delirent. Defuncto autem Dagoberto, duo filij ipsius, Sigebertus & Clodoueus, successerunt in regnum, qui a patre he
E redes fuerant instituti, de quibus suis locis inferius dicendum erit. VII.

Sigebertus & Clodoueus regnant.

IESV CHRISTI ANNVS 648.	THEODORI PAP. ANNVS 7.	CONSTANTIS IMP. ANNVS 7.

ANnus sequitur Redemptoris sexcentesimus quadragesimus octauus, Indictione sexta: quo a Constante Imperatore, impellente Paulo Constantinopolitano Episcopo, editum est de fide edictum, quod Typum vocarunt, iuxta illa causa prætensa, vt omnes Christiani orbis Ecclesiæ simul in vnam eamdemq. sententiam vnirentur, paxq. firma in Ecclesia esset, nimirum vt silentium de excitata controuersia indiceretur tam ijs qui vnam, quam ijs qui duas in Christo voluntates assererent. I.

De tẽpore promulgati Typi.

asfererent. Porro cum idem missus est Romam Typus, tantum abest vt reciperetur, vt etiam Pau- A
lus eius auctor, necnon Pyrrhus vna cum ipso pariter, collecta Synodo, damnarentur. Hæc summa
tim de his quæ hoc anno esse gesta reperiuntur. De quibus primum omnium quod ad rationē tē-
poris spectat, certa est de ea assertio in Actis publicis sancti Maximi martyris, in quibus ista legū
tur: Dicentibus illis: Non communicas sedi Constantinopolis? Respondet Maximus: Non commu
nico. Dicunt: Quamobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos eiecerunt per nouem Ale
xandriæ facta capitula, & per Ecthesin, id est, expositionem a Sergio in hac vrbe factam, & per Ty
pum deinceps sexta Indictione expositum: & quod ea quæ per Ecthesin dogmatizauerant, per Ty
pum repudiarunt, ac se ipsos toties destruxerunt. Qui ergo a se damnati sunt & a Romanis, & ab
ea Synodo quæ postea facta est sexta Indictione depositi ac sacerdotio nudati, quomodo mystagiū
conficiunt? &c.] hæc de tempore. quod vero ad rem gestam pertinet, eadem sic se habuit:

II. *Artes Pauli Episc. Constantinop.*

Paulus Constantinopolitanus Episcopus, cum vidisset ex litteris tum a Rom. Pontifice tum e-
tiam a Concilijs Africanis scriptis vniuersam Occidentalem Ecclesiam aduersus se concitatam, do
lum excogitauit: persuasit enim Imperatori Constanti, edictum proponere, quo significaretur ta-
cendum esse de ea altercatione quæ vertebatur de vna siue duabus voluntatibus, itemq. affixa ma- B
ioris ecclesiæ ianuæ scripta, quibus manifeste hæresis laudaretur, auferri præciperet; ea id agēs cal
liditate, vt quoquo modo, vel silentio saltem damnari videretur de duabus voluntatibus expressa
sententia. Hanc quidem mentem & artem fuisse subdoli hominis, Acta Concilij Lateranensis sub
Martino Papa declarant, vbi Patres de Paulo ista locuti sunt: His etiam necessitate quadam an-
nuisse Imperatorem, quod videret omnes Africanos Episcopos eius esse sentētiæ eo tempore, quo
aduersus Imperium rebellasset Gregorius, qui eam prouinciam administrabat, ratus nimirum ne
cesse esse ipsos mitigare potius, quam aperta defensione hæreses amplius concitare; quorum gra
tia & vt hæresis scriptis prodita in valuis ecclesiæ, ad tempus sileret, amotis scriptis illis, dolose p-
cepit.] hæc ibi: sed de consilio & calliditate Pauli hęc rursum habent Patres [a] ijdem qui supra:

[a] Concil. Rom. sub Martin. Secret. 4.

III.

Veraciter enim (sicut de eo, *nempe Paulo*, suggestiones & accusationes pronunciant) & inci-
piens acriter nouitatem defendere studuit, & perficiens dolose Typum fieri persuasit. Stillicidium
namque assiduum concauat petram.] & paulo post: Quoniam & ipsum Typum in euersione pater
norum dogmatum fieri sine dubio persuasit: qui derelinquentes Catholicæ Ecclesiæ paternas Sy-
nodalesq. definitiones ac sermones, ad sæculares Typos callide properauerunt, pariter quidem tā C
suam occultantes perfidiam, quamq. alijs inique irrogantes querelas, &c.] Exemplar autem pmul
gati ab Imperatore Typi habetur recitatum a Theodoro Notario in Secretario quarto dicti Late-
ranensis Concilij sub Martino, sed rudi translatione in Latinum facta redditum in aliquibus locis
subobscurum, quod sic se habet:

IV. *Typus a Cōstāte promulgat.*

Consuetudinem habentes de omnibus curam agere, & intendere quæ respiciunt ad vtilitatem
Christianissimæ nostræ Reipublicæ, & præcipue quæ feruntur ad immaculatam nostram fidem, p
quā nobis omnia prospera fieri credimus, cognouimus in multa perturbatione esse nostrum Or-
thodoxum populum, vtpote dicentibus quibusdam vnam volūtatem in dispensatione magni Dei
& Saluatoris nostri Iesu Christi, & eamdem [*] ipsam operari diuina & humana: Alijs autem dog-
matizantibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione incarnati Verbi, & illis
quidem in satisfactione propter vnam personam esse Dominum nostrum Iesum Christum in dua
bus naturis inconfuse & indiuise volentem & operantem diuina & humana: Alijs autem propter
conuenientes naturas indiuise in ipsa vna persona, & vt saluetur & maneat earum differentia secū-
dum naturas, eumdem ipsum vnum Christum naturaliter operari diuina & humana: & ex hoc in D
multam dissensionem & contentionem nostram Christianissimam Rempublicam perduci, vt di-
scordantes inuicem non conuenirent, & ex hoc secundum multos modos eam lædi oportere.] expe
riebatur quidem Imperator, quantum sibi afferret detrimenti in Africa Orthodoxum populum a
se ea de causa auersum penitus eo tempore inueniri. Sed pergit

[*] eumdē ipsum

V. *Silentium Catholicis & Hæreticis indicit Imp.*

Igitur arbitrati sumus, ab omnipotente Deo inspirati, sicut talem accensam discordię flammā
extinguere, & non concedere eam vlterius humanas animas depasci. Quapropter sancimus, nobis
subiectos, qui consistunt in Orthodoxa & immaculata nostra Christianorum fide, qui sunt Catho-
licæ & Apostolicæ Ecclesiæ, non habere licentiam inuicem a præsenti de vna voluntate, aut vna o-
peratione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum qualemcumque proferre altereatio
nem, aut contentionem, aut rixam. Hæc autem sancimus, nihil aliud intercipientes penitus de piis
simis dogmatibus, quæ a sanctis probabilibus Patribus de dispēsatione incarnati Dei Verbi dog
matizata sunt, sed vlterius contentionem, quę gratia propositæ quæstionis orta est, cessare præci-
pientes, & tantummodo de eis sequi, & sufficiēter habere diuinas Scripturas & traditiones sancto
rum quinque vniuersalium Conciliorum, & simplicibus sine quæstione sanctorum probabiliū Pa E
trum vti vocibus, quorum dogmata regula & lege sanctæ Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ
consistunt, nihil eis addentes proprium, neque minuentes, aut per suam intentionem eas interpre-
tantes, sed priorem habitum vbique custodiri, sicuti antequam procederet contētio prædictarum
quæstionum, quasi nulla de eis exorta contentio. Nulli de omnibus, qui vsque ad præsens vnam vo
luntatem & vnam operationem, aut duas voluntates & duas operationes dogmatizauerit, sub qua
lemcumque querelam huius gratia aut accusationem facito, nisi tantummodo qui ex sanctis quin-
que vniuersalibus Concilijs & ceteris Orthodoxis probabilibus Patribus eiecti sunt hæretici cum
impijs eorum dogmatibus atque scriptis, & (vt compendiose dicamus) quod sancta Catholica &
Apostolica Ecclesia non accepit, sed abiecit.

VI.

Ad perfectam autem vnitatem sanctarum Dei Ecclesiarum, & communem concordiam, & vt
nulla occasio relinquatur eis qui sine fine volunt contendere, & chartas quæ positæ fuerunt in nar-
thica sanctissimæ magnæ ecclesiæ huius a Deo conseruandæ regiæ nostræ vrbis, quæ continent præ
dictas

A dictas quæstiones, infimus leuari. Qui autem ea præsumpserint præuaricari, primum quidem sub iaceant iudicio terribili omnipotentis Dei, deinde autem etiam qualemcumque regalem indignationem revereantur: per quam, siquidem Episcopi aut clerici sunt, sui sacerdotij, siue sui cleri modis omnibus excidant: sin autem monachi segregentur, & alieni sint de suis locis: sin autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur eis, si autem sint priuati, si quidem nobiles consistunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur: sin autem ignobiles consistunt, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur: vt omnes timore Dei compressi, & cōminata eis digna supplicia reuerētes, immobilem & sine turba pacem sanctarum Dei Ecclesiarū custodiant.] hucusque Imperatoris Typus suasione Pauli pseudoepiscopi promulgatus, qui licet foris appareat æquus & pacis conciliator, quid tamen de eo senserit dicta Lateranensis Synodus sub Martino, hic ex eius Actis opportune aperiendum est: sic enim se habent [a]: *Scripta apten sa in Ecclesia sublata.* [a] Concil. Lateranen. sub Martin. Secret 4

Sancta Synodus dixit: Relectus Typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem virtutem intenrui continet. Bonum est namque proculdubio, & omnibus timentibus Deum desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes pro causa fidei: sed non est vtile & bonū, VII. *De Typo iudicium.*

B cum malo destruere bonum, id est, cum hæreticis Orthodoxorum Patrum verba & dogmata: quoniam hoc potius exurit, non enim mitigat in merito controuersiarum flantium *, nullo videlicet patiente denegare eum impietate hæretica venerabile verbum fidei. Simile namque est, & inhonestum malum amplecti, & cum eodem bonum indiscrete proijcere: quoniam vtrumque iustitiæ perimit traditionem. Vnde & magnus Abraham in hoc hæsitans, Domino appropinquans, ait [b]: Nū perdes iustum cum impio, & erit iustus sicut impius? Nullo modo tu facies secundum hoc verbū, vt occidas iustum cum impio, & erit iustus sicut impius: Non est hoc tuum, qui iudicas omnē terram: non facies iudicium hoc. Nam si quidem per approbationem scripturæ, hoc est, paternæ doctrinæ, reprehensibile pariter aut laudabile vtrumque ostenderet, bene vtique fuisset Typus expositus, propter vtriusque approbatam per spiritales sermones reprehensionem, aut per spiritales patres vtriusque taciturnitatem definiens, aut e contrario pro eorum laudabilitate vtriusque professionem. Si autem nihil horum penitus demonstrauit, sed taciturnitate pariter prohibuit vnam aut duas dicere in Christo Deo operationes & voluntates, sufficit vobis Patriarchæ voce serenissimū Principem alloqui, &c.] multa enim alia contra Typum afferentes ijdem Patres in Synodo confi- [b] Genes. 18.

C dentes, ipsum anathemate damnauerunt.

Sed hic fortasse quis obijciat, vel saltem ex Actis Synodi huius redarguendum esse Honorium Rom. Pontificem, quod de vtraque sententia tacendum esse suis epistolis visus sit præcepisse, atq. vtrique parti omnino indixisse silentium: vt plane idem videatur iudicādum de Honorij epistolis, atque de Typo Constantis Imperatoris. Sed in his maximopere refert (quod & superius dictum est) vt temporum ratio habeatur: nam sancte pieq. dici potest iussum ab Honorio de vtroque taceri eo tempore, quo inciperet eiusmodi controuersia alicubi ventilari: haud enim de omnibus quæstionibus, quæ euriositate disputantium oriuntur, necesse est ab Ecclesia definitionem promulgari, cum plurima adhuc videamus indecisa relinqui, & moneamur ab Apostolo sapere ad sobrietatē, hoc est, quæ sunt ab Ecclesia definita sectari. Satis namque sobrietatem sapere erat, de duabus in Christo naturis asserere, quæ a sacrosancto Concilio Calcedonensi fuerant definita. Vbi vero indictum de curiosa disputatione silentium ab aduersarijs violatum est, imo & per publicas assertiones publice affixas in ecclesiæ portis hæresis palam est promulgata, & Conciliorum sententijs stabilita, haud aliquis locus potuit esse silentio, sed damnandus error omnino fuit, & recta sententia pro VIII. *Pro diuersitate tēporis causa iudicanda.*

D mulganda: secus autem antea, cum nulla certa firmata assertione, anceps adhuc disputatio videretur, prout Honorij temporibus fuisse monstrauimus: at non sic Martini tempore, quo non profiteri quod sciretur omnino esse Catholicum, nec damnare quod certo constarer hæreticum esse, haud absque offensa Catholicæ pietatis (vt ijdem Patres definiere) fieri potuisse certissimum est.

Adde insuper de promulgato Typo fallaciam, quæ sub verborum inuolucro ab hæreticis erat inclusa: referat eam sanctus Martinus Papa in dicto Romano Concilio, vbi in quinto Secretario in Synodali epistola hæc habet: Per impijssimum Typum, qui ex maligna instigatione illorum factus est contra immaculatam nostram Christianorum fidem a serenissimo Principe, definientes in eodem Typo nec vnam nec duas voluntates aut operationes, hoc est, neque diuinam neque humanā voluntatem & operationem in ipso Saluatore nostro quempiam omnino confiteri. Hæc autem prædicauerunt, vt non solum in humana eius natura, sed etiam in vtraque, omnino eum sine voluntate & operatione, hoc est, absque natura & essentia esse denuncient, quatenus cum perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abijciant.] Manichæorum enim ea erat assertio, quam longissime fuisse a sensu Honorij Papæ, quis dubitat, quæ vix credi poterat fuisse heteticis insita? IX.

E Sed quid post hæc accidit? Vbi Romam ad Theodorum Papam scriptæ anno superiori litteræ Pauli Constantinopolitani Episcopi hæretici perlatæ essent: cum Theodorus ipse desperatam eius curationem peruideret, Synodum indixit in præsentem annum: vbi collectis Episcopis (nescitur eorum numerus) cognitisq. ijsque aduersus eum attulissent & declamassent Episcopi Africani, visis pariter quæ ad eius emendationem præstitisset sanctus Theodorus Pontifex, mittens ad eum Apocrisarios, cōscripsisset: haud amplius visus est impius tolerādus, sed ex sacris præscriptisq. canonibus iudicandus. Quamobrem damnata in Concilio hæresi Monothelitarum, eiusdem sectatores pari sententia esse mulctandos censura Apostolica persuasit: sicq. in eumdem Paulum lata est a sancta Synodo damnationis sententia, qua anathemate feriretur, & a sede æque deponeretur. Hæc Romę hoc anno facta esse de Paulo, Anastasius Bibliothecarius (vt dictum est) in Theodoro testatur his ipsis verbis: X. *Synodus Rom. in qua Paulus damnatur.*

Sanctissimus Papa Theodorus scripsit Paulo Patriarchæ regiæ ciuitatis, tam rogans, quam regulariter increpans, necnon per Apocrisarios (vt dictum est) per hoc maxime destinatos præsentia XI.

liter

liter admonens & contestans, quatenus proprium emendaret commentum, atque ad Orthodoxã fidem Catholicæ Ecclesiæ remearet. Et neque rogantes, neque increpantes potuerunt eum a suo conamine quoquomodo reuocare. propter quod iuste ab Apostolica sede ipse depositionis vltione perculsus est.] hęc Anastasius. Quod autem ad Apocrisarios Constantinopolim missos pertinet; cõstat quidem eiusdem testificatione Anastasij, eo munere functum esse Martinum, qui successit eidem Theodoro Romanus Pontifex. ita sane Anastasius in Martino. A

XII. Quod vero ad damnatos Romæ in Synodo Episcopos spectat: non Paulus Patriarcha tantum ea est affectus sententia, sed & qui infeliciter in errorem pristinum post recantatam palinodiam relapsus est Pyrrhus eiusdem Ecclesiæ Patriarcha æque damnatus. Sed quæ præcesserunt Pyrrhi damnationem, dicamus. Cum enim Constantinopoli auditum esset, Pyrrhum ipsum Romæ obtulisse Theodoro Pontifici libellum pœnitentiæ, ab eoq. susceptum, misit Imperator successorem Platoni Exarcho Olympium hæreticum audacissimum; qui vbi Rauennam se contulit, omne adhibuit studium vt perficeret quod sciret esse gratum Imperatori, vt eumdem Pyrrhum in errorem pristinum reuocaret. Id vt implere posset, Rauenam ab Vrbe trahere hominem laborauit: quod vbi fuit ex animi sententia consecutus, qua pollebat auctoritate aggressus ipsum, numquam deseruit, quousque effecerit desertorem fidei, & assertæ præuaricatorem Catholicæ confessionis, adigens eum, vt publice detestaretur, quod nuper in Africa primum cœpisset, Romæ autem consummasset. Ita accidit misero, vti homini illi, qui Hierosolymis discedens, Hierico incidit in latrones, a quibus spoliatus est, vulneribusq. confossus: at non sicut ille est semiuiuus relictus, sed penitus iacuit interfectus. B

Lapsus Pyrrhi

XIII. De Pyrrhi lapsu post pœnitentiam ex Theophane testantur Annales Gręci, tradit & Anastasius in Theodoro, sed & Maximus ipse in eadem nuper citata epistola ad monachos Siculos: cum.n. se excusat de Pyrrho laudato, hæc habet ad finem: Si quis vero ab eo quod mihi propositum fuit, aberrans, illam meam laudationem ægre fert, consilij mei & prouidẽtiæ rationem minime approbãs: dimittaris & abijciat (vt ei videtur) istam laudationẽ, quæ ne nobis quidem deinceps placebit, sed potius molesta & difficilis, posteaquam plane euersus est ille. confirmate vero & rata habete, quæ recte illi a nobis tradita sunt, quæ sunt præcipua & approbata, & quæ præcipue illustrium Patrum confessione demonstrata. Habetis, patres sancti, quomodo vos omni dubitatione per eam defensionem liberauerim.] C

XIV. Vbi autem hæc de perditissimo Pyrrho perlata sunt Romam, Theodorus Pontifex (vti dictum est) conuocata rursum Ecclesia, nefandum scelus aperuit, & Apostolica auctoritate vna cum auctore in Synodo condemnauit. Tradit id Anastasius, vbi ait: Postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum Pyrrhus repedauit: quem sanctissimus Theodorus Papa, cõuocans vniuersos sacerdotes & clerum, in ecclesia beati Petri Apostolorum principis condemnauit sub vinculo anathematis iuxta mercedem & retributionem propriæ transgressionis, canonicam pœnam sine depositionem decernens. Qui quidem Pyrrhus reuersus est in partem Orientis.] vbi in gratiam Imperatoris receptus, post obitum Pauli, in mercedem impietatis pactam Constantinopolitanam resumpsit sedem: qua quidem veluti porrecta esca, hamo infelix est captus.

Theodorus Pap. excõmunicat Pyrrhũ.

XV. Sed & Martinus Papa in Lateranensi Synodo, ipsa prima Actione de Pyrrhi causa agens, totã historiam a principio breuiter verbis istis complexus, hæc ait: Pyrrhus denuo, pluribus Episcopis terrore & blandimentis dolose ab eo deceptis, huiusmodi impietatem actis & subscriptionibus proprijs eorum, qui ab eo decepti siue vim passi sunt, confirmare studuit, extollens aduersus scientiã Dei malignam professionem suam. Propter quod antea confusus, quia vituperabile est omne malum, vti damnabile, festinauit pro hoc ipso huc adueniens, emendare proprium commissum, & libellum obtulit cum sua subscriptione Apostolicæ nostræ sedi, condemnans in eodem libello omnia quæ a se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus immaculatam fidẽ nostram. His itaque ab eo peractis, postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum repedauit, iustã met cedem ac retributionem propriæ trãsgressionis canonicam pœnam siue depositionem decerpens.] hæc Martinus Papa. Quod ad damnationis sententiam spectat, his iũgamus Græcorum Annales, qui aliquid amplius quam Anastasius habent his verbis [a]: D

a Theoph. an. 30. Heracl. Imp.

XVI. Pyrrhus cũ Roma discessisset, & Rauennam peruenisset, vt canis ad vomitũ suũ reuersus est. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Ecclesiæ, ad sepulchrum verticis Apostolorum accessit & diuino calice expostulato, ex viuifico sanguine in attramentum stillauit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati facit.] hanc excommunicationem Pyrrhi tũc per Theodorum Papam Romæ factam Annales habent. Sed de sanguine Christi ex calice distillato in atramentum in signum maledictionis & damnationis æternæ, in ritibus sacris Ecclesiæ Romanæ haud aliqua huiusmodi de his reperitur esse præscripta lex, vel factum ipsum aliquo alio quod sciamus declaratum exemplo. Verum desunt ista in Anastasio. E

XVII. At quid post hęc Constantinopoli? Vbi illic auditum est Romę a Theodoro Pontifice Typum ab Imperatore missum non tantũ non receptum, sed conuocata Synodo, fuisse damnatũ, insup Paulum Constantinopolitanum Episcopum pari sententia affectũ: vix credi põt, quanta tũ ipse imperator ob contẽptã maiestatem, tum Patriarcha & alij eiusdem hæresis defensores fuerint indignatione cõmoti: quam etiam magis auxit facta condemnatio Pyrrhi, quem magno labore reuocauerant in errorem. Horum gratia, in eos qui proxime essent, primum omnium persecutio cõmota est, aduersus inquam ipsos Apocrisarios Apostolicæ sedis iam antea ab eodẽ Theodoro Romano Põtifice (vt vidimus) Constantinopolim ad Paulum missos; quæ & propagata est etiam in alios Orthodoxos ibi manentes. Cum autem Anastasius ista ad Martini Papæ Theodori successoris referat tẽpora, erroris arguitur ex eiusdem Martini Pontificis litteris inferius recitandis, quibus quidem nõ ista passos suos a se missos Apocrisarios testatur, sed seductos dolet. Sed quomodo ista acciderint,

a nullo

A a nullo fidelius, quam a sanctissimo Papa Martino audiemus; ipse enim in Lateranẽsi Synodo, eius exordio concionatus ad Patres, referens quæ impie ab hæreticis præsumpta essent, de nefario Paulo eiusmodi texit historiam:

XVIII. Paulus autem prædecessores suos in his superare contendens, non solum in scripto per propriã epistolam ad hanc directam nostram sedẽ confirmauit & ipse contra se superius memoratæ Ecthe seos irrationabilem hæresim, sed etiam contradicens in scripto aduersus recta sanctæ Dei Ecclesię dogmata audacter præsumpsit paternis definitionibus contraire. propter quod iusta ab Apostolica sede & ipse depositionis vltione percussus est. Insuper studuit ad cooperimentum proprii erroris, & in hoc Sergium imitatus, quibusdam subreptionibus vti, & clementissimo Principi suadere Typum exponere, qui Catholicum dogma destrueret: in quo Typo omnes omnino voces sanctorũ Patrum cum nefandissimorum hæreticorum dictionibus eneruauit, nec vnam, nec duas volũtates aut operationes in Christo Deo nostro definiens confiteri: ac per hoc sine voluntate penitus & operatione Christum denunciando, id est, absque substantia & natura eum prædicare noscuntur. Quod enim nullã virtutem habet (sicut beatæ memoriæ Dionysius ait) nec est, nec quicquam est, nec ali-
B qua est eius omnino stabilitas. Nec enim aliter natura cognoscitur esse secundum veram substantiam consistens, nisi per inhærentem sibi naturalem & substantialem virtutem, quæ videlicet & cõfirmare eam naturaliter assolet.

XIX. *Qua poss. Apocrisarij Apost. Sedis.* Qua de re huiusmodi prauitatem suam defendens, quod numquam nec a prioribus hæreticis præsumptum est, ipse illicite præsumere studuit. Altare enim sanctæ nostræ sedis in domo Placidiæ sacratum (*Placidię palatium erat Romani Pontificis, in quo Apocrisarij habitare solebant*) in venerabili oraculo subuertens, diripuit: prohibens, ne adorandam & immaculatam hostiam, id est, sacrã celebrationem, Apocrisarij nostri ibidem Deo offerre valeant, & viuificæ diuinæ communionis sacramenta percipiant. Quos videlicet Apocrisarios, quia ex præceptione Apostolicæ auctoritatis commonuerũt eum, vt de tali hæretico intentu recederet, necnon contestari visi sunt, persecutionibus diuersis cum alijs Orthodoxis viris & venerabilibus sacerdotibus insecutus est eos, quosdam eorum custodiæ retrudens, alios in exilio deportans, alios autem verberibus submittens.

XX. *Declamatio omnium cõtra Hæreticos.* Et quid me oportet multa differendo sermonem extendere, dum constent omnibus quæ ab ipso publice, necnon decessoribus ipsius per tot tempora contra Orthodoxos viros atque Catholicã
C fidem perpetrata sunt? Quibus pene omnibus omnem mundum conturbantibus atque sollicitantibus, necessitate compulsi ex diuersis locis querelas contra eos seu accusationes ad Apostolicam nostram sedem plurimi Orthodoxi detulisse monstrantur, & tam in scripto deprecantes & coniurantes, quamq. & cominus positi postulantes, vt totius mali, tantæq. euersionis per Apostolicã auctoritatem abscindatur commentum, quatenus minime totum corpus Catholicę Ecclesiæ nocibilis eorum Ectheseos languor disrumpere valeat, &c.] At vero hæc eadem recitat Anastasius in Martino, quasi sub ipso acciderint: verum ista de Apocrisarijs hoc anno Constantinopoli facta esse, certissimum est: nam de Apocrisarijs ab ipso Martino Pontifice missis longe aliter (vt dictum est) accidit, cum illi non restiterint impijs, sed ab ijs seducti præuaricati sint, vt suo loco dicetur. Quomodo autem aduersus Paulum vniuerso declamante Christiano orbe, oportuerit pleniorem Synodũ Romæ cogere, dicemus anno sequenti.

XXI. *Sarraceni inuadunt Cyprũ.* Eodem hoc insuper anno, qui septimus Constãtis Imperatoris numeratur, Sarracenorũ Princeps insulam Cyprum inuasit, captamque Constantiam ciuitatem demolitus est. Ita sinistra omnia cessere infelicissimo Imperatori, dum bellum aduersus Catholicam fidem veluti iuramẽto san-
D citum in dies magis augeret: ex quo factum est, vt ex eius impietate vires infidelibus adderentur.

IESV CHRISTI ANNVS	MARTINI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
649.	1.	8.

I. *Theodorus Papa moritur.* SExcentesimus quadragesimusnonus annus Domini agitur, Indictione septima, eodemq. octauus Imperatoris Constantis absoluitur, & nonus inchoatur: quo Theodorus Papa, vbi sedisset annos septem, menses quinque, dies viginti, pridie Idus Maij ex hac vita migrauit. De cuius rebus gestis, pter illa quæ annis singulis recensita sunt, Anastasius ista habet: Eodẽ tempore leuata sunt corpora sanctorum martyrum Primi & Feliciani, quæ erant in arenario sepulta via Numẽtana, & adducta sunt in vrbẽ Romanam: quæ recondita sunt in basilica beati Stephani protomartyris, vbi & dona obtulit, Gabatas tres, tabulam ex argento ante Confessionem, arcus argenteos duos. Fecitque ecclesiam a solo beato Valentino via Flaminia iuxta pontem Miluium, quam & ipse dedica-
E uit, & multa dona obtulit. Fecitq. oratorium beato Sebastiano intra Episcopium Lateranẽse, vbi & dona largitus est. Fecitque oratorium beato Euplo martyri foras portam beati Pauli Apostoli, quod & ornauit.] Et post alia superius enarrata, hæc subijcit: Hic fecit ordinationẽ vnã p mensem Decembrem, creauit presbyteros vigintiunum, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero quadragintasex.] ac demum vacasse sedem ponit mensem vnum & dies sexdecim.

II. *Martini Papæ creatio. Synod. Lateran. sub Martino.* Sicq. dicendum erit, eum qui in locum ipsius successit, creatum fuisse die prima mensis Iulij, fuit iste Martinus, patria Tudertinus, quæ est ciuitas in Tuscia. Qui vbi thronum Apostolicũ cõscẽdit, Synodum indixit celebrãdã hoc eodẽ anno ad tertium Nonas Octobris, inchoata iã Indictione octaua, & exordio anni noni Constantis imperatoris: eo namque tempore dictam Synodũ Lateranensem celebratam esse, eius Acta perspicue docent, quibus eiusmodi principium præpositũ legitur: In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperij domini Constantis* pijssimi Augusti anno nono, sub tertio Nonas Octobris, Indictione octaua.]

* Constantini III.

Causa autem eius cogendæ Synodi, non tam fuit vt Sergius, Pyrrhus, & Paulus damnarentur,

qui iam fuerant condemnati, quam vt recens credendi formula ab Imperatore suo edicto proposita, quam Typum nominauit, omnino proscriberetur, atque anathemati subijceretur. Etenim eo magis ad eumdem Typum condemnandum exarsit animus Martini Papæ, quod mox vt creatus est Pontifex, vbi ex prauo vsu illo & vsurpata tyrannice auctoritate Imperator eius electioni consensit, quasi pro quodam gratitudinis præmio ab eo exigere conatus est sui subscriptionem edicti, litteris de his agens apud ipsum Martinum: qui execratus facinus, tantum abfuit vt ipsi consentire voluerit Imperatori, vt potius in contrarium nisus, indixerit Synodum, in qua promulgatā perfidiam condemnaret. Hæc autem ita se habuisse, Acta sancti Audoeni Episcopi Rothomagensis significant verbis istis [a]: A

Tentatur Martinus ab Imperatore.

a Extant apud Sur. to. 4. die 24. Aug. c. 8.

IV.

a Constantij

Cumq. ea de re a Paulo & cæteris infausti dogmatis assertoribus, cum auctoritate etiam Imperatoris Constantis [a] tertij nepotis Heraclij, beato Martino Pontifici Romano scripta dirigerentur, vt ipse huic sententiæ assentiret & subscriberet: gustum mortiferæ suasionis summa cum execratione respuit, ita dicens: Etiam si totus orbis dogmata peregrina & a fide aliena complecti velit, se nec minis cuiusquam, nec blandimentis, nec morte ipsa, a doctrina Euangelica & Apostolica vllo pacto posse auelli. Mox vero ad Francorum Regem legatos mittens, rogat, vt viros in fidei puritate fundatos, verbo & sapientia prouidos quamprimum ad se mittat, vt cum illis & totius Italiæ Præsulibus, Domino auxiliāte, aliquam aduersus tātæ prauitatis venena antidotum adhibere possit. Rex igitur cunctis regni sui sacerdotibus in vnum coactis, quid legati tanti Pontificis afferant, exponit: iubetq. vt ex semetipsis viros tales eligāt, quos ad suscipiendum tantæ rei munus puritate fidei & verbi sapientia idoneos norint. Tum illi vno animo beatum Audoenum cum sancto Eligio ei rei destinandos eligunt.] Porro quoddam intercessisse impedimentum ne ijdem Romam proficiscerentur, ibidem auctor docet, necnon ipse Audoenus [b] in vita quam scripsit sancti Eligij idem affirmat: verum id post Synodum Romæ celebratam a Martino Papa expetitum a Francorum Regibus ibidem traditur, vt dicemus inferius suo loco, cum agemus de epistola eiusdem Pontificis ad S. Amandum data. B

b Audoen. in Vit. S Elig. c. 33. apud Sur. die 1. Dec.

V.

c Theoph. anno 29. Heracl.

Numerus Episcoporum. Ro. Concilij.

Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinq. in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: a Theophane [c] autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, vbi res Monothelitarum summatim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papamq. Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.] C

VI.

Maximus Abbas inhæret Martino, & interest Cōcilio.

Ijsdem consentientia hæc leguntur in rebus gestis eiusdem sancti Maximi quam fidelissime scriptis: Postquam autem euenit vt Theodorus Præsul Romæ e vita migraret, vir (vt scimus) multis laboribus exercitus & pietate clarus, Martinus religiosissimus in illius throno instituitur, multis & ipse charismatibus fulgens, præclaraq. vita illustris: cuius virtutem diuinus Maximus admiratus, eum plurimum frequentabat, atq. vbi opus erat, de multis cum eo, quæ fieri oporteret, loquebatur. Itaq. cum eo consilium capit, omnes qui vbiq. essent, Episcopos congregare, magnamq. Synodum celebrare, vt sub tot Deiferis viris sana fides firmiorem haberet ac certiorem confessionem, peruersitas vero aduersariorum apertam & insigniorem repudiationem atq. expulsionem. Hi ad centum & quinq. conuenerunt. Cum his sapientissimus Maximus interesset, omnia cum ratione ac diuino Spiritu egerunt, omniaq. Acta (vt par erat) in commentarios contulerunt, multa defensione rectæ doctrinæ data, cum suam quisque operam ac industriam studiose nauasset.] & reliqua de eadem hæresi atque hæreticis condemnatis. Quod autem (vt vidimus) Maximus & auctor fuisse & persuasor Martino huius cogendæ Synodi, eique interfuisse dicatur, in Actis tamen ipsius Synodi de Maximo mentio nulla fit: id inde accidit, quod etsi Abbates admitterentur ad Synodum, non tamen facultas eis erat, sicut Episcopis, dicendi sententiam & subscribendi, sed consulendi. D

VII.

Acta illæsa seruata.

Quod rursus ad hanc Synodum spectat, ob eius amplitudinem ac maiestatem ipse S. Martinus in epistola ad Amandum nominat eam Concilium generale. Extant quidem eius Acta integra tū Græce, tum Latine scripta, eo quod non tantum in archiuo Apostolicæ sedis illa fuerint seruata, sed & plurima ex prototypo confecta sint exemplaria, quæ ab eodem Pontifice missa sunt in omnes prouincias Orientis & Occidentis. Id quidem testatur Anastasius in Martino, idemq. ab eodē Pontifice asseri videtur in epistola ad Amandum, cum non Synodalem tantum epistolam more maiorum ad eum misit, sed ipsa integra (vt ait) Synodalia Acta.

VIII.

Exordium Synodi.

Continet ipsa Synodus Secretaria, siue dixeris Consultationes, vel Sessiones, Actionesve quinque singulis diebus confectas: quorum primum Secretarium haberi contigit hoc anno (vt ex ijsdē patet Actis) tertio Nonas Octobris, quod sic incipit: Præsidente sancto ac beatissimo Martino Papa sanctæ sedis Apostolicæ vrbis Romæ, propositis sacrosanctis & venerabilibus Euangelijs in ecclesia Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ vocatur Constantiniana, residentibus etiā viris venerabilibus, pariterque cum eo audientibus Maximo sanctissimo Aquileiensi Episcopo, &c.] Quod autem neque Mediolanensis interfuisse legatur, neque alij Galliæ Cisalpinæ Episcopi, sane intelligere possumus vetitos illos a Rothari Longobardorum Rege Ariano tunc magnopere Italiam infestante, adeo vt transitus vbique difficilis esset: nam de eodem Rege habet ista Paulus diaconus [d]: E

d Paul. diacon. lib. 4. ca. 47. nou. edit. in vet. c. 16.

IX.

Igitur Rotharis Rex, Romanorum ciuitates ab vrbe Tusciæ Lunense vniuersas, quæ in littore maris sitæ sunt, vsque ad Francorum fines cepit. Opitergium quoque ciuitatem inter Taruisium & Forum Iulij positam pari modo expugnauit & diruit. Cum Rauennatibus & Romanis bellum gessit ad fluuiū Aemiliæ, quod Scultena dicitur: in quo bello a parte Romanorū, reliquis terga dātib. octo millia ceciderunt.] hæc Paulus. Vnde opinor eiusmodi bella impedimēto fuisse, ne decreta a

Rege

A Rege Francorum legario Gallicanorum Episcoporũ Romam se conferret ad Martinũ Pontificē.

Quod igitur ad primam attinet Synodi Actionem:eius exordio Primicerius Notariorũ velut tuba concitās côuocatos Christi milites,eos multa ex diuina Scriptura prælocutus parauit ad bellum,atq.inter alia diuinæ Scripturæ verba illud Ioelis [a] vsurpans:Canite, inquit, tuba in Sion, vlulate in monte sancto meo,quia venit dies Domini. Clamate hoc,suscitate bellatores arma portantes cuncta S.Spiritus in defensionem Catholicæ Ecclesiæ,& destructionem totius iniquitatis, &c.]Ita magna energia animis aduersus hæresim coocitatis,ipse Martinus Pontifex disertam valde & tempori accommodatam habuit in sacro illo conuentu orationem,qua deplorauit sacrosanctum diuinæ incarnationis mysterium Angelis & hominibus reuerendum a sceleratis hæreticorũ impietate dissolui penitus & dissipari,auctoresq.prodit errorum Cyrum Alexandrinum,Sergium, Pyrrhum,& Paulum Constantinopolitanos Episcopos,profitentes omnes nonnisi vnam in Christo voluntatem & operationem, in necessariam assumptionem adducentes vnam pariter esse in Christo naturam,sicut & personam,licet id palam dicere vererentur : docetq.robustis sententijs, duas in Christo voluntates & operationes,sicut & duas naturas,necesse esse fateri;firmatq. Catholicum dogma diuinæ Scripturæ sententijs atq.assertionibus sanctorum Patrum.Quæ autem hactenus aduersus Catholicam fidem machinati essent nominati superius erroris signiferi Cyrus,Sergius,Pyrrhus,& Paulus,exacte recensens;nouissimeq.persecutionem a Paulo in Oriente aduersus Apocrisarios Apostolicæ sedis & alios Orthodoxos excitatam enarrans:quando prouocatus quærelis omnium Orthodoxorum vndiq.exclamantium,coactus ipse fuerit Synodum conuocare,docens,finem dicendi fecit.ista perorans & inculcans,hęc ait;

X. Prima consultatio. — a Ioel 2.

B

Ideoq.in scripto,vel sine scripto Orthodoxorum preces minime despicientes Apostolicæ memoriæ nostri prædecessores,non destiterunt dictis viris diuersis temporibus consultissime scribentes,& tam rogantes,quamq.regulariter increpantes,necnon per Apocrisarios suos (vt dictum est) pro hoc maxime destinatos præsentialiter admonentes & contestantes,quatenus proprium emendarent nouitatis cômentũ,atq.ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ remearent:& neque rogantes,neq.increpantes poruerunt eos a suo conamine quoquo modo reuocare:sed sicut dicit Dominus incorrectis [b]: Cantauimus vobis tibijs,& non saltauerunt:lamentauimus, & non planxerũt:obduratum est cor eorum,sicut scriptum est [c], & auribus grauiter andierunt, & oculos suos clauserunt,ne quando videant oculis suis,& auribus audiant,& corde intelligant,& reuertantur, & sanentur per susceptionem salutiferæ prædicationis.]hæc de studio prædecessorum : quæ autem in ijsdem suæ essent partes,ita pergit dicere:

XI. Martinus PP. ad Synodum orat. — b Luc.7. c Isai.6. Matth.9.

C

Vnde & ego tũ propter irreuocabile eorum cor,& propter animas quæ per eorum fallacē deceptionem depereunt,necnon propter precationes (sicut dictum est) ad Apostolicam sedem super tali capitulo in scripto delatas,pertimescens quippe imminentem iram super eos qui negligenter opus Dei faciunt,necessarium fore præuidi,omnes vos,qui secundum gratiam eius sacerdotale officium geritis,inuitare,& propter hanc quæstionem in nomine Domini congregare in vnũ: quatenus cômuniter omnes,ipso vtiq.Deo respiciente & iudicante nos ipsos,sed & nostra omnia, de prædictis viris,siue nouitate in dogmatibus eorum exposita,tractare debeamus:& maxime pręceptum habentes Apostolicum [d], attendere nobis ipsis & gregi,in quo nos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Dei Ecclesiã,quam acquisiuit per sanguinem proprium:sed & iterum attendere lupos,attendere malos operarios,qui peruersa faciunt & loquuntur,&c.]His & alijs a sancto Martino de causa cogendæ Synodi petoratis,ad tractanda quæ peragenda essent deuentum est.

XII. Causa necessaria cogendæ Synodi. — d Act.20.

D

Cum autem sanctus Martinus ista dixisset,audita est legatio Mauri Episcopi Cæsenatis pro Archiepiscopo Rauennate,Mauro itidem nominato.Fuit iste quidem Maurus Cæsenas sanctitate celebris,cuius nomen in Album sanctorum relatum [e] ab Ecclesia Catholica,anniuersaria memoria elucescit.Lecta est itaq.oblata ab eo epistola Mauri Episcopi Rauennatis,cuius est eiusmodi exordium:Domino sancto & meritis beatissimo,totoque orbe Apostolico & vniuersali Pontifici Martino Papæ,Maurus seruus seruorum Dei Episcopus. Vnicum nobis & singulare est.&c.]vbi excusans se primum,quod ob incursiones barbaricas præsens adesse non potuisset:deinde declarata, quam coleret,Catholica fide,de missa a se legatione ad Synodum egit. Post hæc autem occasione professionis rectæ fidei Episcopi Rauennatis absentis,ipse Martinus Pontifex de duabus in Christo volũtatibus & operationibus disertam adhibuit disputationem:qua absoluta, audita suggestione Deus dedit Episcopi in Sardinia, finis impositus est primo Synodi Secretario.

XIII. De Legatione missa ab Episcopo Rauennate. — e Martyro.Rom. die 20.Ianuar.

Conuenerunt deinde iterum Patres eodem anno & Indictione octaua,octauo Idus Octobris. Iisdemque Episcopis considentibus,præsidens Martinus Pontifex,qualia esse soleant & debeat Apostolicæ sedis iudicia, ista primum præfatus ostendit: Beatus Dauid ad Dominum dicit [f]: Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ:Misericordia & veritas præibũt ante faciem tuã. Hâc igitur præparationem per veritatem gestorum ad gloriam eius & imitationem sacræ sedis suæ properans opportune perficere & sancta Synodus nobiscum consistens venerabilium sacerdotum, vt ex hoc præcipue in eum glorietur in hoc,quod intelligit & cognoscit [g] Dominum,& facit iudiciũ & iustitiã in medio terræ:studuit competenter non antea per scripta eorum qui accusati sunt, causam illorum discutere,donec per querulantium institutiones respexerit hanc & addiscere valuerit: illud videlicet,quod per sapientiam bene placuit Salomoni,adimplens,quod dicit [h] : Antequam scruteris,non reprehendas. Intellige prius,& tunc increpa.Antequam audietis,non respondeas. Nempe, licet apertissima sit contrariorum reprehensio : verumtamen oportet & his quæ clara sunt , ad eorum examinationem ordinem conseruari ab his qui secundum Deum scrutari deputati sunt:quatenus ita cum oratione cooperantem inueniamus, & confessorem Deum,qui dicit [i]: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo,ibi sum in medio eorum. Offeratur ergo secũdũ pie complacitam omnibus nobis consequentiam per eos quorum interest,siue de nostro venerabi

XIV. Secũda consultatio. — f Psal.88. — g Hierem.9. — h Eccl.11. — i Matth.18.

E

li scrinio, per dilectissimum Primicerium & Notarios querulantium denominatos temeratores A cum omni reuerentia secundum ordinem submonitio.] hæc Martinus Papa.

XV. *Oblatus libellus a Stephano Dorensi Episc.*

His dictis, oblatus est libellus a Stephano Dorensi Episcopo fungente vice Apostolicæ sedis in Palæstina ad exturbandos inuasores hæreticos, quo relationem afferret de ijs quæ ab obitu sanctissimi Sophronij Hierosolymorum Episcopi in illam ipsam diem facta essent: ex quoquidem libello plura superius, quæ pertinebant ad historicam veritatem, suis locis posuimus. Præter illa adiecit sinceræ fidei aduersus hæresim Monothelitarum confessionem, detestans in primis eius erroris auctores, propagatores, ac defensores. His auditis & inter Acta referri iussis, oblatus est libellus Abbatum, presbyterorum, & monachorum Græcorum tam in Vrbe consistentium, quam eorum qui tunc in Vrbem aduenerant. quorum libello præpositus est titulus, quo ipsum Martinum Papam sacerdotem nominant sacerdotum, patrem Patrum, terq. beatissimum. Erant illorum aliqui ex Laura sancti Sabæ in Palæstina, alij qui ex Africæ monasterio Romam aduenerant, petentes omnes vna simul damnari cum hæresi impios hæreticos, & abominabilem Typum nouissime editum nomine Imperatoris.

XVI. *Côciliorum Afric. lectæ litteræ & Victoris Carth. Episc.*

Auditis in Synodo ijs qui præsentes accusatores aduenerant, iussa sunt edi ex archiuo Apostolicæ sedis scripta eorum qui prædecessori Theodoro Papæ aduersus eosdem hæreticos querelarũ libellos obtulerant: ac primum lectæ fuere litteræ Sergij in Cypro Episcopi, quas nos superius suo loco, cum oblatæ sunt Theodoro, posuimus. Quibus auditis & declaratis a Mauro Cæsenate Episcopo, iussæ sunt recitari litteræ Africanorum Episcoporum eodem argumento aduersus eosdem hæreticos ad Theodorum Papam scriptæ, quas æque suo loco superius recitauimus: lectæq. pariter aliæ eorumdẽ Episcoporum ad Constantẽ Imperatorem aduersus eosdem hæreticos datæ, itemque aliæ Concilij Byzaceni ad Theodorũ item missæ, necnon aliæ ad Paulũ datæ ab Episcopis Proconsularis prouinciæ Carthaginensis subscriptione sexagintaocto Episcoporũ munitæ. Nouissime vero recitata fuit epistola Victoris Carthaginẽsis Antistitis ad eũdẽ Theodorũ Pontificẽ data: qua Maximi Aquileiensis Episcopi præconio commendata, secundæ Consultationi finis impositus est. B

XVII. *Tertia consultatio.*

Conuenerunt tertio Patres ibidem loci decimosexto Kalendas Nouembris eiusdẽ anni & Indictionis, eodem præsidente Martino Pontifice: qui vbi de studio, vigilantia, & cura, quæ deceat eũ qui vniuersæ præest Ecclesiæ, in inuestigandis atq. damnandis hæresibus, & de his agendis quæ vrgeat diuina iussio, ac de auxilio ad hæc implenda a Domino impendi solito, plura, cunctis audientibus, disseruisset: mox e scrinijs Romanæ Ecclesiæ prodi iussit, quæ ab eiusmodi hæreticis aduersus Catholicam fidem scripta esse reperirentur. Primumque omnium facta est editio scriptorum Theodori Episcopi Pharanitæ, obscuri quidem nominis viri, sed ex impietate optime noti: ex blasphemia enim solum sibi nomen aliquod comparauit his temporibus, cum ei obætatem & in hæresi sedulum studium reliqui deferre solerent. lectæq. sunt ex eius scriptis ipsius de vnica Christi voluntate & operatione blasphemiæ. Iste enim princeps erroris habitus est, vtpote quod ex eius scriptis, qui hæresim promulgarunt, omnes acceperint: ex quibus & cognita sunt eiusdem hæresis penetralia, ostensumq. (quod successores eius præ pudore occultare conati sunt) ex quo fonte horrenda blasphemia flueret de vna tantum in Christo voluntate & operatione, quod scilicet iste assereret incorporaliter ex vtero processisse Dominum nostrum Iesum Christum. Ad hæc & alia impie dicta confutanda, sanctorum Patrum sententiæ in medium allatæ sunt. C

Lecta & damnata scripta Theodori Episc. Pharanitæ.

XVIII. *Scripta Cyri edita & confutata.*

Post hæc autem confutata, iussa sunt recitari nouem capitula Cyri quondam Alexandrini Episcopi, itemq. Sergij Constantinopolitani Episcopi ad ipsum epistola scripta: & quoniam Dionysij testimonio nitebatur Cyrus vnius assertor in Christo volũtatis operationis, iussus est & afferri codex Dionysij, legiq. eius epistola ad Caium, in qua Deiuirilem appellat Christi operationẽ. Interlocutus autem S. Martinus Papa, fraudem detegit hæreticorum, textum Dionysij corrumpentium: etenim cum ille dixisset nouam Deiuirilem operationem, illi loco, nouam, vnam dixerunt; atq. demum, eiecta voce, Deiuirilis, vnam in Christo operationem dũtaxat S. Dionysium asseruisse testati fuerunt. Iussa sunt etiam legi ab eodem Pontifice Themistij hæretici scripta de vna operatione ex Dionysij Deiuirilis operationis male accepta sententia. Post hæc lecta, interlocutus idẽ Martinus Papa, plane ostendit Dionysium per Deiuirilem operationem, non vnam significare voluisse, sed vnius personæ duas, humanam scilicet & diuinam; idq. pluribus docuit: quod & per Sophronium Hierosolymitanum antea fuisse detectum & in hæreticos obiectum, male vero exculatum a Pyrrho, Deusdedit Episcopus Calaritanus interlocutus ostendit. D

XIX. *De Dionysii scriptis nũquã dubitatum.*

Sed & illud obiter in his magnopere cõsiderãdum putamus. Cum Themistius, Sergius, Cyrus & reliqui sectarij ad probandam vnam operationem & voluntatem in Christo vsi fuerint scriptis Dionysij, ex quibus adeo putarunt confirmari assertum errorem: quid est, quod numquam ab aliquo aduersariorum vel leuiter obiectum sit, Dionysij ea non esse scripta, vel dubitatum saltem, nũ Dionysij ea essent? Quibus appareat, a maioribus siue Orthodoxis siue hæreticis ne minimũ quidem dubitatum, num vere ea Dionysij antiqui Theologi essent scripta genuina, vereq. germana, nec alterius quam Areopagitæ, eiusdemq. Episcopi Atheniensis: tali enim inscriptus nomine, nempe Dionysij Episcopi Atheniensis cognomento Areopagitæ (vt Acta declarant [a]) codex editus ac lectus in eadem Synodo reperitur. Vt iure mirari debeas perfrictam frontem recentiorum hæreticorum pro arbitrio cuncta maiorum siue scripta siue traditiones negantium. Certe quidẽ non est facta ista de Dionysij scriptis ab vno vel alio priuatim vel in angulo furtim editio, sed a plurib. publiceq. in plena Synodo ac patenti iudicio, cunctaq. quam exactissime examinata, quæ ex Dionysij scriptis allata sunt & cognita testimonia. At de Dionysij scriptorum veritate suo loco superius pluribus disputatum est: hæc enim obiter dicta sunto. E

[a] Concil. Later. sub Martino Act. 3. & 5.

XX. His igitur visis, iussa est edi Ecthesis Sergij Constantinopolitani Episcopi, nomine Heraclij Imperatoris edita & promulgata, eiusq. ad Cyrum scriptæ de eius confirmatione litteræ, necnon red-

ditæ

A ditæ ad Sergium litteræ Cyri Ecthesin illam confirmantis. Quibus peractis, reliqua in sequentem Consultationem placuit prorogari.

XXI. Consultatio quarta.

Decimoquarto Kalendas Nouembris, Indictione octaua, rursum in solitum consessum remeantibus Patribus, sanctissimus Pontifex Martinus ex more prælocutus, plura in detestationem recitatæ Ecthesis, & eorum qui eam confirmare laborarunt, Sergij, Cyri, & Pyrrhi, pro concione dixit. Annuit omnibus sancta Synodus, adiecitque de Paulo, qui Typum edendum proposuit, iudicium peragi, & causam iudicari. Iussæ itaq. sunt recitari litteræ ipsius Pauli ad Theodorum Romanum Pontificem, ex quibus eius refractarius animus cognitus fuit.

XXII. Typus damnatus.

His adiecta est lectio Typi illius nomine Constãtis Imperatoris editi; idemq. examinatus a sancta Synodo, compertus subdolus, inconstans, mendax, atq. in omnibus impius, est damnatus. Quibus euulsis prauis germinibus, iubet sanctissimus Põtifex vetera in medium afferri de fide Catholica decreta Patrum: primumq. omnium recitatum est Nicænum Symbolum, deinde Constantinopolitanum, postea vero quæ pro defensione Catholicæ fidei edita sunt in Concilio Ephesino duodecim capita, siue anathematismi: addita bis est definitio fidei Catholicæ facta in Chalcedonensi B Concilio, & quatuordecim capita in Quinta Synodo. Quibus lectis, nomine totius Synodi locutus est Maximus Aquileiensis Episcopus, pluraq. in commendationem eorumdem Conciliorum dixit, atq. in detestationem hæreticæ prauitatis plurima inculcauit, in damnationemque eorum qui eumdem defendissent errorem: in sequentem vero Consultationem reiecit ea quæ a sanctis Patribus pro Catholica veritate essent scripta in eiusdem condemnationem erroris.

XXIII. Consultatio quinta & vltima.

Demum vero eodem hoc anno conuenere Patres pridie Kalend. Nouembris. Cum præsidẽs sanctæ Synodo Martinus Romanus Pontifex prælocutus, hortatus est omnes Patres aduersus hæreticos strenue decertare, eosdemq. sanctorum sententijs veluti iaculis confodere; eaq. de causa afferri iussit sanctorum Patrũ volumina, ex quibus velut e pharetra sagittas, quibus ferirent hostes, acciperent. Recitatisq. eorumdem sanctorum Patrum sententijs, ijsdemq. a sancta Synodo collaudatis, iussa sunt legi veterum hæreticorum scripta, quibus consentientes fuisse recentiores hæretici conuincerentur, pariterq. mendaces arguerentur, dum vt deciperent simpliciores, se Patres sequi & sacra Concilia tueri mentiti essent, ostenderenturq. pariter ijdem adulterati esse eorumdem sanctorum Patrum dicta.

XXIV. Sanciti canones viginti.

C His igitur a sancta Synodo exacte cognitis atq. discussis, & vera de Verbi incarnatione doctrina firmata, ad eam spectantes & ad confutandas aduersariorum assertiones viginti sanciti sunt canones, quibus singulis ad finem apposita est condemnatio eorum qui secus sentirent. Eos igitur necessario hic describendos existimauimus, vtpote qui positi sint termini, quos transgrediens quisque improbus foret appellandus hæreticus, cum fixos transgrediatur terminos antiquorum Patrum: sic enim se habent:

XXV.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & veraciter Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentijs consubstantialibus & æqualis gloriæ, vnam eamdemq. trium Deitatem, naturam, substantiam, virtutem, potentiam, regnum, imperium, voluntatem, operationem, inconditam, sine initio, incomprehensibilem, immutabilem, creatricem omnium, & protectricem: condemnatus sit.

XXVI.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsum vnum sanctæ & consubstantialis & venerandæ Trinitatis Deum Verbum e cælo descendisse, & incarnatũ ex Spiritu sancto & Maria semper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, propter nos spõ D te passum, sepultumq. & resurrexisse tertia die, & ascendisse in cælos, atq. sedentem in dextera Patris, & venturum iterum cum gloria paterna, cum assumpta ab eo atq. animata intellectualiter carne eius, iudicare viuos & mortuos: condemnatus sit.

XXVII.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem Dei genitricem sanctam semperq. Virginem & immaculatam Mariam, vtpote ipsum Deum Verbum specialiter & veraciter, qui a Deo Patre ante omnia sæcula natus est, in vltimis sæculorum absq. semine concepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter eam genuisse, indissolubili permanente & post partum eiusdem virginitate: condemnatus sit.

XXVIII.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsius & vnius Domini nostri & Dei Iesu Christi duas natiuitates, tã ante sæcula ex Deo Patre incorporaliter & sempiternaliter, quamq. de sancta Virgine semper Dei genitrice Maria corporaliter in vltimis sæculorum; atq. vnum eumdemq. Dominum nostrum & Deum Iesum Christum consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem homini & matri secundũ humanitatem, atq. eumdem passibilem carne, & impassibilem Deitate, circumscriptum corpore, incircum- E scriptum Deitate, eumdem inconditum & conditum, terrenum & cælestem, visibilem & inuisibilem *, capabilem & incapabilem, vt toto homine eodemq. & Deo totus homo reformaretur, qui sub peccato cecidit: condemnatus sit.

* intelligibilem

XXIX.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem vnam naturã Dei Verbi incarnatam, per hoc quod incarnata dicitur nostra substantia perfecte in Christo Deo & indiminute, absq. tantummodo peccato, significata: condemnatus sit.

Si quis secũdum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ex duabus & in duabus naturis substantialiter vnitis, incõfuse & indiuise, vnum eumdemq. esse Dominum & Deũ Iesum Christum: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem substantialẽ differentiam naturarum inconfuse & indiuise in eo saluatam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem naturarum substantialem vnitionem indiuise & inconfuse in eo cognitam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem naturales pro A prietates Deitatis eius & humanitatis indiminute in eo & sine deminoratione saluatas: condemnatus sit.

XXX. Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundũ veritatem duas vnius eiusdemq. Christi Dei nostri voluntates cohærenter vnitas, diuinam & humanam, ex hoc quod per vtramque eius naturam voluntarius naturaliter idem consistit nostræ salutis: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem duas vnius eiusdemque Christi Dei nostri operationes cohærenter vnitas, diuinam & humanam, ab eo quod per vtramque eius naturam operator naturaliter idem existit nostræ salutis: condemnatus sit.

* sceleratos

Si quis secundum scelerosos * hæreticos vnam Christi Dei nostri voluntatem confitetur, & vnam operationem in peremptionem sanctorum Patrum confessionis, & abnegationem eiusdem Saluatoris nostri dispensationis: condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos in Christo Deo in vnitate substantialiter saluatis & a sanctis Patribus nostris pie prædicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, diuina & humana, contra doctrinam Patrum vnam voluntatem atque vnam operationem confitetur: con- B demnatus sit.

XXXI. Si quis secundum scelerosos hæreticos cum vna voluntate & vna operatione, quæ ab hæreticis impie confitetur, & duas voluntates, pariterq. & operationes, hoc est, diuinam & humanã, quę in ipso Christo Deo in vnitate saluantur, & a sanctis Patribus orthodoxe in ipso prædicantur, denegat & respuit: condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos Deiuirilem operationem (quod Græci dicunt θεανδρικὴν) vnam operationem insipienter suscipit, non autem duplicem esse confitetur secundum sanctos Patres, hoc est, diuinam & humanam, aut ipsam Deiuirilis, quæ posita est, nouam vocabuli dictionem vnius esse designatiuam, sed non vtriusq. mirificæ & gloriosæ vnitionis demonstratiuam: condemnatus sit.

XXXII. Si quis secundum scelerosos hæreticos in peremptione saluatis in Christo Deo essentialiter in vnitione & a sanctis Patribus pie prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, hoc est, diuina & humana, dissensiones & diuisiones insipienter mysterio dispensationis eius innectit, & propterea Euangelicas & Apostolicas de eodem Saluatore voces non vni eidemq. personæ & es- C sentialiter tribuit eidem ipsi Domino & Deo nostro Iesu Christo secundum beatum Cyrillum, vt ostendatur Deus esse & homo idem naturaliter: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem omnia quæ tradita sunt & prædicata sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, perindeque a sanctis Patribus & venerandis vniuersalibus quinque Concilijs, vsque ad vnum apicem, verbo & mente: condemnatus sit.

XXXIII. Si quis secundum sanctos Patres consonanter nobis pariterq. fide non respuit & anathematizat anima & ore omnes quos respuit & anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus impijs eorum conscriptis vsq. ad vnum apicem sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica (hoc est, sanctæ & vniuersales quinq. Synodi, & consonanter omnes probabiles Ecclesiæ Patres) id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheũ Ælurũ, Seuerũ Theodosiũ, Colluthum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodulum Persam, Origenem, Didymum, Euagrium, & compendiose omnes reliquos hæreticos, qui a Catholica Ecclesia reprobati atq. abiecti sunt, quorum dogmata D diabolicæ operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his vsq. ad finem obstinate sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere reperiuntur: cum quibus merito numeramus, vtpote similes eis pariq. errore præditos, ex quibus dogmatizare noscuntur, proprioq. errori vitam suam determinantes, hoc est, Theodorum quondam Episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel eius successores Pyrrhum & Paulum in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos qui similia cum illis vsque ad finem obstinate sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere sperantur, hoc est, vnam voluntatem & vnam operationem Deitatis & humanitatis Christi, & super hæc impijssimam Ecthesin, quæ persuasione eiusdem Sergij facta est ab Heraclio quondam Imperatore aduersus Orthodoxam fidem, vnam Christi Dei voluntatem, & vnam ex concinnatione definientem operationem venerari, sed & omnia quæ pro ea impie ab eis scripta vel acta sunt, & illos qui eam suscipiunt, vel aliquid de his quæ pro ea scripta vel acta sunt, & cum illis denuo scelerosum Typum, qui ex suasione prædicti Pauli nuper factus est a serenissimo Principe Constantino * Imperatore contra Catholicam Ecclesiã, vtpote duas naturales voluntates & operationes, diuinam & humanam, quæ a sanctis Patribus in ipso Christo Deo vero & Saluatore E nostro pie prædicantur, cum vna voluntate & operatione, quæ ab hæreticis impie in eo veneratur, pariter denegare & taciturnitate constringi promulgantem, & propterea cum sanctis Patribus & scelerosos hæreticos ab omni reprehensione & condemnatione iniuste liberari definientem, in amputationem Catholicæ Ecclesiæ definitionum, seu regulæ.

* Constante

XXXIV. *Anathematismi contra Monothelitas.* Si quis igitur iuxta quod dictum est, consonanter nobis omnia hæc impijssima hæreseos illorum dogmata, & ea quæ pro illis aut in definitione eorum a quolibet impie conscripta sunt, & denominatos hæreticos, Theodorum dicimus, Cyrum, & Sergium, Pyrrhum, & Paulum non respuit & anathematizat, vtpote Catholicæ Ecclesiæ rebelles existentes: aut si quis aliquem de his, qui ab illis vel similibus eorum in scripto vel sine scripto quocumque modo vel loco aut tempore temere depositi sunt aut condemnati, vtpote similia eis minime credentem, sed sanctorum Patrum nobiscum confitentem doctrinam, vti condemnatum habet aut omnino depositum, sed non arbitratur huiusmodi quicumque fuerit, hoc est, siue Episcopus, aut presbyter, vel diaconus,

siue

A sive alterius cuiuscunque Ecclesiastici ordinis,aut monachus,vel laicus,pium & Orthodoxum,&
Catholicæ Ecclesiæ propugnatorem,atque in ipso firmius consolidatum in quo vocatus est a Do-
mino ordine,illos autem impios,atque detestabilia eorum pro hoc iudicia, vel sententias vacuas
& inualidas atque infirmas,magis autem profanas & execrabiles vel reprobabiles arbitratur:hu-
iusmodi condemnatus sit.

Si quis ea quæ scelerosi hæretici sapiunt,indubitanter professus atque intelligens, per inanem XXXV.
proteruiam dicit hæc pietatis esse dogmata,quæ tradiderunt ab initio speculatores & ministri ver
bi,hoc est dicere,sanctæ & vniuersales quinque Synodi,calumnians vtique ipsos sanctos Patres,&
memoratas sanctas quinque Synodos in deceptione simplicium,vel susceptione suæ profanæ per
fidiæ:huiusmodi condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos quocumque modo,aut verbo,aut tempore,aut loco ter XXXVI.
minos remouens illicite,quos posuerunt firmius sancti Catholicæ Ecclesiæ Patres,id est,sanctæ &
vniuersales quinque Synodi,nouitates temere exquirere,& fidei alterius expositiones,aut Typos,
vel leges,aut definitiones,aut libellos,aut epistolas,aut conscripta,aut subscriptiones, aut testimo
B nia falsa,aut Synodos,aut gesta monumentorum,aut ordinationes vacuas & Ecclesiasticæ regulæ
incognitas,aut loci seruaturas incongruas & irrationabiles,& compendiose,si quid aliud impijssi
mis hæreticis consuetum est agere,per diabolicam operationem tortuose & callide agit cōtra pias
Orthodoxorum Catholicæ Ecclesiæ,hoc est dicere,paternas eius & Synodales prædicationes, ad
euersionem sincerissimæ in Dominum Deum nostrum confessionis,& vsque in finem sine pœnitē
tia permanet hæc impie agens:huiusmodi in sæcula sæculorum condemnatus sit. Et dicat omnis
populus,Fiat,fiat.

His itaque a nobis pie promulgatis,& cum omni subtilitate,secūdum Dominicam præceptio XXXVII.
nem [a], zizania quidem & omnes facientes scandala,cum paleato * & hæretico intellectu eorū, a Matth 13. * palliato
igni canonicæ sententiæ ex Apostolica auctoritate proijcientes,triticum autem Orthodoxæ & Apo
stolicæ fidei nostræ Christianorum in horreum,id est,Catholicam Ecclesiam per ventilabrum pa- *Peroratio S. Synodi.*
ternæ doctrinæ firmius congregantes,victrices ei cum prophera Sophonia [b] canimus hymnos: b Soph. 3.
Gaude nimis,o filia Sion:prædica,filia Hierusalem:lætare & exulta ex toto corde tuo,filia Hierusa-
lem. Abstulit Dominus a te iniquitates aduersariorum tuorum,liberauit te de manu inimicorum:
C Dominus in medio tui:non videbis mala vltra,omni explosa nouitate hæretica, & omni confir-
mata in te Orthodoxa fide in possessione vitæ æternę,per ipsum Christum Dominum Saluatorem
animarum nostrarum,cui gloria,honor, veneratio, imperium cum Patre & sancto Spiritu nunc &
semper & in sæcula sæculorum. Amen.]

Demum vero post hæc secuta est omnium Episcoporum subscriptio, cui tamquam appendix
addita postea fuit subscriptio trium aliorum Episcoporum,nempe Ioannis Episcopi Mediolanen-
sis; Iustini Episcopi Calaritani,& Mellitodori Episcopi Dertonensis. Absoluta autem Synodo, scri
pta est ab ipso S. Martino Romano Pontifice vna cum Concilio Synodalis epistola circularis ad
omnes Christi fideles vbique degentes de his quæ pro fide Catholica aduersus hæreticos gesta es-
sent. Sed & vna cum eadem Synodali epistola pariter missa sunt exemplaria Synodalium Actorū.
Extat ipsa quidem Synodalis Encyclica,digna sane tanto Pontifice,tantoq. Episcoporum cœtu; q̄
hic tibi describendam curamus,ne tu hoc careas munere, quo Catholicus vniuersus locupletatus
est orbis:& licet aliquantum prolixam,eo tamen auidiori(vt puto)accepturus es animo,quo facta c Epist. 1. Martini to. 2. epist. Rom. Pont.
collatione cum Græco exemplari,nonnullis mendis emaculatam intelliges. sic enim se habet [c]:

D Martinus seruus seruorum Dei,atque per gratiam eius Episcopus sanctæ Catholicæ atque A- XXXVIII.
postolicæ Ecclesiæ vrbis Romæ,vna cum sancto Concilio nostro reuerendissimorum sacerdotum *Epist. Encyclica Martini Papæ & Synodi Rom.*
regulariter huc nobiscum venientium in confirmatione pijssimorum Catholicæ Ecclesiæ dogma-
tum,his qui coæqualem nobis sortiti sunt fidem Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi per laua
crum regenerationis,in omni loco dominationis eius, qui peregrinantur in sanctitate & iustitia,
spiritualibus fratribus nostris Episcopis,presbyteris,diaconis,Abbatibus monasteriorum,mona-
chis,continentibus,atque Catholicæ Ecclesię vniuersæ,sanctæq. plenitudini.

Gratia [d] vobis & pax multiplicetur in agnitione & communione sancti Spiritus,in heredita XXXIX.
tem incorruptibilem & immarcescibilem,conseruatam ante constitutionem mundi, nunc autem d 1. & 2. Pet. 1.
manifestatam in nobis,qui credimus in Iesu Christo Domino nostro,qui omnia nobis donauit, q̄
ad vitam & pietatem respiciunt,per salutarem prædicationem:vt in hoc permanentes semper & in
structi per concordiæ sinceritatem superędificemur [e] fundamento sanctorum Apostolorum & ꝓ e Ephes. 2.
phetarum,in ipso summo angulari lapide Christo,qui super omnia Deus existit & Saluator nostra
rum animarum,in quo omnis ędificatio constructa crescit in augmentum eius per architectoniā
E spiritus in regale [f] sacerdotium & templum sanctum:qualiter in eo proficiētes a gloria in gloriā, f 1. Petr. 2.
virtutes annunciemus eius,qui de tenebris nos vocauit in illud admirabile lumen suum,apud quē
non est commutatio [g], nec momenti obumbratio,omnium autem bonorum perfectio:ex quo il- g Iacob. 1.
luminari,tenemus in eum confessionem immobilem,donec occurramus omnes in vnitatem fidei
[h], & in agnitionem eius,in virum perfectum,in mensuram ætatis plenitudinis eius: vt iam non si- h Ephes. 4.
mus paruuli fluctuantes,& circumferamur omni vento doctrinę,in nequitia hominum, in astutia
ad machinationem erroris diaboli,qui semper propria festinat operari in filios diffidentiæ.

Itaque notū facimus vobis,dilectissimi fratres,quod & vos sine dubio nobiscum cognoscitis, XL.
vigilantem & bene zelantem in Deum habentes proprium cogitatum:quoniam Catholica Dei &
Apostolica Ecclesia in quiete & pace consistente,veluti [i] leones rugientes & quærentes quem de i 1. Petr. 5.
uorarent,subintroierunt [k] quidam homines,qui olim perscripti sunt in hoc iudicium impietatis k Iudæ 1.
sponte procedere,hoc est,Theodorus quondam Episcopus Pharanitanus,Cyrus Alexandrię,Ser
gius Constantinopolitanus,vel eius successores Pyrrhus & Paulus,magni Dei & Saluatoris nostri
dispen-

dispensationem in hæreticam nouitatem retorquentes,& eum qui redemit eos, Christum Domi- A
num denegantes , ex hoc quod in scripto asserunt minime eum habere secundum formam serui,
vel secundum quod propter nos factus est homo,voluntatem aut operationem naturalem,sed sine
substantia eum siue natura,& non solum sine anima & irrationabilem & insensibilem secundum
eos existere:quia sicut nos gloriosi Ecclesiæ Patres docuerunt,quicquid absque voluntate cõsistit
operatione,ab omni caret substantiali natura : pro qua re ipsum gloriæ Deum & Dominum no-
strum Iesum Christum per vtramque,ex quibus & in quibus consistit naturis atque ad pertinen-
tibus eisdem naturalibus proprietatibus perfectum esse in omnibus,absque tantummodo pecca-
to,prædicarunt.

XLI. Si ergo perfectum in omnibus,quomodo non & in voluntate & operatione secundum nostram
naturam? Certum est enim,quia proprietas naturalis nostræ substantiæ consistit essentialis eius o-
peratio & voluntas;qua proprietate amputata,vtique & ipsa natura cum illa perimitur : quia iam
cognosci natura nullo modo potest per essentialem designantem eam naturalem proprietatem .
Propterea & pari numero vnitis substantialiter ei naturis,eiusdem duas volũtates & operationes
sapere nobis tradiderunt,hoc est,increatam & creatam,diuinam & humanam, cohærenter vnitas, B
vt testantur verba eorum Actibus nostris in approbatione veritatis inserta,& super omnem radiũ
Solis nitentia.

XLII. Igitur eorumdem sanctorum Patrum,qui hæc nos docuerunt,rectam viam,hoc est,Orthodo-
xam confessionem superius dicti contrarij veritatis respuentes ac derelinquentes, ambulauerunt
a 2.Petr.2. in viam Balaam de Bosor [a], hoc est,in perfidia hæreticorum,& in spontaneo eorum errore effusi
b Iudæ 1. sunt,atque in contradictione inobedientiæ suæ obdurati sunt,sidera [b] existentes erroris & nubes
sine aqua,necnon arbores autũnales,infructuosæ,bis mortuæ,eradicatæ,fluctus feroces maris, spu
mantes proprias confusiones,quibus caligo tenebrarum in æternum conseruata est minime pœ-
nitentibus,sed huc illucq. maculam propriæ hæreseos absque timore iactantibus,qui commutaue
c Rom.1. runt [c] veritatem Dei mendacium,& coluerunt & præposuerunt Catholicæ Ecclesiæ pijs dogma-
tibus hæreticorum seductiosa conscripta,properantes omnibus modis aut decipere simpliciores ,
aut persequi eos qui in Domino permanent. Quod iã & in plures Orthodoxos viros operati sunt,
corporaliter eos malis afficientes,quoniam animam captare non valuerunt,in petra Orthodoxæ fi
dei illorum collisi. Ideoq. propter prauas eorum adinuentiones, & prauiora nouitatis commenta, C
d Hierem.4. & in interiora cordis,iuxta beatum Hieremiam [d], conturbati Catholicæ recordationis antecef-
sores nostri Pontifices,non destiterunt admonentes eos & contestantes recedere a sua huiusmodi
e Psalm.2. hæresi,& sanam doctrinam amplecti,ne quando irascatur Dominus [e], & pereant funditus de via
iustorum,hoc est,pia sanctorum Patrum confessione.] Audisti quanta fiducia atque securitate abs-
que vlla trepidatione prædecessorum omnium Romanorum Pontificum in insectanda & profli-
ganda Monothelitarum hæresi studium commendet & vigilantiam? quod quidem minime licuis-
set,si Honorius eius fuisset assertor erroris. Pergit vero:

XLIII. Hoc autem consultissime non solum ipsi effecisse noscuntur,sed & alij plures diuersas prouin-
cias habitantes reuerendissimi Episcopi,& maius est dicere,generalitates Synodorũ per sua scri-
pta non solum innitantes emendare propriam hæresim,sed & nos ipsos,id est,Apostolicam nostrã
sedem coniurantes & protestantes erigere se secundum regularem auctoritatem, & non vsque ad
finem per tot tempora permittere contrariorum nouitatem sanctas Dei Catholicas depasci Eccle
sias. Ideoq. ex omnibus pene sacerdotibus cum charitate admoniti,non inclinauerunt aurem suam
ad audiendam vocem postulantium eos,neque cordis sui ceruicem mitigare voluerunt, vt conuer D
terentur ad Deum. Sed quod ait Dominus de inobedientibus, hoc & in eis prouenire certum est.
f Hierem.7. Dicit enim per prophetam [f]: Misi ad eos omnes seruos meos prophetas,per diem consurgens di
luculo,& mandaui,& non audierunt me,nec inclinauerunt aurem suam , sed indurauerunt ceruicẽ
g Hierem.5. super petram. Quam [g] vilis es facta,nimis iterans vias tuas? Addere peccata [h] super peccata ꝑ-
h Matt.23. perauerunt,humanitatem Saluatoris atque Deitatem eius blasphemare ac denegare per impijssi-
mum Typum,qui ex maligna instigatione illorum factus est contra immaculatam nostram Chri-
stianorum fidem a serenissimo Principe,definientes in eodem Typo,nec vnam,nec duas volũtates
aut operationes,hoc est,neque diuinam neque humanam voluntatem & operationem in ipso Sal-
uatore nostro quempiam omnino confiteri.

XLIV. Hæc autem prædicauerunt,vt non solum in humana eius natura,sed etiam in vtraque omni-
no eum sine voluntate & operatione,hoc est,absque natura & essentia esse denũcient: quatenus cũ
perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abijciant,& cum scelerosorum virorum vocibus,hoc est,
vna voluntate & operatione pariter denegari faciant Orthodoxorum doctrinas,id est,duas eiusdẽ
Christi voluntates & operationes,sicuti & naturas vnitas inconfuse & indiuise,promulgantes illi-
cite,etiam sine reprehensione vel condemnatione,consistere in suis confessionibus hæreticos , hoc
est,in ipsa,quæ ab eis prædicatur,vna voluntate & operatione,atque eadem sine periculo libertate E
perfrui eos,qui in dogmatibus reprehenduntur,hæreticos,cum eis,qui in doctrina vsque in finem
irreprehensibiliter delucescunt,sanctis Patribus: quod vtique Catholicæ Ecclesiæ sacratissimas re
gulas destruere certum est,magis autem totius a Deo inspiratæ doctrinæ sanctam prædicationem,
quæ nullatenus noxios excusat,neque liberat de iudicio culpatos cum innoxijs: hoc enim prauum
& diuinæ æquitatis est alienum.

XLV. Quoniam autem & illud cum ceteris contrarij præsumpserunt,in deceptionem simplicium,&
coopertimentum suarum prauitatum,in scripto audacter proferre impijssimæ suæ nouitatis inuali-
da dogmata,dicentes hæc esse pietatis dogmata, quæ tradiderunt hi qui ab initio speculatores &
ministri verbi facti sunt,& sequenter successores eorum a Deo inspirati Ecclesiæ Patres, & sanctæ
vniuersales quinque Synodi: ideo consultissime pertractantes terribile esse & diuinam prouocans
iudi-

A indignationem hæc omnia despiecere,quę oppugnant Catholicam Ecclesiam, vt ne cõdemnemur,
vtpote imperfectos atque inefficaces habentes intellectus animæ ad discernendum malum & bo
num,prompti secundum gratiam Dei conuenisse dignoscimur in hac Romana Christianissima ci-
uitate,ad confirmationem quidem pijssimarum Ecclesiæ prædicationum, condemnationem autẽ
impijssimorum nouitatis dogmatum,per similitudinem decessorum nostrorum sanctorum Patrũ,
quiq.per sinceram concordiam & in id ipsum Deo amabilem conuentionem destruxerunt hære-
sim,& omnes hæreticos superasse noscuntur,eripientes de eorum errore Catholicam Ecclesiam.
Quæ enim ex sacra concursione,hoc est,spiritali consonantia sanctorum Patrum exeunt,validio-
rem habent contra aduersarios & inexpugnabilem virtutem. In ore [a] enim,inquit, duorum vel a Deuter. 19.
trium testium stabit omne verbum:& funiculus triplex difficile rumpitur:& frater qui adiuuatur Matth. 18.
a fratre,quasi ciuitas firma:præualebit autem sicuti fundatum imperium. Eccl. 4.
Prouer 18.
Propterea & nos(vt dictum est)secundum indiuisam communionem spiritus in id ipsum con- XLVI.
uenientes,properauimus per gestorum seriem comparationem ad inuicem per distinctionem di-
scretam efficere,tam sanctorum Patrum,& vniuersalium quinque Synodorũ sacras promulgatio-
B nes,& dogmata infidelium hæreticorum tam anteriorum,quamq.nunc emergentium contra fidẽ
cum impia eorum Ecthesi,necnon impijssimo Typo proferentes,vt omnibus ostendamus relegẽ
tibus differentiam luminis & tenebrarum,hoc est,claræ Patrum doctrinæ,& temulentiæ hæretico
rum vesaniæ,& quia nulla communia hæreticis existunt cum sanctis Patribus, sed quantum distat
Oriens ab Occasu,tantumq.distant impij hæretici verbo & mente ab inspiratis a Deo viris. Pro-
pterea sanctos quidem Patres sententialiter confirmauimus cum omnibus sacris prædicationib.
eorum,necnon eis,qui nobiscum sincere ipsos & easdem suscipiunt. Impios autem hæreticos,cum
omnibus prauissimis dogmatibus eorum,& impiam Ecthesin,vel impijssimum Typum,& omnes
qui eos,vel quicquam de his quæ exposita sunt in eis,suscipiunt aut defendunt,seu verba pro eis fa
ciunt,in scripto anathematizauimus:vt & vos omnes,qui per omnem orbem terrarum inhabitare
noscimini pij & Orthodoxi,hæc pie a nobis gesta cognoscentes pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ
consonantes nobiscum similia exequamini,& omnes quidem sanctos Patres cõfirmetis in scripto,
consonantes illis nobisq.in Orthodoxa fide:anathematizetis autem omnes hæreticos,qui præsum
ptiue hanc olim & nunc expugnauerunt,vna cum scelerosa Ecthesi & impijssimo Typo, sed & qui
eos,aut quiddam de his quæ ab eis implicite exposita sunt,susceperint:quatenus fructum piæ con-
C fessionis,vestrarum animarum hereditare valeatis salutem.
Propterea enim ea quæ a nobis pro Catholica Ecclesia synodaliter gesta sunt,omnibus direxi- XLVII.
mus,vt nostri studij perficientes opus,nos quidem ipsos innoxios esse approbemus coram Deo &
electis Angelis,ante quos ab eo iudicandi sumus cum eis qui hæc a nobis susceperint, in terribili
eius aduentu:inexcusabiles autem eos,qui non obediunt,demonstremus, vtpote nullam habẽtes
occasionem pro sua perfidia post veritatis ostensionem,Domino dicente [b]: Si non venissem,& lo b Ioan. 15.
cutus eis fuissem,peccatum non haberent:nunc autem excusationem non habent de peccato suo.
Sed & Apostolus iterum perhibet [c]: Consideremus inuicem in prouocatione charitatis & bono- c Hebr. 10.
rum operum,non deserentes collectionem nostram,sicut est consuetudinis quibusdam:sed conso-
lamini,& tanto magis,quanto videmus appropinquantem diẽ. Voluntarie enim peccantib.nobis
post acceptã notitiã veritatis,iã non relinquitur hostia pro peccatis,terribilis aũt quędã expecta-
tio iudicij, & ignis æmulatio,quæ consumptura est aduersarios. Scimus enim dicentem [d]: Mihi d Deut. 32.
vindictam,& ego retribuam,dicit Dominus. Propter quod præmuniens nos pcepit,dicens [e]: Et tu e Ezech. 33.
fili hominis,loquere ad filios populi tui,& dices ad eos: Terra super quã inductus fuerat gladius,&
D tulerit populus terræ virũ vnũ de nouissimis suis,& constituerit eum super se speculatorem, & ille
viderit gladium venientem super terram,& cecinerit buccina, & annunciauerit populo : audiens
autem quisquis ille sonitum buccinæ , non se obseruauerit , veneritq. gladius & tulerit eum, san-
gnis illius super caput ipsius erit:quia sonum buccinæ audiuit, & non se obseruauit:sanguis eius in
ipso erit.Si autem custodierit,animam suam saluauit. Quod si speculator viderit gladium venien-
tem,& non insonuerit buccina,& populus non se custodierit,veneritq.gladius & tulerit de eis ani
mam,ille in iniquitate sua captus est:sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Pro
pter quod testificamur omnibus in hodiernum diem,sicut inquit beatus Paulus [f] : Quia mundi f Act. 20.
sumus a sanguine omnium vestrum. Non enim subtraximus nos annunciare omnibus,quæ tradi
ta est nobis a sanctis Patribus & Synodis,Orthodoxam confessionem per ea quæ nuper apud nos
synodaliter gesta sunt.
Attendite itaque vobis & omni gregi,in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos, regere XLVIII.
Ecclesiam Dei,quam acquisiuit proprio sanguine,vt [g] non sit qui vos decipiat aut seducat in sub g Coloss. 2.
tilitate sermonis per philosophiam & inanem fallaciam . Apertissime enim Spiritus sanctus per
E Apostolum dicit [h]: Quia in nouissimis temporibus,recedent quidam a fide,attendentes spiriti- h 1. Tim. 4.
bus seductoribus & doctrinis dæmoniorum , in hypocrisi mendaciloquorum cauteriatam suam
conscientiam. Propter quod [i] vigilate & orate,vt non intretis in tentationem:quæ mentis trans i Matth. 26.
gressio operatur in his,qui non crediderunt veritati,sed consenserunt iniquitati,eo quod [k] chari k 2. Thess. 2.
tatem veritatis non perceperunt,vt salui fierent. Deus [l] enim intentator malorum est,ipse autem l Iac. 1.
neminem tentat. Vnusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde
concupiscentia,cum conceperit,parit peccatum:peccatum vero,cum consummatum fuerit, gene
rat mortem.
Nolite [m] itaque errare,fratres mei dilectissimi,doctrinis varijs & extraneis circumducti:& XLIX.
licet [n] nos aut Angelus de cælo euangelizauerit vobis,præter quod accepimus tam a sanctis Apo m Hebr. 13.
stolis,quam probabilibus Patribus & vniuersalibus quinque Synodis,anathema sit. Igitur sicut n Galat. 1.
prædiximus,& nunc iterum dicimus; Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepimus
ex ipsis,

ex ipsis, anathema sit. Modo autē hominib. suademus, an Deo? aut quærimus hominib. placere? si A
adhuc hominib. placerē, inquit beatus Paulus[a], Christi seruus nō essem. Sicut ergo accepistis Chri
a Ibid. stum a sanctis prædicatoribus, sic in eum credite. Bonum[b] depositum vsque in finem custodite per
b 2.Tim.1. Spiritū sanctum, qui habitat in vobis: quoniam [c] firmum fundamentum Dei stat, habens signacu
c 2.Tim.2. lū hoc: Nouit Dominus qui sunt eius: & discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini.

L. Propterea, fratres, vanas vocum nouitates euitantes, nullatenus eos qui de terra clamant, & nō
ex ore Domini loquuntur, suscipiatis aduersus fidem Typos, aut leges, vel definitiones, aut expositiones
hæreticas: agnoscentes, quoniam hæc omnia requisiturus & iudicaturus est ipse gloriæ Do-
minus; & quia nullus hominum, quorum sicut fœnum dies illorum, pro nobis crucifixus est, neq.
in nomine cuiusquam eorum baptizati sumus, sed in mortem Christi Dei per lauacrum regenera-
tionis renouati dignoscimur, qui crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato: maxime apertissime
d Matth.12. considerantes, quoniam & per se sua dogmata destruunt contrarij. Dicit enim Dominus [d]: Om-
ne regnum in se diuisum non stabit: & omnis sententia & lex aduersum se diuisa non stabit. Et si
Typus destruit Ecthesin, sed & Ecthesis destruit Typum, illa quidem dicens vnam habere, hic au
tem asserens non vnam habere Dominum nostrum voluntatem & operationem: ergo in se diuisū B
est vtrumque: & quomodo stabit aduersariorum hæresis magis a semetipsa inualida & inanis exi-
stens, quam a nobis destructa?

LI. Ergo nullo modo per transitoriam vmbram, potius autem corruptelam dissolutam, Christi
e Iacob.1. Dei vestram Orthodoxam fidem amittatis, mirātes personas quæstus causa: quoniam [e] sicut flos
fœni transiet. Exortus est enim Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vul-
tus eius deperijt: ita & diues in itineribus suis marcescit. Vt ne pro dilectione mundi compatienti
f Ioan.12. bus nobis, dicatur etiam de nobis: Dilexerunt [f] gloriam hominum magis, quam gloriam solius
g Hebr.10. Dei: & subiaceamus æterno iudicio. Horrendum est [g], fratres, incidere in manus Dei viuentis, q
h Matth.10. protestatur, dicens [h]: Quicumque me negauerit & verba mea coram hominibus, negabo & ego
i Rom.1. eum coram Patre meo, qui in cælis est. Reuelatur [i] enim ira Dei de cælo super omnem impietatē
& iniustitiam hominum, qui veritatem per illicitam hæresim expugnant, aut denegant: quia quod
notum est Dei, manifestū factum est in illis. Deus enim illis manifestauit hoc p sanctos Apostolos,
& prophetas, & doctores, & vniuersales quinque Synodos, quorum dogmata lex Catholicæ Eccle-
siæ existunt, & tamen his omnibus propriam nouitatem præposuerunt. C

LII. Nemo [k] ergo vos seducat inanibus verbis. Propterea enim venit ira Dei super filios diffidē
k Ephes.5. tiæ. Nolite ergo effici comparticipes dogmatum eorum, neque communicetis infructuosis verbis
illorum: magis autem & redarguite, quoniam cœtus præuaricatorum sunt, & extenderunt linguā
Hier.9. suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Completum est in eis, quia [l] de malo ad malum e-
gressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Veritatem enim non loquentur, docuerunt au
tem linguam suam loqui mendacium: vt impie agerent laborauerunt, & renuerunt scire me, dicit
m Hier.6. Dominus. State [m] ergo vos dilectissimi, super vias, & videte & interrogate de semitis Domini an
tiquis, & videte quæ est via bona sanctorum Patrum, & ambulate in ea, & inuenietis requiem ani-
n 1.Petr.3. mabus vestris. Sed & si patimini [n] propter Christum, beati eritis: metum autem eorum ne timue
o Matth.1. ritis, neque conturbemini. Dominum autem Deum sanctificate in cordibus vestris, ipso dicente [o]:
Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum time
te, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus
ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati
sunt. Nolite ergo timere eos: multis passeribus meliores estis vos. D

LIII. Rememoramini [p] ergo, fratres, eum, qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsū
p Hebr.12. contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim vsque ad sanguinē cer-
tauimus aduersus peccatum repugnantes. Confidimus autem de vobis, fratres carissimi, meliora
q Rom.8. & viciniora saluti: quia [q] neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque instan-
tia, neq. futura, neque fortitudines, neq. altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magistro
Gentium docente, poterit vos separare a charitate Domini nostri Iesu Christi, & quæ in ipso est, re
r Hebr.10. cta fide. Nolite [r] itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.
Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes aduersariorum: quatenus fidem intemeratā
vsque in finem conseruantes, repromissionem percipiamus, quam repromisit his, qui legitime cer
s Ibidem tare deproperant. Adhuc [s] enim modicum aliquatulumque qui venturus est veniet, & non tarda
t Iacob.5. bit. Ecce [t] enim Iudex ante ianuam assistit, coronas hilariter promittens his, qui pro eo passioni
bus submittuntur.

LIV. Quod si [u] subtraxerit se quis, non placebit animæ meæ, sed cadet de promissione propter ne-
u Hebr.10. gationem. Nos autem non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. E
x Ephes.6. Propter quod [x] assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo aduersus omnem hæreticum
virum & dogmata: & induite vos loricam iustitiæ, calceati pedes in præparatione Euangelij pa-
cis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula nequissimi ignita extingue-
y 1.Cor.1. re: & galeam salutis accipite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: per omnem [y] orationem
& obsecrationem, radicati & fundati, vt id ipsum nobiscum dicatis omnes, & non sint in vobis
schismata, diuidentes bonum & integrum corpus Ecclesiæ in tortuosas nouitates: sitis autem per-
fecti & integri in eodem sensu, & in eadem scientia firmati: vt per eam vias nostras dirigentes, in
z 1.Petr.2. eumdem inflexibiliter occurramus, qui a nobis creditur Dominus: ad quem accedentes [z] lapidē
viuum, ab hominibus quidem reprobatum pro eorum impia hæresi, a Deo autem electum & ho-
norificatum, magis autem Deum naturaliter existentem, licet propter nos caro factus sit, & vos tā
quam lapides viui ædificemini domus spiritualis, in sacerdotium sanctum, offerentem spirituales
hostias ipsi in odorem suauitatis.

Sed

A Sed [a] & nunc,fratres,commendamus omnes vos Domino,& verbo gratiæ eius,qui potest per- LV.
ficere & dare hereditatem in omnibus sanctificatis.Ipse [b] autem Deus pacis & consolationis det a Act.20.
vobis id ipsum sapere in alterutrum & in ipso semper,vt in omnibus vnanimes vno ore & vno cor b Rom.15.
de honorificemus eum in concordia Orthodoxæ fidei:qui potens est [c] confirmare nos secundũ c Rom.16.
Euangelium eius,secundum reuelationem mysterij temporibus ęternis taciti ,patefacti autem p
Scripturas sanctas,& Patrum Orthodoxorum doctrinas,secundum præceptum ęterni Dei,ad obe
diendum fidei in omnibus nobis cogniti.Soli sapienti Deo Domino nostro Iesu Christo cum Pa-
tre & Spiritu sancto gloria,honor,imperium,& potestas in sæcula sæculorum.Amen. Deus vos in-
columes custodiat,dilectissimi fratres.]hactenus Apostolicæ litteræ ex scriptis Apostolicis magna
industria concinnatæ.

De his autem quæ ad diuersas Ecclesias missa sunt Acta Synodalia vna cum epistola circulari, LVI.
extant quædam vetera monumenta,quæ hic tibi colligenda putauimus.In rebus gestis sancti Eli
gij Episcopi Nouiomensis,quas eius ęqualis & æque sanctus Audoenus Episcopus Rothomageo- *Synodalis epi-*
sis conscripsit,de litteris ab eodem sancto Martino Papa in Gallias missis meminit , vbi de hoc *stola missa in*
B eodem Romano Concilio a sancto Martino Papa congregato loquitur,atque ait: In quo Cõcilio, *Gallias.*
omnibus Orthodoxis consentientibus,edidit contra hæreticos fidem,*confessionem scilicet fidei*,ma-
gnifice valde & accurate;quam etiam cum subiuncta epistola Galliarum Patribus destinauit,mã-
dans & obtestans Regem Francorum,*nempe Clodoueum*,vt si essent ei viri Catholici & eruditi,eos
ipsi adminiculum ad hæresim comprimendam faceret destinari.Quo tunc etiam Eligius cum so-
dali suo libentissime perrexisset, nisi res ei quædam impedimẽto fuisset.]Studuit Martinus Papa,
petijtq.a Francorum Regibus pręcipuos mitti Romam Gallicanos Episcopos, quibus credi pos-
set legatio Apostolica,vt per eos in reliquis Galliarum prouinciis quæ Romæ gesta essent innote-
scerent,atque ab alijs Episcopis congregatis prouincialibus Synodis firmarentur.

Quod ergo apud Clodoueum egisse reperitur,id ipsum apud Sigebertum eius germanum ope LVII.
ratũ fuisse liquet ex epistola ad Amandum scripta.Misit enim sanctus Martinus Pontifex tum lit-
teras encyclicas,tum ipsa Acta Synodalia ad sanctum Amandum Episcopum Traiectensem,cum *Legatio S.A-*
ille alia occasione misisset nuncium Romam ad ipsum Romanum Pontificem, quo ab eo peteret *mandi ad San.*
ab Episcopatu vacationem:pertæsus enim prauos mores Ecclesiasticorum ministrorum,se ab Epi *Martinũ Pap.*
C scopatu abdicare magnopere cupiebat:petierat præterea eadem legatione a Romano Pontifice
reliquias sanctorum martyrum.Denegat Martinus petitionem priorem,posteriori defert;litteras
que ad eumdem rescribens,de habita Romæ Synodo eum reddidit certiorem,simulq. misit ad ip d Extat edita
sum(vt dictum est)litteras encyclicas vna cum Synodalibus Actis.Extat ipsa epistola Martini ad post dictum Cõ
Amandum,quam hic describere dignum putamus:sic enim se habet [d]: cil.Rom.tom. 3.
Concil.

Dilectissimo fratri Amando Martinus.

Fraternitatis tuæ studio pietatis congestam epistolam suscipientes,animos nostros releuari co LVIII.
gnoscimus:quippe quoniam huius sæculi fluctiuagas atque transitorias despicientes oblectatio- *Martinus Pa-*
nes,illa quæ perpetua & sublimia dona pro Domini Dei nostri obsequiis tribuuntur,appetere cer *pa ad S.Amã*
tum est.Ex relatione igitur,iuxta tenorem tuæ fraternitatis epistolæ,præsentium latoris,laborum *dum scribit.*
tuorum certamen cognouimus,ex quibus cęlestis patriæ ascensum humiliatis mentibus atq.con-
tritis corporibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera.Nam cum sit nulli omnino
comparatione coæquandum,quod a Creatore nostro pro bonis seruitijs repensatur,dum breui at-
que paruo temporis spatio finiuntur labores,quos pro dilectione ipsius sustinemus;consideratio-
D ne refrigerij nos oportet libenti animo tolerare pręsentis vitæ angustias.

Sed quantum nobis laborum vestrorum operatio magnam gaudij vbertatem inducit,tantum LIX.
pro duritia sacerdotum gentis illius conterimur,quod postpositis salutis suæ suffragijs,atque Redẽ
ptoris nostri cõtẽnendo seruitia,vitiorum fœderibus ingrauantur,quibus ad pręparandam salutẽ
(quandoquidem tanto nos necesse est importunis prædicationibus imminere,quantum nos perfe
ctæ negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat assignatio)atque Dominicæ vocis ad su
scipiendam eius requiem persuadet assertio.Suggestum namque est nobis,eo quod presbyteri,seu *Clericorum vi*
diaconi,alijq.sacerdotalis officij post suas ordinationes in lapsu coinquinãtur:& propterea nimio *ta criminosa.*
mærore fraternitatem tuam adstringi,velleq.pastorale obsequium pro eorum inobedientia depo
nere,& vacationem ab Episcopatus laboribus eligere,& in silentio atque otio vitam degere,quã
in his quę tibi commissa sunt permanere,dicente Domino [e]: Beatus qui perseuerauerit vsque in e Matth.10.
finem.Vnde namque beato perseuerantia,nisi de virtute patientiæ?quia secũdum Apostolicam p̃- f 2.Timoth.2.
dicationem [f]: Omnes qui voluerint in Christo pie viuere,persecutiones patientur.

Ideoq.frater carissime,non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestrę proposito coar- LX.
E ctet recedere,considerans quanta pro absolutione nostri & liberatione Creator Dominusq.noster
pertulerit,quibusve se contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis potestatis diabolicæ
liberaret.Propterea nullatenus in huiusmodi peccato delinquentibus,ad destructionem canonum *De puniendis*
compassionem exhibeas.Nam qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps *delinquentib.*
iam depositus erit,nullumq.gradum sacerdotij poterit adipisci;sed sufficiat ei lamentationib.fle-
tibusq.assiduis,quousque aduixerit,in eadem pœnitentia perdurare,vt commissum delictum diui
na gratia extinguere valeat.Si enim tales quærimus ad sacros ordines promouendos, quibus nulla
ruga,nullumq.vitę contagium præpediat:quanto magis si post ordinationem suam quisque in lap
sum ceciderit,& præuaricationis peccato deprehendatur obnoxius,omnino prohibendus est cum
manibus luteolentis atque pollutis mysterium nostrę salutis tractare?

Sitq.huiusmodi semper iuxta sacrorum canonum statuta in hac vita depositus;vt illum,qui mẽ LXI.
tis interiora scrutatur,nullamq.de ouibus errare congaudet,dum aspexerit sinceram pœnitentiã
eius,in terribili iudicio habeat reconciliatum.Ideoq.iterum hortamur tuam charitatem,exemplo
eius

Non desistendum a cœptis. *a Psal. 115.*

eius qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in cunctis eius seruitijs permanere. Neque A nos pigeat temporales cruciatus pro Christi nomine sustinere, sed emolumenta futuræ remunerationis huius sæculi vexationes tolerare persuadeant. Scriptum namq. est [a]: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Tantum enim a nobis exigitur, quantum possumus famulatus nostri obsequio commodare. Cumque cuncta quæ nobis ad confortandos fraternitatis vestræ animos poterant ministrari, largiente supernæ maiestatis clementia, vobis sint proculdubio manifesta; restat vt de alijs, quæ nos per sua scripta consuluit, fraternitati tuæ significemus.

LXII. Credimus enim ad vos peruenisse, quomodo in conturbatione rectæ fidei & Catholicæ Ecclesiæ conculcatione ante hos plus minus quindecim annos a Sergio falso Episcopo Constantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda & abominanda hæresis pullulauit Apollinaristarum, & Seuerianorum, Eutychianistarum, atq. Manichæorum errorem reuocans, quam successor eius Pyrrhus idemq. Episcopus, qui ambitionis fastu Constantinopolitanā sedem arripuit, in deterius auxit. Pro qua re sæpius Apostolica sedes persuasionib. contestationibus, atq. increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab huiusmodi errore recederent, & B ad lumen pietatis, ex quo lapsi sunt, remearent: & non solum hoc facere nullatenus voluerunt, sed & nunc successor eius Paulus temerator fidei Episcopus Constantinopolitanus alium nequiorem excogitauit in præiudicium Catholicæ fidei conatum, quasi quæ a decessoribus suis hæretice exposita fuerant, destruens: & Imperialem Typum sacrilego ausu totius plenum perfidiæ a clementissimo Principe nostro fieri persuasit, in quo promulgatum est vt omnes populi Christiani credere debuissent. Ideoq. necesse habuimus, ne pro quadam negligentia & animarum detrimēto, quæ nobis commissæ sunt, culpæ reatu adstringamur, cœtum generalem fratrum & coepiscoporū nostrorum in hac Romana ciuitate congregare, in quorum præsentia memoratorum hæreticorum scelerosa conscripta examinata atq. denudata sunt, & Apostolico mucrone, Patrumq. definitionibus vno ore vnoq. spiritu condemnauimus: vt cognoscentes vniuersi errorem qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur.

De damnatis Monothelitis.

LXIII. Vnde præuidimus volumina gestorum Synodalium in præsenti vobis dirigere vna cum Encyclia * nostra, ex quorum serie omnia subtiliter potestis addiscere, & tenebras illorū nobiscum ve filij lucis extinguere. Idcirco studeat fraternitas tua, omnibus eadem innotescere, vt tam abominā C dam hæresim nobiscum execrentur, quamq. suæ salutis sacramenta indiscere valeant, atq. Synodali conuentione omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum partium illarum effecta, secundum tenorem Encycliæ * a nobis directæ, scripta vna cum subscriptionibus vestris nobismet destinanda concelebrent, cōfirmantes atq. cōsentientes eis quæ pro Orthodoxa fide & destructione hæreticorum vesaniæ nuper exortæ a nobis statuta sunt; & Sigebertum præcellentissimum filium nostrū Regem Francorum pro suæ Christianitatis remedio consultissime admonere atq. precari, dirigere nobis ex corpore fratrum nostrorum dilectissimos Episcopos, qui sedis Apostolicæ legatione, diuina concedente propitiatione, fungi debeant, & quæ in nostro Concilio peracta sunt, cum alijs Synodalibus apicibus nostris ad clementissimum Principem nostrum sine dubio adsportare: vt nostrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipisci valeat, & sui regni protectorem inueniat eum, cuius causa flagitari * dignoscitur: hoc namque & per epistolam exhortari eum cognoscitur.

* Encyclica
* Encyclica
* fatigari

LXIV. Reliquias vero sanctorum, de quibus præsentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices iam exinaniti sunt a nostra bibliotheca, & vnde daremus ei, nullatenus habuimus. trāscri D bere autem non potuit: quoniam festinanter de hac ciuitate regredi properauit. His igitur prælibatis, quæ a nobis per epistolam vobis scripta sunt, effectui mancipari, fraternitatem vestram hortamur. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater.] hæc ad Amandum Martinus Papa. Porro Amandum hunc haud vllum alium putamus, quam eum, de quo plura superius, Episcopū Traiectensem, a quo diximus susceptum baptismo Sigebertum (de quo agitur in hac epistola) Regē Francorum, filium Dagoberti, quem & superstitem vixisse vsque ad annum Domini sexagesimum primum supra sexcentesimum, suo loco dicturi sumus. Porro hoc quod cum Gallicanis Episcopis egisse sanctum Martinum Pontificem vidimus, certum est agere minime prætermisisse cum alijs Christiani orbis Episcopis, cum Africanis præsertim, quorum plurium Conciliorum lectæ essent in eadem Synodo querelæ aduersus eosdem hæreticos; sed & nec præterijsse Hispanos Episcopos, vel ex eo certo assequi possumus, quod ijdem congregata Synodo, damnarunt Monothelitas.

Martinus concedit reliquias S. Amando.

LXV. Accepta est autem ab vniuerso Catholico orbe magno plausu & bonore sancta hæc Romana Synodus; adeo vt ad plenam fidei Catholicæ professionem, post quinque vniuersalium Synodorū assertionem, huius quoque sub Martino Synodi adijcere solerent fideles confessionem: vt intellige E re potes ex Synodo Anglicana sub Theodoro [a] Archiepiscopo celebrata, de qua suo loco dicendum. Perseuerauit autem vsus iste vsque ad plenam promulgationem Sextæ œcumenicę Synodi.

a Bed. hist. Anglor. lib. 4. c. 17.

LXVI. His enarratis, consideres velim, lector, sanctissimi Martini Papæ constantiam, animumq. vere sacerdotalem in difficillimis semper intrepidum, dum hoc tempore, quo nullus Orientalium Patriarcharum Catholicus esset, ipseq. Imperator hæreticus atque acerrimus hæreticorum defensor, & in Italiam ad promulgādum Typum missus esset Olympius Exarchus: cum insuper nec adhuc esset obducta cicatrix illati Romanæ Ecclesiæ vulneris ab Isacio Exarcho prædecessore: dum etiā (quod vidimus) & Italia quateretur motibus impij Longobardorum Regis hæretici Ariani: hoc inquam ipso deploratissimo tempore idem sanctissimus Pontifex, nulla horum habita ratione, vel trepidatione retardatus, vix ascenso Apostolico throno, ne quicquam liceret nouitati Imperatoris auctoritate grassanti, confestim magnam hanc Synodum Episcoporum conuocat, non aduersus tantum nominatos hæreticos, quos probe sciret non indigere alia damnatione, cum damnati essent a

Martini Pontificis ingens animus.

prædecessoribus,

A prædecessoribus, sed aduersus Imperatoris recens promulgatum de fide edictum illud, quod Typum appellant, acturus: adeo vt præsens bellum aduersus Imperatorem ipsum potissimum videri posset ab ipso esse susceptum.

Potuisset quidem ipse istæc omnia colore aliquo dissimulare, in aliudq. tempus referre, diuersasq. differendi causas & impedimenta prætexere: sed nihil veritus Imperatoris edictum, vt illud LXVII.
dānationi subijciat, indefesso intrepidoq. animo laborat. Quod enim sciret impios hæreticos, quo minus iusta causa pollerent, eo magis ad stabiliendos errores auctoritatem atq. potētiam aduocare Imperatoris (nā quod Sergius fecerat cum Heraclio, modo Paulū cum Constantio fecisse sciebat) ipse ex aduerso consurgens, nihil Imperatori licere in his quæ fidei sunt decernere, declarauit: quodq. factum temere nosset, Ecclesiastica lege contraria putauit esse damnādum, atq. penitus abrogandum: cum non ignoraret, quam periculosam iaceret aleam his aduersari, & subijcere anathemati pragmaticam sanctionem viuentis Imperatoris per ministros hæreticos cuncta vertentis.

Attamen quod ipse sciret cuncta quamuis maxima posthabenda esse veritati, atq. ita se creatum LXVIII.
esse primarium Ecclesiæ Antistitem, vt fidelissimus custos esset accepti a Petro Apostolo & a
B successoribus eius depositi: haud extimuit aduersus Imperatorem fidem Catholicam in discrimen adducentem obniti, ab eoq. promulgatum edictum contrarijs legibus condemnare, fidemq. Catholicam posteris bene defensam, sartam tectam atq. firmatam relinquere, circulatiq. epistola toto Christiano orbe vulganda & decantanda infame impiumque declamare eiusdem Imperatoris edictum. Ista tunc quidem Martinus, dum adhuc captiua ipsa Romana detineretur Ecclesia, cum ei nonnisi consensu Imperatoris (vt sæpe dictum est superius) liceret habere pastorem: qui & tunc magno assurgeret vigore animi & libertate, vt nullo in promulgandis Apostolicis sanctionibus petito Imperatoris assensu, paratus etiam esset eas ad ipsas Palatij fores affigere per Ecclesiæ Romanæ ministros: & tanta hæc auderet hoc potissimum tempore, cum & de Typo in Italia promulgādo in mandatis accepisset Olympius Exarchus, qui (vt dictū est) missus fuerat a Constante in Italiam; & tunc maxime, cum idem Olympius magnopere aduersatus ipsi Martino fuisset. Nam audi Anastasium:

Ipsis, inquit, diebus Imperator direxit in Italiam Olympium cubicularium ad regendam om LXIX. *Olympius exarchus in Italiā mittitur.*
nem Italiam, præcipiens ei & dicens: Oportet gloriam tuam, sicut suggessit nobis Paulus Patriar-
C cha huius a Deo conseruandæ vrbis, peragere: & si quidem inueneris prouinciam ipsam consentiē tem in Typo a nobis exposito, tuere * omnes qui ibi sunt Episcopos huius hæresis professores & habitatores & peregrinos, vt in eodem subscribant. Sin autem secus accidit, quomodo nobis suggessit Platō gloriosus Patricius, tu & Eupraxius gloriosus potueritis suadere exercitui ibidem cō sistenti, quod iubemus teneri Martinum, qui hic erat Apocrisarius in regia vrbe, & post modū relegere eum qui factus est a nobis Orthodoxus Typus, vt omnes Episcopi Italiæ in ipso subscribant. Si autem inueneritis contrariantem in tali causa exercitum, taciti abitote, donec obtinueritis prouinciam, & poterit is vobis exercitum aggregare tam Romanæ ciuitatis, quam Rauennatis: vt ea quæ a nobis præcepta sunt, quantocyus explere valeatis.

* tenere

Qui prædictus Olympius veniens in ciuitatem Romanam, inuenit sanctam Romanam Ec- LXX.
clesiam coadunatā, cum omnibus Episcopis Italiæ, seu sacerdotibus, vel clero. Et volens adimple- *Olympius quid contra Martinum.*
re quæ ei iussa sunt, armans se cum exercitus virtute, voluit schisma sanctæ Ecclesiæ intromittere (hoc per plurimum tempus actum est) & non illi permisit omnipotens Deus quæ nitebatur perficere. Videns ergo se a sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia superatum, necesse habuit de
D sua tam mala intentione declinare, & quod non potuit per manum armatam facere, surreptitio modo per Missarum solemnia nisus est implere. In ecclesia enim Dei genitricis Mariæ ad Præsepe, dum ei communionem porrigeret sanctissimus Papa, voluit interimere eum, vt demandauerat suo spathario. Sed Deus omnipotens, qui solitus est seruos suos Orthodoxos circumtegere, & ab omni malo eripere, ipse excæcauit spatharium Olympij Exarchi, & non est permissus videre Pontificem, quando Exarcho communionem porrexit, vel pacem dedit, ne sanguis eius effunderetur, & Catholica Dei Ecclesia hæresi subiugaretur: quod postmodum prædictus armiger diuersis cū iureiurando professus est.

Videns ergo Olympius Exarchus, quia manus Domini circumtegebat Martinum Papam, ne LXXI.
cesse habuit se cum Pontifice concordare, & omnia quæ ei iussa fuerant, eidem viro indicare. Qui *Olympius victus mutat sententiam.*
pace facta cum sancta Dei Ecclesia, colligens exercitum, porrectus est in Siciliam aduersus gentē Sarracenorum, qui ibidem inhabitabant, & peccato faciente, maior interitus tunc exercitui Romano peruenit. Et post hoc idem Exarchus morbo interijt.] hucusq. de rebus cum Martino Papa gestis ab Olympio Exarcho Anastasius, quarum causa crimini postea (vt suo loco dicemus) eidem
E sancto Pontifici datum est, quod cum eodem Olympio Exarcho aduersus Imperatorem coniurasset: purpuram namq. Romæ suscepisse Olympium, eiusdem Pontificis Acta de rebus gestis Constantinopoli docent, de quibus suo loco inferius dicendum erit.

Inter tot tantaque discrimina imperterritus semper stetit summus Dei sacerdos, nihil penitus LXXII.
prætermittens eorum quæ essent vniuersalis Ecclesiæ totius Antistitis, & cœpta prosequi, & executioni quæ essent absoluta mandare. Qui enim ante Exarchi Olympij faciem damnauit Typū Imperatoris, & (vt dictum est) ad diuersas prouincias eius condemnationem vna cū Synodalib. litteris misit: idē de ijsdē in Synodo Romæ gestis scripsit litteras ad ipsum Constātem Imperatorem, a
ea quidem moderatione, vt nequaquam ipsi crimini daret Typi illius editionē, sed Paulo, qui sua
ferat. Audiamus ipsam epistolam ad Imperatorem conscriptam, cui hmōi præfixus est titulus a:

a Epist. 3. Marti. tom. 2. epist. Ro. Pont.

Domino pijssimo & serenissimo victori, triumphatori, filio diligenti Deum & Dominum no- LXXIII.
strum Iesum Christum, Constanti * Augusto, Martinus Episcopus seruus seruorū Dei, & vniuersa Synodus in hac Vrbe Roma cōgregata.] ita plane honesto titulo prosequitur Constantē Augustū

* Constantino

Epistola Martini Pap. ad Cõstantem. Imp.

Pontifex,quod etsi hæreticus esset,non tamen palam omnino cognitus atque damnatus ab Eccle- A
sia:quamobrem eodem eum prosequitur honoris cultu,ac si esset penitus Orthodoxus. Epistola au
tem ipsa sic se habet:

LXXIV. Cælesti sæculorum Regi Christo Deo,qui per carnem vna cum mente animatam & ipsi secun
dum hypostasim vnitam in terris apparuit,Magi terrena munera prompte obtulerunt,non magis
quæ diuina gloria ipsius digna essent(est enim incomparabilis)quam quæ promptam eorum vo
luntatem declararent:illa enim infinita est,hæc singularem Deo amorẽ exhibet. Vobis aũt,serenis
sime,qui in terra per ipsum regnatis,& ad eum properatis,cũ multa libertate pretiosa offerimus
dona qui omnes per gratiam sacerdotes eius existimus,salutaria nempe sanctorum Patrum & Sy
nodorum præconia ad veram ostensionem internæ erga ipsum Dominum ac Deum nostrum cha
a Iac.1. ritatis,& erga vos,qui sinceri eius estis ministri. Et quoniam omne[a] datum optimum & omne do
num perfectum desursum est,descendens a Patre luminum:tamquam splendidum aurum posside
mus firmam in eum & sincerissimam confessionẽ: Theologiam vero thus purum & eximium & op
timi odoris:myrrham conseruatricem bonorum & contrariorum expultricem doctrinam. hæc e-
nim stabiliter custodita,erũt ditioni vestræ corona decoris,& diadema gloriæ in manu Domini. B
Nam regni ornamentum est veritatis cognitio splendida & immarcescibilis, quæq. inuenitur his
qui eã quærunt:quoniam hæc dignos se circuit quærens,& ijs se ostendit,qui eam non tentant.

LXXV. Quapropter vobis,optime Imperator,vt Dominum quærentibus in simplicitate cordis & in
mentis bonitate de eo sentire properantibus, studuimus eius annunciare salutare hac relationis
b Amos.5. nostræ mediocritate. Nobis enim per Amos prophetam de se annunciare præcepit, dicens [b]: Sa
cerdotes audite,& restificamini domui Israel,dicit Dominus Deus omnipotens. Edocemus igitur
pium vestrum ac serenum Imperium,quod in hac Dei amante & cultrice vestra vrbe Roma con
uenientes nos omnes qui ad mansuetudinem vestram confugimus,ex Apostolica & spirituali vna
nimitate & consensu,in eadem mente & eadem sententia piam Orthodoxæ fidei definitionem cõ
firmauimus,& congruenter infirmauimus inconuenientem hæreticorum sermonem, qui quon-
dam,quique nunc propriorum sensuum prauitate se a veritate separarunt :qui intra ipsos non re-
cte ratiocinati dixerunt,non habere in humanitatis suæ natura voluntatem, aut operationem na-
turalem,ipsum,qui propter nos humanatus est, Dominum,sed sine voluntate ipsum existere ac si-
ne operatione,intangibilemq.& inanimem esse:& quidem cum Patrum doctrina testem veritatis C
propriam habentes naturam,ad redarguendam eam,quæ de hoc ab ijs dogmatizatur, absurdita-
tem,cum substantiam suam videant ab ipso Creatore voluntate præditam & operatoriam factam
esse. Quomodo igitur a se fabricatam & propria incarnatione assumptam a naturali voluntate &
operatione deminuit,non vere faciens substantiæ nostræ in se fidem,sed imaginarie & fallaciter di
spensationem secundum illos perpetrans,qui ob hoc vnam diuinitatis eius atq. humanitatis volũ
tatem & operationem esse,dogmatizarunt?

LXXVI. Quapropter ab omnibus fere aliarum prouinciarum Deo amabilibus Episcopis, & ab Apo
stolicis Pontificibus in hac seniore Roma constitutis, in dilectione admoniti,vt ab huiusmodi
damnabili nouitate abstinerent: ad correctionem non venerunt, sed in deterius progressi sunt,
diuinam eius voluntatem & operationem in humanam contrahentes : ac veluti asserentes,nul-
lam vllo modo cum in vtraque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum voluntatem &
operationem habere , sed absque voluntate naturam esse & absque operatione: quod omnium
tum sanctorum Patrum tum œcumenicorum quinque Conciliorum definitiones euertit, quæ
per omnia perfectum eumdem in diuinitate & in humanitate perfectum prædicauerunt, tantum D
absque peccato:nam in peccato naturæ perfectio non conspicitur, sed vitium agnoscitur nostræ
transgressionis. Quod si perfectus est, est videlicet perfectus secundum diuinam voluntatem &
operationem,quemadmodum & iuxta naturam principij expertem atque increatam; & secundũ
humanam quoque tum voluntatem,tum operationem,vt & secundum naturam creatam , & quæ
principium habuit.

LXXVII. Qui vero in aliquo eum imminuit,manifeste euertit perfecti rationem,eam conspici nullo mo
do permittens propter eius quod naturæ conuenit defectum,quem aduersarij,Theodorus videli-
cet qui Pharan Episcopus fuit,& Cyrus qui Alexandriæ,Sergius qui Regiæ vrbis,ac eorum succes
sores Pyrrhus & Paulus in prima & secunda conscriptione dogmatum suorum non solum posue-
runt,sed etiam studuerunt vt sibi illa per expositionem,hæc per formulam confirmaretur, idq. cõ
tra fidem,nefarie subrepentes vestræ serenitatis auribus, vt & antea auribus beatæ memoriæ aui
mansuetudinis vestræ,vt culpam suam callide alijs aspergerent, deque manu Domini hanc ob
causam duplicia ob peccata sua reciperent,iustas videlicet pro ijs pœnas, vtpote qui ea peccaue-
rint,ea quibus non exigua perturbatio tamdiu vniuersam terram vexat, quod non solum pij po- E
puli scandalizentur,sed impij etiam barbari magnum confessionis nostræ mysterium traducant:
quia non solum prima ac potissima fides ab aduersarijs labefactetur,sed ea etiam,quam excogita
runt, statim ab ijs euacuetur,opposita nouæ pessimæ hæreseos prauitate: vt de cetero ne illi qui-
dem intelligant quid ab illis credatur,aut existimetur,propter obstinatam propriarum opinionũ
euersionem.

LXXVIII. Quocirca omnium fere piorum sacerdotum & populorum contra eos clamores Apostolica
sedes accipiens,orantium atque obtestantium,ne vsque in finem Catholicam Ecclesiam ab ipsis
in periculum adductam negligamus,sed exurgamus acriter,& immaculatam Christianam fidem
diligenti paternarum & Synodicarum traditionum obseruatione conseruemus:nos omnes sacer-
dotali ordine conuocauit , vt a nobis omnia aduersariorum dogmata tractentur, & canonice per
commentariorum Acta iudicentur. De quibus opinionibus suis ad simpliciores fallendos ausi sunt
dicere,hæc pietatis esse dogmata, quæ tradiderunt qui ab initio ipsi viderunt & ministri fuerunt
sermonis,

A sermonis,quiq;ue deinceps eorum discipuli & successores fuere Catholicæ Ecclesiæ diuinitus inspi
rati doctores,id est,sanctæ & œcumenicæ quinque Synodi.
Ad veritatis igitur ostensionem & denudationem calumniæ aduersariorum,absurdam illā do LXXIX.
ctrinam,& piam sanctorum Patrum Synodorumq. prædicationem,aduersa dilucide inter se com
parantes,nec horum ad illa vllam conuenientiam & cognationem inuenientes, quemadmodum
nec tenebris prorsus ad lucem:hæc(vt diximus)definientes,sanciuimus salutaria, nempe sancto-
rum Patrum & Synodorū decreta:illa vero omnes,vt pijs definitionibus contraria & inimica, vna
voce damnauimus,ipsosq.etiam hæreticos,prædictos nempe homines vna cum ipsorum exposi-
tione & præfata formula,orta ex suggestione & prauo eorum dogmate,cumq. his omnibus quæ
pro ijs acta scriptaq.sunt: vt vestram in omnibus sine vlla macula felicem conuersationem tuea-
mur,quæ aduersariorum scriptis grauatur.In quā ausi sunt religiosis Africæ Episcopis dicere,scri-
bentes,quod mente consilioq. regio vere excitati memoratam impiam * formulam exposuistis, * piam
præcipientem de nimia obseruatione Paulum sine damno remittere.Hæc autem scripserunt, san
ctis Patribus nullo modo auscultantes,quod in ijs quæ ad Deum pertinent,inq. diuinis prædica-
B tionibus,id quod parum abest,paulumq.mutatum est, non paruum tamen est ducendum, sed in
eo vel maxime vestræ potestati labem(vt dictum est)inurere properarunt,quod illam formulam
præter exactam rationem esse testati sunt,& scripto alijs significarunt.
Quorum in his nequitiam & fraudem auersantes,cum his ipsis & eorum hæresim canonice dā LXXX.
nauimus,vbique omnibus & ante omnes vestræ diuinitus stabilitæ serenitati notum facientes per
ea quæ synodice a nobis pro Orthodoxa fide in præsenti acta sunt*, quod duas eiusdem & vnius
Christi Dei edicunt Theologi naturas siue substantias confiteri secundum hypostasim vnitas in-
confuse & indiuise,& duas iuxta naturam voluntates,duasq. iuxta naturam operationes,diuinam
& humanam,increatam & creatam,coniuncte vnitas ad veram confirmationem, quod Deus na-
tura perfectus,& homo natura itidem perfectus,idem proprie est & vnus Christus ac Filius;quod
que omnes sanctis Patribus contraeuntes hæretici,quiq.confusione, quiq.diuisione proprijs do-
gmaticis deprauati sunt,impie vnam in eo voluntatem & vnam operationem sunt confessi,alij q-
dem vt per inanem speciem,alij vero vt per nudam nominum similitudinem, siue per puram am-
biguitatem magnum incarnationis Christi mysterium temerarie reprobarent.
C Vnde nos ad pietatem vestram confugientes,vt vtrorumq.tum paternorum piorumq. decre- LXXXI.
torum,tum impiorum hominum ac dogmatum differētiam vestræ potestati aperte exhiberemus,
hæc a nobis synodice acta vna cum eorum Græca interpretatione misimus,orantes atq.hortantes
serenitatem vestram diuinæ sapientię deditam,vt hęc diligēter legere dignetur,pietatisq. legibus
memoratos hæreticos vna cum eorum hæresi condemnet,ac religionis diuinæ rationibus solā no-
biscum,qui minimi sumus,sanctorum Patrum & Synodorum Orthodoxam confessionem sanciat
ad Catholicæ Ecclesiæ commendationem & laudem,& ad incolumitatē Reipublicæ vestræ Chri-
stum amantis,ipsiq.seruientis.Solet enim vna cum Orthodoxa fide status Reipublicæ florere. Ac
vestræ potestati merito hostes subiugabit Dominus a vestra serenitate recte creditus,ad vindictā
inimicorum creaturam armans. Induet [a] enim lorica iustitiæ pietatem vestram:galeaq. muniet, a Ephes.6.
iudicio vero ac simulationis experte:& clypeum præbebit inexpugnabilem religionem, ad subij-
ciendum pedibus eius barbaras omnes gentes,quæ bella volunt:vtq. victorem efficiat,rebus con-
tra vitia pariter & homines feros præclare gerendis:& religiosorum laborum præmium reddat,æ
ternam cum sanctis,qui a sæculo sunt,fruitionem & quietem. Pijssimum domini Imperium super
D na gratia custodiat,& omnium gentium ceruices ei subdat.] hucusque sanctus Martinus ad Con
stantem Imperatorem;cui epistolæ tum ipse, tum reliqui qui Synodo interfuerunt Episcopi sub-
scripserunt.
At non perfunctorie prætereunda est illa de fide Catholica seruanda,& hæresi proscribenda, LXXXII.
grauissima & Romano tanto Pontifice digna sententia,qua declarat,vna cum Orthodoxa fide be- *Monitio san-*
ne conseruata & custodita crescere ac dilatari Reipublicæ statum; perturbari vero & in deterius *cti Pontificis.*
labi,prosterniq.penitus necesse esse,cum Imperatores & Reges id facere prætermittentes ita vali
de pro aduersarijs suis pugnant;sicq.cum Ecclesia exagitari finitur & prosterni,Imperium labefa
ctatur.Sunt plane hæc ex eorum quæ frequentissime acciderunt exemplis iam perspicue nota red
dita,cunctisq.facta dilucide manifesta:quę infelicissimi Principes suo ipsorum damno esse vera cū
experiantur,tamen vertigine quadam mentis abrepti,hæc minime attendentes,dum Ecclesiæ re-
pugnant,seipsos impugnant,& in deterius prolabentes,innumera mala Christianæ inferunt Rei-
publicæ.Sed de his sæpe deploratis iam satis.Ad Martinum Pontificem redeamus.
Qui enim vniuerso orbi vigilantia spirituali se præesse sciebat,vbi monuisset Orientales,scri- LXXXIII.
E bens etiam ad ipsum Imperatorem non defuit curæ pastoralis officio,vt mitteret & in Africam e- *Ad Africanos*
pistolam circularem ad eos,qui ex diuersis Concilijs Africanis ad ipsum iam scripserant. Testa- *Episcopos scri*
tur id quidem ipse Martinus in epistola [b] data ad Ecclesiam Carthaginensem,eiusq. Episcopos *bit Martinus*
ipsi subiectos,cuius est exordium:Omnis quidem virtus,dilecti fratres,&c.]vbi vt de rebus gestis *Papa.*
in Concilio Romano ijdem fierent certiores,se ad illos eiusdem Acta mittere vna cum ijsdem lit- b Martin. epi.4.
teris Synodalibus,docet his verbis:Vt autē huiusmodi nostri sacrificij pretiosum opus vobis quo-
que ipsis penitus certum faceremus:ea quæ in præsenti a nobis gesta sunt, continentia(sicuti di-
ctum est)vestrorum sermonum splendorem & coruscationem,*ipsorum videlicet litteras cōtra eosdē*
hæreticos Romam missas ijsdem Actis intextas, vna cum nostris Encyclijs litteris ad vos misimus
per Theodorum & Leontium religiosos monachos sanctæ Lauræ:vt scienter intuentes nostra do-
gmata(nostra enim secundū indiuisam spiritus communionem vestra sunt) id est Apostolicas &
paternas Ecclesiæ Catholicæ prædicationes,dicatis & ipsi in diuina agnitione, facti nequaquā in
excessu mentis,verum semper mētibus vigilantes:Hoc nunc os ex ossibus nostris,& caro de carne

nostra:eamdem quippe in sensibus verbisqne veritatis cognationem per omnia & cōspirationem A
inuenieutes.Hæc vera fides vocabitur,&c.]Dedit itidem sanctus Martinus,præter Synodalem epi
stolam circularem & Acta Concilij, alias familiares litteras ad Episcopum Philadelphiæ in Asia
constitutum.

LXXXIV. Quod enim sciebat idem Pontifex per relationem a Stephano Dorensi Episcopo in Synodo
lectam,perturbatam valde fuisse Hierosolymorum Ecclesiam post obitum beati Suphronij,insu
per laborare vehementer Ecclesiam Antiochenam ob Macedonium post Athanasium in ea seden
tem æq.impium hominem:ad hæc omnia corrigenda,delegat vicem suam Ioanni Episcopo Phila-
a Martin.epi.5. delphiæ,quē dum creat in Oriente Vicariū Apostolicæ sedis,ad ipsum eiusmodi litteras scripsit [a]:
LXXXV. Ioanni Episcopo Philadelphiæ Martinus seruus seruorum Dei sanctæ eius Catholicæ & Apo-
stolicæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus.

Martini PP. epist.ad Ioannē Episc. Philadelph. quem creat Vicariū in Oriente. Fidelis sermo & omni acceptione dignus,quem de te accepimus,dilecte frater, & ex ijs quæ
ad nos a te scripta sunt,& ab ijs qui experimenrum iam ceperunt spiritualis tuæ secundum Deum
conuersationis,Stephano nempe dilecto coepiscopo uostro & comitibus eius,monachis mansio-
nis sancti Theodosij.Notum enim fecerunt nobis,studium te de his habere, in quibus Episcopū B
esse oportere Apostolicus [b] sermo determinat,sobrium,prudenrem,ornatum,hospitalem,docto
rem,modestum,non litigiosum,non cupidum,suæ Ecclesię bene præpositum. Hæc igitur audien-
b 1.Tim.3. tes,gratiam habemus Deo,cui seruimus a iuuentute nostra,qui confortauit vos cum omnibus q
c Rom 8. euui diligunt,vt ad mensuram perueniretis huiusmodi Deo amabilis virtutis: quoniam [c] ijs qui
secundum propositum vocari sunt sancti,omnia cooperatur: Qui nobis etiam omnia diuinæ eius
virtutis,quæ ad vitam & pietatem pertinent, donauit per cognitionem eius qui vocauit nos pro-
pria gloria & virtute;per quæ pretiosæ magnæque promissiones donatæ sunt,vt per hæc simus di-
ninæ consortes naturæ,fugientes eius quæ in mundo est,concupiscentiæ corruptionem. Sic igitur
procedentem in Domino,& alcensiones ad eum facientem de gloria in gloriam,charitatem tuam
exhortamur,religiosissime frater,nostram istic vicem implere,id est,in Orientis partibus,in om-
d 2.Tim.1. nibus Ecclesiasticis functionibus atque officijs:vt in hoc maxime,sicut oportet, suscites [d] gra-
tiam Dei,quæ in te est per imposirionem sacerdotalis dignitatis,& nostræ Apostolicæ vicis. Non
enim dedit nobis Deus spiritum timoris,sed fortitudinis & dilectionis & prudentiæ ad tollendā
omnem hæresim,quæ verbo fidei aduersatur,& ad omne vitium expugnādum,quod virtuti diuinę C
contrarium sit.

LXXXVI. *Syrię Ecclesiis pastoribus destitutis consulit Martinus Pap.* Vt sic prosperans in Domino,ea quæ desunt corrigas,& constituas per omnem ciuitatem ea-
rum,quæ sedi tum Hierosolymitanæ tum Antiochenæ subsunt,Episcopos & presbyteros & dia-
conos,hoc tibi omnimodo facere præcipientibus nobis ex Apostolica auctorirate, quæ data est
nobis a Domino per Petrum sanctissimum principem Apostolorum; propter augustias temporis
nostri & pressuram gentium:ne vsque in finem in illis partibus deficiat sacerdotalis decoris exi-
mius ordo,ac ne inde de cetero nostræ religionis magnum & venerandum mysterium ignoretur,
iam non sit sacerdos,& sacrificium,aut spirituale libamen,quod iugiter Deo in odorem suauita-
tis pro salute populi offeratur. Nam oportet in hoc maxime tempore pastoribus spiritualibus fre-
quentari ac muniri,quæ vbiq.sunt,Dei Catholicas Ecclesias,quo iuxta ipsius Domini prædictio-
e Matth.24. nes [e], tribulationes propter peccata nostra venerunt,quales non fuerunt ab initio mundi vsque
modo,neq.fient,cum quibus & magnæ scandalorum tentationes,vt in errorem inducantur (si fie
ri potest)etiam electi.]Hæc scribens Martinus,alludit ad Sarracenorum persecutionem,qui captis
Hierosolymis & Antiochia(vt dictum est)vniuersæ Syriæ dominabantur,atq. ad insulas occupan D
das gentes traijciebant,occupata iam Cypro,& tentantes Cyclades insulas, ex quibus hoc anno
f Theoph. hoc ann.Imp.Const. potiti sunt Arado [f], quam inhabitabilem penitus reddiderunt.Sed pergit:

LXXXVII. Quocirca ne differas omnimodo,dilecte,implere iuxta præceptum nostrum,Episcopis & pres
byteris & diaconis,qui istic sunt,Catholicas Ecclesias commendare,qui per propriam eorū con-
* bonum; uersatinnem in omnibus bonis * testimonium habeant,&c.]plura inculcans de eorum qui essent
Ecclesijs præficiendi integritate.quantum vero id cupiat,docet ijs quæ sequuntur verbis, hæc di-
cens:Dolor enim mihi est magnus,& incessabilis molestia cordi meo, quoadusq. per vestrum in
Christo studium hoc opus absolutum videam, quandoquidem hoc & prius Apostolica hæc se-
Stephanus Episc. impeditus agere iussa Martini Pap. des fieri præcepit per memoratum Stephanum dilectum coepiscopnm nostrum: sed hoc salutare
propositum ad effectum venire prohibuerunt,qui talia prohibere dignos seipsos præstiterunt,qui
pro arbitratu suo ea quæ ædificationis sunt,nota ei omnino non fecerunt,nempe præcepta demā-
daræ vicis Apostolicæ huius cathedræ, quibus iussus est electiones ibi facere eorum qui ad curā
Christianissimi populi deligendi sunt:solummodo autem ei significarunt de depositione,*eorum sci
licet qui se intruserunt Episcopos in Ecclesias Palæstinæ*,timorem Domini minime cogitantes,neq.in E
his formidabilem eius indignationem.

LXXXVIII. *De restituēdis lapsis.* Quoniam igitur(vt nosti)dilecte frater,in ædificationem magis quam in destructionem a Do
mino protestatem accepimus: studio tibi sit,ea quæ ædificationis sunt operari, dato tibi per nos
eius discipulos Apostolico præcepto & potestate:& graria dignos promouere nequaquam dubi-
tes ad incolumitatem & securitatem Ecclesiæ Catholicæ, cū magna dilectione exhortans eos qui
iam deposiri sunt,conuerti ad Dominū:potest enim eos rursum in admirabilem lucem suā addu
cere,qui hæc facit & immutat,prout vtilius est.]Et inferius,quāto animi afficiatur angore pro hu
iusmodi lapsis,ista subdit:Quare nimiū propter ipsos aporior,donec rursum formetur in ijs per
fidem Christus. Vnde pro ipsis indesinenter diu noctuq.cum lacrymis obsecrarionem facio, vt ip
se qui ꝓpter nos in carne voluntarie passus est,rursum eos virtute proprij & viuifici sanguinis ad
se ipsum & nos indissolubiliter per sincera concordiā vniat.Cognoscens igitur,dilecte,huiusmodi
nostrum de ipsis mærorem,ne cesses per misericordiā Dei continenter eos hortari, & propheticā
ijs

A ijs quotidie decantare vocem,quæ dicit [a]; Numquid qui cadit,non resurget;& qui auersus est, a Hierem.8.
non reuertetur?]Et post nonnulla de spe qua erigi lapsi debeant,hæc adijcit;
Quapropter si virtuti gratiæ mentem obsequentem habebunt,& obedientem aurem, vt per- LXXXIX.
suadeantur,& audiant vocem Domini,vt eum per veram confessionem cognoscãt:confirma vnũ
quemque eorum in proprio ordine,scriptos libellos ipsis dantibus de Orthodoxa fide, vt fructũ
Deo ferant aliorum conuersionem & meliorationem:atque vt multum fructum afferentes,maio
re a Deo honore digni habeantur.Hoc etiam omnino aduertat charitas tua,in ijs qui ab ipsa con-
firmantur,aut eliguntur,ne quo modo præter hæresim quæ ab ipsis dato libello euacuatur,alia q̃-
dam peccata,notato canone,eorum impediant vel confirmationem,vel electionem.Impossibile e
nim est ea contegere,vel prætermittere,quæ conuenientem locum defensionis non habẽt:sed om
nino in ijs qui libenter peccant & amant peccare,denegare oportet eam veniam,quæ in huiusmo
di lapsibus ex dispensatione datur:ne & ipsi propter canonis contemptum amplius grauentur,&
nos in culpa simus,iniuste agendi eis licentiam permittentes. DEFENSORES ENIM DIVI-
NORVM CANONVM ET CVSTODES SVMVS, NON PRAEVARICATORES.
B Quandoquidem præuaricationibus coniunctæ manifesto retributiones sunt.
Cuius rei gratia hortamur canonem obseruari in ijs qui præter mentem ac scientiam se ipsos XC.
elegerunt,vel electi sunt *Episcopi scilicet* in Patriarchia beatæ memoriæ Sophronij *Hierosolymo* *Quando & cũ*
rum Episcopi.Qui sane ante ipsius Patriarchiam , vel post decessum in Domino a quibusdam non *quibus dispen-*
conuenienter electi sunt,propter angustiam(vt dictum est)temporis,vel quod eius copia non es- *sandum.*
set,qui iudicio adhibito,siue iuxta canones eligere deberet,vel permittere:tales, datis scriptis li-
bellis,confirmari mandamus,nullatenus inde canoni præiudicio facto. Nouit enim canon affli-
ctorum temporum persecutionibus veniam tribuere,in quibus contemptus non præcessit,præua-
ricationem redarguens,sed angustia magis & penuria,quæ propter necessitatem ex misericordia
cogit multam diligentiam prætermittere.Sed hæc de istis.]Ad causam vero Macedonij pseudoepi
scopi Antiocheni stylum conuerteos,sic pergit:
Eius vero qui falso Episcopatus sibi nomen affinxit,Macedonij dico, importunas litterarum XCI.
minas,siue protestationem fortiter despuito vt rabidi canis & temerarij latratum, auscultans ei, *De causa Ma-*
qui dicit [b]: Nolite timere opprobrium hominum,& contẽptu eorum ne uincamini .Hũc enim *cedonij Pseudo*
Episcopum Catholica Ecclesia nullo modo nouit , non solum quod is præter canones in externa *episc. Antioc.*
C regione sine consensu & absq.ullo certo decreto hanc sibi appellationẽ vsurpauit,sed & quod cõ- b Isa.51.
sentiat hæreticis,qui hæreseos luę appendicem eius electionem per contemptum tumultuarie fe
cerunt:quemadmodum & Petri,qui ab ijs nominatus est & assimulatus Episcopus Alexandrię,vt
per plures & ascriptitias personas hęresim suam muniriorem vtrique reddant:quam vna cum ip-
sis in præsentiarum canonice hic & synodaliter anathematizauimus,Theodorum videlicet,&c.]
eosdem scilicet,quos supra sæpe nominatos audiuimus in Synodalib.Actis,de quib & ista subdit:
Quæ vt cognoscat tua in Domino spiritualis dilectio , ac per te omnes quæ istic sunt Ecclesiæ XCII.
Catholicæ : hæc ipsa a nobis hic synodaliter gesta ad constabiliendam * defendendamque *Mittit acta Sy*
Catholicam Ecclesiam , vna cum Encyclijs nostris & Synodalibus litteris misimus per presby *nodalia.*
terum & Apocrisarium nostrum Abbatem Theodorum,& monachos sancti Theodosij religiosis- * constituendam
simæ mansionis Ioannem,Stephanum, Leontium,qui huiusmodi nostræ Apostolicæ Synodo inter
fuerunt,& per gratiam Dei ipso visu didicerũt quæ insecuta sunt omnia & canonice definita.Quæ
ipse firmiter custodiens,denuncia quoque omnibus qui istic sunt,fidelibus populis,inuiolabiliter
tenere,vt propriarum salutem animarum.Quapropter testificor coram Deo & Iesu Christo & ele
D ctis Angelis,vt hæc custodiens,amoto omni præiudicio,nihilq.placendi causa faciens,sed ex pura
conscientia Euangelium gratiæ tradas omnibus,sicut accepisti & a sanctis Patribus,& a nobis ip
sis,qui synodaliter sanctiones eorum confirmauimus.Ne igitur erubescas testimonium Domini
nostri Iesu Christi,sed conforteris gratia ipsius:& quæ audisti a nobis,per multos testes , siue de-
monstrationes ex Scripturis,& ex Patribus,ea commenda fidelibus hominibus.]& post multa eo
dem argumento inculcata,ita finem imponit epistolæ:
Ecce vero in auxilium,vt magno studio ac sine vllo impedimento charitas tua ministerium XCIII.
impleat a nostra Apostolica auctoritate tibi cõmissum,hortati sumus Deo amabiles Episcopos,
ipsum dico Theodorum Esbuntiorum & Antonium Bacathorum adesse in omnibus,ac pro vi
ribus inseruire huiusmodi spirituali voluntati tuæ:quibuscum & Georgium dilectum presbyterũ
& Archimandritam,& Petrum Christi amantem,Adraensem nempe,ac omnino eos,qui in illis
partibus fidem Dei,verumq zelum habent;quorum merces plurima erit apud Deum,cum vobis
promptitudinem animi studijq.sui præstiterint in omni obedientia & gratiæ perfectione.]hacte *Vigens Apo-*
nus epistola sancti Martini ad Ioannem Episcopum Philadelphiæ : ex qua satis perspicue in- *stolica auctori*
E tueri potuisti Romanę Ecclesiæ super omnes Ecclesias vigilantiam , auctoritatemque præci- *tas in Martino*
puam,simul & ipsius Martini sanctissimi Papæ in administrãda vniuersali Ecclesia robustæ men-
tis indefessum robur , dum paucos menses in præfectura pastorali agens , eo tunc Christianum
orbem salubri per epistolas & legationes aliaq.scripta iuuamine operose lustrauit,lapsos erigens,
stantes confirmans,perfidos damnans,aduersantes redarguens,errantes admonens,fortesq.con
solidans,conducens magnus paterfamilias operarios in vineam suam,quam(vt queritur)his tem
poribus singularis ferus depascebatur, impia gens Sarracenorum,& vulpes,hæretici ipsi,prorsus
perdere laborabant.Sed prosequamur reliquas eiusdem sancti Pontificis anni huius rei gestas.
Dedit & alias litteras ad dictum Theodorum Episcopum,vt præsto esset Ioanni Vicario Apo XCIV.
stolicæ sedis.Fuit hic vnus ex lapsis Episcopis;sed pœnitens,cum honore Episcopatus acceptus ,
suę pro fide Catholica vigilantiæ haud mediocre specimen ediderat.Epistola aũt sic se habet [c]: c Martin.epist.6
Theodoro Episcopo Esbũtiorũ,Martinus seruus seruorum Dei,sanctę eius Catholicæ & Apo

stolicæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus. A
a Eccl. 4. Est [a] consusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. Tu igitur,
religiosissime frater, confusionem vituperabilem culpans, scripta tua secundum Deum satisfactio
ne, gloriam tibi & gratiam acquisiuisti: gloriam quidem, Orthodoxam de ipso Domino ac Deo no
stro confessionem; gratiam vero, splendorem tuorum in virtute illustrium studiorum: quibus non
solum nobis innotuisti in pietate perfectus, sed & ipsi vniuersorum Saluatori Christo, cum multa
b Hebr. 11. libertate placitus: vt in vobis Apostolicum illud de sanctis dictum impleatur [b]: Sancti per fidem
vicerunt regna, operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, ex-
tinxerunt impetum ignis, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt
exterorum. Vicisti enim, religiosissime frater, aduersarij diaboli malum regnum: iustitiam in fidei
confirmatione operatus es: cuius gratia adeptus repromissiones spiritus, hæreticorum ora tamquã
leonum obturasti, ac extinxisti eorum impetum hæreseos quasi flammam ignis aspiratione gra-
tiæ; qua ita confortatus, imbecillitatem sententiæ illorum deuicisti. fortis in bello contra eos susce
pto fuisti, eorumq. infirma adulterinorum dogmatum castra sufficienter vertisti, ac victor per pro
prium scriptum productus es ad victoriæ auctorem Saluatorem omnium Christum, qui idcirco B
sacerdotalem in te dignitatem Apostolica confirmauit auctoritate. Verum ne cesses laudationes
eius in gutture perpetuo habere, eiq. placitum sacrificium offerre, rationabile obsequium tuũ: sic
enim & supernæ gloriæ præsentia dignaberis, & cælestibus Christi muneribus imbueris.
XCV. Quæ autem synodaliter a nobis hic gesta sunt ad confirmationem defensionemq. Ecclesiæ Ca
tholicæ, id est, paternarum eius ac Synodalium definitionum, nuper misimus ei qui a nobis Vica-
rius canonice designatus est, dilecto fratri nostro & Episcopo Philadelphensium ciuitatis: cui be-
ne facitis assentientes, & omnes Orthodoxos vna vobiscum excitantes ad eorum articulorum im
plementum, qui ei pie commissi sunt ad commendationem Ecclesiæ Catholicæ. Nam pro eo mul-
ta vobis in sempiterno regno merces erit.] hæc Martinus ad Theodorum postliminio ad Ecclesiã
Catholicam ante reuersum. Eiusdem conditionis fuit Antonius Episcopus Bacathorum, qui pari
ter lapsus & pœnitens reuersus libellum itidem Romã fidei Catholicæ ad ipsum miserat. ad quẽ
c Martin. epist. 7. extat Martini epistola [c], quæ sic incipit: Decipi quidem & falli commune est, propriumq. huma
næ infirmitatis: at in melius commutari, solius opus est gratiæ, &c.]
XCVI. Scripsit [d] tunc pariter ad Georgium Archimandritam, patrem Orthodoxorum monachorũ C
d Martin. epi 8. monasterij S. Theodosij, ex quo progressus erat Stephanus Dorensis Episcopus, qui pro Ecclesia
Hierosolymitana bis eadem ex causa in Italia ad Rom. Põtificem legationis munere functus est.
e Martin. epi. 9. His insuper adiecit alias litteras [e] ad Pantaleonem quemdam, qui impedimento fuerat Stepha-
no Episcopo Dorensi, ne susceptam vicem Apostolicæ sedis libere exercere valuisset. est earũ exor
f Martin. epi. 10. dium: Semper quidem omnis hominum vita, &c.] Scripsit [f] & ad Petrum virum illustrem maxi-
meque pium, commendans dictum Ioannem Philadelphiæ Episcopum Vicarium a se in Oriente
institutum ad reparandas pastoribus destitutas Ecclesias ob barbarorum clades illatas.
XCVII. Sed alias vberiores dedit hoc etiam anno litteras [g] ad eos omnes qui Hierosolymitanæ & qui
g Martin. ep. 15. Antiochenæ Ecclesiæ subiacerent sacerdotes, monachos, atq. laicos, quos monet de facta Romæ in
Concilio damnatione principum Monothelitarum hæreticorum, deq. perperam facta ordinatio-
ne Macedonij Antiochiæ & Petri Alexandriæ Episcoporum itidem hæreticorum, qui & absq. ca-
nonica vlla electione easdem Ecclesias primarias inuaserant: eosdemq. docet de delegata vice A-
postolicæ sedis Ioanni Episcopo Philadelphiæ ad creandos Episcopos & alios ministros Ecclesia-
sticos Ecclesijs illis, quæ tum Hierosolymitano tum etiã Antiocheno subditæ essent Patriarchis. D
Sunt quidem litteræ graues & tanto dignæ Pontifice, vereq. in omnibus & doctrina & spiritu Apo
stolicæ; sed acerrimæ illę, quas idem Summus Pontifex dedit ad Paulum Thessalonicensem Episco
pum, cum eumdem in hæresim lapsum, & alios in errorem inducentem, extra Catholicam com-
munionem esse iubet, & sede deponit: quod factum est ab ipso Martino hoc anno, die prima No-
uembris Indictionis octauæ.
XCVIII. Cum enim dictus Thessalonicensis Episcopus ad recens creatum Pontificem misisset ex mo-
re Apocrisarios vna cum fidei confessione: ea perlecta, & hæretica inuenta, a Martino reiecta est.
sed excusauerunt eum Apocrisarij, polliciti q. sunt ipsum eam accepturum fidei Catholicæ confes
sionem, quam ipse Martinus misisset: qua accepta, reuersi sunt Thessalonicam: sed tantum absuit
vt infelix ille suum detestaretur errorem, & missam rectæ fidei confessionem integre profitendo
susciperet, vt secum in errorem traxerit suos Apocrisarios, insuper & corrupetit litteras Apostoli-
cas, quibus Martinus ipse rectę fidei confessionem conscripsit, ab ijs quædã dolose auferens, vt ap-
paret ex his q̃ tũ ad eum, tum etiã ad Thessalonicensem Ecclesiã de eius condemnatione conscri
psit. Sic igitur horum gratia eidem iuste Martinus infensus, in eum ijsdem litteris scriptam dam E
h Martin ep. 18. nationis sententiam dicta die publice tulit. est earum exordium [h]: Dominus ac Deus noster Ie
sus Christus, &c.] in quibus multa præfatus de seueritate diuinę iustitiæ, qua etiam per ignoran
tiam patrata peccata, vel per obliuionem illapsa in animam Deus punit, in ipsum inuectus quod
non per ignorantiam aut obliuionem peccauerit, sed praua animi affectione, subiicit ista:
XCIX. Manifeste enim secunda dogmatum tuorum transgressio, etiam primam voluntariam demõ
De Pauli Thes strauit, & ex praua meditatione siue sensu hæretico contra fidem a te factam fuisse, non ex inuo-
salon. Episc. er luntaria irreptione, aut corde non ficto. Nos igitur oportuit, creditum nobis onus Pontificalis mĩ
ratis. nisterij reputantes, id est, prouidæ animarum curæ atq. diligentiæ, nullatenus morari ac differre,
cũ fides a te proderetur, sed rigore canonis p̃cise vtentes, ex prima interpellatione scriptũ tuũ vna
cũ eo qui scripsisset dãnare; ne rõnalib. Domini ouib. mortiferũ doctrinæ tuæ porrigeres gramen,
eas tecũ per malã fidem mortificares, priuaresq. æterna secundum Christum vita, pro quibus ipse
animam suam posuit bonus pastor, & propter quas cælos inclinans, a Patris non discedens sinu
venit

A venit in terram,vt perditam recuperans ouem,proprijs humeris ad suum secundum naturam Pa-
trem humaniter referret,ac per viscera misericordiæ cælesti gregi connumeraret.Sed per longani
mitatem sustinuimus,nec pœnam inflximus,acceptis misericorditer precibus Pirhani Episcopi
& Ignatij diaconi tuorum Apocrisariorum,qui maxime asseuerarent & affirmarent,eiusmodi lit-
terarum inuoluntariam esse abreptionem,nec mentis ac certæ sententiæ opus esse illam absurdita
tem dogmatis tui.vnde & dicebant,statim ac sine mora a peiori dogmate in melius mutationem
in te fore,si te(iuxta illorum postulatum)de eo amanter monuissemus. cuius rei causa nos hortati
sunt,vt tibi ostenderemus,nos ea,in quibus lapsus es,notasse. Quod vtique per Apocrisarios no-
stros fecimus,rigorem canonis per charitatem omittentes,teq.adhortantes,non tamen præcipien
tes omnino tamquam subiecto huic Apostolicæ sedi,vt huc venires, teq. canonice expurgares de
his quæ initio creationis tuæ non pie docuisti.

Sed curauimus(inquit Hieremias [a]) Babylonem,& non est sanata: quoniam peruenit vsque C.
ad cælos iudicium eius.Non solum enim ipse incorrectus mansisti, sed memoratos Apocrisarios a Hierem. 51.
nostros decepisti,idq.erga eos fecisti,quod astutus serpens fecit aduersus Adam,desertorem vna se *Apocrisarij*
B cum eum constituens,qui a Domino mandatum acceperat.Tu enim simili modo,vt serpens, eos *Apost. sedis*
induxisti ac persuasisti,vt extenderent manum,ac pro eo vt caperent de scripto nostro ad te in mo *decepti a Pau*
dum formulæ misso non malum quemdam ac promiscuum gustum,vt illic,id est,de ligno trãsgres *lo Thessalon.*
sionis,sed puram & sinceram sanctorum Patrum cõfessionem:hanc enim pie ei scripto inseruimus
ad animæ tuæ correctionem;tu eam a te repulisti,proq.ea adulterine subiecisti absurditatis tuę do
ctrinam,quo manum adijcerent.quæ omnino tibi non profuerũt:tametsi visus es eos irretire mul-
tis sermonibus,& blanditijs labiorum protraxisti eos;at illi leuitate elati secuti sunt,nescientes ani
mæ suæ periculum adire, quod ijs fraudulenter struxeras . Verba enim fraudulentorum mol
lia,& feriunt intima viscerum.Nec audiuisti dicentem [b]: Qui fodit foueam proximo, incidet in b Prouer. 26.
eam;& qui voluit lapidem,in se ipsum voluit;lingua enim mendax odit veritatem,os vero incusto
ditum facit ruinas.Quomodo igitur cum hæc perpetraris in ipsos,& in exemplum formulæ pscri-
ptum a nobis,& per ipsos ad te missum hortatu(vt dictum est)tuorum Apocrisariorum,constitui-
sti ad nos scribere,te ipsum decipiens,non nobis obrepens?

Idcirco certiores facimus Patres,qui vbique terrarum sunt,quod ea quæ visa sunt, ad effectum CI.
C perducentes,omni studio exposuimus nostram in Domino fidem.Sed audi quid Princeps Apostolorum
lorum ad eum dicat,qui veritatem erat frustratus [c]: Cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te c Act. 5.
Spiritui sancto? Non es mentitus hominibus,sed Deo. Ac simile aliquid fecisti ei,qui per Samuelẽ
prophetam audiuit a Domino [d]: Hoc dicit Dominus exercituum:Recensui quæcumque fecit A- d 1 Reg. 15.
malec Israeli.] & infra:Pro eo ergo quod abiecisti sermonem Domini,abiecit te Dominus, ne sis
Rex.Dixitq.Saul ad Samuelem:Peccaui,quia præuaricatus sum sermonem Domini & verba tua.
At tu eius quidem transgressionem imitatus es,confessionem vero transgressionis nõ es æmulatus,
nec dixisti,Peccaui:cum mutaueris Domini fidem,& deceperis nostros Apocrisarios.Super quo ti
bi propitius esse potero? Numquid [e] super his non visitabo,dicit Dominus,& in gente tali non vl e Hierem. 5.
ciscetur anima mea? Quamobrem hos quidem in cinere & sacco & afflictione animæ & corporum
& lacrymis pœnitentiæ opprobrium ipsis a te illatum expurgare iussimus, quod non solum Apo-
stolicam contempserint potestatem,sed etiam sapientem non audierint parabolã,quæ dicit [f]: Qñ f Prouer. 26.
submiserit inimicus vocem suam,ne credideris ei:quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.

Te vero vna cum hæreticis tuis litteris,id est,litteris Synodalibus,quæ & prius & nunc a te ad
D nos missæ sunt,sententia anathematis damnauimus,ex eo die qui scriptus a nobis ac definitus est, CII.
nempe a die prima præsentis mensis Nouembris,Indictionis octauæ, qua die missas a te lubricas
litteras accepimus,& cõdemnauimus;quoad ea quæ synodaliter a te gesta sunt,quæq.prius & quæ
nunc tu cum omnibus,qui quomodocumque vel scripto vel sine scripto ijs patrocinãtur, aut ea de
fendunt,nobis consentiendo,damnetis & anathematizetis vt hæretica & vana. Primum quidem
propter inhærentem in iis absurditatem reprehensibilium duodecim tuorum capitum, quæ tibi
scripto nota feci,vt inexcusabilis sis,si emendationem recuses.Deinde quod pium sermonem irri
tum facere in illis ausus es,impium vero dogma confirmare:qui hoc sustuleris,*Quod per naturã vo-*
luntas & operatio salutis nostræ sit in Domino nostro Iesu Christo secundum vtramque earum,ex quib. & *In quibus cor-*
in quibus est,naturarum.In quo propter sublatas eiusmodi pias voces,sine volũtate ac sine operatio *ruperit litte-*
ne,quinimmo sine substantia ac sine existentia in vtraque natura eum esse astruxisti:quod enim est *ras Apostoli-*
expers omnis substantialis voluntatis atque operationis, destruitur etiam ab omni substantiali *cas Paulus.*
existentia.Qui præterea sustuleris in præfato tuo secundo Synodali & hoc, *Omnia anathematizare*
quæcumque anathematizamus:vt per hoc non solum eos etiam quos anathematizamus,nempe ipsas
E impiorum hæreticorum personas,anathematizare recuses(nam si dogmata a te non anathemati-
zentur,perspicuum est te oe personas quidem nefariorum hæreticorum anathematizare;siquidẽ
hæreseos ipsorum causã,non causa naturæ eos anathematizamus)sed vt etiam omnem omnium er
rorem Paganorum,Iudæorum,hæreticorum in te confirmes.Si enim omnia omnium horum dog
mata condemnamus,vt contraria & inimica veritati: tu vero omnia vna nobiscum voce non ana-
thematizas,quæ anathematizamus:consequens est,te horum omnium errorem confirmasse,qui
a nobis siue ab Ecclesia Catholica anathematizatur.

Qui igitur ista fecisti aduersus Catholicam fidem,Neglexisti me(dicit Dominus) & oblitus CIII.
es fœderis mei dicentis.Non transgredieris de omnibus sermonibus,quos ego præcipio tibi ho-
die,dextra aut sinistra,vt eas post deos alios,vt colas eos.]& post aliqua: Quapropter cognoscens
cognosces(quemadmodum diximus)quod depositus sis ab omni sacerdotali dignitate & ministe
rio in sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia:quoad sine vlla prætermissione,omnia quæ a no
bis hic synodaliter sancita sunt ac definita,ad commendationem & confirmationẽ Catholicæ Ec-
clesiæ,

clesiæ, videlicet dictorum sanctorum Patrum & vniuersalium quinque Synodorum, scripto confir- A mes, & nobiscum confitearis in vno sancto & consubstantiali & adorandæ Trinitatis Deo Verbo &c.]quæ sunt superius repetita fidei Catholicæ sacra dogmata de duabus voluntatibus & operationibus vna simul cum damnatione damnatorum in Romana Synodo hæreticorum, & editorum per Imperatorem de fide scriptorum. Et in fine ista;

CIV. *Damnatio de abiecto Vicarij nomine.* Tantum cognosce iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum impie egisti, & effudisti vias tuas ad alienos fidei, voci autem meæ nō obedisti, dicit Dominus. Nam cognitio rerum tuarū conciliabit tibi celerem in ijs correctionem, maxime si vna cum proprio dogmatis errore corrigas etiam quod in sacros canones peccasti: eos enim irritos facere ausus es, qui te ipsum per proprias litteras non confessus sis vt subditum huic Apostolicæ sedi Vicarium.]dictum est superius sæpe, Episcopos Thessalonicēses fuisse Vicarios Apostolicæ sedis. Ac demum: Qui igitur, inquit, in vtroque lapsus es, vtrique studeto conuenienter mederi: non enim aliter habebis perfectam a nobis veniam, nisi in vtroque nobis correctionem tuam exhibeas.]hactenus Martinus Papa ad Paulum Thessalonicensem Episcopum. Dedit vero & alias litteras eodem argumento conscriptas ad Thessalonicensem Ecclesiam de damnatione eiusdem Pauli ipsorum Episcopi, quarum est exordium [a]: Vniuersitatis opifex Dominus noster Iesus Christus, &c.] vbi fusius recensitis eiusdem damnationis causis, ad postremum hæc habet: B

a Martin. epistola 13.

CV. *b 2 Cor 6.* *Scribit ad Thessalonicenses de Pauli damnatione.* Quocirca & vos, carissimi, huiusmodi nostram pro vobis scientes solicitudinem, & edocti diligenter a diuinitus inspiratis Scripturis [b], quod nulla est participatio iustitiæ cum iniquitate, nec societas luci ad tenebras, nec conuentio Christi ad Belial, nec pars fideli cum infidelibus, neq. consensus Orthodoxorum cum hæreticis: omni custodia custodite cor vestrum, nullam participationem habentes, nec societatē, nec cōsensionem, nec connexionem cū hmôi homine: ac ne vlla rōne assentiamini eius doctrinæ: sed assidue permanentes in sanctissima nostra fide, seruite Deo in cōscientia pura: Synaxis autem ministerium perficiant vobis qui ibi sunt presbyteri & diaconi, qui diligenter & acceptabiliter rectam Catholicæ Ecclesię nobiscum doctrinam suscipiunt, quæ nuper ad vos a nobis scripta est: & abijcientes omnem hæresim ac nouitatem, quæ ab Apostolica prædicatione condemnatur: quousq. (vt dictum est) ille sua corrigat, aut alius pro illo canonice eligatur pastor bonus ac verus, quiq. animam pro ouibus ponat, imitatione principis pastorum Christi, in loco pascuæ vos collocans, & super aquam refectionis educans. Ipse autem, qui nos vobiscum confirmat in diuinissima eius confessione, quiq. vnxit nos ac signauit, deditq. arrhabonem spiritus in cordibus nostris, sanctificet vos perfecte, spiritumq. vestrum & animam & corpus integra atq. irreprehensibilia custodiat, recepturos in sæcula sæculorum quæ repromisit diligentib. eum. Amen.] hæc ad Thessalonicenses Martinus. C

CVI. Hic iam finis rerum ab eo gestarum præsentis anni: quibus plane declarauit, non imminui vigorem & robur Apostolicæ sedis, licet Principum & collegarum destituatur auxilio maiorum Antistitum, immo eo magis corroborari, augeriq. quo minus humanis appareat fulta præsidijs, vt pote quæ non humanis, sed diuinis noscatur regi ac gubernari consilijs, atq. fulciri subsidijs. Vides enim (quod sæpe ob oculos considerandum proponimus) præsentis temporis Ecclesiæ statum, pati eam persecutionem in Oriente & Africa atq. in insulis a Sarracenis, direq. vexatam. Intueris pariter fidem Catholicam ab Imperatoribus Orientis æq. duram pati pressuram, eorumq. auctoritate & potentia insultare peruersos hæreticos. Conspicis itidem quatuor præcipuas sedes Patriarchales ab hæreticis inuasas, Paulum hæreticum præsidere Constantinopoli, Petrum Alexandriæ, & Macedonium Antiochiæ, æq. hæreticos earumdem sedium inuasores, titulo Episcopi vsurpato, in D eis intrusos degere: contemplaris & carentem Antistite Hierosolymam ab hæreticis labefactarā, ita ferente infelici temporum conditione; paucos vero reliquos remansisse Catholicos, eosdemq. persecutione vexatos: sed quod supremum omnium malorum existimari debuit, vides & ipsum Romanum Pontificem quæsitum ad necem, sub gladio Exarchi, nisi Dominus supposuisset manū suam, periclitantem.

CVII. *Martini Papę infractum animi robur.* Sed in his omnibus tantum abfuit vt Martinus animum desponderet, vt magis magisq. (vt vidisti) erigeretur, spiritusq. maiores sumeret; cum aliqui non ignoraret quæ sibi ab Imperatore hęretico instigatione eius lateri inhærentium iugiter hæreticorū pararentur; vtpote qui functus (vt dictum est) munere Apostolicæ sedis Apocrisarij Constantinopoli, optime nosset ingenia hominū, & audaciam hæreticorum, iamque futurorum malorum præludia satis superque in Olympio percepisset. His inquam forti animo Martinus contemptis, nihil veritus quæcumq. imminerent ingētia vndique pericula, non desiit officio, nec cessit vel latum vnguem aduersarijs in ipsum (vt in Stephanum Iudæi) dentibus stridentibus, cum præsertim (quod magis mireris) idem Martinus graui corporis infirmitate eodem tempore teneretur: etenim morbo laborasse a mense Octobri anni huius vsque ad tempus quo ab Vrbe eiectus est, idem ipse testatur in epistola ad Eliterum [c]. Quæ autem post hæc aduersus eum gesta sint per hæreticum Imperatorem, vsum ad mala omnia Theodoro Calliopa æque hæretico misso Exarcho in Italiam post sublatum morte hoc anno Olympium, anno sequenti dicturi sumus. E

c Martin. epistola 15.

CVIII. Hoc eodem anno, qui vltimus censetur Chindasuindi Regis Hispaniarum, cum idem sanctus Martinus Romanus Pontifex sedere cœpisset, contigisse fertur reuelatio diuinitus facta librorum Moralium S. Gregorij Papæ. describemus eam totidem verbis, quibus esse conscripta reperitur: q̄ si præ vetustate pannis obsitam inuenies, ne horrescas; sed illis exutis, nudum sensum veritatis candore & simplicitate nitentem considera, vtpote qui merito scriptores omnes Hispaniatū res profecuti absque controuersia vlla subscribant. sic enim se habet [d]:

d Extat apud Concil. Tolet. 7. in fine.

CIX. *Pars librorum moralium diuinitus reuelata* Hic *Rex Chindasuindus* Taionem Cæsaraugustanum Episcopum ordinis litteratoræ satis imbutum, & amicum Scripturarum, Romam ad suam petitionem pro residuis libris Moralium na- liter

A liter porrigit destinatum. Qui dum a Papa Romense de die io diem differretur in longum, quasi
in archiuo Romanæ Ecclesiæ præ multitudine quæsitum facile oequaqoam reperirent libellum:
Dominum, pernoctans, & eius misericordiam, ad vestigia beati Petri Apostolurum principis, de
poscens: ei scrininm, in quo tegebatur, ab Angelo manet ostensum. Quo mox se Papa vt præuidit
reprehensum, cum nimia veneratione ei adiutoria tribuit ad conscribendum, & Hispanis eũ trãs-
misit ad relegendum: quia hoc solum ex beati Iob libris expositum retentabant, quod per beatũ
Leaodrum Hispalensem Episcopum fuerat aduectum & olim honorifice deportatum.

Requisitus vero & coniuratus est Taio Episcopus a Martino Primo Papa Romano, quomo- CX.
dn ei tam veridice fuisset librorum illorum locus ostensus: hoc illi post nimiam deprecatiooem
cum nimia alacritate est fassus: Quod quadam nocte se ab ostiarijs ecclesiæ B. Petri Apostoli expe
tijt esse excubium. Atque vbi hoc reperit impetratum, noctis medio, cum se nimijs lamentis ante
beati Petri Apostoli loculum faceret cernuum, luce cælitus emissa, ita ab inenarrabili lumine to-
ta ecclesia extitit perlustrata, vt nec modicum quidem lucerent ecclesiæ candelabra, simulq. cum
ipso lumine vna cum vocibus psallentium & lampadibus relampãrium introire sanctorum agmi
B na. Deinde vbi horrore nimio extitit territus, oratione ab eis completa, paulatim ex illa sanctorũ
curia duo dealbati senes egressum in ea parte, qua Episcopus in oratione degebat, cœperunt dare
præpendulum. At vbi eum repererunt pene iam mortuum, dulciter salutatum reduxerunt ad pro-
prium sensum. Cumq. ab eis interrogaretur, quam ob causam tam grande extaret fastidium *, vel * fastigium
quis ab Occidente properans tam longum petierit nauigerium: hoc & hoc ab eo quasi inscij rela
tum auscultant operæ pretium. Tum illi multis eloquijs consolato, opportuoom vbi ipsi libri late
bant, ostenderunt loculum.

Igitur sancti illi, quæ esset sanctorum illa caterua eos tam claro cum lumine comitantium, re- CXI.
sponderunt dicentes, Petrum esse Christi Apostolum, simulq. & Paulum iouicem se manu tenen-
tes, cum omnibus successoribus Ecclesiæ in illo loco requiescẽtibus. Porro vbi & ipsi requisiti fue
runt, qui domini essent qui cum eo tam mirabile habebant colloquium: vnus ex illis respondit, se
esse Gregorium, cuius & ipse desiderabat cernere librum; & ideo aduenire, vt eius admuneraretur
tam vastum fastidium, & auctum redderet longissimum desiderium. Tunc interrogatus si tandem
in illa sancta multitudine adesset sapiens Augustinus, eo quod ita libros eius, sicut & ipsius sancti
C Gregorij semper ab ipsis cunabulis amaret legere: satis prouidus hoc solummodo respondisse re
fertur: Vir ille clarissimus & omnium expectatione gratissimus Augustinus, quem quæris, alius* * altior
a nobis eum continet locus.] Quod enim nonnisi qui in ea basilica sancti sepulti essent, eidem dicã
tur apparuisse, de Augustino videtur esse responsum alio eum loco detentum: sicq. corrigendum,
quod habetur, altiori eum loco detentum: alioqui quomodo verum dici potuit Augustinum emi-
nentiori loco in cælo positum, cum ipsi Apostolorum principes & alij complures martyres Ponti
fices in eadem sepulti ecclesia ea tunc visione apparuerint? Sed pergit auctor: Certe vbi ad eorum
pedes cœpit proruere, vnicus ab oculis eius, ostiarijs & ipsis territis, simul cum luce euanuit vir il
le sanctissimus. Vnde & ab eo die a cunctis in eadem Apostolorum sede venerabilis Taio extitit
gloriosus, qui antea despicabatur vt ignauus.] hactenus scriptio, quam recensitam habes io appẽ-
dice ad septimam Synodum Toletanam.

Sed quinam erant libri illi, quos io Hispania desiderari adeo dolebat Cæsaraugustanus Epi- CXII.
scopus? ex epistola eiusdem sancti Gregorij ad Leandrum possumus intelligere, vbi hæc leguntur
a: Quia longo terrarum spatio disiunctum te videre nequeo: vnum quod mihi de te dictauit cha a Gregor. lib. 4. epist. 46. Ind. 13.
D ritas, fecit vt librum regulæ pastoralis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi, & libros quos in
expositionem beati Iob iamdudum me fecisse cognouisti, sanctitati tuæ cum communi filio Pro-
bino presbytero veniente transmitterem. Et tuæ quidem charitati in eo opere tertiæ & quartę par
tis codices non transmisi; quia eos solummodo inuenio, quos ex eisdem partibus codices iam mo
nasterijs dedi. hos itaque sanctitas tua studiose percurrat, &c.] Sic igitur vides caruisse Hispanos
prima & secunda parte moralium: nec mirum haud facile eos libros a Martino Pontifice inueniri
potuisse, qui neque ipsi Gregorio adeo facile præ manibus essent, vt eos mitteret ad Leandrum, ad
quem ipsum integrum inscripsisset opus, nec alias partes eiusdem operis reperiret, nisi eas, quas
(vt ait) monasterijs tradidisset.

Corrigendus est Rodericus b Toletanus, dum ait, negligentia Hispanorum deperditam esse CXIII.
illam partem librorum Moralium, pro qua inuenienda suscepit profectionem Romam Taio Cæsar b Roderic. Tolet. de reb. Hispan.
augustanus Episcopus. Sed in eo nec nobis arridet, dum ait a Concilio septimo Toletano eiusmo- lib. 2. c. 20.
di Romam esse decretam legationem: siquidem dictum Concilium contigit celebrari ante biẽniũ,
anno nimirum Domini sexcentesimo quadragesimosexto, quo tempore necdum Taionem puto
E creatum adhuc fuisse Cæsaraugustanum Episcopum, qui vltimo pene loco vt iunior reperitur sub
scriptus octauo Concilio Toletano. Sed & illud in historico Ambrosio miratus sum, id dicere acci
disse sub Theodoro Romano Pontifice, cum scriptio illa a Garsia viro accuratissimo fidelissime
reddita, sub Martino Papa id accidisse testetur.

De eodem autem Rege Chindasuindo tradunt, eum, vbi rexisset annos sex & menses octo, ces CXIV.
sisse regnum filio. Hæc insuper habet de eo Rodericus Toletanus: Iste a Romano Pontifice obti- *De Chindasuindo Rege Hispan.*
nuit priuilegium, vt secundum beneplacitum Pontificum Hispanorum primaria dignitas esset To
leti, sicut fuerat ab antiquo: & per multas Synodos cum Episcopis celebratas Ecclesiam erudiuit.
Huius tempore ab omni perturbatione Hispania conquieuit, adeo vt nullus in ea infidelis reperi-
retur, vel qui arma sumeret rebellandi. Libros sanctorum Patrum diligenter fecit perquiri, & in
stituta beati Isidori firmiter obseruari. Hic perfidum Theodiscum Hispalensem Episcopum Syno
dali sententia in exilium misit, & dignitatem primariam, quam ab antiquo habuerat, totius appro
batione Concilij Toletanæ Ecclesiæ confirmauit.] hæc ipse.

Eluxit

CXV. Eluxit præterea eiusdem Regis munificentia in monasterijs locupletandis, vt patet ex veteri memoria donationis ab eo factæ monasterio Complutensi, quod vna cum aliis sanctus Fructuosus Abbas his diebus erexit, qui nobilis genere egregia sanctitate illustrauit Hispanias. A

CXVI. Extat einsdem Regis memoria dignum epitaphium sepulchro Reciuergæ Reginæ coniugis inscriptum his versibus [a]:

a Recir. Ambro. Moral. histor. Hispan. lib. 12. c. 28.

Si dare pro morte gemmas licuisset & aurum,
Nulla mihi poterant Regum dissoluere vitam.
Sed quia fors vna cuncta mortalia quassat,
Nec premium redimit Reges, nec fletus egentes:
Hinc ego te, coninx, quia vincere fata neqniui,
Funere perfunctam Sanctis commendo tuendam:
Vt cum flamma vorax veniet comburere terras,
Cœtibus ipsorum merito sociata resurgas.
Et nunc cara mihi iam Reciuerga valeto:
Qnodq. paro feretrum Rex Cindus Suinthus, amato. B
*Iunge defleta *. Restat & dicere summam*
Qua tenuit vitam, simnl & connubia nostra.
Fœdera coniugij septem fere duxit in annis,
Vndecies binis aunm cum mensibus octo.]

Defuncto autem hoc anno (vt dictum est) ipso Rege, in locũ eius successit Reccesuinthus, de quo sæpe inferins sermo erit.

IESV CHRISTI ANNVS	MARTINI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
650.	2.	9.

I. QVinquagesimus supra sexcentesimnm adest Domini annus, octaua Indictione cœpta mense Seprembri anni superioris: quo sanctus Martinus Romanus Pontifex, inbente Constante Imperatore hæretico, per Theodorum Calliopam Exarcbum abstractus tyrannice a Pontificia sede, vinctus mittitur in Orientem. C

II. Sed antequam ab Vrbe discessum eiusdem sancti Pontificis narratione prosequamur, temporis ratio admonet, vt quæ ante ab eo Rnmæ sunt gesta, narremus. Habent Acta [b] sancti Landoli oi Cameracensis Ecclesiæ presbyteri ordinati a sancto Authberto eiusdem Ecclesiæ Episcopo, ipsum, cnm iam tertio profectus esset Romam ad limina sanctnrum Apostolorum, ab eodem sancto Martino Pontifice munus prædicationis suscepisse, acceptumque talentum bene impendisse, claruisseq. miraculis, multaq. monasteria erexisse, faueute ipsi sua munificentia Clodoueo Francorum Rege, vt pluribus eadem Acta significant. Sed & sanctnm Amandum Episcopnm Leodiensem, pariter Romam venientem, benigne a se susceptum idem Pontifex Martinus prædicationi Euangelicæ ad Gentes mancipauit, additis ad ministerium socijs Landoaldo Archipresbytero, & Amantio diacono; qni Apnstolica auctnritate pollens, fructus vberes ex Gentinm conuersione collegit, vt S. Bauonis Acta [c] significant. Habentur hæc etiam expressa iu Actis [d] sancti Landoaldi ipsius, qni a sancto Martioo Papa datus est illi comes. D

b Apud Sur. die 15. Iun tom. 3.

Landolinus, Amandus, & socij a S. Martino Apostolatũ accipiunt.

c Apud Sur. die 1. Octob to. 5.

d Apud Sur. die 19. Mart.

III. Porro neminem aggredi ad Gentes prædicationem consueuisse, nisi a Romano Pontifice missus esset: præter exempla plurima, etiam vetus docet monumentum in Actis sancti Valentini tabula plumbea expressum, inuenta illa iuxta corpus eiusdem sancti Valentini Episcopi Potauionis in Nnricis in hunc mndum: Venit ab Oceano vir humilis, Valentinus nomine, in Norici vrbem Potauionem (*ita legendum loco Patauij*) idq. animo apud illos prædicandi. Sed quia id hominum genus ferum & belluinum nimis erat, exiguum apnd illos animarum fructum capere potuit. Videns autem terræ eius opportunitatem, & quorundam hominum frugalitatem, regionemq. iam albam ad messem, ita intra se cogitabat: Non debet concionandi munus quisque sibi vsurpare, nisi Apostolicæ auctoritatis iussiune, sicut scriptum est [e]: Qnomodo prædicabunt, nisi mittantur? Hæc dicens, adijt Pontificem Romannm: qui eum honorifice & reuerenter excepit, libenterq. eum audiuit, & Apostolica auctoritare eius studium prædicandi confirmauit.] hæc & alia ibi.

A Rom. Pont. directi prædicatores ad Gẽtes.

e Rom. 10.

IV. Insuper ad eumdem Pontificem constat ex Hibernia accessisse S. Follianum, vt prædicandi Gẽtibus Euangelium ab eo licentia impetriretur: hæc enim in eius Actis [f] ita scripta legũtur: Huius exemplo, *nempe Furset eius germani*, prouocatus Follianus, Romam iuit, petitnrus a Martino Pontifice Episcopalem benedictionem ad infidelium conuersionem: qua accepta, ad Gallias venit, &c.] pergit enim dicere de eius martyrio, de quo suo loco sermo erit. E

S. Folliani Apostolat.

f Apud Molan. in natal. SS. Belg. die vlt. Octobr.

V. His igitur de rebus S. Martini ante abductionem ab Vrbe, ad quam amplius reuersus nõ fuit, breuiter enarratis, agedum de tyrãnica eius a sede deiectione dicamus. Sed antequam tragica hęc eo quo gesta sunt ordine enarremus, de temporis certitudine est assertio confirmanda. Ista quidẽ adeo funebria hoc anno facta esse, Græcorum Annales satis expresse docent, in quibus ex Theophane hæc scripta reperiuntur anno vigesimo Heraclij Imperatoris, vbi agitur de origine atque progressu hæresis Monothelitarum, his verbis: Ceterum nono anno Imperij sui Constans nepos Heraclij, Indictione octaua, his agnitis, furore repletus, sanctum Martinum & Maximum Constantinopolim ductos & cruciatos apud Chersonam & alia climata exilio relegauit, multos etiam Hesperiarum Episcoporum puniuit.] hæc ibi, quæ quidem hoc anno cœpta in plures posteriores sunt propag ita. Rursum vero hoc anno eiectum fuisse ab Vrbe sanctum Martinum, ex ijs quæ ipse suis litte

De tempore exilij S. Martini.

A ris habet,intelligere satis possumus:dum enim scribit degens Chersonæ exul de mittendis ab vrbe
Roma alimentorum subsidijs,hæc habet [a]:Si enim peregrinos illic,*id est Romæ*,ita reficit S.Petrus: a Martin.episto.
quid dicemus de nobis,qui proprij serui eius sumus,& saltem ad momentum ministrauimus ei,& 17.in fine.
in tali exilio & afflictione consistimus?] hæc ipse,qui cum ad momentum se ministrasse Romanæ
Ecclesiæ curam fateatur,equidem hoc anno inde per hæreticos diuulsum esse possumus intellige-
re.His de temporis ratione firmatis,iam rem gestam ordine prosequamur.

Vbi nouit Constans Imperator,longe aliter quam sperarat,quod moliebatur pro hæresis pa- VI.
trocinio esse consecutum effectum,vtpote qui Olympio Exarcho in mandatis dederat,editum a se
de fide edictum,quod Typum nominauit,ab Italiæ & alijs Occidentalium prouinciarum Episco-
pis subscriptione firmari:cum non tantum id minime præstitum scisset,sed in Concilio Romano,
auctore ipso Pontifice,esse damnatum audiuisset:rugientis leonis instar,ira exæstuans, quonam
modo in eum contumeliam acceptam vlcisci posset,ipsumq.expelleret ab Vrbe & in exilium rele
garet,animo agitare cœpit.Fuit illi præsto,qui ęque se læsum magnopere a Martino Papa Paulus
Episcopus Constantinopolis conclamaret,quod dānatus ab illo esset atque sede depositus. Quid
B ergo agunt,quidve decernunt,vbi eiusmodi inter se consilia agitant toxicata? Ne apud Christia-
nos Imperator,id agendo,tyranni & persecutoris,siue hæretici nomen consequatur, causas effin-
gunt,quibus iuste videri posset Martinus expulsus.Et quænam ista?audi.

Dant crimini,quod mutasset traditam a maioribus fidem : Insuper ipsum aduersus Romanū VII.
Imperium aliquid molitum cum Sarracenis : Tertio etiam ipsum Martinum nescio quid contra *Crimina obie-*
Dei genitricis Mariæ cultum esse locutum:hæ sunt tres calumniæ in virum sanctissimum ab ijs q *cta Martino.*
inhęrebant Imperatori excogitatæ,prout colligitur ex eiusdem sanctissimi viri epistola ad Theo-
dorum [b]. His concinnatis commentis,missus est in Vrbem Theodorus Calliopa Exarchus, qui b Martin.episto.
vi armorum atque potentia militari exturbaret Martinum e Lateranensi palatio,in nauimq.con 14.
iectum,asportari faceret in Orientem.Sic igitur qui tyrannidem velare accusationum tegumento
conati sunt,tyrannidem si quam aliam crudelissimam atque apertissimam exercent,dum(quod
in causa cuiuluis minimi Episcopi peragi consuetum fuit)nulla coacta Synodo,nulla dicta die ac-
cusato,nec ab accusatore inscriptione apposita,repente tamquam a latronibus in silnis itum est cō
tra tantum Pontificem adhuc ægritudine laborantem.Quomodo autem ista se habuerint,ex eius-
C dem Martini Papæ dicta epistola ad Theodorum accipe.Rogatus enim ab amico , rem narrare vt c Martin.episto.
se habuerit,ista rescripsit [c]: 14. ex versione

Martinus Theodoro sincera affectione dilecto fratri. Anasta. Biblios.

Qnoniā agnoui(vt potui)ea quæ in scriptis a vobis significata sunt,in paucis verbis exequar . VIII.
Cum exirem ab ecclesia,quæ cognominatur Constantiniana,in qua exercitus me cum armis con
strinxerat,in præsentia Exarchi ac Theodori cubicularij,presbyteri & clerici clara voce dixerunt:
Anathema habeat,quisquis dixerit vel crediderit , quia Martinus vsque ad vnum apicem fidem
mutauit,aut mutaturus est.&,Anathema habeant,qui in Orthodoxa fide sua vsque ad mortem nō
permanserint.]Enituit tunc plane Romani cleri constantia,pro sui defensione Pontificis,diro ana
themate præsentes ferientis aduersarios.Sed pergit Martinus:

His auditis Calliopas cœpit rationem reddere,aliam fidem præter quam nos tenemus,non es IX.
se,neque aliam se credere:sed hoc propter eos qui audiebant,non propter fidem dicebat. Ea scire
te volo,dilectissime frater,de fide quam significasti,necnon de falsis calumnijs,quas aduersus veri
tatem proponunt:quia opitulantibus nobis orationibus vestris,ac omnium fidelium Christiano-
D rum,qui vobiscum sunt,& viuens & moriens salutis nostræ fidem defendam,quemadmodum bea d Philip.1.
tus Paulus Apostolus docet [d]: Mihi viuere Christus est,& mori lucrum.

De falsis autem accusationibus,quas nouiter hæretici faciunt, abijcientes veritatem Christi X.
Dei:qualem omnino poterunt hominibus veritatem loqui,qui Dei veritati resistunt? Tibi igitur *Calumnia con-*
rationem reddo,dilectissime frater,per eum qui iudicaturus est mundum istum per ignem,qui & *citatę contra*
reddet vnicuique secundum opus suum.Ego aliquando ad Sarracenos nec litteras misi,nec quem *Martin.Papā.*
dicunt tomum,qualiter credere debeant,aut pecunias vmquam transmisi,exceptis dumtaxat qui
busdam illic viuentibus * seruis Dei causa eleemosynæ, quibus & modicum quid præbuimus * venientibus.
minime ad Sarracenos transmissum. XI.

Porro de domina nostra gloriosa semper Virgine Maria,quæ Deum & Dominum nostrum Ie
sum Christum peperit,quam omnes sancti & Catholici Patres Dei genitricem appellant, vtpote
quæ Deum hominem genuit,falsum contra me,immo contra suas ipsorum animas iniqui viri te-
stificati sunt.Nā quisquis beatam super omnem creaturam humanam, absque eo qui genitus est
ex ea,venerabilem semper Virginem matrem videlicet Domini nostri nō honorat atque adorat,
E anathema sit & in præsenti sęculo,& in futuro. Sed homines occasiones quærentes scandala obij-
ciunt ad scandalizandum multos.Dominus te incolumem custodiat,amantissime fili.]hactenus e
pistola Martini de exordio impiæ & sacrilegæ inuasionis per Calliopam Exarchum factæ. Porro
aliam his additam postea fuisse accusationem,nimirum,quod irregulariter absque lege,contradi-
centibus canonibus,sedem subripuisset,ipse testatur.

Quomodo autem e sede auulsus,in nauim coniectus fuit,& in Orientem missus , accipiemus XII.
ex eius epistola [e] ad Eliterium,quam postea scripsit cum esset Constantinopoli, quam vna cum e Martin.episto
alijs ab ipso in exilio Græce scriptis Anastasius reddidit Latinitati,vt nūc sunt;ꝙ idē Anastasius te- la 15.
statur in earum præfatione ad Martinum Narniēsem Episcopum.Extant ipsæ in nostra bibliotheca
inter res gestas eiusdem sancti Pontificis relatæ.Porro hæc cuncta exacte narrantur his verbis:

Nosse voluit beata vestra dilectio,qualiter de sede sancti Petri Apostoli,sicut vnus passer soli XIII.
tarius ab ędificio,raptus fuerim.Et miror,quia super hoc me inquirere voluisti , cum prædixerit Math.24.
Dominus noster de nequam temporibus istis,discipulis suis [f]: Quia in diebus illis erit tribula-
tio, qualis

tio, qualis non fuit ab origine mundi vsque nunc. Et nisi quia abbreuiati sunt dies illi, non posset sustinere omnis caro: sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Hoc in paucis de Antichristo dicitur: nam & S. Paulus secundum datam sibi gratiam spiritus pronūciauit dies istos Timotheo discipulo suo, dicens [a]: In nouissimis diebus discedent homines a fide, & a veritate auditum auertent, se ipsos amantes, auari. Et crede mihi, desideratissime fili, non videndum tempus aliud, nisi hoc manifeste, in quo sint initia dolorum, quemadmodum Dominus prædixit aduentum Antichristi: etenim veritatem dicere necessarium visum est, antequam in toto mundo præualeat iudicium, & finem cursus accipiat.] ista S. Martinus de Antichristi aduentu haud mani consideratione disseruit. A

a 1. Tim. 4.

XIV. *Finem instare mundi haud leuiter creditū.*

Certe quidem hęc esse visa sunt illa tempora, quibus (vt suo loco superius vidimus) sanct. Gregorius Papa prędixerat, adeo ingentia futura esse mala, vt miserrimum illud sęculum, quo sub gladio Longobardorum & Gothico pariter gemebat Italia, respectu horum felicissimum habendū foret, cum totus Oriens furuo velut obducto pallio, densa hęresum caligine obscuratus penitus appareret; cum & typum quemdam gesserit Antichristi, qui haud pridem nouam perfidiam falsis vaticinijs Mahometes in Arabia statuisset, & armorum potentia tot prouincias nullo ferme negotio per suos posteros eiusdem sectæ homines subiugasset, quibus vires Imperatoris (vt de Leuiathan eodemq. figuram Antichristi gerente dicitur) quasi paleæ existimatæ essent. his adeo magnis si adijcias quæ in expilatione Romanæ Ecclesię Patriarchij sub Theodoro Pontifice per impios patrata erant (quod numquam hactenus factum fuerat) plane ob hæc adeo funesta finem instare rerum, aliquis haud temere existimare poterat, cum nec signa illa defuerint famis, pestilentiæ, & terræmotus. B

XV. b Hierem. 2.

Ad cumulum vero malorum ista adijce, quę hoc anno adeo crudelia aduersus ipsum Ecclesię totius Hierarcham scelerate impieq. sunt gesta: vt plane Antichristi regnum imminere, postquam & diuina labare viderentur, potuerit iure putari, ac merito cum Hieremia [b] fuerit exclamandū: Obstupescite cęli super hoc, & portæ eius desolamini.] Ceterum non Martinus tantum ob tot ingruentia mala, sed veteres etiam Patres, cum dira aliqua in Ecclesia persecutio moueretur, filium perditionis adesse, & instare Antichristi tempora putauerunt, vt superius sępe vidimus: nec tamē ob id quod non acciderit quod opinabantur, eos deridendos esse quis calumniose dixerit; sed eo nomine potissimum commendandos, cum in ijs excubitorum solers vigilantia apparuerit, quod tot precurrentibus malis, malum illud subsequi, quo bona omnia perderentur, signis haud inanibus crediderunt. Sed ad Martini epistolam redeamus, qui pergit: C

XVI. * male * superato

Hoc mihi expedire arbitratus, quo alijs malis * mihi properantibus, exultem potius, quam fleam. Igitur vt scias qualiter sublatus & ductus sum a Romana vrbe, nil falsum audies. Accidentium omnia præsciui per multum temporis, quod meditabantur inimici veritatis Et separato * me ipso cum omni clero meo, priuatus mansi in ecclesia Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ cognominatur Constantiniana, & stabilita est a beatæ memorię Constantino Imperatore, & est iuxta Episcopium. Illic omnes nos seorsum morabamur a die sabbati: quando Calliopas cum Rauēnate exercitu & Theodoro cubiculario introiuit in ciuitatem. Misi ergo in obuiam ei quosdam ex clero: quibus susceptis in palatio, æstimauit & me cum eis adesse. Cum autem quæsisset & nō inuenisset, dixit primis cleri: Quia nos eum volumus adorare: sed cras, quod est Dominicæ dies, obuij erimus, & salutabimus eum; quia hodie non sufficimus.

XVII. *Calumnia de absconditis armatis euacuatur.*

Porro Dominico die, dictis Missis in prædicta sancta Dei ecclesia, suspicatus ille turbam multam colligi propter diem, nunciauit hoc: Quia multum fatigati sumus ex itinere, non possumus occurrere hodie; sed cras omnibus modis occurremus, & adorabimus sanctitatem vestram.] piaculum enim videbatur, si quis peregrinus Romam veniens, non primum omnium accederet veneraturus Summum Pontificem. Sed addit de statu suo hæc idem S. Martinus: Ego vero ipse grauiter infirmus eram ab Octobrio mense vsque ad prædictum tempus, id est, vsque ad decimumsextum Kalendas Iulias. Ergo feria secunda diluculo misit Chartularium suum & quosdam ex obsequio suo, dicens: Quia arma præparasti, & armatos habes intus, & multitudinem lapidum collegisti: & hoc necessarium nō est, nec aliquid tale fieri permittas. Cumq. præsens audissem hæc: necessarium magis nō habui, qualiter hos certos redderem, quam mittere illos gyraturos per totum Episcopiū; & si arma vel lapidem vidissent, ipsi testimonium perhiberent. Cum autem ijssent, & nihil inuenissent, subintuli eis per verba, quod numquam aliter aliquando, sed semper per circumplexionem & fallacem accusationem incederent aduersum nos: cum & in aduentu infamis Olympij vani cuiusdam hominis cum armis me hinc potius repellere faterentur. D

XVIII. *Excubiæ Pontificis in Ecclesia.* * reuulsæ

Ego itaque ante altare ecclesiæ lectulum meum habebam, in quo iacebam: & nondum transacta media hora, exercitus cum eis veniens in ecclesiam, loricati omnes, tenentes lanceas & spathas suas, quin & arcus suos paratos vna cum scutis suis: & facta sunt illic, quæ nec dicenda sunt. Quemadmodum vmque in hiemali tempore, vento valido flante, folia ex arboribus concussa cadūt, ita percutiebantur armis candelæ sanctæ ecclesiæ, & remenlæ * excutiebantur in pauimentum, & audiebatur sonitus, qui in eadem fiebat ecclesia veluti tonitruus quidam horribilis tam ex collisione armorum, quam ex multitudine candelabrorum ab eis confractorum. E

XIX.

Quibus cum fastu introeuntibus, iussio a Calliopa perrecta est presbyteris & diaconis, in qua humilitatis meæ abiectio continebatur, quod irregulariter & sine lege Episcopatum subripuissem, & non essem in Apostolica sede dignus institui, sed omnimodis in hanc regiam vrbem transmitti, subrogato in loco meo Episcopo: quod necdum aliquando factum est, & spero quod nec aliquādo fiet: quia in absentia Pontificis Archidiaconus, Archipresbyter & Primicerius locum præsentant Pontificis. Dum ergo mouentur, quæ de fide gesta sunt, iam manifestaui vobis. Quod autem præparati non fuerimus ad repugnandum: melius iudicaui decies mori, quam vnius alicuius sanguinē

in terram

A in terram fundi. quod quidem & sine periculo hoc gestum est in paucis, qui non placuerunt Domino, mails effectis.

XX.

Eadem itaque hora dedi me ipsum ad exhibendum Imperatori, & non resistendum. Porro acclamantibus mihi (vt veritatem dicam) quibusdam e clero, ne facerem hoc: nulli eorum accommodaui aures, ne subito fierent homicidæ. sed dixi illis: Sinite mecum venire ex clero qui necessarij mihi sunt, Episcopos videlicet & presbyteros & diaconos, & absolute qui mihi videntur. Respondit Calliopas Quotquot voluerint venire, cum bono venient: nos cuiquam necessitatem non facimus. Respondi ego: Clerus in potestate mea est. Exclamantes autem quidam ex sacerdotibus, dicebant: Cum ipso viuimus, & cum ipso morimur. Post hęc cœpit dicere per se Calliopas, & qui cum ipso erant: Veni nobiscum ad palatium. Nec hoc facere recusaui, sed exiui cum eis in palatium.

XXI.

Eadem secunda feria & tertia feria venit ad me omnis clerus, & multi erant qui se parauerāt ad nauigandum mecum, qui etiam res suas immiserant in eas quę vacuabātur * naiculas, in quibus onera ex littore in naues maiores, vel ex eis ad littus transportantur. Alij quoq. nonnulli præ B parabantur clerici ac laici, qui festinabant venire ad nos. Eadem ergo nocte, quæ illucescit in feria quarta, quæ erat decimotertio Kalendas Iulias, circa horam quasi sextam noctis, tulerunt me de palatio, retrusis omnibus qui mecum erant in palatio, vsq. ad res diuersas quæ mihi & hic erant necessariæ, & nonnisi cum sex puerulis & vno cancellulo duxerunt nos ex Vrbe. Et cum immisissent nos in vnum eorum quę dicebantur leuamenta, circa horam plus minus quartam diei ad Portum peruenimus.] Sed hic velim obserues, ante diem contigisse Martini egressum ab Vrbe, qua consueuit celebrari in Ecclesia natalis S. Siluerij Papæ, qui & ipse exul factus, & in exilio moriēs, auctus est corona martyrij. Sed pergit: In ea sane hora, qua egressi sumus ab vrbe Roma, statim, vt erant obseratæ portæ, iterum eas obserauerunt, & sic remanserunt in ciuitate aliqui, ne venirent ad nos in Portum, donec illinc nauigassemus. Vnde necessitas nobis effecta est, vt omnium eorū res, quæ in leuamento missæ fuerant, in dicto Portu dimitteremus, & mox eadem die moueremur, & peruenimus Kalendis Iulij Misenum *, in quo erat nauis, id est, carcer.] quod scilicet in terram inde descendendi nulla vmquam daretur facultas. nam subdit:

** vocabantur*

In palatiū ex Ecclesia perductus S. Martinus.

Prohibiti clerici profici cū S. Martino.

** Messenam*

XXII.

Non autem Miseni tantum, sed in Terra laboris, & non tantum in Terra laboris, quæ subdita C est magnæ vrbi Romanorum, sed & in pluribus insularum, in quibus nos vel transmisissemus, parata * impedierunt; nullam compassionem adeptus sum: excepto dumtaxat in insula Naxia (quoniam ibi annum fecimus) merui lauari duobus vel tribus balneis, & apud vrbem mansi in hospitio quodam, &c.] hucusq. res gestæ anni huius; reliqua sequenti anno dicemus, temporis præscripta ratione seruata. Delatus ergo sanctissimus Pontifex Martinus in Naxum insulam, ibi annum integrum degere exul iussus est; cum interea (vt eadem epistola docet) æger corpore perseueraret, mentis tamen firmissima valetudine, ne vel latum vnguem cederet impietati. Sed his intexenda putamus quæ eodem argumento ad clerum Romanum scripta sunt eodem tempore Constantinopoli ab vno ex comitibus viri sanctissimi, cum præsertim aliqua digna memoria habeant, quæ desiderantur in dictis eiusdem Pontificis litteris. Reddemus earum litterarum eam hic tantum partem, qua anni huius res gestas narrat, sic exordiens [a]:

** peccata*

Prohibitus Martin' in terram descendere.

a Apud Martin. epi. 16. ex versione Anast.

XXIII.

Afflictiones, mœrores, & lacrymas, communemq. sine cessatione ac mæstissimam vocem, quæ in dolore ex intimo prolata est cordis, puto autem quia & profertur Domino ab his qui sunt Romæ, adhuc autem & in omni loco dominationis eius degentibus sanctis famulis Dei & fidelibus D populis, ex quo facta est persecutio aduersus sanctissimum Patrem nostrum l eo beatissimum & fidelem sacerdotum principem & Apostolicum vniuersalem Papam, ac per hoc aduersus Catholicam Ecclesiam: puto autem hactenus hunc eumdem mærorem retineri in vobis, & multam solicitudinem habere vos, scire quomodo exulatus est, & persecutione pulsus a Roma nauigio vsque Byzantium. Hæc in mente habens ego humilis & peccator famulus vester, quædam quidem exterius solicitudine multa addiscens, plurimorum autem proprie contemplator factus, indignus ministerij beatissimi & pretiosi sacerdotis nostri, iudicaui litteris reminisci & nota facere, claraq. constituere vobis benedictis, ac per vos omnibus fidelibus & zelum habentibus culturę diuinæ: quatenus cognoscentes, cum cordis mæstitudine mecum sermonem propheticum [b] proferatis: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Et plorabo die & nocte contritiones Catholicæ Ecclesiæ, & omnium Christianorum, immo perditionem, propterea quæ acta sunt in beatum & Deo plenum ducem veritatis & prædicatorem. Verumtamen Deo gloria, qui dedit virtutem & sufficientiam stabilem in tentationibus quæ superuenerunt ei a contrarijs virtutibus & viris, in expugnando & viriliter dimicando pro cultu Dei irrefragabiliter, & spe firma vsq. E ad mortem ponens animam suam, vtpote imitatus eum, qui eum constituit athletam, Dominum eius ad informationem pro veritate dimicare.

Epist. vnius ex comitibus S. Martini.

Ad luctum vocat auctor.

b Hierem. 9.

XXIV.

Ea quidem quæ Romæ gesta sunt in beatum Martinum spiritualem patrem, sacerdotumque principem, & vos scitis qualibus periculis luctatus est. Videns ergo gladios vibratos & acutos consertos ad inuicem tentos a pluribus militibus paratum habentibus inficere enses & priuare vita beatum Episcopum, & in circuitu altaris astantibus, & in toto templo Catholicæ Ecclesiæ Romæ, quæ cognominatur Constantiniana, in qua sacerdotio fungens recubabat in foribus & grabato ipse beatus æger, & quomodo contritus animis * & artubus constrictus, impulsus & expulsus, raptus & extractus de Apostolico throno, in quo Dominus eum constituit Inspectorem loco sui Apostolum, & prædicatorem Orthodoxum veritatis.

S. Martinus in Basilica rapitur a militib.

** armis.*

XXV.

Sed vere iste non fecit animam suam pretiosiorem se, sed posuit eam vsque ad mortem, imitatus (sicut dictum est) Dominum suum dicentem [c]: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, quo saluaret vbiq. errantē & perditā plebem ab insurgentibus nostris temporibus hæreticis.

c Ioan. 10.

Ad portũ ductus nauigat in Orientem.

Traditur ergo Romæ de Catholica Ecclesia sancti Ioannis a potentibus huius sæculi ijs qui hoc A
eraot ministerio digni ministris atq. custodibus; depositus est ad Portum, & coniectus est in lem-
bum: & nauigantibus (sicuti scitis) euntibusque cum auiditate in insulam quæ vocatur Naxon, nõ
concesseruot beato illi Apostolico viro custodes penitus contingere terram, dolentibus prorsus
pedibus eius (*podagræ nempe doloribus affligebatur*) cum ipsi per loca cooferrent, & ibi quiescerent.

XXVI.

Custodes omne genus humanitatis vetant.

Hi autẽ qui per loca erant sacerdotes, & ceteri fideles regionis ipsius, dirigebant munera bea
to illi causa vtilitatis eius, non paruæ multoties quantitatis: quas quidem directas species & quan
titates custodes bestiales continuo coram eo diripiebant, improperiosa & amara plurima conge
rentes in eum. Eos autẽ qui munuscula detulissent, iniurijs & verberibus afficientes dimittebant,
dicentes ad eos: Quoniam quicumq. diligitis istum, inimici estis Reipublicæ. Nũqnid non ei hoc
solum valebat inferre dolorẽ incomparabilem super infirmitate, quæ eum valde deprimebat? &c.]
reliqua enim quæ subdit, cum sequẽti potius anno gesta esse noscantur, suo loco reddituri sumus.

XXVII.

Commendata Martini Papæ Constantia.

Fuit illud impiorum consilium, vt anno integro sanctus Martinus inter Cyclades detentus, il-
lic premeretur ærumnis, vt eo modo ipsius constantia frangeretur, daretq. tandem victus manus,
& assentiretur Imperatori. Sed tantum abest vt sanctus Pontifex flecteretur aduersis, vt magis fie- B
ret pro tuenda veritate robustior. De ipsius enim constantia toto Christiano orbe laudibus celebra
ta sanctus Audoenus Rothomanensis Episcopus, qui hoc eodem tempore egregia claruit sanctita
te, hæc habet [a]: Interim dilatione intercedente, inimicus humani generis acrius incitatus pulsa
bat fortiter murum Ecclesiæ per homines perditos, ac turrim validissimam omni oppugnationis
genere infestabat Martinum perpetuis afflictionibus, illum Episcopum ad se inflectere cupiens.
Sed quamuis impurus spiritus omni nisu pugnaret armatus: attamen resistebat Martinus Christi
gratia & virtute repletus: ac veluti si saxo immobili vndarum fluctus illidantur, ita virili animo di
cta respuebat hæreticorum garrientium.] sed quæ post hæc secuta esse tradit, sequenti anno æque
dicentur. Rursum idem Audoenus:

[a] Audoen. in vita S. Eligij ca. 34. Sur. tom. 6. die 1. Decemb.

XXVIII.

Per idem fere tempus, quo apud vrbem Romam hæc gesta sunt, quidam hæreticus pulsus a
partibus transmarinis, in Gallias veniens moxq. se conferens ad ciuitatẽ, quæ olim Hedua, nunc aũt
Augustodunum vocatur, cœpit tam caute quã fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod
cum in palatio ad aures Eligij Nouiomensis Episcopi peruenisset, cœpit vigilanter (vti semper in
eiusmodi rebus solicitus erat) cum Audoeno & ceteris Catholicis viris tractare, quemadmodum C
hanc pestem palam omnibus manifestam denegarent: nec destitit Episcopos commonere &
optimates, quousque iussu Principis sacerdotale Concilium apud vrbem Aurelianensem con-
gregaretur.

Cõcilium Aurelianen.

XXIX.

Hæreticus victus atq. damnatus.

Vbi eo quem diximus hæretico in medium deducto, conabantur eum docti quique diuersis
modis interpellare; sed nullo poterant genere concludere: tanta quippe dicendi arte obiectis
quæstionibus occurrebat, vt vbi maxime putaretur constrictus teneri, ibi ceu anguis lubricus qui
busdam foraminibus dilapsus, eorum se fronti opponeret. Cumque nullo modo a quoquam pos-
set concludi aut superari: extitit quidam e nostris pia Dei prouidentia doctissimus Episcopus,
nomine Saluius, qui ita ei in omnibus obuiauit, vt ingens ea causa nostris fieret gaudium & ex-
pectatio omnes enim eius versutias & artes, quas ille olim occulere, nunc etiam dissimulare co-
nabatur, frequenti disputatione palam funditus detexit; sicque aduersus eum omnium Episcopo
rum sententia prolata, & per singulas ciuitates super eius nomine decretis constitutis, cum ea quæ
par erat ignominia & dedecore a finibus Galliæ eliminatus est.] hæc Audoenus: eadem plane in
ipsius Audoeni [b] rebus gestis narrantur: sed quisnam hæreticus iste, vel cuius hæresis fuerit, igno D
ratur. At reuertamur ad res Orientis.

[b] Extant apud Sur. die 24. Aug. tom 4. c. 9.

XXX.

S. Maximus iubetur duci Cõstantinopolim.

Quod enim ex Theophane superius dictum est, hoc anno nono Imperatoris Constantis, sicut
Martini, ita & Maximi Abbatis vincula consignari: consentientia ijs valde sunt, quæ in eiusdem
Maximi rebus gestis narrantur quam fidelissime, quæ hic tibi verbatim reddere argumenti digni
tas postulat. Porro etsi eodẽ anno quo sanctus Martinus, Maximus abductus est captiuus ab Vr-
be, vbi magna eius Ecclesiæ vtilitate degebat: haud tamen vna cum ipso Pontifice captus & ductus
fuit Constantinopolim, sed paulo ante, vtpote quod haud adeo difficile fuerit inuentum solũ san-
ctissimum monachum peregrinum capere & vinculis mancipare. Cum enim Constantinopoli rela
tum esset ab ijs qui erant in Vrbe ministri Imperatoris, Maximum Romæ magnopere ipsi aduer
sari Imperatori, in eũ obloqui, & alia his similia hæresis odio facere: datum est in mandatis Exar-
cho, vt ipsum Maximum vinctũ perduci curaret Constantinopolim, quod & nauiter impletũ est.

XXXI.

Maximus aduersa quæq. superat.

Sed spectemus gloriosum tanti viri certamen. Senem iam prope octogenarium videbis athle-
tam non aduersus vnum vel alterum, sed omnes Imperatoris satellites immobilem stare, fortẽ ro-
bustumque consistere, nec vel leuiter pede moueri. Fuit plane admiratione dignum atque commi E
seratione pariter, Angelis etiam veneranda canitie intueri senem, & aduersus eum tum Romæ pri
mum, tum postea Constantinopoli omnem ad expugnandam eius constantiam armari sæuitiam
Imperatoria auctoritate nitentem, & nihilominus ipsum victorem de superata perfidia, debellata
ferocia, & subiugata potentia hæretici Imperatoris erigere numquam collapsura, sed in æternum
permansura trophæa, quibus & nostri illustrentur Annales, in primis vero vniuersa Ecclesia Ca-
tholica decoretur. Age igitur historiam quã sincerissime scriptam, ab auctore qui ab ijs qui eius
inhærebant lateri (vt videbis) accepit, hic reddamus; qui post enumeratos cõmentarios a viro san-
ctissimo tum aduersus ingruentes Monothelitas elaboratos, tum ad optimam vitæ rationem ineun
dam conscriptos, pergit sic dicere:

XXXII.

Imperatoris Consilium de Maximo.

His omissis, ad alia orationem conuertam, ac deinceps generosi viri tolerantiam malorum
& ærumnarum exponam. Constantem nepotem Heraclij, cum Imperio potitus esset nonumque
iam annum id administraret, multamque male sentientibus (quod sentiret cum illis) dedisset
licentiam.

A licentiam,& omnia pestilenti lue implesset:hunc igitur,cum cetera ex sententia procederent,de ijs
q̃ Romæ gererentur,nõ mediocris incessit cura,cum resciuisset in ea omnes ab ipso dissentire, ip-
siusque dogmatis euersores. Cumq.non ignoraret quis horum esset auctor(nam sanctus vir omni
bus doctrinæ splendore alte relucebat)eum magno studio iubet in regiam deduci, existimans se,
cum huius potitus esset,aliosquoq.omnes in potestate esse habiturum. Cum eo autem ipsius disci
pulus ductus est Anastasius vna cum cognomine eius ac eisdem moribus prædito,qui & Ecclesiæ
Romanæ Apocrisarius dicebatur.

Quinetiam & diuinum Martinum cum plerisq. Occidentis Episcopis in vrbe Byzantina fi- XXXIII.
stit,his(vt credibile est)propter contrariam sententiam offensus. Verum incommoda & calamita
tes Pontificis Martini,quæq.in eum impius ille contumeliose designauit, innumeris eum contu-
melijs probrisq.aspergens,innocentemq.(o nefarias manus!)supplicio afficiens,tandemq.longin
quo damnans exilio(Chersona autem exilij locus fuit)eius videlicet Episcopis similiter affectis:
hæc otium mihi in præsentia non est,vt gesta sunt,exequendi,ad res Maximi properauti. Ac multi
quidem fortasse partim dicent,partim iam dixerunt,hominem,opinor,honorificantes,eiusq.con-
B uersationem laudibus extollentes:oratio vero nostra institutum suum prosequatur.

Cum igitur sacer hic vir manibus hominum cædis auidorum comprehensus esset, ad eumque XXXIV.
omnes respicerent: Videamus primum quibus ei dextras dent tot occursibus,quodq.de eo iudiciũ *Ducitur S. Ma*
faciant hi egregij legislatores. Nam simulatq. Byzantium vrbem appulit,nauigio eo delatus: ve- *ximus Constã*
niunt ad eum ab Imperatore homines missi,ex solo vultu multam animi acerbitatem ostendẽtes. *tinopolim.*
Qui sanctum virum licenter impudenterq.comprehensum , incalceatum ac sine amictu per vias
trahentes adduxerunt,sequente discipulo,tantoq.facinori ingemiscente:ac in quodam tenebrico-
so tecto concluserunt,ne discipuli quidem ei impertito contubernio.

Post aliquot vero dies adducunt iustum in palatium,Senatu vniuerso sedente,ac truculentum XXXV.
aliquid & furens in eum intuente. Ac tum quidem Sacellario,qui dignitate anteiret,iudicium in *Sistitur iudi-*
eum permittunt,viro ad dicendum prompto,aptoq.ad sermones fingendos,& ad veritatem mali *cio S. Maxim.*
tiose interpolandam atq.labefactandam omnium maxime accommodato. Is quid malitiæ prætermisit?
quid improbum non perpetrauit? a quibus minis & contumelijs abstinuit? Non honorabilẽ
reueritus senectam(nam tum erat annos circiter octoginta natus,& paululum ab ea ætate aberat)
C non efflorescentem in vultu gratiam,non modestos & compositos & sedatos liberalesq.& amabi-
les mores,ceterumq.decorum & venerabilem statum:idq.cum iniustissimus nullum criminis lo-
cum,nihil iuri aut rationi consentaneum,ob ea quæ iustus gesserat,haberet,sed solam peruersita-
tem suam ac sinisteritatem,audaciamq.morum & improbitatem ostendens: adeo in tot tantisq.
rebus inuerecundiæ suæ specimen dedit. Verumtamen is iusti viri sermonum cautæ & prudenti
versationi decentibusq.respõsis contradicendi non habuit locum:sed temere omnia miscere visus
est,maleuolus modo esse conuictus & improbitate insignis.

At quæ tum dicta factaque sunt,quasque innocenti calumnias imposuerunt,qui putarunt men XXXVI.
dacio se tectos esse;ipse præclarus religiosi viri discipulus particulatim exponit proprio commen- *Calumnijs agi-*
tario,ex quo cuiuis licebit omnia ad verbum percurrere,accuratiusque cognoscere. Verum non *tur in S. Maxi*
alienum a proposito est,pauca ex illis a me commemorari,huicque orationi inseri,ne nullius om *mum.*
nino eorum mentionem fecerimus,cum præsertim non narrando , sed percurrendo res gestas si-
mus expositurì.

Vt igitur nefandus Sacellarius in Sancti conspectum venit , statim incepit asperiore sermone
D eum lacessere,minasq.incutere,iniustum eum & proditorem & Imperatoribus inimicũ appellans, XXXVII.
omniaq.alia turpissima. Vt autem hic sciscitatus est,qua gratia hæc de se diceret , & quamnã per *Quæ falso obie*
petrasset proditionem? Tum calumnias ille confingit , quas ab illo solo confingi par erat,testes in *cta in Maxim.*
aperto mendacio sistens. Et quidem in religiosum virum deblaterabat,magnas eum vrbes prodi
disse,Alexandriam inquam,& Aegyptum , & Pentapolim: quas a nostris,inquit,abstraxisti fini-
bus,& Sarracenis iam addidisti:quorum eum maxime domesticum,atque in ipsos beneuolum es
se aiebat.

Postquam vero hanc illius prauitatem oratione,cui contradici non posset,Sanctus propulsauit XXXVIII.
sycophantiam manifestam nec quicquam aliud esse demonstrans: Quid enim ipsi cum capiendis *Ex somnijs*
vrbibus,quarum causa potius vtilia copiebat? Aliam impudens viam init, somnia quædam fingẽs *quæstio habita*
& vmbras,& spectra,in ijsq.& vocum resultantes sonos maiorum ac minorum & Regum appella-
tiones,& Occidentis Imperatori clariorem quam Orientis vocem resonare:accusatores hic quoq.
& sycophantas in medium proferens. Quare magis etiam ingemiscens religiosus vir: Gratias ago
Deo meo,inquit,quod in manus vestras sim traditus,talibusq.criminibus petar,vt his inuolunta-
E rijs quæ voluntate a me commissa sunt deleantur,atq.vt vitæ meæ maculas abstergam. Verum vt
paucis ad hæc respondeam,neq.ad somnia respicio,neq.somniorum coniector sum,nec mihi otiũ
est,vt in horum vana specie mentem occupem. Sed quoniam sic me accusare voluistis,vt etiam ad
duceretis testes,eosque qui non norunt,sed ex ijs qui nouerint audierunt,quod illi(vt dicitis) mi-
grarunt e vita:cur non a principio,& superstitibus etiamnum primis,somniorum expetebatis ra-
tionem ac pœnas? Sic enim & ipsi magno negotio molestiaq.liberi essetis,ego vero pœnas ob con-
fessas certasq.res persoluissem. At(vt credibile est)nec veritas sic habet,nec qui in me indiciũ* fe- * Iudicium
cerunt,eum qui scrutatur corda,ante oculos suos proposuerunt. Ne videam enim Domini mei cõ
spectum,nec Christianus existimer(nihil enim aliud habeo quod imprecer mihi)si confictum som
nium aut vidi,aut eo informatus sum,aut alijs narraui.

Postea tertium ei inferunt crimen,vt secundum redargui viderunt: quod nec in oratione po- XXXIX.
nendum esse putaui,propterea quod præterquam quod non est credibile,puerile etiam sit & ridi-
culum. Nec vero quarto crimine egregij abstinuere Iudices: Quemdã Gregorium adducunt, qui

affirmaret,dixisse Romæ Sancti discipulum,Nefas esse,nec rationi consentaneum Regem sacerdotem appellari:quippe qui a magistro, *Maximo scilicet*, Anastasius hæc didicisset. Attamen sancto viro ne defensio quidem in hoc defuit,Qui ipsi Gregorio in faciem restitit,& ostendit, alia tum a se dicta,alia nunc obijci. Nam cum ille,inquit,Romam venisset,de vnitate habuit sermonem, *voluntatis scilicet*,vt Typum nos reciperemus,quo illud dogma in multorum ore positum sanciebatur & promulgabatur. Ad illa videlicet nos respondimus atq. occurrimus,cum ea consideraremus quæ nobis profutura essent,quæq. vtilia arbitrabamur. Quamobrem nec mea esse scio, quæ nunc

Non esse Regũ de dogmatibus definire.

proferuntur,neq. discipuli,qui vocatur in crimen,qui cum eumquam huiusmodi (ac Deus testis est)sermonem contuli. Verumtamen hoc solum mihi conscius sum dixisse,non discipulo,sed huic ipsi Gregorio(quod ne ipse quidem penitus negauerit,nisi se ipsum quoq. plane neget)definire de dogmatibus,& quærere,sacerdotum magis esse,quam Regum:quoniam his concessum est & vngere,& manus imponere,& panem cælestem offerre,& altari assistere,& quæcumq. alia agere,quę diuiniora sunt,sacramentaq. sublimiora habẽt. Hæc elocutus sum,& nunc loquor. Ob hæc me quis vel absoluat,vel damnet;neq. enim iniuria homo ab homine affici potest, quamuis contumeliam grauissima patiatur.

XL. Anastasius discipulus inducitur cõtra Max.

Tunc cum non haberent quid facerent qui mendacium spem suam ponunt,a iustum ederunt, eiusq. introducunt discipulum Anastasium,quem verbis ac minis perterrefaciunt, vt cogerent de magistro aliquid indicare,vim afferentes,vt diceret,eum dolorem dedisse Pyrrho, *crucem tamen sibi lum torsisse scilicet*,cũ vna sermonem haberent in dicta superius disputatione. Falsiloqui haud scio cur ista molirentur. Cum vero Anastasius secus locutus esset atque expectabant,Sanctum virum non solum nihil ei doloris attulisse,sed etiam omnem exhibuisse honorem, pugnis eum & colaphis in caput & genas ferientes,eoque modo veritatem opprimentes, in custodiam rursum includi iubent.

XLI. Rursũ quæstio de Maximo.

Sanctum igitur ad se iterum accersunt vt anteactis non contenti,aliamq. tentationem inuincibili adhibent. Hæc erat:Origenis eum dogmata sequi,& cum illo in omnibus sentire. Vt vero cõfestim imbecillum & ad diluendum facile id crimen dissoluit,asseuerans eum a Deo seiunctum esse & a Christianorum partibus,qui assentiretur Origeni,delirasq. eius rationes acciperet:De Pyrrho rursum,ijsq. quæ tum essent dicta interrogant,personam potius induentes benignitatis,quam hanc scientes,aut in corde ponẽtes,ac deinde quomodo se a Patriarchæ communione abrupisset. Postea vero cum alias interim percontationes & interrogationes prætendissent;ac affirmassent, eum qui ab ipsis offerretur,Typum magni faciendum esse,ac in honore habendum, quẽ ipse execraretur & exhonoraret;ac demum cum ea quæ ipsis viderentur effugi non posse, nec facile diluj, proposuissent,nec minis in eum,contumelijsq. abstinuissent:tandem viderunt se in omnibus vinci,proprijsq.(vt aiunt)capi pennis:ac dimisso consessu, Imperatorem propere adierunt hominis constantiam nunciantes:Maximusq. inquiunt,in sermonibus est inuictus,nec ei quisquam persuadere potest,vt nostris assentiatur,tametsi conetur quis supplicio eum afficere.

XLII.

Aliquanto post alij ad eum veniunt,cum iam custodiretur,existimantes forsitan,si crebro oppugnarent,ac verbis terrorem incuterent,se eo molliore vsuros.Qui venerunt autem dicebant,se a Patriarcha missos,qui & Sancto hæc statim prenderunt. Cuius,inquiunt,es Ecclesiæ(ipsis enim illorum verbis vtar)Byzantij,Romæ,Antiochiæ,Alexandriæ,Hierosolymorum?Ecce omnes,subditæq. ijs prouinciæ coniunctæ sunt.Si igitur ipse Catholicæ es Ecclesiæ,coniunge te nobiscum;ne vitæ peregrinam viam innouans,quæ non expectas,patiaris. Ad quos beatus vir opportune & sapienter respondet:

Catholica quæ dicenda Ecclesia.

Dominus cum Catholicam Ecclesiam rectam & salutarem fidei confessionem esse dixit,idcirco Petrum,qui bene confessus erat,beatum dixit,super quem talem se ædificaturũ Ecclesiam,vniuersorum Dominus pronunciauit. Verumtamen confessionem volo addiscere, super qua vniuersa Ecclesiarum facta est coniunctio;nec alienor ipse,si id bene factum est.

XLIII. De duabus operationibus disputatio.

Ad quem hæc,qui missi erant:Quamuis iussi non simus de hoc dicere,dicemus tamen,vt nullam omnino excusationem habeas. Duas dicimus operationes propter differentiam,& vnam propter vnitionem. At ille inquit:Duas propter vnitionem vnam dicitis factas esse,ac præter eas aliã? Non dicunt,sed duas vnam propter vnitionem. Liberati sumus,inquit,omni negotio,qui nobis ipsis fidem insubsistentem ac Deum sine existentia finxerimus. Nam si in vnam confundimus duas propter adunationem,ac rursum in duas diuidimus vnã propter differentiam,nec vnitas erit,nec dualitas operationum,quæ inuicem se tollunt,ac faciunt operationis expers id cui inhærent,& omnino non existens,nullum habens ex natura motum,qui auferri non possit, quique nullo conuersionis modo alteretur ac mutetur. Omni igitur essentia priuatum erit, secundum Patres, non habens operationem essentialiter, quæ ipsius character sit. Hoc igitur dicere non possum, nec hoc edoctus sum a sanctis Patribus confiteri. Quod igitur vobis videtur,qui potestatem habetis,facite.

XLIV.

Illi cum non haberent quid ad hæc contradicerent:quod placitum erat ijs qui rerum potiebãtur,ei inferunt,dicentes,illis videri,hunc qui non obtemperaret,anathemati subijci,ac mortem ei definitam irrogari. At hic leniter sic atque humiliter:Quod Deo,inquit,de me definitum est,nunc finem accipiat,ei gloriam afferens ante omne sæculum præcognitam. Verum tum quidem, quæ

S. Maximus et duo Anastasij in exilium missi.

prolata erant,differunt. Consilium autem vna habentes Imperator & Patriarcha(quemadmodũ Pilatus & Iudæi super meo Iesu)iustum damnant exilio,in quoddam oppidulum,cui Bizya nomẽ erat,statim abducentes,simulque discipulum Anastasium in quemdam locum valde malum,Romanorumque Imperij vltimum,solum deportantes. Perba,alias Perberis,ille locus lingua barbarorum nuncupabatur. Itidemq. fecerunt eius cognomini Romæ Apocrisario,qui Mesembriã relegatus est.[Est Mesembria in Thracia ciuitas,de qua Theophanes,Zonaras,& alij in Leone. hactenus de relegatione sanctorum confessorum Maximi ac sociorum. Sed comparatione acerbiorũ

A quæ hæc subsecuta sunt, ludum hæc inter posset quisq. vocare:quænam autem ista fuerint, suo loco dicturi sumus.

Ad sex namq. annorum spatia contigit Maximum vna cum socijs istiusmodi pro confessione Catholicæ fidei delicijs frui. Quidni delicias dixerim mensam illam, quam Sapientia [a] præparauit, pro cuius defensione certamen tantum susceperint confessores? Est plane, est manna [b] absconditum, quod vincenti eadé exhibetur in mésa; quod quam suaue sit, nemo scit, nisi qui accipit. Sed exhibito iam eiusmodi Maximi ac sociorum certamine, quod maius in eodé impietatis theatro spectaculum repræsentatur, attente spectemus: quodnam vero istud fuerit, sequens annus aperiet. XLV. a Prou.9. b Apoc.2.

IESV CHRISTI ANNVS 651. MARTINI PAP. ANNVS 3. CONSTANTIS IMP. ANNVS 10.

B Sequitur annus Domini sexcentesimus quinquagesimusprimus, nona Indictione, idemq. illustris confessione sanctissimi Papæ Martini. Si enim putarunt veteres nouis Consulatibus annos signari & illustrari pariter purpura Consulũ: quanto magis clarior dicendus Christianis erit hic annus Summi Pontificis tot insignitus victricibus palmis, cum eum adeo honorat iterata sæpe confessio, & crebrius contumeliæ reperiræ exornant, catenæ decorant, nobilitatq. durum exiliũ, per quod demum & martyrium consummatũ illustrat. Interim suo sæuit impietas arbitratu, grassatur iniquitas exors legis, furit crudelitas absq. timore, & solutis habenis, Imperatoris calcaribus agitata hæresis debacchatur: sed omnia ista machinamenta diaboli, fluctusq. omnes furentium hæreticorum, qui non ipsum Rom. Pontificem tantum, sed vniuersam Catholicam Ecclesiam suo impetu posse obruere videbantur, illisi petræ resiliunt, atq. in spumam gracilem dissoluuntur, suo stridore testantes, oportere tandem cedere mendacium veritati, vitia a virtutibus superari, atq. procacem hæresim succumbere Catholicæ fidei, & ipsi semper esse subiectam. Erat plane Martinus, siue summa potentia veritatis, siue suarum virtutum merito, siue robore fidei Orthodoxæ, & prærogatiua Apostolicæ sedis Petri, petra durissima, quam magno suo ipsorum damno impij vt lædant, C dum feriunt, feriuntur. Sed iam rerum gestarum seriem ex epistolarum fontibus pura claraq. veritate fluentibus in medium deducentes aggrediamur. I. S. Martini Papæ certamen.

Martinus Pontifex igitur, vbi in Naxo insula in ærumnis iam annum egisset, nec acerbitatibus sæuientium hæreticorum flecti vllatenus valuisset, immo vegetior animo & constantia firmior factus esset, ad grauiora subeunda supplicia Cõstantinopolim ducitur. Ita plane frequentiorem ampliorem q. locum voluit tanti certaminis præparari Diuinitus, atq. deligi ciuitatem regiam in theatrum, quo tanti athletæ victoria orbi innotescere posset. Quæ autem idem ibi sit passus, ex litteris vnius ex illis, qui ei peregrinationis comites adhæserunt, hæc accipe [c]: II. S. Martinus ducitur Constantinopolim.

Exinde ergo præmittentes nuncium quemdam custodes qui retinebant eum, nunciauerunt in Byzantium aduentum & actiones eius, proferentes aduersus eum plurima mala, hæreticũ & rebellem Domino, Deiq. aduersariũ proclamantes, & subuertentem vniuersam terrã Romanorũ. Quibus parcerent malis in virum sanctum, qui eum istiusmodi calumnijs impetebant? vt plane, secundum Euangelicum illud, obsequium se Deo præstare putarent, & quo religiosiores quique videri vellent, eo crudeliores in ipsum insurgerent, & percussionibus lacerarent. Sed quæ sit passus D Byzantij, audiamus. III. c Extant inter epist. S. Martin. ep. 16. ex versione Anastasij Bibliothec.

Cumq. tandem, inquit, peruenisset Byzantium beatus ille decimoseptimo die mensis Nouembris, in portu iuxta Euphemiam, iuxta Arcadiam nos reliquerunt a mane ministris vsq. ad horam decimam recubantes in grabato nanis. Eratq. (sicut dictum est) spectaculum omnibus Angelis & hominibus. Accedebant enim varij homines, quos propter ferales mores lupaces dixerim: & subrogati (vt conijcio) talia contra sanctum Papam agebant, qualia Christianis dici non oportet. Morantibus nobis in littore, eram incedens dolore plenus & amaritudine, eo quod viderem talé sanctum virum ita deiectum, non solum autem, sed & talia eloquia a quibusdam Ethnicis prolata cõtra eum: nihil aliud quærebant, nisi vt auferretur anima eius. Dehinc circa Solis occasum venit quidam scriba, nomine Sagoleua, cum multis excubitoribus, auferentes de lembo, posuerunt in gestatorio, duxeruntq. in custodiam Excubitorij, quæ cognominatur Prandiarea, & fecit eum includi sub multa custodia, præcipiens Excubitii [*] custodibus, vt nullus penitus sciret ciuitatis, quia est in eodem Excubito.] Dum autem eodem detineretur S. Martinus carcere, eam quam anno superiori diximus scripsit epistolam [d] ad Eliterum, qua cuncta quæ ab exordio persecutionis passus esset E enarrat, & recensitis ijs quæ ad superiorem annum pertinebant, reliqua pauca quæ præsenti anno vsque in hanc diem est passus, sic refert: IV. * Excubitorij S. Martinus in custodia asseruatur. d Martin. ep. 15.

Et ecce quadragintaseptẽ dies sunt hodie, ex quo non merui calida nec frigida aqua rigare me, & effluxi, & refrigui totus: quoniã ventris fluor & in naui & in terra vsq. ad præsenté horã mihi requiem non dedit; & in ipsa quoq. necessitate mea, hora qua conguštaturus sum, totus conquassatus corpore, ea quæ necessaria sunt percipere ad confortandum naturam non habeo: tędet me sume te, cum id habeam penitus in fastidium. Sed credo in virtute Dei, qui omnia conspicit, quia cũ de præsenti vita subductus fuero, exquiretur de his omnibus qui me persequũtur, vt sublatus sim; vt saltem sic ad pœnitentiam ducti, ab iniquitate sua conuertantur. *Subscriptio.* Incolumem te custodiat Christus Deus, fili dulcissime.] hæc sanctus Martinus, cum (vt dictum est) in ea custodia asseruaretur. de quo ista comes itineris scribere pergit: V. Quæ S. Martinus passus in custodia.

Mansit ergo idem sanctus Apostolicus clausus & sine participatione penitus sermonis alicuius nonaginta- VI.

affirmaret, dixisse Romæ Sancti discipulum, Nefas esse, nec rationi consentaneum Regem sacerdotem appellari: quippe qui a magistro, *Maximo scilicet*, Anastasius hæc didicisset. Attamen sacro A
viro ne defensio quidem in hoc defuit, Qui ipsi Gregorio in faciem restitit, & ostendit, alia tum a se dicta, alia nunc obijci. Nam cum ille, inquit, Romam venisset, de vnitate habuit sermonem, *velutatis scilicet*, vt Typum nos reciperemus, quo illud dogma in multorum ore positum sanciebatur & promulgabatur. Ad illa videlicet nos respondimus atq. occurrimus, cum ea consideraremus quæ nobis profutura essent, quæq. vtilia arbitrabamur. Quamobrem nec mea esse scio, quæ nunc

Non esse Regũ de dogmatibus definire.

proferuntur, neq. discipuli, qui vocatur in crimen, quicum numquam huiusmodi (ac Deus testis est) sermonem contuli. Verumtamen hoc solum mihi conscius sum dixisse, non discipulo, sed huic ipsi Gregorio (quod ne ipse quidem penitus negauerit, nisi se ipsum quoq. plane neget) definire de dogmatibus, & quærere, sacerdotum magis esse, quam Regum: quoniam his concessum est & vngere, & manus imponere, & panem cælestem offerre, & altari assistere, & quæcumq. alia agere quæ diuiniora sunt, sacramentaq. sublimiora habẽt. Hæc elocutus sum, & nunc loquor. Ob hæc me quis vel absoluat, vel damnet; neq. enim iniuria homo ab homine affici potest, quamuis omnium grauissima patiatur. B

XL. Anastasius discipulus induci tur cõtra Max.

Tunc cum non haberent quid facerent qui mendacium spem suam ponunt, ipsum educunt, eiusq. introducunt discipulum Anastasium, quem verbis ac minis perterrefacientes, vt cogerent de magistro aliquid indicare, vim afferentes, vt diceret, eum dolorem dedisse Pyrrho, *cruciamento velum torsisse scilicet*, cũ vna sermonem haberent in dicta superius disputatione. Falsiloqui haud scio cur ista molirentur. Cum vero Anastasius secus locutus esset atque expectabant, Sanctum virum non solum nihil ei doloris attulisse, sed etiam omnem exhibuisse honorem; pugnis eum & colaphis in caput & genas ferientes, eoque modo veritatem opprimentes, in custodiam rursum includi iubent.

XLI. Rursũ quæstio de Maximo.

Sanctum igitur ad se iterum accersunt vt anteactis non contenti, aliamq. tentationem inuincibili adhibent. Hæc erat: Origenis eum dogmata sequi, & cum illo in omnibus sentire. Vt vero cõfestim imbecillum & ad diluendum facile id crimen dissoluit, asseuerans eum a Deo seiunctum esse & a Christianorum partibus, qui assentiretur Origeni, delirasq. eius rationes acciperet: De Pyrrho rursum, ijsq. quæ tum essent dicta interrogant, personam potius induentes benignitatis, quam hanc scientes, aut in corde ponẽtes, ac deinde quomodo se a Patriarchæ communione abrupisset. C
Postea vero cum alias interim percontationes & interrogationes prætendissent; ac affirmassent, eum qui ab ipsis offerretur, Typum magni faciendum esse, ac in honore habendum, quẽ ipse execraretur & exhonoraret: ac demum cum ea quæ ipsis viderentur effugi non posse, nec facile dilui, proposuissent, nec minis in eum, contumelijsq. abstinuissent: tandem viderunt se in omnibus vinci, proprijsq. (vt aiunt) capi pennis: ac dimisso consessu, Imperatorem propere adierunt hominis constantiam nunciantes: Maximusq. inquiunt, in sermonibus est inuictus, nec ei quisquam persuadere potest, vt nostris assentiatur, tametsi conetur quis supplicio eum afficere.

XLII.

Aliquanto post alij ad eum veniunt, cum iam custodiretur, existimantes forsitan, si crebro oppugnarent, ac verbis terrorem incuterent, se eo molliore vsuros. Qui venerunt autem dicebant, se a Patriarcha missos, qui & Sancto hæc statim ꝑtenderunt. Cuius, inquiunt, es Ecclesiæ (ipsis enim illorum verbis vtar) Byzantij, Romæ, Antiochiæ, Alexandriæ, Hierosolymorum? Ecce omnes, subditæq. ijs prouinciæ coniunctæ sunt. Si igitur ipse Catholicæ es Ecclesiæ, coniunge te nobiscum; ne vitæ peregrinam viam innouans, quæ non expectas, patiaris. Ad quos beatus vir opportune & sa-

Catholica quæ dicenda Ecclesia.

pienter respondet: Dominus cum Catholicam Ecclesiam rectam & salutarem fidei confessionem D
esse dixit, idcirco Petrum, qui bene confessus erat, beatum dixit, super quem talem se ædificaturũ Ecclesiam, vniuersorum Dominus pronunciauit. Verumtamen confessionem volo addiscere, super qua vniuersa Ecclesiarum facta est coniunctio; nec alienor ipse, si id bene factum est.

XLIII. De duabus operationibus disputatio.

Ad quem hæc, qui missi erant: Quamuis iussi non simus de hoc dicere, dicemus tamen, vt nullam omnino excusationem habeas. Duas dicimus operationes propter differentiam, & vnam propter vnitionem. At ille inquit: Duas propter vnitionem vnam dicitis factas esse, ac præter eas aliã? Non dicunt, sed duas vnam propter vnitionem. Liberati sumus, inquit, omni negotio, qui nobis ipsis fidem insubsistentem ac Deum sine existentia finxerimus. Nam si in vnam confundimus duas propter adunationem, ac rursum in duas diuidimus vnã propter differentiam, nec vnitas erit, nec dualitas operationum, quæ inuicem se tollunt, ac faciunt operationis expers id cui inhærent, & omnino non existens, nullum habens ex natura motum, qui auferri non possit, quique nullo conuersionis modo alteretur, ac mutetur. Omni igitur essentia priuatum erit, secundum Patres, non habens operationem essentialiter, quæ ipsius character sit. Hoc igitur dicere non possum, nec hoc edoctus sum a sanctis Patribus confiteri. Quod igitur vobis videtur, qui potestatem habetis, facite. E

XLIV.

Illi cum non haberent quid ad hæc contradicerent: quod placitum erat ijs qui rerum potiebãtur, ei inferunt, dicentes, illis videri, hunc qui non obtemperaret, anathemati subijci, ac mortem ei definitam irrogari. At hic leniter sic atque humiliter: Quod Deo, inquit, de me definitum est, nunc finem accipiat, ei gloriam afferens ante omne sæculum præcognitam. Verum tum quidem, quæ

S. Maximus et duo Anastasii in exilium missi.

prolata erant, differunt. Consilium autem vna habentes Imperator & Patriarcha (quemadmodũ Pilatus & Iudæi super meo Iesu) iustum damnant exilio, in quoddam oppidulum, cui Bizya nomẽ erat, statim abducentes, simulque discipulum Anastasium in quemdam locum valde malum, Romanorumque Imperij vltimum, solum deportantes. Perba, alias Perberis, ille locus lingua barbarorum nuncupabatur. Itidemq. fecerunt eius cognomini Romæ Apocrisario, qui Mesembriã relegatus est.] Est Mesembria in Thracia ciuitas, de qua Theophanes, Zonaras, & alij in Leone. hactenus de relegatione sanctorum confessorum Maximi ac sociorum. Sed comparatione acerbiorũ

quæ

A quæ hæc subsecuta sunt,Indum hæc iure posset quisq.vocare:quænam autem ista fuerint,suo loco dicturi sumus.

Ad sex namq.annorum spatia contigit Maximum vna cum socijs istiusmodi pro confessione Catholicæ fidei delicijs frui.Quidni delicias dixerim mensam illam,quam Sapientia [a] præparauit,pro cuius defensione certamen tantum susceperint confessores? Est plane,est manna [b] absconditum,quod vincenti eadē exhibetur in mēsa;quod quam suaue sit,nemo scit,nisi qui accepit. Sed exhibito iam eiusmodi Maximi ac sociorum certamine, quod maius in eodē impietatis theatro spectaculum repræsentatur,attente spectemus:quodnam vero istud fuerit,sequens annus aperiet: XLV.

a Prou.9. b Apoc.2.

IESV CHRISTI ANNVS 651. | MARTINI PAP. ANNVS 3. | CONSTANTIS IMP. ANNVS 10.

B SEquitur annus Domini sexcentesimus quinquagesimusprimus,nona Indictione, idemq.illustris confessione sanctissimi Papæ Martini.Si enim putarunt veteres nouis Consulatibus annos signari & illustrari pariter purpura Consulū:quanto magis clarior dicendus Christianis erit hic annus Summi Pontificis tot insignitus victricibus palmis,cum eum adeo honorat iterata sæpe confessio,& crebrius contumeliæ repetitæ exornant,catenæ decorant,nobilitatq. durum exiliū, per quod demum & martyrium consummatū illustrat. Interim suo sæuit impietas arbitratu, grassatur iniquitas exors legis,furit crudelitas absq.timore,& solutis habenis,Imperatoris calcaribus agitata hæresis debacchatur:sed omnia ista machinamenta diaboli,fluctusq.omnes furentium hæreticorum,qui non ipsum Rom.Pontificem tantum,sed vniuersam Catholicam Ecclesiam suo impetu posse obruere videbantur,illisi petræ resiliunt,atq.in spumam gracilem dissoluuntur,suo stridore testantes,oportere tandem cedere mendacium veritati,vitia a virtutibus superari,atq.procacem hæresim succumbere Catholicæ fidei,& ipsi semper esse subiectam.Erat plane Martinus, siue summa potentia veritatis,siue suarum virtutum merito,siue robore fidei Orthodoxæ,& prærogatiua Apostolicæ sedis Petri,petra durissima,quam magno suo ipsorum damno impij vt lædant, dum feriunt,feriuntur.Sed iam rerum gestarum seriem ex epistolarum fontibus pura claraq.veritate fluentibus in medium deducentes aggrediamur. I.

S.Martini Pa pæ certamen.

C Martinus Pontifex igitur,vbi in Naxo insula in ærumnis iam annum egisset,nec acerbitatibus sæuientium hæreticorum flecti vllatenus valuisset,immo vegetior animo & constantia firmior factus esset,ad grauiora subeunda supplicia Cōstantinopolim ducitur.Ita plane frequentiorem ampliōremq.locum voluit tanti certaminis præparari Diuinitus,atq.deligi ciuitatem regiam in theatrum,quo tanti athletæ victoria orbi innotescere posset.Quæ autem idem ibi sit passus, ex litteris vnius ex illis,qui ei peregrinationis comites adhæserunt,hæc accipe [c]: II.

S.Martinus ducitur Constantinopolim.

Exinde ergo præmittentes nuncium quemdam custodes qui retinebant eum,nunciauerunt in Byzantium aduentum & actiones eius,proferentes aduersus eum plurima mala, hæreticū & rebellem Domino,Deiq.aduersariū proclamantes,& subuertentem vniuersam terrā Romanorū.] Quibus parcerent malis in virum sanctum,qui eum istiusmodi calumnijs impetebant? vt plane,secundum Euangelicum illud,obsequium se Deo præstare putarent,& quo religiosiores quique videri vellent,eo crudeliores in ipsum insurgerent,& percussionibus lacerarent. Sed quæ sit passus D Byzantij,audiamus. III.

c Extant inter epist.S.Martin. ep. 16. ex versione Anastasij Bibliothec.

Cumq.tandem,inquit,peruenisset Byzantium beatus ille decimoseptimo die mensis Nouembris,in portu iuxta Euphemiam,iuxta Arcadiam nos reliquerunt a mane ministris vsq.ad horam decimam recubantes in grabato nauis.Eratq.(sicut dictum est)spectaculum omnibus Angelis & hominibus.Accedebant enim varij homines,quos propter ferales mores lupaces dixerim:& subrogati(vt conijcio)talia contra sanctum Papam agebant,qualia Christianis dici non oportet. Morantibus nobis in littore,eram incedens dolore plenus & amaritudine,eo quod viderem talē sanctum virum ita deiectum,non solum autem,sed & talia eloquia a quibusdam Ethnicis prolata cōtra eum:nihil aliud quærebant,nisi vt auferretur anima eius. Dehinc circa Solis occasum venit quidam scriba,nomine Sagoleua,cum multis excubitoribus,auferentes de lembo, posuerunt in gestatorio,duxeruntq.in custodiam Excubitorij,quæ cognominatur Prandiarea, & fecit eum includi sub multa custodia,præcipiens Excubici [*] custodibus,vt nullus penitus sciret ciuitatis, quia est in eodem Excubitu.]Dum autem eodem detineretur S.Martinus carcere,eam quam anno superiori diximus scripsit epistolam [d] ad Eliterum, qua cuncta quæ ab exordio persecutionis passus esset E enarrar,& recensitis ijs quæ ad superiorem annum pertinebant,reliqua pauca quæ præsenti anno vsque in hanc diem est passus,sic refert: IV.

* Excubitorij

S.Martinus in custodia asseruatur.

d Martin.ep.15.

Et ecce quadragintaseptē dies sunt hodie,ex quo non merui calida nec frigida aqua rigare me, & effluxi,& refrigui totus:quoniā ventris fluor & in naui & in terra vsq.ad præsentē horā mihi requiem non dedit;& in ipsa quoq.necessitate mea,hora qua conguttaturus sum, totus conquassatus corpore,ea quæ necessaria sunt percipere ad confortandum naturam non habeo:tædet me fumete,cum id habeam penitus in fastidium.Sed credo in virtute Dei,qui omnia conspicit, quia eū de præsenti vita subductus fuero, exquiretur de his omnibus qui me persequūtur,vt sublatus sim; vt saltem sic ad pœnitentiam ducti,ab iniquitate sua conuertantur. *Subscriptio.* Incolumem te custodiat Christus Deus,fili dulcissime.]hæc sanctus Martinus,cum(vt dictum est)in ea custodia asseruaretur.de quo ista comes itineris scribere pergit: V.

Quæ S. Martinus passus in custodia.

Mansit ergo idem sanctus Apostolicus clausus & sine participatione penitus sermonis alicuius VI.

Sistitur coram indicib. S. Martinus.

nonagintatres dies. Io ipsa vero nonagesima tertia die, quæ est Parasceue, mane tulerunt eũ de cu- A
stodia constituendum in cella Sacellarij, iubentes pridie conuenire omnem Seoatum: quod & fa-
ctum est. Iusseruni autem eum introducendum, & introduxerunt in portatoria sella. Erat enim
penitus æger, præcipue autem in illis diebus præ nauigatione & afflictione custodiæ per tot dies
effectæ. Intendens autem in eum primus qui præsidebat Sacellarius cum reliquis principibus a
longe, iussit eum surgere a ferculo, & astare. Dicentibus quibusdam ministrorum, non valere eum
stare: turbatus præ ira Sacellarius, exclamanit. Tunc autem & quidam de custodia surgere eum &
astare censuræ subnixum hinc inde iusserunt. quod & factum est.

VII. Sacellarius inquit ad eũ: Dic miser, quid tibi mali intulit Imperator? tulit tibi aliquid? oppres-
sit te vi? Ille autem tacebat. Tunc ait ad eom Sacellarius imperatiua voce: Ecce nunc ingredientur
accusatores tui. Et continuo cum sermone introducti multi accusarores contra eum: omnes autẽ

Testes producti contra S. Martinum.

erant mendacij filij, & discipuli eorum, qui Dominum nostrum Iesum Christum negauerunt. Con
tradicebant vero sancto viro, quemadmodum præmoniti fuerant: erant enim voces eorum præme
ditatæ. In quibus quidam eorum paulo ante interrogati, vt testimonium perhiberent, tentabant di
cere veritatem, sicut mos est: & continuo turbati qui prætendebant certamen, incipiebant validis B
minis increpare eos, donec suaderent eos proferre quæ erant conuenientia in mortem beati & iu-
sti viri. Contemplatus ergo sanctus Papa Martinus introeuntes testificari, subridẽs dixit: Isti sunt
testes, sicut habet ordo? Erant enim primi ingredientes nomine quidem milites, lupaces autem &
bestiales sententia, & quidam eorum qui erant Olympij, cum quibus erat & Andreas, qui fuerat
Notarius: erant enim intra accusatores infelices Imerites & Erinus & reliqui numero quasi vigin
ti priores milites, & reliqui accusatores. Iurabant autem ad sancta Euangelia & testificabantur.
Primicerius sane omnium accusantiũ erat Dorotheus Patricius Siciliæ, qui adiurans dixit: Quo-
niam quinquaginta capita si haberet *Martinus*, non oportet eum viuere, eo quod solus subuertit &
perdidit vniuersum Occidentem & deleuit, & re vera vnius consilij fuit cum Olympio & inimi-
cus, homicida Imperatoris, & Romanæ vrbanitatis.

VIII. Videns ergo iustus vir introeuntes eos & iurantes sine parcitate testificatores, compassus per

Martinus conatur prohibere periurantes a iuramento.

ditioni animarum eorum, ait ad eos qui præsidebant principes: Obsecro vos per Dominum, noli-
te præparare illos iurare, sed absq. iuramento dicant quæcumq. volunt; vosq. facite quæcumq. vul-
tis. Et quid opus est etiam iurando perdere illorum animas? Ingresso equidem vno, & testimoniũ C
dicente, quoniam coniurationes fecit cum Olympio, & milites præparauit vt iurarent: Interroga-
tus Deo pretiosus vir, si hæc ita se haberent; ille: Si vultis audire veritatem, dico vobis sequentia.
Et cœpit dicere: Quando factus est Typus, & directus Romam ab Imperatore. Et hoc tantum di-
cente beato illo, aliud non concessum est loqui. sed continuo ante omnes incipiens cum clamore
Troilus, inquit: Non inferas nobis hic de fide: de duello nunc scrutaris, quoniam & Romani &
nos Christiani sumus & Orthodoxi. Et respondit ijsdem vir iustus: Vtinam: verumtamen inuenie
tis me in illa die tremendi iudicij examinis testem etiam in hoc.

IX. Deinde inter accusantes testes ait ad eum Troilus Præfectus: Qualis es tu homo, quoniã cer-
nens & audiens talia contra Imperatorem oitentem effodiendum Olympium, *indignum videlicet*

In accusatores reijcit crimen S. Martinus.

sepultura, non prohibuisti eum, sed contra cõsensisti ei? Ad quem dixit ipse Apostolicus Papa: Dic
domine Troile: Quando (sicut scitis etiam vos, & nos audiuimus) Georgius a magistratibus qui
erant ex monachis, ingressus est tunc in Vrbem a castris, & talia verba locutus est, fecitq. tales:
vbi eras, aut qui erant tecum, quod non restitistis, sed contra concionatus est vobis, & quos voluit
palario exulauit & prohibuit? Iterumq. cum Valentinus cum præcepto Imperatoris indutus est D
purpura & consedit ei: quo ieraris vos? non eratis illic? Cur ergo non prohibuistis eum, dicentes:
Ne attingas res non opportunas tibi? Nonne omnes contra conuenistis ei? Quomodo habebam
ego tali viro aduersus stare, habenti præcipue brachium vniuersæ militiæ Italiæ? An potius ego il-
lum feci Exarchum? Verumtamẽ denuo obsecro vos per Dominum: quodcumq. vultis & definitis
fieri in me, citius explete. Nouit enim Dominus: Maxima mihi dona tribuitis, quacumq. me cla-
de ingulaueritis.

X. Percontatus eum quidam de ministrantibus, Sagoleuæ videlicet Sacellarius: Sunt foris etiã
aliqui, qui debeant testificari? Respondit scriba: Sunt, domine, plurimi alij. Deficientes autem hi
qui præsidebant, sancto & venerabili astante viro in conspectu eorum, & potissimum cum Spiritu
sancto eum confirmante, dixerunt, sufficere testes. Erat quippe interpres eorum quæ a Sancto di-

** Consularis*
Interpres cohibetur.

cebantur verborum Innocentius Consul * filius Thomæ, qui erat ab Africa; & cum interpretare-
tur ea quæ a beato viro dicebantur, non ferebant. Videns Iudex ignita iacula sancti Spiritus a Deo
honorabili viro contra eos prolata, ait ad Innocentium cum furore: Cur nobis interpretaris quæ
dicit? Noli dicere quæ dicit. Surgens ergo continuo Sacellarius cum plurimis qui consederant E
ei, ingressus est nunciare Imperatori quæque ipse voluit.

XI. Eduxerunt autem sanctum Apostolicum virum de loco iudicij, magis autem ex aula Caiphę,
in gestatorio sedili sedentem, & statuerunt eum in medio atrij, quod erat ante cellam Sacellarii &
Imperialis stabuli, quo consueuerat omnis populus conuenire, & expectare Sacellarij ingressum.

Sistitur publico iudicio S. Martinus.

Circumdederunt eum excubitores, atq. sit omnib. spectaculum formidabile turbis. Post paululũ
ergo iusserunt eum inferri in Solarium dispositionis, vt essent ibi hactenus, quousq. prospiceret Im
perator per cancellos triclinij sui, iussurus fieri, quæ erant facturi. Erat itaq. multitudo populorũ
vsque ad Hippodromum conuenientium illic. Statuerunt ergo reuerendissimum virum in medio
Solarij dispositionis in præsentia totius Senatus subnixum hinc & inde.

XII. Facta est ergo constipatio subito non minima: & exiens ab Imperatore Sacellarius, apertis
ianuis triclinij, vt videret vniuersum populum, veniensq. ad sanctissimũ venerabilem virum Mar-
tinum Apostolicum, dixit ad eum: Vide quomodo Dominus te adduxit & tradidit in manus no-
stras. Tu

A stras. Tu nitebaris contra Imperatorem? Quid tibi spei erat? Ecce dereliquisti Dominum; dereli-
quit te Dominus. Et continuo exclamans Sacellarius, quemdam astantium excubitorum consor
tem præcepit sine mora auferre psachmon * summi & Apostolici atque præcipui pastoris omniũ
Christianorum, qui Orthodoxam sanctorum Patrum & Synodorum confessionem, hoc est, fidem
confirmauit, & noui erroris exortos auctores, nouos videlicet hæreticos cum impijs dogmatibus
eorum canonice & synodice anathematizauit. Cum ergo incidisset psachmõ beati viri excubitor
& corrigiam compagiorum eius; statim tradidit eum Sacellarius Præfecto vrbis, dicens: Tolle eũ,
domine Præfecte, & continuo membratim incide illum.]

Quod ad psachmon spectat, deprauate ita legi putamus: per quam vocem nihil est vt indumẽ-
tum aliquod possit intelligi: siquidem Pontificia stola, quæ pallium dicitur & ceteris omnibus sup XIII.
ponitur indumentis, postea sublata fuit. Nec est vt conijci possit psachmon, quasi perisagmum, sar
cinam viatoriam fuisse, corrigię (vt textus habet) compagibus nexam: siquidem non fit verisimi-
le ei relictam, cum e naui est ductus in carcerem, & e carcere ad iudicium. Vnde ista coniunctio
psachmi atque corrigiæ opinari suadet, fuisse cingulo iunctam compagibus peram, quæ Græce di
B citur σαγίς, quam ad libellos oblatos recondendos potissimum gestare Pontifices solerent. Quæ
autem secuta sint post ignominiosam corrigiæ solutionem & concisionem, auctor ita prosequitur:

Cum his autem omnibus iussit astantibus, anathematizate eum: quod & fecerunt. Non respõ XIV.
derunt autem huiusmodi voci viginti virorum animæ: sed omnes qui eum videbant, & sciebãt qa
est Dominus in cælo inspector eorum quæ fiebant, demisso vultu cum multa mæstitudine recede-
bant turbati. Suscipientes ergo eum carnifices, exuerunt eum pallio sacerdotalis stolæ, & scinden-
tes alas tunicæ quę erat interius, a summo vsque deorsum, circumposuerunt ferrea vincula in san
ctam eius ceruicem & per omne corpus, trahentes eum vi: non concesserunt ei alicubi residere &
animam refocillare, sed a palatio duxerunt eum, publicantes & dehonestantes per medium ciuita
tis ad prætorium, & gladius coram eo, *ferebatur scilicet*.

Exuitur Sanc. Martinus Pontificalibus insignibus.

Erat autem ei dolor magnus: oppido enim fessus erat & infirmus præ tantis incommodis, futu XV.
rus relinquere animam a pressura passionum & tenuitate corporis. Attamen gaudens spe confor
tabatur in Domino; & quo magis afflictione & vi trahebatur, eo sereno obtutu, ductus cum multa
constantia animæ iustus, cum vno solummodo indumento a summo discisso in duas partes & sine
C cinctorio sequebatur vir rãtus fide & gratia Domini cinctus. Heu, proh dolor! cerneres virũ Deo
plenum, tanto opprobrio subiectum, vt interiora eius quodammodo nuda panderentur. Multifa-
rie quidem continuo populorum conspectus, vidẽtes quæ fiebant, gemebãt (vt veritatem dicam)
& lacrymabantur: pauci autem ministrorum Satanæ gaudebant & subsannabant, & capita tran-
seuntes (sicut scriptum [a] est) mouebant, dicentes: Vbi est Dominus eius, & vbi fides eius, & vbi
doctrina ipsius?

Expositus opprobrio Vrbis Const. S. Martinus.

a Matth. 27.

Qui cum venisset in prætorium dehonestatus & a carnificibus inculcatus, coniecerunt eum in XVI.
ima carcerum cum homicidis: Et quasi post vnam horam tulerunt eum inde, & transposuerunt in
ea quæ dicitur, Diomedis custodia, in prætorio Præfecti. Tanta autem instantia & vi trahebant
eum vinculis nexum, vt dilaniarentur crura & poplites eius, & sanguis efflueret per ascensum sca-
læ eiusdem custodiæ: sunt enim scopulosi & asperi valde ac penitus in altũ porrecti gradus. Erat
autem ipse beatus præsentis vitæ fini proximus, iam in carcere supplicijs anima deficiente ante
gladium, cum non valeret conscendere cum se trahentibus. Introducentes ergo eum quomodocũ-
que in custodiam, decidentem sæpius ac surgentem, posuerunt eum in scamno indutum ferro &
D catenis. Tunc enim quando traditus est a Caipha Pilato vt crucifigeretur, hoc est, Præfecto: con-
tinuo exuerunt eum carnifices, grauiter enim algoribus * vexabatur; erat enim intolerabilis
hiems: imposueruntq. ei grauissima ferri pondera, & nullus aderat ei hominum eius proprius, ex
cepto vno solummodo clerico adolescente, qui cum mansisset in custodia, & superstans lamenta-
batur magistrum, sicuti Petrus Dominum. Erat autem coniunctus magister custodiæ eidem bea-
to: quoniam sic erat mos, vt futurus pari per gladium, coniungeretur magistro custodiæ illa nocte.

Rursum retruditur in carcerem S. Martinus.

* angoribus

Erant ergo duæ mulieres, genitrix & nata, prænominatæ custodię claues tenentes: quæq. aspi-
cientes importabilem dolorem sancti illius, qui inter tot pœnarum genera algore quatiebatur di- XVII.
rissimo, motæ compassionibus, quærebant aliquam exhibere misericordiam ei, & contegere eum,
sed non audebant propter coniunctum & custodientem carnificem. Putabant enim actutum ven-
turam censuram, vt trucidaretur. Post quasdam vero horas quidam ex ordine militari vocabãt ab
imo magistrum vigiliæ carceralis. Discedente eo, vna mulierum ergastulorum illorum pietatis vi
scere ducta accedens, amplectensq. bellatorem Christi & Apostolicum Papam, portansq. reclina-
uit eum in proprio toro suo, contegens vtiliter & inuoluens: mansit autem vsque ad vesperam sine
E voce. Vespere autem facto, misit ad eum Gregorius Prefectus eunuchus ex cubicularijs Maiorem
domus suæ cum paucis cibarijs, qui refecit eum, dicens: In tribulationibus confidimus in Do-
minum, non morieris. In quo magis aggrauatus ille beatus ingemuit. Abstulerunt autem ferrea
vincula continuo ab eo.

Sequenti autem die adiens Imperator in Patriarchium visendi gratia Paulum Patriarcham XVIII.
(proximus enim erat morti) narrauit ei quæ consummata erant in sanctissimum virum. Ingemi-
scens vero Paulus, conuersus ad parietem dixit: Hei mihi, & hoc ad abundantiam iudiciorum meo
rum actum est. Percontatus ergo ab Imperatore quid hoc esset, respondit: Numquidnam, domi-
ne, non est miserabile, talia pati Pontificem? Tunc attentius adiurauit Imperatorem, sufficere ei
in his quæ passus est, nihilq. amplius sustinere. Vnde audiens beatus ille Apostolicus vir quod non
suscepit quod expectabat (*nempe per gladium consummare martyrium*) non gratum habuit tale pro
missum, sed penitus mæstus effectus est: festinabat enim explere bonum certamen, & abire ad
Deum, quem desiderabat.

Paulus Episcopus Constantinop. ægrotat.

Interea

Interea defuncto Paulo, Pyrrho residere nitente, atque quibusdam Ecclesiæ contradicentib. A
& prohibentibus, libellumq. eius publicantibus in palatio, aientibusq. quoniam a beatissimo Pau
lo anathematizatus est: Pyrrhus reprobatus est sacerdotio propter libellum quem fecerat Romę.

XIX. *Paulus moritur, Pyrrhus quærit restitui.*

Et multa commotione facta, post dies octo, defuncto Paulo, dirigitur ab imperatore ad Dio-
medis custodiam ad magnanimum Papam Demosthenes rescriptor & collaborator Sacellarij &
Libeltitius cum eo. Intrantes vero dixerunt ad eum: Dominator noster eximius Imperator misit
nos ad te, dicens: Ecce in qoanta gloria primus consistens, in qualem ordinem te ipsum duxisti.
Nemo tibi fecit hoc, sed tu ipse tibimetipsi. Ipse autem nihil respondit, nisi solum hoc: Gloria &
gratiarum actio per omnia soli immortali Regi. Dicit ad eum Demosthenes rescriptor: Dic nobis
ea quæ de Pyrrho hic & Romæ subsequenter gesta sunt: pro qua causa abijt Romam, iussus, an p-
prio proposito? Respondens sanctus Papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum
illum quomodo fecit? compellente aliquo? Respondet sanctus vir: Nemine, sed propria propo-
sitione.

XX.

Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam, quomodo eum suscepit sanctus vir Theodo
rus prædecessor tuus Papa? vti Episcopum? Respondit æquanimis Papa: vti Episcopum. & quo- B
modo non, si priusquam veniret Pyrrhus Romam, manifeste scripsit beatus Theodorus ad Paulū,
vtpote ad eum, qui supplantationem fecit, & alterius thronum inuasit? Deinde eodem Pyrrho ve
niente Romam sponte sua ad vestigia beati Petri, quomodo non haberet eum suscipere & hono-
rare, vtpote Episcopum? Respondens Demosthenes dixit: Vere veritas sic habet. Vnde autem su-

De munificentia Rom. Ecclesiæ hic repetita narratio.

mebat ea quæ ad vsum sui corporis erant necessaria? Dicit beatus manifeste: De Patriarchio Ro-
mano. Ait concertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir: Vos domini mei nesci
tis Ecclesiam Romanam. Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari,
omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis sanctus Petrus repellit venientium
illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa dantur non solum ei, sed hominibus ei pertinentibus.
Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt: qui venit honorabilis sicut Episcopus, quales sum-
ptus habet suscipere?

XXI. *Martini constantia hostibus admiranda.*

Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia vin
cula lignea sustinuit, & multa dolenda passus est. Respondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factū
est. Nam nisi quia formidine aliqui tenentur, non possunt forte loqui veritatem: hic sunt Constan- C
tinopoli plurimi, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt: ex quibus interim superest Pla
to Patricius, qui tunc Exarchus erat, quiq. direxit homines suos tunc ad Pyrrhum Romam. Percō
tamini eum de his, si mentior. Verumtamen quid volumus plurima quærere? Ecce in manibus ve
stris retinetis me; & quodcumque vultis consummare, Domino indulgente, in vestra est potesta-
te. Vtique si membratim incidatis carnem meam, sicuti Præfecto iussistis cum me traderetis, non
communico Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Ecce hic sum: examinate me & tentate, & inuenietis
experimentum gratiæ Dei fidelium seruorum eius: Interim Pyrrhus in medio veniat, qui toties a-
nathematizatus est & nudatus honore diuino. Stupefactus Demosthenes rescriptor & admirans
super hanc vocem, æquanimis Papæ audaciam atque constantiam pro Christo velle voluntarie mo
ri, quia ad hoc positus erat calix passionis: similiter & ij qui consequenter erant cum eis stupentes,
accepto libellario, seriatim cuncta quæ dicta erant a sancto viro conscribentes, recesserunt.

XXII. *Vltimum vale, cum recedit e carcere San. Martin.*

Fecit ergo reuerendissimus Papa in eodem Diomedis ergastulo octogintaquinque dies post
primos nonagintatres, hoc est, omnes cētum septuagintaocto. Venit igitur Sagoleua scriba, dicēs:
Quia iussus sum auferre te hinc, & transferre in domum meam, & post duos dies dirigere te, quo D
iusserit mihi Sacellarius. Interrogante eum Papa, quo ducendus esset, vel in quem locum: noluit ei
dicere. Rogabat ergo sanctus ille, vt laxaretur in eadem custodia, quousque exularet, & ad eā ho-
ram auferretur de custodia: & nec hoc concessum est ei. Sed circa occasum Solis dicit venerabilis
Papa ijs qui erant in ergastulo: Accedite, fratres, Vale faciamus: quia ecce nunc aderit, qui auferet
me hinc: Et hæc dicente eo, biberunt singuli charitatis gratia calicem. Et surgens sereno vultu cum
multa constantia & gratiarum actione, dicit ad vnum concurrentium sibi dilectum, qui erat ibi:
Veni, domine frater, da mihi pacem. Erant porro præcordia fratris illius (sicuti mihi ipse refere-
bat) in illa hora, qualia (vt conijcio) discipuli illius contemplantis Dominum in Cruce. Cumq. o-
sculum præberet sanctissimo Papæ præ nimia charitatis abūdantia, copiosissime inter se lacrymas
fuderunt. Omnes vero qui aderant, lamentum terribile faciebant.

XXIII. *Martin. exulaturus consolatur dolentes.*

Anxiatus in hoc vir beatus, flagitabat omnes, ne hoc facerent, sereno vultu dicens, & impositis
venerabilibus manibus super verticem eius, subridens ait: Bona sunt hæc, domine frater, hæc sunt
opportuna: & non oportet te flere, sed magis gaudere super me. Ad quem illico cum contritione
cordis respondit: Dominus nouit, famule Christi, lætor in gloria; quia dignatus est Christus Domi- E
nus noster propter nomen suum hæc te omnia pati: sed declamor omnium perditionem. Salutātes
ergo omnes eum, recesserunt. Veniens ergo continuo scriba, & auferens eum, intulit in domū suā.
Dictum est ergo quia in Chersonam exulaturus esset, & post dies aliquot cognouimus quia illuc
clanculo nauigio transuectus est sanctissimus Apostolicus vir.] hucusque de exilio sancti Martini,
quem plane contigit anno sequenti amādatum peruenisse illuc (vt ex alijs ipsius litteris apparet)
Idibus Maij. Quæ ergo idem sanctissimus Pontifex ibidem passus sit, secundum temporis rationē
dicemus anno sequenti.

XXIV. *S. Martini Gloria ex Martyrio.*

Ita quidem se habuere trophæa gloriosissimi æque ac sanctissimi Papæ Martini prædecessorū
omnium a Constantini temporibus felicissimi, vtpote qui maiora ceteris omnibus supplicia subi
re dignus habitus est pro nomine Iesu, pro ipsa scilicet fide Catholica, eiusq. causa non (vt Aposto-
lus ait) contumeliam pati tantum, sed contumelias omnis generis atque multiplices. Accidit ei
opportunum, vt sub Principe Christiano sed tamen hæretico inueniret suo lucro Decios & Dio-
cletianos,

A electianus, qui etsi non gladio ageret, & temperaret a nece, non id faceret commiserationis ergo, sed maiori crudelitate, durius atque prolixius parans illi martyrium; quo eum (si posset) faciens desertorem, adigeret ad impietatem; sin minus, fame necaret: stulte putans, nisi sanguinem funderet, ipsum non honestandum insigni corona martyrij; quam eidem aduersarius inuidebat, cum tamen sua ferina tabie eam quam præclarissimam fabricarit. Quale tunc visum est in vrbe illa totius Orientis metropoli immane spectaculum? Antesignanum fidei, Episcopum Episcoporum, primarium Christianæ religionis Antistitem, Iudicem vniuersalis Ecclesiæ, præcipuum Doctorem atque magistrum sacrorum dogmatum, custodem canonum, censorem & vindicem Ecclesiasticæ disciplinæ, clauium vsu cæli arbitrum & inferni: hunc ipsum e sede turbatum intueri captiuum ductũ, vinculis mancipatum, sceleratorum manibus traditum, Pontificija insignibus exutum, catenarum onere prægrauatum, omni vitæ solatio destitutum, diuersis carceribus mancipatum, pene nudum omnium oculis deridendum expositum, per vrbem instar latronis tractum & distractum, protritũ & attritum, in frusta scindendum traditum, ex catenarum pressuris cute disrupta liuore sanguinis vestigia consignantem, consumptumq. in carcere frigore, ægritudine laceratum, maceratum inedia, omniq. ex parte (vt vno verbo dicam) afflictionibus lancinatum? Qui hæc non oculis fidei fuerit contemplatus, certe quidem eumdem miserrimum omnium hominum facile iudicarit: ita sane qui oculos habent, sed non vident.

S. Martinus quanta passus.

XXV.

Ceterum cui desuper lumen Dei in mente refulget, & radijs ex diuinis Scripturis fulgentibus illustratur, vere eum beatissimum prædicabit, Petro dicente [a]: Si quid patimini propter iustitiã, beati.] & absque controuersia recte definiet, numquam a pluribus ante sæculis apparuisse Romanum Pontificem tanto fulgore coruscum, vel ita ex insignibus Pontificijs decoratum, numquam aliquando ita circumspecte vestitum, quam cum exutus pallio, expoliatus stola, interiori disrupta tunica, nudus ex parte visus est omnibus: numquam maiori pompa processisse, quam cum ferreis vndique catenis vinctus per Constantinopolitanam tractus est vrbem: nullaq. vmquam tã insigni purpura effulsisse Pontificem Maximum, quam cum illa nõ murice tincta, sed suo ipsius cruẽtata sanguine tunica a summo vsque deorsum conscissa, seminudus idem sanctus incessit: etenim illo nobilitatus est indumento, quod deprecatus a Deo est sacerdotibus David, dicens [b]: Sacerdotes tui induantur iustitiam.] & auctus illo, quod & Paulus fidelibus texuit, vbi ait [c]: Induimini Do-

C minum nostrum Iesum Christum.] quo enim magis ab impijs sacer dehonestatur Antistes, eo præclarius exornatur a Deo, quod ostensum est diuinitus Zachariæ [d] de Iesu sacerdote magno, cui et si aduersaretur Satan, assisteret tamen minister Angelus; ac iuberetur exui vestibus sordidis, & superindui candidis, atque exornari capite cidari munda. An non effulgebant omnia tunc ornamenta in tanto Pontifice, cum inter tot tantasq. ignominias & ærumnas eluceret ipsius adeo mirifice patientia, niteret modestia, ac splendesceret mirum in modum fortitudo cum animi inuicta constantia, dum etiam & gaudio exultaret, & pati adhuc grauiora sitiret, atque exoptaret consummare morte martyrium, illo ebrius potu, quem propinauit credentibus Iacobus Apostolus vbi ait [e]: Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.]

a 1. Petr. 2.

S. Martinus pœnis & ignominijs illustratus.

b Psal. 131.

c Rom. 13.

d Zach. 3.

e Iac. 1.

XXVI.

Sed non prætereamus absque consideratione, quam terribilis sit Deus in consilijs super filios hominum. Eodem enim tempore quo hæc tam iniquo iudicio agitantur contra sanctum Pontificem Constantinopoli, in cælo throni [f] positi sunt, & sedit antiquus dierum, Deus Iudex iustus & potens, iudicare eum, qui Martinum iniquo iudicio iudicandum exposuit, malorum inquam omnium architectum Paulum Constantinopolitanum Episcopum: qui sisti iudicio iussus, perterrefa-

D ctus, eadem passus quæ quondam Pilati vxor [g], coactus est eadem ferme quæ viro illa, dicere Imperatori: Nihil tibi & iusto illi.] Quod enim grauiter & iste peccasset, vitæ dispendio oportuit luisse supplicium, sed antea manifesta confessione, extorquente eam vltore numine, professum, ad cumulum suæ damnationis, tantæ inique Romanum passum esse Pontificem, vbi ait, Hei mihi: & hoc ad abundantiam iudiciorum, siue suppliciorum meorum actum est.] talem tantamq. extorsit importuna mors imminens veram confessionem.

Paul. Episc. Cõstan. ad mortẽ ægrotans fatetur peccatũ in Martinum.

f Dan. 7.

g Matth. 27.

XXVII.

At nonne ista fuit, cui credi deberet, aperta confessio, ipsum S. Martinum iustam fouere causam, esse vere Orthodoxum, fideiq. Catholicæ defensorem, se autem infandum hæreticum vltricibus flammis ea de causa mulctandum? alias enim multam sibi diuinam conciliari gratiã, cumulatiq. gloriam, credere, fateri, prædicareq. debuisset; quod nequam hominem conuellentem Catholicam fidem, orbem hæresi inficientem, Concilijs errorem stabilientem atque Encyclicis epistolis confirmantem, e medio tolli adeo laborasset. Sed interius vulnerata conscientia talia contra se ipsum loqui, vrgentibus veritatis stimulis, coegit cum tempore mortis, quo ipsa veritas soluta compedibus, sceptra tenens, liberius agere consueuit.

Confessio Pauli redarguit hæreticos.

XXVIII.

E Cruciabat interius infelicem hominem culpa illa grauissima, quod tantum iudicium de Romano Pontifice astute nimis per Principem sæculi exerceri, atque eiusdem sententia definiri fecisset: cum cuiusuis tenuissimi Episcopatus Antistitis causa nonnisi in Synodo coram Episcopis cognosci, tractari, ac terminari Ecclesiastico iudicio consueuerit. Sed cur non saltem tamquam in scena tragœdiæ huius actus, conuocato suo Episcoporum Concilio, per speciem honestius repræsentauit? Non sustinuit ipse præsentiam tanti Pontificis (timidus est enim omnis scelestus, & ad iusti parere solet aspectum) ex hortuitq. præsidere Iudex in condemnatione totius vniuersalis Ecclesiæ pastoris iudicandi præsidentis Episcopi, cuius iudicium reliqui omnes Episcopi iniustitiam passi consueuerint appellare. Sic pulpito illa per alium egit, quod sibi faciendi cum suis, facultatem deesse sciebat; vtpote quod optime nosset, primariæ sedis Pontificem a nemine iudicari posse, irritumque reddi cuiuscumque iudicium, quo inferior superiorem condemnat: callide ergo impius & scelestus, quem sciebat Ecclesiæ Catholicæ præsidere Hierarchum, tyrannice potius in eum agi per Imperatorem curauit, quod sciret non posse aliquo modo legitime fieri. Verum infelix, omniq. ex par

Pauli Patriarchæ fraudes.

te miserrimus, præiudicio propriæ conscientiæ condemnatus, æterno supplicio mancipandus ex A hac vita subtractus est, nactus successorem æque impium, prævaricatorem Pyrrhum, iterum thronum redemptum perfidia conscendentem. De nefario autem Imperatore nihil præterea est dicendum, quam quod ex eiusmodi persecutione immanissimi sacrilegij eam consecutus est laudem, vt omnes hæreticos Principes crudelitate facile superarit: cum nullus eorum inuentus sit, si cuncta exacte examinentur, qui talia tantaq. Romanum Pontificem pati coegerit. Sed quæ mala ista attulerint Imperio damna, audi Græcorum Annales hęc summatim colligentes:

XXIX. *Dei vindicta in Rom. Impe.* [a] Cedren. in Heracl. an. 10. Vbi (inquiunt [a]) in hunc modum Ecclesia & a Regibus & ab impijs sacrorum Antistitib. turbata est, exercit se Amalechus solitudinis cultor feriens nos, qui populi Christiani sumus. Prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Habitanem & Iermuchamű sanguinis effusio inulta. Deinde Palæstini, Cæsarienses, & Hierosolymitani capti sunt. Post Aegypti subsecutum excidium: ac deinceps mediterraneæ insulæ, omnisq. Romana ditio in potestatem hostium venerunt. Additur his Romani exercitus & classis in Phœnicia interitus, omniumq. Christianorum populorum & locorum vastationes, quorum finis nullus fuit, donec Ecclesiæ persecutor infelici morte affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes.] hęc longinatim Annales de cladibus illatis his temporibus B Christianis in Oriente, Deo vltore tanti facinoris.

XXX. *Osuuini Reg. mors & laudes.* [b] Bed epitom. & hist. Angl. lib. 3. c. 14. Hoc ipso anno, tertio Kalendas Septembris Osuuinus in Anglia Rex, nono regni sui anno, proditione amici occisus, migrauit ad superos. Ita Beda [b], qui eum nobili funere prosecutus est, diuidelicet post eius obitum, ipsius egregia facta, velut sepulchro coronas affixas, posteris omnibus toto orbe spectanda reliquit, cum hæc ait primum de habitudine corporis: Erat Rex Osuuinus & aspectu venustus, & statura sublimis, & affatu iucundus, & moribus ciuilis, & manu omnibus nobilibus simul atque ignobilibus largus. Vnde contigit, vt ob egregiam eius & animi & vultus & meritorum dignitatem ab omnibus diligeretur, & vndique ad eius ministerium de cunctis prope prouincijs viri etiam nobilissimi concurrerent. Cuius inter ceteras virtutes, & modestiam, & (vt ita dicam) specialis benedictionis gloriam, etiã maxima fuisse fertur humilitas, vt vno probare sat erit exemplo.

XXXI. *Aidani Episc. in pauperes effusa charitas.* Donauerat equum optimum Antistiti Aidano, in quo ille (quamuis ambulare solitus) vel amnium fluenta transire, vel si alia quælibet necessitas insisteret, viam peragere posset. Cui cum paruo interiecto tempore pauper quidam occurreret eleemosynam petens: desiliens ille, præcepit equum, ita vt erat stratus regaliter, pauperi dari: erat enim multum misericors & cultor pauperum, C ac velut pater miserorum. Hoc cum Regi esset relatum, dicebat Episcopo, cum forte ingressuri essent ad prandium: Quid voluisti, domine Antistes, equum regium, quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare? numquid non habuimus equos viliores plurimos, & alias species, quæ ad pauperum dona sufficerent, quamuis illum eis equum non dares, quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui statim Episcopus: Quid loqueris, inquit, Rex? Num tibi carior est ille filius equæ, quam ille filius Dei?

XXXII. *Regiæ humilitatis dignum exemplum.* Quibus dictis, intrabant ad prandium, & Episcopus quidem residebat in suo loco. Porro Rex venerat de venatu, & cœpit consistens ad focum calefieri cũ ministris, & repente inter calefaciẽdũ recordans verbi quod dixerat illi Antistes, discinxit se gladio suo, & dedit illũ ministro, festinusq. accedens, ante pedes Episcopi corruit, postulãs vt sibi placatus esset: Quia nũquã, inquit, deinceps, aliquid loquar de hoc, aut iudicabo quid vel quantum de pecunia nostra filijs Dei tribuas. Quod videns Episcopus, multum pertimuit: ac statim exurgens, leuauit eum, promittens se multum illi esse placatum, dummodo ille residens ad epulas tristitiam deponeret. Dumq. Rex, iubente ac postulante Episcopo, lætitiam reciperet: cœpit contra Episcopus tristis vsque ad lacrymarum profusionem efferri. Quem dum presbyter suus lingua patria, quam Rex & domestici eius nõ nouerãt, quare lacrymaretur, interrogasset: Scio, inquit, quod non multo tempore victurus est Rex. Numquam enim vidi antehac similem Regem: vnde animaduerto citius illum ex hac vita rapiendum: non enim digna est hæc gens talem habere Rectorem. Nec multo post dira Antistitis præsagia tristi Regis funere, de quo supra diximus, impleta sunt. Sed & ipse Antistes Aidanus non plus quam duodecimo post occisionem Regis, quem amabat, die, id est pridie Kalendarum Septembrium, de sæculo sublatus perpetua laborum suorum a Domino præmia recepit.] hæc Beda de vtriusque obitu hoc eodem anno contingente. Porro Aidanus inter sanctos relatus, anniuersario cultu ab Ecclesia celebratur: miracula vero ab eodem edita idem Beda recenset. D

IESV CHRISTI ANNVS 652. MARTINI PAP. ANNVS 4. CONSTANTIS IMP. ANNVS 11. E

I. ANnus qui sequitur, numeratur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimus secundus, decima Indictione: quo (vt superius dictum est) sanctus Martinus Romanus Pontifex Chersonã in Ponto Euxino in exilium ductus est. delectus fuit is locus infelicissimus ad exilium sancti viri, vt ibi fame cõsumptus diem extremum claudere cogeretur. Sed quibus ibi angustijs premeretur, [c] Martin. epist. 17. ex eius epistolis audiamus. duæ enim ibi datæ ab eo breues epistolæ reperiuntur, quæ quidem absque titulo extant; sed prior [c] scripta fuisse Constantinopolim ad quemdam ipsius familiarem Orthodoxum virum, asseritur in epistola comitis eius, de qua anno superiori actum est: sicque se habet:

II. Indicamus germanæ charitati vestræ, domine frater, quia postquam egressi sumus ex eo quod Ieron dicitur, Constantinopoli nauigãtes, sancta quinta feria Cœnæ Domini pertransiuimus Farũ & per

Epistola Sanc. Martini in exilio relegati.

A & per diuersa loca transmeantes, Idibus Maij Chersonam [a] peruenimus. Ergo gerulus harum, qui præsentatus nobis tradidit epistolam, post triginta dies post nos a partibus Byzantij venit Chersonam: & gauisi sumus super aduentu ipsius, æstimantes quod expensæ ab Italia essent nobis missæ in terram hanc, quæ deberent nos eo veniente consolari. Et cum interrogassemus, cognouimus ab eo, quod nihil huc detulerit de Italia: & miratus sum, & glorificaui Dominum etiam in hoc, quoniam sicut scit, tribulationes nostras dispensat, maxime cum fames in hac terra & necessitas talis esset, vt panis in ea tantum nominetur, non tamen potius videatur. quoniam nisi mittantur nobis ex partibus illis sumptus, vel a partibus Ponti, hic viuere omnino nequimus: Spiritus [a] enim promptus est, caro autem infirma, vt etiam ipse nosti. neque enim dispensario quæuis potest in hac terra vllatenus inueniri in solatium saltem modici sumptus. Si ergo (vt dictum est) transmissum fuerit illinc frumentum & vinum & oleum & alia quædam; quomodo tu potueris, festina mittere nobis.

[a] Chersonem

a Matth. 27.

III. Neque enim huiuscemodi mala (vt reor) non ostendi sanctis qui ibidem sunt, & ijs qui sunt Ecclesiæ illius, vt vsque adeo mandatum Domini parnipenderent: præsertim cum Apostolus [b] Philippensibus scripserit, gratias agens eis, quod & Thessalonicam semel & bis in vsum sibi miserint,
B vbi & subdit: Habeo autem omnia & abundo. Si enim peregrinos illic, id est Romæ, ita reficit sanctus Petrus: quid dicemus de nobis, qui proprij serui eius sumus, & saltem ad momentum ministrauimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus? Cognitionem autem feci ad dilectionem vestram quarumdam specierum, quæ comparari debent illic: & horum (quæso te) more solito curam habeto, vt nosti, ad emendum, & mittendum nobis propter multas necessitates nostras & frequentes infirmitates.] hactenus prior eius epistola. posterior autem mense Septembri data reperitur [c] hoc eodem anno, quæ caret itidem titulo; fortasse enim neque ab ipso scribente fuit appositus, ne si interciperentur litteræ, ij ad quos scriberet, vocarentur ad quæstiones, atque supplicijs subderentur. Sed audiamus ipsam epistolam:

b Philip. 4.

Quæritur iuste de Romanis nō subuenientib.

c Martin. epistola 18.

IV. Omne desiderium habemus, semper litteris nostris charitatem vestram consolandi, & releuandi vos a solicitudine, quæ vobis de nobis est, vobiscum vero & omnes sanctos & fratres nostros, q curam nostram propter Deum gerunt. Ecce enim & in præsentiarum scribo vobis, quæ coarctant nos: veritatem dico in nomine Domini nostri. Remoti enim ex omni mundana turbatione & sepo
C siti a peccatis nostris, ecce ipsa vita caremus. Siquidem hi qui in hac regione habitant, omnes Gentiles existunt, & Gentiles mores acceperant hi qui hic habitare noscuntur, nullam charitatē prorsus habentes, quam iugiter hominum natura & inter ipsos quoque barbaros crebra compassione demonstrat.

Altera epistola S. Martini relegati.

V. Nouit itaque Dominus, quod nisi ex nauiculis quæ veniunt ex partibus Romaniæ (vt hi q hic sunt nuncupantur) nec semel de regione ista vsque ad vnum trimistium frumenti potui comparare, sed nec alterius cuiuscumque generis speciem, nisi (vt prædictum est) ex nauiculis, quæ huc raro veniunt, vt sale onustæ recedant, sic potuimus emere vnum modium tritici quatuor numismatibus vsque ad præsentem mensem Septembrem.] ita plane necessario restituendus est textus ex his quæ habentur in dicta epistola eius comitis: & non legendum, vt se habet in impresso codice, qđ emerit vno numismate quatuor modios: repugnat enim & veritati. Nam cum ingens illic penuria tritici esset, magna tamen ex pretio abundantia declaratur, si vno solido (ita ibi appellatur numisma) quatuor tritici modios coemisset. Sed pergit:

S. Martin' magna penuria afflictus.

VI. Miratus sum autem & adhuc miror indiscretionem & incompassionem omnium qui quondā
D mihi pertinebant, & amicorum ac propinquorum: quia sic funditus infelicitatis meæ obliti sunt, & nescire volunt (vt inuenio) siue sim super terram, siue non sim. Miratus sum quoque multo magis eos, qui sunt sanctissimæ Apostoli Petri Ecclesiæ: quoniam tanta deberent operari de corpore ac membro suo, id est, super dilectionem nostram ad reddendos nos sine solicitudine, saltem sup corporalis vsus quotidiano sumptu. Nam etsi aurum Ecclesiæ sancti Petri non habent, frumento, & vino & alijs necessarijs expensæ non carent per gratiam Dei, vt modicæ saltem exhibitionis curam gessissent. Qualem putas conscientiam habemus exhibendi ante tribunal Christi, accusantibus omnibus & rationem petentibus reddentibus hominibus qui ex eodem luto & massa consistunt? Quæ formido est, quæ cecidit super homines ad mandata Dei minime facienda, aut timor, vbi non est timor? An subtractione vsque nostri [*] spiritus? Num ita inimicus omni plenitudini Ecclesiæ apparuit & aduersarius illis?] hæc idcirco, quod timerent illi Constantis minas, si Pontifici exuli opem ferrent. pergit vero:

Destitutus ab omnib. S. Martinus.

[*] nos

VII. Verumtamen Deus [d], qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, per intercessionem sancti Petri stabiliat corda eorum in Orthodoxa fide, & confirmet contra omnem
E hæreticum, & aduersariam Ecclesiæ nostræ personam, & immobiles custodiat, præcipue pastorem qui eis nunc præesse monstratur; quod in nullo prorsus decidentes, vel declinantes, aut dimittētes eorum quæ in conspectu Domini & sanctorum Angelorum eius in scriptis professi sunt vsque ad pusillum quippiam, vna cum humilitate meæ coronam percipiant iustitiæ Orthodoxæ fidei de manu Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi. De humili namque hoc corpore meo & ipsi Domino cura erit; vt sibi placet, gubernare, siue in tribulationibus indesinentibus, siue in modico refrigerio. Dominus [e] enim prope est: & quid solicitus sum? Spero quippe in miserationes eius, quod me tradet in eum quem iusserit cursum. Omnes propter Dominū salutate, & omnes qui propter amorem eius meis compassi sunt vinculis. Dominus excelsus potenti manu sua protegat vos ab omni tentatione, & saluet in regnum suum.]

d 1. Tim. 2.

Quid suis optet S. Marti.

e Philip. 4.

VII. Ex hac nouissima Martini Papæ & martyris sanctissimi epistola declaratur, iā successorem Pontificem in Vrbe subrogatum, vrgente nimirum Imperatore, vt exuto iam ipso Martino, tyrānice licet, Pontificatus insignibus, missoq. tam longe apud Gentiles in exilium, iamq. inter mortuos

Constas successorem dari curauit Martino.

tuos propemodum collocato,daretur illi succeſſor Epiſcopus vrbis Romæ;pari prohibente tyrannide,ne quis quoquo modo illi ſuppeditaret alimenta,ne diutius viuere poſſet;quem & gladio occidiſſet,niſi ex eo perſecutoris nomen conſequi timuiſſet. A

Sed ad certam fidem earumdem ipſius Pontificis litterarum,deſcribamus hic reliquum epiſtolæ eius in via comitis vſque Conſtantinopolim.ſic enim ſe habet: Veniens ergo illuc, *Cherſonam videlicet*,poſt dies aliquot ſcripſit epiſtolam in Byzantium ad quemdam,quē ipſum propter Dominum & rectam fidem amabat,cum eſſet in magna tribulatione & exilio idem ſæpe dictus pater noſter ſanctiſſimus conſtitutus,poſtulans aliquarum ſpecierum ſubſidia propter multas & frequentes graues ægrimonias corporales,anguſtiaſq.omnimodas regionis illius, eo quod nihil ibi inueniretur,præcipue triticum,quod quidem illic tantum nominabatur:vnde iureiurando ſcripſit,quia nauiculario illuc veniente,& parum tritici habente ad commutationem ſalis,vix potuerit emere ex eo vnum modium tritici quatuor ſolidis,& eum multis hoc precibus.Diuerſas autem anguſtias,ſcripſit ſancta eius anima,pati ſe ibi non ſolum corporalibus anguſtijs,ſed etiam habitātium & dominantium ibi malis oppreſſus:ita vt penitus contritus malis,pene * iam moreretur, ſuaſione videlicet dominantium a Byzantio. B

* peius

IX. *Auctoris peroratio.* Quamobrem quæſo vos humilis peccator & famulus veſter,a Deo honorabiles patres, vt quēadmodum ego viſa mihi & audita diligentiſſime declaraui vobis,hoc eſt, imminentes tentationes beatiſſimo Papæ propter rectā confeſſionem in Chriſto Domino, & propter anathematiſmū in nouos factum hæreticos,quamquam pauca ex multis per viam qua potui dirigere ſcripſi, ita & vos zelum habentibus culturæ Dei explicate eadem,& conamini eum imitari,& traditiones ſanctorum Patrum retinere ſecundum imitationem eius,& non communicate omnino contra rie ſentientibus;obſecrantes etiam pro me indigno famulo qui ſcripſi,quod cum eo & vobiſcum ſit miſericordia Chriſti Domini noſtri.Amen.]hæc ipſe.Quis autem fuerit paſtor ille,quem S. Martinus præſidere dicit Eccleſiæ Romanæ,iam dicamus.Erant plane iſta quæ maiorem viro ſancto dolorem incutiebant,cum ſubrogatum ſibi ſucceſſorem,ſe viuente & pro fide exulante,audiſſet.

X. Hoc enim eodem anno,vbi in exilium actus eſt S.Martinus abſque ſpe vlla reſtitutionis, Calliopas impleuit Romæ quod in mandatis acceperat ab Imperatore, nempe vt in locum Martini alius ſubrogaretur Pontifex.Reſtitiſſe diu viſus eſt clerus Romanus conatibus eius ab eo tempore quo ab Vrbe idem ſanctus Martinus abductus fuit,aſſerens contra ius faſq.tentari facinus, vt viuente Pontifice alius in eius locum ſubſtituatur;diuq.altercatum eſt:verum ne cogeretur Romana Eccleſia ſubire periculum,quod imminebat,vt niſi ipſe clerus eligeret,daretur inuitis ab Imperatore Romanus Epiſcopus,qui eiuſdem cum ipſo eſſet hæreſis propagator:eam dutam conditionem alterius eligendi paſtoris ſubire ſunt coacti inuiti.Itaque elegerunt Eugenium Romanum filium Ruffiniani,regionis primę,qui inde maximam comparauerat laudem, quod ab incunabilis fere Eccleſiaſticis muneribus mancipatus,per gradus ſingulos maioribus in virtute progreſſibus conſcendiſſet;maximamq.ſibi & inde populi conciliauit beneuolentiam,quod erga pauperes ſemper munificentiſſimus extitiſſet.Talem itaque tantumq.virum delegerunt loco Martini Eccleſiæ præeſſe,vicaria tamen,dum ille viueret,præfectura:quod fieri contigit hoc anno, nona Augusti;vt colligitur ex Anaſtaſio,dum eius ſedis tempus numerat. C

Eugenij electio

XI. *Pyrrhus iterū ſedet,& moritur.* Hoc eodem anno poſt multas contentiones tandem Conſtantinopoli ſubrogatus eſt in locum Pauli impius Pyrrhus,qui vbi ſediſſet(vt habet Nicephori Chronicon)menſes quatuor & dies viginti tres,ex hac vita demptus eſt,& in locum eius ſubrogatus eſt Petrus,qui in eadem Eccleſia ſuſcipiendorum hoſpitum munere fungebatur.Ita plane accidit Pyrrho,vt de reprobis in Pſalmis a dicitur:Deiecisti eos dum alleuarentur:quomodo facti ſunt in deſolationem?perierunt propter iniquitatem ſuam:velut ſomnium ſurgentium Domine imaginem ipſorum ad nihilum rediges.] qui miſer recuperandæ ſedis libidine flagrans,a Catholica Eccleſia,apud quam rediens ab hæreſi fecerat exomologeſim,ſcelerate deſciuerat;ſed cum eam tandem,contradicentibus etiam hæreticis ipſis,multo labore fuiſſet ex ſententia conſecutus,ex ipſa miſer ad tribunal ſeueriſſimi Iudicis fuit dum non expectaret Dei mandato abreptus a truculentis inferni lictoribus;ſucceſſoris autem electionem contigiſſe anno ſequenti,quæ de ipſo dicturi ſumus,oſtendunt. D

a Pſal.72.

XII. Quod ad res Borealium Eccleſiarum pertinet,altum vbique ſilentium , niſi tātummodo quod hoc eodem anno,qui numeratur quintus Clodouei Secundi Regis Francorum,ſcriptum legitur in Briſſonij doctiſſimi viri Formulis b erutum e vetuſtis iam ſenio proxime perituris monumentis teſtamentum Hadoindi Epiſcopi Cenomannenſis: quod cum ille de te antiquaria optime meritus ad inſpiciendas veteres in teſtamentis apponi ſolitas formulas integrū voluerit edidiſſe ; nos ad formam inſinuandam religioſiſſimi Epiſcopi teſtamenti, ob oculoſq.proponendum dignum vltimæ voluntatis exemplum ijs qui quam ſolicite facultatem teſtandi extorquere ſolent a Sūmo Pontifice,hic reddendum putauimus;quod haud admodum prolixum ſit,& plura in eo inſint,quibus rerum antiquarum ſtudioſus lector oblectetur.ſic enim ſe habet: E

b Briſſon.lib.7.

XIII. *Teſtamentum Hadoindi Epiſcopi.* In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti & Spiritus ſancti,octauo Idus Februarij,in anno quinto regnante glorioſiſſimo Clodoueo Rege,Ego Hadoindus ac ſi indignus,tametſi peccator, Epiſcopus ſanctæ Dei Eccleſiæ Cenomannis ciuitatis,ſanus,Deo propitio,mente & corpore,ſanoq.conſilio,metuens caſum humanæ fragilitatis,teſtamentum condidi,eumq. Cadulto diacono ſcribendum dictaui.Quod teſtamentum meum ſi quo caſu,iure ciuili,aut prætorio,vel alicuius nouæ legis interuentu valere nequiuerit,ac ſi ab inteſtato,ad vicem codicillorum valere id volo,& valeat.

XIV. Itaque ſi quando ego Hadoindus ſupraſcriptus Epiſcopus e rebus humanis exceſſero, & debitum venturi temporis compleuero:Tunc TV SACROSANCTA ECCLESIA VENERABILIS HERES MEA ESTO, HEREDEMQ. MEAM TE ESSE CONSTITVO. Ita vt vbicumque aliquid per hoc teſtamentum meum dedero,legauero,dareq.iuſſero:id vt detur, fiat, præſtetur,

A præstetur, fidei tuæ, heres mea, committo. Dono tibi, sancta ac venerabilis mater Ecclesia Cenomannica in honore sanctæ Mariæ & domni Geruasij & Protasij martyrum, villam iuris mei, cuius vocabulum appellatur Ausa (quam datis rebus proprijs meis comparaui) cum domibus, ædificijs, mancipijs, vinis, siluis, pratis, & pascuis, quantumcumque in ea loca aspicere videtur, cum colonis, & integro termino suo ad ius & dominationem vestram reuocetur perpetualiter possidendū.

Similiter Basilicæ domni Victurij, vbi ipse domnus requiescere dinoscitur, & si meruero, inibi sepulturam habere desidero, dono tibi villam nuncupatam Acerueo (quam daro pretio comparaui) cum domibus, mancipijs, vineis, siluis, pratis, & pascuis, exceptis his quos pro animæ meæ remedio ingenuos fieri præcepi, totum & ad integrum præfata Basilica post meum discessum suæ potestatis faciat reuocare perpetua dominatione possidendum. XV.

Ea * vero conditione dono sanctæ Basilicæ domni Petri & Pauli Apostolorum, quam domnus Bertichrannus quondam Episcopus Cenomannicæ ciuitatis suo opere ædificauit, villam proprietatis meæ Iscomodiacum, sitam in pago Belini, quam data pecunia de Ausereno & genitrice sua comparaui: vt hanc ministri eiusdem post meum transitum teneant, possideant, & futuris facere cui voluerint, derelinquant. XVI. * Eadem

B Similiter dono ipsi sanctæ Basilicæ domni Petri & Pauli Apostolorum villas, quibus nomina sunt, Taudiniaco, Martiniaco, quam Lupus quondam per beneficium nostrum tenere visus fuit. Hoc supradicta Basilica post nostrum discessum cum omni integritate, quas ad ipsas villas aspicere videtur, ministri nostri iam dictæ Basilicæ de præsenti percipiant dominandum. XVII.

Simili modo dono Basilicæ S. Vincentij martyris, quam Dumnolus sanctæ recordationis Episcopus suo labore construxit, villam iuris mei Ptatellus cum omni integritate, quantumcumque mihi Domnola visa fuit habuisse. XVIII.

Simili modo dono Basilicæ domnæ & sanctæ Mariæ Aureono vicum, quem Agobertus Abbas Diabientis simul ędificauit: & Iona villam, quæ fuit Sigulsi presbyteri, & quam fidelis noster Chaddo per nostrum beneficium habere videtur: pariter & mansionem ad prope ipsam Iona, quam Lupus quondam tenuisse visus fuit, ipsi Chaddoni volumus esse concessam: si tamen habuerit filios, in eorum permaneat potestate: & si quidem filios non habuerit, post suū transitum ad ius & dominationem domnæ Mariæ de Aureonensi vico reuertatur perpetuis temporibus dominandum. Si- XIX.
C militer villa Lastemarico, quam ex munificentia nostra ipsi fideli nostro Chaddono Defensori nostro cōcessimus, voluntas mea est, vt dum aduixerit, hoc vsu possideat: post eius vero discessum cum omni re meliorata, vel superposita, sanctæ Basilicæ Aureonensi vico reuertatur. Similiter Vernicella cum omni iure & termino suo, vel colonis ad se pertinentibus, ad ipsam sanctam Basilicam proficiat in perpetuum. Et si aliquis exinde epistolam quasi a nobis factam protulerit, vacua & inanis permaneat.

Et ita nobis conuenit, vt superius, intimare: Vt quicumque facta nostra de propinquis aut heredibus nostris chartam aliquam, quamuis bonorum hominum manu roboratam (vt cupiditas suadet) protulerit: vacua & inanis permaneat, & illam maledictionem percipiat, vt superius est cō prehensum. Villam Fontanas in pago Siluiacinense filius & patens noster Bodilo, dum superstes fuerit, locellū locum tēpore vitæ suę teneat ac possideat.] hactenus testamētū. sequitur subscriptio: XX.

In Christi nomine Hadoindus etsi peccator Episcopus hoc testamentum, quod ex deuotione ficti rogaui, relegi & subscripsi. XXI.

Rosindus subscripsi.
D Berteghiselus subscripsi.
Marsus subscripsi.
Auffrebertus subscripsi.
Saigraaus subscripsi.
Audobertus subscripsi.

Cadulfus ordinante domno Hadoindo Episcopo, hoc testamentum redditus scripsi & subscripsi.] Clausum erat eiusmodi testamentum, ac super ipsum hæc inscripta instructio:

Magnificis in Christo & sancta Ecclesia filijs Bodilono & Andranno, Hadoindus Episcopus. Rogo & supplico charitati vestræ, vt cum me Dominus & Creator omnium de hoc sæculo migrare præceperit, Cenomannis ciuitate ire faciatis, & ibi testamētum meum cum apertū fuerit, vobis prosequentibus, apudq. Publica gestis municipalibus faciatis allegare. Et quod vnicuique per ipsum testamentum sanctis ciuibus, vel propinquis meis visus sum delegasse, vestra dispensatione vnusquisque iuxta ipsam delegationem percipere valeat: & quicquid exinde egeritis, gesseritis, ratum & firmissimum debeat permanere. Quod mandatum manu nostra firmauimus, & petimus XXII.
E muniendum.] his subijciebatur subscriptio. Desideratur autem codicillus, quo manumissiones seruorum & alia legata scripta erant. Ita quidem olim qui bene Ecclesijs præerant Episcopi, non ex eis se suosq. ditantes, sed suas in eas diuitias, omissis coniunctis sanguine, transferentes.

IESV CHRISTI ANNVS	MARTINI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
653.	5.	12.

SEquitur ordine annus Redemptoris sexcentesimus quinquagesimustertius, Indictione vndecima inchoata, quo in Pyrrhi locum subrogatus fuit ab hæreticis Petrus hæreticus & ipse Monothelita: qui vt faciē salte Catholici hominis ostēderet, ad Eugeniū loco S. Martini sedētē, quo ab eo in cōmunionē recipi mereretur, litteras Romā misit ambagibus inuolutas atq. pplexas; sed P... I. *Non recipitur Romæ Synodica Petri Constātinop. Episc.*

hibēte clero atque populo,minime receptæ fuerunt. De his enim habet ista Anastasius: Huius Eu A
genij temporibus Petrus Patriarcha Constantinopolitanus direxit Synodicam ad sedem Apostoli
cam,iuxta consuetudinē,omnino obscurissimā,& vltra regulā,non autem declarans operationes,
aut voluntates in Domino nostro Iesu Christo. Et accensus est populus & clerus , eo quod talem
Synodicam direxisset,quæ minime est suscepta,sed cum maiore strepitu est a sancta Dei Ecclesiæ
proiecta:vt etiam nec eumdem Papam dimitteret populus vel clerus Missas celebrare in basilica
sanctæ Dei genitricis semperq. Virginis Mariæ,quæ appellatur Ad Præsepe,nisi promisisset ijs ipse
Pontifex minime eam aliquando suscipere.]hæc Anastasius:ex quibus plane innotuit Imperato-
ri,impossibile esse hæresim in Ecclesia Romana plantare,cum perspicue intueretur,quod non Pō
tifex tantum,sed clerus omnis,& Senatus populusq. Romanus adeo libere ingenueq. detestari so
lerent & execrari,quicquid suspicionem haberet hæreticæ prauitatis.

II. *Concil. Tolet. VIII.* Eodem anno,quo Reccesuinthus Hispaniarum Rex quintum inchoat annum sui regni, Era
sexcentesima nonagesimaprima,die decimaoctaua mensis Decembris celebrata est Synodus To-
letana,octaua dicta,cui interfuerunt Episcopi quinquagintaduo,Abbates duodecim, atque Vica
rij Episcoporum absentium decem:statutiq. in ea reperiuntur canones tredecim. Ibi primū Rex B
volumen obtulit de his quæ ab Episcopis considerari atque decerni optaret. quæ omnia singilla-
tim a Patribus cognita,ex præscripto diuinarum Scripturarum sunt definita;quam autem consul-
tissime,si ea inspexerit,lector intelliget. Exarsit vero potissimum zelus sanctorum Episcoporū ad-
uersus Episcopos carnis inquinamento pollutos,quos absque aliqua speranda venia extra ministe
a Concil. Tolet. c 4.5. rium longe fieri ijdem decreuere [a], & de alijs sacerdotibus ac ministris ijsdem culpis obnoxijs
æque vlciscendū statuerunt;itidemq. de subdiaconorū continentia canonem sanciuere. Sed quem
de Quadragesimę obseruatione,vt ab esu carnium omnes abstineant,canonem edidere,hic totidē
verbis recitandus est nobis:sic enim se habet:

III. b Concil. Tolet. 8 can. 9. c Eccl. 19. *De quadragesima canon.* Nonæ [b] intentionis admonitu detecta est ingluuies horrenda voracium,q̄ dum freno parsimo-
niæ non astringitur,religioni contraire censetur. Nā dicente Scriptura [c]: Qui spernit minima,pau
latim decidet in maxima:illi tāto edacitatis improbæ sumptu grassantur,vt cælestia & pene sūma
contēnere videantur. Etenim cū Quadragesimæ dies anni totius decimæ deputentur,q̄ in oblatio
ne ieiunij Domino consecrantur,quib. et saluberrime conditio humani generis expiatur,dū a qua
tuor mundi partib. ad hanc homo religionē crediturus adducitur; quatuor elemētis formatus,pp C
transgressionē Decalogi quaterdecies conuenienter affligitur: illi ausu temerario hæc omnia con-
tēnentes,voracitatis ingluuiē non frenāt,& quod peius est, Paschalia festa illicitorum esuū perce
ptione profanant. Quib. ex hoc adeo acerrime interdicitur,vt quisquis absq. ineuitabili necessita
te,atq. fragilitatis euidenti languore,seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum
carniū præsumpserit attentare,nō solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus
ab eiusdem diei sancta cōmunione. Et hoc illi cumuletur ad pęnā,vt ipsius anni tempore ab omni
esu carnium abstineat gulam;quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinā. Illi vero,quos
aut ætas incuruat,aut lāguor extenuat,aut necessitas arctat,non ante prohibita violare præsumāt,
quam a sacerdote permissum accipiant.]hactenus canon,cum vigeret in ea Ecclesia disciplina.

IV. *Episcopi cū optimatibus deligunt Regem.* Sed & illud confessum est memoria dignum,vt ab eisdem de creatione Regis canon decimus
sanciretur;nempe vt Pontificum Hispanorum potissimū negotiū esset,accedente assensu maiorū
Palatinorum,vt quem Regi succedere vellent,eligerent,fierentq. ab eis comitia in loco vbi contin
d Can. 10. ad finem. geret Regem mori. Sunt hęc verba canonis [d]: Abhinc ergo & deinceps ita erunt in regni gloriā
præficiendi Rectores,vt aut in vrbe regia,aut in loco vbi Princeps decesserit,cum Pontificū maio D
rumq. palatij omnimodo eligantur assensu.] Si hæc ergo de successione Regum Hispaniarum in
Concilio statuisse leguntur Hispaniæ Episcopi:quid adeo mirādum,primum summumq. in Eccle-
sia Catholica Hierarcham de electoribus Imperatorum constituere decretum?

V. Quod aūt ad Causam Iudæorum spectat,aduersus quos querela Regis Synodū interpellauit:pla
cuit sanctę Synodo,vt in eos qui post Christianā fidem susceptam ad Iudaismum reuersi essent,le-
ges Sisenandi seueræ admodum exercerentur:quarum timore ijdem conuenientes, atq. pœniten-
e For Iud. li. 12. tit. 2. c. 16. tiam præferentes,ad eumdem Regem eiusmodi anno sequenti scripsere libellum [e]:

VI. Clementissimo ac serenissimo domino nostro Reccesuindo Regi,omnes nos Hebræi Toletanę
ciuitatis atque Hispaniæ,gloriæ vestræ,qui infra subscripturi vel signa facturi sumus.

Iudæi Apostatæ quib. pactis recepti sint. Bene quidem ac iuste nos meminimus compulsos fuisse, vt placitū in nomine diuæ memoriæ
Cinthilani Regis pro conseruanda fide Catholica conscribere deberemus,sicut & fecimus. Sed qa
perfidia nostræ obstinationis & vetustas parentalis erroris nos ita detinuit, vt nec veraciter in Ie-
sum Christū Dominum crederemus,nec Catholicæ fidei sinceriter hæreremus: idcirco nunc liben
ter ac placide spopondimus gloriæ vestræ tā pro nobis,quam pro vxoribus & filijs nostris per hoc E
placitum nostrum,vt deinceps in nullis obseruationibus,in nullis incestiuis vsibus misceamur,Iu
dęis aūt non baptizatis nullo penitus execrando consortio sociemur. Nō,more nostro,propinqui-
tatem sanguinis vsque ad sextum gradum incestiua commixtione vel fornicatione iungamus. Nō
coniugia ex genere nostro aut nos,aut filij nostri,vel nostra posteritas vllatenus sortiamur, sed in
vtroque sexu deinceps Christianis iugali copulatione nectamur. Non circumcisionem carnis ope
remur,non Pascha,& sabbata,ceterosq. dies festos iuxta ritum Iudaicæ obseruantiæ celebremus.
Non escarum discretionem,vel consuetudinem teneamus. Non ex omnibus quæ Iudæorum vsus
& abominanda consuetudo vel conuersatio agit,aliquatenus faciamus:sed sincera fide, grato ani-
mo,plena deuotione in Christū Filiū Dei viui,secundum quod Euangelica & Apostolica traditio
habet,credamus,atq. hunc confiteamur ac veneremur. Omnes etiam vsus sanctæ Christianæ reli-
gionis tam in festis diebus,vel in coniugijs & escis, quam in obseruationibus vniuersis veraciter
teneamus & sinceriter amplectamur,nullo reseruato apud nos aut oppositionis obiectu, aut falla-
ciæ

A ciæ argumento;per quod aut illa quæ facere denegamus,iterum faciamus;aut hæc quæ facere pro
mittimus,minime vel non sinceriter compleamus.

De suillis vero carnibus id obseruare promittimus, vt si eas pro consuetudine minime per VII.
cipere poterimus,ea tamen quę cum ipsis decocta sunt,absque fastidio & horrore sumamus.Quod *Iuramentũ pœ*
si in his omnibus quæ supra taxata sunt,in quocũque vel minimo transgressores inuenti fuerimus, *nitentiũ Neo-*
aut contra Christianam fidem agere præsumpserimus,aut quæ congrua Catholicæ religionis pro *phytorum.*
misimus,verbis aut factis implere distulerimus:iuramus per eundem Patrem & Filium & Spiri-
tum sanctum,qui est vnus in Trinitate & verus Deus:quia si ex nobis omnibus vel vnus transgres
sor inuentus fuerit,aut a nobis ignibus aut lapidibus perimatur:aut si hunc ad vitam gloriæ vestrę
seruauerit pietas,mox amissa libertate,tam eum quam omnem ipsius facultatem,cui elegeritis pe
renniter seruiendum,donetis;vel quicquid ex eo,vel ex rebus eius facere iusseritis, non solum ex
regni vestri potentia,sed etiam ex huius placiti nostri sponsione potestatem liberam habeatis. Fa-
ctum placitum sub die duodecimo Kalendas Martias,anno feliciter sexto gloriæ vestræ. In Dei
nomine Toleto.]hucusque ibi. Verum semper Hispaniarum Episcopis super huiusmodi perfidis
B hominibus inuigilandum fuit,vtpote qui mille artibus fallere,promissis non stare,tegereq.impie
tatem velamento religionis consueuerunt:vt vix sit reperire celebratum post hęc ibi Conciliũ, in
quo non fuerit aliquid de his statuẽdum:cum tamen non inficias ierimus,inter tot vepres lilia na-
sci sæpe visa esse,viros inquam ex iisdem pietate insignes.

Post scriptos canones secuta est subscriptio primum Episcoporum,deinde Abbatum,demum VIII.
Vicariorum absentium Episcoporum.Qui autem quarto loco inter Abbates subscriptus reperi
tur Ildefonsus,erat iste insignis ille sanctitate & doctrina clarus,q postea fuit Archiepiscopus suc *Ildefonsus Ab*
cessor Eugenij in Ecclesia Toletana.Fuit autem discipulus sancti Isidori Hispalensis Episcopi,cũ *bas.*
adhuc militaret clericus in Toletana Ecclesia.Postea vero monasticam vitam professus est, atque
Agaliensis cœnobij creatus est Abbas,quam functionem sanctissime administrauit;de quo infe-
rius plura dicenda erunt.

Hoc eodem anno propagatur fides in Anglia,cum populi Middelengli sub Principe Penda fi- IX.
dei mysteriis sunt imbuti,vt Beda testatur [a]. Quomodo vero id acciderit,audi ipsum,vbi fusius a Beda in Epito. hoc anno.
rem ita prosequitur [b]: b Beda lib. 3. ca. 21.
C His temporibus Middelengli,id est,Mediterranei Angli,sub Principe Penda filio Pendæ Re-
gis,fidem & sacramenta veritatis perceperunt.Qui cum esset iuuenis optimus , ac Regis nomine *Mediterraneo*
ac persona dignissimus,prælatus est a patre regno gentis illius:venitq.ad Regem Nordhumbrorũ *rum Anglorũ*
Osuui,postulans filiam eius Alchfledam sibi coniugem dari:neque aliter quod petebat impetrare *conuersio.*
potuit,nisi fidem Christi ac baptisma,cum gente cui præerat,acciperet.At ille audita prædicatio-
ne veritatis,& promissione regni cælestis,speq.resurrectionis ac futuræ immortalitatis,libenter se
Christianum fieri velle confessus est,etiam si virginem non acciperet:persuasus maxime ad perci
piendam fidem a filio Regis Osuui,nomine Alchfrido,qui erat cognatus & amicus eius,habens so
rorem ipsius coniugem,vocabulo Cymburgam,filiam Pendæ Regis. Baptizatus est ergo a Fina-
no Episcopo,cum omnibus qui secum venerãt comitibus ac militibus,eorumq. famulis vniuersis,
in vico Regis illustri,qui vocatur Admurum. Et acceptis quatuor presbyteris, qui ad docendam
baptizandamq.gentem illius & eruditione & vita videbantur idonei,multo cum gaudio reuersus
est. Erant autem presbyteri Cedda,& Adda,& Betti,& Diuma;quorum vltimus natione Scotus,
ceteri fuere Angli:Adda autem erat frater Vttan presbyteri illustris,& Abbatis monasterij, quod
D vocatur ad Capreæ caput,cuius supra meminimus.

Venientes igitur in prouinciam memorati sacerdotes cum Principe,prædicabant verbum,& X.
libenter auditi sunt:multiq.quotidie & nobilium & infirmorum,abrenunciata sorde idololatrię,fi *Penda Rex a-*
dei sunt fonte abluti. Nec prohibuit Penda Rex,quin etiam in sua, hoc est , Merciorum natione *perit ianuam*
verbum(si qui vellent audire)prædicaretur.Quin potius odio habebat & despiciebat eos,quos fi *Euangelio.*
de Christi imbutos opera fidei non habere deprehendit,dicens contẽnendos & miseros esse eos,
qui Deo suo,in quem crederent,obedire contemnerent. Cœpta sunt hæc biennio ante mortẽ Pen
dæ Regis:ipso autem occiso,cum Osuui Rex Christianissimus regnum eius acciperet(vt in sequẽ
tibus dicemus)factus est Diuma,vnus ex præfatis quatuor sacerdotibus, Episcopus Mediterra-
neorum Anglorum simul & Merciorum ordinatus,a Finano Episcopo. Paucitas enim sacerdotum
cogebat,vnum Antistitem duobus populis præfici.Qui cum pauco sub tempore non paucam Do-
mino plebem acquisiuisset,defunctus est apud Mediterraneos Anglos,&c.]hæc enim præsenti an-
no cœpta,vsque ad biennium esse producta,idem Beda in Epitome docet.Quę autem post secuta
sunt de conuersione Orientalium Saxonum,suo loco dicemus.

E Contigit hoc pariter anno ex hac vita migrare Honorium Archiepiscopum Dorouernen- XI.
sem [c] quintum ab Augustino eius sedis Antistitem, cui post annum & sex menses subrogatus c Beda lib. 3. c. 20.
est Deusdedit.Porro hi omnes præ virtutum insignibus meritis videbantur esse columnæ:ipse ve-
ro Honorius inter sanctos relatus , anniuersaria commemoratione in Ecclesia celebratur pridie
Kalendas Octobris [d]. d Martyrolog. Rom. ea die.

Hoc insuper anno quinquagesimotertio post sexcentesimum signatum habetur martyriũ Re- XII.
ginæ Osithæ in Anglia. Fuit illa filia Fritheuualdi Regis & Vuilteburgæ filiæ Pẽdæ Regis Mercio
rũ,educata a sancta Moduuenna Abbatissa in monasterio,inde cõtra votũ tradita nuptui Regi O
rientaliũ Saxonũ,a quo intacta seruata licentiã accepit monasteriũ ingrediẽdi,vbi feliciter marty
riũ est consecuta(vt eius vitæ res gestæ declarant [e]) ab irruentibus piratis Danis,iisdemq.Genti- e Extant apud Sur. die 7. Octobris.
libus,Christianis tunc infensissimis. Porro multa ibi tunc miracula edita,eadem Acta significant,
quæ tu consulas.

Hoc eodem anno Sigebertus consignat obitum sancti Iudoci Regis Britonum filij,qui(vt ait) XIII.

ſpreto regno & mundo,peregrinus & eremita in pago Pontino quieuit. A

Quod pertinet ad res Orientales:incenſa ſemel fax a Sarracenorum gente ad inflammandum Imperium,eadem nec obice maris extincta,ſed ipſas inſuſas maris Ionij conflagrans,Rhodum progreſſa,depaſta eſt etiam ſimulacrum illud æneum,inter ſeptem mundi miracula numeratum,Rhodium inquam coloſſum,de quo hæc ex Theophane habent [a] Græcorum Annales: Anno duodecimo Imperij Conſtantis Mahuuias Sarracenorum Dux Rhodum rediens,deſtruxit coloſſum eius poſt mille trecentos ſexaginta ſtabilitatis ipſius annos:quem cum Iudæus quidam Emeſenus emiſſet,nongentus camelos ex eius ære onerauit.]hæc de coloſſo in portu Rhodio tanta magnitudine collocato,vt diuaricatis cruribus ſpatium præberet nauibus ingredientibus portum ipſum,altitudinis centum vigintiſex pedum;qui antea terræmotu diſiectus, demum Sarracenorum manu confractus eſt,ac Iudæo homini venumdatus. Hic finis rerum mirabilium orbis terrarum, cum nihil temporis edacitati reſiſtat:vt plane imprudens admodum arguatur,qui hic ex caſuris aliquando ædificijs gloriam quærit, & non potius in cælo in æternum permanſuram habitationem ædificat.

[a] Theoph. hoc an. 12. Conſt. n.

Coloſſus Rhodius a Sarracenis fractus.

XIV.
Armenia a Sarracenis deuaſtata.

Acceſſit ad alias huius anni clades,quod Armenia itidem a Sarracenis longe lateq. deuaſtata B eſt. Ita quidem dormiente atque ſtertente ignauo Imperatore,ad malum inferendum Catholicis tantummodo vigilante,totus funditus quaſſatus eſt Oriens. Hæc plane adeo ingentia mala pertigerunt Armeniam ea ex cauſa,quod Manichæorum hæreſis ibidem reſtitui cœpta eſt,tot ante Cōcilijs ac legibus Imperatorum ſæpe ſæpius iugulata. Quomodo autem iſta ſe habuerint,nos hoc anno occaſione cladis a Sarracenis illatæ de his agere operæpretium iudicamus ex auctore recondito nondum edito,quem poſſidet Vaticana bibliotheca,is eſt Petrus Siculus , qui aduerſus Manichęos,itidemq. nominatos Paulicianos,egregium edidit commentarium ad Archiepiſcopum Bulgariæ.floruit is ſub Baſilio & filijs Imperatoribus,anno Redemptoris octingenteſimo ſeptuageſimo,cum adhuc vrgerent eiuſmodi in Oriente vepres agrum Dominicum occupantes, & in exteras regiones radices extendere ſatagentes. Porro quæ hic tibi ex eodē Petro reddituri ſumus,Latinitate donauit Iacob. Sirmundus Pariſienſis Societatis Ieſu profeſſor,inter noſtri ſæculi primos viros diſertos merito adnumerandus. Rem geſtam poſt multa ita proſequitur auctor:

XV.
De Manichęis in Armenia degentibus.

Fuit imperante Conſtantino(ſeu Conſtante)Heraclij nepote, non procul a Samoſatis Armeniæ indigena quidam,Conſtantinus nomine,vicum incolens Mananalim,quem ad hunc vſque diē C habitant Manichęi. Hic diaconum captiuum,qui e Syria(vt conſtat)in patriam reuertebatur , & Mananalim forte præteribat,tecto excepit,aluitq. dies aliquot domi ſuæ. Diaconus ergo,vt hanc quaſi gratiam hoſpiti ſuo rependeret,codices duos,quos e Syria ſecum tulerat,Euangelium ſcilicet,Pauliq. epiſtolas,dono dedit Conſtantino. At ille,qui iampridem nefariam atque impuram hęreſim ſuam propter impia dicta fœdaq. flagitia,quæ Manichæorum ſcriptis continentur,omnibus odio atque horrori eſſe animaduerterat,vti pietatem magnopere peſtem illam renouare iterum, ac latius diffundere,in animum induxit,dæmone(vt par eſt)inſtigante , librum deinceps præter Euangelij & Apoſtoli codices nullum attingere:hoc ſpectans nimirum,vt mali labem vniuerſam eorum ope obtegeret:quemadmodum qui noxia pocula propinant,eadem melle obliniunt atque obducunt. Et quidem ille cum Manichæorum libris(vt diximus)omnes iam cuiuſque impietatis artes percepiſſet,tantum mox Satanæ ope aſſecutus eſt,vt Euangelij Apoſtoliq. ſenſus perperā interpretando,facile omnes in rem ſuam quo vellet & pro libidine detorqueret. Manichæorum itaque ſcripta(vt dictum eſt)idcirco protinus abiecit,& hanc etiam maxime ob cauſam, quod multos videbat eo nomine gladio cædi. Hunc ſiquidem ad cetera ſua egregia facinora diuini atque Or D thodoxi Imperatores addiderunt,vt Manichæos,Montanosq. capitali puniri ſententia iuberent, eorumq. libros,quocumque loco inuenti eſſent,flammis tradi:quod ſi quis vſpiam eoſdem occultaſſe deprehenderetur,hunc eumdem mortis pœnæ addici,eiuſq. bona in fiſcum inferri.

Conſtantini Manichęi ſubdolæ artes.

XVI.

Egregius autem Manetis diſcipulus Conſtantinus,quo facilius auditores ſuos in fraudem ac periculum induceret,& probabiliora redderet quæ docebat , Valentini primum blaſphemias ac portentoſa de triginta æonibus dijsq. dogmata,totam item Curbicij fabulam de pluuia,quam ex formoſi adoleſcentis virginem inſectantis ſudoribus manare affirmabat,& alia id genus non pauca tamquam abſurda nimis atque incredibilia reijcienda ſibi ac explodenda putauit ; minime id quidem vt tantam impietatem profligaret,ſed quo plures ad ſe doctrinamq. ſuam pertraheret . Baſilidis vero nefanda flagitia & impuritates , ceterorumq. omnium tetrum ac graueolens cœnum amplectens,nouus repente pernicioſæ peſtis ductor exilijt:adeo vt quotquot nunc ſunt Manichæi,pœnam iſtam & artificium ignorantes,Scythianum ac Beddam & Manetem ipſum , qui totius ſectæ principes fuerunt,promptis animis reſpuant & deteſtentur; Conſtantinum vero hunc, qui Siluani quoque nomen aſſumpſit,aliosq. qui poſt eum exorti,in Chriſti Apoſtolorum numero habeant,& Paulo pares in honore ducant. E

XVII.
Siluanum ſe iactat Manichę⁹

Hic igitur Conſtantinus,qui & Saloanes,Mananali vico relicto,Cibaſſam immigrauit,quod caſtrum eſt Coloniæ vicinum. Ibi reſidens,Siluanum ſe illum eſſe iactabat, cuius mentio in Pauli epiſtolis,quiq. tamquam fidus diſcipulus a Paulo miſſus eſt in Macedoniam:oſtendensque diſcipulis ſuis Apoſtoli codicem,quem a diacono acceperat: Vos,aiebat,Macedones eſtis, ego Siluanus,ad vos a Paulo miſſus. Atque id ille poſt ſexcentos annos, quam a Paulo ſcripta hæc fuerunt, dicere non dubitabat,cum emerſerit(vt iam diximus) Heraclij nepotis Conſtantis temporibus. At enim cum eo loci annos ſeptem & viginti verſatus eſſet,multosq. ex incolis in errorem impuliſſet,dignum magiſterio & doctrina ſuæ vitæ finem ſortitus eſt. Nam Imperator poſtquam de hominis inſolentia neſcio qua ratione certior factus eſt,Palatinum quemdam Simeonem protinus ablegauit,cum mandatis,quibus ipſum vt improbitatis artificem lapidare iubebatur,eius vero diſcipulos,quos nempe induxerat ignorantia,per Dei Eccleſias erudiendos cōuertendoſq. diſpergere,

Simeon ablegatus aduerſus Manichæos.

quam-

A quamquam illi corrigi prorsus noluerunt. Nec mora iussis intercessit.
Aduolans enim Simeon, Tryphonemq. sibi adiungens ex iis vnum, qui cum imperio & magi XVIII.
stratu in illis oris versabatur, simulac destinatum locum attigit, comprehendi omnes, & in Austra-
lem Coloniensis castri partem duci iussit. Quo loco miserum illum, eiusq. discipulos ex aduerso de
stituens, signum dat illico, vt vnum omnes lapidibus incessant. Verum hi magistro suo, vt qui a
Deo ad ipsos missus esset, parcentes, lapidibus arreptis, manus quidem ad balteos suos per speciē
adducebant, clam autem lapides in terga vibrabant. Adoptarat ante plures annos Siluanus Iustū *Siluanus Mani*
quemdam (id enim illi nomen erat) eumq. Manichæi hæresi cum primis imbuerat: tunc vero educa *chæus occidi-*
tionis doctrinæq. suæ congruentem ab illo mercedem tulit: Palatini enim iussis obsequens, sumpto *tur.*
in manu saxo, Siluanum quasi alterum Goliath vi magna percussit & occidit. In quem apte cecidit a *Psal. 7.*
vox illa Dauidica [a]: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Et: Conuer-
tetur dolor eius in caput eius. Ceterum locus ipse hodieque ob lapidum congeriem Aceruus nun
cupatur.
Simeon autem ne quid regij mandati præteriret, Constantini discipulos, quo ad saniorem mē- XIX.
B tem reuocarentur, Ecclesijs commendat. Sed illi haudquaquam conuersi sunt, malueruntq. in erro *Simeon Hæresi*
re suo impie mori, quam Deum sibi pœnitentia placare, salutemq. consequi sempiternam. Quos *infectus.*
quidem dum temere nimis excutit & auscultat Simeon, vt qui diuinæ institutionis expers erat, ac
plane rudis, atque (vt verius dicam) leuis ac præceps animo, pestiferam hæresim hausit, & cum ea
rediit Constantinopolim ad Imperatorem. Triennio deinde domi suæ priuatim acto, cum plene
iam irretitus possideretur a diabolo, relictis omnibus, clam excessit, Cibassam petens. Vbi conuo
catis collectisq. hinc inde Constantini discipulis, eiusdem impietatis successor effectus est: & vt no
mini suo famam eadem qua prædecessores arte conciliaret, Titum se appellauit. Ego vero non Ti *Impostor mu-*
tum hunc dixerim (neque enim imitator eius Titi fuit, quem Paulus Apostolus Cretensium fecit *tat nomen.*
Episcopum) sed Cetum potius: siquidem Cetum imitatus est in maris vndis latitantem. De Ceto
enim marino narrant quidam, Aspidochelonem appellari, mole vero tam vastum esse, vt insulæ re-
ferat speciem, vocis porro sonum grauem illi & obscurum inesse. hinc fieri, vt decepti nonnumq̃
nautæ anchoras suas in eum conijciant, palisq. infixis nauigia deligent; quoad accenso desup igne
concalefacta bellua, repente aquas subeat, omnesq. in altum demergat & suffocet. Sic prorsus iste,
C eo quod qui eius nequitiæ magnitudinem non norant, grauemq. vocis sonum minime refugie-
bant, sed auscultabant, suæque adeo spei anchoram in eo defigebant, omnes per ignem ad inferni
profunda depressit: igni enim extinctus vna cum eiusdem amentiæ socijs ad æternum ignem pro-
fectus est.
Nam cum triennij iam spatium in illis locis permultos ijsdem erroribus implicans perage- XX.
ret, exorta tandem est inter Iustum illum, a quo lapidatum diximus Constantinum, & Simeonem *Pugnant inter*
hunc Cetum grauis disputatio, multaq. inter eos vltro, citroq. agitata de Pauli Apostoli sensu in il *se Manichæi.*
lis verbis epistolæ ad Colossenses: Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cælis & in terra, visi-
bilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsū
& in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Vrgente autem Iusto ac di-
cente, Ne forte populo imponamus, & ne si ab Apostoli verbis discrepantia docuerimus, homi-
num animas temere perdamus, pro quibus in tremendo iudicio reddi a nobis rationem oporteat:
Nihil his eius verbis mouebatur Simeon; quin pergebat acrius, eius loci expositionem huc illuc
que suo more distorquens.
D Gliscente igitur inter Iustum & Simeonem contentione, proficiscitur Iustus ad Episcopū Co- XXI.
loniæ, atque vt de Apostoli sensu quod cupiebat audiret, omnia mox de se socijsq. & quam inter se *Episcop. defert*
disciplinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Episcopus nihil in his sibi cunctādum ratus, *Manichæos.*
de singulis e vestigio refert ad Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Imperij scepetra guber
nauit, &c.] quæ enim tunc gesta sint, suo loco dicenda opportunius erunt: hic autem plurium anno
rum historiam narratio complectitur, quæ nulla per annos singulos possit partiri discretione.

IESV CHRISTI ANNVS 654. | MARTINI PAP. ANNVS 6. | CONSTANTIS IMP. ANNVS 13.

ANnus agitur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimusquartus, Indictione duodecima: I.
quo duodecima die mensis Nouembris sanctus Martinus Papa & martyr Chersonæ in Pon *Martini Pap.*
to, vbi fuerat relegatus, ærumnis confectus martyrium feliciter consummans, in consortium aliorū *& martyris o-*
E martyrum atque Pontificum assumptus in cælum, triumphat nobili corona martyrij insignitus, *bitus.*
cum iam sedisset annos sex, menses tres, atque dies duodecim: cuius dies natalis monumentis Ec
clesiasticis adnotatus, corusca luce annatim Ecclesiæ Catholicæ redditur celebrandus.
De eiusdem S. Martini obitu hæc habet Anastasius Bibliothecarius: Directus est in exilium su II.
pradictus vir sanctissimus in locum qui dicitur Chersona, & ibidem (vt placuit Deo) vitam finiuit
in pace Christi confessor, qui & multa mirabilia operatur vsque ad hodiernum diem. Fecit autem
ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros vndecim, diaconos quinque, Episcopos
per diuersa loca numero trigintatres. Depositus est autem die duodecima mensis Nouembris *; * Alij codices ha
& cessauit Episcopatus eius dies vigintiocto.] hæc apud Anastasium leguntur, quæ haud mediocri bēt, octaua mēsis
censura indigent. Etenim quomodo fecisse dicitur ordinationes duas mense Decembri, si primo Septēbris, alij
tantum anno suæ sedis eum mense Decembri contigit habitasse Romæ? Vnde dicendum erit, ipsū Octobris.
semel tantum ordinationem habuisse, vel si bis dicas, alio sane mense quam Decembri, vel alibi

quam Romæ. Preterea quod tradit de tempore vacationis eius sedis, nihil in alijs codicibus edi- A
tis. certe quidem neque adeo facile potuit innotuisse Vrbi eius condemnatio, neque exilium tyrã
nice factum, iam breui temporis spatio, neque obitus e tam longinquis regionibus haud aduentã-
tium frequentia notus valuit Vrbi in ecclesia fieri manifestus.

III. *S. Marti. miraculis illustratus.*

a Audoen. in vita S. Eligij ca. 34. apud Sur. die 1. Decemb.

De Martyrio S. Mart. elogiũ S. Audoeni.

Quod autem ad edita ab eo defuncto miracula pertinet: etiam ab ipso adhuc viuente in Oriẽ-
te illuminatum fuisse cæcum, S. Audoenus Rothomagẽsis Episcopus in rebus gestis S. Eligii, quas
fidelissime prosecutus est auctor eius temporis ac veri amantissimus scriptor, fidem facit, qui sty-
lo suo gloriosum martyrium sanctissimi viri, veluti in æternum permansurum in Ecclesia monu-
mentum, posteris scriptum reliquit [a] verbis istis post alia quæ ex eodem auctore sunt superius re
citata: Constantinopolim perductus sanctus Martinus, atque ibi in exilium relegatus, sola oratio-
ne meruit cæco lumina reddere. Porro exulans & delitescens, post multa tormenta, claram valde
& nobilem vitam optimo & venerabili fine conclusit. Simulent nunc hæretici quantum volunt, cõ
fundantur & erubescant a se martyrem factum, quamuis in pace eum exhalasse animam clamitẽt:
quamuis non a se interemptum, sed propria fingant morte defunctum, quasi non eum pœna con-
sumpserit, in quo pœna consumpta est. Qui si in præsenti nunc adessent, hæc a me pro martyre ver B
ba audirent: Etsi imminente carnificis gladio mortuus non fuit, in confessione tamen Catholicæ fi
dei in exilium relegatus, post continuam & indefessam professionem, gloriosum mortis exitũ me
ruit, sicq. ad Deum suum redeuntem cælestis aula martyrem suscepit.

IV. *Non minor gloria martyrij ab hæreticis illati, quã a gentilibus.*

Neque enim virtus eius aut honor minor est, quo minus beatis martyribus aggregetur: quia
(quantum in ipso fuit) æquanimiter tolerauit, quicquid ei aduersitatis oblatum est. Nam sicut q
dam testatur (*hic est Dionysius Alexandrinus Episcopus apud Eusebium Cęsariensem*) non est inferior
gloria, sed potius excellentior sustinere martyrium pro eo ne scindatur Ecclesia fallacijs hæretico
rum, quam est illa ne immoletur idolis impulsu Paganorum. In Paganorum namque persecutio-
ne vnusquisque tantum pro anima sua, in hæreticorum vero pro vniuersali patitur Ecclesia. Idcir
co potiorem eum dixerim, qui procul dubio excellentior, magisq. eximius comprobatur. Hæc pau-
ca de tanti viri memoria Eligij vita sibi inserta habeat, loquaturq. ea vbicumque Eligij vita lege-
tur per sæcula, quantum Martinus fidei dogmate claruerit. Quæ quidem nos dilectionis gratia ha
ctenus narrasse, sufficiat, vt sit tam eximij viri memoria, qui vtique collegis meis in vrbe Romana
multa impendit bona: quamuis in Oriente frequentetur, non vsquequaque in Occidente obliuio C
ni tradatur.] hucusque de sancto martyre sanctus confessor Audoenus, de quo superius dictum, &
inferius suo loco dicendum erit.

V. *De cultu Sanc. Martini ex Greg. II.*

Sed accipe quæ de S. Martino dicat S. Gregorius Papa huius nominis Secundus, cognomento
Dialogus, in epistola ad Leonem Isauricum Imperatorem hæreticum Iconoclastam, cum suis scri
ptis comminatus esset ipsi Gregorio, facturum se in eum, quod in S. Martinum perpetrauerat Cõ-
stantinus, nimirum vt ab Vrbe vinctum Constantinopolim perduci mandaret, eademq. inferret ip
si supplicia, quæ fuerat Martinus passus. Ad hæc, post alia quæ ab eodem impio tyranno S. Marti-
nus est passus, enarrata, subijcit illa ipse Gregorius: At beatum Martinum esse & sanctum, testatur
ciuitas Chersonensis & Bosphori, in quam relegatus est, & totus Septemtrio atque incolæ Septẽ-
trionis, qui ad sepulchrum eius confluunt, & morborum curationes experiuntur. Atque vtinam fa
xit Deus, vt nos Martini viam ingrediamur, eamdemq. sortem subeamus.] hæc Gregorius in dicta
epistola ad Leonem Isauricum, de qua suo loco fusius acturi sumus: satis modo hãc de sancto Mar-
tino (quod ad rem pertinet) accepisse testificationem, qua quidem nondum Romam eius corpus
fuisse translatum, sed illic Chersonæ, vbi martyrium consummauit, honore cultum ac miraculis il D
lustratum apparet.

VI. *Viget adhuc in Oriente eius cultus.*

Accepi equidem ab Orientali homine pio viro Catholicæ communionis, fide integro, in hanc
vsque diem a Græcis frequentari memoriam S. Martini Papæ, confluereq. populos frequenti cœ-
tu ad sepulchrum eius, & gratias curationum accipere, & alia iusta petita impetrare solere. Quam
obrem in eam sententiam imus, vt etsi corpus eius Romam delatum est, & collocatum in Titulo
Equitij, in quo & celebris est memoria S. Martini confessoris Episcopi Turonensis, vt vetus in eo
posita docet inscriptio: pars tamen ipsius aliqua ibi remanserit, vendicantibus eum vt suum mar
tyrem Chersonensibus. Quando autem facta sit ista San. Martini sacrarum reliquiarum transla-
tio, vt e Ponticis oris triumphatorem suum martyrio coronatum Roma receperit, nos latet: rece-
ptum tamen, & honoribus martyre dignis non a Romanis tantũ, sed ab vniuersa Ecclesia Catho-
lica Occidentis & Orientis iugiter frequentatum, certissimum est.

VII. *Eugenij Pap. legitimus Pontificatus.*

Vbi igitur de S. Martini Pontificis obitu certum nuncium Romam delatum est, nullus alius q̃
situs fuit qui ipsi succederet: sed qui tunc sedere per imaginem saltem Eugenius (vt diximus) inuẽ-
tus est, accedente rursus semel antea lato consensu, legitime sedere cœpit; vt nonnisi ab hoc tempo E
re Eugenij Pontificatus tempus sit numerandum.*

VIII. *Nauali prœlio victus a Sarracenis Imp.*

b Theopha. hoc ann. 13. Constan. Imp.

Hoc eodem anno Constans Imperator a Sarracenis nauali prœlio superatur, ipseq. in vitæ di-
scrimen adductus, vix mutata veste fugiens, saluus euasit. Vox quidem sanguinis iusti Abel, Marti
ni inquam, e cælo potius quam e terra clamabat in perfidum ipsum Imperatoré, qui instar Cain
nonnisi in fuga nouit sperare salutem. Quomodo autem ista se habuerint, a Theophane sic narran
tur [b]; Anno decimotertio Constantis pręcepit Mahuuias Sarracenorum Princeps armaturam fie
ri magnam nauium, quo ascenderet ad regiam vrbem classis eorum. Omnis autem apparatus eo-
rum apud Tripolim Phœnices consistebat. Verum hoc viso, duo fratres quidam Christiani amici
Tripoli manẽtes, filij buccinatoris cuiusdã, zelo Dei sauciati, ad carcerẽ ciuitatis cucurrerunt im-
petu: habebat autem multitudinem Romanorum vinculatorum: & disruptis portis, vinculisq. solu
tis, in Amiram irruerunt. quo perempto vna cum his qui cum eo erant, pparaturaq. omni igni tra-
dita, in Romaniã nauigio trãsierunt. Verũtamẽ nec sic illi ab eadem præparatura cessauerũt. Sed

Mahuuias

A Mahuuias quidem militat contra Cæsaream Cappadociæ:Abdulathar vero fabrum nanalis structuræ constituit,qui veniens in locum diuertit,vocabulo Phœnicem Lyciæ,vbi erat Constans Imperator,& Romanus stolus *, cum eo naualiter pugnaturi.

* stolus pro exercitu vsurpatur

IX. Cumq.futurum esset vt Imperator cum ipso nauigio prœliaretur,contemplatur nocte illa visum,videlicet apud Thessalonicenses esse. Porro cuidam coniectori somniorum expergefactus narrat visionem. Qui ait:O Imperator,vtinam nec dormisses,nec somnium aspexisses. Nam esse Thessalonicæ, εἰσ ἄλλω νίκη,innuit,quod interpretatur,alteri cede victoriam,id est,ad inimicū tuum victoria vertitur. Sed Imperator nihil metuens,ad prœlium naualis pugnæ Romanorum classes præstruxit ad bellum. Quibus in alterutrum irruentibus superantur Romani,& commixtum efficitur mare sanguine Romanorum. Induit autem Imperator alium veste sua:& insiliens prædictus buccinatoris filius in regiam scapham,Imperatorem arripuit,& in aliam nauim transductum inopinate saluauit. Porro ipse fortissimus viriliter insistens Imperatoriæ naui,multos occidit,mortique se ipsum pro Imperatore contradidit. Hunc præterea hostes circumdantes & in medio retinētes, putabant ipsum esse Imperatorem. Postquam autem multos occiderunt,interfecerunt hostes vna
B cum eis & ipsum qui portabat Imperatoriam vestem. Ast Imperator taliter in fugam versus saluatur,& derelictis omnibus,nauigauit Constantinopolim.]hucusque ex Theophane.

Turpis fuga Imperatoris.

X. Eodem anno Rotharis Rex Longobardorum Arianus,vbi regnasset annos sexdecim & menses quatuor,moriens,regnum reliquit filio Rodoaldo. De eius sepultura habet hæc Paulus [a]: Hic cum iuxta basilicam beati Ioannis Baptistæ fuisset humatus,post aliquantum tempus quidā iniqua cupiditate succensus eius sepulchrum noctu aperuit,& quicquid in ornamentis eius corporis reperit,abstulit. Cui beatus Ioannes per visionem apparens,eum vehementer exterruit,eiq. dixit: Cur ausus es corpus istius hominis contingere? Fuerit licet non recte credens, tamen mihi se cōmendauit. Qui igitur hoc facere præsumpsisti,numquam deinceps in meam basilicam ingressum habebis. Quod ita quoq. factum est. Quoties enim cumq. voluisset beati Ioannis oraculum * ingredi,statim velut a validissimo pugili guttur eius feriretur,sic subito retro ruebat impulsus. Veritatem in Christo loquor:hoc mihi ipse retulit,qui hoc ipsum suis oculis factum vidit.] hæc Paulus. Hic primum aduerte(quod dictum ab auctore est)Rotharis corpus non intra basilicam,sed iuxta eam humatum esse:alioqui si in basilica,exhumandus religiose fuisset. Sed & illud obseruatione di
C gnissimum,nec impiorum preces interdum despicere inuocatos sanctos,vel irremuneratas relinquere præmio saltem aliquo temporali:siquidem & Creator omnium Deus Solem suum oriri facit super bonos & malos.

a Paul. diac. de gest. Longob. lib. 4. c. 48

De Rotharis Regis obitu & sepultura.

* oratorium

XI. Hoc eodem anno sexcentesimo quinquagesimoquarto,qui a sancto Martino Pontifice missus est ad prædicandum Euāgelium Follianus Fossensis Episcopus,coronatus est corona martyrij vna cum tribus discipulis;quorum dies natalis inter martyres collocatus,annis singulis celebratur. reliqua tu consule de ijsdem apud Martyrologium Belgicum,quod Molanus vir doctissimus mirifice illustrauit. Sancta his temporibus æmulatio pertigit Hibernos ac Scotos religionis Christianæ cultores:quod enim scissent ab Vrbe complures in Britanniam ad Anglorum conuersionem sanctos viros missos,& ipsi hactenus id non sine culpa neglexisse visi essent, quibus ob locorum propinquitatem id magis peragendum fuisset:complures ex ipsis paternis egressi domibus, ad prædicandum gentibus Euangelium profecti sunt,vt ex Beda apparet,atq.nonnullorum sanctorum vitæ Actis scriptis omni fide mandatis.

De Folliani & Soc. Martyrio.

[XII.] Porro qui comes illi inhæsit & magister extitit, Leuinus Gandensis Episcopus,& ipse consecu
D tus est coronam martyrij:dum enim prædicationi Euangelij instat apud Escham, multis vulneribus confossus occubuit:habent natalem eius indelebili inscriptione notatum tabulæ Ecclesiasticę [b], eumdemq.consueto præconio annis singulis anniuersaria die in Ecclesia exhibent,duodecima Nouembris. Sed auctor horum omnium,vt ex Hibernia magnæ virtutis homines transferrentur in Gallias,vel alias eius regiones,fuit Vincentius Comes Hannoniæ,qui vxorem habuit consanguineam Regis Dagoberti beatissimam Vualdetrudem:missus enim a Francorum Rege in Hiberniam,inde recedens,secum duxit sanctissimos & strenuos fidei prædicatores,Follianum,Furseum, Vltanum,Eloquium,Ettonem,& Aldagisum,quos omnes egregia sanctitas decorauit: sed & ipse Vincentius in sanctorum album relatus est:excultus enim manu sancti Authberti Cameracensis Episcopi,tandem monastico suscepto habitu,sese totum,abdicato sæculo,Christo addixit, atque egregia claruit sanctitate;cuius natalem [c] diem Cameracenses & alij finitimi populi decimaquarta Iulij mensis celebrare consueuerunt.

b Martyrolog. Rom. & Molan. in Nat. SS. Belg. die 12. Nouemb.

S. Vincentius comes Hannoniæ.

c Molan. in Natal. SS. Belg. die 14. Iul.

E

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
655.	1.	14.

I. ANnus adest sexcētesimus quinquagesimusquintus,decimatertia Indictione, quo Romæ moritur Eugenius Papa die secunda Iunij:cuius sedis annos qui numerant ab eo tēpore quo in locum sanctissimi Martini martyris adhuc viuentis subrogatus inique fuit, cum ille tyrannice Pontificatu exutus in exilium missus esset,eum annos duos & menses quatuor sedisse tradunt. Verum cum nonnisi post S. Martini Papæ obitum potuerit,accedente cleri consensu,legitime sedisse: affirmare necesse est , non amplius quam sex menses & dies vigintitres ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem præfuisse. Habet de ipso Anastasius,sepultum fuisse apud sanctum Petrū, nulla facta, dum viueret,cleri ordinatione,sed tantū Episcopos per diuersa loca creasse numero vigintiduos. Modeste visus est vsus Pontificia potestate,quod viuente Martino,optime sciret,se non legitime se

Eugenius Papa moritur.

dere potuisse Pontificem, sed tantum loco ipsius veluti Vicarium se gerere. A

II.
Vitalianus Papa creatus.

Vacasse autem eius sedem mensem vnum, dies vero vigintinouem, idem Anastasius tradit: sie-
que colligas, hoc eodem anno vltima die mensis Augusti creatum fuisse successorem Vitalianum
Signinum. est Signia ciuitas apud Hernicos, longe ab Vrbe trigesimo lapide, via Lauicana. De ipso
autem Vitaliano hæc in primis idem Anastasius habet:
Hic direxit Responsales suos secundum consuetudinem cum Synodica in Regiam vrbem ad
pijssimos Principes, significans de ordinatione sua: & dum suscepti essent, renouantes Ecclesiæ pri
uilegia reuersi sunt.] hæc Anastasius, qui & addit: Per eosdem Missos, *Responsales scilicet*, direxit
Constans Imp. B. Petro & Euangelia aurea cum gemmis albis miræ magnitudinis ornata in cir-
cuitu.] Ex his intelligas, callidum imperatorem, quo rebus Occidentalis imperij bene consultum
esset, conatum fuisse muneribus saltem & alijs officijs demerere Romanum populum, quem sci-
ret tunc sibi coniunctum atq. beneuolum fore, si se Catholicum forinsecus præseferret, studiosum-
que erga Romanum Pontificem. Probe enim nouerat, in se Romanum populum, simulq. clerum,
&(vt vno verbo dicam) omnes Occidentales Catholicæ fidei integros professores magnopere cō
citasse ob eiectionem ex Vrbe sanctissimi Papæ Martini, eiusq. tyrãnicam depositionem & eiectio B
nem, ac demum perfunctum, morte intercedente martyrium.

III.
Fraus Constantis Imp.

Quod igitur sciret ex ijs se apud Occidentales omnes male audire, hæreticum proclamari, tru
cemq. persecutorem ore omnium nominari, vafro atq. subdolo consilio egit vt se facti pœnitentem
recepisse Catholicam fidem, redditumque penitus Orthodoxum ostenderet. Ita plane hæreticus
Princeps iure regnandi abuti consueuit religione, vt cum Catholicam fidem oderit, tamen de ea
bene mereri videri velit: vt si vir vxori, quam oderit, blandiatur; quo id quod molitur, consequi fa
cile possit; & cum fuerit consecutus, domo statim eijciat, & pellicem introducat. Hoc plane vsum
esse consilio Constantem Imperatorem, perspicue eius res gestæ declarant: qui cum Catholicus vi

Oblatio eius vti Catholici suscepta.

deri vellet, illud signum edidit manifestum, vt cum Romano Pontifice se communicare publicis
significaret officijs: nam misit ad eum sacrosanctum Euangelium gemmis miræ magnitudinis ex
ornatum (quod erat symbolum Catholicæ susceptæ fidei) sancti Petri Apostolorum principis basi
licæ offerendum: & quod dictum est, legatos (quos Responsales vocat auctor) missos Constantino
polim cum Synodica de fidei Catholicæ confessione, ipse Imperator non (vt ante fecerat) eos reie-
cit, sed bene habuit & amice recepit, donatosq. dimisit impertita confirmatione priuilegiorum il- C
lorum, quæ ab Imperatoribus conferri possent Ecclesijs.

IV.
Ad tempus simulat Imp.

Et licet Anastasius non dicat; emisisse etiam eumdem versipellem Proteum fidei Catholicæ
professionem, æq. possumus intelligere, ac nihil denique prætermisisse, quo Catholicus forinsecus
hominibus appareret. Ita quidem factum, ex ijs quæ ex ex eodem Anastasio dicta sunt, cogimur
affirmare: nam si aliter creditum esset, nequaquam Vitalianus missam per Responsales accepisset
oblationem: siquidem oblationē hæreticorum semper Ecclesia Catholica respuit & execrata est,
vti victimam impiorum Deo abominabilem. Hæc tanta cum præstiterit dolosus homo, quæ habe
ret in stomacho, non potuit occultasse: nam cum occasio venit, in fidem Catholicam hominesq. Ca
tholicos quid sentiret, euomuit: quod contigit anno sequenti, cum vera fortiq. confessione Maxi-
mi prouocatus, in eum eiusq. socios, vt bestia truculēta, violentus insilijt, quos laniauit atq. discerp
sit: quomodo autem ea se habuerint, suo loco dicturi sumus. hæc vero haud oportuit prætermisis-
se, vt qualis esset qui velut in scena ad tempus personam induit pietatis, penitus innotesceret. Sed
ad Vitalianum Papam redeamus.

V.
Qualis Petri fidei professio ad Vitalianū data.

Eadem legatione missa Constantinopolim Vitalianus litteras dedit ad Petrum Constantino D
politanum Episcopum, hortans eū ad fidem Catholicam amplexādam. At ille excusans excusatio
nem in peccato, se profiteri rescripsit quæ docuerunt veteres Patres; eorumq. testimonia, sed haud
fideliter, mutatis verbis, adnexuit: quę fraus tum a Græcis, tum a Latinis detecta fuit, vbi de ijsdē
litteris actum est. Habentur enim de his ista in decimatertia Sextæ Synodi Actione: Item relecta
est ex altero regesto epistola Petri & ipsius quondam Præsulis regiæ ciuitatis ad Vitalianum san-
ctæ memoriæ, qui fuit Papa Romanus, cuius est initium: Spiritalem nobis lætitiam peperit episto-
la vestræ vnanimis & sanctæ fraternitatis. Dumq. legeretur eadem epistola habēs diuersa Patrum
testimonia, hi qui locum gerebant Agathonis sanctissimi Papæ Romani, dixerunt: Innotescimus
vestræ gloriæ, quod paterna testimonia, quæ continentur in præsenti quæ nunc legitur Petri episto
la, circumcisa & deflorata sunt ab eodem Petro ex hoc quod ostendere voluisset suam super vnam
voluntatem & vnam operationem intentionem. Gloriosissimi Iudices dixerunt: Comperimus di-
ligenter, iuxta quæ a vestra reuerentia dicta sunt, quod talia testimonia, quæ continentur in præsen
ti epistola, detruncata posita sunt: & si placet vestro sancto ac vniuersali Cōcilio, in amplius huius-
modi epistolæ lectio non procedat.] sicq. in re clara dubitatum a nemine fuit. Hic est status rerum E
Orientalium anni huius. Iam vero ad res Ecclesiæ Anglicanæ conuertamus orationem.

VI.
a Beda in Epit. hist. Angl.
Propagatio fidei in Anglia.
b Beda. li. 3. c. 21.
Sigbertus Rex cum suis Christianus effectus.
c Bed. lib. 3. c. 22.

Contigit hoc eodem anno latius propagari in Anglia Christianam religionem: defuncto enim
Penda Merciorum Rege Gentili, populi illi facti sunt Christiani. ita Beda [a], qui etiam tradit eo
dem tempore Orientales Saxones relictam ante sub Mellito Episcopo fidem Christianam rece-
pisse, maioribusq. augmentis auxisse. De quibus primum ex eodem Beda agendum, qui ait [b]: Eo
dem tempore etiam Orientales Saxones fidem, quam olim, expulso Mellito Antistite, abiecerunt,
instantia Regis Osuui receperunt. erat autem Rex eiusdem gentis Sigbert, qui post Sigbertum co
gnomento Paruum regnauit, amicus eiusdem Osuui Regis; qui cum frequenter ad eum in prouin
ciam Nordhumbrorum veniret, solebat eum hortari ad intelligendum, deos esse non posse, qui
hominum manibus facti essent.] subdit exhortationem ad eum conuertendum ab ipso haberi soli
tam, atq. demum de eius conuersione, baptizatumq. esse, dum apud Osuui maneret, a Finano Epi
scopo: atque demum de eius reditu in patriam subijcit ista [c]:

Igitur

A Igitur Rex Sigbert æterni regni iam ciuis effectus, temporalis sui regni sedem repetijt, postu VII.
lans ab Osuui Rege, vt aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad Christi fidem conuerte-
rent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad prouinciam Mediterraneorum Anglorum, mã
dauit * ad seruum Dei Cedd, & dato illi socio altero quodam presbytero, misit predicare verbum *clamauit ad se
genti Orientalium Saxonum. Vbi cum omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam con- uirum Dei
gregassent, contigit quodam tempore eumdem Cedd redire domum, ac peruenire ad Ecclesiã Lin *Cedd Episcop.*
disfarnensem propter colloquium Finani Episcopi: qui vbi prosperatum ei opus Euangelij compe *pdicator Euan*
rit, fecit eum Episcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad se in ministerium ordinatio *gelij.*
nis alijs duobus Episcopis. Qui accepto gradu Episcopatus, redijt ad prouinciam, & maiori aucto
ritate cœptũ opus explens, fecit per loca ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit, qui se in ver
bo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent.] & paulo post de eiusdem Regis nece hæc subdit:

Cumq. tempore non pauco in præfata prouincia, gaudente Rege, congaudente vniuerso popu VII.
lo, vitæ cælestis institutio quotidianum sumeret augmentum: contigit ipsum Regem, instigante *Ob Christianã*
omnium bonorum inimico, propinquorum suorum manu interfici. Erant autem duo germani fra *mansuetudi-*
B tres, qui hoc facinus patrarunt. Qui cum interrogarentur, cur hoc facerent: nihil aliud respondere *nem Rex occi*
potuerunt, nisi hoc ob se iratos fuisse & inimicos Regi, qđ ille nimiũ suis parcere soleret inimicis, *ditur.*
& factas ab eis iniurias mox obsecrantibus placida mente dimitteret. Talis erat culpa Regis, pro
qua occideretur, quod Euangelica præcepta deuoto corde seruaret. in qua tamen morte eius inno
xia, iuxta prædictum viri Dei, vera est eius culpa punita.] at quænam ista culpa fuerit, idem Beda
mox subdens, enarrat, cum ait:

Habuerat enim vnus ex his qui eum occiderant Comitibus illicitum coniugium; quod cũ Epi IX.
scopus prohibere & corrigere non posset, excommunicauit eum, atq. omnibus qui se audire vel- *Quæ culpa Re*
lent, præcepit ne domum eius intrarent, neq. de cibis illius acciperent. Contempsit hoc Rex præ- *gis.*
ceptum: & rogatus a Comite intrauit epulaturus domum eius. Qui cum abijsset, obuiauit ei Anti
stes. At Rex intuens eum, mox tremefactus desiluit de equo, ceciditq. ante pedes eius, veniam rea
tus sui postulans. Nam & Episcopus pariter desiliuit; sederat enim & ipse in equo. Iratus autem te
tigit Regem iacentem virga, quam tenebat manu; & Pontificali auctoritate protestans: Dico tibi,
inquit, quia noluisti te cõtinere a domo perditi & damnati illius, tu in ipsa domo mori habes. Sed
C credendum est, quia talis mors viri religiosi non solum talem culpam diluerit, sed etiam meritum
eius auxerit: quia nimirum ob causam pietatis propter obseruantiam mandatorum Christi conti
git.] hæc Beda: quibus intelligas, quanto suo damno non pareant Principes sacerdotibus, quanta-
que iactura quis excommunicato communicet, & quomodo insuper Præsules iuste censuram Ec-
clesiasticam exercentes exaudiat Deus, contumaces aduersários puniens. Prosequitur Beda res
præclare gestas ab eodem Episcopo Cedd Apostolico plane vito narrare; quem tu consulas: præter
mittimus nos breuitatis ergo.

Quomodo autem contigerit conuersio Merciorum, occiso Penda crudelissimo Pagano Rege, X.
rem memoria dignam, hic suo loco ijs quæ sunt dicta iungamus: ait enim [a]: His temporib. (*nem* a Bed. histo. An-
pe, vt habet in Epitome, hoc anno Domini sexcentesimo quinquagesimoquinto) Rex Osuui cum acerbas glor. lib. 4. c. 24.
& intolerabiles pateretur irruptiones sæpe dicti Regis Merciorum, qui fratrem eius occiderat: ad *De interitu Pẽ*
vltimum necessitate cogente, promisit se ei innumera & maiora quam credi potest ornamenta *dæ Regis & cõ*
regia vel donaria in pretium pacis largiturum, dummodo ille domum rediret, & prouincias regni *uersione Mer-*
eius vsq. ad internecionem vastare desineret. Cumq. Rex perfidus nullatenus precibus illius assen *ciorum.*
D sum præberet, qui totam eius gentem a paruo vsq. ad magnum delere atq. exterminare decreue-
rat: respexit ille ad diuinæ auxilium pietatis, quo ab impietate barbarica posset eripi: votoq. se obli
gans: Si Paganus, inquit, nescit accipere nostra donaria, offeramus ei qui nouit, Domino Deo no- *Votum Regis.*
stro. Vouit ergo, quod si victor existeret, filiam suam Domino sacra virginitate dicandam offerre,
simulq. duodecim possessiones prædiorum ad construenda monasteria donare. & sic cum paucissi
mo exercitu se certamini dedit.

Deniq. fertur, quod tricies maiorem Pagani habuerint exercitum: siquidem ipsi triginta le- XI.
giones ducibus nobilissimis instructas in bello habuere. Quibus Osuui Rex cum Alchfrido filio,
perparuũ (vt dixi) habens exercitũ, sed Christo duce confisus occurrit. Nã alius filius eius Ecfrid
eo tempore in prouincia Merciorum apud Reginam Cinuise obses tenebatur. Filius autem Osu
ualdi Regis Edeluuald, qui eis auxilio esse debuerat, in parte erat aduersariorum, eisdemq. contra
patriam & patruum suum pugnaturis ductor extiterat, quamuis ipso tempore pugnandi sese pu-
gna subtraxerat, euentumq. discriminis tuto in loco espectabat. Inito ergo certamine, fugati sunt
& cæsi Pagani duces Regis triginta, & qui ad auxilium venerant, pene omnes interfecti: in quibus *Victoria diui-*
E Edilhere frater Annæ Regis Orientalium Anglorum, qui post eum regnauit, auctor ipse belli, per- *nitus obtenta.*
ditis militibus, siue auxilijs, interemptus est. Et quia prope fluuium Iuuuet pugnatum est, qui tũc
præ inundantia pluuiarum late alueum suum, immo omnes ripas suas transierat: contigit, vt mul-
to plures aqua fugientes, quam bellantes perderet ensis, &c.] subdit his Beda de impleto antea nũ
cupato voto eiusdem Regis, de monasteriorum erectionibus, deq. fide Christiana in illis regioni-
bus propagata: hæcq. facta esse cum dicat anno decimotertio eiusdem Regis Osuui, plane ad hunc
annum referre necesse est. Sed de Britannia ad Hispanias transeamus.

Hoc eodem anno in Hispania celebratum est Toletanum Concilium nonum dictum, Era ni- XII.
mirũ sexcentesima nonagesimatertia, Regis vero Reccesuinthi anno septimo: cui interfuerunt Epi *Cõc. Tolet. no-*
scopi sexdecim, primoq. loco Metropolitanus Eugenius Toletanus Episcopus sedẽs præfuit sacro *num.*
conuentui. In quo cum de rebus ad Episcopos qui bona Ecclesiastica illicite vsurpassent spectanti
bus acturi essent, ita ijdem Patres digne præfati sunt post alia quæ de antiquis restituendis canoni
bus prælocuti fuerunt: Sed quia nequaquam recte subditos iudicat, qui non se ipsum prius iustitiæ
censura

censura castigat:aptum nobis & expedibile visum est,ante nostris excessibus imponere modū, & A
sic errata corrigere subditorum. Tunc namq. melius iudiciorum exordia diriguntur, cum vita iudicum ante disponitur;eo quod potius iudicij forma completur,quo negotiorum principijs æquitas iudicantium antefertur. Adeo exordium æquitatis inchoari a iudicibus debet,vt perfectio iuris causarum limitem aptius formet.]Hæc postquam præfati sunt Patres,sanciuere canones decem & septem,quos tu consulas. Post Eugenium subscriptus ibi legitur Taio sanctus Cæsaraugustanus Episcopus,de quo superius dictum est satis.

IESV CHRISTI ANNVS 656.	VITALIANI PAP. ANNVS 2.	CONSTANTIS IMP. ANNVS 15.

I. *Imperator laborat subuertere Maximū,* SEquitur Christi annus sexcentesimus quinquagesimus sextus,Indictione decimaquarta:quo ab Imperatore Constante decernitur legatio ad Maximum confessorem Byziæ in Thracia ciuitatis exulem existentem,quo eum in Monothelitarum errorem perducere posset. Qui missi sunt, fuerunt præclarissimæ dignitatis viri, nempe Theodosius & Paulus Patricij,ijdemq. Proconsulari dignitate insigniti,& vna cum eis Theodorus Cæsariensis Episcopus,vir omnium eius sectæ doctissimus. Scripta fuerunt ab aliquo qui præsens fuit omnia quæ in hac legatione mutuoque congressu cum Maximo contigerunt. Quorum Actorum duo fragmenta cum reperissemus in quarta Actione septimæ Synodi œcumenicæ,ingens exarsit in animo desiderium ipsa integra Acta perquirendi. Sed visis scriptis Maximi,quæ in Vaticana bibliotheca asseruantur,nec inuentis; cum iam spe excidissemus ea amplius inueniendi:accidit ex insperato, vt eadem intexta in vita ipsius Maximi reperierimus. B

II. *Maximus conuertit hæreticos.* Qui igitur missi sunt ab Imperatore,cum diu contulissent cum Maximo,vt reuocarent eum a cœptis,& reducerent cum honore Constantinopolim;tantum abfuit vt id fuerint consecuti,vt potius summa potentia veritatis ipse illos in suam sententiam traxerit, atq. ad iurandum adegerit, quod abiecta hæresi, Catholicam fidem amplecterentur;sicq. reuersi fuerint ad Imperatorem,quo & ipsum in eamdem sententiam perducerent. Quod cum minime facere Imperator assentiretur, C
misit rursum Paulum,qui eum perduceret Constantinopolim:in quem magis renitentem inuentū duriorem decernit relegationem. Hæc ipsa Acta,quæ cuncta hoc eodem esse anno confecta, nota Indictionis in eis apposita docet. Accipe igitur iam eadem ipsa digna Annalibus Acta quam fidelissime ab exceptore conscripta,& ab Anastasio Maximi discipulo vna cum alijs rebus gestis eiusdem Sancti simul collecta:quod & Ioannes Episcopus Ephesinus pariter profitetur,nempe res gestas ipsius ab eodem ipso Anastasio esse scriptis mandatas quam fidelissime. quæ ex tribus codicibus Vaticanis accepta Petrus Morinus Theologus Parisiensis, vir doctissimus,e Græco primus trāstulit in Latinum non sine magno labore. quibus tu fruere;sic enim se habent:

III. *Theodosius & socij missi ad Maximum.* Plurimis autem diebus interpositis,mittitur ad Sanctum in exilio degentem Theodosius ille Cæsareæ Bithyniæ Episcopus,& Paulus,& Theodosius alter,vterq. Patricius & Procōsulari dignitate:veniuntq. ad eum,vt ab Imperatore & Patriarcha Constantinopoleos missi. Hi multos variosque sermones beato viro prætenderunt,modo adulantes,modo comminantes, modo etiā aliquid sciscitantes,atq. interrogantes. Quorum sermonum per partes narrationem compositus ab egregio Anastasio(vt ante a me dictum est)commentarius ostendit. Ex quo non intempestiuum fortasse est,a nobis pauca commemorari,cursim & hic narrationem exequentibus, vt magis virum hunc capi non potuisse cognoscamus. Nam cum multa essent,quæ eum conuerterent,fluctuationēque multis modis afferrent;ipse nullo modo indignatus,constantiam obtinuit,firmus totus,ac mētis sensu non mutato. D

IV. *Prima sermocinatio Maximi cum Theodosio.* Cum igitur ad eum venissent,consederunt,eiq. vt sederet permiserūt, cum videlicet vna cū ijs Byziæ esset Episcopus. *Erat Byzia sedes Episcopalis in Thracia,cuius Episcopus nomine Georgius interfuit Sextæ Synodo pro Catholica fide tuenda.* Theodosius itaq. ei dicit: Vt te habes,domne Abba Maxime? Ad quem ille: Vt ante omnia sæcula præfiniuit Deus vitæ meæ actum ex eius prouidentia pendentem,sic habeo. Ac Theodosius. Quid igitur,inquit,ante omnia sæcula res vniuscuiusq. nostrum Deus præfiniuit? Maximus: Præcognitio,inquit,cogitationum est,& sermonum,& operum, quæ in nostra sunt potestate:præfinitio vero determinatio est eorum quæ eueniunt, in nobis non sita. Tum Theodosius: Quænam potestatis nostræ sunt,quæve non sunt? Cui Maximus: Omnia cognoscens dominus meus,explorandi causa cum seruo suo loquitur. At Theodosius: Per Dei veritatem,ignorās interrogaui;ac discere volo,quid discriminis sit inter ea quæ in nostra potestate sunt, E
& ea quæ non sunt,& quomodo alia in præscientiam Dei cadunt,alia in præfinitionem.

V. Et Maximus: In nobis sita sunt voluntaria omnia,vt virtutes atq. vitia:nostræ vero non sunt potestatis,pœnarum quæ nobis accidunt irrogationes,aut contrariorum. Neq. enim potestatem habemus punientis morbi,aut iucundæ sanitatis,sed causarum quæ hæc efficiunt:vt morbi causa est intemperantia,temperantia bonæ valetudinis;& regni cælorum causa est mandatorum custodia, quemadmodum horum præuaricatio ignis æterni. Theodosius: Quid,inquit,affligeris hoc exilio? quod quædam hac calamitate digna perpetraris? At Maximus: Deum oro,vt hoc incommodo definiat eorum pœnas,quæ in eum deliqui transgressione iustissimorum mandatorum. Tum Theodosius: An non probationis causa multis calamitas infligitur?

VI. Maximus: Probatio sanctorum est,vt perferendis incommodis vitæ hominum ostendatur eorum erga ea quæ natura honesta sunt amor,simul declarans ipsorum omnibus ignoratas virtutes, vt in Iob,& in Ioseph:nam ille ad demonstrandam occultam fortitudinem tentabatur:hic proba-

batur

A batur, vt sanctificans ostenderetur temperantia. Et quiuis sanctorum inuoluntarie in hoc sæculo af
flictus, ob quamdam talem dispensationem affligebatur, vt per infirmitatem, quæ ipsis permitte-
batur inferri, superbum & apostatam cõculcarent draconem, id est, diabolum. Patientia enim pro
bationis opus est in vnoquoque sanctorum.

Theodosius vero: Per veritatem Dei, inquit, bene dixisti, & confiteor vtilitatem; ac vellẽ io ta- VI.
libus semper vobiscum loqui. Sed quoniam in aliud caput ego & domini mei magnificentissimi
Patricij ad te venimus tanto locorum interuallo: rogamus te, vt quæ ad te afferimus, accipias, vni-
uersumq. terræ orbem lætifices. Cui Maximus: Quænam hæc sunt, domine? Et quis ego, aut vnde
sum, vt assentiri ijs, quæ prętenditis, orbis lætitia fit? Per veritatem Domini nostri Iesu Christi, ait.
Theodosius, quæ tibi dico & domini mei magnificentissimi Patricij, ex ore domini nostri Patriar-
chæ, ac pij domini orbis terrarum audiuimus.

De causa ipsa agere incipit Theodosius.

Tum Maximus: Iubete, domini mei, dicere quæ vultis, quæque audistis. At Theodosius: Hor- VII.
tantur Imperator & Patriarcha, vt per nos a te discant, quam ob causam non communicas throno
Constantinopoleos? Et Maximus: De hoc habetis scriptam procurationem a pijssimo Imperatore,
B aut a Patriarcha? Theodosius vero: Non debebat, ait, dominus meus nobis diffidere: quãuis enim
humilis sim, tamen Episcopus sum, ac domini mei pars sunt Senatus: nec te venimus tentatum: ne
permittat hoc Deus. Maximus: Quacumq. ratione venistis ad seruum ipsius & vestrum: ego sine
vlla tergiuersatione & sine dissimulatione dicam vobis causam. verumtamen quamuis aliorum es
set percontari me, quam ob causam, non est vestrum, qui hanc magis nostis, quam ego.

Scitis enim factas innouationes a sexta Indictione præteriti circuli, quæ ab Alexandria ince- VIII.
perunt per expositionem nouem capitulorum a Cyro, qui nescio quo modo ibi Præsul fuit, quæ
confirmata sunt a throno Constantinopolis: & alias mutationes, additiones, imminutiones syno-
dice factas ab ijs qui præfuerunt Byzantiorum Ecclesiæ, Sergio, & Pyrrho, & Paulo: quas nouita-
tes omnis nouit Ecclesia. Propter hanc causam non communico seruus vester Constantinopoleos
Ecclesiæ. Tollantur offensiones positæ a præfatis viris cũ illis qui eas posuerunt, sicut dixit Deus,
& lapides de via disijcite, ac planam ac tritam ab omni hęresi liberam Euangelij viam incedite,
& inueniam sicut erat, & ego inueniar vt fui; & incedo absq. omni exhortatione humana. Quãdiu
vero positis offensionibus, & iis qui eas posuerunt, se venerabiles putant Præsules Constantinopo
C leos: nulla mihi ratio persuadet, nullus sermo, vt ijs aliquo modo communicem.

Maximus renuit communicare hęreticis.

Ibi Theodosius: Quid, inquit, mali confitemur, vt a nostra communione te segreges? At Maxi IX.
mus: Quod vnam operationem dicentes diuinitatis & humanitatis Saluatoris nostri Iesu Christi,
confunditis & Theologiæ & dispensationis verbum. Nam si credi oportet sanctis Patrib. dicẽtib.
quorũ vna est operatio, eorũ esse essentiam vnam; Quaternitatem facitis sanctam Trinitatẽ, quasi
eius incarnatio fuerit Verbo connaturalis, ac discesserit a cognata secundum naturam identitate,
quam nobiscum & cum sancta Dei genitrice habet. Rursum dum tollitis operationes, & sancitis
vnam voluntatem diuinitatis ipsius atq. humanitatis, detrahitis ei bonorum distributionem. Si
enim operationem nullam habet, secundum eos qui id affirmarunt; videlicet quamuis velit, mise-
reri non potest, derogata ei bonorum operatione: siquidem absq. operatione & efficacia naturali,
nulla res operari aut agere nata est. Ceterum & carnem facitis voluntate quidem opificem om-
nium sæculorum, omniumq. rerum vna cum Patre & Filio & Spiritu sancto, natura vero creatam,
aut verius dicendo, voluntate expertem principij (siquidem diuina voluntas sine principio est, vt
Deitate principium non habente) natura vero recentem. quod omnem non solum amentiam exu-
D perat, sed etiam impietatem: non enim dicitis solum simpliciter vnam voluntatem, sed hanc diui-
nam. Diuinæ autem voluntatis nemo potest principium cogitare temporarium, aut finem; quan-
doquidem nec naturæ diuinæ, cuius est essentialis voluntas. Item aliam inducentes nouitatem, de-
trahitis omnino Christo omnes notas & characteres, quibus noscitamus diuinitatẽ eius & huma-
nitatem, qui legibus ac typis sanciris, ne vna, neve duæ in eo voluntates aut operationes dicantur;
quod est rei minime existentis. Entium enim nullum, siue intelligens sit, caret volendi facultate &
operatione; siue sentiens, operatione sensus; siue prorsus inanimum & omnis expers vitæ, operatio
ne quæ secundum habitum dicitur, & aptitudine: idq. ostendunt hæc omnia quæ sensibilia cõpre-
hendunt sensibus suis: eorum enim quæ sentiuntur, actus est, quod subijciuntur, visui quidem per
propriam superficiem, auditui per sonum, olfactui per odorem quemdam innatum, gustatui qui-
busdam saporibus, tactui per renisum. Quemadmodum enim operationem dicimus visionis, vide
ri aliquid; & cetera omnia eodem modo se habere perspicimus.

Maximus detegit blasphemias Monothelitarum.

Si igitur nullum ens omni prorsus operatione vacuum est: Dominus autem ac Deus noster (ꝓ X.
pitius sis Domine) nullam habet naturalem voluntatem aut operationem in alterutro eorum, ex
E quibus & in quibus & quæ ipse est: quomodo possumus esse aut vocari Dei cultores, affirmantes
nullo modo facultatem volendi aut operandi habere Deum, qui a nobis adoratur? Plane enim a
sanctis Patribus docemur, dicẽtibus: Quod enim nullam facultatem habet, id neq. est, nec aliquid
est, nec vlla eius omnino positio. Tum Theodosius, vtpote inopia laborans: At quod per dispensa-
tionem fit, inquit, noli accipere vt certum dogma; quemadmodum nunc qui a nobis prætenditur
Typus dispensatorie factus est, non dogmatice.

Maximus vero: Si non est, inquit, certum dogma eorum qui suscipiunt Typum ac legem san- XI.
cientem nullam dici Domini voluntatem aut operationem (quorum ablatio declarat nullam esse
eius existentiam, cui hæc auferuntur) quam ob causam barbaris ac sine Deo gentibus vendidistis
me sine pretio? Quamobrem damnatus sum incolatu Byziæ, & conserui mei alter Perbam, alter
Mesembriam relegati?

At Theodosius: Per eum qui me examinaturus est, & cum factus est dixi, & nunc dico, male Ty XII.
pum factum esse, multorum malo & damno. Occasio autem & prætextus fuit, cur is exponeretur,

Orthodo-

Cur Typus factus. Orthodoxorum de voluntatibus & operationibus contentio:atq.vt omnes inter se pacem haberent, prospexerũt quidam,vt huiusmodi tacerentur voces. Beatus autem Maximus: Et quis, ait, si de his dispensationem accipit seditione expellentem voces, quas magnus Christi Apostolus Paulus per epistolas iubet eloqui? Vide igitur,attrectatum hoc capitulum,in quod malum desinat. Si enim Deus [a] posuit in Ecclesiis primum quidem Apostolos,deinde prophetas,tertio doctores in consummatione m sanctorum:qui dixit in Euangelio Apostolis [b], ac per ipsos eorum successoribus:Quod vobis dico,omnibus dico:ac rursum [c]: Qui recipit vos,me recipit:& qui vos spernit, me spernit:manifestum est & apertum, eum qui non accipit Apostolos & prophetas & doctores, sed eorum voces spernit,spernere ipsum Christum. A

a 1.Cor.12.
b Marc.13.
c Matth.10.

XIII. *Opus Dei quale,& quale diaboli.* Aliud quoq.consideremus.Deus electos excitauit Apostolos & prophetas & doctores ad consummationem sanctorum:Diabolus vero pseudoapostolos & pseudoprophetas & falsos doctores eligens,contra pietatem excitauit,vt & vetus oppugnaretur lex & Euangelica.Falsos autem Apostolos & falsos prophetas & falsos doctores solos cogito hæreticos,quorum sermones & ratiocinationes peruersæ sunt. Quemadmodũ igitur qui veros Apostolos & prophetas & doctores recipit, Christum recipit;sic etiã qui pseudoapostolos & pseudoprophetas & falsos doctores recipit,diabolum recipit.Quamobrem qui simul expellit sanctos cum scelestis & impuris hæreticis,Deũ dicentem,Accipite me veritatem,vna cum diabolo aperte condemnauit.Exercentes ergo & alentes factas nouitates nostris temporibus,quas comperimus ad hoc summum malum peruenire: videte ne quodammodo pacem obtendentes,defectione inueniamur laborare,eamq.prędicare,quam Antichristi aduentus præcursatricem fore dixit diuinus Apostolus. B

XIV. *Maximi conclusio.* Hæc sine dissimulatione vobis dixi,domini mei,vt vobis ipsis ac nobis parcatis.Iubetis,vt cũ hæc scripta habeam in libro cordis mei,intrem communicaturus ecclesiæ,vbi ista prædicantur, & fiam eorum particeps,qui re vera quidem Deum,in speciem vero diabolum cum Deo eijciunt? Hoc mihi non contingat a Deo, qui propter me, secundum me factus est absque peccato. Et βαλὼν μετάνοιαν, dixit: Si quid iubetis facere seruo vestro,facite:ego enim,qui ista recipiunt, numquam ero socius.[

XV. Quod ad locum hunc Maximi pertinet,in Græcorum verborum interpretatione scito claros esse lapsos interpretes, Anastasium, Perionium, Gentianum Heruetum, Godefridum Tilmannũ, vel alios,dum eadem verba,siue apud Ioannem Damascenum,siue in Actione quarta secundi Nicæni Concilij et ijsdem sancti Maximi Actis,siue in versione Latina vitæ sancti Ioannis Chrysostomi a Georgio Patriarcha Alexandrino conscriptæ,vel in Liturgia eiusdem sancti Ioannis Chrysostomi,vel alibi eodem ferme modo eadem verba exponunt,agere pœnitentiam,duci pœnitentia, mittere pœnitentiam siue(vt Petionius transtulit)inijcere desiderium:quem corrigens Billius in scholio trigesimosecundo in primam orationem sancti Ioannis Damasceni de imaginibus, alios pariter interpretes errore lapsos emendat,dum sic habet: C

XVI. Ioanni desiderium inijciens: Græce, βαλὼν μετάνοιαν τῷ ἰωάννῃ. Quam quidem locutionem non satis intellexisse videtur interpres: βαλεῖν enim μετάνοιαν, est honoris causa ad alicuius pedes se abijcere,ac venerabundo animo ante ipsum se prosternere,veluti benedictionem ab eo postulare.In Græcorum Euchologio diaconus multis locis τὰ ἱερὰ τρεῖς μετανοίας βάλλει hoc est,pœnitentis in modum tertio ante ipsum se incutuat.Quin etiam in Græcorum historijs sacris, cum quispiam eximiæ sanctitatis viro obuius fiebat, ipsi βαλεῖν τὴν μετάνοιαν dicebatur, id est, ad ipsius genua accidere.Eodem itaq.modo hic quoq.Proclus,cũ D.Paulum sanctissimo suo magistro velut in autem insusurrãtem vidisset,admiratione perculsus,venerationis causa ante præceptorem suum sese incuruauit.]vt & hoc loco Maximus dicatur sese illis venerationis causa incuruasse, cum ea esset dicturus verba.Sed prosequamur cœptam collationem: D

XVII. *Remedium docet Maximus.* At illi ob hos sermones defixi,capitibus pronis in terram,diu silentium tenuerunt. Theodosius demum Episcopus oculos extollens,& Abbatem Maximum intuens:Nos quidem,inquit,spõdemus pro domino nostro Imperatore,ab eo,si communicetis,Typum factũ iri leuiorem.At Maximus:Admodum,inquit,differt inter nos:longe inuicem absumus. Quid facimus de voce vnius voluntatis synodaliter confirmata ad reijciendam omnem operationem,sub Sergio,& Pyrrho,& Paulo? Cui Theodosius:Illa charta deposita est & abiecta.Deposita est(ait Maximus) e tabulis lapideis, non e tabulis mentis. Assentiantur etiam damnationi Romæ synodice expositæ pijs dogmatibus & regulis:& medius paries solutus est,nec adhortatione indigemus.

XVIII. *Synodi quę dãnatæ in Eccl.* Tum Theodosius.Non est valida Synodus habita Romæ,quæ Imperatoris facta sit iniussu.At Maximus:Si Synodos factas Regum imperia firmant,non pia fides: recipe Synodos quæ contra Homousion sunt habitæ Imperatorum iussu,nempe primã quæ Tyri,alteram quæ Antiochiæ,tertiam quæ Seleuciæ,quartam quæ Constantinopoli sub Eudoxio Ariano,quinta quæ Nicææ Thraciæ,sextam quæ Sirmij,ac multis post temporibus septimam quæ Ephesi,cuius princeps Dioscorus fuit:nam has omnes iussa Imperatorum congregarunt:attamen damnatæ sunt omnes,propterea quod sancita in illis dogmata,sine Deo facta,Deo aduersabantur. Cur autem eam non repudiatis,quæ Paulum Samosatensem deposuit,habita sub sanctis & beatis Dionysio Papa Romæ, & Dionysio Alexandriæ,& Gregorio Thaumaturgo,qui eius Synodi princeps fuit; quia iussu Imperatoris facta non est? Illas nouit probas & sanctas Synodos pius Ecclesiæ canon,quas rectitudo dogmatum probauit.Et sane(vt nouit dominus meus & alios docet)bis in anno Synodos in vnaquaque prouincia fieri,canon iubet,iussionis regiæ nulla mentione facta:idq.ad munimentum salutis nostræ fidei,& emendationem eorum quæ pertinent ad id quod diuinum Ecclesiæ caput est. E

Synodi quę probatæ.

XIX. *Menna libellus hæreticus.* Theodosius autẽ:Vt dicis,ita est.Veruntamen non recipis libellum Menæ [*], quo vnã voluntatem & vnam operationem Christi dogmatizauit? Et Maximus: Ne det hoc Dominus Deus. Vos non recipitis,sed reijcitis omnes doctores,qui post sanctam Chalcedone habitam Synodum contra Seueri

[*] Mennæ

A traSeueri nefariam hæresim decertatunt:& ego habeo recipere libellum Menæ post Synodum factum,quo aperte Seuero patrocinatur,& Apollinario,& Macedonio,& Ario,& omni hæresi; & ijs quæ dogmatizauit,dicit contra Synodum,vel potius eam omnino aspernatur?

XX.

Hæretici falsa scripta SS. Patrũ supponunt.

Theodosius:Quid igitur(ait)nõ recipis vnam operationem lectissimorum doctorum? Et produxit Theodosius eas,quæ falso nomine ab eis afferuntur,vt Iulij Romæ,& Thaumaturgi Gregorij,& Athanasij,sanctorum auctoritates,& eas recitauit. Dixit vero Maximus: Metuamus sane Deum,& nolimus eum ad iracundiam prouocare,has proferendo hæreticas auctoritates: nemo enim ignorat,has esse impij Apollinarij. Si quidem alias habes,ostende:nam has afferentes, amplius omnibus persuadetis,vos re vera Apollinarij,& eorum qui cum eo sentiunt,malitiam renouasse. Et affert alia duo testimonia,nomine veluti Chrysostomi. Quæ cũ legisset Abbas Maximus, ait:Hæ Nestorij sunt,qui de Christo laborauit morbo personalis dualitatis. Ac statim ira efferuescens Theodosius dixit:Domne monache,Satanas locutus est per frenum tuum,*os scilicet, nam labia & dentes frenum sunt linguæ.* Tum Maximus: Ne,quæso,indoluerit dominus meus ad seruum suum. Ac statim in manus sumens,ostendit ei has voces esse Nestorii,& quibus in sermonibus exB sitæ essent. Theodosius vero:Deus nouit,frater:auctoritates has Patriarcha mihi dedit:verumtamen ecce alias dixisti Apollinaris,alias Nestorij. Et producens sancti Cyrilli auctoritatem, quæ diceret,Vnam & congenerem per ambo ostendens operationem,ait:Quid ad hæc dicis?

Maximus detegit imposturam.

XXI.

At Maximus:Nonnulli,inquit,ostenderunt,eam re vera additam esse interpretationi Euangelij ab hoc sancto Patre factæ,a Timotheo Aeluro. Sit vero,secundum vos,eius:expendamus igitur sententiam vocum Patrum,& intelligemus veritatem. Theodosius vero:Non concedo vt hoc fiat: necesse enim habes,voces simplices accipere. Et Maximus:Dic mihi,quæso,quid differant simplices voces a varijs? Theodosius,Vt vocem,sicuti est,accipias,noli scrutari eius sententiam. Maximus,Aperte nouas,peregrinas,alienasq. ab Ecclesia de vocibus leges inducitis. Si secundum vos non oportet scrutari voces Scripturarum & Patrum,reiicimus omnem Scripturam veterem & nouam: Audiui enim dicentem Dauid [a], Beati qui scrutantur testimonia tua, & in toto corde exquirunt ea,quod nemo sine scrutatione possit Deum acquirere. Et rursum [b], Da mihi intellectũ, & scrutabor legem tuam,& custodiam illã in toto corde meo,vt scrutatione ducente ad cognitionem legis,& cognitione per desiderium suadente sanctis ex corde eam custodire, sancta mandata C implendo,quæ in ea sunt posita. Et rursum [c],Mirabilia testimonia tua,ideo scrutata est ea anima mea. Quid autem? parabolas & ænigmata & obscuros sermones scrutari non vult prouerbialis sermo? Quid Dominus in parabolis loquẽs vult intelligere & considerare discipulos suos, docens parabolarum sententiam? Quid vero? imperans [d], Scrutamini Scripturas,ut testimonium perhibentes de ipso. Quid Apostolorum primus Petrus docere vult,dicens [e], De qua salute exquisierunt & scrutati sunt prophetæ? Quid Paulus diuinus Apostolus, dicens [f], Si opertum est Euangelium,in ijs qui pereunt est opertum,in quibus Deus huius sæculi excæcauit corda & oculos mentis ipsorũ,ut non fulgeat illis illuminatio scientiæ Dei. verisimile est uelle non similes nos Iudæorum esse,qui in simplicibus uocibus(ut appellatis)hoc est in sola littera,ut in quadam magna strue,obruentes sententiam,a ueritate exciderunt,uelamen habentes in corde suo, ne intelligant spiritum Domini occultatum in littera,de quo ait [g]; Littera occidit, spiritus autem uiuificat. Satis habeat dominus meus,qui non sustineam uocem recipere sine ea quæ ipsi inest sentẽtia, ne manifeste sim Iudæus.

Scripturę diuinæ scrutandæ.

a Psal. 118.
b Ibid.
c Ibid.
d Ioan. 5.
e 1. Petr. 1.
f 2. Cor. 4.
g 2. Cor. 3.

XXII.

Ibi vero Theodosius:Vnam,inquit,operationem Christi hypostaticam debemus dicere. At D Maximus:Videamus quid mali ex eo nascatur, & fugiamus peregrinam hanc vocem:hæc enim est solum hæreticorum,qui plures deos inducunt. Nam si hypostaticam Christi dicimus vnam operationem, Verbum autem non conuenit secundum hypostasim Patri & Spiritui, ac videlicet ne secundum hypostaticam quidem operationem:cogimur autem vt Filio, ita & Patri & Spiritui hypostaticas operationes tribuere:secundum vos quatuor operationes habebit beata Deitas;tres, quæ determinant personas,in quibus est;& vnam communem,quę significet communionem secũdum naturam trium hypostaseon:Ac secundum Patres (siquidem eorum doctrinam accipimus) morbum contrahemus opinionis quatuor deorum:naturalem enim, non hypostaticam omnem operationem esse dicunt. Quod si hoc verum est,vt sane est,demonstrabitur nos dicere quatuor naturas & quatuor deos inter se hypostasi & natura differentes. Et tamen quis vmquam dixit aut contemplatus est propriam operationem cuiusuis earum rerum,quæ sub aliquam speciem reducũtur,& quæ natura sub communem definitionem speciei ponuntur? Numquam enim quod natura commune est,alicuius vnius & solius proprium est:nam hypostatica signacula,quæ personam designant,vt aduncus nasus,aut simus,aut glaucus color,determinandi vim habent numero inter se E differentia & maxime propria,& distinguuntur ab ijs quæ communia sunt & communiter dicuntur,vt animal rationale mortale,quod est eius rationis,quæ generalis est: omnes enim eiusdem vitæ participes sumus & rationabilitatis,fluxus,defluxus,sedendi,standi,loquendi,tacendi, & videndi, & audiendi, & tangendi, quæ eius rationis sunt quæ communiter in nobis consideratur. Quamobrem ea vox innouanda non est,quæ vim nullam habet,quæq. nec a Scriptura est,nec a Patribus,sed peregrinam existimare debemus ac peruersitate inuentam. eam sane ostende mihi positam apud quemuis Patrem,ac rursus quæramus sententiam eius qui eam dixerit.

Quaternitas introducitur a Monothelitis.

XXIII.

Fallacibus captionibus implicatur hæreticus.

Quid igitur? ait Theodosius,nullo modo in Christo vnam operationem dici oportet? Et Maximus:A sacra Scriptura & sanctis Patribus nihil huiusmodi dicendum accepimus: sed quemadmodum duas Christi naturas,ex quibus est,ita & naturales eius voluntates & operationes conuenientes ei qui natura Deus & homo est,credere & confiteri,nobis permissum est. At Theodosius: Sic & nos confitemur & naturas & differentes operationes,id est, diuinam & humanam, ac eius diuinitatem volendi vim habentem,itidemq. humanitatem;quandoquidem sine voluntate anima

eius non erat:duas vero nescimus,ne eum secum pugnantem inducamus.Tum Maximus:Cur igi A
tur numerus naturis assignatus non diuidit;cum vero in voluntatibus & operationibus dicitur,
vim diuidendi habet?Theodosius:In his omnino habet diuisionem:nec Patres numerum in volun
tatibus & operationibus dixerunt,diuisionem fugientes;sed aliam & aliam, diuinam & humanã,
duplicem,vt ipsi dixerunt,& dico & testificor.

XXIV. *Stulta positio confutatur.*

Cui Maximus:Per Deum,si quis tibi dicat,aliam & aliam:quot intelligis? Theodosius vero:
Scio,inquit,quomodo intelligam:duas vero non dico. Tunc conuersus Abbas Maximus ad prin-
cipes,dixit:Per Dominum,si audietis vnam & vnam,aut bis duo,aut bis quinq.quid intelligentes
respondetis ita dicentibus? Et dixerunt;Quoniam adiurasti nos. Vnam & vnã, duas intelligimus,
duas quoq.aliam & aliam:bis duo,quatuor:bis quinq.decem. Et quasi verecundus Theodosius il
lotum responso,dixit:Quod a Patribus dictum non est,non dico.

XXV. *Cedit veritati Theodosius Episc.*

Et confestim sumens Abbas Maximus librum gestorum sanctæ & Apostolicæ Synodi Roma
næ,ostendit Patres,qui aperte dicerent duas Saluatoris nostri Iesu Christi voluntates & operatio
nes.Quem librum ab eo Theodosius Consul accipiens,omnes sanctorum Patrum auctoritates le-
git.Tum respondens Theodosius Episcopus dixit:Nouit Deus:nisi personaliter anathema Syno B
dus illa posuisset,eam magis quam quisquam alius reciperem. Verum ne tempus teramus hic,si
quid dixerunt Patres,dico,& statim scripto facio duas voluntates,duasq.operationes. Accede ad
nos,communica,& fit vnio.

XXVI. *Rom. Eccl. reconciliat hæreticos pœnitentes.*

Ibi Maximus:Non audeo,inquit,domine,tali de re scriptam assensionem a vobis accipere:nu
dus sum & merus monachus.Sed quoniam Deus vos compunxit,vt sanctorum Patrum voces re-
ciperetis(sicut canon requirit)ad Præsulem Romę de hoc scriptum mittite,siue Imperator,& Pa-
triarcha cum Synodo sua. Nam ego non communico,ne si hæc quidem fiant,cum in sancta obla-
tione offerantur anathematizati:metuo enim iudicium anathematis.]hæc idcirco Maximus, qđ
ab Apostolica sede excommunicatis nemo communicare debet, nisi ab ea prius fuerint absoluti:
alioqui eamdem anathematis sententiam ipsi communicantes subeant. Ad hæc Theodosius: Nõ
condemno te metuentem,sed nec quisquam alius:sed consilium nobis da per Dominum, si hoc
fieri potest.

XXVII. *Consilium Maximi secũdum canones.*

Et Maximus:Quod consilium vobis de hoc dare possum? Ite, palpare si quid huiusmodi vm-
quam factum est,ac post mortem quis crimine circa fidem est absolutus:& hoc suscipiat Impera- C
tor atq.Patriarcha,vt imitentur Dei condescensionem, ac ille,*nempe Imperator*, Iussum hortato-
rium,Ecthesin vulgo dictam;hic,*nempe Patriarcha*,Synodicam ad Papam Romæ mittant. Et om-
nino si inueniatur Typus Ecclesiasticus hoc permittens,propter rectã confessionem fidei cõuenit
nobis de hoc.]hæc quidem Maximus,eo quod eodem anathemate aduersus Monothelitas Romę
in Synodo promulgato,tum Imperator qui Ecthesin promulgasset,tum Patriarchæ Constantino-
politani eius defensores hæresis perculsi fuissent;quos absolui post mortem,quod in eodem erro-
re & anathemate defuncti essent,non liceret.opus autem esse,si ipsi vellent absolui,ad sedem Apo
stolicam se conferre. His namque persuasus Theodosius ostenditur ex ijs quæ sequuntur in iisdẽ
Actis,in quibus ita:

XXVIII.

Ac Theodosius:Hoc omnino fit.Sed da mihi verbum;si mittar,mecum venire. Maximus:Ti-
bi confert,domine,conseruum meum,qui Mesembriæ est,tecum ducere,quam me:nam & ille lin-
guam nouit,& eum digne reuerentur,qui tamdiu iam punitur propter Deum & rectã fidem quæ
in illo throno est. Theodosius vero:Certamina varia inter nos fuere, nec libenter cum illo profici-
scor. Tum Maximus,Quia,domine,ita fieri visum est,placitorum euentus fiat,& quo iubetis, vos D
sequor. Postea surrexere omnes cum lætitiæ lacrymis,& humili reuerentia inclinarunt sibi inui-
cem:& oratio facta est. Et vnusquisq.eorum sancta Euangelia,& pretiosam Crucem,& imaginem
Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi & genitricis eius dominæ nostræ Deiparæ salutarunt,& pro-
prias manus posuerunt ad dictorum confirmationem.] Verbum hoc,salutarũt, hoc loco sanctus
Pater sumpsit pro,Adorarunt,siquidem Sanctum Euangelium & viuificã Crucẽ adorauerũt,dein
de imagines venerãdas Saluatoris & inculpatæ eius matris. Locus iste citatus reperitur in sancta
Synodo Nicæna secunda ab Euthymio Sardensi Epõ,lectusq.est a Ioanne Notario, hoc titulo [a],
Ex dogmatibus,quæ agitata sunt inter piæ memoriæ Maximũ, & Theodosium Episcopum Cæsa
reæ quæ est in Bithynia,eiusq.asseclas.]sed male ibi,loco mutuæ reuerentiæ,pœnitentia facta po-
nitur,vt superius ex Billio correctum est. Lecto citato loco ad confirmationem venerãdi cultus sa
cratum imaginum,hæc tunc addita sunt ex ijs quæ & inferius in eodem codice scripta leguntur:
Lecta iterum eadem verba sunt ex alio codice,quem attulerat Petrus Episcopus Nicomedię. Qui-
bus lectis,de eodem sancto Maximo hæc idem Petrus: Neque enim vulgaris vir qui hoc fecit,
sed Maximus Dei philosophus & cum Patrib.certans, *vtpote non illis impar*, quinetiã confessor & E
veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, vt in salutãdo venerandas imagines,illum sequamur.]
hæc ex Concilij Actis. Prosequamur reliqua inter Maximum atq. Theodosium tunc gesta quæ
sic se habent:

Iuramento stabilita concordia.

a Concil. Nic. 2. Act. 4.

XXIX.

Deinde cum inter se paulisper sermonem habuissent de vita secundum Deum,ac de diuinorũ
mandatorum obseruatione,conuersus Theodosius ad Abbatem Maximum, dixit, Ecce sublata
sunt omnia scãdala,& facta est pax per Deum,& fiet. Sed per Dominum ne celes me:Nullo modo
dicis vnam voluntatem & vnam operationem in Christo? At Maximus. Non capit me hoc vmquã
dicere. Et dico causam. Quia peregrina hæc est sanctis Patrib.vox,duarum differentium naturarũ
vnam voluntatem & operationem. Deinde vero,& omnimodo qui hoc dicit, inuenit ex aduerso
absurditatem sibi occurrentem.

XXX.

Primum enim,si dicam naturalem,timeo confusionẽm. Secundo,si hypostaticam, diuido a
Patre & Spiritu Filium,ac tres voluntates videbor inducere,non conuenientes inter se, quemad-
modum

A modum & hypostases. Tertio, si dicam vt vnius vnam voluntatem & operationem, cogor & vt vnius Patris, & vt vnius Spiritus dicere, tametsi nolim, vnam voluntatem & operationem; ac sermo incidere inuenietur in multos deos. Quarto, si dicam per cognationem ac necessitudinem & amicitiam relatiuam, Nestorij personalem diuisionem induco. Quinto, si dicam, præter naturam, corrumpo existentiam volentis: naturæ enim corruptela est, quod est contra naturam, sicut Patres dixerunt. Ibi Theodosius: Vnam propter vnionem, inquit, Saluatoris nostri voluntatem omnimodis debemus dicere, quemadmodum Pyrrhus & Sergius pulchre (vt arbitror) intelligentes scripserūt. *Quot absurda contineat Monothelitarum hæresis.*

Et Maximus: Si propter vnionem vna Dei & Saluatoris nostri (vt Pyrrhus & Sergius, & Paulus scripserunt) facta est voluntas: primo alterius voluntatis, secundum eos, Filius erit, quā Pater, qui propter naturam voluntatem habet, non propter vnionem, quæ in Filio; quandoquidem non idem est vnio & natura. Item secundo, si propter vnionem vna, secundum eos, Saluatoris nostri facta est voluntas: causam eius habebit omnino vnionem, neutram vero earum, ex quibus est, naturarum: & amicitiæ & familiaritatis relationis, secundū eos, aperte erit voluntas, non naturæ: naturā enim, non relationem veritatis nouit sermo. Tertio, si propter adunationem (vt dicitis) vna Saluatoris facta est voluntas: qua voluntate aiunt ipsam factam esse vnitionem? Non enim (si veritas ijs est curæ, & volunt effugere quod præter rationem est) dixerint, ea quæ per ipsum est facta. Quarto, si propter vnitionē una Saluatoris facta uoluntas est; ante vnitionē uidelicet aut multas uolūtates habebat, aut penitus nullā. Ac siquidē multas habebat, diminutionē multatū subijt, in unā contractus uoluntatem; & conuersionis aperte recepit passionē, imminutionē nēpe multarū voluntatū, quæ ei naturaliter inerāt. Sin erat absq. voluntate, potiorē quā naturā ostendit vnionē esse, ex qua voluntatem adeptus est, cuius natura erat indigens: ac rursum cōuertibilis apparuit, relatione id confectus, quod per naturā non inerat. Quinto, si propter vnionē, Saluatoris nostri voluntas facta est vna, secundum vtrumque eorum ex quibus est: fuit Deus volūtate recens, idem propter vnionem natura manens æternus, ac homo voluntate expers principij, manens secundum naturam recens: quod impossibile est, ne dicam impium. Sexto, si ob vnionem facta est naturarum voluntas vna: cur eam dem ob causam, naturarum facta non est vna natura? XXXI. *Alia absurda.*

B

Interpellans autem longiorem horum progressum Theodosius Episcopus, dixit: Quid igitur propter vnitionem factum est, ob eam nihil horum fuit? Maximus vero: Ostendi reum, inquit, qui C sine carne erat, veraciter fuisse in carne: eū, qui natura Deus erat, & omnium opifex, præbuit aperte natura hominem factum, non conuersione naturæ, aut diminutione vllius eorum quæ naturæ erant, sed vera assumptione carnis intelligenter animatæ, siue indeficientis humanitatis, omni perpurgans contracto secundum naturam crimine primorum parentum: & ratione mutuæ connexionis, admirabilē vere rem ac stupendam fecit, totum inter homines Deū eumdem integrum manētem in proprijs, eumdem totum in diuinis hominem, totum manentem in proprijs, nec ijs excidētem. Commeatus enim & commercium naturarum inter ipsas, & naturaliū quæ ijs insunt, ex Deiloqua Patrum nostrorum doctrina, non transitio ob vnionem. nec mutatio facta est; quod proprium est eorum, qui veritatem interpolantes, vnionem, faciunt confusionem, ac idcirco multimodis versantur in nouitatibus, ac propter inopiam stabilitatis rationis suæ pios persequuntur. XXXII.

Hæc eū audisset Theodosius Episcopus, visus est cum ceteris qui cum eo aderant, ea probare: rursumq. ad Sanctum dixit; Fac charitatem: Quid illud est, quod nobis dixisti, neminem secundum hypostasim operari, sed operari vnūquēq., secundū naturam: mihi enim illud, ppea quod non intellexerim, officit. Et Maximus: Non operatur quisquam secundum hypostasim, sed secundum natu- D ram: vt Petrus & Paulus aliquid faciunt, sed non Petrice & Paulice, verum humanitus: ambo enim naturaliter homines iuxta communem ex definitione comprehensam rationem naturæ, at non hypostatice iuxta id quod proprie quale est. Eodemq. modo Michael & Gabriel sunt in opere, sed nō Michaelice aut Gabrielice, sed Angelice; ambo enim Angeli. Sicq. in omni natura, quæ multo numero prædicatur, cōem intuemur, non singularem operationem. Quamobrem qui hypostaticā & personalem operationem dicit, inducit ipsam naturam, quæ vna est, factā esse operationibus infinitam & a se ipsa differentem secundum multitudinem indiuiduorum, quæ sub ipsam reducuntur. Quod si pulchre se habere accipiemus, in omni natura rationem, quomodo ea est, corrumpimus. XXXIII. *Rursus vrget quæstionibus Theodosius.*

Post hunc sermonem, cum inter se consultassent, dixit Theodosius Consularis *: Ecce bene omnia processerunt. An in se recipiet Imperator, vt Iussum faciat adhortationis? Dicit vero Abbas Maximus; Omnino, si velit imitator Dei esse, ac secum ipso humiliare, communis nostræ salutis causa, sieq. cogitare. Siquidem Deus, qui natura saluat, non saluatur, quoad humiliatus est volens, quomodo qui natura saluatur homo, aut saluus erit, aut alijs salutem afferet, nisi humilietur? Tum Theodosius Consul: Spero, inquit in Deo meam conseruante memoriam, ei cum hoc dixerim, persua E sum iri. Postea inter se salutarunt, & abierunt in pace.] Hæc autem quæ sequuntur in alio codice scriptorum Maximi itidem in Vaticana bibliotheca existente leguntur, his verbis: XXXIV. * Consul *De voluntate Imp. dubitatio*

Cum religiosus vir omnes Theodosij Episcopi in sermonibus & ratiocinationibus obiectiones facile euertisset, tandem hic fessus, qui nihil in præsentia haberet quod responderet, alia ratione Sāctum abstrahere conatur, & amicius cum eo loquitur; se ipsum quoq. velle omnia de medio scandala & offendicula auferri, pristinamq. pacem reddi Ecclesiæ. Quæ res, inquit, aliter non fiet, nisi ad eos qui Romæ sunt iam proficiscamur, & ad conditiones reconciliationemq. eos prouocemus, vnū videlicet cum ipsis & spirantes & sentientes. Quare Sanctus ille bono animo magis esse cœpit: vix que dici potest, quomodo ad hęc fuerit affectus, quibusq. laudibus ei qui sic locutus esset, respondetir. Qui sane cum ita corpore affecto esset, ac exercitijs monasticis, senectaque afflicto: tamen prompto animo parabat se, vt Romam rursus contenderet, & vna cum illis ea quæ in rem essent atque vtilia conficeret. Modo, inquit, res hæc fit, non sermo frustra habitus. XXXV. *Maximus Romam ire cum Theodosio pol licetur.*

Cum vero Theodosius interiurando dicta firmasset, & inuiolabilia Euangelia manibus contigisset XXXVI.

tigiſſet: quamuis vir non intelligens, horum nihil ſeruarit, vtpote eorum voluntate qui rerum potiebantur, attractus: magis ac magis religioſus vir bonum animum ſuſcipiebat, ſe totum ad iter in- A tendens, eaq. ſpectans quę eſſent cum ipſis, tum qui Romę erant, profuturs. Inde igitur diſceſſurus Theodoſius, vt cum ijs qui in vrbe regia erant, de his cõmunicaret: ſalutatione virum religioſum rurſum excipit, dexteraque data, & ei donats tunica linea & fuſco pallio, Byzantium reuertitur vna cum duobus Conſulibus eius comitibus.]

Legati redeũt Conſtantinopolim.

XXXVII. At quid poſt hæc? Reuerſi Conſtantinopolim qui miſſi fuerant ab Imperatore, omnia retulerunt quæ cum Maximo geſta eſſent, & quomodo veritate victi manus dediſſent. Quibus acceptis Imperator magnopere commotus eſt, ac tantum abfuit vt pactis ab ipſis conuentis ſtaret, & Romanæ fidei acquiſceret, pacemque in Eccleſia reſtitueret, vt iterum vnum ex ipſis, Paulum videlicer, Byziam mitteret, qui Maximum Conſtantinopolim perduceret. Quæ autem cum eo acta ſint, vbi Conſtantinopolim perductus eſt, eadem Acta ſignificant, dum inſtitutam de his narrationem ita proſequuntur:

Poſtea octauo die menſis Septembris præſentis decimæquintæ Indictionis *(ita auctor cunctis præſens quæ agebantur, ſcribenſq. ſingula)* contulit ſe rurſum Paulus Conſul Byziam ad Abbatẽ Ma- B ximum, mandatum afferens hac formula:

XXXVIII. Iubemus gloriam tuam Byziam proficiſci, Maximumq. monachum adducere cum multo honore ac veneratione propter ſenium & imbecillitatem, atq. vt amicum & familiarẽ maiorum meorum, a quibus in honore eſt habitus; eumq. collocare in religioſo monaſterio S. Theodori, quod prope Rhegium poſitum eſt; ac venire, noſq. certiores facere: & mittimus ad eum ex perſona noſtra duos Patricios, vt cum illo loquantur, nobis ex animo amicos, quiq. a nobis diliguntur.] Huiuſque mandatum Principis Paulo Conſuli oblatum. Pergit vero auctor: Adductum itaq. eum Conſul in eo monaſterio depoſuit: venitq. ad Imperatorem, vt id renũciaret. Veniũt ad eum poſtridie Epiphanius & Troilus, ambo Patricij cum multo comitatu ac faſtu & oſtentatione, item Theodoſius Epiſcopus, quem & Sanctus præſtolabatur; quæq. condicta erant, cõfirmaturum ſperabat: nec enim illius ſubdolum obſcurumq. animum deprehenderat vir mentem doli in primis expertẽ gerens. Is in illius manſionis Catechumenio, *nempe vbi catechumeni inſtrui ſolerent*, erat. Ipſi conſueta ſalutatione facta, conſederunt, vim ei adhibentes vt ſederet.

S. Maxim⁹ iterum reuocatus

XXXIX. Sermonis vero cum eo initium faciens Troilus, dixit: Orbis dominus nos ad te eſſe iuſſit, ac di- C cere quæ eius Imperio a Deo ſtabilito placuiſſent. Sed nobis primum dic: Imperata facies, an nõ? Dixit Maximus: Audiam, domine, quid iuſſerit pium eius Imperium: ac tibi reſpõdebo quæ oportet. Nam ad id quod mihi ignoratur, quod reſponſum habeo dare? Troilus autem perſeuerauit, ac dixit. Non dicimus quid afferamus, niſi prius reſponderis, vtrum Imperatori obtemperes. Vt vidit religioſus vir eos amplius vrgere in eius mora, & infeſtius aſpicere, & reſpondere aſperius cum omnibus comitibus, qui & ipſi elati erant ſæcularium honorum dignitate; reſpondit: Quandoquidem non ſuſtineris dicere ſeruo veſtro, quæ domino noſtro Imperatori placita ſunt: en dico, audiẽte Deo & ſanctis Angelis ac vobis omnibus, me, quicquid iuſſerit, quod cum hoc ſæculo diſſoluatur & vna corrumpatur, libenter facturum.

Troilus ſtulte Maximum interpellat.

XL. Statim conſurgens Troilus exijt, ac dixit: Orate mihi: ego abeo: hic enim nihil facit. Cum tumultus exortus eſſet, magnæq. turbæ atq. confuſio, dixit eis Theodoſius Epiſcopus: Edicite ei Imperatoris iuſſa, & cognoſcite quid loquatur, nec enim rationi conſentaneum eſt, nulla re dicta, nulla audita, abire nos. Tum Epiphanius Patricius dixit: Hoc Imperator per nos tibi denunciat, ac dicit. Quoniam totus Occidens, quiq. ſunt in Oriente, peruerſitate ducti, ad te reſpiciunt, ac pro- D pter te omnes ſeditionem concitant, cum nolint ſe nobiſcum in fide coniungere: vt te compungat Deus, quo nobiſcum communices ſuper a nobis expoſito Typo. Ac nos vltro imus in Chalcen, teque conſalutamus, ſupponimusq. vobis manum noſtram, ac vos cum magno honore & gloria in magnam eccleſiam inducimus, ſtatuimusq. nobiſcum, vbi de more Reges ſtant: facimus vna tecũ Synaxim, & vna communicamus puris ac viuificis myſterijs viuifici corporis & ſanguinis Chriſti; teq. prædicamus ac declaramus noſtrum Patrem: & gaudium erit non ſolum in noſtra Chriſtũ diligente vrbe, ſed etiã in vniuerſo orbe terrarũ. Certo enim ſcimus fore, vt ſi ſancto huic throno cõmunices, ſe nobis omnes adiungant, qui propter te tuamque doctrinam ſe a nobis abſciderunt.

Magnũ nomẽ Maximi in Oriente & Occidente.

XLI. Cõuerſus vero ad Epiſcopum Abbas Maximus cum lacrymis dixit: Magnum, domine, iudicij diem expectamus omnes: Noſti quæ conſtituta ſint & placita ſuper ſanctis Euangelijs, & viuifica Cruce, & imagine Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti & eius genitricis ſanctiſſimæ Deiparæ ac perpetuæ Virginis Mariæ. Epiſcopus, vultu in terram demiſſo, leniori voce reſpondet: Et quid poſſum facere, cum aliud viſum ſit pijſſimo Imperatori? Cui Abbas Maximus: Cur, inquit, tetigiſti ſancta Euangelia, & qui tecum erant, cum in vobis ſitus non eſſet dictorum euentus? Re vera, E omnis cæli virtus non perſuadet mihi, vt hoc faciam. Quam enim defenſionem afferam, non dico Deo, ſed conſcientiæ meæ, ſi propter gloriam & exiſtimationem humanam, quæ ex ſui ratione nullam exiſtentiam habet, eiurauerim fidem, quæ ipſam diligentes ſaluat?

Exprobrat Epiſcopo Maximus iuramentum.

XLII. His dictis, conſurrexere omnes, & iracundia ducti, eum crebris vellicationibus pulſando, vexando, debilitarunt, a capite ad vngues vſq. ſputis inundantes, e quibus terrum exhalabatur cœnũ, quibuſq. veſtis eius tota impleta eſt. Exurgens autem Epiſcopus, dixit: Non ſic fieri oportuit, ſed tantum ex eo reſponſum audire, & renunciare domino imperatori: res enim quæ ex canonibus pendent, alio modo adminiſtrantur. Ac vix perſuaſit eis Epiſcopus, vt quieſcerent, & rurſum ſederent. Cum igitur eum innumeris contumelijs ac inexcogitabilibus diris ſugillaſſent, omiſerunt.

Impie & illiberaliter nimis tractatur S. Maximus.

XLIII. Tum multa aſperitate Epiphanius dixit: Dic, peſſime vetule, helluo: vt nos pro hæreticis habens & ciuitatem noſtram & Imperatorem, hæc dixiſti. Vere magis quam tu, Chriſtiani ſumus & Orthodoxi: ac Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum fatemur habere tum diuinam volũtatem,

tum

A tum humanam,& animam mente præditam:nam omnis natura mentem habens,omnino & volũtatem a natura habet & operationem:quandoquidem vitæ proprium est motus, ac mentis proprium est voluntas. Ac nouimus ipsum volendi facultatem habere non diuinitate solum, sed etiã humanitate:quinetiam duas eius voluntates & operationes non negamus. *Negant se esse hæreticos Monothelitæ.*

Respondit vero Abbas Maximus: Si ita creditis, vt & intellectuales naturæ & Ecclesia Dei, cur me cogitis communicare Typo, qui hæc penitus tollat, quæ etiam nunc confessi estis? Ibi Epiphanius: Hoc, inquit, per dispensationem factum est, ne læderentur populi subtilioribus huiusmodi vocibus. At Abbas Maximus: Contra, omnis sanctificatur homo accurata fidei cõfessione. Troilus: Et in palatio tibi dixi: non sublatum hoc, sed iussum esse sileri, vt omnes pacem tueremur. Et Abbas Maximus: Tacere sermonem, est eum tollere: nam per prophetam dicit Spiritus sanctus [a]: Non sunt loquelæ, neq. sermones, quorum non audiantur voces eorum. Quamobrem qui non dicitur sermo, omnino non est. Troilus vero: Habe in corde tuo vt vis: nemo te prohibet. Maximus: At vniuersam salutem in corde non definiuit Deus, qui dixit [b]: Qui me non confitetur coram hominibus, nec ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est. ac diuinus Apostolus docet,

XLIV. Confitenda aperta voce fides Catholica. *a Psal. 18.* *b Matth. 10.*

B dicens [c]: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Si igitur Deus, & Dei prophetæ, & Apostoli iubent confiteri mysterium vocibus sanctum & magnum & tremendum totius mundi salutare: nullo modo vtile est silentium eius vocis præcipi, quæ mysterium hoc prædicet, ne tacentium hominum salus minuatur. *c Rom. 10.*

Respondens asperrimo sermone Epiphanius, dixit: Subscripsisti in libello? *anathematis scilicet aduersus Monothelitas.* Et Maximus: Subscripsi. Et quomodo (inquit Epiphanius) ausus es subscribere, atq. anathematizare confitentes & credentes et intellectuales naturæ & Catholica Ecclesia? Re vera, meo iudicio, inducemus te in vrbem, & sistemus in foro vinctum, & mimos mimasque ac prostibula inferemus & vniuersam plebem, vt omnes te colaphis cædant, & conspuant tũ os. Ad hæc Sanctus respondens, dixit: Sicut dixisti, fiat, si eos qui confitentur duas naturas ex quibus Dominus est, ac duas naturales voluntates & operationes ei conuenientes, qui natura Deus & homo veritate est, anathematizauimus. Lege, domine, gesta & libellum, ac si inueniatis quod dixistis, facite quod vultis. Nam ego, & conseruus mei & quicumq. subscripserunt, eos qui iuxta Arium & Apollinarium vnam voluntatem & vnam operationem dicunt, anathematizauimus, quiq. non

XLV. Epiphanij comminationes.

C confitentur Dominum nostrum ac Deum, secundum vtramq. earum, ex quibus & in quibus est, & quæ ipse est naturarum, esse secundum naturam intellectu præditum, & idcirco volendi facultatem habere, & nostram operaodi salutem.

Tum Epiphanij comites inter se dixerunt: Si hunc vsq. attendamus, neq. comedimus, neq. bibimus: verum surgamus, & prandeamus; & ingrediamur, renunciemusq. ea quę audiuimus: hic enim vendidit se Satanæ. Surrexerunt itaque & pransi sunt. Erat autem statio, siue vigilia Exaltationis pretiosæ Crucis, & introierunt in vrbem cum ira. *XLVI. Recedunt Iudices.*

Postridie mane venit Theodosius Consul ad Abbatem Maximum, & omnia quæcumq. habebat, abstulit, hæc verbis Imperatoris locutus: Quia noluisti honorem, & elongatus est a te: abi, quo dignum te ipsum iudicasti, habens iudicium discipulorum tuorum, quiq. Mesembriæ est, quique Perberis, qui fuit Notarius beatæ nostræ matris. *XLVII. Reuocatur Maximus ad Iudicium.*

Dixerunt autem Patricij Troilus & Epiphanius: Omnino duos discipulos tuos adducimus, tũ qui Mesembriæ, tum qui Perberis, eosq. examinamus, ac eorum videmus euentum. Theodosius vero Consul tradidit eum militibus; qui eum Selymbriam duxerunt, vbi biduum moratus est. Ac

XLVIII. Calumnia de blasphemia vrgetur S. Maximus.

D interea vnus militum in castra ad exercitum est profectus, ac in vulgus diuulgauit, eos in senem incitans, venire monachum, qui Deiparam blasphemaret. Post biduũ miles redit, eumq. ducit in castra. Legatus vero, Dux exercitus, compunctus a Deo, mittit ad beatum Maximum primos e clero presbyteros & diaconos, religiososq. signiferos. Quos vir sanctus conspicatus, surrexit, ac venerã tus est humili obsequio, summisso videlicet corpore inclinans se honoris ergo: idemq. illi fecerunt, & sederunt, eumq. sedere iusserunt.

Tum quidam senex valde honorabilis cum multa reuerentia ei dixit: Pater, quoniam nonnulli scandalizauerunt nos de tua sanctitate, quod non dicas Deiparam, dominam nostram sanctam Virginem: adiuro te per sanctam & consubstantialem Trinitatem, vt nobis verum dicas, & hanc offensionem de animis nostris abstergas, ne lædamur, iniuste scandalizati. Maximus humili prostratione corporis facta, surrexit, dixitq. manus in cælum tendens cum lacrymis: Qui non dicit Dominam nostram omnibus hymnis celebrandam & sanctissimam & immaculatam, & omni intellectuali naturæ venerabilem, naturalem vere matrem Dei factam, qui fecit cælum & terram & mare & omnia quæ in eis sunt: esto anathema a Patre & Filio & Spiritu sancto, cõsubstantiali & super *XLIX.* *Maximus calumniã diluit.*

E substantiali Trinitate, & ab omni virtute cælesti, & choro sanctorum Apostolorum & prophetarum, infinitoq. populo sanctorum martyrum, omniq. spiritu in iustitia cõsummato & nunc & semper & in sæcula sæculorum.

Flentes omnes, bene precati sunt ei, dicentes: Deus corroboret te, pater, dignumque te faciat, q peragas sine offensione cursum tuum. Atq. his dictis, multi eõ venere milites, audituri multos egregiosque sermones, qui tum habiti sunt. Cum autem quidam e domesticis Ducis videret multum exercitum conglobari, ac sancti viri ædificari sermonibus, & ea quæ fierent contra eum scilicet dãnare: iubet eum (qua cogitatione ac suspicione, nouit Deus) inde abstrahi, duobusq. millibus passibus a castris abduci, dum Synaxim facerent, & venirent qui eum ducerent Perbera. Clerici diuina moti charitate, duo illa milliaria pedibus confecerunt cum eo. Et eum aduenissent qui ducerent Perbera; ipsi manibus eum gestantes, imposuerunt iumento: cumq. eum amplexi essent, salutem dixissent, atque orassent, in loca sua cum pace redierunt. Ipse vero Perbera adductus est, tenentes eum custodia.] hucusque Acta de rebus Maximi gestis hoc anno. *L.*

LI. Vidisti,lector,præstantissimi coufessoris iterata certamina,in quibus omnibus etsi furēs sem A
per obstrepuerit,tamen victa semper remansit impietas cedere nescia, maiori cum prosternitur
obstinatione resurgens. Sed ea omnia ad profectum Euangelij prouenere,vt vno Maximo resisten
te,fides Catholica non fuerit omnino in partibus illis extincta,vsq. adeo eiusmodi confessione vi-
rescens,vt post obitum nefandi Imperatoris fœcundiori cæspite germinauerit,atq. fructum ex eo
produxerit & quidem vberrimum,cum videlicet œcumenica Synodo congregata, Monothelita-
rum hæresis fuit penitus condemnata. Sic igitur optime conuenit,vt de Maximo illud propheticū
a Isai.1. [a] ab Orientalibus occinatur: Nisi Dominus reliquisset nobis semen,quasi Sodoma fuissemus, &
quasi Gomorrha similes essemus.]cum vno tantum Maximo atq. duobus discipulis eius & non a-
lijs(quod sciatur) fides tunc splendescere visa sit,dum vndiq. tenebræ operirent terram, & caligo
populos. Sed etsi grandia sint ista de Maximo,longe sunt maiora quæ dicturi sumus, cum rursum
aduersus eum eiusque discipulos acerbiora excitata sunt prœlia,ex quibus inuicti milites Christi
maiora erexere de hæresi profligata hæreticisq. superatis trophæa: quando autem ista contigerint,
suo loco dicturi sumus inferius.

LII. *Petri Episc. Cōstantinop. obitur.*
Sed quid accidit? qui obniti hactenus visus est veritati,Imperatoris fauens prauis affectibus, B
idem ipse ad supernum tribunal vocatur reddere rationē,mortis nuncio interpellatus. Hoc siqui-
dem anno Petrus Patriarcha Constantinopolitanus hæreticus,vbi sedisset annos duos & menses
tres,moritur,atque in eius locum subrogatus est Thomas,qui in Concilio œcumenico Constanti
nopolitano asseritur fuisse Catholicus. Ceterum de annis quibus sederit Petrus,textus Nicephori
corrigendus est,dum habet sedisse annis duodecim, cum duobus dumtaxat ei Ecclesiæ præfuisse
legatur.

LIII. *Thomas successor Petri.*
Porro ista de electione Thomæ quomodo se habuerint,vt Imperator insequens Maximū Or
thodoxum,eo quod acquiescere nullo modo voluerit ipsius sententiæ de communicando cum Ec
clesia Constantinopolitana in probando qui promulgatus est Typus,idem passus sit Thomā as-
sertum Orthodoxum illi Ecclesiæ præfici? cum nihil sit quod dici possit,ipsum mutasse sententiam
& ad frugem meliorem esse conuersum,siquidem in persecutione Maximi perseuerasse vsque ad
obitum repetitur. Verum tunc fuisse Thomam Orthodoxum nō puto dici aliquo modo posse. Cer
te quidem ex ijs quæ de Maximo dicta sunt,& quæ inferius suo loco dicentur,cum longe aliter res
se habuisse inueniatur,conuincuntur Acta illa Sextę Synodi fuisse admodum deprauata; siquidem C
ipsa facta Thomæ repugnant: etenim ipsum liquet cum Monothelitis cōtra Maximum sedisse: adeo
enim res patens est,vt ne cum eo communicaret,maluerit sanctus martyr subire martyriū. Hunc
ne ergo dixerimus fuisse Catholicum,cuius hæresis Acta Proconsularia coram Senatu amplissimo
habita satis certum firmumque testimonium habent? id quidem inferius suo loco patebit.

Verum quæ habent de fide Catholica Thomæ deprauata Acta Sextæ Synodi,videamus. In ip
sius enim quæ extat Synodi Collatione decimasexta,dum mētio habetur de epistola Catholica ab
eo scripta ad Vitalianum Rom. Pontificem,sed cur ad eum mitti minime fuerit facultas , declara
tur,ibi ex Georgij Chartophylacis verbis hæc leguntur:

LIV. *De Synodica scripta a Thoma Episcopo Constantinop.*
Hic mihi præsto est cum his & authentica Synodica bullata , quæ facta sunt a Thoma sanctæ
memoriæ quondam Patriarcha ad Vitalianum sanctæ memoriæ quondam Papam Romanū: quæ
etiam volens ad eum dirigere,propter impiorum Sarracenorum incursum assidue imminentē (vt
nostis)& obsessionem quæ facta est per biennium,quo gessit Episcopatum ,non valuit dirigere: &
hæc ego statim vobis iubentibus profero.]& paulo post iussa sunt edi scripta Thomæ & successo-
rum Patriarcharum,eademq. legi nam inferius: Accipiens Agatho religiosus lector & Notarius D
sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos Synodicam authenticam sanctæ memoriæ Thomæ bul
latam,& coram omnibus bullam quæ in eo pressa fuerat auferens,reliquit habens in superscriptio
ne ita: Per omnia sanctissimo ac beatissimo & consacerdoti domino Vitaliano Thomas indignus
Episcopus salutem.]hucusq. inscriptio. Epistolæ autem initium est: Qui cuncta ex nihilo quidem
vt existerēt protulit,&c. quod Synodicum collatum est cum regesto,quod protulit Georgius Deo
amabilis diaconus & Chartophylax,& constitit ab initio vsq. ad finem indeminute.]hucusque in
Actis de Synodali Thomæ in Synodo recitata,sed non integre in ijsdem Actis descripta.

LV. *Sextæ Synodi acta deprauata.*
Quod insuper in ijsdem Synodalibus recitans Actis Constantinopolitana ciuitas biennali fuis
se obsidione fatigata traditur,haud mediocrē pariter de impostura suspicionem auget: siquidem
neq. Theophanes,qui per annos singulos Imperatorum res gestas recensuit, neq. quisquam alius
Græcorum historicorum tantæ rei vel leuiter meminisse reperitur. Verum illa toleranda quomo-
documq. videri poterant,si reliqua consentientia veritati reperta fuissent, vt quod dictum est de
Thoma Constantinopolitano Patriarcha post Petrum , cui vt hæretico constat sanctum Maximū
(vt ex ijsdem Actis apparet)minime communicare voluisse; sed & hæc ea quæ dicentur sequenti E
anno perspicue demonstrabunt. Immutata plane fuisse Sextæ Synodi Acta a Theodoro Constanti
nopolitano Patriarcha,ex compluribus haud leuibus coniecturis suo loco inferius demonstratu-
ri sumus: vt plane tu ipse mireris,considerans,secundum illud Dauidicum,quanta sit malignatus
inimieus in Sancto , quomodo Græcus impostor velut præstigijs quibusdam fecerit videri lucem
tenebras, & tenebras lucē,malum bonum,& bonum malū,tātamq. fidem inuenerit,vt in hanc diē
sub Sextæ Synodi titulo multa repertantur intexta mendacia. Sed de his diffusius suo loco.

LVI. *Concilium Toletanum Decimum.*
Celebratum est hoc eodem anno Toleti Concilium,quod numeratum reperitur decimū, Era
nimirum sexcentesima nonagesimaquarta,anno autem Reccesuinthi Regis octauo: cui interfue-
runt Episcopi viginti,vicarij vero ab Episcopis absentibus missi quinq. præfuit autem Eugenius
Toletanus Metropolitanus. Sancitum primo loco fuit,vt dies festa Incarnationis Verbi,nēpe An-
nunciationis Deiparæ,celebraretur ante octo dies a Natali Domini; eo quod quando re vera my-
sterium incidit,Ecclesia vel ieiunij pœnitentia,vel celebritate Paschæ teneri soleat occupata. At visū

po.tea

A postea ob excellens mysterium, nonnisi ea die qua contigit, celebrari debere. His decretis, statuti
sunt a sacro conuentu canones numero septem. Quibus omnibus rite dispositis, cognita est causa De causa Potamij Episc. Bracaren.
Potamij Episcopi Bracarensis, qui (quod mirum visum fuit) nemine accusante, se ipse prodens, ab
dicansque, libellum obrulit sui lapsus & pœnitentiæ: cuius gratia vniuersa Synodus in lacrymas
conuersa est. Editum quidem ab eo fuit dignum vere pœnitentis specimen: qui enim a digna sacer
dotis per culpam decidit maiestate, se in pœnitentium numerum volens libensq. coniecit. Sed de
his ipsam Synodum audiamus: hæc enim ad finem post sancitos canones habeutut de his quæ de
ea causa locuti sunt Patres:

Assumere poteramus canoram in tantum fraternæ lætitiæ tibiam, quia diuina pietas conuen- LVII.
tum nostrum ad concordiæ conuocauerat studia: & conuenerat mæstitiam vitare, quoniam visita
tione disciplinæ videbamur paternas regulas innouasse. Sed grauius sistrũ pro cimbalo sumimus, a Thren. 5.
& funus pro carmine decantamus, gementesq. cum Hieremiæ [a] questibus dicimus: Dissolutum
est gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Vnde & Væ, coram nobis conspici-
mus, quoniam cecidisse coronam capitis nostri videmus, dum tam nobile in infimum corruit, qđ
B in tam sublime sanctitatis optimum stetit. Ecce etenim tractantibus nobis in pace Dei de Ecclesia
sticis regulis, delatum est conuentui nostro epistolium confusæ confessionis & abolendæ subscrip Potamius sui pastor lapsus.
tionis, quod Potamius Bracarensis Ecclesiæ Episcopus de factis proprijs, suisq. verbis annotarat
& articulis. Quo reserato, quid obliteranda pagina & abolenda litterarum panderent elementa, fle
tibus potius quam sermonibus lacrymosa concio recensuit. Tunc solitarie tantum secretimq. adu
natis Poutificibus Dei, prædictum Episcopum adesse coram nobis fecimus.

Quem singultibus aggredientes amplius quam loquelis, reseratam illi suæ deformitatis & no LVIII.
stræ confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens recurrens, sciscitãtibus nobis, verum sui
operis & suæ annotationis intimatio esset: ille suum actum, suiq. oris eloquium, suorum quoque
digitorum esse robur asseruit, quod illic relegendo peruidit. Rursum diuini nominis contestatio-
ne hunc adiurantes, obtestati sumus, vt an de se sponte mendaciũ diceret, aut alicuius violentia p-
meretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret. Qui mox flebili voce, luminibusq. plora
tu madentibus, & fragore singultuũ cum vnius Dei nominis iuramento clamauit, se & vere eadem
mala de se confiteri, & ad hæc confitenda nulla se violentia prægrauari. Vnde etiam ferme per nouẽ
C menses sponte deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam pro admisso flagitio acturus
pœnitentiam se conclusisse, edixit. Tunc per fidelem confessionem eius agnito quod tactu femineo
sorduisset, & declarato: licet hunc paterna antiquitas sacris regulis deijcere ab honore decernat:
nos tamen miserationis iura seruantes, non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis
confessione iam tulerat: sed valida auctoritate decreuimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inseruire of
ficijs & ærumnis: prouidentes, melius illum per asperam & dumosam ire pœnitentiæ solitudinem,
vt quandoque perueniret ad refrigerij mansionem, quam relictum in voluntatis suæ latitudine,
ad præcipitium deijci æterna damnatione.

Tunc vero Fructuosum Ecclesiæ Dumiensis Episcopum communi omnium nostrum electio- LIX.
ne constituimus Ecclesiæ Bracarensis gubernacula continere: ita vt omnem Metropolim prouin- Fructuosus in
ciæ Gallæciæ, cunctosq. Episcopos, populosq. conuentus ipsius, omniumq. curam animarum Braca Potamij locũ
rensis Ecclesiæ gubernandam suscipiens, ita componat atque conseruet, vt & Dominum nostrum suffectus.
de rectitudine operis sui glorificet, & nobis de incolumitate Ecclesiæ eius gaudium præstet. Quia
vero ad futura prospicere conuenit, ne exoriri possit in statu pacis quædam commotio litis: Pa-
D trum sententiam, quæ iam dictum Potamium Episcopum rectitudine damnat, huic decreto con-
nectere, nostra vigilantia procurat.]

Hic aduertendum est, citatum & recitatum canonem ad condemnationem Potamij, non ali- LX.
quem fuisse ex canonibus pœnam infligentibus eiusmodi lapsis, sed canonem Concilij Valentini Potamius ex
Galliæ, quo tractatur de eo qui sua sponte proderet culpam, qui omnino damnandus esset: nam si recenti canone
ue re vera peccatum admisisset, ob peccatum puniendus, si vero non admisisset, ob id quod se men redargutus.
dacio infamasset, grauius plectendus foret. Sunt enim hæc verba canonis:

Quicumque sub ordinatione vel diaconatus vel presbyterij vel Episcopatus mortali crimine LXI.
dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submouendos, reos scilicet vel veri confessio Canon de cle-
ne, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolui potest is qui in se ipsum dixerit, quod dictum in a ricis publice
lios puniretur: quoniam omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida fit.] Tu vero consule sua crimina p
a nobis superius suo loco dicta in eodem canone Concilij Valentini. Habent eadem Acta hæc in- dentibus.
fra: Factum est decretum sub die Kalendarum Decembris, anno feliciter octauo regni gloriosissi-
mi domini nostri Reccesuinthi Regis.] Quod ad eumdem Potamium spectat, interfuerat ipse octa
E uo Concilio Toletano, sederatq. quarto loco in consessu quinquagintaduorum Episcoporum, au-
ctorq. cum alijs fuerat, vt sanciretur canon [b] aduersus carnis inquinatione pollutos, quos Episco b Concil. Tolet. 8 c. 5.
pi deberent inquirere, eosdemq. seuere corrigere, ne quid huiusmodi admissum audiri posset: cu-
ius memor tantus Episcopus, in se ipsum statutam in eos pœnam sponte conuertit, dignum vere
pœnitentis edens exemplum.

Sed & illud (vt vidimus) bene consultum fuit, ut sancta Synodus in locum lapsi Episcopi sub- LXII.
stitueret sanctissimum sacerdotem Fructuosum, de quo hæc in Notis suis doctissimus Garsias: Fru De S. Fructuo-
ctuosus ex regio Gothorum sanguine ortus, Ducis filius, Episcopi Palentini Tonantij discipulus, so Episco. Bra-
multorum monasteriorum conditor & pater, ex Complutensi Abbate, cum monasterium carensi.
exædificauerat ad Virgidiensem tractum Iusti & Pastoris martyrum nomine, Dumiensis Episco
pus creatus, in Potamij deiecti locum subrogatus, Bracarensis Ecclesiæ curam suscepit; Actis hu-
ius Concilij, *nempe Toletani noni*, post Eugenium Toletanum & Fugitiuum Hispalensem subscri-
bit. Eius memoria cum sanctitatis opinione a populis Bracarensibus & Compostellanis colitur,
festo

festo die dicato ad sextumdecimum Kalend. Maij. Corpus eius a monasterio ab ipso exædificato A
inter Duminm & Bracaram sepulturæ mandatum, postea a Gelmeride primo Compostellæ Ar-
chiepiscopo Compostellam translatum, ubi magna populi ueneratione colitur,] hactenus ipse. Sic
igitur magna cosideratione a Patribus factum, vt in locum vbi S. Ecclesia atrox vulnus acceperat,
tanti successoris ornamento eam, quæ irrogata videri posset, delerent infamiam. Porro eiusdem S.
Fructuosi memoria in Romano Martyrologio recensita anniuersaria die publico præconio in Ec-
clesia vna cum alijs sanctis recepta est sextodecimo Kal. Maij.

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
657.	3.	16.

I. Redemptoris adest annus sexcentesimus quinquagesimus septimus, Indictione decimaquinta
anno superiori iam inchoata: quo S. Maximus, eiusq. discipuli ab exilio Constantinopolim re B
uocantur ad quæstiones, ad dicendam rursus causam de his, quibus a pluribus idem Maximus &
discipuli accusarentur: hic prætextus erat, cum re vera illud agerent perfidi Monothelitæ, vt eos a
Catholica fide diuellerent, & suæ ipsorum hæresi sociarent: quod alias sæpe tentatum ab ipsis, satis
Maximi consummatio Martyrij. ex Actis est demonstratum. Sed cum id diu multumq. aduersarij frustra tentassent, tandem eo fu-
roris adacti sunt, vt sanctissimi viri iã decrepitæ senectutis etiã Angelis reuerẽdi radicitus linguã
præciderint, & manum dexteram crudelissime amputarint, pariq. supplicio alterum eius quoque
discipulum affecerint. Est de his veterum omnium scriptorum assertio, præcipue vero eius vitæ A-
ctorum, necnon Theophanis, & aliorum Græcorum historicorum, simulq. etiam Latinorum: sed
& publica præconia Ecclesiastica [a], quibus in ipsorum natali die, anniuersaria commemoratio-
ne, eorumdem martyrium prædicatur, id ipsum tradunt.

a Martyrologi. Rom. die 13. Augusti.

II. *Tempus Martyrij S. Maximi.* Quomodo autem ista se habuerint, ex dictis Actis publicis summa fide exceptis prodẽda erũt,
sed primum omnium quæ spectant ad temporis rationem stabilienda. Hæc quidem facta esse hoc
ipso anno, inde certum deducimus argumentum, quod in ijsdem publicis Actis numerentur anni
vigintiduo ab eo tempore quo Sarraceni peruaserunt Aegyptum, vsque ad tempus quo Maximus C
ab exilio reuocatus Constantinopolim iudicio sistitur; cum ex Theophane & alijs dictum sit supe-
rius, ea de Sarracenis Aegyptum inuadentibus facta esse anno vigesimosexto Heraclij Imperato-
ris, qui numeratur Redemptoris annus sexcentesimus trigesimusquintus: cui si addantur anni vi-
gintiduo, plane ad hũc ipsum Domini annum sexcentesimum quinquagesimumseptimum perue-
nies. His de temporis ratione elucidatis, iam ipsa Acta recenseamus, prodita (vt sæpe dictum est)
ex Græcis Vaticanis codicibus; quæ sic se habent:

III. Postquam vero multum temporis præterijsset, ac Sanctus esset in exilio: rursum misit Impera-
tor, eumq. accersiuit. Quo vero die ad hanc vrbem regiam appulerunt tum domnus Maximus, tũ
San. Maximus ad quæstiones. eius discipuli, sub occasum Solis venerunt duo Mandatores cum decem excubitoribus, eosq. e na-
uigio eduxerunt nudos & incalceatos, ac disiunxerunt, & in diuersis excubijs custodierunt. Post
aliquot vero dies ducunt eos in Palatium; senemq. eo introducunt, vbi Senatus conuenerat, multa-
que alia turba, & statuunt in medio sedentium principum. Tum dicit ei Sacellarius iracũde: Chri
stianus es? Respondet: Gratia Christi Dei vniuersorum, Christianus sum. Sacellarius autem multo
percitus furore: Non est hoc verum. Respondit seruus Dei, & dixit: Tu dicis, me non esse; at Deus D
dicit, esse me & perseuerare Christianum. Sacellarius: Si Christianus es, cur odisti Imperatorem ?
Et Sanctus: Vnde hoc manifeste declaratur? Odium, animi est occulta affectio, sicut & dilectio est.
Sacellarius vero; Ex ijs quæ fecisti, omnibus apparuit te & Imperatorem odisse & vrbem eius: tu
enim solus Aegyptum, & Alexandriam, & Pentapolim, & Tripolim, & Africam Sarracenis prodi-
disti. Et quæ horum demonstratio? dixit Maximus.

IV. Et introducunt Ioannem, qui fuerat Sacellarius Petri, dum esset Prætor Numidiæ Africæ, & di
xit: Ante vigintiduos annos auus domini imperauit beato Petro, vt exercitum in Aegyptum du-
ceret aduersus Sarracenos. Qui cum tibi confideret vt seruo Dei, te sciscitatus est per litteras, num
ei auctor esses, vt duceret. Ne id faceret, rescripsisti: nec enim Deo placere, Heraclij imperio sobo
lisq. ipsius, Imperium Romanorum iuuare. Dixit autem seruus Dei: Si vera dicis, habesq. Petri ad
me, measq. ad eum litteras: proferantur, & suscipiam pœnas placitas legi. Ego (inquit ille) non ha-
beo litteras, sed neque scio an ad te scripserit: sed in castris hæc omnes illo tempore loquebantur.
Et Sanctus. Si tota castra id loquebantur, quomodo tu solus de hoc me calumniaris? An vmquam
me vidisti, aut ego te? Respondet: Numquam. Et ad Senatum Sanctus conuersus, dixit: Si ius est E
huiusmodi proferre accusatores testes, iudicate; In quo enim iudicio iudicatis, iudicabimini; & in
qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, dicit [b] vniuersorum Deus.

b Matth. 7.

V. *Alia in Maximum calũnia.* Deinde intromittitur Sergius Magudas, hæcq. dixit: Abhinc nouem annis dixit mihi beatus
Abbas Thomas, qui Roma venerat: Papa Theodorus me misit ad Patricium Gregorium, qui ab
Imperio desciuerat, vt ei dicerem, ne quemquã extimesceret: nã seruus Dei Abbas Maximus som
nium vidit, fuisse in cælis ad Orientem & Occidentem multitudinem Angelorum, quorum alteri
ad Orientem clamabant: Constantine Auguste tu vincas: alteri ad Occidentem: Gregori Auguste
tu vincas. clarior autem ea fuit vox, quæ ad Occidentem. Tum exclamat Sacellarius: Te ad hanc
vrbem misit Deus comburendum.

VI. At Sanctus: Gratias ago Deo purganti voluntaria mala mea inuoluntario supplicio. Verum-
tamen [c] væ mundo a scandalis: Necesse est enim vt ueniant scandala: væ autem ei, per quem scan-
dalum uenit. Non sic oportuit talia dici, præsentibus Christianis, nec impunitos esse, qui hæc fa-
ciunt

c Matth. 18.

A ciunt ut hominibus placeant, qui hodie sunt, cras non sunt. Hæc uino Gregorio hunc dicere oportuit, ac suam erga Imperatorem beneuolentiam ostendere. Ius fuit (si & uobis ita uidetur) tum illum, qui ante hunc sycophanta fuit, impelli, ut iret, & adduceret Patricium Petrum, tum hunc ꝑ docere Abbatem Thomam, & a Thoma sisti beatum Papam Theodorum. Tunc præsentibus omnibus, dixissem Patricio Petro: Dic nobis, domne Patrici: scripsisti ad me umquam, de quibus dixit pro testimonio tuus Sacellarius? aut ego ad te? Similiter beato Papæ: Dic, domine, ego ne tibi vmquam somnium narraui? Si me arguisset, illius fuerat crimen, non meum, qui uidissem: res enim inuoluntaria somnium: ea autem sola quæ proficiscuntur a volontate, ponit lex. *Purgat se alia calumnia S. Maximus.*

VII. Tum dicit ei Troilus: Ludis, Abba: non nosti ubi sis? Et Sanctus: Non ludo, inquit, sed lugeo uitam meam adhuc conseruatam, ut talia spectra experiar. Dicit domnus Epiphanius: Quod cogno scit Deus, bene facit, hæc ludens, si uera non sunt. Post quem Sacellarius rursus cum iracundia dixit: Plane omnes mentiuntur, ac tu solus uera loqueris. Sanctus uero ei uerbo illacrymans, dixit: Potestatem habetis, permittente Deo, & uiuificare & mortificare. Verum tantum abest ut hi uera loquantur, quantum ut Satanas natura Deus esse possit, quod est omnino impossibile.] hæc Maxi- *Purgat etiam se Maximus iuramento.*

B mus secundum loquendi modum usitatum, cum quid omnino impossibile dici soleret. Sed & apposuit adhuc iuramentum, dicens: Nam non merear cum Christianis uidere faciem Dei, qui super omnia est, qui factor est & opifex & conditor & prouisor & iudex & conseruator uniuersorum, si umquam tale somnium uidi, aut alium narrantem audiui, nisi hac hora ex domno Sergio, qui beneuolus est in Imperium.

VIII. Tum adducunt tertium sycophantam, Theodorum filium Ioannis, qui fuerat Candidatus, cognomine Chilan, qui nunc gener est domni Platonis Patricij, qui hæc testificatur: Cum sermo inter nos Romæ esset de Imperatore, uituperabat quæ dicerentur, intrita faciens & lamias *. Ei Sanctus dixit: An umquam tecum locutus sum, nisi semel cum religiosissimo presbytero domno Theocharito fratre Præfecti propter Primicerium, de eo per litteras rogatus? Quod si mentiri deprehendar, pretium babeam. *Tertia calũnia agitatur Max.* *

IX. Postea adducitur Gregorius filius Photini, & dicit: Romæ contuli me in cellam Abbatis Maximi: cumq. dixissem & Imperatorem esse sacerdotem, dixit Abbas Anastasius huius discipulus: Ne mereatur esse sacerdos. Statim ei Sanctus respondet: Metue Deum, domne Gregori: nec enim recũ *Quarta calumnia.*

C quicquam in eo sermone locutus est conseruus meus. Ac se humi prosternit, hæcq. dixit ad Senatũ: Seruum uestrum sustinete. Ego, qui habitus est, sermonem exponam: me redarguet, si mentiar. Dominus hic meus Gregorius, cum Romam uenisset, dignatus est uenire in cellam serui uestri: quem cum uidissem, abieci me ipsum (ut mihi moris est) in terram, & adoraui, & amplexus sum eum; dixiq. postquam consedissemus: Quæ causa est optabilis aduentus domini mei? Is respondit: Sanctus a Deo stabilitus dominus noster, *Imperator scilicet*, curam gerens pacis sanctarum Dei Ecclesiarum, fecit iussum ad a Deo honorificatum Papam, missa oblatione ad sanctum Petrum, adhortans eum, ut se cum Præsule Cõstantinopolitano coniungeret: quæ pium eius Imperium dignatum est mitti per eam mediocritatem.

X. Ego tum dixi Gloria Deo, qui te dignum fecit tali ministerio. Sed quomodo iussit unionẽ fieri Deo amabilis eius serenitas? siquidem nosti. Dixisti, Typi causa. Impossibile (ut arbitror) hoc est. Non enim patiuntur Romani, tolli una cum impurorum hæreticorum vocibus lucem gerentes sanctorum Patrum voces, aut cum mendacio extingui ueritatem, aut lucem consociari cum tenebris. Nihil enim erit nobis quod adoramus, si verba quæ docuit Deus, tollantur. Et dixisti: Non fa- *Silentium quãdo idem quod negatio.*

D cit Typus sacrarum vocum sublationem, sed silentium, ut hac dispensatione pacem tueamur. Dixi vero: Idem est apud sacram Scripturam silentium & sublatio. Dixit enim Deus per Dauid [a]: Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Quare nisi dicantur & audiantur, nec penitus sunt, iuxta Scripturam. Dixisti: Non me conijcias in siluas: ego enim Symbolo cõtentus sum. Et quomodo, inquam, contentus esse potes, qui recipias Typum? At tu: Et quid detrimenti est, Typum recipere, & Symbolum dici? Et dixi: Propterea quod Typus aperte Symbolum euertit. Tu vero: Quomodo? per Dominum. Recitemus, dixi, Symbolum: & cognosce quomodo perimatur a Typo. a Psal. 18.

XI. Cœpisti dicere: Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Dixi: Consiste parumper, ac disce, quomodo Nicænæ Patrum fides negata est. Factor enim non erit Deus, voluntate & operatione priuatus naturali: siquidem volens, at non coactus, fecit cælum & terram, si vere dicit in spiritu Dauid [b]: Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Quod si dispensationis causa cõ perfidia tollitur salutaris fides, separatio est omnino a Deo, non vnio, hoc genus dispensationis. *Monothelitæ negant Nicænam fidem.* b Psal. 134.

XII.

E Cras enim nefarij Iudæi dicent: Dispensatione faciamus inter nos pacem, & copulemur, tollamusq. nos quidem circumcisionem, vos vero baptisma, nec amplius inter nos belligeremus. Hoc & quondam Ariani scripto prætenderunt sub Magno Constantino, dicentes: Tollamus Consubstãtiale, & Alterius substantiæ, & inter se Ecclesiæ totæ coniungantur. Nec vero Deiferi Patres nostri id acceperunt, sed maluerunt persecutionem pati ac mortem, quam eam vocem tacere, quæ ostenderet vnam Patris & Filij & Spiritus sancti supersubstantialem diuinitatem: idq. adiuncto ijs qui hęc proponerent Magno Constantino, sicut ab iis memoriæ traditum est, qui magno labore, & studio, quæ tum scripta sunt, collegerunt. Ac Imperatorum nemo potuit Deiferis Patribus persuadere, ut medijs vocibus conglutinarentur cum ijs qui ipsorum tempore hæresim sequebãtur: sed dilucidis, proprijs, ac certis, & accommodatis dogmati, de quo quæstio esset, vsi sunt, manifeste dicentes, Sacerdotum esse quærere ac definire de salutaribus dogmatib. Catholicæ Ecclesiæ, non Imperatorũ. *Silentium quarumdam vocũ non admiserũt Patres.*

XIII. Dixisti: Quid igitur? an non est omnis Imp. Christianus & sacerdos? Non est, inquio: non enim assistit altari; non post sanctificationem panis extollit, ac dicit, Sancta sanctis: neque baptizat, neq.

vnguenti

vnguenti myſterium peragit:non ordinat & facit Epiſcopos,& diaconos,& presbyteros;neque cõ A
ſecrat & vngit templa:nec ſigna ſacerdotij gerit,ſuperhumerale & Euangelium,vt Imperij coronã
& purpuram. Et tu dixiſti:Quomodo igitur Scriptura Regem & ſacerdoté dicit eſſe Melchiſedec?
Reſpondi:Vnius natura Regis vniuerſorum Dei, qui factus eſt natura propter noſtram ſalutem
Pontifex,vnus fuit typus Melchiſedec.Ac ſi quidem ſecundum ordinem Melchiſedec alium dicis
eſſe Regem & ſacerdotem:audeto reliqua quoque dicere,Sine patre,ſine matre, ſine genealogia,
neque initium dierum,neque finem vitæ habentem:& conſidera quid ex eo mali naſcatur. talis e-
nim alius inuenietur Deus factus homo,qui ſecundum ordinem Melchiſedec, non ſecundum or-
dinem Aaron noſtram operaretur ſalutem.

XIV. *Locus Imperatorum in ſacris*

Et quid multa percurrimus? In oblatione,quæ in ſancta menſa fit,poſt Põtifices, & ſacerdotes
& diaconos ac omnem ordinem ſacrum,cum laicis Imperatores commemorantur,dicente diaco-
no: Et laicorum,qui in fide dormierunt, Conſtantini, Conſtantis,& reliquorum.ſic & viuentiũ Re-
gum meminit poſt omnes ſacris initiatos.

Cum hæc diceret,clamauit Menas:Hoc ſermone ſcidiſti Eccleſiam. Ad quem Maximus: Si q
ſanctarum Scripturarum ſanctorumq. Patrum verba dicit,ſcindit Eccleſiam:qui tollit ſanctorum B
dogmata:quid demonſtrabitur Eccleſiæ facere,ſine quibus nec hoc ipſum Eccleſia eſſe poteſt? Sa
cellarius autem dixit apparitoribus Præfecti:Dicite Præfecto: Hunc hominem debuiſti ſinere vi-
uere,vbi cum poteſtate es?

XV. *Anaſtaſius diſcipulus S. Maximi verberatur.*

Ibi eo foras ducto,diſcipulum eius intromittunt,ab eo poſtulantes,vt indicium faceret in præ
ceptorem,vt qui Pyrrhum afflixiſſet. At ille ſedata voce ſic verum reſpondit: Nemo æque honoré
habuit Pyrrho,ac meus magiſter. Cum igitur de multis interrogatus,non potuiſſet adduci,vt a de
cente & religioſa voce atque ab obſeruantia decederet:iubet eum Sacellarius, coram ijs qui ade-
rant,verberari. Quem pugnis cædentes,ſeminecem fecerunt. Dimiſſis illis in carcerem, ad ſenem
venit Menas,eiq. præſentibus principibus,dixit:Huc te coniecit Deus,huc adduxit,vt pretium ha
beas eorum quę alijs feciſti,omnes in Origenis dogmatum trahens errorem. Ad quem ſenex, om
nibus præſentibus: Anathema Origeni,eiuſq. doctrinæ, & cuiuis cum eo ſentiẽti. Tum dixit Patri
cius Epiphanius:Solutum eſt,domne Abbas, Menæ a te illatum opprobrium:nam etſi Origeniſtes
fuiſſet;poſtquam anathematizauit,ſe eo liberauit crimine: Ego,inquit,in præſens nihil tale de eo
amplius accipio. Poſt hæc eo vnuſquiſque eorum abductus eſt,vbi cuſtodiebatur. C

* XVI. *Troili & Sergij cum Maximo ſermo.*

Poſtero vero die,circiter lucernæ accenſionem, Troilus Patricius & Sergius Euphratas regiæ
menſæ præfectus ad eum venerunt:cumq. ſediſſent,eum quoque iuſſerunt ſedere,eiq. dixerunt: Nar
ra nobis,domne Abbas,quem cum Pyrrho in Africa & Romæ ſermonem habuiſti,quibuſq. ei ar-
gumentis perſuaſeris,vt proprium dogma anathematizaret,tuoq. aſſentiretur. Reſpõdit Abbas:
Si penes me libri mei eſſent,ex ijs vobis,nulla re prætermiſſa,quæ in commentarios retuli,narraſ-
ſem:Sed quia a me ablati ſunt,exponam quæ memoria reuocabit. Et quædam commemorauit eo
rum quæ dicta fuerant:hocq. addidit: Ego proprium dogma non habeo,ſed Catholicæ Eccleſię cõ
mune:nec enim vocem vllam innouaui,vt meum proprium dicatur dogma.

XVII. *Cauſa cur non cõmunicet cũ Monothelitis.*

Poſt omnem narrationem ei dicunt: Non communicas ſedi Conſtantinopolis? Reſpõdet: Nõ
communico. Dicunt: Quamobrem? Et reſpondit: Quia ſanctas quatuor Synodos eiecerunt per no
uem Alexandriæ facta capitula,& per Ecthesim proxime a Sergio in hac vrbe factam, & per Ty-
pum deinceps ſexta Indictione expoſitum:& quod ea quæ per Ecthesim dogmatizauerunt,per Ty
pum repudiauerunt,ac ſe ipſos toties deſtruxerunt. Qui ergo a ſe damnati ſunt,& a Romanis,& ab
ea Synodo quæ poſtea ſexta Indictione facta eſt,depoſiti & ſacerdotio nudati,quamnam conficiũt D
Myſtagogiam? aut qualis ſpiritus ad eos venit,qui a talibus perficiuntur? *ordinantur ſcilicet.* Dicũt
ei:Quid igitur? tu ſolus ſaluaris,& omnes pereunt? Et dixit: Neminem condemnauerunt tres pue-
ri,cum omnes ſtatuam adorarent:non enim res aliorum reſpiciebãt, ſed ne ipſi exciderent a vera
pietate. Sic quoque Daniel coniectus in lacum leonum,non damnauit eos qui Deum non orarent
ex edicto Darij,ſed de ſe cogitauit,ac ſibi proſpexit,maluitq. mori,& in Deũ non delinquere, nec
a propria flagellari conſcientia ob diuinarum legum præuaricationem. Quare mihi Deus nõ det,
vt de quoquam iudicem,aut dicam me ſolum ſaluum eſſe. Quantum autem poſſum,malo mori, q̃
conſcientiam perturbari meam,quod in fide quocumque modo peccarim.

XVIII. *Mẽdacijs agũt hæretici.*

Dicunt ei:Quid habes facere,cum Romani Byzantijs vniantur? Nam ecce heri venerunt Apo
criſarij Romæ,& craſtino die Dominico communicãt cum Patriarcha,ac omnes manifeſto cogno
ſcent te deprauaſſe Romanos:videlicet,te illinc ſublato,noſtris aſſentiuntur. Dixit Maximus: Qui
venere,præiudicium ſedi Romanæ,tametſi communicent (quoniam quidem non attulerunt ad Pa
triarcham litteras) non faciunt. Nec mihi vnquam perſuadeo, Romanos his qui hic ſunt,commu-
nicaturos,niſi confiteantur Dominum noſtrum ac Deum ſecundum vtramque naturam, ex qui- E
bus & in quibus eſt,quæq. ipſe eſt,habere volendi facultatem & operandi ſalutem noſtram. Et di-
cunt:Si vero his coniungantur Romani,quid facis? Qui dicit: Spiritus ſanctus per Apoſtolum [a] &
Angelos anathematizat,qui præter prædicationem noui aliquid afferant.

a Galat. 1.

XIX.

Dicunt ei:An omnino neceſſe eſt,duas voluntates dicere in Chriſto & operationes? Reſpõdit:
Omnino neceſſe,ſi quidem pietatem veritate colere volumus. Nihil enim entium ſine naturali o-
peratione ſubſiſtit. Sancti enim Patres aperte dicunt,neque eſſe, neque cognoſci abſque eſſentiali
eius operatione quamcumque naturam. Si ergo nõ eſt,neque cognoſcitur natura ſine operatione,
quę eam eſſentialiter denotat & characterizat:quomodo aliter poſſibile eſt,ſciri Chriſtum,aut co-
gnoſcitari eum vere natura & hominem?

XX. *Vrgent adhuc Monothelitæ.*

Tum dixerunt: Scimus re vera ita eſſe. Verũtamẽ ne afferas Imperatori dolorẽ,qui vel pacis ſo-
lũ cã hunc fecit Typũ,non vt quicquã eorũ tolleret,quæ in Chriſto intelliguntur,ſed vt pacẽ tue-
retur,diſpenſatione ſilentium earum vocum faciendo,quæ diſſidium alebant.

Seruus

A Seruus autem Dei, humi se abijciens, respondet cum lacrymis: Non debuit bonus ac pius do-
minus ex mea humilitate percipere dolorem; non enim possum contristare Deum ea tacẽdo, quæ
ipse iussit dici & confiteri. Nam si iuxta diuinum Apostolum [a], ipse est qui posuit in Ecclesia pri *a 1.Cor.12.*
mum Apostolos, deinde prophetas, tertio doctores: per eos videlicet ipse est locutus: ex omni autẽ
sancta Scriptura tum veteris, tum noui Testamenti, & a sanctis doctoribus ac Synodis edocemur
facultatem volendi & operandi habere tum Deitate, tum humanitate, incarnatum Christũ Iesum
Dominum ac Deum nostrum: nihil enim ab ipso abest eorum, quibus vt Deus cognoscitur, aut eo
rum, quibus vt homo noscitatur, excepto peccato. Si vero perfectus est secundum vtrumque, nec vl
la re deficitur: profecto totum de eo adulterat mysterium, qui non confitetur, ipsum esse, quod est
cum ijs, quæ ei insunt secundum vtrasque earum, ex quibus, & in quibus est, & quæ ipse est, omniũ
naturalium proprietatum.
Cum illi paulisper conticuissent, inter se annuentes, dixerunt: Vnde demonstrare potes, eos q XXI.
sedis Constantinopolitanæ sunt, Synodos aspernari? Respondet: Iam singillatim ostensum est ex
eo sermone, quem cum domno Gregorio, qui primus a secretis, Romæ habui: nunc vero (si ita vide
B tur) hoc etiam demonstrabo. Iubete dari hanc veniam indigno seruo vestro, & notitiam facio li-
brorum, quandoquidem mei adempti sunt: idq. omnibus manifestum facio sine vllis verborum
flexuosis ambagibus.
Cum inde alia multa dicta essent, conuerterunt se ad tractationes, considerationesq. petitas a XXII.
Scriptura, a natura, & ab arte: quibus oblectati, hilariores fuerunt, cœperuntq. dicere: Nouit Deus,
hæc nobis profuerunt; atque ex hac hora non habemus quod vobis facessamus molestiam. Dom
nus vero Sergius ei dixit: Sæpe veni ad cellam tuam in Bembas, ac tuam audiui doctrinam. Deus
potest tibi opitulari: noli vllam agoniam suscipere. Hoc vno omnes dolent, quod committis, vt mul
ti a communione huius Ecclesię separentur.
Ecquis est (ait seruus Dei) qui asseueret, me cuiquam dixisse, ne Ecclesiæ communicaret Byzã XXIII.
tiorum? Respondit domnus Sergius: Hoc ipsum, quod nõ communicas, magna ad omnes defectio *Quanti momẽ-*
nis est vox. Seruus Dei dixit: Nihil violentius accusante conscientia, ac nihil eadem patrocinante li *ti Maximi con*
berius. Cum vero audisset domnus Troilus, in toto Occidente Typum anathematizari: dicit Dei *fessio.*
seruo: Pulchrum ne est, quod pij domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondet Dei
C seruus: Ignoscat ijs Deus, qui domino auctores fuerũt, vt Typum faceret, & ijs qui assensi sunt. Di-
cit Troilus: Qui auctores? Quinam assensi sunt? Respondit seruus Dei; Qui sunt Ecclesiæ, impule
runt; principes concesserunt. Et ecce obnoxiorum sordes in insontem & ab omni hæresi purum ex
cussæ sunt.
Verum consilium hoc ei date, vt lui aui, *nempe Heraclij Imperatoris*, piæ memoriæ exemplum se XXIV.
quatur. Ille enim cum sensisset, a nonnullis in Occidente probrum sibi aspergi: edicto se liberauit *Salubre consi-*
omni Ecclesiastica reprehensione, hæcq. scripsit: Ecthesis mea non est, nec ego dictaui, aut fieri ius- *lium Max.*
si: verum cum Sergius Patriarcha eam quinque ante annis condidisset, quam ab Oriente redirem;
orauit me, postquam ad hanc felicem vrbem adueni, vt nomine meo promulgaretur, cum subscrip
tione. Eius hortatu id feci. Nunc vero cum cognouerim eam a nonnullis oppugnari; declaro ad om
nes, non esse meam. Hoc iussum (siue edictum) fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnaret
Ecthesim in ijs quæ ad Pyrrhum tum scripta sunt. ac Sergij ex illo tempore illa expositio habetur.
Faciat hoc qui nunc pie nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vituperatione carebit.
Illi tum quatientes capita, siluerunt, cum hoc tantum dixissent: Difficilia omnia, nec vllum ha- XXV.
D bent exitum. His igitur, alijsq. varijs habitis sermonibus, inter se salutarunt cum omni hilaritate,
ac recesserunt.] hactenus huius diei de Maximo habita quæstio coram Iudicibus.
Ex quibus, inter alia plura notatu digna, perspexisti vera esse quæ a nobis superius dicta sunt XXVI.
in Iustiniano, nimirum, vt Imperatores Orientis tot sancirent leges Ecclesiasticas, quot relatas vi- *Vnde Impp. i[n]*
des in Codicem & Authenticorum librum, & alias quæ extra vagantur, auctores illis fuisse Con- *condendarum*
stantinopolitanos Episcopos, qui cum quæ ipsi sanciturі essent, scirent haud ab omnibus recipi & *legum Ecclesia*
obseruari, nomine Imperatoris ea roborari curarint; quo vel timore saltem subditi fideles percul- *sticarum.*
si, eadem reciperent Imperatoris nomine sancita decreta. Ita illi male consulentes Ecclesiasticæ
libertati, ius Ecclesiasticarum legum condendarum, quo nihil in Ecclesia Dei præstantius, sponte
prostituerunt Imperatoribus: vsque adeo, vt etiam decreta fidei, immo & perfidiæ & impietatis, q
bus suam quisque hæresim siue schisma roborare vellet, ea Imperatorum nomine promulgarint: q
oblatam occasionem haud inuiti abripuerunt, qua se sicut laicis, ita & Ecclesiasticis imperare do-
cerent. Confessus est id ingenue Heraclius, cum videret ex Ecthesi suo nomine promulgata nonni
si infamiam se contraxisse, notaq. hæreticæ prauitatis aspersum esse. Sed quæ in sequenti consessu Iu
E dicum de Maximo eiusque discipulo facta sint, ex iisdem Actis publicis audiamus, in quibus ista
subijciuntur:
Alio rursum sabbato in Palatium ducuntur, *Maximus scilicet, & Anastasius eius discipulus*: prior XXVII.
que introducitur discipulus senis, cum duo tunc Patriarchæ adessent] quorum alter Constantino-
politanus Episcopus Thomas fuit, qui hoc tempore illi Ecclesiæ præerat. pergit auctor: Veniunt
Constantinus & Menas senis accusatores: & a discipulo petunt, vt illorum dictis assentiretur. Mul- *Anasta. libera*
ta vero cum libertate ac intrepide discipulus ad Senatum dixit: Constantinum adducitis in Secre *confessio.*
tum * Palatij? Hic nec presbyter est, nec monachus; sed eum norunt Afri & Romani Tribunum **Secretarium*
Thymelicum. Venit illinc, nescio quas mulierculas pascens. Omnes eius flagitia norunt, astutam-
que malitiam ad fallendum & ad lædendum promptam. Modo dicit, eas sorores esse suas: modo
vero, quia illæ non communicant Ecclesiæ Constantinopoleos: Idcirco eas abduxi, ne hæretico con
tagio macularentur. Ac rursum, si deliciæ ei defuerint, eam regionem inueniat, quæ ipsum non no-
uerit: eadem faciet turpis lucri causa & sordidæ voluptatis: magnum namque est dedecus, huius
congressum

congressum non vitare eos, qui grauitatem atque honestatem susceperint vitæ. A

XXVIII. Postea interrogatus, Typum ne anathematizasset? sine metu dixit: Non solum anathematizaui, sed etiam libellum feci ac porrexi, *anathematis scilicet*. Dicunt ei principes; Quid igitur? Nō confiteris, male te fecisse? Respondet: Ne permittat hoc Deus, vt quod recte feci, atque ex lege Ecclesiastica, dicam male factum. Multaq. alia interrogatus, cum respōdisset vt ei Deus subministrabat, educitur e Secreto, & adducitur senex.

Secura conscientia loquitur Max.

Cui dicit Troilus Patricius: Vide Abba, dic veritatem, & dominus tui miseretur: quandoquidem si in legitimam quæstionem veniamus, & vel vnum eorum criminum quæ tibi obiecta sunt, verum inueniatur; lex te interficit. Respondet: Iam dixi, ac rursum dico, tantum possibile esse vt ex iis vel vnum verum sit, quantum vt qui est Satanas, Deus sit: sed cum Deus non sit, nec esse possit, q est apostata; crimina quoque hæc falsa sunt, nec subsistunt. Attamen si quid iubetis facere, facite: Deum colens, non afficior iniuria. Dicit ei Troilus: Nonne Typum anathematizasti? Respondit senex: Sæpe dixi, me anathematizasse. Troilus: Si Typum anathematizasti, anathematizasti quoque Imperatorem. Respondet Dei seruus: Ego Imperatorem non anathematizaui, sed chartam alienā ab Orthodoxa & Ecclesiastica fide. Dicit ille: Vbi anathematizatus est? Sanctus Maximus respondit: A Synodo Romana, in ecclesia Saluatoris, & in Dei genitricis. B

XXIX. *Cur non cōmunicet Ecclesiæ Constantinop.*

Tunc dixit ad eum Eparchus: Communicas huic Ecclesiæ, an non? Respondit ac dixit: Non cōmunico. Dixit ei: Quamobrem? Respondit Sānctus: Quia reijcit Synodos. Dicit ei: Si reijcit Synodos, quomodo in Diptycha referuntur? Et dicit: Ecquæ vtilitas nominum, cū dogmata eiecta sunt? Potes (inquit Eparchus) hoc docere? Respondit: Si hanc veniam a vobis accipiam ac iubetis, admodum facile possum ostendere.

XXX. *Obijcitur dilectio Rom. Ecclesiæ.*

Cum omnes tacuissent, dicit ei Sacellarius: Cur diligis Romanos, Græcos vero odisti? Respondens autem seruus Dei dixit: Præceptum habemus, ne oderimus quemquam. Diligo Romanos vt eiusdem fidei, Græcos vt eiusdem linguæ. Rursum Sacellarius: Quot annorum te ipsum dicis? Respondit: Septuagintaquinque. Dicit ei: Quot iam annos tecum habitat discipulus tuus? Respondit: Trigintaseptem. Tum quidam clericus exclamauit: Tibi reddidit Deus, quæcumque fecisti beato Pyrrho. Ad quem nihil omnino respondit.

XXXI. * *Secretario.* *Defenditur S. Martin' a Maximo.*

Cum vero tam multa in Secreto * dicta sunt, nullus Patriarcharum quicquam locutus est. Cum autem sermo de Synodo Romana moueretur, clamat Demosthenes: Nō valuit ista Synodus, cum eam congregauerit Martinus, qui depositus est. Tum dicit seruus Dei: Non depositus est, sed persecutionem passus. Quænam enim facta est super gestis Synodalis & canonica expositio, quæ certo habeat eius depositionem? Verumtamen demus vt canonice depositus fuerit: hoc non facit ijs præiudicium, quæ canonice secundum sacros canones decreta sunt: quibus & ea quę a sancto Papa Theodoro scripta sunt, conueniūt. Hæc audiens Troilus Patricius, inquit: Nescis quid dicas, *Abba*. quod factum, factum est. His dictis, cum sanctum senem paulum a Secreto summouissent, consilium capiunt, vitam quidem ad speciem clementiæ non adimentes, vt homines inhumani aliqd per humanitatem facere viderentur, morte vero acerbiora his supplicia infligentes. C

XXXII. *Dirissime verberatur S. Maximus.*

Et quidem cum eos Vrbis Præfectus sibi traditos accepisset, atque in Prætorium adduxisset: primum quidem diuinum Maximom distentum neruis durissimis iussit verberari, non senectutē nefarius vir miseratus, non membra squallida & rugis contracta, non corpus illud ieiunio & laboribus consumptum; adeoque crudeliter cædit, vt ob defluentis sanguinis copiam subiectum pauimētum cruentaretur, caroq. vniuersa consumeretur, nec vllum membrum sanum & integrum relinqueretur. D

Duo Anastasii flagellantur.

Tum bellua se ad eius discipulum transfert, deinde ad eius cognominem, Anastasium itidem appellatum; multasq. eis plagas imponit, vibicibus corpora eorum replens. Atque ijs præcones adhibuit, qui, dum flagellarentur, hæc clamarent: QVI REGIIS SANCTIONIBVS NON PARENT ET IN CONTVMACIA PERSISTVNT, DIGNI SVNT QVI HAEC PATIANTVR. Ac eos quidem ægrum tenuemq. spiritum ducentes, in carcerem contruserūt.

XXXIII. *Lingua præciduntur S. Maximus & Anastasius.*

Postero vero die religiosum virum vna cum discipulo sistunt, totum vibicibus exaratum, totū scatentem tumoribus, totum plagis infestum. Quinetiam cum tot doloribus confectus esset, non tamen sibi temperarunt, quin alia peiora ei facerent, naturam penitus aspernantes. Linguam enim illam Theologam, quæq. sermonibus fluuiorum instar scaturierat, a faucibus vsque & a contigua epiglottide scelestissime præcidunt; vt vocis adempto instrumento, doctrina ei quoque & sermones eriperentur, posteaq. conticesceret, & mutus esset. At vero, egregie Maxime, non eras vel lingua exsecta taciturus. Verum qui linguam perficit infantium, & muto surdoq. dedit sermonem, ipse fecit vt præter opinionem loquereris, sermonesq. emitteres magis quam antea articulatos.

XXXIV. *Manu dextera præciditur Maximus & Anastasius.*

Postquam autem idem & discipulo Anastasio fecerunt, eiusq. linguam introrsus praeciderunt; eadem ipsum corroborauit gratia, sermonem dans absque loquentis instrumento, eumq. vberem inopinato & copiosum. Quare maiori inuidia scelesti homines perculsi, alium generosis athletis inusitatiorem cruciatum inflixerunt; quasi se iniurios esse existimarent, nisi omnem in eos acerbitatem experirentur; quos & multos satius erat, morte affectos tollere de medio, sicut illis quoque videbatur, quam huiusmodi supplicijs addicere: nam restibus tenuibus beatum complectentes, ac tormentis vndique adhibitis, ei cultro & malleo dexteram manum abscindunt, & in panimentum abijciunt; confestimq. certaminis socium Anastasium adeunt, idem ab eo supplicium expetentes, vt paris gloriæ fructu omnino potiretur. E

XXXV. *Ducuntur in exilium Maximus & discipuli.*

Hos linguæ & manus expertes eijciunt e Prætorio, trahunt & circumducunt per forum, excisa membra ostentantes, clamoribus vtentes incertis, eosq. ludibrijs & dicterijs appetentes. Tum post inhonestam illam circumductionem, exilio longinquo tradunt vna cum Apocrisiario Anastasio, ab omni cura & ope desertos & nudos, sine calceis, sine cibo, omni vitæ facultate priuatos, procul a

A mari pp misericordem hominum visitationẽ,&(quod omniũ grauissimũ) inter se disiũctos;hoc solũ facientes pulchre, sanctos scelerati a se segregantes.]perceperant autem inferre dicta supplicia alteri Anastasio, muneris quo functus erat, Apocrisarij, rationem habentes. Sed pergit auctor:

Postquam autem(vt sermo narrauit)in exilium Maximum deportarunt:contigit, vt is in via multa perpeteretur, multasq. ærumnas subiret ac dolores, vtpote qui nec in iumento, nec in sella aut lectica sedere posset multis doloribus confectus, ac innumeris afflictus angoribus. Eum igitur in quoddam grabatum vimine contextum imponunt, ac vix ægreq. gestantes longo illo itinere abducunt. Quem in quodam Alaniæ castello, quod Schimaris appellatur, custodia inclusum collocãtes, sinunt ab ope & cura desertum. Cumq. præclarum eius discipulum cum eius cognomine, *ambos Anastasios*, eodem itinere duxissent: disiungunt vtrumque a præceptore, eosq. etiam ab inuicem dirimunt, singillatim multa commutantes loca, & longe in Absagorum inducunt regionem. Ex his alter multis incommodis fessus, ipsum spiritum, qui solus reliquus erat, emisit: nec satis scitur dies, quo discessit e vita, vt eius dixit cognominis Apocrisarius Anastasius. At diuino Maximo in castello Alaniæ iam triennium concluso, sibimetq. in corporis cura ministranti, quamuis plenus B dierum esset(vt dictum est)ac infirmo corpore, diuinum quoddam visum superne oblatum est, mortis diem ei significans, & ad illa accersens tabernacula. Qui dies cum venisset(erat autem decimustertius mensis Augusti)hæc dimittens, percurrit ad cælos, re vera cælis & illa habitatione dignus. Monumentum autem, in quo sacrum eius corpus depositum est tres lucidæ faces per vnã noctium ex tunc splendore illustrant, mirificum quidem emittentes fulgorem, mirabiliorem vero(vt par est)stuporem intuentibus afferentes, munificique Dei erga famulum suum ditissimam ostendentes gratiam. *XXXVI.* *Disiunguntur singuli ab inuicem.* *Dies obitus & Corona sancti Maximi martyris.*

Verum tibi quidem, sanctissime Pater, magna præsentium gloria & splendor est, cum te etiã Dominus plus hic honorificauerit: multo vero maior est, longeque præstantissima tibi illa tributa sors, cælestes illi honores, cũ magnæ luci assistis, ac beatæ Trinitatis principijsq. lucis in te recipis splendorem, Denique(quod maximum, maximeque mirabile est)vides, ac videlicet ipsa vnione factus sis Deus, & participatione totus deificatus, deificationemque inenarrabilem susceperis. Quamobrem cum eam gloriam sis adeptus, da quoque multum abs te auxilium nobis, qui adhuc in præsentibus natamus vndis, cursum hunc peragimus, & hanc vitam nauigamus multis procel- C lis plenam: Vt te gubernatore, te duce, mare hoc instabile enauigemus, & in æterno tranquilloque portu stationem adipiscamur in Christo Iesu Domino nostro, cum quo Patri gloria, vna cum sancto & viuifico Spiritu nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.]hactenus auctor: quæ autem sequitur oratio, nonnisi in vno volumine(cum sint tres Vaticani codices, in quibus eadem S. Maximi & sociorum Acta continentur)scripta reperitur, addita(vt videri potest)a notario, qui in gratiam cuiusdam Episcopi, Nicolai nomine, eiusdem sancti Maximi studiosissimi, eadem Acta conscripsit. Sic enim se habet: *XXXVII.* *Auctoris ad Maximum apostrophe.*

Hæc a nobis tibi oratio, o Patrum optime, & filiorum amantissime, rebus ipsis(vt & ipse noui)omnino inferior, desiderio autem(vt puto)nemini cedens. Orationis vero causa & auctor fuit Antistes ex te pendens, qui ditatus est tum nomine, tum similitudine morum eiús, qui fuit Myrorum gregis princeps: mirabilium sermonum tuorum semper ipse cupidus, te maxime desiderans, tuumq. iucundissimum nomen linguæ faciens delicias. Cui & redde, societatem tecũ & contubernium nancisci: qui multum(vt vides)pro honestate pulchrisq. institutis certamen capessit: quiq. vitam ipsam libens proijciat, modo ei contingat aliquid melius in rebus gerendis peragere in ip- D so Christo Domino nostro, cui gloria & imperium nũc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] Porro his de Maximo atq. eius discipulis dictis Græci historici omnes adstipulantur, simulq. eorumdem Græcorum Menologia, necnon Latini auctores: ita vt gloriosum Maximi martyrium tã in Oriente quam in Occidente scriptorum omnium monumentis fuerit celebratum. *XXXVIII.* *Notarij ad S. Maximũ preces.*

Accedit ad gloriam tanti martyris, quod sui nobilissimi ingenij & fidei Orthodoxæ, qua pollebat, dignas post se lucubrationes reliquit, quibus licet viuens fuerit ab aduersarijs(vt dictum est) spoliatus: haud tamen, Deo eas protegente, perire penitus valuerunt, sed magna ex parte integræ remanserunt. quarum hic tibi indicem, veluti insignem coronidem ad ea quæ sunt dicta de ipso, ex Vaticano promptuario exscriptum apponimus, depromptum ex tribus tomis Græce conscriptis, & ex Photio collectum: quorũ vt facilior sit tibi cognitio, quatuor alphabeti litteris distincta serie scripta singula numeramus hoc ordine: *XXXIX.*

P. significat Photium eius operis meminisse.
A. reperiri docet in codice Vaticano numero 335.
B. esse ostendit in codice Vaticano numero 336.
E C. reperiri in codice Vaticano numero 337.

P.	A.	Quæstiones in sacram Scripturam numero sexagintaquinque cum earumdem solutionibus, ad Thalassium presbyterum ac Præpositum. *Scripta S. Maximi mart.*
	A.	Expositio symbolica eorum quæ in sacra Synaxi fiunt in Ecclesia.
	A.	Expositio in Psalmum quinquagesimumnonum.
	A.	Expositio orationis Dominicæ ad quemdam Christi famulum.
	C.	Scholia in B. Dionysium Areopagitam.
P.	A.	Ad Thomam Dei famulum, de diuersis eius quæstionibus in Dionysium & Gregorium, epistolę duæ.
P.	A.	Scholia in Gregorium Theologum ad Ioannem Cyzici Archiepiscopum.
P.	A.	Centuriæ quatuor de charitate, ad Elpidium presbyterum. *S. Max. martyris scripta.*
P.	A.	Centurię septem de Trinitate, de Verbi incarnatione, & de virtute ac vitio.
P.	A.	Sermo asceticus per interrogationem & responsionem.

P. Sermo compendiosus aduersus Seueri dogmata, ad Petrum illustrem, per capita distinctus. A
P. A. Dialogus Pyrrhi & Maximi, de duabus voluntatibus & operationibus in Christo.
A. Tomos dogmaticus in Cyprum missus ad Marionm diaconum*.
A. Expositio summaria de Pascha Dominico, in qua totius Kalendarij canonici ratio explicatur, cum breui sub finem chronologia

* presbyterum

Epistolæ ad diuersos.

B. Auxentio.
XL. P. B. Cononi presbytero ac Præposito.
P. B. Constantino illustri ex Sacellarijs duæ.
P. A. Cosmæ diacono Alexaodrino, de communi ac proprio, deq. essentia & hypostasi. continet capita nouem.
B. Cydonio Episcopo.
P. B. Cyricio, seu Cyrisicio Episcopo duæ. B
B. Eulogio Episcopo Alexandriæ, de duabus Christi naturis. cõtinet capita septẽ.
P. A. Georgio Præfecto, cum appulisset Constantinopolim.
P. B. Georgij Africæ Præfecti nomine, ad monachas Alexandrinas, quæ ab Ecclesia Catholica defecerant.
A. Georgio presbytero ac Præposito, qui per epistolam interrogarat de Christi mysterio.
P. A. Ianiæ Præpositæ, de monacha quæ cœnobium reliquerat.
A. Ioanoi Archiepiscopo Cyzici, quod anima sit immortalis.
B. Ioanni cubiculario, de charitate.
A. Ioanni cubiculario, de tristitia secundum Deum.
P. Ioanni cubiculario duæ.
P. B. Ioanni Episcopo duæ.
P. Ioanni Philosopho. continet capita vndecim.
A. Ioanoi cubiculario, de rectis Ecclesiæ dogmatibus, & contra Seuerum duæ. C
P. Ioanni Sophistæ.
P. A. Iordaui presbytero, de aoimæ operatione post mortem.
P. Iuliano Alexandrino ab hæresi Acephalorum conuerso.
B. Iuliano Scholastico Alexandriæ, de dogmate Ecclesiæ circa Christi incarnationem.
P. A. Marino presbytero, de naturali voluntate, &c. continet capita nouem.
A. Nicandro Episcopo, de duabus operationibus in Christo.
A. B. Petro illustri epistola dogmatica.
P. B. Polychronio Abbati quatuor.
P. A. Pyrrho adhuc presbytero.
A. Siciliæ insulæ Præpositis, monachis, & plebi Orthodoxæ, contra eos qui vnam operationem ponunt in Christo.
B. Stephano Abbati.
P. Stephaoo Præposito ac presbytero duæ. D
P. A. B. Sophronio monacho cognomento Eucratæ duæ.
B. Thalassio Præposito ac presbytero, de Regib. Ethnicis, qui filios immolarunt.
P. A. B. Thalassio presbytero ac Præposito quinque.
B. Theodoro presbytero Lauræ Raithu, de essentia & natura.
A. Anomæi siue Ariani dispntatio cum Orthodoxo.
A. Anomæi & Orthodoxi altera disputatio.
A. Macedoniani hæretici disputatio cum Orthodoxo.
A. S. Athanasij cum Apollinarista disputatio.
A. Quænam sit animæ vis comprehensiua καταληπτικὸν ψυχῆς κριτήριον

Sunt & alia opuscula, quæ magna ex parte videntur pertinere ad superiores epistolas, videlicet:

B. De duabus vnius Christi Dei nostri voluntatibus.
B. De differentijs defioitionum.
Capita x. de duabus voluntatibus, ad Orthodoxos. subijciuntur epistolæ dogmaticæ ad Petrum. E

Capita x. de naturalibus voluntatibus & operationibus.
Capita xiij. de voluntatibus, seu contra eos qui voam in Christo dicunt voluntatem.
Capita x. de eẽntia & natura, hypostasi & psonis.
} subijciuntur epistolæ ad Theodorum Raithu.

Capita xj. de essentia, natura, & hypostasi.
Quod impossibile sit vnam dicere Christi voluntatem.
} subiiciuntur epistolæ ad Eulogium.

A. Aduersus eos qui asserunt vnam in Christo dicendam esse voluntatem.
A. Ex tractatu de operationibns & volũtatibus caput quinquagesimum & quod sequitur.

De dua-

A A. De duabus Christi naturis contra Arium, Nestorium, Sabellium, & Eutychem.
B. Metaphrasis ex carminibus de silentio & virtutibus.
A. In illud: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.
B. In Porphyrij Isagogen, & categorias Aristotelis, quid definitio, &c.
A. Variæ definitiones.
B. Excerpta ex antiquis Patribus. Incipit ab Irenæo, definitque in aliquot Cyrilli epistolis.] hactenus lucubrationes Maximi, qui non Orientem solum, sed & Occidentem illustrauit, & eo clarius, quod ea quæ scripsit, martyrio etiam consignarit. Sed de Maximo hactenus.

Hoc eodem anno, qui & numeratur nonus Reccesuinthi Hispaniarum Regis, ex quo solus regnare cœpit anno Domini sexcentesimo quadragesimooctauo, S. Eugenius Toletanus Episcopus moritur; in cuius locum subrogatur Ildefonsus æq. sanctus. Porro Eugenius egregiæ sanctitatis merito adscriptus retinetur publicis Ecclesię tabulis inter sanctos, ex quibus anniuersaria die qua obijt, Idibus Nouembris, nomen eius publice recitatur. At cum viri huius egregiæ res gestæ ma- XLI. *S. Eugenius Tolet. Episc. moritur. Succedit Ildefonsus.*
B gna ex parte obscuræ remanserint: pauca quæ de eo reperiuntur scripta in libello eiusdem S. Ildefonsi de viris illustribus, hic reddamus: ait enim:

Eugenius alter post priorem Eugenium Pontifex subrogatur. Hic cum Ecclesiæ clericus esset egregius, vita monachali delectatus est. Qui sagaci fuga, vrbem Cæsaraugustanā petens, illic martyrum sepulchris inhæsit, ibiq. studia sapientiæ & propositum monachi decenter excoluit. Vnde Principali violentia reductus, & in Pontificatum adscitus, vitam plus virtutum meritis, quam viribus egit. Fuit namq. corpore tenuis, paruus robore, sed valde feruescens spiritus virtute, studiorū bonorum viam prosequens. Cantus pessimis vsibus vitiatos, melodiæ cognitione correxit: Officiorum remissos ordines, curamq. discreuit. Scripsit de Trinitate libellum & eloquio nitidum, & rei veritate perspicuum: qui Libyæ Orientisque partibus mitti quantocyus poterat, nisi procellis resultantia freta incertum pauidis iter viatoribus distulissent.] Quos enim præpotens armis euertisset secta Mahometana, quæ ab Ariano homine venena fuerat mutuata: his quamprimum Eugenius suis scriptis occurrendum putauit; quæ in Orientem perferri curans, haud perficere valuit. Cum enim nefaria secta non disputatione, sed armis robur sibi compararet: haud prosperū Deus XLII. *Eugenij mores & lucubrationes.*
C fecit iter libros ferentibus non profuturos. Sed quæ fuerint aliæ eiusdem viri sanctissimi lucubrationes, idem ita pergit ostendere:

Scripsit & duos libellos, vnum de diuersi carminis metro, alium de diuersi operis prosa concretos: qui ad multorum industriam, eius ex hoc tenaciter sanctam valuerunt commendare memoriam. Libellos quoq. Dracontij de creatione mundi conscriptos, quos antiquitas protulerat vitiatos, ea quæ inconuenientia reperit subtrahendo, immutando, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coegit, vt pulchriores de artificio corrigentis, quam de manu processisse videantur auctoris. Et quia de die septimo idem Dracontius reticendo, semiplenum opus visus est reliquisse; iste & sex dierum recapitulationem singulis versibus renouauit, & de die septimo, quæ illi visa sunt, eleganter dicta subiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Chindasuindi & Recceſuinthi Regum, fere duodecim annis tenens dignitatem simul & gloriam sacerdotis: sicq. post lucis mundialis occasum in basilica S. Leocadiæ tenet habitationem sepulchri.] XLIII.

Antequam autem de eius successore Ildefonso agamus, hic eiusdem Eugenij sepulchri epitaphium reddēdum putamus, quod habet acrosticis his versibus ipsius Eugenij nomen expressum: XLIV.

D *Excipe, Christe potens, discretam corpore mentem,*
Vt possim picei pœnam vitare barathri.
Grandis inest culpa, sed tu pietate redundas.
Elue probra, Pater, & vitæ crimina tolle.
Non sim pro meritis sanctorum cœtibus exul.
Iudice te prosit sanctum videre tribunal.
Vis lector vno, quis sim, dignoscere versu?
Signa priora lege, mox vltima nosse valebis.]
nempe EVGENIVS MISELLVS.

Epitaphium sepulchri Eugenij.

Ildefonsus autem successor ipsius, cum (vt dictum est) scribatur anno nono Reccesuinthi successisse Eugenio, plane hoc anno in eius locum subrogatus apparet. Quæ autem de se ipsemet habeat, cum præfatur in libello, quem postquam creatus est Episcopus scripsit de viris illustribus, in medium adducamus: vbi enim eos recensuit auctores qui eodem argumento libros scripsere, hæc de se ipso: Ast ego procul valde impar & ijs quos adnotatio retinet, & ijs quos adnotatio delecta- XLV. *Ildefonsus successor Eugenij.*
E uit, indignus satis, & absq. substantia alicuius boni operis, successor sanctæ memoriæ alterius Eugenij factus in sede illa gloriosa Toletanæ vrbis, quam non ex hominum immenso conuentu *gloriosam dico (cum hanc etiam gloriosorum illustret præsentia Principum) sed ex hoc quod coram timentibus Dominum, iniquis atq. iustis* habetur locus terribilis, omniq. veneratione sublimis, &c.] hæc de sede Toletana Ildefonsus; de ipsius autem lucubrationibus agendū erit in eius obitu. * numero * iniustis

Quod vero pertinet ad ea quæ dicit de sede Toletana: eam plane præter alia multa insigniaq. reddidit his temporibus celebrem successio plurium sanctorum Pontificum: nihil enim tam mouet populum ad cultum venerationemq. alicuius Ecclesię, quam præsidentium sacerdotū fulgens sanctis operibus vita. Rursum vero, quod & in eos qui minus digne in eam assumpti sedem degeneres reperti essent, diuina vindicta euigilasset, eamdem ipse nominat locum terribilem, omnique veneratione sublimem, ex ijs scilicet quæ ipse eadem præfatione inferius habet, vbi de sancto Montano quæ suo loco sunt dicta recensuisset, his verbis: XLVI. *Toletana Eccl. celebris.*

Cum, inquit, Helladio Episcopo sedis eius Iustus diaconus fastu superbiæ insultaret, post XLVII.

Terribilia Dei iudicia in prauos Episcopos & clericos.

* Decentius habet cod. Vatic.

mortem quidem sui Pontificis vixit Episcopus,& ipse tabefactus;sed in reprobum versus sensum, A
ob intemperantiam morum,a ministris altaris sui dormiens strangulatus laqueo expirauit. Item
cum successori eius Iusto Episcopo Gerontius presbyter, Principis oblectamine fotus, contēptū
aduersitatemq.deferret,tam repentino motu vim perdidit intellectus,vt multis medicorum cura-
tionibus quicquid in medelam fieret,totum in pestis augmentum cresceret:sicq.inualuit commo-
tio mētis,vt vsq.ad obitum suum terror esset homini eius vel participatio visionis,vel colloquium
oris.Adhuc etiam successori in locum eius Eugenio priori Eufridius* diaconus suus cum innixus
amicitiæ sæculari violenter honorem presbyterij & quædam prædia extorsisset,tam in reprobum
sensum,tamq.in languoris supereminentem peruenit statum,vt cum viuere recusaret, tam mori
esset quod viueret,quam viuere quod mori vellet.]hæc Ildefonsus:ad quæ visus est allusisse, cum
sedem Toletanam nominat locum terribilem,omnique veneratione sublimem.

XLVIII. Sed Deus,qui se aduersus prauos Episcopos vltorem manifestum exhibuit,erga sanctos mise
ricordem,donis pluribus iisdemq.maximis impertitis,ostendit.Quanta enim per suam genitricē
Mariam Virginem ipsi,postquam factus est Episcopus,contulerit Ildefonso,ex canone Concilij in
Hispania ad Pennam fidelem sub Aegidio Episcopo Toletano habiti hic innotescet.est canō eius B
dem Concilij vndecimus istis verbis expressus,vbi agitur de solemniori cultu celebrando die na-
tali eiusdem sanctissimi viri:

XLIX. *Synodalis testificatio de grandi miraculo.*

Item quia mater Dei & Saluatoris nostri Domini Iesu Christi gloriosa ac semper Virgo Ma-
ria cappellanum ac suæ virginitatis specialem præconem beatum Ildefonsum Patriarchalis Tole-
tanæ Ecclesiæ Præsulem ac rectorem post sui assumptionem descendens de cælo empyreo corpo-
raliter visitauit, a donis & muneribus spiritualibus decorauit in signum spiritualis dilectionis &
amoris;& quos mater Dei diligit & honorat,nos teneamur diligere & etiam honorare:Statuimus
& ordinamus,ve per totam Toletanam prouinciam eius festiuitas præcipue seu duplici officio so
lemniter celebretur.]hæc Patres in dicto Concilio anno Domini millesimo trecentesimo secundo
celebrato.Sed quæ de re tanta in rebus gestis eiusdem sancti Ildefonsi scripta reperiuntur, in me
dium adducamus.

L. *Iulianus diaconus scriptor rerum S. Ildefonsi.*

Iulianus,non ille Toletanus Episcopus,sed eiusdem Ecclesiæ Toletanæ diaconus,in præfatio-
ne voluminis sancti Ildefonsi de laude intemeratæ Dei genitricis Mariæ,ipsius sanctissimi Episco
pi res gestas contexuit:habes eam,simulq.eiusdem Sancti opuscula cum sermonibus eiusdē haud C
pridem typis ex scriptis codicibus primum cusa Parisijs,in lucem prodita summa diligentia viri
doctissimi Francisci Feuardentij Theologi Parisiensis,cui hoc nomine plurimum debeat Hispa-
niarum Ecclesia.Quæ autem idem Iulianus diaconus Toletanus scribit de rebus adeo admiran-
dis transactis inter Deiparam & sanctum Ildefonsum,ac primum quæ cum sancta Leocadia inter
cesserunt,se accepisse testatur a testibus fide integerrimis Vrbano & Euantio, qui eodem sæculo
quo Ildefonsus vixerunt, & Vrbanus factus est postea Episcopus Toletanus, Euantius vero eius-
dem Ecclesiæ Archidiaconus. Postquam igitur de primordijs eiusdem Sancti nonnulla Iulianus
ipse narrasset,hæc de eodem dicere pergit.

LI. *De S. Leocadia apparitione.*

* Ipsa

* thecis.

Quod per tot annos populis desiderantibus necdum fuerat ostensum,illis iste patefaceret pri
mum:& reliquias sanctæ ac Deo dicatæ virginis Leocadiæ,adueniente Rege in sede regia, sua fe
stiuitate,omnibus astantibus præsentatet:& ante sepulchrum eius genibus prouolutus,tumulum
in quo eius sanctissimum corpusculum vsq.hodie humatum est,vt exiliret,& operculum quod vix
triginta iuuenes mouere potuissent,non humanis manibus sed Angelicis eleuatum: velum quod
sanctæ martyris membra tegebat,consurrexit,tamquam illud ipsa viuens foras submitteret,& ve D
luti manibus hominum extensum eleuaretur, atq. conspectui eius virgo pulcherrima obsequens
aduentaret,clamantibus Episcopis,Principibus,presbyteris,diaconibus cleri, atq.omni populo,
Deo gratias in cælo,Deo gratias in terra , nemine tacente.Ipse* vero manibus statim complexās
& astringens,talia fertur depromere vota,vociferans cum omni populo & clamans: Deo gratias,
viuit domina mea,per Ildefonsi.Et ipsum repetens clerus vehementer psallebat,Halleluia:& can
ticum quod ipse dominus Ildefonsus grauiter fecerat:Speciosa facta es,Halleluia:& alia quæ in ip
sa Missa,q̄ subter est annotata,in laude eius deprompserat.Clamabat inter voces populi velut mu
giens, vt aliquod incisorium deferrent,vnde quod manibus tenebat præcideret: & nemo illi ac-
currebat,& populus vastis vocibus rictibusq.frendebat.Nam & sancta virgo quod voluntate sub-
miserat,violenter retrahebat.Sed & Princeps quondam Reccesuindus,qui eo tempore erat,glo-
ria & ferocitate terrena deposita,qui eū ob iniquitates suas increpitus superbo oculo intuebatur,
cultrum modicum,quem in theca tenebat,cū lacrymis offerebat:& collo submisso,supplices ma-
nus a throno suo extendens,vt eum illi deferrent,instanter deprecabatur, postulans vt indignum
non iudicaret suā cum lacrymis offerentem:Quem ille apprehendens,quod manu læua iam modi E
cum tenebat,dextra præcidit:& cultrum ipsum vna cum eisdem reliquijs tectis* argenteis collo-
cauit, indignum iudicans, vt qui sancta præciderat,vltra polluta tangeret. Requirentis manus
quantum valebat vicario iure præcipit impendi.

LII. His peractis,quia longum est ista omnia enucleare;cuncta quæ vsui pertinebant sanctæ Catho
licæ Ecclesiæ,in Dei laudibus vsquequaque completa sunt.His excussis,alia adhuc miracula Spi-
ritus sanctus per eum in ipso Dominico Aduentu non post multos dies peregit. Sed quia omnia
longa sunt recensere,quæ eius temporibus in Toletana vrbe dominus Vrbanus & dominus Euan-
tius per eum facta narrabant,vel ex multis pauca aggrediamur: quia qui hoc mecum audierunt,
cum hoc legerint,dolebunt prætermisisse me tam multa & magna,quæcumque mecum sciunt.Su
perueniente vero die Assumptionis sanctæ & semper virginis Mariæ,ante tres dies tribus diebus
Litanias peregit,& Missam q̄ in illius laude decantaretur,perfecit,quæ est septima.At vbi ventum
est ad eius solemnitatē,supradictus Rex minus de timore Dei solicitus,& de suis iniquitatib.male
conscius,

A conscius, ad audienda solemnia regali de more accessit. Nam rebus Dei Ildefonsus maiori adhuc munere fretus, dum Dominæ suæ solemnia, cui Deo præsule seruiebat, ouans susciperet, & in laude genitricis Dei hoc quod supra prænotauimus, summo cordis affectu harmonica modulatione cōposita carmina appararet, & libellū virginitatis more synonymiæ testimonijs veteris ac noui Testamenti plenum compte ederet, & digna facundia ac magnificentia iam præfatæ Dominæ suę exornaret, dum ante horas matutinas solito more ad obsequia Dei peragenda consurgeret, vt vigilias suas Domino consecraret: diacono vel subdiacono, atq. clero ante eum cum vasculis præcedentibus, subito ostia aperientes, & ecclesiam intuentes, atq. splendori cælesti aciem defigentes, lumē quod ferre non valuerunt, cum tremore effugientes, lampadas, quas manibus tenebant, reliquerunt, & sua vestigia per quæ venerat adeuntes, prope mortui reuersi sunt ad sodales. *Dei genitrix visa in Ecclesia.*

Solicite omnis congregatio requirens quid de Dei seruo ageretur, eum cum Angelicis choris viderunt: quod tam subito expauerunt custodes, vt & terga ab ostio ecclesiæ dantes, reuertebantur ad proprias sedes. At ille bene sibi conscius, ante altare sanctæ Virginis procidens, reperit in cathedra ipsam Dominam sedentem, vbi solitus erat Episcopus residere & populum salutare (q̄ XIII.
B cathedram nullus Episcopus adire tentauit postea, nisi dominus Sisibertus, qui statim ipsam perdens, exilio relegatus est) & eleuatis oculis aspexit in circuitu eius, & vidit omnem apsidem ecclesiæ repletam virginum turmis, de canticis Dauid modulata suauitate aliquid decātantibus. Aspiciensq. in eam, vt ipse sibi conscius bene carissimis referebat, sic eum allocuta est voce: Propera in occursum, serue Dei carissime, accipe munusculum de manu mea, quod de thesauro filij mei tibi attuli. Sic enim tibi opus est, vt benedictione tegminis, quæ tibi data est, in meo tantum seruitio vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo semper seruitio tenens permansisti; & laudem meam, diffusa in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxisti: & vestimentis Ecclesiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs seruis filij mei lætaberis. Et hæc dicens, ab oculis eius vna cum virginibus & luce, quæ venerat, remeauit. Remansit Dei seruus in tantum securus de adipiscenda gloria, in quantum præscius de sibi donata palmæ victoria, præstāte Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & cuncta regit per infinita semper sæcula sæculorum. Amen.] hucusq. Iulianus diaconus. tribuunt alij eius historiæ scriptionē Lixicæ Toletano Episcopo Vrbani successori, accepisseq. eam ab Vrbano & Euantio, quibus per *Quæ sancto Ildefonso donauit sancta Dei genitrix Maria.*
C ætatem licuerit rei gestæ miraculo immo miraculis interesse. His autem omnes penitus, qui res Hispanarum Ecclesiæ scriptis sunt prosecuti, absq. controuersia adstipulantur. Qui vero eiusdem Sancti opuscula legerit, videritq. quam ardentissimo Dei genitricis amore ipse flagrarit, & quā copiose prosecutus sit laudes cultumq. eiusdem sanctissimæ Mariæ Deiparæ: haud adeo, puto, mirabitur, si tale ab ipsa munus fuerit consecutus.

Hoc anno, qui vndecimus numeratur Sigeberti Francorum Regis, ipse ex hac vita migrauit: licet alij decem tantum vixisse annos tradant, alij dicant peruenisse ad annum Domini sexcentesimum sexagesimumsecundum, quod pluribus quæ erunt dicenda repugnat. Constat [a] autem ipsum ob egregias animi virtutes a maioribus relatum esse inter sanctos, coliq. diem natalem eius Kalendis Februarij. Scripsit libellum de eiusdem miraculis Sigebertus Gemblacensis. XIV. *Obitus Sigeberti Francorum Reg.*

a Molan. in nat. SS. Belg. die 1. Febr.

IESV CHRISTI ANNVS 658. VITALIANI PAP. ANNVS 4. CONSTANTIS IMP. ANNVS 17.

D

Annus sequitur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimusoctauus, Indictione prima: quo Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset (vt habet Nicephori Chronicō) annos duos & menses septem, moritur, atq. in eius locum subrogatur Ioannes presbyter [a] eiusdem Ecclesiæ Syncellus & Custos vasorum. Hic ipse in Sextæ Synodi Actis (vt dictum est superius) prędicatur Catholicus; quem de sua quam profitebatur Catholica fide Synodalem scripsisse epistolam ad Macarium Antiochenum, fidem faciunt Acta quæ extant Sextæ Synodi, vbi inter alia de Ioannis fide Catholica hæc leguntur [b]: Similiter relectum est ex eodem regesto exemplar Synodicorum Ioannis sanctæ memoriæ, qui fuit similiter Patriarcha huius regiæ vrbis, continens in superscriptione ita: Per omnia sanctissimo & cōsacerdoti Macario Ioannes indignus Episcopus, quorum initium est: Quis loquetur potentias Domini? &c.] Probatū vero cognitumq. fuisse Catholicum eumdē Ioannem Episcopum, inferius eadem Acta testantur, quæ cōmenticia existimantur. I.

a diaconus

Ioannes Episc. Constantinop.

b Sext. Synod. Act. 13.

Valde namq. repugnant ijs quæ in S. Maximum facta sunt, atq. in discipulos eius, cum omnes II.
E simul toto hoc tempore durissimo detinerentur exilio, eo quod nollent communicare cum Constantinopolitana Ecclesia, cuius esset ipse Thomas Episcopus Monothelita. Si enim secus fuisset, communicare eidem minime recusassent; sicq. ab exilio liberati, Deo gratias egissent de reddita Ecclesiæ pace, quam diu optassent, & pro ea Deum iugiter rogassent. Quamdiu igitur perseuerare videmus in Orthodoxorum præcipuos agonistas persecutionem; quæ scripta habentur de Catholica fide eius Ecclesiæ Patriarcharum, æquo animo haud ferre possumus absq. suspicione commenti. Sed de his iam superius diximus.

Hoc anno pax tractata est inter Romanos & Sarracenos, de qua Theophanes inter alios verbis istis: Anno decimoseptimo Imperatoris Mabuuias Arabum Princeps, suorum seditione compulsus, de pace ineunda ad Constantem misit, eius pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum iri promittens & equum & seruum.] hæc Theophanes. III.

c Sig. in Chron. hoc anno, & Molan. in Martyrol. SS. Belgij.

Quod pertinet ad res Occidentalis Ecclesiæ, clarent Galliæ noua luce martyrij, qd̄ subiit hoc anno [c] sanctus Theodardus Episcopus Leodicensis. Extant eius Acta, scripta, vel restituta potius a IV.

Sigeberto Gemblacensi, qui se ea meliori stylo expolijsse testatur. Natione Gallus Theodardus A
fuit, professione monachus: cumq. Sigebertus Rex Francorum in Austrasia duodecim monasteria
erexisset, vni eorum, nempe Stabulensi, consilio sancti Reclami Tungrensis Episcopi & Cuniberti
Coloniensis, inuitus præficitur Abbas; nolensq. haud diu post ipsi Reclamo successit in Episcopa-
Sigeberti Regis virtutes laudatæ.
tu Ecclesiæ Leodicensis. Fuit ipsi aliqua ex parte quies, cũ viueret Sigebertus laudatissimus Prin-
ceps æqui amantissimus, & religionis obseruantissimus: quippe qui solus visus sit pro miraculo fre
num iniecisse indomitæ dominandi cupiditati, cum paterni regni ipse maior natu minorem sibi
sumpserit partem, maiorẽ vero minori cesserit fratri Clodoueo; beneq. vsus pace, cum ab externis
& a ciuilibus bellis quiesceret, sese totũ monasterijs erigendis, alijsq. pietatis operib. mancipauit.

V. Cum vero (vti anno superiori dictum est) Sigebertus ad annum vndecimum propagasset re-
gnum, & ex hac vita recessisset, vno relicto puero filio Dagoberto; adoptatoq. iam antea, cum pro
le careret, Ildeberto filio Grimoaldi Maioris domus, cuius arte foras in Scotiã Dagobertus puer
fuerat amandatus, in bello perempto, & eius parente carceri mancipato; potitus est regno frater
Childerici regnum.
ipsius Sigeberti Clodoueus, monarchiam obtinens Galliarum; qui Childerico secundo loco nato
a Extanc apud Sur. die 10. Septemb. tom. 5.
filio regnum a Sigeberto relictum tradidit, adolescenti (vt aiunt) leuissimo, ad omnem prauorũ im B
pulsum facile mobili: sub quo ipse, quem diximus, Theodardus martyrium subijt. Quomodo autẽ
id acciderit, ex eius Actis hic reddimus, quæ sic se habent [a]:

VI. Tutabatur Theodardum Episcopum contra omnes fauor Sigeberti Regis, qui amator diuinæ
religionis, oculos habebat columbinæ simplicitatis. Quo defuncto, regnum Austrasiæ, quod tenue-
rat, dedit frater Clodoueus filio suo Childerico. Tum vero omnis malitia & iniustitia in regno præ
Childericus aduersatur S. Theodardo.
ualuit, & contra Ecclesiam grauis domesticæ tempestatis turbo insonuit. Theodardus autẽ, quia
mercenarius non erat, non fugit a facie luporum, sed pro ouibus suis constantius ex aduerso stetit.
b Ioan. 15.
Et quia pastor essentialiter bonus dixerat [b]; Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam
suam ponat quis pro amicis suis: nec in hoc surdus auditor fuit, paratus pro ouibus animam pone
re. Sed ne quid inexpertum relinqueret, deliberat Regem Childericum adire, & ante eum super
iniurijs Ecclesiæ illatis legaliter expostulare, si forte per censuram regalem Ecclesia possessiones
suas reciperet. Atq. diuinitus edoctus a meritis suæ oraculo, imminere sibi tempus passionis, dispo
suit domui suæ, & omnibus vltimum Vale dicto, ouesq. suas illi commendans, qui sibi illas commẽ
dauit, duce [illegible] cum paucis iter arripuit. C

VII. Porro filij Belial, qui præ duritia impœnitentis cordis thesaurizabant sibi iram, nullo modo
potuerunt adduci ad aliquam resipiscendi viam, vt scilicet ablata Ecclesiæ restituerent; sed scien-
tes quia in nullo ibi responderet iustitia, si de præsumptis rebus Ecclesiæ coram Palatinis agere-
tur controuersia; mala malis cumulant, & ex desperationis periculo de morte innocentis Præsulis
tractant, & iter eius diligenter explorant. At vir sanctus iusti propositi tenax, quem armabat vi-
c Matth 10.
uus & efficax sermo Dei dicentis [c]: Nolite timere eos qui occidunt solum corpus: iam diœce-
sis suæ terminos longe excesserat, & in pago, quem Alsatiam vulgo dicunt, bonis adhuc prouen-
tibus gradum fixerat, Et ecce cuneus inimicorum Dei de insidijs emergens, arectis lanceis in
necem innocentis proruit. Ille munitus tuto patientiæ clypeo, eos ad pacis bonum inuitare
volebat. Sed quia non erant filij pacis, pax non inueniens in eis vbi requiesceret, ad amicum pa-
cis reuersa est.

VIII. Tum vero vt lupi agnum, impij circumstabant pium; illumque oculos ad cælos tollentem, &
Martyrium Theodardi Episcopi.
pro eis orantem exemplu Iesu in Cruce pendentis, cõtumelijs afficiunt, humi prosternunt: & quia
iram nequit explere potestas, caput sancto oleo perunctum in frusta secant, corpus sanctum mem D
bratim dilaniant. Terra quidem sic data est in manus impiorum, spiritus autem ab omni terræ tu
dere excoctus per ignem passionis, vt aurum in fornace probatus redijt ad Dominum, qui fecit il-
lum. Fides nimirum, quæ protomartyri Stephano aperuit cælus, vt videret Iesum stantem ad auxi-
liandum sibi: hæc quoque Theodardo martyri cælos aperuit, &c.] pergit auctor pluribus dicere
de miraculis, quæ postea contigerunt plurima quidem & ingentia, quibus Deus voluit hominibus
notum fieri, secum in cælis regnare martyrem, quem improborum manus in terris occiderant.
Adscriptus autem est Theodardus ea die qua passus, decima mensis Septembris, catalogo sancto-
rum martyrum, eademque annis singulis publica commemoratione in Ecclesia conspicitur re-
diuiuus. Successit Theodardo martyri S. Lambertus Episcopus pariter martyrio coronatus, vt
suo loco dicemus: fuisse autem & hunc discipulum sancti Reclami Episcopi Leodiensis, eius Acta
testantur.

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
659.	5.	18.

E

I. SExcentesimus quinquagesimus nonus Domini annus sequitur, Indictione secunda: quo Imp.
Constans fratrem occidit.
Constans, sceleribus scelera iungens, impulsu malorum dæmonum, fratrẽ suũ Theodosiũ con
secratum iam diaconum nece abstulit, ita crudeliter fratricidium sacrilegio magis infamans. De
nefando facinore breuiter hæc tantũ ex Theophane Græcorum habẽt Annales: Anno decimooctа
uo Imperij Constans germanũ suum fratrẽ Theodosium interfecit: quẽ quidem, offensus ab eo an
tea, opera Pauli Patriarchæ attonsum diaconũ consecrari voluisset: a quo ministrante idem Impe-
rator sancto sanguinis poculo in sacrosanctis mysterijs impertitus fuisset.] Ista vero haud impune
patrauit: exegit enim fusus sanguis innocuus a Deo vindictã, vt omnib. vitæ suæ dieb. instar Cain,
con-

A conſcientiæ ſtimulis agitatus, profugus & vagus viueret ſuper terram; eo infelicior, quod non ſicut ille [a] ſignum accepit a Domino, ne ab aliquo interficeretur; etenim inſequente eum culpa, tremēs vbique locorum fuit & pauens; ſed etiam ea ex cauſa infeliciſſimus, quod ob oculos poſitum proficuum remedium pœnitentiæ non arripuit, ſed in fuga inſanus præſidium collocauit, vane putās mutatione locorum ab inſequente ſe culpa non expiata poſſe defendi. Quidnam autem memoria dignum tunc acciderit, audi inchoatæ tragœdiæ dignum exitum.

a Geneſ. 4.

II. *Diuina vltio exagitat Imperatorem.*

Vbi enim ſcelus, immo in vno plura ſcelera nefandiſſima perpetraſſet, cum extinctum penitus fratrem & obliuione ſepultum omnino putauit, didicit ſuo damno miſer ſupereſſe poſt cædem homini, quod viuat & clamet. Sed accipe quæ in Græcorum leguntur Annalibus [b]: Is ergo Theodoſius a morte ſua ipſi Conſtantio crebro per quietem viſus eſt habitu diaconi poculum ſanguine plenum porrigens, atque dicens: Bibe, frater. Iac ſi diceret: Inebriare fraterno ſanguine, quem fudiſti. talem decet propinare poculum plenum ſanguine auidæ crudelitati. Explere cruore germani porrigentis, nō vt olim in eccleſia porrigebat in tuarum redemptionem culparum ſanguinē Chriſti, ſed in vltionem paratum. Sume de manu non ſanguine agni refertum poculum, quo percuſſor B Angelus abigatur [c], ſed qui vltorem excitet in te Deum. Accipe ſanguinem victimæ, non quo ſancitum eſt fœdus, ſed quo tua eſt damnatio comparata. Porrigo calicem non ſalutarem, ſed iræ Dei [d] poculum plenum, quod haurias eſt neceſſe. Meus ecce ſanguis, qui tuum a Deo vindice ſuis vocibus exigit. Audiebat hæc & metuebat Imperator, vltrice accuſante pariter conſcientia, & fugientem maioribus clamoribus inſequente: nam pergit auctor:

b Cedren. compendii in Conſtant hoc an.
c Exod. 12.
d Iſa. 51.

III. Eius viſionis acerbitate victus infelix Imperator, ſtatuit in Siciliam abire. Itaque in vrbe relinquens vxorem & tres filios, celocem conſcendit (*eſt nauigij genus*) Cumq. ſoluiſſet, conuerſus retro vrbem Imperij ſedem conſpuit. Sed ne in Sicilia quidem inſomnium illud vexare Conſtantem deſijt. Syracuſas ſibi delegit, vbi vitam ageret, vbi & ſtatuit Imperium Romanum transferre, cum inuiſus eſſet ob Monothelitarum hæreſim, aliasq. prauas de religione ſententias. Miſit ergo qui vxorem & liberos adducerent: ſed hanc Byzantij cum liberis detinuerunt.] hæc Annales hoc anno exhibent. Anaſtaſius autem reliqua addit, quæ ſunt in Annalibus prætermiſſa, nempe eius aduentum Romam, antequam in Siciliam ſe conferret. Sed de his ſuo loco dicendum erit.

IV. *Sarraceni inſeſtant Perſas et Roman. Imp.*

Hoc eodem anno, qui bello ciuili ſuorum armis depreſſus Mahuuias Princeps Sarracenorum C pendere delegerat tributum Conſtanti Imperatori (vt ſuperius vidimus) exigentibus Imperatoris eiuſdem peccatis, æmulo ſuo Hali nece ſublato, ſolus abſque timore imperās, aduerſus Perſas primum, inde aduerſus Romanos erigitur.

Rodualdi Regis Longobar. obitus.

Moritur hoc anno Longobardorum Rex Rodoaldus, occiſus a Longobardo homine, cuius vxorem adulterio polluerat, vbi regnaſſet (vt Paulus ait [e]) annos quinque & dies ſeptem. Cuius tēpore nihil præterea memoria dignum geſtum reperitur, niſi quod eius coniux filia Theodolindæ, quam matrimonio ſibi coniunxerat, exemplo matris, Ticini baſilicam erexit in honorem S. Ioannis Baptiſtæ, quam mirifice exornatam auro & argento etiam reditibus locupletauit, vbi & ſepeliri voluit. Porro de ea ſubijcit iſta Paulus: Hæc cū crimine adulterij apud virum accuſata fuiſſet, proprius eius ſeruus Catellus nomine a Rege expetijt, vt cum eo qui Reginæ crimen ingeſſerat, pro caſtitate ſuæ dominæ, monomachia dimicaret. Qui cum criminatore illo ſingulare certamen cum iniiſſet, eum, cuncto populo aſtante, ſuperauit: Regina vero poſt hoc factum ad dignitatem priſtinam redijt.] hæc ipſe.

e Paul. diacon. li. 4. c. 49 ſec no. edit. Plantin.

Cæterum quod Paulus diaconus affirmat, hanc filiam Theodolindæ nomine Gundibergam D fuiſſe vxorem Rodoaldi, erraſſe videtur, cum id ratio temporis minime patiatur: nam duodequadraginta intercedunt anni ab obitu Agilulphi eius patris vſque ad regnum Rodoaldi: vt potius ipſa dicenda ſit vxor fuiſſe Arioaldi, qui ſucceſſit Adaloaldo, cuius ſententiæ & Aimoinus li. 4. c. 10. & auctor Appendicis ad Gregorium Turonenſem c. 50. & 51.

V. *Deteſtatio Monomachiæ.*

Quod vero pertinet ad ſingulare certamen initum, inuexerunt barbari in Italiam deteſtandam eiuſmodi conſuetudinem, vt monomachia iurgia definirent. quo ſicut nihil crudelius, ita nihil ſtultius poteſt excogitari, cum nequaquam ſemper in vnoquoque bello victoria iuſtitiam conſequatur, ſed diuina ſententia & occulto Dei iudicio declinet interdum ad eum qui cauſam malam fouet. Sunt de his exempla cum in alijs libris, tum etiam in diuina Scriptura; ſed illa memorabilia magis, cum iuſſu Dei, iuſtiſſima præcedente cauſa apparatu longe maiore filij Iſrael [f] omnes zelo Dei incenſi ad vltionem deteſtandi facinoris progreſſi ſemel & iterum vincuntur a longe diſpari militum numero; ea (vt aſſeritur) ratione, quod antequā idonei eſſent aliorum punire peccata, ipſi prius ſua, accepta iterum clade, expiare deberent. Quid ergo inſani homines, degeneres Chriſtiani, deſertores paternarum legum, ob idq. millies deteſtandi, iureq. anathemate damnati, eiuſmodi iactu infamis aleæ vitam non ſæculi tantum huius, ſed & E æternam amittunt; cum nec ſi vincant, certum reddi poſſit fouiſſe iuſtitiam, & pugnaſſe pro veritate? Sed miſſa iſtæc:

f Iud. 20.

VI. *Aripertus Rex Longobardorum.*

Succeſſit autem Rodoaldo Regi Aripertus, de quo Paulus hæc ſcribit [g]: Fuit hic filius Gundibaldi, qui fuerat germanus Theodolindæ Reginæ. Hic condidit apud Ticinum oraculum Domini Saluatoris, quod extra portam Occidentalem, quæ dicitur Marenca, ſitum eſt, quod ornamētis uariis decorauit, & ſubſtantijs ſufficienter ditauit.] hæc Paulus, qui in eo erroris arguitur, dum nouem annos eius regno tribuit, vt oſtendetur inferius, cum de exordio regni Grimoaldi diſputatio erit.

g Paul. diacon. lib. 4. c. 50.

VII. Porro adhuc Lōgobardorum Reges Ariana peſte affecti cū eſſent, Catholicis Epiſcopis haud parum negotij faceſſebant, qui ſeſe pro muro Iſrael domus opponebant; inter quos præcipue enituerunt Ioannes cognomēto Bonus Mediolanenſis & Ioannes Bergomatis Eccleſiæ Epiſcopi. hi enim, ut olim Paulus [h] & Barnabas, ad fidem Catholicam tuendam ac propagandam manus ſi-

h Act. 13.

mul

mul iunxere: uerum eorum alter, Bergomensis uidelicet, eo gloriæ progressus est, ut ea pugna sibi martyrium lucraretur: Martyris enim titulo decoratũ ipsum tabulæ Ecclesiasticæ retinent quinto Idus Iulij, quo anniuersaria die ea redimitum laurea Ecclesia Catholica repræsentat: licet eius martyrij Acta nobis hactenus remaneant incomperta. Collega uero etsi non consummauit martyrium, egregiorum tamen meritorum ergo inter sanctos æque adscribi meruit suo natali die, quarto uidelicet Idus Ianuarij. sed & de ambobus iterum inferius mentio fiet. A

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
660.	6.	19.

I. SEquitur ordine temporis annus Redemptoris nostri sexcentesimus sexagesimus, Indictione tertia; quo sanctus Maximus Abbas & martyr, ubi post mutilationem linguæ & manus trienniũ in exilio apud Alanos barbaros exegisset, complens gloriosum martyrium, in cælum migrat, relatusq. inter martyres remansit in Ecclesia perenni memoria celeberrimus; de quo superius satis. B

a Aimoin. lib. 4. c. 41.
Clodoueus inconcessa tẽtat.

II. Eodem anno, qui numeratur Clodouei iunioris Francorum Regis decimusquartus, hæc ab eo facta narrantur [a]: Anno decimoquarto suscepti regiminis Clodoueus Rex argentum, quo genitor suus apsidem super sepulchra martyrum Dionysij, Rustici, & Eleutherij prominentem operuerat, auferri mandauit, & Argulfo loci illius Abbati, ut illud egenis & necessitatem patiẽtibus (quia fames eo tempore totam pene occupauerat Franciam) dispartiret. Et quia idem locus sub potestate constitutus erat adhuc Parisiaci Pontificis, tale quid idem Deo amabilis Princeps excogitauit.] Deesse aliquid in narratione uidetur, dum conatur excusare factum, & ascribere pietati, quod ab alijs ut sacrilegium condemnatur, cum mox sit ultione diuinitus immissa punitum: ista siquidẽ apud Sigebertum leguntur hoc eodem anno [b]: Clodoueus Rex corpus sancti Dionysij Parisiensis discooperiens minus religiose, os brachij eius fregit & rapuit, moxq. in amentiam perpetuam incidit.] hæc ipse

b Sig. in Chron.

Mali Principes obtendunt velamentum pietatis.

III. Solent mali Principes, quodcumque licet impietatis factum, aliquo tamen pietatis tegumento velare, vt tum ex Gentilibus tum ex Christianis exempla non pauca declarant. Certe quidem quod ad præsens facinus pertinet, nihil est quod iure defendi excusarive possit. Quidnã enim sibi Principes vendicant iuris in ijs quæ Deo semel dicata sunt? Vel si necessitas suaderet tale quid perpetrari, thesaurus primum regius ab ipso fuerat prodigendus, & ante profana quam sacra distrahenda. Demum si post erogatum thesaurum regium, adhuc vrgente fame, in sacram supellectilem manus conijciendæ fuissent: non illæ quidem regiæ, sed sacerdotales esse debuerant; sicuti ab Ambrosio, Augustino, alijsq. sanctis viris compluribus factum scimus. Fuit Iuliani Apostatæ tantum facinus, aliquo colorato prætextu expilare Ecclesiarum thesauros, non Principis Orthodoxi. Non caruisse multiplici sacrilegio tale factum, certum est, cum non tantum concameratum in apside argentum sublatum ab ipso fuerit, sed quo tectæ erant sacræ reliquiæ, idq. absque aliqua adhibita penitus reuerentia, cum brachij os tunc ab eo fractum, insuper & raptum etiam fuisse dicatur. C

c Aimoin. lib. 4. c. 44.
Quando cæpit deficere Regnũ a familia Clodouei.

IV. Porro in detestationem eiusdem facinoris, vtpote causæ ruinæ regni Francorum, in appendice ad Aimoinum hæc de eodem Clodoueo leguntur [c]: Eodem tempore Clodoueus brachium beati Dionysij martyris abscidit, instigante diabolo. Per idem tempus concidit regnum Francorum casibus pestiferis. Fuit autem ipse Clodoueus omni spurcitiæ deditus, fornicarius, illusor feminarũ, gulæ & ebrietati operam dans.] Certe quidem ex eo tempore collabi cœptum regnum Francorum familiæ Morouingorum generis Clodouei, historiæ perspicue docent, posterioribus Regibus ignauiæ deditis & delicijs, cum per suos ministros, quos Maiores domus nominabant, regnum administrantes, nudum vix nomen Regis apud ipsos remanserit, effectis illis rerum dominis. Sed de his inferius. Quod vero circa vitæ ipsius finem Clodoueum laborasse insania, æque tradat qui ad Gregorium appendicem apposuit incertus auctor: erroris videtur redargui ex rebus gestis anno decimosexto eius regni, ex quibus ipsum vsque ad illud tempus satis sibi constasse, specimenq. summæ pietatis edidisse, quæ eo anno inferius dicentur, ostendunt, dum in expiationem puto admissi sceleris, conuocatis vndique Galliarum Episcopis & sæcularibus potestatibus, monasteriũ S. Dionysij ab omni dominio liberum fecit, vt suo loco patebit. D

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
661.	7.	20.

E

De obitu S. Amandi Episco. Traiect.

I. ANnus Christi sexcentesimus sexagesimusprimus, Indictione quarta, rerum gestarum inopia tam in Oriente, quam in Occidente obscurus omnino, velut i face magnopere illustratur natali sanctissimi viri Amandi Traiectensis Episcopi, Flandrorum Apostoli nuncupati, de quo plura superius dicta sunt. Plurimum quidem eius virtutibus atque miraculis Gallia Belgica coruscauit: siquidem eius admonitionibus & exemplis quamplurimi nobilissimi viri ac feminæ sublime secũdum Christianam perfectionem viuendi genus arripuerunt. Et vt de alijs modo taceam: ipsius [d] admonitione Yduberga relicta Pipini Ducis Brabantiæ sibi & filiæ suæ Gertrudi, Christiq. familiæ cœnobium instruxit Niuellanum, in quo vtramque Deo sacrauit.

d Molan. in Natal. SS Belg. die 5. Februar.

II. At minime contentus fuit terminis suæ diœcesis, sed inibi constituens Vicarium sanctissimum Landoaldum archipresbyterum, alijs etiam gentibus Christum prædicauit, vt Sclauis circa Danubium,

A bium, Vasconibus circa Pyrenæos saltus, & in Flādria Gandensibus & Pabulensibus potissimum:
Gandenses vero a Mercurij & aliorum idolorum cultu auocauit; ibiq. duo celeberrima monaste
ria ad honorem sancti Petri Blandiniense & Gandense erexit, ac sancto Bauoni Hasbaniæ Princi-
pi Deum sincere colendi leges dedit. Truncinij ad Lisam fluuium clericorum siue canonicorum so
cietatem instituit, quæ multis post annis in cœnobium instituti Præmonstratensis est conuersa. Tā
dem Apostolica virtute & spiritu plenus apud Pabulenses in Elnonensi monasterio, quod hodie ab
auctore proprie dicitur S. Amandi, mortem obijt hoc anno incarnationis Verbi sexcentesimo sexa
gesimoprimo.] hæc Molanus ex diuersis scriptis simul iunxit. Demonstratus est longe ab lenti eius
transitus sanctæ Aldegundi virgini Deo sacratæ, estq. de his fidelis narratio ad finem rerum gesta-
rum eiusdem Sancti a Baudemundo conscriptarum.

Hoc etiam tempore, ante videlicet Grimoaldi regnum, Lupus Longobardorum Dux Foroio III.
liensis Grados insulam deprædatur, in quam Aquileiensis Patriarcha vna cū supellectili Aquileien
sis Ecclesiæ prædiuite sedem transferens sese contulerat. Ait enim de his hæc Paulus [a]: Hic Lu-
pus in Grados insulam, quæ non longe ab Aquileia est, cum equestri exercitu, per stratam quæ an
B tiquitus per mare facta fuerat, introiuit; & deprædata ipsa ciuitate, Aquileiensis Ecclesiæ thesau-
ros inde auferens deportauit.] hæc Paulus. Translatam uero fuisse tunc pariter sedem Aquileien-
sem apud Forumiulij, & Patriarchas ibidem habitasse; quæ idem Paulus [b] inferius pluribus in
locis tradit, plenissimam fidem faciunt. verum non Forijulij, vbi degebat eius ciuitatis Episcopus,
sed (vt idem ait Paulus) in Cormone sedem habebat, loco proximo, sed ignobili castro, de quo ali-
bi meminit [c].

a Paul. diaco. de gestis Longob. li. 5. c. 17. nou. edit. & vet. 2.
b Paul eod. li. 5. c. 23. & li. 6. c. 51. nou edit & vet. 24.

Quid præterea hoc anno gestum sit, nihil inuenimus, nisi pium monumētum Reccesuinthi Hi IV.
spaniarum Regis, qui memoriæ sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam erigens, hoc ipso anno, Era oi-
mirum sexcentesima nonagesimanona, eam dedicauit. Mirum dictu, quomodo eius Sancti cul-
tus vbique terrarum Christiani orbis fuerit propagatus. De Longobardis audisti, ab eis plures in
honorem eiusdem sancti Ioannis, teste Paulo diacono, erectas fuisse basilicas, vt de alijs vbique lo-
corum extructis modo taceamus. Quod enim testificatione Domini adeo ipse meruit commenda
ri, idcirco a fidelibus præ ceteris celebriori cultu susceptus est venerandus. Sed reddamus hic eam
quæ de eiusdem ecclesiæ erectione & dedicatione extat vetus inscriptio, quæ ab Ambrosio descri-
C pta sic se habet:

Eccl. S. Ioann. Bapt. erecta a Reccesuintho.
c Paul diac. li. 4. c. 38. vel in vete. 18.

PRAECVRSOR DOMINI MARTYR BAPTISTA IOANNES
POSSIDE CONSTRVCTAM IN AETERNO MVNERE SEDEM,
QVAM DEVOTVS REX RECCENSVINTHVS AMATOR
NOMINIS IPSE TVI PROPRIO DE IVRE DICAVI
TERTIO POST DECIMVM REGNI COMES INCLYTVS ANNO,
SEXCENTVM DECIES ERA NONAGESIMA NOVEM.] Porro vocem, decies, o-
tiose appositam ad versus perfectionem, idem auctor, qui recitat, affirmat ex temporis exacta ra
tione. Locus in quo ecclesia erecta erat, licet amplus, modo humilis apparet, Balneum, dictus, qui
hoc tempore nobilissimus habebatur in vertice Vallisoletanæ situs.

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
662.	8.	21.

D

Sexcentesimus sexagesimus secundus Domini annus, quinta Indictione, numeratur etiam Clo I.
douei Regis decimussextus: quo a Clodoueo Rege in Gallijs Clypiacēsis habita est Synodus
omnium propemodum Francorum gentis Episcoporum. Est Clypiacum villa in territorio Pari-
siensi, de qua mentio habetur in rebus gestis S. Ansberti Episcopi Rothomagēsis. De hac vero Sy-
nodo hæc apud Aimoinum leguntur [d]:

Concilium Clypiacense.
d Aimoin. lib. 4. c. 41.

Anno decimosexto ex quo sceptra susceperat regalia Clodoueus, Pontifices & totius gentis II.
Principes Clypiacum conuenire iubens, mediusq. inter eos solio residens, hoc habuit sermonis ex-
ordium: Quamquam, inquiens, Francigenæ ciues, terreni nos cura principatus admoneuerit, publi-
cis nos rebus consultores aduocare: tamen prius nobis conuenit ea quæ Dei & sanctorum eius
sunt, disponere, vt postmodum ea quæ nostra sunt, Deo dante, ex sententia cedant. Ille enim qui
semetipsum polliceri dignatus est, dicens [e]: Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, &
hæc omnia adijcientur vobis: nobis suis obtemperantibus præceptis, sua confert promissa. Requi-
E ramus itaque quæ sunt placita sanctis in regno iam consistentibus æterni Patris, & cuncta nobis
euenient prospera in terris, si ea curauerimus adimplere factis. Intentionem igitur nostri cordis
vos sacerdotes, qui dij vocati estis & filij Excelsi omnes, attendite & audite; & auditam si probaue
ritis, vna nobiscum ad effectum adducere laborate. Nostri itaque deuotio hæc extat animi, vt mo
nasterium patroni nostri domini Dionysij, in quo ipse cum consortibus testimonij veritatis requie
scit humatus, & piæ memoriæ genitores nostri, domnus videlicet Dagobertus ore domnæ Nan-
tildis se sepeliri mandauerunt, ab omni soluamus dominio mortalium: quatenus Abba vel fratres
eo loco commanentes, possessiones a parentibus nostris, siue ab alijs fidelibus Christianis sibi tra-
ditas absque vllius dominationis inquietudine possidentes, pro salute nostra ac statu regni nostri li
berius Deum deprecentur.

e Matth. 6.
Priuilegium Monomachorū S. Dionysii.

Huic autem nostræ suggestioni consentit venerabilis Landericus Parisiacæ vrbis Præsul, in III.
cuius diœcesi cœnobium illud situm est, & cui vsque ad præsens tempus subiectum fuit. Hanc er-
go libertatem serui Dei inibi constituti dum fuerint adepti, nulliusq. præter Dei & sanctorum, no

strumque,

strumque, cui etiam tota natio Francorum paret, fuerint perpessi dominatum: sciant se debito tali genitoribus nostris & nobis, eisq. qui nostro (vt speramus) per Dei gratiam orientur ex semine, fore obnoxios: & pro nostra, eorumq. quos commemorauimus, præsenti ac futura requie non desinant Deum exorare. Hæc Regem pro concione locutum circumstantes postquam auscultauerunt intente: in laudibus eius proclamantes, mansura ei optant gaudia: A

IV. Huic conuentui interfuere prope omnes Gallicani Episcopi, inter quos quidam sancti extiterunt viri, quos sancta Ecclesia dignis effert honoribus, eo quod ad eorum sepulchra varijs vexati sanarentur infirmitatibus: id est, beatus Audoenus, sanctus Rado frater ipsius, & dominus Eligius cum beato Sulpitio, necnon sancto Eucherio.] hæc de Synodo ibi: de rebus autem in ea gestis nihil præterea.

V. *Cabilonense Concil.* Sed & sub eodem Clodoueo Rege celebrata reperitur Synodus Cabilonensis, quoto autem anno regni eius, ignoratur: cui inter alios dignos Episcopos sanctitateq. celebres interfuisse leguntur, qui etiam in dicto Concilio Clypiacensi præsentes fuerunt sancti viri Audoenus & Eligius: verum non sub Landerico Episcopo Parisiensi habita ponitur, sed eo tempore quo Parisiensi Ecclesiæ præerat Audobertus, qui per Abbatem Grimoaldum eidem interfuit. Ad hunc autem Audobertum S. Audoenus Episcopus Rothomagensis scripsit vitam S. Eligii Episcopi Nouiomensis: extant ea de re litteræ vtriusque vltro citroq. datæ in appendice eiusdem scriptionis. habentur eius Synodi canones decem & nouem, quos tu consulas. Legitur post ipsos epistola Synodalis ad Theodorum Episcopum, qui publice egerit pœnitentiam ob publica peccata commissa, qua citatur causam dicere ad sequentem Synodum Arelatensem. Quod ad tempus regni Clodouei spectat: peruenisse ipsum vsque ad annum decimumoctauum sui regni, inferius dicturi sumus. B

IESV CHRISTI ANNVS 663. VITALIANI PAP. ANNVS 9. CONSTANTIS IMP. ANNVS 22.

I. *De aduentu Constantis Imp. in Vrbem.* Qui sequitur annus sexcentesimus sexagesimustertius, Indictione sexta inscribitur: quo Constans Imperator Romam se conferens ad limina Apostolorum visitanda, a Vitaliano Romano Pontifice honorifice exceptus est. Sed quomodo id acciderit, & quæ tunc ab eodem Imperatore Romæ gesta sint, ex Anastasio Bibliothecario audiamus, qui in Vitaliano ipso ista habet: Huius, inquit, temporibus venit Constans * Augustus de regia vrbe per litoraria Athenas, exinde Tarentum, inde Beneuentum & Neapolim per Indictionem sextam: postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Iulij, Indictione suprascripta. Et occurrit ei Apostolicus cum clero suo milliario sexto ab vrbe Roma, & suscepit eum. Obsequia ista Pontificis quid aliud monent, nisi fuisse aduentum eius in Vrbem pacificum, præcessisseq. pacis nuncia, quæ significarent Imperatorem venire in Occidentem, Occidentalium velle sectari fidem, ac detestari Orientalium errorem, a quibus volens libensq. discederet? Hæc & alia huiusmodi cum apud Vitalianum Pontificem fidem inuenerint, nihil voluit prætermisisse, quo eum demereri & continere in officio posset: vt ab eodem auctore audies, qui sic reliqua narrare pergit: C

*Constantinus

Et ipsa die ambulauit Imperator ad sanctum Petrum ad orationem, & donum ibi obtulit: die sabbati ad sanctam Mariam venit, itemq. donum obtulit. Dominico die processit ad sanctum Petrum cum exercitu suo: omnes eum cereis exierunt obuiam ei, & obtulit super altare illius pallium auro textũ: & celebratæ sunt Missæ. Item sabbati die venit Imperator ad Lateranas ædes, & lauit se, & ibidem pransus est in basilica Iulij. Item Dominico die fuit statio ad sanctum Petrũ; & post Missas celebratas, Vale fecerunt sibi inuicem Imperator & Pontifex. Duodecim dies in ciuitate Romana perseuerans, omnia quæ erant in ære ad ornatum ciuitatis deposuit. Sed & ecclesiam beatæ Mariæ ad Martyres, quæ tecta tegulis æreis erat, discooperuit, & in regiam vrbem cũ alijs diuersis rebus, quas depolauerat, direxit. Et postmodum secunda feria egressus de ciuitate Romana, reuersus Neapolim, inde terreno itinere pergens Rhegium, ingressus est Siciliam per Indictionem septimam, & habitauit in ciuitate Syracusana, & talem afflictionem posuit in populo, seu habitatoribus, vel possessoribus prouinciarum Calabriæ, Siciliæ, Africæ, Sardiniæ per diagrapha, seu capita, atque nauticationes per annos plurimos, quales a sæculo numquam fuerãt: sed & alia multa inaudita perpessi sunt, vt aliqua spes vitæ non remaneret: sed & sacra vasa, vel Cimilia *siue vtensilia* sanctarum Dei ecclesiarum auferens, nihil dimisit.] hucusque Anastasius: quæ autem prosequitur de eius nece, suo loco dicemus.

II. *Quomodo Imperator exceptus est a Vitaliano.* D

III. *Vitalianus cẽsuræ cur remiserat neruos.* Hic vero absque accurata consideratione non transeat, quomodo Romanus Pontifex Vitalianus inter solertes prudentesq. Pontifices adnumeratus, immo & inter sanctos, quos colit Ecclesia Catholica, recensitus, erga Constantem Augustum nullum genus obsequij prætermisit, quo posset hominem demereri. Non enim eiecit ab Ecclesia sacrilegum fratricidam, neque procul abhorruit vel a salutatione hominis, qui sanctissimum Pontificem Martinum e sede tyrannice euulsisset, ignominiose tractasset, ac tandem relegatum Chersonæ perire fame etiam coegisset: non exhibitã in sanctum Maximum eiusq. discipulum carnificinam exprobrauit: non, inquam, tot tantisq. aspersum criminibus hominem spreuit, vel (vt par erat) exhorruit, forisq. illi occlusit Ecclesiã; sed obuiam prodijt, excepit, fouit, amplexatus & prosecutus est omni genere charitatis. E

IV. Cur ista Vitalianus in summum dispendium (vt videri poterat) Ecclesiasticæ lasæ censuræ, & fractæ penitus disciplinæ? Qui cuncta moderatur Deus, & facit in numero, pondere, ac mensura. & pro ratione diuersorum temporum diuersas a nobis in rebus gerendis rationes exposcit; secundũ quod Sapiens definiuit, dicens *: Tempus odij & tempus amoris, & tempus amplexandi, & tempus ab

* Eccles. 3.

A pus ab amplexibus recedendi,& tempns pacis & belli tempus]suasit Vicario suo Summo Pontifi
ci,ita agere cum scelestissimo homine,dissimulanda omnia hominis illius delicta,dūmodo Catho
licæ esset veritati consultum,cui conduceret Imperator diu hæreticus,siue per veritatem, siue per
occasionem specimen ederet Catholicæ pietatis,personam præseferens hominis Orthodoxi.

V. Quod enim vna cum Imperatore(vt sæpe cognitum est) vniuersus Oriens vel schismate scin-
di,vel communione Catholica vniri soleret:sanctus Spiritus persuasit,Ecclesiasticos tunc reliquos *Opportuna Vi*
omnes silere canones,Ecclesiasticamq.tacere censuram, vt vnius communicatione vniuersus si- *taliani dispen-*
mul Oriens & Occidens,diu inter se diuisi schismate,communione Catholica stringerentur. Nec *satio.*
ipsum Vitalianum spes fefellit,vel consilium eius est irritum redditum: etenim eiusmodi remis-
sione censuræ factum,vt non ipse solus (Constans vsque ad obitum videri)voluerit esse Catholi-
cus,sed hac semel aperta via,& eius successor in Imperio,œcumenico congregato Concilio,ad ip-
sam hæresim extirpandam,omne cōtulerit studium atque robur. Cuius enim est sancire canones,
eiusdem est & moderari eos,ac pro ratione personarum & temporis secundum Dei consilium cun
cta disponere,quæ prodesse sciat Ecclesiæ. Vnus idemq. Spiritus dono consilij atque discretionis
B hæc omnia est operatus , remittens neruos Ecclesiasticæ arctæ censuræ pro salute totius Ecclesiæ
consequenda. Hinc illud quam saluberrime monet Ecclesiastes [a]: Noli esse iustus multum: neq. a Eccles.7.
plus sapias quam necesse est,ne obstupescas.] Probes igitur necesse est medicinam,ex qua integra
sanitas fuit Ecclesiæ Catholicæ restituta.

VI. Hæc eadem cum & describat Paulus [b] diaconus de aduentu Constantis Imp. & rebus ab eo
Romæ gestis,dicatq. contigisse reditum eius in Siciliam anno sequenti, Indictione septima: multa b Paul.diac.libr.
commisceat de bello ab eodem in Italia gesto aduersus Grimoaldum Regem Longobardorum, & 5.c.6 7.11.
eius filium Romoaldum Ducem Beneuentanum, antequam se conferret in Vrbem ipse Constans
Imperator hoc anno:licet annorum eius ex ijs quæ idem Paulus tradit,vbi agit de tempore Ro
tharis Regis eius prædecessoris,alia esset ratio ineunda. Siquidem dum ait ipsum annos nouem
regnasse,& filios vnum,cœpisse vero ex sententia ipsius regnare anno Redemptoris sexcentesimo
quinquagesimonono:non ante sexcentesimum sexagesimumnonum Grimoaldum regnare cœpis-
se,dicendum esset:quod plane contrarium omnino esse reperitur ijs quæ de exordio regni eiusdē
Grimoaldi habentur in eiusdem Regis edicto,cui magis quam alicui scriptori aliter asserenti esse
C standum,nemo non dixerit; & ex eius assertione fore necesse omnes diuersa sentientes corrigere
& emendare,æque consentiet absque aliqua controuersia. Hoc idcirco diximus, quod qui nuper c Sigon de regn.
res Longobardorum & Regum Italiæ est accuratius prosecutus [c], ponat exordiū regni Grimoal Ital.lib.2.in Gri-
di anno Domini sexcentesimo sexagesimoprimo,cum ex eiusdem edicti,quod & ipse recitat,aucto moaldo.
ritate erroris redarguatur:etenim ipsius exordio hæc in eo leguntur: Ideo ego Grimoaldus vir ex *Grimoaldi Re*
cellentissimus Rex gentis Longobardorum,anno(Deo propitio)sexto regni mei,mēse Iulio, Indi *gnum quando*
ctione vndecima,per suggestionem Iudicum,&c.] Cum igitur mense Iulio Indictionis vndecimæ *coepit.*
numeret ipse Grimoaldus annum sextum regni sui:fateri vtique necesse est,ipsum regnare cœpis-
se hoc anno sexcentesimo sexagesimotertio,sexta inchoata Indictione:ad quod sane tempus bellū
cum Longobardis a Constante gestum referendum est,nec est quod ad sequētem sextam Indictio-
nem id referri possit,cum tunc temporis neque Constantem, neque Grimoaldum superstites esse
contigerit,iam diu ante vtroque defuncto.

VII. Quod autem ad ipsum bellum pertinet:antequam illud auspicaretur Constās, consultū ab eo
sanctum eremitam, Paulus tradit,qui hæc de his habet [d]: Prius ad solitarium quemdam,qui pro d Paul.diac.libr.
D phetiæ spiritum habere dicebatur,abijt,studiose ab eo sciscitans,vtrum gentem Longobardorū,q̄ 5.c.6.
in Italia habitabat,superare & obtinere posset. A quo cum seruus Dei spatium vnius noctis expe-
tisset,vt pro hoc ipso Dominum supplicaret:facto mane,ita eidem Augusto respondit; Gens Lon-
gobardorum superari modo aliquo non potest:quia Regina quædam ex alia prouincia veniens,
basilicam beati Ioannis Baptistæ in Lōgobardorum finibus construxit,& propter hoc ipse beatus *Vaticiniū de*
Ioannes pro Longobardorum gente continue intercedit. Veniet autem tempus,quando ipsum ora *Regno Lōgob.*
culum habebitur despectui,& tunc gens ipsa peribit. Quod nos ita factum esse probauimus: quia
ante Longobardorum perditionem,eamdem beati Ioannis basilicam,quæ vtique in loco,qui Mo-
dicia dicitur,est constituta,per viles personas ordinari conspeximus:ita vt indignis & adulteris,nō
pro vitæ merito,sed præmiorum datione isdem locus venerabilis largiretur.] hactenus Paulus,qui
narrare pergit inania studia Constantis Imperatoris,quæ insumpsit, vt Beneuentana potiri posset e Paul.diac. lib.
ciuitate.tu ipsum consulas.ceterum eiusdem Pauli [a] assertione, ante Imperatoris aduentum in 5.c.34.
Vrbem ea omnia contigisse traduntur. Defensam autem fuisse Beneuentanam ciuitatem ope san-
cti Barbari eiusdem ciuitatis tunc Episcopi,pluraquæ in eius vita scripta habentur,ostendunt.

E IX. Quod autem ad Grimoaldum pertinet:fuisse ipsum quidem ex Ariano ad fidem Catholicam
conuersum per S. Ioannem Bergomi Episcopum,eiusdem sancti Acta tradunt. Porro de sua ipsius
fide Catholica illud certum reliquit posteris omnibus conspicuum monumentum,dum(vt ex Pau
lo suo loco dicetur)constat ipsum erexisse basilicam sub titulo sancti Ambrosij Mediolanensis E-
piscopi,quem liquet fuisse Arianorum acerrimum oppugnatorem . De bellica eius virtute, & f Paul.lib.4.cap
aduersus Græcos alia antehac obtenta victoria, hæc breuiter idem Paulus [f]: Cum esset belli- 47.
cosissimus & vbique insignis,venientibus eo tempore Græcis , vt oraculum sancti Michaelis Ar-
changeli in monte Gargano situm deprædarentur:Grimoaldus super eos cum exercitu veniens,vl
tima cæde eos prostrauit.] hæc ipse de rebus ab eo gestis,cum Dux tantum esset, antequam re-
gnum capesseret.

I. *Constantinus Epis. Constantinop.* a Sext. Synod. Act. 14.

ANnus sexcentesimus sexagesimusquartus, Indictione septima, adest: quo Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos quinque & menses nouem (vt Nicephori Chronicon habet) moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Constantinus diaconus eiusdem Ecclesiæ, itemq. vasorum custos & Oeconomus, Catholicæ communionis, Monothelitis penitus aduersarius; vt Sextæ Synodi Acta [a], si tamen imposturа careant, significant, cum ita sancta Synodus de tribus his Episcopis Thoma, Ioanne, & Constantino decreuisse dicitur: Sanctum Concilium dixit: Corporali sacramento in nostra audientia & gloriosissimorum Iudicum, qui nobiscum sunt, persoluto a Georgio Deo amabili diacono & Chartophylace sanctæ huius magnæ Ecclesiæ Dei, perfectamq. nobis satisfactionem huiusmodi corporali verbo perhibēte, quod nullatenus sanctæ memoriæ Thomas, Ioannes, & Constantinus a quibusdam libellos exhorseruot de vna operatione & voluntate: hos sanctæ memoriæ tres viros, id est, Thomam, Ioannem, & Constātinum, præuidimus in identitate manere, atque in sacris Diptychis sanctarum Ecclesiarum recitari, vtpote qui in omnibus immaculati & irreprehensibiles inuenti sunt circa rectam nostram Christianorum fidem.] hæc de his ibi. Ceterum quod ad Constantinum pertinet, nihil prohibet quin potuerit esse Catholicus, Imperatore iam in Occidente inter Catholicos apparente Catholico; sed de duob. aliis Thoma & Ioanne quæ dicta sunt superius obstant. B

II. b Paul. diac. lib. 5. c. 7. 8. 9. in no. edit. c. 18. 19. 20. 21. 23. *Lupus tyrannus.*

Porro hoc eodem anno Constans Imp. in Siciliam venit, ibiq. (vt Paulus diaconus [b] tradit) vsq. ad duodecimam Indictionem permansit; cum interea Grimoaldus Rex Longobardorum Auares mouet aduersus Lupum Ducem Forijulij, qui absentia Regis fretus, ducatum illum sibi vsurpans, aduersus eumdem Regem rebellauerat. Sed tandem Lupus a barbaris illis occiditur: at labor fuit Grimoaldo post necem tyranni, Auares ad propria reuocare, qui Foroiulij potiti erant. Occisus est pariter Vuarnefridus Lupi successor a Foroiuliensibus, cum aduersus eos commouisset Sclauos. Sed quomodo per eius successorem Vuectarim ijdem Sclaui fuerint penitus superati, audi mirandum. Paulus diaconus rem gestam paucis ita describit: C

III. *Sclaui vincuntur a paucissimo numero militum.*

Venientes Sclaui castra metati sunt in loco qui Broxas dicitur, non longe a Foroiulij. Secundū diuinam autem dispositionem contigit, vt Dux Vuectari superiori vespere a Ticino reuerteretur, nescientibus Sclauis. Cuius Comites cum ad propria (vt assolet fieri) remeassent: ipse hoc nuociū de Sclauis audiens, cum paucis viris, hoc est, cum vigintiquinque, contra eos progressus est. Quem Sclaui cum tam paucis venire conspicientes, irriserunt, dicentes, Patriarcham contra se cum clericis aduentare.] etenim (vt dictum est) Patriarcha Aquileiensis Aquileia primum, inde e Grado insula pulsus, in castro Chermone apud Forumiulij residebat, quem redire Chermonem Sclaui existimarunt. Pergit vero Paulus hęc de Vuectari: Qui, inquit, cum ad pontem Nacisonis fluminis, qui ibidem est, vbi Sclaui residebant, propinquasset: cassidem sibi de capite auferens, vultum suū Sclauis ostendit: erat enim caluo capite. Quem dum Sclaui, quia ipse esset Vuectari, cognoscerent: mox perturbati, Vuectarim adesse clamitant: Deoq. eos exterrente, plus de fuga quam de prœlio cogitant. Tunc super eos Vuectari, cum paucis quos habebat, irruens, tanta eos strage prostrauit, vt ex quinque millibus viris, vix pauci qui euaderent, remanerent.] hactenus Paulus.

IV. c Bed. li. 3. c. 25. *Diuersimoda celebratio Pascha.*

Quod ad res Anglicanæ Ecclesiæ pertinet: cum in prouincia mediterraneorum Anglorū Northumbrorum & Merciorum ex Scotia petiti præsiderent Episcopi, qui etsi in omnibus fide essent Orthodoxi, in celebratione tamen Paschalis festi minime cum Catholicis conuenirent: huius rei gratia factum est, vt hoc ipso anno coram Rege Osuui inter vtramque partem de eo disputatio haberetur. describitur ipsa a Beda, qui de occasione eius disputationis ista præmittit [c]: His, inquit, temporibus quæstio facta est frequens & magna de obseruatione Paschæ, confirmantibus eis qui de Cantia vel de Gallijs aduenerant, quod Scoti Dominicum Paschæ diem contra vniuersalis Ecclesiæ morem celebrarent. Erat in his acerrimus veri Paschæ defensor, nomine Ronan, natione quidem Scotus, sed in Galliæ vel Italiæ partibus regulam Ecclesiasticæ veritatis edoctus: qui cum Finano *Scoto Episcopo* confligens, multos quidem correxit, uel ad solertiorem veritatis inquisitionē accendit, nequaquam tamen Finanum emendare potuit; quin potius, quod esset homo ferocis animi, acerbiorem, castigando, & apertum veritatis aduersarium reddidit. Obseruabat autem Iacob, diaconus quondam (vt supra docuimus) venerabilis Archiepiscopi Paulini, verum & Catholicum Pascha cum omnibus, quos ad correctionis viam erudire poterat. Obseruabat & Regina Eanfled cum suis iuxta quod in Cantia fieri viderat, habens secum de Cantia presbyterum Catholicæ obseruationis, nomine Romanum. Vnde nonnumquam contigisse fertur illis temporibus, vt bis in anno vno Pascha celebraretur; & cum Rex Pascha Dominicum solutis ieiunijs faceret, tunc Regina cum suis persistens adhuc in ieiunio, diem Palmarum celebraret.]

V. *Error Scotorū de Paschate quousque vetitalis.*

Sed antequam vlterius progrediatur oratio, hic meminisse oportet, quæ & superius attigimus, eodem auctore Beda constare, hos quidem qui secus ac Catholici in Scotia Pascha celebrabant, non fuisse eius erroris, vt cum Iudæis celebrandum Pascha dicerent, ob idq. sententiæ in Quartadecimanos in Niceno Concilio latæ obnoxij fuerint, sed ijdem secus ac illi, non decimaquarta Luna, sed die semper Dominico celebrarent, vt Catholici omnes, cum quibus tamen in eo nequaquā cōuenirent, quod Catholici illum Dominicum diem ad agendum Pascha susciperent, qui a decimaquarta Luna ad vesperam vsque ad vigesimamprimam Lunam primus occurreret, Scotis autem, qui a decimatertia luna vsque ad vigesimam dies Dominicus primus occurreret, is dies Paschalis

lis

A lis ipsis solemnis erat: ex quo illud absurdum interdum contingebat, vt si quartadecima Luna occurreret Dominica dies, ipsi eadem die vna cum Iudæis Pascha pariter celebrarẽt. Verum eiusmodi error irrepsit in Scotos non ex refractaria contentione, vt agere voluerint contra totius Ecclesiæ Catholicæ vsum, sed ex inscitia Paschalis computus. Porro cœptus est einsmodi error anno Domini quingentesimo sexagesimosexto, perdurauitq. vsque ad annum sepringẽtesimũ decimumsextum, ita vigens annis centum quinquaginta. Ceterum idem error in hunc vsq. annum fuisse illis venialis ostenditur, quod non ex contumacia & schismate fuisset exortus, sed tolerabili quadã ignorantia, cum (vt idem testatur Beda [a]) nemo illis vltra orbem positis Synodalia Paschalis obseruãtiæ decreta porrexisset. Quamobrem haud visi sunt Ecclesiæ Catholicę ex Albo sanctorum expungendi ij, qui sanctitate insignes in hunc vsq. annum inter eos egregijs virtutibus claruerunt pluribus etiam miraculis illustrati. Sed age hic ipsam disputationem paucis argumentis tractatam ac definitam ex eodem auctore reddamus.

a Bed.li.3.c.4.

VI. *Collatio de Paschate celebrãdo.*

Celebrata ipsa quidẽ est, duobus Regibus præsentibus patre ac filio, Osuui & Alchfrido, quorum alter, nempe pater Scotos in celebrando Paschate sequebatur, Alchfridus autem Romanæ Ecclesiæ vsum, vtpote qui catechistam habuisset Vuilfridum, qui Romæ primũ, deinde in Gallijs res
B Ecclesiasticas didicisset. Locus vero conuentus habendi delectum est monasterium Hildæ Abbatissæ magni nominis feminæ. Ceterum si vocabulis vti debemus Ecclesiasticis, haud putamus eiusmodi conuentum Synodum vel Concilium esse dicendum, cum in eo nõ fuerint prouinciales omnes Episcopi, sed qui tunc aderant, inter se coram Regibus amice contulerint. sic ergo propria magis voce Collationem quis dixerit, imitatus S. Augustinum, qui huiuscemodi conuentus Collationes appellare consueuit. Beda itaq. rem gestam sic aggreditur [b]:

b Beda li.3.c.25.

VII.

Veneruntq. illo Reges ambo, pater scilicet & filius; Episcopi, Colman cum clericis suis de Scotia, Agilbertus cũ Agathone & Vuilfrido presbyteris. Iacobus & Romanus in horum parte erãt: Hilda Abbatissa cum suis in parte Scotorum, in qua erat etiam venerabilis Episcopus Cedda iam dudũ ordinatus a Scotis, vt supra docuimus, qui & interpres in eo Concilio vigilantissimus vtriusque partis extitit. Primulq. Rex Osuui, præmissa præfatione, quod oporteret eos qui vni Deo seruirent, vnam viuendi regulam tenere, nec discrepare in celebratione sacramentorum cælestium, qui vnum omnes in cælis regnum expectarent: inquirendum potius, quæ esset verior traditio, &
C hanc ab omnibus communiter esse sequendam. Iussit primo dicere Episcopum suum Colmanum, qui esset ritus, & vnde originem ducens ille, quem ipse sequeretur.

Rex quid in Collatione præfatus.

VIII.

Tunc Colmanus: Pascha, inquit, hoc quod agere soleo, a maioribus meis accepi, qui me huc Episcopum miserunt, quod omnes patres nostri viri Deo dilecti eodem modo celebrasse noscuntur: quod ne cui contemnendum & reprobandum esse videatur, ipsum est quod beatus Euangelista Ioannes, discipulus specialiter Domino dilectus cum omnibus quibus præerat Ecclesijs, celebrasse legitur. Quo hæc & his similia dicente, iussit Rex & Agilbertum proferre in medium morẽ suæ obseruationis, vnde initium haberet, vel qua hunc auctoritate sequeretur. Respondit Agilbertus: Loquatur obsecro vice mea discipulus meus Vuilfrid presbyter: quia vnum ambo sapimus cum ceteris, qui hic assident, Ecclesiasticæ traditionis cultoribus: & ille melius ac manifestius ipsa lingua Anglorum, quam ego per interpretem, potest explanare quæ sentimus. Tunc Vuilfrid, iubente Rege vt diceret, ita exorsus est:

IX. *Assertio Catholici Paschatis.*

Pascha quod facimus, inquit, vidimus Romæ, ubi beati Apostoli Petrus & Paulus uixere docuere, passi sunt & sepulti, ab omnibus celebrari: hoc in Italia, hoc in Gallia, quas discendi vel orãdi studio pertransiuimus, ab omnibus agi conspeximus: hoc Africam, Asiam, & Aegyptum, Græ-
D ciam, & omnẽ orbem, quacumq. Christi Ecclesia diffusa est, per diuersas nationes ac linguas, vno ac non diuerso temporis ordine geri comperimus: præter hos tantum & obstinationis eorum complices, Pictos dico, & Britones, cum quibus de duabus vltimis Oceani insulis, his non totis, contra totum orbem stulto labore pugnant.

X.

Cui hæc dicenti respondit Colmanus: Mirum quare stultum appellare velitis laborem nostrum, in quo tanti Apostoli, qui super pectus Domini recumbere dignus fuit, exempla sectamur, cum ipsum sapientissime vixisse omnis mundus nouerit. At Vuilfridus: Absit, inquit, vt Ioannem stultitiæ reprehendamus, cũ scita legis Mosaicæ iuxta litteram seruaret, Iudaizante adhuc in multis Ecclesia, nec subito valentibus Apostolis omnem Legis obseruantiam, quæ a Deo instituta est, abdicare: quomodo simulacra, quæ a dæmonib. inuenta sunt, repudiare omnes qui ad fidẽ veniũt, necesse est: videlicet ne scãdalũ facerẽt eis, qui inter Gẽtes erant, Iudæis. Hinc est enim quod Paulus Timotheum circũcidit [c], quod hostias in templo immolauit [d], quod cum Aquila & Priscilla caput Corinthi totondit [e]: ad nihil videlicet vtile, nisi ad scandalum vitandum Iudæorum. Hinc qđ eidem Paulo Iacobus ait [f]: Vides, frater, quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt, & omnes ij
E æmulatores sunt legis. Nec tamẽ hodie clarescente per mundum Euangelio necesse est, immo nec licitum fidelibus vel circumcidi vel hostias Deo victimarum offerre carnalium. Itaq. Ioannes secundum Legis consuetudinem decimaquarta die mensis primi ad vesperam incipiebat celebrationem festi Paschalis, nil curans vtrum hæc sabbato, an alia qualibet feria proueniret.

Iudaica diu tolerata & vsu frequentata.

c Act.16.
d Act.21.
e Act.18.
f Act.21.

XI. *Catholicũ Pascha a Petro Romanis datũ*

At vero Petrus cum Romæ prædicaret, memor quia Dominus prima sabbati resurrexit a mortuis, ac mundo spem resurrectionis contulit, ita Pascha faciendum intellexit, vt secundum consuetudinem ac præcepta Legis, decimamquartam Lunam primi mensis, æque sicut Ioannes orientẽ, ad vesperam semper expectaret: & hac exorta, si Dominica dies (quæ tunc prima sabbati vocabatur) erat mane ventura, in ipsa vespera Pascha Dominicum celebrare incipiebat, quomodo & nos omnes hodie facere solemus. Sin autem Dominica non proximo mane post Lunam decimamquartam, sed sextadecima, aut septimadecima, aut alia qualibet Luna, vsque ad vigesimamprimam esset ventura: expectabat eam, & præcedente sabbato vespere sacrosancta

Pafchæ folemnia inchoabat:ficq. fiebat,vt Dominica Pafchæ dies nonnifi a quintadecima Luna A
vfque ad vigefimamprimam feruaretur. Neq.hæc Euangelica & Apoftolica traditio Legem fol-
uit,fed potius adimplet,in qua obferuandum Pafcha a quartadecima Luna primi menfis ad vefpe
ram,vfq.ad vigefimamprimam eiufdem menfis præceptum eft.In quam obferuantiam imitandā
omnes fancti Ioannis fucceffores in Afia poft obitum eius,& omnis per orbem Ecclefia conuerfa
eft.Et hoc effe verum,Pafcha hoc folum fidelibus celebrandum,a Nicæno Concilio non ftatutum
nouiter,fed confirmatum eft,vt Ecclefiaftica docet hiftoria.

XII. *In Ecclefia sēper receptū Catholicum Pafcha.*

Vnde conftat,vos,Colmane,neq.Ioannis(vt autumatis)exempla fectari,neq.Petri,cuius tra-
ditioni fcientes contradicitis,neq. Legi,neque Euangelio in obferuatione veftri Pafchæ congrue-
re.Ioannes enim ad legis Mofaicæ decreta tempus Pafchale cuftodiens,nihil de prima fabbati cu
rabat:quod vos non facitis,qui nonnifi prima fabbati Pafcha celebratis. Petrus a decimaquarta
Luna vfq.ad vigefimamprimam diem Pafcha Dominicum celebrabat:quod vos non facitis,quia
decimaquarta vfq.ad vigefimam Lunam diem Dominicum Pafchæ obferuatis, ita vt tertiadeci-
ma Luna ad vefperam fæpius Pafcha incipiatis,cuius neq. Lex vllam fecit mentionem,neq.auctor
ac dator Euangelij Dominus in ea,fed in quartadecima Luna vel vetus Pafcha manducauit ad ve B
fperam,vel noui Teftamenti facramenta in commemorationem fuæ paffionis Ecclefię celebrāda
tradidit.Itemq. Lunam vigefimamprimam,quam Lex maxime celebrandam commendauit a ce
lebratione veftri Pafchæ funditus eliminatis,ficq.(vt dixi)in celebratione fummæ feftiuitatis ne-
que Ioanni,neque Petro,neque Legi,neque Euangelio concordatis.

XII.

His contra Colmanus: Numquid,ait,Anatholius vir fanctus,& in præfata hiftoria Ecclefia
ftica multum laudatus,Legi vel Euangelio contraria fapuit,qui a quartadecima vfq. ad vigefimā
Pafcha celebrandum fcripfit? Numquid reuerendiffimum patrem noftrum Columbam & fucce
fores eius viros Deo dilectos,qui eodem modo Pafcha fecerunt,diuinis paginis contraria fapuiffe
vel egiffe credendum eft?cum plurimi fuerint in eis,quorum fanctitati cælefti figna & virtutū quæ
fecerunt miracula teftimonium præbuerunt,quos ipfe vt fanctos effe nō dubitans,femper eorum
vitam & mores & difciplinam fequi non defifto.

XIV. *Declaratur sētentia Anatholij.*

At Vuilfridus:Conftat,inquit,Anatholium virum fanctiffimum,doctiffimum,ac laude effe di
gniffimum:fed quid vobis cum illo,cum nec eius decreta feruetis?Ille enim in Pafcha fuo regula
vtiq.veritatis fequens,circulum nouemdecim annorum pofuit,quem vos aut ignoratis, aut agni- C
tum a tota Chrifti Ecclefia cuftoditum pro nihilo contemnitis.Ille fic in Pafchæ Dominicum de-
cimamquartam Lunam computauit,vt hanc eadem ipfa die more Aegyptiorum decimamquintā
Lunam ad vefperam effe fateretur.Sic enim vigefimam diem Dominico Pafchæ annotauit,vt hāc
declinata eadem die effe vigefimamprimam crederet. Cuius regulam diftinctionis vos ignoraffe
probat, quod aliquoties Pafcha manifeftiffime ante plenilunium, id eft, in tertiadecima Luna
facitis.

XV.

De patre autem veftro Columba & fequacibus eius,quorum fanctitatem vos imitari & regu-
lam ac præcepta cæleftibus fignis confirmata fequi perhibetis:poffum refpondere: quia multis in
iudicio dicentibus Domino,quod in nomine eius prophetauerint,& dæmonia eiecerint,& virtu-
tes multas fecerint,refponfurus fit Dominus,quia numquam eos nouerit.Sed abfit,vt de patribus
veftris hoc dicam:quia iuftius multo eft,de incognitis bonum credere,quam malum. Vnde & il-
Quod Catholicum,hoc præferendum, los Dei famulos ac Deo dilectos effe non nego,qui fimplicitate ruftica,fed intentione pia Deū di
lexerunt. Neq.illis multum obeffe Pafchæ talem reor obferuantiam,quamdiu nullus aduenerat,
qui eius inftituti perfectioris decreta,quæ fequerentur,oftenderet.Quos vtiq.credo,fi quis tūc ad D
eos Catholicus calculator adueniret,fic eius monita fuiffe fecuturos, quomodo ea quæ nouerant
ac didicerant Dei mandata probantur fuiffe fecuti.Tu autem & focij tui fi audita decreta fedis A
poftolicæ,immo vniuerfalis Ecclefiæ,& hæc litteris facris confirmata fequi contemnitis, abfq.vl
la dubietate peccatis.Etfi enim patres tui fancti fuerunt:numquid vniuerfali,quæ per orbem eft,
Chrifti Ecclefiæ,horum eft paucitas vna de angulo extremæ infulæ præferenda? Et fi fanctus erat
ac potens virtutibus ille Columba vefter,immo & nofter,fi Chrifti erat:num præferri potuit bea-
tiffimo Apoftolorum Principi?cui Dominus ait:Tu es Petrus,& fuper hanc petram ædificabo Ec
clefiam meam,& portæ inferi non præualebunt aduerfus eam;& tibi dabo claues regni cælorum?]
hucufque difputatio de Pafchatis quæftione.

XVI.

Quod autem adeo certis principijs nitebatur,qui vniuerfæ Catholicæ Ecclefiæ partes tuere-
tur:facile fuit ei qui aderat eius partis fectator,Regi Ofuui,quid de his fentiendum effet, afferere:
qui eiufmodi definitione claufit finceræ veritatis amore propofitam quæftionem,quam idem reci
tat Beda,dicens:Hæc perorante Vuilfrido,dixit Rex:Verene,Colmane,hæc illi Petro dicta funt a
Scita fententia claufa difputatio. Domino?Qui ait:Vere,Rex. At ille:Habetis,inquit,vos proferre aliquid tantæ poteftatis veftro E
Columbæ datum?At ille ait:Nihil.Rurfum autem Rex:Si vtriq.veftrum,inquit,in hoc fine vlla cō
trouerfia confentiunt,quod hæc principaliter Petro dicta, & ei claues regni cælorum fint datæ a
Domino?Refponderunt:Etiam,vtriq.At ille ita conclufit:Et ego vobis dico: Quia hic eft oftia-
rius ille, cui ego contradicere nolo: fed in quantum noui,vel valeo,huius cupio in omnibus obe-
dire ftatutis:ne forte,me adueniente ad fores regni cælorum,non fit qui referat, auerfo illo, qui
claues tenere probatur.Hæc dicente Rege,fauerunt affidentes quiq.fiue aftantes maiores vna cō
mediocribus;& abdicata minus perfecta inftitutione,ad ea quæ meliora cognouerant, fefe tranf-
ferre feftinabant.]ita quidem veluti euidenti demonftratione allata,omnes funt perfuafi. Ad quā
quidem fententiam certis adeo deductam principijs prouocandi funt omnes a veritate deuij, qui
per hærefum inuia atq.prærupta feruntur,perq.inextricabiles labyrinthos mētis infania reuoluū-
tur.quibus & illud propheticum fit inclamandum [a]: Refpicite ad petram,de qua fciffi eftis]ad
Petrum ipfum,a quo diuifi eftis.Subdit vero Beda [b]:

a Ifai.51.
b Beda li.3 c.26.

Finito

A Finito conflictu, ac soluta concione, Agilbertus domum redijr. Colman videns spretam suam doctrinam, sectamq. esse despectam, assumptis his qui se seqni voluerunr, id est, qui Pascha Carholi cum & tonsuram coronæ (nam & de hoc quæstio non minima erat) recipere nolebanr, in Scotiam regressus est, tractaturus cum suis, quid de his facere deberet. Cedd, relictis Scototum vestigijs, ad suam sedem redijt, vrpote agnita obseruarione Catholici Paschæ. Facta est auté hæc quæstio anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimoquarto, q fuir annus Osuui Regis vigesimus secundus; Episcoparus autem Scotorum, quem gesserunt in prouincia Anglorum, annus trigesimus: siquidem Aidan decem & septem annis, Finan decem, Colman tribus Episcopatus tenuere. XVII.

Tempus collationis huius astruitur.

Reuerso autem in patriam Colmano, suscepit pro illo Episcopatum Nordhumbrorum famulus Christi Tuda, qui erat apud Scotos Austrinos eruditus atque ordinatus Episcopus, habens iuxta morem prouinciæ illius coronam tonsuræ Ecclesiasticæ, & Carholicam temporis Paschalis regulam obseruans, vir quidé bonus ac religiosus, sed permodico tempore Ecclesiam regens.] Quomodo autem iterum de eadem quæstione celebriori conuentu disputatum est, suo loco dicturi sumus. Pergir dicere Beda de Scotorum clericotum & monachorum seuerissima disciplina, quam B inuexissent in Angliam: XVIII.

Vnde, inquit, & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus: ita vt vbicumque clericus aliquis, aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur: & iam si in itinere pergens inueniretur, accurrebant, & flexa ceruice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant: verbis quoq. horum exhurtatorijs diligenter auditum præbebanr, sed & diebus Dominicis ad ecclesiam siue ad monasteria certatim, non reficiédi corporis, sed erudiendi sermonis Dei graria, confluebant: & si quis sacerdutum in vicum forte deueniret, mox congregati in vnum vicani, verbum vitæ ab illo expetere curabant. Nam neq. alia ipsis sacerdotibus aut clericis vicos adeundi, quam prædicandi, infirmos visitandi, & (vt breuiter dicam) animas curandi, causa fuit: qui in tantum erant ab omni auaritiæ peste castigati, vt nec territoria, nec possessiones ad construenda monasteria, nisi a potestatibus sæculi coacti, acciperent.] hæc de florenti tūc ibi Ecclesia Beda. Ira qnidem, cum sal illud terræ sua virture integrum ad condiendos alios permāsit: postea aurem cum infatuatum fuit, conculcatum est ab hominibus. XIX.

Clericorum & monach. vigēs disciplina.

Eodem quoq. anno Earcombertus [a] Rex Cantuariorum defunctus est, inq. locum eius fue- C cessit Ecgbertus, qui amicus Osuui Regis Orienralium Saxonum de propaganda custodiendaq. fide Catholica in vniuersa insula cum eo consilium inijt: factumq. vr decerneretur legatio ad Vitalianum Romanum Ponrificem: quidnam aurem per eam sir petirū, dicemus anno sequenri, quo (vt colligi potest) mitti contigit. Addidit vero idem auctor [b], hoc eodem anno dira peste in insula laboratum, compluresq. ex Dei ministris non sine graui damno eius Ecclesiæ ad superos euocatos: Dei ramen benignitate factum, vt sanctus Ecgbertus multum profuturus illi Ecclesiæ non moreretur; de quo mira ista narrantur, cum de ipso atq. germano eius Edilhuno nobilibus Anglis & vtriusq. monachis historia texitur: XX.

a Beda in Epit. & lib. 3. c. 27.

b Beda li. 3. c. 27.

Ecgbertus (sicut mihi referebat quidā veracissimus & venerandæ canitiei presbyter, qui hæc se ab ipso audisse perhibebat) cum se existimaret esse morirurum, egressus est tempore matutino de cubiculo, in quo infirmi quiescebant, & residens solus in loco opportuno, cœpir sedulus cogitare de actibus suis, & compunctus memoria peccarorum suorum, faciem lacrymis abluebat, atq. intimo ex corde Deum precabatur, ne adhuc mori deberet, priusquam vel præteriras negligenrias, quas in pueritia siue infantia commiserat, perfectius ex tempore castigaret, vel in bonis se operi- D bus abundanrius exercetet. Vouit etiam votum: quia adeo peregrinus viuere vellet, vr numqnam in insulam in qua natus est, id est, Britanniam rediret: quod prærer solemnem canonici temporis psalmodiam (si non valetudo corporis obsisteret) quotidie Psalterium totum in memoriam diuinæ laudis decantaret: quod in omni septimana diem cum nocte ieiunus transiret. Cumque finitis lacrymis, precibus, & votis, domum rediret, inuenit sodalem dormienrem: & ipse quoq. lectulum conscendens, cœpit in quietem mēbra laxare: & cum paululum quiesceret, expergefactus sodalis respexit eum, & ait: O frater Ecgberte, o quid fecisti? Sperabam quia pariter ad viram æternam intraremus: Verumtamen scito, quia quæ postulasti accipies. Didicerar enim per visionem, & quid ille petijsset, & quia petita impetrasset. Quid mulra? ipse Edilhunus proxima nocte defunctus est. XXI.

S. Ecbertus diuinitus seruatur ab interitu.

Ar vero Ecgbertus decussa molestia ægritudinis conualuit, ac multo post tempore viuens, acceptumq. sacerdotij gradum condignis ornans actibus, post mulra virtutum bona, vt ipse desiderabat, nuper, id est, anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vigesimonono, cū esset ipse annorum nonaginta, migrauit ad regna cælestia. Duxit autem vitā in magna humiliratis, mansuetu- E dinis, continentiæ, simplicitaris, & iustiriæ perfectione. Vnde genti suæ, & illis, in quibus exulabat, narionibus Scotorū siue Pictorū, & exemplo viuendi, & instanria docendi, & auctoritate corripiēdi, & pietate largiendi de his quæ a diuitibus acceperat, multū profuit, &c.] profuit quidem multum, vt monachos ab errore Paschatis emendatos, ad Catholicam restitueret obseruantiam. XXII.

Quomodo autem tempore huius ingruentis hoc anno pestis Rex partis vnius Orientalium Saxonum a fide desciuerit cum suis ad idola conuersus, & reuersus postea ad fidem fuerit, idē auctor sic narrat [c]: Eodem tempore prouinciæ Orientalium Saxonum post Guuidhelmū (de quo supra diximus) præfuere Reges Sighere & Sebbi, quamuis ipsi Regi Merciorum Vulfhere subiecti. Quæ videlicet prouincia cū præfatæ mortalitatis clade premeretur, Sigbere cū sua parte populi, relictis Christianæ fidei sacramentis, ad apostasiam conuersus est. Nam & ipse Rex, & plurimi de plebe, siue optimatibus, diligentes hanc vitam, & futuram non quærentes, siue etiam nō esse credentes, cœperunt fana, quæ derelicta erāt, restaurare, & adorare simulacra, quasi per hæc possent a mortalitate defendi. XXIII.

c Beda l. 3. c. 30.

Apostasia Regis & populi.

XXIV.

Conuersio Regis & populi.

Porro socius eius & coheres regni eiusdem Sebbi magna fidem perceptam cum suis omnibus A
deuotione seruauit, & magna (vt in sequentibus dicemus) vitam fidelem felicitare compleuit.
Quod vbi Rex Vulfhere comperit, fidem videlicet prouinciæ ex parte profanatam: misit ad corri-
gendum errorem, reuocandamq. ad fidem veritatis prouinciam Iarumannum Episcopum, qui suc
cessor erat Trumhere: qui multa agens solertia (iuxta quod mihi presbyter, qui comes itineris illi
& cooperator verbi exstiterat, referebat: erat enim religiosus & bonus vir) longe lateq. omnia per
uagatus, & populum & Regem præfatum ad viam iustitiæ reduxit: adeo vt, relictis siue destructis
fanis, arisq. quas fecerant, aperirent ecclesias, ac nomen Christi, cui contradixerant, confiteri gau
derent, magis cum fide resurrectionis in illo mori, quam in perfidiæ sordibus inter idola viuere cu
pientes. Quibus ita gestis, & ipsi sacerdotes, doctoresq. eorum domum redere lætantes.] At de re-
bus Anglicanæ Ecclesiæ hactenus: ad res Gallicanas transeamus:

XXV.

Clodouei II. obitus.

a Audoen. in vit. S. Eligij li. 2 c. 31. apud Sur. die 1. Decembris.

Visio S. Eligij de Francorum Regibus.

Hoc anno Clodoueus Francorum Rex diem obijt, vbi regnasset annos decem & octo: ita ve-
tus auctor, qui appendicem affixit ad Gregorium Turonensem, atq. mente captum fuisse. Reliqt
autem tres filios, nempe Clotharium, Childericum, atq. Theodoricum: de quibus quæ S. Eligius
præuiderit, sanctus Audoenus ita narrat [a]: Talis Eligio oblata visio est: Aspiciebam, inquit, in vi B
sione noctis Solem sub horam diei tertiam clare lucentem, repente disparere. Cumq. insolens pro-
digium intente cōtemplarer, video repente ceu dimidiam oriri Lunam tribus in orbem vallatam
stellis, eaque via ingredi, qua solet quotidie Sol recurrens. Ecce autem dum hic attonitus defigo
obtutus, mox stellis manentibus, Luna euanescit. Deinde illas tres accurate cōsiderans stellas, ad
horam pene meridianam video eas accedere, vicissimq. suis se radijs cædere, & eam quæ inter eas
præstantior erat, de improuiso non apparere. Cumque duæ reliquæ inter se coniungi viderentur,
dicto citius altera earum obscurata & sublata, vna sola remansit; eaque recto tramite Solis cursum
imitans, magno tandem lumine aucta est; quantoque ad Occidentem magis ferebatur, tanto eius
lux copiosior propagabatur. Porro vbi ad vltimum peruenit occubitum, tantam vim luminis ex
se diffudit, vt Solis splendorem vincere videretur.] hactenus visio, quam idem qui viderat eam S.
Eligius, diuino spiritu, quo viderat, ita est prophetice interpretatus: pergit enim Audoenus ea ab
ipso audita referre:

XXVI.

Visionis interpretatio.

Huius autem visionis hæc est interpretatio. Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui
desinet esse in humanis, aliquandiu coniux eius cum tribus filiolis regnum Francorum obtinebit: C
illa autem sublata, filijs in regno relictis, vnus ex ijs cadet, nec diu post alter quoq. e duobus regno
priuabitur; tertius solus obtinebit monarchiam, eritq. eius magna gloria atq. potentia. hucusq. Eli
gius. Nos vero dubitare non debemus ita fore vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus:
nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obiit; & Regina coniux cum tribus paruulis
ad paucos annos regnans, filijs postea reliquit principatum: paucis interim labentibus annis ma-
ior natu dum pacifice regnat, excedit e vita, duobus relictis fratribus; de quibus quid futurū sit, so
lus Deus nouit.] ita ipse, cum S. Eligij vitam scriberet, adhuc viuentibus eisdem Regibus. Porro
& de reliquis ita factum, vt prædixerat sanctus, ipse exitus declarauit.

XXVII.

b Extant apud Sur. die 3. Sept.

Aigulphi martyrium.

c Paul diacon. li. 6. c. 2.

Sed antequam de successoribus Clodouei agamus, dicendum est de his quæ vltimis eius regni
temporibus contigerunt, præcipue vero de martyrio Aigulphi Abbatis, quod etsi nescitur quo an
no acciderit, tamen eo plane tempore, quo defuncto Erconualdo Magistro domus Clodouei subro
gatus est Ebroinus, ex antiquis scriptorum monumentis [b] constat ipsum Aigulphum Abbatem
Lerinensis cœnobij vna cum socijs regulæ monasticæ obseruantissimis occisum esse dolo pseudo
monachi Columbi, in ipsum vero lege actum a Clodoueo & Ebroino Magistro domus. quæ hæc D
omnia quidem cum ad Tertium Clodoueum referri non possint, cum iam ante illius regnū Ebroi
nus probetur fuisse necatus, vtiq. ad Secundum hunc Clodoueum referenda sunt. De quibus ante
quam agamus, sciendum est, quod Aigulphi Acta docent, quibus & alij complures scriptores ad-
stipulantur, ipsum missum a Mummulo Abbate Floriacensi Cassinum ad auferendas inde sacras
reliquias sancti Benedicti Abbatis: addunt alij [c] & Scholasticæ sororis eius a Cenomanis vel Au
relianensibus esse sublatas. Id cum pleriq. tradant, haud consentiunt tempore, cum alij ad Martini
Papæ Pontificatum, alij ad Deodati tempora referant.

XXVIII.

De translatione S. benedicti in Gallias.

At alij sunt innumeri qui contradicunt, adeo vt etiam diplomata afferant Romanorum Pon-
tificum id testantia; cuius probationis genere nec careat pars aduersa. Sed refugit animus tamdē
sum controuersiæ huius spinetum adire, quod horret vel e longe spectare. Prætermissis igitur om-
nibus his, ac si non extarent, perplexitatum ambagibus, reuocata ad suum principium quæstione,
modo tantum quid suadeant coniecturæ, velut e specula attentius contemplemur, non vt quid ve-
rum sit definiamus, sed tantum quid verisimile consideremus.

XXIX.

Corpus S. Benedicti haud penitus destitutum.

d Paul. diacon. lib. 6 c. 40. noue edit. Plant.

Certum est a Longobardis Cassinense cœnobium deuastatum: Sed rogo te, num monachis il- E
lis Cassinensibus Romam migrantibus, quibus curæ fuit mensuram quoq. panis & vini secum fer
re, nulla fuit ratio sacrorum ossium sanctissimi Benedicti, etsi non secum asportandi, saltem occul-
tandi, vel custodiendi ea alicuius monachi anachoreticam vitam illic ducentis assistentia? ita pla
ne senties: neq. enim fas esse videtur existimare tam sacra pignora Benedicti atq. Scholasticæ illic
fuisse penitus absq. cultu aliquo derelicta a monachis Cassinensibus Romæ degentibus; cum vi-
deamus exemplis, quosuis etiam regularis disciplinæ solutissimos monachos, sui ipsorum institu
toris memoriæ tenacissimos esse, vt pro ea conseruanda parati sint vitam quoq. profundere. Certe
quidem quando Petronax Brixianus ad instaurandum locum perrexit, aliquos ibi residere inue-
nit, prout idem Paulus [d] diaconus docet.

Vel si velimus nimia oscitantia stertisse omnes, vt absque cultu veneranda lypsana dereli-
querint: quomodo transferre ea Romam ad Lateranense cœnobium in mentem potuit non venis
se, tot præterlabentibus annis? Quod cum eos non fecisse constet; plane bene cultum tunc & custo
ditum

A ditum fuisse locum illum, aliquando restituendum, argumento est.

Rursum vero, si innotuit Gallis, & iis magnopere exultantibus, corpus sancti Benedicti Floria cum esse translatum: cur non Floriacum, sed Cassinum a Francorum principibus & aliis innumeris undiq; confluentibus post hęc frequentes fuerunt pietatis ergo peregrinationes susceptæ? Quã autem frequens & celeberrima ex toto pene orbe, ex Transalpinis vero potissimum, peregrinatio ad Cassinum mõtem fuerit, quæ suis locis inferius dicenda erunt, aperte docebunt. Sunt hæc, quæ (vt diximus) coniectura opinari nos admonet. XXX.

Scimus tamen antiquiorem omnium Paulum [a] diaconum, qui hoc sæculo vixit, & monachus in dicto Cassinensi cœnobio diem extremum clausit, quæstionem ita dirimere, vt dicat translata ossa fuisse, te mansisse vero redactas in pulverem carnes: sicq; idem intelligit quod ait inferius, dum agens de restitutione monasterii Cassinensis facta per Petronacem [b], corpus ipsum sancti Benedicti illic esse, absq; dubitatione testatur: cuius auctoritas apud me plurimum valet. Vtcumq; sit; venerari fideles pie sancteq; corpus integrum, vbi tenuis tantum pulvisculus habeatur alicuius sancti, quod eiusdem sit virtutis cum & integrum corpus, docet Gregorius Nazianzenus in Iu-B lianum. Sed de his hæc satis. redeamus ad necem sanctorum monachorum Aigulphi ac sociorũ. XXXI.

a Paul diacon. li. 6. c. 1. vel 2. nou. edit.
b Paul. diacon. lib. 6. cap. 11 vel nou. edit. c. 40.

Cum enim ex Floriacensi monasterio ad præfecturam Lerinensis monasterii vocatus esset, in quo collapsa monastica disciplina videretur; inuidiam incurrit & odium, pseudomonachorum illic degentium Columbi atq; Arcadii: qui ipsum cum eius sociis primum vinciendum curarunt, & in carcerem coniiciendum: inde vero ad eorum supplicium ignobilem insulam delegerunt inter Corsicam atq; Sardiniam constitutam, vbi post linguæ abscissionem & erutionem oculorum capite truncati sunt. Sed eorum corpora, comperto facinore, in Lerinensem insulam relata atq; cum honore sepulta fuere; nefandus autem Columbus sceleris architectus a Rege Clodoueo post alia tormenta necari iussus est. Hæc summatim satis dixisse de Aigulpho, eiusq; sociis martyribus: sed ista pluribus eorumdem Acta martyrum. Relati sunt iidem inter sanctos Dei martyres, tabulisq; Ecclesiasticis [c] adnotati, atque annua memoria nobilitati. XXXII. Martyriũ Aigulphi & sociorum.

c Martyrolog. Rom. die 3. Septemb.

Transiit hoc eodem anno ex hac vita insignis illa virgo, Francorum nobilitatis decus & ornamentum, sancta Gertrudis filia Pipini Ducis. Extant eius res præclare gestę omni fide posteris traditæ, ex quibus perpauca hæc retulisse sat sit [d]: Fuit virgo clarissimis & per totam Europam pe-C rvulgatis orta natalibus. Ab ipsius pueritiæ annis viam mandatorum Dei ingressa, omnem lubricæ ætatis leuitatem fugiebat: & assidue matri ltræ adhærens, ab ore eius trahebat verba vitæ & disciplinæ. Ancillis suis se ancillam præstabat, nec vsquam natalium suorum sublimitatem attendebat. Dum autem altiori proposito virgineæ pudicitiæ sigillum consecrare vult auctori castitatis Domino Iesu, superuenit ad ædes paternas Rex Dagobertus, in cuius comitatu erat Ducis cuiusdam filius, qui eam in matrimonium postulauit. Sed virgo Regi, parenti, & reliquis principibus respondit: Ego mihi sponsum delegi, cuius æterna pulchritudine omnis creaturarum pulchritudo resplendet, in cuius diuitiis cælum & terra & omnis ornatus numeratur, cuius nobilitatem Angelica sublimitas cum tremore veneratur.] XXXIII. S. Gertrudis obitus.

d Molan. in Natal. SS. Belg.

Iacta sunt eiusmodi fundamenta ad celsam valde molem erigendam, quam ex rebus ab ea præclare gestis descriptam iam cusam præ oculis habes. hic sat sit meminisse ipsius, cuius natalẽ Catholica Ecclesia anniuersaria memoria colit die decimaseptima mensis Martii. Sed non prætereat hic meminisse [e] sanctæ matris ipsius Gertrudis, quæ Ydoberga nomine, & Itta cognomine, vxor Pipini, viduata viro, a S. Amando sacrum religionis velamen accipiens, ex agro sanctæ continentię D sexagesimum collegit fructum, adeoq; profecit, vt inter sanctas & ipsa mereretur adnumerari, cuius natalis dies Niuellæ solemnis est octaua Martii. Has fixit beata illa familia in cælo radices, ex quibus Francorum Regum progenies fœcundo cæspite pullularet, vbi truncus vetus familiæ Clodouei arescere cœpit auitæ defectu virtutis. XXXIV.

e Molanus Natal. SS. Belg. die 8. Mart.

IESV CHRISTI ANNVS	VITALIANI PAP. ANNVS	CONSTANTIS IMP. ANNVS
665.	11.	24.

SExcentesimus sexagesimusquintus, Indictione octaua, adest annus, quo ex Anglia a Rege Osui legatio missa est ad Vitalianum Romanum Pontificem vna cum oblationibus in basilicam Petri Apostoli inferendis. Qui enim anno superiori in Collatione habita accepisset illam firmiter E tenendam fidem, quam Romana doceret Ecclesia, cui Petrus consignatum Euangelium reliquit, audissetq; pariter insignia Petri merita & diuina charismata præ ceteris Apostolis eidem impertita: magno exarsit desiderio, vt inde acciperet magistrũ atq; doctorem, qui sibi pariter eumdẽ Petrum conciliaret Apostolũ. Cũ enim, ingruente lue, ex hac vita subductus esset Deusdedit Episcopus Dorouernẽsis sextus ordine, successorẽ ab ipso Romano Pontifice ordinari voluit, misitq; qui ab eo ordinaretur Episcopus, Vuighardũ presbyterũ. Desiderantur eius litteræ ad Romanũ Pontificem datæ; sed ex iis quæ ad ipsum Vitalianus Papa rescripsit, possumus hæc omnia facile intelligere. At priusquã Vitaliani legamus litteras, quæ illis Beda [f] præmittit, audiamus; sic enim ait: I. Legatio ex Anglia Romam.

f Beda li. 3 c. 29.

His temporibus Reges Anglorum nobilissimi, Osuui prouinciæ Mordhumbrorũ, & Ecgbert Cantuariorum, habito inter se consilio, quid de statu Ecclesiæ Anglorum esset agendum (intellexerat enim veraciter Osuui, quãuis educatus a Scotis, quia Romana esset Catholica & Apostolica Ecclesia) assumpserunt cum electione & consensu sanctæ Ecclesiæ gentis Anglorum, virum bonũ, & aptum Episcopatu, presbyterum, nomine Vuighardum, de clero Deusdedit Archiepiscopi, & hunc II. Cõsultatio Regum Anglorũ.

& hunc Antistitem ordinandum Romam miserunt: quatenus accepto ipse gradu Archiepiscopa- A
tus, Catholicis per omnem Britanniam Ecclesijs Anglorum ordinare posset Antistites. Verum
Vuighardus Romam perueniens, priusquam consecrari in Episcopũ posset, morte præreptus est,
& huiusmodi litteræ Regi Osuui in Britanniam remissæ sunt:

III.

Domino excellẽtissimo filio Osuuio Regi Saxonũ, Vitalianus Episcopus seruus seruorũ Dei.

Epist. Vital. PP. ad Regem Osuui.

Desiderabiles litteras excellentiæ vestræ suscepimus, quas relegentes cognouimus eius pijssi
mam deuotionem, feruentissimumq. amorem, quem habet propter beatam vitam: & quia dextera
Domini protegente, ad veram & Apostolicam fidem sit conuersus; sperans, sicut in sua gente re-
gnat, ita & cum Christo in futuro conregnare. Benedicta igitur gens, quæ talem sapientissimum &
Dei cultorem promeruit habere Regem: quia non solum ipse Dei cultor existit, sed etiam omnes
subiectos suos meditatur die ac nocte ad fidem Catholicam atq. Apostolicam pro suæ animæ redẽ
ptione conuerti. Quis enim audiens hæc suauia, non lætetur? Quis nõ exultet & gaudeat in his pijs
operibus? quia & gens vestra Christo omnipotenti Deo credit, secundum diuinorum prophetarũ
voces, sicut scriptum est in Isaia [a]: In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum Gẽ
tes deprecabuntur. Et iterum [b]: Audite insulæ, & attendite populi de longe. Et post paululũ: Pa- B
rum, inquit, est, vt mihi sis seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas: dedi te
in lucem Gentium, vt sis salus mea vsq. ad extremum terræ. Et rursus: Reges videbunt, & consur-
gent Principes, & adorabunt. Et post pusillum: Dedi te in fœdus populi, vt suscitares terrã, & pos-
sideres hereditates dissipatas, & diceres his qui vincti sunt, Exite, & his qui in tenebris, Reuelami
ni. Et rursum [c]: Ego Dominus vocaui te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui, &
dedi te in lucem Gentium, & in fœdus populi, vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclu-
sione vinctum, de domo carceris sedentem in tenebris.

a Isai. 11.
b Isai. 49.
c Ibidem.

IV.

Ecce, excellentissime fili, quam luce clarius est, non solum de vobis, sed etiam de omnibus pro
phetatum Gentibus, quod sint credituræ in Christo omnium conditore. Quamobrem oportet ve
stram celsitudinem, vtpote membrum existens Christi, in omnibus piam regulam sequi perenni-
ter Principis Apostolorum, siue in Pascha celebrando, siue in omnibus quæ tradiderunt SS. Apo-
stoli Petrus & Paulus: quia vt duo luminaria cæli illuminant mundum, sic doctrina eorum corda
hominum quotidie illustrat credentium. *Et post nonnulla, quibus de celebrando per orbem totum vno*
vero Pascha loquitur: Hominem deniq. inquit, docibilem & in omnibus ornatum Antistitem secũ C
dum vestrorum scriptorum tenorem minime valuimus nunc reperire pro longinquitate itineris.
Profecto enim dum huiusmodi apta reperta persona fuerit, eum instructum ad vestram dirige-
mus patriam, vt ipse & viua voce & per diuina oracula omnem inimici zizaniam ex omni vestra
insula cum diuino nutu eradicet.

V.

De muneribus missis ad Eccl. S. Petri.

Munuscula a vestra celsitudine beato Principi Apostolorum directa pro æterna eius memoria
suscepimus, gratiasque ei agimus, ac pro eius incolumitate iugiter Deum deprecamur cum Chri
sti clero.] quæ autem fuerint ista munera, Beda inferius ait, fuisse vasa aurea & argentea non pau-
ca. Pergit vero Vitalianus: Itaque qui hæc obtulit munera, de hac subtractus est luce, situsq. ad li-
mina Apostolorũ: pro quo valde sumus contristati cũ hic esset defunctus. Verumtamẽ gerulis ha-
rum nostrarum litterarum vestris Missis & beneficia sanctorum martyrum, hoc est, reliquias bea
torum Apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum martyrum Laurentij, Ioannis & Pauli, & Gre-
gorij, atq. Pancratij eis fecimus dari, vestræ excellentiæ profecto omnes contradendas. Nam &
coniugi vestræ nostræ spirituali filiæ direximus per præfatos gerulos Crucem, clauem auream ha-
bentem de sacratissimis vinculis beatorum Apostolorum Petri & Pauli: de cuius pio studio cogno D
scentes, tantum cuncta sedes Apostolica vna nobiscum lætatur, quantum eius pia opera corã Deo
flagrant & vernant.

VI.

Exhortatio Vitaliani ad Regem.

Festinet igitur, quæsumus, vestra celsitudo (vt optamus) totam insulam suam Deo Christo di
care. Habet enim profecto protectorem humani generis Redemptorem Dominum nostrum Ie-
sum Christum, qui ei cuncta prospera impartiet, vti nouum Christi populum coaceruet, Catholi-
cam ibi & Apostolicam constituens fidem. Scriptum enim est [d]: Quærite primum regnum Dei
& iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. nimirum enim quærit & impetrabit, & ei omnes
suæ insulæ (vt optamus) subdentur. Paterno itaq. affectu salutantes vestram excellentiam, diuinam
iugiter precamur clementiam, quæ vos vestrosq. omnes in omnibus bonis operibus auxiliari di-
gnetur, vt cũ Christo in futuro regnetis sæculo. Incolumem excellentiã vestrã gratia superna cu-
stodiat.] hucusq. ad Regem Anglorũ Vitalianus Põtifex: qui solicite requirens quem expetitum in
Angliam mitteret idoneum ad munus subeundum Episcopum, tandem nactus virum egregium,
doctrina & moribus insignem Theodorum Tarsensem, eumdem Episcopum ordinatum cum Ha-
driano itineris duce in Angliam misit: quando autem id acciderit, suo loco dicturi sumus. Porro E
quod pertinet ad obitum eius qui fuerat missus, Vuigbardi: ait Beda [e], eum cum omnibus pene
socijs Romæ pestilentia vrgente interijsse: adeo vt appareat, eamdem pestem, quæ Anglos affl.xit,
Italiam etiam inuasisse.

d Matth. 6.

Pestis in vrbe.

e Bed. lib. 4. c. 1.

VII.

S. Eligij Episcopi obitus.

f Sigeb. hoc anno in Chron.

Eodem Christi anno [f] S. Eligius admirandus Nouiomensis Episcopus, Flandrorum Aposto
lus nuncupatus, sæculi huius splẽdor, ex hac vita migrauit miraculis celebris & egregijs factis insi
gnis, cuius præclaras res gestas vir æq. sanctitate clarus Audoenus eius æqualis tribus libris diges
sit, quos consulere quisq. potest: de ipso autem hic elogium ex eisdem ab erudito viro Molano ex
cerptum, intextumq. in Natalibus sanctorum Belgii, reddere sat erit: Hunc, inquit, & Flãdri & An
tuerpienses merito vt Apostolum suum venerantur: multum enim in Flandris laborauit, iugi in-
stantia Andouerpis decertauit: pastoris cura solicitus lustrabat vrbes & municipia circumquaque
sibi commissa. Sed Flandrenses atque Andouerpienses, Frisones quoque & Sueui, & barbari qui-
que circa maris littora degentes, quos velut in extremis remotos nullus adhuc prædicationis

vomer

A vomer impresserat, primo eum hostili animo & auersa mente susceperunt: postmodum verocum paulatim per gratiam his verbū Dei insinuare cœpisset, pars maxima trucis ac barbari populi, relictis idolis, conuersa est ad verum Deum, Christoq. subiecta. Fana nonnulla, Christi clypeo protectus, cum Apostolica auctoritate destruxit: idola quoque diuersi generis vbicumque inuenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter lacessitus ab ingrato & perfido populo, & pene vsque ad contumeliam prouocatus, nullatenus a cœpta doctrina arcebatur; sed magis ipse lenis, patiens, humilis, & mitis pro eis Dominum deprecabatur. Hæc & alia multa de eo scribit S. Audoenus, qui & Dado, Episcopus Rothomagensis eius æqualis, vitæq. scriptor. Aldenburgi, Rodenburgi, Oostburgi, Brugis, & alibi sacras inchoauit ædes.] hæc summatim ipse, ex ampla messe paucas spicas perstringens manipulo vno.

VIII. Claruit & post obitum plurimis miraculis, quæ idem prosequitur Audoenus, agitq. de ipsius memoriæ erecta Nouiomi basilica. Quid autem acciderit Clothario maiori natu Francorum Regi, non eo quo par erat honore Sanctum prosequente, audi eumdem Audoenum rem gestam ita narrantem [a]: Duo Reges, germani fratres, Clotharius & Theodoricus, quandoque e palatio egressi, orandi causa ad eam basilicam accesserunt. Absolutis precibus exeuntes illos quidam proceres admonuerunt, vt aliquam eleemosynam pro S. Eligij veneratione illi loco tribuerēt: sed Rex senior contempsit, iunior vero aliquot solidos ex radianti metallo ibi reliquit. Vbi ad palatium reuersi sunt, Rex senior Clotharius molesta confestim febre vexatur, totoq. corporis ardore ad caput tendente, secutus est vehementissimus dolor dentium. Nocte igitur illa in somnis cruciamentis transacta, mane recordatur quid hesterno die neglexerit; seq. confert ad beatum Eligiū deprecādum, cui etiam per hominem fidelem multos misit solidos: qui simulatque illati sunt in templū, dolor omnis repente sopitus est.] Sed quæ miranda, præsente Bathilde Regina, acciderint, videamus: idem enim qui his præsens esse potuit Audoenus Episcopus Rothomagensis hæc ait [b]:

a Audo vit. S. Eligij lib. 2. ca. 15. apud Sur. die 1. Decembr.

Clotharius cur morbo correptus.

b Ibid. c. 33.

IX. Mane ingens vtriusque sexus multitudo ad oppidum aduolauit, itemq. Regina Bathildis cum filijs & proceribus, multoq. exercitu. Et ipsa quidem Regina propere ad corpus beati viri accurrens, magnam illic fudit lacrymarum vim, valde dolens, quod eum viuum non reperisset. Interim iubet præparari omnia, vt possit corpus ad Calam monasterium eius transferri: sed cum loco moueri non posset, magno animi mærore affecta est: curauitq. triduanum indicēdum ieiunium, quod C etiam ipsa cum optimatibus suis & clero seruauit, ieiunio etiam cum illis pariter perpetuas adiungens vigilias: quæ cum fierent, in tantum illa mærebat & lugebat, vt nullo pacto lacrymas frenare posset. Cumq. præ nimio dolore desiderium eius ferre non sustineret, tandem ut animo suo satisfaceret, detecto eius vultu, cum multis lacrymis osculata est eum, itemq. pectus & manus. Ecce autē dum sic palpat sacrum corpus, tametsi erat hibernum tempus, & iamdiu illud fuisset exanime protsusq. frigidū, copiosus sanguis ex eius naribus emanauit. Id vbi viderunt Episcopi & Regina Christianissima, confestim admouerunt lintea, summo studio sanguinem colligentes, eum pro magno munere in reliquijs seruandum seposituri.

Studium Reginæ erga sacras sācti reliquias

X. Interim expleto ieiunio, modis omnibus satagebat Regina, vt corpus beati viri in Calam monasterium eius transferretur: sed e diuerso alij Parisios illud transferre volebant. Quibus vtrisque se opponebant ciues Nouiomenses, iustissimam hereditatem corpus Antistitis sui sibi vendicantes. Sub ea pia contentione, cum Episcopi & præstantiores quique fauerent Reginæ partibus, decernerētq. ad monasterium beati viri corpus eius transferendum, magnus clamor & tumultus ortus est in vniuerso populo Nouiomensi. Tunc Regina prudenti vsa consilio, omnipotentis Dei iu- D dicio rem totam committens: Facessant, inquit, verborum contentiones. Si placet Deo & Sancto eius vt perducatur corpus quo ego volo, illico se leuari sinat: sin aliter, iam experiamur. Mox accedunt ad corpus, vt illud tollant; sed nulla vi moueri potest. Tentatur id subinde ab alijs atque alijs, & tandem ab ipsa Regina totis viribus in id incumbente: sed nihil efficiunt. Tum Regina ad proceres se vertens: Iam perspicue (ait) animaduertimus, nolle eum alio asportari. Permittamus igitur huic populo vel inuiti, quod hactenus sponte noluimus. Assenserunt omnes, & simulatque feretrū leuare cœperunt, tanta facilitate motum est, vt commode iam a duobus portaretur, quod paulo ante plurimi nec mouere leuiter poterant. Id miraculum cum vidisset Regina & ciues omnes, in Dei laudes erumperunt, dixeruntque: Mirabilis es Deus in sanctis tuis, &c.] pergit de funere dicere, atq. rursus hæc de Bathilde: Ad extremum Regina venerabilis cum plebe valde fessa, postquam illud reuerenter venerata est, ieiuna recessit: luctuq. eam non sinente cibum sumere, sic triduanum lacrymabunda ieiunium expleuit.] hucusque de Reginæ sanctissimæ ministerio.

Cadauer immobile relictum ciuibus.

XI. Quæ cum consueuisset commoueri ab eodem sancto Eligio viuente, eidem post mortem non destitit Sanctus ea quæ pie agenda essent ostendere ac significare. Cum enim viduata marito anno E superiori (vt vidimus) ipsa cum paruulis filijs suis regnaret, coronato tamen Clothario primogenito, quod putaret decere Reginam regalibus vti indumentis, nullam habuit rationem viduitatis, nēpe vt humilioribus vestibus vteretur, sed regijs vtebatur: cuius rei gratia per Sanctum corripi meruit, id cuidam seruo suo fideli reuelantem. Res gesta digna memoria ita narratur ab eodem æque sancto Audoeno Episcopo Rothomagensi verbis istis: Alij cuidam in Regis palatio commoranti in luculento habitu apparens Sanctus iussit, vt quamprimum adeat Reginam Bathildem, admoneatq. eam pro Christi reuerentia deinceps missa facere vestium aurea gemmataq. ornamenta, quibus etiamnum vteretur. Illo dissimulante, nocte altera rursus apparet ei, repetitq. eadem quæ prius mandarat. Sed illo minime id auso Reginæ indicare, tertio adest, grauiterq. homini comminatur, ni faciat, quod iussus sit. At nec sic tamen iussa capessentem præ timore, mox febris infestat. Regina ad eum venit, causam morbi perquirit. Et data opportunitate, aperit ille, quid ab Eligio audierit; statimq. pulsa febre, reualescit. Porro Regina ocyus ponit ornamenta omnia, nihil præter manicas aureas retinens: cunctaq. pauperibus distribuens, elegātiora quæque seruauit, atque ex iis Cru-

Monetur a S. Eligio Regina.

Bathildis diuinitus admonetur abdicare ornatū Regiū.

cem

cem pulcherrimam fecit,eamq.ad caput beati Eligij deponi iussit.Thecam quoque ex multo auro A
& argento,in qua eius sacra ossa conderentur,miro opere conficiendam curauit,ita dicens:Hic vir
beatissimus multorum sanctorum effecit thecas,& ego quoque(vt dignum est)eius memoriæ, si
potero,operam dabo.Cumq.id fecisset,tanta deinceps a proceribus & potentibus ei loco auri &
argenti atque gemmarum copia collata est,vt eam difficile sit verbis explicare.]subdit his dicere
de miraculis ex eadem Cruce Dei virtute manantibus,quæ breuitatis causa omittimus.

XII. *Bathildis Regina professa vitam Monasticam.* Ipsa vero Regina superuixit Clothario & Childerico filijs,superstite tantum relicto Theoderico,prout sanctus Vuandregisilus ipsi prædixerat,vt eius sancti Acta habent ab eius temporis auctore conscripta:ipsa enim filijs regni administrationem relinquens,in monastico habitu diē clausit extremum sanctitate percelebris:nam inter sanctas relata,aonuiersaria memoria in Ecclesia ex eo tempore in hanc diem celebrari non desiuit sextodecimo Kalendas Februarij,qua die ex hac vita recessit.Reliquit inter alia suæ pietatis monumenta duo a se celeberrima monasteria constructa,alterum cui nomen Corbeia,alterum Cala,de quo nuper mentio facta est.

XIII. Sed & hoc eodem pariter anno ex hac vita discessit magnæ vir sanctitatis Vuandregisilus sacerdos:interfuit eius ad Deum transitui S.Audoenus Episcopus Rothomagensis,de quo nuper mē B
tio facta est.Genitus [a] iste ex consobrino Pipini Ducis Austrasiorum,Comes Palatinus apud Dagobertum Regem obligatus coniugio,cum vxore virgine & ipse virgo religionis ergo virginitatem seruari pari consensu decreuit,attonsusq.est in clericum,cum & eius vxor institutum monasticæ vitæ suscepit.quibus autem progressibus culmen ascenderit sanctitatis,eius Acta quam fidelissime scripta significant,quæ tu consulas.

a Acta eius apud Sur.die 22. Iul. tom.4. S.Vuandregisili obitus.

XIV. Quod vero ad obitus tempus pertinet,hæc ad finem inuenies: Requieuit sane venerandus & cum omni magnificentia nominandus beatissimus pater & sacerdos Domini Vuandregisilus anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi sexcentesimo sexagesimoquinto, Indictione octaua,anno 11. *. Pontificatus Vitaliani Papæ(*ita corrigendum loco* 15.)porro Tertij Clotharij anno regni vndecimo.]Habent tabulæ Ecclesiasticæ eius diem natalem vigesimasecunda Iulij recensitum,quem annua die vna cum alijs sanctis Ecclesia colit.Sed nō prætereat de eodem sanctissimo viro,quod cum ædificaret quatuor basilicas,misit nepotem suum Romam ad Vitalianum Papā,a quo accepit quod voluit,auctorenim eius Actorum hæc habet:

* 11.

XV. *A Vitaliano PP. accepta reliquia.* Aedificauit autem in ipso loco vir Domini basilicas egregio cultu numero quatuor, in honorem videlicet Principis Apostolorum Petri,simulq.doctoris Gentium Pauli,sanctiq. Laurentij ac C
Pancratij martyrum Christi. Et cum huic operi insisteret, misit antedictum nepotem suum Romam propter pignora beatorum Apostolorum ac martyrum Christi:vt ædificatis basilicis,in promptu haberet reliquias sanctorum,quorum nomini & reuerentiæ dicare disposuerat. Qui votis pij patris libentissime parens,Romam abijt,Vitaliano Papa eodem tempore gubernante sedē eiusdē Ecclesiæ:atque ab eo suscepta plurima Apostolorum & martyrum Christi pignora,vna cum benedictione Apostolica rediens,secum detulit,codicumq.sacrorum copiam non minimam,&c.]hæc enim satis ad institutum de Vuandregisilo viro sanctissimo.Sane quidem videas his temporibus,quibus densa caligine Oriens,ingruentibus Sarracenis & diuersarum sectarum hæreticis,obscuratur, elucescere splendoribus sanctorum Gallias & Britanniam:ita plane eo clarioribus & ardentioribus fulget fides vt Sol alibi radijs,quæ nubium densitate lucere alibi prohibetur.

IESV CHRISTI ANNVS 666. VITALIANI PAP. ANNVS 12. CONSTANTIS IMP. ANNVS 25. D

I. Sequitur ordine temporis annus Redemptoris sexcentesimus sexagesimus sextus,Indictione nona:quo Constantinus Patriarcha Constantinopolitanus,vbi sedisset annum vnum,mēses duos, & dies septem,vt Nicephori Chronicon habet,moritur,subrogaturq.in locum ipsius Theodorus presbyter Syncellus & custos vasorum. Fuit iste hæreticus omnium impudentissimus, subdolus, versipellis,malorum omnium concinnator egregius Monothelitarum sectæ propugnator audacissimus:cui cum pax summa fuerit atque potestas,quamdiu Constans Imperator vixit;æque possumus intelligere fidem ipsius imperatoris,quam Catholicam profiteri visus est in Occidente,nihil præterea fuisse,quam laruam ad mentiendum atque decipiendum impositam.Qui igitur in malū Ecclesiæ Catholicæ hoc anno sedere cœpit Theodorus, peruenit vsque ad annū duodecimum suæ sedis.ita corrigas res tum Nicephori,vbi legitur sedisse annos duos & menses tres,vt restituas annos duodecim:vsque enim ad annum ante Sextam Synodum sedisse,quæ inferius dicentur, ostendent.Hic est status anni huius Orientalis Ecclesiæ plane miser. E

Theodorus Episco.Constantinop.

II. *Concilium Emeritense.* Hoc eodem anno,qui numeratur decimusoctauus Reccesuinthi Regis,[Era septingentesima quarta celebratum est Concilium Emeritense duodecim comprouincialium Episcoporum ,prouinciæ Lusitaniæ:cuius sunt canones vigintitres ad optimum Ecclesiæ statum disponendum spectantes.Sed memoria dignum,quod habet canon tertius de ope ferenda a sacerdotibus Regi, dum in bello detinetur,his verbis:

III. *Sacrificiū quotidianum pro Rege decernitur.* Instituit hoc sanctum Concilium,vt quandocumque eum causa ingredi fecerit contra suos hostes,vnusquisque nostrum in Ecclesia sua hunc teneat ordinem:ita vt omnibus diebus per bonam dispositionem sacrificium omnipotenti Deo pro eius,suorumq.fidelium,atque exercitus sui salute offeratur,& diuinæ virtutis auxilium impetretur:vt salus cunctis a Domino tribuatur, & victoria illi ab omnipotenti Deo concedatur. Tamdiu hic ordo tenendus est,quamdiu cum diuino iuuamine ad suam redeat sedem.Quisquis huius institutionis modum implere distulerit, sciat se a

A suo Metropolitano esse excommunicatum.]hęc de his Synodus.
Sed & illud recens institutum est canone quinto,ne nisi presbyteri ab Episcopis impedimen IV.
to aliquo detentis vicarij in Concilium mitterentur,ijsdemq.sedere a tergo Episcoporum conce
deretur,diaconis autem nullo modo.Fuit & illud salubriter decretum, ne quis defuncto Episcopo
quoquo modo detraheret,sed grauibus plectendos pœnis,qui secus egerint.est sancitus de his ca-
non decimusseptimus,in quo hæc post alia:Instituentes igitur decernimus, vt nullus subiectus de
cedentem detrahat Episcopum:nullus de eo deroget,nec malum quicquam loquatur.Si quis talia
deinceps facere præsumpserit:si presbyter fuerit,tribus mensibus ab Episcopo suo sub pœnitentia *Non detrahen*
religatus maneat:si diaconus,quinque:si subdiaconus,aut clericus,vel quilibet religiosus de maio *dum defunctis*
ri gradu(quia constat ex his iam aliquos per bonam actionem esse venerandos)nouem: si minimi *Episcopis.*
fuerint,qui leui corde sint,minimæq.adhuc personæ,quinquagenis flagellis iussione feriantur Epi
scopi:quod si laicus,quamuis ingenuus,in domo Ecclesiæ tamen nutritus,& ab Ecclesiæ rebus,di-
gnitatis gratia præditus,iuxta quod dignitas eius exegerit,pro tali excessu excommunicationis sen
tentia feriendus erit.si vero de familia Ecclesiæ fuerit quisque (quia & in his discretionis est gra-
B dus)si maior fuerit qui dignitate polleat,sex mẽsibus ab Episcopo suo excommunicatus maneat:
inferior tamen,aut minima persona disciplinam mereatur,iuxta quod Episcopi processerit sentẽ
tia. Dignum est enim,vt cui in vita honor fuit impensus,post mortem detractionis subtrahatur sti
mulus.]hæc Patres,& digne quidem,secundum illud vulgatum:Ne quid in mortuum,neque si fue
rit ipse Nero:prout alibi meminimus nos ex Luciano notasse.
Statuit & illud sanctum Concilium,vt cui ob paupertatem ipsarum plures creditæ essent ec- V.
clesiæ,in illis singulis singula sacrificia Dominicis diebus offerre deberet.extat de his canon deci-
musnonus.Reliqua prætermittimus quamuis obseruatione dignissima,ne longe nimis ab institu
to digrediamur.Tu maiori otio ipsa consulas.

IESV CHRISTI ANNVS 667. VITALIANI PAP. ANNVS 13. CONSTANTIS IMP. ANNVS 26.

C Annus agitur sexcentesimus sexagesimusseptimus,Indictione decima : quo Saporius Arme- I.
niæ Præfectus rebellans aduersus Imperatorem,a Rege Sarracenorum auxilium petiturus *Saporius præfe*
legat ad eum Damasci degentem Sergium magistrum militum:quo & legatio Constantis Impera *ctus Armeniæ*
toris aduenit,eo fungente munere Andrea cubiculario:auditiq.ambo simul fuere a Mahuuia Sar *tyrannus.*
racenorum Principe.Insultante vero & contumeliose multa in Andream iactante Sergio illo a ty-
ranno legato,ei potius fauit Princeps Sarracenorum,multa pollicitus;dimisitq.Andream contestã
tem,spretum Romanorum Imperatorem a Deo auxilium petere,& in ipso haud frustra sperare.
Quod haud inane cessisse,paulo post declarauit euentus:nã Sergius ille rediens,in manus Andreæ
nesciens venit,& pœnas dignas dedit suspensus in ligno. Tunc & missus est ab Imperatore Nice-
phorus Patricius aduersus tyrannum:sed quomodo absque armis,Deo pugnante, superatus sit,
audi:Erat(inquit Theophanes)Sapor tyrannus Hadrianopoli degens,& cum Nicephorum ad se
venire comperisset,exercebat se ipsum ad prœlium. Verum die quadam contigit, hunc secundum
consuetudinem de ciuitate super equum sedentem exire:cumq. portæ ciuitatis appropinquasset,
D equum flagello percussit:qui iactanter saltans,& huius caput in portam allidens, hunc vita male
priuauit,& sic Deus victoriam Imperatori contulit.]Ista meruit fides,quam animose de diuino au
xilio legatus ante conceperat.
Hoc eodem anno,inchoata mense Septembri vndecima Indictione,Ioãnes Episcopus Lappæ II.
in Creta iniustitiam passus ab Archiepiscopo Cretensi,appellans ad Romanum Pontificem, cum *De causa Ioan.*
detineretur ne Romam veniret,tandem elapsus venit ad Vitalianum Pontificem. Sunt de his lit- *Lappensis Epi*
teræ eiusdem Vitaliani Papæ ad Paulum Cretensem Archiepiscopum,quarum est exordium [a]:De *scopi.*
cimonono die mensis Decembris pręsentis vndecimæ Indictionis Ioannes Episcopus Lappæ vr- a Vital.episto.1.
bis intra basilicam venerabilem beati principis Apostolorum Petri nobis intulit petitionem, per to.2.epist. Rom.
quam nos obnixe postulauit,atque coniurauit,per terribilem,inquiens,aduentum magni Dei atq. Pont.
Saluatoris nostri Iesu Christi,vt secundum sacratissimos canones,institutaq. sanctorum Patrum,
eius causæ meritum requireremus,& sententiam promulgaremus,&c.]Non despexit iustam Vita
lianus petitionem,sed annuit,atque Synodum Episcoporum collegit,in qua eius causa cognosce-
retur:Cum autem innotuisset Patribus in Synodo considentibus,iniustitiam passum ipsum fuisse,
communi eum absoluunt calculo.Ipse vero Vitalianus scribens ad Paulum Cretẽsem Archiepisco
E pum,qui appellantem Episcopum cohibuerat,eum redarguens,habet hæc inter alia:
Oportebat tuam fraternitatem secundum canonum vigorem,tempore quo se petijt ad nos ve III.
nire,eum absoluere tuis litteris:quem non solum noluisti canonice absoluere ad principis Aposto-
lorum limina,sed magis respondisti ei indecenter,inquiens:Quia non competenter quæris. Quæ
ergo sancti sanxerunt Patres,indecentia sunt? An placentia tibi, decentia sunt ? Igitur præfatum
Ioannem Antistitem æque inculpabilem reperientes iuxta textum sententiæ a te nobis directæ,fe- *Absolutus Ioã*
cimus nobiscum cum Episcopis ad Missarum solemnia in ecclesias Dei præcedere. Itaque statui- *nes.*
mus atque firmamus per huius nostræ præceptionis auctoritatem,omnia quæ a te,tuaq. Synodo
contra canonum instituta,contra legum decreta gesta confectave sunt,vel sententiam promulga-
tam aduersus eum,inania & vacua esse:sed quicquid claruerit eum damnificatum,eiusdemq. Ec-
clesiam a quoquam,ei tua dilectio faciat reddi,per omnia conseruans eum absque damno,&c.]
multa reprehendit & comminatur in eum Vitalianus. Porro data est epistola mense Augusto anni
sequentis.

sequentis.tantum plane temporis est interlapsum,donec Acta in Ioannem confecta Romam mitterentur,& Synodus Romæ colligeretur Episcoporum.Sic igitur vidisti,quantopere in Archiepiscopum commotus fit Vitalianus,quod appellanti ad Apostolicam sedem non detulisset,sed contrē pfisset Apostolicæ sedis auctoritatem.Sed & irritauit etiam idem Pontifex sententiam latam ab Episcopis Orientalibus,cum hæreticus Patriatcha Theodorus(vt dicemus) eius nomen a Diptychis abradere conatus est.Porro & aliæ quoque litteræ eadem ex causa datę a Vitaliano legũtur. A

IV. *Obitus S. Ildefonsi Episcop. Tolet.* Hoc eodem anno,mense Ianuario,magnus ille meritis sanctus Ildefonsus Toletanus Archiepiscopus ex hac vita migrat,vbi magna cum laude Ecclesiam illam rexisset annos nouem & menses duos:de quo instat epitaphij sepulchralis hic elogium appositum velut appendicem ad libellũ eius de viris illustribus ex Vaticano codice describemus.Quis autem eius sit auctor,ignoratur,sed eum fuisse constat,qui hoc viuebat tempore,& hæc de sancto scripsit,antequam eius crearetur successor Episcopus:siquidem dum de Ildefonso ea scribit,nouissimum eum appellat Toletanum Episcopum.Sed audi illum,qui hæc habet:

V. Ildefonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ fluminibus exornans Ecclesiam,ætatis nostræ nouissimus Toletanæ sedis adscitus in cathedram,Præsul post secundum Eugenium in sacerdotium consecratur,virtanta laude dignissimus,quanta & virtutum gratia numerosus fuit.Denique timoris Dei instantiæ plenus,præditus virtutibus,religione comptus, compunctione probus,incessu grauis,honestate laudabilis,patientia singularis,secreti tacitus,sapientia sũmus,disserendi ingenio clarus,eloquendi facultate præcipuus,linguæ flumine copiosus , tantoque eloquentiæ cothurno celebris habitus,vt disputationum eius profusa oratio dum per recta dirigitur,merito non homo,sed Deus per hominem affatim eloqui crederetur.Hic igitur sub rudimentis adhuc infantiæ degens,diuino tactus spiritu,vita delectatus est monachorum;contemptisq. parentum rerumq.affectibus,Agaliensę monasterium petijt,monachumq.se in eo multis annis decēter exhibuit:cœnobium quoque virginum in Deilensi villula construxit,ac proprijs opibus dedicauit *: rectur deinde effectus Agaliensis cœnobij,monachorum mores exercuit,rem discreuit*, vitamq.seruauit:Principali post hæc violentia Toletum reducitur,atque ibi post decessoris sui obitum Pontifex subrogatur. B

Laudes S. Ildefonsi.

* ædificauit

VI. *Scripta S. Ildefonsi.* Scripsit sane quamplurimos libros luculentiori sermone purissimos,quos idem in tot partib. censuit diuidendos,id est,librum prosopopeiæ imbecillitatis propriæ,libellum de virginitate sanctæ Mariæ contra tres infideles, opusculum de proprietate personarum Patris & Filij & Spiritus sancti,opusculum de viris illustribus,opusculum Annotationis in sacramentis,librum in cognitione baptismi vnum,& de progressu spiritualis deserti alium:quod totum partis primæ voluit volumini connectendum:partis quoque secũdæ liber epistolarum est,in quo diuersis scribens,ænigmaticis formulis egit,personasq.interdum induxit:in quo etiam a quibusdam luculentiora scriptorũ responsa promeruit.partem sane tertiam Missarum esse voluit,hymnorum,atque sermonum: alterioris denique partis liber est quartus versibus prosaq.concretus, in quo epitaphia & quædam sunt epigrammata annotata.Scripsit alia multa,quamuis varijs molestiarum occupationibus impeditus:aliqua cœpta,aliqua semiplena reliquit.Adscitus autem in pontificatũ nono gloriosi Recesuinthi Principis anno,nouem annis & duobus fere mensibus clarus habitus fuit,vitæq.meritis & retentione regiminis:expletoq.decimooctauo prædicti Principis anno, sequenti die Kalendarum Februariarũ domicilio carnis exuitur,atque in ecclesia beatæ Leocadiæ tumulatur, ad pedes sui conditus decessoris,cum quo creditur æterno frui receptaculo claritatis.Ihucusque auctor. Dolemus magnopere,iniuria temporum,grassationibusq.Sarracenorum,tot nobilissimi ingenij monumenta perpaucis exceptis,magna iactura Ecclesiasticæ Hispaniarum antiquitatis,esse deperdita.Successit autem Ildefonso Cyriacus,post quem sedit sanctus Iulianus eius nominis secundus. Sed de his inferius suis locis dicendum erit. C D

IESV CHRISTI ANNVS 668.	VITALIANI PAP. ANNVS 14.	CONSTANTIS IMP. ANNVS 27.

I. *Constans Imp. occiditur.* Sexcentesimo sexagesimooctauo Christi anno,Indictione vndecima, Constans Imperator cum in Sicilia degeret,Syracusis in balneo occiditur a quodam Andrea Troili filio.ita Anastasius . Paulus [a] autem diaconus id factum tradit Indictione duodecima:consentit Anastasio Theophanes,qui viginti septem tantum annos numerat Constantis Imperatoris: consentiunt pariter Acta Sextæ Synodi.Occiso Constante,rebelles Mctium,siue Mezentium Armenum, Imperatorem creant.Quo audito Constantinus Constantis filius in Siciliam veniens,nouum aggressus Imperatorem,immo tyrannum,occidit vna cum ijs qui aduersus patrem coniurarant.hæc Annales [b] Græcorum.Porto suppetias ministrasse Vitalianum Pontificem Constantino Catholico Imperatori aduersus tyrannos,idem ipse Imperator in litteris postea a se scriptis ad Donum Papam profitetur.Ipse vero Constantinus,bene dispositis rebus Occidentalis Imperij, regressus est Constantinopolim,atque allectis fratribus Tiberio & Heraclio in collegas,vna cum eis imperat.Fuit(vt dictum sæpe est)Catholicæ religionis professor,idemq.ob barbam dictus Pogonatus, quod scilicet Byzantio soluens tenera adhuc lanugine fuerat,& e Sicilia promissam barbam(vt Zonaras ait)retulisset.Quod vero furens populus nimis importune ab eo coronationem fratri m expeteret, ipsius in eos inuidiam & iram accendit,quos suspendi patibulo atque naribus præcidi iussit, Iustinianumq.patricium Germani postea Patriarchę parentem capite truncari mandauit,Germanũq. ipsum E

a Paul.diac. lib. 5.in fin. & edit. nou.c.11.

Mezentius tyrannus.

b Theophan. & Cedren.hoc ann.

Constantinus, Tiberius, & Heracl.Impp.

A ipſum euirauit.]verum hæc longe poſtea acciderunt;licet errore facta hoc anno exordio eius Im-
perij,Annales prodant,qui & addunt lugubrem hunc extitiſſe annum miſeris Africanis:ſiquidem
irrumpentes in eam prouinciam iterum Sarraceni,octoginta millia ipſorum duxere captiuos.

Africanorum dira clades.

Quod ad res Catholicæ fidei bene diſponendas,ſtudium Orthodoxi Imperatoris non defuit: II.
perfeciſſetq.quod conceperat animo,vt ſimul cum Ocidentali Orientalis Eccleſia vniretur, quod
in primis erat in votis,niſi bellorum ingruentium motibus impeditus fuiſſet:illud tamen præſtitit
vt res interea ſilentio ſopiretur,quouſque congregandi Concilij tempus opportunum adeſſet.
Teſtatur id ipſe quidem in epiſtola quam poſtea dedit ad Donum Romanum Pontificem, de qua
ſuo loco agemus. Vitalianus enim Pontifex id ab eo exigebat,vt qui viciſſet tyrannos, iam ſupera-
ret hæreticos Dei Eccleſiam infeſtantes. Idem quoque Vitalianus hoc tēpore datis litteris ad Pau
lum Cretenſem Epiſcopum ſcribit de Ioanne Epiſcopo,qui ſedem Apoſtolicam appellauerat,eū-
que abſolutum ſignificat,& reſtituendum in ſuam Eccleſiam præcipit.

Porro qui ſupereminentem ſpeculam inſpector & curator totius a Deo conſtitutus eſt orbis III.
Vitalianus,dum ad Orientem ad ſubleuandos oppreſſos intendit, ad extremam quoque toto no-
B ſtro hoc orbe diuiſam Britanniam reſpiciens,in Anglicanam nouam illic coaleſcentem Eccleſiam
miniſtrorum inopia laborantem figens obtutum,mittit ad eam magnum illum Theodorum Tar-
ſenſem opere quidem atque ſermone pollentem,de cuius electione Beda huiuſmodi ſcribit hiſto-
riam [a]: a Bed.lib.4.c.1.

Apoſtolicus Papa,habito de his conſilio,quæſiuit ſedulus,quem Eccleſijs Anglorum Archicpi IV.
ſcopum mitteret. Erat autem in monaſterio Niridano,quod eſt non longe a Neapoli Campaniæ,
Abbas Hadrianus,vir natione Afer,ſacris litteris diligenter imbutus,monaſterialibus ſimul & Ec
cleſiaſticis diſciplinis inſtitutus,Græcæ pariter & Latinæ linguæ peritiſſimus. Hunc ad ſe accitum
Papa iuſſit,Epiſcopatu accepto,in Britanniam venire. Qui indignum ſe tanto gradu reſpondens,
oſtendere poſſe ſe dixit alium,cuius magis ad ſuſcipiendum Epiſcopatum & eruditio conueniret
& ætas. Cumq.monachum quemdam de vicino virginum monaſterio,nomine Andream,Pontifici
offerret:hic ab omnibus,qui eum nouere,dignus Epiſcopatu iudicatus eſt;verum pondus corpo-
reæ infirmitatis,ne Epiſcopus fieri poſſet,obſtitit.

Vitalian' quarit quem mittat in Angliā.

Et rurſum Hadrianus ad ſuſcipiendum Epiſcopatum actus eſt:qui petijt inducias, ſi forte a- V.
C lium,qui Epiſcopus ordinaretur,ex tempore poſſet inuenire. Erat ipſo tempore Romæ monachus
Hadriano notus,nomine Theodorus,natus ex Tarſo Ciliciæ, vir & ſæculari & diuina litteratura
Græce & Latine inſtructus,probus moribus,& ætate venerandus,id eſt,annos habens ętatis ſexa-
gintaſex. Hunc offerens Hadrianus Pontifici,vt Epiſcopus ordinaretur,obtinuit:his tamen condi
tionibus interpoſitis,vt ipſe eum perduceret in Britanniam,eo quod iam bis partes Galliarum di-
uerſis ex cauſis adijſſet,& ob id maiorem huius itineris peragendi notitiam haberet, ſufficienſq.
eſſet in poſſeſſione hominum propriorum:& vt ei doctrinæ cooperator exiſtens,diligenter attende
ret,ne quid ille cōtrariū veritati fidei,Græcorum more,in Eccleſiā,cui præeſſet,introduceret. Qui
ſubdiaconus ordinatus,quatuor expectauit menſes,donec illi coma creſceret,quo in coronam ton
deri poſſet:habuerat enim tōſurā more Orientaliū ſancti Pauli Apoſtoli. Qui ordinatus eſt a Vita
liano Papa anno Dominicæ incarnationis ſexcēteſimo ſexageſimooctauo,ſub die ſeptimo Kalēd.
Apriliū,Dñica:& ita vna cum Hadriano,ſexto Kalendas Iunias in Britanniam miſſus eſt. Qui cū
pariter per mare ad Maſſiliam,& inde per terram Arelatem perueniſſet,& tradidiſſent Ioanni Ar
chiepiſcopo ciuitatis illius ſcripta commendaticia Vitaliani Pontificis;retenti ſunt ab eo,quouſq.
D Ebrinus Maior domus regiæ copiam pergendi quoquo vellent,tribuit eis. Qua accepta, Theodo-
rus profectus eſt ad Agilbertum Pariſiorum Epiſcopum,de quo ſuperius diximus,ab eo benigne
ſuſceptus,& multo tempore habitus eſt. Hadrianus vero perrexit primo ad Emeſenonum, & po-
ſtea ad Feronem Meldonum Epiſcopum,& bene cum eis diutius fuit:coegerat enim eos imminēs
hiems,vt vbicumque potuiſſent,quieti manerent.

Theodorus & Hadrian' mittuntur in Angliam.

Quod cum nuncij certi narraſſent Regi Ecgberto,adeſſe ſcilicet Epiſcopum,quem petierant a
Romano Antiſtite,in regno Francorum:miſit illo cōtinuo Redfridum Præfectum ſuum ad adducē VI.
dum eum. Quo cum perueniſſet, aſſumpſit Theodorum cum Ebroini licentia, & perduxit eum
ad portum,cui nomen eſt Quentauuic;vbi fatigatus infirmitate,aliquantiſper moratus eſt:& cū
conualeſcere cœpiſſet,nauigauit in Britanniam. Hadrianum autem Ebroinus retinuit: quoniam
ſuſpicabatur eum habere aliquam legationem Imperatoris ad Britannię Reges aduerſus regnū,
cuius tunc ipſe maximam curam gerebat. Sed cum tale nihil illum habere,vel habuiſſe, veraciter
comperiſſet,abſoluit eum,& poſt Theodorum ire permiſit. Qui ſtatim,vt ad illum peruenit,dedit
ei monaſterium beati Petri Apoſtoli,vbi Archiepiſcopi Cantiæ ſepeliri(vt præfatus ſum) ſolent.
E Præceperat enim Theodoro abeunti dominus Papa Apoſtolicus,vt in diœceſi ſua prouideret & da
ret ei locum,in quo cum ſuis apte degere potuiſſet.]Quia autem acceſſus ipſius Theodori in Britā
niam contigit(vt idem teſtatur auctor)anno ſequenti:quæ tunc per Theodorum geſta ſint,ſuo lo-
co dicemus:

Theodorus in Angliam nauigat,& poſt eū Hadrianus.

Hoc eodem anno Clotharius Rex Francorum,vbi regnaſſet annos quatuor,ex hac vita migra VII.
uit:tot namque eum regnaſſe annos,auctor appendicis ad Gregorium Turonenſem affirmat, & a
lij conſentiunt. Succeſſerunt in regnum fratres Theodoricus & Chilpericus:ſed illo redacto in or-
dinem,Chilpericus tenuit annos tres,vt patet ex ijs quæ in eius obitu inferius dicentur. tradunt au
tem ipſum coegiſſe Ebroinum Maiorem domus regiæ fieri monachum in Luxouienſi cœnobio,
cum faueret Theodorico:qđ & in Actis ſancti Philiberti Abbatis expreſſum habetur. Verum ſpon
te ipſum ſeceſſiſſe,rerum ſpectator Vrſinus,qui expoſcente Audolpho Abbate monaſterij ſancti
Maxentij ſcripſit res geſtas ſancti Leodarij Epiſcopi Auguſtodunenſis & martyris,tradit,pauloq.
diuerſa ita narrat,incipiens a Clotario filio Clodouei maiore natu,regniq.ſucceſſore,his verbis [b], a Apud Sur. die 2.Octob.

Pet

** Bathilde Clotharij Regis obitus.*

VIII. Per idem tempus minor Clotharius Rex cum Bathilde * matre regni Francorum habenas A
moderabatur. Qui cum Leodegarij prudentiam auditione accepissent, cuperentq. eum in palatio
apud se habere; petierunt ab Episcopo Pictauiense eius auunculo & educatore, vt ei faceret copiã
apud ipsos in palatio manendi. Episcopus statim iussa complens, magnis rebus instructum & sa-
pientiæ floribus redimitum eum misit ad illos, qui eum sane honorifice acceperunt. Ille vero intra
paucos dies virtute & integritate sua, sermonisq. comitate id consecutus est, vt Rex & Regina &
plerique Pontifices eum præcipue carum haberent, consensuq. omnium, maxime Francorum, Epi
scopi functione dignus proclamaretur. Itaque ab omnibus electum Augustoduni (quæ est Heduo-
rum ciuitas) Episcopum curarunt ordinandum: quo munere cum annis tribus * strenue functus es-
set, Rex Clotharius, qui eum promouerat, excessit e viuis.

** Alij decem, sed male*

Childericus Francorum Rex habetur.

IX. Tum vero beatus Leodegarius Episcopus id audiens, celeriter ad palatium profectus est, & cũ
aliis de Rege constituendo tractare cœpit: cumq. comperissent Childericum Austrasiorum Regem
adolescentem pro sua ætate regnum optime administrasse, quædam Francorum pars eum voluit
habere Regem. Porro Ebroinus, qui sub Clothario Rege Maior domus fuerat, Theodoricum fra
trem Childerici nitebatur Clothario subrogare. eius autem nomen tum erat odiosum apud Fran- B
cos, vt qui illo rursus iugo premendos se vererentur, quod sub Clothario per eum experti essent.
Itaque Ebroini consilio posthabito, Childericum Francorum Regem elegerunt. Cernens ergo E-
broinus se destitutum, consiliumq. suum prorsus negligi, multo timore correptus, petijt a Rege, vt
rebus omnibus derelictis, permitteret ipsi, vita incolumi degere in monasterio. Illo sic rogante, &
Leodegario quoque pro eo intercedente, Rex assensit, & illico eum ad Luxouinse monasterium
ablegauit, vt illic monasticum institutum complecteretur. Deinde in regno confirmatus Childeri
cus Rex, germanum suum Theodoricum cuidam seruo Dei conseruandum ac nutriendum com-
misit. Porro Leodegarium Episcopum omni domui suæ præfecit, & in omnibus Maiorem domus
esse voluit.

X. Is ergo, ea accepta potestate, quicquid aduersus priscorum Regum & magnorum procerum le
ges comperit inepte introductum, cum esset vita & moribus inculpatis, ad pristinum reduxit sta-
tum. Vsque adeo vero totum Francorum regnum vsquequaque restituit, vt omnes se gratularen-
tur Regem habere Childericum, & palatij Præfectum Leodegarium.] at uõ intelligas vt ipse fuerit
Magister domus, cum tunc temporis eiusdem Leodegarij consilio constet creatum fuisse Leude- C
sium filium Erchonualdi sub Clothario eodem munere perfuncti ante Ebroinum. Sed pergit au-
ctor: Cum hęc annis fere tribus cum multo decore agerentur, malus dæmon, qui pro insita sibi in-
uidentia bona destruere solet, administris suis, quos idem Antistes sibi socios adhibuerat rerum
gerendarum, inuidiæ faces admouere cœpit, & per illos inter Episcopum & Regem discordiæ zi-
zaniam seminare.

Proditor auellit Leodegariũ a Rege.

XI. Imminente igitur tum Paschatis celeberrimo die, Episcopus a Rege petijt, vt Augustoduni
Heduorum ciuitate diem sanctissimum celebraret. Non abnuit Rex, sed Episcopi precibus studet
obsequi. In ipsis igitur vigilijs Paschæ pro antiquo more illis pariter euntibus ad Missarum solẽ
nia celebranda, odij seminario adhuc latitante, is qui malorum incentor erat, accedens ad Episco
pum, ait: Caueas tibi, sancte Pontifex: Missarum enim celebritate peracta, iussu Regis interficien-
dus es: nam semen nequam ab hostibus tuis in eius satum pectore, hac nocte exeret sese. His audi-
tis, dissimulat interim Episcopus, neque eam rem magni pendens, lætum & serenum vultum exhi-
bet, inchoataq. Missarum solemnia honestissime consummat. Postquam autem ipse & Rex Eucha

Timet Regem Leodegarius.

ristiam sumpserunt, Rex ad palatium pransurus abscessit: Episcopus vero, peracto ministerio, hau D
stoq. cum suis mero (vt sese habet humana fragilitas) Regis animos metuens, cum illis tractare cę
pit, quid hac in re agendum videretur. Vbi autem ad Dominum preces fudit, consultius ei visum
est, posthabitis omnibus, Christum sequi, quam cædi locum dare, ne manus Regis tam festo die sa
cerdotis sanguine inquinarentur, atque inde in Francorum odium & cõtemptum incideret, vniuse-
que hominis causa totius populi concertatio & conflictus oriretur.

Leodegarius se confert in Luxouiense Cœnobium.

XII. Relicto igitur Rege, cunctisq. regni proceribus, pro nihilo ducens quod in mundo haberetur,
eadem nocte cum paucis iter suscipit, eo profecturus, vbi pauper Christi effici posset. Id vbi Rex co
gnouit, valde contristatus ac animo mærens, quendam e fidelibus suis cum magno exercitu post il
lum misit; qui eum tota nocte insecutus, diluculo assecutus est. Deprecante autem humiliter Pon-
tifice, vt liceret ipsi quoque, relicto sæculo, vacare Deo in Luxouiensi cœnobio, mox * id ei per-

** vix*

missum est. Itaque celeriter ad monasterium perueniens, Ebroinum iam clericum inuenit, eumq.
rogauit, vt si quid in ipsum peccasset, veniam inuicem peterent, & animorum inter se concordia iũ
gerentur. Attamen ab Abbate seiuncti, aliquo temporis spatio pœnitentiam agentes, inter mona-
chorum contubernia tam strenne se gesserunt, vt perpetuo illic in monastico instituto mansuri vi- E
derentur.] hactenus de his vsque ad obitum Childerici, qui triẽnio in regno vixit ab obitu Clotha
rij Regis. Quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus: quæ quidem etsi diuersa ab ijs
quæ ab alijs narrantur nonnihil reperiantur, non spernenda dixerim, vt auctoris sui temporis res
scribentis.

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
669.	1.	2.

I. ANnus sequitur Domini sexcentesimus vndeseptuagesimus, Indictione duodecima inchoata:
que, sexto Kalendas Februarias Vitalianus Papa, vbi sedisset annos quatuordecim & mẽses

quinque

A quinque minus diebus quatuor, ex hac vita ad Deum migrat: cuius probitas ita refulsit, vt inter sanctos Pontifices adscriberetur, eiusq; natalis dies anniuersaria memoria perpetuo celebrandus sanciretur. Dolemus tanti Pontificis tum scripta tum acta maxima ex parte calamitate temporis deperiisse penitus obliuione sepulta. *Vitaliani PP. obitus.*

Præter illa autem quæ de ipso singulis certis annis sunt superius enarrata, alia quædam reperiuntur, quæ cum certo anno definita minime habeantur, hic ea describere, ex more, voluimus. Habet hæc enim Anastasius: Fecit autem Vitalianus ordinationes quatuor, creauit presbyteros vigintiduos, diaconum vnum, Episcopos per diuersa loca decem & octo *.] Inter Episcopos recens creatos, datum tradunt Episcopum primum Ferrariensibus, vel (vt Rubeo ª placet) Vicoabentiæ Episcopatum Ferrariam translatum: qui autem primus Ferrariensibus Episcopus datus dicitur, Marinus nomine dictus habetur. Prodit idem auctor ex Rauennatis Ecclesiæ monumentis, a Vitaliano Papa excommunicatum fuisse Maurum Episcopum Rauennatem, quod ab ipso Romam vocatus causam dicturus, adesse contempserit. At ille tantum abfuit vt percussus anathemate resipuerit, vt etiam fretus B Exarchi potentia, quem sibi intimum conciliauerat amicum, eo vesaniæ progressus sit, vt in Vitalianum eamdem anathematis sententiam reciprocaret: quo portentoso facinore perculsi omnes Italiæ Episcopi, vna cum Vitaliano coeuntes, eumdem Maurum vt indignum penitus sacerdotio exuerunt. puto id factum in Romano Concilio anno superiori in causa Cretensis Episcopi Ioannis collecto.

* al. xcvii. *Ferrariensis Primus Episcopus.* a Hieron. Rubr. histor. Rauenn. lib. 4. *Maur* Episcopus Rauennas contumax & proteruus.*

II. Ceterum quo cœpit mentis delirio Maurus perseuerans, nec mutans Ethiops pellem suam, ad finem vitæ perductus, contestatus est omnes Rauennatis Ecclesiæ clericos, ne vmquam subijcerent se Romano Pontifici: in qua obstinatione vita functus miser, ab omni prorsus Ecclesiastica communione, suffragijs scilicet pro defunctis exhiberi solitis & commemoratione e sacris Diptychis interdictus est a successore Vitaliani Adeodato, de quo proxime dicturi sumus. Porro in locum Mauri subrogatus est Reparatus, qui & ipse refractarius laborauit perficere per Imperatoris rescriptum, ne subiaceret Ecclesia illa Romanæ, licet in fine vitæ facti pœnitens obijsse dicatur: cui successit Theodorus Ecclesiæ Romanæ obsequentissimus, qui & tenax fuit Christianæ humilitatis, cuius Maurus penitus expers fuerat: is enim in Synodo Ro-C mana sub Agathone ita subscribere voluit: Theodorus exiguus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Rauennatis. Hæc de Episcopis Rauennatibus simul strinximus occasione Vitaliani Papæ Maurum corripientis.

III. Ad postremum autem hæc de Vitaliani sepultura Anastasius: Sepultus est, inquit, ad beatum Petrum Apostolum sub die sexto Kalend. Februarij. Cessauit Episcopatus eius menses duos & dies tredecim.] hæc ipse. Qua ratione temporis inita, dicendum est successorem subrogatum fuisse die nona mensis Aprilis. Fuit is Adeodatus natione Romanus, filius Iouiniani, ex monacho, gratissimus omnibus; de quo ista Anastasius: In tanta magnitudine fuit mitissimus ac benignissimus, vt omnem hominem a maiore vsque ad minimum libenter susciperet: peregrinis compassionem exhibuit, vt etiam vnusquisque quod postulauit, sine dubio impetraret: sed & rogam omnibus ampliauit.] erat roga (vt dictum est) donatiuum solitum erogari, ita dictum ab erogando. Quod autem idem subdit, huius tempore motum ab Italia exercitum ad debellandum exortum in Sicilia tyrannum: operam ad id faciendum egregiam nauasse Vitalianum, constare diximus ex Imperatoris epistola. *Adeodatus Papa.*

IV. D Ceterum sub eodem Adeodato Romano Pontifice, vbi Constantinopolim profectus est Constantinus, inuasam fuisse insulam a Sarracenis, direque vastatam, Anastasius habet his verbis: Postmodum venientes Sarraceni in Siciliam, obtinuerunt prædictam ciuitatem, *nempe Syracusas*, & multam occisionem in populo fecerunt, qui in castra seu montana confugerant: similiter autem & prædam nimiam fecere; & æs quod illuc de ciuitate Romana delatum fuerat, secū tollentes, Alexandriam reuersi sunt.] hæc Anastasius in successore Vitaliani: eadem habet Paulus ᵇ diaconus. Verum cladem istam Siciliæ insulæ factam esse sub Vitaliano potius dicendum esset, si quæ extant litteræ nomine Vitaliani Papæ ad monachos Siculos, vere Vitaliani essent: ponimus eas, ne studiose prætermisisse videamur. Extant apud Leonem Ostiensem in Chronico Cassinate, vbi cusæ in fine leguntur, his præmissis eorumdem monachorum litteris ad suos Romam datis, quæ sic se habent: *Sarraceni Siciliam vastāt.* b Paul. diac. lib. 5. c. 13.

V. Sanctæ ac Deo dignæ congregationi Cassinensi Lateranis degenti, serui & filii eorum in Sicilia commorantes: Sic huius vitæ pelagum currere, vt portum quietis valeant apprehendere.

E Diuersis attriti miserijs, & innumeris calamitatibus oppressi, de profundis ad vestram paternitatem clamamus, rogantes illam misereri afflictæ & desolatæ Siciliæ. Tot enim ac tantis tribulationum pressuris deprimimur, vt iam nulla spes vitæ relinquatur. Sarraceni namque ab Alexandria cum immenso exercitu ad Siciliam venientes, omnem fere insulam igne & gladio deleuerunt; & monachos in sancti Christi martyris Placidi commorantes cœnobio, diuersis supplicijs affectos, morti tradiderunt. Redacta est terra in solitudinem, & ablatis ab illa hominibus, ferarum saltus effecta est: & nonaginta & octo ciuitates & villæ vobis in Sicilia subditæ incensæ, subuersæ, & desolatæ sunt. Sanctorum quoque domicilia destruentes, altaria Domini suffoderunt & clericos cuiuscumque ordinis & dignitatis diuersis supplicijs affectos occiderunt. Facta sum in derisum (clamat Sicilia) omnibus gentibus, cāticum eorum tota die: in tristitia sedeo, clamo, non est qui consoletur me. Iam enim pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. *Litteræ nomine Siculorum Monachorum.*

Miscremini mei,miseremini mei saltem vos amici mei, Domini mei, vnica spes salutis meæ,quia A
manus Domini tetigit me.

VI.

Quaproptet opportune importune vos per patrem Benedictum & martyrem Christi Placi-
dum adiuramus,vt super nos afflictos misericordiæ brachium extendaris,& ad monasterium in-
staurandum,& ciuitates,castra,possessiones,& villas reparandas dirigere cum supplemento pecu
niæ studeatis;periclitantiq.insulæ,iam iamq.nutanri Benedicti dexteram porrigatis. Iam enim
Placidus in sibi commissis ouibus rursum occiditur,& Eutychius,Victorinus,& Flauia virgo in si
bi adhærentibus rursus eapite truncantur. Effudere namque Sarraceni sanguinem monachorum
Cassinensium,& Christianorum cum illis habitantium,velut aquam in circuitu possessinnum sua
rum,& non erat qui iret & sepeliret. Vnde vestram sanctitatem iterum iterumq.rogamus,vt nobis
afflictis consolatinnis iuuamen impendere studeatis. Valete.]his subditæ leguntur litteræ Vitalia
ni Papæ nominè inscriptæ his verbis:

VII.

Vitalianus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filijs sub patris Benedicti & Pla
cidi dominio in Sicilia constirutis,salurem & Apostolicam benedictionem.

Vitaliani Papæ nomine datę litteræ ad sicul. monachos.

Ad hoc nos superna clementia in orbe terrarum præfecit rectnres atque custodes, vt dispersa B
congregare,& congregata conseruare & destructa restituere summopere procuremus. Quapro-
pter quia ciuitates,castra,monasteria,possessiones,& villas beato Benedicto in Sicilia subditas Pa
ganorum incursinnibus desolatas esse audiuimus,supra modum dolemus,omnipotentiq. Deo su
per hoc gratias agimus,qui ideo temporaliter hic flagella irrogat,ne in æternum puniat. Vnde vos
carissimi filij,a fletu & mærore cessare monemus,& his nostris filis,quos de Cassinensi cougrega-
tione ad monasteria restauranda,& ciuitates,castra,possessiones,& villas recuperandas in Siciliã
dirigere studuimus,vt specialibus dominis deseruire curetis;ex parte beati Benedicti & nostra p̄
eipientes,vt in restauratione monasterij & possessionum illos adiuuare studeatis,cœptumq.labo
rem ad effectum perducere summopere procuretis. Nos enim & vos,& ciuitates,castra possessio-
nes,& villas,quas Tertullus Patricius beato patri Benedicto in Sicilia dedit,defendere,adiuuare,
& manu tenere parati sumus. Omnipotens Deus sua vos gratia benedicat,atque a cunctis aduer-
sis eripiat. Valete.]hactenus litteræ,quæ nobis parum arrident ob id potissimum , quod ciuitates
plures in Sicilia hoc tempore possedisse monachi dicerentur, quando nec ipsa Romana Ecclesia
vel vnius oppiduli domina esset,vt ipsum possideret,immo nec Imperator ipse insulæ dominus tot C
illic ciuitates haberet.

VIII.

a Bed. de gest. Angl. lib 4.c.2.

Progressus Theodori Episc. in Anglia.

Missis his,de profectu Anglicanæ Ecclesiæ pet Theodorum & Hadrianum a Vitaliano Pōtifi
ce anno superinri missos(vt vidimus)iam agamus;non enim eodem quo iussi sunt anno in Britan
niam appulerunt,sed sequenti,hoc ipso scilicet:quod etiam [Beda testatur his verbis [a]: Peruenit
autem Theodorus ad Ecclesiam suam secundo postquam consecratus est anno sub sexto Kalend.
Iuniarũ Dominica,& fecit in ea annos viginti & vnum,mẽses tres,dies vigintisex. Moxq. peragra
ta insula tota,quaquauersum Anglorum gentes morabantur(nam & libentissime ab omnibus su-
scipiebatur atque audiebatur)rectum viuendi ordinem,ritum celebrandi Pascha canonicum,per
omnia comitante & eooperante Hadriano disseminabat. Isq.primus erat Archiepiscopus,cui om-
nis Anglorum Ecclesia manus dare ennsentiret. Et quia litteris sacris simul & sæcularibus(vt dixi
mus)abundanter ambo erant instructi:congregata discipulorum caterua,scientiæ saluraris quoti
die flumina In rigandis eorum cordibus emanabant;ita vt etiam metricæ artis,astronomicæ,& ari
thmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contrade-
rent. Indicio est,quod vsque hodie supersunt de eorum discipulis,qui Latinam Græcamq.linguam D
æque vt propriam,in qua nati sunt,norunt.

IX.

Neque vmquam prorsus,ex quo Britanniam petierunt Angli,feliciora fuere tempora,dum &
fortissimos Christianosq.habentes Reges,cunctis barbaris natinnibus essent terrori,& omnium
vota ad nuper audita cælestis regni gaudia penderent ; & quicumque lectionibus sacris cuperent
erudiri,haberent in promptu magistros,qui docerent:& sonos cantandi in Ecclesia,quos eatenus
in Cantia tantum nouerant,ab hoc tempore per omnes Anglorum Ecclesias discere cœperunt:pri
musque,excepto Iacobo,de quo supra diximus,cantandi magister Nordhumbrorum Ecclesijs Ed
di cognomento Stephanus fuit innitatus de Cantia a reuerendissimo viro Vuilfrido, qui primus
inter Episcopos,qui de Anglorum gente esseut,Catholicum viuendi morem Ecclesijs Anglorum
tradere didicit.

X.

Theodorus confirmat Ceadda Episc. ordinationem.

Itaque Theodorus perlustrans vniuersa ordinabat locis opportunis Episcopos,& ea quæ mi-
nus perfecta reperit,his quoque iuuantibus corrigebat. In quibus & Ceaddam Episcopum cum
argueret non fuisse rite consecratum respondens ipse voce humillima dixit: Si me,inquit, nosti
Episcopatum non rite suscepisse,libenter ab officio discedo:quippe qui neque me vmquam hoc es E
se dignum arbitrabar,sed obedientiæ causa iussus subire hoc,quamuis indignus,consensi. At ille
audiens humilitatem responsionis eius dixit,non eum Episcopatum dimittere debere:sed ipse or-
dinationem eius denuo Catholica ratione consummauit.]At de his modo hactenus habes quem
consulas,si scire cupis Theodori res gestas:nobis ad institutum satis,eius primordia hic posuisse,
quo intelligas quantos germen istud ex vinea illa,quæ extendit vsque ad mare & trans mare pro-
pagines suas,Romana inquam Ecclesia,fructus attulerit.

A

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
670.	2.	3.

I. CHristi annus sexcentesimus septuagesimus sequitur decimatertia Indictione, in quo quid bonum Annales exhibere valeant, non reperimus, nisi fruges e fertili agro Ecclesiæ Anglicanæ, excolentibus eam (vt diximus) Theodoro atque Hadriano illuc a Romano Pontifice Vitaliano missis. Etsi enim olim vomere exculta Apostolicorum virorum, quos S. Gregorius miserat, vberes primitiarum fructus Deo dedisset; siluescente illa nonnihil Scotorum cultu diuersa semina rituum serentium, nouorum cultorum ex Romana Ecclesia missorum laboribus, diuina iuuante gratia, vbique læta, vbique fœcunda apparuit, erga Romanam Ecclesiam redditis propensioribus Anglorum animis, cuius ope rite sancteque colere religionem iterum didicissent. Audi ista ex eorum gentili Beda [a], pauca hæc in medium afferente, ex quibus reliqua intelligere quisque

B possit. ait enim:

a Bed. lib. 4. c. 5.

II. Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui est annus secundus ex quo in Britanniam venit Theodorus, *tertio vero ex quo a Vitaliano fuit ab Vrbe dimissus*, Osuui Rex Nordhumbrorum pressus est infirmitate, qua & mortuus est, anno ætatis suæ quinquagesimooctauo. Qui in tantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & Apostolicæ institutionis, vt si ab infirmitate saluaretur, etiam Romam venire, ibiq. ad loca sancta vitam finire disponeret, Vuilfridumq. Episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione, rogaret. Qui defunctus die decimaquinta Kalendarum Martiarum, Ecgfridum filium regni heredem reliquit, &c.] quæ enim sequuntur de Synodo Anglicana, suo loco dicemus.

Obitus Osuui Regis Anglorum.

III. In Belgio autem in pago Cameracensi hoc anno clarissima virgo [b] radijs castitatis nitens, fulgore martyrij addito, longe lateque resplenduit, vespertilionibus Nouatoribus tantum inuisa. Maxellendis ista nomine dicta est, quæ cum virginitatem Christo desponsam omni virtutum genere exornasset, ab eo qui eam cuperet in vxorem ducere, Arduino nomine, militari manu domi comprehensa, cum eidem consentire omnino renueret, gladio petita, ab eodem occisa est. Cu-

C ius virginitatem martyrio consecratam Dei Ecclesia venerata, accedentibus diuinis suffragijs per miracula declaratis, ipsam inter sanctas martyres retulit, anniuersariaque memoria colit. Agit de eadem hoc itidem anno Sigebertus in Chronico: cuius etiam testificatione liquet, eodem tempore subijsse martyrium sanctum Proiectum Aruernensem Episcopum, cuius martyrij caussam illam afferunt, quod conquesto ipso apud Childericum Regem aduersus Hectorem Massiliensem Patricium ob plurima ab eo illata damna Aruernẽsi Ecclesiæ, cum Rex facinorosum hominẽ gladio cædi iussisset, ipse sanctus Antistes ab eiusdem vrbis primoribus Hectoris perneccessarijs appetitus armis, crudeliter necatus est. Sufficiens quidem ad martyrium existimata est caussa, cũ ob defensionem suæ Ecclesiæ id sit passus.

b Molan. in Natal. SS. Belg die 13 Nouemb.

Maxellendis virgo & martyr.

Proiectus Episc. Aruernẽsis martyr.

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
671.	3.	4.

D

I. SExcentesimus septuagesimusprimus agitur Redemptoris annus, decimaquarta Indictione, eodemque tertius absoluitur Childerici Francorum Regis, quo ipse priuatus est regno secundũ S. Eligij vaticinium, de quo superius dictum est. De priuatione autem ipsius & morte caussam illam afferunt [c], quod cum ob nimiam sæuitiam in Francorum nobiles exhibitam eorumdem Francorum in se animos concitasset, a Bobilone, quem seruili supplicio ad stipitem tentum verberare fecisset, occisus fuit: in locum vero eius subrogatur germanus ipsius Theodoricus. Quo audito Ebroinus, qui illi antea studuisset, & eius caussa in monasterium detrusus esset, vel timore malorum spõte adijsset ex monacho mutatus in militem, aduersus eos, quos passus esset aduersarios, gladium strinxit, nobilesque complures obtruncauit, summo magistratu Maioris domus eidem Regi Theodorico inhærens. Inter ipsos fuit sanctus Leodegarius Augustodunensis Episcopus, de quo suo loco dicendum erit.

Obitus Childerici. Theodorici regnum.

c In appendice apud Greg Turonen. & apud Aimoin. lib. 4. c. 44.

II. Hic autem lectorem monitum velim, in horum Regum successione diuersos diuersa scribere, nempe post obitum Clotharij eleuatum in regnum Theodoricum, eoq. sublato, Childericum suc-

E cessisse: aliqui autem aiunt Theodoricum successisse Childerico. Verum de his sentienda puto, quę scribit sanctus Audoenus ex oraculo S. Eligij, qui ea scriberet sicut expleta vidit. Repetenda hic sunt verba eius, quo de his certior veritas percipi possit; ait enim hæc: Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquandiu Regina coniux eius cum tribus filiolis regnum obtinebit. Illa autem sublata, & filijs in regno relictis, vnus ex eis cadet: *fuit hic, vt dictum est, Clotharius.* nec diu post alter quoq. e duobus regno priuabitur: *quem ex his quæ sequuntur, Childericum fuisse, dicere opus est. nam pergit:* Tertius vero solus obtinebit monarchiam, eritq. eius magna gloria atque potentia. Hucusque Eligius.] subdit Audoenus:

III. Nos vero dubitare non debemus ita fore vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus: nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obijt, & Regina coniux cũ tribus paruulis ad paucos annos regnans, filijs postea reliquit principatũ: paucis interim labentibus annis maior natu, Clotharius videlicet, dum pacifice regnat, excedit e vita, duobus relictis fratribus, de quibus

quid futurum sit, Deus solus nouit.] hæc scribebat (vt apparet) Audoenus, eum post obitum Clotharij ambo fratres regnare cœperunt. Sed non diu post reijcitur Theodoricus, & erigitur Childericus, quem secundum vaticinium S. Eligij haud diutius regnasse oportuit: nam (vt dicebat) alter cito eccidit ex duobus, & tertius diu monarchiam obtinuit, qui fuit Theodoricus. Ex his ergo corrigas, qui Childerico annos tribuunt duodecim, quem non excelsisse putamus annum tertium, ad quem peruenisse vidimus. Quem vero diutius tenuisse regnum ex eodem diuino constat oraculo, fuit Theodoricus: nam apud Aimoinum reperies regnasse annos vndeuiginti, siue (vt alia lectio habet) viginti & vnum. Quod autem apud Gregorium legitur regnasse annos quatuordecim, a tempore restitutionis certum est auctorem numerare: ait enim Sigebertus, eum restitutum anno Domini sexcentesimo septuagesimonono, defunctum vero anno sexcentesimo nonagesimotertio. A

Corrigitur error de tempore Regũ Francorum.

IV. Reddunt Græcorum Annales, hoc anno quarto Imperatoris Constantini cælesti signo perterrefactum orbem, ita vt videretur eius interitus imminere; inuasamq. a Sarraecenis Lyciam atq. Ciliciam, comparatumq. ab eisdem apparatum ad expugnandam Cõstantinopolitanam ciuitatem. Ita turbatus est Oriens, eum hæreticus Patriarcha eamdem gubernaret Ecclesiam; qui nec cessauit diuersis motibus quati, quonsque fides Catholica firmata est. B

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
672.	4.	5.

I. Annus Domini sequitur sexcentesimus septuagesimussecundus, Indictione decimaquinta, idemque quartus Adeodati Romani Pontificis, quo contigit sanctissimi viri Audoeni Rothomagensis Episcopi peregrinatio ad limina Apostolorum, digna quidem quæ intexatur Annalibus in exemplum fidelium, vt discant quanta pietate consueuerint viri sancti eiusmodi religiosum munus obire. de ea enim hæc in rebus ab eo præclare gestis [a]: Post fundatam in fide Ecclesiam, post doctrinę fluenta, post tot ædificata monasteria, post tranquillatum totius Franciæ regnum, vrbem Romam caput orbis & Christianæ religionis, quam Apostolorum Principes suis corporibus ornant, ac martyrum cateruæ sacris ossibus decorant, Pontificatum eius vrbis tunc in annũ quartum obtinente Adeodato Papa, adire tandem constituit. Cumq. hoc longe lateq. fama vulgaret, vndique conueniunt ad virum Dei homines religiosi, auri argentiq. pondera multa ei afferentes, simulq. obsecrantes, vt ad corpus sanctorum Apostolorum & martyrum pro redemptione animarum suarum ea deferri iubeat, partem etiam pauperibus illic suis sacris manibus distribuat, ipsosque suis precibus Christo commendet. C

a Extant apud Sur. die 24. Aug. c. 23.

Peregrinatio S. Audoeni ad limina Apost.

II. Multi ergo venerabiles viri & Deo deuoti vna cum illo proficisci sibi licere gratulantur, in quibus erat sanctus Sidonius genere Scotus, extructor monasterij, quod nunc per metonymiam, sanctum Sidonium appellant. Stipatus ergo vir Deo dilectus sanctorum comitum turba, eleemosynarumq. benedictionibus onustus, ad limina sanctorum Apostolorum hilaris, vt quondam Vas electionis, cum diuersarum Ecclesiarum benedictiones in ministerium sanctorum Hierosolymã apportaret, peruenit. Ad singulas autem Apostolorum & martyrum Memorias se prosternens, vota & supplicationes tam pro se, quam pro totius Ecclesiæ Catholicæ pace obtulit, lacrymas tamen vberius quam verba fundens: vbicumq. enim in oratione prostratus iacebat, flumina lacrymarum pauimenta irrigabant. Deniq. cum ad Petri Confessionem hunc versum inciperet: Exultabunt sancti in gloria: diuinitus responsum est: Lætabuntur in cubilibus suis. D

Cultus sanctorum mirificus.

III. Sed quis commemorare sufficiat, quanta liberalitate & munificentia per Romanas ecclesias & sanctorum Memorias traditam sibi pecuniam distribueret? Cumulabantur altaria sanctorũ auro & argento, itemque pauperum manus implebantur: gaudebat vrbs tota, cum & benefie ijs gratulabatur, ac si fidei suæ fundatores coram oculis corporeis intueretur. Absolutis vero apud loca sanctorum diu optatis precibus, diuinis acceptis responsis, cum multarum reliquiarum suffragijs tandem venerabilis senex, altissimis Alpium iugis transmissis, in Gallias reuertit.] hucusque auctor.

Oblationes fidelium ad SS. martyres.

IV. Hoc eodem anno, mense Septembri, quo prima Indictio inchoatur, & quinto Kalendas Martij numerari incipit annus tertius Ecgfridi Regis Anglorum, a Theodoro Archiepiscopo Dorouernensi, Apostolica qua fungebatur auctoritate, congregata est in Anglia Synodus, de qua Beda [b] his verbis meminit: Eiusdem Regis Ecgfridi anno tertio Theodorus cogit Concilium Episcoporum vna cum eis, qui canonica Patrum statuta diligerent & nossent, magistris Ecclesiæ pluribus. Quibus pariter congregatis, diligenter ea quæ vnitati pacis Ecclesiasticæ congruerent, eo quo Pontificem decebat animo, cœpit obseruanda docere: cuius Synodicæ Actionis huiusmodi textus est: E

Synodus Anglicana.

b Beda de gest. Angl. lib. 4. c. 5.

V. In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, regnante in perpetuum ac gubernante Ecclesiam eodem Domino nostro Iesu Christo, placuit conuenire nos iuxta morem canonum venerabilium tractaturos de necessarijs Ecclesiæ negotijs. Conuenimus autem die vigesimaquarta mensis Septembris, Indictione prima, in loco qui dicitur Herudford: Ego quidem Theodorus quamuis indignus ab Apostolica sede destinatus Dorouernensis Ecclesiæ Episcopus, & consacerdos ac frater noster reuerendissimus Bisi Orientaliũ Anglorum Episcopus: quibus etiã frater & consacerdos noster Vuilfridus Nordumbrorũ gentis Episcopus per proprios legatarios affuit. Affuerunt & fratres ac consacerdotes nostri Putta Episcopus castelli Cantuariorũ quod dicitur Rofschester, Leutherius Episcopus Occidentaliũ Saxonum, Vuinfridus Episcopus prouinciæ Merciorum. Cumq. in vnum conuenientes, iuxta ordinem quiq. suum resedissemus: Rogo, inquam, dilectissimi fratres, propter timorem & amorem Redemptoris nostri, vt in cõmune omnes pro nostra

fide

A fide tractemus: vt quæque decreta ac definita sunt a sanctis ac probabilibus Patribus, incorrupte
ab omnibus nobis seruentur.

Hæc & alia quamplura, quæ ad charitatem pertinebant, vnitatemq. Ecclesiæ conseruandam, VI.
prosecutus sum. Cumq. explessem prolocutionem, interrogaui vnumquemq. eorum per ordinem,
si consentirent, ea quæ a Patribus canonice sunt antiquitus decreta, custodire. Ad quod omnes con
sacerdotes nostri respondentes dixerunt: Optime omnibus placet, quæq. definierunt sanctorum ca
nones Patrum, nos quoq. alacri animo libentissime seruare. Quibus statim protuli eumdem librũ
canonum, & ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaueram, quia maxime nobis necessa-
ria sciebam, illis coram ostendi, & vt hæc diligentius ab omnibus susciperentur, rogaui.

Primum capitulum, vt sanctum diem Paschæ in commune omnes seruemus Dominica post VII.
decimamquartam Lunam primi mensis. *Sãciti canones*

Secundum, vt nullus Episcoporum parochiam alterius inuadat, sed contentus sit gubernatio-
ne creditæ sibi plebis.

Tertium, vt quæque monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat ea in aliquo inquie
B tare, nec quicquam de eorum rebus violenter abstrahere.

Quartum, vt monachi non migrent de loco ad locum, hoc est, de monasterio ad monasterium,
nisi per dimissionem proprij Abbatis, sed in ea permaneant obedientia, quam tempore suæ cõuer
sionis promiserunt.

Quintum, vt nullus clericorum relinquens proprium Episcopũ passim quolibet discurrat, ne-
que alicubi veniens absque commendaticijs litteris sui Præsulis suscipiatur. Quod si semel su-
sceptus est, & noluerit inuitatus redire: & susceptor, & is qui susceptus est, excommunicationi su-
biacebit.

Sextum, vt Episcopi atque clerici peregrini contenti sint hospitalitatis munere oblato, nulli- VIII.
que eorum liceat vllum officium sacerdotale absque permissu Episcopi, in cuius parochia esse co-
gnoscitur, agere.

Septimum, vt bis in anno Synodus congregetur: sed quia diuersæ causæ impediunt, placuit om
nibus in commune, vt Kalendis Augusti, in loco qui appellatur Clofeshooh, semel in anno con-
gregetur.

C Octauum, vt nullus Episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscant tẽ
pus & ordinem consecrationis suæ.

Nonum capitulum in commune tractatum est, vt plures Episcopi, crescente numero fideliũ,
augerentur. Sed de hac re ad præsens silemus.

Decimum pro coniugijs, vt nulli liceat nisi legitimum habere connubium: nullus incestum fa-
ciat: nullus coniugem propriam, nisi vt sanctum Euangelium docet, fornicationis causa relinquat.
Quod si quisquam propriam expulerit coniugem legitimo sibi matrimonio coniunctam: si Chri-
stianus esse recte voluerit, nulli alteri copuletur, sed ita permaneat, aut ꝓpriæ recõcilietur cõiugi.

His itaq. capitulis in commune tractatis ac definitis, vt nullum deinceps ab aliquo nostrũ oria IX.
tur contentionis scandalum, aut alia præ alijs diuulgarentur: placuit, vt quæque definita sunt, vnus
quisque nostrum manus nostræ subscriptione confirmaret. Quam sententiam definitionis nostræ
Titillo notario scribendam dictaui. Actum in mense & Indictione supralcriptis. Quisquis igitur
contra hanc sententiam iuxta decreta canonum, nostra etiam consensione ac subscriptione manus
nostræ confirmatã, quoquomodo venire eaq. infringere tentauerit, nouerit se ab omni officio sa-
D cerdotali & nostra societate separatũ. Diuina nos gratia in vnitate sanctæ Ecclesiæ suæ viuentes cu
stodiat incolumes. Facta autem est hæc Synodus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo se-
ptuagesimotertio.] hactenus de Synodo Beda: sed corrigendum puto annum Domini, cum facta
Synodus dicitur anno septuagesimotertio supra sexcentesimum; nisi tũc vna cum Indictionis prin
cipio, hoc ipso quoque anno, mense Septembri sequens annus Domini fuerit numerari cœptus.

Hoc eodem anno e vita ereptus est lue sanctissimus Episcopus Ceadda, vt idem asserit Beda[a], X.
qui de peste, quæ hoc anno Angliam depasta est, pluribus agit[b]: tertius namq. hic est annus se- a Bed. lib. 4. c. 3.
uiscius, de quo ipse Beda hæc ait: Cum in illa prouincia *(Merciorum scilicet, cui dictus Ceadda Epi-* b Beda lib. 4. ca.
scopus datus erat) duobus annis ac dimidio Ecclesiam gloriosissime rexisset, affuit, superno dispen- 7. 8. 9 & 10.
sante iudicio, tempus, de quo loquitur Ecclesiastes[c]: Quia tempus mittendi lapides, & tempus *De Ceaddæ Epi-*
colligendi. Superuenit namque clades diuinitus missa, quæ per mortem carnis viuos Ecclesiæ lapi- *sc. obitu.*
des de terrenis sedibus ad ædificium cæleste transferret.] pergit dicere de vita & ad Deum transi- c Ecclef. 3.
tu eiusdem Episcopi, qui hoc anno contigit sexto Nonas Martias: deq. magni meriti viro, Ouuino *Lues grassa-*
monacho multa habet, pluraq. etiam de nõnullis sanctis virginibus monasticam vitam agentibus *tur.*
E sub sancta Eldiburga Abbatissa tunc ex hac vita Deum receptis, ipsiusq. Eldiburgæ ex hac vita mi
gratione, signis cælestibus earumdem sanctitate omnibus testata: quæ tu consulas.

At non silentio prætereundus, sed Annalibus merito intexendus felix ad Deum transitus Oriẽ XI.
talium Saxonum Regis Sebbi, de quo superius mentio[d] facta est, quem sanctarum virginum d Bed. lib. 3. c. 30.
læto funeri idem Beda subijcit istis verbis[e]: Eo tempore præerat regno Orientalium Saxonum e Beda li. 4. c. 11.
(vt idem etiam libellus docet) vir multum Deo deuotus, nomine Sebbi, cuius supra meminimus. *Sebbi Reg. lau-*
Erat enim religiosis actibus, crebris precibus, pijs eleemosynarum fructibus plurimum intentus, *des.*
vitam priuatam & monachicam cunctis diuitijs & honoribus præferens. quam & olim iam, si non
obstinatus coniugis animus diuortium negaret, relicto regno, subijsset. Vnde & multis visum (vt
sæpe dictum est) quia talis animi virum, Episcopum magis, quam Regem ordinari deceret. Cum-
que annos triginta in regno miles regni cælestis exegisset, correptus corporis infirmitate perma-
xima, qua & mortuus est, admonuitq. coniugem, vt vel tunc diuino se seruitio pariter manciparet,
cum amplius pariter mundum amplecti, vel potius mundo seruire non possent.

XII. *Rex religionis habitum suscipit.*

Quod dum ægre impetraret ab ea, venit ad Antistitem Londoniæ ciuitatis vocabulo Valdhe- A
re, qui Erconualdo successerat, & per eius benedictionem habitum religionis, quem diu desidera-
rat, accepit. Attulit autem eidem & summam pecuniæ non paruam pauperibus erogandam, nil om
nimodis sibi reseruans, sed pauper spiritu magis propter regnum cælorũ manere desiderans. Qui
cum ingrauescente præfata ægritudine diẽ sibi mortis imminere sensisset, timere cœpit homo ani
mi regalis, ne ad mortem veniens tanto affectus dolore aliquid indignum suæ personæ vel ore pro
ferret, vel aliorum motu gereret membrorum. Vnde accito ad se præfatæ vrbis Londoniæ, in qua
tunc ipse manebat, Episcopo, rogauit, ne plures eo moriente, quam ipse Episcopus & duo sui mini
stri adessent. Quod dum Episcopus libentissime se facturum promitteret, non multo post idem vir
Dei cum membra sopori dedisset, vidit visionem consolatoriam, quæ omnem ei anxietatem me-
moratæ solicitudinis auferret, insuper & qua die esset hanc vitam terminaturus, ostenderet.

XIII. *Visio & felix trãsitus pij Regis.*

Vidit enim (vt post ipse referebat) tres ad se venisse viros claro indutos habitu: quorum vnus
residens ante lectulum eius, stantibus his qui secum aduenerant comitibus, & interrogantibus de
statu eius quem languentem visitare venerunt, dixit quod anima eius & sine vllo dolore & cũ ma
gno lucis splendore esset egressura de corpore; sed & tertium exinde diem, quo esset moriturus, in B
sinuauit. Quod ita vtrumq. vt ex visione didicit, completum est. Nam die dehinc tertio, completa
hora nona, subito quasi leuiter obdormiens, sine vllo sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpori
tumulando præparauerunt sarcophagum lapideum; sed cum hic corpus imponere cœpissent, inue
nerunt hoc mensura palmi longius esse sarcophago. Dolantes ergo lapidem in quantum valebant,
addiderunt longitudini sarcophagi quasi duorum mensuram digitorum; sed nec sic quidem cor-
pus capiebat. Vnde facta difficultate tumulãdi, cogitabant aut alium quærere loculum, aut ipsum
corpus, si possent, in genibus inflectendo breuiare, donec ipso loculo caperetur.

XIV. *Ingens miraculum de sepulchro Regis.*

Sed mira res, nec nisi cælitus facta, ne aliquid horum fieri deberet, prohibuit. Nam subito astã
te Episcopo & filio Regis eiusdem ac monacho Sigbardo, qui post illum cum fratre suo Fredo re-
gnauit, & turba hominum non modica, inuentum est sarcophagum illud congruæ longitudinis ad
mensuram corporis, adeo vt a parte capitis etiã ceruical posset interponi, a parte vero pedum mẽ-
sura quatuor digitorum in sarcophago corpus excederet. Conditus est autem in ecclesia beati Do
ctoris Gentium, cuius edoctus monitis, cælestia sperare didicerat.] hucusque Beda. Porro om-
nes istos tunc ea peste defunctos, in sanctorum catalogum religiose, calculo accedente diuino, re- C
ceptos, annis singulis, singulis diebus quibus ex hac vita migrarunt, Ecclesia Dei pia memoria
repræsentat.

XV.

Hoc pariter anno, qui numeratur quintus Constantini Imperatoris, Sarraceni ingenti nume-
ro traijcientes in Thraciam, appropinquantes Constantinopolim, assiduis prœlijs a mense Aprili
vsq. ad Septembrem eam expugnare tentarunt: quod cum facere minime a Deo concessum fuerit,
hiemare statuerunt Cyzici, vt ad proximum ver copias ad aggrediendam ciuitatem paratas habe
rent. quod non semel tantum factum est, sed id ipsum per septem annorum spatia iteratum annis
singulis, ex Theophane Græcorum produnt Annales [a]: aiunt enim: Per septem annos eisdem ge
stis, diuina, Deiq. genitricis ope, multitudine virorum bellicosorum amissa, & vulneratione maxi-
ma in eis effecta, confusi ac reuersi cum ingenti mærore sunt. Cum autem discessisset idem demer
gendus a Deo stolus, ab hiemali æstu ac spiritu procellarum circa partes Scyllei comprehenditur,
& contritus totus omnino deperijt.] hæc de classe Sarracenorum & rebus ab eis in obsidione Con
stantinopolis gestis.

a Theophan. & Cedren. an. 5. Cõstantin. Imp.

Obsidio Constantinop. cœpta.

XVI.

Quo etiam anno, pugnante alio Sarracenorum Duce aduersus copias Romanorum sub Flo- D
ro, Petronio, & Cypriano Ducibus constitutas, ex ipsius exercitu triginta millia desiderata esse,
ijdem docent Annales; adduntq. de nouo adinuento igne, quem marinum dicebant, eo quod in ma
ri arderet, quo & naues Arabum combustæ sunt. Verum quod ad obsidionis tempus spectat, erro-
rem esse in annorum numero certum est: nequaquã enim potuit ad septenniũ perdurasse: nã anno
abhinc quarto constat inter Romanos & Arabes pacem esse sancitam, vt ijdem produnt Annales.
Est mentio in decimatertia Actione Sextæ Synodi de obsidione Constantinopolis, quæ facta est p
spatium duorum annorum, sed sub Vitaliano Romano Pontifice, ac proinde diuerso ab isto tem-
pore. Ceterum tot tantaq. præter spem atq. opinionẽ concessit Deus Imperatori Catholico de fide
Catholica bene mereri satagenti, quotidie versanti animo, quomodo pacem inter Orientalem &
Occidentalem Ecclesiam sancire posset: nec destitit, donec tandem perfecit, vt suo loco dicetur.

Error corrigitur de tempore obsidionis.

XVII. *Reccesuinthi Regis obitus.*

Eodem anno Reccesuinthus Rex Hispaniarũ, vbi ab obitu patris regnasset annos duodecim
& menses sex, moritur, desiderium sui relinquens, vtpote Regis optimi, Ecclesiæ valde proficui. de
eo enim hæc Tudensis habet: Hic fidem Catholicam in tantum dilexit, vt semper perquireret vi-
ros litteratos, qui frequenter coram ipso conferrent de articulis fidei: delectabatur enim in diuinis E
Scripturis, & altare Christi auro, argento, gemmis, & sericis summo studio decorabat: iter Synodũ
cum Episcopis Toleti peregit, & leges apud decessores suos editas firmauit, atq. quasdam addidit
omnino honestati conuenientes. Cũctos miro dilexit, & ab omnibus valde dilectus fuit. Erat enim
adeo mitis & humilis, vt inter subditos quasi vnus ex illis videretur. In pace regnum sibi subiectũ
rexit; & in villa nomine Gerticos, quæ in monte Laurensi sita est, propria morte decessit sub Im-
peratore Constantino.] hucusque Tudensis.

XVIII. *Vuamba Rex Hispaniarum.*

Meruit a Deo Reccesuinthus successorem haud imparem pietate, sed mundi contemptu præ
clariorem: dictus est iste Bamba, siue Vuamba, vel Vuambanus, de quo hæc idẽ auctor habet: Hic
Toleti eadem hora qua vnctus est in Regem, quadam apparitione visa est apis cunctis qui aderãt
ex capite eius exire, & ad cælos volare. Hoc signum factum est, non vt futuras victorias nunciaret
de inimicis per eum, sed dulcedinem pacis, quam habuit erga suos.] hæc ipse summatim, qui & in
ferius fusius perpetua digna memoria habet ista de eius electione;

Bamba

A Bamba Princeps clarissimus de regali Gothico sanguine ortus est, quem digne principari Dominus voluit, quem sacra vnctio decoraret: quem, Rege mortuo, totius gentis & patriæ communio elegit: quem populorum amabilitas exquisiuit: qui ante regni fastigia multorum relationibus p̄conio celebrabatur & prædicabatur, antequam regnaret. Dũ decedentis Recceswinthi Regis morti exequiale funus solueret, inter ipsa lamenta, in vnam omnes concordiam versi, vno affectu pariter prouocati, illum se desiderio habere Principem clamant: illum, nec alium posse esse Principem, vnitis vocibus intonant: & cateruatim eius pedibus obuoluti, nostri regimen regni suscipiat instãt, cum lacrymis postulantes. At ille, quem mirifice fortitudo firmauerat, nec lacrymis cedit, nec precibus vincitur, nec voto flectitur populorum, modo se non suffecturum tot ruinis imminentibus clamans, modo senio confectum se esse pronuncians. Tam acriter reluctãti vnus ex officio Ducum audacter in medium prosilijt, & irato contra eum vultu, educto gladio, prospiciens dixit; Nisi consensurum te nobis promittas, gladij huius mucrone modo cruentandum te scias nece: Hic tamdiu sumus, quamdiu aut expectatio nostra te Regem accipiat, aut contradictorem cruentus hic hodie casus mortis absorbeat. Quorum tam precibus superatus, quam minis, tandem cessit, regnumq. XIX.

Vuamba electio.

B suscipiens, ad suam omnes pacem recepit. Et tamen nec citra locum sacræ sedis Toletanæ regni sacratam susciperet vnctionem, distulit vsque ad nonamdecimam diem, ne videretur vel ambitione vsurpasse, vel paratam esse regni gloriam, sed potius signum tanti culminis a Domino percepisse.

Gerebantur enim ista in villa cui antiquitus Getticos nomen dedit, quæ fere centum viginti milliaria ab vrbe regia distans, in Salmanticensi territorio sita est: ibi enim vno eodemq. die, scilicet Kalendis Septembris, & decedẽtis Regis vitalis exitus fuit, & dicti viri electio subsecuta. Postquam autem Toletanam vrbem ingreditur, & uentum est quo sanctæ vnctionis susciperet signũ, regio iam vultu conspicuus ante altare diuinum consistens, ex more Catholicam fidem professus, cum sacramento iurandi fidem populis dedit, & mores bonos prędecessorum Regum atque leges firmauit. Deinde curuatis genibus oleum vnctionis per sacras Primatis & Pontificis Quiriaci manus vertici eius infunditur, & vnctionis copia exhibetur. Vbi hoc statim emicuit mirabile signum: nam mox e vertice ipso, vbi oleum sanctum perfusum fuerat, euaporatio quædam fumo similis in modum columnæ sese erexit, & ex capite ipso apis visa est prosilijsse, & aeris alta petijsse; quæ vtique signa fuerunt secuturæ felicitatis.] hæc & alia Tudensis: sed de eodem Rege inferius rursum XX.

C agetur annis sequentibus, cum ipsum aduersus rebelles pugnantem diuina gratia comitata cum triumpho reduxit Toletum. Licet enim nullus filius defuncti Regis, qui succedere regno posset, extaret, & fratres eius ob nimiam imbecillitatem extra aleam esse viderentur, qui eligi possent in Regem: alij tamen affines robore validi non deerant, nobilesq. alij viribus æque pollentes, qui se Vuambæ debuisse præferri putarunt, quorum causa & intra fines regni ipsius fuerunt res admodũ turbulentæ. sed de his suo loco vberius dicendum erit.

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
673.	5.	6.

SExcentesimo septuagesimotertio Christi anno, Indictione prima, Grimoaldus Longobardorum Rex moritur, cum regnasset annos nouem. hæc ex Paulo, quod ad tempus regni eius: quod I.

Obitus Grimoaldi Reg. Longob.

D vero ad annum obitus, non ex ipso, sed (vt diximus) ex ipsius Regis constitutione edita ponitur. Redditum autem ipsum ex Ariano fuisse Catholicum, monumenta ab eo constructa testantur: ita vt si quis id negaret, lapides clamantes audiret, dum videlicet constet (quod dictum est) acerrimo Arianorum hosti & expugnatori S. Ambrosio ipsum Ticini erexisse basilicam, in eaq. sepeliri potius, quam in alijs a se erectis, delegisse. Successit vero in regnum filius eius, quem puerum nouem annorum reliquerat, Garibaldus, sed non diu tenuit: etenim cælesti nuncio repẽte accitus venit ab internecione antea elapsus Bertaridus Ariperti Regis filius, cui debebatur regnum: cum enim iam extorris annos nouem apud Francos egisset, & in Britanniam apud Saxonum Regem degeret, diuinitus redire in patriam iussus, vbi adfuit, regnum capessit. magna diuinæ prouidentiæ vis in eo tũc quidem enituit, cum magno est declaratum exemplo, quod eius arbitrio dentur ac pariter auferãtur regna. Sed quomodo id acciderit, ex Paulo diacono audi rem gestam, quam ita recenset [a]:

a Paul. diac. lib. 5. c. 33.

Igitur (vt dicere cœperamus) Bertaridus egressus de Gallia, nauem ascendit, vt ad Britanniam insulam ad regnum Saxonum transmearet. Cum aliquantulum per pelagus nauigasset, vox a littore audita est inquirentis vtrum Bertaridus in eadem naue consisteret. Cui cum responsum esset, quod II.

E Bertaridus ibi esset: ille qui clamabat, subiunxit, Quia tertia dies est hodie, quod Grimoaldus ex hac subtractus est luce. Quo audito Bertaridus statim post se reuersus est; veniensq. ad littus, inuenire personam non potuit, quæ ei de Grimoaldi nece nunciaret. Vnde arbitratus est, non hunc hominem, sed diuinum nuncium fuisse. Exindeq. ad patriam rediens, cum ad claustra Italiæ venisset, iam ibi omnia obsequia palatina, omnemq. regiam dignitatem cum magna Longobardorum multitudine paratam esse reperit. Exinde itaque Bertaridus Ticinum reuersus, exturbato Garibaldo puerulo a regno, ab vniuersis Longobardis mense tertio post mortem Grimoaldi in regnum leuatus est. Erat autem vir pius, fide Catholicus, institiæ tenax, pauperumq. largissimus nutritor, Qui statim Beneuentum misit, exindeq. Rodelindam suam coniugem & Cunibertum filium suum reuocauit.] detinebantur enim ibi in custodia. Sed & pergit Paulus de eodem Bertarido, cum ex insperato regnum recuperasset:

Bertaridus Rex Longob.

Vt, inquit, regni iura suscepit, in loco illo, qui a parte fluminis Ticinis est, vnde ipse olim fugerat, monasterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori suo in honorem sanctæ virginis & III.

Sacræ ædes erectæ a Longoba. Reg.

& martyris Agathæ construxit, in quo multas virgines aggregauit, rebusq. diuersis, pariterq. ornamentis eumdem locum ditauit. Regina vero vxor eius Rodelinda basilicam sanctæ Dei genitricis extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisq. mirifice decorauit.] hęc Paulus, qui & cur ad Perticas locus ille dictus esset declarat: quod scilicet cœmeterium illic esset Longobardorum, a quibus poni ibi solerent perticæ desuper columbam ligneam habentes illuc versam vbi illorum carus quisquam obijsset, atque vt sciri posset vbi defuncti corpus quiesceret. A

IV. *Tyranni in Hispania & Gallia Narbonen.* Eodem anno, cum a nobilioribus nonnullis Hispaniarum regni hominibus indigno animo ferretur electio Vuambæ Regis, populi fauore in tantum euecti regni fastigium: nouarum rerum moliendi fomite in animis eorumdem incenso; primus omnium, qui præerat Galliæ Narbonensi adhuc sub Gothorum regno existenti, Ildericus in tyrannum erupit, secumq. etiam Episcopos aliquos traxit. Post hunc autem qui aduersus eum missus est Paulus Dux, vir domi forisq. spectatus, in Regem ipsum, a quo missus fuit, arma conuertens, plerasque Hispaniæ ciuitates suæ subdidit potestati, Regisq. nomen vsurpans, coronam auream, quam gemmis coronatam dono dederat Reccaredus S. Felici Gerundensi martyri, sacrilegus suo imponere capiti est ausus: sed quomodo vix emenso integro anni curriculo pœnas dedit anno sequenti, suo loco dicendum erit. hic enim annus ad comparandum exercitum, quem Paulus duceret aduersus Ildericum, insumptus est, & in defectione ipsius Pauli, aduersus quem Rex nonnisi anno sequenti potuit proficisci. B

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
674.	6.	7.

I. *Vuambę Regis Victoria diuinitus parta.* ANNO Redemptoris sexcentesimo septuagesimoquarto, Indictione secunda, Vuamba Rex Hispaniarum aduersus tyrannos, qui Galliam Narbonensem & alia loca regni sui proditione subegerant, comparato exercitu progrediens, diuino munitus auxilio, sex mensium spatio eosdem feliciter debellauit, penitusq. deleuit. Victoriam tantam haud humanis viribus partam, sed diuinitus comparatam perpetuis consignatam monumentis tradidit posteris Iulianus, qui successit Quiriaco huius temporis Archiepiscopo Toletano: is enim, scripto commentatiolo, eiusmodi belli historiam prosecutus est, quem totidem ferme verbis maiori ex parte Tudensis in suum Chronicon retulit. C

II. *Persecutio in Gallia Narbonen.* Qui autem tyrannidem aduersus Regem exercuerũt, etiam aduersus Deum impietate pugnarunt. Etenim inter alia nefanda scelera impius Ildericus persecutionem haud leuem in Gallia Narbonensi aduersus Ecclesiasticos excitauit, qui ipsi in omnibus parere recusarent. Cuius rei gratia tunc accidit, vt Nemausensis Ecclesiæ Episcopum vita sanctissima commẽdatum, Aregium nomine, eidem constanti animo repugnantem, vinculis mancipatum tradiderit illudendum, in eiusq. sedem suæ perfidiæ socium Ramirum Abbatem intruserit. Addidit alia nefanda, quæ recensere longum esset. Sed & qui aduersus eum missus est Paulus natione Græcus, in tyrannum æque conuersus, nequiora patrauit, vbique perfidus, vbiq. sacrilegus, expolians cunctas suis thesauris ecclesias.

III. *Pius Rex purgat exercitum* Ad hos igitur debellandos tyrannos expeditionem parans Rex maxime pius, primum omniũ studuit exercitum communire iustitia: quamobrem in ipso procinctu, quos sciuit milites adulteria perpetrasse, iussit amputari virilibus, hanc tanto Principe dignam sententiam promens: Ecce iam iudicium imminet belli; & licet fornicari, vt Deus ad iracundiam prouocetur?] & post alia hæc quoque perpetuæ mandanda memoriæ verba addidit: Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum.] D

IV. *Vuamba Rex ope diuina tyrãnos superat.* Qui vero primum sceleribus militum eo modo purgauit exercitum, a Deo accepit, vt Angelos haberet coamilitones. Ita quidem testatur dignus cui credatur auctor, nẽpe visum esse Angelis vallatum exercitum. sed reddamus hic eius verba: Manifeste, inquit, diuina protectio adfuit; quod cælestibus indiciis patuit euidenter. Visus est enim Angelorum excubijs protectus noster exercitus, & ipsos Angelos super castra corusca volitatione protectionis suæ signa protendere.] quod & rerũ declararunt euentus: siquidem difficillimum bellum aduersus duos tyrannos Vasconum Francorũque roboratos auxilio, ciuitatibus munitissimis tutatos, breuissimo temporis spatio summa felicitate confecit: insuper & post deuictos tyrannos, Lupum Ducem pollentem Francorum virib. nullo negotio superauit, deque omnibus triumphum gloriosissimum egit. Inter alia autem diuini iudicij æqua lance librata sententia patuit, cum rerum desperatione Paulus tyrannus penitus superatus, hoc anno sua sponte, antequam ab aduersarijs caperetur, ipsis Kalendis Septembris regalibus se exuit vestimentis, ac priuatis indutus regnum deposuit, qua die a Deo electus Rex Vuamba illud acceperat. E

Sed non prætermittendum, quod prophetice ipsius Pauli tyranni epistola significatum est. Qđ enim ipse Paulus scisset Regem exercitum comparasse; vt in officio contineret virum venerabilẽ Amatorem Gerundensem Episcopum, hanc ad eum per breuem scripsit epistolam:

V. *Epistol. Pauli tyranni.* Audisti quod Vuamba Rex cum exercitu aduersum nos venire disponat: sed cor tuum nõ turbetur: nec enim fieri puto. Sed tamen quem primum de nobis ambobus ibi tua sanctitas cum exercitu viderit accedentem, ipsum se credat habere dominum, vt in eius debeat persistere charitate.] ita ipse, nesciens quid diceret, prophetauit. Nouit id postea Vuamba Rex, cum Gerundam peruenit, gauisus etiam hostis sententia de diuino se patrocinio esse securum, regnoq. pariter potiturũ.

V. *Paulus ac socij pœnis affecti.* Sed ne in bellicis amplius immoremur, finem audi dignum meritis, quem sacrilegus tyrãnus accepit. Qui S. Felicis martyris Gerundensis donatam a S. Reccaredo Rege coronam sacrilege suo

capiti

A capiti regnaturus impoſuit, idem in triumphum catenis vinctus deductus, Toletum ingreſſus eſt vna eum ſocijs pduellibus ijſdem pęnis affectis, capite decaluato, raſa barba (erat id apud Gothos pērinfame ſupplicium) nudatis pedibus, indutus ſordidis veſtibus, camelo impoſitus, corona ex corio facta redimitus: poſt hæc vero ijdem omnes pariter ſancitum legibus in tyrannos ſnppliciū nouiſſimum ſubiere. Porro Vuamba Rex Dei beneficij accepti memor, eidem gratus exiſtens, ſacra vaſa & alia ornamenota, qoæ ablata ex eccleſijs ab hoſtibus comperit, vna cum alijs manubiis ueodicatis iuſſit ijſdem reddi: addidit & alia, pia vbique ſuæ a Deo conceſſæ victoriæ monumenta relinquens; loco autem triumphalis fornicis, ea qnæ omoibus eſſent proficua ciuibus Toletanis cō ſtruenda curauit ædificia, noua erigens mœnia ciuitatis, in quorum nonnullis turribus eiuſmodi inſcriptionem iuſſit incidi:

Monumenta pietatis Vuambæ Regis.

ERExIT FAVTORE DEO REX INCLYTVS VRBEM
VVAMBA SVAE CELEBREM PROTENDENS GENTIS HONOREM.]

Sed & ſecundum illud propheticum [a]: Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes] ſupra ca eumioa turrium ſtatuas erexit Sanctorum, quorum cuſtodia ciuitas ſalua foret, eiuſmodi inſcrip-
B tione notatas:

a Iſai. 62.

VOS DOMINI SANCTI, QVORVM HIC PRAESENTIA FVLGET,
HANC VRBEM ET PLEBEM SOLITO SERVATE FAVORE.]

Hæc quidem religioſiſſimus Rex, de quo rurſum inferius ſuis locis ſæpe dicendum erit. Qnomodo autem idem Rex vbi muros ciuitatis extruxit, inſtar Zorobabclis [b] ſanctuarium pariter expurgare & rxædificare aggreſſus eſt, anno ſequenti dicturi ſumus.

b Eſdr. 1. c. 1. 2. 3.

IESV CHRISTI ANNVS	ADEODATI PAP. ANNVS	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS
675.	7.	8.

I. CHriſti annns ſexcenteſimns ſeptuageſimoſqnintus, Indictione tertia, adeſt: quo ſeptimo Idus Septembris in Hiſpania celebrata fuit Synodus Toletana vndecima, ita dicta, Era nimirum
C ſeptingeoteſima decimatertia, anno quarto Vnambæ * Regis, decem nouem Epiſcoporum præſentia, qnorum duo tantum per vicarios interfuerunt. Hactenus Rex ipſe religioſiſſimus æque ac fortiſſimus bellicis expeditionibus detentus, haud rebus Eccleſiæ componendis curam impendere valuit: delctis autem diuerſis hoſtibus, atque in primis tyranois, nihil antiquius habuit, quā vt res Eccleſiaſticæ per Epiſcopos bene diſponerentur, quæ ſacerdotum negligentia videbantur omni ex parte collapſæ. De his vero ſummatim habet iſta Tudenſis: Aſtures enim & Vaſcones in finibus Cantabriæ crebro rebellantes edomuit, & ſuo imperio ciuitatem ſubiugauit, quæ Carta vocabatur, ampliauit, & eam Bambelonam, quaſi Bambæ Lunam vocauit. prouinciam quoque Galliæ, quæ Hiſpania citerior dicitur, ſibi rebellantem, multis agmioibus Francorum interemptis, ſubiugauit, & Paulum perfidum tyrannum cepit, & ei oculos euellere præcepit. Et ad vrbem Toletanam cum triumpho magno reuerſus, diſcordantes Pontifices, eo quod alij aliorum parochias inuadebant, ad concordiam ſtuduit reuocare.] Sic igitur hoc anno quarto regni eius inchoato a mēſe Septembri, Coocilium prouinciale Toleti conuocandum curauit. In eius præfatione, hęc quæ pceſſerant impedimenta congregandi Epiſcoporum coouentus, ſignificantur his verbis:

Concil. Tolet. xI. dictum.
* Vuambani

II. D In nomine ſanctæ Trinitatis. Collectis in voum Carthaginis prouinciæ ſacerdotibus in Toletana vrbe, in beatæ matris Domini Mariæ Virginis ſede, anno quarto excellentiſſimi & religioſi Vuambani * Principis, ſub die ſeptimo Idus Nouembris, res votiua gaudij, & dies oimium optatæ gratulationis occurrit, in quo nobis datum eſt conſpicere pariter & deflere, quid lacrymarū de præteritis Domino deberemus. Eramus hucuſque prolabētis ſæculi colluuiooe inſtabiles: quia annoſa ſeries temporum, ſubtracta luce Conciliorum, non tam vitia auxerat, quam matrem omnium errorum ignorantiam otioſis meotibus ingerebat. Cernebamus enim, quomodo Babylonicæ confuſionis [c] olla ſuccenſa, nunc tempora Conciliorum auerteret, nunc ſacerdotes Domioi diſſolutis moribus irretiret: purpuratæ eoim [d] meretricis ſequebantur inuitamenta, quia Eccleſiaſtici conuentus non aderat diſciplina; nec erat qui errantium corrigeret partes, cum ſermo diuinus haberetur extorris. Et quis noo erat adunandorum Pontificum vlla præceptio, creſcebat in maius vita deterior. Cum tandem diuina nos clementia ex alto reſpiciens, & tempori ætatis noſtræ ſe occurſuram præbuit & ſaluti, præparans noſtris ſæculis religioſi Principis mentem deuotam pariter & inſtructam, cuios feruidæ ſolicitudinis voto & lux Conciliorum reuocata reſplenduit, & alterna cha-
E ritas ſe mutuo in corrigendis vel inſtruendis moribus excitauit, dum & aggregandi nobis hortatu Principis religioſi facultas eſt data, & opportuna corrigendis præparata eſt diſciplina: vt qui decurſis longe ante temporibus, poſt decem & octo ſcilicet labentium annorum excurſum, in vnū meruimus aggregari cōuentum, mederi poſſemus ſpirituali gratia ſanitatum. Nec enim oumerus iſte alienus eſt a ſalute: ſic quippe mulier illa in Euangelio [e] ter ſenis annorum excurſibus curua, quæ figuram totius generis humani geſtabat, ſub ſacramenuo huius numeri ſaluti priſtinæ a Saluatore donatur, &c.] hæc ex multis voluimus reddidiſſe, vt ſciretur quam damnoſa eſſe conſueuiſſet in Eccleſia frequentis Cōciliorum celebrationis intermiſſio, quamq. vtilis eius vſus; vtq. ex eorumdem Patrum verbis intelligi poſſet, quod cum Reges ad Epiſcopos de conueniendo in vnum ſcriberēt, non id iubendo facereot, ſed hortando: hortatu namque Regis ſe cōueniſſe, ijdem (vt dictum eſt) teſtati ſunt. ſicq. cum audis ſiue ab eis ſiue ab alijs dictum, iuſſu Principis conuocatos Epiſcopos ad Concilium conueniſſe, eius exhortatione id factum intelligas.

Prælocutio Patrum.
* Vuambæ
Status Eccleſi. Hiſpaniar.
c Hier. 1.
d Apoc. 17.
e Luc. 13.

III. Quod vero ad exactam fidei profeſſionem primo loco in Concilio editam pertinet, ex ea intel
ligi

ligi potest, necdum nomen Orientalis hæresis Monothelitarum illic peruenisse, cum nequicquā de ea mentio habeatur, vel aduersus eam assertio proponatur. Post fidei vero prolixam valde professionem editi sunt a Patribus canones sexdecim, quorum primo corrigitur in ipsomet Concilio, quicquid alienum a sacerdotali maiestate siue indecorum verborum strepitu, risu, ac iocis proferretur ineptum. Secundo loco illud magnopere inculcatur, vt vacent doctrinæ Episcopi, nec ullo curarum obice a diuina lectione reuocentur, vel a doctrina, verbi scilicet prædicatione cessent. Illud præterea additum, vt idem custodiretur in psallendo ac Missis celebrandis ab omnib. ordo, qui in Metropolitana Ecclesia vsu receptus esset. Sic & qui sequuntur canones, ad ipsos sacerdotes respicere, duobus exceptis, noscuntur; probe scientibus Patribus, inde prouenire vt subditorum quoque mores rectissime disponantur, si qui præsunt rectores populis, digne præsint. Nouissime vero fatentur Patres, eiusdem Regis Vnambæ fuisse voluntatem, vt prætermissa Conciliorum celebratio restitueretur, annisq. singulis ab Episcopis secundum Ecclesiasticos canones frequentaretur. Vnde satis potest intelligi, compluta Tolerana Concilia esse deperdita, vel ipsa saltem, quæ reliquis annis eiusdem Regis maxime pij celebrari contigerunt, vt inter alia generale Concilium, de quo dicemus. A

Quæ in Concilio fuerint statuta.

IV. Quod vero aliqui temporum haud adeo veram rationem habentes, collocant eamdem Synodum sub Agathone Romano Pontifice, errare certum est: cum ex constitutione Imperatoris, de qua inferius agemus, certum sit, non ante sextam Indictionem ipsum sedere cœpisse. Porro hęc Synodus sub quarta Indictione inchoata, hoc anno, septimo Idus Nouembris celebrata reperitur. Sed quod ab omnibus asseritur, in eodem Concilio omnium Hispanarum Ecclesiarum factam esse sedium Episcopalium diuisionem: secus senserim; nam Tudensis assertione constat id factum in Concilio generali sub eodem Rege celebrato, cui omnes Hispaniarum Episcopi interfuerunt & subscripserunt, huic vero decem & nouem dumtaxat Episcopi interfuerunt. B

V. Quod enim essent inter Episcopos ob diœcesium fines obortæ discordiæ, ad has componendas indicendum fuit generale Concilium, quod quidem non extat; sed celebratum esse, eiusdem auctoris testificatione liquet. In eo potissimum ad dirimendas discordias, & perpetuam inter Episcopos sanciendam pacem, idem Rex diuidi & terminis distingui voluit vniuscuiusque Episcopi parœcias, immo quomodo antiquitus diuisæ fuerint innotescere, aliquibus recens additis: cuius rei gratia idem Tudensis ait priorum Regum voluisse legi historias: nam subdit: Fecit Chronica Regum priorum coram se legere, vt facilius posset terminos parœciarum diuidere, sicut antiquitas denotaret, & exigeret iuris censura, & iura propria quilibet etiam possideret, sicut subiecta demōstrat scriptura, &c.] Post vero multa de earumdem distinctione hæc habet ex verbis Regis: Fiunt sedes harum duarum Hispaniarum octoginta sub dominio Gothorum tam Archiepiscopales, quā Episcopales, per quas nobis ministratur verbum Dei, quæ a Romano Pontifice communionē Catholicæ veritatis habent, vt ex fide Christi secundum traditionem sanctorum Patrum animas sibi commissas valeant gubernare. Hæc igitur nostra diuisio de assensu omnium Archiepiscoporū & Episcoporum dictarum sedium in Toleto facta firma permaneat in æternum. C

De Toletano Concil. Generali.

VI. Hæc omnia suprascripta legit gloriosus Rex Vuamba in Concilio Toletano, vbi omnes Episcopi & Archiepiscopi Hispaniarum conuenerant: quæ subscriptione omnium firmata sunt, Quiriaco Toletano Archiepiscopo in primaria dignitate & fide Catholica consistente. Statutum est præterea a iudicio Concilij, vt omnes clerici viuerent secundum regulam sanctissimi patris Isidori, &c.] hæc de Concilio generali sub eodem Rege habito, sed incerto anno Tudensis, quem præ ceteris citare consueuimus, quod præstet fide & antiquitate, non quod teijciamus reliquos nobiles rerum Hispanicarum historicos tam veteres, inter quos eminet Rodericus, quam recentiores viros doctissimos. D

VII. Rursum vero hoc ipso anno ex Episcopis prouinciæ Lusitaniæ celebratum est Concilium Bracarense, quod ponitur ordine tertium: cui interfuerunt Episcopi octo, sancineruntq. canones totidem, quibus correcti sunt praui errores, qui in ritus sacros & bene institutam Ecclesiasticam disciplinam irrepserant: vt inter alios, ne procedentes in solemnitatibus martyrum Episcopi, diaconorum humeris sella gestatoria veherentur suspensas collo sacras reliquias portantes. etenim sella gestatoria vehi, Romani Pontificis tantum fuit insigne, vel si cui Patriarcharum ipse concessit, sed q̄ laicorum humeris vectaretur, diaconorum numquam, neque infimi ordinis clericorum. Porro inter alios dignos Præsules, qui Synodo huic interfuisse leguntur, fuit Isidorus Asturicensis, qui tum moribus dignitati congruis, tum doctrina enituit, relinquens sui ingenij posteris monumenta: quo tempore etiam eius æqualis claruit Valerius Abbas æque doctrina & pietate insignis. Reliqua Synodi tu consulas: hæc satis ad institutum. At de Concilijs in Hispania hoc anno celebratis hactenus.

Concil. Bracaren. tertium.

VIII. Qui igitur Dei Ecclesiæ bene instituendæ totus intentus fuit, accepit ipse Vuamba Rex insigne beneficium, quod idem Tudensis paucis enarrat, nempe vt Sarraceni, qui Orienrie magna ex parte potiti essent, insulasque plurimas deuastassent, ingenti comparata classe nauium ducentarum & septuaginta cum Hispanias inuasissent, victi ijdem fuerint ab ipso Rege maritimo bello, quo & eorum classis incensa funditus deperierit; sicq. quam euidentissime ostensum fuerit, aduersus fideles tunc tantum perfidos infidelesque barbaros præualere, cum in illis peccata insunt, quæ Dei iusta sententia puniantur: vbi autem pietas viget & fulta sancta religio bonis operibus floret, tunc barbaricas omnes vires summo licet studio comparatas, imbecilles penitus reddi & impotentes, sit necesse. E

Classis Sarracenorum incensa.

IESV

ANno Redemptoris sexcentesimo septuagesimosexto, Indictione quarta, sexto Kalendas Iu- I.
lias moritur Adeodatus Papa, cum sedisset annos septem, menses duos, dies decem & septẽ. *Adeodatus*
ita apud Anastasium, sed in aliquibus codicibus quatuor tantum ipsi anni tribuuntur: veriorem ta *PP. moritur.*
men lectionem putamus, quæ ei septem annos tribuit, cui & Sigebertus subscribit, cum totidem ip
se Adeodati annos numeret. Accidit plane infeliciter, vt tanti Pontifici res gestæ temporis iniu-
ria alto sint sepultæ silentio, quas fuisse præclaras nemini dubium esse debet: vix autem reperitur
vna eius epistola ex Turonẽsi archiuo in lucem vindicata per Papitium Massonum disertum virũ;
qua continetur priuilegium Abbati monasterij sancti Martini concessum: quam cum absque nota
B temporis positam inuenerimus, hic in fine Pontificatus eius putauimus collocandam. sic enim se
habet ipsa data pro eodem monasterio ad omnes Galliarum Episcopos:

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis in Galliæ partibus commorantibus Adeodatus.... II.
Aequitatis nos admonet norma, quam apprime custodire præcipimus, vt canonica sanctorum *Priuilegium*
Patrum consulta, præsertim a beatissimis Apostolicæ sedis Præsulibus, prædecessoribus scilicet no *concessum Ec*
stris, qui auctoritatem successionis & vicem sacratissimi Apostolorum principis Petri per diligen *cl. S. Martini.*
tem solertiam nacti sunt, quemadmodum statuta reperimus, intemerata atque illibata custodita
conseruemus. Sed vt sunt quæque a fratribus nostris Ecclesiarum Episcopis pedissequa dumtaxat
imitatione consulta & salubriter fuerunt ordinata, vtpote functi Apostolorum principis licet impa
res ministerio, conseruanda simili ratione decernimus.

Qua ex re dum Ægiricus religiosus presbyter & Abbas monasterij sancti Martini, in quo ve- III.
nerabile corpus eius est situm, visendas ex desiderio veniens Apostolicas Confessiones & atria, no-
stris se repræsentaret obtutibus, cõmendationemq. fratris nostri Curperti Turonicæ Ecclesiæ Præ
sulis obtinuisset: supplici voce precatus est, vt priuilegium Apostolica auctoritate subnixum ob mu-
C nitionem venerabilis monasterij, quod beatæ recordationis confessor Christi Martinus Turonen-
sis Ecclesiæ Episcopus in Gallicanis partibus ad conuersorum salutem sui sacratissimi corporis
consecratione decorauit, cui nunc præesse se perhibens, scriptis ostẽderat, ei cõcedere deberemus.
Parumper autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non IV.
suppetat, a regimine Episcopatus prouidentiæ religiosa loca secernere. Verum vbi & prædicti fra-
tris nostri Curperti Turonensis Ecclesiæ Præsulis monasticam libertatem, hoc est, liberam dispen-
sandi licentiam scripto concessam religiositatem eius exemplaris proferente comperimus, in cu-
ius volumine & aliorum per Gallicanam videlicet prouinciam constitutorum Antistitum ad id cõ
sensum præbentium subscriptiones subter annexas inspeximus: nullatenus iam exortem rationis,
ac canonicæ regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus. Propterea
& nos erga quos ijdem fratres nostri reuerendissimi præsentes conferre prouiderunt, simili censu
ra ex auctoritate profecto Apostolorum principis, cui claues ligandi atque soluendi Conditor, at-
que Redemptor omnium tribuit, identidem confirmare concessimus: vt Apostolica fulti auctorita
te per priuilegij seriem grauedines a quolibet Episcoporum sub prætextu discussionis religiosus
D Abbas vel monachi ibi degentes ne sustineant: neque rursus sibi disputandi apud eos licentiam
vendicantes, dispendia his atque insolentias angariarum imponant: neque per occasionem regula
ris disciplinæ rimandæ atque seruandæ quaslibet eis intentent iniurias, sed liberam licentiam ha-
bere statuimus, salua profecto monachicarum regularum custodia, religioso Abbate (quicumque
pro tempore præerit) præfato venerabili monasterio id procurante, vt erga quos pristinæ recorda-
tionis eius articulus continet, & ipse conseruare nitatur, & quicumque sub eius reguntur dispensa
tione, solerter custodire commoneat, districteq. compellat.

Reuerendissimus vero Episcopus, in cuius parœcia est memoratum venerabile monasterium, V.
vel res ac possessiones constiterint, faciendæ tantum ordinationis ac promotionis sacerdotum atq.
leuitarum, vel conficiendi chrismatis sit tantum concessa licentia. Dispositionem autem venerabi-
lis loci gerere: & conuersationem monachicam exquirere, religioso Abbati, eiusque Præposito, vel
qui probatissimi fuerint in eodem monasterio (quod etiam præfati Præsules consona sententia de
finierunt) decernimus.

Quisquis igitur quolibet tempore (quod nullatenus credimus) huius decretum priuilegij, qđ VI.
E auctoritate Apostolica subnixi consentiendo firmauimus, in totum vel in partem temerare tenta
uerit, hancq. præsumptionis audaciam digna emendatione minus correxerit: in perpetuum percel
lendum vel anathematizandum se nouerit, non solum tantorum sententia sacerdotum, sed etiam
æquissimo condemnationis aculeo: quoniam violare pertinaciter visus est, quod salubriter serua-
re debebat. Et ita quoque huius priuilegij sanctio firma & rata indiminutaq. persistat atque per-
maneat. Erga quod & præexcellentissimi totius Galliæ Reges (vt scripto comperimus) ad reprimẽ
das laicorum infestationes, edicto præmunire idem venerabile monasterium regali pietate digna
ti sunt. Bene valete, dilectissimi fratres.] hactenus Adeodatus.

Ex cuius scripto illud fit manifestum, iam cessasse Romanos Pontifices eiusmodi immunitates VII.
concedere monasterijs, cum dicat: Mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat a *Exemptiones*
regimine Episcopalis prouidentiæ religiosa loca secernere.] id fortasse, quod experimento didi- *Monachorum*
cissent, eiusmodi immunitates obfuisse potius, quam profuisse monasticæ obseruantiæ. Certe qui- *a Sanctis im-*
dem numquam placuit S. Bernardo (quod ex pluribus locis epistolarum eius apparet) vt mona- *probata.*

chi

chi ab Episcopali obedientia huiuscemodi priuilegijs se subtraherent:nec gratum fuit S. Franci- A
sco,sed fratris Eliæ hominis non diuino spiritu sed carnis prudentia nitentis,fuit opus. At de his
modo hactenus. Redeamus ad obitum sanctissimi Præsulis, quem visa sunt ipsa etiam elementa
luxisse,cum post eius transitum pottentosæ fuerint continuo exortæ pluuiæ,prout in ipso Anasta-
sius refert,vbi primum hæc habet:

VIII. *Reliqua res gestæ Adeodati.*

Hic ecclesiam beati Petri,quæ est in Portuensi iuxta campum Meruli,reparauit atque dedica
uit.Sed & monasterium S.Erasmi situm in Cœlio monte,in quo conuenisse visus est prædictus san
ctissimus vir,multa noua ædificia coagmentauit,sed & casalia conquisiuit,sed & in vita sua Abba
tem & congregationem ibi constituit.

Pluuiæ indesinentes.

Post cuius trãsitum tantæ pluuiæ & tonitrua fuerunt,qualia nulla ætas hominum meminisset:
adeo vt etiam homines & pecudes fulgure interirent;& nisi per litanias,quæ quotidie fiebant ,
Dominus propitiatus esset,non potuissent homines triturare,& in horreis frumenta reponere . In
tantum enim creuere hæc mala,vt ex ipsis pluuijs denuo legumina nascerentur,& ad maturitatem
præuenirent , pro quo capti homines mirarentur.Fecit autem Adeodatus ordinationem vnam per
mensem Decembrem,creauit presbyteros quatuordecim,diaconos duos,Episcopos per diuersa B
loca quadragintatres:qui etiam sepultus est ad beatum Petrum.]hæc ipse,qui & addit post obitũ
Adeodati sedem vacasse mensibus quatuor & diebus sex.

IX. *Donus Papa creatur.*

Hac igitur ratione dicendum est,hoc eodem anno Kalen. Nouembris Donum,siue Domnum
vel Domnionem,quem alij Conum,siue Cunonem appellant,creatum esse Rom. Pontificem , alij
addunt quarto Nonas eiusdem mensis consecratum fuisse. Romanus ille fuit,Mauritij filius. Vbi
autem Constantinopoli innotuit Donum Romæ creatum esse Pontificem,Theodorus Constanti-
nopolitanus Patriarcha nequaquam ex more Synodalem ad eum epistolam dedit,cum probe sci-
ret minime ab eo fore recipiendam,quod hæresis nomine a Romanæ sedis Pontificibus a commu
nione Catholica haberetur extorris:verum hortatoriam ad eum epistolam misit,vt aliquando tã
dem inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam concordia sanciretur. Quid ad hæc Donus Pa-
pa rescripserit,ignoratur : de litteris autem Theodori ad ipsum testis est epistola a Constantino
Imp.ad eum scripta,quam suo loco reddemus.

X. *Pax a Sarracenis expetita.*

Hoc eodem anno,qui nonus Constantini Imp. numeratur,habent Græcorum Annales, Sarra
cenos,composita cum Romanis pace spatio triginta annorum,consensisse annuum pendere ipsis C
tributum. Quanam occasione tumentes animo barbari in eiusmodi conie cti fuerint necessitatem,
ex Theophane ita accipe:Anno nono Imperij Constantini ingressi sunt Mardaitæ * Libanum , &
tenuerunt a Mauro monte vsque ad sanctam ciuitatem,& ceperunt cacumina Libani,& multi ca-
ptiui & serui & liberi fugerunt ad eos,ita vt multa millia in breui tempore fierẽt. Quibus comper
tis Mahuuias & consiliarij eius timuerunt valde,colligẽtes quod Imperium Romanorum diutius
muniretur:& dirigit legatos ad Principem Constantinum,postulans pacem,& pollicitus annualia
se Imperatori pacta laturum. Ast Imperator huiusmodi susceptis,eorumq. petitione audita,desti
nauit cum eis in Syriam Ioannem Patricium cognomento Pitzigaudin,tamquam antiquæ prosa-
piæ virum Reipublicæ & multorum negotiorum expertum,atque magnam cõsecutum prudentiã
ad disputandum aptissime cum Arabibus,& quæ pacis sunt,consone præstruendum.

* Maronitæ

Rex Sarracenorum pacem petit ab Imp.

XI.

Qui cum venisset in Syriam,coaceruatione Mahuuias tam Amirçorum quam Gerasinorum *
effecta,suscepit eum cum honore magno. Multis ergo inter eos verbis pacificis edictis,conuenit in
ter vtrumque in scriptis fieri pacis cum iureiurando sermonem super consonantia annui pacti,præ
bendi videlicet Romanæ Reipublicæ ab Agarenis auri librarum tria millia,viros captiuos quin- D
quaginta,& equos nobiles quinquaginta. His ex communi placito inter vtramque partem firma
tis,& in triginta seruandis annis mutuo repromissis,amplissima pax inter Romanos & Arabes est
effecta:sicq. generalibus duobus inscriptis verbis ad alterutrum cum iureiurando patratis & inui
cem traditis , præedictus famosus vir ad Imperatorem cum muneribus quoque multis reuersus
est. Cum hæc autem didicissent,qui Hesperias partes inhabitant,tam videlicet Cainus Auarus ,
quam Exarchi & Castaldi,necnon & principes nationum ad Occidentem sitarum,per legatos mu
neribus Imperatori transmissis,pacificam erga se dilectionem poposcere firmandam. Annuens ita
que Imperator postulationibus eorum,confirmauit etiam circa illos donatoriam pacem, & facta
est securitas magna in Oriente,necnon & in Occidente.]hactenus Theophanes. Admiratione qui-
dem dignum fuit,quod qui vniuersum orbem terrore concusserant,magnaq. ex parte vastarant,eo
humilitatis consternati deuenerint,vt pacem sponte enixe rogarent,muneribus redimerent,& per
solutione tributi firmarent. Præstita sunt tãta hæc Catholico Principi,sub cuius antecessoribus hæ
reticis Imperatoribus Imperium florentissimum in vltimum discrimen perductum fuerat,iam iã
penitus collapsurum.

* Corasinorum

Pactis conuentis pax statuta

XII. *Persecutio in Anglicana Ecclesia.*

Eodem anno Anglorum Ecclesia in Cantia bellorum incursionibus dire vexatur. Cum enim E
anno superiori(vt Beda [a] auctor est)mortuus esset Vulfhere Rex Merciorum;qui in locum eius
successit Edilredus,comparato exercitu,ingressus Cantiam,absque delectu rerum sacratum ac p
fanarum cuncta vastauit. Regnabat eo tempore Cantuariorum Rex Lotheri,qui successerat fratri
Ecgberto defuncto ante annos tres,nempe(vt idem restatur)anno Domini sexcentesimo septuage
simo tertio. Ex his autem maiores creuere sancto Theodoro labores,cui non solum Dorouernensis
Ecclesiæ sed Angliæ a Romano Pontifice veluti Apostolicæ sedis legato cura credita erat:adeo vt
eius penderet arbitrio, quem vellet Episcopum sedere vel sede moueri. de ipso enim ita Beda [b]:
Non multo post hæc elapso tempore offensus a Vuinfrido Merciorum Episcopo per demeritum
cuiusdam inobedientiæ Theodorus Archiepiscopus deposuit eum ab Episcopatu post annos ac-
cepti Episcopatus non multos,& in locum ipsius ordinauit Episcopum Sexuulfum.]ita quidem
secundum illud Apostoli [c]: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] subdit autem
Beda

[a] Beda in epith. hist. Angl.

[b] Bed lib. 4. c. 6.

[c] 2. Cor. 10.

A Beda de Erconnualdo eodem tempore ab eodem Theodoro ordinato Episcopo Londoniensi viro sanctissimo, necnon de eius sorore sancta virgine Edilburga, cui idem frater ante Episcopatum extruxerat monasterium, in quo tum ipsa mater omnium, tum aliæ eius subditæ discipulæ egregia hoc tempore floruerunt sanctitate; de quarum felici ad Deum transitu idem Beda æque historiam scripsit.

XIII. *Anglicana Ecclesia florentissima.* Florebat siquidem his temporibus Ecclesia Anglicana veluti paradisus Domini, abundans liliis sanctarum virginum, atque vrnalis coetuum sanctorum monachorum humiliori loco latentium: sed & sanctissimis quoque abundauit Episcopis, inter quos pariter idem, de quo mentio est, Erconuualdus egregia claruit sanctitate, vt idem auctor paucis his docet: Huius viri & in Episcopatu & ante Episcopatum vita & conuersatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc cælestium signa virtutum indicio sunt: etenim vsque hodie feretrum eius caballarium, quo infirmus vehi solebat, seruatum a discipulis eius, multos febricitantes, vel alio quolibet incommodo fessos sanare non desistit: non solum autem superpositi * eidem feretro vel appositi curantur ægroti, sed & assulæ de illo abscissæ atque ad infirmos allatæ citam illis solent afferre medelam.]hæc de eo Beda, quem inter B sanctos receptum vniuersa Catholica Dei Ecclesia colit, anniuersaria die recolens eius memoriam trigesima mensis Aprilis [a]:

* supposti

a Martyrolog. Rom ea die.

IESV CHRISTI ANNVS 677.	DONI PAP. ANNVS 2.	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 10.

I. *Conatus Theodori & Macarij hæretic. aduersus Roma. Pontifices.* Annus Redemptoris sexcentesimus septuagesimusseptimus Indictione quinta inchoatur, quo Imperator Constantinus solutus bellicis curis, pace composita cum Saracenis, ad pacē Ecclesiæ restituendam totum adiecit animum: sed obices mox passus est Theodorum Constantinopolitanum Episcopum, & Macarium Patriarcham Antiochenum signiferos hæresis Monothelitarum, eosdemq. acerrimos aduersarios Pontificum Romanorum. Nam vnius excepto Honorij nomine, quem ab ipsorum partibus stetisse mentiebantur, aliorum neminem recitandum putarūt in C sacris Ecclesiæ diptychis: egeruntq. apud Imperatorem, vt relatum in easdem sacras tabulas nomen Vitaliani Pontificis deleretur: quod Imperator faciendum omnino negauit, eo quod animo concepisset pacem inter Orientalem atque Occidentalem Ecclesiam, vbi primum licuisset, omnino componere: cuius rei gerendæ anno sequenti (vt dicemus) cœpit iacere fundamenta: quod & feliciter ex sententia consecutus est, inuitis licet hæreticis, ac discordiæ subijcientibus sæpe fomitē.

II. *Nomen Vitaliani Papæ retentum in Diptychis.* Egit itaque Imperator, vt omnino Vitaliani nomen in sacris tabulis retineretur, reliquorū vero Romanorum Pontificum nomina, qui in hunc vsq. annum Romanæ Ecclesiæ præfuissent, ex decreto futuri Concilij postea reciperentur in diptycha. Hæc quidem omnia ita transacta esse inter duos illos Patriarchas hæreticos & Imperatorem, epistola ipsius ad Donum Papam anno sequenti scripta testatur. Verum licet ita illi polliciti essent Imperatori, vt nomen Vitaliani Papæ retineretur in diptychis: postea tamen ijdem, vel inuito, vel inscio ipso Imperatore, minime stetere promissis, sed dicti Pontificis nomen e diptychis amouere, eiecereque penitus. Id quidem ita ab ipsis factum esse, declarant Acta Sextæ Synodi in octaua Collatione, vbi actum est vt nomen Vitaliani in sacra diptycha restitueretur, e quibus fuerat iniuste sublatum.

III. *Cur Honorius inter improbos numeratus.* D Quod igitur reliquis abiectis, vnum sibi honorandum hæretici vendicarent Honorium, haud modicam illi, defuncto licet, conflauit inuidiam, in suspicionemq. falso adductus est conniuentiæ cum hæreticis, a quibus ipse Honorius, exclusis ceteris, recipi & honorari scitetur. ex quo factum est, vt qui inter damnatos Monothelitas in diptychis reperiretur adscriptus, postea vna cum ipsis fuerit pariter relictus eadem aspersus infamia: sed calumniose cūcta peracta esse, dicetur inferius. hæc autem dicta sunto, vt causa pateat, cur apud Orthodoxos nonnullos Honorius Papa male reperiatur audisse, arte nimirum dolosa hæreticorum, qui, licet calumniose, eiusdem cum ipsis sententiæ Honorium fuisse scriptis dictisq. iactarent, vt & superius est demonstratum in Pyrrho disputāte cum Maximo.

IV. *Anglicana Eccl. exagitata bellis.* Eodē anno, qui & secundus numeratur cœptæ persecutionis, quæ grauiter exagitauit Ecclesiā Anglicanam in Cantia, de ea ita Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ [b]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimoseptimo, cum Edilred Rex Merciorum adducto maligno exercitu Cantiā vastaret, & ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis vel diuini timoris fœdaret, ciuitatem quoq. Rhofi, in qua erat Putta Episcopus, quāuis eo tpe absens, communi clade absumpsit. E quod ille vbi comperit, ecclesiam videlicet suam rebus ablatis omnibus depopulatam, diuertit ad Sexuulfum Merciorum Antistitem, & accepta ab eo possessione ecclesiæ cuiusdam & agelli nō grādis, ibidem in pace vitam finiuit, nil omnino de restaurando Episcopatu suo agens: quia (sicut & supra diximus) magis in Ecclesiasticis, quam in mundanis rebus erat industrius; sed in illa solum ecclesia Deo seruiens, & vbicumque rogabatur, ad docēda Ecclesiastica carmina diuertens. Pro quo Theodorus in ciuitate Rhofi Vuilhelmum consecrauit Episcopum: sed illo post non multum temporis præ inopia rerum ab Episcopatu decedente, atque ad alia loca secedente, Gebmundum pro eo substituit Antistitem.]hæc Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ.

b Beda hist. Anglor. lib. 4. c. 12.

V. Eodem anno Audoenus ille admirandus Rothomagensis Episcopus ex hac vita migrauit, vt eius Acta testantur, in quibus hæc scripta leguntur [c]: Anno igitur sexto (*ita restituendum est pro decimosexto*) Theodorici Regis & Crotildis Reginæ, res palatij administrante Vuarratone subregulo, apud villam Clypiacum, vbi tum vir beatus de pace inter Francorum populos constituta nuncium attulerat, iam longæuæ ætatis senio confectus in morbum incidit. Appropinquabat enim dies

c Vit. S. Audoen. c. 19. die 24. Aug. Sur. to. 4.

S. Audoeni Episc. Rothomagensis trãsitus.

dies optatus, quo cupiebat dissolui & esse cum Christo, terraq. relicta, penetrare calos, & videre iã A
facie ad faciem, quod io ænigmate iampridem vidisset. Cumq. febribus corpus atteouaretur, & obitum suum iamimminere cerneret, obsecrabat Dominum, vt luas oues idoneo pastori committeret. Denique hortabatur Regem, vt Abbatem Ansbertum sibi faceret successorem: quod & factum est. Postremo fusis ad Dominum ptecibus', gregem sibi creditum illi deuote commendauit, atque ita spiritom reddidit in manus Creatoris cælestibus choris sociandum, & gloria sempiterna paradisi fruiturum.] hactenus ibi de tempore obitus: de funere autem & pluribus ex eius corpore editis miraculis, idem auctor infetius narrat, qui eius vitam egregijs factis cumulatam scriptis tradidit.

VI.

a Vit. S. Audoe. c. 27. 28.

Francorum cũ Austrasiis pax inita.

Quod igitur pace confecta inter Francos populos, eum obijsse auctor affirmet: quænam ante præcessisset discordia, ex eodem sic accipe [a]: Otta, inquit, erat discordia inter Francos & Austrasios. Vir beatus componendæ pacis causa Coloniam venit. Vbi cum martyrum monumenta perlustrasset, atque suo more reliquias ex eorum monumentis ablatas secum magno cũ honore asportaret, obuium habuit mutum quemdam, qui iam annis vndecim nullum cuiquam verbum fudisset. Permisit autem Dominus tot annis illum sic permaoere in famuli sui Audoeni honorem, vt p B
eum facultas ei loqoendi restitueretur, & diu tacens lingna in Christi laudes eromperet. Illi autẽ muto vir Dei signum Crucis impresfit, caput eius consignans; moxq. locuta est lingua diu racens. Tum vero inter discordes populos instaurato pacis fœdere, inde discedens in Austriam, Virdunũ peruenit. Com autem in eius vrbis ecclesiam ingrederetur, mulier quædam dæmoniaca vexari cœpit miserabilitet: frendensq. dentibus in virom t. ei, rapido cursu iouehebatur. At vir beatus manu capot eius striogens, illico dæmonium eiecit, sanamq. illam pareotibus reddidit.] hæc sunt quæ proxime eius præcessisse obitum Deus voluit post alia multa antea miracula edita, quibus eiusdẽ transitus veluti diuinis sanctitatis testibus illustraretur: sicq. factum est, ut præcedente uitæ sanctitate per istiusmodi signa Deo loqueote, idem inter lanctos ab Ecclesia Catholica fuerir adnumeratus, & annis siogulis tepetendus ipsius natalis dies referretur io tabulas [a] Ecclesiasticas.

b Martyrolo. Roman. die 24. Augusti.

IESV CHRISTI ANNVS 678. | AGATHONIS PAP. ANNVS 1. | CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 11. C

I.

Donus Papa moritur.

SExcentesimus septuagesimus octauus annus Redemptoris sexta Indictione numeratur, quo tertio Idus Aprilis moritur Doous Papa, cum sedisset anoum vnum, menses quinque, dies decem. Porro eius reliquas res gestas Anastasius ita narrat: Hic atrium beati Petri Apostoli superius, quod est ante ecclesiam, in quadriporticum magnis marmoribus stranit: sed & ecclesiam Apostolorum sitam via Ostiensi (vt decuit) restaurauit atque dedicauit, itemq. ecclesiam sanctæ Euphemiæ positam via Appia similiter dedicauit: clerum diuersis ordinibus & honotibus ampliauit. Hic reperit in vrbe Roma, io monasterio quod appellatur Boetianum, Nestorianos monachos Syros, quos per diuersa monasteria diuisit, *ad pœnitentiam scilicet.* In prædicto monasterio monachos Romanos instituit.

II.

Episco. Rauen. subdidit se Roma. Pont.

Huius temporibus Ecclesia Rauennas, quæ se ab Ecclesia Romana segreganerat caosa primatus, denuo se pristinæ sedi Apostolicæ subiuganit; cuius Ecclesiæ Præsul nomine Reparatus euestigio, vt Deo placuit, vitam fininit.] subdit de cometa, quæ eios tempore apparuit per menses tres, D
quam pestilentia subsecuta est, de qua inferius dicturi sumus. Ad postremum hæc de eodem: Fecit ordinationem vnam, creauit presbyteros decem, diaconos quinque, Episcopos p diuersa loca numero sex. Cessauit Episcopatus eius meoses duos, dies quindecim.] hucusque Anastasius. Verum ad aliqnot meoses amplius propagasse sedem Donum Pontificem, epistola Constantini Imperatoris ad ipsum scripta existimate suadet, rũ data reperiatur hoc eodẽ aono ptidie Idus Augustas, Indictione sexta. quæ enim rõ patitur, vt post menses quatuor adhuc latuerit imperatorem obitus Romani Pontificis? At de eiusdem Imperatoris epistola ad Donum Pontificem data agamos.

III.

Constantinus Imp. agit de pace Eccles.

Haud enim Deo ingratus existens Constaorinus Catholicus Imperator, de acceptis ab eo beneficijs has immolandas hostias ipsi gratissimas existimauit, vt Monothelitarum iogruentem hæresim condemnare penitusq. sepelire curaret, & Orientalem Ecclesiam ea ex causa a Romana diuisam, Catholicę fidei compagine eidem Catholica communione coniungeret, barbaris omnib. qui hactenus post longissimi temporis spatium Romaoum deuastarant Imperium, iam pace firmatis, & Sarracenis redditis tributarijs; quæ tanta quis prudens neque animo concipere valuisset. Tot igitur tantisq. acceptis a Deo Imperator Catholicus beneficijs, quæ nec sperari posse videbantur, E
nihil antiquius habuit, quam bene vti coocessa diuinitus pace, ad comprimendum oimirum exortum inter Christianos ciuile bellum, intestinamq. discordiam effugaodam: cuius rei gratia litteris compellandum Pontificem Romanum existimauit, ipsum ioquam quem adhuc putabat superstitem esse Donum. Extant ipsę integræ ante ingressum Sextę Synodi collocatę, vtpote ad eam Synodum præambulares, quas hic tibi reddeodas oecessitas postulat argumenti, ac primum qui eis inscriptus est titulus verbis istis:

IV.

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, Flauius Constantinus Fidelis, Magnus, Imperator, Dono sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo aotiquę nostię Romę & voiuersali Papę. Sacra data ptid. Idus Augustas Constantinopoli, Indictione sexta.

Epist. Constan. Imp. ad Donũ Papam.

Per omoia nouit vestra paterna beatitudo & plures vestræ sanctę Ecclesię aotiquę Romæ, quia ex quo iussit Deus principaliter nos imperare, dum voluissemus qoidam motionẽ facere de verbis, de quibus est contentio pro dogmate pietatis inter partes tam sanctę vestræ Ecclesiæ, quãq.

huius

A huius sanctæ magnæ Ecclesiæ, vt ambigerent: & hoc prohibuimus fieri, tempore non admittente, cognoscentes quod ex particulari contentione non solum vnitas fieri non posset, sed magis malũ accresceret. Et licet animo doleremus vltra omnem dolorem iam pro exprobratione quæ nobis ob hoc ab inimicis inferebatur, & propter ipsam veritatem, quod Pontifices secundum nos & Orthodoxus noster populus propter quasdam nouitates vocũ in schisma incidissent, exultatioq. ex hoc fieret impijs hæreticis: attamen Deo nostro commisimus, ipso pro nobis potiora prouidente, & dũ eius benignitas iusserit, correctionem huius rei fieri, tunc nobis donante opportunitate temporis ad generalem collectionẽ faciendã vtrarũq. sedium: quatenus considerantib. eis definitiones sanctarũ quinq. Synodorum, & editiones sanctorum probabilium Patrum, satisfacerent semetipsis, & cõuenirent in vno ore, vnoq. corde ad glorificandum honorificum nomen Dei nostri.

V. *Cur non scripserit Theodorus fidei professionem.*

Sed quoniam sicut homines cogitamus, sicut autem iubet Deus, omnia perficit: ipse enim nouit futura & quæque nobis expediunt: sic ei placitum est, vt ad effectum perducantur: cognoscere facimus vestram paternam beatitudinem, quod dũ ordinatus esset Theodorus sanctissimus & beatissimus Patriarcha a Deo conseruãdæ huius nostræ regiæ vrbis, suggessit nostræ serenitati, suspe-B ctum se esse dirigere consueta Synodica ad vestram paternam beatitudinem, ne forte non reciperẽtur, sicut & sub prædecessoribus eius Patriarchis factum est. Sed quia magis præuidit adhortatoriam epistolam facere ad vestram paternam beatitudinem, quam & direxit, cuius per omnia scientiam habet vestra paterna beatitudo, & non præuidimus per præsentem nostram piam Sacram de huiusmodi epistola vti multiloquio.

VI. *Explorat Imp. dissidij causã.*

Sed postquam directa est eadẽ epistola ad vestram paternam Beatitudinem, interrogauimus eumdem sanctissimum & beatissimum Patriarcham, & Macarium sanctissimum Patriarcham ciuitatis Theopolitanæ, quænam esset difficultas, quæ prouenerat inter vestram paternam beatitudinem, seu vestram Apostolicam sedem & ipsos, olim omnibus expletis quæcumque sunt de immaculata nostra & incommutabili Christianorum fide, tam per doctrinam sanctorum Apostolorum, quam per definitiones sanctarum quinque Synodorum, & doctrinam sanctorum ac probabilium Patrum, & omnibus hæresibus iam manifestatis atque condemnatis, & nullo deinceps remanente modo, quo possit diuisio aut schisma sanctæ & immaculatæ nostræ fidei inferri: satisfecerunt nobis ijdem ipsi sanctissimi Patriarchæ, quod verba quędam nouitatis intromissa sunt, aliquibus quidẽ C ex imperitia hæc introducentibus, aliquibus vero incongrue scrutantibus incomprehensibilia opera Dei; & quia ex quo hæc verba moueri cœperunt & vsque hactenus vtraque sedes inter se minime conuenerunt, vt inquirentes sibimet satisfacerent pro veritate.

VII. *Quid Orthodoxi agere debeant.*

Propter viles igitur inquisitiones non sit infinita contentio; ne nobis insultent Pagani & hæretici, neque in nobis vsquequaque locum accipiant semina aduersarij: cadens namque ab humano genere, quod ei seruiebat, & cõfusus per apparitionem Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, etiam in his confundetur per studium vestræ paternæ beatitudinis. Et secundum quod scriptum est [a], deponentibus nobis omnem zelum, & omnem contentionem, omnemq. inuidiam, veritati concurramus. Veritas enim Deo cara est, & secundum Domini vocem [b]: Quicũque voluerit omnium primus esse, sit omnium minister. Et iterum dictum est [c]: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem.

a 1. Petr. 2.
b Matth. 2 & Marc. 9. 10.
c Ioan. 13.

VIII. *Imperatoris exhortatio.*

Postquam igitur tempus recipit perfectam congregationem fieri, hortamur vestram paternã beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros vtiles, modestos, notitiam habẽtes totius a Deo inspiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum, indutos D personam vestræ Apostolicæ sedis, eiusq. Concilij, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes: quatenus conuenientes cum hic posito sanctissimo ac beatissimo Patriarcha, & Macario sanctissimo Patriarcha Theopolitanæ ciuitatis, perscrutẽtur cum omni mãsuetudine & modestia, & per gratiam sancti Spiritus veritati insistere & consentire, munitionẽ habentibus eis, qui huc aduenerint ex parte sedis vestræ per præsentem nostram piam Sacram. Per Deum enim omnipotentem non est apud nos partis cuiuslibet fauor, sed æqualitatem vtrisq. partibus conseruabimus, nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis qui a vobis diriguntur quoquo modo, sed & omni honore cum competenti munificentia & susceptione dignos eos habebimus. Et si quidem vtrique conuenerint, ecce & bene; sin autem minime conuenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vos dirigemus; de cetero nos excusantes in iudicio Dei imminente nobis, iuxta quod constituti sumus seruare fidem sanctam & immaculatam, quam percepimus (vnoquoque proprio sensu abũdante) rationem reddituri ante sanctum & terribile tribunal Dei nostri. Inuitare enim & rogare possumus ad omnem commendationem & vnitatem omniũ Christianorum, necessitatem vero inferre nullatenus volumus.

IX. *Qui causam cogniturι essent.*

E Per personas vero quæ dirigentur a paterna vestra beatitudine, ita decernat: Ex vestra quidẽ sancta Ecclesia (si vtique videtur ei) tres personas; quod si plures, quantæ ei placuerint, dirigat, de Cõcilio vero vsque ad duodecim Metropolitas Episcopos; de quatuor vero monasterijs Byzacenis, ab vnoquoq. monasterio monachos quatuor. Nam si receperit tempus, vt dictum est, perfectam congregationem studuissemus facere: sed quoniam tempus non admisit, Deus autem noster proprio consilio protulit quod nos differebamus, in hoc tempore per omnia iubemus vestram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere. Sic enim speramus in eius benignitate, quoniam qui voluerit huiusmodi capitulum moueri in præsenti, per Spiritũ sanctum concedere hẽt, vt veritas clareat, & instruantur oẽs sine schismate & contentione veritatẽ cõfiteri, & vno ore, vnoq. corde glorificare nos oẽs eius bonitatem. Tacere quippe hoc, terribile æstimamus; vt ne plebs, quæ vt sanctificetur, accedit ad sanctas Dei Catholicas & Apostolicas Ecclesias, contrarijs congregationibus occupetur, considerans Antistitum adinuicem dissonantiam.

X.

Multam nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus Patriarcha, quamq. Macarius sanctis-

Quid conati sint Hæretici Patriarchæ.

ſimus Patriarcha Theopoleos, vt eijceretur Vitalianus beatiſſimus e dipiychis, aſſerentes Honorium memorari in diptychis propter honorem Apoſtolicæ ſedis antiquæ noſtræ Romæ. Nam non arquieuere, vt memorentur Patriarchæ qui poſtmodum fuerunt in prædicta ſancta Romana Eccleſia, donec conquiſitio & ſatisfactio proueniat verborum, de quibus contenditur inter vtraſque ſedes, & ita veſtra beatitudo conſequenter memoretur. Sed hoc non acquieuimus, id eſt, vt eijceretur idem Vitalianus e diptychis: hoc quidem, vtpote omnem æqualitatem ſeruantes, & vtroſque Orthodoxos habentes: hoc autem & propter collatam nobis charitatem ab eodem Vitaliano, dũ ſupereſſet, in motione tyrannorum noſtrorum. Sed ſic polliciti ſumus prædictis ſanctiſſimis Patriarchis, quod per omnia diriget veſtra paterna beatitudo homines, qui debeant conquirere cum ipſis: & tunc ſecundum quod claruerit, perfecta diſpoſitio fiet: nam hoc nullo modo nos acquieſcere, vt idem beatiſſimus Vitalianus eijceretur. A

XI. Hoc cognoſcens veſtra paterna beatitudo, ſtudeat ſequi volũtatem Dei: ſicut enim prædictum eſt, ſpem habemus in coronatore Deo noſtro, quia dum præuiderit ſuper hoc feruentem noſtrum affectum, eius benignitas etiam ingruentes nobis perturbationes gentium ſedabit. Omnem vero concurſum venientibus iuſſimus præbere Theodorum glorioſum Patricium & Exarchum Chriſto amabilis noſtræ Italiæ prouinciæ, tam in naui, quam in expenſis & omni vtilitate eorum; & ſi neceſſitas exegerit, etiam caſtellatos dromones præbere ad eorum munimen: vt ex omnibus illæſi & ſine periculo, Deo cooperante, ijdem ad nos perducantur. *Et ſubſcriptio.* Diuinitas te ſeruet per multos annos, ſanctiſſime ac beatiſſime Pater.] hactenus Imperatoris ad Donum Papam epiſtola ſcripta, reddita vero (vt dictum eſt) ſucceſſori eius Agathoni, illo iam vita functo. B

XII. *Bulgarorum irruptio prima.* Quod autem in hac epiſtola Imperator queritur de perturbationibus ex tumultu bellorũ rurſum exortis, cum ait: Eius benignitas ingruentes nobis perturbationes gentium ſedabit.] ſciendum eſt, hos fuiſſe Bulgaros, hoc anno vndecimo Conſtantini Imperatoris in Romani Imperij prouincias irrumpentes. Hoc quidem anno id accidiſſe, teſtatur Theophanes, apud quem hæc anno vndecimo eiuſdem Imperatoris leguntur: Hoc quoque anno Bulgarorum gens ſuperuenit in Thraciam, &c.] pergit dicere de origine Bulgarorum, quos duplicis fuiſſe generis tradit, Onogundurenſes ſcilicet, & Contragenſes, ex Septentrionalibus Euxini ponti partibus oriundos: dictoſq. a Bulga flumine, teſtatur Cedrenus.

XIII. *Pax ſancita cum Bulgaris.* Quomodo vero iniqua conditione cum eiuſmodi barbaris tranſegerit Imperator, vt quies daretur & pacatum tempus celebrandi Concilij, ita Theophanes ſubdit: Vt coactus Imperator pacẽ fecit cum eis, annua illis præbere pacta pollicitus in confuſionem Romanorum ob multitudinẽ delictorũ. Mirabile quippe ipſo auditu erat, vt is qui omnes tributarios ſibi ſtatuerat, tam videlicet eos qui ad Eoum & Occaſum, quam qui ad Arctum & Meſembriam commorabantur, ab iſta deteſtabili gente fuerit ſuperatus. Verum Imperator ita quidem ex prouidentia Dei hoc Chriſtianis contigiſſe credens, pacem fecit, & fuit vſque ad obitum ſuum quietus a cunctis hoſtibus, ſtudium habens præcipuum vniendi vniuerſas Eccleſias Dei, quę vbique diuiſæ fuerãt a temporibus Heraclij proaui ſui, &c.] Vt igitur indictam Synodum proſequi Imperator poſſet, pacem indignis licet conditionibus tranſegit cum Bulgaris. C

XIV. Hoc cum factum, peccatis exigentibus, Theophanes dixerit: nullum grauius & magis euidens peccatum extitit, quam quod Catholicus Imperator paſſus hactenus fuerit ſedere Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Præſulem Theodorum Monothelitam hæreticum, qui & eo temeritatis progreſſus fuit, vt poſt Honorium neminem Romanorum Pontificum paſſus ſit in ſacris diptychis reperiri, nuperq. cõtra expreſſam ipſius Imperatoris iuſſionem Vitalianum Papam ex eiſdem craſerit. D

Theodorus eijcitur Georgius ſubrogatur. Non ferens vero tantam viri procaciam Imperator, eum ceſſare protinus voluit, atque in locũ eius Georgium ſubrogauit, qui præſens poſtea fuit Sextæ œcumenicæ Synodo. Tu vero corrigas, quod apud Nicephorum legitur, ſediſſe Theodorum annos duos & menſes tres, vt loco duorum ponas duodecim: ad hoc namque tempus vſque perueniſſe, litteræ eiuſdem Imperatoris ad Donum Põtificem datæ (vt diximus) docent.

XV. *Sacrum ſudarium capitis Chriſti inuẽtũ.* Hoc eodem anno vndecimo Iuſtiniani Imperatoris moritur Mahuuias Princeps Sarracenorũ relinquens regni ſucceſſorem Gizid filium ſuum. Huius autem Mahuuiæ tempore inuentum fuiſſe ſacroſanctum ſudarium capitis Redemptoris, Beda teſtatur in libello de locis ſanctis ſcripto relatione Arculphi Epiſcopi, quem his ferme diebus loca ſancta viſitaſſe teſtatur. Porro rem geſtã ita deſcribit [a]: Sudarium capitis Domini poſt reſurrectionem eius mox Chriſtianiſſimus quidã Iudæus furatus, vſque ad obitum, diuitijs ſibi affluentibus, habuit. Qui moriturus interrogat filios, qui Domini ſudarium, qui ceteras patris velit accipere diuitias. Maior theſauros rerum, minor elegit ſudarium. Et mox illi decreſcunt opes vſque ad paupertatem, fratri autem cum fide creſcunt & opes, quod vſque ad quintam generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perueniẽs, diuitias tantum auxit vt Iudæis, & hoc multo tempore: donec poſt longa litigia, quibus Chriſtiani Iudæi ſe Chriſti, infideles vero ſe patrum ſuorum affirmabant heredes, Mahuuias Sarracenorum Rex, qui noſtra ætate fuit, iudex poſtulatur. Qui accenſa grandi pyra, Chriſtũ iudicem precatur, qui hoc pro ſuorum ſalute ſuper caput habere dignatus eſt. Miſſum ergo in ignem ſudarium veloci raptu effugiens euolat, & ſummo in aere diutiſſime quaſi ludendo volucritans, ad vltimum cunctis vtrinque intuentibus, ſeſe leuiter in cuiuſdam de Chriſtiana plebe ſinum depoſuit: quod mane mox totus populus ſumma veneratione ſalutabat & oſculabatur. habet autem longitudinis pedes octo. Alíud quoq. aliquanto maius linteum in eccleſia illa veneratur, quod fertur a ſancta Maria contextum, duodecim Apoſtolorum & ipſius Domini continens imagines, vno latere rubro, & altero viridi.] hucuſque Beda, qui de rebus patrijs hiſtoriam cum proſequitur, hæc habet de ijs quæ hoc anno contigerunt [b]: E

Linteum cum ſacris imaginibus.

a Beda de loc. ſanct. c. 5.

b Beda lib. 4. ca. 12.

VXI. Anno Dominicæ incarnationis ſexcẽteſimo ſeptuageſimo octauo, qui eſt annus Imperij Regis

Ecgfridi

A Ecfridio octauos, apparuit mense Augusto stella quæ dicitur cometa, & tribus mensibus permanēs
matutinis horis oriebatur excelsa radiantis flammæ quasi columnam præferens.]hæc Beda, qui
hanc secutam esse post siccitatem ingentem pestem tradit, eademq. Anastasius Bibliothecarius Siccitas ingens
docet; siccitatem vero perdurasse triennio, ita vt numquam imbribus terra maduerit. Quæ au-
tem digna memoria postea acciderint pestis tempore, suo loco dicturi sumus: modo huius anni res
gestas eodem auctore prosequamur.

Eodem enim anno (vt idem subdit [a]) exorta inter Vuilfridum Episcopum Eboracensem & XVII.
Regem Ecfridum dissensione, a sua sede ille deijcitur, alio in eius locum subrogato. Verum ista a Beda lib. 4. c.
iniuste passus Vuilfridus, Romanum Pontificem appellauit: ad quem profectus, detentus in via 13. & in epitom.
prædicatione Euangelica apud Frisios, non ante sequentem annum peruenit, vt idem testatus est hoc anno.
Beda. Quid vero cum Agathone in Vrbe gesserit, & quomodo cum alijs Episcopis in Romano Cō- Vuilfridus prædicat Frisiis.
cilio sederit, suo loco dicturi sumus. hic autem de eo, cum discedens ex Anglia, conscendens nauim
est delatus ad Frisios, prosequamur historiam, quam idem auctor ita breuiter prosecutus est [b]: Ro- b Beda l. 5 c. 20.
mam, inquit, iturus Vuilfridus, & coram Apostolico Papa causam dicturus, vbi nauem cōscendit,
B flante Fauonio, pulsus est in Frisiam: & honorifice susceptus a barbaris, ac Rege illorum Aldgislo
prædicabat eis Christum: & multa eorum millia verbo veritatis instituens, a peccatorum suorum
sordibus fonte Saluatoris abluit: & quod postmodum Vuilbrordus reuerendissimus Christi Pon-
tifex in magna deuotione compleuit, ipse primus ibi opus Euangelij cœpit. Ibi ergo hiemem cum
noua Dei plebe feliciter exigens, sic Romam veniēdi iter repetijt, &c.] Eadem totidem ferme ver
bis Marcellinus ante Bedam scriptis mandauit, dum sui temporis res gestas sancti Suitberti Epi-
scopi scripsit: in quo tamen corrigas mendum in numeri notam illapsum, vt dum præsenti anno ap
pulsum ad Frisios Vuilfridi contigisse tradiderit, numeri inuersa nota, loco anni Domini sexcente
simi septuagesimioctaui, legatur octogesimiseptimi. Magna sane enituit Dei prouidentia, vt sanctis
simum Episcopum permiserit a Christiano Rege sede turbari, quo ad sitiētes Gentes Euāgelij fluē
ta portaret: vt & ipsi ob Apostolicum munus æque propheticum dictum aptari possit [c]. Qui sunt c Isai. 60.
isti qui volant sicut nubes? &c.] vtpote qui flante vento delatus in terram aridam, eamdem mox cę
lestibus imbribus irrigauit.

C IESV CHRISTI ANNVS 679. | AGATHONIS PAP. ANNVS 2. | CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 12.

SExcentesimo septuagesimonono anno salutis, Indictione septima, cum innotuissent Episcopis L.
Occidentalibus per Agathonem Romanum Pontificem ea quæ ad Donum Papam a Constā-
tino Imperatore scripta ipse accepisset de legatione mittenda, eiusdem pariter Agathonis Pontifi
cis iussu, ea de causa ijdem Synodos congregarunt, quibus vbique condemnata est hæresis Mono- Synodi plures contra Monothelitas.
thelitarum hæreticorum. Id quidem factum esse in Italia, in Gallijs, & in Anglia, eiusdē Agathonis
litteræ sequenti anno ad eumdem Imperatorem datæ declarant. Porro omnium Italiæ Episcoporū
conuentuum superest tantum memoria de Synodo Mediolanensi Gallicanorum vero Conciliorū
Acta penitus exciderunt: sed Anglicanæ Synodi aliqua adhuc fragmenta supersunt. Mediolanen-
sis autem Concilij extat Synodalis epistola, cuius hæc est inscriptio:
D Domino serenissimo atque tranquillissimo & a Deo coronato religiosissimo Constantino Im II.
peratori Mansuetus Mediolanensis Metropolitanæ Ecclesiæ indignus Episcopus, vel vniuersa san
cta Episcoporum fraternitas, quæ in hac magna regia vrbe conuenit, æternam in Domino salutē.
Si apicem Imperialis fastigij, &c.] laudatur in primis eius exordio pietas Imperatoris, quem III.
comparat religiosis, qui ante eum in Ecclesia claruerunt, Imperatoribus, per quos generalibus Sy Monet Imperatorem Mansuetus Episcopus.
nodis congregatis, curatum est, vt ortę hæreses damnarentur. quibus fusius explicatis, & Catholi
ca fide ex præscripto sacrorum Conciliorum asserta, hæc subijciuntur: Ecce præstantissime Prin-
ceps, antiquorum Patrum statuta vna cum consensu pijssimorum Imperatorum definita, quæ cō-
uelli vel infirmari nulla ratione pietas vestra permittat. Nam si sunt, qui audacia dialecticæ artis in
flati, cothurnata ceruice, buccis tumescentibus, sinuosis circuitionibus, & flexuosis ambagib. pha
leris verborum, pompisq. sermonum sua ferali calliditate simplicem fidei rationem conuellere,
& delegatas a Patribus regulas conculcare vel temerare voluerint: eorum inflationibus tranquilli
tas vestra non acquiescat, sed recordamini qualiter propheta dicit [d]: Verbum breuiatum facit d Isa. 10.
Dominus super terram. quod per sanctos Apostolos vidimus impletum. Quid enim breuius, quā
E simplex fidei symbolum ab Apostolis institutum, in quo mysticum sacramenti cōtinetur arcanū?
Nam si recolas, insignissime Imperator, non cum dialecticis, non cum rhetoricis, non cum grā IV.
maticis, sed cum rusticis & piscatoribus Dominus posuit rationem, & his tradidit sui secreta cō Simplicitas doctrinæ Christianæ.
silij, quos & principes ordinauit, quibus ligandi atque soluendi tribuit potestatem. Nonne vobis
videtur optime Imperator, dementissimæ mentis esse, qui Apostolicas traditiones & venerabiliū
Patrum instituta deprauare festinant? Nos autem omnes, &c.] quibus docet Mansuetus vna cum
eadem sancta Synodo, sequi se quæ sunt ab Apostolis tradita, a sacris Concilijs instituta, atque a
sanctis Patribus confirmata. His coniungit rectæ fidei confessionem, ad cuius finem contra Mono
thelitas duæ in Christo asseruntur voluntates & operationes totidem: nam dum duas naturas diui
nam & humanam in vna eademq. persona ipse vna cum eadē sancta Synodo recognoscit, mox ex
vniuscuiusque naturæ præscripto duas infert voluntates atque operationes.
Ista quidem sanctus Mansuetus vna cū collegis Episcopis. magnæ vero existimationis erat eo V.
tempore apud omnes ipse Mansuetus, vtpote qui egregia claruit sanctitate, dignusq. est habitus, vt

Mansuetus sanctitate clarus. qui viuens sanctissimos prædecessores Episcopos moribus atque doctrina sectatus esset, cum eisdem post mortem in sacris Ecclesiæ tabulis adscriberetur, quo sicut illorum, ita & ipsius anniuersaria natali die memoria in Ecclesia publice coleretur, nempe decimanona mensis Februarij. A

At nec satis ipsi fuit ista de Catholica fide in Synodo statuisse, scriptisq. mandasse, atque ad Imperatorem in Orientem misisse, sed etiam sequenti anno Romam se contulit, vt vna cum alijs vniuersali conuocato Concilio interesset. Verum quod ad dictam epistolam Synodalem pertinet, eam non a Mansueto, sed a Damiano Ticinensi Episcopo scriptam, testatur Paulus diaconus his verbis [a]:

a Paul. diac. lib. 6. c. 4.

VI. *Damianus Ep. Ticinensis.* Eo tempore Damianus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus sub nomine Mansueti Mediolanensis Archiepiscopi hac de causa satis vtilem rectæq. fidei epistolam composuit, quæ in præfata Synodo non mediocre suffragium tulit.] Ceterũ & ipse Damianus magni nominis his tẽporibus claruit, vitæ quoque probitate insignis: adeo vt æque ac Mansuetus inter sanctos post transitum ex hac vita adnumerari meruerit, vt sacræ testantur tabulæ, in quibus idem Damianus duodecima mensis Aprilis inscriptus legitur anniuersaria memoria in Ecclesia repetendus.

VII. *Concilium Anglicanum.* Sed iam prosequamur quæ ad Concilium Anglicanum spectant; meminit ipsius Beda, scriptamq. in eo Synodalem epistolam de fide Catholica ex parte recitat, quam hic tibi subijciendam putamus, sic enim in primis idem Beda præfatur [b]: His temporibus audiens Theodorus fidem Ecclesiæ Constantinopolitanæ per hæresim Eutychetis multum esse turbatam; & Ecclesias Anglorum, quibus præerat, ab huiusmodi labe immunes perdurare desiderans: collecto venerabilium sacerdotum, doctorumq. plurimorum cœtu, cuius essent fidei singuli, sedulus inquirebat; omniumque vnanimem in fide Catholica reperit consensum, & hunc Synodalibus litteris ad instructionẽ memoriamq. sequentium commendare curauit.] ista præfatur Beda: cui incomperta fuisse videntur, quæ sequenti anno tum ab Agathone, tum a Synodo Romæ collecta in Synodalibus litteris ad Imperatores datis reperiuntur de eodem Theodoro conscripta, nempe vocatum & expectatum ad Concilium Romæ celebrandum, idq. ob egregiam tanti viri peritiam; vtpote quia hoc sæculo valde rudi scientia, ipse ferme solus vel ceteris eminentior peritia scientiarum, præsertim vero sacrarum, celebris haberetur. Sed cum non licuerit ipsi coalescentem Ecclesiam, atque lacte adhuc opus habentem relinquere, placuit fidem Catholicam conuentu publico cognitam & confirmatam conscribere, quæ sic se habet a Beda recitata: B

b Bed. lib. 4. c. 17.

VIII. *Fidei Catholicæ professio.* In nomine Domini Iesu Christi Saluatoris, imperantibus dominis pijssimis nostris Ecgfrido Rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die quintodecimo Kalendas Octobris, Indictione octaua, & Edilredo Mercinensium, anno sexto regni eius, & Aldnulfo Rege Estrangulorũ, anno decimoseptimo regni eius, & Lodhario Rege Cantuariorum, regni eius anno septimo, præsidente ipso Theodoro gratia Dei Archiepiscopo Britanniæ insulæ & ciuitatis Dorouernensis, vna cum eo sedentibus ceteris Episcopis Britanniæ insulæ viris venerabilibus, præpositis sacrosanctis Euangelijs, in loco qui Saxonico vocabulo Hedtfeld nominatur, pariter tractantes, fidem rectam & Orthodoxam exposuimus, sicut Dominus noster Iesus incarnatus tradidit discipulis suis, quĩ præsentialiter viderunt & audierunt sermones eius, atque sanctorum Patrum tradidit symbolũ, & generaliter omnes sanctæ & vniuersales Synodi, & omnis probabilium Catholicæ Ecclesiæ doctorum chorus. C

IX. Hos itaque sequentes nos pie atque orthodoxe, iuxta diuinitus inspiratam doctrinam eorum professi, credimus consonanter & confitemur secundum sanctos Patres proprie & veraciter Patrẽ & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate consubstantialem, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentijs vel personis consubstantialibus, æqualis gloriæ & honoris. Et post multa huiusmodi, quæ ad rectæ fidei confessionem pertinebant, hæc quoque sancta Synodus suis litteris addidit: Suscipimus sanctas & vniuersales quinque Synodos beatorũ & Deo acceptabilium Patrum, id est, qui in Nicæa congregati fuerunt, trecentorum decem & octo contra Arium impijssimum & eiusdem dogmata: & in Constantinopoli centum quinquaginta contra vesaniam Macedonij & Eudoxij & eorum dogmata: & in Epheso primo ducentorum contra nequissimum Nestorium & eiusdem dogmata: & in Chalcedone sexcentorum triginta contra Eutychẽ & Nestorium & eorum dogmata: & iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt Concilio in tempore Iustiniani minoris contra Theodorum & Theodoretum & Ibæ epistolas & eorũ dogmata contra Cyrillum. paulo post: Et Synodum quæ facta est in vrbe Roma in tempore Martini Papæ beatissimi, Indictione octaua, imperante Constantino pijssimo anno nono. Suscipimus & glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum, sicut isti glorificauerunt, nihil addentes vel subtrahentes: & anathematizamus corde & ore, quos anathematizauerunt: & quos susceperunt, suscipimus, glorificantes Deum Patrem sine initio, & Filium eius vnigenitum ex Patre generatum ante sæcula, & Spiritum sanctum procedentem ex Patre & Filio inenarrabiliter, sicut prędicauerunt hi, quos memorauimus supradicti sancti Apostoli prophetæ & doctores.] hactenus ex Synodali epistola Beda: in qua illud considerandum, sanctum Theodorum virum natione quidem Græcum meritis insignem, sanctis quibuslibet veteribus comparandum, atque doctrina clarissimum, æque eum vniuersa Catholica Ecclesia asserere Spiritum sanctum a Patre Filioq. procedere, sicuti non a Latinis tantum, sed & a sanctis Orientalibus doctoribus affirmari certo sciebat. Vnde erubescãt magis recentiores Græci, cum a suis ipsis, qui doctiores ac sanctiores fuere, erroris redarguantur. Subdit vero his hæc Beda [c]: D E

Spiritus sanctus a Patre & Filio procedit.

c Bed. lib. 4. c. 18.

X. Intererat huic Synodo, pariterq. Catholicæ fidei decreta firmabat vir venerabilis Ioannes archicantor ecclesiæ S. Petri & Abbas monasterij beati Martini, qui nuper venerat a Roma per iussionem Papæ Agathonis, duce reuerendissimo Abbate Biscopo, cognomine Benedicto, cuius supra meminimus. Cum autem idem Benedictus construxisset monasterium Britanniæ in honorem

beatissimi

A beatissimi Apostolorum Principis iuxta ostium fluminis Vuyri, venit Romam cum cooperatore suo ac socio eiusdem operis Ceolfrido, qui post ipsum eiusdem monasterij Abbas fuit (quod & ante sæpius facere consueuerat) atq. honorifice a beatæ memoriæ Agathone susceptus est, petijtq. & accepit ab eo in munimentum libertatis monasterij quod fecerat, epistolam priuilegij ex auctoritate Apostolica firmatam, iuxta quod Ecgfridum Regem voluisse, ac licentiam dedisse nouerat; quo concedente & possessionem terræ largiente, ipsum monasterium fecerat. Accepit & præfatum Ioannem Abbatem in Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egit itaq. Abbas Ioannes, vt iussionem acceperat Pontificis, & ordinem videlicet ritumque canendi ac legendi viua voce præfati monasterij cantores edocendo, & ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat, etiam litteris mandando, quæ hactenus in eodem monasterio seruata & a multis iam sunt circumquaque transcripta.

Cantus Ecclesiasticus traditus ab Ecclesi. Rom. Anglis.

XI. Non solum autem idem Ioannes ipsius monasterij fratres docebat, verum de omnibus pene eiusdem prouinciæ monasterijs ad audiendum eum, qui cantandi erant periti, confluebant; sed & B ipsum per loca, in quibus doceret, multi inuitare curabant. Ipse autem, excepto cantandi vel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apostolico Papa acceperat, vt cuius esset fidei Anglorum Ecclesia, diligenter edisceret, Romamq. rediens referret. Nam & Synodum beati Papæ Martini centum quinq. Episcoporum conseusu * non multo ante Romæ celebratam, contra eos maxime qui vnam in Christo operationem & voluntatem prædicabant, secum veniens attulit, atq. in præfato religiosissimi Abbatis Benedicti monasterio transcribendam commodauit *. Tales namq. eo tempore Constantinopolitanæ Ecclesiæ fidem multum turbauerant; sed Domino donante, proditi iā tunc & victi sunt. Vnde volens Agatho Papa, sicut in alijs prouincijs, ita etiam in Britannia, qualis esset status Ecclesiæ, quomodo ab hæreticorum contagijs castus, ediscere, hoc negotium reuerendissimo Abbati Ioanni in Britanniam destinato iniunxit. Quamobrem collecta pro hoc in Britannia Synodo, quā diximus, inuenta est in omnibus fides Catholica inuiolata, datumq. illi exemplar eius Romam perferendum.] hactenus Beda, in quo desideratur & alia causa profectionis Ioannis in Britanniam, vt scilicet (quod dictum est) Theodorum ad Romanam Synodum conuocaret, vt Synodales epistolæ a Romana Synodo Constantinopolim scriptæ docent. Verum quod sciisset C Theodorus Romam abijsse S. Vuilfridum, hocque anno ab Agathone Pontifice auditum & absolutum, eidem legationem credit, vt nomine totius Ecclesiæ Anglicanæ Synodo interesset: quod ipsum ostendent, quæ anno sequenti dicturi sumus. De absolutione Vuilfridi facta ab Agathone Beda [a] testatur.

* consessu

Explorata Fides Ecclesiæ Anglicanæ.

* commendauit

Legatio S. Vuilfrido credita.

a Bed. li. 5. c. 20.

XII. Hoc ipso anno qui præcedit sexcentesimum octogesimum (vt auctor est Beda [b]) per Theodorum Archiepiscopum componitur pax inter Ecgfridum & Edilredum Reges graui prœlio mutuo confligentes. Quid vero valde mirandum tunc acciderit, Beda ipse ita describit: In præfato autem prœlio, quo occisus est Rex Elbuini, memorabile quoddam factum esse constat, qđ nequaquam silentio prætereundum arbitror, sed multorum saluti (si referatur) fore proficuum. Occisus est ibi inter alios de militia eius iuuenis vocabulo Imma: qui cum die illo & nocte sequente inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret, tādem recepto spiritu reuixit; ac residens, sua vulnera (prout potuit) ipse alligauit: deinde modicum requietus leuauit se, & cœpit abire sic, vbi amicos, qui sui curam agerent, posset inuenire. Quod dum faceret, inuentus est & captus a viris hostilis exercitus, & ad dominum ipsorum, Comitē videlicet Edilredi Regis adductus: a quo interrogatus quis D esset, timuit se militem fuisse confiteri: rusticum se potius & pauperem, atq. vxorio vinculo colligatum fuisse respondit, & propter victum militibus afferendum, in expeditionem se cum suis similibus venisse testatus est. At ille suscipiens eum, curam vulneribus egit; & vbi sanari cœpit, noctu eum, ne aufugeret, vinciri præcepit, nec tamen vinciri potuit: nam mox vt abiere qui vincierant, eadem sunt eius vincula soluta.

b Bed. li. 4. c. 21. & supra ca. 21. & 22.

De pace inter Reges Anglorum per Theodorum facta.

XIII. Habebat enim germanum fratrem, cui nomen erat Tunna, presbyterum & Abbatem monasterij in ciuitate quæ hactenus ab eius nomine Tunnacestir cognominatur: qui cum in pugna peremptum audiret, venit quærere, si forte corpus eius inuenire posset: inuentumq. alium illi per omnia simillimum, putauit ipsum esse; quem ad monasterium suum deferens, honorifice sepeliuit, & pro absolutione animæ eius sæpius Missas facere curauit; quarum celebratione factum est quod dixi, vt nullus eum posset vincire, quin continuo solueretur. Interea Comes, qui eum tenebat, mirari & interrogare cœpit, quare ligari non posset, an forte litteras solutorias, de quib. fabulæ ferunt, apud se haberet, propter quas ligari non posset. At ille respondit, nihil se talium artium nosse: sed habeo fratrem, inquit, presbyterum in mea prouincia, & scio quia ille me interfectum putans, pro me Missas crebras facit; & si nunc in alia vita essem, ibi anima mea per intercessiones eius solueretur E a pœnis. Dumq. aliquanto tempore apud Comitem teneretur, animaduerterunt qui eum diligentius considerabant, ex vultu & habitu & sermonibus eius, quia non erat de paupere vulgo, vt dixerat, sed de nobilibus.

Sacrificiū missæ proficuū viuis atq. defunctis.

XIV. Tum secrete aduocans eum Comes, interrogauit intentius, vnde esset, promittens se nihil ei mali facturum, si simpliciter sibi, quis esset, proderet. Quod dum ille faceret, ministrum se Regis fuisse manifestans, respondit: Et ego per singula responsa cognoueram, quod rusticus non eras: & nunc quidē dignus es morte, quia omnes fratres & cognati mei in illa sunt pugna interempti: nec te tamen occidam, ne fidem mei promissi præuaricem. Vt ergo conualuit, vendidit eum Londoniā Fresoni cuidam: sed nec ab illo, nec cum illuc duceretur, vllatenus potuit alligari: verum cum alia atque alia vinculorum genera ei hostes imponerent, dissoluta sunt. Cumq. videret qui emerat, eū vinculis non posse cohiberi, donauit ei facultatem sese redimendi, si posset. A tertia enim hora, quādo Missæ fieri solebant, sæpissime vincula soluebantur. At ille dato iureiurando, vt rediret, vel pecu-

Nullis valuit teneri uinculis

niam

niam illi pro se mitteret, venit Cantiam ad Regem Lodhere, qui erat filius sororis Edildridæ Reginæ (de qua supra dictum est, qui & ipse quondam eiusdem Reginæ minister fuerat) petijtq. & accepit ab eo pretium suæ redemptionis, ac suo domino pro se, vt promiserat, misit. A

XV. Qui post hæc in patriam reuersus, atque ad suum fratrem perueniens, replicauit ex ordine cuncta quæ sibi aduersa, quæve in aduersis solatia prouenissent: cognouitque referente eo, illis maxime temporibus sua fuisse vincula soluta, quibus pro se Missarum fuerant celebrata solemnia; sed & alia quæ periclitanti ei commoda contigissent & prospera, per intercessionem fraternam & oblationem hostiæ salutaris cælitus fuisse sibi donata, intellexit. Multique hæc a præfato viro audientes, accensi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel ad eleemosynas faciendas, vel ad offerendas Domino victimas sacræ oblationis pro ereptione suorum, qui de sæculo migrauerunt. Intellexerunt enim, quod sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam. Hanc mihi historiam etiam quidam eorum, qui ab ipso viro, in quo facta est, audiere, narrarunt: vnde eam, quam liquido comperi, indubitanter historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserendã credidi.] hactenus Beda.

XVI. Hoc eodem anno, tertiodecimo Kalẽdas Iulij sanctus Adeodatus Episcopus Niuernensis, idẽ que eremi cultor, ex hac vita migrauit. Eius res præclare gestas vidimus typis excusas, in quibus non ipsius tantum, sed & aliorum eiusdem temporis illustrium virorum facta narrantur. Scriptæ fuerunt tempore Leonis Noni Romani Pontificis, cui oblatæ, ab eodemq. probatæ leguntur. B

IESV CHRISTI ANNVS 680. | AGATHONIS PAP. ANNVS 3. | CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 13.

I. *Synodus Rom. sub Agathone Papa.* ANnus qui sequitur Redemptoris sexcentesimus octogesimus, Indictione octaua inscribitur: quo ab Agathone Pontifice Romæ generalis Synodus veris tempore (puto post Pascha) aduersus Monothelitas coacta est, cui interfuerunt centum vigintiquinq. Episcopi, qui omnes Synodalibus litteris subscripti leguntur in quarta Actione Sextæ Synodi, vbi eædem recitantur, & nomina singulorum subscribentium Episcoporum; inter quos legati leguntur missi a Synodo in Gallijs habita, nempe Felix Arelatensis, Adeodatus Leucorum Episcopus, & Taurinus diaconus Ecclesiæ Tolonensis. Sed & ex Britannia S. Vuilfridus interfuit Episcopus Eboracensis: ipse enim titulo legationis inter alios subscriptus Synodo reperitur, licet primum non legationis, sed appellationis causa eum anno superiore Romam diuina prouidentia perduxisset. C

II. *a Bed. lib. 4. c. 18. Vocat' frustra Theodorus. b Ext. in Sex. Synodo Act. 4.* Missus namque fuerat in Britanniam (vt testatur Beda [a]) Ioannes archicantor ecclesiæ sancti Petri & Abbas monasterij sancti Martini, & quidem (vt ex epistola ipsius Agathonis Papæ ad Imperatores colligitur) vt Theodorum ipsum Angliæ Primatem vocaret ad Synodum: ait enim [b]: Sperabamus de Britannia Theodorum consamulũ atq. coepiscopum nostrũ, magnæ insulæ Britanniæ Archiepiscopum & philosophum, cum alijs qui ibidem vsque hactenus demorantur, exinde ad nostram humilitatem coniungere.] hæc & alia ad excusationem tarditatis Agatho scribit ad Constantinum & fratres Augustos. Quod autem Theodorus occupatione illius tunc coalescentis magnæ Ecclesiæ minime venire potuisset, Synodum ipse ea de causa aduersus eiusmodi hæreticos celebrauit in Anglia (vt dictum est) ex qua legationem videtur decreuisse Vuilfrido, quem alia cã ante annum Romam perduxerat; licet nihil de legatione Beda, qui de eodem Romano Concilio his verbis meminit [c]: Eo tempore idem Papa Agatho cum Synodum congregaret Romæ centũ vigintiquinque Episcoporum aduersus eos qui vnam in Domino Saluatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocari iussit & Vuilfridum, atque inter Episcopos considentem dicere fidem suam simul & prouinciæ, siue insulæ, de qua venerat. Cumque Catholicus fide cum suis esset inuentus, placuit hoc inter cetera eiusdem Synodi gestis inseri, scriptumq. est hoc modo: Vuilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellãs, & ab hac potestate de certis incertisq. rebus absolutus, & cum alijs centum viginti coepiscopis in Synodo in iudicij sede constitutus, & pro omni Aquilonari parte Britanniæ & Hiberniæ insulis, quæ ab Anglorum & Britonum, necnon Scotorum & Pictorum gentibus incoluntur, veram & Catholicam fidem confessus est, & conscriptione sua corroborauit.] hæc de his Beda: iamq. satis de legationibus e Gallia atque Britannia & alijs Borealibus insulis. D

c Bed. lib. 5. c. 20. Vuilfridus Synodo interfuit.

III. *Episcopi sanctitate clari qui Synodo interfuerunt. d Paul. diac. lib. 6. c. 8.* De reliquis modo agamus Episcopis, qui ex Italiæ diuersis Ecclesijs Synodo interfuerunt, de illis inquam, qui celebriori sanctitatis nomine claruerunt. Præter enim Mansuetum Mediolanensis Ecclesiæ spectatæ sanctitatis Antistitem, interfuit etiam Barbatus Beneuentanus in Albũ sanctorum relatus: itemq. Ioannes Episcopus Bergomas æque sanctitate celebris eidem interfuisse Synodo reperitur, de quo & superius dictum est. celebrat etiam eum Paulus diaconus, de quo ista habet [d]: Per idem quoque tempus Ioannes Episcopus Bergomatis Ecclesiæ vir miræ sanctitatis extitit: qui cum Regem Cunibertum in conuiuio, dum sermocinaretur, offendisset, Rex ei ad hospitium reuertenti equum ferocem & indomitum, qui immẽso fremitu super se sedentes terræ allidere solebat, præparari fecit: cui cum Episcopus supersedisset, ita mansuetus extitit, vt eum blãdo incessu vsq. ad domum propriam deportaret. Quod Rex audiens, & Episcopum ex eo die honore debito coluit, & ei suum equum, quem sua sessione dedicauerat, dono largitus est.] hæc Paulus de Ioanne, qui (vt diximus) eumdem sanctum Patrum cõuentum præsens ornauit; insuper & Decorosus Episcopus Capuanus, qui in numerum sanctorum repeitur adscriptus decimaquinta die mensis Februarij. His adde Felicem Spoletinum Episcopum, cuius diem natalem Ecclesia Catholi- E

ca ce-

A caecelebrat decimaoctaua Maij. Sanctus Anastasius praeterea Ticinensis Episcopus aeque sanctitate conspicuus praesens fuit, cuius memoria in Ecclesia colitur trigesima die eiusdem mensis. Interfuerunt & alij praeclari virtute Episcopi, adeo vt tanta corona Patrum eiusmodi Synodus magno fuerit honore digna. Corrigendum vero (quod obiter dicendum occurrit) vbi post Saturninum Alatrinae Ecclesiae Episcopum legitur in cuso codice Valerianus Episcopus Rosanae Ecclesiae: sed pro Rosanae, restitue ex codice scripto, Soranae: nam etsi cetera deessent testimonia codicum; cum ipsa subscriptio posita legatur secundum ordinem prouinciarum, nulla ratio persuadet vt post Alatrinum & ante Signinum Rosanus, siue Rosanensis ponatur Episcopus ex Calabriae prouincia; sed restituendum, Soranus, iuxta nominatum locum ciuitatis Alatrinae, itemq. Signignae. Erat praeterea Valerianus, siue Valerius, nomen commune satis Soranis ciuibus: nam & ipsa ciuitas dicta a Iuuenale reperitur Domus Valeriorum, eo quod cum colonia illuc est Romanorum deducta, Valeriorum familiae plurimi migrauerunt. At haec de nominibus satis. *Valerianus Soranus Episcopus.*

De rebus autem in hac Synodo gestis, nihil praeterea reperitur, nisi epistola Agathonis ad Cōstantinum Imperatorem & fratres eius de fide Catholica contra Monothelitas, sed & alia epistola IV. *De rebus gestis in Synodo.*
B ad eosdem nomine totius Synodi de fide Catholica conseruanda. Canon nullus in ea sancitus legitur; quod non ob aliam causam fuerit conuocata, quam ad fidem Catholicam confirmandam, & legationem Constantinopolim ad Synodum oecumenicam decernendam: & cum vtrumque quam diligentissime reperiatur impletum, nihil est quod ab ea amplius fuerit requisitum. Delecti sunt autem in eodem Concilio legati Constantinopolim profecturi, Ioannes Episcopus Portuēsis, Abūdantius Episcopus Paternensis, & Ioannes Episcopus Regitanus, siue Regiensis: hi tres a Concilio Rom. missi fuerūt: sed & ab Episcopo Rauennate Theodoro missus est Theodorus presbyter. hęc quidem ex Actis ipsius Sextae Synodi constant. Quod vero Anastasius Bibliothecarius vniuersos qui cum ijsdem profecti sunt legatis recensens, post tres ex dicto Concilio legatos missos, hos addit, dicens: Misit Agatho, & Theodorum & Georgium presbyteros, Ioannem diaconum, & Constantinum subdiaconū, Theodorum presbyterum Rauennatem, atque reliquos seruos Dei monachos] ijdem etiam in litteris Agathonis nominati reperiuntur. Sed est sciendum, duas missas esse legationes, ab Agathone Pontifice vnam, alteram vero ab ipso Romano Concilio seorsum, licet easdem simul contigerit proficisci. Testantur id quidem einsdem Imperatoris litterae ad Georgium *Duplex Legatio.* a *Extant in praeambulis Sextę Synodi.*
C Constantinopolitanum Episcopum, in quibus & ista leguntur [a]:

Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentem & Donum sanctissimum Apostolicae sedis antiquae Romae Praesulem: & illo ex hoc saeculo migrante Agatho sanctissimus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede praedictae antiquae Romae huiusmodi nostros pios suscipiens apices, destinauit in praesenti propriam eius indutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum; ex persona vero totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, &c.] Sicut ergo discretę duę missae sunt eodem tempore legationes ad Constantinum ac fratres Imperatores; ita duae ad eosdē missae sunt epistolae, altera priuatim Agathonis Papae, altera vero eiusdem Agathonis ac Synodi Romae habitae, vt earumdē praeseferunt inscriptiones, quarum prioris sic se habet: V.

Dominis pijssimis & serenissimis victoribus ac triumphatoribus, carissimis filijs, amatoribus Dei & Domini nostri Iesu Christi, Constantino maiori Imperatori, Heraclio, & Tiberio Augustis Agatho Episcopus seruus seruorum Dei. VI.

D Consideranti mihi humanae vitae diuersos angores, & ante Deum, qui vnus & verus est, cum vehementia fletuum ingementi, vt consolationem animae fluctuanti diuinae miserationis imperti ret instinctus, & de profundo maeroris & angustiae potentia suae dexterae subleuaret: magnam atq. mirabilem cum indesinenti gratiarum actione, serenissimi domini filij, confiteor, consolationis opportunitatem exhibere dignatus est pijssimum tranquillae mansuetudinis vestrae propositum, qd ad stabilitatem diuinitus commissae Reipublicae Christianae eius concessit dignatio, vt Imperialis virtus atque clementia de Deo, per quem Reges [b] regnant, & qui Rex regum & Dominus dominantium est, & curet & quaerat immaculatae fidei veritatem, vt ab Apostolis atque Apostolicis est Patribus tradita, inquirere vigilanter; atque vt vera traditio continet, instantissime desideret in omnibus Ecclesijs obtinere. *Agathonis epistol. ad Imppp.* b *Prou. 8.*

Et ne quemquam tam pia lateret intentio, audientium humanave suspicio perterreret, aestimātium potestate nos esse compulsos, & non plena serenitate ad satisfaciendum super Euangelicae & Apostolicae nostrae fidei praedicatione communitos diuales apices ad Apostolicae memoriae Donū Pontificem nostrae pusillitatis praedecessorem, cunctis populis ac gentibus per nostrum ministeriū VII.
E patefecerunt ac patefaciunt *, quos gratia sancti Spiritus Imperialis linguae calamo de puto cordis thesauro dictauit, commonentis, non opprimentis; satisfacientis, non perterrentis: non affligentis, sed exhortantis, ad ea quae Dei sunt, secundum Deum inuitantis. Quia & ipse conditor omniū ac Redemptor cum posset in suae diuinitatis maiestate in seculum veniendo mortales perterrere, humanitate magis inaestimabilis clementiae humiliter ad nostra descendens, quos creauit, dignatus est & redimere. Qui & spontaneam de nobis verae de se fidei confessionem expectat: quod & beatus Petrus Apostolorum princeps commonet [c]: Pascite, qui in vobis est, gregem Christi non coacte sed sponte, secundum Deum exhortantes. * *satisfaciunt* c *1. Petr. 5.*

His itaque, mansuetissimi rerum domini, diualibus apicibus animatus, & ad spem consolationis de profundis angoribus alleuiatus * sum meliori refectus confidentia paulatim & his quae p mansuetissimae fortitudinis vestrae Sacram dudum praecepta sunt, efficaciter promptam obsequentiam exhibere; vt personas, quales secundum temporis huius defectum ac seruilis prouinciae qualitatem poterant inueniri, pro obedientiae satisfactione inquirerem, & cum consilio confamulorū VIII. * *eleuatus*

meorum

meorum Episcoporum tam de propinqua huius Apostolicæ sedis Synodo, quamq. de familiari cle A
Legati haud adeo imbuti scientiis.
ro, amatores Christiani Imperij, & frequenter de religiosis seruis Dei, vt ad pijssimę tranquillita-
tis vestræ vestigia properarent, hortarer. Et nisi longos prouinciarum ambitus, in quibus humilita
tis nostræ Concilium constitutum est, tanti temporis protelationem ingereret; olim hoc, quod
vix tandem nunc fieri potuit, studiosa obedientia noster famulatus implesset. Sed dum de diuersis
prouincijs familiare nobiscum Concilium congregatur, & dum personas quasdam quidem de hac
seruili vestri serenissimi principatus Romana vrbe vel proxima dirigere procuramus, quasdam
de longe positis prouincijs, in quibus verbum Christianæ fidei ab Apostolicis exiguitatis meæ prę
decessoribus missi prædicabant, remeare præstolamur, non paruus temporum cursus elapsus est:
vt corporales ægritudines mei famulatus silentio transeam, quibus nec viuere licet, nec libet assi-
duis ægrimonijs laborantem.] Quem audis, lector, expectatum e longinquis regionibus, hūc fuisse
scias Theodorum in Angliam antea missum, qui alijs litteris a Synodo Romana datis nominatim
explicatur. Sed pergit de legatis missis:

IX. Ideoque, Christianissimi domini filij, secundum pijssimam iussionem a Deo protegendæ man
suetudinis vestræ, pro obedientia quam debuimus, non pro confidentia eorum sciētiæ quos dirigi B
mus, præsentes famulos nostros Abundantium & Ioannem reuerendissimos fratres nostros Epi-
scopos, Theodorum & Georgium dilectissimos filios nostros presbyteros cum dilectissimo filio
nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius spiritalis matris Apostolicę sedis,
Rude saeculum deploratur.
necnon & Theodorum presbyterum legatum sanctę Rauennatis Ecclesiæ, & religiosos seruos Dei
monachos cum scripturarum cordis deuotione curauimus demandare: nam apud homines in me
dio gentium positos, & de labore corporis quotidianum victum cum summa hæsitatione * con
** vel exercitatione*
quirentes, quomodo ad plenum poterit inueniri scripturarum scientia, nisi quæ regulariter a san-
ctis atque Apostolicis prædecessoribus & venerabilibus quinque Concilijs definita sunt, cum sim
plicitate cordis & sine ambiguitate a Patribus traditæ fidei conseruamus, vnum ac præcipuum bo
num habere semper optantes atque studentes, vt nihil de eis quę regulariter definita sunt, minua-
tur, nihil mutetur vel augeatur, sed eadem & verbis & sensibus illibata a nobis custodiantur?]

X. Intelligis probe, lector, quantum deploret Agatho Pontifex temporis huius bonarum littera
rum sterilitatem, cum ob assiduos Longobardorum motus, exculta Latinitas & ipsa Italia fœcun-
da scientijs, fuerint omnino ijsdem incultæ & steriles redditæ: vt opus fuerit e Britannia Theodorū C
accersire Theologum, quem nec habere licuit. Habes præterea ex ijsdem Agathonis Pontificis ver
bis, in quantam Ecclesiæ redactæ essent paupertatem, vt necessarium fuerit earum ministris cor-
Quid agēdum, cum deest litterarum peritia.
porali exercitatione sibi victum comparare. Sed & illud pariter obseruatione dignum considera,
quod cum in Ecclesia desunt homines sacris litteris summe eruditi, tunc pro securitate ad tutum
portum esse confugiendum, nimirum ad prædecessorum & sanctorum scripta Patrum in omnibus
semper & ante omnia antiquis traditionibus firmiter inhærendo. Sed audi reliqua Agathonis epi-
stolæ id ipsum præstantis, dum collectas in vnum sanctorum Patrum sententias, & quæ a prædeces
soribus definita fuissent, dedit ijsdem legatis Constantinopolim perferendas: nam subdit:

XI. Quibus portitoribus & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc Apostolica Chri
Quid concessum legatis.
sti Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus: vt facultatem suggerendi a benignissimo vestrę
Christianitatis Imperio consecuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant, dum Imperialis mansue
tudo percipiat quid hæc spiritalis mater eorum ac a Deo propagati Imperij Apostolica Chri-
sti Ecclesia credat & prædicet, non per eloquentiam sæcularem, quæ nec suppetit idiotis homi-
nibus, sed per sinceritatem Apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti vsq. in finem pro- D
pagatori vestri Christiani Imperij cæli Domino omnes nobiscum deprecantur seruire & obedire.
Licentiam proinde eis siue auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium, dū
iusserit eius clementia, simpliciter satisfaciendi, in quantum eis dumtaxat iniunctum est, vt nihil
profecto præsumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem huius Apostolicæ sedis, vt a præ
decessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare.

XII. Pro quibus flexo mentis poplite suppliciter vestram ad mansuetudinem semper intentā cle-
Commendat Legatos.
mentiam deprecamur, vt iuxta benignissimam atq. augustissimam Imperialis Sacræ promissionē,
acceptione eos dignos efficiat Christi imitabilis vestra tranquillitas, atq. placabiles auditus eorū
humillimis suggestionibus accommodare dignetur: sic aures Dei omnipotentis suis precibus ad
exaudiendum inueniat vestra mansuetissima pietas reseratas: illæsosque tam in rectitudine no-
stræ Apostolicæ fidei, quamq. corporum sospitate in proprijs restituere iubeat: sic restituat super-
na maiestas per fortissimos atq. inuictissimos labores vestræ a Deo corroboratæ clementiæ sub be
nigni vestri principatus regimine totam Christianam Rempublicam, & fortissimis vestris sce-
ptris aduersas subigat nationes, vt ex hoc omni animæ atque omnibus gentibus satisfiat: quia qđ E
per augustissimos apices de immunitate atque illæsione euntium, Deo sibi aspirante, polliceri di-
gnata est, adimpleuit in omnibus. Non enim nobis eorum scientia confidentiam dedit, vt ad pia
vestra vestigia eos auderemus dirigere, sed hoc Imperialis vestra benignitas clemēter iubens hor
tata est, & nostra pusillitas, quod iussum est, obsequenter impleuit.] hæc prælocutus, subijcit Catho
licę fidei regulam ab omnibus custodiendam, verbis istis:

XIII. Vt autem vestræ diuinitus instructę pietati, quid Apostolicę nostræ fidei vigor contineat, bre
Fidei Catholica regula.
uiter intimemus, quam percepimus per Apostolicam Apostolicorumq. Pontificum traditionem,
& sanctarum quinq. vniuersalium Synodorum, per quas fundamenta Catholicæ Christi Ecclesiæ
firmata atq. stabilita sunt. Hic igitur status est Euangelicæ & Apostolicæ fidei, regularisq. traditio,
vt confitentes sanctam & inseparabilem Trinitatem, id est, Patrem & Filium & sanctum Spiritū,
vnius esse Deitatis, vnius naturæ & substantiæ siue essentiæ, vnius eam prædicemus & naturalis vo
luntatis, virtutis, operationis, dominationis, maiestatis, potestatis, & gloriæ. Et quicquid de eadē
sancta

A sancta Trinitate essentialiter dicitur singulari numero, tamquam de vna natura trium consubstantialium personarum, comprehẽdamus, regulari ratione instituti. Cũ vero de vno earumdem triũ personarum ipsius sanctæ Trinitatis, Filio Dei, Deo Verbo, & de mysterio admirandæ eius secundum carnem dispensationis confitemur, omnia duplicia vnius eiusdẽq. Domini Saluatoris nostri Iesu Christi secundũ Euangelicam traditionẽ asserimus, id est, duas eius naturas prædicamus, diuinam scilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiam post admirabilem atq. inseparabilẽ vnitionem subsistit: & vnamquamq. eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia quæ diuina sunt, & humanam omnia quæ humana sunt, absque vllo peccato: & vtrasque vnius eiusdem Dei Verbi incarnati, id est humanati, inconfuse, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscimus, sola intelligentia quæ vnita sunt discernentes, propter confusionis dumtaxat errorem: æqualiter enim & diuisionis & commixtionis detestamur blasphemiam. Cum duas autem naturas, duasq. naturales voluntates, & duas naturales operationes confitemur in vno Domino nostro Iesu Christo, non contrarias eas, nec aduersas ad alterutrum dicimus (sicut a via veritatis errantes Apostolicam traditionem accusant: absit hæc impietas a fidelium cordibus) nec tã-
B quam separatas in duabus personis vel subsistẽtijs, sed duas dicimus vnum eumdemq. Dominum nostrum Iesum Christum, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, diuinam scilicet & humanam: diuinam quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum coessentiali Patre communem, humanam temporaliter ex nobis cum nostra natura susceptam.

Hæc est Apostolica atque Euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi Ecclesia: hæc est mera confessio pietatis: hæc est Christianæ religionis vera atq. immaculata professio, quam non humana adinuenit versutia, sed Spiritus sanctus per Apostolorum Principes docuit. hæc est firma & irreprehensibilis sanctorum Apostolorum doctrina, cuius sinceræ pietatis integritas quoadusque libere* prædicatur in Republica Christiana, vestræ tranquillitatis Imperium tuebitur stabilitum, & exultans & felix (vt perfecte* confidimus) demõstrabit. Credite humillimo mihi, Christianissimi domini filij, quia pro stabilitate & exultatione eius has cum fletibus preces effundo. Et hæc (licet indignus & exiguus) sinceriter diligendo, præsumo consulere: quia vestra a Deo concedenda victoria, nostra salus est: vestræ tranquillitatis felicitas, nostra lætitia est: vestræ mansuetudinis sospitas, nostræ paruitatis securitas est. XIV.

* libenter
* profecto

C Et ideo cum corde contrito & profluentibus lacrymis, mente prostratus exoro, porrigere dignemini clementissimam dexteram Apostolicæ doctrinæ, quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus Apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe prædicetur: quia eius vera confessio a Patre de cælis est reuelata, pro qua a Domino omnium [a] beatus esse pronunciatus est Petrus, qui & spiritales oues Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: cuius auctoritatem, vtpote Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia & vniuersales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sunt, omnesq. venerabiles Patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Ecclesiæ Christi luminaria claruerunt, & sancti quidem doctores Orthodoxi venerati atque secuti sunt, hæretici autem falsis criminationibus ac derogationum odijs insecuti. XV.

a Matth. 16.

Romanæ Ecclesiæ præconia.

Hæc est Apostolorum Christi viua traditio, quam vbiq. eius tenet Ecclesia, quæ præcipue diligenda atq. fouenda & fiducialiter prædicanda est: quæ per veridicam confessionem Deo conciliat,
D quæ & Christo Domino commendabilem facit: quæ clementiæ vestræ Christianum conseruat Imperium: quæ a cæli Domino largas victorias vestræ pijssimæ fortitudinis confirmat: quæ comitatur in prœlijs, & expugnat aduersos: quæ vestrum a Deo propagatum Imperium vbiq. vt murus inexpugnabilis protegat: quæ terrorẽ in contrarias nationes immittat, & ira diuina percellat: quæ & in bellis triumphales palmas de hostium deiectione atq. subiectione cælitus tribuat, & in pace securam & hilarem vestrum fidelissimum principatum semper custodiat. XVI.

Hæc est enim vera fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit: hæc spiritalis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus permanet secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Euangelijs fatus est [b]: Petre, Petre, inquiens, ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret ita
E que vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio pedissequa cupit existere. Væ enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quam illi sinceriter prædicarunt, prædicare neglexero.] XVII.

b Luc. 22.

Omnes Romani Pontifices immunes ab hæresi.

Audisti, lector, quã libere asserat, ac fortiter inculcet, firmiterq. asseueret sanctissimus Agatho Papa, nulla hæreticæ prauitatis suspicionis labe hactenus aspersam fuisse Apostolicam sedem, nullum prædecessorem defecisse a Catholicæ pietatis assertione atque defensione. At quomodo ista tam libere potuisset tantus Pontifex contestari, si in eadem hæresi, quam sua epistola ipse Agatho adeo valide insectatur, Honorius, cuius recens adhuc memoria erat, ijsdem hæreticis ignominiose manus dedisset, & eumdem cum illis errorem cõfouisset? Sed quæ Agatho, hæc ante ipsum sanctus Martinus Papa & martyr, & successores qui posthac fuerunt summi Põtifices, vt Nicolaus & alii, XVIII.

Honorij fides Catholica cognita.

eadem

eadem pariter libertate atque securitate professi sunt: id ipsum (ne longius recedamus) & ipsa Ro- A
mana Synodus centum vigintiquinque Episcoporum hoc anno Romæ celebrata in sua ad eosdē
Imperatores scripta Synodali epistola profitetur. Videas ergo, quam inconsiderate agant, qui hæ-
resis accusant Honoriū Papā. Sed de his satis superius diximus in Honorio, in Ioanne eius succes-
sore, necnon in Theodoro Romanis Pontificib. sed & inferius dicturi sumus. Pergit vero Agatho:

XIX. Væ mihi erit, si silentio texero veritatem, quam erogare nummularijs iussus sum, id est, Chri-
Rom. Pontificis esse Impp. monere.
stianum populum imbuere & docere. Quid dicam in ipsius Christi futuro examine, si hic (quod ab-
sit) prædicare eius sermonum veritatem confundor? Quid de me ipso, quid de commissis animab.
satisfaciam, dum de officio suscepto rationem districtam exegerit? Quis igitur, clemētissimi atq.
pijssimi domini filij (quod tremens & consternatus spiritu dico) nō prouocetur illa admirabili pol-
licitatione, qua fidelibus repromittit [a]: Qui me confessus fuerit coram hominibus, inquiens,
confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est? Et quem infidelium saltem non perter-
reat illa seuerissima comminatio, qua indignaturum se protestatur & asserit, inquiens: Qui me ne-
gauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est? &c.] Post hæc rur-
sum prædecessorum diligentiam commendans in admonendis Episcopis Constantinopolitanis, B
& horum condemnans improbitatem in assertione vnius voluntatis & operationis in Christo, do-
ctrinam Catholicam rursus inculcans, eamdem tum diuinæ Scripturæ, tum sanctorum Patrū asser-
tionibus testatam reddit; addens, hæreticorum dumtaxat esse vnam voluntatem & operationem
in Christo fateri, quos ista delirantes nominatim recenset: nos autem ea cuncta referre prolixita-
tis nimiæ vitandæ causa definimus.

[a] Matth. 10. Marc. 8. Luc. 12.

XX. Quorum omnium recēsitis ineptijs, huiusmodi argumento idem Agatho compellat eosdem
Imperatores: Attendat igitur, inquit, a Deo institutum vestræ clementiæ fastigium interno discre-
tionis illius oculo, quem ad dispensandum populos Christianos, diuina gratia illustrante, percipe-
re meruit, quemnam talium doctorum sequendum censeat populus Christianus, cuius horum do-
Hæreticorum semper inconstans sententia.
ctrinam debeat amplecti, vt possit saluari, qui & omnes & alterutrum vnusquisque eorum con-
demnat, sicut variæ eorum & instabiles definitiones in scriptis asseuerant, modo vnam voluntatē
& vnam operationem, modo nec vnam nec duas operationes, modo & vnam voluntatem & opera-
tionem, & rursum duas voluntates & duas operationes, itemque vnā voluntatem & vnam opera-
tionem, & denuo nec vnā, nec duas, & alias vnā & duas] secundum assertiones recensitas diuerso- C
rum hæreticorum. Digna plane tanto Pontifice Romano sententia, qua vna quis possit omnes hæ-
reses confutare, dum nemo inueniet alicuius hæresis sectatores in vna eademq. sentētia fuisse per-
stantes, sed mobiles & quoquouersum volubiles: contra vero (quod vna sit veritas) Catholicorum
vna eademq. fuit & erit in omnibus, de quibus est dubitatum, assertio. At eosdem rursus Impera-
tores hortans, hæc subdit;

XXI. Quis existimans [a], pijssimi domini, tantæ cæcitatis errores non abominetur & caueat, si vtiq.
[a] exæstuans
saluari desiderat, & immaculatam suæ fidei rectitudinem venienti Domino cupit offerre? Eximē-
da proinde ac summis conatibus eum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianis-
simi vestri Imperij de talium doctorum erroribus, vt Euangelicam atq. Apostolicam Orthodoxæ
fidei rectitudinem, quæ fundata est super firmam petram huius beati Petri Apostolorum Princi-
pis Ecclesiæ, quæ eius gratia atq. præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum nu-
merus ac sacerdotum, cleri, ac populorum vnanimiter ad placendum Deo, animamq. saluandam,
veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscum confiteatur & prædicet.

XXII. Hæc autem nostræ humillimæ suggestioni innectere curauimus, afflicti atq. incessabiliter in- D
gementes de tantis Ecclesiæ sacerdotum erroribus propria magis quærentium, quam veritatem fi-
dei statuere, & fraternæ admonitionis sinceritatem ad proprium contemptum pertinere censen-
tium, non inuido (sicut Deus testis est) animo, neq. per elationem iactantiæ, neq. per contentionis
aduersitatem, neq. inaniter eorum doctrinam cupientes reprehendere, neq. quamlibet quis suspi-
cetur humanæ delectationis arrogantiam, sed pro ipsius veritatis, in qua saluari nos confidimus,
rectitudine, & pro ipsius puræ Euangelicæ confessionis regula, pro salute videlicet animarum, ac
Reipublicæ Christianæ stabilitate, pro sospitate Romani Imperij gubernacula dispēsantium, meę
humilitatis Apostolicos prædecessores commonuisse, rogasse, increpasse, obsecrasse, arguisse, & om-
nem modum exhortationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere.

XXIII. Nec post inoliti erroris diuturnitatem a commonitione siluerunt, sed semper hortati sunt ac
contestati, & hoc ex fraterna charitate, non per malitiam vel pertinaciam odiosam (Absit, absit a
[a] Ezech. 18. [b] Luc. 15.
corde Christiano, vt in alterius lapsum grassetur, cum Dominus omnium doceat [b]: Nolo mortem
peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: qui gaudet [c] super vnum pœnitentem magis, quam supra
nonagintanouem iustos: qui ad liberandam ouem perditam, suæ maiestatis inclinans potentiā, de E
cælis ad terras descendit) sed expansis spiritualibus vlnis optantes atq. exhortantes eos in Ortho-
doxæ fidei vnanimitate remeantes amplecti, eorūq. conuersionē ad integram Orthodoxæ fidei re-
ctitudinem præstolantes: quatenus nostro consortio, immo beati Petri Apostoli, cuius licet indigni
ministerio fungimur, & traditionis formulam prædicamus, se ipsos non facerēt alienos, sed con-
corditer nobiscum immaculatam hostiam pro stabilitate fortissimi ac serenissimi Imperij inde-
sinenter Christum Dominum exorent.

XXIV. Credimus, pijssimi rerum domini, nullam ambiguitatis caliginem remāsisse, quæ ad discernē-
dum possit obsistere, quod secuti sunt noui dogmatis inuentores. Nam & suauitas spiritalis intel-
ligentiæ, quam Patrum redolent dicta, coram oculis constituta, & hæreticorum abominabilis fœ-
tor ab omnibus fidelibus aspernandus innotuit. Et quia noui dogmatis inuentores, hæreticorum
sectatores ostensi sunt, & non sanctorum Patrum pedissequi, nec hoc remansit incognitum. Igitur
quantumcumque suum colorare velit quisquam errorem, a luce veritatis arguitur, sicut & Aposto-
lus

A lus Gentiũ docet a: Omne quod reuelatur, lumẽ est: quia veritas constans semper & eadem permanet, semp aũt falsitas variatur, & sibi ipsi, variando, approbatur ac redarguitur esse contraria. Ex hoc enim & sibi ipsis aduersa docuisse noui dogmatis inuentores ostensi sunt, quia Euangelicę atque Apostolicæ fidei sectatores esse noluerũt. a Ephes. 5.

XXV. Vt pellatur hæretici, monet Agatho.

Qua p p qa & veritas claruit a Deo inspiratis vestræ pietatis obtutib. & falsitas denotata, & qua digna est, abominationẽ cõsecuta: restat vt a Deo coronatæ vestrę clementiæ pijs fauorib. victoriæ coronã redimita veritas fulgeat, & nouitatis error cũ suis inuẽtorib. & his quorũ doctrinã secuti sũt, ꝓprię p̃sumptionis pęnã exoluant, & de medio Orthodoxorũ Antistitũ pro suæ nouitatis hæretica prauitate pellantur, q̃ intra vnã sanctã Catholicã atque Apostolicam Christi Ecclesiam conati sunt introducere, & indiuiduum atq. illibatũ corpus Ecclesię contagione prauitatis hęreticæ maculare. Nec. n. æquum est, vt nocentes innocentib. noceant; aut immunes aliorum delicta percellant; cum & si in hoc sęculo condemnatis parcatur, sicut ipsi quib. parcitur, nullũ in Dei iudicio sentiũt parcendo beneficium, ita parcentibus non minimum ingerunt pro illicita compassione periculum.

XXVI.

Hęc aũt iõ Deum oĩpotentem felicib. vestræ mansuetudinis ad emendandum credimus reseruasse tpib. vt locũ & zelum ipsius Dñi nostri Iesu Christi, qui vestrum Imperiũ coronare dignatus est, facientes in terris, ꝓ eius Euãgelica atq. Apostolica veritate iustũ iudicium proferatis: quia dũ humani generis Redẽptor atq. Saluator sit iniuriã passus nuncusque sustinuit, vestræq. fortitudinis aspirauit Imperio, vt eius fidei cãm, sicut ęquitas exigit, &
B sctõrum Patrum, sacrarumq. gñalium quinq. Synodorum decreuit instructio, exequi dignemini, & Redemptoris ac conregnatoris iniuriam de suæ fidei contẽptorib. per eius p̃sidium vlciscamini, propheticum illud vaticiniũ cũ Imperiali clementia magnanimiter adimplentes, quo Rex & propheta Dauid ad Deũ loquitur b: Zelus domus tuæ, inquiens, comedit me. Vnde pro tali Deo placito zelo collaudatus, illã beatam vocem audire a Creatore omnium meruit c: Inueni Dauid virum ſm cor meum, qui faciat oẽs voluntates meas. Cui & in Psalmis pollicetur d: Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum: manus. n. mea auxiliabitur ei, & brachium meum cõfortabit eum. vt cuius causam conflagranti studio elaborat Christianæ clementiæ vestræ pijssimus principatus efficere, remunerationis gratia omnes actus fortissimi eorum Imperij felices & prosperos faciat, qui in suis sacris Euangelijs repromittit, inquiens e: Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.

b Psal. 68. c Act. 13. d Psal. 98. e Matth. 6.

XXVII.

Oẽs. n. ad quos sacrorũ apicum peruenit notitia, & quia sic benigniter augustę magnanimitatis vestrę mãsuetudinis est demonstratus intẽius, innumeras gratiarũ actiones & incessabiles laudes, admirati de tãta clementię magnitudine, propagatori vestri fortissimi Imperij persoluerunt: quia vere vt pijssimi & ęquissimi Principes, q̃ Dei sunt, cum Dei timore dignati estis peragere, oẽm immunitatem a nr̃a paruitate dirigẽdis ꝑsonis polliciti. Et cõfidimus, quia q̃ promisit vestra pia clementia, potens est efficere: quatenus quod Deo a vestræ Christianitatis Imperio religiosa humanitate deuotum est & promissum, nihilominus eius auxiliante omnipotentia impleatur. Vnde
C & laus ab omnib. nationibus Christianis, & perennis memoria, & frequens oratio pro sospitate, triumphalibus ac perfectis victorijs concedendis, ante Christum Dominum, cuius causa est, effundatur: quatenus supernæ maiestatis terrore perculsę gentium nationes, sub sceptris vestri robustissimi principatus humiliter colla prosternant, vt pijssimi vestri regni continuetur potentia, dum temporali Imperio æterni regni succedit perennis felicitas.

XXVIII. Quid magis cõmendet Principem.

Nec. n. poterit aliud simillimũ inueniri, ꝙ vestrę inuictissimę fortitudinis diuinæ maiestati cõmẽdet clemẽtiã, q̃ vt repulsis a regula veritatis errorib. Euãgelicę atq. Apostolicę nr̃æ fidei vbiq. illustret & p̃dicet integritas. Propterea, pijssimi & a Deo instructi dñi filij, si hanc sacrarũ Scripturarum, venerabiliũ Synodorũ, spũaliũ Patrũ irreprehensibilẽ Apostolici dogmatis regulã, iuxta Euãgelicam eorũ intelligẽtiã, ꝑ q̃ veritatis nobis formula, Spũ reserante, mõstrata est, Cõstantinopolitanæ Præsul Ecclesiæ tenere nobiscum ac p̃dicare delegerit, pax f multa erit diligentib. nomen Dei, & vllum non remanebit dissensionis scandalum, & fiet quod est in Actibus Apostolorũ, dũ ꝑ grãm sctĩ Spũs populus ad cognitionẽ Christianitatis accesserit, omnib. nobis cor vnum & anima vna.

f Psal. 118. Act. 4.

XXIX.

Sin aũt (ꝙ porro longe sit) nouitatẽ nuper ab alijs introductam amplecti maluerit, & alienis a regula veritatis Orthodoxæ atq. Apostolicę nr̃ę fidei sese irretire doctrinis, q̃ vtpote aĩab. noxiam declinare indesinẽter ab Apostolicis meę humilitatis p̃decessorib. exhortati atq. cõmoniti vsq. hactenus distulerunt: ipse nouerit, ꝙ de tali contẽptu in diuino Christi examine satisfaciet apud Iudicẽ oĩum, qui in cęlis est, cui & nos ipsi pro suscepto veræ p̃
D dicationis ministerio, vel p̃sumptione Christianæ religioni contraria, dum ad iudicandum aduenerit, reddituri sumus rationem: nobisq. (quod suppliciter exoro!) liceat Apostolicam atque Euangelicam rectæ fidei regulam, vt ab exordio percepimus, inconcusse & libere cum simplici puritate integram atque illibatam seruare.

XXX.

Proinde vestræ augustissimę serenitati pro affectu ac reuerentia Catholicæ atq. Apostolicæ rectæ fidei ab ipso conregnatore Christiani Imperij a Dño nostro Iesu Christo, cuius veram confessionem intemeratã cupitis conseruare, pfecta piorum laborum reportabitur* merces: quia nihil in aliquo neglectum est, vel omissum a vestra a Deo coronata clemẽtia, ꝙ non possit salua integritate vestræ fidei ad Ecclesiarũ cõcordiã pertinere. quia Iudex oĩum Deus propositũ mẽtis exquirit, & studiũ pietatis acceptat, qui cãrũ exit*, sicut expedire iudicat, & dispẽsat.

[* reputabitur.]

XXXI. Preces enixæ Pontificis.

Obsecro itaq. pijssimi ac clemẽtissimi Augusti, atq. vna cũ mea exiguitate oĩs aĩa Christiana flexo genu suppliciter deprecat, vt oĩb. Deo placitis bonis, atq. admirãdis Imperialib. bñficijs, q̃ per eorum Deo acceptabile studiũ superna dignatio humano generi concedere dignata est, ẽt hoc ad reintegrationẽ perfectæ pietatis conregnatori Christo Dño hostiã acceptabilem offerre iubeatis, verbũ impunitatis cõcedẽtes, & liberã loquẽdi facultatẽ vnicuiq. loqui volenti, & verbum impẽdere pro fide q̃ credit & tenet: quatenus ab oĩb. manifestissime cognoscat, ꝙ nullo terrore, nulla ptãte, nulla cõminatione vel auersione quisq̃ pro veritate Catholicæ & Apostolicæ fidei loqui volẽs, ꝓhibitus aut repulsus est: quatenus oẽs vnanimiter ꝓ tanto & tã inęstimabili bono per cunctũ suæ vitæ spatium diuinam maiestatẽ glorificẽt, & ꝓ incolumitate atq. exaltatione fortissimi vestri Imperij vnanimiter
E incessabiles Christo Dño p̃ces effundant. *Et subscriptio.* Pijssimorũ dñorum Imperiũ grã superna custodiat, eisq. oĩum gentium colla substernat.]hactenus epistola Agathonis Papæ: qui cum statum Ecclesię Orientalis deploratissimum esse sciret, ad consarcinandam scissam penitus communionem Catholicam magnis opus esse remedijs intelligens, enixius (vt vidisti) Imperatores precib. interpellat, veritus ne quid accideret aduersus legatos Apostolicos, cum non ignoraret quid alias aduersus eosdem, immo & aduersus Romanos Põtifices S. Siluerium, Vigiliũ, atq. sanctum Martinum ab Imperatoribus sacrilege factum esset. Ita igitur ea animi summissione, non deiectione humiliat se adeo Imperatori Agatho Pontifex, vt iacentem protritam penitus Orientalem Ecclesiam erigat.

XXXII.

Sicut autem (vt dictum est) duæ legationes Roma missæ sunt ad Imperatorem Constantinopolim, altera ab Agathone Pontifice, a Synodo altera: ita & duæ epistolę ad ipsum & fratres eius cõsortes Imperij eisdem legatis datę fuere, altera ab eodem Agathone Papa, altera vero ab ipsa Synodo centum viginti quinque Episcoporũ: ita tamen, vt ipse qui præerat Synodo Agatho, idem primo loco in eadem epistola sit inscriptus in hunc modum:

XXXIII. Synodalis epistola ex Concil. Rom.

Pijssimis dñis & serenissimis victorib. ac triũphatorib. dilectis filijs Dei & Dñi nostri Iesu Christi Constãtino magno Imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Ep̃us seruus seruorũ Dei, cum vniuersis Synodis subiacentib. Concilio Apostolicæ sedis. hæc idcirco de Synodis, quod, f. contigisset (ut diximus) ea de re monitos ab ipso Agathone Ecclesiæ Occidentalis Ep̃os in diuersis ꝓuincijs Synodos celebrasse. Quænã ꝓuincia expers Synodi esse potuit, si in Britannia in Anglicana Ecclesia fuit ẽt celebrata? Et post multa, illa subiungẽtes aiũt: Credimus aũt, quia ꝙ paucis raroq. cõcessum est, a Deo coronato vestro Imperio diuinitus cõc[...]ei, & ꝑ ipsum Catho

licæ & Apostolicæ veræ nr̃æ fidei splēdidissimū in oīum mētib. emicet lumē, q̄ ex veri luminis fonte, tāq̄ de ra- A
dio viuifici fulgoris, p ministros beatos Petrū & Paulū Apostolorū principes, eorūq. discipulos & Apostolicos suc
cessores gradatim vsq. ad nostrā paruitatem, Dei opitulatione seruatum est, nulla hęretici erroris tetra caligine te
nebratū, nec falsitatis nebulis confœdatum, nec intermixtis hęreticis prauitatib. velut caliginosis nebulis perūbra-
tū, immune atq. sincerū & suis radijs plustratū piissimis conatib. cōseruate cupit vestrū a Deo coronatū fastigiū.

XXXIV.
In hoc. n. tā Apostolicæ sedis q̄q. nr̃i exigui famulatus p̄decessores vsq. hactenus nō sine periculis desudarunt,
nūc decretali commonitione cū Apostolicis Pontificib. consulentes, nunc Synodali definitione, q̄ veritatis regula
cōtinebat, oīb. innotescentes; & terminos, quos transgredi nefas est, vsq. ad aīæ ipsius exitū cōstanter defendētes,
nō seducti blanditijs, nō periculis territi, vt illā in Euāgelijs Dn̄i nr̃i sn̄iam operib. demōstrarent, qua sn̄ialiter p̄-
a Matth. 10. Marc. 8. Luc. 12. — cipit, dicens a: Qui me confessus fuerit corā hominib. confitebor & ego illū corā Patre meo, qui in cælis est, & sub
sequenti pœna deterret, quia seuere comminatur: Qui me negauerit corā hoīb. negabo & ego eum coram Patre
meo, qui in cælis est. Execratur. n. vera confessio pietatis iuxta diuersitates temporum variari, sicut nec ipse varie
b Malach. 3. — tatem admittit, de quo est ipsa vera confessio, qui dicit b: Ego sum, & non sum mutatus.

XXXV.
Igit̃ quia trāquillissimę fortitudinis vestræ clemētia psonas de Ep̄ali numero dirigi iussit vita atq. sciā oīum
scripturarū p̄ditas: de uitæ quidē puritate, q̄uis quisq̄ munditer vixerit, confidere tñ nō p̄sumi: pfecta vero sciā si
* sola — ad ueræ pietatis sciam redigat, solius* est veritatis cognitio: si ad eloquētiā sæcularē, non æstimamus quēq̄ tpibus B
Status miserandus Ecclesiarū Occidentaliū. — nr̃is reperiri posse, qui de summitate sciæ glorief: qn̄q̄dē in nr̃is regionib. diuersarū gentiū quotidie ęstuat furor,
nunc confligēdo, nūc discurrendo ac rapiēdo. Vnde tota vita nr̃a solicitudinib. plena est, quos gētiū manus circū-
dat, & de labore corporis victus est, eo q̄ pristina Ecclesiarū sustētatio paulatim p diuersas calamitates deficien
do succubuit: & sola est nr̃a substātia fides nr̃a, cū qua nobis uiuere, summa est gloria: p qua ēt mori, lucrū æternū
est. Hæc pfecta nr̃a sciā, vt terminos Catholicæ atq. Apostolicæ fidei, quosq. hactenus Apostolica sedes nobiscū &
tenet & tradit, tota mētis custodia cōseruem?, credētes in Deū, &c.] īntegrā. n. subijciūt fidei Catholicæ cōfessionē.

XXXVI.
Porro in ea, q̄ a S. Synodo in eadem Synodali epistola scribit, Catholicæ fidei sincera cōfessione stylus scriba-
Græci corruptores Sex. Synodi. — rū mēdax operatus est falsitatē: dū. n. ibi legeret: Credimus & in Spū sanctū Dn̄m, & viuificatorē, ex Patre Filioq.
pcedētē; abraso noīe, Filioq. a Patre pcedentē tm̄, relictū est. Detecta fuit eiusmodi impostura Græcorū in Cō
cilio Florētino a Iuliano S. R. E. Cardinale in disputatione q̄ habuit cōtra Græcos: q̄ ipsum lōge ante Iulianū ad
uertit & sugillauit Emmauel Caleca Græcus auctor in cōmētarijs aduersus Græcorū errores conscriptis. Hæc in
gerimus, & cōsideranda tibi lector veritatis cultor ob oculos ponimus, ne mirum adeo tibi sit, cum tn̄ nonnullis
alijs, in ijsq. præsertim quæ de Honorio Romano Pontifice tradunt, a Græcis esse deprauata dicemus. Descripta
vero integra Catholicæ fidei regula, hæc ad ad finem ipsius habent:

XXXVII.
Hāc igit̃ meræ Catholicę atq. Apostolicæ cōfessionis regulā & sc̄tm̄ Cōciliū, q̄ in hāc Romanā vrbē seruilē ve C
stri Christianissimi Imperij sub Apostolicæ memoriæ Martino Papa cōuenit, p̄dicasse synodice, ac cōstāter de-
fendisse, oēs nos (q̄squis vbiq. est) humillimi Ecc̃larū Christi Antistites cognoscimus: in qua & nr̃æ paruitatis p̄de
cessores cōueniētes, Apostolicā cōfessionē, q̄ a principio pceperūt, ēt Synodali p̄conio p̄dicarūt, & absq. cuiuspiā
nouitatis errore citra ambiguitatē determinarūt, &c. multa addūt, q̄ & in superioribus; repiūtur ep̄la Agathonis

XXXVIII.
Demum vero, quid auctoritatis traditum sit legatis Constantinopolim profecturis, ita declarant: Personas aūt
Quid Legatis concessum agere. — de nostrę humilitatis ordine preuidimus dirigere ad uestræ a Deo protegendæ fortitudinis vestigia, quæ oīum no
strū. i. vniuersorum per Septemtrionales vel Occiduas regiones Ep̄orum suggestionem, in qua & Apostolicæ no
stræ fidei confessionē p̄libauimus, offerre debeant; non tn̄ tamquam de incertis contendere, sed vt certa atq. im-
mutabilia compendiosa definitione proferre: suppliciter obsecrantes, ut a Deo coronato uestro Imperio fauente,
hęc eadem oībus prędicari, atque apud omnes obtinere iubeatis, &c.] plura subdūt in cōmendatione legatorum.

XXXIX.
Sed uel hac ex parte ēt de Honorij cōdēnatione, q̄ in Actis Sextæ Synodi reperit̃, tu lector detegas imposturā.
Impostura detegitur. — Quonā pacto, rogo te, legati, quib. uetitū est disputare, sed solū bō sancita in Romana Synodo pferre, ijdē tm̄ si-
bi sumpserint auctoritatis, ut de cā Honorij Papę differerēt, immo inconsulta Romana Synodo, ipsoq. Romano
Pontifice Agathone, damnare (quod hactenus inauditum fuit) insigni temeritate præsumerent? Num, quantum-
uis perfrictæ frontis illi fuissent, de his ante consulere Agathonem, omittere potuissent? sed de his alias.

XL.
Qđ igit̃ (ut dictū est) nō disputādi grā, sed docēdi q̄ esset Catholica fides, Romanū Cōciliū, necnō ipse Pōtifex D
legatos mitterēt, in ijsdē Synodalib. litteris eiusmodi sn̄iam subiiciunt indelebilē: Quicūq. pinde sacerdotū hæc,
Qui recipiendi sint ab Apostolica sede, & qui secus. — q̄ in hac nr̃æ humilitatis cōfessione cōtinent̃, nobiscū sinceriter p̄dicare desiderāt: ut nr̃ę Apostolicæ fidei cōcor-
des, ut cōsacerdotes & cōministros eiusdē fidei, & (vt simpliciter dicamus) vt spiritales fratres & coep̄os nr̃os su-
scipimus. Qui vero hęc cōfiteri noluerint, ut infestos Catholicæ atq. Apostolicæ confessioni, ppetuæ condemna-
tionis reos esse censemus: nec aliq̄n tales in nr̃æ humilitatis collegio, nisi correctos suscipere patimur, &c.] hæc S.
Synodus, quæ Synodali eīdem epistolæ omnium qui Synodo interfuerunt nomina Episcoporum una cum eorū
dem singulorum subscriptione subijci uoluit: quę omnia in Sexta Synodo Actione quarta habentur intexta.

XLI.
In hac p̄terea Synodo actū esse de subiectione Rauēnatis Ecclesiæ Romano Pōtifici, ex Anastasio intelligere
De Ecclesia Rauennate Romanæ subiecta. — possum?: haud. n. cōtumacia illa a Mauro Ep̄o cępta, & usq. ad Theodorū eiusdē ciuitatis Ep̄m ppagata, eī? gn̄is
erat, ut dissimulari aliquo mō posset. Quonā pacto ista de Rauēnate Ep̄o ferrēt Romani Pōtifices, qui eiusmodi
rei cā hactenus aduersari fuerāt Cōstātinopolitanis Ep̄is, nō se ab obediētia & subiectione Apostolicæ sedis sub
trahētib. sed alijs se p̄ferentib. sedib. vt sæpe superius dictū est? Qđ igit̃ Rauēnatis Ecclesiæ Annales hn̄t, sequēti
anno subiecisse oīno se Rauennatē Ecclesiam Romanæ; haud aliter quam arbitrio sanctæ Synodi id esse factum,
ęquū est existimare. Qūo nō oportuit de his actū esse in Synodo, si eidē reperitur interfuisse Rauēnaōs Ecclesię E
Theodorus Ep̄us? Immo non ob aliam causam venisse Theodorum Romā ad Agathonem Pontificem, nisi ut se
illi subijceret, testatur Anastasius. quod cum hoc anno factum sit, quo Synodus Romæ est celebrata, eodem pari-
ter anno restitutionem Rauennatis Ecclesiæ ad Catholicam & Apostolicam cōionem referendam putamus.

XLII.
Cū aūt adeo honorificus Patrū cōuētus absolutus summa cōcordia esset; qui decreti fuerāt a S. Synodo & ab A
Legati perueniunt Cōstātinopolim. — postolica sede legati, Cōstātinopolim pfecti sunt æstatis tpe, puenerūtq. illuc ad finē mēsis Augusti, uel inchoa-
to Septēbri, ut colligit̃ ex Sacra Imperatoris ad Georgiū Patriarchā, de qua pxime acturi sumus. Venerūt q̄dē ex
pectati diu: etenim iā ferme bieniū elapsū videbat̃, ex quo ad p̄decessorē Agathonis Donū Papā ipse Cōstātinus
Imp. lr̃at dederat. Qūo uero qui a Cōcilio Romano & Agathone Pōtifice missi sunt legati, bn̄ habiti fuerint ab
Imperatore, ex ijs q̄ de ipsis scribit Anastasius Bibliothecarius, intelligere possumus: sic. n. se hn̄t: Suprascripti ue
ro Missi sedis Apostolicæ, q directi fuerāt, regiā urbē ingrediētes die x. mēsis Nouēbris, nona Indictione, Dn̄o so
latiante, atq. Principe Apostolorum comitante suscepti sunt a Principe in oratorio intra palatium, porrigentes ei
& scripta Pontificis. Quæ cum suscepisset, commonuit eos atq. adhortatus est, ut non per schisma aut furorem, sed
pacifica dispositione, remittentes philosophicas assertiones, puram sanctarum Scripturarum Patrumq. probatā fi
dem per Synodalia decreta satisfacerent; & tribuens eis inducias ad tractanda scripta, tribuit eis omnia quæ ad su
stentationem sufficiebant in eorum expensas, in domo quæ Placidias dicebatur. Die XVIII. suprascripti

XLIII.
mēsis, die Dn̄ico, aduocati sunt in pcessione ad sc̄tm̄ Dei genitricē in Blachernis in tāta honorificētia, ut ēt de pa
latio caballos stratos dirigeret cū obsequio pietas Imperialis, ut sic eos susciperet, ea ipsa cōmonēs, ut pacifica asser
tione testimonia.

A testimonia venerabilium Patrum proponerent.] hæc sunt quæ Synodum præcesseruot. Sed in eo (vt dictum est) corrigendus omnino Anastasius, siue codex deprauatus emendandus, dum habet aduentum legatorum Constantinopolim contigisse die decima mensis Nouembris: repugnât his enim Acta Synodalia ipsius Sextæ œcumenicæ Synodi, quibus constat eam inchoatam hoc anno fuisse die septima mensis Nouembris, cum iam eidem præsentes essent dicti Apostolicæ sedis legati. quamobrem corrigendum est, vt dicere debeat, decima die Septembris. Si enim epistola scripta ab Imperatore ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum post aduentum legatorum, data habetur quarto Idus Septembris: certe ante illud tempus oportuit perueniffe legatos Constantinopolim. Vbi enim Constantinopolim peruenerunt Apostolicæ sedis legati, confestim Imperator Constantinus epistolam dedit, seu edictum inscripsit ad ipsum Patriarcham Constantinopolitanum, quo significauit, vt quantocyus Metropolitani Episcopi iuberentur se conferre Constantinopolim. est autem eius ista inscriptio [a]:

Qui honor Legatis exhibit.

a Extant in præambulis Sextæ Synodi.

In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperator pius pacificus Fl. Constantinus, fidelis in Iesu Christo Deo, Georgio sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Constantinopoleos, B & vniuersali Patriarchæ. Data quarto Idus Septembris Constantinopoli, imperante domino piissimo perpetuo Augusto Constantino Imperatore anno vigesimooctauo *, & post Consulatum eius anno duodecimo *.] sed corrigas vt in margine ex Actis ipsis Sextæ Synodi. Epistola vero est huiusmodi.

* XIII.
* XIII.

XLIV. Quamquam solicitudinibus tam militaribus quamq. ciuilibus indesinenter nostra serenitas coarctetur: attamen omnes Christo amabilis nostræ Reipublicæ causas insequēdo ob Christianā nostram fidem ponentes, quam & in bellis propugnatricem tam nostri quamq. Christo dilectorū nostrorum exercituum habemus, necessarium iudicauimus præsenti nostra pia Sacra ad vestram paternam beatitudinem vti, per quam adhortantes eam, sancimus congregare vestram paternam beatitudinem omnes qui ad eius sanctissimam sedem pertinent, sanctissimos Metropolitas & Episcopos in hanc a Deo conseruandam nostram regiam vrbem: quatenus, cooperante omnipotente & misericorde Deo nostro, diligentissima inquisitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tēpus exortum est de voluntate & operatione in dispensatione incarnationis vnius de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri; quod & dissidium non minimum per quasdam perso C nas sanctæ Dei Ecclesiæ intulit. Innotescere quoque super hoc & Macario venerabili Archiepiscopo Antiochenæ magnæ ciuitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deoamabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari.

Epist. Impe. ad Georgium Episc. Constantin.

XLV. Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentē, & Donum sanctissimum Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Præsulem; & illo de hoc sæculo migrante, Agatho sanctus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede prædictæ antiquæ Romæ huiusmodi nostros pios suscipiens apices, destinauit in præsenti propriam eius indutos personam Theodorū & Georgium Deoamabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum, ex persona vero totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, qui debeant inuenire in prædicto capitulo quæstionem: qui & nunc ad nostra conuenerunt vestigia, porrigentes nobis etiam duas suggestiones, vnam quidem eiusdem sanctissimi Agathonis Papæ, aliam vero Concilij eius. Sciens igitur vestra paterna beatitudo, quia primū nobis præcipuum (vt prædiximus) hoc Orthodoxiæ existit capitulum, festinet prædictos venerabiles & Metropolitanos Episcopos celeriter aduenire in hanc a Deo conseruandam nostram, re D giam vrbem, quatenus prædictum tractetur capitulum, & maiorum donorum datore atque coronatore nostro Deo cooperante, cauta atque Orthodoxa definitio huiusmodi dogmati imponatur. *Et subscriptio.* Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.] hactenus Constantinus ad Georgium Patriarcham.

XLVI. His scriptis ab Imperatore litteris, omni adhibita diligentia curatum est negotium, vt quam citissime ijdem vocati Episcopi Constantinopolim properarent; factumq. est, vt antequam mēses duo integri implerentur, nempe septima die Nouembris cœptæ iam Indictionis nonæ, Synodus œcumenica inchoari potuerit. Numerus autem Episcoporum, qui Synodo interfuisse dicuntur, diuersus a diuersis auctoribus ponitur: ducentos octogintanouem habent Annales Græcorum tam apud Cedrenum, quam apud Theophanem: Photius in epistola siue libello de Synodis numerat centum septuaginta, centum vero quinquaginta Paulus [b] diaconus: Theodorus Balsamo ponit centum septuaginta & vnum. In vltima autem Actione eiusdem Synodi numerantur subscripti omnes Episcopi cum legatis presbyteris & diaconis centum sexagintasex: verum ipso Synodi exordio longe minor numerus habetur, quod Episcopi omnes tanta breuitate temporis minime per E uenire potuerint Constantinopolim.

Sexta Synodus quando cœpta.

b Paul. diac. de gest. Longob. lib. 6. c. 4.

XLVII. Locus autem vbi celebrata est Synodus, fuit (vt habent Acta) Secretarium sacri palatij, quod cognominatum est Trullus. Sed quid Trullus proprie sit, petenda est istius vocis interpretatio ab ijs qui scripserunt de ædificijs, præsertim vero ipsius Constantinopolitanæ ciuitatis. Omittimus dicere de Trulla, quod est genus vasis, siue quod significat cæmētariorum instrumentum. In eo autem quod vox ista ad ædificium aliquod pertinet, dictam eam reperimus tam in feminino genere, quam masculino, significareq. sublimem fornicem desuper in altum porrectum & in rotundum concameratum, quem Italice dicimus, Cuppula: in quo sensu hæc apud Anastasium in Sergio Papa: Trullum vero eius ecclesiæ, *scilicet SS. Cosmæ & Damiani apud templum Pacis Romæ*, fusis chartis plumbeis, cooperuit.] extat adhuc locus, & ex his quæ videntur etiam hodie, intelligi probe potest, quid Trullus significet. In Chronico etiam de rebus patrijs Constantinopolitanis a Godino edito, vbi agitur de admirabili templo a Iustiniano Imp. erecto, frequentissima mentio est de Trulla in feminino genere, eodem sensu accepta. Sic igitur locus Synodi fuit palatij Secretarium,

De loco Synodi Trullo dicto.

quod eiusmodi Trullo seu Trulla fastigiatum, testudine sursum erecta sui rotunditate conficiens A emisphærium, ab ipso ædificij genere, Trullus fuerit nominatum.

XLVIII. Prima actio Sextæ Synodi. Quod vero spectat ad tempus Synodi, cœpta prima Sessio fuit (vti dictum est) septima die mēsis Nouembris, Indictione nona, hoc ipso videlicet Redemptoris anno sexcentesimo octogesimo, decimotertio anno Imperij, eodemq. numero notato post Consulatum Constātini, ex quo ab obitu patris solus cum fratribus imperare cœpit, ex quo vero imperare cœpit viuo parente, anno vigesimosecundo. hæcq. ex ipsis Actis.

XLIX. Consessus quomodo dispositus. Sessio autem ita disposita est, sicut & in Concilio Chalcedonensi, nempe vt digniori loco, a sinistris scilicet sederent Apostolicæ sedis legati, a dextris vero Constantinopolitanus Episcopus, necnon Antiochenus, atque legatus sedis Alexandrinæ. Quod vero in eo consessu digniorem locū legati Apostolicæ sedis obtinuerint, nulli dubium esse potest, si Acta Synodi Chalcedonensis perlegerit, vbi & de his egimus. Sed præter exempla alia, id quisque intelliget ex rebus in hac Synodo gestis, si quis eas consideret, videlicet, quomodo iidem primo loco sententiam dicant, primoque subscribant, & alia huiusmodi, quibus primarius illis delatus honor in omnibus intelligatur more maiorum. Eminentiori loco Constantinus Imperator cum suis magistratibus positus erat, locus B vero medius Synodi ex more datus sacrosanctis Dei Euangelijs super sedem ornatā positis, Christum ipsum repræsentantibus. Patriarcharum autem præsentes tantum fuere Georgius Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus; duo reliqui, nempe Alexandrinus, atque Hierosolymitanus, per legatos: nimirum ex parte Theodori Hierosolymorum Episcopi, qui primus legitur post quam a Sarracenis ciuitas illa capta est, eius ciuitatis nominatus Episcopus, missus ponitur Georgius monachus, & Petrus itidem monachus pro sede Alexandrina pastore vacante.

L. Quæ in prima actione gesta. His ita dispositis, qui primum in Synodo locum tenebāt Apostolicæ sedis legati aggressi sunt loqui, sui ipsorum aduentus causam edocentes, querentes pariter, quod quatuor Constantinopolitanæ sedis Patriarchæ, nempe Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, & cum eis Cyrus Alexandrinus Episcopus vna cum Theodoro Episcopo Pharan, nouam inuexissent hæresim in Ecclesiam de vna in Christo voluntate atque operatione; petieruntq. dicere erroris causam & originem nouitatis. Iubente ergo Imperatore causam ab aduersa parte reddi Apostolicę sedis legatis, coryphæus eius sectæ Macarius Episcopus Antiochenus respondit, & cum eo alij pro Cōstantinopolitana sede causam agentes, nullam a se nouitatem esse in Ecclesiam introductam, sed quæ a sacris Synodis & san C ctis Patribus essent accepta, ea in medium protulisse; quæ enim a dictis Episcopis Constantinopolitanæ ciuitatis, siue ab Honorio Papa, vel Cyro Alexandrino dicta essent, se credere & prædicare professi sunt. ita quidem illi calumniose (vt sæpe superius perspicue est demonstratum) cum damnatis hæreticis admiscentes Honorium Romanum Pontificem.

LI. Inanis Macarij testificatio ex Conc. Ephesino. His auditis Imperator, non passurum se in Synodo residere Macarium, dixit, nisi quæ proposuisset, omnino probaret. Id vero pollicitus est Macarius, rogans proferri codices ex Patriarchio, in quibus quinque Synnodi œcumenicæ scriptæ essent: quod & factum est. Allatisq. in Synodū codicibus lecta est a Macarij discipulo Stephano tertia Synodus, Ephesina prima dicta: vbi cum ventum esset ad locum Cyrilli, quo ait: Est enim eius omnipotens voluntas: Macarius de vna voluntate testimonium esse locum illum non erubuit affirmare. Sed demonstratum est ab Apostolicæ sedis legatis & alijs, necnon a Iudicibus cognitoribus, inepte admodum locum Cyrilli in suam ipsius sententiam a Macario detorqueri, cum manifeste appareret de diuina natura, quam communem cum Patre & Spiritu sancto Filius habet, intellexisse, dum eius omnipotentem dixit voluntatem, singulari numero minime pluralitatem excludens. Cum vero post hæc quæ reliqua essent vo- D luminis Concilij Ephesini lecta in Synodo fuissent, pluribus in bis impensis horis, reliquorū œcumenicorum Conciliorum lectio iussu Imperatoris in sequentem Sessionem dilata est, sicq. primæ Sessionis periodus finem accepit.

LII. Secūda Actio. Secunda vero Actio habita est eodem in loco, eodemq. anno, die decima eiusdem mensis Nouembris, iisdéq. qui supra præsentibus Imperatore, magistratibus, & Episcopis, vbi (vt in superiori Actione decretum fuit) lectum est sacrosanctum Chalcedonense Concilium, ad cognoscendum num verum esset, quod impudens Macarius Episcopus Antiochenus magna iactantia effudisset, in vniuersalibus Concilijs Monothelitarum hæresis assertas sententias reperiri. Quoniam autem prolixum satis Chalcedonense Concilium est, consumpta in ea lectione Actio ista fuit; sed nihil inueniri potuit, quod contra fidem Catholicam de vna asserta volūtate a Macario obijci potuisset. Contra vero dum ventum esset ad lectionem epistolæ S. Leonis, qua expresse duæ in Christo operationes, sicut duæ naturæ prædicantur: legati Apostolicæ sedis Monothelitis exprobrauerunt, qđ adeo turpiter mentiti essent, in Actis Synodalibus illis vnam in Christo asseri operationem ac voluntatem. His confusus Macarius, confugit ad illud Dionysij Areopagitæ, vt Deiuirilem tantum, E non numero duas operationes dici debere, assereret. Lecto vero quod reliquum erat Chalcedonēsis Concilii, clausa est Actio eius diei: reliquis Synodalibus Actis Quintæ, quæ sequebatur ordine, Synodi, in sequentem Sessionem dilatis.

LIII. Tertia Actio. Eodem anno & mēse Nouēbri, decimatertia eius die, rursus in Trullum iidē qui supra ad Synodū conuenere Epī, Imperator, & magistratus: eodemq. ordine disposita sessione, iussa sunt (vt decretū ante fuerat) legi Quintæ Synodi Actiones: In cuius exordio vbi lecta esset epistola Mēnæ Cōstantinopolitani Epī ad Vigiliū Papā, lectū est ex ea, quod vna sit in Christo volūtas. Tūc exurgētes legati Apostolicæ sedis, vitiatū esse codicē a Monothelitis exclamarūt, additāq. illam esse Mēnæ nomine ad Vigiliū epistolā, siue libellum, eo quod Acta ipsa germana id non haberent: eiusq. rei certū illud attulerunt argumentum, quod Mennas diem obierit vigesimoprimo anno Iustiniani Imperatoris, Quinta vero Synodus anno eiusdē Imperatoris vigesimosexto coacta sit. Sed & quomodo adeo patens tunc detecta sit impostura, ex Actis ipsis sic accipe, vbi hæc habentur:

Et

A Et inspicientes tampijssimus Imperator,quam gloriosissimi Iudices vna cum quibusdam ex sancta Synodo Deo amabilibus Episcopis,& aperientes ac discernentes, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos non habentes subnotationem numeri,qui secundum consuetudinem affigitur in quaternionibus,sed in quarto quaternione habente primum numerum, & in sequenti quaternione secundum,& tertium atque quartum subsequenter:alias vero & dissimiles esse litteras eorumdem in exordijs submissorum quaternionum,in quibus continebatur sermo,qui dicitur Mennæ ad Vigilium,ex litteris quæ prius scriptæ erant in eodem codice.]quod cum dilucide adeo declaratum esset,iussum est ab Imperatore præteriti quod reliquum erat lectionis eiusdem epistolæ,sed ipsam Quintam Synodum legi:quod factum est. Cum vero ventum esset ad septimam Actionem,vbi contigit percurri scripta Vigilij in anathematismo aduersus Theodorum Mopsuestenum,quod non confiteretur vnam in Christo personam,lectum fuit ex additamento Monothelitarum,Et vnam operationem. LIV. *Quomodo impostura detecta.*

At legati audientes imposturam,restiterunt,& exclamarunt,nihil huiusmodi esse Vigilij, sed falsos illos esse libellos,partusq. suppositos nomine Vigilij. Si enim cum vnius operationis assertione B Vigilius receptus esset a Synodo,oportuisset & Synodum eiusdem errorem esse professam: quod cum non possit dici,vtique neque de Vigilio id sentiendum. His disputatis,probeq. cognitis interlocuti sunt Patres & ipsi Iudices cognitores,nihil inuentum esse(vt vaniloquus iactabat Macarius Antiochenus)in Synodis œcumenicis,quod faueret Monothelitis: tantum reliquum esse, vt(quod Macarius pollicitus erat)id,si posset,probaret ex Patribus. Interlocutus vero Georgius Constantinopolitanus Episcopus,& reliqui Episcopi qui sub ipso erant,petierunt ante omnia legi in Synodo debere,quæ Roma ab Agathone Pontifice,necnon quæ a Synodo Romæ enacta ad Imperatorem scripta fuissent:quod & obtentum est,verum dilatum in Actionem sequentem. LV.

Vno interlapso die,decimaquinta Nouembris cum in Trullum conuenissent omnes qui supra nominati sunt Episcopi & magistratus,facta est editio litterarum tum Agathonis Pontificis, tum etiam Romani Concilij,eædemq. in Græcum conuersæ sunt lectæ:in quibus cum constans esset assertio de Romanæ Ecclesiæ in fide Catholica integritate,in qua nullus hactenus extitisset Põtifex,qui vel leuiter Catholicam fidem labefactasset,nihil penitus ab aduersarijs ex aduerso stantibus Monothelitis in Honorium Romanum Pontificem aut alios obiectum est. Quod vero litteræ C prolixæ admodum fuerint,nihil præterea in Actione tractatum est,sed claudi Synodũ oportuit, & in sequentem Actionem referri,quæ a Macario suggesta erant de Patribus,quos dicebat assertores esse vnius in Christo voluntatis & operationis. LVI. *Actio quarta.*

Quinto rursum conuenerunt ibidem Patres vna cum Imperatore & magistratibus,ijsdem Iudicibus cognitoribus,eodem anno,septima die mensis Decembris:vbi facta est a Macario editio duorum codicum,quibus(vt asserebat)testimonia continebantur de vnica in Christo voluntate atque operatione:quibus lectis,in sequentem Sessionem reliquorum de eadem sententia testimoniorum dilata est editio. LVII. *Actio quinta.*

Sexta vero quæ sequitur Actio,habita est eodẽ in loco,ijsdẽq. præsentib. duodecima die eiusdẽ mensis Decembris:factaq. est ab eodẽ Macario Antiocheno Episcopo editio codicilli,in quo quæ supererant testimonia Patrum(vt aiebat)de vnica voluntate in Christo Domino,scripta erãt. Quibus lectis,iussa sunt ab Imperatore tam quæ a legatis Apostolicæ sedis,quã quæ a Macario & alijs eius sectæ sunt edita,sigillo consignari,ac custodiri. Porro ad tantam nubem testimoniorum penitus dissipandam,ista tunc ab Apostolicæ sedis legatis dicta sunt:Ipsa testimonia,quæ protulerunt D coram vestra pietate ac sancta Synodo,detruncauerunt:& quæ ad Trinitatis quidẽ pertinent rõnem de vna voluntate,pro incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi protulerunt:q̃ vero conueniunt, & quæ proprie pro huiusmodi incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi posita sunt,tam sensum quam verba detruncauerunt. Vnde petimus vestram pijssimã fortitudinẽ,authẽticos codices prolatorũ ab eis paternorũ testimoniorum proferri ex venerabili Patriarchio huius almæ ciuitatis,& conferri eũ codicib. ab eis oblatis; & demonstramus quæ ab eis in his facta est celatio,&c.]Iussu igitur Imperatoris in sequentem conuentum dilata est collatio codicũ. Porro sequens Actio in sequentem annum producta reperitur,nempe in diem decimam tertiam mensis Februarij anni Redemptoris sexcentesimi octogesimiprimi. agemus nos de ea sequenti anno suo loco,modo autem quæ reliqua sunt anni huius digna memoria percurramus. LVIII. *Sexta Actio.* *Legati detegũt imposturam.*

Hoc anno mense Iulio post Lunæ eclipsim pestis ingens vastauit Vrbẽ & alias nõnullas Italiæ ciuitates;de qua ista habet Paulus [a] diaconus:His temporibus per Indictionem octauã Luna eclipsim passa est. Solis quoq. eclipsis eodẽ pene tpe hora diei quasi decima,quinto Nonas Maias,effecta est;mox q. secuta est grauissima pestis tribus mensibus,hoc est,Iulio,Augusto, & Septembrio. Tantaq. fuit multitudo morientium,vt etiam parentes cum filijs,atque fratres cum sororib. bini p E feretra positi apud vrbem Romam in sepulchra deducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Ticinum quoque depopulata est:ita vt cunctis ciuibus per iuga montium,seu per diuersa loca fugientibus,in foro & per plateas ciuitatis herbæ & fructeta nascerentur. LIX. a Paul.diac. lib. 6.c.5. *De peste quę in Italia grassata est.*

Tuncq. visibiliter multis apparuit,quia bonus & malus Angelus noctu per ciuitatem pergerent,& ex iussu boni Angeli malus,qui videbatur venabulum in manu ferre,quotiens de venabulo ostium cuiuscumque domus percussisset,tot de eadem domo die sequẽti homines interirent. Tũc per reuelationem cuidam dictum est,quod pestis ipsa prius non quiesceret,quam in basilica, quæ beati Petri ad Vincula dicitur,S.Sebastiani martyris altarium poneretur. Factũq. est,& delatis ab vrbe* Roma B.Sebastiani martyris reliquijs,mox vt in iam dicta basilica altariũ constitutum est, pestis ipsa quieuit.]hucusque Paulus. Extat adhuc integrum ipsum altare,necnon eiusdem sancti martyris imago musiuo opere expressa. Sed ex hoc propagata ad posteros religio est, vt pestis tempore voti causa imago eiusdem S.Sebastiani diuersis in locis pingi soleret, sed & in eius me- LX. *Quæ visiones apparuere.* * ad vrbem Romam

moriam altaria erigi, immo etiam & ecclesias fabricari. Eadem de tempore & peste habet Anasta A
sius in Agathone Pontifice.

LXI. *a Bed. lib. 4. ca. 23 & in epit.* *De obitu S. Hildæ Abbatissæ.*

Eodem anno (vt auctor est Beda [a]) magni nominis femina regalis stemmatis religiosissima
sancta Hilda Abbatissa quintodecimo Kalendas Decembris ex hac vita in cælum migrauit, vbi tri
gintatres annos in monastica vita transegisset. Eius vitæ periodum breui compendio complexus
est idem Beda; at nobis sat erit ipsins felicissimum ad Deum transitum ex eodem auctore referre,
qui ait: Septimo suæ infirmitatis anno, conuerso ad intranea dolore, ad diem peruenit vltimum, &
circa galli cãtum percepto viatico sacrosanctæ communionis, cum accersitis ancillis Christi quæ
erant in eodem monasterio, de seruanda inter eas inuicem, immo cum omnibus pace Euangelica
admoneret, inter verba exhortationis læta mortem vidit, immo (vt verbis Domini loquar) de mor
te transiuit ad vitam. Qua videlicet nocte Dominus omnipotens obitum ipsius in alio longius po-
sito monasterio, quod ipsa eodem anno construxerat, & appellatur Hacanes, manifesta visione re-
uelare dignatus est.

LXII. *Visio diuinitus ostensa de anima S. Hildæ Abbatissæ.*

Erat in eodem monasterio quædam sanctimonialis femina, nomine Bega, quæ triginta & am-
plius annos, dedicata Domino virginitate, in monachica conuersatione seruiebat. Hæc tunc in dor B
mitorio sororum pausans, audiuit subito in aere notum campanæ sonum, quo ad orationes excita-
ri vel conuocari solebant, cum quis eorum de sæculo fuisset euocatus: apertisq. (vt sibi videbatur)
oculis aspexit, detecto domus culmine, fusam desuper lucem omnia repleuisse: cui videlicet luci
cum solicita intenderet, vidit animam præfatæ Dei famulæ in ipsa luce, comitantibus ac ducentib.
eam Angelis, ad cælum ferri. Cumq. somno excussa videret ceteras pausantes circa se sorores, in-
tellexit vel in somnio vel in visione mentis ostensum sibi esse quod viderat. Statimq. exurgens ni-
mio timore perterrita, cucurrit ad virginem, quæ tunc monasterio Abbatissæ vice præfuit, cui no
men erat Frigit: fletuq. ac lacrymis multum perfusa, ac suspiria lõga trahens, nunciauit matrem il-
larum omnium Hildam Abbatissam iam migrasse de sæculo, & se aspectante, cum luce immensa,
ducibus Angelis, ad æternæ limina lucis & supernorum consortia ciuium ascendisse. Quod cum il
la audisset, suscitauit cunctas sorores, & in ecclesiam conuocatas orationibus ac psalmis pro ani-
ma matris operam dare monuit.

LXIII.

Quod cum residuo noctis tempore diligenter agerent, venerunt primo diluculo fratres, q eius
obitum nunciarent, a loco vbi defuncta est. At illæ respondentes dixerunt, se prius eadem cogno- C
uisse: & cum exponerent per ordinem quomodo hæc vel quando didicissent, inuentum est, eadem
hora transitum eius illis ostensum esse per visionem, qua illam referebant exisse de mundo: pul-
chraq. rerum concordia procuratum est diuinitus, vt cum illi exitum eius de hac vita viderent,
tunc istæ introitum eius in perpetuam animarum vitam cognoscerent. Distant autem inter se mo
nasteria hæc tredecim ferme millibus passuum.] Idem subiicit de alia visione alteri virgini osten-
sa: sed hęc modo satis ad indicandam magnam diuinę benignitatis clementiam, qua nouellam Ec
clesiam Deus istiusmodi de æternæ vitæ præmij certitudine veluti lacte quodam alere voluit, quo
plantata semel ibi fides altas figeret in operatione radices. plurima enim id genus a Beda referun
tur, quæ nos vel ex parte saltem, certis annis quibus facta noscuntur, referemus.

LXIV. *Vuambæ Regis abdicatio, & Eruigij substitutio.*

Eodem anno, nouo exemplo, Vuamba Hispaniarum Rex, cum regnasset annos octo & men-
sem vnum, abdicans se, monasticum amplexus est institutum: in eius locum subrogatur Eruigius
pridie idus Octobris. Quomodo autem ista se habuerint, reddam totum quod scribitur a Iuliano
Toletano, relatum a Luca Tudensi his verbis: Quia malignitatis auctor per bonorum discordiam
semper tendit: tempore bonæ memoriæ Cindasuindi Regis ex Græcia venit vir quidam nomine D
Andabastus, Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniam est, quẽ Rec
cesuinthus Rex magnifice suscepit, & ei in coniugium consobrinam suam dedit, ex quo coniugio
natus est ei filius nomine Eruigius. Qui cum esset in palatio regio nutritus & honore Comitis sub
limatus, elatus superbia, callide aduersus Regem Bambanem excogitauit, & potionem letiferam
dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ perdidit. Cumq. Episcopus ciuitatis, & optimates palatij,
qui erant fideles Regis, quos potionis causa latebat, vidissent Regem iacentem absque memoria,
causa pietatis commoti, pœnitentiam volentes illi perficere, vnctionem sancti olei, & communio-
nem Christi corporis obtulerunt. Sed factum est, vt Rex a potione liberatus, cum præsensisset, quod

b Concil. Tolet. 12. c. 1.

ille extremæ vnctionis Episcopus peregerit sacramentum, ad monasterium perrexit, ibiq. in Chri-
stiana religione permansit.] hæc ibi. Additur his ex primo canone Concilij Toletani [b] anno se-
quenti celebrati, eumdem Vuambam Regem scriptis suis pronunciasse regni successorem eumdẽ
Eruigium, præceptionemq. ab eo factam Iuliano Toletano Episcopo, vt eum in Regem vngere de
beret: quo etiam canone declaratur quod dictum est de suscepta ab Vuamba Rege pœnitentia,
nempe ipsum fuisse monastico indutum habitu, atque tonsura initiatum in signum monasticæ ꝓ- E

c Concil. Tolet. eod. c. 2.

fessionis: sequenti vero canone [c] significatur eam tunc in Hispaniarum Ecclesijs viguisse consue
tudinem, vt vrgente ægritudine, cum se quis proxime moriturum putaret, eiusmodi pœnitentiam
peteret; quam si etiam extra mentis integrum sensum constitutus ab Antistite ministratam acce-
pisset, haud vlterius ad sæculum reuerti ipsi liceret, sed teneretur monachus permanere, etiam si eã
minime petijsset, sed nesciens accepisset, licet pœna dignus censeretur sacerdos, qui eam non peten
ti vel aliquo saltem signo se id cupere significanti tribuisset ac ministrasset: sicuti Vuambæ Regi cõ
tigisse apparet, cui, cum ea potione iam sensibus esset alienatus, proximeq. moriturus credere-
tur, ab Episcopo eiusmodi pœnitentia collata est.

LXV.

Restitutus vero ipse sensibus, cum se repente monachum ex Rege factum persensisset, bene v-
sus ea occasione (quod summæ religionis indicium fuit) collatum eo modo monasticum habitum
nũquã amplius abijcere voluit, sed ad vitæ finem monachus permanere delegit, successorẽ scripto
substituens: in quo vitæ instituto transegisse vsq. ad obitum annos septem atque tres menses, tra-
dunt,

A dunt;in nuper vero citato codice ex Iuliano anni duodecim ponuntur.Sic igitur Vuamba Dei iudicio assumptus in regnum,hominis fraude,magis vero sua religione illo se abdicauit:cuius sicut in electione & regni administratione laudatur sapientia & fortitudo,ita in abdicando summæ spe cimen edidit pietatis,magis deligens regno cedere, quam collatum per imaginem nescienti sibi monasticum habitum exuere,sponte scripto significans(quod Synodalia Acta testantur)quem vel let sibi succedere Regem,iniuriæ immemor,regni magis paci consulens,quam quicquam affectui priuato concedens. *Laudatur Vuā ba Rex Hisp.*

Inter alia vero eiusdem Regis maxime pij egregia monumenta,posteris diu integra mansit il la,quam diximus,eius opera in generali Toletano Concilio cuiusq.Episcopatus facta distinctio,finiumque cuiusq.diœcesis certa patritio,quam idem qui supra recitat Iulianus. Reiicimus autem longe longius,quæ eodem argumento scripta * feruntur nomine cuiusdam Rasis Arabis,dū tribuit Constantino Magno diuisionem,immo & institutionem sedium Episcopalium in Hispania. Mirati sumus creditum id a prudentibus,& veluti quoddam nobile antiquitatis monumentum in medium allatam huiusmodi partitionem,quam auctor ille asserit a Constantino Magno factā. At B quid de rebus antiquis Ecclesiarum Hispaniæ Arabes nosse potuerunt? Quæ rerum cognitio,nisi cum ipsi venientes in Africam post hæc tempora inde Hispanias occuparunt?Sed in pluribus mē dax auctor esse conuincitur,vt cum inter alias Hispaniarum Ecclesias tradit eumdem Imp.Narbonæ dedisse Episcopum,eidemq.subiecisse alias septem Ecclesias,Biterrensem,Tolosanam,Magalonensem,Nemausensem,Carcasonensem,Lutebanensem,& Helanensem.At quis ignoret eiusmo di Ecclesias Galliæ Narbonensis non prius numeratas esse inter Hispaniarum Ecclesias, quā vbi ea regione potiti sunt Gothi,qui postea regnum in Hispanias propagarunt?Sed & quis nesciat,lon ge ante tempora Constantini,ipsorum ferme Apostolorū tempore,Narbonæ Paulum datum Episcopum? Et quis dubitet complures Hispaniæ Ecclesias ab eodem auctore nominatas,eodem fere Apostolorum tempore,siue ab Apostolis ipsis, siue ab Apostolorum discipulis esse consecutas Episcopos?Sed Arabis & infidelis est somnium,vt ab Imperatore darentur Episcopi ciuitatibus atq.prouincijs.Facessat igitur hominis Sarraceni rerum nostrarum ignari leuissimū ex sua coniectura excogitatum commentum antiquioribus penitus inauditum. LXVI. *a Recitantur a Ioan. Marian de reb. Hispan. li.6. c.16.*

C IESV CHRISTI ANNVS 681. AGATHONIS PAP. ANNVS 4. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS. 14.

ANno qui sequitur Domini sexcentesimo octogesimoprimo,Indictione nona,quod reliquum fuit Sextæ œcumenicæ Synodi expletum est:cum enim duodecima die mensis Decembris Actio sexta fuerit habita,cessatum est a comitijs sacris per duos menses,vsq.scilicet ad decimam tertiam Februarii diem,quando ijdem qui supra Episcopi & Imperator cum magistratibus cōuenientes in Trullum,quæ iam cœpta erant prosecuti sunt,nempe vt(sicut decretum fuerat in proxima sexta Actione)editio fieret ab Apostolicæ sedis legatis locorum sanctorum Patrum,quibus de Filio Dei Domino nostro Iesu Christo duæ asserentur voluntates ac totidē operationes; rursum que loca hæreticorum,quibus vna in Christo voluntas cum operatione affirmaretur.quod & factū est,editusque a legatis codex hac inscriptione notatus:Testimonia sanctorum ac probabilium Pa D trum demonstrantia duas voluntates & duas operationes in Domino Deo & Saluatore nostro Iesu Christo.]quo integre lecto in Synodo,item lecta est series hæreticorum asserentium scriptis suis vnicam voluntatem atq.operationem in Christo.Quibus auditis,petitione Georgij Episcopi Constantinopolitani,& Macarij Antiocheni,iussum est,vt loca citata conferrentur cum codicibus Patriarchii,vt sciretur num consona essent Latina exemplaria cum Græcis:signatisq.scriptis,iussa est collatio quam exactissima fieri ab eisdem Georgio atq.Macario,præsentibus alijs Episcopis:hunc que finem præsens Actio habuit. I. *Actio septima sexta Synodi.*

Hic te monuisse,lector,oportet,reperiri apud Anastasium Bibliothecarium compendium seu epitomen Sextæ Synodi,in qua complura inueniantur quæ in ipsa Sexta Synodo desiderantur,cō tra vero desint complura,quę in eiusdem Synodi Actis,quę extant,scripta reperiuntur.Post Actio nem enim diei decimætertiæ Februarij,rursum sequenti die decimaquatta eiusdem mensis ibidē loci conuentum esse,Anastasius habet. II.

Quæ autem in ea Actione facta sint,quæ desiderantur in editis Synodalibus Actis, hæc sunt: Protulit,inquit,piissimus & serenissimus princeps tomum ad relegendum,in quo vanum hæreticū E dogma Macarij erat conscriptum & eius manu subscriptum,apertissime vnam voluntatem in Domino affirmantem.Sub ipsius subscriptione & Theodori Patriarchæ vtiq.iuxta eum tenorem ibi subscriptio erat.Et interrogatus Georgius Patriarcha,si eam fidem, quam docet sedes Apostolica, amplectitur iuxta scripta venerandi Agathonis Papæ,seu sanctorum ac venerabilium Pattū? Qui respondens petijt,vt accepta licentia,in scriptis,quæ opportuna essent,responderet. III. *Quæ desiderātur in sextę Synodi actionib.*

Et in his recedentes,die decimaseptima mensis Februarij die Dominico intra oraculum * sancti Petri intra palatium conuenere,& astante Syncleto * simul cum Patriarcha legatus Apostolicæ sedis suscepit relegens suggestionem pro eorum condemnatione a sanctissimo Papa Agathone directā. Qui Georgius sanctissimus Patriarcha professus est eo die in scriptis duas naturas, duas voluntates & operationes credere & prædicare,sicut sedes Apostolica,anathematizans eos, qui vnam naturam,voluntatem,& operationem in Domino Iesu Christo dicunt.] hæc ibi. Pergit insuper Anastasius:Die vigesimaquinta mensis Februarij,residente Synodo vna cum pio Principe simul & legatis sedis Apostolicæ,Macarium adesse iusserunt.Et data a Principe licentia, vt se in eas partes, IV. ** oratorium* ** Syncello* *Georgius fidē Catholicā profitetur.*

partes, in quas quis vellet, diuideret, Georgius Patriarcha regiæ ciuitatis cum suis in partibus Orthodoxorum stetit, Macarius vero cum suis a parte hæreticorum. Et adducentes in medium professionem Georgij Patriarchæ, quam fecerat, porrecta est Principi, & relecta est.] hæc apud Anastasium, quæ desiderantur in Actionibus Sextæ Synodi, Theodori Episcopi Constantinopolitani mutilatione, quod ex illis ipse ostendetur hæreticus, vt suo loco dicemus: A

Diuisi Georgius & Macarius.

V. *Actio octaua.* Eodem anno, septima die mensis Martii iterum conuenerunt est ab iisdem in Trullo: vbi primò Georgius Episcopus Constantinopolitanus retulit a se cognita loca singula sanctorum Patrū de duabus in Christo voluntatibus & operationibus citata in codice a legatis Apostolicæ sedis in Synodo edito, & inuenisse ea oīa in omnibus esse illis consentientia: qua pp & se profiteri testati sunt eum sanctis Patribus duas in Christo voluntates & operationes: reliqui etiam Episcopi, qui inter fuerunt cum facta collatio fuit, id ipsum singuli professi sunt, & quidem non sine præconio Agathonis Romani Pontificis, vt cum Domitius Episcopus Prusiados ita dixit: Directas suggestiones a patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ & principalis sedis antiquę Romę ad a Deo coronatum & mansuetissimum nostrum dominum & magnum victorem Imperatorem, tamquam ex Spiritu sancto dictatas per os sancti ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, & digito ter beatissimi Papæ Agathonis scriptas, suscipio & amplector, & ita credo, &c. B

VI. Post omnes autem Theodorus Episcopus Melitinæ prætendens rusticitatem in dicenda sententia, libellum obtulit legendum in Synodo, quo continebatur, nihil in fide decernēdum, præter quā in sanctis œcumenicis Synodis decretum esset, ac proinde tacendum de duabus in Christo voluntatibus, sed satis esse vnum operatorem confiteri in duabus naturis. Interrogatus autē ab Imperatore, qs ea dedisset, dixit se ab hæretico Monothelita socio Macarij Antiocheni Stephano Abbate accepisse. His cognitis, reliqui Episcopi contulere suffragia de duabus voluntatibus ex Agathonis Pontificis scriptis editis, ita & reliqui omnes, Macario tantum cum suis excepto. Cum autem quæreretur a sancta Synodo de eo quod dixerat, se a Stephano Abbate ea accepisse, quæ obtulerat pro Monothelitis: exurgentes Macarij discipuli contestati sunt, Theodorum Melitenum Episcopū esse mentitum, paratos autem se esse Catholicam fidem profiteri. Sed iussi sunt, scripto libello, fidem quam tenerent, sequenti Actione in Synodo edere.

VII. *Nomen Vitaliani restitui tu in diptycha.* Inter hæc autem interlocutus Georgius Constantinopolitanus Episcopus suggessit Imperatori, vt redderetur nomen Vitaliani Pontificis in diptycha, eo quod ea de causa complures se ab Ecclesia Catholica separassent: quod si restitueretur, fieret vt plurimi Ecclesiæ Catholicæ se coniungerent. Annuit Imperator: cuius rei gratia honorificæ dictæ sunt a sancta Synodo acclamationes eidem Constantino Imperatori. Postea percontata est S. Synodus Macarium Antiochenum Episcopum, an consentiret litteris ab Agathone conscriptis. Refragatus est ipse, seque in Christo duas voluntates omnino negare; sed Episcopi Syriæ illi subiecti, se omnes fidei Catholicæ assentire, publice professi sunt: C

VIII. Post hæc iussa sunt legi loca Patrum a Macario collecta, in quibus falso affirmabat vnicam in Christo positam fuisse voluntatem: sed inter legendum detectæ sunt veteratoris hæretici technæ; siuē quia eum de vnica voluntate diuina Patres dixerunt, attribuerat ipse dictum de Christi persona; siue quod intercisas recitasset sententias, quibus sensus deprauaretur auctoris. Sic itaq. manifesta luce detectus, iussus est idem Macarius edere fidei professionem, quam quidem contrariam fidei Catholicæ inuentam noluit retractare; & cum rogaretur ab Imperatore duas in Christo confiteri voluntates, resiliens ipse obstinatus ista respondit: Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi, nec si membratim incidar, & mittar in mare.] Tanta procacis hominis animi duritie patefacta, Constantinus Imp. iussit cum Synodo, vt libelli de Patrum sententijs a Macario oblati ferrentur cum alijs codicib. e Patriarchio sumptis collatio: sed & (vt in alijs accidit) compertę sunt Macarij sententię intercisę positæ esse, demptis ab ipso illis, quibus sensus Catholicus auctoris cognosci integre potuisset. D

IX. Quibus omnibus probe perspectis, hæc sancta Synodus dixit: Non congruit Orthodoxis ita circumtruncatas sanctorum Patrum voces deflorare: hæreticorum potius proprium hoc est. Macarius venerabilis Archiepiscopus dixit: Etiam dixi, quia quærens stabilire intentionem meam, hoc modo defloraui. Sancta Synodus exclamauit: Hæreticum se ipsum manifeste demonstrauit: Nouo Dioscoro anathema: Huiusmodi deponatur: Nouum Dioscorum foras mitte: Nouo Apollinario malos annos: Merito ab Episcopatu alienetur: Nudetur circumposito ei pallio. Et denudato eo, atq. in medio astante vna cum Stephano eius discipulo, Theophanes venerabilis presbyter & Abbas monasterij Baias (*venerat hic cum legatis Apostolicæ sedis*) interrogauit eosdem, Macarium & Stephanum scilicet: Habuit voluntatem humanam Dominus noster, &c.] Sed antequam disputatio lōgius traheretur, visum est Imperatori finem imperare illius diei Actioni.

Macarius Antioch. pallio nudatur.

X. His vero addenda sunt quæ habet Anastasius Bibliothecarius in Agathone hisce verbis: Ea hora sancta Synodus vna cum Principe eius oraria auferri iussit. Et exiliens Basilius Cretensis Episcopus, eius orarium abstulit. Anathematizantes eum, dicebant: Foras Synodum procedant, simulq. & thronum eius. Stephanum autem discipulum eius ceruicibus a sancta Synodo clerici Romani eijcientes, expulerunt. Ea hora tantæ telæ aranearum nigerrimæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, eo quod sordes hæresεos expulsæ essent, & Deo auxiliante vnitæ sunt sanctæ Dei Ecclesiæ.] hæc Anastasius. E

De telis aranearum decidētibus portētū.

XI. *Nona actio.* Conuenit vero rursus sancta Synodus octaua die mensis Martij eodem anno: vbi reliquis sanctorum Patrum locis a Macario citatis cum alijs exemplaribus collatis, cognitisque dolo malo ab eo detruncatis, corruptisque eorumdem sanctorum Patrum sententijs, in ipsum atq. Stephanum sententia damnationis lata est his verbis:

XII. Sancta Synodus dixit: Tu Stephane, & tuus magister Macarius non ostendistis vnam in incarnationis

A nationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, per codicillũ a vobis oblatum; sed & duas voluntates in testimoniis in eodem Concilio positis inuenimus aperte, clamante Athanasio laudabili, quamuis detruncata & obcelata sint, iuxta quod soliti estis, eadem testimonia, quę peruerse interpretantes protulistis. Definimus igitur, postquam aperte probati estis ad subuersionem diuinorum dogmatum festinare, & sanctorum ac probabilium Patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis sensum assumere, & quæq. ab eis dogmatizata sunt sectari ad contagium Orthodoxę plebis, ab omni vos sacerdotali dignitate & ministerio alienos existere. Eos autẽ qui iam pœnitentiam egerunt, & superius nominatos tam Episcopos, quam clericos, & nunc in medio assistunt, & recte vna nobiscum confitentur, præuidimus quidem in proprijs locis residere: libellos autem quos promiserunt propriæ eorũ fidei cum iureiurando, in subsequenti nobis offerent.] Hac lata sententia, dictæ sunt acclamationes Imperatori, & declamatum a Patribus: Hæreticum foras mitte: Nouo Eutychi malos annos; Nouo Apollinari malos annos: Hæreticum foras mitte. Et impulsus est Stephanus discipulus Macarij, & foras missus est.] impositusq. est finis eius diei Collationi, in sequentem vero dilata ablatio libellorum eorum qui detestati sunt errorem, simulq. collatio B locorum, quæ de duabus voluntatibus in litteris Apostolicæ sedis citata inuenirentur. *Sententia in Macarium & Stephanum.*

XIII. *Actio decima.* Decima Actio Synodi decimaoctaua die eiusdem mensis Martij habita est, qua primum facta est collatio locorum, quæ citata fuerunt ex sanctis Patribus in litteris Apostolicæ sedis & Romani Concilij sub Agathone, cum codicibus Patriarchij, omniaq. inuenta sunt in omnibus esse certa fide consentanea & conuenientia Græcis codicibus, prorsusq. eisdem consentientia. Quibus cognitis, lecta est fidei confessio Petri Episcopi Nicomediæ, qui palinodiam recantarat, quæ inuenta est in omnibus Catholicę fidei cõsentire. Demum vero a legato Hierosolymorum Ecclesiæ Theodoro petitum est, vt legeretur Synodalis epistola Sophronij olim eiusdem Ecclesiæ Episcopi ad Sergium tunc Constantinopolitanum Antistitem data, sed ab eo minime suscepta; cuius lectio in sequentem dilata est Actionem.

XIV. *Actio vndecima.* Vndecima sequitur Actio eodem in loco a sancta Synodo celebrata die vigesima mensis Martij: ibiq. primum omnium edita & lecta est epistola Sophronij Hierosolymorum Episcopi: qua cõsentire Catholicis dogmatibus reperta, suggestum est ab Apostolicæ sedis legatis, vt scripta Macarij Antiocheni olim Episcopi & Stephani eius discipuli legerentur in Synodo, quo eorum hæresis C magis perspecta omnibus fieret. Editi itaque sunt libelli eiusdem Macarij, quorum vnius erat titulus, Sermo acclamatorius pijssimo & pacifico magno Imperatori Constantino: quem contra morem antea vulgarat ille Romæ & in Sardinia, alijsq. in locis, Imperatori vero, cui inscriptus erat, nequaquã obtulerat. Lectus itaq. in Synodo liber, inuentus est totus consertus blasphemijs de vna voluntate & operatione hæresim firmans & roborans: itemq. lectus liber eiusdem ad Lucam presbyterum & monachum in Africa, quem scripserat de nona hæresi Maximinianorum, & pariter repertus est hæreticas continere blasphemias: adeo vt iterum a Synodo iussa sit lectio interrumpi, penitusq. cessari, eo quod noxia admodum animabus esset ob hæresum portentosos errores; iudicatumq. easdem simul iungi cum alijs blasphemijs hæreticorum, qui recensiti essent in litteris Agathonis ab Apostolicæ sedis legatis in detestationem hæresis Monothelitarum.

XV. Quod cum fieri iussum esset, collectæ sunt ex recitatis scriptis Macarij blasphemiæ in illis insertæ, & inter alia excerptus locus, quo Honorius hæresis crimine accusatur, dum eædẽ Macarij blasphemiæ recitantur his verbis: Macarij hæretici de sermone qui dicitur acclamatorius ad pijssimũ Imperatorem, cuius est initium: Mirum quid, inuictissime domine: Eos qui contraria eis astruxe- D runt, sanctos Patres nostros condemnauerunt, & anathematizauerunt absolute omnes qui vnam voluntatem Domini astruxerunt, quorum vnus extitit Honorius Romanus, qui vnam voluntatem manifestissime prædicauit.]

XVI. *Honorius falso accusatus ab hæreticis.* Verum est ista calumnia Monothelitarum hæreticorum, qua Honorium in suas attrahere partes (vt sæpe dictum est) conati sunt: verũ tũ a Ioanne Pontifice Honorij successore, tum a Maximo disputante cum Pyrrho conuicta est. Sed amabo te, quid sibi vult adeo tenax in Apostolicæ sedis legatis silentium, vt ne verbum quidem fecerint pro Honorij defensione? Omittimus dicere, quantum hæc aduersentur ijs quæ scripta sunt in litteris Agathonis & Concilij Romani superius Actione quarta recitatis, in quibus de prædecessoribus Romanis Pontificibus publica facta est attestatio, neminem in errorem hæresis lapsum aliquando fuisse: vt istæc a legatis Apostolicæ sedis absq. leui saltem defensione audita in Synodo fuerint, cum videremus etiã de quibuscumque minimis in reliquis superioribus Sessionibus altercatum fuisse, atque accuratissime disputatum.

XVII. *Manifestam calumniam passus Honorius Pap.* Hæc diximus, quod haud ista careant imposturæ vehementi suspicione: nempe hæc & omnia quæ sequuntur de Honorio in duabus sequentibus Sessionibus, manifestum fuisse additamen E tum Græcorum hæreticorum: appoluisse inquam eos ad germanam Sextam Synodum totidẽ quaterniones, quot fuisse ab ijsdem additos ad Quintam Synodum est demonstratum in huius Synodi tertia Actione. In qua & cum viderimus eosdem Apostolicæ sedis legatos constanti animo assurrexisse pro Vigilio calumniam passo, in crimenq. hæresis itidem Monothelitarum vocato, nec cessasse, quousq. ipsum ab eadem calumnia penitus viodicarent, atq. a quauis erroris suspicione immunem ostenderent: quomodo, rogo, ijdem pro iusta atq. legitima Honorij defensione redditi penitus repentuntur elingues, & cessisse perdirissimi hæretici testificationi de Honorio nota hæresis sugillato, cum ad eius defensionem (vt dictum est) plura suppeterent argumenta superius inculcata? & quomodo credi potest, quod adeo ignauiter finerint sententia vnius hæretici exauctorati relinqui in Synodalibus Actis Honorium tanta affectum ignominia? At imposturæ huius auctorem Theodorum depositum hæreticum Constantinopolitanum Episcopum suo loco aperiemus inferius Actione sequenti: modo prosequamur quod est reliquum Sessionis huius Actorum. Recitatis post hæc alijs locis ex Macarij hæretici scriptis, imponi finem Actioni eius diei Imperator iussit: quodq.

quodq. negotiis Reipublicæ occuparetur, residere in Synodo pro se voluit Constantium & Anasta A
sium Patricios, necnon Polyeuctum & Petrum Exconsules. Augent hæc de Imperatoris absentia
in quinq. sequentibus Sessionibus de impostura suspicionem: etenim siluisse bellicos tumultus vsq.
ad obitum eius, Theophanes tradit.

XVIII. *Actio duodecima.* Duodecima quę sequitur Actio mendum in die continet, vtpote quæ celebrata dicatur die iti
dem vigesima Martij, qua pręcedentem Actionem habitam esse, eadem Acta Synodalia continent:
Congregatis antem ex more in vnum Patribus, missę sunt ab Imperatore ad Synodũ chartæ quas
se a Macario accepisse in superiori Actione testatus fuerat: quarum aliquæ cum inuentæ essent ni-
hil præterea continere, quam sermonem illum acclamatorium, qui lectus antea fuerat, eius est le-
ctio prætermissa. Quod vero inter alias chartas ab Imperatore missas, inuenta est epistola Sergij
olim Constantinopolitani Episcopi ad Cyrum Episcopum Alexandrinum: ea in Synodo lecta est:
sed quæ simul in ea intexta erant Mennæ & Vigilij Papæ nomine scripta de vnica voluntare, com-
menticia esse, in superioribus Synodalibus Actis fuerant iudicata. Post hæc in eadem Actione ex
edito codice a Ioanne Patricio, nomine Imperatoris, lecta est Sergij Episcopi Constantinopolitani
ad Honorium Romanum Pontificem epistula, necnõ alia ipsius Honorij ad eumdem Sergium red B
dita, quas nos suo loco superius eodẽ quo sunt anno scriptæ retulimus, atq. exacte discussimus. Qui
bus collatis cum codicibus Patriarchij, inuentisq. simol consentientibus, in Macarium rursum de-
clamatum est a sancta Synodo, vtpote indignum qui amplius inueniretur cum Orthodoxis in Sy-
nodo sedens. Tunc Syriæ Episcopi & clerici reliqui petiere, vt in locum eius alius subrogaretur
Antiochenus Episcopus Orthodoxus. Quę omnia in sequentem relata sunt Actionem.

XIX. *Actio decima tertia.* Deinde vero vigesimaoctaua mensis Martij rursum conuenere Patres, a quibus statim senten
tia lata reperitur aduersus hæreticos Monothelitas, sed quæ (vt ostendemus inferius suo loco) ma
nu impij Theodori appareat deprauata, apposito Honorij nomine, ac suo sublato: ipsa vero vt legi
tur, ita hic redditur verbis istis:

XX. *Sentẽtia Synodi in Monothelitas Episcop.* Sanctum Concilium dixit: Secundum promissionem quæ a nobis ad vestram gloriam facta est
retractantes dogmaticas epistolas, quæ a Sergio quondam Patriarcha huius a Deo cõseruandæ re
giæ vrbis scriptæ sunt tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorium
quondam Papam antiquæ Romæ; similiter autem & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam
ad eumdem Sergium: hasq. inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & a C
definitionibus sanctorum Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas do-
ctrinas hæreticorum: eas omnimodo abijcimus, & tamquam animæ noxias execramur. Quorum
autem (id est, eorumdem) impia execramur dogmata, horũ & nomina a sancta Dei Ecclesia proij
ci iudicauimus, id est, Sergij quondam Præsulis huius a Deo conseruandæ regiæ vrbis, qui aggres-
sus est de huiusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, qui &
ipsi prælulatu functi sunt in sede huius a Deo cõseruandæ ciuitatis, & similia eis senserunt; ad hęc
& Theodori quondam Episcopi Pharan: quarum omnium suprascriptarum personarum mentio-
nem fecit Agatho sanctissimus ac ter beatissimus Papa antiquæ Romæ in suggestione quam fecit
ad piissimum & a Deo cõfirmatum dominum nostrum & magnum Imperatorem, eosq. abijcit, vt
pote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul
proijci a sancta Dei Catholica Ecclesia, simulq. anathematizari præuidimus & Honoriũ, qui fue-
rat Papa antiquæ Romæ, eo quod inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in
omnibus eius mentem secutus est, & impia dogmata confirmauit.] hactenus quæ fertur sententia
aduersus hæreticos in Synodo condemnatos. D

XXI. Hic rogo, lector, siste mecum ista considerans, quo in tantæ rei historia nullus sit locus menda-
cio & falsitati, sed ipsa pura sinceraq. veritas fraudibus omnibus & imposturis superior semper ap
pareat. Si in recitata sententia in condemnatione hæreticorum Patriarcharum & aliorum, Agatho
Agatho defensor Honorij. nis Romani Pontificis se exemplum & auctoritatem securam Synodus profitetur, dum quos præ
damnatos ait ab Agathone Pontifice in epistola ad Imperatorem, eosdẽ condemnatos confirmat:
quare contra eamdem Agathonis epistolam ab eadem Synodo additur Honorij condemnatio? Si
non latuere Synodum quæ in ea essent epistola de condemnatione dictorum Episcoporum hære-
ticorum; vtiq. neque potuerunt latuisse quæ pro Honorio in eadem legerentur in contestatione va-
lidissima illa iterum atq. iterum reperita, qua firmissime astrueret, neminem suorum prædecessorũ
Romanorum Pontificum quid minimum in Catholicam fidem peccasse.

XXII. Sed accipe hic rursum recitata magna ex parte superius (quod id exigat necessitas argumenti)
Agathonis in ea epistola verba: Hæc, inquit, Apostolica Ecclesia numquam a via veritatis in quali
bet erroris parte deflexa est.] & rursum inferius de eadem Romana Ecclesia: Hæc est veræ fidei re
gula, quam & in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri E
tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite
Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succu-
buit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Princi-
bus, illibata finetenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationẽ, quã
a Luc. 22. suorum discipulorum Principi in sacris Euangeliis fatus est [a]: Petre, Petre (loquiens) ecce Satan
expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides
tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaq. vestra tranquilla clementia
quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit
confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecesso-
res confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.] Habes igitur ex recitatis Agathonis verbis,
non solum prædecessores omnes Romanos Pontifices procul fuisse ab omni suspicione hæreticæ
prauitatis, sed omnes pariter aduersus hæreses insurrexisse; insuper (quod maius his omnib. æsti-

mari

A mari debet) Agathonem ipsum hæc sibi vendicare ex Domini (vt ait) pollicitatione, qua dixit: Ego rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.] quæ irrita nullo modo reddi possit ipso testante, qui ait [a]: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.] Vnde intelligas quam solido nitatur fundamento assertio illa de Romanorum Pontificum fide Catholica nullo fermento hæresis aliquando labefactata.

a Marc. 13.

XXIII. Vides igitur quantum ista pro Honorio Papa stent inconcussa. Sed & quod idem Agatho Pontifex eadem epistola texens catalogum omnium hæreticorum, qui assertores vnius fuerint voluntatis, nec inter eos Honorium nominat, qui primus omnium nominandus fuisset pariter & execrandus; plane haud dubium reliquit, extra eiusmodi nefandorum consortium Honorium collocatum; nam & subdit: Eximenda proinde, ac summis conatibus cum Dei præsidio liberāda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperij de talium doctorum erroribus; vt Euangelicam atq. Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super petram huius B. Petri Apostolorū Principis Ecclesiæ, quæ eius gratia atq. præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus ac sacerdotum, cleri ac populorum vnanimiter ad placendum Deo, animamq. saluandam, B veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscum confiteatur & prædicet.] & paulo post rursum de prædecessoribus verba faciens, hæc inculcat: Meæ humilitatis prædecessores commonuisse, rogasse, increpasse, obsecrasse, arguisse, & omnem modum exhortationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere, &c.] Quis ex his non intelligat, haberi debere pro mōstro, vt cum ex præscripto Agathonis epistolæ dicat Synodus nominatos se hæreticos condemnare, eadem ipsa illis coniungat Honorium ex dicta epistola tot argumentis probatissimum redditū Orthodoxum?

XXIV. Insuper quod ad eam sententiam in Honorium latam spectat, dum eius damnationis illa vna causa exprimitur, quod (vt ibi dicitur) rescribens ad Sergium, mentem eius secutus est, & impia dogmata confirmauit: quam id longe procul sit a veritate, quæ diffuse superius dicta sunt, dum suo loco & tempore eamdem epistolam recitauimus, dilucide satis ostendunt, vt tu ipse eadem repetēdo poteris intelligere. Sed esto, demus eamdem Honorij epistolam conuictam fuisse (quod dici non potest) hæreticam esse: numquid ex ea continuo damnandus a Synodo erat ipse Honorius, & non more maiorum disquirendum, an inueniri posset ipsum recantasse palinodiā, vel potius in eo-C dem errore esse defunctum? Sed & quod sciretur extare posterior eiusdem Honorij epistola ad eūdem Sergium reddita: cur non expectata est eius editio atq. lectio, quæ in sequenti Sessione postea secuta est, ex qua certo argumento demonstraretur idem Pontifex assertor esse duarum operationum & totidem in Christo voluntatum, vt superius, cum de ea egimus, perspicue est demonstratū? Quem non de impostura suspectum reddat præcox ista atq. præpostera, immo veloci impetu præcipitata de Romanæ sedis Pontificis condemnatione sententia?

De impostura valida argumenta.

XXV. Insuper qui præsidebant Synodo Apostolicæ sedis legati, si hæc vere facta fuissent, quomodo potuerunt omnino ea præterijsse silentio? Repete lectione superiores cunctas hactenus habitas Synodales Actiones, & vide si est reperiri aliquā, in qua etiam in leuioribus causis non fuerint legati sedis Apostolicæ interlocuti. Et quomodo in re tam graui, vbi damnatio tractaretur Summi Pontificis, in re tam aperta, vbi intercessisset de ea epistola Honorij Papæ præcedens iudiciū Ioannis Romani Pontificis missum Constantinopolim, itemque germana interpretatio Maximi martyris in publico conuētu toto orbi notissimo promulgata: quonam modo tam profundo letargo potuerunt non vnus vel alter, sed simul omnes ijdem esse sepulti legati, vt ista non senserint, ac nullus ex ipsis D vindex intulerit saltem pro litteris Agathonis, quas ipsi detulerant Cōstantinopolim; cum præsertim es ijsdem acceperint, nihil ab ipsis decernendum, præterquam illa tantum ipsa quæ ijsdem litteris continerentur?

XXVI. Sed mandatum ipsum Agathonis eisdem litteris præscriptum legatis hic inspiciendum reddamus: Porrò totibus, inquit, & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesia suscipit, cū eorū libris tradidimus, vt facultatē suggerendi a benignissimo vestræ Christianitatis Imperio consecuti, ex ijs dumtaxat satisfacere studeant.] & paulo post: Licentiam proīnde eis siue auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium (dum iusserit eius clementia) simpliciter satisfaciendi, inquantum eis dumtaxat iniūctum est, vt nihil profecto præsumant augere, minuere, vel mutare; sed traditionem huius Apostolicæ sedis, vt a prædecessorib. Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare] nimirum ea tantum, quæ eadem prolixa dogmatica epistola continentur, qua nihil magis quam prædecessorum fides integra commendatur: vt plane nihil adeo alienum fuerit a mente verbisq. Agathonis Pontificis, quam vt Honorius Papa in Synodo damnaretur.

Mandatum Agathonis datū Legatis.

XXVII. E Quod quidem si a Synodo factum esset, vt Acta quæ extant, edocent: nihil iniquius, nihil imprudentius vel ineptius potest excogitari. Si enim ob damnationem muscæ mortuæ (ita dixerim Theodorum Mopsuestenum) & condemnationem scriptorum Theodoreti & Ibæ Orientaliū sub alijs sedibus constitutorum Episcoporum, totum orbem terrarum oportuit commoueri, Synodūque œcumenicam congregari, & non sine maximo labore id vix tandem obtineri valuit: quomodo accidere potuit, vt vnius dumtaxat lectione epistolæ, tamquam cælo sereno repente fulmine misso, condemnatus fuerit primariæ sedis Antistes, de qua illa esse consueuit omnium vox in Synodis, Prima sedes omnes iudicat, & a nemine iudicatur? Quomodo lecta epistola antea cum auctore dānata fuit, quam examinata? Sed & si examinata fuisset, & hæretica inuenta esset: nonne antequam cum ea damnaretur ipsius auctor, oportuisset exacte disquiri, num vsq. ad obitum in eadem sentētia perstitisset? quem certe non perstitisse, illud necessario demonstrabat, quod semper Romæ Catholicus habitus, in Catholica pariter communicatione diem clausisset extremum (id enim toto Christiano orbi notissimum erat) quodq. vsque in hanc diem tot Romani Pontifices eius successores,

cessores,& inter alios sanctissimus Papa martyrq. Martinus eius memoriam sicut aliorum Pontifi A
cum honorifice in Synodo fuerint prosecuti?

XXVIII. Conuincitur manifesta impostura.

An non decebat(vt in rebus minoris momenti in aliis Synodis factum legimus) vt antea de
his Agatho Papa consulererut,quam de eo damnationis sententia proferretur? Siccine in causa
tanti momenti absq.defensore,absq.perendina vlla dilatione,absq.aliqua alia facta de Honorij si
de peruestigatione,vno eodemq.contextu,non rogatis sententijs singulorum, præcipitata est po-
tius quam prolata de eius damnatione sententia? Non sic vel clericulus quispiam consueuit ali-
quando damnari,non laicus homo,defunctus præsertim,ab Ecclesia eiici;dixerim amplius,non fa
mosus hæreticus,immo nec hæresiarcha(vt est exemplum de Theodoro Mopsuesteno)ita vno im-
petu,ductu vno calami condemnari,nisi multo temporis spatio antea iudicio ventilato, iterum re-
petito,discusso sæpius,& quæ obijci contra potuissent, diligentius examinatis atq.solutis. Nihil
huiusmodi in Honorio,non secus ac si agendum fuisset de homine in alijs sæpe Synodis prædam-
nato,atque ab omnibus & vbique execrationibus imperito.

XXIX. Quam multa sequantur absurda.

Absit,absit vt tantam ignominiæ indelebilem notam subeat œcumenica Synodus,vt ita dam
nasse credatur non dico Romanum Pontificem,sed minimum quemlibet Episcoporum. Absit vt tā
tum dedecus tot tantosq.tum ab Agathone tum a Romano Concilio legatos missos perpetuo sub B
sequatur,vt passi fuerint absq.vlla non inquam defensione,sed nec iudiciali cognitione, post dam-
nationem hæreticorum veluti corollarium adijci condemnationem Honorij, quasi nullius esset
momenti causa,in qua periclitaretur & fama tum ipsius Agathonis, tum eius prædecessorum Ro-
manorum Pontificum,vtpote qui mendacij arguendi essent & nugacitatis,quod Romanam Eccle
siam in prædecessoribus Romanis Pontificibus ab omni labe puram perseuerasse, ore plenissimo
prædicarint,quæ(si hæc vera essent)reperta esset in Honorio adeo conspurcata.

XXX. Aliud argumentum de innocentia Honorij.

Verum cum econtra ipsæ litteræ Constantini hoc anno,absoluta Synodo, Romam scriptæ ad
Concilium ibidem congregatum,commendent dictam Agathonis epistolam, vt quæ sit omnino
consentiens veritati,quam(vt testatur)in omnibus tum ipse tum sancta Synodus susceptisset:mani
feste Honorij innocentia probata redditur:nam audi:Suscepimus enim non tantum ex beatitudi
ne eius,*nempe Agathonis*,verum etiam a sanctitudine vestra directas nobis litteras;quæ prolatæ,le
ctæ sunt,& veritatis stylum declarauerunt,Orthodoxamq.fidem depinxerunt. Totæ enim conue-
nienter & non differenter positæ sunt ad imitationem, & tam Synodicis quam paternis doctrinis C
consentiunt:neq.enim negleximinus,sed diligentius eas comparauimus. Idcirco omnes consonan-
ter mente & lingua concredimus,& similiter confessi sumus; & tamquam ipsius diuini Petri vocē,
Agathonis relationem supermitari sumus.]hæc de Agathonis litteris Imperator,in quibus (vt di-
ctum est)iterum atq.iterum fides sincera prædecessorum omnium Romanorum Pontificum com
mendatur,& nec aliquando vel leuem erroris maculam in sedem Apostolicam irrepsisse,idem Pon
tifex(vt vidimus)testatus fuit.

XXXI. Theodorus actorum Synodi corruptor.

Sed quod condemnatio Honorij manifestæ ex multis arguatur imposturæ:Quomodo,dices, in
Acta Synodalia pluribus in locis ista de Honorio potuerunt irrepsisse? Attente,rogo,audi lector, &
ostendam tibi furem,qui aliunde ad hoc tantum in ouile descendit ouium,vt furetur & mactet; lu
pumq.in vestimentis ouium demonstrabo,subdole ad gregem aditum sibi parasse, atq. ita ea quæ
sibi sunt visa e Synodo subtraxisse,& alia ex animi sententia addidisse:quorum si primum quā apce
tissime aperuero,puto de secundo nullus tibi reliquus erit dubitandi locus. Reuoca in memoriam
Theodorum illum Constantinopolitanum Episcopum prædecessorem Georgij huius qui huic in-
terfuit œcumenicæ Synodo:ac pariter mente repete quæ de ipso superius narrata sunt,ipsum scili-
cet Monothelitarum hæresis fuisse audacissimum defensorem(vtpote qui contra ipsius Constanti- D
ni Imperatoris mandatum e sacris diptychis abstulerit nomen Vitaliani Romani Pontificis quiq.
Macario Antiocheno impietate non impar manus cum eo iunxerat ad expugnandam, si licuisset,
Catholicam fidem,vt superius dictum est ex epistola Imperatoris ad Donum Pontificem)huncq.
ipsum e throno depositum,inq.locum eius subrogatum ipsum quem diximus Georgium: hæc in-
quam omnia superius suis locis sunt certis assertionibus enarrata atq. probata;vt nulla de his du-
bitatio esse possit.

XXXII. Nomen Theodori damnati demptum ex actis.

Cum igitur ista sic se habuisse,haud dubium aliquod sit:modo appello te,quid in causa, quod
cum in hac sancta œcumenica Synodo omnes Constantinopolitanæ ciuitatis Episcopi Monothe-
litæ nominatim singuli damnati esse reperiantur,vt Sergius,Pyrrhus,Paulus,& Petrus, ipse tamen
Theodorus eiusdem hæresis causa e gradu iam dimotus,& in ordinem redactus, nequaquam inter
alios damnatos Patriarchas hæreticos nominetur? in quorum classem ipsum fuisse reijciendum,
vel ex eo præter alia quæ superius sunt dicta percipies,dum de omnibus eiusdem Ecclesiæ Patriar-
chis,qui a tempore exortæ hæresis eidem præfuerunt,eadem Synodus iudicium habens, aliquos E
ex eis condemnasse reperitur,quos diximus,Sergium,Pyrrhum, Petrum,& Paulum, alios vero vt
Orthodoxos nulla hæreseos labe pollutos significasse,nempe Thomam,Ioannem, & Constantinū,
vt habet eiusdem Synodi hæc ipsa Actio decimatertia inferius. Quid est igitur,quod qui nominari
minime potuit inter Catholicos,nec recensitus inuenitur inter hæreticos,qui vt hæreticus eiectus
e sede fuit? Certe quidem cum sancta Synodus catalogum sæpe texuit omnium Episcoporum Mo
nothelitarum,qui eidem hæresi patrocinati sunt,haud potuit prætermisisse Theodorū,quin ipsum
vna cum illis toties adnumerarit,quoties contigit de eisdem fieri mentionem.

XXXIII. Theodorus atq. ac Macarius damnatus.

Quod autem re vera in Actis Synodi Theodorus Patriarcha inter hæreticos fuerit nominatus,
& ex ijsdem Synodalibus Actis postea ab ipso deprauatis expunctus,accipe testificationem Ana
stasii Bibliothecarij,qui Actiones eiusdem Sextæ Synodi in compendium redigens,ista habet: De
inde,inquit,protulit pijssimus & serenissimus Princeps tomum ad relegendum,in quo vno hære-
ticum dogma Macarij erat cōscriptum,& eius manu subscriptum,apertissime vnam voluntatem in

Domino

A Domino affirmantem: sub ipsius subscriptione & Theodori Patriarchę vtiq. iuxta eum tenorē ibi
subscriptio erat.] Vidisti Anastasij testificatione id ex Actis Synodalibus proferētis, eiusdē in Syno
do fuisse criminis reos Theodorum Patriarcham & Anastasium Antiochenum? & tamen nihil hu
iusmodi est reperiri in Actis Synodi, quæ præ manibus habētur. vt nihil dubites Synodum passam
esse concisionem, demptaq. omnino fuisse, quæ infamiam videbantur irrogare Theodoro. Sed quo
modo, dices, accidit vt ipse fecerit ne vsquam reperiatur cum illis in Synodi Actionibus nomina-
tus? Rem gestam sic accipe.

Nicephorus & ipse Constantinopolitanus Episcopus testatur in Chronico, Georgiū hunc ip- XXXIV.
sum, qui Synodo interfuit, Patriarcham, vbi sedisset annos tres ac mēses totidem, esse defunctum, *Quomó Theo-*
in locumq. ipsius subrogatū fuisse, qui ante fuerat redactus in ordinem, hunc de quo agimus Theo *dorus Synodi*
dorum, Catholicæ fidei emissa professione, cum ipsi aliter ad thronum, e quo ob hæresim antea eie *acta corrupe-*
ctus fuerat, aditus non pateret: quod fieri contigit anno sequenti. Hunc igitur restitutum in thro- *rit.*
num, summa rerum potitum, Synodi prototypum nactum, nomen suum e dānatorum numero de-
leuisse (quod inter eos non legatur) affirmare necesse esse, neminem, qui hæc quæ sunt dicta consi-
B deret, inficias iturum puto. Cum igitur detectum tibi ostenderimus impostorē, habes plane cui in-
uentam tribuas imposturā: vt nullatenus dubites, quod cuius fuit ex Synodalibus Actis sui damna
tionem auferre, eiusdem quoq. fuerit alia pro arbitrio addere; ac proinde qui e damnatorum nu-
mero suum subduxit nomen, idem inter damnatos adeo incōcinne apposuerit nomen Honorij ob
odium quod conceperat aduersus Apostolicā sedem: quod tunc potissimum declarauit, quando re
pugnante etiam Imperatore, abstulit (vt dictum est) e diptychis nomen Vitaliani Romani Ponti
ficis, sic etiam leuiorem conatus reddere culpam suam suorumq. prædecessorum Monothelitarum,
quod exemplo Romani Pontificis, quem sequi deberent, ipsi peccassent. Sic igitur nihil est quod du
bites Sextam Synodum in his quæ dicta sunt, passam esse naufragium, in eo autem integram remā
sisse damnationem hæresis Monothelitarum, cuius causa fuerat congregata; de Honorio autē quæ
in ea scripta leguntur, omnino apparere Theodori esse inuidia superaddita.

Ista si receperis, veritatis studiosissime lector, probe quidē, gratulabor tibi mihiq. quod haud XXXV.
frustra in his meum ingenium desudarit: sin minus, sed adhuc animo resisties refractario, haud pu-
tes ob id Honorium ipsum Romanum Pontificem causa cadere, vt iacere sepultus debeat inter hę
C reticos. Tantum enim possibile erit, vt ipse, qui Catholicus semper fuit, dici possit hæreticus, quan *Honorius ne-*
tum vt vere Catholica ab eo asserta doctrina, ex qua ponitur damnatus hæreticus, eadem dici pos- *cessario cōpro*
sit hæretica. Etenim si non aliunde (vt demus Acta Synodi incorrupta seruata) Honorius est condē *batur Catholi-*
natus hæreticus, quam quod eius prior epistola ad Sergium scripta hæretica fuerit existimata: cū *cus.*
e contra eadem in omnibus Orthodoxa probetur, euanescet penitus illa de eius damnatione sen-
tentia. Certe quidem iudicio Maximi in disputatione cum Pyrrho, eam esse probatam Catholicā, *Multipliciter*
& ex interpretatione germana facta ab auctore qui scripserat, æq ostensam in omnibus Orthodo- *Honorius Or-*
xam a Ioanne Romano Pontifice, superius demonstratum est; & cum de eadem epistola suo loco *thodoxus ostē-*
sermo est habitus, pariter palam factum, ipsam in omnibus esse Catholicam, neq. vlla ex parte peri *sus.*
clitari posse: quæ quidem etiam communis est sententia recentiorum Orthodoxorum scriptorum,
qui eam exacte disquirunt; quod egregie inter alios pręstitit doctissimus Robertus Bellarminus.
Quibus si nec standum quis obstinate contenderit: in promptu est, vt de eo integrae iudicium pos
sit, & afferantur in medium eædem ab Honorio scriptæ epistolæ: vt ijsdem inspectis, an mereatur
ex eis Honorius condemnari, quisq. arbiter æquus accedens, sententiam ferre possit. Extant illæ ip
D sæ integræ ijsdem Actis intextæ, & Dei magno beneficio conseruatæ, vt qualis Honorius fuerit, ex
ijsdem probe intelligi possit.

Sed dicat aliquis: Si vere assentimur ita de Honorio esse decretū a sancta œcumenica Synodo, XXXVI.
haud fas erit in controuersiā rē deducere, & aliter q̄ statutū est a Synodo, velle decernere. id ipsum *De Synodis q̄*
dixerim in iis q̄ ad fidē spectant: vt plane religio sit vel latū vnguem ab ijs q̄ in sancta Synodo sunt *reuocata sint*
statuta recedere; at in ijs quæ ad personas pertinent & scripta ipsarū, non ita rigide reperitur cullo *in iudicium.*
dita censura: nā patens exemplū est de Quinta Synodo, quæ Tria capitula condēnauit, de quibus a
sacrosancto Chalcedonensi Cōcilio videri poterat aliter actū, nempe de Theodoto, Theodoreto, &
Iba. In his enim quæ facti sunt, vnūquēq. contingere posse falli, nemini dubiū est: & tunc illud Pau-
li ad Corinthios vsurpari possit[a]: Non enim possumus aliquid aduersus veritatē, sed ꝑ veritate.] a 2. Cor. 13.

At ista diximus, vt quaquauersum ostenderemus Honoriū omni ex parte ab hæresis vindica XXXVII.
tum errore: cum tamen numquā prorsus rem talem Synodo maxime indignam, tot refragantibus *Corrigendæ ca*
testimonijs, eidē adscripserimus, vt tā propere atq. præpostere, tamq. inconsulte, ac denium iniuste *lumnię de Ho-*
facta ab ea fuerit condēnatio Romani Pontificis; cum præsertim qui antiquior ceteris atq. fidelior *norio.*
huius temporis res gestas scriptis mandauit Theophanes, nullum penitus de Honorij condemna-
E tione verbum habuerit, quæ velut portentum magnū fuerat ostentanda, quod numquam hactenus
accidisset, vt a Catholicis in Synodo Romanus Pontifex damnaretur. Ex quibus omnibus corrigē
di sint, qui post promulgatas Synodi Actiones a Theodoro (vt diximus) deprauatas, id de Hono-
rio affirmarunt, secundum quod in eis reperetint esse scriptum, nulla altiori de veritate facta inda
gine, siue hi fuerint Græci, siue Latini, & inter hos recentior auctor, quē voluissem sensibus potius
canum[b], quā nomine, totus præceps in ferenda de re tanta sententia, dum leuiter admodum fuisse b Melchior Canus de loc. lib. 4. c. 11.
Honorium hæreticum (nondū inspecta & diiudicata eius epistola, cuius causa ponitur esse damna
tus) affirmat. Sed & quod in epistolis quibusdā successoris Agathonis S. Leonis Papæ, siue alijs, æq.
vt in Synodo adnumeratus habetur Honorius inter hæreticos condemnatos: eas ex pluribus argu-
mentis spurias esse conuinci, suo loco dicturi sumus; tu de illis interim tuum suspende iudicium.

Vt demum frenum orationi imponam magna veritatis fiducia longius excurrenti, hoc vnum XXXVIII.
tantum ijs quæ dicta sunt adijciam veluti corollarium ad eius fidem Catholicam comprobandam.

Honorius cognitus semper Catholicus.

Si cuncta, quæ in iustissimam Honorij defensionem sunt allata, cessarẽt: satis esse debet illud, quod fuit semper de Honorio Ecclesię Romanæ iudicium; ipsum videlicet in Ecclesiæ Catholicæ communione, dum vixit, etiam post scriptas dictas epistolas fuisse retentum, in eademq. communicatione clausisse diem extremum, & post mortem sepultum cum Orthodoxis Pontificibus in basilica sancti Petri, eodemq. nomine in posterum perseuerasse, numquam abrasum ex Albo Orthodoxorũ Pontificum; eiusq. imaginem musiuo contextam in apside quam instaurauit sanctæ Agnetis ecclesiæ, via Numentana positæ, hactenus cerni publice venerationi Christianorum expositam: cum tamen auctore Anastasio sciamus, Synodo absoluta, omnium damnatorum Patriarcharum nomina fuisse deleta, ipsorumque imagines de ecclesijs fuisse sublatas. A

XXXIX. Sed iam quæ huius Actionis decimætertiæ sunt reliqua videamus. Recitata sententia de damnatione Monothelitarum Episcoporum, commendataq. fide Catholica Sophronij olim defuncti Patriarchæ Hierosolymitani, dilataq. in sequentem Sessionem electione noui Episcopi Antiocheni in locum damnati Macarij subrogandi, iussa est editio fieri reliquarum epistolarum, aliorumq. scriptorum in Patriarchio asseruatorum, eorum scilicet hæreticorũ, quos Agatho Pontifex in suis litteris missis Constantinopolim sugillasset. Sic igitur lecta est primum epistola Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum, indeq. alia scripta eiusdem, & inter alia nouem capitula, quibus latẽter hæresim promulgauit: lectus est & liber dogmaticus Pyrri Episcopi Constantinopolitani, necnon Pauli eiusdem sedis Episcopi alia scripta, alia Petri eiusdem ciuitatis Antistitis item hæretici, necnon Thomę, Ioannis, & Constantini eiusdem Ecclesiæ Episcoporum, ex quibus tres hi nouissimi probati dicuntur Orthodoxi. B

XL. *Acta ex multis deprauata conuincuntur.* Demum vero facta est editio posterioris Honorij Papæ epistolæ ad Sergium Patriarcham, eademq. recitata: nihil vero de ea reperitur in Actis interlocutum esse Concilium: vt non dubites ea esse passa concisionem: siquidem (vt suo loco fusius dictum est, cum de ea epistola egimus tempore quo scripta fuit) si quid erratum dici potuisset in priori, vel ambigue dictum, in posteriori ista plane inuenitur elucidatum, nimirum Honorium vna cum Ecclesia Catholica esse professum in Christo in eo quod respicit vnam personam, esse vnum volentem, quod vero ad duas naturas spectat, pro naturarum distinctione duas esse operationes: vt plane turpe valde fuisset (si ea Acta vera essent) ante scriptorum plenam editionem damnare hominem, qui ex eis venisset penitus absoluendus. Post hæc vero lecta est epistola Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi ad Ioannem Romanum Pontificem: quæ omnia volumina edita, a Synodo impietatis condemnata, iussa sunt igne cremari. huncque finem accepisse præsentem Actionem, ex ijs quæ in ea scripta extant, apparet. C

XLI. Ceterum sicut verisimile satis est complura addita & detruncata a Theodoro Patriarcha Cõstantinopolitano, vt superius est demonstratum; ita desiderari Acta illa, quæ fieri contigerunt in electione successoris Macarij Episcopi Antiocheni, certum est. Etenim constat in locum eius esse subrogatum Theophanem hac ipsa Actione: siquidẽ idem Theophanes in singulis sequentibus Actionibus reperitur titulo Episcopi Antiocheni nominatus: adeo vt plane nulla de his dubitatio esse possit; sicq. intelligas, lector, non esse inanem assertionem de Actis Sextæ Synodi deprauatis.

XLII. *Actio decima quarta.* Rursus die secunda mensis Aprilis Synodus in Trulli secretario conuenit, vbi lecta sunt Mennæ & Vigilij Papæ scripta de vnica voluntate, eadẽq. esse supposita redarguta, atq. anathemati tradita. Post hæc autem Cypri insulæ Episcopi tomum sancti Athanasij protulerunt, ex quo de duabus voluntatibus & operationibus ex inductione e longe petita proditur argumentum. Cuius occasione hic appello te, lector, si cognitus Patribus fuisset sermo qui Athanasij dicitur de sanctissima Deipara, quam opportunum fuisset, illam citare sententiam ibi positam verbis istis: Ita fit vt Christus duo pariter sit, & vnum singulare, vnusq. item sit, & non duo: & rursum duo: & nequaquam vnum est secundum rationem duarum naturarum, & vnus non duo secundũ vnitatẽ subsistendi. Ideoq. duas voluntates prædicamus, sed nequaquam duos volentes, aut duos operantes, sed vnum volentem secundum vnitatem personæ: contra, duas voluntates & duas operationes secundũ peculiarem vtriusq. naturæ rationem. Hoc igitur modo diuinum incarnationis mysterium deprædicantes, hæreticorum blasphemias repudiamus; in quib. & eos inter se diuersos relinquẽtes, trãseamus ad ea, &c. Si Athanasij ista fuissent, quõ latuere Catholicos singulas Athanasij syllabas perscrutatos? At recentiorem videas auctorẽ egregie perstringere Monothelitas ijsdem ipsis vocibus, quib. Ecclesia Catholica aduersus eos vti consueuit. Sed ad decimamquintam transeamus Actionem. D

XLIII. *Actio decima quinta.* Die vigesimasexta mensis Aprilis eiusdem nonæ Indictionis, decimaquinta Actio habita est, in qua Polychronij cuiusdã presbyteri & monachi Monothelitæ causa pertractata est ex suggestione Donati Episcopi Prusiados, eo quod homo insanus suis stultiloquijs, falsis dæmonum illusionibus deceptus, magnam populi multitudinem decipiens per erroris deuia traduxisset, cum ad corroborandam perfidiã, quam prædicaret, se diuinitus per Angelos admonitum diceret, polliceretur q. se eo nomine miracula editurum. Describemus hic inter seria ludum, quem vanus homo velut in scena non in Synodo tantum corã Patribus, sed vniuersa spectante ciuitate, hac ipsa die exhibuit: sic enim ista se habent: Cum aduenissent Patres, nunciatum est pro foribus astare Polychroniũ expectantem audiri. Iussus ingredi, & quid de fide sentiret rogatus a Iudicibus cognitoribus, ita respondit: Ego expositionẽ fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo Filium Dei, vt suscitet eum. Sin autem non resurrexerit, ecce Concilium & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant. Sanctũ Cõcilium dixit: Qualem expositionem fidei vis supra mortuũ ponere, vt resurgat, agnoscere volumus. Polychronius religiosus presbyter & monachus dixit: Ego pono expositionem meam supra mortuum, & tunc eam relegetis. Sanctum Concilium dixit: Ecce mortuus præparatus est. Expositionẽ ergo fidei tuæ profer, quæ debeat superponi mortuo, vt suscitet eum, sicut dixisti. E

Polychronij causa tractatur.

XLIV. *Chartula Polychronij.* Et protulit idem religiosus Polychronius chartulam bullatam, bulla exprimente monogrammum Polychronij confessoris, q̃ habebat hanc superscriptionẽ: Constantino a Deo coronato & sa

pientissimo

A pientissimo magno Principi Polychronius. Et dixit: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, vt ponam eam super mortuum: & si non surrexerit vt prædixi, ecce qui Imperator est & Concilium & quomodo iusserint, iudicent. Sanctum Concilium dixit: Chartula, quæ prolata est a Polychronio religioso monacho, disbulletur ac relegatur. Et disbullata est huiusmodi chartula; quam accipiens Antiochus religiosus lector & notarius sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos, relegit prædictam chartulam habentem his verbis ita: *Chartula Polychronij.*

XLV. *Perfidia Polychronij innotescit.*

Constantino a Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi. Ego Polychronius tamquam præsens saluto & adoro. Et quia vidi multitudinem virorum & candidatorum, & in medio virum cuius virtutem narrare non valeo dicentem mihi: Quia nouam fidem componis, festina, & dic Imperatori Constantino: Non facias nouam fidem, neque acquiescas. Et veniente me ab Heraclea Chrysopolim, & stante me in solario (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem, candidatum valde, & stetit coram me, dicens: Quia qui non confitetur vnam voluntatem & Deiuirilem operationem, non est Christianus. Ego autem dixi: Hoc & Constantinus sapiētissimus Imperator prę finiuit, vna voluntatem, & Deiuirilem operationem. Ille autem dixit: Multum bene, & Deo placi-
B te.] His lectis interlocutum est Concilium verbis istis:

XLVI. *Concedit Synodus periculum fieri.*

Edicat Polychronius religiosus monachus, si litteræ quæ in præsenti continentur chartula, propriæ eius manus existunt, & si ipsa est chartula quę debeat super mortuū poni & resuscitare eum. Polychronius religiosus monachus dixit: Ita est, domini: propriæ meæ manus existunt, & ista est chartula, quæ debeat a me superponi mortuo, eumq. resuscitare. Gloriosissimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt: Præuidimus, vt chartula quæ relecta est, super mortuum poni debeat ab eodem Polychronio iuxta propositionem, quæ ab eo facta est, extra hoc sacrum palatiū, in loco publico, in præsentia nostra & plebis, quæque inuenta fuerit, ad satisfactionem Christo amabilis populi, qualiter Deus veritatem demonstret.

XLVII. *Spectaculum de resuscitando mortuo editur.*

Et egredientibus tam gloriosissimis Iudicibus & sancto Concilio & plurimo populo congregato in atrio publici lauacri, quod dicitur Zeuxippus, appositus est ei in argenteo exequiali feretro mortuus. similiter coram gloriosissimis Iudicibus, & ijs qui erant ea sancto Concilio, & plurimo Christo amabili populo ibidem inuento superassistens idem Polychronius, posuit supra ipsum mortuum eiusmodi fidei suæ chartulam; perq. plures horas perseuerans & insusurrans ei, nihil horum
C quę ab eo stolide ac blaspheme promissa fuerant, valens peragere, idem Polychronius dixit, nullatenus se posse mortuum suscitare. Populus itaque, qui ibidem aderat, exclamauit dicēs: Nouo Simoni anathema: Polychronio seductori populi anathema. Et iterum ingredientes & gloriosissimi Iudices & sanctum ac vniuersale Cōcilium in secretario sacri palatij, quod appellatur Trullus, præsente eodem religioso presbytero & monacho, dixerunt: Edicat iterum Polychronius monachus, si confitetur duas naturales voluntates & duas naturales operationes in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, qui vnus est de sancta Trinitate. Polychronius religiosus monachus dixit: Sicut continet chartula, quam obtuli & posui supra mortuum, ita credo vnam voluntatem & Deiuirilem operationem, & alterum quid non dico. Gloriosissimi Iudices & sanctum Cōcilium dixerunt: Chartam, quam obtulisti, quis scripsit? Polychronius dixit: Propria mea manus existit. Sanctum Concilium dixit:

XLVIII. *Sentētia in Polychronium.*

Postquam Polychronius monachus in proprio errore vsque in senium perseuerauit; nunc autem etiam a nobis commonitus, quomodo sentiat de humanatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, conatus est tentare Spiritum sanctum, & blasphemam componens chartulam, obsti-
D nanter affatus est ponere eam super mortuum, & ad firmitatem blasphemiæ, quæ in ea fuerat scripta (vt non dicamus fidei) huiusmodi mortuum resurrecturum: nos (iuxta quod dictum est a sancto Paulo Apostolo [a]) anathemati iā hunc secundum animā (*interitum carnis scilicet*) submisimus; sed ad satisfactionem Christo amabiliū populorum, quorum plurimos præteritis temporibus tā ipse quam eius consentanei deceperant, permisimus talem eius pręsumptionem, dæmoniacamq. ac temerariam propositionem publice fieri, & mortuum quem quæsierat, in medium deduci in præsentia nostra & gloriosissimorum Iudicum, & multitudinis Christo amabilis populi. Ille proposuit tale eius impium scriptum superponens, & plurimam horam, quantum ipse voluit superassistens eidem mortuo, & supersusurrans intra semetipsum quæque putauit, donec dixit, non se posse facere. Quomodo namque esset possibile, blasphemantem in Deum virtutes operari? Vnde præuidimus, hunc tamquam seductorem populi & deceptorem & manifestum hæreticum, omni sacerdotali ordine & officio denudari. Et deposito eo, sanctum Concilium exclamauit: Polychronio hæretico & consentaneis eius anathema: Macario & Stephano similibus Polychronio anathema: Trinitas istos tres deposuit.] hactenus spectaculum de Polychronio.

a 1.Cor.5.

XLIX. *Quę utilitas ex repræsentato spectaculo.*

In quo quidem, sicut euenire solet, vt in ijs quæ exhibentur populo, compositis iocis plurima
E contineātur seria, ipsiq. populoq. maxime vtilia: ita plane accidit in Polychronij facto. Etenim euenit secundum illud Dauidicum [b]: Mentita est iniquitas sibi.] siquidem etsi permisit Deus deludi hominem inanibus phantasmatibus, falsis stultisq. visionibus ac reuelationibus: vbi tamen causa fidei in examen venit, haud siuit diuina sapientia præstigijs decipi homines: experimentoq. probarum est, quod Apostolus Galatis ingerit [c] Etsi Angelus de cælo annunciauerit vobis præter id quod annunciatum est, anathema sit.]

b Psal.26.
c Galat.1.

L.

Ceterum eam indignam licet sancta Synodus coacta est conditionem subire, ne fidei sacramē tum, leuissimi hominis petulantia, in discrimen adduceretur, ea en quod nefandus impostor falsorum miraculorum promissione populum decepisset, & secum in errorem pariter induxisset: quo casu scimus Eliam [d] prophetam eiusmodi de miraculis non oblatam subijsse, sed obtulisse conditionem Baal prophetis, ne videlicet populus Dei persuasionibus ipsorum deceptus, contineretur in impietatis errore. Illud præterea de ijs quæ accidisse Polychronio dicta sunt, cōsideratione dignū

d 3.Reg.18.

esse videtur, simulac quis auersione contentiosa (vt propheta ait [a]) a Deo recedit, eumdem mox A tradi nequissimis spiritibus illudendum, secundum illud aduersus apostatam Achab a Domino dictum scimus [b]: Quis decipiet Achab Regem Israel? &c.]

a Hierem. 8.

b 3. Reg. 22.

LI. *Actio Decima sexta.* Quæ autem sequitur ordine Actio decimasexta, habita reperitur die nona Augusti: in qua procax hæreticus Monothelita, licentia accepta dicendi, ita locutus est. Constantinus dicor: presbyter sum sanctissimæ Dei Apameensis Ecclesiæ secundæ Syrorum prouinciæ, ordinatus ab Abrahamio Episcopo Arethusio. Veni ad sanctum Dei nutu congregatum vestrum Cõcilium, vt instruam vos. Quia si audiitus essem hoc anno, non habuissemus perpeti hoc quod passi sumus in prœlio.] ita arrogans iste fuit existimatione tumidus, ad docendam sacrosanctam Synodum se aduenisse professus.

LII. Quod vero ad tam longam moram pertinet, qua Actio ista post superiorem vltra tres menses est celebrata: Annales Græcorum licet nullum hoc anno referant bellum, quo fuerit Romanũ Imperium lacessitum, tamen hoc anno, cum videlicet nondum adhuc decimustertius Imperatoris Constantini annus absolutus esset, domesticis suspicionibus laboratum ostendunt, ob quas Imperator fratres suos & collegas Heraclium & Tiberium in suspicionem rerum nouandarũ adductos B amouit, solusq. ipse cum Iustiniano filio imperauit. Verum non id factum apparet ante diem decimamsextam mensis Septembris: siquidem in reliquis huius Synodi Actionibus ad dictam vsque diem cum Constantino nominati reperiuntur iidem qui supra fratres Imperatores Heraclius atque Tiberius. Quamobrem cum in eius fine dictæ sint laudes & acclamationes tantummodo Constantino, eo quidem tempore id de fratribus accidisse credendum est. Docet id etiam quod reperitur eius Imperatoris edictum ad finem Synodi positum, vbi nullius fratrum nomen habetur, sed ipsius tantummodo Constantini, sicut etiam in datis ab eo ad Synodum litteris.

LIII. Sed res gestas in Synodo hac Actione videamus, & prosequamur quæ dici cœpta sunt de Constantino presbytero æque ac Polychronio fatuo. Hic (vt dictum est) ad docendam Synodum se venisse professus, putauit se modum inuenisse ac temperamentum quoddam, quo concordari possent atque vniri simul Monothelitæ atque Catholici, hac scilicet ratione, vt dicerentur in Christo duæ operationes, voluntas vero vna. Interrogatus autem a Synodo dixit, humanam voluntatem deseruisse Christũ cum carne & sanguine Crucis tempore. Sed explosa atque damnata est ista assertio tamquam Manichæorum, ipseq. cum ea parem damnationis sententiam accepit, forasq. eiectus est. C His peractis, secutæ sunt ex more acclamationes Imperatori, Agathoni Papæ, & vniuerso Concilio, dictumq. anathema singulis nominatis hæreticis: sicq. præsens Actio finem accepit.

LIV. *Actio XVII.* Decimaseptima Actio sequitur, habita vndecima mensis Septembris, iam inchoata decima Indictione, in qua Orthodoxæ fidei decretum confirmatum a Patribus publice lectum est, quo Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, & Quintum vniuersalia Concilia confirmata sunt, eorumdemq. symbola recitata, ac demum apposita est damnatio Monothelitarum hæreticorum, ex præscripto epistolæ Agathonis Romani Pontificis, atque Synodi Romæ ab eodem coactæ. In quibus etiam de impostura augeatur illa suspicio, eum videlicet sibi ipsi aduersari decretum fidei sententias, dum primum in eo inter damnatorum nomina recensetur verbis expressis. Ho-

De Episcoporũ decreto fidei. norius Romanus Pontifex, & paulo inferius secundum epistolam Agathonis cuncta esse definita, & nominatim damnatos in ea fuisse hæreticos eius hæresis siue inuentores, siue defensores, asseritur: cum tamen certum sit, non solum in ea non esse nominatum inter damnatos Honorium, immo cum alijs Catholicæ veritatis defensoribus collaudatum, dum (quod dictum & repetitum sæpe superius est) omnium prædecessorum suorum Agatho Catholicam fidem commendat, quam sequi D se profitetur, haud vane gloriatus numquam hactenus esse repertum, vt Romana Ecclesia vel minimum quidem a fide Catholica aberrarit. Sunt inquam plane sibi inuicem aduersantia, ista asseri, & in eodem fidei decreto inter hæreticos Honorium Romanum Pontificem nominari. Sed reddamus hic eiusdem verba decreti, quo ista manifestiora reddantur. Vbi enim primum damnatorum recitata sunt nomina hæreticorum, hæc subiiciuntur:

LV. Præsens sancta & vniuersalis Synodus fideliter suscipiens & expansis manibus amplectens tã suggestionem, quæ a sanctissimo atque beatissimo Agathone Papa antiquæ Romę facta est ad Cõstantinum piissimum atque fidelissimum nostrum Imperatorem, quæ nominatim abiecit eos, quĩ docuerunt vel prædicauerunt (sicut superius dictum est) vnam voluntatem & vnam operationem in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, adæque amplexa est & alteram Synodalem suggestionem, quæ missa est a sacro Concilio, quod sub eodem sanctissimo Papa centum vigintiquinque Deoamabilium Episcoporum, &c.] Repugnant igitur, vt in eadem fi-

De impostura ingens argumẽtum. dei definitione Honorius legatur inter hæreticos, & quod epistolæ Romæ missæ in omnibus cõprobatæ dicantur, ipsaque Synodus in damnatis personis se Agathonis epistolam profiteatur esse secu E tam, qua omnium Romanorum Pontificum fides Catholica commendatur. Hæc sæpe meminisse, rursumq. obiter noua occasione ingessisse, haud superfluum puto, quo tu eamdem Synodum lancinatam opera Theodori Monothelitæ deplores, hominis (vt diximus) in Romanam Ecclesiam infensissimi. Demum vero (quod reliquum est huius Actionis) de vno volẽte & operante in duabus operationibus & voluntatibus doctrina ex sanctorum Patrum sententijs approbata, finem Patres imposuerunt Actioni, quæ omnium qui aderant Episcoporum chirographo consignata est.

LVI. *Actio XVIII. & vltima.* Vltima vero Sessio eiusdem sanctæ Synodi celebrata est decimasexta die eiusdem mensis Septembris, inchoata nuper decima Indictione: in qua interfuit Imperator Constantinus, cui faustæ, honorificæq. & Orthodoxo dignæ Imperatore acclamationes dictæ sunt: cũ & ipse Imperator suĩ

De sermone acclamatorio a Synodo dato Imperatori. instituti in cogenda Synodo, vt Catholicæ Ecclesiæ bene consultum esset, attulit rationem: lectusq. est acclamatorius sermo eiusdem sanctæ Synodi ad ipsum Imperatorem, quo iterum sancta Synodus in definitione Catholici dogmatis professa est sequi Agathonis epistolã & Synodales litteras

A Romani Concilij, his verbis; Proinde inspiratione sancti Spiritus conspiranres, & adinuieem oẽs consonantes atque conlentientes, & Agarhonis sanctissimi Patris nostri & summi Papæ dogmaticis litteris ad vestram fortitudinem missis consentientes, &c.] rursumq. inferius de eodem Agathone ita magnifice: Summus autem nobiscum concertabat Apostolorum princeps: illius enim imitatorem & sedis successorem habuimus fautorem, & diuini sacramenti mysterium illustrantem per litteras. confessionem tibi a Deo inscriptam illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & dogmatum diem a vespertinis partibus exrulit. charta & atramentum videbatur, sed per Agathonem Petrus loquebatur; & cum omnipotenti conregnatore pius Imperator simul decernebas tu, qui a Deo decoratus es. Et Simon quidem resupinus volutatus corruebat, & stat ruinæ eius statua: fides vero resurgit, plebisq concordia in proprium restituitur decus, &c.] sequitur post hæc edictum eiusdem Imperatoris Constantini de fide Catholica.

LVII. *De epistola Cõstantini Imp. ad Rom. Conc.*

Repetitur ad finem eiusdem Actionis decimæseptimæ epistola ipsius Constantini apposita, data illa tamen non eodem die quo ipsa celebrara est Actio, sed longe postea, nempe decimo Kalẽdas Ianuarias eadem Indictione decima: qua commendans illorum qui conuenerunt studium in B defendenda vna cum Romano Pontifice fide Catholica, hæc inter alia habet: Interfuistis namque & vos cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus, loquentes tam in spiritu, quam littera. Suscepimus enim nõ tantum ex beatitudine eius, verum etiam a sanctitate vestra directas nobis litteras: quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, Orthodoxamq. fidem depinxerunt.] & pauln post de ijsdẽ: Tamquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus, &c.] pergit dicere de impio Macario Antiocheno Episcopo, qui resiliuit, eiusq. discipulis eum secutis, de quibus in fine: Vniuersalis contentionis communi sententia de sacerdotali dignitate repulsi sunt, & probationi sanctissimi Papæ traditi sunt.

LVIII. *Damnati appellant sedem Apostolicam.*

Cur autem damnati in Synodo Episcopi missi sint Romam, cum nulla afferatur in dicta epistola causa, ex alia Imperatoris epistola scripta ad Leonem Papam Agathonis successorem accipere licet, nempe quod ipsi damnati id petierint, appellantes Romanum Pontificem, a quo audiri petierant: licet Anastasius opinatus sit eos in exilium Romam missos: hæc enim habet in fine: Macarius vero cum suis amatorib. id est, Stephano, Anastasio ex presbytero, Leontio ex diacono, Polychronio, Epiphanio, & Anastasio alio ex presbyteris & inclusis, in exilio in Romanam directi sunt C ciuitatem.] hæc de his ipse. Ceterum appellationem præcessisse, litteræ eiusdem Constantini Imp. ad Leonem docent his verbis, dum agit de Macario & alijs damnatis hæreticis: Ipsi autem scriptis precibus serenitatem nostram communiter omnes deprecati sunt, vt se ad vestram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eosq. ad vos misimus, vestro paterno iudicio omnem ipsorum causam permittentes.] hæc Imperator: quibus cũ iudicio Rom. Pontificis omnem ipsorum causam remittere se testetur, pendere eorum iudicium obice appellationis ostendit. Certe quidem si id non fuisset, in Oasenam solitudinem potius, vti Nestorius, hi deportandi fuissent, non autem Romam ad delicias: nam nullum antehac extare recordamur exemplum, vt exilio relegandis damnatis improbis hæreticis, pro loco exilij decreta fuerit Vrbs. Hactenus de Actionibus Sextæ Synodi, quæ reperiuntur tum in Græcis, tum etiam Latinis codicibus, in quibus cum multa inuidiose deprauata inuenerimus atq. calumniose corrupta, illud quidem certum atq. integrum indubitatumq. relictum scimus, damnationem videlicet Monothelitarum hæreticorum: quam Patrum sententiam vt sacrosanctam Ecclesia Catholica custodiuit, hactenusque custodit.

LIX.

Desideratur inter Acta Synodalia huius nouissimæ Sessionis epistola Synodalis ab eodem Cõ D cilio scripta ad Agathonem Romanum Pontificem, quæ inter epistolas eius successoris Leonis Papæ prima ordine ponitur; quam hic restituendam necessario duximus, eo quod sancta Synodus potissimum petat ab ipso Romano Pontifice confirmari, quæ in eadem Synodo fuerunt constituta. sic enim se habet:

LX. *Epist. Synodalis ad Agathonem Papam.*

Sanctum & vniuersale Concilium, quod per Dei gratiam & piam sanctionem pijssimi ac fidelissimi magni Imperatoris Constantini congregatum est in hac a Deo conseruanda & regia Constantinopoli noua Roma in secreto * palatij dicto Trullo, sanctissimo ac beatissimo Papæ senioris Romæ Agathoni in Domino salutem.

* secretario

Romanus Pontifex summus & auctoritate & honore.

Maximi morbi maioribus indigent auxilijs, vt scitis, beatissimi: atque idcirco Christus verus Deus noster, virtus vere rerum omnium conditrix & gubernatrix, sapientem dedit medicum, vestram a Deo honoratam sanctitatem, contagia hæreticæ luis fortiter propulsantem remedijs Orthodoxiæ, ac valetudinis robur membris Ecclesiæ largientem. Itaque tibi, vt primæ sedis Antistiti vniuersalis Ecclesiæ, quid gerendum sit permittimus stanti supra firmam fidei petram, acquiescẽtes veræ confessionis litteris a vestra paterna beatitudine ad pijssimum Imperatorem missis, quas E vt a summo Apostolorum vertice diuinitus scriptas agnoscimus: per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus, Constantino nobis ad decertandum hortatore, qui diuine imperat, sceptraq. clementissime regit; quo adiutore, impietatis errorem euertimus, hæreticorum nefariam doctrinam quasi obsidione adorti.

LXI.

Inde fundamenta execrandæ eorum hæreseos prorsus conuellentes, eosq. armis spiritualibus paternisq. aggredientes, & linguas eorum, ne inter se accommodate loquerentur, confundentes, extructam ab ijs impiissimæ hæresis turrim subruimus, ac ipsos vt lapsos circa fidem ac peccatores extra castra atriorum Dei (vt Dauidice loquamur) anathematibus interfecimus ex sententia per sacras vestras litteras de eis lata, videlicet Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum, Petrum.] hæc dum Patres habent, & profitentur (vt sæpe dictum est) se ex litteris ipsius Agathonis nominatos homines condemnasse, certe de nomine Honorij superaddito vehemens est de impostura suspicio: siquidem in litteris Agathonis nulla penitus de Honorio ignominiosa mentio facta est, sed honorifica potius, dum eum non excipit a laude om-

nium prędecessorum,quorum prædicat illibatam Catholicam fidem.Sed pergit Synodus: A

LXII. Ad hos autem & post eos anathematibus hęreticorum iuste subiecimus & eos qui viuunt suscepta illorum impietate,vel(vt apertius dicatur)Apollinarij,& Seueri,& Themistij exosorũ Deo: Macarium,qui fuit Antiochensium magnæ vrbis Episcopus,quē & pastoritia pelle merito ipsius denudauimus propter impœnitentiam eius circa Orthodoxam fidem,& obstinatam peruicaciā: & Stephanum eius ad amentiam discipulum,& ad impietatem doctorem:item Polychronium, q in dogmatibus hęreticis oomini suo respondens,inueterauit,& fuit πολυχρόνιος: eos demum qui similia atque hi impœnitenter docuerunt,aut docent,aut sentiunt,aut senserunt. Hactenus igitur męror nobis & tristitia & multę lacrymæ fuere:non enim adiutauimus proximorum ruinas, aut eos præcipitantes impulimus,nec effrenato eorum furore lęti exultauimus,nec idcirco sumus elati,vt eam ob rem grauius caderemus.

LXIII. Non sic in his,o venerabile & sacrum caput,edocti sumus, qui vniuersitatis Dominum Christum humanum ac summe bonum & benignum habemus,qui & hortatur nos, vt sicut bonos decet,sacerdotalium ipsius legum simus imitatores,formamq.obtineamus pastoralis eius & conciliatricis gubernationis.Sed & ad pœnitentiæ conuersionem tum serenissimus Imperator,tum nos B eos varie adhortati sumus,omniaq.gessimus religione & diligentia singulari,non commoti gratia non odio:quemadmodum ex ijs cognoscere potestis,quæ in vnoquoque negotio sunt pertractata, & relata in commentarios,& in pręsentia ad vestram beatitudinem mittuntur:ac intelligetis a Vicarijs sanctitatis vestræ Theodoro ac Georgio dilectis Deo presbyteris, & Ioanne religiosissimo diacono,& Constantino venerabili hypodiacono,vestris spiritualibus filijs,nostrisq. dilectis fratribus;tum ab ijs,qui a sancta vestra Synodo missi sunt,sanctis Episcopis,qui recte ac probe ex vestra disciplina in primo fidei capitulo vna nobiscum decertarunt.

LXIV. Sic nos sancto Spiritu illustrati,vestraq.instituti doctrina, infesta dogmata impietatis depulimus,rectissimam Orthodoxiæ semitam complanantes, pijssimo ac serenissimo nostro Imperatore Constantino sapienter & diuinitus consouente nos ac tuente;deinde vno ex nobis regnantis huius Constantinopoleos sanctissimo Præsule assentiente in primis misso a vobis ad pijssimum Imperatorem Orthodoxiæ scripto, vt in omnibus conuenienti probabilibus a Deo institutis Patribus,ac sanctis & vniuersalibus quinque Concilijs. Et quidem nos omnes,Christo Deo continente & adiuuante,quod studebamus,facile confecimus: Deus enim mouebat,Deus coronabat con- C sessum.Istinc igitur in nos sancti Spiritus gratia illuxit, potestatem largiens per assiduas vestras

Confirmatio fidei Catholicæ sancitæ petitur a Roman. Pontif.

preces cuncta zizania & omnem arborem non facientem fructum bonum excidendi, & in igne consumendi. Et corde nos & lingua & manu conuenientes,omnis erroris expertem,certamq. nec fallentem definitionem,viuifici Spiritus ope,edidimus,non transferentes(sicut scriptũ est) terminos antiquos,absit,sed in sanctorum probabilium Patrũ testimonijs & auctoritatibus permanentes,ac definientes,vt sicut ex duabus & in duabus naturis,diuinitate atque humanitate,ex quibus compositus est & ex quibus existit,Christus verus Deus noster prędicatur a nobis & glorificatur inseparabiliter,inconuertibiliter,inconfuse,& indiuise,ita duas naturales operationes indiuise, inconuertibiliter,inconfuse,impartibiliter prædicemus:quemadmodum in ijs quæ a nobis synodaliter definita sunt, declaratum est:quibus & Deum imitantis Imperatoris nostri potestas annuens, propria manu subsignauit:abijcientesque (vt dictum est)impijssimam & imaginariam de vna voluntate,vnaq.operatione in dispensatione incarnationis Christi veri Dei nostri, & condemnantes hæresim,ex eo confundentium ac diuidentium turbas compressimus,inflammatamq.procellā ceterarum hæreseon extinximus,Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clare prædi D cauimus:quam etiam vt per honorabilia vestra rescripta confirmetis,vestram oramus paternā sanctitatem:per quam bona spe in Christum freti, confidimus, misericordem eius benignitatem largituram Romanæ Reipublicæ clementissimo Imperatori nostro commissæ perennem stabilitatē, exornaturamq.diuturnis iugibusq.victorijs serenam eius mansuetudinem: vestram autem Dei imitatricem sanctitatem,quæ rebus nostris affuerit,ac defenderit tremendam eius voluntatē, sincereq.ac vere fidem confessa sit, tueatur incolumem, & conseruantem creditos ipsi a Deo Orthodoxos greges. Vniuersam quæ cum vestra est beatitudinem Christo fraternitatem nos, & qui nobiscum sunt,plurimum salutamus.]hucusque epistola Synodalis.

LXV. His recensitis,quæ de eadem Synodo extra posita reperiuntur,hic addenda putamus. Anastasius Bibliothecarius de ipsa agens in Agathone, plura cum addat, quæ non reperiuntur in Actis

De Anastasii Synodi compēdio.

quæ extant;longe plura prætermittit,dum sex tantum in ea habitas refert Actiones, ipsamque penitus absolutam ante Paschale tempus,& nihil prorsus de Actionibus,in quibus habetur condemnatus Honorius,neque de alijs sequentibus.Ad postremum vero post damnationem hæreticorum ibidem factam,hæc addit: Deinde,inquit,abstulerunt de diptychis ecclesiarum nomina Patriar- E charum,vel eorum picturas de ecclesia,aut de foribus eius,aut vbi esse poterant,auferentes, id est, Cyri,Sergij,Pyrrhi,necnon Petri,per quos error iste Orthodoxæ fidei vsque nunc pullulauit.] Vides,lector,nullam hic haberi de Honorio Pontifice mentionem,quem in eorum diptychis inscriptum vidimus. sed pergit auctor: Tanta autem gratia Dei omnipotentis concessa est Missis sedis Apostolicæ, vt ad lætitiam populi vel sancti Concilij,qui in regia vrbe erat Ioannes Episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ publicas Missas coram Principe & Patriarcha Latine celebraret,& omnes vnanimes in laudes & victorias pijssimorum Imperatorum idem Latinis vocibus exclamarent.]

LXVI. Addit his præterea Anastasius, per eosdem legatos scriptam ab eodem Constantino Imperatore epistolam,quam Sacram vocant,ad Agathonem Romanum Pontificem,qua significauit, liberare se Romanā Ecclesiam a pensitatione illa pecuniæ, quam primum impij Gothorum Reges Ariani persoluendam recens creatis Romanis Pontificibus indixerant,quæq. post illos extinctos

ab

A ab Orientalibus Imperatoribus exigi solita erat, vt superius sæpius dictum est, præsertim vero cũ
de ea querelas sancti Georgij Papæ recensuimus. Eiusmodi igitur iniquissimam exactionem cum
Constantinus Imperator penitus abrogandam censuisset, retinere tamen voluit ius cõfirmationis
antiquitus (vt superius dictum est) tyrannice vsurpatum. Habet autem hæc verbis istis Anasta-
sius de Agathone Pontifice: Hic suscepit diualem iussionem secũdum suam postulationem, vt sug-
gessit: per quam releuata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda
(quod scilicet non sineretur electus ordinari, nisi ea quantitate soluta pecuniæ) sic tamen, vt si contigerit
post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi decretum genera-
le introducatur in regiam vrbem: secundum antiquam consuetudinem, vt cum eorum iussione &
scientia deberet ordinatio prouenire.]hæc Anastasius. quando autem & ab hac etiam tyrannica
seruitute penitus Ecclesia Romana fuerit liberata, suo loco dicturi sumus.

Eccl. Romana liberatur a solutione pecuniæ pro ordinatione Rom. Pont.

Quod vero pertinet ad canones, qui nomine Sextæ Synodi a Græcis tempore Iustiniani iunio-
ris conscripti sunt, suo loco pluribus acturi sumus. Hic iam tibi finis, lector, Synodalium rerum ge-
starum, quas inuenisti vndique fraudulentia hæreticorum deprauatas, corruptas, atq. vitiatas: cũ
B tamen illud vnum saltem certum indubitatumq. ex eis colligas, hac sacrosancta œcumenica Syno-
do esse Monothelitarum hęresim condemnatam; quod satis esse potest ad pietatẽ fidemq. Catho-
licam insinuandam, cum ad hoc tantum & nullius alterius rei causa ipsa œcumenica Synodus fue-
rit conuocata, nimirum vt noua hæresis, totius Catholicæ Ecclesiæ communicato consilio, & vnito
cõsensu, penitus damnaretur. Fuit plane res haud mediocris momenti, cui nisi diuino auxilio cito
occursum esset, cuniculis ad inuadendum perdendumq. prorsus sacrosanctum Chalcedonense Cõ-
cilium ab impiis Eutychianis effossis, vtique ab ijsdem conspirantibus vna simul conclamata fuis-
set eiusdem Chalcedonensis Concilii condemnatio, licet nihil se minus cogitare significarent, dũ
ex eius præscripto duas & ipsi in Christo naturas asserere profiterentur.

LXVII. Satis esse sciri ex hac Synodo damnatam Hæresim Monot.

Vidisti, lector, in tanta Orientalis Ecclesiæ clade, cum si qua vix pertenuis scintilla veritatis
superesset, densis nubium globis obducta lateret, Patriarchalibus in errorem collapsis Ecclesiis, cũ
nec sibi tantum virium vt resurgerent, neque voluntas esset, obnitentibus potius in aduersum qui
ipsis præerant Ecclesiis, non aliunde quam ab Ecclesia Romana sperare salutem licuisse? Vidisti,
inquam, in tanto discrimine laboranti Ecclesiæ non aliunde subuẽtum, quam ab ea, in qua Petrus
C sedere in successoribus comprobatur, ipsa Romana Ecclesia; quæ longe antequam ab excitatis lon-
go somno stertentibus Orientalibus rogaretur adesse, iam ipso ferme eiusdem nascẽtis erroris ex-
ordio hæresim condemnarat, & Catholicam etiam Pontificis Romani martyrio sanciuerat disci-
plinam; quam litteris demum Agathonis Pontificis consignatam, resipiscentes, factiq. tandem sui
compotes Orientales quam religiosissime suscepere: quib. & reliquus Catholicus orbis adgauisus
est, Deo gratias agens, quod quam a maioribus fidem acceperat illibatamq. seruauerat, eamdem
œcumenicæ Synodi decreto firmatã cognosceret, & ab errore reuocatos esse fratres, quos vt mor-
tuos deplorarat. At de Orientalibus rebus hactenus: quæ interim hoc eodem anno gesta sint in Oc-
cidente, videamus.

LXVIII. Cuius beneficio reuixit fides extincta in Oriente.

Hoc pariter anno, quarto Idus Ianuarii, celebratum est in Hispania Concilium Toletanũ or-
dine duodecimum numeratum, Era septingentesima vndeuigesima, anno primo Eruigii Regis,
ipsis ferme eius regni primordiis, ad hoc (vt apparet) eiusdem Regis voluntate collectum, vt ipsi
regnum Hispaniarum confirmaretur ab Episcopis, quibus his temporibus in Hispania tantũ tri-
buit Christiana religio, vt absque ipsorum consensu non liceret regnare cuiquam, quamuis heres
D esse defuncti Principis videretur. Collecti sunt Episcopi triginraquinque præter tres alios, qui
per vicarios interfuerunt, & Abbates quatuor; sancitiq. canones tredecim. Consummatum vero
est Concilium (vt vltimus canon habet) octauo Kalendas Februarias eiusdem anni primi Eruigii
Regis, dicta Era septingentesima decimanona. Sed audi, quam sapienter de vtilitate Conciliorum
primo loco præfatus sit Rex verbis istis; Non dubium est, sanctissimi Patres, quod optima Conci-
liorum adiutoria ruenti mundo subueniant, si officiosis quæ corrigenda sunt, studijs peragantur,
&c.] Ita præfatus, obtulit legendum in Synodo scriptum, quo de nuper suscepto regno reddens ra-
tionem, petijt, vt quod eorũ dem assensu acceperat, ipsorum precibus & cõsilijs muniretur, pariter
rogans per eos corrigi prauos mores, Iudæosq. inualescentes nimis comprimi, insuper & alia emẽ-
dari. His auditis, Patres primum omniũ [a] fide Catholica cognita & stabilita, eiusdem Regis cõfir-
marunt electionem, quam suo scripto iam Vuamba significauerat, consensuq. probauerat.

LXIX. Concilium Tolet. XII.

a Concil. Tolet. 12. c. 1. 2. 3.

Sequenti vero decreto de ijs egerunt Patres, qui consentientes acciperent in extremis (vt dictũ
est) pœnitentiam, mutatione habitus facta, tonsuraq. & veste religiosa suscepta, ne eiusmodi possit
violari vtcũq. facta professio. Hęc aũt idcirco Synodus, ne Regis Eruigij posset labefactari creatio,
esset ve spes vlla, vt Vuamba iterũ repeteret regnũ. pœnã tamẽ vnius anni excõicationis statuerunt
E sacerdoti, qui cuilibet non petenti neque sentienti huiuscemodi tribueret pœnitentiam.

LXX. Quæ statuta in Concilio Toletano XII.

Quarto deinde canone nouæ sedes Episcopales iussu Vuambæ Regis erectæ in diuersis Hispa-
niarum locis sublatæ sunt. Redarguti post hęc fuere in Synodo [b], qui plures vno die Missas cele-
brantes, in vltima tantum, non in singulis communicarent.

b Can. 5.

Actum præterea in eodem Concilio, vt Toletanus Antistes ordinaret, quem Rex nominaret E-
piscopũ, qui ordinatus suo deberet se pręsentare Metropolitano. Hæc vt euidentius pateant, illud
nõ ignorandũ, Gothorũ Reges in Hispania nominationẽ sibi vendicasse creandorũ Epõrum, quo-
tũ nominatio referebatur ad Conciliũ, vt de persona, qualis esset, inquireret, digna ne sede habere-
tur Epali. Constant hęc ex veterũ scriptorũ monumentis [c]. Quoniã aũt longæ moræ solerent inter-
cedere in his omnib. curandis atq. perficiendis, ob idq. contingere vacantes sedes diutius absque
Episcopo permanere; id sancitum est in hoc Concilio, vt quem Rex nominaret, vnus Toletanus E-
piscopus posset, de persona habita inuestigatione solita, ordinare.

LXXI. Nominatio a Rege facta a Synodo examinatur.

c Epist. Braulio. ad S. Isid. Concil. Tolet. & alij.

Hoc

LXXII. Hoc licet in hac fuerit decretum Synodo:tamen quod res admodum inuidiosa esset,cũ in præ- A
iudicium reliquarum Archiepiscopalium sedium videretur id esse statutum,aduersus eiusmodi de
cretum constat fuisse ab Hispaniarum reliquis Episcopis tumultuatum,ab eisq.in contrariam par
tem flexum Regem sibi timentem,ne reliqui Hispaniarum Episcopi rebellarẽt. Etenim Episcopi
ipsi egere cum Romano Pontifice,vt omnes a primæ sedis eximerentur obedientia:hæc enim ita
se habuisse,ostendunt quæ his verbis apud Lucam Tudensem scripta leguntur:Multa cum Episco
pis apud Toletum egit;leges,quæ a prædecessoribus suis conditæ fuerant,ex parte corrupit, & ex
parte correxit,& ab Isidoro Hispalensi Episcopo Hispaniarum Primate traditas ex nomine suo ad
Episcopi Hispan. Rom. Põtifici tantũ sub esse voluerunt. notare præcepit,vel antiquas vocauit,ne nomine Ecclesiæ forum iudiciale agi videretur.Et Roma
ni Pontificis assensu statuit,vt nullus Archiepiscopus Hispaniarum subderetur alicui Primati, nisi
Romano.]hæc ibi:quibus intelligis,arbitrio Romanorum Pontificum pro temporis & persona-
rum ratione dari & demi consueuisse Ecclesijs priuilegia,neq. quicquam consistere quod Rex de
his statuat,nisi Pontifex Romanus annuerit.

LXXIII. Insuper præter alia,reperiuntur in eodem Concilio nono canone aduersus Iudæos plurima cu
mulata,& inter cetera,ne Iudæi libros legere audeant,quos fides Christiana repudiat:insuper & ne B
sæculares Iudices de Iudæorum excelsibus absq.sacerdotum consensu iudicare præsumerent. In-
a Tolet. Synod. 12.c 10. dulsit [a] pariter sancta Synodus spatium triginta passuum foras progrediendi confugientibus ad
ecclesiam. Hæc & alia in Synodo sunt statuta,quæ tu consulas.

LXXIV. Hoc eodem anno graui fame ac peste laboratum in Anglia,testatur Beda [b], cum id contigis
b Bed.lib.4.c.13 se tradat tres post annos ab apparitione cometæ illius,quæ mensibus tribus perdurauit, vt ex eo-
dem auctore [c] colligitur. Tunc accidit,vt S. Vuilfridus Eboracensis Episcopus, qui pulsus sede,
c Bed.eo.li.c.12. Romam profectus,Romanæ(vt vidimus)interfuit Synodo sub Agathone Põtifice; reuersus in An
gliam,cum recipere sedem suam tyrannice occupatam non valeret,ad prædicandum Australibus
Saxonibus Euangelium conuersus,eosdem adhuc Gentiles reddiderit Christianos. De his agens
d Bed.li.4.c. 13. Beda [d], hæc habet post alia quæ ad famem spectant:Euangelizans autem genti Episcopus Vuil
Fames ingens in Anglia. fridus,nõ solum eam ab ærũna perpetuæ damnationis,verum & a clade infanda temporalis interi-
tus eripuit:siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam,nulla illis in locis pluuia ce-
ciderat:vnde & fames acerbissima plebem inuadens,impia nece prostrauit.Deniq.fertur,quia sæ
pe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitiũ ali- C
quod,siue ripam maris,& iunctis misere manibus pariter omnes aut ruina perituri aut fluctibus
Conuersio Saxonũ Australium. absorbendi deciderent. Verum ipsa die quo baptisma fidei gens suscepit illa,descendit pluuia sere
na & copiosa,refloruit terra,redijtq.viridantibus aruis annus lætus & frugifer.] & inferius narrat,
eosdem Saxones alleuatos esse fame arte piscandi,quam vir sanctus Vuilfridus eos ad omnes pi-
sces capiendos edocuit.subdit & de monasterio ibidem ab eodem Vuilfrido fundato.

LXXV. Quod vero ad luem pertinet,quæ ex more famem secuta est,idem Beda quomodo ab ea libe
e Bed li.4.c 14. rari sint serui Dei,narrat verbis istis [e]: Eodem ferme tempore,quo ipsa prouincia nomen Chri-
Pestis in Anglia. sti susceperat,multas Britanniæ prouincias mortalitas sæua corripiebat:quæ cum præfatum quoq.
monasterium,cui tunc regendo reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos vocabulo Eap
pa præfuit,nutu diuinæ dispensationis attingeret,multiq. siue de his qui cum Antistite illo venerãt,
siue de illis qui de eadem prouincia Saxonum nuper ad fidem fuerant vocati,passim de hac vita ra
perentur,visum est fratribus triduanum ieiunium agere,& diuinam suppliciter obsecrare clemen
tiam,vt misericordiam sibi dignaretur impendere,siue periclitantes hoc morbo a præsenti mor-
te liberaret,seu raptos e mundo a perpetua animæ damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eo D
dem monasterio puerulus quidam de natione Saxonum nuper vocatus ad fidem,qui eadem tactus
infirmitate,non pauco tempore recubans in lectulo iacebat. Cum ergo secunda memorati ieiu-
nij ac supplicationum dies ageretur,contigit forte ipsum puerum hora ferme secunda diei,in loco
in quo æger iacebat,solum inueniri. Cui diuina dispensatione subito beatissimi Apostolorum Prin
cipes dignati sunt apparere. Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, sinceraq. deuo
tione sacramenta fidei,quæ susceperat,seruans.

LXXVI. Salutantes ergo illum verbis pijssimis Apostoli dicebant:Noli timere,fili,mortem, pro qua
solicitus es;non enim te hodierna die ad cælestia regna sumus perducturi:sed primum expectare ha
bes,donec Missæ celebrentur,ac viatico Dominici corporis ac sanguinis accepto,sic infirmitate si
mul & morte absolutus ad æterna in cælis gaudia subleueris. Clama ergo ad te presbyterum Eap-
pam,& dicito illi,quia Dominus exaudiuit preces vestras, & deuotionem ac ieiunia propitius a-
spexit:neq.aliquis de hoc monasterio,siue de adiacentibus ei possessiunculis hac clade vltra mori-
turus est:sed omnes qui alicubi de vestris hac ægritudine laborant,resurrecturi a languore ad pri
stinam sunt sospitatem recuperandi,præter te solum,qui hodierna es die liberandus a morte,& ad E
Nuncium diuinum de salute Monachorum. visionem Domini Christi,cui fideliter seruisti,perducendus in cælum:quod diuina vobis miseri-
cordia per intercessionem religiosi ac Deo dilecti Regis Osuualdi,qui quondam genti Nordan-
humbrorum & regni temporalis auctoritate,& Christianæ pietatis,quæ ad regnum perenne ducit,
deuotione sublimiter præfuit,conferre dignata est:hac enim die idem Rex ab infidelibus in bello
corporaliter extinctus,mox ad sempiterna animarum gaudia assumptus in cælum, & electorũ est
sociatus agminibus. Quærant in suis codicibus,in quibus defunctorum est adnotata depositio, &
inuenient illum hac(vt diximus)die raptum esse de sæculo. Celebrent ergo Missas per cuncta mo-
nasterij oratoria huius siue pro gratiarum actione exauditæ suæ deprecationis, siue etiam in me-
moriam præfati Regis Osuualdi,qui quondam ipsorum genti præerat,ideoque pro eis quasi pro
suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominum: & cunctis conuenientibus ad ecclesiam fratri-
bus,communicent omnes sacrificijs cælestibus,& ita soluto ieiunio, corpus quoque suis reficiant
alimentis.

Quæ

A Quæ verba cum omnia vocato ad se presbytero puer narrasset, interrogauit eum solicitus, LXXVII.
quales essent habitu vel specie viri, qui sibi apparuissent. Respōdit: Præclari omnino habitu & vul
tu erant lætissimi ac pulcherrimi, quales numquam ante videram, neq. aliquos hominum tanti de
coris ac venustatis esse posse credebam. Vnus quidem attonsus erat vt clericus, alius barbam habe
bat prolixam; dicebantq. quod vnus eorum Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi essent ministri *Petrus & Pau*
Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi ad tuitionē nostri monasterij missi ab ipso de cælis. Cre- *lus in visione*
didit ergo verbis pueri presbyter, & statim egressus requisiuit in Annali suo, & inuenit eadem ip- *cogniti.*
sa die Osuualdum Regem fuisse peremptum. Vocatisq. fratribus, parare prandium, Missas fieri, at
que omnes communicare more solito præcepit: simul & infirmanti puero de eodem sacrificio Do
minicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis, non multo post, eadem ipsa die
puer defunctus est, suaq. morte probauit, vera fuisse verba quæ ab Apostolis Christi audierat. Sed
& hoc verbis eius testimonium perhibuit, quod nemo præter ipsum tempore illo ex eodē est mo-
nasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi qui hæc audire potuerunt, & ad exoran-
dam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda sunt mirabi-
B liter accensi. Et ex eo tempore non solum in eodem monasterio, sed & in plerisque locis alijs cœ-
pit annuatim eiusdem Regis ac militis Christi natalitius dies Missarum celebratione venerari.]
hæc de his Beda.

Fuerunt eodem pestis tempore aliæ complures emissæ cælitus visiones ostēsæ corde puris Dei LXXVIII.
seruis: quæ cuncta quasi imbrem super plantatam recens Ecclesiam ad eam multiplicādam Deus
concedere voluit, quæ & scriptis fideliter posteris tradi ad excitandam fidelium tepescentium pie
tatem æq. concessit: ex quibus Beda ipse descripsit, nosq. ex multis hic ea ex ipso reddamus, quæ
eodem libro, cum agit de sanctissima Abbatissa Edilburga, de ipsius & aliarum ad Deum transitu
habet his verbis [a]: In hoc etenim monasterio plura virtutum sunt signa patrata, quæ & ad me- a Bed lib. 4 c. 7.
moriam, ædificationemq. sequentium ab ijs qui nouere, descripta habentur a multis, e quibus & *Charismata no*
nos aliqua historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserere curauimus. Cum tempestas sæpe dictæ cladis late *uæ Ecclesiæ An*
cuncta depopulans, etiam partem monasterij huius illam, qua viri tenebantur, inuasisset, & passim *glicana.*
quotidie raperentur ad Dominum; solicita mater congregationis, qua hora etiam monasterij par
tem, qua ancillarum Dei caterua a virorum erat secreta contubernio, eadem plaga tangeret, cre-
C brius in conuentu sororum perquirere cœpit, quo loco in monasterio corpora sua poni & cœmete
rium fieri vellent, cum eas eodem quo ceteros exterminio raptari e mundo contingeret.

Cumq. nihil certi responsi, tametsi sæpius inquirens, a sororibus accepisset: accepit ipsa cū om LXXIX.
nibus certissimum supernæ prouisionis responsum. Cum enim nocte quadam, expletis matutinæ *De loco cœme-*
laudis psalmodijs, egressæ de oratorio famulæ Christi ad sepulchra fratrum, qui eas ex hac luce *terij diuinitus*
præcesserant, solitas Domino laudes decantarent: ecce subito lux emissa cælitus, veluti linteum ma *demonstrato.*
gnum venit super omnes; tantoq. eas stupore perculit, vt etiam canticum, quod canebant, treme-
factæ intermitterent. Ipse autem splendor emissæ lucis, in cuius comparatione Sol meridianus vi-
deri posset obscurus, non multo post illo eleuatus de loco, in meridianam monasterij partem, hoc
est, ad Occidentem oratorij secessit, ibiq. aliquandiu remoratus, & ea loca operiens, sic videntibus
cunctis, ad cæli se alta subduxit, vt nulli esset dubium, quin ipsa lux, quæ animas famularum Chri-
sti esset ductura vel susceptura in cælis, etiam corporibus earum locum, in quo requietura & diem
resurrectionis essent expectatura, monstraret. Cuius radius lucis tantus extitit, vt quidam de fra-
tribus senior, qui in ipsa hora in oratorio eorum cum alio iuniore positus fuerat, referret quod ma
D ne ingressi per rimas ostiorum vel fenestrarum radij lucis omnem diurni luminis viderentur supe
rare fulgorem.] hæc de uisione indicante locum cœmeterij construendi: quibus significatum diui-
nitus fuit, quod etsi Domini [b] est terra & plenitudo eius, & in manu eius omnes fines terræ, & b Psal 23.
ubicumq. sepulti fideles sint, in manu Dei sunt ossa eorum: peculiari tamen ipsum membra sui cor
poris prosequi cura ac prouidentia, monereque proinde mortales, eosdem pio cultu uenerari de-
bere sacros cineres, quorum locum desuper tanto fulgore ipsa dignata est Diuinitas illustrare. Su-
bijcit his Beda alia de sanctis uirginibus e mortalibus erutis, ac demum de ipsa Aldiburga ex ea-
dem lue perempta, atq. in cælum una cum illis ad Deum perducta: quæ cuncta nos breuitatis gra-
tia prætermittimus; tu ipse velim consulas ipsum, qui præ manibus fere omnium habetur auctor.

Ad postremum vero quod spectat ad regnum Longobardorum, hoc anno Cunipertus a pa- LXXX.
tre Bertarido, regni eius octauo, in regni consortium adsciscitur, regnauitq. cum parente annis de-
cem, ita Paulus diaconus habet [c]. c Paul. diacon. lib. 5. c. 25.

E

IESV CHRISTI ANNVS 682.	SEDES VACAT.	CONSTAN.POGON.IMP. ANNVS 15.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus octogesimussecundus, Indictione decima, quo A- I.
gatho Papa quarto Idus Ianuarij ex hac vita migrauit. ita Anastasius, ita & Romanum Mar- *Agathonis Pa*
tyrologium, vbi inter sanctos ea die reperitur adscriptus. Nec est quod eius obitus ad annum supe *pa obitus.*
riorem dicta die possit referri, quem post illud tempus superstitem fuisse, Synodi Sextæ Acta de-
clarant. Porro de Agathone, præter illa quæ superius sunt enarrata, Anastasius ista habet: Hic di-
uisit omni clero rogam vnam, & ad luminaria Apostolorum & sanctæ Mariæ ad Præsepe solidos
mille centum sexaginta. Fecit aūt ordinationem vnā, creauit Episcopos decem, diaconos tres, Epi
scopos per diuersa loca numero octodecim: qui sepultus est ad beatū Petrū sub die quarto Idus
Ianuarij. & cessauit Episcopatus eius annum vnum, menses septem, dies quinq.] hæc Anastasius.

II. *Tempus vacationis Sedis.*

Porro de causa tam longæ vacationis verbum nullum: verum tamdiu sedem vacasse Pontificiã A Acta decimæquartæ Synodi Toletanæ æq. significant. Etenim cum constet eam Synodum celebratam anno Domini sexcẽtesimo octogesimoquarto fuisse, in eaq. asseri canone secundo, tunc S. Leonem Papam fuisse superstitem: cumq. omnium testificatione certum sit Leonem non amplius quã menses decem & dies octo sedisse: vtiq. affirmare necesse est, Leonis electionem non ante annum sequentem contingere potuisse.

IV. *Mortuo Georgio subrogatur Theodorus dãnatus hæreticus.*

Tanta solitudo, vt tanto tempore viduata pastore Romana Ecclesia persenerarit, aliquid turbarum intercessisse, argumento haud dubio demonstrat; sed vnde emerserint illæ, nihil inuenimus declaratum. Verum nouus rerum status Constantinopolitanæ Ecclesiæ de eiusmodi nouitate suspicionem haud leuem affert. Hoc namq. anno (vt ex Nicephoro eiusdem Ecclesiæ Episcopo habetur expressum) Georgius Constantinopolitanus Episcopus, cum sedisset annos tres ac totidem menses, moritur; inq. locum eius subrogatur Theodorus Syncellus, quem ante Georgium fuisse ex eodem throno depositum, superius diximus. Hunc vero Monothelitarum hæreticorum fuisse patronum, & in impietate collegam Macarii Antiocheni, infensissimumq. hostem Romanorũ Pontificum, quæ dicta sunt superius, satis docent, cum & pariter demonstratum est, huius artibus Acta B Sextæ Synodi passa esse iacturam haud leuem. Vt enim iste versipellis, formas mutare doctus, Catholicam fidem ceu laruam suscipiens, eam ad exhibendum se foris Catholicum aggressus est ꝓfiteri, ad Patriarchatum sibi reditum præparauit: quem nactus, par est credere, quod omnia, ꝑ quę in Actis eiusdẽ œcumenicæ Synodi nouit sibi infamiam ob hæresim irrogatam, prorsus abstulit, atq. alia pro animi sententia adiecit. cuius perfidi hominis imposturas argumentis haud dubijs anno superiori, cum de Honorio Papa egimus, aperte satis significauimus.

IV. *Deteguntur Theodori machinamenta.*

Quisnam præter ipsum Imperatori potuit ingessisse, vt legatos Roma ad Synodum missos tãdiu post ipsam absolutam Constantinopoli detineret, donec nouus Romæ Pontifex crearetur, interim vero ea Synodalia Acta Constantinopoli dimoueri non sinerentur: & procurasse vt tardius ordinaretur Romæ Pontifex, ne esset qui interea suis molitionibus posset obsistere? adhuc enim apud ipsum Imperatorem repositum erat, quem clerus Romanus eligeret, confirmare. Magna fuit ista tentatio, vt tunc in rebus summis Romana Ecclesia vexaretur, cum careret ipsa pastore: qua, nemine contradicente, Acta Synodalia (saluo tamen fidei confirmato decreto, quod conuellere nõ liceret) pro arbitrio Theodori pœnitentiam simulantis, hæretici bis impij, mutarentur. Quibus ip C se arietibus credendus est quatij sse mentem solidam Catholici Imperatoris, non vt a fide Orthodoxa diuelleret (quod nec sibi frustra tentandum putauit, quod sciret absq. sedis nuper recuperatæ dispendio non licere) sed vt Synodalia Acta, antequam ederentur, ne quid esset quod ijsdem posset obijci, aptarentur? (nisi magis illo inconsulto, pro animi sententia id aggressus) illud prætexens haud absurdum debere existimari, sed pernecessarium duci, si præterita scandala reuocarentur in mentem; nimirum cum ob Tria capitula inemendata in Cõcilio Chalcedonensi, tanta essent in Ecclesia Catholica oborta dissidia, ad quæ cõponenda, & perperam facta emendanda, opus fuerit tandem post tot Ecclesiæ damna aliam conuocare Synodum œcumenicã, Quintam dictam, quæ corrigeret, quę inemendata edita reperirentur in Quarta. Quanto vero maiori suffundendi pudore Catholici essent, si bis in id ipsum (vt est in prouerbio) relabi contingeret?

V. *Quo prætextu aggrediatur Synodalia acta corrumpere.*

In memoriam reuoca (dixisse putatur ille nequissimus ad Imperatorem) quanto turbarũ motu vniuersus Christianus agitatus est orbis, quod homo diu ante defunctus licet, cum de ipso haberi mentionem in Chalcedonensi Concilio contigit, non inter hæreticos adnumeratus, neq. cũ illis sententiam damnationis acceperit Theodorus Mopsuestenus (vt modo dicere omittamus de D Iba atq. Theodoreto & scriptis ipsorum) adeo vt opus fuerit rursum Concilium œcumenicum ad hoc potissimum cogi, vt idem Theodorus (quod non fecerat Synodus Chalcedonensis) damnaretur hæreticus? At quomodo existimas, Imperator, posteros fore passuros, præsertim vero Orientales, cum lecturi sunt in ipsis Sextæ huius Synodi Actis Synodalibus, tot Constantinopolitanæ Ecclesiæ, necnon Alexandrinę & Antiochenæ Patriarchas scientia sublimes viros vno simul ictos anathematis fulmine cum dedecore iacere prostratos, totius orbis ignominiæ expositos, & ad omnem locum, quo ipsa Acta contigerit peruenire, veluti vnco tractos ostentari damnatos, Honorium vero Romanum Pontificem prætermissum, qui a nostris collega reperitur eiusdem esse assertus erroris? Qui igitur sedis prærogatiua & alijs ad lapsum causa fuit, vtiq. inter illos primus fuerat adnumerandus, fortasse & solus.

VI. *Falsus prætextus ex Honorio sumptus.*

Quis enim non se bene de fide Catholica credere, vel leuiter poterit dubitare, si quem sequatur, nactus sit Romanum Pontificem? Vnde veniam merentur Constantinopolitanæ Ecclesiæ prędecessores Patriarchæ (vt dicere modo prætermittamus de reliquis) si secuti sunt in credendo, quẽ errare non posse, hactenus constantissime creditum & assertũ firmissime in Ecclesia sæpe fuit. Venia dignus & ego ipse, qui Honorii non vt hominis alicuius, sed velut Petri, immo & Dei me putaui, ipsum in dogmatibus sequens, securum vestigia consectari: siquidem sententia Domini, non est E discipulus super magistrum, & sat erit discipulo, si sit sicut magister eius. Vt merito a veritatis linea eos tunc existimauerim aberrare, qui cum Honorio minime consensissent; iureq. extorres putauerim fidei Orthodoxæ eius successores, qui prædecessoris fidem minime conseruassent. Hinc mihi orta, Imperator, illa animi firma constantia, vt præter Honorium neminem successorem Pontificum in sacris legi diptychis passus fuerim, neque Vitalianum ipsum de Imperio Occidentali adeo bene meritum, tuo licet iussu compelleret; vt potius passus sim carere throno, quam a fide Catholica cadere, quam putabam, sequens Honorium, conseruare. Eiusdem quoq. animi & consilii fuisse prædecessores meos, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum, ipsorum quæ adhuc extant scripta significant, sicut & Macarii Patriarchæ Antiocheni, quibus gloriabãtur omnes se vnum instar omnium habere Honorium Romanum Pontificem, quem sequerentur dogmatis assertorem.

At

VII. *Laborat vt Honorius inter damnatos recenseatur.*

A At cũ magno Dei beneficio veritas diu exulans œcumenici Concilij sententia fuit nobis postliminio restituta, proditumq. luce clara, sero licet, nos omnes secutos Honorium, hactenus errauisse; æquo animo passi sumus (Macario cum suis excepto) vna cum hæresi iure damnari. Sed resipiscentes, mirati sumus inter nos & ante nos Honorium non numeratum, quem vnum omnes in primis sectæ prædicabamus Antistitem. Num quia mortuus damnari non debuit? Sed hac ratione nec tot prædecessores mei, quos diximus, damnari debuerunt ante defuncti. Verum soluit Quinta Synodus nodum istum, damnans hæreticos, qui ante plura sæcula vixerant, hactenus, indemnatos. Aeque ergo omnes errantes vel teneat vna sñia, vel æque absoluat indulgẽtia: nulla sit acceptio personarũ. Si eximitur e numero damnatorum Honorius, cur ego cum prædecessoribus meis perpetua infamiæ nota cũ illis adnumeror? At si non requirant hæc mortui, possum ego superstes tanto inflicto vulnere non dolere? Sed licet sileam, meũ mærorem deuorans patientia: putas ne posteros ista adeo inæqualia prætérituros esse silentio, cum tot viderint in sacris diptychis expunctorũ Patriarcharũ nominum patere opprobrio sempiterno Ecclesiæ nostræ lacunas, contra vero tot Romanos Pontifices in eadem postea restitutos. Sed de his vtpote Orthodoxis facesset inuidia: de Hono-
B rio certe iustæ numquam erunt cessaturæ querelæ aduersus Synodum, atque te ipsum, Imperator, qui Synodalibus Actis præsens fueris, & tacueris, cum tale vulnus inflictum est Synodo dum acceptione personarum, humano fauore potius quam iustitia actum esse intelligetur, quod inter hæreticos condemnatos non inueniatur numeratus Honorius.

VIII. *Suam causam Theodorus agit.*

Vt demum perorans meam causam absoluam: Quia abs te dignus sum existimatus, vt in pristinam amplissimæ dignitatis sedem rectæ fidei confessione restituar; idem ipse non relinquar in Synodalibus Actis numeratus inter hæreticos. Si ad honores reuocor, cur infamia sugillatum chartæ indelebili nota me retinent? quæ & hac ex parte te quoque afficiant contumelia, quod talem ad sedem Patriarchalem prouehendum curaueris, quem œcumenicæ Synodi Acta hæreticum esse conclament, & vt hæreticum damnent. Quem Patriarcham facis, hæreticum scriptum manere ne patiaris: sit integra restitutio, vt sit integrum beneficium, atque meæ omni ex parte consultum sit dignitati, ne & tui iudicij æstimatio de mea restitutione testimonio Actorum Synodalium apud posteros male audiat.

IX. *Quid fraudulenter actũ per Theodorum.*

Exigit & id abs te Ecclesia Constantinopolitana, quæ non sine lacrymis iugiter te interpellat
C vocibus istis; Post tot funera meorum Antistitum, tua benignitate deposui vestem viduitatis meę reduce sponso. Sed numquid [a] non iste torris est erutus de igne? Si est sponsus, cur adhuc indutus sordibus astat? cur inquam inter damnatos hæreticos computatur? Iubeas auferri eiusmodi vestimenta sordida, atque indui candidis indumentis, & splendentem super caput eius imponi cydarim. Sic mihi placeat sponsus meus, vt nec nomine tenus damnatis iungatur hæreticis. Ista inquam & alia his maiora Theodorum omnium malorum opificem adhibuisse machinamenta ad perficiendum quod cuperet, quisque prudens facile existimare poterit, cum ad persuadendum Imperatori vteretur non eloquentia tantum, sed compararis ad decipiendum summa arte vndique fraudibus: quousque tandem voti compos factus, in suum arbitrium acceptis Synodalibus Actis, eadem (vt dictum est superius) vitiauit atque corrupit, suum nomen e numero subtrahens damnatorum, adiungens eis Honorium Romanum Põtificem, prædecessores vero Patriarchas hęreticos Thomam & alios collocans inter pios.

a Zach. 3.

X.

Ista quidem cum audis, haud puto, prudens lector, dices excogitatum a nobis esse figmentum, sed firmissimum argumentum, si in memoriam reuoces, quæ anno superiori, cum de Honorio, ipso
D que Theodoro & alijs egimus, dicta sunt. Si itaque veritatis adeo amator es, vt latentem etiam studeas eam consequi coniecturis, vtique te eam nactum esse gaudebis, cum istud ipsa Acta Synodalia clament, lugeantq. sua vulnera, atque esse manu scorpij deprauata, pluribus additis, atque itidẽ pluribus mutilatis, non ab alio, quam ab eo qui comprehensus est fur, pessimo Theodoro, deplorent. Neque enim in aliis, quam in his dices insumptum esse Constantinopoli annum vnum ac septem menses vsque ad successoris Agathonis ordinationem, quando tandem dimissi sunt ab Imperatore legati redire Romam ad nouum Pontificem. Quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus. Interea vero quæ reliqua sunt anni huius rerum gestarum, ordine temporis prosequamur.

XI. *Concilium Rothomagense.*

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ spectat, nihil pręterea memoria dignum Annales exhibẽt, nisi quod hoc anno celebratum fuisse reperitur in Gallia Concilium generale Rothomagense sub sancto Ansberto eiusdem ciuitatis Episcopo, cuius Acta desiderantur: tantum enim mentio de ipso est apud Angradum monachũ, dum eius sancti res gestas est prosecutus, agẽsq. de rebus monasterij Fontanellensis, hæc habet [b]: Facta est autem hæc priuilegij auctoritas sub anno Dominicæ in-
E carnationis sexcentesimo octogesimosecũdo, Indictione decima, qui est annus præfati gloriosi Regis Theodorici tertiusdecimus, & præfati venerandi præsulis Pontificatus annus quintus, in Synodo generali Rothomago vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & sanctæ Ecclesiæ vtilitatibus profutura disputata sunt. Affuerunt quoque & sancti Pontifices, alijq. venerabiles viri ab ipso præcipuo Præsule euocati, quorum subter tenentur nomina adscripta;

b [Extant apud Sur. die 9. Febru. tom. 1.

XII. *Episc. Concilij Rothomagensis.*

Ansbertus Archiepiscopus vrbis Rothomagensis huic Concilio præfui & subscripsi. Radbertus Episcopus, Regulus Episcopus, Airadus Episcopus Carnotenæ vrbis, Ausoaldus Episcopus Pictauiensis vrbis, Aquilinus Episcopus Ebroicinæ vrbis, Cadoenus Episcopus, Arnonius Episcopus, Saluius Episcopus, Desiderius Episcopus, Fulcrannus Episcopus, Ioannes Episcopus, Vuillebertus Episcopus, Gerebaldus Episcopus Baiocassinæ vrbis, Taurinus Episcopus, Annobertus Episcop' Sagiensis vrbis. Celsus Abba, Audomarus Abba, Scladio Abba, Bosochindus Abba, Genardus Vicedominus gloriosus antefati magni Pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus, & Fortianus Archidiaconi venerandi. Aderat quoque presbyterorum residentium & diaconorum circum astantiũ

magnus

magnus numerus. Ragnomirus lector, huius sancti Cõcilii gesta, & hanc priuilegij auctoritatem, A
ipso sancto Pontifice iubente, recognouit & subscripsi.] Quodnam autem eiusmodi priuilegium
esset, idem auctor paulo superius his verbis significat:

XIII. *De priuilegio monasterij Fontanellen.*

Priuilegij sui auctoritatem eidem edidit, vt per succedentia tempora (secundum sancti Patris
Benedicti regulam, & vt præcedentium Regum, Clodouei videlicet & Clotharij, simulq. Childeri
ci & Theodorici priuilegiorum auctoritates dorent) ex semetipsis sibi perennibus temporib. Ab-
batem eligerent. In qua etiam iustæ alligationis verbo præsentes futurosq. qui ibidem Domino mi
litaturi erant, constringit, vt sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posteri eorum secun
dum regulam sancti Patris Benedicti fideliter Christo deseruirent. Quod si aliquãdo, peccatis exi
gentibus, aut negligentia pastorali a via rectitudinis & obseruatione regulæ sancti Benedicti in fu
turo deuiare conarentur, aut cogerentur: tunc conuocatio sanctorum sacerdotum, reliquorumq.
militum Christi vnanimiter fieret, eorumq. per consilium in pristinum reducerentur statum. Si ve
ro hac Pontificali auctoritate postposita, qualibet cauillatione sinistram elegissent vitam ac con-
uersationem tenere: sub vinculo anathematis æternaliter se dãnandos scirent.] hactenus ex Actis
Rothomagensis Concilij Angradus. B

XIV. *S. Audomarus Abbas.*

Quem autem legisti Audomarum Abbatem eidem Synodo interfuisse, hunc fuisse putamus
mirandæ sanctitatis virum, qui alumnus fuit monasterij Luxouiensis, & his temporibus monaste
rio præerat; postea vero electus Morinensis Episcopus, Apostolico munere in conuertendis ad fidẽ
Gentilibus claruit, licet in Actis eius de monastica præfectura verbum nullum. De Aquilino vero
Ebroicensi Episcopo, qui eidem Synodo interfuit, certum est ipsum egregia claruisse sanctitate, &
inter sanctos relatum anniuersaria memoria coli decimanona mensis Octobris. extant eius vitæ
preclaræ Acta [a].

S. Aquilinus Episcop[9] Ebroicen.

[a] Apud Sur. die 19. Octobris to. 5.

IESV CHRISTI ANNVS 683. | LEONIS PAP. II. ANNVS 1. | CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 16.

I. *Leo II. Pap. creatur.*

ANnus Christi sequitur sexcentesimus octogesimustertius, Indictione vndecima: quo, vbi Ec- C
clesia Romana pastore vacasset (vt diximus ex Anastasio) anno vno, mensibus septem, ac die
bus quinque, tandem accepit Leonem Pontificem huius nominis secundum, creatum, siue potius
ordinatum decimaquinta mensis Augusti. De cuius ordinatione hęc apud eumdem Anastasium:
Suprascriptus sanctissimus vir ordinatus est a tribus Episcopis, id est, Andrea Ostiensi, Ioãne Por
tuensi, & Placentino Veliternensi, pro eo quod Ecclesia Albanensis Episcopum minime habuit.]
hęc ipse, qui & de eius doctrina atque moribus illa scribit: Leo natione Siculus, ex patre Paulo, vir
eloquentissimus, in diuinis Scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaq. lingua eruditus, can-
tilena & psalmodia præcipuus, & in earũ sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quo-
que scholasticus, eloquendi maiori lectione polita, exhortator omnium bonorum operum, plerisq.
* florentissimam ingerens sciẽtiam, paupertatis amator, & erga inopum prouisionem non solum
mentis pietate, sed & studij sui labore solicitus.] hæc de eius moribus atque scientia Anastasius. Iã
vero reliqua prosequamur.

* plebiq.

II. *Acta mutata Romã missa.*

Vbi autem arbitrio Imperatoris confirmantis electionem Romani Pontificis Leo Papa Pon-
tificatum administrandum accepit, idem Imperator detentos hactenus legatos Apostolicæ sedis D
Romam redire permisit, quibus & Synodalia Acta a Theodoro (vt diximus) deprauata, non (vt pse
tulit) castigata, eademq. Græce scripta, Romam ad Pontificem perferenda tradidit; quæ accepta
Leo Latinitate donauit. Fuisse in eis nomen Honorij inter damnatos hęreticos numeratum inuen
tum, prout eadem quæ prę manibus habentur Acta præseferunt, æque Anastasius assentitur, qui ta
men in Agathone (vt vidimus) dum agit de eadem Synodo numeratq. singulas Actiones, atque res
gestas in eis, recensetq. damnatos hæreticos singillatim, nullam de Honorio habuit mentionẽ: vt
intelligas, in legitima Synodo, Actisq. eius temporibus Agathonis nihil penitus (vt anno superiori
demonstratum est) aduersus Honorium Papam fuisse a Patribus definitum, immo neque tentatũ;
secus vero postea, vbi ex hac vita subductus est Agatho. Quas enim inuenit a maioribus scriptas
collegit Anastasius ipse res gestas Romanorum Põtificum, & quæ de singulis Sextæ Synodi Actis
reperit narrata in Agathone, ea in lucem prodidit, & quæ in Leone pariter; sed quæ in Agathone, ea
dem fuisse germana Synodi Acta summatim præstricta liquet, quæ vero in Leone, eadem ex corru
ptis (vt vidimus) eiusdem Sextæ Synodi Actis Romam missis, cum damnatione Honorij recepta
esse a Leone Pontifice, credita sunt a pluribus testificatione litterarum ipsius Leonis, existimãtes E
nimirum eas illius esse: nulla de illis habita exacta in re tanta (vt opus fuisset) inuestigatione.

III.

Quæ si germanæ probari possent, tunc alterum de duobus oportuit euenisse: vel quod eam ini
quissimam conditionem necessitas temporis Leonem subire coegerit, vt si id non fecisset, damna
ta hęresis iterum reuixisset, Actaq. Synodalia aduersus eam abolenda fuissent; vel quod Leo pręte
ritarum rerum ignarus nesciisset, ipsa Acta legitima Sextæ Synodi, atque ipsum præteriisset, quę de
scriptis Honorij epistolis vel per Ioannem Pontificem, vel per Maximum Abbatem declaratio,
siue defensio pręcessisset. Sed horum neutrum in Pontifice culpa caruisset. Ceterum versamur in P
funda rerum obscuritate, vt nonnisi manu tentantes dubie incedere fas sit, cum præsertim quæ re-
periuntur Leonis epistolæ omnino fide careant, vt quæ dicẽtur inferius demonstrabunt. Quicquid
sit, illud vnum assertum sæpe superius & multipliciter demonstratum, quod verum certumq. exi-
stat, firmissimum semper erit, & omni ex parte inconcussum atq. solidum permanebit, nempe Ho-
norium nequaquam fuisse hæreticum, neque in legitima Synodo esse damnatum, vel potuisse iure
damnari:

Honorij fides Catholica non potest labefactari.

A damnari: adeo vt quæcumque aduersus hæc, & a quocumque dicta fuerint, necesse sit penitus eua
nescere. quamobrem magis ipse Leo, si quæ feruntur, vere ipsius essent epistolæ, indigeret apolo-
gia quod cedere visus esset Græcorum imposturæ de Honorij affetta falsa damnatione. at ipsæ esse
adulterinæ, penitus conuincuntur.

Sed antequam de fide Leonis epistolarum exacta discussio fiat; quæ acciderint cōdemnatis hæ
reticis Romam Constantinopoli missis, cum legati rediere in Vrbē, ex Anastasij verbis hic descri- IV.
bamus. sic enim se habent: Verumtamen suprascriptos defensores malorum hæreticos, Macarium
Stephanum, Polychronium, & Anastasium, dum nollent a suo recedere proposito, per diuersa mo-
nasteria Leo retrusit. Qui prædictus sanctissimus Leo absoluit duos viros in percipienda commu
nione, qui de regia vrbe cum prædicto Macario & ceteris in Romanam directi sunt ciuitatem, nec
dum a Synodo anathematizatos, id est, Anastasium presbyterum, ac Leontium diaconum Eccle-
siæ Constantinopolitanæ in die sancto Theophaniæ, exponentes videlicet p propria scripta fidem
suam, iuxta quod & sancta Synodus determinauit, anathematizantes videlicet omnes hæreticos,
sed & suprascriptos viros cōplices, quos sancta Synodus, vel sedes Apostolica anathematizauit.]
B hæc de restitutione lapsorum ex veterrimo Ecclesiæ more, vt alicuius nominis hæretici palinodiā
recantaturi ad Romanam Ecclesiam mitterentur.

Iam vero maximi momenti rem aggrediamur, disquirere scilicet de fide epistolarum Leonis V.
Pontificis; vtpote quibus cum magnopere infametur nomen Honorij, tamen magis ipsius Leonis
fama labefactatur: etenim prophetis improbis a Domino exprobratum est [a], quod occiderent [a] Ezech. 13.
qui non morerentur, & viuificarent eos qui non viuerent, dum scilicet damnarent eos quos Deus
saluaret, absoluerent vero illos quos diuina iustitia condemnaret. Antequam autem Leonis Papæ
epistolarum lectio subijciatur, hic reddendæ erunt litteræ Constantini Imperatoris ad eumdem
Pontificem datæ, quibus dum de rebus in Synodo gestis eumdem reddidit certiorem, se eiusdem
Synodi Acta ad ipsum misisse significat, rogatq. demum, vt quam citius possit Apocrisarium Con-
stantinopolim mittat. Est autem eiusmodi Imperatoris epistolæ titulus:

Leoni sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo veteris & clarissimæ vrbis Romæ, & œcumeni VI.
co Papæ.] & post hæc ista habet adiecta: Missa est mense Decembri, Indictione decima.] Hic iam in
surgunt difficultates, quæ de impostura suspicionem saltem non leuem ingerant. Etenim cum pri
C mę ad Leonem missæ hæ litteræ censeantur, quibus de rebus in Synodo gestis certior redditur: quo
modo accidisse potuit, vt cum Leonem Pontificem mense Augusto (vt vidimus ex Anastasio) crea
ri contigerit, nonnisi post quatuor menses ad eum scripserit Imperator? Sed & quomodo decima
Indictione scripta ab eo epistola dicitur data hoc anno mense Decembri, quo tempore duodecima
esset Indictio, quæ iam a mense Septembri fuerat inchoata? Sed demus mendum in codicem irrep
sisse, vt decima pro duodecima fuerit errore descripta: non enim adeo rigidi censores sumus, vt pro
vno vel altero, qui in numero reperiatur error, si alia concordent, mox arguamus epistolā esse spu-
riam, ac proinde reijciendam; secus vero, si quæ in ea leguntur, ex multis argui possint erroris. Vt
autem in Græcorum scriptis haud ita secure absq. trepidatione libereq. incedere liceat, ipsamet
Sextę Synodi Acta demonstrant (vt alia ad hæc testimonia adducere non sit opus) vbi de ternioni- [b] Extat tom. 2. epist. Rom. Pont. in Leone 2.
bus ad Quintam Synodum additis publicam inspectionem fieri contigit. Sed iam ipsam Impera-
toris videamus epistolam, quæ Latine reddita sic se habet [b]:

Cælorum æternum regnum & beatitudinem expetentes, & ad spiritualem adoptionem pia no VII.
stra cōsilia dirigentes, ea meditamur acerrimus, quibus studia nostra bene euenire possint. Quid [c] Matth. 5.
D igitur Dominus in Euangelijs [c] pollicitus est? Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Ad
hoc autem promissum, quo ad diuinam cognationem extollimur, & adoptionis nobilitatem asse-
quimur, peruenire cupientes, ipsumq. Christum imitantes, a quo sumus corona redimiti, quiq. in
se ipso omnia Deo reconciliauit; ad pacem & concordiam adducere studemus nostram Christi a-
mantissimam Rempublicam. Præcipue vero nobis curæ est sanctarum Dei Ecclesiarum ordo, assi
dueq. hoc prospicimus, vt vnitatem fidei conciliemus. Quamobrem valde succensuimus, nec modi
ce potuimus ferre tantum hoc, quod diuturnitate temporis corroboratum est dissidium, vt ab infi
delibus ij qui Christum diligunt irriderentur, illisque lætitię fuerint odia inter se Christianorum.
Nam illorum oppugnationem omittentes, alij in alios linguas quasi nouaculam acutam maledi-
ctis & conuicijs armabant, fidemque dissensionibus discindebant.

Hæc ante ætatem nostram cœpta, & ad tantam progressa maliriam, vt insanabile illud malum VIII.
esse videretur, comprimere, difficile ac molestum erat, molestius vero prætermittere. Irritabant
Deum, nostram quoq. mansuetudinem irritabant. Non aliter igitur morbū Ecclesias opprimētem
curare in animū induximus, quā vt Dei sacerdotes & cultores, taliumq. curatores malorum ad de
E liberatiouē & consilia habenda hortaremur. Compluries enim Ecclesia impressionibus hæresum
periculose ægrotauit: at non aliter orthodoxiæ accepit medicinam, quam piorum & Christi aman
tium Imperatorum adhortatione, sacerdotum vero a Deo institutorum consilijs ac cœtibus.

Quapropter sancti Papæ Agathonis beatitudinem pijs apicibus nostris sumus hortati, vt ali- IX.
quot mitteret, qui eius personā obtinerent.] Hic siste gradum, quod offendiculū haud facile supe-
randū occurrit. Apertum siquidem conuincitur esse mendaciū, quod his litteris dicitur, de Synodo
cogenda scriptas esse litteras Imperatoris ad Agathonē: siquidē nullæ ea de re ad Agathonem, sed
ad prædecessorē eius Donū Pontificē eo argumēto datæ fuerunt litteræ, id testāte ipso Imperatore
in litteris ad Georgiū, idq. pariter asserente Agathone in epistola ad Imperatores scripta, id etiam
Actibus Syodalibus, id denique Anastasio Bibliothecario & alijs affirmantibus. Sed reliqua pro
sequamur:

Ceterisq. sanctissimis Præsulibus denunciauimus, vt sibi quisque subditos venerabiles sacer- X.
dotes conuocantes, omnes simul in nostram a Deo conseruandam & regiam vrbem conuenirent,

vt putrefacti & scandalizantis membri inutilitatem excinderent,cum maxime nollent curam re- A
cipere,ceterumq.Christi corroborarêt corpus doctrina & cataplasmatibus pietatis. Expedit enim
(vt euangelice dicatur)vt vnum membrum pereat,& conseruetur totius Ecclesiæ plenitudo. Et
quidem ex nostra aduocatione & iussione,cum & ij qui a parte sunt vestræ beatitudinis, & qui
cum ipsa post ipsam solium obtinent sanctissimi Patriarchæ,ceteriq.omnes alij Episcopi conue
nissent,& consedissent vna cum nostra pietatis studiosa trâquillitate,de fide tractatus est habitus.

XI. Cumq.protinus suggestionem sancti Papæ Agathonis ad potestatem nostram ij qui vice eius
fungebantur obtulissent,nêpe Abundantius,& Ioânes,& Ioannes, sanctissimi Epi, Theodorus &
Georgius Deo amabilissimi presbyteri,& Ioannes Deo amabilis Archidiaconus, & Cõstantinus
venerabilis hypodiaconus,& Theodorus Deo amabilis presbyter Ecclesiæ Rauennæ,quiq.cum
ipsis eam serenitati nostræ porrexerunt:quam cum iussissemus omnibus audientibus recitari,sa
ne nec adulteratæ fidei characterem in ea perspeximus.

XII. Perpensis enim Euangelicis & Apostolicis vocibus,comparatisq.cum ipsa ijs quæ a sanctis &
vniuersalibus Concilijs statura ac definita sunt;collatis præterea testimonijs,quæ afferebat,cum
paternis libris:nihil non concinens inuentum est,ac nihilum immutata veræ confessionis ratio in B
ea perspecta. Ac veluti principem Apostolici chori,primiq.loci Antistitem Petrum côtuiti sumus
mentium nostrarum oculis,totius dispensationis mysterium diuinitus eloquentem, verbaq. hæc
a Matth.16. per eas litteras Christo facientem [a]: Tu es Christus Filius Dei viui. Nam ipsum totum Christũ
nobis sacræ eius litteræ differendo exprimebant:qđ omnes libentib.animis sincereq.accepimus.

XIII. Solus autem cum ijs,quibuscum abreptus est,defecit a nobis Macarius, qui pro suo nomine
felix non est,is qui Antiochensium vrbis Præsul fuit:ab iugo Christi se subduxit, & a sacerdotali
conuentu exiliit,ac renuit sanctissimis Agathonis litteris assentiri,veluti in ipsum coryphæum ac
principem Petrum insaniens. Non defuere monita,crebra hortatio adhibita est ei:omnes enim cõ
uersionis vias monstrauimus,quid non dicentes?quid non molientes atq.intentantes?eorũ maxi-
me quæ a sacerdotali collegio separant. Abeuntem sequebamur ac retinebamus: ob commisera-
tionem viscera nostra dilacerabantur,cum ille disiungeretur a Domini grege. Sed facies meretri-
cis facta est ei,ac inuerecundiæ induit personam, vnaq. exhortationem & pietatem depulit: non
enim intellexit,vt intelligeret,& verbum sanctum abominatus est. Cur autẽ in hac narratione lon-
giores sumus,cum ea in Actis subtilius & accuratius explicentur? Quæ cum ad vos missa sint, om C
nium quę mota & tractata sunt,cognitionem inuestigate. Quoniam vero ita obduruit,ac in neruũ
ferreũ ceruicem intendit,faciemq.suam fecit ferreã, aures aggrauauit,ne audiret,& cor statuit per
uicax,ne exaudiret legem: Lex enim de Sion exit, ab Apostolico montis cacumine doctrina: pro-
pterea sanctum & vniuersale Concilium eumdem insanum Macarium cum eius hæreseos socijs
pontificali habitu nudauit.

XIV. Ipsi vero scriptis precibus serenitatem nostram communiter omnes precati sunt, vt se ad ve-
stram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus,eosque ad vos misimus,vestro paterno iudicio
omnem ipsorum causam permittentes. Sacram autem ac venerabilem definitionem factum Con-
cilium edidit,cui & subscripsimus,ac pijs nostris edictis eam sanciuimus,adhortati omnem Chri-
sti amantem populum nostrum,vt fidei ibi perscriptæ obsequeretur,nec vllam prorsus hæreticam
sectam comminisceretur.

b Matth.16. Gloria Deo,qui gloriosa facit,ac fidem apud nos integram conseruauit. Quomodo enim id fa
cturus non erat in ea petra,super quam ipse Ecclesiam fundauit [b], ac prædixit numquam fore
vt portæ inferi hæreticis insidijs aduersus eam pręualerent? a qua tamquam e cælorum conuexis D
veræ confessionis sermo effulsit,animas diligentium Christum illustrauit,suscitauitq. refrigeratã
orthodoxiam. Hæc,respiciente nos & adiuuante Deo,confecimus,Christiq.oues in vnum gregem
adduximus,quæ a mercenarijs pastoribus,qui nec pastores sunt,amplius non decipiuntur, nec lu-
porum preda sunt,sed ab vno & solo pastore bono pascuntur, quicum & vos pascere ac pro ouibus
animam ponere iussi estis.

XV. Quamobrem viriliter age,& confortare,& verbi gladio accingere,eumq. exacue zelo diuino:
sta firmus propugnator pietatis,omnemq.hæreticum auditum & introductionem præcidere stu-
de,quemadmodum & primitus Iudaici auditus sensum gladio percutiens Petrus abstulit, legalis
& seruilis Synagogæ præsignificans surditatem. Extende securim spiritus,& omnem arborem fe-
rentem fructus hæreseos aut immuta erudiendo,aut canonicis pœnis excinde,& igni futuræ gehẽ
næ transmitte: vt præcisis ijs omnibus quæ fidem labefactant,valens sit atq.integrum Ecclesiæ cor
pus pace spiritus connexum & coagmentatum:qua stante & immota, conquassatur inimicorum
factio atq.impugnatio. Per petram fidei confirmatur,solium nostræ serenitatis,consilia & conatus
potestatis nostræ ad communem vtilitatem diriguntur,ac totius Romanæ Reipublicæ status cum E
tranquillitate fidei tranquillatur.

XVI. Hortamur porro vestrum sacratissimum verticem,vt quamprimum mittat designatum ab ea
Apocrisarium, vt is in regia & a Deo conseruanda nostra vrbe degat,& in emergentib. siue dogma
ticis siue canonicis,ac prorsus in omnibus Ecclesiasticis negotijs vestræ sanctitatis exprimat ac
gerat personam. Vale in Domino beatissime, & pro potestate nostra quam maximo studio orare
intende. *Subscriptio piissimi Imperatoris.* Deus te in multa tempora custodiat,sanctissime & beatissi
me Pater.]hactenus ad Leonem Papam Imperatoris litteræ.

XVII. Quæ vero ad Constantinum reddita habetur Leonis epistola,arguitur in multis impostura es-
De epistola Leonis ad Constantinum Imp. se:etenim ipsa in fine data scribitur Nonis Maij, Indictione decima. Verum in textu hæc his cõtra
ria habet: Denique legatos huius Apostolicæ sedis matris vestræ Romanæ Ecclesiæ,pietatis vestræ
famulos,id est,Theodorum & Georgium presbyteros,& Ioannem diaconum filios nostros, atq.
Constantinum subdiaconum Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ,vna cum personis quæ cum eis
profectæ

A profectæ fuerant, quæ a prædecessore meo Apostolicæ memoriæ Agathone Papa per octauam In-
dictionem pro causa fidei, vestra pietate iubente, illuc directæ fuerãt, per nuper elapsam decimam
Indictionem, mense Iulio, cum diualib. clementiæ vestræ apicibus & Synodalib. gestis cũ magno
iucunditatis gaudio in Domino exultantes suscepimus.] hæc inquam cum in ea scripta reperian-
tur, manifesti erroris arguuntur. Etenim quomodo per elapsam decimam Indictionem, mense Io
lio scribit se accepisse litteras & alia Synodi monumenta, si redditæ ipsæ litteræ habentur mense
Maio, decima Indictione? Sed quomodo mense Iulio potuit Leo suscepisse legatos vna cum litte-
ris, si cum decem tantum menses sedisse ipse Pontifex reperiatur, ad dictum Iulium mensem mi-
nime potuerit peruenisse, quem creatum constat (vt dictum est) Augusto mense?

Quæ præterea ratio t pis, vt scriptas litteras ab Imperatore ad Leonem mense Decẽbri, inchoa XVIII.
ta iam duodecima Indictione, eas ipse dicat se accepisse decima Indictione? Vides, lector, vndiq.
nutare, quæ solido veritatis fundamento carent. Sed leuia dixeris plane hæc, cum audieris quæ in
quatuor reliquis epistolis eiusdem Leonis nomine scriptis reperiuntur absurda, & nonnisi manu *Leonis Papæ*
impostoris furmata portenta. Optassem quidem omnes has hic tibi ob oculos descriptas propone *nomine fictæ e-*
B re epistolas, nisi veritus essem te earum fuisse nimiæ prolixitatis pertæsum, & penitus fastidio supe *pistolæ.*
ratũ: at præstitissem hoc nihilominus, nisi ipsæ cusæ secundo tomo epistolarum Romanorum Pon-
tificum extarent, vbi quisq. pro animi arbitrio legere valeat. Sed ne videamur præterijsse ob id eas,
quod nomen Honorij infametur; accipe quæ de eo cum alijs damnatis hæreticis habeantur in pri
ma epistola ad Constantinum:

Pariter anathematizamus noui erroris inuentores, id est, Theodorum Pharanitanum Episco- XIX.
pum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ Ecclesiæ
successores magis quàm Præsules, necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non
Apostolicæ traditionis doctrina instrauit, sed profana proditione immaculatam fidem subuertere
conatus est. Et oẽs qui in suo errore defuncti sunt, simpliciter anathematizamus.] hæc ibi. At quã
tum sunt ista indigna Leone: compello auctorem, qui scripsit: Quomodo tua sententia inter dam
natos Honorium numeras, si tuamet assertione eos tantum defunctos condemnare te dicis, qui in
suo errore defuncti sunt? Quid ais? In communicatione Catholica Honorius est defunctus, an nõ?
Vtiq. necesse habes asserere, in communicatione esse defunctum, quẽ publico funere Romana Ec
C clesia sepeliuit inter sanctos Pontifices in ecclesia sancti Petri, & vt Catholico Pontifici eidem in
omnibus parentauit. Ergo etiam si daremus Honorium in errorem aliquãdo lapsum, oportuit ab
errore desijsse ante obitum suum, cum eum post obitum vt Catholicum Ecclesia Romana colue
rit; ob idq. etiam tua sententia vendicari idem Honorius e numero damnatorum debuisset.

Sed videamus cuius sint fidei reliquæ quatuor quæ eiusdem Leonis nomine datæ extant epi- XX.
stolę in Hispaniam, quarũ prima inscripta legitur ad omnes Hispaniæ Episcopos, secunda ad Qui
ricum Episcopum, tertia ad Simplicium Comitem, quarta vero ad Eruigium Regem, omnesque
eiusdem argumenti, nimirum quod absoluta œcumenica Synodo, ipse in Hispaniã mittat per Pe-
trum Notarium Regionarium eius fidei definitionem, acclamatorium insuper sermonem Syno-
di ad Imperatorem, necnon eiusdem Imperatoris edictum; quo ipsorum omnium subscriptionib.
munirentur, quæ in œcumenico Concilio statuta fuissent. Parcimus, inquam, hic eas omnes descri
bere, ne nimia prolixitate (vt diximus) te obrui conquereris. habes vbi legas in tomo secundo epi
stolarum Romanorum Pontificum. hic tibi tantum ex eis ea loca reddemus, quibus eædem pos-
sint argui imposturæ.

D Atq. illud primum, quod ad tempus spectat, dum in singulis istis epistolis asseritur ipsam œcu XXI.
menicam Synodum absolutam fuisse nona Indictione: posset indulgendo eiusmodi dissimulari er
ror, si semel id dictum, in vna ve ipsarum tantum reperiretur assertum, incusando librarij oscitan-
tiam, qui loco decimæ nonam posuerit. Verum cum id in singulis haud obiter positum, sed asser-
tum & inculcatum sæpius habeatur; non eas Leonis epistolas, quem ea quæ sunt temporis mini-
me præterijsse potuerunt, sed potius Leonis nomine suppositas esse, quilibet poterit facile existi-
mare. Porro œcumenicam Synodum decima iam inchoata Indictione absolutam fuisse, nouissima
eiusdem Acta declarant: vt de his iure dubitari non possit. Hæc igitur cum in singulis inueniantur
epistolis illis, singulas arguunt falsitatis. Iam vero grauiora, quæ priuatim reperiantur in singulis,
videamus.

In epistola, quæ ad Hispaniarum Præsules scripta est, hæc habentur: De diuersis autem Conci XXII.
lijs huic sanctæ Apostolicæ sedi, cui ministerio fungimur, subiacentibus, Archiepiscopi sunt a no- *De epistola ad*
bis destinati, qui cum pio Principe, simul & omnibus qui eius mandato conuenerunt Ecclesiarum *Hispan. Episco-*
Præsulibus præsidentes ac considentes, primum quidem sancta quinq. vniuersalia Concilia, &c.] *pos.*
E Reuoluantur Synodalia Acta eius Sextæ œcumenicæ Synodi, an inueniri possit vel vnus Archiepi-
scopus, qui Roma missus Synodo interfuerit. Cum autem id minime sit reperiri, valde hæc de im
postura roborant argumentum. Sed & quod a se eos esse destinatos Archiepiscopos dicat, seorsum
hos ponens ab eis quos ab Agathone refert missos esse legatos: plane significare videtur, tempori
bus ipsius Leonis etiam Synodum perdurasse, quam quidem ante Agathonis obitum fuisse absolu
tam, eius Acta significant. Videntur ne ista tibi quæ dissimulari vel leuia queant, vel quæ possint ad
scribi librarijs dormitantibus? minime gentium puto. Sed reliqua disquiramus.

Quæ sequitur ordine epistola Leonis nomine, data legitur ad Quiricum fratrem, Episcopum XXIII.
vtique in Hispania positum. Quod autem post generales litteras ad omnes Hispaniarum Episco- *De epistola ad*
pos datas, alias seorsum ad Quiricum scripserit; primarium hunc ipsum Hispaniarum par est exi *Quiricum.*
stimare. Sed quid hoc est? in generali Hispaniarum Concilio, quod hoc anno Toleti celebratum
est quadragintaocto Episcoporum, præter viginti septem, qui per vicarios interfuerunt; & in alio
itidem Toleti anno sequenti habito, inter Episcopos decem & septem, qui præsentes fuerunt,

nullus eius nominis Quiricus reperitur subscriptus alicuius ciuitatis Episcopus. Quis fuit ergo ille Quiricus? Erit plane, lector, vt ex his etiam quam perspicue coarguas imposturam. Quod enim sciſſet qui eas litteras scripsit, eius nominis Antistitem præfuisse Ecclesiæ Toletanæ, existimauit eumdem adhuc his temporibus fuisse superstitem, ob idq. ad ipsum Quiricum vt Primatem seorsum ab alijs honoris causa eodem argumento illas priuatim dedisse litteras; sed falsa existimatione deceptus; siquidem iam ante annos septem (vt vidimus) vita functo Quirico, subrogatus illi fuerat Iulianus qui Concilijs Toletanis, tam præsenti, quam sequenti anno celebratis, primo loco reperitur esse subscriptus, sicut & superius duodecimo Toletano, Quiricus autem vndecimo Toletano celebrato anno Domini sexcentesimo septuagesimoquinto. Potuisset ne præterire Leonem Pontificem, iam longe ante esse defunctum Quiricum, & in locum eius fuisse subrogatum Iulianum? minime quidem, cum Metropolitani recens creati suæ professionis statim solerent ad Romanum Pontificem litteras dare, palliumq. ab ipso petere. Vides igitur, lector, quam perspicue, toto (vt aiunt) cælo, detegi callidas imposturas, ita veritate exigente, vindice Deo, vt mendacia non queant adeo colorari, quin aliqua ex parte, quæ sint, possint intelligi. A

XXIV. *De epistol. ad Simplicium Comitem.* Ad Simplicium vero Comitem quæ sequitur Leonis nomine inscripta habetur epistola. Eius nominis nullus certe legitur in serie illa numerosa Comitum, qui hoc anno interfuisse tertiodecimo Toletano Concilio in eius Actis leguntur, omnes numero vigintiduo. Sed non adeo seueri censores sumus, vt ob id vnum reijciendam esse eam putaremus epistolam. B

XXV. *De epist. ad Eruigium.* Verum audi quæ non ferenda sint in alia epistola, quæ data ab eodem Leone ponitur ad Eruigium Hispaniarum Regem, dum in ea ista leguntur: Per nonam nuper elapsam Indictionem piissimus atq. Christianissimus noster, immo Dei Ecclesiæ filius Imperator ad Apostolicæ memoriæ nostrum decessorem Agathonem Papam atq. Pontificem scripta Imperialia dirigens, affatim hortatus est, vt ab sancta Apostolicæ sedis Ecclesia de omnibus adiacentibus ei reuerendis Concilijs legatos, tam de Ecclesiarum Præsulibus, quamq de aliis ordinibus Ecclesiasticis, cum dogmaticis litteris, venerabiliumq. Patrum libris ac testimonijs instructos, in regiam Constantinopolitanam vrbem dirigeret. &c.] quæ omnia falsitatis multipliciter arguuntur.

XXVI. Primum enim omnium in his patens mendacium redarguitur, quod eiusmodi argumenti litteras non ad Agathonem Imperator scripsit, sed ad eius prædecessorem Donum Pōtificem, quod & superius ostendimus ex ipsis litteris Agathonis, & alijs ab Imperatore ad Georgium datis, nec non ex ipsis Actis Sextæ Synodi. Quod insup eas esse scriptas tradit ab Imperatore nona Indictione, atq. falsissimum deprehenditur, eo quod illę ad Donum litteræ Imperatoris datæ reperiantur Indictione sexta, prid. Id. Augusti. Sicq. omni ex parte eædem litterę conuincuntur fuisse mendaces, atq. plane quæ Leoni adscribantur indignæ. At hæc non tam pro defensione Honorij, quam Leonis, a nobis dicta sint: siquidem Honorius his non indiget, qui ijsdem suis litteris, quibus videtur condemnatus, absoluitur; Leo autem condemnando Honorium (si fecisset) graui se crimini obligans, in se ipsum potius sententiam dixisset. C

XXVII. *Desiderantur germanæ Leonis litteræ.* Quod rursum spectat ad easdem litteras a Leone in Hispanias missas, haud inficias imus aliquas scriptas esse de his epistolas ab eodem Pontifice in Hispanias: id enim Acta Synodalia decimæquartæ Synodi Toletanæ demonstrant: sed diuersas has ab illis fuisse, quæ sunt superius dicta, declarant. Quibus & ad euidentiorem demonstrationem adijcias, quod cum in litteris illis dicātur mitti in Hispaniam non ipsa Synodalia Acta, sed tantum definitio Synodi, edictum Imperatoris, & Synodi sermo acclamatorius ad eumdem, minima quidem Actorū pars; in Synodi vero Toletanæ decimæquartæ canone secundo testentur Episcopi, se accepisse cum Leonis Pontificis litteris ipsa integra gesta Synodalia, Per quæ (quod ipsi aiunt) omnis ordo gestorum, gestaq. ordinum dilucide, vt acta sunt, nostris sensibus patuerunt] vtique eas litteras diuersas esse ab illis quæ vere Leo Pontifex scripsit, apparet. Sed iam agamus de ipso Concilio Toletano. D

XXVIII. *Toletanum Cōcilium decimū tertium.* Hoc igitur anno pridie Nonas Nouembris habita est Synodus Toletana decimatertia ordine posita, ipsius Eruigij Regis anno quarto inchoato mense Octobri, quo (vt dictum est superius) creari contigit. In sequenti Synodo Toletana nominatur istud Cōcilium generale, eo quod ex omnibus Hispaniæ prouincijs vna simul conuenissent Episcopi omnes quadragintaocto, Vicarij vero Episcoporum vigintiseptem.

XXIX. *Res gestę in Synodo.* Interfuit huic Toletano Concilio ipse Eruigius Rex, prælocutusq. in Synodo, Patres hortatus est ad Ecclesiasticam disciplinam optime disponendam; tomumq. offerens legendum, inde e Patrum consessu discessit, liberam illis relinquens de omnibus agendi facultatem. Lectum deinde est volumen Regis, quo indulgentia continebatur concessa illis qui tempore prædecessoris Regis Vuambæ tyrannum fuerant consectati, insuper relaxatio tributorum vsque ad regni sui annum primum debitorum.

XXX. *Modestia antiquorum Regū Hispan.* His & alijs auditis, ac recitatis quæ ad firmandam Catholicam fidem spectare viderentur, tredecim a Patribus sanciti sunt canones, tum de his quæ Rex ab eis decerni petierat, tum de aliis causis Ecclesiasticis: in quibus plane eluxit modestia Regis, cum per Episcopos sanciri vellet, quæ Regis videntur esse iuris, nempe de restituendis in pristinos honores & bona, qui sectati tyrannū fuissent, & alia huiusmodi: vt nihil magis cupere viderentur ipsi Reges, quā ciuilia etiā quæq. negotia ad Episcopale forum referre. Vnde magis, lector, deplores nostra miserrima tēpora, quibus nihil solicitius, vigilantius, ac vehementius Præsides prouinciarū agant, quam vt Ecclesiasticū tribunal solitarium reddentes, causas Ecclesiasticas in sæculare iudicium quibusvis prætextibus trahant. E

XXXI. *De ijs qui vim etiā a Sanctis repetere solerent.* Multa alia sunt eiusdem Concilij obseruatione digna, quæ breuitatis causa præterimus. Illud sat erit referre, quod habetur in canone septimo verbis istis: Illos dicimus, qui obstinatæ mentis dolositate confusi, cum aliqua eos molestis fraternorum iurgiorum pupugerit, insana illico temeritate abrepti, altaria nudantes, sacratis vestibus exuunt, luminaria subtrahunt, ac diuinorum sacrificiorum

A crificiorum cultû, malitia intercedente, subducunt: & quod in hominibus se vindicare nô possunt, iniuriam Deo (quod peius est) inferunt, &c.] Prodijsse sciendum est eiusmodi prauû vsum ex sanctorum exemplis male acceptis: quod enim illi diuini Spiritus impulsu interdum zelo diuino æstuantes fecisse leguntur, isti amaritudine animi in vindictam fratrum perperam vsurpabant. Dictum est namq. superiori tomo ex Gregorio Turonensi de sanctis Episcopis, quod aduersus potentiores bona Ecclesiæ inuadentes eo modo solerent excitare sanctos illos, quorum essent ablata bona, post alia remedia frustra tentata: accidebatq. vt propediem vindicta diuinitus immissa pertingeret delinquentem. Quod vero semel aut iterum sancti viri fecissent magna ex causa, nec nisi diuino impellente Spiritu, isti passim ad priuatam iniuriam vindicandam impie vsurpabant: quod ne amplius quis tentare aliquando præsumeret, Patres sancito canone vetuerunt. Sed missis his, reliqua in eodem Concilio constituta tu leges: nos rerum gestarum seriem temporis ordine prosequamur.

XXXII. *Acta Synodalia missa ad Episcopos.*

Celebrato Concilio, cum iam reuersi essent ad suas Ecclesias qui interfuerant sacerdotes, allatæ fuit in Hispaniam litteræ Leonis Romani Pontificis, simulq. Sextæ Synodi œcumenicæ Synodalia

B Acta ab ipso missa: cum vero nec tempus opportunum esset, ingruente sæua hieme, eos iterum conuocandi, visum est in sequentem annum differe eiusmodi rei tractationê. Ne autem istiusmodi mora aliquam inobedientiæ suspicionem posset afferre, consultum fuit, vt interim ea per Ecclesias ad Episcopos mitterentur, vt confirmatio rerum in œcumenico conuentu gestarum fieret, quæ vna cum apologia de dilato negotio ad Romanum Pontificem daretur. Testantur hæc canones decimæquartæ Synodi Toletanæ anno sequenti habitæ, quorum secundus de missis a S. Leone Papa Synodalibus Actis hæc primum habet:

XXXIII. *De actis Synodalibus Roma missis.*

Clara omnes notio populos Hispaniæ implet, quod decurrentis euoluti temporis serie per Romani Præsulis baiulum gesta Synodalia societati nostræ aduecta sunt; quibus Côstantinopoli, Côstantino pio & religioso Principe mediante, magna & sublimi copia aggregata Pontificum, Apollinaris dogma comperimus fuisse destructum. Cum quibus etiâ gestis, Leonis quoq. antiquæ Romæ Pontificis inuitatoria epistolaris gratiæ consulta suscepimus, per quæ omnis ordo gestorum, gestaq. ordinû dilucide, vt acta sunt, nostris sensibus patuerunt. In cuius etiâ gratioso epistolæ tractu ad hoc omnes Præsules Hispaniæ inuitati sunt, vt prædicta Synodalia instituta, quæ miserat, no

C stri etiam vigoris manerent auctoritate suffulta, omnibusq. per nos sub regno Hispaniæ consistentibus patesceret diuulganda.] hæc de missis Synodalibus Actis vna cum litteris Leonis Papæ tunc viuentis. Excusationem aût, quod non licuerit eis statim conuenire, simul continent sequentes canones tertius & quartus; quos hic tibi pariter reddere, ratio exigit argumenti. sic enim se habent:

XXXIV. *De legatione missa ab Hispania ad Rom. Pont.*

Et hæc siquidem totius allegationis illatio exhibita nobis est, temporis infesti vrgente pressura, quo non solum tellus omnis hiemali stricta gelu, glaciali niuium immensitate duruerat; sed & tunc, quando ex generali Concilio nos absolutos iam esse constabar. Quo gemino obsistentis causæ obice præpediri, generaliter iterato tunc non quiuimus aggregari, quos & vicina Concilij absolutio proprijs sedibus reddiderat imminutos, & procellosi temporis aduersitas non sinebat iterû adunari dispersos.] Quodnam autem remedium adhibitum sit, vt absq. mora Romano Pontifici satisfacerent Hispaniarum Episcopi, ita ibidem ipsi dicere pergunt: Sed licet in vnum generaliter colligi per idem tempus Hispanorum omnium Præsulum societas nequiuisset, sparsis tamen sedibus atq. locis præfatas gestorum regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus, approbantes in his de vtrarûq. Iesu Christi Filij Dei differentia naturarum, quo gemina in eo voluntas

D & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpandæ disputationis edictum, Apostolicæ traditionis stylum. Placuit [a] proinde illo tunc tempore, apologeticæ defensionis nostræ responsis satisfacientes Romano Pontifici, ea ipsa gesta firmare, nostræq. fidei assensum purissima verborum enodatione depromere.] At non ista tantum Hispaniarum Episcopi ad Romanum Pontificem nudo ministerio tabellarij prosecuti sunt, sed honorificam ad eumdem legationem ornauere, de qua hæc ibidem:

a Can. 3. eiusdê Conc. 14. Tolet.

XXXV.

Et quia illic de hac gemina voluntate & operatione Iesu Christi Filij Dei copiose & dilucide insigniuntur quæ vera sunt, quæ iam vtiq. Romanis partibus per legatos Hispaniæ destinata sunt; nunc nobis id operis restat, &c.] hæc ab Hispaniarum Episcopis facta sunt, vbi litteræ Leonis & Acta Sextæ Synodi ad anni huius finem in Hispaniam perlatæ fuere. Quę vero præter hæc in his ijdem Episcopi alia sequenti anno præstiterint, suo loco dicturi sumus. de his hæc modo satis.

E

IESV CHRISTI ANNVS 684. BENEDICTI PAP. II. ANNVS 1. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 17.

I. *Leonis Papæ obitus.*

SExcentesimus octogesimusquartus Redêptoris annus incipit Indictione duodecima: quo Leo Papa, vbi sedisset menses decem & dies octo, moritur quarto Kalendas Iulii, qua die in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos adnumeratus habetur, anniuersario cultu celebrandus. De quo præter illa quæ anno superiori dicta sunt, hæc apud Anastasium leguntur: Huius temporibus per currentes diuales iussiones clementissimi Principis restituta est Ecclesia Rauennas sub ordinatione sedis Apostolicæ, vt defuncto Archiepiscopo, qui electus fuerit, iuxta antiquam consuetudinem in ciuitatem Romanâ veniat ordinandus. Hic fecit constitutû, quod archiuo Ecclesiæ continetur, vt qui ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla consuetudine pro vsu pallij, aut diuersis officijs Ecclesiæ quicquam quis persoluere debeat. Sed nê Mauri quondam Episcopi, *Rauennatis scilicet*

anniuersitas,aut agenda celebraretur,vetuit.]fuit hic Archiepiscopus Ecclesiæ Rauẽnatis in schis A
mate vita functus.pergit Anastasius:Hic fecit ecclesiam in vrbe Roma iuxta sanctam Bibianã, vbi
& corpora sanctorum Simplicij,Faustini,& Beatricis,atque aliorum martyrum recondidit, & ad
nomen beati Pauli Apostoli dedicauit sub die vigesimasecunda mensis Februarij,vbi & dona obtu
lit.]& paulo post:Hic fecit ordinationem vnam per mensem Maium * die vigesimaseptima, creãs

* Iunium

presbyteros nouem, diaconos tres,Episcopos per diuersa loca numero vigintitres.Qui etiã sepul-
tus est ad beatum Petrum Apostolum,sub die quinto Nonas Iulij(*alias & melius,quarto Kalendas
Iulij.*)& cessauit Episcopatus eius mensem vnum,& dies vigintiduos.]hucusque Anastasius.

II.
Benedictus Papa creatur.

Sicq.hoc eodem anno die vigesima Augusti Benedictus creatur,de quo ista idem Anastasius:
Fuit iste natione Romanus,ex patre Ioanne.Hic ab ineunte ætate sua Ecclesiæ militauit,atque se
sic in diuinis Scripturis & cantilena a puerili ætate & in presbyterij dignitate exhibuit,vt decet vi
rum suo nomine dignum,in quo vere supernæ benedictionis gratia redundauit, vt nomine pariter
& operibus dignus ad Pontificij regimen perueniret,paupertatis amator,humilis,mansuetus, pa-
tientiam habens,atque manu largissimus.]& paulo inferius:Hic suscepit diuales iussiones clemẽ-
tissimi Constantini magni Principis ad venerabilem clerum & populum,atque felicissimum ex- B
ercitum Romanæ ciuitatis,per quas concessit,vt persona quæ electa fuerit in sedem Apostolicam,
e uestigio absque tarditate Pontifex ordinaretur.] hucusque Anastasius.

III.
Romana Ecclesia in libertatẽ pristinam restituta.

Quod enim nuper post Agathonem,& alias sępe ante longissimi temporis vacationes sedis A-
postolicæ contigissent;expetisse non clerus tantum,sed & Senatus populusq. Romanus ab Impe
ratore videtur obnixe,vt libere tandem sineretur Romana Ecclesia electum a se Pontificem conse
crare,nulla expectata confirmatione Imperatoris,quam(vt vidimus)vsurpatam primum a Gotho
rum Regibus,illis expulsis,Orientales sibi vendicauerant Imperatores.Meruit itaque Benedictus
Pontifex obtinere,quæ nullus sanctissimorum prædecessorum Pontificum consequi potuerat,resti
tuta Romana Ecclesia in pristinam libertatem.

IV.
De epistolis Benedicti in Hispaniam missis.

Feruntur eiusdem Benedicti nomine adhuc presbyteri electi in Romanum Pontificem,nun-
dum tamen consecrati,duæ epistolæ:quarum altera data habetur ad Petrum Notarium Regiona-
tium,vt susceptum munus a Leone Pontifice proficiscendi in Hispanias,vt Synodalia decreta Sex
tæ Synodi ab Hispaniarum Episcopis subscribenda deferret,prosequeretur:Altera vero ad Erui-
gium Regem inscripta,qua significat,se Petrum Notarium Regionarium mittere,qui secum fer- C
ret Sextæ Synodi definitionem,simulq.Constantini Imperatoris edictum,atque Synodi ad eum-
dem libellum acclamatorium . Verum haud has litteras esse germanas , sed nomine Benedi-
cti fuisse suppositas,Acta Synodalia decimiquarti Toletani Concilij, de quo diximus anno supe-
riori,aperta luce testantur,dum se per eum,qui a Leone Pontifice missus est in Hispanias,iam ac-
cepisse ipsa ab eo data Synodalia Acta Constantinopolitani Concilij profitentur. Si ergo id Leo
Pontifex iam antea præstitisset,illiq.eadem accepissent:quid opus fuit Benedicto iterum mittere?
Sed & si casus euenisset,quo eadem rursus mittere opus esset:vtique ijsdem litteris exprimendum
fuisset,nempe a Leone prædecessore antea missa Acta Synodalia se iterum mittere , cum econtra
se ea primum mittere,litteris ad Eruigium haud obscure significet.Sed & cum ipsæ esse reperian-
tur eædem,quæ titulo Leonis ipsius ad eumdem Regem habentur inscriptæ;de einsdem impostu
ra censuram consulas,que superius posita habetur.Quæ autem veræ legitimæq.fuerint litteræ Be-
nedicti Pontificis ad Hispaniarum Episcopos,dicturi sumus anno sequenti.

V.
Conciliũ Toletanum XIIII.

Hoc eodem anno,qui & quintus Eruigij Hispaniarum Regis numeratur,Era septingentesima
vigesimasecunda,celebrata est in Hispania Synodus Toletana,posita numeri ordine decimaquar D
ta,cœpta decimooctauo Kalendas Decembris,atque absoluta duodecimo Kalendas eiusdem, pro
ut in ipsius Actis ponitur,cum de obitu sancti Leonis Papæ nondum nuncium accepisse visi sunt:
siquidem de eo,vt adhuc viuente,mentionem faciunt;non sic cum de Benedicto agunt in decimo-
quinto Concilio Toletano,quem cum scissent esse defunctum,his verbis eius meminerunt : Ante
hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus,&c.]secus vero,cum in secundo cano
ne de Leone egerunt Patres in hoc Concilio congregati , vt in dicto canone secundo videre potes
anno superiori recitato.

VI.

Porro huic Concilio interfuerunt Episcopi decem & septem,atque alij per vicarios decem,sex
que Abbates.Huius autem celebrandæ Synodi(vt dictum est anno superiori)ea causa præcessit,
quod cũ ad finem anni nuper elapsi missa essent a Leone Romano Põtifice Synodalia Acta Sextæ
Synodi,quibus deberent omnes Hispaniarum Episcopi subscribere,missis interea illis ad singulos
Episcopos,qui ea cognoscerent:hoc anno dicto mense iussi sunt Episcopi prouinciæ Carthaginen
sis conuenire Toletum,vbi ea de re Concilium cogeretur.Cum autem cõuenissent Patres,illud in
primis præfati sunt,quod cum in re tanta iussu Regis,id expetente Romano Pontifice Leone,cele- E
brandum foret generale Concilium, sed minime licuisset propter diuersas in regnum ingruentes
turbas;factum illud esset,vt saltẽ in vnum conuenirent Toleti Episcopi prouinciæ Carthaginensis,
& quicquid ibi decretum fuisset,idem reliquarum prouinciarum Synodales conuentus eadem ex
causa celebrandi æque probarent.

VII.
Quinta pro sexta Synodus nominata.

Post hæc,causa Concilij huius cogendi tribus capitibus patefacta est:additum insuper,vt quę
hactenus ab ipsis facta fuissent,satisfaciendo(prout ferebat opportunitas temporis)Romano Põ
tifici,per legatos missos & litteras excusatorias,si haud tam cito vt iusserat conuenissent, significa
rent.Placuit & vt in hoc eodem conuentu rursus ad publicum examen Synodalia Acta reuocaren
tur,vt rursum eadem comprobarent.Sicq.primum omnium illud fuit in Synodo constitutum , vt
post quatuor sacrosancta Concilia œcumenica,nempe Nicænum,Constantinopolitanum,Ephesi-
num,& Chalcedonense,hæc quæ Sexta dicitur , quinto loco ordine poneretur , decreto isto ap-
posito [a] :

a Concil. Tolet. 14.c.7.

Post

A Post Chalcedonense igitur Concilium hæc debito honore, loco, & ordine collocanda sunt, vt cuius glorioso themate fulgent, ei & loci & ordinis coaptentur honore.] Hæc idcirco Patres, nõ vt abijcerent Quintam Synodum: sed cum in illa nihil de fide (vt sæpe superius dictum est) sed de personis tantummodo actum esset, prætereunda vt non necessaria ad dogmata visa est. nam de fidei definitionibus cum ageretur, illæ dumtaxat visæ sunt suo ordine numerandæ, in quibus quæ ad fidem Catholicam pertinerent, essent penitus definita. His decretis, de proposita de Verbo incarnato doctrina actum est, atque secundum ea quæ definita fuissent, de duabus in Christo voluntatibus, & totidem operationibus secundum duarum in ipso naturarum proprietates, confirmata est sententia, atque dogma firmatum. Sicq. his constitutis, duodecimo Kalendas Decembris sacro cõuentui finis impositus est. VIII.

Hoc pariter anno, qui præcedit obitum Constantini Imperatoris, dum Benedictus Papa sederet, contigisse liquet, quæ Anastasius narrat his verbis: Hic, *Benedictus scilicet*, vna cum clero & exercitu suscepit mallones capillorum dominorum Iustiniani & Heraclij filiorum clementissimi Principis, simul & eius iussionem, per quam significabat eosdem capillos direxisse.] hæc Anastasius, per IX. *Filij Imp. dati in filios Benedicto Papæ.*
B mallones cirros intelligẽs capillorum: μαλλὸς .n. Græce, idem quod Latine, vellus. Quid aũt hoc significaretur symbolo, ex Pauli diaconi loco possumus intelligere, qui hæc ait [a]: Circa hæc tẽpora Carolus princeps Francorum Pipinum filium suum ad Liudprandum direxit, vt eius (iuxta morem) capillum susciperet. Qui eius cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisq. eum ditatũ regijs muneribus genitori remisit.] hæc ipse: ex quibus eam his temporibus videas consuetudinẽ viguisse, vt per eiusmodi exhibitionem capillorum quis alicui offerretur in filium, & qui eos acciperet, patris nomen consequeretur. Sic igitur pius Imperator voluit, ut filij sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cuius monitis impensius parere deberent, eumdemque vt patrem diligere, ac revereri.

a Paul. diacon. lib. 6. cap. 15. vet. edit. & nou. 53.

Hoc eodem anno Theodorus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus moritur, cum sedisset annum & menses decem: ita Nicephorus eiusdem sedis Episcopus. Haud diutius a Deo permissus est viuere omnium fabricator malorum ter impius Theodorus, ad supernum vocatus tribunal reddere de omnibus rationem: In eius locum subrogatus est Paulus ex laico. Quis vero iste fuerit, & quomodo hæc se habuerint, scriptorum inopia latent. X. *Theodorus Episc. Constantinop. moritur.*

C Sed iam longe positos inuisamus Hibernos, de quibus hæc Beda [b]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimoquarto, Ecgfridus Nordhumbrorum Rex, misso in Hiberniam cum exercitu duce Berto, vastauit misere gentem innoxiam, & nationi Anglorum semper amicissimam, ita vt nec ecclesijs quidem aut monasteriis manus parceret hostilis. At insulani & quantum valuere armis arma repellebant, & inuocantes diuinæ auxilium pietatis, cælitus se vindicari continuis diu imprecationibus postulabant. Et quamuis maledici regnum Dei possidere non possint: creditum tamen est, quod hi qui merito impietatis suæ maledicebantur, ocyus Domino vindice pœnas sui reatus luerent. XI. *Hiberni ab Anglis vastãtur.*

b Bed. li. 4. c. 26.

Siquidem anno post hunc proximo idem Rex cum temere exercitum ad vastandam Pictorũ prouinciam duxisset, multum prohibentibus amicis, & maxime beatæ memoriæ Cutberto, qui nuper fuerat ordinatus Episcopus, introductus est (simulantibus fugam hostibus) in angustias inaccessorum montium, & cum maxima parte copiarum, quas secum adduxerat, extinctus, anno ætatis suæ quadragesimo, regni autem quintodecimo, die decimotertio Kalend. Iuniarum. Et quidem (vt dixi) prohibuerunt amici, ne hoc bellum iniret: sed quomodo anno præcedente noluerat audire re- XII. *Angli dant pœnas de vastatis Hibernis.*
D uerendissimum patrem Ecgbertum, ne Scotiam nil se lædentem impugnaret (*vocat auctor Scotiam Hiberniam*) datum est illi ex pœna peccati illius, ne nunc eos, qui ipsum ab interitu reuocare cupiebant, audiret. Ex quo tempore spes cœpit & virtus regni Anglorum fluere, ac retro sublapsa referri. Nam & Picti terram possessionis suæ, quam tenuerunt Angli, & Scoti, qui erant in Britannia, & Britonum quoque pars nonnulla, libertatem receperunt, quam & hactenus habent per annos circiter quadragintasex.] hæc Beda, qui hæc scribens, tempus pariter suæ scriptionis ostendit: reliqua autem sequenti anno.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. V. ANNVS	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS.
685.	1.	1.

E ANno Redemptoris sexcentesimo octogesimoquinto, Indictione decimatertia, Constantinus Imperator, vbi imperasset annos decem & septem, moritur, relicto Iustiniano filio Imperii herede, quem Anastasius in Ioanne tradit hoc anno, inchoante decimaquarta Indictione, mense Septembri imperare cœpisse: quando diuino veluti miraculo factum esse cognitũ est, vt cum ipse Imperator pene puer esset & leuis, nulliusq. consilii, & iam crederetur Orientale Imperium nullo innixum fundamento penitus collapsurum, Deus sua potentia non solum continuerit barbaros, ne aduersus eum mouerent exercitus, sed sponte ipsi venerint instaurare sancitam cum patre concordiam, aucto quod persoluendum esset Imperatori, tributo. de his enim hæc in Annalibus Græcorũ [c]: Primo eius anno Abimelechus ad eum nuncios mittit confirmandæ pacis causa, conuenitq. vt Imperator Mardiatarum agmen in Libano, eiusq. impressiones compesceret, eoq. nomine Arabes Romanis penderent in singulos dies nummos mille, equum, & seruum.] & Theophanes: Hoc primo anno, inquit, Iustinianus Imperator misit Leontium Prætorem in Armeniam cum Romano potentatu: & Saracenis illic existentibus interemptis, subiicit hãc Romanis, similiter & Iberiã, Albaniã, Hircaniã quoq. atque Mediã; & sub tributo regionib. actis, plurimas pecunias Imperatori trans- I. *Constant. Imp. moritur. Regnat Iustinianus.* *Sarraceni pacem petunt ab Imp.* *Prouinciæ recuperatæ Imperio Rom.*

c Cedren. in Iustinian. an. 1.

transmisit.] hęc de rebus prosperis anni huius, cum ipsam testamento relictam pietatem nondum A
prodegisset Imperator: ea enim postea amissa, voa cum ipsa omnia simul a se bona reiecit.

II. Idem Princeps aggressus est pariter inuentos in Armenia exagitare Manichæos, de quib. Lu
cas Siculus vetus historicus inchoatā historiam ita prosequtur; Gliscēte igitur inter Iustū & Simeo-
nem Manichæorum duces contentione, proficiscitur Iustus ad Episcopum Coloniæ Armeniæ: at-
que vt de Apostoli sensu, quod cupiebat, audiret, omnia mox de se locijsq. & quam inter se disci-
plinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Eps nihil in his sibi cunctandum ratus, de singu-
lis euestigio refert ad Imperatorem Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Constantinum

Manichæi iussi comburi.

Imperij sceptra gubernauit. Qui quidem vt audiuit, omnes statim in vnum cogi Manichæos, seor
sumq. interrogari iussit, atque flammis tradi, quotquot essent in errore pertinaces. Itaq. extructo
ad aceruum ingenti rogo, incensi & cremati omnes fuerunt, præter Paulum quemdā genere Ara
bem, cui duo filij erant Genesius & Theodorus, quibuscū fuga se proripuit pater, & Epispaurim
abijt iamdudum a nobis in prolixiori opere commemoratum, cum de Paulo & Ioanne Samosate-

Paulus, a quo Pauliani Manichæi.

nis Callinices filijs ageremus, de illo inquam Paulo, a quo Pauliani pro Manichæis, mutato nomi
ne, appellari cœperunt. Producit ergo alter hic Paulus ad impietatis scholā filium Genesium, cui B
Timothei nomen imposuit. Sed breui secuta est inter vtrumq. fratrem Genesium, & Theodorum
altercatio, cum iste diuinam Spiritus gratiam accepisse se assereret, ille contra de se ipso idem af-
firmaret.] Quomodo autem inter se dissidentes sic animis odijsque inuicem exarserūt impietatis
incentores, vt ad mortem vsque ipsam perstiterit discordia, idem subiicit auctor abunde latis: sed
quod non tempore huius Imperatoris, sed Leonis Isaurici contigisse dicat, nos suo loco de illis a-
cturi sumus.

III.

Errores Armenorum.

At non his tantom malis hoc tempore laborauit Armenia, sed vt quæ hactenus sub Sarracenis
fuerat, Ecclesia posita ibi silulesceret, oppleta fuit multis erroribus: videlicet in primis, quod vino
tantum in sacrosancto incruento sacrificio vterentur, nulla admixta aqua: quodq. ad sacerdotium
nullum admitterent Iudæorum, nisi qui ex sacerdotali genere orti essent: insuper Quadragesimæ
tempore diebus sabbati atq. Dominicis caseum & oua comederēt: sed & quod more Iudaico car
nes intra altare assarent, easq. populo comedendas distribuerent. Hæc quidem ita se habuisse, do-
cent canones [a] Sextæ Synodi postea sanciti. At de rebus Orientalibus hactenus.

a Can. 32. 33. 46. 100.

IV.

De scriptis Benedicti Papæ ad Hispanos.

Hoc eodem anno Benedictus Papa, vbi sedisset menses octo, & dies decem & septem, moritur C
septima die Maij, qua relatus inter sanctos reperitur in tabulis Ecclesiasticis. Antequam autē ex
hac vita migraret, contigit eum scribere ad Hispaniarum Episcopos, monens eos, vt corrigerent
nonnulla quæ legisset in scriptis ab ipsis litteris, & Romam missis cum subscriptionibus Episcopo
rum, quibus quæ decreta essent de fide Catholica in Constantinopolitana Synodo, probarentur.
Dicturi de his, primum omnium quæ ad temporis rationem spectare noscuntur, elucidemus. *Est*
de his certa testificatio in Actis decimæ quintæ Synodi Toletanæ celebratæ Era septingesima vi-
gesima sexta, anno Domini scilicet sexcentesimo octogesimooctauo, vbi asseruntur ante bien-
nium eæ fuisse a Benedicto Pontifice litteræ scriptæ: habentur enim ibi hæc verba: Post huius
igitur piæ confessionis prolatam deuotis vocibus regulam, ad illa nos illico conuertimus contuē-
da capitula, pro quibus muniendis ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedi-
ctus nos litterarum suarum significatione monuerat, &c.] Quæ igitur ante biennium datæ dicun
tur Benedicti litteræ, hoc anno ipsas esse scriptas oportuit, nēpe post duos expletos, anno inchoa-
to iam tertio, quo Episcopi conuenerunt. hæc de his quæ ad tempus pertinent.

V. Quod vero dicunt Patres in eodem Concilio congregati, a Benedicto Pontifice litteris com- D
monitos Hispaniarum Episcopos: apparet rem Christiana charitate esse transactā, nempe nequa-
quam ab ipso Romano Pontifice statim esse reprobata atque damnata, quæ inuenisset in ipsorum
scriptis: sed potius quę ipsi subdubiuscula visa essent, admonuisse voluit, vt vel corrigerent, vel de-

Benedictus defenditur a calūnia Roderici.

clararent. Hæc autem dixisse voluimus, quod Rodericus inconsulte nimis affirmet, imprudenter
id factum a Benedicto de libro a Iuliano Episcopo Toletano conscripto. sunt hæc Roderici verba:
Eius tempore librum de tribus substantiis, quem dudum, Romam miserat sanctissimus Iulianus,
& minus caute tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quod, Volū
tas genuit voluntatem, sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio ad exactionem præ
fari Principis per oracula eorum quæ Romam transmiserat, verum esse firmauit, & apologeticum
fecit, & Romam misit per suos legatos presbyteros, diaconum, & subdiaconum viros eruditissi-
mos.] hæc cum ipse dicat, sane quidem ex ijsdem Toletani decimiquinti Concilij Actis correctio
ne dignus ostenditur.

VI. Quæ enim Benedicto visa sunt corrigenda, vel saltem declaranda, non sunt reperta in nouissi-
mis litteris ab Episcopis Hispaniarum datis, vel in libro Iuliani de tribus substantijs, sed in illis E
quas antea ijdē rescripsissent, dedissentq. Petro Regionario, qui illuc a prædecessore (vt vidimus)
missus fuerat. Testantur enim id ipsum Patres, qui eidem decimoquinto Toletano Concilio inter
fuerunt. Benedictus igitur quatuor illa notata capitula haud suis voluit inseruisse litteris, vtpote
quod sciret cum Catholicis se rem agere, qui nihil contentiose acturi essent, vel pertinaciter asser-
turi; sed (vt iidem testantur Patres) cuidam ipsorum homini credidit, non scriptis, sed verbis ore
tenus. ex quibus omnibus manifesti erroris eumdem redarguas Rodericum.

VII.

Quæ ambigue dicta declaratione indigerent.

At quænam ista essent a Benedicto notata, videamus. Quod igitur Romanus Pontifex custos
Catholicæ fidei esse semper vigilantissimus consueuit: nihil quod vel in verbis vel in sententiis du
bium posset mouere, despexit, & indiscussum præteriri aliquando permisit, sed ambiguitates om-
nes solui, ambages elucidari, dubia in lucem prodi, & detegi velata curauit. Sic ergo ipse Benedi-
ctus legens in Hispanorum Episcoporum litteris tres in Christo affirmari inesse substantias, sub
diuidendo humanam in corpus & animam; veritus ne secundum numerum substantiarum tres

etiam

A etiam statuerent in Domino voluntates, diuinam rationem, & sensualē, ne quid noui vel in verbis assereretur, cito occurrendum putauit. Rursum vero quod itidem ipsi in litteris dixissent, Voluntas genuit voluntatem, sicut & sapientia sapientiam: ne eodem modo duæ dici a Catholicis voluntates ab aliquo vel suspicari posset, hoc elucidatione indigere significauit. Quod autem pio id sensu asseruissent Hispani ex sententia Augustini, diffusius in scholis ista inuenies disputata [a]. Excusauerunt id quidem postea in dicto Concilio post biennium celebrato ipsi Hispani Episcopi, id scilicet non a se dictum secundum relationem, sed secundum substantiam. Quænam autem duo alia capita fuerint, quæ viderentur eidem Benedicto indigere exactiori elucidatione, nescimus: ea tamen ex sententia sanctorum Patrum Ambrosij atque Fulgentij posse defendi, ijdem Patres, qui dicto Concilio interfuere, testati sunt. Hæc de his quæ ad Benedictum & ad literas in Hispaniam hoc anno ab ipso datas pertinent, satis sunto.

a Vide Mag lib. 1. dist. 27. S Tho. 1. p. q. 39. art. 5. 6. & alios.

VIII. *Theophanes Episc. Antiochen. moritur.*

Rursus vero quæ de eodem Benedicto Pontifice habent Acta Nicæni secundi Concilij, hic in medium adducamus. Quod enim hoc anno contigisset mori Theuphanem Antiochenum Episcopum, vbi sedisset (vt tradit Nicephorus) annos quinque: optauit idem Pontifex Benedictus, vt Ma- B carius olim Antiochenus Episcopus in ordinem redactus Romæ degens exul, damnata hæresi, restitueretur in Antiochenam Ecclesiam: sed ceruicosus homo contempsit. At reddamus hæc ex Synodalibus Actis [b] quæ sic se habent: Petrus studiosissimus presbyter & Apostolicæ sedis Hadriani Papæ Vicarius dixit: Et Romæ quoque extorris erat Macarius a sancta Synodo Sexta damnatus: verum piæ memorationis pater noster Benedictus deliberandi spatium per triginta dies illi concessit: & quodam tempore Bonifacium consiliarium ad eum misit, quo verbis admonitione plenis ex sacra Scriptura illum instrueret: verum ad meliorem mentem haudquaquā perduci potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quo illum rursus in pristinum statum reciperet.] hæc Acta.

b Concil. Nicæ. 2. Act. 1.

IX. *Reliqua res gesta Benedicti.*

De eodem quoque Benedicto, præter hæc omnia, Anastasius ista habet: Hic ecclesiam beati Petri Apostoli, sed & beati Laurentij martyris, quæ appellatur Lucinæ, restaurauit. Itemq. in ecclesia beati Valentini via Flaminia fecit coopertorium super altare cum clauis & castellis, & in circuitu palergium chrysoclauum pretiosissimum: similiter & in ecclesia B. Mariæ ad Martyres alium coopertorium porphyreticum fecit cū Cruce ex gēmulis, quatuor chrysoclauos, & in circuitu palergium holosericum pulcherrimum: necnon & in Titulo suprascripto Lucinæ aliud coopertorium C ornatum holosericum. Fecit autem calices aureos ministeriales duos pensantes singulos libras singulas.] & inferius: Clerum diuersis ordinibus in die sancto Paschæ honoribus ampliauit.] & paulo post: Hic dimisit omni clero, monasterijs, diaconijs, & mansionarijs auri libras triginta. Fecit autem Episcopos per diuersa loca numero duodecim. qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum octauo Idus Maij: & cessauit Episcopatus eius menses duos & dies quindecim.] hæc Anastasius, ex cuius sententia vigesimasecunda mensis Iulij subrogatus est in locum eius Ioannes huius nominis quintus, de quo ista habet:

X. *Ioannes Papa Quintus creatur.*

Ioannes natione Syrus, ex prouincia Antiochia, ex patre Cyriaco, vir fuit valde strenuus, ac sciētia præditus, & in omnibus modis moderatus. Hic post multorum Pontificum tempora, vel annorum, iuxta priscam consuetudinem, a generalitate in ecclesia Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, electus est, atque exinde in Episcopium introductus. Hic dum esset diaconus, missus est a sanctæ memoriæ Agathone Papa in regiam vrbem, cum alijs sacerdotibus repræsentans locum Apostolicæ sedis in sancta Sexta Synodo, &c.] paulo post vero: Secum, inquit, detulit præter alia etiā diuales iussiones, releuantes annonæ capita patrimoniorum Siciliæ & Calabriæ non pauca, sed & D præceptum frumentum similiter, vel alia diuersa, quæ Ecclesia Romana annue minime exurgebat * persoluere. Hic consecratus est a tribus Episcopis, Ostiense, Portuense, Veliternense, sicut prædecessor eius Leo Papa.] hucusque Anastasius: reliqua de eodem Pontifice inferius.

* sufficiebat

XI. *Conc. tyrannicum Gallicanum.*

Hoc eodem anno Domini sexcentesimo octogesimoquinto Synodus in Gallijs cogitur a Rege Theodorico opera Ebroini Magistri domus, quę vere tyrannica dicenda fuit: etenim ad hoc coacta est, vt de Episcopis tyrannus pœnas sumeret. Sigebertus enim hoc ipso anno Domini sexcentesimo octogesimoquinto hæc de his habet in Chronico [c]: Theodoricus Rex Ebroinum in gratiam recipit, eius consilio Synodum Episcoporum cogit, & in hac multos eorum ex sentētia Ebroini Episcopatu priuat, aliquos etiam eorum irreuocabili exilio damnat sub tam procelloso domesticæ persecutionis tumultu. Sanctus etiam Lambertus a Traiectensi amotus Episcopatu, in cœnobio Stabulensi monachicę quietis expetit portum, ibiq. per septem annos habitauit secum. Sanct. Leodegarius diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum euulsionem, post plantarum concisionem, post linguę & labiorum excisionem, tandem consummauit martyrium per capitis abscissionem. Ansegilus pater Pipini a Gunduino perimitur, quem inuentum & nutritum de sacro fonte susceperat.] hęc Sigebertus.

c Sigebert. in Chron. hoc anno.

XII. *Eborini tyrannis.*

E At hæc de sancti Episcopi exilio atque cęde per Ebroinum curata paulo fusiorem sermonem postulant: sunt enim digna memoratu, non solum ob gloriam tanti martyris, sed vt Dei iustitia ad vlciscendum vigilans demonstretur. Extant eius res pręclare gestę memorię commendatæ [d] quā fidelissime ab Vrsino iussu Archoaldi Episcopi Pictauiensis, eiusdem sancti Leodegarii æqualis; qui diram Ebroini tyrannidem, & in sanctum Leodegarium effusam sæuitiam ita describit: Ebroinus a Theodorico Rege in pristinum statum restitutus, & Maior domus effectus, cogitare cœpit, de vlciscendis inimicis, qui eum noluissent habere Subregulum (*vt auctor loquitur*) id est, Maiorē domus, vel palatij principem. Itaque instar leonis rugientis, per Francorum terras rugitus eius insonuit; cunctique, qui olim aduersus eum egerant, qui tamen cędem effugere potuere, fugę pręsidia ceperunt.

b Extant apud Sur. die 2. Octo. tom. 5.

XIII. *Persecutio in S. Leodegarium.*

Porro vir Dei Leodegarius instaurandę plebi suæ intra vrbem suam Heduam, siue Augustodunum intentus erat. Reminiscens autem Ebroinus malorum omnium, quę cum Childerico Rege

ge illum suspicabatur sibi intulisse, adhibitis in consilium hominibus nequissimis, cum eis tractare cœpit, qua ratione illum Episcopum perdere posset. A Ex ijs vero duo, Diddo & Guaimerus caput malitiæ effecti, aiunt se illum rapere posse ex vrbe eius, in eumq. exercere vindictam, quę Ebroini malitiam exatiet. Illorum promissis exhilaratus Ebroinus, copiosum valde exercitum eis tradidit, cum quo illi festini abiere Heduam, & vrbem circa mœnia vastare cœperunt. Id cernens vir Dei Leodegarius, zelo magno accensus erga plebem sibi commissam, & Domini exemplo malens animam suam ponere pro ouibus suis, easq. lucrifacere potius, quam vni suæ temporarię saluti consulere, collecto totius ciuitatis clero, cum Reliquijs, Crucibus, & psallentium choris, Deiq. laudib. obuiam processit hostibus suis, sponteq. se obtulit ad obeundum martyrium, si voluntas percussori non defuisset. At illi qui eius capiendi causa venerant, nulla erga sacras reliquias moti reuerētia, eum comprehenderunt. Fertur tunc exclamans dixisse: Gratias ago omnipotenti Deo Redemptori meo, quod me hodie dignatus est glorificare. Ductus est autem ab illis extra vrbem, atque illic, vt Ebroinus insserat, eruti sunt oculi eius. Et humano quidem illum orbarunt lumine extrinsecus, at intus mansit illi diuinum lumen. Cumq. eum custodibus tradidissent, in quoddam cœnobiū perduxerunt, vbi biennium fere latuit, & magnum reliquit patientiæ & humilitatis exemplum. B

S. Leodegarius capitur ab hostibus.

XIV. Eodem tempore Gairinus * frater eius, qui ob metum Ebroini cum alijs ab eo profligatis Francorum proceribus alijs in locis degebat, iussu Regis Theodorici & Principis Ebroini ad palatium reuerti compulsus est. Simul etiam beatus Leodegarius ex monasterio, in quo tenebatur absconditus, in Regis Theodorici præsentiam adduci iussus est. Cumq. ambo fratres in Principū conspectum venissent, multis contumelijs & opprobrijs affecti ab Ebroino, illi sic respondisse ferūtur: Nos quidem digne hæc patimur, quia peccauimus Domino: sed maior tamen eius clementia est, qui nos dignatus est ad tantam gloriam vocare. Tu vero miser Ebroine, qui tantam iniuriam irrogas Francorum genti, te ipsum potius vlcisceris, dum alijs vitam auferre cupis. Multos quidē decepisti, & a paterno solo exulare compulisti: at tu ipse magis etiam exul eris, quandoquidem & tēporalem & æternam gloriam cito perdes: dum enim totius Franciæ homines excellere meditaris, tuam, qua indignus præditus es, gloriam amittis.

* Gerinus

Prædictio de Ebroino.

XV. Hæc vt audiuit Ebroinus, furore magno correptus, iussit ministris, vt Gairinum a Leodegario separarent, vti separatim punirentur, nec possent coniunctim eiusmodi sermones proferre. Cū ergo abduceretur Gairinus, beatus Leodegarius dixit ei: Aequo feras animo, frater carissime, q̄d C nos istæc pati oporteat. Non enim a sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Peccata quidem nostra multa sunt, sed supereminet magna Dei omnipotentis misericordia, qui ad abluenda se laudantium delicta semper paratus est. Et nos ad breue tempus hęc patimur, quia mortis debitores sumus: sed si patienter tulerimus, illa nos expectat vita, vbi sine fine lætabimur in cælesti gloria. Deinde ministri ad palum alligatum Gairinum lapidibus obruere cœperunt. At ille deprecabatur Dominum, ita dicens: Domine Iesu Christe, qui non venisti vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam, suscipe spiritum serui tui: & qui me ea gratia dignatus es, vt instar martyrum lapidibus vitam istam mortalem amitterem, mihi quoque clemētissime des veniam scelerum meorum. Hæc dicēs, inter verba orationis supremum efflauit spiritū.

a Rom. 8.

Gairinus lapidatur.

XVI. Et beatus quidem Leodegarius cupiebat cum fratre sanguinem fundere, vt simul mererentur coronari: sed Ebroinus eius obitum differre volens, vt per pœnas diu productas ei æternas quoque conciliaret, & ne corona frueretur martyrij, immo vero etiam præmiis gloriæ sempiternæ priuaretur, iussit eum nudis pedibus per quamdam piscinam traduci, in qua erant petræ instar clauorū acutæ: Deinde euulsis iam oculis, humi eum prosterni, linguamq. ac labia incidi; vt ablatis oculis, D pedibus contritis & concisis, lingua & labijs incisis, membrorum vsu erepto, corporis viribus omni ex parte eneruatis, nec oculis posset terram cernere, nec pedibus ingredi, nec linguæ officio laudare Creatorem, tandem in blasphemiam rueret, atque ita salute omni priuaretur, quam, laudando Deum, sibi ingentem cælitus obtinuisset. At vero qui sine voce corda audit Deus, magisq. rogatur corde contrito, quam clamore superborum, vocem tacentis propensius audiuit, quam elate loquentis. Ille enim vir sanctus diuinum implorabat auxilium, non sono vocis, sed cordis humilitatem, cum se omni humano præsidio destitutum cerneret, totis viribus diuinum sibi adesse poposcit. Itaque quantum humana impietas eum a supernis abstrahere moliebatur, tantum pietas diuina erigebat ad cælestia.

S. Leodegarius dira patitur.

XVII. Porro Ebroinus Vuaningum quemdam ad se vocans: Tu accipe Leodegarium, inquit, quem aliquando vidisti virum superbum, & tuta eum custodia serua. Aderit enim quandoque tempus, vt ab inimicis suis recipiat quod meretur. Vuaningus vero eum ad suum perduxit monasterium, quod Fiscanum vocant, in quo erat sanctimonialium cœtus, quibus præerat Childomara Christi ancilla. In eo monasterio B. Leodegarius multis diebus mansit, adhibitis ei custodibus. At vero lin E gua eius precisa suum recepit officium, & magnum doctrinæ semen sparsit in populo. Quando aūt ad virgines accedebat, tanta (vt fertur) ab eius ore sermonis suauitas manabat, vt mirarentur quicumque audirent, tanta per illum efficere clementissimum Deum; & morum suorum prauitate dānata, quamprimum ad pœnitentiæ fructus & remedia aduolarent. Ille enim vir beatus die noctuq. in Dei laudibus peruigil astabat, vt vix parumper ab ecclesia ad corporis res necessarias interdum recederet, aut quippiam vel cibi, vel somni perciperet.] hucusque auctor de rebus gestis ante p̄sentem annum: quæ vero subijcit, ad hunc annum pertinent, quo (vt diximus) Synodus Episcoporum collecta est, de qua ista habet:

XVIII. Ea tempestate Theodoricus Rex & Ebroinus Synodum multorum Episcoporum ad quamdam villam conuocarunt. Et ecce inter ceteros euocatum Diddonem, qui sanctum virum Leodegarium cum Guaimero ab eius sede abstraxerat, pœnis subdiderunt, & condemnatum ac decaluatum expulerunt a sancta congregatione, deinde actus in exilium, & tandem capite damnatus,

De Synodo tyrannica.

pœnas

A pœnas eorum luit, quæ in sanctum Episcopum dolose perpetrarat. Alij quoque Episcnpi a Rege
per Ebroinum simili fere pœna mulctati in perpetuum exilium deportari sunt. Porro Guaimerus,
qui Diddoni socius fuerat ad exeqnenda in sanctum virum Ebroini iussa, cum ab eodem Ebroi-
no, quod eius tyrannidi assensisset, per fraudem esset in Episcnpum promotus, in eius indignario-
nem, Dei (vt putatur) nutu, incurrit, mulris flagellis cæsus, turpissimeq. (vt decebat iusti prodito-
rem) condemnatus laqueo suspensus est, & trāsmissus in tartarum. Morabarur eo tempore beatus
Leodegarius in virginum supradicto monasterio: iussus est autem etiam ipse accersiri ad Synodū:
non tamen (vt aiunt) Concilio interfuit, sed seorsum Rex & Ebroinus eum eo sermonem contulis-
se feruntur, mulraq. ab eo furura illis prædicta fuisse, quæ euenisse manifestum est.

Ebroinus vero in sua malignitate perseuerans: Multum te (ait ad virum Dei) grandiloquen- XIX.
tia tua ad dicendum extimulat: martyrem te fore suspicaris, idcirco hac temeritate vteris; multū *Summa nequi-*
vero te extendis, sed frustra tale præmium esperis; vt enim commeritus es, ita martyrio potieris.] *tia Ebroini in*
quasi non esset passurus vt martyr innocens, sed vt criminum reus, sicq. haud promeriturus esset *S. Leodegariū.*
martyrij coronam. Sed pergit auctor. Cupiebat Ebroinus sanctum virum in anima & corpore p-
B dere, & cui iam omnem sęculi gloriam ereptam cernebat, a sanctorum quoque meritis excludere.
Sed quibus rebus ille sibi videbatur eum a Christo auellere, iis ipsis id efficiebat, vt Christo, quem
desiderabat, magis adhæreret: quantum enim crescebat eius pœna, tātum etiā præmia augebātur.

Tradidit autem illum cuidam Chrodoberto, iubens, vt eum mulra cura custodiret: Veniet.n. XX.
quandoque (ait) tempus, quo tollatur e medio. Ille acceptum eum duxit ad domum suam. Cernēs
vero eum ex itinere & morbo defessum, iussit refocillandi eius causa potum ei præberi. Sed prius-
quam ad eum pincerna veniret, ingens lux instar circuli e cælo descendens, super caput eius resplē-
duit. Tum illi qui aderant: Quid sibi vult, aiunt, domine, quod super caput tuum sphęrica figura ap *Signum super*
paret cælitus lapsum lumen splendidissimum, cuius nos antehac numquam simile vidimus? Ille *caput S. Leode*
vero in terram prostratus. Grarias ago tibi, inquit, omnipotens Deus omnium consolator, qui sup *garij.*
me seruum tuum tale dignatus es ostendere miraculum. Porro reliqui omnes, conspecto eo lumi-
ne, tamquam extra se in ecstasim rapti, tandem collectis viribus simul laudauerunt Deum, & ad se
mutuo conuersi, dixerunt: Re vera hic homo seruus Dei est. Simulq. promiserunt, se toto corde vel
le ad Deum cōuerti: atque ita eius sermonibus pene omnes qui in illa domo erant, paterfamilias,
C eius coniux, & familia tota conuersi sunt ad Dei cultum. Quotquot autem eius famam percepere
in locis adiacentibus, ad eum concurrebant, verba salutis audituri. Ille vero non cessabat sua prædi
catione docere omnes, quemadmodum ad regna cælorum possent peruenire.

Sed non multo euoluto tempore, cum iam præpotens Deus pro tam insigni patientia decreuis- XXI.
set remunerare fidelem seruum suum; Ebroinus iam obstinatus, volens suam in eum crudelitatem
perficere, velocissimos post eum equites misit, qui eum neci darēt. Illi ergo acceptum eum e domo
viri illius, cui custodiendus datus erat, abduxerunt per loca ignota. Cumq. ad certum locum ven- *S. Leodegarij*
tum esset, ille constitit, ita dicens: Non opus est, filii, vt diutius vos farigetis. Cuius causa huc ve- *Martyrium.*
nistis, id ocyus perpetrate, vt satisfiat voto vestro. Ad eius autem cædem quatuor missi erant, e qui-
bus tres prouoluti ad pedes eius rogabant, vt ipsis veniam daret, & suam benedictionem imperti-
ret: quartus vero superbe erectus, districto gladio paratus erat ad perpetrandam cędem. Postquam
autem data benedictione, percussoribus suis bene precatus est vir Dei, & verbum Dei eis ministra-
uit, in preces incumbens ait:

Domine Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, te benedico, te glorifico, qui me di XXII.
D gnatus es ad hunc certaminis perducere diem: oro & obsecro te Domine, vt tuæ pietatis miseri- *Oratio S. Leo-*
cordiam mihi impertias, & sanctorum tuorum meritis dignum me facias, & eorum participem, vi *degarij.*
tæq. æternę consortem. ignosce illis qui affligunt me: quandoquidem ego, clemētissime Pater, per
eos credo me in conspectu tuo glorificandum. Dum hæc diceret, percussor sublato gladio amputa
uit caput eius. Ferunt tum erexisse sese corpus eius, & quasi horæ vnius spatio stetisse. Id conspica-
tus percussor eius, pede eum trusit, vt citius in terram corrueret: sed miser ille nō diu post arreptus
a dæmonibus & mente captus, diuina in eum vltione animaduertente, in ignem se coniecit, & mor
tuus est. Iussu autem coniugis viri huius Chrodoberti in villam Sarcingensem magno omnium lu
ctu deportatus a ministris, & cum vestibus in quibus trucidatus fuerat, in exiguo oratorio beatus
martyr sepultus est sexto Nonas Octobris, &c.] subdit vero auctor de miraculis ad eius corpus ex
hibitis, deq. miserando exitu Ebroini, & translatione eiusdem martyris, atque aliis miraculis tunc
repertis. Exarsit pariter odium eiusdem Ebroini aduersus Philibertum Abbatem eius monitorē: *S. Amatus ex-*
sanctus quoque Amatus Episcopus Senonensis ab eodem mittitur in exilium. Hæc & alia a trucu- *ulat.*
lēta bestia aduersos Dei seruos perpetrata sunt: sed quas pœnas ipse dederit, suo loco dicturi sum*.
E

IESV CHRISTI ANNVS 686.	CONONIS PAP. ANNVS 1.	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 2.

Sequitur ordine temporis annus Domini sescentesimus octogesimus sextus, Indictione decima- I.
quarta: quo Ioannes Papa, vbi sedisset annum vnum & dies vndecim (vt Anastasius habet) mo- *Ioannis Papa*
ritur die secunda Augusti. de quo, præter illa quæ certo sunt tempore consignata, hæc scribit Ana- *obitus.*
stasius: Hic post multorum annorum curricula propter trāsgressionem ordinationis Ecclesiæ Tur
ritanæ in Sardinia, quam sine auctoritate Pōtificis fecerat Citonatus Archiepiscopus Calaritanus
pro eo quod antiquitus ordinatio fuit sedis Apostolicæ, & ad tempus concessa fuerat ipsius ordi-
natio eidem Ecclesiæ, postmodum proteruia faciente Archiepiscoporum, præcepto Pontificum ab
eadem

eadem ordinatione suspensi fuur iuxta determinationem sanctæ memoriæ Martini Papæ;& facto A
Concilio sacerdotum,nouellum Episcopum,qui ab eodem Archiepiscopo ordinatus fuerat,sub di
tione sedis Apostolicæ redintegrauit atque firmauit;quorum chirographus archiuo Ecclesiæ reti-
netur.Qui sanctissimus vir diutina infirmitate detentus est,vt etiam vix ordinationem sacerdotũ
* diaconibus — explere potuisset.Hic dimisit omni clero,monasterijs,diaconijs *, & mansionariis solidos mille
nongentos.Fecit autem Episcopos per diuersa loca numero tredecim;qui etiã sepultus est ad bea
tum Petrum Apostolum sub die secunda mensis Augusti.Cessauit Episcopatus eius menses duos,
dies decem & octo.]hactenus de Ioanne Anastasius:cuius sententia die vigesima Octobris succes
sor eius Conon creatus est Pontifex,cum schisma conflatum esset inter Theodorum presbyterum
atque Petrum Archipresbyterum,de quo hæc scribit idem Anastasius.

II. *Conon Papa.* — In Cononis electione,dum ad Episcopatum quæreretur,non minima contentio facta est, eo q
clerus in Petrum Archipresbyterum intenderet,exercitu insequente eius presbyterum Theodo-
rum.Et clerus quidem adunatus ante fores basilicæ Constantinianæ sustinebat,eo quod qui missi
fuerant de exercitu ad custodiendas regiæ basilicæ valuas,obseruabant,& neminem ingredi per-
mittebant.Exercitus autem omnes in basilica sancti Stephani protomartyris similiter fuerant a- B
dunati,& neque illi clero consentiebant,neque clerus exercitui acquiescebat pro supradictis pre-
sbyterorum personis.Sed dum missa ab vtrisque partibus responsa irent diutius & redirent, & ni-
* consilio ducti — hil proficerent ad concordiam;continuo*electi sacerdotes & clerus vnanimiter ingrediuntur in E
piscopium Lateranense,& elegerunt & demonstrauerunt tertiam personam suprafati Pontificis
Cononis,in quo vere aspectus Angelicus,veneranda canicies,sermo verus,prouecta ætas, simplex
Cononis proba tur electio. — animus,quieti mores,religiosa vita,qui nunquam se in causis actibusq.sæcularibus immiscuerat.
Euestigio autem omnes Iudices vna cum primatibus exercitus pariter ad eius salutationem ve-
nientes,in eius laudem simul omnes acclamauere. Videns autem exercitus vnanimitatem cleri
populiq.in decreto eius subscribentium,post aliquot dies & ipsi flexi sunt,& consensere in perso-
nam prædicti sanctissimi viri,atque in eius decreto deuota mente subscripserunt;& Missos, *nuncios
videlicet*,pariter vna cum clericis & ex populo ad excellentissimum Theodorum Exarchũ(vt mos
est)direxerunt.]hæc Anastasius,qui Cononem fuisse genere Thracem,educatum in Sicilia , inde
vero in Ecclesia Romana inter presbyteros meruisse tradit.

III. *Exarchi cõsensus in electione Pont.* — Cum autem se amplius immiscendi in confirmatione electionis Romanorum Pontificũ nullã C
sibi reliquam esse facultatem,illa remissa,& in pristinam libertatem Romana Ecclesia vẽdicata,
Iustinianus Imperator aspiceret,alia eam sibi via vsurpare quæsiuit,nimirum vt non crearetur Põ
tifex absque Exarchi consensu,dum scilicet per militares copias ipse faceret,vt non alius,quã qui
sibi cordi esset,Romanus Pontifex crearetur:ex quo & illud obortum est malum,vt ambientes Põ
tificatum,per Exachi ministerium illum consequi conarentur,siue muneribus,siue alijs officijs ho
minem demerentes.Factumque est,vt clero Romano in contrarium adnitente,sæpe schismata con
flarentur,prout hic contigisse vidimus,& in eius successoris electione,vt proxime dicturi sumus.

IV. — Quod rursus ad Iustinianum Imperatorem spectat,hæc de eo Anastasius: Hic,*Conon Ponti-
fex scilicet*,suscepit diualem iussionem domini Iustiniani Principis , per quam significat reperisse
Acta Sextæ Synodi,& apud se habere,quam piæ memoriæ domnus Constantinus pater eius fece-
rat,& promisit eius pietas illibatam & inconcussam perenniter custodire & conseruare.]hæc cum
Iustinianus fidei Catholicæ proditor. — dicat Anastasius,ex litteris tamen Nicolai Pontificis ad Michaelem Imperatorem constat , haud
sanę fidei extitisse,sed & aduersarum fuisse eumdem Imperatorem ipsi Cononi,cum legatos eius
Constãtinopolim missos præuaricari coegisset:Sed Nicolai verba accipe,dum inuehitur in impro D
bos Imperatores de Ecclesia Romana male merentes:Tantæ,inquit, salutis oblatæ ministros du-
plici modo interemistis:quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritualiter occiderũt,
sicut tempore reuerendæ memoriæ Cononis contigit,&c.]Arguunt quidem ista diuersæ fidei esse
cœpisse Iustinianum a Romano Pontifice,ob idq.constat sensisse numen iratum,omniaq.in dete-
riora labi cœpisse:siquidem hoc anno ingentem famem vexasse Syros,& ruptam fuisse pacem san-
citam cum Bulgaris,Theophanes docet.Quod autem Cedrenus hoc anno tradat,formam a Con-
stantino patre conscriptam,per Iustinianum perturbatam,nihil aliud quam firmatam fidem Ca-
tholicam aduersus hæreticos per Iustinianum emotam,intelligere voluisse,eiusdem Imperatoris
exitus declarauit.

V. *Relaxata tributa Ecclesiæ Romanæ.* — In reliquis scimus,eodem Anastasio auctore,ipsum Iustinianũ voluisse videri de Ecclesia Ro-
mana bene mereri,dum ex parte minuit tributum illud(quod capitatio dicebatur) patrimonij q̃d
Romana Ecclesia apud Brutios possidebat;releuasseq.etiam ea pensitatione tradit alia patrimo-
nia,quæ habebat eadem Romana Ecclesia in Sicilia.

VI. *Consulendus a Pontifice Clerus in rebus agendis.* — Quod rursum ad Cononis res gestas pertinet,illud perperam factum ab eo Anastasius tradit, E
quod cum morte Theophanis vacaret Ecclesia Antiochena pastore,quorũdam Ecclesiasticorum
persuasione,inconsulto Romanæ Ecclesię clero,ordinarit Constantinum diaconum Ecclesiæ Syra
cusanæ,rectorem tunc patrimonij Romanæ Ecclesiæ in Sicilia,eiq.pallium ex more cõcesserit.Sed
factum est,vt cum qualis ille esset, detectus fuisset,nempe factiosus homo,& ad conflandas discor
dias natus; eius rei gratia arcta custodia idem asseruari iussus fuerit ab Imperatoris magistratib.
qui Siciliam administrabant.Hæc quidem notam tunc inusserunt Cononi,quod præter morem(vt
ait Anastasius)in his agendis clerum Romanum minime consuluisset.

VII. — Illustrat vero econtra Cononis nomen apostolatus S.Kiliani martyris , qui ab ipso Episcopus
est ordinatus.Accidit enim temporibus istis,vt in Hibernia,vbi vigebat monastica disciplina, cũ
nonnulli ex monachis exoluissent numeros omnes Ecclesiasticæ institutionis , ad maiora anhela-
a 1.Cor.12. — rent,secundum illud Apostoli [a]: Aemulamini charismata meliora,magis autem vt prophetetis]
De S. Kiliani Apostolatu. — cuperentq.Euangelium annunciare gentibus,quæ illius reperirentur expertes ; sed ita vt consulto
precibus

A precibus numine, ad opus assurgerent, diuini Spiritus instinctu. Eminebat inter eos, quē diximus, Kilianus nobilibus parētibus natus, sacris litteris probe imbutus, virtutibusq. pariter exornatus, qui quod mente conceperat propositum, socijs communicans, inuenit omnes non tantum consentientes, sed diuini Spiritus calore succensos, ipsum qui hortabatur ad opus impellentes.

VIII. Inito igitur vna consilio, ea fuit vna sententia, vt primum regiones, quibus Christum prædicaturi essent, inuiserent, agrumq. considerarent, in quem verbi semen sparsuri essent, atq. inde ad excolendum eum a domino acciperent, eo scilicet quem scirent vice Christi vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ esse præpositum, ipso inquam Romano Pontifice, ne (quod de se dicit Apostolus [a]) in vacuum cucurrissent; nefas esse scientes, tantum ministerium sibi sumere, & nō ab eo, cuius esset hoc impertire, suscipere, secundum illud eiusdem Apostoli [b]: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?]Sed quomodo hæc se habuerint, audi qui Kiliani res gestas, sicut breuiter, ita & fideliter prosecutus est [c]: vbi enim eius vitæ sanctę primordia percurrit, ista subijcit: Inde, inquit, profectus est in Germaniæ prouinciam, quæ ab incolis terræ illius, Orientalis Francia vocitatur; ibiq. in oppido, quod lingua illorum Vuirtzburg dicitur, morari constituit, non veritus incredulæ gentis feB ritatem; quippe qui animo intrepido coronam martyrij appeteret. Interim tamen a verbo prædicationis abstinuit, donec se Romano Pontifici præsentaret, vt apud Romanam sedem & integrū Christianæ religionis dogma, & licentiam acciperet prædicandi. Hibernia siquidem olim Pelagiana fœdata fuerat hæresi, Apostolicaq. censura damnata, quæ nisi Romano iudicio solui non poterat. Itaq. vir sanctissimus coram Primate Apostolicæ sedis, eiusdemq. ministris, vt ipsi semina diuini verbi Gentilibus erogare liceret, studio diuini amoris expetiuit.

a Galat. 2.
b Rom. 10.
c Apud Sur die 8. Iul. to. 4.
Kilianus Romam proficiscitur.

IX. Tunc autem præerat Romanæ Ecclesię Conon Pontifex, humanis diuinisq. litteris pollens, Pōtificali officio cōgruus, in ordinandis Ecclesiasticis rebus discretor idoneus. Is, audita fide iam dicti viri charitatis nexibus alligata, Deo quidem gratias egit, illi vero sese charitatis beneuolentia impertiuit, exultans, semina diuini eloquij ab insularibus & longe positis doctoribus propagari. Erat inquam apud egregium Pōtificem non modica exultatio, quod cerneret paulatim euacuari fraudes antiqui hostis, crescentibus ministris diuinæ operationis. Itaq. consensu totius Vrbis beatissimum virum in præsulatus officio constituit, quo & chrisma conficere, & ecclesias dedicare, & sacros ordines conferre irreprehensibiliter valeret. Atq. his ita peractis, dimisit eum, monens vt C cœpto operi insisteret, a Domino parato sibi præmio æternæ retributionis. Beatus igitur Kilianus Vrbe egressus, emenso itinere longissimo cum Colomanno presbytero & Totnano Leuita, ad locum sibi destinatum peruenit.]hæc de ordinatione ipsius. Quomodo autem Franconiam gentem vna cum Duce ad Christi fidem conuertit, ita idem describit auctor, sic pergens:

Conon Papa ordinat Kilianum Episcopū.

X. Veniens autem ad prædictum oppidum Orientalis Franciæ Vuirtzburg, non eum quem prius in ea prouincia Ducem inuenit, sed alium, Gosbertum nomine. Cœpit ergo venerabilis vir paulatim diuini verbi pabula incredulis populis ministrare. Tantam enim gratiam Dominus ei contulerat, vt breui tempore & gentis idioma perdisceret, & eis ipsorum lingua veritatis semina iactaret. Mirabantur autem omnes non solum doctrinæ nouitatem, sed magnam quoq. eloquentiæ vim & copiam. Porro sermonis facundiam virtutis efficacia comitabatur. Impletumq. est in illo, q̄d Veritas Apostolis promisit: Ego, inquiens [d], dabo vobis os & sapientiam. Et item [e]: Opera quę ego facio, & vos facietis. Sed cum iam diuini eloquij semina succrescerent, & in plebe sensim minuerentur errores gentilitatis, vsq. ad principes populi sancti viri fama perlata est: adeo vt ipsum quoq. Ducem prouinciæ non lateret, qui sanctum virū sibi præsentari iussit, experiri cupiens, quæD nam esset hæc doctrina, quam prædicaret, hactenus ipsi incognita. Erat vero is Princeps magno ingenio præditus, licet gentilitatis erroribus fœdatus. Vt autem ad eum peruenit vir beatus, constāter veræ dogma religionis ei cœpit proponere, docens vnum Deum esse in personarum trinitate, visibilium & inuisibilium creatorem & auctorem, per quem rationalis creatura, inuidi hostis fraude decepta, fit misericorditer reparata.

Prædicatio Kiliani ad Franconios.
d Luc. 21.
e Ioan. 14.

XI. Princeps admirans tanti viri constantiam & sermonum insuperabilem veritatem, quia (vt diximus) naturali pollebat ingenio, veris se sententijs superatum videns, ad tēpus eius distulit auditionem, volens crebra apud se tractare inquisitione, vtrum eius quē Kilianus prædicabat, vel Dianæ potius cultus præferendus esset: Diana namq. apud illum in summa veneratione habebatur. Interim egregius vir iugi instantia connitebatur Domino lucrari animas, quas diabolus perdere volebat. Ita lucerna super candelabrum posita omnibus resplendebat, & ciuitas in monte constituta ab omnibus videbatur. Porro Dux cernens egregij viri perseuerantiam, secreto venit ad eum, cupiens doctrina eius institui, vt cognito veritatis tramite, declinare posset anfractus erroris. Sic igitur a beatissimo viro Catholicę fidei documentis diligenter instructus, proximo Dominicæ resurE rectionis die cū multis alijs dato nomine, aqua lotus baptismatis, absolutionē pristini promeruit erroris: atq. ita factū est, vt tota pene Orientalis Franciæ prouincia, relicto dæmonum cultu, diuinę religioni operam daret.]hucusq. de conuersione Gentilium: reliqua vero, quæ ad eius martyriū pertinent, suo loco dicenda erunt. Hic autem monendum, diuersum ab isto esse illū aliū Kilianum item Hibernum, qui gloria confessionis illustris claruit in territorio Atrebatensi, cuius natalis in Belgio agitur decimatertia mensis Nouembris, de quo Molanum consule.

Conuersio Frāconiorum.
Kiliani duo.

XII. Vexabantur id temporis Hispaniarum Ecclesiæ multitudine Iudæorum ibi degentium, & in Christianos etiam insultantium: haud enim valuerunt Regum legibus, Synodalibusq. decretis coerceri, alijsve remedijs sæpe tentatis in officio contineri, quin suam perfidiam retinerent, quam & tueri nō desisterent. Inter alia autem exprobrare solebāt his temporibus Christianis falsam annorum supputationem ab origine mundi, ob idque eos falli, quod ante tempus Messiam receperint, cuius aduentus nondum tēpus adesset. Ad horum petulantiam atque procaciam retūdendam, Eruigius Rex Hispaniarum rogauit San. Iulianum Episcopum, vt suis scriptis eosdem redargueret.

Iuliani Tolet. lucubrationes aduersus Iudæos.

a Iulian. aduers. Iud. lib. 3. in. fin. Præstitit id ipse quam fidelissime, tres eo argumento aduersus Iudæos libros edẽs, qui extãt; quos se absoluisse hoc anno verbis istis significat [a]: A

XIII. Nunc, inquit, acclamatur Era septingentesima vigesimaquarta. Emensis igitur triginta & octo annis, ex quo Era inuenta est, vsque ad natiuitatem Christi, residui sunt sexcenti octogintasex anni.] & paulo inferius: Ab initio mundi vsque ad Christum computatos diximus quinque mille trecentos vigintiquinque annos: quibus si addantur anni ab incarnatione Domini sexcenti octoginta sex, vsque ad præsentem diem, id est, quando serenissimus Princeps Eruigius Imperij sui videtur habere annum septimum, computati sunt sex mille & vndecim anni.] hæc de tempore ipse, quibus & inueois chronologiam per Eram in Hispania receptam nostræ huic supputationi in omnibus adstipulari.

XIV. b Notat. in Roman. Martyrolo. die 8 Mar. f. *Iulianus Episc. Tolet. diuersus a Pomerio.* Sed hic obiter refellimus (quod & alias [b] pluribus disseruimus) manifesto errore inscribi in commentarijs a Iuliano Episcopo Toletano editis, Iulianum Pomerium; siquidem qui Pomerij nomine recensetur inter scriptores Ecclesiasticos, ante ducentos ferme annos vixit, tempore videlicet Gelasij Romani Pontificis, vt auctore Gennadio, qui scribit de ipso, comperies. cum alioqui nihil commune cum Iuliano hoc Pomerius ille habeat: etenim ille natione Maurus, & presbyter tantum fuit, atque vixit in Gallijs, necnon fide Catholica haud integer, Tertulliani hæresi inquinatus: B quæ quidem neqnaquam de Iuliano, de quo agitur, dici possunt. Sed vt ambo hi vnus idemq. crederentur, inde fluxisse videtur erroris occasio, quod vterque eodem titulo commentarios edidit, nempe Prognosticon, quos tamen ab inuicem discriminent qui in eis citati reperiuntur auctores: siquidem cum in libris Prognosticon Iuliani Episcopi Toletani citati legantur auctores qui post Pomerij ætatem vixerunt, non illius esse posse eos commentarios, quisque cognoscit.

XV. *Iulianus diac. Toletan.* Sed & quod Iulianus diaconus Ecclesiæ Toletanæ, cuius est præfatio illa superius recitata in libros S. Ildefonsi de laudibus S. Mariæ, æque cognomine inscriptus Pomerius reperitur: ne quis existimet illum esse eumdem cum Iuliano Episcopo Toletano, de quo agitur, quasi qui ibi diaconus nominatur, idem postea fuerit eiusdem Ecclesiæ creatus Episcopus: etenim cũ in ea præfatione meminerit Sisberti Archiepiscopi Toletani, qui post Iulianum defunctum eamdem Ecclesiam rexit, vtique se diuersum ab illo omnino constituit. Nec rursus est, quod commentarij Iuliani aduersus Iudæos Iuliano diacono cognomento Pomerio adscribi iure possint, cum auctor se fuisse Episcopum illis verbis manifeste indicet, quibus ait: Periculosum est pastori, si taceat, &c.] idem di- C ctitnus de libris Prognosticon, dum præfando ad Idalium Episcopum Bareinonensem, fratrem eũ appellat, vtique coepiscopum. Sed de his hactenus.

IESV CHRISTI ANNVS	CONONIS PAP. ANNVS	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS
687.	item 1.	3.

I. *Cononis Papæ obitus.* ANno Redemptoris sexcentesimo octogesimoseptimo, Indictione decimaquinta, Conon sanctissimus Papa moritur decimatertia mensis Octobris, cũ sedisset menses vndecim, & dies viginti tres, vt Anastasius tradit, quem potius sequimur, quam alios, qui Anastasio antiquiorẽ non habent aliquem, cui inhæreant & sequantur. De eodem ipse testatur, fuisse relictam ab ipso tũ clero, tum monasterijs eam auri quantitatem, quam Papa Benedictus reliquerat: idemq. asserit, creatos ab eo Episcopos per diuersa loca numero sexdecim, sepultumq. in basilica sancti Petri, vigesi- * XXI. masecunda * mensis Octobris, cessasseq. Episcopatum ipsius menses duos & dies tredecim: quo D tempore dirum conflatum est schisma inter Theodorum Archipresbyterum & Paschalem Archidiaconum, qui malis artibus sibi ad Pontificatum viam parauit: de eo enim hæc Anastasius in Co- *Conatus improbi Paschalis.* none: Huius Archidiaconus videns eumdem Cononem Pontificem infirmitate constrictum, & cupiditate ductus prædicti legati relicti clero & monasterijs ab ipso Pontifice, cum nondum esset persolutum, scripsit Rauennam glorioso nouo Exarcho, atq. promisit eius dationem, si ad Pontificatum eligeretur.] hæc de Archidiacono Anastasius in Conone.

II. *Schisma inter Theodorum et Paschalem.* Post cuius obitum quomodo Ecclesia Romana diuisa sit schismate, idem Anastasius in Sergio ita narrat: Post septem vero dies a defuncto beatæ memoriæ Conone Apostolicæ sedis Præsule (vt fieri assolet) Romanus populus in duas partes diuisus est: & vna quidem elegit Theodorum Archipresbyterum, alia vero pars Paschalem Archidiaconum. Et quidem Theodorus Archipresbyter cum populo, qui ei fauebat, præueniens, interiorem partem Patriarchij tenuit: Paschalis vero exteriorem partem ab Oratorio sancti Siluestri & basilica domus Iuliæ, quæ super campum respicit, occupauit. Cumq. vnus alteri locum non cederet, sed vtriq. immaniter perdurarent, vt vnus alium superaret: inito consilio primates Iudicum, & exercitus Romanæ militię, & cleri plurima E pars, & præsertim sacerdotum atq. ciuium multitudo ad sacrum Palatium perrexere, & diu pertractantes, quid fieri deberet, qualiterve duorum altercantium electorum sopiretur contentio: Deo *Sergius Papa creatur.* annuente, in personam denominati Sergij venerabilis tunc presbyteri concordantes se contulere, eumque de medio populi tollentes, in Oraculum beati Cæsarij martyris Christi, quod est intra sacrosanctum suprascriptum Palatium, introduxerunt, & exinde in Lateranense Episcopium cum laudum acclamatione deduxerunt.]

III. Sed antequam vlterius progrediatur oratio, de ipso loco Oratorij S. Cæsarij dicendum est: qđ cum intra sacrum Palatium fuisse dicatur, aliud plane a Lateranensi Patriarchio illud fuisse, ex eodem verborum contextu perspicuum redditur, dum illud a schismaticis occupatum fuisse ponitur, altero nempe ipsorum occupante partem exteriorem, interiorem vero altero: vnde liquet sacrum Palatium diuersum fuisse a Patriarchio, & quod ibi erat (vt ait) Oraculũ, siue dixerimus Oratoriũ dictum fuisse sanctum Cęsarium intra Palatiũ, siue in Palatio, de quo mentionẽ habitã a S. Grego-

rio

A rio, superius vidimus, egimusq. de eo pluribus, cũ de imaginibus Augustorum Romam delatis, & in eodem Oratorio a sancto Gregorio collocatis sermonem habuimus. Sed redeamus ad Sergium.

IV. *Sergio cedunt schismatici.*

Quidnam ipse iam faceret, cum etsi electus, cathedræ tamen Pontificiæ expers esset, schimaticis eam occupatam vallantibus armis? Idem diuinus Spiritus, qui ad eius electionem populũ clerumq. permouerat, vt olim Samsonem in Philisthæos, eosdem aduersus schismaticos ad eorum cuneos irrumpendos excitans, fortes reddidit & intrepidos. Proficiscentibus enim ipsis vna simul ad Patriarchium Lateranense, ipso aspectu, qui ipsum foris obsidebant, statim sponte cessere, resistere non valentes: sed & ij qui intus erant, & Patriarchium in munitionem conuerterant, inuiti licet atq. nolentes, dedere locum: sicq. vnus ab omnibus, explosis reliquis, acceptus est Pontifex Sergius. Sed quæ habeat Anastasius de Sergio ad Patriarchium accedente, audi:

V.

Quamuis fores Palatij intrinsecus essent munitæ & clausæ; tamen pars quæ supradictum venerabilem virum elegerat, quia validior erat, præualuit, & ingressa est. Quo ingresso, vnus e duobus electis, id est, Theodorus Archipresbyter illico quieuit, & humiliauit se: Paschalem vero nullo modo cordis duritia id facere sinebat, donec coactus & confusus, volens, nolens, suum dominũ & B electum ingressus salutaret. Qui etiam Paschalis clanculo non cessauit Rauennam suos mittere Missos, promissaq. pecunia, vel alijs diuersis donis, Ioannem Patricium & Exarchum cognomento Platyn, cum suis Iudicibus, nemine sciente, Romam venire persuadere. Qui sic abdite venit, vt nec signa, nec banda cum militia Romani exercitus occurrissent ei iuxta consuetudinem in competenti loco, nisi e propinquo Romanæ ciuitatis. Qui dum venisset, omnes in personam Sergij sanctissimi inuenisset cõsensisse, illi quidẽ suffragari non valuit: ecclesiæ tamẽ beati Petri Apostoli idẽ Exarchus per eiusdem Paschalis miseriã dispendium & damnum intulit, quod sibi eodem Pascha le suprascripto Exarcho promissum fuerat, id est, centum auri libras a parte Ecclesiæ expetente, Sergio sanctissimo electo proclamante, quod neq. promisisset dare, neq. possibilitas suppeteret: & vt ad compunctionem animos videntium commoueret, cantharos & coronas, quæ ante sacrum altare & Confessionem beati Petri Apostoli ex antiquo pendebant, deponi fecit, & pignori tradi: sed nec in hoc flexa est eiusdem Exarchi duritia, donec centum (vt dictum est) auri libras accepit.

Damna illata Rom. Ecclesiæ per Exarchum Paschalis opera.

VI. *Paschalis miserrimus finis.*

At licet (vt prædictum est) Ecclesiæ Christi adeo miserrimus Paschalis dispendium & damnũ inflixerit: tamen, Christo fauente, Sergius presbyter & electus in sede beati Petri Apostoli Ponti- C fex ordinatus est. prædictus vero Paschalis non post multum tempus ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus, & lucis, quos colebat, vel sortibus, quas cum alijs inspectoribus tractabat, Dei, beatiq. Apostolorum principis Petri interueniente iudicio, priuatus est, & in monasterium retrusus, & post quinquennium præ cordis duritia impœnitens defunctus est.] hucusq. Anastasius de ingressu Sergij, atq. dissidentium eiectione: quibus plane apparuit, haud leuem esse eam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Apostolicæq. sedis persecutionem, quam a domesticis pati consueuit; vt pote quod qui semel cœpit ipsius Redemptoris adhuc tempore cribrare discipulos Satanas, nunquam dimiserit amplius cribrum, quo simul collidens iustos cum improbis, magna agitatione ipsam conquasset Ecclesiam, sed malorum damno, lucro vero iustorum: etenim eiusmodi ministerio, qui probati sunt, manifesti fiunt, reprobis seorsum vt purgamentis eiectis. De persona vero Sergij hæc idem Anastasius habet:

VII. *Sergij Papæ primordia & vita institutio*

Sergius natione Syrus, Antiochiæ ortus ex patre Tiberio, Panormi in Sicilia vixit: inde veniẽs Romam, a sanctæ memoriæ Adeodato Pontifice inter clerum Romanæ Ecclesiæ connumeratus est. Et quia studiosus erat & capax in officio cantilenæ piorũ cantorum pro doctrina traditus est, & D acolythus factus, per ordinẽ ascendens, a sanctæ memoriæ Leone Pontifice in titulo sanctæ Susannæ, q̃ Ad duas domos vocatur, prebyter ordinatus est. Hic tempore presbyteratus sui impigre per cœmeteria diuersa Missarũ solẽnia celebrabat.] hæc Anastasius de Sergio, quẽ hoc anno vigesima-sexta mensis Decẽbris creatum esse Romanum Pontificẽ, eiusdem assertione redditur manifestũ.

VIII. *Ebroini interitus.*

Quod ad res Francorum pertinet, eodem anno, maximo malo purgantur Galliæ, cum truculẽtus carnifex, sanctorum sanguine ebrius, Ebroinus occiditur: tertio namq. anno a sancti Leodegarij martyrio trucidatur ab Ermẽfrido. Sed quomodo & eius animam excepit locus infernus, Adonem Viennensem ista narrantem audi: Erat, inquit, tunc temporis vir oculis cæcatus, vnus de illis quibus Ebroinus effoderat lumina in insula Lugdunensis prouinciæ, quæ Barbara dicitur: qui cũ nocturno tẽmpore super ripam Sicamnæ fluminis orandi gratia resideret, audiuit nauigantiũ impetum, & magna vi brachiorum contra impetum fluminis insurgẽtium. Cumq. interrogaret, quo nauigium illud tenderet, vox in auribus eius percrebuit: Ebroinus est, quem ad Vulcaniam ollã deferimus: ibi enim facti sui pœnas luet. Hoc vir audiuit ad consolationem sui, vt sciret quam pœnã persecutores iustorum sentirent.] secundum illud Dauidicum [a]. Lætabitur iustus, cum viderit E vindictam.] vt dicant omnes [b]: Si vtiq. est fructus iusto, vtiq. est Deus iudicans eos in terra.] Ceterum neminem adeo obtusæ mentis esse putamus, vt ignoret animas migrantes e corpore haud egere vectura nautica, vt ad supplicium perducantur: sed hæc esse per visum ostensa secundum mentis humanæ captum eiusmodi formulis & speciebus interdum ad rem cognoscendam egentis. At insulamus res Ecclesiæ Anglicanæ.

De anima Ebroini.
a Psal. 57.
b Ibidem.

IX. *De obitu S. Cudberti Episcopi.*

Hoc eodem anno, decimotertio Kalendas Aprilis moritur ille sanctitate celebris, Anglorũ decus, Cudbertus Episcopus Lindisfarnensis, cuius vita ab infantia ad senectutem virtutibus micãs, nec obitu potuit obscurari, illustrata diuinitus eius sanctitate miraculis, quæ Beda [c] recenset in rebus gestis Anglorum, copiosius autem, cum eiusdem vitam prosecutus est carmine atque soluta oratione. Suffectus est ipsi Aedilualdus, tanti prædecessoris haud indignus successor. Tu de his ipsum consulas Bedam.

c Bed. de gest. Angl. lib. 4. c. 27. 28. 29. 30. 31.

X.

Contigit eodem tempore mori Eruigium Regem Hispaniarum, cum ageret sui regni annum octauum inchoatum: inq. locum eius subrogari Egicam, siue Egicanem, cui (vt Tudensis est auctor)

Eruigij Regis obitus, & Egicanis successio

ent) filiam suam nomine Cixilonem Eruigius in matrimonium collocarat. fuisse autem hunc con- A
sobrinum Bambæ, idem auctor affirmat. Ceterum ipsum Egicanem consobrinum Bambæ, Erui-
gij Regis fuisse generum, liquet: eius enim meminit Concilium Toletanum decimumquintum ce-
lebratum anno sequenti, vbi in tomo Synodo ab ipso oblato, in quo eumdem & patrem appellat
pietatis ergo hæc leguntur: Illud mihi primo dicendum erit, quod diui patris nostri & soceri re-
gale sortientes fastigium, &c.] Minus autem iuste administrasse regnum Eruigium, ea quæ eodem
tomo leguntur ostendunt his verbis: Additur super hoc (vt fertur) pressurarum eius in plerosque
acerbitas, quos indebite rebus & honore priuauit, quos de nobili statu in seruitutem sui iuris im-
plicuit, quos tormentis subegit, quos etiam violentis iudicijs pressit, &c.]

XI.
Eruigius generum obligat iuramento.

Horum igitur gratia cum tam ipse Eruigius, quam filij eius odio haberentur, & omnium ocu-
li conijcerentur in Vuambæ consobrinum, siue (vt alij tradunt) filium, quem proditione exutū re-
gno omnes misererentur, expectareturq. auide vt in eius regnum vocaretur: id probe sciens ipse
Eruigius, nempe post obitum suum posthabendos suos filios Egicani, ipsum sibi iungere voluit fœ-
dere nuptiarum, tradens ei (vt dictum est) suam filiam Cixilonem in vxorem. At non his tantum
studuit eum vinculis obligare, sed & stringere arctius voluit iuramento, quo eum polliceri fecit B
pro defensione filiorum ipsius cuncta peragere, nihilque contra eos moliri, vel ab alijs tentari per-
mittere, & alia huiusmodi, quo suis filijs in omnibus esset tuto consultum. His igitur rite peractis,
contigit ipsum Eruigium (vt dictum est) mori, exaltati vero tum ab Episcopis, tum a magistrati-
bus in regnum, quem diximus, Egicanem: qui more patrio, antequam regni capesseret admini-
strandas habenas, populo præstitit iuramentum, iustitiam illi sincerissime se administraturum.
Hæc omnia expressa habentur in dicto Concilio Toletano anno sequenti habito, de quo mox di-
cturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 688. | SERGII PAP. ANNVS 1. | IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS. 4.

I.
Concil. Toletanum xv. sub Egicane Rege.

SEquitur annus Domini sexcentesimus octogesimusoctauus, Indictione prima, quo celebratum
est in Hispania Concilium Toletanum numeratum ordine decimumquintum. conuenerunt E- C
piscopi numero sexaginta & vnus, per vicarios vero quinq. Abbates vndecim, & Comites decē &
septem: quod enim Regis causa tractanda esset, frequens conuentus adfuit. Cum igitur Rex maxi-
me pius & religionis tenacissimus custos ante susceptum regnum duplici se obligatum intellige-
ret iuramento, altero dato Eruigio de filiorum atq. vxoris eius defensione, nec in eos quicquam
damni inferri ab aliquo se passurum; altero quod populo ex debito præstitisset de ministranda il-
li iustitia absque aliqua personarum acceptione: cum vtrumq. simul implere impossibile existima-
ret, neq. alteri absque alterius dispendio satisfacere posse: conuolendam Synodum statuit, quid es-
set sibi faciendum. Sic igitur hoc anno, qui & primus eiusdem Regis numeratur, Era septingente-
sima vigesimasexta, quinto Idus Maias, cum in vnum dicti conuenissent Episcopi in ecclesia Apo-
stolorum Petri & Pauli, ipse Rex ingressus est in Synodum, petitionemq. suam scriptis conceptam
legendam tradidit. Sed antequam de ipsa agamus, qualis fuerit religiosissimi Regis ingressus in
locum vbi consessus aderat sanctorum Patrum, ex eiusdem Synodi Actis hic describamus in exem-
plum Orthodoxorum Principum: hæc enim ibi leguntur:

II.
Dignum exemplum Catholici principis.

Adfuit idem serenissimus Egica Princeps placida deuotionis arce sublimis, & strenua culmi- D
nis reclinatione laudabilis; quiq. in medio Pontificum positus, humoq. prostratus, sacerdotū Dei
se commendat orationibus. Deinde surgens, & sufficienti exhortatione Concilium allocutus, in-
nexa tomo sui culminis vota Dei sacerdotibus tradidit relegenda.] erat eius exordium: Ecce bea-
tissimi Patres &c.] habetur integer ipse tomus Actorū primordijs positus. His acceptis, ex more
Patres de ijs quæ ad fidem Catholicā spectāt, agere aggressi sunt, præmissaq. ex sacrosanctis œcu-
menicis Cōcilijs Catholica confessione ea quæ ante biennium a Benedicto Romano Pontifice fue-
rant in suis ipsorum litteris adnotata examinantes, recte pieq. atque ex Patrum sententia esse pro-
lata docuerunt.

III.
Iulianus Toletanus correctione dignus.

Præter illa autem quæ de his sub Benedicto Pontifice de eadem controuersia dicta sunt, hic
non omittendum, in ista Synodo ipsum Iulianum Episcopum Toletanum, cui eadem omnia eius-
dem Concilii scripta tribuuntur, paulo licentius insultasse in Romanum Pontificem. Sensit hoc at-
que sugillauit veritatis amator & pietatis optimus cultor, qui erudito stylo postremam manū ap-
posuit rerum Hispanicarum historiæ, Hispanus & ipse, sed affectu priuato carens, Ioannes Maria-
næ dignus professor Societatis Iesu, cuius sunt hic mihi reddenda verba, sed prius illa ponenda, E
quæ in Synodo scripta leguntur, quibus Iulianus ipsorum auctor æstimatus fuerit correctione di-
gnus. sunt hæc ipsa, dū de vltimis capitibus a Benedicto Papa notatis agitur: Tertiū sane, quartūq.
capitulum continentes, non solum sensum, sed & ipsa pene verba ex libris beatorum Ambrosij atq.
Fulgentij nos prælibasse mōstrauimus, quibus ea prædictos viros dogmatizasse scimus: quos quia
celebres in toto orbe doctores feriata Ecclesiarū Dei vota percenseant, non illis est succensendū,
sed potius succumbendum: quia omne quod cōtra illos sapitur, a rectæ fidei regula abhorrere sen-
titur.]& paulo post: Iā vero si post hæc & ab ipsis dogmatibus Patrū, quibus hæc prolata sunt, in
quocumq. dissentiant: non iā est cum illis amplius contendendum; sed maiorum, directo calle, inhę-
rentes vestigijs, erit per diuinum iudicium amatoribus veritatis responsio nostra sublimis, etiā si
ab ignorantibus ęmulis censeatur indocilis.] ista quidē ibi, sed verum dulcedine charitatis, an ama-
ro zelo, ex gustu ipso facile est iudicium facere: sed & vtrum ex spiritu veritatis, an erroris, prouo-
co lectorem ad ea quæ sæpe superioribus tomis dicta sunt, nimirum, omnium scriptorum Ecclesia-

ſticorum

A sticorum doctorum arbitrum esse Romanum Antistitem, atq; de his singulis esse iudicem Apostolicam sedem.

Sed audi modo Ioannis de eiusmodi Iuliani sententia iudicium graui lance perpensum, atque ita prolatum: Nobis, inquit, aliquanto liberior visa est, quam vt Iuliani modestiam erga Romanū Pontificem, summum Ecclesiæ doctorem deceret. Et nimirum de ingenij laude cui quicquam cō cedat, rarus est, & in ardore disputandi modum tenere difficile. Erat enim Iulianus eruditionis laude ea ætate celebris, vt eius libri testantur, ac præsertim opus quod Prognosticon sæculi veoturi nominauit, liberq; de sex ætatibus, qui libri ad nostram ætatem conseruati sunt, alij iniuria temporū desiderantur. Fuit ex Iudæorum sanguine propagatus, Eugenij tertij discipulus, &c.] ista quidē ipse. Ex Iudæis (vt vidimus) Iulianus ad Ecclesiam veniens, doctrina fulgens, nomine celebris ad primariæ in Hispania Ecclesiæ Episcopatum ex neophyto euectus est, quod in primitiua Ecclesia nō nisi Apostolica indulgentia licuisset, prohibente Apostolo [a] ordinari neophytum, ne (vt ait) in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Nos reliqua prosequamur historiæ. IV. *Probatur sententia Ioann. Mar.* a 1. Tim. 3.

Cum autem quæ elucidata sunt in hoc Concilio de obiectionibus factis a Benedicto Pontifice innotuissent Sergio Papæ, ab eodem magnis sunt laudibus celebrata. Constat id quidem Roderici Toletani Episcopi testificatione. Sicq; cognitum patefactumq; fuit, Romanā Ecclesiam haud ferere lites dissensionesq; curare, sed rectam sententiam de fide Catholica ab omnibus exigere, exactamq; recipere, gaudereq; de filiorum in fide integra sanitate, vt illud Ioannis Apostoli [b] in ore habeat, cordeq; retineat. Gauisus sum valde, quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in veritate.] Addit idem Rodericus, misisse post Synodum Iulianum Episcopum Toletanum legatos Romam ad Pontificem. ait enim: Sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio *decimoquinto* ad exactionem præfati Principis per oracula eorum, quę Romam transmiserat, vęrum esse firmauit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyterum, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis scripturis imbutos, cū versib. etiā acclamatorijs, secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperij. Quod Roma digne & pie recipiens, cunctis legendum indixit; atq; Imperator acclamando, Laus tua Deus in fines terrę, lectum sæpius notum fecit.] Hic aduerte, lector, loco Pontificis, in codicem irrepsisse nomen Imperatoris; ne fallaris: alioqui mendacij arguendus ipse Rodericus esset, cum constet Imperatorē non Romæ, sed Constantinopoli habitasse, nec Vrbem vmquam vidisse. Pergit vero de ipso Romano Pontifice illa dicere, ad quæ referenda sunt superiora: Qui & rescriptum domino Iuliano per supra fatos legatos cum gratiarum actione & cum honore remisit; & omnia quæcumq; scripsit, iusta & pia esse deprompsit.] fuit iste, qui tunc Romanæ Ecclesiæ præerat Sergius Papa. V. *Probat Sergius factam declarationem.* b Ioan. 2.

His vero pertractatis, de duobus sibi inuicem aduersantibus Regis iuramentis facta est quam exactissima disputatio. Itaque ad exactam rei cognitionem iussa sunt legi verba, quibus primum præstitum Eruigio Regi conceptum tunc fuit iuramentum; quæ hic describēda putamus: sic enim se habent: Circa cognatos meos, filios vestros, quos de gloriosa coniuge vestra, domina mea Leubigitone Regina progenitos habere videmini, tam carum me amicum in sincera mentis dilectione sine fraudulenta calliditate exhibere & esse polliceor, & ita cum eis in effectu dulcedinis & charitatis omnibus diebus vitæ meæ viuere spondeo, vt nec ipsos, nec partem eorum pro quibusli bet capitulis, aut ordinibus, vel occasionibus quoquolibet tempore inquietare aut stimulare debeā: nec ullum dolorem, vllamque malitiam in corde vel animo meo contra eos amodo & deinceps quandoque retinebo, aut excogitabo: neque aliquam occasionem aut argumentum en vtribo, per quod aut præfata ancilla vestra, sponsa mea, siue iam nominati filij vestri, qui de totiens dicta clementissima coniuge vestra domina mea Leubigitone Regina progeniti sunt, aut in maximum, aut in modicum conturbentur vel stimulentur, excepto propter iustissimas causas, vnde legalis mihi veritas patuerit, quas vt cum charitatis affectu ad eosdem cognatos meos quærere debeam, mihi liceotiam reseruo, & tam de promptissima dilectione & charitate eorum numquam recedam. Nā & pro causis eorum, quas aut ipsis contra quaslibet personas habuerint, aut si quicumque contra eos pro quibusdam rebus intenderint, ita vsque quoad vixero, in eorumdem filiorum vestrorum adiutorium cum omni mentis meæ intentione, in quantum valuero & Deus mihi dederit posse, exurgebo [*] & intendebo [*], veluti si pro causa propria mea, vt nec illi damnum aut perditionem quamcumque sustineant, & negotia eorum cum Dei auxilio, me intercedente, agente, & prosequente, celerem ad effectum perueniant.] hactenus promissio ab Egicane Eruigio facta, ac iuramē to firmata. VI. *Iuramentum Egicanis Eruigio præstitum.* * exurgam * intendam

His auditis, cognita post hęc sunt quæ idem Rex itidem iuramento populo ex more promisit, nempe iustitiam ei illi integre redditurum, neq; contra iustitiam quemquam esse læsurum. Cū res deducta esset ad Synodale iudicium, iudicatum est ea ex parte promissionem vel iuramentū subsistere, qua filijs eius est pollicitus aduersus omnes protectionem atq; defensionem: ea vero ex parte qua consultum fuit iustitiæ, & obstructus aditus iniquitati, suo robore debere consistere, vtpote congrua ijs quæ ipse populo iuramento pariter promisisset. His itaq; in huoc modum sententia Synodi definitis, optatus finis impositus est. VII.

Sunt rerum Hispaniæ scriptores, qui eumdem Egicanem Regem odio plus æquo indulsisse tradant, vt qui filiam Eruigij in coniugem acceptam repudiasse dicunt, uindictamq; sumpsisse de nobilibus compluribus, quorum arte fuisse Vuamba Rex priuatus regno. Quod autem ad repudium pertinet; si factū est, nonnisi ex causa sacris legibus approbata factum oportuit. Quæ enim vigebat Hispanorū Episcoporum vigilantia in custodia sacrorū canonum, & in Regem præscripta auctoritas id existimare nos cogit: quod uero ad reliqua, etiam testificatio Synodalis eum liberum immunemque reddit. Accipe rogo, quæ de ipso Patres habent in Concilio Toletano decimosexto [c]: VIII. c Concil. Tolet. 16. c. 8.

Gloriosissimus etenim ac serenissimus dominus noster Egica Rex, feruentissimi amoris Chri- IX.

Egiganis Regis virtutes.
a Psal.138.
b Isai.58.

sti igne succensus,& sanctæ actionis ope perfunctus,inimicorum Christi perfidiam,illud prophetale vaticiniom sequens: Nonne [a] qui oderant te Deus,oderam illos,& super inimicos tuos tabescebam? A vtpore verus Christicola,obnoxios proterere decernit, Ecclesiæ Dei statum vigilanti instantia roborare disponit,sanctis Dei basilicis se munificum exhibet,tributorum impensiones populis moderamine discreto remittit,maligna contra se obstinatione agentibus animi liberalitate gratissima ac piæ miserationis instantia ignoscere consueuit; multos quoque qui confracti sunt,liberos (secundum prophetam [b]) omne onus disrumpendo,in ingenuitatis statu reformat, atq. in diuersis sanctæ Ecclesiæ studijs exercendo præpollet.]hæc Patres, quos absit credere turpiter adulatos. At de Concilio Toletano decimoquinto hactenus.

X.
Obitus Theodorici Regis.
c Angr in vita S. Amberti Episcopi Rotho. apud Sur. die 9 Febr.
Clodoueus tertius Rex Francorum.

Quod pertinet ad regnum Francorum: mortuo Theodorico,quem regnasse tradunt annos decem & nouem,subrogatus est eius filius Clodoueus huius nominis tertius,tenuitq. regnum annos quatuor. Reijciunt vero alij obitum Theodorici in annum superiorem: sed magis huic chronologiæ assentiri videtur Angradus [c] monachus, dum annum decimumtertium eiusdem iūgit anno Domini sexcentesimo octogesimosecundo: qua ratione,cum eum regnasse tradant annos (vt dictū est) decem & nouem,vltimus hic annus numerabitur Theodorici, post quem incipiunt numerari B anni quatuor Clodouei eius filij. Porro iam ipsi Francorum Reges,siue quod puerili ætate regnum caperent,siue socordia,vel voluptuosæ vitæ cupidine,iam imbelles penitus redditi,procul aberant ab administratione curaq. regni: adeo vt in ducibus exercitunm,quos Maiores domus vocare consueuerunt,totum esset regimen collocatum. Ita quidem res vsq. ad annum Redemptoris septingentesimum quinquagesimum transierunt.

IESV CHRISTI ANNVS 689. SERGII PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 5.

I.
d Bed. libr. 5. c. 7.
Ceadualla Regis Angl. peregrinatio, baptismus, & obitus.
e Apud Sur. die 20 Iulij.

CHristi annus sexcentesimus octogesimusnonus secunda inchoatur Indictione,quo & secundū sui Pontificatus annum Papa Sergius inchoauit: cum sanctus Ceadualla Rex Occidentaliū C Saxonum pietatis ergo peregrinatus Romam ad limina Apostolorum,illic exoptatum diem clausit extremum. Hęc Beda his verbis [d]: Anno autem regni Aldfridi tertio Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum,cum genti suæ duobus annis strenuissime præesset,relicto Imperio propter Dominum regnumq. perpetuum,venit Romam.]sed ante in itinere in minorem Britaniam nauigio veniens,inuisit S. Vulmarum Abbatem,a quo de rebus diuinis abunde eruditus est: habent enim hæc pluribos eiusdem sanctissimi viri Acta [e]. Insuper auctor est Paulus [f] diaconus, eumdem Regem Romam venientem in itinere exceptum hospitio fuisse a Cuniberto Longobardorum Rege,atque honorifice habitum.

II.
f Paul. diacon. li. 6. c. 15.

Pergit vero Beda cœptam narrationem: Venit Romam,hoc sibi gloriæ singularis desiderans adipisci,vt ad limina beatorum Apostolorum fonte baptismatis ablueretur, in quo solo didicerat generi humano parere vitæ cælestis introitum; simul etiam sperans,quia mox baptizatus,carne solutus,ad æterna gaudia iam mundus transiret: quod vtrumque vt mente disposuerat,Domino adiuuante,completum est. Etenim illo perueniens,Pontificatum agente Sergio,baptizatus est die sancto sabbati Paschalis,anno ab incarnatione Domini sexcentesimo octogesimonono; & in albis ad- D huc positus,languore correptus,duodecimo Kalendarum Maiarum die solutus est a carne,& beatorum est consortio sociatus in cælis. Cui etiam tempore baptismatis Papa memoratus Petri nomen imposuerat,vt beatissimi Apostolorum principis,ad cuius sacratissimum corpus per longa locorum interualla pio ductus amore venerat,etiam sanctissimum nomen referret: qui in eius quoque ecclesia sepultus est.

III.

Et iubente Pontifice,epitaphium in eius monumento scriptum est,vt & memoria deuotionis ipsius fixa per sæcula maneret,& legentes quoq. vel audientes exemplum facti ad studium religionis accenderet. Scriptum est ergo hoc modo:

Epitaphium sepulchri Ceadualla Regis.

Culmen,opes,sobolem,pollentia regna,triumphos,
Exuuias,proceres,mœnia,castra,lares,
Quęq. patrum virtus,& que congesserat ipse,
Ceadual armipotens liquit amore Dei:
Vt Petrum,sedemq. Petri Rex cerneret hospes,
Cuius fonte meras sumeret almus aquas, E
Splendificumque iubar radianti carperet haustu,
Ex quo viuificus fulgor vbique fluit.
Percipiensque alacer rediuiua præmia vitę,
Barbaricam rabiem,nomen & inde suum
Conuersus conuertit ouans,Petrumque vocari
Sergius Antistes iussit vt ipse pater
Fonte renascentis,quem Christi gratia purgans,
Protinus ablatum [*] vexit in arce poli.
Mira fides Regis,clementia maxima Christi,
Cuius consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes,per freta,perq. vias,

* albatum

Vrbem

A *Vrbem Romuleam vidit, templumque verendum*
Aspexit Petri, mystica dona gerens.
Candidus inter oues Christi sociabilis ibit:
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commutasse magis sceptrorum insignia credas,
Quem regnum Christi promeruisse vides.] Post versus hæc sequebatur inscriptio, qua
& nota temporis ponebatur his verbis:
HIC DEPOSITVS EST CEADVALLA QVI ET PETRVS REX SAXONVM IV.
SVB DIE DVODECIMO KALENDARVM MAIARVM INDICTIONE SECVNDA, *Tẽpus obitus.*
QVI VIXIT ANNOS PLVS MIMVS TRIGINTA. IMPERANTE DOMINO IVSTI
NIANO PIISSIMO AVGVSTO, ANNO EIVS CONSVLATVS QVARTO. PON-
TIFICANTE APOSTOLICO VIRO DOMINO SERGIO PAPA ANNO SECVN-
DO.] est enim hic ipse annus, quo Sergius Papa agit in Pontificatu annum secundum.
Quod vero ad recitatum soluta oratione scriptum epitaphium pertinet, errorem irrepsisse pu V.
B tarit aliquis; siue quod ita deprauatum illud acceperit Beda; siue quod qui ab eo postea exscripsit, *Quod Ceadual*
gentilium suorum affectui plus satis indulgens, verba mutauerit, vt quem sciret Regem esse Bri- *la fuerit Rex*
tannorum, fecerit esse Saxonum, id ipsumq. in textu Bedæ mutarit. Absit enim de adeo venerabili *Britannus.*
sacerdote id vel leuiter suspicari, vt amore gentis suæ, detraxerit alienæ, arripiens quod suum non
erat, suæq. tribuens, quod sciret alterius esse. Sane quidem, quod in epitaphio legitur, REX SAXO
NVM, legendum esse, REX BRITANNORVM, historici complures, qui res Britannorum
sunt prosecuti, testantur. Nouissime vero doctissimus Sanderus, parcens Bedæ, modestiæ causa, in
Paulum diaconum conuersus, ait: Paulus diaconus de gestis Lõgobardorum: Ceadualdus, inquit,
Rex Anglorum Saxonum (melius dixisset, Rex Britonum, vt est apud Gaufridum libro nono de
gestis Britannorum) ad Christum conuersus, Romam properauit, vbi a Sergio baptizatus, ad cæ-
lum transijt.] hæc ipse, nihil in Bedam. Verum potuit (vt superius dictum est) ob deuictos Saxones
homo Britannus dici Rex Saxonum.
Porro a Beda tres eiusdem nominis positi inueniuntur Reges Britanni: primus quidem sub VI.
anno Domini sexcentesimo trigesimotertio, quem interfectorem fuisse tradit Eduini Anglorum *De alijs Cea-*
C Regis, eumq. Britonum fuisse Regem affirmat: secundum vero Ceaduallam fuisse illum reperias, *duallis.*
de quo idem meminit Beda [a] anno (vt colligitur ex scriptis eius) sexcentesimo septuagesimo- a Bed. li. 4. c. 15.
octauo, quem dum tradit fuisse ætate iuuenem, plane diuersum a seniore esse demonstrat: sed & cũ
ipsum successorem habuisse alium Ceaduallam tradat, diuersum ab eo, qui venit Romam, de quo
est sermo, fuisse docet. De primo dum agit, Britonum Regem appellat; & licet Christianum, ta-
men vehementem fuisse persecutorem Christianorum Anglorum affirmat: nam de eo ista subiicit b Bed. li. 2. c. 20.
[b]: Ceadualla quamuis nomen & professionem haberet Christiani, adeo tamen erat animo ac mo
ribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin vniuer
sos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias de-
bacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britaniæ finibus erasurum se esse deliberans:
sed nec religioni Christianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris, &c.] in quib.
tamen corrupte scias legi Carduella, pro Ceadualla, siue Ceadualla, prout ex eodem auctore conspi
citur, vbi ait inferius sequenti capite [c]: Nec mora, vtrumque, *nempe Osricbum Regem Deirorum, et* c Bed. lib. 3. c. 1.
Eanfridum Regem Berniciorum, Rex Britonum Ceadualla impia manu, sed iusta vltione peremit.] quẽ
D cum acta esse testetur anno Domini sexcentesimo sexagesimotertio, nihil est quod dici possit hũc *Plures Cea-*
eumdem esse cum Ceadualla, qui Romæ defunctus est, quem ipsa sepulchralis inscriptio fuisse æta *dualla.*
te iuuenem docet. Hæc de primo Ceadualla Britannorum Rege; at de secundo hæc libro quarto [d]: d Bed. lib. 4. c. 15
Interea superueniens cum exercitu Ceadualla iuuenis strenuissimus de regio genere Geuissorum,
&c.] De tertio autem mox ista eodem capite subdit; Sed is qui post Ceaduallam regnauit, simili ꝓ
uinciam illam afflictione plurimo annorum tempore mancipauit. Quare factum est, vt toto illo tẽ
pore Episcopum proprium habere nequiuerit, sed reuocato domum Vuilfrido primo suo Antisti
te, ipsi Episcopo Geuissorum, id est, Occidentalium Saxonum, qui essent inuenti in ciuitate, subia-
cerent.] ista quidem ipse Beda de tertio Ceadualla, quem hoc eodem dictum esse nomine, mox
alia subiiciens, satis docet [e], e Bed. lib. 4. c. 16.
Postquam ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, cepit & insulam Vectam, quæ eate- VII.
nus erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ *De tertio Cea-*
homines pro his substituere contendit, voto se obligans, quamuis nondum regeneratus (vt fertur) *dualla quid*
in Christo: quia si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita *Beda.*
E soluit, vt hanc Vuilfrido Episcopo, qui tunc forte de gente sua superueniens aderat, vtendam ꝓ Do
mino offerret.] hæc Beda, quæ omnia optime conuenire tertio Ceadualla, nemo non videt.
Hæc cum ita se habeant, in inscriptione nihil immutatum vel deprauatum dicere iure possu- VIII.
mus: vt cum ibi dicatur Rex Saxonum, non ob id positum hoc sit, quasi Britannus non fuerit, sed *Ceadualla Bri*
ob deuictos Saxnes ita potius dici voluerit ob maiorem gloriæ titulum, quod hostes vicerit, a qui *tannus cur di-*
bus Britanni victi fuissent: Geuissorum enim regni Rex ipse erat; Geuissos autem eosdem dictos *ctus Rex Saxo*
esse Saxones Occidentales, idem Beda testatur [f]: qui ea ratione fuerit excusandus, quod quem *num.*
legerit in epitaphio dictum Saxonum Regem, ipse vere putauerit esse genere Saxonem. Hęc autẽ f Bed. lib. 3. c. 7.
ad Bedæ excusationem a nobis dicta sunto, aduersus quem pari consensu, qui post ipsum prosecu & lib. 4. c. 15.
ti sunt Anglorum & Britannorum historiam, tradunt, ipsum Ceaduallam Regem Britannorum
fuisse, eumdemq. eius gentis nouissimum; quorum subiiciam nomina. est inter alios Riccardus mo
nachus Cluniacensis Gallus, id affirmans in libro, cuius titulus est, Series Romanorum Põtificũ:
id ipsum Rodulphus monachus Anglus in libro, cuius est titulus, Polychronicon; id etiam Gaufri
dus

dus Asaphensis: tradit hoc ipsum Matthæus Vuestmonasteriensis Anglus, insuper & liber scriptus A
antiquus, cuius est titulus, Summarium Chronicorum Angliæ; qui tamen omnes nō Ceaduallam,
sed Cedualdradum appellant, filiumq. Ceaduallæ Regis Britannorum, eumdemq. vltimum eius
gentis affirmant, aliterq. legunt versum illum inditum sepulturæ:

Ceadual armipotens liquit amore Dei.] vt ita legi debeat:

Rex Cedualdradus liquit amore Dei.] Quod igitur non fuerit Anglus, sed Britannus, illud
præterea afferunt, quod a Britannis, non ab Anglis ei semper exhibitum cultum affirmant; insup
& consueuisse Britannos eiusmodi nomen Cedualdradum suis frequentissime imponere filiis: ad-
duntq. eius nomine multas esse ecclesias nuncupatas in ipsius memoriam a Britannis extructas,
non ita ab Anglis, penes quos neque eius nomine sacellum reperiri tradunt erectum.

IX. *Magnū de mūdi contemptu exemplum.* Magnum plane tunc datum est vniuerso generi humano de contemptu mūdi huius exempliī,
dum Rex armiger, natura sæuus, hostium victor existens, quem si non aliud, æmulatio saltē ipsa ex
ternorum sibi Britanniam vendicantium retinere debuisset in armis, vt eos e patrio solo pelleret:
horum nullam rationem ducens, lucrum maximum existimauit, facere de ijs omnibus pro cæle-
sti regno iacturam. Fuisse tantæ rei aggrediendæ ipsi adiumento sanctum Vuilfridum Archiepisco B
pum Eboracensem, licet Beda expresse non dicat, coniectura quidem vehemēti adduci possumus,
vt credamus: etenim cum ipso auctore constet, magnam inter eos necessitudinem intercessisse, cū
a Bed. li. 4. c. 16. Vectam insulam expugnatam Vuilfrido vtendam Rex ipse tradiderit [a]: ab eo pariter ipsum rece
pisse spiritualia dona, quis poterit dubitare? Sed & quod eodem auctore Beda liqueat, iam tertio
Vuilfridum Romam cōcessisse; par est credere, ipsum de eadem sæpe illi sermonem habentem, eā
adeundi ipsi desiderium iniecisse. Subdit vero de eius successore Beda, eiusdem consectatum esse
vestigia; quod scilicet vbi ad annos trigintaseptem regni gubernacula propagasset, illud ipsum po-
steris relinquens, ad limina itidem Apostolorum peregrinationem susceperit: at de eo dicendum
suo loco erit. Porro & complures alios idem esse imitatus exemplum, idem auctor ita testatur: Qđ
factum scilicet his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobilesque, laici & clerici, vi-
ri ac feminæ certatim facere consueuerunt) nimirum abdicato sæculo, conuolare ad limina Apo-
stolorum, ad vbera matris, a qua se scirent esse progenitos. Sed de his satis.

X. Hoc eodem anno tribus martyribus felix Germania illustratur. Qui enim a Sergio Papa acce
perant Euangelium ad prædicandum gentibus Borealibus, vix sparso verbi semine, illud fuso san C
Kiliani & sociorum martyrium. guine irrigarunt: Kilianus nempe Episcopus, Colomannus presbyter, & Totnanus diaconus hoc
anno coronam sunt martyrij consecuti. Quod autem ad tempus spectat, erroris arguitur Sigeber
tus ex veteri inscriptione eorum sepulchro indita, quam posuit in suis Notis ad horum martyrum
Acta vir probitate & doctrina notus Nicolaus Serarius Societatis Iesu dignus professor: nos eam
paulo inferius reddituri sumus.

XI. Quod igitur ad hos martyres pertinet: in Franconiam ipsos diximus profectos esse, illicq. ijs q
adhuc Gentiles essent, Euangelium prædicasse, Ducemq. Gosbertum vna cum aliis ad fidem Chri
stianam conuertisse: ibiq. demum pro laboribus exantlatis coronam martyrij consecuti sunt eadē
ex causa, qua præcursor Domini S. Ioannes Baptista ab Herode amputari capite iussus est. Cum n.
eumdē Gosbertum Ducem iam Christianum redditum admoneret sanctus Episcopus, quod non
liceret sibi coniugio frui vxoris fratris sui, quam ante baptismum sibi coniunxerat, eiusdem femi-
næ in se odium acerbissimum concitauit, cuius & molitione idem cum socijs clanculo occisus est.
b Extant apud Sur die 8. Iulij tom. 4. Quomodo autem hæc gesta sint, & detestandum facinus detectum diuinitus fuerit, ex Actis anti-
quis fideliter scriptis hic enarremus: sic enim se habent [b]: D

XII. *Geila insidiatur Sanctis.* Nefanda mulier, de qua nobis est sermo (*Geila nomen illi erat*) callida meditatione pergrebat,
quemadmodum sine populari strepitu & vulgi cognitione sanctos viros posset tollere e medio. Ar
mabatur enim iræ impatientia, & libidinis furore: & quia diabolus iniqua cupientibus fomenta
malitiæ subministrat, inuenti sunt duo administri crudelitatis eius, qui promitterent se satisfactu-
ros Geilæ desiderijs, si munera darentur ipsis pro tanti perpetratione sceleris. Ita factum est, vt ac-
cepto nefandi operis præmio, voto respōderint femineæ crudelitatis. Solebat beatissimus martyr
Kilianus post paruam dormitionem necessitatis, vigilare ad studium propensæ orationis.

XIII. *Visio ostensa S. Kiliano.* Quadam vero nocte, cum leues carperet somnos, ita vt nec dormiret integre, nec vigilaret a p
te, apparuit ei vir habitu formaq. pulcherrimus, qui diceret: Amice Kiliane, surge: nolo te diutius
laborare: dumtaxat certamine tangeris, & sic victor iugiter mecum eris. His dictis, abscessit. Euigi
lans autem egregius vir, intelligens diuinam eam esse visitationem, conuocatis fratribus, inquit:
Fratres, vigilemus: cito aderit Dominus, & pulsabit ianuam. Cauendum nobis est, ne nos somno
torpentes inueniat. Addamus oleum lampadibus, dum tempus est; ne si forte defecerit, tunc inci-
piamus quærere, quando non poterimus inuenire. Illis itaque circa medium noctis orationi vacā E
Sancti necantur. tibus, carnifices strictis gladijs locum, in quo orabant, penetrarunt. Quos cum sacer vir intuitus es-
set, ait: Amici, ad quid venistis? Vos implebitis præceptum: nos cursum consummabimus. His di-
ctis, interfecti sunt, ibiq. terræ mandati, ne quis rem gestam scire posset. Vestimenta quoque, cum
quibus diuina peragebant officia, sacriq. libri, cum illis defossa sunt, ne quod indicium necis corū
extaret, sed clam discessisse putarentur causa solitæ peregrinationis.

XIV. Erat tamen nobilis quædam matrona, Burgunda nomine, quæ a principio prædicationis corū
sanctis viris adhęserat, habens cellulam iuxta oratorium sanctorum, quo facilius diuinis laudib.
interesse valeret. Hæc intenta vigilijs, quæ facta fuerant, diligenti studio inuestigauit, recedētibus
que carnificibus, Intcolo mundo fusum sanctorum sanguinem collegit, ac terra dilīgēter infodit,
vigilijs & orationibus iugiter vacans, vbi sanctorum corpora obruta nouerat, excolebatq. locū ve-
neratione qua poterat, sed occulte, ne (sicut postea factum est) Geilæ iussu remouerentur. Ea enim
sceleratissima mulier stratis plancis stabulum equorū in loco, vbi sancti martyres humati fuerāt,

fieri

A fieri iussit, ne quo indicio sacra corpora proderentur. Ferunt autem, ab ijs qui tunc fuere, posteris relatum, iumenta eo in stabulo manentia super sepulchra martyrum nec stercus, nec vrinam reddidisse, honorem martyribus exhibentia: vt quod de capite propheta vaticinatus est, id in eius mēbris quoque cerneretur: Cognouit (inquit Isaias [a]) bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognouit. Tali ergo modo sanctorum corpora hominibus propemodum ignota mansissent, nisi Burgunda, quam diximus, in extremo vitæ posita, quibusdam fidelib. vbi condita essent, reuelasset.

Geila facinus occultare conatur. a Isai. 1.

XV. *Suasu Geilæ Sancti non requisiti.*

Contigit autem, vt Dux a bello reuerteretur ad locum, in quo sanctos viros reliquerat: cumq. eos non inueniret, studiose perquisiuit, quando & qua causa recessissent, quove profecti essent. Tū vxor eius, veneno malignitatis deprauata, modo rubore profusa, modo pallore affecta, alias confidentia animata, multos anfractus suæ nequitiæ & fraudi prætexebat, dicens non se eos custodiendos suscepisse, neque ijs custodes adhibuisse: pro sua voluntate illos & venisse & recessisse, vt peregrinationis suæ institutum sequerentur. Sed quem femineæ voces non emolliunt? quem a statu rectitudinis non retrahunt? Credulus itaque verbis suæ coniugis princeps, nonnihil a cœpta inquisi-
B tione remisit.

XVI. b Matth. 10. *Vltio diuina in sacrilegos homicidas.* c Hierem. 17.

Sed iuxta Dominicam vocem [b], Nihil opertum, quod non reueletur, & occultum, quod non sciatur. Cum ea quæ facta fuerant, paulatim obliuioni darentur, vnus eorum, qui sanctos viros gladio peremerat, subito a dæmone arreptus, ingenti voce clamare cœpit: Kiliane, acriter me persequeris. Igne enim consumor. Quod feci, celare non possum. Video imminere mihi gladium tuo sanguine respersum. Talia diu vociferans, & proprijs se dentibus lanians, a præsenti migrauit ad pœnas æternas. De talibus quippe scriptum est [c]: Duplici contritione contere eos, Domine.

XVII. *Geila miserrime perit.*

Alter vero cædis sanctorum conscius, in rabiem versus, gladio se petijt, effusisq. visceribus, per tormenta præsentis temporis ad æterna peruenit. Quisnam, Geila tibi cernenti talia sensus tunc erat infelix? cruciatibus acta furebas. Non multo post & ipsa bellua, de qua loquimur, a dęmonibus arrepta, quanta poterat voce clamabat: Iuste torqueor, quę sanctis viris tortores adhibui. Recte crucior, quæ cruciatus illis paraui. Acriter instas, Kiliane: ignem accendis, Colomanne: fomenta ministras, Totnane. Sufficiat vobis vicisse: nimis vestras vlciscimini iniurias. A calice Kiliane diceris: sed valde amara mihi pocula infundis. His dictis, miserabiliter vexabatur, ita vt a multis te-
C neri vix posset. Tandem cum magno cruciatu ad cruciatus diabolo paratos migrauit. Cernimus impletum, quod Veritas in Euangelio dicit [d]: Dominus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Amen dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum.

d Luc. 18.

XVIII. *Gosberti interitus.*

His ita gestis, aiunt Gosbertum a suis seruis interemptum, filiumq. eius principatu deiectum, cognatos affinesq. eorum a contribulibus tanta perpessos, vt vix aliqua eis Reipublicæ dignitas in ea prouincia relicta sit. Quæ autem horum causa fuerit, vtrum quod fidem rectam colerēt, ab ijs, qui ab ea deuiarant, talia passi sint, an quod post cædem sanctorum martyrum a veritatis tramite recesserint, vindictam hanc diuinitus illatam pertulerint: uiderit ille, quem nullum latet secretū: modo nos nihil eiusmodi asseramus, quod incompertum habemus.] hucusque auctor veritatis tenacissimus pariter & modestissimus. Porro hos ipsos, quos Romana Ecclesia Apostolico munere decorauit, eosdem corona martyrij insignitos triumphatores excepit, retulitq. in Album purpuratorum martyrum, annua (quousque mundus erit) memoria celebrandos ea qua passi sunt die, octauo Idus Iulij cunctis fidelibus exhibens.

XIX.

D Verum & idem Setarius noster, qui notationes ad Acta horum martyrum (vt diximus) scripsit, eiusmodi antiquitus scriptum recitat epitaphium, rudi licet Minerua, vt ferebat illorum temporum ætas, incisum (vt ait) lapideæ tabulæ positæ in sepulchrali crypta iuxta puteū ad Occidētē:

Annis sexcentis octogenisq. nonenis
Istic Kyllenam scimus fontis prope venam,
Et Colonatum, necnon Totnamque beatum
Ob Saluatorem proprium fudisse cruorem.
Hinc fuit, est, & erit salus illi, qui pie quærit,
Est cæcus, mutus, claudus, surdusq. solutus.] Qui autem sequuntur versus, ad ipsorum eleuationem pertinent, factam per Bonifacium successorem, qui & recondidit Burkardum Episcopū Herbipolensem:

Septingentesimo quinquagesimoq. secundo
A Bonifacio, Burkardo consociato,
Hi sunt sublati, rite quoque canonizati.
Hos pete deuote, qui sint † oramine pro te.] Qui vero quatuor sequuntur versus Bur- †
E kardi epitaphium continent, nomenq. eius qui posuit, ita conscriptum:

Septingentesimo nonagesimo quoque primo
Burkardus moritur, corpusq. suum sepelitur
Iuxta sanctorum tumulum, ceu scribitur, horum
Per Megengaudum successorem reuerendum.] Quod his subditur hexasticon de ijsdem sanctis martyribus conscriptum, extat in vestibulo capitularis loci, qui Noui monasterij templo cohæret, in ædificiorum parte superiore, ad Septentrionale cryptæ latus, quod excultiorem poeticæ artis præsefert auctorem:

Hi sunt, Herbipolis, qui te docuere, magistri,
Qua verum coleres religione Deum.
Impia quos tandem iussit Geilana necari,
Celauitq. sub hunc corpora cæsa locum.

Ne turpi fine laude sito defossa iacerent
Corpora, Burkardus sub monumenta locat.] hactenus de sanctis martyribus, eorum- A
demq. memoriis: quorum precibus factum non dubitamus, vt fides Catholica in eadem Ecclesia
adhuc integra perseueret in tanto naufragio fidei Germanarum prouinciarum, bene culta labori-
bus & bene custodita vigiliis Iulij eius Episcopi, digni sanctorum Præsulum successoris.

IESV CHRISTI ANNVS 690.	SERGII PAP. ANNVS 3.	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 6.

I. *Noui Apostoli decernuntur ad Euangelij prædicationem in Germaniam.*

SEquens sexcentesimus nonagesimus Christi annus tertia Indictione inchoatur, quo Deus no-
uos Apostolos decreuit ad Germanorum conuersionem, eosdemq. numero duodecim. Etenim
etsi olim in illis Borealibus regionibus aliquando (vt dictum est superius) Euangelium illuxisset,
postea tamen barbarorum motibus sæpius agitatæ prouinciæ, atque bellorum assiduis cladibus de- B
solatæ, in solitudinem prope redactæ sunt, cum excoli verbi Dei prædicatione desiissent: cum &
adhuc aliæ essent prouinciæ, quibus tenebræ impietatis ex ignorātia veri Dei in cultu dæmonum
perseuerarent. Sed haud oblitus misereri Deus, qui ex semine illo purissimo in Anglia a S. Grego-
rio Romano Pontifice sato pauca grana delegit, quæ mundo præmortua magnum prouentum fru-
gum afferrent. Quomodo autem hæc cœpta sint, & nomina eorum qui missi fuerant, ex Marcelli-
no, qui interfuit, vnusq. ex iis fuit, describamus; similiter & ea quæ in eamdem sententiam Beda
& ipse rerum sui temporis scriptor posteris commendauit, in medium afferamus.

II. Fuit autem tantæ molis præcipuus architectus numquam satis laudatus S. Ecgbertus natione
Anglus, qui monasticam disciplinam propensissimo studio excoluit in Hibernia, vbi & sacris litte-
ris est imbutus, de quo ex Beda [a] superius mentionem fieri contigit. optasset & ipse inter eosdē
Apostolos numerari, primusq. in Apostolico opere inueniri, verum diuina voluntate alij fuit operi
mancipatus. Sed audi quæ de eius instituto tradit Beda [b]: Eo tempore, inquit, *nemo ab incarnatio-
ne Domini (vt paulo superius numerat) sexcentesimo nonagesimo anno, sicut & Marcellinus pariter com-
putat*, venerabilis & cum omni honorificentia nominādus famulus Christi & sacerdos Ecgbertus,
quem in Hibernia insula peregrinam ducere vitam pro adipiscenda in cælis patria retulimus, pro- C
posuit animo pluribus prodesse, id est, inito opere Apostolico, verbum Dei aliquibus earum, quæ
non dum audierant, gentibus euangelizādo cōmittere, quarū in Germania plurimas nouerat esse
nationes, a quibus Angli, vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus & originem duxisse
noscuntur; vnde hactenus a vicina gente Britonum, corrupte, Germani nuncupantur. sunt autē Fre-
sones, Rugini, Dani, Hunni, antiqui Saxones, Boructuarij: sunt etiam alij perplures iisdem in par-
tibus populi Paganis adhuc ritibus seruientes, ad quos venire præfatus Christi miles circumnaui-
gata Britannia disposuit, si quos forte ex illis ereptos Satanæ ad Christum transferre valeret: vel si
hoc fieri non posset, Romam venire ad videnda atque adoranda beatorum Apostolorum ac marty-
rum Christi limina cogitauit.

S. Ecgbertus cupit proficisci ad conuersionem Gentiliū.

[a] Bed. li. 3. c. 27.
[b] Bed. li. 5. c. 10.

III. *Diuino monitu Ecgbertus impeditur ab instituto.*

Erat ipsi in mente, tentare si quod pateret ostium Euangelio, ac Romam inde migrare ad ac-
cipiendum a sede Apostolica apostolatum, vt postea factum dicemus ab iis, qui ab eodē missi sunt:
quod si nullus pateret aditus verbo Dei, lucrū saltem id peregrinatione caperet, vt inuiseret & ve-
neraretur sanctorum sepulchra Apostolorum. Hunc plane fuisse eius verborum sensum, quæ sunt
secuta declarant: sed quibus ipse fuerit retentus nutu diuino impedimentis, Beda ibidem sic per- D
git dicere; Sed ne aliquid horum perficeret, superna illi oracula, simul & opera restiterunt. Siquidē
electis sociis strenuissimis, & ad prædicandum verbum idoneis, vtpote actione simul & eruditione
præclaris, præparatisq. omnibus quæ nauigantibus esse necessaria videbantur; venit die quadā ma-
ne primo ad eum vnus de fratribus, discipulus quondam in Britannia & minister Deo dilecti sa-
cerdotis Boisili, cum esset idem Boisil præpositus monasterij Mailrosensis sub Abbate Eata, vt su-
pra narrauimus, referens ei visionem quæ sibi eadem nocte apparuisset:

IV. *Quid agere debeat admonetur.*

Cum expletis, inquiens, hymnis matutinalibus, in lecto mēbra deposuissem, ac leuis mihi som-
nus obrepsisset: apparuit magister quondam meus & nutritor amantissimus Boisil, interrogauitq.
me, an eum cognoscere possem. Aio: Etiam: tu es enim Boisil. At ille: Ad hoc, inquit veni, vt respon-
sum Domini Saluatoris Ecgberto afferam, quod te tamen referente oportet ad illum venire. Dic
ergo illi, quia non valet iter, quod proposuit, implere: Dei enim voluntas est, ut ad Columbæ mo-
nasteria magis docenda pergat. Erat autem Columba primus doctor fidei Christianæ Transmon-
tanis Pictis ad Aquilonem, primusq. fundator monasterij, quod in Hu insula multis diu Scotorū
Pictorumq. populis venerabile mansit: qui videlicet Columba nunc a nonnullis, composito a cella E
& Columba nomine, Columcelli vocatur. Audiens autem verba uisionis Ecgbertus, præcepit fra-
tri qui retulerat, ne cuiquam hæc alteri referret, ne forte illusoria esset visio: ipse autem tacitus rem
considerans, veracem esse timebat, nec tamen a parando itinere, quo ad gentes docendas iret, ces-
sare uolebat. At post paucos dies rursum venit ad eum præfatus frater, dicens, quia & ea nocte sibi
post expletas matutinas Boisil per uisum apparuerit, dicens: Quare tam negligenter ac tepide dixi-
sti Ecgberto, quæ tibi dicenda præcepi? At nunc vade, & dic illi, quia velit, nolit, debet ad monaste-
ria Columbæ uenire: quia aratra eorum non recte incedunt; oportet autem eum ad rectum hæc tra-
mitem reuocare.

V. *Maris tempestate reijcitur Ecgbertus.*

Qui hæc audiens, denuo præcepit fratri, ne hæc cuiquā patefaceret. Ipse vero tametsi certus est
factus de uisione, nihilominus tentauit iter dispositum cum fratribus memoratis incipere. Cum-
que iam naui imposuissent, quæ tāti itineris necessitas poscebat, atque opportunos aliquot diebus

uentos

A uentos expectarent, facta est nocte quadam tam sæua tempestas, quæ perditis nonnullis ex parte iis quæ in naui erant rebus, ipsam in latus iacentem inter vndas relinqueret. Saluata sunt tamen omnia quę erant Ecgberti & sociorum eius. Tum ille quasi propheticum illud dicens: Quia propter me est tempestas hæc: subtraxit se illi profectioni, & remanere domi passus est. At vero vnus de sociis eius, vocabulo Vuitbertus, cum esset & ipse contemptu mundi ac doctrinæ scientia insignis (nam multos annos in Hibernia peregrinus anachoreticam in magna perfectione vitam egerat) ascendit nauim, & in Fresiam * perueniens, duobus annis continuis genti illi ac Regi illius Radbedo * verbum salutis prædicabat, neque aliquem tanti laboris fructum apud barbaros inuenit auditores. Tunc reuersus ad dilectæ locum peregrinationis, solito in silentio Domino vacare cœpit: & quoniam externis prodesse ad fidem non poterat, suis amplius ex virtutum exemplis prodesse curabat.] * Frisiam * Radbodo

VI. Videre est ex ipso rerum exitu rem mirandam, sanctos viros a tanto opere sæpius reuocatos, quousque eorum legitimus efficeretur apostolatus: Etenim quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Quomodo prędicabunt, nisi mittantur? inquit Apostolus [a] Quousque enim a Romano Pontifice prędicandi Euangelium apostolatum non accepere, ipsorum labor minime optatum finem consecuturus est, vt scilicet ad fidem Christi barbaros aliquando conuerterent. Sed audi ex eodem auctore eorumdem, antequam Romam ad Pontificem se cōferrent, inanes progressus. pergit enim Beda [b]: Vt autem vidit vir Domini Ecgbertus, quia nec ipse ad prædicandum gentibus venire permittebatur, retentus ob aliam sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, de qua oraculo fuerat præmonitus, nec Vuitbertus illas deueniens in partes quicquam proficiebat: tentauit adhuc in opus verbi mittere viros sanctos & industrios, in quibus eximius Vuilbrordus presbyterij gradu & merito pfulgebat. Qui cum illo aduenissent (erant autem numero duodecim) diuertentes ad Pipinum Ducem Frācorū, gratanter ab illo suscepti sunt: & quia nuper citeriorem Fresiā *, expulso inde Radbedo * Rege, ceperat, illo eos ad prædicandum misit, ipse quoque imperiali auctoritate iuuans, ne quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret, multisq. eos qui fidem suscipere vellent, beneficiis attollens. Vnde factum est, opitulante gratia diuina, vt multos in breui ab idololatria ad fidem conuerterent Christi.] sed hęc postea, vt dicemus. pergit vero de duobus aliis idem institutum sectantibus dicere, de quibus nos suo loco acturi sumus.

B a Rom. 10. b Bed. lib. 5. c. 11. *Duodecim deliguntur verbi prędicatores.* * Frisiam * Radbodo

VII. C Atquid postea? ne in vacuum (vt dicit Apostolus [c]) currerent, vbi ad verbi prædicationē iam patefactam viam viderent, decernunt mox ad eum quem vice Petri scirent vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ præesse Romanum Pontificem legationem, qua apostolatum acciperent ad gentes, licētiam scilicet atque auctoritatem Euangelij prędicandi. Quisnam autem fuerit qui ad hoc Romam profectus est, idem Beda docet, dum tem gestam describit his verbis [d]: Primis sane temporibus aduentus eorum in Fresiam *, mox vt comperit Vuilbrordus datam sibi a Principe licentiam ibidē prædicandi, accelerauit venire Romam, cuius sedi Apostolicæ tunc Sergius Papa præerat, vt cū eius licentia & benedictione desideratum euangelizandi gentibus opus iniret: simul & reliquias beatorum Apostolorum ac martyrum Christi ab eo se sperans accipere: vt dum in gente cui prædicaret, destructis idolis, ecclesias institueret, haberet in promptu reliquias sanctorum, quas ibi introduceret, quibusq. ibidem depositis, consequenter in eorum honorem, quotum essent illa singula, ǭque loca dedicaret. Sed & alia perplura, quæ tanti operis negotium quærebat, vel ibi discere, vel inde accipere cupiebat.] hæc de legatione ad Romanum Pontificem Sergium missa: quæ autem post hæc secuta sunt, suis locis pro ratione temporis dicturi sumus.

c Galat. 2. *A Pontifice Romano Apostolatum accipiunt.* d Bed. lib. 5. c. 11. * Frisiam.

VIII. D Quoniam vero de perfecto Apostolicorum virorum numero duodenario etiam dumtaxat hactenus ea scriptione nomina innotuerunt, audiamus Marcellinum vnum ex iis, qui omni fide ipsorum res gestas tradidit posteris scriptas [e]. Breuiter enim ea cuncta de apostolatu ipsorum pungens scribit, & de S. Ecgberto horum omnium (vt dictum est) bonorum auctore: in quo illud, quod aliunde irrepsit, puto corrigendum, dum nominatur Archiepiscopus Eboracensis; nam nonnisi presbyterum fuisse, apud Bedam & Martyrologia cuncta reperies. Ait igitur Marcellinus: Magnificus Præsul S. Ecgbertus * sitiens & affectans salutem omnium hominum, & præcipue Paganorum Frisonum, & Saxonum, eo quod Angli ab eis & ex eis propagati sunt, non desistens a bonæ voluntatis inchoato proposito, tētauit adhuc in opus verbi Dei mittere illuc sanctos & industrios, & ad prædicandum verbum vitæ strenuos & idoneos viros, vrpote actione & eruditione pręclaros. Elegit ergo & congregauit, instar duodecim Apostolorum, duodecim Apostolicos viros in fide constantes ex diuersis monasteriis ad prædicandum Germanis Catholicam fidem. Fuerunt autem hi missi, Vuillebrordus, Suuibertus, Acca, Vuigbertus, Vuillibaldus, Vuinibaldus, Lebuinus, duo Eualdi, Vuereufridus, & ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc historiam, sicut & sancti Vuillebrordi conscripsi. Omnes præfati presbyteri & sacerdotes fuerūt, ac sanctissimus Adelbertus Le

E uita filius Regis Deirorum, quī pro Christo dimittens regale patrimonium, cum prædictis sanctis presbyteris electus a sancto Ecgberto, amore Christi, peregrinum non recusauit exilium.

e Marcel in Suuiberto, apud Sur. to. 2. die 1. Martij * Egbertus *Qui fuerint duodecim illi in Germaniam missi.*

IX. Et quoniam hi sancti doctores propagati fuerunt in Anglia de stirpe Frisonica & Saxonica, iō conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Christi in lingua Germanica. Quorum aliqui post modum palma martyrij coronati fuerunt, alij prædicationibus continuis inter barbatos vsque ad obitum institerunt, alij vacantibus Episcopiis subrogati fuerunt, vt infra patebit. Igitur præparatis omnibus quæ tantis viris necessaria videbantur, mox præfati duodecim egregij Domini gregis arietes, salutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam eximij Archiepiscopi, superna comitante clementia, prospero vento celeriter in Vuiltemburg, siue Traiectum aduehuntur, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo, pontificante Romæ Apostolico viro sancto Sergio Papa anno suo tertio, imperante piissimo Imperatore Iustiniano, ac regnante in Anglia glorioso Alfrido Rege Nordhumbrorum, qui Catholicas Ecclesiæ regulas sequi semper & amare desiderabat.]

De tempore prędicationis.

desiderabat.]hucusque Marcellinus,qui cum se testetur scripsisse pariter vitam Vuillebrordi, siue A
Vuillbrordi, non extat illa quidem : sed quæ habetur præ manibus,Albini Flacci habet titulum;in
qua multa desiderantur,vt inter alia primus accessus ipsius in Vrbem ad Romanum Pontificem,
de secundo tantum quando factus est Episcopus mentione facta. Ceterum bis ipsum Romam ad
Sergium Papam profectum esse,Beda est etiam fidelissimus testis.Quod ad Adelbertũ,cuius men
tio facta est,pertinet,scias eius vitæ extare Acta [a], ijs quæ dicta sunt consentientia : sed de bis a-
lias inferius.

a Extant apud Sur.die 25.Iun.

X.

b Bed.lib.5.c.8.

S.Theodori Episc. Dorouern. obitus.

Hoc quoque anno magnus ille Theodorus Roma missus in Angliam Dorouernensis Archiepi
scopus,legatusq.Apostolicæ sedis,sanctitate clarus,doctrina eximius moritur,de quo ista Beda [b]:
Anno autem post hunc,quo Ceadualla Romæ defunctus est,proximo,id est,sexcentesimo nonagesi
mo incarnationis Dominicæ,Theodorus beatæ memoriæ Archiepiscopus senex & plenus dierũ,
id est,annorum octoginta & octo,defunctus est:quem se numerum annorum fuisse habiturum,ip-
se iamdudum somnij reuelatione edoctus,suis prædicere solebat.Mansit autem in Episcopatu an-
nis vigintiduobus,sepultusq.est in ecclesia sancti Petri, in qua omnium Episcoporum Dorouer-
nensium sunt corpora deposita.De quo vna cum consortibus eiusdem sui gradus recte & veraciter B
dici potest,quia corpora ipsorum in pace sepulta sunt,& nomen eorum viuet in generatione & ge-
neratione. Vt enim breuiter dicam,tantum profectus spiritales tempore præsulatus illius Anglo-
rum Ecclesiæ,quantum numquam antea potuere,ceperunt. Cuius personam,vitam,ætatem,& obi
tum,epitaphium quoque monumenti ipsius versibus heroicis triginta & quatuor palam ac lucide
cunctis illo venientibus pandit: quorum primi sunt hi:

Theodori sepulchralis Epitaphij versus.

His sacer in tumba pausat cum corpore Præsul,
Quem Theodorum nunc lingua Pelasga vocat,
Princeps Pontificum,felix,summusq.sacerdos,
Limpida discipulis dogmata disseruit.
Vltimi autem hi:
Namque diem nonam decimam September habebat,
Cum carnis claustra spiritus egreditur:
Alma noua scandens felix consortia vitæ,
Ciuibus Angelicis iunctus in arce poli.]hæc tantum Beda,nec nos aliquid amplius ac C
cepimus.Porro ipsius Theodori in sanctorum numerum relati celebritas [c] anniuersaria die re-
currit.Successisse autem in eius locum Berectuualdum virum doctissimum,auctor est idem Beda
[d]; quem Romam esse profectum,& accepisse ordinationem a Sergio Papa,Anastasius Bibliothe-
carius in Sergio testatur.

c Martyro.Rom. die 19.Sep emb.

d Beda lib.5.c.9.

XI.

Hadriani Abbatis obitus.

e Bed.lib 5.c.21.

Sed & Hadrianus Abbas pariter,qui cum eodem Theodoro a Vitaliano Papa missus fuerat,
diem obijt.ita quidem Beda,dum ait [e],post annum a transitu Vuilfridi ipsum esse defunctum.
Moritur item hoc anno,octauo Idus Martij,S.Iulianus Episcopus Toletanus, vbi sedisset an-
nos decem,mensem vnum,ac dies septem:relatusq.inter sanctos,annua memoria in Ecclesia cele
bratur.Subrogatus est in locum eius Sisibertus,quem alij Sigebertum, Sisbertum vero alij nomi-
nant,de quo anno sequenti dicturi sumus.

XII.

f Theophan. & Cedren.hoc ann. 6.Imp.

Pax soluitur ab Imp.

g Eccle. 10.

Quod autem pertinet ad res Orientalis Imperij,Annales [f] hæc referunt,pacem cum Sarrace
nis pactam leui causa ab Imperatore esse solutam,quod scilicet pecunia ab illis tributi loco pendi
solita,haud ex more cussa esset ipsius Imperatoris imagine;sicq.nec oblatum in massa aurum ac-
cipere voluisse.vnde plane expertus tunc Oriens fuit,quod habet Ecclesiastes [g]: Væ tibi terra,cu D
ius Rex est puer.]Adiecit aliud malum ad hæc Imperator:nam cum Cyprios omnes Sarracenorũ
patentes incursionibus ab insula transmigrare coegerit,horum haud modica pars naufragio pe-
rijt & lãguore perempta est,in Cyprum vero pars reuersa est,reliqua autem pars habitauit in He-
lesponto:Ad hos nãque spectat canon tricesimusnonus Sextæ Synodi conscriptus his verbis:Cum
frater & cõminister noster Ioannes insulæ Cypri Præsul vna cũ suo populo in Hellespõticã prouin-
ciã & propter barbaricas incursiones,& vt a Gentiliũ seruitute liberarẽtur,& Christianissimæ po

Cyprij migrare coacti.

tentiæ sceptris pure subijcerentur,a prędicta insula emigrauerit,clementis Dei prouidentia,& pij
Deiq.amantis Imperatoris nostri labore:constituimus,vt citra vllam innouationem seruẽtur, quæ
a diuinis Patribus,qui Ephesi conuenerũt, prędicti viri throno priuilegia concessa sunt,vt noua Iu
stinianopolis(*ita appellata ab ipso Imperatore ciuitas ipsis tradita incolenda*)Constantinopolis ius ha
beat,& qui in ea constituitur in primis pius ac religiosissimus Episcopus,præsit omnibus Hellespõ
tiorum prouinciæ Episcopis,& a suis Episcopis eligatur ex antiqua consuetudine.Mores enim,qui
sunt in vnaquaque Ecclesia,diuini etiam nostri patres seruandos censuerunt.Cyzicenorum ciuita
tis Episcopo prædictæ Iustiniani ciuitatis subiecto existente ad imitationem reliquorum omniũ E
Episcoporum,qui subsunt prædicto Dei amantissimo Præsuli Ioanni ; a quo,cum visus postulaue-
rit,etiam ipsius Cyzicenorum ciuitatis Episcopus ordinabitur.]hæc Sexta Synodus. Canon vero
generalis de alijs omnibus Episcopis eadem ex causa transmigrantibus ita sancitus est [g]:

g Sext.Synod.c. 37.

XIII.

De Episcopis ab hostibus fugatis.

Quoniam diuersis temporibus barbaricæ incursiones fuere,& ex eo plurimæ ciuitates ab ini-
quis & ex legibus subiugatæ fuere,vt ideo non possit eius ciuitatis Præsul,postquam ordinatus fue
rit,suum thronum apprehendere,& in eo sacerdotali constitutione collocari, & sic pro ea quæ in-
ualuit consuetudine ordinationes & omnia quæ ad Episcopum pertinent agere & tractare : Nos
honorem ac venerationem sacerdotio seruantes,& gentilem iniuriam nequaquam ad Ecclesiasti-
corum iurium perniciem posse quicquam agere volentes,eis qui sic ordinati sunt, & propter præ
dictam causam in suis thronis non sunt constituti,vt absque vllo ex ea re præiudicio conseruentur,
decreuimus vt & diuersorum clericorum ordinationes canonice faciant,& Pontificatus aucori-
tate in proprio termino vtantur,& sit firma ac legitima quæcumque sub eo procedit administra-

tio.

A tio. Non enim a tempore necessitatis exacta iuris obseruatione circumscripta, dispensationis terminus circumscribetur.] hæc ibi.

Porro quod ad Iustinianum Imperatorem pertinet, quam citissime rupti fœderis damnũ sen sit: etenim hoc ipso anno expertus est Abimelech (ita pro Habdimelech) Sarracenorum tyrãnum infestum, de quo hæc ex Theophane Annales Græcorum habent [a]: Misit Habdimelech ad ædificandum templum Mucham, & voluit auferre columnas sanctæ Gethsemanis. Et rogauerunt eum Sergius quidam vir Christianissimus, qui erat generalis Mansur Logotheta, & valde familiaris eidem Habdimelech, atque Patricius socius eius, Christiani qui erant in Palæstina præpositus, qui cognominabatur Clausus, postulantes ne hoc fieret, sed per supplicationes suas persuaderet Iustiniano mittendi sibi alias pro eis: quod & factum est.] hęc Annales. Quod spectat ad vocem Mãsur, nomen id erat familiæ, & non dignitas, siue magistratus: vt sit verborum sensus, Sergius Mãsur generalis Logotheta, &c.] cum autem & sanctus Ioannes Damascenus cognomẽto dictus fuerit Mãsur, teste Suida & alijs antiquioribus, opinari licet fuisse hunc Sergium eiusdem Ioannis parentem: tali namque pio, nobili, ac libero progenitore ipsum natum, eius Acta testantur. XIV.

a Relat. in Miscel. hoc anno. *Columnæ Gethsemanis seruatæ.*

B

IESV CHRISTI ANNVS 691. SERGII PAP. ANNVS 4. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 7.

I. ANnus sequitur nonagesimusprimus post sexcentesimum, Indictione quarta inchoatus, quo Kalendis Nouembris celebratum habetur in Hispania Concilium Cæsaraugustanum, Æra nimirum septingentesima vndetrigesima, tertium ordine positum, in quo canones sanciti dumtaxat quinque reperiuntur. Inter alia autem, quod etiam Toletanum decimumtertium Concilium[b] statuerat de vxoribus Regum, ne post eorum obitum ad secunda vota pertransẽat, ne videlicet occasio daretur alicui inuadendæ tyrannidis: additum est præsenti Concilio [c], vt relicta Regis post eius obitum vestem regiam mutet, religiosam induat, atque inter moniales in monasterio vitam transigat. Vt autem in hanc solicitudinem Rex Egica conijceretur, forte accidit ob suspicionem tyrannidis per Sisbertum Episcopum Toletanum: qui mox vt se super omnes in sublimem
C cathedrã eleuarũ sensit, elatus animo, mẽte improba de inferẽda nece religiosissimo Regi cogitare cœpit: sed quomodo detectus pœnas dederit, post sequentem annum dicturi sumus.

b Concil. Tolet. 13. c. 5. c Concil. Cæsar august. c. 5. *Sisberti Episc. Toletani superbia.*

II. Moritur hoc anno Berthari dus Rex Longobardorum, cum regnasset solus annos septem, decẽ autem cum filio Cuniperto. hęc ex sententia Pauli diaconi [d], post quem idem Cunipertus eius filius vsque ad duodecimum annũ regnũ tenuit. Porro de Berthari do laude digna hæc habet idem auctor [e]: Erat vir pius, fide Catholicus, iustitiæ tenax, pauperumq. largissimus nutritor.] & paulo post: Vt regni iura suscepit, in loco illo, qui a parte fluminis Ticini est vnde ipse olim fugerat, monasterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori suo in honorem sanctæ virginis & martyris Agathæ construxit, in quo multas uirgines aggregauit, rebusq. diuersis pariterq. ornamẽtis eumdem locum ditauit. Regina vero eius Rodelinda basilicam sanctæ Dei genitricis extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisq. mirificis decorauit.]

d Paul. diac. lib. 5. c. 33. 34. 35. & 37. e Paul lib. 6. ca. 17. *Berthari di Regis Longobar. obitus.*

III. Regnum autem Cuniperti [f], vbi solus remansit, haud pacificum fuit, sed ipso eius exordio
D aduersarium passus est tyrannum Alachim ducem Tridentinum subditum suum, qui contra patrẽ Bertharidum iam insurrexisset, hominem ferum, clericis omnibus perinfensum, contemptorem p̃cipue sanctorum Episcoporum, cõtumeliosum in omnes ministros Ecclesiæ: cuius rei gratia in maximum fuot timorem coniecti. Post multa ab eo damna illata, Zeno diaconus Ecclesiæ Ticinensis nouo exemplo haud probato, cum diuino ministerio altaris mancipatus esset, accinxit se gladio aduersus eum, obsequium putans præstare Deo, dum ob salutem aliorum se deuouit. Sed iustissimũ licet bellum aggressus fuerit, aduersus nimirum religionis perduellem atque tyrannum: nihilominus exitus declarauit, non placere Deo, vt sacri altaris ministri pugnent armis, sed vt potius agant apud ipsum precibus: etenim absque aliquo emolumento idem pugnans, misere interficitur. narrat hæc pluribus ipse Paulus [g].

f Paul. diac. lib. 5. c. 18. 39. *Alachim tyrãnum patitur Cunipertus.*

IV. Ceterum nefarius tyrannus eo magis aduersus clericos exasperatus, eiusmodi (quod idẽ ait Paulus [h]) votum nefarium nuncupauit: Tale itaque nunc facio votum, quod si mihi Deus iterũ victoriam dederit, vnum puteum de testiculis impleam clericorum.] ita barbarus animo ferus, religionis expers, immanitate proterus, Verum obstitit Deus, qui eum in visione perterruit. nã ait
E Paulus: Cum prope essent exercitus ipsi inuicem sibi contrarij, & se vtræque acies ad pugnandum contingerent, Cunipertus Rex ad Alachim iterato hæc verba mandauit: Ecce quantus populus ex vtraque parte consistit: quid opus est, vt tanta multitudo pereat? Coniungamus nos, ego & ille singulari certamine: & cui voluerit Dominus de nobis dare victoriam, oẽm populum saluũ & incolumẽ possideat. Cumq. Alachim sui hortarentur, vt faceret quod Cunipertus illi mandauit, ipse respõdit: Hoc facere ego non possum, quia inter contos suos sancti Archangeli Michaelis, vbi ego illi iurauí, imaginẽ conspicio. Tunc vnus ex illis: Præ timore, inquit, cernis quod non est, & tibi iam tarde est modo ista meditari. Conferunt itaque acies, perstrepentibus buccinis; & neutra parte locũ dante, maxima populorum facta est strages. Tandem crudelis tyrannus Alachis interijt; & Cunipertus, adiuuante Domino, victoriam cepit.] hæc Paulus diaconus.

g Eod. li. 5 c. 40. h Eod lib. 5. c. 41. *Alachis cõtumeliosus Tyrãnus dat pœnas.*

V. Hoc pariter anno, vbi Paulus Cõstantinopolitanus Episcopus sedisset annis septem, moritur, & in locum eius suffectus est Callinicus, homo nouandarum rerum studiosissimus, de quo sequenti anno & alijs dicturi sumus. fuerat iste presbyter valorum eiusdem Ecclesiæ custos.

I. *Concil. Constã tinop. appendix ad Sextũ.*

QVi sequens est annus Domini sexcentesimus nonagesimussecundus, Indictione quinta notatur: quo celebratum est Constantinopoli Concilium, seu potius Conciliabulum, in quo nomine Sextæ Synodi centum & tres canones (quod numquam hactenus in aliquo factum Concilio legitur) sanciti leguntur. Antequam autem de eo agamus, primum omnium de tempore habenda est discussio, quod sciamus ab alijs errore poni habitum anno Domini sexcentesimo octogesimosexto: verum non ante præsentem annum habitum, ex eiusdẽ Synodi canonib. certo affirmare possumus, nẽpe iã nuper trãsacta quarta Indictione: id.n. ex tertio ipsius canone liquido demonstratur, dũ in eo bis posita est Indictio, atq. inter alia ista leguntur: Oẽs simul decernimus, vt qui duobus qdẽ matrimonijs implicati fuere, & vsq. ad decimumquintum præteriti mensis Ianuarij præteritæ quartæ Indictionis, anni a mundo sex millesimi centesimi nonagesiminoni peccato seruierunt, & non ab eo resipiscere voluerunt, depositioni canonicæ subiacere, &c.] Sic igitur perspicue apparet, non ante quintam Indictionem potuisse eam Synodum celebrari.

De tẽpore pseudosynodi celebrata.

II. *a Apud Septimã Synod. Act. 2. Tharasii sentẽtia erroris arguitur.*

Hęc aũt cum ex ipsis canonib. habeantur qui Sextæ Synodi nomine nuncupantur, plus apud me valent, quamquę a Tharasio [a] Constantinopolitano Episcopo absque aliqua certa auctoritate narrantur, cum scilicet pro corroboratione eiusmodi canonum ista ait: Quæ hic ignorãtia, qua plerique laborant circa hos canones? scandalum est enim dubitare, num sint Sextæ Synodi. Cognoscant igitur tales, Sextam Synodum temporibus Constantini fuisse congregatam, nimirum cõtra eos, qui tantummodo vnam actionem & voluntatem in Christo collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, Orthodoxamq. fidem confirmantes, sub annum decimumquartum Constãtini domum redierunt. Post annos igitur quatuor, vel quinque, ijdem illi Patres sub Iustiniano Constantini filio congregati prædictos canones ediderũt: neque de hac re quisquam dubitet.] hęc Tharasius, quem redarguunt ipsimet (vt diximus) canones Sextæ Synodi nuncupati.

III. *Theophanis sẽtentia.*

Redarguit ẽt eũdem Tharasium Theophanes: sed redarguendus & ipse, dũ non decẽ exactos, sed vigintiseptem annos enumerat a Sexta Synodo sub Constantino vsque ad horum canonũ sanctionẽ sub Iustiniano; cuius hęc sunt verba ex Græco Latine reddita a Turriano: Illud oportet non ignorare cassum & nugatorium esse, qđ quidã dictitant, eos qui Sexti esse Cõcilij canones apud ipsos falso feruntur, post quatuor annos editos fuisse. Vt.n. in ceteris omnib. falsitatis arguuntur, ita in hac re quoq. mẽtiũtur: sic.n. est vera tpis notatio. Habitũ est Sextum Concilium maximum cõtra Monothelitas duodecimo anno Imperij Constantini, qui fuit Heraclij nepos, a mundo condito sexmillesimo centesimo septuagesimosecundo. Imperauit aũt postea idẽ Constantinus alijs quinque annis: eo vero defuncto vita, imperauit eius filius Iustinianus annis decẽ: quo eiecto, Leontius tenuit Imperium triennio. Leontio successit Tiberius, qui Absimarus etiam est nominatus, fuitq. is in Imperio annis septem. Deinde Iustinianus is, qui fuerat expulsus, in Imperium reductus est, imperauitq. rursum sex annis: vt iam secundo anno huius posterioris Imperij Iustiniani descriptos fuisse canones, vel ex ipso tertio canone euidens fit, in quo ita cautum est: Decernimus de Concilij sententia, vt qui bis vxorem duxerint, & ante hanc diem, quæ decimaquinta mensis Ianuarij numeratur quartæ Indictionis, anni sexmillesimi centesimi nonagesiminoni, in hac culpa fuerint, atque eam maculam eluere noluerint, vt gradu moueantur.] hucusque Theophanes.

IV. *Non probatur Theophanis sẽtentia.*

Verũ cũ Sexta Synodus absoluta habeatur (vt constat ex Actis eius) Indictione decima inchoãte, plane vsq. ad hunc annũ, quo quinta Indictio ponitur inchoata, anni dũtaxat intercedũt decem. Sed & quod nec Theophanis sententia subsistere possit, vt quinta Indictio in sequentem periodũ Indictionũ referatur, in annũ videlicet secũdũ (vt ait) eiusdẽ Iustiniani in Imperiũ restituti: euidẽs illud quoq. est argumẽtũ, ꝙ Sergius Papa, sub quo isti sanciti canones reperiuntur, nequaquam ad illud peruenit tps, sed longe ante decessit. Errandi vero occasio data est Theophani ex deprauata supputatione annorũ ab origine mundi: sed certior ipsa quæ fit per Indictiones supputatio est. Qđ aũt eiusmodi conuentus Episcoporum collectus fuerit Sergij Papæ tempore, qui sancita ab ipsis recipere noluit; quæ hoc eodem anno inferius dicturi sumus, manifestissime declarabunt.

V. *Pseudosynodus intentata ausa est.*

Ceterũ quod ad pseudosynodum ipsam ptinet, nemo prudẽs dixerit eam in Spiritu sancto legitime congregatã: tuq. ipse de his, lector, sapiens iudex eris, cum quæ dicenda erunt, ęqua lance perpenderis. Primũ quidẽ in ea, explosa venerãda antiquitate, cuius pscripto cuncta bene geri in Ecclesia Catholica consueuerunt, omnia sibi improba nouitas arrogauit. Etenim vbi in primis auditũ est, vt post decẽ annos a soluto Concilio œcumenico atque perfecto, dimissisq. omnino Patrib. eiusdẽ Synodi nomine ab alio coacto conuentu canones sanciantur? & non dico hoc inueniri posse post decẽniũ præterlapsum, sed nec post mensem, immo nec diem, vbi Synodus dimissa fuerit, vt apparet in Concilio Chalcedonensi. Si vero sanciendi aliqua occasione fuerunt canones: quæ necessitas exigebat, vt nomine Synodi ante decennium habitæ censerentur?

VI. *Pseudosynod' appendix ad duas Synodos.*

Sed maiorem his vide insolentiam atque fatuitatem, vt non nomine tãtum Sextæ, sed & Quintæ Synodi ijdem reperiantur sanciti canones. Audi, quæso, quæ in ea ad Imperatorem Iustinianum præfati sint, qui conuenerunt Episcopi. sunt hæc verba ipsorum: Quoniam autem sanctæ & vniuersales duæ Synodi in hac imperante & Dei obseruatrice ciuitate congregatæ, vna quidem temporibus diuinæ recordationis Iustiniani, altera vero sub piæ memoriæ Imperatore Cõstantino tuę mãsuetudinis patre, ad paternæ declarandum fidei mysterium sactos canones nequaquam cõscripserunt

A runt, sicut reliquæ sanctæ quatuor vniuersales Synodi, per quos populi quidem a deteriore & abie
ctiore viuendi ratione recedant, ad meliorem autem & altiorem vitam se traducant, &c.] stulte in
sinuantes se necessitate coactos esse veluti appendicem ad dictas Synodos ponere nouos canones.
Scias tu autem, antequam vlterius progrediamur, iuste recteq. a maioribus eiusmodi conuen | VII.
ticulum non œcumenicæ Synodi partem esse nominatam, sed erraticam Synodum, omni penitus | *Synodus erratice dicta.*
auctoritate carentem. Si enim ratione res agatur: quæ necessitas, vt in œcumenicis Synodis fidei
causa tantummodo congregatis alia quam de fide inter Patres tractentur? Immo dictum memini
mus, accepisse in mandatis ab Agathone Pontifice Apostolicos legatos ad Sextã Synodum missos,
vt nihil in ea, præter quam de fidei quæstionibus, quarum causa missi fuissent, penitus agerẽt. Nõ
enim alia ratione, quam de causis ad fidem spectantibus consueuere Synodi œcumenicæ congre-
gari. Verum etsi appendix ista ad Synodum Quintam & Sextam facienda erat; nonne eosdem Epi
scopos eosdemq. legatos vel alios ab Apostolica sede mittendos vocari oportuisset? Quæ sunt ista
velamenta, & perficiendarum Synodorum vafre quæsiti prætextus?
Sed aperiamus imposturam, detegamus commentum. Vetus emulatio Græcorum aduersus La | VIII.
B tinos fuit huius artifex technæ, atque textrinæ callida cõcinnatrix. Quod enim aduersus Latinorũ | *Fraus Græcorum aperitur.*
ritus haud esset eorũ facultatis statuere, nomen vsurpare vtcumque Synodi œcumenicæ statuerũt,
cuius auctoritate quæ facerent fulcirentur. Quin & ad corroboranda quæ inaniter statuissent, au-
ctoritatem & confirmationem Apostolicam subripere tentauerunt: quod facile demonstrabunt,
quæ paulo post per singula dicturi sumus.
Fuit autem tam insolentis conspirationis antesignanus, & eiusmodi confusionis erectæ turris | IX.
architectus Callinicus Constantinopolitanus Episcopus; quem Deus noluit inultum in aliorum | *Callinicus perfidus Architectus.*
exemplum ex hac vita discessisse: nam (vt suo loco dicetur inferius) ab eodem Iustiniano Imperato
re oculis orbatus est, atque Romam in exilium missus. Sed audiamus Theodorum Balsamonem
schismaticum hominem, atque schismaticorum patronum ficus folia instar prævaricatorum pri-
morum parentum ad tegendam turpitudinem consuentem, dum in Photij Nomocanonem, in de
fensionem horum canonum ista garrit:
Cum, inquit, duæ vniuersales Synodi, Quinta scilicet, quæ fuit regnante magno Iustiniano, & | X.
Sexta, quæ fuit regnante Constantino Pogonato, non fecerint canones ad Ecclesiarum constitutio | *Balsamonis de Quinisexta Synodo commentum.*
C nem: hæc facta est ad supplementum duarum. Propterea enim nec Sexta proprie nominatur, sed
πενθέκτη, id est, Quinisexta: nã quod Quintæ & Sextæ Synodo deerat, repleuit. est autem & vniuer-
salis. Etsi enim Occidentales Episcopi, Itali scilicet & Latini ab huius Synodi canonibus opportu-
ne icti, eam non esse vniuersalem instituerunt, nec Romani Papæ legatos in ea adfuisse, eo quod sit
alia Sexta Synodus, quæ regnante Constantino Pogonato facta est, vt diximus; hanc autem longo
post tempore factam fuisse iussu Iustiniani Ῥινοτμήτου, id est, Trunconaso; ego tamen eos audire
non patiens, & huius allocutionis contextum potius respiciens, & canones qui sequuntur, dicẽtes;
Definit hęc sancta & vniuersalis Synodus hæc & hæc. Ac recens quidem scripta Nomocanona, vt
quæ eorum Imperatorum & Patrum qui Synodos exposuerunt, subscriptiones non haberent, præ
tercurri: antiquius autem Nomocanonum versaui, & ex subscriptionibus inueni, quod in hac Sy-
nodo, quæ in Trullo magni Palatii congregata est, aderant Basilius Gortynæ Cretæ insulæ Metro-
polis Episcopus, & quidam Rauennæ Episcopus, totius Synodi Romanæ Ecclesiæ vicem gerẽtes.]
Hic, amabo te, siste gradum, lector: attende quomodo (quod canit Psalmus [a]) in operibus ma | XI.
nuum suarũ comprehensus est peccator. Fatetur in recentiori Nomocanone non inesse subscriptio | [a] Psal 9.
D nẽ Episcoporum qui interfuerunt, in antiquo autem (vt ait) eam se reperisse. Sed cur non apposuit
post eosdem, quos recenset uerbatim singulos & interpretatur, centum tres canones? Vtique in re | *Refelluntur falsa Theodori inuenta.*
tanta, cui prę sertim ab omnibus Occidentalibus sciret contradici Episcopis, omnino id præstare
debuisset. Esto, negligens fuerit, & pertæsus prolixam seriem nominum prętermiserit: cur vel saltẽ
numerum eorum non posuit? sed & cur Basilium Gortynæ Episcopum nominatim refert, Rauen
natem non ita, quem uicem gessisse tradit totius Romani Concilij? Non facile id fuit ipsi, vel fin-
gere nomen, ne a Latinis redargui posset erroris, quod alius ab illo in serie Rauennatum Episco-
porum hoc tempore eidem Ecclesię reperiri posset Episcopus præfuisse. At non oscitantia factum,
sed astutia, vt nomen tanti legati prætermiserit: non enim oscitantia, vel incuria, sed in vaferrimo
Græco summa id excogitauit nequitia, ne mendacij argui posset.
Sed & redarguitur eius pariter imperitia: Quando nam aliquando accidit, vt cum ab aliquo | XII.
Romano Pontifice legatio Constantinopolim ad magnam Synodum mitteretur, vnus dumtaxat | *De Legatione missa detegitur impostura.*
legatus sit missus, & non semper ex Romano clero plures numero presbyteri atque diaconi, & ali-
quis ex Italia bene notus Episcopus? numquam sane id reperies factum, quod finxit & mẽtitus est,
E a Romano Concilio ad œcumenicam quam dicit Synodum, esse missum vnum, & sine nomine Ra
uennatem Episcopum absque presbyteris atque diaconis Romanę Ecclesię.
Rursum vero quod se sciret causa cadere ob legatorum Apostolicorum absentiam, vt dici non | XIII.
possit ea Synodus œcumenica: eos loco legatorum ponit & aggregat Græcos Episcopos, quos Vi- | *De Legatis diuersarum Ecclesiarũ falsus prætextus.*
carios constituere solebant Romani Pontifices in Oriente, quos ita enumerat, dicens: Et non solũ
ipsis, Cretensi scilicet atque Rauennate Episcopo, sed qui tum erant Papæ legati, *Vicarij scilicet,*
Thessalonicensis, Sardanensis, Heracleanus in Thracia, & Corinthius Episcopi. sunt autem legati,
qui a facie dicuntur, qui etiam particularem habent iurisdictionem, vt hoc ostenditur ex secundo
titulo quinti libri Imperialis. Quod autem Papa Romanus ius ordinationis in nostris regionibus
non habet, vt nonnulli hallucinantur, dicentes Thessalonicẽses & alios ab eo ordinari; sed eos quos
habet legatos a facie, q interesse quãdo opus erat, debebant: probatur quidẽ certe & ex aliis, & q̃
aliquãdo quidem vt Papę legati adessent Athenarum & Corinthi Episcopi, aliquãdo vero Cretæ,
Patrarum, Rauennæ, & ceteri, nonnumquam vero & alij. Vt manifestum sit eos esse Papæ legatos,

quos figillatim elegit,non tamen eum sub se habere tot extra suos fines Episcopus. Vt autem Papa ex nostris etiam reginnibus legatos haberet,excogitatum est proptet viæ longitudinem.]hucusque de his Theodorus. A

XIV. *Redarguntur impostura Theodori.*

Vides plane schismaticum hominem hæsitantem in salebris,altera ex parte timere profiteri habere Romanum Pontificem Vicarios in Oriente,quib.ostendi possit ius sibi esse in Orientales Epos,sicuti re vera semper fuit.Constituebantur.n. Vicarij,qui nomine Apostolicæ sedis audirent, si qui essent qui indigerent Apostolicæ sedis auxilio,vt ex compluribus superius recitatis epistolis demonstratur.Ceterum Theodorus quod eiusmodi vicem gerentib.Apostolicæ sedis egeret,quos vult poni eidem Synodo interfuisse ex eiusmodi Vicarijs constitui solitis in diuersis locis Orientalis Ecclesiæ. Verũ dicat ipse,quando aliquem ex eiusmodi Vicarijs absque alia speciali ad hoc decreta legatione trium saltem Latinorum collegatorum e Romano clero electorum, mitti ad œcumenicam Synodum moris fuit?

XV. *Strophæ Theodori penitus vndique euanescunt.*

Sed quid? Etiam si speciale mandatũ ijdẽ Græci Epi Romani Pontificis Vicatij ad hoc habuissent:quin insuper,ẽt si a latere & ex Romano clero delecti missi fuissent,& Synodo interfuissent,atque ẽt subsctipsissent:neq.sic haberẽt Græci,qđ fitmũ,validũ,probatũq.ostendere possent. Nisi.n. B quæ in Synodis a legatis sunt gesta,ea confirmentur a Romano Pontifice,subscriptioneq.roborentur,nullius esse roboris conuincũtur.id quidẽ semper in Ecclesia Dei seruatũ custoditũq.esse,innumeta ferme superius diuersis locis exempla recitata declarãt.Omnia igitur q̃ velit,& plus quã velit si Theoduro concedamus de legatis missis,si hoc ꝓbare non põt, canones illos probatos a Romano Põtifice(cũ potius expressum contrariũ euincatur,refragatum.s.penitus fuisse Sergiũ Romanum Pontificem)nihil est qđ frustra ipse Theodorus laboret de probanda præsentia legatorum.

XVI. *Pseudo Synodus sepulta silẽtio.*

Vides antiquiores scriptores Græcorum Annalium puduisse eiusmodi Synodi ad Sextã positæ appendicis,eamq.silentio damnare ac penitus sepelire voluisse,nullã penitus de ea mentionẽ habendo,neq.n.Theophanes,neq.Cedrenus,vel Zonaras de ea vel verbũ quidẽ,sed neq. Constantinus Manasses,itẽ & ipse Græcorũ scriptor Annaliũ neq.deniq.ipse Glicas,vel alij.Sed quo sanctissimus Romanæ Ecclesiæ Põtifex Sergius constanti animo eiusmodi nefariæ nouitati restiterit,fregeritq.sacerdotali robore conatus nẽs Iustiniani Imperatoris confirmationem ascititiorum canonũ ab ipso extorquere conantis,dicemus postea,vbi quæ enormia ijsdem contineantur sancitis ꝓ animi sententia regulis,manifesta fecerimus;de quibus aggredimur agere. C

XVII. *Apost.Canonũ numerus & auctoritas incognita patrib.*

Sed omittimus dicere(quod sæpe superius declaratum est)de damnatione Honorij Pontificis vna cũ hæreticis Monothelitis in primo canone decãtata,cũ satis de his superius: sed & præterimus confirmationẽ factã in secundo canone octogintaquinque canonum Apostolorũ nomine cõscriptorum,quod nũquã antea Synodus aliqua spatio sexcentorũ & amplius annorũ facere ausa est,vt ꝓbaret eos oẽs,quos Apostolicæ sedis auctoritas publico toto orbe decreto inter apocrypha sciens prudensq.consecerat censura Gelasij:cũ ecõtra mendaciorũ consarcinatores non erubuerint eos asserere a sanctis Patrib.confirmatos,ista dicentes:Qui a sanctis Patribus,qui nos præcesserũt,suscepti & confirmati sunt sanctorum & gloriosorum Apostolorũ nomine octogintaquinq.canones.] At vbi,& a quibus,quave auctoritate is canonũ Apostolorum numerus cognitus atque probatus reperitur? Sed hæc ausi in contemptum Apostolicæ sedis nequissimi operarij, perennis schismatis architecti,sicut & quæ in fine eiusdem canonis istis verbis apposuerunt:

XVIII. *Abolitam antiquitus hæresim restituere nisi sunt.*

Præterea vero & a Cypriano,qui Afrorum regionis fuit Archiepiscopus & martyr,& Synodo quæ sub eo fuit,emissum canonem,qui in prædictorum Præsulum locis & solum secundum traditam eis consuetudinem seruatus est]confirmatus scilicet.Sed quisnam est vnicus iste canon tum a D S.Cypriano,tum a Synodo tunc congregata sancitus?non alius quidem,quam qui totis virib.ab illis defensus de rebaptizandis,qui fuissent ab hæreticis baptizati. Vides monstrum, quomodo in odium Romanæ Ecclesiæ, quæ tunc per Stephanum Papam restitit Cypriano & vniuersis vbique constitutis Episcopis,probare conati sunt isti,quod ab vniuersa Ecclesia Catholica cettum est improbatum fuisse? Intelligis,quam egregie etiam mentiti sint,a successoribus Episcopis, quod tunc sancitum fuit,probatum esse secundum consuetudinem,cum & consuetudo pro Stephano Papa esset, & successores omnes etiam Africani Episcopi contra Cyprianum in sententiam Romani Pontificis abierint,vt de his omnibus locupletissimus testis est Augustinus,qui ob id manus sæpe conserit cum aduersarijs Donatistis.Omittimus imperitiam sugillare eorumdem ista decernentium Episcoporum,dum Cyprianum nominant Archiepiscopum,execrabili nempe nomine Africanis Episcopis,qui canone sancito [a] vetuerant,ne quis diceretur in Africa Archiepiscopus. Intelligis puto,lector,quanto periculo ijdem hæc statuentes,damnatam,penitusq.obliuione sepultam hæresim restituerent in Ecclesia rediuiuam.

a Concil. Carthag.3.c.26.

XIX. *Vniuersalis abrogatio Canonum.*

Sed audi quam ad finem eiusdem canonis apponant pro confirmatione,pœnæ appositione,custodiam verbis istis: Nulli licere prius declaratos canones adulterare,vel abolere, vel alios præter E prius hic propositos canones admittere,a quibusdam falsa adiecta inscriptione cõpositos,qui veritatem cauponari conati sunt.Si quis autem,&c.]Considerastine,lector,quomodo cum vetãt nullos alios admittendos esse canones præter eos qui ibidem sunt recensiti,vno ductu calami deleantur omnes,qui in Ecclesia Occidentali,siue Romæ,siue in alijs Italiæ locis,aut in Gallijs,vel in Hispanijs,vbique locorum in hanc vsque diem sanciri fuere in tot vbique celebratis Cõcilijs sacri canones? Quinam isti,qui vno ictu falcis,veluti agri fœnum,tot tantaq.celebrata tot seculis vbiq.Cõcilia secando prosternunt,& prætextu falsæ adiectæ inscriptionis,omnes damnant canones,q nominibus Conciliorum atque sanctorum Patrũ ab eis recitatis non continentur? Sed disquiramus alia quæ sequuntur,atque præcipue ea exacte consideranda ob oculos proponamus,quibus isti ter miseri clericorum cælibatum canone sancitum proscribunt.

XX.

Cogimur,lector,in his paululum immorari,quod maximi momenti res sint:etenim vbi de cælibatu

A libatu prostrato inter alia redarguuntur a Latinis Græci, mox ad perizomata [a] ista ficuum folijs *Cælibatus sacrorum ministrorum abrogatio*
ab Episcopis,qui ad hanc erraticam Synodum(sic enim eam Beda nominat)conuenerunt,consu-
ta,suam erubescentes nuditatem,confugiunt. Cum autem prætexant isti Apostolorum canonem *a Genes.3.*
de vxoribus non abijciendis sancitum,plane coarguuntur ad septingentos ferme annos alto fuisse
sopore sepulti omnes sanctissimi prædecessores Episcopi Orientalis Ecclesiæ,qui ad hanc vsq. diē
continuerunt omnes diaconos atque presbyteros solitarios ac singulares absque coniugibus.

XXI.
Sed in hos primum intorquenda sunt iacula in Vigilantium olim eiusq.asseclas hæreticos a Sa.
Hieronymo vibrata,dum ait:Proh nefas! Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes:si tamē
Episcopi nominandi sunt,qui non ordinant diaconos,nisi prius vxores duxerint,nulli cælibi credē
tes pudicitiam,immo ostendentes,quam sancte viuant,qui male de omnibus suspicantur:& nisi p̄
gnantes vxores viderint clericorum,infantesq.de vlnis matrum vagientes, Christi sacramenta nō
tribuunt.]At si fortasse hæc ad se pertinere negabunt:audiant quæ de vsu Orientalis etiam Eccle-
siæ,degens ipse in Oriente,idem auctor dictis subijciat:Quid,inquit,facient Orientis Ecclesiæ?qd *Cælibatus clericorum Orientalis Ecclesiæ.*
Aegypti,& sedis Apostolicæ,quæ aut virgines clericos accipiunt,aut continentes,aut si vxores ha-
B buerint,mariti esse desistunt?]hæc ipse de vsu atque traditione totius Catholicæ Ecclesiæ, prælet-
tim vero Orientalis,quam nominat primo loco.At de his pluribus sæpeq.superius actum est.

XXII.
Quomodo ergo,quod per tot sæcula,& tunc præsertim,cum tot tantisq. Patribus doctrina &
sanctitate mirandis Orientalis floreret Ecclesia,in ipsa Ecclesia Catholica fuit seruatum & custo-
ditum,isti nullius nominis,obscuri penitus,nullius sanctitatis, neque doctrinæ, nulla auctoritate
fulti Apostolicæ sedis ausi sunt demoliri,aduersus Romanam Ecclesiam huiusmodi canonem sta-
tuentes conceptum his verbis.

XXIII.
Quoniam [b] Romanæ Ecclesiæ pro canone traditum esse cognouimus,vt diaconi,vel presby-
teri,qui digni qui ordinentur existimandi sunt,profiteantur se, non amplius suis vxoribus coniun *b Sext. Synod.c. 13.*
gendos:Nos antiquum canonem Apostolicæ perfectionis ordinisq.seruantes, hominum qui sunt
in sacris coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus, nequaquam *Profanus Canon.*
eorum cum vxoribus coniunctionem dissoluentes,vel eos mutua,tempore conuenienti, consuetu
dine priuantes,&c.]

XXIV.
Ad huius autem confirmationem decreti,præter citatum Apostolicum canonem,Domini sen
C tentiam illam adducunt [c]: Quod Deus coniunxit,homo non separet.]& illud Pauli [d]: Alliga- *c Matth.19. Marc.10.*
tus es vxori:noli quærere solutionem.]citantes pariter Concilij Carthaginensis canonem,quo(vt
aiunt)asseritur,vt subdiaconi,diaconi,atque presbyteri proprijs terminis ab vxoribus abstineāt. *d 1.Cor.7.*
hæc cum statuerint,in eodem ipso canone pugnantia primum inter se coniunxerunt,vbi quasi no- *Sua sponte corruit profanus Canon.*
uum quid statuentes,istis vsi sunt verbis: Coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma &
stabilia esse volumus.]& inferius,id iure antiquo firmum & vsu seruatum tradūt,vbi aiunt:Quod
per Apostolos traditum est,& ab ipsa vsque antiquitate seruatum,nos quoque similiter seruemus
&c.]Si inquam veteri iure & consuetudine recepta erant eiusmodi coniugia clericorum: quomo-
do ex hoc puncto temporis ea firma esse volunt,quæ iam antea ex lege & vsu tradūt fuisse recepta?
verum de vsu pristino egregie esse mentiri,ex ijs quæ sunt recitata ex sancto Hieronymo arguūtur.

XXV.
Sed & pugnant quæ canone isto statuta sunt cum ijs quæ ijdem canone [e] superiori sanxerunt,
vbi iure decernunt,non permittendum,vt Episcopi in coniugio ordinati cum suis vxoribus habi- *e Sext Synod. c. 12.*
tent.Si enim ex præscripto Apostolici canonis id concedendum putant alijs clericis in sacris ordini
bus constitutis:cur negant Episcopis, quibus idem Apostolicus canon concedit? Præterea si ista *Inter se pugnātia statuunt.*
D sanciunt(vt dicunt)ex Domini sententia illa,qua ait:Quos Deus coniunxit,homo non separet]vel
ex Pauli doctrina,qua monet:Si alligatus es vxori,noli quærere solutionem.] cur contra Domini
& Apostoli assertionem separare volunt coniuges ab Episcopis,quas ante clericatum legitime du
xerant?Si Dei lex est & mandatum Apostolicum,vt indiuiduum etiam quo ad mutuam consuetu
dinem permaneat matrimonium semper:quomodo possunt prohibere Episcopis,ne cum vxori-
bus habitent?

XXVI.
Sed dum de Episcopis eiusmodi canonem statuunt,vnam hanc differentiæ rationem afferunt
his verbis:Hoc autem dicimus,non ad abolenda & euertēda quæ Apostolice antea cōstituta sūt, *Inani ratione nituntur.*
sed populorum salutis & ad meliora progressionis curam gerentes;ne status Ecclesiasticus vllo p̄
bro afficiatur.Sed quomodo probrum id appellant,quod sanxisse Apostolos perhibent, immo &
Christum statuisse dicunt? Si insuper,ipsorū sentētia probrosum iudicatis habitare Episcopos cū
coniugibus,cur non æque probrosum presbyteris erit,cum in excellentiori illo ministerio,quo sub *Græcorum falsus prætextus arguitur.*
limius esse non potest,vbi sacrosanctum incruentum sacrificium offertur,nihil minus habeant pre
sbyteri ab Episcopis? Ad hoc enim potissimum omnis mundities & sanctitas in sacerdote requi-
E runtur,quæ & sacris legibus præcipi consueuerunt,ne scilicet [f] vel per somnium pollutus ingre- *f Deut.23.*
diatur in sancta.Quem autem citant Apostolicum canonem,cuiusnam fuerit in Ecclesia auctorita
tis,& quam germanam interpretationem recipiat,satis superq.suo loco superius dictum est: quæ
si consulueris,nequaquam plane censebis eumdem vbique auctoritate nutantē eiusmodi esse,quo
possit conuelli tam altis fixa radicibus,tot sæculis stabilita,atque Conciliorum ac sanctorum Pa-
trum assertionibus munita sacrorum continentia ministrorum.

XXVII.
Sed &(quod pudet referre)canonem Carthaginensis Concilij cum citant pro sua ipsorum sen
tentia roboranda, eumdem additamento verborum & diminutione deprauatum recitant verbis *Ingens impostura Græcorum detegitur.*
istis:Simus autem,sicut & qui Carthagine conuenerunt,& ministrorum grauitatis honestatisq.co
ram gerentes dixerunt: Vt subdiaconi,qui sacramenta contrectant,& diaconi,& presbyteri p̄priis
terminis a consortibus abstineant.]hæc ipsi ex canone tertioquinti Concilij Carthaginensis, rela-
to in Concilium Africanum canone trigesimoseptimo,vbi hæc est ipsius germana lectio: Placuit
Episcopos,& presbyteros,& diaconos secundum priora statuta etiam ab vxoribus continere.]

hæc ſunt verba canonis antiquitus Latine conſcripti, a quo iſti primum demunt nomen Epiſcopi, A
ne arguantur erroris, eo quod ipſi non vna lege definiant continentiam Epiſcoporum & reliquorum ſacrorum miniſtrorum, vt ſuperius dictum eſt. Addunt vero verba illa, Proprijs terminis.] ſiue ijdem ita perperam vertunt ex Latino, quod ibi legitur, Secundum priora ſtatuta] quibus corrũpentes canonem, ad tempus redigunt continentiam clericalem, quæ a ſanctis Patribus illis perpetua iuſſa eſt canone illo. Vidiſti ſtropham, attendiſti callidam imposturam, vt canonem, quo ſuus ipſorum deſtruitur error, ipſi, quibuſdam demptis, additis, & mutatis, in ſuam ipſorum ſententiã torqueant?

XXVIII.

Vetus Canon Africanæ Eccleſ. de continẽtia Cleri corũ.

Quod vero in eodem canone tertio quinti Concilij Carthaginenſis ſeruandam indicunt ſancti Patres illi ab vxoribus continentiam, ſecundum priora (vt aiunt) ſiue priorum ſtatuta: quænã illa fuerint, vel quando ſancita, accipe ex canone ſecundo ſecundi Concilij Carthaginenſis, vbi hęc leguntur: Aurelius Epiſcopus dixit: Cum in præterito Concilio de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres conſcriptione quadam caſtitati per conſecrationes annexi sũt: Epiſcopos inquam, presbyteros, & diaconos. Ita placuit, vt condecet ſacroſanctos Antiſtites & Dei ſacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, continentes eſſe in omnibus, quo poſſint ſimpliciter quod a Deo poſtulant, impetrare: vt quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Omnibus placet.] vel vt alij textus habent, & Græci legunt: Fauſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, legatus Eccleſiæ Romanæ dixit: Placet vt Epiſcopi presbyteri, & diaconi, vel qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus ſe abſtineant.] hucuſque varia lectio. reliqua ſic ſe habent: Ab omnibus dictum eſt: Placet vt in omnibus & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.] hæc ibi. B

XXIX.

Aperitur certa ſententia Patrum.

a Theod. Balſ. in c. 4. Concil. Carthag.

b Concil. Carth. 3. c. 17. & Concil. 6. Carthag. c. 3.

c Concil. Carth. 3. c. 19.

Sed audi perperam factã interpretationem Græcorum, immo deſtructionem verborũ: Quod iubet (inquiunt) canon, vt a proprijs vxoribus abſtineant: exigi tempore contrectationis ſanctorũ myſteriorum] cum miniſtrant ſcilicet, reliquo tempore vti licere coniugio. Ita quidem interpretatum hunc canonem a Sexta Synodo, Theodorus Balſamo docet [a]. Quod quam procul ſit ab ipſo manifeſto verborum ſenſu, ipſaq. germana Patrum ſententia cum pateat, nihilominus ſatis oſtenditur ex ijs qui ordine ſequuntur tertio & ſexto Concilijs Carthaginenſibus, dum decernunt [b] quæ feminæ poſſint habitare cum clericis, cum enim non numerent inter eas vxores, plane ſegregandas eſſe ſignificant, quæ primo loco fuerant nominandæ. Sed & cum ijdẽ Epiſcopi Africani ita decernunt in tertio Concilio Carthaginenſi [c]: Placuit, vt lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.] cum inquam iſta decernunt Epiſcopi, plane abſque vlla dubitatione ſignificant, haud ſe recipere in maioribus ordinibus clericos coniugatos cum coniugibus commorantes: alioqui quæ neceſſitas, vt cogerent eos profiteri continentiam in minoribus ordinibus conſtitutos? Vides igitur, quam verberentur ijdem boni viri decretis Conciliorum Carthaginenſium, qui deprauato textu canonem cogebant ſuo decreto turpiter adſtipulari, atque fœdæ libidini inſeruire. Intelligis ſatis, puto, qualia ſint, quæ decernantur in Cõcilijs non legitime in Spiritu ſancto collectis, in omnibus inconſtantia, ſibi ipſis aduerſantia, veteratoria conſtructione nutantia atque ſponte ruentia. C

XXX.

d 1. Cor. 7.

Canonem Græcorum repugnare legibus Apoſtolorum.

e Theod. in c. 73. Concil. Carthag.

Adhuc inſuper attende quo præcipites iſti ruant: Vt plane alterum de duobus eſſe neceſſe ſit: vel vt ſi velimus manere integras coniugij ſacras leges ab Apoſtolo in Eccleſia conſtitutas, canon iſte penitus euaneſcat: vel ſi canonem ſaluum cuſtoditumq. volumus, eædem de coniugio leges nõ ſubſiſtant. Canon ſiquidem iubet vt tempore miniſterij a coniugibus abſtineant ſacri miniſtri: Paulus [d] vero clamat ex aduerſo, id alteri coniugum non licere, niſi alterius accedente conſenſu. Finge tibi, adeſſe tempus, quo miniſtri per vices ſuas conſtituta hebdomada ſint ſacroſanctum ſacrificium peracturi, & vxorem tunc a viro ſuo debitum poſtulare. Si renuit ille, in Apoſtolum peccat: ſi conſentit, delinquit in canonem, cum contra prohibitionem eius vxori permixtus ſacro miniſtret altari. Adeo enim volunt ab vxoribus abſtinere eos qui miniſtrant, vt etiam facti tantum ſuſpicione laborantes pœnæ eſſe dicant obnoxios: nam Theodorus ait [e]: Quod ſi quis ſacerdos etiã ab vxore continens quotidie ſacrificium peragat impollutus: vt pollutus damnandus ſit, quod præſumatur vxori commixtus ſacrificium celebrare.] Sic igitur alterum de duobus erit: vel vt pollutus coniugali conſortio iſte miniſtrans peccet in canonem ab ipſis ſancitum, vt dictum eſt: vel parens legibus Apoſtolicis, reddens debitum, miniſtrare non poſſit die ad ſacrificium conſtituta. Qua ſi miniſtrare recuſat, tunc fiet vt arbitrio mulierculæ ſacrificium ceſſare debeat, ad quod populus fuerat conuocatus; qui etiam ſi nolit, ſcire cogatur, quod ſcitu turpe eſt & indecorum, ſuum ipſorum ſcilicet ſacerdotem permixtum ea nocte fuiſſe vxori, vt ſacra agere ipſi non liceat: ſicq. eum inſectentur riſu, deludant ſannis, dicterijs proſcindant, laceſſentq. ſcommatibus. Proh pudor! quanto dedecore exuentes cælibatum, affecerunt ignominia, proſtitueruntq. eo canone ſapientes iſti Oriẽtalem Eccleſiam iam ſua canitie venerandam, dum inconſulte nimis aduerſus totius Eccleſiæ Catholicæ receptam antiquitus diſciplinam malis artibus iſta quæ audiuimus ſtatuerunt. Sed iam reliqua proſequamur. D E

XXXI.

De diaconis canon erroneus.

Quomodo ſtabit & quod dicunt canone decimoſexto, diaconos ab Apoſtolis ordinatos nõniſi profanis miniſtraſſe menſis, ſacris neutiquam? Quam grauis hic error, ſuo loco ſupra diſſeruimus, falſamq. ipſorum ſententiam refutauimus: quamq. mendaciter aſſerant, tunc temporis non fuiſſe in Eccleſia Epiſcopos, neque presbyteros, neque diaconos, tu cõſulas dicta ſuperius primo Annalium tomo.

XXXII.

Quoniam autem contra Latinam Eccleſiam ſtylum in hac pſeudoſynodo conuerſum eſſe Græcorum ſatis ſuperius demonſtratum eſt: ijdem nec illud a temporibus Apoſtolorum (vt ſuperius vidimus) Romæ ſeruatum, vt die ſabbati ieiunarent fideles, reliquerunt intactum. quamobrem

hoc

A hoc aduersus vsum Romanæ Ecclesię decreuere [a]; Quoniam intelleximus in Romanorum ciui-
tate in sanctis Quadragesimæ ieiunijs in eius sabbatis ieiunare præter Ecclesiasticam traditũ con
sequentiam:Sanctæ Synodo visum est,vt in Romanorum quoque Ecclesia inconcusse vires habeat
canon,qui dicit:Si quis clericus inuentus fuerit in sancto Dominico vel sabbato ieiunans, præter
vnum & solum,deponatur;sin autem laicus,segregetur.]hæc ipsi ex præscripto vnius ex canonib.
Apostolorum.At quomodo iure riteq.ieiunium sabbati Romana Ecclesia receperit,superius lon-
ga tractatione est demonstratum;vt opus non sit hic ista repetere.

De ieiunio sabbati abolendo Canon Græcorum.
a Can.55.

XXXIII. Ceterum dum sibi Græci sapientes videri voluerunt in his corrigendis,oscitãtiæ proculdubio
condemnant omnes quinque œcumenicas Synodos,quæ ista corrigere neglexerunt.Sed redarguũ
tur ipsi ex priscis Græcis auctoribus,quorum vna est omnium sententia , vt de bis quæ ad fidem
bonosq.mores non pertinent,tolerandæ sint diuersitates diuersarum Ecclesiarum rituũ longa cõ-
suetudine receptorum. Porro quo insolentiorem in his tollendis conspicio Græcorum licentiam,
eo magis certior reddor,neminem Latinorum huic interfuisse conuenticulo: haud enim quisqnã,
quamuis ignauus,tantam Romanæ Ecclesiæ irrogari iniuriam passus esset,vt quod a Petri & Pau
B li temporibus fuisset in Ecclesia Romana receptum,adeo temere abolerecur.

Sicut callidi, ita & rudes cõuincuntur.

XXXIV. Sed quid præterea?canonem statuerunt de soffocatis non comedendis [b], vel hac ea parte Iu-
daizantes,dum quod in primitiua illa Ecclesia ad coniungendos simul credentes Gentiles cum Iu
dæis iam Christianis Apostoli preceperunt,isti in perpetuum seruandum esse sanxerunt , non se-
cus ac si quis virum quemlibet semper lacte esse nutriẽdum ea ratione contenderet,quod eidem in
fanti sugendum fuerit propinatum.Quod si dicant id ipsum reuerentia Apostolorum seruandũ
esse:certe vniuersam Catholicam Ecclesiam iam senescentem ijs vinculis modo obligare,quis non
censeat esse dementiæ?cum præstet Apostolico [c] spiritu libertatem indictam sequi, vt manducãs
non manducantem non spernat,& non manducans minime spernere debeat manducantem. Sed
& de his satis superq.superius.

b Sext. synod. c 67.
Canon de suffocatis deridetur.
c Rom.14.

XXXV. Sed audi quid sancire adulatio cogat:Nulli omnium,inquiunt [d], liceat,qui quidem sit in lai
corum numero,intra sacrum altare ingredi:ab eo tamen nequaquam prohibita potestate & aucto
ritate Imperatoris,quando quidem voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima traditione .]
hæc ipsi. Vides quantum petulans procaxq.nouitas sibi sumat,vt sanctorum facta dictaq. Patrũ,
C eadem omnium ore,tum Græcorum,tum Latinorum laudata,pedibus proterat atque conculcet.
An quod factum est in Theodosium Imperatorem a S.Ambrosio,iure factum vniuersa non cõpro
bauit Ecclesia,& Patres tam Latini quam Græci non laudarunt, turpis adulationis sugillantes et
Græci eos,qui secus siue adulatione,siue timore victi fecissent? Prouoco lectorem ad ea quę suo lo
co superius dicta sunt , cum eiusmodi de Ambrosio atque Theodosio historiam Annalibus inte-
xuimus .

d Sext.Synod.c. 69.
Praua nouitate vetera iura suffossa.

XXXVI. At Theodorus vaniloquus,cum male sancita tuetur,non erubuit cuncta referre,quæ in Oriẽ-
te sicut Antistites facere solerent Imperatores:sic enim ait:Orthodoxi Imperatores,qui per sanctæ
Trinitatis inuocationem Patriarchas prouehunt,& sunt Christi Domini, sine vllo impedimento,
quando voluerint,ad sacrum altare accedunt & suffiunt,& cum cera characterem imprimũt, sicut
& Antistites:sed etiam populum ad eum instituendum docent,quòd solis illius regionis Antistiti-
bus concessum est.]hæc ipse.Rationem vero reddens,addit id iure fieri eo,q́d Gentiles Imperato
res dicti fuerint Pontifices maximi,atque ait:Quoniam autem Domini quoque Christus est , qui
hoc tempore Imperator est,propter chrisma,id est,vnctionem regni: Christus autem & Deus no
D ster cum alijs Pontifex quoque prædicatur:iure & ipse quoque Pontificalibus gratijs exornatur .]
Intelligis quo processerit apud Græcos erga Imperatorem adulatio , vt etiam Pontificalia eidem
munia credenda putarint? vt non mirum sit si diu stare non potuerit apud eos ipsum Imperium,
vel sacerdotium liberum.

Quantum Græci sint adulati Imperatoribus

XXXVII. An non vngebantur etiam Reges Iudæi?num vero ob id quæ erant sacerdotum illis concessit
Deus? Adsit,qui suo id executus est damno,testis Ozias [e], qui ingressus templum Domini,ado-
lere voluit incensum super altare thymiamatis:statimq.ingressus est post eum Azarias sacerdos,
& cum eo sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi,restiteruntq.Regi,atque dixerunt:Non est
tui officij,Ozia,vt adoleas incensum Domino,sed sacerdotum,hoc est,filiorum Aaron, qui conse
crati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario:ne contempseris:quia non reputa
bitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo.Iratusq. Ozias,& tenens in manu thuribulum,vt adole-
ret incensum,minabatur sacerdotibus.Statimq.orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in
domo Domini super altare thymiamatis. Cumq.respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reli
qui sacerdotes,viderunt lepram in fronte eius,& festinato expulerunt eum:sed & ipse perterritus
E accelerauit egredi,&c.]Quis igitur aliud quærat iudicium,cum tantum a Domino præcesserit ꝓ-
iudicium?Si vltus est Deus in Regem,quod sanctuarium ausus sit ingredi,& incensum offerre: quo
modo patietur Regem quemlibet vel Imperatorem perfectius sanctuarium temere ingredi , & q̃
sunt Pontificum vsurpare?Sententia enim Apostoli,peramplius atque perfectius est sacerdotium
Christi;adeo vt laico homini quamuis Imperatori,quæ sacerdotum sunt,minime sint communi-
canda. At hæc alias quoque tractata videas sępe superius.]Sed ista Græcorum leuissimi, secus vero
statuerunt Orientalis Ecclesiæ Patres sanctissimi.

e 2 Paral.26.
Fatuitas Theodori arguitur.

XXXVIII. Ceterum haud profitemur hic cuncta quę in eisdem canonibus absurda sunt collegisse, cum
& alia pleraque in eisdem reperiri contingat,quæ corrigantur. Hæc satis visa notasse,ad redarguẽ-
dam dementiam Patriarchę Callinici ista conantis,& alios Episcopos ad id inducentis:vt plane se
cundum illud a Domino dictum euenerit [f]: Si cæcus cæcum ducat,ambo in foueam cadent.] At
vero accidit quasi prodigium,vt iste cæcus mente,occæcaretur & corporis oculis,sæuiente in eum
diuina vindicta per ipsum Imperatorem crudeliter ministrata.at de his suo loco dicendum . Iam
prosequamur

f Matth.15.

prosequamur reliqua, quæ ad historiam pertinent. A

XXXIX. *Sergius Papa damnat Canones erraticæ Synodi.*

His Constantinopoli sancitis canonibus, quod scirent Episcopi, nullius eos esse roboris, nisi a Romano Pontifice probarentur; apud Iustinianum Imperatorem egerunt, vt hos confirmandos mitterent Romam ad Sergium Papam. Verum sanctus Pontifex, quod eos contra veritatem temeraria plura habere comperisset, ipsos nequaquam confirmandos, sed reijciendos esse decreuit. At non destitit Imperator, vbi eum scriptis suis persuadere non posse cognosceret, rem vi agere, mittereq. legatum pollentem armis, qui eumdem Pontificem Sergium Constantinopolim vinctum perduceret. sed adfuit diuinum auxilium, vt Italica militia aduersus Imperatorem pro Sergio Papa staret, sicq. a periculo liber esset. Hæc quidem huius temporis scriptores, tum Paulus diaconus, tum Beda testantur: ille nempe his verbis, cum de Iustiniano Imperatore agit [a]:

a Paulus diac. de gest. Longob. lib. 6. c. 11.

XL. *Sergius liberatur a furore Imperatoris.*

Hic Imperator Sergium Pontificem, quia in erroris illius Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluit, misso Zacharia Protospatario suo, iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennæ vrbis, vicinarumq. partium, iussa Principis nefanda contemnens, & eumdem Zachariam cum contumelijs ab vrbe Roma & iniurijs pepulit.] hæc Paulus. Sed quod in re graui omnes eius temporis auctores audire deceat, eiusdem cõtestem veritatis audi Bedam [b] itidem in Iustiniano iuniore totidem ferme verbis: Hic beatæ memoriæ Pontificem Romanæ Ecclesiæ Sergium, quia erraticæ suæ Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluisset, misso & Zacharia Protospatario suo iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennatis vrbis, vicinarumq. partium iussa Principis nefanda, & eumdem Zachariam contumelijs & iniurijs ab vrbe Roma repulit.] ita Beda: cui veritati subscripserunt reliqui, qui postea historias conscripsere, vt Ado Viennensis, Marianus Scotus, & alij B

b Beda de sex ætatibus in Iustiniano minore.

XLI.

Sed rem gestam paulo fusius enarratam ab Anastasio Bibliothecario audiamus, qui hęc ait: Huius itaque temporibus Iustinianus Imperator Concilium in regia vrbe iussit fieri, in quo & legati sedis Apostolicæ conuenerant, & decepti subscripserant.] de illis hæc intellige, quos Theodorus recenset Græcos Episcopos Romani Pontificis constitutos in Oriente Vicarios. sed pergit: Cõpellebatur autem & ipse Sergius subscribere, sed nullatenus acquieuit, pro eo quod quædam capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo adnexa. Quæ & quasi synodaliter definita, & in sex tomis conscripta, a tribus Patriarchis, id est, Alexandrino, Constãtinopolitano, & Antiocheno, vel ceteris Consulibus [*], qui eo tempore illic conuenerant, subscripta, manuq. Imperiali firmata, missis in lucellum quod scebrum [*] chartale vocitatur in hac Romana vrbe ad confirmandum, vel in superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, vtpote capiti omnium sacerdotum, direxit. Qui beatissimus Pontifex (vt dictum est) penitus eidem Iustiniano Augusto non acquieuit, nec eosdem tomos suscipere, vel lectione pandere passus est: porro eos vt inualidos respuit atque abiecit, eligẽs ante mori, quam nouitatum erroribus consentire. C

Resistit Imperatori Sergius Papa.

* Præsulibus
* locus deprauatus.

XLII.

Qui Imperator Sergium Magistrianum in spretum prænominati Pontificis Romam mittens, Ioannem Deo amabilem Portuensem Episcopum, siue Bonifacium consiliarium Apostolicæ sedis in regiam abstulit vrbem. Deinde Zachariam immanem suum Protospatarium cum iussione direxit, vt prædictum Pontificem similiter in regiam deportaret vrbem. Sed misericordia Dei præueniente, beatoq. Petro Apostolo & Apostolorum principe suffragante, suamq. Ecclesiam immutilatam seruante, excitatum est cor Rauennatis militiæ, Ducatus etiam Pentapolitani & circumquaq. partium, qui non permisere Pontificem Apostolicæ sedis in regiam ascendere [*] vrbem. Cumq. ex omni parte multitudo militiæ conueniret, Zacharias Protospatarius perterritus & trepidans, ne a turba militiæ occideretur, portas quidem ciuitatis claudi, & teneri Pontificem postulabat: ipse vero in cubiculũ Pontificis tremebundus refugit, deprecans lacrymabiliter, vt sui Pontifex misereretur, nec permitteret quempiam eius animæ infestari. Exercitus autem Rauennatis vrbis ingressus est per portam beati Petri Apostoli, & cum armis & turba in Lateranense Episcopium venit, Pontificem videre æstuans, quem, fama vulgante, per noctem sublatum & in nauigium missum fuisse cognouerat. D

A militia Rauennate Pontifex liberatur.

* accedere

XLIII. *Sergius liberat persecutorem suum a nece.*

Dumq. fores Patriarchij tam inferiores quam superiores essent clausæ, has in terram, nisi velocius aperirentur, mittere minabantur. Præ nimia timoris angustia & vitæ desperatione Zacharias Protospatarius sub lectum Pontificis ingressus, se abscondit, ita vt mente excideret, & perderet sensum. Quem beatissimus Papa est confortatus, dicens, vt nullo modo timeret. Egressus vero idem beatissimus Pontifex foris basilicam domni Theodori Papæ, apertis ianuis, in sedem, quæ vulgo appellatur, sub Apostolis, generalitatem militiæ & populi, qui pro eo occurrebat, honorifice suscepit: datoq. apto & suaui responso, eorum corda leniuit; quamquam illi zelo ducti pro amore & reuerentia tam Ecclesiæ Dei, quam sanctissimi Pontificis, iam a Patriarchij custodia nõ recesserũt, quousque denominatum Protospatarium cum iniurijs & contumelijs a ciuitate Romana foras depellerent. Nam & is qui illum miserat, ipso etiam tempore a Domino retribuente regno priuatur. Sicq. Ecclesia Dei imperturbata cum suo Præsule, Christo fauente, seruata est.] hucusque Anastasius; cuius sententia, hæc cœpta hoc anno, propagata esse noscuntur vsque post sequentem annum, eiusdem Imperatoris decimum, quo contigit ipsum ab Imperio exturbari: quomodo autem id acciderit iusto Dei iudicio, suo loco dicturi sumus. E

XLV.

Vides, lector, quantum absit vt recepti probatiq. fuerint canones illi a Romano Pontifice, qui ne reciperentur, stetit intrepidus contra Imperatorem ista præcipiẽtem, aduersus quem ipsiusquoque milites insurrexerunt. Sed & ita perseuerasse eodem odio in præsumptum scelus de sancitis canonibus illis reliquos successores Romanos Pontifices, quæ dicturi sumus magis ostendent. Quæ licet alijs postea temporibus acciderint, & suis sint locis collocanda; tamen ut hæc magis explorata modo habeas, accipe quæ de ijsdem canonibus post obitum Papæ Sergij contigerunt. Atque in primis scias, eumdem Iustinianum Imperatorem, vbi expulsus Imperio, sui criminis conscius, probe nouit

be nouit

A be nouit ob scelus in Romanam Ecclesiam præsumptum se fuisse ab Imperio eiectum, postquam rediit, liberasque administrationis est nactus habenas, detestatum esse pristinum facinus, atq. erga Romanam Ecclesiam factum æquiorem, non amplius misisse aliquem violentum magistratum ad abstrahendum inde Romanum Pontificem, captiuumque ducendum Constantinopolim, sed duos legasse Metropolitanos Antistites Romam rogaturos eum qui tunc sedebat, Ioannem eius nominis septimum, eumdemque secundum post Sergium Romanum Pontificem, vt eosdem canones confirmaret, vel emendaret. Porro ea legatione nihil factum est; eo quod idem qui præsidebat tunc Ioannes Papa, nequaquam eos probare voluit in dispendium Ecclesiasticæ iam olim præscriptæ ab Apostolorum temporibus disciplinæ; neque emendare, vel (vt fecerat Sergius) ausus est improbare, veritus iras Imperatoris. Sicq. re infecta, qui fuerant missi, duo Metropolitani sunt reuersi Constantinopolim.

Legatio ab Impe. missa (…). Pap pro cōfirmatione Canonum.

XLV. *Sub Ioanne Papa Septimo frustra petita Canonum confirmatio.*

Sed audi quæ de his habet ipse Anastasius Bibliothecarius in Ioanne Septimo verbis istis, vbi agit de reditu eiusdem Iustiniani Imperatoris Cōstantinopolim: Pro tomis, inquit, quos ante sub domno Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Ro-
B manæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos Episcopos demandauit, dirigēs per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem, *Ioannem scilicet*, obsecrauit & exhortatus est, vt Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, & quæ ei visa essent stabiliret, & quæ aduersa, renuendo excluderet. Sed hic humana fragilitate timidus, hos nequaquam emendans, per suprafatos Metropolitas direxit ad Principem.] hucusque de his Anastasius.

XLVI.

At neque hic finem accepit eiusmodi susceptum semel ab Imperatore negotium. nam Ioanne paulo post defuncto, & eius successore Sisinnio post dies viginti ex hac vita sublato, cū Apostolicū thronum regeret Constantinus, vocatus est ipse ab eodem Iustiniano Cōstantinopolim; quo cum peruenisset, susceptus est ab eo honorificentissime: nihil enim prætermissum esse venerationis & obsequij erga eum ab Imperatore, idem Anastasius pluribus scribit: sed causam cur Constantinopolim vocatus sit, licet minime referat; ex ijs tamen quæ idē scribit in Gregorio Secundo, propter eosdem canones siue capitula esse vocatum, intelligi potest, altercatumq. diu inter Græcos atq. Latinos, hosq. tulisse superiores, cum pro Ecclesia Romana Gregorius defensor atq. propugnator extiterit, qui eidem Constantino Papæ successit: ait enim hæc de eo Anastasius in ipso Gregorio: Cū
C viro sancto Cōstantino Pontifice in regiā profectus est vrbē, atq. a Iustiniano Principe requisitus de quibusdā capitulis, optima responsione vnamquamq. soluit quæstionē. Erat enim vir castus, diuinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & constans animo, Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator.] hactenus de his Anastasius. Ex quibus satis possumus intelligere, diu multumq. pugnatum inter Græcos atq. Latinos horum canonum causa, illis conantibus eos comprobari a Romano Pontifice, istis eiusdem auctoritate Pontificis penitus reluctantibus: verum nec Imperatoria quidem vi potuisse vmquam Latinos adigi, vt quæ ab ipsis aduersus traditionem sanctorum Patrum, eorumdemque doctrinam statuta fuissent, vllatenus firmarentur; præter ea quæ dicta sunt, etiam quæ dicturi sumus, ostendent.

Sub Constantino Papa pugnatum aduersus eosdem Canones.

XLVII. *Respondetur obiectioni de citato Canone lxxxij.*

Sed primum obiectioni illi fortissimæ satisfaciendum est, quonam modo scilicet negari possit receptos hos esse canones ab Ecclesia, cum reperiatur canon ille numero positus octogesimustertius citatus ab Ecclesiæ Romanæ Pontificibus, nimirum ab ipso in primis Gregorio Secundo, nec non ab Hadriano, cum aduersus impios Iconoclastas agentes, inter alia in eos inducta, eumdem citarunt canonem, quo asseritur pingendum esse Saluatorem Dominum nostrum Iesum Christum
D non in imagine agni, vti ostensus est Patribus in figura, sed in imagine hominis, qua demum omnes sunt adimpletæ figuræ & expressa prophetarum vaticinia. Si igitur eo vsi sunt Romani Pontifices ex Sexta Synodo accepto canone, argumento est eos non improbatos, vel saltem ex parte receptos: cum præsertim & ipsa œcumenica Septima Synodus ex eodē canone æque testimonium petijsse inueniatur. vt plane nemo dixerit, penitus improbatos esse atque reiectos canones Sextæ Synodi, ex quibus tum Romani Pontifices, tum etiam sacrosancta œcumenica Nicæna Synodus [a] mutuati sint aduersus hæreticos fidem atque auctoritatem. At ista, quæ adeo fortia foris apparent, inania prorsus esse intelliges, si rerum penetralia cuncta scruteris, & singula quam exactissime disquisieris.

[a] Concil. Nicæn. 2. Act. 2. & 3.

XLVIII. *Prudenter actum a Latinis aduersus Græcos.*

In primis igitur quod pertinet ad citatum Sextæ Synodi de sacris imaginibus canonem ab ipsis Romanis Pontificibus, potissimum vero a Gregorio Papa, qui (vt dictum est) aduersus eosdem canones quam fortissime Constantinopoli decertauit: considerare illud ante omnia debes, tem gestam esse aduersus Græcos & Iconoclastas, qui eo velamento occultabant illud quod propinabant venenum populis, quo se professores atq. assertores esse profiterentur sex aliarum præcedentiū Synodorum vniuersalium: ita quidem, vt apparet ex eorum fidei definitione, quam ediderunt in suo
E ipsorum conciliabulo [b], septimo ab ipsis nuncupato.

[b] Extat in Concil. Nicæn. 2. Act. 6.

XLIX. *Quomodo Latini vsi sint Canone illo.*

Ex his igitur opportune oblatam ansam arripientes ijdem Romani Pontifices, bene vsi occasione, ex canone ab ipsis lato nomine Sextæ Synodi eorum putarunt esse conuincendum errorem, tamquam suis ipsorum armis eosdem penitus superantes. ex quo alterum de duobus essent consecuturi: vel vt sua ipsorum assertione confutati illi atq. conuicti iure cederent, acquiescentes canoni eius Synodi, quam se probare profiterentur: vel si respuerent eiusdem Sextæ Synodi canonē, e Græcis omnibus, qui ipsum cum reliquis recipiebant, reijcerentur, omniq. execratione digni a suis contribulibus haberentur, vel æq. cum eo detestarentur, omnes canones illos. Sic igitur vt Dauid [c] gladio Goliath ipsius caput abscidit, eodemque postea [d] est vsus in prœlio; eodem modo sancti Pontifices aduersus Iconoclastas vsi sunt canone illo, quo probaretur Saluatoris in ecclesijs imaginem debere pingi instar hominis factam. Quidni enim ea ex parte vterentur eo canone, cum neq. a Gentilium, neq. (quod maius est) ab hæreticorum scriptis illis, in quibus veritas asserta inueniretur, Ec-

[c] 1. Reg. 17.
[d] 1. Reg. 21.

clesia

clesia Catholica abstinere consueuerit, vt ex Gelasio Papa superius est demonstratum? A

L. Vetus vsus ab Ecclesia Romana retentus de imagine Agni.

Ceterum cum inter Latinos acta res est, nequaquam reperies eum canonem ab Ecclesia Romana esse receptum, immo vsu contrario penitus improbatum, quo prohibetur Christus Redemptor noster instar agni immaculati depingi: cum numquam ipsa destiterit agni imagine Christum repræsentare, & id ipsum facere hactenus perseueret, bene conscia licite pingi, quicquid sacris litteris scribitur; eo quod nihil sit aliud (quod sæpe dictum est) pictura, quam scriptura simplicium. Quod igitur non in veteri Testamento tantum, sed & in nouo Christus Redemptor noster per agnum exprimatur, ad insinuandam eius immensam cum humilitate mansuetudinem, eadē ex causa eodem quoq. modo etiam ipsum Christum esse pingendum Romana Ecclesia iudicauit, vsum retinens, quem a maioribus accepisset: in antiquis enim cœmeterijs agnum Christum reddentem, siue expressum coloribus, siue sculptum in marmoreis loculis, est frequentius reperire, & in vetertimis ecclesijs musiuo opere pictum: sed & ex sacra cera solitas confici agnorum imagines, in Ordine Romano a Gelasio collecto (vt constantior opinio est) ex antiquo eius Ecclesiæ vsu hæc habentur: In eadem Dominica post Albas, id est, in octauis Paschæ, infra ciuitatem Romanam dantur agni cerei ab Archidiacono in ecclesia post Missam & communionem populo, &c.] hæc quidē antiqui- B
tus in Ecclesia Romana seruata, numquam postea intermissa, hactenus perseuerant. Ex quibus intelligas, quam procul absit, vt iuxta canonem Sextæ Synodi nominatæ Romana & vniuersa Occidentalis Ecclesia pingendi agni Redemptoris typum gerentis consuetudinem prætermiserit: vt & plane scias atq. intelligas, quæ fuerit Romanorum Pontificum ratio citandi eius canonis aduersus improbos Iconoclastas.

LI. A nulla Sediū Patriarchaliū recepti Canones.

Sed quid amplius? testificatione quidem Anastasij Bibliothecarij liquet, tantum abesse vt Romana Ecclesia eos receperit Sextæ Synodi nomine promulgatos canones, vt nec etiam aliqua triū sedium Patriarchalium Orientalium eos vt reciperet, induci potuerit. Etenim earumdem Ecclesiarum Patriarchæ, cum nec se vocatos ad illud conciliabulum scirent, neq. per se vel suos legatos eidem interfuerint, procul absuerunt vt ab eo sancita receperint. Ita quidem vsq. ad sua tempora eos in detestatione illorum canonum perseuerasse, idem auctor fidē facit: adeo enim ipsos dignos execratione iudicauerunt, vt indignos existimarint qui exscribi deberent, & in suis ipsorum archiuis inter alios canones asseruari. Sed expedit hic ipsa verba Anastasij p singula reddere: ipse enim cum e Græco in Latinum Septimam Synodum Nicææ celebratam Latinitati reddidisset, epistolā C
nuncupatoriam ad Ioannem Octauum Romanum Pontificem scripsit, qua etiam & legentes admonuit, ne putarent, si interdum eorumdem canonum Sextæ Synodi in ipsa Septima Synodo mētio haberetur, eos ab Ecclesia Romana esse receptos aliquando. sunt hæc verba ipsius:

LII. Auersati sunt tres Patriarchæ Canones Sextæ Synodi.

Sane notandum est, quædam in hac Synodo ex Apostolorum & Sextæ vniuersalis Synodi canonibus & sententijs inueniri, quæ penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur.] & inferius: Regulas quas Græci a Sexta Synodo perhibēt editas, ita in hac Synodo, *Nicæna scilicet*, principalis sedes admittit, vt nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduersæ. Quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in ceterarū Patriarchalium sedium (licet Græca vtantur lingua) reperiuntur archiuis: nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inuenta est: quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in Sexta Synodo sunt inuenti; sed hoc nullis probare certis possunt indicijs.] hactenus Anastasius ad Ioannem Romanum Pontificem.

LIII. Nihil respuit Ecclesia, quod consentiens sit veritati.

Verum idem tradit, tam de his canonibus Sextæ Synodi nominatis, quam de illis qui nomine D
feruntur Apostolorum, sanctam Romanam Ecclesiam eam consueuisse seruare regulam, vt quos sciret esse secundum decreta Romanæ Ecclesiæ atq. sanctorum Conciliorum sancita, non respueret, sed vt veritati consentientes amplecteretur, non quod ex Sexta Synodo haberent aliquid auctoritatis, sed quod veritas vbicumq. reperiatur, & a quocumq. dicta sit, sui firmitate subsistit, & robore suo permanet. reliquos vero canones his decretis aduersos, vt execrabiles, detestata semper fuit sancta Romana Ecclesia, contrarioq. vsu le ꝓcul abesse iugiter est professa, vt sancitis huiusce modi ab illis regulis quoquo modo consenserit: tolerauit tamen in eis ea quæ antiquæ Ecclesiasticæ disciplinæ essent aduersa, vt connubia clericorum, dummodo per viam Orthodoxæ doctrinæ, Catholicæq. fidei graderentur.

LIV. Ex quo tempore Græci in deterius lapsi.

Sed qui tanta procacia inter alia mala confregere iugum a Patribus custoditum Ecclesiastici cælibatus, sunt & in reliquis in deterius aque prolapsi: vt vix breuia sint repetiri interstitia temporum, quibus vel hæresi, vel schismate non fuerint ab Ecclesia Orthodoxa diuisi: adeo vt tandem in vltionem scelerum a Deo vindice post longam tolerantiam meruerint virga furoris Assur conteri, comminui, atque penitus atteri: quod nōnisi magno animi dolore aspicere possumus, & cum ge- E
mitibus illud Threnorum lugubre clamare [a]: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Filij Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?] eademq. [b] ferrea virga confracta.

a Thren.4.

b Psal.2:

LV.

Ceterum pia mater Ecclesia Catholica & Apostolica hos ita delinquentes (vt diximus) tolerandos esse putauit, quamdiu esset consultum Catholicæ fidei; nec destitit eosdem iugiter admonitionibus excitare: licet posteriores Græcorum ex mala sua conscientia putauerint ab ipso tempore Sextæ Synodi intermissam esse Catholicam communicationem Græcorum Imperatorum cum Romana Ecclesia. Mentitus est id quidem Michael Imperator scribens ad Nicolaum Romanum Pōtificem; sed eum ipse Nicolaus redarguit istis verbis: Dixistis enim, quod nullus antecessorum nostrorum a Sexta Synodo, *ex quo scilicet ipsam contigit celebrari*, meruerit a vobis, Imperatoribus scilicet Constantinopolitanis, quod nos meruisse dignoscimur. Quid autem meruerimus, euiden-

ter nulla-

Qua Michael Imp. in Rom. Ecclesiam.

A ter nullatenus indicastis: nisi fortasse litteras prædicatorias hoc dicto velitis intelligi nos a vobis tunc tantum meruisse suscipere a Sexta Synodo propter aliquod dogma, vel disciplinam quamlibet Ecclesiasticam:& hoc dicitis,quasi nostrum fuerit opprobrium, eo quod sedem Apostolicam in nullo quærere antecessores vestri dignati sint,cum eorum magis sit dedecus, quia per tot annorum curricula diuersarum hæresum morbis languentes medicinale remediũ non quæsierint:quin potius medicinam sponte a nobis sibi porrectam,quasi desperati,vel quasi cor impœnitens gerentes,ab ipsis faucibus proiecerint,dum tãtæ salutis oblatos ministros duplici morbo interemerint.] ita quidem aberrantes Græcos numquam destitisse moneri Apostolicæ sedis litteris atq. legationibus docet,vt resipiscerent.

LVI. *Quę Gręci schismatici in legatos sedis Apost.*

At vero ipsos,instar malorum operariorum vineæ Dominicæ, aliquando in eos qui a domino vineæ missi sunt,insilijsse,pergens docet exemplo,dum ait: Quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritualiter occiderunt,sicut tempore reuerendæ memoriæ Cononis Papæ cõtigit,qui post Sextam Synodum extitit;aut certe corporaliter illos non consentientes sibi necauerunt, sicuti sub venerabili Papa Gregorio factum est,qui post Sextam Synodum fuit;quando pro zelo fidei &
B sanctarum imaginum reuerentia religiosi viri ac Dei famuli directi,in exilium missi sunt, & bona confessione huiusmodi finierunt vitam.]ita de illis;pergit vero de reliquis dicere:

LVII. *Redarguitur Michael a Nicolao Ro. Põt.*

Deniq. a Sexta Synodo Imperatores aut fuerunt hæretici,aut(licet perpauci) Catholici fuerunt. Et hæretici quidem si mittere ad nos dedignati sunt,non est mirum:nouerunt enim per gratiam Dei,se nos numquam penitus sibi sociaturos. Fuit autem,quando nos sibi sæpe sociari tentantes,cum magno sunt dedecore & opprobrio repulsi,& digna constantia a nobis,& non a Constantinopolitana Ecclesia crebro retusi. Quando vero Catholici fuerunt,& pium dogma & Ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt,nostrum præsidium quæsierunt,sicut Synodus sub Cõstantino & Irene facta indicat,in cuius initio,id est,in epistola beatæ memoriæ Pręsulis Hadriani, quantum idem Pontifex illam præsumptionem,qua ex laicis quidam subito tonsurantur,& in Episcoporum numerum exacerbate prosiliunt,damnauerit,si diligenter inquisieritis, profecto inuenietis;si tamen non falsata,Græcorum more,sed sicut a sede missa est Apostolica, penes Ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseuerat:& epistolæ diuersæ sanctissimis Pontificibus, Leoni scilicet,& Benedicto,decessoribus nostris missæ testantur. Ergo eum ita sint hæc, quæ de multis
C partim commemorauimus: non iam verum est illud quod dicitur,a Sexta Synodo nos non meruisse suscipere,quæ nunc a vobis ipsi meruimus.] hæc Nicolaus,satisque ad redarguendum mendacij Michaelem,licet in eum multo plura inducenda fuissent exempla Orthodoxorũ Imperatorum, qui Romanos Pontifices summo sunt prosecuti post hęc honore ac reuerentia. Porro quod Michael dixit,A tempore Sextæ Synodi,vtique ad hæc tempora est referendum, quibus sanciti sunt canones nomine Sextæ Synodi,quorum causa adeo diu tumultuatum est ac disputatum inter Latinos & Græcos.

LVIII. *Proditionẽ patitur Imp. a suis.*

Sed quam pœnam tulit Iustinianus Imperator hoc anno,quo ista moliri cœpit aduersus Romanum Pontificem? Iusto Dei iudicio per suos duces prodita & expoliata Armenia robore militari,peramplus patefactus est aditus barbaris Sarracenis ad inuadendum Romanum Imperium: sicq. dum proditionem parat Ecclesiæ Imperator,proditionem a suis ipse perpessus est. Hæc Theophanes atque Cedrenus in Annalibus habent hoc anno octauo Iustiniani Imperatoris.

LIX. *Childebertus succedit Clodoueo.*

Quod ad statum rerum Occidentalium pertinet,vltimus numeratur hic annus Clodoeui tertij eius nominis Regis Francorum,qui post obitum Theodorici parentis regnauit annos quatuor. Successit in eius locũ Childebertus frater ipsius,quem tenuisse regnum annos decem & septem,
D habet auctor apud Aimoinum [a], cui præ ceteris inhærendum putamus,cũ res sui temporis scripsisse noscatur: etenim vbi agit de Theodorico filio Dagoberti in Regem assumpto,ita de ipso ait [b]; Qui nunc anno sexto in regno subsistit]eo se anno illa scripsisse demonstrans.

a Aimoin.lib.4. c.49.
b Aimoin.lib.4. c.52.

IESU CHRISTI ANNUS 693. | SERGII PAP. ANNUS 6. | IUSTINIANI IUN. IMP. ANNUS 9.

I. *Concil. Toletan. XVI. generale actum.*

SExcentesimus nonagesimustertius sequitur annus, Indictione sexta,quo mense Maio habita est Synodus Toletana ordine posita decimasexta:generale id Concilium dictum,vtpote quod in causa graui conuocatum fuit,interfueruntq Episcopi quinquagintanouem,per vicarios verò tres, præter Abbates quinq & viros illustres. Quod enim Archiepiscopus Toletanus Sisbertus e cathe-
E dra deponendus & in ordinem redigendus esset,deligendusq. successor,qui in locum ipsius subrogandus foret:oportuit omnes Hispaniarum Episcopos congregari. Defuerunt tamẽ Episcopi Galliæ Narbonensis illi,qui parebant Hispanis Regibus:idq.ob ingruentem morbum,prout Patres ipsi,qui huic Synodo interfuerunt,canone decimotertio testati sunt.

II. *Sisbertus Archiepisc. Toletanus reus læsa maiestatis.*

Accidit autem,vt Sisbertus haud pridẽ creatus Archiepiscopus Toletanus, oblitus præcipue, quo fungebatur,muneris sacerdotalis, oblitusq. pariter iuramenti,quod dicitur fidelitatis, Regi præstari soliti,nequam spiritus incensus facibus,aduersus Catholicum maximeque pium ac iustũ Regem coniurationem fuerit machinatus homo proteruus,sacrorum contemptor,diuinorum humanorumque iurium spretor. Sed Dei beneficio detecta perfida aduersus Regem molitione, ipse Rex Egica nonnisi sacris legibus aduersus eum agendum putauit, sacra sacris ministranda relinquens;immo tantæ modestiæ atq. religionis specimen dedit,vt duobus oblatis ab ipso Rege libellis Patribus in Synodo consedentibus,nulla in eis aduersus auctorem coniurationis Sisbertum Archiepiscopum fuerit ingesta querela:piaculum enim esse putauit,si etiam facinorosum delinquentem

tem accusaret Episcopum;adeo vt nec per ipsum sciretur Toletanus Archiepiscopus fuisse criminis reus,vel quoquo modo suspectus,nisi id sententia eorumdem expressisset Episcoporum, A dum nono canone de his agentes,hæc post alia de eodem Sisberto maiestatis reo constituto significarunt his verbis[a]:

a Concil. Tolet. 16.c.9.

III. *Quid in Sisbertum Toletanũ Archiepiscopum.*

Est enim quorumdam sæcularium,& (quod peius est) sacerdotum improbãda satis obstinatio animorum;& fidem suis Principibus sub iuramento promissam obseruare contemnunt,& verborum fuco iuramenti obnubilant promissionem,dum in arcano pectoris retentent infidelitatis peruersitatem.]& post alia aduersus periuros ingesta,ista subijciunt: Vnde Sisbertus Toletanæ sedis Episcopus talibus machinationibus denotatus repertus est,pro eo quod serenissimum dominum nostrum Egicanem Regem non tantum regno priuare,sed & morte cum Flogello, Theodomiro, Liubilabe,Liubigitone quoque,Teela,& ceteris interimere definiuit, atque genti eius vel patriæ inferre conturbium & excidium cogitauit: qui etiam per decreti nostri definitionem iam & loco & honore priuatus existit.Ideo nostrum in commune per huius canonicæ sanctionis decreuit collegium,vt hoc ipsum vnionis nostræ decretum,quod etiam his Synodicis definitionibus innectendum decreuimus,omni subsistat valore subnixũ,atq.in perpetuum obtineat inconuulsibile robur. B

IV. *Lata sententia damnationis in Sisbertum.*

Ipse vero Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisque tanti machinatione secundum antiquorum canonum institutionem,qua præcipitur,vt quisquis inuentus fuerit talia fecisse,& viuente Principe in alium attendisse pro futura regni spe,a conuentu Catholicorum excommunicationis sententia repellatur,honore simul & loco depulsus,omnibusq.rebus exutus, quibusque in potestate prædicti Principis redactis,perpetui exilij ergastulo maneat relegatus:ita nempe,vt secundum eorumdem antiquorum canonum decreta, in fine vitæ suæ tantum communionem accipiat,excepto si regia eum pietas ante absoluendum crediderit.]hæc de Sisberto Patres dicto canone nono:duodecimus autem postea de alio in locum ipsius subrogando sancitus est canon, cum & Regis nominatione in Archiepiscopum Toletanum propositus est Felix Episcopus ex Hispalensi sede translatus,vbi primum tamen coram Synodo positus Sisbertus crimen cõfessus,& in publico conuentu priuatus est:nam ibi hæc leguntur[b]:

b Concil. Tolet. 16.c.12.

V. Idcirco nobis omnibus in vnum collectis,isdem Sisbertus Episcopus nostro cœtui præsentatus,atq.infidelitatis suæ machinationem patuli oris est affatu cõfessus. Vnde nos per huius decreti nostri formulam sæpedictum Sisbertum secundum edictum priscũ Synodicæ sanctionis decre- C tum de talibus promulgatæ legis,ab Episcopali ordine & honore deijcimus,a perceptione corporis & sanguinis Christi excommunicatum in exilio perpetuo manere censemus,&c.]subdunt autem post hæc de subrogatione Felicis.Statutæ sunt & ab eisdem Patribus etiam aduersus laicos a hæ pœnæ,si quis eiusdem criminis reus inueniretur:præterea & aduersus Iudęos pariter canonem[c] edidere,necnon aduersus idolorum cultores,priuantes presbyteros atq.Episcopos sua dignitate,si in his corrigendis inuenti sint negligentes.

c Concil. Tolet. 16.c.10.

VI. *Pro Rege eiusque coniunctis quotidie missa celebretur.*

Præstiterunt & hoc tunc Patres suo Regi laude dignum,vt præceperint octauo canone,pro ipso Rege eiusq.filijs quotidie Missas vbiq.locorum Hispaniarum a sacerdotibus celebrari,ista inter alia sancientes: Vt tam per omnes ciuitates,vel loca,in quibus sedes Episcoporum esse noscuntur ad regni eius ditionem pertinentes,quam etiam per eorumdem Episcoporum diœceses, excepto passionis Dominicę die,quando altaria denudata persistunt,nec cuiquam in eodem die Missarum licet solemnia celebrare,cunctis alijs diebus,quibus idem dominus noster in hac vita superstes extiterit,pro eo,vel pro cunctis eius filijs,vel filiabus,aut pro his qui iam matrimoniali sunt iure coniuncti,adhucq.sunt coniungendi,seu pro nepotibus vel suis omnibus sacrificiorum Domino libamina dedicentur,&c.]sunt & alia ibidem statuta,tanta Synodo digna,quæ tu leges:hæc satis ad re- D rum gestarum historiam.Sed hic obserua veterẽ Ecclesiarum ritum, vt passionis Dominicæ die, ipsa sexta feria hebdomadæ sanctæ,sacrificium Missæ minime offerretur.

VII. Hoc eodem anno Iustinianus Imperator,qui(vt dictum est anno superiori) misit Romam Zachariam Protospatarium,vt vinctum Sergium Papam perduceret Constantinopolim,iusto Dei iudicio offensam odiumq.incurrit totius populi,vt eumdem imperantem paterentur inuiti,optarẽtque aliquem alium eleuari,quem acclamarent Imperatorem;quod tandem anno sequenti (vt dicemus) perfectum est.Quibus autem ex causis ciuium odia in se concitarit,apud Græcorum Annales ista leguntur: Iustinianus ædificijs intentus condidit triclinium ab ipso denominatum & mœnia Palatij:operi huic præfecit Stephanum Persam cum plena potestate Sacellarium & eunuchorũ principem,hominem plus quam sanguinarium & crudelem,qui absq.vlla misericordia operarios verberabat atq.lapidabat,vsq.adeo, vt Imperatore peregre profecto, matrẽ eius Anastasiam Augustam loris flagellarit.Item & Theodotus monachus,pridem in claustris vitam degens,tum generalis Logotheta constitutus,multos procerum,nulla ipsorum culpa,supplicijs affecit,bona eorũ E publicauit,funibusq.ita suspensos,vt capita deorsum verterent,palearum fumo vexauit. Sed & vrbis Præfectus plurimos mandato Imperatoris in carcerem coniecit. Quibus omnibus odia populi aduersus Imperatorem creuerunt.]& his hæc adduntur:

Scuitia ministrorum Imp.

VIII. *Deijcit Ecclesiam Deiparæ Imp.*

Erat vicina Palatio ædes Deiparæ Virginis,Metropolitana dicta;eam demoliri Iustinianus, locoq.eius gradus Venetorum & phialam ædificare volebar, vt ibi σαχμοδίζμον ageretur. Ideo a Callinico Patriarcha postulabat,vt eius ædis destruẽdæ causa Deum oraret:quibusdam enim præmissis precibus,iuxta sacros ritus,id fieri consueuit.Respondit Patriarcha,votum sibi esse quod templi erigendi causa faceret,nullum deijciendi gratia receptum esse.Sed vi adductus, tandem lacrymabundus ita ait.Gloria Deo,qui omnia perfert nũc & semper & in æternum.His auditis,destructa est ædes,& phiala condita.]hæc apud Cedrenum atq.Theophanẽ,Zonaras quoq.eadem refert. At hæc impia & alia in Rom.Ecclesiæ Pontificem ausus infelix Augustus haud leui dato supplicio luit,sed Imperij iactura atque narium obtruncatione persoluit,vt dicemus anno sequenti.

Eodem

A Eodem quoque anno [a] duobus sanctis martyribus est aucta Saxonia, quorum agonem atq. triumphum Beda, prosecutus historiam eorum qui ex Hibernia prædicationis causa profecti sunt ad Saxones, ita describit [b]:

a Sigebert. in Chron. hoc an.
b Beda li. 5. c. 11.

IX. *Duo Eualdi martyres in Saxonia.*

Horum secuti exempla duo quidam presbyteri de natione Anglorum, qui in Hibernia multo tempore pro æterna patria exulauerant, venerunt ad prouinciam antiquorum Saxonum, si forte aliquos ibidem prædicando Christo acquirere possent. Erant autem vnius ambo sicut deuotionis, sic etiam vocabuli: nam vterq. eorum appellabatur Eualdus [*], ea tamen distinctione, vt pro diuersa capillorum specie vnus niger, alter albus Eualdus diceretur: quorum vterq. pietate religionis imbutus, sed niger Eualdus magis sacrarum litterarum erat scientia instructus. Qui venientes in prouinciam, intrauerunt hospitium cuiusdam villici, petieruntq. ab eo, vt transmitterētur ad Satrapam qui super eos erat, eo quod haberent aliquid legationis & causæ vtilitatis, quod deberent ad illum perferre. Non enim habent Regem ijdem antiqui Saxones, sed Satrapas plurimos suæ genti præpositos; qui, ingruente belli articulo, mittunt æqualiter sortes, & quemcumque sors ostenderit, hunc tempore belli ducem omnes sequuntur, & huic obtemperant: peracto autem bello, rursum B æqualis potentiæ omnes fiunt Satrapæ.

** Heuualdus*

X. *Duo Eualdi martyrium obeunt.*

Suscepit ergo eos villicus, & promittens se mittere eos ad Satrapā qui super se erat, vt petebāt, aliquot diebus secum retinuit. Qui cū cogniti essent a barbaris, quod essent alterius religionis (nā hymnis & psalmis semper & orationibus vacabant, & quotidie sacrificium Deo victimæ salutaris offerebant, habentes secum vascula sacra, & tabulam altaris vice dedicatam, *quod altare portatile dici consueuit*) suspecti sunt habiti, quia si peruenirent ad Satrapā, & loquerentur cū illo, auerterent illum a dijs suis, & ad nouā Christianæ fidei religioné transferrent, sicq. paulatim omnis eorū prouincia veteré cogeretur in nouā mutare culturam. Itaq. rapuerunt eos subito & interemerunt, album quidé Eualdum veloci occisione gladij, nigellum autem longo suppliciorū cruciatu, & horrenda membrorū omnium discerptione: quos interemptos in Rhenum proiecerunt. Quod cū Satrapa ille, quem videre volebant, audisset, iratus est valde, quod ad se venire volentes peregrini nō permitterentur: & mittens occidit vicanos illos omnes, vicumque incendio consumpsit.

XI. *Miracula SS. martyrum.*

Passi sunt autem præfati sacerdotes & famuli Christi quinto Nonarū Octobrium die. Nec martyrio eorum cælestia defuere miracula: nam cum perempta eorum corpora amni (vt diximus) a Pa C ganis essent iniecta, contigit vt hæc contra impetum fluuij decurrentis per quadraginta fere millia passuum ad ea vsq. loca, vbi illorum essent socij, transferrentur. Sed & radius lucis permaximus, atque ad cælum vsque altus omni nocte supra locum fulgebat illum, vbicumq. ea peruenisse contingeret, & hoc etiam Paganis, qui eos occiderant, intuétibus. Sed & vnus ex eis in visione nocturna apparuit cuidam de socijs suis, cui nomen erat Tilmon, viro illustri & ad sæculum quoq. nobili, qui de milite factus fuerat monachus, indicans quod eo loci corpora eorum posset inuenire, vbi lucem de cælo terris radiasse conspiceret. quod ita completum est. Inuenta namq. eorū corpora iuxta honorem martyribus condignum recondita sunt: & dies passionis, vel inuentionis eorum congrua illis in locis veneratione celebratur.] Sed & honore martyribus debito eosdem Ecclesia Catholica prosecuta, in Album martyrū retulit annua memoria celebrandos. Deniq. (pergit auctor) gloriosissimus Dux Francorum Pipinus, vbi hæc comperit, adducta ad se eorum corpora condidit cum multa gloria in ecclesia Coloniæ ciuitatis iuxta Rhenum. Fertur autem, quia in loco, in quo occisi sunt, fons ebullierit, qui in eodem loco vsq. hodie copiosa fluenti sui dona perfundat.] hucusque de duobus martyribus sermo.

D

IESV CHRISTI ANNVS	SERGII PAP. ANNVS	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS
694.	7.	10.

I. *Iustinianus Imper. eycitur.*

NOnagesimusquartus post sexcentesimum vertitur Domini annus, septima Indictione inchoatus, quo Leontius Præfectus a Græcis Imperium accipiens, Iustinianum præcidit naribus, atq. ita facie deturpatū Chersonā in exilium relegat. Hæc autem quomodo se habuerint sunt pluribus prosequenda. Passus est Deus in ira sua regnare Principē quāuis auersum sinceris dogmatib. Ceterum tunc a tanta miserū videmus excidere felicitate, vbi Callinici Patriarchę suasu nouorum sanctione canonū Romanā Ecclesiā insecutus, Orientalem Ecclesiā suo decore nudans, penitus deformauit, cum & eadē turpitudine Romanā Ecclesiā afficere laborasset. Sed & cum ad id perficiendum in Christū Domini, ipsum summū Pontificē, violentas inijciendas manus suo Protospatario præcepisset, violētas ipse passus est manus, quib. est ignominiose trūcatus narib. & in exiliū pulsus.

II. *c Dan. 4.*

E Horum omnium inspector vindex, Vigil & Sanctus de cælo descendit; & vt olim in Nabuchodonosor, clamauit fortiter [c]: Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiant bestiæ quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius: verumtamé germen radicum eius in terra finite.] ita quidem, dum in eum tyrannum excitat, a quo truncatus naribus pellatur imperio, sicq. maneat ad decē annorum spatia relegatus: sed haud voluit euelli Deus radicem, quæ iterum germinaret, dum scilicet duorum lustrorum tempore euoluto, in regnum iterum remeare permisit: vt probe conscius ipse vnde sibi malum tam grande prouenerit, nō cessaret, quoad viueret, de Romanis Pontificibus bene mererū vsq. adeo, vt corona, qua redimitus erat, in terra dimissa, summi Pontificis pedes fuerit exosculatus, regnum sibi hac via propagaturus nisi alijs criminibus rursum in se ipse Deum vindicem concitasset.

III.

Sed narrationem ipsam aggrediamur. Græcorum Annales ista habent: Eodem anno decimo Iustiniani Imperatoris, Iustinianus Imperio pulsus est hoc pacto. Mandauit Stephano Patri-

cio,& Rufio Duci,vt nocte populum Constantinopolitanum necarent, cædis initio a Patriarchis A facto.Sub hoc ipsum tempus Leontius Patricius,qui cum Dux Orientalium fuisset,re bello præclare gesta,per calumniam delatus,trienniumq.in carcere detentus erat,subito euocatus inde fuit,ac Dux Grętiæ factus,iussusq.suis in tres celoces impositis,eo ipso die vrbe auehi. Ea nocte in Sophię portu nauigandi tempus præstolans,cum amicis suis negotia sua componebat.Inter eos qui ipsum vere amabant,summa vaticinabantur ipsi,Paulus præsertim monachus claustri Callistratici,astronomię peritus,& Gregori' Cappadox claustri Floriani princeps.Quibus cum diceret Leontius,captiuo sibi Imperium ab ipsis promitti,vitæq.dubio,ac mortem singulis horis expectanti:ii gnauiter eum rem aggredi iusserunt,iam nunc implendam.Ergo Leontius,suis armatis secum sumptis,tacitos ad prætorium venit;pulsatisq.foribus,simulaut eo Imperatorem venire,vt de quibusdam qui ibi erant statueret.Cum Præfecto id indicatum esset,actutum prodijt: portasque cum aperuisset,est a Leontio vinctus.Tum Leontius,carceribus reclusis,milites diu in ijs detentos eduxit atq. armauit,eumque ijs in forum prodijt vociferans: Quicumque Christiani sunt,in æde sanctæ Sophiæ præsto sint.Dimisit etiam qui idem per omnes regiones proclamarent. Turbata multitudo confestim ad lauacrum magnæ ecclesiæ coiuit:præsensque vna Pontifex summus, hunc esse diem B illum a Domino factum,clamauit, & populus sublato clamore vociferabatur: Refodiantur ossa Iustiniani.

Leontius Imperat.

IV. *Iustinian' trūcato naso mittitur in exilium.*

Hoc modo vniuersus populus in circo discurrebat. Prima luce Iustinianum per Fundā in circum producunt,nasoq.truncatum Chersonam relegant: Theodotum vero monachum,& Stephanum Sacellarium,funibus ad pedes ligatis,per viam publicam ad Bouem pertractos cōburunt,atque ita faustis acclamationibus Leontium Imperatorē salutant,Callinico solium Patriarchæ occupante.]hæc totidem verbis Cedrenus,eisdemq.consentientia habentur in Theophane,Zonara,atq. alijs Græcis auctoribus. Error tamen esse putatur,quod habet Theophanes, ipsum Imperatorē nōnaribus tantum,sed & lingua fuisse præcisum:id enim non probatur:nam constat postea ipsum esse locutum,vt suo loco dicemus. Porro Leontij Imperij anno primo cuncta pacata fuisse tradunt.

V. *Motus Iudęorum in Hispania.*

Hæc quidem in Oriente. In Occidente autem Hispaniæ,motu Iudæorum illic habitantiū,exagitatę sunt:conspirauerunt ipsi aduersus Regem,regnumq.atq.vniuersos Christianos, in societatē adhibentes Iudæos illos qui habitabant in Africa. Cognita vero eorumdem coniuratione, Rex Egica omnium Hispaniarum Ecclesiarum Episcopos,necnon Hispanis subditos Galliæ Narbonensis C Antistites Toletum ad Concilium conuocauit hoc anno celebrandum, quinto Idus Nouembris, eiusdem Regis anno septimo, Era septingentesima trigesimasecunda.

VI. *Concil. Tolet. xvij.*

Cum igitur in vnum conuenissent Episcopi,aduersus Iudæos illud in primis statuerunt, vt cedigerentur in seruitutem,ipsorum bonis omnibus a fisco vendicatis. Quoniā vero ijdē Christianæ religioni nomen dederant,atq.abluti fuerant sacri vndis baptismatis:illud de eorū filijs pariter statuerunt,vt cum septē annorum ætatis essent,diuellerentur ab eorum parentibus,& inter Christianos alerentur,atq.coniugio veterum Christianorum nuptiarum fœdere iungerentur. Sed audi ex eadem Synodo detecta ipsorum facinora:octauo enim canone post exordium ista habentur [a]:

[a] Concil.Tolet. 17.c.8.

VII. *Quid in Iudęos decretum.*

Et ideo quia plebs Iudæorum nequissima sacrilegij nota respersa & effusione sanguinis Christi cruenta,ac multoties iurisiurandi profanatione noscitur maculosa:vt copiosa sunt eorum scelera,sic necesse est vt grauem sese incurrisse lugeant animaduersionis iacturam,qui per [*] alia sua scelera non solum statum Ecclesiæ perturbare maluerunt,verum etiam ausu tyrannico inferre conati sunt ruinam patriæ ac populo vniuerso:ita nempe,vt suum quasi tempus inuenisse gaudentes, diuersas in Catholicis exercerent strages. Vnde crudelis & stupenda præsumptio crudeliori debet ex D tirpari supplicio:& ita in eis ordinatum debet sęuire iudicium,quatenus vsquequaque puniatur, quod nequiter definitum præuoscitur. Qua de causa,dum in hac sancta Synodo per aliarum caularum semitas dirigeremus cautissime gressus,exemplo eorumdem infidorum conspiratio ad vnionis nostræ peruenit auditus;eo quod non solum contra suam pollicitationem, suorum rituum obseruatione tunicam fidei,qua eos per vndam sacri baptismatis induit sancta mater Ecclesia,maculauerint,sed & regni fastigium sibi(vt præmissum est)per conspirationem vsurpare maluerint.

[*] præter

VIII. *Rediguntur in se[r]uitutem Iudęi.*

Quod infaustum facinus dum ex ipsorum professionibus noster plenissime nosset conuentus, huius decreti nostri sententia eos decernimus irreuocabili feriri censura:scilicet,vt ex iussione piissimi & religiosissimi Principis nostri Egicani,qui zelo Domini accensus,& sanctæ fidei ardore cōpulsus,non solum iniuriam Crucis Christi vindicare vult,sed & gentis suæ ac patriæ exitiū,quod fore illi inferendum sæuius decreuere,acrius extirpare intendit,suis omnibus rebus nudari, & ipsæ resculæ fisci viribus sociatæ,tam eorumdem perfidorum,vel reliquæ posteritatis,a locis propriis exolutæ,per cunctas Hispaniæ prouincias perpetuæ subiectæ seruituti,his quibus eos iusserit seruituros,largitæ,maneant vsquequaq.dispersæ,&c.]in fine vero ita de eorum filijs. Sed & filios eorum E vtriusq.sexus decernimus,vt a septimo anno eorum nullam cum parentibus suis habitationē aut societatem habentes,ipsi eorum domini,qui eos acceperint,per fidelissimos Christianos eos nutriēdos contradant:ea scilicet ratione,vt & masculos Christianis feminis in coniugio copulent, & feminas Christianis similiter viris maritali societate adiungant. Et neq. parentibus(sicut diximus) neque filijs sit penitus licentiæ quoquo pacto Iudaicæ superstitionis cærimonias custodire, neq.infidelitatis suæ semitas quibuslibet occasionibus iterare.]hucusq. in tumultuantes Iudæos contra Christianos Episcopi.

De filijs Iudæorum quid Synodus.

IX. *Ne missæ pro defunctis celebrentur pro uiuis.*

Succisa est pariter in eodem Concilio abusio illa,quæ in sacrosanctum Missæ sacrificium irrepsisset cum superstitione coniuncta:dum scilicet aliquis aduersus inimicum suum odio flagrans, vt ille quam citius ex humanis subduceretur,pro ipso offerret vel offerendum curaret sacrificium pro defunctis offerri solitū. Erāt enim olim,sicut & hodie,peculiares ritus & preces,quæ pro defunctis in pœnis purgatorij detentis in Missæ sacrificio dicerentur. Præcesserat de his, sicut & de Iudæis,

querela

A querela Regis in libello ab ipso oblato Synodo,quæ aduersus istiusmodi impie factitantes decer-
nit ista [a], vbi est immane facinus detestata:Missam pro requie defunctorum promulgatam fal- a Concil.Tolet. 17.c.5.
laci voto pro viuis student celebrare hominibus,non ob aliud,nisi vt is pro quo id ipsum offertur
sacrificium,ipsius sacrosancti libaminis interuentu,mortis ac perditionis incurrat periculum; &
quod cunctis datum est in salutis remedium, illi hoc peruerso instinctu quibusdam esse expetunt
in interitum. Obinde nostræ elegit vnanimitatis conuentus, vt si quis sacerdotum deinceps talia
perpetrasse fuerit detectus,a proprio deponatur gradu;& tam ipse sacerdos, quam etiam ille qui
ad talia peragenda incitasse perpenditur,e alij perpetui ergastulo relegati,excepto in supremo vi-
tæ curriculo,cunctis vitæ suæ diebus sacræ communionis eis denegetur perceptio,quã Deo se cre-
diderunt fraudulento delibasse studio.]hæc Patres & alia ad sacros ritus pertinentia prouide sta-
tuerunt,quæ tu consulas.

IESV CHRISTI ANNVS 695. | SERGII PAP. ANNVS 8. | LEONTII IMP. ANNVS 2.

B

SExcẽtesimus nonagesimusquintus Domini annus octaua Indictione notatur,quo Ecclesia Fri- I.
siorum feliciter propagatur,sanguine sanctorum martyrum irrigata:nam præter duorum fra- *Frisiorum Ec-*
erum martyrium superius enarratum,contigit & S.Vuigbertum,vnum ex duodecim illuc missis, *clesia ex mar-*
martyrio coronari.Hæc omnia narrat Marcellinus in Actis sancti Suuiberti, vbi primum de duo- *tyrum sangui-*
decim sanctissimis monachis illuc ad prædicandum Euangelium missis sermonem habuit,ista su- *ne propagatur.*
bijciens [b]: Morabatur perfidus Radbodus Rex Frisiæ illo tempore expulsus a Traiecto per illu- b Apud Sur.t.2.
strem & Christianissimum principem Pipinum de Herstallo,Maiorem domus Franciæ, apud in- die 1. Martij c.7.
sulam Fostelandiæ,quæ a quodam deo suo,dicto Foste,tunc Fostelandia appellabatur, quæ valde
solemnis erat propter superstitiosam sectam idololatriæ.In qua insula sacerdotes Dei,suggestione
sancti Vuigberti conuenientes,profana statim delubra Iouis & Fostæ destruxerunt, & constanter
prædicando,tres solummodo homines,Satanæ pompis abrenunciantes, Orthodoxæ iunxerunt fi-
C dei.Radbodus vero Rex,strenuissimus idololatra,odio habens Christianos,audiens idola sua de- *Martyrium S.*
structa a Christianis,iratus valde,atque iniuriam deorum suorum vlcisci disponens, S.Vuigber- *Vuigberti.*
tum,quem dudum nouerat Christianum,vnum ex consocijs sanctorum, diro tormento iugulari
iussit,qui continua prece Deum exorare solebat pro consequenda palma martyrij:ceterosque eli-
minauit ab insula prædicta.

Sacerdotes vero perpendentes quoniam Radbodus Rex nequaquam ab idolorum cultura de- II.
sisteret,& quod in lucrandis animabus parum proficerent propter tyrannidem Regis, diuerterũt
ad præfatum principem Pipinum:a quo gratanter sunt suscepti. Et quia nuper citeriorem Frisiã, *Opera Pipini*
expulso Radbodo Rege,ceperat,illo eos denuo ad prædicãdum misit,præcipiens Paganis sibi sub *Principis Fri-*
ditis auctoritate regia,ne quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret. Vnde factum est,opitu *sij accipiunt*
lante diuina gratia,vt multos quotidie in breui,prædicatione sua ab idololatria ad fidem conuer- *Euangelium.*
terent Christi. Atq.conuenientes ad castrum Traiectense, quod pridem Vuiltenburg dicebatur,
quod in potestate Orientalium Francorum eo tempore fuit & permansit,vbi dudum imperante
Heraclio Cæsare inclytus Dagobertus sanctus Rex Franciæ construi fecit ecclesiam in honore san
D cti Thomæ Apostoli,quam non multo post prpraduræ ceruicis Frisones solotenus destruxerunt: In
quo loco prope ruinam illius prioris ecclesiæ sancti Thomæ,anno a natiuitate Domini sexcentesi
mo nonagesimoquinto,superædificauerunt in honore sanctæ Crucis oratoriũ,in quo renatiui fon
tis consecrarunt baptisterium:vt Christi fideles ob defensionem castellani Traiectensis secutum il
lic haberent accessum ad suscipiendum sacri baptismatis sacramentum.]

Subdit idem Marcellinus,hoc eodem anno S.Suuibertum reuersum in Hiberniam ad eos a q III.
bus fuerat cum socijs missus,fuisse ordinatum Episcopum. Sed quæ ante hæc ipse cum socijs pal-
sus fuerit,idem auctor sic tradit [c]: Deinde præfati sacerdotes attendentes messem quidem mul- c Marcellinus ibid c.8.9.10.
tam,operarios vero paucos,iuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi bini & bini, trini
& trini,adiunctis sibi aliquot neophytis,in diuersis Germaniæ prouincijs fidem Christi gentibus *S. Suuibertus*
denunciaturi.Inter quos S.Suuibertus gloriosus sacerdos Christi,diuini amoris igne feruidus,ve- *prædicat Euan*
nit eodem tempore cum Vuerenfrido & mecum in grandem vicum dictum Duerstat: qui vicus *gelium.*
refertus fuit cærimonijs,ornatusq. diuersis idolorum templis,duobus distans milliaribus a Traie
cto ad Orientem. Vbi dum prædicaret Christum verum Deum, qui vitam æternam in se credẽti
E bus daret,admonens vt simulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus,eo quod idola quæ p
dijs colebant,repleta essent dæmonijs,& nihil salutis habere,nec suis cultoribus auxilium confer-
re posse affirmaret:statim a Paganis & idolorum sacerdotibus capitur,& grauiter verberatur, cla-
mantibus & dicentibus: Blasphemator iste nostram profanat legem,deos nostros omnipotẽtes dæ
monia affirmat,populũ seducit,Crucifixum solum Deum verum audacter prædicat: & nisi occida
tur,aut effugetur,cultus deorum nostrorũ euacuabitur,& paternæ traditiones exterminabuntur.

His dictis,clamore omnium tenetur,& in carcerẽ mittitur,vt altera die occulte trucidaretur: IV.
non enim palam audebant ipsum occidere,quoniam vicus erat sub ditione Christianorum Frãco- *S. Suuibertus*
rum.Nos vero,Vuerenfridus & ego Marcellinus,dolentes & flentes sequebamur eum vsq.ad car *detrusus in car*
cerẽ:quod cernens S.Suuibertus,læto ore consolando hortabatur nos cõstanter stare pro fide Chri- *cerem libera-*
sti,nec mortem timere pati pro Christo. Eadẽ vero nocte circa galli cãtum S.Suuiberto orante, no *tur.*
bis autem dolentibus,ecce venit Angelus Domini cũ magna claritate in carcerẽ,dicens ei:Noli ti-
mere,serue Dei,quia Dominus tecum est.Et videntibus & stupentibus custodibus carceris, libe-

rauit ipsum,præcipiens, vt constanter Christum Paganis vbique euangelizaret. Quo facto,An- A
gelus Domini æthera petijt: ipse vero ad nos veniens, gaudenter flectens genua, & nos secum
gratias deuotissime Deo retulimus de angelica visitatione & consolatione. Pagani vero,& præci-
pue sacerdotes idolorum altera die audientes liberationem illius,vacillare cœperunt de impoten
ria idolorum,laudantes virturem Christi. Ipse vero altera die constantissime prædicans,multos in
stuporem vertit,& ad Christum conuertit,& nemo iniecit manus in eum. Quo ministerio peracto
eum Traiectum nobiscum peruenisset,omnia per Angelum patrata secum in Duetstat cōfratribus
enarrauit:qui vnanimi voce,flentes præ gaudio,benedixerunt Deum. Secessit deinde in diuersos
vicos & villas per Frisiam & Hollandiam ac Teisterbandiam,cunctis palam constanter Christum
euangelizans: & quamuis multa contraria inter ipsos Gētiles in diuersis locis perpessus fuisset &
æquanimiter tolerasset: tamen diuino semper fultus auxilio, salutifera sua exhortatione populum
multum ad agnitionem fidei Christi perduxit.

V. Eodem anno demum peruenit nobiscum,scilicet cum Vuerenfrido & me Marcellino,in Oriē
Prædicatione talem partem principatus Hollandiæ, in qua erat villa distans a Traiecto ad Austrum per vnum
& miraculo milliare,dicta Hagenstein. Vbi cum insigni die quodā solemnitatis Gentilium venisset,in quo mul B
gentiles conuer titudo copiosa Gentilium,deorum suorum cærimonias colens,funesta sacrificia thurificando ido
si. lis immolaret; accessit in medio illorum,clamans & dicens:O viri sapientissimi,accedite,& audite:
Nuncius enim sum Dei excelsi,&c.]recenset concionem idem qui aderat Marcellinus. Porro præ-
dicationem subsecutum est signum,nempe cuiusdam Giselberti cæci nati illuminatio,hominis cū
ctis notissimi:post q̄ adeo insigne miraculū facta est Gentiliū,qui eū nouerant, optata conuersio.

VI. Cuius rei causa visum est cunctis fratribus duos ex omnibus deligere,qui ordinari in Episco
Suuibertus cō- pos deberent,Suuibertum scilicet atque Villebrordum:quorum primum miserunt in Angliam ad
secratur Episco S.Vuilfridum Merciorum Antistitem,a quo est Episcopus consecratus hoc ipso anno(vt testatur
pus. auctor)qui numeratur ab incarnatione Domini sexcentesimus nonagesimusquintus. Quem enim
diximus Vuilfridum interfuisse Romano Cōcilio sub Agathone,idem accepisse pariter ab Apo-
stolica Sede plenam auctoritatem Apostolicæ sedis legati putatur, qua nisus eumdem consecrarit
Episcopum. Sequenti vero anno(vt ait) Vuillebrordus Romam profectus cōsecratur a Sergio Pa-
pa,vt suo loco dicturi sumus anno sequēti.

VII. Accidit autem,vt licet Suuibertus hoc anno fuerit in Anglia consecratus Episcopus, Vuille- C
Suuiberti Apo brordus vero sequenti,nihilominus iste Archiepiscopus creatus sit, Suuibertus autem appellatus
stolatus. Traiectensis Episcopus,siue alicuius alterius loci,sed coepiscopus sancti Vuillebrordi, specialiter
tamen nominatus Apostolus Teisterbandiæ, Vuelphaliæ,& Boructuariorū, prout etiam idem do
cet consocius in laboribus Marcellinus. Felices populi,terq.felices, quousque secuti sunt vocem
tanti pastoris,qui Apostolo dignis miraculis testatam ipsis reliquit fidem Christianam integram
atque sinceram:misertimi vero redditi sunt omnium hominum,vbi relicto antiquo tanti patris sa
crosancto deposito,secuti voces alienorum,per prærupta hæresum in profunda corruerunt inferni.

VIII. Hoc eodem anno sexcentesimo nonagesimoquinto,die nona Februarij S. Ansbertus Episco-
S. Ansberti E pus Rothomagensis vir sanctitate clarissimus ex hac vita in cælum feliciter migrat,cum ante ca-
piscopi Rotho- lumniam passus solum vertere missus in exilium cogeretur iussu Pipini supremo fungentis magi
mag. obitus. stratu,de quo Angradus monachus ita scribit [a]: Cum inter principes Francorum sæua esset exor
a Apud Sur. die ta discordia ob multiformem regni diuisionem,callidus humani generis hostis malignorum con
9. Febr. eadem die tra Dei famulum sæuire fecit inuidiam,qui Pipino principi fraudulenter suggererent, præfatum
Martyrol. virum sanctum aduersus eum contraria tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus D
Vuarratone illustri,& eius filio ac supplantatore nefando Gislemaro, Pipinus præfectoriam admi
nistrationem, Domino largiente,adeptus est:quo tempore incusatus apud ipsum principem præ-
fatus Pontifex sanctus,iussu eiusdem exilio deportatur in Altummontem monasterium,quod est
situm in territorio Hannoniēsi super Sambre fluuio,cui tempore illo præerat venerabilis Halidul-
phus Abbas. Nullo extante crimine humiliter exilij subijt ærumnam.]Quomodo autem inde li-
beratus reuersus in patriam,responsum mortis accipiens,sacrificio Missæ præuio se parauit,& sic
feliciter Deo spiritū reddidit,ipse auctor testatur,simulq.subsecuta post obitum miracula narrat,
& in fine præsentem annum eius migrationis signat;quem tum consulas.

IX. Eodem quoque anno ex hac vita migrasse S. Audomarum Morinorum Episcopum,certum est
S. Audomari [b]. Prædicatur iste Apostolus Taruanensium,& iure quidem:nam licet diu ante populus ille Euan
Episc. obitus. gelij prædicatione imbutus esset,tamen negligentia Præsulum in deterius lapsus, iterum idolorū
b Fulchard. & cultum,quem reliquerat,est sectatus:sed tanti viri prædicatione excultus est,atque perfecte reddi
Molanus die 9. tus Christianus,operante diuinitus,vna cum prædicatione,miraculorū quoque virtute. Extāt res
Septembr. ab eo præclare gestæ,a Fulchardo conscriptæ [c] Hic vel obiter mentio facienda est de sancta Au- E
c Apud Sur. die strebertha virgine,quæ ab eodem sancto Audomaro Deo consecrata egregia claruit sanctitate;cu
9. Septembr. ius vitæ Acta scriptis mandata habentur [d].
d Apud Sur. die
10. Febr. tom. 1.

IESV CHRISTI ANNVS 696. — SERGII PAP. ANNVS 9. — LEONTII IMP. ANNVS 3.

I. SEquitur Christi annus sexcentesimus nonagesimussextus, Indictione nona,quo vir Apostoli-
cus Vuilbrordus,siue Vuillebrordus,qui annos sex Romam veniens auctoritatem prædicandi
Euangelium(vt dictum est pluribus)acceperat,cum magnum iam ex prædicatione prouentum in
conuersione infidelium collegisset,iterum Romam venitus ad eumdem Sergium Papā, ab eodē
Episcopus

A Episcopus ordinatur. Opus plane diuinum in his recognoscitur: accidit enim secundum illud my
sticum Domini in Iob [a]: Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, Adsumus?]
Non tantum est Apostolicæ sedis mittere tonitrui filios in Euangelij prædicationem ad Gentiles,
sed & eosdem portantes manipulos suos recipere reuertentes, nouasq. ipsis erigere sedes Episcopa
les. Vbi enim Frisij siue Frisones Euangelium accepissent, vt eis daretur Episcopus, laborauit qui
eos bello perdomuit Pipinus princeps. Non deerant in Galliarum proximis regionibus nobilissi-
marum Ecclesiarum Episcopi; sed quod nouas erigere sedes sciretur etiam ab exercituũ ducibus,
solius esse Romani Pontificis; idcirco curæ illi fuit, vt idem Romam missus vbi acceperat ad præ-
dicandum Euangelium apostolatum, nouus redderet sacris ritibus ordinatus Episcopus. Porro
rem gestam perbreuiter Beda sic narrat [b]:

Vuillrordus ad Sergiũ Papã iterum proficiscitur.
a Iob. 38.
b Bed. lib. 5. c. 12. 11.

Postquam vero (inquit) per annos aliquot in Fresia [*], qui aduenerant, docuerunt, misit Pipi
nus, fauente omnium consensu, virum venerabilem Vuilbrordum Romam, cuius adhuc Pontifica
tum Sergius habebat, postulans vt eidem Frisonum genti Archiepiscopus ordinaretur: quod ita vt
petierat impletum est anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimosexto. Ordinatus
B est autem in ecclesia sanctæ martyris Cæciliæ, die natalis eius, imposito sibi a Papa memorato no-
mine Clementis, ac mox remissus ad sedem Episcopatus sui, id est, post dies quatuordecim, ex quo
in Vrbem venerat. Donauit autem ei Pipinus locum cathedræ Episcopalis in castello suo illustri,
quod antiquo gentium illarum vocabulo Vuiltaburg [*], id est, oppidum Vuiltorum, lingua autẽ
Gallica Traiectum vocatur: in quo ædificata ecclesia, reuerendissimus Pontifex longe lateq. verbũ
fidei prædicans, multosq. ab errore reuocans, plures per illas regiones ecclesias & monasteria non
nulla construxit. Nam non multo post, alios quoque illis in regionibus constituit ipse Antistites ex
eorum numero fratrum, qui vel secum, vel post se illo ad prædicandum venerant: ex quibus aliquan
ti iam dormierũt in Domino: ipse autem Vuilbrordus, cognomento Clemens, adhuc superest, lon
ga iam venerabilis ætate, vtpote trigesimum & sextum in Episcopatu habens annum, & post multi
plices militiæ cælestis agones ad præmia remunerationis supernæ tota mẽte suspirans.] hæc Beda,
declarans his pariter tempus quo ista scribebat, anno videlicet Domini septingentesimo trigesi-
mosecundo:

* Frisia
Vuilbrordus ordinatus Episcopus, & Clemens dictus.
* Vuiltenburg

Hæc eadẽ de ordinatione per S. Sergiũ facta Romæ Vuilbrordi, siue Vuillebrordi & in Clemen III.
C tẽ mutatione, meminit & Marcellinus in rebus gestis sancti Suiberti, vnius ex eius in Euãgelij pdi
catione cõsocij. Eius vero Acta, quæ pluribus prosecutus est Albinus Flaccus, discrepant a Bedæ
historia, dũ iste tradat fuisse consecratum in ecclesia sanctæ Cæciliæ, ibi autem legitur id factum in
basilica sancti Petri: idemq. Albinus tradit, eamdem ordinationem haud sine præcedenti prophe-
tia, diuina inquam manifestatione, fieri contigisse. Audi ergo, quę ipse referat his verbis [c]: Et sic
cum honorifica legatione, & muneribus auctoritati Apostolicæ condignis, Romã directus est. Sed
die quarta, priusquam illo veniret, beatissimus Apostolicus Angelica in somnis responsione admo
nitus est, vt illum cum summo honore susciperet, & quod multarum animarum esset illumina
tor futurus, a Deoque electus, & ad hoc venisset, vt summi ab eo sacerdotij honorem su-
sciperet; nihilq. ei negandum esse, quicquid petijsset. Qua factus Apostolicus admonitione certus,
cum magno gaudio & summo eum suscepit honore: & vt in eo fidei agnouit feruorem, religionis
deuotionem, sapientiæ plenitudinem, die competenti populo adueniente, aduocatis venerabilibus
ad societatem ministerij sacerdotibus, publice in ecclesia beatissimi Petri principis Apostolorum
cum magna dignitate more Apostolico eum ordinauit Archiepiscopum, ac ordinato nomen impo
D suit Clemens, vestimẽtisq. suis sacerdotalibus induit eum, & sancto quasi superhumerali Aaron,
pallio dignitatis & indumenti confirmauit gloria: & quicquid voluit, vel petiuit, aut in patrocinijs
sanctorum, aut in rebus Ecclesiasticis, cum tota mentis alacritate tradidit illi; firmatumq. benedi-
ctione, donis ditatum, cum salutaribus præceptis iterum eum in opus Euangelj remisit.] Porro redi
tum eius in Germaniam contigisse anno sequenti, testatur Marcellinus. Sane quidem quod conse-
cratus fuerit (vt testatur Beda) die natali sanctæ Cæciliæ, non potuit nisi anno sequenti in Frisiam
redijsse. quæ igitur post hæc contigerunt, suo loco dicturi sumus.

c Extant apud Sur die 7. Nouẽbr. to. 6.
S. Sergio Papę quid ostensum per visum.

Sed quid interim memoratu dignum coapostolus Suuibertus (quem anno superiori ordinatũ IV.
diximus a sancto Vuilfrido Episcopo,) operatus sit, Marcellinus, qui comes peregrinationis ipsius
& Actorum scriptor ei adhæsit, vt Lucas Paulo, hæc ait de eius reditu, & in verbi Dei prædicatio-
ne profectu [d]: Igitur sanctissimus Suuibertus, Euangelicus Præsul, pontificali fultus auctoritate
& honore, ac corroboratus confirmatione sancti Vuilfridi, salutatis parentibus & amicis, cũ Chri-
sti famulis qui cum eo erant, redijt in opus Euangelij & verbi Dei, peruenitque Vuiltenburg, siue
Traiectum, per annum & multo amplius, antequam sanctus Vuillebrordus Roma rediret Traie-
E ctum: ibiq. a fratribus & neophytis honorifice multo cum gaudio susceptus, gradum Episcopatus
condignis ornans virtutibus, vixit deinceps in maiori humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis, &
iustitiæ perfectione; cœptumq. Euangelicum opus constanter explens, oppida, rura, casas, vicos, ca
stella, propter euangelizandum, non equitando, sed Apostolorum more pedibus incedendo pera-
grans, etiam longe lateq. Frisiam, Hullandiam, & præcipue comitatum Teisterbandiæ peruagatus,
multum populum ad Christum doctrinis & prædicationibus reduxit, vbique solerter idololatriam
extirpauit: ita quod multitudo Paganorum, maxime iam profanam sectam refutantes, Catholicæ
fidei documentis salutaribus adhæserunt. Conuertebat vero sua dulciflua prædicatione fere totũ
comitatum Teisterbandiæ, in quo construebantur ecclesiæ multis in locis, aut templa idulorum
consecrabantur in ecclesias Dei & sanctorum, vtpote ecclesiam sancti Vincentij martyris in Zan-
dunick prope Tielam: in Arkel, in honorem sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ: in Hoeruaer, in
honorem sancti Dionysij Areopagitæ] & alias in alijs locis, quas idem auctor numerat.

d Marcellin vit. Suuibert. c. 11. 12.
De Apostolatus Suuiberti profectu.

Quomodo autem, dum vnam ex illis Deo idem Pontifex dedicaret hoc ipso anno, submersum V.

in Rheno adolescentem mortuum ad vitam,spectante populo,reuocarit,idem Marcellinus exacte A
recenset.Cui tanto spectaculo te quoq.nobiscum præsentem lector cupimus,tanta horum aposto-
latus signa conspecturi simul.Rem gestam præsens qui interfuit Marcellinus ita describit:Diuina
namq.prouidente clementia,dum sanctus Suuibertus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo

De mortuo a S. Suuiberto ad uitam reuocato.

nonagesimosexto,octauo Kalendas Octobris dedicaret ecclesiam in Malsen,in comitatu Teister-
bandiæ,super amnem Linghen dictum,contigit vt eodem die quidam generosus adolescēs, dictus
Splinterus de Andengyn,filius Primicerij de grandi vico Duerstat,volens curiose experiri myste
rium fidei Christi,& præcipue actus sancti Suuiberti,de quo mira audierat,licet ipse incredulus &
fidei ignarus esset,scapham cum tribus clientibus mane hora fere septima intraret, volens videre
dedicationem ecclesiæ in Malsen,eo quod villa Malsen distet a Duerstat ad Austrum paruo millia
ri.Cumq.in medio fluminis Rheni siue Leccæ esset,& lasciue ioculando & nauigando sederet su-
per latus nauiculæ,incumbens super mucronem suum,lapsu pedum suorum ex lubricitate nauicu-
læ retrorsum cadens,cecidit in aquam:quem statim vorax vnda absorbuit,& in profundum quasi
lapis descendit,& submersus fuit.Quod cernentes socij & serui in eadem nauicula positi,ipsum iu
uare & ei subuenire non valentes,dolore maximo consternati,vtraq. litora clamoribus & fletibus B
repleuerunt.De cuius casu & submersione non solum parentes & cognati dolebant, sed & luctus
erat omnibus,& mærore incredibili confundebantur vniuersi. Serui vero concito cursu fugerunt
præ timore parentum & amicorum.Tandem eadem die,hora fere duodecima,a piscatoribus in sa
gena cum multo dolore inuentus,lamentabiliter portatus fuit in domum parentum;& licet inflexi
bilis esset artubus & membris,tamen cōsilio flaminum idolorum,calido impositus lecto,defertur

Frustra laborant sacerdotes idolorum.

ad phanum siue templum Martis.Audierant enim,quod Christiani aliquos submersos,siue subito
defunctos,in ecclesias ipsorum portantes,vitæ pristinæ,sacrificijs & precibus Episcoporum, resti-
tuissent.Guntherus vero egregius miles & dominus de Andengyn,pater Splinteri submersi,prope
rans cum familia & amicis ad templum Martis,libauit funestum sacrificium, mactando diuersa
animalia magno deo Marti,vt pietate diuinæ potentiæ suæ vnicus filius suus reuiuiscens suscitare
tur.Cumq.lugubriter mæsto & tribulato corde vsq.in horam fere secundam precibus & sacrificiis
incubuissent,& nihil salutis inuenissent,desperauit de vita ipsius,eo quod numquam audisset pri-
scis temporibus deos ipsorum talia peregisse.

VI. Erant autem eodem die multi Christiani in ea ciuitate;qui vt viderent finem,sequebantur fu- C
nus vsq.in atrium phani Martis.Qui videntes inenarrabilem dolorem Guntheri & aliorum ami-
corum,gaudentes de impotentia deorum,vocauerunt Guntherum seorsum,vt Christus ibi magni
ficaretur,suadētes & consulentes ei,vt celeriter pro sancto Suuiberto Christianorum Episcopo exi
stente in Malsen,ad quem filius suus equitare proposuerat,mitteret:ipse proculdubio precibus suis

Interpellat Gūtherus S. Suuibertum.

resuscitaret eum virtute Domini Iesu Christi,dummodo abrenuncians idolis,toto corde crederet
in ipsum.Guntherus vero,his auditis,memor qualiter idem sanctus Suuibertus in eadem ciuitate
captus,liberatus per Angelum fuit,& qualiter in Hagenstein cæco nato in nomine Iesu præstitis-
set visum:statim animatus & allectus verbis Christianorum,adiunctis sibi aliquot honestis ami-
cis,sine dilatione Malsen vsq.celerrime properauit:vidensque sanctum Suuibertum,mox de equo
desiliens,prouolutus pedibus sancti,osculando manus eius,per ægra lacrymarum suspiria aperuit
ei tristissimam mortem & submersionem vnigeniti sui, deprecans vt secum dignaretur proficisci
Duerstat,& in virtute salutiferi nominis Iesu veri Dei omnipotentis resuscitare filium suum, polli
cens se cum omni familia sua & cognatis crediturum,& sacrum baptisma percepturum.

VII. Sanctus vero Suuibertus ipsum humaniter eleuans,& honorifice suscipiens, benigne consola- D
batur:& licet condoluit lamentabilibus vocibus & gemitibus ipsius, tamen Deum tentare super
huiuscemodi facto grandi formidans,se pie excusauit. Miles vero denuo amplectens pedes eius,
importune precabatur,vt secum pergere dignaretur amore Iesu Christi Dei viui. Sicque victus

Emollitur Suuibertus lacrym. Guntheri.

eiulatu eius,& præcipue precibus Vuerenfridi,& meis,aliorumque neophytorum ibidem præsen
tium,celeriter vectus curru,& nos cum eo,venit circa sextam horam post completorium in vicum
Duerstat.Erat autem turba magna congregata ad litus Rheni,siue Leccæ,præstolantes aduentum
sancti Suuiberti,dolentibus prophanis sacerdotibus phanorum.Igitur transmisso amne Lecca,cū
iret ad defunctum cum discipulis suis,sequēti ipsum grandi turba Paganorum,occurrit ei domina
Melchtildis,mater Splinteri submersi,vt insana mulier:prouolutaque pedibus eius in publica pla
tea,clamauit,dicens:Serue Dei viui,succurre mihi,& resuscita filium meum in nomine Dei tui,cre
damq.cum tota familia mea in eum:quia dij nostri impotentes sunt ad resuscitandum eum.Quam
S.Suuibertus eleuans & consolans,parum ingemuit.

VIII. Erat autem Splinterus submersus,denuo ex templo Martis portatus in domum patris sui. Ve-
niensque ad præsentiam defuncti,petijt vt flamines siue sacerdotes idolorum dignarentur sibi ad E
esse,vt viderent virtutem Domini nostri Iesu Christi Dei omnipotentis.Interim præcepit nobis,de
uote orationibus vacare,Deique misericordiam implorare,vt defunctus resuscitaretur,& ipse ora
uit.Vniuersa igitur multitudine flente,cum aliqui phanatici sacerdotes pauidi, vocati per domi-
num Guntherum,aduenissent;S.Suuibertus sonora voce,flexis genibus,lacrymarum imbre perfu-

Orat Suuibertus pro resuscitatione defūcti

sus,clamauit ad Dominum,dicens: Domine Iesu Christe,qui refugium factus es nobis, inclina
autem tuam ad preces nostras,vt reueletur hominibus istis gloria tua, & prædicetur & glorifice-
tur ab incredulis nomen sanctum tuum: vt sciant,quia non est vana fides nostra', nec alius Deus
præter te,cuius pietas non habet finem,nec dona mensuram:& resuscita ad gloriā & honorem no-
minis tui hunc seruum tuum,diabolica fraude delusum:vt sciant,quod omnia idola, quæ pro diis
colunt,statuæ sunt dæmonibus plenæ;& videntes virtutem pietatis tuæ,credentes in te, saluentur.
His dictis,surgens ab oratione,fiduciā magnam habens in Christum,dixit: Domine Iesu Christe,
mæstorum consolator,qui dixisti [a]: Omnis qui credit in me,opera quæ ego facio,& ipse faciet,&
maiora

a Ioan. 14.

A maiora horum faciet: Domine pijssime Deus, qui resuscitasti [a] ad fletum sanctarum sororum Mariæ Magdalenæ & Marthæ Lazarum quatriduanum mortuum, resulcita & hunc in nomine tuo, ostendendo potentiam diuinitatis tuæ. a Ioan. 11.

IX. *Suuibertus resuscitat defunctum.*

Et accipiens dexteram submersi, dixit: In nomine Domini Iesu Christi crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, vt surgas & viuas, & confitearis Creatorem tuum. Statim vero defunctus aperiens oculos suos, & quasi de graui somno suspirans surrexit: amplectensq. pedes sancti, cum magnis suspirijs clamauit: Non est alius Deus in cælo & in terra, quam Dominus Iesus Christus crucifixus, quem prædicat sanctus seruus eius Suuibertus: qui me sua benigna misericordia ad preces eius ab inferis & a morte resuscitauit. O vita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum spoliauit, spem magnam habens in Christo: proculdubio mors ibi iura nõ tenuit, vbi sanctus Suuibertus vim orationis ingessit. Statimq. omnes mirati & stupefacti, qui viderãt & audierant nouitatem tanti miraculi, diuinam pietatem per Dominum nostrum Iesum Christum dignis extulere præconijs, qui sanctum Suuibertum seruum suum tam insigni clarificare miraculo dignabatur. Prouolutiq. pedibus sancti Episcopi cum sacerdotibus idolorum, credẽtes in Christũ

B baptizari petierunt, spretis vanis cultibus idolorum.

X. *Credunt Pagani & baptizantur.*

Denique lætissime accurentes parentes & cognati, infinitas retulerunt Deo & sancto eius gratias, deuote ipsum amplectentes & osculantes cum discipulis suis. Sed & ipse sanctus Suuibertus cum ceteris Christianis humiliter in terram prostratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo suo. Tantus vero in platea erat clamor Paganorum, resuscitatum videre cupientium, vt S. Suuibertus necessitate compulsus, resuscitatum vestibus indutum per manus duceret cum magna deuotione ad honorem Dei, vt a cunctis videretur. Quem viuum & ambulantem cernentes, clamauerunt: Vere magnus est Deus Christianorum, qui talia per seruum suum operatus est. Factũ est ergo gaudium magnum coram omnibus hęc videntibus, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Eodem tempore baptizatus est Splinterus resuscitatus, cum parentibus & cognatis & alijs numero centum vigintisex, demptis pueris & virginibus.

XI. *Mira Euangelij prædicatio.*

Altera denique die congregata infinita turba hominum Paganorum, S. Suuibertus, præmissa oratione ad Spiritum sanctum cum discipulis suis, vt Deus aperiret corda illorum ad spernẽdum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis trãsgressionem protopa-

C rentis nostri Adæ, incarnationem Verbi Dei, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam misericordiam Dei: Insuper quod æternaliter damnabuntur, qui spreto vero Deo, adorant idola & sculptilia, & gloriantur in simulacris suis: ita quod fere pars magna ciuitatis credidit in Christũ.

XII.

Erat autem ciuitas, licet Pagana, sub potestate Christianorum principum, scilicet Regis Franciæ & Pipini Ducis, & tota fere vicinitas & prouincia Christianæ fidei subdita, vtpote Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ: sic quod Pagani de Duerstat sæpe cum Christianis conuersati, pridẽ multoties multa de Christo audierant. Mansit autem multis diebus in eadem ciuitate, vigilãti instantia prædicando fiducialiter Christum Paganis, confirmando neophytos: ita vt non solum Pagani, verum etiam multi idolorum sacerdotes, videntes cælestem gratiam & miraculi magnitudinem in S. Suuiberto, abiecto perfidiæ velamine, baptismi gratiam ab ipso deuote susciperent.] hactenus Marcellinus de rebus gestis S. Suuiberti hoc anno vsque ad reditum Vuillebrordi, imitatus Euangelistam Ioannem, qui resuscitationem Lazari adeo exacte descripsit, signatam posteris relinquens ita Catholicam fidem Dei digito subscriptam, dum miraculis subsequentibus eã adeo firmiter confirmatam ostendit, vt dirissimus atque durissimus quisque magis quam malefici Pha- *Sacerdotes idolorum, credũt.*

D raonis inueniatur, qui sicut ille, dicere non compellatur: Digitus [b] Dei est hic.] Vnde magis lugeant infelices illi, qui pro veris Apostolis adeo facile receperunt pseudoapostolos longe diuersã a Suuiberto prædicationem fidei annunciantes, non signis aliquibus eam confirmantes, sed blasphemijs, sed sacrilegijs, & maledictionibus eamdem infamantes. Sed de his satis. b Exod 8.

XIII. *De alio defuncto ad vitam reuocato.*

Non prætermittimus dicere, ijsdem quoque temporibus, quibus peregrinatio accidit Vuillebrordi in Vrbem, contigisse in Anglia in prouincia Nordanhumbrorum aliam resuscitationem diuinitus factam Drithelmi viri nobilissimi, ad hoc, vt quæ vidisset in purgatorio vel in inferno cruciamenta peccatorum, ad supera reuersus referret, quæve de beatorum gaudijs conspexisset, pariter hominibus in vita degentibus significaret: quæ cuncta narrauit Alfrido Regi & alijs, qui ex eis accepturi essent ad emendationem morum emolumentum. Quod vero haud fuerit inanis visio, vel impostura, fidem fecit ipse, cum sæculo primum se abdicans, arctissimum humanis viribus penitus impar vitæ institutum arripuit. Describit sui temporis historiam satis fideliter Beda [c], ad quem lectorem, ne nimia eum retineamus prolixitate, reijcimus. Ista quidem non semel Deus, sed cunctis pene sæculis voluit reddi mortalibus manifesta; quo mens ignaua, obuoluta terrenis, volup- c Bed. li. 5. c. 13. *De futuro iudicio plura exẽpla mõstrata.*

E tatum nexibus arctissime vincta, excitata resipisceret, & suum Creatorem culpa libera sanctis operibus sequeretur. Subdit [d] & alia, quæ ibidem his temporibus contigere his similia de futuro iudicio, cui moriens vnusquisque est obnoxius, idem auctor exempla, quæ tu leges. d Idem lib. 5. ca. 14. 15.

XIV. *Leontius eijcitur: Absimarus imperat.*

Iam vero conuertamus orationem ad res Orientalis Imperij. Fuit plane status eius admodum perturbatus: etenim eijcitur Leontius Imperator, & Absimarus inuadit Imperium. Sed tanta hæc breuiter in Græcorum Annalibus notata potius quam descripta repetimus istis verbis [e]: Tertio anno Leontij, Arabes expeditione facta, Africam ceperunt. Eo Leontius Ioannem Patriciũ virum strenuum mittit cum vniuersa Romanorũ classe: qui fusis pulsisq. hostib. omnia Africæ castra cepit; relictoq. suo ibi legato, de re gesta Imperatorem certiorem fecit, atque in Africa ipse hiemauit. At Arabum Princeps, qui Protosymbolus, quasi Consul, vel consilij particeps ab ijs vsurpatur, re cognita, multo maiore, quam fuerat prior, & validiore classe missa, Ioannem inde profligat, castraq. fossa munita locat. Cum Romanus exercitus mota seditione Absimarum [*] Imperatorem creat, Drungarium Cibioretorum (*de magistratu plura Curopalata*) statimq. Tiberium nominat. At e Cedren. in Annal. hoc an. * al. Apsimarum

in

A

in vrbe Constantinopolitana lues bubonum grassata quatuor mensium spatio magnam vim hominum sustulit. Absimarus interim cum sua classe ad Sycus seu Ficus appellit, & in vrbem per proditionem admissus, Leontium, præciso naso, in Dalmatiæ monasterio asseruari iubet; amicosque eius, publicatis eorum bonis, relegat. Tum germanũ suum fratrem Heraclium omnibus pedestribus & equestribus copiis præfecit solum, vt rei gerendæ maxime idoneum: mittitq. vt partes Cappadociæ & claustra percurrat, ac quid hostis moliatur obseruet.] hæc Annales. Causa autem conflatę inter milites discordiæ a Theophane ea refertur [a], quod ob deperditam rursus Africam erubescerent atque timerent redire Constantinopolim cum Ioanne.

a Theophan. hoc anno.

XV. *Africa penitus a Sarracenis possessa.*

b Gregor. lib. 2. epist. 25.

Quod ad Africam pertinet: tentatam sæpius, depredatamq. antea vidimus superius a Sarracenis, Romanis iterum in eos pugnantibus, atque inde ipsos abijcientibus: at vero ab hoc tẽpore Sarraceni absque obice eamdem possideruot. Quomodo autem se haberet his temporibus Ecclesia Africana quod ad fidem Catholicam, vt tanta mala pati metuerit: hic in memoriam reuocandum, quod ait S. Gregorius [b] in epistola ad Ioannem Episcopum Squillacinum: Afros passim, vel incognitos peregrinos ad Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati, *nempe Donatistæ sunt.*] sed & quod habeat eadem de ipsis Gregorius Papa Secundus in epistola ad Thuringios, apparet eos neque tot fuisse flagellis emendatos, & sic tantam iure meruisse subire vindictam.

B

XVI. *Quales mores Africanorum.*

c Sext. Synodica. 12.

Quod vero ad eorumdem Africanorum mores spectat: ex canone haud pridem sancito in Sexta [c] Synodo, admodum labefactatam Ecclesiasticam disciplinam, corruptamq. moribus fuisse, satis potest intelligi: legũtur enim hæc ibi: Porro hoc quoque ad nostram cognitionem peruenit, quod in Africa, & Libya, & alijs locis, quidam ex ijs qui illic sunt religiosissimi Præsules, cum proprijs vxoribus, etiam postquam ad eos processit ordinatio, vna habitare non recusant, ex eo potissimum offendiculum & scandalum afferentes, &c.] Si hæc ipsi populorum duces Episcopi perpetrarent, quid cæcus cæcos populus sequens? Ex his inquam reliqua, quæ ista sequũtur, facile possumus meditari; quorum causa (quemadmodum olim eisdem ex causis, vt vidimus ex Saluiano, Deus ad eos puniendos, immisit Vuandalos) modo eosdem penitus perdendos tradidit immanibus Saracenis.

C

IESV CHRISTI ANNVS 697. SERGII PAP. ANNVS 10. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 1.

I. *Germania Euãgeliũ recipit.*

d Psal. 106.

Redemptoris annus sequitur sexcentesimus nonagesimusseptimus, Indictione decima, quo Germania a nouo Apostolo Roma a Sergio Pontifice misso summa industria excolitur, atque ad fructum vberrimum restituitur: ita enim dixerimus, restituitur, quod diu ante ab ipso ferme Ecclesiæ nascentis exordio (vt suis locis superius dictum est) Germania iam cœpit suscipere Euangelium, illudq. diutius summa religione possedit: verum exundantibus prœlijs, iam spiritualibus destituta cultoribus, cõuersa erat (vt dicam cum propheta [d]) terra fructifera in salsuginem. Sed eius tandem misertus Deus, e longe cultores misit, qui nouale nouarent.

II. *A Romana sede Apostolatus accipitur.*

e 1. Cor. 14.
f Rom. 13.
g Galat. 1.

D

Verum hi diuino afflati Spiritu, scientes spiritum prophetarum [e] subiectum esse debere prophetis, & quod quæ [f] a Deo sunt, ordinata sunt: primum omnium, vt dictum est (sicut Paulus [g] ad Petrum Hierosolymam, vt conferret Euangelium, venit) Romam se contulerunt ad summum Pontificem, quem Ecclesiæ vniuersæ præesse Hierarcham scirent: a quo accipientes apostolatum, conuersi ad gentes, eas vndique Euangelio imbuerunt, magnaq. operantes, nobis suppeditauere argumentum, vt nostros Annales ex frugibus Borealium regionum locupletaremus, qui iam magna priscorum monumentorum inopia sterilitate deficerent.

III. *Fœcundatur Germanorum Ecclesia.*

h Isai 35.

Ex eiusmodi namique Apostolicorum virorum cultura, superueniente copiosa Domini benedictione, illam sunt benedictionem consecutæ regiones illæ desertæ propheticam, qua dicitur [h]: Lętabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium: germinans germinabit & exultabit lætabunda & laudans. Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron: ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.] eo quod acciderit ipsis, quod subditur de prædicatione sanctorum: Quia scissæ sunt in deserto aquæ, & torrẽtes in solitudine; & quæ erat arida, erit in stagnũ, & sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci.]

IV. *Germanorum Ecclesia florẽs*

E

i Extant apud Sur. die 1. Martij c. 13. tom. 2.

Ita quidem Germaniæ multæ prouinciæ, deficiente Euangelij cultura, factæ siluosæ, verbi Dei iterum vomere cœptæ excoli, sunt redditæ his temporibus quasi Domini paradisus: vt nihil minus habuerint ab alijs Ecclesijs, accipientes Apostolos, eosdemq. legitime missos, a Petri sede profectos, itidemq. martyres, signis, innumerisq. miraculis, aliisq. donibus affluentes, quibus Ecclesia Catholica insignitur. Diximus de nonnullis ex iis, dicturi & de reliquis inferius pro temporis ratione. Hoc vero anno quod dicamus, dat abunde copiam is quem Sergius Papa Romæ consecrans Episcopum, mutans nomen barbarum in Latinum, ex Vuillebrordo nominauit Clementem, quem & pallio exornauit in signum collatæ plenitudinis potestatis; de quo ista Marcellinus coapostolus fideliter eradit in Suuiberto [i]:

V. *Vuillebrordi & Suuiberti labores.*

Itaque anno a natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimoseptimo sanctus Vuillebrordus, adepta iam Apostolicæ benedictionis auctoritate, consecratusq. Archiepiscopus a sancto Sergio Papa, redijt ad Germaniam. Cui occurrens sanctus Suuibertus cum clericis & discipulis & multis Christianis vsque Embricam, recepit eum cum magna honorificentia, & gauisi sunt in Domino.

Audiensq.

A Audiensq. sanctum Suuibertum Epum consecratum, & comitatum Teisterbandiæ cum tota fere Batua, ac magnam partem inferiotis Frisiæ prædicatione ipsius conuersam, & Ecclesiam Traiectensem numero fidelium valde multiplicatam, immensas deuote Deo retulit laudes. Deinde pariter Traiectum pergentes, statim in fundo basilicæ sancti Thomæ Apostoli prope castrum Traiectense, canonicorum cœnobitarum construxerunt ecclesiam in honorem sancti Martini Episcopi Turonensis: in qua sanctus Villebrordus Archiepiscopus Frisonum cathedralem ecclesiam sibi stabiliri iussit; quam per primitiuam benedictionem SS. Vuillebrordus & Suuibertus Episcopi cum ceteris confratribus proprijs manibus benedicendo consecrauerunt.

VI. *Hollandia & Frisia redditæ Christianæ.*

Deinde mortuo Radbodo Rege Frisonum (*quod multo post accidit*) Christiani libere permissi sunt vbique per Frisiam publice Euangelium Christi prædicare. Quapropter præfati sancti Episcopi cum sacerdotibus & clericis Hollandiam & Frisiam vbique peruagantes, rudem populum documentis Euangelicis informauerunt, docentes profanum idololatriæ cultum abolendo relinquere: catechumenos baptizauerunt, neophytos confirmauerunt, sacros ordines celebrauerunt, ac in pagis singulis Euangelium pacis constanter & deuote prædicauerunt, & per loca singula pre-B sbyteros & diaconos ordinauerunt, qui eos in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent, maxime in magno vico Duerstat: in quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Christi, ac phana idolorum commutantes in ecclesias Christi, quinquagintaduas dedicauerunt ecclesias parochiales in eo, adiutorio Guntheri militis, & aliorum amicorum.

VII. *Daniam

Et non solum per Frisiam prædicauerunt & Thurigiam siue Heruingam, sed & vsque in Daciã * prædicando, populum multum purgarum a barbarica Gentilitatis idololatria, Orthodoxæ iunxerunt fidei. Cumq. sic per aliquot annos feruenter Euangelici Pontifices & verbi Dei præcones pariter & continue in diuersis prouincijs Christum annunciassent, redierunt & venerunt cũ exultatione Traiectum ad confratres & cooperatores verbi Dei, enarrantes illis, quanta Dominus per illos fecisset. Et licet sanctus Suuibertus egregius Pontifex præcesserit sanctum Vuillebrordum tẽpore, tamen sanctus Vuillebrordus præcedit sanctum Suuibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Traiectensis reputatur, eo quod a sancto Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum specialiter consecratus, & a sede Apostolica ad eumdem populum missus fuerit.] hæc Marcellinus.

VIII. a Extant apud Sur. die 7. Nouẽ. tom. 6. *Rex Danorum Clemẽtem honorifice tractat.*

His consentientia tradit Albinus Flaccus, qui & de prædicatione eiusdem Clementis ad Da-C nos ista habet [a]: Cum ergo apud eum, *Radbodum scilicet, cum adhuc viueret*, vir Dei fructificare se non posse sentiret, ad ferocissimos Danorum populos iter euangelizandi conuertit. Ibi tum (vt fertur) regnabat Ongendus, homo omni fera crudelior, & omni lapide durior; qui tamen, iubente Deo, veritatis præconem honorifice tractabat. Quem dum obduratum moribus, & idololatriæ deditum, & nullam melioris vitæ spem habentem offendit: acceptis tũc triginta eiusdem patriȩ pueris, ad electos a Deo populos regni Francorum reuerti festinauit: sed in eo ipso itinere catechizatos eosdem pueros vitæ fonte abluit, ne aliquod propter pericula longissimi nauigij, vel ex insidiis ferocissimorum terræ illius habitatorum, damnum pateretur in illis, volens antiqui hostis præuenire astutias, & Domini sacramentis animas munire acquisitas.] His enarratis, quid eidem sancto contigerit, cum viuente adhuc Radbodo perfido Rege, rediens e Dania, Fostelandiæ populis prædicauit, ita refert:

IX. * Fostelandia

Dum pius verbi Dei prædicator iter agebat, peruenit in confinio Frisonum & Danorum ad quamdam insulam, quæ a quodam deo suo Fosite, ab accolis terræ Fositesland * dicebatur, quia in ea eius Dei fana fuere constructa. Qui locus a Paganis tanta veneratione habebatur, vt nihil in ea, D vel animalium ibi pascentium, vel aliarum quarumlibet rerum quisquam Gentilium tangere auderet, nec etiam a fonte, qui ibi ebulliebat, aquam haurire nisi tacens præsumeret. Quo cũ vir Dei tempestate iactatus esset, mansit ibi aliquot dies, quousque sepositis tempestatibus, opportunum nauigandi tempus adueniret. Sed paruipendens stultam loci illius religionem, vel ferocissimum Regis animum, qui violatores sacrorum illius atrocissima morte damnare solebat, tres homines in eo fonte cum inuocatione sanctæ Trinitatis baptizauit, sed & animalia in ea terra pascentia in cibaria suis mactare præcepit. Quod Pagani intuentes, arbitrabantur eos vel in furorem verti, vel etiam veloci morte perire. Quos cum nihil mali cernebant pati, furore perciti Regi tunc Radbodo, quod viderant factum, retulerunt. Qui nimio furore succensus, in sacerdotem Dei viui suorum iniurias deorum vlcisci cogitabat; & per dies semper tribus vicibus, suo more, mittebat sortes, & numquam damnatorum sors, Deo vero defendente suos, super seruum Dei vel aliquem ex suis cadere potuit, nec nisi vnus tantum ex socijs sorte monstratus, & martyrio coronatus est.] Quod dicit de sorte auctor, scias in more fuisse apud eos, neminem occi tradere, nisi prius eum sors indicasset, vt quæ dicturi sumus ostendent. Hæc de rebus gestis in ea insula: vbi cognita Regis Radbodi

Radbod⁹ Rex quid in Clemẽtem.

E duritia animi, inde in eum (secundum illud Euangelij) excusso e pede puluere recedens, ad Pipinũ (vt idem testatur auctor) reuersus est; reliqua autem quæ de eodem sancto viro narrantur, post Pipini obitum contigerunt.

X. *Synodus Traiectensis.* b Marcellin. in Suuibert. c. 14.

Post reditum Clementis collectam fuisse Synodum Traiectensem, & ex ea alios in diuersas regiones missos Euangelij prædicatores, Marcellinus testatur, qui simul relegeos in vnum omnes q antea & postea missi sunt, ista habet memoria digna [b]: Deinde animaduertentes præfati sancti Pontifices *Vuillebrordus & Suuibertus*, & egregij prædicatores, qui cum eis ex Anglia venerũt Traiectum, quod multus populus, Deo prosperante, ab infidelitatis errore ad Christum conuersus esset, conuocata Synodo in nouella Ecclesia Traiectensi, decreuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi in diuersas circumiacentes barbaricas nationes præstantiores prædicatores dimittere ad prædicãdum ipsis fidem Christi.] qui vero eidem Synodo interfuerint, ita idem auctor narrat: Erant autem eo tempore in eadem primitiua Ecclesia Traiectensi Apostolici Pontifices & canonici egregij prædicatores, qui sanctum Suuibertum Episcopum cum sanctis Euualdis sequẽtes,

constanter

constanter Christum gentibus prædicauerunt: vtpote S. Vuinfridus sacerdos, qui postquam tredecim annos in Ecclesia Traiectensi vt canonicus degisset, Archiepiscopus Moguntinensis consecratur, & Bonifacius appellatur: qui post obitum sancti Vuillebrordi Traiectensis Episcopi rediens, secundus Archiepiscopus Traiectensis ordinatur. Qui postquam decem & sex annis per Frisiam prædicasset, martyrio in Frisia coronatur cum suis, similiter sanctus Vuiro Episcopus Deirorum, sanctus Plechelmus Episcopus de Massa candida, vel secundum Bedam, Candida casa, sanctus Othgerus Leuita cum plerisque alijs gloriosis sacerdotibus & prædicatoribus. A

XI. *Viri Apostolici quem finem consecuti.* Cui sanctæ Synodo præfuerunt sancti Vuillebrordus & Suuibertus Antistites constantiores. In qua conclusum & definitum fuit, vt omnes primi prædicatores in exteras prouincias prædicarent verbum Dei.] Quem vero omnes, qui ex Anglia profecti olim & modo ex Synodo missi fuere, fuerint finem consecuti, idem auctor summatim perstringens sic narrat: Igitur sanctus Acca (vt est ante dictum) cum sancto Suuiberto in Angliam rediens, a sancto Vuilfrido Episcopo Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus consecratus, post sanctissimam vitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Vuigbertus in Fostelant martyrio coronatus fuit, vt prædictum est. Sanctus Vuillibaldus Orientalem Franciam adiens, Aureatensis fuit Eistatensis Episcopus effectus est. Sanctus Vuinibaldus, frater eius, Heyndelamensis Abbas est ordinatus: Quorum germana fuit Vualburgis virgo. Lebuinus, *siue Leuinus*, Pontificatum adeptus, martyrio prope Gandauum coronatur. Duo quidem sancti Euualdi Nabiam introeuntes, Christum prædicando confessi sunt: qui abinde ascendentes in Saxoniam, glorioso martyrio coronati sunt. Sanctus Vuerenfridus presbyter & egregius prædicator, versus Batuam missus, nouellum Christi populum in Elst, & Vuesteruuoitt, & in finibus illis feliciter rexit: & infinitis clarificatus miraculis tam in vita, quam in morte, Idibus Septembris apud Vuesteruuoirt spiritum Creatori reddens, miraculose in Elst tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita, filius Edilbaldi Regis Deirorum, filij sancti Osuualdi Regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium construens, post multorum Paganorum conuersionem, & laudabilem sanctæ vitæ suæ consummationem, multis miraculis clarus, septimo Kalend. Iulij felici fine requieuit in Christo, sepultus in Egmonda, vbi vsque in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confessor, primus Archidiaconus Ecclesiæ Traiectensis fuit.] hęc de his auctor, qui de se ipso subdit: B

XII. *Marcellini Apostolatus.* Et ego Marcellinus presbyter inutilis, a præfatis Pontificibus missus ad partes Transiselanas, locum Aldenseel, Trentam, & Tuuentam, & Couordiam, ac Dauentriam rego, & Dei prouidentia totum ferme populum Christo prædicando lucratus sum, & purgaui a cultu idololatriæ. Permansit que sanctus Vuillebrordus in diœcesi sua Traiectensi, feruenter prædicando Euangelium Christi cunctis gentibus: ceteri vero hac illacq. dispersi propter verbum Dei, post conuersionem multorum Paganorum, salubri fine in Christo quieuerunt.] hucusque Marcellinus, in vnum breuiter iungens sanctos illos omnes, qui velut ex alueari vno in diuersas prouincias profecti, multiplices Ecclesias fundauere: sed de aliquibus ex his inferius suis locis fusius dicendum erit. C

IESV CHRISTI ANNVS	SERGII PAP. ANNVS	TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS
698.	11.	2.

I. a *Sigeb in Chr. hoc ann. Molan. in Natal SS Bel. die 17 Septēbr.* *S. Lamberti Martyrium.* Sexcentesimus ac nonagesimus octauus Redemptoris annus adest vndecima Indictione notatus, idemq. illustratus martyrio viri sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi, Taxandriæ Apostoli nuncupati [a], cum in Episcopatu annum ageret quadragesimum. Extant eius Acta a Stephano Episcopo Leodiensi scripta ad Hermannum Archiepiscopum Coloniensem; in quibus tamen multa desiderantur, vt (quæ in primis ponenda erat) quæ præcessit ab eo facta obiurgatio Pipino de Herstallo ob pellicem introductam; quod absque controuersia omnes tum veteres, tum recentiores historici affirmarunt: ex quibus melius eiusdem sancti vita atque martyrium simul in vnum collecta scribantur. Tanti potuit adulatio, vt ne tanta Pipinus ignominia notaretur, qui egregijs factis adeo celebris haberetur, fuerit prætermissa Lamberti causa martyrij. Non sic nos docuit sancta diuinitus inspirata Scriptura, quæ nec sanctorum peccata tacuit, cum eorum virtutes egregie prædicarit: vt inter alia in libris Regum de Dauide factum legimus, cuius non solum virtutes, sed & adulterium & homicidium satis exacte descripta leguntur. D

II. *Lambertus Taxandriæ Apostolus.* Quod in primis ad titulum Apostolatus spectat, Taxandrię idem Lambertus Apostolus nominatur, eo quod populum illum ad Idola colenda conuersum vir sanctissimus sua prædicatione post plurimos labores & angustias ad Christianam religionem suscipiendam tandem perduxit: ex quo euenit vt Taxandriæ populi vsque ad nouos erectos Episcopatus fuerint subiecti Ecclesiæ Leodiensi. His igitur de Apostolatus titulo præmissis, de eius martyrio, quod hoc anno accidit, modo dicendum ex antiquioribus monumentis, quibus ista narrantur [b]: Pipinus princeps, cetera egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidi pellici nimium addictus. De eo sane hic auctor testatur, cum nihil ad gloriam, nihil ad potentiam vel felicitatem ei deesset, numquam eius industria fortunam fuisse superiorem. Et tamen cum multis esset auctus victorijs, se ipsum vincere non potuit, molli libidinis telo prostratus. Id vero ceteris fere Episcopis dissimulantibus, Lambertus præ zelo domus Dei ferre non sustinens, opportune & importune arguebat principem; qui si vt in ceteris, ita & in hoc libenter audisset recta monentem Episcopum, rectius consuluisset sibi. E

b *Extant apud Sur. velut Appēdix ad vitā a Stephano scriptam die 17 Septemb.*

III. *Quid molitur pellex in S. Lambertum.* At illa maligna mulier, moleste ferens Pipinum a sui amore reuocari, Dodonem fratrem suum Pipino familiarem, genere & opibus præstantem, hortatur, vti ne sinat Lambertum tantum posse apud Pipinum, vt cogatur ipsa ab eo recedere in dedecus natalium suorum. Ille vero agit cū suis,

datq.

A datq. operam, vt Episcopi conatus impediat. Sed videns eum persiare in sententia, nec contra iustitiam cuiusquam faciem vereri, amicis quibusdam sororis vltionem permittit. Ex ijs Gallus & Rioldus eum omnibus suis valde cœperunt vexare Episcopi familiam, nullum calumniæ aut molestiæ genus prætermittentes, vt vel sic Episcopus suorum causa cessaret molestus esse Pipino propter Alpaidem. Sed vir iustus, vt leo confidens, iustitiæ parrocinium nulla ratione deseruit. Tādem improbi illi ab Episcopi cognatis cæsi sunt, molestissime id ferente Dodone, & causam cædis in sanctum conferente.

IV. Per id tempus Pipinus princeps in Iopiliam villam aduenit. Venit etiam eo vir sanctus, ab eo tamquam pro regni tractandis negotijs euocatus. Ibi tum & Pipinus & pellex animos iratos vultu sereno tegunt, alij iram dissimulant, alij lætitiam simulant, plerique pro suo quisque arbitratu in varias se formas transmutant. Valde autem pellex in id incumbebat, vt per aliquem posset Episcopi animum sibi conciliare, vt vel in præsentiarum abstineret a principis reprehensione. Apparatur conuiuium, Episcopus inuitatur, lætantur aulici omnes. Princeps oblatum sibi a pincerna poculum iussit Episcopo offerēdum, benedictionis loco habiturus, si a consecrata manu ipse poculū B acciperet, quod Maximum Imperatorem olim nouerat expectasse a beatissimo Martino Episcopo. Et Episcopus illud quidem Pipino tradidit. Cuius principis reliqui proceres secuti exemplū, optabant a sancta Episcopi manu sibi poculum porrigi.

Lambertus pre ceteris honoratur.

V. Cunctis igitur certatim id expetentibus, & confuse sese ingerentibus, vt alij alios anteuertant, ipsa quoque pellex clam suam inserit manum, vt vel sic possit ex sancti viri manu poculum accipere. Sed ille feminæ insidias deuitans, & ad principem conuersus, de mulieris temeritate conqueritur, quod calliditate quadam conetur notam ipsi inurere inuisæ Deo communionis. Surgensque a mensa, ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuij iucunditas perturbatur. Nec sic tamen quiescit versutia mulieris: sed vesperi volenti recedere Episcopo mandat princeps, illa suggerente, ne insalutata sua coniuge recedat. At Episcopus magna animi constantia: Ego vero, inquit, o princeps, testor Iesum spem vitę meæ, me numquam adulteræ communicaturum, prohibente Apostolo[a], ne commisceamur fornicarijs. Te vero illi communicare valde doleo, te nolle resipiscere moleste fero, & timeo sane impendere tibi iram Dei.

Execratur Pellicem Pipini Lambertus.

a 1. Cor. 5.

VI. Cernens ergo pellex, si diutius viuat Lambertus, timendum sibi esse, ne a Pipino separetur, C omnia Dodoni significat, & oleum camino addens, obtestatur eum, vt ocyus eum tollat e medio. Ita ergo & cognatorum cædem & sororis discrimen vlturus Dodo, totum se accingit ad perdendum sanctum Episcopum, qui iam præsciebat necem suam. Deinde perpetratum est illud immane parricidium, quemadmodum superior historia continet] nimirum quod ascitis sibi Dodo viris scelestissimis & audacissimis, in villa Legia adortus est sanctissimum virum orantem, & per modū crucis manibus in cælum expansis ante sacrosanctum altare beatorum martyrum Cosmæ & Damiani manentem; quem impie atque crudeliter lancea perforantes interemerunt, atque cum ipso simul cognatos eius Petrum & Adoletinum: quod fieri contigit hoc anno, decimaseptima die mensis Septēbris. Sed quę præterea sit secuta vltio diuina Dodonem ac socios nefandi sceleris, accipe [b]:

S. Lambertus cum suis occiditur.

b In Appendic. apud Sur. die 17. Septembr.

VII. Apparuit Lambertus nocte Amalgisilo thesaurario, & blande eum compellans: Romam, inquit, iuimus: Roma redimus, visitaturi Dodonem & complices eius. Sanguis enim innocētum, qui mecum pro Christo effusus est, a Deo vindictam expetit. His dictis, euanuit. Veram autem fuisse visionem, res ipsa declarauit: Dodonis enim viscera omnia statim computruere, eaq. mire fœtentia per os reiecit: ac tandem propter nimiam fœtoris intolerantiam corpus eius in Mosam proiectum D est, vermibus & tabe corruptum. Qui autem sanctum Episcopum interfecerat telo suo, cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Denique intra anni spatium vix quisquam euasit ex ijs, qui eius cædis participes fuerant: si qui vero superfuere, illi adeo aut sensib. aut censu & rebus destituti sunt, vt illos felices ducerent, qui celeri morte absumpti fuerant.] sequenti anno contigisse Dodonis & sociorum vindictam, Sigebertus affirmat. Addit his Molanus: Sacrilegus vero Dodo æternæ damnationis incurrit interitum, tum etiam posteritati suæ tanti facinoris iugem pœnam & indeficiens opprobrium vsque hodie reliquit. Vnde Vuandalbertus scribit:

Fallio quem casum semper tremebunda pauescit.]

Vltio diuina in sacrilegos.

VIII. Quæ autem vindicta secuta sit impiam Alpaidem, haud scriptis proditum est: sed non illæsam præterijsse, vel ex eo æstimare licet, quod etiam ea de causa in pellices omnes ostensa sit martyris accensa vindicta: nam vbi supra hæc leguntur: Interim mirum quiddam cernere licebat (quemadmodum a maioribus accepimus) cunctis sine repulsa ad osculandum martyris corpus admissis, si qua pellex accederet, quasi turbine quodam exagitatam retrocedere compelli. Apparebat inde, quam inuisa Deo & sancto martyri esset illa pellex detestabilis.] hæc ibi. Quæ autem sint ad sepulE chrum eius facta miracula, ijdem qui supra enarrant. Quod vero ad Pipinum pertinet, vehementi fuit exagitatus ob viri sanctissimi necem dolore, nec eo liber vsque ad obitum, vt Marcellinus est auctor [c], quo etiam auctore constat miserum eum pellice ad obitum vsque perseuerasse: genuerat enim illa Carolum Martellum, quem & successorem reliquit heredem. sed de his suo loco dicendum.

Quę patiantur Pellices oēs a S. Lamberto.

c Marcellin. in Suiberto c. 25.

d Apud Sur. die 5. Septembr.

e Sigeb. hoc anno, & Bed. de sex ætat. hoc tēpore.

IX. Hoc eodem anno Beggam matrem Pipini sanctitate claram ad Dominum transijsse, auctor est Sigebertus in Chronico: sequenti vero anno eodem auctore liquet ipsum Pipinum orbatū fuisse filio Drogone Duce Campaniensium; verum ipsum superuixisse Pipino parenti, Marcellinus affirmat, vt suo loco dicetur. Sanctū quoque Bertinum Abbatem hoc pariter anno constat ea hac vita migrasse: extant præclaræ eius res gestæ a Folchardo conscriptæ [d], de quo etiam plura leguntur in vita S. Audomari Episcopi. Sed inuisamus tandem res Italiæ.

S. Begga & S. Bertini transitus.

f Paul. diacon. li. 5. c. 14.

X. Eodem anno [e] celebrata reperitur Synodus Aquileiensis, de qua Paulus diaconus [f]: Hoc tēpore, inquit,

Synodus Aquileiensis. pore, inquit, Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei Quiotũ vniuersale Cōcilium suscipere diffidit, donec salutaribus beati Sergij Papæ monitis instructa & ipsa cum ceteris Christi Ecclesijs aonnere consensit.]hæc Paulus. Ceterum longe ante hoc tempus resipuisse liquet Ecclesiam Aquileiensem ab antiquo schismate causa Quintæ Synodi ortoob Tria illa capitula: eteoim eiusdem Aquileiensis Ecclesiæ Episcopus, Agatho nomine, interfuisse & subscripsisse reperitur Synodo Romæ factæ ab Agathone Romano Pontifice, vt eiusdem Synodi Acta testantur. Quamobrem eamdem Ecclesiam iterum in errorem lapsam, dicere opus est, perfecte vero a Sergio Romano Pontifice esse curatam. Longus morbus olim sancti Gregorij Papæ medicina impertita curatus, iterum erupit in vlcus ipso viuente; sed rursum sanatus languor, rursus inualuit, donec diuina gratia per sanctissimum Pontificem Sergium penitus est curatus. A

XI. Quod spectat ad res Orientalis Imperij, Græcorum id habent Annales [a]: Anoo secundo Imperij Absimari, Romani Syriam peragrantes, & venientes vsque Samosatam, & deprædantes circumquaque regionem, multa occiderunt millia barbarorum: traduot nonnulli, duceota millia cæsa esse: onustiq. spoliis, magno relicto hostibus timore, ad propria sunt reuersi.] Mirum auditu, quãtum gens Sarracenorum fuerit his temporibus numerosa, vtpote q̃ Armeniam, Persidem, Palæstinam, Aegyptum impleret, & Libyam, Africamq. vniuersam penitus occuparet, insulasq. complures, atque iam iam in Europam sese insuadere præpararet. Sic quidem quantumlibet eorumdem multiplices cædes fierent, nullam visi sunt diminutionem sensisse, nec contineri potuisse quin illaberentur in exteras regiones. B

a Theophan. & Cedren. hoc an.
Ingens Sarracenorũ cædes.

IESV CHRISTI ANNVS 699.	SERGII PAP. ANNVS 12.	TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS. 3.

I. QVi sequitur annus sexcentesimus nonagesimusnonus, Indictione vndecima numeratur: quo Sergius Papa, diuina præuia admonitione [b], consecrauit sanctum Hubertum Leodiensem Episcopum, dignum sancti Lamberti martyris successorem: fuit ipse quidem nobilis genere, vtpote filius Bertrandi Aquitaniæ Ducis, qui propter Ebroini tyrannidem confugerat ad Pipinum. Hic igitur inter alia monumenta, quibus suam Ecclesiam illustrauit, illud quidem edidit haud mediocris gloriæ & vtilitatis, quo posteris omnibus bene voluit esse consultum, ne fidem Catholicam, quam purissimo e latice haustam bibissent, aliquando, nouatoribus suadentibus, permutarent. Quo igitur sibi subditos in Cathol. cæ fidei obseruantia, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia, a qua sanctum Euangelium accepissent, cultu perpetuo firmiter contineret, & posteros eodem vinculo obligaret, tradidit publicum sigillũ vrbi sancti Lamberti martyris imagine sculptũ, atque huiusmodi inscriptione notatum: SANCTA LEGIA ROMANÆ ECCLESIAE FILIA.] ita ex Placentin Molanus reddit. Extant sancti huius vitæ Acta, quibus insignes ipsius virtutes & in edendis miraculis immensa gratia prædicantur. Contulit ipse his quoque temporibus in aream Dominicam de prædicatione ad gentes manipulos vberes, ex Brabantiæ populo tũc infideli collectos. C

b Molan. in Indic. SS Belg. & in Natal. eorumdē die 3. Nouem.
Sergius Papa consecrat Hubertum Episc.

II. Quibus etiam temporibus contigit ex frequenti commercio venientium ex Anglia Romam ad limina Apostolorum, innotuisse sancto Sergio Papæ sanctum Althelmum [*] Schireburgēsem, quem eius virtutibus captus in Vrbem vocauerit: de quo legitur, liberasse diuina virtute ipsum Sergium Papam magna calumnia circumuentum: verum quod nusquam alibi de re tanta mentio habeatur, haud satis tuta est fides auctoris. Tu, lector, audies, & pro animi sententia accipe. Quo antem id acciderit, breuiter in eius vitæ Actis ita describitur [c]: Interim creuit fama eius multis præconijs illustrata, vtraq. mare se transferens, & ipsas etiam Alpes excedens, Romam vsque perlata est. Ea vero incitatus Sergius Romanus Pontifex, scriptis enm ad se acciuit, venientemq. honorifice suscepit.]& paulo inferius: Per idem tempus puer quidam ex incestu genitus, Romani Pōtificis famam nonnihil contaminauit, quod vulgus (vt fieri solet) sparso rumore vano, male psuasus, eum Pontificem habere patrem existimaret. Anxius igitur Althelmus, multumq. dolens Pontificem, haud vulgari amicitia sibi deuinctum, eiusmodi infamia fœdari, puerum nonosi nouem habentem dies exhiberi iubet, eiq. in virtute & nomine Iesu Christi imperat, vt edicat, oum Sergius Pontifex eo se scelere obstrinxerit. Respondit infans absolutissimo sermone, Pōtificem nequaquã illi crimini affinem esse, nihil illum cum femineo sexu commercij habere. Atque ita Althelmus & ab amico Pontifice depulit infamiam, & sibi gratiam cumulauit.] Porro recedentem ab Vrbe donatum eum dimissum esse a sancto Sergio Papa, & inter alia altari portatili, idem auctor affirmat, atque de eodem altari hæc narrat: D E

**Aldhelmum*
c Apud Sur. die 25. Maij.
Sergius Papa calumniam passus diuinitus liberatur.

III. Iam ad Alpes peruenerat, & iumentum illud ferens altare ob itineris prærupta loca cecidit, cōtritumq. est iumentum, & altare in duas scissum partes. Id vt vidit vir sanctus, ad Deum preces fudit, & cum benedictiōn impertijsset, salus iumento reddita est, & marmor nō directa linea, sed flexuoso anfractu diruptum, redintegratum est: sed ita tamen, vt in miraculi memoriam, etiamnũ ruptnræ eius vestigia appareant curiosius inspicienti.] hæc auctor. Porro de eodem sancto constantiora sunt quæ Beda [d] de ipso habet, qui cum præclaram de eo mentionem faciat, eiusq. Episcopatum referat aono Domini septingentesimo quinto contigisse, plane significatur, non Episcopũ, sed presbyterum, siue diaconum eum Romam ad Sergium se conferre potuisse. Quomodo autem idem clatuerit inter scriptores Ecclesiasticos egregia sui ingenij relinquens posteris monumenta, idem Beda sic ait:

Altaris tabula fracta integra reddita.
d Beda de gest. Angl. lib. 5. c. 19.

IV. Denique Althelmus [*] cum esset adhuc presbyter & Abbas monasterij, quod Maildui vrbem nominant,

** Aldhelmus*

A nominant,scripsit iubente Synodo suæ gentis librum egregium aduersus errorem Britonum,quo *Althelmi [illegible] ptorum [illegible] menta.*
vel Pascha non suo tempore celebrant,vel alia perplura Ecclesiasticæ castitati & paci contraria ge
runt:multosq.eorum,qui Occidentalibus Saxonibus subditi erant Britones,ad Catholicam Do-
minici Paschæ celebrationem huius lectione perduxit.Scripsit & de virginitate librum eximium,
quem in exemplum Sedulij geminato opere & versibus hexametris & prosa composuit. Scripsit
& alia nonnulla,vtpote vir vndecumque doctissimus:nam & sermone nitidus,& scripturarum (vt
dixi)tam liberalium quam Ecclesiasticarum erat eruditione mirandus.]hucusque Beda.

Extat eiusdem auctoris de virginitate soluta oratione tractatio. Quod vero ad librum spectat V.
de Paschate scriptum aduersus Britonum errorem,tempus hoc id postulabat,vt qui in ijs regioni *Pro Canonico*
bus pollerent ingenio, illud exercerent in euellendis pro cultura agri Dominici vepribus insolitæ *Paschate resti*
in eo errore consuetudinis.Cuius rei causa,eo tempore(inquit Beda [a]) plurima pars Scotorū in *tuendo labo a*
Hibernia, & nonnulla etiam de Britonibus in Britannia,rationabile & Ecclesiasticum Paschalis *tum.*
obseruantiæ tempus,Domino donante,suscepit.Siquidem Adamnanus presbyter & Abbas mo- a Bed.li. 5.c.16.
nachorum qui erant in insula Hij , cum legationis gratia missus a sua gente venisset ad Alfridum
B Regem Anglorum,& aliquandiu in ea prouincia moratus videret ritus Ecclesiæ canonicos, & a
pluribus qui erant eruditiores,esset solerter admonitus,ne contra vniuersalem Ecclesię morem,vel
in obseruantia Paschali,vel in alijs quibusque decretis cum suis paucissimis & in extremo mundi
angulo positis viuere præsumeret,mutatus mente est:ita vt ea quæ viderat & audierat in Ecclesijs
Anglorum,suæ suorumq.consuetudini libentissime præferret.Erat enim vir bonus & sapiens, &
scientia scripturarum nobilissime instructus.Qui cum domum redijsset, curauit suos qui erant in
Hij,quive eidem erant subditi monasterio,ad eum quem cognouerat,quemq. ipse ex toto corde
susceperat,veritatis callem perducere,nec valuit.Nauigauit itaque in Hiberniam,& prædicās eis
ac modesta exhortatione declarans legitimum Paschæ tempus,plurimos eorum, & pene omnes q
ab Hijensium erāt dominio liberi, ab errore correctos,ad vnitatem reduxit Catholicam,ac legiti
mum Paschę tempus obseruare perdocuit.] Verum Hijensium conuersionem ad obseruationem
legitimi Paschatis factam esse per sanctum Ecgbertum post annos decem ac septem,nempe septin
gentesimo decimosexto,idem auctor est Beda [b], nosq.de ea suo loco dicemus . b Bed.li.5.c.23.

Porro hoc & sequenti anno Pictos populos eodem errore detentos per Ceolfridum Abbatem VI.
C eo esse liberatos,idem affirmat Beda,qui rem gestam memoria dignam ita describit [c]: Eo tem- c Bed.lib 5.c.22
pore Naitanus Rex Pictorum,qui Septentrionales Britanniæ plagas inhabitant,admonitus Eccle *Naitanus Rex*
siasticarum frequenti meditatione scripturarum,abrenunciauit errori,quo eatenus in obseruatio *Pictorum cor-*
ne Paschæ cum sua gente tenebatur:& se suosq.omnes ad Catholicam obseruantiam Dominicæ *rigit errorem*
resurrectionis tempus celebrandi perduxit.Quod vt facilius & maiori auctoritate perficeret,quę *de Paschate at*
siuit auxilium de gente Anglorum,quos iamdudum ad exemplum sanctæ Romanæ & Apostolicæ *que tonsura.*
Ecclesiæ suam religionem instituisse cognouit.Siquidem misit legatarios [a] ad virum venerabilem a legatos.
Ceolfridum Abbatem monasterij beatorum Apostolorū Petri & Pauli,quod est ad ostium Vuy-
ri amnis,& iuxta amnem Tinam,in loco qui vocatur Ingriuum,cui ipse post Benedictum (de quo
supra diximus)gloriosissime præfuit,postulans vt exhortatorias sibi litteras mitteret, quibus po-
tentius confutare posset eos,qui Pascha non suo tempore obseruare præsumerent;simul & de ton
suræ modo,vel ratione,qua clericos insigniri deceret:excepto quod etiam ipse in his non parua ex
parte esset imbutus.

Et architectos sibi mitti petiit,qui iuxta morem Romanorum ecclesiam de lapide in gente VII.
D ipsius facerent,promittens hanc in honorem beati Apostolorum Principis dedicandam: se quoq. *Romano more*
ipsum cum suis omnibus morem sanctæ Romanę & Apostolicæ Ecclesiæ semper imitaturum, in *Rex cupit cun*
quantum dumtaxat tam longe a Romanorum loquela & natione segregati hunc ediscere possent. *cta peragi.*
Cuius religiosis votis ac precib.fauens reuerendissimus Abbas Ceolfridus,misit architectos quos
petebat,& litteras scriptas in hunc modum:

Domino excellentissimo & gloriosissimo Regi Naitano Ceolfridus Abbas in Domino salutē. VIII.
Catholicam sancti Paschę obseruantiam,&c.] prolixa satis epistola est,de his omnibus quæ eum *Ceolfridi Abb.*
Rex interrogauerat exactam doctrinam habens,in fine vero huiusmodi admonitionem continēs: *epistola.*
Sed & nunc tuam prudentiam,Rex,admoneo,vt ea quæ vnitati Catholicæ & Apostolicæ Ecclesię
concinunt,vna cum gente,cui te Rex Regum & Dominus Dominorum præfecit, in omnibus ser-
uare contendas.Sic enim fit,vt post acceptam temporalis regni potentiam ipse beatissimus Apo-
stolorum Princeps cælestis quoque regni tibi tuisq.cum ceteris electis libens pandat introitum .
Gratia te Regis æterni longiori tempore regnantem ad nostram omniumq.pacem custodiat inco
lumem,dilectissime in Christo fili.]

E Quæ autem post hęc,ipsa accepta epistola,secuta sint,idem Beda narrat his verbis:Hæc episto IX.
la cum præsente Rege Naitano,multisq.viris doctioribus esset lecta,ac diligenter ab his qui intel *Rex bene cor*
ligere poterant,in linguam eius propriam interpretata,multum de eius exhortatione gauisus esse *rigit prauos v*
perhibetur:ita vt surgens de medio optimatum suorum consessu,genua flecteret in terram , Deo *sus ex præscrip*
gratias agens,quod tale munusculum de terra Anglorum mereretur accipere. Et quidem & antea *to Apostolicæ*
noui,inquit,quia hæc erat vera Paschæ celebratio, sed in tantum modo rationem huius temporis *Sedis.*
obseruandam cognosco,vt parum mihi omnino videar de his antea intellexisse. Vnde palam profi
teor,vobisq.qui assidetis præsentibus protestor, quia hoc obseruare tempus Paschæ cum vniuersa
mea gente perpetuo volo;& hanc accipere debere tonsuram, quam plenam esse rationis audiui-
mus,omnes qui in meo regno sunt,clericos,decerno. Nec mora,quæ dixerat,regia auctoritate per
fecit.Statim namque iussu publico mittebantur ad transcribendum,discendum , obseruandū per
vniuersas Pictorum prouincias circuli Paschæ decēnouēnales,obliteratis per omnia erroneis octo
ginta & quatuor annorū circulis.Attondebātur oēs in coronā ministri altaris ac monachi:& quasi

nouo se discipulatui beatissimi Apostolorum principis Petri subditam, eiusq. tutandam patrocinio, gens correcta gaudebat.] hactenus de his Beda. A

X. Sed reuertamur ad Adamnanum, quem diximus plurimum laborasse, vt suos ad Pascha Catholicum celebrandum adduceret. Accidit opportuna oblata occasione, vt ipse de locis sanctis, qui coluntur in Palæstina, proficuum valde scripserit commentarium, de quo ista Beda [a]: Scripsit idem vir de locis sanctis librum legentibus multum vtilissimum, cuius auctor erat docendo ac dictādo Galliarum Episcopus Arcuulfus, qui locorum gratia sanctorum venerat Hierosolymam; & lustrata omni terra repromissionis, Damascum quoque, Constantinopolim, Alexandriam, multasq. maris insulas adierat, in patriamq. nauigio reuertens, vi tempestatis in Occidentalia Britanniæ litora delatus est: ac post multa ad memoratum Christi famulum Adamnanum perueniens, vbi doctus in scripturis, sanctorumq. locorum gnarus esse compertus est, libētissime est ab illo susceptus, libentius auditus: adeo vt quæque ille se in locis sanctis memoratu digna vidisse testabatur, cuncta mox ille litteris mandare curauerit.

a Bed. li. 5. c. 16. Arcuulfi Episc. peregrinatio ad loca Sancta.

XI. Feciq. opus (vt dixi) multis vtile, & maxime illis qui longius ab eis locis, in quibus Patriarchæ & Apostoli erant, secreti, ea tantum de his quæ lectione didicerint, norunt. Porrexit autem librum hunc Adamnanus Alfrido Regi, ac per eius est largitionem etiam minoribus ad legendum contraditus. Scriptor quoque ipse multis ab eo muneribus donatus, in patriam remissus est.] hæc Beda, qui eumdem commentarium in compendium redactum viginti distinctum capitibus posteæ edidit, extatq. hodie: id enim ipse perorando testatur, & in historia Anglorum, vbi ista habet [b]: Plura voluminis illius, si quem scire delectat, vel in ipso illo volumine, vel in eo, quod de illo dudū strictim excerpsimus, epitomate requirat.] Accidit namque Dei beneficio, vt Ecclesia Anglicana, sicut rerum, ita & locorum sanctorum scientia pariter imbueretur. B

Commētarius de locis sanctis

b Beda libr. 5. c. 18.

XII. Sed & in his omnibus fidelium cognosce vehementem ardorem in peregrinando ad loca sancta: non enim timore Sarracenorum eamdem incolentium terram deterreri potuerunt, quin adeo periculosam peregrinationem animo læto susciperent, eaq. suscepta, singula veluti summa pace loca quæsita lustrarent. Sed & admirare nihil negotij accolis factum a Sarracenis, quamuis loca illa omni ipsis debita pietate colerent, multiplicitate luminum, sacrificiis, atque reliquo omni cultu, quo antea summo otio maiores ea prosequi consueuerant. Sed de his satis.

Frequens & feruēs peregrinatio ad loca Sancta.

C

IESV CHRISTI ANNVS	SERGII PAP. ANNVS	TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS
700.	13.	4.

I. Septingentesimus a Domini natali adest annus, decimatertia Indictione inchoatus, exordium noui sæculi, cuius antequam ostium patens ingrediaris, ad emensi itineris decursi hoc tomo sæculi conuerte oculos: attende animo, ac lustra memoria, si quid inueneris in Ecclesia Catholica diminutum eorum, quæ in reliquis omnibus superioribus videris sæculis: positos namque ob oculos habeas singulos annos veluti totidem in pagina versus, alios alijs cohærentes, in quibus inspicias non alias, sed plane easdem quas in superioribus sæculis Ecclesiæ dotes & sacramenta, eamdem super vniuersam Ecclesiam Romani Pontificis potestatem, ijsdemq. in omnibus affluentem Ecclesiam charismatibus, quibus primum, secundum, tertium, & sic deinceps reliqua vsque in præsens visa sunt sæcula abundasse. Res ipsa id testatur, facta clamant, & mira consensione scripta sanctorum omnium prædicant, a regia numquam deflexisse sanctam Dei Catholicam Ecclesiam via, quæ sanctorum omnium martyrum & confessorum fuit attrita vestigijs; satisq. edoceni errasse, qui ab ea recedentes, in deuia declinarunt. Hæc autem dixisse voluimus, quod ter miseri Nouatores iactent, desciuisse hoc sæculo Romanam Ecclesiam a pristino instituto maiorum, licet alij id in alia reijciant tempora, pro mentis arbitrio blaterantes: cum in his quæ ad fidem spectant, vnam eādemq. sit in omnibus semper intueri Ecclesiam a Christi tempore vsque in præsentem diem, prout non solum connexi simul annis anni singuli docent, sed & diea ipsi, secundum propheticum illud [c]: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.] Sed ad anni præsentis res gestas veniamus. D

Omni tempore vna eademque perseuerauit Ecclesia.

c Psal. 18.

II. Qui posteris tradidit vitam sanctissimi viri Vulfranni Archiepiscopi Senonensis, Ionas monachus huius sæculi scriptor, quiq. a Frisiæ monacho fide digno eam accepit, de eiusdem sancti ad Frisios pariter conuertendos apostolatus tempore ista habet [d]: Venerabilis autem Præsul Vulfrannus, cum tenuisset Pontificatum Senonensis vrbis, cum licentia Regis Childeberti & Pipini principis ad prædicandum præfatæ Frisonum genti (sicuti diuinitus sibi fuerat reuelatum) animū conuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis septingentesimus, Pipini quoque principis annus decimustertius.] hæc de tempore. Sed quod de licētia Regis ac principis habet, id sic accipias secundum ea quæ haud pridem dicta sunt, opus fuisse huiuscemodi litteris ad barbaros, quibus inuitis Euangelium prædicabat, compescendos & in officio continēdos. Quod vero ad eius pertinet apostolatum: cum ex Hibernia & Anglia (quos narrauimus) ad eiusdem gentis Frisiæ conuersionem properassent complures Apostolici viri, non leui videbantur affici probro Episcopi Gallicani, quod proximæ gentis neglexissent habere solicitudinem, quo abiecta idololatriæ impietate, veræ religionis particeps fieret. Ceterum etsi alios Galliarum Episcopos eiusmodi de Frisiorum cōuersione cura non tetigit, nec stimulus excitauit: Senonensem tamen Episcopum Vulfrannum magnopere exagitauit, qui ex Fontanellæ claro cœnobio assumptis ad munus Apostolicum socijs, in Frisiam profectus est. de quibus iter arripientibus ista Ionas: E

d Extant apud Sur. die 20. Martij tom. 2.

De S. Vulfranni ad Frisios Apostolatu.

III. Nec, inquit, silentio est prætereundum, quod diuina pietas per eumdem sanctum Pontificem

operati

A operari dignata est. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret, & in eadem gente per eumdem fiebant: ex quibus vnum memoriæ tradere & posteris intimare, commodum duximus. Denique fratres, qui eum familiariter nouerunt, & coram quibus patratum est, dicere solent, & maxime vir reuerendissimus Vuando, tunc temporis diaconus & cooperator in verbo Dei eiusdem Præsulis, postea autem presbyter, & succedenti tempore eiusdem monasterij Fontanellensis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum enim nauigaremus, inquit, in Frisiam, positis nobis in medio mari, quod adiacet regioni Matinorum affuit hora, in qua sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc positis anchoris, nauis immobilis permanebat. Et celebrante eodem sancto Pontifice Missarum solemnia, ventum est ad locum, vbi minister patenam Præsuli porrigere debuit: extensaq. manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abluere vellet, in mare cecidit: prostratusq. pedibus sancti Pontificis, humiliter veniam precabatur, dicens, quia dum eam abluere voluisset suis manibus, in maris elapsa profunda, ima petisset. Moxq. idem vir Dei flectens genua sua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, precabatur eius clementiam, vt qui quondam coram patribus in mari rubro fecerat mirabilia, propitius suis adesset precibus. Fi-
B nita vero oratione, imperat diacono, vt in eum in quem patena ceciderat locum mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadem patena diuinitus reuecta, eiusdem ministri manui inhæsit. Quod videntes nautæ, ceteriq. nauis comites, Dominum cuncti potentem totis visceribus præcordijs collaudauerunt, qui per seruum suum tale dignatus est operari miraculum. Sicq. commixtionem corporis & sanguinis idem sanctus Præsul faciens, nomenq. Saluatoris glorificans, sacrosancta Missarum solemnia compleuit.] hæc Vuando Abbas ad Ionam de his quæ ipse vidisset. ex quibus, præter insignis miraculi virtutem, intelligis, lector, non destitisse sanctos viros in mari etiam, cum tranquillitas esset, religata anchoris naui, celebrare ibi sacrosanctum sacrificium Missæ Deo maxime gratum, quod ipse tanti editione miraculi patefecit. Sed quæ his memoria perenni digna idem subiciat Ionas, audiamus:

In naui missæ sacrificium celebratum.

IV. *De puero diuinitus liberato.*

Aliud quoque eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eis didicimus, coram quibus factum est, ob ædificationem posterorum narrare cur pigeat? Prædicante enim illo & docente prædictum populum Frisonum, contigit quadam die puerum quemdam ex ipsa gente Frisonum ortum, dijs immolandum duci ad laqueum. Orabat autem sanctus Pontifex incredulum Ducem, vt
C huius pueri sibi vitam donaret, nec hominem ad imaginem Dei factum, sacrificium execrabile dæmonibus immolaret. Vocabatur autem idem puer Ouo. Respõdebat autem Dux patrio sermone, decretum esse lege perenni olim a prædecessoribus suis, omniq. Frisonum gente, vt quecumq. sors elegisset, in eorum solemnijs dijs offerendum sine mora. At vero sanctus Præsul dum persisteret in precibus, & præfatus populi princeps eius dignæ petitioni satisfacere vellet, animosi Gentiles, zelo vani erroris deuicti, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum ineruditum: vnanimes frustrabant eius precem, dicentes: Si tuus Christus de tormẽto mortis eum eripuerit, sit tuus, eiusq. æuo perenni seruus. Ad hæc sanctus Pontifex: Non hominum, inquit, in hoc facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, aspicientibus Christianorũ simulque Gentilium turmis, per duarum fere spatium horarum. Extemploq. sacerdos Domini pro salute & vita non solum illius, qui in tormento erat mortis constitutus, verum etiam pro obcæcato populo, qui Satanæ vinculis irretitus erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus inuisibilis, immortalis & æterne, exorabilis tuis esto supplicibus; & sicut quondam Danielem liberasti de lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus eripe illius sæui leonis, qui circumiens quæ-
D rit quem deuoret; vt de illius duplici saluatione populus hic incredulus, deposita sorde idololatriæ, ad veritatis conuertatur agnitionem, & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in sæcula.

Hac completa oratione, illico disrupta sunt vincula, quibus feminiui pueri guttur illigatum fuerat: sicq. illæsus in terram ruit. Videbatur autem illi (vt post ipse narrabat) quasi sopore graui teneretur oppressus, sanctiq. Pontificis zona pectore circumligatus, subleuaretur omnis eius corporis status. Apprehensaq. eius manu, Pontifex sanctus ait: In nomine Domini Iesu Christi exurge concite sanus. Quo dicto, illico incolumis surrexit, nullum illatæ sibi pœnæ sentiens dolorem: atque ex hoc facto plurima Frisonum multitudo conuersa est ad Dominum: credebantq. & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Prædictus autem Ouo, lauacri salutaris vnda perfusus, atque a præfato Pontifice Fontanellam perductus, litterisq. sacris eruditus, postea diaconus consecratus, deinde sequenti tempore a venerando Pontifice Reginaldo vrbis Rothomagensis presbyter ordinatur. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scripsit monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipsi loco felici mune-
E re conferebant. Ibiq. magno confectus senio, sub Ostrulphi Abbatis tempore vitam Deo digna conuersatione terminauit, magistri & domini sui Vulsianni sacerdotis eximij imitando vestigia.] hæc Ionas, qui in præfatione eius lucubrationis, ab eodem Ouo, quę scribit, se etiam accepisse testatur: qui & subiicit de alijs miseris æque sorte delectis, & dæmonum sacrificio condemnatis, a sancto Pontifice pariter virtute signorum ereptis, & redditis Christianis. tu ea leges apud eumdem (si libet) auctorem.

V. *Frisonum plurimorum conuersio.*

VI. His & alijs admirandis, Apostolisq. dignis miraculis adeo veritas Christianæ religionis innotuit, vt libere prædicandi, & qui vellent esse, Christianos fieri licentiam Dux ille Radbodus impenderit: adeo vt & filius eius id petens fuerit a sancto Pontifice consecutus: ipse vero Dux quomodo cum ad limen fuerit, ac pene ingressus Ecclesiam daturus Christo nomen resilijt, misereq. diẽ clausit extremum, suo loco dicturi sumus.

I. *Sergij Papæ obitus.*

SEquitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus primus, Indictione decimaquarta: quo (vt Ro-
manum habet Martyrologium) quinto Idus Septembris inchoata iam eodem menſe Indictio
ne decimaquinta, ſanctus Sergius Papa moritur, cum ſediſſet annos tredecim menſes octo, & dies
quatuordecim. hæc ex Anaſtaſio & Romano Martyrologio. De cuius rebus geſtis, præter illa quę
dicta ſunt, his adijciamus ea, quæ cum ad eumdem Sergium ſpectent, tamen quod nulla temporis
nota ſignata reperiantur, certo eiuſdem Pontificis anno minime conſignare licuit: quamobrem hic
in fine vitæ eius, ex more, ponamus. Extat eiuſdem Pontificis epiſtola ad Ceolfridum ſeu Celfridũ
Abbatem in Anglia eius monaſterij, in quo a teneris annis Beda coaluerat, creueratq. in virum per
fectum ſanctitate & doctrina inſignem: qua idem Pontifex ipſum Bedam ad ſe mitti poſtulat. epi- B
ſtola autem ipſa ſic ſe habet:

II. *Sergij Papæ epiſtola ad Ceolfridum.*

Sergius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Ceolfrido religioſo Abbati ſalutem.

Quibus verbis ac modis clementiam Dei noſtri atque inenarrabilem prouidẽtiam poſſumus
affari, vt dignas gratiarum actiones pro immenſis circa nos eius beneficijs perſoluere qui in tene-
bris & vmbra mortis poſitos ad lumen ſcientiæ perducit. *& infra:* Benedictionis interea gratiam,
quam nobis per præſentem portitorem tua miſit deuota religio, libẽti & hilari animo, ſicut ab ea
directa eſt, nos ſuſcepiſſe, cognoſce. Opportunis ergo ac diuinis amplectendæ ſolicitudinis tuæ pe
titionibus arctiſſima deuotione fauẽtes, hortamur Deo dilectã religioſitatis tuæ bonitatẽ, vt quia
exortis quibuſdã Eccleſiaſticarum cãrum capitulis non ſine examinatione longius innoteſcendis,
opus nobis ſunt ad cõferendum arte litteraturæ imbuti: ſicut decet deuotum auxiliatorem ſanctæ
matris vniuerſalis Eccleſiæ obedientem deuotionem huic noſtræ exhortationi non deſiſtas accom
modare: ſed abſque aliqua immoratione religioſum Dei famulum Bedam venerabilis monaſte-
rij tui presbyterum ad limina Apoſtolorum principum dominorum meorum Petri & Pauli, amo C
rum tuorum ac protectorum, ad noſtræ mediocritatis conſpectum non moreris dirigere: quem, fa
uente Domino ſanctis tuis precibus, non diffidas proſpere ad te redire, peracta præmiſſorum capi
tulorum cum auxilio Dei deſiderata ſolemnitate. Erit enim (vt confidimus) etiam cunctis tibi cre
ditis profuturum, quicquid Eccleſię generali claruerit per eius præſtantiam impertitum.] hucuſq.
ex epiſtola Sergij auctor, qui poſt Bedam proſecutus eſt res geſtas Anglorum.

III. *Bedæ commẽdatur modeſtia.*

In quoquidem habes quod commendes ipſius Bedæ modeſtiam, qui cum ſæpe eiuſdem Ser-
gij Papæ meminerit, numquam ſe ab eo vocatum litteris tradit, ſilentio preſſa relinquens, q̃ ad lau
dem ſuam ſpectare poſſe videreutur. Miſſus ne fuerit Romam Beda, vt Sergius Papa petijt, & hoc
ignoratur: ſed potius non iuiſſe putamus: nam ea quæ ad hiſtoriam Anglicanam texendam ipſi o-
pus erant ex Eccleſiæ Romanæ archiuis petere, non a ſe inde allata, ſed opera Nothelmi, qui ſub
Gregorio Papa Secundo Romam venit, ſe accepiſſe teſtatur in epiſtola nuncupatoria ad Ceolul-
phum Regem, poſita in fronte eiuſdem a ſe conſcriptæ hiſtoriæ.

IV. a Albin. Flac. de diuin. offic. *Litanię in Feſta die Purificationis.*

Pertinet ad res geſtas eiuſdem Sergij Papæ, quod Albinus Flaccus habet his verbis, cum agit
de Purificatione S. Mariæ [a]: De hac feſtiuitate & feſtiuitatibus ſanctæ Mariæ in geſtis Pontifi-
calibus legitur, quod Sergius Papa præceperit litanias fieri in die Præſentationis Domini in tem-
plo: ita enim ſcriptum eſt: Vt in die Annunciationis Domini, Dormitionis, ac Natiuitatis ſanctæ D
Dei genitricis Mariæ, & S. Simeonis, quæ ὑπαντὴ dicitur Græce, cum litaniis exeant a S. Hadriano,
& ad ſanctam Mariam populus occurrat, &c.]

V. *Monimenta plurima Papę Sergij.*

Rurſum vero quod ad eiuſdẽ Sergij res geſtas attinet, ex Anaſtaſio iſta depromimus: Hic bea-
tiſſimus vir in ſacrario beati Petri Apoſtoli capſam argenteam in angulo obſcuriſſimo iacentẽ, &
ex nigredine tranſactę annoſitatis nec ſi argentea eſſet apparentem, Deo ei reuelante, reperit. Ora
tione itaque facta, ſigillum expreſſum abſtulit, locellum aperuit: in quo interius plumacium ex ho
loſerico ſuperpoſitum (quod ſtauracis dicitur) inuenit; eoq. ablato, inferius Crucem diuerſis ac
pretioſis lapidibus perornatam inſpexit: de qua tractis quatuor petalis, in quibus gemmæ clauſæ
erant miræ magnitudinis & ineffabilis pulchritudinis, portionem ſalutiferi ligni Dñicæ Crucis
inuenit: quæ ẽt ex illo die pro ſalute humani generis ab omni populo Chriſtiano Die exaltationis
ſanctæ Crucis in baſilica Saluatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, oſculatur & adoratur.] hæc de
inuentione Crucis Anaſtaſius, qui mox ſubdit; Hic fecit imaginem beati Petri Apoſtoli, quæ eſt
in parte mulierum.] ceſſerat porticus dextera vſui mulierum, cum ſeorſum a viris illæ olim orare E
conſueuere, vt & alias ſuperius nos dixiſſe meminimus. Pergit vero idem auctor;

VI.

Hic fecit thymiamaterium aureum maius cum columna & cooperculo, quod ſuſpendit ante
imagines tres aureas beati Petri Apoſtoli, in quo incenſum & odor ſuauitatis feſtis diebus, dum
Miſſarum ſolemnia celebrantur, omnipotenti Deo opulentius mittitur. Hic poſuit in apſidem baſi
licæ ſupraſcriptæ ſuper ſedem apullaream * argenteam penſantem libras centum viginti. Hic fe-
cit in baſilica ſupraſcripta pharos argenteos ſex penſantes ſingulos libras triginta, quæ ſunt ſuper
trabes ad ingreſſum Confeſſionis. Hic fecit in circuitu altaris baſilicæ ſupraſcriptæ tetrauila octo,
quatuor ex albis, & quatuor ex coccino. Hic tectum, & cubicula quæ circumquaque eiuſdem baſi-
licæ ſunt, quæ per longa tempora ſtillicidijs & ruderibus fuerant dirupta, ſtudioſius innouauit &
reparauit. Hic muſiuũ, quod ex parte in fronte atrij eiuſdem baſilicæ fuerat dirutum, innouauit: ſi-
militer & ſpecula eiuſdẽ eccleſiæ, q̃ ſuper ſedem ac regios arcus maiores ſunt, renouauit. Hic cor-
bus B. Leonis probatiſſimi patris atq. Põtificis, quod in abdito inferioris ſecretarij p̃dictæ baſilicæ

A positum fuerat, facta diligentius tumba in denominata basilica, publico loco (vt sibi fuerat reuelatum) reposuit, ac locum ipsum ornauit. Hic fecit pateuam auream maiorem habentem gemmas ex albis & in medio ex hyacintho & smaragdo Crucem pensantem libras viginti.] hæc de his quæ spectant ad S. Petri basilicā. pergit modo dicere de ijs quæ pertinēt ab basilicā S. Pauli his verbis:

Hic tectum & cubicula vniuersa in circuitu basilicæ beati Pauli Apostoli, quæ longa per tempora vetustate confecta fuerant, studiosius innouauit ac reparauit; similiter & trabes fecit de Calabria adduci, & quas in eadem basilica vetustissimas inuenit, renouauit. Hic imaginem Apostolorum vetustissimam, quę erat super fores eiusdem basilicę, mutauit. Hic fecit ambonem & ciboriū in basilica sanctorum Cosmæ & Damiani, vbi & multa dona obtulit: Trullum vero eiusdem ecclesiæ fusis chartis plumbeis cooperuit atque muniuit. Hic ciborium basilicæ sanctæ Susannæ, quod ante ligneum fuerat, ex marmore fecit, diuersaq. cymilia, *hoc est, vtensilia*, aurea & argētea, vel immobilia loca illi condonauit. Hic basilicam sanctæ Euphemiæ, quæ per multa tempora fuerat detecta, cooperuit ac renouauit. Hic basilicam sanctæ Aureæ in Ostijs *Tiberinis*, quæ similiter fuerat detecta, vel dirupta, cooperuit, suoq. studio renouauit. Hic oratorium sancti Andreæ Apostoli, quod VII.
B est positum in Lauicana, a solo refecit.

Hic statuit, vt tempore confractionis Dominici corporis, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis, a clero & populo decantaretur. Constituit etiam, vt diebus Annunciationis, Domini Natiuitatis, & dormitionis sanctæ Dei genitricis semperq. virginis Mariæ, ac sancti Simeonis, quam Hypapantem Græci appellant, litania exeat a sancto Hadriano, & ad sanctam Mariam occurrat populus. Hic fecit in basilica sancti Laurentij martyris, quæ appellatur Titulus Lucinæ, arcus argenteos quatuor.] & inferius: Hic fecit coopertoria & vasa aurea & argentea plura per diuersas ecclesias ad vsum & ornatū ecclesiarum Christi. Hic ordinauit Damianum Archiepiscopū sanctæ Ecclesiæ Rauennatis, atque Clemeotem Frisonum. Hic ordinauit Berectualdum Dorouernensem Britanniæ Archiepiscopum *S. Theodori successorem*. Hic ordinauit per diuersas prouincias Episcopos nonagintaseptem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Martium, ordinauitque presbyteros decem & octo, diaconos quatuor. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Septembris, Indictione decimaquinta, Tiberio Augusto. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies viginti.] hucusque Anastasius. VIII.

C Præter hæc autem in antiquis monumentis diaconiæ sanctæ Mariæ in Via lata me legisse memini, ab eodem Pontifice eam ecclesiam fuisse dedicatam, locum sane insignem, quem tradunt fuisse olim hospitium Apostoli Pauli & aliorum sanctorum. Porro Sergij memoriam posteris annis singulis rediuiuam, celebrans eius natalem dicta die noua Septembris, sancta Ecclesia Catholica in Ecclesiasticis tabulis religiose conseruat. IX.

Eius vero sepulchri epitaphium Manlius ex veteribus monumentis Vaticanæ basilicæ exscripsit, quod sic se habet: X.

Limina quisquis adis Petri metuenda beati
Cerne pij Sergij, excubiasq. Petri.
Culmen Apostolicæ Sedis, is iure paterno
Electus tenuit, vt Theodorus obijt.
Pellitur Vrbe Pater, peruadit sacra Ioannes.
Romuleosq. greges dißipat ipse lupus.
Exul erat patria septem voluentibus annis:
D *Post populi multis Vrbe redijt precibus*
Suscipitur Papa, sacratur, Sede recepta
Gaudet, amat pastor agmina cuncta simul.
Hic inuasores Sanctorum falce subegit
Romanæ Ecclesiæ, iudicijsq. patrum.] hactenus ibi. Ex quibus plane intelligi potest multa de Sergio desiderari, quæ ex eius dumtaxat epitaphio, vt audisti, licet subobscure, innotescunt. multaq. passum, ab Vrbeq. pulsum per Ioannem Sedis Apostolicæ inuasorem, septennijq. fatigatum exilio. Habes ex his præterea, in eo schismate Theodori & Paschalis, cognitum Papā fuisse Theodorum, nec nisi eo mortuo sedisse Sergium, vt idem indicat epitaphium.

Hæc inquam omnia reliquos scriptores penitus præterierūt, nec nisi per ipsum eius epitaphiū cognita:

Antequam autem ad Sergij successorem veniamus, non omittamus (quod habet Theodoricus Abbas [a]) obitum sanctissimi viri Trudonis contigisse sedente Romæ Sergio Papa. Porro eius Acta, & post obitum ingentia patrata miracula, ab eodem auctore fideliter scripta leges. Quod vero XI. [a] Theodoricus Abb. lib. 1. c. 7. in fine apud Sur. die 23. Nouembr.
E Hasbanijs concionatus est Euangelium Christi, Hasbaniorum meruit Apostolus appellari: cuius dies natalis tabulis sacris adscriptus repetitur annis singulis in Ecclesia memoria consueta die vigesimatertia mensis Nouembris. Hactenus de rebus & temporibus Sergij.

Cum ergo vacasset sedes eiusdem Sergij mensem vnum, & dies (vt dictum est) viginti, hoc eodē anno die vigesimanona Octobris creatur Ioannes eius nominis sextus: fuit iste natione Græcus. XII. *Ioannes VI. Papa.*
Quo ipso anno (vt Anastasius auctor est) Tiberius Imperator, vbi accepit post Sergium defunctum subrogatum esse in Apostolicam sedem Ioannem Pontificem, misit Theophylactum cubiculariū Patricium & Exarchum Romam, aliquid moliturum aduersus Romanum Pontificem: quænam vero causæ nouæ intercesserint, ignoramus. Sed quid tunc actum? veluti a Deo miraculum accidit (sicut in prædecessore ipsius Sergio factū fuit) vt vniuersa Italiæ militiæ ad tuendum Pontificem Romam vna conuenerit. Quomodo aūt id acciderit, audi ipsum Bibliothecarium: Huius, inquit, aduentum cognoscens militia totius Italiæ, tumultuose conuenit ad hanc Romanam ciuitatem, volens præfatum Exarchum tribulari; pro cuius Pontifex, ne affligeretur, persona, sese medium dedit, *Exarchus missus in Ioannem Pont. reprimitur a milit b.*

dedit, portas ciuitatis clausit: sacerdotes apud Fossatum, *id est castrum militum*, in quo in vnum cō A uenerant, misit; & monitis salutaribus tumultuosam eorum seditionem sedauit. Dum vero infames quędam personæ capitulare aduersus quosdam Romanæ vrbis habitatores fecissent, & prænominato Exarcho, vt proprijs substantijs denudarentur, tribuissent: hi iusta sui operis pœna mulctati sunt.] hucusque Anastasius.

XIII. *Cur res Imp. in Italia imminuta.* a 1. Reg. 3.

Ex his omnibus plane conspicitur, consilio Dei factum, vt cum insurgerent in Romanos Pontifices Imperatores, Italiæ milites in eos rebellarent, malentes pro salute Pontificum in discrimen adduci, quam Græcorum manibus ipsos relinquere indefensos. Ex hoc tempore Exarchorum vires admodum tenues reddi cœpere; contra uero Romanis Pontificibus, pro quibus milites starent, auctæ sunt: & (quod in libris Regum [a] est) tunc accidit, vt post longam concertationem decresceret in dies domus Saul, cum Dauid magis proficeret: adeo vt post hæc supplices, non insultātes in Italiam mittere Imperatores solerent Exarchos. Porro his fauoribus militumq. præsidijs nequaquam sese Pontifices extulere, arripientes (quod facile factu erat) tyrannidem, sed semper (vt vidisti tum in Sergio, tum in Ioanne) pro Exarchis ipsis apud milites intercessere. Verum quas pęnas dederit Imperator, cum in Romanum Pontificem impie ista tentauit, dicemus anno sequenti. B

XIV. *Cur sit collapsum Hispaniarum regnum.*

Hoc eodem anno defuncto Hispaniarum Rege Egica, siue Egicane, filius eius Vuitiza, qui cū patre annos quinque hactenus regnauit, solus regni habenas moderādas suscepit: qui penitus hostis iustitiæ, seruus factus peccati, omnibus scatens vitiis, maxime vero impietate, se ipsum vna cū suis præcipitem dedit, ianuamq. late pandidit, qua post eius obitum Sarraceni infesto numerosoq. agmine, torrentis instar, influxerunt in Hispanias. Veluti enim ingētis erectæ molis ædificium, quodlibet se habet regnum: cuius cum aperiri murorum compages videris, & proxime ruiturum intelligis; eius vtique defecisse fundamentum, basesq. cessisse, locumq. patenti ruinæ dedisse, prudenter affirmes. Id quidem in regnis sæpius accidisse, innumeris exemplis ex iis quæ singulis sunt enarrata sæculis, est superius demonstratum: nimirum vbi ab vnione Catholica, ab ipsa petra fidei, Apostolica inquam Ecclesiæ communione, primarijsq. Antistitis obedientia populi desciuere, eosdem barbaris esse datos gentibus puniendos. Accidit hoc quidē (proh dolor!) florentissimo Hispaniarum regno, cum impius nefandusq. Vuitiza eo vsque est prolapsus erroris, vt non veritus

Vuitiza Reg. Apostasia ab Eccl. Romana.

sit publico edicto cauere, apposita vltimi pœna supplicij, ne quis obediret Romano Pontifici. Sed quod nec adeo delirantem furiosum Regem cohibere conati sint ex more surgentes ex aduerso C Hispaniarum Episcopi, simul congregato Concilio, neque priuatim eum, instar Ioannis redarguētis Herodem, obiurgarint: factum est, vt defecerit regnum, ac ipsi ducti simul fuerint in captiuitatem Episcopi, ecclesiæ dirutæ, monastęria desolata, atque omnia denique pessumdata, passique id multis sęculis fuerint. Aperuimus tantorum causam malorum: iam vero ex ijs qui antiquius res Hispaniæ sunt prosecuti, præcipue vero ex Luca Tudensi, eiusdem impij Regis, siue potius diximus monstri, deformitates spectandas cunctis in medium afferamus: sunt hæc eius verba, ne quid putes a nobis amplificatione exaggeratum:

XV. *Flagitia Vuitizæ Regis.* * consuluit

Iste quidem, inquit, probrosus & flagitiosus fuit, & multa nefanda & horribilia flagitia per Hispanias seminauit: & ad voluptates carnis soluto impudicitiæ freno, se fornicationibus multis dedidit*, & gentem Gothorum ad lasciuiam, luxuriam & superbiam inclinauit. Nec tantum postposita omni religione diuina, spretisq. animarum medicamentis, cupiditas, aliena ars inuadendi, rapiendi, & luxuriandi exercitum Gothorum inuasit; sed & Episcopi & Ecclesiæ ministri aspernabantur Ecclesiarum officia, despicabantur Ecclesiastica sacramenta. Despiciuntur sancti patris Isidori instituta, despiciuntur Concilia, sacri canones dissoluuntur; & quicquid honestatis est, extirpatur. Et ne aduersus eum insurgeret sancta Ecclesia, Episcopis, presbyteris, diaconis, & ceteris D Ecclesiæ Christi ministris carnales vxores habere præcepit, & ne obedirent Romano Pontifici, sub mortis interminatione prohibuit. Istud quidem pereundi causa Hispaniæ fuit: sicut scriptū est [b]: Abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum.

b Matth. 24.

XVI. *Legum omniū subuersio.* c Prouer. 18.

Habuit præterea nefandus Vuitiza simul plures vxores & concubinas, atque Ducibus suis vt similiter agerent imperauit. Tota Gothorum vnitas in conuiuijs, libidinibus, & vitijs versa, Dominum ad iracundiam prouocauit: ita vt in illis impleretur, quod dicitur: Impius [c] cum venerit in profundum malorum, contemnit. Et quia Reges & sacerdotes Dominum dereliquerunt, cūcta agmina Hispaniarum derelicta a Domino perierunt. Itaque Vuitiza datus in reprobum est sensū, & muros cunctarum vrbium sui regni subuertit, ne possent sibi resistere ciues, cum eos ob sua scelera facilius irritaret*: muri tamen Toletanæ vrbis & Legionensis & Asturicensis integri remanserunt propter earum reuerentiam ciuitatum. Succensus etiam malitiæ zelo Theofridum* Cordubensem Ducem dolo cepit, priuatumq. vtroque frontis lumine, miserabiliter palpitare fecit.

* incitaret
* Theodefridū

XVII. *Tyrannica facta Vuitizæ.*

Fuit etiam Theofridus ex Gothorū regali stirpe progenitus, scilicet filius Cindasuuinthi Regis, quem pater in ætate reliquerat puerili; cumq. ad ætatem venisset virilem, videns eum Vuitiza elegantem, & recogitans ne cum Gothis insurgeret contra ipsum, expulit eum e regno; & veniēs E Cordubam, sortitus est vxorem ex regali genere, nomine Rocilonem, & ex ea natus est ei filius nomine Rodericus, qui cum ad ætatem perfectam peruenit, vir bellator extitit, & Cordubæ palatium fortissimum fecit. Ne igitur Theofridus Vuitizæ posset resistere, eum (vt dictum est) orbauit oculis. Occidit & Fauilam Ducem Cantabriæ eius germanum, vt eius potiretur vxore. Præterea Pelagium filium supradicti Ducis Fauilæ Vuitiza capere voluit, & similiter ipsum occidere: sed Pelagius fugit, quia voluit Deus Hispaniæ subuenire per ipsum. Exulato etiam Iuliano Toletano Episcopo, erexit filium suum Oppam, vt esset Archiepiscopus Hispalensis similiter & Toletanus contra sacrorum canonum instituta.] At quod ad Iulianum spectat, Rodericus & alij recentiores non Iulianum, qui tertius eius nominis esset dicendus Toletanus Episcopus, sed Gundericum sub Vuitiza ponunt: sed antiquiorum potior fides. Pergit vero Tudensis: Addidit etiā Vuitiza iniq

tatem

A tatem super iniquitatem, vt Iudæos ad Hispaniam euocaret; atq. fractis Ecclesiæ priuilegiis, Iudæis immunitatum priuilegia dedit.] hucusque Tudensis.

Hæc autem omnia totius decennij sui regni tempore sunt ab eodem Vuitiza nefarie perpetrata, qui ipsius exordio, vt specimen optimi Principis præseferret, tum pium parētem, tum reliquos prædecessores optimos Principes imitatus, ad optimum regimen instituendū, ex omnibus Hispaniarum Episcopis Concilium generale collegit, quod habitum est in suburbijs Toleti in ecclesia sancti Petri: quod quidem cut nequaquam, vt cetera, posteris scriptis traditum reperiatur, ea fere omnium sententia est, quod cum in eo complura sancita fuerint piæ institutioni & Ecclesiasticæ disciplinæ contraria, placuerit æterno sepeliri silentio. Verum si (quod omnes tradunt) initia Vuitizæ fuere optima, præbentis se ipsum dignum successorem parentis, immo & patre in eo clementiorem, quod ab ipso mulctatos exilio atq. bonis priuatos restituit; vtiq. in eo Concilio nonnisi pia sanctaque oportuit fuisse statuta, præsertim si habitum est sub Gunderico (sicut volunt) Episcopo Toletano, qui (teste Roderico) insignis fuit vir probitatis. Quamobrem in eam potius sententiam pedibus imus, vt quæ fuerunt bene in Concilio gesta, postea eodem ipso Rege, a quo cuncta oportuit fuisse probata, in tyrannum erumpente, & aduersus omnem sancitam legibus disciplinam vitam probrosam instituente, suisq. eadem flagitia communicante, ab eodem, quæ tunc erant pie sancteque sancita, penitus fuerint abrogata, ipsaque Concilij Acta conscissa. XVIII. *De Cōcilio Tolet. xviij.* B

Sed causam apostasię tam insolentis & monstruosæ defectionis ab Ecclesia Romana cum nemo (quod nouerimus) vel antiquorum vel recentiorum historicorum enarret; nos quænam ipsa fuerit, ex certis antiquitatis monumentis, fidelibusq. testificationibus in medium adducemus. Extat in Vaticana bibliotheca liber epistolarum Gregorij eius nominis Septimi Romani Pontificis, antiquitus scriptus eiusdem Pontificis tempore, idemq. haud pridem cusus, in quo epistola eiusdem hac inscriptione notata legitur:. XIX. *De causa defectionis ab Ecclesia Romana.*

Gregorius in Romanum Pontificem electus omnibus Principibus in terram Hispaniæ proficisci volentibus perpetuam salutem in Domino Iesu Christo.] Data vero eadem habetur epistola pridie Kal. Maii, Indictione vndecima, anno Domini millesimo septuagesimotertio, post electionē ipsius die sexto, antequam Pontifex consecraretur. qua quidem significat, Hispaniarum regnum, antequam inuaderetur a Sarracenis, fuisse Romanæ Ecclesiæ traditum a possidentibus ipsum Gothorum Regibus maxime pijs; non ita quidem, vt illo ipsi caruisse voluerint, sed vt illud, aliquo annuo persoluto tributo, Ecclesię Romanæ nomine possiderent. Horum vero indignissimus successor impius Vuitiza, eiusmodi donationem irritam penitus reddere conatus, illud de nō parendo Romano Pontifici visus est sanxisse decretum. Hæc autem licet a nemine Hispaniarum rerum historiam prosequente memoriæ prodita sciam, ex litteris tamen ipsius Gregorij Septimi affirmare necesse videtur: quæ vt facilius assequatis, ipsas iam cum alijs cusas hic tibi reddendas curauimus: sic enim se habent [a] post ipsarum titulum superius recitatum: XX. C

a Greg. VII. li. 1. epi. 7. Extant to. 3. epi. Rom. Pōt. & in Vatic. m. s.

Non latere vos credimus, regnum Hispaniæ ab antiquo proprij iuris sancti Petri fuisse, & adhuc (licet diu a Paganis sit occupatum) lege tamen iustitiæ non euacuata, nulli mortalium, sed soli Apostolicæ sedi ex æquo pertinere. Qd enim auctore Deo semel in proprietates Ecclesiarum iuste peruenerit, manente * eo ab vsu quidem, sed ab earum iure, occasione transeuntis temporis, sine legitima concessione diuelli non poterit. Itaque Comes Euulus de Roccio, cuius famam apud vos haud obscuram esse putamus, terram illam ad honorem sancti Petri ingredi, & a Paganorum manibus eripere cupiens, hanc concessionem ab Apostolica sede obtinuit, vt partem illam, vnde Paganos suo studio & adiuncto sibi aliorum auxilio, expellere posset, sub conditione inter nos factæ pactionis, ex parte sancti Petri possideret. XXI. *Gregorij Papæ septimi epistola.* * — D

Qua in re & labore quicumq. vestrum sibi adhærere voluerit, omni charitatis affectu commonitus, erga honorem sancti Petri talem animum gerat, vt ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia securus accipiat. Si autem aliqui ex vobis seorsum ab illo propriis copijs eamdem terram aliqua in parte intrare parauerint: decet vt militiæ causam ex animi deuotione quam iustissimam sibi proponant, iam nunc omni voto concipientes, & ex corde statuentes, ne capta terra, easdem quas illi qui nunc Deum ignorantes eam occupant, iniurias sancto Petro faciant. Hoc enim neminem vestrum ignorare volumus; quoniam nisi æqua pactione persoluendi iuris sancti Petri in regnum illud animaduertere statueritis, potius vobis Apostolica auctoritate, ne illuc tendatis, interdicendo, cōtra feremur, quam sancta & vniuersalis mater Ecclesia, idem a filijs suis quod ab hostibus patiendo, non iam proprietatis suæ, sed filiorum detrimento saucietur. Quā obrem hunc dilectum filium Hugonem & Cardinalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyterum in partes illas misimus, in cuius ore nostra ad vos consilia & decreta plenius apertiusq. differenda ac vice nostra disponenda posuimus. Data Romę secundo Kalendas Maii, Indictione vndecima.] hęc Gregorius (vt dictum est) sui Pontificatus exordio. XXII. E

Rursum vero post annos quatuor, nempe Indictione decimaquinta, ad Reges & Principes in Hispanijs regnantes scribens, de ijsdem meminit: re enim bene gesta, & vindicata magna ex parte Hispania a Sarracenis, iura Petri sedis exigit ab ijsdem Principibus. Porro dicta epistola notatur eiusmodi titulo [b]: XXIII.

b Greg. VII. lib. 4. epist. vlt. to. 3. ep. Rom. Pontif.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Regibus, Comitibus, ceterisq. Principibus Hispaniæ salutem & Apostolicam benedictionem. Non ignorare credimus.] & post multa salutaria monita impertita, hæc de regimine populorum ipsis subiectorum: Arma vestra, opes, potentiam non ad sæcularem pompam tantum, sed ad honorem & seruitium æterni Regis vertite: commissa vobis regni gubernacula ita gerite, sic administrate, vt vestræ virtutis & rectitudinis studium omnipotēti Deo gratum iustitiæ possit esse sacrificium: quatenus & vos in ipso sperare possitis, qui dat salutem Regibus, & potens est eripere de manu mortis, vt superinduat vos eminētiori claritate & gau- *Eiusdem Gregorij alia epistola.*

dijs

dijs vitę perennis,& de caducis honoribus,quos nunc habet is,transferat vos in regnũ gloriæ suę æternæ,vbi nec beatitudo finem,nec gloria corruptionem,nec dignitas habet comparationem.

XXIV. Præterea notum vobis fieri volumus,quod nobis quidem tacere non est liberum,vobis autem non solum ad futuram,sed etiam ad præsentem gloriam valde necessarium,videlicet, regnum Hispaniæ ex antiquis constitutionibus beato Petro & sanctæ Romanæ Ecclesiæ in ius & proprietatẽ esse traditum.Quod nimirum hactenus & præteritorum temporum incommoda,& aliqua antecessorum nostrorum occultauit negligentia.Nam postquam regnum illud a Sarracenis & Paganis peruasum est,& seruitium quod beato Petro inde solebat fieri,propter infidelitatem eorum & tyrannidem detentum,ab vsu nostrorum tot annis interceptum est,pariter etiam rerum & proprietatis memoria dilabi cœpit.Verum quia diuina clementia concessa vobis in hostes illos semperq. concedẽda victoria terras in manus vestras tradidit,vlterius vos causam hanc ignorare nolumus: ne quod supernus arbiter & legum ac iustitiæ conditor de recuperanda & restituẽda iustitia & honore sancti Petri,eiusq.sanctæ & Apostolicæ sedis,vestræ gloriæ ad benemerẽdum contulit,aut nobis ex taciturnitate in negligentiæ culpam,aut vobis ex ignorantia(quod absit) ad detrimentum propositæ & diuinitus oblatæ retributionis obueniat. B

XXV. Confidimus enim in misericordia Dei,qui virtutem vobis dedit & victoriam, vt hanc etiã voluntatem vobis tribuat,qua cognita veritate,potius statuta Christianorum Principum & exempla sequamini,quam eorum impietatem,qui Christianum nomen magis cupiunt persequi, quam venerari. Misimus autem ad vos confratrem nostrum Amatum venerabilem Ellorensem* Episcopum,cui & vicem nostram ad partes illas dedimus,adiungentes sibi hunc Abbatem sancti Pontij, virum venerabilem,fide & morum honestate probatum;vt quod nos de insinuatione huius causæ vestræ celsitudini succincte scripsimus,ipsi vobis(si necesse sit)latius apertiusq. manifestent,& quãtum ratio postulauerit,notitiam veritatis præsenti denunciatione & certa assertione demonstrẽt, &c.]plura enim alia addit ad hoc suadendum.Data vero habetur epistola Carpinetæ quarto Kalendas Iulij,Indictione decimaquinta.

* Elborensem

XXVI. Vidisti,lector,duabus epistolis diuersis temporibus ab eodem Pontifice datis (Pontifice inquam sanctitate celebri,ac tenacissimo veritatis)eadem de donatis Apostolicę sedi ante Sarracenorum incursus Hispanijs? Vidisti,vt in re seria & magni momenti, decretas ab eodem eadem ex causa duas a latere legationes? Quibus omnibus causam ipsam perspicias,cur Rex perfidus publico per vniuersas Hispanias promulgato decreto sanciuit,ne quis obediret Romano Pontifici. Cũ C ergo ista a Rege,qui Catholicus habebatur,intelligis promulgata,vtiq.non fidei,sed temporariæ vtilitatis causa id ab eo factum agnosce.Ex quibus perspicue intelligas, quam male consulãt regno Principes,qui Ecclesiæ iura penitus tollere vel minuere conãtur.Etenim vltor exurgens Deus [a] in virga ferrea tamquam vas figuli confringit eos,qui astiterunt aduersus Dominum & aduersus Christum eius,dicentes:Dirumpamus vincula eorum,& proiiciamus a nobis iugum ipsorũ.] vt merito ad omnes Principes illud quod in psalmo sequitur,sit inclamandum:Et nunc Reges intelligite,& erudimini,qui iudicatis terrã.]Paruisse quidem in omnibus Hispaniæ Reges ipsi Gregorio Romano Pontifici,plures litteræ eiusdem Pontificis tum ad Sancium tum ad Alphonsum tunc in Hispania regnantes satis ostendunt,cum de ipsorum erga Romanam Ecclesiam obedientia & obseruantia gratulatur:vt plane fuerit luce apertissima declaratum,sicut inobedientia Principum & defectione ab Apostolica sede iactura totius facta est regni,ita ipsum obedientia & cultu erga eamdem fuisse a barbaris vindicatum & stabilitum. Videant cæcutientes ministri Regũ, Præsides prouinciarum,quam male consulant Regum regnorumque saluti,dum nihil magis satagunt,quam iura Ecclesiastica impugnare,nescientes se aduersus Deum habere certamen,qui contra huiusmodi sacrilegia vindex exurgens(secundum illud propheticum [b])adducit consiliarios in stultum finem,& Iudices in stuporem;baltheum Regum dissoluit, & præcingit fune renes eorũ.] D

a Psal.2.

b Iob 12.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. IV. ANNVS	TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS.
702.	1.	6.

I. SEptingentesimus secundus sequitur annus decimaquinta Indictione,quo Tiberius Imperator, qui anno superiori miserat Theophylactum Exarchum ad deturbandum Ioannem Romanũ Pontificem,passus est ipse diuino iudicio dirum aduersarium,a quo postea pelleretur Imperio. Sicut enim perpessum vidisti Iustinianum obtruncationem narium & Imperij iacturam,cum in Sergium Papam violentus insurrexit;ita grauiori hunc pœna intelliges esse mulctatum, cum item in E Romanum Pontificem insurrexisset.Siquidem (vt habent Græcorum Annales [c]) hoc ipso anno Iustinianus,qui exul degebat(vt vidimus)in Chersona,magnis sumptis spiritibus,amissum inuadit Imperium,nomenq.reassumens Imperatoris,& Chacanum* Lazorum Regem adiens,sumpta ipsius sorore coniuge,eius ope ad reditum arma parat,tali incensus furore,vt cum maris tempestate esset in summo vitæ discrimine constitutus,dixissetq.ei vnus ex caris eius:Ecce morimur, domine:Voue Deo pro salute tua,vt si Deus Imperium tuum tibi reddiderit, in nullum tuorum vlciscaris inimicum:ille furore repletus respondens,dixerit:Si pepercero cuiquam eorum,in hoc loco me Deus demergat.]sicque Dei iudicio,qui in perfidos vltionem ita parabat, euadẽs, legationemque mittens ad Trebellium Bulgarorum Regem,vt eius auxilio posset restitui in Imperium,eo libenter annuente factum est,vt anno sequenti per Bulgaros Imperium recuperarit: quo modo autem id acciderit,suo loco dicturi sumus.

c Theophan.Cedren. Zonar. & al j.
* Gaianum
Iustinianus viribus externorum munitur ad Imperium recipiendum.

II. Perturbatur & in Occidẽte Romanum Imperium eodem ferme tempore: siquidem dum ista

geruntur

A geruntur in Oriente, Dux Beneuentanus Gisulphus Romanorum ditionem prædabundus incursat, multamque inde prædam colligens, domum reuertitur. Anastasius enim hæc de his habet in Ioãne Pontifice: Gisulphus Dux genris Longobardorum Beneuenti, cum in omni sua virtute in Campaniam veniret, incẽdia & deprædationes multas exercet: cumq. captiuos non paucos cepisset, & vsque ad locum qui Horrea dicitur, fossatum fecisset, *nempe castra posuisset*, nullusque existisset qui ei potuisset resistere: denominatus Pontifex, missis sacerdotibus cum Apostolicis donarus, vniuersos captiuos de eorum manibus redemit, & illum cum suo stolo, *hoc est, exercitu*, ad propria repedare fecit.] hæc Anastasius: eadem habet Paulus diaconus, cuius tamen deprauatus corrigendus est textus, qui sic habet [a]:

Gisulphi Ducis grassatio in Cãpania.

Ioannes Papa captiuos redemit.

a Paul diacon. li. 6. c. 27. nou. edit.

III. Hac deniq. ætate Gisulphus Beneuentanorum ductor Suram Romanorum ciuitatem, Hirpinos, atq. Arcon pari modo oppida cepit.] Tu vero restitue, pro Suram Soram, pro Hirpinos Arpinum, loco Arcon Arcanum. sunt hæc quidem loca parum inter se distantia, in quæ potissimũ grassatum Ducem Beneuentanum, alii quoq. tradunt historici, redemptosq. populos captiuos largitate Ioannis Romani Pontificis, optimi pastoris in omnibus specimen edentis.

B IV. Ad præsens tempus referri posse videtur (licet annus haud satis exploratus haberi possit) martyrium Heimerammi [*] Episcopi Ratisponensis sub Theodone Bauariæ Principe hoc tempore illis populis dominãte, qui & quintus huius nominis numeratur. Extant eius Acta [b] scripta a Cyrino Episcopo item Ratisponensi, qui eodem ferme tempore vixit. Causa autem ea martyrij intercessit, quæ & ipsum Redemptorem humani generis impulit Crucis subire supplicium, dum videlicet aliena innocẽs super se peccata suscepit libens volensq. quousq. liberaret a morte qui scelus admisit; licet postea suæ extiterit innocẽtiæ defensor. Etenim dum Theodonis Principis filia Ora virgo Sigibaldo cuidam commixta ex stupro concipiens, fœtu grauida cognita, in vitæ discrimẽ vna cum iuuene adduceretur, ipse vt eos a nece eriperet, sibi passus est crimen adscribi, cuius causa crudelissime a fratre eiusdem feminæ cæsus est. Sed audi eiusdem martyrii Acta:

* al. Emmerami

S. Heimerammi Episcopi martyrium.

b Extant apud Sur. die 22. Septẽbr. tom. 5.

V. Vt autem comperit Lantbertus Ducis Theodonis filius, adesse illic venerabilem Episcopum, desiliit ab equo. Erat enim in medio vestibulo petra posita, in quam (vt solent equum ascendentes, & ab eo descendentes) sese transferens, virgæ innixus, Episcopum ad se iubet adduci, adductumq. sæculari fastu elatus, ex oblatæ rei occasione ita compellat: Salue Episcope, affinis noster. At sanC ctus Episcopus Deum testem adhibens, ait se ex carnali cõmercio nullum nosse affinem. Sed Princeps eius verba contemnens, multis eum affecit iniuriis, multaq. conuicia in conspectu astantium illi in faciem dixit, crebertimeq. illi exprobrauit, quod tam bonorifice tam longo tempore in Ducis ditione habitus, tanta contumelia eum affecisset, & tanti viri summiq. principis filiam pessimo ad alios exemplo constuprasset.

Lantbertus in Heimerammũ insurgit.

VI. Contra autem sanctissimus vir Dei, hilari vultu, modestis & sedatis sermonibus excusabat sese, dicebatque: Romam me iturum promisi, vt supplex inuisam Petri Apostolorum principis limina, cuius Ecclesia Euangelica auctoritate fundata esse dignoscitur; cuius sub mundi thalamo censorem adesse, dubium non est, qui, Deo auctore, Petri successit in honorem Apostolicus vir, & sanctissimus tenet primatum in sacris constitutus ordinibus. Mitte ergo quem vis prudentem aliquẽ virum, vt mecum præsentetur in conspectu tanti Pontificis hac de re me accusaturus, vt illic canonicam excipiam sententiam, ne huius criminis reus existimer. Quod equidem charitate permotus tibi consulo, tametsi non ignoro te mihi non obtemperaturum, non quod timeam cruciatus tuos, sed quod doleat mihi tui condemnatio; enim certum sit, te animæ tuæ magnam perniciem & detriD mentum afferre. At contumax tyrannus, veritatis verbis colla supponere detrectans, mentis lumine orbatus, clausis oculis cordis, arreptum baculum, cui incumbebat, nihil reformidans, in tanti Pontificis pectus adegit, moxque suis præcepit, vt in eum manus injicerent. Id eius clerici conspicati, immenso correpti timore, in ædium latebras sese abdiderunt: vt in eos etiam quadraret illud, quod de Christo iam olim propheta prædixerat [c]: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Milites vero non pauci acriter in sanctum Episcopum manus injiciẽtes, vt furentis domini animum mitigarent, eius iussu spoliatum chlamyde & stola, in hospitis horreum, vbi condebantur frumenta, abduxesunt, ibique ad scalam funibus alligarunt.

Appellat Romana Ecclesię iudiciũ S. Episcopus.

c Zach. 13. Marth. 26.

VII. Tum ille attentissime Dominum orans: Domine Iesu Christe, inquit, qui manus ad crucem extendisti, & tuo me sanguine redemisti, tibi ingentes gratias ego, quod me ex tot regionibus ad hũc locum deducere dignatus es, & ab hoc crimine alienum, pro tui amore me vis sanguinem profundere. Eo sic orante, quinq. electi sunt, qui eius membra amputarent. E quibus duo tremefacti, pallida facie, ab imo pectore istæc verba proferebant: Domine Iesu Christe, de nostris manibus huius sanguinem non requiras: tu enim scis, non sponte, sed imperio coactos nos facere id, quod facturi suE mus. Audiens hoc vir sanctissimus, ait ad Dominum: Domine, da tu illis secundum corda illorũ. At reliqui tres carnifices pectoris sui impietatem apertis indicijs declarabant, ita dicentes: Quidni crudeliter eum attrectemus, qui impudenter libidinem suam in tanti principis filia expleuit, ita vt ille omnibus exemplum statuatur, ex eoq. discant omnes, si quis præter fas in feminam manus injciat, illi manus amputari debere? His dictis, digitos eius articulatim præciderũt. Deinde furentis principis vrgente imperio, oculos radicitus euulserunt, nares amputarunt & aures. In ijs vero cruciamentis sanctus Dei martyr instar fontis perspicui manans, non intermisit cursum suũ, hymnos & psalmos offerens Deo: factus est enim in tam immani agone ex superna virtute robustus, vt ne gemitus quidem vllus ab eo ad astantium aures perferretur, sed hilari vultu sinceraq. mente Deo (vt diximus) indesinenter preces funderet. Necdum vero tot pœnis exatiati carnifices, pedes vtrosq. cum palmis, quarum iam digitos absciderant, detruncarunt, atq. ipsa etiam verenda impudenter abstraxerunt.

Dirum martyrium S. Heimeramni.

VIII. Interim pergebat sanctus martyr, licet exili iam voce, in laudibus Dei & psalmis Dauidicis.

Cernentes

Cernentes vero carnifices eum pœnis afflictum & membris iam destitutum, ipsius linguæ ministe A
rio inuidentes, eam ferro in os iniecto præciderunt atq. ita corporis trunco relicto, abierunt. Remã
sit autem in certaminis campo, sanguine suo inuolutus, victor triumphalis exultans. Postquam au
tem hostes abiere, e suis latibulis ad venerabilem Christi martyrem clerici cum vicinis mulierib.
adunlarunt, a quibus vir sanctus pro sui refrigerio aquam petebat. Dixit autem ad eum Vitalis
presbyter & interpres eius, vir pius & religiosus, cuius antea meminimus: dixit vero non sine lacry
mis, quas ab eius oculis exprimebant tanti sui magistri cruciatus: Quid vis refocillari, cum sis mẽ
bris corporis destitutus? Meo quidem iudicio rectius tibi mortem optaris, quam tot affectus iniu
rijs vitam producere velis.

Vitalis negat potum sancto martyri.

IX. Cernens autem Dei martyr presbyteri sui animum secus affectum, quam expediret, collecto
spiritu, abscissa lingua verba, vt potuit, explicans, ita ait ad eum: Non tibi in mentem venit, sępe me
dixisse, neminem ad mortem festinare debere, sed potius optare vt differatur, vt possit pijs inter-
cessionibus faciem Domini preoccupare, vt detur spatium infirmis ad agendam pœnitentiam pro
pter ea quæ humana infirmitas perpetrauit? An vero pigritiæ tuæ molestum videtur, cruentum re-
frigerare pectus?]pergens vero, non tam imprecatus est ei malum, quam quod ob peccatum esset B
passurus, Deo vindice, ita prædixit: Quoties, inquit, potum ori tuo applicueris, mentis inops fias,
nec tamen cuiquam noceas, sed inobediẽtiæ exemplum de te præbeas. Dixit hoc vir sanctissimus,
& vt dixit, ita factum est.] hæc & alia, præsertim vero miracula quæ ad eius sacras reliquias opera-
tus est Deus, idem auctor pluribus narrat, qui & terribilem Dei vltionẽ in facinorosos illos delin-
quentes describit, & de ecclesia in eius memoriam condita meminit. Porro natalem eius, quo mar
tyrij corona redimitus triumphans ascendit in cælum decimo Kalendas Octobris in sacras mar-
tyrum relatum tabulas anniuersaria die Catholica Ecclesia pie sancteq. celebrat eiusmodi elogio
tanto viro digno: Ratisponæ in Bauariæ sancti Emmerami * Episcopi & martyris, qui vt alios li-
beraret, mortem sæuissimam Christi causa patienter subiit.] Illustrauit plane prouinciam illã tan
ti martyris fulgor, quo nesciuit impiæ hæresis densam caliginem, fide lucens sub Principibus Or-
thodoxis Catholicæ fidei vere cultoribus.

Quæ vltio secuta est Vitalem.

* Heimerammi

X. Verum quod ad tempus martyrii sancti Emmerami, in incertum (vt diximus) sine certo duce
cucurrimus: Cum enim non esset scriptus liber, nec certus auctor quem sequeremur, errare cõtigit:
quod non prius sensimus, quam cum accepimus epitaphium antiquitus scriptum, in quo expresse C
ponitur martyrium consummasse anno Christi sexcentesimo quinquagesimosecundo. accepimus
illud a viro doctissimo Marco Velsero Augustano, qui res Baioarias feliciori sicut & veriori stylo
in lucem prodet, apud quem de eodem Martyre plura leges.

IESV CHRISTI ANNVS 703. | IOANNIS PAP. VI. ANNVS 2. | TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 7.

I. ANnus sequitur septingentesimus tertius Indictione prima, quo pulso Tiberio Absimaro Im-
peratore, Iustinianus in Imperium restituitur per Trebellium Bulgarorum Regem, clancu
lo per aquæductum ingressus Constantinopolim. Cum Tiberius fuga sibi cõsuluit, necnon eius fra
ter Heraclius, & alij primores ciuitatis: sed eos Iustinianus vinctos in potestatem accipiens & no
biles omnes illos Senatores atq. Patricios in muro ciuitatis supplicio affecit; Absimarum vero, atq. D
Leontium, qui primus occuparat Imperium, vinctos per vrbem in pompa duxit, ludisq. circẽsibus
repræsentauit: cumq. ipse Iustinianus eorum ceruices calcans, vsq. ad solutionem primi brauij eos
sub pedibus haberet, vniuersus populus illud Dauidicum acclamauit [a]: Super aspidem & basili-
scum ambulasti, & conculcasti leonem & draconem. Inde eos in Cynegium missos, capite truncari
iussit. Innumerabilem quoq. multitudinem, tam ex ciuibus, quam ex foris positis militibus perdi-
dit, pluresq. in saccos missos in mare necari fecit: alios autem, cum ad prandium vel ad cœnam ac-
cubitarent, mox vt surgebant, ceruicum incisione perdebat, adeo vt vehementer omnes timor inua
serit. hæc ex Græcorum Annalibus, Theophane, & alijs.

Tiberius priuatur Imperio atque vita.

a Psal. 90.

II. Sed quid præterea? Iusto Dei iudicio factum est, vt ille Callinicus Patriarcha, qui pollens nu-
mero Episcoporum Orientalem fœdauit Ecclesiam, & in Romanam insurrexit, ab eodem Iusti-
niano Imperatore victus, oculis orbatus fuerit, & Romam in exilium missus: vt qui adeo superbe
in Romanum Pontificem caput extulerat, ab eodem vitæ stipem humiliatus acciperet. Habent
hæc omnia idem Theophanes atq. Græcorum Annales [b]. Hæc digne perpessus, qui primus ausus
est absq. consensu Romani Pontificis vniuersale congregare Concilium, centurias edere canonum, E
soluere Ecclesiasticam disciplinam, traditiones acceptas a maioribus proculcare. Ista quidem quo
magis considero, eo magis admirari non desino, quã iusta vindicta sit diuinitus factum, vt qui ad-
uersus Romanam Ecclesiam adeo ardenti animo pellexerat Iustinianum Augustum, & excitarat
eumdem aduersus Romanum Pontificem, ab eodem talia tantaq. passus sit, qualia nemo ante Con
stantinopolitanorum Antistitum a Christiano perpessus reperiatur Imperatore.

Callinicus Episc. Cõst. dignas pœnas accepit.

b Theophan. hoc an. & Cedren.

III. Sublato igitur e medio nouatore Callinico Patriarcha, in locum ipsius subrogandum Iustinia
nus curauit Cyrum quemdam in Amastride insula monachum, eo quod ipsi recuperationem Im-
perii prædixisset. His peractis, rebusq. penitus stabilitis, idem Imperator Trebellium Bulgarorum
Regem, per quem fuerat restitutus, muneribus digne donatum dimisit ad propria. Tunc & filium
suum Tiberium, Theodoramque coniugem Imperiali corona pariter insigniuit. At hæc cœpta hoc
anno, in sequentem propagata noscuntur. Sicque absque obice, deletis penitus aduersarijs, posse-
dit pacifice Imperium.

Cyrus II. Episcopus Constãtinop.

Iustinianus iterum imperat vna cum filio.

Eodem

A Eodem anno Cunipertus Rex Lōgobardorum, vbi annos duodecim regnasset solus post patris IV.
obitum, ex hac vita migrauit: de quo Paulus [a]: Hic, inquit, in Campo Coronatæ, vbi bellum con a Paul. diacon. li. 6. c. 18.
tra Alachin gessit, in honorem beati Georgij martiris monasterium construxit. Fuit autem vir ele
gans, & omni bonitate conspicuus, audaxq. bellator. Hic multis Longobardorum lacrymis iuxta
basilicam Domini Saluatoris, quam quondam auus eiusdem Aripertus construxerat, sepultus est;
regnumq. Longobardorum Luithberto filio adbuc puerilis ætatis reliquit, cui tutorem Asprādum
virum sapientem & illustrem contribuit.] hæc Paulus, qui subdit, infra octo mēses, superato Asprā
do, regnum delatum ad Ragenbertum Ducem Taurinorum, sed eodem anno ipso extincto, delatū
esse regnū Asprandi filio; quod contigit anno sequenti, quo & de ipso plura alia dicturi sumus. Qd
ad dictum monasterium pertinet, creditur quod est vetustissimum atq. nobile admodum, in subur
bijs Ferrariæ ciuitatis, quæ & sub eiusdem S. Gregorij protectione dicata permanet.
Eodem anno [b] defunctus est sanctus Benedictus Abbas in Anglia, miræ sanctitatis vir, cuius V.
diem natalem pridie Idus Ianuarij consecratum Ecclesia Catholica anniuersaria memoria celebrā b Sigeb. hoc an.
dum suscepit. Fuit hic Romanæ alumnus Ecclesiæ, ibique monachismū amplexus, ex Episcopo vo- *De Sācto Benedicto Abbate in Anglia.*
B catus est Benedictus: Extat Bedæ [c] homilia in eiusdem die natali dicta, in qua inter alia hæc histo
rice habet: Derelictis enim omnibus, secutus est Christum, quando spretis eis quæ in ministerio re
gali acquisierat, vel acquirere valebat, cum esset nobilis natu, ad beatorum Apostolorum limina c Beda hom. de sanct. tom. 7.
peregrinaturus aduolauit: vt quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & Ecclesiarum institutio
florebat, ibi potius perfectam viuendi formā sumeret, vt per summos Christi Apostolos totius Ec-
clesiæ caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est mona-
sterialibus imbutus institutis: ibidem totum vitæ tempus erat exacturus, si non Apostolica domi-
ni Papæ prohiberet auctoritas, qui eum propter ducendum in Britanniam sanctæ recordationis
Archiepiscopum Theodorum in patriam redire præcepit.]
Sed quomodo postquam extruxit monasterium sicuti Romæ viderat, Romam iterum eius VI.
disciplinæ causa redijt, atq. rursus in Angliam reuersus est, idem paulo inferius narrat, atq. hæc ait: *Iterum Romā Benedictus redijt.*
Adeo vt ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterij huius, quod illum nuper fundasse gau-
debat, Ioannem illi Abbatem atque Archicantorem Romanæ Ecclesiæ (sicut charitas vestra bene
meminit) in Britanniam Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem ca-
C nendi ac ministrandi canonicum iuxta ritum sanctæ Romanæ atque Apostolicæ Ecclesiæ percipe
ret.] erat viro sancto abire e Britannia Romam, Romaq. illuc remeare instar auis facile admodū.
vnde inferius de eodem ista Beda:
Quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei Ecclesiæ, & maxime pro huius monaste- VII.
rij pace, honore, & quiete semper laborare perstabat. Toties mare transijt: numquam (vt est con- *Frequens peregrinatio Romam.*
suetudinis quibusdam) vacuus & inutilis redijt: sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reli-
quiarum beatorum martyrum Christi munus venerabile detulit: nunc architectos ecclesiæ fabri-
candæ, nunc vitrifactores ad fenestras eius decorandas ac muniendas, nunc cantandi & in ecclesia
per totum annum ministrandi secum magistros adduxit: nunc epistolam priuilegij a domino Pa-
pa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione tutaretur, apportauit: nunc picturas
sanctarum historiarū, quæ non ad ornatum solummodo ecclesiæ, verum etiam ad instructionē in-
tuentium proponerentur, aduexit: videlicet, vt qui litterarum lectione non possent scire opera Do
mini & Saluatoris nostri, per ipsarum contuitum discerent imaginum, &c.] habet plura in eiusdē
laudatione viro sanctissimo digna. Porro eiusmodi fundatore propagatus est in Anglia mirifice
D monachismus: vt plane insula illa, ita diuini Spiritus imbribus irrigata, Dei esset paradisus effecta;
apud quam dum monastica viguit integra in nullo læsa aliquando disciplina, nulla ad eam hæresis
accessum habere potuit: illa vero laxata atq. soluta, redacta est terra [d] fructifera in salsuginem a d Psal. 106.
malitia inhabitantium in ea.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. VI. ANNVS	IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS.
704.	3.	1.

ANnus Saluatoris septingentesimus quartus Indictione secunda incipit, quo exagitata est Ita I.
lia bellis Longobardorum inter se ipsos dimicantium. Conflictabant enim inter se Longo *Longobardi inter se dimicāt.*
bardorū Duces hoc anno pro regno, donec Aripertus victor, e medio sublatis Rotharit Duce Ber-
gomēsi, & Luithberto filio Cuniperti, solus pacifice regnauit; de quo illa summa laude digna Pau
E lus diaconus habet: Hoc tempore Aripertus Rex Longobardorum donationem patrimonij Al- *Donatio facta Rom. Ecclesiæ a Rege Longobard.*
pium Cottiarum, quæ quondam ad ius pertinuerant Apostolicæ sedis, sed a Longobardis multo tē
pore fuerant ablata, restituit, & hanc donationem aureis exaratam litteris Romam direxit.] hæc
Paulus diaconus: quæ quidem sub hoc ipso Ioanne Sexto facta esse, Anastasius Bibliothecarius do-
cet, eamdemq. prouinciam primū a Romana Ecclesia esse possessam affirmat. tradit & hoc ipsum
Ado Episcopus Viennensis in Chronico, Beda, & alij deniq. omnes in eiusdem scriptionis genere
versati. Quod vero spectat ad victoriam de hostibus obtentam, cuius gratia consecutus est regnū:
sancti Boniti Aruernensis id precibus impetratum, auctor, qui eiusdem sancti æqualis res ab eo ge
stas scripsit, expetētibus id ab eo Adolpho & Eucherio eiusdē temporis Episcopis, tradit. Quomo-
do autē id acciderit, idem auctor pluribus narrat, atq. in primis, quomodo se abdicans Episcopa-
tu, idoneo nacto successore, peregrinationem Romam ad limina Apostolorum instituit: vbi cum
plurima ab eo in itinere edita refert miracula, hæc, cum apud eum hospitatus est, habet:
Deniq. in Italiam ingressus, a Rege Longobardorum & deuote & amanter acceptus est: qui cū II.
viti

S. Boniti peregrinatio.

viri Dei colloquijs fueretor, audiuit ad se referri, vrbem ab exercitu obsideri. At ille mox exiliēs, A
iubet suos arma capessere, secumq. contra hostes dimicaturos, esse paratos ad pugnam. Conuersus
autem humiliter ad virum Dei: Quæso te, pater, inquit, vt pro me Domino preces offeras. Nā mi-
hi res est cum hostibus meis. Liceat mihi tua intercessione ex illis palmam referre. Mox inde vrbē
egressus, prœlium cum hostibus inijt. Adeo vero partibus Ariperti (ita enim ille Rex Longobar-
dorum vocabatur) fauit victoria, vt multis cæsis atque prostratis, Rege quoque in inguine vulnera-
to & capto, cum magno tripudio ad virum Dei redierit, eique pro precum illius suffragijs gratias
agens, denuo se eius orationibus commendarit multa cum humilitate, & in regno suo res necessa-
rias illi præberi curauerit.] hæc de victoria: quæ prætetierunt Paulum, qui de eiusdem Regis reb.
gestis annis quibus regnauit (vt ait) duodecim, vix paucissima attigit: vt non mireris, si non eadem
apud eum inuenies esse narrata. Sed prosequamur sanctum ad Apostolorum limina nauigantem.
pergit auctor, hæc dicens:

III.

Sedat tempestatem maris.

Inde autem profectus vir Dei, vbi ad maris litora accessit, nauim conscendit. Feruescente autē
mari, cum fluctus tumescentes quibusdam comitibus mortis terrorem incuterent, maxime quod
aliæ naues iam disiectæ essent, ita vt vix pauci mortales litus possint attingere: blande suos consola- B
ri cœpit. At illi nihilominus partim mortis metu in naui se pronos prosternebant; partim res quas
intulerant, pro exoneranda naui, in mare iactabant. Sed opposuit se vir Dei: Nolite, inquiens, istuc
facere: præstat has res vel vobis egentibus, vel pauperibus conseruare. Simul autem ad cælum at-
tollens oculos, & tacitus imbrem lacrymarum effundens, pro salute omnium Dominum obsecra-
uit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulsu nauis a litore longius protracta est. Ita er-
go Romam tandem peruenientes, & sanctorum Apostolorum martyrumq. loca circumquaq. perlu-
strans, eorum sibi patrocinium atq. suffragium supplici & inæstimabili deuotione poposcit. Ad ex-
tremum non paucos captiuos redimens, secum reduxit.] hæc de his auctor, qui & plures alias res
præclare gestas, diuinitusque edita signa de eodem viro sanctissimo narrat. Sed hæc satis.

IV.

Edilredus Rex monachus factus.

Hoc eodem anno septingentesimo quarto Edilredus, postquam triginta & vnum annos genti
Merciorum præfuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit.] hæc in epitome Beda. Ita plane
primitiuæ illius Ecclesiæ Anglicanæ fuit erga sacram religionem vigens feruensq. cultus, vt ob fre-
quentiam Deo philosophantium monachorum fuerit insula referta vndiq. monasterijs, in quibus
& Reges ipsi, qui fuerant leones in prœlio, mox in sacris septis, cælestibus caulis inclusi redderētur C
agni mitissimi. Fauebat plane Dominus coalescenti tunc Ecclesiæ Anglicanæ, vt omnibus eā cha-
rismatibus reddiderit affluentem, in virtutum & signorum præsertim ostensione, quibus quisque
licet inuitus trahi posse videretur ad mundi contemptum. Nam quid acciderit his ferme diebus,
cum in locum Edilredi successit Coenredus, audi Bedam rem gestam sui temporis ita accurate de-
scribentem [a]:

a Bed. li. 5 c. 14.

V.

Peccator despiciens pœnitentiam.

Fuit autem, inquit, quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico
habitu atq. officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori Regi placens, tantum pro
interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulo, vt confiteretur & emendaret
ac relinqueret scelera sua, priusquam subito mortis superuentu tempus omne pœnitendi & emen-
dandi perderet. Verum ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, seseq. tempore se-
quenti pœnitentiam acturum esse promittebat. Inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, at-
que acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus Rex (diligebat enim eum) multum hortaba-
tur, vt vel tunc, antequam moreretur, pœnitentiam ageret commissorum. At ille respondebat, non
se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate resurgeret; ne forte exprobrarent sibi so- D
dales, quod timore mortis faceret ea quæ sospes facere noluerat. fortiter quidē (vt sibi videbatur)
locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, dæmoniaca fraude seductus est.

VI.

Horribilis visio impœnitentis.

Cumq. morbo ingrauescente, denuo ad eum visitandum ac docendum Rex intraret, clamauit
statim miserabili voce: Quid vis modo? Quid huc venisti? non enim mihi aliquid vtilitatis
aut salutis potes vltra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui: vide vt sanum sapias. Non, inquit, in-
sanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulo an-
te, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & resederunt circa me, vnus ad ca-
put, & vnus ad pedes: protulitq. vnus libellum perpulchrum, sed vehementer modicum, ac mihi
ad legendum dedit, in quo omnia quæ vmquam bona fecerim intuens scripta reperi, & hæc erant
nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neq. aliquid mihi dicebant. Tunc subito superue-
nit exercitus malignorum & horrendorum vultu spirituum, domumq. hāc & exterius obsedit, & in-
tus maxima ex parte residens impleuit. Tunc ille qui & obscuritate tenebrosæ faciei, & primatu se-
dis maior esse videbatur eorum, proferens codicem horrendæ visionis, & magnitudinis enormis,
& ponderis pene importabilis, iussit vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferri. Quem cum E
legissem, inueni omnia scelera, non solum quæ opere, vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogita-
tione peccaui, manifestissime in eo tetris esse descripta litteris. Dicebatq. ad illos, qui mihi assede-
rant, viros albatos & præclaros: Quid hic sedetis, scientes certissime, quia noster est iste? Responde-
runt: Verum dicis: accipite, & in cumulū dānationis vestræ ducite. Quo dicto, statim disparuerunt.

VII.

Miserandus interitus impœnitentis.

Surgentesq. duo nequissimi spiritus, habentes in manibus furcas, percusserunt me, vnus in ca-
pite, alius in pede. qui videlicet modo cum magno tormento irrepunt mea viscera in interiora cor-
poris mei; moxq. vt ad inuicem peruenient, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus in in-
ferni claustra pertrahar. Sic loquebatur miser desperatus, & non multo post defunctus, pœnitentiā,
quam ad breue tempus cum fructu veniæ facere supersedit, in æternum sine fructu pœnis subditus
facit.] hæc de horribili visu Beda, singula interpretatione declarans, & in testimonium sancti Gre-
gorij Papæ auctoritatem adducit, atque ad finem hæc habet: Hanc historiam sicut a venerabili An-
tistite Pechtelmo didici, simpliciter ad salutem legentium, siue audientium, narrandam esse puta-
ui.] hæc

A ui,]hæc ipse,tantam rem tanti viri plane sanctissimi,de quo superius diximus, testimonio firmatam relinquens.

Sed quid habet,quod fidem excedat,vel sit incongruum veritati? Nonne hæc omnia antea in VIII.
diuinis litteris sunt prædicta?nempe [a]: Opera illorum sequuntur illos]vel [b]: Quæ fecerit ho- *Omnia cõgrua*
mo,hæc recipiet.] Nonne & prædixit Dominus [c], quod in die illa de omni verbo otioso ratio- *veritati.*
nem homines reddituri sint?Nonne & peccata scripta stylo ferreo in vngue adamantino,prophe a Apocal.14.
ta [d] testatus est?Nonne codices esse scriptos siue bonis,siue malis operibus,æque Deus [e] Ioan- b Ephes.6.
ni olim ostendit?Nonne tradi tortoribus sontes pariter Dominus [f] dixit in Euangelio? Nonne c Matth.12.
hæc omnia euentura esse die obitus de aduersarijs spiritibus exactoribus sanctus Cyrillus Alexan d Hierem.17.
drinus in tractatione illa de egressu animæ totidem fere verbis testatum reliquit?Audiant,qui sibi e Apoc.20.
nimis prudentes,male sibi conscij ista derident,Dominum comminantem [g]: Ego quoque in in- f Matth.18.
teritu vestro ridebo & subsannabo.]Profecit idem Rex eadem visione plurimum;quippe qui etsi g Prouerb.1.
vita innocens ac moribus sincerus extiterit,pro consequenda nihilominus delictorum suorum ple
niori indulgentia,exemplo piorum Regum,Romam(vt idem Beda in epitome tradit)anno sui re
B gni sexto,abdicans se,peregrinatus est ad sancta limina Apostolorum.

Sed vbi auditam a sanctissimo viro idem Beda retulit visionem, aliam quam ipse se nouisse IX.
testatur, mox subijcit istis verbis [h]: Noui autem ipse fratrem, quem vtinam non nossem, cu- h Bed.li.5.c.15.
ius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset,dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ip-
sum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulo a fratribus ac maioribus loci, atque ad
castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire noluisset, tolerabatur tamen
ab eis longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum:erat enim fabrili arte singularis.
Seruiebat autem multum ebrietati,& ceteris vitæ remissioris illecebris: magisque in officina sua
die noctuque residere,quam ad psallendum atq. orandum in ecclesia,audiendumq. cum fratribus *De monacho*
verbum vitæ concurrere consueuerat. Vnde accidit illi(quod solent dicere quidam) quia qui non *impœnitente.*
vult ecclesiæ ianuam sponte humiliatus ingredi,necesse habet in ianuam inferni non sponte dam-
natus introduci.

Percussus enim languore,atque ad extrema perductus,vocauit fratres, & multum mærens ac X.
damnato similis cœpit narrare,quia videret inferos apertos, & Satanam immersum in profundũ *Terribilis vi-*
C tartari:Caipham quoque,cum ceteris qui occiderunt Dominum,iuxta eum flammis vltricibus cõ *sio ostensa mo*
traditum:in quorum vicinia,inquit,heu,misero mihi locum aspicio æternæ perditionis esse præpa *nacho.*
ratum.Audientes hæc fratres,cœperunt diligenter exhortari,vt vel tunc positus adhuc in corpore
pœnitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modo tempus vitam mutandi,
cum ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens,sine viatico salutis obijt, &
corpus eius in vltimis est monasterij locis humatum:neque aliquis pro eo vel Missas facere, vel
psalmos cantare,vel saltem orare præsumebat.] hactenus rei gestæ series,de qua iure subdit idem
Beda:

O quam grandi distantia diuisit Dominus lucem & tenebras. Beatus protomartyr Stephanus XI.
[i] passurus mortem pro veritate,vidit cælos apertos,& vidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dex- i Act.6.
tris Dei;& vbi erat futurus ipse post mortem,ibi oculos mentis ante mortem,quo lætior occumbe *Antithesis de*
ret,misit. At contra faber ille tenebrosæ mentis & actionis,imminente morte,vidit aperta tartara, *S. Stephano,*
vidit dãnationem diaboli & sequacium eius:vidit etiam suum infelix inter tales carcerem,quo mi *& perdito mo*
serabilius ipse desperata salute periret,sed viuentibus,qui hæc cognouissent,causam salutis sua per *nacho.*
D ditione relinqueret. Factum est hoc nuper in prouincia Berniciorum,ac longe lateq. diffamatum,
multosq. ad agendam & non differendam scelerum suorum pœnitudinem prouocauit.Quod vti-
nam ex hinc etiam nostrarum fiat lectione litterarum.]hucusque Beda, quæ plane consentientia
esse noscuntur ijs quæ a sancto Gregorio in dialogis scripta reperiuntur.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. VII. ANNVS	IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS
705.	1.	2.

Septingentesimus quintus Indictione tertia adest annus,quo Ioannes Sextus Romanus Ponti- I.
fex,vbi sedisset annos tres,menses duos,atque dies duodecim,moritur die decima Ianuarii. *Ioannes Papa*
De quo,præter alia suis certis temporibus consignata,hæc Anastasius habet. Hic fecit in basilica *Sextus mori-*
E beati Andreæ Apostoli,quæ ponitur infra ecclesiã beati Petri principis Apostolorum,ambonẽ no *tur.*
uiter. Hic super altare ecclesiæ sancti Marci coopertorium fecit,& in basilica beati Pauli Apostoli
inter columnas altaris dextra læuaq. vela alba. Hic fecit ordinationem presbyterorum & diacono
rum vnam,id est,presbyteros nouem,diaconos duos: fecit autem per diuersa loca Episcopos quin
decim. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum. Et cessauit Episcopatus mensem v- *Ioannes Papa*
num,dies decem & octo.]hucusque Anastasius. Ex cuius sententia pariter liquet,eius successorem *septimus crea-*
creatum esse hoc eodem anno die prima Martij. Fuit iste Ioannes,eius nominis septimus nume- *tus.*
ratus,natione Græcus,ex patre Platone genitus.

Incredibiles perspicias fuisse Græcorum artes,quibus nisi sunt sibi subiicere(si licuisset) Ro- II.
manam Ecclesiam. Quod enim confirmationi Romani Pontificis sibi tyrannice vsurpatæ tandẽ re *Artes Græco-*
nunciassent Imperatores,studuerunt alia via eidẽ Romanæ Ecclesiæ dominari,agẽtes nimirũ,vt in *rum aduersus*
collegiũ S. Rom. Eccl. Cardinalium allegerentur Orientales,qui etiã,opera Exarchorum adiuuan *Rom. Eccles.*
te,crearentur Romani Pontifices. Hinc videas,post Benedictum Pontificem, Ioannem Quintum

Syrum natione creatum successorem, deinde Cononem Thracem, postea Sergium Syrum, Ioannem deinde Græcum pariter ordine Sextum dictum, inde hunc de quo agimus, Ioannem Septimũ itidem Græcum, postea Sisinnium Syrum, & post eum Constantinum pariter Syrum, itidemq. Gregorium Tertium Syrum etiam, necnon post eum Zachariam Græcum: vt appareat inter hos omnes vix vnum Gregorium Secundum intercalatum Romanum natione Pontificem. A

III. *Vnus spiritus omnium Rom. Pontificum.* Sed quid accidit? vtique tamquam miraculum a Deo, vt in collegium ijdem cooptati sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & creati Pontifices Apostolicæ sedis, spiritum pariter hereditarint Apostolicum, steterintque aduersus omnes conatus Imperatorum & Orientalium Episcoporum, restiterintque ac ne minimum quidem cesserint. Videas pariter hac de causa, ad eludendum eumdem conatum Imperatorum, fuisse ordinationes Cardinalium Romanæ Ecclesiæ infrequentes, quo necessitatem vitarent ijdem Romani Pontifices Imperatorum obsequendi voluntati. Sic igitur semper ipsi elusi remanserunt Imperatores, cum suos Græcos, siue alios Orientales creatos Romanos Pontifices, suis ipsorum petitionibus acerrimos aduersarios reperirent, quos putabant in omnibus gentilibus suis fore concordes; vt de ipso (de quo est sermo) Ioanne Septimo accidisse probatur. B

IV. *Legatio missa ad Ioãnẽ Pap.* Vbi enim Iustinianus Imperator accepit Ioannem Græcum natione creatum esse Romanũ Episcopum, honorificentissimam ad eum ornauit legationem, mittens nimirum ad ipsum duos Metropolitanos Episcopos, ad componendam diu agitatam de nouis canonibus editis nomine Sextæ Synodi controuersiam. Cuius rei causa idem Pontifex hoc anno collegit Episcoporum Romæ Concilium, ex quo eosdem auditos legatos re infecta dimisit. Sed quid de his primum Anastasius habeat, videamus. ait enim: Idem Iustinianus Imperator pro tomis, quos ante sub domno Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, duos Metropolitanos Episcopos demandauit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem coniurauit & adhortatus est, vt Apostolicę Ecclesię Cõcilium congregaret, & quæcumq. ei visa essent, stabiliret, & quæ aduersa, renuẽdo excluderet.] hæc Anastasius.

V. *Ioannes PP. auersatur est Canones Sextæ Synodi.* Videntur namq. eius argumenti litteræ & legatio fuisse Imperatoris, vt sancitos Constantinopoli in Synodo canones Ioannes Papa congregato Concilio examinaret, & quos consentientes reperisset Catholicæ disciplinæ probaret, confirmaretq. ceteros vero pro arbitrio refutaret. Verũ etsi iusta hæc esse petitio videretur: tamen quod non deceret maiestatem Apostolicæ sedis, vel quid minimum comprobare, quod non in legitima Synodo sancitum esset, eos Ioannes nec ex parte voluit comprobasse: ceterum (quod ab eo fieri expectabatur) neq. voluit condemnasse, ne commoueret animum Imperatoris. Hinc est enim quod idem Anastasius subdit: Sed Ioannes humana fragilitate timidus, hos nequaquam emendans, per suprafatos Metropolitanos direxit ad Principẽ.] hæc ipse. Verum eos non recepisse, videri poterat condemnasse. Non fuisse illos quidem receptos, sed vti scripti erant (vt Anastasius ait) remissos ad Imperatorẽ, alia sunt quæ demonstrant: etenim si recepti fuissent, haud opus fuisset Iustiniano Imperatori vocare ob eam causam Constantinopolim (vt dicemus) Constantinum Pontificem. C

VI. *S. Vuilfridus rursus Romã venit.* Quod insuper ad hanc Synodum spectat, interfuit ipsi mirificus ille sanctus Vuilfridus Archiepiscopus Eboracensis, de quo sæpe superius: interfuit, inquam, sed reus: iterum namque accusatus, iterum Romanum Pontificem appellans, Romam se contulit ad suam prosequendã causam. Quẽ enim antea sub Agathone Papa eadem ex causa Romam oportuerat se conferre, cum absolutus est & innocens declaratus: iterum passus calumnias, iterum idem iter suscipere coactus est. At quod D Beda non dicat, quinam trium eiusdem nominis Pontificum Ioannes fuerit, qui in Synodo S. Vuilfridi causam cognouit: etenim ab eo tempore Agathonis, tres eiusdem nominis intercessere Pontifices Ioannes dicti, Quintus, Sextus, & Septimus: vt nõnisi sub hoc Septimo id contigisse dicamus,

Temporis ratio aduentus S. Vuilfridi. certum inde deducimus argumentum, quod cum testetur Beda eumdem sanctum, post hanc Synodum quadriennio dumtaxat vixisse, constetq. eodem auctore ipsum obijsse diem anno Redemptoris septingentesimo nono, nihil est quod de his dubitari possit. Cum insuper in eius epitaphio

a Bed. li. 5. c. 20. b Bed. li. 3. c. 26. idem Beda testetur [a] vixisse Episcopum annos quadragintaquinq. idemq. affirmet [b] sedere cœpisse anno Domini sexcentesimo sexagesimoquarto, plane ad dictum tempus ipsum oportuit peruenisse. Sed & inde etiam idem eius obitus tempus colliges: cum enim eumdem mortuum esse dicat Beda anno quarto, exacto scilicet, Osredi, quem anno superiori cœpisse regnare tradidimus; plane ad dictum nonum annum post septingentesimum reperies peruenisse. Cum igitur (vt dictũ est) annis quatuor ante obitum ipsum Romæ in Concilio sub Ioanne Pontifice absolutum iterum fuisse testetur Beda; iam plane constat, non ad Quintum vel Sextum Ioannem, sed ad Septimum referri debere. Sed de ipso in Synodo reo constituto & absoluto audiamus Bedam [c]: E

c Bed. li. 5. c. 20.

VII. *Causa Vuilfridi Episc. Eboracensis tractatur in Synodo.* Post quinque annos, inquit, denuo accusatus ab eodem ipso Rege, *Aldfrido scilicet*, & plurimis Episcopis, Præsulatu pulsus est: veniensque Romam, cum præsentibus accusatoribus acciperet locum se defendendi, considentibus Episcopis pluribus cum Apostolico Papa Ioanne, omnium iudicio probatum est, accusatores eius nonnulla in parte falsas cõtra eum esse machinatos calumnias. Scriptumque est a pręfato Papa Regibus Anglorum Edilredo & Aldfrido, vt eum in Episcopatum suum (eo quod iniuste fuerit condemnatus) facerent recipi. Iuuit autem causam absolutionis eius lectio Synodi beatæ memoriæ Papæ Agathonis, quæ quondam ipso præsente in Vrbe atque in eodem Concilio inter Episcopos residente (vt prædiximus) acta est. Cum ergo, causa exigente, Synodus eadem coram nobilibus & frequentia populi, iubente Apostolico Papa, diebus aliquot legeretur, ventum est ad locum, vbi scriptum erat: Vuilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisque rebus absolutus, &c. quæ supra posuimus. Quod vbi lectum est, stupor apprehendit audientes:

& silente

A & silente lectore, cœperunt alterutrum requirere, quis esset ille Vuilfridus Episcopus. Tum Bonifacius consiliarius Apostolici Papæ, & alij perplures, qui eum temporibus Agathonis Papæ ibi viderunt, dicebant ipsum esse Episcopum, qui nuper Romam accusatus a suis, atque ab Apostolica sede iudicandus, aduenerat.

VIII. *Absoluitur Vuilfridus.*

Qui iamdudum, inquiunt, æq. accusatus huc adueniens, mox audita ac adiudicata causa & controuersia vtriusq. partis, a beatæ memoriæ Papa Agathone probatus est, cōtra fas a suo Episcopatu repulsus: & tanto apud eum habitus est honore, vt ipsum in Concilio quod congregarat Episcoporum, quasi virū incorruptæ fidei & animi probi, residere præciperet. Quibus auditis, dicebant omnes vna cum ipso Pontifice, virum tantæ auctoritatis, qui per quadraginta prope annos Episcopatu fungebatur, nequaquam damnari debere, sed ad integrum culpis accusationum absolutum in patriam cum honore reuerti.] hæc de Synodo: vbi cum integram Romanam sub Agathone Synodum recitatam fuisse audisti, plane conijci potest (quod eiusdem esset argumenti) causam ibi canonum ad Sextam Synodum additorum esse tractatam, & proculdubio esse reiecta omnia, quæ in Sextæ Synodi Actis minime reperta fuissent, sed a Græcis addita: erat enim intextum sub Actis Sextæ B Synodi dictum sub Agathone Romanum Concilium.

IX. *Vuilfridus ægrotat ad mortem, sed liberatur.*

Verum remeantem absolutum S. Vuilfridum ad propria prosequamur: de ipso enim hæc ibidem Beda: Cum in Britanniam remeans, in Galliarum partes deuenisset, tactus est infirmitate repentina, & ea crescente adeo pressus, vt neq. equo vehi posset, sed manibus ministrorum portaretur in grabato. Sic delatus in ciuitatem Meldum Galliæ, quatuor diebus ac noctibus quasi mortuus iacebat, halitu tantum pertenui quia viueret demonstrans. Cumq. ita sine cibo & potu, sine voce & auditu quatriduo perseueraret, quinta demum illucescente die, quasi de graui experrectus somno, exurgens resedit, apertisq. oculis, vidit circa se choros psallentium simul & flentium fratrū: ac modicum suspirans, interrogauit vbi esset Acca presbyter: qui statim vocatus intrauit, & videns eum melius habentem ac loqui iam valentem, flexis genibus gratias egit Deo cum omnibus qui aderāt fratribus. Et cum parum consedissent, ac de supernis iudicijs trepidi aliquantum fabulari cœpissent, iussit Pontifex ceteros ad horam egredi, & ad Accam presbyterum ita loqui exorsus est: Visio mihi modo tremenda apparuit, quam te audire ac silentio tegere volo, donec sciam, quid de me fieri velit Deus. Astitit mihi quidam candido præclarus habitu, dicens se Michaelem esse Archange C lum: Et ob hoc, inquit, missus sum, vt te a morte reuocem. Donauit enim tibi Dominus vitam per orationes ac lacrymas discipulorum & fratrum tuorum, & per intercessionem suæ beatæ genitricis semperque virginis Mariæ. Quapropter dico tibi, quia modo quidem ab infirmitate hac seruaberis: sed paratus esto, quia post quadriennium reuertens visitabo te. In patriam vero perueniens, maximam possessionum tuarum, quæ tibi ablatæ sunt, portionem recipies, atque in pace tranquilla vitam terminabis.

X. *Synod⁹ in Anglia in restitutione S. Vuilfridi.*

Conualuit igitur Episcopus, cunctis gaudentibus, & Deo gratias agentibus: cœptoq. itinere in Britāniam venit. Lectis autem epistolis, quas ab Apostolico Papa aduexerat, Bertuualdus Archiepiscopus, & Edilredus quondam Rex, tunc autem Abbas, libentissime fauerunt: Qui videlicet Edilredus accitum ad se Conredum, quem pro se Regem fecerat, amicum Episcopo fieri petijt, & impetrauit: sed Aldfridus Nordanhumbrorum Rex eum suscipere cōtempsit, nec longo tempore superfuit.] hoc namq. anno eum idem Beda defunctum esse testatur [a]: Vade, inquit [b], factum est, vt regnante Osredo filio eius, mox Synodo facta iuxta fluuium Nidd, post aliquantum vtriusq. partis conflictum, tandem cunctis fauentibus, in præsulatum sit suæ receptus Ecclesiæ. Sicq. quatuor an- D nis, id est, vsq. ad diem obitus sui vitam duxit in pace.] hactenus Beda.

a Bed. epit. hoc anno. & lib. 5. c. 19.
b Bed. li. 5. c. 19.

XI. *Heddi Episco. obitus.*

Sed ne recedamus a fertili sanctorum agro Britannia Anglorum laboribus bene culta: hoc eodem anno, ipso exordio regni Osredi, vita sanctissimus Heddi Episcopus Occidentalium Saxonum moritur, de quo ista habet idem auctor Beda [c]: Huius Osredi regni principio Antistes Occidentalium Saxonum Heddi cælestem migrauit ad vitam. Bonus quippe erat vir ac iustus, & Episcopalem vitam siue doctrinam magis insito sibi virtutum amore, quam lectionibus institutus, exercebat. Deniq. reuerendissimus Antistes Pecthelmus (de quo in sequentibus suo loco dicendum est, q cum successore eius Aldhelmo multo tempore adhuc diaconus siue monachus fuit) referre est solitus, quod in loco in quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eius, multa sanitatum sint patrata miracula: hominesq. prouinciæ illius solitos ablatum inde puluerē propter languentes in aquam mittere, atq. huius gustum siue aspersionem multis sanitatem ægrotis & hominibus & pecoribus conferre: propter quod, frequenti ablatione pulueris sacri, fossa sit ibidem facta non minima.] hæc de sanctitate Episcopi Beda. Vnde merito inter sanctos in Martyrologium relatum ipsum sancta Ecclesia æq. colit, annuaq. die, nempe Nonis Iulij, eius vna cum alijs eiusdem diei sanctis comme E morationem pie agere consueuit.

c Bed. li. 5. c. 19.

XII. *Suuiberti Episcop. prædicatio ad Boructuarios*

Ex Anglia vero in Germaniam migrantes, manipulos ex apostolatu sanctissimi viri Suuiberti Episcopi colligemus, qui post prædicationem Brunscoichensibus & alijs finitimis populis ministratam, quos Euangelio imbuens & virtute miraculorum confirmans reddidit Christianos, ad Boructuariorum iterum se culturam conuertit; de quibus Marcellinus hæc habet [d]: Cumque ad Boructuarios venisset, scilicet anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinto, statim salutifera verbi diuini præcepta stolidis ipsorum cordibus euangelizando tradidit; ferasq. eorum mentes, tetris ignorantiæ caliginibus cæcatas, Euangelicæ prædicationis lumine perlustrauit, gloriosus apparens in verbis, & sanctus in operibus suis: ita vt a prophanis idolorum superstitionibus ad fidem Christi multos conuertendo, in radice veræ fidei miraculorum prodigijs solidando confirmarit. Sed cum vbique prædicatione sanctissimi Suuiberti multi conuersi baptizatique Christo seruirent, & quotidie plures ad Orthodoxam fidem conuolarent; nefandissimus hortator scelerum, animarum prædo, gaudens in peius abire omne genus hominum, & non posse cælos adire, satagit

d Marcelli. in vita S. Suuiber. ca. 19.

per suæ malignitatis fautores ipsum aut interimere, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis Gentilibus, sacrilegi sacerdotes Paganorum, calice Babylonis inebriati, insurrexerunt aduersus eum: qui ipsum verberatum pugnis, retortis baculis & lapidibus, a finibus ipsorum eliminare & expellere conabantur: sed ereptus industria quorumdam fortium Christianorũ, aliquot diebus secrete latuit (non enim palam ipsum tueri audebant timore Satrapæ ipsorũ) non tamen cessauit a prædicatione: quin sparsit semina vitæ per agros multorum cordium, ita vt in dies multos, despectis idolis, publice Christum confitentes baptizaret.] Quomodo autem Deo cogente, ad prædicationem publice ineundam ipse etiam hostis humanæ naturæ diabolus licet inuitus & nolens viam ei amplam aperuerit, idem Marcellinus ita describit [a]: A

a Marcellinus in vita S. Suuiberti c.20.21.

XIII. *Occasione dæmoniaci gentiles conuersi ad fidem.*

Erat, inquit, eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velsenberch nomine, vir quidã diues & potens, Ethelhere dictus, obsessus a dæmonio, ferro & catenis adstrictus, eo quod omnes morsu arriperet, & vestes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus qui sanctum Suuibertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidie dire vexaretur, & a multis visitaretur, tandem quadam die, præsentibus nonnullis idolorum sacerdotibus & alijs Paganis ipsi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Nisi huc veniat seruus Dei viui Suuibertus Christianorum Episcopus, hinc non egrediar. Cumq. magis ac magis hæc iterando clamaret, confusi abscesserunt idololatræ & amici dæmoniaci, perplexi & dubij, quidnam facerent. Demum cõmuni omnium deliberatione ab ipsis sanctus Suuibertus quæritur, & inuentus obnixe rogatur & inuitatur ad visitandum dæmoniacum præfatum. Igitur sanctus Suuibertus, fraterno tactus dolore, dæmoniaco compatiens, cum iret cum suis presbyteris & clericis, essetq. in via ad visitandum eum, mox cœpit dæmoniacus spumare, dentibusq. dire stridere, & horribiliter vociferando clamare plus solito: de quo præsentes valde gementes mirabantur. Sed sancto Suuiberto appropinquante domui, cessauit dæmoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset. B

XIV. Quem sanctus cernens, præcepit suis, vt omnes orationibus deuote vacarent: & ipse orationi incumbens, Deum deuotissime precabatur, vt ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, & ad cõuersionem incredulorum, dæmoniacum expulso dęmone liberaret. Surgensq. cum suis ab oratione signauit dæmoniacum signo salutiferæ Crucis, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus, vt exeas ab hac Dei creatura, vt agnoscat suum verum Creatorem & Saluatorem. Statim cum fœtore spiritus malignus exiens, clamare cœpit: Non diu in ista permanebis prouincia, serue magni Dei: nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciã ex ista terra & prouincia. Ethelhere vero a dæmonio liberatus, surgens palam, inhærens pedib. sancti Suuiberti, veniam petens de commissis in eum, baptizari in nomine Iesu Christi instantissime poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi Pagani cum duobus idolorum sacerdotibus, qui præsentes fuerunt, pedibus sancti Episcopi prouoluti, mysterium fidei Christianæ discere & scire expetierunt. Quos sanctus eleuans, docebat diuinam Sapientiam descendisse de cælo ad terram, vt hominem, qui mortuus fuerat peccato, suo sanguine & benedicta morte in ara Crucis viuificaret. Itaq. per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis solummodo quadragintaduos, exceptis paruulis vtriusque sexus & mulieribus. C

Propagatio fidei in Boructuarijs.

XV. *Boructuarij ad fidem conuersi.*

Et licet Boructuarij essent gens barbara, sæua, & inculta, & plures deos adorarent, prophanis & sacrilegis sacrificijs responsa a dæmonibus exquirentes, augurijs & diuinationibus seruientes: tamen sanctus Suuibertus, condolens ipsorum miseriæ, sedula prædicatione, crebris deuotionibus, & mirabili sanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem veri perduxit luminis: ita vt relictis idolorum sordibus, in Christum credentes, phana, in quibus idola antea adorare consueuerant, proprijs manibus destruentes, ecclesias construerent, in quibus presbyteros & diaconos sibi in adiutorium per diuersa ecclesiarum loca ordinauit. Qui postquam præfatum errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & sermonibus extirpasset, frequentabatur a populis circumquaque positis, cateruatim ad eum confluentibus: qui eximiæ conuersationis & miraculi præfati fama excitati, videre & audire eum sitiebant. Quibus libera voce documenta insinuans Euangelica, multos ex eis conuertit, quos sacro baptismatis fonte abluit & purgauit: sicque per bienniũ inter eos moratus, vitę meritis & virtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fraterno denique amore plenus, cunctis ad salutem prodesse satagebat. Ipse vero, vt omnibus omnia fieret, cunctos egenos in necessitatibus & infirmitatibus ipsorum visitauit, non solũ Christianos, quos in fide visitando & exhortando confirmauit, sed & feroces Paganos errore idololatriæ irretitos, vt eos a vano cultu dæmonum ereptos, ad fidem perduceret Christi.] hæc ibi de ijs quæ præsenti & sequenti anno sunt facta: adiicit auctor alia miracula hoc eodem tempore ab eodẽ Christi Apostolo diuinitus edita, ex quibus maior facta fuit ad fidem accessio. Sed quas idem sanctus (vt comminatus fuerat dæmon) passus sit postea insidias, suo loco dicturi sumus. D E

XVI. De Orientalibus rebus illud hoc anno secundo Iustiniani Annales produnt, Sarracenos Damasci abstulisse a Christianis primariam ecclesiam, excitatos æmulatione ob eminentem pulchritudinem templi. hæc ex Theophane. Putamus hanc illam fuisse sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam, cuius meminit Beda, vbi in epitome de locis sanctis de Damasco agit.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. VII. ANNVS	IVSTIN.RHINOT.ITERVM IMP. ANNVS
706.	2.	3.

I. SEquitur Christi annus septingentesimus sextus Indictione quarta, quo nihil prærerea Annales reddunt, nisi (quod ad res spectat Oriẽtales) nõ sine magna ingratitudinis nota Iustinianũ

Impera-

A Imperatorem, qui armis Bulgaricis fuerat in Imperium restitutus pactam pacem cum Trebellio ipsorum Rege frangentem, aduersus eum duxisse exercitum, sed dignas tulisse pœnas, vtpote qui posteriores in bello ferens, fuga elapsus, vix Constantinopolim cum paucis redire valuit. Habent ista latins enarrata Græcorum Annales [a].

Hoc eodem anno septingentesimo sexto consignantur res gestæ sancti Guthlaci anachoretæ in Anglia ab ijs qui eius vitam scriptis sunt prosecuti. Vixit hic in horrida insula solitarius, multis que virtutibus illustratus, prophetiæ dono imbutus, & miraculorum gratia insignis extitit. Habentur ex parte res præclare ab eo gestæ [b], quas tu consulas. II.

a Ex Theoph. & Cedren.

b Apud Sur. die 11. April. tom. 2.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. VII. ANNVS	IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS
707.	3.	4.

B Septingentesimus septimus Redemptoris annus Indictione quinta inchoatur, quo decimoquinto Kalendas Nouembris Ioannes Papa, vbi sedisset annos duos, menses septem, dies decem & septem, moritur. de quo ista Anastasius: Hic fecit oratorium sanctæ Dei genitricis intra ecclesiam beatri Petri Apostoli, cuius parietes musiuo depinxit: illicq. auri & argenti quantitatem multam expendit, & venerabilium Patrum dextra læuaq. vultus erexit. Hic restaurauit basilicam sanctæ Eugeniæ quæ longo tempore destecta atque diruta fuerat. Laborauit autem & in cœmeterijs beatorum martyrum Marcelliani & Marci, Damasiq. sancti Pontificis. fecit vero & imagines per diuersas ecclesias, quas quicumque nosse desiderat, in eis vultum ipsius depictum reperiet. I. *Ioannis VII. Pap. obitus.*

Basilicam itaque sanctæ Dei genitricis, quæ antiqua vocatur, pictura decorauit, illicq. ambonē nouiter fecit; & super eamdem ecclesiam, quantum ad se, Episcopium constituere maluit, illicque Pontificatus sui tempus expleuit.] Puto basilicam hanc Dei genitricis, quæ vocabatur antiqua, fuisse ecclesiam sanctæ Mariæ trans Tiberim positam, a Calixto Papa erectam, qua antiquior nulla; illicq. sibi Ioannem habitationem delegisse. Sed pergit Anastasius: Hic fecit autem calicem precipuum pensantem libras viginti, quem & gemmis pretiosis decorauit.] & in fine: Hic fecit Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum ante altare oratorij sanctæ Dei genitricis, quod ipse cōstruxit, sub die decimoquinto Kalend. Nouembris, Indictione sexta, Iustiniano Romanorum Rempublicam gubernante. Et cessauit Episcopatus eius mensibus tribus.] Sicq. decimoquinto Kalendas Februarij creatus est Sisinnius, de quo mox dicturi sumus anno sequenti. II. *Basilica antiqua Dei genitricis.*

C

IESV CHRISTI ANNVS	SISINNIVS PAP. CONSTANTIN. PAP.	IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS.
708.		5.

Exordio anni Redemptoris septingentesimi octaui, sexta Indictione, decimoquinto Kalend. Februarij (vt diximus) creatur Papa Sisinnius natione Syrus, qui (inquit Anastasius) podagrico humore ita tenebatur constrictus, vt sibi cibum proprijs manibus exhibere non valeret: erat D tamen constans animo, & curam gerens pro habitatoribus ciuitatis; qui & calcarias pro restauratione murorū iussit decoquere, vixitq. in Pōtificatu dies dumtaxat viginti, sicq. septima die Februarij moritur, morte repentina: qui fecit in insula Corsica Episcopum vnum, sepultusq. est ad beatū Petrum dicta die, & Indictione sexta: cessauitque Episcopatus eius mensem vnum, seu dies viginti nouem.] Postea vero die septima Martij creatur Pontifex Constantinus natione Syrus, vir (inquit idem Anastasius) valde mitissimus. I. *Sisinnij Pap. creatio & obitus.* *Constantinus Papa.*

Huius Pontificatus exordio contigit creari Rauennatem Archiepiscopum Felicem, Romam qui se conferre ex more, vt consecrationem acciperet ab ipso Pontifice, professione fidei edita & obedientiæ sponsione, licet inuitus, cogentibus magistratibus. sed rediens Rauennam, pœnitens facti, resilijt, Rauennatum instigatione permotus, seque schismate ab Apostolica sede diuisit: cuius rei causa animum etiam Iustiniani Imperatoris maxime in se concitauit, vt ab eo vinctus iuberetur perduci Constantinopolim, & exilio atque etiam oculorum priuatione damnari; vixque tādem suis pressuris excoctus ad meliores conuersus sit sensus, didicetique supremæ sedi Pontificiæ obedire. Hæc autem adeo luctuosa a nobis summatim perstricta sunt; Anastasius vero plura addit his E verbis: II.

Hic, inquit, ordinauit Felicem Archiepiscopum Rauennatem, qui secundum vsum priorū suorum solitas in scrinio noluit facere cautiones, sed per potentiam Iudicum exposuit, vt maluit *. Cuius cautio a Pontifice in sacratissima Confessione beati Petri Apostoli posita, post multos dies, tetra & quasi igne combusta reperta est.] quod quidem haud accidit casu, sed ad significandum velut certis notis, haud Deo & Apostolo Petro esse gratam eam confessionem atque professionē, quæ non prodit ex animo, sed ex timore. Quid autem Rauennates sint passi, cum Felicem suum ipsorum Episcopum a promissione recedere suaserunt, & Iudicibus ac magistratibus Imperatoris contradixerunt, atque ob id etiam rebelles maiestati fuerunt, & ab Imperio desciuerunt, ita pergit dicere Anastasius: III. *Felicis Rauennatis ordinatio & schisma* * valuit

Rauennates ciues elati superbia, digna vltionis pœna mulctati sunt. Mittens quippe Iustinianus Imperator Theodorum Patricium & primum exercitus insulæ Siciliæ cum classe nauium, Rauennam ciuitatem cepit; & omnes rebelles, quos ibi reperit, compedibus strinxit, diuitias eorum abstulit, IV.

Felix & Rauẽnates puniti. abstulit, & Constantinopolim misit. Dei autem iudicio & Apostolorum principis Petri sententia, qui inobedientes fuere Apostolicæ sedi, amara morte perempti sunt, & idem Archiepiscopus lumine priuatus, dignam factis recipiens pœnam, exul in Ponticã transmissus est regionem.] hucusque de pœna rebellium Anastasius. Sed quomodo demum exilio liberatus Felix permissus est redire Rauennam, inferius suo loco dicturi sumus. A

V. Ita plane iusta lance appenso diuino iudicio oportuit puniri magna seueritate homines refractarios, qui toties contra Ecclesiam Romanam cornua erexere, sæpe delinquentes, sæpe veniã obtinentes ab ipso Romano Pontifice: vt per Imperatorem ira æstuantem acerbissime punirentur. Sic igitur tamquã in conflatorio Ecclesia illa purgata, & vexationibus excocta, didicit ex ijs quæ passa est obedientiam: vt factum sit illi a Domino secundum illud vaticinium Isaiæ [a]: Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum, & restituam Iudices tuos vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis.] ita plane: ex hoc enim tempore quieuerunt factiosæ illæ in Romanam Ecclesiam contentiones, eidem in omnibus (vt par erat) semper Episcopis Rauennatibus obedientibus. Meruerunt ab Imperatore Orientis ita Rauennates affligi, qui Exarchatus consili potentia aduersus matrem adeo fuere proterui. At quo tempore Felix ita oculorum visu Constantinopoli ignominiose priuatus est, & miseri Rauennates occisi, eodem plane Romanus Pontifex ad maiorem ipsorum inuidiam ab eodem Imperatore itidem Constantinopoli summis est affectus honoribus, de quibus inferius dicturi sumus. B

Ecclesia Rauẽnatũ in meliorem statum reducta.

a Isai. 1.

VI. Hoc eodem anno Ecclesia Boructuariorum in Germania, ipso sui ortu, inuidia diaboli dissipatur, Christianis qui in ea erant alio migrare coactis. Duobus enim elapsis iã annis, ex quo ad Euãgelium prædicandum reserata ianua fuerat Apostolo illarum gentium Suniberto, inter eos & vicinos Saxones immane conflatum est bellum, id plane Satana moliente, quod iam ante sanctissimo viro fuerat comminatus. Rei gestæ narrationem idem sibi præsentium rerum scriptor sic aggreditur Marcellinus [b]: Quamuis autem diabolus sit mendax & pater mendacij, verum tamen sancto prædixit Suniberto, cum per eum expulsus esset ab obsesso, *nimirum operarium, vt ex ea prouincia eum pelleret*. Nam post biennium veniens illustris Bruno magnus Satrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Boructuariorum, pernoctansq. in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta dissensione magna inter diabolica ipsum & Primicerium eiusdem vici de Ratingẽ, ex instigatione & suggestione diabolica ipsum occidit cum duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occisorum ad arma cõuolantes, eumdem nobilem Satrapam fere cum omnibus suis in vindictam trucidauerunt. C

Conatus diaboli aduersus S. Suuibertum.

b Marcell. in Suuiber. c. 22.

VII. Fama vero per Saxoniam increbrescente veridica, Saxones irati nimis, intrantes potẽter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipsis intulerunt, vicumq. Ratingen funditus liuore pertinaci destruxerunt. Econtra Boructuarij, & præcipue amici occisorum, aggregata magna potẽtia armigerorum, multas villas & munitiones Saxonum igne & ferro demoliti sunt. Sicq. vicissim dum diu committerent magnæ depopulationis excidium, Boructuarij & præcipue Christiani, qui a sancto Suuiberto verbum Dei receperunt, perpendentes quod Saxonum potentiæ & insolẽtiæ resistere non possent, vale dicto sancto Suuiberto, & accepta ab eo benedictione, coacti migrauerunt in exteras prouincias, vt liberius ibidem Christo seruirent. Interea attendens sanctus Suuibertus gloriosus Pontifex gregem suum hac illacq. dispersum, & quod nullum fructum nullasq. inducias inter vtrasq. partes cum suis propter saxea Saxonum corda facere posset, exorauit assidue Dominum, vt ei iam seni locum ostenderet, vbi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum Ducem & Plectrudẽ eius coniugem, qui ei aptum locum permanendi cum suis condonarent.] Quomodo autem Coloniam perueniens, exceptus a Plectrude coniuge Pipini complura Apostolo digna operatus est, & a Pipino vicum Vuerdam in insula Rheni impetrans, nobile illic condidit monasterium, idẽ Marcellinus pluribus narrat. Fuit ea erectio fortis munitio ad expugnandam perfidiam Saxonum: sicque accidit, vt vbicumq. vir Apostolicus fuerit, semper profuerit, illaq. Christianorum dispersio cõuersa fuerit ad maiorem fidei profectum: sicut contigit ipso exordio nascentis Ecclesiæ, cum Hierosolymis [c] oborta persecutione, facta est proficua discipulorum circumquaque dispersio. D

Saxones insurgunt aduersus Boructuarios.

c Act. 8.

IESV CHRISTI ANNVS 709. CONSTAN. PAP. ANNVS 2. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 6.

I. SEquitur Redemptoris annus septingentesimusnonus, Indictione septima: quo mense Octobri, iam inchoata, a mense Septembri Indictione octaua, Iustinianus Imperator pœnitentiam agẽs (vt ait Marianus Scotus, sed ob quæstionem huius temporis, auctor est Anastasius) accersit ab Vrbe Constantinopolim Constantinum Papam: quod hoc anno Indictione octaua inchoata factum esse, Anastasius tradit, licet Scotus nona Indictione id accidisse scribat. Verum Anastasio potius assentimur, cui reliqua bene consentiunt, vt quæ dicentur ostendent. Iustinianus igitur non minis, sed precibus adhibitis, omniq. securitate præstita, scriptis litteris Constantinum accersit Constantinopolim, vt finis aliquis controuersiæ ob canones ad Quintam & Sextam Synodum superadditos poneretur: quod ex ijs quæ Anastasius in Gregorio Secundo Constantini successore narrat, intelligere satis possumus. Cum autem soluisset a Romano Portu dicto mense Octobri, hiemandum sibi fuit Hydrunti. Sed audiamus quæ de his Anastasius dicat: E

Iustinianus Imp. accersit Constan. Papam.

His,

A His, inquit, temporibus, *quibus scilicet hęc agerentur cum Rauennatibus*, misit præfatus Imperator ad Constantinum Pontificem Sacram, per quam iussit eum ad regiam ascendere vrbem. Qui sanctissimus vir iussis Imperialibus obtemperans, illico nauigia fecit parari, quatenus iter aggrederetur marinum.] Quod autem audisti Imperatorem iussisse, & Pontificem obtemperasse: quo sensu hęc accipienda sint verba, ex rerum gestarum progressu intelliges, cum videris quibus humillimis obsequijs idem Imperator ipsum Pontificem suscepit: cognosces enim plane, eum non fastu Imperatorio præcepisse, sed precibus exorasse. Pergit vero Anastasius: Et egressus est a Portu Romano die quinta mensis Octobris, Indictione octaua: & secuti sunt eũ Nicetas Episcopus Siluæ candidæ, Georgius Episcopus Portuensis, Michaelius, Paulus, Georgius presbyteri, Gregorius diaconus, Georgius Secundicerius, Ioannes primus Defensor, Cosmas Sacellarius, Sisinnius Nomenclator, Sergius Scriniarius, Dorotheus & Iulianus subdiaconi, & de reliquis gradibus Ecclesiæ non pauci clerici.] Ceterum cum præsentia Pontificis Vrbs destituta videretur, Ioannes Exarchus, qui ad Rauennates missus erat, Romam petens, clerum afflixit, illa nimirum absentiæ Pontificis occasione arrepta, prout idem auctor sic pergit dicere: II.

Constantinus Pap. proficisci tur Const.

B Veniens igitur Neapolim Constantinus Papa, illic eum reperit Ioãnes Patricius & Exarchus, cognomento Rizocopus: qui veniens Romam, iugulauit Paulum diaconum & Vicedominum, Petrum Arcarium, Sergium Abbatem presbyterum, & Sergium ordinatorem: pergensq. Rauennam, pro suis nefandissimis factis iudicio Dei illic turpissima morte occubuit. Georgius vero presbyter Neapoli relictus est, & Pontifex cum suis in Siciliam perrexit: vbi Theodorus Patricius extraticus [*] languore detentus, occurrens Pontifici, magna eum veneratione salutans atque suscipiens, medelam adeptus est celerem. Atque inde egrediens per Rhegium & Cortonam, transfretauit Galliopolim, vbi mortuus est Nicetas Episcopus. Dum vero Hydrunti moras faceret, eo quod hiems erat, illic suscepit sigillum Imperiale per Theophanium Regionarium, continens ita, vt vbi denominatum contingeret adesse Pontificem, omnes Iudices ita eum honorifice susciperent, quasi ipsum præsentialiter Imperatorem viderent.] hucusque res gestæ Constantini Papæ anni huius reliqua anno sequenti. III.

Ioan. Exarchi scelera.

Vt vero iam res Anglicanæ Ecclesiæ attingamus, hoc item anno, vt diuinitus ab Angelo prædictum ipsi fuerat, ex hac vita recedit S. Vuilfridus Archiepiscopus Eboracensis (quem sub Agathone & sub Ioanne Septimo Romanis Pontificibus ad Romanam sedem appellantem confugisse diximus, & semper ab eadem absolutum) vbi sedisset annos quadraginta quinque, creatus (vt ex Beda [a] diximus) anno Domini sexcentesimo sexagesimoquarto. Idem vero Beda, vbi de eius transitu egit, vitam ipsius pariter scribit [b], atque in fine eiusmodi habet ad sepulchrum eius appositum epitaphium his versibus: IV.

C

S. Vuilfridi obitus.

a Bed. li. 3. c. 26.
b Bed li. 5. c. 20.

Vuilfridus hic magnus requiescit corpore Pręsul,
Hanc Domino qui aulam ductus pietatis amore
Fecit, & eximio sacrauit nomine Petri,
Cui claues cæli Christus dedit arbiter orbis:
Atque auro ac Tyrio deuotus vestijt ostro.
Quin etiam sublime Crucis radiante metallo
Hic posuit trophęum, necnon & quatuor auro
Scribi Euangelij præcepit in ordine libros:
Ac thecam e rutilo his condignam condidit auro.
D *Paschalis qui etiam solemnia tempora cursus*
Catholici ad iustum correxit dogma canonis,
Quem statuere Patres, dubioq. errore remoto
Certa suę genti ostendit moderamina ritus.
Inq. locis istis monachorum examina crebra
Colligit, ac monitis, cauit quæ regula Patrum,
Sedulus instituit, multisq. domiq. forisq.
Iactatus nimium per tempora longa periclis:
Quindecies ternos postquam egit Episcopus annos,
Transijt, & gaudens cælestia regna petiuit.
Dona Iesu, vt grex pastoris calle sequatur.]

Epitaphium S. Vuilfridi Episcopi.

Porro quo die cælum scandit, quarto Idus Octobris, eodem colitur ab Ecclesia anniuersario cultu, inter sanctos confessores relatus in tabulis Ecclesiasticis.

Eodem quoque anno moritur sanctus Althelmus Episcopus Schireburgẽsis in Anglia, de quo superius, vt eius vitæ Acta [c] declarant. His lucidissimis astris hoc anno Ecclesia Anglicana cælum ornauit, vbique sancta, in monachis, Episcopis, atque Regibus. V.

E

c Habet Sur. die 26. Maij. to 3.

Hoc namque anno Coenredus Rex Merciorum, vbi sex annorum regni periodũ absoluit, Romam venit, vt Beda in epitome scribit. Immo de duobus Regibus Anastasius testatur in Constantino, cuius hæc sunt verba: Huius temporibus duo Reges Saxonum ad orationes Apostolorum cũ alijs pluribus venientes, velociter (vt optabant) vitam suam finiuerunt.] hoc enim erat illis in votis, vt Romam pergerent ad limina Apostolorum, ibiq. peccatis expiatis, spiritum Deo redderent. Eadem de his scribens Paulus diaconus, post multa hæc addit: His temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles, viri & feminæ, diuini amoris instinctu, Romam venire consueuerunt.] Sic igitur qui [d] erant longe, facti sunt prope in sanguine Christi; & qui in diuisa (vt aiebant) a toto orbe Britannia habitabant Angli, ijdem communione fidei proximi & charitate coniuncti facti fuerunt, matris vberibus iugiter inhęrentes. VI.

Frequens peregrinatio Anglorum ad limina Apost.

d Ephes. 2.

Eodem anno Childebertus, tertius eius nominis Rex Francorum, vbi regnasset annis decem VII.

&

& septem moritur iuxta initam superius rõnẽ annorum ex huius tpis petitam scriptoribus: inq. A
Dagobert' II. Rex Francorum. locum eius subrogatur Dagobertus secundus, qui regnum tenuit annis quinq. Porro hoc eodem
anno factam diuinitus apparitionem Autberto Episcopo de erigenda basilica in honorem sancti
Michaelis Archangeli, habet Sigebertus in Chronico. Eius generis apparitiones plures tum in O-
riente, tũ in Occidẽte Græcorum atq. Latinorum scriptores prodũt: porro ex miraculorum frequẽ
tia haud rẽ fuisse inanem, iidem auctores ostẽdunt. Fuit item Autbertus Cameracensis Episcopus,
sanctitate insignis, cuius res gestas scripsit Fulbertus clarissimus sui temporis scriptor.

IESV CHRISTI ANNVS	CONSTAN. PAP. ANNVS	IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS
710.	3.	7.

I. *Constantinus Papa venit Constantinop.*

SEptingentesimus decimus sequitur annus, Indictione octaua, qua soluens Hydrunto Constan
tinus Papa, peruenit Constantinopolim: sed quo præuio honore, quibus occursibus & obse- B
quiis, cum id ipsum complures scribant, verba hic in primis reddamus Anastasii Bibliothecarij, q
sic ait: Egressi, *e portu scilicet Hydruntino*, partes Græciæ contingentes, in insula quæ dicitur Cœa,
occurrit Theophilus Patricius & Strategus, *id est, Dux*, curauisianorum, & cum summo honore eũ
suscepit, & amplectens vt iussio continebat, iter absoluit peragere cœptum. A quo loco nauigãtes,
venerunt a septimo milliario Constantinopolim. Vbi egressus Tiberius Imperator filius Iustinia-
ni Augusti cum Patricijs & omni Syncleto, *nempe Senatu*, & Cyrus Patriarcha cum clero & popu
li multitudine, omnes lætantes & diem festum agentes. Pontifex autem & eius primates cum sella
ribus Imperialibus, sellis & frenis inauratis, simul & mappulis, ingressi sunt ciuitatem. Apostoli-
cus Pontifex cum caumelauco, vt est solitus Romæ procedere, a palatio *Septem* egressus in Placi-
dias vsque, vbi hospitaturus* erat, properauit.

* placitus

II. Dominus autem Iustinianus Imperator audiens eius aduentum, magno repletus gaudio, a
Nicæa Bithyniæ misit Sacram gratiarum actione plenam, & vt debuisset Pontifex occurrere Ni-
comediam, & ipse veniret a Nicæa: quod & factum est. In die autem qua se inuicem viderunt, Au-
gustus Christianissimus cum regno in capite sese prostrauit, pedes osculans Pontificis: deinde in C
amplexum mutuum corruerunt. Et facta est lætitia magna in populo, omnibus aspicientibus tantã
humilitatem boni Principis. Die vero Dominico Missas Imperatori fecit, & communicans Prin-
ceps ab eius manibus, proq. suis delictis vt deprecaretur, Pontificem postulans, omnia priuilegia
Ecclesiæ renouauit, atque sanctissimum Papam ad propria reuerti absoluit. Hucusque de his Ana-
stasius: pergit vero dicere de eius in Vrbem reditu, quem contigisse ait mense Octobri, Indictio-
ne decima: adeo vt eum ibi commoratum esse oportuerit vsque ad annum sequentem, quo mense
Septembri decima Indictio inchoatur. Porro de eodem occursu Imperatoris meminit Anselmus
Lucensis, vbi agit de potestate & primatu Romani Pontificis, ac longe ante eũ Beda & Marianus
Scotus summatim eadem perstringentes, & alij.

* *Iustinianus Imp. prostrat' pedes osculatur Papæ Constantini.*

III. Quid vero Constantinopoli per Constantinum Pontificem actum sit, scriptorum inopia latet
quidem: tantummodo autem veluti per transennam ex iis quæ idem Anastasius scribit in Grego-
rio Secundo (vt dictum est) Constantini successore, licet aspicere, cum videlicet ait, ipsum Grego-
rium hoc tempore Apostolicæ sedis diaconum optima responsione vniuersis de propositis capitu-
lis quæstionibus, cum Constantinopoli esset vna cum Constantino Papa, plenissime satisfecisse. D
Quod enim his temporibus nulla alia verteretur quæstio inter Orientales & Occidentales, nisi de
capitibus additis ad Quintam & Sextam Synodum: satis intelligere possumus, de his Constanti-
nopoli cum eodem Romano Pontifice esse tractatum, de his conuentus habitos, atque inter vtrã
que partem diutius altercatum, sed primas retulisse Pontificem, Gregorio diacono cõstitutionum
antiquorum Patrum acerrimo defensore: quod & ex iis quæ superius dicta sunt ex eodem Anasta
sio Bibliothecario, satis euidenter apparet.

IV. Quod autem ad Iustinianum Imperatorem pertinet, liquet ipsum hoc anno variis esse concus
sum motibus, rebellantibus populis Chersonesi: qui de ijsdem crudelissimam vindictam exercuit.
Hæc vero quomodo se habuerint, ex ipsis Græcorum petamus Annalibus, qui sic se habent[a]: Me-
moria recolens Imperator insidias sibi a Chersonensibus, Bosphorianis, alijsq. paratas, aduersus
eos naues suas a minima ad maximam omnes misit, mandato, vt quicumque ea loca habitarent,
vniuersi gladio trucidarentur, neque vitæ cuiusquam parceretur. Missi ergo hoc perfecerunt, nemi
ne ipsis resistente: solis ab infantibus cædem abstinuerũt, quippe in seruitutem mancipãdis. Prin
cipes Chersonensium viri numero quadragintaduo, addita custodia, ad Imperatorem missi sunt. E
alios septem ligneis sublicis in altum suspensos igni assarunt, alios in mare abiecerunt. His cogni-
tis Iustinianus etiam in obseruatos infantes insanijt. Cum in reditu classis iam Byzantio appro-
pinquaret, periclitata est; mortuorum numerus initus, repertusq. millium septuagintatriũ. Id gau
dium Iustiniano auxit. Naufragium autem contigisse hoc anno mense Octobri, nona iam Indictio
ne inchoata, Theophanes docet.

a Theophan. et Cedren in Iustiniano Rhinot. *Dira vltio in Chersonenses.*

V. *Rudericus Rex Hispan.*

Eodem anno defuncto Vuitiza nefario Hispaniarum Rege, postquã annos nouem regnasset,
successit in locum eius Rudericus, siue Rodericus, filius Theofredi. Ita quidem ex Tudensi, q ait,
Rudericum regnare cœpisse. Era septingentesima quadragesimaoctaua; additq. ipsum cõsilio ma-
gnatorum Gothicæ gentis regnum suscepisse, virum belligerum, durum, & ad omne negotium ex-
peditum, sed vita & moribus Vuitizæ non absimilem, facem luemq. totius Hispaniæ, vt quæ de eo
dicturi sumus ostendent.

IESV

I. *Constantinus Papa Romam redit.*

SEptingentesimus vndecimus Domini adest annus Indictione nona; quo, mense Octobri, iam inchoata decima Indictione, Constantinus Papa Romam ea Oriente rediit. de quo ista Anastasius breuiter: Egressus igitur a Nicomedia ciuitate, crebris valetudinibus Pontifea attritus, tandem sospitatem Domino tribuente, incolumis ad portum Caietæ peruenit, vbi sacerdotes & maximam populi Romani reperit multitudinem: ac vigesimaquarta die mensis Octobris, Indictione decima, Romam ingressus est, & omnis populus exultauit atque lætatus est. Fecie autem ordinationes Episcoporum in eundo & redeundo per diuersa loca Episcopos duodecim.]etenim vbicumque contigit præsentem esse Pontificem, illum omnes intelligebant primarium propriumq. esse pa-
B storem, Episcopis omnibus suæ iurisdictionis subiicientibus fasces summo vniuersalis Ecclesiæ sacerdoti. Pergit vero Anastasius; Post menses autem tres lugubre nuncium personuit, quod Iustinianus Christianissimus & Orthodoxus Imperator trucidatus est, & Philippicus hæreticus in Imperiali promotus est arce.]sed de his suo loco dicendum: iam vero prosequamur & absoluamus quæ sunt anni huius res Occidentalis Ecclesiæ.

II. *Ecclesia Saxonum erigi cœpta.*

Hoc enim anno Ecclesiæ Saxonum iaci cœperunt fundamenta per sanctissimum virum Apostolicum Suuibertum venientem ad eos in abundantia benedictionis, in signis & virtutibus, e acitando etiam defunctum a morte, potentem in omnibus opere & sermone. Audi ergo quæ de his Marcellinus litteris prodidit [a]: Anno, inquit, Dominicæ incarnationis septingentesimo vndecimo, cum sanctus Suuibertus feruenter prædicans non solum in Vuerda, sed & in pagis & villis vicinis ennunciaret prophanis Saxonibus Euangelium Christi: contigit quadam die Martis, vt ipse extra Vuerdam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero suo Vuilleico in villam vicinam, & quidam diues Gentilis, Hungerus nomine, postea conuersus & baptizatus in festo Apostolorum Petri & Pauli, & a sancto Suuiberto appellatus Petrus, ex feruore fidei & nimia humilitate & deuo-
C tione curru aduehi curaret arenam & lapides, reliquaq. tali ædificio congrua & opportuna ad monasterium S. Suuiberti. Procurante autem omnium bonorum æmulo diabolo, idem Petrus corruens sub carruca onusta lapidibus, efferebatur mortuus, quia pene suffocatus, & per diuersa vulnera capitis extinctus fuit. De quo omnes cum non immerito dolerent, magnusq. concursus populorum ad illud miserandum spectaculum fieret gementium & dolentium propter inopinatam illius mortem, cumq. exequiæ præpararentur, vt corpus Ecclesiasticæ mandaretur sepulturæ: superuenit pius pater sanctus Suuibertus cum deuoto Vuilleico suo capellano. Qui cum didicisset ex gemitu, audissetq. a circunstantibus mortem illius Petri: ipse habens fiduciam magnam in Christum, præcepit vt emortuum corpus, antequam sepeliretur, ad cellam suam deportaretur.

Petrus reuocatur ad vitam.

III.

Quod cum factum fuisset, ipse astante magna turba populorum, rei exitum præstolante, largiter cum multis suspiriis lacrymas fundens, flexis genibus deuotissime orauit ad Dominum pro resuscitatione Petri famuli monasterii. Cumq. diu preces precibus continuasset, surgens tangendo, cum oscularetur funus, statim mortuus, non solum reuixit & surrexit, verum etiam nullæ cicatrices vulnerum, nulla conglomeratio sanguinis per totum corpus apparuerunt: de quo omnes laudabant benignitatem Christi Saluatoris. Fama huius miraculi per totam prouinciam promulgata, neophy-
D ti in fide solidati confirmantur, multi vero infideles ad Christum conuersi, fonte baptismatis Christo regenerati sunt. Vixit autem postea idem Petrus sanus & incolumis vsque ad consummationem Ecclesiæ Vuerdensis, etiam post migrationem sanctissimi patris Suuiberti.]hucusque Marcellinus de mortuo ad vitam reuocato.

Noua conuersio Gentilium ad fidem.

IV. *Saxonum plures credunt Christo.*

At licet verbum Dei in terram illam minime vacuum absque fructu ceciderit: haud tamen sterilis terra illum reddidit, quem par erat, ex tanta cultura fructum: nam id inferius idem auctor de eodem Suuiberto [b]: Licet gentibus in vicino habitantibus prædicando, primo parum vel nihil profecit in conuersione earum, eo quod essent homines duræ ceruicis & barbatæ mentis, non tamen propter hoc destitit, quin indesinenter cum feruore prædicans, multos nobilium & ignobilium conuerteret ex eis: qui repudiatis sordibus idolorum, fidei sunt fonte abluti. Quibus, vt bonus pastor in populo, dispensauit tamquam fidelis & prudens negotiator, mensuram Dominici tritici: Ipse enim spreuit mundi pompas & vanitates spe superiorum præmiorum. & ideo maximis virtutum donis cælitus ditatus, Deo in omnibus gratus, vt gemma fulsit in clero: nam positus inter Gentiles, illic
E præclarum opus inter gentes operatus est, Domino cooperante, & sermonem eius confirmante, sequentibus miraculorum diuersorum signis.]hæc Marcellinus:

b Marcellinus cap. 25.

V. *In Saxones Auctoris apostrophe.*

Ex his quidem nostri temporis Saxones infelices compellare liceat verbis Apostoli [c]: Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? Quis ergo tribuit vobis spiritum, & operatus est virtutes in vobis? nonne vir Apostolicus Suuibertus? Quis in tanta signorum & benedictionis abundantia superuenit ad vos, vt posthabeatis vestrum primum Apostolum Suuibertum? In vos igitur conuertantur indesinentes lacrymæ Hieremiæ [d]: vos concutiat tonitrus ille, cum ex præcordiis intimis lugubre illud exclamat: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.]Sed spero fore aliquando, vt excitentur voce Domini eadem interpellatione, qua Angelum monuit Ecclesiæ Ephesi dicens [e]: Memor esto itaque, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, &c.]Sed iam (quod polliciti sumus) ad res Orientales conuertamus orationem.

a Marcellin. in Suuibert. c. 24.

c Gal. 3.

d Hierem. 2.

e Apoc. 2.

Cum

VI. *Iustinianus Imp. mittit classem in Chersonenses.*

Cum igitur Anastasius tradat, post tres menses a reditu Constantini Pontificis in Vrbem, qui A
contigit (vt ait) vigesimaquarta mensis Octobris, allatum ad ipsum nuncium de nece Iustiniani Imperatoris, vtique circa anni huius finem, eam accidisse possumus intelligere. Quomodo autem id factum sit, ex Græcorum Annalibus est promendum. Vbi enim Theophanes dira illa superius memorata, quæ aduersus Chersonenses iussu eiusdem Imperatoris sunt perpetrata, narrauit: haud Imperatorem quieuisse tradit, sed maiore excandescentem ira ad interitum omnium hoc anno denuo parasse classem affirmat, quo solo æquaret omnia, solumq. aratro proscinderet. Hoc autem cum illi intellexissent, se munierũt, parati Imperatori resistere, petentes auxilium a Chaiano Principe Gazarorum. Ne autem miseri pati cogerentur quæ ira æstuans Imperator præceperat, obstitit Deus, excitans aduersus eum nobiles viros Eliam Spatharium atque Bardanem Philippicum ex insula Cephalenia, vbi relegati fuerant, reuocatos, qui eidem essent classi præficiendi. Hos autẽ cum Imperator comperisset apud Chersonam esse tumultuatos, alios loco ipsorum duces misit: q dolose admissi intra Chersonam, a ciuibus trucidati sunt, apertam aduersus Iustinianum defectionem iam conclamantibus, & acclamantibus Bardanem Philippicum Imperatorem.

VII. *Acclamatur Philippicus Imperator.*

His cognitis Iustinianus, in Eliam veluti facti auctorem cõmotus, quod non posset in ipsum, B
in eius domesticos furorem conuertens, filium eius in matris sinu peremit: ipsam vero eius coniugem coquo natione Indo ignominiæ causa collocauit in matrimonium. Misitq. aliam classem aduersus rebelles: Sed cum qui missi erant, ob omnias difficultates haud præstare possent, quod Imperator faciendum præcepisset, metuentes, re infecta redire ad eum vindicare paratum, & ipsi Philippicum Imperatorem acclamare cœperunt absentem, petentes a Gaiano, ad quem confugerat, ipsum reddi. Quod cum factum esset, omnes simul cum nouo sunt reuersi Imperatore. Qui appropinquans Constantinopoli, aduersus Iustinianum immittit Eliam, & contra Tiberium eius filium Maurum Patricium & Ioannem Spatharium proficisci iubet.

VIII.

Quid vero isti fecerint, audi terribilem dignam commiseratione tragœdiam: Vbi autem (inquit Theophanes) Maurus cum Ioanne ad Blachernas peruenisset (templum illic erat Dei genitricis Mariæ) inuenit Tiberium altera tenentem manu columellam sanctæ mensæ Dei & Dei genitricis altaris, & altera pretiosa ligna, & in collo philacteria (erant hæ sacrosanctæ reliquię) extra tribunal * autem residentem Anastasium patris eius matrem: quæ Mauri prouoluta pedibus, flagitabat ne suus occideretur nepos Tiberius, vtpote qui nihil gessisset prauum. Cumq. ille pedes hu C
tus teneret, & cum lacrymis supplicaret, ingressus est Struthus (id erat cognomentum Ioanni Spathario) & vi arripuit illum, & pretiosa quidem ligna ab eo sublata supra mensam posuit, philacteria vero in collo suo suspendit. Puero autem foras educto, & spoliato, supra limen expanso, guttur eius instar ouis secarunt, & hunc in templo sanctorum Anargirorum, *Cosmæ scilicet & Damiani*, qđ Paulinæ vocatur, sepeliri mandarunt. Comprehẽsus pręterea & Barisbacurius primus Patricius & Comes obsequij, & interemptus est.

** sacrarium*

Tiberij Cæs. cædes.

IX. *Iustinianus Imp. occiditur*

Porro Elias vna cum eo qui secum erat descendente in Damasim, & ad sermones cum eo qui illic erat exercitu veniente, verbumq. impunitatis populo qui erat cum Iustiniano prębẽte: seque strati sunt vniuersi, & discesserunt a Iustiniano, solum hunc deserentes, & ad partes Philippici confluentes. Tunc prędictus Elias furore repletus, currens, collo eius comprehenso, pugione quo erat accinctus, caput eius amputauit, & per Romanum Spatharium ad Philippicum misit. At vero Philippicus per eumdem Spatharium hoc ad Occidentales partes vsque Romam transmisit.] hucusque de nece Iustiniani & Tiberij eius filij Theophanes. Qui igitur tamquam fera bestia humanũ sanguinem sitiens, adeo in sibi subditos populos fuerat debacchatus, suo suorumq. sanguine sup- D
plicium luit, posteris relinquens exemplum, in se ipsos suosq. sæuam a Deo expectare debere vindictam, cum in populum sibi creditum immanes Principes sęuiunt. Factumq. secundum uerbum Domini ad Hieremiam [a]: Adducam inimicos tuos de terra quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit.] dum exulem Philippicum & postea latronem inter barbaros accinxit vindice gladio, hominem alioqui Deo multipliciter inimicum, nimirum ob deprauatos vitæ mores, & (quod deterius est) hæresi labefactatum Monothelitarum hæreticorum, quos eo vehementius factus iam Imperator aggressus est propugnare simul & eorum hæresim, eoq. ardentius propagare, quod vni ipsorum acceptum ferebat Imperium, qui fore ipsum Imperatorem prædixisset, cum & eidem præmij loco pollicitus esset Sextæ Synodi abolitionem. Porro rem gestam Theophanes ita narrat.

a Hierem. 15.

X. *Pseudomonachus Sextam Synodum abrogandam petit.*

Priusquam imperaret, erat quidam Inclusus in monasterio Callistrati præuisor (qui scilicet astronomicis inspectionibus futura prædicere consueuerat hæreticus Monothelita) Qui ad se venienti Philippico dixit: Imperium tibi est repositum. At ille turbatus est. Et ait Inclusus: Si iubet Deus, tu quamobrem contradicis? Hoc autem dico, quia Sexta Synodus male facta est: Si ergo im- E
peraueris, hanc proijce, & Imperium fiet tibi forte atque longæuum. Qui cum iuramento spondet ei, se hoc facturum. Cum autem Leontius Iustiniano successisset, ascendit Philippicus ad inclusũ: Qui dicit ei: Ne festines, fiet tibi. Cumq. Absimarus imperasset, rursus ascendit ad eum. Cui iterũ ille ait: Ne acceleres: illud enim te præstolatur.

XI.

Porro cum Philippicus hoc quibusdam amicis suis fuisset confessus confidenter, ab eis Absimaro nunciatum est. Qui cæsum, & tonsum, atque ferreis vinculis alligatum hunc in Cephaleniã exulem misit. Cum autem Iustinianus Imperium suscepisset, reuocauit eum. Et cum regnaret, fecit pseudosynodum Episcoporum iuxta pseudomonachi & Inclusi sermonem, & abiecit sanctam & vniuersalem Sextam Synodum.] sed de Synodo sequenti anno agendum erit. Pergit vero Theophanes: Eodem anno ille vanus oculorum cæcitatem incurrit.] subdit Cedrenus: Cyro quoque Patriarcha exturbato, Ioannem suæ impietatis socium ei solio præfecit. Fuit hic Philippicus cognomento Bardanes, in colloquio facundus, atque prudens habitus, sed in actionibus suis absque grauitate

Suarum culparũ pœnas dant Orientales.

A nitate & industria vlla versans,turpiterq. viuens,extremam sibi infamiam parauit.] Ita quidem, vbi grauiter deliquerunt Orientales,pseudosynodum colligentes,aduersus veterem Ecclesiasticã disciplinam,ipsamq. Romanam Ecclesiam tot tantosq. sunt coacti pati tyrannos, non dicam Imperatores,sed monstra,Leontium,Absimarum,Iustinianum in furorem actum,Philippicum,Leonem Isauricum,& alios nefandissimos.

Sed de Philippico modo agendum,qui vbi est creatus Imperator,dum ex more professionem Catholicæ fidei mittere deberet ad Romanum Pontificem,misit hæreticam execratione dignam: quam ipse Constantinus Pontifex respuit. Nam de his hæc Anastasius Bibliothecarius: Eius & Sacram cum praui dogmatis exaratione Constantinus suscepit,sed cum Apostolicæ sedis consilio respuit. Huius rei causa zelo fidei accensus omnis cœtus Romanæ vrbis,imaginem quam Græci votaream * vocant,sex continentem sanctas ac vniuersales Synodos,in ecclesia beati Petri erexere.] Etenim inter alia nefanda idem Philippicus Imperator sanctas sex Synodos œcumenicas picturæ effigiatas e pariete abradi præcepit:contra quod Imperatoris facinus Pontifex nitens,quas ille destruxit,ipse eo modo quo erant ante,restituit. Sed paulo inferius hęc idem Anastasius: *XII. Constantinus Papa respuit hæreticã professionem Imperatoris.* * pancaream

B Iisdem temporibus, cum statuisset populus Romaous nequaquam hæretici Imperatoris nomen,aut chartam,vel figuram solidi suscipere, vnde nec eius effigies in ecclesiam introducta est, nec eius nomen ad Missarum solemnia proferebatur:contigit vt Petrus quidam pro ducatu Romanæ vrbis Ranénam dirigeret pręceptum,& pro eiusmodi causa acciperet. Dumq. innotuisset, quod nomine hæretici sua promotione idem Petrus fuisset potitus:zelo fidei accensa magna pars populi Romani statuerunt nullo modo hunc Ducem suscipere. Et factum est,vt dum Christophorus,qui erat Dux,ob hanc causam cum Agathone & suis hominibus concertaret, bellum ciuile exortum sit,ita vt in via Sacra ante Palatium sese committerent,& ex vtrisque partibus amplius quam vigintiquinque viri plagarentur atque interirent,donec Pontifex mitteret sacerdotes cum Euangelijs & Crucibus Domini,sicq. partes sedarent:nam pars Petri ita angustiata,vt nulla illi esset spes viuendi. Verum ad Pontificis iussum pars alia(quæ & Christiana vocabatur)recessit, sicque defensoris hęretici pars valuit Petri,ac si illa attrita recederet.]hæc Anastasius. Eadem de nomine hęretici Imperatoris eiolo & execrabili facto tradunt Beda,Paulus diaconus [a], atque Ado Viennensis [b]. Habes ex iisdem,Romanam Rempublicam gubernari his temporibus solitam esse per Duces,qui mitterentur ab Imperatore. hinc & Romæ Ducatus dici consueuit,de quo dicendum erit inferius. Porro has altercationes Romæ vsque ad obitum Philippici perdurasse,quæ post hęc subiicit Anastasius docet. *XIII.* *Conflictationes in Vrbe inter Duces.*

C (at line "se per Duces,qui mitterentur ab Imperatore")

a Paul. diacon. li. 6 c. 33.
b Ado in Chro.

Eodem quoque anno accidit, vt qui Iustiniani voluntate teneretur relegatus in Ponto Felix Archiepiscopus Rauennas cæcus redditus,idem ea occasione fuerit exilio liberatus: nam & de hoc ipso idem Anastasius hæc habet: Eodem tempore Felix Archiepiscopus Rauennæ ab exilio reductus,pœnitentia motus,licet oculorum lumine priuatus,ad propriam tamen rediit sedem,& solita,quæ ab vniuersis in scrinio Episcoporum fiunt indicula & fidei expositiones, & hic confessus est,sicq. reconciliationis promeruit absolutionem.]hæc Anastasius,quibus indicatur,ad meliorem mentem ex diuturna vexatione redditum esse Felicem & ex præscripto constitutionum superiorũ Romanorum Pontificum cuncta plenissime præstitisse,quæ præstanda erant;obidq. Catholicę cõmunionis ab eodem Pontifice Constantino participem factum esse. *XIV. Felix Episcopus Rauennas restitutus.*

Qui vero copiose prosecutus est res Rauennates,Hieronymus Rubeus, hũc tradit egregia claruisse sanctitate,coruscasse etiam miraculis,redeuntemq. ab Oriẽte secum sacras reliquias sancto-
D rum plurium detulisse:refertq. eiusmodi inscriptionem eius venerando sepulchro inditam: *XV. Felix claruit sanctitate.*

HIC TVMVLVS CLAVSVM SERVAT CORPVS DOMINI FELICIS SANCTISSIMI AC TER BEATISSIMI ARCHIEPISCOPI.]

Profuit quidem Felici ista vexatio,vt illud Dauidicum [c] lætus occineret: Bonum mihi quia humiliasti me,vt discam iustificationes tuas. c Psal. 118.

Constat eiusdem Anastasij testificatione,venisse hoc tempore Romam Benedictum Archiepiscopum Mediolanensem,causam prosecuturum aduersus Episcopum Ticinensem, cum eum sibi vendicare conatus est sub sua iurisdictione Episcopum suffraganeum. hæc enim de eo Anastasius: Venit autem & Benedictus Archiepiscopus Mediolanensis Romam orationis voto,& suo se Pontifici præsentare:altercatus vero est pro Ecclesia Ticinensi,sed victus est,eo quod a priscis temporibus sedi Apostolicæ eiusdem Ticinensis Ecclesiæ Antistes ad consecrandum pertinebat atque pertinet.]hæc ipse. Habet eadem Paulus diaconus,qui & his subdit: Fuit autem idem venerabilis Benedictus Archiepiscopus vitæ egregiæ sanctitatis,de quo per vniuersam Italiam bonæ opinionis fama fragrauit.]hæc Paulus. Relatus quidem reperitur Benedictus hic inter sanctos,eiusq. memoria
E adscripta sacris tabulis die vndecima Martij,annis singulis in Ecclesia iteratur. Ceterum fuit eadem controuersia iterum atque iterum diuersis temporibus excitata,multaq. hinc inde allata. sed de his modo hactenus ad institutum:iam ad anni sequentis res gestas transeamus. *XVI. Benedictus Mediol. Episcopus Romã venit.*

IESV CHRISTI ANNVS	CONSTANTIN. PAP. ANNVS	PHILIPPICI IMP. ANNVS
712.	5.	2.

SEptingentesimus duodecimus annus agitur Redemptoris decima Indictione, quo Philippicus Imperator,vbi stabilisse sibi Imperium visus est,occisis omnibus qui Iustiniano fauissent, mox,quod diu sederat in animo,perficere est aggressus,cum præsertim ad id præstandum sua promissione teneretur,nimirum vt sextam Synodum condemnaret,in qua hæresis Monothelitatum hæteticorum *I. Philippicus cogitat de abolitione Sextæ Synodi.*

hæreticorum damnata fuerat, faceretque ut proscripta hæresis rediens postliminio ab omnibus A
reciperetur. Ad quod implendum eo maiori studio mouebatur, quod qui ipsi Imperium prædixisset, hoc etiam veluti diuinum oraculum adiecisset, fore & ipsi Imperium diuturnum, ad annos plurimos propagandum, si quod Deo placitum esse sciret, absque mora impleret, nempe si eamdem (vt aiebat) Deo inuisam Sextam Synodum e medio penitus tolleret. Qui igitur nihil magis optabat, quam potiri longa ætate Imperio, nihil impensius sibi agendum putauit, quam vt eamdem sanctam Synodum aduersatia Synodo per Episcopos aboleret.

II. *Conclamatur damnatio Sextæ Synodi.* At cum tertem licet, ad id agendum pseudopropheta sui calcaria addita perurgebant, & aliorũ Monothelitarum stimuli excitabant. Qui enim sub Orthodoxis Principibus, fulgente Catholica fide, veluti vespertiliones latebant in antris, iam ad occasum declinante die, denso agmine emergentes, vna cum faustis acclamationibus Imperatoris, damnationem Sextæ Synodi conclamabãt: sequebatur hos insanum vulgus, & alij, qui omnia Imperatoris gratiæ post habebant.

III. *Deponitur Cyrus. Eleuatur Ioannes.* Imperator igitur, vt quod conabatur, faciliorem consequi posset effectum, primum omniũ Cyrum Constantinopolitanum Episcopum e sede dimouet, & in exilium mittit: ad quod agendum dignus ille prætextus, causaq. ea quam iustissima videbatur, quod in thronum alterius nefarie cõscendisset pro arbitrio crudelissimi Imperatoris, qui Callinicum Patriarcham in ordinem redegisset, oculisq. orbatum in exilium eiecisset, ipsum vero Cyrum in eam cathedram contra omnia iura Ecclesiastica subleuasset: iam vero adesse tempus, vt perperam facta irrita redderentur, virescerent concisa iura, & extincta institia reuiuisceret. Sic igitur gradu deposito Cyro, in locũ eius (quẽ vidimus) delectus est Monothelitarum antesignanus Ioannes. Qui enim in eam sedem prouchendus erat monachus ille qui Imperium Philippico prædixisset, eodem supplicio quo Elimas[a] magus, a Deo percussus est cæcitate, magus & ipse: vt eadem pœna teneret, quem eadem culpa damnaret. B

a *Act. 13.*

IV. Euecto igitur in solium Patriarcha Monothelita, cum ipso & in ipso tamquam in cardine vniuersa Orientalis mouetur Ecclesia: nam in primis quæ tunc sunt repertæ Ecclesiæ carere pastorib. ad eas nonnisi impietate bene noti hæretici Monothelitæ promouebantur Episcopi; sed & horum immensus cito auctus est numerus ex eis, qui, licet Catholici, tamen iacturam cathedræ, quam passus fuit Cyrus Patriarcha, sibi timentes, eamdem perfidiam, quam Imperator, eu(?)tigio aggressi sunt profiteri; ita stabiliri sibi sedem Episcopalem putantes, si quam fidem assererent Imperator & Patriarcha, æque & ipsi profiterentur, notare vero sedem eorum, qui Sextæ Synodi agerent defensores, vel resistere, aut dissentire reperirentur Imperatori, & contradicere Patriarchæ. Ita plane succisi omnes nerui erant Orientalis Ecclesiæ, vt non sit inuentus aliquis, qui surgeret[b] ex aduerso, & staret pro muro domus Israel, sed dispergerentur tanta ruina lapides sanctuarij[c], nimirum quod non fundamento solidæ petræ firmiter inhæsissent, super quam ædificati erant[d] in templũ sanctum in Domino, sed voluntaria sæpe auersione resilientes, resoluto glutino, quo iuncti arctissime tenebantur, facti essent mobiles, leues, & inconstantes. C

Magna clades Orientalis Ecclesiæ.
b *Ezech. 13.*
c *Thren. 4.*
d *Ephes. 2.*

V. *Numerosa pseudosynodus Hæreticorum.* Indicitur Synodus, statuitur certa dies, accersuntur Orientis Episcopi: quot vero numero fuerint, & num inter eos vna cum Patriarcha Constantinopolitano reliqui resederint Patriarchæ, nescitur: eius enim Acta, veluti quippiam execrandum, cum quot versus, tot in Deum blasphemias continerent, vna cum ipso Imperatore fuerunt sepulta, perpetuo tradita anathemati. Ceterum opinari licet, numerosissimam ab Imperatore fuisse Synodum comparatam, quam ad euertendam Synodum œcumenicam opus esse conspiceret, vt numero saltem polleret Episcoporum, quæ reliquis destitueretur auxilijs; cum eam non fulciri viderent legatione Apostolicæ sedis, non roborari affectionibus sanctorum Patrum, de quibus iam suo ipsorum damno sæpe periculum factũ esset, non denique alijs posse sustentari subsidijs, sed pluribus euerti contrarijs intelligerent. Quo igitur quæ in Synodo statuerentur, firmiora consisterent, nihil prætermissum esse studij atque laboris, par est existimare. D

VI. Conuenit Synodus, non in Spiritu sancto legitime congregata, sed Satanæ instigatione collecta, quæ ob id dici meruerit Synagoga Satanæ potius & Concilium malignantium, quem Synodus sancta, cui conuenitet illud elogium Domini[e]: Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum.] cuncta teste disponens, sed stetit Dominus non probans, sed obiurgans, secundum illud Dauidicum[f]: Deus stetit in synagogas deorum, in medio autem deos diiudicat. V sque quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?] Ita collectis Episcopis, ꝑfuit eis Ioannes nuper electus Constantinopolitanus Antistes insidens cathedræ pestilentiæ, loco primario se caput ostentans, quod reliqui Episcopi veluti annexa membra sequantur. Non hic defuisse putes, quæ in alijs conciliabulis ab alijs Imperatoribus hæreticis congregatis præsto fuere, nimirum astans apparitura, parata vincula, scriptæ antequam ferrentur in eos qui putarentur resistire sententiæ, iactatæ insuper haud incerta fide carceribus atque exilijs irrogandis ore omniũ minæ, successores ostentati contradicentium Episcoporum iam Imperatoris nutu decreti: hoc eos famelicos expectare, hoc auide cupere, vt aliqui inuenirentur, qui mandato Imperatoris de Sexta Synodo condemnanda resisterent, quo ipsi eorum Ecclesijs potirentur. E

e *Matth. 18.*
f *Psal. 81.*
Conciliabuli collectum ad perditionem Sextæ Syn.

VII. *Sexta Synodus impie dãnata.* Quid plura? Ad nutum Imperatoris, ad libitum Patriarchæ Monothelitæ sancta Sexta Synodus condemnatur, deletur sancita de duabus in Christo voluntatibus & duplici operatione sententia. Scribitur de vnica voluntate & operatione decretum, acclamatur damnatio veritatis, conclamatur hæresis confirmatio, cui & subscribitur ab omnibus illis Episcopis, ex Catholicis vno momento conflatis in Monothelitas: ita namque probati in conflatorio, qui videbantur esse aurũ vel argentum, conuersi inuenti sunt omnes in scoriam reiectaneam: adeo vt nec vel vnus legatur, qui restiterit, qui renuerit, atque ea de re exciderit ab Episcopatu, & carcerem, vincula, vel exilium passus sit. Non prætereundi sunt scriptores, qui & exilium Cyri & alia eiusdem perperam facta scripserunt,

A runt, narrare pariter, si accidissent, exilia confessorum Episcoporum illis dumtaxat saluis a tantæ fornacis incendio, quos abesse contigit.

VIII. Siccine prodita est (proh pudor) Catholica fides & ab illis, qui se acerrimos defensores Sextæ Synodi esse iactabant, qui ad illam (vt dicebant) implendam addiderant centurias canonum subuertentium Ecclesiasticam disciplinam, pro quibus & confirmandis validandisq. adeo prolixũ ad aduersus Romanum Pontificem bellum gessissent? Si non stat Synodus quam damnatis, infirmior & adiectitia pars illius quomodo stabit? Sic miseri suo ipsorum calculo, vno ferme momento destruunt, quod male absque temperamento ædificare conati sunt. Ita quidem ipsi in pace leones, in prœlio cerui, quibus illud Dauidicum apposite aptari possit [a]: Filij Ephræm intendentes & mittentes arcum conuersi sunt in die belli] manus dantes Assyrijs. Verum sic prodita atq. damnata fide Catholica in Oriente, integra, illæsa penitus & intacta conseruata est in Occidente, resistente impio Imperatori Romano Pontifice, populoq. Romano, vt quæ anno superiori ex Anastasio dicta sunt, docent. Gloria hæc est Romanorum, quod adeo sint execrati hæreticum Imperatorem, vt nõ solum eum recipere, sed nec ipsius imaginem intueri voluerint, non modo coloribus pictam, sed B nec cusam in nummis. At iam quæ sunt reliqua anni huius prosequamur.

Quid iuste Auctor in Græcos Episcopos.
a Psa. 77.

IX. Hoc eodem anno esse defunctum Aripertum Regem Longobardorum, habet Francorũ Chronicon ad leges Salicas antiquitus scriptas additum: ex quo dicendum est, non annos duodecim regnasse (vt Paulus diaconus tradit) sed tantum octo; porro idem hæc de ipso ait [b]: Fuit Aripertus quoq. vir pius, eleemosynis deditus, ac iustitiæ amator.] & paulo inferius: Post Ariperti funus Ansprandus Longobardorum regno potitus, tres menses solummõ regnauit, vir per omnia egregius, & cuius sapientiæ rari æquandi sunt. Cernentes Longobardi huius interitum, Luithprandum eius filium, in regali cõstituunt folio.] quod factum tradit adhuc in humanis superstite parente, qui vbi id accepit, defunctus est.

b Paul. diacon. lib. 6. c. 33.
Obitus Ariperti Reg. Lõgob.

X. Post Aripertum igitur, & defunctum eodem (vt dictum est) anno Ansprandum, cum regnasset tantum tres menses, eius filius Luithprandus regnare cœpit, tenuitq. regnum annos (vt idem testatur auctor) triginta vnum & septem menses. ita Paulus: qui autem eius regno tantum annos tribuunt vigintiquinque, post annos quinq. eius collocant regnum, sed erroris arguuntur: Error autẽ inde manasse conspicitur, quod Ariperto tribuunt duodecim annos, quem tantum octo regnasse di C ximus: Cum enim conueniant omnes eum propagasse regnum vsq. ad annum Domini septingentesimum quadragesimumtertium Indictione vndecima, plane dicendum erit ipsum auspicatum esse regnum hoc anno, defuncto patre Idibus Iunij. Ad redarguendum enim errorem eorũ, qui post annos quinq. ponunt ingressum Luithprandi, satis superque erit ex eiusdem Regis edicto de legibus Longobardorum lato anno sequenti, vndecima Indictione, id asserere: hæc enim in fine ibi leguntur: Ob hoc ego in Dei omnipotentis nomine Luithprandus excellentissimus, Christianus & Catholicus Deo dilectæ gentis Longobardorum Rex, anno (Deo propitio) primo, pridie Kalendas Martias, Indictione vndecima, vna cum omnibus Iudicibus &c.] hæc ibi: satisq. ad certã temporis rationem elucidandam, qua si caret historia, necesse sit multiplicibus erroribus abundare, & difficultatibus præpediri. Vnde & corrigas quod habet Oldradus in epistola ad Carolum Magnum, inchoasse regnum Luitprandi anno septingentesimo decimo: nam & in eam numeri notam errorem oportuit irrepsisse.

Luithprandus Longob. Rex.
De tẽpore Regni Luit. arguũtur aliorum errores.

XI. Constat etiam ipsum hoc primo regni sui anno confirmasse donationem Alpium Cottiarũ ab Ariperto factam Ecclesiæ Romanæ, habet idem Oldradus Episcopus Mediolanensis in epistola ad D Carolum Magnum Imperatorem his verbis: Primo regni sui anno donationem, quam beato Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quicquid ab ea Alpes vsque ad Galliarum fines continebant.] hæc ipse.

Confirmata donatio facta Romana Eccl.

XII. Mortuo igitur (vt dictum est) Ariperto hoc anno, qui trusus in exilium fuerat Petrus Regis consanguineus, qui postea creatus fuit Episcopus Ticinensis, postliminio redijt: de quo ista Paulus subdit [c]: Eo quoq. tempore floruit vita vel actibus Ticinẽsis Ecclesiæ Episcopus Petrus, qui quia Regis erat consanguineus, ab Ariperto quondam Rege apud Spoletum exilio fuerat retrusus. Huic beati martyris Sabini ecclesiam frequentãti, idem venerabilis martyr prænũciauit, quod Episcopus apud Ticinum futurus esset. Qui postea, cum id fuisset factum, basilicam eidem martyri Sabino, in solo proprio apud eamdẽ ciuitatem construxit. Hic inter reliquas optimæ vitæ quas habuit virtutes, etiam virginitatis flore decoratus enituit: cuius nos aliquod miraculum, quod posteriori tempore gestum est, in loco proprio ponemus.] hæc Paulus de Petro.

Petrus Episcopus Ticinensis prænunciatur a Martyre.
c Paul. diacon. lib. 6. c. vlt.

E

IESV CHRISTI ANNVS	CONSTANTIN. PAP. ANNVS	ANASTASII IMP. ANNVS
713.	6.	1.

I. SEquitur annus Domini septingentesimus decimustertius, Indictione vndecima, quo Philippicus Imperator, vbi annum & sex menses in Imperio habuisset, tentus & excæcatus eijcitur in exilium. Hæc quidem de tempore Imperatoris Philippici, nempe quod vno tantum anno & mensibus sex regnarit, testatur Paulus [d] diaconus, res sui temporis scribens: ex quo corrigas eos, qui ipsum annos duos & menses aliquot exegisse in Imperio tradiderunt, vt inter alios Theophanes atq. Zonaras. Porro quod habet Paulus, confirmant Acta publica, quę paulo post recitaturi sumus. Qđ autem ad rerum gestarum seriem pertinet: quomodo hæc se habuerint, ex Græcorum Annalibus referemus.

Philippicus Imp. eijcitur.
d Paul. diacon. hist. Longob. lib. 6. c. 11. & nou. edit. c. 34.

referemus. Qui enim factus Imperator in diuina ausus est manus inijcere, sibique etiam Ecclesiæ A
imperium arrogauit, vt pro animi arbitio fidei Orthodoxæ decreta mutaret, ex insperato sensit in
se immissam desuper vltionem. Quando enim, abrogata penitus Sexta Synodo, longæuæ ab impo-
store promissæ in Imperio vitæ securum se esse possessorem existimauit, ab Imperio miser cõtinuo
se excidisse cognouit, ipso Imperio luceq. priuatus. Sed quomodo id acciderit, ex Theophane hic
reddamus.

II. Biennio, inquit, Imperij Philippici transacto, circoq. natalitio cum Prasini vicissent, visum est
Imperatori, sabbato Pentecostes equitem cum susceptione ac organis ingredi & lauari in publico
balneo Zeuxippi, & cum ciuibus prosapiæ antiquæ prandere. Cum autem meridie requiesceret, re
pente ad Auream portam introiuit Rufus primus stratorum obsequij, cognomento Buramphi, &
Anastasius imperat. Theodorus Patricius Myancij cum taxatis, quos habebat in Thracia thematis sui; & festinans in
Palatium, inuenit Philippicum meridie quiescentem, & comprehensum eum duxit sursum in ora
torium Prasinorum, & illic eius oculos eruit, nullo sciente. In crastinum autem, id est, Pentecoste,
coaceruato in magna ecclesia populo, coronatus est Artemius a secretis, dictus, mutato nomine,
Anastasius. Sabbato vero post Pẽtecosten oculis priuatus est Theodorus Myancij, & secundo sab- B
bato id ipsum pertulit Gregorius Buramphus, & in exilium missi sunt apud Thessalonicem.] hucus
que Theophanes, & alij tum Greci, tum Latini eidem consentientes.

III. *Anastasius Imp. scribit ad Rom. Pontificem.* Sublato igitur hæretico Imperatore, qui Orthodoxæ fidei cultor in locũ eius subrogatus est,
nihil antiquius habuit, quam se fidei Catholicæ professorem esse, publicis scriptis editis declarare,
deq. his reddere certiorem Romanum Pontificem, ad quem suæ professionis fidei litteras scripsit,
mittens eas per Scholasticum cubicularium Patricium, quem in Italiam misit Exarchum. De his
enim habet ista Anastasius in Constantino his verbis: Non post multos autem dies scripta venere
a Siciliensi insula, quæ nunciauerunt, quod Philippicus hæreticus a principali vertice depulsus es-
set, & Anastasius Orthodoxus Augustus sceptra regalia gubernanda suscepisset. Tunc Orthodoxis
exultatio magna, tenebrarum autem dies cunctis hæreticis superfusa est. Post aliquod vero tem-
pus Scholasticus cubicularius Patricius & Exarchus Italiæ veniens Romam, detulit secum Sacrã
Anastasii Principis, per quam vere se Orthodoxæ fidei prædicatorem & sancti Sexti Concilij con-
fessorem esse omnibus declarauit; quam & Pontifici obtulit, & ita perrexit Rauennam. Dum autẽ
hæc agerentur, obtinuit Petrus supradictus ducatum Vrbis, promittens quod nequaquam vltra C
Romanis aduersari niteretur.] huculque Anastasius.

IV. Inter hæc autem Constantinus Papa cum audisset Catholicum in Oriente regnare Imperato
rem, a quo & Orthodoxam professionem fidei per Exarchum missam accepisset; eumdem in Ca-
tholicam communicationem acceptum, in Album Orthodoxorum Imperatorum, quo pro eo vni-
Apocrisarius mittitur Cõstãtinopolim. uersa Ecclesia exoraret, referri voluit: ad quem etiam ex more misit pro responsis Ecclesiasticis
Michaelem presbyterum Cardinalem Apocrisarium. Constant hæc omnia ex Theophane. Perne-
cessaria eiusmodi esse videbatur legatio, vt Constantinopoli esset, qui auctoritate Apostolicæ sedis
lapsos Episcopos pœnitentes Catholicæ conciliaret Ecclesiæ; quorum maximum fuisse numerum,
quæ anno superiori sunt dicta, significant. Quod enim ferme omnes nonnisi timore concussi cõsen
serant in Sextæ Synodi damnationem, perfacilis fuit eorum resipiscentia, gaudentibus cunctis sub
latum esse tyrannũ, qui ipsos coegisset turpiter adeo a Catholica fide desciscere. His omnibus nau
fragis per suum Apocrisarium manum porrigens Constantinus, quam citius subuenire curauit.

V. *Acta publica de miraculis confici solita.* Iam autem (quod polliciti sumus) intexenda sunt hic Acta publica per Ecclesiæ notarium con
scripta de curatione virginis arreptitiæ Romæ in ecclesia S. Joannis Baptistæ ad Aquas Saluias: ex D
quibus cum multa alia, tum illud potissimum consequaris, vt certum tempus discas, quo Philippi-
cus excidit ab Imperio, & in locum eius subrogatus est Artemius, qui & Anastasius. Contigerunt
autem ista de virgine arreptitia hoc anno, mense Octobri, inchoata iam a mense Septembri duode
cima Indictione. Est sane mentio in Actione quarta Nicænæ posterioris Synodi (vt superius dictũ
est) de capite & imagine S. Anastasij martyris Romam delatis & ad Aquas Saluias collocatis, testã
te pariter ibi Joanne Episcopo Tauromeniæ in Sicilia, ex ea insula mitti solitos Romam arreptos
a dæmone ad eius martyris venerandas reliquias, vt curarentur. Magnam enim a Deo recens mar
tyr virtutem acceperat aduersus dæmones, adeo vt eius nomen non in Oriente solum, sed & in Oc
cidente celeberrimum esset. Quod itaq. in more esset, vt publicæ curationes a sanctis in ecclesia fie
ri solitæ ab Ecclesiæ notarijs scriberentur, conficerenturq. libelli, qui publice in ecclesia legerẽtur
(prout sæpe superius ex sancto Augustino & alijs contigit demonstrari) idemq. inter alia Acta pu-
blica in earumdem ecclesiarum archiuis asseruarentur: quem ex ijs vnum hactenus conseruatum
inuenimus in bibliotheca Vallicellana, positum velut appendicem ad vitam eiusdem sancti marty
ris Anastasij, hic tibi putauimus describendum, ea potissimum (vt diximus) ratione, vt temporis E
Philippici Imperatoris certa ratio habeatur, ad redarguendum illos, qui non duos tantum annos,
sed & aliquot etiam menses post duos annos eum vixisse in Imperio tradiderunt; cum ex ijsdem
Actis, secundum quod Paulus diaconus habet, reperiatur, non excessisse annum vnum & menses
sex. Acta autem ipsa ita se habent:

VI. *De Theopento Episcopo.* Imperante domino nostro pijssimo perpetuo Augusto Anastasio Magno Imperatore anno pri-
mo, & post Consulatum eiusdem serenitatis anno primo, temporibus sanctissimi & beatissimi &
Apostolici summique Pontificis Constantini Papæ vrbis Romæ, Episcopus Theopentus nomine,
natione Syrus, de ciuitate quæ appellatur Constantia, ante hos modicos annos veniens in hanc ci-
uitatem Romanam, filiam vnicam, quam secum duxit, misit in monasterio ad discendas sacras
litteras. Quæ cum erudita esset in canticis & hymnis & lectionibus, vultu decora a multis in ma-
trimonium petebatur: erat enim & diues valde. Quod considerans venerabilis Episcopus pater
eius, eam Deo offerens, consecrauit in monasterio sancti Cassiani inter ancillas Dei, & reliquam

sub-

A substantiam eius erogauit pauperibus in diuersa loca pia.

Accidit autem, vt postquam implesset puella in monasterio menses decem & octo, ille inuidus VII.
hostis antiquus humani generis immiserit se in puellam, & cœperit eam vexare & stimulare. Et *De virgine sa-*
cum multi opus suum offerrent vt facerent filacteria ad eijciendum dæmonem, ipse nullo pacto ac *cra arreptitia.*
quieuit; sed precibus & lacrymis ad Deum conuersus, in ipso habebat fiduciam, & ab ipso petebat
auxilium, dicẽs: Surgam, & ibo ad Dominum nostrum Iesum Christum, & ad sanctum martyrem
eius Anastasium, qui potest curare meam filiam a dæmonis vexatione. Accipiens itaq. filiam suam
habentem spiritum immundum, venit in mansionem sanctæ Dei genitricis semperq. virginis Ma
riæ, vbi sanctus ac beatus Paulus decollatus fuit, in loco, qui appellatur Ad aquas Saluias, vbi re-
quiescunt venerabiles reliquiæ martyris Anastasii. Et quia in ipsum monasterium mulier non in-
greditur, intrauit Episcopus in aliam ecclesiam iuxta monasterium, dictam basilicam beati Ioan-
nis Baptistæ præcursoris, & vna cum eo presbyter & diaconus, postulans ab Abbate eius monaste
rij, vt reliquiæ sancti martyris Anastasii adducerentur in basilicam sancti Ioannis, & vt omnis con-
gregatio pro ipsa puella genua flecteret, & peteret a Domino nostro Iesu Christo & a beato mar-
B tyre Anastasio virginis liberationem.

Et dum hæc fierent die Kalendarũ Octobris istius duodecimæ Indictionis, tunc sunt reliquiæ VIII.
venerabilis martyris Anastasij (id est caput eius) positæ super altare. Petijt insuper Episcopus ab *Adhibitę sa-*
ipso Abbate, vt ex eo aliquam modicam portiunculam acciperet, & appenderet ad ceruicem filiæ *cra reliquia*
suæ. Fecit Abbas, & vnum dentem acceptum appendit ad collum eius. Ad conspectum autẽ & po- *ad abijciẽdum*
sitionem dictarum sacrarum reliquiarum cœpit dæmon eam vehementius conturbare, iactareq. *dæmonem.*
blasphemias in Christi martyrem & seruus Dei, dicens: Quid me adduxistis ad Anastasium cyno
phagum istum? monachus enim erat, sed dedit corpus suum ad cruciandum pro Nazareno. Non
potestis me eijcere: quia Imperator sum, habens phalangas atq. patricios. Non est qui me possit eij
cere de corpore isto. Non me eijciet Nazarenus: quia illius est cælum; meus autem est mundus.

Interrogantibus autem inter alia, quomodo ausus esset ingredi in vas Deo consecratum, vbi IX.
& corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi introiuit? Respondit: Quidã me cõiurauit vt ingre
derer in istud corpus, & introiui. Inter hæc elicientes caput beati martyris de paropside argentea,
imposuerunt super caput puellæ. Tunc clamabat dæmon: Non potest me eiicere cynophagus iste,
C quia monachus erat, & ego coniurationẽ accepi per coronã meam, non egressurum de hoc corpo- *Diabolo male*
re. Cum autẽ thymiama adoleretur, exufflabat fumũ dæmon, eo quod sibi male oleret: cumque ab *olẽt sacra Thy*
vno ex astantibus lutus eius naribus odorandus offerretur, sibi odorem illum placere dicebat. *miamata.*

Cum autem interrogaretur, quis eum coniurasset, vt in puellam ingrederetur; dicere noluit no X.
men eius, sed quomodo id accidisset, id professus est, dicens: Ille adolescens, qui eã in matrimoniũ
postulauit, abijt in Siciliam ad quemdam locum, qui dicitur Marathonius, & ibi fecit coniuratio- *Quomodo in-*
nem in nomine meo, & ligauit in folia ficus, & tulit secum: & dum ambularet ista ad balneum, ia- *gressus diabo-*
ctauit eam ante ipsam viam, vt eam calcaret ligaturam. Illa hora ingressus sum in eam; sed die illa *lus in puellam.*
non eam læsi, neq. volui. Fuit id die secunda mensis Augusti, Indictione vndecima. Die autem se
cunda Septembris cœpi cum ea ludere, atque exagitare & stimulare.]

Sic namq. ad publica balnea feminæ accedebant, vt tamen seorsum lauarentur a viris. Verum XI.
neq. id probatur a sanctis in virginibus, eo quod vt puritas & candor virginalis aliquo modo infice *Vsus balneorũ*
retur, magnum periculum immineret: nam sanctus Hieronymus in epistola ad Lætam [a]: Mihi *haud probatus*
omnino in adulta virgine lauacra displicent, quæ se ipsam debet erubescere, & nudam videre non *in virginib. sa-*
D posse.] & ad Rusticum [b]: Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis ieiuniorum fri *cris.*
gore cupit extinguere.] laudat hinc ipse Paulam [c], quod cum alijs monialibus degens, balneis a Hier. epi. 7.
numquam sit vsa, nisi periclitans, ac necessitate coacta. Sicut enim theatra (quod ait Tertullianus b Hier. epi. 4.
de Spectaculis) loca esse solerent, vbi prauus dæmon insideret, ita & balnea. Vnde hic meminisse o c Hier. epist. 27.
portet, quæ de alia virgine itidem in balneis arrepta a dæmone narrat sanctus Prosper Aquitanus,
de qua suo loco superius. Hæc idcirco voluimus obiter in memoriam reuocasse, vt nõ mireris, si in
sacram virginem adeuntem balnea permissus est dæmon ingredi.

Pergunt Acta plura dicere de diabolo exorcistas irridente, & martyrem Anastasium blasphe XII.
mante, quod esset impotens ipsum eijcere, & de opprobrijs & contumelijs iactatis ab eo in mona
chos, Episcopos, atq. presbyteros, aliosq. sacros Dei ministros: ex quibus potest intelligi, quo sint *Hæretici sicut*
afflati spiritu homines, qui eadem in easdem personas conijciunt probra: vt dici illis iure possit: *diabolus bla-*
Vos ex patre diabolo estis, qui eius opera & facitis & dicitis. His subijciuntur quæ exultans & insul *sphemi.*
tans dæmon diceret de malis quæ operatus esset ijs diebus: nam inter alia mala ista se fecisse iacta
bat: Modo, inquit, venio de Hispania, & feci ibi homicidia multa, & multã effusionem sanguinis.]
E hæc quidem vera fuisse, quæ paulo post dicturi sumus, significabunt. Subduntur hæc istis:

Dicentibus nobis: Ecce Apostoli Domini nostri Iesu Christi Petrus & Paulus, ipsi te eijcient XIII.
de isto corpore. Dæmon respondit: O iste senex malus Petrus quid est operatus? Ego feceram vt *Promotor prin*
regnaret Philippicus, quia amicus noster erat: & iste abijt in die Pentecostes, & ordinauit ibi aliũ. *cipum hæreti-*
Sed de isto corpore eijcere non me potest.] Audisti, lector, quisnam sit promotor Principũ hæreti- *corum diabo-*
corum, quis vero Orthodoxorum? Cum autem tunc propter blasphemiam in Apostolum vnus ex *lus, Catholico-*
fratribus impegisset alapam puellæ, quasi in ipsa dæmonem verberaret: Cædite (inquit dæmon) *rum Petrus.*
quid ad me de corpore isto?

Tandem vero cum complessent in exorcismis in basilica sancti Ioannis dies vigintiquinq. ip XIV.
sa vltima nocte, hora quasi secunda venit nequissimus, & per os puellæ hæc exclamare cœpit, di- *Intercessiones*
cens: Ecce dico vobis: quia Maria & Paulus & Andreas obtulerunt istius mali senis Episcopi & mo *Sanctorum pro*
nachorũ lacrymas ante Nazarenũ: qui dedit potestatem Anastasio, vt veniat & eijciat me de corpo *ficuę.*
re isto in Kalendis Nouembris. Ipse enim Episcopus vna cum monachis die noctuq. non cessabant

preces cum lacrymis ad Deum fundere: qui simul & tertio Kalendas Nouembris celebrarunt ea A de causa vigilias. Post preces vero exhibitas, candela, quæ ante ipsas venerabiles reliquias assidue ardens erat die noctuq. ab eodem maligno dæmone extincta est (erat hora diei tertia.) Quod vidēs vir venerabilis Episcopus, contristatus est nimis, & præcepit puero monasterij, vt afferret lumen. Sed ecce, absque alio lumine e monasterio allato, candela sponte a se ipsa absque alicuius ibi existentium ministerio accendi visa est, magno splendore elucens. Hoc factum est tertio Kalendas Nouembris.

XV. *Vera signa arreptæ a dæmone puella.*

Tertia vero deinde die, ipsis scilicet Kalendis Nouembris, ducta est puella vt prius ante altare, & venit omnis congregatio monachorum: & dum omnes flecterent genua, & dicerent, Kyrie eleison, & cum tunc cœpisset sæuius dæmon agitare puellā, confessus est se vehementissime torqueri ab Anastasio, qui præsens esset: adeoq. fuit violentus motus pessimi dæmonis in puellam, vt eam in aera eleuaret, suspensamq. teneret pedibus sursum, capite deorsum verso. Ex quo violento motu & naturæ humanę impossibili potuit ab vnoquoq. licet incredulo certo sciri, a dęmone vere arreptā esse virginē illam, ne fingere putaretur.] Hic memoria repetas velim, quæ superius quarto tomo dicta sunt ex S. Hieronymo [a] de spiritibus nequam obsidentibus feminas, & ita sublimes in aere suspendentibus, vt defluerent in faciem vestes, & quod retulimus de iisdem arreptitijs ex S. Hilario [b] B S. Paulino [c], atq. Seuero [d], aliquando accidisse, vt licet sublimes, pedibus sursum, capite deorsum versis, suspensæ feminę essent, tamen Deus non permiserit ludibrio exponi pudorem, sed maiori miraculo fecerit vestes inhærere pedibus, non secus ac si iisdem essent funiculo colligatæ.

a Hier. epist. 17.
b Hilar. li. de Synodis.
c Paulin. in Natal. S. Fel. c. 7.
d Seuer. dialog. lib. 3.

XVI. *De aduentu S. Anastasii ad curādam puellam.*

Pergit libellus Actorum: Et nobis dicentibus illi: Exi & recede maledicte de creatura Dei & sponsa Christi. Tunc dæmon dixit: Ligatum me habet Anastasius, quia vsq. in vesperum in me pœnas exercere vult. Acciderat aūt, vt dēs ille e capite S. Anastasij e nullus ad collū suspēsus arreptitię, amplius inueniri non posset. Nobis aūt dicentib. ei: Quid factum est de dente illo? Dæmon respondit: Quādo venit Anastasius, tunc ipse eduxit eum de collo, & posuit in loco suo, vbi ante manebat. Et nos diximus ei: Et quando venit sanctus Anastasius? Dæmon dixit: Quando accensa est candela a semetipsa, tunc ingressus est Anastasius, & reuocauit dentem in locum suum. Quærite in arca, vbi sunt reliquiæ eius, & cognoscetis. Tunc igitur accedentes nos ad arcam reliquiarum eiusdem sancti, aperta ea, inuenimus dentem inter eas, vt prius fuerat, collocatum. Tunc rememorati sumus, C quod fidelis Dominus in verbis suis, quæ locutus fuerat per prophetam suum [e]: Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex iis non conteretur. Et quod Dominus ait in Euangelio [f]: Non peribit capillus de capite vestro.

e Psal. 33.
f Luc. 21.

XVII. *Cogitur diabolus laudare sāctum Anastasium.*

Factum est post hæc silentium, dum esset puella ante altare. Tunc abeuntibus monachis ad refectionem, remanserunt Episcopus pater, & cum eo presbyter, & diaconus, atq. tres monachi: sicq. manserunt vsq. ad horam vndecimam. Cum iam appropinquaret hora egrediendi, tunc cœpit dæmon clamare: Quid me crucias, Anastasi? Scio quia sanctus es.] Ista extorsit ab inuito Deus, vt idē pessimus dæmon, qui multa iactasset in opprobrium martyris eum deridens atq. subsannans, ab ipso cruciatibus affectus fateri cogeretur id quod esset sanctus Deo acceptus: nam & clamabat rursum cum eiulatu: Væ, væ mihi, sancte Anastasi, quid in te peccaui? Crucia illum, per quem ingressus sum in istud corpus.

XVIII. *Suam imbecillitatē cogitur diabolus confiteri.*

Tunc iterum flectebat se puella læua atq. dextera, vt solent qui flagellantur propter immēsum dolorē facere: atq. clamat, vt parceret, eo quod exire se velle promitteret. & rursum post modicum interuallū clamans: Exeo, & iuro per eum quē tu veneraris & adoras, quod non periuro. Et rursus interposita mora, cū eiulatu clamans dicebat: Per quod portas iuro, quod exeo, & numquā in hoc D corpus reuertar: Heu me, heu me, quia veni in derisionē corā hominibus. Et iterum clamans dicebat: Sancte Anastasi, exeo, & numquā in presbyteros tuos & diaconos tuos & monachos tuos iniuriam facio. Et ecce dico atq. confiteor, quod nihil sum, spiritus nequam & immundus sum, ventus sum: Vbi inuenero verum Christianum, effugio ab ipso, nec aliquid illi mali facere possum.

XIX. *Liberatur puella a malo dęmone per S. Anastasium.*

Et flentibus nobis, dæmon dicebat: Nolite flere: quia cum videt sanctus Anastasius vos flentes, maiora in me tormenta exercet. Sed ecce sicut intraui, egredior, & numquam reuertar amplius in hoc corpus. Dicentibus quibusdam de fratribus: Ne facias quippiam mali, cum egrederis. Ille respondit: Sic mihi præcepit sanctus Anastasius, vt sine aliqua læsione relinquā corpus istud. Sic cruciatus est dæmon ab ipso sancto Anastasio vsq. ad horam tertiam noctis, confitente dæmone ad suum cruciatum non permissum antea exire. Tunc puella inclinans se ante altare, sic stetit per spatium dimidiæ horæ; & eleuans se sanæ mentis & libera stans ante ipsum altare, suscepit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi. & sic salua puella cum patre reuersa est, dantes omnes laudes Deo.] hucusq. libellus de energumenæ virginis liberatione. Quo quidem infelicissimi coarguātur hæretici negantes martyrum cultum, quem inuiti licet inuisibilibus flagris compelluntur etiā E dæmones profiteri; ob idq. duplo quam illi afficiendi ipsi tormentis. In quos miseros ista negātes opportune hic S. Hieronymi in Vigilantium repetimus interpellationem illam, qua ait: Respōde, quomodo in vilissimo puluere, & fauilla nescio qua, tanta sit signorum & virtutum pręsentia? Sentio, sentio, infelicissime mortalium, quid doleas, quid timeas: Spiritus iste immundus, qui hæc te cogit scribere, sæpe hoc vilissimo tortus est puluere: immo hodieq. torquetur; & qui in te plagas dissimulat, in ceteris confitetur. Nisi forte in mortē Gentilium, impiorumq. Porphyrij & Eunomij, has præstigias dæmonū esse confingas, & non vere clamare dæmones, sed sua simulare tormenta. Do consiliū: ingredere in basilicas martyrū, & aliquando purgaberis: inuenies ibi multos socios tuos; & nequaquam cereis martyrum, qui tibi displicent, sed flammis inuisibilibus cōbureris: & tunc fateberis quod nunc negas, & tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris, libere proclamabis, &c.] ita plane S. Hieronymus, significans hæreticos esse pariter arreptitios. sed de his modo hactenus.

In impios hęreticos detestantes martyrum cultum.

XX. Iam vero lugubrem aggrediamur tragœdiam enarrare multis sæculis deploratam, vniuerso

orbi

A orbi suæ calamitatis immensitate notissimam, ingressum inquam Sarracenorum in Hispaniā diabolicis machinamentis effectum, vt ipse scelestissimus dæmon Romæ in arreptitia (vt audisti) est *De Sarracenis inuadentibus Hispanias.*
gloriatus, vtpote de scelere, quo immanius nequicquam aliud excogitari potuerit, administris illis vsus, quos sciret suos esse omnium fidelissimos, perfidis Sarracenis. Gloriabatur plane dæmon,
eo quod aduenisse tempus videret, vt quod diu cupiuisset, impleret. Ante tot sæcula de ipso hæc ad
Iob Dominus locutus erat [a]: Absorbebit fluuium, & non mirabitur, fiduciam habens, vt influat [a] Iob.40.
in os eius Iordanis.] Etenim siue per Iordanem ipsam accipias Palæstinam, quam alluit idem flumen, ea iam potiti fuerant Sarraceni, ipsamq. sanctam Hierosolymam ciuitatem tyrannice possidebant: Siue per Iordanem, interpretatione Gregorij, ipsum populum intelligas Christianum baptismatis aqua perfusum; iam ijdem ipsum populum Christianum habitantem Asiam magna ex parte suæ subegerant potestati, sed & omnes qui incolunt Africam suæ ditioni subiugarāt; cum & vt Europam pariter debellarent, & omnes qui sunt in ea fideles suæ subijcerent potestati, proditione fidelium facilem aditum idem fabricator malorum omnium dæmon in Hispania præparanit, aperiēs ostium, per quod immittat in reliquam Christiani orbis partem turmas Sarracenorū.
B vt plane libere dici possit, numquam maiori nec diuturniori vexatam esse Ecclesiā persecutione, quam cum imperscrutabili Dei iudicio permissa est concuti a perfidis Sarracenis. Sed iam ipsam prosequamur historiam.

XXI. *De tempore ingressus Sarrac. in Hispan.*
Quod ad ipsum ingressum eorumdem Sarracenorum in Hispaniam pertinet, primum omniū quæ sunt temporis disquiramus. Est Roderici Toletani Episcopi atque recētiorum rerum Hispanicarum scriptorum constans assertio, id factum hoc ipso anno cui veritati recitata nuper Acta ad stipulari videntur. vnus Tudensis eorumdem in Hispaniam aduentum in sequentem reijcit annū, quem numerat Era septingentesima quinquagesima secunda: collocat vero hoc anno ipsas proditorum patriæ & gentis suæ molitiones. sed potuit apud ipsum in notam Eræ error facile irrepsisse.

XXII.
Haud igitur inanem fuisse diaboli illam superbam iactationem, qua se Hispaniam cædib. cruētasse professus est, declararunt euenta. Sed quæ hæc omnia eiusdem malorum omnium architecti arte præcesserint, suo ordine enarremus: petamus autem ipsam rerum gestarum seriem a Tudensi vt antiquiore, ipsiusq. verbis, quæ corrigisse asserit, describamus. Cum tamen plura his quæ ab alijs recentioribus scripta reperiuntur, haud reijcienda dixerimus. Non enim sic prodimus vetera,
C vt noua reijcienda putemus, in quibus veritas non esse læsa noscatur: tunc enim neque antiquioribus assentimur. Sed ipsum modo audiamus Tudensem, qui hæc ait:

XXIII. *Proditio in Regnū Hispanarum orditur.*
Hoc anno regni sui tertio Rudericus iniuriam patris sui vlcisci festinans, duos filios Vuitizæ Futmalum & Erpultonem de Hispania cum summo dedecore expulit. Qui ad Tingitanam prouinciam transfretantes (tenebatur enim illa pars a Gothis) Iuliano Comiti illius regionis adhæserūt, quem Vuitiza Rex inter suos secretarios familiarem habuerat carissimum. Qui condolens de expulsione eorum & dedecore, consilium iniit cum eis, quatenus Sarracenos euocarent, & cum eis illatas sibi iniurias vindicarent. Ad hoc facinus peragendum incitat Iulianū, quod Rudericus Rex filiam ipsius Cauam nomine, non pro vxore, sed potius vtebatur pro concubina, quam tamen pro vxore a patre petierat & acceperat.

XXIV. *Proditione Iuliani armis nudata Hispania.*
Erat hic Iulianus vir sagax & astutus, qui & callide excitauit Francos, vt expugnarent Hispaniam citeriorem. Fingens tamen esse se amicum Regi & Ruderico, callide consuluit, vt equos & arma ad Gallias mitteret & in Africam; quia in interiori Hispania ipse regnabat securus, & non erat necesse vt haberent arma Hispani in patria, quibus se mutuo interficerent.] prætextus præterea
D poterat esse ille, ne populus pro filijs Vuitizæ arma sumeret, & in ipsum insurgeret, vt illos restitueret, & in regnum proueheret. Pergit vero Tudensis: Tale tunc ad hunc Rudericus dedit edictū, vt vbicumque arma inuenirentur, vel equi fortissimi, violenter a dominis auferrentur. Fauebat huic proditioni * Oppinus Hispalensis & Toletanus Archiepiscopus, quē pater eius Vuitiza duabus regalibus præfecerat ciuitatibus, vt per eum posset Catholicæ fidei statum euincere.] hæc de conatibus Ruderici aduersus filios Vuitizæ, quibus illis profuit, & sibi ruinam parauit. * al. Oppa

XXV.
Ita plane mentem primum Deus auferre solet eorum, in quos parat vlcisci, vt suis ipsorū feriantur armis, secundum illud Dauidicum [b]: Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur,] & iuxta illud [c]: In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.] [b] Psal.36. [c] Psal.9.
dum putans obesse alijs, in se ipsum mala conuertit, instar fatui contra propria commoda proprijs studijs laborantis. Vt plane ipsi secundum illud acciderit vaticinium [d], quo dicitur: Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum angulum populorum eius: Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius.] *Sibi ipsis mala pariunt impij.* [d] Isai.19.

XXVI.
E Sed antequam reliqua prosequamur, rursum hic, amabo te, mecum cōsidera lector, quodnam tam grande potuit præcessisse peccatum, vt magna ira Dei traderetur Hispania Sarracenis, & regiæ insulæ ex Gothorum gente omnino defecerint. Scimus ab omnibus ostentari tamquam omnium malorum causam Ruderici incontinentiam, cum ausus sit inijcere manus in filiam Iuliani, q̄ sub titulo coniugis a patre accepisset, & in pellicem cōuertisset. sed decipi penitus istos puto: haud enim tunc primum accidit, vt istiusmodi commiserint scelus principes incontinentes. Verum altius est petenda horum omnium causa malorum, qua nulla maior ac verior mea sententia afferri potest, quam quod desciuisset voluntaria auersione ab Ecclesia Romana regnum Hispaniæ sub Vuitiza huius prædecessore, vt suo loco superius ex Hispanicarum rerum scriptoribus dictū est. *Quæ causa vt Hispaniæ sint traditæ Sarracenis.*
Vt acciderit illis quidem secundum illud quod comminatus est Dominus [e], cum Hieremias, eo q̄ Iudæi confregissent catenas ligneas, iussus est facere eas ferreas, quæ frangi non possent: cum videlicet qui iugum Christi respuerant, cogerentur subire iugum ferreum Pharaonis: qui inquam ab obedientia se subduxere Apostolicæ sedis, iusta Dei sententia factum sit, vt subderentur impijs Sarracenis. [e] Hierem.28.

Sarracenis. Pluribus sane veritas hæc demõstrata est exemplis etiam sæculo isto, nullum posse diu subsistere regnum, quod non innititur super petram. Hinc vides eodem ferme tempore magno fragore maxima ex parte esse collapsum Imperium Orientis, dum Heraclius desciuit ob hæresim a communicatione Apostolicæ sedis. Id ipsum eadem ex causa Africam esse passam, itidem superius est demonstratum. Vnde veluti ab alta specula illud Dauidicum fit crebrius repetendum [a]: Et nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram.] Sed iam cœptam semel historiam prosequamur ex eodem auctore Tudensi, qui vbi proditorum molitiones recensuit, ista subiungit: A

a Psal. 2.

XXVII. Clades Hispaniarũ per Sarracenos illatæ.

Igitur Era septingentesima quinquagesima secunda, Vlit fortissimus Rex barbarorum totius Africæ, ducatu Iuliani & filiorum Vuitiza fretus auxilio, vt cognouit quod arma & equi nõ erant in Hispania, & ciuitates essent absque muris, Tarissum Strabonem vnum ex ducibus exercitus sui cum viginti & quinque millibus fortium pugnatorum ad Hispaniam præmisit, vt cognita Iuliani dubia fide, bellum cum Hispaniæ Rege inciperet: terrebant namque barbarorum Regem laquei dolosi Telepensis Comitis, si forte adessent, quippe qui ipsum habuerat semper infestum, ac fortem viribus & consilio sapientem expertus. Ceperunt tunc Sarraceni Hispaniam & circumiacẽtes vrbes, quia eas absque murorum ambitu inuenerant. Rex autem Rudericus dum vidit dolos Iuliani Comitis Tingitani, & labores sensit, collecto Gothorum exercitu, armatus vt potuit, acer & fortis primo subijt pugnam; adeo vt per quinquaginta continuos dies infatigabiliter dimicãs, sexdecim millia hostium exercitus interficeret. Iulianus & duo filij Vuitizæ Regem Rudericum in prima acie certantem cum cernunt, Christianos milites pro mortuis Sarracenis & faucijs alios cõmutando, barbaros viribus roborant. Sed postquam Iuliani fides per totam Africam declaratur, Muza exercitus Africani Regis Princeps cum infinita multitudine equitum peditumq. ad Hispaniam dirigitur. Deinde renouato bello turmas vnas post alias ad prœlium adducere cœpit. Porro Rex Rudericus, * more solito prœlio incensus cœpit acrius instare, ac propensius in hostes præire. Tandem vero instantibus barbaris, Hispaniam milites capiunt difficiliter; atque per longitudinem belli defatigati quique nostrorum locum dant, & terribiliter Gothi qui erant a parte Comitis Iuliani irruebant. B

Hispania potiti Sarraceni.

* Rodericus

XXVIII. Obitus et sepulcrum Ruderici Regis.

Rudericus autem vbi se a suis destitui vidit, per aliquot dies terga præbens paulatim, pugnãdo (vt credimus) occubuit, sed non cuiuis certus interitus eius. Regnauit annis tribus. Inde tamẽ postea in ciuitate Lusitaniæ Viseo inuenta est lapidea sepultura, in qua epitaphium desuper est scriptum, scilicet; HIC REQVIESCIT RODERICVS REX GOTHORVM.] alia quę plura his leguntur apud Rodericum Toletanum, ab ipso addita esse noscuntur. Verum post annos plurimos eam esse positam inscriptionem oportuit, cum regni Gothorũ nulla penitus reliqua esset spes successionis, quod minime accidit superstitibus Pelagio, Iulianoq. ipso Gothorum adhuc viribus pollente, & alijs qui ad loca tutiora confugerant. Pergit vero Tudensis: C

XXIX. Hispaniarum extrema clades.

Recesserat manus Domini ab Hispania ob inueteratam Regum malitiam, ne in tempore huius ruinæ eam protegeret. Omnes deinceps Gothorum milites fusi, fugatiq. fuere, & vsque ad internecionem gladio & inedia perierunt, & non solum contra se communibus & barbarorum, sed etiam Francorum armis ex parte Galliarum consumpti sunt.] hactenus Tudensis de clade illata Hispanijs temporibus Ruderici. Prosecuti sunt tantam cladẽ lacrymis atque suspirijs posteri omnes scriptores haud ignobiles in præsentem ferme diem. Etenim etsi vulnus sanatum, haud tamen tutum, ne male obducta cicatrix (vt sæpe accidit) iterum recrudescat. Sed quos modo auersio ab Ecclesia Romana (vt vidimus) Hispanos tradidit Sarracenis, postea obedientia & obseruantia erga eamdem ipsos ab hostibus conseruauit immunes, adeo vt etiam in exteras gentes eis dominiũ propagatit. D

XXX.

b Roderic. de rebus Hisp. lib. 3. c. 18.

Synderedus Oppa, & Vrbanus Episcopi Toletani.

Ceterum quod ad res Ecclesiæ Toletanæ spectat, Rodericus hæc habet [b]: Synderedum Episcopum Toletanum aduentum Arabum expauescentem, Vuitizæ insuper insolentijs fatigatum solum vertisse, Romamq. profectum esse, inuadentem vero sedem intrusum fuisse Oppam, de quo superius: Sed viri, inquit, longæui Vrbanum virum sanctimoniæ in Episcopum elegerunt, intrusione Oppæ, qui iam nihil poterat, non obstante.]

IESV CHRISTI ANNVS	CONSTAN. PAP. ANNVS	ANASTASII IMP. ANNVS
714.	7.	2.

I. Constãtini Papæ obitus, eiusque virtutes.

ANnus incipit Redemptoris septingentesimus decimusquartus Indictione duodecima, quo die nona mensis Aprilis Constantinus Papa, vbi sedisset annos sex, mensem vnum & diem, ex hac vita discessit, magna ex Pontificatu bene perfuncto sibi gloria comparata: quippe qui cum throno ceteris eminens esset (vt Anastasius ait) omniũ humillimus spiritu erat atque mitissimus, cunctis sibi subditis charitate pater amantissimus, quippe qui penuriæ tempore nihil prætermisit officij in pauperibus subleuandis. De ipso autem, præter illa quæ dicta sunt superius, idem Anastasius hęc habet in fine: Fecit ordinationem vnã, in qua creauit presbyteros decem, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero sexagintaquatuor. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Aprilis Indictione duodecima *. cessauit Episcopatus eius dies quadraginta.] In cuius locum postea subrogatus est Gregorius Secundus, de quo dicturi sumus sequenti tomo. Quod vero ad rationem temporis spectat, non potuit ad sequentem annum idem Constantinus peruenisse, cum eo tempore reperiatur sedisse eius successor Gregorius, vt quæ dicenda erũt, significabunt. E

* xxii.

II. Sub hoc anno recentiores chronographi recensent Synodum Londinensem de imaginibus habitam:

A bitam: sed alij in annum vndecimum vel duodecimum, alij in decimum supra septingesimum refe
eunt: cum tamen antiquiores scriptores, qui & res ipsas Anglorum sunt prosecuti, de huiusmodi
Synodo nec verbum quidem. Sane haud crediderim hæc præterire potuisse Bedam, si te vera fieri
contigissent. Sed nec ipsum argumentum subsistit, vel causa probatur tanta fuisse, quæ debuisset
in controuersiam deduci, vt & de his consuleretur summus Pontifex Constantinus. Dicunt enim,
Eguuinum monachum designatum Episcopum Vuiceijs, diuinitus admonitum vt Dei genitricis
imaginem in sua ecclesia collocaret: rem autem in controuersiam deductam, fuisse delatam ad A
postolicam sedem: iussuq. Eguuinum sisti coram Pontifice, & iuratum de visione, quam viderat,
& alijs testatum esse. Tunc vero Constantinum legatum misisse Bonifacium in Britanniam, q Lon
dini Synodum celebraret. Celebrataq. Synodo, fuisse in ea probatas visiones Eguuini, & de cultu
sacrarum imaginum promulgatum esse decretum. Hæc quidem cum careant testificatione maio
rum, & aduersentur ijs quæ sunt a Beda conscripta, facile inducimur vt commentũ esse putemus.

De Synodo Lõdinensi falsa assertio.

III.

Cultus Sacrarum imaginũ in Anglia a principio viguit.

Quid enim oportuit vt de re iam diu ante recepta visio ostenderetur, vt induceretur in vsum
fideli populo? Nonne auctoritate Bedæ (quod suo loco superius dictum est) liquet vna cum sancto
B Euangelio suscepisse Anglos vsum sacrarum imaginum, Augustino ex antiquo Ecclesiæ Catholi-
cæ vsu illuc Saluatoris imaginem introducente? Sed sunt hic iterum eiusdem Bedæ verba repeten
da, cum de Augustino in Angliam veniente agens hæc ait [a]: At illi, *Augustinus videlicet & socij,*
non dæmoniaca, sed diuina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, &
imaginem Domini Saluatoris in tabula depictam, litaniasq. canentes, pro sua simul, & eorum pro
pter quos & ad quos venerant, salute æterna Domino supplicabant.] & inferius: Fertur autem, qđ
appropinquantes ciuitati more suo, cum Cruce sancta & imagine magni Regis Domini nostri
Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modularentur: Deprecamur te Domine in omni miseri-
cordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua a ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam pecca-
uimus, Alleluia.] hæc ibi. At quisnam est qui docere posit vel minimum quidem hoc sæculo reces
sisse Anglos ab his quæ docuerat Augustinus? Sed & quis iste quem dicunt, Bonifacius legatus in
Angliam missus a Constantino Pontifice? Puto voluisse auctores significare Bonifacium illũ ma-
gnum Anglum, Germanorum Apostolum a Gregorio Secundo Romano Pontifice designatum:
verum ille nonnisi sub eodem Gregorio Secundo Romam venisse repetitur. Abeat igitur de Sy-
C nodo Londinense commentum.

a Bed. hist. Angl. lib. 1. c. 25.

IV.

Hoc eodem anno magnus ille Pipinus regni Francorum administrator moritur, relicto sibi in
magistratu successore filio ex pellice Carolo cognomento Martello. Hæc autem quomodo se ha-
buerint, a nullo fidelius, quam a Marcellino, qui hæc præ oculis habuit, sumẽda putamus. ait enim
in Suuiberto [b]: Contigit anno ab incarnatione Domini septingentesimo decimoquarto Pipinũ
de Herstallo strenuum Principem & Maiorem domus Francorum, dolentem super innocẽte mor
te sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi, ad mortem ægrotare.] licet enim ante annos sexde-
cim S Lambertus martyrio occubuisset, iamq. facinus obliuione sepultum videri potuisset: tamen
semel inflictum Pipini conscientiæ vulnus numquam curatum est, immo magis recruduit ex trã s
latione eiusdem martyris ante annos quatuor renouata memoria. Translatum est enim corpus e-
ius in Legiam, quæ ex vico creuit in nobilem ciuitatem ex eiusdem martyris gloria atque miracu
lis ibidem iugiter edi solitis. Pergit vero Marcellinus:

b Marcellin. in Suuiber. cap. 25. apud Sur. die 1. Martij.

Pipini de Herstallo obitus.

V.

Suuiberti cum Pipino congressus.

Accersitusq. sanctus Suuibertus egregius Pontifex ad visitandum eum per nobiles viros, per-
rexit prius cum Vuilleico & Theodorico discipulis suis Coloniam ad Plectrudem illustrem Du-
D cissam Lotharingiæ, siue Austrasiorum, consilium ab ea expetens, quidnam facere deberet. Quæ
cum religiose suscipiens & tractans, tandem retento Coloniæ pio Vuilleico presbytero sancti Suui
berti apud se causa deuotionis & consolationis (erat enim felix Vuilleicus Euangelicus sacerdos)
misit sanctum Suuibertum & Agilolphum Coloniensem Archiepiscopum cum plerisque alijs præ
latis ad Pipinum Principem coniugem eius, ad informandum eum, si obiret, ne illustres legitimos
suos filios, Drogonem Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domus Childeberti Regis Frã
ciæ exheredaret, heredem scribendo Carolum Martellum illegitimum ex Alpaide pellice genitũ
in detrimentum & damnationem animæ suæ, & in confusionem sui & totius Ecclesiæ, atque in scã
dalum suorum primatum & subditorum. Et quia sanctus Lambertus Episcopus eumdem Pipinũ
de illicito connubio Alpaidis increpauerat martyrium subijt.

VI.

Venientes igitur præfati Pontifices Ioppiliam ad ægrotantem Principem Pipinum, benigne
ab eo suscepti sunt. Qui ipsum consolantes, & ad tolerantiam aduersitatum temporalium & infir
mitatum corporalium confortantes, aiebant, quod Deus electis suis iter asperum facit, ne dum de
lectarentur in via, obliuiscerentur eorum quæ sunt in patria. Tandem nacto opportuno tempore
E & congruo, inter cetera pro salute & remedio animæ suæ causam, pro qua venerant, ei deuote & sa
lubriter Pontifices exponentes, & de illicito matrimonio increpantes, statim cum indignatione
repulsam patiebantur. Alpais vero legationem sanctorum Pontificum sciscitans & comperiens, ira
ta valde, Pontifices abire celeriter præcepit; & ipsa interpellans importune pro Carolo Martello fi
lio suo apud Pipinum, impetrauit cuncta pro eodem filio suo, quæ petierat. Pipinus vero eodem an
no moriens, eumdem Carolum Martellum suorum principatuum reliquit heredem. Quod cernen
tes præfati Pontifices, inglorij & tristes Coloniam redierunt, enarrantes præclaræ Plectrudi om-
nia quæ gesta erant in Ioppilia a Pipino, consolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animãtes.]
hactenus de his Marcellinus.

Carolus Martellus Princeps.

c Ion in vita Sanĉ Vulfrãni Epis. Senonen. apud Sur. die 20. Martij.

VII.

Pipini obitus.

Sic igitur cum præfecturam illam primariam annis vigintiseptem administrasset, hoc anno
mortuus est. Ita etiam colliges ex Iona [c] monacho eius temporis scriptore, dum anno Domini se
ptingentesimo numerat Pipini magistratus decimumtertium, cõsentientia bis quæ apud Amonẽ [b]
leguntur, præfuisse nimirum rebus Francorum annos vigintiseptem. Fuisset Pipinus inter Princi-

a Apud Aimoin. lib. 4. c. 5.

pes

pes maxime pios adnumerandus,nisi ista de pellice eum valde denigrassent. Constat quidem ipsum Pipinum multa ecclesijs contulisse,monasteria erexisse,sanctos viros coluisse, hęc & alia id genus crebrius opera factitasse. Regnabat hoc tempore in Gallijs Dagobertus secũdus,qui sequẽti anno,vbi tenuisset regnum annos quinque,moritur,inq.locum eius Franci eleuant Danielẽ clericum in regnum,quem nominant Chilpericum eius nominis secundum. Reliqua sequenti tomo dicenda erunt, vbi & Gregorij eius nominis secundi Romani Pontificis res insigniter gestas aggrediemur. A

Peroratio cum Gratiarum actione.

a 1. Reg. 14.

b Tob. 12.

SIstendum hic modo,statuto termino,a Gregorio ad Gregorium. Etenim a primo egressi,veluti hospitali accepta tessera,apud secundum ad quem peruenimus hospitalitatis iure quiescimus, & quidem itinere fatigati;cum interdum per vastam,rerum gestarum ignorantia, solitudinem, fuerit in inuio via laboriose quærenda;aliquando veluti per ardua montium,instar Ionathę [a],fuerit manibus pedibusq;reptandum,vt oppositas immẽsas vbique difficultates superare possemus: cum inter hęc omnia quam sępissime densarum spinarum obicibus præpediti, a multiplicibus scilicet diuersisq.ingruentibus vndique negotijs violenter abrepti ab itinere instituto, ad aliena curanda oportuerit ad passus ferme singulos diuertisse. Hæc autem omnia superasse,& ad optatũ viæ exitum peruenisse,opus fuit eius,quam in ipso exordio itineris quæsiuimus ducem Dei genitricem MARIAM, necnon eorum quos expetiuimus in via comites sanctos Martyres. Quibus omnibus quantum pro acceptis beneficijs debeamus,Tobiæ nos sententia docet [b], cum iudicauit dimidium bonorum,quæ filius vexerat,fideli comiti tribuendum,quem hominem esse putauit;sed si cognouisset esse Angelum,omnia sua,suosq.seq.ipsum libenter exhibuisset. Iure ergo nos ijsdem,quos nacti sumus ducem & comites,omnia ista pro gratiarum actione rependimus,impendimusq.nos ipsos simul. Ipsi vero offerant quod accipiunt Deo bonorum omnium largitori,a quo nobis impetrent solutionem istorum compedum aureorum,simulq.veniam peccatorum,felicẽq. ex hac vita migrationem ad Deum ipsum:cui sit honor & gloria in sęcula. Amen. B

ANNALIVM TOMI OCTAVI
FINIS. C

APPENDIX AVCTOR PIO LECTORI.

Quod hoc octauo tomo Annalium inter scribendum res praeclare gestas S. Maximi martyris aduersus Pyrrhum Constantinopolitanum Episcopum Monothelitam, omisimus dedita opera, prolixam illam disputationem eiusdem cum eodem Pyrrho in Africa publice habitam, ne nimia eius prolixitate lectorem fastidio afficeremus, polliciti q. sumus hic eam apponere per Appendicem, quo rerum antiquarum studiosi eadem nondum edita frui possint: promissi memores, hic tibi eam tum Graece, tum Latine reddimus ex interpretatione Francisci Turriani Societatis IESV Theologi. Sed quoniam is vnico duntaxat, quamuis antiquo, exemplari vsus esse videbatur, in bibliotheca autem Vaticana plures erant eiusdem Disputationis Codices manu scripti, omnes inter se diligenter conferendos, variasq. lectiones iisdem quibus Vaticani Codices recensentur numeris, habito earum delectu, partim ad marginem, partim ad libri calcem annotandas curauimus. vtere, lector, & boni consule.

QVAESTIO ECCLESIASTICI dogmatis, disputata coram Gregorio patricio pijssimo in conuentu, & consessu sanctissimorum Episcoporum, & reliquorum nobilium virorum, a Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & a Maximo Reuerendissimo monacho, mense Iulio, Indictione III. Pyrrho quidem nouum dogma de vna Christi voluntate a se, & a suo antecessore Sergio praue introductum, defendente, Maximo autem doctrinam Apostolorum & Patrum a principio nobis traditam.

FRANCISCO TVRRIANO Societatis IESV Theologo interprete.

PYRRHVS: Qua in re domine Abba Maxime, ego & is cui successi, tibi nocuimus, qui vbique nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de haeresi venire facis? Quis vnquam te, ne de facie quidem notũ, sic honorauit & coluit, vt nos? MAX. Quandoquidem audit Deus, nemo vt verbis tuis vtar, sic me honorauit, & coluit vt vos: sed cum vos aspernati sitis nunc dogma Christianorum, existimaui pertimescendum mihi esse, si gratiam vestram veritati anteponerẽ. PYRRH. Qua opinione aspernati sumus quã Christiani sentiunt? MAX. Opinione de vna voluntate diuinitatis Christi & humanitatis eius, & non solum opinione, sed ẽt proposita eius noua expositione ad perniciẽ totius corporis sanctę Ecclesiæ. PYR. Quid igitur, qui vnã Christi voluntatem esse sentit, videtur tibi à Christiana doctrina traduci? MAX. Maxime. Quid enim magis impium, quam dicere, eumdẽ vna & eadem voluntate, ante incarnationem quidẽ omnia ex nihilo fecisse, continere & procurare ac salubriter dirigere; post incarnationem vero, cibum &

ΠΑΡΑΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ

A γενομένης ζητήσεως χάριν τῶν κεκινημένων περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, παρουσίᾳ Γρηγορίου τοῦ εὐσεβεστάτου πατρικίου, καὶ τῶν συνεδρευόντων αὐτῷ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, καὶ λοιπῶν θεοφιλῶν, καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, παρὰ Πύῤῥου, τοῦ γενομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Μαξίμου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ, μηνὶ Ἰουλίῳ, Ἰνδικτιῶνος γ΄. Πύῤῥου μὲν συμμαχοῦντος τῇ παρεισαχθείσῃ παρ᾽ αὐτοῦ τε, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐν τῷ Βυζαντίῳ καινοτομίᾳ· τουτέστι, τοῦ ἑνὸς θελήματος· Μαξίμου δὲ συνηγοροῦντος τῇ ἄνωθεν εἰς ἡμᾶς ἐλθούσῃ πατρικῇ τε, καὶ ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ· διὰ τοῦ B ῥηθέντος ὑπερφυοῦς ἀνδρός, φημὶ δὲ Γρηγορίου τοῦ ὑπερτίμου πατρικίου, τῶν λεχθέντων ἀνδρῶν· τουτέστι, Πύῤῥου καὶ Μαξίμου, ἀλλήλοις προσοφθέντων. προκατήρξατο δὲ τῆς πρὸς Μάξιμον διαλέξεως ὁ Πύῤῥος, οὕτως εἰπών.

ΠΥΡΡΟΣ. Τί σοι κακὸν ἐποιήσαμεν, κῦρι ἀββᾶ Μάξιμε, ἐγώ τε, καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ, ὅτι ὡς πανταχοῦ διασύρεις ἡμᾶς, αἱρετικὴν ὑπόληψιν παρὰ πᾶσι διδοὺς ἡμῶν; τίς δὲ οὕτω ποτέ, καίτοι τῷ κατὰ πρόσωπον ἀγνοούμενον διά, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθη σε, ὡς ἡμεῖς; ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀκροᾶται, οὐδεὶς οὕτως, ἵνα ταῖς σαῖς χρήσωμαι λέξεσιν, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθη με, ὡς ὑμεῖς· ἀλλ᾽ ἀθετησάντων ὑμῶν νῦν C τὸ Χριστιανῶν δόγμα, φοβερὸν ἡγησάμην τῆς ἀληθείας τὴν πρὸς ἐμὲ προτιμῆσαι χάριν. ΠΥΡ. Τί γὰρ δοξάσαντες, τὸ Χριστιανῶν ἠθετήσαμεν φρόνημα; ΜΑΞ. Ἓν θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ δοξάσαντες, καὶ μὴ μόνον δοξάσαντες, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λύμῃ τοῦ παντὸς τῆς ἁγίας ἐκκλησίας σώματος, διὰ κοινῆς ἐκθέσεως τοῦτο προτεθεικότες. ΠΥΡ. Τί οὖν, ὁ ἓν θέλημα τοῦ Χριστοῦ δοξάζων, δοκεῖ σοι παρακεκινῆσθαι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας; ΜΑΞ. Πάνυ μὲν οὖν. τί γὰρ ἀνοσιώτερον τοῦ λέγειν, τὸν αὐτὸν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ θελήματι, πρὸ μὲν τῆς σαρκώσεως τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων συστήσασθαι, συνέχειν τε, καὶ προνοεῖν, καὶ σωστικῶς διεξάγειν, μετὰ δὲ

τὴν ἐναντιώτικην προφὴν ὀρέξασθαι, καὶ ποτοῦ, τόπους τόποις †τόπων ἀμείβειν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιεῖν, τὰ ἐμβολῆς ἁπάσης, καὶ μομφῆς ἐκτὸς τυγχάνοντα· δι' ὧν καὶ πάσης καθαρὰν ἔδειξε τὴν οἰκονομίαν φαντασίας; ΠΥΡ. Εἷς ὁ Χριστός, ἢ οὔ; ΜΑΞ. Ναί, εἷς προδήλως. ΠΥΡ. Εἰ οὖν εἷς ὁ Χριστός, ὡς εἷς πάντως καὶ ἤθελεν· εἰ δὲ ὡς εἷς ἤθελεν, ἓν πάντως αὐτοῦ καὶ τὸ θέλημα, καὶ οὐ δύο. ΜΑΞ. Τὸ λέγειν τι, καὶ μὴ προδιαστέλλεσθαι τοῦ λεγομένου τὰ σημαινόμενα, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ μὴ πάντα συγχεῖν, καὶ ἀσαφῆ σπουδάζειν ἐᾶν τὰ, περὶ ὧν ἡ ζήτησις· ὅπερ ἀλλότριον ἀνδρὸς †λογικοῦ καθέστηκε. τοῦτο οὖν εἰπέ μοι, ὁ Χριστὸς εἷς ὤν, θεὸς μόνος ἐστίν, ἢ καὶ ἄνθρωπος μόνον, ἢ τὸ συναμφότερον, θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Προδήλως θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. ΜΑΞ. Θεὸς οὖν φύσει καὶ ἄνθρωπος ὑπάρχων ὁ Χριστός, ὡς θεὸς καὶ ἄνθρωπος †ἢ αὐτὸς ἤθελεν, καὶ ὡς Χριστὸς μόνον; ἀλλ' εἰ μὲν προηγουμένως, ὡς θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἤθελεν ὁ Χριστός, δηλονότι διχῶς, καὶ οὐ μοναδικῶς, εἷς ὢν ὁ αὐτός, ἤθελεν. εἰ γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ὁ Χριστὸς παρὰ τὰς αὐτοῦ φύσεις, ἐξ ὧν, καὶ ἐν αἷς ὑπάρχει, προδήλως, ὡς καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν, ἤγουν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, εἷς ὢν καὶ ὁ αὐτός, ἠθέλησε, καὶ ἐνήργει· εἴπερ οὐδετέρα αὐτῶν ἀθέλητός ἐστιν, ἢ ἀνενέργητος. εἰ δὲ καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν ὁ Χριστός, ἤγουν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, ἤθελέ τε, καὶ ἐνήργει, δύο δὲ αὐτοῦ αἱ φύσεις, δύο αὐτοῦ πάντως καὶ τὰ φυσικὰ θελήματα, καὶ αἱ τούτων ἰσάριθμοι, καὶ οὐσιώδεις ἐνέργειαι. ὥσπερ γὰρ ὁ τῶν τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς Χριστοῦ φύσεων ἀριθμός, εὐσεβῶς νοούμενός τε, καὶ λεγόμενος, οὐ διαιρεῖ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ σωζομένην καὶ ἐν τῇ ἑνώσει παρίστησι τῶν φύσεων τὴν διαφοράν, οὕτω καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιωδῶς προσόντων ταῖς αὐτοῦ φύσεσι θελημάτων, καὶ ἐνεργειῶν· κατ' ἄμφω γάρ, ὡς εἴρηται, τὰς αὐτοῦ φύσεις θελητικὸς ἦν ὁ αὐτός, καὶ ἐνεργητικὸς τῆς ἡμῶν σωτηρίας, οὐ διαίρεσιν εἰσάγει· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν αὐτῶν δηλοῖ καὶ μόνον καὶ ἐν τῇ ἑνώσει φυλακὴν, καὶ σωτηρίαν. ΠΥΡ. Ἀδύνατον τοῖς θελήμασι μὴ συνεισάγεσθαι τοὺς θέλοντας. ΜΑΞ. Τοῦτο μὲν καὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις γράμμασι τὸ παράλογον οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἐξουσίᾳ αἰτούμενοι, ἀπεφήνασθε, †συναιρόμενον ὑμῖν εἰς τοῦτο λαβόντες τὸν Ἡράκλειον, διὰ τὸ καὶ ὑμᾶς συνελθεῖν τῇ αὐτοῦ ἀθεμίτῳ, καὶ παρανόμῳ μίξει, καὶ ταύτην δι' εὐλογίας κυρῶσαι. εἰ γὰρ δοθῇ, τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι τοὺς θέλοντας, πάντως καὶ τοῖς θέλουσι τὰ θελήματα κατὰ τὴν εὔλογον ἀντιστροφὴν συνεισαχθήσεται· καὶ εὑρεθήσεται καθ' ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου, καὶ ὑπεραγάθου, καὶ μακαρίας θεότητος, διὰ μὲν τὸ ἓν αὐτῆς θέλημα, μία καὶ ἡ ὑπόστασις, κατὰ Σαβέλλιον, διὰ δὲ τὰ τρία πρόσωπα, τρία καὶ τὰ θελήματα, καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς φύσεις, κατὰ τὸν Ἄρειον· εἴπερ κατὰ τοὺς πατρικοὺς ὅρους, καὶ κανόνας, ἡ διαφορὰ τῶν θελημάτων καὶ φύσεων εἰσάγει διαφοράν. ΠΥΡ. Ἀδύνατόν ἐστιν ἐν ἑνὶ προσώπῳ δύο ἀλλήλοις συνυπάρξαι θελήματα, ἄνευ ἐναντιώσεως. ΜΑΞ. Εἰ ἄνευ ἐναντιώσεως δύο θελήματα ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ εἶναι, οὐ δυνατόν, ἄρα μετὰ ἐναντιώσεως, κατά σε δυνατόν. εἰ δὲ τοῦτο, τέως †τὰ δύο εἶναι ὡμολόγησας, καὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν οὐ †διαφέρῃ, ἀλλ' ἢ μόνον πρὸς τὴν ἐναντιότητα. λοιπὸν οὖν λείπεται, ζητεῖν τὴν ποιητικὴν τῆς μάχης αἰτίαν. ποίαν οὖν ταύτην †φῇς ἄρα; τὴν κατὰ φύσιν θέλησιν, ἢ τὴν ἁμαρτίαν; ἀλλ' εἰ μὲν τὴν κατὰ φύσιν εἴποις θέλησιν, ταύτης δὲ οὐκ ἄλλον, ἢ τὸν θεόν, γινώσκομεν αἴτιον, ἄρα κατά σε τῆς μάχης δημιουργὸς ὁ θεός. εἰ δὲ τὴν

ἁμαρ-

† τόπου 270. 336.
† λογίου 602. 270.
† αὐτὸς 270. 336.
† συναιρούμενον 602.
† τὸ δύο 602. 270.
† διαφέρῃ 602.
† φῇς ἄρα τὴν al.

A & potionem appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quæ omni culpa & reprehensione vacabant; quibus etiam dispensationem liberam ab omni fictione esse demonstrauit? PYRRH. Est ne vnus Christus, an non? MAXIM. Vnus sane. PYRRH. Si igitur vnus Christus, tamquam vnus omnino etiam volebat. quod si tanquam vnus volebat, vna prorsus est & eius voluntas, non duæ. MAXIM. Dicere quippiam, & non distinguere prius significata in eo quod dicitur, nihil aliud est, quam omnia confundere, & ea studio relinquere operta, de quibus quæritur: quod est alienum a viro disserendi perito. Dic igitur mihi hoc: Christus cum sit vnus, est ne Deus solum, an etiam solum homo, an vtrumque, Deus simul, & homo? B PYRRH. Plane, Deus simul & homo. MAXIM. Deus igitur natura & homo cum esset Christus, volebat tamquam Deus & idem homo, an vt Christus tantum? ac siquidem principaliter vt Deus, & homo volebat Christus, liquet, quod dupliciter, & non vno modo, vnus cum idem esset, volebat. Etenim si nihil aliud est Christus præter naturas suas, ex quibus, & in quibus est, perspicuum est, quod conuenienter naturis suis Christus, id est, vt vnaquæque apta nata erat, vnus existens & idem, & volebat, & operabatur: Siquidem neutra earum voluntatis, aut operationis expers est. Quod si conuenienter naturis suis Christus, id est, vnaquæque apta nata erat, volebat & operabatur; C erant autem duæ naturæ eius: duæ igitur voluntates eius naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt, substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum vnius & eiusdem Christi, si pie intelligatur & dicatur, non diuidit Christum, sed differentiam naturarum etiam in vnione custoditi demonstrat: sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam in eius naturis insunt (ambabus enim naturis suis, vt dictum est, idem salutem nostram & volebat & operabatur) non diuisionem inducit, absit; sed earum etiam in vnione custodiam tantum & incolumitatem declarat. PYRRH. Non potest fieri, quin voluntates secum inferant ipsos volentes. D MAXIM. Hoc quidem absurdum, in vestris etiam litteris, non ratione, sed licentia protulistis, nacti Heraclium vestrum ad hoc adiutorem, quia vos eius nefariæ & sceleratæ mixtioni assensi estis, & benedictione † eam confirmastis. Si enim concedatur inferri cum voluntatibus volentes, omnino consectanea reciprocatione cum volentibus inferentur voluntates: reperieturque etiam vobis auctoribus in superessentiali, plusquam bona & beata Deitate, vna quidem hypostasis, sicut sensit Sabellius, quia vna est in ea voluntas; tres vero voluntates, quia sunt tres personæ, ac proinde tres naturæ, ex opinione Arij; siquidem secundum definitiones, & regulas Patrum, differentia E voluntatum differentiam etiam naturarum secum infert. PYRRH. Impossibile est, in vna persona duas simul esse non contrarias uoluntates. MAXIM. Si non est possibile esse simul in una & eadem persona duas non contrarias uoluntates; igitur, opinione tua, possibile est esse, si contrariæ sint. si sic est, confessus es hactenus duas esse, & non dissides a numero, sed tantum a pugna: restat igitur ut quæramus caussam huius pugnæ effectricem. quam igitur esse hanc ais? uoluntatemne naturalem, an peccatum? si naturalem dicis, huius autem auctorem non alium esse scimus, nisi Deum; igitur, ut tua est opinio, Deus est auctor pugnæ. Si

pecca-

† for. commendatione.

peccatum dicas; peccatum autem non fecit, neque A Deus incarnatus ullam quampiam pugnam in voluntatibus naturalibus habuit. cum enim causa non est, plane nec effectus causæ erit. PYR. Naturæ igitur est velle? MAXIM. Sane quidem simpliciter velle naturæ est. PYRRH. Si naturæ est velle, illustriores autem patres dixerunt vnam esse Dei & sanctorum voluntatem; ita fiet vt sanctorum & Dei vna sit natura. MAXIM. Superius dictum est, eum qui de veritate disserit, debere distinguere quæ vocibus significantur, propter errorem qui ex homonymia proficiscitur. Rursus enim percunctabor te: cum sancti vnam Dei & sanctorum voluntatem esse dixerunt, dixerunt me hoc intuentes in voluntatem B substantialem Dei, & effectricem, an in id quod volunt? non enim idem est voluntas volentis, & id, quod vult; sicut non est idem videntis vis cernendi & quod cernitur. illa enim inest ei substantialiter; hoc autem extra est. Quod si ad substantialem respicientes dixerunt, reperientur non solum eiusdem naturæ cum Deo sanctos inducere & cum eo effectores, sed etiam sibi ipsis repugnantes: qui dixerunt non posse diuersas substantias communem habere voluntatem. Sin verò ad id, quod volunt, respexerunt; igitur secundum caussam, siue vt quibusdam loqui placet, per abusionem voluntatem appellauerunt Patres eam rem, quam quis vult; nihilque absurdum sequetur ex eo, quod definierunt naturæ esse simpliciter velle. C PYRRH. Si voluntatibus a nobis ipsis, & alij ab alijs dissidemus, qui nunc quidem hoc volumus, nunc vero idem nolumus; naturæ autem est hoc, & rationem eius signat atque exprimit: non solum reperiemur natura inter nos dissidere, sed infinities mutare naturam. MAXIMVS: Non est idem velle, & aliquo modo velle; sicut non est idem videre, & aliquo modo videre. nam velle, sicut & videre naturæ est, & omnibus, qui eiusdem naturæ sunt, inest: at vero aliquo modo velle, sicut & aliquo modo videre, id est, velle deambulare, & nolle deambulare; videre ad dexteram, vel ad læuam; vel supra, vel infra, vel ad libidinem, vel ad perspicientiam rationum, quæ in rebus insunt, modi sunt vtendi voluntate, D & aspectu. & hic modus inest vtenti tantum, & ab alijs eum distinguit secundum differentiam communiter dictam. Si autem ipsam naturam habemus hoc testantem, igitur velle comedere & nolle comedere, non tollit illud velle quod naturæ est, sed velle aliquo modo, id est, eorum quæ volumus est ortus, & interitus. nec enim, si ponamus quæ a Deo facta sunt, quæ sunt ea quę ipse voluit, interire, cum his etiam voluntas, quæ ante ea cogitatur, & est eorum effectrix secundum substantiam, simul interibit. PYRRH. Si naturalem voluntatem dicis, quod autem naturale est, omnino etiam coactum est, quomodo non est necesse, si naturales in Christo uoluntates dicimus, non tollere in eo omnem voluntarium motum? E MAXIM. Non solum diuina & non creata natura nihil habet naturale coactum, sed neque natura intelligens & creata. Quod enim est natura particeps rationis, vim habet naturalem appetitus rationalis, qui etiam vocatur θέλησις, id est, appetitio animæ intelligentis, qua appetitione nolentes ratiocinamur, & ratiocinati appetentes nolumus, & appetentes quærimus, & consideramus, ac consultamus, & iudicamus, & afficimur, & eligimus, & aggredimur & utimur. Cum igitur (ut diximus) natura nobis insit secundum rationem appetere, id est, uelle, & ratiocinari, consultare, & quærere, ac considerare, uelle, & iudicare, ac affici, & eligere, aggredi, & uti: non sunt

A ἁμαρτίαν, ἁμαρτίαν δὲ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τὴν οἱανοῦν
ἐναντίωσιν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν αὐτοῦ ὁ σαρκωθεὶς θεὸς
εἶχε θελήμασι· τοῦ αἰτίου γὰρ οὐκ ὄντος, οὐδ' τὸ αἰτια-
τὸν προδήλως ἔσται. ΠΥΡ. Φύσεως οὖν τὸ θέλειν;
ΜΑΞ. Ναί, τὸ ἁπλῶς θέλειν φύσεως. ΠΥΡ. Εἰ φύσεως
τὸ θέλειν· οἱ ἐμφανέστεροι δὲ τῶν πατέρων ἓν θέλημα
τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων εἶπον, καὶ μία φύσις ἔσται, ἤτοι
γε τῶν ἁγίων, καὶ τοῦ θεοῦ. ΜΑΞ. Καὶ ἀνωτέρω ἐῤῥέ-
θη· ὅτι δεῖ, τὸν περὶ ἀληθείας λόγον ποιούμενον, διασ-
τέλλεσθαι τῶν λεγομένων τὰ σημαινόμενα, διὰ τὴν ἐκ
τῆς ὁμωνυμίας πλάνην. ἀντερήσομαι γάρ σε καὶ αὐ-
τός· ὅτι οἱ ἓν θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων εἰπόντες
ἅγιοι, πρὸς τὸ οὐσιῶδες τοῦ θεοῦ, καὶ † δημιουργικὸν θέ- † δημιουργὸν 270.
B λημα ἀποβλέποντες, τοῦτο εἶπον, ἢ πρὸς τὸ θελητόν;
οὐ ταυτὸν γὰρ τὸ τοῦ θέλοντος θέλημα, καὶ τὸ θελη-
τόν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ τοῦ ὁρῶντος ὀπτικόν, καὶ τὸ ὁρα-
τόν· τὸ μὲν γὰρ οὐσιωδῶς αὐτῷ πρόσεστι, τὸ δὲ ἐκτὸς
τυγχάνει, ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τὸ οὐσιῶδες ἀπιδόντες,
εἶπον, οὐ μόνον ὁμοφυεῖς, καὶ συνδημιουργοὺς εἰσάγοντες
εὑρεθήσονται τῷ θεῷ τοὺς ἁγίους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς ἐναν-
τιουμένους, φήσαντες, μὴ δύνασθαι τὰς ἑτεροουσίους κοινὸν
ἔχειν θέλημα· εἰ δὲ πρὸς τὸ θελητόν, ἄρα αἰτιολογι-
κῶς, ὃ, ὥς τισι φίλον λέγειν, καταχρηστικῶς τὸ θελη-
θὲν, θέλημα προσηγόρευσαν οἱ πατέρες· καὶ οὐδὲν ἕψε-
ται ἄτοπον † τῶν φύσεως εἶναι τὸ ἁπλῶς θέλειν ὁρι- † τῆς φύσεως 270.
C ζομένων. ΠΥΡ. Εἰ τοῖς θελήμασι πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ † ποτὲ δὲ al.
ἀλλήλους διαφερόμεθα, νῦν μὲν τοῦτο θέλοντες, † νῦν δὲ
τὸ αὐτὸ μὴ θέλοντες, φύσεως δὲ τοῦτο, καὶ † τοῦ αὐ- † τὸ αὐτῆς al. præter 602. 339.
τῆς † χαρακτηριστικὸν λόγου, οὐ μόνον τῇ φύσει ἀλλή- † χαρακτηριστικοῦ 602.
λων διαφέροντες εὑρεθησόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀπειράκις
ταύτης μεταβάλλοντες. ΜΑΞ. Οὐ ταυτὸν τὸ θέλειν,
καὶ τὸ πῶς θέλειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὁρᾷν, καὶ τὸ πῶς
ὁρᾷν· τὸ μὲν γὰρ θέλειν, ὥσπερ καὶ τὸ ὁρᾷν, φύσεως,
καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσι, καὶ ὁμογενέσι, πρόσεστι· τὸ δὲ
πῶς θέλειν, ὥσπερ καὶ τὸ πῶς ὁρᾷν, τουτέστι, θέλειν
περιπατῆσαι καὶ μὴ θέλειν περιπατῆσαι· καὶ δεξιὰ
ὁρᾷν, ἢ ἀριστερά, ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ πρὸς ἐπιθυμίαν, ἢ
κατανόησιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων, τρόπος ἐστὶ τῆς τοῦ
θέλειν, καὶ ὁρᾷν χρήσεως, μόνῳ τῷ κεχρημένῳ † προσὸν, † προσὸν al. præter. 602. 270.
D καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν † χωρίζων, κατὰ τὴν κοινῶς λε-
γομένην διαφοράν. εἰ δὲ τοῦτο μαρτυροῦσαν τὴν φύ-
σιν ἔχομεν, ἄρα τὸ θέλειν φαγεῖν, † ἢ μὴ θέλειν φαγεῖν, † χωρίζον al. præter. 270.
ἢ τὸ θέλειν περιπατῆσαι, † ἢ μὴ θέλειν, οὐ τοῦ φυσι-
κῶς εἶναι θέλειν ἐστὶν † ἀναίρεσις, ἀλλὰ τοῦ πῶς θέλειν· τουτ- † ἢ 270.
έστι, τῶν θελητῶν ἐστι γένεσις, καὶ ἀπογένεσις. ἐπεὶ † ἢ 270.
γὰρ, εἰ ὑποθώμεθα, τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ γενόμενα, θελητὰ † αἵρεσις al. præter.
αὐτοῦ ὄντα, ἀπογενέσθαι, τοῦ τούτων καὶ τὸ προεπινοούμε- 270. 336.
νον αὐτῶν, οὐσιῶδες † αὐτῶν, καὶ ποιητικὸν θέλημα † αὐτοῦ
συναπογενήσεται. ΠΥΡ. Εἰ φυσικὸν λέγεις τὸ θέλη- 602. 339.
μα, τὸ δὲ φυσικὸν πάντως καὶ ἠναγκασμένον, πῶς οὐκ
ἀνάγκη, φυσικὰ λέγοντας ἐπὶ Χριστοῦ τὰ θελήματα,
E πᾶσαν ἐν † αὐτοῦ ἑκούσιον ἀναιρεῖν κίνησιν; ΜΑΞ. † αὐτῷ 602.
Οὐ μόνον ἡ θεία, καὶ ἄκτιστος φύσις οὐδὲν ἠναγκασμέ-
νον ἔχει φυσικόν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ νοερά, καὶ κτιστή· τὸ γὰρ
φύσει λογικὸν δύναμιν ἔχει φυσικὴν τὴν λογικὴν ὄρε-
ξιν, ἥτις καὶ θέλησις καλεῖται τῆς νοερᾶς ψυχῆς· καθ' † λογιζόμενοι 602.
ἣν θέλοντες λογιζόμεθα, καὶ † λογισάμενοι, θέλοντες 270.
† βουλόμεθα, καὶ θέλοντες ζητοῦμεν, σκεπτόμεθά τε, † βουλευόμεθα 336.
καὶ † βουλευόμεθα, καὶ κρίνομεν, καὶ διατιθέμεθα, † βουλόμεθα 602.
καὶ προαιρούμεθα, καὶ ὁρμῶμεν, καὶ κεχρήμεθα. κατὰ 270.
φύσιν δὲ ἡμῖν, ὡς εἴρηται, προσόντος τοῦ λογικοῦ ὀρέ-
γεσθαι, ἤγουν θέλειν, καὶ λογίζεσθαι, βουλεύεσθαί τε, καὶ † βουλεύεσθαι 602.
ζητεῖν, καὶ σκέπτεσθαι, καὶ † βούλεσθαι, καὶ κρίνειν, καὶ δια- 270.
τίθεσθαι, καὶ αἱρεῖσθαι, καὶ ὁρμᾷν, καὶ κεχρῆσθαι, οὐκ ἄρα

ἠναγκασμένα τὰ τῶν νοερῶν φυσικά. πῶς δὲ καὶ τούτου δοθέντος οὐ πάσης ἀτοπίας ἀτοπωτέρα ἡ τοιαύτη δειχθήσεται πρότασις; εἰ γὰρ κατ᾽ αὐτὴν τὸ φυσικὸν πάντως καὶ ἠναγκασμένον, φύσει δὲ θεὸς ὁ θεὸς, φύσει ἀγαθὸς, φύσει δημιουργὸς, ἀνάγκῃ ἔσται ὁ θεὸς θεὸς, καὶ ἀγαθὸς, καὶ δημιουργός· ὅπερ καὶ ἐννοεῖν, μή τι † λέγειν, ἐσχάτης ἐστὶ βλασφημίας. τίς γὰρ ὁ τὴν ἀνάγκην ἐπάγων; σκόπει δὲ, εἰ δοκεῖ, ὦ φιλότης, καὶ οὕτω τῆς τοιαύτης προτάσεως τὸ βλάσφημον. εἰ γὰρ ὁ φυσικὰ ἐπὶ Χριστοῦ λέγων τὰ θελήματα, πᾶσαν κατά σε ἑκούσιον † ἐπ᾽ αὐτοῦ ἀναιρεῖ κίνησιν, ἀνάγκη τὰ μὲν φυσικῶς θέλοντα, ἀκούσιον ἔχειν κίνησιν, τὰ δὲ φυσικῶς μὴ θέλοντα, ἑκούσιον. οὐκοῦν οὐ μόνον θεὸς, ὁ ὑπὲρ τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ νοερὰ καὶ λογικὰ, φύσει ὄντα θελητικὰ, ἀκούσιον ἕξει κίνησιν. ἄψυχα δὲ οὐ θελητικὰ, ἑκούσιον ἕξει κίνησιν. πλὴν ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ πρὸς τὰς τοῦ Θεοδωρήτου μέμψεις ἀπήλλαξεν ἡμᾶς περιττῶν πραγμάτων, διαῤῥήδην ἀποφηνάμενος, μηδὲν φυσικὸν εἶναι ἐν τῇ νοερᾷ φύσει ἀκούσιον. καὶ τοῦτο ἔξεστι τῷ βουλομένῳ μαθεῖν, μετὰ χεῖρας λαβόντι τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον.

[† γ. λέγειν al.]
[† ἀπ᾽ 602. 270.]

ΠΥΡ. Ἐπειδὴ χρὴ τὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἀναφαινόμενα ἀληθῆ, εὐγνωμόνως ἀποδέχεσθαι, μετὰ πολλῆς † ἀκριβείας ἔδειξεν ὁ λόγος, φυσικὰ εἶναι τὰ ἐπὶ Χριστοῦ θελήματα. δυνατὸν δὲ, ὥσπερ ἐκ τῶν δύο φύσεων ἕν τι σύνθετον λέγομεν, οὕτω καὶ ἐκ τῶν δύο φυσικῶν θελημάτων ἕν τι σύνθετον λέγειν. ἵνα καὶ οἱ δύο λέγοντες θελήματα, διὰ τὴν φυσικὴν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων διαφορὰν, καὶ οἱ ἓν λέγοντες διὰ τὴν ἄκραν ἕνωσιν, μηκέτι ψιλῶν λέξεων ἕνεκεν πρὸς ἀλλήλους διαφέρωνται· εἴπερ οὐκ ἐν ὀνόμασιν ἡμῖν, † φησὶν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, ἡ ἀλήθεια, ἀλλ᾽ ἐν πράγμασιν.

[† πιθανότητος 270. 602.]
[† ὡς φησιν 602. 270.]

ΜΑΞ. Ὁρᾷς, ὅτι ἐκ τούτου πλανᾶσθε, ἐκ τοῦ παντελῶς ἀγνοῆσαι, ὅτι αἱ συνθέσεις τῶν ἐν ὑποστάσει ὄντων, καὶ οὐ τῶν ἐν ἑτέρῳ † θεωρουμένων εἰσί· καὶ τοῦτο κοινὸν φρόνημα πάντων, καὶ τῶν ἔξω φιλοσόφων, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεοσόφων μυσταγωγῶν. εἰ δὲ τῶν θελημάτων σύνθεσιν λέγετε, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν τὴν σύνθεσιν λέγειν ἐκβιασθήσεσθε· εἴπερ ἀσυνάρτητον τὸν τοῦ οἰκείου δόγματος λόγον δοξάζειν βούλεσθε· τουτέστι, τοῦ κτιστοῦ, καὶ τοῦ ἀκτίστου· τοῦ ἀπείρου, καὶ τοῦ πεπερασμένου· τοῦ ἀορίστου, καὶ τοῦ ὡρισμένου· τοῦ θνητοῦ, καὶ τοῦ ἀθανάτου· τοῦ φθαρτοῦ, καὶ τοῦ ἀφθάρτου· καὶ εἰς ἀτόπους ἐξενεχθήσεσθε ὑπολήψεις. πῶς δὲ τὸ ἐκ τῶν θελημάτων, θέλημα προσαγορευθήσεται; οὐ γὰρ δυνατὸν, τὸ σύνθετον τῇ τῶν συντιθεμένων ὀνομάζεσθαι προσηγορίᾳ· ἢ οὕτω γε καὶ τὸ ἐκ τῶν φύσεων, φύσις, κατὰ τοὺς πάλαι αἱρετικοὺς, προσαγορευθήσεται. πρὸς ἅπασι τούτοις δὲ καὶ πάλιν αὐτὸ θελήματι τοῦ πατρὸς † χωρίζετε, συνθέτῳ θελήματι σύνθετον καὶ μόνην χαρακτηρίσαντες φύσιν.

[† ἢ οὐκ ἰδίῳ λόγῳ θεωρ. 602. 270.]
[† χωρίζετε al.]

ΠΥΡ. Οὐδὲν οὖν, καθάπερ αἱ φύσεις, καὶ τὰ αὐτῶν φυσικὰ † ἔχει κοινόν; ΜΑΞ. Οὐδὲν, εἰ μὴ μόνην τὴν † τῶν αὐτῶν φύσεων ὑπόστασιν· ὥσπερ γὰρ ὑπόστασις ἦν ὁ αὐτὸς † ἀσύγχυτος τῶν αὐτοῦ φύσεων, οὕτω καὶ ἕνωσις ἦν ἀδιαίρετος τῶν † αὐτῶν φυσικῶν. ΠΥΡ. Τί οὖν οἱ πατέρες, ὧν οἱ λόγοι νόμος, καὶ κανὼν ἐκκλησίας καθέστηκε, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν ὕβριν ἐκ κοινοῦ κοινῶς; ἕτερον † γάρ, φησὶν, ἐκεῖνο, ἐξ οὗ τὸ τῆς δόξης κοινὸν καθέστηκε, καὶ ἕτερον, ἐξ οὗ τὸ τῆς ὕβρεως. ΜΑΞ. Τῷ τῆς ἀντιδόσεως τρόπῳ τοῦτο τοῖς ἁγίοις εἴρηται πατράσι, πρόδηλον δὲ, ὡς ἡ ἀντίδοσις ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ

[† ἔχειν 602. 270.]
[† τῆς φύσεως ὑποστάσεως 602.]
[† ἀσυγχύτως 602. 270.]
[† αὐτοῦ al.]
[† γὰρ ἐκεῖνο 602.]

A Igitur coacta, quæ natura insunt intelligentibus. Quo modo etiam hoc concesso, non erit omni absurdo absurdior eiusmodi enunciatio? Etenim si vera est, & omne id quod naturale est, idem omnino coactum est: Deus autem est natura Deus, natura bonus, natura creator; necessario Deus erit Deus, & bonus, & creator. quod quidem cogitare, ne dum efferre, extremæ blasphemiæ est. Quis enim est qui necessitatem imponit? considera autem & sic, si placet, amice, huius enunciationis blasphemiam. Si enim qui voluntatem naturalem in Christo dicit, omnem in eo voluntarium motum opinione tua tollit, necesse est, quæ quidem volunt naturaliter, motum habere non voluntarium; quæ vero naturaliter non volunt,

B voluntarium. igitur non solum Deus, qui est super omnia, sed omnia quæ vim intelligendi & ratiocinandi habent, cum sint naturali vi volendi prædita, contra voluntatem motum habebunt; inanimata autem, quæ non sunt huiusmodi vi volendi prædita, habebunt voluntarium. Accedit huc, quod beatus Cyrillus in tertio capite contra reprehensiones Theodoreti liberauit nos negotio supervacaneo: qui clare pronunciauit, nihil naturale esse in natura intelligente inuitum. & perspicere hoc potest, si quis hoc caput in manus sumat. PYRRH. Quandoquidem oportet ea quæ inuestigatione vera esse patuerunt, grato animo amplecti, valde distincte demonstratum est, esse in Christo naturales voluntates; fieri autem

C potest, vt sicut ex duabus naturis vnum aliquid compositum dicimus, sic ex duabus voluntatibus naturalibus vnam aliquam compositam dicamus. Vt qui duas voluntates dicunt propter naturalem in Christo naturarum differentiam, & qui vnam dicunt propter summam vnionem, non amplius propter nudas, seu solas voces inter se pugnent: siquidem nobis non in nominibus, ait magnus in Theologia Gregorius, sed in rebus est veritas. MAXIMVS. Vides quemadmodum ex eo erratis, quod penitus ignoratis, compositiones eorum esse quæ sunt in hypostasi, non eorum quæ in alio spectantur? Atque hæc quidem est omnium, tum philosophorum gentilium, tum sapientium doctorum Ecclesiæ com-

D munis sententia. Quod si voluntatum compositionem dicitis, cogemini etiam aliorum naturalium compositionem dicere, si modo vultis consentanee de vestro dogmate disserere. aliorum inquam, id est, creati, & non creati, infiniti & finiti, non definiti & definiti, immortalis & mortalis, eius quod corrumpi potest, & eius quod corrumpi non potest; atque ita in absurdas opiniones deferemini. Quomodo autem ex voluntatibus compositum voluntas appellabitur? non enim quod compositum est, appellatione compositorum appellari potest: aut certe eo modo ex naturis quod constat, natura appellabitur secundum veteres hæreticos. Præterea voluntate à patre eum

E separatis, cum compositam & solam naturam voluntate composita signatis. PYR. Nihil igitur habent commune, sicut naturæ, sic & quæ in eis natura insunt? MAXIM. Nihil, nisi solam hypostasim earundem naturarum. sicut enim idem erat hypostasis non confusa suarum naturarum; sic etiam erat vnio non diuisa eorum, quæ erant ipsi naturalia. PYRRH. Quid igitur Patres, quorum sermones lex & norma Ecclesiæ sunt, etiam gloriam & contumeliam non dixerunt communem? aliud enim, inquit, est illud ex quo extitit communitas gloriæ, & aliud ex quo communitas contumeliæ. MAXIM. Hoc sancti Patres dixerunt fieri modo & ratione communicationis mutuæ. Liquet autem communicationem mutuam non esse vnius,

sed

sed duorum & inæqualium; cum ea quæ naturaliter insunt vtrique parti Christi, secundum vnionem ineffabilem alterius vicissim fiunt, sine alterius partis in alteram secundum rationem naturalem mutatione, & confusione. Quod si ratione ac modo communicationis mutuæ communem voluntatem dicis, non vnam, sed duas voluntates dices. atque ita illuc sapientia tua recidit, vnde effugere & euadere studuisti. PYRRHVS. Quid igitur, non ne nutu Verbi cum ipso copulati caro mouebatur? MAXIMVS: Diuidis Christum, cum sic loqueris. nutu enim eius mouebantur Moyses & Dauid, & quicunque fuerunt apti & idooei ad capiendam diuinam operationem, depositis humanis & carnalibus proprietatibus. nos vero qui sanctos patres, sicut in omnibus, sic etiam in hoc sequimur, dicimus, quod ipse Deus vniuersorum factus homo sine mutatione, non solum idem, tamquam Deus, conuenienter diuinitati suæ voluit, sed tamquam idem homo, vt humanitati suæ conueniebat, item voluit. Si enim quæ facta sunt cum non essent, eius quod est, & non eius quod non est (tuendi) habent insitam vim, huius autem proprium est secundum naturam, ea prosequi, quę tuentur, & ab eis fugere, quæ ad interitum eius spectant: igitur superessentiale Verbum homo factum, habuit vim insitam ad tuendum humanitatem, cuius conatum ad prosequendum & refugiendum volens ostendebat per operationem. conatum quidem prosequendi ostendebat in naturalibus, & a reprehensione alienis vsque eo vtendis, vt infideles Deum eum esse non crederent: conatum vero fugæ ostendit, cum tempore passionis voluntarie se metu mortis contraxit. Quid igitur absoni fecit Ecclesia Dei, si cum humanitate eius, & natura creata, ea etiam, quæ ab ipso in creatione eidem humanitati indita sunt, sine quibus natura esse non potest, plene confitetur? PYRRHVS. Si naturaliter nobis inest timor, & hic est ex ijs quæ reprehenduntur; igitur vt vos sentitis, naturâ insunt nobis, quæ reprehensionem habent, id est, peccatum. MAXIMVS. Rursus te ipse, non veritatem ex homonymia, id est, multiplici voce, fallis. Est enim timor ex natura & præter naturam. ex natura quidem timor est vis ipsius naturæ ad tuendum se per contractionem. præter naturam vero timor est contractio præter rationem. Timorem igitur præter naturam Dominus, vtpote ex proditione cogitationum profectum, penitus non admisit: timorem vero ex natura, vtpote indicem facultatis insitæ naturæ ad tuendum se, volens propter nos, tamquam bonus, admisit. non enim in Domino, sicut in nobis, ea quæ naturæ insunt, voluntati antecedunt. sed sicut, cum vere esuriebat & sitiebat, non esuriebat sicut nos, sed supra nos; voluntate enim esuriebat, & sitiebat: sic cum timuit vere, non sicut nos, sed supra nos timuit. & vt in vniuersum dicam, omne in Christo naturale habebat coniunctum cum ratione sua modum, qui supra naturam est; vt & natura per rationem comprobaretur, & dispensatio (verbi Dei) per modum. PYRRH. Igitur vt hanc subtilem & vulgo difficilem differendi artem fugiamus, perfectum Deum & eumdem perfectum hominem confitebimur, declinantes reliqua omnia: cum perfecti nomen naturalia in se ipso consignificet. MAXIMVS. Si dicere naturas sine proprietate, quæ in vnaquaque inest, vel Deum perfectum, vel hominem perfectum Christum, sine notionibus perfectionis, perfectæ pietatis est, vt tu sentis; afficiantur anathemate Synodi, & ante eas Patres;

A ἀλλὰ δύο, καὶ ἀνίσων, κατ' ἐπαλλαγὴν † τὰ φυσικῶς ἑκατέρῳ μέρει τοῦ Χριστοῦ † προσόντα, κατὰ τὴν ἄρρητον ἕνωσιν, † θατέρου † πεποιημένου, χωρὶς τῆς θατέρου μέρους πρὸς τὸ ἕτερον κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον μεταβολῆς, καὶ συμφύρσεως. εἰ δὲ τῷ τῆς ἀντιδόσεως τρόπῳ κοινὸν λέγεις τὸ θέλημα, οὐχ ἕν, ἀλλὰ δύο λέξεις τὰ θελήματα· καὶ † περιτραπήσεταί σοι πάλιν τὸ σοφὸν εἰς ἐκεῖνο, ἐξ οὗ φυγεῖν ἐσπούδασας. ΠΥΡ. Τί οὖν, οὐ νεύματι τοῦ ἑνωθέντος αὐτῷ λόγου ἡ σὰρξ ἐκινεῖτο; ΜΑΞ. Διαιρεῖς τὸν Χριστόν, οὕτω λέγων· νεύματι γὰρ αὐτοῦ ἐκινοῦντο, καὶ Μωϋσῆς, καὶ Δαυίδ, καὶ ὅσοι τῆς θείας ἐνεργείας χωρητικοὶ τῇ ἀποθέσει τῶν † ἀνθρωπίνων, καὶ σαρκικῶν, ἰδιωμάτων γεγόνασιν·
B ἡμεῖς δὲ τοῖς ἁγίοις πατράσιν, ὡς ἐν ἅπασι, κἀν τούτῳ ἑπόμενοι, φαμὲν, ὅτιπερ αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων θεὸς, ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, οὐ μόνον, ὡς θεὸς, ὁ αὐτὸς καταλλήλως τῇ αὐτοῦ θεότητι ἤθελεν, ἀλλὰ καὶ, ὡς ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς καταλλήλως τῇ αὐτοῦ ἀνθρωπότητι. οἱ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων τὸ εἶναι γενόμενα, καὶ τοῦ ὄντος, οὐ τοῦ μὴ ὄντος, ἔχουσι τὴν * δύναμιν, ταύτης δὲ κατὰ φύσιν ἴδιον τὸ πρὸς † τὰ συστατικὰ ὁρμᾷν, καὶ πρὸς τὰ φθαρτικὰ ἀφορμᾷν· ἄρα καὶ ὁ ὑπερούσιος λόγος, ἀνθρωπικῶς οὐσιωθεὶς, εἶχε καὶ τοῦ ὄντος τῆς αὐτοῦ ἀνθρωπότητος τὴν ἀνθεκτικὴν δύναμιν· ἧς τὴν ὁρμὴν, καὶ ἀφορμὴν, θέλων, διὰ ἐνεργείας ἔδειξε· τὴν μὲν ὁρμὴν ἐν τῷ τοῖς
C φυσικοῖς, καὶ ἀδιαβλήτοις τοσοῦτον χρήσασθαι, ὡς καὶ μὴ θεὸν τοῖς ἀπίστοις νομίζεσθαι· τὴν δὲ ἀφορμὴν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους ἑκουσίως τὴν πρὸς τὸν θάνατον συστολὴν ποιήσασθαι. τί οὖν τῶν ἀτόπων ἡ τοῦ θεοῦ πέπραχεν ἐκκλησία, μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, καὶ κτιστῆς φύσεως, καὶ τοὺς δημιουργικῶς αὐτῇ παρ' αὐτοῦ ἐντεθέντας, ἐν αὐτῷ ἐντελῶς ὁμολογοῦσα λόγους, ὧν καὶ ἄνευ εἶναι τὴν φύσιν ἀδύνατον; ΠΥΡ. Εἰ φυσικῶς ἡμῖν πρόσεστιν ἡ δειλία, τῶν δὲ διαβεβλημένων δὲ αὕτη, ἄρα καθ' ὑμᾶς φυσικῶς ἡμῖν ἔγκειται τὰ διαβεβλημένα· ἤγουν ἡ ἁμαρτία. ΜΑΞ. Πάλιν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἑαυτὸν, οὐ τὴν ἀλήθειαν, παραλογίζῃ· ἔστι γὰρ καὶ κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν δει-
D λία· καὶ κατὰ φύσιν μὲν δειλία ἐστὶ δύναμις κατὰ συστολὴν τοῦ ὄντος ἀνθεκτική· παρὰ φύσιν δὲ παράλογος συστολή. τὴν οὖν παρὰ φύσιν ὁ κύριος, ἅτε δὴ ἐκ προδοσίας οὖσαν λογισμῶν, ὅλως οὐ προσήκατο· τὴν δὲ κατὰ φύσιν, ὡς τῆς ὑπαρχούσης τῇ φύσει ἀντιποιητικῆς τοῦ εἶναι δυνάμεως ἐνδεικτικὴν, θέλων δι' ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς, ἐδέξατο. οὐ γὰρ προηγεῖται ἐν τῷ κυρίῳ, καθάπερ ἐν ἡμῖν, τῆς θελήσεως τὰ φυσικά· ἀλλ' ὥσπερ πεινάσας ἀληθῶς, καὶ διψήσας, † οὐ τρόπῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἐπείνασεν· † ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμᾶς· ἑκουσίως γάρ· οὕτω καὶ δειλιάσας ἀληθῶς, οὐ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμᾶς ἐδειλίασε. καὶ
E καθόλου φάναι, πᾶν φυσικὸν ἐπὶ Χριστοῦ συνημμένον ἔχει τῷ κατ' † αὐτὸν λόγῳ καὶ τὸν ὑπὲρ φύσιν τρόπον· ἵνα καὶ ἡ φύσις διὰ τοῦ λόγου πιστωθῇ, καὶ ἡ οἰκονομία διὰ τοῦ τρόπου. ΠΥΡ. Οὐκοῦν, ἵνα τὴν λεπτὴν ταύτην, καὶ τοῖς πολλοῖς δυσάλωτον τεχνολογίαν ἐκφύγωμεν, θεὸν τέλειον τὸν αὐτὸν, καὶ ἄνθρωπον τέλειον ὁμολογήσωμεν, τὰ λοιπὰ πάντα ἐκκλίνοντες· ὡς τοῦ τελείου τὰ φυσικὰ † παρ' ἑαυτῷ συνεμφαίνοντος. ΜΑΞ. Εἰ τὸ λέγειν τὰς φύσεις, ἄνευ τῆς ἑκάστῃ προσούσης ἰδιότητος, ἢ θεὸν τέλειον, ἢ ἄνθρωπον τέλειον τὸν Χριστὸν, ἄνευ τῶν τῆς τελειότητος γνωρισμάτων, ἀπαρτισμένης κατά σε εὐσεβείας ἐστὶν, ἀναθεματιζέσθωσαν αἱ σύνοδοι, καὶ πρὸ τούτων οἱ πατέρες,

† ἴσων 270.
† προσόντων 270.
† θατέρῳ al.
† μέρει πεποιημένου 270. 602.
† περιτραπήσεταί σοι 270.
† [illegible] 270. 602.
* ἴσως λείπει, ἀνθεκτικήν.
† τὰ συνεκτικὰ 602. 339. 270. 336.
† οὐ καθ' 270.
† ἀλλ' ὑπὲρ 270.
† al. αὐτόν
† ἐν 270. 602.

τέρες, οὐ μόνον τὰς φύσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑκάστης φύσεως ἰδιότητα, ὁμολογεῖν ἡμῖν νομοθετήσαντες· καὶ οὐ μόνον Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς τελειότητος τὰ γνωρίσματα· τουτέστιν, ὁρατὸν, καὶ ἀόρατον τὸν αὐτὸν, καὶ ἕνα λέγοντες· θνητὸν, καὶ ἀθάνατον· φθαρτὸν, καὶ ἄφθαρτον· ἁπτὸν, καὶ ἀναφῆ· κτιστὸν, καὶ ἄκτιστον. καὶ κατ' αὐτὴν τὴν εὐσεβῆ ἔννοιαν, καὶ δύο εὐσεβῶς θελήματα τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἑνὸς ἐδογμάτισαν, οὐ μόνον διὰ τοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ τῶν δύο, ἀλλὰ καὶ δι' ἀντωνυμίας τοῦ, ἄλλο καὶ ἄλλο, καὶ δι' ἀναλογίας τοῦ, θεῖον εἰπεῖν, καὶ ἀνθρώπινον. οὐ γὰρ ἑνὶ τρόπῳ ὁ τοῦ ἀριθμοῦ περιορίζεται φύσις. ΠΥΡ. Εἰ οὐ δυνατόν ἐστι, τὰς φωνὰς ταύτας λέγεσθαι διὰ τὴν τῶν αἱρετιζόντων ἐπήρειαν, ἀρκεσθῶμεν κἂν μόνοις τοῖς συνοδικῶς εἰρημένοις· καὶ μήτε ἓν, μήτε δύο, εἴπωμεν τὰ θελήματα. ΜΑΞ. Εἰ τὰ συνοδικῶς † μόνον εἰρημένα χρὴ ὁμολογεῖν, οὔτε τὴν μίαν τοῦ Θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, περιεκτικὴν πάσης τῆς τοῦ μυστηρίου οὖσαν εὐσεβείας, χρὴ λέγειν, συνοδικῶς οὐκ ἐκπεφωνημένην. πλὴν ὅτι καὶ ὁμοῦ ταῖς φύσεσι, καὶ τοῖς αὐτῶν ἰδιώμασι, καὶ τὰ θελήματα συνομολογεῖν βιασθήσεσθε. εἰ γὰρ τὰ φυσικῶς προσόντα ταῖς φύσεσι τοῦ Χριστοῦ, ἰδιώματα αὐτῶν εἶναι λέγετε, φυσικῶς δὲ † ἑκατέρᾳ αὐτοῦ φύσει τὸ θέλειν ἐμπέφυκεν, ἄρα μετὰ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων, καὶ τὰ θελήματα ταῖς φύσεσιν συνομολογεῖν ἀναγκασθήσεσθε. ἄλλως τε δὲ, εἰ αἱ σύνοδοι ἐπὶ τῇ τοῦ ἑνὸς θελήματος φωνῇ καὶ Ἀπολινάριον, καὶ Ἄρειον ἀνεθεμάτισαν, ἑκατέρου αὐτῶν ταύτῃ πρὸς σύστασιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως ἀποχρησαμένου· τοῦ μὲν ὁμοούσιον τῷ λόγῳ διὰ τούτου τὴν σάρκα βουλομένου δεῖξαι, τοῦ δὲ ἑτερούσιον τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα εἰσαγαγεῖν ἀγωνιζομένου· πῶς εὐσεβεῖν ἡμᾶς δυνατὸν, τὰς ἐναντίας ταῖς αἱρετικαῖς φωνὰς οὐχ ὁμολογοῦντας; ἡ δὲ πέμπτη σύνοδος, ἵνα πάντα παραλείπω, θεσπίσασα αὐτολεξεὶ πάντα τὰ τῶν ἁγίων Ἀθανασίου, καὶ Βασιλείου, καὶ † Γρηγορίου, καὶ ἄλλων τινῶν προσδιωρισμένως † ἐγκρίτων διδασκάλων συντάγματα, ἐν οἷς καὶ τὰ δύο ἔγκειται θελήματα, δέχεσθαι, καὶ δύο παραδέδωκε θελήματα. ΠΥΡ. Καὶ οὐ δοκεῖ σοι τὰς τῶν πολλῶν † πλήττειν ἀκοὰς τὸ φυσικὸν θέλημα λεγόμενον; ΜΑΞ. Ὑπεξαιρουμένης τῆς θείας, πόσα εἴδη ζωῆς ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι λέγεις. ΠΥΡ. Αὐτὸς εἰπέ. ΜΑΞ. Τρία εἴδη ζωῆς εἰσιν. ΠΥΡ. Ποῖα ταῦτα; ΜΑΞ. Ἡ φυτικὴ, ἡ αἰσθητικὴ, ἡ νοερά. ΠΥΡ. Οὕτως ἔχει. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ δὲ † ἕκαστον λόγῳ τινὶ δημιουργίας τῶν ἄλλων διακέκριται, τίς ὁ διακριτικὸς, καὶ ἰδιάζων ἑκάστου εἴδους λόγος; ΠΥΡ. Καὶ τοῦτο εἰπεῖν σε, ἀξιῶ. ΜΑΞ. Τῆς μὲν φυτικῆς ἴδιον ἡ θρεπτικὴ, καὶ αὐξητικὴ, καὶ γεννητικὴ κίνησις, τῆς δὲ αἰσθητικῆς ἡ καθ' ὁρμὴν κίνησις, τῆς δὲ νοερᾶς ἡ αὐτεξούσιος. ΠΥΡ. Πάνυ ἀκριβῆ, καὶ ἀσύγχυτον, τὴν τῆς ἑκάστου εἴδους ζωῆς παρέστησας ἰδιότητα. ΜΑΞ. Εἰ ἀκριβὴς, καὶ ἀσύγχυτος ἡ ἑκάστου † ἐδείχθη ἰδιότης, πάλιν ζητῶ· εἰ κατὰ φύσιν πρόσεστι τῇ φυτικῇ ἡ θρεπτικὴ, καὶ αὐξητικὴ, καὶ γεννητικὴ κίνησις, καὶ τῇ αἰσθητικῇ ἡ καθ' ὁρμήν; ΠΥΡ. Κατὰ φύσιν ἀναμφιβόλως. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ τῇ νοερᾷ ἀκολούθως ἡ αὐτεξούσιος κίνησις. ΠΥΡ. Καὶ τοῦτο πάντως † δώσει, ὁ ἀκόλουθα ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς δογματίζων. ΜΑΞ. Εἰ οὖν κατὰ φύσιν πρόσεστι τοῖς νοεροῖς ἡ αὐτεξούσιος κίνησις, ἄρα πᾶν νοερὸν καὶ φύσει θελητικόν· θέλησιν γὰρ τὸ αὐτεξούσιον ὁ μακάριος Διάδοχος ὁ Φωτικῆς ὁρί-

† ἢ μόνον 236. 270.
† ἑκάτερον 270. 602.
† Γρηγορίου al. Vat. præt. 336.
† ἴσως, ἐκκρίτων.
† ἐκπλήττον 339. 270.
† ἑκάστου 602. 339.
† εἴδους ἐδείχθη 270.
† δώσεις, ἀκόλ. al. præt. 270. 602.

A tres, qui non solum naturas, sed etiam vniuscuiusque naturæ proprietatem nobis, vt confiteremur, sanxerunt: & non solum Deum perfectum eundem, & hominem perfectum, sed & perfectionis notiones, id est, eumdem & vnum dicentes aspectabilem & inaspectabilem, mortalem & immortalem, potuisse corrumpi & non potuisse, tangi & non tangi, creatum, & non creatum; & ad eamdem normam piæ sententiæ, duas etiam voluntates vnius & eiusdem esse pie tradiderunt; non solum per determinatum numerum duarum, sed etiam per pronomen aliam & aliam; & per proportionem, dicendo diuinam, & humanam. non enim vno modo naturam numeri metimur. PYRRHVS. Si non possunt dici hæ B voces propter calumniam hæreticorum, satis sint nobis ea sola, quæ a Synodis dicta sunt, & ne dicamus vnam, neque duas voluntates. MAXIMVS. Si ea tantum confiteri oportet quæ à Synodis dicta sunt, nec vnam Dei Verbi naturam incarnatam, quæ totam pietatem mysterij (incarnationis) complectitur, dicere oportet: quia non est dicta Synodice. quin immo sic etiam cum naturis, & cum earum proprietatibus cogemini voluntates quoque simul confiteri. si enim quæ naturaliter naturis Christi insunt, earum proprietates esse dicitis, naturaliter autem vtrique naturæ Christi insitum est velle: igitur necesse vobis erit, cum alijs proprietatibus naturalibus, voluntates etiam cum naturis confiteri. Præterea si Synodi propter vocem vnius voluntatis A- C polinarium & Arium anathematizauerunt: (quia vterque eorum hac voce ad probandum suam hæresim abutebatur: Apolinarius quidem, vt carnem eiusdem substantiæ cum Verbo ostenderet; Arius vero, vt filium diuersæ substantiæ à patre introduceret) quomodo possumus nos pij esse, si voces hæreticis contrarias non confitemur? Quinta vero Synodus, vt omnia prætermittam, cum decreuit ipsis verbis: Vt amplecteremur omnia scripta sanctorum Athanasij, & Basilij, & Gregorij, & aliorum, cum adiunctione egregiorum doctorum, in quorum scriptis sunt duæ voluntates; & duas voluntates tradiderunt. PYRRH. Non videtur tibi aures offendere quæ dicitur naturalis voluntas? MAXIMVS. Excepta diui- D na vita, quot species vitæ in rebus esse dicis? PYRRHVS. Dic ipse. MAXIMVS. Tres species vitæ sunt. PYRRH. Quæ istæ? MAXIMVS. vita plantæ, sentiens, intelligens. PYRRHVS. Sic est. MAXIMVS. Quandequidem vnaquæque ratione quadam creationis ab alijs distincta est, quæ ratio vniuscuiusque speciei propria est & eam ab alijs distinguens? PYRRH. Et hoc vt dicas, rogo. MAXIMVS. Vitæ quidem plantæ proprius est motus alendi, augendi, & gignendi: vitæ vero sentientis, motus appetitionis: intelligentis autem, motus liberæ voluntatis. PYRRH. Valde distincte & articulate cuiusque speciei vitæ proprietatem explicasti. E MAXIMVS. Si ostensa est valde distincte & articulate cuiusque proprietas, rursus quæro: an inest vitæ plantæ secundum naturam motus alendi, crescendi, & generandi, & vitæ sentienti motus appetitionis? PYRRH. Haud dubiè secundum naturam. MAXIMVS. Igitur vitæ intelligenti, vt consentaneum est, secundum naturam inest motus liberæ potestatis. PYRRH. Et hoc etiam dabit omnino, qui proprijs principijs consentanea tradit. MAXIM. Si igitur natura inest intelligentibus motus liberæ potestatis; sequitur omne intelligens natura habere vt possit velle. liberam enim potestatem definiuit beatus Diadochus Episcopus Photices, esse

esse voluntatem. Si autem omne intelligens natura habet vim volendi, factum est autem Verbum Dei vere caro animata anima ratiocinante & intelligente; igitur etiam quatenus homo erat, secundum substantiam idem erat facultate volendi præditus. quod si sic est, igitur non offendit aures piorum naturalis voluntas quæ dicitur, sed aures hæreticorum. PYRRH. Equidem iam superius persuasum est mihi, voluntates in Christo esse naturales; & de hoc aliam probationem non requiro. non minus enim quam quæ sunt diuinitus patefacta, ipsam naturam rerum testari docuisti, quod conuenienter suis naturis idem volebat, approbans quidem tamquam Deus, obediens autem tamquam homo; & quod omnino voluntates naturales naturis conueniebant; voluntas quidem sine principio, naturæ sine principio; voluntas cœpta & orta, naturæ item cœptæ & ortæ. quodque fieri non potest, vt in vnam voluntatem vnquam inter se recidant, quamuis vnius & eiusdem sint, sicut & naturæ: quod principio caret & quod cœptum est, non creatum & creatum, quod fecit & quod factum est; infinitum & terminatum; quod deificauit & quod deificatum est. Qui autem Constantinopoli adhuc contra voluntates naturales pugnant, aiunt dixisse patres, secundum attributionem habere Christum voluntatem humanam. MAXIM. Quandoquidem ipse huiusmodi admirabilis & splendidæ istorum disciplinæ dux fuisti, per quam attributionem aiunt? an illam ex substantia qua illa quæ natura insunt, vnusquisque cum habet, propter naturam sibi vindicat & attribuit; an illam ex habitudine attributionem, qua amice quæ aliorum sunt vicissim nobis attribuimus & amplectimur, nihil eorum ipsi aut patientes aut agentes? PYRRHVS. Illam videlicet, quæ est ex habitudine. MAXIM. Igitur priusquam absurdum demonstretur, præstiterit diligentius excutere; sit ne natura homo facultate volendi præditus an non. hoc enim demonstrato, manifestior erit huius hæresis blasphemia. PYRR. Si videtur excutiamus hoc. MAXIM. Naturalia non doceri, non solum qui naturam ratione pertractarunt, & vulgo antecelluerunt, dixere, sed etiam consuetudo vulgarium. Quod si quæ naturalia sunt non docentur; vt autem velimus, nulla doctrina comparatum est; nullus enim vnquam velle docetur: natura igitur homo volendi facultatem habet. Rursus; si natura homo est rationis particeps; quod autem est natura rationis particeps, natura etiam liberæ potestatis est; libera autem potestas, vt patres sentiunt, voluntas est: est igitur homo natura voluntate præditus. Præterea si in ratione carentibus ducit quidem natura, ducitur vero in homine, qui libera potestate secundum voluntatem mouetur: est igitur naturæ hominis insitũ velle. Item si homo factus est ad imaginem beatæ & supersubstantialis Deitatis; est autem diuina natura liberæ potestatis, homo ergo & ipse, vt vere eius imago, natura est liberæ potestatis. si autem natura liberæ potestatis est; ergo natura compos voluntatis. Iam enim dictum est, definiuisse patres τὸ αὐτεξούσιον id est, liberam potestatem, voluntatem. Deinde; si omnibus hominibus inest velle, & non his inest, illis nõ inest; quod autem cõmuniter in omnibus spectatur, naturam signat in indiuiduis, quæ sub ipso sunt: ergo homo natura voluntatem habet. PYR. Demonstratum est pluribus habere hominem natura voluntatem. MAX. Hoc igitur perspicue demonstrato, age, consideremus, vt superius propositũ fuit, absurdum propositionis ipsorum. PYR. Cõsideremus. MAX. Si homo, vt demonstratũ est, naturaliter habet voluntatẽ; vt vero ipsi sentiunt, secũdum

attri-

A ὡρίσατο εἶναι. εἰ δὲ πᾶν νοερὸν καὶ φύσει θελητι-
κὸν, γέγονε δὲ ὁ θεὸς λόγος σὰρξ, ἀληθῶς λογικῶς τε,
καὶ νοερῶς ἐψυχωμένη, ἄρα καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, οὐ-
σιωδῶς ὁ αὐτὸς ἦν θελητικός. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἄρα
τὰς τῶν εὐσεβῶν ἀκοὰς πλήττει λεγόμενον τὸ φυσι-
κὸν θέλημα, ἀλλὰ τὰς τῶν αἱρετιζόντων. ΠΥΡ. Ἐγὼ
μὲν ἤδη ἐν τοῖς φθάσασιν ἐπείσθην, φυσικὰ εἶναι τὰ
ἐπὶ Χριστοῦ θελήματα· καὶ περὶ τούτου ἑτέραν οὐκ
ἐπιζητῶ ἀπόδειξιν. οὐχ ἧττον γὰρ τῶν θεσπιωδῶς ἐκ-
πεφασμένων, αὐτὴν τῶν ὄντων τὴν φύσιν ὁ λόγος μαρ-
τυροῦσαν ἔδειξεν· ὡς καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύ-
σεσιν † ὁ αὐτὸς ἤθελεν, εὐδοκῶν μὲν, ὡς θεὸς, ὑπα- † καὶ αὐτὸς θέλων ἐν. 602. 270.
κούων δὲ, ὡς ἄνθρωπος· καὶ ὅτι κατάλληλα πάντως
B τὰ φυσικὰ θελήματα ταῖς φύσεσιν· ἄναρχον μὲν τῆς
ἀνάρχου, καὶ τῆς ἠργμένης ἠργμένον· καὶ ὅτι ἀδύ-
νατον, † πρὸς ἓν θέλημα ποτὲ † συμπεσεῖν † ἀλλή- † εἰς 602. 270. † ἐμπεσεῖν 270. † ἄλληλα 602.
λοις· κἂν ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰσιν, ὥσπερ καὶ αἱ φύ-
σεις· τὸ ἄναρχον, καὶ τὸ ἠργμένον· τὸ ἄκτιστον, καὶ τὸ
κτιστόν· τὸ ποιῆσαν, καὶ τὸ ποιηθέν· τὸ ἄπειρον, καὶ τὸ
πεπερασμένον· τὸ θεῶσαν, καὶ τὸ θεωθέν. οἱ δὲ ἐν τῷ
Βυζαντίῳ, ἔτι πρὸς τὰ φυσικὰ θελήματα ἀντιστα-
τοῦντες, κατ' οἰκείωσίν φασιν εἰρηκέναι τοὺς πατέρας
ἔχειν τὸν κύριον τὸ ἀνθρώπινον θέλημα. ΜΑΞ. Ἐπει-
δὴ αὐτὸς τῆς τοιαύτης αὐτῶν θαυμαστῆς, καὶ λαμ-
πρᾶς καθηγήσω παιδεύσεως, κατὰ ποίαν οἰκείωσιν
τοῦτό φασιν; ἆρα τὴν οὐσιώδη, καθ' ἣν τὰ φυσικῶς
C προσόντα ἕκαστος ἔχων, διὰ τὴν φύσιν οἰκειοῦται,
ἢ τὴν σχετικὴν, καθ' ἣν φιλικῶς τὰ ἀλλήλων οἰκειούμε-
θα, καὶ στέργομεν, μηδὲν τούτων αὐτοὶ ἢ πάσχοντες,
ἢ ἐνεργοῦντες; ΠΥΡ. Τὴν σχετικὴν δηλονότι. ΜΑΞ.
Οὐκοῦν πρὶν τοῦτον δεῖξαι τὸ ἄτοπον, δικαιότερον ἂν
εἴη, † ἀκριβέστερον ἐξετάσαι, εἴ τε φύσει θελητικός † ἀκριβῶς al. præter. 602. 270.
ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, εἴ τε καὶ μή· τούτου γὰρ δεικνυμένου,
σαφέστερον γενήσεται τῆς τοιαύτης αἱρέσεως τὸ βλάσ-
φημον. ΠΥΡ. Εἰ δοκεῖ, τοῦτο ἐξετάσωμεν. ΜΑΞ.
Ἀδίδακτα εἶναι τὰ φυσικὰ, οὐ μόνον οἱ λόγῳ τὴν φύ-
σιν διασκεψάμενοι, καὶ τῶν πολλῶν διαφέροντες ἔ-
φασαν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν χυδαιοτέρων συνήθεια· εἰ δὲ
τὰ φυσικὰ ἀδίδακτα, ἀδίδακτον δὲ ἔχομεν τὸ θέ-
D λειν. οὐδεὶς γάρ ποτε θέλειν διδάσκεται· ἄρα φύ-
σει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος. καὶ πάλιν· εἰ φύσει λο-
γικὸς ὁ ἄνθρωπος, τὸ δὲ φύσει λογικὸν καὶ φύσει αὐ-
τεξούσιον, τὸ δὲ αὐτεξούσιον, κατὰ τοὺς πατέ-
ρας, † θέλημά ἐστιν· ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρω-
πος. Καὶ πάλιν· εἰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἄγει μὲν ἡ φύσις, † θέλησις al. θελήσεως 602. 270.
ἄγεται δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξουσιαστικῶς κατὰ θέλη-
σιν κινουμένῳ, ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος. Καὶ
πάλιν· εἰ κατ' εἰκόνα τῆς μακαρίας, καὶ ὑπερουσίου
θεότητος ὁ ἄνθρωπος γεγένηται, αὐτεξούσιος δὲ φύ-
σει ἡ θεία φύσις, ἄρα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς † ὄντως εἰ- † αὐτῆς 602. 270.
κὼν, αὐτεξούσιος τυγχάνει φύσει· εἰ δὲ αὐτεξού-
E σιος φύσει, θελητικὸς ἄρα φύσει ὁ ἄνθρωπος· εἴρηται
γὰρ ἤδη, ὡς τὸ αὐτεξούσιον θέλησιν ὡρίσαντο οἱ πα-
τέρες. Εἶτά τε· εἰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐνυπάρχει τὸ
θέλειν, καὶ οὐ τοῖς μὲν ἐνυπάρχει, τοῖς δὲ οὐκ ἐνυ-
πάρχει, τὸ δὲ κοινῶς πᾶσιν ἐνθεωρούμενον, φύσιν
χαρακτηρίζει ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸ ἀτόμοις, ἄρα φύσει
θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος. ΠΥΡ. Δέδεικται διὰ πλειό-
νων φύσει θελητικὸς ὢν ὁ ἄνθρωπος. ΜΑΞ. τού-
του οὖν περιφανῶς δειχθέντος, διασκεψώμε-
θα, ὡς ἀνωτέρω ὑπεθέμεθα, καὶ τῆς αὐτῶν προ-
τάσεως τὸ ἄτοπον. ΠΥΡ. Διασκεψώμεθα.
ΜΑΞ. Εἰ φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος, ὡς δέ-
δεικται, κατ' αὐτοὺς δὲ κατὰ τὴν ἐν ψιλῇ σχέσει οἰ-

κείω-

† Χριστὸς 602. 270.

A κείωσιν τὸ ἀνθρώπινον εἶχε θέλημα ὁ † κύριος, ἀνάγκη, αὐτούς, εἴπερ ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς στοιχοῦσι, καὶ τὰ ἄλλα ὑμῶν φυσικὰ μετ᾽ αὐτοῦ, φημὶ δὴ, τοῦ κατὰ φύσιν θελήματος, κατ᾽ οἰκείωσιν ψιλὴν λέγειν· καὶ ἀρθήσεται αὐτοῖς ἡ τῆς ὅλης οἰκονομίας θεωρία, καὶ μύησις, κατὰ φαντασίαν λαμβανομένη· ἔπειτα, εἰ ὁ ψῆφος Σεργίου οὐ τούς πως, ἀλλὰ τοὺς ἁπλῶς δύο θελήματα εἰπόντας, ἀναθεματίζει. λέγουσι δὲ οὗτοι δύο, κἂν εἰ ἐσφαλμένως, διὰ τὴν οἰκείωσιν, ἄρα † ταύτης προϊστάμενοι, τῷ κατ᾽ αὐτῶν συνηγοροῦσιν ἀναθέματι. Καὶ πάλιν· εἰ κατὰ τὴν ὑπ᾽ αὐτῶν διακωδωνιζομένην πρότασιν, τοῖς θελήμασι πρόσωπα συνεισάγουσιν, ἄρα δύο θελήματα λέγοντες, καὶ εἰ ἐσφαλμένως, διὰ τὴν οἰκείωσιν, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ συνεισαγόμενα αὐτοῖς, κατὰ τὴν τοιαύτην πρότασιν, λέγουσι πρόσωπα. καὶ τίς οἴσει τὴν εἰς δύο πρόσωπα τοῦ ἑνὸς κατατομήν; ΠΥΡ. Τί οὖν οἱ πατέρες, † οὐχ ἡμέτερον εἶπον εἶναι, ὅπερ ὁ Χριστὸς ἐν ἑαυτῷ ἐτύπωσε θέλημα; ΜΑΞ. Ναὶ, ἡμέτερον. ΠΥΡ. Οὐκοῦν οὐ τὸ προσὸν αὐτῷ φύσει, διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐσήμαναν, ἀλλ᾽ ὅπερ κατ᾽ οἰκείωσιν ἀνεδέξατο. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ὡσαύτως ἀνειληφέναι αὐτὸν ἔφασαν, ἄρα κατ᾽ αὐτοὺς καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν κατ᾽ οἰκείωσιν ψιλὴν ἔχων ἀρθήσεται. εἰ γὰρ ἐκεῖνο ἀληθὲς, καὶ τοῦτο· εἰ δὲ τοῦτο ψευδὲς, κἀκεῖνο. ΠΥΡ. Τί οὖν, τὸ ἡμέτερον ἐν ἑαυτῷ τυπῶσαι εἰπόντες, τὸ † αὐτῷ φύσει προσὸν † ἐσήμαναν; ΜΑΞ. Ναί. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο φῄς; ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὅλος ἦν θεὸς μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅλος ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος μετὰ τῆς θεότητος, αὐτὸς, ὡς ἄνθρωπος, ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι᾽ ἑαυτοῦ, τὸ ἀνθρώπινον ὑπέταξε τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ, τύπον ἡμῖν ἑαυτὸν ἄριστον, καὶ ὑπογραμμὸν διδοὺς πρὸς μίμησιν· ἵνα καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τῆς ἡμῶν ἀφορῶντες σωτηρίας, τὸ ἡμέτερον ἑκουσίως προσχωρήσωμεν τῷ θεῷ, ἐκ τῷ μηκέτι θέλειν παρ᾽ ὃ αὐτὸς θέλει. ΠΥΡ. Ἐκεῖνοι οὐ προθέσει κακῇ, καὶ πανουργίᾳ τινὶ, τοῦτο εἶπον, ἀλλὰ βουλόμενοι τὴν ἄκραν ἕνωσιν δηλῶσαι. ΜΑΞ. Εἰ τοῦτο τοῖς ἀπὸ Σεβήρου δοθῇ, οὐκ ἀλόγως λοιπὸν, ὅσον πρὸς τὸ δοθὲν λῆμμα, κἀκεῖνοι λέξουσιν· ὅτι οὐ κακῇ προθέσει, ἢ πανουργίᾳ τινὶ, μίαν λέγομεν φύσιν, ἀλλὰ βουλόμενοι, καθάπερ καὶ ὑμεῖς διὰ τοῦ θελήματος, τὴν ἄκραν ἕνωσιν δι᾽ αὐτοῖς δεῖξαι; τοῖς γὰρ αὐτῶν κατ᾽ αὐτῶν, ὃν τρόπον, καὶ Δαυὶδ κατὰ τοῦ † Γολιὰθ, χρήσονται ὅπλοις. ἰδοὺ ἓν θέλημα λέγοντες, † ταῖς αὐταῖς † ἐκείνοις καὶ ἐννοίαις, καὶ φωναῖς συμπίπτουσι. πλὴν τοῦτο τὸ ἓν θέλημα τί βούλονται ὀνομάζειν; † δίκαιοι γάρ εἰσι, τούτου τὴν προσηγορίαν δοῦναι. ΠΥΡ. Γνωμικὸν αὐτὸ φασιν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν, εἰ γνωμικὸν, καὶ παράγωγον. εἰ δὲ παράγωγον, ἡ γνώμη, ὡς πρωτότυπος, οὐσία ἔσται. ΠΥΡ. Οὐκ ἔστιν ἡ γνώμη οὐσία. ΜΑΞ. Εἰ οὐσία οὐκ ἔστι, ποιότης ἐστί· καὶ ἀρθήσεται ποιότης ἐκ ποιότητος· ὅπερ ἀδύνατον. τί οὖν φασι τὴν γνώμην; ΠΥΡ. Ἡ γνώμη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὅπερ ὁ μακάριος αὐτὴν ὡρίσατο Κύριλλος· ὅτι τρόπος ζωῆς. ΜΑΞ. Ὁ τρόπος τῆς κατ᾽ ἀρετὴν, φέρε εἰπεῖν, ἢ κακίαν ζωῆς, ἄρα ἐξ ἐπιλογῆς ὑμῖν πρόσεστιν, ἢ οὔ; ΠΥΡ. Ἐξ ἐπιλογῆς πάντως. ΜΑΞ. Θέλοντες οὖν, καὶ βουλευόμενοι ἐπιλεγόμεθα, ἢ ἀθελήτως, καὶ † ἀβουλεύτως; ΠΥΡ. Ὁμολογουμένως θέλοντες, καὶ βουλόμενοι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν ἡ γνώμη οὐδέν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ποιὰ θέλησις, χρηστικῶς τινός, ἢ

ὄντος

† εἰ ταῦ al.

† εἶπον, οὐχ ἡμέτερον εἶναι. al.

† αὐτῷ al.

† ἐσήμαινον 336.

† Γολιὰδ 602.

† αὐτῶν 602.

† ἐκείναις 270.

† δίκαιον γάρ ἐστι, 270.

† ἀβουλήτως 602. 270.

A attributionem io ſola habitudine humanam habebat Dominus voluntatem: oeceſſe eſt ipſos, modo velint principia ſua ſequi, alia etiam noſtra naturalia cum ipſa illa voluntate naturali ſecundum ſolam attributionem dicere. ita fiet vt contemplationem & doctrinam de tota diſpenſatione fictam eſſe reperiant. Præterea, ſi ſententia Sergij non eos qui aliquo modo, ſed qui ſimpliciter duas voluntates dixerunt, anathemate affecit; dicunt autem hi duas voluntates, quamuis falſo, propter attributionem; igitur qui hanc attributionem defendunt, anathemati contra ſe patrocinantur. Rurſus, ſi ſecundum propoſitionem quam defendunt, voluntates ſecum inferunt perſonas; igitur qui duas voluntates dicunt, quamuis errantes, B propter attributionem, ſicut dictum eſt, perſonas item, quas ſecum duæ voluntates inferuot, ſecuodum hanc propoſitionem dicturi ſunt. & quis feret ſectionem vnius in duas perſonas? PYRRHVS. Quid igitur Patres, an non dixeruot noſtram eſſe voluntatem, quam in ſe Chriſtus formauit & expreſſit? MAXIM. Sane quidem noſtram. PYRRH. Igitur non illam, quæ ipſi natura inerat, expreſſit per humanam, ſed quam ſuſcepit ſecundum attributionem. MAXIMVS. Quandoquidem ſimiliter dixerunt, eum ſuſcepiſſe naturam noſtram; igitur, opinione ipſorum, reperietur Chriſtus habere etiam ipſam naturam ſola attributione. ſi enim illud verum eſt (de voluntate) & hoc verum erit (de natura:) rurſus ſi hoc C falſum, & illud. PYRRH. Quid igitur, cum dixerunt eam, quæ noſtra erat, in ſe formaſſe & expreſſiſſe, illam † ipſam, quæ natura inerat, ſignificauerunt? MAXIM. Maxime. PYRRH. Quomodo hoc ais? MAXIM. Quia idem erat totus Deus cum humanitate; & idem totus homo cum diuinitate. ipſe, vt homo, in ſe & per ſe, humanam ſubiecit Deo & patri, formam nobis optimam, & exemplar ad imitationem ſe ipſum exhibens: vt nos in eum, tanquam in ducem & principem ſalutis noſtræ, intuentes. † eam quæ noſtra eſt, ſponte ad Deum accommodemus, ita vt nihil velimus præter quã quod ipſe vult. PYR. Illi non prauo propoſito neque malitia quapiam hoc dixerunt; ſed quod vellent ſic vnionem ſum- D mam declarare. MAXIM. Si hoc Seuerianis concedatur, an non iuſte & veriſimiliter deinceps, quod ad datam ſumptionem pertinet, dicturi ſunt, ſe non malo propoſito, neque malitioſe, vnam naturam dicere, ſed quod velint, ſicut & vos, ex vna voluntate, ſummam vnionem per eam demonſtrare? armis enim ipſorum contra ipſos illos, ſicut Dauid contra Goliat, vtentur. Ecce quemadmodum qui dicuot vnam voluntatem in eaſdem voces, & ſententias cum illis incidunt. Sed quid hanc vnam voluntatem appellent? æquum eſt enim huius appellationem eos aſſignare. PYRR. Aiunt eſſe gnomicam voluntatem: (dicamus nos ſententialem.) MAXIM. Si ſententialis, ergo E deriuatur à ſententia: & ſi deriuatur, erit ſententia, tamquam prototypum, ſubſtantia. PYRRH. Sententia non eſt ſubſtantia. MAX. Si non eſt ſubſtantia, eſt qualitas; atque ita qualitas erit ex qualitate. quod fieri non poteſt. quid igitur aiunt eſſe gnomen (id eſt, ſententiam?) PYRR. Gnome, (id eſt, ſententia) nihil aliud eſt, quam quod eam beatus Cyrillus eſſe definiuit, videlicet modus vitæ. MAX. Modus vitæ, verbi gratia, vitæ ex virtute, aut vitæ ex vitio, eſt ne ex electione an non? PYR. Ex electione omnino. MAX. Volentes igitur & conſultantes eligimus, an nolentes, & ſine conſilio? PYR. Procul dubio, volentes, & conſilium capientes. MAX. Igitur gnome nihil aliud eſt, quam volũtas alicuius modi, quæ ſecũdum habitudinem

adhæ-

† quæ ipſi natura ex al.

† for. eſt noſtri ei.

adhæret alicui vere bono, aut existimato bono. PYRRH. Recte definitionem patris (Cyrilli) explicasti. MAXIM. Si recte facta est explanatio definitionis, primum quidem non potest dici sententialis voluntas. quomodo enim potest ex voluntate voluntas prodire & manare? Deinde vero qui sententiam in Christo dicunt, vt de ea quæstio facta demonstrauit, hominem merum eum esse tradunt, consultantem more nostro, ignorantem, & dubitantem, & contraria habentem; siquidem de ijs in quæ cadit dubitatio, & non de eo, in quod nō cadit, quispiam consultat. nos enim, quod simpliciter natura bonum est, naturaliter appetimus: id autem, quod aliquo modo bonum est, quærendo & consultando experimur. idcirco penes nos esse & gnome, id est, sententia apte dicitur, quæ est modus vtendi (voluntate) non ratio naturæ. alioqui infinities mutaretur natura. in humanitate autem Christi, quæ non mere more nostro, per se existebat, sed diuine, Deus enim erat, qui propter nos, & sicut nos, & ex nobis in carne apparuit, non potest dici sententia. ipsum enim esse, id est, id ipsum diuine subsistere, habebat naturaliter cognationem cum virtute, & a vitio alienationem, sicut magnus Ecclesiæ oculus Basilius ait in interpretatione Psalm. 44. In eamdem, dicens, sententiam accipies, quod de eo apud Isaiam dictum est: Priusquam cognoscat puer, aut eligat praua, eliget bonum; quoniam prius quam cognoscat puer bonum vel malum, repugnat malitiæ vt eligat bonum. Illud enim, prius quam, declarat quod non sicut nos quærendo & consultando, sed diuine subsistens per ipsum suum esse habebat ex natura bonum. PYRRH. Quid igitur, sunt ne virtutes naturales? MAXIM. Sane quidem naturales. PYR. Si naturales, quare non ex æquo omnibus insunt? MAXIM. Æque omnibus insunt qui eiusdem naturæ sunt. PYRRH. Et vnde tanta in nobis inæqualitas? MAXIMVS: Ex eo quod quæ naturæ sunt, non æqualiter excolimus & elaboramus. Nam si omnes pari studio, ad quod & nati sumus, quæ ex natura sunt operaremur, vna vtique in omnibus, vti natura, sic & virtus conspiceretur, neque plus, neque minus suscipiens. PYRRH. Si naturalia nobis non ex exercitatione, sed ex creatione proueniunt, virtusque naturalis est, quomodo exercitatione & labore virtutes, alioqui naturales, cōpararemus? MAXIMVS. Exercitatio, & qui eam sequuntur labores, ad depellendam duntaxat fallaciam, quæ per sensus est animæ admixta, ab ijs, qui studio virtutis tenentur, excogitati sunt, non autem ad inducendas extrinsecus recenter virtutes. insunt enim nobis ex creatione, vt diximus, vnde simulatque perfecte dirimitur fallacia, continuo virtutis, quæ ex natura est, splendorem anima profert. Si enim qui non est imprudens, prudens est; & qui non timidus, vel audax, fortis est: & qui non est impudicus, pudicus est: & qui non facit iniuriam, iustus; secundum autem naturam ratio, prudentia est: & (secundum naturam) iudicandi facultas iustitia est: & ira item (secundum naturam) fortitudo; similiter cupiditas (secundum naturam) temperantia; igitur vsu venit, vt ablatis, quæ præter naturam sunt, quæ secundum naturam sunt, vel sola appareant. sicuti rubigine abrasa & extrita, ferri fulgor, & splendor, qui natura inerat, apparet. PYRRH. Maxima hinc apparet blasphemia eorum, qui in Christo gnomen dicunt. MAXIMVS. Oportet nec hoc sine animaduersione præterire, esse apud scripturam & sanctos Patres varium, ac multiplicis significationis, gnomes nomen, vt ijs notum est, qui accurate legunt. aliquando, n. pro admonitione & consilio, ipsum,

A ὄντος, ἢ νομιζομένου ἀγαθοῦ, ἀντεχομένη. ΠΥΡ. Ὀρ-
θῶς τὴν τοῦ πατρικοῦ ὅρου ἐποιήσω ἐξήγησιν. ΜΑΞ.
Εἰ ὀρθῶς ἡ τοῦ πατρικοῦ ὅρου ἐξάπλωσις γεγένηται,
πρῶτον μὲν οὐ δυνατὸν, γνωμικὸν λέγειν θέλημα·
πῶς γὰρ ἐκ θελήματος θέλημα προελθεῖν ἐνδέχε-
ται; ἔπειτα δὲ καὶ γνώμην λέγοντες ἐπὶ Χριστοῦ,
ὡς ἡ περὶ † αὐτῆς ἔδειξε ζήτησις, ψιλὸν αὐτὸν δογ- † αὐτὴν
ματίζουσιν ἄνθρωπον, βουλευτικῶς διατιθέμενον καθ' 602. 270.
ἡμᾶς, ἀγνοοῦντά τε, καὶ ἀμφιβάλλοντα, καὶ ἀντικεί-
μενα ἔχοντα· εἴπερ τις περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων,
καὶ οὐ περὶ τοῦ ἀναμφιβόλου βουλεύεται. ἡμεῖς μὲν
γὰρ τοῦ μὲν † ἁπλῶς φύσει καλοῦ φυσικῶς ἔχομεν † πρώτου
τὴν ὄρεξιν, τοῦ δέ πως καλοῦ τὴν πεῖραν † διὰ ζη- 602. 270.
B τήσεως, καὶ βουλῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμῶν καὶ γνώμη † ἢ 270.
† προσφυῶς λέγεται, τρόπος οὖσα χρήσεως, οὐ † λόγος † προσφό-ρως 602.
φύσεως· ἐπεὶ καὶ ἀπειράκις † μετέβαλλεν ἡ φύσις. 270.
ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου τοῦ κυρίου οὐ ψιλῶς καθ' ἡμᾶς † λόγῳ 270.
ὑποστάντος, ἀλλὰ θεϊκῶς· θεὸς γὰρ ἦν ὁ δι' ἡμᾶς καθ' †μεταβαλ-
ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν σαρκὶ πεφηνώς, γνώμη λέγεσθαι οὐ δύνα- νει 720. με-
ται· αὐτὸ γὰρ τὸ εἶναι, ἤγουν, τὸ θεϊκῶς ὑποστῆναι, τέβαλεν
φυσικῶς καὶ τὴν πρὸς τὸ καλὸν εἶχεν οἰκείωσιν, καὶ 602. 339.
τὴν πρὸς τὸ κακὸν ἀλλοτρίωσιν, καθὼς καὶ ὁ μέγας 330.
τῆς ἐκκλησίας ὀφθαλμὸς Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ
τοῦ μδʹ. ψαλμοῦ διδάσκων, ἔφη· κατὰ τοῦ ταῦτ'
ἐκλήψῃ καὶ τὸ Ἡσαΐᾳ περὶ αὐτοῦ εἰρημένον· ὅτι πρὶν,
ἢ γνῶναι τὸ παιδίον, ἢ προελέσθαι πονηρά, ἐκλέξε-
C ται τὸ ἀγαθόν· διότι πρὶν, ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀ-
γαθὸν, ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ, τοῦ ἐκλέξασθαι
τὸ ἀγαθόν. τὸ γὰρ πρὶν ἢ, δηλοῖ· ὅτι οὐ καθ' ἡμᾶς
ζητήσας, καὶ βουλευσάμενος, ἀλλὰ θεϊκῶς ὑποστάς,
αὐτῷ τῷ εἶναι τὸ ἐκ φύσεως εἶχεν ἀγαθόν. ΠΥΡ.
Τί οὖν, φυσικαί εἰσιν αἱ ἀρεταί; ΜΑΧ. Ναί, φυσι-
καί. ΠΥΡ. Καὶ εἰ φυσικαί, διὰ τί μὴ ἐπίσης πᾶσιν
ἐνυπάρχουσι†; ΜΑΞ. Πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσιν ἐπί- † τοῖς ὁμο-
σης ἐνυπάρχουσιν. ΠΥΡ. Καὶ πόθεν ἐν ἡμῖν ἡ τοσαύ- φυέσι, 602.
τη ἀνισότης; ΜΑΞ. Ἐκ τοῦ μὴ ἐπίσης ἐνεργεῖν τὰ 270.
τῆς φύσεως· ὡς εἴπερ πάντες ἐπίσης, ἐφ' ᾧ καὶ γεγό-
ναμεν, ἐνηργοῦμεν τὰ φυσικά, μία ἄρα ἐδείκνυτο
ἐν πᾶσιν, ὥσπερ φύσις, οὕτω καὶ ἀρετή, τὸ μᾶλλον,
D καὶ ἧττον οὐκ ἐπιδεχομένη. ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἐξ ἀσκή-
σεως ἡμῖν τὰ φυσικὰ πρόσεισιν, ἀλλ' ἐκ δημιουργίας,
ἡ δὲ ἀρετὴ φυσική, πῶς πόνῳ, καὶ ἀσκήσει, τὰς ἀρε-
τάς, φυσικὰς οὔσας, κτώμεθα; ΜΑΞ. Ἡ ἄσκη-
σις καὶ οἱ ταύτῃ ἑπόμενοι πόνοι, πρὸς τὸ μόνον δια-
χωρίσαι τὴν ἐμφυρεῖσαν δι' αἰσθήσεως ἀπάτην τῇ
ψυχῇ, ἐπενοήθησαν τοῖς φιλαρέτοις, οὐ πρὸς τὸ ἔξω-
θεν προσφάτως ἐπεισαγαγεῖν τὰς ἀρετάς. ἔγκεινται
γὰρ ἡμῖν ἐκ δημιουργίας, ὡς εἴρηται· ὅθεν καὶ ἅμα τε-
λείως διακριθῇ ἡ ἀπάτη, ἅμα καὶ τῆς κατὰ φύσιν
ἀρετῆς τὴν λαμπρότητα † ἐπιδείκνυται ἡ ψυχή. † ἐνδείκνυ-
† ὁ γὰρ ὁ μὴ ἄφρων, φρόνιμος· καὶ ὁ μὴ δειλός, ἢ θρα- ται 336. 270.
E σύς, ἀνδρεῖος· καὶ ὁ μὴ ἀκόλαστος, σώφρων· καὶ ὁ μὴ † ὁ [illegible]
† ἀδικῶν, δίκαιος· κατὰ φύσιν δὲ ὁ λόγος φρόνησίς μὴ al. fit.
ἐστι· καὶ τὸ κριτικὸν δικαιοσύνη· καὶ ὁ θυμὸς ἀνδρεία· 602. 270.
καὶ ἡ ἐπιθυμία σωφροσύνη· ἄρα τῇ ἀφαιρέσει τῶν πα- † ἄδικος 270.
ρὰ φύσιν, τὰ κατὰ φύσιν, καὶ μόνα διαφαίνεσθαι πέφυκεν·
ὥσπερ καὶ τῇ τοῦ ἰοῦ ἀποβολῇ, ἡ τοῦ σιδήρου κατὰ φύ-
σιν αὐγή, καὶ λαμπρότης. ΠΥΡ. Μεγίστη † ἐντεῦθεν † ἐνταῦθα
ἀναδέδεικται βλασφημία τῶν γνώμην ἐπὶ Χριστοῦ 602. 270.
λεγόντων. ΜΑΞ. Χρὴ μὴ δὲ τοῦτο παρελθεῖν ἀπαρα-
σήμαντον· ὅτι πολύτροπον, καὶ πολύσημον παρά τε
ἁγίᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐστὶ τὸ τῆς γνώ-
μης ὄνομα· † ὡς τοῖς ἐπιμελῶς ἀναγινώσκουσι δῆ- † ὃ 602.
λον ὑπάρχει. ποτὲ μὲν γὰρ ἐπὶ παραινέσεως, καὶ ὑπο- 270.
θήκης

ὅτι καὶ αὐτὸ φέρουσιν. ὡς ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι· ποτὲ δὲ ἐπὶ βουλῆς· ἡνίκα ὁ μακάριος λέγει Δαβίδ· ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο γνώμην. ὅπερ ἄλλος ἐκδότης σαφηνίζων, ἐπὶ τὸν λαόν σου, εἶπε, κατεπανουργεύσαντο βουλήν. ποτὲ δὲ ἐπὶ τῆς ψήφου· ὁπηνίκα Δανιὴλ, ὁ ἐν προφήταις μέγας, λέγει περί τινος· ἐξῆλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδὴς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως· ποτὲ δὲ ἐπὶ δόξης, ἢ πίστεως, ἢ φρονήματος· ἡνίκα Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ υἱοῦ λόγῳ διεξήεσιν· ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ἐπιτιμᾷν οὐ μέγα· ῥᾷστον γὰρ καὶ τοῦ βουλομένου παντός· τὸ δὲ ἀντεισάγειν τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀνδρὸς ἐστιν εὐσεβοῦς, καὶ νοῦν ἔχοντος. καὶ ἁπλῶς, ἵνα μὴ καθ᾽ ἓν τὰ πάντα διεξερχόμενος, ὄχλον ἐπισωρεύσω τῷ λόγῳ, κατὰ εἰκοσιοκτὼ σημαινόμενα παρά τε τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐπιτηρησάμενος, τὸ τῆς γνώμης εὗρον ὄνομα. οὐδὲ γὰρ κοινοῦ τινος, ἢ ἰδικοῦ, ἐμφαίνει χαρακτῆρα, ἀλλ᾽ ἢ ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ λεγομένων, ἢ τῶν ἑξῆς, ἡ τοῦ λέγοντος κανονίζεται διάνοια. διὸ καὶ ἀδύνατον, ἑνὶ, καὶ μόνῳ σημαινομένῳ, τὸ τοιοῦτον ἀφορίσαι ὄνομα. ΠΥΡ. Πῶς γὰρ ἐνδέχεται τὸ πολλαχῶς λεγόμενον, ἑνός τινος εἶναι ἀποκληρωτικόν; ΜΑΞ. Ἵνα οὖν τὸ † αἶσχος τῆς τοιαύτης αἱρέσεως φανερώτερον γένηται, καὶ ἑτέρως τὴν τοιαύτην διασκεψώμεθα πρότασιν. ΠΥΡ. Εἰ σοὶ φίλον, διασκεψώμεθα. ΜΑΞ. Ἓν θέλημα λέγοντες, εἴτε προαιρετικὸν, εἴτε γνωμικὸν, εἴτε † ἐξουσιαστικὸν, ἢ καὶ ὡς ἄλλως αὐτὸ καλεῖν βούλονται. οὐ γὰρ διαφερόμεθα περὶ τούτου, ἢ θεῖον, ἢ ἀγγελικὸν, ἢ ἀνθρώπινον, τοῦτο λέγειν βιασθήσονται· καὶ προηγουμένως μὲν, ὁπότερον τούτων αὐτὸ εἴπωσι, φυσικὸν λέξουσιν· εἴπερ ἑκάστου αὐτῶν φύσεως ὑπάρχει δηλωτικόν. καὶ ὅπερ διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου φεύγειν † ἔδοξαν, τοῦτο διὰ τῆς ἀναλυτικῆς συνιστῶντες ἐδείχθησαν. ἑπομένως δὲ, εἰ μὲν θεῖον αὐτὸ λέξουσι, θεὸν, καὶ μόνον φύσει ὄντα τὸν Χριστὸν ἐγνώρισαν· εἰ δὲ ἀγγελικὸν, οὔτε θεὸν, † οὔτε ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ἀγγελικήν τινα φύσιν· εἰ δὲ ἀνθρώπινον, ψιλὸν ἄνθρωπον, καὶ † ὑπεξούσιον αὐτὸν δεῖξαι. ΠΥΡ. Ὁπηνίκα ταύταις περιπέσωσι ταῖς ἀτοπίαις, οὔτε φυσικὸν, οὔτε γνωμικὸν λέγουσι τὸ θέλημα· ἀλλ᾽ ἐπιτηδειότητι προσεῖναι ἡμῖν φασίν. ΜΑΞ. Ἡ ἐπιτηδειότης αὕτη κατὰ φύσιν ἡμῖν πρόσεστιν, ἢ οὐ κατὰ φύσιν; ΠΥΡ. Κατὰ φύσιν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν πάλιν κατὰ ἀνάλυσιν, † φυσικὸν λέξουσι τὸ θέλημα· καὶ οὐδὲν ἐκ τῆς περιόδου ταύτης † ἀπώναντο· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπιτηδειότης ἐκ μαθήσεως ποιεῖται τὴν ἕξιν, καὶ τὴν † προχείρισιν, ἀπὸ μαθήσεως ἄρα, καὶ προκοπῆς ἔσχεν ὁ Χριστὸς κατ᾽ αὐτοὺς τὴν ἕξιν τοῦ θελήματος, καὶ τὴν προχείρισιν· καὶ προέκοπτεν, ἀγνοῶν πρὸ τῆς μαθήσεως τὰ μαθήματα. τίνος οὖν χάριν τὸν Νεστόριον ἀποστρέφονται, τῶν ἐκείνου θερμῶς ἀντεχόμενοι λέξεων, καὶ ἐννοιῶν; ὅτι δὲ ἓν θέλημα λέγοντες, τὰ ἐκείνου ἐκδικοῦσι, καὶ ἡ παρ᾽ αὐτῶν συνηγορουμένη ἔκθεσις μαρτυρεῖ, ἓν θέλημα ἀποφηναμένη τὸν Νεστόριον πρεσβεύειν ἐπὶ τῶν πλασθέντων αὐτῷ δύο προσώπων· ἔτι τε τὸ φυσικὸν εἶναι θέλημα διωθούμενοι, ἢ ὑποστατικὸν αὐτὸ, ἢ παρὰ φύσιν λέξουσιν· ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὑποστατικὸν αὐτὸ φήσουσιν, ἑτερόβουλος ἔσται ὁ υἱὸς τῷ πατρί· μόνης γὰρ ὑποστάσεως χαρακτηριστικὸν τὸ ὑποστατικόν· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, τὴν ἔκπτωσιν τῶν αὐτῶν δογματίσουσιν οὐσιῶν· εἴπερ φθαρτικὰ τῶν κατὰ φύσιν τὰ παρὰ φύσιν. ἡδέως δ᾽ ἂν αὐτοὺς καὶ τοῦτο ἠρόμην· εἰ ὁ τῶν ὅλων θεὸς, καὶ πατὴρ, καθ᾽ ὃ πα-

τὴρ

† ἴσχεται 602. 270.
† αὐτοεξουσιαστικόν, 270.
† ἔδειξαν, 602. 270.
† οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον, 602 270.
† αὐτεξούσιον 270.
† φύσει 602. 270.
† ἀπώναντο 602.
† προχειρήσει 602. 270.

A ipsum proferunt, vt cum ait Apostolus: De virginibus autem preceptum Domini non habeo, γνώμην autem (id est, consilium) do. aliquando vero pro consultatione, vt cum ait Dauid: Super populum tuum malignauerunt γνώμην, id est, consultationem: quod alius interpres explanans, sic dixit: Super populum tuum malignauerunt βουλὴν: (id est, consilium.) quandoque pro sententia, vt cum ait de quopiam magnus propheta Daniel: Exiuit sententia impudens ex persona regis. alias pro opinione, vel fide, vel sensu, vt cum ait Gregorius, cognomento Theologus, in prima oratione de Filio: „Quia verò non est res „magna reprehendere, facillimum enim est, & „omnium, qui volunt; viri autem pij est & cor- B dati, dicere quid sentiat. Denique, ne si omnia singulatim percurram, turbam aggregem sermoni, vigintiocto significationes in hoc gnomæ nomine apud scripturam, & sanctos Patres obseruani. Nec enim aliquid commune, aut particulare signat, sed ex ijs, quæ prius dicta sunt, aut ex ijs, quæ sequuntur, sententia eius, qui loquitur, normam & regulam accipit. Quamobrem non potest fieri, vt huiusmodi nomen vni tantum rei significandæ adhibeatur. PYRRH. Quomodo enim potest quod multipliciter dicitur, vnum aliquid ad significandum sortiri? MAXIM. Vt igitur turpitudo huius hæresis magis patefiat, aliter etiam enunciationem talem consideremus. PYRRH. Si placet, consideremus. MAXIM.

C Qui vnam voluntatem dicunt, siue voluntatem electionis, siue gnomæ, siue liberæ potestatis; vel si aliter eam vocare eis libet (non enim de hoc contendimus) aut diuinam, aut angelicam, aut humanam hanc dicere cogentur: & in primis, quodcumque horum dixerint, naturalem dicent, siquidem vnumquodque eorum naturam significat: atque ita, quod visi sunt methodo diuisionis effugere, hoc per methodum resolutionis probasse conuincuntur. Consequenter vero, si dicent diuinam voluntatem esse, Deum tantum natura esse Christum agnouerunt; si vero angelicam, neque Deum, neque hominem, sed naturam quamdam angelicam, si autem humanam, hominem tantum, & subiectum alterius potesta- D ti ostendent. PYRRH. Cum in hæc absurda incidunt, neque gnomicam, neque naturalem voluntatem dicunt, sed aiunt inesse nobis eam habilitate. MAXIM. Hæc habilitas inest nobis ex natura, an non ex natura? PYRRH. Ex natura. MAXIM. Rursus igitur ex arte resolutionis naturalem voluntatem dicent; & nihil eis profuit circuitus iste. & quia habilitas ex disciplina habitum efficit & promptitudinem; igitur ex disciplina & profectu habuit Christus, vt isti sentiunt, habitum voluntatis, & promptitudinem: & progressum faciebat, ignorans disciplinas, antequam disceret. Cur igitur aspernantur Nestorium, cuius vocibus & sententijs ardenter adhæ- E rent? Quod autem, cum vnam voluntatem dicũt, illa, quæ Nestorius tenet, defendunt, testatur etiam expositio, quam ipsi defendunt; quæ declarat, Nestorium profiteri vnam voluntatem in duabus personis ab ipso fictis. Ad hæc, cum recusent isti fateri esse voluntatem naturalem, dicturi sunt, esse hypostaticam, aut præter naturam: si enim hypostaticam esse dixerint, erit igitur sicquidem filius alia voluntate quam pater. hypostaticum enim solam hypostasim signat. si præter naturam; occasum, interitumq. substantiarum eius docebunt. siquidem quæ sunt secundum naturam, ab ijs intereunt, quæ sunt præter naturam. Hoc autem libenter ipsos interrogarem: Deus vniuersorũ & pater, vult quatenus pa-

ter,

ter, an quatenus Deus? si quatenus pater, alia erit eius voluntas præter voluntatem filij; non enim pater est filius. Si vero quatenus est Deus; Deus autem est filius, Deus item Spiritus sanctus; igitur concedent voluntatem esse naturæ, id est naturalem. Rursus; si secundum Patres, quorum est vna voluntas, vna etiam substantia est; opinione vero ipsorum, vna est voluntas diuinitatis Christi & humanitatis eius: igitur vnam & eamdem aiunt esse harum substantiam. Quo modo ergo, qui tam impij sunt, aiunt se Patres sequi? Ac rursus, si secundum ipsos illos Patres, differentia naturæ vna voluntate non dignoscitur, neque discernitur; necesse est ipsos, vel vnam voluntatem si dicant, naturalem in Christo differentiam non dicere, vel si dicunt naturalem differentiam, vnam voluntatem non dicere; siquidem se ipsos ad normas & regulas Patrum dirigunt. Ac rursus, si, vt sentiunt iidem magistri & doctores, non est communis voluntas, ambarum scilicet substantiarum, necesse est ipsos aut dicere, ambas naturas ipsius non habere communiter vnam voluntatem; aut si hoc dicunt, plane cum legibus & decretis Patrum pugnare. PYRRH. Valde clare & concise ratio demonstrauit, implicatam esse impietatem cum omni cogitatione aduersariorum. Sed quid dicemus, siquidem hoc etiã auctoritate Patrum demonstrare conantur? MAXI. Si vocare volunt patres eos qui diuidunt & confundunt diuinam œconomiam (id est, dispensationem) damus eis. omnes enim vnam voluntatem opinati sunt; cum tamen maxime inter se in impietate discrepent. si vero patres Ecclesiæ vocant, nequaquam eis hoc concedemus: nam vnum tantum ex illustribus, & notis apud omnes, producant, vt & nos in die illa, cum nostra dijudicabuntur, & Christus nos increpauerit, cur vocem probauerimus, quæ totum mysterium incarnationis dissoluit, excusare possimus nos, in omnibus patris opinionem reueritos fuisse. PYRRH. Quid igitur est quod ait » Gregorius Theologus. Velle enim illius in nul- » la re erat Deo contrarium, totum deificatum, » non est hoc contrarium duabus voluntatibus? MAXIM. Nequaquam, immo contra, magis hoc, quam cætera alia, duas voluntates ostendit. PYRRH. Quomodo hoc ais? MAXIM. sicut inflammatio inflammatum & inflammantem secum infert; & refrigeratio refrigeratum & refrigerantem; ambulatio ambulantem & ambulatum; aspectus aspicientem & quod aspicitur; intelligentia intelligentem & rem intellectam; non enim potest habitudo sine habentibus habitudinem intelligi, aut dici: sic consequenter deificans, & deificatum. Præterea, si uoluntatis deificatio est contraria duabus voluntatibus, sicut isti sentiunt, deificatio etiam naturæ erit contraria duabus naturis. vtrobique enim posuit Gregorius idem uerbum deificationis. PYRRH. Demonstratum est, dictum patris Gregorij magnopere conuenire cum duabus voluntatibus: sed oportet demonstrare concordare cum hoc alterum Gregorium qui Ecclesiam Nyssensium claram & illustrem reddidit: producunt enim eum pro vna voluntate sentientem, eo quod de Domino dixerit: Anima vult, corpus tangitur, vtrisque fugit pas- » sionem. aiunt enim, dixisse patrem Gregorium, » velle animam Domini voluntate diuina diuinita- » tis, cum ipsa anima secundum hypostasim vnitæ. MAXIM. Igitur eadem consequentia dixit, corpus diuina tactione tangi, eritque eorum opinione diuinitas tactilis. quæ enim ipsi de anima Domini dicunt, cum alius ad corpus traducit, pari ratione orationis prolatæ in summum errorem eos detrudit.

A πατὴρ, θέλει ἢ καθὸ θεός; ἀλλ' εἰ μὲν καθὸ πατὴρ, ἄλλο αὐτοῦ ἔσται παρὰ τὸ τοῦ υἱοῦ θέλημα· οὐ γὰρ πατὴρ ὁ υἱός· εἰ δὲ καθὸ θεὸς, θεὸς δὲ ὁ υἱὸς, θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄρα φύσεως εἶναι τὸ θέλημα δώσουσιν, ἤγουν φυσικόν. Ἔτι· εἰ κατὰ τοὺς πατέρας, ὧν τὸ θέλημα ἕν, τούτων καὶ ἡ οὐσία μία ἐστί· κατ' αὐτοὺς δὲ, ἓν τὸ θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ἄρα μίαν, καὶ τὴν αὐτὴν τούτων λέγουσι τὴν οὐσίαν· καὶ πῶς οὕτως ἀσεβοῦντες, φασὶν, ὅτι περ τοῖς πατράσιν ἕπονται; καὶ πάλιν· εἰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς πατέρας, ἡ τῆς φύσεως † διαφορὰ ἐν τῷ ἑνὶ θελήματι οὐ διαφαίνεται, ἀνάγκη αὐτοὺς, ἢ ἓν θέλημα λέγοντας, φυσικὴν ἐν Χριστῷ μὴ λέγειν δια- B φορὰν, ἢ φυσικὴν λέγοντας διαφορὰν, ἓν θέλημα μὴ λέγειν· εἴπερ τοῖς πατρικοῖς κανόσιν ἑαυτοὺς ἀπευθύνουσι. καὶ πάλιν· εἰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους, οὐκ ἔστι κοινὸν ἀμφοτέρων δηλαδὴ τῶν οὐσιῶν τὸ θέλημα, ἀνάγκη αὐτοὺς, ἢ ἄμφω τὰς φύσεις τοῦ αὐτοῦ μὴ λέγειν κοινῶς ἔχειν ἓν θέλημα, ἢ τοῦτο λέγοντας, φανερῶς τοῖς πατρικοῖς ἀπομάχεσθαι νόμοις τε, καὶ θεσπίσμασι. ΠΥΡ. Λίαν σαφῶς, καὶ συντετμημένως ἔδειξεν ὁ λόγος τὴν συμπεπλεγμένην πάσῃ ἐπινοίᾳ τῶν ἐναντίων ἀσέβειαν. τί † δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ ἐκ τῶν πατέρων τοῦτο † δεικνύειν ἐπιχειροῦσιν; ΜΑΞ. Εἰ μὲν τοὺς διαιροῦντας, καὶ τοὺς συγχέοντας τὴν ὑπερφυᾶ οἰκονομίαν, πατέρας κα- C λεῖν βούλονται, συγχωροῦμεν αὐτοῖς· πάντες γὰρ † ἓν θέλημα ἐδόξασαν, καὶ τοι ἐκ διαμέτρου ἀλλήλων διεστηκότες τὴν ἀσέβειαν· εἰ δὲ τοὺς τῆς ἐκκλησίας, οὐδαμῶς τοῦτο συγχωρήσομεν αὐτοῖς. † ἐπεὶ δειξάτωσαν ἕνα μόνον τῶν ἐμφανῶν, καὶ πᾶσι † γνωρίμων· ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐν ἡμέρᾳ τῆς τῶν ἡμετέρων διαγνώσεως, ἐγκαλούμενοι παρὰ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ὅτε τινὸς χάριν ἐδέξασθε φωνὴν, ὅλον λύσασαν τῆς ἐμῆς σαρκώσεως τὸ μυστήριον, ἔχομεν ἀπολογίαν· ὅτι τὴν ἐν πᾶσιν αἰδεσθέντες τοῦ πατρὸς ὑπόληψιν. ΠΥΡ. Τί οὖν τὸ εἰρημένον τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ· τὸ γὰρ ἐκείνου θέλειν † οὐδὲν ὑπεναντίον τῷ θεῷ, † θεωθὲν ὅλον, οὐκ ἐναντίον τῶν δύο θελημάτων ἐστίν; ΜΑΞ. Οὐδαμῶς· τοὐναντίον, τῶν δύο D θελημάτων μὲν οὖν, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐμφαντικώτερον τῶν δύο τυγχάνει θελημάτων. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο φῄς; ΜΑΞ. Ὥς περ ἡ πύρωσις τὸ πυρωθὲν, καὶ τὸ πυρῶσαν ἑαυτῇ συνεισάγει· καὶ ἡ ψύξις τὸ ψυχθὲν, καὶ τὸ ψύξαν· καὶ ἡ βάδισις τὸ βαδίζον, καὶ βαδιζόμενον· καὶ ἡ ὅρασις τὸ ὁρῶν, καὶ ὁρώμενον· καὶ ἡ νόησις τὸ νοοῦν καὶ νοούμενον· οὐ γὰρ δυνατὸν, τὴν σχέσιν ἄνευ τῶν † σχετῶν νοεῖν, ἢ λέγειν. οὕτω κατὰ τὸ ἀκόλουθον, καὶ τὸ θεωθὲν, καὶ τὸ θεῶσαν. ἄλλως τε δὲ, εἰ ἡ τοῦ θελήματος θέωσις ἐναντία ἐστὶ τῶν δύο θελημάτων κατ' αὐτοὺς, καὶ ἡ τῆς φύσεως θέωσις ἐναντία ἔσται τῶν δύο φύσεων· ἐπ' ἀμφοτέρων γὰρ τὸν αὐτὸν τῆς θεώσεως τέθεικεν ὁ πα- E τὴρ λόγον. ΠΥΡ. Πάνυ συμβαίνουσα ἐδείχθη ἡ χρῆσις τοῦ πατρὸς τοῖς δύο θελήμασιν· ἀλλὰ χρὴ τούτῳ σύμφωνον δεῖξαι καὶ Γρηγόριον, τὸν τὴν Νυσσαέων φαιδρύναντα ἐκκλησίαν· ἓν γὰρ αὐτὸν φρονοῦντα παράγουσι † θέλημα, ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν πατέρα περὶ τοῦ κυρίου· ἡ ψυχὴ θέλει, τὸ σῶμα ἅπτεται· δι' ἀμφοτέρων φεύγει τὸ πάθος. φασὶ γὰρ, ὅτι τῷ θείῳ θελήματι τῆς ἡνωμένης αὐτῇ καθ' ὑπόστασιν θεότητος εἶπεν ὁ πατὴρ τὴν ψυχὴν τοῦ κυρίου θέλειν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν εἱρμὸν καὶ τὸ σῶμα τῇ θείᾳ ἁφῇ ὑφ' ἧς ἅπτεσθαι· καὶ ἔσται κατ' αὐτοὺς καὶ ἁπτὴ ἡ θεότης. ἃ γὰρ αὐτοὶ περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ κυρίου λέγουσιν, ἕτερος ἐκ τῆς ἴσης ἀκριβείας μετάγων περὶ τὸ σῶμα, εἰς ἐσχάτην αὐτοὺς ἀπάγει

ἀλό-

† διαφορότης τῷ ἑνὶ θελήματι 602. 270.
† οὖν λέγομεν 602. 270.
† ἐπιδεικνύειν 270. 602.
† μίαν θέλησιν ἐδόξ. 602. 270.
† ἐπιδειξάτωσαν ἕνα.
† γνωρίμων al.
† οὐδὲ al.
† ἀλλὰ θεωθὲν al. pc. 270.
† σχετικῶν 602. 270.
† τὸ θέλ. 270.

πλάνην. ΠΥΡ. Πάνυ συνετῶς τὸ βλάσφημον τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς παρέστησας. τί δὲ φαμὲν καὶ περὶ τῶν παραγομένων αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου χρήσεων; ὧν μία ἐστὶν αὕτη. νοῦς κυρίου οὔπω κύριος, ἀλλ' ἢ θέλησις, ἢ βούλησις, ἢ ἐνέργεια πρός τι. ΜΑΞ. Καθ' ἑαυτῶν καὶ ταύτην προβάλλονται. διὸ καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος τοῖς αὐτῶν πρὸς ἀναίρεσιν τῶν αὐτῶν ἐν πᾶσι κέχρηται προβλήμασι. μὴ δὲ γὰρ οὕτω ποτὲ πτωχεύσειεν ἡ ἀλήθεια, ὥστε τῶν ἰδίων κατὰ τῶν ἀντιπάλων δεηθῆναι ὅπλων. εἰ γὰρ κατὰ τὸν πατέρα νοῦς κυρίου οὔπω κύριος, ἄλλο πάντως παρὰ τὸν κύριον ἔσται ὁ νοῦς αὐτοῦ. τουτέστιν, οὐ φύσει κύριος, ἤγουν θεός, ὁ νοῦς τοῦ κυρίου· καθ' ὑπόστασιν γὰρ † αὐτῷ γεγενῆσθαι πιστεύεται· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ ἐπαγαγεῖν, ἢ θέλησιν, ἢ βούλησιν, ἢ ἐνέργειαν πρός τι † αὐτὸ εἶναι, κανόνι χρώμενος πρὸς τοῦτο, τῷ ὄντι φιλοσόφῳ τῶν φιλοσόφων Κλήμεντι ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν στρωματέων λόγῳ, τὴν μὲν θέλησιν νοῦν εἶναι ὀρεκτικὸν ὁρισαμένῳ, τὴν δὲ βούλησιν εὔλογον ὄρεξιν, ἢ τὴν περί τινος θέλησιν· πρός τι δὲ ἐνέργειαν ὁ θεῖος οὗτος ἔφη διδάσκαλος· διότι πρὸς πάντα τὰ θεοπρεπῶς παρ' αὐτοῦ γινόμενα, τῇ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθείσῃ αὐτῷ νοερᾷ, καὶ λογικῇ ἐχρήσατο ψυχῇ. ΠΥΡ. Τῷ ὄντι δι' ὧν † ἀντιστρατεύεσθαι δοκοῦσι τῇ εὐσεβείᾳ, δι' αὐτῶν τὸν ἔλεγχον ὑπομένουσιν ἀγνοοῦντες. χρὴ δὲ καὶ τὴν ἑτέραν, ἣν ἐκ τοῦ πατρὸς παράγουσιν, ἐξεργάσασθαι χρῆσιν, πρὸς τὸ μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπολειφθῆναι πρόφασιν κατὰ τῆς ἀληθείας. ΜΑΞ. Τίς αὕτη; ἀγνοῶ γάρ. ΠΥΡ. † Ἐν ᾗ φησιν ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ἀνήρ· ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ἐκ τῆς πρώτης πλάσεως τὴν ἀνθρώπου μορφὴν ἐν αὐτῷ ἀναστησάμενος, ἐν ἐπιδείξει † σαρκός, δίχα δὲ σαρκικῶν θελημάτων καὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ἐν εἰκόνι καινότητος· ἡ γὰρ θέλησις θεότητος μόνης. ΜΑΞ. Αὐθερμήνευτος οὖσα, οὐ δεῖται ὅλως τῆς ἐκ λογισμῶν βοηθείας. ΠΥΡ. Καὶ πῶς τούτοις † ἀμφίβολος τυγχάνει; ΜΑΞ. Ἐκ πολλῆς ἀμαθίας· ἐπεὶ τίνι οὐκ † ἔστι καταφανές, εἰ μὴ πάντη τὰ τῆς ψυχῆς πεπήρωται ὀπτικόν· ὅτι οὐ περὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ ὑπάρξεως, ταῦτα ὁ πατὴρ διεξῆλθε, δεῖξαι βουλόμενος τὴν σάρκωσιν ἔργον οὖσαν τῆς θείας, καὶ μόνης θελήσεως, εὐδοκοῦντος μὲν τοῦ πατρός, αὐτουργοῦντος δὲ τοῦ υἱοῦ, καὶ συνεργοῦντος τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἀλλ' οὐ σαρκικῆς κινήσεως, καὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, εἴτουν γαμικῆς ἀκολουθίας· οὐ γὰρ τὸν τῆς φύσεως λόγον ἐκαινοτόμησε γενόμενος ἄνθρωπος τῶν ὅλων ὁ θεός· ἐπεὶ οὐδ' ἄνθρωπος ἔτι ἦν, ἀναλλοίωτον, καὶ ἀπαράλλακτον, τὸν ἐν πᾶσι τῆς φύσεως οὐκ ἔχων λόγον· ἀλλὰ τὸν τρόπον, ἤγουν τὴν διὰ σπορᾶς σύλληψιν, καὶ τὴν διὰ φθορᾶς γέννησιν. οὐκοῦν τοὺς φυσικοὺς τῶν ἑνωθέντων λόγους οὐδαμῶς ἠρνήσαντο οἱ θεόφρονες τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ἀλλὰ συμφώνως τοῖς εὐαγγελισταῖς, καὶ ἀποστόλοις, καὶ προφήταις, τὸν κύριον ἡμῶν, καὶ θεόν, Ἰησοῦν Χριστόν, κατ' ἄμφω τὰς αὐτοῦ φύσεις θελητικόν, καὶ ἐνεργητικὸν τῆς ἡμῶν ἔφασαν σωτηρίας. ΠΥΡ. Καὶ δυνατόν, τοῦτο καὶ ἐκ τῶν τῆς παλαιᾶς, καὶ νέας δεῖξαι γραμμάτων; ΜΑΞ. Καὶ μάλιστα· καὶ γὰρ † οἱ πατέρες οὐκ οἴκοθεν κινούμενοι, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μαθόντες, τοῦτο φιλανθρώπως καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν· οὐ γὰρ αὐτοὶ ἦσαν οἱ λαλοῦντες, ἀλλ' ἡ δι' ὅλου περιχωρήσασα † αὐτοῖς χάρις τοῦ πνεύματος. ΠΥΡ. Ἐπειδὴ μιμήσει θείας ἀγαθότητος ὠφελῆσαι προθέμενος, εἰς τούτους τῆς ζητήσεως ἑαυτὸν τοὺς πόνους † ἐκδέδωκας, ἀόκνως καὶ τοῦτο δίδαξον. ΜΑΞ. Ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις εἴρηται περὶ τοῦ κυρίου· ὅτι καὶ τῇ ἐπαύριον † ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς

† εἰσελ-

† αὐτοῦ 270.
† αὐτὸν al. † αὐτῇ κανόνι χρώμενος 270.
† ἐπιστρατεύεσθαι 602. 270.
† φησὶν al.
† σαφῶς 270.
† ἀμφίβολον 602.
† ἐστιν 270.
† καὶ οἱ 602. 270.
† εἰς αὐτοὺς 270.
† ἐνδέδωκας 602.
† ἠθέλησε 602. 270.

A detrudit. PYR. Magna perspicacia, & breuitate blasphemiam huiusmodi interpretationis probasti. Quid vero dicemus de ijs auctoritatibus, quas ex magno Athanasio producunt? ex quibus vna est hæc: Mens Domini nondum Dominus, sed vel appetitio, vel volūtas, vel energia ad aliquid. MAX. Et hanc quoque auctoritatem contra se proferūt. Quamobrem vera ratio in omnibus quæstionibus vtitur argumentis ipsorum ad eos ipsos confutandos. Nec enim sic vnquā veritas inops erit, vt proprijs armis indigeat aduersus aduersarios. Si enim, vt hic pater ait, mens Domini nondum Dominus, aliud omnino præter Dominum erit mens eius; hoc est non natura Dominus, siue Deus, mens Domini est, quia secundum hypostasim facta esse eius B creditur, idque ex eo perspicitur, quod subiunxit; eam esse vel appetitionem, vel voluntatem, vel energiam ad aliquid; pro regula vsus ad hoc vere philosopho philosophorum Clemente in sexto libro Stromatum, qui θέλησιν, id est, appetitionē, definiuit esse mentem appetentem, at vero βούλησιν, id est, voluntatem, appetitum rationi consentaneum, aut appetitionem de re quapiam. energiam vero ad aliquid dixit hic diuinus doctor (Athanasius) quia ad omnia, quæ ab eo fiebant, vt Deum decebat, anima intelligente, & ratiocināte, secundum hypostasim ipsi vnita vsus est. PYRRH. Re uera quibus argumentis videntur pietatem oppugnare, ijs ipsi nescientes redarguuntur. oportet autem & aliam auctoritatem, quam ex eodem pa- C tre afferunt, examinare, ne vlla eis occasio aduersus veritatem relinquatur. MAX. Quæ ista auctoritas? ignoro enim. PYR. In qua ait admirandus ille vir: Natus est ex muliere; qui ex prima formatione sibi formam hominis erexit & excitauit in ostensione carnis, sed sine voluntatibus carnalibus, & sine humanis cogitationibus, in imagine nouitatis; voluntas enim erat solius diuinitatis. MAX. Se ipsam interpretatur hæc auctoritas; idcirco nullo penitus subsidio ratiocinationis indiget. PYRRH. Quo modo igitur venit istis in dubium? MAX. Ex multa inscitia. Cui enim non est perspicuum, nisi omnino oculis animi captus sit, quod non de ratione naturali, sed de modo, quo secundum carnem extitit, hæc ille pater (Athana- D sius) recensuit, cum vellet demonstrare, fuisse incarnationem opus diuinæ, & solius voluntatis, complacente Deo Patre, ac per se operante Filio, ac cooperante Spiritu sancto; non autem opus motus carnalis, & cogitationum humanarum, id est, ordinis & consecutionis nuptialis. non enim rationem naturæ nouauit factus homo, qui erat Deus vniuersorum; quoniam nec fuisset homo, qui non habuisset perfectam & immutabilem in omnibus rationem naturæ; sed modum, id est, conceptum e semine, & ortum per corruptionem. Rationes igitur naturales vnitorum non negauerunt diuini Ecclesiæ doctores; quin potius consentientes cum Euangelistis, & E Apostolis, atque Prophetis, Dominum nostrum, & Deum Iesum Christum ambabus naturis suis salutem nostram voluisse, & operatum esse dixerunt. PYR. Potes hoc ex literis veteris & noui Testamenti demonstrare? MAX. Maxime. Patres enim non suapte sponte, & a se ipsis excitati, sed ex ipsis litteris sacris, quod didicerunt, hoc nos amanter docuerunt: non enim erant ipsi qui loquebantur, sed gratia Spiritus, quæ copiose in ipsis versabatur. PYR. Quandoquidem ad imitationem diuinæ bonitatis, cum propositum tibi esset iuuare, in hos labores inquirendi te coniecisti, ne pigeat docere nos hoc. MAX. In sanctis Euangelijs dictum est de Domino: quod & postera die voluit Iesus

intra-

intrare in Galilæam, perspicuum est, quod quatenus non aderat illic, voluit intrare: non autem aderat humanitate; diuinitate enim nusquam abest. igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit intrare, poteratq. quatenus homo velle. Et in alio loco rursus: Volo, inquit, vt vbi ego sum, & ipsi sint. Si Christus quatenus Deus, est supra vbi, non enim quatenus Deus, est in loco; supra locum vero non potest esse natura creata: igitur quatenus homo, vult, vt vbi est, sint etiam ipsi. atque ita idem, quatenus homo, potestate voluntatis præditus erat. Et alias: Et cum venisset ad locum, dixit: sitio; & dederunt ei vinum cum felle mixtum, & cum gustasset noluit bibere. qua parte dicitis sitiuisse eum? siquidem diuinitate, erit diuinitas eius passionibus obnoxia, quæ potionem præter naturam expetiuit: si autem humanitate, igitur qua parte sitiuit, illa parte noluit, quod naturæ suæ non conueniebat; & poterat velle quatenus homo. Et alibi inquit: Et ambulabat Iesus in Galilæa; non enim volebat in Iudæa ambulare, quia quærebant eum Iudæi, vt occiderent. si ambulatio natura erat carnis, & non diuinitatis secundum hypostasim ei vnitæ: igitur quatenus homo, ambulans in Galilæa nolebat ambulare in Iudæa; & idem poterat velle, quatenus homo. Rursus in alio loco: Et illinc egressi transibant per Galilæam; & non volebat, vt aliquis sciret. Omnibus certum est, itionem natura esse humanitatis Domini, vt dictum est, non diuinitatis eius. quod si itio, quatenus homo erat, & non quatenus Deus, natura ei inerat: igitur etiam quatenus homo, transiens cum discipulis suis, non voluit, vt aliquis sciret, & poterat idem, etiam quatenus homo, velle. Item alias: Et surgens inde, abijt in fines Tyri & Sidonis, & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Si Christus, quatenus Deus, erat virtus per se subsistens, quatenus vero homo, infirmitas: Et si enim, inquit diuinus apostolus, crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei; igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, ingressus in domum, non voluit, vt aliquis sciret, & non potuit latere. habuitque quatenus homo potestatem volendi. Et alibi inquit: Circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans supra mare, & voluit præterire eos. Si quis hoc de eo, quatenus Deus erat, dictum esse exponat, cogetur is dicere, interceptam esse diuinitatem terminis corporeis, supra, inquam, & infra, ante & post, dextro, & sinistro. sin vero dicta hæc esse de eo, quatenus homo erat, dixerit; igitur poterat idem ipse velle, etiam quatenus homo. Et in alio loco: & accesserunt ad eum discipuli eius dicentes; Vbi vis, vt euntes paremus tibi comedere Pascha? Si esus Paschæ est eorum, qui sunt sub lege, fuit autem Dominus; quatenus homo, non quatenus Deus, sub lege: igitur quatenus homo volens comedit Pascha; poteratque velle idem etiam quatenus homo. Et diuinus Apostolus, in epistola ad Hebræos de eo ait: Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Volens igitur obediuit, an non volens? siquidem non volens, tyrannis merito, & non obedientia

A † εἰσελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· πρόδηλον † δὲ, ὅ- † ἐξελθεῖν
τι καθ' ὃ οὐκ ἦν ἐκεῖ, † ἠθέλησεν εἰσελθεῖν· οὐκ 602. 270.
ἦν δὲ ἀνθρωπότητι· θεότητι γὰρ οὐδαμῶς † ἄπε- †, ὡς ὅτι
στιν· ἄρα οὖν καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ οὐ καθ' ὃ θεὸς, 270.
ἠθέλησεν † εἰσελθεῖν· καὶ θελητικὸς ἦν καθ' ὃ ἄν- † ἤθελεν
θρωπος· καὶ ἐθέρισθη πάλιν· θέλω, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐ- 602. 270.
γὼ, καὶ αὐτοὶ ὦσιν· εἰ καθὸ θεὸς, ὁ Χριστὸς ὑπὲρ † ἄπεστιν
† τὸ ποῦ ἐστιν· οὐ γὰρ ἐν τόπῳ, καθὸ θεός· ὑπὲρ 602.
δὲ τὸ ποῦ ἀδύνατον τὴν κτιστὴν φύσιν ὑπάρχειν· † ἐξελθεῖν
ἄρα, καθὸ ἄνθρωπος, θέλει· ἵνα ὅπου ἐστὶ, καὶ αὐτοὶ 602. 270.
ὦσι. καὶ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καθὸ ἄνθρωπος. καὶ † τόπον
B ἀλλαχοῦ πάλιν· καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν τόπον, εἶπε· δι- 602.
ψῶ· καὶ ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμέ-
νον· καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν. κατὰ ποῖον
αὐτοῦ μέρος διψῆσαι αὐτὸν λέγετε; εἰ μὲν κατὰ
τὴν θεότητα, ἐμπαθὴς ἔσται ἡ θεότης αὐτοῦ πό-
σεως παρὰ φύσιν ὀρεγομένη· εἰ δὲ κατὰ τὴν ἀνθρω-
πότητα, ἄρα καθὸ ἐδίψησε, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὸ ἀκα-
τάλληλον τῇ φύσει οὐκ ἠθέλησε πιεῖν· καὶ θελητικὸς
ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθὸ ἄνθρωπος. καὶ ἀλλαχοῦ φη-
σί· καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ
ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐ-
τὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. εἰ τῆς σαρκὸς φύσει ὁ πε-
C ρίπατος, ἀλλ' οὐ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνωμένης αὐτῇ
θεότητος, ἄρα καθ' ὃ ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ἐν τῇ Γα-
λιλαίᾳ περιπατῶν, οὐκ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πε-
ριπατεῖν· καὶ θελητικὸς ὁ αὐτὸς, καὶ καθὸ ἄνθρω-
πος· καὶ ἐθέρισθη πάλιν· κἀκεῖθεν ἐξελθόντες, πα-
ρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας· καὶ οὐκ ἤθελεν, ἵνα
τις γνῷ. † ὁμολογεῖται παρὰ πάντων ἡ πορεῖα φύ- † ὁμολογεῖ-
σει τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς εἴρηται, εἶναι τοῦ κυρίου, ται 270.
ἀλλ' οὐ τῆς αὐτοῦ θεότητος· εἰ δὲ καθὸ ἄνθρωπος,
ἀλλ' οὐ καθὸ θεὸς, φύσει προσῆν αὐτῷ ἡ πορεῖα,
ἄρα καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, παραπορευόμενος μετὰ
τῶν μαθητῶν, οὐκ ἤθελεν, ἵνα τις γνῷ· καὶ θελητικὸς
ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος. καὶ ἐθέρισθη πάλιν·
D κἀκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὅρια Τύρου, καὶ
Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶ-
ναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν· εἰ καθ' ὃ θεὸς, ὁ Χριστὸς
δύναμις ἦν αὐθυπόστατος, καθὸ δὲ ἄνθρωπος, ἀσθέ-
νεια· εἰ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος,
ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· ἄρα, κα-
θὸ ἄνθρωπος, καὶ οὐ καθὸ θεὸς, εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν,
οὐκ ἤθελεν, ἵνα τις γνῷ· καὶ οὐκ ἐδυνήθη λαθεῖν· καὶ
θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος· καὶ ἀλ-
λαχοῦ φησί· περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσ-
σης· καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. εἰ μὲν καθ' ὃ θεὸς,
E τοῦτο τὰ περὶ αὐτοῦ εἰρῆσθαι ἐκλάβοι, πέρασι σω-
ματικοῖς, † τῷ ἄνω, φημὶ καὶ τῷ κάτω, τῷ ἔμπροσθεν, † τὸ ἄνω
καὶ τῷ ὀπίσω, τῷ † δεξιᾷ, καὶ τῷ ἀριστερᾷ, διειλῆφ- φημὶ, καὶ
θαι ὁ τοιοῦτος τὴν θεότητα λέγειν ἀναγκασθήσεται. τὸ κάτω,
εἰ δὲ καθὸ ἄνθρωπος, ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ αὐτοῦ λέ- τὸ ἔμπρο-
γει, ἄρα θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθὸ ἄνθρωπος. σθεν, καὶ τὸ
καὶ ἀλλαχοῦ φησί· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὄπισθεν· τὸ
λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις, ἀπελθόντες, ἑτοιμάσο- δεξιὰ, καὶ τὸ
μέν σοι τὸ πάσχα φαγεῖν; εἰ ἡ βρῶσις τοῦ πάσχα ἀριστε-
τῶν ὑπὸ νόμον ἐστὶ, γέγονε δὲ ὁ κύριος, καθὸ ἄν- ρὰ, 602.
θρωπος, καὶ οὐ καθὸ θεὸς, ὑπὸ νόμον· ἄρα καθὸ 270.
ἄνθρωπος θέλων, ἔφαγε τὸ πάσχα, καὶ θελητικὸς † δεξιῷ,
ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ καθὸ ἄνθρωπος· καὶ ὁ θεῖος δὲ ἀπό- καὶ τῷ ἀρι
στολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ περὶ αὐτοῦ φησιν. ὁ ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυ- στερῷ, al.
ροῦ· θέλων οὖν ἄρα ὑπήκουσεν, ἢ μὴ θέλων; ἀλλ' εἰ μὲν μὴ θέλων, τυραννὶς ἂν εὐλόγως, καὶ οὐχ ὑπακοὴ
λεχθείη.

λεχθείη· εἰ δὲ θέλων, ὑπήκοος δὲ, οὐ καθὸ Θεὸς, ἀλλὰ καθὸ ἄνθρωπος, γέγονε· καθ' ὃ γὰρ Θεὸς, οὔτε ὑπήκοος, κατὰ τοὺς Πατέρας, οὔτε ἀνήκοός ἐστι· τῶν γὰρ ἀλλοτρίων, καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα ταῦτα, φησὶν ὁ θεῖος Γρηγόριος· ἄρα, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, θελητικὸς ἦν. Καὶ ὁ μακάριος δὲ Δαβὶδ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ ψαλμῷ· Θυσίαν, καὶ προσφορὰν, φησὶν, οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας, οὐκ ἐξεζήτησας, τότε εἶπον· Ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεός μου, ἐβουλήθην. Ὅτι μὲν καθ' ὃ ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ οὐ καθ' ὃ Θεὸς, Θεὸς αὐτοῦ λέγεται ὁ Πατὴρ, ὥσπερ καὶ Πατὴρ, καθὸ Θεὸς, καὶ οὐ καθὸ ἄνθρωπος, οὐδὲ τοὺς ἐναντίους οἶμαι ἀμφιβάλλειν. Εἰ δὲ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ οὐ καθὸ Θεὸς, Θεὸς αὐτοῦ ἐστιν ὁ Πατὴρ, ἄρα καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ οὐ καθ' ὃ Θεὸς, ἐβουλήθη τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, καὶ † αὐτοῦ ποιῆσαι· αὐτοῦ γάρ ἐστι καὶ τὸ τοῦ Πατρὸς θέλημα, καὶ Θεοῦ κατ' οὐσίαν αὐτοῦ ὄντος. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐ μόνον καθ' ὃ Θεὸς, καὶ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος, ἦν θελητικὸς, ἀλλὰ καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ ἡμῖν ὁμοούσιος. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὡς τὰ νῦν † παρατεθέντα τοῦ ψαλμοῦ ῥήματα ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ εἰς τὸν Κύριον ἐξείληφεν. Ὁ μέγας δὲ Μωϋσῆς ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου γενέσει τὸν Θεὸν εἰσάγει, λέγοντα· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ † ὁμοίωσιν. Εἰ οὖν εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας φύσεως, αὐτεξούσιος δὲ † φύσει ἡ θεία, ἄρα καὶ ἡ εἰκὼν, εἴπερ τὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον σώζει ὁμοίωσιν, αὐτεξούσιος φύσει τυγχάνει. Εἰ δὲ τοῦτο, γέγονε δὲ τὸ φύσει ἀρχέτυπον καὶ εἰκὼν φύσει, ἄρα κατ' ἀμφοτέρας αὐτοῦ φύσεις θελητικὸς φύσει ὑπῆρχεν ὁ αὐτός. Προαπεδείχθη γὰρ διὰ τῶν Πατέρων, τὸ θέλημα εἶναι τὴν κατὰ φύσιν αὐτεξουσιότητα. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἡ αὐτεξουσιότης ὁμωνύμως λέγεται μὲν, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις, ἄλλως δὲ ἐπὶ Θεοῦ λαμβάνεται, καὶ ἄλλως ἐπὶ ἀγγέλων, καὶ ἄλλως ἐπὶ ἀνθρώπων· ἐπὶ μὲν Θεοῦ ὑπερουσίως· ἐπὶ δὲ ἀγγέλων, ὡς συντρεχούσης τῇ ἕξει τῆς προχειρήσεως, † καὶ παρενθήκην ὅλως χρόνου μὴ παραδεχομένης· ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων, ὡς χρονικῶς τῆς ἕξεως προεπινοουμένης τῆς † ἐπιχειρήσεως. Εἰ γὰρ θέλων ὁ Ἀδὰμ ὑπήκουσε, καὶ θέλων ἐθεώρησε, καὶ θελήσας ἔφαγεν, ἄρα πρωτοπαθὴς ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις· εἰ δὲ πρωτοπαθὴς ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις, ταύτην δὲ μετὰ τῆς φύσεως, κατ' αὐτοὺς, οὐ προσείληφεν ὁ Λόγος ἐνανθρωπήσας· οὐκ ἄρα ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας γέγονα· εἰ δὲ ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας οὐ γέγονα, οὐκ ἄρα ἐσώθην· εἴπερ τὸ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον. Ἔπειτα δὲ, εἰ ἔργον † αὐτῷ, καὶ ποίημα, ἡ † αὐτεξούσιος τῆς φύσεως ὑπάρχει δύναμις, ταύτην δὲ ὁ Λόγος σαρκωθεὶς κατ' αὐτοὺς μετὰ τῆς φύσεως καθ' ἕνωσιν ἄρρητον οὐ προσείληφεν, ἢ καταγνοὺς τῆς οἰκείας δημιουργίας, ὡς οὐ καλῆς, ταύτην ἑαυτοῦ ἀπεπέμψατο, ἢ φθονήσας ἡμῖν τῆς κατ' αὐτὴν θεραπείας, ἡμᾶς μὲν τῆς † ἐντελοῦς ἀποστερῶν † σωτηρίας, καὶ ἑαυτὸν ὑπὸ πάθος ὄντα δεικνὺς, τῷ μὴ θέλειν, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι τελείως σώζειν. Ταῦτα μὲν περὶ τοῦ θελητικὸν εἶναι φύσει τὸν σαρκωθέντα Θεὸν Λόγον, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος· περὶ δὲ τοῦ θελητικὸν εἶναι φύσει τὸν αὐτὸν, καὶ καθ' ὃ Θεὸς, ἔνθεν εἰσόμεθα.

φησὶ

† ἑαυτοῦ 270.
† παρατεθέντα τοῦ ψαλμοῦ ῥητὰ. 602. 336.
† καθ' ὁμοίωσιν al.
† ἡ θεία φύσει al.
† ὡς καὶ 270.
† προχειρίσεως al. preg. 602. 270.
† αὐτοῦ 270.
† αὐτεξουσιότης, ἡ φύσεως 602. 270.
† παντελοῦς 602. 270.
† θεραπείας 602. 270.

A tia dicetur: sin vero volens, obediens autem, non quatenus Deus, sed quatenus homo, fuit, quatenus enim Deus, nec obediens, vt patres sentiunt, nec inobediens: hæc enim ad secundos pertinent, & eorum sunt, qui sunt sub manu & potestate alterius, vt ait diuinus Gregorius: igitur quatenus homo etiam poterat velle. Et beatus Dauid Psalm. 39. Sacrificium inquit, & oblationem noluisti; corpus autem perfecisti mihi: holocausta, & pro peccato non postulasti. tunc dixi: ecce venio. in capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam, Deus meus, volui. Quod autem Pater dicitur Deus Christi, quatenus Christus homo est, & non quatenus Deus; sicut B & Pater dicitur eius, quatenus Deus, & non quatenus homo, nec aduersarios arbitror dubitare. Si igitur quatenus homo est & non quatenus Deus, Deus eius est Pater; igitur etiam quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit voluntatem Patris & suam facere. Voluntas enim Patris etiam ipsius est, cum & ipse substantialiter sit Deus. quod si hoc ita est, non solum quatenus Deus & eiusdem cum Patre substantiæ, poterat velle, sed etiam quatenus homo, & eiusdem nobiscum substantiæ. Scire autem oportet, quod hæc verba Psalmi, quæ nunc proposita sunt, diuinus Apostolus in epistola ad Hebræos, de Domino accepit & interpretatus est. Magnus vero C Moyses Deum introducit dicentem in creatione hominis: Faciamus hominem ad imaginem nostram & ad similitudinem. Si igitur homo est imago diuinæ naturæ; natura autem diuina liberæ potestatis est: igitur & imago, siquidem similitudinem archetypi seruat, natura est liberæ potestatis. quod si ita est; factum est autem, quod erat natura archetypum, etiam natura imago: igitur idem secundum ambas suas naturas poterat natura velle. Demonstratum enim prius est auctoritate Patrum, voluntatem esse, potestatem natura liberam. Est autem sciendum dici liberam potestatem æquiuoce, sicut & naturam: aliter enim accipitur in Deo, & aliter D in Angelis, & aliter in hominibus. In Deo quidem supersubstantialiter, in angelis vero tanquam concurrente aggressione cum habitu, & omnino interpositionem temporis non admittente; in hominibus autem, tanquam habitu prius tempore ipsa aggressione cogitato. Si enim Adam volens obediuit, & volens spectauit, & cum voluisset comedit, igitur voluntas est in nobis, quæ primum afficitur. Quod si voluntas in nobis primum patitur, hanc autem Verbum, cum caro factum est, vt isti sentiunt, non assumpsit, non ergo positus sum ego extra peccatum: quod si extra peccatum non sum positus, non sum consecutus salutem: siquidem quod non est assum- E ptum, non est curatum. Deinde si opus & fabricatio eius est libera potestas naturæ, hanc autem potestatem Verbum caro factum, opinione istorum, cum natura secundum vnionem inexplicabilem non assumpsit; aut quia improbauit fabricam suam, tamquam non bonam, eam à se reiecit, & amandauit: aut quia nobis inuidit curationem eius, nos quidem perfecta salute priuans, se vero sub passione esse demonstrans, aut non volendo, aut non valendo perfecte saluare. Hæc hactenus de eo, quod Verbum Dei incarnatum, natura, etiam quatenus homo, velle poterat.

quod

quod autem idem etiam, quatenus Deus, natura habeat voluntatem, hinc sciemus; ait enim ipse Dominus noster & Deus, sola veritas, de se ipso in Euangelijs sic: Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis, & noluistis. nunc autem relinquetur vobis domus vestra deserta. Perspicuum enim est, quod non quatenus homo, hoc dixit, siquidem recenter fuerat factus homo, sed quatenus Deus, qui varios modos sapientis prouidentiæ suæ circa hominem demonstrauit, quibus voluit naturam ab errore externorum abducere, & sibi aggregare: ipsa autem noluit. Rursus ait: sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. sicut, aduerbium est comparationis, comparationes autem sunt in his, quæ sunt eiusdem substantiæ. non potest igitur dici hoc in Christo secundum humanitatem. Igitur docuit nos Saluator, quod sicut Pater, Deus existens, voluntate mortuis tribuit vitam, sic etiam ipse, quippe cum eiusdem substantiæ sit & eiusdem voluntatis, quibus vult vitam præbet. Hæc sunt Euangelistarum, & Apostolorum, atque Prophetarum dogmata. Quæ igitur maior demonstratio esse potest, quam sint hæc, posse eumdem natura velle, quatenus Deus est, & quatenus homo? PYRRHVS. Nihil his apertius ad demonstrandum naturales esse voluntates. Quo modo igitur Vigilius tunc Pontifex Romanus libellum a Mena Episcopo huius vrbis regiæ oblatum, qui vnam voluntatem continebat, accepit; idque cum esset ei ostensus in secreto regio Imperatoris, qui tunc erat, & in Senatu? MAXIMVS. Admiror, quomodo Patriarchæ cum sitis, audetis mentiri. Qui tibi antecessit in suis ad Honorium literis scripsit, commonefactum quidem fuisse de eo libello, non autem oblatum, nec ostensum. ipse vero in tua ad Ioannem Papam epistola dixisti, oblatum esse, & ostensum, lectum etiam per Constantinum quæstorem. Vtri igitur credemus? tibi, an ei, cui successisti? vterque enim non potest verum dixisse. PYRRHVS. Et sic scripsit, qui mihi antecessit? MAXIMVS. Sic Scriptum est. PYRRHVS. Sit ita de Vigilio. Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? MAXIMVS. Quis fuerit fide & auctoritate dignus epistolæ huius interpres, qui eam ex persona Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum dogmatibus fidei Christianæ illustrauit; an ij, qui Constantinopoli, quæ ex corde erant, loquebantur? PYRRHVS. Qui hanc composuit. MAXIMVS. Is igitur ipse cum ad diuum Constantinum Imperatorem ex persona rursus sancti Papæ Ioannis de hac epistola scriberet, dixit: " Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius " & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum " enim Sergius scripsisset, quod quidam duas vo- " luntates in Christo contrarias dicerent, dixi- " mus, Christum non duas voluntates contra- " rias habuisse, carnis inquam, & spiritus, sicut " nos habemus post peccatum, sed vnam tan- " tum, quæ naturaliter humanitatem eius signa- " bat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem de diuinitate illa accipi non permittunt. Deinde occurrit per anticipationem obiectioni: Si " quis vero, inquit, dicat: quare de humanitate Christi

A φησὶ γὰρ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ Θεός, ἡ μόνη ἀλήθεια, περὶ ἑαυτοῦ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις οὕτως· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὥσπερ ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας· καὶ οὐκ ἠθελήσατε· νῦν ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Δῆλον γάρ, ὅτι οὐ καθ' ὃ ἄνθρωπος, τοῦτο εἴρηκεν· εἴπερ προσφάτως ἐγεγόνει ἄνθρωπος· ἀλλὰ καθ' ὃ Θεός, δείξας τοὺς ποικίλους τῆς σοφῆς αὐτοῦ περὶ τὸν ἄνθρωπον προνοίας τρόπους· δι' ὧν θελήσας ἀπὸ τῆς τῶν ἐκτὸς πλάνης τὴν φύσιν πρὸς ἑαυτὸν ἐπισυνάξαι, † αὐτὴ οὐκ ἠθέλησε. καὶ B πάλιν φησίν· ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱός, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ· εἰ τὸ ὡς ἐπίρρημα συγκριτικόν ἐστιν, αἱ δὲ συγκρίσεις † τῶν ὁμοουσίων, οὐκ ἄρα τοῦτο δυνατὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐπὶ Χριστοῦ λέγεσθαι· οὐκοῦν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ σωτήρ, ὅτι ὥσπερ ὁ πατήρ, Θεὸς ὤν, θελήματι τοὺς νεκροὺς ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ αὐτός, ὁμοούσιος ὢν τῷ πατρί, καὶ ὁμοθελής, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ. ταῦτα τῶν εὐαγγελιστῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ προφητῶν τὰ δόγματα. τίς οὖν ὑπὲρ ταῦτα μείζων ἀπόδειξις περὶ τοῦ φύσει εἶναι θελητικὸν τὸν αὐτὸν καὶ καθ' ὃ Θεός ἐστι, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Οὐδὲν τούτων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ φυσικὰ εἶναι τὰ θελήματα σαφέστερον. C πῶς οὖν τὸν ἐπιδοθέντα λίβελλον ὑπὸ Μηνᾶ, τοῦ γενομένου ἐπισκόπου † τῆς βασιλίδος, ἓν θέλημα ἔχοντα, ἐδέξατο Βιγίλιος, ὁ τῆς Ῥωμαίων τηνικαῦτα πρόεδρος· καὶ ταῦτα, ἐμφανισθέντος † αὐτοῦ ἐν τῷ βασιλικῷ σεκρέτῳ τοῦ τηνικαῦτα τῶν Ῥωμαίων βασιλεύοντος, καὶ † τῆς συγκλήτου. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς πατριάρχαι ὄντες κατατολμᾶτε τοῦ ψεύδους. ὁ προηγησάμενός σου πρὸς † Ὀνώριον γράψας, εἶπεν· ὅτι ὑπηγορεύθη μέν, οὐκ ἐπεδόθη δέ, οὔτε ἐνεφανίσθη. αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην τὸν Πάπαν ἔφης· ὅτι † ἐπεδόθη, καὶ ἐνεφανίσθη, ἀναγνωσθεὶς διὰ Κωνσταντίνου κοιαίστωρος. τίνι οὖν † πιστεύομεν; σοί, ἢ τῷ πρὸ σοῦ; οὐ γὰρ δυνατόν, ἀμφοτέρους ἀληθεύειν. D ΠΥΡ. Καὶ οὕτω γέγραπται τῷ πρὸ ἐμοῦ; ΜΑΞ. Οὕτω γέγραπται. ΠΥΡ. Ἔστω περὶ Βιγιλίου ταῦτα. τί ἔχεις περὶ Ὀνωρίου εἰπεῖν, φανερῶς πρὸς τὸν πρὸ ἐμοῦ ἓν δογματίσαντος θέλημα † τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ΜΑΞ. Τίς ἀξιοπιστότερος ἐξηγητὴς τῆς τοιαύτης καθέστηκεν ἐπιστολῆς, ὁ ταύτην ἐκ προσώπου † Ὀνωρίου συντάξας, ἔτι † περιών, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ καλῶν, καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασι πᾶσαν τὴν δύσιν † καταφαιδρύνας, ἢ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἀπὸ καρδίας λαλοῦντες; ΠΥΡ. Ὁ ταύτην συντάξας. ΜΑΞ. Ὁ αὐτὸς οὖν πρὸς τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον, τὸν γενόμενον βασιλέα, ἐκ προσώπου E πάλιν Ἰωάννου τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα περὶ αὐτῆς γράφων, ἔφη· " ὅτι ἓν θέλημα ἔφημεν ἐπὶ τοῦ κυρίου, οὐ τῆς " θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ μόνης τῆς " ἀνθρωπότητος. Σεργίου γὰρ γράψαντος· ὥς τινες δύο " θελήματα λέγουσιν ἐπὶ Χριστοῦ ἐναντία, ἀντεγράψα- " μεν, ὅτι ὁ Χριστὸς δύο θελήματα ἐναντία οὐκ εἶχε, σαρ- " κὸς φημί, καὶ πνεύματος, ὡς ἡμεῖς ἔχομεν μετὰ τὴν πα- " ράβασιν, ἀλλ' ἓν μόνον, τὸ φυσικῶς χαρακτηρίζον τὴν " αὐτοῦ ἀνθρωπότητα. καὶ τούτου ἀπόδειξις ἐναργής, " τὸ καὶ μελῶν, καὶ σαρκὸς μνησθῆναι· ἅπερ καὶ ἐπὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ ἐκεῖνα ληφθῆναι οὐ συγχωρεῖ. εἶτα καὶ προκατάληψιν ἀνθυποφορᾶς ποιούμενος, φησί· εἰ δέ τις λέγοι, ἢ τίνος χάριν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ " Χρι-

† αὐτὴ 602. 270.
† ἐπὶ τῶν 270.
† ταύτης 602. 339.
† ἴσως, αὐτοῦ.
† τῇ συγκλήτῳ al.
† τὸν ἐν ἁγίοις Ὀνώριον. 602. 270.
† καὶ παρεδόθη 270.
† πιστεύσομεν 270.
† ἐπὶ τοῦ 270.
† τὸν ἐν ἁγίοις 602. 270.
† καὶ περιὼν 602.
† καταφαιδρύνων 602. 270.

Χριστοῦ διαλαβόντες, περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ μνήμην οὐκ ἐποιήσασθε; φαμὲν, ὅτι πρῶτον μὲν πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἡ ἀπόκρισις γέγονεν· ἔπειτα δὲ καὶ τῷ τῆς γραφῆς ἔθει, ὡς ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτῳ ἑπόμενοι, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ διαλεγομένης, ὡς ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος· Χριστὸς θεοῦ δύναμις, καὶ θεοῦ σοφία. ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, καὶ μόνης· ὡς ὅταν ὁ αὐτὸς λέγῃ· τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί· καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. ΠΥΡ. Ἁπλούστερον ὁ πρὸ ἐμοῦ, τῇ λέξει προσεσχηκὼς, τοῦτο ἐδέξατο. ΜΑΞ. ἀλήθειαν λέγω. οὐδὲν οὕτω † ἀπεδίωξέ με πρὸς τὸν πρὸ σοῦ, ὡς τὸ παλίμβολον αὐτοῦ, ἤγουν, τὸ ἄλλοτε εἰς ἄλλας αὐτὸν μετατίθεσθαι ἐννοίας, καὶ ἐν μηδενὶ βεβαίως ἑστάναι νοήματι. ποτὲ μὲν γὰρ τοὺς τοῦτο τὸ ἓν θέλημα θεῖον προσαγορεύοντας † δεχόμενος, τὸ θεὸν μόνον εἶναι τὸν σαρκωθέντα † εἰσῆγε· ποτὲ δὲ τοὺς βουλευτικὸν αὐτὸ λέγοντας, ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι ψιλὸν εἰσῆγε, βουλευτικῶς καθ' ἡμᾶς † διατιθέμενον, καὶ μηδὲν διαφέροντα Πύρρου, καὶ Μαξίμου· ποτὲ δὲ ὑποστατικὸν αὐτὸ λέγων, τῇ διαφορᾷ τῶν ὑποστάσεων συνεισῆγε καὶ τὸ διάφορον τῶν θελημάτων ἐπὶ τῶν ὁμουσίων· ποτὲ δὲ καὶ τοὺς ἐξουσιαστικὸν αὐτὸ λέγοντας ἀποδεχόμενος, σχετικὴν εἰσῆγε τὴν ἕνωσιν· ἐξουσία γὰρ καὶ αὐθεντία, καὶ τὰ τοιαῦτα, γνώμης πρόδηλος, ἀλλ' οὐ φύσεως ὑπάρχει κινήματα· ποτὲ δὲ τοὺς προαιρετικὸν, καὶ γνωμικὸν αὐτὸ λέγοντας, προσλαμβανόμενος, καὶ κυρίους ἑαυτῶν καθιστῶν, οὐ μόνον ψιλὸν ἄνθρωπον εἰσῆγε τὸν κύριον, ἀλλὰ καὶ τρεπτὸν, καὶ ἁμαρτωλόν· εἰ γὰρ ἡ γνώμη τῶν ἀντικειμένων ἐστὶ κριτικὴ, καὶ τῶν ἀγνοουμένων ζητητικὴ, καὶ τῶν ἀδήλων βουλευτική· ποτὲ δὲ τοὺς οἰκονομικὸν αὐτὸ λέγοντας, τὸ πρὸ τῆς οἰκονομίας ἀθέλητον αὐτὸν εἶναι, καὶ εἴ τι ἕτερον ἕπεται τῷ λόγῳ ἄτοπον, εἰσῆγε· καὶ εἰς ἄλλας μυρίας ἀτόπους ἐξωκείλας ὑπολήψεις, † τὴν ἀληθείας βάσιν οὐκ ἐσχηκώς· ἃς δι' ἀκριβείας εἰ βουληθείην γραφῇ παραδοῦναι μετὰ τῶν αὐτῶν ἀτόπων, οὐδὲ ὁ μέλλων ἀρκέσει χρόνος· τίς δὲ ἡ ἀνάγκη, χάρτας προθεῖναι, καὶ σχίσαι τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν; οὐδὲ τὸ πᾶσι κοινότατον συνιδεῖν ἠδυνήθη. † εἰ γὰρ, ἵνα παραχωρήσωμεν ὑμῖν, † τὰ τῶν συνόδων ἔχουσι δόγματα, ὡς ὑμεῖς οὐκ ἀληθεύοντες ἐρεῖτε, καὶ οὐ δεόμεθα τῶν ὑμετέρων χαρτῶν, ταύτας καὶ πρὶν, καὶ νῦν δεχόμενοι, καὶ περιπτυσσόμενοι· εἰ δὲ οὐ τὰ τῶν συνόδων ἔχουσι, καὶ πολλῷ πλέον τούτους ἀποστρέφεσθαι, καὶ φεύγειν, δίκαιον. τῆς οὖν τῶν αὐτῶν χαρτῶν προθέσεως, † καθ' ἑκάτερον ἀδίκου, καὶ παρανόμου οὔσης, καὶ ἡ αὐτῶν κατάλυσις † δι' ἑκάτερον δικαία, καὶ κανονικὴ καθέστηκεν. ΠΥΡ. Σωφρόνιος, ὁ μικρῷ πρόσθεν πατριάρχης γενόμενος Ἱεροσολύμων, τοῦτο ἡμᾶς καὶ παρὰ πρόθεσιν πρᾶξαι πεποίηκε, τὸν περὶ ἐνεργειῶν λόγον οὐκ ἐν δέοντι καιρῷ κινήσας. ΜΑΞ. Ἐγὼ πάντοθεν ἀπορῶ ποίαν ἐκδέχεσθαι ὑμῶν ἀπολογίαν, τὸν ἀναίτιον οὕτω πικρῶς αἰτιώμενοι. εἰπὲ γάρ μοι, πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὅτε Σέργιος ἔγραψε πρὸς τὸν τῆς Φαρὰν Θεόδωρον, πέμψας καὶ † τὸν φασὶ λίβελλον Μηνᾶ διὰ τῆς μεσιτείας Σεργίου τοῦ † Μακαρᾶ, τοῦ Ἀρσινόης ἐπισκόπου, προτρεπόμενος αὐτὸν περὶ τῆς ἐν τῷ † λιβέλλῳ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ ἑνὸς θελήματος τὰ δοκοῦντα εἰπεῖν, καὶ ἀντέγραψεν, † ἀποδεξάμενος αὐτὰ, ποῦ ἦν τότε Σωφρόνιος; ὅτε καὶ Θεοδοσιουπόλει πρὸς Παῦλον, τὸν μονόφθαλμον, καὶ ἀπὸ Σεβηριτῶν, ἔγραψε, πέμψας καὶ αὐτῷ τὸν λίβελλον Μηνᾶ, καὶ τὴν τοῦ Φαρανίτου, καὶ ἑαυτοῦ συγκατάθεσιν;

† ἀποδεδίωκέ με 336. 602. 339.
† ἀποδεχόμενος 602.
† λόγον εἰσῆγε. 270
† διακείμενον 602. 270.
† εἰς τὴν 270.
† εἰ γὰρ 270.
† ὡς τά
† καθ' ἑκάτερον 270.
† δι' ἑκάτερον 602.
† ὃν 270.
† ὥς φησι, 602.
† Μακαριωνᾶ 602 Μακαρωνᾶ al.
† αὐτῷ λιβ. 270. 602.
† ἀποδεχόμενος 270.

A Christi agentes, de diuinitate eius non meminiſtis? respondemus: primum quidem, responsum fuisse ad quæstionem; deinde, vt in omnibus, sic etiam hic consuetudinem scripturæ nos secutos fuisse, quæ aliquando ex diuinitate eius differit, vt cum ait Apostolus: Christus Dei virtus & Dei sapientia. aliquando ex humanitate, & solum, vt cum idem ait: quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. PYRRHVS. Simplicius antecessor meus accepit hoc, in vocem intentus. MAX. Rem ipsam loquor. nihil me tam a tuo antecessore abalienauit, quam mutabilitas eius & inconstantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. aliquando enim eos,
B qui hanc vnam volũtatem diuinam appellabant, approbans, incarnatum introducebat tantum Deum esse: aliquando vero eis assentiens, qui dicebant esse consultatricem volũtatem, hominem solum introducebat, more nostro consultantem, nihil à Pyrrho & Maximo differentem: quandoque vero vocans hanc voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam volũtatum in personis (diuinis) eiusdem substantiæ: alias eos amplectens, qui eam voluntatem suæ potestatis dicebant, vnionem introducebat secundum habitudinem. potestas enim & auctoritas & alia huiusmodi, manifeste γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ, motus sunt. aliquando, cum eos, qui voluntatem vocabant electricem &
C sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat, non solum Christum faciebat hominem merum, sed mutabilem & peccantem. siquidem sententia oppositorum est dijudicatrix, & eorum quæ ignorantur indagatrix; & in ijs quæ non sunt manifesta, consultatrix. interdum eos sequens, qui œconomicam voluntatem in Christo dicebant, faciebat eum ante œconomiam (id est, dispensationem) non habuisse voluntatem; & si quid aliud absurdum ex hoc sequitur: & in alias infinitas absonas opiniones detrusus est, qui non est nixus in veritate, tamquam in fundamento; quas si mandare litteris vellem subtiliter, & diligenter, neque futurum tempus satis esset. Quid autem necesse fuerit proponere chartas, & Ec-
D clesiam Dei sanctam scindere? neque, quod omnibus est communissimum, assequi potuit. aut enim, vt vobis cedamus, habent istæ (chartæ) dogmata Synodorum, vt vos falso dixistis, & sic non opus est nobis vestris chartis, qui Synodos & ante & nunc accipimus, & amplectimur; aut non habent dogmata Synodorum, & sic multo magis eas auersari & fugere iustũ est. Propositio igitur earumdem chartarum cum ex vtraque parte iniusta sit, & scelerata, ipsarum chartarum conscissio propter vtrumque iusta, & canonica fuit. PYRRHVS. Sophronius, qui paulo ante fuit Patriarcha Hierosolymitanus, fecit, vt hoc vel præter propositum faceremus, cum
E tempore inopportuno sermonem de operationibus excitauit. MAXIMVS. Ego ex omni parte nescio, quam excusationem prolaturos vos expectatis, qui eum qui extra culpam est, tam grauiter criminamini. Dic enim mihi per veritatem ipsam oro, cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum scripsit, misso etiam libello, quem esse dicit, Menæ, per Sergium Macaronam Episcopum Arsinoes, hortans eum, vt quid sentiret de vna in eo libello operatione, & vna voluntate, aperiret, & rescripsit approbans eas, vbi tunc erat Sophronius? aut cum Theodosiopoli ad Paulum monoculum, & Seueri sectatorem scripsit, misso etiam ad eum libello Menæ, & Theodori Pharanitani, cum sua approbatione?

tione? aut (vbi erat) quando ad Georgium cognomentum Arsam Paulianistam scripsit, rogans, vt mitteret sibi auctoritates de vna ipsorum operatione, inseruitque epistolæ, facere etiam se his (auctoritatibus) vnionem Ecclesiæ cum eis? hanc autem epistolam Beatus Ioannes Papa Alexandrinus manu ab Arsa abstulit. vnde cum vellet etiam eum ob ipsam deponere, impeditus fuit ab incursu tunc a Persis in Ægyptum facto. aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna operatione & duabus, ab eo rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius multis modis morbum suum in commune proposuit, & maximam partem Ecclesiæ corrupit, ac vastauit, si beatus Sophronius admonuit eum humilitate, quæ eius habitum decebat, ad vestigia eius prouolutus, Christi Dei passionibus viuificis, quæ omnem supplicationem continebant, commemoratis, & obtestans ne vocem hæreticorum, probe olim a sanctis Patribus superioribus extinctam, renouaret, fuit ne ipse auctor huius scandali? PYRRHVS. Competenter omnia quæ proposita sunt, sermo habitus hactenus euertit; nihilque prorsus deest in quæstione de voluntatibus. MAXIMVS. Quandoquidem quæstio de voluntatibus conclusa est, vis, vt de operationibus differamus? PYRRHVS. Sicut ignorraueram naturales esse voluntates, sic de operationibus acceperam; & si quid, siue scripto, siue sine scripto dixi, ad hoc propositi spectat. nunc autem cum certum sit naturæ esse velle, & in eo contentum per synecdochen, naturæ quoque esse operari, omnia quæ a me antea de hac re defensa sunt, facta sunt irrita, & superuacaneum esse arbitror, vllum deinceps de hoc sermonem habere. MAXIMVS. Quid igitur? quandoquidem Deus, quia præcognouit propositum vestrum, ad agnitionem veritatis eius vocauit, non ne oportet, quæ scripto, aut sine scripto de hoc apud aliquos dicta sunt, ea diligenter examinare, propter eos, qui incaute, vt probabile est, in ea inciderunt, aut incidunt, faciles, vt decipiantur? PYRRHVS. Si inquisitio hoc propositi habet, necessaria est. curare enim, vt tuti sint simpliciores, imitari est charitatem Dei erga homines. MAXIMVS. Si igitur hæc est imitatio charitatis Dei erga homines, incipiamus hic ea de re inquisitionem. PYRRHVS. Incipiamus. MAXIMVS. In libris tuis reperi, docuisse te, vnam esse operationem Christi, tamquam totius. Si igitur vna est, tamquam totius, operatio; totum autem est eius persona: igitur vna hæc operatio personalis erit, & demonstrabitur diuersæ operationis esse, sicut & personæ, a patre, & matre; siquidem neuter eorum est Christus. PYRRHVS. Si propter differentiam naturarum in Christo, duas dicitis operationes, & non propter vnam personam vnam operationem; duæ reperientur in homine operationes, propter differentiam substantiæ animæ & corporis ipsius. quod si hoc ita est, tres erunt operationes Christi, non duæ. MAX. Quæ vos ad tollenda ea, quæ sunt naturalia, obijcitis, hæc ipsa contra naturas ij obijciunt, qui contra eas pugnant. in eo enim vel solo bellι estis, quod in omnibus cum illis circumuersamini. Vnde quibus argumentis illos sancti Patres redarguerūt; eisdem vos, qui eodem morbo laboratis, ipsi redarguimus, quoniam si propter differentiam naturarum in Christo, duas naturas ipsi nobiscum dicitis, & non propter vnam personam vnam naturam, sic quidem duæ reperientur naturæ hominis, propter differentiam substan-

 tia-

A ἐσιώπησεν ὅτε πρὸς Γεώργιον, τὸν ἐπίκλην † Ἀρσᾶν, Παυ- † Βαρσᾶν
λιανιστὴν ὄντα, ἔγραψε, χρήσεις αὐτῷ πεμφθῆναι πε- 335. 602.
ρὶ μιᾶς ἐνεργείας αἰτῶν, ἐνθέμενος καὶ τοῦτο τῇ ἐπιστο-
λῇ ὅτι ἐν ταύταις καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς τῆς ἐκκλησίας
ποιεῖ ἕνωσιν; ταύτην δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ μακάριος
Ἰωάννης ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας ἀφείλατο χειρὶ ἀπὸ
τοῦ † Ἀρσᾶ· ὅθεν καὶ βουληθεὶς δι' αὐτὴν ποιῆσαι τὴν † Βαρσᾶ
καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἐκωλύθη ἐκ τῆς εἰς Αἴγυπτον τηνικαῦ- 335. 602.
τα γενομένης τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς. ἢ ὅτε πρὸς Κῦ-
ρον τὸν Φάσιδος ἀντέγραψε περὶ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ
δύο, ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ, πέμψας καὶ αὐτῷ τὸν ῥη-
θέντα λίβελλον Μηνᾶ; τί οὖν; ἐπειδὴ Σεργίου πολυτρό-
πως τὴν οἰκείαν νόσον ἐν τῷ κοινῷ προθέντος, καὶ τὸ
B πλεῖστον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας λυμηναμένου, ὁ μακάριος
Σωφρόνιος ὑπέμνησεν αὐτὸν μετὰ τῆς πρεπούσης τῷ
σχήματι αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης, τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ
† προκαλινδούμενος, καὶ ἀντὶ πάσης ἱκετηρίας αὐτὰ † προσκυλινδούμενος.
προσφέρων αὐτῷ τὰ ζωοποιὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ παθή-
ματα· ὥστε μὴ φωνὴν αἱρετικῶν, πάλαι καλῶς ὑπὸ
τῶν προειληφότων τὸν βίον ἁγίων πατέρων σβεσθεῖ-
σαν, ἀνανεώσασθαι, αὐτὸς αἴτιος τοῦ τοιούτου γέγονε σκαν-
δάλου; ΠΥΡ. Πάντων τῶν προταθέντων τὴν ἀνατρο-
πὴν δεόντως ὁ λόγος ἐποιήσατο· καὶ † οὐδὲ ὅλως ἐλ- † οὐδεμία
λείπει ἡ περὶ θελημάτων ζήτησις. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ἡ λείπει ὅλως
περὶ θελημάτων ζήτησις πέρας εἴληφε, βούλει καὶ τὴν 270.
περὶ ἐνεργειῶν ποιησόμεθα; ΠΥΡ. Τὸν περὶ τοῦ φυ-
C σικὰ εἶναι τὰ θελήματα λόγον ἀγνοήσας, κατὰ † τοῦ- † τοῦτο
τον καὶ τὸν περὶ ἐνεργειῶν παρεδεξάμην. καὶ εἴτι ἐγ- 602. 270.
γράφως, ἢ ἀγράφως ἐρρήθη μοι, πρὸς τοῦτον † ὁρᾷ τὸν † ὁρῶ 270.
σκοπόν. νυνὶ δὲ τοῦ πεφυκέναι θέλειν καὶ τοῦ πεφυ-
κέναι ἐνεργεῖν συνεκδοχικῶς ὁμολογουμένου, πάντα,
τὰ περὶ τούτου πρώην μοι † συνταθέντα, ἠκύρωται· καὶ † συντεθέντα 602.
περιττὸν ἡγοῦμαι, λοιπόν τινα ὅλως περὶ τούτου κινῆσαι 270.
λόγον. ΜΑΞ. Τί οὖν; ἐπειδὴ ὁ Θεὸς, διὰ τὴν προγνω-
σθεῖσαν αὐτῷ πρόθεσιν ὑμῶν, ἐκάλεσε πρὸς τὴν τῆς
ἀληθείας αὐτοῦ ἐπίγνωσιν, οὐ δεῖ τὰ περὶ τούτου ἐγγρά-
φως, ἢ ἀγράφως πρός τινας εἰρημένα, βασανίσαι, διὰ
τούς, ὡς εἰκός, ἀφυλάκτως αὐτοῖς περιτυχόντας ἢ καὶ
περιτυγχάνοντας εὐχερεστέρους; ΠΥΡ. Εἴ τι πρὸς τοῦτο
D ὁρᾷ ἡ βάσανος, ἀναγκαῖόν ἐστι. τὸ γὰρ φροντίσαι τῆς
τῶν ἀκεραιοτέρων ἀσφαλείας, μίμησίς ἐστι θείας φιλαν-
θρωπίας. ΜΑΞ. Εἰ οὖν θείας φιλανθρωπίας ἐστὶ τοῦτο
μίμησις, ἀρξώμεθα † ἐνταῦθα τῆς περὶ τούτου ἐξετά- ἐντεῦθεν
σεως. ΠΥΡ. Ἀρξώμεθα. ΜΑΞ. Ἐν τοῖς σοῖς εὗρον συγ- 602. 270.
γράμμασι, μίαν σε Χριστοῦ, ὡς ὅλου, ἐνέργειαν δογματί- 336.
σαντα. εἰ οὖν μία, ὡς ὅλου, ἐστὶν ἐνέργεια, τὸ δὲ ὅλον αὐ-
τοῦ ἐστιν ὑπόστασις, ἄρα ἡ μία αὕτη ἐνέργεια ὑποστατι-
κὴ ἔσται, καὶ ἑτέρας ἐνεργείας, ὥσπερ καὶ ὑποστάσεως,
δειχθήσεται πατρί τε, καὶ μητρί· ὧνπερ οὐδ' ἕτερος αὐ-
τῶν ὑπάρχει Χριστός. ΠΥΡ. Εἰ διὰ τὸ διάφορον τῶν ἐν
Χριστῷ φύσεων δύο λέγετε ἐνεργείας καὶ οὐ διὰ τὸ μονα-
δικὸν τοῦ προσώπου μίαν, δύο εὑρεθήσονται καὶ τοῦ ἀνθρώ-
E που ἐνέργειαι, διὰ τὸ κατ' οὐσίαν διάφορον τῆς ψυχῆς
αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος· εἰ δὲ τοῦτο, τρεῖς ἔσονται τοῦ Χρι-
στοῦ ἐνέργειαι, καὶ οὐ δύο. ΜΑΞ. Ἅπερ ὑμεῖς ἐπ' ἀναιρέσει
τῶν φυσικῶν προΐσχεσθε, ταῦτα καὶ κατὰ τῶν φύσεων οἱ
πρὸς αὐτὰς μαχόμενοι † προτείνουσι· τοῦτο γὰρ ὑμῶν, ἢ † ἀποτείνουσι 270.
μόνον, τὸ χάριεν, τὸ ἐκείνοις ἐν πᾶσι συμπεριάγεσθαι.
ὅθεν καὶ ὑμεῖς τοὺς παρὰ τῶν πατέρων ἐκείνοις ἐπενεχ-
θέντας ἐλέγχους, καὶ ὑμῖν, ὡς τὰ αὐτὰ αὐτοῖς νοσοῦσι,
προσάγομεν· ὅτι, εἰ διὰ τὸ διάφορον τῶν ἐν Χριστῷ φύ-
σεων, δύο φύσεις καὶ αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν λέγετε, καὶ οὐ διὰ τὸ
μοναδικὸν τοῦ προσώπου μίαν, δύο εὑρεθήσονται ἄρα γε
καὶ τοῦ ἀνθρώπου φύσεις, διὰ τὸ κατ' οὐσίαν διάφορον τῆς

 ψυ-

ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦ σώματος. καὶ εἰ τοῦτο τρεῖς ἔσονται τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐ δύο φύσεις, εἰ δὲ διὰ τὸ διάφορον τῶν φύσεων, δύο μεθ' ἡμῶν λέγοντες φύσεις, τρεῖς οὐ λέγετε ἐπὶ Χριστοῦ φύσεις, πῶς ἡμῖν διὰ τὸ διάφορον τῶν φύσεων δύο λέγουσιν ἐνεργείας, αἱ τρεῖς συναχθήσονται ἐνέργειαι; ἃ γὰρ ὑμεῖς μεθ' ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀκεφάλους κατὰ τῶν φύσεων προτείνοντας λέγετε, ταῦτα καὶ ἡμῖν περὶ τῶν ἐνεργειῶν πρὸς ὑμᾶς ἀρκέσει. ἀλλ' οὕτω μὲν ἡμεῖς διὰ τὸ ἴσον ὁ λόγος ἀπορραπίσας, δείξας τῆς ἀπορίας τὸ παράλογον, ἐκ δὲ τοῦ ὑπερέχοντος φαμὲν ὅτι οὐ ταυτὸν τὸ κατ' εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἕν, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματος ἕν, τὸ μὲν γὰρ κατ' εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἕν, τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν φύσιν ἀτόμοις ἀπαραλλαξίαν ἐνδείκνυται. ὅθεν οὐδὲ ἀπροσδιορίστως αὐτό φαμεν, ἀλλὰ προστάττοντες τὸ ἀνθρώπου· τὸ δὲ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματος ἕν, † αὐτὸ [† ἐν αὐτῷ τῷ 601.] τὸ εἶναι αὐτῶν λυμαίνεται, εἰ καὶ ἀνύπαρκτον αὐτὸ παντελῶς ἀθετεῖ. εἰ δὲ οὐ ταυτὸν τὸ κατ' εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἕν, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματος ἕν, οὐκ ἄρα ἀνάγκη ἡμῖν, τὴν κατ' εἶδος μίαν † λέγοντας [† λέγοντι 370.] ἐνέργειαν, ἢ ὑποστατικὴν ταύτην λέγειν, ἢ τρεῖς ἐνεργείας, διὰ τὸ πρὸς φύσιν ὁρᾷν τὴν ἐνέργειαν. ΠΥΡ. Ἀλλὰ ταῖς ἐνεργείαις τὰ πρόσωπα κατὰ Νεστόριον συνεισάγεται. καὶ ἀνάγκη, τοὺς δύο λέγοντας ἐνεργείας, τὰ ἐκείνου μιαρὰ διεκδικεῖν δόγματα. ΜΑΞ. Καὶ μὴν Νεστόριος, δύο πρόσωπα λέγων, μίαν δογματίζει ἐνέργειαν. εἰ δὲ ταῖς ἐνεργείαις πρόσωπα καθ' ὑμᾶς συνεισάγεται, καὶ τοῖς προσώποις ἀκολούθως αἱ ἐνέργειαι συνεισαχθήσονται· καὶ βιασθήσεσθε, τοῖς ἰδίοις ἑπόμενοι κανόσιν, ἢ διὰ τὴν μίαν ἐνέργειαν τῆς ἁγίας θεότητος, καὶ ἓν λέγειν αὐτῆς πρόσωπον, ἢ διὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς ὑποστάσεις, τρεῖς καὶ ἐνεργείας, ἢ σχετικὴν, ὡς Νεστόριος λέγει, ἕνωσιν· ταύτης γὰρ μία ἐνέργεια, † ἡ ἕνωσις [† ὡς αὐ.], ὡς αὐτὸς Νεστόριος, καὶ οἱ τῆς αὐτοῦ φατρίας, ἐν τοῖς αὐτῶν ἀδόξοις γράμμασι· καὶ ἐφ' ἡμῶν δὲ, ἐπειδὴ μία μὲν ἡ κατὰ τὸ εἶδος ἐνέργεια, πολλαὶ δὲ αἱ ὑποστάσεις, ἢ διὰ τὴν μίαν κατ' εἶδος ἐνέργειαν, καὶ ἓν τῶν πάντων λέγειν πρόσωπον, ἢ διὰ τὰ πολλὰ πρόσωπα, πολλὰς καὶ ἐνεργείας· καὶ διαπίπτει τοῖς πατράσιν οὗτός γε ὁ φάσκων λόγος· τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας. εἴτε τῇ ἐνεργείᾳ † πρόσωπον [† πρόσωπα 602. 370.] συνεισάγεται κατ' αὐτούς, πολλὰς δὲ δεδώκασιν ἐνεργείας ἐξ ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου προελθεῖν, καὶ τὰ συνεισαγόμενα ταῖς προελθούσαις ἐνεργείαις πρόσωπα δώσουσιν· εἴπερ ἑαυτοῖς στοιχεῖν διέγνωσαν· καὶ εὑρεθήσονται ἄπειρα, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ αὐτοῦ. καὶ αὖθις· εἰ συνεισάγεται πρόσωπον κατὰ τὴν αὐτῶν πρότασιν τῇ ἐνεργείᾳ, καὶ ἀναιρουμένῃ ταύτῃ συναναιρεῖται πάντως. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, ἄρα τῇ ἀναιρέσει τῶν δύο, καὶ τῆς μιᾶς † ἐνεργειῶν [† ἐνεργείας 602. 370.], συναναιρεῖται καὶ τὰ δύο, καὶ τὸ ἓν πρόσωπον· καὶ ἐχώρησεν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ ὄντος, καὶ ὑπερόντος, εἰς τὸ μὴ ὄν· οὗ τί γένοιτο ἂν ἀσεβέστερον; εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἡμῶν τοῦτό τις ἐκ πολλῆς περιουσίας γυμνάζειν βουληθείη, εὑρήσει καὶ ἡμᾶς καθ' ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ λογιζομένους, καὶ περιπατοῦντας, ἢ καὶ ἕτερα μὲν διανοουμένους, ἕτερα δὲ τοῖς παρατυγχάνουσι διαλεγομένους· ὥσπερ καὶ Μωσῆς ποιῶν † ἱστορεῖται [† ἱστόρηται 601.], κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τῷ Θεῷ ἐντυγχάνων † ὑπὲρ [† περὶ 602. 370.] τοῦ λαοῦ, καὶ τῷ λαῷ διαλεγόμενος, καὶ πρὸς χρηστὰς παρορμῶν ἐλπίδας, καὶ οὔτε † τῷ [† τὸ 602.] πρεπόντως ταῖς αὐτοῦ φύσεσι διχῶς ἐνεργεῖν, δύο ὑπῆρχεν, οὔτε τῷ ἕνα εἶναι τὸν διχῶς ἐνεργοῦντα, τὰς οὐσιώδεις προσούσας ταῖς αὐ-

τοῦ

A tialem animæ ipsius & corporis. & hoc concesso, tres erunt naturæ Christi, nō duæ. Sin verò propter differentiam naturarum, duas nobiscum naturas cōfitentes, non dicitis tres in Christo naturas, quo modo, quia nos, propter differentiam naturarum, duas operationes dicimus, tres operationes inferentur? Quæ enim vos nobiscum aduersus illos, qui contra naturas disputant, dicitis, hæc etiam nobis de operationibus aduersus vos sufficient. Verum sic quidem a pari ratione repulsi estis, demonstratumque est, quæstionem vestram carere omni probabilitate. a maiori vero dicimus, non esse idem secūdum speciem hominis vnum, & secundum substantiam animæ & corporis vnum. Vnum enim secundum speciem hominis, significat nullam diffe- B rentiam esse in omnibus indiuiduis eiusdem naturæ. Vnde non hoc dicimus sine adiunctione, sed adiungentes, hominis (cum dicimus vnum secundum speciem hominis.) vnum vero secundum substantiam animæ & corporis significat ipsam essentiam eorum: quæ essentia corrumpitur, cum desinit esse homo. Quod si non est idem vnum secundum speciem hominis, & vnum secundum essentiam animæ & corporis, non igitur necesse est nobis, cum dicimus vnam operationem secundum speciem, vel hanc operationem personalem dicere, vel tres operationes, quia operatio spectat ad naturam. PYRRH. At cum operationibus, vt sentit Nestorius, inferuntur personæ; & necesse est eos, qui duas dicunt operationes, illius impura dog- C mata defendere. MAXIMVS. Atqui Nestorius, duas personas cum dicit, vnam operationem tradit. Si autem, vt vestra est opinio, cum operationibus inferuntur personæ; etiam cum personis, vt consequens est, inferentur operationes. & coacti eritis vestras regulas secuti, aut propter vnam operationem sanctæ Deitatis, vnam eius personam dicere, vel propter tres eius personas, tres quoque operationes, vel dicere, sicut Nestorius, vnionem esse ex habitudine. Huius enim est vna operatio vnio, vt ipse Nestorius, & qui sunt societatis eius, in literis suis docuerunt. & in nobis, quia vna est operatio secundum speciem, multæ autem personæ necesse erit, vel propter vnam secundum speciem operationem, e- D tiam vnam omnium personam dicere; vel propter multas personas, multas quoque operationes. ita fiet, vt frustratum sit, quod Patres dixerunt: quæ sunt eiusdem substantiæ, eiusdem etiam operationis esse. Præterea, si cum operatione, opinione ipsorum, infertur persona, multas autem operationes dederunt ex vno & eodem verbo Dei incarnato prodiuisse; dabunt etiam inferri personas cum operationibus prodeuntibus, si sibi constare decreuerunt; & reperientur infinitæ personæ & operationes eiusdem. Et rursus: si infertur persona cum operatione, vt isti sentiunt, etiam sublata operatione simul erit omnino sublata persona. quod si hoc E verum est; igitur sublatis duabus, & vna operatione, simul tolluntur duæ & vna persona. & ita fit, vt quantum in ipsis est, Christus, qui est, & plusquam est, desinat esse. quo quid potest magis impium esse? Si quis vero in vnoquoque nostrum voluerit hoc tractare, vt abunde satisfiat, reperiet, etiam nos vno & eodem tempore ratiocinantes, & deambulantes, vel etiam alia cogitantes, & alia præsentibus disserentes. quod quidem Moses fecisse narratur, cū eodem tempore pro populo Deum precabatur, & cum populo loquebatur, & eum ad bonas spes incitabat; neq; tamen, quia dupliciter operabatur, conuenienter naturis suis, duo erāt vnius, neq; quia vnus erat, qui dupliciter operabatur, idcirco motus, qui secūdū substātiā

natu-

naturis eius inerant, confundebat. Et cùm profertur ore verbum, similiter videmus notionem impositam verbo, & verbum subiectum notioni, & ipsorum in se vicissim commeationem per totum. & neque cum differentia ipsorum, differentia personarum inducitur, neque cum summa vnione, confusio. Quid dicemus de gladio ignito, nihilominus naturis, ignis scilicet, & ferri, & eorum naturales operationes, vstionem dico, & sectionem seruante, ac simul & in eodem ipso & per omnia illas operationes ostendente? nec enim vstio soluta est a sectione post vnionem, neque sectio ab vstione. neque propter duplicem operationem naturalem duos gladios inducit; neque, quia vnus gladius est ignitus, mixtio, aut confusio fit differentiæ naturarum eorum secundum substantiam. PYRRHVS. Non ne vnus est, qui operatur? MAXIM. Vnus sane. PYRRH. Si igitur vnus erat, qui operabatur, & vna item, tamquam vnius, operatio. MAXIMVS. Hic vnus Christus (rursus enim, quia ad eadem reuertimini, eadem quæ superius percunctabor) est ne vnus persona, an natura? PYRRHVS. Persona: natura enim duplex est. MAXIMVS. Dupliciter igitur, propter duplicem naturam, operabatur idem, an singulariter, propter vnam personam? at si dupliciter operabatur, cum vnus idem esset, non igitur cum numero operationum numerus personarum inducitur. si vero singulariter operabatur, propter vnitatem personæ, eadem in eisdem absurda incurret disputatio de hoc. Si enim est operatio hypostatica (id est personalis) cum multitudine etiam personarum differentia operationum simul spectabitur. PYRRHVS. Non, quia dupliciter operabatur, omnino erant duæ eius operationes, sed quia vnus erat, qui operabatur, vna operatio. MAXIMVS. Hoc etiam alius contra te de naturis dicet; quod, non, quia natura eius est διπλῆ (id est duplex) iam duæ naturæ sint, & dicantur, sed potius, quia vna erat eius persona, vna item est, & dicitur eius natura. sed vt omnia prætercam, quæ de hoc dici poterant: cum vnam operationem dicitis, quamnam istam vnam dicere placet? diuinam, an humanam, an neutram? Atqui sane si diuinam dicitis, Deum merum dicitis Christum: si humanam, nequaquam Deum, sed hominem merum solum facitis; si neutram harum; neque Deum, neque hominem, sed potius Christum traditis non existere. PYRRHVS. Cum dicimus vnam operationem diuinitatis Christi, & eius humanitatis, non dicimus, hanc in eo inesse ratione naturæ, sed modo vnionis. MAXIMVS. Si, vt vos loquimini, ex vnione accessit ei operatio, ante vnionem igitur vacabat operatione, & per vim fabricatus est mundum, vt vestra est opinio. Ac rursus: si ex vnione accessit operatio, pater autem & Spiritus sanctus non sunt vniti secundum hypostasim cum carne, igitur non sunt operatores: si non operatores, ergo neque fabricatores, vt non dicam, omnino non esse. Præterea: quandoquidem vnio habitudo est, & non res: habitudo igitur, & non res, est operatio Christi. Deinde necesse est vobis, vt creatam aut non creatam esse dicatis; siquidem nulla penitus intermedia est inter creatam & non creatam. Si creatam dicetis, solam naturam indicabit (operatio creata) si non creatam, solam naturam non creatam signabit. oportet enim omnino naturalia naturis conuenire. At quomodo fieri potest, vt naturæ creatæ & quæ cœpit esse, operatio sit non creata, & sine principio, atque infinita, & creatrix, & conseruatrix? vel naturæ non creatæ & principio carentis, operatio sit creata, & cœpta, atque terminata,

A τοῦ φύσεσι κινήσεως συγχέων. καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ προφορὰν δὲ λόγου ὡσαύτως, καὶ τὴν ἐγκειμένην τῷ λόγῳ ὁρῶμεν ἔννοιαν, καὶ τὸν ὑποκείμενον τῇ ἐννοίᾳ λόγον, καὶ τὴν αὐτῶν δι' ὅλου εἰς ἄλληλα περιχώρησιν· καὶ οὔτε τῇ διαφορᾷ αὐτῶν τὸ διάφορον τῶν προσώπων συνεισάγεται, οὔτε τῇ ἄκρᾳ ἑνώσει τὸ συγκεχυμένον. τί δ' ἄν τις εἴποι καὶ περὶ τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας, οὐχ ἧττον τῶν φύσεων, τουτέστι, τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ τὰς αὐτῶν φυσικὰς ἐνεργείας, τὴν καῦσιν φημὶ, καὶ τὴν τομὴν σωζούσης, καὶ δι' αὐτῶν ἅμα, καὶ ἐν ταυτῷ, ταύτας ἐνδεικνυμένης; οὔτε γὰρ ἡ καῦσις αὐτῆς τῆς τομῆς ἀφεστώς ἐστι μετὰ τὴν ἕνωσιν, οὔτε ἡ τομὴ τῆς καύσεως· καὶ οὔτε διὰ τὸ διπλοῦν τῆς φυ- B σικῆς ἐνεργείας, δύο εἰσάγει †τὰς μαχαίρας· οὔτε διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας, τῆς αὐτῶν οὐσιώδους διαφορᾶς φύρσιν, ἢ σύγχυσιν ποιεῖται. ΠΥΡ. Οὐχ εἷς ἦν ὁ ἐνεργῶν; ΜΑΞ. Ναὶ, εἷς. ΠΥΡ. Εἰ οὖν εἷς ὁ ἐνεργῶν, καὶ μία, ὡς εἰκὸς, ἡ ἐνέργεια. ΜΑΞ. Οὗτος ὁ εἷς Χριστὸς (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀνωτέρω εἰς τὰ αὐτὰ ὑμᾶς ὑποστρέφοντας ἐρήσομαι) εἰς τὴν ὑπόστασιν, ἢ τὴν φύσιν ἐστίν; ΠΥΡ. Τὴν ὑπόστασιν· τῇ γὰρ φύσει διπλοῦς τυγχάνει. ΜΑΞ. Διπλῶς οὖν διὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως ὁ αὐτὸς ἐνήργει, ἢ ἑνικῶς, διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως; ἀλλ' εἰ μὲν διπλῶς, ὢν ὁ αὐτὸς, ἐνήργει, οὐκ ἄρα τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐνεργειῶν ὁ τῶν προσώπων συνεισάγεται ἀριθμός· εἰ δὲ C ἑνικῶς, διὰ τὸ μοναδικὸν τοῦ προσώπου, τοῖς αὐτοῖς ἀτόποις ὁ περὶ τούτου δέξεται λόγος· εἰ γὰρ ὑποστατικὴ ἡ ἐνέργεια, τῷ πλήθει τῶν ὑποστάσεων καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν διαφορὰ συνθεωρηθήσεται. ΠΥΡ. Οὐ πάντως, ἐπειδὴ διπλῶς ἐνήργει, δύο ἦσαν αὐτοῦ αἱ ἐνέργειαι· ἀλλ' ἐπειδὴ εἷς ἦν ὁ ἐνεργῶν, μία. ΜΑΞ. Τοῦτο καὶ περὶ τῶν φύσεων ἕτερος λέγοι πρὸς σέ· ὅτι οὐκ ἐπειδὴ διαδικὴ αὐτοῦ ἡ φύσις, ἤδη καὶ δύο †εἶναι, καὶ †λεχθεῖεν αἱ φύσεις· ἀλλ' ἐπειδὴ μία ἦν αὐτοῦ ἡ ὑπόστασις, μία ἐστὶν αὐτοῦ ἡ φύσις, καὶ λέγεται. πλὴν, ἵνα πάντα παραλίπω, ὅσα περὶ τούτου ῥηθῆναι δύναται, μίαν ἐνέργειαν λέγοντες, ποίαν ταύτην λέγειν ἀξιοῦτε; θείαν, ἢ ἀνθρωπίνην, ἢ D οὐδ' ἑτέραν; ἀλλ' εἰ μὲν θείαν, θεὸν μόνον τὸν Χριστὸν λέγετε· εἰ δὲ ἀνθρωπίνην, οὐδ' ὅλως θεὸν, ἀλλ' ἄνθρωπον μόνον ψιλόν· εἰ δ' οὐδ' ἑτέραν τούτων, οὐδὲ θεὸν, οὐδὲ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνύπαρκτον δογματίζετε τὸν Χριστόν. ΠΥΡ. Μίαν λέγοντες ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος, οὐ λόγῳ φύσεως, τοῦτο ἐν αὐτῷ φαμὲν, ἀλλ' ἑνώσεως τρόπῳ. ΜΑΞ. Εἰ ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ, κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, προσγέγονεν ἡ ἐνέργεια, πρὸ τῆς ἑνώσεως ἄρα ἀνενέργητος ἦν· καὶ τετυραννηκὼς, καθ' ὑμᾶς, ἐδημιούργησεν. καὶ αὖθις· εἰ ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ προσγέγονε τὸ ἐνεργεῖν, ὁ πατὴρ δὲ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, οὐχ ἡνώθησαν καθ' ὑπόστασιν σαρκὶ, οὐκ ἄρα ἐνεργητικοί· εἰ E δὲ μὴ ἐνεργητικοὶ, οὐδὲ δημιουργοί· ἵνα μὴ λέγω, ὅτι οὐδ' ὅλως εἰσί. καὶ πάλιν, ἐπειδὴ ἡ ἕνωσις σχέσις ἐστὶ, καὶ οὐ πρᾶγμα, σχέσις ἄρα, καὶ οὐ πρᾶγμα, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐνέργεια. ἔτι τε ἢ κτιστὴν, ἢ ἄκτιστον λέγειν ταύτην ἀναγκασθήσεσθε· οὐδεμία γὰρ μέσον κτιστοῦ, καὶ ἀκτίστου ὑπάρχει τὸ σύνολον· ἀλλ' εἰ μὲν κτιστὴν αὐτὴν φήσετε, κτιστὴν, καὶ μόνην †δηλώσει φύσιν· εἰ δὲ ἄκτιστον, ἄκτιστον, καὶ μόνην †χαρακτηρίσει φύσιν· δεῖ γὰρ πάντως κατάλληλα ταῖς φύσεσι τὰ φυσικὰ εἶναι. καὶ πῶς ἂν δυνατὸν, τῆς κτιστῆς φύσεως, καὶ ἠργμένης, ἄκτιστον εἶναι τὴν ἐνέργειαν, ἄναρχόν τε, καὶ ἄπειρον, καὶ δημιουργὸν, ἢ συνεκτικήν; ἢ τῆς ἀκτίστου, καὶ ἀνάρχου, κτιστὴν,

† πεπυρακτωμένας μαχαίρας. 602. 270.

† ἦσαν 602. 270.

† λεχθῶσιν 602. 270.

† δηλώσετε 270.

† χαρακτηρίσετε 270.

κτιστὴν, καὶ ὁρισμένην, καὶ περιγραφομένην, καὶ ἑτέραν πρὸς τὸ ἀδιάλυτον εἶναι συνεχομένην; ΠΥΡ. Οὐδὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑπὸ Χριστοῦ † γενομένων ἔργων λέγοντας μίαν ἐνέργειαν ἀποδέχῃ, ὡς μονοειδές; ΜΑΞ. Ἄλλο ἐξ ἄλλης πράξεως ἀποτέλεσμα, καὶ οὐχ ἕν. ὡς ἐπὶ τῆς πυρακτωμένης ἐδείχθη μαχαίρας· εἰ γὰρ καὶ ἥνωνται ἀλλήλαις ἥ τε τοῦ πυρὸς καὶ ἡ τοῦ ξίφους ἐνέργεια, ἀλλ' ὁρῶμεν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πυρὸς τὴν καῦσιν οὖσαν, καὶ τοῦ σιδήρου τὸ ἀποτέλεσμα τὴν τομήν. εἰ καὶ μὴ διῄρηνται ἀλλήλων ἐν τῇ κεκαυμένῃ τομῇ, ἢ ἐν τῇ τετμημένῃ καύσει· † ὥσπερ καὶ οὐρανοῦ ἄλλο, καὶ γῆς ἄλλο, καὶ ἡλίου ἄλλο. ἀδύνατον οὖν ἓν λέγειν ἀποτέλεσμα, εἰ μὴ δ' ἂν μία εἴη, καὶ μόνη ἡ πρᾶξις. εἰ οὖν πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑπὸ Χριστοῦ γενομένων ἔργων ἀπιδόντες, μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἢ καὶ μίαν πρᾶξιν δογματίσατε, ἢ διὰ τὰς ἀπείρους πράξεις, ἀπείρους καὶ τὰς ἐνεργείας. πλὴν οὐ περὶ τῶν ἔργων ἡμῖν ἐστι τὸ ζητούμενον· οὐ γὰρ περὶ τῶν ἔξω Χριστοῦ ἐστιν ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ † Χριστῷ· τουτέστι, περὶ τοῦ φυσικοῦ τῶν οὐσιῶν τοῦ Χριστοῦ λόγου, εἴτε ἐλλιπὴς ἐκ τῆς ἑνώσεως, εἴτε ἀνελλιπὴς μεμένηκε· καὶ εἰ ἐλλιπής, εἰ δυνατὸν ἐλλιποῦς φύσεως ὕπαρξιν εἶναι· εἰ δὲ ἀνελλιπής, εἰ ἐν αὐτῷ, φημὶ δή, τῷ † συστατικῷ τῆς οὐσίας λόγῳ ἡ ἐνέργεια θεωρεῖται, ἢ τῶν ἐκτὸς τυγχάνει. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ τῶν ἐκτὸς τυγχάνει ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια, δῆλον ἐκ τοῦ ἄνευ μὲν τῶν ἔργων δύνασθαι τὴν φύσιν εἶναι, ἄνευ δὲ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, οὔτε εἶναι τὴν φύσιν, οὔτε γνωσθῆναι δυνατόν· ἐκ γὰρ ὧν ἕκαστον φυσικῶς ἐνεργεῖ, πιστοῦται ὅπερ ἐστὶ μὴ τρεπόμενον. ὅτι δὲ οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ἀπιδόντες, τὴν ἀναπλασθεῖσαν ὑμῖν τραγελάφου δίκην μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἀλλὰ πρὸς τὸν φυσικὸν τῶν ἡνωμένων οὐσιῶν λόγον· καὶ τοῦτο πιστοῦται ἀσφαλῶς τὰ ὑπὸ Κύρου δογματισθέντα κεφάλαια, ἃ ὑμεῖς δ' ἀσμένως καὶ λίαν προθύμως ἐδέχθητε· ἐν οἷς καὶ μίαν δογματίσας, τῇ αὐτῇ ἔφη ἐνεργῆσαι τά τε θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, οὐ μόνον τῇ ἁγίᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσι μαχόμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ τῶν γεγονότων φύσει· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐν τοῖς κατὰ φύσιν μένον, τὰ ἐναντία ποιεῖν πέφυκεν· οὐ γὰρ θερμαίνει τὸ πῦρ, καὶ ψύχει· οὔτε ψύχει ὁ κρύσταλλος, καὶ θερμαίνει· οὔτε ξηραίνει ἡ γῆ, καὶ ὑγραίνει· οὔτε ὑγραίνει τὸ ὕδωρ, καὶ ξηραίνει. εἰ οὖν ἐπ' οὐδενὶ τῶν πάντων τοῦτο θεωρεῖται, πῶς τὸν σαρκωθέντα λόγον, καὶ οὐσιωδῶς γενόμενον ἄνθρωπον, μιᾷ ἐνεργείᾳ τά τε θαύματα, καὶ τὰ πάθη, λόγῳ φύσεως ἀλλήλων διαφέροντα, ἐπιτελέσαι λέγοντες, οὐκ ἐδείσατε; ΠΥΡ. Τί οὖν; ἐναντία τῆς νῦν ἐκ τῆς ζητήσεως ἀναφανείσης εὐσεβοῦς ἐννοίας ὁ τῆς † ἐκκλησίας φωστὴρ Κύριλλος ἐδογμάτισε, μίαν συγγενῆ δι' ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένον ἐνέργειαν, τὸν Χριστὸν δηλαδὴ φήσας; ΜΑΞ. Οὐ μάχεται ὅλως ἡ ῥηθεῖσα χρῆσις ταῖς δύο ἐνεργείαις· τοὐναντίον δὲ καὶ συνίστησιν· οὐ γὰρ μίαν φυσικὴν ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ φησὶ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνθρωπότητος· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀλλαχοῦ ἔλεγεν· ὅτι ποιητοῦ καὶ ποιήματος μίαν ἐνέργειαν, οὐκ ἄν τις εἴποι σωφρονῶν· ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος μίαν τῆς θεότητος οὖσαν τὴν ἐνέργειαν καὶ ἄνευ σαρκὸς, καὶ μετὰ σαρκός· ὡς εἴ τις μίαν τοῦ πυρὸς ἐνέργειαν καὶ μετὰ ὕλης, καὶ ἄνευ τῆς ὕλης, δεῖξαι θέλων, φήσειεν ὅτι τὸ πῦρ καὶ ἄνευ ὕλης, καὶ μετὰ ὕλης καίει· οὕτω καὶ ὁ πατὴρ οὐ μίαν τὴν τῶν δύο φύσεων εἶπεν ἐνέργειαν, ἀλλὰ μίαν τὴν ἐνέργειαν εἶπε τὴν θείαν, καὶ τὴν πατρικὴν, οὐσιωδῶς ἐνυπάρχουσαν τῷ σαρκωθέντι θεῷ λόγῳ· καθ' ἣν οὐ παντουργῷ † μόνον προστάγματι τὰς θεοσημείας ἀσωμάτως † ἐτέλει· καθὼς αὐ-

† γενομένων 270.
† ὥσπερ οὐρανοῦ 602. 270.
† τῷ Χριστῷ.
† συστατικῷ 602. 270.
† ἐκκλησίας 336.
† μόνῳ 602. 270.
† τέλει 602. 270.

A minata, & quæ ab alia natura, ne dissolui queat, conseruetur? PYRRHVS. Neque eos, qui effectum operum Christi dicunt vnam operationem esse, approbas, & consentis? MAXIMVS. Alius ex alia actione effectus est, non vnus, sicut in gladio igneo demonstratum est. etsi enim copulatæ sunt inter se operatio ignis & operatio gladij, videmus tamen effectum ignis vstionem, & ferri effectum sectionem; quamuis non sint seiunctæ inter se in sectione vsta, aut in vstione secta. sicut alius est effectus cœli, alius terræ, alius Solis. non potest igitur dici vnus effectus, nisi sit vna & sola actio. Quare si intuentes in effectum operum Christi, vnam operationem tradidistis, vel vnam etiam actionem tradite; vel propter in- B finitas actiones, infinitas quoque operationes. Ceterum non est nobis quæstio de operibus. nec enim loquimur de iis, quæ sunt extra Christum; sed de ijs quæ sunt in Christo ipso, id est, de ratione naturali substantiarum Christi, an imperfecta ex vnione remanserit, an perfecta; & si imperfecta, an fieri possit, vt sit existentia naturæ imperfectæ. si vero non imperfecta remansit, an in ipsa ratione substantiam constituente spectatur operatio, an est ex ijs quæ sunt extra. sed quod non sit operatio naturalis ex ijs, quæ sunt extra, ex eo constat, quod sine operibus potest natura esse, sine operatione autem naturali non potest esse, neque cognosci natura. ex ijs enim quæ vnum quodque naturaliter operatur, probatur esse C quod est, & non mutatum. Quod vero non respicientes ad opus, vnam operationem, a vobis instar hircoceruí fictam, docuistis, sed ad rationem naturalem substantiarum vnitarum, fidem certam facit, quod capita a Cyro tradita beneuole & libentissime à vobis suscepta sunt. in quibus vnam (operationem) cum traderet, eadem operatione dixit operatum esse diuina & humana; non solum cum scriptura & sanctis patribus pugnans, sed cum natura ipsa eorum, quæ facta sunt. nulla enim res, dum in naturalibus suis manet, apta nata est contraria facere. non enim ignis calefacit & refrigerat; neque gelu refrigerat & calefacit; neque siccat terra & humectat; neque humectat aqua & sic- D cat. Si igitur in nulla re hoc cernitur, quo modo non horruistis dicere, verbum incarnatum, & secundum substantiam factum hominem, miracula, & passiones, quæ ratione naturæ inter se differunt, vna operatione consummasse? PYRRHVS. Quid igitur Cyrillus Ecclesiæ lumen contraria piæ sententiæ, quæ nunc ex quæstione demonstrata est, docuit, cum dixit, Christum scilicet, vnam cognatam operationem per ambas ostendisse? MAXIMVS. Non pugnat vllo modo hæc auctoritas cum duabus operationibus, sed contra potius eas defendit: non enim dixit vnam naturalem operationem diuinitatis Christi & humanitatis eius; alioqui non E dixisset alibi: Auctoris & operis eandem esse operationem, numquam aliquis sanæ mentis concesserit. sed potius (illud dixit) cum vellet demonstrare, vnam esse diuinitatis sine carne, & cum carne operationem, sicut si quispiam vnam esse ignis operationem cum materia, & sine materia ostendere volens, diceret, ignem cum materia, & sine materia vrere. sic pater Cyrillus non dixit vnam operationem duarum naturarum, sed vnam operationem dixit diuinam, & paternam, quæ essentialiter in Verbo Deo incarnato inerat; quia non solum iussu suo, omnium rerum effectore, miracula incorporaliter faciebat, sicut ipse

ait, siquidem etiam post incarnationem habebat eamdem operationem communem cum Patre incorpore operante: sed tactu etiam propriæ carnis hæc ipsa miracula corporaliter ostendebat. Hoc enim significat quod ait, per ambas; vt vita reddita puellæ per verbum, & iussum omnia operantem, vel aspectus cæco restitutus, vel mundatio leprosi, vel benedictio panum, cognationem haberet secundum naturam cum operatione per tactum corporee consummata, vt demonstraret carnem quoque esse viuificam, quia eius proprie erat, & non alterius propter summam cum ea vnionem. per vtraqu[...] hæc; per iussum inquam, & tactum, diuina operatio in ipsis rebus apparebat, nequaquam naturalem operationem carnis naturæ nostræ humanæ, & patientem, lædens, sed contra potius eam conseruans ad propriam manifestationem. sicut & anima tamquam per instrumentum proprij corporis per naturalem operationem eius, ea quæ sibi propria sunt, & suam operationem naturalem profert. extensio enim manus, & tactus, & comprehensio, & mixtio luti manu facta, ac fractio panis, & denique id omne, quod manu, vel alio membro, vel parte corporis fiebat, naturalis operationis humanitatis Christi erat, qua tamquam homo ipse natura Deus operator erat, & diuina naturaliter operabatur, vt per vtraque (diuina scilicet & humana) vtraque secundum naturam probaret, perfectum Deum, & perfectum hominem, absque solo peccato, se vere esse ostendens. Non igitur ignorauit pater Cyrillus proprietatem præcipuam vniuscuiusque naturæ, & eam, quæ alias naturales proprietates comprehēdit; operationem dico creatricem, & viuificatricem ex anima corpori eius impartitam, quas Verbum incarnatum seruans in se ipso, sinceras, & non confusas demonstrauit, operationem creatricem in creanda substantia, & qualitate, ac quantitate, ex quibus, & in quibus, & quæ rerum essentia est & spectatur. & si enim philosophi Gentiles in decem rationes res omnes distribuunt, his tamen tribus vniuersum continetur, & concluditur. Substantiam quidem creauit, restituendis oculis cæci, qui deerant; qualitatem vero, mutata aqua in vinum; at quantitatem, auctis panibus; operationem vero viuificatricem ostendit respirando, loquendo, videndo, audiendo, tangendo, olfaciendo, comedendo, bibendo, manus mouendo, ambulando, dormiendo, & reliqua, quæcumque in indiuiduis eiusdem naturæ operationem naturalem sine vlla variatione demonstrant. PYRRHVS. Pie & non violenter sententiam Patris non repugnare monstrasti, sed potius per omnia cum duabus operationibus conuenire. Quid præterea dicemus de S. Dionysio, qui in epistola ad Caium cultorem de Christo dixit, exercuisse nouam quandam operationem theandricam (id est, Deiuirilem)? MAXIMVS. Nouitas ista est ne qualitas, an quantitas? PYRRHVS. Quantitas. MAXIMVS. Igitur etiam naturam simul secum talem inducet. siquidem ratio operationis suæ substantialis est definitio omnis naturæ. Et non solum hoc, sed cum ait Apostolus: Ecce facta sunt omnia noua, nihil aliud dicit, quam: Ecce omnia facta sunt vnum; naturane, an operatione dicere velitis, vestræ hoc potestatis sit. Si verò nouitas qualitas est, non vnam operationem declarat, sed nouum & arcanum modum demonstrationis operationum naturalium Christi, conuenienter modo arcano mutuæ circumincessionis naturarum Christi inter se ipsas, & nouam, atque admirabilem, ac naturæ rerum ignotam

A τὸν φύσιν εἶπερ καὶ μετὰ σάρκωσιν ὁμοεργὸν ὄντα τῷ οἰκείῳ γεννήτορι, ἀσωμάτως ἐνεργοῦντι, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς οἰκείας σαρκὸς ἀφῇ ταύτας ἐδείκνυ σωματικῶς· τοῦτο γὰρ †αὐτὸ βούλεται τὸ, δι᾽ ἀμφοῖν· ὡς συγγενοῦς ἔχειν κατὰ τὴν φύσιν διὰ λόγου, καὶ παντουργοῦ προστάγματος γινομένην τὴν ζώωσιν τῆς παιδὸς, ἢ τὴν ἀνάβλεψιν τοῦ τυφλοῦ, ἢ τὴν διανομὴν τῶν ἄρτων, ἢ τὴν κάθαρσιν τοῦ λεπροῦ, πρὸς τὴν διὰ τῆς ἀφῆς σωματικῶς τελουμένην· ἵνα ἀποδείξῃ καὶ τὴν σάρκα ζωοποιὸν, ὡς αὐτοῦ κυρίως, καὶ οὐκ ἄλλου ὑπάρχουσαν, τῇ πρὸς αὐτὸν ἀκραιφνεῖ ἑνώσει· δι᾽ ἀμφοτέρων γὰρ τούτων, προστάγματος φημὶ, καὶ ἀφῆς, ἡ θεία ἐνέργεια δι᾽ αὐτῶν ἐγνωρίζετο τῶν πραγμάτων, μηδόλως τὴν
B καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρωπίνην, καὶ πάχυσιν, φυσικὴν τῆς σαρκὸς ἐνέργειαν παραβλάπτουσα· τοὐναντίον δὲ συντηροῦσα αὐτὴν εἰς οἰκείαν ἔκφανσιν· ὥσπερ οὖν καὶ ψυχὴ, ὡς δι᾽ ὀργάνου τοῦ οἰκείου σώματος, καὶ τῆς αὐτοῦ φυσικῆς ἐνεργείας τὰ οἰκεῖα, καὶ τὴν ἑαυτῆς προφέρει κατὰ φύσιν ἐνέργειαν· ἥτε γὰρ ἔκτασις τῆς χειρὸς, καὶ ἡ ἀφὴ, καὶ ἡ κράτησις, καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὴν τοῦ πηλοῦ μίξις, καὶ ἡ τοῦ ἄρτου κλάσις, καὶ ἁπλῶς, πᾶν, ὃ διὰ τῆς χειρὸς, ἢ ἑτέρου μέλους, ἢ μέρους τοῦ σώματος ἐτελεῖτο, τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχε· καθ᾽ ἣν, ὡς ἄνθρωπος, ἐνεργὴς ἦν αὐτὸς ὁ φύσει θεὸς, καὶ τὰ θεῖα φυσικῶς ἐνεργῶν· ὡς ἂν δι᾽ ἑκατέρων ἑκάτερα κατὰ φύσιν πιστώσηται, θεὸν τέ-
C λειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας, ἑαυτὸν ὄντα κατὰ ἀλήθειαν δεικνύς. οὐκ ἠγνόησεν οὖν ὁ πατὴρ τὴν ἑκάστης φύσεως κατ᾽ ἐξαίρετον ἰδιότητα, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων περιληπτικὴν, τὴν τε δημιουργικὴν φημὶ, καὶ τὴν ἐκ τῆς ψυχῆς ἐνδιδομένην τῷ σώματι αὐτοῦ ζωτικὴν ἐνέργειαν· ἃς σώζων ἐν ἑαυτῷ ὁ σαρκωθεὶς θεὸς λόγος, εἰλικρινεῖς, καὶ ἀσυγχύτους ἔδειξε· τὴν μὲν δημιουργικὴν ἐν τῷ οὐσίαν, καὶ ποιότητα, καὶ ποσότητα δημιουργῆσαι· ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, καὶ ἅπερ, ἡ τῶν ὄντων ὕπαρξις ἐστί τε, καὶ θεωρεῖται· εἰ γὰρ καὶ οἱ παρ᾽ Ἕλλησι φιλοσοφήσαντες εἰς δέκα κατατείνουσι λόγους τὰ ὄντα, ἀλλ᾽ οὖν τούτοις τὸ πᾶν συνέχεται, καὶ περικλείεται· οὐσίαν μὲν, τοὺς λείπον-
D τας τοῦ τυφλοῦ ὀφθαλμοὺς ἀναπληρώσας· ποιότητα δὲ, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών· ποσότητα δὲ, τοὺς ἄρτους αὐξήσας· τὴν δὲ ζωτικὴν ἐνέργειαν ἔδειξεν ἐν τῷ ἀναπνεῖν, λαλεῖν, ὁρᾷν, ἀκούειν, ἅπτεσθαι, ὀσφραίνεσθαι, ἐσθίειν, καὶ πίνειν, χεῖρας κινεῖν, βαδίζειν, ὑπνοῦν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν φύσιν τὴν ἀπαραλλαξίαν τῆς κατὰ φύσιν ἐνδείκνυται ἐνεργείας. ΠΥΡ. Εὐσεβῶς, καὶ ἀβιάστως, τὴν τοῦ πατρὸς παρέστησας ἔννοιαν, οὐ μαχομένην, ἀλλὰ συμβαίνουσαν διὰ πάντων ταῖς δύο ἐνεργείαις. τί δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Διονυσίου φαμὲν, ἐν τῇ πρὸς Γάϊον τὸν θεραπευτὴν ἐπιστολῇ †φήσαντα, καινήν τινα τὴν θεανδρικὴν ἐνέργειαν,
E περὶ τοῦ Χριστοῦ, †πεπολιτευμένον; ΜΑΞ. Ἡ καινότης ποιότης ἐστὶν, ἢ ποσότης; ΠΥΡ. Ποσότης. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ φύσιν †ἑαυτῆς συνεισάξει τοιαύτην· εἴπερ πάσης φύσεως ὅρος ὁ τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας καθέστηκε λόγος. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ, οὐδὲν ἕτερον λέγει, ἢ ὅτι, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα ἕν· εἴτε δὲ φύσει, εἴτε ἐνεργείᾳ, τοῦτο καλεῖν βούλεσθε, τοῦτο τῆς ὑμῶν ἔστω ἐξουσίας. εἰ δὲ ποιότης ἐστὶν ἡ καινότης, οὐ μίαν δηλοῖ ἐνέργειαν, ἀλλὰ τὸν καινὸν, καὶ ἀπόρρητον τρόπον τῆς τῶν φυσικῶν τοῦ Χριστοῦ ἐνεργειῶν ἐκφάνσεως, τῷ ἀπορρήτῳ τρόπῳ τῆς εἰς ἀλλήλας τῶν Χριστοῦ φύσεων περιχωρήσεως προσφόρως, καὶ τὴν κατὰ ἄνθρωπον αὐτοῦ πολιτείαν, ξένην οὖσαν,

† αὐτῷ al. pręt. 602.

† φήσαντος al.

† ἐν ἡμῖν πεπολιτ. 370. 602.

† ἑαυτῇ al.

ἐξάσαν, καὶ παράδοξον, καὶ τῇ φύσει τῶν ὄντων ἄγνωστον, καὶ τὸν τρόπον τῆς κατὰ τὴν ἀπόῤῥητον ἕνωσιν ἀντιδόσεως. ΠΥΡ. Οὔτε ἡ θεανδρικὴ μίαν δηλοῖ; ΜΑΞ. Οὐχί· τοὐναντίον γὰρ περιφραστικῶς ἡ φωνὴ διὰ τῶν ἀριθμουμένων φύσεων τὰς αὐτῶν ἐνεργείας παραδέδωκεν. εἴπερ ἀποφάσει τῶν ἄκρων οὐδέν ἐστι μέσον ἐπὶ Χριστοῦ. εἰ δὲ μίαν δηλοῖ, ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς, ὡς Θεὸς, ὁ Χριστὸς ἕξει τὴν ἐνέργειαν. ἄλλως οὖν παρὰ τὸν πατέρα ἐνεργήσει ὁ υἱός· εἴπερ ἡ τοῦ πατρὸς

† ποιοῦ, 602. 270. οὐκ ἔστι θεανδρικὴ, μετὰ † τὸ καὶ θεανδρικὴν χαρακτηρίζειν φύσιν, καὶ συνιστᾷν· ἡ γὰρ ἐνέργεια, φυσικὴ οὖσα,

† συστατικὴ 602. 270. φύσεως ὑπάρχει † συστατικὸς, καὶ ἔμφυτος χαρακτήρ. καὶ οἱ τὰ περὶ τούτων δὲ † σκέμματα διαλαβόντες,

† σκάμματα 602. 270. ἕτερον γένος εἶναι τῆς ποσότητος, καὶ ἕτερον τῆς ποιότητος εἶπον. ΠΥΡ. Οὔτε ποσότης, οὔτε ποιότης ἐστὶν ἡ καινότης· ἀλλ' οὐσία. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς τοῦτο εἰπεῖν ἀπεῤῥήσας. τῇ οὐσίᾳ τί ἀντιδιαστέλλεται; ΠΥΡ. Τὸ μὴ ὄν. ΜΑΞ. Τί δὲ τῇ καινότητι; ΠΥΡ. Ἡ παλαιότης. ΜΑΞ. Ὥστε οὐκ οὖν οὐσία ἡ καινότης, ἀλλὰ ποιότης. πῶς δὲ, εἰ πρὸς μίαν ἐνέργειαν ἐκληψόμεθα τὴν φωνὴν, οὐχ ἑαυτῷ οὕτω γε, καὶ τοῖς λοιποῖς πατράσιν, ἐναντιούμενον εἰσάγομεν τὸν θεοφάντορα τοῦτον διδάσκαλον; πάντες γὰρ διαῤῥήδην κοινῇ καὶ εἰρήκασι, καὶ ἐδίδαξαν, τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας· καὶ τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα ἐνεργείας, τῆς αὐτῆς εἶναι οὐσίας· καὶ ὅτι τὰ τῇ οὐσίᾳ διαφέροντα, καὶ τῇ ἐνεργείᾳ διαφέρουσι· καὶ τὰ τῇ ἐνεργείᾳ διαφέροντα, καὶ τῇ οὐσίᾳ διαφέρουσι. ΠΥΡ. Τοῦτο ἐπὶ τῆς θεολογίας τοῖς πατράσιν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας εἴρηται. ὅθεν οὐδὲ φιλαλήθους διανοίας καθέστηκε, τὰ ἐπὶ τῆς θεολογίας αὐτοῖς εἰρημένα, μετάγειν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ τὴν

† εἰσαγαγεῖν 270. τοιαύτην † συνεισάγειν ἀτοπίαν. ΜΑΞ. Εἰ ἐπὶ τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς πατράσιν, οὐκ ἄρα μετὰ

† εἰσάγειν τὴν σάρκωσιν καθ' ὑμᾶς συνθεολογεῖται ὁ υἱὸς τῷ πατρί· εἰ δὲ οὐ συνθεολογεῖται, οὐδὲ συναριθμεῖται κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ βαπτίσματος· καὶ εὑρεθήσεται κενὴ ἡ πίστις, καὶ τὸ κήρυγμα. καὶ πάλιν· εἰ οὐ συνθεολογεῖται μετὰ τὴν σάρκωσιν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, οὔτε τῆς αὐτῆς ἔσται οὐσίας· τὰ γὰρ τῷ λόγῳ διαφέροντα, καὶ τῇ φύσει διοίσει πάντως. καὶ πάλιν· εἰ οὐ συνθεολογεῖται ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν, τίνι ἀπονείμωμεν τὸ, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι; καὶ ἃ ἂν βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα, † καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως

† ταῦτα ἢ 270. ποιεῖ; καὶ· εἰ ἐμοὶ οὐ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε; καὶ· τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ; καὶ· ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ· ταῦτα γὰρ πάντα οὐ μόνον τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας καὶ μετὰ σάρκωσιν τῷ πατρὶ δείκνυσιν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας. καὶ πάλιν· εἰ ἡ περὶ τὰ ὄντα πρόνοια ἐνέργεια Θεοῦ τυγχάνει, αὕτη δὲ οὐ μόνον πατρὸς, καὶ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ μετὰ σάρκωσιν ἐστιν, ἄρα καὶ τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐνεργείας τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν. καὶ πάλιν·

† ἀναιρεῖται 602. 270. 536. εἰ τὰ θαύματα ἐνέργεια Θεοῦ τυγχάνει, ἐκ δὲ τῶν θαυμάτων τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας τῷ πατρὶ ἔγνωμεν, ἄρα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τῆς αὐτῆς ὢν τῷ πατρὶ ἐδείχθη οὐσίας, καὶ συνθεολογεῖται αὐτῷ καὶ μετὰ σάρκωσιν. καὶ πάλιν· εἰ οὐσιωδῶς πρόσεστι τῷ Θεῷ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, τὰ δὲ οὐσιωδῶς προσόντα, καὶ ἀναφαίρετα, ἀνάγκη, αὐτοὺς, ἢ τῆς αὐτῆς τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν ἐνεργείας αὐτὸν οὐ λέγοντας, μὴ δὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγειν οὐσίας. ἔνθα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἡ φύσις ἔσται ποτ' ἄν, ἢ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγοντας αὐτὸν οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς λέγειν

A tam conuersationem eius secundum humanitatem, ac modum reciprocę communicationis secundum vnionem inexplicabilem & arcanam. PYRRHVS. Nec Deiuirilis operatio vnam operationem declarat? MAXIMVS. Minime. Immo contra vox ipsa quadam circuitione per numeratas naturas earum operationes tradidit. negatis enim extremis nihil est medium in Christo. Si autem vnam operationem declarat, aliam operationem præter operationem Patris habebit Christus, vt Deus; alius inquam operationis erit filius, quam pater. siquidem operatio Patris non est theandrica (id est, Deiuirilis) quæ nimirum naturam deiuirilem signat & constituit, operatio enim quæ naturalis est, naturam testatur, & character naturalis eius

B est. Et qui hæc disserunt & commentantur, aliud genus esse qualitatis, aliud quantitatis dixerunt. PYRRHVS. Neque quantitas, neque qualitas est nouitas, sed essentia. MAX. Miror, quomodo ausus es hoc dicere. quid distinguendo essentiæ opponitur? PYRRHVS. Quod non est. MAX. Quid vero nouitati? PYR. Vetustas. MAX. Igitur non est substantia nouitas, sed qualitas. Quomodo autem si de vna operatione vocem accipiamus, non hunc diuinarum rerum doctorem hac ratione sibi & reliquis patribus repugnantem introducimus? Omnes enim communiter plane & dixerunt & docuerunt; quæ sunt eiusdem substantiæ, eiusdem esse operationis; & quæ sunt eiusdem operationis, eiusdem substantiæ esse & quæ substantia differunt,

C differre etiam operatione, & rursus quæ differunt operatione, substantia quoque differre. PYR. Hoc in theologia dictum est a patribus, non autem in œconomia. Vnde non fuit mentis veracis ea, quæ in theologia dicta erant ab ipsis, ad œconomiam transferre, & huiusmodi absurdum inducere. MAX. Si in theologia tantum dicta sunt ista a patribus, igitur opinione vestra post incarnationem non est coniuncta theologia de Filio cum paterna. quod si non est coniuncta theologia ipsius, neque connumeratur Filius cum Patre in inuocatione baptismi, & reperietur fides vana, & prædicatio. Et rursus: Si non est coniuncta theologia de Filio cum Patre, nec erit eiusdem substantiæ. quæ enim ratione differunt, natura etiam omnino dif-

D ferent. Ac rursus: Si post incarnationem non simul de Filio cum Patre prædicatur diuinitas, cui tribuemus illud: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor? item illud: Quę viderit Patrem facientem, hæc Filius similiter facit? & illud: Et: Si mihi non creditis, operibus meis credite? Et: Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me? Et: Sicut Pater suscitat mortuos, & viuificat, sic Filius, quos vult, viuificat? Hęc .n. omnia non solum esse eiusdem substantiæ cum Patre etiã post incarnationem demonstrant, sed etiam eiusdẽ operationis. Et rursus. Si prouidentia ac procuratio eorũ, quę sunt, operatio Dei est, hęc autẽ prouidentia nõ solum est Patris & Spiritus sancti, sed & Filij,

E etiam post incarnationem, est igitur eiusdem operationis cum Patre ẽt post incarnationem. Et rursus. Si miracula sunt operatio Dei; ex miraculis autem cognouimus eiusdem substantiæ esse cum Patre; igitur ex eadẽ operatione demonstratus est esse eiusdem cũ Patre substãtię: estq. Theologia (Filij) iuncta cum Patre ẽt post incarnationem. Pręterea. Si inest in Deo secundum substantiã operatio creatrix; quæ autẽ secundum substantiam insunt, tolli non possunt: necesse est, vel si non dicunt eiusdem operationis esse cũ Patre post incarnationem, neque dicere eiusdem substantiæ esse (vbi enim non est (eadem) operatio, quæ est secundũ naturam, nec erit vnquam (eadem) natura) vel si dicunt eiusdem substantiæ cum ipso cum esse, dicere etiam eiusdem

dem operationis esse, & iungere Theologiam Filij cum Patre ét post incarnationem. vbi.n. natura, illic & cõis secundũ naturam operatio omnino erit. PYR. Non dicimus vnam operationem ad tollendum humanam operationem, sed quia cum distinguendo opponitur diuinę operationi, passio hac ratione dicitur. MAX. Hac ratione etiam, qui dicunt vnam naturã, nõ dicunt ad tollendum humanam naturam, sed quia, cum distinguẽdo opponitur natura diuinæ, passibilis dicitur hac rõne. PYR. Quid igitur? non ne Patres, vt distinguerent a diuina operatione, passionem appellauerunt motum humanũ? MAX. Absit. nullius enim rei essentia, vt vniuerse dicam, ex collatione, aut cõparatione cognoscitur, aut definitur. alioqui reperientur res esse inter se sibi vicissim causæ. Si enim, quia operatio est diuinus motus, humanus motus passio est, omnino etiã, quia bona est diuina natura, praua erit humana. & similiter secundum tuam reciprocationem oppositionis, quia humanus motus passio dicitur, diuinus motus operatio dicetur; & quia prauus est humanus motus, bonus erit diuinus. verum apage, multæ enim fatuitatis sunt ista. PYR. Quid ergo? an non humanum motum passionem appellauerunt Patres? MAX. Multis modis motũ humanum appellauerunt, conuenienter subiectis notionibus. PYR. Quomodo hoc dicis? MAX. Appellauerunt eum potestatem, operationẽ, differentiam, motum, proprietatem, qualitatem, ac passionem, non secũdum distinctionem ex oppositione diuini motus, sed tamquam continentem & conseruantem, atq. immutabilem nominarunt δύναμιν (id est, vim, siue potestatem) tamquã designantem, & ostendentem in omnibus eiusdẽ speciei ἀπαραλλαξίαν (id est, inuariationem) vocauerunt energiam (id est, operationem) tamquam separãtem, & distinguentem, vocauerunt differentiam, tamquam indicantem, dixerunt motũ; tamquam constituentem, & ipsi soli & non alij inhęrentem, nuncupauerunt proprietatem; tamquam formæ efficientem, vocauerunt qualitatem; tãquam motũ factum vocauerunt passionẽ. omnia.n. quæ ex Deo, & post Deum sunt, subeunt motum, vtpote quę non sunt ipse per se motus, aut ipsa per se potestas. Non igitur sic vocauerunt propter distinctionẽ ex oppositione, vt dictum est, sed propter rationẽ ipsis inditam ex creatione a causa omnium rerum effectrice. Vnde cum diuino motu motũ humanum proferentes, ipsum appellauerunt energiã (id est, operationẽ). Qui.n. dixit: operatur vtraq. forma cum communione alterius, quid aliud fecit, quam quod is, qui dixit: Etenim, cũ quadraginta dies ieiunus fuisset, postea esuriuit: concessit enim naturæ, qñ voluit, vt quæ propria erant, operaretur? aut quã quod ij, qui dixerũt, differẽtem esse eius operationẽ? aut qui duplicem? aut qui aliam & aliam? PYR. Demonstratum etiã profecto est in quæstione de operationibus absurdum esse, vnã operationem in Christo dicere, quomodocunque dicatur. Sed veniam postulo, tũ mihi ipsi, tum ijs, qui antecesserunt. ex ignorantia enim in absurdas has sententias & argumẽtationes prolapsi sumus: & obsecro, vt inueniatur modus delẽdi hanc introductã absonã sententiam, & parcendi memoriæ antecessorũ. MAX. Non est alius modus, quam taceri personas, & anathemate affici talia dogmata. PYR. At si hoc fiat, reperientur cum his simul eiecti Sergius & Synodus me Patriarcha habita. MAX. Subit me admiratio, quomodo Synodum vocas, quæ non est habita, vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubẽt. nec.n. epistola encyclica ex consensu Patriarcharũ edita est, neque locus, neque dies cõueniendi decretus. non fuit aliquis actor, aut accusator. qui conuenerunt, epistolas cõmẽdatitias nõ habuerũt, nec Episcopi

a Me-

A γειν ἐνεργείας, καὶ συνθεολογεῖν τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν· ὅπου γὰρ ἡ φύσις, ἐκεῖ καὶ ὁ κατ' αὐτὴν ἀπαραλείπτως ἔσται ἐνέργεια. ΠΥΡ. Οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τὴν μίαν λέγομεν ἐνέργειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντιδιαστελλομένη τῇ θείᾳ ἐνεργείᾳ, πάθος λέγεται, κατὰ τοῦτο. ΜΑΞ. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, καὶ οἱ μίαν φύσιν λέγοντες, οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ταύτην λέγουσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντιδιαστελλομένη ἡ φύσις τῇ θείᾳ, † παθητικὴ λέγεται, κατὰ τοῦτο. ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐ τῇ πρὸς τὴν θείαν ἐνέργειαν διαστολῇ οἱ πατέρες πάθος τὴν ἀνθρωπίνην προσηγόρευσαν κίνησιν; ΜΑΞ. Μὴ γένοιτο· οὐδενὸς γὰρ, καθόλου φάναι, ὕπαρξις ἐκ παραθέσεως, ἢ ἐκ συγκρίσεως, γινώσκεται, ἢ ὁρίζεται· ἐπεὶ δ' ἂν ἀλληλαίτια εὑρεθήσονται

B ὄντα τὰ πράγματα. εἰ γὰρ διὰ τὸ ἐνέργειαν εἶναι τὴν θείαν κίνησιν, ἡ ἀνθρωπίνη πάθος ἐστὶ, πάντως καὶ διὰ τὸ ἀγαθὴν εἶναι τὴν θείαν φύσιν, πονηρὰ ἔσται ἡ ἀνθρωπίνη. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν † συναντιθέσεως ἀντιστροφὴν, διὰ τὸ πάθος λέγεσθαι τὴν ἀνθρωπίνην κίνησιν, ἡ θεία κίνησις ἐνέργεια λέγεται· καὶ διὰ τὸ πονηρὰν εἶναι τὴν ἀνθρωπίνην, ἀγαθὴ ἔσται ἡ θεία. ἀλλ' ἄπαγε· πολλῆς γὰρ ὄντως ἀβελτηρίας ἐστὶ ταῦτα. ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐκ ὠνόμασαν πάθος τὴν ἀνθρωπίνην κίνησιν οἱ πατέρες; ΜΑΞ. Πολυτρόπως αὐτὴν, πρὸς τὰς ὑποκειμένας δηλονότι ἐννοίας, ὠνόμασαν. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΜΑΞ. Προσηγόρευσαν αὐτὴν καὶ δύναμιν,

C καὶ ἐνέργειαν, καὶ διαφορὰν, καὶ κίνησιν, καὶ ἰδιότητα, καὶ ποιότητα, καὶ πάθος, οὐ κατὰ ἀντιδιαστολὴν τῆς θείας, ἀλλ' ὡς μὲν συνεκτικὴν, καὶ ἀναλλοίωτον, δύναμιν, ὡς δὲ χαρακτηριστικὴν, καὶ τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσιν ἀπαραλλαξίαν ἐμφαίνουσαν, ἐνέργειαν, ὡς δὲ ἀφοριστικὴν, διαφορὰν, ὡς δὲ ἐνδεικτικὴν, κίνησιν, ὡς δὲ συστατικὴν, καὶ μόνῃ αὐτῇ, καὶ οὐκ ἄλλῃ, προσοῦσαν, ἰδιότητα, ὡς δὲ εἰδοποιὸν, ποιότητα, ὡς δὲ κινουμένην, πάθος· πάντα γὰρ τὰ ἐκ Θεοῦ, καὶ μετὰ Θεὸν, πάσχει τὸ κινεῖσθαι, ὡς μὴ ὄντα αὐτοκίνησις, ἢ αὐτοδύναμις· οὐ κατὰ ἀντιδιαστολὴν οὖν, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ διὰ τὸν δημιουργικῶς αὐτοῖς ἐντεθέντα παρὰ τῆς τὸ πᾶν συστησαμένης αἰτίας λόγον. ὅθεν καὶ μετὰ τῆς

D θείας συνεκφωνοῦντες αὐτὴν, ἐνέργειαν προσηγόρευσαν· ὁ γὰρ εἰπών· ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, τί ἕτερον πεποίηκεν, ἢ ὁ εἰπών· καὶ γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἄσιτος † διαμείνας, ὕστερον ἐπείνασεν· ἔδωκε γὰρ τῇ φύσει, ὅτε ἠθέλησε, τὰ ἴδια ἐνεργῆσαι; ἢ οἱ διάφορον † αὐτοῦ φήσαντες ἐνέργειαν; ἢ οἱ διπλῆν; ἢ οἱ ἄλλην, καὶ ἄλλην; ΠΥΡ. Ἐπ' ἀληθείας καὶ ἡ περὶ τῶν ἐνεργειῶν ζήτησις ἄτοπον ἔδειξε τὴν μίαν ἐνέργειαν, καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐπὶ Χριστοῦ λεγομένην. ἀλλὰ συγγνώμην αἰτῶ καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, καὶ τῶν προλαβόντων· ἐξ ἀγνοίας γὰρ εἰς τὰς ἀτόπους ταύτας ἐξωλίσθημεν ἐννοίας, καὶ ἐπιχειρήσεις· καὶ παρακαλῶ, εὑρεῖν τρόπον· ἵνα καὶ ἐ-

E πεισάκτος αὕτη ἀτοπία καταργηθῇ, καὶ ἡ μνήμη τῶν προλαβόντων φυλαχθῇ. ΜΑΞ. Ἄλλος οὐκ ἔστι τρόπος, ἢ παρασιωπηθῆναι μὲν τὰ πρόσωπα, ἀναθεματισθῆναι δὲ τὰ τοιαῦτα δόγματα. ΠΥΡ. Ἀλλ' εἰ τοῦτο γένηται, εὑρίσκονται τούτοις συνεκβαλλόμενοι, Σέργιός τε, καὶ ἡ ἐπὶ ἐμοῦ γενομένη σύνοδος. ΜΑΞ. Θαυμάζειν ἔπεισί μοι, πῶς σύνοδον ἀποκαλεῖς, τὴν μὴ κατὰ νόμους, καὶ κανόνας συνοδικοὺς, ἢ θεσμοὺς γενομένην ἐκκλησιαστικούς· οὔτε † γὰρ ἡ ἐπιστολὴ ἐγκύκλιος κατὰ συναίνεσιν τῶν πατριαρχῶν γέγονεν, οὔτε τόπος, ἢ ἡμέρα ὑπαντήσεως ὡρίσθη· οὐκ εἰσαγώγιμός τις, ἢ κατήγορος ἦν· συστατικὰς οἱ συνελθόντες οὐκ εἶχον, οὔτε οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ

τῶν

† παθητὴ 602.

† συναντιθέσεως ἀντι. 602. 270.

† μείνας 602. 336. 270.

† αὐτὴν 602. 270.

† γὰρ ἐπιστολὴ al.

ἐὰν μὴ προσκληθῇ, οὔτε οἱ μητροπολῖται ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν· οὐκ ἐπιστολαί, οὐ τοποτηρηταί, ἀπὸ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐπέμφθησαν. τίς οὖν λόγου † μεμοιραμένος, σύνοδον καλεῖν ἀνάσχοιτο, τὴν σκανδάλων καὶ διχοστασίας ἅπασαν πληρώσασαν τὴν οἰκουμένην; ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἔστιν ἕτερος τρόπος, ἢ οὗτος, πάντων τὴν ἐμαυτοῦ προτιμῶν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔχω, μετὰ πάσης τοῦτο ποιῆσαι πληροφορίας, ἵν', καὶ μόνον, παρακαλῶ ὥστε ἀξιωθῆναί με, προηγουμένως μὲν τῆς τῶν ἀποστολικῶν σηκῶν, μᾶλλον δὲ αὐτῶν τῶν κορυφαίων ἀποστόλων προσκυνήσεως· λοιπὸν δὲ καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον τοῦ ἁγιωτάτου πάπα θέας, καὶ αὐτῷ ἐπιδοῦναι τῶν ἀτόπως γεγενημένων λίβελλον. † Μάξιμος καὶ Γρηγόριος ὁ πατρίκιος εἶπον· Ἐπειδὴ ἡ † πρότασίς σου ἀγαθὴ τυγχάνει, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συμβαλλομένη, ἔστω καὶ γένηται.

Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ μεγαλωνύμῳ σὺν ἡμῖν γενόμενος Ῥωμαίων πόλει, τὴν ὑπόσχεσιν ἐπλήρωσε, καταχρίνας μὲν τὰ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως δόγματα, ἑνώσας δὲ ἑαυτὸν διὰ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, χάριτι, καὶ συνεργείᾳ τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† μεμοιραμένος 602. † μεμοιρημένης 270.

† ταύτης δεήσεως αὐτοῦ εἰρηκότες Μαξ. 270.

† προαίρεσις 270.

Τ Ε Λ Ο Σ.

A a Metropolitanis, neq. Metropolitani a Patriarchis non epistolæ, neque Vicarij ab alijs Patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodū sustineat appellare, quæ scandalis & discordia cunctum Orbem impleuit? PYR. Si non est alius modus præter hunc, pluris faciens salutem meam, quam cetera omnia, præsto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione; hoc solum rogo, vt dignus habear in primis templorum Apostolorum, ac potius ipsorum principum Apostolorum adoratione, deinde, vt videam faciem sanctissimi Papæ; eique tradam libellum eorum, quæ absurde facta sunt. B Maximus & Gregorius patricius dixerunt: Quandoquidem tua propositio bona est, & Ecclesiæ vtilis, fiat.

In hac ergo celeberrima Vrbe Roma cum adesset nobiscum, promissum præstitit, dānauitq. dogmata impiæ expositionis; seq. per rectam professionem cum sancta Catholica & Apostolica Ecclesia coniunxit, gratia & cooperatione magni Dei, & Saluatoris nostri, Iesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

F I N I S.

VARIETAS LECTIONVM.

Pag.
592 supra A 602. habet hanc inscriptionem, Ἡ γενομένη ζήτησις διάλεξις τοῦ ὁσίου Μαξίμου πρὸς Πύῤῥον.
C linea 6. προστεθεικότες, 336. habet προστεθεικότες.
11 συστήσασθαι, 602. 270. ὑποστήσασθαι.
502 A 2 ἀμυνθεῖν, 336. ὑπαμυνθεῖν.
3 μομφῆς, 336. μέμψεως.
C 11 γινωσκομένῳ, alia præter 270. 336. γινώσκοντι.
503 C 1 ἀλλήλους, 270. ἄλλους.
13 θέλειν, καὶ ὁρᾶν χρῆσθαι, μόνῳ, 602. 270. θέλοντος ὁρᾶν χρῆσθαι, ὡς μόνῳ.
in columna Latina, & est eorum effectrix secundū substantiam, simul, &c. potest e Græca lectione marginali sic verti, essentialis ipsius, & effectrix, simul.
D 7 προσκυνουμένων, 602. 339. προσκυνουμένων.
504 C 6 θεολογίᾳ, al. θεολογίας.
505 A 6 αὐτὸ ὁ λέγεις; 270. καινὸν ἔχειν λέγεις. 602. pro ἔχειν, ἔχει habet.
B 2 ὅτι περ, 270. 602. ὅς.
4 ἠθέλησε, 602. 270. ἠθέλησεν.
6 γεννώμενα, 270. γενόμενα.
506 C 5 ἐναρμονίως, al. κατ' ἐναρμονίως.
E 1 602. non habet τῆς, nec paulo post ζωῆς.
507 E 5 αὐτό, 602. 270. αὐτά.
508 A 10 αὐτῶν, 602. 270. αὐτό.
... εἰ, 602. ...
14 ..., 602. Οὐκ ἔχει.
B 5 ..., al. ...
509 E 4 μόνα, al. μόνον.
510 A 3 ἐπὶ θελήσει, al. ἐπιθελήσει.
511 B 5 τοῦ, 270. τοῦς.
512 D ..., al. præter 270. non habent.
E 6 καὶ, 270. non habet.
513 A 7 τὸ πᾶν. 602. 270. τοῦτο, al. τὸ πᾶν.
D 12 θέλεις τοῦτο. 602. 270. θέλεις ἵνα τοῦτο.

Pag.
514 A 7 ἑνάτῳ ψαλμῷ, 602. 270. 339. ἐννάτῳ ᾄδει ψαλμῷ, nec habent paulo post φησί.
E 8 τῷ μή, 336. τὸ μή.
515 A 11 περὶ, 602. 270. πρός.
13 ἐν τοῖς. 270. 602. non habent.
516 D 2 ἔχουσι δόγματα, 339. ἔχουσιν, οἱ χάρται δηλονότι, δόγματα.
517 A 8 αὐτῶν, 339. αὐτοῦ.
B 5 αἱρετικῶν, 339. αἱρετικήν.
7 γέγονε, 270. γεγένηται.
C 12 Εἰ τι πρός, 270. 602. Εἰ πρός.
518 C 5 Νεστόριος λέγει, ἕνωσιν, al. Νεστόριος, λέγει ἕνωσιν.
6 ἕνωσις, 270. 602. non habent.
7 Νεστόριος, al. non habent.
D 1 τε, 339. δέ.
11 τό, al. non habent.
519 B 6 ὑμᾶς, 270. non habet.
520 A 6 ἐδείχθη, al. κατεδείχθη.
13 μόνην, 339. 270. μόνον.
521 C 2 ἡγνόησεν οὖν, 602. 270. ἠγνόησε δέ.
E 7 τοῦτο, 270. 602. non habent.
522 A 2 ἄλλην γοῦν κατὰ τὸν πατέρα, &c. omissis his, quæ hac linea, & fere tota sequenti habentur. 270. 602. habent ἄλλως παρά, &c. vt infra.
8 θεοῦ, al. θεῷ.
E 2 ἐνέργεια; al. præter 270. 602. ἐνεργείας.
523 A 2 κοινή. 602. 270. non habent.
D 3 καὶ γάρ, 602. non habet.
524 A 2 ..., al. præter 602. ...
7 πάντας, al. præter 336. ...
13 ἀγωνιζέσθω. al. præter 270. 602. μακαριστάτου.
B 3 ..., al. ...